REGVLARVM

IVRIS CIVILIS AC PONTIFICII, EX CELEBERRIMIS I.V.D. COLLECTARVM.

TOMVS SECVNDVS.

LVGDVNI.
Apud Stephanum Michaëlem,
M. D. LXXXVII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus.

L

LABORATORES in prædio alieno alterius nomine, licet dominum in possessione turbauerint puniendi tamen non sunt. Are. in c. decernimus.ext.de iudic.Bar.in l.in rem.§.tignū.per gl.ibi.ff.de rei vendic.hanc gl. ad hoc citat Bal. in d. l.in rem. §.tignū. pro quo citat l.quicūque. §. fi. de seruis fugit. Ias.in l.j.§.nuntiatio. ff. de ope.nou.nunt. Hæc regula vsque adeò vera est,vt laboratores non teneantur inquirere, cuius sit petia terræ:verba sunt Bald.in cons.cxxix.volum.iij.

Limita,quando dominus possessor inhibuisset laboratoribus, ne laborarēt in suo prædio,vt tenet Bart.in l.de pupillo.§.nūtiationem.ff.de no.ope.nunt.Alex. Alberi.& Ias.idem Alex.cons.xxxvj. incip.visis his. Rip.in c.decernimus. ext. de iudic. Parisius in addi. ad Bart.ad §.nuntiationem.in ij.requisito.

Fallit,quando tales laboratores & opifices fecissent actum,qui esset de genere prohibitorum : ita limitat Bal.in l.non ideo minus. vers. & nota quòd lex. C. de accusat. quem refert Ripa,in dict. cap. decernimus.citat etiam Salic. ita tenentem in d.l.non ideo minus.Ias.in d.§.nuntiationem.

Fallit,quando eiusmodi laboratores scirent prius turbatum possidere, puta, quia sunt vicini: tunc propter scientiam non effingunt dolum, & temeritatem. Gandinus in tractatu malefic. titul. de pœnis. versi. pone quod ego. Alexand.in dict.§.nuntiationem. quem refert & sequitur Paul. Paris. in d. §. tignum. Ripa in dict.cap. decernimus. Ideóque si operarij essent vicini prædio vnico, perturbatum, isto casu tenerentur: quia vnicua præsumuntur habere notitiam de possessione vicini,tex.in c.quosdam. de præsumpt. vbi docto. Cano. Bartol. in l.j.argument.illius text.versic.quæro quid in teste.ff.si cert.pet.tex.in l.filiū.ff.de iis, qui sunt sui, vel alieni iur. l.si vicinus.C.de nupt.& vtrobique notāt gl.& doc.

Fallit,quando isti laboratores,seu operarij excederent fines operis mandati. ita limitat Rip. d. c. decernimus.post Bal.in cons.436.inci. statuto cōmunis Papiæ.& vide Alex.d.cons.xxxvj.vol.j. Prat.reg.460.

¶ LABOR. Laborem cuiusque digna compensatione remunerari æquum est. C.de allu.l.fi.§.similiter. Cessante labore, cessare quoque debet remuneratio. De præben.c.cùm secundum. Rusvvich.

¶ LAICVS non admittitur ad accusandum, vel denūtiandum clericum ciuiliter de crimine, quia laicus non debet se intromittere de clericis.c. Osius,extrà de elect.cap.fin.in fi.xxia.distinct.nisi suam vel suorum iniuriam prosequatur,de quo infrà.

Fallit primò, nisi laicus sit patronus, vel parochianus, quia ipsius interest,& potest crimen clerici denuntiare. Io.de Anna.in c. illa.de accus.avj.q.j.c.constitutum,& c.filiis.xvij.q.iiij.& c. venerabilis. de offi. deleg.& ideò cōtra prælatom electum,possunt laici quorum interest excipere vel opponere de crimine vel defectu,secūdum gl.in c.vt circa. in vers.aliqui. de elect.in vj.& ibi Domini.in prin.nu.4. Innocen. & Anton.in c.cum Bertoldus.de re iudic.

Fallit in crimine de quo si clericus à laico denuntiaretur redderet suam institutionem nullam ipso iure, secundum Ant.de Bui.& Fel.in c.ex parte. nu. 6.de testib.& Anch.in cle.abusionibus.de pœn.& remis.

Fallit,quando agitur de dilapidatione bonorū ecclesiæ,quia in subsidium clericorum admittitur quilibet laicus ad denuntiandum. Felyn. in c.ea parte. num.10.de temp.

Fallit etiam,quando agitur de crimine famoso, & scādaloso,quia laicus potest clericum denuntiare,quia inferior potest arguere superiorem quando ex malo exēplo timetur scandalum.ij. q.vij.c.Paulus.in fi. Ita Bald. in d.c. ex parte. de testib. & ibi Fely.qui mouetur tribus mediis,seu rationibus.

Fallit etiam,quando procedit monitio fraterna,& hoc ad excitandum iudicis officium ad inquirendum de obiectis contra clericum, secundum opin.Bald.in d.c.ex parte,de testib.& ibi Fel.num.2.quod tu nota & obserua.

Fallit etiam in omnibus illis casibus, in quibus laicus potest accusare clericum de crimine criminaliter, vtputa si suam vel suorum iniuriam prosequatur,vt de crimine hæresis, vel simoniæ, quæ consistit tam in dando quàm in remittendo,secundum Abba. in capitu. veniens.il.j.ij.notab.de testib. & ibi Felyn. Saud.ac etiam potest consistere in sacramentorum necessariis.vt Felin.in cap.dilectus,il secundo.de simon. quando sacramenta spiritualia gratis non administraret, sed aliquid ex pacto acciperet, quia Presbyter debet omnia subministrare infirmo, nec aliquid ex pacto capere.Fely.in cap.suam.not.ij.de simon. Ia.Nouel.re.54.

¶ LAICVS contrahens cum clerico,licet possit conueniri coram seculari iudice,non tamen clericus ibi conuenitur.auth.statuimus.C.de epis.& cler. si diligente.de fo.comp.l.fi.C.vbi in rem ac. Med.re.9.

¶ LAICVS iudex non potest citare clericum : esset enim in præiudicium iudicis ecclesiastici, Ideo fieri debet citatio sub conditione, videlicet, si sua intersit.Ang.l.1.§.hæc stipulatio.ff.de si cui plus, quā per l.Falc.Cæpol.caut.147.ampl.etiam si communiter pro laico habeatur.Bald.l.2.in 2.lect.ff.si quis in ius voc.non ierit. Medic.reg.8.

¶ LAICVS iudex non potest de causa clerici cognoscere, dixi suprà in ampl. 61. addo quod non admittitur laicus ad accusandum, vel denuncian-

dum clericum de crimine, quia laicus de clericis se intromittere nō debet, c.osiua.de elect.c.si.29.dist. nisi laicus suam causam prosequeretur, facit arg. à contrariis.tot.tit.de cleric.vel monac. Med.reg.2.

¶Laicorvm statutum cum de modico præiudicio agitur, ligat clericos.Feder. de Sen.cons.85. Dom.c. si.de Immu.Eccl. Card.c.perpendimus. quæstio.10. de sent.excom. Dec. c. Ecclesia Sanctæ Mariæ. column.26.de const. dummodo habeat rationabilem causam. Medic.reg.5.

¶Lapsvs temporis præfixi à iure, non tollit naturalem obligationem, secundum Bald. in l. si plenè. ff. de condit.indeb.

Fallit, in criminalibus, vbi lex inducit totalem abolitionem.Bald.in d.l.si pœnæ.per text.in l.si vnus.§.si autem.de iniuriis. S.Ian.reg.158.

¶Lata culpa. De ver.sig.l.cedere.213.Vlp.1.lib.Reg. Dd.in l.quid.

Nerua Dep.Latissimum sup.Iudex.

Latenter.vide Vis. Ruysvvlch.

¶Lavdvm: Relatio, in qua sciri specificè non potest quid in instrumento conuentionis contineatur, ad quod laudum se refert irreleuatoria est, Decis. Pedem.34.num.4.Pau.cons.139.num.5.Cra.in trac. de antiq.temp.2.p.num. 4. & cum pendeat laudum à vi compromissi.l.non distinguemus. ff. de recept. arbitr.non potest esse, nisi quatenus refertur in eo. Decis.Pedem.d.loco,num.5. Medic.reg.10.

¶Lavdvm arbitri æquum, & iustum esse debet: & pro eo præsumitur, tex. in c. nisi essent. de præben. in vol.Gregor.Ioan.And.in addi.ad Spec.tit.de arb. §.sequitur.vers.item quid, si cōpromissum.in additio.incip.Dinus in regu.Alexan.Imo.in cons.cxxxv. incip.circa primam dubitationem. vol. xj. & consil. xliij.incip.quia dupliciter.eod. volumi. Alciatus in tracta.præsump.regu.iij.præsumpt.xij. in princ.per l.j.ff.de lega.ij. vbi lex præsumit pro arbitrio, & arbitrum bonum virum, talémque à testatore electū. facit tex. in l.sciendum. ff.de verb. oblig. Anto. Butrius & Abb.& alij veteres & recentiores interpretes in c.quoniam contra extr.de probat. Io. de Imol. in c.in præsentia. de renuntiatione. Ludo Roman. in l.secundum.ff.de verbo.oblig.Abbas in c.Quintauallis.extr.de iureiur. facit text.in c.bonæ.el. j. de elect.ad fi.versi.nos autem.facit tex.in simili c. cùm inter.& c.si cui.in fi.ext.de re iudi.valet enim argumentū de laudo, siue arbitrio ad sententiam, vt colligitur ex cons.xliij. d.Alexand. vbi parificare videtur sententias iudicum & arbitrorum, & quod laudum æquum præsumatur, tenuit Socin. consi.celj. versic. tertiò quia.

Amplio in laudo & sententia arbitratorum. Hanc ampliationem videtur tradere Alex.d.consil.xliij. post Din. in consilio incip.Ptolomæus.per l. ab ea.ff.de prob.& hanc esse communem opin.tradit Alcia. in tracta.de præsump.reg.iij.præsump.xij.nume t.post Dinum.cons.xix.incip.Ptolomæus.Calderin.consi. v.de arbit.Fel.in c.quoniam contra, suprà allegato.

Quæ regula & ampliatio vsque adeò veræ sunt, vt qui contrarium dixerit, incumbat ei onus probandi: nēpe laudum iniustū. per l. ab ea parte.in fi.ff.de prob. & ita concludit Alex.cons.cxxx.ad finem.

Fallit.quando clarè constaret, & apertè, arbitrium & laudum iniquum, & iniustū esse, quod ex inspectione laudi apparebit, vt docet Alex. d.cons. cxxxv. in fin.& princ.illius cons.latissimè scribit.

Fallit, quando à laudo reclamatum esset: nam tunc pro laudo amplius non præsumeretur.ita Anto.Butr.& Abba. Siculus in c. quoniam contra.extr.de præsumpt. Alexan.d.cons.cxxxv. quem refert & sequitur Io.Nicolaus Arelatanus in adnotat.ad tract.Alci.de præsumpt.reg 3.præsump.Rom.d.l.sciendum. ff.de verb. oblig.In eadem quoque causa est sententia, à qua prouocatum est: quia pro ea non præsumitur.§.illud quoque determinare.in auth.de iis, qui ingr. ad appell.Specul.in titu.de instr.edit.§. restat. versic.in summa.

Fallit, si arbiter, vel arbitrator aliquid ageret extra cōpromissum: quia tunc non præsumeretur pro eis: nec partibus obesset pactum, vel compromissum. Ang. cons.ccxviij.incip.visa narratione.Alc.d.præsump.xij. Quia omnis arbitrorum potestas dependet à compromisso.l.non distinguemus.§. de offic. ff.de arbit.c.cùm delectus.ext.eo. Curtius cōs.xxxj. Vnde & meritò concludit Alciat.in d.præsump.xij. non præsumi pro laudo arbitrorum, vel arbitratorū nisi quatenus fecerint, quæ eis facere ex forma compromissi permissum erat: & ita intelligit Alciat.cōmunem opinionem procedere. Prat.reg.461.

¶Lavdvm corrigi non debet pro modica læsione. Bal.l.1.col.2.C.de his quæ pœnæ nom.l. si de meis. §.recepisse.de arb. Docto.com. c. Quintauallis. de iur.iur.Rom.l.arbitrio.ff.qui sat.cog.Saly.l.si societatem.§. arbitrorū.q.18.ff. pro socio, nā arbiter potest in modico lædere alteram partem. Bar.l. idem Pomponius.ff.de arbi.Bald.l.pe.C.de pact.l.si hæredis.ff.de man.test.pro bono enim pacis de modico non curatur. Bal.l.1. column.2. C. de his quæ pœn. nom.c.cum adeo.colum.2.de rescriptis. Med.re.5.

¶Lavdemivm debet solui à nouo emphyteuta.glo. in l.fin.in fin.in verb.accipere.C.de iur.emphy.Cuius sententiam probant Bald.Paul.de Castr. & Ias. in d.l.fin.facit text.in d.l.debet autem. versic. quid ergo.ff.de ædilit.edicto.quem text.dicit ad hoc singularem Ludo. Rom.sing. cccccclxxiiij. incip. per Italiam. Ratio, quia laudemium debetur pro inuestitura, vt docent scribentes in d.l.fi.quia inanis esset labor, quem nulla præmia sequuntur.l.si à substituto.ff.de legat.præstand.

Declaro regulam nostram procedere in emptore, iuribus suprà allegatis.

Limitant hanc regulam cum ampliatione sua Petr. de Anchar.in consi.lj.& Ias.in d.l.fi.vt non habeat locum, nec debeantur laudemia, si dominus approbet venditionem, & in eam consentiat. Sed ferenda non est hæc restrictio. Nam laudemium soluitur pro labore inuestituræ: qua nouum emphyteutam, & sic emptorem inuestit, & in possessionem, vt demonstraui d.l.fi.C.de iur.emphy. Concludendum igitur ex inuestitura & recognitione, quam facit dominus laudemia deberi.

Fallit in filiis, & nepotibus primi emphyteutæ, ita limitat Bald.Perusinus d.l.regulam. l.fin. in d. l. fina. versi.item quinquagesimū.per gloss.in auth. si quas ruinas.C.de sacr.sanct.eccles.& ratio est, quia primi emphyteutæ sunt comprehensi sub prima inuestitura.vt docet Bald.& hanc partem tenebat præceptor meus Bereng. Fernandus, dum d.l. finalem prælegeret Tolosæ 1540.magna auditorum frequētia, quam limitationem ab eo in Recollectis meis excepi.

Limitabat etiam idem præceptor meus in quocunque hærede vniuersali ex Bald.vt filij, nepotésve non teneantur recipere inuestituram. Quod ait Bald.

hæc-

hæredes non teneri inuestituram recipere, vt non procedat in feudo. Nam si feudatarius moriatur, relictis liberis illi tenentur petere & recipere inuestituram, & facere homagium. Bald. in d. l. si. per capit. j. quo temp. miles inuest. petere deb. in vsib. feudo. quia iuramentum fidelitatis non transmittitur: cùm sit personale. Ita Fernandus in d. l. finali, Baldi doctrinam sequutus. Prat. reg. 462.

¶ Legata vltra hæreditatem, id est, vires hæreditarias, non valent. text. in l. si vniuersæ. C. de legat. tex. in l. j. §. si is, qui quadringenta. ff. ad S. C. Trebell. And. Alciat. l. j. ff. de legat. j. text. in l. successores. C. ad leg. Falcid. Hinc dicit Barto. in d. l. si vniuersæ. C. de legat. Italicè. mal da chi non ha. & Bald. ibidem, nemo dat quod non habet. Nemo enim plus iuris in alium transferre potest, quàm habet. l. traditio. ff. de acquir. rer. domi.

Amplia Bald. in d. l. si vniuersæ. in donatione caussa mortis: quia (inquit) semper intelligitur deducto ære alieno. Sed & non amplius ad quenquam legatorum nomine pertinere videtur, quàm, quòd deducto eo, quod explendæ conditionis caussa datum esset, superesset. l. non amplius, in prin. ff. de legat. primo.

Limitat hanc regulam Alciatus in d. l. j. vt non procedat, si hæres non fecerit inuentarium: allegat pro hoc textum in §. si verò non fecerit, in auth. de hæred. & falcid. & hanc limitationem ante Alciat. prodiderat Bart. in auth. sed cùm testator. C. ad leg. Falcid. versic. item nota, quòd inuentario. & hoc ideo, quia præsumitur res hæreditarias subtraxisse. vnde mirum videri non debet, si ad integram legatorum solutionem compellatur hæres, qui inuentariũ non confecit.

Fallit, si hæres testamento interfuisset, permisissétque testatori se legata soluturum. Bart. in l. cùm quis decedens in prin. ff. de legat. 3. atque ita Ancharanus respondit consi. ccclxv. Nam sibi imputet, qui se in ea necessitate posuit soluendi. arg. l. ij. §. si quia cautio. quem text. nemo ante me ad hoc ponderauit. Nec tali promissori proderit exceptio inuẽtarij cõfecti. Alci. d. l. j. versi. rursus si hæres.

Fallit, si causa conditionis implendæ tantum à legatario sit ipsi hæredi datum, quantum creditoribus sufficiat, debebitur legatum, quamuis supra vires hæreditarias sit: ita restringit Paul. Cast. in l. seruum filij. §. si idem seruus. ff. de legat. j. & in addit. ad Bal. in l. si vniuersæ. supra allega. Alcia. in d. l. j.

Fallit, si specie legata ab ipso legatario aliquid relictũ sit, valet speciei legatum propter affectionem quę iustum rei valorem censetur auxisse. Hanc limitationem dedit Alciat. d. l. j. per l. Imperator. in fin. princ. de lega. ij.

Limitat Bald. dict. l. vniuersæ quando legatum consistit in specie, quæ erat in dominio testatoris: nam transit ipso iure dominium in legatarium, licet reuocari possit per creditores, quia æs alienum non perimit fundum. vt l. fideicommissum. §. tractatum. ff. de iudic. Baldum refert, & sequi videtur And. Alciat. d. l. j.

Valent legata supra vires hæreditarias, si creditores non reclamauerint. Alex. in d. l. si vniuersæ. Alciatus dicta l. j. Prat. reg. 463.

¶ Laudum latum inter certas personas non præiudicat tertio, sicuti de sententia dictum est, Abba. c. cum super. nume. 6. c. quamuis. nume. 8. vbi Fel. nu. 3. & num. 5. de sent. & re iud. sunt enim redacta ad instar iudiciorum. l. 1. ff. de arb. Euer. in loco de indi. ad arbi. & test. ideo pars citari debet. Bald. auth. ei qui com. C. de tempo. appellat. Medic. reg. 8.

¶ Laedere. Papinian. Lib. iii. Respons.

Lex lxxxj. al. lxxxij.

Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inseruntur, ius commune non lædunt.

Coniunge cap. 66. mandati. Viuiennus.

¶ Laedere alium. l. 75. non debet alteri. l. 76. nemo potest mutare. l. 198. factum. 206. iure naturæ.

Naturalis & ciuilis ratio suadet alienam conditionem meliorem etiam ignorantis nos facere posse, deteriorem non posse. l. 38. De neg. gest.

Bono & æquo non conuenit, aut lucrari aliquem cum damno alterius, aut damnum sentire per alterius lucrum. de ritu nup. l. 6. §. fin.

Nullum Patris delictum Innocenti filio pœnæ est. lib. 50. tit. 2. l. 2. §. nullum.

Nemo alterius facto debet prægrauari. De hær. inst. l. 42. Riisvvichius.

In Aut. de hær. & falc. §. si verò nõ. Az. ru. 104.

¶ Legare. Per substitutam personam aliquem posse idem aliunde legare, de iurisdictione quæ mandatur.

In Aut. de sanct. Episc. §. in ascriptitios.

In Aut. de collat. §. prohibemus.

C. de decurio. l. nullus. lib. 10. Azo. ru. 104.

¶ Legari ædibus affixa regulariter non possunt. l. cætera circa ff. de leg. j.

Primò fallit, vbi aliqua essẽt illicitè ædibus affixa: quia tunc talia legari possunt, vt est text. in l. fideicõmissa. §. si quis illicitè. ff. de leg. iij.

Secundò fallit, in rebus affixis quas remouere possumus sine ædiũ destructione, seu deformatione. text. est sing. in l. inuiti. §. primo. de legatis tertio. quem text. ad hoc reputat sing. Ioan. de Imo. in d. l. circa. §. sed si ea.

Tertiò fallit, nisi leuarentur ea quæ essent affixa paruę domui. vt est text. in l. senatus. §. Marcellus. de legatis primo.

Quartò fallit, in casu l. Marcellus. cũ ibi not. de donat. inter vir. & vxorem.

Quintò fallit, vt in d. l. circa. §. si qs. de le. j. B. Soc. 273.

¶ Legans extraneus mihi rem meam alteri tertio pignoratam, censetur grauare hæredem vt illud pignus liberet, soluendo debitum principale. text. est in l. si tibi homo. in princ. ff. de leg. j.

Amplia vno modo, & limita quatuor modis hanc regulam, vt per Ias. in d. l. si tibi homo. B Dias re. 404.

¶ Legans rem communẽ cum alio scribendo meã, partem suam legare intelligitur, l. serui. §. cum fundus. ff. de legat. prim. & l. si colonus. §. fina. & l. quod in rerum §. secundo. ff. eodem titul. per gloss. in l. vicino. §. fundus. ff. de legatis secundo. & in l. Stichus. ff. de vsufru. legat. & l. vxor. C. de legatis.

Primò fallit, vbicunque testator non scriberet partem fundi esse suam, sed putasset fuisse alienam in totũ: nam tunc, quia legatur tanquam aliena, & intendit grauare hæredem onere redimendi in totum, ideo totus fundus debebitur: ita tenet Pau. de Cast. in d. §. cum fundus. quia lex nihil sequitur nisi voluntatẽ defuncti: quia sic voluit grauare redimendo in totum, à fortiori in parte redimendo. ita tenet manifestè Paul. de Castr. per rationem in l. j. C. qui testamenta facere possunt. qui dicit ita notabiliter limitari debere dictum §. cum fundus, & ita fuit etiam de mente Barto. in l. seruum filij. de legatis primo.

Secundò fallit, quando testator dixit, lego tibi talem fundum qui erat communis testatoris & ipsius hæredis: quia illo casu videtur legasse nedum partem suam, sed etiam partem hæredis. ita tenuit Bartol. in dict. §. cum fundus. quem sequitur Bald. & Angel. ibi & alde Petrum de Auch. & Imol. in l. filius. C. de test. & alal. in l. cum alienam. C. de leg. per text. in l. cum filius. §. donationis. ff. de leg. j. qui text. non est alibi secundum Ang. in dict. §. cum fundus. hoc tamen intelligunt, nisi testator dixisset, lego fundum meum. quia talis dictio meum, restringit legatum ad portionem testatoris. per dic. §. cum fundus. sed certè illud quod ipsi dicunt allegando d. §. donationis: non videtur iure seruari: quia ibi loquitur de vsufructu, qui erat hæredis; quo casu idem fuisset, si fuisset alterius: vt est casus in l. vicino. §. fundũ legatum. de leg. ij. secundum Dyn. & Ray. & Imol. ibi, intelligendo quòd vsusfructus erat alienus. licet Barto. ibi dicat illum tex. aliter intelligi.

Tertiò fallit, vbicunque testator dixisset, lego talem fundum, quia dato quòd sit communis, nihilominus totus debetur, per tex. singula. in l. Iulianus. in princip. de legatis ij. per quem tex. ita tenuit Barto. in dict. l. cùm alienam. C. de legat. Bart. & Angel. in d. l. Iulianus. in princip.

Quartò fallit, quando testator haberet proprietatem nudam rei, quam legaret, & vsusfructus esset alicuius, quia tunc legando fundum non videtur tantùm legasse ius quod habet, sed etiam vsumfructũ: quoniam tale ius vsusfructus deficiens auferret ipsum emolumentum fundi legati. vt est text. valde notab. in dict. l. Lucius. §. fundo legato. ff. de leg. ij. secundum intellectum Dyn. Ray. & Ioan. de Imol. ibi, & idem Ioan. de Imol. in dict. capit. pastoralis. post alios, extrà, de donationibus. licet Barto. in d. §. fundum. aliter intelligat.

Prædictas fallentias, & nonnullas alias habes per doct. omnes in l. hac consultissima. C. de testamen. & in l. qui se patris. C. vnde lib. & de lib. & posthu. per totum, & latissimè per Canon. in c. Raynutius. & cap. Raynaldus, extrà, de testam. B. Socin. re. 263.

¶ LEGANDI verbum generale est ad omnem testatoris dispositionẽ, puta hæredis institutiones, legata, fideicõmissa, libertatis, & tutelæ dationes pertinẽs. Hæc regula probatur in l. xij. tabularum: quam memorant Pomponius iurisconsultus, Pomponius in l. his verbis. ff. de verbor. signific. & Iustinianus Instit. de leg. Falcid. & idem Imperator in authen. de nupt. §. disponat. quam & explicui libr. iij. veteris Iurisprud.

Restrinxit hanc significationem interpretatio legum, vel iura constituentium. d. l. verbis. Primò igitur fallit in l. j. ff. si cui plus quàm per leg. Falcid. & tot. titu. C. de legat. & Instit. eod. & ff. de legat. j. ij. & iij. & alibi sæpe: vbi legatum accipitur pro particulari donatione à defuncto relicta, vt definit Imperator in §. legatum. Institu. de hæredib. instit. atque hanc significationẽ strictam in eum sensum retinuit quotidianus testantium vsus, in hunc modum in formulis Tabellionum. Item præfatus testator donat, & legat Titio. & in hanc significationem sumitur in l. filium. §. sed & si.

Dabiles quoque sunt casus, quibus verbo, legandi, sola hæredis institutio significatur, veluti si nemine instituto, ita testator dicat, Hæreditatem meam lego Titio: nam tunc de hæredis institutione id accipiendum putant Alciat. in dicta l. verbis. & Cornæus l. ij. C. cõmu. de legat. meritò, nam verba secundum actus naturam accipienda sunt. l. si stipulatos. ff. de vsuris. & ibi notant Doctores. Prat re 464.

¶ LEGATAE rei dominium à testatoris morte recta via in legatarium transit. l. à Titio. ff. de furt. & ibi per doct. in l. cum pater. §. surdo. ff. de leg. ij. & vide glo. & Bart. in l. si quis ita. ff. de cond. insti.

Primò fallit, quando testator dixerit, lego partem bonorum meorum: quoniam in tali legato non transit dominium recta via in legatarium, vt vult Bart. in l. si quis bonorum, ff. de leg. j. quem ibi sequitur Bald. Angel. & Paul. de Castr. tamen idem Bart. videtur tenere contrarium in l. non amplius. §. si. eo. tit. quẽ sequitur ibi Ioan. de Imo. qui conatur repellere primam opinionem.

Secundò fallit in legato tacito: quia non transit dominium in legatarium, secus in expresso. l. seruum filij. §. si. ff. de leg. j. secundum Bald. in l. si à socero. §. Lucius. ff. sol. matrim. Ad cuius limitationem vide ibi Ioan. de Imol. Paul. de Castr. & doctor. Modern.

Tertiò fallit in legato conditionali, vt l. si cui. in princ. ff. de leg. j. & l. si quis hæreditatem. ff. de cond. instit. & est glos. reputata sing. in l. si rem. in princip. ff. de rei vend. ponit Iacob. de Arei. in l. si Stichum. §. si decem. ff. de nouationibus, & in l. verum. C. cõmunia de legatis.

Quartò fallit dicta regula, & limitatur habere locum, quando res per testatorem relicta erat testatoris, secùs si esset hæredis: quia tunc dominium rei legatæ non transit in legatarium recta via. text. est melior, quàm sit in iure, in l. si quis inquilinos. §. cum seruũ. ff. de leg. j. quod not. ad dicta in l. si hæredis seruus. eodem titul. B. Socin. reg. 274.

¶ LEGATARIVS, cui facultas eligendi competit, debet rem mediocrem eligere. text. in l. fin. §. j. commun. de leg. text. in l. si quis argentum. §. ij. C. de donat. text. in l. legato generaliter. & in l. si hæres generaliter. ff. de legat. j.

Limita dupliciter, vt per Ias. post omnes doct. ibi, in d. l. generaliter. B. Dias re. 406.

¶ LEGATARIVS habens electionem legati alternatiui, non potest eligere partem in vno, & partem in altero, quando in vna parte alternatiuæ legatum est vnum, & in altera plures quantitates subrogatæ loco vnius. text. est in l. si ex toto. §. si ita legatum. ff. de leg. j.

Limita tripliciter hanc regulam, vt per Ias. post Pet. de Bexu. in d. §. si ita legatum. B. Dias re. 405.

¶ LEGATARIVS, qui rem legatam propria auctoritate occupat cum vitio cadit omni iure suo. text. est in l. non est dubium. C. de legat, qui sing. est secundum Pau. ibi.

Amplia, siue sit legatũ generis, siue speciei, notat Bart. & communiter doct. in l. extat. ff. quod met. caus. & notat Alex. in d. l. non est dubium.

Limita non habere locum in legatario, cui data est licentia propria auctoritate apprehendere rem legatam, l. Titia cum testamento. §. j. secundum vnũ intellectum gloss. ff. de leg. ij. & Alex. in d. l. nõ est dubium. vbi vide Ias. latius in hoc scriben.

Secundò limita non habere locum in legatario, qui esset exequutor testamenti: not. Bald. Ang. Salic. & Paul. in d. l. non est dubium. quos ibi refert Alex. alios etiam ad hoc referendo: & vide ibi Ias. qui idẽ sequitur.

Tertiò limita in instituto in re certa, quia licet talis censeatur legatarius dato coherede vniuersali, tamen

men poteſt illam rem propria auctoritate apprehēdere, nec incidit in pœnam priuationis. Ita limitat Iaſ. in d. l. non eſt dubium.

Quartò fallit in eo, cui relicti ſunt annui fructus certi fundi, quia ſi hæres neglexit facere coli & ſeminare fundum, poteſt legatarius propria auctotitate apprehendere poſſeſſionem talis fundi. Notat Bald. in l. vnica. §. excepto, C. de cadu. toll. quem refert Iaſ. in d. l. fin. ſic reſtringens iſtam regulam: cōſuluit tamen Bald. vbi ſuprà. quòd tutius ſit in hoc proteſtari. B. Dias reg. 407.

¶ LEGATARIVS, ſi ſtipuletur ab hærede ſeruum in ſpecie ſibi legatum non eſſe fugitiuum, nihil plus ſibi debetur, quàm eſſet in legato per ſtipulationis adiectionem. text. in l. ſi à ſubſtituto. §. ſin. ff. de leg. j. & in l. ſi legati ſerui. eodem titu. vbi notatur: facit text. in l. v. §. conuentionales. ff. de verb. obli. & tex. in l. j. §. ſi quis ſub conditione. ff. vt leg. vel fideicōmi. cauea.

Limita dupliciter: vt per Iaſ. in d. l. ſi legati ſerui. nu. 3. vſque ad finem. B. Dias re. 408.

¶ LEGATARII in cauſa teſtamenti teſtes eſſe poſſunt. Ita cōcludit Abb. in c. inſuper. de teſtib. cui aſſentitur ibi Felin. licet dicat quòd eſt paſſus difficilis, de quo ad varia Doct. loca ſe remittit: & ita videtur tenere Iaſ. in l. dictantibus. in princ. C. de teſta. probat tex. in §. legatariis. Inſt. de teſtam. & in l. qui teſtamenta, in princ. ff. eod. text. in l. ſi quis ita. ff. de reb. dubiis. Vide tu, Hiſpane, l. xj. titulo primo, particu. vj.

Limita dupliciter, vt per Felin. in dicto capit. inſuper. B. Dias re. 409.

¶ LEGATARIIS præiudicat tranſactio facta in cauſa querelæ inter hæredem ſcriptum, & hæredem non ſcriptum, & hæredem legitimum. l. Papi. §. ſi ex cauſa. ff. de inoffi. teſtam. l. cum duobus. C. eod. tit. l. cū filius. ff. de leg. 2. leg. controuerſia. ff. de tranſact. vbi Iaſ. Alexand. l. ſæpe numer. 130. ff. de re iud. Seuerinus in tract. de tranſact. quæſtio. 25. Fulgoſ. cōſilio 182. Medic. re. 8.

Legatariis regulariter præiudicium non fit per factū hæredis, neque per ſententiam ſi dicatur teſtamentū nullū ex cauſa præteritionis. gl. l. Papinia. §. fi. ff. de inoſ. teſt. l. cum filius. ff. de le. 2. Bar l. filio præ. ff. de iniu. rupto. doc. cō. auth. ex Cauſa. C. de liber. præter. Alex. in term. huius reg. l. ſæpe. numero 24. dicit hanc eſſe communem, & numero 133. latè declarat. Medic. re. 8.

¶ LEGATVS à latere ab omni excōmunicatione etiam Papæ reſeruata regulariter abſoluere poteſt, probatur in cap. ad euidentiam. cum ſimil. adductis ibi per doct. de ſentent. excomm.

Fallit, in excommunicato ex aliquo caſu arduo, qui nō poteſt abſolui à legato à latere, vt eſt text. in clem. ſi Abbatem. de electio.

Fallit, quando in conſtitutione eſſet appoſita dictio duntaxat à Papa, vt eſt text. in clement. grauis. de ſentent. excommu.

Fallit, quādo ipſe legatus fuiſſet percuſſus, quia ſuum percuſſorem non abſoluet. cap. fœlicis. de pœnit. in ſexto.

Fallit, in excommunicato viua voce à Papa. Specul. in titul. de lega. §. nunc dicamus. verſic. eccleſia, &c. S. Ianuarius re. 159.

¶ LEGATVS de latere, nec cardinalis ei æquiparatus. non poteſt cauſam appellatione remota committere. gl. in Clemen. ſæpe. verbo, mādamus. de verb. ſigni. & in Clemen. ne Romani. in princ. de elect. & in c. quod tranſlationem. de offic. deleg. & in cap. in demnitatibus, verbo, ſine ſtrepit. de elec. in vj. & in Clemen. 2. de reſcrip. Tex. ibi & glo. in ca. dilecti. de præbendis.

Limita dupliciter, vt per Iaſo. in l. nemo poteſt. nu. 8. ff. de leg. 1. B. Dias re. 418.

¶ LEGATVS de latere Papæ, poteſt abſoluere ab omni excommunicatione etiam ſeruata Papæ ſec. Felin. in c. ad eminentiam, de ſententia excom. iuncto c. ſi quis ſuadente. 17. quæſtio. 4. Dec. in capitul. cum tu, nu. 3. de off. ord. ex quo reputatur ordinarius iudex in loco ſuæ legationis.

Fallit primò, niſi alias fuiſſet excommunicatus propter caſum arduum, vt Lapp. in c. ſi abbatem. de ele. in vj. in verſi. tranſlationē. in gloſ. vbi dicit, quod legatus poteſt omnia, niſi ſint ſibi ſpecialiter prohibita, dico in loco ſuæ legationis, vt Dec. in cap. cum tu. ſuprà.

Fallit etiam quando in conſtitutione diceretur, dūmodo, vel duntaxat à Papa. Ita tex. in clem. Grauis, de ſent. excomm. & ibi Cardin. in vlt. quæſt. & vide gl. in clem. ij. in verſic. tantummodo, de cler. ægrot. in vj. cum multis aliis infinitis. quod not.

Fallit etiam quādo legatus ipſe fuiſſet percuſſus, quia eo caſu non poterit ſuum percuſſorem abſoluere. Ita tex. in cap. Felicis, de pœn. in vj. Imo. & Ant. in c. excommunicatus. de offi. legat. gloſ. no. 94. diſtin. c. ſi quis autem.

Fallit etiam, niſi ille talis eſſet excommunicatus à Papa viua voce. Ita Specul. tenet in ti. de leg. §. nunc dicamus. verſi. eccleſia autem, &c.

Fallit itidē quādo Papa intellexiſſet illum talem eſſe à iure excōmunicatum, & dixiſſet reſeruamus excommunicationē illius talis à nobis fore abſoluendum, ita Lap. & Dominic. in dict. ca. ſi Abb. de elect. in 6. quod tu no.

Fallit etiam niſi quis eſſet excommunicatus à ſtatuto alicuius inferioris iudicis, quod poſtea eſſet à Papa confirmatum. Ita gloſ. not. in cap. ex frequentibus, de inſti. ibi Abb. & Ioan. Andræ.

Fallit ſimiliter, quando eſſet excommunicatus à Legato Papæ, quia eo tunc ſolus Papa poteſt illū abſoluere, mortuo delegato. Ita not. Specu. in ti. de legat. §. nunc oſtendendum. ver. xxvj. & d. Io. Andr. & Ant. de But. in c. prudentiam. §. vj. de off. deleg. 1. Nou. re. 71.

¶ LEGATVS idem priuilegium conſequitur ſi mittatur per aliquam ciuitatem ad Principem, ſicuti ſi mittatur à Principe ad ciuitatem. gloſ. l. a. §. legatis. ff. de iudic. Medic. reg. 9.

¶ LEGATVS non cōmittit cauſam, ſublato iuris ordine. Abb. in c. j. de reſcr. alleg. gl. in c. fi. in gl. maior. quaſi in fi. de hære. li. 6. & vide quæ alle. Fel. in d. c. j.

Amplia dupliciter, & limita 5. modis, vt per eū ibi, alibi ſecundū eū nō reductis: & vide Iaſ. in lege, nemo pōt. ff. de leg. 1. vbi hāc regulā ſcripſit per generaliora verba, videlicet quòd cardinalis vel legatus de latere, non committit cauſam, vt in ea procedat ſummariè, ſimpliciter, & de plano, iuris ordine nō ſeruato: quam limitat dupliciter. Prateius re. 420.

¶ LEGATVS non creditur quis, niſi oſtendat literas: probat tex. à contrario ſenſu in c. ad eminētiam. de ſenten. excom. & in c. quod tranſlationem. de offic. legat & in l. vnic. C. de mand. princ.

Limita hanc concluſionem tripliciter: & omnes tres limitationes ſublimita ſemel, vt per Felin. in d. cap.

ad eminentiam.in principio.

Legatus, vide supra, in verbo, absoluere. B. Dias re.419.

¶ LEGATVS Papæ in conferendis beneficiis non potest præiudicare patrono laico, sed ecclesiastico sic: glo.c.dilectus. de offi.delegati.gloss.c.2.de præb.6. Spe.in titu.de legato, vers.nunc tractamus.c.decernimus.16.q.4.cap.si.de concess.præb.6.Abb.c.si.de iure patronatus. Med.re.8.

¶ LEGATVM.l.18.quæ legata.l.1at.§.fin.

Possunt illi legare, qui testari non prohibētur. De leg. t.l.2.

Legatum quod non valet, si testamenti facti tempore testator decessisset, quandocunque is discedat non valebit. De reg.Ca.l.1.

Legatum cum donatione causa mortis est exæquatū. De don.cau.mor.l.in mortis. De leg.præst.l.interuenit.

Regula iuris ciuilis est, quæ efficit, vt quibus ipsi a legare possumus, corū quoque seruis possumus. De leg. 1.l.si mihi &.

Quod legatur si quidem per personalē Actionem exigitur, ibi dari debet vbi est: nisi si dolo malo heredis subductum fuerit: tunc enim ibi dari debet, vbi petitur. Præterea, quod pondere, aut numero aut mensura continetur, ibi dari debet, vbi petitur: nisi adiectum sit centum modios ex illo horreo, aut vini amphoras ex illo dolio. Si autem per in rem actionem legatum petetur, etiam ibi peti debet, vbi res est. Et si mobilis sit res ad Exhibendum agi cum hærede poterit, vt exhibeat rem: sic enim vindicari allegatario poterit. Lici.lib. 4.Reg. De iud.l.38.

Legato tempus prodest, ex quo legatus creatus est, nō ex quo Romam venit, sed si non constat, legatus sit, an nō: Romæ Prætor de hoc cognoscit. Scæu.libr.1. Reg. De legatis.l.5. Eodem lib. Scæuolæ.

Legatū nulli alij adimi pōt, quā cui datū est. Quapropter si filio vel seruo alieno legatum fuerit, domino aut patri legatum adimi non potest. De adi.le.l.5. vide Voluntas. Riisvvich.

¶ LEGATVM accipiens non potest petere rescissionem testamenti. Ratio quia quod approbo. improbare nō debeo, ita tenet Rom.singu.48a accipiens, & Bald.in consi.t40.num. a.volumi.iij.

Amplia hoc idem in donatione causa mortis, text.est in l.si verò.versicu.sed si mortis. ff.de bon.lib.vbi si libertus causa mortis donationem fecerit patrono, & ille legatū agnouerit, vtique repellitur à bon. poss.contra tabu. Ratio est, quia patronus acceptando post mortē liberti donationem causa mortis vtique arbitrabit, quod erit etiam grauatus in testamento.

Fallit nisi legatarius legatū agnosceret præmissa protestatione qđ legatū accidit sine præiudicio iuriū suorū circa incisionē testamenti, ita de muliere, quæ absente marito protestatur, q nō vult assentiri alienationi fundi dotalis: si postèa assentit, talis protestatio sibi iuuat, no.in c.cū matrimonij.de offi.deleg.docto. in l.de pupillo.§.si quis ipsi.ff.de oper. no.nunc. Pet Gerard.singul.81. Nouell.re.67.

¶ LEGATVM annuum mortuo legatario transmittatur ad hæredes suos, vtputa relinquo staria decem frumenti omni anno Sempronio, an eo defuncto hæredes Sempronij possint petere d.annuum legatum ab hæredibus testatoris. Bart.in l.generali. §.hæredis.ff.de vsufruct.leg. Roman.in sing.lxxj. ad finem, tenet quod non in legato annuo, nisi pro annis præteritis & decursis ante mortem legatarij. text.est in l.singulos.ff.de annu.leg.secus in vsufructu.

Fallit primò secundum Rom.in annuo legato facto super prædio seu fundo testatoris de stariis decem frumenti relictis Titio, quia tunc porrigitur ad hæredes.per text.in l.generali. §.hæredis. ff. de vsufruct.legat.

Fallit etiam quādo relinquitur Sempronio staria xa. frumenti vsque ad tempus xxv.annorum, quòd intelligitur non de ætate annorum xxv.legatarij, sed de annis xxv.post mortem testatoris. Ita Ias. in l.si cui legetur.§.hoc autē.nu.3.ff.de l.j. Ia.Nouel.re.61.

¶ LEGATVM annuum potest præstari pro annis futuris.per text.in l.j.C.de fideicommiss.& pro præteritis, peti etiam potest, in eadem specie in qua debetur, iuxta tex.in l.si certis annis. C.de pact.& ibi Angel. in sua repet.& Barto in l.j. C.de sacrosanct. ecclesi. Ita Guido Papa quæst.dlxxvij.numero 56. rario est, quia aliud pro alio inuito creditore solui non debet.

Fallit hæc regula in annona specierum in annis præteritis exigenda, quia præstatio rerum speciariæ pro annis præteritis potest peti in pecunia numerata.text.est in l.nulli.C.de erog.mil.anno.lib.xij. quod nota.

Fallit etiam quando res est legata, vt ex ea recipiatur annuus redditus, quia eo tūc videtur res ipsa legata & non redditus.l.si fundum per fideicom.num.23. ff.de leg.j.

Fallit itidem si non potest consequi ab hærede, & per eum non stetit. Ita notab. Ias.in l.fideicommissum num.3.ff.de reg.iur.& ibi Bald.in d.l.& l.si non remunerandi.§.final.ff.mandat.cum aliis ibi allegat. Nouel.re.56.

¶ LEGATVM continens alterius vtilitatem, si est validum producit actionem ex testamēto, Bart.in l.1.ff. de legatis primo.

Amplia siue factum sit legatum in testamento, vel codicillis: vt per gloss.in l.3.de iure codicillorum.& in l.1.ff.de testamentis.

Amplia etiamsi testamentum rumperetur ex causa præteritionis vel exhęredationis: quo casu legata & fideicommissa sustinētur.authent.ex causa. C.de liberis præteritis.nam etiam tunc competit actio ea testamento, per text.in l.fina.ad fin.ff.de hæred. inst. & Bartol.in l.1.in ix.quæstion.ff.de iure codicillorum.

Primò fallit, quando legatum non concernit vtilitatem alicuius, sed solum honorem testatoris: quia agitur officio iudicis, vt per Bartol.in l.1.de leg.j.& per text.in l.hæreditas. in fin. ff.de petitione hæreditatis.

Secundò fallit, quando legatum continet vtilitatem non æstimabilem per pecuniam: vt in grauato emācipare filium, vt probatur in l.si cui legatū.ff.de cōdition.& demonstra.& in l.filiusfamil.§. secundum vulgarem.ff.de leg.j.

Tertio fallit, quando conditio adiecta legato habetur pro impleta de iure speciali: vt in casu l.cum ita datur.ff. de conditio.& demonstra.quia tunc competit actio in factum, vel officiū iudicis: vt tenent Bartol. & Imo.in l. testamento.la 2. ff.de conditio.& demonstr.

Quartò fallit si testator voluisset, vel per statutum caueretur, quòd legata debeantur hæreditate etiā nō adita.ita tenet Bald.in l.j.in fi. C.si quis omissa causa testament. a.Soc.reg.276.

LEGA-

¶ LEGATVM non censetur ademptũ, nec fideicõmissum propter leuẽ offensam. facit l.scio. ff. de in int. rest.l.metum.ff.quod met.causa.l.si oleum in fine.ff. de dolo.l.res bona.ff. de contrah. empt.l.a. ff. quod cum eo.l.si ex causa.ff.de minor.gloss.l.si quis.§. sed & si.ff.de pig.act. l.j.ff.de coniun. cum eman.lib.in §.illud.l.licet. ff.de adim.leg.l.lea Cornelia.§. si tamen.ff. de bon. eorum qui sibi mort. leg.fin.§.idem. ff.de man.test. Med.reg.5.

¶ LEGATVM à debitore creditori factum regulariter non valet.l. si creditori. §. Marcellus. cum leg.sequ. de leg.j.& Instit.de legat.§.ex contrario.

Primò fallit, quando legatum determinatum non fuisset purum, sed sub aliqua conditione, & ex tali legato sentiret commodum: quia tunc debetur purè, vt est casus in d. l. si creditori. §. Marcellus. cum l.sequenti, & dicto §.ea cõtrario. & in l.j.§.si quia rem. de legatis tertio.

Secundò fallit, in aliquo casu valde notabili, vt quando creditor cui fuit legatum determinatè, dum peteret illud deter.in iudicio habuisset sententiã contra, vel quia probare non potuit, vel alia legitima causa: quia tunc incipit valere legatum, ea quo apparet non fuisse debitum ex alia causa, & sic à vero debitore vt legatum peti potest, vt est casus in l. Aurelius.§.fin.ff.deliberat.lega.

Tertiò fallit, quando istud debitum non fuisset legatum cum intersit creditoris plures habere debitores, ad hoc, vt magis tutus sit. casus est in l.tertia.§. fin.in fin.de libe.legata.

Quartò fallit, quia licet non valeat tale legatum per viam directam, quò ad probationem determinati, quia prodest creditori talis confessio testatoria ad probandum suum debitum, & ideo tale suum commodum ad hoc facit valere legatum, vt not. dicit Bald.in l.prima. C. de fur.dicit tamen ibi quòd talis confessio testatoris non facit plenam, nec semiplenam probationem sed aliqualem præsumptionem, de quo articulo, quantam fidem faciat testatoris confessio, etiam vide Bartol. in l.cum quia, §. codicillis.de leg.iij.& in lege, generaliter. C.de non numerata pecunia. & Baldum in l. prima. C.ad legem Falcid.& Bartol. in l.si quis in graui. §. primo. ff.ad Syllam.

Quintò facit etiam quo ad interrumpendam præscriptionem, quæ currebat.vt dicit Bal. in l.j.C.de furt.

Sextò fallit generaliter, quando creditor quoquo modo ex tali legato sentiret commodũ, vt per doctores in d.l.si creditori.de legatis j.& est text.in d. l. j. §.ex diuerso.& §.si quis rem.& l.j.§.si quis creditori.ad l.Falc.& l.verbis.eodem titul.

Vltimò fallit *, quando legatum factum à debitore * creditori in dubio videatur factum animo compensandi.vide Bald.in l.quoniam in prioribus. C.de inoffic.testament.& l.si adiecta.C.de hæred.actio.& l. si vxor.C.de bonis auctoritate iudic.possidend.l.cõtrouersia.& ibi etiam Angelus ff. de trãsactionibus. Bartolus, & doctores in l.si cùm dotem.§.si pater.ff. soluto matrimonio. & l. secunda.§.penultim.ff. de legatis iij.& doctores in l.huiusmodi. §.si pater. de legatis j. Bald.in l.vnica.§.illo. C.de rei vxor. actio. Pau.de Cast.in cons.64.65.& 66. B.Soc.reg.278.

ADDITIO.

* Vltimò fallit. Ad hanc fallentiam adde Corneum in consilio cxv.incipien. quanquam. per totum. in quanta parte, & in consilio cclviij. incipien. quo ad princip.in litera c. B.Vad.

¶ LEGATVM non durat amplius re legata destructa in totum. Gem.c.licet colum.3.de ele.§.si grea.inst. de leg.nisi reficiatur.l.quid tamen.ff. quẽad.vsufru. amitt.l.si ita.§.fin.ff.de leg.t.l.si grege.ff.eo.conc.l. si seruum filij.§.si areæ.ff.de.leg.1.l.si ea toto.ff. eo.l. cum fundus.ff.de leg.2. Bart.l.si Ita.ff.de auro, & argen.leg.Alex.cõsi.178.colum.t.vol.2. Doc.l. fin. C. quæ rea pignor.obli.poss.l.filiæ.ff.de. cond. & demon.l.quod in rerum.§.pen.ff.de leg.1.l.qui tutelã. ff.de testa. tutel.l. tutor.§.t.ff.de excusa.tutor. l. etiã si.ff.de leg.1. Bar.l.demõstratio.§.quod autem.ff. de cond.& dem.l.si ex legati.ff. de ver.ob.l. fideicommissa.§.si rẽ.ff.de leg.3.l.in tãtũ.ff.de rer.diuis. Bar. l.legatum. ff.de vsuf leg. Med.re.6.

¶ LEGATVM factum alicui sub cõditione si remanet caducum, vtique remanet apud hæredem sine onere, text.est in l.quidam non referunt. ff.de iur. codicil.& l. vnica.§.cum triplici.& §. in princip.itaque. C.de cad.tollend.

Fallit in relictis ad pias causas, vt voluit Bart.& Flor.ac Soc.in l. pater Seuerinam. ff. de cond. & demonst. Anch.in Clem.2. de reli.domi. Tiraquel. de priuil. piæ causæ.quæst.38.num.t.in princ.

Fallit etiam, quando hæres est grauatus cum onere, quia res semper transit cum onere suo. Affli.decisi. 17.num.5. Dec.cons.596. nu.5. & minus dicitur res illa valere ratione oneris iniuncti & annexi.ita Dec. cons.167.nu.2.Abb.in cap.in aliquibus, de deci.in 2. nota.quod not.

Fallit etiã, quando testator dixisset, quòd ad quencunque transiret dicta res legata, quòd transiret cum tali onere, quia voluntas testatoria pro lege est seruãda, vt §.disponat.auth. de nup.Aug.consilio 243. incip.Corn.cons.264.nu.2. volu.4. Nouel.re.74.

¶ LEGATVM factum alicui de fundo Instructo, si in fundo adsit instrumentum domini, & etiam coloni, intelligitur solum de instrumento domini, cum ad aliud legatum se referri non possit, & quando non est nisi vnum, ad quod possint verba referri, ad illud necessariò referuntur, quamuis sit tale, quod alias non veniret, doct.l.si fundus.ff.de fundo instr.conc. quæ dixi super amp.58.Iaso.l.qui Romæ. §.duo fratres.nu.63.ff.de verb.obli.item legatum factum per testatorem grauantem hæredem ad soluendum cõtenta in schedula manu ipsius scripta, & dimissa penes manum Guardiani S.Francisci, an tale legatum valeat? resp.quòd sic. Bartol.l.si ita.ff.de condict. & dem.& est.com.opi.de qua per Alex.l. ait prætor, §.si iudex.nu.2.vbi Ripa.nu.3.ff.de re iud.sed quid si Schedula prædicta non reperiatur? resp. quòd stabitur assertioni illius guardiani dicentis cõtenta in ea, sed pone quod testamentum sit nullum, an debeantur legata in eo relicta? resp.quòd sic, si verisimiliter alias ea reliquisset. Doct.Aut.ex causa.C.de liber.præter. Med.re.10.

¶ LEGATVM domus factũ simpliciter, est derisoriũ & sic inutile, quando testator nullas domos in patrimonio habebat. neque hæres tenetur aliam domũ extra patrimonium testatoris redimere. text.est ibi, Alex.rationem assignat, Iason verò ibi reprobat, & addit alteram in l.si domus.ff.de legat.j.in princ. versi.quòd si nullas.aliam ponit Zasius lib. intellectuum singularium.c.v.de obli. gener. & videndus Gul.Bened.in repetit.ca.Raynutius.de testam. verbo, domum.

Amplia

Amplia vno modo, & limita tribus, vt per Iaso. in d. l. si domus. B. Dias regul. 412.

¶ LEGATVM factum ecclesiæ, aliter non specificando nomen, intelligitur de parochiali. secundũ Bart. in l. quæ conditio. §. cum ita. ff. de conditio. & demonst. Cyn. in l. vlt. & ibi Saly. C. de sac. sanct. eccle. Ias. in l. qui insulam. ff. de verb. obl. Tiraq. priui. 56. in tract. piæ causæ.

Fallit hæc regula vbi in ciuitate sunt plures ecclesiæ, quia tunc de principali ecclesia diœcesis, vel ciuitatis intelligitur. Ita voluit & sentit Io. Fab. & Aret. in §. sed ius quidẽ. inst. de iu. na. ge. Host. & Ioa. Andr. in c. indicãte. de testa. Ancb. & Imo. in c. indicãte. l. quæ conditio. §. cum ita. ff. de cond. & demonstra. nu. 5. & Ancha. consi. ccxiiij. Franciscus. versi. octaua ratio. vbi relictum factũ pauperibus intelligitur de pauperibus domicilij. Nouel. re. 72.

¶ LEGATVM factum fratri per testatorem an intelligatur de carnali. Abb. Bal. & Card. in cap. licet. de offi. delegat. referũt Bal. intelligere de carnali, quia ita se habet communis vsus loquendi qui attendendus est, ratio quia verba debent intelligi in potiori significatu, vt §. quotiens. inst. de iur. na. gent. Item vbi cõcurrit veritas & fictio, veritas præualet fictioni. l. filio, ff. de lib. & posth. & ratio naturalis vincit accidẽtalem. l. qui habebat. ff. de tutel. & cap. requirẽte. de testa. & fratres octo modis dicuntur. vt Deci. in c. causam quæ. nu. 4. de iudic. Corne. consi. 57. volumine 2.

Amplia, etiam vt omnes religiosi & monachi fratres propriè dicuntur de iure, sed aliter de communi vsu loquendi. secundum Abb. & Dec. in c. causam quæ. num. 6. de iudic.

Amplia etiam, vt omnes Christiani fratres dicantur, quia propter lauacrũ regenerationis habent vnum patrem. Ideo fratres dicuntur. xj. quæst. 3. c. ad mensam. & ideo Ioan. And. tenet in c. Ioan. de reg. quod fraternitas dicitur octo modis.

Fallit in materia odiosa, appellatione enim fratrum non veniunt monachi. capitul. ex literis. de sponsal. cap. quanquam. xj. quæst. vij. Abb. in c. sanè. de foro compet. cum aliis. & minus soror. Decius consilio 230. nu. 4. Bald. con. 460. vol. 1. Anch. in c. j. de cõst. Nouell. re. 73.

¶ LEGATVM factum per maritum vxori de omnibus vestibus quas habet domi, an veniant vestes existẽtes penes sutorem. Tu tene, quòd sic. Ratio, quia destinatio mariti non erat, vt perfectæ domum reducerentur ad beneficium vxoris. Ita respondit Bart. in l. ex facto. §. rerum. nu. 2. ff. de hæred. instit. Crem. sing. lxiiij.

Fallit primò, quando vestes essent prohibitæ portari ex forma statuti, vel ex decreto principis. Ita Bart. in l. quamuis. nume. 3. ff. de aur. & arg. leg. licet Bald. teneat quòd extimatio debeatur, in l. cum te. nume. 6. C. de dona. ante nup. & in rubr. C. de cond. furt.

Fallit etiam, quando vestimentis legatis, ornamenta super eis essent prohibita, quia cum separari non possint, vtique vestes in legato venirent. Ita Bald. in d. l. cum te. nu. 6. ad fi. C. de donat. ante nupt. & vide Can. in c. indicantem. de testib. Nouel. re. 57.

¶ LEGATVM factum seruo sine libertate non valet, nec reconualescit, licet post mortem testatoris efficiatur liber. tex. est in l. seruus. C. de lega. facit text. in l. ex fideicommisso. C. de fideicom. & in l. si legatarius. §. j. ff. de lega. iij. & in l. quidam. §. illo. C. de necess. ser.

Limita quadrupliciter, vt per Iasonem in dict. l. seruus. B. Dias re. 415.

¶ LEGATVM ita factũ, vt si legatarius perderet, quòd ei in testamento relictum est, hæres rursus id præstet, non intelligitur, vt quoties perdiderit toties id restituere teneatur, sed tantum si post præstationẽ legati, semel legatarius perdiderit, nõ etiam si post iterum amiserit, & per consequens de prima tantũ amissione intelligitur. l. fideicommissa. §. si quis. ff. de leg. 3. l. 1. §. si cui. ff. vt leg. nom. cau. simile Ias. l. diuortio. §. quod si. ff. sol. ma. Med. reg. 3.

¶ LEGATVM factum Titio q. Sempronij cũ duo sint Titij in ciuitate, quæro cui eorum debeatur? Dic, quòd referendum est ad eum Titium, ad quem testator maiorem censetur habuisse affectionem, & amicitiam. Ita Roman. consilio 408. nume. 8. & Bal. in l. voluntatis. C. de fideicom. numer. 11. facit in argumento. text. in l. si quis ita. §. si quis cum ignoraret. ff. de testa. tuto. vbi decisum est dationem tutoris testamẽto à patre filij, generaliter factam ad eos solos extendi, quos pater se habere sciebat: non autem ad eos quos ignorabat, quia de illis sensisse nõ censetur, quia sibi incognitus nulla prosequebatur dilectione.

Et in iis terminis lata fuit sententia, secundum text. in l. qui habeat. ff. de reb. dub. & Bald. in l. voluntatis. in lectura antiqua. C. de fideicommis. numero 11. Ia. Nouellus re. 62.

¶ LEGATVM factum vxori per testatorem, donec ipsa steterit in domo cum filiis, an legatũ per mortem filiorum sic intelligatur esse extinctum. Tu conclude quòd sic, & quòd vxor legatũ petere nullo modo possit. per text. in l. legatum. C. de condi. insert. Dec. cons. dcxx. casus. numer. 1. ratio, quia cõditio morandi cum aliquo intelligitur eo viuo, sed post eius mortem testator non censetur voluisse cõditionem apponere. Ideo dispositio remanet pura, simplex, & sine conditione. Ratio rationis est, quia quatenus conditio nuptiarum pendet ex insidiis fortunæ, fortuna potest obesse: sed si pendet ex facto alterius, Alteri per alterum iniqua conditio asferri non debet. Ita Bald. in d. leg. legatum. & l. j. C. de legatis.

Fallit hæc regula in causa alimentorum, quia conditio mixta deficiens per casum, non facit deficere legatum alimentorum. Ita Bald. in l. j. C. de legatis, quia causa alimentorũ est causa pia. text. in l. Mella. ff. de alim. & cib. leg. ibi pietatis intuitu, quod not. Nouel. re. 4.

¶ LEGATVM, seu fideicommissum simpliciter relictum fratribus, intelligetur de primis tantum fratribus. non etiam de vlterioribus. Bart. l. Lucius. §. quæsitum. ff. de leg. 3. Bal. l. iubemus. §. fi. C. ad sen. Cons. Treb. l. vxor. C. qui accus. non pos. Bal. c. 1. de feud. March. c. quæ in Ecclesiarum. col. pe. de con. Ange. l. 1. ff. de inoffi. test. Medic. re. 4.

Legatum filiabus debentibus maritari intelligi debet de filiab', quæ primum nubere debẽt, nõ de viduis. Card. Flor. consi. 49. dixi suprà Ampl. 41. simile cõ. Fel. c. licet. de test. Dec. cõs. 112. Cur. Inn. cõs. 178. nu. 24. Soc. cons. 25. vol. 2. Alex. cons. 6. vol. 4. nu. 8. cum mil. Medic. re. 4.

¶ LEGATVM in genere si minimũ vtile sit, tunc illud minimũ debetur, in l. legato generaliter. de legat. 1.

Primò fallit in §. quod autem. auth. de fideiussorib. vbi creditor potest eligere rẽ meliorẽ debitoris, & hoc est, quia cogitur accipere rem pro pecunia.

Secundò

Secundò fallit in l.Stichus.de leg.iij.vbi quando legatur seruus cum hoc, quòd exerceret artem, tunc debet inspici ingenium serui ad quam artem est magis idoneum.

Tertiò fallit in l.si cui.ff.de ali.& cib.leg.quando legata sunt alimenta: quia debet etiam inspici conditio personæ cui.alimenta sunt legata.

Quartò fallit, quando datur electio legatario, qui debet eligere medium: vt est gloss.in l.cum post.§.gener.ff.de iure dotium. B.Socin.reg.277.

¶ LEGATVM quantūcūque minimum, si ab hærede non præstatur incidit in pœnam l.quamuis.ff. vt in poss.leg.& prætor legatarium, siue fideicommissarium in possessionem omnium bonorum mittit causa seruādorum legatorum. Tiraquel.in tract. de iudic.in reb.exig.non fer.fall.5. Medic.re. 5.

Legatum mulieri factum cum vidua erit, intelligi debet de prima viduitate immediata. Bald.cōs.42.volu.5.& l.matrimonij.ff. qui & à quib.l.filiæ. ff. sol. mat.l.fi. C.de ind.vid. toll.simil. Doct.comm.l.1. C.de success.edict.l.quintus.ff.de annuis lega.Medic.reg.4.

Legatum nullum est ante formam testamenti, hoc est ante hæredis institutionem.§.ante hæredis. inst. de legatis. sed facta hæredis institutione si contigerit testamētum dici nullum ex causa preteritionis, vel exhæredationis, nihilominus legata quę testator veri similiter voluisset facere cum validitate testamenti debētur, auth.ex causa.vbi Ias.nu.8.& com.Doc. C.de liber.præt. Medic.reg.7.

Legatū perpetuū creditur indefinitè relictū, habita tamen ratione testatoris.doct.l. cū quidam. ff. de annuis legatis.l.annua.§.2. ff.eod. itē quando dicitur quòd legatū potest adimi, indefinitè intelligi debet vt totum possit adimi. Iaso in terminis huius reg. in rep.l.re coniuncti.numero 26.ff.de legat. 3.gl.cap. vt circa.de elect.6.§.trāsferri.inst.de adept.leg.Docto.commun.in Rubric.de reg.iur.6.Medic.reg. 2.

¶ LEGATVM rei alienæ factū à testatore scienter. valet.text.in l.cum alienam.C.de lega.& §. non solùm.Institu.eo. Habes tu Hispane l. x.titu.ix. part. vj.quæ idem disponit.

Amplia quatuor modis, & limita tribus, vt per Ias. in d.l.cum alienā, & in materia huius regulæ, vide aliā regulam, quam habes suprà, in litera A.in verbo, alienæ. B.Dias reg.416.

Legatum alienæ rei factum à testatore ignorante, & sic errante non valet. text. est in l. cum alienam.C. de legat.& in §.non solùm.Instit.de legat.

Concordat tibi Hispane l.x.tit.ix.partic.vj.

Limita octo modis, vt per Iaso.in d.l.cum alienam.B. Dias reg. 30.

¶ LEGATVM rei alienæ regulariter non valet. l. proprias.C.de legatis.

Primò fallit, vbicūque talis res potest afferre aliquam commoditatem legatario: quia tunc legatum valeret.casus est secūdum vnam lecturam.Cyn.& doct. in l.si tibi homo.§.primo.ff.de leg.j.

Secundò fallit in re mea, quæ alij debebatur, non solùm per actionem sibi competentem, vt in l. apud Iulianum.in §.si Titius.de legatis j.sed etiā per officiū iudicis, vt est casus in lege, de vno quoque. §.si ex bonis.eo.tit.no.glo.in d.l.si tibi homo.in §.j.de legatis primo. B.Socin.reg.279.

¶ LEGATVM p rei legatę alienationē.extinguitur tex.est in l.fideicō.§.si rē.ff.de leg.iij. §. sed & si rē. inst.de leg.& ibi Ang.Alex.cōs.clvij.nu.1.vol.vij.

Amplia d. reg. etiāsi testator rem legatam pignorauerit facto & ad instantiam legatarij. Ratio, quia eo tūc res transit cum cōmodo & incommodo, id est, cum onere & honore, vt l.cum pater.§.mensę.ff. de legat.iij.quod secus est si pignorasset pro facto alieno, quia hæres teneretur rem obligatam luere, & legatario præstare, vt d. §. si rem. & ibi Bart.& doct. omnes.& Ang.in d.§.sed si rem.instit.de leg. nu. 2. & no.Bart.in l.si tibi homo.in prin.ff.de leg.j.

Fallit hęc reg.in ij.fall.quas ponit Soc.in cons.clxxvij.

Fallit etiam vltra prædictas fallen. quando appareret de firma & manifesta voluntate testatoris, declarantis suam intentionem, postea transcursi essent anni xx.quia tunc ex cursu decēnij, cum declaratione testatoris arguitur animus & voluntas testatoris: ita Bald.cons.xxxix.& xl.vol.ij. Nouell.reg.66.

¶ LEGATVM per rei legatæ alienationem extinguitur.l.fideicommissa.§.si rem.ff.de leg.iij.

Primò fallit, quando testimonium redderetur nullum vel subiaceret querelæ, vt quia esset legatū factum filio: nam hoc casu alienatio voluntaria non extinguit legatum, sed saltem debetur æstimatio.ita not. doct.in d.l.sancimus.in prin.C.de inoffi.testam.

Secundò fallit, quando alienatio fuisset nulla, & legatum erat expressum: secùs si erat inclusum sub generalitate verborum: vt probatur in l.iij.§.fi.ff.de fun. instr.& ita intelligitur gloss. in l.seruum filij.§.idem seruus.& glo.quę incipit quod filius.& ibi Paul. de Cast.& vide in simili l.cū dominus.§.filius.ff.de penu.leg.Bal.in rub.C.de verbo.sign.ad finem.& vide tex.omnino in l.pen.§.fi.ff.de auro & arg.leg.

Tertiò fallit, si alienantur res vnde testator solui designauerat: vt est in l.testamento.de leg.primo.

Quartò fallit si solum [illegible] nitionem factam alienando, non autem tradendo sibi rem, vel pretium recipiendo: quia solus contractus non extinguit leg.l.perdia.de fun.instr.ff.& Bal.in l.iij.C. de negot.gestis.

Quintò fallit si leg.fuit conditionale si res mea erit. casus est in leg. Pōponius.in fine.ff.de auro, & argento legat. & not. per Ludouicum de Roma. in l.Stichus qui meus erit.ff.de legatis j.& est text.in l.falsa demonstratio.ff.de cond.& demonstr.

Sextò fallit si legetur res, vel æstimatio. vt in l. Lucius, de legatis ij.& ibi glo.& Bald.in d.l.iij.C.de legat.

Septimò fallit in libertate, vt si seruus cui relicta est libertas alienatur, & à priori patrono redimatur: ita not.Bal.in d.l.iij.C.de leg.licet secus sit in aliis, per text.in l.cum seruus, de adim.leg.ff.

Octauò fallit, quando testator alienauit titulo oneroso: quia in dubio videtur alienasse ex necessitate, secùs si titulo lucratiuo.ita dicit Buttig.in d.l.tertia. C.de legatis.

Nonò fallit si testator permittit hæredi, quòd alienet rem legatam: nam non videtur reuocari leg. tex. est in l.x.in fi.ff.vt leg.nomine caue.& Bald.in d.l.iij.

Decimò fallit vt not.Bart.in l.iulianus. §.ij.de leg.j.

Vndecimò fallit vt per eundem Barto. in d.l. apud Iulianum.§.ij. de leg. j. vbi vide per Bald.duas limitationes. B.Socin.reg.276.

¶ LEGATVM quantitatis similis in eodem testamento, pluries relictum, in dubio semel tantum debetur.tex.est in l.planè.§.si eadem.ff.de leg.primo. quem ibi notant doctores.

Limita tripliciter hanc regulam, vt per Ias.ibi.B.Dias re.413.

¶ LEGATVM reuocatur propter inimicitiā emergentem

gentem inter testat.& legatarium.text.est in l.iij.§.fin.ff.de adim.leg.

Fallit primo, quando legatarius ignoranter incidisset in inimicitiam cum testatore,quia tunc legato non priuaretur. Item Bald.in ca.j. vers.pone quod vasallus.quib.mod. feu. amit.vbi si vasallus insultat dominum quẽ ignorat esse dominum suum feudo nõ priuatur, quia error & ignorantia excusat. l. res.C. de crim. expillat.hæredit. & vide quæ dixi in tract. meo ad def.in causis capit.numer.50.in vers. error, vbi multa accumulaui.

Fallit etiam secundò,quando inimicitiæ processissent ex culpa & defectu testatoris, ita tenet Bartol. in l. cum tabulis.§.j.ff.quib.vt indig.Ias.in l.si filiã tuã. in princip.num. 2. C. de inoffi. test.Pet.Gerard.in sing.num.5.quod not.

Fallit etiam si legatarius occideret testatorem repertum in actu venereo cum vxore legatarij, quia tunc non priuatur legato, vt Pet.Gerard.in sing.num.5. quod not. Iac.Nouel.reg.59.

Legatum soluitur morte legatarij, nisi habuerit coniunctum,vel substitutum, Ampl.etiam in morte ciuili.vt,si damnatus esset in metallum,secus si deportaretur in insulam,quia ipse potest in ciuitate restitui.l.interdicit. ff. de con.& demon. si verò legatarius mortuus fuerit post mortem testatoris, legatũ tunc transmittitur ad eius hæredes, si legatum erat purum,seu relictum in diem certum,l.1.§. cum igitur.C..de ca.tollen.& onus impositũ legato comitatur legatum,Barto.l.filio.§.matri.ff.de adim.leg. Bal.l.1.C.de cõd.insert.l.1.§.pro secũdo.C.de ca. tollend. Item mortuo legari non potest, Dec. & [illegible] & de regulis iur [illegible] ei hæreditas dari nõ potest. Mars.l.fin.numer. 31.ff.de quęst.l.2. l.Diuus.§.fin.ff.de iure cod.l.quo loco.ff.de hære. insti. Doct.l.Celsus.l.pater.ff.de le.2.Medic.tract. 2.part.

¶LEGATVM non vitiant angustię tẽporis,& difficultas præstationis,seu possibilitatis,quę concernit eius executionem,seu præstationem. text. est in l.si mihi,& tibi.in §.si quis seruos.ff.de leg.j.per quem ibi notant Doctor.communiter.facit text.in l.non tantùm.C.de legatis.

Limita tribus modis,vt per Iasonem in dicto §.si quis seruos. B.Dias reg.414.

Legatæ rei dominium transit in legatarium ipso iure, §.1.C.commu.de leg.l.si tibi homo,§. cum seruus, ff.de leg.1.

Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 14.per Iaco.de Nigr.in l.1.ff.de lega.1.numero 65.& sequẽ.fallit in 5.casibus,vt per Zasium in l.planè,§.si ita Titio, numero 6.ff.de leg.1.Ampliatur in 2.casibus, & limitatur in 12.à Rip.in d.l.vbi Ias.numer.124.ff.de leg.1.& vltra istas,Ampliatur in 13.casib. & limitatur 119.à Per.Duen.reg.210.fallit in 7.casib. quos no.Hieron.Butrig.in l.omnia, ff.si certum petatur, numero 7.

Ampliatur & limitatur in 4.casibus, per Maria.Socin. in d.l.1.nume.357.& 384.fallit in 4. casibus,vt per Socin.reg.221.

Pro legatis pro quibus competit actio personalis datur hypothecaria,no.dd.in l.1.ff.de leg.1.

Fallit in 8.casib.quos no.Iacob.de Nig.in d.l.1.numero 76.& quando legatur res testatoris specificè demonstrata, & simpliciter pro ea datur actio in rem. Ampliatur & limitatur in 4.casib.vt per Marian.Soci.iun.in l.1.nu.357.

Pro legato continente vtilitatem alterius, & quod de iure communi validum est,competit actio personalis,l.1.C.commu.de lega.

Ampliatur in 3.casibus & limitatur in 5.à Crot.in l.1. ff.de lega.1.numero 29.ver.prima sit cõclusio.Ampliatur in 4.& limitatur in 3.a Maria.Soci.iun.in d. l.1.ff.de leg.1. numero 263. Fallit in 5.casibus, vt per Iacob.de Nig.in d.l.1.numer. 29.ver prima cõclusio. Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 5. à Ias.in d.l.1.num.100.Ampliatur in 2.casibus,limitatur in 7.à Ias.in l.1.C.commu.de legat.

Hypothecaria datur pro legato etiã de iure antiquo. l.creditoribus,ff.de separat.

Fallit in 4.casibus,quos refert Crot.in l.1.ff.de leg.1. numero 41.datur etiam rei vendicatio, vt per Ripã in dict.l.1.vbi limitat in 12.casibus, numero 48. & sic pro legato competunt tres actiones.

Fallit in multis casibus,vt per Baptist.à Villa. conclu. 46.in litera L. Ampliatur in 2.casibus, & limitatur 7.à Rip. in d.l.1.nume.38.

Legatum continens alterius vtilitatem,si est validum producit actionem.Bar.in l.1.ff.de leg.1.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 4.per Soci.reg. 55.in add.

In casu, in quo testator prohibuit Falcidiã de legatis posse detrahi,debentur legata hæreditate non adita per hæredẽ scriptũ,no.in l.nemo potest,ff.de leg.1.

Fallit in 2.casib⁹,vt ꝑ Crot.in d.l.nemo , numero 16.

Testator legando rem cõmunem cum alio, intelligitur solum legare partem,quam in ea re habet, l.serui.§.cum fundũ,ff.de leg.1.l.si colonus,§.h.l.quod rerum,§.2.eod.tit.

Fallit in 4.casibus,quos not.Soc.reg.224.Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 4.à Iaso.in d.§.cum fundus,numer.1.& 28.fallit in 4.casibus,vt per Ripam in l.cum fundus.ff.de leg.1.nume.4.

Testator legans rem simpliciter, censetur tantummodo legare ius quod habet in re, l. si domus,§. si fundus,ff.de leg.1.

Ampliatur in 7. casibus, & limitatur in 7.à Soci.reg. 95.in add.

Fallit in 4.casibus, secũdum Alex.in l.serui electione, §.cum fundus,ff.de leg.1.nu.2.

Legatarius habens electionem legati,nõ potest eligere partem in vno,& partem in altero, l. si ex toto,§. si ita legatum,ff.de leg.1.

Fallit in 3.casib.quos no.Ias.in d.§.si ita legatũ, n. 51.

Illud quod possum legare domino,possum legare eius seruo,l.non ideo minus.ff.de hære.insti.& econtrario illud,quod possum legare seruo,non possum legare eius domino,l.neque,ff.de hære.insti.

Fallit in 3.casib. quos not.Ias.in l.si mihi,& tibi,§.régula,ff.de leg.1.nu.2.& seq.

Quod minimum est censetur esse in legato,l.legato generaliter,ff.de leg.1.

Fallit ĩ 4.casib.quos no.Soc.reg.319.Fallit in 3.casib. vt per Ias.in l.si ita sit scriptum,ff.de leg.2.nu.17.

Fallit in multis casibus, vt per Alexand.in d.l. si ita sit scriptum,nume.4.

Angustiæ temporis,quæ cõcernunt executionem, seu præstationem legati, non vitiant ipsum legatum, l. si mihi,& tibi,§.si quis seruos,ff.de leg.1.

Fallit in 3.casib.vt per Iaso.in d.§.si quis seruos.nu.9.

Legatum factum filiabus non comprehendit posthumam,de qua non est facta mentio in testamento, l. qui filiabus,vbi no.ff.de leg.1.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.nu.8.

In legato

In legato partis bonorum non veniunt fructus nisi à tẽpore, quo hęres fuit in mora, l. si quis bonorum, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Iason. in d. l. si quis bonorum. Fallit in 18. casibus, vt per Rip. in l. in fideicommissariam. ad Trebel. colum. 3. videas in tractat. de fructibus.

Legatum factum hæredi à semetipso non valet, l. legatum, §. 1. ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in l. planè, §. si duob. ff. de leg. 1. nu. 5. & seq.

Legatarius si stipuletur ab hærede seruum in specie sibi legatum non esse fugitiuum, per talem stipulationem nihil plus debetur, quàm si esset in legato, quare hæres debet præstare talem, qualis est. l. si legati serui, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 2.

Quando testator legat domum simpliciter, & nullum habet in patrimonio, tale legatum est desitorium, & sic inutile, & hæres non tenetur aliam domum extra patrimonium testatoris redimere, doct. in l. si domus, ff. de leg. 1.

Ampliatur, & limitatur in 3. casib. vt per Ias. in d. l. si domus, nu. 10.

Quando testator legat domum simpliciter, & habet in patrimonio plures domos, electio est hæredis, quam velit dare, d. l. si domus, ff. de legat. 1.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2. à Iaso. in d. l. si domus, nu. 5.

Testator legando domum, videtur legare vnam ex illis, quas habet in patrimonio. l. 3. & ibi Bart. ff. de vino, trit. & oleo leg.

Fallit in 2. casib. vt per Socyn. reg. 94. in addi.

Legari potest ab omni debitore, leg. si pecunia, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. vt per Ias. in d. l. nu. 8.

Quando extraneus legat mihi rem meam alteri obligatam, pignoris cẽsetur grauare hæredem, vt illud pignus liberetur soluendo debitum principale, l. si tibi homo, ff. de lega. 1.

Ampliatur & limitatur in 4. casib. per Ias. in d. l. si tibi, numer. 4.

Legatum ad pias causas hæreditate non adita non debetur: hanc esse communem opinionem testatur Ias. in l. habeat, C. de sacrosanct. eccl.

Fallit in 3. casibus, vt per eundem in d. l. numero 29. Fallit vt per Franc. Turzan. regu. 40. in suis conclusionibus.

Pactum tamen factum in legato ad pias causas non valet.

Fallit in 3. casib. vt per Alexan. in l. si certis annis, C. de pact. nu. 3.

Legatum vsusfructus omnium bonorum à testatore factum vxori, & post eius mortẽ instituit fratrem, non valet. hæc est communis opinio.

Fallit in 4. casib. quos not. Ias. in l. extraneum, C. de hæred. instit. nu. 6. ver. tenendo tamen.

Legata non conseruantur per Authen. ex causa, C. de lib. præte.

Si testamentum sit nullum, præteritione filij ignoranter facta.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. authen. ex causa, nu. 4. & seq.

Legata, & alia disposita in testamento hodie sustinentur per Auth. ex causa, non obstante, quòd filius sit præteritus, vel exhæredatus.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. Auth. num. 16. vbi vide Bal. de Nobi. qui limitat multis modis, num. 15. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 4. à Io. Bolng. in d. Auth. nu. 70.

Testator pignorando, vel hypothecando rem legatam, non intelligitur legatum reuocare, l. qui post, C. de legat.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 2.

Testator vendendo, vel alienãdo rem legatam, si alienauit voluntariè, intelligitur reuocare legatum, secus si sine necessitate, quare saltem debetur æstimatio. d. l. qui post.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. qui post, nu. 2. fallit prima pars regulæ in 11. casib. quos not. Soc. re. 218.

Hæres tenetur luere rem legatam, quam testator pignorauit, d. l. qui post.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 4. fallit in 4. casib. vt per eundem in d. l. prædia, C. de fideicomm. numero 2. fallit in 3. casib. quos not. Bened. Cap. in suo tract. numero 11. reg. 107. fallit in 3. casib. vt per Soc. regul. 171.

Legatum factum seruo sine libertate non valet, nec reconualescit, licet post mortem testatoris efficiatur liber. l. seruus, C. de legat.

Fallit in 4. casib. vt per Iaso. in d. l. nu. 1.

Legatarius propria authoritate accipiens rem legatam perdit illam, & eius actionem, l. non est dubiũ, C. de legat.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. numero 2. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 4. per Diaz regul. 407. videas Plot. in rep. l. si vnquam, C. vnde vi. numero 58. fallit in 2. casib. vt per Alexan. in l. non dubium, C. de leg. numero 3. & contra eum qui propria authoritate occupauit competit interdictum quorum legatorum.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 5. à Ripa in l. hoc interdicto, ff. quorum legato.

Legatum rei alienæ factum à testatore sciente valet, l. cum alienam, C. de legat. Fallit vt per Baptist. à Villa. concl. 3. litera L.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 7. à Ias. in d. l. nu. 2. Fallit in 4. casib. quos not. Bened. Cap. in suo tract. reg. 105. sed si res est tradita, hæres non tenetur de euictione. Fallit vt per eundem re. 106.

Legatum rei alienę factum à testatore ignorante, & sic errante, non valet, d. l. cum alienam.

Fallit in 8. casib. vt per Iaso. in d. l. nu. 4. fallit in 7. casib. quos not. Bened. Capra in suo tract. re. 106.

Si pater filium impuberem exhæredauit aliis institutis, & filio exhæredato dederit pupillarem substitutum, à substituto non potest alteri legare, l. cum quidam. C. de legat.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. num. 3.

Si fiat legatum mulieri sub conditione si non nupserit, conditio hodie reiicitur, & legatum remanet purum, & sic mulier debet habere legatum, siue nubat, siue non, l. cum relictum, C. de ind. viduitate tollenda.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in d. l. num. 3.

Legatarius cui facultas eligendi competit, debet rem mediocrem eligere, l. 1. §. 1. C. commu. de legat. l. si quis argentum, §. 2. C. de dona. l. legato generaliter, & l. si hæres generaliter, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. generaliter.

Legata reuocantur per solas inimicitias superuenientes post factum testamentum, licet hæredis institutio non. l. ex parte, ff. de adi. legat.

Fallit vt no. Gerar. de Petra Sancta, sing. 5. incip. regu-

la est.

Legata peti non possunt hæreditate non adita, l. si nemo. ff. de testa. tute. l. si quis omissa. ff. si quis omis.

Fallit in 26. casib. quos not. Bened. Capr. in suo tract. reg. 111. fallit in 12. casib. quos no. Ias. in l. eum quem, C. de fideicomm. numer. 20. fallit in 12. casib, vt per Socy. reg. 12. in add. vide Dec. in l. si nemo, ff. de reg. iu. fallit vt per Viuium in suis concl. in ver hæreditate non adita.

Legatum quantitatis in eodem testamento pluries relictum in dubio, semel tantum debetur, l. planè, §. si eam, ff. de leg. 1.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. colum. 3. fallit in 3. casib. vt per Alex. in l. si plurib. §. si eadem, ff. de leg. 1. numer. 2.

Modus mixtus pendens ex facto honorati, & alterius tertij, si deficiat per factum illius tertij, vel per casum fortuitum mortis, non facit deficere legatum. fallit in 2. casib. vt per Ias. in l. si Titio, ff. de leg 1. numero 2.

Quantitas quando legatur vt certum corpus existens in aliquo loco, tunc non iudicatur, vt quantitas, sed vt species, l. talis scriptura, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in l. sed & si certos, quam legit cum §. si numerus, & leg. si seruus, pluries. ff. de leg. 1.

Legatum ad certum vsum in alium conuerti non potest, Cle. quare contingit, de relig. dom. l. 1. ff. de admi. rerum ad ciuita. perti.

Fallit in 8. casib. quos not. Bened. Capr. reg. 112.

Incertitudo vitiat legatum, gl. & Pari. in l. legato generaliter, ff. de leg. 1. Bar. in l. quidam, ff. de reb. dub.

Fallit, vt colligitur ex distinctione, quam facit Bened. Capra in suo tract. reg. 113.

Legatum à debitore creditori, factum, regulariter non valet, l. si creditori, §. Marcellus, cum l. seq. ff. de leg. 1. §. econtrariò. Inst. de leg.

Fallit in 7. casib. quos not. Soc. reg. 220.

Legari ædibus affixa regulariter non possunt, l. circa, ff. de leg. 1.

Si testator legauit alicui omnem quantitatem pecuniæ, quam sibi mutuo dederat, de cuius quantitate voluit stare eius simplici dicto, huiusmodi legatum valet, not. Doctores in l. nemo potest, ff. de leg. 1.

Fallit in 3. casib. vt per Crot. in d. l. nu. 38.

Res mea mihi legari non potest, l. proprias, C. de leg.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 223. Fallit in 5. casib. vt per Alex. in l. si domus, §. si fundus, ff. de leg. 1. nu. 1.

Pater promittẽs decem pro filia, si postea ei leget animo compensandi dotem promissam legare videtur, l. si quis mandati, §. cum pater, ff. de leg. 1.

Fallit in 5. casib. quos no. Socyn. reg. 282. fallit in 3. casib. vt per Alex. in l. huiusmodi, §. cum pater, ff. de leg. 1. nu. 1.

Pater filiis naturalibus vnam vnciam legare potest legitimis existentibus. glos. in leg. cogi. §. hi qui. ff. ad Trebel.

fallit vt not. Soc. reg. 285.

Legatum factum prælato, contemplatione ecclesiæ factum nõ censetur: hanc communem opinionem attestatur Franc. Turza. concl. 14. vbi limitat, sed legatum factum extraneo censetur factum contemplatione ecclesiæ.

Fallit in 3. casib. vt per Socyn. in l. ciuib. ff. de reb. dub. numer. 15.

Legatum factum vxori, in qua relinquitur vsufructuaria omnium bonorum, institutis filiis, intelligũtur solum legata alimenta. hanc esse commũnem opinionẽ attestatur Baptist. à Villa. conc. 15. in litera L.

Legatum si factum est in testamento minus solenni, non tenetur hæres soluere: hanc esse communem opinionem attestatur Baptist. à Vil. conc. 20. in litera L. vbi limitat in 4. casib.

Legata facta in testamento paterno non confirmantur per existentiam sui hæredis, leg. si filius patri, ff. de vulg.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. in d. l. nu. 10. Fallit in 4. casib. vt per Alexan. in d. l. nu. 8.

Expressio conditionis quæ tacitè inest in legato, non facit illud conditionale, not. Doctor. in l. hæc verba, ff. de leg. 1.

Fallit in 7. casib. vt per Socin. in dicta leg. numero 1. & sequent.

Commodum rei legatę cedit legato, l. quod in rerum, §. si quis post. ff. de leg. 1.

Fallit in 4. casib. quos no. Rip. in l. si ex toto, ff. de leg. 1. numer. 8.

Testator legando secundo quod prius alteri legauerat sub commemoratione primi, censetur enim adimere à primo, §. transferri, Inst. de adempt. legat.

Fallit in 3. casib. vt per Rip. in l. re coniuncti, ff. de leg. 3. numer. 23.

Vocati censentur in vnam portionem, qui per collectinam vocantur, l. si quis Titio, ff. de vsufr. accres.

Fallit in 5. casib. quos not. Rip. in l. re coniuncti. ff. de leg. 3. nu. 103.

Hæres apud quem remanet aliqua quota hæreditatis tenetur legatariis pro rata quotæ, l. 1. & 2. C. ad Treb.

Fallit in 3. casib. vt per Rip. in l. explicito, §. sed si quadraginta, ff. ad Treb. nu. 2.

Legata relicta ab instituto, videntur in dubio repetita à substituto. Fallit in multis casib. vt per Alex. in l. licet Imperator, ff. de legat. 1. nu. 9.

Legatum non valet si æs alienum absorbet totam hæreditatem. l. si vniuersæ, C. de legat.

Fallit in 3. casib. vt per Alex. in d. l. si vniuersæ. Donst. Fina, lib. 2.

¶ LEGATA. Pompo. lib. vj. ad Sabin.
Lex xviij.

Quæ legata mortuis nobis [a] hæredes nostros transeunt, eorum commodum per nos iis, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus, aliter atque [b] cùm stipulati sumus: nam & sub conditione stipulantes, omnimodò eis adquirimus, etiam si [c] libertate nobis præstita à dominis, conditio existat.

ADDITIO a ad hæredem nostrum in P. Flo. al. hæreditatem nostram. b quod in P. Flor. c libertate præstita dominis: sed libertatis nobis potestate domini in P. Flor.

Coniunge cap. 78. de verb. oblig. Viuien.

¶ LEGATA bis diuersis personis relicta, eadem censenda non sunt, sed vtraque præstari debent, & quilibet suũ habere debet. Bar. in l. re coniuncti. q. j. vers. j. de coniunct. re tantùm. ff. de leg. iij. Iason d. l. re cõiuncti. versi. quid ergo. & si scriptum. num. mihi 10. Franc. Ripa in d. l. re coniuncti. ver. accedo ad quæstiones Barto. Citant omnes suprà allegati. l. quingenta. aliàs quinquaginta. ff. de probat. & l. si pluribus. §. j. ff. de leg. ij. qui tex. (si bene inducãtur) hoc probãt. Raph. Cuma. in l. si pluribus. ff. de leg j. quẽ refert & sequitur Ioan. Crotus in d. l. re coniuncti. Vnde infert Alciatus in dict. l. re coniuncti. quoties in legatis bis eadem summa expressa est, diuersas præstationes esse: vt si dictum sit, Titio decem, Seio decem

cem lego, non intelligentur eadem decem: idque (ait) receptius est. Quod maximè procedit, si dictum sit dena dari: intelligetur enim decem singulis. l. si quis testamēto. vbi Petrus, Ciuus, Raio. Imo. & Raph. ff. de legat. j.

Fallit, quoties id expressum est, vt quia addita sit dictio, eadem, Inst. de duob. reis. §. duob. ibi, eosdem decem. Alciat. d. l. re coniuncti. ver. j. quoties.

Fallit, quando quantitas iterata non est, puta, Titio, & Seio decem. idque etiam si sub nomine collectiuo conceptum esset legatum, puta filiabus meis nasciturus relinquo mille aureos. l. qui quartam. in fin. ff. de legat. j. vnà mille omnibus relicta censebuntur. Alciat. vbi suprà: apud quem vide alias limitationes. Prat. reg. 468.

¶ Legata, & fideicommissa adæquata sunt, textus formalis in l. j. ff. de legat. j. l. ij. C. commu. de legat. Hanc regulam tradit Iason in d. l. j. notab. j. Ripa ibidem notab. vltimo. G. Benedict. in repetit. capit. Rainutius. in verb. si absque liberis. part. ij. nu. 144. ext. de testam. Azo in Summa. C. commu. de legat. Ludo. Roma. consi. cccclxxx. incip. in casu propositæ. nu. 2. Ang. in §. legatum. Instit. de legat. Ex ista regula Bartolus tres colligit in d. l. quæ huius generalis sunt declaratoriæ. Prima est hæc, legata particularia sunt exæquata legatis particularibus. Secunda fideicommissa vniuersalia, & legata vniuersalia, sunt exæquata in omnibus, & per omnia. Tertia fideicommissa vniuersalia non sunt exæquata legatis singularibus. Probari ait primam regulam ex dicta l. prima, ff. de legatis primo, & l. secunda, C. commmu. de legat.

Regula nostra sic ex Bartolo declarata ampliatur primò per Azonem in Summa, vt procedat in nomine, vt omne legatum possit fideicommissum appellari, & econuerso. quod an verum sit, cogita. Ias. in d. l. j. per l. iij. ff. de lega. j.

Extenditur etiam ad cessionem, & transmissionem. l. vnica. §. sin autem aliquid. C. de caduc. tollen.

Amplia quo ad personas actiuè, & sic respectu personarum relinquentium, quia qui potest legatum relinquere, potest & fideicommittere. Iason in d. l. j. ff. de leg. j.

Amplio, vt etiā passiuè procedat: quia cui fideicommitti, eidem & legari potest. Ias. vbi suprà.

Amplia, quia quæ legati, ea fideicommitti posse ait.

Amplia ad relinquendi modum, & sic ad verba: quia per quæ verba relinquuntur legata, & possunt & relinqui fideicommissa. l. ij. C. commu. de lega. Bart. in d. l. j. ver. quæro, video. ex quo Ias. has quatuor suprà proximas limitationes desumpsit.

Amplia ad actiones: quia illæ tres actiones, quæ competunt pro legatis, cōpetunt & pro fideicōmissis. gl. in d. l. j. tex. in l. j. & ij. C. commu. de legat. Sunt autem hæ, actio personalis ex testamento, rei vendicatio, & hypothecaria. d. l. j. C. commu. de legat.

Amplia ad leges, vt quæ de legatis loquuntur, habeāt locū in fideicōmissis, & econuerso. Ratio; quia quādo duo æquiparantur à lege, quidquid statuitur in vno, intelligitur & statutū in altero. glo. in l. si quis seruo alieno. C. de fur. gl. in l. quod verò contra. ff. de legi. Bart. in l. Marcellus. in prin. ff. ad S. C. Treb.

Amplio ad executionem: nam sicut legata nō habent executionem paratam, ita nec fideicommissa. Hāc ampliationem colligo ex dictis G. Bened. in c. Rainutius. ver. si absque liberis moreretur. nu. 191. part. ij. extra de testa.

Limita in legatis singularibus, & fideicommissis vniuersalibus: nam non æquiparantur. gl. in d. l. j. ff. de legat. j. vbi Iason nu. 30.

Limita in libertate relicta, vbi est differentia an legetur, fideiue cōmittatur. Ias. vbi suprà. nu. 31. quod ita declarat Alciat. in dicta l. prima, nu. 6. quoad rei effectum. Nam etiam hodie subest differentia inter libertatem directò relictā, quæ per fideicommissum relicta fuit. l. fin. C. qui manumitt. non pos.

Sed & in nomine adhuc differentiam esse inter legata, & fideicommissa. Nam propriè loquendo, aliud est legatum, quod præceptiuis verbis fit, aliud fideicommissum, quod precariis concipitur. Alciat. in dicta l. j. numero 5. Nam si lex municipalis, puta statutum, vel consuetudo odiosa, vel correctoria loqueretur de legato, ad fideicommissa non traheretur. Ange. consilio sexto. Amplia hanc limitationem ad dispositionem testatoris: cùm constaret de altero tantùm eum intellexisse: non enim à verborum proprietate temerè recedendum est. l. non aliter. ff. de legat. iij.

Fallit in legatis, & fideicommissis seruitutum. Alciatus vbi suprà.

Fallit in legatis exæquatis retractandis: quia difficilius reuocantur fideicommissa, quàm legata. Ratio diuersitatis est hæc: quia fideicommissa præstita duorum voluntate nituntur, testatoris scilicet & hæredis. Legata verò sola voluntate testatoris. Ripa dicta l. prima, ff. de legat. primo, versi. vltimò nota. Prat. reg. 468.

¶ Legata omnia de manu hæredis capienda sunt, & licet legatarius non possit authoritate propria legatum accipere, & aliter teneretur hæredi restituere, prout voluit tex. in l. vnic. C. quorū leg. Id tamen in quibusdam casibus locum non habet. prout Capra consi. iij. circa hoc plura in fine.

Limita, quod legatum libertatis dicitur pium, quādo fit pro anima vel amore Dei, alias secus. Ita Bar. in l. j. C. de sac. sanct. eccles. & ibi Ias. in vtraque lectur. vers. not. istam lim. Tiraq. in tract. piæ causæ in præfatione. vers. limita, quod d. legatum.

Fallit hęc regula in legatis ad pias causas, quę authoritate proprij legatarij capere possunt, & rem vendicant, vt tenet Corn. Perus. cons. cxl. circa hanc cōsult. l. 50. vol. j. & Capra consi. ccclj. punctus, in iiij. dub. quod not.

Fallit etiā in legato libertatis, quia disposita in libertate locum habēt ad alias pias causas. Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc aliqua. vers. & scias. Bald. in l. ij. & l. pen. C. de fideic. lib. Tiraq. in tract. pię causæ. n. 2. versi. item legatum libert. in præfat. 1. Nouel. reg. 63.

¶ Legata peti non possunt, hæreditate non adita. text. est in l. si nemo. ff. de testa. tutel. & in l. si quis omissa ff. si quis omis. caus. testam.

Limita viginti modis, vt per Barb. in rub. de testamen. vbi priùs assignat tres rationes huic regulæ.

Vigesimosecundò limita: quia hodie ex l. nostri regni Castellæ, etiam non adita hæreditate debentur: vt in l. j. titu. de los testamentos. libro v. in ordi. regal. B. Dias reg. 411.

¶ Legata, repudiata hæreditate, nullo in re peti possunt. l. si quis omissa. ff. si quis omissa causa, & l. eam quam. C. de fideicommis. & l. j. C. si quis omis. causa testa. cum aliis.

Fallit hęc regula in relictis ad pias causas. priui. xxxiij. tract. priuileg. piæ causæ d. Andr. Tiraq. Bal. consilio ccxlviij. An cæcus, versic. sed secus est in legatis. vo-

lum.& consilio ccccclvij.viso testamento. volum.ij. numero 2.& consilio clxvij. Thema.numer.5.versic. Item voluntas.volum.ij & consi.clxviij. numero 2. allegatis,volum.iiij.& consi.cclxxxvij.numer.5.ad fin.dicta mulier domum.nu.5.eo.iiij. volum. vbi in terminis tenet hanc communem opi.

Fallit etiã in ij.casibus positis per Ias.in d.l. eam quã. C.de fideicom.& Bald.in l.j.C. si quis omissa causa testam.quos vide,& obserua. Saly.in l.j. quæst.xiij. C.de sacrosanct. eccles.cum multis aliis ibi adductis & allegatis. Nouel.re.69.

¶ Legata,rupto agnatione posthumi ignoranter præteriti testamento,non conseruantur. Hanc regulam,& conclusionem tradit Bart.in auth.ex causa.ver.aut præteritio est facta.C.de libe. præter.idẽ Bar.in l.filio præterito.versi.secundò est videndum an,authẽ.ff.de iniusto rupt.Bart.in consi.lxv.incip. quidam nomine Lapus.volum.ij.Hanc opinionem Bartoli tenet Franc.Aretin. consil.xciij. incip.viso legato.G.Benedict.in repetit. c. Rainutius. in verbo,in eodem testamento relinquens.j.nu.232.de testamen.in antiq.

Amplio hanc conclusionem Bartoli, vt procedat etiam in testamento ad pias causas. Barto.in l.j.ver. secundò quæro,an relicta ad pias causas.C. de sac. sanct.eccles.Pau.& Alexand. in d.authen. ex causa. Alexan.consil.xlj.viso tenore. volu.j.& consi.xlviij. lib.ij.incip.abundè.& illam conclusionem Bartoli tenet Iason in d.authent.ex causa.Bald.in repet.l.j. C.de sacrosanctis ecclesiis, versiculo,super quarto quæsito.

Ampliat Iason in d.auth.ex causa, dictam conclusionem Bartoli habere verum,si posteà nato posthumo,testator post eius natiuitatem aliquot annis supersuixerit, quia semper testator præsumitur filium prædilexisse legatariis : & allegat Aretin. sic consuluisse consil.xciij.suprà allegato.quem & refert,& sequi videtur G.Benedict.vbi suprà.

Conclusio Bartoli sic ampliata,& extensa fallit, si frater,fratre præterito, turpem personam instituerit: quia rupto fratris testamento per inofficiosi querelam[l.fratres.C.de inofic.testam. §.soror autem.Instit.eo.vbi Ange.Faber.& Vigilius,]legata non conseruari censuit Decius,in l.j.versi.& illum tex.induxi.C.de bono.posses.cõtra tabu.Equidem hoc examinaui in libello ad Constantinum Impera.auctorem d.l.fratres.quo loco materiam d.l.fratres,tractaui.& nota bene hanc limitationem:quia eam vidi in praxi.

Fallit in legatis necessariis factis pro male ablatis,puta pro restitutione vsurarum,vel aliter pro anima, quæ testator verisimiliter fecisset, etiam si de filio cogitasset.Nam talia legata conseruantur,non obstante præteritione de filio ignoranter facta: quia pater præsumitur plus dilexisse animam suam, quã filium,ita eleganter decidit Baldus in d.l. filio præterito:quem ibi sequuntur Ange.& Imo.& Bald. in l.Titius.ff.de liberis & posthumis.iuxta illud Euangelicum,nõ.ne anima plus est, quàm corpus, & pro hac limitatione vide G.Benedic. in verb.in eodem testamento relinquens.

Limita conclusionem Bartoli procedere, quando testator,qui ignorabat, præterit filium, & legata fecit,non cogitauit de filio,nec in genere, nec in specie,vt quia testator graui infirmitate detentus, carens vxore,& in periculo mortis constitutus, & sic desperauit,& testamentum fecit,& demum post reconualescentiam, vxorem duxit, ex qua posthumum habuit, certè tunc non conseruantur, secundum Baldum consilio cccclxl.libro primo,incipiente,quia vltimus passus.& in repetit.l.j C.de sac.san. eccles.secus si saltem cogitauit in genere, & fiat alterius propositi,si etiam filium se habere sciret,legata tamen deberi volebat,iuxta l.qui iure militari. ff.de milit.testa.Ang.Pau.Castrens.& Alex. in d.authen.ex causa.

Restringe conclusionem Bartoli,quãdo testator nullum alium filium hæredem instituit, & legata reliquit. Sed si aliquem filium hæredẽ instituit,& legata reliquerit,quamuis alium filium ignoranter præterierit,tamen legata debebuntur,d. auth. ex causa.Quia sicut vnum filium,quem instituit, grauauit legatis, verisimile est, quòd ita fecisset, si de alio, quem præterierit filio cogitasset,arg.l. Titius.§.j.ff. de liber.& posthu.vt ita decidunt Bald.& Alex.in d. auth.ex causa.

Limitat Aretinus consi.xciij.suprà citato: conclusionem Bartoli procedere in legatis,quæ de per se,aut iuncta cum aliis totum exhauriunt patrimonium testatoris,vel maiorem partem:nam in iis,quę sunt infra dimidiam, non procedit sententia Bartoli: imò talia legata substinentur,non obstante filij nati,vel nascituri præteritione ignoranter facta, & ita ponderat Bartolum voluisse in d.l. filio præterito. vers præterea hoc tenere esset.vbi dicit,quòd quando testator fecit plura magna legata,non est verisimile,quòd fecisset,si de filio cogitasset. Sentit ergo,quòd si legata non essent magna, sed infra dimidiam patrimonij:de quibus verisimile est, quòd testator illa reliquisset,& cauisset, si filios se habiturum cogitasset:nam talia legata debentur.Idem voluit Ange. in l.vxorem.ff. de manu.testam. Sed hoc committendum putat arbitrio boni iudicis, inspecta quantitate patrimonij, & personarum qualitate,& sequitur Paulus,& Ias. Nota hanc limitationem,quia cùm euenisset casus, obtinui, anno 1565. Prat.reg.466.

¶ Legata,rupto per bonorum possesionem contra tabulas testamento, liberis & parentibus conseruantur.text.est in l.liberi. vbi Bartol. Bald. Dec. & alij.C.de bon.posses.tex.in l.j.in princip.ff.de legat.præstan.

Fallit, quando legata nulla essent.l.sed & si mortis.§. fi.ff.de legat.præstand.vbi dicit Iuriscon. ea sola legata præstãt qui contra tabulas bonorũ possesionem accipiunt,quæ vtiliter data sunt: ergo inutiliter data non præstant.d.§.fi.arg.à contrario sensu.

Fallit in seruis liberorum,& parẽtum,d.l. sed & si mortis.§.hoc autem.Cæterùm.

Limitatur,quando liberi, & parentes essent grauati alij restituere:quia tunc non conseruantur, ex quo illis emolumentum nõ debetur.d.l.sed et si mortis. §.item si quis.& ibi gloss.quod declara, vt latè per Dec.in d.l.liberi.C.de bo.pos.contra tab.à quo has & sequentes limitationes acceptas refero.

Fallit,vt non procedat in cõtratabulante, cui relicta legata non conseruantur. tex.est notab.in l. filium. §.omnibus.ff.de legat.præstan.

Extende hanc limitationem,vt procedat in filio præterito,cui quid legatum fuit, si patiatur alium ex eius persona contratabulare:vt tradit Alex.in l.ita tamẽ.§.qui rogatus.ff.ad S.C.Treb. quẽ refert & sequitur

quitur Dec. in d. l. liberi. ver. quartò nō cōseruātur.

Fallit, vt non conseruentur legata coniunctis personis, quando relictum excedit quod, emancipatus habebit, qui cōtra tabulas uit. l. Sabinus Aristo. ff. de legat. præstand.

Fallit, vt fratribus, & sororibus legata non conseruentur. tex. in l. iij §. liberis. ff. de lega. præstand. vbi tex. hoc apertè dicit. B. Dias reg. 465.

¶ Legata reuocantur per solas inimicitias superuenientes post factum testamentum, licet hæredis institutio non. l. ex parte. ff. de adimen. leg. ponit Iason in l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. vbi vide rationem diuersitatis. Et nota quòd tales inimicitiæ debent probari per quinque vel septem testes: ita dicit Bartol. post Dynum in l. hæredes palam. §. & si quid post. ff. de testam. quod dicit mirabile Ias. & sequitur idem Ias. in l. filio quem pater. ff. de lib. & posth. Contrarium tenet idem Ias. referendo Pau. ibi, in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. imò quòd duo testes sufficiunt.

Limita primò, nisi inimicitiæ processissent culpa testatoris: tenet Barto. in l. cum tabulas. §. quoniam. ff. de his quib. vt indi. qui sic summat illum §. quod dicit singu. Ias. & non legisse alibi, quod tamen ibi dicit falsum esse, & adducit fundamenta in contrarium. Et idem contra dictam doctrinam Bar. dicit ipse Ias. in l. si filiam. C. de inoffi. testamen. vbi eadē posuit, quæ in d. l. hæreditas. in hoc passu: & opinioni Ias. contra Bart. assentitur Gerardus de Petra sancta in singu. v. incip. regula est. & Io. Lup. in repeti. rubr. de don. inter vir. & vxor. cumulat, quæ contra Barto. vrgent. Et dictæ opinioni Iason. contra Bart. assentitur etiam nouissimè Ripa in cap. j. de iudic. versi. j. conclusio. & respondet ad dictam l. in qua se fundat Bart. tu vide Barb. in cap. j. de probat. vbi dicit illum text. valde celebrem, & non refert doctrinam Bart. refert Philip. in cap. cum speciali. de appel. Istam etiam regulam aliter limita, vt per Gerard. in dicto singul. quinto. B. Dias reg. 410.

¶ Legata non reuocantur, si necessitate ductus testator rem legatam alienauerit. text. est in l. fideicommissa. §. si rem. ff. de legat. iij. & in l. rem legatam. ff. de adimen. leg. per gloss. & doctor. in l. qui post testamentum. C. de legat. confirma. quia actus necessitate celebrati non eos effectus operati solent, quos si voluntariè fierent, sortirentur: vt per plura cumulata comprobat Hippol. in l. j. §. prætereà. ff. de quæstio.

Limita procedere, quando illa necessitas fit circa res familiares, secùs si à lege inducta vel imposita. Ita tenet Albericus in l. filia legatorū. C. de lega. quod dicit mirabile ibi Iason circa princ.

Legatum, vide suprà, in verbo, actiones, & in verbo, alienæ. & in verbo, alimentorum. B. Dias re. 417.

¶ Legata serui optione, semel duntaxat optari potest. l. serui electione. ff. de leg. 1. l. apud. ff. de opt. leg. simil. conc. Fel. c. 2. de treug. & pac. col. 3. Euer. in loco à vi numeri. nu. 2. Med. reg. 3.

¶ Legata tota, & integra si testator solui iubeat, videtur per geminationem istam prohibere Falcidiam. Bald. anth. sed cum testator. C. ad l. Falci. glo. l. decem. ver. tota. ff. de fideic. libe. Roma. l. Marcel. §. 1. ff. ad Treb. l. si post. §. 1. ff. ad legem Falcid. Barbat. consi. 66. col. 6. vol. 1. per c. examinata. de iudic. Med. re. 3.

¶ Legatorum, fideique commissorum nomine competunt tres actiones, personalis ex testamento, rei vendicatio, & hypothecaria. C. cōmunia de legat. Bart. in l. prima, versiculo circa istud. ff. de legatis primo, & ibidem Baldus versiculo quæro, cū. & Iason versiculo, quærit Barto, & vide Bartolum, Bald. & Cin. & alios doctores in dicta l. j. C. commu. de legat. & vide Alexand. in consilio iij. volumine secundo. Rationem assignat Imperator Iustinianus in dicta l. prima, his verbis, Si enim testator ideo legata, vel fideicommissa dereliquit, vt omni modo personæ ab eo honoratæ ea percipiant, apparet ex voluntate etiam præfatas actiones contra res esse instituendas.

Amplia, vt non solùm detur contra hæredem, sed & contra legatarios, & alias personas grauatas. dicta leg. j. ibi vel alterius personæ, quæ grauata est. & C. commu. de legat. quod tamen intellige, vt per Bar. in d. l. j. num. 2. & nu. 3.

Extende, vt procedat in legatis relictis ab intestato. Barto. & alij in d. l. j.

Porrige ad legata relicta ex testamento rupto ex causa præteritionis, vel exhæredationis, secundum Barto. in authen. ex causa. C. de libe. præte. versic. quæro, qua actione.

Produci potest regula ad legata, quæ conseruantur coniunctis personis, per l. j. in princ. ff. de legat. præstan. secundum Bald. in l. j. C. de bono. possef. cont. tab. in finalibus verbis. glo. in d. l. j. ff. de lega. præstan. in verb. præstarent. & ibi Barto. Sed hoc non constanter adseuerat Barto. Nam cùm glos. in d. verb. præstarent, dixisset agi pro legatis, testamento rescisso, legata peti officio iudicis, vel actione vtili ex testamento. Addidit Bartolus, vel actione in factum. tandem subiecit, tene quam vis. quod mouit Iasonem ad tenendum contrarium.

Amplio, vt procedat in legato facto in codicillis. Ias. l. j. ff. de leg. j. nu. 100.

Regula nostra sic ampliata fallit, primò, secundum Bar. & alios communiter, vt procedat in legatis & fideicommissis alterius vtilitatem cōcernentibus: secus, si ad honorē, & auctoritatem testatoris duntaxat referuntur: tunc enim non competit actio ex testamento, sed officium iudicis. l. Quintus. ff. de ann. lega. l. hæreditas: in fin. ff. de petit. hæred. l. Mænia. in fi. de manumiss. testa. per quæ iura putat Pau. Castr. quòd si testator mandat Capellaniam construi, Pro isto legato non competit actio ex testamento, sed officium iudicis nobile. Aduersus hanc limitationem faciunt sequentia fundamenta, quia legata pro sepultura, & capellania constituenda, dicuntur legata pia, vt ex Panor. refert Ripa in d. l. j. num. 42. Atqui pro legatis ad pias causas competit actio personalis ex testamento. in d. l. j. ver. & præcipuè cùm talia sint. C. commu. de legat. Ripa in d. l. j. num. 42. in fin. ff. de legat. j. credit non solùm tres actiones, sed & officium iudicis competere: atque ita à Lud. Roma. in anth. similiter. in secundo speciali piæ causæ, in vltimis voluntatibus. C. ad leg. fal cid. determinatū ait. Equidem ita soluen. d. l. Quintus. & d. l. hæreditas. in fi. procedunt, quia sola testatoris voluntas, & auctoritas interuenerat ideóque nulla actio competebat. Tu pro solutione exactiùs rem expende.

Restringe regulam, vt procedat in legatis, quæ sustinentur iure communi: secus, quæ de iure speciali tantum, vt in legatis conditionalibus, quorum conditio habetur pro impleta de iure speciali: pro qui-

bus competit actio in factum, vel officium iudicis, secũdum Bar.& Raph.Cuma.in l. in testamento.ff. de statulib.& l.cùm ita datur.ff.de condi.& demonstra.vbi gl.exponit constitutum ius, id est, singulare. Sed aduersus hæc obest text.l.j.§.lex falcidia.ff. ad leg.falc.vbi etiam in iis, in quibus legata sustinentur de iure speciali, habent locum leges testamentariæ, vt dicit ille tex.ergo pro legato, quod iure communi sustinetur, competit actio ex testamento.stringit tex.in l.stichum.§.penult. ff.de statulib.vbi conditio habetur pro impleta speciali iure fauore libertatis:& tamen ibidem dicitur, quòd libertas ex testamẽto debetur. Ripa in d.l.j.nu. 43. ff.de leg.j.conciliat.vt ibi per eum,& cogita.

Non procedit in legatis, quæ conseruãtur per edictũ, si quis omissa causa testa.pro quibus datur actio in factum, non actio ex testamento, secundum Bar.in l.si quis pecuniam.ff.si quis omis.caus.testam. Sed hoc ibi apertè non dicit Bart. Hanc limitationem non esse veram multis fundamentis ostendit Ripa.

Limita, vt non procedat, quando testator, vel statutũ disponerent legata deberi, etiam hæreditate non adita:nam tunc datur condictio est statuto, vel officio iudicis,& non actio ex testamento. Iason in d. l.j.nu.109.ff.de leg.j.post Bal.in l.j.ver.& idem dico in locis.C.si quis omis.caus.testa.

Fallit, si pater grauetur emancipare filium: quia iure actionis compelli nõ potest, sed officio iudicis tantùm.l.si cui legatum. ff.de condi.& demon.& l.filiusfamiliàs.§.secũdum.& ibi gl.hoc no. ff.de leg.j.

Fallit in legatis relictia personis incapacibus, nisi in causam alimentorum:quia pro talibus legatis, quæ in causam alimẽtorum duntaxat sustinentur, competit officium iudicis, secundum Barto. in l.seruua ad custodiam.ff.de alimentis & cibar.lega. Has limitationes accepi ex Iasone,& Ripa in dicta leg.j. Ripa autem à Iasone acceperat. Tu vtrunque consule. Prat.reg.469.

Superius diximus pro legato tres actiones cõpetere, primam ex testamento, de qua proximè tractatum fuit, secundam, rei vendicationem, vnde faciamus regulam.

Legati nomine competit rei vendicatio, dicta l. prima, C.commu. de legat. vbi Barto. Bald.& alij.Ias. Ripa, Alciat.in l.j.ff. de legat.j. Ratio, quia dominium in legatarios & fideicommissarios transit. l.à Titio.ff.de furtis.

Amplia in institutione rei certæ. Ripa l.prima, nu.48. ff.de leg.primo, nam in re certa institutus habetur loco legatarij.l.quoties.C. de hære.instit. Quia illa res certa vendicari potest, secundum Bal.in l.ex facto.magna.ff.de hæredib.instituen.

Amplia, etiam si res propria testatoris possideretur per tertiũ,& testator legat mihi rei vendicationem, quia videtur legare ipsam rem, dominiũ ipso iure transit in legatarium, secundum Bal. in l.si creditoris.C.de fideicommis.vers.ex hoc sequitur, vbi hoc etiam limitat, & pro hac ampliatione vide eundẽ Baldum in l.j.C.communia de legat.

Extende, vt procedat etiam quando legatur res, quæ non est verè, nec realiter testatoris, sed caussatum caussa immediata, vt seruitus personalis vsusfructus vel realis, transfertur ipso iure dominium vsus fructus in legatarium, & ei competit rei vendicatio. Iason in dicta l.prima, nu.124.ff. de legat.j.post Bar.quem refert.

Limita in legatis & fideicommis.vniuersalibus, in quibus dominium non transit in fideicommissarium, nisi facta restitutione per hæredem.l.facta.in prin. ff.ad S.C.Treb.

Amplia hanc fallentiam respectu translationis dominij procedere etiam in casibus, in quibus nulla requiritur restitutio: nam adhuc non transit dominium in fideicommissarium ipso iure, nisi sequuta scientia, & acceptatione fideicommissi.l.j.§.sed & quoties.& ibi docto.ff.ad senatusconsul. Trebellia. Casus autem in quibus nulla exigitur restitutio, recenset glossa in l. penultima, C. de senatusconsul. Treb. in verb.ipso iure.quos vide, vt per eam. In fideicommissis quoque vniuersalibus nouem casus enumerari scribit Alciatus l.j.ff.de lega.primo, numero vigesimotertio, ad finẽ.quibus speciali ratione ipso iure transeunt actiones, & pro hoc citat l. penulti.C.ad senatusconsul. Treb.vbi tex.in fi.enumerat tres casus.glossa verò ibidem in verb.ipso iure, enumerat reliquos.

Amplia, etiam in legato vniuersali alicuius quotæ hæreditatis, secundum Bartolum in dicta l.j.ff.de leg. j.per l.si quis seruum. §.fi.ff.de legat.ij.iuncta ibi gl.

Amplio in legato generali omnium bonorum: quia habet vim vniuersalis fideicõmissi. l.cogi. in princ. ff.ad S.C.Treb.prout Alex.in rub.ff.de leg.j.

Sublimita hanc limitationem, vt non procedat in legatis & fideicommissis vniuersalibus relictis ecclesiæ, vel ad pias causas, secundum Mathesillanum notab.xlij.

Sublimita etiam procedere in legato vniuersali iurium, secus in legato vniuersali corporum, vt in legato gregis.l.grege.ff.de leg.j.

Limita regulam nostram, vt non procedat in legato partis bonorum, pro quo non datur rei vendicatio.l.si quia bonorum.ff.de legat. j. quia incertum est, quid sit in solutione: cùm sit in facultate hæredis soluere æstimationem, vel dare partem bonorum.l.non amplius.§.fi.ff.de leg.j.

Limita in legato quãtitatis propter incertitudinem. l.j.§.si decem.argumen.à contrario sensu.ff.vt leg. seu fideicommissorum no.caue.

Fallit in legato generis, in quo non transfertur dominium in legatarium nisi facta electione.l.legato generaliter.ff.de legat. primo, & l. apud Aufidium. ff.de optio.leg.

Non procedit in legato alternatiuo per incertitudinem.l.huiusmodi.§.Stichum.ff.de leg.j.

Fallit in legato rei alienæ, l.cum alienam.C. de legat. Ripa,& Alciat.in dict.l.prima, ff.de lega.primo. Rationem adfert idem Ripa ibidem, quia lex vt pote æqua noluit trãsferri dominium in præiudicium rei alienæ.argumen.l.ij.§.meritò. & §.si quis à principe.ff.ne quid in loco publico.

Restringe in re hæredis legata, ad quam non datur rei vendicatio, secundum Bar. & communiter docto.in l.si hæredis seruus.ff.de leg.j.

Non habet locum regula in legatis tacitis, vt tenet Ripa in d.l.j.

Limita in legato vsusfructus, qui non constituitur recta via, secundum Aretinum per text.in l.si ab hærede.ff.si vsusfruct.pet. Sed hæc limitatio non est vera per l.si Titio fundus.ibi vendicare.ff.de vsufruct. lega.& ideo meritò hanc limitationem improbat Ripa post Socinum in d.l.j.

Fallit in vsufructu earum rerum, quæ vsu consumuntur, qui non constituitur ipso iure, nisi præstita cautione de restituendo tantundem in genere.l.si

tibi

ſibi vini.ff.de vſufruct.earum rerum quæ vſu conſu.Ancharan.conſilio 368. incipien. Principale dubium. Bartolus in l prima. §. ſi tibi decem. ff.vt lega.no.caue.

Fallit in legato in diem.Imo.Atet.& Alexand. in d.l. j.ff.de leg.j. per l. Sempronius Attalus.ff. de vſufr. legat.

Fallit, ſi teſtator prohibuiſſet dominium transferri in legatarium ante adpræhenſam poſſeſſionem. Baldus in l.ſecunda, in principio, C. vt in poſſeſs. leg.& quando ſatiſdare debeat. Sed tu vide ibi addit.quæ incip.vide Baldum. Hanc tamen limitationem probat Aleiatus, dicta l.prima, numero 28. limitatione quinta, quia(inquit)plus nunc voluntati teſtatoris tribuetur.

Fallit in legato conditionali, in quo ante conditionis euentum non transfertur dominium: adeò vt ſi ex mora hęredis legatum fuit purum, adhuc non tranſeat. Alciatus dicta l.1. Barto.l. ſi tamen.ff.de leg.2.

Legitima viuo patre peti non poteſt. Hæc regula probatur in l.1.§.ſi impuberi. in fin. ff. de colla.bono. Barto.in l.ſi.verſic.quæro an filius.ff. de libe.agno. Barto.in l.j.§.ſi impuberi.ff.de collat. bono. Bal.in l.ſi quando.§ illud.per illum tex.C.de inoffic.teſta. Dec.conſ.438.libr.3.incip .accuratè, & diligenter. Guid.Pap.deciſ.486.

Amplia hanc regulam, vt procedat etiam ſi filius ſit condemnatus.c.2.de delict.puero. in antiq.& ibi hoc not.Panorm.Ananias,& alij. Idem Ananias in c.Iudæi.s.de Iudæis.Specu. in titu. de ſentent. excommu.§.ſequitur.verſicu. quid ſi filius. Baldus in l.lex Cornelia.ff.de vulg.& pup.quod tamen perquàm durum puto.

Fallit, niſi ſtatuto aliter cautum eſſet: ſcilicet, vt pater teneatur præſtare legitimam filio.Bald.in dicta l. lex Cornelia, allegat glo.rubric.de decurio.lib.x. Cod.puto, quòd voluerit citare dictam gl. in l.j.C. de decurio.in verb.excuſſis.

Fallit in dote: Nam cùm dos ſit loco legitimæ. l. vnica.§.quod à nobis.C.de rei vxo.actio & pater viuus teneatur dotare filiam.l.qui liberos. ff. de rit. nuptia.& l.fina.C.de dotis promiſs.

Fallit, niſi pater volens petenti filio traderet legitimam, cuius rei exemplum eſt in Euangelio ſecundum Lucam, capitu.xv.de filio prodigo: cuius hæc verba ſunt.Pater, da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ ad me redit:& diuiſit illis ſubſtantiam, qui locus valde repugnat regulæ noſtræ. Poſſet dici verba Euangeliographi enunciatiua eſſe: atque ideo ius non conſtituere. Barto. in oppoſ. ad l. ex hac ſcriptura.ff.de dona.quod tamen intellige: vbi per eundem & alios. Si igitur ad ſit patris, & filij conſenſus, viuo etiam patre peti poteſt.l .2. ſi quando. §.ſi.C.de inoff.teſta.

Fallit, ſi pater prodigus ſit, bonaq́ue ſua omnia diſſipet: idque propter ſpem, quam filius habet in bonis patris. Hanc limitationem dedi ad regulam noſtram lib.1.Rerum quotidianarum, capit.4. idq́ue argumento à ſimili petito de dote ad legitimam. Nam tametſi dos peti non poſſit à viro niſi ſoluto matrimonio, ſi tamen maritus, matrimonio conſtante, ad inopiam vergat, exactionem dotis competere ſcribit Iuriſconſultus in l. ſi conſtante. in princip.vbi doctores.ff.ſolut.matrimo.& Imperator in l.vbi adhuc.C.de iur. dot. quod benigna interpretatione, ac æqua ad filij legitimam, viuo patre prodigo, produci poteſt propter rationis ſimilitudinem. Nam valet argumentum à ſimili, & cum eueniſſet caſus obtinui anno Domini 1545.

Fallit in filio Iudæi, Chriſtiano effecto: quia pater tenetur ei adſignare legitimam etiam ſe viuo. c.Iudæi.2.extra de Iudæis. quod nota etiam pro filiis hæreticorum, qui ſi ab hæreſi reſipuerint petere poſſunt legitimam patre viuo. Dias, reg.471.

¶ Legatis bonis alicui mulieri, quæ ſui vſus ea præparata ſunt, non cenſentur legata ea quæ ſunt parata cauſa communis cum altero. Ita text.in l.legatis.ff.de legat.2.& in lege cenſoria.ff. de verb.ſign. Rom.ſing.dcxxviij.Legans vxori,& vide Bald.in l.Pomponius.§.ſed & is.ff. de procura.& Pet.Gerard.ſingu.44.

Fallit in vxore quia bonis ſibi legatis etiam ea veniũt quæ parata ſunt gratia communis. vt ſing.in l.cum quæreretur.§.lana.ff.de legat.iij.vt puta in lana & lino quæ ſpectant mulieri, ſecus in iis rebus quæ ſunt in promiſcuo vſu, vt glo.dict.§.lana. quæ nota & obſerua.& ita tenent Barto.& Bald.& doctor.in dict.l.legatis.de leg.2. vt bonis legatis, ea venire dicuntur quæ ſunt propria teſtatoris tantum, & nõ quæ ſunt communia cum aliis, & eſt communis, & hoc ideo Bal.in d.§.ſed & is.ff.de procurat.ponit caſum de ſententia, & tu conſidera tex. in l. ſi quis ſeruos.ff.de legat. ſecundo. vbi ſerui legati etiam communes continentur. I.Nouel.reg.60.

¶ Legere ſcholaris poteſt pro doctore per modicum tempus, licet conſuetudo in contrarium eſſet, Bald.l.parabolani.C. de epiſc.& cler. Bapt.de ſancto Seuer.in tract.de debit, fugit.quæſt.3.Thom. Gram.§.tutor autem.nu.8.inſt.de auct.tutor.conc. l.qui habebat.ff.de his, qui ſunt ſui.l.2.§.ſi.C.ſi contra ius vel vtil.public.auth.quod cum eo.C.de collat.§.pen.inſt.de iniur.cap.ex parte.de fid.inſtrum. Med.reg.5.

¶ Legitima. Emphyteoſis accepta pro ſe, & filiis, imputatur in legitimam.fallit in 2.caſib. quos not. Maran.in l.is poteſt, ff.de aeq.hære.num.32.Ampliatur idem procedere in feudo, ſed fallit, vt no. Rip. in l.in quartam, ad l.Falcid.nu.178.

Quod filius capit extra ſubſtantiam, ſeu patrimonium defuncti, non imputat ſibi in legitimam, arg. l.ſcimus, §.repletionem, C.de inoſ.teſta.& eſt communis concluſio.

Fallit vt no.Pau.de Monte Pico in l.in quartam, ff.ad l.Falcid.nu.59.ver.ſecunda concluſ. vbi etiam Rip. num.134.limitat.

Filius debet habere legitimam iure inſtitutionis, aliàs teſtamentum non valet, nec poteſt tractari de imputatione legitimæ, §.aliud quoque capitulum, in auth.& cum de appel.cog.

Fallit vt no.Pau.de Monte Pico in d.l.in quartam, nume.60.verſ.quarta eſt concluſio.fallit in 4.caſib.vt per Alex.in l.inter cætera, ff.de lib.& poſthu.num.3. fallit in 8.caſib.quos not.Iaſ.in auth.nouiſſima, C. de inoſ.teſta.num.53.fallit vt per Baptiſt.à Vill.concluſio.57.in litera I.

Dos imputatur in legitimam filiæ.Barto.in l.in quartam, ff.ad l.falc.

Ampliatur & limitatur in multis caſibus, quos ponit Pau.de Monte Pico in d.l.in quartam, num. 60.ver. quinta eſt concluſio.Ampliatur etiam in nepotibus ex filia, quæ tenentur imputare dotẽ matris in legitimã.fallit iſta Ampliatio in 5.caſib.vt per Pau.

de Monte Pico in d.l.nume.82.ver. decimò dubitatur.

Donatio valida facta filio non imputatur in legitimam.Bar.in d.l.in quartam,C.de inof. testam.l.si quando talis,§.generaliter.

Fallit in multis casib.vt per Pau.de Monte Pico in d.l.in quartam,num.62.ver.septima conclu. fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.§.& generaliter,nu.2.fallit vt no.Soc.reg.287.fallit in 2.casib. vt per Dec. in l.illud,C.de collat.num.8.

Peculium filio concessum imputatur in legitimam, l.filium quem habentem,C.fami.ercis.

Fallit in 2.casib.& ampliatur in vno,vt per Pau.de Mõte Pico in d.l.in quartam,nu.66.ver.vltima concl.

Acquisitum in vita nõ imputatur in legitimam,Bart. in d.l.in quartam.

Fallit in 2.casib.quos not.Ruin.in d.l.in quartam,nu. 21.ver.secundò dicit. fallit in 7. casib.quos ponit Rip.in d.l.num.143.

Legitima quanta esse debeat inspicitur tempus mortis patris,nec curatur in aliis temporibus an habuerit ampliores facultates,l.cùm quæritur, C.de inof.testam.

Fallit in 3.casibus,quos not.Ias.in d.l. in quartam, & in Auth.nouissima,C.eo.numer.9. & 12. fallit in 2. casib.vt per Rip.in c.cum M.Ferrariens. de const. numer.38.

Omne grauamen,omnis dilatio,& conditio à legitima reiicitur,l.quoniam in prioribus,C.de inoffic. testamen.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 7. à Iaso.in d.l. quoniam in prioribus. Ampliatur in 11. casib. & limitatur in 27.ab Anton.Gabr.in libr.6.de legi.conclu.1.vide Roder.à Suarez in repet.d. l.quomodo in prioribus,vbi Ampliat in 16. casib. & limitat in 17.Ampliatur & limitatur vt per Port.lib.1.reg.42. fallit vt no. Viuius in suis conclusionibus, in ver.legitima nullum.

Pater filium legitima priuare non potest,l.si quando, C.de inof.testa.l.quoniam in prioribus,C.eo.

Fallit in 3.casib.quos not.Soc.reg.283.

Si pater in testamento aliquid pro legitima reliquit filio in quantitate,potest filius dicere nolo pecuniam,sed volo legitimam in corporib. hæreditariis,no.Doctores in d.l.scimus,C.de inof.test.

Fallit in 2.casib.quos not.Ias.in d.l.num.7.

Fallit in 3.casib.quos not.Rip.in l.in quartam, ff.ad l. Falcid.num.126.

Legitima renuntiatio non venit in generali renuntiatione.Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 7.ab Anton.Gabr.lib.6 de legibus,concl.8.

Fructus non computantur in legitimam ,l. in fideicommissariam,ff.ad Treb.

Fallit in 7.casib.vt per Ripam in d.l.num.38.

Legitima per statutum tolli non potest, licet vtraque opinio sit communis, vt dicit Iero. Concalon. in addit.ad Dec.in l.iura sanguinis.ff.de reg.iur.fallit vt no.Dias reg.143. contrariam opinionem tenet Benedict.de Bened.in suo tract.reg.8.

Donatio ob causam in filium à patre facta, habet in legitimam computari.Bar.quem sequuntur doct. in d.l.in quartam.ff.ad l.Falc.glo.in auth. ex testamento.C.de collat.

Fallit in 5.casib.vt per Pet.Ducn.reg.222.

Legitima non debetur filio inuita patris,l.1.§.si impuberi,ff.de collat.bono.l.2.§.interdum,ff.de vulg.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 6.à Pet.Ducn.regu.356.vide aslatissimè apud Viuium in ver.legitima.fallit vt per Soc.reg.288.

Prohibitum alienari per testatorem si fuerit alienatum à filio,nõ reuocatur alienatio,sed imputatur in legitimam.fallit in 3.quos no.Soc.in l.filiusfam. §.Diui,ff.de leg.1.num.375.

Data à patre filiis ob causam dotis, vel donationis propter nuptias,vel etiam ob causam militiæ, imputantur in legitimam,licet data fuerint à patre viuente,l.quoniam nouella,C.de inof. testa.

Fallit vt no.Soc.in d.l.in quartam,nu.223.

Filius non capit legitimam de bonis legatis. fallit vt not.Marian.Soc.in d.l.in quartam,nu.145.

Filius si hæreditatem adire nolit, legitima priuatur, Bar.in l.Marcellus,§ quare poterat,ff.ad Treb.

Fallit in 3.casib.quos not. Soc.reg.155.fallit in 3. casib. vt per Alexand. in l.quare poterat,ff.ad Treb.nu.2.

Pater filio legitimam assignans, ea dilapidata tenetur ei nihilominus alimenta subministrare ,sed aliam legitimam dare non tenetur.Bar. & Bald.in l. cum dotem,§.si post solutum,ff.sol.mat.

Fallit vt no.Fran.Turz.concl.181.

Filius ad supplementum legitimę agit conditione ex lege,& potest peti in perpetuum: hanc esse communem opinionem attestatur Ant. Rub.cons.115.

Fallit vt per Bapt.à Villa.concl.103.in litera F.

Mater si renuntiauit legitimæ non præiudicat filiis: hanc esse communem opinionẽ attestatur Viuius in suis concl.in ver.legitimę renũtians,vbi limitat.

Pater potest assignare legitimam in vno ,vel pluribus corporib.l.scimus,§.repletionẽ,C. de inof.tes.

Fallit in 5.casib.quos not.Ripa in d.l.in quartam , numero 128.

In legitimam imputatur, quòd filius capit ex testamento,l.quoniam nouella,C.de inof.test.l. etiam, §.pen.ff.de bo.liberto.

Fallit in 3.casibus,quos not. Rip. in d.l. in quartam, numer.140.

Lucrum acquisitum ex pecunia patris imputatur in legitimam,gl.in l.cũ oportet, C.de bonis quæ lib.

Fallit in 5.casib.quos not.Rip. in dict. l. in quartam, numer.157.

Dos data nepoti,& donatio non venit filio in suam legitimã imputãda,l.dedit dotem,ff. de col. bono.

Fallit in 4.casib.quos not.Rip.in d.l.in quartam , numero 202. Don Fina,lib.2.

¶ LEGITIMA non debetur,nisi de bonis paternis tempore mortis,Doc.com.l.in quartam.ff. ad leg. Fal.Ias.l.cum quæritur.C.de inof.test.l.in quantitate.ff.ad leg.Falci. Bald.l. si qua pœna.ff.de his, qui sunt sui.Bernard.Dias in trac.fal.regu.321.Iaso.d.l. cum quæritur lim.3. Med.reg.6.

¶ LEGITIMA non minuitur filio ex eo, quod eius pater confitetur debitum absorbens totum patrimonium,Cyn.l.1.C.de confess.Spe.in tit.de confess.ver.nunc videndum,quia filius in legitima est, quasi creditor.l.quoniam. C.de inoffic. testamen. & ex magna quantitate debiti præsumitur fraus. l.Lucius.§.omnes. ff. quæ in fraud. cred. idem est in alienatione,quam facit pater,gl.& Doc.c.Raynutius.versicu.irregulariter.de test.Barto.l.2. ff. si quis à patre fuer.manum.Abb.ca. quamuis.nu.33. de sent & re iud. Med reg.8.

¶ LEGITIMA quanta esse debeat,inspicimus tẽpus mortis,nec curatur,an aliis temporibus habuerit defunctus ampliores facultates.tex.e st ex quo ibi istam regulam colligit Ias.in l.cum quæritur.C.de inoffi.

inoffi.teftam.facit textus in l.in quantitate. in ptincipio.ff.ad legem Falcid. & notat Didacus de Segura notando dictam l.cum quæritur.in l. Imperatur.ad Trebellianum. qui refert Bal.idem tenere in l.si qua pœna.ff.de is,qui funt fui vel alieni iuris,

Limita tribus modis,vt per Iafon.in d. l. cum quæritur.& vide eum latius in authent.nouiffima. C. de inoffi.teftam.vbi duxs ex dictis limitationibus latius ponit. B.Dias reg.421.

Legitima eft quota bonorum,& debetur fratri ac forori in bonis teftatoris turpi perfona inftituta, tex.eft cum glo.in l.fratres.& l.fratres.C.de inoffi. tefta.& ibi glof.Afflic.deci.125.nu.2.& debetur fine aliquo onere.l.quoniam nouella.& quoniam in prioribus.C.de inoffic.tefta. deducto femper ære alieno & funeris impenfæ,fecundum Deci. confil. 89.vifo puncto.num.5.in fi.vol.1.

Fallit nifi turpis perfona inftitura hæreditatem repudiat,nec in illa fe immifcexr,quia eo cafu querela non nafcitur,fecundum Bxld.in d.l.fratres.num.7. exquo repudiando non intendit habere beneficium dictæ hæreditatis,quia in bonis fibi præiudicat iuri vulga.

Falliterixm quando ftatutum aut loci confuetudo prohiber filiam,vel fororem dotatam poffe petere vltra,id quod eft eidem relictum à patre,vel fratre,quix eo cafu nullo modo agere poterit ad fupplementum legitimæ,fecundum Roma.in confil. 16.numer.5.& 6.Boer.q.188.nu.7.& Caftr.conf.196. in antiquis.verf.fecundò, verò infpecto. cum aliis infinitis. I.Nouel.reg 58.

¶ Legitima fi non relinquatur,vel aliquid eius loco,teftamentum eft nullum,ex quo non eft feruata forma legis.§.aliud quoque,authen. vt cum de appellar.cognofcit.Alex.auth.non licet.num.11.C. de liber.præt.Iafo.l.vt certi.C. de teftam. milit.nifi caufa exhæredationis exprimatur. glo. §. exhæredatos,Auth.de hæred.& Falc.Imol.ca.Raynutius. de teftam.Doct.com.auth.nouiffima.C. de inofficiofo teftam.Euer.in loco à defectu formæ.num.4. & num.feq. Med.reg.7.

¶ Legitimae non præiudicat generalis renunciatio.Beroius.cap.Raynutius.numer.210 de teftam. idem in cap.1.num.187.de iudiciis,Iaf.l. fi quando. §.& generaliter.numero 5. de inoffic. teftamento, Cæphal.conf.n7.num.9.Dec.conf.505.num.3.Rui. conf.117.numero 10.lib.fecundo,& conf.54.num.7. lib.3.& conf.27.libro primo.Patifius conf. 7. libr.2. quod procedit etiam fi filius, cum iuramento renunciaffet hæreditati paternæ , Bero. dicto loco, Gulielm.de Cuneo.l.de his.ff.de tranfactio. Are.§. actiones.numer.4.inft.de act.Alex.l. lex Cornelia. col.1.ff.de vulg. Iaf.in terminis.d.§.generaliter.nu. 5.& num.feq. Med.reg.1.

¶ Legitimae ius & Trebellianicæ, an ad hæredes extraneos tranfmittitur.Anchx.in confil.cccxxiij. nu.3 Ang.in confil.ccxlij. punctus. & l. quanquam. & ibi glo.& Cy.C.ad leg.Falcid.tenent quòd tranfmittatur.ita Ange.conf. 118.& alleg.l.Papinianus. quarta.ff.de inoff.teftamen. & hoc idem firmxt in conf.nor.ccxxiiij.folus d.Dalmatij.verfic.ad fecundum.& fic duas quartas deducendi ex hæreditate ad hæredes tenet Corn.conf.116.volum.x.numer.5. ibi & maximè.& Caftr.confi. 172.vol. antiquo, & conf.cccxviij.& idem Barth.Soc.conf.j.verfi.poftea pofito.vol.2.

Fallit,quando filia renuntiaffet,& fic exclufa fuiffet: quia tunc ad tales liberos poft mortem patris de cuius fucceffione agitur conceptos nullo modo tranfmitteret,vt voluit Caftr.in d. confil. ccccxviij. & Bald.in l.fi quando.§.illud.C. de inoff. teftx. quia ex perfona matris venire non poffunt ob renuntiationem factam per eam,& ideo omnino exclufi intelliguntur.& itx fentit Cornc.conf. cxvj. vol.ij. quod nota.

Fallit etixm quando in inftitutione fit mentio de mafculo,appellatione hæredis non porrigitur ad extraneos.Barto.in l.Gallus.§.etiam.ff.de libe.& pofthu.ca.fi clerici,§.2.de feud.alie.Guid. Pap.q 485. numero 3.

Fallit etiam quando difpofitio prouidet in mafculis, & eft limitata ad mafculos,quia cenfetur effe prohibita in fœminis,quia quod vni applicatur, cæteris videtur effe denegatû.l. quod in rerû. §. fi quis poft.ibi,quod alij deftinatum eft cæteris ademptû effe videtur.ff.de leg.j & l.fideicom.§.cum effet.ff de leg.3. I.Nouel.reg.53.

¶ Legitimae filij ius agendi ad fupplementû,quãto tempore præfcribatur.Bald.& Saf.in l.fi quis filium.C.de inoff.tefta.dixerunt, quòd durat annis 30.ficut & aliæ actiones perfonales.hoc idem Ang. in l.Papinianus.la iij.§.fi conditione.ff. de inoff. tefta.Bart.verò tenet,quòd præfcribatur quinquennio.Itaque lapfo quinquennio obftructus eft os agendi ad fupplementum legitimæ , & vide Barto. conf.xvij & conf.clxxxj.vbi fe fundat in l. fi quis filium.in fin.C.de inoff.teft.Franc.Crem.fing. cxxix. antiqua,& ifta opinio de quinquennio non feruatur in Gallia.Ita Guid.Pap.conf.lxxxij.in v.decif.

Fallit,quando ex formæ legis municipalis effet limitatum tempus annorum x.vel xx.ad petendum fupplementum legitimæ,fecundum Inn. in c.1.de confti.Bal.in l.& fi feuerior.C.ex quib.cauf.infir. de iis qui not.inf. Anchara.conf.ccccxxxix.in verf.venio ad tertium.Bal.in l.illud.nu.2.ff.quod cuiufque vniuer.vbi dicit quòd lex municipalis eft obferuanda & omnino exequenda, quix lex cum fit benigna mater calumniari non debet.l. benignius. nu. 2. ff. de legib.& fenat.

Fallit lxpfo quinquennio per text.in l. fi quis filium.in fine.C.de inoff.teftamen.nam ius petendi fupplementum legitimæ fubrogatur loco querelæ. vt l. nuper.& l.omnimodo.& l.quoniam in prioribus. C.de inoff.teftamen.fi ergo querela tollitur lapfo quinquennio.l.contra maiores , & l. fi quis filium. in fin.C.de inoff.teftam.fi ergo ius petendi fupplementum legitimæ fit fubrogatum in locum querelæ,ergo affumit naturam querelæ inoffic.teft.ergo neceffariò per lapfum quinquennij tollitur , cum fubrogatum fapit naturam illius in cuius loco fubrogatur,vt l.j §.hæc actio. ff. fi quis teft. liber effe iuffus fuerit,cum aliis concordan.

Fallit,quando filius,vel filia renuntiaffet omni iuri fibi debito iure naturæ,vel quacunque alia ratione, vel caufa quæ imaginari poffet ,promittens non contrauenire,etixm cum iuramento excluditur filius, vel filia à legitima & fupplemento ftantibus inftrumentis,vt per Alex.in conf.clxxx.nu.1.2.3.volu.v.& vide Bal.in l.quamuis.C.de fideicommif.& vide Alexan.in conf.fubfequi.nu.181.nu.3.vol.v.eo. quòd nota perpetuò. I.Nouel.reg.50.

¶ Legitimam in pecunia xdfignari nô poffe regulare eft,pro hxc regula eft text. in §. prohibemus. ver.nô licebit.in auth.de triente & femif.Bar.fuus proque.

qnoque.vet.quæro,ſi filio.ff.de hæred. inſtit.tex.l. maximum vitium.C.de lib.præter.l.ſcimus. §. repletionem.C.de inoffic.teſta.facit tex.in l.non amplius.§.fi.ff.de leg.1.Bald.in d.§. repletionem. verſ. ſextò,not.& in l.filium quem habentem.verſic.ſed tu dic,quòd glo.C.fami.erciſ.l.2.& ibi not. Doct. C.quando & qnib.quart.pars.lib.x.Paul. Caſtren. conſ.256.incip.ſuper primo dubio.ſecundum vet. impreſſionem.Ludo.Roma.conſ.185.incip.pro deciſione qnæſitorum.& de hac Reg. vidi diſputari.

Fallit,niſi bona conſiſterent in pecunia,& quantitate tantùm:nam tunc in pecunia adſignari poſſet, & pro hac limitatione eſt glo.in §.1.in verb. quantitate.in auth.de triente & ſemiſ.

Fallit,vbi conſuetudo,vel ſtatutum eſſet in contrarium.Bertrand.conſ.314.libr.1. & conſ. 242.incip. ponitur in facto.lib.3.qnod paſſim etiam in patria turis ſcripti obſeruatur. Ripa in l.in quartam.nu. 127.ff.ad leg.Falcid.

Fallit in legitima aſcendentinm.Bald. in ca.ſi pater. de teſta.lib.6.& ibi vide Phil.Francum, qui ſequitur Baldum. P.Prat.re.472.

¶Legitimum. Legitima adminicula non ſunt deneganda.Anth.de nup.22.§.& hoc qnidem.Authen.de con.qnæ.dig.§.pen. C.de adul.l. adulter. Broc.tub.18.

Quod legitimè factum eſt,nullam pœnam meretur. C.de adul.l.Gracchus. Vide de reg.inr.l.28. Actus vide ſup.Factum. Riiſvvich.

¶Legitimatio, quæ fit per ſubſeqnens matrimonium intelligitur non tantum de primis nuptiis,ſed etiam de ſecundis,Doct. com. c. tanta qui filij ſint legit.Hoſt.in titu.de fil.preſ.§.1.& hoc fauore matrimonij. Med.reg.2.

¶Legitimationis impetratio in qua dicitur, quem natum,de adulter.non prodeſt ſi impetrans natus ſit ex adulterio geminato, id eſt ex duobus coniugatis.Oldr.conſ.247.Ioan.And.ad Spe.io ti. qui filij ſint leg.Bald.l.eam quam. C. de fideicom. Euer.in loco à vi Gem.num.11. Corſet. in tract. de verb Gem.num.22.c.venerabilem. qui filij ſint legit.Rom.l.ſi verò.§.de viro.ff.ſolu.matr.Barbatia. conſ.30.volum.2.Bald.l.ſi non lex.ff.de hæred.inſt. Anchar.conſ.428.Felin.cap.poſtulaſti, de reſcript. Med.reg.2.

Si legitimatus fuerit filius viuente patre, iſta legitimatio præiudicat venientibns ab inteſtato. Bar.in l.Gallus,§.& quid ſi tantũ,ff.de lib,& poſth.

Fallit in 5.caſib.ſecundum Crot.in d.§.& quid ſi tantnm,num.128.

Fallit in 7.caſib.vt per Iaſ.in d.§.nn.91.in prima,& in 2.lect.num.36.

Legitimatus poſt mortem patris,non poteſt auferre bona,nec hæreditatem illis: qui ab inteſtato ſucceſſerunt,gl.& Bar.in d §.& quid ſi tantnm.

Declaratur iſta concluſio per Iaſ.in d.§.nume. 119. & per Crot.num.133.

Si pater dum viuit filium ſuum faciat legitimare,vel mandet in teſtamento,quòd legitimetur, non eſt citatio neceſſaria aliquorum.Bar.in d. §.& qnid ſi tantum.

Fallit vt per Crot.in d.§.num.139.vbi Iaſ.nn.130.limitat in 2.caſib.

In legitimationis priuilegio pater de agnatis mentionem facere non tenetur,hanc eſſe commnnem opinionem atteſtatur Port.in lib.3.ſuarum concl. reg.3.vbi limitat.

Filius naturalis efficitur legitimus ex appellatione parentis, ſi interuenit inſtrumentum publicnm, vel ſcriptura manu propria ſcripta, habens ſubſcriptionem trium teſtium fide dignorum, Auth. ſi quis liberos habens, C.de natu.lib. gloſ. in c.per tuas,qui filij ſint legit.

Fallit in 4.caſib.quos not.Pet.Duen.reg.348.

Filius naturalis legitimatnr per ſubſequens matrimoniũ,c.tanta,qui filij ſint legitimi,§.fi.Inſt.de nup.

Ampliatur in 20.caſib.& limitatur in 4. per P. Duen, regu.350. Ampliatur in 10. caſib.& limitatur in 5.à Port.libr.4.reg.35.Ampliatur in 5. caſib.& limitatur in 3.à Bapt.à Villa.concl.69.in litera F.

Ampliatur procedere etiam ſi matrimonium fuerit contractum per exiſtentem in articulo mortis.fallit iſta ampliatio in 4.caſib.vt per Soc. in l. ſed eſt quæſitum.ff.de lib.& poſth.num.4.

Filius legitimatus non ſuccedit in feudo,gl. in l. etiã filij,ff.ſol matr.

Fallit in 5.caſib.vt per Rom.in d.l.etiam filij,nu.1.Ampliatur in 4.caſib.& limitatur in 3.à Pet.Duen.reg. 360.videas Port.lib.4.reg.36.37.& 38.

Bona fides vnius ex parentibus prodeſt ad legitimationem,c.2.vbi Abb.qui filij ſint legit.

Ampliatur in 3.caſib.& limitatur in 4.per Port.lib.4. ſuarum concl.reg.39.

Legitimatio ſi facta ſit poſt obitum patris non retractatur ad ſucceſſionẽ aliis tẽpore mortis patris ab inteſtato delatã,in caſu quãdo bona non ſunt vacantia tẽpore legitimationis:hanc eſſe communẽ opinionẽ atteſtatur F.Turz.concl.166.vbi limitat.

Legitimatus excludit ſubſtitutum:hanc eſſe communem opinionem atteſtatnr Baptiſt.à Villa. concl. 67 in litera L.vbi limitat.fallit in 2. caſibus, vt per Matth.in ſuis concl.in ver.legitimatns. fallit vt notaui infrà in tit.de pupil.concl.2.

Legitimatus idem importat,qnòd legitimus:hanc eſſe communem opinionem atteſtatur Cur. Iunior conſ.145.nnm.10.

Ampliatur & limitatur in 5.caſib. per Baptiſt. à Vil. in ſuis concl.in litera L.concl.69.

Legitimatio ſi impetratur pro filio adulterino ex vtroque parente,debet fieri expreſſio ex vtroque adulterij:hanc eſſe communem opinionem atteſtatur Bapt.à Vil.concl.90.in litera L.vbi limitat.

In legitimatione facta ad requiſitionem peremptam aliorum citatio:communis eſt opinio ſecundum Dec.in conſ.367.Soci.Iun.conſ.14.vol.1.

Fallit vt per Dec.in d.conſ.367.& in conſ.307.

Statutum quòd ſtantibus maſculis filiæ fœminæ non ſuccedant,non habet locum in legitimatis:eſt magis communis opinio ſecundum Deci.in conſ.52. col.2.licet Curt.iun. dicat contrariam eſſe magis communem,& veriorem,in conſ.153.vol.2.

Fallit prima opinio,vt per Matth.Gri. in ſuis conc.in ver.legitimatio,in pen.conc.

Legitimatio non valet facta de eo qui narrauit ſe ſpurium,& non dixit,quòd erat ſpurius ex adulterio geminato,puta ex coniugata,& coniugato, no.in c.poſtulaſti,de reſ.

Fallit in 5.caſib.vt per Fel.in d.c.poſtulaſti,num.2.

Poteſtas legitimandi conceſſa per Principem Comiti,eſt fauorabilis.

Fallit in 5.caſib.vt per Alc.in l.2.ff.de verb.obli.nn.51. Don.rina,lib.2.

¶Legitimus.ſtante conceſſione feudi indefinitè vt in ipſum nõ ſuccedat niſi legitimus intelligitur

etiam

etiā legitimatus per subsequens matrimoniū.doc. Comm.cap. tanta.qui filij sint legitimi: Cæphal. consil.21.num.113.in terminis: secus autem si simpliciter per rescriptum legitimetur.c.naturales, si de feudo fuer.contr.Oldr.consi.247.Bal.consi. 229. lib.3.Calde.consi.5.Signor.consi.220.Dec.consi. 276. num 9.Parisi.consi.14.num.29.lib.2.Socin. Iun.consi. 72.num 49.lib.1.si tamen in specie per rescriptum fiet habilis admittetur, Socin.consi. 3. libr. 3. Curt. consi.156.num.15.Dec.consi.624.num.5.Ripa l.ex fa cto.§.si quis rogatus.num.18.ff.ad Treb.Boer.q.123.nu.4. Medic.reg.2.

¶ Legitimum vnum ex pluribus filiis ex eadem muliere si pater in testamento nominat prodest aliis, Doct.o.com.auth.item si quis.C. de nat.liber. Ange.§.ad hæc.auth.Matr.& auiæ, Alexand.l.sæpe. numero 51.ff.de re iud.item not.quod citandi non sunt filij legitimi in legitimatione naturalium filiorum viuente patre. Cyn.& Bald.l.nam ita.ff. de adopr. Doct.com.capi. per venerabilem. qui filij sint leg. Fedet.consi.57.Calder.consi.30.qui filij sint legit. Medic.reg.8.

¶ Legitimatus excluditur per subsequens matrimonium, si testator vtitur verbis geminatis, vocando aliquem legitimum,& naturalem, atque ex legitimo matrimonio natum, Ruin.consi.92.nu.14. volum.3 Dec.consi.155.Bald.consi.167.volum.3. Cæphal.latè in terminis.consi.111.nu. 14. multo minus dicetur per rescrip.legitimatus,licet dixerit princeps,fit & habeatur pro legitimo. Cæpha. d. loco. num.15. Medic.reg.3.

¶ Legitimatus non præiudicat tertio cum declaratur per sententiam, atque agitur de præiudicio tertij,secus quoad ius publicum. Bal. l. res inter alios acta.C.res inter alios acta. Anto. c.quamuis vbi Abb.num.18.de sent.& re iud. Doct. com.l. sæpe.ff.eod.item non potest fieri in præiudicium legitimorum,ideo citari debent.l. fin. ff. de natal. rest.Ant.de Rosellis.in trac.de legitim.p.2.num.20. Fel.d.c.quamuis.nu.9. Med.reg.8.

¶ Legitimus verè,& propriè is erit quando dispositio dixerit talis habeatur,& fit,quia propter huiusmodi geminationem verbum, quod importat fictionem,pro veritate habebitur: dixi suprà, ver. ciuis,Bald.in consi.fi.colum.5.per l.1. §. fin. ff. quod quisque iur. Barbat.consil.16. volum. 1. & in Rubr. C.qui admitti.l. 2.§. furiosus. ff. de iur. Codicil. Med.reg.3.

¶ Legitimati faciunt deficere conditionem fideicommissi, atque excludūt substitutum: quoniā non distant à verè legitimis. Imo.& Ripa.in l. ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad S.C.Trebel.

Fallit,nisi testator esset nobilis,aut in dignitate constitutus.Bald.in consi.466.lib.3.

Fallit,quantum ad feuda,tex.in c.vnico.§. naturales. si de feud.fuer.contr.inter do.& agna.in vsib.feud.

Fallit,nisi in loco esset communis vsus loquendi,quòd legitimati appellatione filiorum non continerentur.Pau.Castr.in l.cum acutissimi. C. de fideicom. Alex.consi.25.lib.1.inci.circa primum.

Fallit in legitimatis post mortem testatoris, & sic post ius acquisitum substituto:quo casu legitimatus non excludit substitutum. Ripa in d. §.si quis rogatus.

Fallit,quando substituta esset ecclesia, vel alius existens in dignitate. Curt.consi.73 & consi.85.

Fallit,nisi grauatus sit hæres sub conditione, si decesserit sine liberis legitimè natis. Bal.in l.si quis posthumos.ff.de libe.& posth.vbi dicit quòd spurius legitimatus potest contineri sub institutione posthumi,si testator alium posthumū habere non poterat:vt quia erat clericus constitutus in sacris. B. Dias reg.473.

¶ Leuia crimina,& minima negotia debent discuti de plano sine strepitu,& figura iudicij, Bart. leg. leuia.ff.de accus.Angel.in tract. malefic. in principio,quæ dicuntur leuia secundum qualitatem pœnæ.Barto.l.non solum.§.si mandato.ff.de iur.iu.gl. ca.cum illorum.de sent.exc.vbi dicit hoc relinqui iudicis arbitrio.conc.c.iudices.1.q.1.c.bonę.12.q.2. glo.cap.pen.de reb.eccl.non alien.gl.c.requisiti.de testam. Med.re.5.

¶ Lauis quælibet solemnitas omissa, si pro forma tradita sit,vitiat actum, Anch.ca. ea quæ. columna 72.de reg.iur.Felin.capitu.fin.§. is autem. de offic. deleg.Dec.cap.prudentiam.nu.4.eod.titu.Tyraq. in trac.de retr.Lignagier.§.36.glo.2.num.26.Guid. Papæ.consi.24.col.2.Ang.consi.186.num.2.Alexand. consi.137.num.15.vol.2.Soci. Sen.consi.24.nu.2.vol. 2.Plot.l.si quando.numer.372.C. vnde vi.dixi super reg.v.fall.35. Med.re.7.

¶ Lex. Bonifa.& in sexto decre. Reg.57.

Contra eum,qui legem dicere potuit,apertius est interpretatio facienda.

L.cùm in lege.& l.Labeo.de contrahend.emp.& vendition. Viuiennus.

¶ Lex. Bonifac. Reg.85.

Contractus ex conuentione legem accipere dignoscuntur.

Vid.§.præterea.quib.mod.re cont.in inst. Viuienn.

¶ Lex,necessitas. Beda in homiliis. Reg.seu Cap.4.

Quod non est licitum in lege,necessitas facit licitum. Nam & sabbatum custodiri necesse est ex præcepto: Machabęi tamen sine culpa sua in sabbato pugnāt: sic & hodie si quis ieiunium fregerit ægrotus,reus voti non habetur. Viuiennus.

¶ Lex abrogata regulariter allegari,nec ex ea argui potest,tex.est not.& ibi Bar.& Doct.o. in l. fin.ff.de fur.& per Arch.in cap.frequens.de rest.spol.in 6.& per Cano.in c.nouit.extrà,de iudic.in antiquis.

Primò fallit,quando allegatur ad hoc vt habeatur notitia de ea:vt nihil antiquitatis ignoretur,vt voluit glo.in d.c.nouit.

Secundò fallit,quando allegaretur ad finem ostēden di effectum concedentis eam:vt gl.in d.c. nouit, & not.11.q.1.qui tenet.

Tertiò fallit,quando eius ratio durat: quia tunc allegari potest:vt glo. in d.c.nouit.& not.in d.c.qui tenet.& d.Anto.& Inn.in c.1.extrà,de constitu.

Quartò fallit vltra glo.si allegaretur per principem, cùm per eum allegari possit.& extat arg.C.de con stit.pecu.l.2.§.pen.

Quintò fallit, quando ipsa lex transiuisset in priuilegium concessum ecclesiæ, vt not. per text. in d. cap.nouit.extrà,de iudic.& ibi per Innoc.pro quo facit d.ca.cum suis concord.secundum Ioan. And. qui hoc tenet: imò videtur velle ex eorum not. singulariter,secundum do. Flo.& do. Anto. quòd vbi lex, vel statutum transit in priuilegium non subditi,reuocari non potest, nisi per condemnationem.& hoc etiam voluit Archid.in d. ca.qui tenet.11.q.1.idem si transit in contractum cum non subdito.l.qui semel.cū ibi not.per Bar.ff.de decret. ab

ab ord.fac.l.omnes populi.ff. de iust. & iur. Et hoc etiam voluit Ang.in quadam sua disputatione, secundum quod eam recitat Nic.in d.c.nouit.extrà, de iudi.aliàs verò si non transiisset in priuilegium subditi, vel contractum cum subdito, & tunc reuocari potest, per id quod not. Innoc. in c. in nostra. extrà, de iniuriis.secundum Ant.& Flo.qui ita transeunt.d.c.nouit.quod vltimum dictum procederet quando iusta causa subsisteret, aliàs si causa non subesset tolli nō posset per id de quo habetur in c. quæ in ecclesiarum.extrà, de constitu.per Innoc.secundum Ioan.de Imu.circa finem.

Sextò fallit, quando ipsa lex abrogata fuisset Canonizata, & tunc reuocari non possit per id, quod voluit gloss.not.in verbo, vbi lex.6.q.1. in primis. quod verum est, quando esset canonizata per habentem potestatem in hoc:aliàs aliud esset. per not. extrà, de rescript.vbi vide in cap.1.

Septimò fallit, quando lex abrogata consonat cum iure nouo:nam tunc allegari potest cum concordantia iuris noui:vt in prima constitutio.C.ad hoc quod not.in c.fin.de offic.deleg.in 6.imò etiam vt det aliquod robur.extrà, de restitut.spol. super eo. quod tamen fallit si allegaretur ad decisionem casus de pręterito, vel tempore quo non erat allegan da, in auth.vt cum de appel.cog. in princ. & quod not.per Bart.in d.l.fin.& per Anto.in d.cap. 1.circa quod ibi vide, vbi plenè not. B.Soc.re.285.

¶ Lex, Barbarius de offic. Prætor. an & quando locum non habet.

Primò fallit, & locum non habet si Barbarius sit factus prætor electione non præcedente, secundum Inn.in c.nihil est.in fi.de elect.& per Bar.in l.actuarios.C.de num.& adiu.lib.12.

Secundò debet limitari, quando officium Barbarij fuit publicū auctoritate, & vtilitate:secus si auctoritate sit publicum, vtilitate priuatū :vt de tutore dicit Bal.in conclusionib.Spec.in tit.de actore.

Tertiò, quando valerent gesta per Barbarium, tamē quia ipse non fuit Prætor, non deberet habere salarium:vt ibi dixit Bar.in reperitione.& Bar. in l.2. C.de seruit.& aqua.

Quartò debet limitari, quando inhabilitas, licet sit facta, tamen non est imponenda:vt not.dicit Bal.in l. 2.de ma.vin.& in l.si arbiter.C de sent. Barba. licet esset seruus, tamen poterat fieri liber. sed quando foret infamis, quo casu esset inhabilis habitu & actu, non procederet d.l.Barbarius. & de intellectu d.l.vide quæ no.Bal.in l.testium.ff.de testa.

Quintò limitari potest, si iudex excommunicatus, qui communiter habeatur pro habili, excommunicauerit, vel absoluerit aliquem ab excommunicatione:quia non valet talis sententia: vt est gloss. xxiiij.quæst.j.in secunda. Innoc. in cap. si verò.de sent.excom.

Sextò fallit, quando illa communis opin.vel tolerantia non est probabilis, vt quia quis non fuerit publicè excommunicatus: quia gesta per eum valent, per not. in cap.1.de post.præl.nisi iam diu fuisset excommunicatus, & in loco longinquo: vt per d.Ant.in c.ad probandum.de re iudic.

Septimò fallit, quando talis sciebat vitium:vt per Io. Andr.in cap.dilectus.el 2.de præb.has tres vltimas fallentias ponit Barbatius, in dicto cap. dilectus. de præben. B.Soc.reg.282.

¶ Lex, Barbarius.ff.de offic.pręto.habet locum etiā in delegato.facit gloss.& ibi communiter doc.in c. sciscitatus.de rescrip.in antiq.

Limita tripliciter vt per Felin. ibi. B.Dias re.422.

¶ Lex cannnica, ciuilis, aut alia, maximè præceptiua, seruanda est in foro conscientiæ.

Limita istam regulam vndecim modis, vt per Syluest. in sua Summa, in verbo, lex.§.nonò quæritur. Et vide Feli.in cap.1.de consti.num.11. vbi ponit decem limitationes. B.Dias re.427.

¶ Lex vbi cœptum.ff. de iudiciis. dictat regulam, quòd ibi est iudicium finiendum, vbi est inchoatum regulariter.

Fallit, quando reus fuit contumax in primo iudicio quia alibi conueniri potest, & non potest allegare litis pendentiam, secundum Abba.in capitu.ex tenore.de iudici.& Barto. in l. sepulchri.ff. de sepulcro.

Fallit, quando primus iudex esset negligens etiam si modò se offerat ad diligentiam, Bart. Romanus & Imola.in l.quamuis.ff.de damn.infec.

Fallit, quando quis non potest consequi effectum iustitiæ coram primo iudice propter impotentiam de facto ortam. Abb.& Anchār.in c. postulasti.per illum tex.de homicidio.

Fallit respectu iudicis:quia talis regula non obstat iudici sed bene parti. Ioan.monach.& Ioannes And. in c.accusatus.de hærc.in sexto.Gem in.in d.c.accusatus.in §.de quæstionibus.

Fallit in casu necessitatis, puta potestas nunc cognoscit, post est officium sublatum, tunc cognoscit Capitaneus, Bar.& Ang.in d.l.vbi cœptum. per tex. in l.sed & si dics.ff.de iudic.

Fallit, quando citatus potest declinare iudicium per priuilegium suum. Ang.d.l.vbi cœptum.

Fallit, quando, sunt delegati cum clausula, quòd si nō omnes. Ang.d.l.vbi cœptum.

Fallit in crimine hæresis. Ang.ibid.

Fallit, quando non excipitur, vel opponitur, quòd alibi fuit inchoatum. Inn.in cap.cum. M. de constitutio. S.Ian.reg.161.

¶ Lex non conditur pro re minima, sed in arduis tantum, & difficillimis rebus, dixi latè de hac re in trac.de leg.& stat.in 3.p.quæst.10.per totum.conc. Alexand.in rubr.ff.sol.matrimo. numer. 3. Ripa in trac.de peste.p.3.num.301. Decis.Neapolit. 129. numer.15.Iacob.l.si post.ff. Commod. Præposit. cap. Moyses.7.distin.Ias.l.cætera.num.7.ff.de leg.1. Socin.iun.l.stipulatio hoc modo.nu.23.ff. de verb.ob. Med.reg.5.

¶ Lex, cum de in rem verso, ff. de vsur. limitatur suprà in verbo, allegans.& lex 2.C.de rescin. vend.in verb.defectus.& l.vbi acceptum. ff. de iudic. supra in ver.iudicium. B.Dias reg.435.

¶ Lex est donum Dei, & primis nostris parentibus data est.Gen.in capitu.2. Ibi, in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. postea data fuit Moysi in monte Sinai, quæ consistit in decem præceptis.cap.Moyses.7. dist.& cap. ac deinceps.Exodi cap.34.& 35.ad beneficium populi Hebræi, & Dauid seruo suo, cui dedit Deus prudentiam & sensum, vt regere possit Israel, & custodire legem Dei viuentis, vt capitu.22.Paral.& homo sensatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. vt capitu. 33. in principio. Eccle.cumque filij Dei in terra multiplicassent, & omnis caro ad malum prona esset, malitiaque creuisset super terram, superuenit lex ciuilis, quæ cunctis nationibus data fuit, & vnaquæque ciuitas sibi regem eligebat, cui populus

omu

omnimodam sibi præstabat obedientiam, ad hoc vt quietè quilibet viuere posset: nam si sine legibus viuerent nihil à feris atrocissimis discreparét, quo fit vt Licurgus Lacedæmonis legem dedit. Zoroaster Persis, Trimegistus Aegyptiis, Minos Cretensibus, Carundas Cartaginensibus, Solon Atheniensibus, Mahometus Arabibus, Zamolexus Sythiis, Socrates, Pitagoras, & Plato, Magnesiis & Siculis, Carundas Italis, Rex Foroneus Græcis, vnde locus iudicij dictus est forus à Rege Foroneo prædicto, & Numa Pompilius Rex populo Romano, leges dedit, procedente deinde tempore, eorum loco Imperatores posteris eas leges attulerunt, quas hominibus constitusum iri volebant, & tempore Iesu Christi primus Imperator fuit Octauianus, & postea Cõstantinus: licet aliqui teneant quòd Iulius Cæsar fuit primus Imperator. secũdum Gloss. in l. j. ff. de adult. Corn. consilio j. volumi. iij. numer. 6. A quibus leges ciuiles processerunt, & postea superueniente tempore gratiæ quo tempore D. N: Iesus Christus venit in mundum, tres leges prodierunt in sæculo, pro indigentiis hominum, videlicet euangelica, apostolica & canonica. Nouissimis verò tẽporibus cũ diuinæ placuit bonitati sapientes viros religionem & æquitatem sectãtes sæcula edidere, qui sacras ciuiles & canonicas populis leges attulerũt. A quibus postea vnaquæque ciuitas pro eorum indigentiis proprias & peculiares leges instituit, quas aliqui vocãt statuta, constitutiones patriæ prouisiones. Aliqui verò ius Longobardorum, & Francorum: constitutio regni Neapol. decis. Rotæ vrbis Romæ. Etiam præter alias fœlicissima hæc nostra ciuitas proprias sibi leges constituit, quæ statuta vocantur, quibus aliæ ciuitates huic imperio subiectæ obsequuntur, & inseruiunt, & illis deficientibus loci consuetudo spectanda, quia in iudiciis quod consuetum est fieri obseruatur, propter actuum frequentiam. Ita Deci. in c. canonum statuta. nu. 83. de constitu. Afflict. decis. cccxxj. numer. 17. Guido Pap. q. xxiij. num. 3. Guliel. de Ludo. singu. xxxvij. auct. de indit. §. illo. custod. Doct. in c. ij. de consu. l. de quibus. & leg. minimè. ff. de legib. Bal. cons. ccxxxv. casus. numer. 4. vol. ij. & in consi. ccccxlj. numer. 8. vol. v. vbi statuta & consuetudo etiã minores ligant. & est in vol. j. consi. cxlviij. numero 8. & in consi. lviij. numer. 8. vol. ij. incipi. in restit. & consi. xlviij. numer. 3. vol. iij. incip. super vnitate. in fin. vbi dixit quòd consuetudo est interpretatiua statutorum, allegãdo l. facularij. §. sunt quidam. ff. de extraord. crim. I. Nouel. re. 79.

¶ Lex in dubio debet intelligi in casu habente maiorem rationem dubitandi. De testa. l. Domitius. Ad mun. l. 1. vide Prohibitio, Doctor, Testamentum, Esse, Intellectus.

Inciuile est, nisi tota lege perspecta, vna aliqua parte eius proposita iudicare vel respondere. Cel. De leg. l. 24.

Auxilium legis frustrà implorat, qui in eam cõmittit. De min. l. auxilium.

Fieri debet lex de bono, vtili, honesto & dubitabili. De Car. ed. l. quod Labeo. C. de furtis. l. ancillæ.

Corrigens lex intelligitur secundum terminos legis correctæ. Auth. de fil. ante do. in. na.

Interpretans lex intelligi debet secundum naturam legis interpretatæ. De coniungen. cum eman. lib. l. nihil. vbi Bart.

Non fit excusatio aduersus præcepta legũ ei, qui dum leges inuocat, contra eas committit. De min. l. 37. §. fi.

Præcedens lex determinatur per sequentem. De legib. l. non est. Ad leg. Aqu. l. 1.

Erubescimus cùm sine lege loquimur. Auth. De trien. §. consideramus. C. de colla. l. illam. in fi. Ad treb. l. quæsitum. §. Sabi. Cc. De pœnis. l. fin. De dol. l. eum qui.

Dubia lex intelligitur secundum naturam tituli, sub quo est situata. De in diem ad. l. Imperatores. in fin.

Lex quæ varios patitur intellectus, ad decisionem casuum induci non potest. De reb. du. l. in ambiguo. & ibi Bart.

Vbi non distinguit lex, nec nos distinguere debemus. de of. Præs. l. Præses prouinciæ. 3. de pub. l. de precio. Qui & à qui. ma. l. prospexit. de postu. l. quos prohibet. de iud. l. 1. §. conuenire. in fi. de ali. l. 1. §. qui verò. Nisi per aliam legem distinguatur. de testib. l. 13. de in ius voc. l. quamuis.

Indistinctè loquens lex omnem casum complectitur, dato quòd maior sit ratio in vno, quàm in alio. De leg. præst. l. 1. §. in infinitum.

Simpliciter & indefinitè lex loquens, distingui debet secundum alias leges, specialiter & distinctè loquẽtes. De ac. & ob. l. filiusfami. iuncta l. prima. Ad Mac. l. septima. §. si paciscat. De pact. l. transigere. & ibi glos. magna. in fi. C. de transact. Simplicitas.

Simplicitas legibus amica est. Inst. libro 3. titu. 2. §. Cæterùm.

Patere legem quam tuleris. De const. c. cùm omnes. circa fi. Quod quisque iu. l. 1. De admi. tu. l. antepe.

Lex est, quicquid in ratione consistit. distin. 1. cap. consuetudo.

Legum conditores æquitatis conuenit esse fautores. C. de pact. con. l. hac lege. De eo, quod certo. l. quod. §. fin.

Nouare leges nemini licet. De iur. & fact. ig. l. regula. in prin.

Leges generales debent ab omnibus obseruari. C. de legib. l. leges.

Non debent leges esse ludibrio, nec per quenquam irrideri. De iud. l. si Præt. Authent. de æqual. do. §. primo. & ibi gloss.

Semper lex loquitur. C. de hæret. l. Arrian.

Non verbis, sed rebus leges imponuntur. C. com. de leg. l. 1.

In paupertate neminem viuere, nec in anxietate mori, leges permittunt. Auth. de hære. & fal. circa finem.

Non dedignantur leges sacros Canones imitari. Auth. vt cle. apud pro. ep. circa fin.

Hominis ministerium non requiritur, vbi lex ipso iure operatur. C. fa. her. l. ea.

Inferior lex superiori nõ præiudicat. De min. l. minor. Ro. cons. 2.

Concordare leges legibus omnibus modis debent. Vide latiùs de Regulis Vinerum.

Interpretari leges eius est, cuius est condere. C. de legi. l. leges sacratissimæ. l. n. §. 1.

Correctio legum est euitanda. de legib. l. minimè. De const. prin. l. in rebus. de elect. c. cùm expediat.

Certum est, quod is committit in legem, qui verba legis complectens, contra legis nititur voluntatem. Reg. fi. in vi.

Quæ contra leges fiunt pro infectis habenda sunt. Loc. C. de sacros. Ec. l. iubemus. §. prædia.

Verba legis captari non debent. Ad exhi. l. pe.

Non corrigitur lex ad causas finitas. C. de sacrosanct. Eccl. l. pe.

Non præterita, sed futura lex determinat. De constit. c.fi. De legib. l. leges. 2.

Auctoritas legum & diuinas & humanas res bene disponit, & omnem iniquitatem expellit. C. de vet. iu. enuc. l. 1. §. cùm itaque.

Quòd de vno statuitur vel dicitur, in reliquis denegatur. 25. dist. capitu. qualis. De præsum. capitulo nonne. de testa. l. qui testamento. l. ex ea. de iud. l. cùm Prætor. 12. Clau. Cantiuncula in Top. de loco à contrario sensu. vide. capitul. contractus. & quæ notantur in fin. Rubr. de Reg. Item vide Esse, Superfluum.

Nemo potest facere, quin leges locum habeãt. De leg. 1. l. nemo. Huc refert. ex tit. De Reg. l. 123. quæ propter necessitatem. l. 184. quæ contra rationem. l. 43. nemo. ex his. l. 149. §. quæ rerum natura. l. 73. §. neque paciscendo.

Mendacium lex punit. De nox. l. quoties. §. prætor. scripsi. ad reg. 44. vide Hæreditas, Mitis. Risvvic.

¶ Lex secunda. C. de rescind. vend. an, & quando locum non habeat.

Primò locum non habet vbicunque in instrumento dicatur, quòd quis vendit rem pro tanto, & illud plus quod valebat dedit, & donauit emptori. ita tenet Bart. in l. si quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. quòd habet locum etiam in habente errorem rei vt not. Bar. in dicta l. 2. & sequitur ibi eum Bald. in l. cum filius. §. pater. de leg. 2. & idem tenet Ioann. de Imo. in capitu. cum contingat. in xxxv. chart. de iureiur. Pet. de Anch. & Inn. in d. capi. cum contingat. dicunt hoc esse verum quando in instrumento diceretur, & illud plus quantumcunque sit: quia tunc propter verbum, quantumcunque, non habebit locum remedium dict. l. 2. vt ibi per eos, & istud fuit de mente Guliel. in l. si tibi. x. in princ. ff. de pact. vbi text. not. in l. fin. §. idem quæsiuit. & ibi Bartol. ff. de cond. indeb. & ibi Bald. & in rub. C. de contrahend. empt.

Secundò locum non habet, vbicunque venditio facta esset cum decreto iudicis. l. 1. C. de prædi. cur. libr. x. quam adhoc ibi ponderat Barto. in verbis, immoderatus venditor & emptor iniustus inuenitur. Sed contrarium tenuit Io. de Imo. & Lud. de Ro. in dict. l. si quis cum aliter. per tex. in l. 2. C. de fide instru. & iur. hast. fisc. libro 10. vbi propter iniustum pretium venditio rescinditur, & tamen in illo contractu interuenit decretum iudicis requisitum vt ibi: iuncta l. 2. C. si propter pub. pen. quia aliàs sequitur quòd rei venditæ per minorem cum decreto non posset peti restitutio in integ. l. si quidem. C. de præd. mino. &c. Adde tamen quod cum opi. Barto. concordat Ang. in consilio cxlviij incip. tutor vxoris. in fin. & idem tenuit ipse in l. pretia rerum. ff. ad l. Falc. per text. quem dicit esse singu. in dicta l. & idem tenuit Bald. in l. eadem. & in dicto capitul. cùm dilectus. de empt. & vend. sed eandem opinionem tenuit Barto. in l. prima. C. de præscriptio. triginta annorum. Sed vt idem dicit Bartol. fuit defectus circa iniustitiam pretij, & sic rescinditur, & idem etiam tenuit Imol. in dicta l. pretia rerum. & Bald. in repeti. dict. l. secunda, in verbo, super quanta. C. de rescind. vend. Abb. in dicto capitulo, cùm causam. vbi pro hoc allegat l. magis. §. pen. ff. de verbo. oblig. & in cap. j. de reb. eccles. non alien. libro vj. & ista pars de iure videtur verior.

Tertiò locum non habet, quando venditio esset facta ad publicum incantum. Ang. in repet. l. secundum. ff. de verb. oblig. per text. not. in l. j. C. de præd. curia. lib. x. & idẽ tenuit in d. leg. pretia. & in leg. j. C. de præscript. xxx. annor. per tex. singu. in d. leg. j. C. de præ. curia. Bart. tenuit contrarium in l. j. C. de præscrip. xxx. anno per text. in leg. si quos. C. de rescin. vend. Ludo Rom. idem tenuit in d. l. si quis cum aliter. sed Ang. in præalleg. leg. pretia. respondet, quòd ibi clarè probatum fuit, quòd fraus, & ambitio interuenerit in subhastatione, quæ tamen responsio violat dictam leg. si quis cum aliter. & ideo teneo opinionem Bart.

Quartò locum non habet in adiudicatione in solidum facta creditori per iudicem, quæ habet vim quasi transactionis: vt leg. à diuo Pio. §. pignora. ff. de re iud. Bal. in l. ordo. C. de excep. rei iudic.

Quintò locum non habet in venditione facta per alium, quàm per dominũ, putà per procuratorẽ: quia tunc non requireretur quòd esset deceptus in dimidia, sed sufficit quòd sit deceptus in sexta parte totius: vt singulariter voluit Bartol. in leg. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. iuncta leg. vnde si Neruæ. eodem titulo. quod tamen non firmat: sed contrarium tenuit Ludouic. de Rom. in d. leg. si quis cum aliter. per leg. si voluntate. C. de rescind. vend. per quam leg. ita tenuit Io. de Imo. in dicto c. Quintauallis. in vj. quæst. & idem tenet Abb. in ij. artic. & Imol. in d. l. si quis cùm aliter. in fi. ff. de ver. oblig. Abb. in d. c. cum causam, quia imputari debet domino, qui talem procuratorem elegit, arg. l. cum mandato. §. fi. ff. de mino. circa quod vide etiam per Bal. in repet. d. l. 2.

Sextò locum non habet, vbicunque facta esset venditio minùs, quàm sit dimidia iusti pretij, cum hoc, si pretium conuentum non sufficeret, paciscatur, vt suppleatur iustum pretium. ita tenet Bald. in capit. j. versic. qualiter. de appel. in princ. per rationem de qua ibi per eum.

Sextò locum non habet, quàndo quis esset grauatus à testatore de vendendo fundum Sempronio, & vendidit minùs quàm esset dimidia iusti pretij, nam tũc non habebit locum d. regula: quod intellige tamen, vt ibi per Imol. & Bald. in l. si fideiussori. §. meminisse. per illum text. ff. de legat. j.

Octauò locum non habet in contractu transactionis: vt tenet gloss. in dict. cap. cum causam. & ibi hoc tenet Imola, Inn. & Io. Aud. & Pet. de Ancha. & Spec. in tit. de empt. & vend. §. nunc videndum. versiculo, restat. Guli. de Cug. in l. ex causa. C. de vsucap. pro emp. Bald. in l. ordo. C. de execu. rei iudic. & in l. iij. §. j. ff. de transact. & ibi gloss. in verb. debere. Bald. in l. j. in princip. C. communia de leg. & idem in l. ij. C. de pact. & est text. optimus in l. in summa. in princi. in verbo, nulla res. & ibi not. ff. de cond. indeb. ad idem text. in l. à diuo Pio. in §. pignora. ibi, veluti, &c. ff. de re iudic. & in l. si super. iuncta l. ij. C. de do. sed Bart. in dicta l. si quis cum aliter. tenet contrarium: dicit tamen quòd haberi debet respectus ad æstimationem dubij euentus, super quo transactio est facta, & non ad veram æstimationem rei. & ita intelligit glo. in dicta l. Lucius. ff. ad Trebel. & idem tenuit Rayn. Bartol. & Ang. & Imol. & Ludouic. de Ro. in d. l. si quis cùm aliter. & Ioan. de Imol. in d. c. Quintauallis. in vj char. de iureiur. & Abb. in d. cap. cum causam. de emp. & vendit.

Nonò locum non habet in contractu feudi, quia feudum sapit naturam gratiæ, vt not. in Spec. in titu. de feudis. §. nunc videndum, versic. sed nunquid. refert Bal.

fert Bal.in d.l.2.verf.an habeat locum.

Decimò locum nõ habet in contractu emphyteutico: vt dixit Spec.in d.versi.§.nunc videndum, sed Bald. tenuit contrarium & bene in dicta l.2. versi.sed nunquid.& est ratio quia ille contractus emp.similis est locationi:vt in §.adeo.Insti.luc.in qua constat remedium d.l.2.habere locum etiam in omnibus contractibus bonæ fidei:vt ibi per glos.& doct.

Vndecimò locum non habet vbi super contractu interuenisset iuramentum ex certa scientia: vt not, Bald.in l.quæ sub conditione.§.j.ff.de cond.institn, nisi aduersarius eum induceret ad iurandum suis persuasionibus: quia tunc non obstante iuramento & tali scientia, retractari potest venditio quantumcunque iurata,sicut etiam posset retractari si interpositum est per errorem facti:vt colligitur ex no. in tex.d.l.2.versi.nonò quæro.

Duodecimò locum non habet vbicunque quis renuntiat beneficio illius l. quia renuntians est similis scienti.l.quæritur.§.venditor.ff.de ædil. edic.nisi renuntiatio processerit ex renuntiantis simplicitate, vel facilitate,nam tunc non præsumitur scientia,sed error nisi talis renuntians appareat certificatus de beneficio d.l.ita not.dicit Bald. in dicta l.2.versic.4. quæro.si autem renuntiaret omnibus beneficiis,talis renuntiatio non porrigitur ad renuntiationem illius l.& de materia vltra prædicta, vide Bartol. in dicta l.si quis cum aliter.vbi etiam ponit an remedium dict.l,2. habeat locum in stipulatione, in qua quis fuit deceptus vltra dimidiam iusti pretij: & communis conclusio est quòd sic:& vide etiam plenè per Bald.in rep.dict.l.ij.& circa istam transactionem vide& adde dato,quòd cessaret remedium d.l. ij. tamen si apparet contra me motam esse litem, super qua transigendo deceptus sum,tũc transactio est ipso iure nulla.tex.est not.in l.in summa. de con. indeb.& prædictis adde quod remedium d.l.2.non tantum competit venditori sed etiam emptori: vt not.glos.in præalle.l.2.& ibi not. tenet Bart.& Bald. & etiam creditori cui res est obligata,& vendita est infra dimidiam iusti pretij:vt est glos.not.in l. vend, §.j.ff.de bon.anto.iud.pos.secùs autem si ipse creditor illam rem insolutum accepisset, sed iudicis autoritate:vt Bald.in l.j. C.de execu.rei iud. & de materia vide plenè per Cano. in capit. cum causam.de empt & vend. B.Soc.re.281.

¶ Lex 2.C.de resci.vend.dispositionem facit cessare geminatio verborum,vt si instrumento dicatur,& si plus valet donat,vel si dicatur omne totum,vel quicquid plus valet donat,non rescinditur venditio ob deceptionem vltra dimidiam iusti pretij.Bald.d.l.2. q.7.C.de resci.vend.Euer. in loco à vi.Gemin. nu.6. Paul.cons.386.vol.2.col.2.Abb.cons.71.volu.1.Bellamera cons. 24.col.5.Deci.cons.192.col.2.consili.216. col.fi.Alex.cons.133.col.3.cons.139.consil.167.volu.5. Socin.cons.86.col.4.volu.1.Corn.cons.11.consil.140. volum.3.Crau.in term.cons.151.num.31.consilio 160. nume.3.& nume.6.Socin.consi.85.num. 6. volumi.1. Cepha.cons.142.numer.5.Rubeus cons. 133.numero 9.consi.147.numer.18.ratio est:quia geminatio consensus tollit præsumptionem erroris,quod est fundamentum beneficij.d.l.2.Cepha cons.261.nume.11. Deci.cons.599.nume.5.Felin.capitul.fin.numer.1.de offi.delega.Marsil.l.1.§.quæstioni.num.3.ff.de quæst. Arius tamen Pinellus in l.2.par. 3.capi.1.numero 36. C.de rescind. vend. contrarium tenet per rationes, de quibus ibi,& adducit auctoritatem Corne. consil.40.lib.3.Crau.consil.114.& consili.151.numero 31. Gramma.consi.71.numer.3.libr 1.sed tu vide omnino Dec.consil.216.Cassan.in consu. Burg. Rub.§.12, nume.37.Couarru.cap.quamuis,part.3.§.fin.num.6. Rubeus consil.133.numer.9.vbi concludunt per generalitatem huius reg.contrarium procedere,secũdum Rom.l.si verò.§.de viro.fallen.31.ff.solut.matr, Felin.cap.si cautio.numero 39.ff.de fide instrumen, Hyppol.l.1.§.quæstioni.ff.de quæst.Cur.Sen.consili. 49.numer.83.Ripa l.si insulam. nume.77.ff. de verb. obliga.declaratur tamen cum secundus consensus geminatus, haberet causam executionis, nam si in eo concurreret idem error, non procederet:ita in terminis declarat Arius d.l.2.§ 1.c.4.nu.52.C.de resci.vend.per doctrinam Bar.l.pe.num. 7.ff.de cond. ob turpem causam. Men.reg.2.

¶ Lex pen. C. de prædi. minor. & l. pupillorum. ff. de re. eorum. qualiter limitetur.

Primò fallunt, vbicunque minor faceret suam conditionem meliorem:& dicitur facere suam conditionem meliorem, si habeat rixosum vel damnosum, vt est text,notab.in leg. si conuenerit.ff.pro socio.& not.Bal.in l.j.si aduer.transact.

Secundò fallunt, quando maior dilapidaret bona, vt habetur per Gul de Cu in d.leg. pen. & per Dy.& Doct.in leg.inter pupil.ff.de aucto. tut.adde tamen quod vna ecclesia potest aliam ad diuisionem prouocare,vt not.in c.ex literis.de prob. gl. in d.leg.iubemus. & quod suprà dictum est quod minor potest maiorem ad diuisionem prouocare,* limita hoc esse verum, nisi minori esset bonis interdictum: quia tunc non poterit ad diuisionem prouocare, vt in leg. ex castrensi in princ. de castrensi peculio. qui tex.reputatur à Doctoribus singul. B.Soc. re.283.

Additio.

* Prouoca. Vide Bal.in d. si conuenerit. ff. pro soc. & l Franc.Aret.in d.l.j.si aduer.trans. B.Vad.

¶ Lex generaliter loquens an debeat per aliam legẽ restringi,vide quæ scripsi in tractat.de legibus, & statut.par.3.quæstio.decimaoctaua, & Socin. in regu. 184. 1a1o. authen. ex causa.colum. secunda. C.de liber.præter.glos.magna authen.ex testamento. C.de collatio.cap.cõtra.de hæret.6.docto.authentic.offeratur.C.de lit.cont.glo.& doct.l.sciendum.ff.de his, qui satisd.cog.docto.l.non est nouum.ff. de legibus. Euet.in loco ratione legis.nume.10. Medic.reg.1.

¶ Lex generaliter loquens generaliter intelligi debet.l.de pretio.ff.de publicia.& Lud.de Ro.in l.si verò.§.de viro.soluto matrimo.ff.

Primò fallit,quando est facta in suitate, quia intelligitur si hæres non erit,quia non potest:vt est glo.valde not.in l.Gallus.§.quidam rectè.de lib.& posthu, ratione dignæ personæ.l.si condit.§.si arbit.ff.de arbit.l.ij.C.de sentent.ex peric.reci.& l.sed & reprobari.§. amplius. ff. de excusat. tutor. facit ad hoc l. & not.singularitatis secundum aliquos.& l. ad bestias.ff.de pœnis.pro quo vide do.Lan.de Palazo in quorum.ff.de pig.in repe.sua.& omnino vide & ibi signa per me.

Secundò fallit propter vtilitatem personæ: nam licet mulier non possit carcerari. l. j. & in authen.ibi posita.C.de offic.ciui. iudi. tamen mulier vilis poterit,secũdum Bald.in l.consentaneum.C.quomodo,& quando iudex. quod limita vbi esset maritata: quia tunc etiam vilis habet priuilegium,secundum Ioan.And. in addit. Spec. in tit.de iniur.&

de dam.dato.in prin. fallit tamen regula in dicta l.j. in authent.ibi poſita in tribus caſibus,qui habentur per Bartol.ſaltem duo in l.ſi quis ita. de teſta.tutel. videlicet,quando eſſet meretrix,item quando mulier conuinceretur ex adminiſtratione tutelæ,vt ibidem.

Tertiò fallit propter modicitatem rei:nam licet ex forma ſtatuti puniatur ille,qui extraxit ſanguinem alicui,non puniretur ille qui extraxit guttam tantùm. Bald.in l.j.§.item ſciendum.ff.de ædil.edic. pro hoc facit vna glo.ſing xv.quæſt.2.cap.non licet. quæ docet,quòd licet regulariter licitum ſit aduocato ſeu doctori conſulenti petere ſalarium, tamen hoc non habebit locum in eo qui pauciſſimo labore & ſine chartarum reuolutione laborauit conſulendo vel aduocando. illam tamen gloſſ. reprobat Ioannes Andr.in additionib. Spec. in titu.de ſalario aduoc. §.ſequitur.circa princip.eo,quia debet remunerari labor præteritus propter quē de præſenti ſine chartarum reuolutione poteſt,aliàs eſſent deterioris conditionis periti quàm ignorantes,& intel.dictum Ioannis Andreæ, quando propter laborem præteritum in puncto conſuluit;ſi autem conſuluiſſet ſine reuolutione chartarum,quia caſus erat clarus, quem omnes ſciunt,vt putà ſi aliquis eſſet interrogatus de caſu,§.gallinarum.Inſtit.de re. diui. tunc locum habeat gloſſ.ſuprà alleg.& ita ſoluunt Doct. illam gloſ.

Quartò fallit,nam ratione dignitatis quis non poteſt citari niſi in ſcriptis:licet aliquis alius poſſet ſine ſcrip.tex.eſt in l.quoties.C.de dign.lib.12.

Quintò fallit,nam licet regulariter tātùm illi, qui ſunt ſufficientes debeant promoueri ad doctoratum,l.meminerint.C.de aduoc.di.iu. fallit niſi quis fuerit præſtantis ingenij,qui licet non ſtuduerit legitimo tempore,tamen eſt ſpes futuræ ſcientiæ,ſecundum Inn.cap.cum iuſſionis.de elect.facit text.iuncta glo. l.j.C.quibus & aduer. quos.vbi ſi minor xxv. annorum,eſt præſtantis ingenij & diligens paterfami.ita quòd non fuerit veriſimile per ætatem eſſe læſum non reſtituitur.

Sextò fallit ratione pacis :nam ratione futuræ pacis matrimonium contrahi poteſt inter eos inter quos regulariter propter ætatem eſſe nō poteſt: vt not.in cap.j.de deſpō.impu.lib.6.ego addo ad hoc dictum Ioann.Andr.in regu actus legitimi. de regul. iur. in vj.vbi dicit,quòd ratione futuræ pacis Papa poteſt diſpenſare cum monacho & moniali,vt virum vel vxorem accipiat.

Septimò fallit ratione futuri periculi. l.ſi quis officium.§.fina.ff. de ritu nup. nam ratione futuri periculi licitum eſt officiali maritare filiam ſuam in loco cui præeſt,licet aliquis ciuis non poſſet vxorem deducere.

Octauò fallit ratione promotionis,& dignitatis,vt per Sali.in l.j.vt dig.or.ſeruet.& ideo ſolet dubitari, an doctorati per Imperatorem debeant præferri doctoribus creatis per collegia.& eſt dicendum,quòd aut Imperator creauit ipſum doctorē cum examine rigoroſo,& tunc præfertur:aliàs nō.ita dicit Pau.de Caſt.in l.quoties.C.vbi de cri.agi opor.

Nonò fallit ratione publicæ vtilitatis:vt l.portio.C.de offic.rec.prouin.

Fallit x.ratione loci,vt in cap.licet.de pœn.& remiſ. vt in Mediolanenſibus,qui faciunt regulam hebdomadarum.

Fallit xj.ratione ſterilitatis: vt in l.ij. C.de agr. & cenſit.lib.xj. & ibi per Bar. nam licet quis conducat aliquam poſſeſſionem, & promittat eam colere per quadriennium, & eam non deſerere, ſi ſuperuenit magna ſterilitas eā tenetur colere : vt ibi probatur.

Fallit xij. ratione nimiæ auſteritatis & crudelitatis, nam licet dominus poſſit ſeruum ſuum impunè verberare, vt Inſtit. de iure perſonarum. tamen ſi nimium ipſum crudeliter verberat,tenebitur, vt Inſtitu. de iis qui ſunt ſui vel alie. iur. §. fin. & leg. j.eodem titu. ff.

Fallit xiij. ratione ciuitatis: nam ſi ſunt in rotulo duo Doctores,vnus aduena,& alius ciuis, cæteris parib. non erit locus gratificationi, licet aliquis alius eſſet, ſed ciuis præfertur: vt leg. eccleſias. de epiſcop. & cleric.

Fallit xiiij. ratione hoſtilitatis : vt leg. minimè. de religioſis. ff. nam licet filio patrem offendere impunè ſi eſt hoſtis patriæ,licet alias ſecùs.

Decimoquintò fallit ratione coniunctionis ſanguinis, leg.j.& ij.ff.de recept.nam coniunctus ſanguine celans maleficium non punitur ita, ſicut puniretur alius, qui non eſſet coniunctus. leg. ij. ff. de recenſ.

Decimoſextò fallit ratione coniunctionis hincinde: vt l.non ſolum.§.de vno.ff.de rit. nupt. nam licet frater non poſſet cogi deponere contra fratrem, vt l. Iulia. ff. de teſti. hoc verum, niſi deponeret pro alio fratre contra fratrem, per illum text.

Fallit xvij. ratione æquitatis, nam licet quis per formam ſtatuti non poſſit legere per ſubſtitutum, hoc verum niſi ſubſtitutus eſſet æqualis ſcientiæ : vt not. Bal.in l.abolendæ de epiſc.& cler.

Fallit xviij. ratione ſubrogationis: nam licet rector nō poſſit facere aliquid in vniuerſitate,niſi adſit maior pars conſiliariorum, hoc tamen verum, niſi eſſent alij ſubrogati ſufficientes.ita voluit Bal. in l.vnic. C. quando non peten.

Fallit xix. ratione magnæ meliorationis : vt in toto tit.ff.& C.locati.& per Bar.in l.qui tenet.C.de omni agro deſer.libro xj.

Fallit xx.ratione metus: vt in clemen. j. de foro compet.nam ratione metus quis poteſt exercere iuriſdictionem extra territorium:licet regulariter ſecùs. l.fin.ff.de iuriſd.om.iud.

Fallit xxj.ratione conceſſionis,nam princeps reuocādo priuilegia conceſſa ciuibus alicuius ciuitatis,nō videtur in dubio reuocare priuilegia clauſa in corpore ſtatutorum,per glo.in auth.quæ in prouincia. C.vbi de cri.agi oportet.& l.hæres abſens.ff.de iudi. & l.ij.§.j.eodem tit.

Fallit xxij.ſi priuilegium conceſſum per principē trāſit in contractum,nam tunc nō poterit illud reuocare, licet aliàs poſſet. Bal.in d.l.ambitioſa, de decret.ab or.fac.& in l.qui ſe patris.C.vnde liberi.

Fallit xxiij.ratione paupertatis:nam iudex, qui habet multas cauſas,primò debet expedire cauſam pauperis.gloſ.eſt j.q.j.c.primis. & in l. non obſtante. de iure fiſci.

Fallit xxiiij. ratione futuri ſcandali: vt in c. quàm cito. de conſue.nam licet ſubditi debeant obedire ſuperiori, hoc verum niſi ſequeretur ſcandalum. & ideo tūc debet reſcribere ſuperiori ſi timet de ſcandalo: vt in c.ſi quando.de reſcript.

Fallit xxv.ratione perſonæ.§.iſte frater. ff.de pen. lega. vbi eſt iſte caſus.

Fallit xxvj.ratione amicitiæ : vt eſt gloſ. in leg.ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. nam ſi aliquis legat centum, ratione amicitiæ, cognoſcetur nunquid

quid de maiori vel minori summa legauerit. facit leg. sed & hæc. ff. de procu. & in leg. exigendi. eod. tit. vbi vnus amicus potest admitti sine mandato pro amico. l. inter amicos. de verb. sig.

Fallit xxvij. ratione absentiæ paternæ: vt leg. si longius. §. filius famil. ff. de iudic. nam ratione absentiæ paternæ filius admittitur ad agendum, qui alias non admitteretur.

Fallit xxviij. ratione affectionis paternæ, leg. qui officij. de contrahen. empt. nam ille, qui præest venditioni, potest emere, etiam filius in potestate, licet alias non posset. l. si in emptione. ff. de minor.

Fallit xxix. ratione si finiatur causa, nam licet ex forma statuti vxores bannitorum debeāt expelli de ciuitate, non debent expelli si vxores remanserunt viduæ. secundum Bar. in l. Titia. §. vsuras. de leg. ij.

Fallit xxx. ratione famæ, nam licet regulariter ille, qui doctoratur, debeat examinari, fallit si est aliquis bonæ famæ, qui publicè visus est legere, & conferre, vel facere alia, ita q̄ ex fama sit doctus. nam iste poterit sine alia examinatione licitè doctorari * secundum Io. And. in c. cōstit. el ij. extrà, de appel.

Additio.

Doctorari. Adde idem tenentem Felin. in c. cleri. circa finem. de iudic.

Fallit xxxj. ratione geminationis, nam licet cōcessio facta per principem bonorum alicuius banniti non valeat: vt l. j. C. de pet. bono. sub. li. x. fallit, nisi geminauerit suam cōcesſionem. vt est tex. in leg. nec dānosa. C. de precib. imper. offeren. sicut & alias dicimus in simili in l. si quādo. de rescr. in ant. item licet confesſio facta absente parte non probet. leg. certū. §. si quis absente. de confes. fallit nisi emanauit geminata confesſio: nam talis probabit, secundum Bar. in l. cum scimus. de agric. & censit. lib. xj. fallit, vt in l. j. in fi. de cōst. pecu. & in l. antiquis. C. ad Velleia.

Fallit xxxij. ratione magnæ iniquitatis, nam licet ex forma statuti contra sententiam non posſit opponi exceptio, fallit nisi opponatur exceptio euidentis iniquitatis, secundum Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de sentent. §. vt autem. & facit quod not. Oldr. in consi. xviij. & Bal. in l. j. C. ne liceat tertiò prouoc. nam quando latæ sunt tres sententiæ conformes, licet non posſit regulariter opponi exceptio, poterit opponi exceptio nullitatis, vel iniquitatis euidentis, vel etiam exceptio non rectè formatæ inquisitionis, secundum Franc. de Capil. in l. licet. C. de procuratorib.

Fallit xxxiij. ratione præiudicij: nam si princeps promisit seruare statuta, non promisisse intelligitur de illis, per quæ generatur sibi præiudicium: vt in c. si gratiosè. de rescrip. & Cyn. in leg. cum oportet. C. de bonis quæ libe.

Fallit xxxiiij. ratione perseuerantiæ. leg. fi. ff. de except. nam priuilegium, quod datur aliquibus, qui sunt in aliqua arte, non intelligitur datum illis, qui desciuerunt de illa arte. pro hoc facit, quod not. Bal. in authen. habita. C. ne fil. pro pat. vbi voluit, quòd scholaris, qui non intrat, sed vadit vagabundus, non posſit date vocem. pro hoc facit glos. in leg. antea. §. si quis. ff. de acquir. posses. nam aliud est esse in studio, & aliud studere. pro hoc etiam vide glos. in leg. vnicuique. C. de sacrosanct. eccles. & iij. quæst. ij. c. gloria episcopi, quæ voluit quod ad probandum quem peritum, non sufficit allegare quòd diu studuit, sed bene studuit. facit glos. not. in c. literis. de in integ. restitu.

Fallit xxxv. ratione affectionis paternæ, nam si auus diligat nepotes & eos tractat vt filios, continebuntur filij appellatione: vt l. alimenta. de alim. & cib. legatis.

Fallit xxxvj. ratione affectionis, nam licet tres tutelæ procurare posſint excusationem, l. tria onera. de excu. tuto. hoc verum, nisi fuerint affectata. l. spadonem. in princ. ff. de excu. tut.

Fallit xxxvij. ratione necesſitatis officij, nam licet ex forma statuti debeatur præmium capienti bannitū, non tamen debetur capienti officiali potestatis. secundum Bartol. in l. si quis maior. in §. vtrum. ff. ad Syllan.

Fallit xxviij. ratione reprobationis, nam nūquam quis poterit petere officium, à quo fuit expulsus tanquā indignus. vt c. nullus. de pact. lib. 6.

Fallit xxxix. ratione necesſitatis propriæ personæ: nam licet ex forma statuti omnes lapides, qui extrahuntur ex lapidicinis Padi debeant vendi communitati: tamē quis non tenetur vendere illos quos extrahit pro sua necesſitate. l. venditor. §. si constat. ff. cōmunia prædiorum.

Fallit xl. quando esset periculum in mora, nam potest capi debitor nullo iuris ordine seruato, secundum Bal. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. & per Barto. in l. si creditores. ff. de priuil. cre. & est glo. not. & Bal. in l. fin. C. de ferijs. iuncta alia glo. Instit. de act. in princ. in verbo, iudicio.

Quadragesimoptimò fallit ratione absentiæ iudicis: nam si aliquis non habeat copiam iudicis poterit in eius absentia appellare, quamuis aliàs non posſit: vt not. in l. 2. §. biduum. ff. quando appe. sit. facit quod not. in cap. ex suscepto. extrà, de foro comp. & quod not. Bal. in c. j. de vasal.

Fallit xlij. ratione simulationis, nam statutum puniens mulieres portantes monilia, siue perlas, non obligat eam, quę portat monile contrafactum, vel perlas simulatas, secundum Bart. in l. j. ff. de fonte.

Fallit xliij. ratione viduitatis: nam vnum verbum, vel vna oratio recipit interpretationem ratione clausulæ, vel orationis præcedentis, vel sequentis, secundum Bart. in l. qui filiabus. de leg. & glos. ordinar. in l. si seruus plurium. §. fi. eod. tit.

Fallit xliiij. ratione infirmitatis, nam legatus, qui, finita legatione, rediens domum moratur infirmus in aliquo loco, habet priuilegium, quamuis si moreretur, non haberet, vt l. si cui. §. tamen dominus. ff. ex quibus caus. maiores.

Fallit xlv. ratione impedimenti: nam licet caupo, postquam apposuerit signum in caupona, teneatur omnes hospitari: tamen non tenebitur, si habet multos in domo, adeo quòd non posſit omnibus sufficere, vel locus esset incapax. & hoc probatur in l. facti aduersi. ff. nautæ caupo. stabu. & idem notatur in iudice: vt per Bartol. in l. munerum. ff. de muner. & hono.

Fallit xlv. ratione immunitatis criminis: nam eius ratione potest pœna alterari, secundum Inno. in capi. j. extrà, de constit. quem refert & sequitur Bald. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugi. intellige, quod poterit alterari per principem, non autem per minorem à principe: vt l. diuus. de fals. ff.

Fallit xlvij. ratione magnæ contumaciæ: nam poterit prætor ratione magnæ contumaciæ mittere aliquē in posſesſionem ex primo decreto: & quod non admittat dominum in posſesſione: sed regulariter secùs. l. 4. §. duas. in verbo, deceditur. ff. de dam. infec.

eodem modo poterit iudex denegare audientiam. leg.sed & si per prætorem.§.sed & si dum decreto.ff. ex quibus cauſ. maior.

Fallit xlviij.ratione beneficij præteriti circa rempublicam, de quo non fuit quis remoratus. nam ea ratione quiſquam minime punitur ex delicto,¶. non omnea.§.fin.ff.de re milit.

Fallit xlix.ratione perſonę concedentis dignitatem:nã ille,qui primus deſcriptus eſt in matricula præfertur aliis,niſi poſtea eſſet primò deſcriptus,& receptus ex permiſſu dignitatis.ita vult Bar. in leg.j. de albo ſcriben. & Bal.in c. his qui.de præb. in vj.

Fallit 50.ratione inuentionis de nouo:nam licitum eſt alicui aliquando vti inſtrumentis de nouo repertis, aliàs non poſſet vti.leg.admonendi. ff. de iureiuran. & leg.ſub prætextu. C. de tranſact.& facit dictũm Bal.leg.inuitus. C. de procur. vbi vult oppoſitum quando quis appellat ab interlocutoria.

Fallit quinquageſimoprimò ratione ignorãtiæ: nam quis excuſatur ab inceſtu.leg. qui contra. C.de inceſt.nupt.& not.in cap.ij. qui filij ſint legitimi.& dicitur quis facere ignorantet, qui contraxit palam. leg.j. C.de interd. matrimo. vbi eſt gloſ.ſingula. in dicta leg. qui contra.

Fallit quinquageſimoſecundò ratione ætatis: nam teſtibus antiquioribus creditur.vt leg. ob carmen.de teſti.ff. §. fin. & ibi gloſſ.item ſenior Canonicus poteſt conuocare capitulum,quando deeſſet prælatus. ſecundum Inn.in c j.de maiori. & obe.

Fallit quinquageſimotertiò ratione cõcluſionis in cauſa:nam licet emptor poſsit denuntiare vẽditori quo libet tempore,hoc verum niſi eſſet in cauſa concluſum. leg. ſi rem §.quolibet.de euic.

Fallit quinquageſimoquartò ratione neceſsitatis. in l. ij. ad leg. Rhodiam de iactu.& probatur in leg. j. C. de ope.li.& leg. ſi vſufruct. ff. de iure dotium. vbi eſt caſus, quòd valet ſtipulatio facta ex neceſsitate de vno nummo, licet regulariter ſecùs. l. ſi quis vno nummo. ff. de locatn.

Fallit lv.ratione aliqualis probationis; not. per Inn. in c.cùm dilectus.extrà,de accuſ.& per Bart.in leg.qui libertatem.ff.de peti,hære.quòd licet res inter alios acta aliis non præiudicet,hoc verum quòad plenam probationem,ſecùs quò ad aliqualem præſumptionem.Hoc tamen limita,ſecundum Bart.in leg.admonendi.ff de iureiurand.ſi teſtes ſunt mortui, ſecùs ſi eſſent viui,& pars vellet quòd examinarethur de nouo:nam tunc nullam faciunt præſumptionem,ſecundum Bart.ibidem. B.Soc.reg.284.

¶ Lex ligare incipit poſt duos menſes à tempore publicationis,auth. vt fact.no.conſti. Abb.in c.cognoſcentes.de conſtit.

Fallit in ſtatutis particularibus.Hoſt.in procemi. Summ.§.conſtitutio.

Fallit,quando quis ſciret conſtitutionem ante lapſum duorum menſium,gloſſ.eſt in cap.2.in verbo hactenus,de reb.eccleſi.non alie.Docto.in dicta l. omnes populi.

Fallit,quando conſtitutio eſſet priuilegiata,quia non operatur effectum antequàm innoteſcat priuilegiato.Bar.in d.l.omnes.

Fallit,quando conſtitutio haberet clauſulam decreti ſi ſecùs actum fuerit,quia ſtatim ligat ſecundum Anto de Butr.& Imo.in d.cap.cognoſcentes,quia prædicta clauſula ligat ignorantes.capi.j.de conceſſio. præben.

Fallit,quando conſtitutio poneret tempus quo elapſo vult,quòd ligat Feli.in d. c. cognoſcentes.

Fallit, quando lumus in conſtitutione extendẽte ſe ad præterita,quia tunc ſtatim ligat. Feli. in d. c. cognoſcentes. S. tan.reg.62.

¶ Lex vel ſtatutum excludens omnem exceptionem, nunquam intelligitur excludere exceptionem innocentiæ.Bal. in leg. edita. C. de edend. Alexand. in conſilio cxij. volumi. v. Anan. in conſilio lix. viſa in quæſtione, & pro innocentia ſei tuenda, iudex ex officio etiam inquiſito non petente probationes, ſemper debet etiam à teſtibus domeſticis,& minus idoneis recipere, ne innocens opprimatur. leg. abſentem.de pœn.Spec.in titu. de inquiſition. §.j. verſu,ſed nunquid ens. Anan.in d.conſ.lix. Alex.in conſi.xxiij.adnini aduerſis. vol.ij. Hyppo. in ſingu.lix. innocentibus. M.Charianus.

¶ Lex incipit ligare poſt duos menſes, à tempore publicationis. Tex.eſt in auth. vt factæ nouæ conſt. in princ. tex. in cap.nouerit. de ſent.excom.

Limita ſex modis, vt per Felin. cap. cognoſcentes. de conſtitut. B. Dias re.428.

¶ Lex vbi introducit actionem pro pœna pecuniaria ſimpliciter impoſita,propter delictum, tunc pœna applicatur parti.leg.iij. vbi gloſ. & Bart.ff.de ſepulchro violato.

Ampliatripliciter, & limitaduobus modis, vt per Io. Rip.in rubric.de iudic.per quem vide aliam bonam concluſionem in materia,cum duplici limitatione, ſcilicet quòd vbi lex non introducit nec actionem nec accuſationem,tunc pœna applicatur fiſco. B. Dias reg.424.

¶ Lex non fingit ſuper eo,quod eſt impoſsibile. gloſſ. in leg.Gallus.§.ſi eius.ff.de lib.& poſth. probat text. in l. qui ad certum. ff. loc. & in l. certè.in prĩnc. ff.de precã vide gloſſ. ſingularem in leg.talis ſcriptura.in verbo, hanc autem. ff. de legat. j. de qua facit mentionem Iaſo.in l.ſi is, qui pro emptore. ff. de vſucap. vbi refert Bald. cõmendantem eam in variis locis.

Limita ſeptem modis, vt per Ioan. Crottum, in repet. d.l.ſi is,qui pro emptore. B.Dias regu.422.

¶ Lex noua corrigens in vno de correlatiuis,putà in vxore intelligitur corrigere etiam in alio, & ſic in marito Docto.com.leg.fin. vbi Iaſ numero trigeſimo.C.de ind.vid.toll.Authent quas actiones. C. de ſacr.ſanct Eccle.Auch. capitulo primo. quæſtio.6. de conſt.item corrigens in actore, & in reo corrigi, dicetur.gloſſ.l.per interuallum. ff.de iudic. gl.auth. qui ſemel.C.quomodo,& quando iudex.ampli.hoc procedere etiam in l. pœnali.l.fin. ff.de accep.Paul. l.cum lex.ff.de fideiuſſor.Saly.l.3.C.quæ res iud.non poſſ.Euer.in loco à correlat.numero nono.item lex interpretans intelligi debet ſecundum terminos legis interpretatæ,dixi ego in meo trac.de leg.& ſtat. parte tertia, quæſtio.18.numero decimo,& ſequent. Med.reg.9.

¶ Lex noua diſponens in vno caſu, procedit in alio, qui erat ei æquiparatus per legem antiquam. Probaut regulam iſtam gloſ.in l.ſi quis ſeruo. C.de furt. & in l.2.C.de curat.fur.& l.quod verò contra.ff.de legi.notat Bar.in l.& tantùm.per illum tex.ff.de ſer. cor.Iaſ.in l.tranſigere. C. de tranſact.& §.ex maleficiis.Inſtit.de act. Calcaneus conſil.15.& conſili.57.& Barbat.capitu at ſi clerici.de iudic. Vnde dicit ipſe, quòd ita infamat confeſſio, ſicut ſententia,cùm iſta ſint æquiparata:& tenet contra Bar.in l.infamem.ff. de public.iudic.qui aliud voluit.

Ampliat iſtam regulam procedere etiam in exorbitantibus

tibus à iure communi, vt not. Alex. in l. Centurio. ff. de vulg. & pupil. pro quo allegat gloss. in d. l. ij. C. de cura. fur. quæ voluit secundum eum, quòd omnia priuilegia concessa minoribus, extenduntur ad furiosos minoribus æquiparatos: de qua gloss. Bald. meminit in locis ibi descriptis ab Alexand.

Limita sex modis, vt per Crottum, repet. l. si constante. ij. lectura. ff. solu. matr.

Primò videlicet, quando lex noua, quæ aliquid disponit, illud non disponit in materia in qua à lege antiqua fuit facta illa adæquatio, seu æquiparatio, pro quo allegat gl. in c. j. in verbo declaramus. ne cler. vel mon. lib. vj. & Rom. consi. clxxix.

Secundò fallit, quando dispositio est correctoria, secundum Aret. ibi, quem ad hoc refert dictus Crottus, cuius tamen contrarium tenet, & respondet ad fundamenta Aretini. Tu adde quòd idem tenet Bar. in l. Marcellus. in princ. ff. ad Trebel. & in authent. sed cùm testator. C. ad leg. Falcid. vt refert Iaso in dicta l. transigere. & sic quòd regula ista procedat etiā in correctoriis. Vnde ista fallentia non est vera, imo poteris ampliare regulam, vt etiam militet in correctoriis, & tenet hoc etiam idem Iason in lege, qui condemnare. ff. de re iudic.

Tertiò fallit secundum eundem, quando dispositio est pœnalis, pro quo etiam refert Aret. ibi, & tandem contrarium tenet per gloss. in c. si postquam. de elect. in vj. & respondet ad fundamenta Aret. Et vltra eum adde quòd eandem sententiam, & sic quòd ista regula procedat etiam in pœnalibus, tenet Panor. per gloss. ibi, in c. de multa. de præben. quod sequitur Ias. in d. l. trāsigere. & pro hac etiam conclusione allegat d. gloss. in cap. si postquam. & in c. de multa. Ias. in d. §. ex maleficiis. reprobata gl. ibi, quæ contrarium voluit: & vide Decium in regula, in pœnalibus, versic. quintò fallit. ff. de reg. iur. & vide Syluestrum in sua summa, in verbo, pœnam. versicu. quartò quæritur. vbi dicit, quòd tunc habet locum ista conclusio, quando aliqua duo sunt patificata communiter, & est eadem ratio expressa, vel indubitatè præsumpta, qui nihil allegat. Fundatur ista sua sententia ex v. & vj. limitationibus infrà positis: vide tamen Crottum vbi suprà, qui saluat istam fallentiam Aret. in vno casu, ex quo dat quartam limitationem, quæ sequitur. Quartò fallit, quādo per legem nouam imponitur pœna ipso iure. Allegat gloss. in cap. licet canon. in verbo, parochialis. de elect. lib. vj.

Quintò fallit, quando non esset eadem ratio in casu ad quem fit extensio, quia in illo non videtur facta æquiparatio ex mente legis, Allegat Bar. in l. hæres absens. § j. ff. de iudic.

Sextò fallit, quando adæquatio fit de iure antiquo, sed non per modum regulæ. Allegat text. quem sic intelligit in l. si. iuncta authent quas actiones. C. de sacrosanctis ecclesiis. B. Dias re. 429.

¶ Lex nulla est eius forma omissa: dixi ego in meo tracta. de leg. & stat. p. 3. q. 1. numero 4. item not. quod quando forma data est à lege in dubio censetur substantialis, Alex. consi. 50. nu. 4. volumine 5. Afflict. dec. 355. n. 4. Iaso. l. sed si. §. quæsitum. numero 27. ff. si quis caut. l. Gallus. §. quidam rectè. num. 1. ff. de liber. & posth. Feliu. cap. 2. columna secunda, de testibus. Decis. Pedem. 162. num. 16. Dec. consi. 532. numero 5. Medic. reg. 7.

¶ Lex nulla est sublata ratione illius. c. erit. 4. dist. l. cum ratio. ff. de bon. damn. quia ratio legis est anima legis. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. l. quod dictum. ff. de pac. dixi ego latè in meo trac. de leg. & stat. p. 3. q. 9. nume. 1. & seq. Euer. in loco à ratione legis. num 2. gl. & Bar. l. 1. ff. de leg. tutor. gl. l. 1. §. filiusfamilias. ff. de don. causa mort. Iacob. l. 2. C. de cond. ob caus. Bal. consi. 178. num. 8. vol. 1. Saly. auth. ingressi. col. 3. C. de sacr. san. eccl. Imol. l. si vero. §. de viro. num. 9. ff. sol. mat. Medic. re. 6.

¶ Lex, vel statutum prohibens fieri actum vel contractum, licet non procedat vltra annullando, tamen actus est nullus. text. est melior de iure, & ibi not. Bart & doct. in l. non dubium. C. de legib.

Limita quinque modis, vt per Iaso. ibi. B. Dias re. 425.

¶ Lex suum, non tuum, tollit auxilium, l. fin. C. de pactis conuen.

Primò fallit nisi auxilium legis habeatur pro expresso per viam legis: quia tali casu prouisio hominis tollitur per prouisionem legis, vt per Rom. in cons. cxxj. incip. circa primum.

Secundò fallit, & limitatur ista regula habere locum in casibus expressis in iure, sed extra illos casus prouisio hominis bene potest tolli per legem: vt tradit Vitalis de Camb. in tract. clausularum, in clausula ciij. B. Socin. re. 286.

¶ Lex à Zenone. C. de quadrien. præscrip. limitatur. viij. modis, vt per Mart. Laudens. in tract. de principibus. §. xj. incipien. notandus est. Vide latiùs per Balbum in tractat. de præscript. vbi limitat xj. modis in ij. parte quintæ partis principalis, & vide Felin. in capitu. quæ in ecclesiarum. numero 34. de constit. vbi ponit quinque limitationes. Et, his limitationibus potes tu Hispane restringere legem iiij. titu. v. partita quinta, quæ lex est conformis d. l. bene à Zenone. B. Dias reg. 426.

¶ Legis indefinita etiam in odiosis æquipollet vniuersali, secus est si fuerit prolata ab homine, nam plus dicitur, quod si lex vni dicitur, omnibus loquitur, Barto. l. 1. §. sed & si. numero 3. ff. de ventr. in poss. mitt. Docto. com. l. 2. ff. de liber. & posth. & in 1. consti. C. in fine. Iaso l. & ex duobus. ff. de vulg. l. qui filiabus. §. 1. ff. de leg. 1. add. ad Bartol. d. §. sed & si. Medic. reg. 2.

¶ Legis natura est semper futuris prouidere, l. leges. C. de legi. c. fi. de const. aliquando etiam ad præterita. Maria. Soc. iunior. in rub. ff. sol. ma. numer. 14. sed hoc fallit in 3. casib. secundum Bened. de Bened. in suo trac. reg. 6. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 10. à Fely. in d. c. fi. de const. fallit in 2. casib. secūdum Io. Bolog. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. num. 156. vbi latissimè videas de ista reg. per numeros sequentes, nam num. 162. ponit vnam limitationem, & postea sublimitat in 4. casib.

Lex generaliter loquens, generaliter debet intelligi, l. de pretio. ff. de publi.

Fallit in 55. casibus quos no. Roma. in l. verò, §. de viro, ff. sol. matr. numer. 21. Ampliatur in 4. casibus, vt per Pet. Duen. reg. 133. fallit in 56. casibus quos no. Socin. reg. 229.

Lex noua quantumcunque generaliter & indistinctè loquens debet intelligi & distingui secundum leges antiquas, l. filiusfamili. ff. de act. & obligation. iuncta l. 1. ff. ad Macedoni. l. iurisgentium, §. si paciscar. ff. de pact. iuncta l. transigere, vbi gloss. magna, C. de transactio.

Fallit in 3. casib. quos no. Iaso. in l. sciendum, ff. qui satis. cog. num. 4.

Lex declaratoria trahitur ad omnes leges non solum futuras, sed præteritas.

Fallit in 3.casib. quos not. Iaso.in l.non dubium. C.de legib.num.10.

Lex prohibitiua simpliciter loquens, semper intelligitur habere clausulam derogatoriam & anullatiuam actus: vnde non est necesse, quòd vltra anullet, quia prohibendo satis dicitur anullare. §. si aduersus. Institut. de nupti. l. non dubium. C. de legibus.

Fallit in 5 casib. vt per Iaso. in d.l. non dubium. C. de legi.numer.17.

Erubescimus cùm sine lege loquimur. §. cõsideramus, in Authen. de trien. & semis. l. illam, in fine. C. de colla.

Fallit in tribus casibus, vt per Iaso. in d. l. illam, numero 9.

Lex canonica, ciuilis, aut alia, maximè præceptiua seruanda est in foro conscientiæ, vt per Beatum Thomam in 2.parte, q. 1.& per Inuoc.in c.quia plerunque.de immunit.eccle.

Fallit in 11.casib.quos no. Syluest.in sua summa, in verbo, lex, in §. nonò quæritur. fallit in 10. casib. vt per Felin.in c.1.de const.num.11.fallit in 5.casibus, vt per Bened.Capra in suo tractat.conclu.1.

Lex incipit ligare post duos menses à tempore publicationis.c.norit.de sen.excom.

Fallit in 6.casib, vt per Felin.in c.cognoscẽtes. de cõst. colum.2.

Fallit in 3.casibus, vt per Bened.Capram in suo tracta. regu.5. Videas pulchram Io. Bolog. distinctionem in l.omnes populi.ff.de iust.& iure, nu. 150.& postea limitat regulam in 4.casib.num.152.

Mitius agitur cum lege, quàm cum homine. l. Celsus. de arb. Bar. in l.amplius.ff.rem ratam haberi.

Fallit in 3.casib.secundum Rip.in l. si insulam. ff.de verbor.oblig.num.56.

Lex noua disponens in vno casu procedit in alio qui erat æquiparatus per l. antiquam. l.sciendum, & ibi gloss.in prin.ff.qui satisd cog. Auth.offeratur, de lit. contest.

Fallit in 6.casibus, vt per Diaz reg.429.

Legem diuinam potest princeps interpretari ex causa. c.quæ in ecclesiarum, de const.

Fallit in 3.casibus, vt per Felin.in dict.c.quę in ecclesia.

Legis verba an sint consilij vel præcepti attenditur, & secũdum illorum naturam denominatur, & lex quæ non constat, an materia eius sit præcepti vel cõsilij, potest se habere ad vtrunque.

Fallit in 6.casib.secundum Feli.in c.nam concupiscentiam, de consti.num.4.

Leges transgredi ex causa licitum est, l.1. C. de precib. impe.offer.Inno.in c.1.de const.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.1.num.3.

Leges Imperatorum regulariter comprehendunt Clericos, & omnes.cap.1.de oper.noui nunciat.

Fallit in 4.casib.quos no Felin.in c.ecclesiæ sanctæ Mariæ, de const.colum.13.fallit in 3.casib. secundum Bened.Capram in suo tract.reg.4. & reg.15.vbi limitat in 6.casib.fallit vt per Felin. in c. accessissent, nu. 37. de const.

Faciens contra legem peccat mortaliter. no. Doct.in c.nam concupiscentiam.de const.fallit in 2.casib.vt per Bened.de Bened.in suo tractat.reg.3.

Contra legem facit, qui sequitur mentem, verba contra mentem.c.certum est, de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.in d.c.certum est.

Lex ciuilis seruari debet in foro canonico, vt per Beat, Tho.in 2.part q.1.articulo 6. & per Inuo. in c.quare plerunque, de immu.ecclesi.

Fallit in 5.casib. secundum Bened. Capram in suo tractat.reg.4.& 16.

Lex tollitur per non vsum.c.in istis.§. leges.4.distinct. glos.in c,cùm multi.15.q.vlti.

Fallit vt colligitur ex distinctione, quam ponit Bened. Cap.in suo tract.reg.14.

Lex abrogata allegata, nec ex ea argui potest.l.fi.ff.de furt.Archi.in c.frequens.de restitu.spol.in 6.

Fallit in 7.casibus, vt per Soc.reg.230. fallit in 4. casib. vt per Felin.in c.fraternitatis.de hæret.num.1.

Lex suum non tuum tibi denegat beneficium. glos.& Doct.in l.1.C.si aduersus vẽdit.facit tex. in l. ex asse. ad Trebel.

Fallit in 2.casibus, secundum Socin. regu.56. in addit.

Lex debet ferri secundum idioma vsitatum inter eos, quibus dirigitur, fallit in 5.secundum Felin.in Rubr. de consti.num.15.

Legis vel canonis decisionibus Papa non subiacet. c. canonum statuta, de const.

Fallit in 6. casibus secundum Felin. in d.c.canonum, numer.33.

Legibus præualent canones in terris ecclesiæ. c. cùm accessissent.de consti.

Fallit in 6.casibus secundum Felin.in d.c.cùm accessissent.numero 37.

Leges ignorare nemini licet.l.regula, in princ.ff.de iuris & fact.igno.l.leges sacratissimę.C.de legibus.

Fallit vt per Sebast.Sap.in l.precibus. C.de impub.numero 54.declara, vt per Aret.in §.susp.Instit.de susp.tut.Alexan.in l.1.§.si quis ira, numer.9.ff. de verbor. obligat.Iaso.in l.quod te.ff.si certum petat. num.35. Abb.in c.1.num. 9. extra locat. fallit vt per Viui. in ver.leges sacratissimæ.

Lex debet esse de casu dubio.l quod Labeo. ff. de carbo.edicto.l.ancillæ.C.de furt.

Fallit in 3.casib.vt per Aldro.in §.affinitatis. Institu.de nupt.vide Dec.in l illam. C.de collat.nume.1.& in l. liberi.C.de bon.poss.contra tab. Roman. sing.748. fallit in l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alien.iur. Don.Fina, lib.5.

¶ LEGIS potestas.

Vt ff.de fund.dot.l.eam. Azo, rub.104.

¶ LEGIS, verba an sint cõsilij, vel præcepti attẽditur, & secundũ illorũ naturã denominatur lex quando non cõstat an materia ejus sit præcepti, vel consilij: & potest se habere ad vtrunque. Hanc regulam colligit Fel.in c.nam concupiscentiam. de constitut. vbi addit exempla & alia pro ornamento materiæ.

Limita sex modis, vt per Fel.ibi. B Dias reg.422.

¶ LEGEM diuinam potest princeps secularis limitare, seu interpretari ex causa: Inn.in cap.quæ in ecclesiarum.de constitu.Anton.Imol & Abb.ibi, sequentes Inn.Bart.etiam in j.constit.Digest.glo. etiam in l.j.in gloss.fin. ff. de constitutio.princip.Bald.in authentic.ad hæc.C.de vsur.& in l.ij.ad fin. C.de prec. imper.offer.Felin.d.c.quæ in ecclesiarum.

Limita hanc conclusionem tripliciter, vt per Felinum ibi. B.Dias reg.430.

¶ LEGEM si à principio aliqui suscipiũt in eodem loco, & aliqui non, & Papa simpliciter sustinet, nec aliquid super illo disponit, tunc tolerantia Papæ non excusat à peccato, nec dispensationem inducit: Abba.in cap. cum olim. de cleric. coniugat. & in cap.treugas, de treu.& pace.per c.cum iamdudum. de præ-

de præben. & Butrig. in ca. quia circa. ad finem. de consangu. & affinitate.

Limita tripliciter, vt per Felin. in d. c. treugas, qui in versic. quinta declaratio. ponit supradictam regulam. B. Dias re. 431.

¶ LEGEM transgrediens in vno factus est omnium reus. Iacob. Apostol. epist. c. 2. côc. c. defleat. de reg. iur. cap. 1. e. fi. de pœnit. distin. 5. & Euang. Lucæ c. 16. qui fidelis est in minimo. idem cap. 19. ibi quia in modico fuisti fidelis. & Ioan. cap. 12. ibi adhuc modicum lumen est in vobis: & Apost. c. 5. ad Galat. ibi modicum fermentum vniuersam massam corrumpit. & Iac. c. 3. ibi nauis à modico gubernaculo circunfertur. & iterû modicus ignis magnam accendit materiam. c. in synodo. de côsecr. dist. 4. côc. simil. l. si vnus. C. de testam. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transa. l. nô tantum. C. de leg. c. maioribus. de præb. Med. re. 5.

¶ LEGES Imperatorum regulariter côprehendunt clericos. text. in c. j. de noui oper. nunt. text. in cap. si in adiutorium. x. distinc. & in c. quoniam. & in cap. de capitulis. & in c. quis autem. cum multis ibi positis, eadem distinct. & confirmat Felinus in cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constit.

Limita, quatuor modis vt per eum ibi, vbi ex secunda limitatione insert ad aliqua bona in materia, & ad tertiam limitationem ponit octo declarationes, & etiam ad quartam subnectit totidem. Bernard. Dias reg. 452.

Faciens aliquid contra prohibitionem legis certam pœnam non statuentis, extra ordinem arbitrio iudicis punitur. glos. est sing. & communiter approb. in l. nemo martyres. C. de sacrosanc. eccles.

Lex vel statutum loquens de homicidio, semper intelligitur de dolo, secundum Bart. in l. data opera. C. qui accus. non poss. Bald. & Alexan. in l. si seruus. de noxal. Felin. in cap. lator. de homicid. M. Cherian.

¶ LEGES transgredi ex causa licitum est, Inn. in cap. j. de constit. refert Bald. in l. & si seuerior. C. ex quib. can. irrog. inf. & ibi Saly. idem Bal. in authentic. sed nouo iure. C. de seru. fugit. de qua doctrina vide Fel. in d. c. j. de constit. & Iaso. in l. j. C. de prec. imperat. offer. de quo dicto Inn. meminit Decius in regula, quoties æquitatem, in princ. ff. de reg. iur. quod dictum etiam celebrât Doctor. relati ab Hippol. in l. vnius. §. cogniturum. ff. de quæstio. vide etiam eundem in l. j. ff. de quæstio. dicit etiam singulare illud Barb. in c. at si clerici. in prin. de iudic. l. diuus. iuncta gloss. ff. de falsis. per quem text. dicunt destrui illum dictum sing. Innoc.

Limita hanc conclusionem dupliciter, vt per Iasonem in d. l. j. B. Dias re. 433.

¶ LEGUM Figmenta.

In Instit. quib. mod. patr. pot. sol. §. si ab.
In Instit. de act. §. alienat.
ff. quod cuiusque vniuersitatis. §. & quidem.
ff. de relig. & sumpt. fun. l. 1.
ff. de dolo. l. nam is.
C. de capt. & postlim. l. 1.
ff. de pet. hered. item l. veniunt. §. id ex eo.
ff. de pecul. licet. §. sed & si.
ff. quib. ex caus. in poss. ea. l. 3. in fin.

Figmenta legum, &c.) Contingit sæpe legem fingere, contra id quod in veritate fuit alicuius publicæ vtilitatis. Causa similiter interpretatur contra veritatem quandoque, vt in hac & in sequenti Rub. continetur: & vt dixi suprà eod. in illa Rub. Quod factû non est, pro facto habetur.

I. de iud. Rub. 1. interpretatur gestum.
Infrà, esse & non esse, Rubr.
Suprà, de æqual. facto. Rub. quod nô est satis.

Ius interpretatur contra veritatem.

In Auth. de iureiu. à mo. pex.
C. de inoffi. testa. l. si mater.
C. de instit. & substit. l. 1. & l. generaliter.
C. de capt. & postli. reuer. l. in omnibus.
ff. de iud. l. proponebatur.
ff. de dam. infect. l. hoc amplius. §. alterius.
ff. si pars hær. per. l. antiqui.
ff. de solut. l. qui res. §. aream.
ff. de stat. lib. l. hoc amplius. §. fuc habere.
ff. de adimen. leg. l. seruus.

Ius interpretatur, &c.) Hæc Rubr. exposita est suprà in illa Rub. Figmenta legum.

Ius interpretatur absentem qui præsens est.

ff. quib. ex caus. in poss. ea. l. si pupillus.
C. de iud. l. properandum. Azo, rub. 19.

Non videtur esse factum, quod non legitimè factum.

ff. de his qui ve. etiam omnes. Rub. 3.
ff. qui satisd. cog. l. quot. de re. §. 1.
I. de temporibus. Rubr. videtur.
ff. de pact. l. Imperator. §. 1.
ff. ad Vell. l. quamuis. §. 1.
ff. quor. leg. l. 1. §. pen.
ff. de fideiuss. l. 3.

Non videtur, &c.] Hæc Rubr. exposita est suprà in illa Rubr. Quod fieri non debet, rescinditur. & in alia Rub. Quod fieri debet, omissum esse nocet. suprà de contract. Rubr. in contractibus. suprà de æqualitate factorum. Rubrica, suprà de infam. Rubr. deportatus. Azo, rub. 19.

Factum esse non sufficit ciuiliter.

C. de his qui ven. æta. l. vlt.
ff. de don. inter vir. & vx. l. si minor.
ff. de verb. obli. l. ex parte. §. penult.
ff. de leg. 2. l. si ita quis. §. is cui.
ff. de don. inter vir. & vxor. l. res.
ff. de donat. quæ sub mo. l. vlt. Azo, ru. 19.

Immò sufficit ciuiliter factum esse, & si taliter factum non fuerit.

C. de episc. & cler. l. vlt.
In Auth. de nupt. §. distrahitur.
C. de inst. & substit. l. si mater.
C. de don. quæ sub mo. l. vlti.
ff. de leg. 3. l. 11. §. si cui.
ff. quando dies leg. ced. l. si ita.
ff. ad Treb. l. mulier. §. Brasidas.

Non sufficit, &c.] Regulare est, cum aliquid est faciendum vel dandum naturaliter, id ipsum fieri oportet: vt in hac Rubr. continetur: si autem fiat ciuiliter, id est, pro eo quod naturaliter erat faciendum, aliud factum est. Siquidem quod factum est, repræsentat eundem, omnino effectu id est. vt C. de inst. & sub. l. si mater. & C. de epis. & cler. l. vlt. & ita intelligitur contraria Rub. potest etiam intelligi quasi in eo casu, quando lex fingit factum esse, quod factum nô est, vt C. de inoff. test. l. si mater. Vbi autê non repræsentat eundem effectum, aliud est: puta, promisisti cum morieris: ecce deportatus es. deportatus omnino pro mortuo non reputatur, cum sit libera persona, & obligari, & obligare sibi alium possit. vt ff. de verb. oblig. l. ex parte. §. penul. & ita intelligitur hæc Rubrica. Azo, rub. 19.

Pœnam

Pœnam promissam præstat,& si de facto contra promissa venit.

ff.de verb. oblig.l.qui Romæ.§.vlt.
C.si man.ita fuer.aliena.l.ea.

Id videtur posse fieri,quod de iure fit.

ff.commodati filius qui.
ff.de resta.tu.datos.l.datos.
suprà Rubr.tertia.
C.non de sta.defun.l.vlt.§.pen.
suprà de contract.cum etiam contractus.
ff.de lib.& posth.l.filius ap.in fin.
In Instit.de hær.quæ ab intest.in prin.
ff.de cond.& demonstr.l.hæc conditio.
C.si man.ita in aliena.l.ea quidem.
ff.quomodo dies leg.l.qui pupill.& l.pen.
ff.de solut.l.si seruus.decem.
ff.de leg.3.l.3.§.condem.

CONTRA.

ff.de stat.lib.l.Stichus.
ff.de contract.Rub.in contractibus.
ff.de cond.instit.l.mulier.§.si quis.
C.de adul.l.cum qui.

Id videtur posse fieri, quod de iure fit.) Cum id demũ videatur esse factum, quod est legitimè factum, vt suprà eod.in illa Rubr. Non videtur esse factum, & Eadem ratione id videtur posse fieri, quod de iure fieri potest,vt hîc continetur hoc in his,quæ de iure legitimum sortiantur effectum, vt in contractibus, de testamentis & decretis,& ita intelligitur hæc Rubrica,nisi in casu,vt ff.de cõd. inst.l.mulier.§. si quis. & de stat.lib.l. Stichus.§.si hæres.& l.si hæredi.in aliis autem non sortiuntur de iure effectum, imò puniuntur,vt maleficia: & si iure fieri non possunt, tamen videntur esse facta. vt C.ad l.Iul.de adul.l.cum qui. Ita intelligitur contraria Rubrica. Azo, rubr.19.

Ius quod nondum competit,repudiari non potest.

ff.quor.leg.l.1.§.qui ait.
ff.de leg.2.§.si ita quis.
ff.de stat.lib.l.statu libero.§.vlt.
ff.de acquir.hær.l.is qui.§.si quis.
ff.de lib.leg.l.autem.§.testa.
ff.de fund.instr.leg.l.quæ.§.vlt.
ff.quib.ad lib.proclam.non lic.l.si vnus.
ff.quemad.seru.amitt.l.si per.
ff.de leg.3.l.qui potest.§.1.
ff.de solut.l.& per ius.§.qui ita.
C.de ann.except.l.1.in fin.

Ius quod nondum competit,&c.) Hæc Rubrica exposita est suprà,in illa Rubrica,Obest mihi pactum de iure,&c. Azo,rub.19.

Qualiter iuris possessio haberi potest.

ff.de furt.l.vlt. Azo,rub.19.

Possidetur ius.

ff.quib.ex caus.maior.l.ait prætor.§.1.
ff.de precario.l.2.
ff.commun.prædio.l.2.

Possidetur ius.) Verè iura non possidentur. vt ff.de acquirend.rer.domin.l.seruus.§.incorporales.& de acquirend.possess.l.possideri.in princip. Si ergo alicui dicantur possideri ea, subaudi, quasi. vt ff.de seru.vrb.præd.l.si ædes.§.libertas. & de seruit. l. quoties. Et hæc impropria possessio est, & quædam improprissima,quæ nullum ius tribuit. vt cùm dicat lex à debitore,l.hæreditario,quasi à possessore peti hæreditatem. vt ff. de petit. hæredit.l. generaliter. & l.etiam. §. vltimo. Possessio autem seruitutis in propria possessione, de qua dictum ius tribuit,scilicet confessoriam in rem actionem.vt de seru.rustic.prædiorum.l.1.§.vltimo.& titu.si seru.vend.l. 2. in principio. Azo,rub.19.

Ius statuit non ex eo quod est,sed quod esse potest.

ff.de seru.rust.præd.l.qui sella.§.1.
In Instit.ad l.Aquil.
In Instit.de act.§.sed furti quidem.
C.de dona.l.sancimus.§.pen.
C.de vsufr.l.ambiguitatem.
In Instit.quib.mod.t.infir. §.postu.
ff.ad S.C.Maced.l.filiusfam.
ff.ne quis cum qui in ius.l.4.
ff.de furt.l.eum qui.§.Pap.& l.qui tabulas.

Ius statuit non ex eo quod est,sed quod esse potest.] In iure inspiciuntur non tantum ea quæ sunt, sed quæ contingere possunt. Distingue autem, an contra ea quæ plerunque contingunt,&facilè contingere possunt, an vix & raro. In primo casu intelligitur illa Rubrica. In secundo fallit. vt ff. de re iudic.l.si quis ab alio decem.& t.qui & à quibus.l.vlt. Azo,ru.19.

Quod ipso iure non tenet, cautione prætoria non tenet.

In Instit.quib.alie.non lic.§.ac ex.
In Decret.2.q.1.in primis.
ff.quod fal tut l.2.
ff.de cond.ob turp.caus.l.ideo.
ff.quod met.caus.l.nec timorem.
ff.qui admitt.ad bon.poss.l. bonorum quidẽ.
C.de iur.delib.l.si in fur.
ff.de minor.l.ait prætor.§.permittitur.
ff.de tor.l.1.in fin.
ff.quæ in fraud.cred.l.qui act.§.ad Labeonẽ.
ff.de appell.l.1.§.si quis.

CONTRA.

Quod maioris authoritas non prodest, vbi ius deficit, quod adesse debet.

ff.de manu.vind.l pupilli.
ff.pro emptore.l.2.§.si apud.
ff.de app.l.cum in vna.§.tutor.
ff.ad Trebell.l.restituta.

Quod ipso iure, &c.] Verum quidem est,authoritatem prætoris vicem tutoris gerere:in his tamẽ,quæ prætoris desiderant præsentiam & officium:puta in bon.possess.dandis,& in integr.rest.petendis.vt ff.de minorib.l.ait prætor §.permittitur. C. de iur.delib. l.si infanti.in fin. Et intelligitur ita hæc Rubrica. In aliis autem,in quibus prætor non desideratur,veluti in contractibus,& in adit.hæred.tutor necessarius est,nec prætor aliquid operatur. vt ff. de opp.l.eum in.§.tutor.& in Instit.de aut.tut. §. neque autem. Et ita intelligitur contraria Rubr. Azo,rub.19.

Legum,& Iuris statuta.Qui facit contra leges,per eas non adiuuetur.vel aliter:Qui legem offendit,eius non vtatur præsidio.

Infrà de pœnis.Rub.non debet quis.
ff.de mino.l.auxilium.in fin.
ff.de ritu nupt.l.filio.§.1.
In Decrt.17.q.4.frater.& cui.
In Decret.30.q.1.dicunt.
ff.quod met.caus.l.sed &.§.1.
ff.de bon.pos.cont.tab.l.non pu.§. si quis fur.
C.de Episc.aud.l.nemo.
C.de iur.delib.l.sancimus.§.si verò.

C.de in-

C.de inceſt.nupt.l.quæ contra.
In Aut.vt liceat matr.vel aui.§.qui.

Qui facit contra leges, &c.] Qui contra leges aliquid facit, delinquit, & in eo non meretur legis auxilium, imò pœnam: niſi prætendatur priuilegium ætatis, & tunc non ſemper ſuccurritur, id eſt, in atrocioribus. vt ff.de minor.l.auxilium.& l.ſi ex cauſa.§.nunc. In aliis autem non damnatur, in quibus non deliquit, imò habet legis auxilium, licet in vno vel alio deliquit: alioquin cōtrà. vt ff.de pœnis.l.ſancimus.& ff.de his quibus vt indig.l.reſcript. Az.ru.18

Contrarius legis ſenſus pro lege accipitur.

ff.de pact.l.iuris gentium.§.prætor.§.dolo.
ff. locati.& de ſimilibus contrà.
ff.de edend.l.ſi quis.§.prætor.
C.de long.temp.præſcript.Aut.malæ fidei.
ff.quod cum eo qui mal.l.ſi filius.in fin.
In Decret.d.32.l.hoſpitium.
C.de iur.om.iud.l.in ciui.
ff.de neg.geſt.l.ex facto.§.cum pœ.
ff.de iur.dot.l.mater.
ff.de pecul.l.1.§.ſi cum.
ff.de teſt.l.ex eo.
ff.de iud.l.cum prætor.
ff.de pœn.l.1.
ff.de pig.act.l.tutor.
ff.de itin.actuq́ue priu.l.1.§.ſibi.
ff.de pact.dot.l.inter.§.cum.
ff.ſolut.mar.l.ſi cum dotem.
ff.quibus ex cauſ.in poſ.ea.l.2.in prin.§.2.

CONTRA.

C.de Epiſc.& cler.l.conuenticulam.
C.comm.le.pen.
ff.de rei vend.l. qui ſi ar.
ff.de mand.l.Tiria.
C.de inſtit.& ſubſtit.l.generaliter.
C.de cond.indeb.l.1.
C.de cond.ob turp.cauſ.l.dictum.
C.de mulieribus quæ ſeruis ſuis.
In Decret.diſ.5.at eius.

Contrarius ſenſus, &c.) Ex contrario ſenſu legis probabilis ſumitur argumen. quod lex vocat fortiſſimum. vt ff. de offic.eius cui mand. eſt iuriſd.l.1.vel dic fortiſſimum eſſe, vbicunque diſiunctiua coniunctio Si, ponitur pro Quia: vt in prædicta lege ponitur, ſi proficiſcatur, id eſt, quia proficiſcitur: tunc enim cauſa ceſſante tollitur effectus. Si verò Si ponatur conditionaliter, probabile eſt argumentum: fallit enim, vbicūque lege vel argumento probari poteſt, non eſſe recipiendum. vt C.de cond.cauſ.dat.l.dictam. ibi enim nou recipitur argument. à contrario ſenſu: ne ſit contraria alij legi, in eodem c.1. Similiter & in hunc modum loquitur Rubrica, ſ.& vbicunque ſubaudimus maximè. Si verò probari non poſſit, contrarium eſt, vt in hac Rubr. continetur. Azo, rub.18.

Lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus.

Argum. quòd non debemus fingere interpretationes.

ff.de quib.act.l.in rem.§.de precio.
ff.ſolut.mar.l.ſi vſus.§.ſi ſi.
ff. ſi à paren.ma.l.pater.
ff.de re iud.l.à diuo.§.ſic.
ff.ad Treb.l.Marcellus.§.quidem.
ff.de reb.aut. iud.poſſ.l.inuen.§.de tempore.
ff.qui & à quibus ma.l.proſpexit.
ff.de verb.oblig.l.quicquid.
In Decret.diſt.50.ver.ſi Euangelica.
ff.de leg.præſt.contra tab. bon.poſ.l.1.
ff.de mil.teſt.l.in fraudem.§.vlt.
ff.de alien.iud.mut.cauſ.l.1.§.2.
ff.pro empt.l.2.& 3.

Imò determinare debemus.

ff.de teſt.l.quæſitum.
In Decret.31.quæſt.1.quod dominus.
ff.de rei vend.l.in fundo.
ff.de vſur.l.mora.ſi.
ff.de offi.aſſeſſ.l.liberti.
ff.de in lit.iur.l.videamus.§.3.

Si lex non diſtinguit, &c.) Quod lex indiſtinctè ſtatuit, vt in hac Rubr. continetur, niſi alia lege, vel arg.iur. ſimil. diſtinctio ſit facienda. vt ff.de leg.& ſanat contra naturam. vt & l.non eſt nomen.& l.ideo. Et ita intelligitur contraria Rubr. & ita etiam ſoluitur contrarium, quod eſt Inſtit.de pup.ſubſti.§.ſed ſi inſtitutio.& de hæred.inſtit.l. ſi pater. Sic & ſoluitur aliud contrarium quod eſt in ff.de poſtulando.l. Imperator.& ff.ad municip.l.ordine. Azo, rub.18.

Legis præſumptio non admittit cōtrarij probationem.

ff.ad Maced.l.vlt.in fin.
ff.ad Vell.in rebus.
C.de quadrienn.præſcr.l.2.
ff.quod met.cauſ.l.2.
C.rem in præſenti.§.accedit.
ff.de neceſſ.hær.l.quidam.

CONTRA.

C.de mun.per l.generaliter.
C.de pign.l.vlt.
ff.pro ſocio.l.merito.
C.de contra.ſtip.l.optimam.
ff.ad l.Aquil.l.ſi ſeruus.§.vltimo.
ff.quod met.cauſ.l.nec.in fin.& l.vlt.
ff.de probat.l.ſi citò.
ff.mand.l.ſi tutor.
ff.de pact.l.iuriſgentium.§.quod ferè.
C.de vſufr.l.cum antiquitas.
C.qui & aduerſ.quos.l.1.

Legis præſumptio, &c.) Cum lex aliquid præſumit, aut ſuper eo facto quod certum eſt & indubitatum, aut præſumit ideo quòd facti qualitas eſt ei ignota. In primo caſu nō admittitur probatio in contrarium. vtputa, certum eſt, legi reuerſum ab hoſtibus captum fuiſſe, præſumi tamen captum non fuiſſe. item certum, legi mulierem ſtipulatam dotem non fuiſſe, præſumi tamen ſtipulationem tacitam interueniſſe, & ita in conſimilibus. vt in Inſtitu. quib.mod. ſol.pat.poteſt.§.ſi ab hoſtibus.& C. de rei vxo.act.l. in rem præſent.§.accedit. Et ita intelligitur hæc Ru. In ſecundo caſu autem admittitur probatio in contrarium, ſi producatur in lucem quod legi fuerat dubium, vtputa, incertum eſt legi, vtrum acquirat mulier ex rebus mariti, an aliunde: præſumit lex, ex bonis mariti quæſitum eſſe, cauſa vitandæ turpis ſuſpicionis, cui præſumptioni derogatur cum iudici clarificatum fuerit, aliunde quæſitum. vt C. de don. inter vir.& vxor. l. etiam. Et ita intelligitur contraria Rubrica. quiſque enim poteſt per ſe ponere infinita exempla.

Qui contrà legis fecit interdictum, ipſo iure actione cadit.

C.de procurat.l.quicunque.
C.ne liceat potentioribus.
C.de his qui poten.l.nomine.

Si qua

Si qua lex in principio generaliter proponitur, quanquam postea singulariter in aliquo casu loquatur, nihilominus generaliter intelligitur. ff. de iur.& facti.ign. l. vlt.in fin. C. ad l. Vell. l. iubemus. Azo, rubr.18.

Consilium lex tribuit, necessitatem tamen non apponit.

C.de transf.l.pacta.
In Decret.dist.4.§.& hæc.
ff.de pign.act.l.si conuenit.§.si quis.
ff.de neg.gest.l.atqui.§.cum me.
ff.de leg.2.l.cum Titio.

CONTRA.

ff.de leg.3.l.fideicomm.§.hæc versatur.
ff.de arb.l.qui eum.§.planè.in fin.
ff.de inoff.test.l.vlt.

Sæpe verba consilij ad vim necessitatis trahuntur: & sic, vt verba præcepti, ad vim consilij. vt in Decret. dist. 50. domino sancto.& distin. 26.quis mihi.sed & verba permissionis necessitatem habent. vt C. quẽ ad.test.ad l.1.

Consilium lex,&c.] Virtus legis in quatuor præcipuè consistit:scilicet in vetando, impetando, in permittendo, in puniendo, sed plerunque admittit quintum, ex sua benignitate volens consulere, vt ff. de rei vend.l.is quidem & de vsur l.si bene colo. Et in hoc quinto casu intelligitur hæc Rubt. Azo,ru.18.

Malignari à lege docetur.

ff de inoffic.test.l.Pomp.§.sed an.
ff.de neg.gest.l.atqui.§.cum.
ff.de cont.empt.l.fistulas.§.1.

Malignari,&c.]Hæc Rub.cum sequenti, in vnam & eãdem concurrunt sententiam: & vtraque de plano negari potest:nec enim malignatur, neque dolum committit, qui legis autoritate in suo facto munitur.vt ff.de reg.iur. nullus videtur dolo facere.& de leg.1 l.cum pater.§.Titio. Azo,rub.18.

Fraus à legibus permittitur.

In Auth.de nupt §.si verò.
ff.de neg.gest l atque.§.cum me.
ff.de stat.lib.l.statu liberos.
ff.de minor.l.in causa.
ff.de dolo.l.1.§.1.
ff.de alien.iud.l.1.§.1.
C.de alien.iud.l.1.
C.de necess.hær.l.1. Azo,rub.18.

Cum à lege specialiter non prohibetur, tacitè permittitur.

ff.de procurat.l.mutus.§.conqueritur.
ff.ex quib.caus. maior.l. necnon. §.quod eis.
C.de relig.& super.tu.l.statuas.
ff.ad municip.l.magistratus.
In Decret.28. iam nunc.
C.de donat.inter vir.l.si quis.

Idem in delegante, vt ff.de iud.l.2.§.si iudex.
Idem in priuilegium dante, vt C.de diu.rescri.l.2.

CONTRA.

C.de coll.l.3.
ff.si quis à patre man.fue.l.pater.

Cum à lege,&c.) Regulare est, cum quis dicit id quod factum est, nõ esse legitimè factum, probare debet, vt ff.de probat. ab ea parte quasi videatur esse permissum, nisi probetur prohibitum. vt ff.de testib.l.1. Excipitur in his, quæ nominatim sunt à lege prohibita:vt in collegiis, quæ generaliter sunt prohibita, nisi specialiter probentur permissa. vt C. de colleg.l.3. Azo,rub.18.

Cum lex in prçteritum quid indulget, in futurum vetat.

In Auth. de non alien. aut permut.§.vlt.
In Auth.de æqual.do.§.1.
ff.de leg.& constit.l.cum lex.

Cum lex in præteritum, &c.] In hac Rub. ponuntur quædam leges, in exempla quæ sint. vt ff. de ll. cum lex. Et hæc Rub. potius exposita ex præterito, seu generale debuit assignari. Azo,rub.18.

Generalitate legis esse standum.

ff.ne quis eum qui in ius.l.quòd si quis.in fin.
ff.de offic.præt.l.3.
C.de accus.& inscript.l.vlt.
ff.de pact.l.iurisgentium.§.pen.
ff.de transf.l.cum hi.§.1.
ff.de aleato.l.1.§.quod.

CONTRA.

ff.si quis caut.l.sed & si.§.quæsitum.

Generalitate,&c.] Hæc Rub. cum sua contraria, exposita est suprà eod.in illa Rub. Verba generaliter item dicta. Azo,rub.18.

A lege aliquid prohibetur, factum toleratur.

ff.de feriis.l.1.

Suprà, multa fiunt quæ fieri non debent.

ff.de reb.cor.qui sub tut.vel cu.sunt.l.filius.
ff.quando appell.sit.l.1.§.biduum.
ff.de interdict.& rel.§.ad tempus.
ff.de sepul.violat.l.1.
ff.de vsufr.l.in fundo.
ff.de quod met.caus.l.vlt.§.vlt.
ff.de rit.nup.l.qua in prouincia.
In Decret.30.quęst.2.nec illud.
In Decret.9.quæst.Lugdunensis.

A lege aliquid prohibetur,&c.)Hæc Rubricã suprà exposita est in illa Rub.Multa fieri non debent facta tamen tolerantur. Azo,rub.18.

Adminicula legitima non sunt deneganda.

Nec litis auxilium afferri, nec diminui posse.

C.ad l.Iul.de adulter.
C.de sententijs præ.l.2.
ff.de re iud.l 3 §.si quis condem.
ff.de aq.quot.& æst.l.1.§.penult.
C.de transf.l.cum.§.si prætor.
ff.de feriis.l.1.

Legitima adminicula, &c.] Licet beneficia quæ priuatis conceduntur, aliquando tractantur, vt in Instit.de act.§.alie.tamen legis beneficium semper est mansurum, & nulli denegandum, vt in Aut.de nupt. §.hoc quidem.& in Auth.constitutione quod dignida.§.penult. Azo,rub.18.

Alia via non esse legi occurrendum.

C.si man.ita ne.l.vlt.
ff.de tut.l.ab his scient.
ff.de vulg l.verbis.
ff.de dolo.l.arbit.§.dolo.
ff.de transf.l.cum hi.§ sicut lis.
ff.de inoffi.test.l.pap.
ff.de execut rei iud.l vlt.
ff.de cond.instit.l.si quis.
ff.ad Maced.l.item.§.mutuum.

Alia via,&c.] Cum lex aliquid prohibet, in eius fraudem nihil est faciẽdum.vt ff.de legib & senatuscons. l.contra leges.& C.si man.ita ven.l.vlti.Fallit tamẽ quando que fauore libertatis. vt ff.de inoff. test.l. Pomp.§.cum ergo. Azo,rub.18.

Minus patitur lex iniuriam ſibi fieri,
quàm miniſtro ſuo.

Sed melius dixiſſet: Mitius agi cum lege, quàm cum homine.

ff. de arb. l. ſi fœmina. l. ſi cum. §. pen.
ff. de compen. l. ſi cum. §. cum tu.
ff. de diuerſ. temp. præſcrip. l. 2.

CONTRA.

ff. de arb. l. Celſus.
ff. de iur. patr. l. ſi libertus.

Minus patitur, &c.] Hoc quidem regulare eſt, quod Rub. continetur, nec fallit: ſi tamen bene intelligatur: ſi enim quis offendat legem, tunc minus punitur: ſi offendat miniſtrum legis, grauius: & eſt ratio: quia tunc videtur offendere duo, ſcilicet hominem & legem, quæ ſauet miniſtri ſui facto. Vbi autem aliquis non offendit legis miniſtrum, puta iudicem, vel conſimilem, ſed alium hominem qui legi non miniſtrat: non punitur adeò grauiter, vt ille qui offendit legem, vt ff. de iur. patr. l. ſi libertus. l. minorem. §. diuerſitatis.

Minus legis quàm hominis poteſt
prohibitio.

ff. de fund. dot. l. 1.
ff. de verb. obl. l. ſi ita. §. ea.
ff. de leg. 3. l. peto. §. fratre.
ff. de acq. rer. dom. l. quædam.

Hominis vtilitas legis exaſperationem
*non meretur.

ADDIT. * alij negatiuam non habent.

ff. de adul. l. adulterium.
C. ſi de mom. poſſe. l. app. fu.

Hominis vtilitas, &c.] Cum propter ſui vtilitatem vilis homo non ſit dignus legis obſeruatione, vt C. ad l. Iul. de adult. l. adult.

Leges occaſionem non quærere.

C. de epiſc. & cler. Auth. ſed neque curã, &c.
Azo, rub. 18.

Legum aliquot fallentiæ, Ex ff. veteri.

¶ L. Ex, auxilium §. in delictis ff. de minorib. quæ habet quòd minor in delictis in integrum reſtitutionem non meretur.

Reſtringitur in delictis leuioribus, per textum ibidem à contrario ſenſu, dicentem vtique atrocioribus: ergo ſecus in leuioribus.

Aliam limitationem videtur dare ibidem Iuriſconſultus, his verbis, niſi (ait) quatenus interdum miſeratio ætatis ad pœnam mediocrem, iudicem produxerit.

Limita, vt non procedat, quando res in ſpeciem non eſt illicita: quia ſicut ſuccurritur ignoranti, ita ætati. l. ſi adulterium. §. fratres. & § iidem Pollioni. ff. de adult. vbi gloſſ. in verbo, propter ætatem. & ita tradit Alcia. reſponſo 458. incipien. opera mea. Dias reg. 474.

¶ L. & ſi ſine. §. quæſitum. ff. de mino. quæ vult minorea aduerſus emptores reſtitui.

Fallit in rebus, quæ fortuitis caſibus ſubiectæ ſunt: nam tunc reſtitutioni locum non eſſe diſtrictè probat Iuriſconſ. in d. §. quæſitum. verſicu. & diſtrictè. Sublimitat tamen ipſemet his verbis, niſi aut ſordes, aut euidens gratia tutorum ſiue curatorum doceatur.

Limitatur, vt non procedat, ſi minor venditionem iureiurando corporaliter præſtito confirmauerit. l. 1. C. ſi aduer. venditionem.

Reſtringitur in ſpecie l. 2. C. ſi aduerſ. venditi. pign. Cuius hæc verba ſunt, Rem, quam à patre veſtro creditor eius obligatam ſibi diſtraxit per ætatem veſtram puſtulantium reuocare deſiderium non habet rationem. Prat. reg. 475.

¶ L. vbi numerus ff. de teſtib. volens pluralem locutionem duobus contineri, & in duobus verificari debere: (quod & regulare eſſe dicit ibi gloſſa.)

Limitatur quando ratio pluralis eſt eadem in ſingulari. Franc. Ripa in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad S.C. Trebel. vbi exemplificat in multis caſibus. Prat. reg. 476.

¶ L. 1. ff. ſolu. matri. cautum eſt dotis cauſſam ſemper & vbique præcipuam eſſe.

Limitatur in cauſſa debiti primipilaris, quæ doti præfertur. l. ſatis notum. C. in quibus cauſ. pign. taci. contrah. l. vtilitas. Ratio huius limitationis redditur. C. de primipil. libr. xij. Panormit. cap. ex parte. ad finem. de conſuetud. in antiquis. qui aſſignat aliam rationem ibidem: quam vide, vt ibidem per eundem.

Non procedit in cauſſa funeraria, l. impenſa. ff. de relig. & ſumpt. fune. & ibi gloſſ. Prat. re. 477.

¶ L. verbis. ff. de vulg. & pupil. qua dicitur verbis ciuilibus factam ſubſtitutionem poſt quartum decimum annum ætatis fruſtra fieri, ideòque non tenere, neque habere locum.

Reſtringitur, vt non procedat, quando teſtator non verbis ciuilibus, ſed ſimpliciter directis vſus eſſet: flecti enim hæc faciliùs poſſunt, quàm ciuilia. Alciatus in d. l. verbis: numero 17. argu. à contrario ſenſu. c. ſi pater, de teſtam. li. 6. & c. Raynutius. de teſtam. in antiq.

Non habet locum in ſubſtitutione, quæ à morte teſtatoris effectum habet. Barto. in l. Lucius. ff. de vulg. & pupil.

Limitatur in ſubſtitutione obliqua, Barto. in l. centurio. ff. de vulg. quem refert Alciat. in l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & poſthumis. Ibidem.

¶ L. Titia. in fin. ff. ad leg. Falcid. quæ iubet trientem prædiorum prælegatorum legi Falcidiæ imputandum.

Fallit, quando prælegata in reſtitutione fideicommiſſ. veniunt. Ange. Imo. Pau. Caſtrenſ. & Alexand. in d. l. Titia. Alciat. in l. in quartam. numero 17. ff. eodem.

Fallit, cùm cohæredes grauati ſunt fundum hæreditarium ei dare. Cenſetur enim pro portionibus hæreditariis grauari. l. ſi fundum ſub conditione. §. ſi libertus. ff. de leg. 1. vt meritò portio ipſius, qui detracta quarta, hæreditatem reſtituere debet, non poſſit videri legato comprehenſa. Alciat. d. l. in quartam.

Limitatur, cùm non de prælegatis tractatur, ſed de iis, quæ conditionis implendæ cauſſa præſtantur. Alciat. vbi ſuprà. Prat. reg. 479.

¶ L. hæc verba. 3. ff. de leg. 1. quæ vult expreſſionem cõditionis, quæ neceſſariò inerat, nihil operari.

Ceſſat, quoties conditio aliter exprimitur, quàm tacitè inerat. ita Alciatus d. l. hæc verba, qui hanc limitationem variè exemplificat.

Habes etiam formam conditionis, quo ad verba. Iaſon in d. l. hæc verba. per l. Cornelius. ad fin. ff. de hæred. inſtitu. Prat. reg. 480.

¶ L. nemo poteſt. ff. de leg. 1. qua cauetur neminem facere, quin leges locum habeant in teſtamento.

Fallit in iure accreſcendi, quod teſtator prohibere poteſt. l. quoties. §. ſi duo. ff. de hæred. inſtitu. vbi

Barto. in versicu. prætereà sicut institutio. in fin. Angel.§. hæreditas. in fin. Institut. de hæredibus institu.

Fallit & in licentia danda tutori, vt non expectato iudicis decreto rem administrare incipiat. Bar. in l. legitimos. ff. de legiti. tuto.

Fallit & in remissione inuentarij, quam testator tutori remittere potest. l. fi. C. de arbit. tu. in §. fi. Planè non potest filiis confectionem inuentarij prohibere in eorum præiudicium. ita Albericus de Rosat. in d. l. nemo potest. argumentum l. j. ff. de vsufructu,

Fallit, vt etiam prohibere possit, ne interdicto, quorũ bonorum, locus fit. l. Titia. j. §. j. ff. de leg. ij.

Potest & grauare hæredem, vt dicto Titij stet, quatenus sibi debeatur. Alexand. in cons. 53. lib. 2. l. Theopompus. ff. de dot. præleg.

Fallit & in Mutiana cautione, quam testator remittere potest. l. fin. ff. de manumiss. testa. §. præfatæ. in auth. de nuptiis.

Limitatur & in conditionis implemento: potest enim testator statuere, vt conditio non habeatur pro impleta, quamuis per debitorem stet, quominus impleatur. l. vter ex fratribus. ff. de condit. instit. & ibi Bartolus hoc adnotauit.

Limitatur & in his legibus, quæ priuatum hæredis fauorem respiciunt. Barto. in d. l. nemo potest. in 3. opposit.

Limitatur & in eis, quę fauorem fideicommissarij respiciunt. l. cùm tale. §. Titius hęredem. ff. de condit. & demonstr. auth. contra cùm rogatus. C. ad S. C. Trebel.

Fallit & in regula Catoniana, quam testator potest suo testamento remouere. gloss. & Barto. in l. potest. ff. de hęred. instit.

Cęteras fallentias vide apud doctores in dict. l. nemo potest. Prat. reg. 481.

¶ L. si legatum. 3. §. fin. ff. de ann. leg. ita scriptum est, si cui certa quantitas legetur: & quoad pręstetur in singulos annos certum aliquid, veluti vsuras, iusserit testator pręstari, legatum valet.

Limitatur per Alciatum lib. Respons. num. 5. Respons. 8. non procedere, quando legatum est de pecunia ex bonis soluenda: quia est vsurarium. & ad hoc citat Bartolum in d. l. fi.

Fallit, quando testator dixisset se relinquere singulis annis pro introitu, seu pro fructu legati pręstatii adparet enim vsuram non esse, sed potius legatum annuum, secundum Socinum l. 2. ff. de iis, quę pœn. nomi. Prat. reg 482.

¶ L. legem. C. de pactis. quę constituit ex pacto nudo actionem non nasci.

Restringitur in specie l. & eleganter. §. seruus pactionis. ff. de dolo malo.

Limitatur, vt non procedat in vassallo propter fidelitatem, argum. l. inter socerum. §. conuenit. ff. de pact. dotalib.

Limitatur in viro, atque vxore propter fidelitatem. d. §. conuenit.

Fallit inter mercatores: quia inter eos non curamus de apicibus iuris. l. Quintus Mutius. ff. manda. Idem reg. 483. ex Codice.

¶ L. in bonę fidei. C. de pactis limitatur per l. si pacto, quo pœnam. C. eo. subsequentem: quia non procedit, si pactum est principale continens conuentionem principalem: & idem quod contractus. Ita d. l. in bonę fidei, limitabat d. Marsubracius pręceptor meus, dum titulum C. de pactis legeret. Prat. reg. 484.

¶ L. pactum, quod de dotali. C. de pactis. qua pactum futurę successionis non tenet.

Fallit in casu l. licet. C. de pact. idque fauore militis.

Fallit in piis causis per illum tex. quia bonum est argumentum de militia ad pias causas.

Limita per Salicetum, quando pater haberet alios liberos: quia tunc filia dote contenta posset per pactum renuntiare successioni. Ita limitat Salicetus in d. l. pactum. quem vide.

Limita, vt non procedat, quando illud pactum esset adpositum propter necessitatem pręcedentis contractus. Bart. in l. si quis seruum. per illum text. ff. de actio. empti. quia appositum fuit iuxta emptionis contractum. vnde dicunt Scribentes per illum textum, quòd pactum de futura successione propter necessitatem matrimonij est seruandum. l. cùm maritus. ff. de pact. dotalib. cap. vnic. de filiis naturalibus, ex matrimo. ad Morga. contract. in vsibus feudo. & nota textum d. cap. vnic. pro limitatione d. l. pactum quo valet pactum, vt primogeniti succedant, non secũdogeniti: sed hęc à quarta proximè pręcedenti pendet. Iacobus tamen de Beluisio dicit in dicto cap. vnico, quòd illud capitulum vnicum, & illa eiusmodi pacta continent magnam iniquitatem: vt in authen. de nuptiis. §. illud quoque super hoc. & C. de pactis. l. pacta. & l. fi. Quibus addo rationem l. maximum vitium. C. de lib. pręteritis: quæ vult filios & filias æqua lance ad successionem parentum venire. Prat. reg. 485.

¶ L. si creditores. C. de pactis. quæ habet, quòd per receptionem partis debiti ab vno ex reis debendi, inducitur diuisio.

Limitatur, vt procedat, si vnus ex reis soluat simpliciter: non tanquam partem sibi contingentem.

Fallit, quando fieret solutio de vsuris, non autẽ quoad sortem principalem. Ratio est, quia principale non regulatur secundum naturam accessorij. l. quod per manus. ff. de iure codicil.

Fallit, quãdo creditor reciperet cum protestatione l. si debitor. §. j. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solui. vbi bonus textus. Prat. reg. 486.

¶ L. Traditionibus. C. de pactis. quæ vult vt traditionibus, non pactis dominia transferri: ergo sine traditione non transferri.

Limitatur in fundo dotali in casu l. in rebus. C. de iure dot. vbi soluto matrimonio redit ad mulierem absque retraditione.

Fallit, quoties vniuersalis titulus personę accedit: vt in casu l. si adoptauero. ff. de precario. vbi si aliquem, qui rem aliquam precario habebat, ego quoque precario possideo, idque alia traditione.

Fallit in sententia lata in iudiciis communibus, putà finium regundorum, familię erciscundę, & communi diuidundo. per §. fin. Instit. de officio iudicis, quem locum satis declaraui in commentariis ad eum titulum.

Fallit in casu l. commissorię C. de pactis inter empt. & vendit. vbi venditori competit rei vendicatio: ergo non est translatum dominium, & sine traditione res ad eum redit, vt dicit ibi glos.

Fallit in pacto adiectionis in diem, si die præstituta non fuit allata conditio melior. l. si quis hac à contrario sensu. ff. de rei vendicatione.

Fallit,

Fallit, si creditor pignus vendat, pácifcatúrve cum emptore, vt si debitor pecuniam soluerit, ad eum res sua reuertatur, sequuta oblatione, res statim ad eum transferatur, & debitor rem suam vendicare poterit. l. si cum venderet. ff. de pign. act.

Limitatur in concessionibus principum. cap. fin. de concess. præbend. in 6. & c. proposuit. eodem titu. in antiq.

Fallit in spiritualibus, in quibus ius quæritur, & tamen traditio necessaria non est. Bertran. in c. cùm M. Ferrar. de constit. in antiq.

Fallit in ecclesia, in quam transfertur dominium absque traditione. l. fin. C. de sacros. eccle.

Limitatur in fisco, in quem transit dominium sine vlla traditione. l. vnic. §. ne autem. C. de cad. tol.

Limitatur in donatione causa mortis. Alciat. d. l. traditionibus. post alios.

Fallit in re duobus donata hoc modo, vt altero mortuo ad alterum pertineret: nam fiet superstitis absque alia traditione: sicut in ea re testis est Speculator in titulo, de loca. §. nunc aliqua. versiculo lxx. argu. §. Titius ex semisse. l. liber homo. ff. de hæred. instit. in fin.

Fallit in casu. §. interdum. Inst. de rer. diuisio.

Fallit in l. clauibus. ff. de contrahend. emptio. vbi per traditionem clauium rei emptæ, absque alia traditione dominium rei transfertur. Prat. reg. 487.

¶ L. vnica. C. de prohib. sequestr. pecuniæ, quæ prohibet sequestrationem.

Limitatur, vt non procedat in suspecto de fuga. l. si fideiussor. § fi. ff. qui satisd. cog. vbi verbum, deponere, pro sequestrare ponitur.

Fallit in casu l. litibus. C. de agric. & censit. lib. 11. vbi si controuersia sit inter dominum, & colonum de dominio, terræ fructus deponi debent in æde sacra. vbi vide Bart. Io. de Platea, & Odofred.

Fallit in re immobili. l. si fideiussor. ff. qui satisd. cog.

Fallit in casu l. j. §. frater. ff. de collat. bono. vbi frater, qui debet conferre, cauere debet, si conferre nequear, alioqnin portio eius sequestranda est.

Fallit, quando timetur ne partes collitigantes veniãt ad arma. l. æquissimum. ff. de vsufruct.

Fallit, quando res contentiosa habet aliquod onus, vt in beneficio, quod debet seruitium personale, vt quia curam habet animarum: vt est textus, in clem. vnica. de sequestr. possess. & fruct. vbi dicit tex. quòd sequester debet esse persona idonea. per leg. 2. ff. qui satisd. cog.

Alios casus fallentiales recenset glossa in verb. sequestrum. in c. 2. de sequestr. posses. & fruct. & ibi vide Panor. & alios Canonistas. Prat. reg. 488.

¶ L. sicut. C. de act. & obli. quæ vult contractus à principio voluntarios esse.

Limitatur in casu l. si quis sepulchrum. ff. de religios. vbi si quis sepulchrum habeat, viam autem ad id non habeat, & à vicino ire prohibeatur, poterit cogi vicinus iter præstare iusto pretio, & ibi dicit glo. in verb. compellere.

Fallit in casu l. 1. in princ. C. de commu. seruo manumiss. vbi si vnus seruo libertatem relinquat testamento, hæredibus vendere partem compelletur socius: & hoc definiuisse Aelium antiqui iuris conditorem refert ibidem Iustinianus.

Fallit in casu l. si locus. §. fin. ff. quemadmod. seruit. amitt. vbi si via publica vel fluminis impetu, vel ruina amissa sit, vicinus proximus viam præstare debet.

Fallit in casu §. fin. Instit. de iis, qui sunt sui, vel alie. iu. vbi dominus cogitur vendere seruos, quos duriùs quàm oportet, tractat.

Fallit, si consuetudine data caueatur per l. venditor. §. si constat. ff. commu. prædio. Dicit ibi textus si constat, & probatum sit in tuo agro lapidicinas esse, in quibus consuetudo sit, vt quis velit ibi eas cædere, hoc faciat te inuito.

Fallit si causa superueniat, puta annonæ penuria. l. annonam. ff. de extraordinariis crimi. Nam si locupletes coemptos fructus, frumentum, vel vinum supprimunt, vt cariùs vendant, possunt cogi vendere iusto pretio. Eiusmodi Dardanarios numerosissimos tota ferè Gallia triplex nouit. P. Prat. regu. 489.

¶ L. j. & totus titulus iuncto nig. C. plus valere quod agitur, quàm quod simulatè concipitur.

Restringitur in casu. l. si ex pretio. C. si certum petat. quem tex. vide per te.

Fallit, si id quod actum est, non constaret: quia tunc pro scriptura præsumitur: quia nemo præsumitur dixisse, quod mente non cogitauerit. per l. Labeo. ff. de supel. legat.

Limitatur, quando aliud esset scriptum errore nominis appellatiui. l. 2. respons. 2. de leg. j.

Limita Bald. in d. rub. in literarum obligatione propter consensum præsumptum. Sed limitationem non esse putabat præceptor meus, quia etiam post biennium admittitur probatio. l. in contractibus. C. de non num. pecu.

Limita, vt per glo. & Bald. in l. & elegante r. ff. de dolo malo. P. Prat. reg. 490.

¶ LEGIBVS non exemplis* iudicãdum est. l. nemo, C. de sent. & interl. om. iud. cum simi. B. Soc. re. 280

ADDITIO.

* Exemplis. Et an quando exemplis sit iudicandum? vide Feli. remissiue in c. 2. in prin. de præsumpt.

Primò fallit, nisi sint exempla publicæ personæ, vt est Imperator aut Papa: & ita no. in c. verum. extrà, de iureiur. ad hoc facit text. in c. causis. de re ind. & in c. si. xx. distin. & ibi hoc not. tenet glos.

Secundò fallit, quando apparerẽt exempla publica personarum plurium: quia plurium personarum exemplis iudicandum est, non paucorum: vt no. in c. quoniam. de iure.

Tertiò fallit, quando ius non reperitur expressum, nam tunc iure deficiente, iudicandum est secundum exempla aliorum. ita limitat gl. in præallegato c. fin. xx. dist. quam tene menti. B. Soc. re. 280.

¶ LEGISLATORI referenti tenorem alterius legis creditur, licet de lege non constet, nec reperiatur, amplia procedere etiam in statutis referentibus aliud statutum. Pau. l. admonendi. nume. 14. vbi Iason. num. 35. ff. de iur. iur. item no. quòd hoc procedit in eo, qui habet potestatem cõdendi legem, secus in simplici doctori, cui non creditur, nisi secundum l. quam allegat. Bar. l. non solum. §. liberatio. ff. de liber. legata, dixi ego in tractat. de leg. & stat. p. 2. q. 12. & sequen. Med. reg. 10.

¶ LIBELLVS. Vlp. libro secundo, de offic. Proconf. Lex 71. al. Iauolen. lex 73.

Omnia quæcunque causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

Coniunge l. ne quicquam. §. vbi decretum. de offic. proconf. Viuianus.

¶ LIBELLVS ad hoc, vt lis contestari possit, petitionem seu conclusionem continere debet, aliàs re-

cipiendus non est: cùm ſententia ſine petitione dici non poſſit.l.vt fundus.ff.commu.di.& extrà, de ſimo.cap.licet.el 1.pro quo vide etiam quod voluit Innoc.in cap.1.extrà,de litis conteſt.vbi etiam per gloſ.& doct.

Primò fallit & non tenet hęc regula quando factum proponeretur coram Papa: cùm tunc ſufficiat ipſa facti narratio:& reſponſio rei ad ipſam litem inducendam.extrà,de inſtit.capit.cùm veniſſent. ſupplet enim princeps eius omnem ſolennitatem, extrà,de tranſact.cap.1.ſecundum Innocen.in dicto cap.1.& hoc tenet Gul.de Cu.ſecundum Ioan. And.ibidem.

Secundò fallit,quando agitur de electione ſeu postulatione eccleſiarum,ſecundum Hoſt.in d.c.j.§.certum.in his,enim hodie procedi poteſt ſine litis cõte.vt in cle.ſæpe,de ver.ſig.

Tertiò fallit,quando agitur de ſpiritualibus inter religioſos.extrà,de iud.ca.dilecti.ſecundum Hoſt.in d.c.j.de lit.conteſt.& de his,plenè dicendum eſt,vt in c.j.extrà,de tranſact.

Quartò fallit * ſecundum quoſdam, quando agitur poſſeſſorio:cum tunc admittatur talis libellus,conqueror de tali, qui me ſpoliauit, abſque alia petitione: prout not. gloſſ. tertia quæſtio. quarta, præſulatus.per illum textum,& ſecunda quæſtione prima,non tamen.extrà,de cauſa poſſeſ.& propr. ſed hoc non eſt verum: cùm in poſſeſſorio requiratur litis conteſtatio:ca.primo & ſecundo,de lit. conteſt.not.extrà,de offic.deleg.cap.conſultationibus:vt aliis non procedat talis libellus: vt not. Innoc.in cap.noſtra.extrà,de ſep.& etiam tenent Domi.de Rota deciſ.cccxj.ſecundum dom.Anto. in d.c.1.extrà,de lit.conte. Nec obſtant in contrarium inducta:cum conſtet quòd exceptio ibi facta fuit.Et hoc voluit Hoſtienſ.in dicto cap.primo,& Nicol.in dicto capi.ſecundum quem credi poterit quod dicta iura loquantur,quãdo factum fuit propoſitum coram Papa. B.Soc.reg.288.

Additio.

* Quartò fallit.Pro qua fallent.vide Corn.in conſil. ccccxxix.incipien.oſtenſo.per totum, in j.parte. Bened.Vad.

Quintò fallit in ſummariis,in quibus poteſt procedi ſine ſtrepitu & figura iudicij,prout voluit Barto.in extrauag.ad repri.in verb.ſine figura.ſed certè in his requiritur quod ſaltem apud acta appareat talis petitio,vt apparet ex not.in d.cle.ſæpe.de verbor.ſignificat.

Sextò fallit in caſibus,in quibus iudex procedere poteſt ex officio:cum in eis ſufficiat ſola narratio ſine concluſione ſiue petitione:vt not.Io.de Lig.extrà, de teſti.ſpol.c.j.dicens,ſic intellige ca.qui præſulatus.ſecũdum Ant.in d.c.j.de quo plenius extrà,de iud.c.examinata.& per Nic.in d.c.j.qui dicit idem eſſe eadem ratione, in quibus exuberat officium iudicis,vt in eis ſufficiat ſola narratio abſque concluſione.ad hoc quod not.Inn.extrà,de iureiur.c. ad noſtram.el 2.& quod not.in l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damno infecto.Et pleniùs in d.ca.per eundem Hoſt.qui ponit de generali concluſione libelli.Et quando concluſio eſt latior, quàm narratio,vel contrà.vide extrà,de lib.ob.c.1.& extrà,de ord.cog.c.cùm dilectus. B.Soc.reg ead.

¶ Libellus ante litem conteſta.emendari & corrigi poteſt,vt eſt glo.in cap.fin.extrà,de libel.obla. * & in l.edita.*C.de eden. B.Soc.reg.291.

Additio.

* L.edita.Vbi vide Franc.Aret.in ver.ſecundum,& in ver.2.fallit.& ſe. B.Vad.

Primò fallit,quando lapſus temporis impediret agi, cùm tunc pariformiter impediat edi:vt habetur in l.bonorum.ff.rem ra.ha.& l.cauere.de adul.prout eſt ſi ſtatutum ſit,quod Poteſtas non poſſit punire delictum retro commiſſum per duos menſes ante principium officij:cùm tunc ſi hoc tempus ſit elapſum emendatio fieri non poſſit ſecundum domi. Anto.in d.c.fin.de libel.obla.

Secundò fallit,quod emendatio adderet aliam rem non incluſam in libello actione deducta: vt voluit Bar.in l.edi.& Cy.in d.l.fin.

Tertiò fallit,quando ſemel emendaſſet:Nam non poſſet iterum emendari,vt C.de rebus credi.l.2.ſecundum Bald.in c.fin. B.Soc.ibid.

¶ Libellus poſt lit.conteſta.emendari * non poteſt.l.edita.C.de edend.& c.fi.& ibi per doc.extrà, de libelli obla. B.Soc.reg.292.

Additio.

* Emendari.Vide Felinum in capitulo, ſignificantibus,verſiculo,ad illam materiam.& verſiculo,circa mutationem.& verſiculo,vnum vltra omnes,de lib.obla. B.Vad.

Primò fallit, quando vellem emendare detrahendo aliquid à re petita, & quò ad id liti renuntiando, cum poſſit etiam vſque ad ſententiam: nam ſicut poteſt in totum detrahere & liti renuntiare.l.poſtquam.C.de pactis.ita etiam poteſt in parte.ad hoc quod not.extrà,de pact.cap.cum pridem.ff.ſi cert. pet.l.quidam.Ant.& Imo.vidétur etiã velle in d.c.

Secundò fallit,quando talis emendatio eſſet circa acceſſoria occurrentia,pẽdente lite,cùm in his poſſit etiam fieri litis conteſtatio.de ædi.edicto.§.ædiles. & §.item ſciendum.C.de iudi.l.2.& ſecundum Ant. & Nic.in d.cap.fin.

Tertiò fallit,quando emendatio fieret circa qualitatem,quæ non habet immutare ſubſtantiam facti, nec formam ſuam, ſed ſolùm habet diuerſificare exceptionem ſuam,cùm tunc fieri poſſit vſque ad ſententiam.l.delictis.§.ſi detracta.ff.de noxa.ſecundum Innoc.qui circa hoc voluit in d.cap.fi.& communiter per docto.

Quartò fallit in iudiciis vniuerſalibus,cùm in eis poſſit fieri emendatio & additio poſt litem conteſtat. vſque ad ſententiam.& hoc voluit Inno.in d.c.fi.& gloſſ.in l.edita.ad hoc Inſtitu.de act.§.ſi minus.de petit.hæred.l.4.quia procedit non ſolum ſi concluſio fuiſſet generalis,vt quia petat declarari ſe hæredem,quia non fuit ſibi ſatisfactum: ſed etiam ſi actor ponat in libello exceptionem legitimam competentem,putà ſi dicat peto decem,quæ mutuaui & es mihi obligatus:nam non obſt.pacto de non petendo,ipſe actor eſt audiendus ſi non probat aliquid allegando eam,pro hoc apparet libellum eſſe iniuſtum,debet enim libellus contra libellãtem ſeruari.C.de libe.cauſa.l.cum per.& extrà,de iudi. c.examinata.per Cann.in c.fi.extrà,de verb.ſig.

Quintò fallit,vbicunque libellus relatiuè non narratiuè loqueretur,vt quia dicit, quòd tale quid ſic fuit,vt continetur in inſtrumento.ita not.Paul.de Caſt.in l.Gallus.§.idem credendum.in fi.ff.de liberis & poſthumis.

Sextò fallit quia dicta regula procedit quando lis eſt conteſtata ſuper re,ante verò litem conteſtatam poteſt emendari,iuxta materiã l.edita.C.de eden.

Septim

Septimò fallit,quãdo pars aduersa acceptat id,quod in libello est narratum,secus autem si illud negat. ita tenet Bald.in d.l. eum.& idem dicendum est in narratis in exactionibus,qoia ille fuit libellus rei,l. 1.C.de his,quę pœnæ nomine.&ideo dicitur,quod in exactionibus reus est actor. & ideo non potest quid narratiuè dici in libello vel in exactionibus per pœnitentiam reuocari:vt est gloss. norab. in d. l.eum.nisi ante litem contestat.vt oot.glos. in l.qui familiæ.ff.fam.ercisc.& Bald.in l.ex hac scriptura.in fin.ff.de donat.& vide Pau.de Castr. in l.exempla. ff.de pact. B.Soc.reg.292.

¶ Libellus. Generalis libelli oblatio, omnium litium interruptionem facit.

C.de ann.except.l.vlt.
ff.de iudic.l.solemus.

Imò,vt quidam dicunt, & vnius contestatione, omnes quotqoot sint,perpetuantur.

Simplici conuentione oon fieri rem litigiosam.

C.de rei vend.l.certum.
ff.quod quisque iur.l.1.
ff.de vsufr.l.videamus.§.in frau.
ff.de furt.l.si quis vxori.§.neque.

Contra.

In Aut.de litig.in prin.
C.vbi in rem act.l.1.
ff.de pet.hær.l.item veni.§.speci.
ff.de dam.infec.l.si fund.§.eleganter.
ff.ne vis fiat ei.l.à constitutionibus.

Simplici conuentione,&c.& contrà.] Hanc Rub.intelligo fatuè positam:si quidem dicit apertè, quæ res dicatur litigiosa esse:quæ est in C.de litig.Aut.litigiosa res.Leges autem in hac vel contraria Rub. signatæ,aliud dicentes quantum ad hunc casum, pro nullis reputantur. Azo,rub.74.

¶ Libellus generalis non procedit,quia generalitas parit obscuritatem,& obscurus libellus nõ admittitur maior probatur.l.ita fidei.ff.de iure fisci, Abb.capitulo secundo.numero 8. de appellatio. idem c.ex parte.nume.6.de offic.delega.Angel.in tract.de testibus.nome.34.conc.l.3.ff. de iure fisci, glo.l.veteribus.ff.de pactis.l.duo.ff.de testam.tute. Cæpha.cons.33.num.109.Crau.cons.70.num.20.minor probatur.glo.l.siue.§.quia.ff. de liber. agnosc. Bald.l.Gallus.§.si eius.ff.de liber.& posth.Alexan.l. inter stipulantem.§.1.ff.de verbo.oblig.Alex.cons. 181.lib.2.num.8.& Ias.§.curare.numer.7.& seq. inst. de act. Med.reg.1.

¶ Libellus generalis,& incertus admitti non debet.text.in cap.significantibus.de libel. obla.& facit text.in cap.1.eod.titu.& l.si in rem. in prin. ff.de rei vendicat.Panorm.in d.c.significantibus.Faber, Ange.& Iason io §.curare.Instit.de action. Specu. in tit.de libel.concep.§.iuxta.versic.item non valer.atque ita respondit Paul. Castr. consi. cccxcix. incipien.viso quodam libello.secundum impressionem vetustissimam. vbi consuluit libellum incertum non admittendum.Quæ regula procedit siue in personam,siue in rem agatur.d.l. si in rem. & ibi notat.Cuius rationem adsignat glos.in d.c. significantibus.in verb. significantibus. j.quia generalitas parit obscuritatem.l.ita fidei.ff.de iure fisci.vbi tex.hoc clarissimè probat, facitque rẽ ambiguam, vt dicit glo.in d.l.ita fidei.in verb.reum.vsque adeò vt reus deliberare non possit,super quo conueniatur:cùm tamen ita edenda sit actio, vt reus proinde sciat an velit contendere.l.1.ff. de eden. & dicit Panorm.in d.cap.significantibus. nota, quòd in libello res debet ita specificari,vt euitetur obscuritas,& æquiuocatio.

Fallit in iudiciis,siue actionibus vniuersalibus:in quibus sufficit in libello vniuersaliter proponere. Originalis limitatio Accursij in d.§.curare.in glossa, in verbo,possibile. & in l.1. in verb. proinde. ff. de edendo.qoam ibi expressiùs probare videtur Bartolus.idem in l.2. C.de sentent.quæ sine cert.quant. profer.vniuersalis autem actio qualiter accipienda sit,docet idem in d.l.1.explicans glossam illam magnam.

Fallit in iudiciis generalibus secundum gloss. in d.§. curare.& io d.l.1.Barto.in dict.l.2.Iason in d.§.curare.in 1.fallentia.Hæ duæ limitationes an veræ sint, & qualiter admittendæ sint,docer Ripa in rubr.ff. sol.mat.cuius verba huc non refero.

Limitatur,quando iocertitudo proueniret ex facto aduersarij.vt in obligatione alternatiua, cuius electio spectat ad debitorem.Ias.in d. §. curare. limit. 2.vbi hanc limitationem multipliciter exemplificat:& pro hac limitatione est textus in l. j. §. nonnonquam.ff.quor.legat.& ibi hoc not.glos.in verb. incertum.Barto.in l.stipulationes non diuidun. in fine,versic.quando declaratio incerti.ff. de verborum obligatio.

Non procedit in legitima,in qua admittit libellum generalem & incertum,ait Baldus in cap.conquerente,de officio ordinarij.quem refert Franciscus Ripa in dicta rubric.ff.soluto matrimonio, oumero quinto.

Fallit ratione incertitudinis in re petita consistentis, vt cum ageretur ad factum, quia facta sunt incerta.l.vbi autem.§.qui illud.ff.de verborum oblig.vbi Bar.in l.stipulationes non diuiduntur. in octaoa q. ff.de verb.oblig.

Fallit,vbicunque aliquid accessorij petitur: vt quando petuntur fructus,vel expensę:nam in eis procedit libellus incertus,non specificatis fructibus, vel eorum quantitate,eodem modo pro expensis factis vel fiendis.Pro quo dicit Iason in dicto §. curare.esse textum in § primo,Institut.de officio iudi. & l.cùm propria.C.si quis alteri,vel sibi.

Fallit, quando peteretur Castrum cum iuribus & pertinentiis:nam procedit talis libellus incertus, tametsi illa,& pertinentię non exprimantur. Ita tenet Ioan.Faber in dicto §.curare.& Innocentios in cap.cùm ad sedem.de restitut.spoliato.in antiq. vbi bonus textus pro hac limitatione, & vide ibi Panorm.qui hoc expressissimè ibidem tenet,versi. secundò gloss.& versi.sequeo. & vide ibi Modernos Repet. Sed aduersus hanc limitationem adfert Ange.cum Barto. textum in l. tertia. §.armamenta.ff.de rei vendicatio.vbi dicit Iurisconsultus, armamenta nauis singula suot vindicanda. Scapha quoque separatim vindicabatur, ex quo infert Bartolus,quòd non procedit libellus, peto domum cum massaritiis.sed debet specialiter exprimi. Super quo Angelus cogitandum reliquit: & sic ille textus pugnat cum dicto capitulo, cùm ad sedem.

Limita,quando esset incertitudo,quæ tamen non reseruaret,vt quia de ea posset constare iudici.Hanc limitationem tradit Iason in dicto §. curare. nu.13.

Non procedit dicta regula quantum ad interrumpendam præscriptionem, quæ potest sub generalitate cõprehendi.tex.est in l.fi.C. de annali exceptione.

Fallit, quando probationes sunt certæ & specificæ. Bald.in repet.Paduana.in l.edita.C.de eden.quem ibi videas.

Fallit, si non opponatur à parte, per gloss. magnam in l.finali.C.de annal.exceptio.Hinc illud Prouerbium Gallicum, Tout passe qui ne contredit, c.Abbate.§.seruus.de re iudic.lib.6.

Non haber locum prædicta regula in causis summariis:doctrina est Bartol. in extrauagan. ad reprimendum.in verbo,& figura.versic. ex quo infero. Iason & Rip.in l.edita.C. de edend.numero decimoquinto.

Fallit in reuocatione attentatorum, secundum Imo. & Abbatem Panorm.in capitulo consuluit, secundo, de appellationib.Quas omnes fallentias mente tene. Dias reg.491.

¶ Libellvs licet debeat esse clarus, si tamen non sit,& non opponatur, procedit.Ita notat Bald.in l. edita.C.de eden.probat tex.in ca. Abbate fanè.de re iudic.in 6.in vers.secus notat Ias. in l. 1.in 2.not. C.de succes.edict.

Limita quinque modis, vt per Purpura.in d.l.edit.C. de edend.

Primò, dummodo non sit tanta incertitudo libelli, vt reo auferat defensionem.

Secundò fallit in criminalibus, in quibus libellus generalis non recipitur, etiam parte non opponente:& ponderat etiam Barto.velle idem in ciuilibus descendentibus ex crimine.

Tertiò, quando aliquo casu speciali iurisdictio competit, quia coram tali iudice libellus generalis non admittitur.

Quartò, quando iudex vellet cogere ad declarandum etiam parte non petente.

Quintò, quia licet talis libellus à principio procedat, tamen ex postfacto debet declarari, etiam parte non opponente. Allegat gloss.singul.in l.j.§.si quis argentum,ff.depositi. B.Dias reg.437.

¶ Libellvs incertus admittitur cum de modico præiudicio agitur, etiam si incertitudo non procedat ex facto aduersarij, Cæpol.l.1.§.sciendum.ff. de ædil.edic.l.fin.§.fin.C. de bon. quæ liber. conc. Bal.c.cum causa.de sent.&re iud.vbi momentaneũ dominium nõ infringit regulas mẽdicantium, no. l.si quis ita.ff.de cond.& demon. item not. quod libellus non datur pro minima re, neque pro modico vitiatur.dixi suprà in Amp.112. Med.reg.5.

¶ Libellvs ineptus debet lacerari, glo.in l.1.ff.de off.asses.arg.l.2.C.vt nemo priuatus, glo.in c.sacerdotibus,2.q.1.

Fallit in 4.casib.quos no.Nig.in d.l.1.nu. 6. vbi etiam Iaso.limitat in 4.casib.numer.4. fallit in 4.casib.vt per Io.Bolog.in d.l.1.num.18.

Ad esse libelli requiritur scriptura, l.edita, C.de edendo, vbi no.Doct.

Fallit in 2.casib.quos not.Iacob.de Vico Merca.in d. l.edita,num.20.

In omni casu requiritur libellus, ca.1.& ibi per Doc. extra de libelli oblat.c.2.§.5.q.1.

Fallit in 30.casibus, quos not.Ioan.de Vico Merc.in l. edita, C.de edendo, num.20.fallit in 21.casib.vt per Soc.reg.233.

Libelli emendatio potest fieri vsque ad litis contestationem, gl.Bar.& Doct.in l.edita, C.de edendo.

Fallit in 5.casib.vt per Ioan.de Vico Merc. in d.l.edita,nu.34.Ampliatur in 3.casib.& limitatur in multis, à Franc.Purp.in d.l.edita,num.7.vbi Ias.& Soc. limitant in 3.casib.Fallit in 11. casib, vt per Fel.in c. significantib.de libel.obla. nume.27.Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 11.à Io.Bolog.in d.l.edita,numer.84.& num.94.ponit vnam ampliationem, & eam limitat in 7.casib.videas duas regulas limitatas per Alex.in d.l.edita,num.6.fallit in 3. casib.vt per Soc.reg.235.

Libellus post litem contestatam non potest emendari, l.edita, C.de edendo, cap.fin.& ibi per doc.extra de libel.obla.fallit in 10.casib.vt per Io.Bolog.in d. l.edita,num.85.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.reg.236.emendatio declaratoria potest fieri vsque ad sententiam.fallit in 3. casib.vt per Io.Bolog.in d.l.edita,num.80.

Libellus generalis non procedit parte opponente, sed parte non opponente procedit, doct.in l.1.C.de edendo.

Fallit in multis casib.vt per Franc. Purp. in d.l. edita, num.7.vbi vide Lud.Goz.num.1.fallit in 6.casib.vt per Ias.in l.1.ff.de edend.num.1.fallit in criminalibus, vt per Bartand.in praxi crimi.reg.6.fallit in 5. casibus, secundum Fely.in c. ignarus, §. significantib.de libel.obla.num.5.fallit prima pars regulæ in 4.casib.vt per Rip.in d.l.edita,nu.26.vbi Io.Bolog. ponit 4.limit.num.14.& 18.

Libellus non procedit sine conclusione, no.in l.edita, C.de edendo,& in cap.examinata, de iud.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.regu.231.fallit in 7.casib.vt per Ias.in d.l.1.num.14.fallit in 10. casib. vt per Fel. in c.olim, de litis contestatio.num.7.

Quando in libello fit mentio de aliquo instrumento, de quo reus non debet esse instructus, tunc instrumenti copia danda est ante litem contestatam, no. Doc.in d.l.edita.

Fallit in 3.casibus, vt per Francisc.Purp.in d.l. edita. numer.72.

In libello non est necessarium locum, & tempus exprimere. Barto.in l.an eandem.§.actiones, ff. de excep.rei iud.

Fallit in 5.casib.vt per Maria.Soc.in c.significantib.de libel.obl.colum.21.fallit in libello iniuriarum:nam non valet sine adiectione loci,& temporis. fallit in 3.casib.quos no.Beninc.Perus.in §.superest.Inst.de act.num.294.

Libellus non potest esse alternatiuus, l.prætor edixit, §.quod autem:ff.de iniu.

Fallit in 9.casib.vt per Soci.in d.cap. significantib.de lib.obla.colum.2.

Libellus non potest esse conditionalis, l.nam quemadmodum, ff.de iud.l.fin.ff.quando dies legati cedat, Doct.in c.1.de lib.oblat.

Fallit in 4.casibus, vt per Maria.Soc.in d.c.significantib.colum.53.

Si in libello quis se dominum proposuit,& probauit postea se vsumfructuarium, non debet succumbere. Fallit in 3.casib.quos no.Soc.in l.naturaliter, §. nihil commune, ff.de acq.poss.num.50.

Libellus ad hoc vt lis contestari possit, petitionem, seu conclusionem continere debet, aliàs recipiendus non est, cum sententia sine petitione dici non possit, l.fundus, ff.commu.diui.c.licet heli.extra de simo.

Fallit in 6.casib.vt per Socyn.reg.232.& sufficit quòd concludat præsumptiuè:fallit hoc in 5.casib. secundum Fel.in c.dilecti filij.de libel.obla.nu.3.

Libellus siue actione reali agatur, siue personali, siue in iudiciis singularibus, siue particularib' res speci

ficè continere debet,c.fin.& ibi per gloss.& doct.de lib.oblat.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.234.

Libelli verba ambigua in libellantis fauorem interpretari debent, l.si quis ff.de iud.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.237.

In libello nomen actionis exprimi debet, l.edita,C. de edendo.

Fallit in 2.casib.vt per Der.in d.l.nu.2.

Libellus continens contraria,est ipso iure nullus,doc. in d.l.edita.

Fallit in 5.casibus, vt per Ripam, in l.naturaliter,§.nihil commune,ff.de acq.poss.nu.178.

Libellus potest offerri die feriata. fallit in 6.casib.secundum Fel.in c.significauerunt,de iud.nu.17.

Qui stipulatur pecuniam mutuo sibi reddi quam postea in libello petit,tanquam mutuo datam, isto casu reus debebit absolui. Fallit in 4. casibus, vt per Crot.in l.1.§.si quis Ita,ff.de verb.oblig num.12.ver. tertius casus est. Donat.Fina,lib.3.

¶ LIBELLVS in qualibet causa offerédus est,nec etiã si à parte non petatur,admitti potest:cum de iudicij substantia,tam de iure ciuili,quàm de iure Canonico requiratur,vt in c.j.& ibi per doct.extrà ,de lib.ob.& facit v.quæ.j.cap.j.

Primò fallit,quando proceditur per viam inquisitionis:cùm in ipsa inquisitione, quæ procedit ex mero officio iudicis dari non possit: cùm non sit qui offerat,sed loco eius danda sunt capitula,super quibus inquirendi sunt.extrà,de accus.c.qualiter,§.debet.secundum Host.& Ioan.Andr.& Anto. in d.c.j. de lib.obl.secundum Imo.in tit.de inquisit.erit offerendus si petatur,& tempus ad deliberandum debebit eidem dari.l.ij.ff. de requirend. reis.& in authent.offeratur.C.de litis contestatione , & secundum Bald.in dicto capi.primo,& hoc quando proceditur ad inquisitionem ex mero officio & neutro præsente:alias si procedatur ad eam aliquo præsente,eo scilicet qui eam impetrauit,tunc erit dandus, cum requiratur lit.contest.prout est text. in d.c.j. & c.cùm dilectus.extrà,de priui.vbi de hoc,& extrà de re iud.c.cum L.& extrà,vt lit. non contest.cap. quoniam.§.sunt & alij.secundum dom. Nicol.in d. c.j.de lib.obla.

Secundò fallit in causa, quæ celeritatem desiderat:vt in causa dam.infe.secundum Do.in d.c.j.quod procedit,quãdo iudex hoc arbitraretur arbitratu suo: sed an in hoc requiratur libellus vel non , not.in l. iiij.§.quoties.ff.eod.tit.& l.j.§.fi.ff.de fer.secundum Host.& Io.And.in d.c.5.& ita resideas ibi cum Ant. & dom.Nic.circa quod vide quod not. Bald.& alij in d.l.iiij.§.hoc autem iudicium.

Tertiò fallit,quando contra neminem specialiter ageretur,nec aliquis appareret contradictor: cùm tũc non sit cui offeratur: vt in d.auth.offeratur. ad hoc autem si casus tales erunt,secundũ Host.& Io.And. & Ant.in d.c.j.de lib.ob.sed certè & tunc licet non requiratur, quod libellus alicui specialiter offeratur,vt contra aliquem recipiatur,nec tunc litis conte.sit facienda,vt not.in d.auth.si omnes.libellus tamen generaliter erit iudici offerendus , secundum Bald.in d.capit.j.circa quod vide quod not. extrà, de offic.iud.cap.fin.

Quartò fallit in casibus vilibus,seu modicis, vt voluit gloss.in c.fi.extrà,de li.ob.& per doct. Cano.in d.c. si quis cum clerico.ad hoc authent. nisi breuiores. C.de sent.ex peri.rec.& tunc non requiritur scriptura,prout ibi habetur,quæ autem dicatur modica causa vel vilis,qualitas personarum attenditur. l.plenum.§.æquitij.ff.de vsu,& hab.vt voluit Ioann. Andr.in addit.ad Spec.§.nunc videndum.& secundum Anton.in d.c.j.qui hoc videtur tenere, quod placet Nic.ibidem,secundum quod Bart. voluit in d.auth.nisi breuiores.

Quintò fallit cum litigantes rudes sint,vt agricolæ,vel similes,ad hoc facit text.in auth.de man.princ.§.sit tibi.& in auth.de quæst.& extrà,de rescrip.c.j.secundum Innoc.& Ioan.And.in d.c.j.de lib. obl.facit ad quod not.in d.vers.per Gul.

Sextò fallit,quando est talis causa,in qua nõ exigitur lit.conte.quia tunc non requiritur libellus secundũ Imo.& Anto.in d.c.j.qui ita transeunt in præal. c.j.quod non est verum:quia ista duo,scilicet,libellus,& lit.cont.sunt duo substantialia iudicij separata,vnde,vna sublata, non intelligitur alia. Instit.de nup.§.affinitatis.adde quod not.per glo.in d.c.j.secundum Innoc.ibi.

Septimò fallit,quando vertitur negotium inter episcopum,& suos clericos:vt d.cap. si quis cum clerico.quod,vt dicunt quidam,locum habet etiam si agerent coram delegato:cùm non sit diuersitatis ratio.extrà,de consti.c.translata. quod etiam placet Imo.& Cu.in d.§.nunc videndum. ver. sed nũquid. sed hoc non videtur verum,cum sit contra text.in d.capit.j.de libel.obla. secundum Host. secundum quem non obstat d.c.si qui.cum loquatur in causis breuibus siue modicis,&c.

Octauò fallit,quando agitur de reddenda ratione per administratores, seu officiales, vel ex syndicatu:vt in auth.vt iudices sine quoquo suffr.§.necessitatem. & C.vt omnes tam ciuil. quàm crim.l.fi.secundum Host.& Ioan.And.in d.c.j.

Nonò fallit,quando factum proponeretur coram Papa.de quo extrà,de lit.cont.cap.vnico,ad hoc quod not.in l.enim.C.de testam.

Decimò fallit quando agitur inter religiosos , de iis, quæ pertinent ad religionem.extrà,de ap.c.repræhensibilis.& de reli.cap.fi.

Vndecimò fallit etiam in notoriis.xj.quæst.j.de manifesta.& extra,de accu.c.euidentia. & de iureiur.c. ad nostram.secundum Inn.& Io.And.ad hoc, quod habetur extrà,de fi.instru.c.conueniatur.

Duodecimò fallit,quando agitur de beneficiis auctoritate rescripti Apostolici committendis, secundũ aliquos:vt no.ex.de æta.& qua.c.accepimus.secundum Iun.& Io.And.in d.c.j.cum rescriptũ loco habeatur libelli:vt in d.§.nũc videndũ.ver.tũc.sed Bal. in l.j.& Imo.dicunt non solum de beneficiis obtinẽdis vigore rescripti,sed etiam cum agitur de causa beneficiali,non requireretur libellus: vt expressum est in clement.dispendiosam.de iudic.

Decimotertiò fallit in causa matrimoniali,si in ea iudex ex officio procedat.vt extrà,de cland. desponsa.cap.fin.

Decimoquartò fallit in causis,in quibus sufficit summaria causæ cognitio.ff.ad exhi.l.ij.& iij.§.ibidem. secundum Host.& Ioan.Andr.in dict.c.j. & ibidem Ant.ita transit,quod verum est, si tales causæ sunt ita summariæ, quòd in eis procedi potest ita simpliciter de plano,& sine figura iudicij, vt sunt duæ causæ prædictæ legis,quando agitur de vsuris.aliud si sint tunc solùm summariæ,& tunc vnius cognitio non inest sub alia causa, & sic nec libellus nec lit. conte.sed solùm inducuntur,vt breuiter, & breuio

ribus dilationibus procedatur: vt not. per Barto. in extrauag. ad reprimendum. in verbo, summariè. ad fi. quod not. per gloss. in ver. figura, in d. cle. sæpe. secundum Inn. circa quæ vide eundem ibi de quolibet instrumento verboso. fallit tamen in causis merè spiritualibus. extrà, de dolo, & contu. c. j. secundum Io. Andr. & Ant. in c. j. extrà, de lib. ob. sed hoc non probatur ibi, nec est verum per d. clem. dispendiosam. quæ enumerat certas causas speciales. vnde secùs est in aliis. extrà, de præscript. not. in l. maritus. secundum Imo. in d. c. j.

Decimoquintò fallit, quando consuetudo disponeret circa libellos, & esset seruanda: cum talis consuetudo valeat, vt Cod. de priuileg. fisc. libro duodecimo, & extrà, de eo, qui mit. in poss. cap. tertio, secundum Imol. & Ioan. Andr. in præalleg. capitu. primo, quod procedat non solum in conuentione, sed in statuto alicuius municipij, vt voluit Bald. in dict. capit. primo, & in l. nec quicquam. §. præfinito. ff. de offic. procon. & in d. cle. sæpe. & quod habetur in cap. fin. de appellat. in vj. nec potest consuetudo vel statutum inducere, quòd saltem petitio non fiat apud acta, cum esset rationabilis, quod no. in dicta clementina, sæpe,

Decimosextò fallit, quando imploratur officium iudicis à parte incidenter, & deseruiens actioni, vt si petatur mitti ex secundo decreto, secundum Innoc. in capit. primo, de lib. obla. ad hoc quod not. ff. de inoffic. test. l. Papinianus. §. sed si filius. & ff. de ædil. edi. l. ędiles. §. item sciendum. extrà, de sepul. c. certificari. & d. l. nec quicquam. §. vbi decretum. vbi de hoc vel quando extraordinariè imploratur. ff. de cond. & demon. l. quibus diebus. in prin. aliàs regulariter requiritur libellus, vt not. in d. c. fin. sed illud voluit gl. in rub. ff. de interrogat. actio.

Decimoseptimò fallit in casibus, in quibus non est necesse, quòd sententia referatur in scriptis: vt not. in gloss. in authen. offeratur. secundum Antonium in d. capit. j.

Decimooctauò fallit, quando agitur de re per sententiam, transactionem, vel compositionem finita, ne lites ex litibus oriantur. l. fi. C. de fide instru. secundum Imo. in d. c. j. quod verum est, si excutitur liquidè & imploratur offic. iu. cùm tunc non requiratur libellus. ad hoc quod not. per gloss. de inoffic. testament. & quod habetur in l. minor xv. annis. ff. de mino. aliàs intentatur per executionē sententiæ actio iudicati, vel alia actio descendens ex ipsa sententia, transactione, vel compositione: quia tunc libellus, &c. vt voluit Bar. de in lit. iu. & suprà, de re iud. Bal. in d. c. j. de li. obla. do. Ant. quòd procedit, vt not. Inno. de except. in c. cùm venerabilis.

Decimononò fallit in appellatione, cum appellatur ab interlocutoria: cùm tunc non requiratur libellus, vt not. per Guliel. in d. §. nunc videndum. versic. sed nunquid in causa appel. vbi dicit ita in curia seruari, secundum Bal. in d. c. j. qui tamen dicit hoc verum, si vtraque pars sit præsens: cùm tunc offerendus sit libellus, secùs quando contestatio litis est necessaria. C. de tempo. appel. l. illud. §. fi. & extrà, de testam. cap. Raynald.

Fallit xx. quando libellus fuisset productus contra illum à quo quis haberet causam, & processum: cùm teneat lit. conte. facta cum habente causam: nā processus cū eo agitatur absque alia productione libelli, pro quo facit quod habetur. ff. de re iud. l. sæpe. extrà, de re iud. c. quamuis. vbi de hoc per Anton.

Fallit xxj. quando partes in hoc conueniunt, quòd iudex non in figura iudicij, sed de plano ex officio veritatē audiat, qui reperta veritate dicat, & ordinet quod vult. & ita procedit casus in l. quoties. in fi. C. de priuil. & hoc secundum ipsum Host. in d. c. j. qui etiam ad hoc not. extrà, de arbi. cum tempore. & in aut. de off. iud. §. si non contingit. non tamē posset fieri ex consensu partium pactum, quòd iudex omisso libello sententiā ferat. ad hoc not. in c. fin. de iud. in vj. secundum Io. And. in d. c. j. qui ita residet. sed Inn. nec pacisci voluit posse partes, vt procedat iudex de plano & non in figura iudicij: cùm non possint renunciare partes ipsis solennitatibus substātialibus iudicij: vt not. de off. deleg. c. de causa. per gl. & ij. q. j. inprimis. nec illis de ipsis loquentibus. ff. de leg. j. l. nemo potest. extrà, de foro competen. c. si diligenti. Sed vide de iis latiùs per Cano. in d. c. j. extrà, de libel. oblatio. & sic sufficit. B. Soc. reg. 289.

¶ Libellus non exhibetur in iudiciis datiariorum. Ita Bald. in consilio ducentesimotrigesimooctauo. in principio. volumine primo. ratio est, quia si conductores datiorum inquietarentur iuris mediis, nullus vtique reperiretur, qui datia conduceret, sed ipsi procedunt & offerunt capturam: carceres, & rerum retentionem, prout Bald. in loco præallegat. quod not. quia coram iudicibus datiariorum non proceditur via ordinaria, sed summariè via prædicta.

Fallit hæc regula nisi aliter ex forma statuti, seu prouisionis localis prouisum esset, quia statuta sunt obseruanda, & fiscus semper est deterioris conditionis quā priuatus: vt not. Odof. in l. penul. C. de fund. patrim. nu. 2. quod tu nota.

Fallit etiam lapso quinquennio, quia facta denuntiatione per creditores hæreditarios fiscus non potest molestare, vel inquietare debitores, secundùm Bart. in l. omnibus. ff. de diuer. & temp. præscript. & vide Egid. Boss. in tit. de fisco & priuileg. eius. num. 51. vbi latè. I. Nouel. re. 83.

¶ Libellus nō potest esse alternatiuus. Tex. est in l. prætor edixit. §. quòd autem. ff. de iniuriis.

Limita nouem modis, vt per Marian. in c. significantibus. de lib. oblat. B. Dias reg. 438.

¶ Libellus non potest esse conditionalis: probatur in l. non quemadmodum. ff. de iudic. & in l. si. ff. quan. dies legat. cedat. notant Doctor. in capit. j. de libel. oblat.

Limita quadrupliciter, vt per Maria. in c. significantibus. de lib. oblat. B. Dias re. 439.

¶ Libellus non potest emendari, vel mutari post litem contestat. etiam si in eo sit clausula, saluo iure addendi, vel minuendi: vt est gl. sing. in c. inter dilectos. de fid. instrum. in verbo, addendi. quam ibi sequitur Abb. & sic asserit teneri communiter. Eam dicit singul. Ias. in l. non solùm. §. morte. ff. de noui oper. nuntiat. & sequuntur eam plures doctores relati ibi à Felin. vide Thomam Ferrat. in cautela xxxiiij.

Limita tripliciter, vt per Ias. in l. edita. C. de eden. pro quarum finali limitatione, vide melius per Felin. B. Dias re. 440.

¶ Libellus nullus dicitur: cum peccat in materia. Soc. sen. c. 2. art. 23. de libell. obl. Paris de put. in trac. de sind. §. an dictū. col. 2. Vant. in trac. de nullit. in ti. de nullit. ex de defectu processus. nu. 23. Medic. re. 6.

¶ Libellus obscurus non potest interpretari in præiudicium

præiudicium partis, ideo citatio partis requiritur. ad hoc Doc.c.cum olim, de sent. & re iud. Doctot. lege, si quis intẽtione.ff.de iud.dixi super. ampl.139. Med.reg.8.

¶ LIBELLVS semel declaratus non potest secundo declarari. Bald.l.fin.C.de codicil.c.1.col.6.de const. gl.c.si.de translat.Epis.Bal.c.dilecti. de iudic.Mat. sing.172.doc.Com.l.edita.C.de edendo.Med.re.4.

¶ LIBELLVS simpliciter formatus contra plures valet, vt si petatur filios alicuius condemnari in decem si indefinitè dicatur, omnes pro virili condemnari dicuntur.l.1.C.si plures vna sententia.l.Paulus. ff.de re iud.not.Bart.in terminis l.si pluribus. nu.1. & 2.ff.de leg.2. Med.re.2.

¶ LIBELLVS siue actione reali agatur, seu personali, siue in iudiciis singularibus, siue particularibus, res specificè continere habet: vt in c.si. & ibi per glo.& doct.de libelli obla.

Primò fallit, quando contra ipsum libellum nõ opponeretur nec peteretur ipsum declarari, vt dicit tex. in d.c.si.& vt habetur in l.fin. C.de annali exceptio.

Secundò fallit, quando res ipsæ petitæ per ipsum actorem, probabiliter certificari non possunt, tunc admittitur libellus non facta aliqua specificatione.& ita procedere poterit dictum Innocent.in d.capit. final.dicentis, quòd sufficit petere fructus ex tali fundo absque expresione, & si non extant poterit peti æstimatio in sententia, & non erit exprimenda quantitas, vt C.de senten.quæ sine certa quantitate.l.ij.& iij.

Tertiò fallit, quando res accessoriè veniunt, cum in ipsis accessoriis admittitur libellus incertus, sed non procederet libellus iste, peto mihi restitui talem fundum cum fructibus perceptis, vt voluit Innoc. in cap.certificari, de sepult.& cap.tanta. qui fil. sint legit.& not.extrà, de ordin.cognit.cum dilectus.& per Cyn.in l.certum.C.de rei vendicat. l.cum propria. C.si quis alteri, vel sibi. secundum Antonium in dicto cap.fin.ad hoc quod not.per gloss. in l.fundi.ff.de except.rei iudic.& per Bar.in l.j.ff. de eden. circa princip.vbi hoc tenet, quæ opin. omnino seruatur, & consuetudine interpretatur, vnde est seruanda.c.cùm dilecti.extrà, de consuetudine. Soci. reg.240.

¶ LIBELLVS sine conclusione regulariter non procedit, neque valet: vt not. In l.edita.C.de eden.& in cap.examinata.de iudic.in antiq.

Primò fallit in iuribus realibus, quia etiam libellus inhabilis toleratur sine conclusione.ita dicit Inno.in c.j.de lit.contest. & in c.in eum. de sepult. Bald.in l.vsusfructus.in prin.de vsufru.in apostil. & adde. j. q.iiij.præsulatus.

Secundò fallit, quia sine conclusione libellus procedit coram Papa, & forte etiam coram alio, si conclusio sit vniformis & responsio colligi posit: arg. ff.de auto.tut.l.j.& nota.j.q.iiij.præsulatus, & vide ad hoc Inno.in c.j. de lit.contest.

Tertiò fallit in libello criminali, casus est in capitul.licet.de simo.& vide Bar.in l.libellorum.in fin.princ. de accus.ff.

Quartò fallit, si libellus formetur hoc modo, conqueror quòd Titius alienauit bona sua in fraudẽ meã, quia ista verba satis concludunt, vt not.in l.omnes. §.Lucius.ff.quæ in fraud.cre.& Idem, si quis dicat conqueror de Mar.cui mutuaui x.quæ reddere recusat.allegatur ad hoc l.Paulus respõdit. §.Lucius. ff.quæ in frau.credi.

Quintò fallit in possessorio.j.quæst.iiij.quia præsumitur. Innocen.in cap.j.de lit.contest.& in capit.dilectus.de ord.cog.& vide Aut.in d.c.ex literis, vbi dicit tutius tamen esse quòd ponatur spoliatio.& per eundem in c. causam.de cau. poss.& pro. Bald.in l. edita.C.de edendo.vbi ponit de spolia.agentis possessorio recuperandæ.

Sextò fallit in iis, in quibus iudex potest supplere ex officio suo: quia tunc non requiritur conclusio. ita Bart.in l.si quid ergo.§. pœna grauior.ff. de his, qui no.infa.

Septimò fallit si sic generaliter concludatur, peto mihi iustitiam ministrari.& omnes prædictas limitationes ponit Ant.de But.in c. examinata, extrà, de iud.vbi ponit plures conclusiones circa materiam conclusionis libelli. B.Socin.re.287.

¶ LIBELLVS si refertur ad instrumentum, quod nõ reperitur, si contenta in eo aliter probantur, valebit, alias non.gl.l.admonendi.vbi Ias. nume.33.ff.de iur.iur.qui refert Rom.consi.21.& not. quod libellus est relatum sententiæ, ipsa enim secũdum illum intelligi, & ferri debet, quemadmodum dicam in ser.ver.sententia. Med.re.10.

¶ LIBELLI declaratio soluitur morte libellantis, vnde per successorem fieri non potest, Ias.l.si quis à filio.§.si quis.nu.4.ff.de leg.1.gl.l.Pomponius, §.si.ff. de rei vend.l.inter stipulantẽ.§.1.ff.de verb.obl.Paulus.l.si quis intentione.nu.4.ff.de iud. no.l.interminatio.C.de fruct.& lit.exp.Curt. l.edita. nu.140.C. de edendo.Amp.in aliis in dubio prolatis. Bald.l. idem.nu.1.ff.de rei ven.Abb.c.cum ad sedem.nu.16. de resti.spol.not.idem consi.187.lib.2.Ant.c.cùm dilectus.de caus.poss.& propriet. Bart.l. naturaliter. §.nihil commune.numer.13.vbi Bereng. nume.105. ff.de acq.poss.Curt.l.edita.numer.61.C.de edendo. Med.tr.2.p.

¶ LIBELLI verba ambigua in libellantis fauorem interpretari debent. l.si quis.ff.de iud.

Primò fallit, quia dicta regula procedit in libello ciuili, secùs autem in criminali: vt not. Lud.de Roma in l.diuortio.ff.solut.matr.pro quo alleg. decisionem Bald.in l.quoties.§.si quis.ff.de hæred. institu. quod esset valde sing.si verum esset: sed hoc non puto verum, nec de iure probatur.

Secundò fallit, quãdo in criminalibus proceditur ad instar ciuilium causarum.l. absentem. ff. de pœnis.

Tertiò fallit, quia in his terminis Bar.contrarium voluit in l.libellorum.in prin.ff.de accusa.ver.quæro, aliquis percusit aliquem per aliquot dies, &c. quem sequitur Ioan. Fab.Instit.de act.in princ. nec obstat decisio Bald.in l. diuortio.& in dictis locis alleg.quia illa procedit ex eo, quia in d.l. quoties. §.si quis.ff.de hæred. instit. præsumitur ibi, quòd etiam probatio accusationis non aliter concludebat quàm concludebant verba accusationis: & ideo cum probatio ambigua debeat interpretari contra ipsum probantem, vt in cap.in præsentia.de pro.non interpretantur dicta verba incontinenti contra accusatorem.& ita apertè declarat Balb.in dicto §.si quis.el ij. de hæredibus instituendis.Bar. Socin.reg.293.

¶ LIBELLO non est necessarium locũ & tempus exprimere: tenent Inn. Ioan.Andr.& Domi.in c.abbate sanè.de re iudic.in vj.Bar.in l.an eandem, §.actiones.ff.de excep.rei iud.

Limita quinque modis, vt per Maria.in c.significantibus.de libel.oblat. B.Dias reg.436.

¶ LIBEL

¶ Liber mercatoris plenè non probat contra tertium. Barto.l.quædam.§.nummularios.ff. de edendo. Alexan.l.argentarius.ff.eod. Bar.l. admonendi. colum.6.ff.de iur.iur. idem l.nuda.ff.de dona.Bald. in addit.ad Spec.in tit.de instr.edit.§. nūc dicendū. Med.re.8.

¶ Liber rationum in modicis probat pro scribente. Bald.l.vnica.colum.3.C.de confes. Abb.conf.56. vol.2.Curt.cōsi.122.col.3.Anch.conf.44.col.3. Afin. in praxi iudic.§.7.fal.59.nam in minimis admittuntur probationes, quæ regulariter in arduis reiiciuntur. Doct.comm.l.thesaurus.ff. ad exhi. dixi super. Amp.306. Med.re.5.

¶ Liber rationum non probat pro scribente: notat Bart.in l.admonendi.ff.de iureiur.probat text.in l. exemplo.C.de probat.

Limitaseptem modis, vt per Iason.in dicta lege, admonendi & de duabus primis limitationibus se remittit ad Bartol.& ipse addit aliàs quinque: & vide in materia huius regulæ quod habetur suprà, in regula, consuetudo.la j. B.Dias re.441.

¶ Liber rationum probat contra scribentem, Bar. in l.nuda ratio, de donat.col.2.& in l.admonendi, ff. de iureiu.vbi Iaf.lariſsimè, col.46.

Fallit in 8.casib.vt per Franc. Curt.in l.1.C.de edendo, numero 2.vbi Io.de Vico Mercat.etiam limitat, numero 8.

Fallit in 8.casib.vt per Lanf.de Oria. in d.l. admonendi, nu.13.vbi videas Rip.qui ampliat in 4. casib.nu. 117.Fallit in 6.casib.vt per Fel.in cap.scripto, nu.29. de fide instrum. Fallit in 6.casib.vt per Ioan.Bolog. in dict.l.1.nu.17.

Liber rationum non probat pro scribēte, l. exemplo, C.de probat.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 6.à Rip.in l.admonendi.ff.de iureiurand. numero 121. vbi Iaso.limitat etiam in 6.casib.numero 81. Fallit in 6.casib. vt per Fel.in c.scripta, de fide instrum.numer.23. Fallit in 4.casib.vt per Ioan. de Vico Mercat. in l.1.C. de edendo, nu.15.

Liber, seu scriptura quantumcūque antiquissima plenam fidem non facit, sed inducit præsumptionem, quæ relinquitur arbitrio iudicis, l. in cōiunctorum, C.de relig.& sumpt.fune.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.238.

Statutum iubens libris campsorum, seu mercatorum adhiberi plenam fidem, valet: hanc esse communem opinionem attestatur Viuius in suis conclusionibus, in ver. statutum iubens, vbi limitat in 5.casib.

Liber rationum pro tertio,& contra tertium non valet, doct.in c.scripta, de fide instru. vbi Fel. limitat in 2.casib.nu.31. Don.rina, lib.3.

¶ Liber rationum pro tertio & contra tertium non probant, doctor.in d.c.ex scriptura.

Fallit in libr. communi confecto ab habente officium de publico, dict.§.nummularios.

Fallit quoad semiplenam probationem, Bart. dict.§. nummularios. S.Ian.reg.165.

¶ Libri rationum regulariter probant contra scribentem. Bartol.in dicto §.nummularios.& Doct. in d.cap.scriptura.

Fallit in memoriali: quia non plus probat, quàm confessio facta ad obligandum coram testibus, parte absente. Bald.in rubr.C.de con stit.pec.

Fallit in libro alterius priuatæ personæ non campsoris, nec mercatoris, sed confitentis penes se libros rationum: quia tunc habet locum l. certum. §.si quis absente.ff.de confess.& censetur confessio nuda. Imol.in cap.si cautio.de fide instru.& in l. nuda. ff.de donationib.quod intellige, vt ibi latius per Romanum.

Fallit, quando liber ille cōtineret vnū actum tantùm, & non esset facta scriptura in forma rationis, quia non prodest ad probandum rationem si confecta esset parte absente, Baldus in rubr.C. de fid.instru. vers. item dubitatur an ista scriptura,&c.

Fallit quando scriptura haber insertam nullam causam, secundum Ioan. Andr.in Specu.in titul.de instrumento.edit.§.nunc videndum.& in Specul. in titul.deposit.Anton.in dicto capitu. ex scriptura. S.Ian.re.164.

¶ Libri rationum regulariter non probant pro scribente.l.exemplo.cum concor. C.de probatio.

Amplia etiam in habente conficere librum iure publico.Bartol.in leg.quædam.§. nummularios.ff.de edend.

Fallit, quando liber contineret aliquod dependens merè à voluntate scribentis.lege Nesennius. ff. de nego.gest quem ad hoc allegat Bartol.in d. §.nummularios.

Fallit, quando ex qualitate, & quantitate rei de qua in scriptura fit mentio verisimiliter præsumi possit pro ipsa scriptura, vt si tutor scripsit tantum expendidisse pro alimentis, & doctrina pueri, quem constat profecisse Imol.in capit.scriptura.de fide instrumē.

Fallit in scriptura defuncti, qui honorabiliter vixit. Abb.d.cap.scriptura.

Fallit quando consuetudo, vel statutum dictat vt libris credatur, Doct.in d.cap.scriptura.

Fallit in libris executorum testamētorum, quia probant pro eis minutas tantùm distributiones cum iuramento. Bal.in l.id quod pauperibus.io penult. quæst.C.de episcop.& cleric.per Specul.in titu.de instrum.§.nunc aliqua. in versic.sed nunquid, &c. S.Ianuar.reg.163

¶ Liber, qui refertur ad alium librum, non probat, nisi constet de relato, vel nisi in eo dicatur omne, quod in relato haberi potest, tradit Ripa l.admonēdi.nume.36 ff.de iur.iur. Cagno.authen.si quis in aliquo.numer.75.C.de edend.Socin.conf.129.nume.4. vol.4.dixi super amp.64. Medic.reg.10.

¶ Libri doctorum & scholarium ac eorum vestimenta non veniunt in generali obligatione bonorum suorum.vt doctor.in l.obligatione generali.cum l. seq. ff.de pignoribus.

Fallit hæc regula nisi in cōuentione dicatur, quòd omnia bona sua obligat,& ea præsertim quę specialem mentionem exigit, ac requirit. Mathes. in sing.136. not.vnum.nume.2.& 3.Negusa.in tracta.de pignor. in 3.membro 2.partis.num.37.

Fallit etiam quando quis habet specialem obligationem, quia specialis non derogat generali, secundum Bald.in l. si generali. C. quæ res obliga. poss. quando maximè per eam est sibi ius quæsitum. vt not.ibi Baldus.

Fallit etiam in fisco, quia omnibus creditoribus anteponitur, secundum Bald.in dict.l.si generali. circa medium, quod not.quia pacta inter contrahentes non nocent fisco.secundum Odofr.& doct.in l.j.C. de fund.pat.num.1. I.Nouel.reg.78.

¶ Libri, seu scriptura quantūcunque antiquissima plenam fidem non facit, præsumptionem verò inducit, quæ arbitrio iudicis relinquitur.l. in coniunctorum.

&otum.C.de reli.& sum.fu.& vt voluit Ioan. Andr. in c.cum causam.extrà,de prob.& in rub. de consecra.eccle.vel alta.

Primò fallit in libris,seu scripturis receptis sub custodia publica,& fideli,seu in loco vbi reponuntur solum scripturæ authenticæ, vt in archiuo publico, cum tales faciant fidem: vt voluit Ioan. Andræ.in dict.cap.cum causam.cum ibi reponuntur: ad hoc not.per gloss.in l. ij.§.exactis.in verb. per resti. de orig.iur.

Secũdò fallit,in scripturis,quibus ab antiquis nostris communiter est creditum,vt in libris historialibus seu chronicis:vt voluit Bart.in l.j.ff.si cert.peta.vbi ex hoc dicit quòd credendum est libris Aristot.& Hypocra.cum magistris maioribus cõmuniter sit fides adhibita,ad hæc quod not.per gloss. in verb. magis.in cap.inter dilectos.extrà, de fide instrum. & per glo.in verb.transtulit.in c. per venerabilem. extrà,de loca.quod similiter locum habet in scripturis quæ olim fiebãt in albo,hoc est in loco dealbato ante domum prætoris,de quibus glos.in verbo albo.extrà,de iudic.cum & istæ faciant fidem, ex quo ab antiquis nostris fides fuerit adhibita.B. Socin.reg.294.

¶ Libri,seu scriptura priuata cuiusuis personæ quãtuncunque antiquissima plenã fidem nõ facit,præsumptionem tamen inducit, quæ arbitrio iudicis relinquitur.Ioan.Andr.in c.causámque. de proba. doctor.omnes in l. instrumenta domestica. C. de probationibus.

Fallit ex forma statuti,vel constitutionum, aut Duc. prouisionum aliter prouisum foret.

Fallit etiam in duobus casibus annotatis per Soc. in reg.ccxciiij.quos vide & obserua.

Fallit etiam in libris rationum confectis à sociis, vel ab vno alio commisso ab eis secundum Bald.in rubric.de fide instrumento. & Barto. in l. eandem.ff. de duobus reis.& Alexand.in conf.clxxxvj.visis,numero 1.

Fallit etiam in libris massarij vilarum,quibus credendum est,quando sunt subscripti manu publici not. ita Bald.in l.Imperator.ad finem.ff. de stat.homin.

Fallit in scriptura mercatoris, quæ continet data & accepta tam pro se quàm cõtra se, quia semipleuè probat,Bar.in l.admonendi,versi.circa secundum,. de iureiu.Felyn.in cap.ij.vers.quartò limita. de fide instrument.

Fallit etiam quãdo in priuata scriptura partes solemni conuentione promiserunt stare dict.scripturæ, quia tunc probat,secundum Fel.in dict. cap.ij. nu. 13.vers.fallit sextò.de fide instru.

Fallit etiam in multis aliis casibus annotatis per Fel. in dict.c.j. quas tu more solito considerabis,& studendo videbis indies. I.Nouel.reg.79.

¶ Lis regulariter dicitur postquam est facta contentio.glos. in cap. super quæstionum. in verbo, exordium.de leg.Barto.& Angel.in l.causas vel lites.C. de transactionib.

Fallit, quando agitur de fauore liberationis, putà de perceptione ipsius litis:quia potest accipi lis etiam antequæm sit contestata.Salyc.in l. postquam liti. C.de pactis.

Fallit,etiam quo ad inducẽdum vitium litigiosi:quia res dicitur litigiosa ante litis contestationem, glo. in dict.c.super quæstionum,& probat text.authen. litigiosa.C.de litig.

Fallit quo ad effectum inducendi pendentiam litis,gl. & tex.habes in clem.ij.de verbo.signific.

Fallit,quo ad perpetuandam iurisdictionem, d. c.super quæstionum,facit tex.in c.gratum.& in c. relatum,de offi.deleg. S.Ian.reg.166.

¶ Liberi patrem sequuntur,cùm legitimè nuptiæ factæ sunt.Celsus l.cùm legitimè.De statu ho.Huc pertinet.De reg.iu.l.148.si quis prægnantẽ. Riisvv.

¶ Liberum si quis esse dixerit per sententiam, talis sententia non nocebit tertio agenti illum esse suum seruum.gl.l.cognito.§.1.versicu.variè.de liberali causa.Inno.c. nostra de procur. Doc. com.leg. ingenuum.ff.de stat.hom.Doc.capitul.quamuis.de sent.& re iud.Alex.per hanc reg.l.sæpe. nu.66. ff.de re iud. Med.re.8.

¶ Libera præsumitur omnis res. Si ser. ven.l.sicut. §.sed si quæ. Riisvvich.

¶ Libera,& allodialis quælibet res præsumitur: Hæc regula probatur in lege,altiùs.Cod.de seruit. & hoc ibi notat Accursius,& ibi hoc notat Baldus, Alexand.in consilio centesimo vigesimo nono,ponderatis iis,vol.j.vbi allegat concordant. & consilio lx.perspectis.versic. circa aliud dubium. quo quæritur.in iiij.volum.Decius consi.cccclxviij. superiori anno.& cõs.ccccxcviij.viso casu.& cccccixxxviij. viso puncto.& ccccxxiiij.proponitur.Pau.Castren. consilio clxxix.in causa quam magnificus.j.volum. nouissimo.

Hæc regula & ad personas porrigi potest. Nã omnes homines nascebantur liberi.l. manumissiones. ff. de iustitia & iure. Angel.Institut.de libert.notab.v. in princ.Nam quilibet est liber, nisi probetur seruus.Instit. de libertinis. in princip. & est text. in l. ingenuum.C. de ingen. & manumis.vbi si aliquis se ingenuum dicat, nec probet, non tamen libertatem amittit: & hoc ideo, quia præsumitur ingenuus & liber. Quod ad res attinet, regula nostra probat.

Regula sic ampliata procedit in Ecclesia,quæ nullum præsumitur habere patronum,præter Episcopum. Bald.& Imol.in c.venerabilis.de exceptio.

Amplio, vt procedat in Comite qui sit sub dominio Regis.in dubio enim præsumitur habere comitatum iure pruprio,non autem tanquam feudalem, vt dicunt Host.Ioan.Andr.l.fin.in verb. respondit. suprà de iudic.cap.nimis.vbi Anto. de Butrio.ff.de iureiur.Alex.cons.xv. volum.v.Cardi. Alexandrin. in Rub.feudo.versic.xv.

Limita,nisi factiessent aliqui actus, qui essent de natura feudi,veluti petitionem inuestituræ.c. vnico. §.si verò.quid sit inuestitura, in vsib.feud. vt declarat Cardin. Alexand.in d.rub.

Fallit,quando esset fama, quòd talia bona sunt feudalia,& essemus in antiquis:quia tunc fama plenè probat.c.veniens.j.de testib.c.quid per nouale.extr.de verbo.signific.Alex.Imol.di.consi.xv.

Fallit,quando constaret in genere, quòd aliquis haberet bona feudalia talis domini: & requisitus à domino,pro quibus bonis præstaret homagium, hoc non faceret. Spe.tit. de locat.§. nunc aliqua. versi. lxij.Iacob.Beluis. & Bald.c.j.§. vassallus. si de feud. defun.cõten. sit inter domi.& agn.in vsib.feud.Bal, consi.ccxxv.vol.j.

Fallit,quando probaretur,quòd antecessor habuisset illa bona in feudum: quia præsumuntur in eodem iure,& qualitate peruenisse ad heredem,secundum Baldum in leg.si cuius. ff.de vsufr.And.Sicul. consi. xviij.vol.ij.

Fallit

Fallit iu Ecclesia, quæ concedit Iurisdictiones, vel pensiones: quia in dubio præsumitur concessisse in feudum. c. ad audientiam. vbi Bald. extr. de præscript.

Fallit, quando probaretur res esse emphyteutica, vel seruitutem debere. glos. & doct. in d. l. altius. Prat. reg. 492.

¶ LIBERTVS: sententia lata contra libertum præiudicat patrono scienti, & patienti. Bart. & Alexan. l. sæpe. numero 100. ff. de re iud. l. patronum. ff. si liber ingen. esse dicatur. Innoc. capitulo quamuis. de senten. & re iud. Doct. com. capitul. cum super. eodem titulo. Bal. l. si fine. C. ad vell. Ant. c. inter. de maior. & obed. Med. reg. 8.

¶ LIBERTVS relationem habet semper ad patronum, vnde quemadmodum liberto persona patroni semper honesta & Sancta videri debet, ita libertus patrono semper obediens se præstare debet, lege, liberto. ff. de obsequiis. Euer. in loco de liberto ad vasallum. num. 7. per hanc reg. de qua per Ioan. Roncheg. l. eandem. numero 43. ff de duo. reis. Ias. l. fin. nu. 29. C. de ind. vid. toll. Decis. Pedem. 113. num. 10. Boer. decis. 48. numer. 3. Dec. 242. num. 10. Bald. Nouel. in tract. de priuileg. dot. nume. 15. Afflict. Decis. 209. num. 2. Boer. Decis. vigesimatertia. numero 7. Ias. leg. transigere. numer. secundo. C. de transac. Med. reg. 9.

¶ LIBERTI sententia non præiudicat patrono, etiã scienti. gl. l. sæpe. ver. interueniente. vbi Alex. nu. 1. ff. de re iud. qui dicit hanc esse com. quemadmodum ipsemet declarat. nu. 100. Med. re. 8.

¶ LIBERALITAS. De reg. iu. l. diuus. 24. Vide Necessitas. Liberi. Riisvvich.

¶ LIBERTAS. Paul. lib. ij. ad edictum.

Lex cxvj. al. cv.

Libertas inæstimabilis res est.

Res sola quum æstimetur quæ patrimonio & vsui subiicitur: ideo libertas per pecuniam æstimari non potest. l. non est. §. infinita. inf. cum simil. l. procurator. §. fin. rem rat. haber. §. penult. in ver. cum libertas. Inst. qui manum. non poss. Viuien.

¶ LIBERTAS. L. 165. Gaius libro octauo ad edictum prouinciale.

Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

Iunge ad l. 106. libertas, l. 21. l. 137. §. fin. de manu. test. l. si ita scriptũ, l. si ita fuerit libertas, de re iudi. l. inter pares, C. de ser. pig. l. 1. ff. de ma. test. l. Iunia patronis. de com. ser. ma. l. 1. §. fi. Exc. ad Treb. l. si patroni, §. sed etsi fine, de lega. 1. l. si seruo leg. §. si seruus, de ma. test. l. cum ex plu. l. libertas, de leg. 1. l. si quis à filio, §. si quis plu. C. de hæredibus instituend. l. extraneum. Riisvvich. paratit.

¶ LIBERTAS. Caius lib. v. ad edic. Prouin.

Lex cxxij. al. xvj.

Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

Vid. l. quoties. l. in obscu. eod. hnc ti.

¶ LIBERTAS L. 136. Paulus libro vndecimo ad Plautium.

In his quæ officium per liberas fieri personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. §. Non debeo melioris conditionis esse, quàm auctor meus, à quo in me ius transit.

ADDIT. a al. In omnibus officiis.

In his. Al. in iis of. Al. in omnibus officiis. Faber legit: In iis quæ ex officio. inf. l. 180. in omnibus off. inf. l. fin. de recep. ar. l. Pedius, §. 1. si quis cau. l. si quis seruum. DESIDERANT. C. de testib. l. quoniam liberti, de arb. l. parui, §. in seruo, Inst qui da. tu. poss. §. seruus autem. al. qui mil. non pos. l. pen. §. fi. de proc. l. seruum quoque, §. 1. C. de tabell. l. generali. Exc. de off. præ. l. Barbarius. Terentius: Seruum hominem causam orare leges non sinunt, nec testimonij dictio est. Riisvvich. paratit.

§. Non debeo. Iunge ad l. 55. l. 166. nemo plus, l. 138. qui in ius, l. 120. aliud, ad Vel. l. fina. §. 1. de acquir. possess. l. 14. Pomp. §. 1. de cõtrahen. empti. l. alienam, Instit. de vsuc. §. furtiuè, §. quod autem, de exc. do. l. 4. §. de auctoris, §. sed si cum, ad Treb. l. postulante, de exc. rei iud. l. 1. in princ. l. fina. in fin. Exc. de hæredib. tut. l. 1. Riisvvich paratit.

¶ LIBERTAS & seruitus. L. a33. Vlp. lib. 43. ad Sabinum. a al. l. 32.

Quod attinet ad ius ciuile, serui pro nullis habentur, non tamen & iure naturali, quia quod ad ius naturale attinet, omnes homines æquales sunt.

S. l. in personam, 23. inf. l. seruitutem, 209. l. in omnibus off. 136. l. qui in serui. 16. l. cùm seruus, 108. de testamentis, l. qui testamento, § seruus, de verborum significatiou. l. illa verba, de appel. l. serui, l. creditor, de cap. mi. l. liberos, in fin. C. de tab. l. generali, ad legem Aqu. l. 2. respon. 1. & 2. si quadru. pau. leg. 1. de nox. leg. si extraneus. NATVRALI. L. naturaliter, 13. l. 6. de cond. ind. iuncta l. ius ciuile, de iust. & iu. de ac. & ob. leg. 19. seruus non in omnibus. Gellius libro 2. cap. 7. Exc. De iud. l. vix, de fal. l. nullo, de accu. leg. hos, §. si seruus, de sol. l. Stichum aut, §. vsumfruct. Instit. de stip. ser. §. sed cùm factum, de ali. le. l. seruos, de his qui pro non script. l. 3. C. de hæredib. instit. leg. cùm proponas, in fin. ad Trebellian. l. seruo inuito, de eden. l. Prætor, §. sed etsi seruus. NVLLIS. De iure dot. l. 1. Riisvvich. paratit.

¶ LIBERTAS. Pompo. lib. vij ad Sabinum.

Lex xxv. al. xxj.

Quoties dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respondendum erit.

Vid. gloss. & tex. l. Iulia. de manumiss. l. inter pares. de re iudic. Viuien.

¶ LIBERTAS. L. Pomponius lib. 6 ad Sabinum.

Quotiens dubia interpretatio libertatis est, secundũ libertatem respondendum erit.

Interpretatio benigna, iunge inf. l. 140. in obscuris. l. libertas, de rebus dub. leg. 1. l. 11. §. final. de manu. test. l. si peculium, §. final. Sim. inf. 86. l. in ambiguis, de probat. l. cùm de ætate. Ratio, inf. l. semper in du. C. de fideicomm. l. cum inter, 14. in fin. sup. eod. tit. l. si quis in test. l. si seruus legatus, de manu. test. l. si ita scriptum. l. si ita fu. 40. l. si peculium, de test. tu. l. si hæredit. §. fina. 10. LIBERTATIS. Phrasis similis est, si quis omiss. caus. test. l. 1. § qui sub. Aliàs malet Faber legere Voluntatis. Exc. de manumis. test. l. cùm à pluribus, de rebus dub. l. si quis de pluribus. Riisvvich. paratit.

¶ LIBERARE. Paulus lib. lxv. ad edictum.

Lex cliij. al. cxcvj.

Ferè quibuscunque modis obligamur, iisdem in contrarium actis liberamur: a quum quibus modis adquirimus, iisdem in contrarium actu b amittamus. Vt igitur nulla possessio adquiri, nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua vtrunque in contrarium actum c est.

ADDIT. a cum in P. Flor. aliàs vt. b amittim. in P. Flor. c. deest in P. Flor.

Coniunge l. quemadmodum. de acquirend. possessio. & vid.

& vid. amplius reg.nihil ram naturale.Qui conſenſu obligantur,contrario conſenſu re integra liberátur. Qui re data obligantur, re ſoluta liberantur. Viuiennus.

¶ LIBERARI.In quibus caſibus filius liberetur à patria poteſtate.

In Auth.de inceſt.nupt.§.2.
In Auth.de digni.& Epi.
Aureum pro ſolido computari.
In Aut.de defen.ciui.§.& iud.
In Aut.de iud.§.item nulla.§.anté.Az.rub.4.

¶ LIBER.Liberi hominis emptionem contrahi poſſe plerique exiſtimauerunt,ſi modò inter ignorantes id fiat,&c. Licin. libro 8. Regu. De contrahen. emp.l.70.

Si liberum hominem emptor Sciens emerit, capitale crimen aduerſus eum ex leg.Flauia de Plagio naſcitur,quo venditor quoque fit obnoxius, ſi ſciens liberum eſſe vendiderit.Vlpi.lib.1.reg.Ad leg.Flauia. de Pla.l.1.

Liberum corpus non recipit æſtimationem.Si quadr. pau.l.3. Riiſvvich.

¶ LIBERTAS.De reg.iu.l.107.libertas inæſtimabilis.195.libertas omnibus.21.quoties dubia.137.§.infinita.l.in obſcura.vide Seruus.

Naturali libertate homines omnia pro voluntate exequuntur.Inſt.de iu.per.& libertas.

Libertatis conditio ea intelligenda eſt quæ ad libertatem producit,quamuis natura grauior,& durior ſit.Pom.Reg.lib.ſing.de con.& de.l.35. Riiſvvich.

¶ LIBERATIO.vide Propéſior.Obligatio. Sanguis.

In omnibus ſpeciebus liberationum etiam acceſſiones liberantur,puta adpromiſſores, hypothecæ, pignora,preterquam quod inter creditorem & adpromiſſorem confuſione facta reus nõ liberatur. Vlp. 2.lib.Reg.de ſol.l.43. Riiſvvich.

¶ LIBERATIO generalis non extenditur ad actionem realem.l.& vno.§.1.ff.de accept.Bar.l.Aurelius. §.mequia ff.de liber.leg.Bald.l.cum neceſſitaté.C.de fideicom.idem l.pactum.quæſt.12.C.de collat. Abb. conſ.3.num.14.vol.1.item nec ad incognita, etiam ſi interceſſerit iuramẽtum.Iaſ.l.cum Aquiliana. ff. de tranſact.Paul.l.fi.§.item.ff.de cõd.indeb.Medic.re.1.

Liberatio nulla eſt,vbi nulla interuenit obliga.Iaſ.l.de cem.numer.2.vbi Alexan.& Bar.ff.de ver.obl.conc. Abb.c.de infidelibus.numer.5.de conſ.& affin. Iaſ.l. ſi quis maior.nume.24.C.de tranſac.leg.ſi ſic.§.ſimili.numero 4.ff.de leg.1.& in rub.ad Treb.num.7.Alexan.leg.nullæ.nume.1.ff.de acquit. hæred. Pau.leg. manumiſſiones.numer.7.ff.de iuſt.& iur.leg.ſi ædes. numer.2.ff.de ſerui.vrban.præd.leg.ſub conditione. numer.2.ff.de ſol.leg.legata.nume.6.ff.de adim.leg. De c.conſ.278.num.6.deciſ.15.nume.2.in titu.de procura.deciſ.14.numer.3.de reſcr.in antiq.Petr.in trac. de teſtam.capitu.4.numer.primo. Iacobus Menochius in trac.de recuper.poſſ.Rem. 13. nume.53.Ceph.conſ.93.nume.9.conſi.248.numero 15.deciſ. Pedem.120.nume.7.Roland.in trac.de lucr.dot.quæſt. 93.numer.5. Medic.reg.6.

Liberatio obligationis fit per vnicum implementum. Anch.c.non poteſt.col.2.de præb.6.per l.dotis promiſſio.ff.de iur.dot.l.inter.§.fi.ff.de pac.dotal.l. matrimonij.ff. qui & à quibus.l. cum pater. §. pater.ff. de leg.2.l.1.§.ſi cui.ff.vt leg.nom.caueatur.l.fin.ff.de bon.aut.iud.poſſ.l.ſciendum. ff. de verbor.obligat. Barto.l.ab emptione.colum.1.ff.de pact.gloſſ.l.Pomponius.§.ſed & ſi ver.de rato,ff.de procurat.l.ſi cum fundum.ff.de cont.empt.Bart.l.claudius.ff.qui pot. in pig.hab.Doct.com.l. Permiſceri. §.ſpecies.ff.de acq.poſſ.Tiraq.l.ſi vnquam.ver.ſuſcepit. numer.191. C.de reu.don.Barto.Authentic. ſacramenta puberum.C.aduer.vend. Medic.reg.4.

¶ LIBERATIONEM obtinens, accuſatus quacunque de cauſa,& quocunque modo non tenetur cõparere perſonaliter, licet aliàs regulariter accuſatus de crimine læſæ maieſtatis comparare teneatur, & hoc propter geminationem verborum. l. penultim.§.ad crimen.ff.de public.iud.Angel.in conſilio 28.Barbat.conſilio fin.volumin. primo. quos refert Ant.Corſe.in tract.de verb.gemi.nu.81. Medic.reg.3.

¶ LIBERATVS dicitur,qui de proximo liberandus eſt.Barto.l.ſi pecuniam.§.item.ff. de cond.ob cauſam,quia proximè accingendus habetur pro accincto.Bart.l.ſi mater.§.ea.ff.de exc.rei iud. neque curatur illud modicum tempus:& dici ſolet,quod potẽtia proxima actui habetur pro actu.l.penul.ff.de teſtamen.mil.Iaſo.leg.admonendi.1.lect. nu.55.& ſequen.conc.Abb.capit.Eccleſia.de immunit.Eccle. Med.re.5.

¶ LIBRARIVS. De reg.iu.l.93.ſi librarius.

¶ LICERE.L.22.Vlpianus lib.22.ad Sabinum.

Non debet cui quod plus eſt, licet,quod minus eſt, non licere a al.Deeſt eſt.

CVI QVOD PLVS. S.in quantitate,ne obſtet. l.ſolemus,de iud.in fine.vt eam conciliat Oldendorp. Ratio, capitu. 35. plus. inf. leg. 111.in eo quod plus. Iunge l.24. cuius eſt don.l. 166.cùm quis,l.ſi legata, de ma.teſt.ca.cui licet,53. in 6. de don. cauſ. mort.l. tam is,leg.ſi mortis,§.item Marc.de don.l.7.in fin. diſtinctione 95.cap.ecce,de decimis,c.ex. 23.12.quæſtio.1.cap. præcipimur,c.ſi qui Epiſcopi, de adul.l. nec,§.ius occidendi,de in lit.iu.l.videamus, 4. §.Iurare.16.quæſt.2.c.1.de don.l.ſi filiusfamil. in fin.diſtinct.15.cap.ſi illud ſuper.Huc pertinet reg.Ridiculũ,inf.in lib.meo ſingulari ſcript.de inter.& re.l.7 §. fin.Econtrà de ſenten.ex.capitu.cùm illorum, de elec.c.cum cunctis,de ſena.l.quia indignus,Inſti.mãdati,§.is,de ſer.expor.l.cui,C.eo.tit.l.ſi.quæ res pign.ob.poſſ.l.1.§.1.de pœnis, l. moris, de inter.& re.l. fin.de accu.l.ſeruos, de iniur.l.mea, C.de ſenten.& inter.l.nulli,de his qui. vt indign.l.aut debet, §.qui pignus,2.quæſtio.1.capitul.Deus omnipotens. Secus de prob.c.cui,cùm in illis,§.fin.de conſ.diſtinct. 2.cap.comperimus,de admin.tu.l.cum quæritur,de proc.l.in cauſa.Contrà de tranſla.capit.ſi.contrà 33. quæſtio.2.c.latorem,17.quæſtio.4. miror. ca.de tornea.capit.1.de rap.capit.2.de ed.l.3.§.1. C. de patria poteſt.l. fin. Excipe correctiuam materiam. Auth. quas actiones.C.de ſacroſ.eccl. & ibi gloſ. Secundò materiam diſpoſitionis,de ſi. presb. cap.1.e. 2.Abb. in cap.at ſi cle.de adul.Tertiò Mandatum de præbẽdis,in 6.c.ei,§.ſi.Quartò Decretum,de rebus eo.l.ſi pupillarum,§.ſi Prætor. Quintò de leg.1.l. ſi filiusf. 117.§.ſi.Secus de off.Præ.l.illicitas, §. qui vniuerſas, iunct.l.2.§.his filio exhæredato, §.eius.de iniuſt.teſt. l.Caius,C.de præd.l.3.iuncta l.1.C.com.iud.de proc. l.in cauſæ,de admin.tu.l.cùm quæritur,de vſur.l.1.§. licet.C.de Epiſcopis, Auth.epiſtolarum, C. de trãſ. l.tranſigere, C.de an.exc.C. ad Vell.l.3.§.quamuis, C.de agri.& cen.l.quemadmodum,de deci.rap.c.ſuper.de don.c.tua,de torne.c.fœlicis,de off. or.c.paſtoralis.de tem.or.c.literas,diſtin.50.cap.placuit,diſtinct.80.ca.epiſcopi non in.diſt. 88. epiſcopi guber. Vide Brocardica. Riiſvvich.paratit.

¶ LICERE. Vlpian.lib.xxvij.ad Sab. Lex xxij.

Non debet, cui [a] quod plus est. [b] licet, quod minus est non licere.

ANDIT. a deest in P.florent. b deest ibid.

Coniunge legem, si legato.xj.de manumis. testament. cùm ergò filiofamiliàs militi liceat condere testamentum licebit & codicillos.& concordat hæc regula cum regula cui licet.in vj. Viuiennus.

¶ LICERE & facere. Vlpia.libro xxvj.ad Edictum. Lex xlj. al xlij.

Non debet actori licere, quod reo nón permittitur. In re obscura melius est fauere repetitioni, quàm aduentitio lucro.

Hinc est quòd licet reo, dilatio amplius quàm semel facilè non tribuatur, & actori facilius denegetur, vti habetur hæc reg.non debet actori. eodem titul. in 6. Et in effectu actor non debet esse melioris conditionis quàm sit Reus. eò quòd sicut reus, non possit post litem cõtestatam reuocare procuratorem. l. post litem. sup.de procur. pariter nec actori licet. l. quæ omnia.eod.tit. Viuiennus.

¶ LICERE Tempus. Paulus libro lxij. Ad Edictum Lex cxliiij. al.l.cviij.

Non omne quod licet, honestum est. In stipulationib. id tempus spectatur, quod contrahimus.

Coniunge l.si filiusfamiliàs 61.de verbo. oblig. nam licet circumuenire in emptione, sed nõ decet. & vid. inf.l.semper in contractibus. Viuiennus.

¶ LICERE. Bunifac.Reg.lxvij.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alienó licebit. Vid.Muxel.hîc & Ang. Viuiennus.

¶ LICITVM. De reg.iu.l.non debet cui.l. quod alicui.l.187.

Nõ omne quod licitum.in vi.c.57.Quod alicui suo nõ licet nomine, alieno licebit.

Quod non est licitum, necessitas facit licitum. De fer. cap. licet.de off.eius.l.1.§.1. De pet.hær.l. diuus.

Lìciti prætextu illicitum non committi. De ex.cri.l.2.

Licitum coarctari vt illicitum euitetur. De sus.tu.l. tutor.§.1. Riisvvich.

¶ LICITVM illud est, cuius contrarium est illicitum. Bart.in l.vt vim.ff.de iust.& iu. Declaratur ista regula à Io.Bolog.in d.l.vt vim.num.12.

Cui licet quod est plus, licet etiam quod est minus. c. cui licet.de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.in d.§.cui licet, contrariam regulam cum suis limitationibus ponit Damas.reg.135.

Licitũ cui non est suo nomine, nec alieno licet, c.quod alicui, de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.in d.c.quod alicui.

Licitum quod mihi est agere meo nomine, etiam alieno licet.c.potest quis.de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.in d.c.potest.

Licitum quod est in genere, non est licitum in specie. fallit vt per Damas.reg.27. Donat. Fina, lib.5.

¶ LICITVM. Quod est licitum in genere, non est licitum in specie.

PRO.

Ext.de off.ord.c.si sacerdos.
8.q.2.c.quod autem.
13.q.2.c.non æstimemus.
D.de quæst.l.1.§.qui quæstion,
D.de iniuriis.Litem apud.§.cui.

CONTRA.

Ext.de appell.c.inter cætera.
Ext.de rescrip.c.ad hæc.
Ext.de dol.& contu.c.ex literis.
D.si quis caut.l.sed & si.§.quæsitum.

SOLVTIO.

Quod licitum est in genere, & è conuerso, nisi descensus ad specialia occasionem mali inducat, vt patet per exempla posita in prima parte Rubri.& C. quæ res pig.oblig. poss.l.1. Damas.reg.27.

¶ LICITA tantum veniunt in generali dispositione. l.quod seruus.ff.de acq.poss.l.si pat.ff.de his, quæ in fraud.cred.l.si procuratur.ff.de cond.inde. Abb. consilio 63.nume.2.libr.1.cons.l.qui peculij.ff.de peculio.l.3.§.plane.ff.quod vi aut clam. dixi suprà in fal.1. Medic.reg.1.

¶ LIMITATA relatio limitatum relatũ declarat, ita in terminis Paris.consi.102.nume.25. volu.1. sicuti limitata causa limitatum producit effectũ.l. in agris. ff.de acquiren.rerum dom. Dec.consilio 21.num.18. Medic.reg.10.

¶ LITERAE beneficiales subreptitiæ, sunt ipso iure nullæ. Innocent.& communis opinio doctor.in capitu. ad audientiam.lo ij.de rescriptis.vbi vide Felynum.

Amplia tripliciter, & limita dupliciter, vt per eum ibi. B.Dias reg.445.

¶ LITERAE ad lites impetratæ sine speciali mandatu non valent, nisi impetrentur per coniunctam personam.c.nonnulli, §.sunt & alij, de rescrip.

Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 8. per Feli.in d.§. sunt & alij.

Literæ priores in data regulariter præualent, c. capitolium, de res.

Fallit in 3.casibus, vt per Felin. in dicto capitulo capitolium.

Literæ ad lites subreptitiæ non sunt nullæ ipso iure, sed ope exceptionis, c.ad audientiam.de rescrip.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 11.à Fel.in d.c.ad audientiam.

Literę beneficiales subreptitię, sunt ipso iure nullę, no. in d.c.ad audientiam.

Ampliatur in tribus casibus, & limitatur in 2. per Feli. in d.cap.col.13.

Literæ plures ad diuersas ecclesias sub eadem data impetratæ non valent. Fallit in duobus casibus, vt per Fel.in cap. in nostra, de rescript.vbi est communis opinio.

Tres alias conclusiones videas infrà, in libr. v. regularum communium.in ver.literæ. Dun.Fin.lib.1.

¶ LITERÆ ad lites impetratæ sine speciali domini mandato, non valent, nisi impetrentur per coniunctam personam.text.est in capit. nonnulli. §.sunt & alij.de rescript.

Amplia septem modis, & limita octo modis: quarum vltimam limitationem limita sex modis, vt per Felynum ibi. B.Dias reg.442.

¶ LITERAE priores in data, regulariter præualent. tex.in cap.capitulum. secundum communem intellectum, de rescript.text.in cap.si duobus. cum glos. verbo, non apparet.eodem tit.lib.6.text. in capitu. cum cui. de præbend. libro sexto. & ibi gloss. quod tanquam regulare præsupponunt doct. in cap.eam te.de rescriptis.

Amplia vno modo, & limita tripliciter, vt per Fely.in d.ca.capitulum.vbi primam limitationem ampliat vno modo, & limitat dupliciter. B.Dias reg.443.

¶ LITERAE ad lites subreptitiæ, non sunt nullæ ipso iure, sed ope exceptionis: probatur in cap.si autem. & in capit.plerunque. de rescript. & doctor. tenent in capitulo cæterùm.eodem titulo. firmant domini de Ro

ni de Rota in decis.decimatertia.titul.de officio de leg.in nouis.

Amplia vno modo, & limita vndecim modis, vt per Felynum in capit.ad audientiam.lo ij.de rescriptis. B.Dias reg.444.

¶ LITERAE missę soluuntur morte, si mors peruenerit antequam sint acceptæ, nec obligant hęredes, Barto.l.Aretusa.ff.de stat.hom.Baldus l.1.colum.13. C.de confess. Innocen.capitu.cum dilectus.de success.ab intest.Ant.capitu.fin.de cons.Barbat.cap.cũ dilectus.capitu.post cessionem.de proba. Giral.singu.27. Marsil.Rubric. C. de proba. Paul.l.qui Romæ,§.Augerius.ff.de verborum obligatio. Medic. tract.2.par.

¶ LITERAE plures ad diuersas ecclesias, sub eadem data impetratæ non valent. Hostiens.& Ioan.Andræ. Cald. But.Imol.& Abb.in capitu.in nostra.de rescriptis. & est communis opinio secundum Felynum, ibidem contra gloss. Innocentium & Abb. antiquum.

Limita dupliciter vt per Felyn.ibi. B.Dias re.446.

¶ LITERAE Principum geminatæ habent vim motus proprij. Bald.l.nec damnosa.C.de præc.imper.offer.Roma.l.si verò.§.de viro.51.fallen.ff. solu.matrimo. Medic.reg.3.

Literæ relatio clausulæ in literis positæ est ad contenta, & concessa in eis, & non ad extra fieri debet. Augu.Ber.consi.15.nu.4.vol.1.l.hæredes palam.§.sed si.ff.de testa.l.si seruus plurium.l.talis scriptura.ff. de leg.1.l.nummis.ff.de leg.3.Bald.l.1.C.de his, quæ ante apert.tab. Medic.reg.10.

¶ LITERIS ordinarij iudicis credendum est, & illis fides omnino est præstanda, licet testes in eis non sint subscripti, & hoc propter eius auctoritatem. ca.j.& c.quoniam.de probat.dist.lxx.cap.non det.doct. in c.post cessionem.de probat.

Fallit primò, quando literæ non sunt sigillatæ, secundum Ioan.de Imol.in c.post cessionem.de proba.& gloss.not.in l.si procuratorem, in verb.intelligendum.ff.de procurat.& Domini.decis.ccxlviij. incip. Item quod voluerunt.

Fallit, etiam quando consuetudo loci, & stylus curiæ aliter suaderet, quia stylus & consuetudo est obseruanda.Innocent.in capitu.j.de procura.Auge.cons. lij.Alexander cons.cxix.numer.10.volum.vj.immo dicit Alexan.quòd plus operatur cõsuetudo, quàm statutum, quod not.

Fallit etiam quando tractaretur de maximo pręiudicio scribentis, quia nulla sibi fides esset pręstanda propter suspicionem, & ad pręiudiciũ alterius. Ita Deci.in dict.cap.post cessionem.num.27.& 34.max. in iudicialibus.

Fallit etiam quando contra iudicem scribentem, esset suspicio fraudis. Ita Deci.in d.capit.nume.35.de qua suspicione maxima, & fidelis fieri debet indagatio, secundum can.in c.j.de procurat.& Domi.de Rota decis.x. I.Nuuel.reg.80.

¶ LITERIS ordinarij creditur sine testium subscriptione, quando de modico pręiudicio agitur. Calder.consil.103.in titu.de fid. instrum. Dec.c.causam. colum.2.de prob. numer. 6. capitu.post cessionem. colum.8.eod.titu.conc.simil.Bart.l.si quis à liberis. §.si quis ff.de liber. agnos.l.3.§.causæ.ff.de Carb.ed. & in tract.ad reprim.vers.summarię.colum.3.Bald.l. 1.C.vt in poss.leg. Cau.Crau.consil.182.numer.15.Felin.cap.quoniam contra. colum.1. de probat.l.scio. ff.de in integ.rest. Medic.reg.6.

¶ LITERIS ordinarij iudicis non creditur, si in eis testes descripti non sunt.vt in c.j.& in capit.quoniam. de proc.& plenè per cano.in cap.post cessionem.extrà, de prob.in antiq.

Primò fallit, quando consuetudo loci est quod credatur: cum ipsa consuetudo loci attẽdenda sit in hoc vt voluit Innocent.in dict.cap.j.de proc.in ij.oppo. & Ioan.Andr.in dict. capit.post cessionem.& Ioan. Cald. ibid. & ita communiter tenetur per cap.cum dilectus.extrà, de fide instrum.& per id quod habetur in l.j.& ij.C.de summa Trinitate.

Secundò fallit, quãdo tales literę eius sigillo sunt sigillatę, vel contra producentem facerent fidem, per id quod habetur in l.si procuratorem. ff.de procur. & C.de rebus credit.l.ij.& extrà, de sim. capitu.si ad quorundam. & in clem.j. de proc.secundum Ioan. Cald.& Ioan.de Imol.& Nic.in dict.c.post cessioné. de probat.

Tertiò fallit, in literis commissionis iurisdictionis, vt quia per eas delegatur iurisdictio: cum talibus literis credatur sigillatis sigil.ipsius ordinarij, extrà, de offic.deleg.c.cum in iure.ad hoc quod not. domini de Rota, decis.ccxlviij.quę incipit, Item voluerunt. & quod habetur in l.si per calumniam.C.de episcopis & cler.& Gul.de Cu.& Bart.in dict.l.si procuratorem.pro quibus facit quod habetur in c. significauit.extrà, de appell.à contrario sensu. & quod not. Anch.in c.j.de offic.deleg.in 6.

Quartò fallit in literis citatoriis, monitoriis, seu requisitoriis: cum talibus literis cum sigillo ipsius ordinarij credatur, per id, quod habetur lxx. distinct. non det.& extrà, de offic.deleg.prudentiam.in prin. & c.cum causam.xviij.dist. si episcopus. imo & creditur literis sigillatis per capitulum: per ipsa enim recognoscitur canonicus ad electionem.xviij.q.iij. statutum.extrà, de elect.c. cum inter I & P.& etiam secundum Ioan.Cald.& Imol.

Quintò fallit, in leuibus, seu in his quæ sunt modici pręiudicij: cum in his credatur literis ipsius ordinarij suo sigillo sigillatis.& vide de his plenè per can.in d. c.post cessionem.extrà, de probat.

Sextò fallit, in literis testimonialibus attestantibus factum, de præsenti emanantibus super his, quæ fuerunt in iudicio de pertinentibus ad officium ipsius scribentis, seu scribi facientis: & hoc si fecerit ad requisitionem propriam, cum tunc eis credatur: præsertim si Papa in commissione dixerit se fidem relationi habiturum.extrà, de appell.c.intimasti.& de purg.can.capitu.cum dilecti.vers.igitur.secundum Ioan.Cald.& Imol.

Septimò fallit, in his literis testimonialibus emanantibus super his, quæ fiunt in iudicio tẽpore datę. de pertinentibus ad officium scribentis, quando in his literis concurrerent plura sigilla plurium ordinandorum: ordinariorum: cum tunc ipsis literis credatur.extrà, de dolo & contu.c.cum olim.& dict. cap. veritas.secundum ipsos Ioan.Cald.& Imo.dict.cap. post cessionem.extrà, de probat.

Octauò fallit, in ipsis literis testimonialibus attestantibus factum extrà iudicium, præsertim commissum coram se ad officium ipsius scribentis: cum tũc credatur ipsis literis, secundum Hostiens.in d.cap. post cessionem. & Imol.in dict.capit.2. ad quod not. in dict.c.j.in 3.opposit.

Nonò fallit, in factis valde antiquis, in quibus fortè sufficit præsumptiua probatio: cum tunc credatur literis testimonialibus ordinariorum, etiam enuntiati-

uis, si enuntient fines antiquos.vt c.si Papa. de priuilegiis in 6.& c.cum causam.extrà,probationib.vbi etiam in literis Papæ. B.Socin.reg.303.

¶ LITERIS testimonialib.de iure non est adhibenda fides,etiam Episcopi.

Fallit in his quæ sunt leuissimi,aut leuis præiudicij, ita communiter voluerunt Docto.in c.post cessionem, de præb.refert & sequitur Ab.in cons.53. lib.2.

Literarum comparatio,vnà cum litera ad quam fit cõparatio,facit semiplenam probationẽ. fallit vt per Viuium in suis conclu.ver.comparatio.

Literarum data in beneficialibus est inspicienda. fallit vt per Bello.in litera D.in ver.data.

Quinque alias conclusiones videas suprà in primo lib. in litera L.ver.literæ. Don.Fina,lib.5.

¶ LITIGARE tenetur quis per se in iudicio,maximè criminali.l.fin.C.de procur,& in cap. pastoralis, de iudiciis.

Primò fallit,in magistratibus,quia ratione officij possunt per alium litigare.l.non solum.ff.de procur.

Secundo fallit in excommunicato,quia per alium debet litigare.vt in c.intelleximus.de iudic.

Tertiò fallit,in episcopo,qui per alium litigare potest. vt v.q.3.c.quia episcopo.

Quartò fallit in vniuersitate.vt in l.item eorum.& in l. j.ff.quod cuiusque vni.nomine.

Quintò fallit in illustribus personis quæ per alium litigare possunt.d.l.fi.C.de proc.

Sextò fallit in his,qui nõ habent discretionem, vt sunt pupilli,prodigi,& furiosi,& similes.vt not.dicit Anton.de Butt.in c.pastoralis,de iudic.qui ponit 6.suprascr.fallent.

Septimò fallit,quando delinquens esset positus in carceribus:quia propter necessitatem datur procurator,nisi pro alio delicto fieret inquisitio cõtra eum in alio loco:vt dicit Bald.in l.eos.§.super his.in fi.ff. de appel.& vide quod not. Bald.in l.minimè.C.de appellat. B.Socin.reg.302.

¶ LITIGANDI iustam causam, prætendere potest reus.secus est in actore.l. qui in alterius. vbi Doct. ff.de reg.iur. Medic.reg.9.

¶ LIS inter patrem,& filium regulariter esse non potest.vt l.lis.ff.de iudi.& l.actiones.ff.de act.& obli. sine veniæ petitione.l.fi.C.de in ius voc.& sic eodem modo contractus non valet.l.j.§.fin.de contrahend. empt.& §.post mortem. Instit. de inu. stipu.& l.j. C. de inoffic.dona.

Primò fallit,vbicunque vellet filius agere contra patrem extraordinario officio iudicis:quia tunc posset bene agere,venia tamen petita:vt in gloss. valde not.iuncto tex.in l.cogi.§.si pater filio,ff.ad Trebel. & not.in l.3.§.si ea.ff.de bon.poss.

Secundò fallit,in causa alimentorum:nam si pater denegat alimentare filium,vel filius patrem,eo casu inter eos poterit esse lis. text.in l.si quis à liberis. in princ.ff.de lib.agno.& text.in l.fin. §. ipsum autẽ.C. de bonis,quæ liberis.& in l. nec filius.C.de pat.pot.

Tertiò fallit,in castrensi vel quasi castrensi: nam in his bonis poterit esse lis inter patrem & filium, vt est text.iuncta glos.in l.adop.in princi. ff. de in ius voc. & tenet gloss.in dict.l.lis nulla. & est textus in l.cum oporteet.in §.eo.C.de bonis quę lib.

Quartò fallit vbicunque inter patrem,& filium esset facta obligatio, & firmata iuramento:quia tunc inter eos poterit esse obligatio. ita notanter tenet Bald.in l.iij.C.pro donato. Quia iuramentum est de iure naturali, quo iure non consideratur patria potestas.Et idem etiam tenuit Ioan. Andr. in tit. de test. gloss.in verb. Vber.de Bob.in addit. Specu. Et hoc est secundum eum:quia ista donatio non est prohibita per legem,nec reprobata, secundum ea quæ not.in l.cùm lege. de fideiusso.& per Bald.in l. non dubium.ff.de legat. Sed Paul.de Castr.in suo consilio ciij. consuluit contrarium & malè. nec fuit recordatus de eo,quod dixit Bal.in dict.l.iij.C.pro do.nec de regulis quas ponunt doctor.in capit.cum contingat,de iureiurand.vbi dicunt, quòd quando actus est prohibitus, quia est contra bonos mores ciuiles,non vitiatur iuramentum, quod est de iure naturali:vnde ius canonicũ non considerat aliud, nisi an iuramentum possit seruari sine peccato, vel non:istud ponderat text.in dict.capitu.cum contingat.& in capit.licet mulieres.eod.tit.libr.6. & capit. ij.de pac.end.lib.

Quintò fallit,si filius alieno nomine,putà tutorio, vel curatorio nomine conueniat patrem: quia hoc casu potest. text.in l.quæsitum.ff. de in ius voc. & in authentic.vt liceat matri & auiæ.in princ. quod secùs esset,si esset procurator in rem suam:quia non licet filio accipere cessionem actionum contra patrem,vt est casus secũdum vnam lect.in l actiones.ff. de actio & obliga.& ita tenet Ang. in d. l.lis nulla. qui dicit illum text. esse ad hoc perpetuò notandũ.

Sextò fallit quia ista regula procedit de iure ciuili, secùs autem de iure canonico:quia de omni causa inter patrem, & matrem & filium potest esse iudicium.ita not.Ioan.Andr.in c.in anima. in gloss. pen. de iud.libro 6.& idem tenet Angel.in dict.l.lis nulla.qui dicit hoc esse vtile in terris ecclesiæ. & ego allego de hoc gloss.de iure cano. valde not. vna est xxiij.quęstio.4.c.si ecclesia.alia ij.quęstio.vij.quaré. tertia est in c.fin.in gloss.pen.de iud.lib.vj.quas communiter sequuntur,& pro hoc allego bonum text. in capit.non est nobis.de spons. qui text.vult quòd in causa matrimoniali inter patrem & filium possit esse iudicium.

Septimò fallit,quando pater filium maledixit,& cõtra pietatem tractat: quia tunc filius potest cogere patrem vt ipsum emancipet. vt not.in l.quidam, cùm filium.de verbor.oblig.

Octauò fallit, quando pater dissiparet fideicommissum:quia tunc obligatur filio existenti in potestate restituere ante conditionis euentum: & sic filius poterit petere vt remoueatur ab administratione. vt est casus not.in l. Imperator. ff.ad Trebel. & ibi per doctor.per Bart.solum in l.fin. in fi. de sentent. pas.& per eundem in l.3.§.quod si mihi partis.& in l. fin.in princ.ff.sol.matri.alios casus vide per gloss. & doct.in d.l.lis nulla.de iud.& per tex.in l.ius certum. ff.eodem. B.Socin.reg.301.

¶ LIS inter patrem & filium esse non potest,l.lis,ff.de iud.l.actiones.ff.de actio.l.fi.C.de in ius vocando.

Fallit in 8.casib.vt per Soc.reg.244.Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 8.vt ego notaui in §.hi, inst. de oblig quæ ex delicto,num.4.

Litigare quis tenetur per se,maximè in iudicio criminali,l.fin.C.de procu.c.pastoralis,de iud.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.reg.245.

Lis propriè dicitur quando esset facta cõtestatio. Bar. Fulg.Paul.de Castro in l.causas,C.de transact.

Fallit in 4.casib.secundum Socy.reg.37.in add.

Lite contestata nihil innouari potest. fallit vt per Damas.reg.110.

Litis pendentia inducitur per solam citationem.hanc esse com

esse communẽ opinionem attestatur Dec. in l. moræ, ff. de iurisd. num. 46.
Fallit in 2. casib. secundum Baptist. à Villa. concl. 131. in litera L. Dona. Fina, lib. 3.
¶ Lis propriè dicitur quando est facta contestatio. ita Barto. Ful. & Paul. de Cast. in l. causas. C. de transact. intellige, quando verbum lis, infertur ad actus iudiciales, seu refertur in materia iudiciali: vt probatur in cap. sæpe. in fi. de appel. & ibi Abb.
Primò fallit quo ad inducendum vitium litigiosi: quia inducitur sola citatione. gloss. in verb. exordium. in c. super quæstionum. de officio deleg. & Bart. in l. j. ff. de litig.
Secundò fallit, etiam quò ad perpetuandam iurisdictionem, vt probatur in capitu. gratum. de officio delegati.
Tertiò, fallit, quò ad inducendam litis pendentiã, quæ inducitur sola citatione: vt in lite pendente.
Quartò fallit, vbicunque tractatur de liberatione: quo casu lis etiam dicatur ante litem contestatam. B. Socin. reg. 295.
¶ Litis cõtestatio in iudiciis possessoriis, videlicet retinendæ, adipiscendæ, & recuperandæ possessionis requiritur: tenet gloss. & Barto. in l. j. C. si de moment. possess. gloss. & ibi Ioan. Andræ. Bald. Abb. & alij in c. consultationibus, de offic. delegat. & ita dicit communiter teneri Salyeet. in l. fi. C. si per vim vel alio modo. & eam dicit communem sententiam Alexand. in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquirenda possessione, qui multa allegat in materia.
Limita dupliciter, vt per Claudium Marmerium in repet. §. nihil commune. l. naturaliter. ff. de acquiren. possess. quem vide singulariter loquentem circa ipsam principalem regulam, quas limitationes ante eum scripsit Ludo. Bolognin. in dict. §. nihil commune, & habuerunt eas ab Alexand. ibi.
Primò in possessorio recuperandæ, in quo delegata est iurisdictio iudici ad certum tempus limitatũ, quia tunc potest procedi contra reum etiam lite non cõtestata, etiam ad diffinitiuam sententiam. Ita limitat Ioan. Andræ. in cap. consultationibus. de offic. deleg. vt refert Bologninus, & Claudius, vbi suprà, post Alexandrum.
Secundò, quando periculum est in mora, quia tunc nõ requiritur litis contestatio. Ita Bald. in l. incerti. C. de interd. Sed hanc limitationem dicit non esse veram Alexander in dict. §. secundum Bologni. vbi suprà: & vide nouissimè Ripam in dict. §. nihil commune. vbi istam regulam ampliat duobus modis, & limitat aliis nouem. B. Dias reg. 447.
¶ Litis contestatio. L. 87. Paulus libro 7. Quæstionum. al. l. 86.
Non solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quàm si non, sed plerumque melior.
Addit. a deest essent in Flo.
De litis contestatione l. 125. pœnalia 139. omnes act. 182. de noua. l. 29. Solet. Conciliatio. l. si quis stipulatus 112. de verborum obligation. Innge l. 3. de pec. §. idem, l. sic, C. de act. l. omnes act. de proc. l. pluribus, C. eod. tit. l. neque, l. cùm quis, de iud. l. qui prior, l. vbi, C. de præscript. triginta annorum, l. sina. de compen. l. in rem, de vsur. l. videamus. §. si actionem, l. 38. de min. l. Aemilianus 38. de dãno, l. 13. §. si quis opus. Deterior. Hinc de compen. l. 8. Contestati. Concil. l. liberum, C. de fideiuss. l. si per imprudẽtiam, §. fina. de euict. Melior. C. de iud. l. 1. de noua. l. aliam, de leg. 1. l. si pluribus, de verborum obligation. l. si Titius, l. si insulam, de vsur. l. lite, Instit. de oblig. in princ. iuncta l. quod fauore, C. de legibus. Vide Harmonopolum. Ruswvich. paratit.
¶ Litis contestatio. De reg. iu. l. 182. omnes actiones. l. 125. pœnalia. l. 187. non solet deteri or. l. 88
Iniustè litem mouens tenetur ad expensas. C. de iud. l. properandum. §. fin. §. si verò. C. de ep. l. omnes. §. præterea.
Verecunda cogitatio eius qui lites execratur non est vituperanda. in Vlp. De al. iud. l. item si res. §. potest.
Non differendarum litium causa, sed tollendarum ad iudicem itur. de recep. arb. l. quamuis.
Contumacia litis damno coercetur. De re iud. l. contumacia.
Renuntians liti non videtur fateri. Sing. l. si te. C. de inge. man. & ibi Bald. Ias. in l. postquam liti. C. de pact. Ruswvich.
¶ Litis contestatio requiritur in iudiciis possessoriis: hanc esse communem opinionem attestatur Iaso. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. pos. numer. 165.
Fallit in 2. casib. vt per Claud. Mari. in d. §. nihil commune, nu. 58. Fallit in 3. casib. vt per Soc. iu. nu. 371. in d. §.
Fallit in 2. casibus, vt per Baptist. à Villa. conclusio. 124. in litera L.
Per litis contestationem non fit deterior conditio cõtestantis, l. non solet, ff. de reg. iur. vbi Dec. limitat.
Lite non contestata, iudex non potest ad sententiam procedere, no. in l. fi. §. illud, C. de temp. appel. Doc. in c. quoniam frequenter, vt lite non contestata.
Fallit in 8. casib. vt per Soc. reg. 239.
Lite non contestata in causa appellationis ad sententiam diffinitiuam perueniri non potest, l. fi. §. illud, ff. de temp. appel.
Fallit in 2. casibus, vt per Soc. reg. 240.
Litem contestandi animus in dubio, tam ex parte rei, quàm actoris præsumitur, c. 1. & ibi doct. extrà de litis contest.
Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 241.
Lite non contestata testes regulariter recipiendi non sunt, c. quoniã frequenter, & ibi per doct. extra vt lite non contest.
Fallit in 13. casib. vt per Soc. reg. 242.
Lite in contestata contra absentem regulariter procedi nõ potest, vt per Innocen. in c. veritatis, extra de dolo, & contu.
Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 243. videas in ista materia Lancil. in tract. de off. præto. in tit. de litis cõtest.
Litis contestatio non requiritur in criminalibus. fallit vt per M. an Blan. in praxi cri. fol. 8. num. 4.
Tres sunt exceptiones peremptoriæ quæ litis cõtestationem impediunt, videlicet rei iudicatæ, transactionis, & litis finitæ. Ampliatur & limitatur vt per Frã. Turz. concl. 15.
Pactum de non petendo litis contestationem non impedit.
Fallit vt per Fran. Turz. conclu. 15. num. 4.
Litis contestatio in iudicio possessorio necessaria est, 2. doct. in d. §. nihil commune.
Fallit in 9. casib. vt per Rip. in d. §. num. 182.
Post litem contestatam an dominus qui dedit procuratorẽ possit ipsa interuenire in iudicio, distinguen do declarat Bart. in l. mutari, numer. 5. ff. de procur. Donat. Fina, lib. 3.
¶ Litis contestatio. Tempus ante litis contestationem spectandum.
C. quod met. caus. l. 1.

ff.de condit.ob turpem causam.l.vlt.
ff.qood met.caus.l.si ipsa.
C.de furt.l.subtracto.
ff.ad l.Aqoil.l.2.
ff.de cond.indeb.l.in summa.§.sed & agere.
ff.de cond.furt.l.in re.§.1.
ff.de condic.tritic.l.in hæc.in fin.
ff.de constit.pec.l.1.§.vlt.
ff.mand.l.hominem.
ff.de action.empt.l.3.§.4.
ff.rerum amot.l.pen.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.rectissimi.& l.pen.

Tempus litis contestatæ spectandum.
ff.de neg gest.l.lite contest.
ff.commod.l.2.§.in hac.
ff.quod met.caus.l.quantum.
ff.de minorib.l.si minor.
ff.si quis caut.l.qui autem.§.illud.
ff.si cert.pet.l.vinum.
ff.de don.inter vir.& vx.l.quod auté.in princ.
ff.de condic.tritic.l.vlt.
ff.mandat.l.hominem.
ff.depos.l.1.§.inde scribit Nera.si res.
ff de solut.l.in pupillo.
ff.de act.empt.l.si sterilis.§.cum per.
ff.de leg.3.l.quæsitum §.vlt. Azo,rub.2.

Tempus ante litem contestatam spectandum.
Tempus litis contestatæ spectandum.

Istæ duæ Rubricellæ,tempus contract. spectandum, & insequenti proximo expositæ sunt:nam vbi ante litis cõtestationem fuit quis in mora,à tempore moræ fit æstimatio interesse:alioquin à tẽpore litis contestatę.Item spectatur tempus litis:& tunc censetur quis malæfidei,quoad quædam:vt aliàs notaui plenè,in l.& ex diuerso.in prin.ff.de rei vend.

Adiectio.

Vnde notandum est,quòd bonæ fidei possessor post litem contestatam,vt in vsucapione triennij complẽda in fructibus percipiẽdis,vt faciat suos,vt non teneatur de fatalitare.vt ff.pro empto.l.2.in fi.& de vsufr.quid fit.§.vlt.& de pet.hæred.illud in quibusdã maleficiis,vt quia tenetur de fructibus restituendis, licet suns fecerit,item quia rem vsucaptam restitue re debet.vt ff.de rei vẽd.qui petitorio.& l.sumptos. & C.de rei vend.l.certum.in qnibusdam nullo modo possessor,vt in præscript.long.temp.& longiss. vt qoæ interpellantur.vt C.de præscript.10.vel 20.ann. l.1.§.quid sit prior.& l.nec.& C.de præscript.30.ano. l.vlt. Causa. Azo,rub.2.

¶ Litis pendentiæ mentio fieri debet in rescripto ad lites.gloss.in capitu.prudentiam.§.sexto.verbn, ob causam.de officio delegati.quam ibi valde notat Abb.gloss.in cap.vt debitus.verb.dicat.de appellationibus.

Amplia quadruplicitet,& limita,vt per Felyn. in capi. super literis,de rescript.

Lite pendent.vide suprà,iuasuperueniẽs. Dias re.448,

¶ Lite non contestata contra absentem regulariter procedi non potest:vt per Innocen.in c.veritatis.extrà,de dolo,& contu.

Primò fallit,quando ipse actor agere nõ posset de pręsenti:vt quia debitum sit conditionale in diem, vel pendeat ex alterius arbitrio:cum tunc recipi possit lite contest.ff.ad l. Aquil.& extrà,de verb.signif. & Rea,quæ.vt plenè videtur in dictis iuribus.

Secundò fallit,quando ipsa pars esset præsens & impediret litem contestari,per id quod habetur extrà de iudic.c.pen.& fin.

Tertiò fallit,quando dignitas excitaretur,extrà,ne sede vacant.c.vltim.circa quod vide quod ibi not.

Quartò fallit,quando exigitur parte præsente,quòd vnum malitiosum tyrannum conuenire actor non audeat nec recipi testimonium eadem denun. cum tunc iudex subueniat eidem actori iustè timenti. argum.extrà,de app.c.si iustus.& considerata negotij qualitate,&aliis circũstantiis,recipiet testes quo ad poterit, & diligenter sustinebit interesse rei in ipsorum examinatione, reseruando sibi exceptionem in personas in dict. causa,secundum Hostiens. & Ioan.Andr.in dict.capitu.quoniam.vt lit.non contest.& not.ad hoc etiam in cap. fin.extrà, de hæret. in vj.secundum Nicol.non ob.text. in præalleg.capitu.quoniam.faciens mentionem, de reo,quando est contumax vel absens,cum habeat respectum ad id quod communiter accidit, secundum Nicol.in præallegat.capitu.quoniam frequenter.vt lite non contesta. B.Socin.reg 300.

¶ Lite non contestata in causa appellationis,ad sententiam definitiuam perueniri potest:vt est casus in §.illud.ff. de tempo.appel.

Primò fallit,coram iudice à quo, secus coram iudice ad quem: vt dicit Baldus in capitu.per tuas.de appellationibus.

Secundò fallit, quando partes essent pręsentes tempore litis contestat. quia debent litem contestari, aliàs non audiuntur.ita dicit Baldus in authentica qui semel.C.quomodo & quando iudex. qui dicit quòd si comparet in medio tempore probationis, non debet audiri ne lis contestetur, vt patet. B.Socin.reg.297.

¶ Lite non contestata, ad sententiam diffinitiuam perueniri non potest:vt not.in l.fi.§.illud.C.de tempo.appell.& Bald.in authentic.at qui semel.C.quomodo & quando iu & ibi per Bald.& doct.in c.qooniam frequentet.vt lit.non contesta.

Primò fallit in causa appellationis:vt in d.§.illud.

Secundò fallit in causa nullitatis annexa appellationi. Bald.in l.ambę C.quomodo & quando iudex.

Tertiò fallit,quando actor se absentat:vt per Barto. in dict.authen.qui semel.& ibi etiam Bald.

Quartò fallit,quando intentaretur officium iudicis,vt pars se absentet,vt dicit Bald.notab.in dicta auth. qui semel.vide Baldum & Bartolum,in l.ab eo.& in dict.§.illud.qui examinat istam materiam.

Quintò fallit in causa criminali,io qua potest ferri sententia etiam lite non contest.vt est gloss.singul. in l. absentem.ff.de pœ. Sed contrarium tenuit Azo in summa.C.de requi.reis.& istud est verius.

Sextò fallit, quando iudicium non dirigitur contra certam personam , nec ab ea petitur aliquid dari vel fieri, concluditur tamen iudicium: nam tunc poterit procedi ad sententiam lite non contestata. vt l.aut si omnes.C.si iu.adhi.& ita procedere poterunt iura Legistarum secundum Anton.& Imol.in c.3.vt lite non contestata

Septimò fallit,quando agitur de libertate obtinenda: vt habetur in l.prima.C.de assert.tol.& l.j.§.si verò subuentum.ff.de fideiussoribus.pro quo facit qood notat in simili,in c.cum olim.extrà,de iudiciis.

Octauò fallit,in causa beneficiali,vt est expressum, io capitu.primo.C.de eo qui mittitur in posses.in vj. B.Socin.reg.296.

¶ Lite pendente nihil innouandum est.gloss.in rub. extrà,vt lite pend.nihil inno.iunct.rubr.c.vnic.iuncta gloss.

cta gloss.& eodem tit.in clemen. capitu.j.& ij eod. titu.in 6. Panor.in rub.extr.eod.in vol. Gregor. qui regulam negatiuam esse ait,text.in c.j.ext.eo.in eo. vol.tex.in l.cùm aliquis.C.de iur.deliberan.vbi Bal. in ij.notab.dicit singulariter quòd lite pendente nihil innouandum. Specul.titul.vt lite pendente.nihil.Ioan. Andræ.ad cap.eum qui,de præbend.in 6.in vlti.gloss.

Quando autem lis pendere dicatur,quótve modis,videamus ante, quàm ad limitationes veniamus. Primò quidem lis pendet libelli oblatione. l. prima.C.vt lite pendente. Secundò per appellationem,toto titu.ff.nihil innoua.appella. Tertiò per consultationem,& cõsultationem factam superiori per iudicem.l.ex illo tempore.C.de appell.Quartò per recusationem iudicis.cap.secundò requiris.§.tertiò postulas.& c.cum speciali.de appel.in antiquis.& l.apertissimi.de iudic. Sed cùm non entis nullæ sint qualitates,l.quod non est, non consideratur.l.iiij.§.condemnatum.ff.de re indicat. Quod igitur non est, pendere non potest. Atqui lis non potest dici antè, quàm inchoetur, vt colligitur ex dict.l.apertissimi.inchoatur autem per litis contestationem,atqui ante litis contestationem proponendæ sunt recusationes. dict. l. apertissimi. ergo per recusationem lis non pendet, cùm nulla sit. argument.clement.ij.vt lite pendente. Nam ad litis pendentiam Cardinalis requirit litis contestationem.Quintò lis pendet per in integrum restitutionem postulatam.l.vnic.C.in integr. restitu.postul. quid no. fiat. vbi regula nostra apertissimè probatur.Sextò per libelli porrectionẽ Principi factam. l. prima,& ij.C.quando libel.principi datus litis fa.cõtest.Septimò lis pendet per impetrationem iudicis. capit.suggestum.de appellat.in antiquis.Octauò lis pendere dicitur per commissionem.Cardinalis clement.secunda.vt lite pendent.Nonò inducitur litis pendentia per citationem solam.cap.gratum.de officio delegat.maximè quando citatio veniat ad notitiam citati.& hoc tradit Francisc.Ripa in l.edita.numer.38.C.de edend.per clem.j.vt lite pendente. Socin.consil.xiij.libro primo.incip.ante,quàm.Et hi nouem modi sint pro totidem ampliationibus ad nostram regulam.

Amplia, vt etiam pendentia litis super nullitate impediat executionem. Paul. Castrens.in l. quarta.§. condemnatum.ff.de re iud.per clement.vt calumniis.de sent. & re iudic. quod admittit Francis. Ripa dicto §.condemnatum. numer. vigesimooctauo,tribus concurrentibus,primò,quòd iudex nullitatis præueniat iudicem executionis,secundò, quòd sit opposita nullitatis exceptio, tertiò, quòd iudex executionis fuerit inhibitus per iudicem nullitatis. tunc enim(ait)propter præuentionem & inhibitionem,pendentia litis super nullitate impediat executionẽ.argu.c.non solùm.de appellatio.in vj.& vide ex actissimè eundẽ Ripam in dicto §. condemnatũ.

Limita primò, vt non procedat in caussa matrimonij, sin qua,etiam lite pendente,potest contrahi matrimonium cum altero:idque Specul.prodidit titu.de sponsalib.§.ij.versicul.53

Sublimita, nisi probatum fuerit matrimonium, quo casu non poterit per capitu.quos Deus coniunxit, homo non separet.xxxiij.q.2.

Fallit,quãdo timeretur,quòd possessor fructus rei possessæ dilapidaret: quia tunc,lite pendente, fit sequestratio.Bald.in l.finali.versic.tertiò præmitte.nemo tamẽ dilapidare præsumitur,nisi probetur.l.Imperator.ff.ad Senatusconsultum Trebellianũ.lege Imperatores.§.fina.ff.de appellationibus.

Limito,quòd pendente lite de contractu coram iudice seculari potest recurri ad Episcopum super obseruatione iuramenti appositi super contractu, vt notat.in l.secunda.C.de reb.& iureiurand.

Quartò,regula non habet locum in tertio innouante, Bald.in l.si quis filio.§.hi autem.ff.de iniusto rupto testam. text.in l. creditor. in principio. vbi gloss. & Bald.ff.mandati.citat Iacob. de Aren. l. hæres à debitore.ff.de fideiuss.

Fallit,in casu capitu.2.in fin.vt lite pendente,In sexto. vbi pendente lite super dignitatibus, personatibus vel aliis ecclesiasticis beneficiis,poterit is,cuius interest,petere se admitti ad defensionem litis. Dias regu.494.

¶ Litem contestandi animus in dubio tam ex parte rei,quàm actoris præsumitur,vt in capit j.& ibi per doct.extrà,de lit.contest.

Primò fallit,quando in loco esset consuetudo talis,vt animus litis contestatæ exprimatur: cum tunc nisi exprimatur non præsumitur talis animus, nec inducitur lit.contest.vt voluit dom.Nicol.in dict.capitu. primo. de lit. contesta.l.semper. ff. de regulis iuris. & l.liberorum.§.quod tamen Cassius.ff. de legatis tertio.

Secundò fallit,quando illud apparet, videlicet,de non lit. contesta. quia actor proponendo factum, & reus respondendo protestatus fuit, quòd hoc facit non tamen animo litis contest.cum talis protestatio ipsam lit.contest.impediet:vt voluit gloss.in dicto capit.primo.& in l.vnica.C.de lit.contest. Innocent.in capitu.cum M.de constit.& Domin.in cap. j de lit.contest. B.Soc.reg.298.

¶ Litem esse motam non sufficit scire,ad hoc vt sciẽti præiudicet,nisi sciat in illa ius sibi competere. Innocent.capit.suborta.de sentent.& re iud. ignorans enim nõ videtur cõsentire.l.mater ff.de inoffi. test. e placuit.38.dist. Medic.reg 8.

¶ Litigiosi.Qui litigium habent,ad Ecclesiam se transferre non debent:nec sunt recipiendi tales. ff.de iur.fisci.l.res.§.lites. Azo,ru.104.

¶ Locare quilibet potest regulariter, eodem titulo loc.ff.& C.argum.cap.cum apud, de sponsa.& l.j. ff.de testamentis.

Fallit,quãdo locaret Iudæis volẽtibus ibi vsuras exercere. Felyn.in c.quia,de Iudæ.

Fallit, quando quis locaret Christianis exercentibus vsuras,vt probat textus in capitulo primo, de vsur. in sexto.

Fallit, quando quis locaret meretricibus, quorum domibus sunt personæ honestæ,vt est gloss. in capitulo primo, de vsuris in sexto. cum similibus adductis per me in tracta.meo eleemosyn. in verbo, peccator.

Fallit,quando vellet locare fabris lignariis & aliis personis exercentibus artem manualem molestam doctoribus. scribent. in l. prima. ff. soluto matrimonio.

Fallit,quando vellet locare pestiferis,dict.§.ex hoc.

Fallit,quando tali locatione fieret damnum ecclesiæ. c.pridem.ibi q.j. S.Ianu.reg.167.

¶ Locare rem suã quilibet potest cui voluerit,nec primus conductor potest impedire secundum, iuxta text.in l.ne cui.C.locat.& ibi Bald.Angel.Saly.Bart. & Alber.

Fallit j.in rebus & bonis fiscalibus, in quibus primus conductor omnibus aliis anteponitur conductoribus, si tantum dare voluerit quantum alij posteriores conductores dare obtulerint, secundum text.in l.congruit æquitati.C.de præd.fiscal.l.x.& de loca. præd.ciuil.l.xj.& c.ex rescripto.de locat.& cōduct. & ibi Innocent.& Host.

Fallit ij.in domibus locandis magistris & scholaribus qui cæteris paribus, omnibus aliis scholaribus anteponuntur. prout per doct.in d.c.ex rescripto. extra locat.& conduct.

Fallit etiam nisi via & medio pacti cautū foret, quod non liceat domino alij locare quandiu ipse conductor rem conductam habere vellet & tantum dare, quantum alius dare se offert, vulg.l.ne cui.ibi, nisi forte pacta.& ibi glo.C.locat.& Bald.& Saly.& Bal. in l.contractus.ff.de reg.iur.

Fallit etiam, quando in loco & regione cautum reperiretur ex vi cōsuetudinis, quod dominus teneatur confirmare rem locatam primo inquilino & conductori, & nota quòd aliud est relocare, & aliud in contractu antiquo persistere.l.certæ.ff.de precario, pro eo pretio & pensione, quod à nono reperit, dimittere, iuxta dict.l. congruit æquitati.cum aliis similibus, quod not.quia quod potest per pactum stipulari, potest etiam per consuetudinem introduci.l.non impossibile.ff.de pact.Ant.de Bu.in d.c. ex rescript. de locat.& conduct.

Fallit etiam quādo vsus domus locandæ est exceptus, quia eo casu nō licet domino alteri locare. per tex. in §.j.institu.de vsu.& habit.& l. si quis binas ædes. ff.de vsuf.& ibi Ange.& Afflict.de cisio.ccccj.& Flor. in d.l.qui binas ædes.ex quo est electa industria personæ, & ideo non potest alteri locare.vulg.l.inter artifices.ff.de solut.

Fallit itidem quando vult locare domum alteri æquè idoneo, quia eo casu potest.l. apud Iulianum.§.si quis alicui.ff.de legat.j.& ibi Bald.latè Felin.in cap. causam.v.declaratione, extrà de rescript.& idem in consilio 3.ideo Bald.legebat Papiæ, & in lectionibus filium suum sustinebat, prout Roma.singu. dclxx.ille.numer.2. I.Nouel.reg.85.

¶ Locari res prohibita, & conduci prohiberi dicetur.glo.leg.cætera.§.hoc senatus.ff.de leg.1.Doct. l.tertia.C.quæ res vendi non possint, per hanc regu. de qua l.1.C.de cupress.lib.11.Alexand.l.generaliter. §.cum autem.numer.4.C.de inst.& sub.Alex. consi. 131.numer.2.vol.5.Ruin.cons.33.nume. 11.vol.1.consi. 174.numer.9.vol.1.Socin.consi.56.num.tertio.vol.1. Natta cons.201.numer.4.vol.1.Cephal.cons.109.nu. 7.Augu.Ber.consi.240.nume.17.vol.1.c.ad nostram. numer. 5.de empt.& vend.Paris.cons.82.num.33.vol. tertio. Medic.reg.9.

¶ Locare domum potest compelli dominus scholari.ita tenet Gulielmus de Cugno, in l. decernimus. C. de episcopis & cler. Bald. in l. prima. ff. soluto matrimonio.in fine.& ibi Alexand.& Iason numero 48.& ibi etiam Ripa.numero 142.Guliel. Pontanus nume.99.Petrus Rebuffus in tract.de priuilegiis scholarium:in priuilegio vij.num.1. Panorm.in cap.j.numer.6.de empt.& vend.Alexan.in addit. ad Bart.in l.j.C.de dignit.lib.xij.

Amplia primò procedere, quòd licet dominus possit expellere conductorem si indigeat domo locata pro se:l.ædem.C.locati.in capitu.propter sterilitatem.in §.fi.de locato. tamen scholaris non poterit expelli de domo conducta à domino, etiam si dominus velit eam habere pro vsu suo.ita concludit Bald.& Ludouicus Bologn.in authenti.habita.C. ne filius pro patre. quos sequitur Ripa in l.j.numero 142. ff.solu.matrim.Petrus Rebuffus in tractatu de priuilegiis schola.priuilegio viij.

Amplia secundò, quòd rector studij potest taxare pretium pro dictis domibus.ita Panor. in ca.j.de locato.quem sequitur Ripa in d.l.j.nume.142. Petrus Rebuffus in tractatu de priuilegiis scholarium, in vij. priuilegio.numer.9.nisi essent aliqui officiales per Vniuersitatem deputati ad hoc, vt patet in constitutione xxv.de domibus conducendis.

Amplia tertiò, vt valeat statutum quòd finita locatione domus conductæ à scholari, non possit dominus alteri, qui non sit scholaris locare, ita concludunt Ioan.Andr.& doct.in cap.j.de loca.& idem est de iure communi. Nam si scholares velint pro locatione domus vel cubiculi præstare quantum dominus inuenit ab alio, veniunt præferendi:vt in l.fi.C.de locatione prædio.ciui.lib.xj.& ibi gloss.in l.ne cui.in verbo, locandi.C.locati.& ibi expressè Albericus & Salic.Iaco.Rebuffus in l.congruit.C.de locatione prædiorum ciuil.libr. xj.Bald. in Margarita in verbo, Scholaris.quæstio.ij.Ioan.de Platea in l.si tempora. C.de fide instrument.& iure hastæ fiscalis.lib.x.Alexand.in l.j.numer. 56.ff.soluto matrim. & ibi Ripa nume. 142.Petrus Rebuffus in tract.de priuil. schol. in ix.priuilegio.nume.1.

Quartò amplia, habere locum in Doctoribus: nam Doctores bene possunt compellere dominos ad domos sibi locandas: nam cùm suprà dictum est permissum esse scholaribus, à fortiori debet esse permissum doctoribus, ita tenet Alexand.in additionibus ad Bartol.in l.prima.C.de dignitatibus.libro decimo.Bald.& Aug.in l.j.ff.soluto matrim.Petrus Lesnauderius in tract.de Doctoribus, in ij. parte, in §.xxvij.

Quintò amplia non solùm habere locum in vna domo, verùm etiam in vno cubiculo & camera, dum quis haberet plures cameras vacuas, vt teneatur vnam vel duas locare: cùm sit bonum argumentum de toto ad partem:vt in l.quæ de tota.ff.de rei vend. in c.pastoralis.in §.j.de officio deleg. & ita expresè vidisse seruari firmat Iacobus Rebuffus in tract.de priuilegiis schola.in vij.priuil.num.8.

Amplia sextò, non solum procedere in domo, sed etiam in equo:nam si scholasticus vellet recedere de studio, potest compellere habentem equum, si illum consueuerat locare, ad sibi locandum. ita tenet Iacobus Rebuffus in l.cursum. C. de cursu publico.libro xij.argumento illius legis: nam hospes postquàm signa hospicij erexit, cogitur hospites recipere:l.vnica.in §.j.& ibi Bartol.ff. furti aduersus nau.ita tenet Petrus Rebuffus in dicto tractatu, de priuilegiis schola.in vij.priuilegio. numero 3. facit quod tradit Decius in regula, innitus, ff.de regu.iuris, libro sexto.

Limita primò, quando scholaris esset ignotus: nam tunc non tenebitur dominus domum, vel equum locare, non datis sibi fideiussoribus: quia priuilegium debet intelligi sine præiudicio alicuius: vt in l.impuberi.ff. de administ. tut. & in l.ij.in §.meritò. ff.ne quid in loco publico. in l.neque auus. C. de emancipationibus liberorum.ita tenet Iacobus Rebuffus in dicto priuilegio vij.num.6.

Limita secundò, non habere locum in scholari, qui non studet nec intrat scholas: ita tenet Raphael Cuman.

Cuman.in l.j.ff.soluto matrimo. per teat.in l.qui duas.in §.penultimo.ff.de excus. tutor. facit etiam gloss.in c.porrectum,de regula.& in capi.ij. de statu monach.gloss.in verbo, commorantibus. in procœ. vj.& ibi doct. Pro qua opinione facit:nam scholaris quamuis sit scriptus in matricula, si non studet nec intrat scholas non gaudet priuilegiis scholarium.ita tenet Barto.in l.qui sub prætextu.C.de collegiatis & chartopratis numularius.libro xj.per textũ ibi,idem Barto.in l.qui sub prætextu. per illum text.C.de sacrosanct.eccles.& in l.semper.in §.fin.ff. de iure immun.Bald.in Authen.habita.C. ne filius pro patre.& in procœm.Digestorum.Abb.in capitu.j.in fin.de iudic.Alexand.& Iason in l.scriniarios.C. de testamen.milit. Alber.in l.necnon.ff. ea quibus causis maior.Feli.in dicto procœmio Gregoriano, numer.43.pro qua opinione est text.in cap. cauere. xxij.quæst.v.vbi probatur quòd ille qui dicit se esse Christianum,& non facit opera Christi, mentitur. hanc opinionem tenet Petrus Rebuffus in d. tract. de priui.schola.in iij.priuilegio,num.11.

Contra quam opinionem tenet idem Barto.in l.j.C.de tyronibus.libr.xj.numer.1,vbi concludit,quòd scholaris quamuis vagus gaudet priuilegio scholarium, facit gloss. in dicto procœmio vj.in verbo, commorantibus,vbi tenet quòd scholaris existens in studio quamuis parum studeat,nihilominus gaudet priuilegiis scholarium. idem tenet ibi Geminianus vbi dicit quòd ita fuit aliàs iudicatum. Paulus de Leazar.& ibi Canonistæ,præcipuè Card. in numer.3. in principio.quam opinionem sequitur Iason in dicta l.j.numer.59.ff.soluto matrimonio.vbi dicit quòd si scholaris honestè viuit,licet nõ studeat,gaudet priuilegio scholarium. quam opinionem Iaso.reprehendit,ibi Franciscus de Ripa numer.138.sed ipsemet Ripa in capit.primo.numer.94.de iudiciis.concordat has opiniones:scilicet,quòd si non est omnino vagus,& aliqualiter studet,licet parum,dummodò honestè viuat,vt suprà dicunt Car.& Iason, gaudet priuilegio scholarium. P.Duen.reg.213.

¶ Locatio. Inuecta,& illata sunt tacitè hypothecata pro pensione,l.item quare,ff.de pact.l.certi iuris,C.locat.

Fallit in 3.casibus,quos not. Iason in l.item quare,ff.de pact.nume.1.Fallit in 7.casibus,quos nu. Soc.re.192.

Dominus potest compelli ad locãdum domum scholari. Bald.in l.1.ff.solu.matr.vbi Alex.& Ias. num. 48.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 2. per Pet. Duen. regu.213.

Locator potest expellere conductorem, si re conducta opus habet,l.ædem,C.locati.

Fallit in 4.casib.quos not.Port.in lib.1.suarum conclu. reg.33.fallit in re data in emphyteosim,nam eam nõ potest dominus propter necessitatem ad se aduocare. Marsil.sing.94.fallit in 4.casib,vt per Ant. Gabri. in lib.3.de locat.conclus.3.

Locatio an dicatur solita ex vna tantum locatione. videas Por.lib.2.reg.10.

Locatio ad vitam an naturam perpetuæ locationis habeat,videas Por.d.lib.4.reg.21.

In locatione fit remissio pensionis quando damnum afficit magno incommodo ipsum colonum,seu sterilitatẽ inducat,l.ex conducto.in princ.§.1.& capit. propter,extra,eod.tit.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 10.per Bened.Cap. reg.88.vbi latissimè videas de remissione pensionis.

Locare ad longum tempus non potest alienare prohibitus.no.in l.codicillis,§.instituto,ff.de leg.2.

Fallit 8.casib.vt per Soc.reg.11.

Successur singularis colono stare non tenetur, l.emptorẽ,C.locati.fallit in 5.casib.quos no. Soc.re.287.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 11.à Pet.Duen.reg. 240.Fallit vt no.Franc.conclus.48.

Locatio facta per meritum, de bonis dotalibus, non præiudicat mulieri soluto matrimonio:hãc opinionem dicit esse communem Bapti.à Villa.in conclu. 135.in litera l.

Ampliatur & limitatur ibi per eundem.Don.Fin.lib.1.

¶ Locatio facta indefinitè alicui,vt in casu tempestatis remissio mercedis fiat,intelligi debet in casu scilicet,cuiuslibet tempestatis.l.si merces.§.vis maior.l.si vno.§.vbicunque.ff.locati.Docto.com.c.potuit.eod.Caph.consi.1.99.num.23. Medic.reg.1.

Locatio facta hoc modo videlicet,locamus secundum formam qua olim locata fuit alteri,nisi constet de alia locatione,non valebit locatio,nisi certa pensio fuerit expressa.Pau.l.penultim.ff.de inst.& subst.vbi etiam Angel.conc.Iaso l. admonendi.lectu.1.numer.39.vbi Pau.numer.13.ff.de iur.iur. not.l.si prior. ff.sol.matr.Iaso l.marcellus.nume.14.ff.ad Trebell.l. placet.num.22.ff.de liber.& posth.Alexan.l.ait prætor.§.si iudex.numer.2.vbi Ripa.num.3.ff.de re iud. Alexand.consilio 23.numero 9.libr.7.consi.87.num. 6.volumine 6.Dec.consilio 63.nume.6.Dec.Pedem. 23.numero 41.Paris.consilio 19.num.68. consilio 80. numer.43.volumine 2. Crau.consilio 88.numero 3. Medic.reg.10.

¶ Locatio nudo & tacito consensu conualescit. Loc.l.quia certum.

De dolo & lata culpa vterque contrahentium tenetur. C.de loc.l.in iudicio.

Locuplea.l.127.qui rem.al.l.169.locupletior.

Præposterum est ante nos locupletes dici quàm acquisierimus.ff. lib.35.tit.2.l.63.

Locatio indifinitiua ad futura extenditur. G.quę res pig.ob.po.l.si.C.deser.vr.præ.l.senatus.de priuil.c. quia circa.Bar.plenè ad l.si ita.

De aur.& ar.leg.Fallentias habet Socin. Rüsvvich.

¶ Locatio redditur nulla destructa re locata, neque conductor tenetur, nisi fuerit in mora, vel in culpa:tradit Aegid. Boskus in titulo de remiss. merced.numero 91.allegat Bald.leg.licet.C.locati. not. Doc.comm.l.1.C.de iur.emph. dixi ego suprà ampl.35.not. Doc.§.adeo.instit.loc.& in leg.2.ff.de vsufr. Medic.reg.6.

¶ Locationis & conductionis fideiussor datus intelligitur tantum de prima vice,qua conducitur, atque locatur.l.item quæritur. ff. locati.in §.impleto. vbi in term.l.si cum.C.eo.Ioan.And.in addi.ad Specu.in titu.de fideiussor.l. socius.la 2.§. Paulus.ff. de adm.tutor.doct.capitu. præterea. de appell. Tyraq. in tracta. titul. 2.§.1. gloss.7.numero 32. conc. simil. Cardin.Flor.consilio 49.Felin.capit.2.de treuga,& pace.Benedic.capit.Rainutius.ver.cætera.numero 19.extra de testam. Alexand.consilio 16.numero 8. volum.4.Dec.consilio 287.Ioan.Andr.capitu.super eo.colum.3.de cond.appos.Tyraque.l.si vnquam.in præfat num.24. Medic.reg.3.

¶ Locationæ finita si statutũ disponat, vt intelligatur facta reductio iisdem pensionibus,& qualitatibus,nisi per tres menses ante sit renuntiatum, debet id statutum intelligi de prima cõductione, non autem de cęteris.Alexand.cons.16.volum.4.Fel.c.2. col.3.de treu.& pace.Ias.l.in duob.§.si ei.col.2.nu.15.

ff.de

ff.de iur.iur.Idem l.diuortio. §.quòd ſi.num.2.ff.ſol. mat.conclu.ſimile l.antiquitas.C.de vſufr. Tyraq.in trac.de retrac.tit.2.§.1.gl.6.nu.17.Alex.conſ. 83.vol. 3.& tract.primogeniorum.q.40.num.33. Med.reg.3.

¶ LOCATOREM non comprehendit ſtatutum loquens de conductore, quando principaliter diſpoſitio ſtatuti, ſiue fauorabilis, ſiue odioſa reſpicit conductorem, not.Doct.l.item.§.non impleto.l.qui ad certum.ff.locati. Medic.reg.9.

¶ LOCATOR fundi, eueniente ſterilitate, debet remittere penſionem pro rata fructuū.l.licet.j.C.loc. cap.propter.ext.eod.titul.quod accipe, ſi ſine culpa conductoris contigerit, puta caſu fortuito, vt dicit tex.dict.cap.licet.

Amplia, vt procedat in locatore perpetuo. Tu vide Bald.in l.j.C.de iure emphy.

Amplio, vt procedat in contractu innominato, qui habet quid ſimile cum locatione: vt ſi loco tibi fundum, vt tale quid facias, eſt contractus innominatus.§.præterea.Inſtit.locati.& l. ſecunda.§. adeò.ff. eodem.

Amplio, ſi ſit magna ſterilitas.argument. à contrario ſenſu, l.habitatores.ff.loca.idque probat, tenet Alciatus in additionib.ad Barto.in dict.l.habitatores.

Reſtringitur iſta concluſio, vt non procedat, ſi pacto conuentum ſit, ne ob ſterilitatem fieret remiſſio.l. j.& l.iuris gentium.§.prętor.ff.de pact.l.pacta.C.eo. & pro hac limitatione vide Barto. in l.ſi merces.§. vis maior.ff.loca.

Limita, quando ſterilitas aliis annis compēſari poſſet. c.propter ſterilitatem.de loca.in antiq.atque ita reſpondit Lud.Rom.conſ.cccc xxxij.incip.quo ad primum.Bald.in dicta l.licet.in ix.quæſt.

Fallit, ſi ſterilitas eſt modica.l.ſi merces.§.vis maior.ff. loca.& cap.propter ſterilitatem.ext.eo.vbi Abbas, & reliqui Canoniſtæ.

Fallit in colono partiario.dict.§.vis maior.verſic.ad pater.Ratio, quia is, quemadmodum lucri, ita damni particeps eſſe debet.

Limita, quando ſterilitas prouenit ex natura fundi.l.ſi fundus.ff.loca.

Reſtringe, quando nati ſunt modici fructus.l.ſi vno. ff.loca.

Fallit, in contractu emphyteutico: ſed hoc ea diſtinctione accipiendum, de qua in l.j. C. de iur. emphy. quam ad locationem eadem æquitatis ratione producere poterimus. P.Prateius reg.495.

¶ LOCATOR an poſſit recedere à contractu, ſi conductor petit remiſſionem fieri ob damnum incurſum in frugibus.Bald.qui nil ignorauit in l. licet. C. locat.tenet, quòd ſi conductor vult eſſe colonus partiarius, locator non poteſt inquietare conductores, & ita ſenſit Egid.Boſſ.in tit.de remiſſ.merced. conduct.num.49.

Fallit hæc regula ſi ex forma ſtatuti, vel conſtitutionis, vel pragmaticæ ſanctionis, prouiſum eſſet conductoribus terrarum, molendinorum, aut inquilinis, circa damnū occurſum vi fluminis, vel indicio Dei, in rebus conductis.prout conſiderat Corne.Peruſinus concordando opin.doctor.in conſil.128. videtur primo aſpectu, numer.9.vol.j.quod not.

Fallit etiam quando communis hominum opinio iudicat annum, de quo agitur non eſſe ſterilem, vel quando fructus qui ſuperſunt non aſcendunt ad valorem medietatis prætij, quod ſoluit ipſe cōductor pro fructu, ſeu mercede petita.ſecundum Corn.conſi.cxxviij.num.9.vol.2. I.Nouel.reg.83.

¶ LOCATOR præiudicat conductori ſi ſententia lata contra ipſum fuerit, conductor autem non contradixerit, cum ſciuerit, ſed paſſus eſt ipſe cauſam agi. Anton.capitulo quamuis.de ſenten.& re iud. Alexand.l.ſæpe.in termin.huius reg.numer.172.ff. de re iud. Medic.reg.8.

Locator.ſententia lata contra locatorem non præiudicat domino, niſi dominus vocatus fuerit.Ant. capitulo quamuis.de ſenten.& re iud.Barto.l.peregrè. §.quibus.ff.de acq.poſſ.l.2.ff.vbi in rem actio.doc.c. quoniam.§.ſi ſuper.vt lite non conte.l.bona fides.ff. depoſiti.gloſſ.magna.cap.cum ſuper.de ſenten.& re iud.Alexand.per iſtam regulam l.ſæpe.nume.113. ff. de re iud. Medic.reg.8.

¶ LOCVPLETARI nemo debet cum alterius iactura.l.nam hoc natura.ff.de cond.indeb.

Fallit vt per Dy.in c.locupletari. de reg.iur. fallit in 3. caſibus, vt per Deci.in l.ſi me & Titium.ff.ſi certum petatur.fallit vt per Deci.in l.iure naturæ. ff. de reg. iur. Don.Fina,lib.5.

¶ LOCVPLETARI non debet quis cum alterius iactura, ex generali immunitate ſibi conceſſa, Crau. conſ.33.nume.8.conſ.70.num.28.l.2.§.meritum.ff.ne quid in loco publico.Barto.l.toties.ff. de pollicit.l. ambitioſa.ff.de decret.ab ord.fac.l.cum Aquiliana. ff.de tranſact.l.tres fratres.ff.de pact. Alex.conſ.46. col.3.vol.1.c.locupletari.de reg.iur.6.l.obligatione. ff.de pignor. Medic.reg.1.

¶ LOCVPLETARI. Non debet aliquis locupletari cum aliena iactura.

ff.de cond.indeb.l.nam natura.

CONTRA.

C.de ſacroſ.Eccl.l.iubemus nullam.

C.de neg.geſt.l.vlt. Azo rub.104.

¶ LOCVPLETARI non debet quis cum alterius iactura.l.locupletari.de reg.iur.6.conc.l.ſi quis presbiter.C.de epi.& cle.l.ſi.C.de vſucap. pro emptore. l.ſi quis mancipiis, §.proculus.ff.de inſtit.l.naturaliter.ff.de condi.indebiti.quandoque tamen ob bonum publicū recedimus à reg.iſta, vt in vſucapione. l.1.ff.de vſucapion. Medic.reg.8.

¶ LOCVTIO indefinita ad futura regulariter extenditur: l.fin. C. quæ res pigno.oblig.poſſ.& in l.ſenatus.& in l.ſeruitus.ff.de ſeru.vrba.præd.& in capitu. quia circa.de priuileg.& habetur plenè per Bar. in l.ſi ita.ff.de auro, & argent.leg.

Primò fallit, in iuramento, quia iuramentum eſt ſtricti iuris, & ideo non debet de facili extendi propter periculum periurij, etiam ſi ſit generale.ita tenet Hoſtienſ.in capit.pen.extrà de iureiurand.& ibi etiam & hoc d.Abb.qui dicit hoc bene eſſe notandum.& idem tenet d.Gaſpar.Cal.in ca.cum contingat.eod.tit.

Secundò procedit hoc in fauorabilibus, ſecùs autem in odioſis: vt tenent præfati doct. in locis præalleg. & de hac materia habetur etiam per Bald. in l.ſi ex toto.in §.j.ff.de legat. primo. vbi etiam in materia format talem quæſtionem de eo, qui promiſit non offuſcare domum alicuius luminibus ſuis, an etiam intelligatur promiſiſſe & ſtipulatum etiam fuiſſe de futuro. Et eodem modo dicas, ſi alicui conceſſa ſit immunitas collectarum, & poſtea veniant guerræ, & ponantur nouæ collectæ: an ille, cui conceſſa eſt immunitas teneatur collectam ſoluere? de quibus omnibus habetur per Bald.in loco præallega. qui alleg.in hac materia text.valde not.in dicta leg. ſeruitus.de ſeru.vrba.præd.qui text.innuit quòd ta-

lis pro

lis promissio de præsenti, extendatur etiam ad futura, quem text. habeo pro not. & videtur esse in simili per Ioan. Andræ. in addit. ad Specul. in titu. de treu. & pace. in penultim. quæstione. & per Bartolū in simili in l. damni infecti. §. si vicinus. ff. de damno infecto. & per Bald. in l. iubemus. C. de sacrosanct. eccles. & per Paul. de Cast. Rapha. & Imol. in dict. l. si ex toto. B. Socin. reg. 304.

¶ LOCVTIO indefinita regulariter ad futura porrigitur. l. fin. C. quæ res pign. obl. poss. Bart. in l. si ita. ff. de aur. & arg. legat. c. quia circa. de priuileg.

Fallit in iuramento, quia quamuis sit generale, non tamen se extendit ad futura, & hoc propter periculū periurij, & quia est etiam stricti iuris, secūdum Host. in c. penultim. de iureiur. & ibi Abb. & Barb. & Cal. in c. cùm contingat, de iureiur.

Fallit etiam in fauorabilibus, secus verò in odiosis, secundum Bald. in l. si ex toto. §. j. ff. de leg. j. vbi si quis promittit non offuscare domum alicuius, intelligitur de præsentibus, & non de futuris.

Fallit in pactis vbi indefinita non se extēdit ad futura. Ita Dec. in c. cum omnes. num. 1. de consti. & in consil. xxx. numer. 4. & consil. xxxiiij. numer. 4. & Bald. consil. ccclxxxiiij. statuto. nume. 4. vol. v. idem Bald. cónsil. cccc xcviij. de detractione. num. 5. in fi. vol. j. vbi prohibitio alienandi facta Titio, non se extendit ad filios nascituros, quia habet causam prohibitionis personalem. Ideo ad futuram prolem non se extendit. I. Nouel. reg. 81.

¶ LOCVTIO indefinita regulariter ad futura porrigitur. l. fin. C. quæ res pignor. oblig. poss. Bart. l. si ita. ff. de auro, & arg. leg. c. quia. de priuil. & hoc quando materia est odiosa, aut stricti iuris, Hosti. ea. pen. de iur. iur. Bal. l. si ex toto. §. 1. ff. de leg. 1. Deci. c. cum omnes. nu. 1. & seq. de const. consi. 30. nu. 4. Bal. cons. 384. nu. 5. vol. 4. consi. 498. num. 5. vol. 1. Medic. re. 2.

¶ LOCVS restringit dispositionem generalem. c. vt animarum. de const. 6. glos. l. 1. ff. de eo quod certo loco. glo. l. si duo. ff. de const. pec. Anchar. cons. 163. glo. & Abb. c. si proponente. de rescr. c. licet. de pœnit. & remiss. l. aut facta. ff. de pœnis. Medic. reg. 1.

¶ LOCA indefinitè prolata vniuersaliter intelligi debent, vt si dicatur promitto tibi soluere in districtu Senensium, in quolibet loco vniuersalis districtus poterit solui: ita è cōtra vniuersale per speciale prolatum declaratur. l. si ex pluribus. de solu. Bart. l. sub prætextu. C. de transact. Abb. consi. 114. nume. 4. lib. 2. vel. c. 1. nume. 7. de iud. Rom. consi. 271. Bal. l. quoties. C. fam. herc. Bart. l. 1. C. de hæred. vel act. vend. Rom. cons. 180. num. 11. Medic. reg. 2.

¶ LOCA pia non dicuntur confratriæ, seu scholæ. Bal. in l. illud, ver. qui de eo. C. de sac. sanc. eccles. & in Auth. hoc ius porrectum. C. eo.

Fallit in 2. casib. vt per Por. in lib. 5. concl. 6.

Locus pius non dicitur Hospitale. Bald. in d. auth. hoc ius porrectum. ver. sed hîc quæro.

Fallit vt per Port. in d. lib. 2. conclu. 7. Donat. Fina, lib. 5.

¶ LOCA si sint expressa in instrumento, vel aliquo cōtractu in quo fieri debeat solutio per debitorem, & postea subiiciatur clausula generalis, an intelligatur de locis non multum distantibus ab expressis, tu tene quòd vniuersale, seu generale restringitur, secundum species præcedentes, vt l. si ex pluribus. ff. de solut. & ibi Barto. & in l. sub prætextu. C. de transact. & Abb. in consil. cxiiij. numer. 4. & 5. volu. ij. Ita Fel. in c. j. vers. ij. declara. nume. 7. de iudic. Rom. consil. cclxxj. vis tota. Bald. in l. quoties. C. famil. ercisc. vbi tenent, quòd verba generalia indefinita recipiūt intellectum à specialibus præcedentibus. Barto. in l. j. C. de hæred. & act. vend. in fin. vbi dicit, quòd verba generalia debent generaliter intelligi, nisi limitentur per præcedentia, quod tu subtilis nota & stude, si vis scire.

Amplia regulam, vt si quis promittit soluere debitum Florentiæ, & Senis, & vbique locorum, ista clausula intelligitur de locis existentibus sub iurisdictione locorum præcedentium eiusdem iudicis, quia illa generalitas recipit intellectum à specialibus præcedentibus, secundum opinio. Dec. in c. j. nu. 157. de iudic. alleg. in argumentum c. sedes. de rescript. & Roma. cons. clxxx. si admittimus. in fin. numer. 11.

Fallit quando in contractu, vel instrumento diceretur, quòd debitor possit conueniri & astringi ad instantiam creditoris in omni loco, & territorio non expressis aliquibus locis, quia tunc in omni loco potetit debitor conueniri, ne promissio reddatur delusoria, & propter generalitatem promissio non vitiatur, vt singu. Barto. in l. Titium. §. tutores. ff. de administratio. tuto. Bartol. etiam in l. penul. C. de pact. Alex. in l. si conuenerit. in x. fallen. ff. de iurisdict. omni. iudi. ex quo creditor habet eligere locum vbi velit sibi solui, vt not. Bald. in rubri. C. de constit. pecu. vers. modo venio ad locum, in fine. & ista est magis communis opin. vt Dec. d. c. j. num. 154. de iudic. Alex. cons. 3. in causa & lite. vol. j.

Alias plures fallentias videre poteris in cap. j. per Deci. Felin. Imol. & Barba. ac etiā in d. l. si conuenerit. ff. de iuris. om. iud. per Ale. Imol. & Mod. I. Nou. re. 86.

¶ LVBRICVM linguæ ad pœnam trahi facilè non debet. Ad leg. Iu. ma. l. famosi. Riswich.

¶ LVCRATIVA causa facit actū iterari qui alias simpliciter indefinitè procederet, Alexan. l. diuortio. §. ob donationes. colum. 3. ff. solu. matrim. & est com. dictum. Medic. reg. 2.

¶ LVCRVM facere. Pompo. lib. xxix. ad Sabin. Lex xxxviij. al. xxxix.

Sicuti pœna ex delicto defuncti hæres teneri non [a] debet: ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

Coniunge l. 11. de oblig. & actionib. Viuiennus

¶ LVCRVM. Vlpian. libr. lxvij. ad edictum. Lex xlix. al. cxcij.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet.

Annecte l. cum à matre. C. de rei vendic. l. si ab eo. C. de nego. gest. l. vxor. C. de bon. auct. o. iudi. possiden. lege si tertius. §. fin. de aqua pluui. arcend. Paul. de Castr. in consilio xvij. in caus. quæ vert. Fulgosi. consil. lxvij. paterfam. col. ij. vt si ex ipsius contractu conueniantur. Viuiennus.

¶ LVCRVM. Hermogenia. † lib. iiij. iur. Epit. Lex xcviij. † al. Hermogenes.

Quoties [a] vtriusque causa lucri ratio vertitur, is præferendus est, cuius in [b] lucro causa tempore præcedit.

ANNOT. a al. in vtriusque. b lucrum in P. fl.

Vid. l. quoties. C. de rei vendic. cum simil. & Vid. reg. cōtractus. Viuiennus.

¶ LVCRVM quod alicui infertur contemplatione alicuius, debet ei applicari, cuius contemplatione datum est: hanc regulam cum sua limitatione ponit Baptista à Villa. cons. 139. in litera L. Dona. Fin. lib. 5.

¶ LVCRVM fructus fundi non pertinet ad vxorem, si fundus traditus sit ex causa donationis propter nuptias per maritum, licet secus sit in fructib. quos

percepit

percepit maritus ex fundo dotali.gl.§.eſt &aliud.in ſti.de don.licet dos,& donatio propter nupt.corre latiua dicantur.l.fin.C.de dona.ante nup.Med.re.9.

¶ LVCRVM.l.93.ex qua perſona.l.34.in eo quòd vel.l.99.quoties vtriuſque.l.39.ſicuti.l.42.§.in re obſcura.l.in pati.l.12.ſecundum naturam.

Turpia lucra ab hæredibus quoque ſunt extorquenda.De calum.l.in hæredem. vide Factum.

Concordia lucro præferēda eſt.Valer.C. de inſt.& ſub.l.reprehendenda.

Species lucri eſt ex alieno largiri.& beneficij debitorem ſibi acquirere.de ſut.l.65. Rüſvvich.

¶ LVDVS eſt prohibitus, Ariſ.lib.10.cap.6.Cice.lib.1.officio.Cardi.Alex.in c.epiſcopus.35.diſtinctio.

Ampliatur in 15.caſibus,& limitatur in multis caſibus à Lancilloto in tractat.de off.præto.in cauſ.crim. in cap.de luſoribus.

Ludus eſt permiſſus,ſi conſiſtit in ingenio, vt eſt ludus Scacorum.Authen.interdicimus.in corpore, vnde ſumitur,de ſanct.epiſcop.& hęc eſt cōmunis opinio.

Fallit in 9.caſibus,vt per Bened.de Bened.in ſuo tract. conclu.86.num.3.& ſeq.

Ludere non poteſt clericus ad ludum qui partim conſiſtit in ingenio,& partim in ſortuna,vt eſt ludus tabularum,& aliarum.

Fallit in caſib.quos not.Bened.Cap.in d.tract.& concluſio.nume.33.

In foro contentioſo licitè retinetur quod vincitur in ludo permiſſo de iure vel conſuetudine.glo.in l.ſi.de aleator.fallit in 4.caſibus, vt per Bened. Capr.in d.tractat.in concluſ.86. nume.52.vbi videas latiſſimè de ludo. Don.Fina,lib.5.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Vndecimus.

M

MAGIA.Qui domum ſuam magicis & incātatorib.luſtrat vel aliud facit,& qui ei hoc conſulit,annis quinque pœniteant. xvj.quæſt.v.qui diuinatores.& c.nō liceat. Viuien.re.43.

MAGISTRATVS, durante magiſtratu,conueniri non poteſt.

Amplia,quòd etiam non tenetur per procuratorem comparere, aliàs nullum eſſet eorum priuilegium. Bart.in l.2.§.ſi quis in iudicio.ff.ſi quis cau.

Primò fallit,quādo magiſtratus citatur vt compareat durante magiſtratu,ſecus ſi citetur vt compareat,ſinito magiſtratu.l. ſi tempus. ff. de hæred.inſti.gloſſ. cap.prohibentur.ij.j.cano.in cap.legebatur. de maio.& obed.

Secundò fallit,quando conuenitur pro delictis in officio commiſſis.gl.& Bart.in l.nec magiſtratibus. de iniu.l.iubemus.& ibi gl.C.ad l. Iul. repetundarum. quam dicit ſingularem Romanus conſil.ccccxv.

Tertiò fallit,quando haberent dignitatem ſine adminiſtratione,vt ſunt Comites,Marchiones,& Duces, quia tales poſſunt cōueniri.l.ij. C. vbi ſenatores,vel clariſſimi.& Bart.in d.l.nec magiſtratibus.

Quartò fallit quando magiſtratus eſſet extra locum ſui officij,vt in patria ſua.gloſſ.l.ſi præſens.C.de epiſcopali audientia.

Quintò fallit,niſi imponatur pœna à iure remotionis ab officio : nam tunc poterit, durante magiſtratu, conueniri:quia ſi expectaremus finem officij, fruſtrà fieret talis amotio.ita Bald.in tit.de pace Conſtan.in verb.prudentia.ad fin.

Sextò fallit,quando faciunt aliquid contra iuriſdictionem ſuperioris: tunc etiam ſi ſint maximi magiſtratus,poſſunt diminuto officio conueniri.l.ſi appellationem.& ibi Bald.C.de appellat.

Septimò fallit in furto,de quo durante officio, poteſt conueniri, vt in auth. vt iudic. ſine quoquo ſuffrag. & §.ſi verò.in authent.de deſenſo.ciuitatis.& tenet gloſ in d.l.2.de in ius vocan.

Octauò fallit,ſi coram principe conueniatur,qui ſoluta eſt legibus, vt not.gloſ.in auth. de mand.princi. & in d.§.ſi verò.in auth.vt iud.ſine quoq.ſuffrag.

Nonò fallit in magiſtratu perpetuo ſine dubio : quia iudicantur perpetui.arg.l.ſufficit. de cond.indeb.& glo. in cle.2.de reſcrip. qui bene poſſunt conueniri, dum ſunt in officio: vt not.in l.principalib. ff.ſi cert. pet.& idem dixit Bar.in l.de pupillo.in §.ſi quis prætori.ff.de no.ope.nun.& Ang.in d.l.2.ff.de in ius vo. & Spec.in tit.de actio.§.1.ver.illuſtres.& Bald.in d.l. principa. fallit etiam vbicunque magiſtratus eſſet extra ſuum territorium:quia tunc poterit citari, vt voluit gloſ.in l.prima.C.de epiſc.aud.

Decimò fallit, quando actio eſſet tempore peritura: quia poteſt tunc in ius vocari ad præſcriptionem interrumpendam,vel actionem perpetuandam , vt l.ſenatus.ff.de offic.præſi.facit l.ſed ſi reſtituatur. §.ſed ſi dies ff.de iudiciis.

Vndecimò fallit, ſi ſubiiciat ſe alterius iuriſdictioni. Nam & Imperator poteſt ſubiicere cuiuſlibet iuriſdictioni,ſecundum gloſſ.ſingul.in c.ſtatuto. de offi. deleg B.Socin.reg 306.

¶ MAGISTRATVS mulctam taxatam in l.eos.C.de mo.mulct.magiſtratus excedere non poteſt.d.l.eos.

Fallit,quia dicta lex procedit,quando iudex in præcepto ſuo nullam expreſſit quātitatem:ſecùs,ſi iudex diceret,pręcipio tibi,vt compareas ad talem diem ſub pœna centum:quoniam ſi tunc non comparuerit,& poſtea citatus non allegaret excuſationem legitimam iudex poterit ipſum punire in centum,vel in illa quantitate quam expreſſit.ita dicit ſing. Old. in conſil.ſuo xij.incip.cur proceſſum , &c. ibi alleg. tex.in l.ſi quis reum.ff.de cuſtod.reorum. Specula. etiam dicit,& idem videntur innuere verba Hoſti. in titu. de ſentent. & re iudic, & in §. item not.quæ ſit nulla.verſic.poſſit etiam.vbi alleg.l.j.§.j. ff.de ſer. fug & l.diuus.quæ eſt l.4.eodem titu. & adducit rationem in l.quod quis.ff.de regul.iur. & dicit,quòd hoc etiam de conſuetudine deductum ſeruari debet.l.minimè.de leg.cap.cùm dilectus. de conſuet. B.Dias reg.305.

¶ MAGISTRATVS. l.157.non eſt ſingulis.l.103.qui verante.leg.160.nemo poteſt dolo. le.71. nemo poteſt gladij.

Aequalitatis & iuſtitię amator eſſe debet Magiſtratus. Auth.ne mul.§.proſpeximus.

Magiſtratus dignitatem ſuam tueri debet. de poſtul. l.prima.

Quod alium facientem ex officio prohibere neceſſe habuit,

habuit, id ipse committere nō debuit. Si ser. veu. l. 15. Riswvichius.

Maior pars. l. 121. refertur ad vniuersos.

Maiore parte anni possedisse quis intelligitur, etiamsi duobus mensibus possederit, &c. De ver. sig. l. 156. Licin. lib. 10 Reg. vide Minor. Risvvich.

Malis hominibus purgare prouinciam debet Magistratus. De off. Præs. l. Præses.

Minus malum inter duo eligendum est. l. 201. quoties nihil. dist. 13. c. duo. 22 q 4. c. non solum. c. iurauit. Ad leg. Aq. l. si ita vulneratus. de doli exc. l. si Procurator. C. de proc. l. exigenda.

Malus semel, semper præsumitur malus. c. semel. in vi. De accu. l. si cui crimen. §. iisdem. De susp. tu. l. 3. §. item erit De sena. l. Cassius Et hoc obtinet in eodem vel simili genere mali. Alc. in 2. reg. præsum. 7. In tractatu de præsum.

Non sunt facienda mala, vt eueniant bona 22. q. 2. c. primum. & c. faciat. dist. 14. c qui ait. De fur. c. super eo. Cc. 11. q. 3. c. interceſſor De fur. c. si quis.

Malitiæ suæ commodum nemo reportare debet. De indic. c. intelleximus. De transf. l. 8. §. si quis. De ser. l. 15.

Malorum mores infirmitas animi non excusat. Scuerus & Anto. C. si ad del. l. 1.

Impunita non oportet esse maleficia. De iud. l. si longius §. si filius. Ad leg. Aqu. l. 52. § pe.

Aetatem supplet malitia C. si ma. fac l. si alterius.

Maleficia voluntates & propositum distinguunt. Pau. De furtis. l. 53 qui iniuriæ vide Voluntas.

Pœnas ob maleficia solui magna ratio suadet. l. 70 §. id quod vulgò. De fideiuss.

Peccata nocentium nota esse oportet. & expedit. ff. 47. lib. tit. 10. l. 18. i. ff. Paria. Risvvich.

¶ Magistratui esse obtemperandum.

Pro.

11. q. 3. c. 1.
8. q. 1. c. sciendum.
C. dist. c. contra morem.
19. dist. c. memoriam.
Ext. de off. deleg. c. quando. & c. pastoralis.
Ext. de temp. ord. c ad aures.
Ext. de præscript. c. cum non liceat.

Contra.

Ext. de temp. ord. c. ex tenore.
Ext. de rest. spol. c. literas.
Ext. de sent. excomm. ca. inquisitioni.
50. dist. c. mandatum.
11. q. 3. c. non semper. & c. quid ergo. & c. cui est illata.
23. q. 1. c. quid culpatur.
12. q. 2. c. non liceat.

Solutio.

Sententiæ excommunicationis latæ à suo iudice ante appellationem est obediendum, siue iustè siue iniustè feratur. 11. q. 3. c. si * ante sententiam, & c. si episcopus, dummodo non contineat expressum errorem, ext. de sentent. excommunicat. c. per tuas. Et idem in sententia suspensionis Sed in sentētia definitiua, dūmodo ipso iure teneat sententia, hoc est, vbi à suo iudice est lata, & iustè, vel etiam ius litigatoris lędit, sed aliàs debito modo est lata: necesse est obtemperare, vel appellare. ext. de sent. & re iudic. c. cum inter. Item in sententia præceptionis, cùm præcipitur aliquid quod pertinet ad officium eius, obediendū est ei: alioquin non, 7. q. 1. c. quia frater. & D. de regul. iur. l. factum à iudice. Et hæc, vbi non est certum id, quod præcipitur, esse iustum vel iniustum: nam in dubiis est obediendum, 24. q. 1. c. quid culpatur. si autē præcipiat quod iniustum est, & contra salutem, subditi non tenentur ei obedire, 11. q. 3. c. non semper. & d. c. literas. Si verò admoneat tantùm, non inducet necessitatem admonitio, 14. quæst. 1. cap. non debet. Damas. reg. 17.

Aduit * ante. nusquam extat.

¶ Magistratibus non denegatur modica castigatio. l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iud. Litem quæritur. §. Iulianus. ff. locati. l. sed, & quæcunque. §. fina ff. ad l. Aquil. Anton. in tract. de mini. numero 39. facit l. scio. de rest. in integ. l. si oleum. in fine. ff. de dolo. Medices, reg. 5.

¶ Magister non obligatur ex facto discipuli sui, nisi ex talib. consueuerit negotiari. Bald. rubr. C. de coust. pec. nor. l. Titius. ff. quod cum eo. l. cuicunque. ff. de inst. Medic. reg. 8.

¶ Maius. A maiori argumentum duci.

Pro.

31. dist. c. tenere.
59. dist. c. si officiā.
3. q. 3. c. de induciis.
38 dist. c. si in laicis.
Ext. de elect. c. cum cunctis.
Ext. de cōcess. præben. non vocaut. c. nulla. §. cùm enim.

Contra à Minori.

D. de interdictis & releg. l. relegatorum.
D. de seru. export. l. cui pacto.
Ext. de parœc. & alien. parœcia. c. nullus.
9. q. 2. c. nullus primas.

Solutio.

Argumentum à maiori sequitur, si assumam affirmando sic: Conceditur huic quod maius est, ergo concessum intelligitur illud quod minus est, ext. de decimis, c. ex parte tua, & infrà, si sit eiusdē censuræ, eius est illud, quod expressè intelligitur. Argumentum autem à minori assumitur negando sic, Negatur huic quod minus est: ergo negat im intelligitur illud quod maius est, secūdum regulam istam, Qui indignus est inferiori ordine, indignus est superiori. D. de senato. l. qui indignus. Dam ts. reg 71.

¶ Maior pars collegij, vniuersitatis, vel capituli, quicquid facit, valet in rebus ipsorum. l. quod maior. ff. ad municip. glo. in c. j. verbo, tractatus. de reb. eccle. non alien. lib. vj. glo. in clement. pastoralis. in princ. verbo, plures. de resc. Abb c. cum in veteri, de elect.

Amplia vno modo, & limita xiiij. modis, vt Felin. in c. eum omnes, cum duab. seq. de constit. B. Dias.

¶ Maleficio per alium perpetrato qui interfuit, magis casualiter quàm consultò interfuisse videtur: quoniam in dubio benignior interpretatio, vel præsumptio est capienda. l. mentò. pro soc l. cum creditor, de furt. Fel. in d. c. sicur. de homic. Arc. in d. c. 'l, ccxvj. Hypp. in l. si in rixa. de sicear. Matth. Chærian.

¶ Mala non sunt facienda vt eueniant bona. Fallit vt per Damas. reg. 107.

In malis quod minus est eligendum, c. iurauit. & c. non solùm. 23. q 3. Donat. Fina, lib. 5.

¶ Non sunt facienda mala vt eueniant bona.

Pro.

22. q. 2. c. primum. & c. faciat.
14. dist. c. qui ait.
1. q. 2. c. non est putanda.
14. q. 5. c. fortè.
23. q. 4. c. sicut non sunt.

Ext.de vſur.c.ſuper eo.
Ext.ne cler.vel mona.non magnopere.

CONTRA.

11.q.3.c.interceſſor.
50.diſt.c.fidelior.
32.q.4.c.dicit Sara.
32.q.7.c.offerebatur.
34.q.5.c.tunc ſaluabitur.
De conſe.diſt.5.c.diſcipulos.
Ext.de furt.c.ſi quis.

SOLVTIO.

Prima regula ſimpliciter vera eſt. Contraria antem non obſtant: quia licet in eis malum prætextu, vel compenſatione boni videatur factum fuiſſe, non tamen in veritate factum fuit malũ in ſe, licet eſſet de genere malorum, cùm auctoritate canonis excuſetur. d.c. anteceſſor. & ext. de iureiurand. c. ſi verò. Damaſ.reg.97.

¶ MALA fides auctoris nocet ſucceſſori in materia præſcriptionum, ſecundũ gl. & doct.in c.fin. & c.ſi diligenti, de præſcript. cum, ſecundum iura ciuilia & canonica, titulus & bona fides omnino requiritur, ſecundum d.cap. fin. & Guido Pap. deciſ. cccxvj. numero 10.

Fallit in præſcriptione longiſſimi temporis annorum xxx. & xl. ſecundum Roma.in ſing. cccclvij. tu ſcis, alle.gloſ.in c.placuit.§. quod ſi ab eo. verſic. continuare. in fin.xvj. quæſtio.iij.& capitu. poſſeſſiones. xvj.quæſtio.iiij.& ca.de quarta. de præſcrip. Guid. Pap.deciſ. cccxvj. num.10. & Dyn.in regu. poſſeſſor.de regulis iuris, & Ioan.de Graſſ. in dicto cap, ſi diligenter.

Fallit etiam in perſonis particularibus, ſecus verò in ſucceſſoribus vniuerſalibus, cum illi teneãtur exonerare conſcientiam defuncti, vt c.ſi.de ſepult.& ibi Anto.de But.

Fallit etiam quãdo cum præſcriptione annorum xxx. concurrit authoritas Iuridarum, cùm viſum ſit maioribus noſtris illi ſilentiũ imponere qui tanto tempore tacuit. Ita Guid.pap.deci.ſuprà.nume.15.quod tu ſemper nota. I. Nouel.re.88.

¶ MALA fides probatur ex eo, quod res non fit ſua, quia ſcire debuit eſſe alienã.C.vnde vi l.ſi. Præſumitur ex fuga mala fides.C.de lon.tem.præ.l.1.

Præſumptio malæ fidei poſt 30. annos admittitur. d. l.ſi.

Tenetur de culpa malæ fidei poſſeſſor. De rei vendica. l.ſi homo.& ibi Bar.

De negligentia & interitu rei tenetur malæ fidei poſſeſſor. De regu.iu.in vi.c.poſſeſſor.De præſcrip. c.vigilanti. De pet. hæ.l.ei.§. ſi.l.illud, De rei ven.l. item verberatum.§.ſi ſeruus.

De fructibus tenetur malæ fidei poſſeſſor. C.eo.titu. l.fructus.l.domum.vide poſſeſſor.61. Riiſvvich.

¶ MALA fides temporis momentanei impedit præſcriptionem. Bald.c.fin.de præſcr.per cap.veniens. eod.tit. Medic.reg.5.

¶ MALA fides ſoluitur morte, vnde mala fides defuncti non nocet hæredi, Alexand. conſil.4.num.1. volum.2 quia ſucceſſor iuſtam ignorantiæ cauſam habuit, l.qui in alterius.ff. de regu.iur.c. cum quis, eodem titu. 6.l.Marcellus.ff. rerum amot.l. fin.ff. pro ſuo, Authen.malæ fidei.C.de præſcri.long.tempor. Innoc.c.cura.de iure patr. Bart.l.vitio. C.de acq. poſſ.l.cum hæres.ff. de diu.& tempor.præſcri. Aretin.l.Pomponius.§. cùm quis. ff, de acq. poſſ. Baldus conſi.224.vol.5.Paulus conſil.158.vol.2.Cyn. l.nihil.C.pro hærede.Corn. conſil. 176.volu.1.Ioan. And.c.cum quis. de reg. iur.6. Socin. in conſ. 293. vol.1.& in reg.389. Paul.conſ.89.vol.2. Fel.c.ſi diligenti. de præſcr. Ruin.conſ.34. vol.2.Ang.§.furtiuè. Inſt.de vſuca. Anto.c.cura.de iur.patr.Abb. conſil. 275.colum.3.Rom.conſi.149. Alex. conſ.84. volu.1. quibus tamen in locis habetur, quod hæres malæ fidei non poteſt à ſe ipſo præſcriptionem inchoare. Gomeſ.§.ſed iſtæ. Inſt. de act. Calcan. conſil.74. Abb.conſ.19.lib.2.& hoc etiã de æquitate canonica, Curt.conſ.177.Barbat.conſil.9.vol.2. Dec.conſ.272. Balb.in tract.de præſcri.2.part.3.par. princ.q.12.nu. 3.Imol.c.fin.de præſc.Gozad.conſi.56.Bert.conſ.66. volum.1.Paris.conſ.27.vol.1.Crau.conſi.146. Ampl. procedere in omni hærede mediato, vel immediato, Bertrand. conſ.191.vol.1.Soci.Iun. conſ.76.vol.1. Grat.conſ.125 vol.1.Ruin.conſ.68.vol.1.Io.Monach. c.1.num.16.de præſc. Fallit tamen niſi hæres alio titulo, quàm à defuncto præſcribere vellet, l. an vitiũ. §.fin.ff.de diu.& temp.præſcri.Iaſ.l. Pomponius,nu. 20.ff.de acq.poſ.Paris conſ.23.nu.212.vol.1. Secundò fallit quando adeſſet mala fides præſumpta, deciſio. Neapol.86.nume.7.Paris conſ.24.nume.14. volum. 1.Socin.Iun.conſil.76.numero 98. volum.1.Bertran. conſ.179.nume.2.volum.2. Ruin.conſi.170.volum.1. Tertiò fallit in ſucceſſore dignitatis. Docto. cum gl. c.cura.de iur.patr.Iaſo dicta l. Pomponius. deciſio. Neapo.4.numero 14.in nou. Quartò fallit in hærede cum beneficio l.& inuentarij. Paris conſil.23,numero 211.volumine 1.Amp.& ſecundò hoc idem eſſe de iure ciuili, gloſ.l.ſequitur.§.hæres, ff.de vſucap. gloſ.l.cum qui.§.in hac.ff.de publi.l ſi ego.§.partus. ff.eodem.gloſſ.l.3.ff.de vſucap.l.nihil. C. eod.titul.l. viria.C.de acquir.poſſ. Sed in iſto articulo ita diſtinguẽdo dicas, aut ſumus in ſucceſſore vniuerſali, aut in particulari. Primo caſu, aut loquitur de rigore iuris ciuilis, aut de iure canonico, ſi loquamur de iure ciuili, hæres vniuerſalis ſuccedit in malam fidem defuncti. l. legato. C. de fruct. & lit exp. l. cum hæres.ff.de var.& extra.cogn.l.1. C. de præſcri.long. temp. ſi verò ſumus in materia iuris canonici, mala fides auctoris non nocet ſucceſſori vniuerſali exiſtẽti in bona fide, præſcribere volenti, Alex.d. conſil.4.num.1.vol.2.Dyn.c.2.nu.42.de reg. iur.6. Quod dictũ verum non creditur reſpectu præſcriptionis, vt dicetur modò: ſi verò ſumus in ſucceſſore ſingulari, tam de iure Cæſareo, quàm Pontificio, mala fides auctoris non nocet ſucceſſori, not.l.cum hæres. ff.de diu.& tempor.præſcrip. Anton. Gabriel.tit.de præſcri.concl.5.Dyn.dicto capitu.2. Sed hæc diſtinctio non videtur vera quoad præſcriptionem, ſed bene quoad fructus reſtitutionem, vt latè dixi in tract. de compenſ.part.1.quæſt.9.numer.3.& ſequen. ideò iſto in caſu facio has præſentes concluſiones, quarum prima ſit, quòd ſucceſſori vniuerſali mala fides auctoris nocet, quia eadem perſona fingitur, l. cum hæres.ff.de diuerſ.& temp.præſcri. Doct.Com. c.ſi diligenti.de præſcrip. Succeſſor enim conſcientiam eius exonerare debet, cui ſuccedit.c.fin.de ſepult.quod dictum procedit tam de iure canonico, quàm ciuili, Baldus Authen.ad hæc.C.de vſur. Specul.titu.de præſcrip.§.fin.Ioan.And.in addi.ad Specul.§.fina.titu.de præſcrip. Imol.c. fin. de præſcrip. Alexander conſilio 213.numero 14.volumine 2.conſilio 99.numero 4.volumine 4. conſilio 87. numero 8.volumine 7.conſilio 63.numero 11.volum.4.l.Pomponius.§.cùm quis.ff.de acquir.poſſ. Paulus l.4.hæres.ff.

res.ff.de vsucap.not.l.sequitur.§.si viam. ff.de vsuca, Sal.Authen.ad hæc.C.de vsur.Roma.consil.201.numero 6.consilio 149.numero 4.Decius consilio 303. numero 6.Imola consilio 73. Corn. consilio 176.numero 9.volum.1.consilio.294. numero 12. volumi.3. Bertran.consilio 41.numero 31. volum.1. Aret.§.sed istæ.Instit.de actio.vbi ponit 12. limitat.ad Authen. malæ fidei.C.de præscrip.long.temp.not. Barto.l.2. numero 1.ff.de fruct.& lit. exp. Socinus consilio 76. numero 24.consilio 144.numero 52.volumin.1. Baldus l.ancillæ.numero 7. C.de furt. Salic.l. litigator. numero 2.C.eodem, Felin.dict.c.si diligenti.colum. 5.C yn.l.sequitur §.hæres.ff.eodem. de vsucap. glos. c.cùm quis. de reg. iur.6. Abba.c.cura. de iure patro. Docto.Com.§ res fisci. Institu.de vsucap. gloss. & Salic.l.2.C.de vsucap.pro hærede.Abba.c.grauis. numero 10.de restitu.spol. Barto. & Baldus l. si ego. §.partus.ff.de public. Bologn. l.tutor.ff.de administra.tutor. Decisio. Delphin.416.Imol.consilio 44. columna 2. Paulus l.si quis sub conditione, in fiue. ff.de cond.institu.l.sequitur.§.si viam.ff. de vsucap. Cuman. consilio 67. Igneus l.necessarios. §.non alias.numero 98.ff.ad Sylla. Balb.d.tractat.de præsc. 2.part.quæstio.12.nume.12.& est mag.Commu.opinio. vt ex relatis constat. Quæ conclusio procedit, quando successor ab auctore malæ fidei titulum habuit, secus si aliunde, vt dictum est, quia eo casu, etiamsi hæres non esset, præscribere posset, l. an vicium.§.fina.ff.de diu.& tempor.præscri.Bald.l.eum qui.§.in hac. ff. de public. Angel.l.ait prætor. ff.eodem titu. Idem est in eo, qui in aliqua dignitate successit, gloss.& Docto.Comm. c.cura. de iure patronat.capitu.de quarta.de præscrip. Abba.capit.grauis.numer.10.de rest.spol.quicuim in dignitate succedit, non ducit ius ab eo, glos. dicto capitu.cura. Abba.& alij capit.1.de sol.Imol.cap.fin.de præscrip. Secunda conclusi.sit, quòd cum iure proprio non præscribitur, etiam singulari successori mala fides auctoris nocet, vnde quicquid defunctus obtinuit mala fide, successor eius siue vniuersalis, siue singularis, restituere debet, Angel in tractat.de arte test. glos.18.numero 3. Anton.cap.si diligenti.de præscri. Imol.capit. fin.eodem titu. si verò præscribatur iure proprio, eo differt singularis successor ab vniuersali, quia singularis spacio 30. annorum præscribere potest, vniuersalis autem non. Doctor. capitu.2.de regu.iuris 6. Angel.§.sed istæ.numero 12. Institu.de act.not.Baldus l.ancillæ.numero 7. C. de furt. Paulus l.nihil.numero 5.C.de vsucap.pro hære,not.l.omnes.l.sicut.C.de præscri.30.annor.numero 12. Abba. dicto capit.grauis, numero 10.de rest.spol. con. Alexand.consilio 99.numero 4. volum.4. Paulus l.4. §.hæres.ff.de vsucap.Roman. consilio 146. numero 4.Dec.consilio 303.numer.6.Corn. consilio 176.numero 9.volum.1.Barto.l.2.numero 1.ff.de fruct.&lit. exp.Tertia,& vlt.conclu.sit, quòd mala fides auctoris soluitur morte, nec dicitur continuata in successorem, siue vniuersalē, siue singul. quoad restitutionem fructuum perceptorum per ipsos, secus, quoad fructus perceptos per auctorem malæ fidei, vt latè dixi in tractat.de compens.part.1.quæstio.9.& sequent. Medic.tract.2.par.

¶ Malæ fidei possessor de perceptis fructibus propter titulum excusatur. l. si fundum. ff. de rei vendi. per Cano. in c.grauis.de resti.spoliato.

Primò fallit in eo, qui in fraudem creditoris emit. ff. quæ in fraudem credito.l.emit.§.prætor ait.

Secundò fallit in eo, qui emit contra interdictum legis.C.de agrico.& censi.l.quemadmodū,& l.si li.xj.

Tertiò fallit in eo qui emit à fisco non seruata solennitate.C.de fide instrumen.& iur.hast.lib.x.

Quartò fallit in eo qui emit à vendente per metum.ff. quod metus causa.l.sed & si parens, & ibi per glos. de his quatuor casibus, qui procedunt quando constat eum fuisse malæ fidei, cum in dubio præsumatur esse bonæ fidei iusto titulo vsque ad litem cōte. vt voluit d. Anto.in d.c.quamuis.& Do.de Rota in decis.xxxij.secundū dom.Nic.in d.c grauis.ad hæc adducit quod not.extrà, de præben. c.de multa.& extrà, de cau. possess. & propric.c.cum super.& de præscript.c.si diligenti. B.Socin.reg.308.

¶ Malæ fidei possessor si quis à principio fuerit, ex post facto verò bonæ fidei pro rata temporis malæ fidei, & bonæ fidei iudicandus est, secundum Ant. & sun.in c.grauis.extrà, de restitu.spolia.quicquid dixerit Bar in l.& ex diuerso.ff. de rei ven.qui non decidit, secundum Can.in d.c.grauis.

Primò fallit, quādo efficeretur bonæ fidei possessor ex post facto, non superueniente aliqua legitima causa: cum & tunc reputetur malæ fidei possessor.l. non solum.§.j.ff.de iureiur.

Secundò fallit quando effectus fuisset bonæ fidei possessor repræsentatione talis personæ, quæ repræsentat primam personam: vt quia hæres, qui est in bona fide, successit defuncto qui erat in mala fide: nam cum tunc ipse repræsentet primum defunctum, censetur esse in mala fide.C.de fru.& lit expen.& l.cum heres.ff. de diuersis & temp. præscri.& l.sequitur, ff.de vsuca. in §.fructus. vbi gl.& Barto. hoc voluit, secundum Nic. in dicto cap. quamuis. de resti.spo. qui idem tenuit per d.l.& ex diuerso.ff. de rei vendica. B.Soci. re.307.

¶ Bonifac Reg.ij.malæ fidei Possessor vllo tempore non præscribit.

Acced. l. ait prætor. §.si quis.ff.vt in fraud.credit.l. virilis.§.si adiecit.de leg.præstand. Viuiennus.

¶ Malefficia geminata aggrauant pœnam. Docto.l.seruus.C. ad l.Iuli.de vi public. Bald. Authen. sed nouo. C. de seru. fugit.Ancha. cap.fin. de foro compe. Abba.c.veritatis.in 2.colum.de dolo,& contuma.vnde stante statuto, quod qui commisit homicidium puniatur in centum, qui autem, duo commiserit decapitetur, si quis committat duo homicidia, licet pro primo soluerit centum, tamen decapitabitur, quia primum aggrauat secundum. Bald. Authen.qui semel. C.quomodo, & quando iudex.colum.pen. Anch.c.1.colum.6.de constit.Anton.singu.442 Euer.in loco à vi Gemin.num 13.Docto.commu.l.vnica.C.de exacto.libr.x. Med.re.2.

¶ Malefactorum appellatione indefinitè à statutis veniunt vniuersaliter omnes, ita in terminis Alb.in tra.stat.lib.2.q.121.num 11.per l.si quis ita.§.si quis filio.ff de testa.tut.l.si ita. & l.si pluribus. ff.de leg.2.l si plures.ff.de leg 3.doct. in Rub.de reg.iur.6. Medic.reg.2.

¶ Mandans aliquem tantum percuti, vel vulnerari, citra animum occidendi, licet mandatarius occidit, de occiso non tenetur, sed mitiùs de culpa punietur. Est magis communis opinio docto. vt patet,& Anto. de Rosellis in consilio xxxv. in hac quæstione. Fran. de Capite C iste. in consi.xxxvj. in causa argu.filij. Pau.de Castro in cōsi.xxxvij. visis, inter consi.Cæpoll.Decius in consi.cccclxxxiij.pro resolutione. Hyppol. in consilio lxxvij. veris existen-

tibus,& in singu.clxxvj.voluntas. Licet contrarium teneant Cæpol.in consi.xxxiij; si vnquam. Alexand. in consi.cxl. videtur velunt.& l.ij. Auge. Arimin.in addi.ad Angel.tract. maleficiis. in verb. appensatè. Hyppo.in cons.lxij.veris existen.&c. M.Chærian.

¶MANDANS facere homicidium, & mandatarius, qui illud perficit, æquali pœna puniuntur: vt notat Bar.in l.si quis mihi bona.§.sed quid si mandauit.ff. de acquiren. hæredi.& in l.si pecunia.§.si seruus.ff. de condict.ob turpem caus.& Bal.in l.mandatum. C.mandati.quos refert& sequitur Alex.in l.non solum.§.si mandato.ff.de iniuriis.

Amplia istam regulam tribus modis, & limita aliis tribus vt per Io. Villemati in repet.l.diuus.ff.ad l. Corneliam,de sicar. B.Dias re.453.

¶MANDANS non comprehenditur à statuto, quod punit delinquentem personaliter, licet mãdato eius quis deliquerit. Card.cle.1.col.8.de vita,& hone. Cleric. & est limitatiò ad c. qui per alium.de reg. iur.6.Bald.l.non dubium.C.de legibus.addentes ad Abb.c. quamuis j.nu.1.de sent.& re iud. item sententia lata contra mandatarium delinquentem non nocet mandanti, Bal.leg.iuris.C.quibus res iud.nõ noceat.l. nihil. in fine ff. de adult. Doc.l.1.ff.si furt. fam.fec.dicatur. Alex.in termin.per hãc reg.l.sæpe. nu.44.ff. de re iud, Medic.re.8.

¶MANDATVM directum Episcopo eo mortuo non dirigitur.capitulo, sed non è contra.Compost.c.eã te.de resc.Nap.in tract.de correl.nu.222. Medic.re.9.

¶MANDATVM. Mandatum extinguitur morte mã dantis, l.mandatum,C.mand.

Fallit in 3. casib. quos ponit Mars. sing. 44. fallit in 8. casib.vt per Iason.in l.eius qui in prouincia, §.placebat, ff.si cert.pet.nu.1.& seq.fallit in 5.casib.quos no.Fely.in c.relatum,de off.deleg.num.1.fallit in 10. casib.vt per Socy.reg.254. fallit in 6. casibus, vt per Dec.in d.l.eius,qui in prouincia, §. placebat. Ampliatur in 5.casibus,& limitatur in 12.per Ant.Gabr. in libro 2. de procur. conclu. 3. & in illis casibus in quibus mandatum morte extinguitur, potest per hæredem reuocari.fallit in 3.casibus,vt per Alexan. in l.fundi venditor,ff.de acquir.possess.& etiam mã datum iurisdictionis extinguitur morte mãdantis. fallit in 3.casib.vt per Bened. Capr.in suo tract. reg. 37.eodem modo mandatum iurisdictionis expirat morte mandatarij.

Fallit in duobus casibus quos not. Bened. Cap.vbi suprà,reg.57.

Re non integra morte non finitur mandatum,d.l.mãdatum.

Ampliatur in 9.casib. & limitatur in 2.ab Anto. Gabr. lib.2.de proc.conclu.3.

Mandatum necessarium non reuocatur morte mandantis,l.fundi,§.item si amicus, ff.de acquir.pos.cõmunis est opinio, vt testatur Ias.in l. quas verò, ff.si cer.pet.num.8.

Fallit in 3.casibus,vt per Ias.in d.l.quas verò, nu.8.ver. tenendo ergo communem.

Mandatum de soluendo alteri,potest reuocari re integra,l.si cùm Cornelius,ff.de solu,

Fallit,vt not.Mars.sing.58.

In mandato quantumcunque generali nunquam intelligitur mandatum procuratori,quòd indebitum reciperet,aut illicitum faciat,l. si procurator, ff. de cond.indeb.glo.2.in c.dilecto.vbi Innoc.no. de præbend.

Ampliatur in 3.casibus, & limitatur in 8.à Iaso.in d.l.si procurator,num.4.& seq.

Si mandaui alicui,quòd Titium vulneraret,vel verberaret, etiam si expressè dixi, quod eum nullatenus occideret,tamen teneor de occiso, capi. fin.de homicid.in 6.

Fallit in 4.casibus,quos not. Ias.in l. si quis mihi bona, §.si coram,ff.de acquir.hæred.nume.7. contrariam regulam,scilicet,quòd mandatarius excedens fines mandati,in criminalibus efficit, quòd mandans non teneatur.facit Carer.in praxi crimin.in §.circa, numero 73.

Administratores publici dicuntur habere mandatum generale cum libera.l.præses prouinciæ, C.de transactionibus.

Fallit in tribus casibus quos not.Iaso.in d.l.præses,numero 7.& seq.

Quidam cum iniuriam ab alio recepisset,dixit famulo suo, non reuertaris vnquam mihi in domum, nisi sentiam verum de tali negocio: ille famulus iuit,& occidit eum,præsumitur quòd mandato domini occidisset,not.Ias.in l.seruum fugitiuum,C.de ser.fug.

Fallit in 6.casibus,vt per Iaso.in d.l.seruum, numer.27. & sequen.

Fallit in 8.casibus,vt per Carer. in praxi crimin. §. circa,numero 37.

Qui debet actum expedire consilio alterius,si illud omittit,actus est nullus, quasi non seruata forma mã dati,not. in c.ex parte,de consti.

Fallit in 3.casib.vt per Fely.in d.c.ex parte.

Consors eiusdem litis potest agere pro consorte sine mandato præstita satisdatione,gl.in cap.cum M. de consti.glo.in c.cum dilecti,de dolo.& contum.facit l.si petitor.de iudi.l.2.C.de consort.eius lit.

Fallit in 4.casib.vt per Felyn.in d.c.cum M.nu.19.fallit in 4.casib.quos not.Bernard.de Luca,reg. 131. fallit in 5.casib.vt per Rip.in d.c.cum M.num.53.

Mandatum procuratoris intelligitur ipso iure reuocatum mutatione conditionis eius in deterius,puta si bannitus efficiatur,vel prodigus,l.cũ quis, vbi Bar. l.si cum Cornelius,ff.de solu.

Ampliatur,& limitatur in 4.casibus, vt per Iason.in l. rogasti,§.si fugitiuus,ff.si cert.pet. fallit in 4.casib. vt per Soc.in d.§.si fugitiuus.

Mandare dicitur,qui patitur pro se interuenire, l.semper.ff.de reg.iur.vbi Dec.limitat.

Mandato æquiparatur ratihabitio, c. ratihabitionem, de reg.iur.l.fi.C.ad Maced.l.si pecuniam, C.de neg. gest.

Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 6. à Dec. in l. semper,ff.de reg.iur.

Mandatum re integra reuocari potest,d.l.mandatum.

Fallit in 2.casib.vt per Dec.in l.singularia, ff.si cer.pet, numero.24.

Mandans facere homicidium, & mandatarius, qui illud perficit,æquali pœna punitur. Barto. in l.si quis mihi bona,§.sed quid si mandauit, ff.de acquirend. hæred.Bald.in l.mandatum.C.mand.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 3.à Io. Villeumat. in rep.l.Diuus,ff.ad l. Corn. de sic. fallit in 17.casib. vt per Carer.in praxi crimi.§.circa,num.75.

Mandatum nunquam præsumitur per mille annos, Bald.in l.2.C.si ex falsis, Instit.& in l. r. vbi Sal. C.de reb.alie.non alie,Alexan.in l.sciendum, colum.4.ff. de verb.oblig.

Fallit in 3.casib.quos.not. Bartol. Romul. in d.l. sciendum,num.19.fallit in 2.casib.vt per Felin.in c. sicut,

de re

de re iud. Ampliatur in 4. casibus, à Viuio in suis conclus. ver. mandatum. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 20. à Port. lib. 4. suarum conclus. reg. 29.
Mandatum habens aliquid emendum, vel faciendum, si illud emit, vel emere fecit, nomine mandantis fecisse præsumitur, l. qui vero aliena. §. qui seruum, vbi gloss. & Bartol. ff. de itine. actuque.
Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 253.
Sine mandato amicus non potest agere pro amico, l. tutori, ff. de neg. gest. Alex. in l. exigendi, C. si cer. pet.
Fallit vt per Viuium in suis conclusioni. in ver. amicus non potest.
Mandatum vniuersale cum litera tantum operatur, quantũ mãdatum speciale facit, l. qui ad agendum, in fi. ff. de proc. in 6. l. nam & nocere, cũ gl. ff. de pact.
Fallit in 6. casib. quos not. Ias. in l. iusiurandum, § procurator, ff. de iur. iuran. num. 4. fallit in 4. casib. secũdum Alexand. in d. §. procurator. num. 1.
Mandatum procuratoris ita potest probari per testes, sicut per instrumentum: hanc esse magis communẽ opinionẽ attestatur Ias. in l. cautio rati. C. de proc.
Fallit in 5. casib. quos not. Iaso. in d. l. cautio. numer. 6.
Fines mandati sunt à procuratore diligenter custodiẽdi, l. diligenter, ff. mand. c. cum dilecta, de resc. c. per tuas, de arbit. c. porrò, & ibi glos. de priuil. l. si procurator, C. de proc.
Fallit in 11. casibus, quos not. Iaso. in d. l. si procurator, numero 7.
Ampliatur in vno casu, & limitatur in 12. à Lancillot. in tract. de decu. numer. 75. fallit in 5. casibus, vt per Socin. reg. 252.
Coniuncta persona admittitur sine mandato, ad agendum pro coniuncto, l. exigendi, C. de proc.
Ampliatur in 4. casibus, & limitatur in 17. à Iason. in d. l. exigendi, num. 3. fallit in 11. casib. vt per Alexan. in d. l. num. 4. & 17.
Fallit in 5. casibus, vt per Felin. in c. coram, numer. 3. de off. deleg. fallit in 4. casib. vt per Pett. Duen. reg. 123. fallit vt per Rip. in d. cap. cùm M. de consti. num. 60.
Mandato quis de delicto participat, & quot modis quis de delicto participet, declarat Bened. Capra in suo tract. reg. 80.
Mandans non dicitur verè facere, l. item si obstetrix, ff. ad l. Aquil. Bald. in l. 1. C. de ser. fug.
Fallit in 2. casib. quos no. Bened. Capr. in d. tracta. reg. 80. numero 16.
Mandatarius puniendus est vt principalis, l. nõ solum, §. si madato, ff. de iniuriis, vbi Bart.
Fallit in 2. casib. quos no. Bened. Capr. in d. tract. regu. 80. num. 23. vbi etiam sublimitat.
Mandatum non requiritur in eo, qui absentiæ causam vult proponere: hanc esse communem opinionem attestatur Baptista à Villa. conclu. 11. vbi ampliat, & limitat.
Canonicus non potest agere pro canonico sine mandato.
Fallit in 2. casib. quos no. Rip. in d. c. cum M. numer. 61.
Vicarius potest agere pro iuribus concernentibus vicariam suam, absque alio mandato, quando habet titulum. no. in c. perpetuus, de fide instrum.
Fallit in 4. casib. vt per Felyn. d. c. perpetuus, nume. 14.
Qui mandato iudicis facit, non videtur dolo facere. c. quod quis, de reg. iur. argu. l. iustè possidet, ff. de acquir. poss.
Fallit vt per Dynum in d. capit. quod quis. Donat. Fina, lib. 1.
¶ MANDATVM factũ per aliquod collegium, seu cõmune contra omnes personas, vel aduersus omnes homines, se extendit contra commune, vel vniuersitatem, secundum Bal. in l. sed & si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocand. & cap. cum in multis, de rescrip. in vj. & vide Corne. not. in consilio ccxiij. viso tenore. numero 2. volumine iiij. Ioan. Monach. in cap. generali, de regu. iuris. Ratio: quia mandatum contra omnes homines potest adaptari in vniuersũ, & in particulari, vt singuli homines. text. in l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuis. & Bal. in c. 1. §. conuenticula n. g. de Pace iur. firman. in vsibus feud. tenet quòd appellatione personæ non continetur vniuersitas. Roma. consi. cxcv. nume. 3. etiã tenet quòd appellatione personæ, continetur vniuersitas largo sumpto vocabulo, & impropriè, quod nota.
Fallit, quando mandatum non esset factum seu celebratum legitimo modo ac solenniter congregatis syndicis d. communis, ac duæ partes d. vniuersitatis, secundum text. in l. actuarios. C. de numer. & actu. l. xij. & l. ij. C. de decur. l. x. ibi solenniter in curia conuocatis tet non se extenderet contra vniuersitatem: & hoc ratione illegitimi mandati non solenniter ordinati ex causis prædictis, secundum Corne. consi. clxxvij. eo. vol. ij. I. Nouel. re. 94.
¶ MANDATVM fuit à summo Pontifice aliquem prouideri de beneficio vacaturo, intelligi debet hoc de prima vice vacantis beneficij, vnde si ille, pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio perendo, consumpta, extinctáque erit gratia illa: doc. Com. c. si clericus. de præb. 6. cono. simile. gl. l. quicquid. versi. secundum. ff. de ver. obl. gl. c. ordinarij. ver. ea quę. de off. ordi. 6. c. nõ potest. de præben. 6. Doct. com. c. dudum. de elec. Ias. l. prætor. § si aliquando. ff. de nou. oper. nunc. Medi. re. 3.
¶ MANDATVM geminatum, seu qualificatum distribuitur in duo mandata: gl. & doc. c. constitutus, de rescr. Abb. c. Pisanis. de rest. spo. Item not. quòd o pontifex dicit mandatum dedimus, & præceptum per ista verba significatur præcisa intentio summi pontificis. Bal. c. eam te. col. 2. de rescr. l. sæpe. de off. præsid. Medic. re. 2.
¶ MANDATVM generale cum libera tam in contractibus, quàm in iudiciis æquipollet speciali. gl. est in l. nam & nocere. ff. de pac. & ibi Bald. & Ias. in l. iusiurandum. §. vlti. in glos. in versic. vniuersorum. ff. de iureiu. nume. 4. 9. 10. & 11. & 12. hoc verum in mandato vniuersitatis, secus in particulari, secundũ Bal. & Moder. in l. præses. C. de transactio. & gl. in l. mandato generali. in versi. exeeendis. ff. de procuratoribus.
Fallit in materia donandi: quia in mandato quantumcunque vniuersali cum libera, nunquam censetur quis habere libertatem donandi. l. contra iuris. §. j. ibi donandi ius non habere. sequitur ff. de pac. & l. filiusfa. ff. de donat.
Fallit etiã in remittendo, vt puta, si quis haberet mandatum cum libera administratione non posset debitum gratis remittere. Ita in specie consuluit Feder. de Senis consilio ij. Bald. in l. procurator. C. de procuratore.
Fallit quoque in delictis: nam si quis habet generale mãdatum nunquam sibi videtur commissum quòd faciat quid illicitum, vt l. si procurator. post mediũ, ibi, quoniam nil de hoc mandasse videtur. de condi. indebit. & ibi docto. facit l. creditor. §. Lucius. ff. mandati.

Fallit etiam quando casus requireret in indiuiduo speciale mandatum, quia non sufficeret mandatum cum libera. Ita Angel. Aret. in §. præterea. il ij. num. 32. versad vnum. inst. de except. & qui sunt casus qui requirunt speciale mandatum, vide Aocha. in c. qui ad agendum, de procura. in vj. & Barto. in l. filiusfa. in princi. de dona. ff.

Fallit etiam in delatione iuramenti, quia & si procurat. habet generale mandatum cum libera, non tamen habet libertatem deferendi iuramentum actori, quia in hoc requiritur speciale mandatum. Ita Ias. in d. §. procurator. num. 5. allega. glo. in d. cap. ad agendum, de procur. in vj. cum multis infinitis, quæ ibi vide. I. Nouel. reg. 95.

¶ MANDATVM generale non extenditur ad turpia & inhonesta. l. 3. §. si procurator. ff. quod quisque. Iuris. Alexan. consi. 32. colum. 4. vol. 2. Imo. c. dilecto, de præb. colum. 2. glo. l. si procurator. ff. de cond. indeb. Secundò nec veniunt ea, quę speciale mandatum requiruot, Barto. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offic. Præf. vrb. Cardin. clem. 2. q. 3. de procurat. uot. c. 2. de offic. vic. 6. Tertiò habens generale mandatum donare non potest. l. contra iuris. ff. de pact. Barto. l. procurator. ff. de procurat. Bald. l. fin. C. quod cum eo. Quartò nec potest dare in solutum: docto. l. nam & cum, & l. seq. ff. de pact. Quintò nec vllo pacto alienare. Bald. l. procuratorem. C. de procurat. Alexand. consi. 1. volum. 4. Sextò non potest compromittere nec de iure, neque de facto. Septimò non potest pro alio fide iubere. Paul. l. contra. ff. de pact. in §. fin. Bart. l. mandato. column. 2. C. mandati. Octauò nec actus obligatorios celebrabit. Bald. d. l. mandatum. Nonò nihil aget contra gesta domini. Barto. l. si hominem. ff. mandati. l. si ambitiosa. ff. de decr. ab ord. fac. §. ideoque. 1. const. C. l. actione. §. renuociare. ff. pro socio. Decimò non obligat dominum ad pœnam. Alexan. l. iij. §. si procurator. ff. quod quisque iuris. l. sed & si. §. 1. ff. de damno infecto. Vndecimò non veniunt ea, quæ sunt extra patrimonium mandantis. l. uec mulierum. ff. de man. vind. Duodecimò neque potestas conferendi beneficia. cap. 2. de præb. Clem. 2. de procur. Decimotertiò non veniunt in generali mandato, nisi quod dominus mandare consueuit. Bar. l. vel vniuersorum. ff. de pign. act. l. Seio. §. medico. ff. de annuis legat. quòd non possit compromittere probatur c. per tuas. de arbitr. Dec. l. transactionis. numer. 3. de transact. Guido Decis. 69. num. 3. Roman. siog. 227. num. 3. Medic. reg. j.

¶ MANDATVM habens ad aliquid emendum, vel faciendum, si illud emit vel emere fecit, nomine mandantis fecisse præsumitur, vt est glo. & Bar. in l. qui verò aliena. ff. de itine. actúque priua. §. qui seruũ.

Primò fallit, cùm mandatum fuisset repudiatum: quia non præsumitur nomine mandantis emisse vel fecisse. Bald. in l. qui literas. C. man. & satis patet per Ang. in d. l.

Secundò fallit, quando illud fecisset ex interuallo longi temporis: quia tunc non præsumitur illud fecisse nomine mandantis. vt est gloss. Insti. de ob. quæ ex malefi. §. ope. Inno. in c. ad audientiam. de homi.

Tertiò fallit, in multis casibus, de quibus Angel. in l. procurator. & Bald. in l. j. §. denuntiatio. ff. de ope. no. nun. B. Socin. re. 319.

¶ MANDATVM. l. 61. semper qui nõ probi. vide Mulier.

Fines mãdati diligẽter custodiẽdi. Man. l. 5. diligenter.

Suscipere mandatum voluntatis est: exequi autem necessitatis. Inst. de man. §. mandatum. Man. l. si mandauero. §. sicut autem.

Contra bonos mores mandatum non est obligatorium. Inst. d. tit. §. illud.

Morte mandantis expirat mandatum. §. item si quis. § Inst. d. tit. vide fallen. Socin. Riisvvich.

¶ MANDATVM iudicis. Bonifac. Reg. xxiiij. Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur, cùm habeat parere necesse.

L. qui cùm maior. §. si pater. ff. de bon. libert. l. mater. C. de calumn. Viuiennus.

¶ MANDATVM procuratoris intelligitur ipso iure reuocatum, mutatione conditionis eius in deterius: puta si bannitus efficiatur, vel ribaldus. text. est in l. cum quis. vbi not. Bar & in l si cum Cornelius. ff. de solu. & in l. eum qui. §. qui filio. vbi Alex. ff. de verb. obli. & in l. rogasti. §. si fugitiuus. vbi Ias. allegat alia iura. ff. si cert. petatur.

Amplia, & limita istam regulã quatuor modis, vt per Ias. d. §. si fugitiuus.

Primò idem in tutore. l. pater hærede. §. finali. de testamen. tutela.

Secundò idem in executore vltimæ voluntatis. l. liberto. §. largius. ff. de annuis leg.

Tertiò amplia, etiam si statũ mutaret in melius. Alex. & Ias. post Bartol. in dicto §. si fugitiuus. licet Decius contrarium teneat cum eodem Bart. aliàs sibi contrario.

Quartò amplia, vt etiam certioratio domini non requiratur. Bal. ibi.

Primò limita dictam regulam procedere quo ad debitores scientes conditionem mutatam: secus si non scirent.

Secundò limita in mandato voluntario, secus in necessario: puta legitimi administratoris.

Tertiò limita, nisi vnum esset promissum principali, aliud adiecto ad solutionem: quia per mutationem status adiecti, principalis non reuocatur.

Quartò limita in procuratore simplici: secus si in rem suam. B. Dias re. 452.

¶ MANDATVM quod prima vice non habuit effectum si culpa in prima vice non interuenit iterari poterit. l. error. C. de iur. & fact. ignor. c. dominus. de sec. nup. doct. com. c. 1, de re iud. Rot. decisi. 16. in tit. de re iud. l. si vt proponis. C. quom. & quando iud. item mandatum indefinitè ad agendum intelligi debet vniuersaliter ad omnes lites. vt dicam infrà, ver. procurator. Medic. re. 2.

¶ MANDATVM redditur nullum destructo eo cuius causa fuit factum. glo. c. si pauper. ver. eesset. de præb. 6. item & morte vtriusque. Host. in summa de procurat. num. 15. per c. audiris. eod. tit. l. mandatũ. l. e. inter causas. C. mand. §. itẽ. inst. eod. Med. re. 6.

¶ MANDATVM, re integra, expirat morte mandantis. §. rectè. Institu. mandat. c. relatum. de offi. de leg. & l. mãdat. C. mãdat. & l. si quidẽ. C. de actio. & oblig.

Fallit in mandato ad pias causas, nam si mandaui Sempronio, vt dotaret ecclesiam, vtique, eo mortuo hoc mandatum non expirat. c. exiit. §. io eo vero ea su, de verb. signi. Bald. in auth. si qua mulier. num. 20. C. de sacrosanct. eccle. Roma. auth. similiter. C. ad leg. fal. in xvij. priui.

Fallit in libertate, nam si mandatur Titio, quòd liberet seruum Sempronij, defuncto Titio mandatum non expirat. l. pater filio. ff. de manu. vindict. in glo. fauore. Ange. in l. traditionibus. C. de pact. & in l. quæsitum. §. fi. ff. qui & à quibus manu. quod not.

Fallit etiam fauore dotis, quia mandatum factum fauore

tore dotis non expirat morte mandantis. Ita Bal. in c. cum venissent, extrà de testibus, & in l. si ego. ff. de iure dot. & Roma. in l. j. ff. solu. matrimonio. Item Bald. in l. sicut. C. de actio. & obliga. num. 6. & in l. mandatum. C. manda. nu. 6. & 7.

Fallit itidem in mandato facto fauore mandatarij, vt si mando vni, quòd accipiat possessionem & tenutã alicuius fundi qui sit suus, vtique mandatum morte non extinguitur. Inno. in c. causis, post medi. vers. ad hoc sic respondeo. de electi. & in c. constitutus. de conces. præb. & facit l. si cum fundum. ff. de pact. & c. si cui nulla. de præb. in vj.

Fallit etiam in mandato post mortem, vtputà in mandato concernente sepulturam, quod vtique est extensibile post mortem, vt ex tex. in l. si verò non remunerandi. §. fi. ff. manda. Bal. in l. mãdatum. nu. 5. & 6. C. manda.

Fallit quoque quando in mandato expressè fit mẽtio, quòd extendatur, seu durare habeat post mortem, vt sic dico, facio te procuratorem meum post mortem, vt voluit Bald. in l. id quod pauperibus. C. de episcop. & cleric. & in l. quotiens. C. de fideicommis. Innocen. in capitul. cum olim. Abb. de officio delega. & in capitulo in nostra. de procur. & gloss. not. in cap. j. in vers. procurator, de procurat. in 6. Domi. de Rota deci. 414. quæ incipit si aliquis tibi, quod nota. I. Nouel. re 96.

¶ MANDATVM regulariter morte mandantis reuocatur.* l. & quia. ff. de iurisd. om. iud. B. Soc. re. 311.

ADDITIO.

* Reuocatur. Vide Fel in c. relatum. circa fi. de off. dele. & in c. licet. in fi. infrà, eod. tit.

Primò fallit, quando res desinit esse integra, vt in dictis iuribus.

Secundò fallit, quando esset mandatum cum iuramẽto, quoties mandantem abesse contigerit. c. si dilectus. de off. deleg.

Tertiò fallit, quando mandatum est adhibitum ad placitum sedis apostolicæ: vt c. gratiose. de rescri.

Quartò fallit, quando executores essent deputati ab Apostolica sede. vt in cap. super gratia. de offi. deleg. in vj.

Quintò fallit, quãdo executores sunt dati super re, ad quam tradendam quis erat obligatus. l. fundum. de acquir. possess.

Sextò fallit, in institore l. si quis emancipatus. §. si impubes. & ibi gl. de instit. act. & ratio est quia ibi erat mandatum generale secũdum vnum intellectum: vt not. ibi Pau. de Cast. vt l. si quis per epistolam. de acquirend. hæred. & in l. eius qui. ff. si cert. petat.

Septimò fallit, in mandato: seu in commissione facta nuntio curiæ ab ipso iudice: vt not. Bart. in l. fundi. §. j. ff. de acquir. poss. & Paul. de Castr. in d. l. si per epistolam. in fin. vide omnino Lud. de Ro. in consili. 22. quod inci. morte mandantis, &c. vbi dicit, quòd si dominus credebat procuratorem mortuum viuere, reuocasset mandatum: casus sing. in l. libera. ff. de peri. secundum eum.

Octauò fallit, quando est mandatum ad pias causas: quia hæres non potest illud reuocare: vt in cle. exiui de paradiso. §. in verbo. & non est alibi secundũ Bal, in authe. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle. in fin. & not. etiam Bal. in l. fin. de sol. vbi etiam dic quòd idẽ in mandato de donãdo aliquid per l. si ego. §. j. ff. de iure dotium.

Nonò fallit, quando dominus satisdedit procuratori, etiam in instrumento procuratorio: quia tunc res desinit esse integra: vt not. Barto. in l. si defuncti. ff. de procurat.

Decimò fallit, quando mandatum debet, & potest exequi post mortem: vt in cle. registrando. & not. Alb. de rosa. in l. si verò non remunerandi. §. mandati. B. Soc. re. 315.

¶ MANDATVM speciale requiritur in compromisso faciendo, text. in capitulo per tuas, de arbitris. Dec. in l. transactionis. numero tertio. C. de transaction. Guid. Pap. deci. lxix. numero tertio, prout in solutio. facienda, secundum Rom. singu. ccxxvij. iij. incip. & illam l. & ad causas spirituales. Roma. singu. dcxix. & ad pacem faciendam, vt Roma. no. cccclxvj. & in aliis multis casibus requiritur speciale, & non sufficit generale.

Fallit, quando interueniens vult promittere de rato. secundum Marsi in singu. ccviij. agens. Castren. in l. mutus. §. is qui. ff. de procurato. Socin. consilio lxvj. vilo. volumine quarto: quia eo casu mandatum procur. non est obseruãdum, cum sufficiat cautio de rato, quæ mandato æquiparatur. l. si quis offerenti. ff. de solu. & tacitum mãdatum expresso æquiparatur. l. qui patitur. ff manda. Innocen. in capitulo ex parte Decani. de rescripr. Deci in capitulo epistolæ. de probat. numero 520. quod nota.

Quæ promissio de rato operatur vt plenè sit cõsultum quo ad commodum pecuniarium actoris, sed si tractaretur de honore & fama alicuius, tunc promissio de rato non sufficeret. Ita singu. Iason in l. iusiurandum. §. procurator. numero 6. ff. de iureiur. alle. glo. in l. iusta. ff. de manu. vindict. glo. in c. suam. de pœnis. I. Nouel re. 89.

¶ MANDATVM soluitur morte mandantis, & mandatarij, l. inter causas ff. manda. quando res est integra, Felin. capitulo, eam te. numero decimo, de rescrip. Bartolus l. fundi. §. etiam. ff. de acquir. possessi. vbi dicit hoc non procedere, quando mandatur aliquid, quod agi debeat ex officio. Item fallit in mandato Papæ, cui successor defuncti obedire debeat, gloss. l. tale pactum. §. pater, versicu. exceptionem. ff. de pact. nisi ad personam tantum fuerit directum. l. cum pater. §. cùm existimaret. ff. de legat. 2. conc. cum conclu. pręd. §. item. Instit. mand. l. mandatum. C. eodem. Imol. l. qui in aliena. §. is qui. ff. de acquir. hæred. Socin. consilio 31. numero 6. volumin. primo. Abb. capitulo mandato. de procur. Felin. capitulo, relatum. de procur. Socinus regu. 245. Fulgo. l. more. numero vigesimoquinto. ff. de iurisdict. om. iudi. l. cùm actum. §. si viuo. numero secund. ff. de neg. gest. Curti. l. eius qui. numero vndecimo. ff. si cert. petat. Vant. in tracta. de nullit. in titu. de nullit. ex defectu mand. numero 170. Gozzad. consilio 28. numero 8. & intelligere integra, id est, ante litem contestatam. l. si defunctus. ff. de procurato. capitulo relatum. de offic. deleg. Card. capitulo quoniam Abb. 6. quæsti. eodem titu. Guid. decis. 119. Alexand. consil. l. 128. vol. 6. Ampl. etiam si esset in mandato delegantis, not. c. gratum. de offic. deleg. Calder. consili. 4. de offic. deleg. Dixi super. conclus. 31. Secundò ampli. siue procurator sciuerit, siue ignorauerit, gloss. Clemen. 1. de renunc. Bartolus l. si procuratorem. ff. de procurat. Felin. in capitulo ex parte, de rescript. Paulus l. fundi. §. item. cum gloss. ff. de acquire. possess. Fab. §. item. Inst. mand. Tertiò ampl. etiam in procuratore, ad donandum ex causa renunciationis, not. l. si quidem. C. de act. & oblig. Quartò amplia in mandato substituti, Oldrad. consilio cxxx. Quintò hoc idem

est in fauorabilibus. Felin. capitul. licet, de offic. del. & not. quod morte substituti expirat mandatum & substituentis etiam, quando substituens iure proprio substituit, vt quando factus est dominus litis, non autem, quando substituit ex facultate sibi data à principali, tunc enim non attenditur mors substituentis, sed mors principalis, Cardinal. Clem. fin. quæst. 15. de procur. Bellam. decisi. sexta. Dec. capit. relatum. de offic. deleg. Rui. consilio 74. volu. tertio. Franc. capitulo 1. §. licet. de procur. 6. Fallit hæc conclusio multis modis, Primò, quando actus perficiendus confertur post mortem. gloss. & Doct. leg. mandatum, C. mand. gloss. leg. mortis causa. §. Titia. ff. de don. causa mor. gloss. leg. final. ff. de sol. Baldus consilio 57. volumine quinto. Baldus l. si defunctus. ff. de procur. Alber. leg. si verò. ff. mand. Soc. consilio 60. volumine 1. Aretin. consil. 66. Dec. leg. eius. §. placebat. numero 8. ff. si cert. petat. Corn. consilio 86. volumine 4. Ruinus cons. 7. volumin. 2. Secundò fal lit, quando mandatum fit super eo, ad quod quis de necessitate tenetur, tunc enim morte mandantis non expirat, Bartol. leg. si defunctus. ff. de procur. leg. 2. §. sed & si quis. ff. de don. leg. fundi. ff. de ac quir. poss. Bald. consilio 57. volum. 5. Socin. reg. 254. Salic. leg. inter causas. ff. mand. Roman. consilio 202. Marsil. sing. 44. Imol. leg. fundi. ff. de acquiren. poss. Tertiò fallit, quando principalis satisdedit pro procuratore, Bartolus leg. si defunctus. in 2. opp. ff. de procurat. Baldus leg. mandatum. no. 2. C. mandati, Abb. capitul. mandato. de procur. Socin. reg. 254. in 9. fallen. Areti. §. rectè. Institu. mand. Bartol. leg. si ante. ff. iud. solui. gloss. & Card. Clem. final. de proc. Ias. leg. eius. §. placebat. col. 7. ff. si cert. pet. Quartò fallit in mandato facto institori, quod non reuocatur morte mandantis. gloss. fin. leg. si quis. ff. de inst. Paulus leg. si per epistolam. ff. de acq. hæred. Ruin. consilio 115. vol. 1. Bart. leg. more. ff. de iurisd. om. iu. Card. cap. quoniam Abbas. quæst. 7. de offic. deleg. Sali. leg. inter causas. ff. mand. Alex. leg. more. nu. 28. ff. de iurisd. omn. iud. Anchar. Clem. 1. de renuncia. nisi cum morte mandantis sequeretur mutatio sta tus, Docto. Com. leg. eius. ff. si certum peta. vel si esset mandatum generale. Cyn. leg. mandatum. C. mand. Rom. leg. secunda. ff. de don. Bauer. sing. 306. Cuma. leg. more. nu. 18. ff. de iurisd. om. iu.

Quintò fallit in mandato facto à iudice nuncio curiæ, Bartol. leg. fundi. ff. de acquir. possess. Soci. reg. 254. limit. septima. Caccial. leg. more, versic. 22. ff. de iurisdi. omn. iudi. Docto. leg. si per epistolam. ff. de acq. hæred. Sextò fallit, quando factum est mandatum cum clausula, Donec reuocauerit, Bartolus leg. more. ff. de iurisdict. om. iudic. Ias. leg. eius. §. placebat. ff. si cert. petat Bart. leg. centesimis. §. final. ff. de verbor. obliga. Ioan. And. capit. si gratiosè. de rescri. 6. Gozzad. consil. 22. numero 3. Septimò fallit in procuratore à vulnerato ad faciendam pacem, quia eius mandatum morte mandantis non expirat, Baldus in addit. ad Specul. titulo de homicid. Marsil. singu. 44. Dec. & Iason d. leg. eius. § placebat. ff. mand. Octauò fallit in procuratore in rem suam, cuius mandatum morte mandantis non expi rat, Bartolus leg. secunda, §. sed & si quis. ff. de donat. l. prima, C. de act. & oblig. Salic. l. inter causas. ff. mand. Alber. leg. eius. ff. si cer. pet. dummodo cum hærede decedat, alias secùs, Bartol. leg. 1. ff. de acti. & obli. Baldus leg. mandatum. leg. illam. C. mand. Nonò fallit in negotiis connexis, Felin. capitul. pastoralis. §. quoniam. de rescri. Marsi. l. prima. §. Diuus. ff. de quæstio. Ruin. consil. 115. volumin. 1. Decimò fallit hoc fauore piæ causæ, capitulo cxüt. §. in eo. de verbo. signifi. 6. Baldus Authen. si qua mulier. versic. 4. C. de sacrosan. eccles. Roman. consilio 119. Roma. Auth. similiter. numero 42. C. ad leg. Falci. Fel. c. rela tum. de offic. deleg. Decius leg. eius. §. placebat, numero 3. ff. si cert. pet. Marsil. sing. 44. Roma. leg. si pecuniam. numero 26. ff. de cond. ob causam, Socin. reg. 254. limit. 8. Vndecimò fallit, fauore libertatis, gloss. leg. si pater. ff. de manu. vind. Alber. Iaso. & Decius leg. eius. §. placebat. numero quarto. ff. si cert. pet. Salic. leg. mandatum. C. mand. not. leg. inter cau sas. ff. eod. Duodecimò fallit, fauore dotis, Bart. leg. secunda. §. si pecunia, ff. de don. Baldus c. cùm venisset. de testibus. Doct. leg. mandatum. C, mand. Salic. leg. inter causas. 11. opp. ff. mand. Cremen, sing. 143. Felin. cap. relatum. versiculo 2. de offic. deleg. Alber. leg. eius. ff. si cert. petat. Decimotertiò fallit in man dato re non integra, quod morte mandantis non soluitur. leg. mandatum. C. mand. §. item. Institu. eodem. Fallit hoc in beneficialibus, in quibus etiam re non integra expirat mandatum morte prælati, Clem. fin. de procur. Salic. leg. mandatum. in secunda opp. C. mand. Bartol. leg. si per epistolam. ff. de acq. hæred. Card. capitulo quoniam Abbas. q. 7. de offic. deleg. Ioan. Fab. §. item. Inst. mand. decisio Tholos. 264. Guid. quæstio. 119. Rom. consilio 374. etiam si renunciaret, nedum si moriatur. Cassad. decisio. secunda, numer. 2. de appel. Sam. Reg. de annali. quæ. 62. numero 2. Cardin. Clemen. fin. numero 13. de procur. Rom. cons. 314. decis. Tholo 264. Bertr. consilio 250. volumine 2. Ampl. idem esse in Commendatario, Sam. Reg. de trien. quæst. 5. nu. 19. Item hoc idem in hospitalario, cuius mandatum reuocatur etiam quo ad iudicium cœptum, Fel. capitulo de quarta. versiculo 12. de præscrip. idem est in constituto à vicario perpetuo, Doct. d. Clemen. fin. de procura. Quartò ampl. etiam si super titulo beneficij esset constitutus. Rom consilio 374. Cassad. decisio. sexta, titulo, vt lite penden. numero 3. decisio. secunda. nu. 2. de appell. Quintò hoc idem in vicario constituto, expirat enim morte mandantis, gloss. & Card. Clemen. fina. de procurat. Sextò ampl. hoc dictum procedere nõ solum ad iudicia, sed etiam ad negotia, Doct. d. Clemen. fin. Septimò ampl. etiam si prælatus suum proprium nomen non expressisset, Card. d. loco, quæstio. 6. Octauò ampl. etiam si vtilitas Ecclesiæ exigeret, vt procurator constitutus perseueraret in actu, Vital. d. Clem. fin. Nonò ampl. etiam si procurator fuerit constitutus non à solo prælato, sed etiam à prælato & capitulo, gloss. dicta Clementina finali, versiculo, reuocari, vbi Cardinalis numero quinto. de procurator. nisi hoc esset negotium commune prælati, & capituli. Doct. d. loco. Fallit secundo loco hæc decimatertia declaratio, nam etiam re non integra expirat mandatum, quando constituens sine hærede decedit. leg. prima, C. de actio. & obligat. leg. si per epistolam. ff. de acq. hæred. Roma. consilio 374. Anton. Gabriel. tit. de procur. conclusio. 2. & 3. latè, conclu. Guid. decisio. 547. not. leg. 1. C. de act. & obligat. Innocen. capitulo licet. de offic. delega. Ampl. etiam concl. relatam procedere in morte ciuili, Angel. §. præterea. Instit. de exc. Dec. consilio 460. In casu autem, quo mandatum naturali morte mandantis expirat, processus cum huiusmodi procuratore

agitatus

agitatus indiſtinctè eſt nullus, Fulg. leg. aute. nu. 1. ff. de procur. leg. ſi procuratorem. num. 7. ff. eod. l. de quare. §. cum abſentem. ff. de ind. etiamſi mors ad notitiam partis, vel iudicis non perueniat, Barto. dicta leg. ſi procurator, Abb. capitulo mandato. de procurat. Caſſad. deciſio. 2. nume. 10. de reſcriptis. Aegidius quæſt. 495. quando autem dubitatur de morte procuratoris, dominus illum reuocare tenetur, Roman. ſing. 215. leg. libera. de pecul. Sed vtrùm conclu. dicta habeat locum tam in generali mandato, quàm in ſpeciali? Reſp. quòd pariter locum habet in vtroque, Fulgoſ. leg. more. numero decimooctauo. vbi Curt. numero 76. & Docto. Com. contra Bart. dicto loco. ff. de iuriſd. omn. iud. Bellamera capitulo ad noſtram. numero 2. de iure in. l. ſi verò. §. ſi mandauero. ff. mand. confertur tamen mandatum generaliter poſt mortem tribus modis. Primò ex natura actus, vt quando teſtator aliquid mandat hæredi, tunc enim confirmatur morte, non reuocatur. leg. cùm pater. §. mand. ff. de leg. ſecundo. Secundò, ex natura rei, vt quando teſtator mandat ſepeliri, nam ſolum poſt mortem conferri intelligitur. leg. ſi verò. §. fin. ff. mand. Baldus conſilio 57. numero 7. volum. quinto. Tertiò, ex forma verborum, tunc enim poſt mortem durat, donec reuocetur ab hærede. not. leg. mandatum. in prima oppoſ. C. mand. leg. ſi defunctus. ff. de procur. leg. ſundi. ff. de acqu. poſſ. l. cùm pater. §. Mæuio. ff. de leg. ij. vt mandatum de ſoluendo creditoribus, Bald. conſilio 57. volumin. quinto. Finitur ergo mandatum morte domini, vel procuratoris. Secundo modo ſoluitur finita cauſa, gloſſ. & Docto. capitulo ſi pauper. de præbend. 6. Tertiò finita die, ad quam conſtitutus fuerat, nam etiam ſi per iudicem prorogetur, non poteſt procurator amplius agere, Ioan. And. in add. ad Spec. tit. de procurat. §. ratione. columna 3. capitulo cùm olim. il 1. de offic. deleg. capitul. ſignificauit. de appellat. capitul. ſi quem. de proc. vj. l. qui mutuam. §. non ideo. ff. mand. Aegid. concluſi. cxxxv. Quartò finitur furore ſuperueniente, Barto. l. qui ſeruum. ff. de acq. hæred. Baldus l. fin. §. j. C. de adminiſt. tutor. Quintò qualibet mutatione ſtatus in peius reſpectu vtriuſque. l. ſi cum. ff. de ſolu. l. cùm quis, eodem titul. l. confirmando. de confir. tutor. l. pater. §. final. C. de teſt. tutela. Sextò finitur per ſententiam latam, Bart. l. ſi procurator. ff. de procurato. Septimò finitur per reuocationem, dixi latiùs ſuper. concluſi. 31. Octauò ſoluitur ſi à iudice ei interdicatur officium, Baldus dict. l. mandatum quæſti. j. Nonò ſoluitur etiam morte ciuili, Doct. Commu. l. poſt litem. ff. de procurato. Decimò, ſi fiat affinis. l. aut affinitate. eodem titul. Sed quatenus dixi mandatum reuocari ad voluntatem mandantis, Bartolus l. ſi verò. §. ſi mandauero. ff. mand. procedit etiam ſi fuerit factum cum pacto, ne reuocetur, Bartolus l. cum precario. ff. de precario. Vndecimò mandatum ſoluitur per comparitionem domini, Bartolus l. qui mutuam. §. non ideo. ff. mand. niſi dicat citra reuocationem procuratoris, Ioann. Andr. capitulo ſi quem. de procura. vj. debet tamen reuocatio mandati intimari aduerſario, Cyn. l. mandatum. quæſtion. tertia. C. manda. Speculat. titulo de excom. §. quarto, verſiculo, & ſi iudex. ex quibus ſatis conc. hæc declarata videtur. Medic. tract. 2. par.

¶ Mandati actio. L. *61. Vlp. libro 10. diſputationum. *al. 60.

Semper qui non prohibet pro ſe interuenire, mandare creditur, ſed etſi quis ratum habuerit quod geſtum eſt, obſtringitur mandati actione.

De mandati actione. Iunge de op. pub. l. prima. Prohibet. ſ. præſens, ſciens, & patiens, man. l. ex man. l. qui fidem, l. qui patitur 18. l. 6. §. ſi paſſus, C. eodem titulo. l. ſi fideiuſſor, 6. Sim. capitulo qui tacet, in vj. Sed et si. Iunge l. cxcvj. §. deiecit. Ratio, de exerci. l. 1. §. magiſtrum autem, C. de acquirēda poſſeſſ. l. ſecunda, capitulo decimo. ratihabitionem, in vj. de iud. l. licet, & ibi gloſſ. ij. quæſt. vj. capitulo non ſolet, vj quaſt. j. cap. error, C. ad Mac. l. fin. C. de don. inter virum, & vxorem, l. donatio, de pig. l. ſi fundus, § j. de ſol. l. ſi quis officio, l. cùm decem, §. j procur. quod iuſſu, l. prima. §. ratum, infr l. clij. hoc iu. §. j. Gestum est, ſcilicet validum ſuo nomine & tēpore, nec ob. capitul. nono, ratum, in vj. l. vj. §. ſed ſi ego, de negoc. geſt. l. ſi ſeruus, de preca. capitul. cùm quis, de ſen. ex. in vj. Rem ratam ha. l. bonorum, de ap. re. l. j. de acqui. hær. l. ſi quis mihi, §. iuſſum. de reſtitur. ſpoliat. capitulo cùm ad ſedem, de vi & vi, l. j. §. deieciſſe. Limit. plures habet Deci. Vide Loriot. axiom. fin. Intelligit Faber hanc legem in iis perſonis, quæ pro aliis interuenire ſolent, de iniur. l. non ſolùm, §. agere. Sim. de ſol. l. qui hominem, §. ſi Titiū. Mandati. Sim. quod iuſſu, l. j. §. ſi ratum. Ratio, de ſol. l. vero procuratori, in fin. 12. inf. l. clij. §. hoc iu. §. j. vt & in cauſis procedit, in quibus requiritur ſpeciale mandatum, de iureiurand. in vj. capitulo fina. de min. l. quòd ſi ſpeciali, vt Deci. latiùs hic probat. Riiſvvich. paratit.

¶ Mandati fines diligenter ſeruandi ſunt, etiam in minimis, præſertim quando ſumus in eſſentialib. Doct. cōmuniter. l. diligenter ff. mandati. Medi. re. 5.

¶ Mandati fines diligenter cuſtodiendi ſunt. l. diligenter. ff. mandati.

Primò fallit, quando actus ſunt connexi, & dependentes: quia quando mandauit vnum, etiā videtur mandaſſe aliud. vt not. Ange. in lege, qui procuratorem, ff. de procurat.

Secundo fallit, quando dediſſet mandatū ad confitendum, & perueniſſet aliquid ad aures procuratoris propter quod non deberet confiteri: quia nō debet confiteri. vt not. Bald. in capit. j. extrà, de lic. conteſt.

Tertiò fallit, quando procurator excedit mandatum, præſente domino & non contradicente: vt not. Bal. in aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. oport. vbi omnino vide plenè per eum & per alios doct. in aliis allegatis locis in d. l. diligenter. B. Soc. re. 309.

¶ Mandati fines poſſunt in modicis tranſgredi. Barb. conſ. 74. lib. 4. glo. c. quo ad cōſultationem, de reſcr. Tyraq. in tract. de iud. in reb. exig. non fet. nu. 87. contrarium tenet, quia fines mandati diligenter ſunt ſeruandi. l. diligenter. ff. mandati. Med. re. 5.

¶ Mandati forma intuenda eſt ad cognoſcendam auctoritatem nuncij vel procuratoris. Bald. leg. vnica. col. 19. C. de confeſſis, Doct. c. ex parte. col. 6. de reſcr. Iaſ. l. qui Romæ. §. Callimacus. nu. 17. ff. de ver. obligatio. quod adimpleri debet in forma ſpecifica. l. diligenter. ff. mand. cap. cum dilecta. de reſcr. Aſin. in praxi iud. §. 3. c. 37. nu. 3. c. Piſanis. de teſt. ſpol. Eue. in loco à defectu formæ. nu. 4. Ber. conſili. 11. nume. 3. volum. 3. Med. re. 7.

¶ Mandati ſolēnitas non præſumitur ex diuturnitate alicuius temporis: notat Bal. in l. j. ver. ſed pone quod aliquis: C. de rebus aliena. & ibi Salice. idem Bal. in l. 2. ibi: vſque ad mille annos. C. ſi ex falſ. inſtr, ſequitur Alex. in l. ſciendum. ff. de verb. oblig.

Limita dupliciter, vt per Felin. in capi. ſicut. de iud. B. Dias re. 451.

¶ MANDATO quantumcunque generali, nunquam intelligitur mandatum procuratori, quòd indebitũ recipiat, aut illicitum faciat. Probatur iſta regula in l.ſi procurator. ff. de cond. indeb. & in gl. c. dilecto. de præb. vbi Imo. notat.

Amplia tripliciter, & limita octo modis, vt per Iaſ. in d.l. procurator. B. Dias re. 450.

¶ MANDATARIVS cum ſe refert ad aliud mandatum ſecundum illud procurator agere poteſt, Beneu. ſtracha. in tract. de mercatura. in tit. Mand. nu, 13. per l.ſi ita. ff. de cond.& dem. l.aſſe toto. ff. de hæred. inſt. l.in teſtamento. ff. de hæred. inſt. Dec. conſilio 63. numero 6. Alexand. conſilio 9. volumine 5. numero 2. ſi verò nullum mandatum apparuerit, nihil agere poterit procurator. Bald. auth. ſi quis in aliquo. vbi Dec. nu. 32. C. de edend. Card. c. fi. de fid. inſtr. Medices, reg. 10.

¶ MANIFESTVM. Manifeſta probatione non indigent. Qui ſatiſd. cog. l.ſi verò. §.1. De ac. em. l.ex empto. in fi.1. reſp. C. de accu. l. ea. Rüſvvich.

¶ MANISCALCVS, qui curauit equum, poterit illũ retinere pro modica mercede ei debita pro curatione: ita in terminis dixit Anto. Corſ. in tracta. de minim. nu. 90. Medices, reg. 5.

¶ MANVMISSIO non procedit non ſeruata forma iuris, de qua in capitu. multis. inſt. de libert. leg. 1. C. de his, qui in eccle. man. l.2. C. commu. de mau. dixi ſuper amp. 5. Medic. re. 7.

¶ MANVMISSIO L. 140. Paulus libro decimoſexto ad Plautium.

In obſcura voluntate manumittentis fauendum eſt libertati.

Iunge ad l.21 quotiens dubia, de manu. teſt. l.ſi peculiũ, §.fin. l.ſi ita. Coniunge de ſtatuliberis, l. ſi peculium, de his qui in teſt. de. l.proximè, §.fin. Ratio, inf. l.157. ſemper. Exc. de manu. teſt. l.cùm ex pluribus, de rebus dub. l.ſi fuerit, §. item ſi ex plu. de adi. leg. l. 3. §.ſi duobus. Rüſvvich. parauit.

¶ MARITVS confitens recepiſſe dotem, quam non habuit, in dubio præſumitur ſpe futuræ numerationis feciſſe, & non donationis. Alex. leg. diuortio. ff. ſol. mat.

Fallit quando talis confeſsio eſſet facta inter coniunges diſpares: Vide Bartol. & Alexand. in dicta leg. diuortio.

Fallit quando talis confeſsio fieret in vltima volũtate, quia tunc præſumitur facta animo donandi: & non futuræ numerationis, vt eſt gloſſ. in leg. prima. C. de fal. cau.

Fallit, quando euidenter appareret de donatione: quia præſumitur donatio, & eſt caſus in leg. prima C. de dona. an. nup. S. la. re. 168.

¶ MARITVS, conſtante matrimonio, ex cauſa donationis dotem vxori conſtituere non poteſt. leg. ſi conſtante. de dona. ante nup.

Primò fallit fauore libertatis: l.j. C. de ſer. pigno.

Secundò fallit in alienatione, quam fecit fiſcus, & hoc eius fauore: vt l.ſi hypothecas. C. de diſ. pignot.

Tertiò fallit in alienatione pignoris, quaſi ſit vnus de creditoribus cum ſolennitate per proclama vocatus, & tacentibus præiudicat taciturnitas, vt leg. ſi eo tempore. C. de diſ. pig.

Quartò fallit niſi ſtudioſè, & doloſè faciat vt decipiat illum, qui ſuper intereſſe ſuum contrahit: vt C. de lati. li. tol. authent. ad hæc. & leg. ſi res alienas pignor. l.ij. C. de diſtra. pigno. mulier. & d. leg. ſi ſenteut. &c.

Quintò fallit ratione ſanguinis ſeu coniunctionis: vt leg. ſi ſeruus communis. ff. de donatio. inter virum & vxorem.

Sextò fallit ſi potior ſum eo in iudicio eodem cuius primo loco mihi competit proſecutio: leg. ſæpe. de re iudi. vide de hac materia per Lu. de Ro. in l.quædo. ff. ſolut. matri. B. Soc. reg. 313.

¶ MARITVS poteſt accuſare vxorem ſuam de adult. ſed non vxor maritũ. l. Iul. ff. de adulter. Med. re. 9.

¶ MARITVS regulariter non tenetur niſi inquantum facere poteſt. l.maritum. ff. ſoluto matrimonio.

Primò fallit in marito procuratore: vt eſt textus in capitul. j. de donationib. inter virum & vxorem, ſecundum communem intellectum Ioan. And. & doct. quicquid gloſſ. aliter dicat, & idem tenuit Iacob. de Belui. in diſpu. ſua quam ponit in leg. vnic. C. de rei vxoria action. & Ioann. de Imo. in leg. diuortio. §. impendia. ff. ſoluto matrimon. & leg. filio. ff. eod. titu.

Secundò fallit, vbicunque maritus conuenitur conſtante matrimonio, & ad dotem, eo quia malè vtitur ſubſtantia ſua, ſecundum gloſſ. in leg. vbi adhuc. C. de iure dot. in verbo, ita tamen. & in verbo ſubſtantiam. ſed de hoc dic, vt per Bartolum & alios in leg. ſi conſtante. in viij. quæſtione & vlt. ff. ſol. matri.

Tertiò fallit, ſi maritus à princip. ſciens ſe non poſſe ſolidam dotem reddere illam accepit, vel confeſſus fuit illam accepiſſe: vt eſt glo. not. iuncto text. in leg. pe. in fi. ff. de iure dot. Bart. in leg. maritum. §. eleganter. ff. ſol. matri,

Quartò fallit, ſi res dotalis exiſtit apud maritum, quia ſpecies ſit in dotem data: quia mariro videtur conceſſum hoc priuilegium, niſi quando data eſſet in conſiſtentibus in pondere, numero, vel menſura, leg. vnica. §. cum autem. C. de rei vxor. actio. pro hoc bene facit leg. in bonæ fi. in princ. de no. feu. & Ioann. de Imo. in leg. ſi fundum. ff, ſoluto matrim. Bartolus in l. Neſennius. §. ſi fundus. ff. de re iud & latiùs in d.l, ſi filio. tenet expreſſe contrarium, quod dic vt ibi per Domini. & idem videtur dicendum ſi res dotalis non extaret, ſed alia empta, & acquiſita ex re dotali, per leg. ſi cùm dotem. §. fi. ff. ſol. matrimo. argu. leg. Imperator. §. fi. ff. de leg. iij & in terminis videtur tex. in leg. maritus. ff. de dona. inter virum, & vxorem.

Quintò fallit ſi maritus conuentus negauit ſe fuiſſe maritum, per leg. ſed hæc ita. in fi. de reg. iur. & l. verum. §. fi. & leg. ſi vnus ex ſociis. §. fi. ff. pro ſocio. & in terminis firmatur per Bart. per verbum, pnto, in leg. etiam. ſol. matr.

Sextò fallit, niſi maritus promiſiſſet alteri quàm mulieri dotem reſtituere, per d. leg. Neſennius. in prin. & procedit ſecundum dict. gloſſ. not. ibi, & in leg. ſi prior. ff. ſol. matr.

Septimò fallit, ſi mulier in iudicio iuraſſet maritum ſibi debere centum ex cauſa dotis: vt eſt tex. not. in l. eum. §. ſi mulier. ff. ſolut. mat.

Octauò fallit, ſi vltra dilationem legalem, marito eſſet conceſſa longior dilatio in reſtituenda dote, quam habere deberet de iure communi: vt in caſu leg. licet. & ibi not. ff. de pact. dot. text. eſt not. ſecundum vnam lecturam glo. in leg. ſi ex parte. §. ſed an etiam. ff. quod cum eo. quam limitationem poſuit Lud. de Rom. in d.l. maritum. ſed Barto, ibi tenuit

contta

contrarium secundum aliam lecturam.

Nonò fallit, si maritus vel eius liberi artifices sint: quia ex artificio commodè viuere possent: vt est gloss. in l. maritus in id. & ibi doct. ff. sol. matrimo. & not. glo. in l. si quis argentum. C. de donat. limita etiam vltra prædicta, regulam prædictam sex aliis modis, vt per Bartolum in dict. l. maritum. ff. soluto matrimonio. B. Soc. re. 314.

¶ MARITVS: sententia lata contra vxorem non nocet marito, nec etiam eius factum. Bald. l. doce. C. de rei vendic. Aret. leg. Iulianus. §. qui fundum. ff. de verborum obligation. Alexand. leg. de die. §. qui mulierem. ff. qui satisd. cog. Abb. c. quamuis. nu. 12. de sent. & re iud. Med. re. 8.

¶ MARITVS vxorem alere non tenetur, si dos sibi promissa non detur. vt est gloss. not. in auth. de non eligen. secundò nu. §. fi. vers. onera. & eam expellere poterit, probatur in l. fin. C. ad Velle. & illum tex. ad hoc ponderat Bald. Cy. & Saly. in l. quod in vxorem. C. de nego. gest. Bald. in l. de diuisione. ff. sol. matr. & in l. si cum dotem. in §. si autem. ff. eod. tit. vbi etiam per moder. & per Bart. in l. si donaturus. ff. de condi. caus. non seq. causa.

Primò fallit, nisi mulier, quæ dotem promisit, dedit id, quod potest marito: quia non tenetur, nisi quatenus facere potest: vt l. ex diuerso. circa prin. soluto matrimo.

Secundò fallit, vbicunque alius, vtputà pater vel alia persona promisisset, & daret pater id quod potest: quia hoc casu non posset mulier expelli: quia pater mulieris habet beneficium ne teneatur genero, nisi inquantum facere potest. vt l. penultima. ff. de iure dot. & dict. l. ex diuerso. in princ. ita tenet Rapha. in dict. l. si cum dotem. §. si maritus. cum l. seq. ff. soluto matri. & optimè, & probatur in authē. de resti. & ea, quæ parit. §. quia verò. & not. Mod. in dicta l. si donaturus.

Tertiò fallit, vbicūque nulla dos fuisset promissa viro: quia hoc casu etiam tenetur alere, nec eam posset expellere. vt probatur in §. quia autem. in aut. quib. mod. natura. efficiātur sui. bene facit l. quod si nulla. ff. de relig. & sump. fu. & cap. per vestras. de dona. inter virum, & vxorem. & ita etiam tenet Bald. in l. pro oneribus. §. fi. ff. de iure dotium. pro hoc alleg. rationem: quia mulier tenetur operari viro. vt not. in l. sicut. C. de ope. libe. B. Soc. re. 315.

¶ MARITVS si ex forma statuti debet lucrari certā partem dotis, & vxor aliquid ei leget in testamento, tale legatum quamuis simpliciter factum, computatur in lucro talis statuti. Hanc dicit communem sententiam Iason. in authentic. præterea. C. vnde vir & vxor.

Limita dupliciter, vt per eum ibi. B. Dias re. 454.

¶ MARITVS non potest[1] concedere licentiam seu consentire vxori, vt secum contrahat, casu quo mulier vigore statuti, sine licentia viri non potest contrahere, prout cauetur lege nostri regni Hispaniæ in l. Tauri. Ita concludit subtilis Didacus de Segura in elegāti repetitio. §. si vir. l. prima. ff. de acqui. poss. & vide doctor. del Castillo, in comment o legum Tauri. in l. lv. in glos. in verbo, sine licentia. vbi refert Ro. in l. pactum quod dotali. C. de coll. & Bart. in l. cùm pater. §. libertus. ff. de leg. secundo, ad hoc quòd quā do mulier contrahit cum marito, non requiritur licentia.

Limita quatuor modis, vt per eundem Didacū de Segura in d. loco, per totum. B. Dias re. 455.

¶ MARITI consensus si ex forma statuti requiritur in contractibus mulierum, si non fuerit interpositus contractus reddetur nullus, fallit nisi maritus fuisset absens. Bald. cons. 488. volum. 1. cons. 316. vol. 7. Asin. in praxi iudic. §. 3. cap. 37. numer. 4. statuti enim forma ad vnguem seruari debet. Fel. capi. cum dilecta. nu. 36. de fide instr. Dec. cons. 11. num. 9. Paris. cons. 61. numer. 15. libro 3. Gratus cons. 81. numero 7. volum. 1. Med. reg. 7.

¶ MARITI iure qui accusant, Calumniæ periculū nō euitant. Scæu. lib. 4. Reg. de adul. l. 14. in cuius ope. §. fi. Ritsvvich.

¶ MASCVLO excludēte fœminam per statutum sufficit masculum momento extitisse, vt perpetuo maneat exclusa. Ant. consi. 20. Ias. l. inter stipulantem. §. sacram. col. 8. ff. de verb. ob. Bal. l. si quis posthumos. §. 1. col. fi. ff. de lib. & posth. & l. in quib. C. de sec. nup. Alexand. consi. 29. lib. 1. Aret. l. 2. l. si ante. ff. sol. matr. Med. reg. 5.

¶ MASCVLINVM concipit fœmininum. l. si ita scriptum. ff. de leg. 2. l. 1. ff. de ver. sign.

Fallit, vt per Marsi. in singu. 20. Ampliatur in 10. casib. & limitatur in 27. à Port. lib. 2. suarum conclu. reg. 7. fallit in 9. casib. vt per Soc. reg. 255. fallit vt per Bapt. à Villa. conclusio. 25. in litera M. videas Alex. in l. sed si hoc. §. liberos. ff. de in ius vocan. Ampliatur in 7. casib. & limitatur in 14. à Iaso. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. numer. 1. & seq. fallit in 6. casibus, quos no. Dec. in l. fœminæ. ff. de reg. iur. nu. 90. & an ista regula procedat in criminalibus. declarat Marsil. in l. si quis negandi. de sica.

Masculinum in contractibus non concipit fœmininū, communis est opinio, secundum Ias. in d. l. si quis id, quod, vbi limitat in 4. casib. num. 23.

Fallit in 3. casib. quos no. Dec. in l. fœminæ, ff. de reg. iu. num. 106.

Masculinum cōcipit fœmininum in legis dispositione, l. 1. ff. de const. pecu. l. 3. ff. de nego. gest.

Ampliatur & limitatur in 4. casib. secundum Dec. in d. l. fœminæ, nume. 11. Dou. Fina, lib. 5.

¶ MASCVLINVM concipit fœmininum: hæc indefinita vniuersaliter debet intelligi in materia indifferenti, & in omni dispositione, dummodo militet eadem ratio in vtroque. Dec. l. ij ff. de reg. iur. Bald. l. in multis ff. de stat. hom. l. si quis. ff. de verbo. sign. l. qui duos. ff. de leg. iij. l. legatis. eo. Alex. con cxxxv. nu. 4. volu. j. Bal. cons. vj. nu. 6. vol. v. Dec. cons. ccclxj. nu. 4. Docto. com. l. si ita. ff. de leg. ij. Rom. cons. xxxv. nu. 3. Iaso. l. si quis. nu. 14. ff. de iurisd. om. iud. l. quicunque. C. de ser. fug. Bal. cons. ccxxvj. nu. 4. vol. v. Cum. consil. clxvj. Anc. cons. cxx. num. 4. cons. cxxxviij. vol. ij. Bald. cons. xxj. nu. 1. vol. iij. Dec. c. cum in cunctis. nu. 51. de resc. Bal. cons. ccj. nu. 3. volu. j. l. j. §. j. ff. de consti. pec. l. iij. ff. de neg gest. Albe. l. si quis id quod. ff. de iurisd. om. iud. Ang. cons. cclxxxix. l. si quis in tantum, C. vnde vi. Signor. cons. clxxx. Old. cons. clij. Doct. c. fi. de Simon. Med. re. 2.

¶ MASCVLINVM concipit fœmininum. Baldus in l. in multis. ff. de statu. homin. & l. ait prætor. ff. de neg. gest. l. si quis. ff. de verbo. sign. ex mente legislatoris, & non quantum ad verba. secundum opin. gl. Ita in l. qui duos mulos ff. de leg. iij. & l. legatis seruis. ff eodem titu. & latè Deci. in l. fœminæ. ff. de reg. iur Alexand. in cons cxxxv. circa primum dub. nu. 4. vol. j. Bald. consil. vj. numer. 6. in vol. v. Dec. consili. ccexcj. numero 4.

Amplia, id locum habere in materia indifferenti, vt Iaso,

Iaso.de Aren. Cyn. Alber.& Docto.in l.si ita scriptũ sit.ff.de leg.2.Rom.conf.35. nu.3. Doct.in l.si quis, id quod.ff.de iurisd.omn.iudic.& ibi Iaſ.nu.14.& l.quicunque.ff.de seru.fug.

Amplia hoc idem in materia fauorabili. vt Baldus in consili.226.in præmissis. numero 4.volum.5.Cuma consilio 146.Anch.consilio 120.num.3.& conſ. 46.& Bar.in l.iura.in fi.ff.de legi. Corne.Peruſ. conſ.13.l.9. volumine 2.

Amplia etiam in vltimis voluntatibus, & testantium dispositionibus.vt l.qui duos mulos & l. legatis seruis.ff.de leg.3.Corn.consilio 138.d. volum.2.Deci.in l.fœminæ.num.12.ff.de reg.iur.Bald.consi.21.num.1. in 3.volum.

Amplia d.reg.vt masculinum concipiat fœmininum, vbi est eadem ratio in vtroque. Ita Dec.in c.cum in cunctis.num.51 de elect.Bal. conſ.201.nu.3.volu.1.& conſ.47.num.1.vol.5.

Amplia,hoc idem in dispositione legali, vbi si lex loquitur in eo:etiã locum habet in ea,l.j.§.j.ff.de consti.pecu.& l.3.in prin.ff.de neg.gest.Alber.in l.si quis id,quod.ff.de iurisd.omn.iud.Angel consilio 289.& l.si quis.ff.de verbo.signific.& l.si quis in tantum.C. vnde vi.

Amplia,hoc etiam in priuilegiis, secundum Bald.in c. ad audientiam.Il primo,de rescrip Signorol.consi. 108.Oldra.clij.factum, in prin. Dec.in consilio 443. num.1.& 8.volu.2.Come.consili.177.h.volum.4. domin.in c.Genera.verſ.tertio casu.Abb.& Ioan.And. in c.fi.de Sym & do.in c.quamuis. Il 2 de præbend.

Amplia etiam in rescriptis,vt sub masculino etiam fœmininum includatur, vt c.significauit,& ibi Ioã.An. Flor.Imol.de rescript.Philip.Franc.in capit.cum in multis.Il 2.de reſ.Tira.in tract.de vtroque retrac.§. 50.gl.9.numer.204.vbi plura accumulat,quod vide.

Fallit hæc regula in materia differenti,quia masculinũ non complectitur fœmininũ.Bart.in l j.ff.de verbo. sign.& l.j.in fi.ff.de pecu Bal.in l.seruus.C.communia de suc.numero 1. & l.in multis. de stat. ho.Bald. consi.201.nu.3.vol.j.& latè dixi in tracta.de iure pro thom.§.j.num.28.Corn.conſ. 275.K.vol.4.vbi multa allegat.

Fallit in contractibus,vt mascu. non concipit fœmininum.Guido de Suza.in l.veterib. ff.de pac.Cum.in consili.166.Roman.conſ.145.Dec.in d. reg.fœminæ. numer.104 de reg iur.Anch.consilio 125. numero 7. verſ.cum igitur.Alex.consil.80.nu.11.ver.approbat. volumine j.

Fallit in materia correctoria,quia masculinum nõ cõcipit fœmininum. Alexand. in l. Gallus. ff. de lib. & posth.nu.10.Iaſ.ibi.nu.60.& 61.Deci.in d.l.fœminæ. numero 111.

Fallit hæc regula in statutis,maximè odiosis.Alexand. consili.135.nu.4.vol.j.Cor.conſ.xiiij.l.v.& vij. vol.ij. Bald.conſ.vj.nu.6.vol.v.Alexand.consil.xxiiij.nu.13. & 33.vol.ij.Corn.conſ.xcv.in princ.vj. vol.ij. Bald.in l.j.C.qui admit.Anc.c.j.de const.Alex.conſ.234.nu. 5.& 9.vol.vj.

Fallit etiam in sententia, & verbis iudicis ex quo sunt stricti iuris. Ita Imo.in l.si ita scriptũ.ff. de le.2.Alex. in consi.j.num.16.vol v.Bar.in l. Iulianus.ff.de cond. ind.Dec.consilio 44.in fi.& l.fœminæ. num.115.ff.de reg.iur.

Fallit etiam in officiis.Bald.in c.ad audientiam.il primo,circa fin.de rescrip Deci.in d.l.fœminæ.numer. 116.Iaſ.in l.si quis,id quod.nu.14. ff.de iuriſ.om. iud. Dec.conſ.348.num.6.alle.Bart.in d.l.Iulianus. Soc. conſ.134.vol.1.

Fallit quoque in dictis testium,vt masculinum non amplectitur fœmininum, cùm eorum verba prolata contra testificantem & producentem semper sint interpretanda. Ita gloſſ.in capitu.in præsentia,extra de proba.in ver. dubium. Alexand. consilio 179.viso processu.numero 15.volum.v.Tiraq.in d.§.& gloſ. numero 185.

Fallit etiam in feudis,quia fœmina regulariter non succedit in feudis. Bald.consilio 401.in prin.volum.5.& consilio 232 in prin.vol 3.idem in prælud.feudorum. ver.natura feudorum.Deci.consilio 390.num.1.& 2. I.Nouell.re.90.

¶ Mascvlinvm concipit fœmininum. De iurisdi. l.si quis id.De leg.3.l.qui duo nil. De verb. signi.l.1. Riisvvichi.

¶ Mascvlinvm in contractibus non continet fœmininum. Ista est commu.opin.prout testatur Iaſ.l. si quis id quod.ff.de iurisd.omn.iud.

Limita quatuor modi.vt per Iaſ.in d.l.si quis id quod. num.23. B.Dias regu.456.

¶ Mascvlinvm regulariter fœmininum * concipit:vt in l.si quis id quod.ff.de iu.om. iud.l. mãcipia. C.de ser.fu.tex in l.qui duos milites.ff.de le.3.& habetur plenè per Dy.in l.j.ff.de verbo.signific.cum si. B.Soc.re.312.

Additio.

* Fœmininũ. Ad materiam vide Cor.in consi.50.inci. pro decisi.in litera A.& in consili.13.inci.ad huius.in litera m.& in conſ. 94. inc.circa,per totũ.& in conſ. 138 inci.placet.in litera d.& in conſ.199.inci. In præsenti.in litera o.la ij.io ij.parte.& in consi.96.inci.licet per totum & in consili.171.inci. repetito: per totum.& in consilio 211.inci. quanquam. in litera a.& in consili.222.inci.quanquam,per totum in 3.parte. B.Vad.

Primò fallit in contractibus:quia appellatione filiorũ non comprehenduntur filiæ fœminæ. ita dicit Arc. in c.si quis suadente diabolo.17. qu.4. Et ideo dicit Ioan.de Imo.in c.potuit.de locato.quòd si in instrumento concedatur feudum pro me& filiis,&c.& ita tenet Bal.in l.j.ff de li.&po.allegando Arch.in d.c.si quis suadente diab.

Secundò fallit, vbicùnque esset consuetudo, vel esset statutum in ciuitate quòd filiæ fœminæ non succedant: quia tunc appellatione filiorum non debebunt comprehendi filiæ fœminæ.ita mirabiliter Petrus de Anchar.in l. tres fratres. ff.de pact.pro quo facit quod signanter tenoir Bartolus in l. penultim. ff.ad Trebel.& text.not. & etiam Raph.Ful.in l.prima.C.de condi. infer. facit quod not.tenuit Bartolus in l.hæredes mei.§.cum ita.ad Trebe. &l.vt iurisiurandi. ff. de ope. li.vbi dicit, quòd si quis accepit feudum pro se, & filiis: & tunc appellatione filiorum non comprehendentur filiæ fœminæ, vbi in ciuitate vigeret consuetudo quòd filiæ fœminæ non succedant.

Tertiò fallit, dicta regula vbicunque in statuto fieret mentio de filiis: quia tunc appellatione filiorum non includerentur filiæ fœminæ:ita Cer.Zaba.in ca. Quintauallis.extrà, de iureiur. qui ita dicit se consuluisse. Ratio est, secundum eum,quia licet appellatione filiorum comprehendantur filiæ fœminæ, vt in d.leg.si quis id,quod.de iur.om. iud. cum si.tamen hoc non est ex propria significatione :sed per interpretationem & extensionem, vt leg. iusta. ff. de verb.sig. vbi dicitur, quòd iusta interpretatione sæpè

ne sæpè filij appellatione cōtinetur filia, & sic non semper. ad id est glos.not.in l. Lucius. §. quæsitum. ff.de leg.iij.quæ dicit, quòd si nomen fratris confertur in plurali, quòd etiam continetur soror: vt in l. Lucius.iuncta gloss.ff.sa.er.habet locum non ex vi verborum, seu ex propria significatione verbi: scilicet ex eo quòd masculinum concipit fœmininum, sed statuta non recipiunt extensionem, cum propriè debeant intelligi: prout in l.iij.§. hæc verba.ff. de ne.gest.l.non aliter.ff.de leg.iij.& l.j.§.is, qui nauem. de exercitor. & ideo infert ipse Card. in loco præalleg. quòd modo statuti appellatione filiorum non includuntur filiæ fœminæ, per rationem de qua suprà.& de materia habetur, per Cyn. & doct. in l.quicunque. C.de ser.fug.per Bald.in l.si ita.de iri.& ru.testa.& in l.cum ex filio.§.ex filio. ff.de vul. & pu.& in l.in multis.ff. de statu ho. & per Bal.in l.j. in princip.ff.de libe.& posthu.& in clemen. prima, de elect.

Quintò fallit dict.regula, vbicunque tractaretur de odio, & sic masculinum confertur in materia odiosa & pœnali: quia tunc masculinum non concipit fœmininum.glos. est quæ alleg.l.j.§. quæritur. ff.de vent.inspi.iuncta l.si quis exhæredato.& in l.si quis. ff.ad leg.Iul.maie.& est optimus text.in c.quamuis. de pœn.in vj.not.Doct.de hæret. eod.li.vbique alia esset mens loquentis: quia tunc in hoc casu masculinum non concipit fœmininum: vt in l. Lucius.in §.quæsitum.ff.de legatis tertio.& ibi casus.& ita tenet glos.in dict.l.prima.digestis, de verborum significatione.

Quintò fallit, vbi masculinum profertur à iure qualificatum, sicut si esset doctor, medicus, religiosus: nam hoc casu masculinum non concipit fœmininum.casus est in cle.v.de consang.& aff.& ibi hoc tenet Paul.de Leaz.Car.flo.

Sextò fallit, vbicunque masculinum profertur in materia differenti, quæ non congruit fœminæ sicut viro: nam tunc etiam masculinum non concipit fœmininum: vt in l.fin.ff.de tut.iuncta l.ferè.ff.de regulis iuris.& hoc est quod dicit Bal.in lege, in multis. ff.de statu homi. vbi dicit, quòd masculinum non concipit fœmininum in iis, quæ differunt ratione consuetudinis, vel causæ finalis, & ponit exemplum de consuetudine: putà dicit statutum quòd magnates possint intrare palatium: nam tale statutum non extenditur ad fœmi.quia non conuenit mulieri intrare palatium.

Septimò fallit, vbi profertur masculinum, & fœmininum separatim: nam masculinum non concipit fœmininum.ita concludit Bal.in d.l.in multis.ff.de statu homi.& probatur in l.fi.in prin.C.ad Tertyl.

Octauò fallit, vbicunque quis prolatus est sub nomine proprio: nam tunc etiam non concipit fœmininum: vt l.si quis ita.cum ibi nota.ff.de testamen.tutela.& est conclusio omnium. Hæc tamen regula patitur vnam limitationem: nam tale masculinum est probatum à iure condendo legem. vt in prima conclusione.& tunc efficitur lex cōtinens, quia lex debet esse vniuersalia, vt lege, omnes populi.& ibi per Bartol.ff.de iustitia & iure. de quo vltra prædicta habetur per docto.in clem.prima, de electione. in vj.& Specul.tractat. in titu.de disputa. in §.post hæc.Bald.in lege fin.C.de hæred.instit.& dicta lege, in multis.de statu hominum. habetur in lege, qui domum.coniuncta l.mater.§.mulieres. ff.ad legem Iuliam de adul.& l.vnica iuxta finem.C. de rap.virg.

Nonò fallit, vbicunque sequeretur correctio legum: quia tunc masculinum non concipit fœmininum. ita Bal.in l.quicunque.quas limitationes bene not. B.Soc.reg.312.

¶ MASCVLINVM. Fœmin. In masculino non semper intelligitur fœmininum.

In Aut.tit.eo.§.causas rectè. Azo,ru.104.

¶ MATERIA fauorabilis, facit vt indefinita vniuersaliter procedat, & facit vt res vnico actu non dicatur compleri, sed extēdi toties, quoties fuerit opus. Fel.c.2.in 2.lim.de treuga, & pace. l.hæc conditio. ff.de cond.& dem.Are.l.serui electione.ff.de leg.1.l. placet.de lib.& posth. Med.re.2.

¶ MATERIA sublata, in qua statuitur qualitas, corruit qualitas ipsa.l.2.de vsufr.l.fi. de collat. bon.l.4. ff.de actione emption.leg.prima.ff. de hæred.vend. dixi ego in meo tract.de leg.& stat.in proœm.num. 16.not.Doc.com.l.1.C.de iur.emp.§.adeo.inst.loc. Med.re.6.

¶ MATERIA vincitur à forma.Bal.leg.fin.C.de seru. fugit.Ias.l.1.columna 5.cum gloss.1.ff.de verb.oblig. Craue.tubr.de leg.1.numero 150.l.an inutilis.ff.de acceptil.dixi ego in tract.de leg.& stat. p.3.q.1.nu.1. Med.re.7.

¶ MATERFAMILIAS etiam vt ducatur ad iudicium personaliter capi non potest.l.j.& authen.ibi posita.C.de off.diuer.ind. & in auth. nouo iure.C. de custo.reo.

Primò fallit secundum Ang.in l.cōsentaneum.C.quomodo, & quando iudex. hoc debet esse verum nisi absque eius præsentia iudicium expediri non posset: quo casu absque suo debitore in iudicio esse possit.l.j.§.quod agitur.ff.de ventre inspici. & ibi paret exemplum secundum Ang.

Secundò fallit secundum Bald.in d.l. consentaneum. illud quod dicitur quòd materfamiliàs non potest capi: quia non habet locum in muliere honesta, secùs in meretrice vel luxuriosè viuente, quæ potest personaliter capi.at.authen.de resti.& ea quę parit in xj.mense.§.fi.& per Bald.ibi.facit etiam l.j. C.de off.diuersorum iudi.& gloss. in d.l. consentaneum. loquitur de matrefa.licet materfa.dicatur illa, quæ honestè viuit.vt not.gloss. in d.l.mancipiis.in princ. ff.de his qui sunt sui vel alie. iur.item de illa, quæ est notæ authoritatis.vt est text.in l.iij. §.instum.ff.de lib.exhi.sed meretrix, & luxuriosa, & leno, & similes non: quia Bald. in d.l.consentaneum. limitatur d. l. j.& auth.ibi posita.C.de off.diuer.iudi.

Tertiò fallit, & hoc limita verum, nisi ista meretrix haberet maritum: quia tunc propter reuerentiam mariti gauderet priuilegio d.l.j.& authen.ibi positæ.& fuit dictum Ioan.And.in addi.Spec.in tit.de iureiu. vbi dixit quòd si ex forma statuti puniatur meretrix, impunè offendi non poterit, si est maritata.l.si vxor.§.diuus, tyrāno.& §.adul.ff.de adu. melius facit tex.in ver. præcedenti. in d.l.si vxor.& ponunt Mod.in l.si verò.§.de viro.ff.solut.matr.

Quartò fallit, quia non habet locum quando in criminali pro ferendo testimonio duceretur: quia tūc bene posset cogi ad iudicium.gloss.est singu.in cap. j.de test.cogen.secundum Lud.de Ro.in singu.suis. ratio potest esse, quia tunc non curatur de honore, secùs quando pro suo crimine conueniretur: quia tunc capi non posset nec duci ad iudicium. l.ad carcerem.vt est text.in auth. vt nulli iudicum. §.nouit.ver.si verò.& auth.sed nouo iure, C. de custo.reorum.

Quintò fallit vbi mulier pateretur, & esset contenta venire ad iudicium.c.mulieres.de iudi.libro vj.ibi, in illæsas.& ita transit do.Petr.de Ancb.sed Cyn. & Petr.in l.nec honores.C. de episcopis & cle. dixerunt, quod priuilegio dato eminenti personæ, putà quòd iudex accedat ad illam, vt l. ad egregias. ff.de iureiur.non potest renunciari.& Ludo.de Ro. in l.xx.sing.dicit de hoc dicto Cyn. esse casum in c. iij.§.cæteris.de iudic.in vj. sed dic, quòd forte ille text.loquitur in casu speciali in monialibus: ergo in contrarium est ius commune.l. ius singulare. ff. de leg.

Sextò fallit, nisi rescripto Apostolico hoc exprimeretur, quia tunc ad hoc iudicium etiam plures casus not.in c.j.de iudi.in vj.

Septimò fallit in muliere, quæ acceptauit tutelam filij sui: & renuntiauit secundis nuptiis, & omni alij legum auxilio: quia tunc isto casu pro tali debito potest capi mulier, & incarcerari, licet alias non posset: ita sing. dicit Barto.in l.si quis sub conditione.ver.quæro, quid si renuntiauerit secun.nup.ff.de testa.tu.ita no.Barto.in authen.neque & à vero.C. quando mu.tute.fun.potest.versic. & isto casu.Bar. Soc.re.317.

¶ Mater meretrix non potest filiam suam exhæredare propter ipsius filiæ meretricium. Ita Bar.Bal. & Fulg.in l.in arenam.per text.ibi.C.de inoffi.test. quod ibi sequitur Iason in verf.iiij.nota.

Limita dupliciter vt per eum ibi, quarum limitationum primam examinat. B.Dias re.457.

¶ Mater non potest præiudicare filiis suis in administratione tutelæ, ideo pro hoc dotem obligatam habet, quæ à filiis retineri potest, donec ratio administrationis reddatur. Soc.in termin. consi.280.vol. 2.nu.3.Bat.auth.matri, & Auiæ.C. quando mul.tut. offi.fung. Med.re.8.

¶ Mater quandoque cogitur dotare filiam. not.l. 3.C. de præscr.longi temp.l.cognouimus.C.de hæreticis: filia autem nunquam matrem dotare compellitur.l.neque.C.de iur.dot.item non potest vendere filium, licet pater possit.leg.2. de patr. qui fil. distrax. vbi doc. Med.reg.9.

¶ Mater, quæ filio suo impuberi intra annum tutorem non petiit, priuatur eius successione.tex.est in §.fi.inst.ad Tertyl.& in l.sciant cuncti.C.de legit. hæred.& probat tex.in l.fin.C.si aduer. deli. & in l. matres.C.ad Tertyl.per locum ab speciali.

Amplia vndecim modis, & limita quatuordecim, vt copiosè per Neuizan.in sylua nuptiali. Adde vltra eum decimamquintam restrictionem ad regulam, quando mulier propter mortalitatem non posset adire iudicem, quia tunc excusaretur. Ita not. Barrolus in l.interdum.in princ.ff. de iudiciis. B. Dias reg.458.

¶ Mater regulariter non habet filium in potestate.ea.fi.de conuer.infide.nota.in §.j.Inst.de pat.po. vbi dixi.

Fallit, quando mater esset in necessitate: quia eo casu potest filiū suum dare in seruitutem, & eo casu erit in materna potestate. Ita fin. Luc. de Pen. in l.quicunque.C.de fund. patrimo.libro vndecimo.

Fallit in bastardis, & natis ex coitu damnato quos dico esse in potestate matris, & non patris, facit tex. in dicto §.j. vbi dixi ibi, in potestate autem nostra sunt liberi quos ex iustis nuptiis procreamus, & c. S.Ian.reg.169.

¶ Mater si per sententiam serua declaretur, & eius filij serui dicuntur esse: eius enim ipsi conditionē sequuntur, secus si fuerit lata super validitate matrimonij, isto enim casu filiis non præiudicatur natis ante sententiam. Abb.c. quamuis. nu.29.de senten.& re iud.Bart.& Docto.con.l. ingenuum.ff.de statu homi.Bald.l.2.C.quib.res iud.non noceat.gl. leg.1.ver.apparuerit.ff.de Carb. edicto. Alexand. l.sæpe.numero 68.ff.de re iud.in termin. huius reg. Med.reg.8.

¶ Mater, Filia spiritualis. Quicunque filiam suam spiritualem vel matrem cognoscit: septem annis pœniteat.

Et similiter ei consentientes. xx.qu.iij.non oportet. Viuiennus.

¶ Matricida pœniteat x. annis secundum formam satis apertè traditam xxxiij. q.ij. latorem. vxoricidæ verò grauior pœnitentia debet imponi. Talis enim & qui dominum occidit, nunquam equitat: nec vehiculo portatur, nec matrimonium contrahit: vsque ad x.annos carnes non comedit, nec vinum bibit, & alia quæ habentur alibi.

Vt puta xxxiij q.ij.admonere.& c.quicunque. Imponitur autē pœnitentia maior vxoricidæ: non quòd illud peccatum sit grauius isto: sed quòd homines proniores sunt ad occidendum vxores quàm matres. Maius enim peccatum est occidere matrem, quàm vxorem, vt dicit Bonauentu.iiij.sent.& communiter omnes Doctores.Guil. verò Duran. tenet contrarium in repertorio, pro eo, quòd vxoricidæ imponitur pœnitentia maior. mihi autem magis placet sententia aliorum. Sed qualem pœnitētiam agere debent qui filios occidunt? Respond. aut est certum quòd ipsimet scienter interfecerunt: & sic debet eis imponi pœnitentia maior quàm pro alio homicidio. Argu. ext.eo.c.vlti.tex.& glos.& de bomic.cùm iuramento. de pœnit. distinct.j. aut facta. In hoc tamen casu vir vxorem recuperat quam co actus abiurauerat, & ipsa pœnitentiam agit secundum arbitrium episcopi, ita vt si habeat alios filios gubernare pacificè possit eos vxor. ext. eod. intelleximus. quòd si virum non habet, induci debet, vt in ttet religionem: ad quod si non potest induci, tutiùs est ei dare licentiam nubendi: vt extr.e. venies. Et hoc quando timetur de inconuenienti: aliàs nōs vt patet xxxj.q.ij.in adolescentia. Et si pater fit clericus, ab officio altaris debet perpetuò abstinere. & ei grauior quàm laico non tamen publica[nisi veniat in publicum]pœnitentia debet imponi: vt extra de pœnit. quæsitum. Aut certum est quòd non interfecerunt sponte nec in culpa fuerunt, sed casu fortuito contigit: & sic districto iure nullo tenentur. Arg.extr.de homicid.ex literis.ij.& c.Ioannes. & cap.vlt. Nisi velint ad cautelam pœnitere. In dubio tamen præsumitur quòd non ex certa scientia, sed potiùs ex incuria prouenerit, extra de præsumptio.affectè. Aut certum est quòd non exhibuerunt omnem diligentiam quam potuerunt & debuerunt. Et sic culpa præcessit casum. Et si sit grauis culpa, vt si posuit puerum in medio vtriusque: secundum arbitrium pœnitentiarij imponitur pœnitentia quinque vel septem annorum.l. distinct.si qua fœmina.& capit.seq & capit.si quis sponte. occulta si sit occultum, publica si sit publicum, & maior si in lecto suffocetur, quàm si in cunis: & maior presbytero græco quàm laico: vt extra de pœnit. quæsitum. Et licet dispensetur quò ad pœnitentiam quæ est arbitraria, vt dicitur ibidem: non tamen quò

quò ad ordines propter homicidium quod est delictum enorme, & indispensabile. distinct. l. miror. Si autem culpa quæ præcessit casum sit leuis, vt si posuit puerum in eodem lecto longè tamen à se: imponitur pœnitentia trium annorum. Secundum huc intellige illud extr. eod. de infantibus. Monendi ergo sunt parentes quòd tam tenellos secum in vno non collocent lecto, ne qualibet negligentia interueniente opprimantur & suffocentur. vt ij. q. v. consuluisti. Et hoc modo distinguit Hostiens. & Ber. extr. de infant. Quid de illis qui filios vel seruos suos infantes vel etiam adultos languidos relegata pietate exponunt, id est, extra se ponunt ante ecclesias, vt aliqui moti misericordia colligant eos. Respond. Tales grauiter peccant: quia cùm ignoretur sæpe consanguinitas expositorum: contrahere possent matrimonium cum sorore vel consanguinea: ideo exponens tenetur de hoc peccato pœnitere, & est puniendus: sicut expositus, si scienter cum tali contraheret puniretur. extr. de pœnit. officij. secundum Hostiens. Talis enim secundum Ray. est tanquam homicida iudicandus, qui hominem sibi ita coniunctum periculo mortis exponit. Consideratis tamen circumstantiis, & vtrû ob hoc mors secuta fuerit, vel non fuerit: pœnitentia moderanda erit. Erunt autem tales irregulares secundum Ray. si mors inde sit secuta: quia, scilicet fuerunt in culpa eos exponendo, vel alimenta negando. Tamen secundum Ro. si in nulla culpa fuissent: quod fortè nec eleemosynas quærendo, nec aliter eos alere possent: irregulares non essent, nec peccarét. Viuien. re. 17.

¶ Matrimonium côtrahere metu pœnæ adstringi quis non potest: tamen spe præmij & lucri ad eû contrahendum inuitari potest. l. Titia. & ibi doct. ff. de verbor. oblig.

Primò fallit, quando lucrum percipiendum est ante contractum matrimonium ab altero ex futuris côiugibus, vt si dixerit, Promitto tibi centum, si consenseris in me, vt in maritum: quia tunc non valet, cùm contineat turpitudinem, & causam turpis amoris. l. si ita stipulatus fuero te sisti. in fi. & ibi Bar. ff. de verb. oblig.

Secundò fallit, quâdo esset amissio magni lucri: quia tunc induceretur iustus metus: vt per Petrum Ancha. in c. j. in fi. quod metus causa. in vj.

Tertiò fallit in matrimonio spirituali, in quo nec metu pœnæ, nec spe præmij quis potest induci. Vnde si fieret promissio Abbati vel Abbatissæ de aliquo dando si receperit talem monachum, vel in monialem, non valet: imo esset simonia. c. non satis. capit. quoniam. & c. dilectus. de simo.

Quartò fallit quantùm ad instituendum hæredem: quia aliquo modo non potest inuitari per pœnam nec per præmium. vt l. stipulatio hoc modo. ff. de verbo. oblig. & per doct. in l. cum donationis. C. de transact. B. Soc. reg. 316.

¶ Matrimonium contractum sub conditione si pater consenserit, & primum pater dissenserit, postea mutata voluntate côsenserit, nô propterea erit côtractum matrimonium, cum intelligatur de primo côsensu, aut dissensu. Ioan. And. c. super eodem. de cond. apposit. Tyraq. d. §. hoc sermone. num. 81. conc. finali. Bald. l. contra. columna 1. C. ad l. Aquil. idem leg. prima. C. de furtis. l. matrimonij. ff. qui, & à quibus. l. cum qui. column. 2. ff. de iureiurand. & in c. dudum. de elect. Roma. d. l. cum qui. Ias. l. diuortio. §. quod in annum. colum. 3. ff. solut. matr. Medic. reg. 4.

¶ Matrimonium habetur pro contracto, quando de proximo est contrahendum. Salyc. leg. cum te. C. de donat. ant. nupti. quia potentia proxima actui habetur pro actu. Ias. l. admonendi. lect. 1. numero 58. ff. de iur. iur. item matrimonium metu factum non intelligitur ratificatum per contractum dotis statim factum. Cald. cons. 2. in tit. quod met. causa, quod enim in continenti fit, censetur inesse. l. lecta. ff. si cer. pet. Tyraq. in tract. de retr. conu. §. 1. gl. 5. nu. 22. Med. re. 5.

¶ Matrimonium momentaneum sufficit vt vir lucretur tertiam partem dotis. Aret. l. 2. & l. si ante. ff. sol. matr. Ias. l. inter. §. sacram. ff. de verb. obl. quia videtur substinuisse onera matrimonij propter quę solet deferri tale lucrum. leg. pro onerib. C. de iur. dot. Ias. l. si donatione. §. 1. ff. de côd. causa data. Bal. l. 1. C. de priuileg. Med. re. 5.

¶ Matrimonium illegitimum. Qui contrahit cum aliqua alij desponsata per verba de præsenti: ipsa dimissa xl. diebus ieiunet in pane & aqua, & sequentibus septem annis pœniteat.

Extra de sponsa. duor. c. accepisti. Viuien.

¶ Matrimonium. Licet metu pœnæ quis nô possit astringi matrimonium contrahere, tamen spe præmij, & lucri potest ad matrimonium inuitari, l. Titio centum, §. 1. ff. de cond. & demon.

Fallit in 4. casib. quos no. Ias. in l. Titia, ff. de verb. obl. nu. 9. & seq. Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 58. in addi. si extraneus promisit mihi sub pœna se facturum, & curaturum, quòd Titia mecum matrimonium contraheret, talis adiectio pœnæ per extraneum valet, & tenet, & potest talis pœna ab eo efficaciter peti si matrimonium non sequatur, not. in d. l. Titia.

Fallit in 2. casibus, vt per Ias. in d. l. Titia, numero 11. & sequen.

Contrahens matrimonium in gradu prohibito, ipso iure, bona ipsius sunt publicanda, Auth. incestas, C. de incest. nupt. c. cum secundum, de hæret. lib. 6.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 4. à Petr. Duen. reg. 150. Ampliatur, vt per Viuium in suis concl. in ver. matrimonium.

Clerici nô possunt contrahere matrimonium. c. Ioannes. de Cleri. coniugatis, ca. vnico, eod. tit. lib. 6.

Fallit in multis casi. quos colligere potes ex distinctione, quam ponit Bened. de Bened. in suo tract. re. 97.

Mulier côtrahens matrimonium infra tempus luctus, infamis efficitur, & alias pœnas patitur, de quibus in l. 2. C. de secund. nup.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. re. 272.

Contrahere potest filiusfamilias, sine consensu patris, de iure Canonico, secus de iure ciuili. communis est opinio, vt refert Cur. iunior in cons. 37. nu. 3.

Ampliatur in 2. casi. & limitatur in vno, à Baptist. à Villa. conc. 151. in litera F.

Matrimonium sub conditione contractum, adueniente conditione, non est necessarius alius nouus consensus, Abb. in cap. de illis, de condit. appo.

Fallit, vt per Baptist. à Villa. concl. 40. in litera M.

Mulier contrahens secundum matrimonium, perdit dominium rerum, quas ex liberalitate primi viri consecuta est, & solam potestatem fruendi retinebit, & filiis ex primo matrimonio genitis restituere

cogitur,l.fœminę,& authen.ex teſtamento,vbi doctor.C.de ſecund.nupt.

Ampliatur,& limitatur in 3. caſib.per Viuium in ſuis concluſ.in verſ.mulier ad ſecundas.

Cognitio cauſæ matrimonij pertinet ad capitulum. fallit in 4.caſib.ſecũdum Fel.in c.præterea, de teſt. cog.nu.1.

Priuilegia matrimonij 24.enumerat Felin. in rubr.de ſponſal.nu.15.

Statutum laicorum diſponeus circa ſubſtantiam matrimonij inhibeudo, vel impediendo matrimonium,vbi eccleſia non improbat, nec impedit,non valet,cap.de Francia,vbi not.de ſponſa.

Ampliatur in 4.caſib.& limitatur in 8.à Fel. in d.c. de Francia,nu.17.

Quoad ſolutionem adhibendam in ipſo contractu matrimonij attendi debet locus contractus. fallit in 2.caſib.ſecundum Fel.in d.c.de Francia,de ſpon. num.26.

In matrimonio ſeruatur conſuetudo vigens in terra mariti.fallit in 7.caſib.ſecundum Fel.in d.c.de Francia,nu.30.

Per ſubſequens matrimonium legitimãtur filij antea nati,c.tanta,extra qui filij ſint legitimi.

Fallit in 5.caſib.quos not.Port.in libr.4. ſuarum conc. reg.53.

Matrimonia debent eſſe libera. Fallit,vt per Damaſ. reg.111. Don.Fina,lib.1.

¶Matrimonium nullum eſt non ſeruata forma iuris.capit.cum inhibitio. de clandeſt. deſponſ.c.1. ſeſſ.24.in titul.de reforma.matr.concil. Trid. Dec. & Cagnol.leg. nuptia.numero 4.ff. de regul. iuris. Med.re.7.

¶Matrimonium nullum eſt, ſi caret conſenſu, ideo ſolui non dicitur:ita in terminis huius reg.no. gl.ver.accuſari.c.ad diſſoluendum.de deſp. impub.l. quidam.§.1.ff.de iur. cod.c. audientiam. de eccle. ædif.l.nam & ſub conditione.ff.de iniuſt.rupt.l.fin. ff.ſi ſeruit.vend.l.1.§.nemo.C.de annali exc.l.ſi quis alia.ff.quemad.ſeru.vendic.vbi colligitur,quòd nullius entis nullæ ſunt qualitat. Med.re.6.

¶Matrimonium regulariter indiuiduum eſt,ibi quos deus coniunxit,homo non ſeparet, vt in Euãgelio Matth.xix.c.habetur in c. ſcripſit nobis, cum ſimili.xxvij.quæſtio.j. facit text.in l.conſenſu.C. de repudi.& eſt tex.in §.j.inſtit.de nup. cum ſimil.vbi dixi.

Fallit,quando iſta ſeparatio fieret antequam copula carnalis fuiſſet ſequuta.caſus eſt in c. commiſſum, de ſpon.& per totum,de conuerſio.coniug.

Fallit in crimine adulterij. Doct.vbi ſuprà.

Fallit in crimine hæreſis.c.illa.de diuort.

Fallit in crimine lęſę maieſtatis. Doct.l.quiſquis.C.ad leg.Iul.Maieſt.

Fallit in violenter cognita à viro.Abb. in c. vetum.de conuerſ.coniuga.

Fallit in caſibus l.conſenſu.C.de repud.S.Ian.re. 170.

¶Matrimonium,ſi pronunciatur eſſe illegitimum,non nocet filiis etiam ſcientibus. Ale. in ter. huius reg.l.ſæpe.numero 61.ff.de re iud.Anton.cap cauſam.il 2.qui fil.ſint legit.Abb.c.quamuis.nume. 29.de ſent.& re iud.item ſi ſententia feratur contra vnum ex duobus fratribus de impedimento matrimonij contracti cum duabus ſororibus non præiudicar alteri.Abb.d.loco.nu.27.vbi etiam Fel.nu.10. gloſſ.capitulo dilecto.de præbendis.alter enim potuiſſet melius probare, vel obtinuiſſet diſpenſationem.c.quia circa,de conſang.& affin. Med re 8.

¶Matrimonium ſoluitur morte alterius coniugis,Paul.1.ad Cor.cap.7.§.deinceps. Auth.de nupt. gloſ.§.illud.de non elig. ſecund. nub.vnde ſi maritus,vel vxor reſurgant,non recuperant ſe,gloſ.c.licet.32.q.5.Doct.com.l.nam ad ea.ff. de leg.Tiraq.in tracta.de leg. conn.verſicu. conſentement. gloſſ.6. numero 19.Paul.l.ſi quis ſtipuletur.ff. ſolu.matrim. Alexan.l.ſi cum dotem.§.maritus. ff.ſol.matr.Bart. l.ſi quis.eo.ti.l.rerum.ff.rerum amot. Angel.l.ſi marito.ff.ſolut.matri.Docto.c. fraternitatis. de frig.& malef.fallit in morte ciuili,vt per deportationem. §.deportatio.Auth.de nupt.glo.l. ſi cum dotem.ff. ſol.matri.Doct.l.1.C.de repud.nec per bannum,vel exilium.Bart.d.l.1. nec per damnationem in metallum.d.Auth.de nupt.§.deportatus.Item,nec per ingreſſum religionis alterius coniugis,ſed bene quo ad ingreſſum amborum,cap.verum.e. coniugatus. c.cùm ſis.de conuerſ.coniug.glo.& Bald.Authent. ſed hodie.C.de adulte.ſed non conſummatum diſſoluitur per ingreſſum vnius tantum. c.ex publico. de conuerſ.coniug.Imol.l.ſi cum dotem.ff.ſol.mar. Bald.l.Deo nobis.C.de epiſc.& cle.Card. Clemen. 1.quæſt.22.de conſ.& affin.ſi tamen mulier conſentit virum promoueri ad ordines, continere ſe debet dum vixerit,Cardin.c.ex parte.de conuerſ.coniug.c.Agatoſa.28.quæſt.2.c.mulier.33.q 5.conc.cum hac limi.DD.§.diſtrahuntur.Authen.de nup.& hęc procedunt quoad vinculum matrimonij.Sed nunquid habeat locum hæc limitatio in diſpoſitione ſtatuti de lucro dotis mortua vxore, Doct. Com.l. Deo nobis.C.de epiſcop. & cleric.tenent quòd ſic, gloſſ.& Bald.§.illud. Authent.de monachis. §.ſi verò.Authen.de ſanct.epiſcop. Salic.l.cum te.C.de ſecun.nupt.Iaſ.conſilio 135.volumine 1. Bald. conſilio 110.volum.2.Ruin.conſilio 98.numero 13.volumine 2.gloſſ.§ adultera,verſi. habitum. Authent. vt nulli iud.Boer.deciſio.22. numero 39.Bald.Nou.tract.de dot.priuileg.11.Aug.Ber.cap.in præſentia, numero 477 de probat.Docto.l.ſi cum dotem.ff.ſolut. mat. Bald.Nou.d.loco,part.6.priuil.11. numero 8.not.c. fina.de donat.inter vir.& vxor.Bar. l.ſi ab hoſtibus. §.ſi vir.ff.ſolut.matrimo. nam qui religionem profitetur,vt mortuus habetur.c.placuit.16. quæſtio.1. c.nullus.ead.quæſt.7.Socin.conſ.92.volum.1.Anch. conſil.273.quo caſu mors ciuilis eundem effectum operatur,quem mors naturalis,Crot.l.Gallus.§ & quid ſi tantum.ff.de liber. & poſthum. Imol.Rub. de teſtamen.Doct.l. ex facto §.ſi quis rogatus.ff.ad Trebellia.not.c ſi epiſcopus. de ſupplenda neglig. præl.dixi ſuper.latè in prima parte.Non tamen habet locum in morte ciuili,per bannum,ſeruitutem, vel deportationem,Phanuc.in tractat. de lucr.dot. verſicu.per mortem,numero 8. gloſſ. cum approb. l.ſi cum dotem. ff.ſolut. matrim. deportatio enim non tollit contractum iuriſg.not.leg.1.C.de teſtam. not.tamẽ quod Phanuccius dicto loco tenet, quòd per ingreſſum religionis mulieris etiam poſt conſummatum matrimonium vir nõ lucretur dotem, cuius opinioni conſentio,hac ratione, quia de conſenſu mariti,vel quia propter ſæuitiam eius coacta fuerit ingredi religionem, aliàs procedit opinio Com.ſuperiùs relata,& cum hac 2. opin.conc. Anchar.conſi.273.conſi.438.Soc conſi 8. num.12.vol.3. Felin.Rubr.de ſponſal. col 4. Petrus de Vbaldis c. Raynutius.

Raynutius.colum.50.de testam.Statutum enim, & quælibet dispositio debet intelligi naturaliter,non autem ciuiliter.l.ex parte.§.insulam.ff. de verbor. obligat.l.sed & si.§.tam igitur.ff.de don.inter vir.& vxor.l.cùm parer.§.hæreditatem.ff.de lega.2.l.Statius.§.Cornelius.ff.de iure fisci.Imol. Rubric.de testam.num.4. Alexan. consil.139.volum.2. Marsil.§. opportunè,in praxi crim.nu.48.l.fideicommissa.ff. de cond.& dem.l.fin.C.de his,qui ven.æt. impetr. c.susceptum,de rescript.6. gl.c.placuir.16.q.1.Item quia expressè fieri non potest per statutum, quod vir lucretur dotem per ingressum religionis,ne tollatur animus melius agendi, Doct. c.in præsentia. de prob.Auth.nisi rogati.C.ad Trebel.Auth.si qua mulier.C.de sacrosanct.eccle.§.si verò. C. de sanct. epis.Alex.consi.121.vol.2.Ruin.consil.98.lib.2.Ripa l.ex facto.§.siquis rogatus.num.30.ff.ad Trebel.C. Cassad.auth.de sac.san.eccles. Et dispositio tacita non trahitur ad ea quæ expressè non conceduntur,Lapus alleg.119.l.generali. de plgn.c.in generali.de reg.iur.6.Bald.Nou. d.tract. parte 7. priuileg. 10.numero 2.Tertiò,quia etiam si filios haberet,diuidenda dos esset cum monasterio, quod loco filij habetur,Lapus alleg.129.Augu.Ber. d. c.in præsentia.numero 477. etiam si esset ordinis mendicantium.Gemi.c.non solùm.numero 11.de reg.iur.6.Lapus alleg.4.secus autem est quo ad hæreditatem, cuius Mendicantes non sunt capaces, Doct.C om. Auth.si qua mulier.C.de sacrosanct.eccl. Phanuccius d.tract.de lucro dot.versi.per mortem.numer. 16.& seq.Quare autem vir lucretur dotem,quando ipsa ingreditur monasterium absque culpa viri,vel consensu,est ne sit in potestate mulieris impunè virum deludere confugiendo ad religionem ,cum eius damno,qui in nuptiis,& propter onera matrimonij multas expensas fecit, Boer. decisio.22.Soluitur igitur morte matrimonium.Secundò,si fuerit contractum per errorem personæ, vt si credidit contrahere cum Berta, contraxit cum Ioanna.Errans enim consentire non dicitur.l. si per errorem. ff.de iurisd.om.iudi.l.non idcirco.l. cùm per testamentum.C.de iur.& facti ign.c.cum locum.de sponsa.& matri.c.tua.eod. Tertiò, si quis credidit contrahere cum libera, quæ erat serua.c. proposuit.de coniug.seru.Quartò votum solemne, not.c.1.de voto.6.Quintò cognatio carnalis, spiritualis, & legalis,Hostiens.in Summa,de matr. numero 26. Sextò crimen,vt si duxit eam,quam polluit per adulteriũ, secundò,si de facto contraxit, & eam polluit.c.1.& seq.de eo,qui duxit eam quam poll.per adulte.tertiò,si machinatus est in mortem prioris viri.capit. laudabilem.de conuers.infid. Septimò, cultus disparitas:vt, si vnus sit Iudæus, alter Paganus , vel Christianus.28.quæst.1.per totum.c.gaudemus.de diuort.Octauò,vis,quia in matrimonio requiritur libera voluntas.cap.gemma. de sponsa. Nonò, ordo sacer,quia in his est votum continentiæ.c.quod votum.de voto.lib.6. Decimò ligamen, id est,vinculum alterius matrimonij.c.quomodo.31.quæst.j. c.nuptiæ.32.q.2.Vndecimò, honestas. cap.dilectus. de sobole suscepta ex secund. nupt. Duodecimò,si deficit consensus vt furiosus.cap. dilectus.de spons. & matr.Decimotertiò, affinitas,not. c. non debet. de consang.& affini.Decimoquartò matrimonium soluitur per impotentiam coeundi, quando erat ante,secus si superuenit,cap.2.& seq.de frig. & malefi.no.Hostien.in Summa,de matr.num. 26.& sequen. Med.tr.2.par.

¶ Matrimonii causa, vel similis, potest per secularem iudicẽ tractari, quando quæstio facti incideret,secus si iuris:voluit Bar.in l. Titia.ff.solu.mat.in lectura antiqua.& in l.omni nouatione cessante.C. de sacrosanct.eccles. & in l.quoties. C.de iudic.& Abb.vbi dicit quòd ista opinio videtur magis communior in c.cùm sit generale.de foro compet.& vide Alex.in d.l. Titia.vbi plures refert idem sequentes,& hanc dicit communem opinionem, licet aliqui contrarium teneant.

Limita decem modis,vt per eum ibi. B.Dias re.317.

¶ Matrimonii fauore recedimus à regulis iuris communis.c.ex publico de conuers.coniug. doct. c.fin.de spons.duorum. Euer.in loco à matrimonio carnali ad spirituale.num.1.& seq. tradit Neuizan.in Sylua nupt.lib.2.nu.7.& seq.latissimè Tyraq in tract.de leg.conn.in prin. Med.re.1.

¶ Melioratio maxima facta facit restringi pactũ generale.Bar.l.qui tenent.C. de omni agro.lib. xj.Socin.Regu.284.fallen.19.in terminis huius.reg.

¶ Matrimonii par libertas esse debet maris, & fœminæ.Doct.com.l.fin. C.de ind.vid.toll.l. fi.C.de sponsa.leg.prima.C.de eu press.lib.11. Med.re.9.

¶ Matrimonia libera debent esse. l.neque ab initio.C.de nuptiis.not.in l. Titia.ff.de verborum obligationibus,tex.in capitulo requisiuit.extr.de spon. ita not.Bald.in d.l.neque ab initio. Panormit.in d. capitu.requisiuit.quod & subindicat Telemachus apud Homerum Odiss.20.& apud Terent. Parmenio in Hecyra.Act.1.Nam deterius quid contingere posset ex matrimonio inuito;, vt dicit text.in c. extr.de sponsa.& matrim.Matrimonia inuita sunt euentus periculosissimi.

Limitat Damasus, vt compellatur quis ducere virginem quam stuprauit: pro quo citat capitulum primum, extrà,de accusationibus, in primo respons. qui tex.ex 22.Exodi sumptus est,illic enim ita scriptum est; Si quis seduxerit virginem nondum desponsatam,& dormierit cum ea,dotabit eam,& habebit vxorem.

Regula procedit in matrimonio contrahẽdo , secùs autem in iam contracto,capitu. horrendo.& capitu.præceptum.xxxij.quæstione quinta, vbi vide Archidiaconum. P.Prat.re.493.

¶ Matrimonia Libera esse.

Pro.

20.q.3.c.præsens.
C.de nupt.l.neque.
C.de verb.oblig.l.Titia.
31.q.2.c.vbi.
74.dist.c.vbi.
Ext.de spons.c.veniens:& c.requisiuit.

Contra.

Ext.de adult.c.2.
Ext.de spons.c.ex literis Siluani.
Ext.qui cler.vel vouen.matr.c.2.
Ext.de cler.coniug.c.1.
22.q.4.inter altera.

Solutio.

Ab initio libera debent esse matrimonia omni creaturæ humanæ,vt contrahat,vel non contrahat,aut cũ hoc,vel cum illo contrahat.Postquam verò contracta fuerint, compelluntur retinere matrimonium contractum hi qui contraxerunt , nec nullus prætextus attenditur.32.quæst.5.c. præceptum.& c.horrendus.etiam si sponsalia sola fuerint contracta ab

initio.d.c.ex literis. Quandoque tamen compellitur quis contrahere ratione delicti: quia corrumpendo virginem matrimonium initiasse præsumitur. extr. de adult. c. 1. Non autem compellendus est, si virgo non fuerit, vt ibidem traditur. Damas. reg. 101.

¶ MEDICVS, qui promisit curare ægrotum non tenetur, nisi semel. gloss. & omnes l. maritus. ff. locati. Spec. in tit. de Sal. §. fin. Ioan. Andr. cap. contractus. a. q. de reg. iur. 6. doct. Com. c. presbyterum. de homicidio. Tiraq. l. si vnquam. ver. susceperit. num. 180. C. de reu. donat. conc. simil. l. dotis promissio. ff. de iur. Dot. l. cũ pater. §. pater. ff. de leg. 2. l. in duobus. §. si ei. vbi Doct. ff. de iur. iur. Med. reg. 4.

¶ MEDICI, vel alij periti, qui de peritia artis debent deponere, debent esse saltim duo: probat text. in c. significasti. el ij. de homic. iuncta regula, pluralis. de reg. iur. libr. vj. notant Barto. & Bald. in procemio ff. in fine prin. Sal. in l. comparationes. C. de fide instr. Ang. in auth. de non alien. § quod autem.

Limita tribus modis, vt per Fel. in d. c. significasti. el ij. de homic. B. Dias re. 461.

¶ MEDICI, vel alij periti in arte, vt ipsis de eorum peritia credatur saltem debent esse duo, facit text. in c. significasti. de homi.

Fallit, quando abhiberetur peritus qui ad hoc esset salariatus à publico: quia tunc statur tantùm dicto ipsius, secundum Bar. in l. semel. C. de re mili. lib. xij.

Fallit, quando partes contentarentur, vt dicto vnius tantum stetur, facit tex. in l. j. §. fin. ff. de verb. oblig.

Fallit, quando casus non esset arduus, & in loco illo non reperiretur nisi vnus peritus tantum, Bar. in d. l. semel. nam si casus est arduus, dico quòd est mittendum ad alias cõuicinas ciuitates, secũdum Fel. in d. c. significasti. B. Dias reg. 462.

¶ MEDICINAM recipiens à Iudæo, peccat mortaliter. Est tex. in c. nullus. xxviij. quæ. j. quem not. Doc. ad hoc in c. j. de Iudæis.

Limita dupliciter, vt per Felin. in d. c. j. in fin. Ber. Dias reg. 460.

¶ MEDIVM esse spectandum.

Iuxta illud: Cum media semper gaudebam ludere forma.
Maior enim mediis gratia rebus inest.
Medium tenuere beati.
Medio tutissimus ibis.
Ext. de testi. c. cùm tu filij.
Ext. de restit. spol. c. literas.
10. q. 2. c. hoc ius porrectum.
D. si pars hæredi. pet. l. antiqui.
D. de oper. ser. l. vlt.
D. de ædilit. edict. l. sciendum.
D. de ver. obl. l. continuus §. itẽ qui insulam.
D. de acq. rer. do. l. adeò. §. cũ quis ex aliena.

SOLVTIO.

In contractibus initium spectatur, quotiescunque quæritur, an cõtractus valeat, an non. Item in maleficio vel quasi, cùm quæritur, an contrahatur ex eo obligatio pœnæ, vel nõ, & quãta, in decretal. & constitutionibus, & in quolibet negocio, ex quo possit actio oriri. Nec obstat exemplum de matrimonio Liæ cum Iacob. 28. q. 1. §. 1. nam ibi & in cõsimilib. ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, & sic initium spectatur. Neque obstat quod dicitur, medium esse spectandum. nam hoc locum habet in dissensione * opinionum, tum opinionem mediam auctoritas iudiciaria sequi debet. Item in promissionibus in genere factis, quæ ad mediocritatem reducẽdæ sunt, vt colligitur per concordantias. Nec obstat quod dicitur, finem seu euentum considerãdum esse: nam hoc locum habet quando quæritur, an dederit quis, an non dederit, vel quando quis dedisse videatur, vel quãdo possederit, vel restituere, vel capere debuerit. auth. de nupr. § quia verò hactenus. Damas. reg. 64.

AVDIT. Opinion. * In diuersitate opinionum mediam viam ingredi tutus.

¶ MEDIVM tenendum.

Maior enim mediis gratia rebus inest.
In Instit. de rer. diuis. §. cum ex aliena.
ff. de offic. procon. l. solent. §. non vo.
ff. de petit. hæred. l. sed & si leg. §. adeò.
In Inst. quibus ex caus. man. non potest. §. vlt.
ff. si pars hæred. pet. l. antiqui.
In Auth. de nupt. §. quoniam infirmis.
Inst. de similibus, & contrà, Rub. ex contrario.

Finis spectandus.

In Auth. de nupt. §. quia verò hactenus.
C. de natur. lib. l. nuper. circa finem.
ff. de minor. l. denique. §. 1.
ff. de const. pec. l. item illa. §. quod adiicitur.
ff. de peculio. l. licet. § idem scribit.
Inst. de æqualitate falsorum. Rub. vlt.
ff. de alim. leg. l. Mela. §. 2. in fi.
ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. si quis.
C. de testa. ma. l. 1.
ff. quod quisque iur. l. 2. §. hoc.
ff. qui satisda. cogan. l. Iulia.
ff. de inof. test. l. Pomp. §. meminisse. §. si condit.
ff. de petit. hæred. l. item videndum.
ff. de furt. l. pro parte.
ff. de re. ven. l. sin autem. §. possidere.
ff. de nox. act. l. sed si postea.
ff. de peculio. l. quæsitum. §. his.
ff. ad Maced. l. si filius. §. vltim. & l. quia quod. & l. contra.
ff. de ritu nupt. l. eos qui in patria.
ff. de don. int. vir. & vx. l. sin autem. §. si inter extraneos.
ff. de iur. codicil. l. eum qui.
ff. de leg 3. l. si deportati.
ff. de cond. & demonst. l. filiæ. §. Titia.
ff. de acquir. poss. l. si quis autem conduxit post.
ff. de vsucap. l. iusto. §. & si.
ff pro soluto. l. si ancillam.
ff. quorum legatorum l. vlt. in fin.
ff. de except. rei iudicatæ. l. si à te. l. si rem.
ff. de fideiu. tut. l. si debitori §. si filius. Azo ru. 1.

¶ MEDIVM. vide Hæres, sumptus, Extrema.

Medium tenẽdum. Inst. de re. di. §. cùm ex aliena. De off. proc. l. solent. §. non vo. Si pars hæ. pe. l. antiqui. Broc. 4 rub. 1. Vnde illud.

Maior enim mediis gratia rebus inest. Riisvvich.

MELIOR conditio. l. 87. non solet. l. 88.

Per quos nobis acquiri stipulationibus potest, per eosdem pactis conuentis, meliorem conditionem nostrã fieri posse placet. Pau. lib. 3. Reg. l. 59. De pact.

Ea dicta, quæ dubium est, quo animo fiant in meliorẽ partem interpretamur. de reg. iu. c. 2. Rüsvvich.

¶ MENDACIVM & falsitas. Ex falsitate nemo fructum consequitur, sed aliquando pœnam.

C. de diuers. rescrip. l. vlt.
C. ad Macedon. l. 1.
C. si minor se maio. dix. l. 2.

C. de

C.de reb.cred.l.vlt.
C.ſi contra ius vel vtili.pub.l.& ſi legib.l.3.
C.ſi ex ſal.all.l.9.
ff.de iud.l.prætoris.§.Macc.
ff.quod cum eo qui in al.pot.l.ſed ſi ex.§.interdum.
ff.de excuſ.tut.l.qui ex te.& l.tutor.
ff.de reb.cor.qui ſub tu.vel cu.l.1.§.1.
ff.de natal.reſt.l.1.§.ſi præſens.
ff.de re iud.l.quodcunque.

CONTRA.

In Inſtit.de adopt.§.vlt.
In Inſtit.qui & à quib.§.ſemel.
ff.de contrah.empt.l.ea quæ.
ff.de rei vend.l.2.
ff.de reb.dub.l.ſciendum eam.§.ea.

Ex falſitate,&c.] Ex falſitate ſua nemo debet conſequi præmiū. Euenit tamen quandoque,vt alius cōſequatur fructūm falſitatis ab alio factæ, vel aſſertæ:vt in contraria R.dicitur,& in Inſtit.de adop.§.vlt.& c.quib.ex cauſ.ma.l.non poſ.§.ſemel. Item euenit quandoque,vt aliquis non patiatur pœnam falſitatis:quia eſt quod imputetur alteri, vt ff.de ædil.edic.l.ſciendum.§.1.& 2.& de contrah.emp.l.ea quæ.

Permittitur quandoque mentiri.
C.de legib.& conſt.l.digna.
In Inſtit.de act.§.aliæ.

Punitur quis ex mendacio,& in inficiatione paritur damnum.
In Inſtit.de act.§.ſi futuri.
In Inſtit.de fideicom.liber.§.vlt.
In Inſtit.de obli.quæ ex quaſi cōtrac.in ſi.ti.
In Auth.de trien.& ſemiſ.§.ſtud.& §.illum.
C.ad l.Aquil.l.quæ.
C.qui pot.in pig.hab.Aut.item.
C.de non nu.pec.Aut.contra qui.
C.de his qui pro non ſcrip.ha.l.1.
ff.ſi ex nox.cauſ.ag.l.2.§.1.
ff.de rei ven.l.vlt.
ff.ad l.Aquil.l.inde Neratius.§.hæc actio.
ff.ſi quadr.paup.ſec.dicatur.l.1.§.interdum.
ff.de interro.act.l.de ætate.§.2.& 3.
ff.quod cum eo.l.ſed ſi.§.1.
ff.de probat.l.cum deinde.
ff.depoſ.l.1.§.1.
ff.de reg iur.l ſed hoc.
ff.de fideiuſ.l.ſi dubi.§.ita demum.
ff.ad l.Fal.l.hæreditarium.in fin.

CONTRA.

In Aut.de triente & ſemiſ.§.illud verò.
C.de ingen.man.l.pen.
ff.de interrog.act.l.ſi ſeruus ab.§.1.
ff.de re iud.l.nemo ex his qui.

Punitur quis,&c.] Vt in hac R.dicitur,& ex ſuo mendacio,& inficiatione quis patitur pœnam.

ADIECTIO.

Ad rem facere non percipio:quia & ibi damnum ad me ſpectaret.

CAVSA.

Contingit tamen quandoque contrà: vel quia nemo læditur ex ea cauſa.vt C.de ing. ma. l.pen. vel quia impoſſibile continetur in mendacio, vt ff. de inter. act.l.ſi ſeruus.§.1.& ita determinatur contraria R. vel dic,patitur pœnā extraordinariā ſaltē. non tamen illam,vt amittat libertinitatem,vel alia iura ſibi competentia,vt ff.de re iu.l.nemo ex his.Nec eſt cōtrà,quod dicitur in Aut.de trien.& ſemiſ.§.illud verò:quia ibi patitur pœnam poſſeſſionis amiſſæ.

Falſum non in totum videri quod innatur primordio veritatis.
C.de fideiuſ.l.tutor.
ff.de leg.2.l.cum filiusfam.§.hæres meus.
ff.de vulg.ſub.l.ex facto.§.Iul.
ff.ad l.Aquil.l.nam ſicut.
ff.de adopt.l.in omni.
ff.de rit.nup.l.ſi quis tutor.§.vlt.

Non in totum videri,&c.] Licet deſinat aliquid eſſe, vel diſſoluatur,quod dudum habuit locum, & tenuit:& tamen in quibuſdam perinde habetur, ac ſi non teneat,vt in hac R.dicitur,& induco aliud ſimile.ff.de vulg.ſubſti.l.in ſubſt.Et aliud in eod.titu.l.ex facto.§.Iulianus.& accedit illud generale,quod huiuſmodi 3.eſt,re ipſa ſublata, manet proprietas. Contraria poſſunt tamen aſſignari arg. ad l. Aq.nā ſicut.& de adopt.l.in omni.& de ritu nupt.l.ſi quis tutor.§.vl.Et eſt ratio in his:quia quod factum fuit, fingitur nec fuiſſe factum.Idem ergo in cōſimilib⁹: vt in captis ab hoſtibus,ſi quæratur, fuerint liberi vel ſerui:& in actione furti manifeſti,ſi quæritur,nata fuerit à principio,nec ne.

Argumentum de falſo rumore.
ff.quando actio de peculio.l.quæ ſiut.
C.de mil.teſ.l ſi cum.
ff.de inoſ.teſt.l.mater.
ff.de hære.inſt.l.vlt.
ff.de adul.l.miles.§.mulier.

Arg.de falſo,&c.] Quod cauſa falſi rumoris factū eſt, aperta poſtea veritate,diſſoluitur vel ipſo iure,vel quantum ad commodum:id autem, cui error non præſtitit cauſam,manet:vt in hac R.& ff.quādo de pec.act.an.eſt.l.1.& l.quæſitum. Azo,rub.44.

¶ MENDACIVM necat priuilegium.C.ſi contra ius.l.pe.De reſcrip.c.ſedes.in ſi.

Precator mendax caret penitùs impetratis.d.l.pe.

Mens potentior eſt voce.Celſus De ſup.leg.l.Labeo.in ſi.vide verba. Riiſvvich.

¶ MENSIS mentio quando ſit, in dubio de menſe xxx.dierum intelligitur,ſecundum Barto.in l.cum biſextus.ff.de verb.ſigni.& Bald.in auth.qui ſemel. C.quomodo,& quando iudex.& in l.eos.C.de appellation.

Primò fallit,quando proſequeretur vltra lex vel ſtatutum vſque ad xxxj.diem: quia tunc intelligitur de menſe habente xxxj.diem,& eſt caſus in ca.cum interioribus.extrà,de tem.app.& ſecundum Doct.in locis præalleg.

Secundò fallit, vbi aſſignantur menſes à iudice pro termino partis, vel aliter profertur ab ipſo: quia tunc intelligitur de menſe habente tot dies, quòt habet menſis ille,in quo fuit aſſignatus ille menſis pro termino ſuo.Ioan.An.in c.quàm ſit periculoſum.de electio.in 6.& ita tenet Barto.in l. cùm biſſextus,de verb.ſign. B.Soc.reg.318.

¶ MENSIS pro triginta diebus accipitur, l. vbi lex, ff.de reg.iur.

Fallit in 2.caſib.ſecundum Soci.reg. 260.fallit vt per Dec.in d.l.vbi lex. Don.Fina,lib.5.

¶ MENS contrahentis declarat quando diſpoſitio in vno de correlatiuis extendatur ad alterum,glo. rubr.C.de reb.cred.vbi Docto.Bapt.in tractat. de correl.num.148.& ſeq. Med.reg.9.

¶ MENTIO cum ſit vnius ex correlatiuis intelligitur & alterum,Boer.deciſ.262.numer.10. deciſ.140.nu.

7.Fel.procem.decretal.nu.10.c.fi.nu.4.de iud.Abb.c.postulatis.num.12.de conces.præb.Ber.c.ad nostram.num.5.de emp.& vend. Med.reg.9.

¶ MERCATOR. Notaui ad l.91.in omnibus quidem. Riisvvich.

¶ MERCATOR qui dixerit in suo libro, Titius debet dare centum prout apparet in libro viridi, sig. A. si postea talis liber non reperiatur an probet suum creditum? Resp. quod si partita erit perfecta cum suis partibus, probabit, alias non, ita in terminis, Ripa l.admonendi.n.u.36.ff.de iur.iur.& libr.2. Respon.c.6.Socin.cons.129.num.4.volu.4.Cagno. auth.si quis in aliquo,nu.75.C.de edendo. dixi supet.amp.73. Med.reg.10.

¶ MERCATORIS scripturæ creditur, quando persona notabilis esset ac fide dignus,& quantitas esset modica, secus si esset quantitas magna, Bal.l.8. col.3.C.de confess. vnde nec etiam per consuetudinem introduci potest, vt in magna quantitate credatur mercatori, quia daretur occasio falsi committendi, Tiraq.in tract.de iud.in reb.ex.non ser.in prin.ver.confirmantur. Med.reg.5.

¶ MERCATORI si filia testatoria nubere debeat indefinitè intelligi debet nedum de primis nuptiis, sed etiam de secundis nup.Oldr.cons.16.per l.si sic. ff.de verbo. obli.Benedictus l. matrimonij.ff. qui & à quibus, Alb.l.fi.col.4.C.de sponsa.l.hæc conditio.ff.de cond.& demonstra. Signorol. cons.68.& cons.71.Bald.l.si vt proponis.C.quomodo,& quando iudex. Med.reg.2.

¶ MERCATORES,& artifices nostri temporis qui consueuerunt tenere libros rationum tenentur illos edere in iudicio reo.est in l. si quis ex argentariis. ff.de eden.& per moder.in c.ex epistolæ, de prob. & in l.edita.C.de eden.

Fallit, quãdo esset simplex memoriale, quia illud non tenetur edere: nam tunc tantũ operatur sua cõfessio facta coram testibus etiam parte absente, quantum ipsa editio, secundum Bal.in rub.C.de const. pecu.circa prin.in casu clemen.primæ de vsuris.

Fallit, quando dicta per ipsum ex dispositione legis vel statuti plenè probarent.Sign.d.ca.ex epistolæ. S. Ian.reg.172.

¶ MENSVRANS in falsa mensura triginta diebus in pane & aqua ieiunet.

Extra de contrah.empt.vt mensuræ. de qua pœna verò falsarij literarum, hab.extr. eodem. ad audientiam.& c.dura.& c.ad falsariorum.& de verb.sign. nouimus. Viniennus reg.24.

¶ METVS.l.146.Vanitati.

Turpitudinis metus maior, quàm mortis, bonis viris esse debet. Quod me.cau.l.isti.§.quod si dederit. Riisvvich.

¶ METVS ratione limitatur generaliter dictũ.Cle.1. de foro compet. quis enim ratione metus potest exercere iurisdictionem extra territorium, licet regulariter secus, no.l.fi.ff.de iurisd.omn.iud. Soci.d. reg.284.fall.20.item quilibet actus metus causa factus non tenet, qui alias regulariter valeret, Doct. com.l.qui in carcerem.ff.quod met.cau.Med.reg.1.

¶ METVM, aut turpitudinem commissam in contractu, purgat solutio spontanea sequẽs.Probatur ista regula in l.2.C.quod met.cau.& in l.si ob turpem. ff.de condict.ob turpem causam. cuius rationem assignat gl.in d.l. 2

Limita sex modis, vt per Ias.in d.l.si ob turpem.

Metus. vide infrà, in regula, patris. Dias reg.462.

¶ MEVM quod est, non possum tibi auferre.C.de sacros.eccl.Auth.si qua.C.de sec.nup.l.fi. Riisvvich.

¶ MILES.l.ius nostrum. Riisvvich.

¶ MILITIA non est dignitas: probat tex. in l.si quis in conscribendo.C.de pactis.

Limita tripliciter, vt per Ias.ibi. B. Dias re.463.

¶ MILITIA. Ab omni militia prohibentur serui. Martianus.

Adulteri inter milites non sunt recipiendi. De re mil. l.qui cum vno.§.adulterij.

Milites omnes qui discedere signis sine periculo non possunt, Reipublicæ causa abesse intelligantur. Scæuola lib.1.Reg.ex quib.cau.ma.l.pe. vide Inuitus. Riisvvich.

¶ MINIMVS defectus formæ vitiat actum.Bal.l.ordo.col.2.C.de exc.rei iud.Dec.cons.536.Iaso.cons. 167.vol.2.Cagn.in terminis leg.& fi.nu.2.ff.de reg. iur.Gram.dec.79.num.14.Abb.c.fi.de rest.spo.ca. prudentiam,no.4.de off.deleg.Bal.l.testium.C.de testa.Tiraq.in tract.Lignagier.§11.glo.21.nu.11.dixi ego latius super.in reg.5.fal.35. est enim forma res indiuidua, quæ non potest pro parte adimpleri.dixi super.amp.51.Boer.cons.2.nu.1.vol.2. Med.reg.7.

¶ MINVS à plus Bonifa. Reg.53.

Cui licet quod est plus, licet vtique quod est minus.

Exempla pete ex l.videamus.§.pen.ff.de in lit.l.tam is.§.1.ff.de don.caus.mort. Viniennus.

¶ MINVS.l.200.quoties nihil sine cap.l. minùs.l. 111. in eo quòd plus.l.semper in obsc.vide Modus.

Est perquam ridiculum eũ, qui minoribus pœnæ causa prohibitus sit ad maiores aspirare. Vlp.l.7.§.fi. §.constitutum.De inter.& re.Reg.22.nõ debet cui.

De minimis considerationem non habendam. De in int.restit.l.scio.Calistratus: Scio illud à quibusdam obseruatum, ne propter satis minimam rem vel summam, si maiori rei vel summæ præiudicetur, audiatur is qui in integrum restitui postulat. De dolo.l.si oleum.§.fi.De simo.c.etsi quæstionis.Com.l. in rebus.§.possunt.De con.emp.l.res.Contrà. De dam.infec.l.si proprietarius. Instit.de rerum di.§. gallinarum. Riisvvich.

¶ MINIMVM non curat lex.l.scio.ff.de rest.in integ. ibi ne propter minimam sanè rem vel summam si maiori rei vel summæ (præiudicetur) audiatur is, qui in integrum restitui postulat, conc.l.si oleum. §.fi.ff.de dolo.ibi nam Ecce.in primis si modica sũmã sit, vbi notatur in terminis huius regulę, quòd de minimis nõ curat prętor, cõc.Ant.Cors.in trac. de minim.quem dicit non vidisse Tiraq. in trac.de iud.in reb.exig.non ser.in prin.ver.his accedit.Ego vltra istos ponam plures casus ad hanc reg.singulares sequuto ordine, vt insuper. Et in primis adduco nonnullos textus concord.cum auctorit.Doc. & primò facit leg.1.in fine.ff.de ventr.inspic.leg.senatus.§.Marcellus.ff.de leg.1.l.habitatores.ff.locati.l.si tamen.§.fi.ff.de æd.edic.c.terrulas.12.q.2.cap. cęterum.de donat.cap.per vestras. de donat.inter virum,& vxor.l.si debitor.ff.de iudic. Bal.l.quamuis.ff.de cond.& demon.Beroius c.1.numer.79. de integ.rest.Alexan.rubr.ff.solut.matr.numer.3.Cæphal.cons.39.num.3.Ripa in tract. de peste.p.3. numer.301.Apostilla ad Alexand.d.loco.nume.3.Dec. Neapol.129.numer.15.Iac.Buer.l.si post.ff.commodati, Prępósit.c.Moyses.7.dist.Ias.l.cętera.num.7. ff.de leg.1.auth.qui rem.numer.15.C. de sacr.sanct. eccle.Socin.Iun.l.stipulatio.numer.23.ff.de verbo. oblig.l.naturaliter.§.nihil commune.nume.301.ff.

de

de acquir.poſ.Rom.ſing.332.Corn.conſ.206.col.5. lib.3 Barba.l.quem admodum.C.de Agrico. & cen ſi.lib.11.Barto.l.2.§.prius.ff. de vulg.& pupil.docto. com.l.precia.§.fin.ff.ad l.Falc.Abb.ca.3.de probat. Fel.ca.quoniam.colum.1.ver.8.eod.Ang.l.1.ff.ad l. Iul.de vi publ.rario huius reg.eſt, quia parum, & nihil æquiparantur, vnde qui parum diſtat nihil diſtare videtur,nimirum ergo ſi eius nullæ ſunt qua litates,nam nullius entis nullæ ſunt qualitates.c.ad diſſoluendum.de ſpon.impub. vt infer. latins dicetur. Seb.Med.reg.5.

¶ Minimum quod eſt,in dubio cenſetur eſſe in legato.tex.eſt in l.qui cócubinam.§.1.& in l.nummis. ff.de lega.3.in l.ſi ita.ff.de verbo. oblig. & in l.apud Iulia.§.Seio.& in l.ſi ita ſit ſcriptum.ff.de leg.1.

Limita tripliciter ſecundum Iaſo.in d.l.ſi ita ſit ſcriptum. B.Dias reg.464.

¶ Minimum relationem habet ad maius. Ariſt. in prędicaméto ad aliquid,comparatiuũ enim ſuppo nit poſitiuũ.l.vbi autem,ff.de verb.obl. Saly.auth. ſed nouo.C.de ſer.fug.l.certũ.ff.ſi cer.pet.Med.re.9.

¶ Minima res non comprehenditur in generalita te verborum,nam generaliter ſtatutum loquens, vt ille,qui extraxerit ſanguinem alicui, puniatur, non comprehenditur ille,qui vnam tantum ſangui nis guttam extraxerit,Bal.l.1.§.item.ff.de ædil. ed. gloſſ.cap.non licet,xv.q.2.& dicam infer.latè ſuo loco. Med.reg.1.

¶ Minimum. De minimis conſiderationem non habédam,l.ſcio.ff.de in integ.reſt.l.ſi oleum, ff.de do lo,c.cũ te,de re ind.l.quamuis,ff.de cond.& de.Bal. in l.ſi prædium,C.de ędi.actio.l.quæſitũ.de re iud.

Fallit in 4.caſib.quos lariſſimè refert Ant.Corſet.in tract.de mini.qui eſt in 1.vol.tract.

Minus prohibetur cui maius conceditur: hanc regulam cum ſuis limitationib.ponit Damaſ. tegu. 135. Don.Fina,lib.5.

¶ Minor aduerſus ſolutionem ſibi factam reſtitui debet.

Primò fallit, vbicunque pecunia eſſet deperdita caſu fortuito,nõ autẽ facilitate ipſius minoris:quia tũc non poterit reſtitui in inte. aduerſus dictam ſolu-tioné,ita no.tenet gl.in l.verum.§.ſciendum.ff.de mino. quam ibi Bar.dicit ad hoc eſſe notandam,& eam reputat eſſe ſingularem Pau.de Ca.in d.l.j.C. ſi aduer.ſo.pro limitatione d.glo. B.Soc.re.321.

¶ Minor ſi ex forma ſtatuti contrahere non poteſt ſine conſanguineorum conſenſu, ſi contrahat, ta-

* lis contractus ipſo iure* eſt nullus. ita Bald.in l.ſi quis mihi bona.ff.de acqui.hæredi.§.quòd ſi mandata. B.Socin.reg.319.

Additio.

* Ipſo iure. Vide ad materiam quæ habentur per Bald.in conſ.487.in 3.parte.& per Bertach.in teper torio,in verſicu.ſtatuta de contractibus. verſ.lvij. B.Vad.

Primò fallit,niſi talis pupillus contraheret cũ patre: quia in eo caſu ceſſat ratio,nam ſtatim pater eum decipere non præſumitur.l.fina.in princ. cum ſi.de cur.fur.& hac ratione requiritur cõſenſus cunſanguineorum,ita conſuluit Bal.& ipſe Bal. ponit in l. pactum dotali.C.de colla.

Secundò fallit in quaſi contractibus, in quibus talis ſolennitas ſtatim non requiritur:vt voluit idé Bal. in l.1.ff.de acqu.hære.

Tertiò fallit,ſi contractus pupilli eſſet ad ſui lucrum, ſecùs ſi ad ſuum damnum:quia hoc caſu requirerentur conſanguinei.vt per Bal.in d.l.j.

Quarto procedit, quãdo ipſe pupillus habet conſanguineos,ſed ſi non habet tũc procedit contractus abſq; eiſdé,ſecundum Bal.in l.turpia. in fin.de leg. j.& in l.j.& l.ſi cum dotem.§.eo autem tempore.& §.ſi autem.in fin.ff.ſolu.matr. & Ange.in l.j.in fin.ff. quod cuiuſque vni,no.&c.

Quintò fallit ſi habet conſanguineos inhabiles:quia abſque eis contractus procedit,ſecundum Bal.in l. 1.C.quiadmit.Tutius eſt tamen in his duobus caſibus interponi decretum iudicis.l. viduæ.& l.ſurioſo.& ibi per Bald.C.de nupt.

Sextò fallit,niſi iſti conſanguinei reperiantur furioſi, cum eorum conſenſus non poſſit interuenire.l.qui ſeruum.ff.de acq.hær.ſecundum Bal. in l. cũ hæres. eo.tit.has limitationes ponit Lud. de Ro. l.ſi quis mihi bona.§.ſi quis in bona.ff.de acq.hęre.

Septimò fallit, quando mulier,& pater geſſere actum minoris,qui principaliter ordinatur ad acquirendum,licet in conſequentiã ad obligandum,vt not. in l.quamuis.in prin.de acq.poſ.& Iaco. de Aret.& ita Ang.in l.mutum.§.j.ff.de acq.hære.

Octauò fallit,quando minor diu poſſedit hæreditaté, vel curator:quia præſumitur habuiſſe conſenſum propinquorum.l.ſimilis.ita dicit Ange. in l. qui in aliena.ff.de acq.hære.§.1.

Nonò fallit qnãdo illud decretum fuiſſet in hæredita re,nam valuiſſet aditio minorum ſine conſenſu cõ ſanguineorũ,quæ probatio transfertur in aduerſarium:quia in dubio factus quis non præſumitur de bitor,& hoc dicit Ange.de Peru. in l. intui tu. ff. de acqui.hęre.§.1. B.Soc.reg.319.

¶ Minor,publicatis atteſtationibus,regulariter re ſtitui debet,vt teſtes producere poſſit.Bart.in l.j.§. nuntiatio.ff.de ope.no.nun.

Primò fallit,niſi minor diligentẽ inquiſitionẽ feciſſet in perquirẽdis teſtibus,ante,quã atteſtationes publicarẽtur:& ens inuenire nõ potuit: nã ex hoc nõ fuit læſus dolo aduerſarij nec ſui facilitate, & ideo nõ debet reſtitui.ar.l.ſi.C.de in int.reſt.mi.ita ſing. voluit Spe.in ti.de reſt.inint.in §.ſi.ver.q.l ſi cauſa.

Secundò fallit,niſi peteretur reſtitutio ad producendos teſtes ſuper aliqua exceptione dilatoria,vel de clinatoria iudicij,quę nõ concerneret merita cauſę:quia illud diceretur modicũ in iure, dato quod probaretur.ar.l.ſi fideiuſſor.§ quędã.ff.man.& pro modica lęſione non cõpetit reſtitutio.l.ſicut. de in inte.reſt.ita fuit de mẽte Inno.in c.cauſam.fœlicis. de reſt.in inte.& Bal.l.ſicut.& in l.peremptoriã.circa.C.ſenten.reſc.nõ po.vbi etiã ad hoc alleg. Arch.

Tertiò fallit,vbicũque minor poterat reſtitui ad pro bãdũ crimé,quod oppoſuit cõtra aduerſariũ, vtpu tà minor opponit contra aliquẽ qui erat inſamis, vel aliquẽ accuſauit de aliquo crimine,& doct.Bal. in d.§.nũtia.nõ habet locũ in criminali:vt etiã gl. no.in cle.nõ põt.in verſ.pe.de procu.& no. Spe.in ti.de reſt.in inte.in §.ſi quis autẽ.ver.ſed pone.bene facit tex.in d.l.auxiliũ.in prin.& hoc no. Bar.ff. de mino.& quod no.gl.in l.1.§.accuſationis.in verbo, merito cõſequẽti.ff.ad Tur. Adde etiã quod idẽ vo luit Ant.in c.qd́ electio.&Ab.in c.auditis.de reſt.in inte.Lud.de Ro.in d.§.nũriatio.ſed in cõtrariũ allego gl.in l.minor 25.annis omiſſam.ff.de min.& ibi Bal.qui dicit,quod inueni quędã dec.Spe.quę dicit,quod minor 25.annis nõ reſtituit in iute.vt poſſit, publicatis atteſtationib',pducere nouos teſtes ſup eiſdẽ articul is:ita dicit Bal.in add.&nõ in lect.poſtea dicit

M

dicit quòd ego allego gloss. in l. minor xxv. annis omissam, & postea soluit, aut in tali causa crimina li veniebat aliquid quærendum minori & non restituitur, aut nihil: tunc procedit doctri. Spec. & de hac materia habetur per Bar. & Bald. post gl. in d. l. minor xxv. annor. omissam per Angel. post antiquos in l. vbi. ff. de eden. & per Bar. in l. nam & post ea. §. si minor. ff. de iureiur. & in l. minor si sit quasi contumax. ff. de mi. & per Card. in cle. j. de restit. in integ. & xvj q. per Io. And. Ant. de But. & per Imo. in d. c. auditis. vbi dicitur, quòd iura, quæ dicũt, ꝙ publicatis attestationibus, admittitur minor, debent intelligi, quando sui facilitate fuit deceptus, de qua deceptione debet præcedere causæ cognitio: & sic debet citari pars aduersa, & idem in ecclesia. vbi dicit Car. in præal. cle. j. quòd si etiam habe tur testis qui melius probar, & si vult eum producere super eisdē capitulis, ꝙ priùs requiritur cognitio causæ super suæ deceptionis facilitate, & videtur etiã verum circa prædicta, sed adde quod Iac. But. in d. l. minor xxv. annis. ff. de mino. tenet contrarium, scilicet, quòd nunquam restituitur. quem textum ibi Barto. etiam putat sing. in l. qui res. in prin. ver. tūc applicatur. in gl. sua. ff. de so. vbi dicit, ꝙ restitutio in integrũ concessa maiori nunquam prodest eius aduersario in aliquo, si læsio minoris aduersarij præcessit, B. Dias reg. 320.

¶ MINOR: sententia lata contra minorem indefensum non valet, licet valeat pro minore indefenso, no. l. nō eo. C. de ꝓcu. gl. rub. C. de reb. cre. Me. te. 9.

¶ MINOR. Minoribus ætas in damnis subuenire nō in rebus prosperè gestis obesse consueuit. Gordian. C. de proc. l. non eo minus. 14.

Si id quod magis necesse videtur non inest, neq; illud inerit quod minus. Vel si conceditur id quòd maius est, ergo & id quod minus est. 16. q. 1. c. vlsis. De deci. c. ex parte. 38. dist. c. si in laicis. 3. q. 3. c. de iudic. C. de ep. Auth. Multò magis. De super. l. 1. §. qd ait.

Non debet adultis nocere, quicquid eo tempore stattutũ est, quo defensione iusta, & curatoris auxilio fuerant destituti. Imp. Valerian. C. quo. & quan. l. 6.

Minoribus auxilium debet ferre Magistratus propter fragile & infirmum ætatis consilium. De mio. l. auxilium.

Non semper ea, quæ cum minoribus aguntur, restituenda sunt, sed ad æquum & bonum redigenda. De min. l. quod si. §. non semper. Rüsvvich.

¶ MINOR vigiuti annis, non admittitur ad probandū in causis criminalibus. text. est in l. in testimoniũ. ff. de testib. & in §. in testimoniũ. 4. q. 3. Sed habes, Hispane, tex. in l. 9. tit. 16. 3. par. qui in causa accusationis exigit, quòd testes 25. annum compleuerint, & idem in causa inquisitionis, quam texpræcipit fieri contra aliquem de delicto mortis, membri, vel relegationis pœna infligente infamatum.

Limita primò, quando aliæ probationes haberi non possunt: vt puta, si duo minores viginti annis viderunt aliquod delictũ, & alij non, quia tunc admittitur. Ita tenet Alber. in d. l. in testimonium. & Io. And. in addit. ad Spec. in tit. de teste. ver. item excipitur quòd est impubes, quod dicit pulchrum & vtile. Ias. in l. fi. C. de his quib. vt indign. Aduerte tamen an obstet huic dicto, quod habes infrà in regula inci. testes qui aliàs nō sunt idonei. Dias re. 465.

¶ MINOR vigintiquinque annis aduersus criminis, de quo minus legitimæ extabant probationes, cō fessionem, vel nullo errore proposito, restitui potest. Ang. in l. certum. §. in pupillo. ff. de confes. vbi est aureus textus. tex. cum gl. j. in ca. ij. de in integr. restitu. in vj. sequitur pede rentim Alex. in l. nam po steaquàm. §. si minor. de iureiuran. & in consi. cxvj. cum inquisitione. vol. 2. Etenim eo solo, quòd confessus crimen haud legitimè probatum legitur, in eum læsio irrepsisse & serpsisse conuincitur: vnde restitui, præcipuè confessione sine curatore data, potest. Affli. decisio. ccviij. l. clarum. C. de auctor. præstand. vbi in criminalibus, minoribus, tutoris auctoritas adsit, necesse est: saltem modo quo regula seq. dicetur. Ita tamē vt minores ipsi respōdeāt, tutores verò aut curatores, eis adsint: d. l. clarum. Hæc denique procedere creduntur, si culpa, non si dolo, crimen in minorem irrepsisse dicatur. l. j. C. si aduer. delic. restit. post u. Alij in delictis, omissione, non factione (vt sic dicam) perpetratis, restitutionem concedendam autumant. De his glo. in verb. non subuenietur. l. si ex causa, §. nunc videndum, ff. de minorib. xxv. annor. Ange. in malef. Tract. in verb. comparuerunt dicti. versic. necnon sis benenumer. 7. cum sequen. maximè nume. 10. & in verb. scienter & dolosè. numer. 12. vbi de puerorum, & minorum delictis, & quæ horum delicta puniātur: Albert. Gandin. in eius malef. Tract. titu. de pœnis reorum. nu. 30. de pœna minoris xxv. annis. l. si quis. C. ad legem Corn. de sicar. & l. impunitas. C. de pœnis. de confessione minoris extraiudiciali. Hyp. de Marseius in Pract. §. diligenter. nu. 77. C. B.

¶ MINORI etiam pupillo currit præscriptio legalis inchoata cum defuncto, sed datur restitutio, Casus est in l. 1. C. si aduersus vsucap.

Amplia, vt procedat etiam contra existentem in vtero. Casus in l. etiam ei. & ibi gl. & Bar. ff. de mino.

Limita in præscriptione xxx. annorum, quæ etiam inchoata cum defuncto non currit contra pupillum, durante tempore pupillaris ætatis, sed interim dormit. Casus est in l. sicut. C. de præscri. xxx. annor. & ita Bal. ibi, in fin. ponit Balb. supradicta in d. trac. de præscrip. in 6. parte. B. Dias reg. 467.

¶ MINORI non currit hodie præscriptio x. vel xx. annorum, vel minoris temporis. l. fin. C. in quibus cau. restit. in integ. non est necess. & ibi Doct. Vide Hispane l. 8. tit. 29. par. 3.

Limita sex modis, vt per Balb. in d. tract. præscr. in 6. parte principali. Dias reg. 468.

¶ MINORI etiam pupillo currit præscriptio conuentionalis procedens ex contractu defuncti, sicut cucurrisset contra defunctum, sine spe restitutionis. Casus est in l. Aemilius. ff. de mino. & in l. ea, quæ à patre. C. de restitut. milit. notant Doc. in l. fin. C. in quib. cau. in integ. rest. vbi Pau. assignat rationem: & est gl. in l. si eum militaribus. C. de resti. milit.

Amplia tripliciter, & restringe tribus modis, vt per Bald. in tract. de præscriptio. in 6. parte principali. B. Dias reg. 466.

¶ MISERICORDIA. Beda in homiliis. Reg. seu Cap. 2.

Estote misericordes, sicut & pater, &c.

Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi vt ea facta, quæ dubium est quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri: vt stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietas, & similia: de quibus nobis permittitur iudicare. Viuiennus.

Mis

¶ MISSÆ ſi celebrari debent in die obitus teſtatoris ex illius diſpoſitione, ſufficit illas celebrari primo die eius obitus, nec cogi debent hæredes ad alias, Cy. l. cum pater. §. pater. ff. de leg. 2. Petrus bella pertica. Alb. & Bar. l. cum quidam. ff. de Annuis leg. quia hæres minus grauari dicit quàm fieri poteſt, conc. Alex. l. dotis promiſſio. ff. de iur. do. Nat. Cle. ſæpe. de ver. ſig. Cur. Iun. conſ. 178. l. itẽ quæritur. §. fi. ff. locati. l. inter. §. fi. ff. de pact. dot. Med. reg. 4.

¶ MISSAM celebrare non prohibetur ſacerdos ob modicum crimen. gl. c. teſtamentum. 6. diſt. modici enim nulla habetur ratio. Ant. c. ex literis. de fid. inſtr. Iaſ. l. ſciẽdum. nu. 11. ff. qui ſatiſd. cog. l. cætera. nu. 7. ff. de leg. 1. Bar. l. idem Pomponius. §. recepiſſe. ff. de arbit. Bal. & Sal. l. ſocietatem. ff. pro ſocio. glo. & Bald. l. ſolo. C. de libe. cau. conc. l. res bona. ff. de contr. emp. l. metum. ff. quod met. cauſ. gl. leg. ſi ex cauſa. ff. de minor. leg. licet. §. ſi quis. ff. de adim. leg. anth. quod locum. C. de collar. Med. reg. 5.

¶ MISSAM canere. Qui canit miſſam, & non cõmunicat, debet vno anno pœnitere, & interim miſſas non cantare.
De conſecrat. diſtinc. v. relatum. Viuien. re. 26. dir.

¶ MITTI in poſſeſſionem ſi quis velit, contradictorem citari facere debet, qui ſi compareat, & tempore miſſionis expulſus ſit, & non appellet, ad contradicendum ampliùs non admittitur. l. 1. C. ſi de momen. poſ. fue. appel.

Primò fallit, vbicunque fuiſſet citatus ſimpliciter ad contradicendũ, non autem ſub conditione, vt ſi haberet ius contradicendi & cõpareat, & ideo compareat ſeu comparere debeat, quia modo hæres vel alius, qui fecit eũ citari pro legitimo contradictore, non admitteretur poſteà ad dicendũ, quod non eſſet poſteà legitimus cõtradictor. ita limitat Bal. in l. fi. C. de edi. di. Hadri. tol. alle. no. per Inno. in c. cum inter. extrà, de exce. & l. licet, & no. Bar. & Bal. & doct. in l. mulier. ff. ſol. mat. & Bal. in l. ſuſcepta. C. de inoffi. teſt. & Ant. de But. in ca. exhibita. de iud. Cano. in d. c. cum inter. & facit quod dicit Bal. in l. teſtamenta. in fin. C. de teſta. & Ange. in l. 1. in §. hære. ſtipul. ff. ſi cui plus, quàm per l. Fal. Et ideo ſi ſtatutum dicit, quòd propinqui, vel collaterales, vel vicini poſſint præſentare ſuper venditionibus vſque ad certum tempus, & elapſo tempore emptor denuntiat alicui affini, quòd ſi vult ſe præſentare ſuper venditione prædicta debeat comparere, iſte affinis comparet, emptor videns quòd affinis comparuit, opponit quòd non poteſt: quia elapſa ſunt tempora comparendi. Dicendum eſt, quòd ſi emptor citauit ipſum probabiliter, & citatio fuit facta purè, & non conditionaliter, vt ſpecialiter fuit facta illi affini, emptor non poterit poſteà opponere de inhabilitate: quia citando ipſum ſimpliciter videtur reputare ipſum legitimũ contradicentem vel præſentatorẽ. Et idẽ eſſet etiam dicendum ſi ſtatutum diceret ſicut eſt Taruiſij, & citatus cõparuit: nam tunc non poterit citans opponere, quod non ſit habilis ex forma ſtatuti, ex quo videtur ipſum approbaſſe citãdo ipſum ſimpliciter: quia paria ſunt exceptionem non competere, & non poſſe ipſam opponere, vt eſt glo. no. in l. habebat. ff. de ma. teſt. Et ideo ſitis cauti in caſib. prædictis & in ſimilibus, quando vultis ſpecialiter aliquem citari facere, vt concipiatis citationem conditionaliter hoc modo, citetur talis, vt compareat ſi habet ius comparendi, vel præſentandi, vel aliquid aliud faciendi, vel ſi ſua putauerit intereſſe, quod non creditur, debeat comparere, & non dicatis, vt faciunt ignorantes compareat talis, vel ſi talis vult præſentare debeat cõparere ad deponendum pecuniam vel aliquid ſimile faciendũ: quia tunc videretur approbaſſe perſonã ſuam: vt dictũ eſt. B. Soc. re. 322.

¶ MISSVS in poſſeſſionem ſi reus intra annum veniat fructus non lucratur. c. quoniam. §. in aliis. & ibi gl. extrà, vt lit. non conteſt.

Primò fallit hæc regula, quando ipſe reus non veniret intra annũ, nam cũ per annũ efficiatur vetus poſſeſſor, retinebit ipſam rem cũ fructibus: non enim audiet ipſe reus niſi ſuper proprietate. d. §. in aliis.

Secundò fallit, quando ſtatutum, vel conſuetudo ita diſponeret, vt ipſe miſſus lucraretur fructus intra annum, ad hoc gl. in authen. de exhi. reis. §. ſi verò, per quam glo. Bal. in d. §. in aliis. hoc videtur velle, & loquitur in perſonalibus. ſed vide Abb. in §. in aliis. & diſtingue vt ibi per eum.

Tertiò, quando iudex propter nimiam cõtumaciam rei, hoc decerneret, vt ipſe miſſus recipiat, vel quod lucretur fructus: vt eſt caſus ſing. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. fi. ſecundum do. Nic. in d. §. in aliis. B. Soc. reg. 323.

¶ MISSVS in poſſeſſionem in perſonali ſecundo decreto interpoſito fructus * non lucratur, ſed reus contumax: licet ipſe cuſtodire poſsit. glo. in c. quoniam. §. in aliis. & ibi per docto. extra, vt lit. non conteſt. B. Soc. reg. 324.

ADDITIO.

* Fructus. Vide Feli. in c. conſultatio. in fi. circa prin. de offi. deleg. B. Vad.

Primò fallit, quando iudex propter victi contumaciam hoc decerneret: vt lucraretur, pro eo caſus eſt ſing. in l. Fulcini'. §. fi. ff. ex quib. cau. in poſ. ea.

Secundò fallit, quãdo cõſuetudo hoc diſponeret, vt voluit ſing. glo. in authen. de exhi. reis. §. ſi verò. quod locũ habet pariformiter in ſtatuto, ſi ita diſponat, cũ ſit ſeruandũ: vt voluit Bal. in d. §. in aliis. non enim æſtimantur dicti fructus per perſonam, ſi ſint conſumpti: cũ percipiãtur vitio contumaciæ iudicialis. ſecundum Bald. in d. §. in aliis. quod verè procedere poſſet quãdo conſuetudo vel ſtatutum ita diſponeret propter contumaciam. ad hoc d. l. Fulcinius. ſed ſi non ita diſponat ſed potiùs reſpectu ad ipſum creditorẽ vt lucretur fructus: & tunc cũ ſapiat ſpeciẽ vſuræ, non valeret ipſa cõſuetudo vel ſtatutum: vt voluit Bart. in l. ſi fiuita. §. Iulia. de dam. inſec. & Nic. in d. §. in aliis. ad hoc quod no. in dicta clem. vnica, de vſur. B. Soc. ibid.

¶ MISSIO in poſſeſſionem ex ſecundo decreto non fit in bonis pupilli, donec ad tempora pubertatis veniat: & in hoc creditoribus expectandum erit. Tex. eſt in l. apud Iulianum. poſt principium. ff. ex quib. cauſis in poſſeſſio. eatur.

Limita hanc concluſionem tripliciter, vt per Zaſ. in l. contra pupillum. ff. de re iud. B. Dias re. 469.

¶ MITIOR lege homo eſſe non debet. Anth. De iud. §. oportet. Riiſvvich.

¶ MISTVM nõ comprehenditur ſub ſimplici, in materia odioſa. glo. eſt in c. nullus. in verbo homini. de temporibus ord. in 6. vbi dicitur, quòd appellatione hominis non venit clericus, ſed purus laicus, & hoc in materia odioſa, & ibi Dominic. quam regulam examinat Rom. in l. 2. in prin. ff. de verb. obli. ſecus verò in materia fauorabili. ita doc. in l. ſi ita ſcriptum. ff. de lib. & poſthu.

Fallit,

Fallit, quando pœna tenderet ad salutem animæ: ita Anto. in c. omnes. de pœn.& remiss.& Fely. in cap. mandato. de simon. Abb. in c. vniuersitatis. de sen-ten. excommu.

Fallit etiam quando in mixtura vna pars, plus incale-sceret alteri, ex quo mixtum attribui debet ei ex-tremo, in quo plus incalescit, vulgata l. quæritur. ff. de statu homi. Matt. sing. xxxix. nu. 2. inci. no. quod, & vide Roma, in d. l. 2. ff. de verb. ob.

Fallit quoque in hermaphrodito, qui si possit esse te-stis in testamento, vel in feudo succedere, stabitur suo dicto cum iuramento, secundū Bal. in d. l. quæ-ritur. ff. de statu homi.& illa qualitas, quæ erit po-tentior alteri præualebit. vulg. l. maiore parte ff. de ver bo. signif.

Fallit etiam secundum legem diuinam, quia masculi num etiam concipit fœmininum, vt in prole, secun dum Dec. in cons. dlxx. num. 12. & Anchar. in cons. incip. pro ampliori. ccxxxix. numer. 4. nam illi de prole intelliguntur tam ex parte patris, quàm ex parte matris, secundum Barth. Cæpo. cons. lxij. per totum.& cap. fi. de cond. apposit.& doct. in l. 1. ff. de verb. signi.& in prouisio. Duc. Tar. 1441. 13. Augusti, quòd no. I. Nouel. reg. 10.

In mixto fit denominatio à digniori & potentio ri, l. cum quæritur, ff. de statu homi.

Ampliatur & limitatur in vno casu per Sebast. Sap. in l. imperium, ff. de iurisd. num. 1. & seq.

Fallit in 9. casib. vt per Gaspar. Valla. in d. l. impetium, num. 5. & seq.

Sub simplicibus non continetur mixtum. fallit in multis casib. quos not. Benincas. in §. omnium, inst. de actio. num. 241. & 247. & seq. fallit in multis casi-bus, quos colligere potes ex dictis per Alciat. in l. secunda. ff. de verborum obligatio. nume. 7. & seq. Dou. rina, lib. 5.

¶ MODICVM: de modico non est curandum. De neg. gest. l. Nesennius. De iurisd. l. magistratibus. De con. dist. 2. c. reuera. d. 65. c. 1. vide Mora, Minimum. Riisvvich.

¶ MODICVM iudicatur arbitrio iudicis, Affl. de-cis. 73. numero 2. not. l. continuus. ff. de verborum obligatio. dicitur. tamen quandoque modica sum ma à duobus aureis infrà, Bart. l. si oleum. ff. de do lo. Grammat. Decis. 67. num. 17. dixi suprà. amp. 12. Med. reg. 5.

¶ MODVS mistus pendens ex facto honorati, & alte rius tertij, si deficiat per factum illius tertij, vel per casum fortuitum mortis, non facit deficere legatū. tex. est secundum commu. lecturam in l. si Titio. ff. de leg. 1. vbi idem tex. assignat rationem, quam ibi confirmat Ias. nu. 2. & 3.

Limita dupliciter hanc regulam, vt per eum ibi. B. Dias reg. 470.

¶ MODVS non curatur, quando constat de effectu. C. de inst.& sub. l. 3.

Honestus modus seruandus est, non immoderata cu-iusque luxuria. De damno infecto. l. ex damni. §. primo.

Exceditur modus in eo quod est amplius, non in eo quod est minus. De off. cust. cap. custos. distinct. 51. cap. qui in antiquo. 45. cap. disciplina. 41. cap. quis-quis. De pœn. l. respiciendum. C. de custo.& ex. re. l. si quis. in fin. De vita & hon. cle. cap. clericus. vide Multa.& Doct. tractant in l. quibus. §. Thermilius. De con.& dem. Riisvvich.

¶ MODVS & prohibitio. Bonifac. Reg. 34.

Cùm quid vna via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.

L. scire oportet. §. si mater. ff. de tut.& curat. dat.& c. 1. lib. 6. de cleric. coniug. Viuiennus.

¶ MOLENDINVM conducens, vt illud teneatur rea ptare, ad hoc conductor semel tantum tenetur. Bald. l. licet. colum. 2. C. locati. ideo si post primam reaptationem destructum fuerit, non iterum tene-tur reaptare, & fiet ei remissio mercedis, Alexand. in add. ad Bar. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verbor. signif. idem cons. 190. colum. 2. volum. 2. Alex. cons. 76. num. 8. volum. 4. Cremens. sing. 146. Bertachi. in tract. Gabel. p. 2. q. 25. Ias. l. quo minus. q. 24. ff. de flu. idem cons. 36. colum. fin. volum. 3. Dec. cons. 109. nu met. 6. cons. 112. numer. 9. Curt. cons. 178. numer. 26. Socin. Iun. consi. 23. vol. 2. Ioan. And. in Add. ad Spe. in tit. locati. §. postquam. Med. reg. 3.

¶ MOLENDINVM habenti in parte superiori licet recolligere aquam tempore siccitatis inuito do-mino molendini inferioris. Not. Barto. in l. quomi-nus. ff. de fluminibus. 14. q. quia aqua quousque est in sua formula, propria est, vt in l. 1. §. illud Labeo. ff. de aqua quoti.& æstiuall.

Limita quinque modis vt per Ripam in repe t. d. l. quo minus. B. Dias reg. 471.

¶ MOLENDINO destructo, facit remitti pensionē, quæ soluebatur pro ipso, Bar. l. si merces. §. vis ma-ior. ff. locati. Doct. cap. quanto. de censibus. Ioann. de Plat. l. si, C. de omni agro. lib. 11. Doct. com. l. quo minus. ff. de flum. Aegid. Boss. in tit. de remis. mer-ced. num. 61. Med. reg. 6.

¶ MOMENTANEVS actus non attenditur, quia il-lud modicum tempus adhuc inesse facit rem cen-seri: vnde momentanea acquisitio filiifamilias ni-hil prodest patri in acquisitione vsusfructus, Bald. cap. cum causa. de senten.& re iud. Doct. com. l. fin. §. fin. C. de bon. quæ liber. not. l. si quis ita. ff. de conditio.& demonstration. not. l. pretia. §. fin. ff. ad legem falcid. l. si seruus. la 2. ff. de cond. furt. l. 1. C. de senten. de eo quod inter. Barto. l. secunda. C. de resc. vend. Ange. §. si quis agens. colum. 5. inst. de act. conc. simil. l. quod dicit. Ias.& omnes l. lecta. ff. si cer. pet. l. admonendi. in 1. lect. num. 56. ff. de iur. iur. Med. reg. 5.

¶ MOMENTVM. l. 171. cùm Prætor. Riisvvich.

¶ MOMENTVM aliquod sufficit in casu, quo res ali quo tempore extare dicitur, ideo statutum exclu-dens fœminas propter masculos sufficit quod mas culus fuerit momento temporis, vt perpetuo re-maneat exclusa, Ant. cons. 20. Ias. l. inter stipulanté. §. sacram. ff. de verborum obligation. Bald. l. si quia posthumos. §. 1. ff. de liber.& posthu.& l. in quibus. C. de secc. nupt. Alex. cons. 19. libr. 1. Aret. l. 2. ff. solu. matr. ratio est: quia quando quæstio est de momen to, ea quæ post momentum fiunt non videntur inesse. l. Thais. §. intra. ff. de fideic. libert. Ias. l. ædita. col. 5. C. de edendo. Tiraq. in tract. de retr. conuent. §. 1. glos. nume. 23. not. tamen, quòd quando fit mu-tatio momentanea rei non immutat rei naturam primam. l. ex facto. §. rerum. ff. de hære. inst. si tamen aliqua fuerint affixa rei, vt ibi perpetuò sint, dicun tur de re, & veniunt in alienatione rei. l. cætera. §. hoc senatus: vbi Alex. ff. de leg. 1. momentanea ve-rò non inducunt obligationem. l. cedere diem. ff. de verbo. sign. l. 5. §. fin. ff. de verb. obl. vnde non di-citur esse in domo, quod temporaliter ibi positum fuerit. l. generali. §. vxori. ff. de vsufr. leg. nec est in loco,

loco, id quod est in transitu, secundum quod non sortitur forum. Bart. l. fin. C. vbi in rem actio. Abb. c. fi. col. 10. de for. comp. Bart. l. hæres. §. 2. ff. de iudiciis. vbi statim recessurus contrahẽs nõ põt ratione contractus conueniri, & statutum prohibens pannos forenses intrare ciuitatem intelligitur de intrantibus, vt ibi remaneant, non autem per transitum. Paul. l. ceterа. §. sed & si quis. ff. de leg. 1. Ale. consi. 84. volu. 4. & fugere nõ dicitur, qui fugit breui reuersurus. Bal. l. 1. col. 8. C. de seruis fugit. c. vulgaris. §. diuortium. de pœnit. dist. 1. c. præsenti. de præb. 6. ex quib. dictis infertur ad plura, & primò, quod qualibet dispositio ad actum momentaneum non refertur, secundò nõ sufficit aliquid esse factum, nisi duret factum. l. 2. §. fi. ff. ex quibus caus. Maior. leg. si pro parte. §. versum. ff. de in rem verso, vbi gl. dicit non dicitur versũ, quod non durat versum. l. prætor. §. hoc autem. ff. de noui op. nun. l. 1. §. Diuus. ff. de var. & extra. cogni. nec dicitur venisse, qui non stetit. c. si quis autem. 18. dist. c. nõ est. 11. q. 3. Tertiò statutum concedens, aliquid rõne affinitatis intelligi debet affinitate durante. l. cui. §. affinitatis. vbi Bar. ff. de postu. Quartò reseruatis sibi fructibus, satis intelligitur, de his, qui sing. annis feruntur. l. cum manu. ff. de cont. empt. Med. reg. 5.

¶ MONACHVS declaratus per sententiã vbique Monachus reputandus est, Bal. & com. Doct. l. ingenuũ. ff. de stat. hom. not. leg. de iure. ff. de stat. hom. not. l. de iure. ff. ad municipal. c. si iudex desent. exc. 6. c. 1. de treuga, & pace. cap. curæ. 11. q. 3. l. 1. ff. cõtr. tab. Ale. l. sæpè. nu. 6. ff. de re iud. Med. re. 8.

Monachus si efficiatur pater, transit in potestatem monasterij, filij tamen remanent sui iuris. Bart. l. sic euenerit. ff. ad l. Iul. de adult. Med. re. 9.

¶ MONACHVS non potest testamentũ condere. Tex. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles. & in c. quia ingredientibus. cum seq. xix q. 3.

Concordat lex xvij. tit. j. vj. part.

Amplia semel; & limita sex modis, vt per Ias. in d. auth. ingressi. vide Philip. in rubr. de testamen. in vj. qui dupliciter tãtũ limitauit hanc regulã. B. Dias re. 472.

¶ MONACHVS nõ potest agere nomine proprio. Ita concludunt Doc. in c. cum dilecta. de rescript.

Limita octo modis, vt per Felin. ibi B. Dias re. 473.

¶ MONITIO in denuntiatione facienda duplex requi * ritur: vt in c. nouit. * extrà, de iudic.

ADDITIO.

* Nouit. Vbi vide Felin.

Primò fallit, quando peccatum esset notorium: vt in d. Canone secundum illud. xlv. distinctio.

Secundò fallit in matrimonio impediendo, cum tunc non requiratur aliqua monitio, extrà, de despon. impu. ad dissolutionem, secundum Anto. qui dicit idem esse in peccato committendo: vt voluit in d. c. nouit. sed certe non cadit in his propriè denuntiatio prædicta: imò potius quædam iudicis intimatio facta, vt procedat ad peccatum impediendũ, in qua non requiritur aliqua monitio, ad hoc est quod not. extrà, de iureiur. c. j. & c. ad nostram.

Tertiò fallit in denũtiatione facienda in foro ciuili *, * eo casu quo fieri potest de plano, vt non requiratur monitio: prout voluit Inn. in d. c. nouit. per ea, quæ habentur. ff. de off. præfect. vrb. leg. j. §. quod autem. & §. vicarius. & de officio proconsul. leg. neque. §. de plano. Sed requiritur in tali denuntiatione iudiciali pro eius forma, quod existat in peccato, vt patet in textu, in d. c. nouit. vbi de hoc, alia pro solennitate requisita in tali denuntiatione facienda, plenissimè ibi vide per Doct. B. Soc. re. 227.

ADDITIO.

* Ciuili. An autem in ciuilibus monitio requiratur, vide Fel. in c. ij. ante fi. vet. not. vberius. vbi quod in ciuilibus. de accu. & in c. j. B. Vad.

¶ MONACHVS regulariter testari non potest, not. in authen. ingressi. C. de sacrosan. eccle. cap. in præsentia. de proba. c. quia ingredientibus. xix q. iij.

Amplia, quod etiã per statutũ habilitari nõ potest ad testandum, secundum Bal. in d. auth. ingressi.

Fallit in testamento passiuè secundum Bald. in l. Deo nobis. C. de episco. & cleri.

Fallit, quando haberet licentiam à Papa siue ante, siue post monachatum. d. Ia. in d. auth. ingressi.

Fallit in monacho episcopo facto, qui potest testari de acquisitis post episcopatum, secundum do. Ia. in d. authen. ingressi.

Fallit in casu auth. si qua mulier. C. de sacrosan. eccle.

Fallit in monacho testante ante ingressum monasterij, secundum Ia. in d. authen. ingressi. S. Ianu. re. 174.

¶ MONACHVS regulariter non potest esse in iudicio sine licentia sui superioris. moder. in cap. cũ dilecta. de rescrip. per illum tex. facit glo. in c: non dicatis. xij. q. j. quòd si monachus spoliatur cappa nõ potest agere nomine proprio.

Amplia etiam nomine monasterij, secundum Ant. & Abb. & Imol. in d. c. cum dilecta.

Fallit in causa criminali de qua monachus accusatur, doc. ibi per tex. in c. ex parte. de accusatio.

Fallit in causa suæ electionis, Doct. in d. c. cum dilecta. Archi. in c. pastoralis. ij. q. vij.

Fallit quando peteret restitutionem. Bal. & Abb. d. c. cum dilecta.

Fallit quando Abbas est absens, & periculum est in mora, iidem. ibid. S. Ian. reg. 175.

¶ MONACHVS testamentum condere non potest. c. quia ingredientibus. de testam.

Amplia quia licet statutum, vel consuetudo possit habilitare filiũfa. ad testandum: vt per Bart. & alios in l. si quæramus. ff. de testa. & Inno. in c. ij. extrà, eo. tamẽ consuetudo vel statutum nõ possunt habilitare monachum ad testandum: quia repugnat regulæ monasticæ. capitulo cum ad monasterium. de stat. monacho.

Primò fallit, nisi fuerit sibi data licentia à Papa ante, vel post: vt per Bal. in l. fi. C. vnde legi. sequitur Pau. de Castro l. militibus. C. de testamen. mili.

Secundò fallit, quando monachus efficeretur episcopus: quia tunc potest testari, non de bonis iam quæsitis monasterio, sed de aliis posteà obuenientibus, secundum Spec. in tit. de statu mona. versi. xxiij. & ibi Bald. in additio. B. Soc. re. 326.

¶ MONACHO licentia data vt possit esse procurator intelligitur de prima vice, hoc idem procedit etiam in licentia vnicuique data à superiore. Fel. cap. 2. de treug. & pace, simile c. si clericus, in princ. de præb. 6. c. nõ potest. eo. tit. Innoc. & omnes Com. Doc. c. dudum. il 2. de elect. Med. re. 4.

¶ MONACHVS, & Clericus. Vt monachi non sint clerici.

In Aut. quomodo oport. Episc. in. §. 1.

CONTRA.

In Aut. quomodo oport. §. si quis extrà. §. illud quoque Azo, rub. 104.

¶ MONACHI, vel clerici obsides dari non possunt. not. in l. ij. C. de pac. & in l. ij. C. de pat. qui fil. di. & gl. in c. ex rescripto. de iureiur.

Primò fallit, quando darentur per Papam, cum ipse eos dare poßit, & sic fieri vidi: & propriè obsides sunt, dummodo dētur pro pace vel simili causa, arg. viij.q.iij.c.cuncta per mundum. & c. principalem. & ita procedit glo. in d.c. vt prædictum est. xxiij. q.ix. secundum Nic. in d.c. ex rescripto.

Secundò fallit, quando ipsi darentur nō vt sint propriè obsides, sed vt sint in certo loco: quo casu si quæratur de clericis secularibus ipsi dari poterunt per inferiorem à Papa, puta per episcopum, dummodo velint & iureut ita manere, sicut supradictum fuit de laicis, idē erit de monachis per Abbatē suum: vt in præallegatis locis Canonistę sequūtur. B. Soc. re. 325.

¶ MONIALES, quæ contulerunt electionem in episcopū suæ Abbatissæ, si semel de vna prouiderit non poterit amplius aliam eligere. Doct. e om. capitulo, causam. de elect. 6. capitulo si compromissarius eodem titu. 6. simile not. Bald. auth. habita. C. ne filius pro patre. Iaso. l. in duobus. §. si ei. ff. de iur. iur. Felin. capitulo, licet. de testibus. Bartol. l. si quis iusiurandum. C. de reb. cred. l. post legatum. ff. de his quibus, vt indignis. Bald. l. prim. C. de furtis. l. hac lege. C. de Bræuil. & sent. recit, Imol. l. ab executione. ff. de appellat. Iaso. l. qui ex pluribus. ff. de verborum oblig. Med. re. 3.

¶ MONASTERIVM monialium licentia intrandi alicui concessa intelligitur de prima vice tantum. Alber. in tract. stat. par. 2. quæst. 181. per c. non potest. de præb. 6. l. fideicommissa. §. alicui. ff. de leg. 3. Alexan. cons. 16. nu. 3. vol. 4. Felin. c. 1. col. fi. de rescr. idem c. 2. de treug. & pace. Ias. cons. 36. vol. 3. Dec. cons. 112. nu. 5. Soc. Iun. cons. 25. vol. 2. Med. re. 3.

¶ MONASTERIVM ingrediens purè bona regulariter monasterio acquirūtur. auth. si qua mulier. C. de sac. san. eccle. Anch. consili. 69. contra donationem. nume. 7. nam quæ religiosis adhærent, religiosa sunt. vt l. quæ religiosis, de rei vendi. & capit. religioso. de sent. excom. in 6. imo bona decedentis infra annum professionis remanent penes monasterium secundū Iac. Ray. Pet. & Cin. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles. cum aliis ibi.

Fallit in bonis feudalibus ingredientis, quia ad eū non pertinet qui officium gerere non debet. capitu. j. de vasal. milit. qui arm. belli. depos. & in cap. j. si de feu. fuer. contr. inter domi. & vasal. Bal. in l. finita. §. fi. ff. de euic. Alex. cons. x. vol. v. & Bald. in leg. Deo nobis. vers. iiij. nota. C. de episc. & cleri. & idem in leg. si quis in princ. C. eo. tit.

Fallit, etiam si esset tale seruitium quod à monasterio præstari poßet, vt puta, si annua pensio in pecunia vel frumento præstetur. aut in tali seruitio personali, quod honestè præstari poßet ab ingrediente per se, vel per alium, secundum Cyn. in dic. auth. ingressi. Ioan. And. Abb. & Dec. in capitu. in præsentia. num. 290. de proba. Spec. de stat. monach. §. j. versicul. 44. Bal. in d. l. si quis. in prin. C. de episc. & cleri. Alexan. d. consili. & Calder. consili. ij. an clericus.

Fallit in feudo de quo fœmina est inuestita, quia eo ipso quòd fœmina est habilitata, potest per substitutū seruire. Spec. in tit. de feu. vers. xxj. §. quoniam. & ibi Ioan. Andræ. in addit. ad Specul. & latè Alex. d. cons. x. vol. v. quod tu nota.

Fallit, etiam quando esset feudum francum, id est liberum, quia eo tunc transit in monasterium, ita Bald. in l. si plures. C. de condit. inser. & idem in auth. nisi. vers. cæterum. ad Treb. Oldr. consil. cccxxiiij. factum est tale. Bal. in proœ. feud. Idem Oldr. consil. iij. omne datum. Afflict. de cis. cccxv. numer. 37. Idem decis. 320. nu. 2. alle. Bal. in d. auth. nisi. & Alex. d. cons. x. nu. 9. volu. 5. Gram. decis. 103. nu. 134. & 135. Boe. q. 114. nu. 12. vbi tenet quòd feuda in Gallia ex generali cōsuetudine possunt alienari, ex quo sunt ad instar bonorum patrimonialium. I. Nou. re. 27.

¶ MONASTERIVM ingressi bona, & iura omnia in monasterium transeunt. ca. in præsentia*. & ibi doct. de probat. & in authentica. ingressi. de sacrosanctis ecclesiis.

ADDITIO.

* In præsentia. Vbi omnino vide Fel. & d. Ias. in d. auth. ingressi.

Primò fallit, quando ipse haberet descendētes, quibus debetur legitima: cum tūc eius bona transeāt in monasterium salua ipsa legitima. xix. q. fi. c. j. secundum Io. And. & Inn. in d. cap. in præsentia. & hoc habetur in aut. si qua mulier. C. de sacrosanct. ecclesi. & facit ad hoc quod not. de reg. capit. cùm scimus. & extra qui fil. sint legi. cap. j. imo & si supersint ascendentes, eorum legitima erit salua, vt voluit Innoc. & Ioann. And. in dic. cap. in pręsentia. per id, quod habetur. ff. de inoffi. testam. l. nam & si parentibus. & hoc quod habetur in authent. presbytero. C. de episco. & cler. sed licet ipsis descendentibus detur legitima, & seruetur, tamen eam petere non possunt ante mortem naturalem ipsius ingredientis, sed posteà: vt voluit Barto. in d. authent. si qua mulier. per illum tex. pro quo facit quod not. extra de testi. capit. Raynutius. interim tamen ipsi descendentes habebunt alimenta ab ipso monasterio: vt voluit Cyn. in dicta auth. si qua mulier, cum quo transit Nicol. in cap. in præsentia. cum fortè non procedat respectu legitimorum filiorum seu descendentium, & dici poßit fortaße per text. not. in dicto capitulo, cum scimus. vbi text. ad literam videtur probare, quòd filius poßit legitimam petere in vita patris. & hoc sentit ibi Ioan. Andr. & Petr. de Anchar. & domi. Flo. & Bald. in authentic. ingreßi. de sacrosanct. eccles. secundum Nicol. qui hoc tenet pleniùs in dicto capitulo, in præsentia.

Secundò fallit, in eo, qui ingreditur ordinem, siue monasterium mendicantium, vt fratrum minorum, prædicatorum mendicantium, circa quos licet fuerint opiniones, quibus eorum bona deputentur, de quibus per Innoc. in cap. in præsentia. & alios moder. tamen dici & concludi poterit quòd si ingrediatur monasterium fratrum minorum, quòd tunc bona eius veniunt ad succedentes ab intestato: cum ipsi fratres non poßint capere, nisi quod habetur in clem. exiui. de verb. signifi. prout voluit Federic. de Senis in consi. xxvj. & Bart. in tract. minoricarum. ad hoc leg. si in metallum. ff. de his, quæ pro nō script. ff. de testament. milit. leg. neque fratres. C. de hæred. institu. leg. j. secundum Anto. in d. cap. in præsentia. vbi latiùs per Can.

Tertiò fallit, quando tales ingredientes monasterium decederent intra annum probationis; cum tunc eorum bona non perueniant ad monasterium: vt tenuit Cyn. in d. authent. si qua mulier. & Anto. in d. cap. in præsentia. sed ad illos, quibus reliquerint si fuerint testati, cum testari poßint intra annū probationis: vt voluit Ioan. Andr. in capit. beneficium. de regu. iur. in vj. si verò non fuerint testati, & tunc ad venientes ab intestato deuoluuntur, ex quo expreßè, vel tacitè nō fuerint collata in monasteriū. arg. l. si quis cū nullum. & leg. conficiuntur. de

iure

iure codi. secundum Ioan. de Imol. in d. cap. in præsentia. & hoc etiam disputando tenuit Petr. de Anchar. prout ipse refert in d. cap. beneficium. de reg. iur. quod etiam habet locũ in aliis casibus, in quibus plenè per Cano. in d. cap. in præsentia.

Quartò fallit, quando ipsi ingredientes primò disposuissent de eorum bonis: nam tunc disponere possũt prout eis placuerit, vt habetur xviij. quæst. iij. capit. quia ingredientibus, & in authent. de monasteriis. §. illud quoque decernimus. cum eorum bona non deuoluantur effectualiter & irreuocabiliter ad monasterium illud: quia disposuerunt ingrediendo. vt per Cano. in d. c. in præsentia.

Quintò fallit, vbicunque persuasione alicuius abbatis vel prælati quis ingrediatur monasterium: quoniam hoc casu bona ingredientis non applicabuntur monasterio: sed debebunt restitui eis, qui forent sui hæredes. text. est sing. xx. quæst. iij. constituit. quem tex. allegat gloss. in capit. penult. de offic. delegat. de limitatione d. authentic. vide per Imol. in l. cum mulier. ff. de solut. B. Socinus re. 215.

¶ MONETA. Eadem mensura vel moneta debetur, quæ erat tempore contractus.

In Decret. 1. quæst. 1. principatus.
In Auth. vt cum de appell. cog. §. 1.
ff. si quis caut. l. si quis quempiam. & l. qui ante. §. illud.
ff. de eden. l. vbi. §. 1.
ff. si cert. pet. l. 3. in fin.
ff. de euict. l. bonitatis æstimationem.
ff. de leg. 3. l. Lucius Titius. & l. vxoré. & l. filiũ. §. testamento ita pueros.
In Decret. dist. 31. ante triennium.
ff. de iud. l. si quis postea.
C. de præd. & omni re nauic. l. 2. lib. 10.

Suprà, initium spectandum, tempus contractus debere inspici: suprà, Repetita die, &c.

I. de pact. Rubr. 1. & vlt.
I. de empt. Rubr. 2.

Nota, quædam emuntur quæ loco venditorum supponuntur. Azo, rub. 12.

¶ MONETA. Superueniens moneta vel mensura debetur, siue maior siue minor sit.

In Decret. 23. quæst. 4. l. si Ecclesia.
ff. de cond. & demonst. l. filiæ suæ. §. vlt.
ff. de lib. & posth. l. placet omnem.
ff. de leg. 2. l. Imperator Antoninus. §. vlt.
ff. si cert. pet. l. vinum.
ff. de pig. l. cum tabernam. Rubrica 1.
ff. de furt. l. inficiando. §. infans.
ff. de fideiussorib. l. si quis. §. si nummos.
ff. de op. lib. l. 1.
ff. de verb. obli. l. inter stipulantem. §. vlt.
ff. quor. leg. l. diuersum.

Eadem mensura. &c.) Solummodo eadem mensura debet præstari, & eadem moneta: vel si alia præstetur, habeatur ratio damni. Statuta post contractũ facta, futuris contractibus dant formam, non præteritis. vt C. de leg. & const. constit. l. leges. Nec obstat ꝙ legitur ff. de leg. 2. leg. Imperator. §. vlt. & de pig. cum tab. & de furt. l. inficiando. §. infans. quia in his legibus non prohibetur, quin possint peti ea, quæ tempore testamenti vel cõtractus erant in hæreditate, vel in bonis debitoris, & in taberna: vel quin petatur vtilitas, quæ erat tempore delicti: sed dicit etiam in plus agi posse, vel dicitur, quod in primis duab. legibus facit illud tenor verborum testatoris. & c I. de con. indeb. l. filiæ. §. vlt. Sic enim dixerat: Quod superit ex hæreditate, tempore mortis, vel quæ in ea erit, cum moriar. Item cum dicit tabernam, verisimile est id actum, vt res præsentes, & postea permutatæ vel substitutæ teneantur pignori: quia quotidie fit earum permutatio. Nec obstat quod legitur in ff. de reb. cred. l. vinum. quia ibi non loquitur in alia mensura, sed in eadem. Quæritur autem de æstimatione rei, quo tempore sit spectanda. Aliæ leges contrariæ non videntur esse dignæ responsione. Azo, Rub. 12.

¶ MONETAM falsificans punitur graui pœna, sed an habeat locum in falsificãte paruam monetam, vide Add. ad Alexand. rub. ff. sol. matr. numero 3. consi. Alexand. 103. vol. 2. resp. quòd non. Dec. capitulo de appellationibus. de appellat. cap. maioribus. colum. 1. de præb. Med. re. 5.

¶ MONITIO requiritur ad incurrendã pœnã, quãdo lex loquitur negatiuè, videlicet, si non fecerit residentiam, si nõ fecerit inuentariũ, vel quid simile: secùs, si affirmatiuè, vt si quis percusserit clericum, si accesserit ad monialem, quia tunc nõ requiritur monitio. Inn. in c. extirpandæ. ante fi. de præb. quam ibi sequuntur doc. Alex. in l. ita stipulat⁹. la grande. versi. in contrarium autem. ff. de verb. oblig. vbi vide. Eam refert etiam post Bald. idem Alex. in l. si mora. vers. subdit. ff. sol. mat. vide eundem Ale. in leg. j. C. de his quib. vt indig. & per Fran. de Aret. in capitulo cum olim. de testib. Fel. in cap. j. versic. quinimo plus. de consti. vide eundem in cap. si autem. de rescrip. prope fin. Hippo. in leg. vnius. §. cogniturum. ff. de quæstio. vbi refert plures eam cõmendantes. Hanc conclusionem dicit esse communem Syluest. in sua summa, in verbo, excommunicatio. lo vij. in excommunicatio xx. versi. secundò dubitatur.

Limita primò, nisi esset appositum tẽpus ad incurrendam pœnam in facto negatiuo; quia tunc non requiritur monitio. Ita Feli. in capitul. ij. de magistr. post Bald. & Ancha. quos refert: quam limitationem tripliciter declarat.

Secundò fallit, nisi esset constitutio synodalis, continens id quod ius commune, imponens facto negatiuo pœnam, quia tunc illa incurritur omittẽdo, sine monitione. Ita tenet Fel. in d. c. ij. de magist. referẽdo Fed. de Sen. consi. cix. & Antò. in c. quoniã frequenter. §. sin verò. vt lite non contest. quos ante eum retulit Alex. sic restringendo dictã doctrinã in d. l. si mora. qui loquitur in statuto. Et vide eundem Fel. in d. c. si autem.

Tertiò fallit, quo ad Deum, quia quo ad ipsum, satis incurritur pœna, vel culpa, sine monitione. Ita restringit Feli. In d. c. ij. de magist. post Abb. quem refert in duo. locis: & vide eundem Fel. in d. c. si autem.

Quartò limita, quando illud quod non est factum, non habet in se aliquam verisimilem rationem excusationis: quia tunc eo ipso quòd quis potuit facere, & non fecit, incurritur pœna absque monitione. Ita limitat Felin. in dicto cap. ij. de magist. vers. 4. limita. post Abb. in locis per eum relatis. B. Dias re. 474.

¶ MORA aliter, quàm per interpellationem nõ committitur: vt not. in l. si ex legati causa. ff. de verb. obl. & glo. in l. amplius. ff. rem ra. habe.

Primò fallit in eo, quod debetur fisco. l. cum quid. §. fiscus. ff. de vsu. & ibi not. & est sing. gloss. de hoc, & no. Bart. in l. j. C. de his qui. vt indig. & not. Roma. in d. l. si ex legati causa. ff. de verb. obl.

Secundò fallit in eo, quod debetur ecclesiæ in vltima

voluntatem est gloss. sing. in §. item mixtæ. Instit. de actio. & not. Bal. in authen. hoc amplius. C. de fideicom. & Pet. de Ancha. in capi. accessorium. extrà, de reg. iur. in vj. Ioan. de Imol. in c. breui. extrà, de iureiur. & Rom. in d. l. si ex legati causa.

Tertiò fallit in his causis, ex quibus debetur minori. l. in minorum. C. in quibus caus. in integ. restitut. non est neces.

Quartò fallit in dote post biennium. l. j. §. prætereà. C. de iure dot. quo casu per lapsum biennij constituitur in mora absque interpellatione, vt ibi. & not. in l. diuisione. ff. solu. matri.

Quintò fallit in eo, qui tenetur ex delicto, quo casu cõmittitur re ipsa: vt in l. j. §. rectissimè. & l. meritò. ff. de vi, & vi arma. æquiparantur enim fur & morosus. l. inter stipulantem. §. pe. ff. de verbor. obligat.

Sextò limitatur in cõtractibus vltro citróque obligatoriis, in quibus vnus adimpleuit, nã videtur re ipsa alius constitutus in mora; vt in l. curabit. C. de acti. emp. & l. Iulianus. §. ex vendito. ff. eo. tit.

Septimò fallit, vbi quis iurauit aliquid præstare alicui & illi dare rem promissam: nam propter iuramentum absque interpellatione cõstituitur in mora, ita est de mente Io. And. in capi. breui. extrà, de iureiur. & ibi Io. de Imo. ponderat verba Io. Andr. quod valde nota: tamen non puto hoc iure probari, imo in contrariũ allego tex. in c. licet. si de feu. fuer. cõtrouers. inter do. & agna. cõiuncto cap. j. de for. fide. adde quod specialiter in vasallo est permissum quãdo domino suo eminet magnũ periculum, nisi præstet suũ subsidiũ ad quod tenetur ex iuramento fidelitatis, dicitur esse in mora, & non aliàs: vt ibi in cap. j. §. ad hæc mutatio. hic finitur l. Cor. & nota. in capi. j. in verbo, inquisitio. hic de noua for. fide. & vide etiam quæ dixi tenendo oppositum in l. quod te. ff. si certum peta.

Octauò limitatur, vbicunque quis promisit se facturũ, & curaturũ: nam tunc non requiritur interpellatio, quia intelligitur quàm primum potest: vt tener sing. Bal. in d. capi. j. §. ad hoc. per iura ibi alleg. per eum.

Nonò limitatur vbicunque quis promisisset mihi dare cẽtum vsque ad pascha ad mei petitionem, nam adueniente die paschatis est in mora absque aliqua interpellatione: ita Bar. singul. in l. ita stipulatus. in fin. ff. de verbo. oblig.

Decimò limitatur, vbicunque quis promisisset aliquid consistens in faciendo habens tractum successiuum, putà ædificare domũ: nã inest dies intra quem commodè fieri potest, & ideo transacto illo die remittitur stipulatio ad interesse ratione moræ, in quá quis incurrit per interpellationem domini tacitè. l. si ita stipulatus. & ibi not. ff. de verb. obli. & in l. si insulam. & not. Bart. in l. si ita stipulatus. in q. ij. principali. ff. eo. vet. quæritur quãdo committitur stipulatio, dũ allegat l. si insulam. & clarè not. Paul. de Cast. in d. l. si ita stipulatus essem abs te.

Vndecimò limitatur nõ habere locum vbicunque debitor ipse interpellasset, & creditori dixisset se velle adimplere quod promisit, vt debet: quia est casus qui æquipollet interpellationi: vt probatur in dicto capitulo j. §. ad hæc. hic finitur l. Cor. vnde videmus quòd ille qui dicit se velle ad causam cõparere, non est de necessitate ampliùs citandus neque requirẽdus. capit. j. extrà, de dolo & contu. lib. vj. & no. glos. & doctor. in l. tres denuntiationes. C. quomodo & quando iudex. & in l. fi. de in integ. rest. & alios casus vide etiam latè per gloss. in l. mora. in princip. gloss.

magnæ. ff. de vsur. B. Soc. re. 3:8.

¶ Mora. L. 40. Pomp. lib. 31. ad Sabinum.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo [a] per alium [b] moræ fit, quo minus fiat.

Addit. a al. quis alium perhorrescit, quo.
b al. mora fit. hæc sola vitiosa est.

De dolo factum repræsentante vtilitatis ergo, ob quã nonnunquam etiam repræsentat vel possessionem, vel rem, vel conditionem vel factum (l. 174. qui dolo desi. l. 199. semper qui dolo, l. 193. parem, l. 79. generaliter, l. 122. in iure.) Sic & culpa rem, res ipsa rem, & factum repræsentat factum. l. 203. quod quis, l. 15. qui actionem. l. 148. si quis prægnantem, l. 141. quod iussu, capit. 81. in 6. qui per al. l. 135. qui potest facere. Hanc repræsentationem refert Ioann. Ramus ad 3. iuris præceptum. Iunge l. 79. generaliter. Exemp. C. de his qui per me. iud. l. in quo temp. §. qui, l. 1. de appell. l. cùm quidam, §. Ex. C. de rela. l. 1. de appell. capitulo final. C. eodem titulo, l. obligationes, quod vi, l. 2. §. Aristo. arg. 3. l. 122. in iu. quod metus caus. l. metum autem. Pro Facto. Fictionem denotant hæc verba, ac si Pomponius dixisset, perinde habetur, videtur, creditur, &c. arg. de vi & vi, l. 1. §. deiicere, de con. & del. iure ciuili, de min. l. in causæ, de op. no. nun. l. in prouincialia, §. quòd si socius, de ca. l. retrò ceditur. Exc. De con. & demon. l. quib. diebus. de eo per quem. l. 1. §. si reus, C. de con. inser. l. fin. de sol. l. qui decem. Alium. Sci. quàm eum, qui se facturum curaturúmue aliquid promiserit, quiue facere damnatus fuerit. Moræ. Pet. Fab. mauult, Mora legere. Exem. De vsur. l. cùm quidam, §. si pupillæ, de eo per quem. l. 1. §. si reus, si quis cau. l. secund. §. fina. Ratio, infrà, l. 155. factum. De metu hic tractat Decins. Riisvvich. parat.

¶ Mora. Quod de iure alicui imponitur, id à iudice neglectum non punitur.

C. qui da. tu. vel fe. cu. poss. l. neque.
ff. de arb. l. si cum. §. si arbit.
ff. de cura. bon. dan. l. 2. §. vlt.

Quod de iure, &c.) Hæc Rub. falsò posita est: sic enim debuit poni: quod non iure alicui imponitur, id neglectum non punitur. & id per l. subiectas apparet. Hoc, si ipso iure nullum sit decretum: alioquin contra. vt ff. de arb. l. qualem. & l. diem. §. stari. Azo, ru. 77.

Si vterque fuerit in mora, cui nocere debeat.

ff. de pact. inter empt. l. si per emptorem.

Modica distantia, vel mora, pro nulla reputatur.

ff. de repud. l. 3.
Contrà, ff. de hær. instit. l. 2. & 3.
Contrà, C. de dolo. l. non tantum.

Posterior mora nocet ei, per quem fit.

ff. de constit. pec. l. sed & si.

Mora purgatur.

ff. si quis caut. l. & si post.
ff. de arb. l. qui omnium. §. vlt. & l. vle.
ff. de pet. hær. l. item veniunt. §. item.
ff. de act. empt. l. Iul.
ff. locat. l. cum in le. §. colonus.
ff. de iur. & fact. ig. l. quid ergo.
ff. sol. mat. l. semel.
ff. de constit. pec. l. sed etsi aliàs.
ff. de dam. infect. l. antequam.
ff. de publ. l. & nec hoc edict.
ff. de dol. except. l. apud. §. quòd si is.

ff. de

ff. de verb. ob.l.interdum.§.vlt.

CONTRA.

ff.de mino.l. Aemilius.
ff de arb.l.Celsus.& l.quidam.§.Pap.
ff.de eo quod cert.loc.l.3.§.item Iulianus.
ff. de act. & ob.l.traiec.
ff.de verbor. obligat.l.insulam.& l.inter stip. §.vlt.

Mora purgatur,&c. & contrà.) Quando mora possit, vel non possit purgari,dic vt planè notaui, ff. si quis caut.leg. & si post. Si conditio stipulationis pœnalis suo tempore impleta non fuerit, M. indistinctè, & in pura, & in pœnali stipulatione,& in iudicio, & extra,moram posse purgari dixit:nisi lis sit contestata,vel ius actoris deterius ex mora.B. idem in stipulatione puræ, quæ non est pœnalis.vt Inst. de verb. obl.l.si insulam,& l.si ita quis.§. Seia sed secùs in pœnali.vt ff. de act.& obl.l. traiectitiæ,& C. de contrah. stip.l.magná.nisi in his,quæ sunt circa iudicia, & arbitria:vt hic,& C.de fideiuss.l. sancimus. Sed & in arbitrijs est idem,si vox arbitri cõtenta fuerit: quę maioris est autoritatis, quàm vox legis, vel litigatorũ. vt Inst. de arb.l. Celsus.& l. si cùm.§. vlt.nec mirũ,si mitius alicui subueniatur:& hoc, quia in omnibus ferè exceptionibus, quæ in l.2. continentur, aliàs enim difficultas dandi, ad incommodum promissoris,non stipulatoris pertinet. vt ff. de verb. obl.l.2.§. quædam partis.in fin.§. 1.l. continuus.§. illud inspicitur. Et sic alud est speciale,in l.1.§.1. Est & aliud speciale:vt ff.eo.l.qui autem.§.1.aliàs contrà:vt ff. commo.l.si mihi.§.in hoc.Alij in conditione potestatiua, idem quod M. dixerunt in casu:alij,quod nos. Ergo in omni purgatione tres sunt sententiæ. Item sciendum,quod primæ tres sententię locum habent in ea purgatione quæ fit per oblationem: nam si alio modo fiat quandocunque,nulla postea erit quæstio. In cõmissione quoque pœnalis stipulationis, vel pacti, tres sunt sententiæ. Nam quidam dicunt, quòd lite tantum cõtestata committitur. vt C. de contrah.& committ.stip.l.nuda.Alij,cum potuit facere.vt ff.de verb.ob.l.ita stipula. Nos idẽ quod primi,si præcessit pactio,nõ obli.alioquin quod secũdi, hoc in obligatione vera. Cęterum in interpretatiua, quę fit per stipulat.distingue,vt dictũ,ff.de verb.obl.l.scire. §. vlti. Sed videt cõtraria lex ista.vt ff.de verb. obli. l.si Titios.Sed & illud contingit propter perplexitatem:imò cõtingit, quòd istæ duæ sunt similes: Si illi non dederis, mihi dabis: & promittis mihi, aut illi solui possis: statim ante litem contestatam finitur. vt ff.de solut.l.si quis sti.Item videtur esse contrariũ, ff. de fideiuss.§. cum fid. Sed in principal. præcessit obligatio, quæ illud facit: in tertio, nec conditio videtur, sed potius gratia repræsentationis apposita,principali re cessante.Item videtur contrà, ff.de ma.tes.leg.libertus. §.1. Sed illud est fauore libertatis,& ne inutile esset legatum. Azo,rub.77.

¶MORA. Ex mora pro speciebus ad vsuram tenetur.
ff.de pet.hęr.l.hæres.§.vlt.
ff.de vsu.l.3.§.vlt.
C.de vsur. rei iud.l.1.

Mora obest.
C.de cond. ob turp.caus.l.vlt.
ff.de dol.l.1.§. idem Pomp.
ff.de eo quod cert.loc.l.3.§.penult.
ff.de aq. plu. arc.l. empror.
ff.de preca.l quęsitum.§.si seruum.
ff.de verb. ob. l. si seruum.in fin.

ff.de cond. furt. l.vlt.

CUNTRA.

ff.de vsur.l.videamus.§.item pe.in fi.
ff. de vi & vi arm.l.pen.

Mora obest,&c.) Certum est, alicui moram suã obesse: vt leges subiectæ declarant, vsque illuc, Fur asserens, &c.nec recipit contrarietatem. Azo,ru.77.

¶MORA. Fur offerens purgat moram,licet non consignet,vel deponat.
ff.de cond.furt.l.in re. Azo,ru.77.

¶MORA,& Stipulatio, & Nouatio.Quando purgatur stipulatio,facta animo nouandi,siue res præsens siue absens fuerit.
ff. de cond. furt.l.parui.
ff.de verb.obl.l.si rem.§.si à fure.
ff.de nouat l. quoties.

Si res est absens, nouatio non fit.
ff.de sol.l.qui decem.§.cum mihi.
ff.de verb.l. si rem. Azo, ru.77.

¶MORAM in absentem vel renitentem de facultate teneri.
ff.de pet.hær.l.illud.
ff.de rei ven. l.item ve.
ff.de nox.l.elec.
ff.de consti.pecu.l.si dno. Azo,rub.77.

Propter negligentiam à dignitate repellitur.
ff.de off.præs.Orien.l.2.
ff.de cust.reo. carce.l.milites.

Fur offerens,&c.) Hæ omnes sunt notæ,vt
Quando purgatur,&c.) sciatur, quot modis pur-
Si res est absens,&c.) getur mora. Azo,ru.77.

Propter negligen. &c.
Quia non vult se administrationi immiscere.
C.de admi.tu.l.vlt.
C.de procur.l.eum.
C.de sent.tri.l.1.in fin.
C.de legib.& eonf.l.2.& vlt.
C. de trans.l.si quis ma.
C.de appell.l. nec.
C.de interdic.matrimo.l.si tutor.
C.de his qui not.infam.l.decreto.& l.pen.
C. ad Turp.l.2.
ff.de post.l.1.in prin.
ff.de ritu nup.l.palam.§.quæsitum & §. vlt, Azo, ru.77.

Qui sunt infames per sententiam ipso iure.
In Instit.de pœn.temer.litig.§.ex quibus.& §.vltim.
C.de calum,l.3.
ff.de his qui not.infam.l.deci.& l.vlt.

Qui sunt infames,&c. Qui per sententiam,&c.) Hæ sunt notæ. Azo,ru 77.

¶MORA. Bonifac.Reg lx.
Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri.

L.lecta.ff.si certum petat.l.si pupillus. de verborum obligatione.Abbas,& Felin. in rubrica, de exceptio. in princip. Angel.Aretin.Instit. de except. in rubric. Viuiennus.

¶MORA.Scæuola Lib.v. Quæstion. Lex lxxxviij. al.xcix.
Nulla intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio est.
ADDIT. a intellegitur in P.Flor.
Ex l.si pupillus.de verb.obligat. Viuiennus.

¶MORA.Petitio.L. 89.Scæuola lib.5.Quæstionum. a al.l.88.

Nulla a intelligitur mora ibi fieri, vbi nulla petitio eſt.
ADDIT. a al.intellegitur.

Ex l. ſi pupillus, de verborum obligation. MORA. capitulo 61. non eſt in mora, in 6. Iunge l. 100. non poteſt improbus 134. §. penultim. 64. qui ſine dolo. l. nihil. PETITIO. Ideſt, actio vel interpellatio, de vſur. l. mora, §. in bona fi. 32. l. videamus. ſi certum peta. l. vinum. Vel talis datur quæ per exceptionem eludi poſſit, vt ſentit Pet. Fab. de pactis, l. ſi pactus ſim. Ratio, ſi cert. pet. l. lecta, §. ſed cum ſortis, §. penulti. Exemp. dict. l. ſi pupillus, l. cùm filius, de verborum oblig. ob. de compen. l. cùm alter, de iud. l. non videtur, de re iud. l. contumacia, §. fin. de vſur. l. cùm quidam. §. ſi pupillo. Secus C. de pact. l. ſi pacto, C. de contrah. ſti. l. nuda. Is igitur pupillus moram facere non videtur, qui ad ſolutionem cogi non poteſt, vt pote naturaliter tantùm obligatus, vt tradit Faber. Riiſvvic. parati.

¶ MORA. L. 64. Idem lib. 17. Digeſtorum.

Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat, nō videtur moram facere.

De mora, & improbitate. MALO. Et lata culpa, ſi certum petatur, l. quod à te, arg. dep. l. quod, de iur. & facti igno. l. ſi quis, contrà de verborum obligation. l. nemo, §. 1. ſed iuſtè & bona fide. de vſur. l. ſi quis ſolutioni, C. de diſt. pig. l. ſi reſiduam, dep. l. ſi quis inficiatus, in princip. PROVOCAT. ſcilicet ante moram, de con. fur. l. fina. MORAM. De vſur. l. ſciēdum, quod vi aut clàm, l. 3. §. ſi quis paratus. Iunge l. 109. non poteſt improbus, c. 6. non eſt in mora, lib. 6. Cōtrà vt leg. no. l. is etiam. Riiſvvi. paratit.

¶ MORA. Bonifacius Reg. xxv.

Mora ſua cuilibet eſt nociua.

L. quod te. ff. ſi cert. petat. l. ſi in Aſia. ff. depoſit. §. fin. & leg. ſi ex legati cauſa. ff. de verborum obligation. Viuiennus.

¶ MORA. Iulian. lib. xvij. Digeſt. Lex lxiiij.

Qui ſine dolo malo ad iudicium prouocat, nō videtur moram facere.

Scilicet malo, vt Bartol. l. quod te. col. 4. in verſ. venio. ſi cert. petat. Viuiennus.

¶ MORA. Dies interpellat pro homine, & cōſtituit in mora, l. traiectitiæ, §. 1. l. magnam, C. de cont. & com. ſtip. l. 2. de iure empt. c. potuit, de locat.

Ampliatur in 4. caſib. & limitatur in 9. à Iaſo. in l. ex legati cauſa, ff. de ver. obli. nu. 12. Ampliatur in 7. caſib. & limitatur in 7. per Purp. in l. vinum, nu. 13. ff. ſi cert. pet. Fallit in 3. ſecundum Ioan. Sodol. in l. quod te. ff. ſi cer. pet. nu. 62. Ampliatur in 7. caſib. & limitatur in 20. à Port. lib. 4. ſuarum concl. reg. 23.

Ampliatur & limitatur, vt per Baptiſt. à Villa. concluſ. 328. in litera M. Fallit in 4. caſib. vt per Ioan. Bolog. in d. l. vinum, vbi etiam ampliat.

Iuramentum an conſtituat debitorem in mora, videas Port. lib. 4. concl. 14. & qui iurauit ſub pœna, non poteſt moram purgare. Fallit in 3. caſib. vt per Rip. in l. ſi inſulam, ff. de verb. obli. nu. 90.

Ad conſtituendum debitorem in mora ſufficit interpellatio extraiudicialis, gloſ. in l. vinum, ff. ſi certum petat. denunciaſſe, in princ. ff. de adulte.

Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in 4. à Iaſ. in d. leg. ſi ex legati cauſa, numero 25. Ampliatur in 4. caſib. & limitatur in 6. per Purp. in d. leg. vinum. Ampliatur in 10. caſib. & limitatur in 15. à M. Anton. Bauc. in tractat. de Mora. videas Petr. Duen. reg. 181. Fallit in quatuor, vt per Ioann. Bolog. in dict. l. vinum. numero 47.

Interpellatio requiritur ad conſtituendum debitorem in mora, doct. in d. l. vinum.

Fallit in 12. caſib. quos no. Io. Sodol. in d. l. quod te, ff ſi certum petatur, num. 67.

Reus poteſt moram purgare vſque ad litem conteſtatam, l. ſi inſulam, ff. de verb. oblig.

Fallit in 7. caſib. vt per Iaſ. in d. l. numer. 23. fallit in 5. caſib. vt per Soc. reg. 60. in addit.

Hæres monitus à iudice vt impleat voluntatem defuncti, non poterit moram purgare, auth. hoc amplius, C. de fideicom.

Ampliatur & limitatur in 2. caſib. vt per Iaſo. in d. l. ſi inſulam, num. 32.

Mora rei principalis nocet fideiuſſori, ſed non econtra, leg. mora rei, ff. de verb. obligat. vbi Io. ampliat in 2. caſib.

Vltima mora nocet, l. illud, ff. de peti. & cōmo. rei vend. l. ſemel mora, ff. ſolu. matr.

Fallit in 3. vt per Iaſ. in l. ſi ſeruum, §. ſequitur, ff. de verb. obligation. nume. 6. fallit in 3. caſibus, vt per Socin. reg. 270.

Mora principalis debitoris perpetuat obligationem fideiuſſoris, l. mora, & l. ſi ſeruum, §. nunc videamus, ff. de verb. oblig.

Fallit vt per Iaſ. in d. §. num. 1.

Moræ purgatio in conditionibus non admittitur. Iaſ. in l. 1. ff. de inſt. & ſub.

Fallit in 2. caſib. vt per Iaſ. & moræ purgatio debet eſſe celer. Fallit vt per Viuium in ſuis conclu. ver. moræ purgatio.

Moræ purgatio non admittitur, quando executio eſt facta à lege, vel ab homine, l. ſi is cui, ff. de leg. 2. Bart. in l. ſi inſulam, ff. de verb. oblig.

Fallit in 2. caſib. vt per Iaſon. in d. l. ſi inſulam, colum. 17.

Difficultas non excuſat debitorem à mora, Bar. in leg. quod te, ff. ſi cert. petat. & hæc eſt communis opinio.

Fallit in 8. caſib. vt per Pet. Duen. regul. 199. Fallit in 4. caſib. vt per Ruyn. in d. l. quod te. Fallit in 11. caſib. vt per Purp. in d. l. Fallit in 4. caſi. vt per Iacob. de Sancto Georgio in d. l. quod te, vbi hanc quæſtionem latiſſimè diſputat Buttig. & limitat in 6. caſib. nu. 40. Fallit in 12. caſibus, vt per Socin. in d. l. quod te, num. 33. Fallit in debitore facti, qui excuſatur propter difficultatem. Ampliatur in 4. caſibus, & limitatur in 8. per Rip. in dicta l. quod te, numero 38. & nume quinquageſimo, vbi ad propoſitum videas multas concluſiones.

Non eſt in mora, qui ad iudicium prouocat, gl. in l. qui ſolutioni, ff. de vſu. l. ſciendum, ff. eod. tit. l. 3. §. ſi quis paratus, ff. quod vi aut clam.

Fallit in 5. caſib. vt per Dec. in l. qui ſine, ff. de regul. iur.

Mora non eſt, vbi non eſt petitio, l. ſi pupillus, ff. de ver. obli. l. lecta, ver. dicebam, ff. de reg. iur.

Fallit vt per Dec. in d. l. nulla. Fallit in 11 caſibus, vt per Soc. reg. 269. fallit in 12. caſib. vt per Ioan. Sodolet. in l. quod te, ff. ſi certum petat. nu. 67. in quibus mora committitur abſque interpellatione, & petitione. fallit in 8. vt per Ioann. Bolog. in dicta l. quod te. numero 61.

Mora efficit, vt contra moroſum iuretur in litem, hanc eſſe communem opinionem atteſtatur Plot. in repet. l. ſi quando, C. vnde vi. vbi limitat. numero 611.

Mora ſua cuique nocet non alteri, l. in condemnatione, §. vnicuique, ff. de reg. iur.

Ampliatur & limitatur vt per Deci. in dicto §. vnicuique. Dynus in c. mora ſua, de reg. iu.

Mora purgari poteſt per eum, cui iudex terminū aſſignauit

gnauit, vt instrumentum producat si ille in mora producendi sit. Ang. in l. insulam, ff. de verb. obligat. Cyn. in l. 1. §. edenda, ff. de edendo.

Fallit in 3. casibus, vt per Soc. reg. 271.

Mora debet purgari intra modicum tempus, doct. in d. c. si insulam.

Fallit in 3. casib. vt per Ripam, in d. l. num. 50.

Vbi est apposita dies, & pœna, non admittitur purgatio moræ: hanc esse communem opinionem attestatur Rip. in d. l. si insulam.

Fallit in 4. casib. vt per Ripam in d. l. num. 37. vbi Crot. limitat in 2. num. 19. fallit in 14. casib. vt per Ange. de Vbal. in d. l. si insulam, numero 15. vbi Alexand. limitat in 9. casib. fallit in 3. casibus, vt per Iaso. in d. l. numero 17.

Donatarius, qui propter alimenta non præstita, donatori incidit in pœnam priuationis, non poterit purgare moram, Doctores in d. l. si insulam.

Fallit in 3. casibus, vt per Rip. in d. l. num. 86.

Moræ purgatio non admittitur, quando stipulatio est commissa propter malefactum. Fallit in 5. casib. vt per Ripam in dict. l. si insulam, num. 95.

Mulier non tradita dote, sine tamen interpellatione viri, in mora re ipsa constitui non potest. Fallit in 3. casib. vt per Zas. in libr. 2. resp. cap. 16. nu. 1. & 8.

Purgatio moræ nō admittitur in terminis, l. si quis maior, C. de transact.

Fallit in 3. casib. vt per Ioan. Bolog. in d. l. nu. 93.

Iuramentum interpositum super aliquo contractu impedit purgationem moræ, Docto. in d. l. si insulam.

Fallit in 2. casib. vt per Crot. in d. l. num. 49.

Fallit in 3. casib. vt Rip. ibi. num. 90.

Mora purgati potest de æquitate, d. l. si insulam.

Fallit in 12. casibus per Angel. de Vbald. in dict. l. numer. 17.

Fallit in 16. casib. vt per Alex. in d. l. num. 23.

Qui per officium iudicis tenetur aliquid facere per solam interpellationem extraiudicialem non constituitur in mora, l. cùm postulassem, in fin. ff. de damno infecto, Bart. in l. vbi, in fin. ff. de damno infecto.

Fallit in 2. casib. vt per Ioan. Bolog. in l. 2. nume. 53. ff. de iurisdict.

Aestimatio quæ fuit tempore moræ debet præstari, l. si vinum, ff. si cert. petatur.

Fallit in 3. casib. vt per Io. Bolog. in d. l. si vinum, nume. 36. & vide eundem numer. 68. vbi ponit 8. limitationes. Don. Fina, lib. 3.

¶ MORA geminata purgari non potest, vt quia præcesserit geminata interpellatio. l. si insulam. vbi docto. com. ff. de verb. oblig. Rom. l. si vero. §. de viro. in 36. casu. ff. solut. matr. l. traiectitiæ. §. de illo. ff. de actio. & obligat. Corset. in tract. de verb. Gemina. numer. 58. Euer. in loco à vi Gemina. numer. 9. Alexan. in addit. ad Bart. l. eum scimus. numero 7. C. de agrico. & censi. lib. 11. Ripa dict. l. si insulam. numero 77. ff. de verbo. obligat. Marsil. consil. 2. nume. 61. Capic. Decisio. 19. numer. 4. Cephal. in terminis consili. 25. nume. 2. Medic reg. 2.

¶ MORA. l. 40 qui sine. l. 99. nulla. l. in condemna. §. vnicuique sua. Latè Dd. in l. si insulam. De verb. obli.

Non est in mora, qui potest exceptione legitima se tueri. Reg. libr. vj. Mora sua cuilibet est nociua. Ibidem.

In modici temporis mora Damnum magnum non est. De iudiciis. l. si debitor. Vide Brocard. Azo. Riisvvichius.

¶ MORA: licet principalis debitor purgando moram excludatur ex aliquo casu, tamen fideiussor eius non propterea tollitur à purgatione moræ. l. sancimus. C. de fideiussor. l. fideiussor. ff. de except. doli vbi Doct. Medic. re. 9.

¶ MORA: quemadmodum debitor qui fuit in mora soluendi tenetur de casu fortuito, ita & creditor qui fuit in mora recipiendi tenebitur, not. Doctor. com. l. quod te. ff. si cert. pet. l. vinum. ff. eo. l. si insulam. ff. de verb. obl. Medic. re. 9.

¶ MORA principalis debitoris, perpetuat obligationem fideiussorum. text. est in l. si seruum Stichum. §. nunc videamus. & in l. mora. ff. de verb. oblig.

Amplia vno modo, & limita, dupliciter, vt per Ias. in d. §. nunc videamus. B. Dias.

Qui modo incogitato caussam mortis præbuit, lege Cornelia de sicar. non tenetur, sed mitiùs punitur: veluti si volés occidere aduersarium hasta aut gladio ad casum impulit, vnde occiso in lapidem capite expirauit, quia mors non immediatè ex ictu sequuta est, sed mediante casu & lapidis collisione: hic modo incogitato insultans de occiso non tenetur. Est singul. dictum Aret. in consi. cxlvj. visa consultatione. sequitur Felyn. in cap. de cætero. de homicid. Hypp. in l. nihil interest. de siccar. per text. in l. qua actione. §. j. ad l. Aqui. M. Cherianus.

¶ MORA purgari potest per eum, cui iudex terminū assignauit, vt instrumentum producat, si ille in mora producendi sit, tenet Angel. in l. insulam. ff. de verb obli. Cyn. in l. quandiu. & l. ij. de acquir. hære. & in l. j. §. edenda. ff. de eden.

Primò fallit, nisi terminus esset præfixus à lege, vel à statuto: nam tunc elapso termino non poterit reus vel actor purgare moram, ita sing. tenet Innoc. in c. cum in tua. qui matr. accu. pos. & idem tenet Bald. in auth. ad hoc. C. de vsur. & in l. diffamari. C. de ingen. manumis. & in cap. j. quo tempore miles. faciunt not. per Bart in l. postquam liti. C. de pact.

Secundò fallit nisi iudex assignasset terminum alicui in causa modici præiudicij, vtputà interloquendo, vt est text. in cap. pastoralis. de excep. & hoc voluit Cæpol. in l. iudicis. C. de iudic.

Tertiò fallit nisi iudex assignasset terminum alicui ad respondendum positionibus, & ille sit in mora in respondendo: quia tunc non poterit amplius moram purgare. ita tenuit Ang. & Io. de Imo. & Lud. de Roma. in d. l. si insulam. B. Socin. re. 331.

¶ MORA purgari potest vsque ad litem contestatam, ad euitandum condemnationem, interesse, vel pœnam. l. si insulam. & ibi Barto. ff. de verb. oblig.

Primò fallit nisi intersit actoris. l. si ita quis. §. Seia. ff. eod. titu.

Secundò fallit, quando est adiecta dies & pœna: quia tunc non admittitur purgatio moræ: vt per Bart. in d. l. insulam. in tertia opposi.

Tertiò fallit in Iudæis, qui non admittuntur ad purgandum moram: quia contra eos seruatur rigor, & non æquitas: vt per Ias. in l. si insulam. in iij. not. ff. eod.

Quartò fallit in casu, quo esset prohibita appellatio: quia etiam tunc repellitur remedium purgandi moram. glo. in c. cupientes. §. quòd si per viginti. in verbo, expectari. de elect. in vj & ibi Gemin. de quo tamen dubitatur per Imolam ibi.

Quintò fallit, quando intercessit geminata interpellatio, & sic geminata mora: vt per Bar. in l. si insulam. in j q. ff. de verb. oblig. B. Soc. re. 330.

¶ MORA vltima nocet l. illud. ff. de peri. & commo. rei ven. cum simil.

Primò fallit si sumus in diuersis personis: quia vltima mora rei principalis non nocet fideiussori, qui constituit creditorem in mora ei offerendo: vt est text. sing. in l. mora. & ibi Paul. de Cast. ff. de verb. oblig.

Secundò fallit fauore reipublicæ, quia attenditur prima, & non vltima mora. tex. est & ibi Barto. in l. nulli. C. de erog. milit. anno. lib. xij.

Tertiò fallit, quando hoc fieret in fraudem: quia tūc vltima mora nocet: vt l. si per emptorem. in fi. cum glo. ff. de actio. empti.

Quartò fallit in edicto, casus est, & ibi Bar. C. de ero. mili. annonæ. lib. xij.

Quintò fallit, quando quis fuit in mora, & per moram habebatur conditio pro impleta: ita dicit Bal. in l. j. in fine. de institu. & subst. sub cond. factis. & vide Pau. de Cast. in l. si seruus. §. sequitur. ff. de verbor. oblig. B. Soc. re. 329.

¶ MORA soluitur morte creditoris, vnde si postea periret species, debitor esset liberatus, etiam si creditor interpellauerit debitorem speciei, vt solueret re integra, hoc est specie nondum perempta, nec etiam deteriorata: quo casu limitantur iura dicentia ad constituendum quem in mora, sufficere vnicam interpellationem. l. mora. ff. de vsur. l. si ex legati. ff. de verborum obligation. l. Titia. §. vsuras. ff. de legat. 2. glos. d. l. mora. Bart. l. de pupillo. §. si quis. ff. de oper. noui nun. quia cùm interpellatio consistat in mera voluntate, voluntas autem morte extinguitur, ita Iaso. in termi. l. non solum. §. morte. numero 9. ff. de oper. nou. nun. capitul. si gratiosè. de rescr. 6. Medic. tract. 2. part.

¶ MORA modici temporis non est periculum. l. si debitori. ff. de iudi. Ant. Cors. in tractat. de minim. numer. 34. Docto. l. quod te. §. si cer. pet. c. potuit. locati. l. si in lege. §. colonus. ff. eod. non enim magnum damnum adfert mora modici temporis. l. si post. ff. si quis caut. l. sed & alia. ff. de const. pec. Barba. cons. 58. lib. 4. Bald. cap. cum ideo. de rescr. not. l. plerique, ff. de rit. nup. Medic. reg. 5.

¶ MORAE purgatio in conditionibus non admittitur. notat Bal. in l. si super possessione. in fin. C. de trāsactio. per text. in l. Thais. §. intra. ff. de fideicom. libertat. nor. Ias. per eandem l. in l. prima. C. de institut. & substitut.

Limita duobus modis, vt per eundem Iaso. ibi, qui huic regulæ assignat duas rationes. B. Dias reg. 475.

¶ MORAE purgatio non admittitur, quando executio est facta à lege, vel ab homine. tex. est in l. is, cui. ff. de l. ij. tenet Bart. in l. si insulam. in 3. q. ff. de verb. oblig. vbi Ias. ex hac regula infert duo notabilia.

Limita hanc regulam dupliciter, vt per Ias. in d. l. si insulam. B. Dias reg. 476.

¶ MORIENTIUM desideria ex arbitrio viuentium colliguntur. C. de natu. lib. l. quoniam. vide Paupertas. Riisvvich.

¶ MORTVVS homo non dicitur amplius homo, sed cadauer, quia caret anima, quæ est pars integralis, seu essentialis hominis, vnde pro delicto commisso non debet pœna plecti corpus, nisi essemus in atrocioribus, pro quib. vide Iaso. l. ex facto. numer. 43. ff. de vulg. not. Specu. in titu. de accusatore. §. 1. nume. 33 Hyppo. l. qui falsam. §. accusatio. num. 8. ff. de fals. Bart. l. promissor. la 2. ff. de const. pec. ca. Moyses. 32. quæstio. 2. Card. clem. 1. de homicid. Angel. §. publica. num. 1. inst. de act. Gom. §. superest. numer. 19. inst. eod. tit. Hypol. l. 1. num. 28. ff. de quæst. dixi latius supra ampl. 46. Med. re. 6.

¶ MORTVVS regulariter non potest condemnari, vt est text. in c. si quis, de hære. facit glos. in sum. xxiiij. quæst. j. in cap. j. & est ratio quia mors omnia soluit. §. deinceps. in auth. de nupt. dixi in tracta. eleemosi. in verbo morientem.

Fallit in hæretico, vt est text. in d. cap. si quis. gloss. habes in d. sum. per tex. in cap. sanè. ead. quæst.

Fallit in instituēte hæreticos hęredes. habes in dicto cap. si quis.

Fallit in notoriè decedente in peccato mortali. cap. neque. lxxxviij. distinct.

Fallit in crimine læsæ maiestatis. glo. in d. sum. & est text. in l. fin. C. ad leg. Iuliam ma.

Fallit in crimine repetundarum. gloss. in d. sum. vbi vide de aliis casibus. re. 127.

¶ MORS ciuilis æquiparatur naturali. l. Gallus. §. quid si tantùm. ff. de lib. & posthu.

Fallit vt colligitur ex dictis Maria. Soc. iu. in d. §. quid si tantùm, nu. 13. & seq.

Mors omnia soluit. §. deinceps. in Auth. de nupt.

Ampliatur in multis casib. & limitatur à Mars. in l. qui sine accusatoribus. ff. de quæstio. nu. 19.

Boni viri debent potiùs velle nunquam peccare, l. si quidem. ff. de eo quod metus cau. Declaratur à Bello. in litera B. in ver. boni viri. Don. Fina, lib. 5.

¶ MORS, Delictum. L. 181. Paulus libro vigesimoseptimo ad edictum.

Omnis hæreditas quamuis postea adeatur, tamen cū tempore mortis continuatur. §. Nunquam crescit ex postfacto præteriti delicti æstimatio.

Iunge l. 154. omnia. TEMPORE. De iud. l. sed etsi restituatur, §. etsi dies.

§. Nunquam. L. 189. ad legem Aq. l. qui occidit, §. fina. 28. de furt. l. eum qui furti. Excipe de pœnis, l. aut dāna, §. quisquis, de extraor. cri. l. 1. §. fina. de fal. l. impuberem, §. 1. de sic. l. eiusdem, §. senatus, de dam. l. 15. l. 16. Præteritum delictum vocat iam semel natum, & forma sua consummatum, vt Ramus ait. Quod quidem conciliat l. in furti, l. inficiendo, §. infans, de furt. Ratio, nam in his, quę iuris sunt, spectamus initia. Riisvvich. paratit.

¶ MORS. Ex negligentia aliquem mori debere.

In Aut. de armis.

CONTRA.

In Aut. vt liceat mat. & au. §. his quoq;. Az. ru. 104.

Mori ex præsumptione aliquem debere.

In Aut. de depo. & denun. in prin. titu. §. videamus. Azo, rub. 104.

¶ MORS omnia soluit, §. deinceps, Authen. de nupt. l. 1. C. ne ex delicto def. §. non autem. Institu. de perpet. & tempor. act. §. nos autem. Instit. de pub. iud. Docto. Commu. cap. priuilegium. de reg. iur. 6. l. maritum. ff. de solut. l. si filio. ff. sol. matr. Alex. l. non tantum. ff. de re iud. Host. in Summa, de offic. deleg. num. 3. c. quorundam. 23. distin. Are. § publica. num. 3. Inst. de publ. iud. Angel. in tract. malef. ver. dominus. numero. 41. Gomes. §. superest. numero 19. Inst. de act. l. diuus. ff. de accusat. Dixi ego in meo tractat. de legibus & stat. par. 4. q. 30. num. 5. Paul. consi. 45. volum. 3. numer. 22. Cagnol. l. Neratius. num. 1. ff. de reg. iur. l. inter. ff. de mand. l. Titio. ff. de vsufructu. §. finitur. Institu. eod. Dec. l. pupillum. §. in hæredes, nume. 3. ff. de reg. iur. l. defuncto. ff. de publ. iud. l. 1. & sequent. C. si reus, vel accus. vtilissimum esse duxi in hoc præsenti tractatu summo cum studio, ac diligētia ponere, quomodo, & quando hoc dictum procedat: pro

dat: pro cuius clariori intelligentia hoc opus in tribus partibus diuidam. Diuisio enim operis animũ legentis incitat, memoriam artificiosè refirmat, gloſ. §. igitur. ver. partiri. in procem. Inſtitu. dixi ego in tract. de leg. & ſtat. p. 3. quæſt. 19. numer. 6. Totum iſtum tractatum tres principales partes continebunt, in quarum prima, nonnulla præmittam, quæ conducere videntur ad rei declarationem, iuxta not. l. proponebatur. ff. de caſtr. pec. l. 1. ff. de orig. Iur. l. 1. ff. de dol. mal. exc. l. 1. ff. ſi cert. pet. Dixi ego in tract. de defin. in procem. nume. 22. In ſecunda ponam caſus, qui morte ſoluuntur: In tertia autem caſus ponentur, qui morte non extinguuntur: & hæc erit forma, quæ dabit eſſe huic noſtro tractatui, l. Iulianus. §. ſed & ſi quis. ff. ad exhib. Dixi ego in tractat. de reg. iur. Reg. 6. numer. 1. latiſs. per totum: Et inuocato in primis, & ante omnia diuino Trinitatis præſidio, quod mihi præſtet bonum initium, melius medium, & optimum finem. cap. in nomine domini. de teſtibus. l. Deo nobis. C. de epiſco. & cleric. dixi ego in tract. de compenſat. in procem. numer. 3. à definitione initium ſumam: quia omnis, quæ à ratione ſuſcipitur de aliqua re inſtitutio, debet à definitiõe proficiſci, vt intelligatur, quid ſit id de quo diſputatur. Cagnol. l. omnis definitio, nume. 4. ff. de reg. iu. Dixi ego in d. tract. de defin. in procem. num. 1. & ſeq. latiſsimè.

Primò igitur præmitto, quòd mors eſt ſeparatio animæ à corpore, Ioan. Bellon. in tracta. Etymol. ver. mors, not. l. ſi mater. C. de inſt. & ſubſt. Rebuff. in Praxi benef. Reg. de infirm. benef. reſign. glo. 11. Roland. in tracta. de lucro dot. q. 95. nume 8. Hyppol. in praxi crimi. §. & quia. nume 28. Auguſtin. Ber. conſil. 102. num. 4. vol. 2. l. ſi quis ſic. ff. ſolu. matrim. l. moris. ff. de pœn. Iacob. in ſuo lexic. Iur. ver. mors. Auguſt. conſ. 76. num. 128. vol. 1. Cic. Tuſcul. ſunt qui diſceſſum animi à corpore putent eſſe mortem: & Horat. lib. 1. Epiſt. epiſt. 17. Mors vltima linea rerum eſt, idem Cic. 1. Tuſc. vbi mors eſt diſceſſus animæ à corpore: corpus enim eſt animę ſepulchrum, Plato in Cratylo. refert. Tiraq. in tracta. de nobil. c. 31. num. 306. dicitur autem mors à morſu primi hominis, qui per eſum pomi mortem incurrit, Cardin. Clem. 1. tit. vt lit. pend. Bertac. in ſuo Reper. ver. mors. vnde Apoſtolus, per vnum hominem introiuit peccatum in mundum, & per peccatum mors, ita & in omnes homines mors pertranſiit, in quo omnes peccauerunt, cap. 5. ad Rom. & alibi idem dixit, ſtatutum eſt omnibus hominibus ſemel mori: cap. 9. ad Heb.

Secundò præmitto quòd ſtatutum mentionem faciens de mortuo non habet locum in vulnerato ad mortẽ, quia verba in ſtatutis propriè, non fictè ſunt intelligenda, præſertim in pœnalibus, Docto. auth. ſed nouo. C. de ſeru. fug. not. l. quicquid adſtringendæ, ff. de verb. obli. Bart. l. hæres. ff. de acq. hæred. l. 3. §. hæc verba. ff. de neg. geſt. Bal. l. meminimus. C. de leg. hæred. Spec. tit. de accuſ. §. 1. col. 2. Ampli. hoc idem in conſuetudine. Abb. conſil. 77. vol. 1. conc. l. damni. §. Sabini, ff de damno inf. Bald. l. nõ quemadmodũ. ff. de iudic. Bart. l. ſi vulneratus. ff. ad l. Aquil. Bald. Rubr. ff. de exc. tutor. c. 1. col. 1. quib. mod. feud. amitt. Hyppol. in Praxi crimin. §. quoniam. numero 60. & §. ſequitur. nume. 23. & §. & quia. nu. 35. idem in Rubr. extr. de homic. numero 28. l. item. §. Celſus. ff. ad l. Aquil. l. huic. ff. eod. Fel. c. de cætero. eod. tit. de homicid. Roman. ſing. 256. Crem. ſing. 55. Marſil. l. 1. verſ. 15. ff. de ſic. Non enim verè mortuus eſt, qui adhuc viuit, leg. qui duos. ff. de man. teſt. l. in hac, ff. de ritie. Qua tamen in re ita diſtinguendum eſt: Aut ſumus in caſu, in quo actus conſummatus requiritur, aut non: primo caſu procedit opi. Com. qua habetur, quòd vulneratus ad mortem non habetur pro mortuo, ſecundo autem caſu, vulneratus ad mortem mortuo æquiparatur, ità firmat Bald. l. 1. C. de nundin. c. 1. quib. mod. feud. amitt. glo. Inſt. de le. Fuſ. Can. toll. verſi. morientibus, quod enim eſt proximè actui, pro actu iudicatur, non enim illud paruum momentum conſideratur, ſicuti dicitur, quæ in continenti fiunt, cenſentur ineſſe, & proximè accingendum, haberi pro accincto, ac etiam quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. de quibus omnibus dixi ego latè in tract. de reg. iur. regu. 5. per totum, & ampl. 236. titu. de nato in octauo menſe. numero 4. vbi tenet pro mortuo haberi illum, qui viuere non poteſt, Docto. Com. l. ſeptimo menſe. ff. de ſtat. homi. in materia indifferenti moriens dicitur proximior mortuo, quàm viuo. non enim habet velle, neque nolle, gloſſ. l. fin. ff. quando dies leg. ced. Salomon. l. Gallus. §. quid ſi, numero 48. ff. de liber. & poſthum. vndè in puncto ipſo mortis magis mortuus, quàm viuus dici debet, gloſſ. & Docto. l. fin. ff. quando dies leg. ced. l. 1. §. ſi emancipato. ff. de coll bon. l. qui duos. §. 1. ff. de man. teſt. Tiraquel. in tractat. de iure conſt. tertia parte. 2. numero 12. Signorol. conſilio 578. Bald. l. fin. C. de bon. quæ liber. Paul. conſilio 241. volumine ſecundo. Iaſ. l. ſi quis poſthum. §. ſi filium. ff. de liber. & poſthum. Bertran. conſilio 19. volumine 1. Barbat. capi. Rayn. colu. 2. de teſta. Et ille dicitur in extremis laborare, qui ex tali infirmitate deficerit ſine vllis ſanis interuallis. l. alumne. §. fin. ff. de adim. leg. Bald. cap. 1. column. fin. de pace Conſt. Barto. l. 1. quæſtio. 3. C. de ſacroſanct. Eccleſi. Iaſo. l. ſi quis poſthumos. §. ſi filiũ, numer. 43. ff. de liber. & poſthum. Ex hoc præmiſſo infero ad duo: Primò quod ſi quis ex interuallo vulnerauerit aliquem, & occiderit, tenebatur de vulnere, & de homicidio, ſecus ſi incontinenti, Bald. l. illud. §. 1. ff. ad l. Aquil. Barto l. nunquam. column. 4. ff. de priu. del. l. quod ait. ff. de adulte. gloſ. l. qui de crimine. C. de accuſat. Bartol. l. inficiando. §. infans. ff. de furt. Anch. conſilio 272. Barto. l. diuortio. ff. ſolut. matrimo. l. 4. C. ad l. Iuli. de vi publ. Alber. in ſecunda parte ſtat. quæſtio. 34. Abba. capit. 1. de pœn. Bal. l. quicunque. C. de ſeru. fug. Nel. in tractat. Baunit. 3. parte. quæſtio. 58. Marſi. in Praxi crimin. §. pro complemento. numero 38. Secundò infertur, quòd conditio de filiis natis, verificatur in eo, qui ſtatim atque natus fuerit, ilico deceſſit. Quia ea, quæ ſtant per modum conditionis, in paruo momento verificantur. l. qui res. §. aream. ff. de ſolu. Tiraquel. l. ſi vnquam. ver. ſuſcepit, numero 155. & ſequent. C. de reuoc. don. Ripa l. ex facto. §. ſi quis autem. ff. ad Trebell. Aretin. conſilio 50. colum. 3. Alexand. conſi. 139. numero 3. volum. 6. Dec. conſilio 139. Abba. conſilio 40. num. 2. volumi. 1. Ang. §. quoniam. auth. de nupt. & eſt Com. vt atteſtatur Phanucc. in tractat. de luc. dot. verſi. ſine liberis, nume. 15. dixi ego in d. tract. de regul. iuris. 5. limit. 9. & ſequent. & ilico mori dicitur qui ante Baptiſmum moritur, Bald. capitu. 1. §. 1. titul. epiſcop. vel Abba. ſecus eſt ſi mortuus naſcitur, quia qui mortui naſcuntur, neque nati, neque procreati

creati videntur, quia nunquam liberi appellari potuerunt.l.qui mortui. ff. de verbo.sign. nec mori dicuntur non nati, quia mors est priuatio vitæ, quæ præsupponit habitum.l.decem.ff.de verbo.obligat. l.Mæuia.ff.de hæred.inst. Aug. Ber.cons.102.num.4. volum.2.

Tertiò præmitto, quòd duplex dicitur mors per Doctores, ciuilis videlicet,& naturalis, ita distinguunt cap.cum quidam.de celeb.miss. Gemin.c.in præsentia.numer.4.de præb. 6. Phauucc.in tractat.de lucr. dot.vers.per mortem.num.1.Port.Inst.quibus mod. ius patr.pot.solu.in prin.numer.7. Ias.l. Gallus.§.& quid si tantum.numer.8.ff. de liber. & posthu.idem Auth.si qua mulier.nume.51. C.de sacr.sanct. Eccle. Alexan.l.si cum dotem. nume. 12.ff.solu.mat.l.si decesserit.num.6.ff.qui sat.cogantur.Ioan.Crot.l.Gallus.§.& quid si tantum. nume.15.ff.de liber.& posth. Ruin.d.loco,nume.3,Niconit.Rubr.ff.sol. matr.numer.155.Bald.Nouel.l.1.nume.425.ff.sol.matr. Doct. Com.leg.Deo nobis.C.de Episc.& cleric.Barto.l.1. §.qui habebat.ff.de bon.poss.contra tab.l.ex parte. §.si insulam.ff.de verbor. obligat. Sed vtrum mors ciuilis æquiparetur morti naturali? Resp.distinguẽdo,quòd aut sumus in morte ciuili meritoria,& ista non æquiparatur morti naturali,l.Deo nobis.§.1.C. de episc.& cleric. aut verò in morte ciuili demeritoria,& tunc si loquamur de his, quæ concernunt effectum iuris, vt succedere in hæreditatem,& testari, tunc æquiparatur naturali, not. Instit.quibus mod. ius pat.pot.solu.l.1.§.fin.ff.de contr.tabul. si verò loquimur in his quæ concernunt effectum facti, vel iuris naturalis, non æqniparatur naturali. Vnde licet non valeat legatum factum mortuo naturaliter alimentorum: valet tamen factum mortuo ciuiliter,l.2.ff.de his, quæ pro non scripto habentur, eodem modo conditio,si moreretur, non verificatur, nisi per mortem naturalem.l. ex ea. §. insulam.ff.de verbor. obligatio. implementum enim huius cõditionis est facti,l.qui hæredi.ff.de cond. & demonstr. Item mors ciuilis non æquiparatur naturali, nisi expressè hoc dixerit lex,Ioan. Mon. c.placuit. 16.quæstio.1.glos.capitu.susceptum, de rescr.6.l. Statius.§. Cornelius.ff.de iure fisci, vbi coactus restituere hæreditatem post mortem suam, non intelligitur de morte ciuili:clem.ne Romani.de elect.Archid.cap. veteri.77.dist.Anton. c.licet.de offic. dele. Bald.authen.si qua mulier.C.de Episc.& cleric.Oldrad.consil.284.Angel.l.si decessit.ff.qui satisd. cog. Anchar. consilio396.idem cons. 438. Alexand. cons. 282.volumine 2.Iaso.l.in pupillari.colum.2. ff.de vulg.not. l.furiosus.ff.qui testam.fac.poss.vnde stante statuto, quòd mortuo viro restituatur dos, intelligi debet de morte naturali,vt dicam in 2.part.in vers. matrimonium,& vers.dos.Præterea mors ciuilis æqniparatur morti naturali, quando operatur eundem effectum, Paris.consilio 65.numer.9.volumine 2. glos. capitu.susceptum,de rescr.6. Doctor.Commu.authen. ingressi. C. de sacrosanct. ecclesi. capitu. cum sit,de conuers.coniug. capitul. placuit.16.quæstio.1. Docto.l. Deo nobis. C.de episc.& cleric.secus quando per ipsam vitiaretur dispositio, quæ aliàs effectum posset assumere expectando mortem naturalem, l. interdicit, ff. de cond. & demonstr. l. res donatas.C. de don. inter vir.& vxor. Paris. consilio 5. numero 154. volumine 4. Ruin. consilio 123.numero 3.volum.3.not.c.in præsentia.de probat. Alexand.l. si cum dotem,numero decimotertio.ff.solut.matrimon.l.si decesserit, numero sexto.ff.qui sat.cog. Iaso.authen.si qua mulier,numer. decimosexto. C.de sacrosanct.Eccles.l.si decesserit, numero decimo.ff. qui satisdar. cogant. secundum naturam mors est triplex: acerba infantium,immatura iuuenum, matura autem senum, Cardin. clem.1.vt lit. pend.columna 1.

Quartò præmitto quod appellatione mortis continetur tàm ciuilis, quàm naturalis, Ias.l.Gallus.§.& quid si tantum, num.8.ff.de liber. & posth.indefinita enim æquipollet vniuersali. dixi ego in tract.de reg.iuris, reg.secunda. Sed quia hoc 4.præmissum fraternizat cum proximo præcedenti: ideo vltra adducta superius ita distinguendo dico:aut mortis mentio fit in dispositione legis, aut verò in dispositione hominis:primo casu, aut fit mentio mortis in dispositione legis canonicæ, aut ciuilis: primo casu aut sumus in materia pœnali aut non, primo casu venit sententia excommunicationis, quia ipsa non imponit pœnam sanguinis. Valascus l. imperium, nume.180.ff.de iur.omn.iud.Abb.c.per venerabilem.qui fil.sint leg.c.1.de homicid.est enim separatio animæ à Deo, qui est vita animarum, c.si quis non obed. de maior. & obed. gl.c.1. de senten. excommu. Vnde excommunicatus æquiparatur deportato,gl.§.minor.Inst.de ca.dim.Secundò æquiparatur relegato, glo.fina.cap.pastoralis.de appel. Card.c. perpendimus. de senten. exc. Tertiò æquiparatur bannito, Bald.l.1.colu.2.C.de hæred.instit. Gaspar Valascus dicta l. imperium. nume. 180. si verò non sumus in materia pœnali, tunc appellatione mortis venit,tàm ciuilis,quàm naturalis, quãdo ciuilis mors eundem operatur finem, quem mors naturalis. Vnde si fiat mentio mortis ad hoc, vt locum habeat fideicommissum, intelligi debet de naturali,Bald.l.cum acutissimi.C.de fideicomm. l.ex ea.§.insulam.ff.de verb.obli. Bart.l.cum pater. §.hæreditatem.ff.de leg.2. Cardin. clemen.1.q.9. vt lite pend. Alex.l.si cum dotem, nume.12.ff.sol.matrim. Paris consil.154. volum.4. Verba enim in his naturaliter, non ciuiliter debent intelligi, Doctor. Comm.l. Gallus. §.& quid si tantum. ff. de liber.& posthum. l. fina.C.de his, qui ventr. nom. Ias.d. §.& quid si tantum, nume.6.Fortun.nume.63.Galiaula, num. 5. Crot. nume.12. Ruin.nume.2. Qui omnes concl.idem esse in dispositione legis ciuilis,& hominis:ex quorum dictis eliciuntur plures conclusiones, quarum prima sit, quòd per interdictionem aquæ,& ignis amittitur patria potestas.Inst.de pat. pot.in princip.l. Ciuium.ff. de his, qui sunt sui: non tamen amittuntur iura gentium per hanc mortem ciuilem, l.quidam.ff.de pœn. Secundò amittit iura ciuitatis, ex qua est deportatus, non tamen alterius, l.relegatorum.ff.de interd.& releg. Bart.l. amissione.§.qui deficiunt.ff.de cap.dim.l. cum pater.§. hæreditatem.ff. de leg. 2 l. ex facto.§. si quis.ff. ad Trebell. Tertiò relegatus non potest testari de bonis subiectis eius ciuitatis, Doctor.l.1.C. de hæred.institu.Fort.l.Gallus.§.& quid si tantum,nume. 21.ff.de liber.& posth. Quartò seruus in iudicio esse nõ potest,l. seruus. de iud. quia quod attinet ad ius ciuile,pro mortuo habetur,l.quod attinet.ff.de reg. iur.Quintò Monachus dicitur mortuus mũdo,ideò testari nõ potest,nec esse testis. Ioan.Faber §.testes. Inst.de testã.Doct.l.Deo nobis.C.de episc.& cleric.

Auth.in-

Aut.ingresi. C. eod. æquiparatur enim Monachus etiam seruo, Salic.l.cum fundus.§.seruum. ff.si cert. pet.Barto.l.si seruus.ff.de stip.seru.Bal.l.fin.C.quod cum eo.l.seruus.C.com.succes. Ioan. And. cap.quæ à iure.de reg.iur.6.Bal.l.1. C.de his,quæ pœnæ nom. Ioan.And.cap.non est.de regu.iur.6.Docto.l.interpositas. C.de transact. Bald.l.si liber. C. de cond.ob causam.Archid.cap.Pastoris.2.quæst.7.Abb.consil. 88.volum.1.Docto.cap.nisi essent.de præb. vnde pactum de lucranda dote post mortem verificatur per ingressum religionis, Fortunius l. Gallus. §. & quid si tantum.ff. de liber. & posth.numero sexagesimoquinto.Idē est,si quis grauatus fuerit restituere hæreditatē alicui,si decesserit sine filiis,nam per ingressum religionis locum habebit fideicōmissum, si monasterium non fuerit capax propria possidere, quia alioquin monasterium habetur loco filij, Fortun.dicit hanc esse Com.d. §.& quid si tantum, numero 72.Barto.in tract.Minor.3. part. versi. item Docto. Commu. Authen.ingresi C. de sacrosanct. ecclesi.sicuti testamentum confirmatur post professionem fratrum minorum,Fortunius d.loco,numero 76.Ex quibus videtur qualiter mors ciuilis æquiparetur naturali. Fallit primò in donatione causa mortis,quæ per mortem ciuilem non confirmatur, l. si aliquis.ff. de don. causa mort. Secundò fallit, quando de morte naturali fuerit facta specialis mētio, expressum enim facit cessare tacitum, c. susceptum.de rescr. Tertiò fallit,quando non militat eadem ratio,nec operatur eundem effectum, Ruin.l. Gallus.§.& quid si tantum.numero 14. ff.de liber.& posthum. Socin.d.loco,numero 12.Salamon.numero 20.conc.cum super dictis Crot. d.loco, numero 25.Euer.in loco ab æquipol.numero 10.glos.capitu. susceptum.de regu.iur.6.Rol in tract. de lucro dot. quæstio.95.numero 2.decis 28.in nou.in titu. de procur.Duen.tractat.reg. in reg. 256. columna 4. Port. consilio 13.numero 18. Natta consili.282. numero 8. volum.2. Mortui ciuiliter,mortui dicuntur, vt monachus,seruus,deportatus, excommunicatus, bannitus,& relegatus:amittunt enim non solum ea,quę iuris municipalis sunt, Vant.in tract.de nullit.titu. de nullit. ex defectu inhabil. seu mand.numero 51. Tiraq.in tract.de retr.§.1.glos.9.numero 28.Alexan. consilio 26.numero 1. volum.1. Corn.consilio 55 numero 22.volum.2.Nellus in tract. bannitor.quæstio. 5.& quæst.37.par.1.& 2.Mathesil.tracta.de success.ab int.artic.3.numero 37.Paul.consilio 56.numer. 1.volum.1.Ruin.consilio 123.num.1.volum.4.Bald.in tracta.stat.vers.sententiam. numero 8. Gozzad.consil. 96.nume. 4.sed etiam iuris ciuilis,Fortunius l.Gallus.§.& quid si tantum.num. 20.ff.de liber.& posth. Socin.consilio 28.numero 14.volumi.3. Paul.l. 1.numero 4.C.de hæred.institu.Corn.consilio 222.numero 3.volum.1. Paul.consilio 212. numero 2. volumine 2.Ripa l.fin.quæstio.23.numero 86.C.de reuoc.don. Curt. consilio 182.numero 7. Faber §.cum autem. numero 4.Inst.quib.mod.ius patr.potest.solu.Dec. l.vt vim.numero 19.ff.de iust.& iure,Ruin.consi.49. nume.1. volum. 4.consilio 26.numero 5.volumin.5. Claud.d.l.vt vim.numero 18.ff.de iust.& iure Valascus l.imperium.num. 178.ff.de iurisd.omn.iud. Maranta l.is potest.numero 119.ff. de acquir. vel amitt. hæred. Dec.cons.438.numero 8. Afflict. decis. 6. numero 4.Specul.in titu.de instr.ed.§.testamenta.numero 5.tit.de cess.act.numer.26.Bald.l.si qua pœna. numer.2.ff.de his,qui sunt sui. Alexan. cons.75.num. 7.volum.1.cons.116.numer.3.volum.2 Marsilius l.qui duobus.nume. 15.ff.ad l. Corn. de fals.idem in praxi crim.§.aggredior.numer.87.Corn.cons.59.numero 2.volum.1.Ange.in tract.de testamen.in princ.num. 29.Bald.in tract.de pace const.nume.82. Bellamera c.ex parte.nume.37.de alien.iud.mut.causa fact. Signorol.cons.119. Barbaria cons.42.volu.3.Maran.in tract.de ord.iud.4.parte,distin.2.nume.7. Pontanus l.1.num.17.ff.de acq.poss.

Quintò ego præmitto, quòd quemadmodum mors ciuilis æquiparatur morti naturali, vt dictum est, ita etiam mors ficta æquiparatur veræ: tantum enim operatur veritas in casu vero, quantum fictio in casu ficto, l.1.ff.de adop.l. cum ex oratione.ff. de excusat. tutor. & appello mortem fictam id quod morti simile est,quod esse potest in duplici differentia:Primò quatenus mors ciuilis dicitur,vt in superiori præmisso dictum est.secundò,prout proximus morti,vel ei similis dicitur,vt dormiens, ebrius,furiosus,infirmus,iracundus,senex, absens,pauper,& amans:Qui omnes repelluntur ab agendo, & excusantur, ac si mortui dicerentur, quemadmodum in octauo præmisso latiùs dicam de singulis suo loco.

Sextò præmitto, quòd quemadmodum fictio habet locum circa mortem, ita etiam locum habebit præsumptio:vnde mortuus repertus in carceribus, lex præsumit mortuum esse culpa custodis, l.fin.ff. de cust.reor.not.l.diuus.ff.de offic.præs.l.carceri.ff. de cust.reorum. Aret.consil.38.Alciat.in tract.præ. reg.2. præs.15. num.5. Secundò not. quòd mulier prius præsumitur mortua, quàm maritus, si casu contigerit,videre in dubio quis prius decessisse dicatur, l.qui duos.§ si maritus.ff.de rebus dub. ideo portio dotis ad maritum, deinde ad eius hæredes pertinebit,Bart.d.l.qui duos.§.si maritus.vbi Doct. Com. ff. de reb. dub. gl.l. cum hic. §. si ambo. ff. de don. inter vir. & vxor. Signor.consil.9. col.2.Bald.l. pro hæreditariis. col 3. C.de hæred.act. Bald. & Alber.l.si possessor. vbi Asin.num.5.ff.de relig.& sump. funer.Cremens.sing.52.Lucas de Penna l.principes, in 44.casu.C. de princ. agen.in reb.lib.12. Quod dictum procedit, si statutum de vxore in matrimonio decedente loquatur: si verò de vxore prædecedente, vt quia si vxor prædecesserit, lucrum dotis, vel eius partis maritum facere velit, contrarium verius esse putant. Quandoquidem si simul moriantur, non præsumetur maritus superuixisse, ita vt tale lucrum faciat, Paul.l. qui duos.§.si maritus.l. quod.ff.de reb. dub. Quia cum requiritur aliquem præmori, non sufficit quòd simul moriantur, vel non apparere quisnam prius mortuus sit, sed euidenter id apparere debet, Paul.l. si inter.colu.2.ff. de reb. dubiis. Signor.cons.9.Præp.c.fin. colu.4. de don.inter vir.& vxo.ob id enim quod prius decesserint, confunditur prius, ac posterius.l. Aretusa.ff. de star.hom. Docto.Com.l.Deo nobis.C.de episc. & cleric. vbi ambo ingressi simul monasterium nemo lucratur dotem, Anch.consil.273.& consil.438. Docto.in Rubr.ff. de reb. dub. Ioan. Anan.c.fin. de don.inter vir.& vxor.Rol.in tracta.de luer.dot.quæstio.60.add. ad Abb.c. contingat. de rescr. Asinius d.l.si possessor. num.6. de relig. & sumpt. funer. in donatione tamen inter virum & vxorem, maritus seu donator semper pręsumitur prius mortuus, Anch.con.438. Marsil.in Rubr. de prob.num. 416. Doct.l.si inter.ff.de reb.dub.Asin.dicto loco,num.6.

Tertiò

Tertiò not. quòd in dubio prius mortuus præsumitur pater, quàm filius, siue de morte naturali, siue de violenta nos dicamus, priùs enim natus priùs præsumitur mori, not. l. scripto. ff. Vnde liberi. l. nam & si. ff. de inoffic. testamento. Bartol. leg. qui duos. §. cum in bello. le. cum pubere. ff. de reb. dub. Decius consilio 250. numero 2. in bello tamen, vel in naufragiis priùs filius impubes mortuus præsumitur, quã pater, vel mater propter teneram, ac imbecillem ætatem, l. inter socerum. ff. de pact. dot. Asin. l. si possessor. numero 5. ff. de rel. & sumpt. fun. glos. dict. l. inter. Paul. consilio 101. volumine 2. Maranta in tract. de ord. iud. in procem. numero 15. not. l. liberorum. ff. de verb. sign. August. B. consili. 98. numero 10. volumine 2. Fallit secundò fauore patroni, ne excludatur à successione liberti. Tertiò fallit, quando facta fuisset substitutio hoc modo, videlicet si decesserit sine liberis, & ipse decesserit simul cum liberis, tunc filij primò præsumuntur mortui, ne excludatur substitutus, l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebel. Paul. l. si inter. numero 4. ff. de reb. dub. l. qui duos. §. cum in bello. numero 1. ff. eodem. Quartò not. quòd ex duob. simul digladiantibus, præsumitur, eum, qui mortuus est, fuisse aggressorem, & hoc fauore viuentis. l. 1. §. cum arietes. ff. si quadr. pauper. fec. dic. raber §. ius autem. Institu. de iure nat. gent. & ciuil. Alciatus tract. de præsum. Reg. 3. præsum. 39. vbi in termin. ampl. & declarat. Iacob. Menoch. in tract. de Arbitr. iud. libro 2. centuria 4. cas. 363. numero 19. dicit hoc esse iudicis arbitrio: & hoc, nisi vnus ex his antea iniuria fuerit affectus, Felinus c. dilecti. numero 14. de except. Cæpolla consilio 8. Alexand. consilio 14. numero 9. volumi. 3. Grammat. consilio 39. numer. 16. Blanch. in praxi crimin. in vlt part. numero 14. item declaratur, nisi vnus armis armatus, ac valde munitus fuerit repertus, le. 3. §. vi. ff. de vi & vi arm. item fortior, validiorque & sui natura rixosus, Cæpolla consilio 28. Alciat. dicto loco, numero 4. Boer. quæstio. 237. numero 2. consil. 36. volumi. 2. Crau. consilio 119. numero 9. not. l. 1. C. ad l. Corn. de sic. Gramma. consilio 29. numero 18. Marsil. consilio 51. numero 46. Cardin. clem. 1. quæstio. 33. de homicid. Boer. quæst. 237. numer. 2. Innoc. c. significasti. de homicid. Bald. l. 1. numero 7. C. vnde vi. Quintò not. quod mortuus præsumitur quis ab habitantibus, item, & ab eo, qui frequentius in strata transire solebat, si in strata repertus fuerit mortuus, item & ab eo, qui ducitur coram cadauer, quod sanguinem emittit propter præsentiam eius, Paris tract. de Syndic. versic. tortura, Marsil. in praxi crimin. §. diligenter. numer. 81. Blanch. l. fin. numer. 408. ff. de quæstio. Iacob. Menoch. in tract. de arbitr. iud. libro 2. cent. 3. cas. 270. numero 18. Sextò not. quòd quando non habetur certa coniectura an vulneratus ex vulnere mortuus dicatur, hæc tota præsumptio relinquitur arbitrio iudicis, Cæpolla consilio 41. colum. 3. Marsil. consilio 7. numero 28. l. quæstionis. numero 32. de quæstio. Grammat. consilio 49. numero 3. l. quod si. §. mancipium. ff. de ædil. edicto. Menoch. tractat. de arbitr. iudicum, lib. 2. cẽturia 3. cas. 275. Qui iudex iudicio medicorum stare debet, an scilicet mortuus fuerit ex vulnere, an ex negligentia medici, Aegidius Bossius in titu. de homicid. numero 15. si autem decesserit infra paucos dies, præsumitur decessisse ex vulnere illato, Fel. cap. presbiterorum. de homici. Socin. consilio 178. colum. 2. glos. l. 1. C. de emend. seru. c. 2. de cleric. perc. not. capit. significasti. de homicid. Boer. qu. 213. Decius consilio 145. numero 7. Alexand. consilio 148. volumi. 1. c. 2. de clerico perc. Præpos. c. si qua pœna. 50. distin. & præsumitur culpa, si medicus non adhibetur, vel si imperitus fuerit adhibitus, Bart. l. si in rixa. ff. de sicar. glo. & Doct. l. 1. C. de emend. seru. Alber. in tract. stat. par. 2. q. 39. Gandin. in tract. malefic. in tit. de homicidio. vbi concludit in dubio mortuum esse ex vulnere, Auchar. cons. 285. Septimò not. quòd mortuus ex pluribus vulnerantibus, in dubio præsumi debet ab omnibus fuisse mortuus, not. Menoch. in tract. de arbitri. iud. lib. 2. centuria 4. numero 18. vbi concludit eos puniri arbitrio iudicis. Octauò, & vltimò not. in hoc sexto præmisso, quòd vulneratus in infirmitate præsumitur ex infirmitate mortuus, non autem ex vulnere, nisi aliter clarè constiterit, not. c. 2. de clerico percussore, l. continebatur. de homicidio. l. item. §. Celsus. ad le. Aquil. Socin. c. ad audientiam. quæst. 7. de homicid. & hoc dictum procedit quoad dispositionem Regu. Cancell. de infirm. benefic. resign. secus autem quoad delinquentem, l. vnica. C. de emend. seru. Felin. cap. presbiterorum, de homicidio, Rebuffus in praxi benef. in Reg. de infirm. ben. resign. glos. 11.

Septimò præmitto, quòd mors probari debet ab eo, qui eam allegat: est enim mors, quid facti: facta autem non præsumuntur, nisi probentur, gl. & Bart. l. 2. §. si dubitetur. ff. quemadmod. test. aper. Cor. cons. 181. vol. 2. Tiraq. l. si vnquam in præfat. num. 103. C. de reuoc. don. Bart. l. si quidem. C. sol. matr. idem est in eo, qui se fundat in alterius vita, quam ipse omnino probare debet, Burigella. l. quod te num. 72. ff. si cert. petatur. qua quidem in re vtili quidem, ac necessaria ponam hic nonnullos modos & casus, quibus probatur mors, ad hoc, vt clarum hoc præmissum reddatur: Quorum primus sit, quòd post centum annos homo mortuus dicitur, quo casu probata ætate probatur mors, l. fi. C. de sacrosanct. eccl. Secundò probatur per apertũ testamentum, quod accipit vires tantum à die mortis, Bart. l. fi. C. de edicto diui Adrian. toll. Tertiò probatur, quãdo quis intrauit in mari, vel in ciuitate pestifera, nec amplius ipse postea repertus est, l. & si. §. fin. ff. ad Syll. Bart. in tract. de testib. vers. mortuus. Quartò probatur post lapsum quinquennij post nouum de morte, Bar. l. fin. ff. de infamib. & in dicto ver. mortuus, Bald. c. 1. tit. quo tempore miles, Alexand. consil. 24. vol. 4. Corn. cons. 131. volu. 4. Quintò mors animalium gregatim pascentium probatur, si communiter alia in regione periisse constiterit, Bart. l. 3. C. de murileg. lib. 11. Sextò probatur ex eo quod consanguinei luctum fecerunt, atque sumpserunt vestes viduales, Bart. l. quoties. C. de naufrag. lib. 11. Septimò probatur per vnum testem, Abb. c. in præsentia. num. 6. de probat. c. quoniam. §. fiant, vt lite non cont. gl. l. si quidem. C. sol. matr. Oldra. cons. 101. vol. 1. Bar. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæst. Lanfranc. l. admonendi. ff. de iureiur. c. quoniam. §. statuimus. num. 107. de probat. c. quoniam. §. porrò. num. 10. vt lite pend. Anton. sing. 32. vers. Mors. Rebuffus l. quoties. C. de naufrag. li. 10. l. 1. C. de muril. eod. lib. Baldus l. 3. C. de probat. Cagnol. l. 1. numero 130. ff. si cert. petatur. Didacus 2. parte Epit. c. 7. numero 4. decisio. Capell. Thol. 316. Salic. l. si quidem. C. sol. matrim. Alexand. consil. 4. numero 15. volum. 2. Cassan. in Procem. consuet. Burg. capi. 10. Octauò, Mors per famam probari debet. Boer. decisio. 388. numero

numer.1.& hoc in ciuilibus: in criminalibus autem requiritur plena probatio. gloſ.l.ſi quidem, ver. defunctam. C.ſolut.matrimon. Alexand. conſ. 87. numer.5. volum.6. Cæphalus conſil. lxv. volum.j. num. 45. Bart. in tracta. de teſtibus. verſi. mortuus. Crau. conſ. cxxvij. nume.17. Baldus conſ. cccxcviij. vol. ij. Iaſ.l. cum ea. C. de tranſact. Alex. conſ. xxv. volu. ij. conſ. xxvij. vol. vij. Ioan. And. in add. ad Spec. tit. de confeſ. §. poſtremo. Dec. conſ. dclij. conſ. lxxxiij. nume.5. Nonò probatur mors ex libris rectoris eccleſiæ deponentis de morte, quando agitur de paruo præiudicio, ſecus ſi de magno præiudicio agatur, tunc enim tales libri faciunt tãtùm aliqualem præſumptionem, l.ſi quidem. C.ſolut.matrimon. Crau. in term. in tract. de antiq. temp. parte 1. ver. videamus. nume.1. conc. ſimile Alexand. conſ. iiij. volum. ij. num.10. conſ. xxv. volu. iiij. num.6. cum enim agitur de paruo præiudicio, ſufficiunt violentæ probationes, Barto. l. genero. ff. de infam. Docto. Com. cap. quoniam frequenter. §. porrò. vbi Abb. & Feli. numer.24. vt lite non cont. Barto. tract. de teſtibus. verſ. mortuum hominem. numer.40. Decimò, in leuiſſimo præiudicio ſtatur iuramento aſſerentis de morte, Barto. l.a. §. ſi dubitatur. ff. quemadmod. teſt. aper. Alexand. conſ. clxxij. numer.8. vol. vj. Vndecimò modo mors probatur per ea, quæ mortuis accidunt, vt non habere ſenſum, per funus, & ſepulturam, Bald. in tracta. de teſt. 3. p. numer. 15. Barto. l.j. §. fin. ff. quemadm. teſt. aper. l. quoties. C. de naufrag. lib.11. Lanfranc. trac. de teſt. num.101. Corſetus ſing.12. Barto. & Rebuff. l. quod ad præſens. num.2. C. de murileg. libr. xj. l. inde. §. fina. ff. ad l. Aqui. Duodecimò creditur poſito in articulo mortis, quod fuerit ab aliquo vulneratus, Marſ. conſ. cxj. num.7. Afflict. deciſio. ccclxix. numero 7. Socin. conſ. lxj. volum.j. conſ. xxxj. numer.33. volum. ij. Grammat. conſ. xiij. numer.17. Iac. Menoch. in tractat. de arbi. iud. lib. ij. centuria 1. caſ. 99. num.16. Decimotertiò modo probatur mors, eo quod teſtis deponat vidiſſe aliquem talem, qui de neceſſitate naturæ viuere non potuerit, ſequitur quod ſit mortuus, Bald. l. ex perſona. colum.2. C. de probat. Bald. l. conuenticulam. C. de epiſcop. & cler. Decimoquartò modo mors probatur, ex eo quod inter conſanguineos talis eſt habitus, Corn. conſ. xcvj. volu.4. Decimoquintò probatur mors, ſi teſtis dicat eum vidiſſe expirare, vel mori, Barto. in tract. Qualiter mors probetur, in fine, & l. ſecunda. §. ſi dubitetur. ff. quemadmod. teſt. aper. Decimoſextò modo mors probatur, eo quod teſtis dicat eum vidiſſe proijci in mare, vel de ripa, & poſtea nõ fuit viſus vlterius: nam ex hoc præſumitur mortuus. idem ſi dixerit eum vidiſſe decapitari, vel abſcindi venas gulæ cum ſanguinis effuſione: Barto. l. ij. §. ſi dubitetur. ff. quemadmod. teſt. aper. Maranta l. is poteſt. num. 143. ff. de acquir. vel omitt. hæred. Decimooctauò probatur eo ipſo quod quis in bellum ingreſſus, nec amplius viſus fuit, nam in conflictu mortuus dicetur, Doctor. l. ſi. ff. de his qui not. infam. Maranta dict. loco, numer.145. idem ſi vagabundus non reperitur, Alexand. conſ. iiij. volum. ij. Decimononò probatur eo ipſo, quòd aliquis petiit à iudice, vt mittat nuncios, exploratores, & illis miſſis non reperitur de eo aliquid nouum, nam ex tali relatione præſumitur mortuus, Barto. l.e.2. §. ſi dubitetur. ff quemadmodum teſt. aper. Alexand. conſ. iiij. volum. ij. Barto. l. ſi certus. §. ſi vnus. ff. ad Syllan. Maranta d. l. is poteſt. num.145. Vigeſimò modo mors probatur per productionem alicuius inſtrumenti, in quo fit mentio de aliquo per dictionem, quondam, ex hoc enim probatur, quod ſit mortuus, Bal. conſ. ccccvij. volum. j gloſ. l. eius. ff. ſi certum petat. Quæ omnia procedunt, cum agitur de re pecuniaria, ſeu de præiudicio reparabili, ſecus autem, vbi de re graui agitur, ſeu de præiudicio irreparabili, Maranta l. is poteſt. numero centeſimoquadrageſimoſeptimo. ff. de acq. hæred. nam tunc plenè mors omnino probari debet.

Quomodo autem mors probetur, not. Abb. capit. in præſentia, numer.6. de ſponſal. vbi not. quod tribus modis mors probatur ad hoc, vt excuſet vxorem tranſeuntem ad ſecunda vota. Bal. l. quod præſens. numer.41. C. de murileg. l. conuenticulam. nume.8. C. de epiſcop. & cleric. l. exhæredatum. numer.2. ff. de his, qui not. infam. gloſ. l. ſi quidem. C. ſolu. matrimon. deciſ. Pedem. 108. numer.7. & ſequen. Boer. deciſio. cclxxxviij. num.6. & ſeq. Bart. in trac. de modo probandi mort. num.36. Crau. in tract. de antiq. tempor. parte 1. §. vidimus. num.1. Didac. Couar. in Epito. par.2. cap.8. §.3. num.4. Corn. conſ. x. volu. j. Alex. conſ. iiij. num.15. volum.2. Chaſſan. conſuetu. Burg. in proœm. col. xx. Soci. Iun. conſ. xxvj. vol. ij. Abbas ca. quoniam frequenter. §. porrò. col. 6. vt lit. non conteſt. Bald. l. genero. ff. de infam. Felin. d. cap. quoniam frequenter. §. porrò. nume. 24. Alex. conſ. lxxxvij. num.5. volu.6. Cæphal. conſ. lxv. nu.45. vol.1. Alexan. conſ. xxiiij. vol 4. Crau. conſ. 127. numer.17. Bald. conſ. cccxcviij. lib.2. Iaſ. l. cum ea. C. de tranſact. Corn. conſ. cciiij. volum. ij. Alexand. conſ. xxvij. colum. ij. libr.7. Dec. conſ. lxxxiij. numero 5. conſ. dclij. numer.1. conſ. dlxxv. numero 9. Auguſt. Ber. conſ. cxxix. num.10. volum. j. tracta. com. opin. ver. mors. not. l. fin. C. de ed. diu. Adr. tollen. vbi Sapia nume.24. vbi Dec. nume.28. Zuchard. num.250. deciſ. cccxiij. Capellæ Tholoſ. & in minimis probatur per famam, Barto. l.2. §. ſi dubitetur. numer.1. ff. quemadmod. teſt. aper. Corn. conſ. x. numero 6. volum.1. gloſ. & Bart. l. ſi quidem. num.2. ff. ſol. matri. Gozad. conſ. lxviij. numer.9. Boer. quæſt. 288. num. 2. Crau. conſ. cxxvij. Iacob. Menoch. in tractat. de adipiſc. remed.4. nume.674. Barto. in tract. de teſt. nume.39. Ludouic. Gomeſ. in reg. de infirmis reſig. quæſt. xj. numer.1. vbi tres caſus ponit ad dignoſcendum quando quis mori dicatur ex eadem, vel noua infirmitate.

Octauò præmitto, plures caſus morti ſimiles eſſe, vltra ſuper. adductos in 3. & 4. præmiſſo: Quorum primus ſit, quod mors & longa abſentia æquiparantur, cap. faciat. 22. quæſt.2. cap. præſentaia, de teſtibus, not. cap.2. de procur.6. add. ad deciſ. lvj. Capellæ Tholoſa. numer.2. Vnde capitulum poteſt omnia abſente epiſcopo, quæ poteſt mortuo, Innoc. cap. ad aboleudam. cum gloſ. magna de hæretic. Ioann. Andr. cap. contra. de offic. delegat.6. Cardi. clemen.1.18. quæſt. de offic. vic. Et quemadmodum mortuus reſuſcitatus recuperat cuncta ſua bona, cap. licet. 32. quæſt.7. Ioann. Andr. cap. fraternitatis. de frig. & malefic. gloſ. Barto. & Alexand. l.4. ff. de leg.1. Florian. l. ſeruitutem. §. ſi ſublatum. ff. de ſeruitut. vrbanor. prædior. ita abſens ex iuſta cauſa, ſi reuertitur, recuperat bona, niſi ſint tradita ex ſecundo decreto ſecundum Communem opinio. de qua per Felin. cap. conſultationibus. numer.3. de offic. deleg. Tertiò quemadmodum compromiſ-

sum soluitur morte, ita absentia illud expirare facit, quod intelligas in longæua absentia, Abb. cap. præsentata. in 2. not. de testibus, vbi Felin. nume. 12. Et cum sit mentio absentiæ, venit perpetua, & naturalis, quæ est mors, Dom. de S. Gemin. cap. si delegatus. de offic. vicar. 6. in 2. not. Abb. & Felin. cap. quoniam. vt lit. non contest. not. l. absentem. ff. de verborum signific. Quartò mortuus regulariter in corpore non punitur, nec etiam absens, l. ea quæ. C. quomodo & quando iud. l. absentem. ff. de pœn. Ange. l. nemo. C. de exact. lib. xj. Secundò principaliter not. quòd matrimonium æquiparatur morti ad effectum consequendi legatum in euentum mutationis vitæ debitum, Socin. consilio v. volumi. iij. nnmero 3. Lancelotus Galiaula l. Gallus. §. & quid si tantum. numero 17. ff. de libe. & posthum. Tertiò mors, & tortura æquiparantur, l. interpositas. C. de transact. Quartò, mortuus pro parte dicitur, cuius bona pro parte sunt confiscata, Bald. l. prima. C. de fideiussor: mors enim est solatium priuato omnibus bonis. Quintò, somnus æquiparatur morti: vnde mors dicitur magnus somnus, ex quo sequitur, quòd si quis quicquam agat, quod sapiat naturam delicti, dum dormit, non punitur, Card. clem. vnica. quæst. 6. de homici. Doctor. Commu. l. prima. §. adipiscimur. ff. de acquirend. possessio. Flor. l. sed & quæcunque. §. in iniuriam. ff. ad l. Aquil. not. cap. 1. 6. distinctio. Diu. Thom. 2. 2. quæst. 154. artic. 5. Fallit tamen, quando in culpa fuerit dormiens, quando sciebat se tali vitio laborare, & non cauit. Item fallit, quando quis dormiendo deliquit, vigilando deinde ratum habuit, Ioann. l. diuus. numero 85. ff. ad leg. Corn. de sic. Ripa l. fin. numero 89. C. de reuoc. dnn. Qui dormiens pœna arbitrio iudicis punietur, glos. cap. fin. de his, qui fil. occid. l. tertia. §. ex senatus. ff. ad leg. Corn. de sic. Docto. Com. l. prima. §. adipiscimur. ff. de acquirend. posses. Dec. l. vt vim. numero 29. ff. de iust. & iur. Mars. l. prima. nume. 40. ff. ad l. Corn. de sic. Iul. Clar. lib. 4. sent. iur. §. fin. q. 60. Iacob. Meuoch. in tract. de arb. iud. lib. 2. cent. 4. cas. 326. numero 1. Tiraq. in tract. de pœn. tempe. causa 5. numero 8. Item & paupertas æquiparatur morti, imò ea est solatium priuato omnibus bonis, l. fin. C. ad leg. Iul. maiestat. Vnde amissionis omnium bonorum metus morti æquiparatur, Barto. l. athletæ. ff. de excusa. tutor. Iacob. l. propter litem. ff. eodem titu. Doctor. Com. l. isti quidem. §. si is. ff. quod metus causa, Barto. l. pen. colum. fin. ff. de cond. ob turpem causam, Abb. cap. 2. quod metus causa, Alciatus l. interpositas. C. de transact. Mars. l. si vt allegas. numero 5. C. de sic. imò ex mente Bald. l. certa. C. de iure fisci, libro x. dicit maiorem esse pœnam omnium bonorum, quàm mortis, quod tamen nō est dicendum, quia qualibet pœna corporalis est maior qualibet pœna pecuniaria, l. in seruorum. ff. de pœn. Potest tamen dici paria esse, insidiari vitę, & omnibus bonis, Auth. quod mater. C. de reuoc. donat. Tiraq. in tract. de nobil. cap. 31. Barto. l. admonendi. colum. pen. ff. de iureiurand. l. testium. ff. de testibus, Doctor. Com. l. parentes. C. eodem. Anchar. cons. xxviij. & cons. lxiiij. Ias cons. clxxvij. lib. ij. Doctor. Com. l. reum criminis. C. de procur. stulti tamen sunt, qui pecuniam animæ anteponunt, vt habetur in Enchiridio parium. ver. pecunia. Sed quia in hanc materiam incidimus, videamus quis sit pauper, quis miserabilis, tertiò à quibus actibus repellatur, quartò à quibus excusetur, quintò quę priuilegia habeat paupertas. Ad primum respon. quòd quandoque paupertas dicitur secundum cōmunem vsum loquendi, id est, modica bona, l. Lucius §. hęredum. & ibi Barto. ff. ad Trebel. Bald. Rubric. ff. de verborum signifi. sed tam pauper, quàm miserabilis persona arbitrio iudicis dicitur inspecta qualitate personarum, Barto. l. si constante. nu. 14. ff. sol. matrimo. Dec. Auth. præterea. numero 15. C. vnde vir & vxor. & cons. clxiij. numero 5. Didac. lib. 2. var. resol. cap. 6. numer. 8. Barb. cons. xxj. vol. ij. Socin. Seq. cons. cxxj. numero 27. volum. iiij. Gigas in tract. de pension. q. 89. numero 10. Ruin. cons. lv. numero 45. vol. j. Mars. l. quæstionis. numero 8. ff. de quæst. Alci. cons. cclij. numero 2. Tiraq. l. si vnquam. ver. omnia. nnmero 31. C. de reuoc. don. Valascus l. imperium. numero 264. ff. de iurisd. omn. iud. & nodifferentiam esse inter pauperem, inopem, mendicum, & miserabilem: nam pauper habet minus, quàm diues: inops autem minus quàm pauper, mendicus verò minus, quàm inops: miserabilis verò caret omnibus bonis: quæ omnia iudex considerat inspecta qualitate personarum, Afflict. decisio. 179. Ias. l. si constante. numero 144. ff. solut. matrim. l. si ab arbitro. nnmero 13. ff. qui sat. cogantur, Doct. Com. Auth. præterea. C. vnde vir & vxnr. Alberic. in tract. stat. parte 1. q. 3. Galcan. cons. lvij. numer. 12. & Guid. q. 566. Ripa l. si constante. numero 30. ff. soluto matrimon. Sed qualiter probatur paupertas? Respon. quòd per famam, Ang. l. in fundo. ff. de rei vend. Secundò per æstimum, Bald. l. quæcunque. C. de seruis fugit. Tertiò per testes, Doct. Com. Auth. pręterea. C. vnde vir & vxor. Quartò, quando constat aliquem non esse soluendo debita, Bal. d. auth. pręterea. Quintò, per discussionem factam ab amicis, & vicinis, Bald. l. quæcunque. C. de seruis fugit. Sextò quando quis non potest stare in proprio domicilio, Doct. Com. l. in fundo. ff. de rei vend. Septimò quando constat non habere in bonis centum aureos. §. sed nostra. cum glos. ver. nullum. Inst. de success. liber. Octauò quando vadit ostiatim victum quęritans, c. Odoardus. de solu. Nonò, si cessit bonis, Doctor. d. c. Odoardus. Decimò, quando quis retinet pecunias sub vsuris, glos. l. 2. ff. solutò matr. c. quanto. de vsuris. Vndecimò, quando quis stat in hospitali infirmus, & victum sibi quęrere non potest, Bald. l. si quis. C. de episcop. & cleric. Duodecimò, & vlt. quando est in termino quo non potest supplere oneri sibi iuncto, §. sed & propter. Inst. de exc. tutor. Ad tertium præmissum resp. quòd pauper repellitur à testimonio, pręsertim quando suspectus est. Item hoc idem in causa crimin. sicuti ab accusatione repellitur. Tertiò idem est quando quis incidit in paupertatem propter vitium suum, ita declarat Bart. Soci. in reg. 357. Doct. l. 3. ff. de test. & c. si qui. eodem tit. Cro. in tract. de test. numer. 24. Secundò vt dictum est, non admittit: ad accusandum, Doct. l. qui accusare. l. nulli. ff. de accus. Fallit, nisi sit fidus, & diligens. Spec. tit. de accus. ver. item. Tertiò repellitur à munerib. public. subeundis, l. cura. §. inopes. ff. de munc. & hon. Ad quartum iam pręmissum resp. quòd pauper ab onere tutelę se excusa. §. sed & propter paupertatem. Inst. de exc. tutor. Secundò paupertas excusat à delicto in necessitate perpetrato, cap. qui propter. de furtis. vbi furtum factum necessitate famis non imputatur. Tertiò paupertas idem operatur, quod mors, maximè circa dilationem legalem, l. vno. c. ex ratione.

de ap

de appellat. Bald. l. 2. §. ſi quis in iudicio. ff. ſi quis caut. quia factum paupertatis cauſa à multis excuſat. eſt enim ipſa ſpecies neceſſitatis, glo. & Doc. c. querelam, de iureiurand. cap. fin. 34. q. 1. Archid. ca. pauper. 11. q. 3. cap. ſtatutum. §. inſuper. de reſcrip. 6. Luc. l. j. colum. ij. C. de lat. lib. x. l. curiales. C. de decur. libro x. Bald. & Felin. cap. ſi qui teſtium. de teſtib. Bald. & Alber. l. prima. ff. de offic. conſ. Rom. l. ſi verò. §. de viro. ſall. 15. ff. ſoluto matrim. Alexand. l. præſidis. ff. ſi certum peta. Felin. & Barbat. c. ſignificantib. de offic. deleg. Card. c. non debet. de conſang. & affin. Iaſ. l. admonendi. lect. 2. nume. 214. ff. de iureiur. Quintò pauperes excuſantur ab oner. perſonalib. cum ſint occupati in quærendis ſumptib. pro victu. Bald. Auth. defuncto. C. ad Tertul. l. Indictiones. vbi Doct. C. de anno. & trib. lib. x. Sextò excuſat paupertas à pœna arbitr. Bald. l. acceptam. q. 23. C. de vſur. Aret. l. inuitus. C. de procur. Septimò excuſat à deſertione, ne appellanti fatalia currant, Bal. l. eos. §. ſuper. C. de appe. Octauò prodeſt, quia,

Cantabit vacuus coram latrone viator.

gloſ. §. ſed & propter. Inſt. de excuſat. tutor. Nonò excuſat etiam in foro conſcientiæ: nam excommunicatus abſcinditur non facta ſatisfactione ob paupertatem, Doct. Comm. cap. à nobis. de ſenten. excommun. Sed quæ priuilegia habet paupertas? Reſpon. quòd pauperes habent priuilegia eccleſiæ. Bald. l. pen. colum. fin. §. fina. C. ad Trebel. Bald. l. illud. C. de ſacr. ſanct. eccleſ. l. fina. verſ. captiuorum. C. de ſacroſanct. eccle. Item confert hæc ſeptem bona, videlicet peccatorum recognitionem, virtutum conſeruationem, cordis quietem, deſiderij impletionem, ſpiritualium bonorum dulcedinem, meritorum exaltationem: & cœleſtem hæreditatem, S. Thom. cap. 48. ſuper Iſaiam. Vlt. not. quòd paupertate ceſſante, ceſſant & ea, quæ propter ipſam ſtatuta ſunt, l. non tantum. §. eos. ff. de excuſa. tutor. l. cura. §. deficientium. ff. de muneribus, & honoribus.

Sextò not. quòd mors, & negligentia æquiparantur. not. l. vnica. C. quando non pet. part. l. meminimus. §. fin. C. de leg. hæred. §. pen. Inſt. de bon. poſſ. Patiſ. conſ. cxix. num. 27. vol. iiij. Septimò mortuus & exhæredatus æquiparantur, præſertim exiſtens in primo gradu, l. 1. §. ſi pater. ff. de coniun. cum emanc. lib. Angelus l. in ſuis. numero 89. ff. de libe. & poſth. Octauò not. quòd caſus mortis, & caſus finiti officij æquiparantur, l. Lucius. ff. de fideicomm. libert. l. cum apud. ff. iud. ſolu. Sic videmus quod morte locatoris, vel precario concedentis quoad volet, finitur morte voluntas in contractu, l. 4. ff. locat. Idem in mandato, l. mandatum. C. mādati. §. item. Inſt. mād. Sic in delegato iuriſdictionis re integra, l. & quod. ff. de iuriſdict. omn. iudic. cap. fin. de offi. deleg. Item in reſeruatione præbendæ facta legato, quæ morte legati finitur, glo. l. ſi certum. §. fin. ff. de mili. teſtam. ſic vidimus mandatum officialis, vel prælati morte eiuſdem finiri, clem. fin. de proc. Barto. l. ſi per epiſtolam. ff. de acq. hæred. Sic vidimus gratiam ad beneplacitum conceſſam morte Papæ concedentis finiri, c. ſi gratioſè. de reſcrip. 6. Sed in contrarium videtur dicendum, quia iudex temporalis, vel eius ſententia perpetuò arctat. l. 1. C. de poſtul. l. ſeruus. C. de pœn. gl. & Archid. c. Salonitanæ. 36 diſtin. Et id quod ad beneplacitum conceditur perinde habetur, ac ſi perpetuò fuiſſet conceſſum, l. iuriſperitos. ff. de exc. tut. l. ſufficit. de cōd. indeb. gloſ. cap. fin. de reſcrip. 6. Barto. l. de pupillo. §. ſi quis. ff. de ope. noui nunt. Item ſtatutum durat poſt mortem ſtatuentium, not. cap. à nobis. de ſent. excommun. ſicuti gratiam & decretum exemptionis facta à legato durat vltra tempus legationis. c. fin. de offic. deleg. Specul. in titu. de leg. §. ſupereſt. Qua quidem in re dicendum eſt, quòd quoties fit nominatio ſub nomine appellatiuo, puta ſub nomine dignitatis, vel ipſam dignitatem, videtur eſſe directa intentio, ideo comprebenditur vicarius, vel ſucceſſor, l. ſecunda. C. de offic. eius, Alber. l. 1. C. de poſtul. item quando fit aliquid ab vniuerſitate cuius homines fuerunt mutati, vel mortui ſunt, tunc eius factum durat, niſi vniuerſitas ſit penitus deſtructa, l. pater. §. Tuſculanus. ff. de leg. 3. Tertiò quando fit aliquid, ad quod deſtruendum requiritur dictum aliquod, vel factum, tunc ſemper non expirat morte concedentis, ſeu facientis: Sicut ſi, Papa cum clauſula concedat aliquid, donec aliud ſuper hoc duxerit ordinandum, tunc enim & eo caſu morte Pontificis gratia non expirat, cap. ſi delegatum. de offic. delega. 6. l. cum pater. ff. de leg. 2. l. fin. C. de vſufruct. l. ambitioſa. ff. eodem. Quando autem fit aliquid, quod venit reuocandum per nudam ac ſimplicem voluntatem, tunc morte facientis ſoluitur, Ioann. Bapt. l. omnes populi. numero 168. ff. de iuſt. & iure. Nonò not. quòd mortuus, & ad mortem vulneratus æquiparantur, Bald. capi. 1. tit. quib. mod. feud. amitt. & in l. prima. C. de nundinis. l. in bello. ff. de exc. tutor. l. damni. §. Sabini. ff. de damno infecto. l. huic ſcripturæ. ff. ad legem Aquil. Ancharan. conſilio ccccxxx. not. l. ita vulneratus. ff. ad legem Aquil. Qui enim eſt in articulo mortis mortuo æquiparatur. not. l. in hac. ff. de cond. trit. Baldus l. dos data. C. de don. ante nupt. gloſ. l. qui Stichum. ff. de conſeſ. §. primo. vet. morientibus. ff. de leg. Fuſ. Can. toll. not. in vol. Comm. opin. verſi. mortuus. Tiraq. in tract. de leg. con. l. xv. numer. 18. gloſ. 1. p. parr. Decimò not. quod ebrietas æquiparatur morti, ideo irritatur quælibet diſpoſitio facta in ebrietate, gloſ. capit. vnuſquiſque. verſic. 1. quod ebrius. 22. quæſt. 4. cap. ſanè. 15. q. 1. Rom. & Barb. l. 1. ff. de verborum obligat. Bald. l. 1. C. de dol. mali exc. vbi contractus celebratus in ebrietate nullus eſt. Secundò, non valet teſtamentum in ebrietate conditum, Bald. cap. crapula. de vita & honeſt. cle. Tertiò, teſtis ebrius eſſe non poteſt, Bald. & omnes Comm. cap. 1. de teſtibus. Quartò, matrimonium contractum in ebrietate nullum eſt. Dec. conſilio cxij. Caret enim conſenſu, l. nuptias. ff. de regulis iuris. not. §. 1. Inſtit. de nuptiis. Quintò, ebrius delictum committens, mitius punitur. l. omne. § per vinum. ff. de re iud. cap. ſanè. cap. inebriauerunt. 15. q. 4. l. reſpiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis. Baldus cap. à crapula. de vita & honeſt. cleric. ebrietas enim furor eſt, cap. venter. 35. diſtin. Doct. Com. c. 2. de maled. Amplia omnia hæc etiamſi ſtatutum dicat, quod delinquens nullam eſſet ſequutus miſericordiam, Docto. Commu. l. quid ergo. §. pœna. ff. de his qui not. infam. Secundò ampl. vt ille qui propter ebrietatem aliquem percutit, non dicatur frangere pacem, l. aut facta. §. cauſa. ff. de pœn. Bald. l. prima. C. vnde vi. l. data opera. C. qui accuſ. non poſſ. Cardin. clemen. 1. column. 8. de homicid. Abb. cap. ſicut. colum. 2. de teſt. Flor. l. ſed ſi. §. iniuriam. ff. ad legem Aquil. Ioann. And. cap. fin. de his qui fil. occid. Tertiò amp. etiam ſi ebrius malè fuiſ-

ſet locutus de principe. Ang.l. prima. C. ſi quis imperatori maledix. Fallit tamen primò, quando dedita opera inebriatus eſſet, Bald.l.1. numero 40. C. vnde vi, tunc enim duplici pœna plectendus eſſet, videlicet propter ebrietatem, ac etiam ob delictum in ea perperratum. Secundò fallit, quando leuis ebrietas eſſet, propter quam non minuitur pœna ordinaria, Barto.l. data opera. colum.2. C. de his, qui accuſ. non poſ. Ange. in tract. malefic. ver. ſcienter. numero 17. Ioann.l. diuus. numero 86. ff. de ſic. Ripa l. fin. numero 79. C. de reuoc. don. de minima enim re lex non curat. dixi ego in tract. de reg. iur. reg.5. Tertiò & vlt. fallit, quando per ebrietatem gloriarentur de delicto commiſſo, tunc enim talis conſenſus retrotrahitur, & punitur, Ripa d.loco, numero 79. Crau. conſilio clxix. Iacob. Menoch. tract. de arb. iud. libro 2. centuria 4. caſ.126. numer. 7. Tiraquel. in tract. de pœn. temper. cauſa 6. Vndecimò not. quòd furioſus mortuo æquiparatur, & quicquid agit, pro non facto habetur, l. qui ad certum. ff. locat. l. bonorum. ff. rem ratam hab. gloſ. l. ſi quis alium. ff. de acquirend. hæred. nec ei imputari debet, l. defuncto. ff. de pub. iud. Doctor. l. ex facto. vbi Iaſ. numero 45. ff. de vul. ampl. vt furor poſt delictum adueniens excuſet à pœna corporali: non tamen à bonorum adnotatione, Doctor. Commu. l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. l. humanitatis. C. de impub. Bald. cap.1. titu. an ille qui interf. fr. dom. ſui, Afflictio enim non eſt addenda afflicto. Flor. l. ſed & ſi. §. iniuriam. ff. ad legem Aquiliam. Aret. in tract. malefic. ver. ſcienter. colum.3. Iaſ. l. patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui. l. tam dementis. C. de epiſc. audi. Vnde furioſus loco abſentis habetur, & ignorantis, l. ſed & ſi. §. filio. ff. de iniuriis. l. Iulianus. ff. de diuort. l. prima. §. adipiſcimur. ff. de acquirend. poſſeſſ. l.2. §. furioſus. ff. de procur. l. vbi. §. furioſus. ff. de regulis iur. l.2. §. furioſus. ff. de iure codicil. Ideo ſi furioſus puniendus erit, diſtinguendum eſt, aut furor ſuperuenit poſt delictum, aut erat antea. Primo caſu aut ſumus in atrocioribus, aut non. Si ſumus in atrocioribus, puniri debet, l. diuus. C. de ſic. ſi verò non ſumus in atrocioribus, tunc aut tractatur de pœna corporali: aut pecuniaria: primo caſu non punitur, ſecundo autem ſic, Tiraq. in tract. de pœn. temper. cauſa 3. numero 5. ſi verò ſimus in delicto commiſſo tempore furoris, tunc nec in corpore, neque in ære punitur, Doctor. l. furioſum. C. qui teſtam. fac. poſ. Fallit, niſi eſſemus in atrocioribus, nam tunc propter exemplum punitur. l. diuus. ff. de offic. præſ. Secundò fallit, ſi haberet dilucida interualla tempore commiſſi delicti, Iaſo. l. patre furioſo. numero 39. ff. de his qui ſunt ſui, Didac. clem. ſi furioſus. par.3 numero 2. de homicid. Tertiò fallit, niſi in furorem ſua culpa quis incidiſſet, gloſ. ra. ſed hoc. 13. quæſt.2. Docto. clemen.1. de homicid. Socin. cap. ad audientiam. quæſt.1. de homicid. Iacob. Menoch tract. de arb. ind. libro 2. centuria 4. caſ. 325. numero 9. Der. l. in negotiis. numero quarto. ff. de regulis iur. Clar. libr.5. ſent. §. fin. q. 60. Marſ. l. quæſtionis. numero 34. ff. de quæſt. not. l. infans. ff. de ſic. l. illud. §. ſanè. ff. de iniuriis. cap. indicaſt. 3. q. 9. glo. l. ſi quis in tantam. C. vnde vi. l. fin. ff. de adm. tutor. furioſi enim nulla voluntas eſt, §. furioſus. Inſt. de inut. ſtip. l. furioſi. ff. de regulis iuris. §. præterea. Inſt. quibus non eſt permiſſum fac. teſt. & dicitur furioſus, qui eligit impoſſibilia, l. apud Iulianum. ff. de leg.1. Secundò, qui ſtultè loquitur, l. is qui. §. Diuus. ff. de tutor. & curat. dat. ab his, Tertiò, qui proiicit lapides, gloſ. l. ſi cum dotem. §. ſin autem. ff. ſoluto matrimonio. Quartò qui clamat etiam coram populo, l. quidam. ff. de cond. inſt. Et furor debet per allegantem probari, Cardin. clem. 1. de hom. & probato furore, per verba, vel per ſigna, præſumitur durare per triennium, Ale. tract. præſ. reg.1. præ.38. nota. §. item. Inſt. de teſt. Alexan. l. furioſum, C. qui teſt. fac. poſ. Card. cap. cum inter. de elect. Barto. in tract. de teſt. ver. oppoſita, Barto. l.2. ff. de bon. poſſ. Card. clemen. 1. quæſt.2. de homicid. not. cap. ſemel. de regul. iur. 6. Et furor reuocat mandatum quoad gerenda, non autem quoad geſta, l. qui ſeruum, l. ſi quis alicui, vbi Barto. ff. de acquirend. hæred. l. furor. ff. de ſponſ. Cagnol. l. in negotiis. numero 5. de reg. iur. Bald. l. humanitatis. colum.4. C. de impub. Marſ. l. vnius. §. cognitorum. numero 70. ff. de quæſt. l. cum ſeruus. numero 7. ff. de cond. cauſa data. cap. mulier. vbi Docto. 15. q.1. Marſ. tract. crim. ver. diligenter. numero 179. Tiraq. tract. de leg. con. leg.9. numero 81. Ign. l.3. §. ignoſcitur. numero 78. ff. ad Syll. cum ſimil.

Duodecimò not. quod infirmitas grauis æquiparatur morti, vnde valdè infirmi non tenentur in ius cōm parere, nec eorum actus validus exiſtit, l. ſi quis in graui. ff. ad Sylleia. Item valdè infirmus æquiparatur furioſo. l. ſecunda. §. ſi verò. ff. ſi quis caut. l.2. ff. de term. moto, gloſ. & Doctn. l. ferè. ff. de regul. iur. cap. tanta. 86. diſtinc. cap. tempora. 26. quæſt.7. Docto. l. quid ergo. §. pœna. ff. de his qui not. infam. l. & ſi. C. eod. gloſ. cap. pœnitentes. 50. diſtinc. Baldus c. 1. de maior. & obed. & not. quod infirmitas eſt, habitus cuiuſque corporis contra naturam, l. prima. §. ſed ſi. ff. de ædil. edic. ſeu infirmus dicitur, qui intrinſecus morbo aliquo ex humorum exceſſu cauſato laborat, Ripa in tractat. de peſte, in princip. num.2. & eſt duplex infirmitas, animi ſcilicet & corporis, Abb. cap. querelam. de procu. Infirmitas autem corporis prouenit plærunque ex infirmitare animi, cap. cum infirmitas. de pœn. & remiſſ. & probatur pluribus modis. Primò per medicos, quibus ſtandum eſt, Barto. l. contumaciam. §. pœnam. ff. de re iud. l. ſemel. C. de re mil. libro 12. Barto. l. prima. ff. de ven. inſp. nor. l. ſeptimo menſe. ff. de ſtat homin. Secundo modo probatur per iuramentum infirmi, Specul. tit. de appell. §.7. ver. quid ergo, Cardin. clemen. ſicut. q.4. de appel. Tertiò per domeſticos, & familiares, necnon per aſpectum faciei, & per vicinos, l. quæſitum. ff. de re ind. Cardi. clemen. ſicut. quæſt.4. de appel. not. cap. quanto. de pręſumpt. & præſumitur durare decem annos, cap. communiter. 23. diſtinc. Card. cap. inter. de elec. Docto. l. furioſum. C. qui teſt. fac. poſſ. Quæ quidem infirmitas excuſat à multis: & primò, vt teſtes ad domum ſint examinandi, cap. ſi quis teſtium. de teſtibus. Secundò excuſantur à muneribus, quę corpore adimplenda ſunt, l.2. §. corporis. ff. de vac. mun. Tertiò infirmus delegatus ſubdelegare poteſt, cap. ſi pro debilitate. de offic. deleg. Iaſ. l. prima. numero 83. ff. eod. Valaſcus l. imperium. numero 14. ff. de iuriſd. omn. iud. Quartò excuſat à contumacia, Docto. c. tenor. de re iud. Spec. titu. de cit. §.1. ver. item. Quintò facit ſuperſederi iudicium motum, gloſ. l. ſi quis. inſtituatur. §. fin. ff. de hæred. inſtit. tenetur tamen infirmus excuſatorem mittere. Et not. quòd infirmitas hominibus venit pluribus ex cauſis: Primò per peccatum, c. cum infirmitas. de pœnit. & rem.

Secun

Secundò, vt iustus per pœnitentiam in meritum crescat, vt legitur de Iob. Erat enim Iob vir iustus, & rectus, ac timens Deum. Tertiò, vt manifestetur gloria Dei, vt in cæco, quem CHRISTVS illuminauit, Quartò ad initium pœnæ, sicuti in hærede. cap. percusso. 7. q. 1. Quintò ad custodiendam virtutem, vnde Apostolus, Dum infirmor, fortior sum: ac iterum, Virtus in infirmitate consistit. not. cap. nisi cum pridem. de rem. Ex quibus infertur, quòd pestis tempus, dicitur tẽpus mortis, in quo soluuntur omnia iura, tam respectu contractuum, quàm iudiciorum, & vlt. vol. de quib. latè tradit Ripa in tract. de priuil. causa pest. not. cap. negotiatores. 88. distinct. not. l. 2. ff. si quis caut. Doct. l. si in lege. §. si domus. ff. loc. l. item. §. exercitui. ff. loc. Abb. cap. propter sterilit. de loc. Docto. Comm. l. fin. C. de testa. com. l. conficiuntur. §. codicil. ff. de iur. codi. Flor. l. milit. C. de test. mil. Alex. l. scriniarios. C. eo. Ang. §. fin. Inst. de test. Corn. cons. cxxxj. volum. iiij. Port. Inst. de test. mil. in prioc. clem. pastoralis. de re iud. clem. si. de foro competen. cap. ex parte. de appel. l. quæsitum. ff. de re iud. cap. accedens. il 2. vt lite non contest. Et not. quòd non solùm infirmitas, sed etiam magna senectus morti dicitur similis, ambæ tamen arbitrio iudicis dicuntur, & iudicantur, Barbat. cons. xxj. volum. ij. & consilio xxij. volum. 3. Doctor. cap. quoniam frequenter, vt lit. non contest. Barbat. cons. lxxx. volum. 3. consilio xliij. volum. iiij. Flor. l. Aquilia. ff. ad legem Aquil. Item & mortis in periculo peregrinantes dicuntur esse per loca periculosa, vt per mare, not. cap. quoniam. vt lite non contest. l. 3. & sequen. ff. de donat. causa mortis, Bald. capitu. pastoralis. numero quarto. de offic. ord. sicuti etiam in castris militantes in periculo mortis sont, not. l. vt vim. ff. de iustit. & iur. l. ex hoc iure. ff. eod. Alba. consil. j. num. 6. cum similibus.

Nonò præmittendum est, Mortuum suspendi non posse, Angc. l. secunda. C. qui test. fac. poss. l. defuncto. ff. de publ. iud. l. qui à latronib. §. si quis. ff. de test. Fallit in atrocioribus, & hoc relinquitur arbitrio iudicis, Mars. l. fin. numero 40. ff. de quæst. Doctor. Com. d. l. defuncto, Boet. decis. 319. numero nono. Afin. l. prima. numero 82. ff. de relig. & sumpt. fun. Imol. c. Rayn. num. 144. de testa. Cyn. l. 2. C. qui test. fac. poss. Dec. l. si is. num. 8. C. eod. Ang. l. imperium. numero 16. ff. de iurisd. omn. iud. cap. quorundam. 23. distinct. cap. 1. 24. q. 2. Dec. l. pupillum. §. in hæredes. ff. de reg. iur. glos. clem. pen. de pœn. & remiss. Rom. l. si verò. §. de viro. 16. fall. ff. soluto matr. Bald. capit. 1. §. iniuriam. de pace iur. firm. Cagnol. d. §. in hæredem. numero 3. Quando autem suspenduntur cadauera, fit ad exemplum, seu terrorem multorum, glos. l. 2. ff. de arb. fur. cæs. c. mulier. 15. q. 1. Pontanus l. stipulationum. §. Cato. numero 59. ff. de verborum obliga. Ratio huius noni præmissi est, quia crimina morte extinguuntur, l. 1. C. ne ex delicto def. §. non autem. Instit. de perp. & temp. act. §. non autem. Inst. de public. iud. c. quorundam. 23. distinc. gl. l. 2. §. pen. ff. de hæred. vel act. vend. not. l. crimen. ff. de pœn. glo. l. in hæreditariis. C. de hæred. act. Afflict decis. 145. nume. 2. Ruin. cons. xxxvij. numero 5. vol. 1. cons. xxj. numero 7. vol. 4. Abb. cons. xc. nu. 2. c. ecclesia. num. 23. de const. c. parochiano. nu. 4. de vsur. c. nobis. num. 13. de sent. exc. Alex. l. 2. num. 3. C. qui test. fac. pos. Dec. l. imperium. num. 16. ff. de iurisd. omn. iud. Clar. lib. 5. sent. §. fin. q. 51. vt dicam latiùs infer. suo loco.

Decimò præmitto, quòd mortuus resurgens beneficium non recuperat, nec vxorem, cap. licet. 33. q. 7. glos. magna in extr. suscepti. vers. vacantium. in extrauag. com. tit. ne sede vac. recuperat tamen omnia bona patrimonialia, Ioan. And. cap. fraternitatis. de frig. & malef. glos. Barto. & Doctor. l. 4. ff. de leg. Flor. l. seruitutem. §. si sublatum. ff. de seruitut. vrbano. præd. Bart. l. nam ad ea. ff. de leg. dicit quòd recuperat filios, sed non vxorem. conc. Alexan. l. si marito. ff. soluto matr. nec debet iterum ordinari, si fuerit sacerdos, nec baptizari, si fuerit Christianus, Abb. cap. non potest. de re iud. glos. capit. 2. 32. q. 7. Spec. in tit. de stat. Mon. §. 2. q. 13. Ang. l. si marito. ff. sol. matr. not. l. seruus. ff. de act. & oblig. Ang. l. nam & Demusthenes. num. 3. ff. de leg. l. intercidit, ff. de cond. & dem. Feder. consilio xxvij. Vnde condemnatus ad mortem, si ab inferis resurgat, nõ punitur, not. Tiraq. l. si vnquam. ver. susceperit. numer. 170. C. de reuoc. don. Barto. Brix. in q. Dom. q. 54. Ana. cap. fraternitatis. de frig. & malefic. Alber. l. inter stipulantem. §. sacram. colum. 2. ff. de verborum oblig. Paul. post Bald. l. intercidit. ff. de cond. & demon. Brun. cons. cxij. Rom. in rubric. ff. soluto mat. column. 4. vers. an resuscitatus. in 1. lect. Bertach. in tract. de episc. 4. par. 8. p. prin. lib. 4. q. 4. Gulielm. in extr. suscepto. Bald. cons. ccliij. col. j. vol. j. Albet. l. adeò. ff. de acq. rerum dom.

Vndecimò præmitto, quòd mors prorogatur condemnato multis modis: Primò, si ab eo petatur redditio rationum, Cyn. & Ang. l. prima. C. de bon. proscr. Rayn. l. post mortem. §. quamuis. ff. de leg. 1. Bart. l. 2. de cost. & exh. reis. l. interdum. ff. de public. vbi Alexand. Din. Barto. & Ange. l. seruus. ff. de leg. 1. l. seruo. §. seruus. ff. eod. Floria. l. Pomponius. ff. fam. herc. Cæpol. caut. 4. l. 1. §. si autem. C. de com. ser. man. Secundò prorogatur, si accusetur condemnatus de crimine grauiori, l. 1. §. fin. ff. nih. nou. appel. pend. Barto. l. 2. §. fin. ff. de custo. reis. Pontan. sing. 441. Tertiò prorogatur per appellationem à sententia mortis, l. & in maioribus, C. de appella. l. non tantum. ff. eod. cap. de appellationibus. de appel. Quo casu si in termino appellationis ducatur ad iustitiam, potest interim eximi impunè de manibus officialium, Baldus & Angel. l. addictos. C. de appell. Innoc. c. si quando. de offic. deleg. Areti. §. poenal. Instit. de act. nisi esset criminosus, vel delinquens manifestus. Quartò prorogatur, si petatur à principe imponi duriorem pœnam, talis enim durior pœna retardari debet per triginta dies, l. si vindicari. C. de pœn. cap. si quando. de rescr. glo. §. sed neque. Auth. de mand. princ. glos. cap. 1. de const. 6. ca. si. de fil. præsb. Ang. Auth. vt determin. sit num. cler. in princ. Flor. l. 4. §. sed & si. C. fam. herc. Quintò si condemnatus ad mortem sit decorio, vel consiliarius ciuitatis, quo casu non potest fieri executio eius mortis, nisi rescribatur à superiore ciuitatis, l. Diui fratres. §. primo. de pœnis. not. l. 2. §. 1. ff. de bon. eorum, qui sibi mort. consc. l. prima. §. simili. ff. quando appel. sit. l. si quis filio. §. eius. ff. de iniusto rupto. l. qui cedere. ff. de sicar. nisi aliter tumultus sedari non possit, glo. d. §. simili modo, & dict. l. qui cedere. Sextò & vlt. Mulier prægnans non potest damnata ad mortem occidi ante partum, Baldus l. interpositas. C. de transact. ampl. hoc etiam si esset prægnans vnius diei: secundò ampl. etiam si grauida facta esset post capturam: Tertiò ampl. vt

non possit etiam torqueri: quartò amplia, vt nec
etiam banniri possit.

Duodecimò pręmitto, quòd mortis executio mul-
tis modis impeditur: Primò, si pater offerat filium
decapitandum morti, tunc filius non est morte ple-
ctendus, l. miles a agrum. §. desertorem. ff. de re mil.
Salic. l. propter. C. qui accus. non possunt. l. non om
nes. §. quod. ff. de re mili. l. qui cum. §. eum, qui. ff. eo
dem titul. Item secundo loco, si reus obuiet Cardi
nali. Bald. ad l. addictos. C. de appellatio. Tertiò, si
allegetur quòd reus mortis sit optimus artifex, l.
ad bestias. ff. de pœnis, Roman. sing. 197. Lauren. l.
quoniam. ff. de pignor. Quartò si probetur homici
dium fuisse casuale, Paul. l. 1. C. vbi sen. vel clar. glos.
& Bald. l. etsi. C. de infam. Quintò, si deprahensi in
adulterio decapitandi confiteantur contraxisse
matrimonium inter se, glos. l. penult. C. de fideiuss.
quòd est verum, si matrimonium esse possit inter
eos, Bald. cap. 1. §. iniuriari, de pac. iur. firm. Bald. l. si
quis non dicam. C. de episcopis & clericis. Sextò,
puella si reum mortis in maritum poposcerit, eũ
liberat ex consuetudine Franciæ, Iacobus de Bella
pertica, in Pract. crim. tit. de lenocinio. ver. 26. Ma-
suerius in practic. crimin. titul. de pœniten. §. item.
Chassanæus in comment. consuetu. Burgund. §. se-
cundo, ver. s'il n'a grace, colum. 2. ver. duodecimus
casus, tit. Des iustices, vbi dicit se nullam huius ra-
cionem afferre posse, nisi quòd per matrimonium
maior reo videtur pœna imponi, quàm per mor-
tem. refert And. Tiraq. in tract. de pœn. tem per. aut
remitt. causa 56. in term. num. 2.

Decimotertiò & vlt. præmitto nonnulla priùs notan-
da esse, quàm ad casus speciales deueniamus. & pri
mò, quòd mortem alterius expectare damnabile
est, l. inter. §. sacram. ff. de verborum obligation. l. si
quis posthumus. ff. de lib. & posthu. Petrus in tract.
de testam. lib. 1. cap. 16. numero 5. Hinc regulariter
literæ expectatiuæ ab ordinario nõ dantur. Quint.
Mand. in reg. de idiomate, quæst. 3. numero 8. Nec
regressus conceduntur qui hæreditariæ successio-
nis imagines referunt, nouissimè Conc. Trid. sess.
25. cap. 7. titu. de reform. qua etiam de causa aperi-
ri non debent testamenta ante mortem testantis,
toto tit. quemadmodum testam. aper. Hinc non-
nulli dixerunt substitutiones esse odiosas ex eo:
quia præbent occasionem captandę mortis, Dec.
consilio cccxxxvj. Crau. consilio clxxx. & consilio
cxlvij. idem rubr. ff. de leg. 1. numero 103. Socin. Iun.
consilio clxxxv. numero 9. vol. 2. Ioan. Sylu. consil.
lxiiij. numero 19. Mant. consilio cccxxviij. Alciat.
cons. ccccIxxxiij. Fulgos. cons. lxxxv. Est etiam alia
ratio, quia substitutio est grauamen hæredi, l. cohæ
redi. §. cum filiæ. ff. de vulg. impedit enim bonorum
alienationem, l. fin. C. com. de fideicom. l. filiusfa-
mil. §. diui. ff. de leg. 1. quæ prohibitio odiosa vide-
tur esse, l. non vsque. ff. si à par. fuer. man. sed retor-
quendo istam rationem mag. Doct. Com. dixerunt
substitutionem fauorabilem esse fauore agnatio-
nis, vt bona conseruentur in familia, Alex. consilio
xxxix. numero 3. volu. 1. Dec. consilio dclij. numero
7. Socin. Iun. consilio clxviij. numero 9. volumin. 2.
Bald. consilio ciiij. volum. iiij. vbi in dubio semper
pro fideicommisso est iudicandum, Socin. consilio
ccxlix. numero 25. volum. 2. l. cum auus. col. 54. ff. de
cond. & dem. l. si filius. col. 17. ff. de vulg. præsertim
quando de agnatione mentio fuit facta, Anchara.
cons. xxvij. col. iij. Cum. cons. ij. num. 4. Goza. cons.
lxxxix. num. 12. Curt. cons. xxij. num. 11. Paris. consil.
lxiij. num. 27. cons. xxxv. num. 38. vol. 2. Capic. decis.
108. num. 15. Aug. Ber. c. in præsentia. nu. 247. de pro-
bat. Crau. cons. ccviij. nume. 3. Paris. cons. vij. nu. 40.
vol. iij. Abb. cons. lviij. num. 17. & larga fit interpre-
tatio in fideicommisso ad actus validitatem, sed fi-
deicommisso valido præsupposito strictè interpre
tari debet, Dec. l. in testamentis. ff. de regulis iuris.
Crau. cons. ccviij. num. 3. Secundò not. quòd mor-
tis cogitatio omnia mundana ostendit esse vana.
Ripa in tractat. de rem. ad cur. pest. num. 152. Vnde
moriens censetur memor salutis æternæ, decis. Pe-
dem. 79. num. 20. l. fin. C. ad l. Iuliam repet. Gramma
tic. cons. lxv. numero 1. c. sancimus. 1. quæst. 7. Mars.
consilio cix. numero 30. Paris. consilio xiiij. num. 15.
volum. 1. Thom. Grammat. decis. 56. numero 15. nec
censetur cogitare aliquid dolosum, Angel. l. si quis
in graui. §. si quis moriens. ff. ad Syllan. Cæpha. con
silio cclxxv. numero 34. Mars. rubric. ff. de fideiusso.
numero 44. Ruin. cons. ccxx. num. 2. volum. v. Cæ-
phal. cons. lxxxv. nume. 18. Vnde licet moribundus
non sit in testem examinandus, quia perfectam me
moriam non præsumitur habere, l. quidam. ff. de
furt. Cæphal. consilio cclxxvj. numero 42. Est enim
mors omnium rerum terribilissima. Tiraq. trac. de
nobil. cap. 31. num. 58. eiúsque cogitatio sensum tur
bat, adeo vt ea turbati omnes sólent affirmatiuè re
spondere, Ripa l. 1. §. si quis ita. num. 10. ff. de verbo-
rum obliga. nihilominus quia moriens non præsu
mitur mentiri, eius confessio fortius probat, l. fin.
C. ad l. Iuli. repet. c. sancimus. 7. quæst. 1. cap. signifi-
cauit. de homicidio. Bald. in titul. de pace Const.
ver. vasalli. glos. cap. fundamenta. de elect. 6. Vnde
scripturæ mortui fortius probant, quàm viuentis:
cum verisimile non sit morientem reliquisse falsam
scripturam, l. scripturas. C. qui potior. in pign. hab.
Paul. cons. cxxxiij. colum. 1. vol. 1. Ias. l. admonendi.
colum. 46. ff. de iureiurand. Bal. cons. ccccIxxvj. vo-
lum. v. Calder. cons. xv. titu. de vsur. Curt. cons. lxx.
Barbat. cons. xxx. volum. 1. Dec. l. 1. colum. 3. ff. si cer-
tum peta. Coru. cons. clxxxvj. cons. ij. vol. 1. Federic.
cons. 8. Crau. cons. 6. num. 53. Mors enim habet vim
iuramenti, Paul. cons. 301. in tertio dubio, volum. 1.
Dec. l. 1. no. 2. C. de æd. c. literas. de præb. c. sancimus.
1. q. 7. Crau. cons. 276. num. 6. cons. 274. num. 4. Cæph.
cons. ccxxv. num. 8. Ias. l. admonendi. num. 105. ff. de
iureiur. vbi Bar. numer. 27. Paris. cons. 7. numero 18.
volum. 4. Bald. l. comparationes. C. de fid. instrum.
l. inter cartulas. C. de conu. fisci. libro x. Socin. con
silio 161. volum. 2. consilio ccxcv. colum. 2. volum. 2.
Alexan. l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de oper. noui
nunt. cons. 59. vol. 2. cons. 189. vol. 7. Corn. cons. 4. co
lum. 3. volum. 2. Dec. c. 2. col. 5. de fid. instrum. Item
constitutus in mortis articulo concubinam duce
re potest in vxorem, & filij legitimantur per subse-
quens matrimonium, Ias. l. sed & si. num. 4. ff. de li-
be. & posthu. c. tanta. qui filij sint legit. item potest
condere testamentum, dummodo articulatè lo-
quatur, aliàs non. Ias. l. si mihi. §. si quis seruos. nu. 2.
ff. de leg. 1. l. post dotem. num. 32. ff. sol. mar. Tertiò
no. quòd honor, atque libertas præfertur vitæ, quã
uis mors sit rerum omnium terribilissima, l. fi. ff. de
pœn. glos. fin. ver. suppliciis, vt non lux. homi. contra
nat. Barbat. cons. 47. volumin. 1. iuxta illud, potius
mori quàm fœdari, Ioann. Neuiz. in Sylu. nupt. lib.
1. numero 34. Doctor. l. isti quidem. ff. quod metus
causa. est enim mors turpitudini anteponẽda. Luc.

de Pen

de Penna l.1.C.de cap.ciu. cens. exim.libr.xj.Item non omitto,quod mors citiùs venit propter peccata.glos.capit.qua frõte, de appellat. c. qualiter.il 2. de accusat.Nam per vnum hominem introiuit peccatum in mundum,& per peccatum mors, fuitque terminatus terminus vitæ hominis per centum viginti annos:ex quo lex præsumit vltra centesimum annum hominem non viuere, l.fin. C.de sacrosanctis ecclesiis. Sebast.Med.tractatus parte prima.

¶ Mors omnia soluit.Iam satis dictum est à nobis, quibus in casibus habeat locum hoc dictum ,reliquum est videre in quibus non procedat: & primò scias hoc non esse verum in spiritualibus, prout est in anima,quæ penitus immortalis est, & incorruptibilis,Diuus Thom.1.part.Summę,quæst.lxxv. artic.vj. iuxta dictum Saluatoris nostri, Nolite timere eos,qui occidunt corpus,animam autem occidere non possunt. Vnde in his quæ in anima imprimuntur,mors non tollit,vt caracter Sacramentorum,Baptismi,confirmationis, & ordinis,vt nouissimè in Conc. Triden.Sess.7.c.9.Quæ sacramenta iterari non possunt etiam si quis à mortuis resurgeret. Secundò non procedit in contractibus vlt. volun.& iudic. tam ciui. quàm crim. quemadmodum de singulis dicemus modò. conc. l.stipulatio ista ff.de verb.oblig.l.fin.C.de act.emptio. Barto.l. eadem.ff.de verborum obligation. l.si decesserit.ff. qui satis.cog.Signor.consilio cxxij.numero 3.l.cũ à matre. C. de rei vend.l.siue. C. de euict. Socinus consilio cxxiiij.numero 76.volu.1.Dec.l.Neratius. numero 3.ff.de reg.iur.Marsi.l.fin.nu.53. de quæst.l. sepulchra.ff.de sepulchro viol. l.meminisse.C.ad l. Iul.maiest.l.ex iudiciorum.ff.de accusat. c.fina.24. quæst.2.c.neque.lxxxvij.distinct.l.apostatarum.C. de apostat.l.ex hoc iudicio.ff.de accusat.l. fin.ff.ad leg.Iul pecul.Felin.c.si quis Episcopus. numero 3. de hæret,Paris consilio clv.numero 6.volu.iiij.glo. cap.Summæ.xxiiij.quæstio.ij.Tertiò,quemadmodum maritus alimenta præstare tenebatur vxori, ita & eius hæres.Alexan.l. diuortio.numero 15.ff. solut.matr.nisi transierit ad secunda vota,Alexan. consilio cxij.numero 6.volum.v. potest tamen per statutum loci certa quantitas declarari, Alexand. consilio 31.num.8.volum.vj Paulus consil.xl.num. 12.vol.iij.Quartò licet singularis successor non teneatur stare colono,l.emptorem. C.loc. l.qui fundum.ff.eo.Tiraq.in tract.lignag.§.1.glo. vij.numer. 37.Alba.consilio lxxxj. numero 1.decis. Pedem.85. nu 6.vniuersalis tamen tenebitur. Romul.l.filiusfamil.§.Diui.numero 189.ff. de legat.1. Alex.l.diuortio.numero 5.ff.solut.matrim.Alba. consil.cviij.nu. 1.Cæphal.consilio cxxxj.nu.5.consilio ccliij.Guid. decisio.cccclxxx.nu.4. Fallit hoc dictum quinque modis,de quibus per Bar.Soc.in tract.fall. vers.successor. Vnde nisi successor necessarius non tenebitur stare colono, de qua re conc.Cæphal. consilio cclvj.numero 1.decis.Bon.liiij.in term.num.1.Paulus l.nihil.§.fructus.numero 2.ff. de leg.j.Rol.consilio ccccix.numero 2.volum.ij.Quintò debita defuncti hæres tenetur soluere,Lucas l.fi.C.de primi. libr.xj.Boer.decis.lvij.numero 4.Sextò, de euictione tenetur,Ioan.in tracta.de exec.vlt.vol.§.consultis.numero 26.not.l.cùm pater.§. euictis.ff.de lega. ij.glo.& Bald.in l.si familiæ. C.fam.ercis. Bart.l. qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb. obligat. not.l.pro hæreditariis,C.de hæred. act.l.1. eodem tit.Barto. dicto §.duo fratres. numero 25. Septimò actiones tam actiuæ,quàm passiuę transeunt etiam in hæredes.l.vnica.C.vt act.ab hæred.& contr.hæred.not.l. j.C.ad Trebellia.Bald.l.j.C.quorum leg.Bald.l.vnica.§.videamus.C.de rei vxor.act.Ampl. etiam si sit fiscus hæres.l.eum qui.ff.de iure fisci. Ias. consilio lxxxviij.volumine iij. Secundò ampl. etiam si esset minor.l.pupillus.§.sed & si.ff.de author. tutor.l.prima.C.quando decr.opus non est.Octauò stante statuto, quòd debitor carcerari possit, eo mortuo eius hæres rectè carcerabitur, Barto.l. postulauit. ff.ad Trebel.Ias.l.si cui.§.fi.nu.3. l.diuortio. §.interdum.nu.6.ff.solut.matr.Gomes.§.fuerat.numer.35. Instit.de act.Iac.l.1.num.18.si cer.pet.Chassan.consue.Burg.tit.des cens.Rub.xj.§.vj.nu.1.Abb.consil. lxxxvj.nu.4.vol.iij.Dec.consi. dxxxvj.num.2.Fallit hoc quando debitor suam personam , & sua bona obligauit,Bart.l.si decesserit.num.13. ff.qui satisda. cog.Asin.l.v.numero 164. ff. de relig & sumpr. fun. Nonò executio sententiæ contra defunctum latæ etiam contra hæredem fieri potest.not.l.ex contractu.ff.de re iud.l.si seruus. §. qui marg. ff. de leg.1.l. hæredem.ff.de reg.iur. l.hæres. ff. de vsucapio. Res enim transit cum sua causa. l.vitia. C.de acq.poss.l. Pomponius.ff.eod.tit.Ias.§.fuerat. numero 60. Institu.de act. Duen.reg. 277. vbi ampliat , & limitat pluribus modis, Angel.l. creditores. numero 7.ff. de pignor. Paris consilio xxix. numero 22.volumine 1.Socin.in consilio xxiiij.numero 8.volu.3 Fallit intra tempora conficiendi inuentarium.l.fi.§. donec.C.de iur.delibe.Ias.d §.fuerat. nume. 61.Boer. decis.x.numero 3.Duen.d.reg.277.limit .1.Chassan. consuetud. Burg.titu. de successions. Rubr. 7.§.14. columna iiij.numer. 9. Secundò fallit intra nouem dies à morte defuncti.Bart. Authen. vt eùm de appel.cognosc.§.hęc autem. coll.8. Tertiò limitatur in hærede conuentionali.not. leg. licet. C.de pact. Duen.d. reg.277.limita.vij.Quartò fallit in hærede cum beneficio inuentarij , contra quem executio non datur vltra vires patrimonij.l.fin.§.sin verò.C. de iure deliber. Socin. l.si decesserit. numero 7.ff. qui satisd.cogan.Quintò procedit tantum post aditam hæreditatem.l.iij.§.si quis ita.ff.de hæred.insti. l.iij.§.si quis hæredi.ff.de stat.liber.Bat.l. si in diem. ff.de cond.& demon.Alexan. consilio xxxvij numero 11.volumine 3. Dec.l.hæredem. numero 8. ff.de reg.iur.Doct.tua nos.de vsuris. Sextò & vlt.procedit,dũmodo citetur,Petrus in sua praxi,nu.14. Ang. l.1.ff.de iud.Doct.Com.l.oratione.ff. de fer.Calcan. cons.18.nu.6.Capic.decis.1.nu.14.Ang.l.iudiciu.nu. 29.C.de iud.Decimò factum defuncti per hæredem confirmari debet,Alba.consilio lxxiij.numer.3 Fallit quando hæres non habet illud, quod tenebatur testator ei relinquere,Curt.consilio 1.gl. l.2.versic. familiæ.C.de inoffic. don. vbi Commun. Doct.l ij. C.si quid in fraud.patro.not.l.cùm à matre. C.de rei vend.Ratio huius decimi dicti est, quia censetur eadem persona cum defuncto. l. final.C.de impub. Secundò , quia ex qua persona quis lucrum capit,not.l.secundum naturam.ff.de reg.iur.Alba. d.consilio lxxiij.numero 2.Rol.consilio xcvij.num. 48.volum.j.consilio lvij.par.iij.num. 72.Vndecimò furtum non soluitur morte , quoad restitutionem faciendam per hæredem,Docto. Commun.l.si pro fure.ff.de cond.furt. Baldus leg.1.C.ne ex delicto defuncti. Duodecimò , hæres repræsentat perso-

nam defuncti, Iaſ.l. duos.numero 3.ff. de leg.j.l.re coniuncti.numero 99. ff.de leg.3. fallit in his, quæ ſunt facti, Ripa leg.hæredes.numero 137.ff. de vulg.

Decimotertiò interdictum recuperandæ datur hæredi, ſicuti defuncto dabatur.l.j. §. hoc interdictum. ff.de vi,& vi arm.quia vna, eademque perſona cenſentur.§.j.Authent.de iureiur. à mor. præſt.l. cum quidam.§.fiſcus.ff.de vſur.l.is cui.ff.de reg. iur.ideo vtitur iure defuncti, Socin.l.rem quæ nobis. columna 6.ff.de acquirend. poſſeſ. Et licet poſſeſsio defuncti non tranſeat ſine noua apprehenſione.l.cum hæredes.ff.de acquirend.poſſeſsio.l.Pomponius.§. quæſitum.ff.eod.l.ſi homo.ff.de vſucap. l.j. §.apparet.ff.de crim.expil.hæred.l.j.§. Scæuola.ff. ſi quis teſt.lib.eſſe iuſſus fuer.l.ſi ſorori.C. de iure delib.§. j.Auth.de iureiur.à mor.præſt.Docto. c. cum ſit.de appel.l.1.C.de edicto diui Adr.toll. Cyn.l. ea lege. C.de cond.ob cauſam, tamen ſi defunctus ſpoliatus fuiſſet ſua poſſeſsione, eius hæres reſtitui ante omnia deberet. Fallit, ſi defunctus poſsidebat tempore mortis, quia tunc hæredi non competit interdictum recuperandæ, ſed adipiſcendæ, Alexand. d.l.cùm hæredes.& conſilio xl.volumine iij.Afflict. lib.ij.conſt.regni, in Rub.circa violen.columna iij. numero 3.deciſ.Bon.xij. numero 1. & ſeq. in term. dummodo intra annum ſpoliati hæres nomine teſtatoris agere velit.glo.c. cùm ad ſedem. verſic.interdictum.de reſt.ſpol.c. ſignificauerunt. de teſtib. vbi Abb. in 3.no.Tiraquel. in tract.le mort ſaiſit le vif.vj.parte.decla.iiij.numero 8. Iacob. Menoch.in tract.de recuper.poſſ.Remed.j.numero 364. ſecus poſt annum, Benedictus c. Raynutius. verſic.mortuo.numero 87.de teſtam.Didac.lib. vlt. var.reſol. cap.v.numero 5.Zuchard.l.fina. numero 108. C.de edicto Diu.Adr.toll. Alexan. conſilio lxxxiij.numero 3.volumine ij.Afflict.cap.j.§.ſciendum.in fine, de feu.cogn. Sed nunquid hæres ſit reſtituendus, quãdo mortuo patre vera poſſeſsio ſtatim à ſpoliatore occupatur? Reſp.quòd ſic.Iaſ.conſilio lxxxv.colum.j.volumine 3.conſilio cxlvj.lib.iiij. volumi.iiij. Ripa l.j.§.hoc interdictum. numero 14. ff. quorum bon.l.final.numero 135. C.de reuoc. don.conſilio j. numero 48.lib.j.Reſpon.Cæphal.conſilio xlvij.numero 41.Alc.Reſponſo ccl.numero 14.Crot.l.1.numero 44.de acquir.poſſ.Rebuff.in comment. Reg. Conſt.volu.3.tit.de mater.poſſ. numerò 41.Tiraq. in tract.le mort ſaiſit.vj. part.declar.iiij.numero 4. Dec.conſilio lxxxiiij.Paris conſilio xlj.nu.12.vol.1. Bellonus conſi.xxxv.numero 8.Didac.d.lib.iij.var. reſol.c.v.numero 6.Alex.conſilio xxxvij. nu.5. vol. j.conſil.87.nu.9.vol.3.Contrarium renuerunt nonnulli hac in re, ſibi ipſis contrarij. Ale.l.in ſuis.nu.9. ff.de liber.& poſthu.Zaſius conſ.x.nu.22.vol.j.conſ. liiij.nu.33.libr.iij.Alciat.in tracta. præſumpt.reg.iij. nu.6.Zuchard.d.l.fin.numero 107.C. de edicto diu. Adr.toll.Bereng.l.naturaliter. §. nihil commune, nu.77.ff.de acq.Coraſ.lib. 9.Miſcell. iur.c. xiiij.numero 4.Bald.Authen.defuncto.column.3.C.ad Tertullianum. Hoc idem eſt in remedio adipiſcendæ, quod datur etiam fœminæ.Curt.conſilio 21.numero 7.Brun.conſilio j.numero 8.Afflict.deciſio.cxix. Gozad.conſilio 7.columna 1.Ruinus conſil.18.numero 20.volum.j.Paris conſilio 22.num.66.volum. j.Socin.Iun. conſilio lxxv. numero 28.lib.1. Alciat. conſilio cclvij.Tiraq.in tractat. le mort ſaiſit.part. iiij.decl.v.nu.21.Port.conſilio 1.nu.47. Rol.conſ.1j. nu.27.volum.3.dicit Com.eſſe, refert Iac.Menoch. in tract.de adipiſc.Remed.iiij.num.375.ad quem te remitto, qui latè de his loquitur.

Decimoquartò ius patronatus tranſmittitur ad hæredes. Rochus in tract.de iure pat. verſ.ipſe. nu.1.& ſeq.latè in termin.per totum declarat.

Decimoquintò præſcriptio continuatur in hæredem. Bar.l.litigator.C.de fru.& lit.expen.not.l.cùm hæres.ff.de diuerſ.& tempor.præſc.l. ſequitur.§.fructus.ff.de vſucap.Ioann.Andr.in addit.ad Specul.§. fin.tit.de præſcr.Docto.Com.c.ſi diligenti.de præſcr.Paulus l.ſequitur.§.ſi hæres.ff.de vſucap. Pont.l. Pomponius.§ j.ff.de acquir.hæred.Bald.l. Ancillæ. C.de furt.

Decimoſextò pignoris obligatio non ſoluitur morte, ſed ad hæredes tranſit quando eſt annexa cum principali obligatione. l. eum qui. §. qui ita.ff.de verb.oblig.§.ſi ex conditionali.Inſtit.eo.Paul.conſilio ccccxv. numero 7. volumine j. Decimoſeptimò publiciana, quæ competebat defuncto hæredi competere poteſt, not. Doct. l.j. ff. de publ.l.cùm ſponſus.§.is cui.ff.eod. Alex. conſilio lxxxvij.conſ. xc.vol.3.Balb.l.Celſus. in 2. par.num. 4. ff.de vſuca.

Decimooctauò dominium non ſoluitur morte, Doct. Commun.l.cùm hæredes.ff.de acqui.poſſ. §.fin.Inſtit.de hæred.qual.& diff.l.in ſuis ff. de lib.& poſth. Vnde ex dominio exiſtente penes defunctum, ſucceſſor rei vendicatione agere poteſt. l. domum.C. de rei vend.l.ſiue poſsidetis.C.de prob.Bald.l. cùm res.l.inducia.C.de prob.Paris conſilio ciiij.numer. 111.vol.1.

Decimononò pactum de retrouendendo tranſit etiã ad hæredes, Aug.Ber. conſilio clxiij. numero 2.numero 13.volumine j.conſilio clxiiij. numero 9. eod. volumine. Doct.Comm.l.2.C. de pact. inter emp.& vend. Alexan. conſilio x.volumine 1.l. qui fundum.l. l.qui fundum.l.fundi partem.ff.de cont.emp.l.ſi ſterilis.§.ſi tibi.ff.de act. empt.l.fin. ff. de contr.empt.

Vigeſimò, ſalarium quod aſſeſſori debitum erat, poſt eius mortem hæredi debetur, Docto. Com.l.diem functo.ff.de offic.aſſeſſ.Alba.conſi. xcj.Ampl.idem eſſe ſalario aduocati.Curt.d.l.diem functo.numero 53.vbi Iaſ.numero 38. Decius numero 15.Secundò ampl.in doctore legente, Calefatus l.j.numero 165.ff.de offic.eius. Tertiò ampl. in medicis, Cæphal.conſilio vj.volumine 1.Viu.libro j.comm.opi. verſicu.lxxxvij.Emanuel tracta.de commun.opin. verſic.mortui.

Vigeſimoprimò mortuorum ſcripturæ fortius probant.not.l.ſcripturas.C.qui pot.in pig. habeantur. Paul.conſilio cxxxiiij. Iaſ.l. admonendi. columna xlvj.ff.de iureiur.Crau.conſilio vj. numero 53.Decius conſilio xlij.Bald.l.comparationes. C.de fide inſt.l.inter cartulas.C.de côue.fiſci.lib.x.deciſ.Neapol.xl.deciſ.Cap.Thol.ccccxcvj.Paul. côſ.cccj.vol. 1.Habet enim mors vim iuramenti. Dec.l.1.col.ij. C.de ædendo.not.c.2.de fid.inſtr.Bar. l.admonẽdi, col.vij.ff.de iureiu.Boe.deciſ.cv.Item mors notarij vim habet ſigni, & ſubſcriptionis, Ale.conſ.14 lib.j. Cur.conſ.clxij.col.ij.Iaſ.l.j.col.3.ff.ſi cer. petat.Docto.l.contractus.ff.de fide inſtr. Præterea inſtrumẽtum notarij mortui, carens aliqua ſolennitate ſemiplenè probat, quod aliàs viuens nihil probaret, Bart.l.admonendi.col.viij.ff.de iureiur. Alex.conſ. lix.vol.ij.conſ. clxxxvij.vol.6. Corn.conſ.22. libr.3. Quartò mors teſtiũ habet vim recognitionis.l.ſcripturas.C.qui pot.in pign.hab. Paulus côſ. cxxxiiij. lib.j.Côtrarium tamen tenuit conſ.405. lib.2.Dec. conſil.

consilio xlij. Socin. consilio cclxxiiij. libr. 2. Baldus consilio ccccIxxvj. libro v. Ratio prædictorum est, quia nemo præsumitur mori in peccato cum mendacio. §. fi. Inst. de iniur. Crau. in termin. cons. clviij. num. 7 latè.

Vigesimusecundò, mortui testis fides augetur, quia in mortis articulo mortis æternæ memor esse præsumitur. l. fin. C. ad leg. Iul. repet. c. sancimus. vij. quęst. j. c. significauit, de homi. Baldus consilio ccccIxxvj. volumine 5. Calder. consilio xxv. de testam. consilio xv. tit. de vsur. Barto. & Doctor. l. si quis in graui. §. si quis moriens. ff. ad Syllan. Cur. consilio lxx. c. sicut. de testib. Barb. cons. xxx. lib. j. Corn. cons. clxxxvj. lib. j. Crau. cons. vj. numero 52. Fallit, quando esset in præiudicium alterius, quia tunc tantùm præsumptionem faceret, Baldus, & Salic. Authen. si dicatur. C. de testibus. glos. & Angel. l. mater. C. de calum. Alexan. consilio xiiij. vol. iij. Socin. consi. liiij. volum. iij. Sed ad hoc vt dictum morientis probet, oportet quòd parte citata, & authoritate iudicis examinetur: satis enim est quòd respondeat super interrogatoriis substantialibus, Barbat. c. Rayn. colum 3. de testamen. Ioan. in pract. de arte test. cau. 11. numero 5.

Vigesimotertiò quælibet dispositio vlti. vol nostræ accipit vires à die mortis disponentis, vt testamentū. l. j. ff. de testam. Codicillus. l. j. de iure codicil Legatum. l. iij. ff. de leg. iij §. legatum. Insti. de legat. & donatio causa mortis. §. in summa. Insti. de donat. causa mortis. De quibus per Doct. Inst. de test in prin. Roland. in tract. de don. cau. mort. nu. 2. dixi ego in tracta. de Defin. defin. lxxvj. num. 1. & defin. lxxvij. & seq. nu. 6. latè.

Vigesimoquartò, vsurarij hæres tenetur omnia bona acquisita per vsuram restituere, gl. §. j. versic. vnam. Authen. de iureiur. à mor. præst. gl. l. hæres. ff. de vsucap. c. tu 2 nos. de vsur. Innoc. c. Michael. de vsur. Senens. cons. xj. Salic. l. j. C. ne ex del. def. num. 8. Auth. ad hæc. C. de vsur. l. j. vbi Bart. num. 8. ff. de priu. del. Paul. l. mulier. num. 4. ff. de cond. instit. idem Rub. ff. de acq. hæred. nu. 4.

Vigesimoquintò vsucapio non finitur morte, sed continuatur in hæredem, gl. §. j. versi. vnam. Authen. de iureiur. à moriente præst. l. hæres. ff. de vsucapio. Distingue, vt per gloss. l. eum qui. §. prætor. versic. nec poterit. ff. de publi. in rē act. l. cum miles. ff. ex quib. caus. maior. l. nunquam. §. vacuum. ff. de vsuca. l. cœpram. ff. eod. tit. Tiraq. in tract. le morr saisit. par. j. declar. iiij. nu. 4.

Vigesimosextò: pœna quæ à l. imponitur, transit ad hæredes. l. si ipsa. ff. quod met. causa. l. in hæredem. ff. de calum. l. Caius. ff. ad Syllan. cap. parrochiano. de vsur. Doct. c. fin. de præscrip. c. in nostra. de testib. l. furti. C. de fur. c. quanquā. de vsur. vj. Berta. in tract. de Gabel. iiij. par. nu. 31.

Vigesimoseptimò vidua committens stuprū post mortē viri nō priuatur dote, sicuti priuaretur per adulterium eo viuente, Alex. l. sororem. C. de his, quib. vt indig. Ias. l. fideicommissum. nu. 3. C. de fidei Dec. c. pastoralis. nu. 8. de iud. l. cùm quædam. nu. 12. ff. de iuris. om. iud. Guliel. l. in ambiguis. nu. 208 ff. de reg. iuris. Minor enim est iniuria, quæ fit mortuo, quàm ea, quæ fit viuenti. Didac. iiij. lib. Decretal. ij. par. c. vij. §. vj. nu. 10. Chassan. consuet. Burg. Rub. des. iiij. §. vj. nu. 80. Duen. reg. 12. limit. 3. in fi. latè de hoc.

Vigesimooctauò mors non soluit id, quod loco defuncti subrogatur. leg. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. §. fuerat. Instit. de act. Nihil enim perpetuum esse potest, nisi per subrogationem. l. eum debere. ff. de seruitutibus vrbanorum prædiorum. l. quædam §. nihil. ff. de ædendo. ca. ecclesia il primo. vt lit. pend. Dec. consilio iij. numer. 2. cons. clxxxij. numero 10. consilio ccccxxxij. numero 20 Cæphal. consilio xx. numero 2. Alba. cōsilio lxxij. num. 18. Oliuer. in tract. de succes. ab intest. num. 12. Socin. in tract. fall. reg. ccclxxv. Socin. in l. j. nume. 241. ff. de leg. j. l. j. num. 147. ff. solut. matr. Bart. l. pater. nu. 19. ff. de inoffic. testam. dummodo tendat ad idem, secus autem si ad diuersum dirigatur. l. cum fundo. §. si fundo. §. si fundus. ff. de iur. dot. Bar. l. comperimus. num. 4. C. de prox. sacr. scriu. lib. xj. Alex. l. certi. num. 7. ff. si cert. petat. Dec. l. cum pro eodem. numero 81. C. de sent. quæ pro eo. Tobia §. sed neque. nu. 5. Inst. de testa. Nam subrogatum dicitur illud, quod in alterius loco ponitur, Gramm. in sua Dial. leg. lib. 2. c. de subrogato.

Vigesimonono, excipiendi ius morte non soluitur, sed transit etiam in vniuersalem successorem, Bar. l. in hoc. §. si inter. ff. com. diu. Alex. l. si tibi. §. pactū, ff de pact. Bar. l. si tertius. §. si prius. ff. de aqua plu. Doct. c. quia. de iud.

Trigesimò, filius locum patris mortui succedit. l. fi. C. de impu. §. fi. Inst. de patr. por. Cæph. cons. cxxxiiij. numero 8. Felin. c. afferte. columna ij. de præscr. est enim filius pars corporis patris l. cùm scimus. §. fin. C. de agr. & cens. lib. xj. Tiraq. l. si vnquam. in princ. numero 15. C. de reuoc. dona vnde in fideicommissum succedit in locum patris, & in omne ius, quod regulariter transfertur ad suos. glo. l. cum ita. §. in fideicommisso. ff. de leg. 2. Alexan. consilio xxv. lib. iij. Socin. consilio lj. numero 19. volumine 4. Ias. cōsilio ccxv. volumine 2. Bert. consilio cclvj. volumin. 3. Ruin. consilio xij. numero 14. volumine 1. Com. dicit Crau. consilio lxvij. numero 5. Dec. consil lxxix. Goza. cons. 4. numero 16. Paris consilio lxxvj. nu. 6. volum. 2. Corn. consilio cij. volu. 2. Duran. in tit. de art. test. artic. v. caut. xxvij. §. cùm filius. Inst. de hær. qual. & differ. Vnde stante statuto, quòd nemo habeat officium in ciuitate, nisi habeat centum pro æstimo, si filius non habeat æstimum, satis est quòd habeat ad hoc, vt filius admittatur ad officium, gl. l. 2. C. qui ætat. lib. x Ampl etiam si seorsum habitarent, Bald. l. prætor. §. sed si. ff. de æd. add. ad Bar. l. fi. nu. 3. C. de impub & gl. & Doc. d. l. cùm scimus. C. de agric. & cens. lib. xj.

Trigesimoprimò, mortuo monacho non expirat substitutio, nec fideicommissum, quia illud habetur loco filij, glo. Authen. nisi rogati. C. ad Trebel. glos. & Barto. l. si ita. §. ea lege. ff. de verborum obligatio. Cæphal. consilio lxij. numero 51 Nicol. de Vbal. in tract. de succes. ab intest. quæstio. ij. numero 6. Alexan. l. vtrum. ff. de verb. oblig. Afflict. decis. cccxx. numero 9. c. si qua. §. nunc. xix. quæst. vlt. Doct. Com. Authen. ingressi. C. de sacrosanct. eccle. Aug. Ber. cap. in præsentia. numero 260. de probat. Fallit hoc dictum quando testator expressit, quod monachus non succedat, Decius d. c. in præsentia. numero 58. consilio cclix. columna ij. Alciat. consilio dij. nu. 4. Cuma. l. si ita. §. is cui. ff. de leg. ij. Didac. libro j. var. res. cap. xix. numero 18. Lup. Rubric. de don. inter vir. & vxor. §. xlvij. numero 8. Cagnol. l. ij. nume. 122. C. de pactis inter empt. & vend. Ripa l. ex facto. §. si quis rogatus. numero 9. ff. ad Trebel. Aemil. consil. cix. numero 17. Secundò fallit, quando monaste-

rium

rium est incapax bonorum, vt dixi super.in 1.part. Tertiò fallit in successione feudi, & hoc quando monasterium commodè præstare non potest seruitium debitum, Afflict.decisio.cccxx. in termi.Capit.decisio.x.numero 10.vbi dicit, hanc esse Com. conc.Affl.decisio.lxxiiij.numero 14.vbi dicitur, quòd monasterium dicitur filius fictus, Boet.decisio.cccliiij.nu.4.

Trigesimosecundò seruitus realis non soluitur morte, sed trãsit ad successorem, etiam singularem, Doctor.Com.l.cum fundo.ff. de seruitutibus rusticorum prædior.Dyn.l.fin.ff.de noui oper. nunc. Florian.l.vt pomum.ff.de seruit.Angel.l. fluminum.§. adiicitur.ff.de damno infecto, Bart.l.si sub vna.§.j. ff.de verborum obli.Alex.l.stipulatio ista.§.hi qui. ff.de verbo.oblig.glos.l.3.§.opus.ff.de alie.iud.mut. causa fact.

Trigesimotertiò, successor in ius defuncti eo iure, quo ille vti debet.c.is qui.de regul. iur.6.l.qui in ius.ff. eodem titu.Docto.l.quædam.§.nihil.ff.de ædendo. Ias.l.ait prætor.numero 5.ff.de iureiur. Alexan.consilio xij. numero 8.volumi.iiij. Non enim melioris conditionis successor est, quàm sit auctor.l.nemo plus.l.in omnibus.ff.de reg.iur. quod intellige in iure reali, quo casu actio iniuriarum transit ad hæredes, quando continet rei persequutionem, Dyn.d. cap.is qui.numero 12.leg.iniuriarum.ff. de iniur.l. pœnales.ff.ad l.Falci.§.sed hæredibus. Institut. de perpet.& tempor.act.l.fin. ff. de naut.fœn.l.j. ff.de priu.del.gloss.l.final.C.de hæredit. vel act. vend.l.si eum.§.qui iniuriarum ff.si quis caut. conc.l. hæredem.ff.de reg.iur.ibi, hæredem eiusdem esse potestatis iurísque, cuius fuit defunctus, constat.leg.hæres.ff.de acquir.hæred.l. cum hæres.ff. de acquiren. poss.Cagnol.l.ij.numero 45.C.de pact. inter empt. & vend.

Trigesimoquartò mors inimicitiam non tollit, vnde sepulchra hostium defunctorum de iure ciuili violari possunt, Marsil.l.fi.nu.53.ff.de quæst. Doct.l. sepulchra ff.de sepulchro viol.

Trigesimoquintò mortuo priuilegium dari potest, vt ille, qui viuus in ciuitate permanere non potuit, in eam mortuus inferatur, Decius l.Neratius.nu.3.ff. de reg.iur.

Trigesimosextò mortuus absolui potest ab excommunicatione, glos.c.à nobis.il secundo.de sent.exc. Cagnol.d.l.Neratius.numero 2.& hoc quando apparet viuum iniustè fuisse excommunicatum. glo. Summæ.xxxiiij.quæstio.ij.c.fin.ead.q.Ioan.de Lig. in tractat.de cens.eccle.§.xxvj.quæst.xlv.nu.21.Sicuti econtrà post mortem quis excommunicari potest, gloss.c.ad hæc.de priuil. Et ad funus ducendo mortuum excommunicatum incidit quis in excommunicationem.cap.sacris.de sepult. vbi Abb. & c.cùm ad monasterium.de stat.monach. in prin. cap.is cui.§.talis.de sent.excom.6.Mars.l.fin.nu.43. ff.de quæst.

Trigesimoseptimò, vbi quis viuus manere non potest, nec etiam mortuus sepeliri poterit, Decius leg.si is qui.numero 10.C.qui test.fac.poss. Bartol.l.ij.ff.de cadauer.pun.Marsil.d.l.fin.numer.26.ff.de quæstio. Butigella in addit.ad Gandin.in praxi malef.Rub. de ban.in priu.numero 2.Nell.in tract.bannit.part. ij.temp.iij.quæstio.ij.Docto.cap.cùm ad monasterium.de stat.monach.cap.j.de totneam.c.super eo. de raptor.d.c.is cui, §.talis.de sentent. excommun. 6.Dom.c.omnis.de pœn.& remis.glos.c.ex parte. de sepult.Anch.Clemen.1.de pœn. & remis. ossa tamen ipsorum, qui in vrbe sepeliri non possunt, afferri poterunt ad ciuitatem, quia aliud est cadauer, aliud ossa.l.2.§.prætor.l.ossa.l.liberum.ff.de relig.& sumpt.fun.

Trigesimooctauò, mortuo iniuria quandoque inferri potest, glos.l.sororem.ff.de his, quib.vt indig.Barto.l.penul.ff.eodem tit.§.j.Insti.quib.ex caus..man. non licet.§.quæ verò, in fin.Authen.de nup. Decius l.si is.numero 12.C.qui test.fac.pos.not.l. final. ff.de publ.iudic.l.fin.ff.de vi publ.l.nemo.C.de infam.Salic.l.sororem.numero 4.C. de his quibus, vt indig. Flor.l.binas.ff.de seruitutibus rusticorum prædio. Dec.l.pupillum.§.in hæredem. numero 3.ff. de reg. iur.not.l.1.ff.de adim.leg Salic.l.1.C.de secund.nup. Vnde quis efficitur indignus concumbens cum vxore defuncti.l.fideicommissum.C.de his, quib.vt indig.Anan.cap.1.de malef.Bart.l j.ff. de his, quib. vt indig.Bald.consilio cccevilj. vol.j. Bart l.licitatio.§.quod illicitè ff. de publ.& vectig. Doct.l. 4.§. Cato.ff.de verb.oblig.Alexan.l.sororem. C.de his, quib.vt indig.gl.& Paul.l.fideicommissa.C.de fidei. l.penul.C.de adulter.

Trigesimononò, stante statuto quòd quis impunè spoliare posit banuitum, non habet locum in mortuo bannito, Baldus d.l.sororem.Rom..l.gerit.ff.de acquirend.hæredit. nisi eodem actu, quo perficitur, etiam spolietur, quia ea, quæ incontinenti fiunt, censentur inesse Marsil.l. final.numero trigesimotertio.ff.de quæst.dixi ego latè in tract. de reg. iur. reg.v.amp.clxv.

Quadragesimò, mors non soluit crimen hæresis.glos. c.in Summa.xxiiij.quæstio.ij.c.fin.ead.quæst.Secundò nec crimen apostasiæ.l.apostatarum, C.de apostatis.Tertiò, nec crimen læsæ Maiest.l.meminisse. l.fin.C.ad l.Iul.maiest.l.ex iudiciorum. ff. de accus. & hoc quando contra principem facta est conspiratio, alioquin morte accusatio, & pœna perimitur.l.fin.ff.ad leg.Iul.maiest.Quartò, moriens in notorio crimine condemnatur. capit.neque.lxxxvij. distinct.Quintò, crimen perduellionis morte non soluitur, & repetundarum.l. ex hoc iudicio.ff.de accusat.Sextò, crimen peculatus morte non soluitur. l.vltim ff ad l.Iul.pecul.Felin.c. si quis episcopus. numero 3.de hæret.Imol.capit. quoniam. vt lite nó contesta.l.defuncto.ff.de pub.iud. gloss.§. per contrarium.Instit.de hæred.qual.& differ. Paris consilio clv.numero 6 volumine iiij.Felin.cap.cum nobis.columna iiij.de præscript. Septimò crimen vsuræ non soluitur morte.not.Felin.d.c.si quis episcopus.glo.c.quorumdam.xxiij. distinct. c. tua nos.de vsur.Ioann.Andr.c.in literis, versic.idem.de raptor. Abb.c.Michael.numero 4. de vsur. Si hæres fecerit inuentarium, tenetur tantum quatenus ad eum peruenit, non autem ad integras vsuras: si autem inuentarium non fecerit, tenebitur ad integras vsuras, etiam vltra vires hæreditarias. Fallit hoc secundum dictum in foro conscientiæ.gloss. c. tua nos.c. Michael.vbi Innoc. de vsur. c.in literis. de raptor. not.cap.episcopus.xij.quæstio.ij.Ioan.And.cap.ij. de vsur.6.numero 11.c.fin.de sepult.not.cap.literas. de rescrip.2.de vsur.vj.c.cùm tu.de vsur. capit.3.de solut.In foro enim conscientiæ non habet locum præsumptio, ideo asserenti standum est, qui vltra id quod accepit, grauari non debet.l. non debet.ff. de regulis iuris.Et in foro conscientiæ ratio cessat conficiendi inuentarium. facit cap.cum cessante.

de

de app.conc.cum hac declaratione l.j. vbi Bartol. numero 75.C.de sacrosanct.eccles.Bald.leg.filium. C.famil.ercis.idem Rub.de acq.hæred.l.fina.q.6.C. de iure deliber.l.j.C.de his,quæ pœnæ nom.l.furti. C. de furt.Innocen.c.quia.de immun.eccle.Ioann. Andr.c.quanquam.de vsur.6.Ant.cap.fin. de solut. Ioan.Andr.c.in literis. colum.8.de raptor.Igneus l.necessarios.§.non aliàs.ff.ad Senatusconsul. Syllan.Angel.l.si cui.§.hæc stipulatio. numer.5.ff.si cui plus quàm.

Quadragesimoprimò,mors non soluit pœnam, quæ imponitur à lege,quæue rem ipsam consequitur. Item,& pœna,quæ imponitur à iudice, in his videlicet,quæ pendent ex contractu, quando delictum actione purgatur.Item non soluitur in his,quæ non descendunt ex contractu, dummodo lis cum defuncto fuerit cõtestata,sin minus,tenebitur quatenus ex delicto percepit,si nihil percepit, non tenetur præterquàm in condictione furtiua , pœna autem,quæ personæ cohæret,morte soluitur.l.sancimus.C.de pœn.c.quæsiuit.de his,quæ à maiori parte cap.l.in hærede.ff.de calum.l.j. ff.de priua.del.l. sicut.ff.de reg.iur.l.pupillum.§.j.ff.eodem titu.Doctor.l.quoties.eodem titu.l. defuncto.ff. de public. iud.§.non omnes.Instit.de perpet.& tempor.act.l. in Senatus.§.si propter.ff.ad Turpil.l.fin.C.si reus, vel acc.mort.fuer.Angel.l.ij.C.qui testam.fac.poss. Marsil.l.fin.numero 18.ff.de quæstio. sed non quæ rei cohæret,Paulus l.Caius.ff.ad Syllan.vbi Igne. numero 15.l.si pro fure.§.final.ff.de cond.fur.Nam ab hærede turpe lucrum extorquetur,licet ipsa crimina iam extincta esse intelligantur.l.in hæredem. ff.de calum.d.l.sicuti.ff.de reg.iuris.l. in hæredem. ff.de dolo.l.toties.ff.de reg.iur.l.j.§.final.ff.de vi,& & vi arm.l.vi pulsus.C.vnde vi.l.3.§.ex furtiua.ff.de pecul.l.cùm ex actione.§.Pedius.ff.quod met.causa.l.final.ff.de eo,per quem factum erit. Deci.l.pupillum.numero tertio.ff.de reg.iur.l.quod in hæredem.§.si seruo.ff.de tributor.Brix. quæstio.lxxxij. Angel.in tract.de testamen.glo.fin. numero 6.Cor. consilio xxxvij. numero 24. volumine 3 Ampl.vt contra ipsos actio perpetua detur.l.quod autem.ff. quod met.causa.Bertach.tract. de gabellis,part.9. versicu.v.Bart.l.2.C.de vectig.Quia pœna tunc ipso iure transit in hæredem,& hæc in pœna,quæ imponitur à l.quando autem à iudice, tunc idem est,ac si ex contractu descendat,Pau.consilio lxiij. numero 3.volumine ij.si autem ex delicto, tunc ad hæredes transit,si lis contestata fuit,dummodo vires hęreditatis non excedat,Bart.l.1.ff.de priu. delict.Ias. l.si eum.§.qui iniuriarum. numero 5.ff. si quis cau. l.si cum hominem.ff.de fideius.Dec. l.pupillum.§.j. numero 5.ff.de regul.iur.Angel.in tracta.de testam. glos.fin.numero 8.Abb.cap.2.numero 75.de ordin. cogn. Quod dictum intellige in actionibus ciuilibus,quæ ex delicto nascuntur, non autem in criminalibus,& publicis iudiciis,cùm hæres in his,nisi lata sententia non teneatur.l.Iudiciorum.ff.de accusat.Bart.& Doct.Com.l.j. C.ne ex del.def. Si verò lis contestata non sit, hæres ad ea tantum, quæ ob tale delictum est consequutus, obligatur, nisi in actione furtiua,in qua etiam damnum resarcire tenetur.§.fin.Instit.de oblig. quæ ex del.nasc. Angel. l.contra.§.si post.numero 2. ff. rerum amo. l.si pro fure.§.fin.ff.de cond.fur. Bartol.l.j.numero 2.ff.de priu.del.& hoc ad repellendam furtorum frequentiam.l.aut facta.§.fin.ff.de pœn.Cor.cons.cccc xiiij. numero 6.volum.j.Marsil.l.si is qui cum telo.numero 75.C.de sicar. Quadragesimosecundò ,dignitas non moritur.cap.liberti.xij.quæstio.ij.c.si gratiosè. de resc.6.vnde successor in dignitate ad onera tenetur.Abb.c.2. numero 57.de or.cogni.l.licet.§.ex furtiua.ff.de pecul.Innocen.c.cùm dilectus.de ord. cogn.c.ij.de oper.no.nunc.Bartol.l.is cui.ff.eodem titulo,& contractui inito obedire debet. c. dilecti. de foro compet.Quadragesimotertiò , hæres de iure canonico ex delicto defuncti ratione rei tenetur,etiam lite non contestata, vt defuncti anima liberetur,Ambros.in tract.de vsu.versic.sed quid,numero 234.Abb.c.fin.numero 6.de sepul.Ana.c.in literis.de raptor.c.sanè.xxiiij.quęstio.ij.c.episcopus. xij.quæstio.ij.c. quanquam.de vsur.vj.cap. Episcopum.xvj.quæst.vj.c.benè.xcv.distinct.c.tua.de vsur. c.3.de pign.Bertach.in tract.de gabellis.iiij. part.q. 20.numero 31.Florian.l. inde.§.hac actione. ff.ad l. Aquil.Bald.l.furti.ff.de cond.furt. sunt enim bona pro restitutione obligata.c. Parrochiano.de sepul. c.Archiepiscopatu.il primo. de rapt.Bald.l.j. C.ne ex del.def.glo.l.filium.C.fam.herc.glos.c.tua.de decim.Brix.quæstio.81. Ange.l. contra. §. si post. ff.de act.rerum amot.Decius l.pupillum. §.j. numer.8.ff. de reg.iur.Dom.consi.3.Bal.l.furti.C.de furt.

Quadragesimoquartò,iudicis delictum, non soluitur morte, sed eius hæredes obligati sunt in syndicatu post litem contest.Angel.l. Iulianus.ff. de iudic. Baldus l.si filius.numero 3.ff.de iudic. Ang.l.j.ff. de priu.del.

Quadragesimoquintò,negligentia non soluitur morte:vnde hæres tenetur de negligentia eius, qui vltrò aliena negotia administrauit,l.tutor.C.de neg. gest.l.quicquid.C.de arbitr.l.ij.§. hæc autem. ff.de nego.gest.idem est de dolo,& lata culpa, Paulus l. curatoris.numero 8.C.de nego.gest.Bertr.consilio lxxvij.numero 23 volumine j.& si verò necessitate cogente aliquid defunctus egit,hæres eius de dolo tantum,vel lata culpa tenetur ,non autem de leui, seu de negligentia,Alexand.l. curatoris. numero 1. vbi Salic.numero septimo. C.de negoc. gest. Cum. leg.quod ad hæredem. ff.de magist. conuen. Fallit primò,nisi lis cum defuncto fuerit contestata,quia tunc etiam de negligentia tenebitur. Secundò fallit,si cum damno pupilli quæstum fecerit. Tertiò, si damnum gratia præstitum sit.l. prima,& sequen. C.de hære.tut.l.alio.C.de in litem iur.gloss. d.l.curatoris.

Quadragesimosextò regulariter obligatio cum defuncto inita in hæredem transfertur. l.si pactum. ff.de probat.l.veteris.C. de contr. & com.stipul.l.iurisgentium.§.pactorum. ff.de pactis.Dec. l. hæredem. numero 6.ff.de reg.iur.Nam qui pro se ipso promisit, suum quoque hæredem obligasse intelligitur, Socin.consilio xxiiij.numero 3.vol.2.Tiraq.in trac. de retr.§.j glo.6.num. 1.l.stipulatio ista.ff.de verb. oblig.l.fin.C.de act.empt.

Quadragesimoseptimò,prohibitio alienationis non extenditur ad alienationem post mortem, Angel. consilio vij.consilio lvij.columna iiij. Ias.cons.xcvj. consilio 101.vol.4.consi.120.volum.1.Doct.Com.l.filiusfamilias.§ Diui.ff.de leg.1.Socin. consilio clxiij. numero 20.volum.ij.Quia post mortem cùm transfertur in hæredem , videtur quodammodo & ipse retinere, ideo dicimus hęredem factum defun-

ctire

cti reptobare non posse. l.ea quæ. C. de restit. mi.l. venditrici. C.de reb.alien.non alien.l. 2.C.de adu. vend.l.si creditoribus.C.de seru. pignor. l. si ab eo. C.de liber.causa. l.cùm à matre.C.de rei vendica. l.si ab ea.C.de neg.gest.l.successores. C.de sol.leg.si vxor.C.de bon. author.iud. possid.l.si fundum. C. de teb.alien.non alien. l.si Titio.ff.de pignor.l.1.ff. de exc.rei iudic.Bald.l.qui se patris. C. vnde liber. Bertran.consilio 296.numero 4. volumine 1.Corn. consilio 74.numero 4.volumine 1.Cagnol.l.ex qua persona.ff.de reg.iur. Tiraq.in tract. de retr.conu.§. 1.gloss.9.numero 54.Butigella.l.pater.C.de inoffic. donat.Crau.consil.131.numero 14. volumine 1. Vnde hæres impugnans defuncti dispositionem priuatur iure,quod habet.§. si quis autem. Authent. de hæred.& Falci.Authentic.hoc amplius.C.de fideicom.l.pen.C.de lega.Doct.l.fin.C.de fideicommiss. Corn.consilio 272.numero 5.volum.4.Rom.consil. 493.nu.5.Paris consi.91.nume.55.volum.2.vnde non potest impugnare venditionem defuncti, alioquin incidit in pœnam l.si quis maiot.C.de transact.Bertran.consilio 191.numero 4.vol.1.consi.152.nume.4. vol.2.Et regularitet hæres impugnans contractum incidit in pœnam,in quam mortuus si viueret,incideret.Ias.l.cùm filius.§.in hac. numero 2.ff. de verborum obligationib.Secundò testamentum defuncti hæres impugnare non potest. Signo. consil.122. numero 3.l.cùm à matre.C.de rei vend.l.siue.C.de euict.Socin.consi.124.numero 76.vol.1.l. vnum.§.si rem.ff.de leg.2.l.hæredum.C.de fideic. Soci.consil. 150.nu.4.volum.1.Tertiò,non potest venire contra transactionem defuncti,nisi ab altera parte contrauentum sit.l.cùm proponas.la secunda.C.de pact. c.peruenit.il secundo.de iureiur.Betr.consilio 291. num.4.volum.1.consi.8.numero 1.volum.3.Quartò approbare debet reuocationem donationis factā à defuncto,Paris consilio 16.numero 38.volumin.2. Quintò,alienationi factæ per defunctum standum est,Abb.cap.1.numero 3.de testamen.Roman.consilio 259.Corn.consilio 304. numero 6. volumine 3. Sextò,hæres impugnare non potest prohibitionē diuisionis ad aliquod tempus.l.in hoc.§. si conueniat.ff.com.diu.Doctor.Com.l.4.ff. de cond.instit. Bart.l.quintus.§.argento.ff.de auro & argento leg. Doct.l.si non sortem.§.si centum. ff.de cond.indeb. Septimò, locationem hæres impugnare non potest,Ange.l.viam.C.loc.Ferret.§.mortuo.Inst.eod. titu.Corn.consilio 103.numero 7.volum.2.Octauò, hætes impugnare non potest confessionem de dote factam à marito constante matrimonio.Socin. consilio 76.numero 34.volum.4.nisi esset inualida confessio. Salic.l.si ego.numero 1.ff.de iure dot.Afflict.decisio.111.numero 7.Nonò,hæres non potest impugnare instrumentum,vel librum,Paulus consilio 314.numero 3.volum.2.Qua in re aut ex contractu defuncti descendit obligatio in hæredem, aut non,tunc factum defuncti ratum haberi debet, secundo verò casu non,Bald.l.defuncto.numero 2.C. si in fraud.patr. Secundò distinguendo dico aut factum defuncti fuit secundum leges, aut non.Primo casu illud ratificare debet,si verò in fraudem legis, non, & adeo verum est primum dictum, vt carcerari possit sequuta citatione pro obseruantia facti defuncti,ita Bald.capitu.1.§.item.titu.de not.feud. Corn.consilio 2. numero 2. volumine 4. Cagnol.l. hæredem. numero 14.ff. de regul. iur. Tiraquel.in tract.de iure const.par.3.lim.30. numero 27.Bald.l. in ipsius.nume.15. C.famil.herc. Crau.consi.cxxxj. numer.vij. Ang.l.Pantonius.num.3.vbi Cuman.nu. 2.ff.de acq.hæred.

Quadragesimooctauò dotandi debitum non soluitur morte,vnde hæres,filiam eius,cuius est hæres, dotare compellitur.Marsil. consilio cxxv. numero 9. volumi.1.Bart.l.marito.§.si voluntate.l. insulam.ff. solut.matrim.Alexand.l.post dotem. numero 23.ff. eod.si tamen dos pereat,iterum dotare non compellitur,sicuti pater viuus teneretur.Barto.l. si socius.ff.pro socio.Socin.conf. ccxcvj.nu.5. vol.1. Sicuti hæres mariti eam alere tenetur infra annum luctus,si bona,vnde se alat,aliunde nō habeat,Abb. cap.salubriter,num.5.de vsur.nisi hæres statim assignet dotem,Alex.l.diuortio.nu.21.ff.sol. mat.Campeg.de dot.q.xvij.par.ij.Post annū verò luctus mulier dotem petere debet, nam hæredes eam alere non tenentur,Campeg.tract.de dot. part.v. quæst. lxxviij.nu.2.Ange.consil.cxxxviij. cons.ccc.Abb.d. c.salubriter.nu.4.de vsur.

Quadragesimononò,priuilegium non soluitur morte mariti ne côueniatur vltra quàm facere possit, sed ad hæredes quoque transfertur,Alex.l. etiam.nu.1. ff.sol.matr.Paul.l.eum qui.§.si mulier,nume.4.ff.de iureiuran.

Quinquagesimò,interpretandi facultas non soluitur morte, vnde quemadmodum hæres suam ambiguam voluntatem potest interpretari,ita etiam hæres eius.Alexan.l.si quis à filio.§.si quis plures.numero 2.ff. de leg.1.Ias.l.numeto 17.ff. de acq.hæred. Socin.cons.lx.colum.6.volum.1.Crau.consi.cxcvij. numero 4.Ratio est, quia in dubio electio est debentis.l.si domus.ff.de leg.j.l.qui ex pluribus.ff.de verb.obliga.l.legato.ff.de legat.j. dummodo cum damno alterius declaratio non fiat. Iaso.l. si sic.§.si quisita.ff.de legat.j. Paulus l. si quis. numero 4.de iudic.l.in terminato.C.de fr.& lit.exp.Curt. l.ædita.numero 140.D.de æd.Bald.l.idem.numer.1.ff.de rei vend.Abb.c.cùm ad sedem, num.16. de restitu. spol.Roman.cons.ccc.nu.20.dixi ego super.in parte 1.concl.62.

Quinquagesimoprimò instantia non soluitur morte, sed hæres succedit in eam, quæ contra defunctum iam mota fuit,Docto.Com.l.hætes absens.ff.de iudic.Nicon.cap.quoniam contra.numer.47.de probat.Doctor.c.quia.de iudic. l.si prætor. ff.eod.tit.l. seruus.ff.de his,qui not.infamia.l.1. C.si pen.appel. mors interu. Ange.l.tam ex contractibus.ff. de iudic.Socin.consilio xxx.volum.1. Ampl. procedere etiam in clerico, Paulus l.cùm quędam.ff.de iurisd. omn.iud.c.clericum.xj.qu.j. Fallit tamen in fisco, not.l.si constante.§.fin.ff.sol.matr.Socin.consil.46. volum.4.

Quinquagesimosecundò successori quandoque plus licet,quàm defuncto. vnde minori succedenti defuncto maiori datur restitutio in integrum, quæ aliàs defuncto,si vixisset,non fuisset concessa.l.Pantonius.ff.de acquiren.hæred.not.l.1.C.de restitu. in integr. Bart.l.si infanti. numero 11. C. de iure deliberand.Fulg.l.si quis affirmauerit.§.item. numero 3.ff.de dolo.l.qui in aliena.§.Scæuola. ff. de vsucap. l.fin.C.de euict.Salic.d.l.si infanti.numero 13.Bald. consilio cccxxvj.numero 1.volum.2.d.l.j.num.4.de rest.in integ.Soci.consi. cxvj. numero 12. volumi.2. Regula tamen est, melioris conditionis non esse hæredem,quàm defunctum.Ias.leg. Pomponius.§. quæsitum.numeto 8.ff.de acquirend.posses. Tiraq.

in tract.

in tract.de retr.§.1.glos.9.nume.48.Salic.l. emptori.§.1.ff.de euict. Ratio prædictorum est, quia hæres adeundo hæreditatem, videtur eodem modo se obligare, quo erat obligatus defunctus, Bal.l. scimus. numer.1.C.de iure deliber.l.nemo potest.nume.18. ff.de leg.1.Grammat.consil.100.numer.18.Paris consil.2.nume.40.vol.3.

Quinquagesimotertiò venditio retractari non potest in præiudicium defuncti, not.l.cùm à matre.C.de rei vendi.l.si ab eo.C.de nego.gest.l.successores.C. de solut.l.si fundum.C.de rebus alien. non alien.l. si Titio.ff.de pigno.l.1.ff.de excep.rei vend. Tiraquel.tract.de retr.§.1.gloss.9.numero 48.& §.12.glo.1.numer.7.

Quinquagesimoquartò, alienationem feudi factam per defunctum, hæres non potest reuocare, quam aliàs posset, si hæres non fuisset. Doct.Comm.capitu.primo.§.hoc quoque.de success.feudi.Paulus cõsilio 207.volumine secundo.& consilio 290.eodem volum.Afflict.decisio.112.l.filiusfamiliàs.§.cùm pater.ff.de leg.1.vbi ampl.hoc dictum, etiam si hæres eius filius esset.

Quinquagesimoquintò, pactum reuenditionis non soluitur morte, sed ad hæredes transit, licet de his mẽtio facta non fuerit.l.si pactum.ff.de prob. Docto. Comm.l.secund.C.de pact.inter empt.& vend.l.si decem.ff.de verborum obligatio.Barto.l.à testatore.ff.de condi.& dem. Bald.& Iaso.l.epistola.§.1.ff. de pact.Bald.cap.ex parte.colum.1.de rescr.consil. 38.volum.3.Iaso.l.cum seruus.ff.de verborum obligatio.Omnia enim pacta actiuè,& passiuè transeũt in successorem, quamuis de his mentio non fuerit facta. Vnde statutum loquens de venditore, vel alio contrahente, locum habebit in eius hærede: & hoc fallit nisi dispositio habeat dictionem duntaxat, vel taxatiuam tantùm, Bert.consilio 184.volum.1. Barto.l.1.ff.si quis ius dicenti non obtemperauit. no.l. non solùm.§.tale.ff.de liber.leg. Idem si dicat ipse contrahens, & non alius, Barto.l.3.§.cum Titio. ff.de adim.leg.de hoc vide Tiraquel.tract.de retr. conu.§.1.glo.6.num.1.& seq.

Quinquagesimosextò, promissio de facto suo non soluitur morte, sed ad hæredes transit, Docto.l.stipulatio ista.ff.de verborum obligatio. Bald.l.fina.C.de act.emptio.Ampl.etiam si promisisset factum suum tãtùm: nam dictio taxatiua excludit personas prorsus extraneas, Roma.in Rubric.de arbit.colum.9. not.l.hæres.ff.de acquirend.hæred.Alexan.consilio 28 libro 5.Curt.Sen.consilio 76.Aret.§.fin.Instit.de empt.& vend.Ruin.consilio 94.volumine 1.Tiraq. in tract.de retr.conu.§.1.gloss.6.nume.4.Euer.in loco de natura dict.taxat.nume.6.

Quinquagesimoseptimò vidua post mortem viri, retinet omnia priuilegia viri dum in viduitate permanet, Docto.l.fin.C.de verborum significatio. Bald.l. cum te.C.de nupt.l.filij.§.vidua.ff.ad municipal.no. l.fœminæ.ff.de senat. capitul.is qui.§.mulier.de sepult.6.gloss.& Docto.Comm.Clemen.ne Romani. §.sanè.de elect. Docto.l.cum quędam.ff.de iurisdi. omn.iudic.Docto.capit.super eo.il secundo.de testamen.Socin.in consilio 12.consilio 36.volum.1.Ampl.primò, vt familiam viri retineat, Bartol.& Fulgo. l.fin.C.de verborum significatio. Secundò retinet ciuitatem, Bald.l.cum te.C.de nupt.Franc.capit.is qui.§.mulier de sepult.6.Tertiò retinet ipsa domicilium, Alber.l.fœminæ.de senator.Ang.consi.34.& consil.369.Cardin.consilio 135.Aret.§.1.Institut.de patr.pot.Quartò vidua Regis dicitur Regina, gloss. cap.scripsit.27.quæstio.2.gloss.cap.ex parte.in fine, de foro compet.vbi Doct.Com. Alber.d.l.fœminæ. ff.de senator.Dom.capit.is qui.§.mulier.de sepul.6. Ant.de pot.reg.quæstio.29. Quintò ampl.etiam in exorbitantibus à iure communi, Barto.l.fin.C.de priui.schol.lib.12.Alexand.consi.207.vol.6.Sextò, vidua nobilis genere ignobilis retinet mariti mortui conditionem, Guid.Pap.decis.349.idem decisi.381. nisi hæc iterum nubat marito nobili, tunc enim illustratur radiis secundi viri, Ioan.Raynu.tracta.de nob.quæstio.6.Tiraquel.in tract.nobil.capit.19.numero 38.Septimò, vidua viri mortui vera imago dicitur, Bal.l.pignoris.C.de pigno.act.testatur Diuus Hiero.libro 1.in Iouinianum, vnde sequitur octauo loco quod dum vidua manet, censetur stare in eodem matrimonio, Docto.Commu.l.fina.C.de bon. matern.l.de emancipatis.C.de leg.hęredi.§.primo. Authentic.de non elig.secun.nub.§.non solùm. Authentic.de nupt.glo.l.iubemus.C.de erog.mil.ann. libro 12.gloss.l.1.§.exactio.C.de rei vxor.act. Bartol. l.filij.§.vidua.ff.ad municip. Bald.l.diuortio.ff.sol. mat.Archidiaco.capit.is qui.de sepult.6. Alexand.l. cum quædam.ff.de iurisd.omn.iud.Bald.l.voluntas. C.de fideicommis.vbi quandiu vidua est, viuit lege mariti.Idem consilio 459.volumine 1.Angel.consilio 142.Sali.l.si.C.de verborum significatio.Roma. l.1.C.vnde vir & vxor.Paul.consilio 147.volumine 2. Isern.& Mart. Laud.capit.si quis miles.titu.de feudo sine culpa amitt.vbi vasallus priuatur feudo, si cum vidua concubuerit, ac si cum vxore domini, Alexand.consilio 207.volumine 6.Socin.consil.56. volumine 3.Guid.decisio.380.quę procedunt dummodo honestè vidua viuat.Bald.l.his solis.C.de reuocan.don.Bald.consilio 446 volumine 2 Abb.c.vxoratus.nor.2.de conu.coniug.glos.l.sororem.C.de his, quibus vt indignis.glos.l.fideicommissum.C.de fideicom.Barto.l.penultim.C.de adult.Ias.l.2.ff.sol. matr.Felin.capit.pastoralis.de iud.Marsil.sing.234. Barto.l.fin.C.de bon.mat.Fran.c.is qui.§.mulier.de sepult.6. Vnde vidua impudica desinit esse de domicilio viri, Angel.l.cum quędam.ff.de iurisdic.om. iud.§.1.Authentic.de restitu.& ea quę par.& perdit legatum sibi à viro factum, gloss.& Doct.Comm.l. fideicommissum.C.de fideicom. Item & tutelam filiorum.l.fin.C.quando mul.tut.officio fung. Authentic.sacramentum.vbi Salic.C.eodem titu.Bart. l.si quis sub conditione.ff.de testamen.tutela.Ange. §.actionum.quęstio.19.Inst.de act.Tiraquel.in tract. de nobil.capit.18.numero 14.Tertiò amittit dotem secundum Communem opinionem, de qua in decisi. Pedem.77.numer.15. Quia vidua dicitur durare in primo matrimonio, Paulus l.sororem.numero 4. C.de his, quibus vt indignis.per l.fin.C.de bon.matern.Iacob.d.l.sororem.numer.6.Feli.c.pastoralis. nu.5.de iud.Ias.l.2.numer.6.ff.sol.matr.addit.ad Angel.tract.de malefic.versic.[che hai adulterato] numer.30.Petr.sing.48.Marsil.sing.416.l.vnica.numer. 48.C.de raptu virg.Paul.consilio 248.volumine 2. Barto.l.fideicommissum.C.de fideicommiss. Vnde hęres concũbens cũ vxore mortui testatoris redditur indignus.Barto.l.1.numero 3.ff.de his quibus vt indig.Quintò vasallus priuatur feudo si concubuerit cum vxore domini defuncti, Docto.Comm.capitu.plerumque.de don.inter vir.& vxor. Angel.in Summa sua, versi.dos.nume.18.Crot.l.4.§.cato.nu. 96.ff.de verbo.obligat.Lupus in Rubr.de don.inter

vir.& vxor.§.67.numero 6.Neuiz.in Sylua nup.versic.seni non est nnbendum.sol.65. consilio 2.numero 37.consilio 6.nnmero 17.Viduę enim luxutianres damnationem habere debent,Paul.ad Timo.capit. 5.& hæc opiuio est cansa honestatis seruandæ, Bald. Authentic.cni delictum.C.de indict.vid.toll. Socin. l.hæc conditio.ff. de cond.& dem. Curt. consilio 81. numero 9.§.mulieres.Authentic.de lenonibus: Cōtra hanc conc.tenet Alexand.d.l.sororem.C.de his, quibus vt iodig.Boer.decisio.338. numero 7. Salic.l. quoniám.C.ad l.Iul.de adult.Crau.consilio 205.numero 24.Ripa l.secnnda,numero 8.ff.solut.matrim. Socin.consilio 111.numero 7.volumine 3. dicit banc esse mag.Commnnem opinionem, capitu. Rayn.3. part.numero 2n1. Didac.in Epito.de sponsal.capitu. 6.§.6.numer.20.Parisienses in consuetud.Parisien.§. 30.quæstio.38.Ampl.l.6.numero 142.Guliel.l. in ambiguis.nume.208.ff.de reg.iuris.Rol.consil.87.volumine 2.Quæ opin.reconciliari possunt hoc pacto,vt si adultera reperta est in domo viri,tunc amittat dotem,si verò extra domum habitat,secus, quia videtur quodammodo renunciari priuilegio domus viri.Seu melius dicas, aut loqnimur de stupro commisso infra annum luctos,aut post: primo casu procedit opinio affirmatiua,secundo autem negatiua, ita decisio.Pedem. 77. numero 37. & not.qnòd licet nubens infra annum luctus sit expers infamiæ, perdit tamen gloriam matrimonialis pndotis. Tiraquel.in tract.de leg.connu.l.9. gloss.9.uume.tertio. Sed vtrum magis peccet vidua stuprando quàm virgo?Resp.quòd vidua magis peccat.Afflict.capitu.1. § item.columna secnnd.titu.quibus mod.seu.amit. Tiraquel.tracta.de leg.connub.leg.2. oumero 27.& l.9 gloss.9.numero 116. non tamen perdit legatum ei relictum cum conditione,si castè vixerit,quia matrimoniū castitas est,dixi ego in tract.de re.iur.reg. 2.ampl.119.Si verò viduæ legatum erit factum,intelligi debet de prima viduitate,dixi dict.loco, regul. quarta,amplia.117. Fallit in legato habitationis, quod venit in omni viduitate,quemadmodom latè dixi d.tracta.regu.secund.ampl.121.de regul.iur.Nonò vidua sortitur forum mariti mortui,Barto.l.fœminæ.ff.de senator. Barto.l.fina.C.de verborum significatio.l.prima.C.de mul.& in quo loco.l.fina. §. penultim.ff.ad munic.l.filij.§.vidua.ff.eodem titu.l. semper.§.immunitati.ff.de iur.immun.l.fi.vbi Doct. C.de bon.matern. leg. fina.C. de incol.libro 10.l.fina.C.de priuil.schol. Cyn.l.secund.C.de episco.& cler.Bald.l.volnntas.C.de fideicomm.Quod verum est in fauorabilibus, secus in odiosis. in contractu autem dotis inspicitur consuetudo fori viri.l.exigere.ff.de ind.Decimò,vidua pntest mortuo viro bannito reuerti ad ciuitatem non obstante statuto de vxoribua bannitorum expellendis, Barto.l.Titia.ff. de leg.2.Aret.l.fin.C.qui ad liber.peru.non licet.l.cū acutissimi.C.de fideicom.

Quinquagesimooctanò,filius censetur eadem persona cum patre. not.l.fina.C.de impuber.& aliis substit. Tiraquel.l.si vnquam.in princ.numero decimoqointo.C.de reuocan.don. est enim filius portio patris, capitulo iam itaqne.1.quæstio.quarta.Bald.l.fina.C. de seru.fug. & licet efficiatur nouus hnmo propter nouam animam,non tamen dicitur primus homo omninò extinctus,Paulus consilio 264.colum.3.volumine 2. Sicuti in simili dicimus, quòd nec arbor ob id mortua dicitur,quòd antiquis radicibus mortuis,quæ loco animæ sunt,cum vitam suppeditent, nouas egerint.l.qua ratione.ff.de acquirend.rer.do. Ampl.verificari hoc dictum , etiam in nepote.not. Docto.Commu.l.cùm acutissimi.C.de fideicommi. l.generaliter. C. de institu.& subst.l. cum auus. vbi Doctor.Commu.ff.de condit. & demonstr. Ideo nepos dicitur natus ex auo , sicuti filius , quicquid enim est causa causæ,est etiam causa causati , l. prima. C.de cond.inser.l.Lncius.la seconda. ff. de hær. institu.vbi cōditio si decesserit sine filiis ex se natis, deficit si reliquerit nepotes , qui appellatione liberorum continentur,l.liberorum.ff.de verborum significatio.est enim in nepote sanguinis contiouatio,& immediatè dicitur fieri quod per rerum naturam continuatiuè vnum est.& idem Paul.consilio 4n.volumine primo.Guid.decisio.176.Barto. consilio primo.nnmero 33. volumine secundo,consilio 3n2.volumine tertio.Nec esse debeut deterioris cōditionis nepntes,quàm ipsi filij.l.maximum vitium. C.de liber.præter.imò transmittit ad nepotes portionem lucri,quod sibi ptonentum erat,l.in quibus. C.de sec.nupt.& propterea nepos dicitur primogenitus,sicuti,& parter illius , vnde in ius primngenituræ succedit,quæ est dignitas,quæ nō soluitur morte.capitu.qnoniam Abbas.de officio deleg.Tiraqu. in tractat.de iur.primog.quęstio.40.numer.47.not. capit.gratiosè.de rescr.6.Ex quo infertur quòd stante statuto,quòd frater excludat sororem ,ita & nepos amiram.Barto.d.l.liberorum.ff.de verborum significatio.Doct.Commo.l.maximnm vitium.C. de liber.pręte.l.venia.C.de in ius vocan.Anchata. cap. 1.quæstio.14.de const. Fnlgos.l.de quibus.colum.3. ff.de leg.idem consilio 78.Roma. consilio 129.Abb. consilio 75.volumine 1.Natta cap.quamnia.quęstio. 11.de pact.Iaso.l.qui se patris.numero 57. C.vnde liberi.Dec.consilio 372.Bened.cap.Raynutius.versic. duas.numer.150.de restam.De qua re vide per Tiraquel.tract.de iure primogeniturę.quęstio.40.nume. 57.& sequen.latè.Ampl.secundò,vt filius retineat nobilitatem patris defuncti, no.l.senatoris.ff.senator. Bald.l.cum antiquioribus.colum.8. C.de iure deliber.Lucas l.muliet.C.de dign.lib.12.nobilitas enim à primogenitoribns seminatur in posteros.Cardin. clemen.1.quęstio.2.de bapt.Abb.cap.licet.de censibus.quod dictum extenditur ad filios natos etiam ante nobilitatem patris, Docto.l.senatoris.ff.senator.not.l.fin.C.de decnr.lib.10.Cardin.cap. cum itaque.1.quęstio.4.Tiraquel.in tract.de nobil. capit.15. numer.2.& numer.7.latè per totum:ideo filius ferre debet insignia paterna.idem d.loco , cap.8.numer. 21.Calamitas tamen pàtris aut matris filio nato,vel iam coocepto nocere non debet,l.emancipatum.§. fin.ff.de senator.§.& è contrario.Inst.de ingen. Sed si filius repudiat hęreditatem patris , vtrum legitimam amittat?Respon.quòd sic,Bart.l.gerit.colum. 5.ff.de acqnirend.hæred.l.qnia poterat.ff.ad Trebellia.Docto.Comm.l.hæres.C.de impuber.Roma.l.1. C.quando non pet.part. Bald.l.scimns.columna 5. C.de inoffic.testa.Paul.l quoniam.eodem titu.Ang. consil.81. Corn. consilio 119.volumine secundo.Secundò,si mortno rege filius repudiet hæreditatem patris,mox regnnm deuoluitur ad secundum genitum,glo.l.prima.§.assignare.l.3.§.1.cum dnabus leg. seqnen.ff.de assigna.liber . Tertiò,quamuis feudum sit debitum filio , non potest filius hæreditatem repudiare,& feudum retinere,not.capitu.1.tit.an agn. vel fil.rep.hæred.ca.filius.titu.de cap.qui cur.vend. capit.1.de grad.succes.Host.in tit.de feud. §. quoniā. versic.

versic.37.Barto.l.si patroni.ff. ad Trebellia.Barto.l. item.§.nunc videamus.ff.de pet.hære.Paul.Authen. post frarres.C.de leg.hæred.Isern capitu.1.de alien. feudi,Bald.capitu.1.de success.feudi.Bald.1.quæstio. 2.ff.de rerum diu.consilio 215.volum.2. Alber.l.tres fratres.ff.de pact.Angel.§.si verò.Authenti.de nupt. Doct.l.si quis.ff.de acquiren.hæred.Alexand.consilio 19.volumine 1.Ratio est, quod si hoc verũ esset, pater ex causa non posset præiudicare filio, ex quo sequitur quòd quando sumus in feudo, vel emphyteusi,in quo pater filio præiudicare non potest, tũc filius poterit repudiata hęreditate retinere feudũ: vt, quando ei quæsitum esset ex mera liberalitate concedentis, Baldus l.1. C.per quas perso.nob. acqui. Doctor. Commun.l.apud. §.si quis.ff. de legat. 1.Iaso.l.fin.C.de iure emphyt.Tiraquel.in tracta.de nobil.capitu.37.numero 6.vbi latè,& Iul.Clar.libro 4.senten.quæstio.76.in term.numero 1.Didac.libro 2.resol.capitu.18.numero 4. Curt.consilio 138.numero 19.Imol.capit.ex parte.numero 29.de feud.Item declara hanc conclu.vt, si sit feudum nouum, non potest retineri repudiata hæreditate. Tertiò hoc idem,si fuerit antiquum, sed merè hæreditarium. Quartò idem est,si fuerit antiquum feudum, id est, nulla habita mentione filiorum,vel hæredum. Quo casu filius illud retinere non potest repudiata hæreditate:agnatus autem benè quidem poterit. si verò fuerit feudum mixtum, hoc est pro se, suisque descendentibus,vel pro filiis,& hæredibus,tunc per filios retineri poterit repudiata etiam hæreditate,ita Iul. Clar.d.quæstio.76.libro 4.senten. more solito doctissimè distinguit.Ampl.omnia hæc etiam in emph.Iul.Clar.libro 4.senten.quæstio.77. Qua distinctione ita retenta, sequitur quod filius exhæredatus in feudum,vel emphyteusim succedat.Paris consilio 1.numero septimo,volumine 1.Iul.Clar.libro 4. senten.§.feudum.quæstio. 74.intermin.In his verò, in quibus pater præiudicare potest filiis,filij tenentur ratificare factũ patris.idem Iul.Clar.libr.4.sent. §.feudum.quæstio.42.Arius Pinel.l.1.in 3.par.nume. 85.C.de bon.matern.& numer.74.& numer.75.dicit mortuo patre filium hæredem non admitti ad reuocandam donationem,vel aliam alienationem,Bald. l.2.numer.3.C.si quid in fraud.patr. De hac 58.conclus. vide Tiraquel.in præfat.l.si vnquam.numero 15 & seq.C.de reuoc.dona.Not.tamen quòd licet natiuitate filij reuocetur donatio,non tamen reuocatur natiuitate nepotis,quando pater erat viuus tempore donationis.Tiraquel.dict.loco.versic.filius.numero 12.

Quinquagesimononò notandum est, quòd morte eius,cuius causa aliquid statutum est, non soluitur dispositio, sed durat in viridi obseruantia quando causa erat impulsiua,Doct.Commun.l.prima.§.sexum.ff.de postul. Idem est,quando erat causa efficiens,vnde mortuo legislatore,adhuc lex permanet in viridi obseruantia.dixi ego in tract.de leg. & stat.part.3.quæstio.8.num.6.& seq.no.l.Arrianis. C.de hæret.latè per Tiraq.in tractat.Cessante causa. numer.130.& seq.

Sexagesimò,& vltim.not.quòd mortuus repræsentatur per hæredem.l.hæredem.ff.de reg.iur.Secundò per filium.l.fina.C.de impub. Tertiò per vxorem, quæ dum est vidua,dicitur imago viri.l.filij.§.vidua. ff.ad munic.Quartò & vltim.per successorem, siue vniuersalem,siue singularem,in re,& causa,in quam succedit.l.qui in ius.ff.de regu.iur.cum distinctionibus, de quibus suo loco satis superiùs dictum est pro declaratione huius nostri tractatus, Mors Omnia Soluit.

Sed quid dicemus de resuscitato, vtrùm recuperet bona?Respon. quòd sic.no. Ang.l.nam Demosthenes.numero tertio.ff.de leg.gloss.l.ex his. ff.eodem. not.l.3.ff.de diuor.Doct.Commu.l.seruitutes.§.sublatum. ff. de ser. vrbanorum prædiorum. Ang.l.debitor.ff.de senten.pass.Doct. Commu.l.si marito.ff. solut.mat.gloss.l.seruus.ff.de act.& oblig.Brix quæstio.54 An.cap.fraternitatis. columm.2.ff. de frig & malef.Alber.l.inter.§.sacram.colum. 2.ff.de verbo. oblig.l.quod dicitur.ff.de impẽs.in reb.dot.fact.Bal. & Paul.l intercidit.ff.de cond.& demon. Bald.l.1.C. de sacrosanct.eccle.capitu.1.de elect. Brun.consilio 112.Roman.Rubric.ff.solut.matrimo.versic. an resuscitatus.Betr.tract.de episco.4.part.8.part. princip. quæstio.4.Gulielm.extr.suscepto.versicu. vacantiũ. Bald.consilio 243.libro primo.Alber.l.adeo.ff.de acquirend.rerum dom.Not.tamen,quòd mortuus nõ dicitur, qui statim ex morte ad vitam reuocatur, gloss. d.l.ex his.not.l. 3. ff.de diuor.sicuti natus non dicitur,qui statim mortuus est, nec dicitur venisse, qui non stetit.Archidiac.capitu.licitè.12. quæstio.7. non enim consideratur illud paruum momentum, Abb.capit.nam ego.de verborum signific.gloss.cap. 1.§.quin etiam.tit.Episc.vel Abb. vbi Doct. Comm. cap.1.§.fin.de success.feudi, Bald.l.1.§.in nouissimo. C.de cad.toll.Paulus consilio 191.libro 2.Iaco.tract. feud.versi.fœminis.Betr.consilio 276.libro 1. Tiraq. l.si vnquam.versi.susceperit. numero 167 quibus in locis pro non nato habetur, qui statim moritur. conc.l.ex facto.ff. de hæred.institu.l.seruis.ff. de leg. 3.Bald.consilio 299.libro 2.l.Cæsar.ff.de public. Sicuti etiam abesse non dicitur ille,qui statim rediturus est, Anchara.consilio 90.not.l. cùm antiquitas. C.de iure deliber. l.si longius.§. filius.ff. de iudic.l. penult.ff.de vac.muner.Innocen.capitu.prudentia. de officio deleg.Decius l.1.ff.de officio eius,vbi Purpur.numero 603.Roman.consilio 263.gloss.& Doct. Comm.cap.si postquam.de elect.6. Item non consideratur precium paruo tempore duraturũ.l.precia.§.fin.ff.ad l.Falci. Barto.l.si seruus.la seconda.ff. de cond. furt.not.l.1.C.de sentent. quæ pro eo.l.qui sic.ff.de sol.l.si pro parte.§.versum.ff.de in rem vers. Marsi.l. fin. numer.155.ff.de iurisd.omn.iud.l.prima. §.quod ait.ff. quorum legat. Ex quo sequitur primò,non puniri de fuga carceris,qui statim ad eum reuertitur, Bartol.l. sicut.§. superuacuum.ff. quibus mod.pig.vel hypothe.solu. Bald.l.1.C.de seru. fug. Bertr.consilio 61.volumine secundo.Marsil.l. is qui. numero 54. C.de sicar. idem tract. de fideiusso.numero 373.consilio 122. Barto.l.quid si.§.1.ff. de ædil. edict.Rom.l.admonendi.columna vigesima quarta. ff.de iureiurand.Bald.l.1.C.de ædil.act. Sequitur secundò, quòd condemnatus ad restituendum fundum sub pœna,si restituat,& postea statim occupat in pœnam incidisse dicetur,Bald.l. Titio.ff.de condit.& demonstr.Docto.Commun.l.sed si.ff de iureiurand.Bald.l.si quis hæredẽ.C.de institu. & substit. l.qui licitam.C.vt lite penden.l. debitori.C. de pact. not.capitu. cùm in cunctis.de elect.capitu.significasti.de offic.deleg.Angel.l.permisceri.§ species.ff de acquirend.poss.l.si fideiussor.§. meminisse.ff. de leg. 1.Betr.consilio 232.num.14.vol.3.l.inter. ff.de arbitr. Fabian.in tracta.de empt.quæstio.4 princ.l.si quasi. ff.de pig.act.cõc.quæ dixi in hac materia,in tract.de

regu.iur.regu.5.ampl.165. Quid autem est dicendum quando dispositio stat per mudum conditionis? Respon. quòd conditio, si decesserit sine filiis, verificatur, etiamsi momento fuerint patri superstites.l.ex facto.§.si quis autem.ff.ad Trebellian. Bald. capitu.primo.§.quinetiam titu.Episco.vel Abb.Ias. l.si quis hæredem.C.de institu.& substitu.not.l.cùm acutissimi.C.de fideicom. satis enim est grauatum habuisse filios, licet postea moriantur, Bald.consil. 57.volumine secundo.Dec.consilio centesimotrigesimonono.Cæpolla consil.50.l.hæredibus.ff.ad Trebellia.l.cum vxori.C.quando dies leg.ced. not.l.si quis hæredem.C.de institu.& substitu.in conditionibus enim accipimus principium primæ existentiæ,& non curamus successum eius, ideo conditio causalis, vel mixta sufficit semel fuisse impleta, licet non durauerit, in qua sufficit fuisse factum, licet non duret factum.gloss.dict.l.si quis hæredem, conc. Oldrad.consilio vigesimoprimo Ioan. Andr. add. ad Specu.titu.de testam.§.in primis.Cy.Auth.sed si.C. de sec.nupt.Bald.l.fin.C.de hæred.instit.consilio 56. volumine secundo. Fulgos.consilio 46.Paul.l.ex facto.§.si quis.ff.ad Treb.l.in substitutione.ff.de vulg. Ruin.consilio 131.numero 4.volumine 3.Dec.consilio 13.Bertran.consilio 8.volumine 1.Ias.d.l.si quis in hæredem, ex quo dicto sequitur primò quòd excusatio tutelæ ob liberos, non irritatur si liberi moriantur, Ioan. Andr.capitu.decet.de regu.iur.6.Alber.l. 2.ff.de exc.tutor.Imol.consilio 76. Mart.in tract de fisco.conclus.198.Fulgos.consilio 52. Paul.l. si cum dotem.l.si maritus ff.de sol.Anan.consilio 105. Deci.Authentic.præterea.C.vnde vir & vxor.l.in omnibus.ff.de reg.iur.capitu.cum cessante.de appel.Marsil. l.etiam.ff. de quæstio. Secundò infertur quòd fœmina ob masculos semel exclusa, manet perpetuò exclusa, etiam si masculi moriantur, nisi statutũ aliter expressè disponat, Barto.l.fina ff.ad Tertullia. Bald.Authentic.sed si.C.de sec.nupt.Docto. Commun.l. Gallus.§.& quid si tantum.ff.de liber.& posthum.Docto.Comm.l.si auus.C.de libe.præt.Bal.l. videamus.ff.quod met.causa.Imol. consilio 27. Anto.capitu.Raynaldus, de testamen.Fulgos. consilio 98.Paul.consilio 159.volumine secundo.Cor.consilio 404.volumine 3.Decius consilio 87.Iaso. consil. 229.volumine secund.Ruin.consilio 167.numero 11. volumine 3. & sufficit si masculus fuerit momento tẽporis ad hoc, vt fœmina dicatur perpetuò exclusa, Bald.l. si quis posthumos. §. primo.ff. de liber.& posthum.l.in quibus.C.de secun.nupt. Tiraquel.l.si vnquam.versic.susceperit.numero 193. C.de reuocan.dona.vbi dicit nume. 203.non confirmari donationem post mortem filij, si tamen pater eam non reuocauit videtur decessisse cum ea cõfirmata.ita Tiraquel.dicto loco, numero 212.conc.Bald.l. Titia.§. legato.ff.de leg.2.l.1.C. de inoffic. don. consilio 167. volumine quinto. Cor. consilio 176.libro secundo. Ruin.consilio 60.numero 17.libro tertio.Paris consilio 72.numer. 61.volumine 1.Quod dictum procedit quando filius natus post donationem, talis erat natus, qui secundum naturam viuere potuisset, Bal. l.eam.C.de accusatio.consilio 121.volumine primo. is enim non reuocat donationem, sicuti non rumpit testamentum.l.quod certum.C.de posthum. hæred.instit.nam non dicitur natus qui immaturè natus est vt viuere non possit, Docto. Commun.l.septimo mense.ff.de stat.hom.Doct.l.quod dicitur.ff. de liber.& posthum. Fulgos.consilio 96. Cæpolla consilio 50. Bald.consilio 113.libro 5.Bertr. consilio 117.numero quinto, volumine primo.Marsil.l.fin. numero 160.ff.de iurisd.omn.iud.Paris consilio 55. volumine secundo. Sed quatenus super.numero 126 dixi dispositionem legis, vel statuti vigere etiam post mortem statuentium, vel eorum mortem, quorum causa fuit constitutio facta, declar.secundum Doct. Nam quando fit mentio causæ in dubio, de finali intelligi debet, qua cessante cessat dispositio legis.l. adigere.§.quamuis.ff.de iure patro.capitu.cum cessante.de appel.l.ita.ff.de admin.tutor.l.illud.ff. ad legem Aquil.l.1.§. hoc interdictum. ff. de fonte. Docto.Commun.l.fin.C.de ed.diu.Adr.tollen.l.1. C. de liber.præt.gloss.l.cum tale.§ falsam.ff.de cond.& demon.not.l.2.§.fin.ff. de dona.Bald. capit.1.§. & quia. tit.qui feud.dare poss.not.l.si certis.C.de pact. not. l.1.C.de fideicomm.Imol.l.si filius.ff.de vulgar. & pupill.vnde correpta ratione legis ipsa mer lex correpta dicitur esse, & eius essentia, Bald.consilio 179.volumine 1.Salic. Authentic. ingressi.C.de sacrosanct. eccles.Imola l.dotalem.ff.solu. matrimo.l.si verò. §. de viro.ff.eodem titu.Doct.l.2.ff.de vulg. Roman.l. secund.§.fin.ff.de don.Imol. cap. post translatiouẽ. de renunc.Alexand.l.si conuenerit.nume.12.ff.de re iud.l.quod dicitur.ff.de verbor. obligatio.l.1.columna 3.ff.solut.matr.numer.9.Paris in tract.Synd.vers. contra, Felin.Dec.& August. Ber.cap.1.numero 86. de consti.sel.c.fin.de rescr.cap.quanto.de iudic.ca. tua.numer.7.de iureiuran.Ias.l.quod dictum.numero 3.ff. de pact.l.si quis filium. C. de inoffic.testam.l. posthumo. C. de bon. poss. contra tab. numero 15. Curt.Iun.consilio 12.numer.15.Aug.Ber.c.quæ in ecclesiarum.numer.189.de consti.gloss.l.1.§.filius. versic.item.ff.de donat.causa mor.glos.l.1.ff.de coniun. cum emane.liber.gloss.l.1.versi.filio.ff. de vulg. glos. l.1.ff.de leg.tutor.gloss.l.1.C. eodem titu. l.generali. C.de sacrosanct.eccle.nam legis ratio est anima legis, capitu.fin.vbi Doctor.de regu.iur.& sicuti cùm anima à corpore separatur, corpus moritur, ita sublata ratione legis, lex ipsa mortua redditur. ita dixi latè in tract.de Leg & Stat.part.3.quęstio.9.numero 4.& seq.Cyn.l.non dubium. numero sexto. C. de legibus.Docto.Commun.l.cum mulier.ff.solut.matr.Bald.l.1.ff.eodem.l.scire.§.aliud.ff.de accusat.Bal. l.fin.ff.si cert.pet.Imol.l.maximum vitium. numero 11.C.de liber.præter.l.1.numero 6.C.de interd.l.1.C. quæ sit longa consuetud.Angel.consilio 212.Cor. cõsilio 193.volumine 2.consilio 90.volumine tertio.vnde Bald.dicebat rationem legis esse animam, verba autem esse corpus, l.si quis seruo. C. de furt.l.fin. C. de hæred.institu.l.secund.C.de leg.hæred.not.§.1. Instit.de legit.patr.tutela.capitu.1. §.1.& quia.titu. qui feud.dare poss.l.emptor.§.fin.ff.de rei ven.Abb. capitu.nihil.numero 15.de elect.consilio 73.volumine 1.Roma.l.2.§.fin.ff.de don.Socin.consilio 30.volumine 1.Alexand.consilio 52.numero 9. volumine 3. Curt.consilio 45.colum.6.Felin.cap. tua. de iureiur. gloss.l.2.C.quæ sit longa consuetu.Bal.consilio 467. volum.2.l.cum tale.§.penult.ff.de cond.& demonst. Abb.c.fin.de rescr.c.1.nume.14.de re iud.Cum.consilio 15.numer.9.volum.2.Dec.consi.64.Vnde quęlibet dispositio ampliatur, & restringitur ab eius ratione, Bart.l.contra.ff.de leg.Cyn.l.quicunque.C.de seru.fugit.Iaso.l.de quibus.ff.de legibus, gloss.l. 2.C. quæ sit longa consuetu.Docto.Commun.l.cùm pater.§.dulcissimis.ff.de leg.2.l.pater.§.fundum.ff.de leg.3.l.ex facto.ff. de vulga.gloss.& Doctor.Commun.l.si

mun.l.si quis animo.versic.amittere.ff.de acquiren. possess.l.cancellauerat.ff.de his quæ in test. del.l.ita.ff.de adm.tutor.l.hæc actio.ff.de calumn.l.non omnium.C.de tutor. Angel.consilio 281. idem consilio 321.Sal.l.2.C.de noxal.act.Fulgos.consilio 119. Roman. consilio 16.Paul.consilio 436. volumine secundo. Alexand.consilio 75.volumine 5. Limitata enim causa limitatum producit effectum.l. in agris.ff. de acqui.rerum dom.l.cum seruo.ff.de contrah. empt. l.si gratuitam.§.1.ff.de præscrip.verb.l.milites.ff.de re mil. Doctor.l.age.C.de transact. Aretin.l.qui superstitis. ff. de acquirend. hæred. capitu.de cætero. de senten.exc.Alexand.consilio 94.volumine 3. Socin.consilio 26.volumine 1.Cor.consilio 299. numero 3.volumine 4. Curt.Sen. consilio 50.numero 66. consilio 70.numer.13.Ias.l.si fundum.numero 9.ff.de leg.1.Decius consilio 379.numer.7.Afflict.capitu.Titius.numer.7.titu.si de feud.contr.fuer.Grat.consil. 7.volumine 1.consilio 65. numer.31.libro 1.Paris consil.102.numer.17.libr.1.consi.65.numer.28. volumine 2.consi.1.numer.124.volumine 3.consi.41.numer.77. libr.3.consi.42.numer.41.eodem volu.Felin. capitu. cum ordinem.de rescri. vbi enim eadem est ratio, idem ius statui debet,l.illud.ff.ad leg. Aquil.l.à Titio.ff.de verb.obligat.l.his solis. C. de reuocan. donat.not.l.non possunt.ff.de legibus, Alexand. consi. 75.nume.3.volumine 5. Tiraquel.l.si vnquam, versicu. libertis.numero 45. C.de reuocan. donat. gloss. Clemen.1.de elect. Doctor. Commun. Authentic. quas actiones.C.de sacrosanct.eccles.Imol.al. fin. ff. de hæred.instit.not.l. cùm mulier.ff.solut.matrim.l. quamuis.C.de fideicom.Abb.capit.fin.de rescri. Aretin.consil.27.Curt.consilio 81.numero 7. Quæ dicta intellige de ratione finali,& hoc fallit quando alterius quæsitum esset,quia tunc licet tollatur ratio, non tamen aufertur ius quæsitum,secus autem est, vt dixi super.in ratione impulsiua, nam mortua persona cuius causa lex cōdita fuit,remanet adhuc dispositio legis,l.1.§.sexum.ff.de postul.Docto.comm. l.2.§.fin.ff.de dona.l.sed & si.§. fin. ff. de donat. inter vir.& vxor.l.generali.§.Diuus.ff.de vsu,& vsufruct.l. cum tale.ff.de condit. & demonstra.not.§.1. Auth. de non elig.secun.nub.gloss.& Doct.capitu.ex parte,il secondo.de conuers.coniuga.capit.magnæ. de voto.card.capit.duæ.7.quæstio.1.not.capit.tantum. 32.quæstio.7.gloss.& Bald.l.1.ff.de ser.gloss. l.si pecuniam.ff.de cond.ob causam,Docto.cap.ex parte,de conuers.coniug.Ioan.c.cupientes.nume.4.de elect. 6.capit.fin.de hæret.6. Barto.l.in omni. ff.de adopt. causa enim impulsiua nō est essentialis legis, neque perpetua, Alber.l.si vnquam.C.de reuo.do.not.cap. cum infirmitas.de pœnit.& remiss.Ias.cons. 63.volumine 3.Dec.capitu.quoniam.de offic.deleg. Ripa l. ex facto,numero 14.ff.de vulg. cyn. l.generaliter.C. de episco.& cler.vnde ex causa impulsiua non sumitur argumentum,Ioan. Andr.cap.1.de tempor. ord. 6.Ias.Auth.quas actiones.numer.21.C.de sacrosanct. eccl.Docto.Commun.l.conuenticulam,C.de episc. & cler.Ant.capit.cum publicato.de elect.cum apostolica. de his, quæ fiunt à maiori parte, sine cons. capit.Alexand.& Ias.l.1.ff.de offic. eius. Felin. capit. significasti.de foro competen. Fallit hoc dictum in rescriptis,quæ vitiantur per subreptionem non solum causæ finalis,sed etiam impulsiuæ,Docto.capitu.postulasti.de rescript. Dec.cap.cum cessante. de appel.Oldr.consilio 256.capit.super literis. de rescr.

Ripa l.ex facto.numer.15.ff.de vulg.& not.quòd impulsiua causa dicitur, cum lex in odium alicuius conditur.l.1.§.sexum.ff.de postul.capit.Artos.98.distin.quibus mortuis,vt dictum est, non tollitur dispositio legis. Item in contractibus in dubio causa impulsiua præsumitur,nisi contineat interesse illius, qui causam apposuit,l.2.§.fina. ff. de donat. vel nisi sit de essentia actus,l.sed & si.§.fin.ff. de donat. inter vir.& vxor.l.si quis. C.de don.not. quòd cum causa dispositionis tendat in fauorem accipientis,dicitur impulsiua, Docto. Commun.l. si mulier.C. de iure dot.gloss.l.tertia.§.si quis.ff.de cond.ob causam.& hoc nisi necessariò requiratur,quia tunc finalis causa dicetur,Docto.Commun.l.sed si mors.§.fin.ff. de don.inter vir.& vxor.Secundò fallit in re fauorabili,quia tunc finalis causa dicetur.Doct.l.generaliter. C.de episc.& cler.l.cum his.§ mulier.ff.de cond.indeb. Tertiò hoc idem fallit,quando commodum Reipublicæ coniunctum sit cum commodo accipientis:vt si donem mulieri,vt nubat,l.1.ff.solut.matr.Item not.quòd si alicui concessum sit priuilegiū ob numerum filiorum, si contingerit quòd aliquis eorum mortuus fuerit,non soluitur ex morte priuilegium,not.l.sciendum.§.fin.ff.qui satis.cog.§. illud. Authentic.vt const.quæ de dign. Ioan.Andr. capit. decet.de reg.iur.6.not.l.2.§.oportet.ff.de exc.tuto. Fulgos.consil. quinquagesimosecundo.Imol.consilio septuagesimoseptimo.Mart.tracta. de fisco, conclusio.198.Anan.consilio 105. Dec.Authentic. præterea.C.vnde vir & vxor.l.in omnibus.ff.de reg.iur.Ripa l.ex facto.ff.de vacat.muner. Quod dictum procedit in muneribus consumantis.l. incola.ff.ad municipales,secus à futuris,quia res deuenit ad casum, à quo non potuit initium sumere,l.Titia.§.vsuras.ff. de leg.2.Bald. consilio 117. volumine 1. Ripa l. ex facto.numero decimoseptimo.ff.de vulg.Socin.l.si cū dotem.§.si maritus.ff.sol.matrimo.Quod autem extincta causa efficienti non soluatur dispositio legis, quia mortuo legislatore adhuc viget dispositio legis,præsertim cum effectus causæ fuisset cōsummatus.l.fin.ff.vnde liber.l.inter stipulantem.§.sacram, versicu.nec reuocantur.ff.de verborum obligatio. vbi Iaso.numero 4.l.patre furioso.ff.de his, qui sunt sui.l.qui res.§.aream.ff.de sol.l.Tutelas. ff. de capit. dim.capit quæris.versi.contrahitur.de consecr. dist. 4.capit.de bigamis. de bigamis.capitu.sanè. de renunc.cap.fin.de offic.leg. Doct. generaliter.C.de episco.& cler.Balb.tract.præs.3.par.quæstio.9.Ozer. §.1.numer.5.Inst.de exhær.liber.Curt. Iun.l.2.nume. 78.de reuo.do.Grat.consilio 63.nume. 37. volumine 2.Secundò reuocatio donationis ob superuenientiam filiorum,nō cessat si ipsi moriantur, Tiraquel. l.si vnquam.vers.susceperit.nu.203.C. de reuoc.don. Tertiò mater non reassumit tutelam post mortem secundi mariti.§.quia.Authentic.vt sine prohib. matr.& auiæ.Quartò fœmina semel exclusa ob masculos,perpetuò exclusa dicetur,etiam si masculi moriantur,sicuti perpetuò retinet hereditatem ille,cui delata est ratione agnationis,licet agnatio per mortem extinguatur. Tiraquel.tract.cessante causa. fall. 12.numero 14.Quintò,quando causa & effectus sunt in diuersis subiectis,vt pater & filius: mortua causa, quæ est pater, remanet adhuc filius eius effectus, Bald.capit.cum cessante.de appel.not.l. patre furioso.ff.de his,qui sunt sui.l.qui libertinos.ff.de oper.libert. l.2. ff.de excus.tut.Sextò, & vltim.quando plu-

res personæ ad idem concurrerent, nisi coniunctì requirantur ad actū, vna sublata, vel extincta, & mortua non corruit actus, not. l. si non lex. ff. de hæred. in stit. Tiraq. d. tracta. Cessante causa. limit. 22. numer. 1. & numer. 55. & not. quæ scripsi pro declaratione huius 3 par. in tract. de reg. iur. reg. 6. nu. 120. & seq. Bru. in tract. de interitu. Mar. l. fi. de quæst. Sebast. Medices Tractatus parte tertia.

¶ MOTVS proprius arguitur ex concessione geminata eiusdem gratiæ. Bald. l. nec damnosa. C. de præc. imper. offer. l. 1. C. de pet. bon. subl. libr. x. Authen. de iudic. in princ. Ber. in Rubric. de constitu. nume. 88. Medic. regu. 2.

¶ MVLCTA modica potest arbitrari per iudicem de leg. Innocen. capitu. 1. de offic. deleg. Arch. c. legitima. de appel. 6. Spe. §. species. colum. 7. in tit. de sent. Petr. l. eos. C. de mod. mul. no. l. 2. C. de sportul. Host. c. 1. de offic. del. Decis. capellæ Tholos. 273. numer. 1. in terminis. Medic. reg. 5.

¶ MVLCTA requirit nouam citationem: not. Bald. in l. j. in fin. princ. ff. si quis ius dicen. non obtem. & ibi Ang. in §. j. Anch. in ca. j. de dolo & contu. in vj. & Archi in c. certum. xj. quæst. 3.

Limita quatuor modis, vt per Felin. In cap. primo, de iudic. B. Dias reg 488.

¶ MVLIER adultera propter adulterium perdit dotem, donationem propter nuptias & bona paraphernalia. Si maritus illam accusauerit, & prose sententiam obtinuerit. iux. tex. in l. consensu. C. de repudiis. l. Lucius. l. cùm mulier. ff. sol. matr. & c. plerunque. & ibi gloss. ff. de donat. int. vir. & vxo. & in auth. vt liceat matr. & auiæ. §. quia verò pluries. & Roma. in sing. cccxiij. & Ias. in l. fideicommissum. C. de fidei commiss.

Fallit, quando mulier adulterium commisisset de voluntate, & consensu mariti. d. l. cùm mulier. & l. quoniam. C. de adult. & ibi Saly. & Alexan. quoniam volenti non fit iniuria.

Fallit etiam quando vir cum alia muliere adulterium commisisset, quoniam mutua delicta paria compensatione tolluntur. vt l. viro, atque vxore. ff. sol. matr. & Bart. & Moder. in l. is, qui reus. ff. de pub. iud.

Fallit quādo vir cum ea reconciliauerit & eius mores approbauerit, secūdū tex. in d. l. Lucius. ff. sol. mar. & d. c. plerunque de dona. int. vir. & vxor. Roma. cō silio cclxxxvj. Bald. consilio cccüj. vol. iij. nume. 5. & consi. cccx. num. 3. vol. j.

Fallit etiam si filiæ habet patrem, quia pater non debet perdere dotem propter adulterium filiæ, secundum Cyn. Bald. & Ang. & Saly. in l. si cum dotem. C. de iure dot. & in l. ij. §. si voluntate. ff. sol. matr. & ibi Ias. Cast. Imo. Alber. Bart. & Alexan. Ang. & Ioan. de Imo. in l. si filiusfa. ff. de dam. infect. Boer. in quæstio. ccxxxvij. num. 5. & 6.

Fallit etiam si habet liberos ex primo matrimonio, quia tunc non applicabitur secundo viro, prout dicunt Abb. Sic. Ant. de Butr. in capit. j. vt lit. pendent. & Bal. hac edictali. de secund. nupt. & Francisc. Cré. in sing. lxxxvj.

Fallit etiam quando maritus non facit debitum erga vxorem ab ea requisitum, quia tunc vxor nullo modo punitur, per text. in cap. si tu abstines. xxvij quæstio. ij. Ratio quia qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur, vulg. qui occidit. §. in hac. ff. ad l. Aquil. & ibi Flo. Zabba. in clem. in cap. cum ex eo. in prin. vet. oppo. post Guliel. de Monte, de sent. excommun. & dicit ibi Bald. August. si tu abstines sine vxoris voluntate, tribuis ei fornicandi licentiam, & peccatum illius tuæ imputabitur abstinentiæ, sed illa debet omnia mala pati, potius quàm peccati vitio consentire. & vide Bald. consi. vj. nume. 7. volum. v. Alexand. in consi. clvij. in fin. volum. v. Fulgo. consi. cxxxvj. in causæ crimi. I. Nouel. reg. 97.

¶ MVLIER etiam pro filio suo non admittitur in iudicio ad defendendum: licet filius esset pupillus. Casus est in l. alienam. C. de procur. facit text. in l. quia absente. eod. tit. & in l. neque fœminæ. ff. eod.

Limita nouem modis, vt per Ias. in d. l. alienam. B. Dias regu. 480.

¶ MVLIER. l. 2. l. III. §. mulieribus.

Parcendum & subueniendum est mulieribus. C. de fal. mo. l. 1. Ad Tur. l. 1. §. mulier. Cc. de Sica. l. fin. C. ad Vel. l. 5. Broc. vlt. rub. 70.

Si mulieri dederim pecuniam, vt eā debitori meo soluat, vel expromittat, si expromiserit locum non esse Senatusconsulto Pomp. scribit: quia mādati actione obligata, in rem suam videtur obligari. Pau. libr. 6. reg. Ad S. C. Vel. l. 22. Ex eodem lib. l. 9. Sed si pro alieno seruo intercedat, quemadmodum in patrem familiàs priorem reum restituitur actio, ita in dominum quoque restituenda erit.

Mulier familiæ suæ & caput & finis est. De verbo. signi. l. 195. in fi. Riisvvich.

¶ MVLIER ignorans defectum matrimonij, cessante defectu per consensum perseuerato cōfirmatur matrimonium ita etiam ignorante viro. Inn. c. 1. in fine. de eo qui duxit in matr. cam quam polluit per adul. Bapt. in tract. de correl. num. 64. Medic. reg. 9.

¶ MVLIER si iurauit nō alienare in futurum rem dotalem, & postea alienet cum iuramento, nihil valet alienatio iurata, propter iuramentū primum. gl. est sing. in c. licet mulieres. in glo. si de iureiu. lib. 6. quā tenet Bar. in l. si prędium. C. de iure dot. & in l. si quis pro eo. in tertio membro princ. ff. de fideiussor. & vide Alex. in l. duob. reis. §. idem Pomponius. ff. de iureiur. vbi dicit, quod illa glo. in terminis suis est magis communiter approbata. Eam dicit sing. Ias. in auth. sacramenta puberum. C. si aduers. vend. in quinta limitatione, vbi eam extēdit ad minores, & sic restringit. d. auth. & allegat Doct. pro ea, licet idem Ias. in §. item si quis postulante aduersario. Inst. de actio. attestetur, & malè, quod illa glo. solet communiter reprobari: vide eundem Ias. in d. §. idē Pomponius, vbi pōderat, & allegat contra dictam gl. quatuor decisiones, in quib. valet actus contra iuramentū priùs præstitū celebratus, & tandē tenendo eā limitat trib. modis.

Primò, vt procedat in terminis suis, scilicet, quādo mulier iurauit non alienare rem dotalē, & sic iuramentum fuit præstitum super eo, quod erat prohibitū à iure communi: quia tunc tale iuramentū quod concurrit cum prohibitione iuris communis, bene impedit actum secūdum in contrariū factum, quamuis iuratū. Ita limitat Io. de Imol. in c. dilecto. de præb. & & in istis terminis procedit tex. in cap. intellecto. de iureiur. qui solet allegari pro illa gloss. & ita limitat Ias. vbi suprà.

Secundò limita, quia regula procedit, quādo ille, cum quo celebratur alienatio, vel actus, sciebat talē actū fieri cōtra iuramētū priùs præstitū: secùs si ignorabat (prout in dubio præsumitur) quia tunc valebit actus, nō obstāte primo iuramēto. Ita Ias. vbi suprà, referendo Imol. in l. cū vir. ff. de vsucap. & ante eū Io. Fab. Inst. quib. alien. licet vel non. in prin. refert etiā hoc Alexand. in cons. ccclxxxj. & vide addit. Alex. in

§.idem Pomponius.qui refert aliquos pro ista limitatione.

Tertiò limita dictam gloss. quando iuramentum fuit præstitum à muliere in manibus patris, vel alterius cuius interesse pnterat:aliàs si non iurauit in manibus alicuius, tanquam iuramentum sit nudum, non impedit actum fieri.ita limitat Bald.in §.idem Pomponius.vbi Ias.refert ennd cui Bald.alibi,& Alexan. idem firmare, quibus limitationibus sic exrenuata est d.gloss.nimirum si vera sit. B.Dias reg.479.

¶ Mvlier iurans nō alienare dotē absque auctoritate iudicis, si alienauerit iurans non contrauenite, nihilominus prima dispositio geminata seruari debet. Host.cap.cum contingat.de iur.iur.gloss.& doct. ca. eam te.capit.intellecto.eodem titu.cap.licet.de iur. iur.& limitatur per hoc authē.sacramenta puber.C. si aduer.vend.Imola l. æstimatio. ff. sol. mat. l.cum vir.ff.de vsucap.l.si prædium. G. de iur. dot. Medic. reg.3.

¶ Mvlier, mortuo viro, alenda est intra annum ab hæredibus viri, si non habet vnde alatur aliunde. gloss.est, quam communiter ibi Docto.sequūtur in l.diuortio.in princ.in verbo, facto.ff. solut. matrim. & in l.vnic.§.exactio.in verbo, redimendis. de rei vxo.actio C.

Limita dupliciter, vt per Ias.in §.fuerat.in princ.Iustij. de action. B.Dias reg.481.

Mulier omnibus creditoribus præfertur.

In Ant.de æqual.do.§.his. Azo,rub.104.

Expressa prosont, non expressa nocent.

In Aut.de æqual.dot.§.quomodo.

In Aut.de imperfec.reita.§.etsi qui inde.

In Aut.vt cùm de appel.co.§.1.Azo,rub.104.

¶ Mvlier prægnās dicitur quasi valetudinaria.tex. in l.inuiti.ff.de testib.& habetur in l.ij.§.sed & si non propter.ff.si quis cautioni.

Fallit in muliere grauida paucorum dierum in dictu §. sed & si non propter.per Floria. S Ian.reg..78.

¶ Mvlier præsumitur acquirere ex bonis viri, per l. Quintus.ff.de donat. inter virum & vxo & l.etiam. eod.tit.& ibi Ang.Bald.Alber.& Saly.& non de suo causa euitandæ suspicionis turpis quæstus.Ita Boer. quæstio.lxxxj.num.1.& 2.

Fallit primò, quando mulier constare vellet ante matrimonium habuisse pecuniam,& illam marito non consignasse, secundum Bal.in l.fin.C.de pign.nume. 3.& l.si vxor, versi.denuo quæro.nume.4.C.de cond. insert.& Alexand.consi.xlij.num.2.volum.v.

Fallit etiam quando, cōstante matrimonio, appareret ex aliquo titulo, illa bona sibi euenisse ab aliquo attinēre suo, ex qua pecuniam fecit,& illam inuestiuisse in fundo.vt Bald in d.l.si vxor.versi. cæterùm si vxor diceret.C.de cond.insert.

Fallit tertiò, quando mulier haberet aliquam artem texendi telam, obstetricis, seu chirurgiam, vel si manibus propriis faceret aliquod aliud exercitium, cuius causa pecuniā acquisiuisset, ex dictis operibus: quia tunc cessaret omnis mala suspicio,& mulier ad præceptum viri non tenetur negotiari, neque operari, nisi in obsequialibus,& reuerentialibus, secundum Bal.in d.l.si vxor.& Gerard.de Petr. Sanct.sing. cix.& Imol.in capitu.j. de donat.inter vir.& vxor. I.Nouel.reg.96.

¶ Mvlier non potest esse testis in testamentis: probat text. in l.qui testamento.§.mulier.ff.de test. in §. testes.inst.eod.tit.vbi Faber ponit rationes, & in l. vij tit.xvj.part.vj.

Fallit quatuor modis, vt per Deci.in l.fœminæ.ff.de regu.iuris.nume.28.vsque ad 35.inclusiuè:quarum tres priores descripsit Doctor del Castillo in commēto leg.tertię, in parte, siete testigos.immemor Decij, vbi suprà. B.Dias reg.482.

¶ Mvlier non punitur non petens tutorem filiis impuberibus, habentibus patrimonium pusillum.l.2.§. qnòd si.ff.ad Tertull.Roman.l.si verò.§.de viro.col. 10.ff.sol.matr.item tutor datus in hæreditate parua non tenetur conficere inuentarium, quia in minimis recedimus à reg.iur. leg.scio.ff.de in integ.rest. Medic.reg.5.

¶ Mvlier regulariter non succedit in feudo, nec ex ea descendens, in bonis & rebus feudalibus. vt ca.j. de succes.feud.& c.j.de gradibus succed.in feod.

Amplia, vt nec etiam filij naturales legitimati.vt ca.naturales.si de feudo fuer.contro.& gloss.in c.j.de nat. succed.feud.Cyn.authen.sed & si quis.C.de secund. nup.Guid.Papa.quæst.lix.num.1.

Fallit, nisi hoc pacto feudum fuerit acquisitum, vt etiā filiæ deficientibus masculis in feudum succedant, vt cap.1.§.& quia vidimus.de grad.success.& de iis qui feud.dare possunt.& ibi Bald.

Fallit etiam, quando mulier est nominata in instrumēto inuestituræ, quia tunc ratione denominationis suæ personæ est capax bonorum feudalium secundum Hent.Boyc.in capit.per venerabilem, qui filij sint legit.Host.in summa de feud.§.apud quem, & latè Ias.Bald.& Aluar.in capit.j.de succes.feud.& in Gallia feudum est ad instar patrimonij, & alienari potest, secundum Boer.quæst.ccij.nume.3.& quæst. cxiiij.num.12.& 13.

Fallit etiam, quando in inuestitura facta de bonis feudalibus dictum fuit pro se hæredibus suis vtriusque sexus:quia tunc tā mares, quā fœminę sunt capaces d.bonorum feudalium.secundum Corne.cons.199. vbi Rom.volum.2.Afflict.decis.cccv.numer.15.16.& 17.quia ex conuentione feudum acquiritur, secundum Afflict.& Bald. I.Nouel.reg 98.

¶ Mvlier, quæ intra tempus luctus nubit, infamis est,& etiam pœnas patitur, de quibus habetur in l. 2.C.de secundis nuptiis.& est gloss.in cap.cum omnes.sexta quæstione prima.

Primò fallit, nisi mulier nubat de consensu filiorū mariti primi:quia tunc euitabit pœnas prædictas.ita tenuit Ang.in l.mater.C.ad Trebel.alleg. gloss.sing.in authentic.de non elig.secund. nub. in princ.verbo, copulatiuè:quòd etiam fortificatur ratione: nam ratio quare mulier transiens ad secunda vota intra tēpora luctus venit punienda, est, quia per secundum matrimonium facit iniuriam filiis primi matrimonij, vt §.certo, in authentic.de nup.Sed hic cessat filiis consentientibus:quia scienti & volenti non infertur dolus neque iniuria.l.j.§.vsque.cum ibi not.glo. ff.de iniur.& l.j.de act.emp.quod etiam videtur sentire Bald.in l.hac edictali.versi.pone statutum, &c. C.de ser.fugi.& propterea dico, quòd statutum vel dispositio l.hac edicta.C.de secun.nupt.quę vult matrem transeuntem ad secunda vota teneri reseruare lucrum primi matrimonij filiis eiusdem matrimonij,& hoc per ea quæ habētur in l.fœminæ.C. eodem titu.nō vendicat sibi locum, quando filius consentit ad matrimonium matris: & propterea si cupis viduam habere in vxorem, prouideas habere filiorum consensum:& quæ dicta sunt in matre habēt etiam locū in patre:cū & ipse in pœnas multas incidat propter transitum ad secūda vota, vt in auth. de

non eligendo secundò nubentes.§.est quoque.

Secundò fallit, vbicúque mulier nubit intra annum lu ctus de consensu primi mariti dantia licétiam in eius testamento: quia tunc vxor non pateretur pœnas legales.ita tenet Bald.in l.filium,quem habenté. C.famil.erc.& in l.j.C.de sec.nup.quia, habita licentia à testatore, videtur habere hanc licentiam à lege,per illum tex.sed Lud.de Ro.in sing.suo. nu.263. incipien.tu scis.ponit istam q.& in ea ita distinguit, quòd aut maritus ita permittit quòd nubat intra annum, & hoc casu non euitat pœnas iuris:& mouetur ista ratione,quia nubit intra annú,quod est contra bonos mores de iure ciuili.& alleg. casum in d. l.j.ibi,ne in his quæ corruptionem morum,&c.cum in his testator disponere non possit:vt l.turpia. & l.si quis inquilinos.ff.de leg.j.&c.aut de permissione viri nubit post annum,& in tali casu nó incidit in pœnas:& dicit de hoc esse gloss.secundum eum in d.§. duo.in auth.de nup.vers.vnum.& pro hoc ipse adducit rationem quare mulier punitur si post annum nubat,quia facit iniuriam animæ primi mariti per secundas nupt.vt in §. quia verò. in auth.de nup.vers. nos igitur.sed marito permittente nulla fit iniuria. d.l.j ff.de act.emp.in princ.

Tertiò fallit in muliere minore xxv. ann. arg.glos. sing. quæ hoc probat in l. ij. C. si aduer. delictum. alleg.l. penult.C.ex quib.caus.infam.

Quartò fallit,quia d.regula procedit de iure ciuili,secùs autem de iure cano.quia d.ll.sunt correctæ:vt dicit gloss.in l j. C.de secund.nupt. per illum dictum, quod,mortuo viro nubat in domino: & idem tenet glo.in l.si liberorum.§.non tamen.ff.de his, qui not. infa. Sed contrarium tenet gloss.in l. decreto.C.ex quib.caus.insa.& idem tenet in c. si. de sec. nup.& in c.ex parte.de appel.vide per Bal.in d.l.j.C.de secun. nup.vbi de hoc disputat. B.Soc.re.332.

¶ Mulier de Velleiano non certiorata,si renútiet, * non tenet renuntiatio. * l.antique. §.ne autem.C.ad Velleianum. B.Socin.

Additio.

* Renuntiatiò.Vide Felin. in cap. si diligenti.de foro comp.circa fin.in versi.circa primum correlarium. & in capit.ex rescripto.versi.in gloss.pen.de iureiur. B.Vadius. *

Primò fallit, quando renuntiatio facta est in iudicio: quia tunc calore iudicij absque certioratione valet, vt l.fin.ff.ad Velleianum.argum.gloss.in l.rem.§.fin. ff.de pign.actione.

Secundò fallit,nisi interueniat iuramentú,secundum Bart.in l.sciendum.ff.de verborum obligatio. facit quod no.in l.si duo.§.iurauerit.ff.de iureiur.& quod not.Bald.in anthentic. sacramenta pub.C. si aduer. vend.& in l.j.C.de reb.cred.& in l.ij.C.de peri.& cómo.rei vend.& per Can.in capit. quamuis, de pact. in sexto.

Tertiò fallit in renuntiatione facta prætextu tutelaris officij,quod pro filiis suscepit,per authentic. matri, & auiæ.C.quando mul.offi.tut.fungi po.facit quod not.Barto.in l.si quis sub conditione.ff. de test.tut. & istas limitationes ponit Ludo.de Roma.in l.repudianda.ff.de acquir. hæreditate. B.Soc.re.333.

¶ Mulier Velleiano regulariter renunciare non potest.glos.& ibi doct.in ca.si diligenti.extrà,de foro competen.

Primò fallit, quando ipsa mulier renunciat in iudicio. l.si mulier.§.planè.ff. ad Velleia.

Secundò fallit,quando ipsa mulier renunciat iuris autoritate, vel iure permittente. C.quando muli.tu. offic.fun.potest.authent.& iure.

Tertiò fallit, quádo mulier renunciat per contractum ex interuallo:vt per bienniumlege,sed mulier.C.ad Velleianum.

Quartò fallit, quando interuenit iuramentum cùm tunc potest absque dubio.extrà,de iureiu.capi.cùm contingat.& dicit Io.And.in cap.si diligenti.extrà, de foro comp.& præsumitur tunc certiotata, vt voluit Archidiac.in c. secundo. de pact. in vj.secundú Anton.in d.c.si diligenti.& hoc etiam voluit Bar.in l.sciendum.ff.de verb.obli.vide pleniùs in d. c. cum contingat. B.Soc.re.334.

¶ Mulier vilis carcerati potest,licet aliàs regulariter mulieres carcerari nó possint.Bal.l.cósentaneú. C.quom.& quando iudex. Bart.l.si quis ita. ff.de testam.tut.fallit nisi esset maritata.Ioá. And.in addit. ad Specu.in titu.de iniur.& damno dato.Dec.l.2.ff. de reg.iur. Med.re.1.

¶ Mulier vxorata tenetur operari marito, eo autem vita functo, tenetur operari eius hæredibus, si ab eis alimenta recipit: sicut & filius si operatur patri,victum habere debet.Cor.sing.in versic.vxor. licet fuerit dictum Bal.in l.si vxorem.numer.6.C.de cond.inser.& in auth.ex testamen.C.de collat.

Fallit, si transit ad secunda vota, quia eo casu tenetur operari secundo viro, cui adhæret,& à quo habitationem vestes,& alimëta recipit, & cui etiam parere necesse habet:& ideo perdit tutelam filiorum,& excluditur à spe successionis filiorum, secundum Corn.consilio 113.eod.volum.4.& contristatur anima primi mariti per tráfitum ad 2.vota.in authe.de nupt.§.quæ verò.Roma.singul.xxv.incip.tu scis.numero 2.

Fallit,qüando constaret mulierem acquisiuisse ex sua industria,& ex suis iustis laboribus,vt quia esset nutrix, chirurgica, obstetrix vel baylla, seu lanifica, quia quicquid acquirit ex istis operibus, sibi & non viro dicitur acquirere, & ad præceptum viri negotiari non tenetur, præterquam in obsequialibus & reuerentialibus,secundum Alex.consilio 133.volum. 1.inc.verè crudelis.nu.4.& Boe.latè q. 81.num.4.& 5. I.Nouell.reg.99.

¶ Mulieres non possunt interesse ad statuta condenda:probat text.& ibi not.Barto. in princip.l.j.ff. de legibus,& sic in condendis legibus, vel statutis non est exquirendum mulierum consilium,propter earum fragilitatem,secundum Cynum,& Bald.ibi.

Limita tripliciter,secundum Ias.ibi.

Primò in Comitissa,quia illa potest leges, statuta, siue consuetudines in suo territorio condere,siue introducere.Facit l.4.titu.4.parti.3.

Secundò,nisi ex speciali priuilegio mulier haberet iurisdictionem.

Tertiò in his,quæ ad mulierum artem spectant:& quæ allegant,breuitatis causa nó transcribo.vide tu textum. B.Dias re.483.

¶ Multum transgrediens corrumpitur virtus in actu suo.Cald.l.si prædium.C.de ædil.act. secus si parum discedit ur è medio.Bertac.in Repert. versicul. modicum:quia qui parum transgreditur, non dicitur è via discedere, cum paruum,& nihil æquiparentur. Med.re.5.

¶ Multa transeunt in vniuerso, quæ singulariter nó transirent.De acqui.re. do.l.quædam. De con.emp. l.in modicis.

Profunt multa simul iuncta, quæ singula non sufficiút.

De pro-

pruba.cap.causam quæ.& ibi gloss.& Dd.C.eo.
l.rationes.l.instrumenta.l.non nudis.De testib.
quæstio.3.c.si testes.De iud.cap.causam quæ, vt
on contest.c.accedens.De suc.ab in.c.cùm dile-
.De præsump.c.illud. Quæ regula in hunc versi-
m redigitur. Quando non prosunt singula mul-
uant: scilicet si tendant ad eundem finé (sic con
tur l.spadonem.§.qui iuta.l.2.§.fi.De excu.tu.in
t.cùm causam.De proba.) Et non repugnent in
lo.Ab.in capit.transmissæ.Qui fi.sint le. Mynsin.
eruat.vlt.centu.2.per l.vbi repugnãtia.De reg.iu.
tuitatis ergo multa conceduntur, quæ aliàs nõ
cederentur.C.de pe.bo.sub.l.1.libr.10.
fecta multa vnum perfectum constituere non
sunt.C.qui nu.tu.l.1.
cadunt inter calicem supremáque labra.De ac-
re.do.l.naturalem.§.1.in fi.
eri multa possunt ad tempus, sed nõ perpetuò.
an.leg.l.Quintus.vbi Bart.
ttuntur multa in consequentiam, quæ principa
denegantur.De admi.tu.l.1.De con.& de.l. pu-
is conditionibus.
Mat.Gribal.lib.1.de ratione studij sup.Facta, Ex
sa. Riisvvich.
LTITVDO.Multitudinis ratione quisque à pœ
xcusatur.dist.50.capitu.fin.dist.4. cap.denique.
æstio.7.capit.quoties.capitu.vt constitueretur.
c.4.rub.16.
sa multitudo nil habet honesti.de çta.c.cùm fit.
h.de refe.§.1.Cõtra dist.64.c.extra conscientiá.
off.de.c.prudentiam.C.de fideicom.l.fi.vbi oo.
ampliores homines perfecta veritas reuelatur.
d multitudinem, sed ad synceram testimonio-
fidem respici oportet. De testib.l.ob carmen.
vvich.
NVS.A munere, quòd vocatur capitatio, nemo
nitur.
n multis casib.vt per Thom.Parp.in l. placet, C.
c.san.eccl.
i,& personæ ecclesiasticæ, & ecclesiæ non debét
re munera personalia, sed sunt immunes, & sic
tenentur soluere collectas, neque aliud tributú,
on minus,& cap.aduersus, de immu. eccles.cap.
uenit.86.distinct.
atur in 5.casib.& limitatur in 18.à Pet.Duen.reg.
multas regulas, fallẽtias,& distinctiones, videas
d Bened.Capr.in suo tract.reg.96.
s, seu collecta, non potest imponi forensibus, e-
n respectu possessionum quas forenses habent in
itorio collectantis. Barto.in l.1.C.de mul.& in
loco, libro 11.& in l.munerum, §.patrimonio-
n,ff.de mu.& hono.& hanc esse communem opi
nem attestatur Curt.iun.in consi.60.& 61.
n 7.casib.vt per Port.libr.5.suarum concl.reg.3.
trariam regulam, cum 4.fallentiis refert Thom.
p.in l.placet,C.de sacrosanc.eccle.nu.20.
sia non tenetur ad collectas pro rebus solitis col
ari, cùm imponatur personis.hanc esse commu-
n opinionem tenet Bello. columna 40.nume-
tertio.
in quatuor casibus, vt per Baptist. Villa.concl.1.
itera E.
i vel ecclesia non tenetur pedagia, vel gabellas
ere, Clement.præsenti, extra de censibus.
in tribus casibus, vt per Parpal. in d.l.licet, nu-
ro 34.
aribus non possunt imponi onera, etiam si stu-
deant in loco proprio originis,l.1.vbi Barto. C. qui
ætate, vel profes.lib.10.

Fallit in 2.casibus, vt per Thom.Parp.in d.l.placet.numero 21. Donat.Fina,lib.3.

¶ MVNVS paruum non facit iudicem corrumpi. cap. statutum.§.insuper.de rescr.6.capi.si quæstiones, de sim.Thom.Gram.§.tutor autem.numero 13. inst. de auct.tutorum.leg.solent.§.non verò.ff.de offi. proc. cap.statutum.§.insuper.de rescr.6.nor.leg.si olenm. in fine.ff.de dolo. Medic.reg.5.

¶ MVTATIO.Marcellus lib.iij. Digest. Lex clxxxiij. al.l.cxliiij.

Et si nihil facilè mutandum est ex solennibus, tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est. ADUIT. a.poscit.in P.florent.

Ex titu.de in integr. restitur. item concordat cum eo. Angel.& l.iudex posteaquam, de re iudic. vt citato non respondenti,& eo contrariam sententiam mereuri. Viuiennus.

¶ MVTATIO.l.176.nemo potest mutare.144.etsi nihil.in Nouum.

Rectè quod fieri debet, per odium vel gratiam non debet immutari.De recep.ar.l.reo.C.de rescin.ven.l.si quos debet.Brocar.Azo.

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimẽtum.Reg.vi.c.33.

Sapientis est in melius mutare propositum. De col. bo.l.nonnunquam. Institu.de leg.in princip. & ibi Ang.Aret.

De mutatione, cumulatione,& emendatione actionũ tractant Dd.in l.edita.C.de eden.

Mutãs iudici pecuniam vnà cum iudice relegatur.C.si cert.pet.l.quisquis. Riisvvich.

¶ MVTATIO nominis regulariter est prohibita. l.vnic.C.de muta.nomi.Alex.in j.constit.Digest.

Fallit, quando nemini noceret.Bald.in c.vnic.

Fallit quando mutatio esset facta sine fraude.Bald. in l.j.C.quæ res ven.non poss. S.Ian.reg.180.

¶ MVTILATVS membro per sententiam regulariter testari potest, vt probat text.in l.qui manus.ff.de testamen.

Fallit, nisi naturaliter moriatur in mutilatione, vel de ea moriturus sit omnino, Bald.in l. si veritas. C.de fidciuss.

Fallit, quando mutilatio esset talis, quæ auferat testamenti factionem.Barto.in d.l. qui manus, per illum tex.ff.de testam. S.Ian.reg.181.

¶ MVLTITVDINI delinquẽti regulariter parcitur. gloss.c.dilecti, de simonia.

Fallit, quando multitudo defenderet delictum.gloss.c. comm.xliiij.distinct.

Fallit in maximis delictis, Arch.c.denique.iiij.dist.

Fallit, quando loqueremur de pœna æterna.gloss.dict. cap.denique.

Fallit, quando cessaret scãdalum.c.latores.de cleri.excommun.ministr. S.Ian.reg.179.

¶ MVTVVM.Mutuans pecuniam alicui in refectioné domus, vel ędificij, habet priuilegium, vt prę feratur omnibus creditoribus.l.1.ff.de cess.bo.l. interdum, ff.qui potio.in pigno.

Fallit in 4.casibus, quos not.Iaso.in l.creditor, ff.si certum petatur. Fallit in 4.casibus, vt per Dec.in d.l.creditor.

Filiusfam.non tenetur de mutuo,l.1.vbi Docto.ff.ad S.C.Maced.

Fallit in 5.casib.quos ponit tex.in l.2.C.ad Macedo. Fallit in 11.casib.quos not.gl.in §.illud.Inst.quod cú eo.

& vltra

&vltra suprà dictas limitationes duas ponit Petr. Duen. reg. 369 Fallit in 3.casib.quos not.Io.Bolog. in Rubric.si certum petatur,numer.59.Fallit etiam, si est filiusfam.studens, nam ei mutuum factum potest repeti à patre. Ampliatur hoc in 4.casibus,& limitatur in 5.à Petr.Duen.reg 370.

Mutuum non consistit in pane: communis est opinio in Rubric.ff.si certum petatur.Fallit in casibus,secũdum Ludo.Bologn.in dicta Rubric.num.46.

Mutuans ludenti repetere potest. Azo in summa.C.de relig.& sump.funer. Barto.in l.si quis cum sciret.ff. pro emptore,l.fi.cum gloss.in §.fin.ff.de aleat.in verbo.accepit.

Fallit in 5.casibus,quos no.Bened.Capr.in suo tractat. reg.86.nume.64.

Mutuum consistit in pecunia numerata,l.secunda, §. primo.ff.si certum petatur,§. 1.inst. quibus mod.re contrah.oblig.

Fallit in 3.casib.quos no.Ludo.Bolog.in rub.ff.si certũ petatur,nume.46.

Socius mutuo pecuniam communem dare non potest nisi socij consentiant,l.nemo, in princip.ff. pro socio.

Fallit in casib.quos no.Dec.in l.si sociis.ff.si certum petatur,num.2.

In mutuo pecunia sola commistione censetur consumpta,not.in l.singularia,ff.si certum petatur.

Fallit in 5.casibus, quos not. Socin. in d.l. singularia, nume.13.

In mutuo debet fieri de meo tuo. Fallit vt colligitur ex Bart. distinctione in l.mutuum damus,§. appellata,ff.si certum petatur. Donat.Fina,lib.1.

Mutuum ciuile stipulatione contrahi.
C.ad Maced.l.3. Azo,rub.11.

¶ MVTVS & surdus. L.197. Paulus libro decimosexto ad edictum. a al.Idem.

Vbi non voce,sed præsentia opus est,mutus si intellectum habet,potest videri respondere. idem & in surdo.hic quidem & respondere potest.§.furiosus absentis loco est.& ita Pomp. libro primo epistolarũ scribit.

Libr.16.)Petr.Fab.legendum lib.17. & ad titu.de inter. in.fac.pertinere asserit. VOCE.De verborum obligation.l.1.de act.l.consensu,l.in quibusdam,de contrah.l.1.in fin. PRAESENTIA.Id est,præsentis & intelligentis consensu.Ratio,de verborum obligatio. Lex consensu,§.1. SVRDO. Discretè hoc subiicit, nam qui vtroque morbo prorsus à natiuitate laborat,inutilis homo est,teste Oldẽdorp.per l.discreto muto, & surdo, C.qui test.fa.poss. Mutus autem & surdus aliàs quoque comparãtur,de proc.l. mutus, de hæredibus instituend.l.mutus,l.pater,§.mutus, de iure do.l.mutus,surdus,de spons.capi.cùm apud. capitu.tua frat.de don.l.qui,§.mutus.de act.l.furiosus,de tutel.l.1 §.fin.de pact.l.item quia.

§.Furiosus.Iunge ad l.41.furiosi,sup.l.in negociis.5. LOCO.Hoc est,non potest magis cõsentire in rem,quæ agitur, quàm qui abest aut dormit. Ramus de iure cod.l.2.§.2.Secus de proc.l.2.

¶ MVTVS,Surdus,Furiosus.Paul.al. Vlpia.lib. xvj.ad edict. Lex cxxiiij. lex clxvij.

Vbi non voce,sed præsentia opus est:mutus, si intellectum habet, potest videri respondere. Idem a& in surdo * hic * b quidem responderi potest. Furiosus, absentis loco est.& ita Pomponius libro primo epistolarum scribit.

AVDIT. a deest in P.flo. b quid respondere ibi.

l.mutus.in princip.de procur. Viuiennus.

¶ MVTVS & surdus insimul à natura,non potest testari, nec vltimam voluntatem condere. Regula est text.in l. discretis. C. qui testam.facere possunt. vbi eam ponit Iaso.Habes Hispane text.in l.xiij. tit.primo.vj.parti.

Limita tripliciter,vt per Ias.ibi,vbi quamlibet limitationem examinat. B.Dias reg.484.

¶ MVTVS & surdus à natura testari non possunt,text. est in l.discretis.C.qui testãm.fac.non poss. Ratio est, quia impedimentum hoc naturale consensum excludit.l.cum prætor.§.penul.ff.de iudic. imò pupillo æquiparatur.l.seruo.§.cũ prætor.ff.ad Trebell.

Fallit primò,in testamento ad pias causas, nam mutus & surdus à natura potest testari ad pias causas, & testamentum pro valido habetur, secundum Corn.Roma.Bald.Barto.& omnes docto.in d. l. discretis.C.qui testa.fac.poss.

Fallit etiam quando princeps dispensaret, quod mutus & surdus à natura possent testari,sec.Cyn.Alex. & Rom.in d.l.discretis.C.qui testa.fac.poss.

Fallit etiam in muto & surdo à natura, quem constat intelligere & testari velle ex signis & indiciis, prout voluerunt Io. Fab.in §.quinimo, insti.de milit.test. & Salyc.Con.Alex.& Ias.in d.l.discretis,secùs de eo, qui prorsus intelligit,secundum Bart.in l.j.ff.de verbo.oblig.quod not. I.Nouel.reg.93.

¶ MVTVS regulariter contrahere non potest.doct.in l.j.ff.de verb.oblig.

Fallit,quando contrahit per signa.Barto.in l.cui e orũ. §.fina.ff.de postulan.

Fallit,quãdo contraheret per nuntium,vel per epistolam.Bart.in dicto §.fin.

Fallit,quando vellet contrahere matrimonium, quia potest,no.in l.ex facto,vbi doc.ff.de vul.& pup. doc. post gloss.in c.tuæ fraternitatis,de sponsa. Alex.in l. mutus,de iure doti.& in l j.ff.de verb.oblig.vide per do.Ant.de Butr.in c.cùm apud,de sponsa.

Fallit,quãdo vult ingredi religionem, quia potest. Bal. & Imo.post.Dy.in d.l.ex facto.Cyn.in c.vbi non voce,in vj.Ang.in l.mutum.ff.de acqui.hære.

Fallit, quando recipit dotem quia potest.Barto.in l. mutus.ff.de iure doti.& in l.prima.ff. soluto matrimon. S.Ianu.reg.182.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Duodecimus.

N

NARRATIVA verba nõ disponũt.De priui. in c. si Papa.de sen. ex. capit. si summus. Riisvvich.

NATVRA rei facit cognoscere quãdo dispositum in vno de correlatiuis cẽseat in alio,doc.inst.de auct. tutorum in princ.post gloss. Medic.reg.9.

¶ NATVRA.l.nihil tam nat.36.l.nihil peti.l.85.§.is natura debet.l.149.§.quæ in rerum natura.

Natura

atura nihil frustra aut perpetam agit. Inst. de adop. §.minorem.

abicur facilè ad delicta natura hominum. Authen. de mona.5.§.si verò.

allere naturam graue est. C. de inoff. test. l. si quis testam. in fin.

atura comparatum est, vt homines faciles fint ad dissentiendum. De arb. l. item. §. principaliter.

euertitur res facilè ad suam naturam. De pa. l. si vnus 28. §. qnod &. distin.35. capit. ab exordio. de præben. in vi. c.2.

aturalem rationem sine lege allegare sufficit. De pœ. l. fin.

aciones naturales pro legibus amplectendæ sunt. De bo. dom. l. cum ratio.

Naturæ & rationis ordinem, & legem generalem Dei nulla constitutione humana coarctari aut dissolui posse. 25. quæstio.1. cap. quæ ad perpetuam. cap. sunt quidam. cap. Violator. 22. quæstio.2. cap. si quis per. 1. quæstio.1. cap. fin. De regu. iu. c. qui scandalizauerit. 27. quæstio.1. cap. nuptiarum. dist.10. c. non licet. De vsu. cap. super eo 9. quæstio.3. c. nullus. Cc. dist. 14. ca. sicut. dist.50. c. vt constitueretur. De iud. c. At si clerici. De cons. dist.2. c. reuera. De diuor. c. gaudeamus. Latius Damasus in reg.132.

Mulras formas edere natura deproperat. C. de vete. iur. enucle. l.2. §. sed quia diuinæ instit.

Obligatio naturalis iureiurando tollitur. de iureiu. l. fi. Riisvvich.

Naturalis actus potentior est violento. Barto. in l. qui iosiurandum. §. qui ita. De accepti. vide Lædere. Riisvvich.

¶ Natvralis possessio soluitur morte, Docto. Commu. l. clam possidere. §. fin. ff. de acquirē. poss. f. Imol. consilio 16. numer.3. not. l.2. C. de noxal. Barb. consilio 68. volum.2. Ias. consil.147. lib.2. consilio 85. lib.3. Curt. consilio 108. Tiraqnel. in tract. le mort sai sit. part 3. decl.2. numer.3. Soluitur etiam & adimitur possessio inundatione l. cum vnus. §. fi. ff. de bon. authorit. iud. poss. l. Pomponius. l. qui vniuersas. §. item. ff. eo. Tertiò hoc idem per mortem ciuilem. not. l. qui vniuersas. §.1. ff. eodem. Quartò per præscriptionem. l. fructum. §. fundi. ff. de vsucap. Quintò ferarum possessio amittitur, cùm in naturalem se receperint. l. possideri. §. item. ff. de acquirend. pos. nisi volandi & redeundi consuetudinem habeant, not. §. pauonum. Instit. de rer. diui. Barto. l. qui in ea. ff. de fur. Sextò, mobiles res quas per colonos possidemus ignorantes amittimus. l. peregrè. §. pen. ff. de acqui. poss. Septimò, per traditionem rei. l.1. §. funt. ff. end. Medic. tract.2. part.

Naturale. vide Discere, Libertas.

¶ Natvrale, Obligatio. Vlpia. lib. xxxviij. ad Sab. Lex xxxv. al. xxxvj.

Nihil tam naturale est, quàm eodem genere quodque dissoluere, quo colligatum est: indéque verborum obligatio verbis tollitur: nudi consensus obligatio contrario consensu dissoluitur.

Ex l.20 inutilis. de acceptilat. quod verbis contrahitur contrariis verbis tollitur. Viuiennus.

¶ Navta patronus nō tenetur de damno dato per famulum, quem communiter omnes reputant bonum. Bald. l. & ita. §.1. ff. naut. caup. stab. Alexand. l. si cum dotem. §.1. ff. sol. mat. Bart. l. debet. ff. naut. caupon. stab. Medic. reg.8.

¶ Navis appellatione venit etiā minima scapha. l. scapham ff. de euict. not. simil. l. fin. ff. de fun. instr. vbi notatur plus & minus non differre specie. Bald. l. prima. §. executoribus. ff. naut. caup. stab. Medic. regu.5.

¶ Navlvm pro minimò non soluitur. Anto. cors. in tract. de minim. nume.45. per l. sed addes. §. si quis mulierem. ff. locati. ibi probandum est pro infante nihil deberi, cum neque vectura eius magna sit, vbi gloss. ver. magna, dicit de minimis impendiis non esse curandum. conc. l. omnino. C. de imp. in reb. dotal. factis, Medic. reg.5.

¶ Navicvlarii & mercatores oleatij, qui magnam partem patrimonij & rei contulerunt, intra quinquennium muneris publici vacationem habēt. Scæuola lib.1. Reg. De mun. l.5.

His qui naues maritimas fabricauerunt, & ad annonam populi Romani præbuerunt, non minores quinquaginta milium modiorum, aut plures, singulas non minores decem milium, donec hæ naues nauigant, aut aliæ in earum loco, muneris publici vacatio præstatur ob nauem. Senatores autem hanc vacationem habere non possunt, quod nec habere illis nauem ex lege Iulia repetundarum licet. Scæuol. lib.3. reg. De vacat. l.3. Riisvvich.

¶ Necessitas, Reg. Quæ propter nec. lib. vi. & in antiquis. c. quod non est licitum, necessitas facit licitum. De fer. c. licet. De off. eius. l.1. §.1. De pet. hæ. l. dinus. l.129. §. qui iussum.

In vi. c. In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

Necessitas legem non habet. De off. con. l.1. De excu. tu. l. tu. l. non solùm. §. fin. De cons. distin.1. capitulo sicut. De consuetud. capitul.4. De off. Procon. l. aliquando.

Necessitas ferias non habet. de fer. l.1. §. sanè.

Non succurritur illi, qui ipse sibi necessitatem imposuit. Qui satisda. cogan. l. si fideiussor. §. si necessaria. De die. in fi.

Omissio necessariorum nocet, non abundans cautela. C. de testa. l. testamentum.

In necessitatibus nemo liberalis existit. Mod. De adi. leg. l. rem legatam.

Impensæ necessariæ sunt, quibus non factis dns imminuitur. Vlp.5. reg. lib. De impen. l.14.

Quicquid necessitate fit, citò soluitur: quod voluntate arripitur, perseuerat. S. Hieron. De cons. dist.5. cap. quicquid. vide Voluntas.

Excusat magis necessarius actus, quàm voluntarius. Loc. l. qui insulam, in prin.

Actus à necessitate iuris dependens, non secundum hominis voluntatem, sed iustum arbitrium regulatur. De adop. l. si arrogator. §. sed an impuberi.

Meritum nō habet actus necessarius. De adi. leg. l. rem legatam. De leg.2. l. vnum ex fa. §.1. De ritu nupt. l. proximè. Riisvvich.

¶ Necessitas. Bonifac. Lex lxxviij.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

Iuxta l. sancimus. quæ concordat. C. de sacrosanct. eccles. & ideò non debet in argumentum trahi: quæ enim contra ius commune conceduntur, non debent ad consequentiam trahi. l. quod verò ff. de leg. & senat. & leg. in iis. & leg. ius singulare. ff. eodem. Viuiennus.

¶ Necessitas. Paulus lib. lxx. ad Edict. Lex clxij

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

Vtilitas & æquitas recepta non trahitur ad conse

consequentiam.licet enim receptum sit, minorem posse rescindere commercium, non tamen hoc in commune præiudicat. necessitas non habet legem, sed ipsa legem facit, quæstio.j. in ca. remissionem.de consec.distinc.j.inc.sicut.in c. quantò.de consuetu. Viuiennus.

¶ NECESSITAS & officium. Refert inter voluntatem & necessitatem.

C.de fund.dot.l.2.
C.de prædiis min.l.vlt.
C.de calum.l.2.
C.de distrac.pig.l.2.§.quæsitum.
ff.de min.l.quòd si circa.
ff.de inoff.test.l.nam etsi.§.si filius.
ff.de rei vend.l.item.§.1.
ff.fam.her.qui erant.
ff.de cond.furt.l.non.
ff.de furt.l.1.
ff.de dam.infe&.l.cum posthumus.§.1.
ff.de oper.lib.l.patronus.
ff.qui satisd.cog.l.si fi.§.fine.
ff.de leg.2.l.peto.§.prædium.
ff.de fund.dnr.l.1.

Refert,&c.)Hæc est nota. Azo.rub.67.

Officium suum nemini debet esse damnosum.

ff.de testa.l.si quando.
C.de allu.l.vlt.prope fin.
ff.quib.ex caus.maio.l.videl.
ff.mand.l.idem que.
ff.de pet.hær.l.sui.& l.penult.
C.si aduer.transac.l.1.
ff.de admi.tu.l.qui negocia.
ff.quemad.tes.ap.l.si quis exci.
ff.quib.vt indig.l.post lega.§.aduo.
ff.de furt.l.seruus communis.§.quòd non.

Est tamen interdum.

ff.de adm.tu.l.quoties.§.1.
C.de dol.l.1.
C.de in lit.tu.dan.l.2.

Officium,&c.)Non obstat,quod dicitur in ff.quib. vt indig.l.post.§.his.quia ibi obtulit se testimonio,non fecit ex necessitate.arg.ff.quib.ex caus.ma.l.4.alioquin contra,vt in proxima Rubr. Azo,ru. 67.

ADIECTIO.

Imò distinguitur,an agatur de lucrando:& tunc suum officium non nocet.vt C. de acqui.l.vlt. Causa.

Quod ex necessitate officij geritur,non obest gerenti.

In Instit.de inoff.test.§.si tutor.
C.de admi.tu.l.cùm quidam.
C.de calum.l.2.
C.de inoff.test.l.aduersus.§.tutores.

Qui ex necessitate tenetur,hoc ipso committere non videtur.

In Instit.de fideicom.hær.in fi.tit.
C.de lib.caus.l.si ab eo.
C.de reb.al.non ali.l.venditrici.
C.de in lit.dan.tu.l.2.
C.de euict.l.si ab,siue post.
ff,de seru.vend.l.si altius.
ff.de cond.indeb.l.frater à fratre.
ff.de euict.l.vend.l.sed.§.sed à fu. Azo,ru.67.

Inuitus nemo obligatur.

ff.de act.& obli.l.sicut.
ff.de pecul.l.si quis.
ff.de reg.iur.l.inuito.
Contrà,ff.de acquir.rer.dom.l.etiam.
ff.de verb.ob.l.vetante.

SOLVTIO.

Non obligat vel obligatur directò,sed per obliquum, persona alia mediante. Azo,rub.67.

Ex necessitate quædam fiunt, quæ aliàs fieri prohibentur.

C.de hæredi.l.pen.
C.de patr.qui fi.dist.l.2.
C.de testament.l.vlt.§.1.
ff.ad l.Aquil.l.si quæ fu.
ff.com.diu.l.item.§.1.
ff.de iur.dot.l.si vsufr.
ff.de cur.bon.dan.l.3.
ff.de fica.l.furem.
ff.de decur.l.cos.
In Decre.dist.1.c.pen.
In Decre.30.q.1.ad limina.

Quod ex necessitate,&c.
Qui ex necessitate,&c.)Hæ notæ sunt. Azo,rub.67.
Ex necessitate,&c.

¶ NECESSITAS & Paupertas. Quædam propter paupertatem fiunt,quæ aliàs fieri prohibentur.

C.de bon.lib.l.1.
C.man.l.si pro ea.
C.de pa.qui fil.distra.l.vlt.
C.de cond.ex lege.l.1.
C.de iur.iur.l.adhuc.
C.de iur.dot.l.mutus.
C.de rei vxor.actio.l.rem in præsenti.§.cum autem.
ff.de coll.l.1.§.sicut.
ff.pro soc.l.verùm.§.Id.
ff.man.l.si pro.§.si igno. Azo,rub.88.

Quando necessitas vel paupertas non habet legem.

In Instit.de excus.tut.§.si propter.
C.de pat.qui fil.dis.l.2.
C.de oper.lib.l.1.
C.de mo.mulc.l.vltima.
ff.de distrac.pig.l.quasi.
ff.man.l.si procura.§.si igno.
ff.de off.procons.l.aliquando.
C.de fideicom.hær.l.cum si diem.
ff.de pet.hær.l.diuus.
ff.de neg.gest.l.sin autem.
ff.famil.her.cisc.l.alienationes.
ff.ad exhib.l.si pro.§.si mag.& §.si igitur.
ff.de oper.l.2.§.quod vbi.
ff.de eo qui sub tut.l.3.
ff.de custod.reor.l.2.§.paupertas.

Quædam fiunt propter pauper.&c.
Quædam necessitas,&c. Hæ sunt notæ.

Necessitas excusatur.

C.de fundo dot.l.vlt.
C.de prec.mi.l.inter.
C.de adult.l.Gracchus.
C.de calum.l.2.
C.de his qui sibi adscrib.l.vlt.
ff.de inoff.test.l.aduersus.
ff.qui satisd.cog.l.si de.§.vlt.
ff.de his qui not.infam.l.liber.§.vlt.
ff.ad l.Aquil.l.quæ fue.§.1.
ff.locat.l.habit.§.1.
ff.de euiction.l.si dicit.§.vlt.
ff.de aqua plu.arc.l.1.§.de ea
ff.ad leg.Falc.l.Titius.
ff.quib.vt indig.l.in frau.l.tutor.

CONTRA.

CONTRA.

C.si tu non gessit.l.1.
ff.de dam.infec.l.hoc amplius.§.2.& 3.
ff.de ac.l.seruus.

Necessitas, &c. & contrà.] Aerum est propter necessitatem quem mereri excusationem: vt in hac Rub. Nec obstat, quod legitur in contraria Rubr.in C.si tut.non gess.l.1.quia ibi excusatur ab eo, quod facere non potuit, id est, ab accusatione (ponitur enim ibi actio pro accusatione:) non tamen excusatur à simplici postulatione: potuit & sine accusatione postulare aliũ adiungi, vel eum remoueri.vt ff.de susp. tut.l.tutor.§.præterea.&l.si tutor. Quod autem dicitur in C.de excus.l. humanitatis.respon.ibi non imponitur necessitas. Quod autẽ legitur in ff. de dam. infec.l.hoc amplius.magis consonat, quàm discordet. Quod aũt dicitur, ff.de accusat.l.seruos. expone vt Ioan. ibidẽ denotauit. Necessitas, si vult eam pœnam subire legitimã, imò si vult accusare pupillũ: vel necessitas non præcisa, sed accusandi solennitas, id est, cũ inscriptione. Ioã.denotauit ibi hoc modo.ergo antè ponitur secundum Mar.vt in Auth.C. de lit.contest. Auth.offeratur & in Auth.vt differentes iudices.§.si verò contigerit. Sed hæc vltima pro nobis est, quia alius ei adiungitur, nó recusatur Prima loquitur in delegato.vt ff.de liber.caus.l.si pariter.sed illa non loquitur de reo, sed in actore: quod non diffitetur. Vel ibi propter causæ cognitionem exigitur. Nec potest dici, quod in delegato loquatur quia non cognoscit de liber. caus. qui delegatur. vt C.de pedan.iud.l.placuit.nisi diceres, in delegato à principe.B.verò nec antè, nec pòst dicit posse recusari. Pro eo facit, C.de pedan.iudic.l.vlt.& C.vbi quis decur.l.vlt.& §.vlt. & vt C.si quacunq; præd. pot.l.1. §.illo.& C.quan.imp. inter pup.si enim quibuslibet posset recusare, non cõcederetur vt priuilegium.vt ff.ad municip.l.1.&ff.de leg.1.l.si quando.Azo,ru.88.

¶NECESSITAS non habet legem: hæc indefinita vniuersaliter est intelligenda.c.sicut.de conse.dist.1. l.1.ff.de off. cons. l.item. ff. com. diuid. c quod non est.de reg.iur.6. Boer.q.44.num.27.gl c pastoralis. ver.mortis. de offic.ord.Ioan. And.c.1.de fer.Iaso.l. diuus.nume.3.ff eod.c.discipulos, de consecr.dist.5. Ange.consi.278.colum.3.l.2.vbi Doct. com. C.de patr.qui fil.distrax.gloss.c.veniens.de transa.Bar.in Rub.de reb.eccl.non alien.num. 62. Rom.sing.601. Luc.de Pen.l.curiales.numer.7. C.de decur.libr.10. Medic.reg.2.

¶NECESSITAS. In necessitatibus leges non seruari.l.vt gradatim,§.1.ff.de mune.& hono.

Fallit in 2.casibus secundum Deci. in l. quæ propter, ff. de regu.iur.

¶NECESSITATIS causa recedimus à generali dispositione. c.qui propter. de furtis. Bar.l.si quis maior.§.vtrum.ff.ad Syllan.l. venditor. §. si constat. ff. commun.prędior.simile l.si cui.§.tamen.ff. ex quib. caus maior.Bart.l.munere.ff. de mune. & honor.l.si facti.ff.naut.caup.stab.ratio est: quia necessitas non habet legem.l.1. C.de oper.liber.l.2.de offic. consul. Docto.commu.l.2.ff.si cert. pet. Cardin. Clem.1.de reb.eccles.non alien.Felin.capitu.si pro.colum.2.de offic.deleg. Med.re.1.

Sibi imputat, qui se in necessitatem deduxit, vel in periculum.

ff.si quis caut.l.2.§.si tamen.
ff.quib.ex cau.ma.in integ.rest.l.sed &.§.si se.
ff.qui satisd.cog.l.si fieri.§.si finem.

ff.quod met.caus.l.si mulier.
C.de temp.in integ.rest.l.peten. Azo,ru.67.

Quando hoc verbum Oportet, continet necessitatem.

In Aut.de iud.§.oportet.
C.vnde vi.l.si quando.
C.de appel.l.eos.§.vlt.
C.de trans.l.causas.
C.de dona.l.si do.
ff.ad l.Aquil.l.si seruus.l.2.
ff.de iurisdic.om.iud.l.eum.
ff.de bon.lib.l.3.§.2.
ff.pro socio.l.vt sit.
ff.de act.empt.l.except.& l.pro eo.
ff.de his, qui sui vel al.iur.l.si iudex.
ff.de reb.dub.l.si is qui.
ff.ad Treb.l.de euict.

Quando non continet.

ff.de excep.rei iud.l.si à te.§.1.
ff.de verb.ob.l.inter stip.
ff.de relig.l.si vnus.§.fu.
ff.de act.emp.l.ex empto.§.etiam.
ff.de hær.instit.l.quoties.
ff.de oper.nou.nun.l de pupillo.§.vlt,
ff.de al.iu.mut cau.l.cum miles.
C.de sponsa.l.sponsa.
C.de Episcopis.l.omnes.
ff.de al.iu.mu.caus.fa.l.videamus.§.1.

Quando hoc verbum, Oporter, &c. & contrà.] Hæc Rubr.denotat diuersam verbi acceptionem. igitur secundum mentem literæ, vel ad hanc, vel ad illam aptatur significationem. Azo,rub.67.

Ex officio suo monachus à secularibus remouetur.

C.de reb.cred.l.cum in.
In Decret.12.q.2.pontifices.
ff.de leg.2.l.peto.§.mater.
ff.de ann.leg.l.annua.§.si à Titia.
ff.de fideicom.lib.l.Tays.§.2. Azo,ru.67.

Officij ratio, Magis inspicitur quàm personæ.

C ne quis in sua causa.l.1.
C.de vsur.pupil.l.vlt.
ff.de eden.l.argentarij.
C.de fur.l.tabularij.

Ex officio,&c.] Magis,&c.] Hęc est nota. Azo,ru.67.

Inuitum accipias, & qui non consentit, vel consentire potest.

ff.de seru.rus.præd.l.inuitum, Azo,rub.67.

Inuitis cogitur agere.

C.de inge.ma.l.diffamari.
C.de remiss.pig.l.si eo tempore,
ff.de Carb.edict.l.Carbo.§.duæ.
ff.de cura.bon.dam.l.4. Azo,rub.67.

¶NEFANDVM. Nefandorum hominum arrogantia omnibus modis opprimi debet. Zeno. De pri. car.l.1. Riisvvich.

Quod dę vno negatur, de altero non negato conceditur.

PRO.

Ext.de præsump.c.nonne.
35.q.3.c.ex eo.
27.q.2.c.lex diuina.
Dist.25.c.qualis hinç quisq.
D.de procurat.l.mutus.§.1.

CONTRA.

Ext.de translat.episc.c.inter corporalia.
24.q.2.c.sanè.

23.q.4.c.fortè.
22.q.4.c.mulier.si fide.
32.dist.c.hospitiolum.
45.dist.c.disciplina.
D.de procur.l.Pomponius.§.1.

SOLVTIO.

Regulæ istæ habent locum in immediatè contrariis: quia si vnum contrariorum immediatè est bonum, reliquum est malum.d.c.hospitiolum: dummodo illa contraria sint species diuersorum generum, vt sunt virtus, & vitium, vel vbi sunt vitia tantum, vt auaritia,prodigalitas,&c.Secus in virtutibus. At si sunt eiusdem generis, vt nubere,& non nubere,sunt quidem contraria opposita, sed sunt species eiusdē generis,& vtrumque est bonum.28.qu.1.c.sic enim. Vnde minimè sequitur, quòd si cōcedatur nubere, inde intelligi prohibitum aliàs,ne nubatur: quia vnum connexorum non intelligitur diuersum à reliquo. Vnde quicquid dicitur de vno connexorum, & de reliquo dictum intelligitur. ext. de constit.c. translato. Et idem in similibus.ext.de rescript.c.inter cæteras.in fin. Damas.reg.48.

¶ NEGANS de mendacio conuictus, sæpè priuatur iure suo. Probatur ista regula per text. in l.fin. ff. de rei vendic.cui consonat lex iij.titu.iij. part.iij.& dicta per Abbatem in cap.cæterùm.de iudic.post Innoc.& per Ias.§.omnium.de acti. Instit. vbi inter alia refert notabile dictum Angel quòd si emphyteuta negat rem esse emphyteuticam, & de mendacio conuincitur,priuatur iure suo.

Limita quinque modis, vt per Feli.in d.cap.cæterùm. B. Dias reg.485.

¶ NEGANS propriam scripturam regulariter punitur in duplum, vt probat text.in authent.cōtra qui. C.de non numerat.pecun.

Amplia, quòd iudex potest cogere partem ad comparationem scripturarum faciēdam.tex. est in authē. de instr.cau.& fide.vbi Ang.in prin.coll.vj.

Amplia, etiam officio iudicis & sine libello, secundum Bart.in d.authent.contra qui.

Fallit, quando actor probat scripturam.Bald.in d.authent.contra qui.

Fallit quando negat scripturam factam manu tertij. Bald.ibidem. S. Ian.reg.185.

¶ NEGANS sententiam vel possessionem, priuatur commodo sententiæ, vel possessionis.l.fin.vbi Bart. ff.de rei vend.

Fallit, quando libellus actoris negatus esset ineptus. Bald.l.edita.C.de edend.

Fallit, quando nesciebat possidere.Bart.d.l.fin.

Fallit quando negans pœniteat ante, quàm agens probet contrarium, putà, tu dicis me fideiussorem titij nego, antè quàm tu probes me fideiussorē, possum reuocare meam negationem, secund. Bald. in l.de ætate.§.fi.ff.de interrog.actio.fac.tex.in d.l.fin.

Fallit, quando quis negat ea, quæ non sunt causa beneficij, vt colligo ex Barto.in l.si dubitet, in §.j.ff.de fideiusso.

Fallit, quando dicit, nego narrata, prout narrantur. Bart. in d.§.j. Nouel.reg.134.

¶ NEGANS vnum aliud concedere videtur:& è contrario. De proc.l.maritus.in fin.De præsump.c.non bene. De iud.l.12. cùm Prætor. distin. 45.c. disciplina.25.c.qualis.2.q.1.sic.

Negans non tenetur probare. De prob.l.2.vide Obligatio. Ruisvvich.

¶ NEGATIO quando præcedit verbum potest, inducit necessitatem præcisam, & priuat potentiam: vt est glo.ordin.in c.j.de regul.iur.in vj tenet Bart.in l. de his.ff. de transact. Bal. in l.j. C. qui admit. & ponit hanc conclusionem Ias. allegando illam glo.in l.j.in princ.ff.de verb.oblig.

Limita primò, quando talis negatio poneretur ab eo, qui non habet potestatem priuandi potentiam.

Secundò, quando resultaret absurdus intellectus. Ponit has limitationes Ias.in l. Gallus.in princ.ff. de lib.& posth. B.Dias re.487.

¶ NEGATIO reddit rem dubiam.l. iij. C.quibus ad liber.procla.non licet. gl.in c.j.de offi. deleg.lib. vj. glo. magna in medio gl.j.in c. veniēs. de renuntiat.

Limita hanc conclusionē quatuor modis, vt per Feli. in cap.coram, de offic. deleg. B.Dias re.486.

¶ NEGATIO reddit rem dubiam, l. 3. C. quibus ad libertatem procla.non licet.c.1. de offi. deleg.lib.6.

Fallit in 4.casibus, vt per Feli.in c.coram.de off.delegat.colum.3.

Negatio quando præcedit verbum potest, inducit necessitatē præcisam, & priuat potentiam, gl.in c.1.de reg.iu.in 6.Bar.in l. de his quæ transf.

Fallit in 2.casib. quos no. Ias.in l.Gallus, in prin. col.5. ff.de lib.& post.col.5.

Qui in negatiua se fundat agendo, siue excipiendo, tenetur illam probare, Bar.in l.in illa stipulatione.ff. de verb.oblig.

Fallit in 5.casibus, quos not.Iason in dicta l.colum.5.

Negans de mendacio conuictus sæpè priuatur iure suo.l fin.ff.de rei vend.

Fallit in 5.casibus, quos not.Felin.in c.cæterùm, colū. pen. de iud.& plures casus in quibus negans punitur, vide per Bald.in Auth.contra qui propriam.C. de non num. pecun. Corta in memo.iuris, in verb. negans, videas suprà in verbo, feudum.

Duo negatiua affirmant. fallit in 3.casibus, quos no. Beuinc.in princ.Insti.de act.num.37.Don.sina,lib.5.

¶ NEGATIO rem dubiam facit.l.j.C.de procu.

Primò fallit, quando notorium est in contrarium, argum.l.iij §.duæ causæ.ff.ad Carbon.

Secundò fallit quando fit post conclusionem in causa: vt not tertia quęstione prima. nos.& l. Pomponius ff.de procurat.§.rati.

Tertiò fallit, quando negatur calumniosè, vt est glo. nor.in l.post rem.ff. de transac. & in l. quidam existimauerunt.ff si certum pet. & vide de hac materia per Inno.in c.statutū.de officio deleg. B.Socin. reg.235.

¶ NEGATIO vnius regulariter inducit probationē alterius.cap.nonne. de præsump.

Fallit in connexis.cap.translato.de constit.

Fallit, quando vnum principaliter veniret in dispositione aliud consequenter vel adhibitiuè.gloss.ca.postulasti.de rescript.in antiq.

Fallit, quando esset eadem ratio responsionis in vtroque casu, quia vtrumque videtur affirmatum, secundum Bar.& Bald.in l.j.C.de diuer.rescript.

Fallit, quando disponeretur de vno ratione maioris frequentiæ: quia tunc non negatur de alio simili. secundum Innoc.in clem.j.de rescript.per gloss.ibi in verbo, præsidentes, in fine.

Fallit, quando sermo præpositus esset affirmatiuus: quia si ex duobus propositis quis vnum confitetur, aliud non videtur negare, secundum Abba.in clem. volentes, de hære.vide Felin.in d.ca.nonne, vbi allegat pro & contra.

Fallit, quando interrogatio fieret cum verbis qualificatis,

catis, quia responsio facta simpliciter, & non ad qualitatem non negat qualitatem, secundum quod nota Imol & Paulus de Castro in l. si cui. §. j. ff. de leg. 1. cum concor. allegat. per Felin. in dicto capitu. nonne. Ian.reg.186.

¶ Negativa fundans se agendo, siue excipiendo, tenetur illam probare. Bar. in l. in illa stipulatione, ff. de verb. oblig. post Innoc. in capi. super his. de accusat. & ita communiter tenetur secundum Alexã. in d. l. & sequitur Iaso. in l. iiij. §. condemnatum. ff. de re iudic.

Limita quinque modis, vt per Iaso. in d. l. in illa. B. Dias re.488.

¶ Negativa generaliter prolata generaliter negat. Ias. l. pacta, quæ contra. C. de pact. & est comm. theor. fallit hoc quando scilicet essent duæ negatiuæ, quia tunc affirmare dicuntur: sublimitatur hoc tamen nisi vna ex his ex abundanti posita fuisset, vt si dicatur nemine nihil faciente. L. 1. C. de seru. fugit. Bar. l. fœminæ. ff. de senator. l. manifestè ff. de iur. iur. Cardina. Clemen. 1. de offic. deleg. Abb. c. & si Christus. de iur. iur. Alciat. l. duobus. ff. de verb sign. Bart. l. fluminum. ff. de damno infecto, idem l. qui pignoris. ff. de acq. poss. Medic. reg. 1.

¶ Negativa dispositio debet etiam in minimis obseruari præsertim cum à lege profertur, Cuius vis longè maior est, quàm sit affirmatiuæ, vt suo loco latius dicetur. Med. re.5.

¶ Negativa dispositio indefinita non solum de primo actu, sed etiam in infinitum extēditur. l. si sic. vbi Ias. in 2. not. ff. de verb. oblig. Doct. comm. l. hoc genus. ff. de leg. 2. plus enim negatiua negat, quàm affirmatiua affirmet Dec. c. nam concupiscentiam. de const. l. quicquid adstringendæ. ff. de ver. oblig l. Iulianus. §. fi. ff. de seru. vrb. præd. l. si is qui. §. vtrum. ff. de reb. dub. Bald. in procem. decre. col. 4. Fulgos. l. iurisgentium. §. sed si. ff. de pact. vnde ei, qui ait, incumbit onus probandi, non autem neganti. l. 2. de proba. & actore non probante reus absoluitur. l. qui accusare. C. de edendo. Med. re.2.

¶ Negligens in suo officio puniri debet, & priuatur officio. Abb. & Deci. in c. dilecti. viij. not. num. 18. de appel. & ibi Bal. xc. dist. c. prælatum, & Bal. in l. congruit. ff. de offi. præsid. §. furioso. num. 2. & negligentia probatur per lapsum termini, secundum Bart. consi. cij. charissime. Deci. in ca. si autem. num. 16. de rescrip. Alex. consi. lxxxj. nu. 5. vol. iiij. Card. consi. lv. Bal. in l. solā. C. de testib. And. Sicul. cons. lxiiij. & in iudice negligente iustitiam facere peccatū est, glo. est not. in c. ea quæ. de offi. ordin. & alia est magna, alia verò lata, vt l. magna. ff. de ver. signif. Guid. Pap. quæst. cccclxxiij. & Lucas de Pen. in l. si quis. numero 21. vsque 47. de nauf. C. l. xj. quod not.

Limita, quod officiali negligenti in officio suo salariū minuitur, secundum Abb. in c. ea quæ, de statu monacho. Bar. in l. iudices. C. de bon. vacan. lib. x. & Bald. in l mancipia. C. de seruis fug. Deci. in c. dilecti. num. 20. & 21 de appe. Bal. in cons. cxciiij. in fine, dicit, quòd negligens ex temporis cursu non læditur, quod intellige de parua, & non de magna, prout suprà dictum fuit. I. Nouell.

¶ Negligentia, & Desidia. Negligentia sua cuique nocet.

In Lombar. de aggressione inuito fac. suprà. quæcunque querela. de incendiariis. l. si quæ secundò fuerit. Azo, rub.63.

Desidem circa suum ius damno affici.

C. depositi. l. vlt.
C. de cond. insert l. si plures.
C. de agri. & cens. l. vlt.
C. de trans. l. 3.
ff. ad l. Aquil. l. qui occi. §. vlt.
ff. de dam. infect. l. qui bona. §. tutus.
ff. si pars hær. pet. l. 1. §. si ego.
ff. fam. hærc. l. Lucius Titius.
ff. de reb. aut. iud. l. si mo. Azo, rub.62.

Desidem non damnificari.

In Aut. de appel. co. §. ad hæc.
C. de long. tem præs. l. quæ pro li. l. 1. & vltima.
ff. de verb. oblig. l. si seruus sti.
ff. de fideius. l. fideius. credi.
ff. de adult. l. marit. le.

Desidem, &c. & econtrà.) Verū est, vt in ista Rub. continetur, negligentiam esse puniendam: nec obstat lex contraria, in Aut. cum de appel. §. ad hæc. quia nihil facit ad rem. Item non obstat, quod legitur in ff. de fideiuss. l. fideiussor creditori. quia non omnis qui negligit, punitur, sed ita, si negligentia sit culpabilis, & eam puniat natura contractus: alioquin contrà. vt ff. de verb. ob. l. si seruus. in prin. ibi autem nō erat culpabilis. nec enim hoc ipso sum in culpa, quod aliquid negligo: imò quandoq; est culpa, quòd facio. vt ff. de re iudicat. l. culpa. Item nō obstat, quod dicitur ad l. Iul. de adult. l. mariti. quia ibi punitur negligentia. Item non obstat, quod legitur de præscript long. temp. quæ pro li. l. 1. & vlt. quia ibi fauor est libertatis.

Adiectio.

Imò videtur contrà: & ideo soluendum dico, quòd prima loquitur, vbi fuit in dolo: secunda vbi fuit in culpa. Sed non videtur posse stare propter illam legem, ff. ad l. Rhod. Nam ibi videtur, quòd in dolo fuit: quare postea perpetuò debet teneri: nam sufficit, semel dolo fecisse, vt ff. depo. l. 1. §. si rem. Respondeo, & dico, quòd dolus abfuit, sed obijciens saltem culpa non defuit: ergo de damno, quod occasione suæ culpæ subsequutum est, teneri debet. vt ff. locati. l. videamus. §. vlt. & l. item quæritur. §. 1. Distingue ergo, & dic, quòd de suo dolo quidem absolutè tenetur. In culpa verò distingue, an eodem modo perierit, quo erat peritura, vel non. Causa.

Alterius negligentiam alteri non obesse.

C. deposit. l. vlt.
C. de diuiden. tut. l. 1.
C. de præscrip. 30. ann. l. cum notis.
ff. de euict. l. rem.
ff. de trans. l. 3. §. 1.
ff. de lib. caus. l. si pater.
ff. de bon. aut. iud. pos. l. si verò. §. si pu. & §. 2.
ff. quæ in fraud. cred. l. pupil.
ff. de nox. l. electio. §. vlt.
ff. de inter. act. l. si defensor.
ff. de fideicom. li. l. quum quæritur. §. 1.

Quandoque obest.

In Instit. de contra. emp. §. sed.
ff. pro socio. l. verùm. §. si cùm.
ff. de hær. instit. l. si quis Sempro.
ff. de man. test. l. si ita.
ff. de stat. lib. l. si duo.
ff. de verb. oblig. l. si quis arg.

Alterius negligentia, &c. & contrà.) Regulare est, vt alicui non noceat alterius negligentia, vel iniuria: vt in tertia Rub. Nec est contrà, quod legitur in Instit.

de contrah.emp.§.sed.quia ibi non nocet venditori alterius negligentia,sed sua. Item in ff. pro socio.l. verùm.§.si cum.Non nocet alterius desidia:quia alter nō fuit in culpa,vt in litera proponitur:sic enim dicit,Quod facere,&c. Lex autem de verb. oblig.si quis ar.non facit ad rem.Similiter respon.ei, quod legitur ff.de hær.instit.l. si quis Sempro. Ei autem quod legitur de ma.test.l.si ita.respon.quia non nocet alterius negligentia:imò prodest alterius factū, cum omnes videantur eam implesse,& nisi aliud appareat. Azo,rub.63.

Alterius iniuria nec ad alium transfertur.
ff.de euict.l.emptori fundi.
ff.de fideiuss.l.except.
ff.de euict.l.si per.
ff.rem rat.hab.l.si sine. Azo,rub.63.

Contra negligentes,& alios malos administratores.
C.vt in poss.leg.l.vlt.
C.de seru.fug.l.mancipium.
ff.de pact.l.imperat.
ff.de transf.l.cùm hi.§.si prætor.
ff.ad l.Aquil.l.si seruus.§.si fur.

Contra negligentes,&c.)Hæc est nota. Azo,rub.63.

Desidia vel inertia socij,alteri socio obest.
C.deposit.l.vlt.
ff.de lib.caus.l.si pariter.in prin.
ff.pro soc.l.si socius.
ff.fam.herc.l.item Labeo.

Desidia,&c.) Hîc non loquitur in sociis, sed in cohæredibus, & similibus:alioquin contrà: vt suprà in illa Rubrica.Quando obest,&c.pro l. ff.pro soc.l.verum.§.si cum. Azo,rub.63.

Negligentia clericorum Ecclesiā damno affici. in Aut.cū de appel.co.§.si quis in.Az.ru.104.

¶NEGLIGENTIA dissoluta prope dolum est. Vlp. Man.l. si fideiussoribus.

Negligentia cum negligentia compensanda.l.cùm pa. De regul.iur. De compen.l. si ambo. vide Culpa.& Regu.74.

Non subuenitur negligentibus , sed necessitate rerum impeditis.Ex quib.cau.ma.l.non enim.

Quod à iure alicui imponitur,id à Iudice neglectum non punitur.C.qui da.tu.pos.l.neque.De arb.l.si cū. §.si arbi.Brocard.77.

Neminem lædere.Vide Lædere. Riisvvich.

¶NEGOTIORVM gestor domino præiudicare non potest.Bar.& Bal.l.tutori.C.de neg gest.Bar.l.si pupilli.§.videamus.ff. eod. nec quærit dominium domino,nisi ratihabitione domini sequuta. Bart.l.qui mihi.ff.de donar.l.si ego.ff.de neg. gest. Med.re.8.

¶NEGOTIORVM gestor regulariter tenetur de casu fortuito.l.negorium.C.de nego.ge.

Fallit,quando inchoauit solita negotia.l.si negotia.& ibi Bart.ff.de nego.gest.

Fallit, quando non procedat culpa. l.si debitor. & ibi Bart.ff.de nego. gest.l.siue hæreditaria , Aretin.in l. si cogitati.C.de nego.gestis. S. Ian.reg.189.

¶NEPOS institutus à testatore,hoc pacto,instituo nepotem,qui mihi ex meo filio nascetur, statim nato nepote institutio suum habet effectum , in eius prima persona.l. Gallus.§.idem credēdum. ff.de liber. & posth.Bar.l.liberorum.ff. de liber. & posth. simile l.cum hæres.§. stichus.ff.de stat.libe. l.statuliberos. l.3.§.si ita.ff.eod. Medic.reg 4.

¶NEPOS propriè non dicitur filius fratris.l.Iuriscōsultus.§.2.gradu,& l.liberorum.§. sed & Papirius.ff. de verb.sig.

Fallit in 3.casib.secūdum Ias.in l.si auię frater ff.de success.edictali. nu. 10. contrariam regulam facit Fel.in c.per tuas,de probat.nu.5. vbi eā limitat in 4. casib.

Nepos vel neptis ex filia non debet melioris esse conditiōis,quā ipsa filia.l.si viua matre.C.de bon.matt.

Fallit in 11.casibus,vt per Port.in lib.3. suarum conclusio.reg.40. Don.sina,lib.5.

¶NIHIL additum tale,facit rem desinere esse talem. Exemplum est in homine, quia licet ab infantia crescat , & augeatur , semper est idem homo: & in grege,in populo,& similibus.

Istam regulam describit , declarat, & limitat Brun.in tract. de augmento monetarum. versi.quarta conclusio. B.Dias re.489.

¶NOBILIS genere à natiuitate an præferatur nobilitati scientiæ, & sic an nobilis à natura , præferatur nobili ex accidenti.Tu in hoc dic quòd nobilis tripliciter dicitur, secundum Bald.in l.nobiliores. C. de comme.& merca.vbi dicit quòd aliqui sunt nobiles stirpe , aliqui virtute , aliqui verò diuitiis,& ideo nobilis scientia præfertur nobili genere. Sap.7. omnibus nobilibus nobilior est sapientia , & cæteris est præponenda.secundum Luc.de Pen.in l.mulieres.nu.5.de dignitati.C.l.xij.& vide Cyn.in l.prouidendum.C.de postul.quod ille qui ex propria virtute nob.acquisiuit est magis nob. quàm ille qui est nob. genere. & Iac. Aluar. in cap. j.tit. qui dicatur Dux vel March.

Fallit primò qui artem mechanicā exercet , aut vile officium,vt not.gloss.in c.qui contra ecclesiæ pacē. xxiiij.q j.Gui.Pap.q.cccxcij.sed quid de nob.

Fallit secundò qui periurium aut falsum testimonium committit , secundum c.j.de purga. cano. Luc. de pen.d.l.mulieres.num.18.C. de digni.Guid. Papa q. cxcvj. in prin.nam priuilegium nobilitatis amittit clericus qui sæcularibus negotiis se immiscet vt c.fi.de vita & honest.cler.ita nobiles viciosi gaudere non debent immunitate nobilium,de qua in l.iij. §.j.ff.de muner.& honor. & peccatis perditur nobilitas & genus , c. vt Christus, de conse.distinct.j.& sic propter vitia perditur nobilitas.

Fallit tertiò in muliere nobili, quæ si nubit plebeio ipsa desiuit esse nobilis,text.est in l.j.C. de dignitat. & l.fœminæ.ff.de senat. I.Nouel.re.98.

¶NIHIL, & parum æquiparantur.Bal.auth. præterea.C.vnde vir & vxor.Corn. consi.63.lib.1,cons.77. libr.2.consil.29.libr.3.not.c.de multa.de præb. Soci. consi.108.colu.3.c.de quarta.de præscript.ibi nullus, aut rarus.no c.coram.de offi.deleg.c. licet causam. de prob. versi.nulla vel modica.l.2.ff. quod cum eo. §.sed quia.inst.de hæred. & falc. ver. pro nullo aut modico.gl.§.pen.auth.de instr.caut.& fid. vbi æqualis est conditio nihil scientis, & parum scientis,nam id nihil deesse videtur quod parum deest.Tyraq̄ue. in tract.de iud.in reb. exig.nō fer.nu.8.Medic.reg.5.

¶OMNE nimium vertitur in vitium. Auth. 3. Vt sit deter.nu.cle.in prin.

Nimia conuersatio coæqualium contemptionem parit.De off. Præs.l.obseruandum. Riisvvich.

¶NOBILITAS dicitur qualitas, quæ sine virtute cōsistere non potest. Bart.l.1.col.9.C.de dig.lib.12.dixi ego in meo tract.de defin.p.2.defin.42.num.2. Bon. de Curt.in tract.nobilit.p.2.numer.4. vnde infamis nobilitatem amittit l.2.C.de dignit.lib.12.Io.Rayn.

iuitac.

in trac. de nobil. quæstio. 6. nume. 17. Bon. in d. loco. p. 7. numer. 13. Tiraquel. in tracta. de nobil. c. 24. num. 2. nulla enim est sine honestate nobilitas, Bald. leg. si qua. C. de sec. nup. leg. diuo. C. de quæstio. l. cum antiquioribus. numer. 8. C. de iur. deliber. Seb. Medices reg. 6.

¶ NOBILITAS geminata clarior est, quando scilicet quis eam habet virtute propria, & ex parētibus suis, Tyraq. in tract. Nobil. c. 18. num. 26. vsque ad numer. 38. l. 1. C. de natural. liber. l. semper. §. 1. ff. de ritu nup. e. pen. de præb. dixi ego in tract. de defin. parte 2. defin. 42. num. 15. Med. re. 3.

¶ NOBILITAS nominata soluitur morte, nec transit ad posteros, nisi in concessione aliter fuerit dictū: secus est in nobilitate innominata, quæ descendit veluti è radice in posteros, dixi super concl. 35. con. Docto. Commu. l. 1. & sequen. C. de dign. lib. 12. l. senatoris. ff. de senator. Bald. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. Nobilitas tamen filiorum non transit ad parentes, licet cohonestentur. l. 1. ff. de senator. l. 1. §. casum. ff. de postul. Nec etiam ad transuersales, nisi in casu, quo nobilitas comitatur, vt in ducatu, Tiraquel. in tractat. de nobil. capitu. 17. Item nec ad maritum transit nobilitas vxoris, nisi ipsa esset Regina, Docto. l. fœminæ. ff. de senat. Ampl. conclu. relata quòd soluatur nobilitas qualibet morte ciuili, quando culpa præcessit, vt quando infamia irrogatur, Docto. Commu. dict. l. 2. item per viles artes, Bon. de Curt. tractat. de nobil. 7. part. numer. 7. Tiraquel. de tractat. cap. 36. numer. 1. dixi ego in tractat. de defin. part. 2. defin. 24. numero 29. Medic. tract. 2. part.

¶ NOBILIS. Nobiliores præsumptiones semper in dubiis eligendæ sunt. Pro soc. l. merito. Riisvvic.

¶ NOCERE. Modestinus. Lib. vi. Differ.
Lex cxcv. al. l. cl.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

Ex l. nonnunquam. de condi. & demonstratio. est hæc reg. sumpta. Viuiennus.

¶ NOCERE. scientia nocet sine denun tiatione.
In Aut. co. §. si quis insi. §. 1.
In Aut. vt lic. mat. & au. §. quia verò presbiteri.
In Aut. de alie. emph. §. œconomus. Az. ru. 104.

Nocumentum. vide Prodesse. Riisvvich.

¶ NOCTIS tempore omnia commodè fieri possunt quæ specialiter non sunt prohibita. Ita Deci. in cap. consuluit. nume. 34. de off. deleg. Anto. de But. in c. j. not. ij. de treug. & pace. vbi infert ad locantem operas, quia intelligitur lucente sole, quod not.

Fallit in sententia iudicis ordinarij, quia lata noctis tēpore non valet, nisi partibus contentantibus. auth. de iudicibus. §. sedebunt. Balb. in l. in eos. §. final. nu. 10. de appel. Rom. & Ias. in l. more Romano. nu. 12. ff. de feri. & doct. in l. non minorem. C. de transact. & ibi Alexan. & Rimina.

Fallit etiam in sententia arbitri in omnibus, vt supradictum est. Soc. reg. ccccxlv. in v. fal. Spec. in titu. de arbitro & arbit. §. differt. Feli. in c. consuluit. Iaso. & alij in d. l. non minorem. C. de transact. & Pet. Duenas ij. limit. reg. lviij.

Fallit etiam in sententiis latis in regno, secundum filum curiæ. Ita Io. And. ad Spec. in titu. de sententia. §. iusta. versi. sed nunquid, quia scripturæ semper factæ de nocte dedita opera per notarios redolent & sunt suspectæ, secundum Bal. in c. j. vers. Item ait. extra de fide instru. I. Nouel. reg. 99.

¶ NOCTURNUM furem licitū non est occidere pro minima re furata. Angel. l. 1. C. vnde vi. Mattes. no. 33. l. si plagis. §. tabernarius. ff. ad l. Aquil. Aret. in tract. Malefic. versic. vestem. colum. 2. Alexand. post Barto. leg. furem. ff. de Sic. Felin. capitu. interfecisti. colum. 2. de homicid. Iaso. leg. vt vim. ff. de iust. & iur. Medic. reg. 5.

¶ NOLLE. vide Velle.

¶ NOLENS comparere in iudicio facit vt sententia lata inter alios noceat aliis. glos. & cō. doc. l. tres. C. quomodo, & quando iudex. Doc. com. l. fin. ff. de interrog. act. Boer. Dec. 206. numer. 7. Come. authen. qui semel. C. quomodo, & quādo iudex. nu. 6. Tiraq. in trac. res inter alios acta. lim. 9. Ioan. l. quod te. numer. 89. ff. si cert. pet. Medic. reg. 8.

¶ NOMINANDI ius habens episcopus in sua noua creatione vnum canonicum in qualibet ecclesia collegiata, si vnum nominauerit, qui quidem acceptauerit, non poterit amplius alium nominare. De. Rotæ. num. 31. l. apud. ff. de opt. leg. Arch. c. cum in multis. e. gratia. de rescr. 6. simil. Cum. l. hæc conditio. ff. de cond. & dem. Bald. l. contra. C. ad l. Aqu. l. 2. C. de fur. l. matrimonij. ff. qui, & à quib. l. eum qui. ff. de iur. iur. l. Titius. ff. de exc. tut. l. sororē. C. de his quib. vt indignis. l. fideicommissum. C. de fideicom. Din. l. adulter. §. fin. ff. de adul. Bald. l. cum virum. C. de fideicom. Medic. reg. 4.

¶ NOMINATUS prior in legato, vel scriptura descriptus dignior, & maior iudicari debet de primo: si annis singulis relinqueretur vsusfructus Titio, & Sempronio, primò Titio, deinde Sempronio præstandum esset, & sic si staria v. frumēti ex forma vnius manuscripti danda essent Caio, & successiuè Antonio vtique prior nominatus cōsequi debet staria v. & postea Antonius, quia prior nominatus & dignior, & antiquior præsumitur communiter, Cano. in c. Auaritiæ, de præb. & ibi latè Deci. num. 4. insti. de iure nat. gen. & ciui. §. fi. versi. ignorentur. Bald. consi. cccc. versi. ij. vol. v. & l. j. ff. de albo scribend. Bald. in l. cum quidem. C. de verb. signifi. in iij. oppo. vbi dicit quòd prior nominatus maior cæteris præsumitur. & idem Deci. in c. sedes. num. 22. de rescrip. & si instrumentum loquitur de Titio, is præsumitur, qui producit instrumentum. c. si iudex laycus, de sent. excommu. in vj. Et ideo si reperiantur duo instrumenta eadem die confecta, & dubitatur, quod factum fuerit prius, ratione prælationis in pignore & hypotheca. In quo præfertur qui prior est tempore, secundum text. in l. si fundum. C. qui potio. in pignore habeantur. Id considerabitur ex ordine scripturæ appositæ in prothocolo notarij, quod etiam locum habebit in duobus testamentis eadem die confectis, secundum Alber. in l. j. ff. quibus. vers. primis quidem. C. de nouo C. faciend. & in l. fi. C. de edict. diui Adri. tollen. & prior nominatus, An & quando aliis præferri debeat, vide Ias. in l. si quis testamento. §. apud Iulianum. numero 4. ff. de leg. j.

Fallit in beneficiis collatis monachis, qui tanquam in institutione antiquiores, & perfectiores aliis canonicis præferrentur, & maxime Romæ in processionibus alios præcedunt, secundum Deci. in c. auaritiæ. num. 10. vsque xiiij. de præb.

Fallit etiā in tempore vbi prioritas horæ etiam considerator, secundum Bar. in l. Imperator. Il j. ff. de sta. hom. ac etiam puncti. vt Bal. in l. in rebus. C. de don. ante nup. vbi dicit quòd prioritas horæ vel puncti attenditur & consideratur. Abb. in c. dilecto,

de præben. Deci.in c. pastora. nume.16. de rescrip. 500.consi.lxvij.vol.iij.

Fallit etiam in his quæ momento aguntur, quia in illis non attenditur prioritas neque posterioritas. Iaf.in l. ij.§. lib.nu.3.ff. de condi. causa da. & idem in l.illud.num.3.ff.quòd cuiusque vniuersit.

Fallit etiam in ætate currente secundum ordinem debitum, & naturaliter & non secundum fictionem, ne imagine naturæ veritas obumbretur, nam prior in tempore, & ætate aliis posterioribus est anteponendus, secundum ordinem naturæ, arg.l.si viua matre.C.de bon.matern.& l.cum ita legata, §.fina. ff.de leg.ij. I.Nouel.re.140.

Nominati in testamento plures collectiuè, vel sub nomine familiæ omnes gradatim censentur inuitati, textus, est in l.finali.C.de verborum significatione. Corne. consi. lv. pro decisione. M. volumine primo, quando enim dispositio alicuius confertur in plures, sub nomine collectiuo, inter quos cadit ordinata prælatio, dispositio accipit ordinem successiuum, vt qui priores sunt in gradu primitus admittantur, aliis exclusis.text.est in l.pero.§.fratre.ff.de legat.secundo. & l.cum ita legatur. §.in fideicommiss.ff. de lega. secundo. Ratio, quia verisimile est testatorem velle seruare inter filios ius successionis ab intestato. vt l.penult. C.de impub. & aliis substi. & Cor. consili. cxlvj. in hac consult. M. vol.ij, idem Corne.& in conf.xciij.eo.vol.

Amplia vt d. regula locum habeat etiam in contractibus, secundum Corne. in consi.lxxiij. f. de duobus. volu.j. allega.Bald.in l.liberti libertæque.C. de ope.lib.& l. j.C. per quas pers. nob. acqui. Ange. & Pau.de Cast.in l.apud Iulianum.§.idem Iulian.ff.de lega.primo.

Fallit hæc regula, quando aliter ex forma statuti prouisum foret. secundum Corn.consi.cxlvj.vol.ij. per totum.

Fallit etiam quando plures sunt vocati sub nomine collectiuo, & alius sit specialiter nominatus, quia tunc illi plures sub illa dictione collectiua comprehensi pro vna tantum parte admittuntur, & specialiter nominatus pro alia parte admittitur. secundum Roma. consil.xcix viso proposito, in princip. num.1.Bal.in auth.causa, quæ fit cum monacho.C. de episcop. & cle. vbi dicit, quòd causa commissa capitulo & prioribus, capitulum pro vna voce, priores verò pro reliqua admitti debet. Abb. consi.lvij. num.2.Deci.in consi.cxxxiij.idem Dec.in c.pastor. num.28. Nouel.reg.111.

¶ Nominatis contractibus, etiam re integra, nô est locus pœnitentiæ, vt resoluatur contractus, sed bene debet agi vt impleatur: vt in l ficut.C.de actio nib.& oblig. & in l.commodato.§. sicut.ff.commoda.iuncta l.inciuilem.C.de rei vend.

Amplia dupliciter, & limita tribus modis, vt per Iaf. in l.si pecuniã.ff de cond. cauf dat. B. Dias re.491.

¶ Nominatim exhæredatus filius, & ita videtur, filius meus exhæres esto, si nec nomen eius expressum sit, si modo vnicus sit, &c. Vlpia.lib.6.Reg.lib. De lib.& post.l.2.

De nomine proprio vel appellatiuo tractant in l.si quis in fundi.De leg.1. Riisvvic.

¶ Nomen corruit, cum res è medio tollitur.iuxta illud, si re priueris, nec nomen habere mereris.c. cor episcopi. 68.distin. nomina enim sunt consona rebus, illisque deseruiunt.§. est, & aliud.inst.de donat. quæ si sunt diuersa, rei diuersitatem ostendunt.l.non codicillum.C. de codicillis, quorum tamen sola, ac nuda disputatio pertinacibus relinquitur.l.1.& seq.C.de const.pec.& ex malo nomine mala præsumptio oritur.Doct.com.rubr.ff.solut.matr. item not.quòd nomen debitoris extinguitur, si testator extinguat debitum, & per consequens legatũ non debetur.l.filio.§.si.ff.de adim.lega.l. fideicommissa.§.si rem.ff.de leg.3. Med.re.6.

¶ Nomen diuersum correlatiuorum est.l.veteres, & l.sequen.ff.de act.emp.l.si idem.C.de codicillis.Medices, reg.9.

¶ Nomen mutari non potest in præiudicium tertij. not.Doc.leg.prima. C.de mut.nom. Bal.leg.prima. C.de hæred.instit.idem in tubric. C. de fide instr. Medic.reg.8.

¶ Nomen proprium non est necesse poni, quando relatio fit ad proxima. Iaso. in termin. l. placet.numero 21.ff.de liber.& posthumis.l.fin. §. qui indiuisam.ff.de leg.2. Barto. l.serui elect. §.fina.ff.de leg.1. item not. quòd relatio nominum, & pronominum facienda est ad testatorẽ, potius quàm ad hæredem. Ioan.in tract.vltim.volunt.tit.3.de liber.institu.cautela 10.nume.4.Barto.l.cum in testamento.ff.de auro & argen.leg.l.ex facto.ff.ad Treb. Alexand.consi. 23.columna 1.lib.2.consil.198.columna 1. lib. 6. Bartol. l. si cognatis.columna penultima.ff.de reb.dubiis. item not. quòd nomen debet esse consonans rei, cum ad ipsam referatur.§. est & aliud.institu. de donat. Medic.reg.10.

¶ Nomen delinquentis designandum est, vt certi hominis factum arguatur: probat text. ex quo ibi notant Baldus & Florian. in lege, licet. §. possumus. ff. nautæ, caupon.stabul.

Limita tripliciter, vt per Feliu. in c. auditis.num.27.ad fin.de præscript.

Primò, nisi probetur per testes, quòd aliquis qui est captus commisit maleficium, licet ignoretur eius nomen.

Secundò limita, quando accusatus, quamuis non sit præsens, habet notabile signum, in quo errari non potest.

Tertiò limita, nisi agatur actione, quod metus causa, ad recuperandam rem, & probaretur de violentia illata à pluribus: vel de nocte, quia licet nomina vim inferentium ignorentur, obtinebit. B.Dias regu.490.

¶ Nomina denotant essentiam nominati in tãtùm, quòd si quis caret qualitate demonstrata per nomen, caret etiam effectu nominati.l.à nullo. C.de feri.l.decernimus, in fin. C. de episc.& cler.cap.1.16.q. 1.c.si cupis.& c.3.de reg.iur.

Fallit in 4.casibus, vt per Ioan.Bolog.in l.2.§. appellata.ff.si certum petatur, num. 6. Donat.Fina,lib.5.

¶ Nomen. Nomina significandorum hominum gratia reperta sunt, quæ si aliquo quolibet modo intelligantur, nihil interest.Inst.de leg.§.siquidem. Vide Opinio. Riisvvich.

¶ Nostrum.De reg.iu.l.11.id quod. Riisvvic.

¶ Notarius nihil agit, si iuris formam omittit. Alexand.consilio 48.volumine 5.consili. 46.volumin. 6.Cagnol.l.si librarius.numer.38.ff.de regu. iur.& si nô apponat signum suum, instrumentum aliter redditur suspectum. Dec.capitulo scripturam, numero 37.de fide instrumen.Carpol.l.aiunt.§.si intelligatur. numero 12.ff. de ædil.edicto. Bald. rubric. C. de fide instrumen.numero 40. Boer. Decis.37.numero 10. Deci.cap.3. numero 5.de probat.item nisi rogetur à

parti

partibus, inſtrumentum redditur nullum. Fel. cap. 1. num. 20. de fide inſtr. Med. re. 2.

¶ Notarius, Conuictus de falſo regulariter amplius inſtrumenta conficere non poteſt. leg. ſi quis. C. de ſuſcep. præpo. Arca. lib. xj. habes gloſſ. not. in l. argentum. §. j. ff. de edend.

Fallit in inſtrumentis factis ante ſententiam latam. Inno. d. c. fraternitatis.

Fallit in notario delinquente extra officium tabellionatus. Bartolus d. leg. iij. ff. ad leg. Iul. repetund.

Fallit, quando iudex ex cauſſa reſeruaſſet condemnato facultatem conficiendi inſtrumenta. Bart. leg. ſi quis in principio teſtamenti. §. fi. per illum tex. ff. de leg. iij.

Fallit, quando partes requirerent notarium, quia tunc non valebit vt inſtrumentum, ſed bene vt confeſſio, ſecundum d. Maria in d. c. fraternitatis. arg. l. 4. C. cõmunia vtriuſque iud.

Fallit, quando feciſſet plurima inſtrumenta: nam propter communem publicam vtilitatem tenebunt, ſecundum d. Maria in d. cap. fraternitatis. per not. per Innoc. in cap. cùm dilecta, in ij. gloſſ. de reſcrip.

Fallit, quando haberet ſocium non falſarium cum quo confeciſſet inſtrumentum, quia tenebit ſaltim ex perſona ſocij, ſecundum Bald. in leg. imperator. ff. de ſtatu homi. & in capit. tertio loco, de proba.

Fallit, niſi notarius copiaret inſtrumentum notarij nõ falſi, qui deinde ſe ſubſcriberet, ſecundum Bald. in d. leg. imperator. Bart. in leg. ſi quis ex argentarius. §. j. ff. de eden. S. Ian. re. 106.

¶ Notarius qui commiſit falſum, perdit poteſtatem conficiendi inſtrumenta: tenet Inno. in cap. fraternitatis. de hæreti. probatur in leg. ſi aliqui. C. de ſuſcept. & arca. lib. x. not. glo. in leg. ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden.

Amplia etiã inſtrumentum ad pias cauſas: tenet Bal. & Imol. in l. in fraude. §. ſi quis. ff. de teſta. milit.

Limita decem modis, vt per Felin. in d. cap. fraternitatis. de hæreti. vbi etiam refert & ſequitur ſupraſcriptam ampliationem: & vide Iaſo. in leg. Barbarius. ff. de offic. præto. vbi ponit quinque limitationes, & ponit regulam in notario condemnato de falſo. B. Dias re. 494.

¶ Notarius, ſi non commiſit falſum, ſed aliter deliquit, ex quo eſt effectus infamis, valebunt inſtrumenta confecta per eum: ita Bart. in leg. iij. ff. ad leg. Iul. repetun. Sequitur Abb. & Anch. in c. fraternitatis. de hære.

Limita quatuor modis, vt per Felin. in d. cap. fraternitatis. verſic. fallit ſecundò. B. Dias re. 493.

¶ Notarius excommunicatus poteſt facere inſtrumenta. Bal. in leg. in exercendis. C. de fid. inſtrumen. nota. in c. decernimus, de ſen. excommun. in vj. in gloſſ. & in c. pia, de excep. in vj.

Fallit in publicè excommunicato, licet nondum per ſententiam condemnato. Car. in clemen. j. in ix. quæſtio. de except. Feder. de Sen. in conſilio lxxj. Bart. in authenti. credentes. C. de hære. & Bald. in rubr. qui accu. non poſſunt. Alexan. in leg. lege Iulia. ff. ad leg. Iuli. repetunda.

Fallit, niſi eſſet excommunicatus ex hæreſi, & ſtetiſſet per annum. Bart. in d. authen. credentes. Areti. in leg. ſeruus, de teſtamen.

Fallit, quando tempore, quo fuit creatus notarius, erat excommunicatus: quia tunc videtur tacitè diſpenſatum, Bal. in leg. ij. de leg. Corra. in vſi. feu. & hoc, quando erat perſona, quæ potuerat abſoluere, alias non, vt dixi in prima regula. S. Ian. re. 195.

¶ Notarius ſi declaretur falſus, quia confecerit falſum inſtrumentum, non præiudicat partibus. Alexan. l. ſæpe. num. 39. ff. de re iudic. Abb. c. penultimo numero 26. extra eod. tit. Ant. capitulo cauſam. 1. 2. qui filij ſint legit. not. capitulo dilectus. de ordin. cog. leg. Lucius. ff. de his, qui not. infamia. doc. com. l. ſi librarius. ff. de reg. iur. Med. re. 8.

¶ Notarius infamis regulariter alio delicto, quàm in officio tabellionatus, conficere poteſt inſtrumenta, dixi ſuprà.

Fallit in tabellione principis, quia cum eſt dignitas. l. vnic. C. de mand. prin. infamis erit incapax. ſecundum Bartol. in leg. iiij. ff. ad legem Iuliã repetunda.

Fallit, quando eſſet delictum, propter quod fortè veniret deponendus. Bald. in leg. in exercendis. C. de fi. de inſtrument.

Fallit, quando eſſet officium ex decreto ſuperioris, puta ad bancham iudicis: quia ſapit dignitatem, ſecundum Bar. in d. l. iij.

Fallit, quando infamia eſſet notoria, & grauis, Bald. in leg. cunctos populos. §. appellationem. C. de ſumma Trinita. & fide catholi. dummodo in eodem loco, ſecundum Bal. in l. j. C. de teſta.

Notarius debet regulariter per ſeipſum ſcribere inſtrumenta, & non per alium: text. cum gloſſ. in §. nos autem. de tabell.

Fallit, quando notarius eſſet legitimè impeditus. Bart. l. generaliter. C. de tabul. & ſcrib. lib. x.

Fallit, quando diſcipulus ſcribit & notarius ſe ſubſcribit. Ioan. Andr. in addition. Specul. in §. inſtrumentum. in verſic. Item opponitur, in titul. de inſtrumen. editio.

Fallit, quando notarius eſſet mortuus ante leuamen inſtrumenti in forma. Doc. in capitulo cum P. de fide inſtrumen.

Fallit, quando conſuetudo ſe haberet in contrarium. c. cum dilectus, de fide inſtru.

Fallit, quando commiſſio fieret ex iudicis licentia. Hoſtien. in cap. quoniam contra. de prob. facit text. in d. cap. cum P.

Fallit, quando partes conſentirent, faciunt not. in cap. fi. de offi. delegati. S. Ian. re. 191.

¶ Notarius, ſi in inſtrumento mutui apponat verbum numerauit, & probetur, quòd tempore celebrati contractus nulla pecunia fuit numerata, poteſt puniri de falſo, nec poteſt aliquo modo excuſari. Barto in leg. ſingularia. ff. ſi certum pet. quæ doctrina eſt communis ſecundum Deci. ibi, Iaſo. ibi, numero 48. contra eundem poſt Iaco. in leg. prædia. ff. de acquir. poſſ.

Amplia vno modo, & limita quadrupliciter. vt per Iaſo. vbi ſuprà. Ampliatio eſt, quòd doctrina Bar. nedum procedit, quando nulla apparuit pecunia, ſed etiam quando apparuit, in burſa tamen, vel in ſacculo, non tamen numerata fuit. Bart. ſingul. rubr. C. de fide inſtru. quod alibi in ſpecie Iaſ. dicit, vbi ſuprà non legiſſe.

Limita primò niſi conſuetudo, & ſtylus notariorum eſſet apponere verbum numerauit, quando partes confitentur numerationem, licet pecunia non fuerit numerata: quia talis conſuetudo excuſaret: & refert aliàs defendiſſe ita notarium Placentinum à falſo. Allegat Bald. in tribus locis: & confirmat hanc limitationem optimè.

Secundò limita hanc regulam, vt non procedat, quando notarius atteſtatur in inſtrumento, quòd vidit

in præsentia sua pecuniam actualiter numerari ante, quàm esset rogatus à partibus de confectione instrumenti: quia tunc tanquam priuatus vidit, non tanquam notarius, & ideo non potest de falso puniri. Bald. in l. ex his verbis. de testam. milit. vbi refert istam doctrinam esse Inno. in capi. quoniam contra. de probat.

Tertiò limita hanc regulam, non procedere, quando notarius fuit rogatus conficere instrumentum de consilio sapientis, quia tunc excusatur. Baldus in similibus terminis l. captatorias. de testament. milit. C.

Quartò limita, & vltimò non procedere, quando notarius in instrumento mutui diceret, quòd Titius fuit confessus accepisse, & habuisse centum à Sempronio dante, & numerante: quia tunc licet probetur quòd nulla numeratio fuerit, tamen notarius non posset puniri de falso, quia ista verba censentur verba confessionis partium. Notat Baldus in l. vnic. C. de confessis. & alibi, vt per Iaso. vbi suprà. B. Dias regula 492.

¶ NOTARIVS potest statim corrigere suam originalem scripturam etiam in his, quæ respiciunt partes, quia quod paruo momento fit adhuc censetur inesse. Doct. c. ex literis. de fid. instru. Specul. in tit. de inst. ed. §. instrumentum. Doct. l. imperator. la. 1. ff. de stat. hom. Doct. com. l. si librarius. ff. de regu. iur. sup, amp. 44. Medi. re. 5.

Notarius licet puniatur pœna falsi, quando adscribit sibi aliquid in testamento. leg. si quis legatum. ff. ad leg. Corn. de fals. fallit hoc quando adscribit aliquid sibi sub pluribus geminatis conditionibus. gl. & Bart. l. diuus. §. fi. ff. eod. titul. de fal. Rom. l. si verò. §. de viro. 31. fallen. ff. soluto matri. Euer. in loco à vi Gemin. nu. 3. Med. re. 3.

Notarius, qui singulo mense tenetur referre, & nominare instrumenta ab eo confecta episcopo loci sub pœna priuationis officij, an dicatur satisfecisse statuto si retulerit episcopo fecisse instrumenta, de quibus in libro protocolli habetur, resp. quòd sic. Abb. consili. 28. lib. 1. Rip. in termi. huius reg. l. ait prætor. §. si iudex. num. 4. ff. de re iud. Paris. cons. 39. numer. 5. volumi. 3. cons. 21. numer. 32. volumi. 4. cons. 97. num. 94. volumi. j. Augustin. Ber. cons. cxlvj. num. 36. vol. 2. consil. xx. numero 9. volumine iij. not. l. institutio. ff. de condi. inst. l. si prior. ff. soluto matr. Dec. consilio 532. Grat. consilio 105. numer. 3. lib. 2. item not. quòd Notarius conficiens instrumentum referens se ad aliud, quod vidit non probat, quia rogatus esse non potest, nisi de his, quæ partes faciunt, vnde si quis dixerit notario, vt conficeret instrumentum de homicidio comiss. vel de quolibet alio facto per alium, notarius super tale dictum relatum non potest instrumentum facere. Bart. anth. si quis in aliquo. vbi Deci. numero 29. C. de edendo. not. l. item senatus. ff. ad Turpi. Bald. l. fina. C. de probat. sicuti non probatur natiuitas filij relata hoc pacto, nisi interponatur auctoritas iudicis, tale tamen instrumentum faceret indicium. Dec. dict. authenti. si quis in aliquo. numero 29. Abb. capitu. 1. de fid. instru. Bal. rub. eod. titulo. Med. reg. 10.

Notarius repertus falsus in minimis, de rigore iuris vituperari debet, atque puniri. l. quid ergo. §. pœna. ff. de his, qui not. infamia. l. respiciendum. §. furta. ff. de pœnis. quod procedit cum dolus contra notarium arguitur. capitu. 2. de remune. 6. l. dolum. C. de dolo. Med. reg. 5.

¶ NOTARIVS subscribens in instrumento mutui verbum, numerauit, si non viderit pecuniam numerari, punitur de falso, si probatur quòd nulla pecunia fuerit numerata.

Primò fallit nisi consuetudo, & stylus notariorum illius loci esset apponere verbum numerauit, quãdo partes confitentur, licet pecunia non fuerit numerata. quia tunc consuetudo excusat notarium. Baldus in capi. primo. de feu. cogni. in vsib. feud. & in l. vnic. C. de confes. circa fin.

Secundò fallit, quando notarius attestatur in instrumento se vidisse pecuniam actualiter numeratam antequam esset rogatus. ita Bal. in l. ex his verbis. C. de testa. milit.

Tertiò fallit, quando notarius fuit rogatus, vt conficeret instrumentum de consilio sapientis. ita in simili notat Baldus in l. captatorias C. de testamento milit.

Quartò fallit, quando notarius in instrumento dicat, quòd talis fuit confessus habuisse & recepisse centum à Titio dante, & numerante: quia ista verba censentur verba confessionis partium, ita cõcludit Bal. in l. vnic. C. de confes. idem Bald. in l. si ex pretio. C. eod. titu. & in l. si ex cautione. C. de non nume. pecu, B. Soc. re. 336.

¶ NOTARIVS suum errorem, vel defectum regulariter corrigere non potest. Ioa. And. in data sext. post Imo. ibi, & in c. inter dilectos de fide instru.

Fallit, quando esset error non vicians instrumentum, vt falsa latinitas: quia potest corrigere sine iudicis vel alterius officialis auctoritate, Barto. in l. si librarius. ff. de reg. iur.

Fallit, quando instrumentum nondum est productum in iudicio & sic non est ductum in controuersia, nec copia data est parti aduersæ. Ioannes Andre. in data sex. Imo. & Bald. in rubrica. C. de fide instrumentorum. S. Ian. re. 194.

¶ NOTARIVS. Sacerdos nõ potest esse tabellio, seu notarius, c. sicut, ne Cler. vel Mona. Bart. in l. vniuersas, C. de decu. lib. 10.

Fallit in 9. casib. vt per Ias. in l. 1. §. huius studij, ff. de iust. & iur. nu. 8.

Notarius condemnatus de falso, non potest instrumẽta conficere, not. doctor. in l. Barbarius, ff. de offici. præto.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. l. Barbarius, numero 58. fallit in 10. casib. vt per Fely. in capi. fraternitatis, de hæret.

Notarius non potest cogi, quòd det instrumentum in forma publica ei qui non rogauit, doc. in l. prætor ait, ff. de edendo.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 9.

Notarius punitur de falso si dixerit numerauit, licet pecunia esset in sacculo præsens, si non sit numerata. Bart. & doct. in l. singularia, ff. si cert. petat.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 48. fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 61. in addit.

Notarius si non commisit falsum, sed aliter deliquit ex quo est effectus infamis, valebunt instrumenta confecta per eum. Bar. in l. 3. ff. ad l. Iul. repet.

Fallit in 4. casib. vt per Fely. in c. fraternitatis, de hæret. columna 2.

Notarij error non nocet parti. l. si librarius, ff. de re. iur.

Fallit, vt colligere potes ex Dec. in d. l. fallit in multis casib. vt per Fely. in c. ex literis. de fide inst. vbi tract. ista materia.

Notarius non potest conficere instrumentũ extra territo-

ritorium illius, à quo authoritatem accipit: hanc esse communem opinionem attestatur Præp. in c. per venerabilem, §. quod autem, qui filij sint legitimi.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 3. à Port. libro 5. reg. 30.

Notarius si non dicit in testamento testes esse rogatos, non valet quod agitur, hanc dicit esse communem opinionem Boer. Decisio. 34. numero 4.

Fallit in 2. casib. vt per Baptist. à Villa. conclu. 20. in litera N.

Notarius potest scribere instrumentum per alium. Fallit in 3. casib. secundum Fel. in cap. inter dilectos, de fide instru. num. 30.

Notarius non potest testes examinare. fallit in 2. casib. secundum Mars. in leg. de minore, § plurimum quoque, de quæstio.

Notarius censetur rogatus apponere clausulas consuetas, Bart. in leg. 2. ff. solut. matr. & hanc esse communem opinionem attestatur Thom. Parp. in d. l. 2. num. 103.

Fallit in multis casib. vt per Fel in c. cùm M. Ferrar. de cõst. videas suprà in tract. de clauſ. Don. Fina, lib. 4.

¶ NOTARIVS tenetur apponere signum suum solitum, aliter instrumentum redditur suspectum. Bar. & Bal. in proœmio Digest. & in leg. ad testium. §. si quis. ff de testamen. & ibi Bal. & in leg. fideicommissa. §. quoties. ff. de leg. iij. & idem Bald. in leg. Lucius. ff. de testamen. milit. & Innoc. j. & ij. de fide instrumen. & in capitul. causam. de probat. Anch. consi. cccc xxxij. Deci. in c. scripturã, nu. 37. de fide instr. & absque signo non valet instrumentum nota. ex consuetudine hactenus & vsque ad hæc tempora obseruata. Bald. in auth. quod sine, de testam. C. Ang. consi. ccxx. Alex. consi. cliij. videtur prima con fide. vol. ij. per totum. Corn. consilio ccxxvj. l. cap. vol. iij. Cap. in l. aiunt ædiles. § si intelligatur. numer. 32. ff. de ædilit. edict. Bald. in leg. tribunus. C. de testa. milit. Io. And. in c. ad audientiam. extra de crimin. falſ. idem in c. quamuis, de proba. in vj. in nouella. gl. & doct. in cap. significauit, de appella. Bar. & doct. in leg. prohibitum. C. de iur. fisci. lib. x. Bal. in rub. C. de fid. instru. num. 40. Idem in c. j. §. j. de controuer. inuest. in versi. in breui testato. Ang. in leg. consentaneum. C. quomodo & quando Iudex. Spec. in tit. de instru. edit. §. breuiter. in fin. Ang. in d. consil. ccxx. probantem per auth. diuinæ scripturæ Hier. c. xxxij. ibi, emi agrum, qui est anathor, & apendi ei argentum septem stateres & decem argenteos, & scripsi in libro & signaui & adhibui testes. Bal. in consi. dviij. tenor. num. 1. vol. eo. Barb. in rep. rubricę de fide instru. versi. sed an requiratur signum, not. Corn. Perusi. cons. vij. num. 1. vol. iiij & cxviij D. eod. vol. Cyn. in leg. contractus. in fin. C. de fide instrum. Alex. consi. lxxxiiij. vol. v. & Boe. deci. xxxvij. nu. 10. vbi multa accumulat. Bald. in rubrica, de fide instru. versi. sed hic quæro: vbi dicit, quòd quicquid reperitur scriptum in libro mercatorum existente apud eum: præsumitur de eius voluntate annotatum, hoc idem Deci. d. loco, nu. 4. 5. 8. & 9. de proba.

Amplia hoc, quòd clerici falsificantes literas regias, post verbalem degradationem, sibi character in fronte imprimitur, & postea in exilium mittitur. secundum cap. audientiam. de falsis. Boe. q. lxxxij. nu. 3. & ibi doct. permulti, quod no.

Fallit in falsificante litteras Papæ, Imperatoris, vel consil. Decem Venet. quia tunc est pœna mortis, secundum Saly. in leg. maiorem. C. de falſ.

Notarius à partibus debet rogari, aliter instrumentũ confectum non valet, secundum Abb. in capitulo primo. ver. xiij. & ibi Felin. num. 22. versi. item requiritur, quod nota, de fi. instr. ex quo instrumentum dependet à voluntate partium. secundũ Feli. in c. j. in ver. & debet notarius. nu. 31. de fi. instr.

Notarius non potest in instrumentis rogatis corrigere errorem suum, maximè in pertinentibus ad partes, & ad substantiam contractus. Bart. in leg si librarius. ff. de reg. iu. in verb. quandoque est erratum. Feli. in capitulo ex literis. in verb. secunda conclusio. numero 2. de fi. instru. & hoc nisi interueniat auctoritas iudicis. Feli. in c. ex literis num. 6. de fi. instr. Card. in cle. j. vel quando error notarij esset notorius, quia iudicis auctoritas in notoriis non requiritur. Cyn. in leg. j. C. de legib. Feli. in d. c. ex literis. nu. 8. & 9. de fi instr.

Notarius Papæ non potest conficere instrumenta in terris, & castris imperij, & econtra imperialis non potest conficere instrumenta in terris ecclesię. Host. & Abb. in c. sicut. ne clerici, vel monach. Felin. Imola & Butri. in d. capitulo cum P. tabel. de fi. instrumẽ. nu. 17. quod nota.

Notarij forinseci ex forma statutorum huius vrbis non possunt conficere in hac ciuitate testamenta, vel instrumenta, secundum capit. j. staria v. lib. iiij. & cap. xlv. in libro sexto, nisi modis & forma, vt in d. c. & in parte maioris consi. 1376. & 1404. quod nota perpetuò, & tene menti.

Notariis asserentibus amisisse instrumentum, vel protocollum non creditur, nec sibi fides præstatur, ex quo de eis debent habere curam, & vti omni diligentia in illis custodiendis, secundum Bart. in l. si quis ex argentariis. §. fina. ff. de edendo. & ibid. Deci. Bal. in l. si creditor. C. de pignot. Felin. in c. fina. nu. 1. de probat. cum aliis, quod no.

Notarius si fecit in instrumento aliquem errorem interlineando vel abradendo, debet de hoc facere vnã notam, vel additionem cum die ac millesimo, de ipso errore, aliter instrumentum esset nullum, vel suspectum reddetur. secundum Bar. in leg. prima. §. & ideo. ff. de iis quæ in testamen. delent. idem in leg. si vnus. in fine. C. de test. & ibi Alexan. Felin. in capitulo ex litteris. numero 10. ver. quinta decla de fi. instr. Archi. in §. j. xxxv. q. ix. quod no. I. Nouel. re. 3.

¶ NOTARII ex leg. tenentur dare copiam actorum partibus, & si denegant cogi possunt, hæc indefinita vniuersaliter procedit in omni iudicio ciuili scilicet, & criminali, Ald. leg. 1. C. de edendo. capit. qualiter. il 2. §. debet. de accusat. Bart. leg. fin. colum. fin. ff. de quæst. Alexan. consi. 65. numer. 1. volum. 1. Dec. & com. Doct. leg. 1. num. 14. C. de eden. idem c. 1. nu. 48. de prob. Bal. leg. præcipimus. §. in his. C. de appel. & cap. quoniam contra. de probat. l. 2. C. vt lite pend. Alex. consi. 58. numer. 4. volu. 1. Bald. leg. quædam. §. nihil. ff. de eden. Med. re. 2.

¶ NOTARII ex lege tenentur dare copiã actorũ partibus, & si denegant cogi possunt. Bal. l. præcipimus. §. in his. C. de appell. & in leg. ij. ver. deinde. C. vt lit. pend. cap. quoniã contra. de proba. & ibi canonistę.

Amplia j. vt regula non solum locum habeat in ciuilibus, sed etiam in criminalibus. Ita Bald. in leg. j. C. de eden. alleg. cap. qualiter, & quando. il ij. §. debet, de accusa. Bart. in leg. fin. ff. de quæst. versicul. quæro vtrum. Idem consi. xcv. Alex. l xv. habita. numero 1. volu. p. Bartho. Veron. consi. lxv. decreuit. nu. 2. Deci. d. l. j. nu. 14. C. de eden.

Amplia,

Amplia, quòd non solùm editio fit partibus, sed etiam omnib. alijs quorum interest. vt Bartol. in l. secund. §. editiones. ver. ego puto. ff. eodem titulo. Deci. capitu j. num 248. de proba. & Bart. in l. ij. §. diuus. il j. vers. Ego reassumo. ff. de iu. fis. Idem Bar. in l. in fraudem. § neque instrumenta. ff. cod. tit. Anch. cle. j. §. j. de vsur.

Amplia, etiam, vt acta edi debeant totiens, quotiens petuntur. vt Ang. & Castren. vt l. si quis ex argentariis. §. fina. ff. de eden. eo. tit. quod secus est in instrumentis, & rationibus, quod exhibent sine causa, vt dict. l. si quis. §. fina. nisi instrumenta essent communia, quia eo tunc edi deberent, vt capit. G. proprius, de h. instrumen. quę quidem acta edi debent totiens quotiens à iudice mandatum fuerit. ex quo à iudice facta sunt, à partibus tributa videntur, quod tu subtilis no.

Amplia etiam, vt in qualibet parte iudicij acta edi debeant, secundum gloss. in c. j. ver. requisitus, de sent. excomm. in vj. quod secus est in instrumentis, secundum Alex. in d. l. j. C. de eden.

Amplia quintò, vt etiam à tertio editio actorum peti potest ac etiam instrumenta, si sua interest, & iurauerit in manibus aduocatorum de suo particulari interesse, prout quotidie practicatur, vt Alex. consil. lviij. circa primum. num. 4. vol. j. Bal. in l. quædam. §. nihil. ff. eo. tit quod tu nota.

Fallit j. hęc regula in interrogatoriis quæ fiũt testibus, quia illorum copiæ parti producenti testes, nõ dantur. glos. no. in capitulo ij. in ver. interrogatoriis, de testibus, in vj. hoc idem Bald. in l. data opera. versic. nota tamen quòd in ciuili. numero 53. C. qui accus. non pos. Inno. in capi. per tuas. in prin. de testib. quæ solum dantur interrogatoria, ad informationem examinatoris. Specul. in titul. de testib. versic. iam de interrog. in prin quod tu no.

Fallit ij. in allegationibus iuris, quarum copia aduersario dari non debet. vt Rom. sing. cclxij. fuit interrogatus, ex quo dantur ad instructionem iudicis, vt Inn. in d. c. per tuas. Rom & Alex. in l. j. §. edenda. ff. eo. & in l. iubemus. de iudi. C. & ibi Alex. secus, verò si essent in actis productæ, & essent allegationes, in facto consistentes, quia tunc parti dari debent, secũdum Deci. in d. l. j. nu. 20. ad fi.

Fallit in indiciis habitis ante inquisitionem, quia iudici dantur pro informatione curiæ potestatis, de quibus alicui dari non debent. vt Ang. in l. quæstionis. ff. de quæstion. & Bart. in l. fi. eo. tit. & ibi etiam Salyce. in fi. Alex. in cons. 180. in causa angelotum. vol. ij. nu. 8. Cor. cons. lxviij. aliquandiu. vol. ij. vers. coadiuuatur. num. 10.

Fallit in positionibus consistentibus in facto proprio, quarũ copia aduersario non datur, sed illico respondere tenetur. vt sing. Bald. in l. ij. C. vt lite penden. in vltimo nota. & Deci. in l. j. num. 22. C. de eden.

Fallit in fisco, contra quem non fit editio actorum. l. in fraudem. §. neque. ff. de iure fisci, & ibi gloss. magna, circa finem. & Alex. & Deci. in d. l. prima. num. 23. C. de edendo. & fiscus non est priuilegiatus, nisi quatenus de iure reperitur expressum. vt Dec. in l. iustum. num. 2. C. de edendo. glos. nota. in l. Item veniunt. §. In priuatorum. in versicu. publica. ff. de petitio. hæreditatis. I. Nouel. re. 113.

¶ Notitia alicuius rei est duplex, alia per conuersationem, alia verò per famam, secundum Bald. in consilio cccclvij. nu. 16. volum. v. & ideo notitia debet esse clara, & aperta, ne quis circumueniatur in negotiis sæculi. secundum Gæpo. in l. aiunt Aediles numero sexto. ij. not. ff. de ædil. edict. & ob id quando celebrantur venditiones alicuius fundi, non sufficit agnato scire tali pretio fuisse venditum ad excludendum eum à iure prælationis, vel prothomiseos, sed debet scire alienationem fundi in tali loco, infra tales confines, tali pretio, quia ille dicitur habere notitiam de aliqua re, quando habet perfectam notitiam de effectu, proprietate ac qualitate eius quod agitur. Ita not. Deci. in capitul. nam concupiscentiam. numero 27. & 28. de constit. & latè dixi in §. vij. numero 11. de iure prothom. tract. meo, & ideo si testis deponat, de bona vel mala fama, & nesciat declarare, quid sit fama, non probat. Ita Deci. in d. cap. nume. 28. Alex. consil. cl. num. 18. versi. super decimo cap. volum. v. Cor. cons. cliij. l. e. vol. iiij. Item similier renunciat beneficio Velleiani, & nesciat quid sit Velleiani beneficium non valet renuncia. Ita Decius & alij in l. j. vers. varios. numero 11. ff. si cert. petat. I. Nouel. re. 113.

¶ Notitia vndecunque sufficit, quando non præiudicatur parti, nec arctatur is cui fit intimatio, aliàs debet fieri cum solennitate, de qua in Clemen. causa. de elect. Hanc conclusionem colligit Feli. in cap. cùm contingat. de rescript.

Limita dupliciter, vt per eum ibi. B. Dias re. 495.

¶ Notoria probatione non indigent, secundum Bal. in cons. 229 nu. 5. vol. j. Alex. cons. 145. nu. 12. volu. vj. Are. in cons. 164. vol. 50. Barbarius. ff. de offi. prætor. & l. j. C. qui, & aduer. quos. max. in notorio actus permanentis. Inno. c. per tuas. de test.

Fallit in notorio extra locum, quia illud probari debet. vt Saly. in l. ea quidem, de accu. C. num. 90. & c. pudendo. xxiiij. q. j. & c. præsentium. xvij. q. iiij. nam iudex in vniuerso populo non potest sine sinistra suspitione iudicare, vt l. si vicinis. C. de nupt.

Fallit etiam in notorio actus transeũtis, quia illud probari conuenit, secundum opin. Saly. in d. l. ea quidẽ. num. 77. C. de accu. glo. in c. ad nostram noueris, de iureiur. & latè dixi in tract. meo crimi. in prin. nu. 32. ver & no. quòd longa.

Fallit etiam in notorio facti interpellati, docto. in cap. diœcesi. in gl. in ver. manifestos. de vsu. & ij. quæst. 4. c. eorum. in fi. & Salyc. in d. l. ea quidem. numero 79.

Fallit etiam, quando dubium est, an sit notorium, vel ne, quia in re ambigua debemus accipere partem tutiorem. vulg. l. semper in obscuris. ff. de reg. iuris. glo. ij. in cap. j. de offi. deleg. in vj. Mars. in rubr. C. de probar. numero 240. & pars in notoriis citari debet. Notorium autem pluribus modis probatur, per instrumentum, per rei euidentiam, per duos testes, per confessionem, per sententiam, per aspectum iudicis sedentis pro tribunali. secundum Bart. in l. scriptas. ff. de relig. & sumpt. funer. Dec. in consilio ccccxxiij. numero 13. Abb. in capitu. cum olim. de censib. Dec. in capi. at si clerici nu. 143. de iudi. prout latè dixi in trac. meo crimin. ad offensam. nu. 34. in prin.

Fallit etiam in crimine notorio, vbi absque alia sententia procedi potest ad executionem pœnæ, secundũ Deci. in c. at si clerici. numero 142. de iudi. text. cum glo. in l. ictus fustium. ff. de iis qui no. infa. & c. vestra. de cohab. cler.

Fallit etiam in facto merè negatiuo, vbi notorietas nõ cadit, secundum Bartol. in l. si constante. ff. soluto matrimoni. licet aliqui doct. teneant id contra Bart. vt Iaso. ibi numer. 151. & Albe. Cast. & alij, vtputa talem non esse soluendo, talem nihil habere, vel talem esse in

esse inhabilem ad aliquod officium, aut esse inopem, contrarium esset probandum. cum per rerum naturam negantis factum nulla sit directa probatio. vulg. leg. actor. C. de proba. cum multis infinitis. I. Nouel.

Notarius debet habere mercedem de contractu de quo alius est rogatus: alias sine mercede regulariter non cogitur conficere instrumenta. dixi in j. ampliatione præmissæ regulæ per leg. prætor, cum glo. & ibi Bar. ff. de eden.

Amplia quòd potest agere contra eos, pro quibus fecit contractum pro sua mercede, habet actionem vtilem locati contra eos, secundum Ange. in authentica de aliena. & emphi. §. hoc autem. vide etiam Bal. in leg. omnes. C. de vsur. & in leg. debet. ff. de ædili. actioni.

Amplia, quòd toties debet habere mercedem, quoties contrahit, secundum Barto. in leg. prima. ff. de testamen.

Amplia etiam si in primo rogatu recipit mercedem pro stipulatione: quia non tenetur dare assumptum publicum partibus, nisi ipsi nouiter soluatur. gloss. habes not. in leg. si. C. de princi. agent. in teb. lib. xij.

Fallit in paupere: quia pro ipsis debet notarius gratis instrumenta conficere, vide quod dixi suprà in regul. lxiiij. in antepen. fallen. & in regul. clxxj. in prima fallen.

Fallit, quando notarius esset salariatus à publico, vt omnibus conficiat instrumenta, quia eo casu non debet habere salarium à partibus, secundum Specula. in titu. de sala. S. Ian. re. 106.

¶ NOTORIVM cum est crimen, seu causa apparet notoriè, quod tertius nullum ius habet, potest ferri sententia absente parte. doct. com. cap. cum olim. de re iud. Gozad. cons. 9. num. 62. Ripa l. si is cui. numero 29. ff. de verb. oblig. Rom. cons. 483. cons. 499. Lapus alleg. 227. Afflict. Decis. 182. nume. 1. Grat. cons. 1. nu. 7. volu. 1. Ferretus cons. 121. numero 6. Socin. cons. 77. num. 100. vol. 1. August. Ber. cap. 1. num. 214. de iudiciis, Nellus de S. Gemin. in tract. Bannitorum. 1. p. nu. 4. in notoriis. n. non est opus coniecturis. l. cõtinuus. §. cum ita. ff. de verb. obliga. Med. re. 8.

¶ NOTORIVM licet releuet ab onere probandi, secus tamen ab onere proponendi. gloss. in cap. appellanti, de appella. glo. & Doct. in c. super literis, de res. l. si adulterium, §. idem Pollioni, ff. de adult.

Fallit in 7. casib. vt per Felin. in cap. cum ordinem, colum. 8. de res. videas Viuium in ver. notorium.

Fallit in 5. casib. quos refert Lancill. in tract. de off. præto. in titu. de notorio, num. 20. sed aduerte quòd licet notorium non sit probandum, tamen fallit in 2. casib. quos no. Fran. in trac. de negatiua, numer. 60.

Notorij ratione iudex aliàs incompetens non fit competens, c. at si clerici, de iud.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in d. c. col. 2.

In ciuilibus notorium non excusat à modo agendi ordine iuris non seruato, quare in talibus iudex non supplet de facto principaliter agendo. leg. 1. C. vt quæ des. aduo. leg. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. inf.

Fallit in 5. casib. vt per Lancil. in tract. de offic. præto. in tit. de notorio, nu. 19.

Confessio in iudicio facta inducit notorium. c. tua nos, & c. fi. de cohabita. cleri. & mulie.

Fallit in 6. casib. vt per Bened. Capra in suo tract. de notorio, num. 27. fol. 77.

In notorijs non est necessaria citatio, alias non valet sententia, c. bonæ, el primo. de electio.

Fallit in 9. casib. quos not. Bened. Capra in suo tract. de notorio. in 4. membro, nu. 21. fol. 81.

De notorio multas quæstiones videas apud Carerium, in praxi crim. leg. obseruare, num. 45. videas Bened. Capr. in d. tract. Don. Fina, lib. 3.

¶ NOTORIVM licet releuet ab onere probandi, non tamen ab onere proponendi. Ita glos. in Clem. appellanti. de appella. facit text. in leg. si adulterium cum incestu. §. iidem Pollioni. ff. de adult. Felin. & Doct. post gloss. in c. super literis. de rescript. Abb. & scribentes post gloss. in cap. si duobus. de appel. Scriben. post gloss. in c. veniens. de appel.

Limita istam regulam septem modis, vt per Felin. in c. cum ordinem. de rescript. B. Dias re. 497.

¶ NOTORII ratione iudex aliàs incompetens, non fit competens. Istam regulam ponit Felin. pro qua ponderat text. ibi. in c. at si clerici. de iudi.

Limita dupliciter, vt per eundẽ Fel. ibi. B. Dias re. 496.

¶ NOVATIO esse non potest, vbi nullũ obligationis debitum interuenit. leg. 1. ff. de nouat. Doc. §. 1. inst. quib. mod. toll. obl. dixi ego in meo tract. de defi. p. 2. defin. 74. numero 9. facit in simili, quia priuatio supponit habitum. Cagn. l. non videtur. numero 1. ff. de reg. iur. Roland. in tract. de lucr. dot. quæst. 93. num. 5. Decis. Pedem. 120. numer. 7. Ias. l. non etit. §. si neque. numero 6. ff. de iur. iur. Cephal. consi. 93. numero 9. Iacob. Menoch. in tractat. de recuper. poss. Rem. 13. numero 57. Petr. in tract. de testam. cap. 4. numer. 1. Decis. 15. num. 1. in tit. de procurat. in antiquior. Med. reg. 6.

Nouatio non fit per constitutum generale. Barto. leg. vbi quis. ff. de const. pec. similiter restringitur vt factum pro masculis, & fœminis, pro masculis tantum intelligitur. Bald. l. antiqua. C. ad Vel. Med. reg. 7.

Nouatio nulla redditur eius forma non seruata. leg. obligationum. ff. de act. oblig. §. final. inst. quibus mod. toll. oblig Negus. in trac. de pignor. & Hypot. 6. par. princ. 3. Membri. numero 2. Host. in summa, de nou. numero 3. dixi ego in tract. de defi. p. 2. definit. 66. nu. 12. Med. re. 7.

¶ NOVATIO. Secunda stipulatio continens plusquã prima inducit nouationẽ primæ, l. qui vsumfructum, ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. casib. quos no. Ias. in d. l. qui vsumfructum, numero 1. & seq. videas pulchram Bar. distinctionem, in leg. singularia, ff. si certum petat. numero 1.

Quando secunda stipulatio continet minus quàm prima, nõ inducitur nouatio primę, d. l. qui vsumfructũ.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in vno, à Iaso. in d. l. qui vsumfructum, nu. 6.

Si iubeo campsori debitori meo, quòd soluat, dicitur facta nouatio per viam delegationis, & sum liberatus secuta promissione campsoris, not. in d. l. singularia, ff. si cer. pet.

Fallit in 5. casib. quos not. Socin. in d. leg. singularia, numero 19.

Stipulatio pœnalis non nouat præcedentem obligationem, l. si quis socio. l. duo socie. ff. pro soci. l. prædia, ff. de act. empt.

Fallit in 10. casib. quos no. Rip. in l. ita stipulatus, ff. de verb. oblig. nu. 56.

Propter commissionẽ stipulationis pœnalis non nouatur obligatio præcedens, l. duo societatem, ff. pro soci. l. qui Romæ, §. Flauius, ff. de verb. oblig.

Fallit in vno casu, & fallentia declaratur in 4. à Ripa in d. l. ita

d.l.ita stipulatus,nu.66.

Debitum mihi ab vno,an,& quando possit conuerti in aliud debitum,debẽdum mihi ab alio,&indebitum ex alio contractu distinguendo, declarat Barto.in l. singularia,nu.18.& 21. Dona.Fina,lib.1.

¶ Novvm.vide Mutatio.

In rebus nouis constituẽdis euidens debet esse vtilitas, vt recedatur ab eo iure quod diu æquum visum est. De const.prin.l.in rebus.2. Riisvvic.

¶ Novvm generaliter dictum,seu dispositum nõ extenditur ad superuenientia de nouo, etiam si intercesserit iuramentum,nam illud intelligi debet rebus sic stantibus.l.qui cum tutoribus.ff.de transact.gl.& Commun.doct.capit.cum inter.de renunciat.glo. & Docto.capitu. quemadmodum. de iureiurando. Alexan.& Iaso.l.quod seruis.ff. de cond.causa data. Bal.l.fi.C.de non nume.pecun.l.Claris. C.de fidei. Medi.reg.1.

¶ Novi operis nuntiatio locum non habet contra facientem fossam,vt mortuus sepeliatur,& hoc pro prer publicam vtilitatem ne cadauera insepulta iaceant.argu.text.in l.de pupillo §. si quis riuos.ff.de no.oper.nunc.& Ripa in tract.de peste.in c.de præseruat.remed.num.138.& nu.70.quia non minus reipu.expedit mortuos sepeliri,quàm viuentes conseruare,l.fi.& ibi Bal.ff.de nego.gest.

Fallit, quando mora est periculum allatura, secũdum Alex.in d.l.de pupillo,§.si quis Riuos.ff. eodem tit. quod not.contra fugitiuos & de fuga suspectos qui retineri possunt etiam in diebus feriatis,ex quo mora est periculum allatura.

Fallit etiam,quãdo quis ædificat in fundo ab alio possesso videlicet ecclesiam vel hospitale, quia tunc solum cædit edificato contra iuris regulas,sed hoc est speciale fauore religionis, secundum Alexã. in l.j.§. nunciatio.num.5.ff.de oper.no.nunc.alleg.glos.not. in capit.apostolic.xij.quæstio.ij.in ver.construxisse. I.Nouel.re.103.

¶ Nox a caput sequitur.Com.l.rem mihi. Riisvvic.

¶ Nvbere.si restator dixerit, filia mea sit hæres si filio Titij nupserit: contingit, quòd ipse illam ducere noluit, deinde pœnitentia ductus illam petiit, quæ ipsum recusauit, an ista filia hæreditatem amittet? Resp. quòd eùm primò per se non stetit quominus conditio fuerit adimpleta non priuatur hæreditate. l.si quis hæredem. C.de inst.& subst. Bal.in termin.l. 1.q.12.C.eo.Imo.l.in testamento.ff.de cond.& dem. Alex.l.si seruum.§.seq.col.2.ff.de ver.ob.idem cons. 102.vol.1.cons.16.nu.8.vol.4. Med.re.4.

¶ Nvnciatio.Causa in nunciatione nõ debet exprimi.communis est opini.in l.1.ff.de noui op.nunc.

Fallit in 3.casib.quos not. Ruin.in d.l.1. nu.58. Fallit,vt per Horma.Det.in d.l.1.nu.1.ver.secunda conclusio. Fallit in 4.casib.quos not.Maria.Soc. iunior in d.l.1. numero 143.

Nunciatio noui operis facta per eum, qui non habet ius nunciandi,ligat,&nocet iustè ædificanti,l.1.§.sed sis,ff.eo.l.prætor ait,ff.eo.cap.2.extra eo.

Fallit in 6.casib.quos no.Iaf.in l.1.nu.3.ff.de no.op.Fallit in 3.casib.quos not.Plot.in repe.l.si quãdo, C.vnde vi.nu.121. Ampliatur, & limitatur per Viu.in suis conclus.ver.nunciatio.

Nuncians qui possidet,non habet necesse adire iudicẽ, nec in nunciatione, nec in prosequutione: hanc regulam ponit Ruyn.& eam limitat in 3. casib.in l.1.§. nunciatio.ff.de nou.op.nunciat.numero 17.

Quis non potest tollere propria authoritate opus factum,l.de pupillo,§.opus,ff.de nou. op.hanc regulã facit Bar.in l.j.§.nunciat.ff.de nou.op.nunc.

Fallit,vt per Ruy.in d.§.nunc.nu.27.vbi Iaf. facit regulam contrariam,etiam cum limitat in 3.casib.& vbi nunciatio est facta per eum modum, per quem possessio non amittitur, possum propria auctoritate ædificatum in fundo à me possesso, tollere. Fallit in 4. quos not.Horma. Det. in l.j.§.nunciatio, ff. de nou. op.nunciat.nu.4.

Morte nunciantis extinguitur nunciatio,l.non solum, §.morte,ff.de no.op.nunc.

Fallit in 3.casibus,quos no. Ant. Rub.in d.§.morte,numero 22.

Nunciati hæres non tenetur ad impensas restaurationis operis,quare in tali restitutione versatur pœna, & in pœna hæres non succedit,l.pen. ff. eo. ff.de priuat.delict.

Fallit in 3.casibus,quos not.Ant. Rub.in dict. §.morte, numero 31.

Simplex conductor,vt est colonus,vel inquilinus nunciare non potest,l.j.§.si ego,ff. de nou.op. nunciat.

Fallit in 4.casib.quos not.Alexan. in d.§. si ego,num.3. Don.Fina,lib.1.

¶ Nvnciatio soluitur morte nunciantis.no.l.non solum.§. morte. ff. de oper. noui nunciat. Hostien. eodem titulo,numero 11.l.prætor. §.hoc interdicto. ff.eodem.Iaf.dic.§.morte.numero octauo. Horma. numero 23.Crot.numero 14.Rubeus numer. 10.Ratio est, quia pendet à voluntate, quæ morte desinit esse.l.iij.ff.loc.capitu.si gratiosè,de rescrip.vj.l.centesimis,de verborum obligati.Cyn.l.fin. C. de contra.empt .Specul.titulo.de loc.§.vj.dixi super. c. ... clu.67.Ea enim quæ sunt facti non transeunt ad hæredes,nisi de his fuerit facta expressa mẽtio. l. diem. §.j.ff.de arbit.Horman. d. §. morte.numero 34.l.stipulatio.§.si quis.ff. de verborum obligati. Secundò modo soluitur nunciatio per rei alienationem.Roma.l.stipulationes non diuid.columna 17. ff.de verborum obligation.Quia quando facto meo desinit esse meum interesse,desinit etiam competere actio, quæ ad illud competebat.l.& ideo.ff. de condition. furt.nisi de successore,vt dictum est, mentio facta sit in nunciatione.l.prima,§.fina.ff.de oper. nou. nunc. Iaso.d.§.morte,numero quarto.Tertiò extinguitur furore.l.qui seruum.ff.de acq. hæred.l. qui furere.ff. de stat.homi.l. iudex. ff.de iudic. Quia deficit voluntas.Horman.dicto §. morte. numero trigesimo. Quartò finitur, si denuncians dat se in arrogationem, quo casu transeunt omnia in patrem,qui eum arrogauit,Aret.l.qui seruum.ff. de acquir. hæredi.l. qui liberis.§.testamento.ff.de leg.3.Quintò soluitur morte prælati,si proprio nomine nunciauit ,secus autem si nomine dignitatis. leg.cùm post. §.ptimo. ff. de admi. tutor. Rubeus dicto §. morte.numero 36.Sextò hoc idem, morte tutoris, idem dicto loco, numero vigesimoquinto.l.dę pupillo.ff.de oper.no. nunc.Septimò soluitur per mortem ciuilem:primò per excommunicationem,quia deuenit ad eum casum', à quo inciperę non potest, idem per deportationem.l.in metallum.ff.de his,quibus,vt indig.Rubeus dicto § morte.numero centesimoquinquagesimo.Quæ omnia procedunt in persona nunciantis, secus autem in eius persona,cui nunciatio facta est, nam extenditur ad successores,tam vniuersales,quã singulares,quia nunciatio fit contemplatione rei.l. de pupillo.§.nunciationem.ff.de oper. no. nunciat. Vnde in seruitutibus,quæ competũt ratione rei,sen tentia

tentia datur prædicto.l.qui in aliena.§. fi.ff.de neg. gest.Secundò declaratur,vbi est satisdatum, gloss. l.prętor ait.§.hoc interdictum.ff.de oper.no.nunc. Tertiò fallit,vbi nuncians petiit nunciationem cõ firmari à tutore,& nunciatus contradixit. l.de pupillo.§.qui opus.ff.eodem titul.Quartò,vbi in vita aliquid de opere factum esset, tunc enim morte nunciantis nunciatio non soluitur, Rubeus dict.§. morte.nu.107. Med.tract.2.p.

¶Nuncius referens,facit vt ei in minimis præstetur fides etiam si non in scriptis relatio fiat. Med. reg.5.

¶Nuncius relationem habet ad mittentem,ideo consequitur eadem priuilegia si mittatur per aliquam ciuitatem ad principem, sicuti si mittatur à principe ad ciuitatem.gl.l.2.§.legatis.ff.de iudic.di xi super.amp.47. Med.re.9.

¶Nuncius ad vnguem seruare debet eius mandati formam.Doct.Com.l.diligenter.ff.mandati.Afi. in praxi iudi.§.3.cap.37.nu.3.Jasõ.qui Romæ.§.Gallimacus.nu.14.ff.de ver.obl.Bal.l.vnica.col.19.C.de confess. Med.re.7.

¶Nuncio creditur in his,quæ non pertinent ad officium suum cum de modico agitur.Innoc.c.1.de fid.instr.Doct.com.c.post cessionem.de fid.instru. Bald.& Cin.l.pacta nouissima.C.de pact.Abb.cap. cum ecclesiis.de maior.& obed.c.1.de cler.peregr. Afin.in praxi iud.§.9. cap.4. nu.1.in terminis.Med. reg.5.

¶Nullitas simplex venit in decreto quod dispo uit vt dici non possit de nullitate, secus procedit in geminata nullitate. Barbat.consi.38.col.7.volu.1. quem referr Anton.Corse.in trac.de verb. Gemin. numer.20. Med.re.3.

¶Nullitati sententiæ potest quis pacto renunciare,& sic se adstringere, vt de ea non possit agere vel excipere.Ita notat Ange.in repetit.§. qui prouocauit.in l.tale pactum.ff.de pact.in versicu.iuxta prædicta quæro,& consuluit idem in consi. cxcvij. incipien.A.& B.facit text.& gloss. in l.si creditoribus.C.de seruo pignor.dat.manu.facit quod notat Bart.in l.properandum,j. C.de iudic. & Imo.in c. pen.de iudiciis.

Limita in quatuor casibus,vt per Philip.in c.dilecto. de appel.in quæst.50. B.Dias reg.498.

¶Nullitati sententiæ potest quis pacto renunciare,& sic se astringere, vt de ea non possit agere, vel excipere,Ang.in l. tale pactum, §.qui procurauit,ff.de pact.Imo.in cap.penult.de iudic.

Fallit in 4.casib.vt per Philip.in c.dilecto,de appellat. quæst.50.

Nullitas quæ à statuto excluditur, non tamen intelligitur,quæ prouenit ex defectu iurisdictionis,glo. in Clement.1.de seq.poss.

Ampliatur in 7.casib. & limitatur in 10. à Port. libr.4. suarum concl.reg.24.

Partes possunt per partes renunciare nullitati sententiæ,no. DD.in c.de causis,de off.deleg.

Fallit in 4.casib.vt per Fel.in d.c.nu.12.

Nullitas ita deuoluit causam sicut appellatio.

Fallit in 4.casib.secundum Fel. in c. literis, de off.deleg.nu.8. Don.Fina,lib.3.

¶Nullum.l quod nullius.143.

Nullus etiam actus quãdoque pœnam sustinet.C.de sacros.Eccl.l.nemo martyres.iuncta glo.De adul.l. eum qui duas Bar.in l. vbi pactum.C.de trans.

Quod nullius est, id ratione naturali occupanti conceditur.Caius De ac.re.do.l.3. Riisvvich.

¶Nullus delinquere præsumitur regulariter.l.merito.ff.pro soci.cum simil.

Fallit,quando delictum esset sibi fauorabile.l.vt vim, ff.de iust.& iur.text.est in l.singu.in glo. qui nunciasse.§.si pater.ff.de iure dot.d.Alex.in cons.lxx.in prima par. S.Ian.re.197.

¶Nullius entis nullæ sunt qualitates. c.ad dissoluendum.de desponsat. impub.cum gl. ver. accusari.not.l.quidam.§.1.ff.de iur.Cod. c.audientiam.de eccle.ædificand.l. nam, & sub conditione. ff. de in iust.rup. Med.re.6.

¶Numerata pecunia.Multa sunt singularia præcepta circa pecuniam numeratam.

ff.si cert.pet.l.certi.§.si nummos.
ff.de postu.l.rogasti singularia.
ff.de in lit.iuran.l.nummis.
ff.ad l.falc.l.in quarta.
ff.de leg.2.l.cum pater.
ff.de admin.tut.l.quoties.§.sicut.Az.ru.104.

¶Numerus minor inest maiori.l.j.§.si stipulanti. ff.de verb.obli.l.idem.§.si plures.& ibi hoc.de acb. l.si vnus.§.cum mihi decem.de pac.vbi Bar.

Fallit,quando agitur de obseruantia mandati.gloss.c. plus semper.de reg.iur.lib.vj.

Fallit, nisi actum faciens protestetur, quòd intendit consentire in maiore summa,non in minori.Ange. in §.item quæro.leg.ex facto.ff. de vulga.vbi etiam Paulus Castrensis. S.Ian.reg.199.

¶Numerus.Pluralis locutio,duorum numero est contenta.c.pluralis,de reg.iur.

Fallit vt per Dy.in d.c.pluralis. Don.Fina,lib.5.

¶Nuptiæ: pater quemadmodum transiens ad secundas nuptias tenetur reseruare successionem aliis liberis primi matrimonij, si succedit alicui filio,ita in matre succedente alicui filio,ipsa transeunte ad secundas nuptias tenetur reseruare liberis primi matrimonij, Barto. & Saly. leg.fœminæ. C.de secundis nupt.Bapt. in tract. de correl.nu.94. Boer.deci.vigesimatertia.nu.7.Decis.Pedem.115.nu mero 10. Med.reg.9.

¶Nuptiæ.Vlpian.lib.xxxvj.ad Sabinum.
Lex xxx. al.xxxj.

Nuptias non concubitus,sed consensus facit.

Affectione, sequente tamen ductione, fit matrimonium:coniunge l.15.de condit.& demonstr.Viuien.

¶Nuptiæ.l.30.nuptias non.l.in contrahendis.

Pubertas non ex annorum numero,sed ex dispositione corporum æstimatur. De sponsa.puberes.

Idcircò filios filiásue cõcipimus atque edimus,vt eorum earúmue diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus.De ver.sig.l.220.§.fi.

Nupta non videtur,quæ virum pati non potest.Quãdo di. leg. ce.l.pe.

Nihil interest ex iustis nuptiis cognatio descẽdat an verò non.Nam & vulgò quæsitam sororem quis vetatur vxorem ducere.Scæuo. libro 1.Reg. De ritu nup.l.54.

Matrimonij causa ancilla manumissa à nullo alio vxor duci potest,quàm à quo manumissa est.Rufi.libr.1. Reg. De ritu nup.l.51. Riisvvich.

¶Nuptiæ nullę sunt vbi cõsensus deficit.l.nuptias. cum gloss.Dec.& Cagnol.ff.de reg.iur.l.patre furio so.ff.de his, qui sunt sui vel alien. iur. c. fi.de spons. duorum.d.c.ad dissoluendum.cum glo.ver.accusari.l.cui.ff.de cond.& dem. Med.re.6.

¶Nuptiæ soluuntur morte, §.deinceps. Auth.de

nupt.ange.l.nam Demosthenes.nu.3.ff.de legibus, dixi super.concl.66.Alexan.l.si marito.ff.sol.matr. Brix.q.54.not.c.fraternitatis.de frig.& mal.dicam infer.versi.sponsalia. Med.tr.2.p.

¶ NVPTIARVM appellatione de primis intelligi debet, vnde non veniunt viduæ in dispositione, quæ se nubant. Car.consilio 49.doct.in rub.de se.nupti. sicuti eum de vidua sit mentio, de ea, quæ primo vidua est, intelligi debet. Bald.consi.42.lib.5.l.matrimonij.ff.qui & à quib.l.filiæ.ff.solu.matr.Do.l.fin. C.de indic.vid.tol. Med.re.4.

¶ NVPTIARVM conditio non solum de primis sed etiam de secundis intelligitur.l.hæc conditio.ff.de cõd.& dem.Old.consi.16.& tot.tit.de incestis nup. Med.reg.2.

¶ NVRVS socero obedientiam prȩstare debet, ac debitum honorem: secus contra.not.l.si.ff.de accept. l.pen.C.de ind.vid.tollenda.Bapt.in tracta.correl. col.11.dicam in seq.limit. Med.reg.9.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus tertius.

O

OBEDIRE parentibus liberi debent, sed non econtra. doc.l.veluti.ff.de iust.& iure.c.2.de maio.& obed.gl.rub.C.de reb.cre.Medic. reg.9.

Obesse. vide Prodesse. Riis.

OBLATIO cum consignatione debiti, liberat debitorem, & impedit cursum vsurarium, ius pignoris soluit, & trãsfert periculum in creditorem.l.acceptam.C.de vsur.l.si creditrici, & l.ex prædio.eod.tit.

Fallit, quando non fit cum auctoritate iudicis loci rei offerentis, & in loco à iudice deputato.Bald.in d.l. acceptam.in xiij.q. vbi alij.

Fallit, quando fit in sacculo, Regula tenet, quando fit in pecunia numerata. Bar.in l.cum secundus.ff.de condict.& demonst.& Bal.in d.l.acceptam. in xj.q.

Fallit, quando fit in loco non idoneo ad electionem boni patrisfamil.si à iudice non eligatur.Bar.in l. si solutus.ff.de solu. Bal.& alij in dicta l. acceptam.

Fallit, quando fit de rebus immobilibus de se patentibus: quia ista non requirunt consignationem.Bart. in l.secunda.C.quãdo & quibus quar. pars deb.li.x. S.Ian.reg.200.

¶ OBLATIO libelli est de forma iudicij, qua sublata redditur iudicium nullũ. c.licet de Simo.cle.sæpe. de verb.signi.l.pen.C.de arbitr.Doct.com.l.1.ff.de edendo.tot.tit.de libelli oblat.Vant.in tract.de nullitat.in tit.de nullit.sent.ex defectu iurisd. numer.18. eom.dicit. Med.re.7.

¶ OBLATIO, quæ fieri debet alicui Ecclesiæ de bonis testatoris, intelligi debet de prima, non autem ad alias tenebitur hæres, nisi se ita velle expresserit testator: dixi suprà Ampl.65.conc.simi.l.1.C.de abolit.l.si is.C.ad sen.cõs.Tur.l.mulier.§.1.ff.eo.l.si quis ex argentariis.§.fin.vbi doct.com.ff.de edend.l.nouatione.C.de fideiussor. Med.re.3.

¶ OBLATIO verbalis impedit distractionem pignoris.l.si prius.C.de distr.pig.

Fallit, quando distractio pignoris esset facta per verbalem oblationem, d.l.si prius.

Fallit, quando fit pignoratum, & traditum creditori. arg.l.creditorem.& ibi Bal.C.si anter.credi.

Fallit, quando talis oblatio non sit facta à debitore.d. l.si prius.

Fallit, quando oblatio verbalis facta prima creditori à secundo creditore cũ protestatione de non vendendo impedit distractionem pignoris.l.fin.& ibi Bal.C.si ante.credi. S.Ian.reg.199.

¶ OBLATIONES non tenentur facere Christiani ex præcepto, nec ex debito in dominicis diebus, vel festiuis, in ecclesiis parrochialibus, nec in aliis. Ita concludit S.Thomas ij.ij.in quæst.lxxxvj.in arti.j. quem refert & sequitur Calcaneus in consi.lvij.de quo per Ioan.And.& Card.Floren.in rub.de parroch.& vide l.iij.& iiij.tit.xx.par.ij.

Limita in quatuor casibus, vt per sanctum Thom. vbi suprà, quos remissiuè sequitur Calc. in loco iam alleg.& ponit Abb.in d.rub.de parroch.& Syluest.in verb.decimæ.§.secundò quæritur.B.Dias reg.499.

¶ OBLATIONES tractantur. C. de vsur.l.cœptum. Riisvvich.

¶ OBLIGARE quis non potest vnum ex suis hæredibus, ad vniuersum debitum in contractibus.l.continuus.§.fi.& l.eum qui ita.§.j.ff.de verb.obl.vt puta si T.promittit dare Sempronio ducat.100.ad libitum, obligãs se, & omnia bona sua, & hæredes suos, vtique eo defuncto debito non soluto, hæredes si plures sunt, omnes pro rata tenebuntur.l.pro hæreditariis.C.de hæred.actionib.& l.tale pactum.§.fin. ff.de pact.cum aliis infinitis.

Fallit hȩc regula in vltimis voluntatibus ad effectum, vt hæres grauatus potest cohæredes, vel ex testamẽto, vel iudicio familiæ erciscundæ, ad vniuersum debitum compellere exsoluendum. Iux.dict.l.pacto successorum.C.de pact.& l.seruo legato.§.si testator.ff.de legat.j.Bald.in d.l.ij. C.de hæred.act.nu.6. Bart.in l.iij.in prin.ff.de liber.legata.& l.ij.eod.titu.

Fallit, quando debitum est indiuiduum, quoniam hæredes tenentur in solidum.vt in l.in executionibus. §.ij.ff.de verbo.obligat. hoc idem in omni seruitute.vt dicit gl.in versic.secunda.d.§.ij.

Fallit, quando relinquitur aliquod pro forma, & forma est quid perfectum ex omnibus suis partibus. alias non est forma: secundum Bal.in d.l.ij.num.4. C.de hæredit.act.

Fallit si res, quæ debet restitui ab vno, ille teneatur in solidum.l.si duo.ff.de posit.& l.iij.§.si hæres.ff.commoda.& hoc, quando dolus committitur, & ista materia tractatur amplè in l.stipulationes non diuiduntur.ff.de verb.oblig.& ibi Bar.& Moder.

Fallit v.quando pollicitatio est facta ad honorem, apud gentes pro republic.l.j.ff.de pollici.§.si quis. & l.ex pollicitatione.ff.eod.tit.

Fallit vj.in materia alimentorum, quæ vel voluntate defuncti, vel iudicis auctoritate petuntur, secundum opinionem gl.in d.l.pro hæreditariis.C.de hæred.act.& l.iij.in prin.& §.j.ff.de alimen.& hoc propter facilitatem exactionis.l.solent.ff.de annu.leg.

Fallit vij.in actione funeraria, quæ contra hæredes bonorúmve possessores, cȩterósque successores datur in solidum & intentatur, Deci.cons.clvij.numer.5. & l.

& l.at si quis.§.fi.ff.de relig.& sump.fun.

Fallit propter rerum connexitatem, nam mandatum generale est ad omnia cõnexum,& non potest pro parte renocari.l. cum duo.ff. de in diem addict. & l.j.ff.de procurat.

Fallit in seruitutibus, quę dinisionem non recipiunt, ex quo proportionabilis vtilitas, ad quam sunt inuentæ à iure in parte assignari non possunt.Bal.in d.l.ij.nu.3.de hæred.act.

Fallit in vsu, quia est inuentus ad sustentationem vitę, qui si minuitur, corrumpit subiectũ,& cibaria, non secundum naturam exhibita, corrodunt subiectũ, & sic vsus aquæ personalis est, & ad hæredes non transit, de primo est text.in l. vsus pars. ff.de vsu.& habit.de secundo est text.in l.vsus aquæ.ff. eod.tit.

Fallit ratione possessionis in solidum constitutæ, apud vnum, uam ille iu solidum renetur, quia tota obligatio discurrit in vnum, ac si vnus solus esset hæres, quia velut debitor indiuiduus tenetur ex asse.l.iij.§.hæres.ff.commoda.

Fallit fauore dotis,& vltimæ voluntatis.l.cum qui ab vno.ff.de leg.ij.vbi consensus creditoris ad vnum inducit obligationem ad alios: vtputa, sicut inrer viuos possum delegare vnum promissorem creditori meo. Ita in vltima voluntate, secundum Bald. in d.l.ij.nu.6.C.de hæred.act.

Fallit etiam, quando intentatur actio, quæ non scinditur per partes, vt l.in executione.§. pro parte.ff.de verb.oblig.

Fallit ratione euitandæ absurditatis,l. si non sortem. §.si centum.ff.de condi.indeb.& l. fundus ille.ff.de contrah.empt.quia non fit compensatio de specie ad quantitatem, secundum §. si centum.quod no.

Fallit, quando actio personalis est vnita cum actione reali, quia tunc sequitur possessorem fundi, vt doc. in l.eadem.§.Cato.ff.de verb.oblig.

Fallit, quando hęreditaria portio est incerta,& in pendenti,& creditores re indinisa non possunt actiones sibi competentes intentare, prout in l.controuersia.ff.de transact.

Fallit etiam ratione repellendæ varietatis.l.neminẽ. ff.de legat.ij.& l.legatarius.ij.respon. ff. de legat.j. quia legatarius non potest in partẽ legatum acceptare rei insolidum legatæ,& in partem repudiare. Nouel.reg.119.

¶ Obligare non potest clericus futuros reditus sui beneficij: saluo quantũ sit, pro tertia parte sibi de iure tangente,& deducto eo, quod sit pro sustentatione & alimento suę vitæ.Ita Inn.& Mod.in cap. peruenit.de fideius.in verb.redditibus.in glo.Bald. in l.spem eorum præmiorum.C.quæ res pign.obli. poss.& Bald.& Alber.in l. stipendia.C.de execu.rei iudic.& ibi Bal.Ang.& Saly.Deci. in c.repræhensibilis.nu.28.de appel.

Fallit j.quando obligatio tendit ad beneficium & subsidium suæ ecclesiæ, vel commodis Reipublicæ. Ita quod seruire possit indigentiis suæ patriæ vel commodis suæ ecclesiæ, quia in supradictis casibus, bene potest clericus redditus sui beneficij, obligare & hypothecare, secundum Boer.quæstio.ccxxvj. nume.2.

Fallit etiam, quando obuentiones & fructus beneficij obligantur laico, vel seculari,& non personæ ecclesiasticæ, prout in c.xvij.sessio. xxiij.& l.fi.C.quæ res pigno.oblig.possunt.Bald.consil.cccxx.magnifica.nu.2.vol.iij.Boe.q.ccxxiiij.nu.3.

Fallit etiam, quando sunt detenti aliqua infirmitate, vel corporali necessitate, vt in c. vnico. de cle.non resid.in vj.& Doct.in ea. cum non deceat.de elect. eo.tit.Old.cons.cxvij.& Bal.in l.si ea. C.de cond.inser.Bar.& doct.in l. quæsitum.ff. de leg.iij. Bal.in l.j. C.de üs quib.vt indig.Boe.q.xvij.nu.5.6.& 7.

Fallit etiam in seruitoribus Papæ, qui licet sint absentes, percipiunt tamen fructus suorum beneficiorum, quos ipsi possunt obligare pro suis vrgentibus necessitatibus, secundum Boer.d.q.xvij.nume. 8.alleg.tex.in c.bonæ.de postul.præla.& Abb.Ioan. And.& Ant.de Butr.in c.cum dilectus.de cleric.nõ residen. & possunt assignari crediroribus, ex quo fructus beneficiorum sunt temporales, secundum Boer.q.ccxxvj.nu.3.ad fin.d.q.

Fallit, quando imponeretur aliqua gabella, vel taxa in communi pro refectione pontium vel viarum, quæ per currus,& planstra destruuntur: tunc clericus poterit obligare partem suorum redituum agẽtibus pro communi pro publico beneficio tuendo, secundum Deci. in c.sanctæ Mariæ. num.272.de const.Bal.in l.ad instructionem.C.de sac.san.eccle. Feder.de Sen.cons.ccvij.nos. Nouel.reg.116.

¶ Obligari consilio. Bonifac.Reg.lxij.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Dynus Muxell.hoc tit. Viuien.

¶ Obligari. Rem alienam ignorante domino recte obligari posse,& obligationem tenere.

In Aut.eo.§.si quis inf. Azo,ru.104.

¶ Obligatur in iudicio reus actori, ex quasi contractu,& econtra.leg.rertia.§.idem.ff.de peculio.gl. auth. qui semel. C. quomodo,& quando iudex.Ias. leg.quod dicitur. numero 36. ff.de verbor.obligat. Bald.leg.volnntatis. numero 7.ff. de rebus dubiis. Med.reg.9.

¶ Obligari non potest pupillus siue tutoris authoritate,§.1.Inst.de autho.tuto.

Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in l. morte, ff.de acquir. hæred.nu.8.& seq.

Obligatio sui natura est perpetua, & non finitur ipso iure,& partium conuentione, sed ope exceptionis, leg.eum qui ita,§.qui ita stipulatur,ff.de verborum obligatio.

Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in d.§.qui ita,nu.1.& seq.

Obligatio ad interesse dicitur esse diuidua, l.stipulationes non diuiduntur,ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.quos not.Ias.in d.l.nu.7.

Obligatio dandi est præcisa, nec succedit obligatio ad interesse,d.l.stipulationes non diuiduntur.

Fallit in 6.casib.vt per Ias.d.l. nu.23. duas alias limitationes ponit in l.fundi,§.hæc stipulatio, ff.de verb. obligatio.

In obligatione dandi si debetur quantitas, tunc obligatio est dinidua, quoad obligationem, quare diuiditur inter plures hęredes,& quo ad solutionem, quare solutio partis liberat à parte, l.1.§.1.ff.de verbo.oblig.l.in executione,§.1. ff.eo.l. si stipulatus.§ 1.ff.de solu.

Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in l.stipulationes non diniduntur,ff.de verb.oblig.nu.26.

In obligationibus facti non tenetur quis præcisè ad factum, sed soluendo interesse liberatur, l.si quis ab alio,ff.de re iud. l.stipulationes non diuiduntur,ff. de verb.oblig.

Fallit in 10.casib.quos not.Ias. in d.l.stipulationes,nu. 32.fallit vt per Baptist.à Vil.concl.14. in litera O.fallit in 3.casib.quos not.Soc.reg.62.

Sufficit præstatio triennalis ad inducendam obligationem in casu fauorabili l.1.C.de fideicom.l.si certis annis,C.de pa&.

Fallit in 8.casib.quos nò.Ias.in d.l.si certis annis, nu. 4.& seq.

Obligatio,vel onus,augetur,aucta re, ex qua,vel propter quam aliquid debetur,l.& contra,ff.de vulg.& pupil.l.paterfamiliàs,§.duob.ff.ad l.Falcid.

Fallit in 6.casib.quos not.Alb.Bru.in tracta. de aug.& dimi.fol.14.versic.decimatertia conclusio.

Obligatio est mater actionis,gl os.in §.1. Instit.de act. vbi Iaso.limitat in 2.casib.colum.2.versi.ista tamen conclus.

Obligario dandi in contractibus imminentis,succedit ad interesse, nec est pręcisa,l.naturalis,§.1.ff.de pręverb.l.1.in fi.ff.de rerum perm.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 2.per Iason.in d. l.stipulationes non diuiduntur,col.14.

Obligationis conditio non mutatur per personarum mutationem,l.2.§.ex his.ff.de verb. obli.l.executione,§.pro parte,ff.cod.l.2.C.de fruct.& lit.expens.

Fallit in 2.casib.quos not.Ias.in d.l.stipulationes,nu.7.

Obligatio non perit mortua persona,cui aliquid competit,vel fuit concessum, aut relictum, vel promissum,sed ius competens transit ad hæredes,l.1.C.vt act.ab hæred.

Ampliatur in 8.casib.& limitatur in 19.ab Albe.Bru.in tract.de inter.& perempt.in 11.con.nu.57.

Mulier se obligare non potest, l.1.ff.ad Vellei.fallit in multis casib.quos no.ibi gloss.& Alex.in l.in repudianda,ff.de acq.hæred.Aret.in §,item qui in iudicio,de excep.

Seruus nec obligare,nec obligari potest, l.in personam,ff.de reg.iur.vbi Dec.limitat in 2.casib.

Obligatio operis faciendi regulariter inter hæredes non diuiditur,sed quilibet insolidum tenetur,tanquam ad indiuiduum. hanc esse communem opinionem attestatur Mar.Soc.iunior.in l. stipulationes non diuiduntur,nu.321,vbi limitat in 2.casib.

Vniuersitas non obligatur,l.sed si dolo,§.1.ff.de dolo.

Fallit in 4.vt per Io.Bolog.in l.vinũ.ff.si cer.pet.nu.20.

Obligatio generalis non comprehendit,quæ in specie quis minimè obligaturus fuisset,l. obligatione generali,ff.de pigno.iunctis ll.seq.

Fallit in 3.casib.quos no.Por.lib.2.suarum cõc.reg.45.

Obligatio personalis vniuersalem, non singularẽ fundi successorem sequitur,l.1.§.si hæres,ff.ad Treb.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.276.fallit in 8.casib. vt per Ripam in d.§.si hæres.nu.2.& sequen.

Fallit in 8.casib.vt per Paris.cons.32.nu.117.vol.1.

Obligatio personalis,& instantia contra successorem non transeunt,l.1. C. si cer. peta. c.quare verò, extra de iud.

Fallit in 5.casib.quos no.Soc.reg.277.

Obligatio quare contrahitur,non potest in plus contrahi,quàm datum sit,l.si tibi.in prin.ff.de pact.

Ampliatur,& limitatur per Dec.in l.rogasti, §.si tibi, ff.si cer.pet.in 3.notab.

Obligatus ad dandum aliquid in genere, præstando partem non liberatur in totum, nec in illa parte: hanc esse communem opinionem testatur Alciat. in l.2.§.1.ff.de verb.oblig.nu.55.

Ampliatur,& limitatur in vno casu,per Baptist.à Villa.conc.11.in litera Q.

Obligatio ad interesse,& sic ad pecuniam dicitur diuidua,& ideo contra hæredes promissoris agi potest proportione hereditaria.Bar.in l.stipulationes non diuiduntur,ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.63.in additio.

Impossibilium nulla est obligatio, l. impossibilium, ff.de reg.iur.

Fallit vt no.Dyn.in c.nemo potest,de reg.iur.

Obligatio de agendo nomine proprio,inter hæredes diuiditur,not.in l.stipulationes non diuiduntur,ff. de verb.oblig.

Fallit in 3.casibus,quos not.Alciat. in l.4.§.Cato,ff.de verb.oblig.nu.171.

Pater non obligatur ex cõtractu filij. fallit in 4.casib. quos ego notaui in §.actiones,inst.de actio.

Nomine alieno,vel ob alterius vtilitatem quando aliquis contrahit, vtrum obligetur dominus tantum, an contrahens tantum, an vterque:declarat Bar. in l.si pupilli,§.item si procuratori, ff. de neg. gestis. Don.Fina,lib.1.

¶ Obligans omnia bona sua præsentia,& futura, non censetur ea obligare bona,quorum causa venit puniendus.glos.est in auth.de restit.in vers.si verò contigerit.Ita Bal.in l.voluntas.in fin. verbis.C. de fideicom.vbi dicit, quòd in generali sermone non continentur prohibita. & in cap.j. §. imperialem.in j.versic.sed nunquid si contrahit. de prohib. feud.alien.per fed.in vsib.feud.Alex.cons.clviij.nu. 6.vol.ij.Barb.in c.Raynal.de testa.& Bal.in l.j.ad fi. ff.de re.diu.

Amplia,vt nec ea quidem,quæ quis in specie non esset obligaturus.l.obligatione generali. ff.de pignori.cum aliis si.

Amplia ij.quòd seruo pignori dato, non venit eius peculium.vt l.j.§.j ff.de pigno.& ibi Bal.

Amplia,vt in generali etiam donatione non veniunt suppellectilia, secundum Corne.cons.clxxvj.d.vol. ij.Matth.sing.cxxxvj.nu.3.

Fallit hæc regula, quando quis non haberet nisi vnicam rem tantum, quia eo casu censetur etiã illam obligare,ad hoc vt obligatio non efficiatur inutilis,& frustratoria.Ita Bal.in l. liberti. C. de op.libe. vbi filia nullum ius habet in bonis patris,& nullũ ius habet nisi dotis, censetur illud ius dotis cedere, ne cessio reddatur inutilis.Ita Gera.sin.35. No.re.123.

¶ Obligatio non causatur ex confessione, nec ex pręscriptione longi temporis,sed probatur iam inducta,Bald.in l.si ex cautione. in x. quæstio.C.de non num.pec.& in l.generaliter.C.eod.tit.

Fallit in mutuo, & in dote.l. assiduis.C.qui po.in pig. fallit,quando confessio emanaret ab administratore. Bal.auth.si quando.C.de constit.pecu.

Obligatus ad factum præstando interesse liberatur.l. stipulationes non diuiduntur.ff.de verb.obl.

Fallit,quando iuramentum interuenit. glos. in verb. necesse.l.si quis pecuniam.ff.de condict.caus.da.

Fallit fauore vltimæ voluntatis.l.fideicommissa.§.fin. de legat.iij.& ibi Bart. & in d.l. stipulatione.& in l. vnica.C.de sen.quæ pro eo quod. S.Ian.reg.203.

¶ Obligatio,Arbitrium. Vlpia.lib.xxviij.ad Sab. Lex xxiij.

In personam seruilem nulla cadit obligatio.Generaliter probandum est,vbicunque in bonæ fidei iudiciis confertur in arbitrium domini vel procuratoris eius conditio,pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

Scilicet ciuilis, quæ nec actiuè, nec passiuè cadit in seruum.Coniunge l.7.hæc venditio.de contrahen. empt.l.serui.de act.& oblig.l. nec seruus.de pecul. ciuiliter enim seruus non obligatur, nec ciuis est,

iure

iure tamen naturali, quo liber est, naturaliter obligatur. G. Viuien.

¶ OBLIGATIO Paul. lib. iiij. ad Plautium. al. Vlpian Lex clxxj. l.cxxxj.

Nemo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod præstiterit.

Velnti si procuranstuum negocium soluerit, actione negociorum gestorum à te poterit exigere: non tamen ideo tuo creditori est obligatus. hęc regula inseritnr l. suprà iter. §. apud ferocem. de aq. pluu. arcend. quia melius est non soluere, quàm solutũ repetere. l. fin. C. in qnibus cauſ. in integr. resti. non sit neceſſ. & l. j. qnando liceat vnic. sine iud. se vindic. Viuien.

¶ OBLIGATIO, stipulatio. Paul. lib. x. ad edict. Lex cxv. al. cxvj.

Si quis obligatione liberatus sit, potest videri accepisse. Nõ potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione summoueri.

ADDIT. a cepisse, in P. Florent.

Ex tit. de calumniatoribus. coniunge l. 2. eod. tit. quæ idem penè principium habet. Viuien.

¶ OBLIGATIO & stipulatio. Obligatus pro alio, antequam soluat, agere potest.

27. quæst. 1. de notari.
ff. de neg. gest. l. si quis mandato.
ff. mandat. l. Lucins Titius Publio.
ff. commnn. diu. l. si socius serui.
ff. famil. erciſc. his cõsequenter. §. sumptum.
ff. de hæred. vel act. vend. l. 2. §. vltimo. 32. q. 1. si quis vxorem.

Obligatus pro alio, &c.] Fideiuſſor quidem anteqnam soluat, agere non potest: quasi non aliter videatnr impleſſe mandatum fideiusſionis, quod est de se obligando, & soluenda pecunia. ff. de cond. indeb. l. indebitum. Officium ergo tale intẽpestiuè: nam potest reuocare, quia adinuari, vt ff. commod. ln commod. §. 2. nec enim perfectum mandatum est hoc, vt ff. mand. l. si mandato, nisi in casibus: id est, quando damnatur, vel quando diu stetit in obligatione, vel cum reus bona sua dilapidabat, vel si hoc specialiter conuenit. C. mand. l. si pro ea. & ff. mand. l. Lucins. Est ratio: quia principalis debiror est obligatus in solidum, & prior excutiendus: aliàs autẽ etiam antequam quis soluat, agere potest, vt ff. de neg. gest. l. si quis mandat. Nec obstat quod legitur. ff. de pecul. l. sed & si. §. vlti. quia ibi patet vel dominus loco fideiuſſoris habetur pro filio & pro sernο. ff. de verb. oblig. l. cum filius. in 1. reſponſo.

ADIECTIO.

Videtur qnòd hoc solummodo posſit reprobari per l. quæ est ff. de pecu. Marcell. sed ibi non agebat, sed conueniebatur. Sed hoc non valet: quia in agendo cui subuenitur, multo fortius in excipiendn. Vnde dicimus, quia fideiuſſnr quod ad hoc, est habendus: nec enim habet priuilegium dednctionis, nisi cum aliquid ei abesse cœperit. ff. de verb. obli. l. cũ filius. Idem dico in nominis alienatione, scilicet vt vtilis non quæratur, nisi vbi lex dixerit, sed necessaria sit cesſio. arg. Cod. de act. & obligat. l. 1. ff. de pecul. l. si Sticho. Et est hoc generale in omnibus innominatis contractibns, nisi in subsidium: puta si is qui promisit, sine hærede decesſerit. vt in eadẽ l. 1. C. de act. & oblig. dicitur. Causa. Azo, rub. 14.

Obligatione principali sublata, tenet accessoria.

C. de sacrosanct. Ecclesiis iubemns.
C. qnod cum eo qui in alien. l. dominos.
I. de redhib. Rub. item.
C. de bon. matern. l. 1.
C. de prædiis min. l. & si is.
C. de præscrip. 30. ann. l. cum notisſimi.
C. de luit. pig. l. 2.
ff. de arb. l. si pupilli.
C. quib. mod. pig. vel hyp. l. 1. §. cum venditor.
ff. de rei vendic. l. sin autem. §. si homo.
ff. de verb. oblig. l. si pupillus.
ff. de solut. l. cnm quis. §. vlt.
ff. de pact. l. quod dictum.
ff. ad Maced. l. sed & si pater. §. non solum.
ff. ad l. Aqnil. l. qui occidir. §. qui.
ff. de neg. gest. l. sed videamus.
ff. de consti. pec. l. item illa. §. quod adiicitur.

Sublata principali non durar accessoria.

ff. si quis caut. l. si seruus. & l. si eum. §. qui iniuriarum.
ff. de reg. iur. l. cum prin.
ff. de pact. l. & hæredi.
C. de vsuris. l. eos qui. in princ.
C. de his qui non do. ma. l. vlt.
ff. de rei vend. l. redemptores. §. 1.
ff. de leg. commiſſ. l. penult.
ff. de pecul. l. 1. & 2.
ff. de verb. oblig. l. si pupillus.
ff. de arbitris. l. aduersus sententia.

Regulare est, snblata principali rolli accesſoriam, vt ff. de reg. iur. l. cnm principalis. & de pecul. leg. l. 2. & C. de ll. & const. l. non dubium. Distinguitur tamen, vtrũ tollatur principalis ipso iure, an per exceptionẽ. In primo casu obtiner Rubr. iam dicta: scilicet obligatione principali sublata, &c. recipit tamẽ exceptiones, quæ in ista Rubrica continentur. In secũdo casu, siquidem eadem ratione posset dici inutilis accessoria, qna dicitur inutilis principalis; eodẽ modo tollitur accessoria, quo principalis, vt C. de remiſſ. pigno. l. debitum. alioqnin durat accessoria, licet principalis vitietur. vt ff. quibus mod. pig. vel hypot. sol. l. 1. §. cum venditor. & C. de luit. pign. l. 2. Azo, rub. 14.

l. 38. §. fi. contrà l. 42. §. in obscur. Riiſvvich. paratit.

¶ OBLIGATIO. Consensus. L. 36. Vlpian. libr. 45. ad Sabinum.

Nihil tam naturale est, quàm eo genere qnidqne dissoluere, quo colligatum est: ideo verborum obligatio verbis tollitur, nudi consensus obligatio contrario consensu diſſoluitur.

Hæc regula velut Amphion totum Iuristarum orbem circumuoluit. Iunge c. 1. de regu. iu. in f. l. 101. omnia, l. 196. ferè quibuscunque, l. 8. iura sanguinis, Institu. quibus mod. toll. ob. §. 1. §. fi. C. quando lic. ab emp. dis. l. 1. C. de repu. Auth. contrà filij, in fi. de accepti. l. an inutili, de acquir. poſſeſſ. l. quemadmodum. Instit. de rer. diuis. §. ferè. COLLIGATVM EST. Hoc est obligatum, contractum, alligatum, astrictnm, de petit. hære. l. si promiſſor, §. penultim. C. ad Vel. l. 22. VERBIS. Hoc est, habita in contrarinm stipulatinne, atque acceptilatione soluitur ciuiliter, & solutione, naturaliter, de accepti. l. an inntilis, leg. in diem, l. si ex plu. de sol. l. penul. l. prout. de ac. & ob. l. obligamur, §. verbis, iuncta l. 1. §. si quis. ita & l. seq. de verborum obligatio. Et procedunr hæc omnia quando neceſſariò in conficiendo actu aliquid requiritur, vt Bar. Deci. & alij docent. Et qnando vin

culum est autea inductum, arg.l.fin. C. qui admit. Iason no.C.quando non pe.tein. par.nu.18. CONSANSVS. De pac.l.ab emptione, de rei vend.l.emptio, C.de do.l.si quis argentum, C.de pig.l.maior. Secus in spiritualibus, de præla.c.inter corporalia, C.de repu.l.cósensu.Item de sol.l. perpetuò, l.pen. arg.cc.de pec.l.non statim. CONSXNSV. De ac.& ob.l.in quibuscunque.d.l.prout, C.quan. li.ab em. dis.l.2.de rei vend.l.3. Ac multò magis obligatio ex consensu orta verbis tollitur, quibus consensus scilicet accedat, veluti nouatione, vt docet hic rabet. Rationem habet Arist.in Topicis, quòd eadem in vnaquaque re sunt destructionis initia, quæ sunt constructionis. Hinc colligitur eandé solénitatem requiri in destruendo actum quàm in cóstruendo. facit, C.de præd.min.l.si ad resoluendum. Notat Iason in l.quod iussit, ver.secundò principaliter, nu. 21.de re iud. Riisvvich.pararit.

¶OBLIGATIO consilij. Socius. Vlpian. lib. xxx.ad Edict. Lex xlvij. al.xlviij.

Consilij nó fraudulēti nulla est obligatio. Cæterùm si dolus, & calliditas intercesserit, de dolo actio competit. Socij mei socius meus socius non est.

Ex tit.mandari.vid.l.2.& vid.iiij.distinct. cap.fin.in fine.& l.ij.§.fin. mandat. Dans consiliū quamuis non expediens non tenetur: Quia liberum cuique est experiri an expediat. Sed dolo interueniente, de dolo teneor. G.Viuien.

¶OSLIGATIO dandi in contractibus innominatis succedit ad interesse, nec est præcisa. Text.in l.naturalis §.j.de præscript.verb.& in l.j.ad fi.ff. de rerum permut.gloss.in l.cum præcibus.C. de eodem titu. gl.in l.vnica.C.de sentent.pro eo, quòd inter.

Amplia vno modo, & limita dupliciter, vt per Ias.in l.stipulationes non diuiduntur, ff.de verbo. oblig. B.Dias re.502.

¶OSLIGATIO dicitur alienatio, secundum communiter Docto.in l.fin.C.de reb.alien.non alien.& l.qui post.C.de legat. Alexand. consi.clxix.num.5. volum.vj.vbi prædio legato si testator post testamentum prædium obligaret, vtique testamentum quo ad prædia legata, robur & integras vires retinet, quia pignoratio æquipollet alienationi, vt l.j. §.eam rem.ff.quæ res pign.

Fallit hæc regula in statutis, quæ restringi debent, & nomine alienationis non venit pignus, secundum Areti.eximie domine. consi.cxxv.Soe.consi.lxxv. circa præsentem.Bal.in c.j.§.aut si libellario, in fin. vbi dicit, quòd obligatio bonorum impropriissimè dicitur alienatio, & merito non habet locum in statutis, secundum Aretin.in conf.xiiij.inci.viso, quia regula locum habet de iure communi, secundum Deci.consi.eccccxlv.nu.6.& 9.& prohibita alienatione videtur etiam prohibita hypotheca.d. conf.nu.5.& prohibitus extra familiam alienare, non potest extra familiam hæredem facere. Deci. conf.cccclxxxj.nu.2.quod not. Sed tu vide ea, quæ latè scripsi in tract. meo, de ordin. procedendi. in vers.alienari.nu.5.& de iur.protho.§.j.nu.199.vsque 213.quod not. Nouel.re.124.

¶OBLIGATIO est mater actionis, gl.est Institut.de actio.in prin.verbo, actio.in medio glos.

Limita dupliciter, vt per Iaso. ibi, versic. ista tamen conclusio. B.Dias reg.501.

¶OBLIGATIO facta per artificem alieni ratione industriæ personæ, extincta persona, cessat, & ad hæredes non se extēdit.l.inter artifices.ff. de sol.l.nemo est qui nesciat.ff. de duob.re. Bar. in l. si sit stipulatus, in fi.ff.de verborum obli. Rom.sing.cccccclxx. Fel.in c.quoniam.§. is autem. numero 5.de officio delegat.

Fallit hæc regula, nisi hæredes promittentis essent eiusdem artificij, quia licet sit electa industria personæ, attamen transit ad illius hæredes. Ita Alber. in l.inter artifices.ff.de sol.Pet.Due.& reg.clxxviij. limita.ij.

Fallit etiam, quando hæres promittentis esset eiusdem conditionis, & virtutis, vt doct. quando potest obligatus seruire per substitutū æqualis conditionis, prout voluit Barto.in l.j. C.de præpo. agen. in rebus.l.xij.vt c.fi.& c.iis cui. de offic.deleg. in 6. Rom.in l.j.ff.de in ius voc.& sing. I.Nouel.reg.118.

¶OBLIGATIO facti non obligat quem præcisè ad factum, sed soluendo interesse liberatur. l. stipulationes non diuiduntur.ff.de verbor. oblig.& in l.si quis ab alio.ff.de re iudicata.

Primò fallit, quando obligatio ad factum inducitur à lege præter propositum principale eius, qui obligatur: quia tunc potest præcisè compelli ad factū. l.si cum exceptiones.§.sed & si quis. & ibi Barto.ff. quod metus causa.& idem Barto. in l.j.§.j.ff.de no. oper.nun.

Secundò fallit, vbi quis obligatur ad factum ex dispositione testatoris: quia tunc præcisè tenetur, nec soluendo interesse liberatur.l. fideicommissa. §.fin.ff. de legat.iiij.& ibi Bar.

Tertiò fallit, quando est tale factum, quod de facili potest expediri, quia tunc præcisè compellitur ad factum: vt per Ioan.And.in addit.Specu.in tit.de rebus eccl.non alien. B.Soc.re.338.

¶OBLIGATIO facti soluitur morte. hoc idem obligatio ad interesse. dixi super. concl.29 & concl.24. & concl.67. Secundo modo tollitur obligatio quælibet solutione eius, quod debetur. Institut. quib. mod.tol.obliga.in princip. dixi ego in tract.de cōpen.in proœm.numero 1.l.nihil.C. de solut. Tertiò, tollitur præscriptione.l. omnes.C. de præscript.30. annor. Quartò tollitur pacto, Bart.l. legitima.ff.de pact. & not.l.quod licet obligatio soluatur morte, eius tamen effectus transit ad hæredes. Doct.l.qui Romę.§.Augerius.ff.de verborum obligationibus. Quintò acceptilatione, nouatione, & contrario consensu tollitur obligatio. §.1.§.præterea hoc amplius. Instit.quib.mod.tol. obligat. Medices tract.2.p.

¶OBLINATIO indefinitè facta vniuersaliter intelligitur, quando ex mente contrahentium verisimiliter intelligi potest. Aug.l.si ita.ff.de fideiu.l.si ita stipulatus.ff.de verbor. obligatio. Tyraq.in l.boues. §.hoc sermone.ff.de verb.oblig.lim.26.in fi.item facta de bonis suis intelligi debet, vt veniāt etiam ea, quæ bona fide quis pos.cum titulo iudicis decreto. Bal.l.si finita.nu.4.ff.de damno infe. idem l.certi iuris.n.13.C.locati.Rom.sin.636.nu.1. Lucas l. omnes: nu.23.C.de dec.lib.x. Med.re.2.

¶OBLIGATIO ad interesse, & sic ad pecuniam, dicitur diuidua: & ideo ad quemlibet ex hæredibus promissoris agi debet pro portione hæreditaria. Bart.in l.stipulationes non diuiduntur, ff.de verbo. obligat.

Primò fallit, quando interesse petitur iure actionis & obligationis: vt per Bar.in l.ij.§.ex his.ff.de verbo. obl.secùs autē, quando interesse veniret accessoriè per officium iudicis necessariū: quia tunc censetur

tur indiuiduum, vt per Bart. in dicto loco.

Secundò fallit, quando ageretur ad intereſſe ratione moræ commiſſæ, ſecus ſi ratione doli in faciendo circa ſpeciem reſtituendam: quia tunc competit actio in ſolidum in quemlibet committentem dolum. l. 1. §. ſi apud duos. & l. ſi duos. §. ſi lancem. ff. depoſiti. B. Soc. reg. 339.

¶ OBLIGATIO ad intereſſe, & ſic ad pecuniam, dicitur eſſe diuidua: & ideo contra quemlibet ex hæredibus promiſſoris agi debet pro portione hæreditaria. Text. eſt vbi notatur in l. ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verb. oblig.

Limita dupliciter, vt per Iaſ. in d. l. ſtipulationes. nu. 7. vbi primam dicit ſingularem. B. Dias re. 504.

¶ OBLIGATIO ad intereſſe regulariter non ſuccedit in obligatione dandi. l. vbi autem. §. fin. ff. de verb. oblig. cum ſimil.

Fallit in contractibus bonæ fidei. Regula tenet in contractibus ſtricti iuris gloſ. eſt Inſtitu. de actio. in §. actionum.

Fallit in contractibus bonæ fidei. l. naturalis. & ibi Bal. ff. de præſcript. verb. & in l. vnica. C. de ſent. quę pro eo quod intereſt. & in l. ſtipulationes non diuiduntur. vbi Bar. plenè & alij. de verb. oblig.

Fallit in actione emptio. l. j. & ibi Barto. & alij. ff. de action. empti.

Fallit, quando eſt dandum reuocabiliter. Barto. in l. ſi pœna. de verb. oblig.

Fallit, quando vnus contrahentium eſt obligatus ad dandum, alter ad faciendum. Alex. in conſ. 66. in 4. parte. Areti. in l. qui Romæ. ff. de verborum oblig. S. Ian. reg. 202.

¶ OBLIGATIO inſerta in inſtrumento publico eſt probatio probata, & nō requiritur aliqua alia probatio, & eo ſtante, debitor tenetur ad debiti ſolutionem & ſatisfactionem, ſecundum I. Gal. Deci. q. 4. & Boer. q. 154. numero 9. Roman. ſingular. cccccclxxix. & in conſi. ccccxlvj. & Marſil. in l. pen. num. 170. ff. de quæſt.

Fallit j. quando in d. inſtrumento nulla eſſet inſerta cauſa. l. non nudis. C. de probat. & c. cum veniſſent. circa med. ibi faceret quòd ſibi placeret, de inſtit. vbi concludunt ibi Doctor. quòd obligationes & promiſſiones generales de lo ben faremo non obligant. Boe. quaſt. 153. num. 37. text. in l. 2. §. circa. ff. de dol. mal. except. & ibi gloſ. vbi loquitur de ſtipula. & promiſ. ſine cauſa.

Fallit, quando inſtrumentum eſt fictum, & ſimulatum & non factum, ſecundum ſtylum & conſuetudinem regionis. l. venditores. C. locati. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendi. Barto. & Bald. in l. 2. C. de reſcind. vend. latè Cap. in ſuo tracta. de contract. ſimulat. numero 15. Guid. Pap. quæſt. cccccxvj num. 2. Boe. q. clxxxiij. nu. 16. alleg. Iaſ. in l. pacta nouiſſima. C. de pact. & Bal. in l. per retentionem, nu. 2. C. de vſur. Alex. cōſ. 122. verſ. ideò prima facie. vol. 2. Barb. cōſ. 5. in prin. vol. 1. gl. not. in l. generali. C. de tab. l. x.

Fallit etiam, quando in inſtrumento appareret de errore manifeſto appoſito per notarium, ſicut etiā error adiectus in ſententia impedit executionem ſententiæ, vbi incontinenti ex actia apparere poteſt de ipſo errore. Ita Io. de Imn. in ca. cum Berta, extrà de re iudi. Guid. Pap. q. 50. nu. 2. ver. maximè quando nullitas, ita etiam inficit inſtrumentum, vt ex eo nullam mereatur executionem, quia vbi error eſt, ibi conſenſus non adeſt. vulga. l. conſenſui. §. fin. ibi non videntur conſentire, qui errant. ff. de regul. iur. I. Nouel. reg. 120.

¶ OBLIGATIO. l. 131. nemo ideò obligatur. l. 190. l. 36. nihil tam naturale. l. in omnib. ob. 101. omnia. 185. cùm ampliùs. vide Geminum.

De facti obligatione tractant in l. ſtipulationes non di. De verb. ob.

Obligatio eſt mater actionis. de proc. l. licet. §. ea.

Naturaliter obligamur ad antidora. de per. hæ. l. ſed etſi lege. §. conſuluit. de fideiuſ. l. ſi teſtamento. de hoc tractatur in l. frater. de con. ind.

Non poteſt quia ad pœnam perſonalem ſe obligare. Ad leg. Aqui. l. liber.

Tranſeunt obligationes generaliter ad hæredes. C. de conſt. pec. l. 1. & ibi Bal. Vide inf. Tempus.

Vltra id quod accipit neminem obligari poſſe conſtat. Diocl. C. de non nu. pec. l. 9.

Quando quis tenetur ad duorum alterum, ſub alternatione vtrum voluerit præſtando liberatur. De reſcrip. c. inter cæteras. De verborum ſignifi. l. Hęc verba ille aut. 124. De iu. do. l. plerunque. §. fin. Exc. De con. & de. l. per fideicom. l. ſub diuerſis. De leg. 2. l. Lucio. Et cùm duo inſolidum tenētur. De con. ind. l. planè.

Damaſus. Reg. 6. in Brocard.

De ciuili obligatione tractāt. in l. Iulianus. De con. in.

Onus & obligatio augetur aucta re, propter quam aliquid debetur. De vul. l. & contrà.

Abeſſe alicui id videtur, in quo obligatus fuerit. De neg. geſt. l. ſi quis mandato. l. 2. Mandati. l. inter cauſas. §. abeſſe. §. ſi is qui fideiuſſori. De leg. 1. l. planè. in fi. Brocard. 14. Azo.

Agere poteſt obligatus pro alio antequam ſoluat. 27. q. 1. denotari. Neg. geſt. l. ſi quis mandato. Man. l. Lucius Ti. Broc. 1. rub. 14. Azo.

Extra id quod agitur, tacitè obligatio naſcitur. Com. l. ſi is qui. in fin. De con. ind. l. ſi in area. Brocard. 14.

Plus non contineri in ſtipulatione, quàm in obligatione. De vſur. l. ſi ſtipulatus. Vt le. no. ca. l. 1. §. ſi quis ſub. De verborum obligat. l. qui ſic ſtipulatur. Brocard. 14.

Sæpè committitur, & in ſe reſoluitur obligatio. Vſuf. quemad. ca. l. 1. §. habet. Si cui plus quàm per legem Falcid. l. niſi dolo. §. quæſitum. Rempu. ſal. ſo. l. 4. §. ſi Procurator. Brocard. vltim. rubric. 14. Notaui in Reg. 189.

Vbi de obligando quæritur, propenſiores eſſe debere nos, ſi habeamus occaſionem ad negādum. Vbi de liberando ex aduerſo, vt faciliores ſumus ad liberationem. De ac. & ob. l. Arrianus ait. 46.

Non tollitur obligatio per ſententiam. Inſt. de exc. §. item ſi. Riiſvvich.

¶ OBLIGATIO naturalis geminata parit actionem, Docto. commu. l. fin. C. ad legem Falcidiam. Matthe. not. 38. l. 1. §. debitum. l. qui autem. §. fin. ff. de conſt. pec. §. de conſtituta. vbi Are. Faber. & Iaſ. inſt. de act. Bald. l. antiquæ. C. ad Velleia. l. eum qui. C. de conſt. pec. Euer. in loco à vi Gemin. numero 8. Anto. Corſ. in tracta. de verb. Gem. numero primo. Felin. cap. ſi cautio. de fide inſtrum. Alexand. Iaſ. Ripa. Alba. & commu. Docto. Rubr. de verbor. oblig. Med. reg. 3.

¶ OBLIGATIO nulla eſt re perempta cum materia, & forma. not. Docto. comm. leg. 1. C. de iur. Emphyt. item ſi mortua eſt perſona, cuius induſtria fuerit electa. leg. inter artifices. ff. de ſol. Felin. cap. quoniam. §. is autem. numer. 5. de off. deleg. Rom. ſing. 670. idem conſ. 417. Med. reg. 6.

¶OBLIGATIO nulla est vbi deficit essentialis forma, ita in terminis Ripa per reg. istam. l. nemo potest. nu. 29. ff. de leg. 1. Doc. com. inst. de obli. in prin. in ver. secundum nostræ ciuit. iura. Med. reg. 7.

¶OBLIGATIO, vel onus augetur, aucta re: ex qua, vel propter quam, aliquid debetur. Probatur ista regula in l. & si contra. ff. de vulga. & pupil. notatur in l. paterfa. §. duobus. ff. ad leg. Falcid. scripsit eam, corroborat & limitat sex modis Albert. Brun. in tract. de augment. & dimi. mone. versicu. decimatertia conclusio. B. Dias reg. 500.

¶OBLIGATIO personalis, & instantia contra successorem non transeunt. l. 1. C. si certum peta. & oo. in c. quia verò. extrà, de iudi.

Primò fallit in casu d. capit. quia. extrà, de iudi. in quo transit in odium succedentis scienter in vitium: vt ibi not.

Secundò fallit, quando esset inchoata cum filio: quia transit ad patrem, ex quo succedit in bonis: vt l. tam ex contractibus. ff. de iudi. ex eo, quia hodie pater succedit vt hæres. vt in authent. de hære. quæ ab inrestat. §. si autem.

Tertiò fallit, quando fuisset inchoata cum defuncto sub nomine dignitatis, vel administrationis: cum tunc transeat in successorem in dignitate, vel administratione: secùs autem si non sub nomine dignitatis, sed procuratorio, secundum Imol. in d. cap. quia. & ibi circa hoc dic vt habetur in cap. 2. vt lite pendente. in 6.

Quartò fallit, quando fuisset inchoata cum procuratore: quia tunc transit, vt in l. qui nomine. ff. de procurat.

Quintò fallit, quando mortuo accusatore constaret de crimine accusati per eius confessionem: quia tunc si crimen remanet impunitum, inde poterit prosequi illum impunitum & illum punire. l. quamuis. C. de adult. secundum Innoc. & Io. And. in d. c. quia extra, de iudic. B. Dias reg. 340.

¶OBLIGATIO personalis non sequitur singularem successorem, nec fundi possessorem. l. ea lege. C. de condictio. ob causam. Ias. in consil. lxxxviij. in præsenti. volum. 3. Alexand. cons. 12. num. 6. vol. 4. l. 3. §. opus. ff. de alie. iud. mut. causa facta. Barto. in l. fin. in fi. ff. de contrah. emp. & Affl. decis. 62. nu. 5. quia obligatio personalis, non dicitur alienatio, secundum Alexand. cons. 18. nu. 4. vol. 5. Cæp. cons. 13. num. 1. in consi. ciuilib.

Fallit in iure consequendi legitimam, quæ actio est personalis ex lege, & non realis. l. actionum. ff. de act. & obli. & datur filio super omnibus bonis hæreditariis, quia est quota bonorum. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffic. testa. Bart. in l. generaliter. §. in iis. C. de secund. nup. ergo sequitur obligatio personalis bona hæreditaria, tu itaque cogita.

Fallit in tribus casibus positis à Socin. in regula 336. Quas limitationes considera, quia subtiles sunt.

Fallit etiam, quando sine determinatione quantitatis cōceditur alicui posse cedere lapides in fundo, quia non est obligatio propriè, sed censetur seruitus vsus, & ita intelligitur text. in l. Mela. §. fin. ff. de ali. & cib. leg. & ita Cy. in rub. C. de vsufr. No. re. 117.

¶OBLIGATIO personalis vniuersalem non singularem fundi successorem sequitur, vt l. 1. §. si hæres. ff. ad Trebel. cum simi.

Primò fallit in possessore rei feudalis, vt possit compelli ad præstandum iuramentum fidelitatis, quasi quodammodò sit ius reale. ita tenet Ange. in dicta l. j. in §. si hæres. ff. ad Trebell. alleg. l. omnes. §. fin. al. cum glos. in verb. ciuem. ff. de vsufr. quemadmo. caue. sed Io. de Imo. & Ludo. de Rom. in dicto §. si hæres. dicunt quòd nec ille text. nec etiam glos. hoc dicit: quia illa glos. loquitur in hęrede seu successore vniuersali, de quo non est dubium, vt habetur per Cy. in l. 1. C. de noua. & ponit Iacob. & alij in l. 2. ff. solut. matr. Bart. in l. debitorem. C. de pact. & in c. dilecti. de maio. & obedientia.

Secundò fallit in casu l. pen. secundum Ang. ibi. ff. de acquir. hęredit.

Tertiò fallit in subsidium. l. j. §. si is qui. ff. ad Trebel. & plenè not. gloss. in eadem l. in §. fin. in gloss. magna. & de materia vide plenè, per Ange. in l. si debitori, per illum text. C. si aduer. cred. etiam per Bald. in l. j. C. communia de legat. in verbo, not. hic de dictione super. vbi singu. dicit quòd si statutum disponat, quòd in causis vertentibus super instrumentis procedatur omnimodo, non habebit locum si agatur non contra debitorem, sed contra tertium possessorem per d. §. si hęres. quod dictum sequitur etiam Petr. de Anchar. in repet. cap. canonum statuta. de constit. in verb. contra istam extensionem, &c. pro quo bene facit, quod voluit Ioann. de Imo. in l. fin. in penul. chart. in verb. aduerte tamen inquantum dixi. ff. à quibus ap. non licet, & faciunt no. per Bal. in repet. l. creditores. in 4. quęst. principali. in versi. item dubitatur, quia de successione vniuersali. C. de pign. B. Soc. reg. 337.

¶OBLIGATIO statim cum oritur, moritur.

ff. de don. inter vir. & vx. l. si sponsus. . concessa.
Et l. quod autem. §. vl. & pen.
I. de pœn. Rub. pœna semel.
ff. de nouat. l. si Stichum. §. si quis ita.

Obligatio statim, &c.] Hoc potius est nota, quàm generale.

Obligatio in se resoluitur, & sępius committitur.

ff. de vsufr. quem. caue. l. 1. §. habet autem.
ff. si cui plus quàm per l. Falcid. l. nisi dolo. §. quęsitum.
ff. rem pup. sal. for. l. 4. §. si procurator.
ff. de verb. obl. l. si sic stipulatus. §. vlt.
ff. de solut. l. sub conditione.

Obligatio in se, &c.] Obligatio dicitur solui vel resolui, cum semel fuit commissa, & ipsa iterum resurgit vt ad aliud committatur: sicut & cum homo semel corpus & animum suum ad aliquid applicat faciendum, & cū illud factū fuerit, tunc voluit corpus suum & animum, & soluit se, sine expedit ab eo quod fecerat, vt aliud aggrediatur. Circa hāc secundam commissionem distingue, vtrum sit stipulatio pœnalis, an talis quę contineat interesse. Prima tātum semel committitur, nisi actum fuerit vt sępius committatur. vt ff. de arbit. l. si duo. §. vl. Secunda sępius committitur. vt ff. de verb. oblig. l. si sic stipulatus. §. vlti. hoc ideo, quia sępius interesse potest. In pœnali verò stipulatione non inspicitur quid intersit. vt instit. de inut. stipul. §. alteri. Quòd dixi sępius commit. verum est ad aliud, non ad id in quo semel est commissa, vel ad eiusdem rei ęstimationem, vt ff. de hęr. vel act. vend. l. venditorū exhęredi. in prin. & planè notaui in d. l. si Sixti stipulatus. §. vlt.

Vsurę circa stipulationem non petuntur.

ff. mand. l. idemque. §. si quis Titio.
ff. de præscript. verb. l. Titius.
C. de vsur. l. quamuis.

Vsurę

Vsuræ citra,&c.]Hoc speciale est in fœnebri pecunia, secus in contractibus bonæ fidei, vt ff.depos. l. Lucius.& de vsur.l. cum quidam. §. ex locato. C. depos.l.2.Item duo assignantur specialia,ff. de vsur.l. etiam.& de nau.fœno.l.periculi. Azo,rub.14.

Tacita obligatio. Id ei abesse videtur,in quo mihi quis obligatus fuerit.

ff.de neg.gest.l.si quis mandato,& l.2.
ff.de maior.l.si cui.
ff.mand.l.inter causas.§.abesse. & §.si is qui fideiussori.
ff.de leg.1.& l.planè.in fin.
ff si quad.paup.fec.l.2.contr.
ff.de pecul.l.Marcellus.

Id ei abesse videtur,&c.]Hæc Rub.exposita est suprà, in illa Rubrica,Obligatus pro alio,&c.

Extra id quod agitur,tacitè obligatio nascitur.

ff.commod.l.si is qui.in fin.
I.de dat.& concess.Rub.5.
ff.de cond.indeb.l.si in area.
I.de oblig.quæ ex recon.§.1.§.is quoque.

Hoc non tantum in delicto soluto, sed in omni quasi contractu dici potest:nec enim id agitur inter partes,vt ex quasi contractu nascatur actio,vt ff.de ac. & oblig.l.ex maleficio.§ 1.2.3.& 4.

Non contineri plus in stipulatione,quàm in obligatione.

ff.de vsur.l.si stipulatus.
ff.vt leg.no.ca.l.1.§.si quis sub conditione.
ff.de verb.oblig.l.qui sic stipulatur.
ff.de leg.1.si legati.

Non contineri,&c.]Hoc si præcedens erat obligatio, & stipulatio subsequitur,ad idem interponitur.

Vtrunque promissorum sub disiunctione esse in obligatione.

ff.de pact.l.si vnus.§.si cum mihi decem.
ff.de leg.1.l.huiusmodi.§.si Titio Stichus.
ff.de verb.oblig.l.si duo rei.
ff.de condit.indeb.l.cum is.§.vlt.
ff.quand.dies leg.cum illud.in prin.
ff.de minor.25.ann.l.ait.§.hodie certo.
ff.qui & à quibus.l.cum hæreditas.

Vtrunque promissorum,&c.]Verum est, vtrunque esse in obligatione,alternatiuè tamen,vt ff.de min.l. & si fine.circa princ.licet quidam cõtradicant,asserentes vnum tantum esse in obligatione: si quæras quod,respondent se nescire,nec dicere possent.atqui eis dici potest.ff quando dies leg. ced.l.cum illud in princ.secus in re iudicata,vt ff.de re iud.l.miles.§.1.& C.de nox.act.l.2.

Adiectio.

Albericus dicit,sub alternatione sententiã ferendam.

Vbi nudè promittitur.

ff.de verb.sign.l.sancimus.
ff.de euict.l.si dictum fuit.

Vbi nudè promittitur.]Nuda promissio vno modo dicitur inefficax obligatio:vt suprà eo. dixi,in illa Rub.ex nudo pacto,&c.alio modo dicitur nuda,licet sit efficax,quæ non est munita fideiussorum vel pignorũ datione:& ita appellatur nuda cautio.nomine enim nudæ cautionis,fideiussor non venit,vt ff.mand.l.si mandato Titij Calpurnius.§.vlt.

Obligatio conditionalis non purificatur: & si conditio per pactum fuerit remissa.ff.de constit.pec.l. id quod sub conditione. Quis proprium suum gerendo negocium,alium obligat.

ff.de negot.gest.l. si pupilli.§.sed & si quis negocia.
ff qui pot.in pign.l.si prior.
ff.famil.ercis.l.si pignori.
ff.de vsufruct.l.si absente.

Obligatus in genere,interitu speciei liberatur, vt de act.nox.& de pecul.

Contra.

C.de cond.inser.l.cum quidam.Azo,ru.14.

¶Obligatio tanta est in termino referente quanta fuit in termino relato.Bald.l.si prior.ff. solu.matr.not.l.1.C. de sent. quæ sine certa quantit. Bald.l.si defensor.§.qui.ff. de interro.act.Ripa l.ait prætor.§.si iudex.nu.1.ff.de re iud.no.l.certum. ff.si cert.pet.l.vbi autem.§.illud.ff. de verb. oblig. Ias.l. qui sic.columna 2.ff.eod. l. hæc venditio. §. huiusmodi.ff.de contr.empt.l.quem hæredi. ff. de reb. dub.l.si defensor.§.qui interrogatur.ff. de interro. actio. Med.reg.10.

¶Obligatio tantum oritur ex parte promittentis in pollicitatione,& stipulatione.l.1.ff. de polli.l. 5.§.stipulatio.vbi Iaso.numero 6. ff. de verborum oblig.doc.com.rub.ff.eodem.vbi Alba. nume.86. dixi ego in meo tracta.de defin.p.2.defin.46.nu.15. & defi.45.num.17. Med.reg.9.

¶Obligatio oritur,& parit actionem in minimis,quando interuenit iuramẽtum.dixi suprà,ver. actio.& in ver.iuramentum, Euer. latissimè in sua centuria in loco àvi energiæ,seu efficacia iur.Med. regul.5.

¶Obligationis conditio non mutatur per personarum mutationem. Textus,in l.2.§. ex his. ff.de verb.oblig.& in l.in executione. §. pro parte. eod. tit.& in l.2.C.de fruct.& lit.expen.

Limita duobus modis,vt per Iaso.in dict.§.ex his.numero 3. B.Dias reg.503.

¶Obligationis liberatio fit per vnicum implementum,Aueb.c.non potest.col.2.de preb.6.idem cons.404.per l.dotis promissio.ff.de iur.do.l.inter socerum.§.fi.ff.de pact.dotal.l.matrimonij ff. qui, & à quib.l.cum pater.§.pater.ff.de leg.2.l.1.§. si cul. ff.vt l.nom. cau.l.fi.ff.de bon.auth.iud.pos.l.sciendum.ff.de verb.obl.gl.& Bald. l. ab emptione.ff.de pac.glo.l.Pom.§.sed & si.ver.de rato.ff.de procur. l.si eum fundum.§.tradat.ff.de contr.emp.Barto.l. Clodius.ff.qui pot.in pig.hab. authen. sacramenta puberum.C.si adu.vend.docto.Com.permisceri.§. species.ff.de aeq.poss.Tiraq.l.si vnquam.ver.susceperit.nu.191.C.de reuoc.don. Med.reg.3.

¶Obligationem non inducunt verba generalia prolatam ad complacentiam alicuius, Abb.ca. cum venissent.nu.5.de institu.itẽ obligatione generali non veniunt ea,quæ verisimiliter in ea nõ comprehendũtur,l.obligatione.ff.de pigno. Tertiò nõ veniunt serui,neque bona se mouentia,Bart.l.quintus.§.argento.ff.de auro & arg. leg.l. qui potest.de auth.tuto.Quartò non veniunt res prohibitæ alienari,Bal.l.voluntas.C.de fideic.l.1.C.quæ res pign. obli.poss.Alex.l.si constante.col.12.ff.sol.mat.quintò non veniunt bona hæredis.l.Paulus.ff.de pigno. Cy.l.assiduis.C.qui pot.in pign. habeantur. Sextò nec bona patris prodigi assignata filiis pro alimentis,& legitima,Bal.l.2.C.si quis in fraud.patr. Septimò nec bona quæsita post obligationẽ, Bal.l.cum tabernã.ff.de pign.Octauò,neq; bona,quæ in potestate,seu dominio directo obligãtis nõ sunt,vt emph.feu.ius patr.&similia,vt superi' dictũ est.M.re.1.

¶Obligationi iurisdãdi,nõ succedit obligatio

adsu

ad intereſſe:ſed obligatus tenetur præciſè dare,& ſic domininm transferre. Text.eſt,qnia ad hoc,ſecundnm Iaſ.ibi tota die allegatur in l.fundi. §.hæc ſtipulatio.ff.de verb.obl.tenet Bar.in l. ſtipulationes non diuiduntut,& in l.vbi autem.eod.tit.

Limita octo modis, quarum ſex limitationes ponit Iaſon in dicta l.ſtipulationes non diuiduntur:aliàs duas ponit idem Iaſ.in dicto §. hęc ſtipulatio. B. Dias regu.505.

¶ OBLIGATIONIBVS facti ſnccedit obligatio ad intereſſe,ita Bartol.in l.ſtipnlationes non dinidun tur.in princ.in decima oppoſit.& in q.ix.ff. de ver. obl.& Pont.in l.hæreditatem.ff.de donat.Cor.cóſ. cclvj.primns A.& B.volum.4.Soci.in l.qui Romæ. §.Flauins Hermes.num.3.ff.de verb.oblig.Soci.in Regu.337.qui ponit tres fallent.quas omuino vide & conſidera infraſcriptas.

Fallit de iure cano.vbi ſi in obligarione facti interuenit iuramentum,iurans præciſè tenetur ad factū. Ita Anto.But.in cap.fin.extrà ne prælati vi.ſuas.& Cor.d.conſ.256.l.6.vol.4.qnod nor.

Fallit etiam fanore libertatis. Ita Soc.in d.§. Flauius. núm.3.ff.de verb.obli.alleg.tex. in l. liber homo.§. decem.il ſecundò.ff.de verb.oblig.

Fallir quoque,quando quis per eam obligationem à ſtatnto introductam obligaretur ad aliquod merum factū,quia cnm ſtatuta ſint ſtricti iuris, vtique tenetur præciſè ad obſeruantiam d. obligationis, quòd no.Dec.conſ.645.nu. 62.vol.2.Are.conſ.14.

Fallit,quando quis habet modum,facultatem,& cómoditatem tradendi,quia eo caſu poteſt cogi ad tradendum præciſè.Ita Bart.& glo.in l.j. ff. de act. empt.& l.ex empto.in prin.ff.eo.ti.Bal.in l.fi.C.de pac.Ang.Aret.conſ.28.verſ.plus dicit Bal.Dec.no. conſ.501.nu.2.vol.2.quod not.

Fallit 5.quando quis eſt obligatus vigore teſtamenti ad aliquod factum,quia obligatus ex diſpoſitione teſtatoris,ad factum præciſè, eo tunc aſtringi poteſt.tex.eſt in l. fideicommiſſa.§.fi.ff.de leg.3. Deci. d.conſ.nnm.2.verſ.3.ex alio capite. Dec. conſ.274. num.6.quod not.tenementi. Nouel.reg.122.

¶ OBLIGATIONIBVS facti,non tenetur quis præciſè ad factum, ſed ſoluendo intereſſe , liberatur. Tex.eſt in l.ſtipulationes non diuiduntur. ff.de verbor.oblig.& in l.ſi quis ab alio.ff.de re iud.

Limita quatuor modis,vt per Iaſo. in d. l. ſtipnlationes.vbi dicit,qnòd alias quatuor limitatioues ponit Alexand.ibi,& alias quinque Bald. in addit.ad Specul.in tit.de intereſſe,verſicu. & nota quòd ante metum factum , & dicit quòd alio modo limitat Roma.in qua limitarione licet non fuerit auſus deciſiuè ſe affirmare,refert tamen Abba. in duobus eam tenentem contra Anto. B.Dias re.506.

¶ OBLIGATIO. Pompo.lib.v.ad Sabinum.

Lex xiiij.

In omnibus obligationibus,in quibns dies non a apponitur,præſenti die debetur.

ADDIT. a ponitur in Pand.Flotent.

Niſi locus adiectus,ſpatium temporis inducat,quo illò perneniri poſſit,& habetur idem.l.enm qui Kalendis.§.quoties.de verb.oblig.cum ſimil. alleg.iu gl.ad idem tex.l.ſi dies in princip.quand.dies lega. ced.§.omnis.Inſt.de verb.oblig. G.Vinien.

¶ OBSCVRVM cum aliquid in controuerſia eſt,ſequimur minimum in eo,cap.in obſcuris.de reg.iu. 6.ampl.1.procedere hoc dictum in contractibus.l. ſemper in ſtipulationibus.ff.de reg.iur.Cagn.l.ſemper.nume.12.ff.eo.Dyn.d.c.in obſcuris.num.7.l.fideiuſſorem.ff.mand.leg.fin.ff.de præt. ſtip.l.ſi quia venditor.ff.de ædil.edic.l. ſi ſtipulatus.l.ſi ita.ff.de ver.ob.Cyn.l.cum quidam.C.de ver.ſig.l.ſi ita. §.ſi. colum.3 ff.de leg.3.l.Mæuius.§. duobus. ff. de leg.2. Iaſ.§.in bonæfidei.inſt. de act.ſecundò hoc idem ampli.in vlti.volun.vt hæres dicatur minus grauatus,quàm fieri poſſit,l.ſi ita relictum.de leg.2. l.qui concubinam.§.cum ita.l.nummis.ff.de leg.3. Doct. com.§.ſed generaliter.inſtit.de legatis,Iaſ §.præterea.inſt.de act.Bart.l.legato generaliter.ff. de leg.1. l.cum certum.ff.de vin.tri.& oleo leg.l.ſi domus.ff. de leg.1.Din.d.cap.in obſcuris. numero 8. Cagn.d. l.ſemper.numero 10.ampli.etiam.Tertiò & vltim. loco in iudiciis tam ciuilibus quàm criminal.nor. l.inter partes.ff.de re iudic. Felin. cap. aduerſario. colum.4.de except.Dec. conſ. 43. & ſic in delictis quod eſt minimum ſequimur,Fel.cap.quo ad conſultationem.de re iudic.l.abſentem.ff.de pœnis.l.ſi præſes.ff.eod.Barto.l.2.§.exercitus.ff.de his,qni no. infamia,Innoc.cap. cum dilectus. de fid.inſtru.ſed in hac 59.ampl. huius reg.nota quæ ſcripſi in meo tract.de leg.& ſtat.p.2.q.ſi.& p.3.q.18.& ſeq.Roma. conſ.12.Ancharan.couſilio 219.Alexand.conſ.162. volum.2.& quia vt dictnm eſt minimum iudicatur arbitrio iudicis,non poteſt in hoc dari, reg. firma. glo.l.2.ff.quod cum eo,Barto.l.ſcio.ff. de in integr. reſt.gl.& Flor.l.res bona.ff.de contra. empt.tamen ponam hic nonnulla quæ pertinent ad declarationem huius dicti,& primo parum, & nihil æquiparantur.Cæphal.conſilio 179.numero 16.Cor. conſ. 29.volum.3.Marſ.ſin.276.Iaſ.l.cætera. numero 7.ff. de leg.1.auth.qui rem.numero 15.C. de ſacr.ſanct. Eccle.Socin.Iun.l.ſtipulatio hoc modo.numer.23. ff.de verborum obliga.l.naturaliter.§.nihil commune.numero 301.ff.de acquir.poſ. Soci. conſ.108. colum.2.volum.1.Cagn.l.imaginaria.num.12.ff.de regu.iur.& l.fin.nnmer.242.C.de pactis. Crauetta. conſ.46.numero 13.Marſ.l.furem.nu. 8.de Sicar. & in pract.Crim.§.& quia.num.6.Ber.in rubr. de iur. patr.nume.102.ſecundo not. qnod modica ſumma dicitur vſque ad duos aureos,l.ſi oleum, & l.ſeq.ff. de dolo.Tertiò minima cauſa dicitur,quæ ad ſumptus indiciales non ſufficit. c. de appellationibus, de appellat. quartò quaudoque dicitur vſque ad decem libras auri.§.illud.auth. de appellat. quintò dicitur aliquando vſque ad quadraginta aureos.l. 1.C.de defenſ.ciuit.Sextò dicitur minima ideſt tertia pars totius.l.ſi quis in ſuo.ff.de inoffi.teſt.Septimò minima dicitur reſpectu maioris partis, Spec. in rit.de dolo.§.illnd.verſ.ſic concipe, octauò dicitur minimum id eſt non maximum. l. ſi quid venditor.ff.de ædil.edic.Nonò duo millia quandoque cum donat Rex dicitur ipſe modicum donare,gl. & Bar.l.ſed & ſi.§.1.ff.de iudic.glo.& Bar.l.3. §.cum igitur.ff.de vi & vi arm.Bald.l. inſulam. 2. oppoſ.ff. de verb.oblig.Decimò minimnm tempus dicitur ſpatium decem menſinm.l. 2. C. de ſecund. nupt. quandoque decem dierum.l. promiſſor. §. 1.ff. de conſt.pec.qnandoque viginti.l.j.§.hæc.ff.de itinere actuque priu.item quandoque quatuor menſium. l.ſi debitor.ff.de iudic. Med.reg.5.

¶ OBSCVRVM.vide Dubia.l.82.in obſcura.vol.140. c.cùm ſunt.c.inſpicimus.vide Paria, Poſſeſſor.

Sermo obſcnrus contra proferentem interpretari debet.De pact.l.veteribus.De contrahen. empt.l.Labeo.De ſer.vrb.præd.l.ſi arborem.§. hæc lex,& ibi Bar.

Riiſvvich.
CVRVM. L.42. Vlpianus libro 26. ad Edi-
a al.41.
betactori licere, quod reo non permittitur.§.
obſcura melius eſt fauere repetitioni, quàm
ntitio lucro.
d actorem argumenratur,l. nam.§. iuſiuran.l.
uus,iuncta l.ſed etſi ſer.de ioreiurand. Iunge l.
auorabiliores,ſcilicet in eo quod. de ioreiu-
.34.§.fiu.de proc.l.poſt litem, iuncta l.quæ om
n 6.cap.non licet actori,32. l. in iudiciis. Auth.
ep.præf.conſt.17.§.deinde conueniens, 9. q.4.
.C.de prox.ſa.ſcri.l.in ſacris,l.3.§.& quoniam,
eſt.9.cap.nullus,de iuriſd. l.nemo, Auth.vt om
ib.§.hoc conſiderantes, de prob. l. verius, C.
integr.reſtit.l.petendæ,de mutuis peti.cap.2.
glo.Econtra de proc.l.poſt litem, l. per om-
xcipe.C.de epiſcop.l.cum clericis,de iud.l.ſo
s,l.ſi quis intentione,qui ſatiſda. cog.l.de die,
cept.do.l.purè,§.C.de dila.l.ſi quando, quo-
legatorum,l.1.§.quia.Contrà l.197. cum par,l.
o prædo.ACTORI.De accuſatore idem intel
Faber.REO.Nec vtrioſque ſucceſſoribus iud.
am tameo,5.§.penultim.arg.l. 5. de po. ac.ad
n Aqu.l.ſcie otiam,in fi.de con.ob tur. cau.l.3.
De interpretatione benigna in damno eu itan
cundum Accorſ. Deci.& Ra. ne obſtet l.34.io
od vel,l.35.ſemper in ſti.l.in pari, l. ſeruum,§.
de min.l.ſi ſeruum, §.ſequitur, de verborum
gatioo.C.de cond.iod.l.fin.C.de iu'del.l. fin.§.
ò,de eo quod cer.lo.l.2.§.proinde, de rei veo.
.§.ſi in area,ibi niſi de damn.Infect.l.Proculus,
a qui in frau.cre.l.qui autem,arg.l.ſi.de iur.fiſ.
CVRA.Ne obſtet l.qood à quoquam inſ.FA
s.ſcilicet illi qoi repetit ſuum,quàm qui actio
oſequitur lucrum,non ex ea ipſa re,quæ repe
ſed aliunde adueniens, C. de bon. quæ libe.l.
opus.Exc.Arg.de do.inter virum & vxorem,
præſentiam,in fi.& §.ſed ſi ambo 2. Riiſvvic.
tit.
CVRVM. In obſcuris minimum eſt ſequen-
.c.in obſcuris,de reg.iur.
per Dyn.in d.c.in obſcuris.
uris inſpicimus,quod eſt veriſimilios,vel ple-
ue fieri conſueuit.c.inſpicimus,de reg.iur.vbi
us limitat,& declarat. Don.Fina,lib.5.
SCVRA. Boniſac. Reg.xxx.
uris mioimum eſt ſequendum.
per hanc reg. Dynom Muxellan.ſatis diluci-
antem. Viuiennus.
SCVRA. Vlpianus. Lex ix.
r in obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.
p.in obſcoris.io ſexto.eod.tit. Vioien.
SCVRA. L.115.Paulus lib.9.ad edictum.
uris inſpici ſolere,quod veriſimilius eſt, aut
d plerumque fieri ſolet.
ADDIT. a al.ſolet.
retatio à veriſimili.Sim.loc.l.ſi in lege, libro 6.
45.inſpicimos.Iunge l.129.§.fina. Inſt.qui. ma-
iò poſ.§.idem 32.q.1.c.ſi quis acceperit,de ſtig.
le fid.inſt.inrer dil.Exem.de prob. l. ſi pactum,
fi.de pact.l.7.§.quod ferè. VERISIMILIVS.
od ex conſuetudine contrahentium diſponen-
& regionis cognoſcitur,de con.& de.l.cum fer-
ad fi.Zaſ.conſ.2.to.1.nu.2.de leg.1.l.ſi ſeruus plo
n,§.fi.de vſur.l.qui ſemiſſes,§.ſi qui teſt.fac.poſ.
redes palam,in fi.de pig.ac.l.vel vniuerſorum,

ſup.l.35.ſemper.Conſuetudine autem deficiēte,ex anteeedentibus & conſequentibus, natura actus vel perſonis cooiicitur,de leg.1.l. cùm ſeruus plu-riū,§.ſi.Locati.l.ea,qui po.io pig.l. inſulam vēdidi, de verb.obl.l.Titia,§.1.de an.leg.l.ſi cui annum,de ali.leg.l.pen.de vſu & hab.l.plenū,§.equidem,C.de inoſ.reſt.Auth.non li.de iud.l.ſi quis iotētiooe,ſup. l.ſemper in ſtip.conciliat l.in omnibus,ſup. Lorio. axio.91.PLERVMQVE.Inf.l.ea quę rarò 69.Nam plenius tractanda ſunt quædā, quoniā qootidiana ſont, & plerumque accidunt, & ſæpiſſimè vſu ve-niunt,de lib.leg.l.legati,de vſuc.l.iuſtè, ne quid in lo.pu.l.2.§.meritò, Io. Bellonus de argumentis le-gū,c.15.de argumento à communiter accidētibus. Ad fi.ad l.Falc.l.pretia. Riiſvvich.parat.

¶OBSCVRVM. Boniſac. Reg.xlv.
Inſpicimus in obſcuris, quod eſt veriſimilius, vel quod plerunque fieri conſueuit.
Dyn.io cap.contra eum.eod.tit. Viuien.

¶OBSTARE. Vlpian.libro 62.ad edictum.
Lex xxix. al.clxxxvj.
Quod ipſis qui contraxerunt,obſtat: & ſucceſſoribus eorum obſtabit.
Ex tit.de reb.auth.iudic.poſſidend. Viuien.

¶OCCASIO. Vlpianus. Lex cxxix.
Capienda occaſio eſt,&c.
Vide legem ſeu regulā iocipientē, Rapienda. Viuien.

¶OCCASIO.l.129.capienda.vide Delictum.
Qui occaſionem damni præſtat,ipſe damnum feciſſe videtur.Pau.ad l.Aqui.l. 3.§.pe.Brocard.Azo.87.
Meliùs eſt occurrere in tempore, quàm poſt exitum vindicare.C.lib.3.tit.27.l.1.§.1. Riiſvvich.

¶OCCASIO. 168.L.129.Idem lib.1.ad Plautium.
Rapienda occaſio eſt,quæ præbet benignius reſpon-ſum.§.Quod factum eſt,cùm in obſcuro ſit,ex adfe ctione cuiuſque capit interpretationem.
ADDIT. al.Capienda.

OCCASIO.Id eſt,interpretatio & cauſa.Sim.ad leg. Aqui.l.qui occidit,§.in hac,ſecundum Card. ad Cle. cauſam,de elec.& Cagn.Iunge ſup.l. ſemper in ob. l.157.ſemper io dub.l.153.§.in re dubia, de pœn.l.ſi Præſes,de re iud.l.inter pares,de arb.l. diē,§.ſi plu-res,de cond.inde.l.dominus teſtamento. Secus de reſt.tu.l.duo.Rationem habet Oldendorp. fol.368. Iuſtinus. Vtendum occaſione & rapienda incre-menta virium.

§.Quod factum.De interpretatione à ſententia pro-fereotis,& affectione facieotis. Sim.ſup.l.in ambi-guis,87.Exc.§.fina.l.ſi ſeruus plorium,de leg.1.Iun-ge l.113.in ob.C.de leg.l.cùm alienam, C. de iooffic. teſt.l.3.C.de inſt.& ſub.l.generaliter,§.cùm autem, C.de fic.l.1. Riiſvvich.paratit.

¶OCCASIO Affectus. Paulus libr. 1. ad Plautium.
Lex clxviij.
Rapienda occaſio eſt,quæ præbet benignios reſpoo-ſum.Quod factum eſt,cum in obſcuro ſit, ex adfe-ctiooe cuiuſque capit interpretationem.
ADDIT. al.Capienda. Viuienn.

¶OCCASIO leuis interdum eſt magni ponderis.l. ergo,§.ſi ex die.ff.de fideic.liber.cum gl.verſ. modi ca data occaſione,Bal.c.per tuas.col.1. de prob.le. in vſucapione.ff.de diuerſ.temp.præſcr. Med.re.5.

¶OCCASIO damoi. Qui occaſionem dat dsmni, damnum dediſſe videtur.
PRO.
Ext.de homicidio.c.de cætero.
Ext.de teſtibus.c.ſicut.

86.diſt.

86.dist.c.pasce.
1.q.1.c.placuit.& c.vnusquisq.
33.q.5.c.de occidendis.
50.dist.c.studeat.& c.hi qui.& c.sæpe.
27.q.2.c.si tu abstines.
D.ad l.Aquil.l.qui occidit.
D.ad l.Cor.de sica.l.nihil interest.
D.vi bon.rap.l.penul.§.si quis.in fin.

CONTRA.

Ext.de concef.præb.c.quia diuersitatem.
Ext.de diuort.c.significasti.
33.q.5.de occidendis.
D.de seruo corrup.l.Neratius.
D.de fur.l.verum.
D.de actio.empt.l.si sterilis.§.cùm per venditorem.

SOLVTIO.

In præmissa regula supplendum est, Qui occasionem damni dat cum culpa. Et sic soluitur cap. illud, de occidendis. Item is, qui occasionem damni dat cum culpa, videtur dedisse damnum, si dedit occasionem proximam: secus si remotam, dict.l. Neratius. Quando autem aliquis dat occasionem mortis: quantum ad inductionem irregularitatis, distinguitur: quia si dabat operam rei illicitæ, imputatur ei: si verò rei licitæ, & adhibuit diligentiam quam debuit, non imputatur ei, ext.de homic.cap. ex literis.& cap.tua nos.& cap.vltim. Dicta autem lex, si sterilis, loquitur in contractibus, & non in delictis. Damas.reg.41.

¶ OCCIDERE alium est licitum etiam pro rerum defensione, gl.in l.vt vim, ff.de iust.& iur.Bar.in l.furem, ff.ad l.Corn.de sica.

Ampliatur in 3.casib.vt per Ias.in d.l.vt vim, & limitatur in 4.videas Dias reg.507.

Pater non potest committere alteri, vt occidat filiam suam adulteratam. Bald. in l. accusationibus, C. quod metus causa, l.officium, ff.com.diui. Fallit vt no.Dias reg.134.

Occidere licet furem nocturnum. Fallit vt per Marf. in l.si vt allegat, ff.de sica.

Filius occidens patrem, & pater filium, de parricidio tenetur, l.1.ff.de parricid.

Ampliatur & limitatur per Cater.in praxi cri.in trac. de homi.num.128. Don.Fina, lib.4.

¶ OCCIDERE alium est licitum etiam pro rerum defensione.glos.est in l.vt vim.ff.de iustit.& iur.no. Barto.in l.furem.ff.ad l.Cornel.de sicar. hanc opinionem approbat lex nostri regni, in ordi.reg.lib. 8.tit.13.l.4 hanc etiam sententiam tenet Ioan.Villemati in repet.l.diuus.ad l.Corn. de sicar.ff. & vide Syluest.in verb.excommunicatio.lo 6.in 4.notabili.vers.nonò in eod.

Amplia tripliciter, vt per Iaso.in dicta l.vt vim.vers.in glos.ibi: & vide Ioan. Villemati vbi suprà, qui ampliat dupliciter.

Limita quatuor modis, vt per eundem Ias. vbi suprà, post Anan.in cap.2.& in cap.suscepimus.de homicid.& tandem residet in opinione dictæ glossæ, quę est communis secundum eum. Sed opinionem Io. de Ana.in locis suprà allega. defendit, Fortuniùs Garcia in dicta l.vt vim. vbi etiam respondit fundamentis Ias.adductis pro communi: & vide Iacob. Boullen.in repet.§.famosus.l.capitalium.ff.de pœ. vbi etiam decem fundamentis confirmat opinio. Ioann. de Anan.& respondet ad fundamenta vrgentia pro contraria parte, & residet in opinione prædicta, licet dicat quòd opinio glos.& Barto.est communis: & vide Philipp.in dicta l. vt vim. B. Dias regu.507.

¶ OCCIDERE furem licet domino pro defensione rei suæ nisi esset ei subtracta modica res. Mathesil. sing.39.not.l.si ex plagis.§.tabernarius.ff. ad legem Aquil.Angel.l.1.C.vnde vi. Mathes.not.127.refert Thom.Gram.§.tutor autem.nume.9.inst.de auth. tutor. Med.reg.5.

¶ OCCIDERE licitum est aliquem dum se incontinenti defendit, glos.1.c. vnde vi, Barto. & Doctor. com.l.vt vim.ff.de iust.& iur.Cyn.& Bald.l.cum antiquitas.C.de test.Doct.clem.si furiosus. de homicid.Doct.c.olim.de rest.spol.Bal.c.2.de vit.& hon. cler.item no.quòd vulneratus, qui illico moritur: præsumitur ex eo vulnere mortuus, Ias.latè in l.lecta.numer.20.ff.si cert.peta. quia quæ incontinenti fiunt, &c. Med.reg.5.

¶ OCCIDENS aliquem dicitur homicida, licet vnicum homicidium commiserit, & hoc propter atrocitatem Criminis, vnde vt homicida puniri omnino debet, regulariter tamen quis non efficitur talis vnico actu: vnde mercator non dicitur, qui semel tantum fuerit mercatus aliquid, glos.l.1.§.merces. ff.de trib.Bar.in procœm.ff.numero 10.& in l.legatis.ff.de leg.3 l.mariti.§.qui quæstum. ff.de adulr. Bald.in rubric.de const.numero 8.Cor.cons.23.volum.3.Aret.§.introduxit.num.2.inst.quod cum eo, Alexand.l.imperator.numero 10.ff.ad Trebel. Fel. c.clericus.numero 5.de iud.Dec.c.1.nu.29.eod.tit. Petr.in trac.de duob.fratr.quinta p.numer.34.latè Stracha.in tra.de Mercat.p.1.num.6.vbi cum com. concludit quem vnico actu mercatorem non dici. Med.reg.7.

¶ OCCIDENS hominem tenetur ad expensas medicorum, & ad expensas operarum interfecti, id est, habita ratione ad tempus quod occisor viuere potuisset.l.fina.ff.de iis quæ deiec. vel effud.& ad æstimationem operarum, & ad artem, quam exercere solitus erat, secundum formam l. hæreditatum.ff.ad legem Falcid.Ita Spec. in titu. de iniur. & damno dato.§. sequitur. versicu. sed nunquid. cum sequen.prout in crimine falsi.vt l.qui nomine. ff.de fals.& hoc quando proceditur ciuiliter, secus verò, quando criminaliter virtute legis Corneliæ de sicar.quia vna tendit ad vindictam, altera verò ad persecutionem rei familiaris. Ita Cyn. in l.si non conuicij.quæst.xv.C.de iniur.Socin.cons.146. volum.1.

Fallit regula in iis, quę eueniunt in pura rixa, quę casualiter euenit, nam si occiditur vnus & constat postea de vulnere illato per vnum ex pluribus ibidem adstantibus, non tenentur alij, secundũ cons. Salyc.& Ancharan.in consilio ccxvj.numero 5.& Cassa.cons.58.licet pro parte.& Thom.Grammati. decis.25.num.5.& 6.

Fallit in homicidio commisso ad necessariam defensam, quia naturale quippe est, vt in crimine, quis se defendat.vulga.l.vt vim.ff.de iustit.& iure. Flori.in l.scientiam.§.qui cùm aliter.ff.ad leg. Aquil.etiam per fas, & nefas: quia natura viuendi ratio, dulcedo est.arg.qui cum maior.§.v.ff.de bon.lib.& huic defensioni nec Papa, vel Imperator derogare potest, secundum Clem.pastoralis, de re iud. & aduersus pericula ratio naturalis permittit se defendere, quia arma & manus sunt instrumenta apta, & generata ad tutelam corporis, prout sunt vngues

&ro

& rostra auium ad subsidium naturæ, & ad defensam corporis, pariter & in homine. prout latè dixi in tract. meo ad defensam in causis criminalibus, in princip.

Fallit etiam in omnibus delictis casu, & non ex proposito commissis, prout doct. omnes in dict. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. & ibi Florian. & Ang. in vers. & d. Tit. se defend. num. 2. & 7. in suo tract. C. & in pract. mea ad defens. nu. 105. I. Nouel re. 109.

¶ OCCIDENS parentes punitur pœna parricidij leg. Pompeiæ: ita è contra parentes occidentes liberos. l. prima. C. de his qui par. vel liber. occid. per hanc regu. de qua decis. Pedem. 140. nume. 7. Fel. in procemio decretal. num. 10. Ronchegal. l. eandem. numer. 43 ff. de duobus reis. Decis. Pedem. 115. numero 10. Med. reg. 9.

Occidens, sententia lata contra occidentem, non præiudicat ei, cōtra quem proceditur ope, vel auxilio, Ange. & Barto. l. si his. §. hoc tamen. de furtis. Angel. & Salice. l. 1. C. de raptu Virgin. Alexand. l. sæpe. numero 44. ff. de re iudicata. dixi sup. amplia 121. Med. regula 8.

¶ OCCULTANS se ne ad ipsum citatio perueniat, sententia inter alios acta, præiudicabit ei etiam, ita in terminis Tyraq. in tract. res inter alios acta. limit. 12. Inno & Host. c. ad petitionem. de accus. Monac. c. Romana. §. contrahentes. de foro comp. 6. Alexā. l. contumacia. Fall. 9. ff. de re iudi. Marant. in tract. de ord. iud. par. 6. nu. 33. Med. re. 8.

¶ OCCULTA, & incognita illi sunt relinquēda, qui solus nouit corda filiorum hominum. Stephanus 2. q. 4. c. consuluisti. Riisvvic.

¶ OCCUPATIO. Occupantis est melior cōditio. De trib. l. non enim. C. de leg. 1. l. si plurib. in fi. De pro. l. plurib. De duob. reis. l. 3. De rei vend. l. inter eos. De nox. l. si quis. De pec. l. si verò. Brocar. 5. rub. 52. Vide Debitum. Riisvvich.

¶ OCCUPATIO. Caius libr. xxiiij. ad Edictum prouinciale. Lex cxlvij. al. cxc.

Semper generalibus specialia insunt.

Quòd nullius in bonis est, occupanti conceditur. Et feræ bestiæ, pisces occupantium sunt. Viuiennus.

¶ ODIUM. c. Odia restringi, fauores ampliari oportet. in vi. De pœ. l. si de interpre. De lib. & post. l. cùm quidam. de ac. & ob. l. Arrianus.

Conuerti in fauorem odium non debet. De hær. inst. l. quoties. §. si quis nomen. Et econtra. C. de legibus. l. quod fauore.

Alieno odio non debet prægrauari alius. Nam peccata suos auctores tenere oportet. C. de pœn. l. sancimus. De inoff. rest. l. si quis testamento. §. Legis. De Reg. iu. in vi. c. non debet.

Longè grauiùs est æternam quàm temporalem offendere maiestatem. C. de hæret. Aut. Gazaros. Riisvvi.

¶ ODIUM soluitur morte: vnde si filius priuetur patria propter odium patris, eo mortuo restituatur ipse. Bald. l. 2. C. qui ad libert. peru. non poss. conc. l. j. C. si rector prouinc. Bellam. c. cum ecclesia. nume. 8. de causa possess. & propr. numero 6. Ruin. consil. 122. numero 7. volumine 5. Decius consilio 456. numero 12. Docto. Commu. l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. Dyn. l. j. §. qui in perpetuum. ff. si ager vectig. vel emphyt. l. omnes populi. columna 7. ff. de iust. & iur. l. si seruus. ff. de public. in rem act. l. in omni. ff. de adopt. l. cum accutissimi. C. de fideicom. l. voluntas. C. eo. l. fin. C. de iniur. Albe. in tract. stat. pat. 4. q. 62. Amp. etiam si statutum dicat, quòd sint perpetuò banniti, Ange. l. incola. col. 10. ff. ad munic. Flor. leg. si quis. ff. de noxal. Alexan. consil. 20. vol. 2. consil. 207. volumine 6. Aret. leg. Pomponius. §. fin. ff. de acqui. hæred. Corne. consil. 50. vol. 4. consil. 90. vol. 3. Felin. capitulo ex parte. col. pen. de foro compe. cap. quæ in ecclesiarum. col. 12. de consti. Ias. leg. 1. col. 13. de offic. eius. Marsil. leg. final. col. 6. de quæstio. Secundò ampl. vt odium inductum in vsurarium soluatur eius morte. capitulo cùm tu. de vsur. cum gl. versic. donec. Baldus Rubr. C. eod. col. 2. Laurent. capitulo consuluit. col. 4. de vsur. Ioan. And. capitulo quia eod. titu. Roman. consilio 404. Dummodo vsuræ præteritæ restituantur. leg. 1. C. de æd. leg. prætor ait. §. is etiam. ff. eod. dixi super. concl. 14. Med. tract. 2. part.

¶ ODIO alieno neminem pergrauari, l. si quis in suo, §. legis, ff. de inof. test.

Fallit vt per Dyn. in capitulo non debet, de reg. iur. fallit in 3. casibus, vt per Bello. in suis conclu. ver. alterius odio.

Odia restringi, fauores ampliari debere; leg. cum quidam, ff. de lib. & posthu.

Fallit vt per Dy. in c. odia, de reg. iur. Don. Fin. lib. 5.

¶ ODIUM. Bonifac. Reg. xv.

Oddia restringi, & fauores conuenit ampliari.

Muxellan. egregiè, hoc loco cum Dec. Viuiennus.

¶ ODIOSA non comprehenduntur in generali dispositione, capitulo statutum. de elect. 6. leg. cum quidam. ff. de liber. & posth. leg. si vnus. §. pactus. ff. de pactis. l. Arrianus. ff. de act. & obligat. Alex. l. cætera. §. sed etsi quis. ff. de leg. 1. Bart. l. 2. §. exercitij. ff. de his qui not. infamia, Ioan. de Plat. le. quemadmodum. C. de agricol & cēs. lib. ij. Bald. leg. 1. quæst. 4. C. de liber. præter. odia enim restringi, fauores autē conuenit ampliari. c. odia. de reg. iur. Medic. re. 1.

¶ OFFENDENS stipulatorem, vel eius personam repræsentans non tenetur ad interesse. leg. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obliga. & leg. cum pœna. ff. de arbitr.

Amplia, etiam si non offendatur repræsentans stipulatorem, sed etiam extraneus expræssus in stipulatione: quia tunc non attenditur interesse: leg. stipulatio ista. §. alteri. de verb. oblig.

Primò fallit, quando est stipulatus pœnam sibi, quando non daretur illi tertio: quia tunc committitur pœna, dato quòd omnino intersit dari illi tertio: vt in d. §. alteri. vt probatur in l. arbiter intra certum. & ibi Bart. & Bal. ff. de arbi. & Bart. in l. j. ff. de iur. fis.

Secundò fallit quando pœna fuit apposita nudo pacto iuxta contractum, quia tunc non potest agere ad pœnam, nisi sua interesset. leg. seruus. ca leg. ff. de seru. exportandis.

Tertiò fallit, in pœnis iudicialibus, vel prætoriis, in quibus consideratur an intersit, alias peti non possent. vt probatur in l. ij. & ibi Ang. ff. si quis in ius voca. non ierit. & gl in §. alteri in verb. ei. Insti. de inuti. stipu. & Bal. in l. & si post tres. ff. si quis caut.

Quartò fallit, quando pœna est adiecta stipulationi accessoriè, non autem principaliter, vt in stipulatione de iudicio sisti sub pœna, &c. quia talis non potest committi nisi intersit. leg. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cautio. Intelligendo vt per Bart. in leg. qui eum. ff. eod. tit. & ita voluerunt Rapha. & Fulg. in l. fin. ff. si quis caution.

Quintò fallit, nisi petitio pœnæ fundetur super aliqua causa finali: quoniam si in illa causa non vertitur interesse partis, nulla potest committi pœna. ita nouiter limitat Petr. de Anchar. in consil lxvj. quod con-

si.incip.pto clariori decisione.

Sextò fallit in curia mercatorum, vbi non potest peti pœna vltra quàm realiter & effectualiter interfir:vt per Ang.in cons.219.incip.arbitra. d.Pet.nã & Aret. §.Cato.de verb.oblig. B.Dias reg.308.

¶OFFENDENS in vno factus est omnium reus.Iac. Apost.cap.2.cap.defleat.de reg.c.1.c.si.de pœnit.distinct.5. vnde dubius in fide infidelis est, & errans in vnico articulo, hæreticus dici potest, secundũ Diuũ Thomam.2.2.quæsti.5.artic.3.in corpore vnde sumitur. Med.re.5.

¶OFFENSIO soluitur morte, not.capit.fin.de dona. Ripa l.fina numero 256.C.de reuoc.dona.Dixi ego in tractat.de regul.iur.Regu.8.numero 106.& super. conclus.56.not.capitulo, quamuis.de sent. & re iud. l.iniuriam.ff.de iniuriis.Iul. Clar.§. donatio.quæsti. 21. Angel.l.his solis.C.de reuoc.dona.Doct.l. omnimodo.C.de inoffi.test.l.1.vbi Doct.C.de inoffi.don. Med.tra.2.p.

¶OFFICIALIS dum est in officio cum subditis contrahere non potest.l.nõ licet.ff. de contrah. emptio. & l.vnic.C.de contract.iudi.

Primò fallit, quando contraheret non per se, sed per vniuersitatem, cui præest.l.Caius.ff.de vsur.

Secundò fallit, quia in loco originis potest contrahere:vt in l.præsidis.ff.si cert.petatur. secundum vnam lecturam.

Tertiò fallit, cum contraheret cum nõ subditis:vt not. in d.l.præsidis.

Quartò fallit:quia causa necessitatis potest contrahere:d.l.vnica.C.de contra.iudi.&c.

Quintò fallit, quia palam, & publicè potest contrahere:glos.in d.l.non licet.de contrahen.empt.licet Ricar.teneat contrarium.

Sextò fallit, quando conceditur à rege vel à principe, vt possit contrahere, vt d.l.licet.& d.l.j. C. de cõtra. iudic.

Septimò fallit, quando esset officialis perpetuus, vt d.l. præsidis.si certum petat. B.Dias re.342.

¶OFFICIALIS si malè iudicat ex imperitia, non excusatur. Angel.in l.j.C.de iis qui la.occul. Bal.in l. mancipia.C.de ser.fugiti.

Fallit, quando assessor esset datus à superiore, secundũ id, quod not. Baldus in l.j.C. de pœna iudi. qui mal. iudica.

Fallit in assessore approbato pro Doctore in studiis generalibus, per id, quod not.Salyc.in l.fin. C.de pœn. iudi.qui ma.iudic.

Fallit in assessore etiam non doctore, sed exercitato in aliis assessoratibus, in quibus se bene gessit, nam officialis excusatur. Saly.in d.l.fin. S.Ian.re.206.

¶OFFICIALIS regulariter duplici officio fungi nõ potest.l. parte. & ibi gloss. & Baldus. C. de proxim. sacri.libro xij.& in l.prima.de præpo.agen. in re.eodem lib.

Fallit, quando potest vtrique officio deseruire, & ambo sint compatibilia.Bar.in d.l.j.Bal.in j. constit.C. in §.ideoque.

Fallit ex causa, quòd nedum potest duplici officio fungi, sed etiam triplici, secundum Barto.in l. fina.C.de execu.& ratio.lib.x.Specu.in titu.de censi.§.ij.Aret. in l.doli clausula. de verbor.obligat.& in l.plurium. de acqui.posses.in j.not.l. dominicus labeo.ff.de testam. S.Ian.re.210.

¶OFFICIALIS regulariter non debet recipere munera à subditis.l.j.C.de contra.iudi.habes gl.& Docto.in l.eos.C.si cert.petat.

Amplia, etiam quòd nõ debet ire cœnatum foras cum subditis, secundum Aul.Gell.in libro secundo, capitulo cxxiij.

Fallit, quando vellet recipere esculenta, & poculenta, quia potest ea tantum recipere, habes glos.in capit. statutum.§.insuper.de rescriptis.Alexã. in l.fin.post Bart.ad leg.Iulia.repet. & in l.j.§. diuus.ff.de vari.& extraordina. cogni.glo.nota.xj.quæst.iij.capit.non licet. S.Ian.re.207.

¶OFFICIALI creditur extra suum officium cum de minimis agitur. Docto.com.cap.post cessionem.de probat.Inn.ca.1.de fid.inst.Abb.cap.cum Ecclesiis. de maior.& obed.& cap.1.de iud.Bal.l.pacta nouissim.colum.fin.C.de pact.Bal.l.diuus.§.cum autem. de offi.proc. Med.re.5.

Officialis non est syndicandus si non obseruauerit iura in leuibus.Bal.l.quamuis. ff.de cõd.& dem. idem l.obseruare.§.proficisci, & cap. cum te de re iud.Ias. leg.1.C.vt omnes iud.tam ciui.quàm crim.colum.2. conc.simil.Doctor.l.omnem.C.ad sen.cons. Tertul. Medi.re.5.

¶OFFICIALES non possunt mutuare, nec alios cõtractus facere, durãte officio eorum.textus in l.principalibus, ff.si certum petat. vbi vide per gloss. concordantia iura.

Amplia hanc regulam vnico modo, & limita x.modis, vt per Ias.in d.l.principalibus. B.Dias re.508.

¶OFFICIALES non possunt mutuare, nec alios cõtractus facere, durante eorum officio, l.non licet, ff. de contrah.emp.l.1.C.de contr.iud.

Fallit in 7.casibus, vt per Socin.regula 278. Fallit in 10. casibus, vt per Iason.in l.principalibus, ff.si certum petatur, vbi etiam ampliat in 6.casibus, vt dicit Lancil.in tract.de præto.§.1.numer. nono.Fallit in 6.casibus, vt per Pet.Duen.regul.31.Fallit in 7.casibus, vt per Dec.in dicta l.principalibus, vbi etiam ampliat in 8.casibus.

Officialium vel famulorum excessus dominis imputatur, l.1.§.famuli, ff.de publ.leg.1.§.ait prætor, ff.de vi. & vi armat.

Fallit in 9.casibus, vt per Fel.in capit.Petrus, de homi. columna 2.

Officium publicum pupillus gerere non potest, l. Lucius, §.pro infante, ff.ad muni.

Ampliatur & limitatur, vt per Dec.in l.fœminæ, §.item impubes, ff.de reg.iu.

Contra officialem fugientem iuratur in litem.

Fallit in 2. casib. vt per Plot. in repet. leg.si quando, C. vnde vi, num.632.

Officialibus debetur salarium residui temporis, doct. in l.diem functo, de off.asses.

Fallit in 4.casi.vt per Ripam, in tract.de peste, in princ. numero 120. Don.Fina, lib.3.

¶OFFICIVM horarium.Qui in dicendis horis canonicis, & aliis officiis diuinis discrepat à consuetudine propriæ metropolitanæ ecclesiæ, sex mensibus priuatur cõmunione si hoc accidat ex contemptu. xvij.distinction.de his. Viuiennus.re.32.

¶OFFICIVM iudicis potest inplorare, timens ab aliquo offendi, vt ipsum compellat ad præstandam cautionem.Ita Barto.in l.illicitas.§.ne potentiores. ff.de offic.Præsid.& in l.sanctum.ff.de rerum diuis.& in l.denuntiamus.C.de iis qui ad ecclesi.confu & in l.qui bona.§.damni.§.de dam.insect & ibi Ang.Bal. in auth.habita.C.ne fil.pro pat.in l.fin.ff.de off.præfect.Vigi.Abb.Panor.in rubri. de treug. & pacc.vbi velin.num.10.

Limita

Limita & declara istam regulam ix. modis, vt per Feli. ind.rub.num.10. B. Dias re.508.

¶ Officio iudicis præscribitur spatio triginta annorum: notat glo. in leg. sicut. C. de præscriptio. xxx. vel xl. annorum. in verbo, persequutione. & in leg. querela. C de fals.

Primò fallit, quando officium iudicis succedit loco exceptionis, quia tunc est perpetuæ vitę.

Secundò fallit, quando officium habet causam ex iure, quod in futurum semper instat.

Tertiò fallit ratione subiectæ materiæ, pro qua competit, quia secundum eam aliquando prorogatur in longius, aliquando durat breuius. Iura & alia in fauorem huius regulæ, & restrictionum suarum vide per Balb. in tract. rescript. in iiij. parte partis principalis. in xxx. q. princ. B. Dias re. 509.

¶ Officium Iudicis regulariter non imploratur, quando per statutum tollitur omnis defensio, Ancha. in clem. j. de except. & in clement. de prohi. sequest. moder. in capitulo iudicis officium. de offic. iudi.

Fallit, quando factum esset ita notorium quòd iudex suppleret ex seipso non ad petitionem partis, vt si est euidens calumnia vel prauitas, secundum Bal. & Alex. in l. planè. ff. de peti. hære. S. Ian. re. 211.

¶ Officium iudicis. Officium non postulatum iudex non tenetur impartiri, l. 4. §. hoc autem iudiciū, ff. de damno infecto.

Ampliatur & limitatur in 6. casibus, vt per Rip. in dict. capitulo.

Fallit in 35. casib. vt per Soc. reg. 197. Fallit in multis casib. vt per Viuium in ver. iudex non potest.

Officium iudicis præscribitur spacio 30. annorum, glo. in leg. sicut, C. de præs. 30. vel 40. anno. leg. quarela. de falsis.

Fallit in 3. casib. vt per Balb. in tractat. præs. in 4. part. partis prin. q. 30.

Officio duplici potest quis fungi extra iudicium, vel in iudicio iurisdictionis voluntariæ, vbi est impedimentum iuris vel facti, capitulo ex literis, de probat.

Fallit in 4. casib. vt per Fely. in d. c. num. 14.

Officium iudicis potest implorare timens ab aliquo offendi, vt ipsum compellat ad præstandam cautionem. Bar. in leg. illicitas, §. ne potentiores, ff. de off. præsid. leg. sanctum, ff. de rerum diui.

Fallit in 9. casib. vt per Fely. in rub. de treug. & pace, numero 10.

Vbi verba legis ad iudicem referuntur, oritur officium iudicis. Bart. in l. 1. ff. de cond. & demo.

Fallit in 6. casib. secūdum Dec. in l. si soror, C. de collat.

Quando imploratur officium iudicis afferendus est libellus sicut in actionibus, leg. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damno infecto.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2. in dic. §. numero 38.

Officia non sunt perpetua. doct. in capitul. significauerunt, de iud.

Fallit in 6. secundùm Fel. in d. c. num. 11.

Ex officio ad priuatam vtilitatem etiam in criminalibus iudex procedere non potest, nisi petatur, capitulo innotuit, extra de elec. leg. 3. §. hoc autem iud. ff. de damno infect. l. cùm postulasset, eod. tit.

Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 200. Don. Fin. lib. 3.

¶ Officium suum nemini debet esse damnosum. l. sed & si. ff. quemadmod. testam. aper. leg. si seruus. §. quod verò. ff. de furtis. leg. sancimus. C. de pœnis. leg. non debet. ff. de reg. iur. item not. quòd officialis non tenetur in syndicatu de eo, quod gessit mandante suo superiore. leg. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Alex. leg. non solum. ff. de iniuriis. Cepolla Caut. 69. leg. iniuriarum. §. si quis. ff. de iniuriis, Angel. l. liberorum. §. accusantur. ff. de infamibus. Bald. leg. non ideo. C. de accusat. Med. re. 8.

¶ Officium suum nemini debet esse damnosum. De fur. leg. 63. §. quòd verò. De testa. leg. sed si quis.

Tantundem in bonæ fidei iudicijs officium iudicis valet, quantum in stipulatione nominatim eius rei facta interrogatio. ff. lib. 3. tit. 5. l. 7.

Qui officium gerit, non debet committere id, quod alium ex officio prohibet facere. Si ser. ven. leg. altins.

Duplici officio quis fungi nō potest regulariter. C. de prox. sa. scri. l. patres. De adop. l. si consul Rom. De pact. l. si plures. §. nam.

Remoto officio, remouetur etiam præmium. C. de ep. l. si quis ad declinandum sal. §. omnibus.

Olim. Ex eo quod olim fuit præsumitur modò esse. 16. quæst. 5. cap. in parochia. C. de rei vend. l. partum. De statu ho. l. pe. Broe. Azo, rub. 10. Riisvvich.

¶ Officio duplici potest quis fungi, extra iudicium, vel in iudicio iurisdictionis voluntariæ, vbi nō est impedimentum iuris vel facti. Istam regulam tradit Felin. in capitulo ex literis, de prob. quam ibi limitat quatuor modis. B. Dias re. 511.

¶ Officio iudicis, quod expediri potest, potest fieri partibus absentibus. Pontan. Rub. de Arbitr. numer. 22. Marsil. l. de vno. numero 82. ff. de re. iud. Bald. l. nō dubium. col. 6. C. de legibus. Innoc. capitul. dudum. de præscr. Bal. l. neque. C. de proba. l. quinquaginta. ff. de excusat. tutor. Med. re. 8.

¶ Officium soluitur morte: vnde mortuo prælato, cui coadiutor datus erat, soluitur & officium coadiutoris, capitulo grandi. de suppl. negli. præl. 6. Baldus & Ripa leg. ex facto. numero 11. ff. de vulg. Ioan. Andr. capitulo statutum. numero 4. de rescr. 6. not. l. Lucius. ff. de fideic. libert. not. l. generaliter. C. de episco. & cler. l. tutelas. ff. de capit. dim. not. l. solet. ff. de tutel. leg. si quis. C. de offic. præfc. præt. Doctor. Com. leg. diem functo ff. de offic. assess. vbi Bart. Bal. Paul. Alexan. Ias. & Dec. Hosti. in Summa, de offic. ord. numero tertio. Curt. leg. more. numer. 76. ff. de iurisd. omn. iud. Bellam. cap. ad nostram. il 2. numero 2. de iureiur. c. cùm venisset, numero 12. de testa. Dixi super. concl. 31. Secundo modo soluitur per renunciat. capit. 1. de renunc. Tertiò, per dispositionem. capit. veritatis. de dolo. Quartò, per translat. capitulo si quis. 21. quæstio. secunda. Ex qua concl. infertur, quòd successor non tenetur ad malè gesta per antecessorem, no. l. prouidendum. C. de decur. libr. 10. Bald. l. filiosamilias. §. fin. ff. solu. matri. nec etiam ad debita præcessoris, nisi officij causa facta essent, Bart. l. 1. numero 10. C. ne ex delicto def. nec habet arbitrium concessum præcessori, Bart. l. meminisse. quæst. fin. de offi. proc. Si tamen erit successor in officio nuncij, poterit exequi commissionem factam præcessori, Ang. Auth. ad hæc, vt nulli ind. item potest interpretari sententiam eius, Feli. capit. cùm venissent. col. 1. de ind. Tertiò potest punire præcessorem, Doctor. leg. quamuis. ff. de reb. dub. Quartò expedire potest omissa per præcessorem, & iudicare ex iisdem actis, Doctor. leg. consentaneum. C. quomodo & quando index. Doctor. leg. sed & si. §. ædium. ff. de iud. l. qui in alterius. ff. de

reg.iur. Med.tra.2.par.

¶OFFICIA & dignitates.L.2.Vlp.lib.1.ad Sabinum. Fœminę ab omnibus officiis ciuilibus, vel publicis remotæ sunt, & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec [a] procuratores existere, §. item [b] impubes ab omnibus officiis ciuilibus abstinere [c] debet.

ADDIT. a al. procuratrices. al. curatores. b al.impuberes. c al.debent.

A personis aptè orditur sequens Institutionum ordinem, iunge l.in multis 10.de statu homin.l.7.de bon. poss.inf.l.qua tutela. Exo. 18. Ciuile officium dicitur tam publicũ quàm priuatũ, Ar.Ad Vel.l.1. de mun.l. honor, §.munus.l.1. §. personalia. CIVILIBVS, id est, virilibus .de proc.l.alienam, distinct.32.capitulo, fin.23.ca.sacratas, capitulo, mulier, de cohabi.cleric. capitu.j.in fin.de pœnit.capit.noua, de arb. capit.4. ET PVBLICIS, id est, muneribus personalibus, de verborum significatio.l.munus tribus, de mun.l.3.§. corporalia. Sic non obstat de censi. l. ætatem, de interdictis.l.relegatorum, in fin.de sen.l.fœminæ, C.de mun.l.penultima. Excipe, nisi aut nullam aut sexui conuenientem habeant administrationẽ, C.de mul. in quo, lib. 10. l.1. IDEO. Quia iudicare est ciuile, & publicum officium, de mun.l.fin.§.iudicandi, de op. va.mun.l. Prætor, 1. & 2.respon.de cap.dimin.l.amissione, §. final. cum leg.seq.de iud.l. Quippe iudicare facit, de tut.l.fin. C. quando mu.off. tu.l.1.de testa.l. pater, de edendo, l.fœminæ, de iniu.l.2. IVDICES. De iud.l.duodecima, §.non, C.de recept.arb.l.final. inf.quæstione septima, cap.tria, quæst.5.c.mulierem, nisi iure hæreditario, priuilegio Principis, aut consuetudinis hoc ei competit, de arb.c. dilecti, vt Decius docet. MAGISTRATVM GERERE, dict.§. corporalia. Ext.de arb.capit. dilecti, de iud. l.4. POSTVLARE. De postu.l.j.§.sexum. Exe.de post.l.j.§. fina. PROCVRATORES ESSE, scilicet, in iudicio, de proc.l.neque fœminæ 54.vbi Alexand. l. fœminæ, C.eodem titulo, l.alienam, C. de negoc.gest. l.2. Exempla alia de testa.l.qui testamento, §.mulier. de edend.l.penultima.de iu.fis.l.deferre, de po.act.l. mulieri, distinct.23.cap.sacratas, de pœn.capi. noua, 33.quæstio.5.cap.mulierem, Instit.de hære.qua.§.cæterùm, Institut. de adopt.§.fœmina, de testam.tu.l. pater, qui feudum dare poss. §. hoc autem, de feudi cogni.cap.1. Auth.non el.se.nu.§.1. Auth. de nupt.§. cùm nos, de iniur.l.1.l.2.C.de adult.l.1.vt li.non contest.c.j.de adult.capit. penultim.de foro competen. ca.ex parte, de Sena.l.fœminæ. Plura vide apud Petrum Bomelium, Decium, & in pulcherrima Franci tabula. Exc.nego.gest.l.3.§.j.ad Tur.l.j.§.accusationem, de iure fis.l.deferre, de pig.act. l.mulieri.de lib. ho.ex.l.3.§.sed si iniu.C.commu.de manu.l.fina.§.id man.l.si fideiussor, §.quidam. Latius Deci. PROCVRATORES. De tu.l.antepenul.l.fin.C.quando mulier tu.l.1.nam mulierem à mollitie deriuant Lactãtius, M. Varro, & Alciatus. Aliæ rationes sunt apud Platonem de rep.libr.5.vel de inst. libro 31.de legib. lib. 34. Aristot.2.Polit.ait: Mulieres ad administrandam Rempublicam inidoneas. item libr.1. Mulieris consilium inualidum, pueri autem imperfectum esse, ad fin.de tu.& cu.l.scire oportet. Rüsvvichius paratit.

§. Impubes. OFFICIIS, scilicet, & dignitatibus administrationem habentibus, & non hæreditariis, de suppl.negligent.in sexto, capitulo secundo, cum glo. C.de milit.test.l.fina.de elect.in vj.capi.ex eo, ne obstet, l.fina.C.de test. milit. ABSTINERE. De iure immun.l.secund.§. impuberes, de decu. l.non tantùm, Arg Ad municip.l.luctus, §. pro infante, de munere.leg.ad Rempub.de postu.leg.prim.§.pueritia, C. de falsa mo.leg.prim.§. impuberes. Ratio, Instit.de excu.tu.§.item maior, Institut. quibus non est permiss.fa.test.§.præterea, de iud.l.12.§. non Plato de legib. 7. Arist. 7. Phisic.lib. Rüsvvic.parat.

¶OMNE quod est in relato, dicitur esse in referente.l. si ita.ff.de cond. dem.l. penultim.C. de sentent.quæ sine certa quant.l.in testamẽto ff.de cond.& demõ. l.secund.ff.de hæred.instit. Deci.consilio 63.numero 6.Alexand.consilio 9. numero 12. volumine quinto, Domin.capitulo præterea.25.distin.capitulo, homicidium. 50.distinct.Ias.l.Marcellus. numero 14.ff.ad Trebellia.l.placet. numero 22. ff. de liber.& posthu. Alexand. l.ait prætor. §.si iudex. numero 2. ff. de re iud. Medi.re.10.

¶OMNES quod tangit ab omnibus debet approbari. Reg.lib.6.c.quod omnes. C.de au. præ.in fin.vide, Commodum, Obligatio.

Non ex opinionibus singulorum, sed ex communi vsu nomina exaudiri debere Seruius fatetur. De sup. leg.l.Labeo.& gloss.j. leg. cùm quidam. De sup.leg. Rüsvvichius.

¶OMISSVS casus dispositioni iuris cõmunis relinquitur. De lib.& post.l.commodissimè. De fideicõ.l. 7.voluntatis.de iud.l.cum Prætor.12. Rüsvvichius.

¶OMISSIO modicæ solemnitatis non vitiat dispositionem nisi aliàs dispositio careret forma.l. j. in fine.ff.de vent.inspic.gloss.& Bald.l. rem non nouam. C.de iudic.glos.c.nostrates.30.q.5.Barto.leg.si opus. ff.de oper.nou.nunc.Doct.com.l.1.ff.de lib.& posth. Fel.c.cum dilecta.de rescr. Med.re.5.

¶ONVS, & emolumentum. Ad quem spectat onus, & emolumentum.

PRO.

12.q.2.c.caritatem.
16.q 6.c.de lapsis.
Ext.de simo.c.cùm sit Roman.
Ext.de sepult.c.nos instituta.
Ext.de his quæ fi.à prælat.c.quanto.
Ext.de ecclesiast.ben c.vnico.
Ext de præb.capitulo, cùm secundum Apostolum.
D.de reg.iur.l.secundum naturam.

CONTRA.

Ext.de cleri.ægro.c.1.
30.q.3.c.constituit.
D.de nego.gest.act.leg. si negotia absentis.

SOLVTIO.

Prima regula vera est: ad quem spectat onus, & emolumẽtum, nisi aliud culpa inducat. Nam si geram noua negotia absentis, & ignorãtis, lucrum pertinebit ad absentem, sed damnum agnoscere non tenetur, quia ego fui in culpa, noua & insolita negotia inchoando, d. l.si negotia. E conuerso obtiuet regula, Ad quem spectat emolumentũ, & onus: fallit tamen in casibus, vbi scilicet is, qui debet habere emolumẽtum, sine culpa sua efficitur inhabilis ad onus subeundũ.ext.de cler.ægrot.c.1. Item fallit propter fragilitatẽ sexus in muliere, quæ vocatur ad successionem manumissi à se, nec tamen suscipere tutelã cogitur. Inst.de leg.pat.tut.in fin. Damas.reg.75.

¶ONVS non augetur aucta re, circa quam, vel in qua aliquid onerosum versatur, vel debetur.

Istam regulam tradit Brunus, cum quinque limitationibus, in

nibus, in alleg. tract. de augmen. moneta. B.Dias re.512.

¶ ONVS, Commodum. Bonifa. Reg. lv.

Qui sentit onus, sentire debet commodum: & contrà. post perfectam. C. de peric. & commod. rei vendit. & l. id quod. ff. eod. Viuiennus

¶ ONVS. Qui sentit onus, sentire debet emolumentum. c. qui sentit. de reg. iur.

Fallit vt per Dyn. in d. cap. qui sentit. fallit vt per Damas. reg. 58. Don. Fina, lib. 5.

¶ ONVS. Bonifac. Reg. lxxvij.

Rationi congruit, vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

L. filium. §. si legata. ff. de legat. præstand.

¶ ONVS. Neminem multiplici onere pergrauandum, l. nauis, §. cum autem, ff. ad l. Rhod. de iactu.

Res transit cum onere suo. fallit vt per Damas. reg. 103. Don. Fina, lib. 5.

¶ OPEM præstare dicitur, qui stat armatus, tempore quo maleficium committitur, etiam si arma non mouet. ita Bal. in l. data opera. versi. Item notando. numero 19. C. qui accusa. non poss. Ioan. Andr. in capitulo persodiens. de homicid. Bart. in l. iij. §. armis. numero 1. ff. de vi & vi arma. Anc. consi. cxij. nos Bart. num. 4. Felin. in cap. sicut. num. 5. versic. & adde, quòd illud dicitur præstare. de homicid.

Fallit, quando quis esset præsens, & assistit alicui simpliciter, quia tunc aliquo modo opem ferre non dicitur, Bart. in l. j. §. si in eo. ff. ad syllan.

Fallit etiam, quando quis assisteret maleficio pòst delictum commissum, quia non dicitur opem præstare. Ita Bart. in leg. non solum. §. si mandato. & leg. si quis in graui. §. fin. ff. ad sillan. & l. furti. §. opem. ff. de furt. numer. 6.

Fallit itidem, quando tractatur de crimine hæresis, vbi præstans opem punitur etiam post actum commissum, vt capit. excommunicamus. §. credentes. extra de hæret. nam appellatione fauoris etiam comprehenditur qui post actum fauorem præstat, vt Abb. in clemen. j. de pœn. & quod dicitur de hæresi. Idem videtur in aliis atrocissimis delictis, prout in raptu, crimine legis maiestatis, in crimine imprimendæ, vel formandæ monetæ, ar. l. prima. C. de iis qui latro. occult. vel dicamus, quod in dictis casibus, ita sit per leges expressum, quod not.

Fallit etiam in casu pacis ruptæ, etiam, quòd ignorauerit pacem ruptam, & hoc ob pacis priuilegium, ratio, quia in excessibus dans operam rei illicitæ tenetur etiam vltra intentionem, vt not. Bart in l. diuus. ff. de sica. & cap. fi. de homic. in vj. & Ang. in §. fi. in auth. de eccl. tit. vbi instruit formare inquisitionem contra auxiliantem, vt dicatur, quòd præstitit auxilium scienter, quod not. Rom. consi. xxvij. præmissa, in princ. quòd ru not.

Fallit itidem, quando cooperans mittit manum delicto faciendo aliquem actum, secus verò, si nihil egit. vt in capit. sicut dignum. §. illi etiam, iuncto §. præcedenti. de homic. & fuit opinio Dini relata per Saly. in l. vnic. C. de rapt. virg. Ang. in l. is, qui opem. & l. furti. §. ope. ff. de furt. Anch. consi. cxvij. & Bar. in l. si quis rem, la ij. §. si titium. ff. de furt.

Fallit quoque, quando verba legis, vel statuti sunt scripta in personam, vt si dicatur si quis fecerit, vel percusserit, nam præstans opem non dicitur propriè delictum cōmittere. Ang. Bar. & Marsi. in d. l. is qui opē. ff. de furt. Ang. in ver. astitit. ver. ij. in suo tract. C. Alex. consi. cxl. videtur. vol. ij. Bar. in leg. hæc verba. ff. de adult & in l. aut qui aliter. §. final. ff. qu[illegible] od vi clam.

Fallit etiam, quando l. aliter disponit de perso[illegible] a delinquentis, & aliter de præbente auxilium, quia [illegible] dispositione legis non est aliquo modo recedendu[illegible] m, vt doct. in d. l. is qui opem & l. vnic. in fi. C. de Nil[illegible] agg. non rumpen. Fel. in capitul. sicut dignum, de h[illegible] mici. Hypp. consil. xxviij. nu. 28 & late Angel. in l. j [illegible] C. de nil. ager. non rump. & consilio clxxij. quod n[illegible] ot. I. Nouell. re. 513.

¶ OPEM prestans punitur vt faciens. Glo. in clemē. j. in verbo, defensauerit. de pœn. Docto. vbi allegant iura in cap. j. de offi. deleg.

Amplia tripliciter, & limit. septem modis, vt per Fel. ibi. B. Dias re. 513.

¶ OPINIO & Negociatio.

Al. Plus est in re, quàm in veritate.

In Instit. de leg. §. si quæ rem suam.
C. de iur. & fact. ig. l. cum fal.
ff. si pars hær. l. is scien.
ff. mand. l. siue Titij.
ff. de crim. expi. hær. l. si rem.
ff. de cōtrah. emp. l. quod tamē. & l. si in empt. §. item.
ff. de iur. & fact. ig. l. qui igno.
ff. mand. l. inde. & l. pater. §. quoties.
ff. de acqui. poss. l. 1.
ff. de furt. vulg. l. si quæ pio.
ff. pro emptore. l. 2. in prin. §. cum isti. & §. Cel.
ff. pro do. l. 1. in fin.
ff. de iniur. l. cum. §. si in.

CONTRA

C. de restit. l. 1.
ff. quib. mod. vsuff. am. l. is qui.
ff. iud. sol. l. 3. §. 1.
ff. de contrah. emp. l. si in empt. §. item is.
ff. de vsucap. l. nunquam. in fin. & l. si fur. §. 1.
ff. pro suo. l. vlt. & l. eum qui. §. cùm aliquis.

Plus est in re, &c.) Et contrà, vt in ista Rub. dicitur. Plus est in re, quàm in opinione: id est, magis attendere debemus veritatem, quàm opinionem: nisi veritas opinioni est contraria, id est, contrarium inducit effectū. Attende tñ, si opinio alicuius singularis personæ, an vniuersitatis, si personæ, magis est veritas attendenda, quàm opinio: nisi res super qua quæritur, fuerit talis, vt opinionem exigat interuenire, vt est in vsucapione: & tūc nō magis vnū quàm alterū, imò æqualiter vtrūque consideratur, id est, & quòd res sit inusucapibilis: itē quòd præcessit causa, nisi in casibus, & quòd putat sibi licere vsucapere: alioquin, si nō ita putat, magis specto opinionē, vt noceat, quā veritatē, vt prosit. vt ff. de vsucap. l. nunquā. §. vlt. & l. si fur. §. 1. & ff. pro suo. l. vlt. & pro emptore. l. 2 in prin. & §. si à furio. & est ius faciendū super eo quod dicit, Plus non sit, &c. æqualiter enim vtrunque consideratur: quia si res pupilli vel furiosi, nunquam contingeret vsucapio. vt ff. de aequi. rer. dom. l. bonæ fidei. §. nec interest. & de public. l. eum. Et ita specto veritatem cum opinione. Idemque in repudiatione hæreditatis: quia & ibi est necessarium, quòd verè possit repudiare, & quòd putet se posse repudiare. Sic ergo consideratur vtrunque. Si autem non putet se posse repudiare, cum possit, specto magis quod est in opinione, vt noceat. vt ff. de acquir. hær. leg. is qui. & l. hæres. & leg. sed si de sua. §. sed & si eum. Si verò vniuersitatis sit, opinio magis attenditur quàm veritas. vt C. de testamentis. leg. 1. & de senten. & inter.

l.2.& de off. præf. l. Barbarius. & ad Maced. l. si quis pa. Nec ad rem pertinet, quod legitur in ff. de min. l. Illud.& leg. eum.&t.ind.sol.l.3. Item nó obstat, quòd legitur in ff. quib. mod. vsufr. amit. l is qui. quia ibi non ex opinione, sed quia suo iure non vtitur, patitur dispendium. Quod autem legitur ff. de contrah. emp. si in empt. §. item si empto. non obstat: quia & ibi veritas consideratur, vt quantum ad rem, semper nulla sit vendirio: licet quantum ad contrahentes, propter bonam fidem sic videatur esse aliqua, vt decipiantur. vt in ff. de côtrah. empt. §. vlr. Azo, ru.58.

Precium seu Commodum, non ex re, sed ex negotiatione.

C. de rescind. vend. l. si ea.
C. communia vtriusque iud. l. si parea.
ff. de bonis, quæ lib. l. cùm opot. §. sin autem.
ff. de distr. pig. l. si maritus.
ff. mand. l. ex mand.
ff. de hær. vel ac. vend. l. venditor ex.
ff. de redhib. l. bouem. §. si quæ.
ff. ad l. Falc. l. hæres §. si ex.
ff. de vsur. l. videamus. §. si ac.
ff. de donat. inter vir. & vx. l. si autê. l. si defunc.

CONTRA.

ff. fam. hærc. l. non est.
ff. de con. ob caus. dat. l. si pro.
ff. de neg. l. si quæ ne.
ff. de pet. hær. l. si post. §. ait.
ff. de pecul. l. eo tempore. §. seruus.
ff. pro socio. l. socium.
ff. de pig. l. cum tab.
ff. de redhi. l. cum manda.

Commodum seu precium, &c.& contrà.) Illud certum est, precium rei non esse ex re, sed ex negociatione. vt ff. de hær. vel act. vend. l. venditor ex hær. & ad l. Fal. l.3. & vt in hac Rub. dicitur: nec enim est naturalis accessio, vt fructus: & ideo licet quis sit mihi ad rem astrictus, non tamen ad precium: vt in prædicta l. de hær. vel act. vend. nisi sit obligatus ex contractu, què meo nomine instituit, puta gestor. vel procuratio. vt ff. de procut. l. qui proprio. §. vt in certis. & de neg. gest. l. sin autem. §. pen. & l. si quis ali. & t. mand. l. idemque. §.2. Vel instituit meo nomine, & suo: puta quia socius est. vt ff. pro socio. l. socium. vel nisi in iudicio vniuersali teneatur. vt ff. de pet. hær. l. si possessor. Nec obstat, quod legitur in ff. de pig. leg. cum tabernam. quia ibi sequentes merces, nó quia ex ptiorum pecunia sint emptæ, sunt obligatæ, sed quia debitor & eas obligasse videtur in prima pactione, hoc in precio, aliud in commodo, quod ex ipsa re prouenit, puta fructu. vt C. fam. hær. l. non est. & de vsur. l. videamus, §. ex causa. Et differunt fructus ab vsuris: quia vsuræ non ex re sunt, sed propter rem præstantur. lex autem de cond. ob caus. da. in ff. l. si pro. item de redhibit. leg. cum man. non faciunt ad causam. Azo, rub.58.

¶ OPINIO communis etiam in minimis debet seruari, ac sequi. docet Mathesi. in tract. de elect. ver. opin. latissime Neuiz. in Sylua nupt. lib.5. & sequen. Doct. com. c.1. de const. Alciat. in tract. præsump. par.1. reg. 51. Dec. l. vt vim. ff. de iust. & iur. dicit hoc idem esse in opinione glossæ. dixi ego in meo tract. de leg. & stat. part.2. quæstio.16. num.6. & sequent. Med. reg.5.

Opinio Doctoris nulla est, sine le. vel ratione, ideo dici solet, quòd intelligi debet secundum legem, quam allegat. Bartolus l. non solum. §. liberatio. ff. de liber. leg. Alber. leg. sed licet. ff. de officio præf. l. illam. C. de collat. §. consideramus. authê. de triente, & semisse. Iaso. l. Præses. columna 1. de transactio. Neuiz. in sylua nupt. libro 5. numero quinto. Euer. in loco à l. cessante. num.1. dixi ego in meo tract. de leg. & stat. p.2. quæst. fin. numero 8. not. cap. is qui. de sent. exco. Med. reg.6.

¶ OPINIO & veritas. Quòd opinio non præiudicat veritati.

PRO.

3.q.7.c. infamis. §. tria sunt.
15.q.j.c. illud peræquè.
Ext. de iur. patron. c. consuluit.
Ext. qui fil. sint legit. c. cum inter.
Ext. de presb. non bapti. c. vlt.
Ext. de sent. excomm. c. si verè.
D. de offi. præsid. l. Barbarius.
D. de solut. l. vero procuratori.
D. pro empt. l. quod vulg. & l.2.
D. de iu. & facti igno. l. regul. §. qui ignorauit.

CONTRA.

Ext. de bigam. c. nuper.
Ext. qui fil. sunt leg. c. referente.
Inst. de leg. §. si quis rem.
Instit. de vsucap. §. error autem.
D. de vsucap. l. si fur. §.1.
D. de leg.3. l.1. in prin.

SOLVTIO.

Distinguendum hîc est. Opinio de aliqua re, vel est omnium. & tunc aut est emendabilis apparente meliore, atque sic cedit, & euanescit comperta veritate, 8. dist. c. si consuetudiné: aut re minimè integra emendari non potest, & sic opinio publica loco veritatis manet. vt, si aliquis coniungatur affectu matrimoniali in facie ecclesiæ consanguineæ suæ: licet postmodum appareat nullum fuisse matrimonium, tamen propter publicam opinionê perinde habetur, ac si verum fuisset matrimonium, & filij legitimi reputabûtur. d. c. cum inter. Opinio autem singularis personæ non præiudicat veritati, vt puta, si coniungatur quis consanguineæ suæ, & ignoret illam esse consanguineam suam, ecclesia autem sciat, propter opinionem singularem non reputatur matrimonium, nec filij erunt legitimi. d. capit. referente. fallit tamen in vsucapionibus, vbi opinio singularis personæ pro veritate habetur. d. l. quod vulgo. & in maleficiis. d. c. nuper. Damas. reg.115.

¶ OPINIO vltima videtur approbari, quando statutum. l. gloss. vel doctor plures opiniones enumerat. Notat Bald. & Ang. & text. ibi in l. si idem cum eodem. §. fin. de iurisdict. omn. iud. ff. de probar. gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Trebel. notat Bart. in l. bona fides. ff. de posi. per illum text.

Limita tripliciter, vt per Ias. in dicto §. fi. quem refert describendo easdem limitationes Neuiz. in sylua nuptiali. B. Dias, reg.514.

¶ OPINIO vltima videtur approbari, Bald. & Angel. in l. si idem cum eadem. ff. de iurisd.

Fallit in 3. casibus, vt per Iaso. in d. l. si idem. §. si vna actio.

Communis opinio vel error facit ius. l. fina. ff. de off. præto.

Fallit in 3. casib. vt per Bello. in litera C. in vet. communis opinio.

Opinio non præiudicat veritati. fallit vt per Damas. reg.25.

Opinionem communem iudex sequi debet. l.1 ff. de of. quæst. l. minimè. ff. de legib.

Ampliatur in 7. casibus, & limitatur in 17 à Lancillo. in tract. de off. prætor. in causis ciuilibus, numero 21. videas latè apud Viuium. ver. iudex in iudicando.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in 6. à Ioan. Bolog. in l. 1. ff. si certū petatur, nu. 43. Donat. Fina, lib. 5.

¶ OPINIONEM referens alicuius doctoris, secundū ipsam eius dictum est intelligendum. Barto. & com. Doct. l. non solum. §. liberatio ff. de liber. legat. dictū enim doctoris est intelligendum secundum legem quam allegat, & nihil alleganti non creditur. l. illam. C. de collationibus. §. consideramus. auth. de triente, & semisse. dixi ego latè de hac re in tract. meo de leg. & stat. 2. p. q. 16. per totum. Medic. reg. 10.

¶ OPPONERE non potest qui bis idem aliquid facit, nam vbi interuenit geminatio ibi præsumitur plena deliberatio. Auth. vt nulli Iudicum. §. & hoc, colla. 9. Bal. in cons. scisma. posito in Rub. c. si quis aliquem test. prohib. Euer. in loco à vi Gem. nu. 1. Cepha. cons. 192. nu. 19. Goza. cons. 1. nu. 37. consi. 70. nu. 7. vel. c. si cautio, num. 31. de fid. inst. Med. re. 2.

Pactum geminatum de non petendo tollit ipso iure obligationem, sed non simplex. Doctor. commu. l. legitima. ff. de pact. vt dicā in sequen. Ampliat. Medic. reg. 2.

¶ OPPOSITUM in opposito idem operatur quod propositum in proposito. De leg. 3. l. fin. De leg. 1. l. quia quantum. l. 8. si ex toto. C. de nup. l. cùm proponas. 2. Riisvvich.

¶ OPTIO serui. l. 78 actus. leg. Riisvvic.

¶ ORDINARIUS potest causas meri, vel misti imperij delegare ex causa infirmitatis, sicut ex causa absentiæ. Communis est conclusio Doct. in l. j. ff. de offic. eius cui man. est iuris. & ibi ita dicit communiter teneri Ias. in prin. licet Fulg. ibi & Roma. aliter sentiant. Et tu, Hispane, poteris extendere cum ista regula l. xviij. tit. iiij. par. iij. quæ quando ordinarius vocatur à rege, vel iustè abesse debet, permittit talium causarum delegationem.

Amplia dictam conclusionem, non solùm si infirmitas sit propria ipsius iudicis, imo si sit filiorum, vxoris, vel suorum. arg. gl. in c. communis. in verbo, suorum. xxiij. distinct. quam gl. commendat Abb. in c. querelam. de procurat. & Alex. in l. quæsitum. ff de re iud. & per illam gl. motus ita in specie extendit istam regulam Ias. in d. l. j. in prin. licet non referat prædictos doct. illam commendantes.

Limita quatuor modis vt per eundem Ias. vbi suprà. B. Dias re. 517.

¶ ORDINARIUS vnus ex duobus datis simul, potest sententiā interlocutoriam ferre sine alio. Glos. est, quæ sic communiter intelligitur secūdum Alex. ibi, in l. si vni. ff. de re iud. voluit Bald. in l. cum magistratus. C. quan. prou. non est neces.

Limita dupliciter secundum Alexand. vbi suprà, quas limitationes transcripsit Felin. in c. causam matrimonij. de offic. deleg. in princ.

Primò in interlocutoria habente vim diffinitiuæ: & hæc limitatio fuit Bart. d. l. si vni.

Secundò, quia non potest talis ordinarius sine alio citare ad audiendam sententiam diffinitiuam, vt per eos, vbi suprà. B. Dias re. 515.

¶ ORDINARIUS vnus ex pluribus procedere potest, quia habet in solidum iurisdictionem: tenet Bal. in l. j. ff. de offi. Procōsul. Abb. in c. prudētiam, super gl. verbo, teneatur. de offi. delega.

Limita tripliciter, vt per Feli. ibi. B. Dias re. 516.

¶ ORDINARII litteris creditur sine subscriptione testium vbi de modico præiudicio agitur. Calder. consil. 3. de fid. instr. Dec. c. cum causam. de probat. conc. quia cum de minimis agitur admittuntur etiam fictæ probationes. Dec. consilio 175. Bald. authen. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. Abb. c. super. de testib. Marsi. l. fin. colum. fin. ff. ad leg. Corn. de Sic. Medic. re. 5.

¶ ORDINATO non nocet sententia lata contra ordinatorem, quando agitur ad pœnam, quia respectu pœnæ non est connexitas iuris creati, secus è cōtra, vt si sententia lata fuerit vt ordinans ordinare non potuerit, non erit ordinatus. Abba. cap. quamuis. nume. 22. de sent. & re iud. in termin. huius regulæ. vbi Fel. num. 10. Medic. reg. 8.

¶ ORDINATO præiudicabit sententia lata contra ordinatorem, quando scilicet lata esset super defectu potestatis ordinandi, seu ordinantis, quia in his, à quibus causa habetur præiudicat sententia inter alios lata. Docto. capit. quamuis. de sent. & re iud. c. tantis. 81. distinct. not. cap. ad petitionem. de accusac. l. adulter. §. si eo. ff. de adulteriis. & est com. opi. Alc. l. sæpe. num. 54. ff. de re iud. Med. re. 8.

¶ ORDO. vide Dubia. Dd. in l. 2. §. prius. De vul. l. prolatum. C. de sen.

In coniunctis ordo non attenditur. Alphenus De pec. leg. l. quidam testamento. Riisvvic.

¶ ORDO scripturæ est attendendus. fallit vt not. Benincasa. Institu. de act. in princip. numer. 109. fallit in 4. casibus, vt declarat Felin. in c. cùm dilecta, de rescript. num. 7. & an & quando attendatur ordo scripturæ, videas Barto in l. Gallus. §. 1. ff. de liber. & posthum. Marsil. in singu. 572. Cagno. in proœ. ffor. numero 120. Maranta de ordin. iud. in 3. parte, numero 108.

Ex ordine arguitur prorogatiua, gloss. not. in c. quorundam, in verbo, prædicatorum, de elec. lib. 6.

Fallit in 4. casibus, vt per Euerardum per centum modi. arg. num. 15. in loco ab ordine. Don. Fina, lib. 5.

¶ ORDO si non seruatur, quando pro forma est, corruit actus. capitu. cum dilecta. de rescr. Doc. com. l. prolatam. C. de sent. & interl. omn. iud. Maranta in tractar. de ordi. iudic. in proœmio. numero 12. Euer. in loco ab ordine. numero 4. dixi ego in tracta. de leg. & stat. in proœm. num. 7. eodem pacto dicitur modus, Paris. consil. 19. nume. 8. libr. 2. Grat. consi. 107. nu. 7. vol. 2. Medic. re. 7.

¶ ORDO iuris est seruandus in possessoriis. glos. est in capitulo consultationibus. in verbo nisi prima. de offic. deleg.

Primò fallit, quando in isto possessorio concurrunt quatuor concurrenda: quia tunc potest procedi iuris ordine non seruato. Bald. in l. incerti. C. de interdic.

Fallit contra inuasorem contumacem. Bald. in dicta l. incerti.

Fallit, vbi periculum est in mora, secundum Bald. in disputatione accusatus, & c. de quarum fallen. veritate vide latius per Felin. in d. ca. cōsultationibus, in versic. glo. in verbo, & c. S. Ian. reg. 214.

¶ ORDINEM scripturæ esse seruandum.

In Ant. de hær. quæ ab intest. defer. §. si quis ex.

In Aut. de hær. & falc. §. si quis autem in hoc. Az. rubr. 104.

Contrà, maiori parti concedendum.

In Aut. de hær. & falc. §. si quis autem. Az. ru. 104.

¶ ORATIO. In oratione vniuersali semper intelligi-

tur excepta persona loquentis.

Fallit vt per Marsi. in l.1.§.si seruus, ff. de quæstio.nu.2.

Ambigua oratio interpretatur secundum intentionē proferentis.declara vt per Deci.consi.77.& in rubr. de edendo, in fi. Alexan.in l.si finita,§.Iulianus,ff.de damno infecto.Socyn.regu.237.

Oratio indefinita æquipollet vniuersali, videas suprà in ver. indefinitum, in prima conclusione. Donat. Fina,lib.5.

¶ ORIGINE inspecta procedit semper, vt posito vno de correlatiuis ponatur alterum.doct.commu.rubric.C.de reb.cred. gloss.l.hæredem.ff.mandati.l.2. ff.de adopt.gloss.clement. 1. versicul. æternaliter.de summa Trinit.& fid.Cath.gloss.magna.l.fin.C.ne fideiuss.dot.dent.glos.penultima, capitulo sunt.de elect.6.Ripa l.si plagij.num.11.ff.de verb. oblig.Soci. l.moribus.numet.102.ff.de vulg.rubt.ff.de acq.poss. numer.93. Medic.reg.9.

¶ ORIGINALE est relatum exempli,& quicquid dicitur in vno in altero repetitū videtur,& quoad vim dicitur idem referens quod relatum, te ipsa tamen longè diuersa sunt, quicquid dicat Bald. l.vnum.C. de testam. facit capitu.quoniam contra.de probat. Ripa l.admonendi, numero 148.ff. de iur.iur.not.l. Titia.§.fin.versic.perinde.vbi Doct.com.ff.de verborum obliga.l.sed si lege.§.perinde. ff. de pet. hæred.Tiraq.in tractat.de leg.connub.glos.7.num.187. Medic.reg.10.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimusquartus.

P

PACTVM, quòd debitor bonis cedere non possit, non valet, cùm ad carcerem se obligare videatur, quod est contra bonos mores: vt l.alia. §. eleganter.ff.sol.mat.vbi etiā per Barr.& Cy.& Bal. in l.j.C.qui bo.ce.pos. vbi refert id quod per Iac.de Arct consultum fuit: facit quod habetur in auth.imo.C.de act.& ob.vbi idē voluit Ricar.Mal.

Primò fallit, quando debitor dilapidauit omnia bona. l.creditor fisci.in fin. ff. quæ in frau. cre.& pro hoc vltra Bart.facit quia ex delicto vel propter dolum in cōtractu commissum perdit quis beneficium, ne condemnetur, vel ne cogatur vltrà quàm facere potest.l.si rem.ff.de re ind.l.ij.§.j.ff.sol.mar.

Secundò fallit, quando tempore contractus debitor sciebat se non esse soluendo.l. pretiū. ff. de iure dot.

Tertiò fallit, secundum Ang.in d.§.eleganter. quando debitor vellet cedere bonis, nec acceptare velit inducias quinquennales: vel.fin.cum ibi not.ff.qui bo. ce.pos.

Quartò fallit, secundum ipsum quando acceptauit inducias quinquennales: quia tacitè videtur renuntiasse facultati cedendi bonis: vt ibi per glo.

Quintò fallit, secundum Imo.in d.§. eleganter, quando statutum prohiberet cessionem bono. & hoc voluit Barto. per plures rationes in l. Titio.§.ij. de condi.& demon.

Sextò fallit, quando debitor præcisè tenetur ad factū: quia tunc potest cedere bonis, per Cyn. in j.q. C. qui bo.ced.pos.

Septimò fallit, quando debitor negat debitum: quia ad hoc vt possit cedere bonis, requiritur quòd confiteatur à prin.aut quòd negans conueniatur & cōdemnetur, vt est text.in l.fi.ff.de ces.bo.vel ex post facto confiteatur vel neget: & hoc est quod subtiliter sentit Bal. in d.l.j.C. qui bo.cede. pos. quia multùm facit quòd negans maritum perdit beneficiū: de quo in l. maritum.so. mat.& est text. in l. sed hoc ita.§.fi.de re iud.

Octauò fallit, quando persona est affecta, non respectu alicuius præstationis, sed officij: quia tunc cessio bonorum nihil sibi prodest.l.si quis vniuersale. C. de epi.& cle.secundum Bal.ibi in fin.

Nonò fallit, quòd sicut in foro pœnitentiali non habet locum beneficium in condemna. vt exigatur vltrà quàm facere possit, & secùs sit in contentioso, vt est gl. no.in c.cum tu. in versi. facultatibus.extrà, de vsu. & ibi Abb. Sicul. ita videtur quod bonis cedere non possit, sed dubium facit: nam facilius denegatur primum tanquam beneficium specialius. ar. l. eius nulitis. §. militia missus. ff. de mili. testa. sed non videtur debere confessiō dictum beneficium post cessionem, ne condemnetur vltra quàm facere potest: licet secùs in contentioso: vt est glos. no.in d.c.cum tu. ver. facultatibus. extrà, de vsu.& ibi Abb. & ita dici videtur quòd non possit cedere bonis, iuxta l. qui bonis.& l.j.ff. de ces.bo.& hoc casu loquitur gl.& Abb.in d.c.

Decimò fallit, nam non potest quis cedere bonis in præiudicium reipu. vt l. nemo cedere. C. de exact. tribu.lib.x.

Vndecimò fallit, quando quis est obligatus ex instrumento guarentigiæ, quod habeat executionem paratam, contra quam guarentigiam possit opponi exceptio cessionis bonorum: nam per huiusmodi cessionem bonorum debitor non liberatur: dicta l.j.C. qui bo. ce. pos. & ita dicit Ang.in l.nemo carcerem.C.de exac lib.x.in sua repetitione, sed diceret aliquis quod Bal.in d.l.j.tenet contrarium, dum dicit, quòd stante statuto, quòd instrumentum guarentigiatum mandetur executioni per carcerē, vel aliam iustitiæ viam, quæ placuerit creditori, potest cedere bonis: per no. in d.l.fin.§.in computatione. C de iure deli. quia non potest videri beneficium sublatum cessionis: sed dicas quod Bal.& Ange.in diuersis casibus loquūtur in terminis, nec ob. Ang. & Bar.nec gl.nec Ang.in apostí. in d.§.in computatione, vbi tenet quòd stante statuto quòd instru. confessionatū habeat executionem contra debitorē & eius bona, intelligitur nisi heres fecerit inuentarium, & sic statutū recipit interpretationē à iure cōmuni.l.ij.C. de noxa. cum si.nam eadem ratione videtur interpretandum, nisi cedendo bonis: quia exceptio cessionis permissa à statuto in terminis simpliciter, confirmat regulam statuti in non exceptuatis.l.nam quod liquidè.ff. de penu legat.& si statutum remouet vniuersaliter omnem aliam exceptionem, & cessionis bonorum, quod facere potest: vt dixi suprà in v.fallen.cum per huiusmodi factum suum deludat creditorem & statutariā dispositionem, dictum verò Baldi non præsupponit statutum recipere aliquā exceptionē quæ habeat con

firmare

irmare regulam in non exceptuatis, & ratio vera licitur in terminis suis: licet Pau. de Cast. in d. §. eleganter improbauerit Bal. contra quem dicit vidisse Florentiæ seruari, & quod ibi omnes fauent dicto Bald. malè dicit.

odecimò fallit, si maritus est consentus de dote, onstante matrimonio: quia non potest cedere bonis, sicut non habens beneficium, ne condemnetur ltrà quàm facere possit, & sic etiam dicto casu reeditur à quibusdam aliis regulis, per ea, quæ dixi n d. §. eleganter. & in d. l. si constante. per alios: nam dicto casu non potest facere mulier eum incarcerat eo non existente soluendo, facit text in l. si cum otem. §. si autem in sæuissimo. ff. solu. mat. per doc. n d. verb. d. l. cōstante. & si cessat ratio propter quā uit inuentum beneficium cessionis bonorum, causa euitandi carceres. C. qui bo. ce. pos. l. j.

tiodecimò fallit, quando non vult præstare cautio em, quòd si ad pinguiorem fortunā peruenerit, satisfaciet in solidum, aliàs quatenus facere poterit: no debet de vltima causa cautionem offerre. l. vni a. §. cum autem. de rei vxo. act. vbi text. in fi. loquitur conditionaliter per ablatiuum absolutum, per uem text. etiam solenniter limita l. maritus. & l. si niles. ff. solu. matri. nam si vult gaudere illo beneficio: debet cautionem præstare, & vltra etiam offerre, & quod præstare deberet & etiam cautionem: vt oluit Raph. Cumanus in d. l. maritus.

artodecimò fallit, secundum quosdam quando nō onfecit inuentarium: quia præsumitur eum esse ma gnum, & sic esse in dolo, vt in authen. de hæred. & al. §. sancimus. ideo non potest cedere bonis vt surà, in prima & secunda fallen. Tu autem super hoc asu diligenter aduerte, quia si facit inuentarium, ropter tale inuentarium non potest personaliter api, vt tenet Bald. & moder. in l. fi. in §. in computatione. de iu. del. ergo tunc non est opus beneficio essionis bonorum, ne propter non confectum inentarium videatur & dicatur adeo delinquere, quòd erdat beneficium cessionis, per d. l. j. quæ indistin è loquitur, & lex ponit remedium, & beneficium d euitandum seruitutem carceris, & vlterius potes naginari plures alios casus, in quibus quis non po est cedere bonis, videlicet in omnibus, in quibus ō potest quis personaliter capi, & incarcerari: quia unc cessat ratio inductiua facultatis cedendi: vt d. j. C. qui bo. ce. pos. & dicta locum habent in clerio qui regulariter cedere potest: vt in c. dominus. xtrà, de solu. & habet beneficium, ne exigatur vltrà uàm facere possit: vt est glo. in l. miles. in prin. ff. de e iud. & etiam ecclesia quæ similiter bonis cedere otest, vt solet allegari text. fin. in authen. vt determinatus sit numerus clericorum. in §. cum verò demonstrabiles. ibi secundum Adria. omnem infeliissimam causam, &c. Ex quibus etiam dico, quòd icut in duabus primis fal. Barto. potest renuntiari er pactionem beneficio cessionis bonorum, eadem ratione & in aliis fallentiis prædictis, sicut est n eisdem: sicut etiam dicimus valere pactum, vt cre litor possit capere debitorem propria auctoritate, uxta ibi notata, hoc accōmodari potest ad antedictas fallentias, &c. idem sequitur eadem ratione, vt valeat pactum, quod obliget ad crimen publicum vel priuatum, secundum l. v. ff. de adulte. & acit, quia hæc pacta dictis casibus concordant iui communi. l. legitima. ff. de pact. cum ibi not. per loss. & doctor. & in habentibus symbolum facilis est transitus. l. in rem. §. item perforationem. ff. de rei ven. & l. sed cum paruo. ff. de bon. pos. & quia con stat ratione quod non est contra bonos mores. B. Socin. reg. 342.

¶ Pactum. l. 73. neque. 28. Nec. 46. §. priuatorum. 19. in contrahenda.

Cùm duo sub alternatione debentur, si super vno paciscatur quis, & super altero pactus videtur. De pact. l. si vnus. 28. §. si cùm mihi. De cond. institu. l. qui sub. §. si quis. C. de rei vend. l. Paulus, Brocard. 3. rub. 96.

Ne ex pacto actio nascatur. Vlpian. de pact. l. 1. §. idem respon.

Ad hæredes pactum non transit. De leg. 1. l. apud. §. si quis. De verb. oblig. l. stipulatio ista. §. si quis ita. C. c. de pact. l. 7. §. pactorum. C. vt ab hæ. l. 1. Broca. 1. dict. rubric.

De nudo pacto Dd. in l. 7. §. sed cùm de nulla. De pact. tractant, vt de pacto, de hæreditate viuentis. in l. fin. C. de pact. De retrouēdendo. C. de pact. inter emptor. l. 2. vide Bonum, Alienum. Riisvvic.

¶ Pactum factū de hæreditate perdenda non valet. l. fi. de suis, & legitimis, & l. pactum. C. de colla. & c. quamuis. de pact. in vj. l. si quando. C. de inoffic. testamen. & ibi ponitur ratio, sed non generalis: quia in filiis tantùm. aliam ponit Bar. in l. stipulatio hoc modo. de verbo. obli. Sed contra eam facit text. in l. j. C. de pact. aliam ponit Bald. in l. pacta quæ contra. eo. titu. Aliam ponit Bal. in l. quamuis. C. de fideicommis.

Primò fallit, quando habet admixtum delictum: vt in l. j. §. si vel parens. ff. si quis à par. fue. ma. secundum vnum intellectum.

Secundò fallit, quando recipit suum debitum ab illo qui renuntiat: vt in d. §. si vel parens, secundum aliū intellectum.

Tertiò fallit, quando pater paciscitur de non succedendo filio: quia potest, quia non est contra sed præter ius naturale: vt dicit Bal. in d. l. quamuis.

Quarto fallit, secundum Ange. in repeti. sua d. l. stipulatio. quando pactum non est inter patres & filios, sed fit inter alias personas de hæreditate: quia tunc dicit quòd valet prout occurrit in [illegible] iura sua primogenituræ fratri suo Iacob. sed hoc dictum reprobat Rapha. & concor. Moder. in l. de quæstione. C. de pac. sed posset responderi dictæ legi, de quæstione, quòd ibi non erat pactum de perdenda possessione.

Quintò fallit, quando interuenit iuramentum, vt in c. quamuis. de pac. in vj. B. Soci. re. 345.

¶ Pactum factū ab ingrediente monasterium de re tinendis bonis propriis, non valet, & ingressus remanet purus. Glo. est in authen. ingressi. C. de sac. sanct. eccles. & in authen. de monachis. §. illud. & in l. si pater, la j. glos. ij. ff. de adopt. & in cap. solet. xxxij. quæst. ij. tenet Innoc. Hostiens. Ioan. Andræ. & Anton. in cap. fin. de cond. appos. vbi hanc dicit Anto. communem opinionem. & idem dicit Imol. cap. cum M. de constitu. vide Ias. qui refert quinque opin. in hoc, & tandem ita concludit in d. authen. ingressi. cum tribus sequent.

Limita suprà scriptam communem sententiam tripliciter, vt per eundem Ias. in dict. authen. B. Dias reg. 521.

¶ Pactum in continenti factum contractui inesse dicitur, nam illud minimum momentum non curatur, & quæ in continenti fiunt dicuntur inesse. Do. com.

com. vbi Ias. nume. 24. l. lecta. ff. si cert. pet. l. in bonæ fidei. l. petens. C. de pact. l. iurisgentium. §. adeo ff. de pact. Bart. l. contractus. C. de fide instr. etiam si post vnum diem fiet, quia vna dies non dicitur magnum interuallum. l. si ex duobus. ff. de duob. reis. Barto. l. 1. §. 1. ff. de verborum obliga. l. Paulus. ff. de re iudic. gloss. & Barto. leg. in operis. ff. locati, & hoc etiam quia ex propinquitate temporis præsumuntur partes ita ab initio conuenisse. leg. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum act. non detur. concor. simil. gloss. l. si ventri. §. fina. vbi Doctor. commu. ff. de priuileg. cred. Barto. leg. pen. §. si vir. sol. matri. Cin. & omnes l. si quis post. quæstio. 2. C. de bon. præscr. Alber. l. si tibi. ff. si cert. pet. Bal. leg. per diuersas. C. mand. Cur. Sen. consilio 55. columna 3. no. 1. cum antiquitas. C. de testam. l. hæredes palam. §. vno. ff. eod. Corn. consilio 319. lib. 3. Medic. reg. 5.

¶ PACTVM factum cum relatione ad aliud, si de relatione non constat, pactum redditur nullum, nisi exprimatur, quid seruandum sit. Iaso. l. admonendi. num. 39. lect. 2. ff. de iur. iur. dicit hoc idem in omnibus contractibus, conc. simil. l. ait prætor. §. 1. vbi Alexan. num. 2. Ripa num. 5. ff. de re iud. l. institutio. ff. de cond. inst. Ias. l. Marcellus. nu. 14. ff. ad Trebellian. Soc. cons. 170. num. 33. volum. 2. Medic. reg. 10.

¶ PACTVM factum in contractu nuptiali, quòd soluto matrimonio, duæ partes dotis restituantur hæredibus mulieris defunctæ, tertia retenta, quia ita lege Senatus 1420. cautum reperitur, & minime sunt mutanda quæ certam semper interpretationem habuere. l. minime. ff. de legibus. & est text. in l. ij. C. de iure dot. & l. quamuis. C. de pac. conue. & Bar. & in cons. cxxvj. & l. debitor. §. fi. ff. ad Trebe. & maxime stãte generali cõsuetudine in hac ciuitate vsque ad hæc tempora obseruatissima virtute d. legis 1420.

Fallit hæc regula in vidua, vt in fine d. l. 1420. & hactenus ita ex consuetudine obseruatur in hac ciuitate.

Fallit etiam quando tale pactum initum est inter contrahentes de tota dote restituenda in casu soluti matrimonij per mortem coniugum, quia contractus ex conuentione partium legem accipiunt, & contractus matrimonij in dubio intelligitur factus secundum loci consuetudinem mariti. Affli. deci. ccxxvj. num. 1. & 10. quod tu no.

Fallit etiam, quando in ciuitate esset statutum de lucrando tertiam partem dotis, prout est in multis locis Italiæ, vt in specie consul. Bald. in consi. cij. volu. iiij. & idem Bal. cons. cxxiiij. quæstio. co. vol. per totum. quod no.

Fallit quoque, quando maritus non supportat onera realia matrimonij, prout faciunt & facere debent viri sustinentes onera matrimonij, ex fructibus dotis. prout Bald. consi. liij. quædam d. Richabella. numer. 2. volum. v. & docto. in l. si ab hostibus. §. si vir, ff. solu. matri.

Fallit itidem, quando maritus occidit vxorem deprehensam in adulterio, prout Roma. singul. cccxv. incip. propter adulterium. Gerar. singu. xl. Marsi. singu. ccxxxiiij. paria delicta. & latè in practi. crimin. §. vj. numero 149. Boer. decisi. cccxxxviij. in princ. Ias. in l. fideicommissum. C. de fideicommi. numero 4. Quæ supradicta locum non habent, in iij. casibus, vt infrà dicam, si mulier adulterium committit de consensu, & voluntate viri, secundo, si vir viuente vxore concubinas retinet, quia paria delicta. Tertio, si post commissum adulterium cum ea se recon ciliauerit mores approbando, vt l. viro atque vxore. ff. soluto matrimoni. gloss. ibi & doctor. quod not. l. Nouel. reg. 148.

¶ PACTVM factum per patrem filio, quòd non possit eum exhæredare propter ingratitudinem, valet. l. omnimodo. C. de inoffi. testa.

Primò fallit, vbi non remitteretur ingratitudo præterita, sed futura: quia tale pactum inuitat ad delinquendum. l. cum ventre. & ideo non valet. ff. de pact. dota. l. quidam decedens. ff. de admini. tuto.

Secundò fallit in casu l. ij. C. de libertis, & eorũ liberis.

Tertio fallit, nisi remaneret incapax hæreditatis in genere, non obstante tali remissione, secundum Imo. & Gemi. in c. ij. de pact. B. Soci. re. 347.

¶ PACTVM contra formam iuris factũ est ipso iure nullum. l. cum precario. ff. de precar. l. pacta quę contra. C. de pactis, Doc. com. l. nemo potest. ff. de leg. 1. l. pen. C. de pact. Medic. re. 7.

¶ PACTVM de hæreditate certo modo disponenda vel diuidenda non valet. l. fi. C. de pact. & l. quidam de iure. §. fi. ff. de dona.

Primò fallit, si interueniret consensus illius, de cuius hæreditate agitur, & in eo perseueret vsque ad mortem, per dictam l. fi. C. de pact.

Secundò fallit, quotiescunque fit pactum super hæreditate incerti hominis: vt probatur in l. iij. ff. pro socio.

Tertiò fallit, quotiescunque tale pactum fieret in consequentiam alterius contractus liciti præcedentis: vt est casus in l. si seruum. in prin. de act. empt.

Quartò fallit, vbi fieret pactũ ad liberandũ paciscentem, putà quia filius daret certum quid creditoribus hoc pacto quòd ipsum non molestent si contingat eũ succedere patri. l. & suum. §. filius. ff. de pact.

Quintò fallit, vbi hæreditas veniret accessoriè: vt quia in hæreditate vendita continebatur substitutio pupillaris. l. ij. §. illud. in verbo, maximè. ff. de hęre. vel actio. vendita.

Sextò fallit in patre emancipante filium, & accipiente aliquid in præmium emancipationis. l. ij. §. si vel parens. ff. si quis à parente fuerit manumissus.

Septimò fallit in filio spurio, vel naturali legitimato: quia tempore quo legitimatur, potest facere pactũ de non succedendo patri: vt per Bar. in l. quæsitum. ff. de adopt. sequitur Roma. in l. qui superstitis. de acqui. hæreditate.

Octauò fallit, quando filius paciscens accepisset tantum à patre, quantum ascendebat sua legitima: quo casu valet pactum, secũdum alium intellectum per d. §. si vel parens. & per Bald. & Ang. in l. stipulatio hoc modo concepta. de verbo. oblig. & per Bar. & Bal. in l. fi. C. de pac. contrarium tamen tenuit idem Bal. in l. pactum. C. de colla. B. Soci. re. 344.

¶ PACTVM de hęreditate viuentis nõ valet. text. in l. fi. C. de pactis. & in l. quidam in iure. §. fi. ff. de don. Nat. in repet. cap. quamuis. de pactis, lib. vj. limita quinque modis, vt per eum ibi.

Primò si ille de cuius hæreditate agitur consentiret. d. l. fin. dummodo in tali consensu perseueret vsque ad mortem, vt ibi.

Secundò fallit, vbi fieret pactum super hæreditate incerti hominis. l. iij. ff. pro socio.

Tertiò fallit, vbi tale pactum disponendi de hæreditate fieret in consequentiam alterius contractus liciti præcedentis. l. si seruum, in principio. ff. de act. empt.

Quartò fallit, vbi fieret tale pactum ad liberandum paciscentem: puta, pater habet multos creditores, filius

filius in vita patris dat certum quid creditoribus, hoc pacto, quòd ipsum non molestent, si contingat eum succedere patri. l. & eum. §. filius. ff. de pactis. intò fallit, vbi talis hæreditas venire accessoriè, puta vendo hæreditatem in qua erat annexa substitutio pupillaris, ad quam venditor sperabat venire ex pupillari, certè in hac venditione hæreditatis potest fieri pactum de hæreditate pupilli viuentis, quæ venit accessoriè. l. ij. §. illud. in vers. planè. in verb. maximè. ff. de hęred. vel act. vend. & ita Bald. in d. l. fin. Vide tamen eum ibi, qui contra hanc limitationem facit ponderationem. Dias re. 524.

Pactum initum inter partes vt non liceat appellare, valet. l. j. §. j. ff. à quib. appel. non licet. l. fin. §. fi. C. de temp. appel.

Limita dupliciter vt per Ioan. Crotum in repet. l. nemo potest. ff. de leg. j.

Primò, in causa criminali. Alleg. glo. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. & Bald. in dict. §. fi.

Secundò in procuratore etiā habente mādatū cū libera. allegat Bal. vbi suprà, & Ang. in d. §. j. Dias re. 520.

Pactum initum cum vna persona, & si hæredis mentio non fiat, an ad hæredes porrigatur, ista difficultas est ardua, & disputabilis propter varietatem doctorum inuicem contendentium: nam alij tenuerunt partem negatiuam, quidam verò affirmatiuā. Tu dic, quòd est tex. in l. fi. C. de contrahēd. & commit. stipu. & l. si pactum. ff. de probat. l. viam veritatis ignoras. C. locat. l. ij. C. de pact. inter emp. & vendi. & l. iuris gentium. §. pactorum. ff. de pact. & l. si vnus. §. ante omnia. ff. eo. titu. l. si necessarias. §. de venden do. ff. de pign. act. Bal. in consi. xxxviij. proponitur. volu. iij. Idem consi. lxx. versi. j. nume. 7. Idem consi. cxij. volu. ij. in prin. & consi. ccclxviij. volu. v. circa med. Bar. & Soc. in l. à testatore. ff. de cōdi. & demon. Deci. consi. dclxxx. versi. circa primum, nume. 10. Bald. in c. ex parte decani. de rescri. communiter tenent quòd pacta actiuè & passiuè transeunt in hæredes, etiam quòd de illis nulla fiat mentio, licet Bal. in consi. ccclxviij. aliter senserit, & tenuerit, quòd pacta personalia ad hæredes non transmittantur. Tiraquel. in tracta. de vtroque retract. in §. j. gl. vj. nu. 1. vsque 40. & tene opinionem Bald. in consi. cxij. in prin. quòd si natura verborum, & natura cōtractus & res in contractu deducta hoc patiatur, quòd sit transmissibile ad hæredes transmittitur. Aliter non.

Fallit, si in pacto adiecta sit dictio taxatiua, tantum, vel solum, quia tunc non extenditur ad hæredes, secundum Bert. consi. clxxxiiij. vidi casum. vol. j. Bar. in l. j. ff. si quis iusd. non obtemp. Bar. & Ang. in l. si fic stipulatus. la ij. ff. de verbo. obli. Deci. consi. xxviij. Rom. consi. cccclvj. in proposito.

Fallit etiam, quando pactum fuit appositum in contractu societatis, quia natura contractus non est, quòd transmittatur ad hæredes, quia morte soluitur. l. societatē. §. dissoluitur. & l. verum. §. fin. ff. pro socio. Corne. consi. liiij. nume. 6. volu. j. & consi. lxj. vbi a. eo. volu. j.

Fallit quoque, quando est facta demonstratio personæ per dictionem ipse, vel per gemina. tu tu. secundum Bald. consi. ccciiij. nobilis vir. volu. v. & docto. omnes in l. filiusfa. §. diui, & ibi Iaso. Ange. Ripa. ff. de leg. j.

Fallit in conditionibus potestatiuis, secundum Soc. & doct. in l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verbo. obli. quia cùm sit collata ad arbitrium alicuius, illa facultas morte expirat, secundum communiter omnes docto. & Cagnol. in rep. l. ij. C. de pact. inter empt. & vendi. q. 2. j. per l. si quis arbitratu. ff. de verborum obliga. cum simi.

Fallit similiter in pactis temporalibus, quæ ad hæredē nullo iure transeunt, text. est & ibi Iaso. Angelus & Alexand. numero 2. in l. epistola. §. de inofficioso. ff. de pactis, rationibus ibi adductis per doctor. quod not. I. Nouel. re. 154.

¶ Pactum inter virum & vxorem, de inuicē succedendo, valet. text. est in l. licet inter priuatos. C. de pact. & in auth. sed hodie, in fine. ibi pactis instrumētorū in omni casu seruādis. C. de adul. doct. in l. si pater puellæ. C. de inoffi. test. Ias. in l. ex hoc iure. numero 51. ff. de iustitia & iure. Bal. consilio xxix numero 1. volumi. v. dicit pactum vim l. habere. l. Cæsar. ff. de publica. & l. penulti. C. de dona. inter vir. & vxo. Deci. consilio ccij. nu. 5 Oldra. consi. cxxxix. ad habendam, versi. ad se, secundum.

Amplia, vt d. regula habeat locum appositis pactis in donatione reciproca, secundum Castren. in dicta l. pater puellæ. & ibi Bald & Iaso. numero 6. Roma. singula. dcccxx. prohibiti. Oldrad. consilio cxxxix. prout etiam de donatione remuneratoria, quæ insinuatione non indiget. Romanus consilio xxvj. numero 3.

Fallit in vj. casibus positis per Cassanæum in consue. Burgund. rub. iiij. § . vij. quos omnino vide.

Fallit etiam in locis maritimis, vbi datur beneficium ex forma statut. viro & vxo. succedendi inuicem ex inueterata consuetudine quæ vim pacti habet, secundum Bald. consi. clxxxij. num. 5. volum. j. & Deci. consi. dlxxxvj. num. 6. I. Nouel. reg. 149.

¶ Pactum de litigando coram incompetenti iudice, non facit illum competentem: & paciscens conuentioni stare non cogitur. text. est in l. si conuenerit. ff. de iurisdict. omn. iud.

Limita de eem modis, vt per Alex. ibi. B. Dias re. 519.

¶ Pactum de non petendo factum à creditore reo principali prodest fideiu. l. fi. ff. de pac. vnde si postea pactum fit, vt à reo pet. pos. non censetur sublata ex cep. quæsita fideiussori ex priori illo pacto de non petendo, tanquam scilicet concepta sit, & perfecta illa liberatio priore illo pacto quicquid postea actum sit, nisi ipse fideiussor posterior actioni consentiret. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. l. cum hærmes. C. locati. l. nouatione. C. de fideiussor. simile Lanfrancus c. quoniam contra. col 6. de probat. Curt. Sen. consi. 27. Mates. no. 172. Medic. reg. 4.

¶ Pactum nudum non producit actionem. l. legem, C. de pact. l. iuris gentium, §. sed cum nulla, ff. de pact.

Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in 15. à Soc. trac. fal. regu. 9. Fallit in 8. casibus, vt per Felin. in c. Antigonus, ff. de pact. Ampliatur, & limitatur, vt per Viuium in suis conclusio. ver. pactum, fallit regula de iure canonico, nam producit actionem. Sublimitatur hoc in 4. casibus, vt per Socin. in d. l. legem. Ampliatur ista limitatio in 4. casibus, & limitatur in 2. per Iaso. in d. §. sed cum nulla, numero 4. Ampliatur, & limitatur ista limitatio per Viuium, in ver. pactum, fallit principalis regula in 17. casibus, vt per Iaso. in d. §. sed cum nulla. Item oritur actio ex pacto nudo in ligis, & triegis: hæc limitatio Ampliatur, & limitatur in 4. casibus, vt per Pet. Duen. regu. 16.

Item oritur actio in donatione. Ista limitatio ampliatur in 8. casib. & limitatur in 3. à Pet. Duen. reg 19.

Ex pa-

Ex pacto nudo oritur exceptin, l. iurisgentium, §. sed cum nulla, ff. de pact. l. 1. §. id quod natura, ff. ad l. Falcid.

Ampliatur in 6. casib. & linutatur in 7. à Petro Duen. regu. 265.

Pactum nudum vestitur rei traditione, l. legem, C. de pact. l. si intra, vbi Bar. & alij, ff. de pact. l. rebus, C. de rerum permutat.

Fallit in 2. casibus, quos not. Fran. Cur. in l. legem, C. de pact. numer. 1. & in l. si certis annis, C. eod. numer. 2. Fallit in 3. casib. quos not. Iaso. in l. in traditionibus, ff. de pact.

Pactum nudum appositum in continenti, iuxta contractum, vestitur cohærentia contractus, l. in bonæ fidei, C. de pact. l. iurisgentium, §. quinimò, ff. de pact. l. petens, C. de pact.

Ampliatur in 10. casib. & limitatur in 10. à Ioan. Bolog. in l. lecta. ff. si cert. petat. num. 9. Fallit in 2. casib. quos not. Franc. Curt. in d. l. in bonæ fidei. Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 10. à Iaso in d §. quinimò, num. 3. & in d. l. lecta, numero 2. & sequ. Ampliatur, & limitatur per Dec. in d. l. bonæ fidei. Fallit in 5. casib. quos no. Socin. in d. l. lecta, nume. 15. Fallit in tribus casibus, vt per Alexand. in d. l. in bonæ fidei, nume. 2.

Ex pacto nudo apposito ex interuallo, iuxta contractum non datur actio, d. l. perens, C. de pact. & l. iurisgentium, §. quinimo, ff. de pact.

Fallit in multis casib. quos no. Franc. Curt. in d. l. in bonæ fidei, num. 9. C. de pact.

Pactum affirmatiuum de succedendo alicui affirmatiuum nullius est momenti, l. stipulatio hoc modo cõcepta, ff. de verborum obliga. l. cum donationis, C. de transactio.

Fallit in 3. casibus quos not Alexan. in l. pactum quod, C. de pact. numer. 2. Fallit in 5. casib. quos not. Franc. Curt. in d. l. pactum, nume. 3. & sequen. Fallit in 4. casib. quos not. Soc. reg. 65. in add. ampliatur, & limitatur in 4. casib. vt per Baptist. à Villa. conclus. 1. in litera P.

Pactum de succedendo inuicem non habet vim vltimæ voluntatis, l. licet inter priuatos, C. de pact.

Ampliatur in 4. casib. quos no. ibi Franc. Curt.

Pactum debitorum inuicem conuenientium non nocet creditoribus, l. 2. C. de pactis, l. debitorum, C. eo.

Fallit vt not. Franc. Curt. in d. l. debitorum, numero 8.

Pactum super hæreditate viuentis certo modo diuidẽda, & disponenda, inter ipsos paciscentes, absque consensu ipsius viuentis, de cuius hæreditate agitur, nullius est momenti, & efficaciæ, c. non est obligatorium, de regu. iur. in 6. l. quæstione, C. de pact. Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 7. à Iaso. in d. l. de quæstione, nume. 5. Fallit in 5. casib. quos not. Geor. Natta. in c. quamuis, de pact. in 6. Ampliatur, & limitatur in 4. casibus, vt per Baptist à Villa. conclu. 1. in litera P.

Ampliatur in 15. & limitatur in 16. à Io. Bolog. in l. fi. C. de pact. num. 1.

Fallit in 4. casib. quos no. Frane. Cur. in d. l. de quæstione, num. 5.

Fallit in 8. casib. quos not. Socin. in tract. fallent. reg. 65. in addit.

Fallit in 5. casibus quos not. Viuius in suis conclus. ver. pactum.

Pactum de perdenda hæreditate, id est, de non succedendo, non valet, l. pactum dotali, C. de pac. l. ex eo. C. de inut. stipu. l. cum donationis, C. de transact. l. fi. C. de pact.

Fallit in 5. casib. quos not. Franc. Curt. in l. de quæstione, C. de pact. num. 33. Fallit in 7. casib. quos not. Ias. in d. l. pactum dotali. Fallit in 6. casib. quos no. Geor. Natt. in repet. c. quamuis pact. de pact. in 6. sed si super eo fuit iuramentum interpositum, valet. Fallit hoc in 11. casib. quos no. Crot. in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verb. oblig. num. 22. Fallit prin. regula in 6. casib. vt per Ias. in d. l. de quæstione, nu. 27.

Inter pacta & transactiones nulla est differentia: hanc esse communem opinionem attestatur Fran. Curt. in l. si de certa, C. de transact. vbi limitat in 2. casib. numer. 4.

Pactum de lucranda dote, si maritus decesserit superstite muliere, non valet, not. in l. 2. ff. solut. matrim.

Fallit in multis casib. quos no. Crot. in d. l. 2. nume. 21. & sequent.

Validum est pactum inter partes, quòd non liceat appellare, l. 1. §. 1. ff. à quib. app. non licet, l. fin. §. fi. C. de temp. appella.

Fallit in 2. casib. quos no. Crot. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. nu. 38.

Pactum, quòd quis non possit rem suam propriam alienare, non valet, l. ea lege, C. de cond. ob causam, l. si ita quis, §. ea lege, ff. de verb. obli.

Fallit in multis casib. quos notaui suprà in tit. de alienat. in conclu. incip. Alienatio non potest impediri.

Pactum factum possessori hæreditatis non prodest, neque nocet vero hæredi, l. si quis paciscatur, §. cùm possessor, ff. de pact.

Fallit in 2. casib. quos not. ibi Iaso. nu. 1. & seq.

Pactum principalis debitoris prodest fideiussori, l. & hæredi patris, §. in his qui. ff. de pact.

Fallit in 5. casib. quos no. Ias. & glos. in d. l. in his. nu. 1.

Pactum de non petendo, factum extraneo non valet, nec rarum haberi potest, communis est opinio, cũ glo. in l. idem in duobus, § personale, ff. de pact.

Fallit in 3. casib. quos not. Iaso in d. §. personale, nu. 3.

Pactum de non petendo, nõ tollit ipso iure actionem, l. si vnus, §. pactus ne peteret, ff. de pact.

Fallit in 6. casibus, quos not. Iaso. in d. §. pactus, numero 14.

Pactum de non petendo elidit ciuilem obligationem, cùm producat exceptionem, l. creditori, C. de pact. l. 3. §. 1. ff. de lib. legat.

Fallit in 5. casib. vt per Io. Bolog. in d. l. iurisgentium, §. pactus, ff. de pact. nu. 33. & seq.

Pactum de non petendo tollit obligationem naturalem ipso iure, l. Stichum, § naturalis, ff. de solu. l. fi. in fi. ff. de iureiur. l. fideiussor obligari, § fideiussor. ff. de fideius.

Fallit in 5. casib. quos not. Iaso. in d. §. pactus, nu. 14. ver. vltimo. Fallit in 5. casib. vt per Ioan. Bolog. in d. §. pact. nu. 32.

Si ex forma statuti non posset mulier se obligare nisi interueniente consensu duorum propinquorum, non posset etiam facere pactùm de non petendo debitori, non seruata forma statuti. Bart. in l. Mæuia, §. 1. ff. solu. matr. & hanc esse communem opinionem tradit Ias. in d. l. si vnus, §. pactus.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in d. §. pactus, nu. 21. & sequen.

Pactum factum cum vna persona, non extenditur ad aliam, l. si vnus. §. ante omnia, ff. de pact.

Fallit in 2. casibus, vt per Iason. in d. §. ante omnia, numero 1.

Pactum factum super vna re, non extenditur ad aliam,

d. l. si

d.l.si vnus.§.ante omnia.

Fallit in 3.casibus,vt per Ias.in d.§.ante omnia, num.8.

Non valet pactum factum ab ingrediente monasteriũ de retiuendo bona propria,sicut non valet promissio,vel pactum,quando quis fit Monachus, sub promissione sequendæ Abbatiæ,vel alterius dignitatis, cap.cùm ad nostram,vbi gloss.fi.de electio.hanc esse communem opinionem testatur Iaso.in d.Auth.ingressi,C.de sacrosanct.eccles.

Fallit in 3.casib.quos no.Ias.in Auth.ingressi,numer.37.

Pactum initum inter patrem,& filium,super hæreditate patris nullam inducit obligationem, l.stipulatio hoc modo concepta,ff.de verbor.oblig. l.ex eo,C. de inut.stipu.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 4.Ias.à in l.pactum quod dotali.C.de pact.nume.1.& sequ.

Pactum seu conuentio inter partes,quòd debitum nõ possit probari,nisi per instrumentũ,non valet. Ang. & Imol.in c.si diligenti,de foro compet.Bal.Pau.de Castro in l.pactum inter hæredes,ff.de pact.

Fallit in 2.casibus,quos no. Iaso.in Authen. iubemus, C.de iud.

Pactum nudum non vestitur calore iudicij,l.siue apud acta,C.de iudic.transf.l.si præcedenti, §. Lucius.ff. mand.

Fallit in 2.casibus,vt per Rip.in l.1.numer.22.ff. de verbo.obligatio.

Pactum de litigando coram incompetenti iudice non facit illum competentem,& paciscens conuentioni stare non cogitur,l.si conuenerit,ff.de iurisdictio.

Fallit in 10.casibus,quos not.Alex.in d.l.si conuenerit.

Pactum de succedendo,non obstante ingratitudine inter patrem & filium,valet,l.omnimodo, C. de inofficio.testa.

Fallit in 3.casib.vt per Genr.Nat.in rep.c.quamuis pactum,de pact.libro 6.fallit in 3.casib.vt per Soc.reg. 67.in addit.

Pactum ambiguum contra venditorem interpretandum,l.in contrahenda,ff.de reg.iur.

Fallit in 4.casib.quos not.Ias.in d.l.in contrahenda.

Pactum de quota litis,non valet,& paciscentes puniũtur,gl.& Bal.Sal.& Aret.in leg.litem,C.de proc.

Fallit in 2.casib.quos not.Plot.in repet.l.si quando,C. vnde vi,num.535.

Pactum de stando iuramento partis,valet, & præiudicat:communis est opinio,vt refert Ias.in l.iusiurandum,quod ex conuentione,ff.de iureiurand.

Fallit in 8.casibus,quos refert Plot.in repe.d.l.si quando,numer.740.

Pactum,quòd debitor bonis cedere non possit,non valet,arg.l.alia,§.eleganter,ff.solut.mat.vbi per Bart. Cyn.& Bald.in l.1.C.qui bon.cede.pos.

Fallit in 14.casib.quos not.Soc.reg.279.

Pactum de hæreditate perdenda,nõ valet,l.fi.ff.de suis, & legitimis,l.pactum,C.de collat.cap. quamuis,de pact.in 6.l.si quando,C.de inoffic.testam.

Fallit in 5.casib.quos not.Soci.reg.280.Fallit in 5.casib. vt per Ioann.Bolog.in l.fin.C.de pact.num.107.

Pactum per quod tollitur libera testandi facultas, non valet,l.ex eo,C.de inut.stipulat.l.stipulatio hoc modo concepta,ff.de verbo.oblig.

Ampliatur in 10.casib. & limitatur in 6.à Dec.in l.pactum,quod dotali,C.de pact.vbi Ias.ampliat,& limitat in 4.casib.

Fallit in 4.casibus,vt per Soci.reg. 66.in addit. Fallit in 6.casibus,vt per Geor.Natta in rep.cap.quamuis,de pact.in 6.Fallit in 5.casibus,vt per Franc. Curt.in d.l. pactum,numer.3.

Pactum,quòd donatio non reuocetur prætextu ingratitudinis,non valet: hanc esse communem opinionem testatur Baptist.à Villa. vbi limitat conclu. 12. in litera P.

Pactum de hæreditate certo modo disponenda,vel diuidenda,non valet,l.fi.C.de pact.l. quidam de iure. §.fi.de donat.

Fallit in 8.casibus,quos not.Socin.regu.65.in addition.

Pactum per quod renunciatur exceptioni simulationis,non valet.hanc esse communem opinionem testatur Ripa in l.nemo potest,ff.de leg.1.

Fallit in 3.casibus, vt per eundem in dicta l.nemo, numero 68.

Pactum non valet,nec consuetudo, vel statutum,si videntur spiritualia vendi.hanc opinionem cum 4.limitationibus ponit Ripa in c.cum M. Ferratiensis, de const,nume.177.

Pactum de amittendo beneficio, si non fecerit tale quid,valet.Fallit in 3.casibus,quos not. Fel. in c. P.& G.de off.deleg.num.5.

Pactum super principali te appositum, iuxta contractum,vel pactum de appenditiis contractus, resolui tur,resoluto cõtractu,l.cùm emptor,ff.de resc.vend,

Fallit in 3.casibus, quos not.Io.Bolog.in l.petens, C.de pact.num.75.ver.circa primum.

Si pactum est factum de retrouendendo,si vnus ex hæredibus vult redimere partem suam,nõ admittitur.

Fallit in 2.casibus, secundum Crot.in l.4. §. Cato.ff. de verbo.oblig.num.11.

Partis priuatorum ius publicum non tollitur. Fallit, vt colligitur ex distinctione Barto. in leg.ius publicũ, ff.de pact.Fallit in 5.casib.quos not.Ias.in d.l.ius publicum. Don.ſma,lib.1.

¶ Pactvm nudum geminatum parit actionem,l.1. §.penulti.ff.de const.pec.Doctor.commu.vbi Aret. Faber.& Ias.§.de constituta.inst. de act. Doct.com. l.fi.C.ad l.Falc.c.per tuas,de arb.Ant.cap.cum contingat.de iur.iur.Alexand.l.iurisgentium.§.sed cùm nulla.ff.de pact.Cor.conf.68.vol.3.Alb.in rub.de verbo.oblig.numer.114.vbi Ripa.nume.30.Alex.& Ias. in addit.ad Barto.l.eum scimus.numer.7.C.de agrico.& cens.lib.x. Medic.reg.2.

¶ Pactvm nudum non vestitur calore iudicij, vt in l.siue apud acta.C.de transact.& in l.si præcedẽti.§. Lucius.in verb.pactus.ff mandati.

Limita dupliciter, vt per Ripam in l.j.in princip. ff. de verborum oblig.

Primò,vt non procedat in casibus, quibus pacto nudo promittitur aliquid,quod tendat ad coadiuuandum iudicium: vtputa de iudicio sisti, de iudicato soluendo,& expensis restituendis,quod declarat,vt, per eum ibi.

Secundò limita, in pacto nudo habente implicitam confessionem de iustitia,sententia contra se lata. B. Dias reg.518.

¶ Pactvm nullum est sine cõsensu partium.l.1.ff. de pac.dixi ego in trac. defin.part.2.defin.46.numer.1. item,pactum cum taxatiua duntaxat redditur nullum nec transit ad hæredes.Bart.l.si sic.ff. de verbo. obligat.Ias.l.si tibi.§.si quis.ff.de pact.item paetum de detinendo ad hæredes non transit. Alexand. l.alia.§.elegãter.ff.sol.matr.sed extinguitur morte paciscentis.l.si licet.ff.qui satisd.cog.Alexand l. postulante.ff.ad Trebell.Fely.cap.rescr.de iur.hoc idẽ est de pacto limitato ad tempus.l.epistola.§.de inofficioso.ff.de pact. Medic.reg.6.

¶ PACTVM redimẽdi, seu de retronendendo præscribitur annis xxx. Ita voluit Ioan.Fab. in l. cùm notissimi. C. de præscri. ann. xxx. Paulus de Castro consilio cccexxix. iu prin. Ias. in l. petens. nnme. 10. versi. circa ista. C. de pact. Boer. deci. ccclj. nume. 6. Ange. consi. lv. Ancha. consi. cccxxxj. visis, versic. iij. est aduertendum, Boer. q. clxxxiij. num. 5.

Fallit, quando in contractu posita esset dictio, in perpetuum, vel quandocunque, secundum docto. tenentes quòd dictio quandocunque arguit tempus in infinitum. Fulg. consilio clvj. stante statuto Lucannæ. Corne. consi. cxcix. h. volum. 2. Bal. Ias. & Saly. in l. petens. C. de pact. Tiraqoel. in gloss. x. de retract. conue. nnm. 34. vbi multa accumular.

Fallit etiam, quando dictio quandocũque, semper, vel imperpetuum esset apposita ad vitã alicuius T. vel A. tantum, quia eatenus vita illorum se extenderet, vniuersalis prædicta restrictionem pateretur. Ita Bert. consilio clxxxiiij. vidi casum, in ij. dubio, volu. j. de iure respondit, Barto. in l. j. ff. si quis iusd. non ob temp. text. iu l. non solnm. §. tale. ff. de lib. leg. Tiraquel. in §. j. gloss. vj. numer. 2. & 3. de retract. conoen.

Fallit etiam, quando in pacto redimendi apposita essent illa verba, quod ille talis tantùm posset redimere infra annos x. quia ad alias personas & tempus vltra præfixum non se extenderet. Ita no. Bald. in consilio ccciiij. nnbilis. volnmi. v. & Iaso. in rep. §. diui. versi. pro ampliatione. nnmero 97. ff. de lega. 3. & Rip. numer. 3. Tiraquel. in §. j. gloss. vj. numero 24. & 25. de retract. conuentionali, vbi multa cõgregat. I. Nouel. reg. 150.

¶ PACTVM de retrouendendo quandocunqne appositum in contractu emptionis & venditionis aliis concurrentibus facit præsnmi contractum simulatum, vsurarium & fœneratitium. tex. cum gloss. in c. ad nostram, extra de empt. & vendi. cap. illo vos. de pigno. & ibi doct. in summa Ber. Inno. Host. & Gof. de pignore, in fin. communiter teoent, quòd paruitas pretij, pactum de retrouendendo & qnòd emptores soliti sint fœnerari, facit præsumi contractũ fœneratitium. Ita Cæpol. in tract. de simu. contr. numer. 105. Roma. consilio ccccxxiij. pro pleniori, per totum. Corne. consilio cxvij. Cast. consil. cccxxxvj. idem in eo. consilio v. & docto. in l. emptinne. C. plus valere. quod agitur, quàm qood sim. Archidia. capi. plerique. xiiij. quæstio. 3. & doct. in cap. conquestus de vsur. Dec. consilio dcxcij. nu. 2. & consilio cccix. numer. 5. Abb. consilio lxxvj. in pri. volum. numet. 2. Inno. cons. lv. & consi. xcix. in quæstio. v. Alexan. consil. cix. nume. 17. vol. 4. Bald. in c. j. in prin. de feud. dat. in vim. l. cnmm. in fin. vbi not.

Amplia d. regulam vt locum habeat si pactum apponitur tempore emptionis & veoditionis, & sic tempore dictæ conuentionis, secus si ex interuallo, Cor. in consilio cxxxiij. h. volumi. j. Gramma. decis. lxxvj. nomer. 7. & 8. & Boer. decisio. clxxxiij. & v. & contra oaturam actus, quia insolita arguũt simulationem, Corne. consil. cclxxxviij. 2. volum. 3. & Cæp. in tracta. simul. contract. in prin. ibi principa. nn.

Fallit hæc regula, quando in celebratione emptionis & vẽditionis nulla: interuenit dolus læsio vel fraus, sed emptor emit iusto precio fundum prædictũ & tempore venditiunis remanet in possessione pacifica rei vẽditæ, & soluit annuas grauedines pro fundo vendito illustrissi Duc. Do. & non est solitus fœnerari, nec ad vsuram dare, de quibus omnibos latè Cæpo. in d. tract. versic. 3. numer. 13. & 19. quia eo tunc pactum retrouendendi non est sufficiens per se solũ maculare contractũ, doct. in d. c. ad nostram, & lncis supra citatis.

Fallit, quando in cõtractu apposita fuit dictio, semper & quandocunque vel imperpetuũ, qnia eo casu hæredes venditoris poterunt semper redimere & recuperare possessionem venditam & hoc propter duplicitatem illarũ dictionum semper & imperpetuũ quia illæ dictiones geminatæ arguunt voluntatem, vt volunt doct. in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendi. Et aliàs iudicatum fuit ann. 1549.

Fallit etiam, quando ex communi vsu ciuitatis tolleratur, quòd fiant liuella super fundis, sen proprietatibns vrbis in ratione quinque vel 6. duc. pro cap. absque aliquo pacto retrouenditionis, quia tunc carent scrupulo occultæ simulationis, & soper illis cõpetit agnatis & vicinis ius prælationis, prout latè dixi in tractatu meo de iure protomis. I. Nouel. reg. 15.

¶ PACTVM in societate appositum quod lucrum, & damnum inæqualiter diuidatur, non est improbabile, secuodnm Corne. consilio ccxxxiij. viso diligenter vbi a, quooiã maximè alter immittit in societate plus altero. Ita Nic. de Matthare. & Bald. in l. j. quæstio. 4. C. pro Soci. Deci. in l. si pascenda pecora. numet. 5. C. de pact. quia contractus ex conuentione legem accipiũt. l. j. §. si conuenerit. ff. deposi. & similiter quòd lucrum & damnum æqualiter diuidatur, licer plusquam alter vnos immiserir in societate. Ita Deci. in d. l. si pascenda, numer. 7. C. de pact. alle. Corne. consilio clxxvij. vbi eo. volu. 3. quia haber instar frateroitatis, secundum naturam socieratis, si omnia io idem communicantur, l. si societatem vniuersorum. cum l. seq. ff. pro Soci. quæ supradicta locum non habent, quando vnus plus contulit altero in societate, & aliter conuentum non est, secundũ Cor. consi. lxxxv. vbi ix. in fi. vol. 3. quod no.

Amplia regulam, vt quando alter ex sociis ponit in societate plus pecuniæ, siue operarum vel rei maioris existimatioois debet proportionabiliter & correspectiuè plus lucri percipere, secundum Corne. consil. clij. ad euidentiam 3. volumi. & consilio ccxiij. b. eodem volum. Bald. in authen. ex testamento. C. de bonis quæ lib. in princ.

Fallit regula, quando capitale positum in societate est æquale, secundum Corne. consilio cccxj. vbi b. vol. 3. & insti. pro Soc. §. j. Ange. consilio cxiij. quid autẽ si fuerit, quia æquale debet esse & lucrum, iuribus prædictis.

Fallit etiam, quando contrahitur societas, vel voiuersorum bonorum vel rerum cum aliquo, quia dotes vxorum contrahentium nullo modo iocluduntur, secundum Barth. Soc. in consilio xlj. numer. 8. in consi. ciuilibus.

Fallit etiaoi eom saracenis, hæreticis, & hostibus, cum quibus nulla nobiscum nobis potest esse societas seu participatio lucri, secũdum doct. & maximè Ionocen. in capit. quod super iis, de voto. & vo. re. Deci. consi. lj. nume. 3. & Bald. consilio ccccxxviij. num. 11. volum. vj. Felin. in cap. Egn enim, de ioreiur. & vide decis. Boer. num. 179. numer. 7. sunt enim leges, & decreta, quæ prohibent eorum commertium, & eis deferri aliquas res, prout in capitu. ad liberandam. capitu. significauit, & c. quod olim. de Iudæis. & l. secund. C. qoæ res expor. non debent. I. Nouel. reg. 52.

¶ PACTVM soluitur morte quando ita paciscenti adhæret, vt sua ipsius natura obligatio hæredem attingere non possit, Barto. l. eadem. ff. de verborum obligatio. l. si

gatio.l.si decesserit.ff.qui satisd.cogantur.l.postulante.ff.ad trebellia.Doct.l.iurisg.§.pactorũ.ff.de pact. Vnde in hæredem non transfertur pactum, quod quis capi possit, Abb.capitu.compromissum, numero 7.de arbitr. dixi super. conclusio. 20. regulariter tamen ad hæredes extenditur, Dec.l. hæredem. numero 6.ff.de reg.iur.conclusio. 71. numer.3.Socinus consilio 24.numero 3.volumine 3. Tiraquel.in tractat.de retract.§.1.gloss.6.numer.1.§.1.Auth.de iure iu.à mort.præst.Paulus consilio 197. numer. 2.volu. 2.Gemini.c.2.numer.10.de iur.cal.6.Socinus consilio 60.numer.18.volum.1.consilio 24.numero 7.volum.4. Medic.tract.2.par.

¶ Pactum, & stipulatio. L.432. Vlpian. libro 42.ad Sabinum. a al.l.31.

Verum est, neque pacta, neque stipulationes factum posse tollere, quod enim impossibile est, neque pacto, neque stipulatione potest comprehendi, vt Vtilem actionem aut [b] factum efficere possit.

Additio. b al.pactum.

De cap.l.12.§.fractæ, de acquirenda possess.l.1.§.si vir. Authentic.de æqua.do.§.1.vet.quæ igitur, est pac.l. 50.ex qui.cau.ma.l.denique.Impossibile.S.facto.Stipul.C.de con.sti.l.non moriturum.Vtilem.Id est efficacem stricto iure: sic non obstat l.si quis ita stipulanti, de euict.Possit.S.mirum non sit id quod re vera est.Ita non obstat,l.non dubium, C.de legib. Ratio, inf.l. 145. impossibilium,l.178.ea, ad fin.5.sed nec iure ciuili infirmari.Riisvvich.parat.

¶ Pactum factum de succedendo cum eo, de cuius hæreditate agitur nõ valet.l.ex eo.C.de inutilib.stipulationibus.l.fi.C.de pact.cum simi.

Primò fallit, quotiescunque tale pactum esset approbatum à statuto, vel consuetudine: vt per Bald.in l. cum Archimedoram.C. vt in possessio.leg. de quo tamen per Moder.Bonon.in l. pactum.C. de collationibus.

Secundò fallit in militibus tendentibus ad bellum, inter quos valet pactum de inuicem succedendo.l.licet.C.de pactis.

Tertiò fallit, vbi pactum de succedendo non tollit directò facultatem testandi, sed reseruatur alia forma disponẽdi de bonis.l.quidam cum filium.de verbo.oblig.iuncta glo. magna in fi.secundum Ro.in l. stipulatio hoc modo.eo.titu.

Quartò fallit, vbi pater, cui pactum factum est, decederet intestatus: nam tunc valet inter liberos: quia nihil refert quomodo declaret voluntatem suam, in l. fi.C.famil.ercisc. B.Soci.reg.346.

¶ Pactum de succedendo non obstante ingratitudine inter patrem & filium, valet.text.in l. omnimodo.C.de inoffic.testa.& tenet Nat.in repet.c.quamuis pactum.de pactis, lib.vj.

Limita tripliciter hanc regulam, vt ibi, per eum.

Primò fallit, vbi non remitteretur ingratitudo præterita, sed futura, puta, si dicatur, quòd non obstante ingratitudine committenda, filius succedat patri, quia tale pactum inuitat ad delinquendum, ideo non valet.l.conuenire.ff.de pact.dotal.l.quidam decedens.ff.de administr.tut.capit.vt famæ.de sent.ex communic.

Secundò fallit in casu l.ij.C.de lib.& eorum liber.vbi liberto propter ingratitudinem in seruitutem reuocato, non potest remitti talis ingratitudo, nec à domino dari libertas, principe inconsulto.

Tertiò fallit, quando non obstante tali remissione, virtute delicti commissi, ille remanet incapax hæreditatis in genere & iure succedendi, per l.j.C.de hæred.insti.secundum Ioan.de Imol.& Gemi.in d.cap. quamuis.

¶ Pactum de non succedendo non valet. text. in l. ex eo.C.de inutil.stipul.& in l.cum donationis.C.de transact.& in l.fin.C.de pact.& in l.pactum quod dotali. C. de collat. Georgius Nata in repet. capitu. quamuis pactum.de pactis. libro vj. vbi ponit tres rationes.

Limita sex modis, vt per eum ibi.

Primò, vbi tale pactum à statuto vel consuetudine esset approbatum. Ita singulariter Bald.in l.cum Archimedoram.C.vt in poss.leg.per capitu. mulier.& per capit.filij.si de feudo fuer. contro. inter dom.& agnat. in vsibus feudorum. Vide tamen Nat. ibi, qui in contrarium allegat Bald.& Modern. Bononienses, in quorum opinione residere videtur, & respondet ad fundamenta Bald.in dict.l.cum Archimedoram.

Secundò fallit in militibus tendentibus ad bellum, inter quos valet pactum de inuicem succedendo.l.licet.C.de pactis.

Tertiò fallit ad pias causas, secundum Bald. singulariter in l.fin.C.de pact.quia si valet fauore armatę militiæ, vt prædixi, fortius valebit fauore cœlestis militiæ.l.milites.cum gloss.C.locati.& est gloss.in l. milites.§.j.ff.de re iudicat. Et vide eundem Nat.loco prælleg.vbi saluat opi.Bald.

Quartò fallit, si pactum de succedendò est iuratum, secundum Bald.in c.j.§.moribus.si de feu.fue.contr. inter dom.& agna.Vide tamen Nat.vbi suprà dicentem in contrarium esse veritatem.

Quintò fallit, vbi pater, cui factum est pactum de succedendo, intestatus decederet, nam inter liberos tale pactum erit seruandum: quia inter ipsos non refert quomodo pater, vel per epistolam, vel aliter, declaret suam voluntatem, vt secundum illam filij succedant.l.fin.C.famil.erciscund.quod est notandum, si ponamus, quòd pactum contineat filios debere succedere portionibus inæqualibus, & sic aliter quàm ab intestato successissent, quo casu filij ex pacto succederent, non autem æquali portione.

Sextò & vltimò fallit, vbi per tale pactum de succedendo, directo non tollitur facultas testandi, sed reseruatur alia forma disponendi de bonis, per texr. in l. quidam cum filium.iuncta glos.magna circa finem. ff.de verbo.obliga.secundum Ludouic.in dict.l.stipulatio hoc modo. B.Dias reg.522.

Pactum de successione futura est illicitum.

Pro.

C.de pact.l.vlt.
C.de iuutil.stipul.l.ex eo.
Ext.de concess.præben.c.nulla.& cap.ex tenore.& c.relatum.

Contra.

Ext.de præbend.& dig.c.relatum.
Ext.de concess.c.proposuit.
D.pro socio.l.3.§.de illo.

Solutio.

Dicunt quidam quòd in genere potest fieri promissio beneficij non vacantis: vt puta si dicat quis, promitto tibi beneficium, argumen. illius leg.D.pro socio. leg.3.vbi valet pactum de futura hæreditate in genere, Sed hæc solutio reprobatur, extr.de conces.præbend.c.vlt.Alij dicũt, quòd cum consensu illius per

ſonę,cuius beneficium promittitur,valet promiſſio. C.de pact.l.poſtquam. Sed mihi eſt quod dicunt: quia dicit decretal.quòd non valeat promiſſio beneficij non vacantis,nec aliqua inde oriatur obligatio,cùm ſit contra decreta Lateranenſis concilij. d. cap.ex tenore.Quidam tamen dixerunt,quòd licet promittens non obligetur ad aliud beneficium, teneri tamen ad intereſſe. Damaſ.reg.70.

¶ PACTVM de futura ſucceſſione inter fratres reciprocum de iure eſt validum. tex.eſt in l.licet.C.de pact.Alexand.conſilio lxxxiij.numero 15.volum.2.l.certi condictio.§.quoniam.ff.ſi certum peta.& conſilio xx.numer.3.volum.3.& conſilio xxviij.nume.8. volum.3.in terminis,& licet aliqui teneant,quòd illa lex loquatur in militibus,attamen communis opinio eſt,quòd tale pactũ valet.Ita tenet Boer. dec. cciiij.num.15.& 16.& no.gloſſ.notabi.in c.quamuis, de pact.in 6.in verſi.improbet,& l.pactum quod dotali.C.de pact.Deci.conſi.dcxiij.nume.2.& conſilio ccxxv.numer.1.& 2.quod no.Old.conſilio cxxvij.viſo inſtrumento pacti,vbi concludit valere,ſed periculoſum fore omnibus.

Amplia d.regulam vt ſi promiſſio de futura ſucceſſione fieret poſt mortem contrahentium, quia eo caſu eſſet donatio facta cauſa mortis,quæ valeret,ſecundum Alexand.in conſi.xxviij.ponderatis, numer.8. volu.3.& communis opin.docto.in l. ſtipulatio hoc modo concepta.ff.de verbo.obli.& Bar.Ang.& Saly.in l.pactum quod dot.C.de pact.

Fallit fauore matrimonij,maximè quando adeſt conſuetudo,vt Ioan.And.Anto.de But.in capit.j.vt lite non conteſta.Deci.conſi.ccxxv.numer.1.Bald.in c. j.§.filij nati.ſi de feud.fuer.contro.inter do.& agna. Guido Pap.q.cclxvij.pactum. vbi in terminis Bellã. conſi.xvij.in fin.

Fallit in pacto de ſuccedẽdo in parte hæreditatis,quia de alia parte poterit teſtari,& ſic non impeditur libera voluntas teſtantis,ſecundum Bald.in l.fin.verſ. ſed quid ſi donat.C.de pact.Alexand.conſ.xxix. nũ. 20.vol.v.Deci.conſi.ccxxv.num.1.

Fallit in teſtamento,ſecus in cõtractu, cum ſit contra bonos mores,attamen cum iuramento valet & tenet iuxta dictam diſpoſitionem capit.quamuis. de pac.in 6.& Alexand.d.conſilio xxviij.numer.8.vol. 3.quod no.

Fallit etiam in pacto facto ad piam cauſam,ſecundum Deci.in l.licet.num.4.C.de pact.alle.Bald.in l.fi. verſi.venio ad ſecundam quæſtionem.C.eod.tit. Anch. conſ.xxxix.propter clariorem. I.Nouel.reg.151.

¶ PACTVM,Obligatio,Contractus,eorúmque communia.

Pactum non tranſit ad hæredes.
C.de legat.l.apud Iul.§.ſi quis.
ff.de verb.oblig.l.ſtipulatio iſta.§.ſi quis ita.
C.ſine cenſ.vel reliq.l.1.
ff.de ſeruit.ruſt.præd.l.pecu.
ff.de pact.l.ſi quis decem.§.ſi quis pa.
ff.de ſeruit.l.mater filiæ.

CONTRA.

ff.de pact.l.iuris gentium.§ pactorum.
ff.de pigno.l.ſi neceſ.§.pen.
ff.de probat.l.ſi pactum.
C.vt ab hærede.l.1.
C.de contrah.& commit.ſtip.l.vlt.

Pactum non,&c.] Quando pactorum beneficium detur hæredi,vel contra hæredem,dic plenè,vt notaui in diſtinct.7.de actionibus. Azo,rub.96.

Aliquando etiam lite conteſtata non tranſit ad hæredes.
ff.ſolut.mat.l.ſi marito.§.ſi volunt.
ff.de oper.lib.l.ſi operas.

¶ PACTVM.Cũ duo ſub alternatione debẽtur, ſi ſuper vno paciſcatur,& ſuper altero pactus videtur.
ff.de pact.l.vnus.§.ſi cum mihi.
ff.de cond.inſtit.l.qui ſub cond.§.ſi quis.
ff.de libera.lega.l.non ſolum.§.ſi is qui.
Contrà,ff.de rei vend.l.Paulus.

Cum duo,&c.]Hæc eſt nota.

Quando ex alieno pacto vtilis.
C.de vſur.l.accepr.in fin.
C.quand.ex facto tutor.l.2.§.vlt.
ff.de neg.geſt.l.ſi pupill.§.ſi quis.
ff.de ſeruit.vend.l.4.§.3.
ff.de conſt.pec.l.5.§.vlt.
ff.manda.l.ſi manda.§.ſi procura.
ff.de pact.dot.l.cùm dos.
ff.de verb.obli.l.ſi ita ſtipul.§.Chryſogonus.

Quando ex alieno pacto,&c.)Hoc plenè ſuprà expoſuimus. Azo,rub.96.

Rerum inhoneſtarum nulla ſocietas.
ff.famil.herciſ.l.cætera.§.mala.
ff.pro ſoc.l.nec poteſt qui ſepel.§.2.
ff.de fideiuſſ.l.ſi à reo.§.vlt.
ff.de tutel.& rat.diſtra.l.1.§.ſi plures.in fin.

Rerum inhoneſtarum,&c.)Hæc eſt nota.

Qui promiſit inducere ſocium, quandocunque ſe induceret,quamuis hoc faciat ea ratione,quia velit ad curiam proficiſci,tamen ſocium inducet.
ff.de teſtam.milit.l.in fraudem.in fin.
In Auth.de alie.emphy.& pa.

CONTRA

ff.de teſtam.tut.l.pater.
ff.de ſolut.l.cùm quis.
ff.de re iud.l.à diuo.§.etſi poſt.

Qui promiſit,&c.]Hîc videntur ſignari contraria arg. huic m.quæ tamen non multum faciunt ad cauſam, nec etiam videntur bene poſſe aptari:dico tamen, quòd teneatur inducere propter verbum, quandocunque indefinitè prolatũ.vt ff.de ſeruit.vrb. præd. l.ſi ſeruitus. Azo,rub.96.

Non tenetur,ſi non facit,quod facere conuenit.
ff.de per.hær.l.ei qui.§.1.
ff.locati.l.quæro.§.item.
ff.de pact.reſcript.§.ſi pacto.
ff.pro ſocio.l.ſi conuenit.
ff.de pact.dotal.l.ſi pater.
ff.vnde vi.l.1.§.ſi pacta ſit.

CONTRA.

ff.de ſepar.l.1.§.illud.
ff.depoſ.l.ſi hominem.§.quoties.
ff.de furt.l.interdum.§.furtum.

Non tenetur,&c.) Qui conuenit aliquid facere, tenetur ſi id non facit: vt in hac Rubrica & prætor ait: Pacta ſeruabo.Nec obſtat, quod dicitur in contraria Rubrica.ff.de ſepar.l.1.§.illud.quia illud eſt propter iuſtiſſimam ignorantiam, vt ibidem dicitur. Quod autem dicitur de furt. l. interdum.§. furtum. & ff.depoſ.l. hominem.§. quoties: non video quid ad rem faciat. Azo,rub.96.

Locatio ſine pecunia eſſe poteſt.
ff.locati.l.& hæc diſtinctio.in fin.
Non poteſt.
ff.locati.l.1.

Locatio

io,&c.)Non obstat, quod legitur in ff.locati.l.& distinctio. §. illud. quia ibi impropriè ponitur onm locare: vt C.locati.l.si olei. Azo,ru.96.

Res sacra vendi potest.

ff.de contrah.empt.l.pacta.

Non potest.

ff.de cont.empt.l.& de sacra.

cra,&c.]Hoc distingue: vt ff.de contrah. emp.l. beri hominis. Azo,rub.96.

Liber homo potest emi à sciente.

ff.de liber.caus.l.liberis.§.si duobus.

CONTRA.

ff.quib.ad liber.proclam.l.vlt.

iomo, &c.] Hoc ideo, quia alius erat ignorans: quin contrà, vt in contraria Rub. Azo,ru.96.

Vsurarius vendere potest vsum.

ff.de vsu & habit.l.diuus.in fin.

Nequaquam potest vendere.

ff.comm.diuid.l.item quam.§.1.

ff.de vsu & hab.l.sed neque.

rius,&c.] Solutio. Non vendit, nisi in casibus: vt ac Rub.& vt notaui in Instit.de vsu & habitat.§. ius.

ousdam casibus habet tantum, quantum vsufru-arius. vt ff.de vsu & habitat. l. diuus. & l. fundi.& su ear.rer.quæ vsu consum.l.5.§.vlt.& l.antepen. Azo,rub.96.

Prædium minoris sine decreto vendi & obligari potest.

C.de oper.pub.l.pen.

C.quando decret.opus non est.leg. secunda, & tertia.

C.de Episc.& cler.l.orphana.in fin.l. quasi.& Authent.sed liberi.

C.de admin.tut.l.vlt.§.defensione.

Non potest.

C.de præd.minor.l.inter.

um minoris,&c.] Certum est, quòd sine decreto nari non potest, nisi in casibus: vt in hac Rub.& ontraria. Azo,rub.96.

CTIO,& obligatio. L.28. Pompon.libro 16.ad Sabinum.

x Prætorio, nec ex solenni iure priuatorum con-tione quicquam immutandum est, quamuis o-gationum causæ pactione possint immutari, & ip ure, & per pacti conuenti exceptionem, quia a-num modus vel lege, vel per Prætorem introdu s, priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi cùm inchoatur actio, inter eos conuenit.

a lex est cum præcedenti leg. Iunge l.46. neque n.§.priuatorum. 17. de pac.l.ius pub.37.§. 1.si paci-r.l.§. tibi,§.1.§.quinimò, l.ius agnationis, C.de te-l.testandi.de admi.re.ad ci.per.l.2.§.ius Reip. C. cen.l.1.l.2.de religiosis.l.20.Nerat.de foro com-en.capit.si diligenti. PRAETORIO. Exem. De bo.obligatio.l.in conuentionalibus, de præt.sti-§.si.l.in prætoriis. SOLENNI. Exem. C.de inut. l.2.Exc.De verbo.oblig.l.si ita.19. PRIVATO-M. Arg.C.de mono.l.1.de admin.rer.ad ciuita. rtinē.l.2.§.ius reip.de mag.con.l.1.§.si inter. OBLI TIONVM CAVSAE. Id est, qualitates, & acci-ntia ipsius contractus. Ratio, quod conuentio & tractus à voluntate contrahentium (quæ est uata & singulorum) formam accipit, adeò, vt iu-ciuilis, leg.12. tabularum, & aliarum legum po-li Ro. auctoritas, quæ solennis, & publica est, ei u accedat, nisi contractu iam perfecto. Macrob. Satur.c.6. Faber statum & modum causæ intelligit. de mor.cau.do.l.vbi ita,27. vt le.no.ca.leg. 1.§.si quis sub. qui & Græcorum interpretationum refellit, de pac.l.1.§.pe.de act.l.obligationum ferè, de pac.l.7.§. quinimò, arg.sol.mat.l.1.Inst.de ret.di.§.cùm in suo. Secus in pœnalibus, de inuti.stipu.l. quod ex causa. IMMVTARI. Non tamen in persona hæredum, de verbo.obligat.l.2.§.1.inf.l.23.contractus, de pact.l.in emptionib.43.C.de tem.& re.in fi.l IPSO IVRE. De ac.& ob.l.obligationum ferè, de pact. l.28.§. pactus. Ratio, C.de pac.l.in bonafi. PER PACTI. Pacti con uētione per exceptionem, d.l.7.§.si cum nulla. MODVS. Conciliatio l.si quis crediderit, de re iud.si cō-uenerit,14. pro em. Vide Old.de ac.& ob. l.obliga-tionum ferè, §. placet. Nisi Græci videntur legisse, Ne si, vel, Nec si cùm inchoatur (vt & quidam Co-dices habent) pactio, hoc est, in initio contractus potest intelligi aut reponi pro actio, obligatio, vt in l.3.§. idem scri.de pecu.de pac.7. §.quinimò, & seq. INFIRMATVR. Quæ tamen naturalem aliquando producunt obligationem. de cond.in.l.frater, de no uat.l.1.C.de præd.min. l. etsi is, de verbor. obliga.l. stipulatio ista,§, alteri, ad Vel.l.2.§.1.ad Mac. l. 1. Se-cus.C.de temp.& re. ap. in fu.arg. cc. de pact.l.paci-sci.cc.soluit.Old.ad fi.5. Nominatim & expressè. Fa-ber, ne obster l.non rectè, §.pe.C.de fideiuss.d.l.obli gationum ferè.§.siue in tradēdo, iuncta l. si fundū, sub §.qui fundum, de leg.1. Riisvvlch. paratit.

¶ PACTIO. Quod non potest pactio, potest stipu-latio.

C.locat.l.si tibi.

C.de iur.dot.l.auiæ.

ff.de relig.l.quòd si locus.

C.de vsur.l.quamuis.

Quod non potest pactio,&c.]Potest & alius casus ad-di, in C.de vsur.l.quamuis, item alius, vt ff.de ser. ex-por.l.seruus.§.ea lege.& l.si venditor.§.vlti. Casum autem qui est in C.locat.l.si tibi.non multum appro bo ad hoc probandum: quia ibi non dicit, quòd pa-ctum fuerit in rei traditione appositum: nec ego id intelligo, & ita quod non fuit vestitum, nulla datur ex eo actio. Potest & ecōtrariò assignari, quòd plus possit pactum quàm stipulatio, sicut est in mutuo: quod alij stipulari nequeo, pacisci verò possum. vt ff.reb.cred.l.certi condictio.§.quoniam.& §.si num mos.& de contrahen.empt.l.fundus ille.& in Instit. de inutil. stipul.§.quòd si quis.& sunt ista specialia. aliàs enim sicut pactum est nullum, ita & stipulatio: & si stipulatio tenet, & pactum. item, si non tenet sti pulatio, nec pactum. vt ff.de pact.l.iuris gent.§.si pa ciscar.in fin.§.ibi & si stipulatio fit interposita,&c.& ff.de reg.iur.l.quo tutela.§.vlt. Azo,rub.13.

Quandoque pactum pro stipulatione in-terpretatur.

ff.de iud.l.solemus.

ff.qui satisd.cog.l.de die. Rubrica 1.

ff. de contrahen.empt.l.si in empt. Rubrica 1.

ff.locat.l.ea lege.

ff.de verbor. obliga.l.continuus.§. cum ita.

Quādoque pactum pro stipulatione interpretamur.] Regula est, contra stipulatorem, venditorem, loca-torem interpretādum esse, vt ff.de pact.l. veteribus. & de verborum obligatio.l.quicquid, & de contra-hen.empt.l.Labeo. fallit tamē in iudiciis, duplici ra-tione: ne semper dicat reus se de hoc non sensisse, & quia iudicium redditur inuitum. vt ff.de iud.l.sole-mus.& l.si quis intentione, & de verbo.oblig.l.inter.

§.stip. & similiter solui potest, quod dicitur. ff. qui sat.cog.l.de die.quia & ibi loquitur in iud. Illud non dico speciale, quod legitur, vt ff. de contrah. empt.l. si inept. quia distinguendum est, an venditor apponat legem: nisi tūc obtineat, quod dictum est, an emptor. & tunc fit interpretatio contra eum: dum tamen meminerimos, cum semper videri apponere legem, ob cuius vtilitatem est dicta. & ita solui potest quod dicitur in ff. qui pot.in pig.l.insulam. Non placet illa distinctio, vt in re principali cōtra venditorē, in re accessoria cōtra emptorem fiat interpretatio: quia in accessoriis, puta seruitute, dicit lex contra. vt ff.de pact. inter empt.l.cum in lege. Item, non obstat quod legitur in ff. locati ea lege. quia ideo ibi fit interpretatio pro locatore, ne corrumpatur alia regula, quæ est in C.de II.& const.l.quod fauore. nam si illud pactū quod sui fauore locator apposuit, non esset appositum, certum esset quòd vel tenetur testi tuere, licet pluris locasset. nunc ergo non tenetur. Item, nō obstat quod legitur ff.locat.l.in lege. Nam ibi fit ideo interpretatio contra conductorem, ne secunda pactio nil operetur: cum enim primò dictū esset ne cederet.& id videbitur comprehensum, vt & alium facere non patiatur: quia si pateretur, facere videtur. vt ff.de his qui not. infam. l.quid ergo.§. certè. Cum ergo illud prima clausula contineatur, non videtur repetitum in secunda: sed magis aliud adiicitur, scilicet vt det operam ne alius faciat ne nil operetur. vt ff.de leg.l.l.si quando. Similiter respondere potest ad l.de verb.obligat.l.cum qui Kal. 1. Rubr. & l.continuua.§.cum ita. quia si nō de proximo intelligeretur tempore, non magis posset dici de 2. quàm de tertio, & ita in infinitum: & ita nulla esset. Vnde eligitur proximum tempus.

Adiectio.

Si enim aliter non posset valere stipulatio, nisi secundum stipulatorem interpretemur: tunc secundum stipulatorem est interpretandum, vt res potius valeat, quàm pereat.

Quod nōn potest stipulatio, potest pactio.

ff.de contrah.empt.l.fundus.§.quod.
si cert.pet.l.certi.§.quoniam.

Pacta contra ius facta valent.

In Decret.12.q.4.in mal.
ff.si quis caut.l.& si quis.§.vlt.
ff.de pact.l.pacisci.
ff.de nou.op.nun.l.1.§.potest.& §.pen.
ff.de dam.infect.l.si finita. Rubric.1.
ff.de except.l.an inutili. Rubr.1.

Contra.

In Decret.12.q.4.innocens.
C.de sac.san.eccles.l.iubemus.
C.de legib.l.non dubium.
C.de pact.l.pacta.& l.pactum quod.
C.de inoff.test.l.si quando.§.1.
C.de rei vx.act.l.rem in præsenti. §. illud etiā generaliter.
C.de pact.dot.l.ex morte cuiuscunque.
C.de repudiis.l.consensu.§.pactiones.
ff.de pact.do.l.conueniri non potest.
ff.de distract.pig.l.si creditor.§.vlt.
ff.solut.matr.l.alia.§.1.
ff.de precar.l.cum precarium.

Pacta contra ius facta, &c.] Verum est, quòd pactio cōtra ius facta, quę ius fieri prohibuit, nulla est, vt C.de legibus.l.non dubium. C.de pact.l.pacta quę. Si autē non prohibuit, sed cum quis beneficium habet sibi indultum, per pactum remittit, tenet ex certa conscientia, vt ff.si quis caut.l.sed & si quis.§.vlt.nō enim est contra legem: imò secundum legem. vt ff.de ędil. edict.l.quæritur.§.pen.C. de pact.l.pen. nec obstat quod legitur in ff.de pact.l.pacisci. quod enim dicit contra edictum, ita expone: id est, contra beneficiū ab edicto indultum. vel dic cōtra, id est, pręter. vt C. de reb.cred.si cert.pet.l.nec filius. Azo, rub.13.

Ex nudo pacto quod est contra ius, non oritur actio.

C.de pact.l.pacta quæ contra.
ff.de verb.oblig.l.generaliter Titia.

Ex nudo pacto, &c.) Vide quæ notaui in d.ll.pacta & l. generaliter. & l.Titia. Azo, rub.13.

Pacta impossibilia, vel sub impossibili conditione, non valent.

In Decret.dist.4.erit.
ff.de pact.l.iurisgen.§.prætor ait pacta.& l. ius autem agnationis.
ff.de reg.iur.l.verum est, neque pact.

Pacta impossibilia, &c.) Hic ponitur impossibile, pro difficili. vt supra illa Rubrica, Quis obligatur ex impossibili. Azo.rub.13.

Pactis priuatorum ius publicum non lædi, & non licet renunciari his, quæ tam pro se, quàm pro communi vtilitate sunt introducta.

Decret. d.17.consilia.
C.de recept.l.vlt.
C.de Episc.& cler.l.si quis in hoc.
C.de rapt.virg.l.1.
ff.si quis caut.l.sed & si,§.quæsitum.ibi, conti net speciale pactum.
ff.de precario.l.cum precario.

Sed ibi non fecit pactum de non petendo, tunc enim tenetur, sed concessit ad tempus, & interim mutat voluntatem: ideo, quia cum vnum speciale pro eo cui conceditur, inducatur, scilicet ne teneatur nisi de dolo & lata culpa, hōc contra eum inducunt. vt ff.de iureiu.l.eum qui. ff.quibus ex cau.s maior.l.1. ff. de precario.l.quæsitum.§.illud. C.de lib.caus.l. nec si. Sed non sunt ibi verba pacti, vt diximus suprà, de iur.& fact.ignor.l.cum testa. Sed quid si verba pacti vel testamenti essent expressa: puta, quia dixit libertinum venire ad me. dicit Io. eos non sequi libertatem, quia nnn sunt verba idonea. argu. contra. de cōstit.pec.l.Titius.§.quidam. & ff.de confess.l.certum.

C.de inoff.test.l.si quando.§.1.
C.de vsur.l.si vsur.
C.de Iudæ.l.Iudæi.
C.de iur.iur.propter ca.l.2.§.sed & quasi con tra publicam vtilitatem, vt Instit.de pœn. tem.litig.in priu.
C.de testa.l.testandi.
C.de testib.l.parentes.
C.ad Vell.aut.siue à me.
C.de Latin.liber.toll.l.1.§.illo proculdubio.
C.de fideiuss. l.non rectè.
C.de rei vx.act.l.rem in pręsenti.§.& cum lex Iulia.
C.vt in pos.scire debetis.
C.debit.ven.pig.imp.non.l.1.
C.de quæstion.l.seruos.ibi, non fuit pactum.
C.ad Trebell.l.iubemus.
C.de collat.l.pactum,§.sed de bonis mortui, siue postulando.

Quos prohibet & publica vtilitas, ne impunita sint maleficia.

maleficia.vt ff.ad l.Aquil.l.ita vulneratus.
ff.de transact.l.3.cum hi.sed speciale est.
ff.ad l.Falcid.l.quod bonis.§.1.
ff.de procur.l.filiusfa.§.pen.

Hoc ideo,quia contra publicam vtilitatem.
ff.de pact.l.iurisgentium.& l.pactum.& l.iurisgentium.§.& generaliter.
ff.de vsufr.l.sed etsi quid inædificauerit.§.vlt. & l.Proculus.

Sed expone litē vt ibi diximus, & maximè in d.§.vlti.
ff.de admin.tut.l.quidam decedens.
ff.de constit.pec.l.eum qui.§.1.
ff.de pig.act.l.ideo qui.& l.pen. & l.3.speciale est ibi.
ff.de pact.dot.l.si pater.§.1.

SOLVTIO.

Speciale est ibi:vel quasi contra pub.vtilitatem est,ne impediantur nubere,quòd publicè interest.
ff.solut.matr.l.1.
C.de pat.potest.l.abdicatio.ibi,non fuit pactum
C.de pig.l.vlt.

Speciale est ibi,ne creditores in diuitiores nimiam suā extendant auariciam.
ff.de lib.caus.l.2.& 3.Rubrica.

Non tantum est renunciantis,sed etiam mandātis causa est,vt I.eo.l.quoniam.
ff.solut.mat.l.alia.§.eleganter.Rubrica.

Hoc ideo,quia contra bonos mores,vti dicitur.
ff.qui test.fac.pos.l.3.& 6.
ff.de leg.1.l.nemo potest.
ff.de pecul.leg.l.vlt.
ff.de don.l.si patronus.
ff.de re iudica.l.quidam coniun.
C.de sentent.pas.l.2.
ff.de verbor.obligat.l.si conuenit. Rubrica, speciale est.
ff.de act.& oblig.l.obligatio.
ff.de mag.con.l.1.§.si inter.
ff.de iudic.l.neque pignus.§.priuatorum.& l.nec ex prætorio.
C.de Episc.& cler. si quis in conscrib.& aut. generaliter.
C.de pact.l.vlt.& pen.
C.de fideiuss.l.iure nostro.
C.de temp.& rep.l.vlt.§.vlt.
ff.de iniu.l.si iudex circumuento.
ff.de ædil.edict.l.quare.§.si venditor.
ff.de recept.arb.l.diem.§.si quis litigato.
ff.ad Vell.l.si mulier.
ff.de verb.signific.l.in itinere.
ff.de don.inter vir.& vxor.l.si sponsus.& l.si vxor.
ff.de no.op.nunc.l.1.§.potest.

Pactis priuatorum,&c.]Si vocas publicum vtilitate & auctoritate, sine dubio non potest legi.vt C.siue ins. vel reliquis.l.1.& 2.& ff.de pact.l.inter.Si verò auctoritate tantum,& non vtilitate vocas publicum:nam & illud publicum appellatur,vt in Institu.de excus. tut. prima Rub.distingue vtrum vtilitate renunciantis,an communi vtilitate sit statutum,si fauore renūciantis tantum,vel vtilitate,id est,dicentis tunc,siue de priuilegio quis habet beneficium, siue de publico iure.Si aliquod ius ex aliquo contractu competat,renunciare potest:nisi in casibus, qui notantur in C.de pact.l.pen.vt probatur in C.de pact. per tot. tit.& in ff.de trans.in C.& ff.de nouat.& accept.in C.& ff.Et ita intelligitur cōtraria Rubr.Si verò cōmuni vtilitate aliquid statuatur,non licet alicui renunciare ei iuri,vel pacto immutate.vt ff.de admi.tut. l.quidam decedens.& de oper.liber.l.cerdonē.& de iur.iur.prop.cal.da.l.2 § sed quia. Et ita intelligitur hæc Rubrica,& secundum hanc eandem distinctionem intelliguntur sequentes duæ Rubr.

ADIECTIO.

Hæc distinctiò potest reprobari per l.quæ est ff.de feriis & dila.l.1.§.1. Vnde credo fore distinguendum, an contineat præceptum vel prohibitiones,an permissionem,quod est dicere, aut consistit in præcepto,vel prohibitione:& tunc non est licitum renunciare.aut in permissionibus:& ideo licet. vel, ita ius quoddam est generale: & tum licet alicui * renunciare.vt ff.de posthu.l.quos prohibet. Speciale, odio fauoréve indultum:& tunc licet, maximè cum in fauore. Azo,rub.13.

ADDIT. al.remittere.

Quod fauore alicuius inductum est,ad eius iniuriam retorqueri non debet.
C.de rei vx.act.l.rem in præsenti.
C.de legib.l.quod fauore.
ff.de trans.l.cum hi.§.ea.
ff.de Carb.edict.l.3.§.diuæ.
C.de fid.instrum.l.plures.
ff.de pericul.rei vend.l.si vina.
ff.locat.l.sed addes.§.si dominus ea lege.
C.de quæst.l.pridem.

Hîc multa assignantur contra primùm,ff.de trans.l.cū hi.§.ea.sed illud non contingit,quòd eius fauore sit factum,sed quia acida & mucida non erant in obligatione deducta:& per hoc fuit ius commune, non priuilegium, secundum assignatum, ff.quod quisq. iur.l.1.sed ibi ad postulationem fuit datum,hîc mera liberalitate indultum.argum.C.de petit.bon.sub. & ff.quod quisq.iur.l.3. Tertium est Instit. de aucto. tut.§.neque tamen.sed certè aduersari poterat ibi incisē, vt ibi dicit, vel saltem inutilibus sumptibus fuit vexatus.vt ff.de mino.Item contrà,ff.de iur.aur. annul.l.2.sed ideo illud contingit,quòd impetrando ius,illud tali priuilegio videtur renunciare. Imò melius,non priuilegium erat in libertis,sed patronis tātum.Item contrà,C.de Iud.l.die sabbati.

ADIECTIO.

Solutio.Vt omnibus dem vnam generalem solutionē, verum est:quia quod fauore,&c.nec fallit regula illa,nisi constitutio vltrà processerit,sicut in illa C.de Iudæ.l.die sabbati.facit C.de quęstionbius.l.pridem contrà.sed illud cōtingit ratione perplexitatis,quia pro eo non posset torqueri,quin & contra eum torqueretur,quia omnē veritatem debet docere.Cętera,quæ videntur contraria, solue prout latius notaui in d.l.quod fauore. C.de legibus & Senatusconsult.& ff.eod.l.nulla.Vbi plenè dixi, & contraria solui. Azo,rub.13.

Formæ iuris prætorij per pactū non derogatur.
C.vt in poss.leg.scien.
ff.de verb.oblig.l.in conuentionibus.
ff.de postul.l.quos prohibet.
ff.de op.libe.l.cerdonem.

Nec formæ iuris ciuilis.
ff.ad Falcid.l.quod de bonis.1.
ff.de don.l.si patronus.
C.de quæstion.l.seruos.
ff.de procur.l.filius,§.miles.

Formæ iuris prætor.&c.] Hæc Rubrica,cum sequen,

suprà proxima Rubrica est exposita. Azo, rub.13.

Pacta contra naturam actionis valere.

ff.de pact.dot.l.si mulier.
C.commodati.l.1.

Ex his duabus legibus habes, ex deposito & locato dominium transire.

ff.de post.l.Lucius Titius.
ff.locati.l.ex in naue Saupheij.§.1.
C.de pig.act.l.quæ fortuitis.& l.pignus.
ff.de pact.l.iurisgentium.§.sed cum nulla.
ff.de præscr.verb.l.naturalis.§.sed si facio.

Contra.

In Decret.30.q.2.solent.
ff.de pac.dot.ab.rea.§.vlt.l.2.& l.Pomponius.
ff.pro socio.l.adeò.
ff.de precario.l.cum precarium.

Pacta contra naturam act.&c.& contrà.) Certum est, singulares actiones proprias sortiri naturas, & certa & designata in eis venire, quæ per pacta augentur & diminuuntur: puta, in contractibus non præstantur casus fortuiti. Ex pacto aliud dici potest. vt C. com.l.1.idque in culpa assignari potest.vt ff. de poss.l.1.§.si cōuenit.& §.sæpe. Illud etiā accidit, quod natura depositi est, item locationis, vt remaneat dominium penes deponētem & locatorem suum. si tamen aliter inter contrahentes conueniat, ratum erit.vt ff.depos.l.Lucius & loca.l.in nauem. Hoc regulare est: fallit autem, quoties contra publicam vtilitatem pactum interponitur: vt in non restituenda dote.vt ff.de pact.dot.l.2.vel restituenda, dicitur aliter quàm præcipiat lex.vt ff.de pact.dot.l.de die. nā & publ.interest,&c.vt ff.solut.matrim.l.1. Item fallit propter summam captionem vitandam, ne socij hæres prorsus inutilis in societatem succedat. vt ff.pro socio.l.adeò.& ff.de aur.& arg.leg.l.si vxori mūdus. Item fallit in precario.vt ff.de precario.l.cum precario. fortè ideo, quia cum vnum speciale inducatur pro eo quod precario rogauit, l.scilicet ne teneatur, nisi de dolo, & lata culpa: licet sua gratia tantū accipiat, quod aliàs reperitur falsum. cōsentaneum fuit, aliud contra eum induci, scilicet vt possit quandocunque reuocari.vt ff.de precario.l.quæsitum.§.illud.& t.commo.l.si vt certo.§.1.& §.interdictum.l.in reb.commo.

Adiectio.

Valet hæc Rubrica, an partes testium iusiurādum possint remittere. Azo, rub.13.

Vtriusque partis consensu aliquid de iure relaxari.

D.de testa.l.si non speciali.
C.de episc.& cler.Authen.generaliter.
In Authen.vt clerici l.apud propr.ep.§.1.
In Auth.de test.§.quoniam verò legem.
ff.de feriis.l.1.§.1.§.si feriæ.
ff.de in ius voc.l.quamuis.§.vlt.
ff.de procur.l.filius.§.milea.
ff.de re iudic.l.si conuenit.
ff.ad S.C.Turpill.l.vlt.§.item.
In Lombar.de iis qui falsam cartam.l.2.
C.de temp.& re.app.l.vlt.in fin.
C.de iur.iur.prop.cal.l.2.§.sed quia veremur.

Vtriusque partis consens.&c.] Hæc Rubrica exponenda est secundum distinctionem, quam feci eo.pactis priuatorum,&c. Et vt in simili notaui, C.de iur.iur. pro.cal.l.2.§.sed quia veremur. Azo, ru.13.

Ex nudo pacto vtilis competir actio.

ff.de pact.dot.l.inter socerum.§.conuenit.

Contra.

C.de pact.l.legem.

Ex nudo pacto,&c.] Generale est, ex nudo pacto actionem non nasci: vt C.de pac.l.legem. fallit tamen in casibus, in constituta pecunia, in donatione, in dotis pollicitatione,& in vsura nautica ciuitati promissa, & accessione frumenti.vt Institut.de act.§.de pecunia.C.de donation.l.si quis argentum.§.sin autem.& de dotis promissione.l.ad exactionem.ff.de vsuris.l.etiam.& de naut.fœn.l.periculi.§.vlt.& C.de vsur.frumēti.item ex pacto quo quid promittitur ciuitati ob honorem decretum vel decernendum, aliàs enim non parit actionem. Nudum enim est pactum, quod nec re, nec rei interuētu, nec verbis, nec literis, nec consensu, nec contractus cohærentia est vestitum. Et de hoc dixi in d.§.de pecunia.

Adiectio.

Vestitur enim pactum prædictis sex modis: id est, re, vt in mutuo, vt Institut.quibus modis re contrahat. in princ.& per totum. verbis, vt in stipulatione. Institu. de verb.obliga.in prin. literis, vt cum quis scripsit se debere pecuniam, & post biēnium in chirographo. Institut.de lit.oblig.in princ. consensu, vt in venditione. Institut. de oblig. ex consens. rei cohærentia. vt si pactum fiat in continenti. ff. de pact. l. iurisg. §. quinimò. rei interuentu. vt in do vt des, facio vt facias, facio vt des, do vt facias. vt d. t. de pac. l. iurisg. §.sed & si in alium. Et latè notaui in d. §. quinimò in princ. Causa. Azo, rub.13.

Lex, pactum, seu conuentio, sunt synonyma.

ff.de act.empt.l.si per emptorem.§.quòd si fundum.& leg.si mercedem.§.si habitatoribus.
ff.commu.de seru.præd.vrb.& rust.l.2.
ff.locat.l.ea lege.
ff.de reg.iur.l.contractus.
ff.depos.l.1.§.si conueniatur.

Lex.&c.) Quid propriè sit lex, dicitur ff.de leg. l.1.& 2.& Institut. de iur. nat.§. lex. sed impropriè ponitur quandoque pro quolibet legitimo pacto, eo quòd vt lex debet seruari.vt C.pro socio.l.penn.ff.pro socio.l.vlt. Azo, rub.13.

Ex pacto non agitur præcisè vt quid fiat vel detur, sed ad interesse.

ff.de hæred.vend.l.2.
ff.de act.empt.l.1.

Contra.

C.de præscrip.verb.l.cum pæ.& l.quoniam.
18.q.2.Eleutherius.

Ex pacto,&c.) Solutio. Præcisè ad actionem vel factum agi potest, secundum quod petitori placeat, nisi iusta causa interueniat.ff.de non.op. nunc.l.stipulatio.§.siue autem.de aq.pluu. arcend.l.si tertius.§.officium.& de procur.l.sed & hæc.§.defendere.& l.filius familiās.§.vltimo.& ita de facto consulti Bononiæ omnes Doctores responderunt. Excipitur in casibus, in quibus lex dat facultatem reo liberandi se præstito interesse: vt in actione ex empto.ff.de act. empt.l.1.quanquam Marc.& Aldericus ibidem cōtradicant. Et hoc si res vel factum sit in obligatione: quādoque enim solum interesse est in obligatione: vt si agatur acti. præscript. verbis, ex innominato contractu.ff.de rerum permutatione.l.1.& 2.in fine. & hanc solutionem innuit lex,ff.de rei vend. leg.qui restituere.

Adie

ADIECTIO.

Eſt differentia, an factum vel datum ſit in obligatione. Vbi datum eſt poſt moram, non ſuccedit obligatio ad intereſſe. ff. de verbor. obligatio. l. ſtipulationes non diuiduntur. Item alia differẽtia, ff. de verb. obligatio. l. continuus. §. vlt. Azo, rub. 13.

Non poteſt remitti pacto ius ei competens.

Sed neque dignitatis imperium quis amittit, à ſe abdicando, vt ff. de off. præſ. l. legatus. C. de liber. cauſ. l. nec ſi volens. C. de duobus re. Authen. hoc ita. C. de theſau. l. 1. libro 10. ff. de teſtament. l. qui in poteſtate.

ff. de precario. l. cum precario.
ff. de diſtract. pig. l. ſi creditor. §. vlt.
ff. de vſufruct. l. ſed etſi. in fin.

Non poteſt remitti pacto, &c.) Ius quidem competens pacto remitti poteſt, vel non: vt plenè dictum eſt in illa Rubrica, Pactis priuatorum, &c. nec obſtat quod legitur C. de duobus reis. Aut. hæc ita, quia ibi non vitiat talem conuentionem, ſi vnus ex reis renunciet illi beneficio, vt pro parte in ſe detur actio, vnde tenebit. Ita non obſtat quod legitur ff. de vſufruct. l. ſed etſi quid. & §. vltimo. quod enim dicit, non conſentiente fructuario imponere poteſt, verum eſt, niſi conſentiat, vt durat vſusfruct. vt ſi dicat: conſentio, ſaluo iure meo. ff. quibus modis pig. vel hyp. ſoluitur. l. ſi debitor. §. ſi vendendo. quod autem legitur de precario, cum precariũ, ſolutum eſt ſuprà in Rubrica, pactum quod contra naturam, &c. quod legitur ff. de teſtamentis. l. qui in poteſtate. ſolutum eſt ſuprà de pactis priuator. &c. Nam, vt dixi, ſtatutum eſt de bono publico & iure. ff. eodem. l. tertia. Item non obſtat quod legitur C. de liber. cauſ. nec ſi velit: quia nullum ibi fuit pactum, ſed ſola ſcriptura: vel quia fauor libertatis. ibi illud ſpeciale eſt, & cõtra regulam communem: quia licet theſaurum in meo quærere poſſum, alij tamen id concedere non poſſum. C. de theſaur. l. 1. Similiter ff. de ſolut. l. fugitiuus ſeruus. & ſic ff. de vi & vi armat. l. cum fundus. Azo, rub. 12.

Obeſt mihi pactum, de iure competitiuo factum.

ff. de pact. dot. l. cum dos. & l. Atticilinus Proculo ſuo ſalutem. §. cum inter.
ff. de pact. l. & hæredi. §. filiafamiliàs.
ff. de don. l. quidam. §. donationem. & l. fi. in fi.
C. de pact. l. 1.
ff. quib. app. non licet. l. 1. §. ſi quis ante.
ff. de acceptil. l. an inutilis. in princ. & §. fin.
ff. de minor. l. 3. §. ſi quid minori.

CONTRA

ff. de acquir. hæred. l. is qui hęres. & l. is qui putat. & l. qui patri.
ff. de leg. 2. l. ſi ita ſit ſcriptum. §. ſi ſub conditione.
ff. de op. leg. l. homine legato.
ff. de donat. l. ſi pater.
ff. ad leg. Falcid. l. quod de bonis.
ff. de reg. iur. l. qui poteſt. §. quis.
ff. quorum legat. l. 1. §. quod ait prætor.
C. de colla. l. pactum.
C. de inoffic. teſt. l. ſi quando. §. vlt.
ff. de pact. dot. l. 2.
ff. de pact. l. ſi vnus. §. pacta.
ff. de act. emp. l. ſi quis ſeruum.
ff. ſolut. matr. l. alia. §. 2.
C. de pact. l. 1.

Obeſt mihi pactum, &c.) Illud certum eſſe debet, non ſolùm præſentia, ſed etiam futura iura pactis poſſe remitti & concedi. C. de donat. l. ſponſus. ff. de pact. l. & hæredi. §. filiamfamiliàs. C. de pactis. l. prima. ff. de minor. viginti quinque annis. l. 3. §. ſi quis mi. Et ita intelligitur hoc generale. aliud autem eſt in repudiatione: nam repudiamus ea tantum, quæ ſi vellemus quęrere, poſſemus. ff. de re iud. l. qui poteſt. §. 1. Et eſt ratio, quia pactum nititur voluntate & obligatione, repudiatio non vnius tantum voluntati, & nulla nititur obligatione. & ita ſoluuntur pleræque leges cõtrariæ Rubricæ: ſcilicet illa quæ eſt ff. quorum legatorum. l. 1. §. quod ait prætor. & ff. de acquir. hæred. l. is qui. & de leg. 2. l. ſi ita. §. ſi ſub conditione. & de opt. legat. l. hominem. Pactis remitti poſſe dixi, legitimis non improbatis aliqua ſpeciali ratione, & ita ſoluuntur cõtraria. ff. ſolut. matr. l. alia. §. 2. & de pact. ſi vnus. §. pacta. & in tit. C. de inoffic. teſta. l. ſi quando. §. 1. & ff. de pact. dotal. l. 2.

ADIECTIO.

Hæc ſolutio reprobatur per legem ff. à quibus appell. non licet. l. 1. §. ſi quis ante. Sed illud ideo: quia quod ſequitur legitimum factum, & obligat, ſcilicet ſententia, vel propter autoritatem rei iud. vel propter odium litium. Cauſa. Azo, rubr. 13.

Pactum de futura ſucceſſione valet.

C. de pact. l. licet. l. vlt.
ff. de hæred. vel act. vend. l. 2. §. vlt.
ff. de act. empt. l. ſi qui ſeruum.
ff. pro ſocio. l. 3. § de illo.
ff. ad Trebell. l. ex facto.
ff. de hæred. inſtitu. l. quidam cum filiusfamiliàs.

CONTRA.

C. de pact. l. vltima.
C. de donat. inter vir. & vx. l. ſi ex voluntate.
ff. de donã. l. quidam. §. 1. & l. ſi pater.
ff. ad l. Falcid. l. quod de bonis.

Pactum de futura, &c.] Pactum de futura ſucceſſione, improbatur ob improbabile votum captandæ mortis alienæ, vt C. de inut. ſtip. l. ex eo. Excipitur, niſi ille cõſentiat, de cuius ſucceſſione agitur. C. de pact. l. vltim. Eſt autem pactum de futura ſucceſſione, quando quis de ſua hæreditate tota, vel quota eius portione, vel duo de hæreditate eius, purè vel ſub conditione paciſcuntur, vt ſuccedant, vel nõ ſuccedant. C. de inoff. teſta. l. ſi quãdo. §. illud. & C. de colla. l. pactum. Et eſt hoc notandum: quia licet alij conſentire poſſim, non tamẽ ego de mea hęreditate paciſcor. vt C. de pact. dot. l. hæreditas. ſecus ſi promitto me daturum cum moriar. vt act. C. ob hæred. vel contra hæred. l. 1. quia non id agitur per pactum, vt mihi ſuccedas. eſt tamen circa hoc diſtinguendum vtrum de hominis certi hæreditate duo paciſcantur, an incerti. Si de incerti, tenet. ff. pro ſocio. l. 3. §. de illo. Si de certi, ſiquidem hoc agatur vt ſuccedat, non tenet, vt dictum eſt. Si verò id agatur, vt vnus alteri, quod ad ſe peruenerit, reſtituat, tenet. ff. de act. empt. l. ſi quis ſeruum. Azo, rub. 13.

Pactum pro traditione accipitur.

C. ſi quis alteri vel ſibi. l. 2.
C. de acquir. poſſeſſ. l. 1.
C. de iure dot. l. profectitia. in prin.
ff. ſi ſeru. vend. l. ſi à re.
Inſtit. de rer. diuiſ. §. interdum.

Pactum pro traditione, &c.] Melius dixiſſet, Patientia pro traditione habetur, vt ex legibus ſubiectis apparet:

ctis apparet:etiam ita, si possessio vel proprietas sit penes patientem, alioquin licet habeat venditor distrahendi & alienandi potestatem, fortè non transferret proprietatem: quia necessaria est inductio in possessionem. C. de distra. pig. l. qui prædium.

Periculum ex pacto suscipi potest.

C. commod. l. 1.
C. de pignor. act. l. quæ fortuitis.
ff. locat. l. itē quæritur. §. si gemma. & l. si quis demum. & §. si quis vitulos.
ff. commod. l. si vt certo. §. nunc videndum. & §. commodatum autem.
ff. de pact. l. iurisgen. §. si paciscar. & §. sed & si quis.
ff. de reg. iur. l. contractus.
ff. mandati. l. & Aristoni.
ff. depos. l. 1. §. sæpe.
ff. de annal. excep. l. vlt.
ff. de contrahend. emp. l. fistulas. §. vlt.

Contra.

ff. si quis caution. l. sed & si. §. quæsitū. & §. vlt.
ff. commun. præd. l. in tradendis.
ff. de acq. hæred. l. si quis mihi bona. §. iussum.
ff. de ritu nupt. l. generali mandato.
ff. de pœnis. l. moris est.
ff. de falsis. l. 1. §. item. & §. is qui.
ff. de vsur. l. quod in stipulatione.
ff. loca. l. si merces.
ff. de arb. l. si ita. §. si die.
ff. de transact. l. cum hi. §. qui trans.

Periculum ex pacto, &c.] Casus fortuiti periculum, pacto speciali, casibus nominatim expressis recipi potest: generale verò pactum non proficit, quo magis de fortuito casu non teneatur. ff. si quis caut. l. sed & si quis. §. quæritur. plus enim debet operari specialis casuum nominatio & exceptio, quàm generalis: vt in contraria Rubrica continetur. Si verò per pactum quis se velit obligare ad omnem rei diligentiam & culpam, etiam generale proficiet pactum. & ita intelligūtur ll. cōtrariæ Rubricę. vt ff. commod. l. sicut. §. commodatum & depos. l. 1. §. sępe. Et hoc secundum B M. contra naturam idem in casibus fortuitis, quod in culpa dicebat, vt plenè notauit in d. l. sed & si quis. §. quæsitum. Azo, rub. 13.

Licitum est specialiter, quod non licet generaliter.

ff. commun. diuid. l. in hoc. §. si conueniat.
ff. de pact. l. si vnus. §. illud.

Renuntiationem vim pacti obtinere.

ff. de min. l. destitisse.
ff. ad Turpil. l. destitisse. & l. qui destitit.
ff. de iud. l. destitisse.
ff. de accus. l. hi tamen.
C. de pact. l. postquam.
C. qui accus. non possunt. l. accusationem.
ff. de min. in integ. rest. l. si inter. r.

Renunciationem, &c.) Sed hoc aliquando verum est, scilicet ad ea quæ in ll. subiectis continentur: non autem simpliciter verum est, vt dixi suprà eodem. Rubrica, Obest mihi pactum. Azo, rubr. 13.

Pacta turpia non debent seruari.

ff. de in ius voc. l. adoptiuum patrem.
C. de pact. l. pacta.
ff. de pact. l. si vnus. §. pacta.
ff. de verb. ob. stipulatio hoc modo.
C. de inutil. stipul. l. 2.

Pacta turpia, &c.) Si pactum turpe contineat id dari vel fieri, quod lex improbat, ipso iure nullum est. ff. de verbo. obliga. l. generaliter. Si verò non sit turpe, turpiter tamen sit conceptum: puta, promisisti mihi per metum, quod dares decem: dare quidem non est turpe, sed quia turpiter concepta est stipulatio, nascitur actio, si eliditur per exceptionem. C. de inutil. stipul. l. dolo vel metu. Azo, rub. 12.

Pactum vnius vel stipulatio, alteri prodest.

C. de pact. l. deb.
C. de transact. l. 1. & l. transact. placitum.
C. per quas perso. l. 1.
C. de iur. dot. l. si genero.
C. res inter alia sacra. l. si cum fratre.
C. de inutil. stip. l. si cum. l. vlt. inter.
C. de don. l. cum res.
C. de reb. cred. l. nec filius.
Instit. de inutil. stip. §. si quis alij.
ff. de pact. l. si tibi. §. si pactus. & l. hæredi. §. nos autem.
ff. de pact. dot. l. inter. §. cum per se filia.
ff. de op. no. nunc. l. de pupillo. §. si plurium.

Contra.

l. quæst. 5. quicunque.
ff. de pact. l. si vnus.

Pactum vnius, &c.) Hoc regulare est, vt ff. de reg. iur. l. quoties. §. vlt. Fallit tamē in casib. l. nominatis. vt ff. solut. matr. l. Caius. & C. ad exhib. l. si res & notatur infrà eod. quot modis, &c. hoc secundum B.M. verò ex æquitate sui cordis dicebat dari vtilē actionem, ex pacto alterius. Azo, rub. 13.

Quando quis facit quod conuenit ne faceret, non videtur contra pactum facere.

ff. locat. l. quæro, §. item locatorem.
ff. quæ res pig. obl. possunt. l. Aristo. §. 1.
ff. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. cohæredes.

Quando quis facit, &c.) Generale quidem est, legitima pacta seruari. vt ff. de pact. l. iurisgentium. §. prætor. sed quandocunque contrarium est: vt in legibus subiectis apparet. Et quare? quia videntur inesse tacitæ conditiones: vt in eisdem continetur. Vnde verius dici potest, pacta seruari propter tacitam conditionem quæ inest. ff. l. quæro. §. inter. vel quia ex persona alterius quis nititur. vt ff. quæ res pign. l. Aristo. §. ptimo, vel quia per eum qui debuit facere, non stat, vt ff. de verborum obligatio. l. qui Romæ. §. cohæredes. vel quia turpe continetur in stipulatione, vt C. de inutil. stip. l. 2. Et ita intelligitur Rubricæ allegatio. Azo, rub. 13.

¶ Palla altaris. Presbyter, qui mortuum clericum inuoluit in palla altaris, pœniteat decē annis & mensibus quinque, diaconus verò triennio & dimidio.

De consec. dist. j. nemo per ignorantiam. Viuien. re. 27.

¶ Pallor, & trepidatio in præsentatis, & carceratis est indicium fallax, & debile, sed iudici arbitrarium: quia sæpe videmus, quòd homines de proprio honore soliciti, dum se in carceribus conspiciunt, nihil aliud cogitant, nisi quam labem sit carceratio allatura, & quæ futura sit hominū opinio, & ob id discretus iudex debet animaduertere esse circunspectus, secundū Bal. in l. presbyteri. C. de episc. & cler. nu. 2. quia dicit Lucas de Pen. in l. quoties. nu. 42. de dignit. l. 12. quod erubescere, pallere & inconstanter loqui, sunt signa malę conscientiæ, & secundū Ouid.

O quàm difficile est crimen non prodere vultu.

Et vide Gramma. vot. xxx. nu. 4. & 5. & idem Lucas in l. æui. num. 12. C. de cur. publi. l. xij.

Fallit hæc regula in homine à natura pallido, quia palliditas

liditas cum sit à natura est innariabilis, & immutabilis, nisi vltra palliditatem euenirent accidentia signa & indicia proxima delicto obiecto, quia tunc esset aliud præsumendum, secundum ea de quibus in l. fina. ff. de act. & oblig. in fi. considerando tempora causas, & personas. I. Nouel. reg. 144.

¶ Papa diem functo, potestas data conseruatoribus expirat quo ad negotia nondum cepta. text. in cap. hac constitutione officiorum. de officio delegat. in vj. & ibi Anchara. in ix. not. & Ioan. Fab. in §. item si adhuc. inst. mandat. numet. 1. & Guid. Pap. quæstio. ccxlvij. in princ.

Fallit, si conseruator esset delegatns ad vninersitatem causarum vel legatus de latere, vt cap. quamuis. extrà, de offic. deleg. & ibi Deci. num. 1. & idem in legato de latere qui proconsuli æquiparatur. vt in c. 2. de offic. legat. in vj. sed legati proconsulum iudices dare possunt, ergo subdelegare etiam possunt, vt l. legatus. ff. de offic. procons. & ibi Barto. & Bald. in terminis hoc tenet in l. à iudice, in princ. C. de iudic. & ibi. Alber. & latè Deci. in c. si pro debilitate. numet. 18. de offic. deleg. quod not.

Fallit etiam in inquisitoribus hæreticæ prauitatis, qui videntur habere ordinariam potestatem, & Papa defuncto non expirat eius iurisdictio, & hoc fauore fidei, nam in ordinarijs regulariter non expirat officium per mortem superioris, ve in cap. 2. de of. leg. in vj. Ita Dec. cap. in causam matrimonij. numet. 42. de off. dele.

Fallit etiam si causa fuit commissa sub nomine appellatiuo, quia per mortem pontificis transit ad successorem, secundnm Deci. in c. quoniam Abb. nume. 13. vers. iij. de offi. deleg. & maximè, quando in delegatione causæ dictum fuisset ad beneplacitum sedis apostolicæ, quia per obitum Papæ non expirat commissio, per ca. si gratiosæ. de rescript. in vj. & ita not. & tene menti.

Fallit etiã in executore super gratia dato à Papa: nam eo defuncto non expirat eius iurisdictio exequendi per obitum superioris. Ita text. in ca. si super gratia de offic. deleg. in vj. & do. Dec. in cap. relatum. num. 21. de offic. deleg. I. Noue. reg. 130.

¶ Papa potest dispensare super quolibet iuramento per viam commutationis dispensationis, vel toralis relaxationis. Ista conclusio describitur à Fely. in c. ij. de sponsa. pro qua refert Specul. S. Thom. Card. Archid. Florent. Auto. Imol. & Abb. in c. quanto. de iureiur. & plures alios.

Limita hanc conclusionem tribus modis, vt per Fely. vbi suprà.

¶ Papa ex causa potest interpretari ius diuinum, cõstitutione, vel rescripto, licet non in totum tollere, tex. in c. licet. de feriis. & in clemen. præsenti. de censibus, & in capit. quamquam. de censibus, in vj. & in c. non minus. de immu. eccles. Ioan. Andr. in c. cum ad monasterium. de stat. monac. & in regula, semel Deo. de reg. iut. in vj. Felyn. vbi plura, & ibi referens S. Thom. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. num decimonono.

Limita tripliciter per Deci. in d. c. quæ in ecclesiarum. numer. 15. B. Dias reg. 525.

¶ Papa restituit famæ clericos, & laicos subditos, alios verò non. Inno. communiter omnes notãt in c. cum te. de re iud. Archi. & Dom. in §. hinc colligitur, ij. quæstio. iiij. S. Thomas ij. ij. quæstio. lxvij. artic. vltimo, in fine.

Limita hanc regulam duobus modis, vt per Felyn. in dict. cap. cum te.

Primò, nisi casu, quo Papa indigeat isto infamato ad clericatum, quo ordinato, cessat infamia.

Secundò limita, nisi restituat laicum non recognoscẽtem superiorem in temporalibus. B. Dias reg. 526.

¶ Papae auctoritas in iuramento, regulariter censetur excepta. c. venientes. de iureiur. doct. omnes in cap. constitutus, de rescript. vbi Felyn. ponit aliqua dicta, quæ infert ex hac regula.

Amplia tripliciter, & limita quadrupliciter, vt per eum ibi, cum duabus sequentib. B. Dias reg. 528.

¶ Parci. Parcitur rusticitati, & imperitiæ.

In Instit. de mil. test. in princ.
In Instit. de inutil. stip. in prin.
C. qui admit. ad bon. poss. l. quicunque.
C. de testamentis. l. vlt.
ff. de fideicom. lib. l. cùm verò.
ff. qui satisd. cog. l. de die. §. minori.
ff. de probat. l. cum de in.
ff. de eden. l. 1. §. vlt.
ff. si quis in ius voc. l. 2. §. 1.
C. de interdic. l. 1.
C. de rei vxo. act. l. rem in præs. §. & vt in ple.
ff. de iurisd. om. iud. l. si quis doli.
ff. ad Syllan. l. si quis in gra. §. si quis igno.

Contra.

C. de in ius voc. l. venia.
C. de interdic. ma. l. 1.
C. de fals. mon. l. 1.
ff. ad l. Aquil. l. ita.

Imperitiæ, &c.) Imperitiæ & rusticitati parcitur, vt in ista Rubrica continetur. Fallit tamen, vbi quis est imperitus iuris naturalis: vel vbi quis se obligando, non adimplet quod pollicitus est facere, vt C. de mino. l. venia. & ff. ad l. Aquil. Idem iuris est, & ita intelligitur contraria Rubrica. Et hęc plenè discussimus, ff. de iur. & fact. ignor. Lex autem quædam signata, C. de fal. mon. l. 1. §. duas autem. contraria Rubrica non facit ad contrariam, sed ad primam Rubric. Azo, rubr. 70.

Puerilitati parcendum.
ff. de nox. l. electio. §. neque.
In Decre. 24. dis. fraternitati.
Antiquitati & senectuti parcitur.
C. de ed. instrum. l. vlt.

Puerilitati, &c. Antiquitati, &c.) Hæ duæ sunt notæ, nõ recipiunt contrarietatem. Azo, rub. 70.

Adiectio.

Aliquid ad quod iure cogi poterat, vel spontè confitenti,

Causa.

ff. de dolo. l. eleganter. §. si dolo.
ff. de al. iu. mu. caus. fac. l. 3. §. vlt. Azo, rub. 70.

Potior est conditio maris, quàm fœminæ.

In Aut. vt liti. iur. in prin.
C. de arb. l. vlt.
C. de reputa. l. consentio.
C. de don. ante nup. l. si à sponso.
C. de obse. patro. præstan. l. 2.
ff. de stat. hom. l. in multis.
ff. de oper. liber. l. sicut.
ff. de iur. fisci. l. differre.
ff. de accus. l. qui accus.
ff. de re iud. l. 2.
ff. de fid. instrum. l. si ita.
ff. ad l. Iul. de adul. l. 1.
In Instit. de adopt. § sed illud.

In Instit.

In Instit.de testamentis.§.testa.
CONTRA:
C.ad l.Iul.maiest.l.quisque.
ff.de fideiuss.tut.l.1.
In Aut.cum de app.co.§.causæ.
In Aut.vt nulli iu.§.si verò quis.
C.de his qui ven.æta.l.2.
ff.de reb.dub.l.si fuerit.in fin.

Potior est maris,&c.& contra.) Regulare est, vt potior sit maris, quàm fœminæ conditio, vt ff. de stat. hom. l.in multis. Videtur tamen in casibus aliud esse, vt in crimine læsæ maiestatis: quia non est verisimile, propter fragilitatem sexus, vt tam enorme moliantur delictum, vt C.ad l.Iul.maiest.l.quisquis. Idem etiam in suscipiendo negocio, quod masculo iniungitur, fœminæ propter fragilitatem remittitur. vt ff. de fideiuss.l.1.& in Aut.cum de app.co.§.causas. Et ita intelligitur contraria Rubr. Azo,rubr.70.

Plus militi, quàm minori parcitur.
ff.quib.ex caus.inter.re.l.si quam.
Aliquando minus.
ff.de interro.iniu.fac.l.de æta.§.2.
Parcendum minoribus,& subueniendum.
C.si aduer.delic.l.vlt.& l.licet.
C.de fals.mon.l.1.
C.quib.ex caus.infa.l.pr.
C.ad Syll.l.in pn.
ff.de eden.l.1.§.vlt.
ff.ad Turp.l.immerito.
ff.de minor.l.si quis minor.§.1.& 2.
ff.de bon.lib.l.qui cum ma.in prin.
ff.de pub.l.imperator.§.item.
ff.de quæstio.l.denique.
ff.de confes.l.certum.§.pen.
ff.de arbit.l.cum lege.
In Aut.de hær.& fal.§.vlt.
CONTRA.
In Aut.de temp.non so.do.§.generaliter.
C.si aduersus de.l.1.
C.pro empt.l.vlt.
C.de pœn.l.in pu.
C.si aduers.ven.l.1.
C.de exact.tributo.l.vlt.
C.de fid.instr.& iure hastæ fi.l.quicunque.
C.ne de stat.defunc.l.si mater.
ff.de mino.l.si ex.§.Papi.
ff.ad Syll.l.excipi.
C.de pact.pig.l.vlt.
ff.de dam.infecto.l.si fun.§.si pu.
ff.de relig.l.earum,quæ.& l.si pœna.§.2.& 3.
ff.quib.ex caus.in pos.eat.l.apud Iul.

Parcendum, minoribus,&c.& contrà.) Vt quæ sub ista Rubrica & contraria dicuntur, breuiter enarremus, sciendum est, minoribus circa præscriptiones & contractus subueniri, sed differenter: nam in præscriptionibus, in quibus olim lædebantur, non iuuabantur, hodie ipso iure conseruantur illæsi. Sed fallit in casu: vt in Aut.de temp.non solu.pec.§.generaliter. Sed in quibus lædebantur,& non iuuabantur, nec hodie præscriptio tamen longissima 30. vel 40.ann.hodie currit à 24. an. vt C.in quibus cas.in integ.rest.non est nec.l.vlt.& C.ne de stat.defunc.l.si mater.& de præscrip.30.ann.l.sicut.in prin. An autẽ minor restituatur contra præscript.30.anno. dubitabatur.ait enim Alb.non esse restituendum minorem. Ioan.contrà:& ego eum eo sentio: generalia enim sunt verba prætoris, Gestum esse dicetur, vt ff. de min.l.ait prætor. In contractibus autem subuenitur, si decipiatur sui facilitate, vel aduersarij calliditate. vt ff.de mino.l.non omnia. Quid in delictis? in illis distingue: vt notaui in summa, C.si aduer.delict. Azo,rub.71.

Parcendum est mulieribus,& subueniendum.
C.quando imper.l.in priua.
C.de fals.mo.l.1.
C.ad Vel.l.1.§.quamuis autem sit.
ff.ad Turpill.l.1.§.mulier.
ff.de edend.l.1.§.vlt.
ff.de fals.l.diuus.
ff.de solutio.l.Stic.§.aliquando.
ff.quib.vt indig.l.2.prope fin.
ff.qui satisd.cog.l.de die.§.minori.
CONTRA.
C.ad l.Corn.de sica.l.vlt.
C.ad Vell.l.3.§.si fine.
C.ad l.Iul.de adul.l.ædif.
C.ad Vell.l.si non.§.si mulier.

Parcendum est mulieribus,&c.) Mulieribus in plerisque casibus, propter fragilitatem sexus, vt in hac Rubr.dicitur: non tamen dico, semper esse parcendum, sed in casibus illis tãtum, quibus inuenitur expressum, vt C.de iur.& fact.ig.l.vlt. Intelligitur cõtraria Rubrica. Azo,rub.70.

¶ PARCI, & succurri. Paulus libro 4. Ad edictum. Lex cviij. al.cix.
Ferè in omnib.pœnalibus iudiciis, & ætati, & imprudentiæ succurritur.
Veluti minori ætati, in furto & damno,&c. maiori, imprudentiæ. Ex tit.de in ius vocando.& tit.ne quis eũ qui in ius voc.vi.l.j.§.impuberes, C.de falsa monet.l.infans.sup.de sicar. Viuiennus.

¶ PARS.l.190.cuius effect.l.114.in toto.121. §.refertur ad vniuer.l.153.ea quæ in partes.
Meliùs est partem habere, quàm toto priuari. Inst.ad l.Fal.§.ex diuerso.
In omnibus rebus id perfectum est, quod ex omnibus suis partibus constat. De orig.iu.l.1.
Etiam partis bonorum vsusfructus legari potest, si tamen non sit specialiter facta partis mentio, dimidia pars bonorum continetur. Vlpi.lib.7.Reg. De vsuf. l.43.Paul. Riisvvich.

¶ PARS: Maioris partis iudicio standum. Ad mun.l. quod maior pars. Quod cu.vni.n.l.nulli. De ser.l. super fundum. De elec.c.auditis.c.quia. Riisvvich.

¶ PARS,& totum. Idem est in parte quo ad partem, quod est in toto quo ad totum.
In Aut.de non elig.secun.nub.§.hoc autem quid sit.& §.si autem omnes.§.illud.
In Aut.de nup.§.quia ini.& §.quia ita.
In Aut.de temp.non solu.pec. Azo,rub.104.
Contr.tollitur ex illa diffinitione: Verum omnia bona, an pars bonorum alicui auferatur.
In Aut.de non elig.sec.nub.§.ita.& §.illud quoque.
In Aut.quomodo oport.Episc.§.sed non.
In Aut.de lenonibus.
In Aut.vt defunct.su.§.1.
In Aut.qui obli.res mino.hab.§.vlt.

¶ PARS, & totum. Caius libro tertio ad edict. Pro. Lex cxiiij.
In toto & pars continetur.
Adnecte regul.in sexto.in toto.cum simil.in gloss.ibi. annotatis,&

annotatis.& fac.reg.infrà,eodem. semper in generalibus spec.nam si quis fundum petens obtineat, vel cadat:& de parte cecidisse,vel obtinuisse creditur. Viuien.

¶ PARS maior collegij regulariter in gerendis per ipsum collegium sufficit.capit.j.de his quæ à ma.par. capi.

Fallit,quando collegium admittit ad dandum vocem aliquem quando debet admitti nemine discrepante,secundum doct.ibi.

Fallit,quãdo collegium vellet facere contra statutum ab eo priùs conditum.Innoc.in c.humilis, de maio.& obedient.Bal.in l.j.C.de auro.præstand.

Fallit,quando tractaretur de renũciatione libertatis.l. si quis seruum.§.pen.ff.de rei vend. Alex.in l.quod maior.ff.ad municipa.

Fallit,quando maior pars collegij vellet ratificare ex tra collegium id,quod maior pars decreuisset.Ale. in d.l.quod maior.

Fallit,quando agitur de remissione vindictæ.Angel. in l.ij.in fin.ff.de verborum obligationib. Alex. in d.l.quod maior.

Fallit, quando minor pars habet iustam causam contradicendi.doct.in dict.l.quod maior. per glos.in c. cupientes.§.ij.de elect.in vj.

Fallit in tractatu vniuersitatis obligato, nota.glo.in l. i j.C.quæ sit longa consue. S.Ian.reg.206.

¶ PARS maior creditorum potest præiudicare regulariter minori parti creditorũ in quota debiti remittẽda hæredi debitoris.l.marc.§.hodie.ff.de pac.

Amplia etiam in iudiciis,vel moratoriis cõcedendis. Paul.de Cast.& alij in d.§.hodie.

Amplia etiam citata parte minori,in d.§.hodie.

Fallit,quando creditor haberet hypothecam,l.referi ptum.de pact.

Fallit,quãdo minor pars haberet fideiussorem, Alex. d.§.hodie.

Fallit,quando debitor principalis viuit, Angel. d.l.si plures.ff.de pactis.

Fallit,quando hæres adiisset hæreditatem.Alexand.d. l.si plures.

Fallit,quando in vna parte,æqualibus tamen,de omnibus,esset coniunctus debitoris: quia prævalet in qua est coniunctus debitori. l. Imperatores.& ibi Bald.ff.de pactis.Roman.l.j.ff. de in ius vocan.plenius per d.Alex.d.§.sed hodie.

Fallit in maiori parte quę in præiudiciũ minoris partis debitum non remittit,licet ipsa petere non possit,probatur in l.cum in eo.ff. de pact.S.Ian.re.204.

¶ PARS maior non sufficit si fiat aliquid ex dispositione,in qua omnes,& singuli conuenire debent.c. vbi periculum.§.item. ver.singuli.de elect.6.Barbatia.c.vnico.colum.17.de plus pet. Bald.l. si cui §.si à filio.ff.de lega. 1.Doct.e.cum omnes. de constitu.c. quod omnes.de reg.iur.6.vbi Din.& Boet.post gl. Med.reg.a.

¶ PARS vna potest aliam cogere ad concludendum in causa: hæc vniuersaliter intelligitur etiã coram arbitro.Cyn. l.si quis ex consensu.C.de episc.aud. glo.& Rom.l.1.in 3.col.ff.de arb.Fel.c.cum dilectus. de fid.inst.Marsi.sing.55.Guid.Deci.585.e.auditis.de proc.Doc.com.c.quoniam contra.de probat.auth. iubemus. C.de iud. Med.re.2.

¶ PARTIS appellatione in dubio intelligitur de dimidia.l.nomen filiorum,§.portionis.ff.de verb.sig. gl.in l.etiam.de vsu.

Fallit in 5.casibus,vt per Diaz.re.529.

Pars continetur in toto.l.in toto.ff.de reg.iur.c.in toto.de reg.iur.

Fallit vt per Dyn.in d.c.in toto.

Partis quo ad partẽ idem iuris est, quod de toto quo ad totum.l.quæ de toto.ff.de rei vend.l. an pars,& ibi Bart.ff.pro derelicto.c.pastoralis,in prin.de off. deleg.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 6.à Iaso.in l. qui sine.ff.de cond.sine causa. Deci. in l.cuius effectus.ff.de regul. iur.vbi limitat. Ampliatur in 3.casibus,& limitatur in 4. à Nicol. Eueratd.in suis topicis.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.in l.iuris gentium. § adeò.ff. de pact.nu.3.

A parte meliori & potentiori fieri denominationem. l.cùm quæritur.ff.de statu homi.

Fallit vt per Damas.reg.144.

Partem non facit is qui nõ admittitur ad partem,nec admitti speratur,& ideò non impeditur ius accrescendi,l.planè.§.si duobus.ff.de leg.1.

Fallit in 6.casib.vt per Crot.in l.re coniuncti.ff.de leg. 3.col.20. Don.Fina,lib.5.

¶ PARTIS quo ad partem idem iuris est,quod & de toto quo ad totum:vt in l.quæ de tota.ff.de rei ven. & in l.an pars. & ibi Barto. ff. pro derelict.& in l. si seruus eius.& ibi Moderni.ff.de acquir. hæred.in c. pastoralis.in prin.de offic.deleg.& vide glo.quæ allegat iura pro & contra, in l.qui scit.ff.de vsur.

Amplia dupliciter,& limita sex modis, vt per Iason.in l.qui sine.ff.de cond.sine causa. & vide Decium in l. cuius effectus.ff.de reg.iur. vbi ampliat tripliciter; & limitat quatuor modis.& Nicol. Eneradum,loco à parte in totum.vbi vnam ampliationem,& limitationes describit. B.Dias re.531.

¶ PARTIS,seu portionis appellatione, in dubio,intelligitur de dimidia.text.est in l. nomen filiarum. §.portionis.ff.de verborum signif. gloss.in l. etiam. ff.de vsufruct.

Limita primò,nisi iungatur cum aliquo termino denotante minorem portionem,quia tunc illam tantum includit.Ita limitat Philip.cap.ij.§. statuimus. de deci.libr.vj.per tex.ibi in prin.

Secundò limita,nisi verbum, pars, vel portio, iungatur cũ dictione aliqua,quia tunc verificatur in qualibet parte:glos.in clem.j.in verb aut earum parte. de for.competen.Abb.in c.super eo.de eo qui eog. consan.vxoris suæ.Corset.in sing.pars.Philip.vbi supra,& Felin.in cap.significantibus. de lib.obla.post Abb.in cap.pastoralis.de offic.deleg. ex quo sic limitatur prædicta regula, & vide Ias.in l.j. C.de pactis.in l.generaliter.§.cum autem.C.de instit.& sub stit.Quam limitationem subintellige, quando subiecta materia patitur,quòd verbum pars,iunctum verbo,aliqua,possit probabiliter ad quamlibet partem referri quæcunque sit:secus si non patiatur.Ita intelligit Soc.cons.liij.in quarto vol.

Tertiò limita ex gloss.iiij.in c. maiores. xvj.quæstion. vij.quæ dicit,quòd si aliquis debet partiri,non intelligitur de dimidia.secus si debet pars dari,Ita restringit Fel.vbi suprà.

Quartò limita,nisi petantur duæ partes,quia non intelligitur de duabus dimidiis, sed de duabus partibus respectu tertiæ: notat Domin. post Anchar.in c.Idemnitatibus.§.si vero.per illum tex. de elect.in vj.Ita limitat Felyn quem vide:& vide Corse.in sin gul.suprà alleg.

Quintò limita,nisi ex mente loquẽtis appareat quòd

appellatione partis, intendit includere minorem partem dimidiæ, vt probat text. in cap. j. de senten. excomm. in vj. secundum Domi. quem refert Philip. in dict. §. statuimus.

Sextò limita, quia ratione incertitudinis quandoque compræhenditur totum, appellatione partis, vt in l. vxori. in princ. ff. de legat. tertio. vbi dicitur, quòd si testator legat vxori domus partem, in qua morari consueuit, & testator tam tempore testamenti, quàm mortis, totam domum in vsu habuit, tunc tota domus debetur ratione incertitudinis, secundũ gl. ibi. Ita limitat Philip. vt suprà. B. Soc. re. 529.

¶ PARTEM non facitis, qui non admittitur ad partem, nec admitti speratur, ideo non impeditur ius accrescendi: vt in l. planè. §. si duobus. ff. de leg. j.

Limita sex modis, vt per Ioan. Crotum in repet. l. re coniuncti. ff. de leg. iij. B. Dias re. 530.

¶ PARTIUM assertioni statur vbi de paruo præiudicio agitur. Abb. cap. fin. de prob. Dec. leg. si donatione. colum. 6. de collat. quis in minimis inconueniens nõ est, in quibus etiam vni creditur testi. not. l. si quando. C. vnde vi. c. si. quod met. causa. gl. l. vbi. C. de iur. dot. Med. re. 5.

¶ PAR. 197. cùm par del. l. 171. in pari causa. c. 65. in pari delicto. vide Esse, Prohibitio.

Paria sunt non vendere, & modico pretio vendere. De leg. 3. l. non dubium.

Paria delicta mutua compensatione tollũtur. So. mat. l. viro. in fi.

Imperium par in parem non habet. Ad Treb. l. ille. §. tempestiuum. De arb. l. nam & magistratus. De elect. c. innotuit. §. quamuis.

Paritas vinculi paritatem iuris inducit. De leg. tu. l. si reliquero. Notaui ad rub. De reg. iu. Riisvvich.

¶ PAR ius, Succedere. Bonifac. Re. xlvj.

Is, qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, vti debebit.

Decius l. qui in ius. & l. quod ipsis. & l. inuitus. §. plerumque. ff. de eod. Viuien.

¶ PARENTES. Parentum necessitatibus liberos succurrere iustum est. C. de alen. li. l. 1. Vide lib. 2. Gribal. de ratione studij. Riisvvich.

¶ PARTUS sequitur ventrem. C. de rei vendic. l. partum. Riisvvich.

¶ PARUM, & nihil æquiparantur, & nihil deesse videtur quod parum deest. gloss. § penultimo. versic. interquas. de fide instrument. in authen. §. sed quia. inst. ad legem Fal. leg. 2. ff. quod cum eo. §. sed quia. institu. de fid. com. hæred. c. de quarta. de præscrip. dixi suprà ampl. 132. Corne. consilio 29. libr. 3. Med. reg. 5.

¶ PASSIO non concurrit cum actione circa idem in eodem subiecto. gloss. capit. debitum. de Bapt. c. fi. de inst. l. pe. ff. de arbi. not. l. vbi repugnantia. ff. de reg. iur. Med. re. 9.

¶ PASTOR. Non potest esse Pastoris excusatio, si lupus oues comedit, & Pastor nescit. Greg. c. pen. De reg. iur. Riisvvich.

¶ PATER. Ex notis Marcelli constat nec patribus aliquid ex castrensibus bonis filiorũ deberi. Pomp. lib. sing. De cast. pec. l. 10. Riisvvich.

¶ PATER in aduentitiis habet vsumfructũ. l. j. C. de bon. mater. & l. si viua. C. eod. tit. Old. consi. ccxiiij. factum. Roman. singu. cccix. pr. & sing. dxlvij. scis. l. cùm oportet. §. pen. C. de bo. quæ lib. & §. j. Inst. per quas perso. nob. acqui.

Fallit, si filius est emãcipatus, quia quæritur patri vsusfructus pro virili, id est, pro medietate, si vnus est filius. tex. est in l. si viua matre. C. de bo. mat. Rom. sing. dxlvij. scis. Old. consil. ccxiiij. factum, quia pater habet vsumfructum, & legitimam administrationem in bonis mater. vt l. j. C. de bon. mat. Corn. cons. j. vol. ij.

Fallit etiam, si pater efficiatur monachus, quia in totum perdit vsumfructum. Saly. in authent. ingressi. nu. 7. & 9. C. de sacr. sanc. eccl. Abb. Sic. in c. in præsentia. vers. sed circa hoc. de probat. & ibi Deci. nu. 255. & 256 Boer. decis. cxcvij. nu. 10.

Fallit etiam in bonis feudalibus, in quibus pater nullum habet vsumfructum. Bald. in l. si vxorem. in vlt. quæstio. C. de condi. inser. Boer. deci. cxcix. num. 2. & 3. ratio est, quia feudum est seruitus, & daretur seruitus seruituti, quod est impossibile. vt l. j. ff. de vsufruct. leg. I. Nouel. re. 135.

¶ PATER licet alienationem inter filios fieri prohibeat, tamen vltra ipsos, nisi expressè dixerit, regulariter talis prohibitio non extenditur. glo. est repu. sing. in §. nos igitur. in auth. de restit. fideicomm. & idem tenent Dyn. Ray. Bart. & Io. de Imo. in l. si tibi homo. in §. diuus Seuerus. ff. de leg. j. Bal. & Saly cer. in l. voluntas. C. de fideicommis. Bald. in l. Lucius. in prin. ff. de lib. & posth. & Bartol. in l. Lucius. in §. j. ff. de legatis tertio. & Bald. in l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. cum aliis concordantiis.

Primò fallit, vbicunque pater non prohibuisset filios, sed liberos, ne alienarent, quia tunc huiusmodi prohibitio extenderetur etiam ad nepotes, & alios descendentes: vt not. Cyn. in leg. voluntas. C. de fideicommis.

Secundò fallit, quando testator non prohibuit filios, sed hæredem suum: quia tunc intelligitur prohibitus hæres hæredis: vt probatur in l. pater. §. Iulianus. ff. de legatis tertio. & l. Lucius. argumen. à contrario sensu, de quo vide Bartolum in l. filiusfam. §. diuus Seuerus. ff. de legatis primo. & l. Lucius. ff. de legatis secundo. & per Cynum in dicta l. voluntas. C. de fideicommis. & per Ludo. de Rom. in l. si quis filium. ff. de acquirend. hæredita. & vide etiam textum in § penulti. in authen. de restitu. fideicommis. vbi dicitur, quòd licet hæres prohibeatur alienare fundum, vt familia remaneat: dicta tamen prohibitio non extenditur ad quartum gradum, seu ad quartam generationem post testatorem: vt est casus in d. §. penulti. & ibi etiam per Angel. & Bart. in d. §. diuus. B. Soc. reg. 351.

¶ PATER cum aliquod consequitur priuilegium, nõ per hoc etiam filio conceditur, nisi contrarium expressè caueatur. Bald. leg. prima. C. de patr. qui fil. distrax. Med. reg. 9.

¶ PATER potest conferre in filium titulo donationis rem stabilem, seu prædium pro bona summa, dummodò patri remaneat tantum, quòd alius filius, vel filij non possint excludi à querela, secundum textum in l. ij. C. de inoffic. donat. Baldus in l. fi. C. de vsucapio. Guid. Pap. consi. xx. viso facto. nu. 3. & cons. 104. nu. 3.

Amplia, vt donatio inter patrem, & filium valeat, & teneat, dummodò iuramento firmetur, secundum Doct. & præsertim Bald. in dict. l. fina. de vsucapion. Guid. Pap. consilio cclxiij. incipien. honesta mulier. numero 2. versic. j. quia dicta donatio. Bald. in l. ij. versicu. contra primam partem. C. de inoffi. donat. numero 6.

Amplia, vt donatio facta filio in potestate constituto

intuitu,

intuitu, & contemplatione matrimonij, valet & tenet. Guid. Pap. consi. cxij. ex facti narratione. nu. 1. & q. cxlv. nu. 2. Bald. in l. ij. C. de inoffic. donat. & ibi glos. & Guid. Pap. q. cxlvj. in princip. & cons. xx. viso facto. nu. 3. versic. & si fortè, &c.

Fallit etiam in donatione remuneratoria, seu ob causam, secundum text. in l. si pater. §. j. ff. de donat. & Bald. Sal. in l. cùm post diuortium. §. patrona. ff. de iure dot. & ibi Bar. Bal. & Iacob. de S. Geor. & Boer. q. xxvj. in princ.

Fallit etiam in donat. propter nupt. l. fina. C. cōmunia vtriusque iudic. & l. ij. C. de bonis, quæ lib. & l. illam. C. de collat. & Guid. Pap. q. cxlv. num. 5. versicu. sed iuxta præmissa. & q. cclxxiiij. nu. 1. & in authen. sed quæ nihil. C. de pact. conuent. I Nou. re. 132.

¶ Pater quemadmodum cogitur præstare alimenta filiis suis, ita etiam filius cogitur alere parentes inopes. Bald. l. 1. C. de patr. qui fil. distr. gloss. clem. 1. versic. æternaliter. de summa Trinit. & fid. Cath. Decis. Pedem. 140. nu. 2. Med. re. 9.

¶ Pater potest cogi obligare se, & sua bona pro restitutione dotis mulieris, cum qua filius est matrimonium contracturus, vbi aliàs non posset commodè cum alia, vel illa contrahete, in loco vbi non est in obseruantia, quòd pater teneatur ad constituendam donationem propter nuptias: voluit Bartol. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. soluto matrim. vbi vide Imo. Rom. Paul. de Castr. & Alexan. de qua materia vide Lupum in repetitio. rub. de donatio. inter virum & vxorem.

Limita istam conclusionem sex modis, vt per Bal. Nouellum in tracta. de dote. vers. infertur ex prædictis. B. Dias reg. 535.

¶ Pater si dissipat bona sua, potest ei interdici administratio, & alimenta filio decerni, text. est cum glos. in l. cum filio. ff. de legat. j. licet Doct. v. Salyc. Bald. & Paul. de Cast. dicant, quòd aut pater dissipat bona sua propria, & libera: & possunt filij petere, quod assignentur tot bona libera, ex quibus viuere possint, secundum l. fina. C. de senten. pass. si verò dissipat bona fideicommisso subiecta. Tunc sibi bonorum aufertur possessio, & datur filiis: vt patet inde a latur, vt l. Imperator. ff. ad Trebel. Quamuis Bal. teneat in l. non potest. ff. de adopt. quòd eis dentur tantum pecuniæ pro alimentis de mense in mensem, vt viuere possint, & hoc in principio cuiuslibet mensis, per l. fin. ff. de lib. agnoscen. Tu vide Ias. in l. si constante. quæst. vij. ij. par. in fin. ff. solu. matr. & Boer. decis. lxj. num. 15. 16. 17. & 18. quod not. & Guid. Pap. q. ccvj. & Dec. cons. Prouin. & l. Guid. Pap. quod not. & G. de Lud. singul. lxxvj. & Bald. in l. filius. ff. de proc. num. 1. vbi tenet, quòd si patris vita est desorm is filio, ius concedit habenas administrationis filio, & Bald. in l. quamuis. C. de fideicom. nu. 5. dicit, quòd si pater est dilapidator bonorū filij priuatur administratione, & potest filius agere contra patrem, & Socin. in consil. xxxiiij. volum. j. vers. iij. conclusio. quod not.

Fallit hæc regula, nisi pater dilapidaret facultatem intuitu, & cōtemplatione filij: quia eo casu filius contra patrem agere non posset, & quotidie videmus parentes magis cruciari de incommoditatibus filiorum, quàm de suis propriis: prout docet experientia, & alibi Bald. in l. Papinianus. nu. 1. ff. de inoffic. testam. dicit, quòd pater magis tenetur filio, quàm Imperatori, & tueri filium quàm seipsum, ob nimiam affectionem quam gerit erga filiū: vt quotidie videtur. I. Nouel. reg. 135.

¶ Pater & filius censentur vna & eadem persona. l. fi. C. de impub. & aliis substit.

Ampliatur & limitatur per Sebast. Sap. in dict. l. fin. numero 6. fallit in 3. casibus, vt per Iaso. in d. l. fi. num. 2. omnes casus in quibus pater censetur vna & eadem persona cum filio enumerat Marsil. in l. 1. C. de rapto. vbi latissimè videas. Don. Fin. lib. 5.

¶ Pater ad filium * emancipandū regulariter cōpelli non potest. l. nemo potest. ff. de adoptionib. Institutionib. quibus modis patria potestas soluatur. §. filij. B. Soc. reg. 353.

Additio.

* Filium. Vide Iasonem in authentica, si qua mulier, de sacrosanct. eccl. nu. 48. B. Vad.

Primò fallit in quatuor casibus enumeratis in gl. d. §. filij. & in d. l. nemo potest. putà, si agnouit legatum relictum filio sub conditione si emancipet eum: vt in l. si cui. ff. de cond. & demonst.

Secundò fallit, quando vitricus adoptat priuignum suum impuberem, & factus pubes doceat non expedire se esse in potestate patris adoptiui, vt l. non nunquam. §. fina. cum seq. ff. de adopt. quem casum glo. illi ita l. extendit ad quemlibet adoptiuum.

Tertiò fallit, si pater prostituit filiā, imponēs ei necessitatem peccandi: vt l. si lenones. C. de episc. audi.

Quartò fallit, quando pater contra pietatem paternam afficit filium iniuria. l. fi. ff. si quis à parent. fuerit manum.

Quintus casus est, qui non numeratur in d. glo. videlicet, quando filius promisisset aliquid patri per stipulationem: nam potest tunc compellere vt ipsum emancipet per officium iudicis, vt est casus notabilis, secundum Doct. in l. virum. ff. de verbor. obligat. cum similibus. B. Soc. reg. 353.

¶ Pater filium sua legitima regulariter priuare nō potest. l. si quando. C. de inoffi. testam. & l. quoniam in prioribus. ff. eod. tit.

Primò fallit, vbicunque pater ex causa onerosa omnia sua bona promittat alteri post eius mortem: nam cum legitima eius detrahatur post æs alienū. l. Papinianus. §. quarta. ff. de inoffic. testam. deductis illi bonis, vt æs alienū, nihil restabit filio, & sic filius hoc casu priuabitur legitima. ita tenet Dy. in l. hæreditaria. ff. de bon. auctor. iudic. pos. Sed Bart. ibi dicit non esse verum: quia adducit pactum de non petendo, iuxta dictum Aug. Qui vult, inquit, filium exhæredare, & alium instituere, ab alio quàm ab Augustino consilium quærat. c. de quo. nut. glos. in l. si quis ad declinandam, C. de episcop. & cleric. si tamen appareat de fraude, filius posset rescindere venditionem pro sua legitima: vt tenet Io. de Platea in §. item si quis. ad fin. Instit. de inutil. stipulat. & per Bart. in d. l. hæreditaria.

Secundò fallit, quando pater instituerer filium in nuda proprietate, & alium in vsufructu, dummodo valor dictæ proprietatis æquiualet legitimæ: nā tunc etiam hoc casu habebit legitimā inutilē, ita tenet Augu. in §. prohibemus. per gl. ibi in auth. de trien. & semis. adde Bart. in d. l. hæreditaria. Sed iste modus non est verus, & cōtra tex. in auth. nouissima. & ibi gl. C. de inof. testa. vbi filius deber habere vsum fructum suæ legitimæ, de quo Bar. tangit in l. vxori meæ. de vsufr. legato.

Tertiò fallit, quando pater haberet in hæreditate solos seruos, & eos manumitteret: nam tunc filius ni-

hil habebit, vt probatur in d.§. prohibemus. alios casus, in quibus potest filium priuare, vide per glo. not. in c. Quintauallis. de iureiur. & in §. aliud quoque. in auth. vt cùm de appella. cog. Adde, quòd in illis est casus, quo pater filiis, & filiabus potest denegare alimenta, & ibi hoc tenet Bar. in l. si quis à liberis. §. idem iudex. de lib. agno. & idem Bar. in l. si pactum. & l. si. G. de lib. agno. & l. diuus. ff. ad leg. Pom. de parri. & idcio tenet Io. Andr. & Petr. de Anchar. in d. cap. Quintauallis. de quo se remittunt ad Spe. in tit. qui fil. sint legit. vers. quòd si filia. & vers. seq. dicit tamen Spec. in ti. præal. quod si filia vult pœnitere de peccato, vt quia luxuriosa erat, & nūc vult seruare continentiam, pater debet eam alere. argu. c. ferrum. 50. dist. & hoc sequitur Bart. Io. de Imo. & Abb. in d. c. Quintauallis qui plus dicit, quòd etiam pater tenetur eam dotare: quia causa dotis non est minùs fauorabilis quàm causa alimētorum: vt no. Cyn. in l. non ideo. C. de admin. tut. facit l. j. ff. solut. matri. & faciunt not. per Bart. in auth. ex complexu. C. de incest. nuptiis. vbi dicit, quòd pater potest relinquere filio spurio vsque ad quantitatem sufficientem in alimentis, & eodem modo filiæ spuriæ pro dote: quia sine dote non potest alicui nubere. B. Soc. reg. 355.

¶ PATER si filio aliquid donat, illud in legitimā non computatur, nisi dictum sit: vt in l. si quando. §. generaliter. C. de inoffic. testam.

Fallit, nisi pater filio simpliciter dedit. ita Bart. in l. patente. ff. si quis à parent. fuer. man. facit illud quod ipse vult in l. cum quo. in fine. ff. ad legem Falcid. & in l. Titio centum. §. genero. ff. de iure dotium. Bar. Soc. reg. 354.

¶ PATER filii naturalibus: legitimis existentibus, vnam vnciam tantùm legare potest. glos. in l. cogi. in §. ij qui. ff. ad Trebellianum. quam glos. sequitur Ludouic. Rom. in l. ij. C. de natur. lib. & idem etiam tenet gl. in l. Lucius. in prin. ff. de vulg. & pup. quæ gl. iuncto tex. probat, quòd olim de iure Digestorum filius naturalis poterat in totum capere hæreditatem patris, & sic vltra vnciam, licet contrarium teneat gl. in l. Plautius. ff. de cond. & demonst. quæ tenet, quòd etiam hodie pater potest eis legare duas vncias existentibus legitimis.

Primò fallit, vbicunque filius naturalis esset vulgariter substitutus in totum, tunc filio legitimo repudiante, filius naturalis vulgariter substitutus poterit capere totam hæreditatem, ac & perinde erit si esset legitimus. Ita Bar. in l. is, qui bonis. ff. de vulg. & pupil. quem sequuntur ibi Iacob. de Aret. Dyn. Bald. & Ang. & communiter omnes, & assignant rationem: quia sicut potest filius naturalis tantùm non existentibus legitimis & naturalibus capere vltra vnciam, vt in authenti. licet. C. de naturalibus liberis. Ita potest filius naturalis substitutus vulgariter in totum: quia tunc demum vocatur filio legitimo repudiante: quo casu perinde est ac si non extarent legitimi. arg. l. ij. §. fin. & §. si filius. ff. de bon. quæ lib. cum simil. B. Soc. reg. 352.

¶ PATER filiam dotare tenetur. l. filiam *. C. de dotis promissione. B. Soc. reg. 348.

ADDITIO.

* Filiam. Adde Corn. in cons. ccxlij. in litera M. in iij. par. & Felin. in j. c. quæ in eccles. statim post mediū. de constitut. B. V.

Primò fallit, si filia esset Iudæa, vel hæretica: quia non tenetur illam dotare. glos. est singul. in l. si verò. ff. de in rem verso.

Secundò fallit, quia non tenetur dotare filiam naturalem nisi sit pauper. ita notat Bal. in l. si de iure. ff. de iure dotium.

Tertiò fallit, si pater esset egenus, & non posset eam dotare, secundum Ludouicum in l. j. soluto matrimonio.

Quartò fallit, quando accepit virum indignum sine consensu patris. ita not. Lud. in d. l. j. aliàs Bald. in l. fin. C. de do. promis.

Quintò fallit, quando esset contractum cum viro sine dote: quia non tenetur illam dotare pater. Lud. in d. l. j & ita dicit Bar. tenuisse. Sed Bal. tenet cōtrariū in auth. res, quæ. C. commu. de leg. B. Soc. re. 348.

¶ PATER ex iuris censura in bonis filij nascituri habet vsumfructum, ex quo habetur pro iam nato, cū de eius commodo agatur, l. qui in vtero. ff. de stat. ho. maxime in bonis aduentitiis, & profectitiis, gl. est not. in l. ij. C. de contrahen. & commi. stip. & l. j. C. de bonis mat. & l. cum oporteat. & l. non solum. C. de bonis, quæ lib. & patria potestate durante filius nudam habet proprietatem, quæ soluta per mortem patris, ad filium, vel filiam, pleno iure deuoluitur, secundum iura. vt Anc. in cons. cvj. nu. 1. in fine, & in consi. clxxvj. num. 1. ad fin. ver. verum filius vel filia, in hac. versic. ciuit. extat cap. viij. lib. iiij. statut. vrbis n.

Fallit, quando filius, vel filij, matre defuncta, eleuaret, vel eleuarent vadimonium in officio proprij, & in solutum acciperent dotis solutionem in bonis paternis debitori ad. dotis, pro summa, vt in sua vadia, quia eo casu pater nullum haberet vsumfructū in dictis bonis dotalibus, sic vt suprà in solutum habitis in dicta curia, prout in multis casibus & iudicatum & obtentum fuit.

Fallit etiam in patre ponente filium in hospitali, quia eo casu perdit omne ius & priuilegium, quod habet in filio, vt Bal. in l. ij. C. de filiis infant. expositis, vbi dicit, quod si ciuis conspicit ciuitatem periclitantem & nō subuenit, perdit ciuilitatis beneficiū, & definit esse ciuis. Ita Gerard. singula. ij. numer. 9. quod nota.

Fallit itidem, quando pater filiū vulnerat, vel eum male tractat, quia eo casu pater cogi & compelli potest ad eum emancipādum, & in hoc perdit vsumfructum. Ita Guliel. de Lud. singu. nu. 24. alleg. text. in l. prætor edi. §. sed & si quis. in glo. in versi. atrox. ff. de iniuriis.

Fallit similiter, quando pater ingreditur monasteriū, quia, eo viuente, filio legitima illico debetur, prout est tex. in c. cum scimus, de regulari. & glos. not. in c. transmissæ. in versi. more, extrà qui filij sint legit. & ibi Abb. idem in c. in præsentia. nu. 59. de proba. & ibi Feli. nu. 55. Corset. in sing. suis. in versic. legitima. in prin. numer. 1. Ias. in auth. nouissima. num. 8 C. de inof. testam. & in authen. si qua mulier. C. de sac. sanct. eccl. num. 50. Maria. Socio. iunior cons. lj. nu. 7. vol. j. de proba. Pari. in c. in præsentia. num. 165. aliter sentit.

Fallit etiam in filio clerico, eo quod in bonis eorum aduentitiis nullū patri quæritur vsumfructum, vt in authen. presbyteros. C. de episcopis, & cler. & ibi Bal. & Saly. Dec. in d. c. in præsentia. num. 253. & 254. allega. Imo. & Abb. in cap. quia nos, de testamen. & ibi Anto. de Butr. & hoc per Decium traditur, pro cautela, vt filius efficiatur clericus ad hoc vt pater amittat vsumfructum in bonis aduentitiis filij, etiā

in

in minoribus ordinibus constituti.

Fallit etiam, quando bona relinquuntur filiis, vel filiabus ea lege, vel conditione aut ordine, vt nullo modo patri acquiratur vsusfructus, quia eo casu stante dispositione testatoris, vel testatricis, patri nil debetur, vt auth. item excipitur. C. de bonis quæ li. ex quo voluntas testatoris omninò est obseruanda. l. j. C. de sac. san. eccle. cum capit. j. statu. nostrorum. I. Nouel. reg. 155.

¶ PATER si instrumento donationis confiteatur se recepisse seruitia à filio, non statur in hoc eius confessioni, sed oportet quòd benemerita, seu seruitia probentur. glos. est sing. in l. si donatione. C. de collat. & ponit Ioan. Lupus in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxo. versic. sed quarum. gl. not. etiam Ias.

Limita tripliciter, vt per eundem Ias. vbi suprà. Et vide eundem Ias. in l. frater à fratre. in lectu. ff. de condiction. indebit. B. Dias reg. 533.

¶ PATER de iure tenetur alere filios suos, indefinita debet vniuersaliter intelligi, vt teneatur etiam ad indumenta, & ad filias dotandas secundum facultatem patrimonij sui. l. verbo victus. cum l. seque. ff. de verb. sign. l. necare. l. si quis ex liberis. §. si quis. ff. de lib. agno. l. fi. C. de dot. prom. Rom. sing. 788. Soc. consi. 150. vol. 2. Corn. consi. 77. vol. 2. Alex. consi. 134. nu. 30. lib. 6. consi. 83. vol. 4. quæ dos non debet esse minor legitima: quia succedit in locum alimentorum. l. fi. de dot. prom. Bal. cons. 323. nu. 3. libr. 3. Gramma. Dec. 101. nu. 29. Boe. Dec. 62. nu. 6. Dec. cons. 171. nu. 5. Sal. Auth. res quæ. C. com. deleg. Med. re. 2.

¶ PATER de iure tenetur alimentare filios suos. l. necare. leg. si quis ex liberis. §. si quis ex iis. ff. de liber. agno. & filias dotare. l. fina. C. de dot. promis. cum infinitis.

Amplia, vt non alimentare, sed etiam tenetur ad indumenta, secundum glos. not. in dict. §. si quis ex iis. in versic. non tamen onera. & l. verbo. cum l. seq. ff. de verb. signific.

Amplia, vt non solùm filiam dotare teneatur, sed etiã si vidua remanserit, pater potest etiam compelli ad dandam eandem dotem secundo viro. Ita Roman. sing. dcclxxxviij. authen. & refert Ioan. Andr. in tit. qui filij sint legitimi. §. in hoc. in additio. ad Spec. in vers. Martinus de Fano. & Bald. Nouel. in tract. de dot. parte j. & parte vj. priuileg. xvj. Ias. in §. fuerat. de actio. instit.

Fallit, quando pater non habet redditus pro se alimẽtando: quia non tenetur eo tunc ad alimenta pro filiis. glos. not. in l. si quis à liberis. §. fina. in vers. libero. ff. de liber. agno. quia debet magis sibi prospicere quàm aliis, cùm prima charitas incipiat à seipso, secundum Bald. in l. vnic. C. de inoffic. dot. l. Iulianus. ff. si quis omi. causa testa. ita Afflict. dec. ccxcix. numer. 9.

Fallit quoque, quando filius habet conueniens officium seu exercitium: quia tali casu pater non tenetur alimentare filium, seu ad præstationem alimentorum. ita Deci. in capitu. Episcopus. numero 10. de præbendis. Bartol. in l. si quis. §. 15. versic. sed si filius. in versicu. vt operis. ff. de liber. agnoscend. vel quando manibus propriis potest sibi victum quærere: quia eo tunc pater non tenetur: vt Deci. ibi, nume. 10. quod not.

Fallit, quando filia præter consensum patris matrimonium contraxerit: quia eo tunc pater non tenetur. Ita Boer. decis. cxxx. numero 8. citando Barto. Angel. & Doctores in authenti. in l. obligamur. §. lege. ff. de actionibus & obligationibus. & Doctor. in authen. res quæ. C. communia de legat. Baldus Nouellus in suo tracta. de dote, circa medium. versicu. in fratre tamen eam alere tenetur. & Baldus in l. finali. C. de iure dotium. & pluries iudicatum fuit anno 1562. in mense Octob.

Fallit etiam, quando filia esset hæretica: quia parentes eam dotare non tenentur, secundum Alexand. post Bald. in l. ij. C. communia de legat. & gloss. in l. mater. C. de iure dotium, in versicu. mater. & l. cognouimus. C. de hæretic. Alexand. in l. prima. numero 51. ff. soluto matrim. & Carte. in tract. de hæretic. nu. 148. I. Nouel. re. 136.

¶ PATER potest filium exhæredare.

Fallit, quando ante mortem patris pœnituisset, isto casu pater eum exhæredare non potest, dixi cautela xxxv. pater filiam, &c.

Fallit, quando filius committeret ingratitudinem officio seu permissu superioris, argum. l. Gracchus. C. de adult. & cap. miles. xxiij. q. iiij. & vide quæ not. doct. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. & in l. ij. C. vnd. vi. & Nel. in tract. de banni. in j. part. secund. temp. in x. q. vbi habes in filio occidente patrem bannitum. S. Ian. reg. 220.

¶ PATER (si vult) potest in testamento relinquere filiæ spuriæ non solum alimenta, sed etiam dotẽ, ita Bar. in l. fi. ff. de iis, quib. vt indig. & hoc de iure cano. per d. cap. cum haberet, de eo qui dux. in mat. & fuit sing. Matth. Mat. cxlvj. no. & idem Bar. in l. Mæuius. §. duobus. iij. q. nume. 53. ff. de legat. ij. & l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legat. iij. Bald. in l. mater. C. de iure dot. Abb. consilio xv. videtur princip. nu. 1. vol. ij. vbi tenet, quòd dos succedit loco alimẽtorum, & si potest alimentari filia spuria à patre, multò magis potest dotari: vt cócludunt Docto. in auth. ex complexu. C. de incest. & inutil. nup. Bal. in cons. ccccclvj. nu. 7. 8. & 9. vol. eod. & Abb. consil. 50. eod. vol. ij. Boer. dec. cxxvij. in prin. Dec. c. per tuas, de probat. num. 1. & 2. & Anch. ccxxv. vers. super alio dubio, & dos à patre profecta, ad patrem redire debet, non iure successionis, sed iure reuersionis, secundum Abb. in d. cons. 50. nu. 4.

Amplia, vt non solùm spuriæ, sed etiam incestuosæ filiæ pater in testamento potest relinquere aliquid filię, dummodo dicat, quòd ex causa alimentorũ, vel pro ea dotanda, secundum Guid. Pap. q. cclxxx. in qua refert fuisset iudicatum de anno 1430. & ita tenet Rom. cons. xliij. num. 4. alleg. authen. licet. C. de natur. liber. I. Nouel. 134.

¶ PATER non potest committere alteri, vt occidat filiam suam adulterantem, seu adulteram: Bald. in l. accusationib. C quod met. caus. & in l. ad officium. C. commu. diuid. & Paul. in l. si cùm dotem. §. transgrediamur. ff. solut. matrim. facit quod habetur in meis doctrinis magistralibus, doctrina incip. vindictam facere.

Limita, nisi pater hoc demandaret filiis suis, Bartolus in l. non solùm. §. si mandato. ff. de iniur. Salyce. in l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adult. quibus assentitur Felin. in cap. si verò. lo j. versicul. limita. de sententia excomm. B. Dias reg. 534.

¶ PATRIS sola præsentia, sine alterius, cui reuerentia debetur, non inducit iustum metum reuerentialem ad rescindendum actum, nisi probentur minæ, vel verba præcedentia. Barto. in l. prima. §. qui onerandæ. ff. qua. rer. actio non detur. & ibi Angel. idem Bartol. in l. ad inuidiam. C. quod met. caus. Docto.

iuri interpositas.C.de transactio. facit quod notat Abb.loquendo in matrimonio,in c.veniens.in j.de sponsal.Et de mariti reuerentia.ita nor.Petr.de Ravien.in suo Alphab.aureo. referendo Bartol.in d.l. ad inuidiam.

Limita hanc conclusionem quadrupliciter, vt per Nata.in repetit.cap.quamuis pactum.de pactis,lib.vj. B.Dias reg.532.

¶ PATER promittés a.pro filia, si post ei leget,animo compensandi dotem promissam legare videtur.l.si quis mandati.§.cum pater.ff.de legat.j.cum concordan.de quibus in gl.tex.in auth.præterea.in fi.l.iiij.C.vnde vir & vxor.

Primò fallit,secundum Oldrad. Bart. Bald.& Paul.in d.§.si pater,vbicunque in legato esset species relicta,& pro dote fuisset promissa quantitas,& econtrà.& intelligunt l.si pater pro filia.ff.de col dot. Bald.in l.quoniam in prioribus.C.de inoffic. testam. & in l.si vxor.C.de bo.auct.iud.pos.idem tenet Bal. in l.Nesennius.ff.de neg.gest. cum regulariter de quantitate ad speciem non fiat compensatio:vt in l.si conuenerit in prin.ff.de pign.act.

Secundò fallit hæc limitatio, quia est contra §.si pater.& contra authen.præterea.in fin.C.vnde vir & vxo.vbi dicta iura non admittunt hanc distinctionem,& istam vniuersalem tenet Io.de Imo.in d.§.si pater.& in d.auth.præterea.

Tertiò fallit dicta regula,nisi filia esset cum aliis hæredibus extraneis instituta,vel etiam cum fratribus, qui ex parte tantum præcipui lucri percepissent quantum fuit legatum:& tunc dotem præcipuam habebit,nec compensabitur cum legato,vt in institutione relicta de ipsa filia.& ita tenuit Bal.Raph. & Ludouic.Roma.in d.§.si pater.& allegant text. sing.in l.fin.C.communia vtriusque iud.tamen in contrarium videtur glo.in d.l.Titia.§.qui inuita.in verb.verisimile.ibi dum gl.maximè dicit in illa implicatione,& etiam Imo.ibi.ff.de leg.ij.

Quartò fallit secundum Io.de Imo.in d.§.pater filiæ. & in d.§.cùm pater. vbicunque pater non dixisset filiæ,lego pro dote,sed simpliciter dixit,lego:quia tunc vtrunque debetur:vt in d.§.si pater.Sed contrarium tenuit ibi Bar.& scribentes:quia obligatus ex causa necessaria à Lindu.cta,prout est pater,qui ex necessitate tenetur dotare filiam,videtur legare animo compensandi,secundum d.auth.præterea. nam arctat patrem ad duo,scilicet ad coniungendam filiam in matrimonium:& ad dandum dotem: vt l.qui liberos.§.fi.ff.de ritu nupt.& nor.gl.reputata singul. in l.obligamur. §. lege.ff.de act.& oblig. quam magis communiter sequuntur Doct.Bal.in auth.res quæ.C.communia, de leg.& Nic.in rub.ff. sol.mat.Bal.Imo.& Raph.in l.j.eod.tit.Bald.in l.fi. C.quæsen.fine cer.quan.Bald.& Ang in l.nupta.in princ.ff.sol.mat.& per Abb.in c.j.de adul.licet Bar. in d.auth.res quæ.& in d.l. obligamur.teneat contrarium.Item pro hac opin.facit,quia pater simpliciter legans videtur sine dubio pro dote legare:vt sing.dicit Bart.l.quod autem in stipulatio ff.de iure dot.per illum text.& probatur in l.tali.§.fi.coniuncta gl.ff.eod.tit.cum vulgarib.item,quia si dixit, lego pro dote, perinde est ac si dixisset, lego causa compensandi pro dote.text.est secundum Bal.in l. vnic.C.de rei vxor.actio.& hæc est communis opi. quam tenet gl.in d.§.si pater,in verb.eadem,& tã sequitur Dy.& Iac.de Are.Petr.Bar.Bal.& communiter omnes ibi,& Cyn.Bal.in l.filia. post gl.ibi.C.

de leg.& est de mente gl.fi.in l.cum pater. §.fi.ff.de iure dotium.

Quintò fallit dicta regula,vbicunque quantitas legati non concurreret cum quantitate dotis:quia tunc non præsumitur animus compensandi:& hoc tenet Pau.de Castr. in d.§.si pater.in lectura Bon.alleg.l. cùm centum.ff.de adim.leg.secundum Imo.Iac.de Are.& Bar.in d.§.si pater.sed istud non videtur verum per d.auth.præterea.vbi non attéditur an sunt quãtitates relictæ pares & dispares:quod etiã tenet Bal.in l.Titia.§.inuita.de leg.ij.Bald.& Imol. in d.l.cũ pater.per l. Lucius.ff.de leg.ij.Bal.& Ang. & Imo.in d.l.si pater,ff.de col.dot. B.Soc.reg.349.

¶ PATER regulariter non tenetur pro filio,nec è cõtrà.C.ne fil.pro pat.

Fallit,quando filius habet peculium,quia pater tenetur quatenus est in peculio.ff.per tot.de pecul.

Fallit,quando debitum filij est conuersum in rem patris:quia tunc tenebitur.ff.de in rem verso.S.Ianua. reg.222.

¶ PATER sicut regulariter non potest filios exhæredare ita nec ipse potest à filiis exhæredari.d.§.causas.in auth.vt cum de appel.

Fallit,quãdo pater accusauit filium, excepto crimine læsæ maiestatis.

Fallit,si vitæ filij insidiatus fuerit.

Fallit,si vxori suæ,vel concubinæ se commiscuerit.

Fallit,si testari,in quo poterat,prohibuit.

Fallit,si non egit curam si esset furiosus.

Fallit,si captus fuit à Saracenis,& ipsum non redemit. hæc probantur in d.§.causas. S.Ian.reg.221.

¶ PATER non tenetur pro filio.Salic.l.si filius,C.ne fil.pro patre.Alber.1.p.stat.q.7.Bald.l.si qua pœna. ff.de his,qui sunt sui.l.si filius.ff.sol.matr.l.1.ff.si ea nox.causa agatur,Imol.l.cum filius.ff.de verbor. oblig.Doc.l.sancimus.C.de pœnis.Alex.consil.13. vol.1.l.sæpe.nu.12.ff.de re iud. Med.reg.8.

¶ PATER tenetur pro filio, quatenus est in peculio. L.quod si Ephesi.ff.de eo quod certo loco.vt declarat Zasius in loco infrà citando.

Amplia & limita,vt per Zasium in §.actiones.instit.de actio. B.Dias reg 536.

¶ PATER tenetur dotare filiam ea dote,quæ non sit minus legitima, habito respectu ad quantitatem patrimonij,consuetudinem regionis,si honestas, & qualitas personarum ,& numerus liberorum id suadeat.Soc.cons.cl.vol.ij.Corn.consil.lxxvij.vol. ij.in princ.& Socin.in consil.clxiij.vers.vnde concludendum est Alex.consil.cxxxiiij.nu.30. & 31.in vj. vol.& in consil.lxxiij.visu statuto.vol.iiij.vbi dicit, quòd legitima est debita de iure naturali,& censetur quasi æs alienum,& in cons.vij.vol.ij. vbi tenet quòd non debet esse minus legitima: quia succedit loco alimentorum.l.eg.mater.C.de iure dot.& ibi Bald.& idem in l.fina.C.de dot.prom. Bald.consilio ccccxxij.numero 3.volumin.iij.consilio ccccl. in primo volum. statuto.& Salyc.in cons.cccclliij. eo.volum,& latè Thom.Gram.decis.cj.numero 29. vsque 50.Boer.decis.lxij.numero 6.& decisio. ciiij. numer.11.Bal.cons.clxxia.incip.1388.vol.eod.Dec. cons.clxxj.numero 5.& cons.xxvij.numero 2.Io.de Arno.sing.xxv.Sal.in authen.res quæ.in ij.not.C. communia de leg.

Fallit, nisi per statuta circa legitimam aliter dispone retur:quia sicut ex iusta causa legitima per statutum potest limitari.Ita & dos pariter potest ad certam quantitatem reduci,Ita Dec. consilio cvj. numero 5.

mero 3.versiculo 10.& vltimo, cùm dos sit quid vniuersale, eo quia à se potest recipere augmentum, & diminutionem, secundum Corn. consilio xlvij. b.vol.2.& cons.lxxvij.c.eod.vol.2.Mat.sing.cxx & Campeg.in tract.de dote.in 1.par.q.4.

Fallit etiam in dote data filiæ, quæ si vsque ad mortẽ facultates suut auctæ etiam dos augeri potest, secundum Philip. Fran. in c.quamuis pactum.vers.3. limit.de pact.in 6.quia dos succedit loco legitimæ. vt l.quoniam Nouella.C.de inoffic.testam.Paul.de Cast.cons.206 aliàs cons.211.Boer.q.62.nu.6.Bal.in l.pactum.oppo.6.C.de collat. Nonel.re.133.

¶ Pater viuens legitimam filio dare non cogitur: vt in l.prima.§.si impuberes.C. de collatio. bon.& not.glos.in c.Raynutius.de testament. & no.Bart. in l.post emancipat.de liberat.legat.

Primò fallit, si dissiparet bona sua, quia tunc cogitur filio date legitimam, eo etiam viuente. ita Bald. in l.2.ff.si quid in frau.pat.& in l.1.in 4.q.C. de inof.dona.pro quo facit quod not.tenet Barto.in l.1.in §.si in patria.ff.soluto matrimon. & in l. si constante.in princip.ff.eod.vbi not.dixit, quòd si vxor aliculus decessit, remanentibua filiia hæredibus relictia, & dos remaneret apud patrem, qui dissipat omuia bona sua, quòd tunc filiæ poteruut agere cõtra patrem, vt eorum dos nòn consumatur, de quo habetur etiam per Bar.in l.si.C.de sen. pas.vbi ponit an filij possint perere, vt pater remoueatut ab administratione, quando pater habet maloa mores, & dissipat bona filiorum, vt habetur per Bal.& Doct. in l.Imperaror.ff.ad Trebel. B.Soc.re.355.

¶ Patris delictum nocet filiis quo ad pœnam pecuniariam, si statutum de hoc expressè cauerit, secus autem quo ad pœnam corporalem, Bal.l.1. C. ne fil.pro patre.Anch.cap.1.de const. lex tamen irrogat infamiam filiis ob delictum patris, videlicet ob crimen læsæ maiestatis, & ob crimen hæresia.l. quisquis.C.ad leg.Iul.maiest.Innoc.cap. grauem. de senten.exc.auth.Gazaros.C. de hæret. Din. capitu.non debet.cap.sine culpa.num.6.de reg.iur.6. Med.reg.8.

¶ Patrem impunè filius occidere potest ratione hostilitatis: aliaa nunquam ei licet præiudicium inferre.& hoc ratione fauoria publici, doct.l. minimè.ff.de relig.Socin.in terminis huiua reg. in reg. 284.fall.14. Med.reg.1.

¶ Patres. Quod sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinuentione non est præsumendum. Steph.5.2.q.4.c. consuluisti. De infan.vide Delictum, Dignitas, Filius, Vox.

Quicquid filius acquirit, patri acquiret, cum in eiua sit potestate.Inst.per quaa pet.no.a c.in princ. De acqui.pos.l.qui seru.

Parco: Qui sibi non parcit, multò minùs aliia parceret.De bo.eo.l si. Riisvvich.

¶ Patria potestas soluitur morte, §.is verò.Instit. quib.mod.iua patro.potest solu.ibi, ij verò, qui in potestate parentis sunt, mortuo eo sui iuris fiunt, quòd intellige nisi auus viuua fuerit, nam eo viuente omnes in eiua potestate sunt: Doct.Inst. de patr. potest.in princ. Ampl. procedere etiam in morte ciuili, vt per deportationem, l.1.§. fina. ff. de contr. tab.§.cùm autem.Institu.qui.mod.ius patr.potest. solu.si tamen restitutus fuerit, & ei omnia in pristinum statum restituentur.§.sed si.Insti.eod.tit. Tertio modo soluitur per seruitutem.§.ius autem.Instit.de patr.potest.§.pœna.Inst.quib. mo.iua patr. pot.solu.l.quod attinet.ff.de reg.iur. Quartò soluitur banno, Doctor.Com.l.si cum dotem.§. si patri. ff.sol.matr.Doct.l.1.C.de hęred. inst. nisi statutum alliter se habeat, Baldus Auth.incestua.C.de incest. nupt.l.3.C.si pend.appel. mora intetuen. Quintò soluitur per emancipationem.§.prætereaInst.quibus mod.ius patr.potest.solu.Sextò, per adoptionem, manumissionem, & arrogationem, Doctor. Inst.de adopt.Septimò, si filius fuerit factua sacerdos, mònachus & episcopus, Baldus l.apud hostea. C.de suis & legit.Doct.l. Deo nobis.C. de episc.& cler.Auth.Episcopalia.C eod.Octauò per dignitatis assumptionem, vt patritiatua, & similium, Bald. l.fin.§.necessitatem.C.de bon.quę lib.Doct.§.filius. Instit.de patr.potest. Quæ intellige vltimo loco dicta procedete quoad commodum tantum liberari, secus autem quoad incommodum, nam succedunt nihilominua in hæreditate, & retinent quæ sunt commoditatis familiæ, Doct. d.Auth. episcopalis.Bald.l.fin.§. necessitatem.C.de bo.quæ liber. cum simi. Med.tr.2.par.

¶ Patria. Patriæ & parentibua parere tenemur. Pompon.de iust.& iu.l.veluti. Riisvvich.

¶ Pati debes, quod tu alij feceris, idem ab eo.

In Aut.de sanct.Epis.§.reuerendissimi.

Vnam personam vicem plurium sustinere.

In Aut.de sanct.epis.§.spectaculorum.

Ratione incertitudinis deferendum esse.

In Aut.de nup.§.sed captiuitatis.

In Aut.de sanct.Epis.§.si quis autem ad monasticam.

Vt sportulæ tantum à reo exigantur.

In Aut. de sanct. Episc.§. spectaculorum, Azo, rub.104.

¶ Patiens habet relationem ad agentem, sicuti teua ad actorem, no.l.non debet.ff.de reg. iur.item not.quòd agentes, & consentientea pari pœna puniuntur.vulg.iur. Med.reg.9.

¶ Patientia habetur pro consensu.glos. ca.sanctorum.lxx.distinct.

Fallit in casibus in quibua actus verua requiritur.Bal. l.licet.C.de iur.delib.

Fallit in iis, quæ sunt magni præiudicij.Bart.l.cum de in rem verso.ff.de vsur. reg.224.

¶ Patientia habetur pro pręcepto. De his qui not.infa.l.liberorum.in fin.Arg.Reg.185.qui tacet.

Qui patitur, quod potest prohibere, ipse facere dicitur.De nox.l.2.d.l.liberorum.C.de sacros. Eccl.l.iubemua.§.œconomos.De iu.pa.l.adigere. Riisvvic.

¶ Patientia. Multa tolerari facta, quamnis prohibita essent, ne fierent.

Pro.

9.q.2.c.Lugdunensis.
1.q.1.c.quòd quidam.
2.q.6.c.biduum.
7.q.1.c.episcopus in diœcesi.
14.q.6.c.comperimus.
Ext.qui cleri.vel vou.c.rursus.
Ext.de eo qui cogn.consanguin. cap. transmissæ.
Ext.de matrim.contrac.cou. interd. ecclef. cap.fiu.

Contra.

10.dist.c.vides.
27.q.2.c.nuptiarum.
Ext.qui matr.acc.pos.c.videtur.
Ext.de sponsa.duor.c.tua fraternitas.

C.de leg.& consti.l.non dubium.§.1.
D.de verb.oblig.l.si stipuler.§.fin.

SOLVTIO.

Prohibita fieri,si fiant, non tenent, si prohibitio habeat perpetuam causam prohibitionis,& quælibet prohibitio intelligitur habere perpetuam causam. d.l.non dubium,nisi constitutio prohibens exprimat prohibitum,neque id temerè.ext.de fil.presbyt.c.ad abolendam. Atque ita omnia contraria ferè conciliantur.In prohibitionibus autem circa matrimonium faciis,vel faciendis cõtraria regula obtinet.Licet enim omnes casus ibi intelligantur prohibiti ne fiant,tamen si fiant,tenebũt:quia matrimonium res est fauorabilis.ext.de matrim.contract.contra interdic.c.2. & ideo prohibitio cõtra illud inducta, est restringenda. Damas.reg.99.

¶ PATRONVS qui variare in præsentatione potest, intelligitur vt semel tantum possit,Cald.consi.21.in tit.de iur.pat.Dec.cons.119. Regulariter tamen patronus variare non potest,vt in totum à primo discedat:accumulando tamen variare potest.ca.cum autem.de iur.pat.gl.c.cum vos.de offi.ord. Roch. de Curte.in tract.de iur.patro. vers.honorificum. nu.30.no.dub.c.quod semel.de reg iu.6. Med.re.4.

¶ PATRONVM non excludit modica particula à bonorum pos.l.vt si.ff.de bon.libert.Anto.Cors.in trac.de Minim.nu.38.concor.simil.Bal. auth.quamuis.C.vnde vir & vxor.Corn.cons.63.lib.1.cap.dicet causam. de probat. capitu. coram. de offic. deleg. Med.reg.5.

¶ PATRONVM expellunt liberi in quacunque etiã minima parte instituti.l.si ex modica.ff.de bo.quæ liber.conc.l.si tamen.§.fi.cum gl.ff. de ædil.ed.l.ex facto.§.si quis autem.ff.ad Treb. Med.re.5.

¶ PATRONO inscio,nihil potest fieri in præiudicium iuris patronatus.Gemin.in c.quamuis.de rescript. lib.6.Abb.& omnes Doct.in ca.cum accessissent. de constit.com similibus.

Primò fallit,nisi immineret necessitas,per quam pro vtilitate ecclesiæ episcopus moueretur ad disponẽdum de beneficio patroni,aliter quàm eius natura exigat:quia etiã patrono inuito hoc poterit fieri. ita Abb.in d.c.cum accessissent.& ibi Fel.adde pro hoc bene facere glo.in c.j.x.distinc.quæ concludit, quòd vbi subest iusta causa,potest episcopus parochiam diuidere inuito rectore,licet fine causa non posset,per quam gl.ita determinat Abb.in c.ad audientiam.de ecclesiis ædificandis.

Secundò fallit in patronatu ecclesiastico:quia ipsi potest præiudicari,vt per Felin.in tract.quando literæ apostolicæ,&c.& per Rom.in cons.361.incip.in casu proposito consultationis.

Tertiò fallit in iure patron.quod habetur ex consuetudine,vel præscriptione:quia legatus de latere potest ipsi derogare:vt per Fed.cons.lxv. incip. infrascriptæ quæstiones.idem tenet Abb.in c.dilecte.de off.deleg.& Alex.in cons.lxxv.incip.viso puncto.in 4.vol.quamuis contrarium tenuerit Io. de Imol.& Bar.in d.c.cum dilectus. B.Soc.reg.356.

¶ PATRONATVS ius non acquiritur ecclesiæ non congruenter dotatæ,vt si modica fuisset dos,gl.ca. quicunque.16.q.7.Abb.cons.106.col.2.libro 2.Iaso. rubr.ff.solu.matr.col.7.idem auth præterea.C.vnde vir & vxor.not.glo.in summa. 63.distin. cap.piæ mentis.16.q.7.Innoc.& Doct.comm.rubr.de iur. patr.Rochus de Curt.in tract.de iur. patro. versic. dotauit.colum.5.nouiss.in concil. Trid. sess.14.in decreto.de reform.capitu.1.versicu. competenter dotauerit. Med.reg.5.

¶ PAVPER ad testimonium regulariter admittitur, vt est glo.in l.3.in prin.ff.de testi.& glo.in c.si qui. extrà,eod.tit. B.Soc.reg.357.

ADDITIO.

In c.si qui.Vbi vide Felin.in verſ.glo.fin. ibi aliàs. cum sequen. B.Vadius.

Primò fallit,nisi esset suspectus:quia tunc debet repelli à testimonio,vt in dictis glos.

Secundò fallit in causa criminali:quia tunc etiam repellitur à testimonio,sicut pauper etiam repellitur ab accusatione,vt 2.quæstio.1.in princ.Et ita tenet Tancred.in præallegato cap.si qui.& istud sequitur Anto.de But.& communiter omnes scribentes ibi. Sed Ab.ibi tenet contrarium:dicit enim quòd non videt causam diuersitatis in hoc:nã paupertas reddit testem suspectum,quia timetur ne fuerit corruptus per producentẽ.Nam hæc ratio limitat etiam in causa ciuili:vnde ipse dicit pauperem nõ esse admittendum ad testimonium,sed iudex secundum qualitatem personæ,& qualitatem causæ arbitrabitur quanta sit fides testi adhibenda. Et sic Abb. non facit differentiam inter causam ciuilem & criminalem,&c.

Tertiò fallit,cùm quis incidit in paupertatẽ propter vitium suum:quia tunc non erit idoneus testis, secundũ Bal.in c.præalle.si qui.quia hoc casu non solũ rerum,sed etiam famæ suæ est prodigus,& videtur talis: vnde talis est expellẽdus à testimonio: quia qui vitiosus in se præsumitur esse,multò magis in alium vitiosus erit.l.fi.C.de sent. pas.secùs in eo, qui incidit in paupertatẽ sine vitio,& tunc bene fauet:quia tunc talis bene esset idoneus,& dicit etiã ipse Bald.vbi suprà, ꝙ magis est credendum pauperi virtuoso,quàm diuiti vitioso, dicit tamen ibi, quòd quando pauper nõ est bonæ, aut malæ famæ, tũc bene admittitur ad testimonium,sed minùs ei creditur:quia qui deficit in fide tãtùm numero suppletur. Allegat glos.notabilem & menti tenendam in l.3.§.eiusdem quoque. in princ.in verbo,nunc.ff. eod.quare quando testes non sunt multùm : putà, quia deficiunt in fide,supplet numerus: putà,si quis probaret per tres , aut quatuor testes, qui non essent omnino integri, vnus testium suppleret defectum fidei.quam glos.semper tenebis menti decidendo.dicit tamen Bal.quòd hæc omnia ibi remittuntur iudicis arbitrio:quia nõ potest dari ista discretio quando dicatur plenè probatum,sed relinquitur in iudicis arbitrio.de hoc etiam est tex.melior quàm sit in iure, scilicet,quando dicatur plenè probatum in l.3.§.an magis scire potest.& in §.eiusdem.in princip.ff.de testib.Et vltra prædicta adde, quòd testis ad hoc , vt non dicatur pauper , debet habere tantum in bonis quantum est summa negotij,de quo vertitur ipsa quæstio:vt habetur elegantissimè in glos.sing.in §. si verò autem sunt. in auth. de hered.& falc.quam alleg Rom.in l.si constante. in prin.ff.sol.matr. B.Soc.reg.357.

¶ PAVPERES non sunt in corpore puniendi propter leues abusiones.l.quicunque.col.2. C.de seru. fugit.not.l.illicitas.de offic.præsid.l.2.§.fin.ff.de his qui sunt sui.item pœna pecuniaria in corporalem transmutari non potest pro minima re , Bald. d.l. quicunque.col.2.C.de seruis fugit. Ias.§.pœ. alcs. colum.8.inst.de act.quo casu limitatur regula, qui nõ habet in ære luat in corpore:quia quælibet minima

nima pœna corporalis eſt maior qualibet pœna pecuniarum.l.in ſeruorum.ff.de pœnis. Med.reg.5.

¶ PAVPERTAS.vide lex.

Cauſa pauperis prius eſt tractanda, quàm diuitis.16.q.6.c.de lapſis.C.de epiſ.l.ſi quis ad declinandam.de Fal. Rüſvvich.

¶ PAVPERTATIS cauſa limitatur ius commune, gl.l.non obſtante.ff.de inre fiſci, & in c. primis.1.q.1.vnde pauperi non currit tempus vnius anni appellationis deſertæ, Auth.ei qui.C.de temp. appel. irem non tenetur ad onera perſonalia, Bald.auth. defuncto.C.ad Tertullia.l.in dictiones. C. de ann. & trib.lib.x.item excuſar à pœna arbitraria, Bald. l.acceptam.q.23.C.de vſur. Aretin.l. inuitus. C. de procura.col.3.item excuſar à ſatiſdatione, Specul. §.9.in tit.de primo,& ſecundo Decre.item nô tenetur ſoluere mercedem notario,glo.l.tam dementis.C.de epiſc.aud. Med.reg.1.

¶ PAX ſi fuerit inita cum aliquo, pro qua ex forma ſtatuti aliquid ſolni deberer, ſi defecerit vnus nummus non procedit concordia, Angel. l. ſi ſeruus. §. plurium.ff.ſi quis caut.Alex.conſ.106. volu.3.conc. Ang.l.in executi.§.item,& Doct.com.ff.de ver.obl. Rom.l.2.ff.ad Syll. Med.reg.5.

Appellatione pacis non venit treuga, ſed appellatione belli.

Fallit in 2.caſibus,ſecundum Fel.in c. ſignificauit, de iud.num.2.

Ad pacem ſeu concordiam nèmo compelli poteſt.c. humilis,de treug.& pace.

Fallit in 7.caſibus,vt per Felin.in dicto cap. humilis, numero 1.

Capitaneus guerræ nnn poteſt facere pacem.

Fallit in 3.caſib.ſecundum Iaſ. in l. conuentionum, ff. de pact.num.7. Don.Fina,lib.5.

¶ PACIS ratione limitarur ius commune: vnde ratione pacis matrimoninm inrer eos contrahi permittitur inrer quos regulariter non permitteretur.cap.1.de ſponſa.impub.6.Ioan.Andr. cap.actus legitimi.de reg.iur.6.vbi dicit quòd ratione pacis pontifex diſpenſare poteſt cum monacho, & moniali,vt virum,vel vxorem accipiat,Socin. d. regu. 284.fall.6. Med.reg.1.

¶ PACEM qui cum proximo ſuo non facere inrat, anno vno pœniteat,& ad pacem redeat.

xxij.quæſt.ij.qui ſacramento. Viuien.reg.44.

¶ PACEM tutor vel curator poſſunt ſuper iniuria patri pupilli illata, compnnere, ſi modo id pupillo vtilius fuerit, hanc eſſe communem opinionem atteſtatur Fran.Turz.concl.32.

Fallir in multis caſib. quos colligere pntes ex dictis Groti,in l.4.§.Caro,ff.de verbor.oblig.num.115.

Non ſufficit habere pacem cum hæredibus occiſi ſeparatim.

Fallit in 4.caſib.ſecundnm Crotum,in l.4. §. Cato.ff. de verb.oblig.num.107.

Pax debet fieri à maiori parte hæredum.Doctor.in d. §.Cato.

Fallit in 5.caſib.ſecundnm Ang.de Perig.in d.§.Caro, nnmero 59. Don.Fina,lib.4.

¶ PECCATVM non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.Reg.in 6.

Peccati venia non datur, niſi correctis.Reg.in 6.

Defenſor propriæ ſalntis in nullo peccare videtur. Gordia.C.de Sic.l.3.

Peccata ſuos teneanr auctores, nec vlteriùs progrediatur metus, quàm reperiatur delictum.Arcad.& Ho.De pœ.l.22.

Peculium.l.59.ex pœnalibus. pendens Regu.130. §. quod pendet. Riiſvvich.

¶ PECCATVM minimum confireri non eſt neceſſe, quia non eſt mortale, & mortale tantum peccatum mareria confeſſionis eſt, Doct.capit.omnis.de pœn.& remiſſ.cautius ramen eſſet de eo ſe confiteri, præſertim, quando veniale peccatum geminatum eſſet, quia tunc diſponit ad mortale. doct. d. loco. Med.reg.5.

¶ PECCATVM veniale ex geminatione efficitur grauiſſimum.§.criminis.25.diſt.Rom.l.ſi verò.§. de viro.in 16.caſu.31.ſallen.ff.ſolut. matr.Corſet.in tract. de verb.Gem.num.57.Ener.in loco à vi Gem.nu.6. & ſeq.Alex.in add.ad Bar.l.cum ſcimus. nu.7.C.de agri.& cenſi.lib.11. Med.reg.2.

¶ PECCATOR reus. Auguſtin. in libr. de pœnit. Reg.ſeu Cap.ix.

Defleat peccator: quia offendens in vno, factus eſt omnium reus.

Vid.hic Ioan.Andr.& Innoc. Viuien.

¶ PECVLIVM. Parer tenetur pro filio, quatenus eſt in peculio, l.quod ſi epheſi, ff. de eo, quod certo loco.

Ampliatur in vno caſu,& limitatur in 6.vt per Zaſ. in §.actiones, Inſtit.de act.Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in 5.vr ego notaui in d.§.actiones.

Pater in pœnalibus, de peculio non tenetur, l. ex pœnalibus, ff.de reg.iu.

Fallit in 2.caſib.quos not.Dec.in d.l. Don.Fina,li.1.

¶ PECVLIVM non debetur extincto eo, in quo conſtitutum erat.l.quid tamen,& l.ſeq.ff.quemad.vſuſfru.amitt. Med.reg.6.

¶ PECVLII actio. L.59.Vlpian.lib.2.diſputationū.

Ex pœnalibns cauſis non ſoler[b] in patrem de peculio actio dari.

ANDIT. a al.l.58. b al.actio in patrem de peculio dari.

Ex tit.de peculio.Exc.à §.actiones autem, §.de act. Iung.l.94.filiusf Rerum am.l.côtra nurnm, §.item cum, de pec.l.3.§.idem ſcribir.Sim.C.de relig.l.fin. Inſt.de nox.§.fin. de his qui deie.l 1.§.ſi filius.POENALIBVS.Conciliatio l.57.tam de iud. CAVSIS, ſcilicet, priuatis, ex maleficiis, vel quaſi maleficiis ortis, ne obſtet.de pe.l.3.§.fin.SOLET. Nam excipitur de pec.l.3.§.ex furriua,§.idem ſcribit,§.fin.de his qui deiec.l.1.§.cùm ſeruus, de vi & vi, l. 1. §. ſi filius,§.fin.de æd.ed.l.cum autem, l.23.§.ſi ſeruus. Rerum amotarum, l.3.§.ſi filiusfami.l. contra nurnm, §.item cùm de eond.fur.l.penulti.de ac. & ob.l.48. ex contractibus de caſt.pec.l.ex caſtrenſi, verſic. ſi quando, C.de bo.quæ lib.l.fina.§.vbi.Riiſvvi.parar.

¶ PECVLATVS ſeruns dicitur ille, qui vnicum tantum nummnm habuerir in peculio. l. ſi quid creditor.§.fin.de pec.Arch.cap.non debet. de præb.6. not.Doct.l.2.C.de reſc.vend.conc.l.qui dnos.§.fin. ff.de reb.dubiis.Bald.c.1.§.quin etiam.in titu.epiſc. vel Abb. Med.reg.5.

¶ PECVNIA ante rerminum peti non poteſt, vt in c. vnico,& ibi per Doct.extrà, de plus peti.

Amplia iſtam regulam habere locum etiam in debito conditionali.

Primò fallir, ſecundum Bal.& Alex.in l.pecuniam.ff.ſi cer.pet.niſi conditio eſſer purificata, pendente iudicio, per l.ſi rem.§.ſi.de pign.actio.

Secundò fallit etiam in fiſco, cui ſi qnid debetur in diem, vel ſub conditione, ſtatim peti poteſt: & hoc

proc

procedit, quando esset necessitas rei publicæ, per tex.in l.1.C.de condic.ex lege.vbi Bald.notat.

Tertiò fallit, quando maritus vergit ad inopiam.l.vbi adhuc.C.de iure dotium.

Quartò fallit, quando debitor fugit.ff. quæ in fraud. cred.l.ait prætor.§.si debitorem.

Quintò fallit, quando debitor esset suspectus: cũ tunc ab eo peti possit eo inuito.ff.qui satisda. cog.l.si fideiussor.§.si.ff.iud.sol.in omnibus, secũdum Host. & Io.And.in c.vnico.de plus peti. B.Soc.re.358.

¶ PECVNIA non est de rebus quæ seruando seruari potest, ex quo sequitur quòd potest sine iudicis decreto alienari, glo.in l.prima.§. fuit quæsitum.ff.ad Trebel.

Fallit in 2.casibus, vt per Iaso.in d.§.fuit quæsitum, colum.5.

Pecunia in statutis & materia odiosa capitur pro nu mis tantùm, licet regulariter secus sit. l. 2. §. creditum.ff.si certum petar.

Fallit in 3.casib.vt per Ioann.Bolog. in d.§.creditum. num.8.& sequen. Dou.Fina.lib.5.

¶ PECVNIA non est de rebus, quæ seruando seruari possunt: ex quo sequitur quòd potest sine iudicis decreto alienari.glo.est sing.in l.§.fuit quæsitum. in verbo, necessaria non est.vers.sed hoc non reperitur in adulto.ff.ad Trebel.Bald.in l.si curatorem habens.C.de in integr. restitr. mino. & in l. sed si ex stipulatu.ff.de verb.oblig.in l.1.circa prin.ff.de reb. eor.Iaso.in d.§.fuit quæsitum.vbi refert plures, qui tenent cum d.glos.Et eam confirmat & defendit.

Limita duobus modis, vt per Iasonem in dicto §. fuit quæsitum. B.Dias reg.577.

Licet ad faciendam semiplenam probationem, vel in diciũ de actu principali, requiratur vnus testis idoneus, & omni exceptione maior, secundum Bar.& Doct.in l.admonendi.de iureiu.tamen ad probandum indicium remotũ, sufficiũt duo testes minus idonei, nec omni exceptione maiores. Bal. Saly.& alij communiter in l.eunctos populos.in fin. C. de summa Trinit. Bart.in l.1 §.quæstio.de quæst.Brun. in tract.de iudic.Soc.in cons.54.vol.1. M.Chærian.

¶ PECVNIA communis si non potest amoneri habet etiã locum in vno nummo, Ang.l.si quis dederit.§.prætor.ff.de acqui. hær.Bru.in trac.Ibat.super fœm.art.9.num.110.Ant.Corſ.in tra.de min.nu.93. Med.reg 5.

¶ PECVNIA communis ab alio, quam à camerario solui non potest, fallit in exigua, Barto. l.fin. C.de can.larg.lib.10.not.l.diuus.ff.de bon.dam. conc.simil.Barto.l.mediteraneæ.C. de Ann.& trib.leg. si cui.ff.de ædil.edicto.glos.cap.testamentum.6. dist. Med.reg.5.

¶ PECVNIÆ formæ mutata censetur mutata substãtia, glo.in extrau.vnica.de sent.exc.§.si verò.ver.taxe rur in terminis. Med.reg.7.

¶ PENDENS. Vt aliquid fit in pendenti.

In Aut.de non elig.seruo nub.§.hæc autem.

In Aut.de nup.§.quia enim. Az ru.104.

¶ PENSIO, vel merces augetur, vbi augmẽtum rei est in bonitate, seu reditu, & intrinsecum. Hãc regulam firmat Brun.in tracta.de augment.monet.ver sic.decimaquarta conclus. quam limitat vndecim modis, periti in arte.vide suprà, in verbo, medici. B.Dias reg.550.

¶ PENSIO nulla debetur de re destructa pœnitus: Aegidius Bossi.in tit.de remiss.mercedi.numero 61. Bart.l.si merces.§.vis maior.ff.locati.Doct.comm. c.quanto.de censi.Ioan.l.fin.C. de omni agro deserto.lib.11.Doct.consi.l.1.C.de iur.Emphy. dixi in trac.de defin.p.2.defin.50.num.6. Med.reg.6.

¶ PENSIO nulla est non seruata iuris, Abb. c. extirpanda, not.2.de præb.& dign.Doc.c.ad audientiam. de rescrip.vt quando sine causa cum labe simoniæ absque auctoritate superioris, imponeretur, Abb. ea.cum causam.de præb.Hyeron.Gigas in trac.de pens.quæstio.5. Med.reg.7.

¶ PENSIO potest in multis à pontifice moderari, ac limitari absque citata parte, Caccialupus in trac.de pension.quæstio.24.num.4. Pontanus cons. 28.quia quod potest fieri aliquo inuito multo magis eo ignorante fieri poterit, leg. qui potest. ff. de reg.iur. Med.reg.8.

¶ PENSIO soluitur morte pensionarij in totum, sicuti vsusfructus morte vsufructuarij.§.finitur.Inst. de vsufru.Hiero. paul. in lib.pract.Caneel.pag.48. Gigas in tract.de pens.q.97.num.9.& q.12.num.1.& q.1.nume.5.Caccial.in tracta.de pens.q. 8. Secundo modo soluitur morte ciuili, vt per ingressum religionis post professionem.Gig.dict.loco, q. 57.numero nono. Tertiò per contractum matrimonij. idem Hier.Gig.quæst 54.numero 4. Caccial.q.30. Quod dictum declaratur quando esset reseruata alicui, vt clerico: per renunciationem, vel per titulum, cap.quòd à te.de eler.coniug. & hoc quando matrimonium fuit contractum per verba de præsenti, Rot.decis.481.in antiq.& decis. 26. secus autem si de futuro contraxit, vel si vt laico assignata fuerit. Med.trac.2.part.

¶ PERAMPTA maiori parte rei, & dispositio, quę erat in ea cessat, Doct. com.l.peculium.§.quadrigę.ff.de leg.2.l.seruum filij.§. si ante. ff. de leg.1. de comm.attestatur, Albert.Brun.in tract.de intet.& perempt.concl.8.fall.5.num.44.Bal.rubr.C.de per.& com.rei vend. Med.reg.6.

¶ PERFECTVM. vide Capere. Riisvvich.

¶ PEIERARE. Peierans in mann Episcopi vel in cruce consecrata: pœniteat tribus annis. Si verò in cruce non consecrata, vno anno. Qui verò coactus & ignorans ignorantia iuris, & posteà cognoscit pœniteat tribus quadragesimis. Qui verò coactus pro vita redimenda vel qualibet causa vel necessitate peierat (quia corpus plus quàm animam dilexit) tribus quadragesimis pœniteat.

xxxij.q.v.c.ij.& e.si quis coactus. Alij inducũt tres annos: & vnum ex his in pane & aqua. Viuien.reg.22.

¶ PERIVRIVM. Qui compulsus conditionaliter à domino scienter peierat, si liber sit, xl. diebus in pane & aqua, & hoc secund. glos. intellige vel continuè vel interpollatè pœniteat 7. annis sequen. non tamen in pane & aqua. Si verò seruus sit eius qui eum coegit, tribus quadragesimis & legitimis feriis.

L.ij.iiij.& vj.xxij.quęst.v.qui compulsus. Viuiennus regu.21.

¶ PERIVRIVM. periurus xl. diebus in pane & aqua ieiunet: & septem annis sequentib. pœniteat, & semper debet esse in pœnitentia.

Scilicet, interiori: 6.q.1.quicunque. Viuien.re.20.

¶ PERIVRIVM. Ex periurio aliquem puniri.

In Aut.vt lic.mat.& au.§.causas.

CONTRA.

In Aut.vt lic.mat.& au.5.q.aut C.Az.ru.104.

¶ PERIVRVS est infamis de iure ciuili. Ab.in c.querelam.de iureiur.Bar.Ang.in l.Lucius.ff.de infa.gl. & Doc.

& Doct. in l. si quis maior. C. de transact. Bald. in l. 2. C. de rebus cred. Luc. de Pen. in l. qooties. num. 18. de dignit. lib. 12. C.

Amplia, vt dicatur etiam, quòd est infamis infamia canonica, secundum Abb. in c. testimooium. vers. sed contra hunc, de testib. & ibi Felin. nu. 21. & num. 20. versic. sed est difficultas. maximè glos. io d. l. si quis maior. C. de transactio.

Amplia, itidem vt quantumcunque emendatus noo admittitur in testem, neque io ciuili, neque in criminali. Ita Abb. in d. c. testimooium. vers. venio ad tertium. & ibi Felin. nume. 19. 6. q. 1. c. infames. & l. j. C. de infam. lib. x.

Amplia quoque, vt periurus agere nullo modo possit, imò à limine iudicij repelli potest, secūdum Fel. in d. c. dilecti. num. 2. de excep. Spe. in tit. de actore. §. j. vers. itē quòd est periorus Rom. singu. cccexcix. incip. tu scis. Alex. cons. 17. nom. 6. volu. 3. & hoc durante prædicta infamia. Ita Feli. in ea. intelleximus. ou. 6. vers. vtrom periurus. de iudic.

Fallit, quando periurus vellet agere in causa in qua iurauerat, quoniā repelleretur ab agendo propter periurium: quia frustra l. auxilium inuocat, qui in legem committit. ita Rom. sing. ccecxcix. Alex. cons. 17. num. 6. vol. 3. & Dec. in c. intelleximus. no. 80. de iudi. & in d. c. dilecti filij. nu. 3. not. de excep.

Fallit etiam, quando per summum Pontificem periurus adeptus fuisset absolutionem à iuramento & periurio. Ita tenet Federic. cons. cce. factum tale est. Affl. decis. ccxx. in causa. no. 19. Rota decis. 297. licet. in nou. com aliis ibi.

Fallit insuper, qoando periorus fecit instrumētū cum creditore, & in eo interuenit iuramentum, petitaq́; fuit nullitas instrumēti per actorem coram iudice laico, seo seculari, eaque pendente subsequuta fuit ratificatio primæ obligationis, vtique ratificatio tollit allegationem nullitatis: vt probatur iol. si. C. ad Mac. & l. licet. ff. de iudic. ita tenet Affl. dec. ccxx. num. 19. vers. v. & vlti. I. Nouel. re. 160.

¶ Parmanens actus facit vt dum eo in statu durat indefinita possit itērum, ac iterum sæpius iterari, Bald. in l. fin. C. qui bon. ced. poss. Tiraq. l. Boues. §. hoc sermone. limit. 24. ff. de verborum signif. Med. reg. 2.

¶ Permissa sunt omnia, quæ per legem prohibita non inueniuntur. Ex quib. cau. ma. l. neenon. §. sed quod egit. De prob. l. ab ea. De testi. l. 1. §. 1. De procu. l. mutus. §. conqueritur. C. de relig. l. statuas. Ruswich.

¶ Permutatio permissa fieri hæredi à testatore, intelligi debet de prima tātum permutatione, Ias. io terminis cons. 36. column. fin. volum 3. simile leg. duo. §. 1. ff. de arbitr. Doct. com. leg. si sic. ff. de verb. oblig. Med. reg. 3.

¶ Permutatio nulla est vbi certa species pro certa non datur. l. quoniam. C. de rer. permut. alioquin esset contractus innominatus do, vt des. l. naturalis. ff. de præsct. verb. l. 1. §. permutatio. ff. de rerum permut. Host. in summa, eo. tit. nu. 2. Med. re. 7.

¶ Permutatio. L. 166. al. 123. Vlpianus libro decimoquarto ad edictum.

Nemo alieno nomine lege agere potest. §. Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat.

L 18. 14.) eodem ex lib. & Vlpia. deprompta est concordans l. 8. de inoffi. rest. Azo legit hanc congruentiori forte ordine post l. omnes act. 181. & intelligit quando quis agit alterius oomine, vt & Accurs. De ci. Cagnol. & quod ascribitur Commeotariolum Placentino, & Vige.

C. si certum pet. l. cùm re, de neg. gest. l. 38. soluendo, §. item si cum, §. fi. l. 30. §. quanquam, de pro. ver. l. 15. §. sed si facio, ibi sine quo exigi. Exemp. elegans, ti scr. ven. l. 4. §. competit, C. de act. hæ. l. 3. C. de ooua. l. 7. Ratio, de in ius voc. l. quæsitum, de his qui. vt indig. l. tutorem, si vsusfr. pe. l. vti. Exc. primo de neg. gest. l. 6. §. fin. C. de don. l. si filius, de proc. l. sed & hæ. C. eo. tit. l. exigendi. Secundò de lib. cau. l. 1. l. 2. l. 3. Tertiò de appel. l. non tantum. Quartò de legit. tu. l. legitimus, de admi. tu. l. 1. l. quidam, §. ex quo, C. in quibus cau. tu. ha. l. licet. Quintò C. de bon. mater. l. 1. C. de hæ. ven. l. 9. de proc. l. 1. 68. quod procurator ex re. de ap. l. 6. C. de noua. l. 7. de pign. act. l. 18. si conuenerit, C. quando fis. l. 2. de acqui. hę. l. 37. sup. hæreditas. Postremò si actoris intersit, de lib. cau. l. 1. 2. 3. Agere potast, scilicet, solenni formula, impetratis solenniter actionibus apud magistrum experiri. Cicero pro Murena, de off. præt. & Barbarus. Vnde legis actiones, de origin. iur. l. 2. Ita Ramus. Sed Oldendorpius interpretatur iuxta l. 1. & fi. de off. eius, oe obstet l. solet, de off. procons. & l. eum, de iurisd. At Petrus Faber etiam de actibus legitimis eleganter intelligi posse scribit de off. io. Alexan. l. 1. de off. procon. l. 2. §. fi. l. 3. de adopt. l. 25. §. fina. iuncta l. neque absens, 24. de acqui. hæ. l. 9. de accep. l. 3. l. penul. C. de vio. li. l. penul. C. qui ma. noo pos. l. penultim. de manu. l. 16. C. Com. de ma. l. 1. §. fin. Exc. de acceptil. l. & per iusiutan. 13. §. tutor, l. an inutilis, §. filiusf. l. species, §. sed etsi seruo, de tut. & cur. l. 1. de manu. vio. l. etiam, l. conditionis, §. plures.

§. Temporaria. Nam quæ facti sunt, & momentanea, imperium non habent, in ea quæ iuris suot, vt est coosuctudo; de his qui sunt sui, l. patrc fur. Exe. de off. procon. l. obseruare, §. etiam. Secus in desuetudioe, de legibus, l. de quibus, l. ca. Ruswicb. parat.

¶ Permutatio. Quæcunque beneficia ecclesiastica, dummodo vacent per resignationem, permutari possunt. fallit in 5. casib. quos no. Bened. Capra in suo tract. de permut. benef. nu. 78. Doo. Fina, li. 1.

¶ Permutata res facit Sortiri naturam rei, cum qua permutata est, iteni quod indefinitè circa rem disponitur transit dispositio ad rem permutatam, Bal. cons. 112. vol. 1 Masucr. in tit. de societ. in §. item quæsitus, Alb. l. si ff. de neg gest. Med. reg. 2.

¶ Periculum euitandi causa receditur à regulis iuris. l. si qois offici. §. fin. ff. de rit. nup. item quando periculum est io mora potest debitor capi ordine iuris non seruato, Bald. l. consentaneum. C. quomodo, & quando iodex. Barto. l. creditores. ff. de priui leg. cred. gl. & Bald. l. fina. C. de feriis, glos. instit. de act. in prine. ver. iudicio. Med. reg. 1.

¶ Periti in arte sua quādo debent deponere io aliquo casu de aliqoo actu suę peritię, an plures vel ad minus duo esse debent. Doc. tenēt, quod ad minus duo in cōformitate, secundū Bar. in Procemio Digest. Sal. in l. cōparationes. C. de fid instr. Fel. io cap. proposuisti. nu. 7. ver. secunda cōclusio, de probat. Fel. in c. significasti. nu. 6. & 7. de homici. & tenetur iurare de credulitate tantū. vt Bar. in d. procе. Dig. in vers. sed aduerte. Bal. in e proposuisti. de probar.

Fallit, quando peritus esset salariatos à populo, quia is solus sufficit. Ita Bart. in l. 1. C. de pond. & auricu. lib. x. Felin. & Cal. in cap. proposuisti. de probatio. num. 7. & 9. quod not.

Fallit etiam, quando partes acquiescerent de vno,

secun

secundum Rom.in l.1.§.fin.ff.de verb.oblig.& Fel. in d.c.proposuisti.& Bar.in d.proœ.Digest.vet.

Fallit etiam,quando vnus solus petitus esset in loco castri,vt Bar.in l j in fi.ff.de verb. oblig. & in l.si in rixa.ff.de sicca.Abb.in d.ca. proposuisti.vers.nunc discutiamus.de probat.

Fallit etiam,quando tractatur de re multùm ardua,& ponderosa,quia plures esse debent, vt c. præterea. de testib.& in hoc resident Ange.Abb.& Dec.in d. cap.proposuisti. numero 23. de probat. Alexand. cons.xxx.visa scriptura.in fin.volum.j.& Barto.in l. iuris ignorantia.in 2. q. C. qui admitti. vbi inquit, quòd ille qui ignorat iura, debet consulere plures peritiores,quando sunt plures in loco,& si sint plures periti,electio fieri debet de peritioribus.vt Ange.in l.qui luminibus.in prin.ff.de ser.vrb.prædior. quod not. I.Nouel.reg.159.

¶ Perito in arte statur, dicit Barto.in l.1. §. 1. ff.de ven.inspici.& in procemio Digestorum & tenet In noc.in cap. proposuisti. de probationib.& ad hoc bonus text.in cap.fin.extrà,de frigid. & malefic.facit lex prima.§.si neque.C.de veter.iure enucleando.& quod notatur in capitulo primo,de constitutionibus.

Primò fallit,quando in loco plures reperirentur periti de illa arte:quia tunc omnes adhiberi debent, vt in dicto cap.proposuisti.quod procedit , quando agitur de re grauis præiudicij, quia nõ ita de facili percipitur per vnum,sicut per plures: cum tũc plures exhibendi sint, si in loco reperiri possunt: aliàs sufficiat vnus.& ita procedit dictum Barto.& Anton.& Imo.aliàs si agatur de re parui præiudicij,in qua non requiritur magna industria,tunc sufficiat vnus,etiam si in loco reperirentur plures: vt in dicto cap.quia indicante.secundum Innoc.in dicto cap.proposuisti.

Secundò fallit,quando agitur de graui præiudicio ad damnum alterius, ita quòd ipsi periti habent deponere tanquam testes,cùm tunc debeãt esse multò plures,& si non sint in loco debent reuerti ad loca vicina,ad hoc quod not. in cap. præterea. de restitut.in integr.& 2.quæstio. 5. præsul.secundum vnum intellectum.ad hoc etiam quod not. extrà, de fideiuss.c.constitutus. & l. si quando. secundum Nico.d.c.proposuisti.

Tertiò fallit,quando de crimine agitur,& de re multùm ardua:vt quia si agatur de vita hominis, & dicatur vulnus mortale:cum tunc requiratur iudicium multorum:& sic requiruntur plures periti,si in loco reperiantur: aliàs committi debet ad loca vicina pro ipsis:in istis enim arduissimis debent esse probationes luce clariores, maximè in hoc casu,in quo periti deponunt de credulitate, & non de scientia.ad hoc facit dictum cap.proposuisti.& cap.significasti. B.Soc.reg.362.

¶ Peritis in arte standum est.ca. fin.ext.de frig.& malef.facit l.1.§.si neque.C.de vet.iu.enucle.not.in c.1 de const.

Fallit in 3.casibus,vt per Soc.reg.294.Ampliatur in 2. casibus,& limitatur in 5. vt per Franc. Hercula.in tracta.de negatiua,numero 225.vsque ad num. 233. Don.fina,lib.5.

¶ Perniciès.In bono & æquo plerunque perniciosè erratur.Pau.de verbo.oblig.l.si seruum.§.sequitur. Riisvvich.

¶ Perpetuum. vide Prohibitio, Violentum. Riisvvich.

¶ Perpetua sunt ad excipiendum, quæ temporalia ad agendum.tex.est in l.purè.§.fin.ff.de dol.excep.cum aliis.

Limita istam regulam quinque modis,vt per Felin.in cap.si autem. versicu. temporalia. de rescript. B. Dias reg.551.

¶ Persequi. Prospici. Paulus libro 13.qu æstion. †Lex87. †al.86.

Nemo a enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post b litem contestatam hæredi quoque c prospicitur : & hæres tenetur ex omnibus causis.

Addit. a al. enim in:sic Pand. Flor. habent. b al. post litis contestationem. c prospicere tur.in P.Florentin.

De hoc vid.Dec.& Bart.hîc. Viuien.

¶ Persiste. Persistere, quis deber in exercitio, cuius causa immunitas generalis concessa est: alioquin immunitate non gaudebit.l.fin.ff. de except. Bald. auth.habita.C.ne fil.pro patre, vbi priuilegium cõcessum scholaribus non competir non perseuerantibus in studio,conc.glo.l.antea.§ si quis.ff.de acq. poss.aliud enim est esse in studio aliud est studere, gl.l.vnicuique.C.de sac.sanct.eccl.c.gloria.3.q.2 gl. c.literis.de in integ.rest. Med.reg.1.

¶ Perseuerans in geminatione actus nocet, Bal.l.si mulier.in 1.nota.C.ad Velleian. per l Balista.ff.ad Treb.Anton. Corser.in dict.tract. de verb. Gemin.colum.7. Med.reg.2.

¶ Perseuerantia. In Aut. tit. eod. l. si quis. Azo,rub.104.

¶ Persona. Qualiter personæ adesse debeant, plus minúsue intelligitur. Maioris partis consensus exigitur.

C.qui bon.ced.poss.l.vlt.
C.de decur.l.nominatorum.
ff.de pact.l.maiorem.in fin.
ff.de arbit.l.diem.§.3.
ff.depos.l.si plures.
ff.mand.l.si præce.§.1.
ff.de curat.bon.dan.l.2.
ff.de tutel.l.vbi.
ff.de re iud.l.duo ex.& l.sicuti.
ff de adminis.tut.l.si plures.§.vl.& l.3.
ff.ad munic.l.qui ex.qui man.
ff.quemad.test.aper.l.sed ma.
ff.de re iud.l.aliud.§.1.& l.alterum.§.1.
In Decret.dist.8.quæ contra mores.
Contrà,ff.de seruit.rust.præd.l.per fundum.
Contrà,C.de ser.com.manu.l.1. Azo,ru.91.

Imò omnium:quia quod omnes tangit,ab omnibus debet approbari.

C.de aut.tut.l.vlt.
C.de seruit.rusti.præd.l.vlt.
ff.de eden.§.1.
ff.de in diem adiect.l.qui autem.§.vlt.
ff.de re iud.l.duo.
In Decret.7.q.1.licet.

Maioris,&c.] Maioris partis consensus refertur ad vniuersos:vt in hac Rubr.& de re iud. l. aliud. §.re. Nec obstat,quod dicitur in C.de aut.tut.l.vlt.quia eandem regulam tenet,nisi in casu,id est, quando soluitur tutela. Vel tenet regula circa vniuersitates,collegia,seu corpora,non circa res communes duobus vel tribus.In illis enim obtinet regula Sabini.vt ff.com.diuid.l.Sabinus. & ff. de seruit.rust. præd

præd.l.per fundum. Et ita etiam soluitur, quod dicitur ff.de in diem adiect.l. quod autem. §.vlt. Communes dico, si plurium sit proprietas: aliud, si debeatur pluribus. vt ff.de pact. l. maiorem. quasi singuli non videantur tantum habere, quantum si portio, etiam minima, esset singulorum. Quod autem dicitur in ff.de re iud.l.duo, ideo statuitur: quia possibile est, quòd absens trahat præsentes in æquiorem sententiam. vt ff. de re iudic. l. sicuti. Si autem sint omnes præsentes, obtinet regula, vt ibi dicitur. Azo,ibid.

Maior pars non pro personarum numero, sed pro cumulo debiti debet computati.

C.qui bon.ced.poss.l.vltim.
C.de pact.l.maiorem.
ff.depos.l.si plures.
ff.de testib.l.ob carmen.
ff.de fid.instrum.l.vlt.

Maior pars non,&c.) Hæc est nota. Azo,rub.91.

Minus offerendo confert meliorem conditionem.

ff.de in diem adiect.l.quicquid.

CONTRA.

ff.de in diem adiect.l.licet.

Minus offerendo,&c.] Hoc, si alia interueniāt, quibus fiat melior conditio, alioquin contrà: vt in contraria Rubrica,& ead.l. Azo,rub.91.

Non numerus, sed fama consideratur.

C.de cond.indeb.l.si quis seruum. Azo,ru.91.

Per minorem vel æqualem causam alteri non fit præiudicium.

C.de iure emphy.l.1.
ff.de iud.l.per minor.
ff.locat.l.habita.
ff.de contr.empt.l.res.do.domum.
ff.de in diem adiect.l.quòd si nolit.

CONTRA.

ff.de vsufr.l.si cui insulæ.

De duobus malis, minus est eligendum.

In Auth.de non eligen.seruo.minor.§.cum igitur.
ff.de per.& com.rei vend.l.3.§.pen.
In Decret.dis.2.priuilegium.
In Decret.dis.4.denique.

De duobus,&c.] Hæc est nota. Azo,rub.91.

Maius malum est minus bonum.

In Auth.vt cum de app.cog.§.cùm satis.
C.de Lat.lib.toll.l.1.
ff.de perie.& com.rei vend.l.1.§.vlt.

Maius malum,&c.] Hæc est nota. Azo,rub.91.

Impensa, Vel Castigatio modica, & damnum æquo animo ferendum.

ff.de vsufr.l.sed sicuti.
ff.de relig.l.ossa.§.2.
ff.locati.l.item quæritur.
ff.ad leg. Aquil.l.sed & si.in fin.
ff.de iurisd.om.iud.l.mag.
ff.de impens.in reb.l.omnino.
In Auth.de nuptiis.§.ascriptitius. Azo,ru.92.

¶ PERSONA. vide Verba. Pignus.

Coniuncta persona agere potest pro coniuncta ea inuita: quando agitur de suo interesse. De lib.cau.l.2.l.3. De ap.l.non tantùm. Rüsvvic.

¶ PERSONA: indefinita circa personas in fauorabilibus æquipollet vniuersali. Alex. in terminis cons. 171.nu.5. lib.2. vnde relictis alimentis vxori alicuius, debentur nedum primæ vxori, sed etiam secundæ, item si indefinitè instituuntur Posthumi, veniunt omnes, etiam si posthumus in singulari numero instituatur. Ias.l. placet. nu.5. ff. de libe. & posthu. vbi Doct.com. Medic.re.2.

¶ PERSONA. L. 150. Idem libro decimotertio Digestorum.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi adposita tutoris auctoritate, creditur: nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris auctoritas necessaria est.

De infantiæ proximo l.101.§ pupill.l.112. pupillum, l.in negociis. 5. de ac.em.l.13. si quis à pu. Ratio, C.de falsa moneta, l.1. de acqui. hæred.l.pupillus, de verborum obligation.l.si pupillus. VELLE. s.ad suum præiudicium. NOLLE. s. quo minus teneatur & vtile geratur, C.de fals.monet.l.1.C. de auc. præst.l, fina.l.neque actiones, C.de rep.hę.l pupillorum. TVTORIS. Mandati, l.fina.de ac. & ob.l.1.§.furiosum, l.42. obligari. IVDICIO. Insti.de act.§.furti. Secus vbi ex re actio proficiscitur, de ac. & ob.l. furiosus.

¶ PERSONA. L. 192. Vlpianus libro sexagesimo se primo ad edictum.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet.

Alienissimum esse hoc cap. ab hoc titu. Cuiacio videtur. PERSONA. Conciliatio.l. si negocia absentis, de nego. gest. Iunge ad l. 10. secundum naturam. C. de rei ven.l.eum à matre, C.de negoc.gest.l.si ab eo, C. de bo.au.iu. pos.l.vxor, de aqua pluu. arcen.l.si tertius, § fin.C. de inuti. sti. l.1. Exemp.de lib. cau.l. filium ad hoc, C.de euict.l.siue possessio, si quis omissa cau.test.l.si non solus, de inst.ac.l.1.da eden.l.Prætor, §.sed etsi filius, de aqua pluu.arcend.l.6.§.finali, pro soc.l.& quicquid, de except.do.l.4.§.de auctoris, cum §.seq.C.vnde lib.l.qui se patris, versic.item quæritur.& ibi Bal. & Dec.C. de re.don.l.2. pro soc. l.31.C.de acqui.hære.l.7.de ac.possess.l.Pomponius, §.cùm quis, C.de dona.l.21.l.24.l.13. Contrà de pro. l ignorantis. LVCRVM. Sup.l. sicuti pœna. Ad fin. Hoc est explere quasi proprium sit, Oldend. Limitatur autem per Alex.consi.107.lib.4.consi.19.lib.5. Vide Paul. Castr.consi.17.in causa quæ ver. Fulgosium, consi.67.patersa.col.2. Rüsvvic. paratit.

¶ PERSONA. L. 107. Idem libro secundo ad edictum.

Libertas inæstimabilis res est.

Exceptio à l.pen.§.& neminem, C.de const.pec. Iunge l.165. libertas omnibus, l.137.§.fin.l.169.§.1.l.quoties dubia, de acqui.re.do.l.liber. Sim.si quadrupes pau. l.ex hoc, de verborum oblig. l. liber.de his qui de.l. 1.§.sed cùm liber, l.fi. ad legem Rhod. l.2. §. corporum, l.liberorum, de leg.2. filiusfam. §.secundum vulgare, Inst.qui.ma.non li.§.sed, de fi. li.l. Paulus, de re.di.l.sacra, §.fin. arg.l.3.si quadrupes. Libertatem producendam censet Faber ad ciuitatem Romanam, & ad libertatem legis Aeliæ Sentiæ. Exc. Inst.de iure pers.§.pe.de stat.ho.l.& seruorum. Rüsvvich. paratit.

¶ PERSONA. L. 176. Idem libro quinto ad edictum prouinciale.

Melior cōditio nostra per seruos fieri potest, deterior fieri non potest.

C.de pact.l.seruus, sup. eod.titu.l. si autem man. l. seruus meus, de polli.l.si quis rem, §. voto, C.de episcop.l.iubemus, §.seruos. Authē.si seruus, de verbo-

rum obligation.l.seruus vetante. SERVOS. Si de proc.l.quicunque,l.ignorantis,C.de pact.l.3.l filius. Si de inneſt.de reb.al.§. econtrario. Exc. de pec.l.ſi quis ſeruum,§.etiam,30.de vi.& l.1.§. quid igitur, C. de acquirenda poſſeſſ. l.fin.de hæredib.instituend.l.3.in fin.Excipitur etiam niſi forte ſcierimus.Paulus lib.5.Sententiarum,cap.12.in fin.& Per.Fab. Riiſvvi. paratit.

¶ PERSONA.L.152. Idem libro trigeſimotertio Digeſtorum.

Neratius conſultus, an quod beneficium dare ſe quaſi viuenti Cęſari reſcripſerat,iam defuncto dediſſe exiſtimaretur, reſpondit, non videri ſibi principem, quòd ei quem iubere exiſtimabat conceſſiſſet, defuncto conceſſiſſe, quem tamen modum beneficij ſui vellet,ipſius exiſtimationem eſſe.

De beneficio principis.Duas theſes ex hac propoſitione colligit Oldendorp.I. Quæ conceduntur tanquã viuenti,ea non porriguntur ad hæredes.II. Interpretatio priuilegij à principe extra ordinem indulti, pertinet ad principem. BENEFICIVM.ſ.perſonale, de quo de cenſibus. l.3. §.1.l. 4. §. quanquam, ex quib.cau.ma.l.ſi cui,de origin.iur.l.2.§. primus Auguſt. ad quæ vt ad beneficium aquæ ex publico loco ducendæ (de aqua quotid. l.5. §. permittitur,de quo vide Iulium Frontinum)& quod ad libertatem & ad pecuniæ largitionem cóceſſum refertur à Sueton.in Nerone,cap.24. huius reg. vim contra Bartolum accómodat Faber,qui ex cap.8. de Veſpaſiano Suetonij notandum ducit,quod beneficia, quæ Cæſar indulgebat, ſi is deceſſiſſet, ab eius ſucceſſore poſt Veſpaſianum confirmari ſolebant, idque hodie in vſu eſſe Regibus Franciæ. Iunge ad l.97.in ambiguis,l.in omnibus cauſis,69.C.de legib.l.cum de nouo.l.fin.de vul.l.ex facto,C.de ſacroſanct. ecc. l.omni. CONSVLTVS. Inſtitu.de iure nat.§. reſponſa,de origi.iu.l.2.§.Seruius.Sim.quæ ſeu.ſine ap. re.l.penultim.C.de cadu.tol.§.in primo,de iure codi.l.2.verſicu.quod ſi ei,de iud.l.74.§.fin MODVM. De vulgari,l.ex facto,argum.C. de legib.l.2.ſi menſor fal.mo. dix. l.1. Secus de fid. lib.l. cum quaſi abſente 30.l.cum viro,§.ſubiectum, ad fin.l.ſi eum, §.1. 26. EXISTIMATIONEM. Dubitationem facit l.beneficium,de conſt.prin. l. quidam conſulebant, §.fin.de re iud.l.fin C.de ſen.paſ. Riiſvvich.paratit.

¶ PERSONA.L. 137. Idem libro decimotertio ad Plautium.

Non eſt ſingulis concedendum, quod per magiſtratum publicè poſſit fieri, ne occaſio ſit maioris tumultus faciendi.§. Infinita æſtimatio eſt libertatis & neceſſitudinis.

Ex titu.de iniur. Vide l.13.& l.14.eodem titul.inf.l.137. qui auctore,quod met.cau.l.extar.13. C.vnde vi,l.ſi quis in tantam, C. de Iudæis,l.nullus.rem ra.hab.l. procurator,§.fin.de fid.lib.l. Paulus, de vſuf.l.ſi cuius,§.ſed etſi,de iur.fi. cap.1.§.1.vbi Bald. notat plures caſus,in quibus regula non procedit.

§.Infinita.Iunge ad l.107.libertas.rem rat.hab.l.procurator.Ad fin.de iuſt.& iu.l.fin. de his qui de.l.1. §.ſed cum liber. Exc.C.de pa.qui fi.diſ. Neceſſitudo hic accipitur pro coniunctione ſanguinis, l. fin. de iuſt. & iu.l.in fideicommiſſis, §.cum Polidius, de vſur.l. ſi filium, C. de lib. cau. Iuſtitu. ad Tertull.in princ. Riiſvvich.paratit.

¶ PERSONA.L.157.Idem libro octauo Regularum.

Priuilegia quædam cauſæ ſunt,quædam perſonæ, & ideo [a]quædam ad [b]hæredem tranſmittuntur, quæ cauſæ ſunt,quæ perſonę ſunt,ad [c]hæredem non tranſeunt.

ADDIT a quidem. b hæredes. c hęredes.

Quod l.69.in omnibus cauſis latius, de generali beneficio,hic de ſpecialiori tractat. Ex titu. de iure immunitatis, nam ſemper tranſit res cum ſua cauſa, de ac.re. do.l.traditio. De priuilegio quod eſt contra ius commune,ne obſtet l. penultim. de conſtit. prin. Iun.ſ.l.69. in omnibus cauſis:quæ conciliant. l.61.de iureiur.capitu.in cauſis, de re iud. PERSONÆ. In 6.cap.priuil.de au.vel vſu. pal. capitu. 2.de conſtit.prin.l.1.in fin.ſoluto matrimon.l. maritus,l. fin.de priuileg.cre.l.4 §.penulti.al.eſt l. dabimus,de reb.au.iu.poſſ.de cenſibus,l.3.in fin.l.4.§.3.de re iud. l.etſi fideiuſſor, §.ſi maritus. Sim.l. ſunt qui in id,l. patronus, l. miles, l. item miles, l. tempus, l. ſciendum, de relig.l.penultim.7. quæſtio.1. capitu. petiſti, de off. de.capitu.quoniam, de tranſ. capitu. de cætero, capitu.veniens,de pact.l.7.§. pactorum, de arb.capitu.fina.Excipe ſolut.matrimon.l mariro,l. etiam,18.HAEREDES. Nec alios.C.de legibus,l.2. CAVSAE. De præſum.capit. mandata. Ad fin.argumen Inſti.de vſufr.§.finitur. Ceſſante tamen priuilegij cauſa ceſſat & ipſum priuilegium, de leg.2.l. Titia,§.vſuras,& ibi Bart. latè, Feli.in c.cùm acceſſiſſent,de conſt. Riiſvvich.paratit.

¶ PERSONA.L.189.Paulus libro ſexageſimoſecundo ad edictum.

Quod quis dum ſeruus eſt egit, proficere libero facto non poteſt.

Iunge ad l.178.l.181. Ratio de ſol.l.qui res, §.aream, vbi Paulus: In perpetuum enim ſublata obligatio reſtitui non poteſt, etſi ſeruus effectus ſit, alius videtur eſſe, de negoc.geſt.l.16.vbi Vlpian.Eum actum, quem quis in ſeruitute egit, manumiſſus non cogitur reddere.Cótra C.an ſeruus ex ſuo facto,l.2.Exc. de ex.rei iu.l.1.§.ſi ſeruus,de pact.l.7.§. ſed etſi quis, §.retulimus,de iure do.l.ſi ſeruus ſeruo. Riiſvvic. paratit.

¶ PERSONA.L.209.Vlpianus libro quarto ad legem Iuliam & Papiam.

Seruitutem mortalitati ferè comparamus.

De ſeruis dominiorũ & pœnæ intelligit Old.de quibus ad Tertull.l.1.§.qui mortis,Auth, de his qui nup.ite. 22.§. illud quod per, § ſed & captiuitatis, l.vel. § ſi verò decretũ,ſup.l.108 inf.l.ſi.Iun.l.22.in perſona.de don.inter vi.l.32.§.ſi donator.C.eo.titu l res,ad Trebel.l.ex facto, §.ſi quis rogatus, ver ſed ſi ſeruus, de pœn l.qui vltimo, de teſta.l ſi filius,l.qui teſtamento,§.ſeruus, C.eo.ti.l.quoniã, de arb l.parui,§.ſi in ſeruum, de iud l.12.de con.& de.l.interdicit,in fi.58. ad l.Aq.l.2.reſp.1.& 2.ſi quad. pau.l.1.FERE.ſ.l.33. quod attinet ad ius ci.de bo.dam.l 1.de ſol.l.qui res, §.areã. Secus de his qui non pro ſcrip.l.ſi in metallum,de acq. hæ.l.ſi quis mihi bona.§.ſi quis. iuncta l.ſi paterfa.de hære.inſti Riiſvvich.paratit.

¶ PERSONA.L 4.Paulus lib.6.ad Sabinum.

Velle non creditur,qui obſequitur imperio [a]patris vel domini.

ADDIT a al.partis.

De delictis intelligenda eſt hæc reg. inſ.l.199. Ad ea ne obſtet,l.2.de iuſt.& iu.l.ſi filius,C.de patri.poteſta. l.1.Pet.2.VELLE,ſ.ſimpliciter rem ipſam imperatam.15.quæſt.1.c.meritò. Ar.de bap.c.maiores,§.itẽ ne obſtet,de eo quod metus cau.l.ſi mulier,§.penultim.de ritu nupt.l ſi patre cogente, C.de hæred. inſti.l.cùm proponas,qui & à qui.l.ſi priuatus.Ratio,

voluuta

voluntarium enim coactum reprobatur, ad legem Falci.l.si tacitum, de his qui vt indign.l.10. in fi.18.q.1.cap.sciendum, Institut. de iur. per.§. & libertas, C. de iu.do.l.nec onere, sup. & C. si quis al. test. pro.l.1.§.1.de spon.cap.veniens, 2.infr. nemo inuitus, de mino.l.si iudex, inf. nemo de domo. Lor.axiom.10. Alciatu 55.paradox.capitu.19. CREDITVR, Improprietatis verbum: velle enim dicimus, cùm spontè & expressim volumus, vel aduersarij facto velle non possumus, Loriot.axiom.42.& seq. exactius de trib.l.1.§.scientiam, inf. in omnibus causis, 16. quæstio.1. capit.1. Argu.cap.1.§.ex volun.15.quæst.1.inf.l.donare. Hinc colligit Pyrthus, quòd in iis, quæ propriè sumenda sunt, vt in statutis & odiosis regula non procedat, quemadmodum nec in immanibus delictis, de ac.& ob.l.seruus non in omnibus, C. de iu. pub.l.seruos, tum quia publica pax interrupta, tum quia solum factum attendi soleat, iustum est eo nomine seruos plecti, vt in suis auctoribus vendicetur, de iniuriis, l.si non solum, §. mandato. Gellius 2. libr.capitu.7. Quod nemo mirabitur, inquit Franc. qui cognouit, bestias olim atque etiam statuas cædis fuisse damnatas, & lege Solonis, Instrumenta, quibus homicidium erat perpetratum, pœnas dedisse, vt Pausanias refert in Attica, ad fin. vel iudicis, vel Reipublicæ, vel testatoris, inf.l. non videtur, §. qui iussum, quemadmodum ser. amitta.l. si locus, in fin. ad Trebel.l.nam, §.1. C.de lega.l. ab administratione, de damn.infe.l.4.§.1. Riisvvich. paratit.

¶ PERSONA, & Tutela. L.74. Quintus Mutius Scæuola. libro singulari. al.l.75. al.Paulus.

Quo[a] tutela redit, [b] eò hæreditas peruenit, nisi cùm fœminæ hæredes intercedunt. §. Nemo potest tutorem dare cuiquam, nisi ei, quem in suis heredibus, cùm moritur, habuit, habiturúsue esset, si vixisset. §. Vi factum id videtur esse, [c] qua de re quis, cùm prohibetur, fecit. §. Clam, quod quisque dum controuersiam haberet habiturúmue sed putaret, fecit. §. Quæ in testamento ita sunt scripta, vt intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta non essent §. Nec paciscendo, nec legem dicendo, nec stipulãdo quisquam alteri cauere potest.

ADDIT a al. incipit Quintus Mutius Sempro. Quo tutela. b al. co &. al. quod. c al. sperarer.

Hoc primum definitum fuisse Scæuolæ temporibus hinc Iaco. Reuardo videtur, quod scribat Lucius li. 39. P. Ebutius, cuius pater publico equo stipendia fecerat, pupillus relictus, mortuis deinde tutoribus, sub tutela Duroniæ matris & vitrici T. Sempronij Rutilij educatus fuerat, ad l. secundum naturam 10. Exc.l.1.§.1. de leg. tu. institu. de leg pat. tu.§.fina. Authen. de hære. ab in. §. ex his, de leg. pat.tu.§. penulti. §. interdum. F.contrà l.1.l.3.l. fin. de leg.tu. Authent. quæ in. agna.118. enimuero. Ratio. C. de iuris & facti ignor. l. quamuis, de tu. l. tutela, sup.l. secundum naturam, 16. de leg. tu.l.1 INTERCEDVNT. Id est, impediunt agnatum gradu remotiorem, ne succedere possit, qui nihilominus ad tutelam cogitur, d.l.1. Idem de minoribus asserit Olden. Excipe C. de leg. tu.l. fi. sup. eod. titu.l.1.§.1.§. si apud hostes, l.3.§. sed si.

§ Nemo. De test. tu.l.1. Institu. qui da. tu. poss.§. permissum, §. cùm autem. TVTOREM. Ne obstet §. 1. Institut. de cur. Secus de test. tu. l. pater hæredi, C. de leg. tu.l. fi. NISI EI. s. instituto, vel præterito, de test. tu.l.4.l. si hæreditas, §. qui filium, in fin.l.1.§. pen. IN SVIS. Hinc Insti. de tu.§. fi. de confir. tu.l. naturali.

§. Vi factum. Quod vi, l.1.§. quid sit, l.3.§. fin. argu.l.4. QVIS. s. ædificans, ne obstet quod metus caus.l.2.l. extat, teste Oldendorp. FECIT, vel fieri iussit.

§. Clàm. Quod vi, l.3.§. fi. de acquir. possess.l. clam, 6. Contra de itin.l.3.

§. Quæ in testamento. Ad l.12. in testa.l.17. cum testa referri, §. potest. Ad verbum est de his qui pro non scrip. l.2.l.1.§. sed etsi legi, §. sed hoc, de testa. tu.l. quo, de iure fisc.l. ita fidei, in fin. de adi. leg. l.3.§. si duobus, de verborum obligation.l.quicquid. INTELLIGI. Conciliatio. l.1. §.1. de his qui in test. de.

§. Fi. De don.l. donationes, §. penultim. C. eod. tit.l. cùm res, C. de pac.l. debitorum Exc. de pac.l.40.§. fin. de pac. dota.l.26.§. filia, l.54. si debitor, l.28.§. procurator, 24.17.18.21.§. nos. LEGEM Id est, conuentionem, C. de pac.l. legem, C. de pac. conuen.l.1.C. de pign.l. etsi frater, C. de dist. pig.l. si maritus. Ex. C. ad exh.l. si res, dep.l. publi. STIPVLANDO. Stipulationis appellatione significantur omnes obligationis contrahendæ modi, quibus adhiberi solet stipulatio, idque in hac reg. satis apparet, inquit Faber, de ac.& ob.l. quicunque, C. si quis al.l. multum, §. si verò, de contrahen. emp.l. si fundus, de inuti. sti. l. si quis alij, argum. de act.l. actionum genera, §.1. de verborum obligation.l.126.§. Chrysogonus, Instit. de inuti. sti. §. si quis alij, §. alteri, C. de contrah. sti.l. 3. C. de insti.l.6. Ratio, l. quæcunque 10. de actionibus, ad legem Aquil.l. si ex plagiis, §. in cliuo, de verborum obligation.l 38. §. alteri, quo quidem §. excluduntur multæ antinomiæ ibi notatæ. Remedium autem ad hanc reg. est, de mag. con.l. 1. §. exigere, de adop. l.2. rem pu. sal. so.l.2. in fin. ALTERI. s. extraneo, cuius iuri subiectus non est, C. de iu. do. l. si genero, l. cùm patrem, de pac. l. 18. §. si pactus. QVISQVAM. s. homo liber & sui iuris, vtputa procurator, C. de iu. do. l. cùm patrem.. CAVERE. Id est, consulere, l. auus, de pac. & de pac. do. Exc. C. de pact. conuen. l. pater, soluto matrimon. l. Caio Seio, si certum petat. l. certi condictio, §. si nummos, de sol. l. fideiubere, l. soluere. Riisvvich. paratit.

¶ PERSONA loquentis non comprehenditur in generali sermone. l. inquisitio. C. de solut. Ripa l.1. nu. 59. ff. de vulg. & pupil. dixi ego in tract. de leg. & stat. p.4.q.3. nume.7 gloss. l. si mercedem. §. fin. ff. de act. empt. l. qui insulam. §. fin. ff. locati. Bald. l. cum acutissimi. C. de fideic. Alexan. in add. ad Bart. l. Paulus. §. si sciente. ff. de pignor. Bart. l. si quis legauerit. ff. de leg. 2. Crau. cons. 25. numer. 5. Bald. cons. 102. colum. 3. lib. 3. Paul consi. 50. libr. 1. Cæphal. cons. 235. numer. 6. ratio est, quia nemo præsumitur se ipsum ligare, & differentia est inter dantem, & accipientem, hinc est quòd statuentes non obligantur suis statutis, dixi d. tract. p.4.q.3. in terminis per totum, c. fi. de inst. glo. c. per vestras. de iure pat. l.2. ff. de stip. seru. l. pen. C. de Arbitr. Ioan. consi. 3. num. 9. Alb. cons. 19. fallit nisi in tali sermone non posset comprehendi, nisi persona loquentis. Hyppol. de Mars. l.1.§. si seruus, il 2. ff. de quæstio. Bart. l. si quis legauerit. ff. de leg. 1. secundò fallit, nisi constet aliter de mente loquentis. conc. cum hoc dicto l. quicquid. ff. com. præd. l. si peculium. §. sicut. ff. de pecul. leg. glo. & Bart. l. Paul. ff. de pigno. Bald. c. cum in iute. de ostie. deleg. Bald. l. j. ff. de rer. diuis. glos. c. de forma. 22. q. fin. e. impetialem. §. fin. de prohibit. feud. alienat. Med. re. 1.

¶ PERSONA seruilis. L.23. Vlpian.lib.28.ad Sabinũ. In personam seruilem nulla cadit obligatio. §. Generaliter probandum est, vbicunque in bonæfidei iudiciis cõfertur in arbitrio domini, vel procuraturis eius cõditio, pro boniviri arbitrio hoc habẽdũ esse.

Iunge ad l.209.seruitutem. Iunge inf.l.33.quod attinet 108.cum ser. de contrahen. empt. l. hæc conditio 7. OBLIGATIO.S.ciuilis de act.l.serui.de pec.l. nec seruus, 42.Ita non obstat, l.serui.l.hæres à debitore, §.seruo.de fideiuss.l.naturaliter, l.si id quod, de con. ind.Excipe de fideiuss.l.sed etsi serui, C.an seruus ex suo facto, l.promisso, C.de pet.hæ.in fin.C.si per vim, l.1.C.vbi cau.fis. l. fin. seruum non esse Asinalákton, Ratio de act.l.sub.de verb. obliga.l. à Titio. Iun.l.libertas.

§.Generaliter.C.de dotis pro. l. si cum ea. BONÆ FIDEI, Conciliat hoc verbum l.centesimus, §.fin.l.stipulatio non, de verborum obligation.l.si fideicommissaria, inf.§.quanquam, de fid.lib. CONDITIO. Hoc est qualitas alicuius rei approbanda vel improbanda vtrinque iam obligatione contracta, In Istitu.de empt.§.pretium, l.oc.l.si merces, l.si in lege, de contrahen.empt.l.35.l.quod sæpè, §.1. C. eod.titu.l.fin.pro soc.l.si societatem, ad fin.de contrahen. empt.l. hæc venditio. 7. Bonum virum definit Oldendor. cuius nihil interest in negotio. fallere, vel aliter æstimare, quàm iustum est, de vsuf. l. si fundi, de leg.2.l.1. Riisvvic.paratit.

¶ PERSONA vnica non potest supplere vicem duarum.c.sanctorum.lxx.distinct.

Fallit, quando ex dispositione legis, vel hominis habẽtis officium, prohibeatur habere aliud, & acceptando secunda collatio esset ipso iure nulla, & acceptãdo admittit primum cum salario, secundum Barto. in l.fin.per illum text.C.de cohor.lib.xij.& in l. j. C. de princip.agen.in reb.lib.xij.C.

Fallit, quando cum actu voluntariæ iurisdictionis esset mista causa, vel contentiosa sit: quia tunc seruatur media via causæ: nam in cognitione processus quis non fungetur duplici officio, sed in pronuntiando solus poterit pronuntiare.Bald.in l.j. in fi. ff.de offi. consul.per illum text.cum glos.

Fallit, quando in officiis etiam compassibilibus vellet habere: quia non potest ad hoc etiã ex causa etiam per superiorem habilitari, secundum Bar.in l.fi.per illum text.C.de exactio.tribu.lib.x.& hoc, quando vellet omnia simul vno momento exercere: secùs autem si diuersis temporibus. Abb. in c. cum inter vniuersas, de elect. S.Ianua.reg.225.

¶ PERSONÆ affectio generalitatem restringit.Berous c.qoniam Abbas.num.60.ff.de offic.deleg.l. Aurelius.§.Titius.ff.de liber.leg.Roman.l.si verò.§. de viro.ff.sol.matr.in 27.fall.l.Procula.ff.de probat. affectionis enim ratio maxime haberi debet. Spec. in tit.de treuga, & pace, vers.quid si.Bal.l.mater tua. C.de oper.liber.dixi suprà, ver.amicus. Medic.re.1.

¶ PERSONÆ cum aliquid conceditur non extenditur ad eius correlatiuum, no. capitulo priuilegium. de reg.iur.6. item statutum disponens venditorem debere gabellam soluere non comprehendit eius correlatiuum, videlicet emptorem, quia dispositio statuti ad personam venditoris dirigitur. l. veteres. ff.de act.empti. Medic.reg.9.

¶ PERSONAE industria tunc censetur electa, vbi cõmittitur factum, quod per alium non potest expediri.text.est in l.inter artifices.ff.de solut. Bart.text. ibi, in l.fideicommissa.§.j.ff.de leg.iij.

Limita dupliciter, vt per Felin. in c. fin.§. is autem. de offic.delegata. B.Dias reg.552.

¶ PERSONÆ qualitas limitat generaliter dictum.l. 2.C. de sent. ex peric.recit. l.sed & reprobari.§.amplius.ff. de excusat. tutor. not.l.ad bestias.ff. de pœnis, Bald.l.consentaneum. C.quomodo, & quando iudex, Bart.l.1. ff. de Alb. scr. dixi in tract. de leg.& stat.p.4.q.3.nu.6.e.1. & seq.29.dist. Medic.re.1.

¶ PERSONALIS actio non transgreditur personã, Ray.l.1.ff. de liber.agnos. Doct.com.l.2.C. quib.res iud.non noc. Alexan. l. sæpè, nume.68.ff. de re iud. l.sancimus, C. de pœnis. l. non debet. ff. de reg. iur. not. Doc.c. priuilegium.de reg.iur.6. Doc. l.si qua pœna. ff. de his, qui sunt sui.leg.si filius. ff. sol. mat. leg.secunda.ff.si ex nox.causa agatur.Alber.1.p.sta. par.7. Medic.re.8.

¶ PERSONALIS citatio requiritur, nec sufficit ad domum, in monitione quæ requiritur ad excommunicationem inferendam. Innoc. in c. fin. de eo qui mitt. in poss. cau.rei ser. ante medium. sequitur Rota in decis. xiij. tit. de sen.excum. in antiq. & in vij.eiusdem tit.in nouis.

Limita dupliciter, vt per Felin. in c.cùm sit Romana, de appellat.

Primò, nisi agatur de reincidendo in eandem excommunicationem malè absolutum, quia tunc valet citatio per audientiam, licet personaliter non apprehendatur. Alleg.d.decis.vij.

Secundò fallit, nisi appareat quod citatio malè exequuta, & sic facta ad domũ, induxit notitiã citato, quia fortè misit procuratorem: quia tunc inepta exequutio non nocet, quod reputat solenne. B.Dias re.553.

¶ PERSONALIS actio soluitur morte, l.3.§. morte. ff.quib.mod.vsufru.amitt.l.& quia.ff.de iurisd.omn. iudic.glos.cap.vnico. de iure patron.6.Cagnolus l. qui in ius. numer. 3. ff. de regu. iuris.not.cap.priuilegium.de reg.iur.6.§.finitur.Instit.de vsufru.l.hæreditatem.ff.ad leg. Falci.l.2.ff. quando dies leg.ced.l. habitatio. ff. de vsu, & hab.l.iurisgentium.§.pactorum.l.si tibi.§.pactum.ff. de pact.l.pe.ff.de seru.leg. Specul.tit.de stat.mon.§.1.vers.52.Quod dictum procedit, primò in priuileg.secundò in vsufru.d.§.finitur.tertiò in vsu, & habit.l.habitatio. ff. de vsu, & hab.quartò in pactis.d.§.pactorum quintò hoc idẽ in seruitutibus, d.l. pen.ff. de seru.leg.sextò ampl.in actione criminali, Rum.consi.37.num.5.vol.1.consil. 21.num.7.volum.4. Alba. consi.90. numero 2.Abb. cap.ecclesia.num.23.de const. dixi super.conclu.32. Medic.tract.2.par.

¶ PERSONALIA quæ sunt, atque personæ cohærent vt vsufructus, qui datur intuitu personæ morte extinguntur.§.finitur.inst. de vsuf.l.hæreditatem.ff. ad l.Fal.amp.hoc idem in vsu, & habit.in prin.legis. & sequen.ff.quando dies leg.ced.l.habitatio.de vsu, & habit.idem in pactis personalibus, quæ personã non ingrediuntur.leg.iuris gentium.§.pactorum. leg.si tibi.§.pactum ff.de pact.idem est in seruit.personali.l.penul.ff.de seru.leg. Medic.re.6.

¶ PERTINENTIARVM appellatione veniunt omnia quæ ad rem pertinent.Imo.in ca.cùm ad sedem. extrà, de restit.spoliat.

Fallit in 4.casibus, vt per Sociu.reg.295. Donat. Fiua, lib.5.

¶ PERTINENTIARVM appellatione veniũt omnia, quæ ad rem pertinent vt dicit Io. de Imo.in c. cum ad sedem.extrà, de restitut.spoliat.

Licet igitur appellatione pertinentiarũ veniãt omnia, quæ

quæ pertinēt ad rē, de qua tractatur, siue pertineant de iure communi, siue cōsuetudine, vel statuto, siue sint corporalia, siue incorporalia, & etiam veniant sub nomine alicuius ecclesiæ, vt rei, vt per Io. And. & Innoc. de restit. spol. c. cùm ad sedem. fallit tamen in quibusdam casibus, vt ibi per Canonist.

Primo fallit in his, quæ acquisita essent aliquo iure speciali, secundum Innoc. in c. cum ad sedem: putà priuilegio vel ex post facto, vt voluit Anto. & Io. And. ibidem. cum talia non veniant nomine pertinētiarum: vt voluit Innoc. ibidem, esto quòd in aliis voluerunt contrarium in hoc, per c. cùm de causa. extrà, de causa possess. & propriet. & de his vide latius in cap. cum ad sedem.

Secundò fallit in possessionibus, quæ non fuerunt assignatæ pro dote ecclesiæ, vel alterius rei, sed ex postfacto acquisitæ, cùm non veniant nomine pertinentiarum, sed sunt exprimendæ: vt voluit Innoc. in d. c. cum ad sedem. cuius dictum procedere poterit quando peteretur ecclesia, vel alia res cū possessionibus & pertinentiis. ad hoc l. ex facto. §. j. ff. de vulg. & pup. alias si simpliciter fuisset facta mētio de ipsa re cum pertinentiis: & tunc veniant sub verbo, pertinentiarum, vt d. l. verbum pertinere. ff. de verb. sign. secundum Ant. & Imo. in d. c. cū ad sedem.

Tertiò fallit, quādo qualitas petitoris aliud suaderet, cum eius qualitas sit attendenda: vt voluit Innoc. in d. c. cum ad sedem. de restit. spol. vnde si episcopus petat ecclesiam cum pertinentiis: veniunt beneficia respectu iurium episcopalium, non respectu administrationis, secundum Nic. in d. c. cum ad sedem. ad hoc quod not. ff. de vsufruct. l. plenum. §. equitij.

Quartò fallit, quando peteretur simpliciter ecclesia quo ad ius episcopale, seu ius episcopi in ea re cum pertinentiis: cùm tunc in ea probationes fiant generaliter, & sic inducatur ius commune: secùs si probatur simpliciter iura episcopalia deberi: cùm tunc veniant illa iura episcopalia, quæ sunt debita de iure communi vel eorum loco subrogata: vt per doct. in d. c. cum ad sedem. vbi latiùs per eos: B. Soc. reg. 363.

¶ PERVERSVS. vide Sanctus. Rüsvvic.

¶ PETERE. Frustra petit debitum, qui quod debet, non impendit.

PRO.

Ext. de vsur. c. frustra.
Ext. de app. cap. an sit.
Ext. de relig. dom. cap. constitutus.
Ext. de iura. cal. cap. peruenit.
Ext. de mut. pet. cap. 1. & 2.
Ext. de adult. & stup. cap. intelleximus.
95. dist. cap. esto subiectus.
35. quæstio. 6. cap. nihil.
C. de transact. l. si quis maior.
D. de compens. per totum.

CONTRA.

33. q. 1. cap. noli.
33. q. 5. cap. quod Deo.
Ext. de rest. spol. cap. in literis.
Ext. de iureiuran. cap. debitores. & c. tua.
Ext. de diuort. c. significasti.
D. de furt. l. qui vas. §. si ego.

SOLVTIO.

Non præstans vel soluens debitum, si petat id quod sibi debetur, repelletur opposita compensatione, si debitum sit liquidum. C. de compensat l. fin. Idem est in dolo, qui actione de dolo tenetur, non aget de dolo, l. si duo. D. de dolo. si in eadem re dolus commissus sit: si autem in diuersis, secus, d. c. in literis. Idē in criminibus. d. c. intelleximus. & d. c. significasti. Sed contingit etiam contrà propter fauorem matrimonij. Damas. reg. 35.

¶ PETITOR. l. 34. In eo quod. inf. Possessor. Rüsvvic.

¶ PETITIO hæreditatis contra titulo possidentem non intentatur. l. ij C. de petit. hæred. & ibi per Docto. & maximè Paul. de Cast. in l. pro hærede. & l. nec vllam. ff. de petit. hæredit.

Primò fallit, quando quis intentaret petitionem hæreditatis, & rei vendicationem simul in vno libello: quia agens probaret se dominum, vel defunctum, & tunc auocatur res à possidente. ita Paul. de Castr. in l. ij. de petitio. hæreditat.

Secundò fallit, quando titulus fuisset acquisitus post mortem defuncti: quia talis titulus non obstaret agenti petitio. hæredit. secùs, si esset acquisitus ante mortem defuncti. Bald. in l fina. C. de edicto diui Adria. tollen. & l. j. C. si iudi. no. pos. fac. appel. & l incerti. C. de interdictis. licet Paul. teneat contra Bal. in d. l. ij. §. si post motam.

Tertiò fallit, quando quis emisset ius vniuersale, vel quotam hæreditatis: quia si quis ageret petitio. hęredit. singulariter ad quamlibet rem, tunc illi non prodesset titulus, cum habeat titulum vniuersalem. ad hoc est text. in l ij. de hęre. vel ac. vend.

Quartò fallit, quando haberet titulum ab illo in quē alienauit rem quam simpliciter possidebat à patre: quia contra illum potest intentari petitio hęreditatis, vel ad rem, vel ad pretium. ff. de peti. hæred.

Quinto fallit, quia ille, qui emit rem, aut emit iniusto pretio, & intentatur petitio hæredit. aut iusto: & tunc ille qui vendidit aut non est soluendo, & non intentatur: aut est soluendo, & intentatur: vt per gl. in l. j. & ij. C. de petit. hęred. & ita dicit Ioan. de Prato. C. de edict. diui Adri. tollen. l. fin. & vide glus. in hac materia in l. hæreditatem. C. in quib. caus. cessat longi temporis præscript.

Sextò fallit, quando titulus non esset aptus ad translationem dominij: vtputà titulus commodati, vel depositi: quia contra potest intentari petitio hæreditatis, vt in loco prææallegato. B. Socin. re. 364.

¶ PETITIO hæreditatis, est actio bonæ fidei. §. actionū. vbi not. Faber, & omnes. Instit. de act. ibi Ias. ponit subtilem rationē, quare fuerat dubitatum ante illius §. æditionem apud antiquos.

Limita, vt per Zasi. in d §. actionum. B. Dias re. 554.

¶ PETITIO hęreditatis pro modico etiam datur. l. licet. ff. de pet hæred. Ant. in tracta. de minim. numer. 116. Med. re. 5.

¶ PETITIO. Lucrum. Pomponius Lib. xxii. Ad Sab. L. exxxiij. al. xxxiiij.

In eo quod vel is qui petit, vel is à quo [a] petitur [b] lucri petiturus est, durior causa est petitoris.

ADDIT [a] petitur, lucri facturus est. sic in P. florent. [b] lucri causa facturus est in aliis impr. vet. lib.

Quoniam inter omnes quibus ex simili causa debetur, occupantis melior est conditio.

¶ PETITIONIS forma semper inspici debet ad cognoscendum, cuius sit iurisdictio. Affli. deci. 297. nu. 3. gl. c. cū sit. de foro compe. l. pe. ff. de iuris. omn iud. gl. c. cæterùm. c. cum sit. de for. comp. Medic. re. 7.

¶ PETITORIVM: sententia lata in petitorio an obstet agere valenti in possessorio recuperandæ super eadem re: Ant. cap. pastoralis. §. si verò. de causa pos.

& propriet. Din.cap.qui ad agendum.de reg. iur. 6. Barto.l.naturaliter.§.nihil commune.nume.18.ff.de acquir.poss.addentes ad Abb. c. penul.nu.1.de sent. & re iud. Med.re.8.

¶ PETITORIVM vbi non est, neque possessorium reperitur præsertim in personalibus annuis præstationibus.not.Docto.con.l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acquir.poss.l.si duo.ff.vti poss. Cin.l.si certis annis.C.de pactis.Card. capitulo peruenit.quæstio. 8.de censibus, Spec.§. nunc dicamus. de rest. spol. Bapt.in tract.de correl.numer.15.Barto.l.fin.ff.quorum bon.Doc.capitulo quærelam.de electio. Bald. leg.iubemus.C.de sacr. sanct. Eccle.l.hac edictali.§. si is.C.de secun.nupt.Euer.in loco à correlat.nume. quinto. Medic.re.9.

¶ PIGNVS esse non potest extincta re pignorata, neque creditor tenetur, nisi fuerit in culpa.l.pignus. l.creditor. C. de pignor. actio.l.si domo. ff. eo.leg. Paulus.§.domus.ff.de pignor.l.seruum.§.si Pocula. ff. de leg. 1. fallit in grege, in cuius locum oues subrogatæ fuerint.l.grege.ff.de pignor. item fallit in domo, cuius pignus in area remanet: not. Doct.l. sicut.ff.quib.mod.pig.vel hyp.solu. Medic.re.5.

¶ PIGNVS indefinita æquipollet vniuersali etiam in tract. Pignoris, vel hypothecæ.Bald.l. si.c. quæ res pignor.oblig.poss.per l.si seruitus, ff.de seru. vrba. præd.l.si pluribus.ff. de leg.2.idem Bal.l.fi.C.de iure deliber. Item not. quòd non admittitur pignoris ius, licet creditor cedat possessioni pignoris, nam illam recuperare poterit hyppothecaria actione. Doct. cn num.l.fi.C. de præt.pign. l.is cui.§. quasi.ff. vt in poss. leg.gl.l.si quis missum.§.fi.ff.de damno infecto.Inno.c.contingit, de dolo. nisi expressè creditor consenserit alienationi rei pign.l.si. C.de remis. pignor. Medic.reg.2.

¶ PIGNVS.l.119.creditor.

Tam mobilia quàm immobilia: item tam corporalia quàm incorporalia in pignus damus. De pig.l.1.§. cùm prædo.l.cum conuenit.

Meliùs est pignori incumbere, quàm in personam agere. Auth.de man.prin.§.neque autem.Reg.Plus. 26. Riisvvic.

¶ PIGNVS pro modico etiam distrahitur. l. quamdiu. C. de distr. pignor. l.in executione.ff.de verb. obli. Anto. Corf. in tract. de minim. num.115. item pro modico venditur. Bald.d.l. quandiu, & Ant.d. loco,num.80. Medic.re.5.

¶ PIGNVS si perdatur, vel euincatur, non nocet creditori, sed periculum debitoris est, Abb.capit. quamuis.n.7.de sent.& re iud. leg. creditor.ff.si cert.pet.l. tutor.§.contrarium.ff.de pig.act.& Ab.d.c. quamuis.nu.9.& seq.eod.ti. Medic.re.8.

¶ PIGNVS. In generali pignore, vel hypotheca bonorum, bona præsentia, & futura continentur, l.si .C. quæ res pigno.oblig.pos.

Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 9.per Ant. de Fano.in tract. de pignor. in 2. parte princ. in 2. memb. num.1.& seq.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 6.à Ripa, in l.conuentio generalis, ff.de pig & hypothe.num.2.

Res propria pignorari non potest, l.si rem alienam, la 2.ff.de pigno.actio.

Fallit in 2.casibus quos not. Dec.in l.neque pignus, ff. de reg.iur.

Pignus dimittit creditor, qui permittit rem venire, l. creditor, ff.de reg.iu.

Fallit in 4.casib.quos not Dec.in d.l.creditor.

Creditor, si accepit pignus minus idoneum, sibi non præiudicat, l.creditor, la 2.ff.si certum petatur.

Fallit in duobus casibus quos not. Dec.in d.l.creditor, numer.5.

Hypotheca ad hoc, vt possit intentari contra tertios possessores, requiritur, quòd fiat excussio in bonis principalis: hanc dicit esse communem opinionem Baptist.à Villa.conclu.63.in litera H. vbi ampliat in 3.casib.& limitat.

Qui prior est tempore in pignore, potior est iure, cap. qui prior. de reg.iu.in 6.

Ampliatur in 13.casibus, & limitatur in 26.per Ripam, in leg.priuilegia, ff.de priuileg.credito.nume.3.

Socius non potest pignori dare partem consocij, not. in l.coniunctio generalis, ff.de pigno.

Fallit in tribus casibus quos not. Ripa in d.l. conuentio.num.16.

Mutuans ad refectionem ædificiorum habet tacitam hypothecam in ipsis ædificiis priuilegiatam, l. Senatusconsulto, ff.in quibus causis.

Fallit in 8.casib.quos not.Rip.in d.l.Senatusconsulto, num.6.

Res empta ex pecunia alterius, non est illi tacitè hypothecata, l.quamuis, C.de pign.

Fallit in 8.casib.quos not.Rip.in d.l Senatusconsulto, ff.in quibus causis, nu.11.

Pignus & hypotheca quantum ad actionem non differunt, §.item seruiana.inst.de actio.

Fallit in 3. casibus quos notaui in dicto §. item seruiana.

Creditor qui accepit pro pignore rem forte subtractã, tenetur domino eam restituere sine pretio, arg.l.in ciuile, ff de furt.

Fallit vt no.Marsi.in sing.13. Donat.rina,lib.1.

¶ PISCARI in fluminibus, & portu omnibus regulariter est permissum. Instit.de rer.diuis.§.flumina.

Fallit, quando flumen est priuatum, l.iniuriarum actio. §.fin.ff.de iniur.

Fallit, quando ius piscandi esset priuatum: quia esset venditum per Principem, quod potest. argu.d.§.fin. cum l.sequenti.

Fallit, quando esset facta conuentio cum vicino, vt in domo sua non possit piscari. probat text. in l.venditor ff.communia prædio. S.Ianua.re.220.

¶ PLERVMQVE. Regul.115. in obscuris.l.35.in stip. Riisvvich.

¶ PLVS hæc dictio refertur etiam ad modicum, c. literæ.de dilat.Bar.l.2.C.de resc.vend.vbi si quis prædium vendiderit pro decem, atque donauit illud plus quod valet, alis dictio plus ad modicum refertur. Bal.l.cum filio.§.pater.ff.de leg.2 gl.l.Meuius ff. eo.l.hac adiectio.ff de l.3.c. fin. de despons.impub.l. idest.de dolo, quæ tamen arbitrio iudicis relinquitur. Saly.l.2 q 7.alibi Crem.nu.58.& Cagn.nu.129. C. de resc.ven.Alc.l.si.num 5.ff.si quis caut. Cepolla l. si fugitiui nume.43.C.de ser.fug. Medic.reg.5.

¶ PLVS. De reg.l.In eo quod plus.l.aliud.§.1.vide totú. Solutio Prohibitio. C.plus va.quod agitur.

Frustrà fit per plura, quod per pauciora fieri potest. Reg.iur.& medicinæ.De don.l.in donationibus.Instit. de leg.§.1.C.de rap.Virg.l.raptores.Instit.quod cum eo.in prin.

Pluralis locutio duorum numero est contenta. Regu. vi.De testi.l vbi numerus.De verbo.signific.l. inter illam eod.

Si pluribus eadem res legata fuerit, siquidem coniunctim, etiamsi alter vindicet, alter ex testamẽto agat: non

non plus quàm partem habebit is, qui ex testamento agit. Quòd si separatim, siquidem, & euidentissimè apparuerit, ademptione à priore legatario facta, ad secundum legatarium testatorem conuolasse, solum posteriorem ad legatum venire placet. Si autem hoc minimè apparere potest, pro virili portione omnes ad legatum venire: scilicet nisi ipse testator scriptura manifestissimus esset, vtrumque eorum solidum accipere. Pau. libro 3. reg. De leg. j. l. 33.

Aquæductus vel haustus per eundem locum vt ducatur etiam pluribus concedi potest: potest etiam vt diuersis dieb. vel horis ducatur. Si aquæductus sufficiens est, potest etiam pluribus per eundem locum concedi. Nerat. 4. reg. lib. De ser. l. 2.

Specialia plura ad idem minimè cumulãtur. C. de dotis promiss. l. j.

Difficilè est plures in vnum conuocare. De iust. & iu. l. ex hoc iu. Iust. de iure nat. §. Senatuscon. & ibi vide. Riisvvickius.

¶ Plvs. Bonifac. Reg. xxxv.

Plus, semper in se continet quod est minus.

Quando nempe pluri seu maiori summæ inest. l. qui quartam. ff. de leg. j. l. quoties. §. sed si. de hæred. insti. Viuiennus.

¶ Plvs. Expromissor, Pupillus, Verba, Mulieres. Paul. lib. vj. ad Edictum. Lex cxj.

In eo quod plus sit, semper inest minus. Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, a nisi cum satisdatione. Pupillus pati posse non intelligitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Mulieribus tunc succurrendum est, cùm b defraudãtur: non vt faciliùs calumnientur.

Addit. a nisi si cum. in P. Flor. b defendãtur in P. Flo. aliàs defraudentur.

Ita dum quis viam stipulatus est, & ire tantùm potest, si velit. & ferè concordat cum reg. inf. non debet. & non potest videri improbus. l. j. §. si stipulatus. de verbo. ob. ita vt regula hæc videatur procedere de proprietate sermonis, dum aiat: semper inest. vt in viginti & decem inesse. & l. qui quartam. in princ. de leg. j. l. qui concubinam. §. cum ita. de leg. 3. l. si quis. de except. rei iud. Viuiennus.

¶ Plvra cum requirũtur in aliquo actu pro forma, vno omisso vitiatur actus. glo. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transactio. leg. ad testium. §. si quis. ff. de testi. Ias. l. quod si. nu. 29. ff. de liber. & posthu. Medi. regu. 7.

¶ Poena. Qui non habet in ære, luat in corpore. l. si quis id quod. ff. de iurisd. omnium iud.

Fallit in 4. casib. vt per Iaso. in d. l. nu. 28. vbi etiam Soc. limitat in 3. casib. nu. 12. fallit in 3. casib. vt per Feli. in c. ad deliberandum, de iud. nu. 3.

Ampliatur, & limitatur, vt per Alexan. in d. l. si quis id. numero 5.

Pœna delictorum non transit contra hæredes, l. vnica, C. ne ex delicto defuncti.

Fallit in duobus casibus, secundum Iason. in l. si quis iniquum, §. quod autem ait, ff. quod quisque iuris, numero secundo, fallit in 5. casibus, vt per Socynum regul. 291. fallit de iure canonico de quo tenetur hæres ex delicto defuncti. fallit hæc limitatio, vt per Bened. Capram in suo tract. concl. 67. fallit in 12. casib. vt per Pet. Duen. regula 13. fallit in 3. casib. vt per Bened Capram in suo tract. conclusio 67. nu. 20. fallit si pœna est à lege, vel à canone arrogata ipso iure: nam efficit, quòd post mortem hæredes teneantur ad illam soluendam, & conueniri possunt. Ampliatur, & limitatur, vt per Baptist. à Villa. conclusio. sexagesi- materia, in litera P.

Vbi pœna accedit quãtitati, vel speciei, vel generi, tunc particularis solutio non impedit quin pœna in totum cõmittatur, siue vnus sit qui teneatur, siue plures etiam hæredes. Fallit in duobus casibus, vt per Iaso. in l. si seruus, §. si plurium, ff. si quis cautio. numero 7.

Pœna petentis ante diem vel conditionẽ, est quod duplicantur induciæ, & tempus, c. 1. de plus petitio.

Fallit in 4. casib. quos not. Ias. in l. pecuniam, ff. si cert. pet. num. 8.

Per lapsum dici appositi in solutione, committitur pœna etiam contra hæredem innocentem, l. a d diem, ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 2.

In pœnam falsi incidit, qui rem duobus vendidit. l. qui duobus, ff. de fals.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. in l. quoties, C. de rei vendicatio. num. 49.

Dignitati defertur in pœnis, glo. in l. fi. ff. de pœnis, glo. in l. desertorem, §. j. ff. de re milita. Bal. in l. nemo, C. de sacrosanct. eccles.

Fallit in 9 casib. vt per Fel. in c. pastoralis, in prin. col. 1. de off. deleg. Fallit in 3. casibus, vt per Bellouisum in repet. l. capitalium, §. famosus, de pœnis. contrariã regulam, quòd dignitas personæ delinquentis regulariter augeat delictum, & per consequens pœnam facti. Fel. in cap. eum quidam, de iureiur. vbi declarat in 6. casib.

Iudex ex causa potest pœnam à iure statutam moderare, l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de his qui no. infa. Innocent. in c. qualiter, & quando, el. 2. de accu.

Fallit in 6. casib. vt per Fel. in d. c. qualiter. fallit in 2. casib. vt per Blãc. in praxi crimi. fol. 74. nu. 83. vbi enumerat causas, propter quas iudex potest moderare.

Ampliatur & limitatur in multis casib. relatis per Viuium in suis conclu. ver. iudex vbique. fallit in 6. casib. vt per Fely. in c. sicut olim, de accu. numero 10.

Iudex cuius arbitrio aliquo casu pœna est relicta, potest vsque ad pœnam mortis arbitrari, Doct. in c. inquisitionis, de accu.

Fallit in 3. casib. quos no. Fel. in d. c. cõs. si. & in c. ex literis, de const. num. 47.

Lex vbi introducit actionem pro pœna pecuniaria simpliciter imposita propter delictũ, tunc pœna applicatur parti, l. 3. vbi gl. & Bart. ff. de sepul. violato.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 2. à Ripa in rub. de iud. Ampliatur & limitatur per eundem in c. 2. extra de iud. num. 103.

Lex vbi non introducit nec actionem, nec accusationem, tunc pœna applicatur fisco. fallit in duobus casibus, vt per Ripam in dict. rubri. de iudic. Ampliatur, & limitatur in duobus casibus, vt per Ripam in capitulo secundo, extra de iud. numero centesimo secundo.

Monitio requiritur ad incurrendam pœnam quando lex loquitur negatiuè, videlicet si non fecerit residentiam, si non fecerit inuentarium, & simile. secus si affirmatiuè. Innoc. in capitulo extirpandæ, de præbend.

Fallit in 4. casib. quos not. Felin. in c. 2. de magistris, col. 1. pœna imponitur absque admonitione. Fallit vt per Damas. reg. 67.

Pœna seu mulcta requirit nouam citationem, Bar. in l. 1. ff. si quis ius dicenti.

Fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. 1. de iud. col. 6.

Pœna imposita pro contumacia regulariter secũdũ li-

mites contumaciæ, cap. ex literis, de consti. Bat. in l. si adulterium, §.1. ff. de adult.

Ampliatur & limitatur in 2. casib. vt per Fel. in d. capit. ex literis.

Pœna promissa ab extraneo qui se facturum & curaturum obligauit, quod Titia cum aliquo contraheret, potest peti matrimonio non secuto, Bar. & alij in l. mulieri, & Titio, cum gl.1. ff. de cond. & demo. communiter Doct. in leg. fi. C. de spons.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. in l. Titia, ff. de verb. oblig. col. 5.

Culpa lata nō æquiparatur dolo, vbi pœna corporalis venit imponenda, Bar. in l. lege Corn. ff. ad l. Corn. de Sica.

Fallit in 9. casib. vt per Diaz. reg. 540. Fallit vt notat Blanc. in praxi criminali, fol. 59. numer. 147. Fallit in 5. casib. vt per Marf. in l. lege Corn. ff. de sica. num. 4.

Pœna capitalis vbicunque à lege vel statuto imponitur, non debet imponi actualis computatio capitis, glo. in l.1. C. ne Christ. mancip.

Fallit in 4. casib. vt per Diaz. reg. 541. & pœna capitalis intelligitur de pœna exilij perpetui, vel deportationis. fallit in 4. casib. vt per Fel. in capit. sicut olim, de accusat.

Pœnam vbi episcopus imponit licet possit eam retinere, honestius tamen pro euitanda suspitione cupiditatis in pium casum deputabit. Abb. in c. de causis, de off. deleg.

Fallit in 2. casib. vt per Felyn. in capitulo cæterum, de off. ord.

Statuta pro ipso facto pœnam imponentia nunquam habent locum nisi præcedat declaratio, quòd qui eam incurrit. not. Domi. in cap. 1. de homi. Marf. in rub. ad l. Cor. de fals.

Fallit in 5. casib. quos no. Fel. in cap. cum non ab homine, de iud & in c.1. de const. num. 45. & in c. præterea. de sponsa. num. 2.

Pœna vbi imponitur à lege positiua non est soluenda in foro conscientiæ, gloss. in c. fraternitatis, 12. q. 2. Abb. in c.1. de const.

Fallit in 5. casib. quos no. Fely. in d. c.1. fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. audiuimus, de simonia, nu. 1. & seq.

Pœna pecuniaria singulariter à lege imposita propter delictum applicatur fisco, vbi lex introducit accusationem. Abb. in rub. de iud. leg. multarum, C. de modo multa.

Ampliatur & limitatur in 2. casib. vt per Rip. in rub. de iud.

Pœnam pecuniariā potest iudex ecclesiasticus imponere, si illa magis timetur, Abb. & Doct. in l. cæterū, de offic. ord. Abb. in c. de causis, de off. deleg.

Fallit in 4. casib. vt per Fel. in d. c. cæterùm, colu. 2. ecclesia non debet exigere pœnam pecuniariam. Fallit vt per Damas. reg. 139.

Pœnis impositis alternariè à lege, iudicis, non rei est electio, glo. in c. sicut, de Iudæ. Bald. in l. cunctos populos, C. de sacrosanct. eccles.

Fallit in 7. casib. per Fel. in c. sicut Iudæi, de Iudæ. col. 2. nu. 5.

Pœnalis dispositio nullam temporis præfinitionem tacitè, vel expressè continens, in dubio censetur perpetua, leg. seruus, ff. de pœnis, vbi Bal. & Bart.

Fallit in 3. casibus, vt per Fel. in capit. ex literis, de constit. colum. 8.

Filius puniri non debet pro delicto patris, l. 2. §. nullū patris, ff. de decu. l. crimē. de pœn. l. sancimus, C. eo.

Fallit vt per Pet. Duen. reg. 345.

Pœna capitis punitur fugiens fractis carceribus, l. 1. in prin. ff. de effracto. l. milites agrum, §. cum tamen, ff. de re milita.

Ampliatur in 3. casi. & limitat. in 9. à Pet. Due. reg. 393.

Pœna non debet egredi delinquentem, lege 2. §. nullū patris, ff. de decurio. l. crimen, ff. de pœnis.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 16. à Petr. Duen. reg. 345. fallit in 4. casib. quos not. Bened Capra in suo tract. reg. 66. num. 2. contrariam regulam, quòd quis puniendus sit pro delicto alterius, facit Damas. & limitat reg. 21.

Ad euitandam pœnam statuti loci sufficit probare se forensem, cum ipse forensis videatur probabiliter ignorasse tale statutū. fallit in 4. casib. vt per Bened. Capra in suo tract. conclus. 5. num. 33.

Pœna non imponitur cogitanti qui potuit perficere, & noluit, l. qui falsam, ff. ad l. Cor. de fal. l. item apud, §. si iurauit, ff. de iniur.

Fallit in 9. casibus, vt per Bened. Capra in tract. concl. 66. numer. 16. fallit in 4. casib. quos no. Blan. in sua praxi. fol. 120. numer. 2. Fallit in 4. casib. vt per Fely. in tractatu quando conatus puniatur, numer. 6. contrariam regulam, quòd imò animus puniatur in delictis facit Io. à Villa. in l. diuus, ff. de sica. vbi limitat in 8. casib. num. 75.

Qui cogitauit committere delictum, & peruenit ad actum facti proximum, & immediatum, punitur ac si consummatum esset, l. is qui cum telo, C. ad l. Cor. de sica. l. si quis, C. de epis. & cler.

Fallit in 2. casibus, vt per Bened. Capram in suo tract. conclus. 66, numero 25. Fallit in 8. casibus, vt per Soc. reg. 31.

Fallit in 8. casib. vt per Felyn. in tract. de conatu. quas limitationes ponit etiam Marf. in l. is qui cum telo, ff. ad l. Corn. de sica. Fallit in 10. casib. vt per Matthæ. de Affl. in constit Neapolit. lib. 1. Rub. 71. nu. primo. Fallit vt notaui infrà in libro quinto, in tractat. de affectu.

Qui cogitat, agit, & perficit delictum punitur, nec pœnitentia sibi prodest, l. qui ea mente, ff. de furtis.

Fallit in 5. casib. vt per Bened. Cap. in suo tractat. conclu. 66. nu. 28.

Pœnæ plures cùm reperiuntur impositæ, quænam sit imponenda, distinguendo declarat Bened. Cap. in suo tract. concl. 78.

Plures pœnæ non sunt imponendæ pro eodem delicto, l. senatus, ff. de accu. l. ad senatus. ff. de iniu. c. at si Clerici, de iud.

Fallit in 9. casibus, vt per Bened. Capr. in d. tract. conclusio. 69

Pœna conuentionalis exigi potest, gl. in c. dilecti filij, de arbi. & per contrauentionem competit actio ad pœnam, etiam quòd nihil intersit stipulatoris, quòd fuerit contrauentum. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 8 à Galia. in leg. 2. §. item si in facto, de vet. oblig. numer. 1. Fallit in 3. casib. vt per Alex. in d. §. itē in fact. nu. 7.

Fallit in multis casi. vt colligere potes ex distinctione, quam facit Bened. Cap. in suo tracta. regul. 70.

Pœna peti non potest, vt stetur ipsi laudo, glos. in d. c. dilecti filij.

Fallit in quatuor casibus, vt per Benedict. Capr. in suo tractat. conclusio. 71.

Pœna non imponitur sine accusatore, c. de manifesta. 2. q. 1. & ibi glo. c. 1. & ibi glo. vt eccle. benef.

Fallit in 27. casibus, quos not. Ben. Capra in d. tract. cōclusio. 74.

Iudicis

Iudicis authoritas regulariter à pœna excusat, leg. ait prætor, §. pen. ff. de mino. & ibi gl. in leg. furti, §. qui iussu, ff. de his qui not. infa. leg. 2. §. casus, ff. de aqua plu. arcenda.

Fallit vt per Soc. reg. 202.

Sed ingrediens possessioné alterius, authoritate iudicis inualida, non excusatur à pœna. fallit hoc in 3. casib. secundum Fel. in cap. cum causam, de off. deleg. numer. 3.

Pœna. leg. si quis in tantum, C. vnde vi. fallit in multis casib. vt per Soc. reg. 292. fallit in 22. casib. vt per Mattheum de Afflict. in const. Neapol. lib. 1. rub. 8. numero 14. idem limitat in 38. casib. in capitulo 1. de pace iuramento firmand. numer. 43. Ampliatur in 40. casib. & limitatur in 42. ab Ant. Gabr. lib. 5. de acq. vel amit. pos. concl. 1. Ampliatur per Maria. Soc. in leg. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq pos. numero 343.

Fallit in 20. casib. vt per Anto. de Tremu. in add. ad practi. Vbert. de bono aecur. regul. 9. fallit in 4. casib. vt per Socyn. reg. 34. fallit vt per Plot. in l. si quando, C. eo. numer. 53. & nu. 684.

Rusticus vel miles aliquid contra ius positiuum committens excusandus est, not. in l. vnica, C. de in ius vocand. l. si quis in tantam, C. vnde vi.

Fallit vt per Socinum regu. 348. vbi limitat in quatuor casib.

Testator potest remittere pœnas legales, quæ imponuntur pro secundis nuptiis. Fallit in 2. casib. vt per Dec. in Rubric. de secundis nuptiis. numero 8.

Pœna iuris communis potest alterari per statutum, Bar. in l. 1. ff. de Publ. iud.

Fallit vt per Blan. in praxi crim. fol. 69. nu. 43.

Pupillus ex delicto non punitur, l. quod infans. ff. de rei vend. l. infans, ff. ad l. Corn. de sica.

Fallit vt per Blanc. in praxi crim. fol. 77. nume. 2. Ampliatur in 9. casib. & limitatur in 3. à Petr. Duen. regu. 259.

Fœmina punitur vt masculus, l. si quis id quod, ff. de iurisdictio. l. quamuis, C. de adulr.

Fallit vt per Blanc. in praxi crim. fol. 77. nu. 10. Attentatum punitur pœna ordinaria. Fallit vt per Careriũ in praxi criminali, §. circa, num. 8.

Opem præstans maleficio, punitur eadem pœna. Bar. in l. is qui opem, ff. de furt.

Fallit vt per Carer. in praxi crim. §. homicidium, num. 70. & 76. videas infrà in lib. 4. in tract. de ope. Fallit in 7. casib. secundum Io. de Villa. in l. diuus, nume. 11. de sica.

Pœna extraordinaria quis punitur per excessum defensionis, Rom. sing. 3.

Fallit in 6. casib. vt per Carerium in §. circa quartum, num. 156. & sequent.

Pœna contractui licito loco interesse adiecta, potest excedere duplum, gl. in l. 1. C. de sent. quæ pro eo, quod interest.

Fallit vt colligitur ex distinctione, quam facit Franc. Turz. concl. 182.

Furiosus non potest puniri pro delicto commisso ante furorem. docto. in l. ex facto, ff. de vulga.

Fallit in 4. casib. vt per Rip. in leg. ex facto, ff. de vulg. numer. 72.

Vno ex pluribus principalibus contrafaciente facto indiuiduo pœna & interesse committitur in solidũ contra ipsum contrafacientem, leg. 4. §. Cato, ff. de ver. oblig.

Fallit in 2. casib. vt per Ripam, in d. §. Cato, numero 3.

Vno ex pluribus hæredibus contrafaciente facto indiuiduo pœna & interesse committitur in solidũ contra omnes pro portionibus hæreditariis, d. §. Cato.

Fallit in 6. casib. vt per Rip. in d. §. num. 42.

Contra principalem promissorem in parte contrauenientem facto diuiduo committitur integra pœna, doct. in d. §. Cato.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 5. à Rip. in d. §. Cato, num. 69.

Agentes & consentientes pari pœna puniuntur. l. iubemus, §. œconomus, vbi gl. C. de sac. sanct. eccles. c. notum. 2. q. 1. c. facientes, distinct. 86.

Fallit vt per Bello. in litera A. in ver. agentes. Fallit vt per Damas. reg. 121. Fallit in multis casib. secundum Fel. in capit. quare quæsitum, de off. deleg. numero 8. Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 11. à Lancil. in tract. de off. præt. in tit. de consentientib. Fallit in 6. casib. vt per Io. de Villa. in leg. diuus Adr. ff. ad leg. Corn. de sica.

Veniens contra Canones incurrit infamiam Canonicam, c. Canonum statura, de consti.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in d. c. nu. 12.

Pœna quæ debet solui, potest retineri in foro conscientiæ, Doctores in dicto capitulo Canonum statuta.

Fallit in 5. casib. vt per Fel. in d. c. nu. 58.

Illi possunt mulctare qui habent exercitium iurisdictionis, not. in c. cùm omnes, de const.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in d. c. n. 19. ver. & hoc limita.

In pœnis ipso iure incursis declaratoria sententia requiritur. Fallit in 4. casibus, vt per Felin. in capitul. Rodulphus, de ref. nu. 63. Fallit in 5. casi. vt per Fel. in c. cum non ab homine, de iud. numero 11.

Socius in delicto pari pœna punitur, Docto. in c. quare quæsitum, de off. delegat.

Ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Felin. in d. c. num. 11.

Dominus certi loci non potest iudicando, vel statuendo imponere pœnam pro offensa suis subditis facta extra territorium, licet offendens habeat ibi bona. fallit in 3. casib. vt per Felyn. in c. postulasti. de foro competenti. num. 12.

Procurator potest facere dominum incidere in pœnã.

Fallit in 4. casib. vt per Felyn. in c. ad hoc decus, de litis contest. num. 22.

Conatus punitur, l. is qui cũ telo, C. ad l. Corn. de sica.

Fallit in 7. casib. vt per Felyn. in c. sicut noxius, de præsumptionibus, num. 3. fallit in 8. casibus, vt per Fely. in tract. quando conatus puniatur. fallit in multis casib. quos no Io. Bolog. latissimè in l. 1. §. hæc verba, ff. quod quisque iu. numero 14.

Temperari pœna debet quando iudex mouetur ad cõdemnandum ex præsumptione violenta, doct. in c. afferte, de præsumptio.

Fallit in 4. casib. vt per Fel. in d. c. nu. 10.

Calor iracundiæ non excusat à peccato. Fallit vt per Fely. in c. sicut ex literis, de iureiurando, nu. 3.

Si crimen de quo excipitur contingit causam, & constat per confessionem punietur ordinariè, no. in cap. pastoralis, de except.

Fallit in 4. casib. vt per Felyn. in d. cap. pastoralis, nu. 14.

Si crimen de quo excipitur contingit causam, & de ipso constat per probationem, punietur pœna ordinaria in eodem iudicio. fallit in 2. casib. vt per Fel. in d. c. pastoralis, num. 15.

Prouocatio non excusat à pœna, leg. vt vim, ff. de iust. & iur.

Fallit in 3. casi. vt per Fel. in c. delecti filij, de except. n. 15.

Parcitur multitudini, Doct.in c.dilectus,de simo. Fallit in 7.casibus,vt per Feli.in d.c.dilectus, numero 3.

Iudex si ex pluribus pœnis vnã eligit,non potest aliam eligere,c.quod olim,de Iud.

Fallit in 3.casib.vt per Feli.in d.c. quod olim,numer.4.

In pœnis benignior interpretatio est facienda, capi.in pœnis,de reg.iu.vbi Dyn.declarat.

Si vulneratus à duobus decedat,ambo tenentur. Fallit in tribus casibus,secundum Zas.in lib.sing.intellect. capitulo 7.

Pœna si imponitur ipso iure, operatur quinque notabiles effectus,quos not. Crotus in l.1.§.qui præsens, ff.de verbo.oblig.nu.1.

Pœna in totum potest peti, tam in obligationib.dandi,quàm faciendi,si in totum principalis promissio non fuerit obseruata.Fallit in 8.casib. vt per Alciat. in l.4.§.Cato,ff.de verb.oblig.num.147.

In obligatione dandi vno hærede contra faciente pœna committitur contra omnes pro portionibus hæreditariis.Fallit in 4.casib. secundum Ang. de Perigli.in d.§.Cato,num.36.

Si quis promisit nõ petere reductionem ad arbitrium boni viri sub certa pœna,qui tamen petiit,& succubuit pœna est commissa, doct.in l.qui Romæ,§.duo fratres,ff.de verb.oblig.

Fallit in 5.casib.vt per Crotum in d.§.num.10.

Furti pœna est in quadruplum,§.pœna,inst. de obliga. quæ ex quasi delicto.

Fallit in 16.casib.quos ego notaui in d.§.

Dispositio pœnalis vbi incipit à præcedenti conditione ad hoc, vt committatur exigit, vt desinat posse existere conditio,doct.in l.ita stipulatus, ff.de verb. obligatio.

Fallit in 4.casib. vt in dict. l.ita stipulatus, numero 11.

Incendij pœna est multiplex,vt colligitur ex distinctione Bart.in l.apud,nu.4.ff.de off.præfect.vigi.

Puniri quis non potest post mortem, fallit, vt per Damas.reg.89.Mors enim omnia soluit,§. deinceps,in auth.de nuptiis.fallit in multis casib. vt per Marsi.in l.qui falsam,§.accusatio,ff.de falsis,l.fi.ff.de quæstio.

Pœna mutari ac tolli potest.fallit vt per Dama.reg.97.

Quilibet punitur in eo in quo deliquit. fallit,vt per Damas.reg.136.

Pœna mortis puniri debet confitens.fallit in 4.casib.vt per Marsi.in l.repet.ff.de quæstio.num.27.

Dispositio imponens pœnam pro actu intelligitur de actu valido de iure,l.1.§.hæc verba, ff. quod quisque iuris.

Fallit in 2.casib.vt per Ioan.Bolog.in d.l.num.7.

Pœna capitis punitur eximens aliquem de manibus familiæ cõdemnatum,vel in carcere existentem,l.cuiuscunque,& ibi Bar.ff.ad l.Iul.maiestat.Bar.in lege addictos,C.de Episc.audi.

Fallit in 3.casib. vt per Iason.in §.pœnales, nu.102.Inst. de actio.& vltra ipsum limitat in 2.casib.Pet.Duen. reg.281.Fallit,vt per Mars.in l.1.ff.de quæst.nume.16.

Consulens pati pœna punitur,vt ille, cui cõsilium dat. Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 13.à Lancil.in tract.de off.præt.in tit.de consulente. Fallit in 6.casib.vt per Ioan.de Villa.in l.diuus Adr.ff.ad l. Corn. de sica.num.7.

Mandans fieri homicidium,& mandatarius, qui illud perficit,æquali pœna puniuntur,not.in dict.l.diuus.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 3.per Ioã. de Villa. in d.l.num.11.

A pœnis quis excusatur propter 50. causas, quas enumerat Tiraq.in tract.de pœnis. Don.Fina,libr.3.

¶ Poena adiecta in promissione pacis seruandæ, siue offensæ non faciendæ intelligitur de prima offensa, nisi aliter dictum fuerit.Ioan.And.in add.ad Specu. in tit.de treng.& pace in fi.per l.si duo.§.1.ff.de Arb. Rom.cons.155.Alex.cons.16.num.8.consi.115.volu.4. simil.Bal.l.fi.C.de codicill.glo.c. ordinarij. de offic. ordinarij.cum simil. Med.re.4.

¶ Poena capitalis, vbicunque à lege, vel statuto imponitur, non debet imponi actualis amputatio capitis.gloss.est in l.prima. C.ne Christia.mancip.per quam ita tenet Anan.in capitul.qualiter. el 2. de accusat.Ioan.de Villemati,in repetit.l.diuus.ff.ad leg. Cornel.de sicar. Quod procedit, etiam si statutum diceret, pœna capitis. Ita tenet Ioann. Andræ. post Gofr.& Hostien.in cap.quanto.super glos.j.de iureiur.& sequitur ibi Imol.& in l.2.ff.de pu. iud. Ana.in capitu.1.de homic.& suprà dicta etiam sequitur Ias. in l.transigere.C.de transact.prope fin. & in l. si quis iniquum.§.hæc pœna.ff.quod quisque iur.

Limita primò, nisi aliter constaret de mente statutntium putà,quia diceret statutum quòd anima separetur à corpore.Ita restringit Felin.in dicto capitul. qualiter.el 2.

Secundò limita, nisi statutum imponeret dictam pœnam eodem casu,quo imponit ius commune pœnã mortis:quia cum statutum interpretetur secundum ius commune,vt in capi. cum dilectus.de consuet.si simpliciter loquitur,interpretabitur de pœna mortis.Ita Fel.Facit etiam vltra eos text. in c.cum dilectus.de cleric.non resident.& quæ per eum not.Alexand.in l.fina.§.in computatione.vers.in eadem.ibi. C.de iur.delib.

Tertiò limita, nisi lex, vel statutum exprimeret alias pœnas mortis, & posteà nominet pœnam capitis: quia tunc intelligitur de morte naturali. Hoc probat text.cum gloss.in leg.relegati.ff.de pœnis.quam limitationem scribit Felinus. Et ego eam arbitraret intelligendam, quando casu, cui tale statutum infligit pœnam capitis,esset similis aliis,quibus imposuit pœnam mortis:quasi si esset dispar, tunc etiã procederet regula nostra,propter casuum dissimilitudinem.

Quartò limita, nisi lex dicens, capite puniatur, declaretur per alias leges, quòd intelligatur de morte naturali:probatur in l.sacularij.§.sunt quidam.ff.de extraord.crimin.& in l.j.ff. eodem.& in l. j.C.de eunuchis.& in l.præsenti.C.de his,qui ad eccle.conf. & in l.nemo.C.de malef.Ita restringit Fel.quem vide,quia aliqua refert contra istam regulam,quibus tandem satisfacit. B. Dias re. 541.

¶ Pœna corporalis, quæ debetur, quando quis in ære non potest soluere, procedit etiã si quis potest eam totam soluere excepto vno nummo. Bal.l. cum sit. C.de sepulchro viol.Ant. Cors.in trac.de min.numeto 99.nã qui non habet in ære luat in corpore.vulg. reg. leg. penultima. ff. de in ius voc.capit.finem litibus, de dolo,& cont.& hoc ne delicta remaneant impunita.l.ita vulneratus.ff.ad leg. Aquil.quod procedit in vili persona,& pro enormi delicto,& est notandum quia quælibet pœna pecuniaria est minor qualibet pœna corporali. leg. in seruorum. ff. de pœnis. Med.re.5.

¶ Poena corporalis, vbi venit imponenda, lata culpa non æquiparatur dolo. text. vbi not. Bartol. in l. lege Cornelia.ff.ad legem Corneliam.de sicar idem Bartol. in l. prima. §. non autem. ff. si quis test. l. ber. esse ius.fuer.de quo latè per Hippolyt. in leg. de minore

nore. in princip. ff. de quæstio. & istam dicit communem sententiam Ias. in leg. in actionibus. ff. de in lit. iur. voluit Socin. in regula xcv. incipien. dolus latæ culpæ, &c. in j. fallentia, & sequent. Vide in materia optimè per Ioannem Villemati, in repetit. l. diuus. ff. ad legem Cornel. de sicar. & vide Sylnestr. in sua summa, in verbo, pœna. in xvj. q. & in verbo, culpa. vt ff. decimò quæritur.

Primò limita in casu leg. penulti. C. de custod. reor. & in l. milites. ff. eod. vbi imponitur commentariensi pœna corporalis, licet tantùm propter suam culpã, & sine dolo incarceratus aufugerit. Ita limitat Angel. in dicta l. lege Cornelia. & ibi Hippolyt. & Ias. & Iacobus Boullen. in repet. §. famosos. l. capitalium. ff. de pœnis.

Secundò limita in Castellano, siue arcis custode, quia talis capite punitur, siue dolo, siue culpa perdat arcem. Notat Oldrad. consil. xcij. incip. Rex habebat arcem. & Bald. in l. ad commentariensem. ff. de custo. reor. quos refert & sequitur Ias.

Tertiò fallit in casu l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. videlicet in eo qui abortionis, aut amatorium poculum dat: quia talis, etsi sine dolo dederit, vltimo supplicio punitur: secùs tamen, si mulieri vt conciperet medicamentum dederit, quo sumpto mortua fuit. l. iij. §. adiectio. vers. sed ex senatusconsulto. ff. ad leg. Cornel. de sicar. Ratio diuersitatis, secundũ Bartolum, & Hippolyt. in dicto §. adiectio. est, quia primo casu dabat operam rei illicitæ, secundo verò licitæ: & istam limitationem, ponit etiam Iacob. vbi suprà, in dicta repetit. §. famosos.

Quartò fallit in casu leg. penult. ff. de incen. rui. nau. secundum Ang. in d. l. lege Cornelia. quem ibi sequitur Hippolyt. Ita etiam limitat Iacob. in d. repetit. vbi allegando l. qui ædes. in d. tit. de incen. rui. nau. in j. limitatione ad istam regulam, dicit quòd hoc fallit, quotiescunque is contra quem competit actio ex delicto culpa commisso, non habet in ære, quia tunc potest puniri in corpore, licet culpa, & non dolo deliquerit.

Quintò fallit in medico imperito, qui asserit se peritum, si eius imperitia moriatur infirmus: quia talis punitur pœna corporali. Ita Flor. in l. idem iuris. §. mulionem. ff. ad leg. Aquil. ad quod allegat gl. in l. ij. ff. quod quisque iur. quod sequitur Hippol.

Sextò fallit in assessore imperito, qui allegat se peritũ qui fecit aliquem indebitè perire: not. Flor. in quadam sua disputatione incip. inquisitus de crimine capitali, & sequitur Hippol. vbi suprà.

Septimò fallit in casu l. quoniam multa. C. ad legem Iuliam, de vi pub. secundum Flor. & Hippol. vbi suprà. Et hanc etiam limitationem sequitur Iacob. in loco præallegato.

Octauò fallit in casu l. omne delictum. §. exploratores. & §. qui in aciem. & in §. sed si caligatus. ff. de re milit. secundum eosdem, vbi suprà. Vide eundem Hipp. in l. iij. §. diuus. ff. ad leg. Cornel. de sicar.

Nonò fallit in dicto Bart. in l. iustè possidet. in fi. ff. de acquir. posses. vt refert Hippol.

Decimò limita; quando ex lata culpa oritur dolus à lege præsumptus, nam tunc ex culpa quis incidit in pœnam leg. Cornel. de sicar. Ita limitat Iacob. in dict. repet. in vlt. limitatione ad hanc regulam, vbi vide exemplum. B. Dias re. 540.

¶ Poena, & Maleficium. Ex quibus causis pœnæ irrogantur.

¶ Pœnæ Delicti & Maleficij, Pœnę irrogãtur conuentionaliter.

ff. de admi. tut. l. debitori.
C. de arb. tut. l. quicquid.
C. de transl. l. cùm proponas.
C. de spons. l. vlt. §. vlt.
C. de contrah. stip. l. mag.
ff. si quis caut. l. si duo. §. si seruus. & §. si pu.
ff. de transl. l. pen.
ff. pro soc. l. cum quis à socio.
ff. de arb. non distin. §. cùm ar.
ff. de ser. expor. l. seruus.
ff. de act. emp. l. prædia.
ff. de pact. do. l. si pater. §. si mulier.
ff. de pact l. rescrip. §. si pacto.
ff. de dol excep. l. apud. §. Labeo.
ff. de verb. obl. l. stip. §. alteri.
ff. de re iud. l. quòd à quoquam.
ff. de off. præsid. l. diuus. in fin. Azo, ru. 85.

Puniuntur quidam per denegationem iurisdictionis.
ff. de re iud. l. contumacia.
ff. quib. ex caus. ma. res. l. sed &. §. actio.

Facientes & cosentientes pari pœna puniuntur.
In Decret. 2 q. 1. negligere.

Abacta pudicitia punitur.
C. de his qui latro. vel aliis, l. 1.
ff. de sepul. viola. l. 3. §. diuus.
Contrà, ff. de public. l. si mulier.
ff. de iur. patron. l. adigere.
C. de sacros. Eccl. l. iubemus. §. œcono.
Contrà, C. de Epis. & cler. l. raptores.

Abacta puniiur.
C. de secund. nupt. Authent. idem.
C. de reuoc. dona. l. his so.
ff. de iniur. l. item. §. si quis.

Prætermissa puniuntur.
C. de secun. nup. l. 1.
ff. de his, quib. vt indig. l. 1.

Bene gesta etiam puniuntur.
C. de neg. gest. l. vlt.
ff. de re mil. l. 3. §. in libello.

Punitur quis in eo, in quo deliquit, vel delinquere voluit.
C. de furt. l. si quis.
C. de vsur. l. pecuniæ.
In Instit. de socie. §. sed planè.
C. de legib. l. non dubium.
ff. de vulg. & pup. l. ex fac. §. Iul.
ff. pro soc. l. actionem. §. diximus.
ff. de furt. l. qui vas.

Punitur quis in eo, in quo non deliquit.
ff. de dona. l. quidam iniur. §. vlt.
ff. ad Treb. l. si hæres.

Punitur festinatio.
ff. de don. l. quidam.
C. de secund. nup. l. 1.
In Instit. pro soc. §. manet.

Quando pœna conuentionalis)
Abacta pudicitia)
Bene gesta)
Prætermissa) puniuntur.)

Hæ omnes sunt notæ. sed illam arguo: Bene gesta, &c. debuit enim dicere, bena gesta. nam in ff. de re milit. l. 3. §. in bello. & de neg. gest. l. vlt. in C. non erat bene factum, & si bonum primum vtile esset alioquin nõ puniretur. vt ff. quod quisque iur. in alterum stat. l. vltim. Azo, ru. 85.

Punitur cogitatio.
C.de his qui ad Eccles.confugiunt.l.vlti.

CONTRA.

ff.de pœnis.l.cogitationis.
ff.de fur.l.j.
In Decret.dis.32.erubes.

Punitur cogitatio:& contrà.] Ita tamen, si progrediatur ad actũ: aliuquin contrà, vt in cõtraria R. Vel distingue inter maleficia & cõtractus: vt, in maleficiis conatus solus sufficit, in cõtractibus nõ. Vel dicas, q in cõtractib. vel priuilegiis nõ sufficit solus affect', si in iure effectus ibi desideretur, vt ff.quod quis.iut.l.j.

Contrà punitur negligentia.
C.de sacr.& pag.l.j.§.vlt.
C.de bon.proscript.l.si qua.

Punitur negligentia,&c.] Hæc est nota.

Punitur affectus, ac si secutus fuisset effectus.
C.de his qui ad Ecc.confugiũt.l.2.§.pe.& vlt.
ff.de extraord.cri.l.j.
ff.de postu.l.j.§.Nesen.
C.de amit.tu.l.amplissimi.
C.ad l.Iul.de adult.l.cum.
C.de Epis.& cler.l.si quis non dub.
ff.de rer.diuis.l.si quis.
ff.de calum.l.& generaliter.§.j.
In Decret.dis.18.Anastasius.

CONTRA.

ff.de iniur.l.item apud.§.si cum.
ff.de his qui not.infam.l.qui autem.

Punitur,&c.& contrà.] Hoc, si progrediatur ad aliquẽ actũ præparatorium cogitationis: alioquin nunquã punitur: sed neque tũc punitur semper, nisi enorme fuerit, ad quod accesserit.ar.ff.de his qui not.infam. l.qui autem.& l.in actionibus. Azo,tu.85.

Audacia punitur.
C.de Epis.l.si quis non.
C.de hæret.l.quicunque.§.idcirco.
C.si rect.prouinciæ.l.j.

Cessantem in eo quod facere debet, puniri.
C.de admi.tu.l.debitoribus & cu.
C.de susp.tut.l.2.
C.arb.tut.l.quicquid.
C.qui pet.tut.l.2.
C.de off.præs.l.diuus Mar.
ff.de pet.hær.l.si vt.

CONTRA.

C.ad S.cons.Tert.l.matres.
ff.ad Tertul.l.2.§.vlt.
C.quibus,vt indig.l.quid oportet.
ff.de pet.hær.l.quòd si post.
ff.de vsufr.ear.rer.quę vsu.l.hoc senatus.§ j.
ff.ad exhib.l.Iul.§.si tibi.
ff.de euict.l.si fundus meum.
ff.de reg.iur.l.si quis.§.si vnus.

Cessantem,&c.& contrà.) Si obligatus sum aliquid facere,& non facio, teneor ob id: vt in hac Rub. Nec obstat, quod dicitur in C.ad Tert. l.matres.quia ibi mater nõ erat obligata petere tutores. Similiter res. in ff.de pet.hæred.l.quòd si post.quia & ibi excusante eũ iusta ignorantia, nõ tenebatur exigere cautionem. similiter respondeo in ff.vsufru.l.quemad.ca.l. omnes.§.vlt.& ad omnes alias quæ sunt in cõtraria Rub. Nec enim sunt casus, in quibus quis facere teneatur, sed poterat, si vellet. Quod autẽ opponitur in ff.ad Tert.l.2.§.vlt.non facit ad rem. Azo,rub.85.

Esse illicitum puniendum.
C.de hære.l.quicunque.
C.ad l.Iul.re.l.j.
C.de pos.l.bona fides.
ff.de legib.l.j.& ij.& l.nam & Demosth.
ff.ad l.Aquil.l.si ita vul.§.pesti.
ff.de except.dol.l.si procur.
ff.de sol.l.Stichum.§.j.
ff.de adult.l.si pi.§.si lib.
ff.de pœn.l.antepen.
ff.de iniur.l.item Labeo.§.si sic.

CONTRA.

C.de reli.l.mili.
C.quib.vt indig.l.non oportet.
C.de his qui ad Eccl.conf.l.vlt.
C.de pigno.l.creditores,qui.
ff.de pet.hær.l.hæredi.
ff.de relig.l.si quis.§. hæc autem.& §.si doliz.
ff.de sepul.viol.l.prætor.§.non per.
ff.de leg.j.l.seruo.in fi.
ff.de furt.l.creditor cum edi.

Omne illicitum,&c.& contrà.) Sciendum, omnia illicita punienda: vt in hac Rub. sed tamen illicitorũ adhibetur discretio: quædam.n.etsi dicãtur illicita, nõ tamen puniũtur: quia adeò leuia sunt delicta, vt nec curauerit lex talia punire, in quibus à pœna excusat aliquem leuitas criminis: vt in casibus contrar. Rub. Dicũtur ergo illa delicta illicita, id est, iure non admissa: si verò sint illicita, vt prohibeantur tanquam grauia, vel grauiora, seu grauissima, sine dubio puniuntur. Semper autem intelligo puniendum,& graue esse delictum, admissum lege nõ concedente, nisi lex nominatim dicat non esse puniendum: vt in casibus contrariæ Rub.notatis. Azo,ru.85.

Punitur species.
ff.de diuers.rescrip.l.sicut.in fin.
ff.de pet.bon.sub.l.j.

Punitur species.) Hæc est nota.

Quod non malo animo fit, punitur.
C.si cert.pet.l.1.2.& 3.
C.de contract.l.1.
ff.locat.l.si quæ igno.
ff.de redhib.l.qui scit.§.apud.
ff.de vulg.& pup.subst.l.si filius.
ff.de oper.lib.l.si quis lib.
ff.de lib.cau.l.cum ma.§.si patris.
ff.de aq.plu.arc.l.j.§.denique.
ff.quod vi aut clàm.l.si alius.§.est.
ff.de furt.l.si is qui.
ff.de sica.l.1.§. diuus.& l.diuus.
ff.de iniur.l.si quis eum,qui.§.vlt.
ff.de pœn.l.aut.§.eum.
ff.de incend.rui.nauf.l.quoties.§.non.

CONTRA.

ff.ne quis eũ qui in ius voc.l.si quis.§.prætor.
ff.ad l.Aquil.l.scientia.§.qui cum ali.
ff.de vi bon.rap.l.prætor.§.sanè.§.sed autem.
ff.de pœn.l.si quis aliquem.§. qui arbot.
ff.de furt.l.inter.§.pen.
ff.si mens.fals.mod.dix.l.in pu.§.1.

Quod non malo,&c.] Hæc Rub.est intelligenda in his tãtum causis, ex quibus de dolo tantũ tenetur quis: vt plenè diximus suprà, co. de iur. & fact. ign. Et ita non obstat, quod dicitur ad l.Aquil. l.scientia.§.qui eum. quia in l.Aquil. non dolus tantum, sed etiam culpa leuissima venit. vt ff.ad l.Aquil.l. in lege. Nec obstat, quod allegatur in cõtraria Rub. in ff.ne quis eum, qui in ius voc.l.quòd si quis §. vltim. ibi enim non cessabat dolus, quantum ad eximentẽ, vel exẽptum,

ptum,sed quantum ad vocantê in ius vnde nihilominus tenetur. Quod autem legitur, ff.de vi bon. rapt.l.prætor.non video côtra id facere. Quod autem dicitur in ff.ad l.Cornel.de sica.l.eiusdem.non obstat.Verum est,nô puniri factum nô dolo: adeò subaudi,vt puniretur dolo commisso, punitur tamen leuius,quandoque propter vitandum malum exemplum,vel propter lasciuias cohibendas vt in prædicto tit.l.lege.§.1.& in leg.& de pœnis.l.si quia.§.qui aborti. Azo,ru.85.

Pœna non debet imponi sine culpa.
ff.de pœn.l.absentem.
Contrà,in Decret.dist.22.renouantes.

Peccatum suos teneat autores, vel,pœna non debet egredi delictum.
C.de pœn.l.sancimus.
ff.quib.ex caus.in poss.eat.l. Fulci.§. quisciit.
Contrà,ff.quod quisque iur.l.3.§.hæc pœna.
ff.de iud.l.2.§.sed si agatur.
ff.de pœn.l.aut facta.§.vlt.
ff.de iniur.l.eum.§.iniuriam. Azo,ru.85.

Quod non malo animo fit,non punitur.
ff.de rei vend.l.fin autem.§.si homo.
ff.de tutel.l.1.§.nec.
ff.de nox.l.electio.§.2.
ff.de cond.& demonst.l.quæsitum.
ff.si mens.fals.mod.dix.l.4.
ff.de fal.l.in pu.§.2.
ff.de furt.l.inten.§.penult.

Etiam quod malo,&c.]Quod fit malo animo,meretur pœnam:vt suprà eo. Omne illicitum, &c.si tamen inducat effectum,id est, vt efficaciter côtrahatur delictum:alioquin contrà,vt ff.de furt.l.inter.§.vlt.& ad l.Cornel.de fal.l.impuberem.§.2.Item meretur pœnam,dico,etsi non quadam altera tamen actione.vt ff.de rei vend.l.fin autem.§.si homo.Si tamen contigisset actori,etiam non admisso delicto, excusatur delinquens.vt suprà de nox.l.elect.§.fin. Et ita soluuntur leges huius Rubr. Azo,rub.85.

Quia negligens circa suum factum fuit, ideo puniri debuit.
C.de testib.l.si quando.
C.de pagan.& eorum sa.l.Christianis.

Qui malè cœpit,& non compleuit, non punitur.
In.Lombar.de furt.l.si hominem.
C.de plus pet.
C.quod quisque iur.l.1.§.vlt.
ff.de in ius voc.l.quamuis per alium.
ff.de his qui not.infa.l.qui autem.
ff.quibus vt indig.l.vlt.§.vlt.
ff.de inof.test.l.Pap.§.memi.
ff.de bon.lib.l.si verò qui cum.§.si Pa.
ff.rem rat.hab.l.amplius.
ff.de fal.l.qui falsam.
ff.de furt.l.vulga.§.qui fur.
ff.de verb.sig.l.si pœnæ.
ff.de dolo.l.eum decem.
ff.de iniur.l.item.§.si curauerit.
ff.de iur.fisc.l.3.§.1.

Contra.
C.de Epis.l.si quis non dicam.
C.de Epis.aud.l.nemo.
C.de his qui ad Eccl.confug.l.fideles.
C.de trans.l.si quis maior.
C.de asse.l.nemo.
C.de hæretic.l.quicunque.prope fi.
C.de furt.l.si quis.
C.si quacunque præ.po.l.1.§.1.
C.ad l.Iul.malef.§.maior quisquis.
C.de fals.l.qui fal.
C.de adult.eum.
C.de pet.bon.sub.l.1.
ff.de crim.sacri.l.vlt.
ff.quod quisque iur.l.3.in prin.
ff.de postu.l.1.§.item re.
ff.de calum.l.& genera.
ff.de orig.iur.l.in necess.§.primus diuus.
ff.de alien.iud.mut.caus.l.2.§.1.
ff.de cond.ob turp.caus.l.si à seruo.
ff.de pact.l.1.in fi.& l.3.
ff.de pœn.l.si quis ad.§.vlt.
ff.de fica.l.1.§.diuus.& l.diuus.
ff.de ext.ord.crim.l.1.
In Aut.de his,qui ingre.ad app.§.illud.

Qui malè cœpit,&c.& contrà.]Si quis aliquid malè incipiat gerere, nec consummauerit, non tenetur:vt hac Rub.nisi ea res fuerit adeò turpis,vt etiam consilium solum cum rei principio debeat puniri.vt ff. de his qui not.infa.l.qui autem.& per exempla multa in contraria Rub.posita,idem probatur:vt & suprà dixi,Omne illicitum,&c.& suprà eod. Punitur affectus. Azo,ru.85.

Magis punitur,qui in dignitate delinquit, quàm priuatus.
In Aut.vt lic.mat.& au.§.qui autem.
In Aut.vt nulli iud.§.necessarium.
In Aut.vt desuuc.seu su.§.1.
C.de Epis.l.presbyteris.
C.de hære.l.cum antiq.
ff.de re mil.l.2.
ff.de pœn.l.quædam delic.

Contra.
In Inst.de impu.sub.l.in prin.§.lex,&§.eadê.
C.de episcop.l.presbyteri.& l. plerûq;in fi.
C.de pagan.l.nemo.
C.res ven.non poss.l.vlt.
ff.de abigeis.l.1.
ff.de effract.& ex.l.1.
ff. de crim.stel.l.3.§.1.in fi.
ff.de fica.qui cædem.l.pen.
ff.ad l.Iul.rep.l.sacrile.

Magis punitur,&c.& contrà.]Dignitas nô auget pœnam delicti,sed minuit,vt in contraria Rubrica,nisi in sacerdotali dignitate.vt C.de Episcopis.c.presbyteris.quod hodie per Aut.ibidem positam recipit correctionem:quia mitius puniuntur,quàm alij clerici inferioris ordinis. In milite tamen, propter dignitatem augetur pœna: nec semper,sed in quibusdam delictis. vt ff.de pœn.l. quædam.Quod autem legitur in ff.de re mil.l. 2.ad milites tantum restringendum est,quod dicitur,vt in cæteris Auth. Auth. vt liceat mat.& au.& lex in C.de hær.cuncti nihil video ad rem facere.

Adiectio.

In pecuniariis pœnis grauius puniuntur,qui sunt maiores:in corporalibus,mitius: vel distingue,an aliquid in eo quod habet priuilegium:& tunc grauius delinquere intelliguntur,& grauius puniuntur:an in alio,quo casu propter dignitatem mitius puniuntur. Azo,rub.85.

Magis delinquit qui clàm,quàm qui palàm.
C.de ep.l.officiales.

C.de coll.l.detegere.
ff.de ritu nup.l.vlt.
ff.de aut.tu.l.5.
ff.de admi.tu.l.eũm eſt.
C.de malef.& math.l.s.
C.de diuor.l.vxor.
C.mand.l.alumna.
ff.quod vi aut clàm.l.fi.§.eſt ſemper.§.3.
ff.de iniur.l.qui ſena.
ff.de iure fiſc.l.non intelligitur.
ff.ar.fur.cæ.l.fam.

CONTRA.

ff.de ſum.trin.l.nemo clericus.
ff.vi bon.rapt.l.2.§.in hoc.in fin.

Magis delinquit,&c.& contrà.) Hæc Rub.eſt intelligẽda,cùm dubitatur, vtrum ſcienter ,an ignoranter quis commiſerit delictum:præſumitur enim ſcienter commiſſum,propterea quòd occultè eſt admiſſum,ſi quando conſtat de ſcientia, æqualiter ambo puniuntur,cum idem ſit vtriuſque delictũ. Nec obſtat,quod in cõtraria Rub.dicitur:quia illud ſpecialiter in fide catholica, ne ſi publicè diſputetur, detur materia dubitandi, & errandi circa fidem noſtram,quod eſſet valde periculoſum:vt in eadem lege dicitur,ibi,ex hoc tumultus,&c.

ADICTIO.

Imò dico diſtinguendum,an tale ſit,quod in publico ſit faciendum,vt nuptiæ: nam clandeſtinæ ſunt prohibitæ:an tale, quod publicè fieri ſit inhibitum,vt C.de ſum.trin.l.diſputare. Azo,ru.85.

Magis punitur,& crimen augetur, ſi perſeuerauerit in delicto.

In Aut.de trien.& ſem.§.ſtudium.
In Aut.de man.prin.§.ſed etiam.
ff.de inof.teſt.l.ſi quis ſeruo.
C.de Epiſ.and.l.nemo.
C.de poſtu.l.ſi quidem.
C.de fideicom.lib.l.ſi quis in ſuo.
ff.quod met.cauſ.l.ſi eum.§.ſi quis.
ff.de pœn.l.capita.§.ſolent.

CONTRA.

ff.de ritu nupt.l.qui in prouincia.
ff.de fur.l.ei qui furti.
ff.de pœn.l.ſi diutius.§.verbum.

Magis punitur,&c.&c.& contrà.) Illud indubitanter verum eſt,criminis augeri pœnam propter perſeuerationem,attende tamen, quod quædam ſunt crimina,quæ à principio accipiunt exitum & conſummationem,& à principio ſunt pœnales:quędã ex poſt facto tantum,& ex perſeuerantia, vt in Inſti.de act. §. omnes. In omnibus tamen criminibus augetur pœna ex perſeuerãtia:vt in hac Rub.augetur dico, criminaliter intentata accuſatione:etſi nõ augetur in ciuili petitione, vt ff. de furtis.l.ei qui furti. & de pœnis.l.capitalium.§.ſolent.Nec obſtat, quod dicitur in ff.de ritu nupt.l. qui in prouincia.§.1.quia ibi ab initio crimẽ nõ fuit contractum, dolo ceſſante quia iuris ignorantia facta fuit coniunctio:& ideo non damnatur perſeuerantia. Et ita ſoluitur contraria Rubrica. Azo,ru.85.

Nihil intereſt, quis ab initio delinquat,an ex poſt facto.

ff.de poſ.l.ſi quis infitiatus.
ff.de redhib.l.qui ſcit.§.idem ait.
ff.de petit.hær.l.ſed ſi le.§.de eo.
ff.de dol.excep.l.2.§.ſi quis.
ff.ſi quis omiſ.cauſ.teſt.l.1.§.pen.in fi.
ff.de act.empt.l.Iul.§.ſi ſteriſis.
C.de ſeruis fug.l.quicunque.
C.de furt.l.ſi quis ſeruo. Azo,rub.85.

¶ POENA ex delicto contra hæredem non tranſit:vt in l.vnic.C.ex delic.defun.

Primò fallit,niſi pœna ſit impoſita per legem,prout dicit gl.in l.ſi quis iniquum.§.quid autẽ.ff.quod quiſque iuris.

Secũdò fallit,quando ope exceptionis irrogatur pœna delicti:vt dicit Angel.in d.§. quid autem, vnde ſi prohibetur quis,ne agat per ſtatutum, ſi tale quid nonfecerit,talis exceptio tranſit contra hæredẽ ad repetitionem.ita dicit Bal.in d.§.quid autem.

Tertiò fallit,quãdo non eſt mera pœna: vt putà,quia ex parte actoris eſt proſequutum ad intereſſe:vt dicit Bar.in d.l.vnic.C.ex delictis.

Quartò fallit,quando delinquens erat confeſſus delictum:vt dicit Specul.in titu. de confeſ.§.ſequitur. verſ.quòd ſi.

Quintò fallit,quando delinquens fuit confeſſus delictum,quia paſſus eſt: nam tunc dicit Bald. eleganter in l.j.ne ex delic. quòd illa confeſſio tranſit in conſtitutum, per textum in l. qui numeratum.de conſtit.pec. B.Soc.re.359.

¶ POENA vbi imponitur à lege poſitiua, non eſt ſoluenda in foro conſcientiæ. gloſ. eſt ſingul. in c fraternitatis.xij.quæſtio.ij.in gloſ.fin. in fi.quam dicit non alibi Abb.in cap.j. de conſtitut.in c.ſi egreſſus. de iniuriis.idem in cap.ſuam de pœnis. pro qua gl. Fel.in d.c.j.de conſtitut.

Limita quinque modis, vt per eundem Felin.vbi ſuprà:& in cap.audiuimus. de ſimonia. B.Dias .reg.544.

¶ POENA impoſita pro contumacia, regulatur ſecundum limites contumaciæ. Caſus eſt in capitulo,ex literis.de conſtitutio. de quo Bart. pulchrè in l.ſi adulterii cum inceſtu.§.j.ff.de adulteriis. alleg. illum textum Baldus in l.prima. C. de poſtulan. & per eum Felin.ibi cumulauit ſex dicta notanda.

Amplia,& limita, vt per Felin.ibi. B.Dias re.578.

¶ POENA impoſita vni ex correlatiuis, extenditur ad alterum.leg.prima.C.de cupreſſ.libr.1t. doctor. com.l.fin.C.de accepil.Bald.capitulo primo,qual. dom.propr.priu. Med.re.9.

¶ POENA impoſita vni ex correlatiuis in ſpecie ad alterum non extenditur. §.item mixta inſtitutio, de actio.Baldus capitulo porro.il ſecundo.tit.quæ fuit prima cauſa ben.amitt. & hoc in diſpoſitione legis:ampl.etiam procedere in diſpoſitione hominis.Bal.capitulo primo. qualiter dom.proprie.priuetur. Med.reg.9.

¶ POENA legalis regulariter per iudicem minui, vel * mutari poteſt:vt l.quid ergo.in §. pœna grauior *. ff.de his, qui not.infa.& not.in c. in archiepiſcopatu.de rap.& habetur in cap. ad petitionem. extrà, de accuſ. B.Soc.reg.360.

ADDITIO.

* Pœna grauior. Vbi vide Bal.& Franc. Aret.in l.improbum.C.ex quib.cau.infa.& Felin.in c.qualiter& quando.in §.ſi.verſ.iiij de accuſ. B.V.

Primò fallit, vbicunque iudex non procederet ex denuntiatione,vel per inquiſitionem, ſed per accuſationem.ita Hoſt.in d.c.in archiepiſcopatu. per l.iij. in fi.C.ne ſanctum baptiſ.& per l.ſeruos. in fi.C.ad leg.Iul.de vi pub.vel priua.

Secundò

Secundò fallit, quando probatur plenè & iure: secùs, si per supplementum probationum: quia est iusta causa mentiendi: vt not. in §. si quis hominum. in j. glos. in tit. de pac. constan. de quo vide per Dyn. in c. indultum. de reg. iur. in vj. per Cyn. in auth. qui semel. C. quomo. & quando iud. & per glo. in c. Romana. de appellationib. & in d. c. ad petitionem. pleniùs per Albe. in opere statutorum, in rubri. iij. in j. parte. B. Soc. reg. 360.

¶ POENA l. si quis in tantam. C. vnde vi. in locis, seu caufis, rebúsque ecclesiarum locum non habet, etiã si talis rigor pactionibus approbatus sit: vt est glos. & ibi communiter per Doct. in c. j. extrà, de dolo, & contum.

Primò fallit, quando prælatus ita deliquisset in re spectante ad eius mensam: cum tunc leuis sit pœna illius legis, cum priuetur dominio iuris, quod habet in re in eius vita. vt not. dicit Ant. in d. c. j. de dolo, & contum. per id quod habetur in c. si clericus. in titu. de capit. Corradi, in vsib. feud. & cap. verùm. extrà, de foro compet. c. cęterùm. & c. constitutus. de relig. domi. & quod locum habeat d. c. si delinquat in re spectãte ad ipsius mensam, vt priuetur iure quod habet in re ipsa in vita ipsorum viuentium & delinquentium, sentit Nic. in d. c. j. de dolo & contu.

Secundò fallit, quando prælatus cum capitulo ecclesiæ, seu communicato consilio ita deliquisset, inuadendo rem ipsius ecclesiæ, cum tunc locum habeat pœna d. l. si quis in tantã. C. vnde vi. per l. iubemus. C. de sacr. sanct. eccles. vbi Barto. hoc idem videtur velle in d. l. quod etiam videtur tenere glos. in regu. delictum. in vj. & in c. j. de ordin. cognit. & Host. & Io. And. in d. c. ecclesia. & Anton. in d. cap. j. de dolo & contuma. ex eo, quod tale delictum non est totaliter punibile in persona prælati, vel capituli: cum ea pœna sit priuatio dominij, quod spectat ad ecclesiam. ad hoc in d. l. iubemus. vbi hoc videtur expressum, secundum Innocẽtium in d. c. secundum quem hoc commune est: imò videtur casus in dicto c. ij. extrà, de ordi. cogn. iuncto eo quod not. ibi per gl. quæ dicit in prælato ecclesiæ non habente capitulum seu collegium, per id quod notatur per gloss. extrà, de loc. capit. potuit. ad hoc etiam quod not. extrà, de capel. mo. c. dilectus. d. c. j. extrà, de dolo & contuma. vbi latiùs. B. Soc. re. 360.

¶ POENA. l. 47. quod à quoquam pœnæ. l. 198. §. in pœnalibus. l. 179. illi debet. l. 199. ad ea. l. 125. pœnalia iudicia. l. in pœnis. l. clxxiij. nunquam act.

Quoties nimium multis personis grassantibus exemplo opus est, supplicia exacerbantur. De pœ. l. xvj. §. nonnunquam.

Pœna personalis. vide Obligatio, Victus.

Ad hæredem transeunt pœnales actiones. de ser. cor. l. hæc actio.

Soluente vno in pœnis non liberatur alter. De iurisd. l. si quis id. §. fi. cum leg. seq. Ne quis eum. l. pe. §. fi. l. fi. De cond. fur. l. j.

Magis est rei persecutionem, quàm pœnam continete. Vlp. Si quis omiss. cau. test. l. xij. §. fi.

Ibi pœna esse debet, vbi noxia est. Arcadius, Theod. & Hon. C. de pœn. l. xxij.

Quod non malo animo fit, non punitur. De rei vend. l. si autem. §. si homo. de tut. l. j. §. nec. De nox. l. electio. §. ij. De con. & de. l. quæsitum. Si men. fal. l. iiij. Vide Broc.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus. Reg. vi. De pœ. l. absentem. dist. xxij. c. renouantes. Brocard.

Qui malè cœpit, & non compleuit, non punitur. De in ius voc. l. quamuis per alium. De his qui not. infa. l. qui autem. Quibus vt indig. l. fin. Cc. C. de episc. l. si quis non dicam. C. de ep. au. l. nemo. C. de his qui ad Eccl. confu. l. fideles. vide Broc. Azonis.

Magis punitur, qui in dignitate deliquit, quàm priuatus. Anth. vt li. ma. §. qui autem. vt nulli iud. §. necessarium. C. de ep. l. presbyteris. De re mil. leg. ij. Cc. Inst. de impu. sub. in prin. §. lex. §. eadem. C. de paganis. l. nemo abi. l. j. vide Broc. Azo.

Nihil interest ab initio quis delinquat, an ex post facto. De p. l. si quis inficiat. De ædi. ed. l. qui scit. § idẽ ait. De pet. hær. l. sed si. §. de eo. C. de ser. fu. l. quicunque. Vide Broc.

Sub alterius prętextu alium non puniri. C. de do. inter vir. & vxo. l. Res. C. de admi. tu. l. non est. C. de malef. l. final. Cc. ad legem Iul. ma. l. quisquis. Brocard. lxxxv.

Similes sunt in pœna, qui similes sunt in culpa. De off. Præs. l. diuus. C. de episc. l. si quis.

In pœnis benignior interpretatio est facienda. Re. vi,

Priora maleficia, per posteriora impunita relinqui. Ne quid in loc. pub. l. ij. §. idem ait. Quod vi. l. si alius. §. bellis. l. fin. Arg. Cc. Ad leg. Aqui. l. illud. §. fin. vide Brocar. Azo.

Per contumaciam pœna infertur. De re iud. l. Cæterùm. De pœ. l. iiij. Broc. antep. rub. lxxxv.

Vnius pœna alteri præmium esse non debet. Metia. Ad Syl. l. si sequens.

Maleficiorũ pœnas timere expedit. De pact. l. si vnius. xxvij. §. pacti.

Puniendus est in corpore, qui laborat inopia. De iurisd. l. si quis id. §. in seruos. De in ius voc. l. fi. De dolo. l. nam is nullum.

Satiùs est impunitum relinqui facinus nocentis, quã innocentem damnari. De pœ. l. absentem.

Sine culpa pœnam non infligi. de pœ. l. sancimus.

Molliendæ potiùs quàm exacerbandę sunt pœnæ. Hermog. De pœ. l. pe.

In pœnalibus non fit extensio, etiamsi maior ratio id suadeat. de pœ. l. si præses. Reg. vi. Omnis. vbi Ioan. And. Grib. in reg. criminal. quem latius vide. Vide Prouocatus.

Vbicunque agitur de imponenda pœna corporis afflictiua, requiritur delictum fuisse dolo perpetratum. de Sic. l. lege Cor. & Azo. in sum. eiusdem rit. Bar. in l. Quod Nerua. Dep. Grib. in reg. crimi.

Causa quælibet iniusta excusat à dolo, & pœnam extenuat. l. Igitur. §. j. de lib. cau. l. Plagij C. de plag. gl. in l. Non satis pœnæ. De in ius voc. in l. Non potest dolo. de reg. iu. Dec. cons. clxx. viso tenore.

Vide Exemplum, Dolum.

Vbicunque aliquid certo modo permittitur, si quis eum excedat non de toto, sed excessu tantùm puniendus est. C. de adul. l. Gracchus. ff. eodem tit. l. Si adulterium. §. Imp. Alexã. cons. 140. ad fi. 2. vol. cons. Plures vide in reg. crimiual. Gribal.

Puniuntur ab acta pudicitia. C. de his qui la. l. 1. De sep. vi. l. 3. §. diuus. Riisvvic.

¶ POENA non potest esse sine culpa. leg. sancimus. C. de pœnis. capit. sine culpa. de reg. iur. 6. l. aliud. ff. de verbor. signif. fallit in his, in quibus præsumptio est continuationis criminis, vt in crimine hæresis, ac etiam læsæ maiestatis. lege quisquis. C. ad leg. Iuli. maiesta. autbent. Gazaros. C. de hæretic. l. quisquis. §. filij. ff. de ædil. edic. not. simil. leg. prospexit. ff. qui,

& à quibua.l.vnina.§.testes.ff. de quæstiou.l.j.C.de prec.nuper.offer.not.capit.renousntes.22.distinct. Med.reg.6.

¶ POENA pecuniaria, condemuatus soluere debet virtute statuti, si non soluatur integra infra terminum statutum, nou liberatur etiam si in vno tantum nummo quis defecerit. Alex.consi.106.libr.3. Angel.Imo.& Alexan.l.in executione. §.item.ff.de verb.obl.Rom.l.2.ff.ad Sylla.Barb.consil.34.vol.4. Med.re.5.

¶ POENA pecuniaria in corporalem transmutari non debet pro minimis.Bal.l.quicunque.col.2.C. de ser.fug.Ias.§.pœnales.col.8.de actio.inst.ex quo limitatur regula, qui nou habet in ære luat in corpore, nam qualibet pœna pecuniaria, est minor qualibet minima pœna corporali.l.in seruorum.ff. de pœnis. Med.re.5.

¶ POENA pecuniaria simpliciter à lege imposita propter delictũ, applicatur fisco, vbi lex introducit accusationem: notat Abb.in rub. de iudic.qui allegat text.in l.multarum. C. de modo multan.& ibi etiam Decius, qui allegat text. in capit.j. quæ sunt regalia.

Amplia dupliciter, a climita aliis duobus modis, vt per Rip. in dicta rub.de iudic. B.Dias re.545.

POENA promissa ab extraneo, qui se facturum & curaturum obligauit, quòd Titia cum aliquo contraheret, potest peti matrimonio non secuto.glos.est in l.Titia.ff.de verborum obligationibus. cum qua ibi tenet Bartol. & alij, per l. mulieri & Titio. cum glos.prima.ff.de conditio. & demonstratio. Idem tenet glos.Cyn.& communiter Doct. in l.fin.C.de spons.

Limita tribus modis, vt per Iasonem in d.l. Titia. ff. de verb.oblig. B.Dias reg.539.

¶ POENA, quæ indefinitè ponitur pro delicto commisso intelligi debet toties quoties fuerit commissum deberi.Bal.in add.ad Spe. §.nunc aliqua.in tit. de emphy.quæst.37.idem l.si duo.§.1.ff.de arb.Bal. in termin.in tract.stat.ver.Pœna.num.33.latè. Med. reg.2.

¶ POENA, quæ virtute statuti remitti debet confitẽti: si quis primo negar nihil proderit ei confessio postea facta ad remissionẽ pœnæ, quia statutum intelligitur de primo actu responsionis. Bald.l.contra.col.1.C.ad l. Aquil.& l.1. C. de fur.per l.matrimonij.ff.qui, & à quibus, Bald.l.eum qui. col.2.ff. de iur.iur.& c.dudum. il 2.de elect. Anchar.c.& si CHRISTVS.in 1.not.de iur.iur.Iaso.l. diuortio.§. quod in anno.col.3.ff.solut.matri. Barbat.consil.82. vol.2.Rom.consil.59.Ias.§.ex maleficiis. nu.28.inst. de acti. Med.re.4.

¶ POENA soluitur morte.l.penultim.ff. de oper.nou. nunc.nam ipsa non extenditur ad heredes.c.non debet.de re.iur.6.Nec mortuus pœna plecti debet, l.defuncto ff.de publ.iud.Doctor. Commun. leg.1. C.ne ex delicto defuncti.Cyn.l.1.C.qui testam.fac. poss.Bald.l.humanitatis. C.de impub. & aliis subst. Doctor.l.ex facto.ff.de vulg.nnn enim est addenda afflictio afflictn,l.tam dementis. C. de episco.aud. Tiraq.in tract.de pœ.tempe.caus.3.numero tertio. Aug.Ber.consilio 98. numero 31. volumine j.consilio xlix.numero 14.volum.iij.l.eius.ff.si cer.pet.Bal. l.fin.C.de reuo.donat.c.quorundam. xxiij.distinct. c.sine culpa.vbi Docto.de regul. iur. 6.Atet.§. publica.numero 3.Instit. de publ. iud. Angel.in tract. malef.versi.Dominus.numero 41.Bellam.c.ex parte, numero 17.de arbitr.Curt.l. imperium. numero 4.ff.de iurisd.om.iud.dixi super. conclu.27.Medic. tr.2.p.

¶ POENA vbi ipso iure imponitur, ferri sententia potest absque citatione. Abb.capitulo ¡reprehensibilis.de appellat. Socin.rubr.de dilatio. columna tertia.clementina secunda, de pœnit.capitul. quæ Lotharius.secunda quæstio.prima. Cardinal.capitulo extirpandæ.de præben.Rom.leg.is cui.ff.de verborum oblig.Marsil.leg.de vno.num. 88. ff.de re indi. Med.re.8.

¶ POENÆ promissio valet, etiam in decuplum.
ff.si quis caut.l.sed & si.§.vlt.Azo,ru.104.
Pœna purgatur, suscipiendo debitum.
ff.si quis caut.l.2. Azo,ru.104.
Pœna restituitur à lege inducta.
ff.de pet.hær.l.illud.§.actiones euict.
Non antem sine conuentione contrahentium.
ff.de pet.hær.l.at vbi.
Pœna post diem * interpellationis potest purgari.
AUDIT. * aliàs, appellationis.
C.de dilat.Aut.quod fieri.
C.de fideiuss.l.sancimus.
C.de temp.appel.l.vlt.
ff.si quis caut.l.& si tres.
ff.de constit.pec.l.sed etsi alia. Azo,ru.104.
Pœna pro parte soluta pecunia, nihilominus in totum committitur.
ff.fam.hercis.l.hæres.§.illa.
ff.de verbo. oblig.l.4. §.sed si for.in solitum. Azo,rub.104.
Pœna, committitur, etsi per promissorem non steterit, sed per casum.
ff.de constit.pecun.l.ait prætor.
ff.si quis caut.l.2.

Vniuersalis actio etsi ad plura competat capitula, si propter vnum specialiter fuerit intenta, obstat exceptio, ex æquitate tamen iuuatur. Azo,ru.104.

¶ POENA.Restitutio.Caius lib.x.ad edict.Prou.
Lex xlvj. al.xlvij.

Quod à a quoquam pœnæ nomine exactum est, id idẽ restituere nemo cogitur.
ADDIT. a quoquo.in P.Floren.

Ex tit.de pignoribus. Viuien.

¶ POENAM ipso facto iura imponẽtia, nunquam habent locum, nisi præcedat declaratio, quòd quis eam incurrerit.not.Dominic.in cap.j. de homicid. in vj.§.fina.quem refert Fel.in cap.eum non ab homine.de indic.Hipp.in rubric. ff.ad legem Cornel. de fals.

Limita, vt per Felin.vbi suprà, & eundem Felin. in c.j. de constit.numero 45.& in c.prætereà.de spon.numero 2.

Primò, nisi factum esset adeò notorium, quòd nulla opus sit declaratione, quia tunc ipso facto pœna est incursa: tenet Abb.in d.cap.cum non ab homine.& alij per Felin.relati vbi suprà. Vide Hyppolyt.circa hanc limitationem in d.rub.

Secundò limita, quando factum, & qualitas iam aderant ante inchoatum iudicium, tunc non requiritur declaratio: secùs, si competit, & adsit iam inchoata lite: notat Ioan.And.in addi.ad Spec.in rub. de appel.in fi.& alij relati per Felinum.

Tertiò limita, nisi agatur de pœnis trahẽtibus secum executionem,

executionem, quia in istis non reqniritur declaratio: norar Dominic. in cap. fœlicis. de pœnis. libro vj. vide Felinum vbi suprà, qnia contra hoc aliqna adducit.

Quartò limita in casu cap. periculum. §. prætereà. de el ectio. libro v. secnndum Felinum vbi suprà, quem vide. B. Dias re. 543.

¶ POENAM vbi episcopns imponit, licet possit eam retinere, honestins tamen pro euitanda suspicione cupiditatis, in pinm casum deputabit. Abb. in c. de causis. de offi. deleg. & in c. cęterùm. de offi. ordin. tenent plnres alij, quos ibi allegat Fel.

Limita dupliciter, vt per eum ibi. B. Dias re. 542.

¶ POENAM pecnniariam potest iudex ecclesiasticus imponere, si illa magis timetur. Abb. firmat post Hostien. & Ioan. Andr. in cap. cęterùm. de offi. ord. idem Abb. in c. de causis. vlti. notab. de offic. deleg. Fel. vbi plnra circa eam in d. c. cęterùm. in princ.

Limita iiij. modis, vt per eum ibi. B. Dias re. 546.

¶ POENAS mutari, mitigari, ac tolli posse.

PRO.

Ext, vt lite non contest. c. quoniam. in fi.
Ext. de voto. c. 1. & c. ex multa.
45. dist. c. omnes qui.
32. dist. c. presbyter.
24. q. 4. c. prodest.
D. de his qui not. infam. l. quid ergo. §. pœna grauior.
D. de effracto. & expilat. l. 1. §. 1.
D. de pœnis. l. ad bestias.

CONTRA.

Ext. de offi. deleg. c. de causis.
Ext. de pœnis. c. licet.
16. q. 1. *c. omnes. & c. decimas.
2. q. 3. c. si quem pœnituerit.
4. dist. c. in istis.

ADDIT. c. omnes. * Non extat.

SOLVTIO.

Dicunt quidam pœnam in inre statutam iudicem non posse mutare: quia pœnæ persecutio legis arbitrio reseruatur, non antem indicis, d. c. si quem pœnitnerit. Verius tamen est pœnam posse mutari, si pœna in qua fit commntatio, magis sit Deo accepta, ext. de voto. c. 1. si modò commutetur anteqnam infligatnr: inflicta enim per sententiam non potest relenari, d. c. si qnem. Damas. reg. 87.

¶ POENIS impositis alternatiuè à lege, iudicis, nō rei, est electio. gl. in c. sicut Iudæi. de Iudæis. in gl. fi. & in c. à crapula. de vita & honesta. cleric. & in c. fraternitatis. xxxiiij. dist. vbi Domin. glo. & Archid. in summa. xj. quæst. ij. tenet Bal. in l. cunctos populos. vers. vlterius oppono. C. de sacrosan. eccles. & in l. conně ticula. C. de episc. & cler. & vide notab. dist. qnam facit Cæp. in reper. l. si fugitiui. C. de ser. fug.

Limita septem modis, vt per Fel. in d. c. sicut Iudæi. versic. in glos. fin. vsque ad finem, qui notabiliter & latè loquitur. B. Dias reg. 547.

¶ POENALIS dispositio nullam tēporis præfinitionem tacitè vel expressè continens, in dubio censetur perpetua. Casus est in l. setuns. C. de pœn. vbi Cy. Bar. Bal. Sal. tex. in l. fi. C. vt lite pend. & alia plura allegat Fel. in loco infrà allegando.

Limita hanc conclusionem triplicirer, vt per Fel. in c. ex literis. de consti. B. Dias re. 548.

¶ POENITERE licet enm, qui impleuit ex parte sua in contractibus innominatis: secùs in nominatis. tex. est in l. si pecuniam. de cond. caus. data.

Limita hanc cōclusionem tredecim modis, vt per Ias. d. l. si pecnniam. B. Dias reg. 549.

¶ POENITENTIA eiúsque varietas. Pœnitentia in contractibus, & in aliis prodest.

In Instit. de donat. §. maritus.
In Instit. man. §. rectè.
C. de Epis. aud. l. si legibus.
C. de repud. hæred. l. vlt.
C. de his not. infam. l. quid autem.
ff. de die. iud. mn. caus. l. ex hoc.
ff. locati. l. siuile. §. dominus.
ff. de cond. ob caus. da. l. edi. §. 2.
ff. de pom. l. 1. §. post.
ff. de don. inter vir. & vx. l. cum his. §. 2.
ff. de repud. l. pœniten.
ff. de coll. bon. l. nonnunquam.
ff. ad Tertul. l. filij. §. mater.
ff. de verb. ob. l. si quis ita stip; §. eum.

Non prodest.

In Instit. de rer. diuis. §. religio.
C. de inr. & fact. ignor. l. 2.
C. de seruit. & aq. l. vlt.
C. si cert. pet. l. eos.
ff. de renoc. don. l. si apud. §. 2. contrà.
ff. de repud. l. dissen.
C. de act. & ob. l. sicut.
ff. com. diuid. l. Sabinus.
ff. de don. inter vir. & vx. l. cum hic status. §. 2.
ff. de aq. plu. arc. l. in diem.
ff. de leg. 1. l. serui electio.
ff. qnor. leg. l. 1. §. prodest.
ff. de sol. l. dispeusari.
ff. de iur. in. l. non sol. §. 1.
ff. de adul. l. si mari. §. si verò.
ff. ad Treb. l. nam qnod. §. qnicunque.
ff. de vacat. mun. l. pen.

Pœnitentia in contractibus. &c. & contrà.] Pœnitentia in contractibus regulariter est respicienda in alterius præiudicium: vt dicit regula generalis, C. de act. & obl. l. sicut in initio. Videtur tamen in quibusdam aliud esse: puta in contractu innominato, qui inducit cōditionem ob causam. ff. de cond. ob cau. l. 3. §. 1. & l. si pecunia. §. 1. Et in eo tamen distinguo, an sit pactum appositū gratia vtriusque, an dautia tantum. In primo casu non liceat pœnitere: in secūdo, contrà. vt ff. de seru. expor. l. quæsitū. & l. si quis. Sed in contractu quodam nominato, pœnitentia dissolui obligationem, re tamen integra: vt in mandato. vt ff. mandati. §. rectè. Idem est in depasito: quia gratia dantis tantum, sicut dixi in contractu innominato. vt ff. depos. l. 1. §. pen. Sed & iusta de causa quandoque licet alicui pœnitere in contractu, vt C. de Episc. au. l. si legibus. & ff. pro socio. l. si conuenit. & l. vlt. & l. idem. Alia autem pœna in contractibus non est admittenda in alterius præiudicium, vt quis dissoluat obligationem, semel sua volnntate contractam. Illud tamē animaduerte, quòd multæ leges sub hac Rubric. ponnntur, quæ videntur esse contrariæ, sed non sunt, imò nec faciunt ad rhombum, quod enim legitur in C. de repud. hær. l. vlt. nihil ad rem facit: quia ibi non loquitur in contractu. siquidem repndiare, non est contrahere. Idémq; respondeo ad l. ff. de repud. l. si pœnituerit. & ad illam de codicill. l. nonnnnquam. & ad illam ad Tertul. l. filij mater. Similiter & eligere, non est cōtrahere, vnde licet variare ex tenore stipnlationis. vt ff. de ver. obl. l. cū qui certarū. Itē, qnod legitur ff. de his qui

not.infam.l.iustam.§.autem.quia nõ obstat ibi pœnitere potest,& sic non notatur infamia:non autẽ pœnitet,ne teneatur * contrahenri ex cõtractu secũ. Similiter respondeo,quod legitur ff. de don.inter vir.& vx.l.cum hic status.§.2. non obstat: quia ibi non tenuit contractus.qualiter ergo impediretur ex contractu,ne veniret contrà.

Addit. * al.continenti.

Pœnitentia in iudiciis prodest.

C.de plus pet.l.1.
C.de reb.cred.l.si quis.
C.de non no.pec.Aut.contra propriã scrip.
C.de his quib.vt indig.l.aliam.
C.de appel.l.si quis libel.
C.qui bon.ced.pos.l.si quanti.
C.de procur.l.ante litem.
ff.de iurisd.om.iud.l.si conue.
ff.quod met.caus.l.si cum.§.1.
ff.de in ius voc.l.quamuis.
ff de minio.l. si iudex.
ff.de rei vend.l.is qui se.
ff.de inoff.test.l.Pap.§.me.
ff.de interr.act.l.de ætate.§.vlt.
ff.de bon.lib.l.si verò quicunque.
ff.de public.l.1.
ff.rem rat.hab.l.amplius.
ff.de sepul.viol.l.3.§.si is.
ff.de cess.bon.l.qui pœna.
In Instit. de fideicom.hær.§.vlt.
In Instit.de bon.l.quasi ex contr.§.pen.
ff.solut.matr.l.sicut.§.vlt.

Contra.

C.de transact.l.quamuis.
ff.de oblig.l.quæ ex del. §.qui.
C.de fid.inst.l.si aduersa.
C.de pact.l.postquam.
C.de furt.l.vlt.§.2.
ff.de procura.l.qui procura.

Pœnitentia,&c.& contra.]In iudiciis dico pœnitentẽ suæ confessionis audiendum esse,si prætendat facti errorẽ,& ante sententiã. Vel formidine tormentorũ.vt C.quor.app.nõ rec.l.ob.& ff.de q.l.1.§.diuos. nisi perduret in eadẽ confessione: vt in eadem l.§.si quis.vlti.& ff.de cõf.l.nõ fatetur.& C.de iur.& fact.ign.l.error fa.& in Inst.de obl.quæ ex del.nas.§.quę de fullone. Si autem errauerit in iure,nõ est admittenda pœna:vt in prædict.l.non fat.dicitur.& C.de fid.instr.l.si aduersa in iudiciis. Dico, post lit.contest.cõ aliquis contra se confitetur ante litem contest.licet alicui pœnitere.vt ff.de rei vend.l.is qui se obtulit.& l.fin autem. Vbi autem aliquis in iudiciis non confitetur cõtra se,sed cũ fecerit, vult ad aliud transire:vel eligere,vel à facto desistere põt.vt C.de reb.cred.l.si quis.& C.de plus petit.l.1.& de pact.l. postquam.& multa exempla quilibet sub hac Rub. notare potest, nisi aduersarij interfit, non admitti variationem.vt ff.de inter.act.l.de ætate.§.Celsus. vel nisi aliquis obligauerit se per pactum de non recedendo.vt C.de transl.l.quamuis. Et ita determinatur contraria Rub.& quod in ipsa continetur.

Adiectio.

In prædictis distinguendum est:si aduersarij intersit non licet pœnitere:vt si non intersit,licet. Vel vt aliter:si res non integra, non licet pœnitere.si autem fuerit integra,licebit.vt in Instit. de empr.& vend. in princ.titu. Quæ distinctiones ad inferiores leges porriguntur. Causa.

Non est locus pœnitentiæ,vel,quod semel omittitur,non recuperatur.

C.de cond.inser.l.cùm quidam.
C.de ero.mi.anno.l.nulli.
C.de ædil.edic.l.actio quæritur.§.si vendi.
ff.de statulib.l.statu.§.Stichus.
ff.ad l.Iul.de adulr.l.si mari.§.si non.
Contrà,ff.de sepul.viol.l.prætor.§.pen.
Contrà,ff.ad Tertul.l.filij.§.si quis.

Pœnitentia in delictis prodest.

C.de summ.Trin.l.reddentes.
ff.de publica.l.hoc edicto.
ff.de sepul.viol.l.2.§.si his ante litem.
C.Epis.and.l.mater.
C.de nupt.l.Imperialis.
C.ad l.Iul.ma.l.quisquis.
ff.de adul.l.si adul.§.idem.
ff.de re mil.l.qui cum vno.§.vlt.
ff.de fal.l.qui fal.
C.de crim.stell.l.1.

Non prodest.

C.de aposta.l.hi qui.
ff.de lib.& eor.liber.l.2.
C.de fal.l.si fals.
ff.de calum.& l.genera. §.si igitur.
ff.deposit.l.1.§.li rem.
ff.de redhib.l.quòd sit.in prin.
ff.de furt.l.qui ea.
ff.de vi bon.rapt.l.non prodest.
ff.de adult.l.si vxor.in fi.

Pœnitentia,&c.& contrà.]In delictis pœna non prodest,si delicta fuerint cœpta & consummata,non prodest dico,quo minus aliquis legitimam patiatur pœnam.vt ff.depos.l.1.§.si rẽ.& de redhib.l.quis sit.in prin.& ita intelligitur contraria Rub.Prodest tamen quantũ ad Deum viuũ.vt C. de sum.Trin.l. reddentes.Itẽ,quantũ ad Imperatorẽ: si tamen specialis principis indulgentia interueniat.vt C.de Episcop. aud.l.mathematicos.& C.de Manich.l.Manichæos.& C.de nup.l.Imperiali. Vbi autẽ delictũ nõ est consummatum,subuenitur alicui propter pœnitentiam.vt ff.ad l.Corn.de fal.l.qui falsa. Sed & subuenitur alicui,si sponte cõfiteatur crimen occultũ, licet sit consummatum.vt C. ad l.Iul.maies.l.qui.§. quis. Et ita determinatur hæc Rub. Azo,ru.71.

¶ Poenitantia emendatus malus vlterius nõ dicitur. De ædil.edi.l.quod ita. De test.c. testimoniũ. Not.per Io.An.in c.semel mal'.De reg.iu.in vi. Rũs.

¶ Poenitentia. Pro periurio,adulterio,homicidio,dantur pro pœnitentia regulariter septem anni,& similiter pro fornicatione: licet nõ ita aspera pœnitentia iniungatur.

xxij.quæst.j.prædicandum.xxxiij.q.j.hoc ipsum,& §. seq. Viuien.re.45.dit.

¶ Poenitentiæ locum non esse.

In Aut.de hær.& fal.§.non autem.

Contra.

In Aut.vt nulli iud.§.quia verò aliqui.

Ex iusta causa repeti vel retineri posse.

In Aut.de hær.& fal.§.non autem. Az.ru.104.

¶ Poenitentiæ locus. Locum esse pœnitentiæ in actibus hominum.

Pro.

Ext.de iur.patron.c.quod autem.
Ext.de regula.& transeu.c.ad nostram.
Ext.de præbend.& dig. c.cùm non ignores. & c.cùm iamdudum.

D.de

D.de coudic.causa dat.l.dedi.&l.si pecuniã.
D.de iurisd.om.iud.l.si conuenerit.

CONTRA.

Ext.de iur.patron.c.cum autem aduocatus.
Ext.de concess.præbend.vel eccl. non vac.c. cùm pro quæst.
Ext.de præben.& dignit.c. cũ pro illo rum.
32.q.5.c.horrendus.
C.de transact.l.quamuis.
C.de act.& oblig.l.sicut.
C.de contrahend.empt.l.non idcirco.
C.si mancip.ita fuer.aliena.l.si is qui.

SOLVTIO.

Huiusmodi generale tangitur in illo generali, * Non dicitur factum quod non durat factum. Sanè regula ista obtinet in cõtractibus innominatis,& in his, quæ in fauorem nostrum tantummodo introducta sunt:quia in illis pœnitere possumus. Et generaliter illud obtinet in delictis:quia omnia delicta per pœnitentiam tolluntur, quantum ad Deum, 1.q.7.c.si quis omnem. Item in illis, quæ planè inchoata non sunt, vt si paciscamur, vt adeamus iudicem, qui nõ est noster, possumus pœnitere ante litem contestatam.d.l.si cõuenerit. Et patronus potest pœnitere post pręsentationem suam.d.c.cùm autem aduocatus,& alium potest præsentare:quia antequam episcopus admiserit præsentatum, nullas vires habet præsentatio patroni.ext.de iur.patro. c. quod autem. Damas.reg.†91.

ADDIT. *Non dic. †Alias Reg.85.

¶ POLLICITATIO non producit actionem, l.1. ff. eo.fallit in 3.casib.quos no.Alcia.in rub.ff. de verb. oblig.num.6. Dou.Fina,lib.1.

¶ POLLICITATIO non est, vbi nõ seruatur forma iuris, videlicet vt sit sola offerentis promissio : dixi ego in tract.de defin.p.secunda,defin.46. nu. 16.l.1. ff.de pollicit.Alba.rub.ff.de verb. obl. num.76.vbi Doct.com. Med.reg.7.

¶ PONTIFEX mandans alicui prouideri de beneficio cum consensu episcopi, intelligitur de primo consensu, aut dissensu illius, Ioann.Mon.c.si pro te. de rescr.6.Bal.l.fin.C.qui bon.ced.poss.conc.simil. Tiraq.l.si vnquam.vers.susceperit.nu.216. C. de reuoc.don.l.stipulatio.de dote.ff.de iur.dot.l.diuortio.§.quod in anno.ff.sol.matr.Curt.Iun.cons.178. Pau.l.2.nu.4.ff.de lib.& posth. Med.reg.3.

¶ PONTIFEX, cum profert sententiam diffinitiuam contra detinentem indebitè res ecclesiasticas, hoc facit etiam non citatis partibus, Io.And.cap.olim. de re iud.Bal.l.2.C.quomodo,& quando iudex.Niconitius cap.quoniam contra.num.57. de probat. Med.reg.8.

¶ PONTIFEX vacante imperio supplet pro Imperat.c.licet.de foro comp.tamen secus est è contra. c.qualiter.de iudic.cap.de sponsa.de concubinatu. no.c.solitæ.de maior.& obed. Med.reg.9.

¶ POPVLVS carens iurisdictione, potest cõdere statuta super administratione rerum suarum. Bart.in d.l.omnes populi.ff.de iust.& iure.

Limita dupliciter, vt per Ias.ibi,in 2.lec.B.Dias re.556.

¶ POPVLVS habens iurisdictionem pręscriptam, vel concessam à Principe, potest per se facere statuta, nec requiritur confirmatio superioris. Colligitur illa conclusio ex traditis per Bar.in l. omnes populi.ff.de iust.& iure.

Limita, nisi Princeps in ciuitate esset, quia tunc nõ valerent statuta populi sine Principis confirmatione.

Ita tenet Bald.in l.humanum.4.notabili.per illum text.C.de legib.& in l. priuatorum. C.de iurisdict. omn.iud.& in l.fina.post Cyn.eod.tit. refert Ias.in d.l.omnes.in lect.1.per quod sic limitat prædictam regulam. B.Dias reg.255.

¶ PORTIO iam acquisita si deficit, nõ facit locũ iuri accrescendi.l.aquam.§.si. quemadmodum serui. amittantur.l.1.§.interdum.de vsufruct.accres.

Primò fallit in casu legis priu.z.5.1.ff. de vsufruct. accrescend.

Secundò fallit in assignatione libertorum.l.vtrum.in princ.& ibi not.ff.de assi.liber.

Tertiò fallit, quando deficit ea postfacto per restitutionem in integrum:quia tunc accrescit nolenti:vt in l.si minor.ff.de acquir.hęred.

Quartò fallit, quando ius accrescendi habet vnionem in substitutione pupillari:vt in l.qui patri.ff. de acquir.hæred. B.Socin.reg.365.

¶ POTEST.l.qui potest facere.

Potest quis per alium quod potest facere per seipsum.Reg.6.

Posse censemur illud, quod commodè possumus. De verbor.sig.l.nepos.Inst.de inuti.sti.§.si.glo.e.facit. 22.q.2. Rüswich.

¶ POSSE. Parere. Repudiare. Paulus†lib.8.ad Plaut. *Lex 174. †al.Vlp. *l.135.

Qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur. Quod quis, si velit, habere non potest, id repudiare non potest.

Coniunge l.8.de bonorum posses. Viuien.

¶ POSSE, & velle. Quando locum habeat illa regula: Quod potuit, noluit: quod voluit, nõ potuit.

C.si quis al.vel sibi multum.l.vlt.
C.de iu.do.l.si genera.& l.3.
C.plus valere quod ago.l.vlt.
C.de donat.l.si veniam.
ff.de iur.codic.l.1.
ff.de hær.instit.l.quoties.§.tantum.
ff.de constit.pec.l.1.§.eum qui.& l.3.

Quando locum habet, &c.] Ex his quæ in ista Rub. subiiciuntur,& quæ in superiori diximus, euidentius colligitur, vbi habeat locum regula, cuius facit mentionem Rub.

Est & alia huic similis, quando potuit, noluit.

C.de donat.ante nupt.l.quòd spon.
ff.de man.test.l.libertus. Azo,ru.60.

¶ POSSIDERE. Paulus libro 22.ad edictum. Lex 31. al.174.

Qui dolo desierit possidere, pro possidente damnatur, quia pro possessore dolus est.

ADDIT. a possessione.in Pand. Flor.

Ex tit.de noxal.actionibus. Viuienn.

¶ POSSIDERE. Possidens tit.de percipiendis tenetur in tribus casibus.

Vbi emit in fraudem creditorum.
Vt ff.quæ in frau.cre.l.ait prætor.§.per hic.
Vbi metum intulit, vt sibi venderetur.
Vt ff.quod met.caus.l.sed & partus.
Vbi contra legem emit.
Vt C.de fid.iur.astę.fi.l.1. Azo,rub.104.

¶ POSSIDENS, si ille per quẽ possidet de possessione expellatur non tantùm naturalem, sed etiam ciuilem perdit,& idem si sponte tradatur : vt est glo. in cap.cum olim causam.e atrã, de restit.spoliator. & per glo & Doct.in l.fin.C.de acquirenda poss.& maximè per Bar.& Ang.

Primò fallit in ecclesia, quæ ipsam possessionem ciui-

alia,Inst.de act.l.pen.C.de euictio.ca. præsumitur, de reg.iur.in 6.

Fallit in 15.casib.quos no.Pet.de Vbal.in repet. cap.si diligenti,de præsctip.num.25. quæ repet. est in primo vol.repet.

Possessio si est antiqua,pro titulo beneficij præsumitur,ideo possidens non cogitur ostendere:hanc regulam cum 4.limitationibus ponit Feli. in c. licet eli.de simo.

In possessorio præfertur qui habet possessionem de præsenti,& eam probauerit:hanc opinionem limitatam ponit Plot.vbi latissimè tractat de possessorio in l.si quando,C.vnde vi.nu.95.& seq.

Possidere negans,si conuincatur de mendacio,possessione priuatur,l.si.ff.de rei vend.glos.in §. penul.in Anth.de iure,&cent.& in Authen.item si possessor, C.qui pot.in pig.

Fallit in 5.casib.quos not.Port.in libr.1.suarum conclus.regu.30.fallit in 5. casib. vt per Feli. in c. cæterùm,colum.pen.de iud.Ampliatur in 10.casib.& limitatur in 11.ab Ant.Gab.in li.5.de acq.pos. cōcl.5.

Possessor non prohibetur suam continuare possessionem,etiam ipsa lite pendente,gl.in cle.2. in verb.innouari,vt lite pendente,c. cū teneamur, de appell.

Fallit in 3.casib.quos no.Port.lib.5.suarum conclusionum,reg.32.

Interdictum retinendæ possessionis cum petitorio intentari non potest: hanc esse communem attestatur Soc.reg.187.vbi limitat in 2.casib.

Fallit in 3.casib.vt per Rip.in l.naturaliter,§.nihil commune,num.166.ff.de acq.pos.

Interdictum recuperandæ,vel adipiscendæ possessionis simul cum petitorio intentari potest:communis est opinio in l.fundi,ff.de vi,& vi armat.glos.& doct.in l.incerti,C.de interd.

Fallit in 2.casib.quos not.Soci.reg.188.fallit in multis casib.quos no.Rip.in l.naturaliter,§. nihil commune,ff.de acq.pos.num.142.

Interdicto vti possidetis,seu retinendæ agens si possidere,& in sua possessione turbari dicent, ideo vt contrarius audiendus non est, vt in cap.solicitudinem,de appellat.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.189.

Malæ fidei possessor si quis à principio fuerit,ex post facto vero bonæ fidei,pro rata temporis malę fidei, & bonæ fidei iudicandus,Anto.& Imo.& c.grauis. extrà de restit.spoliat.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.250.

Malæ fidei possessor,de perceptis fructibus,propter titulum excusatur,l.si fundum,ff.de rei vend.Doc. in c.grauis,de rest.spo.

Fallit in 4.casib.vt per Socin.reg.251.

Mitti in possessionem si quis velit, contradictorem citari facere debet,qui si compareat,& tempore missionis expulsus sit,& non appellet, ad contradicendum amplius non admitti,l.1.C.si de momentanea pos.fuerit appella.

Fallit vt no.Soc.reg.264.

Missus in possessionem si reus infra annum venist, fructus non lucratur,c.quoniam,§.in aliis, vbi glo. extra de litis contest.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.265.

Posidens si ille,per quem posidet,de possesione expellatur,non tantùm naturalem,sed etiam ciuilem perdit.gl.in c.cùm olim causam,extra de rest.spol. glo.& Doct.in l.fi.C.de acq.pos.

Fallit in 3.casib.quos not.Socin.reg.297.

Possessor bonæ fidei licet fructus lucretur,tamen illos cum impensa compensare tenetur,l. fructus ,ff.de vsu.& ibi glos.l.sumptus,ff.de rei vend.

Fallit vt per Soc.reg.298.

Possessorium adipiscendæ,& recuperandæ petitoriū, primo intentatum suspendere facit,ca. pastoralis, extra de causa pos.& propriet.

Fallit in 3.casib.quos not.Soc.reg.300.

Ille qui non possidet,nec detinet, non est legitimus contradictor ad impediendum hæredem mitti in possessionem,l.fin.C. de edict.diui Adrian.

Ampliatur,& limitatur in 2.casib.quos not.Dec.in d. l.fin.num.40.

Posidens ciuiliter, si naturalem possesionem per decendium negligat,etiam ciuilem amittit, hanc esse communem opinionem testatur Franc. Turz. in suis concl.reg.112.

Pupillus possesionem acquirere potest.§.1.instit.de auth.tuto.fallit vt colligitur ex distinctione,quam facit Bartholo. Sociu.in l.1.§.adipiscimur,ff.de acquiren.pos.

Cum iura partium sunt obscura, pro possessore iudicandum est, quare in dubio possessor præsumitur dominus,l.2.C.de prob.l.fi.C.de rei vend. ca.inter dilectos,extra de fide instru.

Fallit in 3.casib.quos no.Bello. in suis commu.opin. in litera B.in ver.cum iura.

Agenti possessorio recuperandæ obstat notorius defectus proprietatis,declaratur ista regula à Fel. in c.ad petitionem.de accus.nu.6.& 7.

Pro possessore habetur,qui dolo desiit posidere, ca. pro possessore,de reg.iur.

Fallit vt not.Dyn.in d.c.pro possessore.

Possessoris conditio melior est in pari causa, c. in pari.de reg.iu.vbi Dyn.declarat.

Si possidens ciuiliter ignorat suam naturalem posesionem ab alio occupati,non amittit ciuilem,l. quamuis saltus,ff.de acq.pos.

Fallit in 2.casib.secundum Pari.in c.vigilandi,de præscri.num.9.

Sciens naturalem possesionem ab alio occupatam, amittit ciuilem, si dubitat se posse repelli, l.si id quod,§.fi.ff.de acq.pos.

Fallit in 2.casib.secundum Paris.in d.c.vigilanti,nu.11.

Possesio amittitur per negligentiam, & lapsum temporis arbitrio iudicis declarandum, Bart. in l.3.§. cùm igitur,& in l.qui pos.de vi & vi armat. videas Paris.& Doct.in c.si vigilanti,de præscrip.nu.11.

Fallit in 3.casib.quos not.Alex.in l.si de eo.§. si fortè, ff.de acq.pos.num.6. Don.Fina,lib.1.

¶Possessio si est antiqua,pro titulo beneficij pręsumitur,ideo possidens non cogitur ostendere.Illud voluit Imo.in cap. illud.de præsump. Angel.& Bal.in l.qui in aliena.§.quòd si adierit. ff. de acquirenda hæredit.tradit istam conclusionem Fel.vbi pro ea plures refert in c.licet Heli.de simo n. versi. tertia conclusio. Sequitur etiam hanc conclusioné Ias.in d.l.qui in aliena.in princip.vbi aliqua colligit,quæ operatur diuturnitas temporis, de quo etiam per eundem in l.cum aliquis.C.de iur.delib. & per Fel.in cap.Albericus.de testib. per Hipp.in repet.rubr.C.de prob.

Limita quatuor modis,vt per eundem Felin. vbi suprà. B.Dias reg.563.

¶Possessio:sententia lata contra aliquem dicentē se esse subiectum alicui,præiudicat ei,cui dicitur subiectus, si sciuerit, & non contradixerit, & hoc

quoad

¶ POSSESSIONEM propria auctoritate quis capere non potest, etiam ex ti. quē in re iustè habet. rex. in l. fi. ff. quor. leg. & in l. nec ex vera. C. de acquiten. poss. & in l. si ex stipulatione. & in l. fin. eod. tit.

Limita quinque modis, vt per Ias. in d. l. si ex stipulatione. B. Dias reg. 561.

¶ POSSESSOR. l. 197. cum par. de l. l. 171. in pari. l. 193. parem. 80. qui auctore iudice. l. 169. §. cùm de lucro. l. 154. qui dolo.

Bonæ fidei possessor in id tantùm, quod ad se peruenit, tenetur. De pet. hær. l. item veniunt. §. item eos.

Fructus ante litem contestatam perceptos lucratur bonæ fidei possessor. De rei vend. l. sumptus.

Vbi possessorum & petitorum iura sunt obscura, magis iudicandum est pro possessore. Iost. de interd. §. commodum.

Duo eiusdem rei possessores aut domini esse non possunt. Com. l. 5. §. si duobus. De leg. 2. l. Mæuius. Si ager vec. l. 1. De superfi. l. 1. §. quod ait. De rei vend. l. fi. De acquir. pos. l. 3. §. ex contrario.

Communis seruus etiamsi ab vno ex dominis omniū nomine possideatur, ab omnibus possideri intelligitur. Procurator si quidem mandante domino rem emerit, protinus illi acquirit possessionem, quòd si sua sponte emerit: non, nisi ratam dominus habuerit emptionem. Vlpi. libr. 4. Reg. De acquir. possess. l. 42.

Possessor malæ fidei vllo tempore nō præscribit. Reg. 6. De præscript. c. vigilanti. Riisvvich.

¶ POSSESSOR. Paulus libro vndecimo ad edictum. Lex 117. al. 18.

Prætor bonorum possessorem hæredis loco in omni causa habet.

In omni causa pro hærede habet, id est siue experiatur, siue conueniatur. vid. l. 2. de bon. posses. Viuien.

¶ POSSASSOR bonæ fidei licet fructus lucretur, tamen illos cum impensa compensare tenetur. vt l. fructus. ff. de vsuris. & ibi glos. & lege, sumptus. ff. de rei vendicatione.

Primò fallit, quando bonę fidei possessor rem posse derit cum titulo, & maximè oneroso: quia tunc nō tenebitur compensare fructus cum impensa: vt est glos. quæ à doctoribus reputatur singu. in l. emptum in fin. glos. magnę. ff. de rei vend. doct. Mod. in l. diuortio. §. interdum. ff. solut. matr. eam alleg. pro sing. & per illam glos. dicit ibi Bal. vnum quod est summè notandum, & menti tenendum, videtur quòd si quis tenuit fundum in emphyteusim ab aliquo pro se & descendentibus, & postmodum contingat non extare plures descendentes, tunc non debet reuerti ad dominum: quia tunc hęredes emphyteutę poterunt petere omnia melioramenta facta in dicto fundo ad perpetuam rei memoriam. & de hac quęst. vide Bald. in authen. qui rem. C. de bon. quę lib. & l. fin. C. commu. de leg. & in ritu. de contr. inuest. §. sed si manzer. iu ver. quęritur. quod bene not. in vsib. feud. B. Soc. reg. 367.

¶ POSSESSOR bonorum legatario satisdationem de legato sibi pręstando offerre non tenetur, sed satis est, quòd non sit in mora, si legatarius satisdationem petat: vt est text. in l. 2. §. 1. C. quor. leg. qui text. quotidie allegatur, quòd vbicunque quis est obligatus ad aliquid, non tenetur se offerre, sed satis est quòd requisitus vel interpellatus moram non faciat.

Primò fallit, nisi dies sit apposita: quia tunc dies interpellat pro homine: vt l. magnam. C. de contrahen. & com. stip. & in cap. potuit. de loc. ita tenet Barto. in d. l. 2. C. quo. leg. & ita tenet glo. in ca. cupientes. in §. si vero contempserit. de elec. in 6.

Secundò fallit, vbicūque quis esset legatus ad aliquid faciendum & interpositum fuit iuramentum: quia tunc, etiam si dies non esset apposita, tenetur se offerre, etiam si fuerit minimè requisitus, ita tenuit Ioan. And. in cap. breui. de iureiur. quem ibi sequitur d. Abb. & per hoc etiam limita glos. in pręal. ca. cupientes. §. si vero contempserit, de electio. in 6. & in pręal. l. 2. §. 1. C. quor. leg.

Tertiò fallit, quando ponuntur verba geminata: tunc enim debet offerre, licet non requisitus. ad hoc est text. in clemen. vnica. iuncta glos. in verbo, exigete. de test. nam illa dicit, quòd si religiosus est datus executor testamenti, quòd debet reddere rationem executionis ordinario loci, & quòd ordinarius tenetur rationem exigere. in gloss. penult. dicit, quòd tenetur rationem reddere perenti si nō offeret: & si ordinarius non recipit, ei non est imputandum. ita dicit gloss. pręd. icta, & hoc multùm nota, & hoc est, quia verba debent aliquid operari: vt in l. si quando. ff. de leg. 1. & in c. si Papa. de priu. in 6. Vt ergo euitetur superfluitas, quando verba geminantur, debet se offerre licet non requiratur.

Quartò fallit, quando requiratur aliquid fieri tempore actus, de hoc est glo. not. in c. vt circa. in verbo, pręstito. de elect. in 6. ex quo infertur, ꝙ si statutum dicat quòd nullus debeat admitti ad magistratū, vel eligi, nisi satisdet vel pręstet iuramentum, ꝙ talis debebit offerre ante administrationē, aliàs electio vel assumptio ad magistratum non valebit, & pręd icta faciunt ad quęstionem statuti dicentis, quòd appellans tenetur pręstare satisdationem infra decem dies à die appellationis, aliàs appellatio intelligatur esse deserta: nam hoc casu appellans tenebitur infra decem dies offerre satisdationē, aliàs appellatio erit deserta, & pro hoc adducitur text. not. in l. fi. C. quo. leg. qui text. non apertè hoc probat: sed pro hoc videtur esse glo. in terminis in d. c. cupientes. §. si verò. ff. de elec. in 6. quæ dicit, quòd quotiescunque apponitur dies, vel terminus in statuto, vel in lege, quòd tunc non est necessaria petitio: quia dies interpellat pro homine. d. l. magnā, de contrahen. & com. stipu. & ita etiam videtur tenere glos. in l. cùm patronus. in glo. 2. ff. de bon. lib. Pro hoc alleg. bonum tex. in l. 2. C. de iur. emphyte. quę dicit, quòd si emphyteuta non soluit canonem intra triennium, aut biennium prout ibi, quòd priuatur emphyteusi. & dicit ibi text. quòd ipse debet offerre debitum spuntanea voluntate, & persoluere, & sic non requiritur interpellatio, vt constituatur in mora. & ita illum text. quasi in terminis nostris tenuit Bart. in l. fin. §. fin. ff. quo. leg. Sed in contrarium facit quod not. Gul. in l. 1. super glos. 1. ff. de iur. om. iud. vbi dicit, quòd iudex ita demum tenetur, si non fecit illud, quod sibi erat cōmissum, si ab eo fuerit petitū: aliàs non. & alleg. tex. in l. 2. §. magistratibus. ff. de magist. conue. vbi Bal. pro quo facit text. in l. iiij. § hoc autem iudicium. ff. de damno infecto. Item pro hoc videtur gloss. quę hoc expressè tenet in cap. fin. extrà, de rescri. confirmatur per id quod voluit Anto. de But. in c. veritatis. de offic. deleg. vbi dicit stante statuto, ꝙ iudex teneatur finire causam intra certum tempus, aliàs debeat puniri, ꝙ habet locum, si aliàs fuit petitum. Item pro hoc facit quòd tenet gl. in l. vniuersę. C. de pręcib. impe.

impe.off.quæ dicit, quòd si quis impetrauit à principe, quòd non teneatur creditoribus satisfacere, nisi vsque ad certum tempus, post quod ipse satisfaciet creditoribus: quòd hoc est verum si ab eo fuerit petitum: vt ibi dicit glos.& ad idem facit gl.in l. peto.ff.de leg.2.& per dictas gl.ita tenuit in terminis Pau.de Cast.in præal.locis. quòd stâte statuto, quòd appellans teneatur præstare fideiussionem intra decem dies, aliàs appellatio intelligatur esse deserta, quòd tale statutum debet intelligi, si à parte fuerit petitum, aliàs non, & pro ista opin.facit glos.in l.de pupillo.§.qui procuratorio. ff.de nou. ope.nun.quæ dicit, quòd licet quis nuntiet nouum opus procuratorio nomine, debet tamen satisdare, &c. aliàs nuntiatio reiicitur, quòd procedit si fuerit petita satisdatio, aliàs autem non. accedit quod tenet glo.in cap.2.in titu.de ea quæ interfecit fratrem viri sui.in glo.super verbo, not.quòd quis. & quod not.Card.in cap.quapropter.§. pen.in 17. q.de elect.& quamuis 1.opinio in puncto iuris videatur verior, tamen communis seruatur in pract. & ad adducta contra 1.opi.potest responderi, quòd ibi nulla fuerat dies apposita ad satisdandum, sed quandocunque poterat satisdare, quod secùs erat in proposito: igitur & pro ista opin. etiam vltra superiùs alleg.adduco glos.quæ hoc videtur velle in terminis in l.mora.ff.soluto matrimon.quam glos. Bald.Rapha & Fulgos.ibi ad hoc reputant not.dignam.quæ glo.vult, quòd mortuo viro hæredes tenentur restituere dotem mulieri elapso anno.aliàs tenentur ad vsuras: vt not.in l.diuortio.in princi.ff. soluto matrimon.etiam si nulla fuerit interpellatio facta: quia dicit gl.quòd lapsus anni interpellat. B.Soc.reg.368.

¶ POSSESSOR is præfertur, qui anterior est in possessione.c.licet causam, de probat.c.cùm ad sedem, de restit.spol.cum simili.

Fallit, quando primus possessor sciuerit, & non contradixerit alteri post possidenti, secundum Angel. in §.quadruplici.Instit.de actio.per l.1.§. Aristo.de aqua quotid.& æstiua.

Fallit in eo, qui habet titulum. Bald. in l. si duo. ff. vti possid.& in consil.xij.in quæstione domini Cioni de Camerino, &c.per Bart. Bald.in l.qui accusare. C.de eden. Alexand.in l.1.C.de edicto diui Adriani tollend.

Fallit in eo, qui de præsenti possidet: quia præfertur ei, qui olim possidebat. Bal.in l.cùm res. C.de probatio.vers.nunc ergo restat, &c.

Fallit in eo, qui habet testes maiores dignitate: nam si duo litigant super possessione, & ambo plenè probat quòd ille est potior cuius testes sunt nobiliores sec.Barto.in dict.l.si duo.vti possi.vbi Alex. S.Iann.reg.231.

¶ POSSESSOR præsumitur de præsenti ex possessione de præterito, tenent Abb.& doctor.in cap.cùm ad sedem.de restitu.spoliat. Bart.& alij in l.siue possidetis.C.de probationibus.

Amplia primò, etiam in possessione rei mobilis: Abb. in dicto cap.cum ad sedem.

Secundò, etiam si constaret quòd medio tempore aliquis fuisset in possessione.

Tertiò, etiam si pro forma requireretur determinata probatio certi temporis, quia adhuc sufficeret talis præsumpta probatio.

Limita primò, dũmodo allegetur, quia licet præsumatur, tamen debet allegari, vt dicimus, in bona fide.

Secundò limita, dummodò de possessione antiqua constet aliter, quàm per confessionem aduersarij, quia aliàs confessio extenderetur contra confitentem: quod esse non debet.

Tertiò limita, quando quis se fundat in possessione propria: secùs si in possessione tertij, ad elidendam intentionem aduersarij.

Quartò, quando ille, qui allegat continuationem possessionis de preterito in præsens tempus, possidet de præsenti, aliàs secùs. Et supradictas ampliationes, & restrictiones, ponit Ioan. Francisc.de Rip.in cap.cum ecclesia Sutrina.de causa possess.& propr. B.Dias reg.559.

¶ POSSESSOR non tenetur ostendere titulum. Bal. in l.siue, de probat.

Fallit, quando diu non possedit. Bald.ibid.

Fallit, quando haberet contra se iuris præsumptionem. Bald.ibid.

Fallit, quando quæstio est de feudo: quia debet ostendi inuestitura per vassallum actorem, vel reum.c.t. §.cùm domino.& ibi Bald. de nat. feud. & Bald. in terminis.in l.2.in vers. sed nunquid dominus feudi, &c.C.quomodo & quando iudex.

Fallit in possessore beneficij ecclesiastici, in c.1. de regul.iur.in 6.& in cap.ordinarij, de offic.ordin.in 6. Bald.in d.l.2.in vers.porrò, &c. S.Ian.re.230.

¶ POSSESSOR: quidam conuenitur rei vendicatione, qui non possidet, neque detinet, an sententia lata contra ipsum præiudicabit Domino scienti, & patienti causam agi? respon.quòd non. Ant.c.cum super.in 3.q.de sent.& re iudi. sed fiet executio contra condemnatum in litis æstimationem..l. nec vllam.§.non solum.ff.de pet.hæred.Innoc.& Docto. com.d.c.super. Alex.l.sæpe.num.17.ff.de re iud. sed nec sententia lata contra possidentem præiudicat proprietario secundum com.opin. de qua attestatur, Alexand.d.leg.sæpe.numer.104.& numer. 106. glos.l.Pomponius.§.si is.ff.de acq.poss.l. si pater.ff. de liberali causa, Ant.& doc.com.cap.pen.de sent. & re iud. Med.re.8.

¶ POSSESSOR quilibet in dubio præsumitur bonæ fidei.

Limita quindecim modis, vt per Pet. de Vbal. in rep. cap.si diligenti.de præscript.in 1.vol.repetitionum iuris canonici. B.Dias reg.558.

¶ POSSESSOR quilibet habens tit.verum, vel putatiuum causarum, etiam in iusto errore præsumitur bonę fidei. Hanc regulam elicit ex dictis per eum Bal.in tract.de præscrip.in repetitio.l.Celsus. ff. de vsucap.qui eam ampliat vnico modo, & dupliciter restringit. B.Dias reg.557.

¶ POSSESSORIUM adipiscendæ, & recuperandæ, petitorium primo intentatum suspendere facit: vt in c.pastoralis.extrà de cau.pos.& propric.

Primò fallit, quando proponeretur post conclusum in causa ipsius petitorij, vel postquam renuntiatũ esset probationibus. vt patet in d.c.pastoralis.

Secundò fallit, quando ipse proponens possessorium, vellet suspendere petitorium, cum non possit. ad hoc not.in c.pia.de except. in 6. & ipse suspendens semel posteà rediret ad possessoriũ suspensum cum non sit locus ipsi nisi semel: nam ex quo intẽtat possessoriũ, cogetur in eo perseuerare: vt in auth. qui semel.C.quomodo, & quando. Similiter in peritorio, ad quem redit per d.auth.qui semel. quæ in his quidem non reperitur limitata: vnde cogetur vtrũque prosequi, secund.Nic.in c.cum super.qui hoc tenet,

tener, quicquid ibidem dicat Ant. de But. & dom. de Rot. in deci. xxj. circa quæ vide per dom. de Rota in deci. clij. quæ incipit, item suspendens.

Tertiò fallit, quando comparens pro suo interesse in iudicio possessorio, vellet suspendere petitoriū, cum non possit: vt voluerunt do. de Rota in decis. 158 quæ incip. item si inter nos. & vide latiùs per doct. in d. c. pastoralis. B. Soc. re. 369.

¶ POSSIBILE. Quod possibile est, pro esse habetur.
In Decret. de consec. dist. 4. sanè. in fin.
ff. ne quis eum qui in ius voc. l. si eximendi.
ff. de furt. l. eum qui. §. Papinianus tractat.
Spp. de qualitate factorum. Rub. quod nō videtur esse.

Licet sit possibile, non habetur pro esse.
In Decret. dist. 86. non satis. in prin.
ff. de in ius voc. l. quamuis.
ff. de bon. liber. l. qui cum natu maior.
ff. de solut. l. cum decem mihi.
ff. rem rat. hab. l. amplius.

Quod possibile est, &c.] Et econtrà, id quod nō est, est tamen possibile, attenditur plerumque in actione: scilicet quādo alicui suum delictum vel factum obiici potest, propter quod incidit in obligationem. vt ff. de leg. Aquil. l. in lege. & l. inde Neratius. in princip. & §. 2. & de furt. l. cum qui. §. Pap. & de tab. exhib. l. locum. §. condemnatio. nec obstat quod legitur in eo. tit. de fur. l. qui tabulas. quia tabulæ non sunt alicuius extimationis, quia in facto contrà est. Quod autem dixi, possibile, attendendum est. si facilè possit contingere: sed si cum difficultate multa, vel vix contingat, non est respiciendum. vt ff. qui & à quib. man. l. Iul. & de re iud. l. si quis ab alio. & est arg. pro hac solutione, ff. de legib. & Senat. l. nam ad ea. leges autem scriptæ in contraria Rub. nihil pertinent ad hoc generale. Azo. rub. 11.

¶ POSSIBILE tantum generaliter dictum cōprehendit. l. cum non facile. ff. si cui plus quam per l. Ceph. cons. 270. nu. 3. ampl. nec etiā valde difficile. l. si quis in graui. ff. ad Syll. æquiparantur. n. ista à iure. Dec. l. nemo plus. ff. de reg. iu. c. nemo potest. de re iu. 6. dixi sup. in fal. 52. Med. re. 1.

¶ POSITIO seu negatio, semel tantum reuocari potest. Bartol. l. post legatum. ff. de his, quibus vt indig. per l. si quis iusiurandum. C. de reb. cred. Bal. l. 1. col. fin. C. de fur. conc. simil. glo. l. quicquid adstringendæ. ver. secundum. ff. de verb. obli. doc. c. non potest. de præb. 6. Med. re. 3.

Positio nulla est, nisi fiat de re, de qua agitur. l. cōfessionibus. ff. de interroga. act. not. Spec. in tit. de posit. §. 5. nu. 4. c. cum olim. de offi. iud. deleg. Medi. reg. 7.

¶ POSITIO tota non debet negari, sed admitti pars vera, quare petens totū nō videtur excludere partē, gl. in c. 2. de confessis, lib. 6. & in c. præsentiū, de testi.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in c. nam concupiscentiam, de const. col. fin.

Positionibus respondere nolens, habetur pro confesso, tribus concurrentibus, primo quòd positiones sint sibi lectæ, secundo quòd sit iussus, & monitus respōdere à iudice in præsentia, & non per nuntium, tertio quòd absque rationabili causa recusetur respōdere, c. si post præstitum, vbi glos. de iureiu. in 6.

Fallit in 7. casib. vt per Franc. Curti. in tract. de posit. & interrog. col. 4. in 1. vol. tract. fallit in 3. casib. secundū Fel. in c. nam concupiscentiam, de const. numero 15.

Si dico me promisisse si nauis ex Asia venerit, hoc modo nō dicetur simplex responsio. doct. in l. 1. §. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. casib. secundum Alexand. in d. §. si quis simpliciter. Don. Fina, lib. 3.

¶ POSITIO tota non debet negari: sed admitti pars vera: quia petens totum, non videtur excludere partem. Hanc conclusionem ponit Fel. in c. nam concupiscentiam. de constit. post Ant. Imo. & doct. gloss. magna in cap. 2. de confes. lib. 6. & in ca. præsentium. verbo, sigillatim. de testib. eod. lib.

Limita hanc conclusionem tripliciter, vt per Felinum vbi suprà. B. Dias reg. 564.

¶ POSITIONES in continenti reuocari possunt, quia illud modicum interuallum nō curatur, cum ea quæ in continenti fiunt censeātur inesse. l. lecta, vbi Doct. com. ff. si cert. pet. glo. capi. fin. ver. iusta de iur. iur. 6. Doct. l. edita. C. de edendo. Angel. l. . §. si quis simpliciter. ff. de verbn. oblig. Abb. cap. scriptum. de elect. Rom. l. si verò. §. de viro. Fall. 31. ff. solut. matri. idem consili. 59. fallit primò nisi essent redactæ in scriptis. not. c. olim. de cens. Doct. com. c. ex literis. de diuor. secundò fallit nisi fuerint ab aduersario acceptæ, tūc enim non possunt etiam statim reuocari nisi clarè probetur error. Rom. & com. alij l. 1. §. si qui . ff. de verbo. obligatio. & cons. 434. Alexand. cons. 25. lib. 2. Med. reg. 5.

¶ POSITIONIS ordo. Nota, Iustinianum in ll. diuersorum titulorum, positionis ordinem non obseruare.
C. qui test. fac. poss. l. nemo.
C. de bon. quę lib. l. cùm oportet. §. si filius.
In Decret. dis. 31. §. huic.

Vnam ciuitatem Imperator in duas debet diuidere, si hoc viderit expedire.
C. de offi. præfe. prætor. l. in nomine domini.
Azo, rub. 104.

Sufficiens redditio rationis.
ff. de vsuc. l. si is qui. §. vlt.

Species nomen generis sibi assumit.
ff. de adopt. l. 1.
In Decret. dis. 1. omnes leges, lex diuina.

Vocabuli significationem applicari.
ff. de iurisd. om. iu. l. si quis. §. quòd si fundum.
Azo, rub. 104.

¶ VENDITIO, Locatio, Qui vendidit, vel locauit, vt aliquid faceret, tanti minus vendidisse videtur: vnde actione ex vendito, tanquam precium peti potest.
ff. de act. empt. l. si sterilis. §. pecunia.
ff. de contrah. emp. l. fundi partem.
ff. de seruis expor. l. si vendidi. §. si quid empt.
ff. de pact. do. l. si conuenerit.

Iudicandum fore pro eo, pro quo plura faciunt.
C. de iur. & fact. ign. l. 1.
In Decret. dis. 4. duo mala.

Sæpe subauditur, quòd præit, aut sequitur.
ff. de sena. l. emanc. §. illa.
ff. de publica. l. eum qui à fur. §. publi.

Accidentale originali præualere.
ff. de orig. iur. l. necessaria. §. postea.
ff. de offic. assess. l. si eadem.
ff. de lib. & posthum. l. si quis post.

Pactum vestiri ab eius tantum parte, qui rem tradit.
C. de condic. sin. caus. da. l. si petam. in princi.

ff.de præſcript.verb.l.naturalis.
ff.ſi cert.pet.l.lecta.
ff. de iureiur.l.ſi duo.
C.de iur.dot.l.2.

Sed non rei cohærentia, ſed cohærentia contractus veſtiuntur. Azo, ru.104.

Manifeſta probatione non indigent.
ff.qui ſatiſd cog.l.ſi verò.§.quod rei.
ff.de act.empt.l.ex empto.§.emptorem.
In Decre. c.2.q.1.manifeſta.

Quòd emergente noua cauſa, res iudicata retractari non poſſit.
ff.de edend.l. argen. §.cùm verò.

Arg.de tanquam & quaſi, quando locum habent, quandoque diffiniunt.
ff.de eden.l. quidam ſunt.
ff.de eo quod cuiuſq; vniu. nom.l.inter eorũ.

¶ POSITIONIBVS reſpondere nolens, habetur pro confeſſo, tribus concurrentibus. Primò, quòd poſitiones ſint ſibi lectæ, & datæ intelligi. Secundò, quòd ſit iuſſus, & monitus reſpondere à iudice in præſentia, & non per nuntium. Tertiò, quòd abſque rationabili cauſa recuſet reſpondere. Probatur iſta regula ex text. & gloſſ.in capit. ſi poſt præſtitum. de iureiur.in vj.& ex notatis per Bald.in leg.fin.§.quòd ſi actor. C. de iura. cal. & tradit eam Fran. Curt. in loco infrà allegando. Et vide leg. j.titu. liij.lib.iij.in ordin. regal.

Limita hanc concluſionem ſeptem modis, vt per Franciſcum Curt. in tract. poſitionum & interrogationum.& ille tractatus habetur in j.volu. Tractatuum.

Primò fallit in beneficialibus & ſpiritualibus.

Secundò in criminalibus: de quo vide Spe.in tit. de poſitionibus. §.ſeptimò videndum. in fin. Bart. in leg. Marcellus. §. j. ff. re. amot. Abba. poſt Innocen. in capit. lj. de confeſſ. Felin. in cap. cum dilecti. de accuſat. Alex. & Iaſ. in leg. qui iuraſſe. §. ſi pater. ff. de iureiur.

Tertiò fallit in interrogationibus, & regula procedit in poſitionibus, quia interrogans nihil ponit: & hãc etiam fallentiam declarat vt ibi per eum.

Quartò quãdo poſitio eſſet poſita ſcienter falſa ab aduerſario: & hanc & præcedentem ponit Bald. in l.ſicut.in fin. C. de repu. hæred.

Quintò fallit in non reſpondente libello: & iſta eſt impertinens fallentia ad hanc regulam, vt patet.

Sextò, quando poſitio eſſet facta minùs debitè: & quãdo poſitio nõ ſit debitè facta, vide in d.trac. vbi plures defectus poſitionum inſeruntur, quibus ſtantibus, quis non tenetur eis reſpondere.

Septimò fallit, quando qualitas cauſæ non exigit condemnationem, vt quia libellus eſſet ineptus, vel non concludens, vel manifeſtam defenſionem rei continens. B. Dias re. 565.

¶ POSITIONIBVS reſpondens hoc pacto, videlicet, fateor prout in tali inſtrumento continetur, ſi in eo nihil reperiatur, nil ſibi præiudicat. Baldus leg. ſecunda. C. de errore aduocat. Roman. conſilio 303. Iaſo. leg. admonendi. numero 36. ff. de iur. iurand. Ripal. 5. §. 1. numero tertio. ff. de re iudi. not. leg. 1. ff. de receptator. Med. re. 10.

¶ POSITO vno de correlatiuis, neceſſario ponitur & alterum. Barto. l. liberorum. §. 1. ff. de his qui not. infamia. leg. 1. C. de cupreſſ. libr. 1. Cephal. conſilio 109. numero 17. Neuiz. in Silua nupt. lib. 1. numero 214. Socin. leg. moribus. numero 102. ff. de vulg. gloſſ. rubr. C. de reb. cred. Bal. Nouell. in tract. de priuileg. Dot. parte 7. priuileg. 1. numero 15. Afflictus deciſ. 209. numero ſecundo. Boer. deciſ. 23. numero 7. Crau. conſil. 91. numero 1. Tiraque. tract. lignag. §. 31. gloſſ. 1. numero 4. Ronchegal. l. eandem. numero 55. ff. de duob. reis. Deciſ. Ped. 140. numero 2. Felin. capit. fin. numero 4. de iudiciis, idẽ in proœ. decretal. numero 5. Iaſ. l. legem. numer. 36. C. de ind. vid. toll. Med. re. 9.

¶ POSTEA quæ emergunt, auxilio indigent. Vlpia. l. 11. §. ex cauſa. & ibi Bart. De ven. in. l. 1. Riiſvvich.

¶ POSTERIORA derogant prioribus. l. pacta nouiſſima. C. de pact. contrariam regulam facit Damaſ. reg. 5. vbi dicit, quòd poſteriora non derogant prioribus, niſi fiat mentio, & hoc ibi limitat.

Poſterorum appellatione non veniunt deſcendentes ex fœmina: hanc regulam cum 2 limitationibus ponit Ferd. Loaz. in l. filius famil. §. diui. ff. de leg. 1. numero 27. Don. Fina, lib. 5.

¶ POTESTAS conceſſa alicui faciendi, & reformandi intelligitur de prima vice, non in aliis. Alexan. cõſi. 65. col. 7. vol. 6. conſi. 119. cod. vol. conſi. 76. n. 3. vol. 4. conc. ſimil. Doct. com. c. ſi propter. de reſc. 6. Cy. l. cum pater. ff. de leg. 2. Fel. capitul. 2. de treug. & pace. Port. conſil. 138. num. 5. Bar. l. 1. ff. ad leg. Iul. maieſ. l. dotis. ff. de iur. dot. cap. 1. de præb. 6. Anch. conſi. 317. idem Port. conſi. 76. num. 5. & num. 11. Alba. conſi. 17. nume. 4. Socin. conſi. 43. col. fin. volu. 1. Dec. conſi. 50. Crau. conſi. 161. numer. 1. & num. 4. l. fin. ff. ad Trebell. cap. gaudemus. de diuortiis. c. cum in nullis. §. fi. de præb. 6. Bal. conſi. 242. vol. 3. Innoc. cap. debitum. de big. fallit niſi ſit eadem ratio in pluribus, quæ in vno. l. ſi quis ita. §. 1. ff. de leg. 1. Dec. cap. prudentẽ. §. dicimus. de off. dele. Calcan. conſ. 1. col. 20. Crau. d. conſi. 161. num. 4. Paulus l. 2. num. 4. de lib. & poſth. Iaſ. manumiſſiones. 25. ff. de iuſt. & iur. fallit in ſermone negatiuo. Ale. l. decem. numero 44. de verb. obl. l. diuortio. §. quod in anno. numer. 14. ff. ſolu. matri. tenet. Med. re. 4.

¶ POTESTAS. ff. eo. l. 19. l. 72. nemo poteſt gladij. Riiſvvich.

¶ POTESTAS ad ſuum beneplacitum modicam pecuniam communem in ſuos vſus conuertere poteſt, licet magnam non poſſit, niſi in vſum communis. l. præcipimus. §. prouidentibus. C. de can. larg. lib. 10. addentes ad Alex. in rubr. ff. ſol. matr. num. 3. not. l. diuus. ff. de bon. damnat. Med. re. 5.

¶ POTESTAS libera eſt vnicuique, habendi, vel non habendi contractus.
C. de act. & ob. l. ſi quidem.

Sed huic regulæ multæ ſunt exceptiones.
ff. com. diuid. l. ſi debitor.
ff. de act. empt. l. Iul. §. etiam.
ff. de man. l. ſi mand. Iul. qui.
ff. de com. ſer. ma, l. 1. §. 1.
ff. de relig. l. ſi quis ſepulchro.
ff. de leg. 1. l. & ſi ego.
ff. de reb. dub. l. quoties.
C. comm. ruſ. præd. l. 2.

Renunciare ſemel conſtitutæ obligationi, aduerſario non conſentiente, minimè quis poteſt.
C. de act. & ob. l. ſicut.

Sed hæc regula multas recipit exceptiones.
ff. de pom. l. 1. & penul.
ff. man. l. ſi mandauero. §. vlt.
ff. pro ſocio. l. verùm. §. vlt.
ff. de precar. l. cum precarium.

POTESTAS

¶ POTESTAS si declaratur inualida super electione, vel ordinatione per sententiam, præiudicabit electo, vel ordinato glo. capit. hi quippe. 3. q. 7. capit. ad petitionem. de accus. ratione connexitatis, & ratione causam habentis. l. adulter. §. Seio. ff. de adulter. l. denunciasse. ff. eodem. Innoc. capit. quamuis. de sent. & re iud. Arch. c. tantis. 81. distinct. c. cupientes. §. ceterum. de elect. 6. Saly c. l. 2. C. quibus res iud. non noceat. Imo. cap. statuimus. de elect. Alex. l. sæpe. nu. 54. ff. de re iud. Med. reg. 8.

¶ POTESTAS, & administratio. Nullam spiritualem seu ecclesiasticam personam habere in terris aliquam potestatem, & administrationem secularem.

PRO.

11. q. 1. c. magnum. & c. te quidem.
12. q. 1. c. clericus. & c. cui portio. & c. duo sunt.
Ext. de maio. & obed. c. solitæ.
88. dist. c. perlatum.
96. dist. c. cùm ad verum. & c. si Imperator.
Ext. qui fil. sint legit. c. causam quæ inter.
97. dist. c. eccles. & c. Victor.
21. q. 8. c. reprehensibile. & c. seq.

CONTRA.

Ext. de maio. & obed. c. omnes.
12. q. 1. c. futuram.
63. dist. c. ego Ludouicus. & c. Hadrianus. ver. per singulas.
96. dist. c. quis dubitet. & c. Constantinus.
11. q. 1. c. omnes itaque. vers. volu.
23. q. 8. c. igitur. & c. hortatu. & c. vt pridem.

SOLVTIO.

Nemo Deo militans implicare se debet negociis secularibus, dict. capitu. reprehensibile. Neque spirituale Christi regnum, cui sacerdotium ministrat, est sub elementis huius mundi quærendum, d. c. duo sunt. & quia ratio capitis est temporalium depositio, vt ibidem dicitur, ideo non obstant quæ in contrarium adducuntur. Nam illa partim loquuntur de functione ecclesiastica, quæ ad principem nõ pertinet, partim etiam vbi de potestate seculari dicũr, est allegatio partis de facto præsumpta, d. c. igitur. & c. Cõstãtinus. Quantum ad dispensationem rerum ecclesię, non debet prælatus se eis totum immiscere, neque œconomi officium, quem episcopus debet constituere, subire, 89. dist. c. volumus. sed debet esse discretus in suo officio persoluendo, 36. & 39. dist. & Leuitica portione (si reuera indiget) contentus, respectum habebit, vt peculium ecclesiæ ac reditus tantum ad necessariam egentium sustentationem relicti, ritè per suos dispensentur. 12. quæstio. 1. c. ex his. & 88. dist. c. perlatum. & c. episcopus nullam. In temporalibus verò superioritatibus, & omnibus iuribus mũdanis sicut Deus, & Apostoli in terris Imperatori subditi fuerunt, * ita quoque successores eorundẽ subiici debent, ne sibi iudicium acquirant, di. c. magnum. & 11. q. 3. ca. qui resistit. Nam imperialis potestas à Deo est. d. c. si Imperator. Quomodo autẽ Papa vtrumque gladium, & cœlum, & terram à Deo in solidum acceperit, Deus nouit. Damas. re. 118.

ADDIT. Ita quoque. * Omnia iura Pontificis, saluo verbo Dei, in manu Imperatoris sunt. 23. q. 8. conuenior. & Pontificalis apex imperatoriæ potestati inest. 21. dist. cleros.

¶ POSTHVMVS: Qui in vtero est, perinde ac si in rebus humanis esset, custoditur: quoties de commodis ipsius partus quæritur, quãquàm alij antequam nascatur nequaquàm prosit. De statu hom. l. 7. l. 26. Riisvvichius.

¶ POSTHVMI appellatione indefinitè omnes intelliguntur. Alexan. in terminis l. placet. nu. 2. vbi Ias. nu. 6. ff. de lib. & posthu. Ioan. And. in add. ad Specul. in titu. de testam. col. 3. dummodo sit legitimus. l. cum inter. C. de fidei. libert. l. si ita. §. 1. ff. de test. tut. Augu. cons. 50. & est com. opin. Old. cons. 12. Bal. cons. 12. lib. 4. latè Alex. d. l. placet. Med. reg. 2.

Posthumi natiuitate rumpitur testamentum etiam si illico decesserit. l. 2. & seq. C. de posthum. hæred. inst. momento enim temporis rumpitur testamentum. gloss. leg. si tamen. §. fina. versi. simplicem. ff. de ædil. edict. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebellia. l. qui duos. §. fin. ff. de reb. dubiis. Med. reg. 5.

¶ POSTHVMA de qua non est facta mentio in testamento, non cõprehenditur in legato facto filiabus. text. est in l. qui filiabus. ibi, si mentionẽ, &c. vbi notant doct. ff. de leg. 1.

Limita dupliciter, vt per Ias. ibi, nu. 9 cum duobus seq. vbi dicit posse haberi alias limitationes, ex coniecturis, quas ibi tradit Bart. B. Dias reg. 566.

¶ POTENTIA. L. 135. Idem libro octauo ad Plautium. Qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur. §. Quod quis si velit habere non potest, id repudiare non potest.

Ad edict. si quis omiss. caus. test. leg 4. §. penultimo. leg. j. §. qui sub. §. & parui, leg. si quis sub, cum l. sequent. Coniunge leg. 8. de bon. poss. Summa huius regulæ est, potentia faciendi quodammodò repræsentat factum. Iunge leg. cxxij. in iure, de contrahen. empti. leg. Labeo, de leg. ij. l. si quis seruo, de con. & de. leg. si cui legata, §. si cui rectè, xiiij. quibus ad lib. proc. non li. leg. Lucius, §. sed etsi is qui adhuc, ne quid in loc. leg. ij. § antepenult. de acqui. hæ. leg. is qui, xviij. si quis omiss. cau. test. leg. j. §. qui sub, quibus ex causa. leg. ei etsi, leg. xxvj. §. ait, distinct. 83. capit. error. Hinc colligit Azo Brocardicum vltimum Rubrica xj. Qui potest facere, vt possit, iam posse facere, intelligitur facere, de æd. ed. leg quis sit, §. idem ait, de bo. lib. leg. qui cum natu maior, §. sed si minor. Vice versa hæc reg. colligitur ex l. mater, §. j. à Fabro hoc modo: Qui non potest facere, vt possit conditioni parere, iam videtur non posse. FACERE, scilicet facile, de re mili. l. qui commeatus. Secus quib. ad li. pro. leg. penultim. §. penultim. Ad fin. de verborum obligation. l. in executione, in fin. de contrah. empt. l. 50. Labeo, l. hæc vend. viij. modò adstringatur ad faciẽdum aliquid, de elect. cap. finali. Riisvvic. paratit.

§. Quod quis. Iunge ad l. 3. eius est velle, l. lxxxiiij. nõ videtur rem amit. cviij. nõ potest, de l. 2. l. si ita scriptũ, §. si sub, de con. & de l. xiiij arg. Com. diui. leg. in hoc, xiiij. de acquir. hær. leg. prim. §. qui hæres. Econtrà sup. leg. is potest. Negatiuè tantum intelligenda est reg. Secus de suc. edic. lege j. §. decretalis. Rusvvich. paratit.

¶ POTENTIOR. Potentioribus nobis pares esse non possumus. Caius De alie. iud. l 3. Riisvvichius.

¶ POTENTIALITER, seu virtualiter dicitur esse in referente quod est in relato in actu. Ripa. l. ait prætor. §. si iudex. numero 1. & numer. seq. ff. de re iud. vnde est fictè, & non verè in referente id quod in relato continetur. l. Titia. §. fin. ff. de verbo. oblig. d. l. ait prætor. §. 1. Med. re. 10.

¶ PRÆBENDA non venit in materia stricta appellatione beneficij. Abb. in cap. postulasti. de rescrip. vbi Felin. ponit aliqua,

Limita quadrupliciter, vt ibi per eum. B. Dias re.567.

¶ PRAEBENDAE nulla collatio est, nisi purè, palam, liberè, & sine diminutione conferatur. cap. final. de pact. cap. quàm pio.1. quæstio.2. cap. vnico.§. porro. vt benefi. eccl. capitu. perniciosam 18.q.2.c. Clericus. 81.di.c. quia propter. de elec. c. relatum. de preb. c. ad supplicationé. de renun. c.1.& seq. vt Eccl. ben. sine diminu. conf. c.1. de reg. iur. 6. vbi gl. Din. & Boer. Med. reg.7.

¶ PRAECEPTVM: Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat, facit, & ideò non facit. August. c.7. De reg. iu. Riisvvich.

¶ PRAECEPTVM comminatorium iudicis non valet, si metam taxatam de iure excedat. ita tenet Bar. in l. vnica. ff. si quis ius dicen. non obtem.

Primò fallit, nisi causæ cognitio interuenisset, puta quia iudex, causa cognita, præcipiat, quòd talis restituat familiam sub pœna centū, &c. ita tenet sing. Inn. in capitul. cum in tua. qui ma. acc. poss. alleg. l. ea quæ. C. commi. vel epis. idem fuit de mente Spec. in tit. de sen. prolat. §. species. versic. sed nunquid iudex. quod dictum sequitur Ang. in l. debitot. C. de pact. igitur, &c.

Secundò fallit, vbicunque fit comminatio ista vigore statuti: exemplum in lege, tutor, qui repertorium. §. solet. ff. de administratione tutorum. & ita etiam tenet Imola in præallegato capit. cùm in tua. qui matri. accus. possunt. B. Socin. re.370.

¶ PRAECEPTVM. Interdictionem siue præceptum esse seruandum.

In Aut. de hær. & falci. §. si quis autem. Az. ru.104.

¶ PRAECEPTVM. Præcepta executiua regulariter sunt prohibita, l.1. C. de execut. rei iud.

Fallit in 5. casib. quos not. Ripa in l. de pupillo, §. meminisse, col. antepenult. ff. de noui op. nuntiat.

Præceptum comminatorium iudicis non valet, si metum taxatum à iure excedat. Bat. in l.1. ff. si quis ius dicenti non obtempe.

Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 301.

Præceptum iudicis nudum à causæ cognitione, non valet, not. Doctor. in d. l.1. ff. si quis ius dicenti.

Fallit in 6. casib. vt per Rip. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg.1. num.117.

Præceptum factum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, si detentus impedimento non comparet, est excommunicatus.

Fallit in 3. casib. secundum rel. in ca. cum super causæ, de testib. cog. nu.7.

Præceptum sub pœna excommunicationis non inducit excommunicationem post contrauentioné, no. Doct. in c. sicut tuis, de simo.

Fallit in 3. casib. secundum rel. in d.c. num.5.

Præceptum iudicis continens impossibile est ipso iure nullum, etiam si iudex hoc ignoret, DD. in l. si decesserit. ff. qui satisd. cog.

Fallit in 2. casib. vt per Nicol. Euand. in sua Centuria, in loco, ab impossibili, nu.2. Don. in lib.3.

¶ PRAECEPTA exequutiua, regulariter sunt prohibita, vt in l. j. C. de exe. rei iud. & in l. j. C. com. vel epis.

Limita in quinque casibus, quos descripsit Ripa in leg. de pupillo. §. meminisse ff. de noui ope. nunt. vbi etiá de aliis casibus se remittit. B. Dias re.568.

¶ PRECARIVM non dicitur si datur aliquid alicui ad certum tempus, ita vt ante petere nō possit. l.1. l. cum precario. ff. de precario. Med. reg. 7.

¶ PRAECARIVM soluitur morte illius, qui se constituit præcario possidere, Angel. leg. quamuis. §. si conductor. ff. de aeq poss. Oldr. consil.139. Alex. consil.67. colum.2. volumin. 2. Baldus leg. principaliter. C. de liber. causa. non tamen soluitur morte concedentis l. cum præcario ff. de præc. not. cap. fin. de precariis. Tiraquell. in tract. de iur. const. par. 2. ampl. 13. numer.1.& seq. Secundo modo soluitur sublata obligatione per solutionem. l. si debitor. ff. de præca. Tertio modo soluitur transacto tempore, ad quod constitutum fuit, & per reuocationem. l. cum præcario. ff. de præcario. Quarto modo, si res alienet. capit. fin. eod. titu. de præc. Hosti. & Marsi. d. loco, in Summa, col.3. Med. tract. 2. part.

¶ PRAECEDENS. Præcedentem intentionem non declarat actus sequens. C. de adul. l. si hi qui. Inst. de re. di. §. pauonum. De leg.1. l. si seruus plurium. §. fi. Bar. in l. cætera. §. fi. De leg.1. Riisvvich.

¶ PRECES iustas ex necessitate esse audiendas.

PRO.

Ext. de elect. c. postquam.

Ext. de appell. c. cùm parati.

35. * q.9. c. veniam.

36. dist. c. cùm multa.

ADDIT.* q.9. In manuscript. habetur, q.8.

CONTRA.

Ext. de post. c. bonæ memoriæ.

Ext. de his quæ fi. à prælat. c.1.

D. de iudic. l. non quicquid.

SOLVTIO.

Si aliquid aliquis iustè petat, id est, quòd ius habeat petendi, iniustè denegabitur ei quod petit. Si autem non habet ius petendi, non dicitur quis iustè petere, iuxta illud, Nam stultum est petere, quod possit iure negari: & alibi, Quod iustū est petere, petito, vel quod videatur honestum. & ideo potest ei negari quod petit iniustè. Damas. reg. 9.

¶ PRECES. Relatio in precibus relata facit eré claram atque manifestam. l. ait prætor. §.1. vbi Alex. numero 2. ff. de re iud. Socin. rubr. ff. sol. matr. numero 40. Cepha. conf. 63. nu.17. not. l. si quis seruum. §. fin. ff. de l.2. l. sanctio leg. ff. de pœ. Bal. conf.99. vol.1. Me. re.10.

¶ PRAEDECESSOR. Prædecessoris factum reuocare potest successor. De elect. c. nosti. De præca. c.2. 2.q.2. c. sed & illi. 25. quæst.2. prædecessorum. De his quæ fi. à præ. capit. cùm nos. Cc. de elect. capit. innotuit. §. par. De cle. con. cap. diuersis. De fi. præs. capit. clemens. 25. quæst. 2. c. si ea. De rec. arb. l. nam magistratus. Damasus Reg.73. Riisvvich.

¶ PRAECEDENTIA restringunt & declarant sequentia generalia. Crau. conf. 86. numer. 15. gl. auth. offerat. C. de lit. cont. l. sciendū in prin. ff. qui satisd. cog. l. nam & poster. ff. de legib. Dec. con. 179. col. fi. Cor. con.142. colum.3. lib.2. con. 77. eo. volum. ita & econtra, leg. pacta nouiss. C. de pactis. vbi vltima derogant primis. Med. reg.1.

¶ PRAECISA verba legis directa vni ex correlatiuis non extenduntur ad alterum. Mathe. leg. omnes populi. ff. de iust. & iure. Bald. l. cum virum. C. de fideic. l.2. C. de exe. rei iud. Med. reg.9.

¶ PRETIVM in particularibus loco rei non succedit. l. venditur. ff. de hære. vel act. vend. l. si quis vxori. §. si Titius. & l. quas. §. fi. ff. de furt.

Fallit in 12. casib. vt per Socin. reg. 302. Don. lib.5.

¶ PRETIVM. Sine precio venditio nulla est, non autem precij numeratio, sed conuentio perficit sine scriptis habitam emptionem. Iurisconsult. in l.2. de cond. empt. Riisvvich.

PRAEDIA

¶ PRAEDIA minoris sine decreto vendi vel obligari non possunt. de præd. mi. l. inter. Broc. vlti. rub. 96. Riisvvichius.

¶ PRAEDILECTIO geminata arguit vehementiorē voluntatē testatoris. c. & si CHRISTVS. de iur. iur. C. de emen. c. j. in fine. Old. consi. 233. Crau. consi. 326. nu. 6. no. c. 1. de treuga, & pace. Med. re. 3.

¶ PRAEDO. L. 169. Vlpianus libro 5. ad edictum.

Nemo prædo est, qui pretium numerauit. §. Locupletior non est factus, qui a libertum acquisierit. §. Cùm de lucro duorum quæratur, melior est causa possidentis.

ADDIT. a al. liberum.

Ex titu. de petit. hæred. l. etiam, l. pro hærede, l. ij. l. xij. l. xiij. Ex c. d. l. etiam, §. si quis sciens. NVMERAVIT. scilicet aut aliàs iustam possidendi causam se habere putauit, siue in iure, siue in facto errarit, dum tantum dolo careat, de petit. hære. l. sed etsi leg. §. quod autē, & tribus seq. legibus, l. si quis possessor, §. sicut.

§ Locupletior. De liberto, qui ignorauit suam conditionem commercij tempore intelligit Oldendorp. ne obstet l. 2. si liber ingenuus esse di. in prin. ex quib. cau. ma. l. sed etsi per Prætorem, §. ait, de proc. l. penultim. & fin. Iunge l. 107. libertus, C. de rei vend. l. si fundum Secus de vsuc. l. non solum, §. j. LIBERTVM. Al. liberum, scilicet hominem. Ratio, de verborum obligation. l. 38. §. sacram. Exemp. de prescripti. ver. l. naturalis, j. & fin. respon Ramus intelligit filium filiámue, nepotem &c. sup. titu. j. l. liberorum. arg. C. de testa. l. non codicillum. ACQVISIVIT. scilicet de facto, §. serui, Instit. de iure perso. l. homo liber, de stat. hom. arg. de pet. hæ. l. vtrum.

§. Fi. Iunge ad l. prox. inf. l. in eo quod, l. nemo, C. de rei ven. l. quoties, de ac em. l. si ea res, §. vtique. inf. l. 197. cùm par delictum. Hinc sequitur l. si possessor, §. nā Iul. de petit. hære. & l. quæritur. Addit Faber: Et par eorum causa fit, de min. l. verum, §. fin. Idem de damno, de verb. obligation. l. xlj. §. sequitur. Riisvvi. para.

¶ PRAEDO. Lucrum. Vlpian. libro xv. ad Edictum. Lex cxxvj. al. clxix.

Nemo prędo est, qui precium numerauit. Locupletior non est factus, qui a liberum adquisierit. Cùm de lucro duorum b quæritur, melior est causa possidētis.

ADDIT. a al. libertum. in P. Flor. b quæratur. ibidem.

Ex tit. de petit. hæred. l. etiam. nisi scilicet, emerit ab eo qui nil vēdere potuerit: nā prædo est meritò & iure dicendus, qui vt lucrum captet, sciēter à furioso vel infante: vendendi potestatem nō habente: vel si quis rem alienam sciens emerit eadem de causa, puta lucri gratia. leg. etiam. §. si quis sciens. de petit. hæred. Viuiennus.

¶ PRAEGNANS. l. si quis vxorem. Riisvvichius.

¶ PRAEIVDICIVM: Actus quantumcunque pius ac fauorabilis in alterius præiudiciū non subsistit. Inst. Qui. manu. non li. in prin.

Non dicitur actus præiudicialis illi, cui non principaliter, sed in consequentiam præiudicat. glos. fin. in c. quamuis. De pact. in vi.

Præmia virtutum benè merentibus tribui. C. de sta. l. & virtutum. Riisvvic.

¶ PRAEIVDICIVM. Generalibus præiudicare specialia.

PRO.

Ext. de rescrip. c. cum sit Romana. &c. pastoralis §. quod autem.
D. de reg. iur. l. in toto iure.
C. de procurato. l. maritus.
D. de suppel. lega. l. legata.

CONTRA.

Ext. de offic. deleg. c. ex parte.
Ext de filiis presbyt. c. ex tua.
Ext. de rescript. c. cum ordinem.
D. de suppel. lega. l. legata.
D. de auro & arg. lega. l. pediculis. §. Labeo.

SOLVTIO.

Præmissa regula vera est: fallit tamen in mandatis generalibus, quę sunt effectu specialia. d. c. ex tua. Item vbi generale mandatum non est excutioni mandatum: quia sic speciale mādatum re existente integra derogat generali. d. cap. cum ordinem. Item fallit in priuilegiis, quia speciale non derogat generali, nisi de eo faciat mentionem. Extra de rescript. c. veniēs. Item in legatis, puta in legato generali, si per imperitiam specierum fiat a[illegible]iectio, non derogabit id generali. Vnde subaudi in regula: Specialia derogant generalibus, quantum ad illam speciem specialiter expressam. Item aliud subaudi, Si specialia de generalibus non faciant mentionem, vt d. cap. pastoralis. §. quod autem. Damas. reg. 3.

¶ PRAEIVDICIVM. Res inter alios acta aliis non præiudicat.

PRO.

24. q. 1. c. subdiaconus.
15. q. 3. c. nemini.
2. q. 5. c. interrogatum.
Ext. de offic. d. leg. c. super eo.
Ext. de sent. & re iud. c. cùm super.
Ext. de transact. c. iuuenis.
Ext. de iud. c. at si clerici.
D. de lib. causa. l. si vsumfructum.
D. quib. ex caus. maior. l. Lucius.
C. res inter al. act. per totum.
C. quibus res iud. non noc. l. res inter.

CONTRA.

Ext. de accusat. c. de his criminibus.
Ext. de sent. & re iud. c. cùm super.
Ext. de rapt. c. in literis.
Ext. de verb. sig. c. abbate.
D. de libe. causa. l. diuus.
D. de liber. agn. l. si parens.
D. de inoffi. test. l. Papinianus. §. fin.
D. de re iud. l. sæpe.
D. de præto. stip. l. 2. in princ.

SOLVTIO.

Regulare est, quòd res inter alios acta aliis non præiudicat: fallit tamen in casu, vbi ratione latæ sententiæ inter alios, res per executorem datur illi, pro quo lata est sententia, d. cap. cùm super. Tunc enim tollitur possessio illi, contra quem non fuit lata sententia. In omnibus item casibus, in quibus ex sententia fit ius: vtputa in causa liberali: quia ex quo quis pronūciatur liber, vel ingenuus, nullus de cætero poterit illum super libertate impetere. d. l. diuus. Item in causa filiationis: quia ex quo quis pronūtiatur filius alicuius esse, nullus de cætero poterit super hoc quæstionem mouere. d. l. si parens. Item in quæstione inofficiosi testamenti. d. l. Papinianus. Item in accusatione: quia semel absolutus nō reaccusabitur, d. c. de his. Item in sententia lata pro consuetudine, d. c. abbate. Item si primum accusatio, vel defensio, cōpetit alicui, & tunc sustinet sequentem agere, fit ei præiudicium, & qui patitur eum, à quo causam habet, experiri. ext. de sent. & re iud. c. quamuis. Damas. re. 24.

¶ PRAEIVDICIVM paruum non curatur. gl.clem.j. ver.oneramus.de iur.patr.Roma. l. qui bonæ.§ qui damni.ff.de damno infecto,concor.simil Cor.conf. 63.lib.1.col.fin.conf.29.col.2.lib.3.Bald. auth.præterea.C.de appellat.not.Doct.com.capi.de multa.de præb.Soc.conf.108.col.3.c.de quarta.de præscript.c. licet.de probat.§.sed quia,inst.ad leg. Falcid.§.pen. auth.de insl.caut.& fid. Med.re.5.

¶ PRAEIVDICIVM. Qui de vno negligens est in altero ei præiudicatur.

In Aut.de sanct.Episc.§.illud.
C.de his qui à non do.ma.l.vlt.
ff.vi bon.rap.l.si seruus.

Principale quando non tenet,nec eius accessorium.

In Aut.quomodo opor. e.§. si quis in extran.
In Aut.de sanct.Epis.§.j.& §.sed neque.

CONTRA.

In Aut.de nõ alie.emph. §.si verò pòst insert.
C.de decur.l.nulli. lib.10. Azo,rub.104.

¶ PRAEIVDICIVM tertij, non comprehenditur in generali concess.doc.l.non debet.ff.de reg.iur.vnde princeps promittens se velle seruare statuta, nõ intelligitur de his,qui sibi præiudicium inferunt. c. si gratiose.de rescr. Cyn.l.cum oportet. C. de bo.quæ liber.dicam infrà ver.rescrip. Med.re.1.

¶ PRAELATVS rem modicã immobilem potest alienare sine cõsensu capituli,& Pontificis,c.terrulas.12. quæst.2.Ioã.And.c.qui tacet.de reg.iur.6.Abb.capi. vt super.de reb.eccle.non alien.colu.4. Feder.consi. 219.Grammaticus.§.tutor.autem.num.8.institutio. de auct.tutor.dixi sup.ampl.6. Medi.re.5.

¶ PRAELATVS suspectus de dilapidatione nõ remouetur,sed datur coadiutor.Doct.in c. venerabili, de off.deleg.

Fallit in 5.casi.quos not.Bene. Cap in suo tract.reg.72.

Prælatus institutus in ecclesia parochiali, si apparet criminosus non remouetur ab inferiore ab Episcop. cap.vnico.de cap.monach.lib.6.

Fallit in 4.casi.secundum Bene.Cap.in suo trac.reg.73. Don.Fina,lib.5.

¶ PRAELEGATVM. Filius,qui ab hæreditate patris se abstinuit,prælegata petere potest,l.apud Iulianũ, §.si quis,ff.de doli excep.l.filio pater,ff.de leg.1.

Fallit,vt not.Soc.reg.156.

Prælegata in fideicommissum nõ veniunt,l. Marcellus, §.quidam,ff.ad Trebel.

Fallit,vt per Soc.reg.303.Fallit in 4.casib.vt per Soc.in d.§.quidam,nu.2.Fallit,vt per Ripam in d.l.in fideicommissariam,nu.2.Fallit, vt per Ripam in l. hæredes mei,§.cùm ita,ff.ad Trebel.nume.44.

Prælegata nõ veniunt in pupillari substitutione. Fallit in 2.casib. vt per Rip.in l.hæredes, ff.de vulg.nu.178. Don.Fina,lib.2.

¶ PRAELEGATA in fideicõmissum non veniũt quãdo testator post hæredum institutionem eis dedit,si de hæreditate nulla mentio facta est.casus est not.in l.Marcellus.§.quidam.ff.ad Trebel.

Primò fallit, vbicunque testator totum patrimonium diuisisset inter filios in testamento,& eos æqualibus portionibus hæredes instituisset, vel in rebus, quæ idem important, vt l.ex facto. ff.de hæred. instit.casus est sing.secundum Ioan. de Imol.in l.quid ergo. la 2.ff.de leg.1. Ratio est, quia ista prælegata succedunt in locum portionis hæredi.& ideo totũ videntur habere iure hæreditario:vt dicit Bar.in d.l.Marcellus.in §.quidam.ff.ad Treb. B.Soc.reg.372.

¶ PRAEMIVM non datur, vbi non præcessit meritũ: item econtra paria delicta mutua compensatione tolluntur.Bal.l.si quis,§.omnibus.C.de episco.& cleric. dixi supra in ampl.80.

¶ PRAEMIVM promissum ei, qui vexillũ hostium accipit,intelligi debet de prima captura.Bar. leg. hoc articulo.colum.fi.ff.de hære. inst. Alex. & Ias.leg.diuortio.§.quod in anno .ff.sol.mat.Alc.consi.16.num. 4.vol.4.conc.simil. Fel.cap.2. de treug.& pac.Euer. in loco à vi numeri.nu.2. Doct. com. l.dotis promissio.ff.de iur. dot. Med.reg.4.

¶ PRAESCRIBI, & consuetudine quæri possunt ea, quæ sunt iurisdict.vt per Cyn.in l.j.C. de emanci.lib. & per Bart.in l.j ff de aqua plu.arcé.& in c.cum contingat. de foro compet.

Primò fallit,in iis, quæ reseruata sunt principi in signũ supremæ potestatis:cum talia sint impræscriptibilia, & consuetudine quæri non possint. C. de præscript. xxx.anno.l.comperit & hoc voluit Inno in cap.bonæ.el ij.extrà,de præb.& Ant.in d.c.cum contingat. pro quo facit text. cum glos. xciij. dist. nulla. & quæ not.per gl.in cap.vnico. de elect.in vj. secundum Anto.in c.cum contingat. & in d.c.bonæ. & in cap.per venerabilem.extrà, qui filij sint legitimi.

Secundò fallit, in reseruatis principi, non in signum supremæ potestatis, sed in signum cuiusdam regalitatis,de quibus in cap.cum in translatione.extrà,de offic. deleg.& in cap.sicut.extrà, de exces. prælato. talia enim similiter sunt impræscriptibilia ,& consuetudine quæri non possunt, secundum Ant. in c.cũ contingat de iureiur.quo facit gl.in d.c. vnico.quod procedit , nisi interueniat patientia ipsius principis: quia, ea interueniente , possunt præscribi, & consuetudine quęri:prout not.in c.translationem, dummodo interueniat cursus tanti temporis, cuius initij in contrarium memoria non existat: vt extrà, de verb. sig.cap.cum quidam.prout voluit Nico. in d.c.cum contingat.& Anto. in d. c. per venerabilem. & not. per Inno.in c.cum P.extrà,de fide instrum.

Tertiò fallit in his,quę competunt episcopo ratione ordinis, & ipsum ordinem respiciunt : cum talia non possunt præscribi , nec consuetudine quæri per inferiorẽ ab eo,extrà, de consuet. cap.quanto.& extrà, de priuil.cap. accedentibus. Et hoc voluit Ant. in d. c.cum contingat. post Imo. & Host.dicentem,quòd consuetudo, non potest tribuere potestatem clericis inferioribus ab episcopis,vt ibi per Inn. qui ita intelligit: vt not.extrà, de elec.c.transmissa.

Quarto fallit , in priuato, qui vellet consuetudine, vel præscriptione sibi quærere ea , quæ sunt meri imperij,cùm non possit,secundum Nico. in d. capit.cum contingat. quod etiam videtur velle ibi Ioan. And. post Imol.dicens , quòd consuetudo non potest tribuere personæ priuatæ potestatem excommunicandi: arg.eorum quæ habentur extrà , de offi. archid. cùm satis.& c.sequenti.ad hoc etiam facit quod not. Inno.in cap.conquerente.extrà, de offi.ord. sed ipse Imol.contrarium voluit,extrà de resti.spo.cap.cum olim. el ij. dicens quòd consuetudo potest dare ipsi clerico potestatem excommunicandi,cũ episcopus eodem modo hoc expresse poterit concedere : vnde & poterit etiam tacitè,ita permittendo, & hoc tenet Flori. in d. capit. cum contingat. extrà , de foro compet.& dom.de Rota in decis.xlvij. quod verius videtur : cum potestas excommunicandi sit iurisdictio.extrà, de remis. cap. transmissum. secundũ Inn. in c. cùm contingat. quod verum intellige, quando clericus eam sibi quæreret nomine suæ prælaturæ vel suæ

vel fore administrationis. ar. c. dilectione. de sent. excom. in vj alias si nomine proprio non posset quãtumcunque habeatur ad alios subditos, nam cum hoc dependeat à potestate clauium non potest competere nomine proprio. arg. extrà, de pœniten. & remis. c. ij. in vj. vt voluit Ioan. And. in d. c. cum contingat. B. Soc. re 375.

¶ PRÆSCRIBI non potest per naturaliter possidẽtem, quandiu dominus retinet possessionem ciuilem rei, quæ in absentia solo animo retinetur, nisi transeat tantum tempus, per quod verisimiliter inducatur oblinio, & perdatur ciuilis possessio. gloss. l. j. C. de ser. fug. vbi Ias. dat glo. similes, in §. sed aliquando. Instit. de vsucap. & in l. male agitur. in glo. magna, circa medium. C. de præscript. xxx. vel xl. ann. pro quibus adducit bonam rationem

Limita primò, si res præscribenda sit talis, in qua apprehensione eius facta per alium dominus perdit statim ciuilem: vt in seruo fugitiuo.

Secundò fallit in præscriptione xxx. anno. quia illa nõ impeditur, ex eo quòd dominus retinet ciuilem.

Tertiò, si talis possidens naturaliter, vellet præscribere non principale dominium, sed ius forte feudale, vel emphyteuticum, vel vsumfructum.

Quartò, in præscriptione rerum incorporalium, putà seruitutum: quia eam non impedit possessio ciuilis domini, quæ statim perditur. B. Dias re. 574.

¶ PRÆSCRIBENS multa requirit, quæ non exiguntur ex persona eius, contra quem præscribitur. Bap. tractat. de correlat. numero 192. vbi rationem assignat. Medic. re. 9.

¶ PRÆSCRIPTIO. Ad præscribendum merum imperium, requiritur, quòd labatur tantum tempus, cuius initij memoria non extet: hæc est communis opinio in l. imperium. de iurisd.

Fallit in 8. casib. quos not. Gasp. Valla, in d. l. imperium, num. 76.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. num. 20. & seq.

Ex præscriptione longi temporis acquiritur vtile dominium: hanc esse communem opinionem refert Fran. Curt. in l. traditionibus, C. de pact. num. 7. Fallit in 12. casib. quos no. Ias. in d. l. traditionibus. numero 14.

Fallit in 4. casib. secundum Soc. reg. 97. fallit vt per Dec. in d. l. nu. 11.

Fallit in 9. casib. vt per Felin. in Rub. de præscri. num. 4. vbi videas etiam Parisi. num. 14. Fallit in 3. casib. vt per Igne. in l. contractus, ff. de reg. iur. nu. 45. Fallit in 3. casib. vt per Alex. in d. l. traditionibus, nu. 2.

Translatio dominij, & præscribendi vel vsucapiendi conditio æquiparatur. Fallit in 5. casibus, quos not. Fran. Balb. in l. Celsus, de vsuca. numero 14. ver. nona conclusio.

Per pactum renunciari non potest præscriptioni. Bar. in l. nemo potest, ff. de leg. 1.

Fallit in 6. casib. quos not. Crot. in d. l. nemo potest, nu. 45. Fallit in 7. casib. quos no. Felin. in rub. pręs. nu. 18.

Fallit in 5. casib. quos ponit Paris. in d. Rubric. de præs. num. 24.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3. per Balb. in tractat. præs. in 5. parte, quintæ partis princ. colu. 7. Ampliatur, & limitatur per Baptist. à Villa. conclus. 272. in litera P. & ideo pactum, quòd seruitus præscribi non possit, non valet. Fallit in 9. casib. quos not. Rip. in d. l. nemo potest, ff. de leg. 1. num. 105.

Pręscriptio 30. anno. per solam citationem interrumpitur, l. cùm notissimi, in princ. C. de præscri. 30. anno.

Ampliatur in 7. casib. & limitatur in 7. à Ias. in l. ex hoc edicto, ff. de eo, per quem factum erit, num. 5. videas Felin. in c. illud, de præscrip. in tract. de interrumpenda præscriptio. fallit in 4. casib. vt per Soci. in d. l. ex hoc edicto. num. 16.

Præscriptio x. vel xx. anno. interrumpitur per litis contestationem. Bar. & docto. in d. l. ex hoc edicto. l. minor, C. de rei vendicat.

Fallit in 3. casib. vt per Soci. reg. 304. fallit in 4. casibus quos refert Iaso. in d. l. ex hoc edicto. num. 11. & Soc. reg. 308. Ampliatur, & limitatur per Baptist. à Villa. concl. 266. in litera E.

Mala fides authoris nocet hæredi vniuersali quo minus possit præscribere, etiam si ipse esset bonæfidei, glo. in l. 2. C. de vsucap. pro hæred. & in l. si ego, §. patus, ff. de publi.

Ampliatur, & limitatur per Ias. in l. pomponius, §. cum quis, ff. de acq. poss. numer. 20. fallit in 4. casib. vt per Balbum, in tracta. præs. in 3. parte, col. 45. videas Dinum qui contrarium voluit, in c. possessor. de reg. iu. in 6. videas Port. in lib. 4. suarum conclusio. reg. 1. videas Dec. in l. quod ipsis, ff. de reg. iur. videas Soc. in tract. fallent. vbi limitat in 2. casib. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 4. ab Ant. Gab. in lib. 5. de præscri. concl. 5. fallit in 6. casib. quos not. Paris. in c. nihil, de præs. num. 12.

Mala fides hæredis nocet in præscript. inchoata perficienda.

Fallit vt no. Ias. in d. l. Pomponius, §. quæsitũ. ff. de acq. poss. num. 13.

In illis casib. in quibus contra priuatum præscribitur 12. vel 20. vel 30. annorum spatio contra ecclesiam nunquam præscribitur minori tempore, quàm 40. annorum, c. de quarta, & c. illud, de præs.

Ampliatur, & limitatur in 2. casib. per Iaso. in Authent. quas actiones, C. de sacrosanct. eccles. num. 1.

Omnis ecclesia, excepta Romana, patitur præscriptionem 40. anno. tam de iure Ciuili d. Auth. quas actiones, C. de sacrosanct. eccle. quàm de iure Canonico, c. de quarta, & c. ad aures, & c. illud, de præscrip.

Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 2. per Balb. in tracta. præs. in 5. parte prin. col. 1.

Ecclesia Romana patitur præscriptionem centum annorum, c. ad audientiã, de præs. Authen. quas actiones, C. de sacrosan. eccles. Bal. in l. 2. C. de ser. & aqua.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 6. per Fel. in d. c. ad audientiam, in d. Authen. quas actiones, nume. 7. videas Paris. in d. c. ad audientiam. num. 10.

Ecclesia non patitur minorem præscriptionem, quàm 40. annorum, d. Auth. quas actiones, C. de sacrosan. eccles. c. de quarta, & c. ad aures, & c. illud, de præscr.

Fallit in 5. casib. quos not. Diaz. reg. 22. & contra ecclesiam exemptam currit præscriptio. Fallit in 3. casib. secundum Paris. in d. c. ad audientiam, de pręs. nu. 13.

Præscriptio non inchoatur, nec currit, hæreditate non adita, licet continuetur iam cępta. l. cæptam, l. iusto, §. nondum, de vsucap. l. cum miles, circa prin. ff. ex quibus causis maiores.

Fallit in 4. casib. vt per Balbum in tract. præs. in 6. part. princ. ver. vigesimus quintus. fallit in 3. casib. vt per Fel. in c. de quarta, de præs. vbi Paris. quinque considerat casus, num. 4.

Minori etiam pupillo currit præscriptio conuentionalis procedens ex cõtract. defuncti sicut currisset contra defunctum, sine spe restitutionis, l. Emilius, ff de mi. l. ea quæ à patre, C. de rest. mino. no. doct. in l. fin. C. in quibus causis.

Ampliatur,& limitatur in 3. casib. per Balb. in tractat. præs.in 6.part.princ.col.12.

Minori etiam pupillo currit præscriptio legalis inchoata cum defuncto,sed non datur restitutio,l.1.C.si ad uer.vsucap.

Ampliatur,& limitatur,vt per Balb. in d.tract.in 6.parte,colum.13.

Minori non currit hodie præscriptio 10.vel 20. anno.l. fi.c.in quibus causis.

Fallit in 6.casib.vt per Balb.in d.tracta.in 6. parte, colum.16.

Officium iudicis præscribitur spacio 30. anno. gloss. in l.sicut, C.de præs.30.vel 40.anno.l.querela, C.de fals.

Fallit in 3.casib.vt per Balb.in tract.præs.in 4.parte partis prin.in 30.quæstione prin.

Credulitas cum errore iuris non facti suadens, quòd titulus non iuridicus, sit iuridicus, non prodest ad præscribendum,l.nunquam,ff.de vsucap.

Fallit in 5.casibus,vt per Felin.in c.de quarta,de præsc. ver.secunda doctrina,col.8.

Præscriptio licet currat contra ignorantem,ignoranti competit restitutio ex capite iustæ ignorantiæ.Bar. in l.1.§.si quis autem, ff. de itin. actuque priuato: & ista communis opinio,vt firmat Felin.in c.vigilanti, de præscr.

Fallit in 7.casib.vt per Felin.in d.cap.vigilanti, num 3. & regulariter præscriptio currit contra ignorantē. Fallit in 3.casib.quos not.Soc.reg.305. Fallit in 5.casib.vt per Pari.in d.c.vigilanti.num.5.

Præscriptio iurisdictionis in vna specie, non extēditur ad diuersam,Iaso.in l.imperium,ff.de iurisd.

Fallit in 2.casib.vt per Balb.in tract.præscr.colum.3.

Præscriptio iurium incorporalium requirit scientiam aduersarij, Abb.in c.de quarta,de præscrip. & in c.1. eod.tit.Bart.in l.1.§.1 ff.de itin.actu.priuat.

Fallit in 2.casib.vt per Felin.in d.c.de quarta,col.penulti.Cæpol.in tract.seruitutum,c.20.colum.4.

Præscriptione,vel consuetudine quæri potest,quod est possibile priuilegio,c.duo simul, de off. ord. c. cùm contingat,de foro compet.

Fallit in 4.casibus,vt per Felin.in cap. accedentes, de præscript.colum.3.

Præscriptione tutus,si soluit, repetit tanquam indebitum.Barto.in l.fina.ff.rem ratam haberi.

Fallit vt not.Felyn.in cap.ad aures,de præscr.colum.2.

Præscriptionem impedit mala fides in actione personali,sicut in reali,glo.& Imol.in c.fin.de præscr.

Fallit in 4.casibus,vt per Felyn.in c.fin.

Præscriptio non extenditur,glo.in c.auditis, de præsc. & ibi Innoc.& Doct.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 11.à Port.lib.3.suarum conclus.reg.26. fallit in multis casib. vt per Felyn.in c.auditis,de præscr.num.27.fallit in 5.casibus, vt per Fely.in c.cum ex iniuncto,de hæret.

Præscribitur ius offerendi saltim spatio 30.ann. cōmunis est opinio,vt refert.Aret.in §.actionū,inst.de act.

Fallit in 3.casibus,quos not.Port.lib.3.suarum conclus. regu.32.

Fallit vt per Baptist.à Villalob.conclus.179.in litera I.

Facultas non præscribitur,l. viam publicam, ff. de via publi.glos.in cap.vt priuilegia.de priuileg.

Fallit in 8.casibus quos not. Port.lib.3.suarum conclu. regu.33.

Ius adeundi hæreditatem extraneo competēs præscribitur 30.annorum,glo.in l.quandiu, la 1.ff.de acqui. hæred.vbi Bart.Bald.& Paul.de Cast.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 5.à Port.lib.3.re.43.

Ius immiscendi, præscribitur spacio 30. ann.gl. in l.licet,C.de iure delib. glos.in l. vnica, C.quando nōn peten.partes.

Fallit in 5.casib.quos no.Port.d.lib.3 reg.35.

Facultas implendi conditionem, præscribitur. Bart. in l.pignore,in fi.ff.de vsuc.

Fallit in 2.casib.quos not.Port.d.lib.3.reg.36.

Libero arbitrio, & liberæ voluntati non præscribitur, gl.in l.vnica, C.de anna.exceptio.

Ampliatur in 6.casib.vt per Port.d.lib.3.reg.37.

Pacto de retrouendendo præscribitur, non obstante clausula, quandocunque, Iaso. Dec.& Doct.in l. petens,C.de pact.

Fallit in 6.casib secundum Port.d.lib.3.reg.38.

Malæ fidei possessor non præscribit, c.fi.de præs.c.possessor,de reg iur.in 6.

Fallit in 6. casib. quos not. Port. in lib.3. suarum conclus.regu.46.Ampliatur & limitatur in multis casib. per Baptist. à Villa. conclus. 204. in litera p. Fallit in multis casib.vt per Felin.in c.si diligenti,de præs. nu.11. Fallit in 7.casib.vt per Par.in c.quoniam omne, de præsc.nu. 16. Fallit in 8.casib.vt per Alex.in l. pomponius, §.cum quis, ff.de acq. pos.nu.11. Fallit in 9. casib. vt per Campeg. in tract. de testi. concl. 426.Fallit in multis casibus,vt per Socyn.regul.33.& reg.431.

Filius hæreditatem præscribere, vel vsucapere non potest,l.2.§.filium,ff.pro hæred.l.nihil,C.eo.tit.

Fallit vt per Soc reg.154.

Præscribi possunt ea, quæ sunt iurisdictionis.Bar.in l.1, ff de aq plu arc.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.306.

Præscriptio contra ius commune titulum requirit, c.1. de rescrip.in 6.

Fallit in 4.casib. vt per Soc. reg.307. fallit in 9.casib.vt per Felyn.in cap.si diligenti,de præs.num.12.

Seruitus quæ causam discontinuam habet ad hoc vt præscribatur, requiritur tantum tempus cuius initij memoria non extet,l.hac in re,§.ductus aquæ,ff.de aqua quot.& æsti.

Fallit vt not.Soc.reg.373.fallit in 5.casib.quos not.Pari. in c.de quarta,de præs.nu.22.

Seruitus habens causam continuam, præscribitur per 10. annos inter præsentes, & 20. inter absentes, l.si quis diuturno,ff.si seruitus vendicetur.

Fallit in multis casib. quos not. Felyn in c.de quarta, de præsc.nu.49.fallit in 3.casib.vt per Paris.in d.c.de quarta,nu.20.

Succedens in iuribus defuncti, præscribere non potest, si à defuncto incipere vellet, secus si à se,l.cum hæres,ff.de diuer.& temp.præsc.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.389.

Titulum habens à malæ fidei possessore longo tempore non præscribit, Authen.malæ fidei, C. de præscr. long.temp.

Fallit in 5.casib.vt per Soc reg.431.

Præscribi non potest ius patronatus, ca. cura, de iur. patron.

Fallit vt per Franc.Turz.concl.11.

Mala fides superueniens circa vnum,interrumpit præscriptionem, & in aliis: hanc esse communem opinionem refert Bap.à Villa.concl.225.in litera P.vbi limitat.

Fiscus præscribit,quando rem alienam vendit per quadriennum: communis est opinio, vt refert Baptist.à Villa.concl.225.in litera P.vbi limitat.

Scientia, & patientia domini requiritur in præscri-

ptione

ptione iurium incorporalium: hanc esse communē opinionem testatur Baptist. à Villa. conclus.244. in litera P. vbi limitat.

Non præscribuntur ea, quæ sunt meræ voluntatis, vt ire ad Molendinum, & similia: hanc esse communem opinionem refert Bapti. à Villa. concl.245. in litera P. vbi limitat.

Alienari prohibita præscribi non possunt: hanc esse cōmunem opinionem attestatur Ferd. Loaz. in l. filius familiâs, §. Diui, ff. de legat.1. num. 101.

Fallit in multis casib. quos not. suprà in titul. de aliena. ver. res prohibita alienari, si alienatur.

Potestas suprema pontificis est impræscriptibilis, c. cum nobis, de præsc.

Fallit in 3. casibus, quos not. Fel. in d.c. cum nobis, numero 3.

Visitatio præscribi non potest, cap. cum ex officij, de præscr.

Fallit in 6. casib. secundum Fely. vt per Felyn. in c. cum ex officij, num. 15.

In actionibus personalibus non procedit vsucapio, c. quoniam. de præs.

Fallit in 4. casib. vt per Fely. in d.c. quoniam.

Sine possessione præscriptio non procedit, l. sine possessione, ff. de vsuc.

Fallit vt per Dyn. in c. sine possessione, de reg. iu.

Præscriptio non currit excommunicato, ex qua agere non potest, c. intelleximus, cum simili b. de iud. & non valenti agere, non currit præscriptio. l. fin. C. de anna. except.

Fallit in 2. casib. quos no. Pari. in c. placuit, nume. 19. de præscr.

Denunciatio extraindicialis nō causat malam fidem, nec interrumpit præscriptionem inchoatam, l. pen. ff. de vsucap. pro empto. Barto. in l. naturaliter, de vsucap.

Fallit in §. casib. quos no. Paris. in c. nihil, de præs. nu. 13.

Error iuris, in quo versatur possessor, impedit præscriptionem, l. nunquam, in princ. & l. si furt. §. 1. ff. de vsucap.

Fallit in 5. casib. quos not. Felyn. in d. capitu. de quarta, numero 26.

Fallit in 4. casib. quos not. Paris. in d.c. de quarta, nu. 9.

Fallit in 6. casib. secundum Franc. Balb. in l. Celsus, ff. de vsucapio. in prima parte, in 4. notabi. numero 17. videas Anto. Gab. lib. 5. de præscript. conclu. 5.

Iudex etiam parte non opponente, potest repellere actorem, cui obstat legitima præscriptio, no. Doct. in c. ad aures, de præsc.

Quatuor circa hoc considerat casus Pari. in d.c. ad aures, num. 6.

Laicus non potest præscribere decimas, Abb. in c. causam quæ, de præsct.

Fallit in 2. casib. quos not. Paris. in d. ca. causam, nu. 9.

Interruptio præscriptionis, nō operatur effectum, quo ad tertium, not. Docto. in c. illud, de præscr.

Fallit in 2. casib. quos not. Pari. in d.c. illud, nume. 35.

Præscriptio nō currit, sed dormit in multis casib. quos not. Paris. in c. ex transmissa, de præscr. num. 9.

Præscriptio regulariter procedit, ca. 1. & per totum tit. de præscr.

Fallit in 18. casib. quos not. Paris. in c. cùm non liceat, de præsct. num. 36.

Obedientia, ac reuerentia, quæ per inferiores debetur superioribus, non potest præscribi, not. glo. & Doct. in c. cum non liceat, de præscrip. num. 42.

Feudum præscribi potest, no. glo. & Docto. in c. ad audientiam, de præsc.

Fallit in 2. casibus quos not. Pari. in d.c. ad audientiam, num. 16.

Bona fides sufficit absque titulo possidenti, quādo ius non resistit, c. illud, de præscr. l. si quis emptionis, C. de præs. 30. anno.

Fallit in 3. casib. quos no. Pari. in c. si diligenti, de præsc. num. 44.

Statutum non valet si disponat, quod malæ fidei possessor possit præscribere, no. doct. in c. quoniam omne, de præscrip.

Fallit in 9. casib. quos not. Pari. in d.c. quoniam omne, num. 23. & seq.

Si post perfectam, & completam præscriptionem superueniat mala fides, & scientia rei alienæ quam præscripsit, nō tenetur eam restituere etiam in foro conscientiæ, communis est opinio in cap. quoniam omne, de præscript.

Fallit in 2. casib. quos not. Paris. in d.c. quoniam omne, num. 42. Dona. Fina, lib. 1.

¶ PRAESCRIPTIO. l. semper. Sine possessione vsucapio non procedit. Licin. Ruffin. De vsuc. l. fine. Reg. vi. c. fine. Exquib. cau. ma. l. denique. l. nec vtilē.

Triginta annorum præscriptione tollitur omnis actio. C. de præ. 30. an. l. sicut. l. fi.

Contra minorem non currit præscriptio. C. in quib. cau. rest. l. fi.

In præscriptione rerum ecclesiasticarum bona fides & iustus titulus exigitur. Alex. de præscrip. c. si diligēti. 17. c. fi. c. vigilāti. 34. q. 2. c. si virgo. Riiswic.

¶ PRAESCRIPTIO. Bonifa. Reg. iij.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Super hoc pete tit. tot. de vsucapion. & præcipuè l. iij. Viuiennus.

¶ PRAESCRIPTIO licet currat contra ignorantē, tamen ignoranti competit restitutio ex capite iustæ ignorantiæ. Ita concludit Bart. in l. J. § si quis autem propter. ff. de itine. actúque priu. tenet etiam Abb. in c. vigilanti. in vlt. not. de præscript. allegat bonam gl. in l. j. C. de pat. pot. & ista est communis opinio, vt firmat Fel. in d.c. vigilanti.

Limita septem modis, vt per Fel. vbi suprà, quorum tres refert Balb. in tract. de præscr. B. Dias re. 571.

¶ PRAESCRIPTIO per lit. contest. interrumpitur, & actio perpetuatur. l. sicut. & in l. cum notissimi. C. de præscript. xxx. anno.

Primò fallit, nisi agens renunciauerit liti: quia non dicitur interrupta præscriptio: ratio, quia actio habetur pro non intentata, & ita tenet Bened. de Plumb. in l. si quis seruum. C. de furtis.

Secundò fallit, nisi quis ageret ea intentione vt præscriptio interrumperetur, & sic animo non perseuerandi litem: & tunc præscriptio non interrumpitur. ita tenet Spec. in tit. de rescript. rep. §. aut ratione. & idem Abb. Sicu. in c. illud. circa fin. extrà, de præscri. Addo sing. gl. xvj. q. vj. c. placuit. el ij. §. potest. ad hoc pro sing. alleg. Ludo. de Ro. in l. si verò. §. de viro. ff. sol. ma. in xxxiiij. fallen. principali, & habetur per Ang. in l. j. de priua. de li . & in l. cum lite mortua. ff. de iud. P. Soc. re. 377.

¶ PRAESCRIPTIO longissimi tēporis per litis contest. interrumpitur. l. minor. C. de rei vend.

Primò fallit *, nisi agens desisteret renūtiando lit. vt * not. bene in l. script. ff. ne de sta. defunc. B. Socin.

ADDITIO.

Primò fallit. Adde Felin. in c. ill. ad. in ver. & scias vnum casum, de præscrip. B. Va.

fallit

Fallit ſecundò, quando quis fraudulenter lit.conteſt. vt interrumpatur præſcriprio, & poſteà litem non proſequitur: vt in Spe. in tit. de teſcrip. præſenratio.§.ratione autem impetra.ver.quid ſi quis vtitur ita literis.

Fallit tertiò, in præſcriptione libertatis, quæ ſeruitute non interrumpitur per lit.conteſta.l.ſi cui.de ſer. & aqua. C.& ff.& norar Paul.de Caſt.in l.fin.§.ſi quæ ratur.ff.ſi ſerui.ven. B.Soc.re.373.

¶ PRAESCRIPTIO eadem ratione qua non currit contra pupillum, nec eadem ratione contra maiorem habentem rem communem cum pupillo indiuiduè, ſecus ſi diuiduè ſit. Abb.c.quamuis.nu.14.de ſent.& re iudic.l.ſi communem.ff. quemadmodum ſeruitus amittatur.l.fi.C in quibus cauſis in integ. reſt.non eſt neceſſe, in indiuiduis enim quis conſequitur per ſocium quod non poteſt conſequi per ſe. capitu. ſacris.de ſepult. c. quam magnum.33. q. 4. ſecus eſt in re diuiſibili. Doc.c. côueniſſent de inſtitut. Medic.re.8.

¶ PRAESCRIPTIO *contra ignorãtem regulariter currit.l.fi.C.de præſcrip.long.temp. B.Socin.

ADDITIO.

* Præſcriptio. Adde Fel.in c.vigilante.de præſc.& Pau. de Caſt.in côſil.ccxciiij.incip. ego Paul.& Bal. plenius in l.j.xxiiij. oppo.C.qui admit. B.Vad.

Primò fallit, quia licet currat præſcriptio contra ignorãntem, tamen ſi fuerit iuſta ignorantia, dabitur reſtitutio contra præſcribentem: vt dicit Bart.in l. j.§.ſi quis propter.ff.de itin.actúque pri.

Secundò fallit, quia non habet locum d.l.in præſcribente ſeruitutem regulariter: quia requiritur ſcientia domini: vt per text.& gl.in l.ij.C.de ſerui.

Tertiò fallit, & eſt limitanda dict.l.j ſecundum authen. malæ fidei. C. de præſcrip.long.temp. quæ non habet locum in ſciente ſecundum Bart. in l.Pompo.§. cum quis.ff. de acq. poſſ.& Bal. & Saly. in d.authẽt. malæ fidei.C.de præſcri.long.temp. B.Socin re.134.

¶ PRAESCRIPTIO interrũpitur per ſolutionem vnius nummi.l.1.§.cepiſſe. ff. de pollicit. Bald.capit. illud.de præſcrip.Iaſ.auth qui rem.C. de ſacroſanct. eccle. Dec. capit. de appellationibus.column.1. de appellat. Medic.re.5.

¶ PRAESCRIPTIO interrupta non dicitur præſcriptio propter inundationem quæ paulo poſt receſſit, licet regulariter propter illam interrumpatur. Bald.cap. illud.de præſcr.l. vniuerſitas.§.idem.ff.de acq. poſ.uo.l. ſi ager.ff. quemadmodũ vſusfr.amitt. Docto.com.l.rerum miſtura.§. Labeo.ff.de vſucapion. Medic.re.5.

¶ PRAESCRIPTIO iuriſdictionis in vna ſpecie, non extenditur ad diuerſam. Ita concludit Iaſ.in l.imperium.in ff.de iuriſd.omnium iudic.

Limita dupliciter, vt per Balbum in tractat. de præſcript.

Primò limita ſecundum eum, in iuriſdictione retinenda, quia tota retinetur per exercitiũ vnius actus: & regula procedit in acquirenda.

Secundò limita, quando nullus alius eſt in quaſi poſſeſſione iuriſdictionis, quia tunc quaſi poſſeſſio vnius actus, cauſat ius vniuerſale. B.Dias re.575.

¶ PRAESCRIPTIO contra ius commune titulum requirit. vt in c.j.de præſcrip.in vj.

Primò fallit in præſcriptione tanti temporis, cuius initij memoria non exiſtat in contrarium: vt in c.j. de præſcri.in fin.

Secundò fallit, vbi ius commune non facit pro illo, ſed præſcriptionem impugnat, licet non ſaciat contra præſcriptionem: vt in glo.in d.clem.de præſcrip. per Archid.& Ioan.And.

Tertiò fallit, quando tractatur in præſcribẽdo in actu, qui ſimul in præſcriptione creatur, vt dicit Paul. in d.c.generali.de elect.in vj.& ibi vide not.

Quartò fallit, quando ius commune non facit iniuſtam rationem præſcribentis, licet ſaciat côtra præſcribentem: vt in c.cum eccleſia: de cauſa poſ.& proprie. ſecundum Ant.in d.c.ſi diligenti.extrà, de præſcrip. B.Soc.reg.376.

¶ PRAESCRIPTIO iurium incorporalium requirit ſcientiam aduerſarij: tenet Abba. in c. de quarta.de præſcript.& in c j.eod.titu.Barto.in l.j.§.j.ff. de itin. actúque priu.facit l.quoties.la ij.de ſeruit. & l. quorum.C.eod.titulo.

Limita dupliciter, vt per Felin. in dicto cap. de quarta.qui ſe remittit ad Paulum in l. ſeruitutes.ff.de ſeruit. & latè Cæpol in tracta.de ſeruit.c.xx. & capitu. xxiiij. B.Dias reg.576.

¶ PRAESCRIPTIO nulla eſt ſine poſſeſ. c.3. de reg. Iur.6.l.deniq.l.nec vtilem.ff.ex quib.cauſ. mainr.l.1. §.1.idem vſucap.Bal.l.generaliter. C.de Epiſc.& Cleric.quod intellige à principio vt non procedat, ideſt vt non inchoetur, licet aliquando inchoata mediante poſſeſſione continuetur etiam ſine poſſeſſione. Din.d.c.3.num.7.de reg.iur.6. Medic.reg.6.

¶ PRAESCRIPTIONI non poteſt per pactum renuntiari: not.Bal.in auth quas actiones. C.de ſacroſ. eccleſ.Abb.in rub.de præſcr. cum concord. de quibus ibi per Fel.qui hanc regulam tradit.

Limita ſex modis, vt per Ioan. Crotum in repetit.l.nemo poteſt.ff.de leg.j.& vide eum pro ipſa regula, vide Felin.vbi ſuprà, qui ponit ſeptem fallentias huic regulæ: vide Balb. in tracta. de præſcript. in v. parte quintæ partis principalis, vbi & ponit vnam ampliationem, & tres limitationes. B.Dias reg.577.

¶ PRAESCRIPTIO, quæ infra pauciſſimos dies eſt perficienda habetur pro perfecta.no l.ſi fundum.§. fin.ff.de fund.dot.Iaſ.l.admonendi.num.60.lect.1.ff. de iur.Bald.c. fin. de præſc.not. l. rerum miſtura. §. Labeo.ff. de vſucap. vbi conceditur reſtitutio in integrum ad conſequendum lucrum præſcriptionis quando pauci dies reſtabant.not. Din.& Bart.l.qui fundum.§.qui bona ff.pro emptore. Barto. Imol.& moderni l.generaliter.ff.de vſur.l.naturaliter.de acquir.poſſ Bal.& Angel.l.1.ff.de annali exce. Angel.l. is.§.1.ff.de furt.Doct.com.l.poſſideri.§. Labeo.ff.de acq.poſſ Rom.leg.ſi conſtante.§.quoties.ff.ſol.matrim.Alexand.l.cum quidam.col.2.ff.de acq. poſſ.& eſt com.opin. Medic.reg.5.

¶ PRAESCRIPTIO ſine poſſeſſione ciuili, & naturali non currit, item neque abſque tit. & bona fide. Docto.com.c.2.de reg iur.6.vbi Boer.num.5.dicit hanc eſſe com. ac procedere tam in præſcriptione reali, quàm perſonali, Fel.capit.cauſam num.13.de præſc. Barto.l.3.§.ex contrario.ff.de acq.poſſ. Matheſ.not. 24.Rom.conſ.166.Doct.com.c.1.de præſ.6. Alexan. conſ.188.volum.2. Medic.reg.7.

¶ PRAESCRIPTIO ſine poſſeſſione ciuili, & naturali non currit. Abb.& Felin.in cap.cauſam.num.13.de præſc.Bar.in l.iij.§.ex contrario, in princip.ff.de acquirend.poſſeſſ.& l.naturaliter.ff.de vſucap.Abb.in c.illud, & Antonius de Butr. in c. non liceat, de præſcript.in antiq.

Amplia, vt contra abſentem cauſa reipublicæ currat præſcript.vt Abb.in cap.ex tranſmiſſa.vet. viij.& ibi

Feli.in versi. prædicto.de præscript. sed eidem datur restitutio in integrum aduersus lapsum temporis, & hoc ex illa clausula si qua mihi iusta causa videbitur.

Fallit in actionibus personalibus, & iuribus incorporalibus. Ita Bar. in l. fi. ff. de eo per quem fact. erit. & l.fi. C. de edic.di. Adr.toll. Deci.in l. petens.in j.gl. nu.6.C.de pact.

¶ PRAESCRIPTIONE omne ius tollitur, & extinguitur spatio an.30.l.omnes & l.sicut. C. de præs.30. vel xl. ann. Cyn.in l. si certis annis. C.loc. can. in c. peruenit.de censib. Dy. & Anchar. in c fine posses sione,de reg.iur.in vj.can.in c.fi.de præscri.

Contra pupillum furiosum & prodigum præscriptio non currit, gl & doct.in c. cum non liceat.& ibi relin.nu.9. de præscri. Anc. consil. v. circa fin. Bart. in l.impera. ff. de re iud. Cast, in l. tutor. ff. de iureiur. Spec.in rub.de præscr.

Contra filium familias viuente patre præscriptio non currit.l.j.in fin.C.de anna. except. Abb. in dicto capitulo transmissa. versiculo quarto.casus,& ibi reli. de præscrip. Decj. consil. ccccxlv. nume. 48. Bald. consil.lxxvij.nu.1.vol.iiij.idem consil.clxviij.num.2. consil.cccxxj. numero 4. vol.iij.idem consil.ccccxxxix. nume.4. vol. iij & consi. ccclxxxvij. nume.8. volu.quinto.Ratio, quia non valenti agere non currit præscript.

In rebus, & bonis dotalibus constante matrimonio non currit præscript. l. j. C. de priuileg. dot. Abb. consi.liij.in princ. vol.j.l.sicut. C. de iu. dot. Bald. consi. xij. num.1. volumi.iiij. Idem consil.cclxxxvj. num.8.vol.iij.& l.in rebus.§.omnes.C.de iu. dot.

In bonis, & rebus quæ debentur sub conditione non currit præscript. Abb. & relin. in cap. transmissa. versic. vj. casus,de præsc. Bald. consi.cclxij. num.2. volu.j & l.grege. §.si sub conditione. ff. de pign. & l.cum notissimi.§.illud.C.de præscr.anno. xxx.

In collectis, & publicis functionibus non currit præscriptio.l.competit. C. de præscrip. anno. xxx.Bal. consi. cxij. nume.8. volum. ij. Idem consil. ccxliij. num.1.volum.ij.

Coloni & inquilini nullo modo præscribunt, ex quo rei alienæ conscientiam habet.l. malè agitur. C.de præscript.annor.xxx.& xvj quæstio.iiij.cap.clerici. Bald.consi.xiij.in j. volum.num.4.l.malè agitur, in fin.&l.cum notissimi.C.de præscr.xxx.ann.

Decimæ à laicis possessæ nullo modo præscribi possunt.vt cap. causam, de præscrip.ex quo sunt de iure diuino. Bald. in consi. clxxx. num. 2. vol.j. Card. consi lxxxix. capitulum Ciuitarense. Feli.in ca. de quarta, in prin.de præscr. Host.in tit.de decimis.§. vtrum.versi.vij.& cap. reuertimini. xvj. quæst.j. Felin.in cap. ex parte. num.26. de rescrip & ca. duobus,de rescript in sexto.

Quarta debita episcopo præscribi non potest, bene verum est, quòd secundum Craue. consil. cxxiiij. num.3.quod præscribitur,si cessatum fuerit in eius solutione per longum tempus ad longum, secundum Bald.in l. si quis ad declinandam, in quæst.ij. C. de episc. & cler. Cur. Iun.consil. xx. circa med. & reqnititur, quòd loca relicta sint religiosa, pia, atque sibi subiecta, secundum Inno. & Ioan. And. in cap. officij,de testa. Rom. consi.ccccLxxvij. num.16.& 19.& illa quarta debetur episcopo ratione suæ iurisdictionis & curæ, quam habet in suis ecclesiis, & in hac ciuitate est lex.

Contra supremam authoritatem, & potestatem papæ non currit præscriptio. Bald.in auth. quas actiones.nume.22.C.de sacrosanct.eccles. Abbas in cap. cum nobis.versi.soluit gloss.de præscriptio. & idem in capitu.ex gestis.de cler. non resid. vbi dicit quòd Cardinales non possunt præscribere, quòd Papa non faciat ardua sine eorum consilio. Iun.in capit. bonæ.il ij. de postul.præla. Imol.in capit. quinto.de consuet.

In rebus spiritualibus, quæ iusto titulo sint acquisitæ non currit præscriptio, vt capitu. prætereà. il ij. de transact.Rom.consi.clxvj.numer. 6. vbi tenet,quòd in præscriptione titulus requiritur. alleg.text.in l. diutina.C.de præscr.long. temp.& l.nullo. C. de rei vend.Corn.consi.ccvij.versi.non ob.in j.volu. quod tu diligens no.

In causis prælati tempore suspensionis non currit præscriptio,vt cap. quia diuersitatem, de concess. præbendæ, maximè, quando prælatus non est negligens in petenda absolutione, vt communiter doct. in dicto cap.quia diuersitatem,quod no.

Vacante ecclesia non currit præscriptio, nec tempore scismatis.c.de quarta, & ca.cum à nobis.de præscrip.vide Felin.in cap.j.num.3.de rescrip.vers.quòd hic dicitur.Host.in cap.olim. il primo, de resti.spol. & ibi Ioan. Andr.& in cap.pen.de supplen.neg.prælat.in vj.cum aliis ibi no.

Via publica,& ius publicum præscribi nullo modo potest.l.viam.ff.de via pub.& l.præscriptio. C.de oper. public. Bald.in consi. ccvj.num. 2.in j. volum.

In feudis similiter non currit præscriptio, capitu. j.§.si quis per triginta. si de feud. fue. contr. in vsib. feu. Deci.consi.cxliiij num.3.& ca.j.ff. si de fen.fue.contro.Bald.consil.ccccxxx.numer.4. volum.iij. Bald. consil.ccclj.numer. 13. volumine j.& in hac ciuit.est pars consi.Rog.29.Decemb.1563.cum Deci. consil. ccccLxviij.num.2.&ccccxcviij.num.2.& consi.cxliij. numer.3.

In pœnis spiritualibus non currit præscriptio, gloss.est nôt.in capi. admonere.xxxiij.quæst. ij.in versi præsenti.Baldus in l. prima.C.qui accus. non poss. Felin. cap.cum à nobis.nume.13. de præscr.versic. Et scias, quod not.Corn.consi.xliij.num.1.volum.ij.

Præscriptio non currit cum mala fide. c. vigilanti, de præscr. Abb.in c.fi.ver.aduerte, de præscr. & ibi Fel. qui tenet quòd ius cano. corrigit ius ciuile. Bald.in consi.iiij.num.4. vol.iij.ratio, quia leges non dedignantur imitari sacros cano. propter eorum æquitatem,sed ritulū requirit,secundū Rom. consi.clxvj, num.6.quod tu nota & stude sine libris,si vis scire.

Annuæ pensiones liuellariæ præscribi nō possunt,Abb. in c.auditis.de præscr. Alex. in l. de pupillo. §.si pluribus.nu.9.in prin.ff.de ope.no.nunc.& Bassani, extat statutum in ritu.de præscr.Bald.consi.cccxv.nu.1. vol.iij.& num.2.& consi.cccvj.nume.4.eod.volum.

Actio hypothecaria præscribi nō potest,nisi spacio 40. anno.tex.est in l.vniuersi. C.ne rei do.vel templ.consili.ccxxxj.nu.1.in iij. vol.idem consi.ccxv.punctus. num.2.volum.v.& in consi.iiij.num.3.volum.iij.

Omnis præscriptio per pactum remoueri potest.Bald. no.in consi.xliij.nu.1.vol.v.idem in l.ij. C. vt in poss. lega. & maximè quando apponitur dictio quandocunque,secundū Cor.consi.cccxcix.vol.ij.l.h. Bald. consi.lxvij.num.3.volum.iij.Io.de Ana.consil.xxxix. Fulg.consi.clvj.Craue.consi.lxxj.num.1.volum.j.

Tempore hostilitatis non currit præscriptio.c.ex trāsmissa,de præsc.Anch.consi.cccclxiij.num.12.& d.de Rota deci.xij.in nouis. Feli.in d.cap.transmissa.nu. 4.versi.

4.versi.quòd autem est dictum.eod.titu.

Actio de dote præscribi potest, vt Bal. cons.xij.num.1. in iiij.vol.& cons.iiij.num.2.vol.iij.Ita quòd iudicatum Opitergi.die 8.Maij 1550.

In iuribus incorporalibus præscriptio requirit sententiam, & patientiam eius, cui tale ius competit. Crauet.consi.cxxxiiij. num.14.& 18.& Laur.de Pinu in suo tract.de præscrip.iuris incorpor. num.51. in par.ij.

Querelæ & iuri petendi legitimã & eius supplementum præscrip. non currit. vide Bal.in consi.50.nu.1. vol.v.Ber.in l.si quis filium,in fin.C.de inoff.test.vbi Barto. tenet, quòd lapso quinquennio præclusa sit via agendi querela inofficiosi testamenti, sed non agendi ad supplementum legitimæ, ex quo est remedium fauorabile,& est communis opinio,prout Bald.in d.cons.50.num.4.eod.volum.

Hæreditate iacente, an currat præscriptio. Baldus in consi.xlviij.nume.1. volu.j.tenet, quòd præscriptio vsurpatiua domini non currat hæreditate iacente, sed bene facit vnam not. distinctionem Bald.in consi.cccxvij. num.2. in volu. ij. Idem consi. cl. num.8. volum.ij.Fel.in c.de quarta. nume.19.& 22.de præscrip.Bald.in l. licet.C. de iure delib.in fi.Spec.§.j.in tit.de præscr.ver. item not.Corn.consi. lxx.n.h.vol. iiij. al.l.ea quæ.C.de temp.in integ.resti.& ibi Bald. Cast.Imol.& Albe.

Pestis tempore, non currit præscriptio,sed dormit vbi ius non redditur,& multum sæuiebat, in loco.Ita Abb.in d.c.ex transmissa. versi.Ita nec quòd ius. licet do.de Rota teneant contra in deci. xij.in nouis. in tit. de dolo& contu. Imo.in l. pen. §.ad crimen.ff.de pub.iudic.& max.quando in loco non est episcopus, secundum Abb.in d.c.ex transmissa. nume.8.versicu.in quantum verò ponit.quod not.

In fideicommissis nunquam currit præscriptio.l.j.§. si testator.& l. ij. §. cum igitur. C.communia de lega.Deci. consi. ccccxlv. nume.6.& Craue. consilio 57.nu.9. Corn.cons. xxij.l. pen. ver.nec refragatur. vol.ij.& idem in cons.ccvij.I,V.il j.volu.j.ratio quia non valenti agere non currit præscr. vulg.l.j.in fine. C.de anna.except. & consi. cxvij.n.f.& volu.j. & l.fi. §.sin autem sub conditione.C. communia de legat. l.Nouel.re.159.

¶ Præscriptio. Quot modis interrumpatur præscriptio

Quatuordecim sunt modi interrumpendæ præscriptionis: septem naturales, septem ciuiles. Item, duobus modis præscriptio interrumpitur: naturaliter,& ciuiliter. Nam si possidenti vi res eripiatur, vel furto subtrahatur. ff. de vsucap. l. naturaliter. Item, si possessorem possessam dereliquerit. Item, si flumen inundauerit. Item, si is cui aliquid debetur, rem suppositam sine violentia tenuerit. Item, per litis constet.conuentione facta per executorem, per secundam cautionem,vt C. de annali except.l.vt perfectius. Siue per solutionem, siue per querimoniam simplicem, apud iudicem expositam, vbi domicilium habet possessor. Si in iudicio, vel cum trium testium subscriptione. Si per iurisiurandi delationem, vt ff.de iur.iur.l.nam postea.§.3.& l.si duo. §.item Iulianus. Azo,Rub.7.

De temporibus præscriptionum.

Varia quidem tempora sunt in præscriptionibus statuta, vt infrà eodem continetur. nec sunt inter se contraria: quia sunt omnia statuta de positiua iustitia. Vnde secundum qualitatem factorum, vel maiorum vel minorum seu breuiora tempora, vel maiora, ratus est prætor sufficere ad rem de qua quæritur, vt ff.de post.l.1.§.pueritiam. Azo,rubr.6.

De momento ad momentum tempus inspicitur.

ff.de minor.l.denique.§.maiorem.
ff.de vsucap.l.in vsucap.
ff.de act.& oblig.l.in omnibus.
ff.de verb.sig. l. cum bisextus auunculus non statim.

Hæc Rubrica suprà in illa Rubrica, Quod cœptum est, &c. plenè exposita est. Azo,Rub.7.

Ante momentum præscriptio finitur.

ff.de diuers.temp.præscript. l. in vsucapione.
ff.de mun.& hon.l.ad rempublicam.

De præscriptione horarum.

Est præscriptio 20. horarum, de viro qui debet tenere adulterum deprehensum cum vxore. vt ff. ad leg. Iul.de adult.l.capite quinto.

De præscriptione vnius diei.

Est præscriptio vnius diei, de eo qui viua voce noluit appellare: dissoluta figura iudicij, si nõ illicò appellauit, non postea sine libello auditur, vt C.de appel.l.litigatoribus.

Est & alia, scilicet iudicis, qui sententiam tulit: qui eadem die quæ desunt, supplere poterit, vt ff. de reg. iur.l.Paulus.

Est & alia, illius qui per vnam diem aquam duxit per fundum, vt ff.de aq.quot.& æstiua.l.1.§.quod autem scriptum.

De præscriptione duorum dierum.

Est duorum dierum præscriptio, quæ obiicitur ei, qui ornatum iumentum vendidit, si ante biduum ornatum iumentum habuit, vt ff.de æd. l. ædiles autem. §.vendendi.

De præscriptione trium dierum.

Est trium dierum præscriptio, de eo qui potest recusare iudicem, ab Augusta seu principe datum, vt C.de iud.l.vlt.

Est & alia trium dierum, sed non ad recusationem iudicis. illa enim fit intra 20. dies. sed post recusationem, fit ad alterius arbitri electionem.vt C.de iud.l. vlt.& C.vt lit.contest.offeratur.

Est alia, scilicet vt liceat glandem suam colligere de agro alieno. vt ff.de gland.legen.l.1. interdum autem de glande legenda non dico tolli præscriptionem trium dierum, quia hoc non continetur in l. dicit enim, tertia die potest legere: non autem prohibet de quarta, vel vlteriori tempore: dicam ergo re[illegible]lani communem seruari: scilicet, vt cum tale interdictum contineat rei persecutionem, perpetuò detur.vt ff.de act.& oblig.l.in honorariis.

Est & alia, scilicet iudicis, qui potest intra triduum errorem suum corrigere, vt C.de erro.aduo.l.vlt. Item iudicis, qui potest corrigere errorem suum. Imò cõtrà: nec enim ibi dicitur, quòd intra triduum tãtum posset corrigere errorem suum: imo ita corrigerat, quòd iudex post triduum à tempore erroris, tulerat sententiam, vnde dicit, eum non esse audiendum: cũ & lata sit sententia, & habuit spacium corrigendi errorem intra triduum. Si autem non esset lata sententia, admitteretur quandocunque, vt C.de iur.& fact. ig.l.error.& C.de error.aduo.l.1.

De præscriptione 5.dierum

Est præscriptio quinque dierum, illius scilicet, qui promisit hominem iudicio sisti certo die, post dies 5 velit exhibere, vt ff.si quis caut.l.& si post. Hoc falsum

est:quia ibi non præfinit certum tempus in præscriptione. si enim dicit, pluresve dies. Dicam igitur, huius pręscriptionis tempus per iudicē terminandū, vt ff. de iur. delib. l. 1. §. vlt.

De præscriptione 9. dierum.

Est præscriptio nouem dierum, vt non conueniatur quilibet ex persona defuncti, ante nouem dies, ab obitu numerandos, C. de sepul. viol. l. autem. Auth. sed neque.

De præscriptione 10. dierum.

Est præscriptio 10. dierum, quæ prodita est appellare volenti. vt in Auth. de appell. coll. 4. licet olim per se foret biduum, per alterum dierum trium. Idem in sententia arbitri. vt infrà. hoc tantum resistit, C. de arb. l. pen.

Est & alia, scilicet cōstituentis se soluturum per alium. ff. const. pec. l. promissor.

De præscriptione 15. dierum.

Est dierum præscriptio quindecim, ne testis vltrà detineatur inuitus: vt C. de testibus. l. si quando.

De præscriptione 20. dierum.

Est dierum viginti præscriptio, quæ competit pulsato, ad remouendum iudicem. vt C. de sent. & interloc. l. omnes. vid. §. aut. & consequenter.

Est & alia, quæ concepta est ad deliberandum, vtrum quis cedat, an contendat. vt C. de litis contesta. l. offeratur.

Est & alia, quæ datur iudici, qui officio deposito discedit de prouincia, si causa fuit ciuilis. vt C. vt omnes iudic. tam ciui. quàm milita. l. 1. in fine. & in aut. de exhib. reis.

De præscriptione 30. dierum.

Est & triginta dierum præscriptio, de pupillo qui vectigal nō soluit. ff. de publi. l. Imperatores. §. item rescripserunt.

Est & alia præscriptio, scilicet creditoris, qui scripsit se accepisse pecuniam debitam. vt C. de non num. pec. l. in contractu. §. super.

Est & alia, scilicet illius qui vsus est via. ff. de itinere actúque priuato. l. 1. §. hoc interdicto. vers. siue igitur.

Est & alia, puta quando princeps subiectis vindicandis, vult sæuire contra naturam. vt C. de pœn. l. si vindicari.

Est & alia, de eo qui debet inuentarium inchoare, post quā nouerit tabularum aperturam. C. de iur. delib. l. scimus. §. sin autem.

Est alia, quæ comparata est ad flagitandum apostolos. C. de appel. l. quint.

Est & alia, quæ obiicitur damnum passo, tertio capite legis Aqui. vt ff. ad l. Aquil. l. si seruus seruum. §. 3. aut.

Est & alia, quæ datur reo si accusatur mortuus, vel impeditus fuerit contra volūtatem, ex integro rem petere. ff. de act. empt. l. 3. §. vlt.

Est & alia, quæ datur ei qui reducitur ad res suas disponendas, mœstósque penates componendos. vt C. de exhibend. & tran. l. nullus. & ff. de lib. ag. l. prima. §. permittitur.

De præscriptione 50. dierum.

Est præscriptio dierum quinquaginta, ad excusationem tutorum prodita. vt in Inst. de excusa. tut. §. qui autem excusare.

Est & alia, quòd iudex qui deposito officio, in eadem ciuitate vel prouincia commorari debet. vt C. vt omnes iud. tam ciuil. quàm milit. in princ.

De præscriptione 60. dierum.

Est dierum 60. præscriptio, quæ competit taliter vendenti, si res displicuerit. ff. de ædil. edict. l. quod si non. §. si quis ita.

Est & alia, quæ datur nomine ornamentorum non præstitorum, ad iumenta redhibenda. ff. de ædilit. edict. l. ædiles aiunt.

Est & alia, scilicet illius qui iure mariti accusationem voluit intentare. C. ad l. Iuliam de adult. l. iure mariti.

Est & alia, qua actor repellitur, si litem contest. non fuerit. C. de litis contest. l. aut libellum verò.

Est & alia iudicis, qui iudicat contra clericum, in ciuili crimine. C. de episc. & cle. l. aut clericus.

Est & alia illius, qui fideiussit de repræsentatione personæ sine scriptis. vt C. de fideiuss. l. scimus.

De præscriptione centum dierum.

Est centum dierum præscriptio, quę competit agnatis vel cognatis, ad petendam bonorum possessionem. vt C. de bon. poss. l. 2. Institu. de bonor. poss. §. 2.

De pręscriptione duorum mensium.

Est mensium duorum pręscriptio ad seruos torquendos, post missionem repudij. C. de adult. l. vlt.

Est & alia, vt inuentarium impleatur. C. de iure delib. l. vltim.

Est & alia, si ancilla fuerit vendita, vt manumittatur, si tamen pręsens fuerit. ff. qui sine manu. ad liber. perue. l. vlt. §. sed si non appareat.

Est & alia, si quis velit fisco compensationem opponere, debet docere sibi fiscum debere. ff. de iure fisci. l. qui vult dilationem impetrare in minoribus causis. ff. de iure fisci. l. in fraudem fisci. §. fiscalibus. quę causę dicātur maiores, significatur, C. de desen. ciui.

Est & alia, de eo qui fideiussit sine scriptura, siue ad tempus in causis priuatis: secus in publicis. vt C. de fideiuss. l. si fideiuss.

Est & alia, de emphytheota, vt possit vendere post denunciationem. C. de iur. emph. l. pen.

Est & alia, vt clericus qui deliquit, puniatur. vt in Aut. clerici. l. apud. §. 1. In ciuili causa contrà. C. de episc. & cler.

De pręscriptione trium mensium.

Est pręscriptio trium mensium, de exceptione non numeratę dotis, à marito opponenda, mortua vxore. infrà in Auth. de temporibus non solutę dotis. §. generaliter. in fin.

Est & alia, vt hæres repudiet hęreditatem. C. de iur. delib. l. scimus. §. cum igitur.

Est & alia, cum vnus ex litigatoribus renunciauit testibus, & alter non. vt in authentic. de appellationibus cogn. §. 3.

Est & alia, si opus nouum fuerit nunciatum, reúsque satisdare non sit paratus. C. de ædif. priuatis. l. vlti. & l. prima.

Est & alia, vt debitor fisci petat dilationem in maioribus causis. ff. de iur. fisc. l. in fraudem. §. fisca.

Est & alia, quę competit creditori hæreditario aduersus hęredem. C. de iur. delib. l. vlt.

Est & alia, de eo qui non debet morari in sua prouinc. C. de assesso. & dom. l. in consiliariis.

Est & alia, qua repellitur qui dilationem petit, nec testes nec instrumenta protulit. C. de dilat. l. 1.

De præscriptione 4. mensium.

Est pręscriptio quatuor mensium, quę datur socio, qui impedit in refectione, si socius nolit conferre. C. de ędif. priuat. l. si vt proponis. ff. pro socio. l. cum duobus. §. idem.

Est & alia, quæ datur presbyteris, ad extraneorum tu-

telasnominatis.C.de episc. & cler. Anth. presbyteros,diaconos.

Est & alia,quæ datur contra clericum,turorem vel curatorem,qui causam consanguineorum cœpit,sicut etsi causam restitutionis non peregerit.C.de excus. tut.l.quinquaginta.

De præscriptione 5 mensium.

Est quinque mensium prescriptio,de eo qui potest redhibere animal emptum.ff.de redhibitoria.l.sciendũ. §.vltimo.

De præscriptione 6.mensium.

Est & sex mensium præscriptio,de hærede scripto, manente in eadem prouincia,si querela inofficiosi testamenti speratur.ff.de inoff.rest.l.pen.§.vlt.

Est & alia,de eo qui impetrauit dilationem,si fuerit ex continentibus prouinciis.C.de dilat.l.1.

Est & alia,de eo qui manumisit ancillam, causa matrimonij.vt Institu.qui & à quibus.§. iustè. nisi iniusta causa impediatur. ff. manumiss. vindicta. l.si collactaneus.

Est & alia,qua repellitur qui adulteram vult accusare. ff.adult.l.maritus.§.sex.

Est & alia,C.de cens.& censitor.l.vlt.§.verum.lib.11.

Est & alia,qua repellitur qui mancipium vult redhibere.ff.de redhibitoria.l.sciendum.

Est & alia,quæ competit relictis sub conditione.C.ne in possessionem legatorum.l.certa.

De præscriptione 9.mensium.

Est prescriprio nouem mensium , de eo qui impetrauit dilationem,si habitabat in transmarinis partib. C.de dil.l.1.

Est & alia , qua repellitur qui à præsid.dilationem petiit.vt C.de iur.delib.l.vlt.§.sed quia quidam.

De prescriptione 10.mensium.

Est decem mensium præscriptio.vt in Aut.ne litigantes.§.1.in fin.coll.4.

De prescriptione vnius anni.

Est vnius anni prescriptio,de seruo alieno , qui rapuit inscio domino:infra annũ in quadruplum punitur, pòst in simplum.C.vi bon.rapt.l.de his.

Est & alia,quæ datur ad bon.poss.parentũ.vt Inst. bon. poss.§.liberis.

Est & alia,de eo qui absuit causa reip. vel alia iusta de causa.ff.ex quibus caus.maior.

Est & alia,de eo qui alienauit caus.iudicij mutandi, vt ipse postea habeat.ff.aliena.iudic.mut. causa fact. l. item.§.2.

Est & alia,de seruo interempto , retrò computatione facta.ff.ad l.Aquiliã.l.si ita vulneratus.§. æstimatio.

Est & alia,quæ datur pro homine mortuo,ex eo quod deiectum erit.ff.de his qui deiecerunt.l.si verò,§.hęc autem.

Est & alia,cùm agitur quanti minoris.ff.redhib.l.sciendum.§.vltimo.

Est & alia,quando hæres abstulit quod donatrix contulerat.C.vi bon.rap.l.2.3.& vlt.

Est & alia,si quis pecuniam accepir,vt negocium faceret alicui vel non fieret.ff.calum.l.1.

Est & alia,si quis conuicium fecit.vt C.de iniur.l.si non conuicij.ff.quod met.causa.l.si cum exceptione. §.3.

Est & alia,si nouerca rapuit in quadruplum,post annũ in simplum.vi bon.rap.l.vlt.

Est & alia, si cui per met. facta sit iniuria. ff. quod met. caus.l.si cum.§.2.

Est & alia,si quis per metum vendit.C.quod met.caus. l.tertia.

Est & alia,si quis accepit rem propter reum absentem post sentẽtiam.C.præscriptione trigiuta annorum. l.si qui emptionis.§.sed & si quis.

Est & alia,vt à scripto hærede adeatur hæreditas.C. de inof.test.l.pen.in fin.

Est & alia quæ datur in patrẽ,nomine pecul.C.ad Maced.l.Macedoniani.

Est & alia,si quis per vim fuerit expulsus. vt C.vnde vi. l.secund.l.licet. C.de exceptionibus.l.licet.vnde vi. interdum.

Est & alia,de seruo cum peculio vendito,precio statuto,ff.de pec.l.& ancillar.§.2.

Est alia,de eo qui in fraud.cred.alienauit.vt C.de reuocand.his quæ in fraud.cred.l.vlt.

Est & alia,vt fiat inuentarium de rebus alibi existentibus.C.de iur.lib.l.scimus.§.sciant.

Est & alia,de periclitante pro libertate, si citatus non venit.C.de asser.toll.l.1.§.scientes.

Est & alia,vt hæres soluat legata vel fideicommissa. vt in Auth.de hæred.& Falcid.l.illud.

Est & alia , de creditore qui rapuit res obligatas.C.vi bon.rap.l.res obliga.

Est & alia,de eo qui vocauit eum in ius, quem vocare non debebat.ff.de in ius vocan.l.penult.

Est & alia,de accusato qui petebat honores.ff.de mun. & hon.l.reus.

Est & alia , de eo qui vi exèmptus de iudicio. vt ff.ne quis eum.l.quod si per.§.vlt.

Est & alia,vt Episcopus extra Ecclesiam suam nõ stet. Aut.de sanct.ep.§.inter.

Est & alia,de eo cui incumbebat tutoris petitio. C. de legit.tud.l.sciat.

Est & alia,de eo qui voc.nõ venit ad iudicium.C.de requir.reis.l.2.ff.eodem,l.anni.

Est & alia,prodita in causa appellationis. vt C. de tẽp. & repar. Auth.ei qui apppellat.

Est & alia,de dote soluenda solut. mar. vt C. de rei vx. act.l.rem in præsenti.§.exactio.

Est & alia,si iurisdictioni non est obtemperatum. ff. si quis iud.non obtemp.l.1.in fin.

Est & alia,quæ obiicitur extraneis hæredibus. vt C. de iur.delib.l.cum antiqui.

Est & alia,quæ obiicitur domino , cum seruus factus clericus est,vt in auth.de sanct.epis.§.si seruus. in Decret.4.d.si seruus.

Est & alia,quæ obiicitur filiis emancipatis,petentibus bonorum possessionem veteri iure. vt Instit. de bo. poss.§.liberis itaque.

Est & alia, quæ obiicitur postulantibus bona sibi addici,rebus venditis creditoribus.vt C.de iure delib. l.vltima.

Est & alia,si quid alicui relictum sit,ne nubat secundò. vt C.de indic.viduit. l.ambig.

Est & alia,qua remouentur suspecti & officiales , si officium regulariter receperint. vt C.de crim. sacri.l. vlt.C.de susp.tut.l.neminem.

Est & alia,quæ datur de absenti reipubl.caussa,& reuerso,si ad nouam tutelam vocentur.vt in Instit. de excus.tuto.§.item ij.qui reipubl.

Est & alia,quæ obiicitur ecclesiæ,defuncto clerico,siue ægroto.vt in authentic.vt cum de appel. cog. §.si verò liberi.

Est & alia,quæ obiicitur minori,si de dote non numerata non quæratur.vt C. de tempor. in int.rest. Anthentic.si minor.

Est & alia,quæ obiicitur,si maritus scripsit se dotem accepisse

cepisse quam non accepit:si mortuus intra bienniū sit,post annum soluere cogitur.vt C. de dot.cau.nō num.l.in dotibus.

Est & alia,quæ naufragiis obiicitur,si res amissas repetunt tertiò.vt C.de naufrag. l.2.lib.11.

Est & alia,quæ remouet fortissimos milites,si annonā non repetierunt.vt C.de erog.mil.anno.l.fortissimi. libro 12.

Est & alia, quæ obiicitur his qui sine comeatu de castris cesserāt, si redire voluerint.vt C.de comeatu.l. vltima.lib.12.

Est & alia, si mulier intra annum nubat, nihil lucrabitur.vt C.de secund.nupt.l.1.

Est & alia,quæ obiicitur vasallo, si inuestituram feudi non petierit,vt in const.Freder.l.Imperialem decet solertiam.§.si quis maior.

De præscriptione duorum annorum.

Est præscriptio duorum annorum,quæ obiicitur conquerentibus.de dolo.vt C.de dolo.leg.non possunt obesse.

Est & alia,de non num. pec. vt C. de non num.pec.l.in contract.

Est & alia,de locatore horrei.vt ff.locat.l.cum domini horreorum.

Est & alia,de primicerio fabricę.vt C. de fab.l.2.libr.11.

Est & alia,de muliere perfectę ętatis,quę pignus dedit,vel cauit,vt C.ad Vell.l.si mulier.

Est& alia qua repellitur emphyteota qui debuit soluere debitum canonem. vt in Auth. de non alien. aut per. §.2.

Est & alia, vt causa criminalis sopiatur.vt C. vt intra certum tempus,&c.l.eni quis.§.vlt.

Est & alia,de tributo deserti prędij. vt C.de omni agr. deser.l.qui agros.

Est & alia,de conductore, nisi soluat pensionem. vt ff. locati.l.quęro.§.inter.

Est & alia,de don.propter nupt.vt in Aut.fine.

Est & alia,de submers.vt C.de nauf.l.de submersis.li.11.

Est & alia,de don.fis.vt C.de aduoc. diuers. iud.leg.scimus.& Aut.de Episc.& cler.

Est & alia , de defuncto in transmarina legat. vt C. de leg.l.3.

Est & alia,de dormiente creditore.vt C.de reb.aut inter poss.l.vlt.

Est&alia,de pignore debitoris.vt C.de iur. do. impe. l.vltim.

De præscriptione trium annorum.

Est annorum trium præscriptio in vsucapione.vt in Institu.de vsucap.§.1.& C.de vsucap.l.1.in medio.

Est & alia,vt mater alat filium.vt C.de patr. pot. l. nec filium.

Est & alia,vt mulier diuertat à viro , si vir coire nō potest.vt in Auth.de nupt.§.per hanc. ff. de diuort. & repud.l.vxores.

Est & alia,vt lites non protelentur. vt C. de iudiciis.l. properandum.§.1.

Est & alia,de emphyteota. vt C.de emphyt. iur.l.2.§. sin autem nihil.

Est & alia,de clerico qui ludit ad tabulas.vt C. de episcop.& cleric.in Authent. interdicimus sanctissimis episcopis.

Est & alia,vt si seruus sit in monasterio.vt C. de episc. & cler.l.aut verum.

Est & alia,quando contra fiscum est iudicatum:secus, si pro eo.vt C.de sent.contra fisc.l.1.

Est& alia,si filius hæres paternam hæreditatem recusauerit,vt C.de repud.hęred.l.vlt.

De præscriptione quatuor annorum.

Est præscriptio quatuor annorum , quæ fisco in rebus vacantibus cedit,& de eo qui habet actionem contra fiscum,vt C.de quadriennij præscriptione.l.notum.

Est & alia,de nunciatione vacantium. vt ff. de iur.fisc. leg.prima.

Est & alia,quæ est pro restit. minorum. C.de temp.in integ.rest.l.vlt.

Est & alia,quæ creditorib. prouenit. vt C.de bon. aut. ind.poss.l.vlt.

De præscriptione quinque annorum.

Est annorum quinque præscriptio , de eo qui administrat ne donationem accipiat. vt C. de contra.iud. leg.1.

Est & alia,de capto ab hostibus. vt ff. de diuort. leg.vxores.

Est & alia,ne de statu defunctorum quæratur. vt C.ne de statu def.l.1.& l.si pater.ff.eod.l.2.& vlt.nisi sit contestata intra quinquennium , vel si non stet per hæredem defuncti.ff.de euict.l.si verò.§.1.

Est & alia,de nauiculariis & mercatorib.vt ff.de mun. & hon.l.nauicularij.

Est alia,de eo qui accusatur de adulterio.vt ff.de adul. l.miles.§.adulterij.

Est & alia,vt a dita hæreditate separatio fiat.vt ff.de separat.l.1.§.1.quod dictum est.

Est & alia,de filio per patrem excluso,qui tacuit vel repudiauit.vt C.de inoffic.testamen.leg. si quis filium suum.

Est & alia,de interfecto à familia. vt ff. ad Silla. l. 6.incogni.

Est & alia,de morato in libertate post manumissionē. vt ff.de manu.test.l.vxor.

Est & alia,quæ fisco obiicitur in re vectigali.vt C.de vectigal.l.2.

Est & alia,de collusione detegenda. vt ff. de collusion. deteg.l.2.

Est& alia,quæ obiicitur hæredi minorum, de dote nō quærenti.vt C.de in integr.restitut.leg.aut si minor.

Est & alia,quæ obiicitur facto maiori,petenti tem quā vendidit.vt C.si quis maior fact.l.vlt.

Est & alia,de redempto ab hostibus. vt C. de post.reuers.l.vlt.

Est & alia,de reuocandis cubiculariis,qui serui dicuntur.vt C.de præpos.sac.cubic.l.penultim. vers.sed & sicut.

De præscriptione 7.annorum.

Est annorum septem præscriptio de pupillo , instituto vt hæreditatem adeat.vt C.de iur.delib.l.si infanti.

De præscriptione 8.annorum.

Est annorum octo præscriptio , de hærede, vt præstet alimenta simpliciter relicta.vt ff.de alimen.leg.l.naturale.

De præscriptione 10.annorum.

Est annorum decem præscriptio , de seruo,plagiū cōmittente.vt ff.de manu.leg.Flauia.

Est & alia,de damno sine tēpore. ff. de pœnis fine pre. §.ari.

Est & alia,de inope fisci debitore ,qui seruum manumisit.vt ff. qui & à quibus.lege si eum. §. Aristo respondit.

Est & alia,de eo qui inter præsentes bona fide pôssedit.vt C. de præscription. triginta annorum. lege,si quis.

Est & alia,de eo qui fecit testamentum, & nihil cōtrarium ostenditur.vt C.de testa.l.scimus.

Est & ala,de eo qui seruitute vel vsufructu vsus non est. vt C.de ser.l.vlt.

De prescriptione 12.annorum.

Est annorum duodecim prescriptio, vt mulier possit testari.vt de his qui test.fac.poss.l.qua ętat.

Est & alia, de dote non soluta. vt C.de temp. in integ. restit.l.autem.§.si minor de dote.

De prescriptione 13.annorum.

Est & annorum tredecim prescriptio,quę datur decurionibus & silentiariis.vt C. de silentiariis, & decu. cor.l 3.in fin.

De prescriptione 14.annorum.

Est annorum quatuordecim prescriptio, de masculo testatore,& manumittente.vt C..qui testa.fac.poss.l. si frater.& ff.eodem.leg.5.& in Authentic. vt spons. larg.§.2.

De præscriptione 15.annorum.

Est annorum quindecim præscriptio, de eo cui opera vel cura publica operis est commissa.vt C.de oper. pub.l.omnes qui.

De præscriptione 17.annorum.

Est annorum septemdecim præscriptio, vt possit quis postulare.vt ff.deposit.l.1.§.pueritiam.

Est & alia,de manumisso vindicta à minore, vt procurator sit.

Est & alia, vt electus non ordinetur. vt Auth. de sanct. epis.§.presbyteris.

De præscriptione 18.annorum.

Est annorum octodecim præscriptio,de eo qui manumisit.ff.de manu.vind.l.si colla.Inst. quibus ex caus. manu.§.cum ergo.§.iustę autem.

Est & alia,de eo qui adoptat vel arrogat.Inst.de adop. §.minorem.

Est & alia.ff.de re iud.l.cum quidam.

Est & alia, de muliere quæ veniam impetrauit. C.de his qui veniam ætat.impetrauerunt.l.omnes.

Est & alia,qui neglexit parentem captiuum redimere. Auth.cum de appell.cognuscitur.§.si vnum de prædictis.

De præscriptione 20.annorum.

Est annorum viginti præscriptio, de eo qui rem alienam in absentia possedit,C. de præscriptio. triginta ann.l.si quis.

Est & alia, qui veniam ætatis impetrauit vt venderet. C.de his qui veniam ætatis impetr.l.2.

Est & alia,de eo qui bona fide in possessione libertatis remanserit.C.de long.temp.præscrip.l.præstat.

Est & alia,de bonis, quæ etiam circa notam reorum requirédorum contra fiscum obseruatur. C. de iur. fisci.l.1.§.pen.postquam scit accusare se posse. vt C. de requir.reis.l.2.

Est & alia,de querela falsa.C.de falsis querelis.

Est & alia,de milite à militia dimisso.C.quan. pronoe. non est necess.l.veteranis. C. de his qui in pœnam stipulantis stipulationis.l.vlt.lib.10.

Est & alia,quæ obiicitur cōtra fiscum.ff.de diuer.præscript.l.in omnibus.

Est & alia, qua se tuetur qui contraxit cum eo qui veniam ætatis impetrauit.C.de his qui veniam ętatis. l.secunda.

De præscriptione 25.annorum.

Est annorum vigintiquinque prescriptio,de eo qui nō debet rempub.administrare.ff.de muner.& honor. l.ad rem.ff.de postul.l.1.§.pueritiam contra.

Est & alia,de muliere quæ peccauit in corpus suum.vt in Auth.vt cum de appell.cog.§.si præter.

Est & alia,de eo qui mentitus est in ætate sua.C.de his qui veniam ætatis.l.vlt.

Est & alia,de eo qui habet annos 20.& filios quinque, quorum quilibet pro anno reputatur.ff.de min.l.2. & ibi not.cont.

Est & alia,de filiafam.quæ in corpus suum peccauit,& sine patris consensu matrimonio se copulauit. Aut. cum de appell.cog.§.si præter.

De præscriptione 27.annorum.

Est annorum vigintiseptem præscriptio, quæ à minore petitur.Hoc falsum est,quia post 25. annos habet minor 4.annos.vt C.de temp.in integr.rest.l.superuacuam. possit tamen assignari contrarium, cum contra dotem petitur restitutio. dantur enim 12.anni à tempore nuptiarum contrahendarum.vt C.de temp.in integ.rest.in Auth.si minor de dote.

De præscriptione 30.annorum.

Est annorum triginta præscriptio. C. de præscript.30. ann.l.sicut in rem.

Est & alia,de regia Ecclesia, vel de alio venerabili loco.vt in Auth.de alien.emphyt.§.2.

Est & alia,qua omnis actio ferè tollitur.C.de sacrosan. eccles.l.scimus autem quas actiones.

De prescriptione 35.annorum.

Est trigintaquinque annorum præscriptio, de eo qui non debet esse presbyter.in Auth. de sanctiss. episc. §.presbyteris.

De prescriptione 40.annorum.

Est præscriptio quadraginta annorum de eo, qui tenuit domum,ipse quoque poterit domum remouere. C.de præscriptione 30. vel 40.annorum. l. malè igitur.

Est & alia,de prædiis agonotheticis.C. de fund.patr.l. iubemus.

Est & alia, de iure competenti alicui Ecclesiæ. C. de sacr.sanct.Eccles.aut.quas actiones.

Est & alia,de hypothecaria actione. C.de præscrip.30. vel 40.ann.l.cum notissima.

Est & alia, de actione deducta in iudicium per litem contestatam.l.de præscript.30.vel 40.annorum.l.sępe.C.de annali exceptione.l.1.in fine.

De præscriptione 50.annorum.

Est annorum quinquaginta prescriptio, vt non ordinetur Diaconissa.C.de episco.Auth.Diaconissa.27. q.10.Diaconi.

De præscriptione 55.annorum.

Est annorum quinquagintaquinque prescriptio, qua se excusant ad onera vel munera vocati. vt C.qui ęta.l.inuiti.& ff.de testibus.

De prescriptione 60.annorum.

Est annorum sexaginta prescriptio,de eo quod debet arrogari per principem.ff.de adopt.l.a.

De præscriptione centum annorum.

Est annorum centum præscriptio, quæ competit soli Romanæ ecclesiæ & ciuitati.C.de sacrosan. ecclesi. l.vlt.ff.de vsufr.l.an vsusfructus.

De præscriptione quæ nullo tempore terminatur.

Est prescriptio perpetua,id est,nullius temporis meta diffinita,scilicet in feudis.vt in constit.Frid.vt imperialem decet solertiam.§.1. C. com.de leg.l.vlt.§.sin autem.in fi.C.de vsufr.l.neque fructuariū.Azo,ru.7.

¶ PRAESCRIPTIONI,seu ad præscribendum non prodest credulitas cum errore iuris non facti, suadens quòd titulus non iuridicus sit iuridicus:vt in l. nunquam.ff.de vsucap.& not.Abb. in ca. de quarta. de præscript.

Limita quinque modis, vt per Fel.in d.capi.de quarta. verß.

versi.secunda doctrina. B.Dias re.570.

¶ PRAESCRIPTIONEM actione personali impedit mala fides, sicut in reali: tenet gloss. & Imo. in c. fi. de præscriptio. quam ibi sequuntur omnes canonici docto. maximè Butrigar. & Imol. & ista est vera & communis opinio, licet Hostien. Bart. & aliqui alij, quos latè refert Balbus in loco infrà allegando, cōtrarium tenuerint.

Limita quatuor modis, vt per Felin. in d. c. fin. de præscrip. Balb. in tractat. de præscript. B.Dias re.578.

¶ PRAESCRIPTIONE, vel consuetudine quæri potest, quod est quæsibile priuilegio: vt in capi. duo simul. de offic. ord. & in capi. cum contingat. de foro compet. notat Card. post Lap. in clemen. 1. de relig. domib.

Limita quatuor modis, vt per Feli. in c. accedentes. de præscrip. B.Dias reg.577.

¶ PRAESCRIPTIONE etiam longissimi temporis, mala fides defuncti indistinctè nocet hæredi: adeò quòd hæres, nec canonico iure, neque ciuili præscribere poterit, eo casu quo defunctus non poterat, licet ipse sit in bona fide, & velit à seipso inchoare præscriptionem. Ista est communis conclusio doctorum contra Dinum, qui contrarium voluit in c. possessor. de regulis iuris in sexto.

Limita quatuor modis, vt per Balb. in tract. de præscri. in 4. parte princ. B.Dias re.572.

¶ PRAESCRIPTIONE tutus, si soluat, repetit quasi indebitum. Bartol. in l. final. ff. rem ra. habe. sequitur Abb. in c. ad aures. de præscript. facit quod in simili ponit Ioann. And. in regula, possessor. de regul. iuri. libro vj.

Limita vno modo, vt per Felin. in dicto capi. ad aures. B.Dias re.579.

¶ PRAESENS habetur pro consentiente cum de modico præiudicio agitur. Bar. l. quæ dotis. col. fi. ff. sol. mat. l. quam Tuberonis. §. sunt quidam. ff. de pecul. l. Sabinus. ff. com. diuid. l. Labeo. ff. de aqua plu. ar. l. qui bona. §. si quis iussus. ff. de dam. inse. Fel. c. cum M. col. 8. de const. Dec. c. super eo. col. 4. de off. deleg. Abb. c. cæterùm. de foro com. Med. re.5.

¶ PRAESENS iudicio non est citandus. l. de vnoquoque. ff. de re iud. cum si. vt per Alexan. in rub. C. de in ius voc.

Primò fallit, quando citatio fit solùm ad simplicem finem comparitionis, vt citatus simpliciter compareat: secùs si fieret in finem responsionis, & defensionis.

Secundò fallit, quando citatio requireretur per modum formæ, secundum Bald. in capit. 1. de mi. vassal. qui contumax est.

Tertiò fallit, dummodò pars præsens in iudicio certificetur per iudicem de actu, qui debet fieri, aliàs censetur factus tanquàm contra absentem, secundum Bartol. in l. furioso. ad finem. ff. de re iudic. quem sequitur domi. Antonius de Butrio in d. capit. j. de re iudi. B.Soc.re.378.

¶ PRAESENTIA alicuius, cui debetur reuerentia, non inducit iustum metum ad rescindendum actum, nisi probentur minæ, vel verbera præcedentia. ita Bartol. in leg. ad inuidiam. C. quod metus causa.

Primò fallit, quando actus fit cum eo, cui debetur reuerentiæ: vt per Roman. in leg. si cum dotem. §. eo autem tempore. ff. soluto matrimonio. In contrarium tamen vide per Bald. in leg. pactum. C. de collatio.

Secundò fallit, vbi est talis actus, qui requirit liberam voluntatem, vt in matri. quia tunc sola præsentia inducit iustum metum reuerētialem: vt per Antoniū de Butrio in cap. cum mirum. de regula.

Tertiò fallit, quando ille, cui debetur reuerentia, erat solitus in simili inferre minas vel verbera cōtra subiectam personā, & probatur per ea quæ voluit Bart. in l. j. §. & post operis. de ope. no. nun. & doct. in cap. fi. de appella.

Quartò fallit, vbi actus taliter factus enormiter læderet personam subiectam: quia tunc absque eo, quod probentur minæ præsumitur metus reuerentiæ: vt in simili voluit Fede. in consi. 179. incip. quæritur an dicta Margarita. & Petr. de Anchar. in regula, accessorium. & Paulus de Castro in consi. 175. incipien. in Christi nomine. B.Soc.re.379.

¶ PRAESENTIA alicuius, cui debetur reuerentia non inducit iustum metum ad rescindendum actū, nisi probentur minæ vel verbera præcedentia, Barto. in l. ad inuidiā. ff. quod met. caus. Don. Fina, lib.5.

¶ PRAESENTIA in dubio non præsumitur, nisi probetur absentia. Bart. in l. 2. C. de statu. & imag. per illum text. & facit quod notat idem in l. Theopompus. prope finem. ff. de dote prælegata.

Limita quatuor modis, vt per Felin. in capit. tenor. de re iudic. B.Dias re.580.

¶ PRAESANTIA & absentia. præsentia plurimùm facit.

ff. de recept. l. item si. §. vlt. & l. arbit.
ff. quib. mod. pig. sol. l. sicut. §. vnde vi. & l. Titius se. §. Titius.
ff. de euict. l. quidam ex parte. & leg. duo ex tribus.
ff. de rei vend. l. hæc si res.
ff. mand. l. qui fide.
ff. ad munic. l. a.
ff. de verb. sig. l. coram Titio.
ff. quib. mod. pig. sol. §. sed etsi.

Præsentiam nihil facere.

ff. de iud. l. si furto.
ff. de pig. l. Gaius.
ff. fam. i. si ex par. §. pater.
ff. de rescin. vend. l. Titius.
ff. de tuto. & cura. l. illud.
ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. sicut. §. noui.
ff. de aut. tut. l. 1. §. vlt.
ff. de leg. 2. l. Titia. §. Lucis.
ff. de re iud. l. qui potest.

Præsentia consensum inducit, si fauore rei interueniat: aliàs non.

C. de Episc. Aut. sed neque.
C. de præpos. sacri. l. iubemus.
C. de donar. l. si plures. §. præses.
ff. de decur. l. honores. §. vlt.
In Decret. dist. 28. diaconi. §. quicunque.

Præsentia plurimùm, &c.] Et contrà, vt omnis soluatur. Contrà distingue, an id quod agitur, valeat etiā siue præsentia & scientia, an non. Si valeat, habet contrà Rub. scilicet vt præsentia nihil operetur. Verbi gratia: legas rem meam, vel vendis me præsente: non paratur mihi præiudicium: quia scio ius meum vbiq; durare. vt & de illo dicitur, qui rem sibi obligatam videt distrahi. vt ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. leg. sicut. §. non videtur. Nec obstat, quod legitur de euictionib. l. quidam. quia ibi non propter præsentiam, sed quia accepit precium, sibi præiudicat. Est & alia ratio: quia etiā me retinente, rem meam ven-

derevel legare poreſt.vt ff.de pig act l. Gains.& de contrah.emp.l.rem alienã.& in Inſt. de leg. §. ſi res. poreſt excipi,niſi quod agitur,ſpectet principaliter meam voluntatem,vel ſecundariò, puta publicam. vt ff.mand.l.qui fide.& ff.ad munic.l.2.Item ſecus,ſi patior alium rem meam dare. vt ff. de donat.cauſ. mort.l.quod ſtat.lib.idemque cũ delegatur.vt ff.de tut.& curat.l.illud.& de iud.l.cum furioſus.Lex aũt illa,quę eſt in ff.ſam.herc.l.ex parte.§.pater.nõ facit ad rem:quia ibi nõ de præſentia patris eſt quæſtio, ſed de conſenſu contractũ eſt.quod minimè verum eſt,propter præcedentia verba in teſtamento poſita,quæ erant, vt quiſque æs alienũ, quod habet vel habebit,ſolus ſubſtineat.vbi autem,quod agitur,valere nõ poteſt ſine mea præſentia,locum habet hoc generale. vt ff.de arbit.l.ſi in tres.& de re iud.l.duo. de verb.ſig.l.ſi communia.Idem eſt, etſi ſola voluntas mea ſit neceſſaria,&ſufficiens ad id quod agitur me præſente. prodeſt enim præſentia, quia inducit cõſenſum,maximè ſi fauor interueniat:vt in ſequenti Rub.dicitur.Idem dico, & ſi nõ interueniat:licet Rub.aliter cõtineat.nec enim probať per legẽ: puta,obligas rem meam me pręſente,nõ tenet obligatio ſine meo conſenſu.prodeſt ergo pręſentia,vt inducat patientiã:& patientia,vt inducat conſenſum. vt ff.de pig.l.fideiuſſor.§.pater.& C.ad Vell.l.ſi ſine volunt.§.quòd ſi.& l. quis probauerit ſe non interfuiſſe,non vt dominus,vel vt de dominio ſuo diminuatur,ſed vt teſtis,vel vt alterius officij homo.vt ff. de reſcind.vend.l. Titius. & de leg.2.l.Titia.§.2. Lucius.Hæc de præſentia hominum.rerum enim præſentia prodeſt ſine dubio,ad dominij tranſlationẽ. vt ff.de rei vend.l.hoc ſi rea.

plus facit abſentia,quàm præſentia.
ff.de arbit.l.item ſi vnus.§.vlt.

plus facit,&c.] Verius dixiſſet,præſentia prodeſt,vt valeat res de qua agitur: quæ nulla eſſet, abſentia interueniente:vt probatur per legem ſubiectam,vt ff. de arbit.l.ſi in tres.aliàs habent pro l.item ſi vnus.§. vlt. Azo,rub.56.

¶ PRAESENTIA. Vbi aliquorũ præſentia exigitur, in eorum abſentia nihil agi poteſt.

PRO.

58.diſt.c.obeuntibus.
* 22.q.2.c.animaduertendum.
Ext.de offi.deleg.c.cauſam matrimonij.
Ext.de elec.c.quod ſicut. & ca.venerabilem.
D.de re iud.l.duo ex tribus.
D.de tranſac.l.cùm hi.§.ſi prætor.
D.ad l.Aquil.l.3.
C.de teſtam.l.ſi vnus.
ADDI. * 22.q.manuſcrip.24.q.3.

CONTRA.

15.q.7.c.felix.
64.diſt.c.2.& penult.
Ext.de tempor.ord.c.ſi Archiepiſcopus.
Ext.de elec.c.cùm inter.
Ext.qui matr.accuſ.poſſ.c.videtur.
C.de repud.bon.poſſ.l.1.
C.de poſtul.l.velamento.

SOLVTIO.

Pręſentia alicuius deſideratur duobus modis. Aut propter neceſſitatem,& tunc vera eſt prima regula:aut propter honeſtatem,& talis abſentia non vitiat factum,vt in contrariis,& 32.quæſtio.2.c.honorantur. Damaſ.reg.26.

¶ PRAESENTANDI poteſtas alicui cõceſſa ad aliquam eccleſiam,intelligitur tantum de prima præſentatione.Dec.conſ.109.colum.1.& quid de poſtulatione,vide Ruch.de Curt.in tract.de iu.patro.numero 32. Med.re.3.

Præſentatio facta ab his,qui ſemel literas impetrarunt non poteſt in præiudicium præſentati variari.glo.c. duobus.ver.eligere.de reſc.6. c. publicato. de elect. 6.l.ſi is qui.ff.de procurat.Anch.conſil.224.idem eſt in electione.c.nulli.de elec.6.l.ſerui electione.ff.de electione.ff.de leg.1.l. huiuſmodi. §. ſtichum.ff.de l. 2.l.ſtatu liberum.§.ſtichum. ff. de opt.leg.l.apud.ff. de decur.l.fin.ff.de confir.tut.doct.com.l.dotem.ff. ſol.mat.Rebuf.l.præcipi.num.7.C.de can.largit.lib. 10.l.ſi quis.nume.1.& ſeq. C.de decur.eod.lib.Card. Clem.1.§.nos.de iur.iur. Din.& Boer.c.quod ſemel. num.11.de reg.iur.6. Med.re.4.

¶ PRAESENTATIONIS forma omiſſa nullum ius tribuit præſentato.c.fin.de æt.&qual.niſi fiat à delegato de latere.Cran. conſ.177.num.5.Aſin.in praxi. iud.§.3.c.37.num.13. Med.re.7.

¶ PRAESTARE ſuum.Si præſtem patrocinium petenti rem meam,facio mihi præiudicium.

PRO.

Ext.de tranſac.c.ex literis.
Ext.de his quæ fi.à maio.par.c.ex ore.
63.diſt.c.cùm Hadrianus.
D.de inoff.teſt.l.vlt.

CONTRA.

Ext.de rer.permut.c.cum vniuerſorum.
D.de rei vind.l.inter officium.
D.de re iud.l.ſæpe.
D.de pig.act.l.Gaius.

SOLVTIO.

Diſtingue ſcientẽ& conſentientem ab ignorante,quia ignorantia facti nulli nocet,D.de iur.& fact.ignor.l. error fact. niſi eſſet ſupina. D. de iur. & fact. ignor.l. regula.§.1. Damaſ.reg.29.

¶ PRAESTATIO gratuita hincinde extinguiť morte,nec tranſit ad hæredes.cap.fin.quis dicatur Dux Marcb.vel Com.conc.ſimil.l.qui in futurum.§.ſi ex altera.ff.de pact.Flor.l.ſi pactum in 2.caſu.ff.de probæ. Med.reg.6.

¶ PRAESTATIO gratuita hincinde ſoluitur morte, nec tranſit ad hæredes.capit.fin. quis dicatur Dux, March.vel com.dixi ego in tract.de reg.iur.regul.6. numero 86. Med.trac.2.par.

¶ PRAESTANTIAE integræ ſolui debent, alioquin deficiens in vno nummo in pœnam incidit.Bald.l. quãdiu.C.de diſtr.pig.idem l. ſtipulatio hoc modo. ff.de verb.obli. Med.reg.5.

¶ PRAESVMITVR ignorantia, vbi non probatur ſcientia,text.eſt in cap.præſumitur, de reg.iur.in vj. Gramma.deci.xxxvj.numero 16.& not.quod ignorantia eſt triplex, bona, mala, & indifferens, & alia eſt iuris,alia verò facti:iuris ignorantia multiplex: facti verò certi,vel incerti,de qua vide Luc. de Pen. in leg.generali.C.de tabul. logog. libro 10. numero 6.7.8.& 9.

Fallit in notoriis,quia illud publicè ſcitur,quod publicè eſt notorium: quia eo tunc præſumitur ſcientia vbi non probatur ignorantia,gloſſ. eſt ord.in leg. ſi tutor petitus.C.de peric.tut.Bald.in l.1.C.de recep. & l.1.C qui adner.quos.Barto.in d.l.ſi tutor.doct.in capitulo quoniam contra.§.1.vt lit. non conteſt.gl. in clem.1.de ſepul.in verſi.publicè.Idem Bal.in l.iudicia.C.de rei ven.& Gram.cop.in d.dec.xxxvj.numero 17.18.19.& 20.

Fallit

Fallit etiam in ignorantia probabili quæ omnino excusat, quando maximè est sine culpa, prout Abb. & Deci. in c. 2. de const. numero 22. & facit text. in l. 1. ff. de recep. In versi. latrones. Abb. consilio 35. nume. 3. & Roma. cõsilio 473. numero 1. & 2. Cæpo. consilio 21. numero 31. & 32. Per. Gera. sing. numero 2. Roma. consiliò 186. numero 5. & 6. Deci. consilio 440. nu. 2. I Nouell. re. 145.

¶ PRÆSVMPTIO. Præsumitur ignorantia, vbi sciẽtia non probatur. Règ. vi.

In criminalibus etiam violẽta præsumptio, quæ in ciuilib. vim habet plenæ probationis, non sufficit ad condemnãdum. de præsumpt. c. afferte. c. quia verisimile. C. de prob. l. si. cum ibi not.

Præsumptio transfert onus probandi in aduersarium. De fid. lib. l. 24. §. sed etsi ita. in fi.

Ex præsenti præsumitur futurum. C. de adul. leg. si qui adulterij. in glos. C. de uo. l. cum quis. Auth. de resti. & ea quæ pa. §. verùm si quidam. §. mulier. Auth. vt mul. §. si quis verò accusat.

Præsumptiones iuris tribus reg. absoluit Alci. in tract. præsumptio. quarum prima est, quæ naturæ præsumptio appellatur à Dd. ad capitulo is qui fidem. De spon.

Qualitas quæ naturaliter inest homini, semper adesse præsumitur. Quod me. cau. l. isti. De reb. eu. l. si pupillurum. §. si patet. Firmat eam Aug. iu rep. l. sciendum. De verb. ob.

In meliorem partem fiet præsumptio. Pro soc. l. merito. 5 Reg. l. semper in dubiis.

Mutatio non præsumitur. C. de ser. l. ali. Riisvvich.

¶ PRÆSVMITVR esse in relato, quod apponitur in referente præsertim cum relario est in instrumento publico, Dec. auth. si quis in aliquo. numer. 29. C. de edendo. l. Tiria. §. fin. ff. de verborum obligatio. l. 5. §. 1. ff. de re iud. Tiraquel. in tract. de leg. Connub. glos. 7. num. 187. Medic. reg. 10.

Præsumitur certa scientia non error in geminatione actus. glo. c. ex literis. ver. amonita. de diuor. Alexã. l. 1. C. de error. calculi. c. si quis iratus. 2. quæst. 2. gloss. auth. vt nulli. iud. §. adhoc. capit. olim. de rescr. Dec. cons. 15. col. 1. cons. 60. nu. 2. cons. 599. nu. 5. Fel. capi. si. nu. 1. §. quæstioni. nu. 3. ff. de quæst. Cepha. consil. 261. num. 11. c. 1. de of. deleg. c. si caurio. col. 10. de fid. inst. Marsili. l. 1. in terminis. Menoch. 4. Resp. causæ finar. nu. 52. Port. cons. 130. num. 3. Medic. re. 3.

¶ PRÆSVMI non dicitur forma, nisi ex diuturnitate temporis, quia tunc etiam extrinseca præsumetur. Doc. com. l. sciendum. ff. de ver. obl. l. qui in aliena. ff. de acq. hæred. Gozad. in cons. 73. Crau. in termin. cons. 317. num. 2. Dec. cons. 442. col. 5. Alex. cons. 179. col. 3. vol. 7. Corn. cons. 181. col. 6. vol. 2. Ias. consil. 64. vol. 1. Dec. cons. 638. nu. 8. Med. re. 7.

¶ PRÆSVMPTIO. Quomodo ex priori facto quid præsumatur.

C. in integ. rest. l. si minorem.
In Decr. c. 2. quæst. 1. in primis.
In Dec. distinct. 40. q. 8. sicut.
Inf. de præsumpt. Rub. immod. præsumpt.
ff. de suspect. tut. l. tutor. §. si tutor.
ff. de act. l. si cui. §. iisdem.
ff. de re mil. l. non omnes. §. Barbarius.
ff. de prob. l. cum tacitum.
C. de proba. l. ex persona cum termino tem.
In Auth. de rest. & ea quæ. §. vnde.

Quomodo ex priori, &c.] In ista Rubrica sumitur cõiectura, ex eo quod olim contingit in alicuius persona, vt leges suppositæ declarant: sed & quãdoque propter præsentia declarãtur præterita: vt in sequẽti Rubrica, & C. ad l. Iul. de adul. l. si qui adulterij. & ff. de re iud. l. quædam. Azo, rub. 10.

¶ PRÆSVMPTIO, & correctio. Licet generaliter dicat, non tamen præsumi, quicquid lege veteri dicebatur, correctum per omnia.
In Aut. vt sin. prohi. ma. & hæ.
Aequalitatem spectandam.
In Aut. de æqual. do. §. hæc igitur.

¶ PRÆSVMPTIO modica restituit appellantem, in integrum. Bellamera Deci. 334. nu. 1. in term. in titu. de test. in intest. Med. re. 5.

Præsumptio non potest esse vbi non adest præsumendi causa. Bald. leg. si certis annis. C. de pact. l. si quis adulterij. C. de adulter. l. diuus. ff. de rest. in integr. l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. l. non solùm. §. de viro. ff. de rit. nupt. l. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re milit. Corn. cons. 308. vol. 1. Rom. l. admonẽdi. no. 265. ff. de iur. iur. Med. reg. 6.

¶ PRÆSVMPTIO. præsumptioni standum est.
In Instit. de verb. ob. §. itẽ vn. & §. item script.
Inst. de fideicom. §. vlt.
C. de Episcopis & cler. l. si quenquam.
C. de probat. l. fidei præ. l. iubemus.
C. ad Maced. l. vlt. in fin.
C. de reb. ali. l. 1.
C. de commer. & mer. l. 2.
C. de secund. nup. Aut. nunc autem.
C. de mili. test. l. 1.
C. de rei vx. act. l. rem in præsenti. §. accidere.
C. de dona. inter vir. & vxo.
C. ad l. Fal. l. vlt.
C. de fideicom. lib. l. & si non.
C. de distra. pig. l. & quæ sub.
C. de contrah. stip. l. si quis spon.
C. de don. l. censualis.
C. de adult. l. si quis ad.
C. ad l. Iul. de sic. l. 1.
C. de male. & ma. l. vlt.
C. de imur. l. si conuicia.
C. quemad. test. aper. l. non codi.
C. de repud. l. quod ait. §. illud.

Et valet ad quæstionem, an qui fuit in clericatus habitu, clericus præsumatur: vel si habuit præbendam archidiaconi. Item contra clericos, in Ecclesia hæc habuit vel fecit, quòd consenserint.
ff. si quis caut. l. 2. in prin.
ff. de his, qui sui iur. l. filium eum.
ff. de procurat. lege, si quis cum proprio. §. vltim.
ff. quod met. caus. l. non est.
ff. ad Maced. l. vlt. in fin.
ff. de iud. l. sed & si fu. §. sed & si.
ff. de ritu nup. l. in liberæ non solum. §. 1.
ff. de redhib. l. quòd si. §. qui iam percipiunt.
ff. de public. l. quæcunque. in fin.
ff. fam. herc. l. quædam.
ff. de re iud. l. vlt.
ff. de dona. inter vir. & vxor. l. quintus.
ff. de cond. ob caus. l. si extraneus.
ff. man. l. si verò. §. si præ. contrà.
ff. de proba. leg. procula. leg. cum de. quidam chirog.
ff. de admi. tut. l. tutores. §. non est.
ff. de suspect. tut. l. 3. §. idemque.
ff. de stat. lib. l. ante pe. in fin.

ff.ad Treb.l.quadrigæ.
ff.de doli except.l.vlt.§.1.
ff.de diuor.l.3.
C.de Episc.au.l.nemo.
ff.de probat.l.emptorem.
ff.quæ in fraud.cred.l.omnes debi.§.Lucius.
ff.de verb.obl.l.sciendum.l.Titia.§.idem.
ff.ad l.Cornel.de sicca.l.1.§.diuus.
ff.de bon.eor.quæ ante sen.l.vlt.

Non est.
C.de sacros.Eccles.Aut.hoc ius.
C.de Epis.& cler.l.eum qui.
C.de probat.l.non epistolis ad proban.
C.de pact.l.si certis annis.
C.de inoff.test.l.omnimodo.
C.de ingen.ma.l.ingenuani.
C.de condit.indeb.l.vlt.
C.de dolo.l.dolum.
C.de bon.proscript.l.si quis post hæc.
C.de testib.l.testinm.
C.depositi.l.de fide.
C.de pœn.l.qui sententia.
C.de non num.pec.l.nec.in prin.
C.de dona.inter vir.& vxor.l.si maritus.
C.de fideicommiss.l.ex fide.l.fundum.
C.quando licet vnicuique.l.3.
ff.de off.præsid.l.Barbarius.
ff.de verb.ob.l.quicquid astrin.
ff.de transl.l.non est.l.vlt.
ff.de pœn.l.absentem.
ff.de exercito.l.vlt.
ff.de re mili.l.non omnes.§.à Barbaris.
ff.de bon.eor.qui ant.l.qui rei idem.§.si qnis.
ff.de ritu.nup.l.non so.§.de.
ff.solut.ma.l.si cùm dotem.
ff.de quæstio.l.1.§.diui.
C.de transl.l.transactione.
In Aut.de trient.& sem.§.in talibus.
ff.de probat.l.chirographnm.
C.de contrah.& commit.stip.l.optima.

Præsumptioni,&c.] Et contrà, vt in Rub.ista continetur.standum est præsumptioni,donec cõtrariũ fuerit probatũ:si tamen liceat probare cõtrariũ. quod quando liceat,vel non,suprà eo.in illa R.Cõtra iur. præsum.&c.& contrà,plenè comprehendi.Nec obstat,quod in contraria Rub.ponitur,C.de sacrosan. Eccle.Aut.hoc ius.in fin.ibi enim ideo haber necesse creditor probare, conuersam esse pecuniã in vtilitatem Ecclesiæ:quia pro eo qui petebat,nihil præsumebatur à lege super eo quod asserebat, nec erat aliqua ratio,quare præsumi deberet.qua ergo frõte quis diceret, per illam legem nõ esse standũ præsumptioni,cum lex illa super factũ nihil præsumat? Et ita determinantur ferè omnes leges contrariæ Rubr.sic enim fatuę reliquę omnes,vt prima,inducuntur.eadem ergo claue,quia eodem vinculo tenentur,soluantur.Quod autem legitur ff. de pœn.l. absentem,non obstat.Verum est enim,in causa criminali de suspicione aliquem non posse damnari. suspicione dico qualibet,scilicet leui. vt ff.de min.l. denique.§.idem tamen ait.Cæterùm si præsumptio fuerit violenta,propter quam aliquis habeatur pro cõuicto,vel Cõfesso,secus est.vt C.ad l.Iul.de adult. l.si quis adulterij.& in Aut.vt lic.mat.& auiæ.§.quia verò comperiuntur.Quod autem legitur ff.de ritu nup.l.non solum.§.de vno.facit potius pro hac Rubrica quàm contrà.sic enim dicit:quia par affectionis causa fraudem amouet.& ita patet:quia sibi præsumit non intercedere dolum,nisi cõtrarium fueri probatũ.Item non obstat,quod legitur de quæstio. l.1.§.diui.Nam & ibi admittitur præsumptio ex cõfessione:si tamẽ in ea fuerit perseueratum. vt in eadem l.§.si quis vltrò Azo,rub.54.

Locus pręsumptionem inducit:item potentia,dignitas.
ff.quot met.caus.l.vlt.
Item paupertas,& munus,bona opinio.
ff.de eden.l.si quis.§.1.

Hic sunt notatæ præsumptiones extraneæ, & interpretationes.
C.de fideicom.l.qnamuis.
ff.de pact.dot.l.pater.
C.si cert.pet.l.1.
ff.de his,quæ in fran.cred.l.omnes.§.1.
Dolus præsumitur,si potuit denunciare, & non fecit.
ff.de euict.l.si fundo.§.sicut.
Pręsumitur per absentiam,quòd malam habuit causam.
ff.de euict.l.si ideo.
De voluntate transferendi dominium præsumpta.
ff.de iure dot.l.sed nisi.
Ex loci distantia,& proximitate præsumitur.
C.de fals.mon.l.1.
In certis non incertis,locus est coniecturis.
C.de his, qui ad eccles.confug.l.præsumpt. cum suis concord.
Qualiter in obscuris sit præsumendum.
ff.de iur.delib.l.vlt.
Instrumenta præsumptionem afferunt.
C.de non num.pec.l.generaliter.
Nequaquam afferunt.
In auth.de instr.cau.§.sed etsi.
C.de probat.l.cum pluribus.
C.de non numet.pecun.l.1.§.si ex.
C.de lib.cau.l.interrogatam.

Instrumenta præsumptionem,&c. & contrà.] Instrumentorum magna est vis:inducunt enim obligationem,si ad hoc interponantur.vt in Instit. de obliga. literar.Item probationem,si publica fuerint,& aliquid in eis asseratur.vt C.de probat.l. instrumenta. & C.arb.tut.l.vlt.Si verò nõ asseratur, sed innuatur, puta confessus est in publico priuatóque instrumẽto,te ex tali causa debere:distingue causam mutui à cæteris:nam in mutuo nullum paratur tibi præiudiciũ.vt C.de non num.pec.l.si ex caus.Idem etsi ex ea causa confitearis te debere,quæ ex iure ciuili nõ est approbata,nisi confirmetur.vt C.de do.can.l.quod de suo.Et ita intelligitur contraria Rubr.aliàs enim paratur præiudicium,donec contrariũ probetur:vt in hac Rub.dicitur,& C.de probat.l.cum precibus. & C.de lib.caus.l.inter.

Verba præsumptionem afferunt.
ff.de pact.l.tale.§.vlt.cum suis concordant.
Præsumptio est pro his,qui se aliud fecisse dicunt.
ff.rem rat.hab.l.ne satis.
ff.de leg.1.l.si quis.§.eod.

Non est.

Non est.
C. de prob. l. res.
D. com. vtriusque iu. l. scriptura.
ff. de leg. 2. l. Titia omne.

præsumptio, &c.] Si quis dicat, se aliquid fecisse, si quidem in suum præiudicium, & in alterius commodũ: vel onus præsumptio est, quod fecerit, vel (quod verius est) quasi modò, videatur facere. vt in ff. de donat. l. ex hac scriptura. & tit. rem rat. hab. leg. nesat. & ita intelligitur hęc Rub. Nec obstat, quod dicitur ff. de hær. insti. l. ex facto etiam. quia ibi testator non dixit se instituisse, vel si habes aliam literam super legem illam, hanc scilicet quã mihi institueram: respon. institutionem nõ fieri in pręiudiciũ testatoris, vt donationem, & similes cõtractus. Vnde, quia dixit in suo testamento se aliquid fecisse, propter quod, si fecisset, in nullo sibi præiudicasset, quo minus vel adimeret, vel mutaret: verisimile est, quòd nec nunc voluerit sibi in aliquo præiudicare, vel quòd aliquid videatur modò facere, puta institutionem. Similiter responderi potest ad l. quæ est de leg. 2. l. Titia. vel aliter: quia ibi non apparebant species. legatũ ergo non poterat dici aliquid. vel aliter: quia non se fecisse, sed facturum dixit. quę autẽ de futuro sunt, magis incerta sunt: & ideo, quia nihil certum significauit testator, non videtur aliquid legatum, nisi contraria apparet eius voluntas: sicut & dico in exhæredatione, quæ sicut & in testamẽto, pẽdet ex volũtate testatoris. V ndelicet testator dicat, se eam fecisse, si tamen non apparet eius voluntas, scilicet quòd modò velit eam facere, non habeo filium pro exhæredato. vt ff. de hær. instit. l. qui valebat. Vbi autem scribo in alterius extranei, cui mea voluntate præiudicare non possum, nihil nocet, si non in præiudiciũ hæredum dicam me aliquid fecisse, vel esse, non præiudicatur eis: nisi iusiurandum à testatore factum, firmauerit ea quæ asseruit. vt C. de probat. l. rationes quæ. ff. de l. 3. l. cùm quis decr. §. codicill. & C. com. vtriusque iud. l. scriptura. Azo, tu. 54.

Præsumptio de præsenti ad præteritum.
In Aut. de rest. & ea quæ parit in 11. mense.
C. de probat. l. 3. cum te.
Imò de præterito ad præsens.
In Aut. de testib. §. si verò dicant.
C. de mi. l. si minorem.
ff. man. l. si verò. §. inde Papin.
ff quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. super.
ff. de susp. tut. l. 3.

Præsumptio, &c.] Sicut de præsenti ad præteritum, vt in hac Rub. dicitur, ita de præterito ad præsens sumuntur coniecturę, vt in cõtraria Rub. dicitur: quá nullo modo contrariã, sed diuersam esse, plus quàm manifestum est. Azo. rub. 54.

præsumptio pro absente inducitur.
ff. de inoff. test. l. meminisse. § pap.
C. de testi. mil. l. si Valerianus.

Pręsumptio, &c.] Non probatur per leges subiectas, quod in hac Rub. continetur. Quod ergo dicitur ff. de inoff. test. l. pap. §. meminisse. & C. de test. mil. l. si Valerianus, non ideo dicit, quòd aliquid in persona absentis præsumatur, sed vt ei subueniatur, cùm vsque ad sententiam in lite improba non perdurauit, vel quia iusta de causa absuit. Azo, rubri. 54.

Dominicus actus præsumptionem inducit.
C. de iur. delib. l. 2.
In Instit. de hær. qual. & diff. §. vlt.
ff. de act. hęr. l. si pu. l. si seruum.

Dominicus actus, &c.] Q. d. Vbi quis facit aliquid, tanquam ipse esset dominus, pręsumitur quòd velit dominus esse, nisi cõtrarium probetur. vt C. de iur. delib. l. 2. & in Instit. de hęr. qual. §. vlt. Azo, rub. 54.

¶ PRÆSVMPTIO mali. Bonifac. Reg. viij.
Semel malus, semper pręsumitur esse malus.
Exemplum pete ex l. si cui. §. iisdem. ff. de accu. Viuien.

¶ PRAESVMPTIONEM facit res inter alios acta, licet regulariter non noceat alteri. doct. c. cum super. c. quamuis. de sent. & re iud. Alex. l. sępe. colum. 8. de re iud. doct. l. 1. C. quibus res inter alios acta, nõ noceat, & in Rubr. C. res inter alios acta, & dicam suo loco latius infrà. Med. reg. 1.

¶ PRAESVMPTIO. Pręsumptionem iuris admittere probationem in contrarium.

PRO.
6 q. 1. in pręsentium.
35. q. 2. & 3. c. extraordinaria.
Ext. de renuntiat. super re. & c. in pręsentia.
Ext. de pręsump. c. quia verisim.
Ext. de rest. spo. c. audita. & c. 1.
C. de negoc. gest. l. alimenta.
C. de don. inter virum, & vxor. l. etiamsi.
D. quod met. caus. l. non est verisi.

CONTRA.
Ext. qui mat. accus. pos. c. insup.
Ext. de relig. & transeunt. ad relig. capi. vidua.
Ext. de condit. appo. c. per tuas.
37. q. 1. c. viduas autem.
C. ad Macedon. l. vlt. in fi.
C. de rei vxo. ac. l. vna.
D. de adopt. l. his verbis.

SOLVTIO.
Vbi ius super certo facto fingit aliter, quàm veritas in se habet: vt si aliquis reuertatur ex captiuitate, fingit ius ipsum non fuisse in captiuitate, vide Institut. quibus mod. ius pat. potest. sol. §. ab hostibus. in huiusmodi casu non admittitur probatio in contrarium. Si verò pręsumit super facto incerto, admittitur probatio in contrarium, d. c. quia verisimile. nisi expressè aliud in iure reperiatur cautum. Tũc enim non admittitur, C. ad Macedon. l. fin. & d. c. insuper. nisi ipsum ius dixerit talem probationem in contrariũ esse admittendã, d. l. aliments. In summa, semper admittitur probatio in contrarium: nisi in casibus specialibus, vbi ius dicit probationem non admitti, d. c. vidua. Damas. reg. 49.

¶ PRAESVMPTIONES iuris quot sunt, declarat Cãpeg. in tract. de testib. conc. 438.

pręsumptiones iuris, & de iure quę dicantur, declarat Campeg. in d. tract. conclus. 439.

Circa materiam pręsumptionum videas Blanc. in sua praxi crim. fol. 124.

Ignorantia in dubio pręsumitur, l. verius, ff. de appell

Fallit in 3. casib. vt per Soc. regu. 177. Fallit, vt per Dyn. in c. pręsumitur ignorantia. de reg. iu.

pręsumitur ignorantia in facto alieno, leg. verus, ff. de probat.

Ampliatur in 12. casib. & limitatur in 16. à Rob. Mara. in l. is potest, ff. de acq. hęred. num. 224.

Fallit in 10. casib. vt per Soc. regu. 176. Fallit in 15. casib. quos not. Ant. Gab. in lib. sexto. de reg. iur. concl. 5.

Ignorantia facti proprij non est tolerabilis, nec de iure pręsumitur, l. quanquam, ff. ad Velleia. leg. fin. ff. pro soc.

Fallit in 6. casib. vt per Rob. Maran. in l. is potest, ff. de acq. hęred. nu. 227. Fallit in 10. casib. quos no. Bened.

dc

deBened.Capra in suo tract.conclusio.79.Fallit io 8.casib.quos not.Soc.regu.175.Fallit,vt per Alexan. in l.si legati,ff.de leg.1.vbi limirationem sublimitat in 3.easib.

Vicinus præsumitur scire facta vicini,idem in coniuncto,& consanguineo.l.octaui,ff.vnde cog.l.de tutela,ff.de in integ.resti.mino.l.si vicinus,C.de ouptiis, c.quosdam,de præsumprio.c.nulli,53.dist.

Fallit in 5.vt per Maran.in d.l.is porest,nu.233.

Fallit in 5.casib.vt per Pet.Duen.regu.125.fallit in 5.casib.quos no.Hiero.Butig.in l.1.ff.si certum petatur, nu.35.fallit in 4.vt per Camp. in tract. de testib.reg. 441. Nouem casus circa hanc regulam considerae Soci.in d.l.1. ff.si certum petatur,num.22.fallit in 5. casib.vt per Fel.in c.literis, de præsumpt. fallit in 3. casib.vt per Alex.in d.l.is porest,nume.13.

Probando veritatē aliter se habere error præsumitur, glos.in l.de ætate,§.fin.ff.de integ.rest.l.non fatetur, de confes.

Fallit,vt per Iaso.in l.si post diuisionem, C. de iuris,& fact.igno.num.3.

Temporis diuturnitas inducit præsumptionem,quòd omnia intelliguntur solemniter acta:hanc esse communem opinion.artestatur Ias.in l.1.C.qui admitti.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in d.l.num.10.

Filius in dubio præsumitur in potestate patris. uo.in l. si emancipati,C.de collat.

Fallit in a.casib.vt per Ias.in d.l.nu.21.

Acquisita per mulierem constante matrimonio præsumitur acquisita de bonis maritū.fallit in multis casib.vt uo.suprà in tract.de acq.

Animus percutientis an fuerit occidendi, vel non, ex qualitate armorum præsumitur, cap.significasti, el 2.de homi.l.1.§.diuus,ff.ad leg.Corn.de sicar.

Fallit in 2.casi.secundum Feli.in d.c.significasti,col.4.

Bonus quilibet præsumitur,c.fin. de præsumpt,c.1.de scruti.

Fallit in 4.casi.vt per Fel.in c.cum in iure,de off.deleg. Fallit in 4.casib.vt per Pet.Duen.regul.75.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 3.à. Soci. reg.39.

Fallit in 4.casib.vt per Felin.in c.dudum.de præsump. numero 10.

Si quis habitauit decennio,præsumitur ibi constituisse domicilium,l.2.vbi glos.C.de incol.lib.10.Bart.& Ang.in l. lex Cornelia,§.domum,ff.de iniu.

Fallit in 2.casib.quos not.Maria.in c.fina.de foro compet.col.15.Fel.in c.dilectus,el 2.de res.col.7.

Hæreditatis filiosa.delatæ detētio longo rempore per ipsum facit præsumi iussum præcessisse, communis est opinio,vt per Iason.in l.1.C.qui admit.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in dic.l.1.nu.10.

Mandati solennitas non præsumitur ex diuturnitate alicuius remporis,Bal.in l.1.C.de reb.alie.Alex.in l. sciendum.ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casibus,vt per Felin.in cap.sicut,de re iudic. columna 16.

Fallit in 2.casib.vt per Bartol.Romul.in rep. l.sciendū, ff.de verb.oblig.nu.119.Ampliatur in 3.casib.& mādatum non præsumitur etiam per mille annos.fallit vt per Baptist. à Villa.concl.7.in litera M.

Limitatur in 20.à Port.lib.4.suarum conclus.regul.29.

Possessor quilibet habens titulum verum,vel putatiuū causarum etiam in iusto errore, præsumitur bonæ fidei,not.in l.Celsus,ff.de vsucap.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 2.à Balb.in rep. d.l.Celsus,col.36.

Possessor quilibet in dubio præsumitur bonæ fidei, c.si diligenti,de præs.

Fallit in 15.casib.vt per Pet.de Vbal.in rep.d. capitul.si diligenti,nu.25.& illa repet.est in primo vol.reper. fallit,vt per Baptist.à Villa. concl. 40. io litera B.videas quæ dixi in tracta.de fide, infrà in 5. lib. fallit si quis contra iura mercatur,c.qui contra,de reg.iur. vbi videas Dynum.

Possessio præsumitur de præsenti ex possessione de prę terito. Abb.& doc.in c.cum ad sedem.de rest.spoliato.Bart.& alij in l.siue possidetis,de probat.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 4.à Rip.in c. cum ecclesia Sutrina. de caus.pos.& propr. & qui semel possedit censetur in futurum possidere: hanc esse communem opinionem attestatur Port.in lib.1.suarum conclus.reg.29.vbi dicit etiam, contrariam opinionem esse communem.

Possessio si est antiqua,pro titulo beneficij pręsumitur, ideo possidens non cogitur ostendere, Imol.in c.illud,de præsump.Ang.&Bald.in l.qui aliena,§.quod si adierit,ff.de acq.pos.

Fallit in 4.casib.vt per Felin.in cap.licet Heli,de simo.

Præsentia in dubio nō præsumitur,nisi probetur,Bart. in l.2.C.de statuis,& imag.

Fallit in 4.casib.vt per Fel.in c.tenor,de re iud.contrariam regulam,quòd pro sententia pręsumitur,facit Viuius in suis conclusio.in ver.sententia.

Testamentum si apparet cancellatū, & non appareat, an id fuerit factum volūtate testatoris:in dubio voluntate restatoris factum præsumitur,Bart. in l. si vnus,C.de testa.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.col.2.

Acquisita per vnum ex fratribus simul post mortem patris habitantibus præsumuntur acquisita de cōmuni,arg.l.fratres,ff.pro socio,Specul.in tit.de iud. §.sequitur.

Fallit in 4.casi.vt per Alciat.in tract.præsump.in 1.reg. præsum.25.Fallit in multis aliis casi.vt per Pet. Duē regula 3.

Apocha in qua quis obstēdit se tribus annis proximis soluisse, retrò soluisse præsumitur, nisi contrarium probetur, l. quicunque,C.de apoch.public.libr.10.

Ampliatur & limitatur in a.casibus,vt per Petr. Duen. regula 54.

Comes sub dominio regis in dubio præsumitur habere comitatū iure proprio,non autē tanquam feudalem. Host.Ioā.And.in capitul.fin.de iud.capit.nimis, de iure iur.

Fallit in 5.casib.vt per Alc.in tract. præsump.in a.regu. præsump.3.num.2.

Facta non præsumuntur,l.in bella,§.factæ, ff. de cap. l. emancipati,C.de collat.

Fallit in 2.casib.vt per Diaz.reg.280.

Decretum iudicis præsumitur interpositum ex iustis causis,glo.in l.1.C.de fide instru.libr.10.l.2. C.de off. ciuil.iud.

Ampliatur in a.casib.& limitatur in 5.per Petr. Duen. regula 189.

Famulus si aufugit eo ipso res amissas per dominum, præsumitur subtraxisse,glos.in §. si vero, & in auth. de exbib.reis,facit tex.in l.2.§.fin autem reus,§.& si actor.C.de iura.calum.

Fallit in 5.casib.vt per Pet.Duen.reg.307.

Filius natus in domo præsumitur esse mariti,capi.per tuas,de prob.l.filiū diffinimus, ff. de his qui sunt sui, vel alie.iu.l.si vicinus,C.de nup.

Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 3. per Petr. Duen. regu.344.ampliatur, & limitatur in multis casib. vt per

vt per Port.in lib.1.suarum conclu.conclu.8.

Præsumptionem habens pro se,probare non tenetur, l.1.ff.de præsumpt.

Fallit in 5.casib.quos no.Fran. Hercula.in tract.de negatiua,nume.44.& seq.

Id omne quod in actis scriptum non reperitur, præsumitur non actum,l.quicquid astringendæ,ff.de verbor.oblig.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 10. per Fran. Hercul.in d.tract.de negatiua,nume.176.

Viuere quis præsumitur vsque ad centum annos, l. fin. C.de sacrosanct.eccles.c.in præsentia,de spons.

Fallit in 2.casib.vt per Port.in lib.1.concl.11.

Fallit in 7.casibus,vt per Socin.in l. si inter virum,ff.de reb.dubiis.nume.6.

Pro sententia præsumitur, Abb.in c.quoniam contra, de probat.Rom.in l.sciendum,ff.de verb.oblig.

Ampliatur & limitatur per Port.in l.3.suarũ concl.reg.42.videas Fel.in d.c.quoniam cõtra,vbi ponit regulas,& limitationes,nume.37.

Fallit in 5.casib.vt per Paris.in d.c.nume.104. Fallit in 8. casibus,vt per Soc.reg.362.

Consanguineus præsumitur scire facta consanguinei, l.de tutela,C.de in integ.resti.l.octaui.vnde cog.l.1. vbi Barto.ff.locat.

Fallit in 2.casibus,vt per Soc.reg.71.Ampliatur in 6.casibus,& limitatur in 8.per Port.libr.4.suarum concl. reg.31.

Allodialis & libera præsumitur res in dubio,& non feudalis,Hostien.in c.nimis,de iureiurando, & ibi omnes doctores.

Fallit in 6.casib.vt per Port.lib.5.reg.13.

Bona quæ sunt intra fines prouinciæ,siue ciuitatis,præsumuntur esse illius cuius est prouincia, vel ciuitas. Abb.in capit.si diligenti.de præs.

Fallit vt per Port.in d.lib.5.reg.12.

In principe causa non præsumitur quando aufert rem alterius.Abb.in cap.quę in ecclesiarum.de constitu. Ias.in l.quominus,ff.de flu.

Fallit in 15.casib.vt per Port.lib.5.reg.16.fallit in multis casib.quos notaui infrà in tract.de causa.in lib.5.sed in dubio præsumitur, quòd princeps moueatur ex causa rationabili,dato quòd non appareat.

Fallit in 6.casib.vt per Fely.in c.quę in eccles. de const. nume.82.

Incendium præsumitur causa inhabitantium, l. vendito,ff.de peri.& commod.rei vend.glos.in l.si modo, ff.de leg.1.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.178.

Instrumentum si penes debitorem reperitur, creditor ipsum liberasse pręsumitur,Bal.in l.3.C.de pact.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.183.

Libri seu scriptura etiam antiquissima præsumptionem tantum inducit,l.in coniunctorum,C.de relig. & sump.fu.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.238.

Probatio contra probationem iuris,& de iure,non admittitur,l.antiquæ,C.ad Velleia.capit.qui fidem, de spons.

Fallit in 5.casibus,secundum Felin.in c.quanto,de pręsumpt.nume.5.Fallit in 7.casib. secundum Soc. reg. 314.Fallit vt per Carer.in praxi crim.nume.55. Fallit in probatione ex partis confessione, prout attestatur esse communem opinionem Franc.Turz.concl. 5.vbi limitat,num.3.

Solennitas præsumitur,videas multas conclusiones limitatas,in tract.de solennitate

Tacens pręsumitur consentire.videas in tracta.de tacitur.Fallit in multis casib.quos no.Fel.in ca.nõne,de pręsump.vbi latissimè tractat istam materiam.Fallit in multis casib.vt per Alexan.in l.quę dotis.ff.solut. matr.nume.27.

Contractus in dubio vsurarius non pręsumitur,l.rogasti,§.si tibi,ff.si certum petatur.

Fallit vt per Dec.in d.§.num.6.

Princeps in dubio non pręsumitur velle vti plenitudine potestatis,no.Doct.in l.in testamento, C.de test. milit.

Fallit in 3.casib. vt per Dec. in d.l.in testamento.nu.12.

Dolus nõ præsumitur,l.quoties,§.qui dolo,ff.de prob. l.dolum,ff.de dolo.

Fallit vt per Marc.Anto.Blanc.in praxi crim.fol.54.numer.26.Fallit quoties aliquid de genere prohibitorum committitur.Fallit hęc limitatio,vt per Socin. reg.49.

Aggressor quis pręsumitur ex multis causis, quas pônit Blanc.in praxi crim.fol.147.numero 14. & etiam ponit Carer.in prax.crim.in §.circa quartum, numer.137.

Insultatus quis pręsumitur ex multis causis,vt per eũdem fol.147.num.20.

Semel malus semper præsumitur malus. capitu. semel malus,de reg.in.

Fallit vt per Blan.in praxi crim.fol.159.caut.14.fallit vt per Dy.in d.c.semel.

Condemnatus ex præsumptione iuris, & de iure non appellat.fallit in multis casibus,quos not. Carer. in praxi crim.l.obseruare, numer.54.videas suprà in tract.de appell.

Dans pecuniam non pręsumitur animo donandi. Soc. in l.cum quidam,ff.si certum petatur, vbi communem dicit.

Fallit vt per Baptist.à Villa.conclu.3.

Diuisio inter fratres pręsumitur si diu fuerint separati,& vnusquisque partem possidens. hanc esse communem opinionem attestatur Boeti.Dec.58. Ias.cõsi.127.vol.1.

Fallit vt per Baptist.à Villa.concl.83.in litera D.

Sui hęredes pręsumuntur ignorare fideicommissum, & cętera contenta in testamento:fallit vt per Rip.in l.qui Romę, §. duo fratres,ff. de verborum obligatio.nume.50.

Hæres extraneus pręsumitur habere notitiam fideicõmissi,& cęterorum fideicommissorum,& retentorũ in testamento. Fallit in 3.vt per Rip. in d.§. duo fratres,num.57.

Tertius successor nõ pręsumitur habere notitiam violentię.Fallit in 3.casibus,vt per Rip. in c.sępe, de resti.spoliat.numer.43.

Quamuis in sententia dicatur viso libello visa litis contestatione,per hoc non magis pręsumitur pro processu,quã alius pręsumeretur,si naturaliter de actis appareret.Doct.in c.quoniam contra,de proba.

Fallit in 4.casibus,vt per Fel.in d.c.nume.57.

Fallit in 3.casib.vt per Paris.in d.capit.quoniam contra numer.121.

Pro iustitia rectitudine laudi arbitri,vel arbitratoris,ita pręsumitur,sicut pro sententia,Docto.in d.c.quoniam contra,de probat.

Fallit in 2.casib.vt per Fel.in d.c.nume.62.

Pluralitas actuum non pręsumitur, Io. Bolog.in l.2.C. de bono.pos.secundum tab.nu.12.

Fallit in 2.casibus,vt per Fel.in ca.cum Ioan.de fide instrum.numer.7.

Quitæ

Qui ex duobus illatis alterum negat, reliquum affirmare præsumitur, c. nonne, de præsump.

Fallit in 7. casib. vt per Fel. in d. c.

Sententia si est formata in prima persona, præsumitur lata solenniter, secus si in tertia. Fallit vt per Fel. in c. sicut. de re iud.

Contraxisse vnusquisque intelligitur in eo loco in quo vt solueret, se obligatet, l. cōtraxisse. ff. de act. & obli. l. 4. ff. de bo. auth. iud. pos.

Fallit vt per Bello. in suis conclusion. ver. contraxisse.

Mala fides non præsumitur, Doctores in cap. si diligenti, de præsumpt.

Fallit in multis casibus, vt per Paris. in d. capitu. numero 26.

Delictum non præsumitur. fallit in 6. casib. vt per Anto. Gab. in lib. 7. de crimin. conclu. 2.

Fallit in 4. casib. vt per Alciat. in tract. præsump. reg. 3.

Donatio inter viuos in dubio præsumitur.

Ampliatur & limitatur in 8. casib. vt per Ias. in l. quæ dotis, ff. solu. matr. Ampliatur in 4. casib. per Ioan. Bolog. in fin. C. de pact. numer. 121.

Testium rogatus non præsumitur, doc. in l. sciendum, ff. de verb. oblig.

Fallit in 2. casib. vt per Butrig. in d. l. num. 49. vbi etiam Alex. limitat in 3. casib. num. 37.

Præsumendum est regulariter pro facto Papæ.

Fallit vt per Mars. sing. 8.

Seruitium præstitum non præsumi licet longo tempore sit præstitum. fallit vt per Damas. regu. 105. Dona. Fina, libr. 3.

¶ PRÆSVMPTIONES iuris dicuntur liquidissimæ probationes, max. in illis casibus in quibus præsumptiones plenè probant: vt l. j. §. debebit. in vers. verè filius. ff. de lib. agno. & c. quoniam. §. si autem. in ver. præsumatur. vt lit. non cont. Dec. in rub. de prob. numer. 17. vt in filiatione, & probatione adulterij, & contra præsumptionem iuris & de iure non admittitur probatio. xv. qui fidem, de spons. gloss. fi. in l. si dno. ff. de acq. hære. Bald. in rub. C. de proba. vers. ergo aliter probo. Dec. in rub. nu. 40. & 41. de proba. & ideo habens præsumptionem pro se non tenetur aliter probare, sed l. ipsa probationem facit, idem Deci. in d. rub. num. 167. de proba. & euidens probatio dicitur præsumptio iuris, secundum gloss. in l. licet imperator. ff. de leg. j.

Amplia d. regulam vt quilibet præsumatur scire ea quæ publicè fiunt in aliqua prouincia, vtputa scientes, & notitiam habentes per stridationes de venditione alicuius prædij facta alicui de illa prouincia excludūtur à beneficio iuris præsentādi, vt latè dixi in tracta. meo de iure protho. in §. j. quòd secus est in absentibus, vt latè Deci. in c. ad hæc in beato, nu. 47. de post. præla. Roma. cons. lix. & Ang. in l. tres fratres, C. de pac.

Amplia, & dic quòd præsumptio quæ insurgit ex sententia & re iudicata recipit probationem in contrarium, per e. in nostra, de procurato. & hoc per inspectionem, secundum Barto. in l. ij. qui ad ciuilia. C. de appel. Anto. de Butr. in c. ad sedem. vers. not. limitationem, de rest. spol. Feder. cons. cxlij. domino. Cast. cons. xlviij. in causa. Dec. consi. ccc. & in c. quoniam contra. nume. 174. de probatio. idem Ant. de But. in c. j. de lit. contest.

Fallit in confessione facta per partes, quæ admittitur contra præsump. iuris, & de iure, prout est glos. not. in authentic. de æqual. dot. §. si autem super. versic. scribat. Corn. cons. xxxix. volumine iiij. cum multis aliis ibi adduct. quod not.

Fallit etiam in iis quæ non apparent, quia præsumptio assumitur ex iis quæ apparent. Aym. Cra. consilio ccxij. numero 9. alleg. Ancha. con. cccij. materia de qua post med. ver.

Fallit etiam in iis quæ sunt difficilis probationis, quia concursus plurium præsumptionum facit plenam probationem, vt Aym. Crau. consi. lxxiij. numer. 19. volum. j. Rom. consilio vij. consilio liiij. ad fi. & consilio xxvij. ad fin. Castr. consi. cxliij. & clxix. volum. 2. prout est occultatio scripturæ contra quem admittitur probatio: iuramentum: & contra lacerātem instrumentum formationem etiam admittitur probatio, prout Aym. Craue. consilio ccxj. numer. 6. & 8. & duæ præsumptiones simul iunctæ habent vim vnius testis. Ita Craue. consilio cxliij. numer. 11. & consi. clviij. numer. 11. & cons. clxxviij. numer. 9. Bald. cons. cxlix. volum. j. circa med. Old. cons. cccxxiiij. circa med. probare verò fraudem difficile est. Ideo quæ non possunt determinari per certam regulam subtilitati iudicum committitur. I. Nouel. reg. 160.

¶ PRAETERMISSA. C. de secund. nupt. l. 1. De iis qui. vt indig. l. 1.

Festinatio. De don. l. 1. Inst. de soc. §. manet.

Negligentia. C. de paga. l. 1. De bo. præscrip. l. si qua.

Audacia. C. de episc. l. Si quis non. C. de hæret. l. quicunque. §. idcircò.

Cogitatio punitur. C. de his qui ad Eccle. con. l. fi. C. c. de pœnis. l. cogitationis. De furt. l. 1. dist. 32. cap. erubesc. De pœn. dist. 1. capit. cogitatio. Vide Brocar. 3. rubr. 85.

Cessans in eo quod facere debet, punitur. C. de admi. tu. l. debitoribus. De suspect. tu. l. 2. C. ad Sen. C. Tert. l. matre. ff. eo. l. 2. §. fi. de pet. her. l. quod si post. De vsu fr. ear. re. l. hoc S. C. §. 1. Brocard. 85. Riisvvich.

¶ PRAETERITVS ad hoc vt filius dici non possit ad rumpendum testamentum, sufficit si in vno nummo instituatur. Bald. capitu. per tuas colum. fin. de probat. not. Doct. comm. l. si quis. la 1. ff. ad Treb. l. deinique. §. sed vtrum. ff. de appellatio. Bald. authen. omnimodo. C. de inofficio. testamento. glossa §. aliud. authentic. vt eum de appellat. cogno. Franciscus, capitulo 1. de testam. 6. Bald. leg. hac edictali. C. de secun. nup. Ang. consil. 99. gloss. authentic. nouissima. C. de inof. testa. Medic. reg. 5.

¶ PRAETERITA non comprehēdit lex generaliter loquens. Bart. l. omnes populi. 2. q. 5. q. princ. numer. 39. ff. de iust. & iur. l. cum lex. ff. de legibus. l. leges. C. eod. Ias. l. si quis caut. vel in. c. fi. de testib. Barto. l. 2. ff. de cond. & dem. l. fi. ff. de fals. l. ex placito. C. de rerū perm. doct. com. c. cognoscentes. de const. dixi ego latè in terminis part. 4. q. 35. nu. 1. ff. de leg. & stat. Salic. l. 2. C. de gener. abol. Medic. reg. 1.

¶ PRAETERITIO filij facta à matre sine inserta causa legitima redditur testamentum nullum. §. aliud quoque. authen. vt eum de appellatione cog. Euer. in loco ab ordine. num. Ias. l. si vt certi. C. de test. mil. Bald. cons. 2. vol. 1. Medic. reg. 7.

¶ PRAETERITIO. Filius institutus in primo gradu in totum, vel in partem, licet sit præteritus in secundo, testamentum non rumpitur. l. si posthumos, §. quod vulgo, ff. de lib. & posthum.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. quod vulgo, nu. 1. vsque ad nume. 6.

Mater ignoranter si præteriit filium, præteritio non habetur pro exhæredatione, l. si mater, C. de inofic. testamen.

Fallit in

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.nu.6.

Præteritione filij iam nati,vel nascituri testamentum patris dicitur nullum à prin.hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turz 1.concl. 59. vbi limitar.

Fallit in 6.casib.quos ego notaui in §. 1. inst. de exhæredat.lib.

Preteritio posthumi testamentum non rumpit, l.1.& 3.ff.de iniust.rupro.

Fallit in 6.casib.quos ego notaui in §. posthumi. inst. de exhæred.lib.num.2.

Existente defectu preteritionis, vel exhæredationis in testamento legata,& cætera capitula testamenti confirmantur,auth.ex causa, C.de lib. præterit.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 4. à Io. Bolog. in d.auth.ea causa,nu.70.fallit in 5.casib. vt per Ias.in d.auth.nu.16.fallit in multis casib.vt per Bal.Nouel. in d.auth.num.15. Don.Fina,lib.2.

¶ Pretium in particularibus loco rei non succedit.l.venditor.ff.de hæreditate, vel actione vendi-ea.& l.si quis vxori.§.si Titius.& l.quas.§.fina. ff.de furtis.

Primò fallit,quando quis ignoranter emit rem furto subtractam.Nam isto casu pretium succedit loco rei,& est speciale,& potest esse ratio: quia emptor tractat de damno vitando, ne videamur locupletes fieri cum aliena iactura.casus est in l.Labeo.&l.

* Sab.§.item si dominus*.de verb.obl.B.Suc.re.371.

Additio.

* §.item si dominus.Et ibi vide Cæpol. B.Vad.

Secundò fallit,quando quis emit rem sibi legatam.l. cesta.de lega.§.si res.& l.planè.§.si rem.ff.de legat.1. ratio est in precedenti casu.

Tertiò fallit in illa ratione, quæ oritur ex contractu, vt si commodatarius, vel depositarius vendiderit suo nomine ignoranter: quia tunc actio depositi vel commodati datur ad pretium, etiam si res sit salua.casus est in l.vim.& ibi per Doctor. C. de rei vendic.& ibi per Bart.& Doct.in l.si cum seruum.in fin.ff.si cert.pet.

Quartò fallit,quando venditio rei meæ esset facta necessitatis causa inuenta à superiore, vt si possidebam rem meam,& superior me compulit ad ipsam vendendam, vt daret eam militibus: nam possum petere à re pretium perceptum, quia non sum regressurus ad rem.l.item si verberatum.§.fi.ff.de rei vendic.& arg.l.qui solidum.§.1.de legat.2.& ita no. dicit Paul.de Cast.in l.in re.de rei vendi.

Quintò fallit, vbi apparet de consensu partium expressè,secus,si tacitè:quia tunc pretium succedit loco rei.l.in pertinentibus.in fin.& l.ita constante. & l.ex pluribus.& l.fin.ff.de iur.dot.& l.quoties.eodem tit.

Sextò fallit in re empta ex vsura rei, quia ita iudicatur de re,sicut de ipsa vsura: vt not.Innoc. in capit. cum tu.& ibi per Doctor.extrà,de vsu. sed dic quòd in hoc pretium non dicitur succedere loco rei, sed bene res loco pretij.

Septimò fallit in foro animæ: vt not.in Specu. in titu. de vsur.vers.pone vsurarius.& Bal.in addit. Specu. eodem tit.in princip.

Octauò fallit*,quando res esset perempta, & si contra possessorem non esset mihi succursum: quia tunc contra venditorem possem agere ad pretium, & sic pretium succedit loco rei,ne venditor locupletetur cum iactura mea, vt l. non omnes.& l.si cum seruum.ff.si cert.pet. B.Soc.reg.371.

Additio.

* Octauò fallit. vide domi. Bartho. Cæpol.in suprà alleg.§.item si dominus. in 1.quæst.in vers. 2.casu fallit. B.Vad.

Nonò fallit, in actio. quod metus causa: vt l. si,Papa. ff.quod met.causa.de quo dic,vt per Cæpol.in d.§. item si dominus,in opposit.1.in 2.casu.

Decimò fallit in hæredi.peti.vt l.si rem, vel pretium, ff.de pact.quod dic vt per gloss. & Cæpol. in dicto §.item si dominus.

Vndecimò fallit in hæreditatis restitutione: vt l. Imperator.cum l. seq.de legat.2.de quo dic, vt per Cæpol.in dicto §.item si dominus.in opposit. prima.in 4.casu.

Fallit 12.in re data in dotem:vt l.res in dotem data.ff. de iure dot.de quo dic vt per glos.Barto.Cæpol.in dicto §.item si dominus*.in opposi.prima,in secundo casu. B.Socin.reg.371.

Additio.

* §.item si dominus.Et ibi de omnibus his fallent. vide Cæp.& dic vt ibi per eum. B.V.

¶ Pretium quod durat momento temporis non attenditur,not.l.pretia rerum.§.fin.ff.ad l.fal.nam res tanti est, quantum vendi potest, non vno die, vel momento,sed pluribus diebus,Bart.l.si seruus. ff.de cond.furt.l.1.C.de sen.qua pro eo,Bart. l.3.C. de resc.vend.Aret.§.si quis agens.inst. de act.item not.quod quando res valde pretiosa paruo venditur pretio facit censeri alius contractus, videlicet donatio. Med.reg.5.

¶ Pretium rei sciens,si offerat aliquid vltra, tunc nulla est deceptio,& quod vltra est datum, legitimè retinetur:not.Abb.in c.1.de empt.& vend.& ibi Ioan.Imol.

Limita tripliciter,vt per Ant.Burgos, in c. cum dilecti.de emp.& vendi. B.Dias reg.581.

¶ Prætor.Reg.106. Vbicunque causæ cog. vbi vide quis prætoris appellatione veniat,inf.verum.

Prætoris boni est potiùs restituere litem, vt ratio & æquitas postulabit,quàm actionem famosam constituere. De in int.rest.l.Diuus Ant.

Prætor reddere ius dicitur, & cùm inique decernit. De iustit.& iur.l.ius pluribus, mo. Rusvvich.

¶ Primogenitus,qui debet succedere in regno intelligitur de primogenito non de secundo, Bal. c.1.de fil.nat.ex matr.Ias.l.quoties.C.de rei ven.Lapus in rub.de donat.inter virum,& vxor, §.69. Tiraq.in trac.primogen.q.3.conc.simil. Narra Clem. 1.colum.61.de verb.signi.Fel.ca.2.de treug.& pace. Med.reg.3.

¶ Princeps in confessionibus nunquam intendit inferre iniuriá tertio.tex.est & ibi gl.not.in vers.generali,C.si cót.ius vel public.vtilita.& l.1. §.merito. & §.si quis à principe.ff.ne quid in loco publ.fi.Rot. decisio.331.in not.& Bald. in l.rescripta. C. de precib.Imper.offerendis.

Fallit in 4.casibus enumeratis,in glo.d.l.fin. & ibi Ias. in 6.limitationibus.

Fallit in concessionibus factis viduis & pupillis, & licet illud met concedatur alicui tertio cum clausula non obstante, attamen nullo modo censetur derogatum, nisi fiat specialis mentio de dictis viduis & pupillis,secundum Alberi.in l.1. C. quando imper.inter pupil.Felin.in cap.accedentes, de præsumptionib.Granmatic.decisio.xa.num.1. Iason in l.1.de constitutionib. princip. vbi princeps non intendit mutare contractus precessoris, & Deci.in

re.nemo poteſt mutare.ff.de regul.iur.

Fallit etiam, quando princeps procedit de plenitudine poteſtatis vbi imperator ſine cauſa poteſt tollere nobis dominium rerum, & qui aliter dicunt mentiuntur, prout Ang.in l.1.C.de quadr.praeſcri. & l.item ſi verberatum.§.1.ad fin.ff. de rei vendi. & latè Deci.in cap. quae in eccleſiarum.nu.103.vſque 112.de conſtit.latè Barto.conſ.24.vol.2.& conſ. 62.volum.4. I.Nouel.reg.144.

¶ PRINCEPS ſi facit actum, qui poteſt de poteſtate ordinaria valere, tunc in dubio praeſumitur vſus iure communi,& ordinaria poteſtate, non autem plenitudine poteſtatis. Doctor. in l. ex facto. ff. de vulga.

Fallit in 2.caſib.quos no.Matia. Soc. iun. in l. Centurio.ff.de vulg.

Princeps ſine cauſa non poteſt tollere alicui ea quae ſunt iuris naturalis, Curtius iunior conſ.138.nu.5. dicit hanc eſſe communem concluſionem.

Ampliatur & limitatur in multis caſibus, vt per Bapriſt.à Villa.concl.292.in litera P. Don.Fina,li.5.

¶ PRINCEPS ſlus modicum priuatis etiam ſine cauſa auferre poteſt, not.l.quoties.C.de prec.impe.offer.no.Aſin.in praxi iudic.§.3.c.27.nu.6.conc.Bart. l.fin.C.ſi contr.ius vel vtil. publ. Iaſ.l.quominus.q. ri.de flumin.dixi ſup.ampl.14. Med.reg.5.

¶ PRINCEPS cum profert ſententiā non adſtringitur ad citationem demandandam, Marāta in Spe. iud.p.6.§.propoſul.num.7.Bald.l.ceſſante.C. quomodo,& quando iudex.l.nec cauſas. C. de appell. praeſumitur enim in eo ſemper cauſa iuſta, Abb.capitulo inter quatuor.columna prima.de maior. & obed.Roma.conſ.369.Alex.conſ.87.volum.2.Dec. conſilio 269.numero 16. Brun. conſil. 16.numero 18.Pariſ.conſ.1. numero 72. volumine 2. Riminaldus.conſilio 425.numero 39.volumine 2. Alec.conſilio 61.num.7. Med.reg 8.

¶ PRINCEPS referens aliquid in ſua ſcriptura, licet relatum non appareat, valebit nihilominus eius diſpoſitio,glo.c.ſi Romanorum.19.diſtinc.etiam ſi ſit in praeiudicium alterius, Anchara. conſilio 398. Pau.conſ.158.Aret.conſ.23.conſ.164.colum.2.Alex. conſ.114.col.2.vol.4.conſ.15.vol.5. Soc. conſ.27.col. 2.vol.3.Fel.c.ád aures.col.6.de reſc.c. cognoſcētes. de conſt.Hyp.l.1.§.ſi ſerui.ff.de quaeſt.Cagn.auth.ſi quis in aliquo.nu.95.C.de edend. Med.re.10.

¶ PRINCEPS regulariter poteſt, quae vult, alienare.glo.in l.continuus.§.cùm quis.ff. de verb.oblig. l.apud Iulianum.§.fin.ff.de leg.1.

Fallit, quando alienaret per merum alicuius potentis alienando ipſi, vel alteri mandato ſuo.Bart. in l. prohibere.in §.planè.ff.quòd vi, vel clàm.

Fallit, quando ex alienatione ipſa ſequeretur maxima regni diminutio.cap.intellecto, de iureiurand. S.Ian.

¶ PRINCEPS, vel Papa, non poteſt ſine cauſa iuri alicuius praeiudicare, rem illius alteri dando. Ita Bart.in l.fin.C.ſi con.ius vel vtil.publ.& in locis alleg.per Deci.vbi ponit regulam in c. quae in eccleſiarum.nu.25.de conſtit.

Amplia habere locum, etiam in bonis infidelium, ſecundum Abb.& Innocen.quos allegat Deci. vbi ſuprà.

Limita & declara ſeptem modis, vt per Felin.in d.ca. quae in eccleſiarum.nu.40.vbi Deci.quinque duntaxat poſuit limitationes. B.Dias re.582.

¶ PRINCEPS, vel populus non recognoſcens ſuperiorem, poteſt eſſe iudex in cauſa propria. Ita firmat Felin.in cap. cum veniſſent. de iudic.motus ex eo quod not. Bald.in l.2.ad fin.C. de ſenten.quae ſine cert.quan.profe.& Barto.in l.ſi alius.§.belliſſimè.ff.quod vi, aut clàm.& Ange.in l.vnic.C. ne quis in ſua cauſa.

Limita hoc procedere quo ad ſubiectos, non quo ad alios.Ita tenet Hoſtien.in cap. nouit. de iud. & ibi Abb.quos refert Fel.vbi ſuprà, qui aſſerit ita vidiſſe iudicatum.

Secundò fallit, niſi princeps vel populus ſit reus: quia tunc ſubditus poteſt eos conuenire coram Papa. Ita Abb.in cap.1.de prob. dicens ibi eſſe text. ſing. ſed hoc impugnat ibi Aret. tenendo contrarium: & eius opinioni contra Abb. aſſentitur Felin. vbi ſuprà. B.Dias reg.581.

¶ PRINCEPS dum procedit de plenitudine poteſtatis nunquam citatio neceſſaria eſt, ſecundum communiter Doct.prout Bal.in l.nec cauſas.num.4.C. de appel.Bal.in l.s.C.de temp.appel. & idem Bald. in l.1.in princ.C.quomodo,& quando iudex. & idē in l.executurem.verſ.praeterea.C. de execu. rei iudi.& Panorm.in c.inter quatuor.de maior.& obed. Soci.conſ.87.verſ.capio ſextam.volumin. 3. Alber. Brun.conſ.19.verſ.quartò moueor. Th.Grammar. deciſ.lxv.nu.50.vſque 63.& c.ſicut in iure. in fin. de exceſ.praelator.Tiraq. in tract. res inter alios acta, limi.7.& Soc.in conſ.lix. in cauſa nobilium. verſ.6. & vlti.vol.3 licet in hoc multi teneant citationem eſſe neceſſariam, prout Iaſo.& alij infiniti.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum, in vtraque lectu.ff. de lib.& poſthum. Abb.& Ant.in ca. cum olim. de re iudic. & cano.in c.noſtra.de procura.& c.inter quatuor. de maior.& obed.Soci.conſ.xx. Memini, volum.3. Bar.in extrauag.in verſ.ſine figura,& in d. cap.1.de cauſa poſſ.& proprie.Bald.& cano. in c.in praeſencia.de probat.& idem in conſi.clxxxvj volumin.v. & in repetit.rubr.ff.de arbit.& in l.fin.C.de legib.& ibi Bald.vbi tenet.Citationem in ſententia principis fore neceſſariam.& Barto.in l. 1. C. de condit. inſert.l.2.vbi tenet, quòd princeps in cauſis debet obſeruare iuris ordinem & ibi Luc. de pen. quia licet ſit legibus ſolutus attamen, ſecundum leges viuere debet. Deci.conſ.cccclxiij. ad fin. & ſecundum eius bonam conſcientiam, vt Bald. in l.ij.iiij. not.C.de fideicom.& Barto.in l.vnic.C.vt quae deſ. aduoc.in fin.& Bal.in l.fin.in princip.C. de iure deliberan.& quamuis dicatur principem eſſe dominum legum, non tamen eſt dominus morum, ſecundum gloſ.in clemen.j.de Baptiſ.

Amplia, quando princeps procedit per viam extraiudicialem: quia tunc non eſt neceſſaria citatio, ſecundum Roma.conſ.ccclxix. circa primum, in v. dubio.& Deci.conſ.cxcj.num.6.& Bal.in l. nam ita diuus.ff.de adopt.

Fallit in contractibus, quia princeps non poteſt tollere de plenitudine poteſtatis ius alicui quaeſitum ex contractu.Ita Bald.in l.fin. verſ. dicas etiam.C. ſententiam reſcin.non poſ.& cap.1.§.ad haec.verſi. Item no.ex gl.de pac.iur.firman.ſed agere poſſunt ad intereſſe.Card.conſ.cxxxvj.& Anchara. conſil. clxxxviij.num.4.Deci.conſ.cccex.num. 22.& 23.& Ancharan. in conſilio cccexxvij. numero tertio. alleg.cap.quamuis.& cap.ſi pro te.de reſcript.in 6. & Ioan.Andr.in mercur.in cap.ſine culpa.de regu. iur.in 6.

Fallit etiam in legitimatione, quia principis poteſtas

ftas latiffima eft in fubmonendo maximè impedimenta, eo quia per fuum indultum poteft tollere omnes actus inhabilitationis ad hæreditatem, fecundum l. imperialis. C. de imperiali. ibi nam omni macula penitus deleta, & fuis quafi natalibus redditus, & Aucharan. in conf. cccviij. nu. 2. & 3. & Brunus, confi. j. & iij. & Deci. confil. ccclx. num. 4. & Bald. in l. cum filius. ff. de teftamen. milit. & Bald. latè in l. refcripta. C. de precib. imperat. offerend. I. Nouel. reg. 142.

¶ PRINCEPS. Principis æftimatio. l. 152. Neratius.

Beneficia principum in alterius iniuriam nô tribuuntur. C. de eman. lib. l. nec auus.

Indulgentia principis non infamiam, fed pœnam remittit. C. de generali ab. l. fi.

Conceffio principis habet vim decreti. Aure. C. quando de op. non eft. l. 1. vide Geometræ.

Decet conceffum à principe beneficium effe manfurum. Reg. 6. Iuftius eft eum teneri, qui princeps fuerit delicti, quàm eum quæri, ad quem res perlatæ funt. Pau. De fer. cor. l. in hoc. C. de pœn. l. faucimus. C. ex del. de. l. 1. Riifvvich.

¶ PRINCIPIS Duritia legum humanitate emendatur. Valent. C. de leg. l. 9. Riifvvich.

¶ PRINCIPIS refcriptum eft lex: probat text. in l. diui Seuerus. ff. de adimend. leg. & probatur variis locis.

Limita fex modis, vt per Ioan. Villemari in repet. §. diuus. ff. ad l. Cornel. de fic. Et vide Felinum, in cap. in caufis. de re iudic. qui per text. ibi, & in l. 1. ff. de conftit. princip. & in l. fin. C. de legi. facit regulam, quòd fententia principis facit ius generale: quam limitat quinque modis ibi. B. Dias re. 585.

¶ PRINCIPIS refcripto poteft concedi debitori dilatio ad foluendum. Text. eft in l. quoties. C. de precib. Imper. offeren. Habes Hifpane l. iiij. titulo xxiiij. parr. iij.

Limita primò, nifi debitum fit iuratum, quia tunc refcriptum non extenditur ad illud. Alexand. conf. xxxviij. in iij. vol. Iaf. in d. l. quoties. glof. in capitu. cum non deceat, in glof. fin. de elect. in 6. quæ voluit, quòd claufula non obftante, vel alia derogatoria nunquam tollit actum iuratum: Iafo. in l. fin. prope fin. C. fi contra ius vel vtili. public. Feli. in c. conftitutus. de refcript. Ferra. cautel. lv.

Secundò limita, vt procedat data idonea fideiusfione, aliàs non: vt in l. vniuerfa. C. de precib. imper. offerend. Ita limitat Iaf. in allegata l. quoties. B. Dias reg. 583.

¶ PRINCIPIS fecunda iusfio idem operatur quod motus proprius. Bald. in l. nec damnofa. C. de prec. imper. offeren. Fulg. & Rom. in l. fi verò. §. de viro. xxxj. fallen. ff. foluto matrimonio. dicit illud dictum nouum. Seqùitur Alexand. in l. 3. circa princ. ff. quod quifque iur. Felin. in capit. fi quando. de refcript. Iaf. in dicta l. nec damnofa. ex quo dixit notandum, quòd tunc ceffabit omnis exceptio fubreptionis, vel obreptionis, ficut quando princeps concedit motu proprio, & ita dicit obtinuiffe in facto.

Limita, vt procedat quando in fecunda iusfione, vel in fecundo refcripto fieret de prima, vel de primo: quia aliter geminatio non haberet effectus motus proprij. Ita Bal. in l. 2. C. de pet. bon. fub. lib. x. quod dicit fing. Iaf. pro limitatione huius regulæ, in d. l. nec damnofa. fin. ver.

Principis materiam. vide fuprà, verb. difpofitio, & verb. dominium, & verb. caufa iufta. B. Dias re. 586.

¶ PRINCIPIS voluntas præcipuè geminatione verborum oftenditur, Dec. Ped. 128. nu. 14. Tho. Gramma. Dec. 66. nu. 56. Port. conf. 28. n. 10. per c. 1. de treuga, & pace. authen. itaque. C. com. de fuccef. idem Port. conf. 33. num. 18. Med. reg. 3.

¶ PRINCIPI referuata, non veniunt in generali conceffione. Text. in cap. quod translationem. de offic. leg. & in cap. fin. de offic. vicar. lib. 6. & in l. 1. ff. de officio eius cui mand. & plura congerit Fel. in c. quæ in ecclefiarum. de conftitut. nu. 32.

Limita tripliciter, vt per Feliu. vbi fuprà, numero 33. B. Dias reg. 584.

¶ PRINCIPALE. Caffato principali, caffatur acceforium. l. non dubium. C. de legib. l. cùm lex. ff. de fideiuff.

Fallit vt per Deci. in d. l. cum principalis. ff. de regulis iuris. fallit in 5. cafibus, vt per Bello. in litera C. ver. Caffato.

Conceffo principali conceditur acceforium. l. 1. de iurifd.

Fallit vt per Damaf. reg. 23. Don. Fina, lib. 5.

¶ PRINCIPALE habet relationem ad acceforium, & è contra. l. cum principalis. ff. de reg. iur. c. accefforium. de reg. iur. 6. vnde ftatutum in vno ad aliud extenditur, idem eft de difpofitione principij, & fi nis. l. oratio. ff. de fponf. Med. reg. 9.

¶ PRINCIPALE, & accefforium. Pactum in principali factum, in accefforio intelligitur repetitum.
ff. fi quis caut. l. 2.
ff. fi cert. pet. l. lecta.
Conceffo principali, conceditur accefforium.
ff. fi feruit. vend. l. teftatrix.
ff. de act. empt. l. creditor fundum. §. an do.
ff. de pign. act. l. fi conuenit. §. fi nuda.
ff. de pignor. l. grege. pignori.
ff. de neg. geft. l. ait prætor. §. hæc verba.
ff. de pact. dnt. l. inter focerum.
Idem iuris quod eft in principali, eft in accefforio.
ff. de iud. l. fi legarionis. Azo, ru. 14.

¶ PRINCIPALITER relatio facienda eft ad id quod dictum eft principaliter, non autem ad incidenter dicta. Bar. l. fi. §. Titia. ff. de liber. leg. Aret. §. Apium. in 4. not. inft. de rerum diuif. Ruin. conf. 181. num. 3. vol. 2. Dec. c. 2. de appe. Cæphal. conf. 43. nu. 17. l. fi quis nec caufam: vbi Dec. nu. 5. ff. fi cer. petat. cum multis adductis per eum ibi. Med. reg. 10.

¶ PRINCIPIUM fiue initium fpectandum. fallit vt per Damaf. reg. 104.

Rem cœptam haberi pro impleta, & fufficit fi cœpta fit. fallit vt per Damaf. reg. 104. Don. Fina, li. 5.

¶ PRINCIPIUM cœptum: quod eft, prodeft, licet completum non fuerit.

Dimidium facti qui cœpit, habet: incipere aude.
C. de procur. l. inuitus.
ff. fi quis cautionibus. l. fi feruns. §. 1.
ff. de aur. & arg. leg. l. & fi non. §. argento.
ff. ad Trebel. l. quòd filium. §. dabis.
ff. de mun. & hon. l. ad rem. p. Azo, rub. 1.

¶ PRINCIPIUM. vide Initium.

Principia malè inchoata non conualefcunt, quamuis ad eum ftatum deueniant, à quo rectè initium capere poffent. 7. quæftio. 1. cap. epifcopum. De elect. capit. auditis. Authentic. vt iud. fi quo. fuff. §. cognitum.

Qui ponit principium, totum supplere debet. De consf.dist.1.c.nullusepiscopus. Riisvvich.

¶Prior. Reg.6. Qui prior est tempore, potior est iure. De rescript.c.si pro te.c.tibi qui gratiam.eo. lib.6.

Deterior semper est, qui prior delinquit. Ne quis enim.l.1.in fin. Riisvvich.

¶Prius. Prior in tempore potior in iure.cap.qui prior,de regu.iur.in l.in operis.ff.locat.c.eum cui. de præb.in 6.

Fallit vt per Dec.in l.quoties vtriusque.ff. de reg.iur. Don.Fina,lib.5.

¶Priori alicuius conuentus si ita relictum fuerit, lego omnibus fratribus talis conuentus cappam, & priori bibliam, per talem geminationem, priori dabitur cappa, atque etiam biblia, Bart.& Cy.l.cũ quæstio.§.sed & aliam.C.de legat. l. quæsitum.§.si quis fundum.ff.de fund. instr. dixi suprà in Ampl. ver.biblia. Med.reg.3.

¶Priuatus omni iure collegij, si restituitur, non recuperabit locum suum primum, quem ante possidebat, Bar.per illum text.in l.2.C. de decurio.ca. mandamus.xix.quæst.iij.ibi vltimus in choro maneat,&c.

Fallit, quando esset simpliciter amotus à collegio, secundum Bart.in d.l.2.Imol.in cap. ex transmissa. de renun.

Fallit, quando fuisset absens motu proprio, secundum Anchara.in cap. cum aliquibus, de rescript. in sexto.

Fallit, quando restitutio esset facta cum clausula non obstante aliqua constitutione, secundum Salicet. in l.fin.C.de sacrosanct.eccles.Card. in cap.quia te. de electio.& in consi. iij. vbi dixit etiam, quòd restitutis, cum clausula, non obstante aliqua constitutione, recuperat omnia bona alienata per fiscum. S.Ian.reg.236.

¶Priuatio. Priuandum neminem esse iure suo sine culpa sua.

Pro.

Ext.de cler.ægro.c.1.
Ext.de const.c.cognoscentes.
Ext.de his quæ fi.à maio.par.c.quæsiuit.

Contra.

22.dist.c.renouantes.
Ext.vt lite non contest. cap. quoniam frequenter.
Ext.de cler.ægro.c.tua.
16.q.7.inuentum.
61.dist.c.satis peruersum.

Solvtio.

Nunquam est quis priuandus iure suo sine culpa sua, & sine causa. Quandoque autem si subsit causa, priuatur quis sine culpa sua, vt in contrariis. In illis enim suberat causa prærogatiua, scilicet, principis voluntas, priuare aliquem, & ius vnius alteri conferre volentis.d.c.renouantes. Et D.de offic.præt. l.Barbarius. Item reuerentia sacramentorũ, casus superuenientes, vel scandalum. Damas.reg.2.

¶Priuatio non potest esse sine habitu. l. decem, vbi Bar.Alexan.Ias.l.2.ff.de verbo.oblig. inst.de libert.in princ.l.Titio.ff.de cond.& demon.l. Iulianus.ff.de rep.ca.ad dissoluendum.de despons.impuber.Ias.l.si quis maior,not.11. C. de transact. vnde liberatus non dicitur, qui nunquam fuit obligatus, nec potest desinere esse quod nunquam incipit, Bald.l.a.C.de iur. aut. anul. Rol. in tract. de lucr. Dot.quæst.93.num.5. Alexand.l.nullæ.nume. 1. ff.de acquir.hæred.Pau.l.manumissiones.nu.7.ff.de iust.& iur. vbi Ias.num.12. Brun. in tract. stat. super fœmin.artic.6.num.43.Bar.auth.si testis.nu.1.C.de testib.Ias.l.Marcellus.num.6.ff.ad Trebel. l si quis maior.num.25.C.de transact.Petr.in trac. de testa. c.4.num.1.Decis.Pedem.120.nu.7.Ias.l.non erit.nu. 6.ff.de iur.iur.Dec.consi.278.num.6. Med.reg.6.

¶Priuatio præsupponit habitum. De iust.& iu.l. manumissiones.de def.impu.ca.ad dissoluendum. Regu.3. Cant. in Top.loca à priuatiuè oppositis. Riisvvich.

¶Priuilegium alicui indefinitè concessum intelligi debet, vt consumi non debeat vnica vice tãtum, sed perpetuo vniuersaliter sit mansurum, vnde priuilegium familiæ concessum extenditur ad successores in infinitum illius. Docto.com.c.decet. de regu.iur.6.Felin.c.2.lim.7.de treug.& pace. Docto.c.licet.de priuile.in 6.c.fi.de verb.sig.6.c.quanto.de censibus. Med.reg.2.

¶Priuilegium alicui concessum non debet taliter interpretari, vt per illud tollatur aliud priuilegium ei debitè competens: notant hoc Bald. Ange Fulgo.& Alexand.in lege, si Rufinus.Cod. de testa. milit.ex text.ibi, ex quo inferunt, quòd statutum disponens, quòd scholares tractentur pro ciuibus, debet intelligi, quo ad commodum, non quo ad damnum.

Limita sex modis, vt per Ias.ibi. B.Dias re.596.

¶Priuilegium, vel beneficiũ concessum in principali, trahitur ad eius augmentum. Facit tex. not. in §.aliud.in authen.de æqual.dot.& ibi not.Ange. describit hanc regulam, & corroborat bene Albe. Brun.in tract.de augmento & deminut.monc.ver. nona conclusio.

Limita tribus modis, vt per eundem Alb.ibi. Bern. Dias reg.595.

¶Priuilegium concessum alicui, non extenditur ad suum correlatiuum, nisi expressè caueatur de ipso. Bald.l.omnia.C.de episcopis & cler. & si pariter expressè concedatur, si fuerit sublatum ab vno, alter non priuabitur illo, doct.l.1. vbi Alexan. & alij.ff.de leg.1. Med.reg 9.

¶Priuilegium concessum non subdito, non potest per concedentem reuocari. Felin. ex doctrina Innoc.in c.nouit.de indic.

Limita nouem modis, vt per eundem Felin.ibidem. B.Dias reg.587.

¶Priuilegium concessum vni ex correlatiuis extenditur ad alterum, not.leg.fin. C. de fruct.& lit. exp.Bapt.in tract.de cotrel.numero 19. Doct.leg. secunda.§.in omnibus, ff.de iudic.Bapt.d. loco.numero 48. Med.reg.9.

¶Priuilegium concedi potest à principe alicui in præiudicium tertij absentis, Doc.com.l.de vno. ff.de re iud.Doc.l.Gallus.§.& quid si tantum.ff. de liber.& posthum. Abb. capitulo inter. de maior.& obed.Bald.l.nam ita.ff. de adopt. l.fin.C.quib.res iud.non noceat. Gozadin.consilio 9. numero 62. Decis.consi.194.Bellon.consi.28.nume.14.Dec.l.qui potest.ff.de reg.iur.idem consi 698.consi.191.& consil.390.numer.15.Campeg.consi.2.nume.48.Docto. com.c.licet.de re iud. Imo.c. nisi.de renunc.Abb. c.cum olim.col.6.de re iud. Med.re.8.

¶Priuilegium per quod conceditur aliqua facultas, vel datum ad aliquid faciendum, perditur spacio decem annorum, si priuilegiatus eo nõ vtitur:

tut:vt est casus not.in l.1.ff.de nund.de quo latè per Fel.in c.cùm accessissent.de constit.

Limita quinque modis,vt per Balb. in tracta.de præscriptio.in quarta parte,quintæ partis principa.in quarta quæst. B.Dias reg.588.

¶ PRIVILEGIATVM non comprehendit generalis dispositio,nisi res priuilegiata sit in materia,de qua est sermo.l.in fraudem.§.pen.ff. de testam.milit.Ias.l.1.in 3.col.ff.solut.matri.Salyc.l.fin.C.de iur.dot.Dec.c.sedes.colum.6.de rescr.l.2.C.vnde liberi.Negusan.in tract.de pign.& Hypp.8.p.q.6.Crot.l.si constante.col.4.ff.sol.matr.Ripa l.fin.q.51.C.de reuoc.don.Papiensis l.hæres.ff.de iudic,Cagno.l.1.num.22.ff.de reg.iur. Med.reg.1.

¶ PRIVILEGIVM non datur collegio, quod nondum est.Goffred.c.cum olim.de consuet. c.ad audientiam.il 2.de eccles.ædif.gl.c.ad dissoluendum.ver.accusari.de despons.impub.glo.ca.quod vero.32.quæst.2.hoc idem perit si destruatur res, vel persona,Doc.c.in nullo.18.q.2.not.ca. priuilegium.de reg.iur.6.hoc idem si causa deficit,cuius gratia fuerit concessum,not.l.idem.ff.de excusat.tut. Bart.l.Tiria.§.vsuras.ff.de leg.2.Doc.com.l.filius.§.1.ff.de lib.& posth.l.2.§.omnes.ff.de iudic. Med.reg.6.

¶ PRIVILEGIVM datum filiis,se extendit ad nepotes: quia agnationis semper debet esse salua dignitas:imò magis per nepotem generatio augetur,& generationis memoria conseruatur, secundum Rom.in consil.cxxiij.licet magna,in fi. Fulgo.consil.lxxiij.supposito.Bart.in l.liberorum. versic.iis præmissis.ff.de verborum signific.Francis.Curt.consl.lxxx.Bald.in l.2.C. de in ius voc. Ange. in §.t.num.25.Institut.de iur.natu.gent.& ciui.Ias.in l.de quibus.ff.de legibus. Anchar. cons.cccexxiij. viso puncto.& cccxlvij.nume.2. vbi liberorum appellatione,veniunt nepotes, propter identitatem rationis,quod nota.

Fallit hęc regula,quando in priuilegio dictum fuisset, concedimus tibi,& filiis tuis tantùm, quia dictio, tantùm,excludit omnes alias personas, secundum Bald.consilio ccciiij.volum.v.Ias.in l.filiusfam.§.diui.in 2.lectu. versicu. pro ampliatione.ff.de legat.1. Deci.cons.328.sup.Anchara.cons.55. nu.5. vers. viso de illo verbo: Steph.Bert.cons.184.vidi casum.in 2.dubio.volum.1.

Fallit etiam quando esset statutum, quòd stantibus filiis,nepotes non admitterentur,quia eo casu non daretur extensio propter claram statuentium dispositionem,quia vbi est casus legis,non debemus aliam inuestigare rationem,secundum Dec. consi.563.num.7.

Fallit etiam,quando esset statutum,quòd stantibus filiis masculis fœminæ non admittantur,quia nepos ex filio excluderetur à masculo: secundum Angel.Aret.in §.1.num.34.Instit. de iure nat. gent. & ciui.& Bart.in l.liberorum.§.1.ff.de verb.sign.& d.Bald.in l.pen.C.de summa Trinit.& fid.Cathol.versicul.subsequenter quæritur dicit statutum.numero 40.& numero 41.

Fallit etiam,quando esset aliud statutum,quòd verba non interpretentur,neque glossentur, sed ad literam vulgariter intelligantur, quia eo tunc non extenderetur ad nepotem,prout voluit Aret. in dict.§ primo.de iure nat.gent.& ciui. Instit.nume.17.28.& 29.quod vide.

Fallit itidem, quando persona fuit causa priuilegij, quia videtur eo,tunc concessum personæ ob eorú fidem,& industriam, & ideo intuenda sunt verba priuilegij,secundum Anch.in regula priuilegium, ver.tertio casu.de reg.iur.in 6.& Deci.in l. in omnibus.numer.3.ff.de reg.iur.Ang.cons.117.versic.præterea.Ista canonica. I.Nouel.reg.141.

¶ PRIVILEGIVM si habet effectum momentaneũ, perditur per vnum actum contrarium:probat tex.in cano.priuilegium.11.q.3.notab.Barto. in l.2.ff.de verera.de quo vide Alexand. in cons.193.in secund.volum.incip.ex themate præmisso.

Limita octo modis, vt per Iaso. in l. fin. ff. de constit.prine. B.Dias reg.597.

¶ PRIVILEGIVM de iure Cano. per superueniens delictum non tollitur.

Primò fallit,quando reperitur aliquid in iure expressum:vt habetur in c.perpendimus.extrà, de sententia excom.in 6.

Secundò fallit, quando tale priuilegium eximeret à iurisdictione respectu certi loci, cum tunc delinquendo,extrà locum perdat ipsum priuilegium,vt in c.1.3.q.6.vbi de hoc.

Tertiò fallit, quando eximeretur à iurisdictione respectu minorationis personæ ; vt est priuilegium, quòd inferior non possit iudicare: tale enim est priuilegium si inferior delinquat in loco maioris: vt no.in c.si,per Doc.extrà,de foro comp. B.Soc.regul.380.

¶ PRIVILEGIVM perditur propter mendacium, vt in l.qui cùm se.ff.de re iudic.& in l.sed hoc ita.§.fin.eod.titu.& l.4.§.interdum.ff.quod cum eo.& in l.hæreditatem.§.fin.ff.ad l.Falc. & in l. dubitetur.§.1.ff.de fideins.& in l.1.C.ad Maced.

Limita tripliciter, vt per Ripam in d.l. qui cum se,vbi etiam alias tres limitationes ponit remissiuè.

Primò,quando mendacium esset prolatum per ignorantiam:pro quo refert Ale.ibi,& alia fundaméta.

Secundò procedit regula, quando mendacium profertur circa id quod est causa priuilegij,aliàs secùs, vt est exemplum in d.l.qui cùm se,& in iuribus allegatis in regula.

Tertiò intellige regulam in casibus expressis in iure, non autem facienda est extésio ad alios casus non expressos. B.Dias reg.592.

¶ PRIVILEGIVM personale soluitur morte personæ.c.priuilegium.de reg.iu.6.Doc.Com.l.maritũ.ff.sol.matr.l.si fideiussor.§.si maritus.ff.de re iudic.l.sunt.ff.de reg.iur.§.sunt.Inst.de act.l.priuilegia.ff.de reg.iu.l.sordidorum.C.de exc.mun.lib.x. Quod dictum procedit,quando priuilegium conceditur personę,vt causæ finali,seu proxima,secus quando esset causa remota,alia autem proxima.l.non solũ.ff.de in integ.rest.l.minor.§.si.ff.de minor.l.ea quæ.C.ad Velleia.Dy.d.c.priuilegium.nu.5. Doct.com.l.quia tale.ff.sol.mat.Bar.l.pen.ff.de seru.leg.Alex.l.1.de const.princ.Doct.com.§.quod Principi.Inst.de iure natur.gent. & ciuili. In dubio priuilegium.Principis perpetuum esse debet.c.decet.de reg.iu 6.dixi superiùs conclus.49.& dicam infer. versicu.rescriptum. Med.trac.2.part.

¶ PRIVILEGIVM, Persona. Bonifac. Reg.7.

Priuilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

Coniunge l.& si fideiussor.§. si maritus. de re iud.& l.sciendum.ibid. Viuienn.

¶ PRIVILEGIVM in dubio præsumitur concessum ad petitionem partis,& non motu proprio concedentis:tenent omnes doc.teste Alex.ibi,in l.si quis

iniquum.ff.quod quisque iur.in princip.mouentur per text.in c.si motu proprio.de præben.lib.6.

Limita tribus modis,vt per eundem Alexand. ibi,& vide etiam Petr. Rauennatem in suo alphabeto, verbo,motus proprius.in litera M. vbi hoc etiam limitat tribus modis.& vide Iaso.in d.l. si quis iniquum.ff.quod quisque iur.vbi hoc limitat quinque modis. B.Dias reg.594.

¶ PRIVILEGIVM secundum contra primum generale,valet,non facta eius mentione: siue contineat ius commune,siue aliquid vltra. Ita Hostien.Ioan. And.Card.Imol.& Doct.in cap.1.de rescr.Domi.in cap.quoniam.18.distinct.

Limita sex modis,vt per Fel.in d.c.1.Et ibi primam limitationem tripliciter restringit. B.Dias re.593.

¶ PRIVILEGIVM est strictè interpretandum: vt in l.si quando.in princ.C.de inoffic.restam.not.Arch. in cap.frater.16.quæst.1.glos.magistra in capit.1.de const.in 6.

Limita dupliciter,vt per Iason.in l.penult. de constit. princip.

Primò,quando verba eius essent tam plura & lata, quòd restringi non possent:not.Ange.in l.fi.secundum Ias.vbi suprà,& not.Anto.in d.c.olim.

Secundò limita,quando priuilegium non priuaret legem communem,sed priuatam, puta statuariam: quia tunc non restringitur. Ita Ant. vbi suprà, Ias. referente. B.Dias reg.589.

¶ PRIVILEGIVM.l.152.Neratius.l.157.priuilegia.l. 68.in omnibus causis id.l. 69.inuito beneficium.l. 199.§.fi.c.priuilegium.

Hoc quod pro quibusdam introductum est,inferre ei iacturam minimè ratione conuenit æquitatis. C. lib.4.titu.21.l.18.§.fin.ff.lib.37.tit.10.l.3.§.Diuus.

Non sunt amplianda priuilegia,nec ad alios casus trahenda. De legib.l.ius sing.l.quod verò.

Stricti iuris sunt priuilegia.C.de inoffic.test.l.si quando.Ne quid in loc.public.l.2. §. merito. §. si quis à principe.

Vim priuilegij habet tempus, cuius initij memoria non extat.De aqua quo.l.hoc.§.ductus.De verbo. sig.c.super quibusdam.

Semel faciens contra priuilegium, illud perdit.C.de iu.do.imp.l.2.De priui.c.cum accessissent.

Amittit priuilegium, qui permissa potestate abutitur.De priui.c.tuarum.cap.vt priuilegia.C.De Iudæis.l.Iudæis.De neg.gest.l.quæsiui.De peculio.l. liberum.

Interpretari priuilegium oportet, neque minùs strictè,neque minùs largè,scilicet ne grauem aliis iacturam adferat.De vsu.pal.cap. ex tuarum. De eccl.æd.cap.ad audientiam.Ne quid in loc.pub. l.2.§.si quis à principe.De admi.tu.l.impubes.De eman.l. nec vnus.C.de pre.imp.off.l.quoties. vide Extensio. Riisvvich.

¶ PRIVILEGIVM. Mulier vni, vel alteri priuilegio, & fauori,potest cum iuramento renunciare, cap. cùm contingat,de iureiur.c.licet,eo.tit.lib.6.

Fallit vt per Maria.Soc.iun.in l.1.ff.sol.matrim.

Priuilegia multa conceduntur pauperibus, §.item propter paupertatem,insti.de excu.tuto.vbi doct. not.

Fallit in 3.casib.vt per Crot.in l.2. ff. soluto matrimo. numero 57.

In dubio quis non censetur velle vti suo priuilegio, no.in l.centurio,ff.de vulg.& pup.

Fallit in 3.casib.vt per Lancil.in d.l. centurio, nu.140.

Priuilegium principis in alterius præiudicium est strictè interpretandum,gl.in c.literas, de filiis præs.c. sanè,de priuileg.

Fallit in 2.casibus,quos not. Ias. in l. beneficium,ff.de const.nu.19.Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 10. à Soc.reg.72.in addit.fallit in 5.casib. vt per Feli.in c.causam quæ,de resc.num.44.

In priuilegiis,& beneficiis principis fit latissima interpretatio,l.fi.ff.de const.l.si quando,C. de bo.vacantib.lib.10.Bar.in l.1.§.initio,de off.præf.vrb. c. cum dilecti,de donat.

Fallit in 6.casib.vt per Iaso. in l. beneficium,de const. nu.31.& seq.fallit in 9.casib.quos no. Bened.Capra in suo tract.concl.102.

Priuilegium exemptionis regulariter propter delictum perditur,docto.in d.l.beneficium,de constie.

Fallit in 5.casib.quos no.Ias.in d.l.nume.52.

Priuilegium de iure canonico per superueniens delictum nõ tollitur. fallit in 3.casib.vt per Soc. re.309.

Priuilegium aliquid faciendi perditur per lapsum decennij,c.cùm accessissent,de const.Doct.in d.l. beneficium.

Fallit in 2.casibus,vt per Iason.in dict. l. beneficium, numero 53.

Fallit in 5.casib.vt per Balb.in tractat.præs.in 4.parte quintæ partis princ.q.4.fallit in 3.casib.vt per Feli. in c.cùm accessissent,de constit.nu.36.

Si priuilegium habet effectum momentaneum,perditur per vnum actum contrarium.fallit in 8.casibus, quos refert Ias.in d.l.beneficium,num.58.

Qui negat illud quod est causa priuilegij, perdit ipsum priuilegium,l. qui cum se, & l. sicut autem, §. quod autem,de re iud.

Fallit in 5.casib.vt per Iaso.in d.l.qui cum se : vbi Rip. limitat in 6.casib.

Priuilegia regulariter sunt perpetua,l. falso asseueratur,C.de diuers.res.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.num.1.

Priuilegium reuocandi domum si competit alicui,& cœpit alium conuenire, durante causa concessiua dicti iuris,siue priuilegij,tunc potest conueniri,& cogitur defendere se,l.2.§.sed si agant, de iud. Doctor.in cap.fina.de foro competenti.

Fallit in 5.casibus,vt per Maria.Socin.in d.c.fi.col.28.

Princeps non potest sine causa priuilegium in præiudicium iuris alicuius præiudicare rem illius alteri dando.Bar.in l.fi.C.si contra ius.

Fallit in 7.casib.vt per Felyn.& Dec.in l.quæ in ecclesiarum,de constit.

Priuilegium concessum non subdito, non potest per concedentem reuocari,doct.in c.nouit.de iud.

Fallit in 9.casib.vt per Felyn.in d.c.nouit.

Priuilegio primo non derogat secunda dispositio cõtraria non facta eius mentione,c. veniens, de præs.

Fallit in 6.casib.vt per Fel.in c.1. de rescript. colum.8.

Priuilegio dato ad aliquid faciendum reuocare videtur contraueniens ipsi,c.priuilegium.11. quæstio.3.

Fallit in 6.casib.vt per Felin. in cap. cum accessissent, de constitu.

Priuilegium perditur per mendacium,l.qui cum rei. de re iud.l.sed hoc ita,§.fi.eo.tit.l.4.§.interdictum, ff.quòd cum eo.

Fallit in 2.casib.vt per Rip.in d.l.qui cum se.

Priuilegium secundum contra primum generale valet non facta eius mentione, siue contineat ius commune,siue aliquid vltra.Host.Ioan.And.Card. & doc.in c.1.de res.

fallit

fallit in 6.casib.vt per Fel.in d.c.1.col.4.

Priuilegium in dubio præsumitur concessum ad petitionem partis non motu proprio concedentis, communis est opinio secundum Alex.in l.si quis iniquum,ff.quod quisque in.

Fallit in 3.casib.vt per Alex.ibi.

Priuilegium vel beneficium concessum in principali trahitur ad eius augmentum,§.aliud, in Auth. de æqualit.dotis,col.8.

Fallit vt per Alber.Bru.in tract. de aug.& dimi. fol.11. ver.nona conclusio.

Priuilegium alicui concessum non debet taliter interpretari,vt per illud tollatur aliud priuilegium ei debitè competens,Bald.Ang.Alex.in l.Rufinus,ff. de test.militis.

Fallit in 6.casib.vt per Ias.in d.l.col.penult.

Priuilegium subdito concessum potest per concedētem reuocari,Fel.in c.nouit.de iud.

Fallit in 3.casib.vt per Fel.in d. c.nouit.fallit in multis casib.vt per Port.lib.5.conc.20.

Priuilegium habet,& pro quocunque crimine,ab ea quis extrahi non posit,ca.diffiniuit.17.q.4.c.reos, 23.quæst.5.cap.inter alia,de immu.ecclesia.

Ampliatur in 25.casibus,& limitatur in 39.à Remig. de Gon.in tract.de immu. ecclesia. & per Ioan.de Viſchis in suo tract.de immu.ecclesia.nu.18.& seq. vide Ias.in l.vinum,ff.si certum petatur,& ibi Dec. vide Boer.Dec.109.Guid.Pap. quæst.121.Alciat. de præsump.reg.3.præsump.33.

Priuilegia fisci quot sint, videas 32.apud Paul.de Castro,in l.si in te,numero 3.C.de priuileg.fisc.priuilegia, numero 66. ponit Iacob. de Sanct. Georg.in tract.feud.in verbo.sed an præterea. 91.priuilegia, ponit Matth.de Afflict.in cap.si duo fratres,numero 15.de fratrib.de nono inuestitis, in vsib.feud.videas 194.priuilegia per Franc.Lucam de Parma.in tract.de fisco.

Priuilegium personæ concessum cum persona extinguitur,l.in omnibus,ff.de reg.iu.§. sed quod principi,inst.de iure natu.

Fallit in 3.casibus,vt per Dec.in d.l. in omnib. fallit in 7.casib.vt per Zasi.in lib. sing.responso.cap.4.fallit vt per Dynum in c. priuilegia ,de regul.iur.videas Bartol.distinctio.in l.quod principi, numero 2.de const.prin.

Priuilegium clericale amittit clericus ex multis causis,quos no.Bened.Capra.in suo tract. conclus.94.

Priuilegia piæ causæ sunt 62. quæ enumerat Socin.regul.310.

Priuilegium immunitatis concessum alicui ab oneribus,& collectis ordinarij,& extraordinariis , solitis,& insolitis non extenditur ad onera quæ imponuntur ratione belli diuini,id est pestis,vel belli humani.fallit vt per Viuium,in ver.immunitas. fallit in 4.casib.vt per Rip.in tract.de peste, in tit.de remed.ad confer.vbert.nu.235.

Priuilegium concessum mihi,& omnibus descendentibus masculis, & fœminis non comprehenditur fœminas maritatas,vel viduas.doc.in l.cum quidā, ff.de iurisd.

Fallit in 5.casibus,vt per Socin.in d.l.cum quidam,numero 4.

Doctores & Scholares habent priuilegium expellendi fabros malleantes.communis est opinio in l.1.ff. solut.matr.

Ampliatur & limitatur in 5.casib. per Rip.in d.l.1.numero 132.

Priuilegium immunitatis concessum à collectis intelligitur ab extraordinariis tantum.Ampliatur in 2. casib.& limitatur in 2.per Rip.in l.si ex toto,ff.de l. 1.nu.13.

Priuilegia ita sunt interpretanda , vt aliquā contineāt gratiam contra ius,c.sicut Romana,de rescript.

Ampliatur in 8.casib.& limitatur in multis,per Rip.in d.c.nu.41.

Contraueniens priuilegio dato ad aliquid non faciendum,videtur ipsi renunciare, Doct.in c.cùm accessissent,de const.

Fallit in 7.casib.vt per Fel.in d.c.nu.47.

Scholares Clerici habent priuilegium,quòd habeantur pro residentibus,c.fin.de magistris.

Fallit in 6.secundum Fel.in d.c.fi.

Priuilegium reale transit ad quoscunque possessores, Doct.in d.§.sed quod principi.

Fallit,vt per Zas.lib.1.sing.res.c.4.nu.2.

Socer mariti promittendo dotem si conueniatur condstante matrimonio , non condemnabitur, nisi in quantum fieri potest.

Fallit in 2.casib.secundum Zasi.in libro 2. res.cap.9.numero 3.

Priuilegium sine beneficium à iure indultum non est alicui auferendum,c.de cæt.de reg.iu.

Fallit,vt per Dynum in d.c.

Priuilegiorum interpretatio quomodo fiat cū distinctione declarat Bar.in l.beneficium,nu.4.de cōstit.

Priuilegium tollitur per abusum,vel per pactum contrarium.

Fallit,vt per Damas.reg.137. Don.Fina,lib.3.

¶Privilegium, seu rescriptum. Rescripta admittenda.

C.de sacros.Eccl.priuilegia.
C.de ll.& constit.l.vlt.& 2.
C.de vete.iur.enucl.l.1.§.hoc etiam.
C.de precib.Imp.off.quoties rescripr.
C.de diuers.rescr.l.sacrilegij.& l.vlt.
C.de concussio.l.in consti.
C.de contract.iud.
C.de iur.om.iud.in criminali.
C.de tab.l.vlt.
C.de nup.l.imperialem.Auth.quod eis.
In Auth.quib.mod.nat.§.illud.
In Auth.de episcopis.§.sed non.
C.ex quib.caus.ser.ac.lib.l.1.
C.de quadrien.præscr.l.2.& 3.
C.de temp.& repar.Auth.sed.
C.de mul.quæ prop.seru.se iunx.
C.de generali abol.l.indul.
C.de senten.pass.& rest.l.si pater.
In Instit.de iur.na.§.sed quod.
In Instit.de vsuc.§.edic.
ff.de legib.& sen.consl.l.princeps.
ff.de adopt.l.nam.
C.de iureiur.propter cal.l.2.
ff.de off.prætor.l.Barbarius.
ff.de in ius voc.l.sed si hanc.§.patron.
ff.qui satisd.cog.l.vlt.
ff.de mino.l.si ex causa.§.vlt.
C.de incol.tutor.
ff.de rei vend.item fi.§.2.
ff.de pign.l.vlt.§.vlt.
ff.ne quis in loc.pub.l.2.§.si quis.
ff.de quæstio.l.1.§.vlt.
ff.ad municip.l.vlt.
ff.de libert.& eorum lib.l.manu.in fin.

C. ad S.C.Tertul.l.si qua.in prin.
ff.de sepul.violat.l.prætor.§.diuus.
ff.de reb.eo.qui sub tut.l.2.
ff.de hær.instit.l.vlt.
ff.de leg.1.l.is qui leg.
ff.de vac.mun.l.si inter.
ff.de admin.rer.ad ciuit.pert.l.ede.

Non admittenda.
In Instit.quib.mo.test.infir.§.vlt.
In Auth.de nup.§.3.
C.de sum.trin.l.nullus.
C.de sacrosf.ecclesf.l.iubemus.
C.de episcopis.l.quisquis,§.quicunque.
C.de diuersf.rescrip.l.vlt.
C.de pag.l.vlt.& l.sicut.
C.de legib.& constit.l.2.& 3.
ff.de precib.imperat.off.l.nec rescrip.
C.vt lit.pen.l.1.2.& 3.
C.de transf.l.causas.
C.de erro.aduoc.l.si non.
C.de in ius voc.l.2.
C.de procu.l.militem.
C.de inof.test.l.si quando.
C.de rei vend.l. inciuile.
C.de rescin.vend.l.3.§.ratas.
C.de pact.inter emp.l.si ratæ.
C.de vect.& commisf.l.si quis.
C.locati.l.vlt.
C.de donat.propter nup.l.certè.
C.sen.rescin.non posf.l.vlt.
C.si nup.ex rescr.per.l.1.
C.de nat.lib.l.1.
C.de testamentis.l.ex imperfecto.
C.de caduc.tollen.ex facto.§.pen.
ff.de vulg.subst.l.ex fact.
In Auth.de non ali.vel permut.§.quia verò.
C.de præscrip.30.ann.l.sicut.
C.de fruct.& lit.expensf.l.6.
C.de temp.& repa.l.1.& l.nemo.
C.de appel.l.1.
I.quib.mod.nat.§.vlt.
C.vnde vi.l.meminerint.
C.de abig.l.nullus.
C.si per vim vel alio modo.l.vlt.
C. de op.pub.l.præscriptione.
C.de duobus reis stip.l.2.
C. de eman.l.nec auus.& l.3.
C.de falsf.mon.l.vlt.
C.de communi agro deserto.l.quicunque.
C.de præposf.agen.in re.l.omnia.
C.de decurio.votiua omnis.

De rescriptis admittendis,&c.]Vt omnis cõfusio tot & tantarum contrarietatum tolli possit,distinguendum est,an rescriptum indulgeatur contra ius diuinum,puta nouum testamentum,vel prophetarum auctoritatem:& tunc nullum est:quia cum par pari imperare non possit, multo minus superiori.vt ff. de arb.l.non magis.Si verò contra ius quod est cõmune vel humanum impetretur,siquidẽ sit de his quæ lex dicit impetrari posse: vt ff.de aqu. quot.& æst.l.1.§.pen.& C.de decurion.l.neq;.tunc dicendũ est,quòd omni modo teneat.Idem dicendum est,si simile sit his quæ dicuntur posse impetrari,non aliter tenet:nisi vel non lędat alium valde,& prosit petenti:vel nisi crimen remittat,vel nisi moratoriam præscriptionẽ indulgeat,vt C.de precib. imp.off.l. quoties.& l.pen.& ff.ne quid in loc.pub.l.1.§.si quis à prin.& de flum.& ne quid in flum.publ.l.1.§.vlt.aliàs verò non tenet:nisi in rescripto supponat princeps,non obstante lege illa quæ dicit ita,argu.ff.de leg.2.l.si quæ.in prin.& C.de testam.Aut.hoc,& ita vtroq; interueniente,& rectè:non enim pręsumitur quòd voluerit,etsi sciat contraria, & maximè,quia in principio suæ creationis iurat de consuetudine, se obseruaturum leges.Imò per ambitionem & nimiam instantiam videtur indultum.vt ff.de minor. l.deniq;.in prin.& C. de bon.pet.sub.l.1.& vlt.& C. de rescript.l.1. Item non potuit Iustinianus legem sequentibus imponere,sed hortari,vt C.de legibus & const.l.digna vox.specialis autem sit adiectio.argu.ff.de leg.3.l.si quis.in prin.& in Aut.de testamentis imperfect.§.& siquidem.

Nota,quòd priuilegium personale, cùm pecunia priuilegiato satisfactum est,& si de hoc cum creditore non conuenit.
ff.de extraord.cog.l.1.§.non autem.
ff.de priuil.cred.l.si vt tibi.§.ratio.

De priuilegiis fisci.
C.de commun.rer.alie.l.vlt.
C.de condic.ex leg.l.2.
ff.de fideiusf.l.nec.
C.quib.mod.pign.tac.contra.l.2.
C.de fideiusf.l.pen.
C.de iure fisc.l.si curator.
C.de diuersf.temp.præsf.l.inter quid.
C.de aduoc.fisci.l.vlt.
C.de transf.l.nulli procur.

De priuilegiis,&c.)Sub hac Rubrica quędam assignata sunt priuilegia,ad fiscum pertinẽtia.sunt tamen & alia multa:nec enim omnia comprehendi facilè possunt,potest tamen de quibusdam poni exemplum,quod dic,vt ff.de vsur.l.cum quidam.§.fiscus. & ff.vt leg.vel fideicom.nom.ca.l.1.§.si ad fiscum.& ff.si cui plus quàm per legem Falcid.l. nisi. §.item sciendum.

De priuilegiis creditorum primi gradus.
C.ad Trebel.l.iubemus.
C.de pœn.l.honor.
C.de hær.instit.l.sed & si.§.1.

Priuilegiatorum vsus,legatorúmque libertatis,puta, Titio est legatum,cum duo sint Titij, valet legatũ. vt ff.de leg.2.non autem libertatis.vt ff.de manum. test.cum ex.item in alio casu.vt ff.de man. test.l.si quis liberta.

Quod ab indigno aufertur,fisco non applicatur.
C.de incest.nupt.Auth.incestas.
C.de secund.nup.l.1.
C.de hær.instit.l.nec apud.si pater.
C.de leg.l.si legatarius.
C.de episc.& cler.Aut.si capti.
C.de inoff.test.l.sed illud solum.
C.de episc.aud.l.2.
C.de litigiosf.l.vlt.
C.de calumniis.l.generaliter.

Contra.
C. de ser.fug.l.quicunque.
C. de pœn.iud.quia mal.iud Auth.nouo.
C.de inof.testa.l.Papi.§.Mæuium.

Quod ab indigno,&c.] Regulare est,vt quod ab indigno aufertur,fisco applicetur. vt in Rub.contraria continetur.Fallit tamen quandoque religionis fauore.vt C.de episc.& cler.Aut.si capti.& de Ep.and

l.2.

l. 2. vel quia fiscum alia persona præcedit proximior, cui nihil, ne succedat, obiici potest, vt C. de se. nupt. Auth. incestas. vel quia fiscus vult tale cōmodum permittere. vt ff. de litig. l. vlt. & de calumn. l. & generalis. §. illud.

Priuilegium marito indultum, videtur & marito indulgendum.

C. de legib. & const. l. princeps.
C. de dignit. l. milites.
In Auth. de consulibus.

Quando priuilegium opponitur priuilegio, maritus præiudicat minori.

C. ne de stat. defunct. l. si mater.
C. de iur. & fact. ign. l. 1.
In Decret. dist. 77. de ieiunio.
C. de iur. dot. l. dotis.
C. si adue. fisc. l. 1.
ff. de minor. l. verum. in fi.
ff. quib. ex caus. maio. l. vlt.
ff. qui pot. in pig. l. in conuen.

Nota, priuilegiatus contra priuilegiatum, habet beneficium, & contra vasallum.

ff. quib ex caus. maior. l. vlt.
ff. de naut. caup. stab. l. sed &. §. 1.

Mulier in sola dote habet priuilegium.

In Auth. de æqual. do. §. aliud.

Officit causa, sed non priuilegium.

ff. de iur. dot. l. si sponsa.
C. de pact. l. 1.
ff. sol. mat. l. si cum. §. si casum.
C. de vsufr. l. ambiguitatem.
ff. de priuileg. cred. l. 2. §. si sponsus.
C. de donat. l. sancimus. §. vlt.

Officit causa, &c.] Huius Rubricæ sententiam nō percipio: nec leges sub ea positæ, quid faciunt ad Rub. Melior est reipubl. conditio, quàm Ecclesię. vt C. de sacros. Eccles. l. vt inter diuinum. nam corrigitur Ecclesia, sed non iure publico. Item melior est fisci, patrimonio Cæsaris. vt C. de seru. fug. l. si quis edē. C. qui da. tu. l. nemo contra. C. de excus. tut. l. consorti. Item melior est Ecclesiæ, fisci: vt C. de sacros. Eccles. l. vt inter diuinum. ff. de diuers. & temp. præscr. l. in omni.

Quod idem fit in causa priuata, quod in publica.

ff. de pet. hær. l. item veniunt. §. air. §. senatus.
ff. de iur. & fact. ignor. l. regula. §. si quis.
C. de ser. fugit. l. diuus.
C. de iud. l. properandum. in princ.
ff. ad S. C. Maced. l. nihil interest. §. vlt.
ff. ad Trebel.

His melior priuati, quàm fisci.

Contrà, C. de seru. fug. l. mancipia.
Contrà, C. de sacrosanct. Eccles. vt inter diuinum. & l. illum.
ff. de mino. l. verum. §. vlt.
Contrà, ff. quib. ex caus. maio. l. res.

Quod idem fit, &c.] Hoc in plerisque verum est, vt in hac Rubrica notatur. fallit autem, vt C. de sacros. eccles. l. vt inter di. & suprà eo. in illa Rubrica, de priuilegiis fisci.

Adiectio.

Vel melius hoc verū est, cum aliquid gratia exempli dicitur, vt illud, incendium ęre alieno. aliàs obtinet Rubrica superior, de priuilegiis fisci.

Religiosa loca plus iuris habent, quàm publica.

ff. de seruit. l. seruitutes. §. vlt.
ff. ne quid in loco publ. l. 2. §. si quis.

Vt quod impetrauerit simpliciter, communiter impetrasse videatur.

C. de test. l. si non speciali.
C. de inoff. test. l. quando.
ff. ne quid in loc. publ. l. 2. §. si quis à prin.
ff. de bon. lib. l. Paulus.
ff. de serui. l. si cui.
C. de fid. cathol. l. nullus.
C. de pistor. l. 1.
C. de decu. l. vacua. l. exēplo. l. quoties. & l. vlt.
C. de bono. pet. sub. l. 1. & 2.
In Aut. de test. §. quia.
C. de thesaur. l. 1.
C. de cano. fru. l. neminem.
In Aut. de non alt. aut permu.
C. de suspect. tut. l. si aliquis.
C. de sacr. eccl. l. iubemus.
C. de diuers. præ. l. vlt.

Contra.

ff. ad munic. l. 1.
ff. de iniust. rupt. test. l. si quis. §. quoties.

Vt quòd simpliciter, &c.] Communiter dicitur, id est, secundum communem vtilitatem hominum: non contrà, vt lædatur multum. modica enim læsio toleranda est propter rescriptū. vt C. de precibus Imp. off. l. quoties. & ff. de flum. l. 1. §. item, & vt dixi suprà de admit. rescript. Posset etiam aliter intelligi Rubrica, vt vbi in communi negocio, vni tantum de sociis rescribatur, omnibus qui preces porrexerunt, videntur respondisse. vt C. de diuers. rescript. l. si liberis. & l. 1.

Non debet quis postulare, quod aduersarius non erat postulaturus.

C. de vsur. l. si ea.
C. si cert. pet. l. 1.
C. de rescin. vend. l. 4.
C. de solutionib. l. pen.

Contra.

C. de rescin. ven. l. si ita.
ff. locati & cond. l. ea lege.

Non debet quis postulare, &c.) Hoc verum est, nisi aliud appareat actum fuisse inter partes. vt ff. locati. l. ea lege. Axo, rub. 31.

¶ Privilegio dato ad aliquid faciendum, renunciare videtur contraueniens ipsi. Text. est in argumentum in cap. priuilegium. xj. q. iij. & in cap. cum accessissent. de constit. vbi Abb. allegat textum in l. ij. C. de iure dom. impe. & Fel. plura allegat.

Limita septem modis, vt per eum ibi. B. Dias re. 591.

¶ Privilegio primo non derogat secunda dispositio contraria, non facta eius mentione. Text. in c. veniens. de præscript. quem ita supponunt esse regulare omnes doct. in cap. j. de rescrip. vbi vide quæ dicit Felin.

Limitā sex modis, vt per eum ibi, vbi quintam fallentiam restringit quatuor modis. B. Dias re. 509.

¶ Privilegia debent strictè interpretari. gloss. in ver. ordinarij. in c. literas. de fil. presb. cum concor. vt per Fel. in c. causam. de rescript. & tex. in ca. sanè. de priuileg. in antiq.

Ista regula ampliatur, vt etiam priuilegium non extendatur ad causam habentem eandem rationem vel maiorem, secundum Host. & communiter Doc. in cap. postulandi. & ibi Fel. vers. circa iij. quæstio. & vers. limita j.

Hanc

Hauc limitationem declara,& restringe,nisi illud minus,vel illud cuius est eadem ratio,veniret per modum antecedentis,vel consequentis, aut connexi, iuxta ea quæ tradunt Mo.in l.ij.de iur. om. iud. Felin.in dict.c.postulandi. in iij.limitatione.& in vj.& viij.limitatione,gl.& Cano. in c.per venerabilem. §.quod autem.extrà,qui fi.sint legitimi.

Amplia secundò dictam regulam, quòd adeo strictè sunt interpretanda priuilegia, vt etiam verba improprientur,ad hoc vt minus lædant ius commune.l.si quando.in princ.C.de inoffic.testa.& cap.cũ dilectus.de consuet.& multa ponit Fel.in c.j.& in d. c.causam,quæ.de rescript.

Hanc ampliationem declara, & restringe dupliciter: primò,nisi verba essent adeo lata & clara,quòd nõ possent restringi salua ratione recti sermonis,secundum Butr.& Panorm. in dict.cap.olim.& Ioan. Andr.in addit.ad Spec.in rubric.de fil.presb.quem refert Felin.in dict,c.Postulandi.& ideo dicit Bald. in dicta l.ij.in iiij.nota.C.de legib.quòd verba priuilegij non sunt obscurè,nec calumniosè interpretanda.

Facit vulgare dictum Bald.in d.c. causam. quòd licet ambigua probatio & dictum testis obscurum interpretetur contra producentem. c.in præsentia. de probatio.tamen verba testium non sunt calumnianda sed interpretanda.

Bene faciunt etiam not.per Barto.& Doctor.in l.si de certa.& in l.sub prætextu specierum.C.de transact. cum concord.

Tertiò intellige,& declara,dummodò verba rescripti aliquid operentur:vnde si sint lata,& generalia,debent restringi secundum formam iuris, dummodò aliquid possint operari,vt latè Felin.in dict.cap. causam quæ. in ij. declaratione. & latiùs per eum in cap. j. de rescript. bene facit doctr. Bartol.in l.j. §.nunciatio.ff.de oper.no.nun.cum concor.ibi traditis.faciunt etiam no.in leg.j.§.huius rei.in glos.in versic.fortissimum.ff.de officio eius cui mand. est iurisd.

Primò fallit,nisi appareat de mente principis,vt quia velit præiudicare tertio, putà quòd dicit non obstante præiudicio tertij,per text.in l.ij.§.meritò.& §.si quis à principe.ff.ne quid in loco pub.& intellige in his in quibus princeps potest præiudicare,putà vbi tractatur de modico præiudicio, iuxta gl.in l.nec auus.C.de eman.li. & in l.si cum hæredem.ff. ad Treb.

Secundò fallit, quando tale beneficium concerneret præiudicium reipublicæ,ita procedat text.in l. si aliquando.C.de ope.public. secundum Angel.& Mod.& idem vult Panormit.post Io.And.in cap.ij. de immu.eccl.& ad hoc multa adducit Fel.in cap. causam,quæ.versicu.v.declaratio.de rescrip.& ista fallentia est de indubitabili attenta præcedenti fallentia.

Tertiò fallit,quando tale beneficium concederetur ad supplicationem partis,secundum Ang. hîc per l.si aliquando. Io.And.& Panor.in d.c.ij. de immu. eccle.quod qualiter intelligatur,dicetur in glos.sequenti,in materia priuilegiorum.

Quartò fallit, quando princeps concederet non solita concedi,ita potest intelligi d. l.si aliquando.secundum Ang.& Mod.bene faciunt not. in l.more. in materia præscrip.meri imperij.& in l.imperium. in illa quæstione an regalia veniant in generali concessione.ff.de iurisd.om.iudic.

Quintò fallit,quando tale beneficiũ induceret plura specialia,secundũ Bal.hîc in j.lect. per l.si quãdo.in prin.C.de inof.test.Subiicit tamen posteà ipse Bal. quòd illa l.non loquitur in beneficiis, sed in priuilegiis:vnde in priuilegiis adduceretur hæc fallen.

Sextò fallit,& intellige de beneficiis propriè & strictè prout declarant Bart.& Doct.secus autem est in rescriptis ad beneficia ecclesiastica : quia illa tanquã ambitiosa sunt restringenda, c.quamuis. el primo. de præben.in vj.& bona gl.in c. quamuis. el ij.eod. tit.& lib.& ita declarant Bal.Alb.& Mod.hîc & Fel. in d.c.causam quæ.versi.vij.declarando.& in c.Rodulphus.eod.tit.

Septimò fallit, quando beneficium esset concessum ex certa causa:quia restringitur ad illam causam.l. ij.§.capitis debilitas.ff.de vac. mune. faciunt multa,quæ ponit Fel.in c.cum ordinem.de rescrip.

Octauò fallit , quando qualitas personæ repugnaret per tex.& quod ibi not.Ang.in l.plenum. §.equitij. ff.de vsu.& hab.ad quod multa ponit Fel.in d.c.causam,quæ.in vers.quibus adde.& Barb.j.vol.in cons. v.iiij.& bene facit quod decidit Bal.& sequuntur Mod.in c.in generali.in tit.si de feudo fue.controuersia.in vsibus feudorum.

Nouò fallit, quando materia subiecta aliter suadet: nam debet intelligi secundum materiam subiectã. ar.l.si vno.in princip.ff.loca.cum concord.& est de mente Felin. in d.c. Rodulphus. ad quod adduco decisionem Panormita.in c. dudum.el secundo, circa finem,extrà,de electione,& elect. potestate, in vol.Gregor.

Decimò fallit,& intellige quòd debet fieri latissima interpretatio,quæ ex verbis concipi possit.ista est gl.not.quam ibi sequuntur Doctores,maximè But. in cap.fin.in glo.fin.de translat.episcop. bene facie text.in l.Gallus,§.j.ibi quod ex verbis concipi possit. B.Soc.re.381.

¶ PRIVILEGIA confirmata per summum Pontificem, puta si dicat confirmo exemptiones alicuius Ecclesiæ,si non constiterit prius Ecclesiam priuilegia habuisse exemptionis,valebit nihilominus talis huiusmodi concessio.glo.c.si Romanorum.19. di.Arch.c.præsentium.7.q.1.Ant.de Butr. c.ex insinuatione.de rescr.Dom.c.1.column.3.de sen.exc.6. Cardin.Zabar.consi.119.Ias.l. admonendi. num.30. ff.de iur.iur.Cagno.auth.si quis in aliquo.nu.93.C. de edendo. Med.reg.10.

¶ PRIVILEGIA piæ causæ, quæ sint, & dicitur relictum ad pias causas, quod pro anima relinquitur est priuilegiatum:vt dicit Bar.in l.si quis Titio.ff.de legat.ij.per glos.ibi positam.ad hoc vide gl.& Bald. in l.illud.C.de sacrosan.eccles.

Primum priuilegium est in dilationibus fraudulentis:nam si quis sine iusta causa differret soluere legatum pio loco, & expectaret strepitum iudicialem,condemnatur ad duplum æstimationis rei legatæ, de quo latiùs infrà videbitur.& sic not.specialiter in pia causa,vt teneatur morosus ad duplũ. Sunt & alia specialia multa:quia in piam causam dominium sine traditione transfertur ex contractu.l.fina.C.de sacrosan.eccles.secùs est in non pia causa.l.traditionibus.C.de pact.& l.si ego.C.de rei vend.

Priuilegium ij.est quòd valet donatio bonorum præsentium & futurorum ad pias causas, vt not.Bart.

in l.

in l.fin.C.de pact.& Bald.in authen. si qua mulier. C.de sacrosan.eccles.nam cum possit totam suam partem vouere & donare pio loco, fortiùs vniuersa bona, quæ sunt introducta gratia personæ. Instit. de re. di.§.interdum.licet regulariter secùs. l.stipulatio hoc modo.ff.de verb.oblig.

Priuilegium iij. est, quòd mulier ad pias causas fideiubendo non iuuatur Velleiano. l. pen. C.ad Velleianum.

Priuilegium iiij.est, quando aliquis fideiussor cum pacto non obligatur, in piam causam verò obligatur. l.fi.C.ad Velleia.

Priuilegium v.est, quia licet non posit quis alteri stipulari.l.stipulatio ista.§.alteri.de verbo. oblig.tamen poterit pro pia causa, vt ecclesia: vt est gl.sing. §.q.vij.cap.quoties cordis oculus.& glos.& Bald.in l.illud.C.de sacrosanct.eccles.licet Doctor. quidam velint quòd de iure Cano.indistinctè quis posit alteri stipulari: quod etiam sentit glos. in dicto capit. quoties.

Priuilegium vj.est, quòd licet non valeat pactum de succedendo defuncto, cum inducat votum captandæ mor.l.fi.C de pact.l.cum donationes.C.de transact.tamen valet ad pias causas, secundum Bald.in dict.l.fi.sicut in militibus, dum sunt in expeditione. l.licet.C.de pact.

Priuilegium vij.est, quia licet donatio omnium bonorum, vel alicuius partis per non filios retractetur per liberorum superuenientiam.l. si vnquam.C.de reuo.don.tamen non infirmatur facta ad pias causas gl.sing.xvij.q.iiij. & ponderat Bar.in l. iij.§.Imperatores.de leg.ij.& Bal.in l.ij.ff.de donat.

Priuilegium viij.est, quia ordinatio per viam constitutionis, vel consuetudinis facta per municipia de destribuendo aliquid erogandum per pias causas in eleemosynam, non potest per idem mancipium tolli.text.est not.in l. priuilegia.C. de sacros. eccles.& vide Bart.& est text.in l.ad epistolam.eodem tit.& Ioan.Andr.in addit. Specu.in tit.de instru.edit.§.nunc aliqua. licet dici soleat quòd facta ad liberalitatem non inducunt necessitatem.l. solet.§ fin.ff.de off.Proconf.& l.Scio amico § medico.ff de leg.iij.vbi interueniret casus dominij.l. cum de in rem verso.ff.de vsuris, & ideo si rusticus ordinaretur de aliquid donando omni anno, nisi interueniet alia promissio, non obligaretur ex eo quòd vsus fuerit in certis vicibus illa liberalitate: vt dicit Bar.in d.l.cùm de in rem verso.

Priuilegium ix.est, quia licet emptio rei facta per me & meo nomine sit mea, licet pecunia sit aliena.C. de rei vend l.si de tuo. & l.si ex ea.& l. si patruus.& tamen si pecuniæ sint ecclesiæ vel pupilli secùs.l.si vt proponas.C.de rei vend. & no.cano. in c.dicendum.de pe.cler.& videtur probare xij. q.iiij. c.j.& cap.seq.in fine.& q.vlt.Et adde quòd prædicta limitantur, quia per earum administratorem emitur, si tamen per alium, tunc non est ecclesiæ: licet empta sit de eius pecunia, & idem in pupillo: quia si emitur de eius pecunia res per alium quàm per eius administratorem non suam facit: aliàs secùs.ita intelligunt Docto.hanc materiam, ita refert Paul.de Castro d.l.si ex ea.& in d.l.si vt proponas. C. de rei ven.& l.si de tua.eod.tit.quod not.

Priuilegium x.est, quia licet aliquod ædificium factũ in alterius solo perfecta ædificatione ædificium cedit solo, de quo §.cum in suo.Instit.de re.di.tamen si pecunia ecclesiæ ædificat quis in proprio solo, ædificium tunc non cedit solo: imò solum ædificio. glo.est singu. xij. q. ij.c. Apostolos. quam sequitur Bald.qui solus inter legistas sciuit illam glos.l.tantum, ff.de re.di.& no.Spec.in tit. de emp.& vend.§. tertio loco.el j.vers quod si clerici.& videtur text. xvij.q.vij.cum seq.

Priuilegium xj.est, quia si aliquis vendiderit diuersis temporibus duobus vnam & eandem rem, non præfertur ille, cui primo vendita fuit, sed ille cui primo traditur.l.quoties.C.de rei vend.& l.si ea res.§.vterque.ff.de act.empt.licet per primum agatur ad interesse contra vendentem: vt ibi.l. siue autem.§.fin. ff.de publican. fallit in pio loco, & in ecclesiastica persona vendente: quia præfertur qui primo emit. singulare fuit dictum Ioan. And. & postea aliorum in cap.continebat.de his quæ fiunt à ma.par. cap. quoniam elusio in personis ecclesiasticis maximè reprobatur: vt clem.mulier.

Priuilegium xij.est, quòd licet aliquis prætendat sibi generaliter bona alicuius obligata, & velit agere hypothecaria ad vnam rem, quam dicit fuisse debitoris, & quam conuenienter possidet iure donationis illius rei, tamen non præsumitur hypothecam generalem fuisse factam: vt est casus in leg.rebus.C.de don.ante nuptias. & l.& quæ nondum.§. quod dicitur.ff.de pigno.tamen fallit in pia causa: quia iuris præsumptio est, quòd donatio fuerit facta post hypothecam, nisi donator probet eam præcessisse: ita consuluit sin.Franc. de Ramp. dicens, quòd cum hoc sit in fisco per causam.l.j. C.de instr. iure hastæ fisc.libro x. etiam si sit non pia, idem in pia causa, cum æquiparentur.l. fina.C.de sacrosan. eccles.& in authentic.de non ali.§. si minus, &c. Tu tamen aduerte, quia in leg.j. de iure fisci. hoc non est specialiter in fisco: quia præsumitur contractus donationis factus post hypothecam, vt ibi de hoc, si reperiantur duo contractus, & non appareat quis fuerit celebratus ante vel post: tunc in fraudem fisci præsumitur hypothecam præcessisse, & hoc speciale in fisco. & ita Bartol.intelligit dictam l.primam.

Priuilegium xiij.est, quòd repudians hæreditatem debitoris fiscalis occasione tributi, omnibus bonis priuatur, quæ accepit inter viuos à defuncto debitore: vt est casus memoriæ commendandus in l.hæredes.C.de omni agro deser. libro xj.secùs in repudiante hæreditatem debitoris piæ causæ: puta occasione decimarum, quæ dicuntur tributa animarum, vt in cap.tua nobis.de decimis. vj.quæst.v.decimis.non priuabitur omnibus bonis, quę idem hęres repudians recipit inter viuos à defuncto, vt est ibi casus no.

Priuilegium xiiij. est quia sub generali prohibitione donationis per statutum, vel testamentum, non videtur prohibita donatio in piam causam: vt singu. Bal.dicit in l.sponsus.§.si vxor.ff.de dona.inter vir. & vxor.quia videtur excepta persona Dei, sicut in sacramento fidelitatis intelligitur persona Imperatoris excepta.§.contra Imperialẽ.de prohi.feud. alie.per Feder.in vsibus feudorum.

Priuilegium xv.est, quia in alienatione ad pias causas non est necessaria solennitas alicuius laicæ constitutionis, secundum Bald. in l. generali.C. de sacros. eccles. & reddit rationem, quia alienatio ad pias causas ducitur spiritu Dei, & ille non est sub lege.c. licet.de reg.& xviij.q.ij.duo sunt.

Priuilegium xvj. est, quia licet mandatum morte

manda

mandatis finiatur re integra Inſtitu.,de mandat.§. ſi adhuc retiner.l.inter cauſas.in prin.ff. man.& plenè per cap.mandato.de procu. tamen in fauorem piæ cauſæ,ſecùs.ita mirabiliter dicit Bald.in auth., ſi qua mulier.C.de ſacroſan.eccleſ.& l.mandatum. C.man.vbi alleg.l.ſi ego.§.ſi.ff.de iure dot.in v.limitatione.

Priuilegium xvij.eſt,quia regulariter in contractibus, innominatis habet locum pœnitentia:ſed in fauorem piæ cauſæ non. ita dicit Bald. in l. ſicut ab initio.C.de actio.& ob.& alleg l. ſi quis pro empt.C. de donat.

Priuilegium xviij.eſt, quòd ſi creditor poteſt paciſci cum debitore,vt poſsit propria auctoritate intrare poſſeſſionem rerum obligatarum.l. creditorea. C.de pigno.tamen non habet locum, quando ſunt eccleſiæ debitores:quia tunc non valebit eiuſmodi conuentio.xij.q.ij.nulli liceat.& firmatur in c.xiij. de ſoro compet.

Priuilegium xix.eſt,quia à ſententia lata ſuper pia cauſa non poteſt appellari.arg.not.per Bart.in l.ancilla.ff.de alimen.& ciba.lega.vbi vide per l.ſi.C.de acquir.poſſeſ.non enim licet appellare à ſententia,in cauſa alimentorum.

Priuilegium xx.eſt, quòd licet aliàs reus ad fundandam intentionem actoris non teneatur edere inſtrumenta apud ſe exiſtentia:vt plenè not.in l.fina. C.de eden.& l.j.§.creditores.ff. eodem titu.tamen cum pia cauſa agit, eſt introductum quòd reus ad intentionem fundandum cogatur edere iura actori ad intentionem fundandam. fuit ſingu. dictum Butr.in c.j.de probat. arguendo de fiſco, ad piam cauſam:quia ſi illud eſt in fiſco temporali,fortius,in fiſco ſpirituali,ſiue in omni cauſa pia. argu. cap.vt gentes. de hære.in vj.& ad fauorem fiſci reus edere cogitur:vt l.ne quiſquam.ſecundum vnam lecturam.ff.de eden.& Ioan.Andr.in addit. Spec.de inſtrumen.edit.§.nunc videndum.vbi vult quòd in cauſa matrimoniali fauore animę,cum ſit res piiſsima, cogatur reus edere inſtrumenta ad fundandam intentionem actoris.

Priuilegium xxj.eſt,quòd exceptio non numeratæ pecuniæ poteſt ſolùm intra biennium opponi.Inſtit. de lit.obligat.per totum.& l. in contractibus. C.de non numer.pecu.& per Cano.in cap.fin.de ſolu.& ibi plenè.tamen pius locus ſemper opponere poterit:vt voluit Bal.in authen.hoc ius porrectum.C.de ſacroſanct.eccleſ.Ratio eſt in promptu, cùm non debeat ſufficere ſola confeſsio:ſed expedit quòd probetur verſa in vtilitatem pij loci ,per dictum cap.fin.

Priuilegium xxij.eſt,quia in pia cauſa proceditur non ſolum diebus feriatis in vtilitatem hominum inuentis.l.publicus.C.de feriis, & ſunt ad exemplum cauſarum publicarum & fiſcalium,vt ibi per tex.in tit.de fer.§.ſequitur.circa princ. Sed etiam diebus feriatis in honorẽ Dei:vt in c.conqueſtus. de feriis.

Priuilegiũ xxiij.eſt, quòd relictum ad pias cauſas repertum cancellatum in vltima voluntate, cenſetur in dubio iuris præſumptione inconſultè cancellatum abſque teſtatoris intentione ſi non conſtaret de eius voluntate.l.proximè.in ſin.ff.de his,quæ in teſt.del.& text. loquitur determinatè licet debeat extendi ad piam cauſam.

Priuilegium xxiiij.eſt , quòd relictum ad vnum vſum pium non poteſt etiam commutari ad alium vſum pium ſine licẽtia Papæ,etiam ſi hæres,& legatarius conſentirent.in c.e.quia conting. de relig. dom.& l.legatum.de admi.tut.nec valet quod ex æquipollentibus fit,l.ſimplex.C.de inſtit.& ſubſtit.ſub conditio.fact.

Priuilegium xxv.eſt,quòd licet aliqua conditio adiecta in legato in perſonam virginis, impeditura matrimoniũ & viduitatem inducens reiiciatur.l.quoties.& l.talis.§.reſcriptum.de condit.& demon.& plenè no.in auth.cui relictum.C.de indi.vidui.tol. tamen fallit niſi conditione impeditiua matrimonij deſecta vocetur pia cauſa ad legatum:quia tunc non reiicitur,text.eſt ſingula. in l. Titio vſuſru §.ſi. ff.de cond.& demon,& vide plenè per Pau.de Caſt. in § j.illius legis. Ego autem limitarem ea dicta cũ ſua tota cauſa,ne veriſimiliter ſit ſterilis per id quod dicit Bald.in l.conuenticu.C.de epiſc. & cle. circa princ.legis.nam ſicut patronus inducit dicere & iurare libertam ſuam vt nubat ne amittat ius patronatus.Ratio finalis prohibitionis eſt, vt poſſit nubere & filios legitimos habere & ciuitatem liberis replere.leg j.ff.ſoluto matrimonio,ita & in propoſito.

Priuilegiũ xxvj. eſt, quia donatio per verba generalia facta in codicillis non comprehendit legatum piæ cauſæ:nam non obuẽte tali donatione tale legatum debetur.text.eſt ſingu.l.quens in libertate,& extenditur per Nico.de Ma.ad piam cauſam in l.libertus.§.poſthumus.ff de ali.& ci.le.

Priuilegium xxvij.eſt, quia aliàs relictum anno tali vel tali die vel menſe,& ſic per verba tempus denotantia , in caſu obiecto non poteſt peti niſi finito tempore.l.qui à nobis.ff.de verbo.oblig.nihilominus relictum taliter ad pias cauſas poterit peti in initio temporis.caſus eſt in l.ſi ita fuerit libertas relicta.ff.de manumiſ.teſta.

Priuilegium xxviij.eſt,quia relictum alicui cum ad talem ætatem peruenerit,peti non poteſt illo ad ætatem non perueniente, tanquam conditione non impleta:vt l.fundus.& l. Mæuius. ff. de condi.& demonſt.& l.qui habebat.ff.de vulga.& pupil.nihilominus tale relictũ ad pias cauſas peti poteſt etiam ſi ipſe ad ætatem morte præuentus non peruenerit:vt eſt text.in l.ita ſcriptum.de manu.teſta.

Priuilegium xxix.eſt,quia licet aliquis filius illegitimus non poſsit inſtitui à patre.l.fin.ff.de his.qui.vt indig.nec etiam ſubſtitui.l.is qui.ff.de vulg.& pup. poteſt inſtitui ſi intrat monaſterium,& ſic pium locum,ſecundum Gu.de Cu. ſingu.in l.j. C.de ſacroſanct.eccleſ.& pro quo poſſunt adduci tres rationes.Prima quod intrans monaſterium maculam illegitimationis abſtergit: vt in authenti.de Chriſtia. Secunda,quia oblatus curiæ temporali cenſetur legitimari,quò ad ſucceſsionem offerentis.l. coniuncta. C. de naturalib. liber. fortiùs ſi ſit oblatus principi ſpirituali. Tertia quia cum apud talem illegitimum non ſit remanſura hæreditas, ſed tranſitura immediatè in monaſteriũ,vt in auth. ingreſsi.C.de ſacroſanct.eccleſ. meritò deferri debet:quia eſt capax.l.cogi.§.is.ff.ad Trebell.quod intellige quò ad ſucceſsionem,ſed non quò ad hoc vt poſsint beneficia eccleſiaſtica ſibi conferri:quia tunc non procederet ,quia illegitimus factus monachus,ſi poſteà conferatur ſibi beneficium(quod fieri poteſt etiam quãdo habet curam animarum) vt poſsit eſſe in ſtatu monachorum.xvj.quæſt.j.per totum,neceſſaria eſt diſpenſatio ſpecialis,vt in c.j. de filiis presbytero.

Priuile

Priuilegium xxx.est, quia filius factus monachus exhaeredari nò potest occasione ingratitudinis, quam ante, quàm esset monachus in patrem commiserat. & licet doct. & multi alij legistæ dubitauerint l. Deo nobis. C. de episc. & cle. tamen ego do tex. expressum xix. q. vlt. non licet.

Priuilegium xxxj.est, quia licet aliàs legatum rei alienæ valeat, si testator scribat rem alienam, quia tenetur hęres eam emere, si potest habere, & si non, dare æstimationem. Et hoc si legatarius testatori est extraneus: quia si esset coniunctus, valeret legatum suum, si testator sciuisset rem alienã, siue ignorasset l. alienam. C. de lega. tamen indistinctè valet ad pias causas, sed hoc nò videtur specialiter in pia causa, quia si testator legat rem hæredis, valet legatum indistinctè, etiam si testator ignorabat esse rem alienam. l. cùm pater. §. hæreditatem. ff. de leg. j. aliàs est §. cùm æstimaret: sed non est ita in pia causa. l. vt filius. iuncta gloss. de testam.

Priuilegium xxxij.est, quia testes non requiruntur rogati in relictis ad pias causas: vt not. Ioan. Andr. in addi. Spec. de instrum. edi. §. nunc verò aliqua. sicut in testamento facto per patrẽ inter liberos: vt not. gloss. ordin. in l. final. § j. C. de codicil. & not. in authenti. inter liberos. C. de testam. & regulariter requiritur quòd in testamentis sint testes rogati ab ore testatoris. leg. hac consultissima. in princip. C. de testam.

Priuilegium xxxiij. est, quando sunt duo testamenta nec apparet quod prius sit vel posterius: præsumitur posterius quod est ad pias causas, sicut dixi in debitore fisci habente fiscum in creditorem per causam. l. j. C. de iure fisci. lib. x. quia illud fortiùs dicendum esset in contractibus vel saltem in vltimis voluntatibus. l. seruum filij. §. eum qui chirographum. de leg. j. regulariter verò duo testamenta, quorum vnum non appareat prius vel posterius, se inuicem concidunt: vt plenè not. per gloss. in l. fin. C. de edicto diui Adria. tollen. & per Bart. in l. j. §. hoc autem. ff. de bo. pos. secun. tabu.

Priuilegium xxxiiij. est, quando aliàs non valet testamentum, in quo tabellio scripsit solam voluntatem testatoris: sed non publicauit, si testator mortuus fuit, vt dicit not. Bar. in l. fideicommissa. §. j. de leg. iij. tamen fallit si esset ad pias causas. ita consuluit Dy. in l. Lucius. ff. de test. mi.

Priuilegium xxxv.est, quia licet aliàs substitutio fideicommiss. vel sub conditione adiecta si decesserit sine liberis, intelligatur deficere substituto ingrediente monasterium, tanquam illud habeatur filij loco & excludat substitutum: vt in auth. nisi rogati. ad Trebel. & c. in præsentia. de proba. tamen fallit, vbi sub prædicta conditione substituta esset pia causa: quia tunc ingressus monasterij non facit illam deficere: imo si ille, qui ingressus est monasterium decedit sine liberis ex suo corpore descendentibus, vocatur pia causa, substituto monasterio, excluso quod erat priùs institutum: vt est casus in auth. de sanctis. episcopis. versicu. si tamen vniuersaliter. sed ista conditio, si sine liberis, non intelligitur, nec verificatur in filiis ciuilibus, putà in adoptiuis. l. si ita quis. §. j. ff. de legatis secundo. imo nec etiam verificatur in naturalibus tantùm: quia sic daretur materia fornicandi: vt l. generaliter. §. j. C. de institu. & substit. sub cond. fac. nam aliàs relicta nominatim in testamento non debentur à substituto: casus est singularis in l. iiij. §. Lucius. ff. de alim. & cib. leg. Tu adde, quòd si testator decessit sine filiis vel liberis, quòd etiam filius naturalis excludit substitutum. casus est in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebel. sed quando testator grauat filium, vel filiam, vel alium, vel seruum descendentem de restituendo hæreditatem vel legatum post mortem suam, hoc casu lex subintelligit illam conditionem, si sine liberis decesserit. §. cùm autem. in l. generaliter. allegata. C. de instit. & substit. sub cond. fact.

Priuilegium xxxvj.est, quia licet mulier in testamento non possit esse testis. l. qui testamento. §. mulier. ff. de testament. tamen poterit esse testis ad pias causas, ad similitudinem testis, qui profertur inter liberos: vt plenè in authent. quo sine. & in auth. inter liberos. C. de testament. vtrum autem mulier possit esse testis tempore pestis, vide Bart. not. firmantem in l. j. de bonor. posses. vbi dicit bonum esse prouidere per statuta.

Priuilegium xxxvij. est, quia licet scriptum per notas inusitatas sit inualidum. l. sed cum patrono. §. fina. ff. de bonor. possess. tamen ad pias causas valet, ita consuluit Dyn. ad similitudinem militis, per dict. l. Lucius. ff. de testam. milit.

Priuilegium xxxviij. est, quòd si testamentum est imperfectum ratione voluntatis, quia testator nò compleuit, quia mors superuenit: ergo est nullum. l. si is qui. ff. de testam. tamen si reperitur, quòd fuerit ad pias causas, illud valebit. l. in testamento. & ibi Bar. ff. de fideicom. libert.

Priuilegium xxxix.est, quia licet hæreditate non adita non debeantur legata. l. si nemo. ff. de testam. tutel. & l. eum quem. C. de fideicommiss. tamen debentur ad pias causas. Bart. in l. miles. §. ita hæres. ff. de testamen. milit. in fine.

Priuilegium xl. est, quia licet aliàs filius non possit de consensu patris testari in aduentitiis, in quibus pater habet vsumfructum. l. qui in potestate. ff. de testa. l. seruum. C. eod. tit. tamen valet ad pias causas, si de consensu patris fiat. capit. licet. de sepultu. in vj. Fed. de Senis in consili. cclxxviij. & ccxxxix. Bart. in d. l. qui in potestate, & ibi per doct.

Priuilegium xlj.est, quia licet aliàs in dubio in legato facto in genere, & in legato facto in specie, multoties quod minus sit debeatur, vt not. plenè in l. qui concubina. §. sequent. de leg. iij. & l. generaliter. de lega. j. ad pias causas debetur id quod est maius: casus est singularis in l. Titia. §. finali. ff. de auro & argento legato.

Priuilegium xlij.est, quia licet testator legat, & postea superueniat alienatio: & sic non debeatur legatum nisi constet quòd non adimendi animo voluerit alienare, & affinitas personæ cui factum est legatum suadeat contrarium. l. fideicommissa. §. si in rem vesso. ff. de legat. iij. & Instit. de lega. §. si rem suam. tamen fallit vbi esset legatum ad pias causas. l. filia. §. Titia. ff. de cond. & demon. si tamen sequatur recuperatio rei legatæ alienatæ: casus est in l. verum. de manum. testam. & idem dicit Bal. in l. qui propter. C. de lega. & vide in simili Bart. in l. placet. de lib. & posthu. Sed generaliter licet sequatur recuperatio, non remittitur legatum, per iura suprà alleg.

Priuilegium xliij. est, quia licet vbi aliàs aliquid est relictum, putà si non fecerit, & requiritur pro implemento cautio mixta, vel mutiana. ff. de condi. & demon. tamen ad pias causas non exigitur. Casus est vnicus in iure in l. liber. §. j. ff. de manu. testa. nisi alio modo appareat de mente testatoris, vt l. final. cc-

dem titulo.

Priuilegium xliiij.est, quia licet in conditione pendente adiecta legatario, superueniat aliquid, quod faciat legatarium seruum, aut legatarius sit mortuus, putà dânatus in metallum vel ad fodiendum arenam, ipsum legatum adeo extinguitur, quòd etiam si pendente appellatione restituatur, nihilominus non reuiuiscit legatum: vt est tex. in d. l. j. de cond. & demon. tamen secùs est in legato ad pias causas, vt l. arca. de manu. testam.

Priuilegium xlv. est, quòd licet verba adulatoria directa ad honoratum non inducant dispositionem d. cap. cum venissent. de Instit. & si testator dicat, volo quòd Titius faciat quod ei placet: quia talia verba non sunt obligatoria. l. si tibi mandauero. §. si tibi. ff. mand. sicut etiam dicimus inter viuos omnia bona mea sint tua: tamen propterea non erunt tua, nec quis ex his verbis obligatur: vt dicit gl. not. C. in quibus cau. coloni. libr. xj. nec inducunt dispositionem in eo, qui pluries dicit quòd volebat talem instituere: quia etiam si esset Imperator, qui fuisset talia verba prolatus, non propter ea capiet per illa verba: text. est in l. fin. de testam. tamen in pia causa secùs: vt in libertate, vt si testator dicat seruo, scio quod hæres egit sibi gratias: nam hæc verba inducunt libertatem, vt est text. in l. Paulus. ff. de liber. & posthum.

Priuilegium xlvj. est, quia licet legatum incertum ratione sententiæ non valeat. l. Titia cum testamento. de leg. ij. sicut nec stipulatio. l. si ita stipulatus fuero. ff. de verbo. oblig. nihilominus si dicatur lego ad pias causas, vel volo quòd distribuatur de bonis meis, legatum accipiet interpretationem ex quantitate patrimonij, & ex qualitate personæ legantis, vt tantum distribuatur ad pias causas: vt in l. si cui. de leg. iij. & l. pen. de arbit. & in l. Stichus. de leg. iij. & l. quidam. de leg. ij.

Priuilegium xlvij. est, quia licet aliàs in legatis conditio existens non trahatur retrò, l. j. §. serui. ff. ad Syllа. vbi si seruus debeat liber fieri sub conditione, & eueniat conditio, non tamen intelligitur fuisse seruus hæredi. tamen fauore piæ causæ trahitur retro, l. Neratius. de manumi. testa. vbi si lego libertatem seruo, si vnus seruus mihi nascitur ex ventre vxoris, de qua dubitatur an sit prægnans & posteà reperiatur esse prægnans, tamen retrò fingitur fuisse liber quantum ad libertatem, non tamen quantum ad opera præstita, pendente conditione.

Priuilegium xlviij. est, quia licet pluribus conditionibus in diuersis partibus testamenti legatis adscriptis vltima conditio sit implenda pro consequutione legati: vt l. quod trahitur. de condit. & demonstr. tamen fauore piæ causæ attendimus leniorem. vt l. v. & l. quod vulgo. de manum. test.

Priuilegium xlix. est, quia licet legatum ad pias causas detur, & deficiant duo gradus, quorum vno impleto, illud iterum debeatur, & impleatur primus, quo deficiente, relictum erit à secundo gradu: quia iuris præsumptione & pietatis fauore ab vtroque gradu intelligitur relictum. casus est singularis in l. ij. de man. testam. vt Titium hæredem instituo: &, si hæres non erit, Seium substituo. est causa legatum certum, quoniam intelligitur causa, si Titius hæres fit, & sic si impleatur primus, in cuius defectum testator posuit secundum: legatum primum nihilominus est debitum, quod est mirabile.

Priuilegium quinquagesimum est, quia tempus interpellatum etiam contra testatorem fauore piæ causæ coniungitur. casus est in l. Paulus. §. Gaio. ff. de lib. leg. aliàs est l. Aurelio. & l. fideicommissaria libertas. §. fi. de fideicommis. liber. & sic relictum sit tale sub conditione, si continuis annis quid fecerit: nam nihilominus tale legatum consequitur, si ex pluribus temporibus adinuicem coniunctis resultaret tempus perfectum, posito quòd non continuaret, & regulariter non sit recedendum à verbis testatoris l. non aliter. ff. de leg. iij.

Priuilegium quinquagesimumprimum est, quia licet regulariter legatum incertum ratione personæ sit nullum: vt Instit. de leg. §. incertum. & l. ij. C. de his quæ pro non scriptis habentur: fauore tamen piæ causæ valet. l. j. & l. id quod pauperibus. de episcop. & clericis. C.

Priuilegium lij. est, quia licet requirantur vij. testes in testamento, l. hac consultissima C. de testam. fallit tamen in pia causa: quia duo cũ parochiano etiam in foro seculari sufficiunt: vt est text. not. in c. relatum. extrà, de testamen. & not. Bartol. in l. j. C. de sacrosanct. eccles.

Priuilegium liij. est, quòd tutor datus, cui aliquid legatum est, perdat illud, si tutelam recuset l. qui tutelam. ff. de testa. tutel. & l. Nesennius. de excu. tuto. hoc fallit, nisi aliquid esset sibi legatum, quod postmodum deberet ecclesiæ restituere: quia non perderet pia causa, scilicet ecclesia, quod ratione hoc casu inductum est: vt l. Titius. §. ancilla. ff. de fide.

Priuilegium liiij. est, quia licet dicamus quòd quamuis admittatur conditio iurisiurãdi adscripta legato: vt l. quæ sub conditione. §. quædam. ff. de condi. institut. tamen ad pias causas non admittitur illa conditio: vt l. si quis libertatem, cum sequenti. ff. de man. testam. & clarius in l. si quis ita. §. qui ita. ff. de testamen.

Priuilegium lv. est, quòd licet aliàs legatum deficiat, vbi deficit conditio mista, illi adiecta ob causam superuenientem in personam illius cui debet impleri. l. in testa. 'a ij. de condit. & demonstr. non tamen ad pias causas speciali fauore deficit relictum, licet deficiat conditio illi adiecta, secundum Barto. in d. l. in testamento. de condit. & demonst. & probatur apertiùs in l. si peculium. §. is cui ff. de statulib. & in l. cùm ita datum. de conditionibus & demonstrationibus.

Priuilegium lvj. est, quòd licet aliàs modus adiectus concernens fauorem eius, cui relinquitur, censeatur in se continere causam impulsiuam: & ideo sit necesse præstari cautionem, vt l. Titio centum. ff. de condit. & demonstra. nihilominus adiectus legato facto ad pias causas, etiam si fauor eius, cui legatur, dicatur continere causam finalem, tamen non præstatur cautio de implendo. d. l. Titio. secũdo responso. & est casus in l. si ego. in principio. ff. de iure dotium. in l. si quis pro redemptione. C. de donationibus.

Priuilegium lvij. est, quòd licet aliàs vt quis consequatur legatum sub modo, sit necesse præstare cautionem de implendo: vt l. quibus diebus. §. finali. ff. de cond. & demonst. aliàs priuatur legato. l. j. C. de his quæ sub modo. tamen in relictis ad pias causas, si modus adiectus sit incontinenti, præstanda est cautio: vt l. libertas. § ij ff. de man. testa. si verò ex interuallo: & tunc non cogitur. l. imperator Seuerus. secundum

cundum lect. gloss. eod. tit.

Priuilegium lviij. est, quia in piis causis proceditur summariè, & de plano: vt in clem. dispendiosam. de iudic. & in clem. sæpe. de verb. signific.

Priuilegium lix. est, quia iudex ipse ex proprio officio nemine petente, facere potest ea, quæ pia sunt, vt de exequendo dotem, per tex. in l. profectitia. vers. sed si proponas. ff. de iure dotium. vbi est expressè iudicem propter auctoritatem posse dotem filiæ decernere, eo quod pater est absens vel captus. facit l. quæ erat. ff. familiæ ercisc. Quod autē dos sit causa pia, tex. est in l. cum is. de condict. indeb. & sic potest dubitari, an talis causa possit agitari in die feriato introducto in honorem Dei, vt regulariter definitur in causis piis. vt in cap. fin. de feriis, nor. in l. dies festos. C. eodem titulo.

Priuilegium sexagesimum est etiam in alio speciali, quod licet donatio facta sub modo, non impleto, per condictionem ob causam possit reuocari, vel agi præscriptis verbis ad modum implēdum, & sic est in electione agētis: vt l. si proponas. de condict. ob causam. & l. j. C. de donat. quæ sub modo. tamen si donetur ecclesiæ sub modo, eo non impleto non potest agi ad repetendum donationem factam, vt modus impleatur, nisi in donatione fuerit expressè dictum, vt modo non obseruato donatio sit nulla, text. est singularis in c. verum. de donationib. Item de materia legati ad pias causas, vide Bald. in l. j. C. de sacrosan. eccl. & in c. cum esses. de testament. & Bar. in l. proximè. de his, quæ in testamento delen. & l. si vnus. C. de test. & d. l. Titia. & ibi per Paulum de Castro in §. j. ff. de cond. & demon. Bal. in l. iij. C. de fideicom. libertat. fac. xix. q. ij. c. duo sunt. & tex. in l. fi. C. de seruo communi man. & Bald. in l. illud. C. de sacrosanct. eccles. & And. Barb. in cap. significantibus. de offic. delegati.

Sexagesimumprimum priuilegium est, quod licet merus executor non habeat actionem cōtra heredem ad petendum legata. l. Lucius. §. j. ff. ad Trebel. tamen fallit in legatis piæ causæ, vt vult nor. Bar. in l. si quis Titio. de leg. ij. & d. l. Lucius. §. j. & vide Bal. in l. nullam. C. de epis. & clericis.

Sexagesimum secundum priuilegium est, quia licet conditio in legatis debeat impleri in forma specifica. l. Mæuius. & l. hęredi. ff. de condit. & demonstr. hoc tamen fallit in pia causa; quia debetur legatum, licèt conditio non fuerit impleta in forma specifica: vt vult sing. Ro. in l. si ita stipulatus essem à re. ff. de verbo. oblig. per text. sing. in l. Paulus. §. grauius. ff. de liber. causa. quem ad hoc ipse ponderat. B. Socin. re. 382.

¶ PRIVILEGIVM. Modest. Lib. viij. Regular. Lex cxcvj. al. clvij.

Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ. & ideo [a] quidem ad [b] hæredes trāsmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, [c] ad hæredes nō trāseunt.

ADDIT. a quædam in P. florent. b hæredem. ibid. c & hæredem in P. florent.

Ex tit. de iur. immunitatis. Viuiennus.

¶ PRIVILEGIIS omnibus confirmatis generaliter non intelliguntur confirmata, quæ sunt contra ius commune. Ias. l. illud. numero 11. ff. quod quisque iuris. l. nominis. ff. de in litem iur. numero 13. Docto. l. 1. & 2. ff. de his, qui sunt sui. Bald. capitu. 1. lect. 2. in ritu. per quos fiat inuest. Abba. cap. in nostra. de sepultur. Medic. reg. 1.

¶ PROBATIO. Probatur frustrà, id quod probantem non releuat. De præscript. cap. quia verisimile De exc. c. dilecti filij.

Semel probatum reprobari non potest. De neg. gest. l. Pomponius. §. sed eo.

Incumbit probatio ei, qui non negat. de prob. l. 2.

Probationes de domo rei sumi non debent. De quæstio. l. de minore. §. tormenta. vide Qualitas, Præsumptio, Actor. Et Dd. in l. admonendi. De iureiur. & in rubr. C. de probatio. vbi de omnibus probationibus tractant.

Serui respōso tunc credendum est, cùm alia probatio ad eruendam veritatem non est. Modest. lib. 3. Reg. De testib. l. 7. vide Iudex. Riisvvic.

¶ PROBATVR impedimētum solo iuramento cum de re modica agitur. l. thesaurus. ff. ad exib. Dec. capit. pastoralis. columna 2. de exceptio. item etiam fama plenè probat in istis. gloss. leg. vbi adhuc. C. de iur. dot. Barto. leg. de minore. §. plurium. ff. de quæstionibus. Iaso. leg. admonendi. in fine. ff. de iureiurand. item credimus litteris ordinarij absque subscriptione testium. Calderin. consili. 3. in titu. de fid. instrum. Dec. cap. cum causam. column. 2. de prob. quartò testis singularis probat, vbi de modico præiudicio agitur. Abba. consi. 113. column. 4. volumi. 2. quintò in modicis admittuntur testes consanguinei. Bald. consi. 188. volumin. 4. sextò vbi de modico pręiudicio agitur, verbis enunciatiuis etiam notarij creditur. gloss. & Innoc. cap. olim. de censib. Abba. consilio 64. column. 4. volumi. 1. septimò hoc idem de libro rationum est dicendum, qui in minimis etiam pro scribente probat. Bald. l. vnica. colum. 3. C. de confess. Abba. consilio 35. volum. 2. Curt. consili. 112. colum. 3. Anch. consilio 44. colum. 3. Octauò vbi de modico præiudicio tractatur, statur assertioni partium etiam vbi partes liberam disponendi facultatem non habent. Abb. cap. fin. de probat. Dec. l. si donatione. colum. 6. C. de collat. Nonò hoc idem dicas vt sufficiant probationes per argumenta. Bellamer. consil. 10. volumine 1. Decimò, & vltim. reg. sit quòd cum de modico præiudicio agitur, sufficit ficta, vel semiplena probatio. Barto. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. ff. de liber. agnosc. l. 3. §. causæ. ff. ad Carb. & in tracta. ad repr. ver. summaria. column. 3. Bald. l. 1. C. vt in poss. leg. cau. cap. quoniam frequenter. §. quod si. vt lit. non cont. vnde in leuioribus statur simplici verbo iudicis. Barto. aut. nisi breuiores. C. de sent. ex per. recit. Dec. cap. post cessionem. colum. 8. de prob. Crau. cons. 182. num. 15. Asin. in praxi Iudic. §. 7. fal. 59. num. 8. conc. leg. si quando. C. vnde vi. glo. leg. vbi. C. de iur. dot. Medic. re. 5.

¶ PROBATVR referens per id quod est in telaro. l. asse toto. ff. de hæred. instit. l. 5. §. 1. vbi Ripa nume. 4. & Alexan. num. 2. ff. de re iud. Auth. si quis in aliquo. vbi Dec. num. 28. & Cagno. nume. 70. C. de edend. l. si quis seruum. §. fin. ff. de verbo. obliga. Grat. cons. 105. num. 3. lib. 2. Paris. consi. 7. num. 3. volum. 3. cons. 5. nu. 17. volum. 4. Aug. Ber. cons. 20. num. 9. vol. 3. cons. 110. num. 58. volum. 2. Medic. reg. 10.

¶ PROBARE quilibet potest post terminum datum ad probandum dummodo in continenti probare velit, quia modicum tempus non curatur, cum ea quæ in continenti fiunt censeantur inesse. l. lecta. ff. si cert. pet. Bald. l. fin. column. 2. ff. de feriis. leg. diffamari. colum. 1. C. de ingen. Man. Ias. l. edita. column. 6. C. de edendo. leg. non solum. §. morte. ff. de nou.

oper.nunc. Medic.reg.5.

¶ PROBARI debet de forma, alioquin non præsumitur. August.capitulo cum dilecta.numero 1.de emp. & vend. Bartol. l.si forte.ff.de castr. pec. dixi super amp.89. Medic.re.7.

¶ PROBARI non potest qualitas alicuius rei nisi prius probetur eius subiectum. Bald.consi.191.volu. 2.conc.Bal.l.1.C.de vsuca.Imol. l.sequitur.§.si viam. ff.eod.Bal.l.1.C.de cond. ob caus.l. adeo.§.insulam. ff.de acq.rer.dom.l.apud.ff.de auro,& arg.leg.l.hæreditatem. ff.de hæred.vel act. vend.l. non ignorat. C.qui accusare non poss. Medic.re.6.

¶ PROBANDI facultas soluitur morte delinquentis, vnde probatio, quæ fit contra vsurarium post mortem eius non probat eum fuisse manifestum vsurarium, Bald.consi.459.numer.5. volumi.4.dixi super. conclu.2. Med.tract.2.part.

¶ PROBATIO. Probādi actori incumbit necessitas.

In Instit.de empt.& vend.
C.de eden.l.qui accusare.
C.de probat.l.frustra.l.actor.
ff.de probat.l.2. Imò reo.
ff.de prob.l.3.& l.ab eo.si filius.cum deinde,
ff.de iur.fisci.l.status.
C.de inoff.test.l.liberi.
C.de probat.l.siue ex persona.
C.de pericul.tut.l.si tutor.
C.de cond.ob turp.caus.l.1.

Actori incumbit, &c.] Et affirmanti, non neganti incumbit onus: vt hîc continetur: euenit tamen, vt præsumptio transferat onus ab actore in reum, vt C.de prob.l.siue possidetis. Sed & quandoque incumbit reo: quia non simpliciter negat, sed affirmat: puta si dicat se non teneri, quia soluit. vt C. de probat. l.1. vel si dicat: Lex ita statuit cōtra me. vt ff.de probat. l.ab eo.nec obstat quod legitur C. de con. ob turp. caus.l.1.& de pericul.tut.l.si tutor. probat ex voluntate, non ex necessitate: vel probat hoc ipso, quòd non probatur contrarium. Idem respondetur legi, quæ est in ff.quib.ex caus.maio.l.etiam eadem.nam etsi negabat, dicens se suis reb. supeesse non posse: affirmabat tamē casum, vnde debet illum probare. Eodem modo respondetur illi, quæ est in C.de codicillis.l.nec codicillos.Nam etsi cum sanæ mentis negaretur, cum tamen fuisse furiosum asserebat. Eodē modo respondet legi, quæ est ff.de prob.l. si filius.

Imò vtrique incumbit probatio. C.de albo.fall. Azo, rubr.21.

Non aduersario, sed iudici est fides facienda, vel probatio.
ff.de cond.ob turp.caus.l.1.
C.de donat.inter vir.& vxo.l.2.
ff.de probat.l.quinquaginta. Azo,rub.21.

Qui dicit solennitatem intercessisse, probet: quia non propter scripturam contractus, solennitas præsumitur.
ff.de publi.l.quæcunque.§.vlt.
C.de fideiuss.l.1.& vlt.
C.de probat.l.penult.
C.de contrah.& commit.stip.l.1.& pen.
ff.ad l.Cornel.de falsis.l.vlt.

Sed hoc intellige de his, quibus nihil extrinsecus desideratur. vt Instit.de act.fideiuss.§.vlt. Vel dicas quòd hoc contingit ratione, scilicet super qua cōtrahitur. vt ff.de pub.l.quæcunque.§.vlt.

Qui dicit testamentum immutatum, vel emendatum, vel reuocatum, probare debet.
ff.de except.rei vend.l.1.
ff.de probat.l.2.
C.de fideicommiss.l.commissum. Azo,ru.21.

Vsus rei creditur gratuitò, nisi probetur merces data vel promissa.
In Auth.vbi litigan.iud.in prin.
C.de vsucap.l.creditor.
C.de Inst.& subst.l.si testa. Azo,rub.21.

Cuiusuis contractus formam asserens probet.
C.commodati.l.cum eum.
Suprà de lon.probat.
ff.de pignor.act.l.ne creditor. Azo,ru.21.

Qui casum allegat, ipsum probet.
C.de testibus.l.testium.
C.de testamentis.l.2.
ff.de cust.& exib.reor.l.non est facile.

Credirores probare debere, se pignus perdidisse sine dolo & culpa sua.
C.de probat.l.vlt.
I.de generalibns.dict. Rub.generaliter.
C.de testibus.l.testim.
ff.de pign.act.l.si credіtor.
ff.de eden.l.si quis.§.prætor.& §.vlt.
ff de cust.& exhib.rei.l.vlt.
ff.de nox.act.l.quot.
ff.pro socio.l.cum duobus.§ 2.
ff.locati.l si quis.§.in pi:
ff.de probat.l.emptor.l.in exceptione.

CONTRA.

ff.de administ.tut.l.chirographis.
ff.de leg.2.l.cum itaque.§.1.
ff.de aur.& arg.leg.
ff. de probat.l.quot.§.qui dolo.
ff.de nox.act.l.si seruus.l.depositus.§.vlt.
ff.de iud.l.si prætor.

Qui casum allegat, &c.] Sciendum est, eandem regulam in culpa & dolo seruari: vt sicut is qui negat se commisisse dolum vel culpam, necesse non habet probare se non commisisse, sed qui affirmat esse commissam. vt C.de doli.l.dolum. & ff.de probat.l. quot.§.qui dolo.& ita intelligitur contraria Rubrica. Illud tamen indubitanter verum est, quòd is negat se amisisse, quod constat eum habuisse ex cōtractu, probare debet.vt C.de pign.act l.scire. Hic tamē distinguebat Bulgarus, an actor cōfiteatur amissionem, an neget: sin neget, reus debet probare, sine culpa amisisse.& est ratio: quia cum probet factum, & eius qualitatem probare, vel culpam eius qui commisit. & secundum distinctionem possunt determinari leges huius Rubricæ. Nec obstat quod legitur de edendo, & de cust.& exhib.contingit enim illud propter publicum officiū: ex publico officio quod quis gerit, mágis astringitur.vel dicas, quòd de edēdo agebat, excipiebat excipiendo. vnde non obstat regulare.vel melius dic, vtroq; casu actori incumbere onus probandi dolum vel culpám. tantum enim debet facere probare negatæ amissionis, quantum rei confessio. æquū est enim in eo probando, quàm grauari: quo probato, debeat releuari, vt ait Irnerius: potest enim esse, quod reus bene potest probare se amisisse, puta quòd latrones abstulerūt: non tamen sine culpa sua: puta quòd obiicitur ei: Debuisti per aliam viam ire: vel, Sine socijs tuis non debuisti ire. ipse autem probare non potest, se iuisse cum socijs suis, vel fuisse impeditum, ne iret per aliam viā. Intelliguntur ergo leges huius Rub. vt imponát necessita

cessitatem probandæ amissionis tantum. vel si in aliquo condemnetur sine dolo & culpa, dic quòd illud ex voluntate, non ex necessitate est, vel hoc ipso quòd non probatur contrariū. arg. C. de his qui misi non poss. l. frater. l. ius. Azo, rub. 21.

Ex authentico tantum probatio inducitur.

C. de præscript. nupt. of. l. vlti
C. de dia. rescript. l. scimus.
In auth. vt spon. lar. §. 2.
ff. fam. ercisc. l. Pomp.
ff. de fideiuss. l. 1. §. auus.
ff. de bon. poss. secund. tab. l. 1. §. si quis indu.
ff. de fid. instrum. l. 2.
ff. quemad. testam. apet. l. vlti.

Imò ex transcripto.

C. de testam. l. publicari.
ff. de iur. fisci. l. in fraud. §. neque.
ff. de eden. l. si legatum.
In Authen. vt fratrum filij, §. illud.

Ex authentico tantum probatio inducitur.] Id quidem verum est de probatione plena: vt in hac Rubrica continetur. inducit enim præsumptionem, si constet à tabellione ita fuisse transcriptum, vt colligitur ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. neque instru. Porest autem assignari contrà, vt in Authē. vt fratrum filij. §. illud. Sed certæ insinuationes instrumentorū, quia fiunt cum solennitate, & præsentia iudicis, valent etiam perempto originali, vt C. de testament. l. publicari. Azo, rubr. 21.

Sufficit probare amissionem instrumentorum.

C. de probat. l. si depos.
C. de test. l. testium.
C. de fid. instrum. l. cum quidam.
ff. de reuoc. donat. l. si apud.
In Decret. cap. 1. quæstio. 1.

Non sufficit.

C. de test. testium. in fin.
C. de fid. instrum. l. sicut iu.

Sufficit amissionem probare, &c.) Hæc Rubr. est intelligenda, vbi probo me amisisse per aduersarium. contrà respondetur, quando per casum. Azo, rubr. 21.

Interest, an in continenti, an ex interuallo probare velit, qui possessionem retinere intendit.

ff. ad exhib. l. 2.
ff. de Carb. edict. l. 3. §. causæ.
ff. vt in poss. leg. l. si is à quo. Azo, ru. 21.

Ex scriptura tantum probari.

C. si mino. se ma. dix. l. si alterius.
ff. de prob. l. cum de indebito in fin.
C. de non num. pec. §. generaliter.

Probatum intelligitur, quousque in contrarium probetur: & iustum intelligitur, eo quòd in contrarium non probatur.

C. qui ma. lib. non fi. l. super seruis.
ff. de iur. dot. l. dote.
ff. de except. rei iud. l. si rem.
ff. de adminis. tut. l. iusta.
ff. de fideicomm. lib. l. si cum. §. placere.

Actor probare debet se emisse, & precium soluisse, & sibi rem traditam fuisse: & qui tradidit, dominum fore.

C. de probat. l. cum res.
C. de assert. tol. l. vlt.
C. qui pot. in pign. Aut. item.
ff. de pign. l. si separatus.

Qui causam ob quam petit, vel exceptionem sufficientem proponit, eam probare debet: quod si verum esset, non esset locus exceptioni, vel replicationi.

C. de condict. ex lege. l. vlt.
C. mandati l. si maritus. §. si per ea.
C. de probat. l. materiæ.
C. de pet. hæred. l. 2 §. vt liquidò. Azo, ru. 21.

Verba pro actore, locatore, venditore intelligenda sunt.

ff. qui satisd. cog. l. de die.
ff. de pact. resp. 2. contrà.
ff. locati. l. quæro.
ff. de iud. l. si quis. §. solemus.
ff. de contrah. empt. l. si in emptione.
ff. de verb. oblig. l. eum qui calend. si mihi. §. sisti. Azo, rubr. 21.

Verba pro reo, emente, conducente intelligenda sunt.

ff. de pet. hær. l. si in rem.
ff. de ser. vrb. præd. l. si arbor. §. hæc.
ff. de pact. l. veteribus.
ff. de contrah. empt. l. pacto. §. Pap.
ff. de redhib. l. 1 §. con.
ff. de verbo. obliga. l. stipulatio ista.
ff. de reg. iur. l. in contract.

Verba pro actore, &c.) In iudiciis pro actore, & contra eum sit interpretatio. vt ff. de iud. l. solemus. & l. si quis intentione ambigua. in contractibus sit pro reo, qui legem non protulit. vt ramen illa semper videatur protulisse, cuius causa posita, siue sit actor, siue reus, nisi ex ea interpretatione fiat inutilis pactio. vt not. ff. de verb. oblig. l quotiens. Et ita distinguuntur istæ Rubr. Hoc melius notatum est suprà de pact. Rubr. Azo, rub. 21.

Electio danda actori.

C. si tut. vel cura. interue. l. etiam his.
ff. de procur. l. si is qui Srich. l. si acto.
ff. de verbo. obliga. l si scriptum.
ff. quod met. caus. l. antepen. §. vlt.
ff. de rei vend. l. vbi man. l. quòd si tam. §. 2.
ff. de nox. act. l. in delic. §. idem si plurium.
ff. de eo quod cert. loc. l. 3. §. 1.
ff. de solut. l. si quis à fid.
ff. de exerci. ac. l. 1. §. est autem.
ff. de oper. no. nunc. l. stip. §. fine.
ff. de trib. act. l. quod in hæredem.
ff. de contrah. empt. l. si ita.
ff. de præscript. verb. l. naturalis. §. 1.
ff. de edendo. l. argētarius. §. cū autē Az. ru. 21.

Electio danda reo.

ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. hæc autem.
ff. de pet. hæred. l. si res & post.
ff. de poss. l. ei apud. §. 1.
ff. de eo quod cert. loc. l. 3. §. 1.
ff. commo. l. in commodati. §. vlt.
ff. de pign. act. l. si seruus. & l. cum & soc.
ff. de pact. l. cum in eo.
ff. de lib. caus. l. cui.
ff. de probat. l. circa eum
ff. de verbo. obliga. l. si ex pluribus.
ff. de solut. l. 1.

De electione danda actori, &c.] Rubricæ istæ potius diuersæ sunt, quàm aduersæ. alio enim & alio respectu dicitur reus & actor habere electionem: sicut

in consimili casu dicitur, vt C. de eden. l. vlt. habet enim actor electionem, cum ex pluribus causis competit ei auxilium contra eum quem conuenit. vt ff. de procur l. actor. & de nox. act. l. si plurium. & l. electio. & l. si tutor vel curator etiam. vel ex qua causa agat. vt ff. quod met. caus. l. antepen. §. vlti. & de pact. l. rescriprum. §. si ipsius. & de tribut. l. quod in hæredem. §. 1. & de præscript. verb. l. naturaliter. §. 1. & de nox. act. l in delictis. §. 1. & 2. vel ex qua causa soluat. vt ff. de solut l. j. vel ibi agat, io foro ramen competenti. alioquin tolles ei actionem, dum vis obseruare reo opinioné. vt ff. de eo quod cert. loc. l. 2. §. proin. Reos verò habet electionem, cum quidam sub alternatione promisit quidem, soluat. vt ff. de eo qui cert. loc. l. 2. §. 1. & 2. & ff. de compend. l. siquidem & de iur. dot. l. plerunq;. §. vlt. vel vbi exhibeat. vt ff. de rei vendic. l. si res mo. & l. 3. & l. si verò mu. & depos. l. apud. §. 1. Habet & quandoq; reus electionem: quia actor non distinguit. vt ff. de solut. l. 1. & de pign. act. l. cum & sortem. Aliæ leges in Rub. positæ, vel nil, vel valde parum faciunr ad rem. Etsi actori incumbit probatio, nihilominus reus volés admittitur. C. de inoff. test. l. liberi. ff. de lib. caus. l. Diui. Azo, rub. 21.

¶ PROBATIO. Illi iocumbit onus probandi, qui allegat ætatem ad declarandom intentiooem alterius, doct. in l. de ætate, ff. de mino.

Fallit in 5. casib. vt per Sebast. Sapiam, in d. l. de ætate, numero 65.

Minor ætas potest probari per coniecturas, doc. in d. l. de ætate.

Fallit vt per Sebast. Sap. in d. l. num. 34. & cui incumbat onus probandi ætatem maiotem, vel minorem distinguendo declarat Bart. in d. l. de ætate.

Quasi possessio status, vel qualitatis, quæ inest actualiter, vel est apta in esse ab origine, transfert onus probandi in aduersarium, l. circa, & ibi gloss. ff. de probat. l. liberis, §. fin. ff. de lib. causa.

Fallit in 3. casib. quos not. Iaso. in l. si prius, ff. de ope. no. nunc. nu. 43.

Fundans se in negatiua, siue agendo, siue excipiendo, siue sit negatiua facti, siue iuris, tenetur illam probare, communis est opinio, vt attestatur Ias. in l. in illa stipulatione, ff. de verb obligat. Ampliatur & limitatur in 3. casib. per Rip. in d. l. nu. 13. Ampliatur & limitatur per Port. lib. 4. reg. 34.

Fallit in 5. casib. vt per Iaso. in d. l. nom. 15. Ampliatut & limitatur in multis casibus, vt per Fran. Hercul. in tract. de negatiua, vbi limitat in 27. casib. à num. 1. vsque ad no. 123 vbi nu. 65. facit regulam, quod negatiuam iuris quis probare noo tenetur, & limitat in 5. casibus.

Exemplum instrumenti nó probat nisi originale osté datur, vel exhibeatur, l. procurator, C. de edendo, l. 2. de fide inst. l. Pomponius scribit, ff. famil. ercisc.

Ampliatur in 2. casibus, & limitatur in 11. vt per Ias. in Auth. si quis in aliquo, num. 2. Ampliatur vt per Franc. Turz concl. 149. Ampliatur & limitatur io 10. casib. vt per Io. Bolog. in d. Auth. si quis in aliquo, vbi Alexã. limitat in 6. casib. Fallit in 2. secundum Soc. reg 32. Fallit in 7. casib. vt per Roma. in d. Auth. si quis in aliquo. Fallit in 8. casib. vt per Iacob. de S. Georgio, in d. Auth. num. 19. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 10. per Purp. in d. Authé. nu. 6. Fallit in 10. vt per Dec. io d. Auth. oum. 14. videas Fel. in c si instrumenta. de fide instru. nu. 9. vbi facit regulam, quòd exemplum solenniter sumptum habet eãdem vim quod originale, & limitat in 6. casib.

Probario debet de necessitate cóncludere, l. matre, vbi Bald. ff. de probat. l neque natales, C. de probat.

Fallit in 10. casib. vt per Ias. in l. non hoc, C. vnde legit. num. 2. vbi Dec. limitat in 3. casib. nu. 4.

Allegare vel dicere non sufficit nisi illud probetur, gloss. in c. non. de consuetud. lib. 6. Fel. in c. cum dilectus, de accu.

Fallit in 9. casib. quos not. Hippoly. in l. 1. § si qois dicatur, col. 2. ff. de quæstio. fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. quoniam contra, de probat. col. 19.

Probatur ignorantia per iuramentum, gl. in cap. præsumitur, de reg. iu. in 6. gl. in c. innotuit, de elect. c. si vero, de sent. excom.

Fallir in 7. casib. vt per Felyn. in c. 2. de constitu. colũ. 6.

Probatur iuramento instrumentorum amissio. Bar. in l. emancipatione, C. de fide instru.

Fallit in 3. casib. vt per Marsi. in repet. rub. de probat. col. 26. Fel. tamen in c. sicut. de re iud. col. 6. facit regulam contrariam, videlicet, quòd amissio instrumenti debet probari per probationes legitimas, sicut etiam amissio cuiuslibet alterius rei, & limitat io 2. casibus.

Probatio qoæ fit ex coniecturis legitimis dicitur euidens licet expressè non appareat, l. si quis lucuples, ff. de manu. test. l. licet Imperator, ff. de leg. 1.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. licet.

Probationi testium, & instrumentorum potest in iudicio renunciati, DD. l. iubemus, C. de iud.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. num 6.

Probatio de non iure aduersarij oon prodest agenti in beneficialibus, nisi probet de iure suo, c. olim, de rescript.

Fallit in 5. casib. vt per Fel. in d. c. colum. 6.

Mandatũ procuratoris probari potest per testes, hanc esse communem opinionem attestatur Ias. in l. 1. C. de procu.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. l.

Actore non probante, reus debet absolui. l. qui accusare, C. de edendo.

Fallit io multis casib. quos notaui suprà in tract. de actore, concl. 4.

Appellanti propter exceptionem nó admissam, cuius probatiooem in continenti obtulerat, non est necesse ad iustificandam appellationem probare veritatem exceptionis, sed sufficit, quòd probet, se opposuisse exceptionem, obtulisse probationem incótinenti, c. interposita, de appellat.

Fallit in 16. casib. vt per Præpo. in d. c. num. 4.

Ætas vbi est fundamentum inteotionis alicuius, siue sit actor, siue reus, ille debet eam probare, leg. cum te, C. de probat. leg. si minorem, C. de in integ. rest. l. cum de ætate, ff. de probat.

Fallit in 4. casib. vt per Alciat. in tract. præsump. in 2. regu. præsumptio. 14. num. 1.

Fama regulariter plenè non probat. l. 3. §. eiusdem, vbi glos. ff. de testib. glos. in c. si testis, §. sæpe etiam. 4. q. 3.

Fallit in 24. casib. vt per Pet. Duen. reg. 299.

Fama in criminalibus nó facit semiplenam probationem, glo. io cap. veniens, de testi. vbi doct. omnes.

Ampliatur io 5. casibus, & limitatur in 6. à Pet. Duen. regu. 300.

Fama in criminalibus non probat indicium ad torturam. Bar. in l. milites, C. de quæstio.

Fallit in 5. casibus, vt per Pet. Duen. reg. 301.

Filiatio ex sola nominatione non probatur in extraneis, l. non nudis, & l. non epistolis, C. de probat.

Ampliatur & limitatur in 3. casib. per Pet. Due. reg. 341.

& de

& de probatione filiationis plures regulas limitatas videas apud Fel.in c.per tuas,de probat.numer. 10.& seq.

Filiatio non probatur ex sola nominatione parẽtum, nisi alia adminicula concurrant, cap. ex transmissa. qui filij sint legitimi,capit.per tuas,de probat,glo. communiter approbata in l.non epistolis, C. de probatio.

Fallit in 3.casib.vt per Pet.Duen.reg.342.

Filiatio probatur ex solo tractatu de aliquo tanquam de filio,& si non nominetur,doct.in l. quidam quasi, ff.de proba.Doct.in c.ex transmissa,qui filij sint legitimi,Bartol.in l.2.ff.de lib.agno.

Ampliatur in 2.casib.vt per Fel.in ca.per tuas,nu.13. de probat.videas Bart.in l. filium diffinimus, ff. de his qui sunt sui,Ias.in l.nec professio,C.de testa.

Scripta approbata per summum Pontificẽm,vel Imperatorem,vel habentem potestatem legis condendę probant.Doct.in l.1.ff.si certum petatur.

Fallit in 3.casibus,vt per Iacob. de Nig.in d. leg. 1.numero 56.

Iuramentum regulariter plenè nõ probat,Mars.in Rubric.C.de probat.num.119.

Fallit in 19.casib.vt per Mars.in d.Rub.quos refert Lancil.in tract.de off.prætor.in tit.de iu.num.13.Fallit in 20.casib.quos refert Iac.Pet.de Ptol.in l. admonendi,ff.de iureiur.num.126.

Comparatio literarum plenè non probat, Doct.in l. admonendi,ff.de iureiur.

Fallit in 4.casibus,vt Pet.de Tholom.in d.l. admonendi,nume.180.

Negans sibi factum,vel solutum, id quod sibi solui, vel fieri oportebat,probare non tenetur. Ampliatur in 4.casib. & limitatur in 4.à Fran. Hercula.in tract.de negatiua,numer.35.vsque ad num 44.

Præsumptionem habens pro se,probare non tenetur, c.1.de præsump.

Fallit in 5.casibus,vt per Franc. Hercula in d. tract. de negatiua,numer.44.vsque ad num.56.& videas nu. 8.& seq.

Probare non tenetur negãs factum. Ampliatur & limitatur per Franc.Hercul.in d.tractat.num.54.

Negans aliquem habere legitimam personam standi in iudicio, probare non tenetur. Ampliatur & limitatur in 2.casib. vt per Franc. Here.in d. tract. numero 86.

Negans intentionem agentis probare non tenetur. fallit in 4.casib. vt per Franc. Hercul.in d. tract.numero 102.

Negatiua est improbabilis directo per rerum naturã, doct.in l.in illa, ff. de verb.oblig.

Fallit in multis casibus,vt per Franc.Hercul.in d.tract. numer.127.fallit in 3. casib. vt per Rip. in d. l.in illa, sed negatiua quomodo probari debeat, octo casus ponit Rip.in cap. cum ecclesia,extra de causa poss. & prop.nu.79.

Difficultas probationis, & odiũ delinquentis facit vt admittatur probatio per iuramentum actoris,doct. in d. l. admonendi.

Ampliatur in 55. casib. à nu.125. & limitatur in 61.num. 755.per Plor.in repet.l.si quando, C. vnde vi.

Probare non tenetur qui dicit bona non sufficere ad debitum, sed aduersario incumbit onus probandi. hanc esse magis communem opinionem attestatur Port.in lib.8. suarum concl.reg. 23. vbi limitat hanc communem, & contrariam, quæ etiam communis est.

Onus probandi aliquem esse factum locupletiorẽ cui incumbat,declarat Port libr.3. suarum conclusion. reg.12.vbi limitat vtranque opinionem.

Dolus probari debet per allegantem, l. quoties, §. qui dolo,ff.de probat.gloss.in capitul.sedes,de res.

Fallit in 4.casib.vt per Bened.Capr.in suo tract.concl. 78.numer.45.& dolus quomodo probetur,declarat Carer.in praxi crimi.l.obseruare, in tract.de homi. §.2.nume.30.

Debitum per diuturnam solutionem probatur, l. cũm de in rem verso,ff.de vsu.vbi Barto. glo. in l. seruitutes,ff.de seruitu.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.82. fallit in 2.casibus, vt per Ias.in l.si certis annis,C.de pact.

Literæ ordinarij iudicis non probant,si in eis testes descripti non sunt,c.1.& cap.quoniam,de procur.

Fallit in 9.casib.vt per Soc.reg.246.

Probato termino ad probandum elapso, secundum communẽ opinionem amplius non admittitur.Barto.in leg.1.C.de dilat. Bald.in l.3.ff. si ex no. causa agatur.

Fallit in 12.casib.vt per Soc.reg.312.

Probatio contra instrumentum,cui ex dispositione iuris communis, vel municipalis, stari debet, nec contrarium probari potest, regulariter non admittitur.Canonist.in c.cum Ioannes,de fide instru.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.313.

Probari possunt in causa appellationis non deducta & probata in causa principali, no.in l.per hanc. C. de temp.appell.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg 323.

Defensio quomodo probetur,declarat Carerius in praxi crim.§.circa quartum,num.133.

Dominium probatur per communem opinionem,vel famam.hanc esse communem opinionẽ attestatur Baptist.à Villa.consi.107.in litera D.

Nuntio publico creditur,communis est opinio, vt per Viuium in suis conclu. ver. nuntio publico, vbi limitat.

Probationes factæ in iudicio summario fidem non faciunt in plenario,l.1.vbi glo.ff.quorum bo.c.venientes,de testib.

Fallit vt per Rip.in l.qui Romæ.§.duo fratres,ff.de verbo.oblig.fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.311.

Fuga neque plenè, neque semiplenè probat crimen, quod est plenè probandum. Bart.& doct.in l. admonendi,ff.de iureiurando.

Fallit in 3.casib.vt per Ripam,in d.l.nume. 167.fallit in in 5.casib.vt per Fel.in c.nullus,de præsumpt.numer. 1.videas Bart. distinctionem in d.l. latè videas infrà in lib.4.in tract.de fuga. fallit in multis casib.vt per Marsi.in rub.C.de prob.numer.258.

Ad probandam præscriptionem sufficit probare initiũ possessionis,& allegare possessionẽ de præsenti, Docto.in c.cum ecclesia,extra de causa poss.

Fallit in 3.casib.vt per Rip.in d.capit.cum ecclesia. numero 38.

Ignorantia probatur per iuramentum,Docto.in c.cognoscentes,de const.

Fallit in 6.casib.vt per Fel.in d.c.num.20.

Registratio instrumẽti, vel delegationis facta in actis probat originale,adeò quòd non est amplius opus ipsum producere,Canon.in c.cum in iure peritus, de off.deleg.

Ampliatur & limitatur in 3.casib.per Fel.in d.c.nu.8.

Crimen non probatur instrumento,not.in c.cum in ecclesiis,de maiorit.& obed.

Fallit in 8.casib.secundum Fel.in d.c.

Statutum, vel consuetudo exigens probationem maiorem, valet, capitulo sicut consuetudo, de probat.

Fallit in 5.casib.vt per Fel.in d.c.nu.10.

Valet consuetudo, vel statutum restringens facultatẽ probandi ad vnum modum tantum, puta per instrumentum, vel per testes, capitulo sicut consuetudo, de prob.

Fallit in 10.casibus, vt per Fel. in d.c. sicut, numer.19.

Vbi lex, vel statutum dicit debere stari dicto alicuius, sine iuramento, intelligi debet, nisi contrarium probetur.

Fallit in 2.casib.secundum Fely. in capitu. proposuisti. de probat.

Si statutum dicit, quòd de certa re deberet stari iuramento alicuius, tamen posset probari contrarium per legitimas probationes. fallit in 3.casib. secundũ Felyn.in d. cap. proposuisti, num.6.

Quando standum est peritis tunc duo saltim esse debent. fallit in 3.casib. secundum Fely. in d. capitulo proposuisti, num.11.

Deponentes de peritia artis suæ, debẽt iurare solum de credulitate. fallit in 5.casib. secundum Fely. in d. c proposuisti, nu.15.

Literæ episcoporum, vel aliorum ordinariorum etiam sigillo authentico munitæ, vel testibus, qui se non subscripserunt, non probant, capit. post cessionem, de probat.

Fallit in 12. casib. secundum Fel. in d. c. nu.11.

Probatio in genere facta, non probat, leg. neque natales, ff. de probat.

Fallit in 6.casib.secundum Fely.in d.c.num.19.

Falsitas directo probari non potest, cap. licet causam, de probat.

Fallit in 14. casib. secundum Fel.in d.c.num.61.

Succumbens in qualitate probanda, succumbit in totum, c. licet causam, vbi doct.de probat.

Fallit in 10.casibus, secundum Felyn. in d.capitulo, numero 78.

Consuetudo potest facere probationem inualidam validam, Doct. in c.cùm dilectus, de fide instru.

Fallit in 4.casib.secundum Fel. in d.c.nu.23.

Probatio non admittitur contra præsumptionem iuris, & de iure, l. antiquæ, C.ad Velleia.no.in l.final.C. quod met. causa, capitul. qui fidem, de spons.

Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg.314. Fallit in 5. casib. vt per Fel. in capit. quanto, de præsumpt. Fallit in 3.casib. vt per Alex. in l. à diuo, §. si pignora, num.2.ff.de re iud. Fallit in probatione ex partis confessione procedenti: hanc esse communem opinionem attestatur Fran. Turz. conclu.5. vbi limitat.

Vbi scriptura est de substantia probationis, tamẽ actus probari potest per duos testes, probãdo casum amissionis scripturæ. Fallit in octo casibus, vt per Fel. in capitulo sicut, de re iud. nume.31.

Gratia non potest probari nisi per scripturam, c. ex diligenti, de simo.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in d.c.nu.4.

Probationes non sunt sumendæ de domo rei, l. qui accusare, de edendo.

Fallit in 4.casib. vt per Marsil. in l. de minore, §. tormenta, ff. de quæstio.

Quando verba legis, vel statuti, important plenã probationem, requiritur plena probatio. Fallit in 2.casib. vt per Mars. in Rubr. C. de prob. nu.7.

Testes vnumquodque probare possunt, c.1.de testib.

Fallit in multis casib. in quibus nõ admittitur probatio nisi per scripturam, quos enumerat Marsi. in rub. C de probat. num. 20.

Statutum, quòd aliquid non possit probari nisi per instrumentum, valet. Bar. & alij in l. certi conditio, §. quoniam, ff. si certum petatur.

Fallit in 23. casib. vt per Mars. in rub. C. de probat. numero 20. Don. Fin. lib.3.

¶ PROBANTI semiplenè infideli cõtra Christianum non defertur iuramentum necessarium in supplementum, licet fideli deferatur. Bald. l. qui accusare. C. de eden. Roma. leg. admonendi. columna 16. ff. de iur.iur. Med. re.9.

¶ PROBATIO nõ admittitur, termino ad probandũ elapso, secundum communem opin. vt per Bar. in l. j. C. de dila. & in extraua. ad reprimendum, in verbo, dicto termino. & ad hanc regulam vide Bal. in l. iij. in prin. ff si ex noxa. causa aga. & not. in l. ea quidem. C. de accus.

Primò limita hanc regulam vbi petitur per viam restitutionis in integ. secundum Inn. in c. Ber. de re iu. & in c. cum ex prædictis. de in integ. restit.

Secundò limitatur: nisi facto partis aduersæ lapsum fuit. vt in cap. ex literis. de testi. facit gloss. in l. intra vtile. ff. de minor.

Tertiò limitatur. nam aliud est determinatio in causa principali, aliud in causa appellationis, lapsus enim illius termini, quò ad probationem, restringitur ad causam principalem. l. per hanc. C. de tem. app. vt voluit Io. And. in c. fin. de re iud. lib. vj.

Quartò limitatur de termino quò ad probationes testium seu instrumentorum, non autem quò ad probationes per confessionem: quia cõfessio propriè nõ est probatio: sed probationis releuatio, secundũ Io. And. in rub. de prob. secundum dom. Ant. in cap. dudum. extrà, de præsu. & per eundem in capit. licet causam. de prob.

Quintò limitatur, vbi in tempore probandi superuenisset aliquod impedimentum. Nam tunc conceditur probatio per in integrum restitu. si est tale impedimentum quòd non potuit præuideri, vt possim facere. hoc etiam not. Specu. in tit. de dilat. §. j. versic. sed quid certè. pro quo facit text. in l. sed si per prætorem. § si feriæ. suprà ex quib. cau. ma. & Cyn. in l. ij. circa medium. ff. si quis cau.

Sextò limitatur, illud non habere locum in causa beneficiali, & matrimoniali, quæ summariè expeditur. Nam in istis admittitur probatio post lapsum terminum datum ad probandum. ita etiam determinauit Rota deci. sua iij. quæ dicuntur procedere de æquitate canonica per dictum Spec. in d. versic.

Septimò limitatur, & procedunt prædicta quò ad fundandam talem probationem: sed declaratio probationum potest esse post terminum datum ad probandum, si talis obscuritas prouenerit ex defectu iudicis. & hoc voluit Inn. in cap. per tuas. de testibus. & voluit Bal. & Ang in l. veluti. ff. de eden. & voluit Io. And. in tit. de teste. §. nunc videndum. versi. hoc etiam not. secùs si talis obscuritas ex culpa aduersarij: nam tunc sibi esset imputandum.

Octauò limitatur, quò ad probationem faciendam per partes, secùs est quò ad iudicem, qui lapso termino dato ad probandum poterit partem interrogare. & post conclusionem in causa, quod fieri potest in summariis, ex officio suo ad petitionem partis, vt voluit gl. not. in cle. sæpe. de verb. sign. in verbo, interrogauit. quam sequitur Car. & ibi scribentes.

Nonò limitatur prædicta regula, vt non habeat locũ

in causa

in causa criminali: quia post terminum, & conclusionem in causa admittuntur probationes, text. est in l. diui fratres. & quod ibi per Bart. ff. de pœnis.

Decimò fallit, quia prædicta regula habet locum quò ad partem, secùs quò ad iudicem: quia in casibus, in quibus iudex potest supplere terminũ per eum datum ad probandum, non excludit ipsum, sed tãtum aduersarium, ad hoc extrà, de testi. c. cum clam. de fi de instru. c. cum Ioannes Heremita. glo. & Anto. de Butr. in cap. pastoralis.

Vndecimò fallit, quia si est datus terminus ad producendum instrumenta, possunt produci instrumenta post terminum, nisi aduersarij causa sit facta deterior. Ang. in l. j. §. edenda. ff. de eden.

Fallit xij. quia si est datus terminus procuratori, vt instructus compareat, intelligitur cum testibus receptis, secùs in recipiendis, est glo. vt in c. cupientes. §. si verò. de electi. in vj. B. Soc. reg. 385.

¶ PROBATIO generalis non procedit quando quælibet species generis non consequitur illum effectũ ad quem proponitur. Abb. c. in præsentia. colu. 4. de prob. glo. c. pia. de exc. 6. Medic. reg. 1.

¶ PROBATIO de non iure aduersarij, non prodest agenti in beneficialibus, nisi probet de iure suo. tex. in c. olim. de rescrip. quem tex. ad hoc ponderauit gloss. in capit. vno, de eo qui mit. in poss. lib. vj. gloss. pen. in capit. j. & gloss. verbo, finita. in capit. 2. vt lite pend. libro sexto, & gloss. verbo, debebit. in capi. fin. de iureiuran. libro vj. & faciunt quæ cumulat Fel. in d. capitu. olim.

Limita hanc regulam quinque modis, vt per eum ibi. B. Dias, reg. 600.

¶ PROBATIO contra instrumentum, cui ex dispositione iuris communis vel municipalis stari debet, nec contrarium probari potest, regulariter admittitur. volunt Canon. & maximè Ant. de But. in capi. * cum Io.* de fide instru. B. Soc.

ADDITIO.

* Cum Ioannes. Vbi vide Felyn. in versic. in gloss. 3. versi. sic instrumentum. B. Vad.

Primò fallit, quando induceretur probatio in contrarium per confessionem, cum ipsa probatio per confessionem admittenda sit, vt voluit gloss. not. C. de donat. ante nupt. auth. sed iam necesse. & in corpore, vnde sumitur.

Secundò fallit, quando vellet probare instrumentum esse falsum, & falsò fabricatum: cùm tunc admittatur probatio, etiam per testes: vt voluit Innocen. in d. capit. cum Ioan. & post eum Anton. pro quo facit l. j. ff. quod vi aut clam. per Bart. & d. cap. cum Ioan. secundum Imo. & Bald. in l. diuus. ff. de re mi. & hoc etiam est quod not. per Imol. in capitu. super literis. de rescript.

Tertiò fallit, quando vellet probare defectum solennitatis ipsius instrumenti: quia fatetur in veritate fuisse confectum, prout iacet: cum & tunc admittatur ad probãdum, per l. iuris gentium. §. ferè. ff. de pact. secundum An. & Imo. in d. ca. cum Ioannes. quod etiam voluit Bald. in d. l. j.

Quartò fallit, quando statùtum factum, vel æquè probaret ex quo patet effectus iuris: cum tunc admittatur, per ea quæ habentur cle. in literis. de proba. in gloss. quod si talia, vbi gloss. hoc exemplificat secundum do. Ant. in cap. cum Ioannes. extrà, de fide instrum. B. Soc. reg. 383.

¶ PROBATIO contra præsumptionem iuris & de iure regulariter non admittitur. l. antiquę. C. ad Velle. & not. in l. fi. C. quod metus caus. & in c. is, qui fidem. de sponsalibus.

Primò fallit, vbi quis confitetur præsumptionem in cõtrarium, gloss. in §. aliud quoque capitulum. in auth. vt cum, de app. cognos. & in authen. sed iam necesse est. C. de don. ante nupt. Bal. in l. filium, quem habentem. C. famil. ercisc.

Secundò fallit, si contra præsumptionem dictam deducatur instrumentum publicum: vt colligit gloss. in c. ordinarij libr. vj.

Tertiò fallit, si fiat protestatio per illum contra quem talis præsumptio surgit in contrarium, vt probatur in c. j. in text. & gloss. quod metus causa.

Quartò fallit, quando quis non opponeret probationem talem non esse admittendam, sed taceret, & probatio assumpta esset in contrarium: nam tunc talis probatio assumpta tolleret vires præsumptionis. sing. not. Innocen. in cap. cum dilecta. de rescrip. & cap. cum Bertholdus. de frig. & male. & in c. monasterium. de re iud. per Imol. in l. inter stipulantem. de verbor. oblig. §. si euictio. quod not. Bald. in l. certi condictio. § fi. ff. si cert. pet. & in Spec. de teste, probatio est de solennitate extrinseca quæ non præsumitur. l. sciendum. de verbor. obligatio. sed si opponatur ab aduersario præsumitur. ita sing. dicit Compostellanus in cap. cum dilectus. de cons. & habetur per Imo. & Lud. de Roma. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquir. hæred.

Quintò fallit, vbicunque tractaretur de fauore publicæ vtilitatis. ita dicit Iacob. Butr. in l. siue possidetis. C. de probatio.

Sextò fallit, vbi demonstratur per indirectum contra huiusmodi præsumptionem. secundum Anto. in cle. in literis. de probat.

Septimò fallit, vbicunque videtur probatio notoria: putà per inspectionem oculorum, secundum Inno. in c. fraternitatis. de frig. & male. Ratio est: quia cuicunque speciei probationi derogatur per inspectionem oculorum, vt si iudex vadit super locum de quo est controuersia, &c. est sing. Bald. in rubr. C. de prob. & per eundem in l. contra negantem. C. ad l. Aquil. hinc est quod dicunt doct. & maximè Ant. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam. infect. quod si, probatio damno per testes, iudex vadat super locũ & vidit contrarium, derogatum est probationi per testes, & quia dictum est suprà, quòd quando habẽs præsumptionem pro se confiteatur contrarium, quod tunc contra præsumptionem iuris & de iure admittitur probatio in contrarium. intellige tamen, vbi est talis actus cuius esse dependet à partis voluntate, in quo potest sibi præiudicare: secùs autem vbi non dependet à partis voluntate. vt est text. & in ca. verum. & in c. vidua. de reg. iur. ita sing. not. Imo. in c. quia plerique. de imm. eccl. & quæ dicatur præsumptio iuris & de iure, habetur per Ang. in l. si duo. ff. de acquir. hæred. vbi dicit, quòd præsumptio iuris & de iure est, quando vult aliquid præsumi, & super illo præsumpto se fundat aliquid statuendo: & ita not. Bald. in l. siue possidetis. C. de probat. illa autem quæ est iuris tantum: quia non est vera probatio. vt in l. diuus. ff. de cond. & demon. bene recipit probationem in contrarium, aliquando per iuramentum eius, contra quem est præsumptio: vt not. per gloss. in c. si qui accu. pos. quod tamen fallit, vbi agitur de secreto sui cordis, quod aliter probari non potest, vt est gloss. in §. sed quia. Inst. de act. & in l. si tibi cui. §. illud. ff. de transact. cum similib. B. Soc. reg. 584.

PROBATIO

¶ PROBATIO, contra præsumptionem iuris,& de iure per confessionem partis,& non aliàs, regulariter autem admittitur, in authentic. Sed iam necesse cũ nostra sua, vbi Bart. post Azo. & glo. & omnes. C. de dona. an nupt. gloss. in l. in contractibus. C. de non nu. pecu. Bart. in l. fi. ff. quod me. ca.

Amplia etiam in confessione ficta. Bartol. in consi. à domino Gyno, &c.

Fallit in causa matrimoniali. probatur in cap. super eo. de eo qui dux. consa. vxor. & voluit Barth. Cæpol. in cau. xxij.

Fallit in fictione iuris quæ præsumptioni æquiparatur, secundum Bart. in leg. si duo. ff. de acquir. hære. & in l. fi. ff. quod me. cau. post gloss. ibi, & Bart. in l. siue possidetis. C. de probatio. S. Ianua. re. 240.

¶ PROBATIO per pugnam regulariter nõ est hodie permissa, vt nota. in l. fin. C. de proba. cum aliis concordatis per Alexand. in lege, ex hoc iure. ff. de iusti. & iur.

Fallit, quo ad membri incisionem, regula tenet, quòd probatio non est sufficiens per pugnam quo ad pœnam mortis. Ita Bald. in dicta l. fin. vide Bartol. in l. libertorum. C. de testib. Alexand. in dicta l. ex hoc iure, de iust. & iure.

Fallit secũdum Bald. in d. l. fin. in fi. in casu. §. contrariũ. Insti. de hære. quæ ab intestato deferun.

Fallit in crimine læsæ maiestatis, secundum Cardin. in clem. ij. xv. not. de re iudi. S. Ianua. re. 239.

¶ PROBATIO, quæ fit ex coniecturis legitimis, dicitur euidens, licet expressè non appareat. text. in l. si quis locuples. in fin. de manu. testam. ff. & in l. licet imperator. ff. de leg. j. vbi Ias. plura iura allegat.

Limita dupliciter, vt per Iason. vbi suprà. numero 13. B. Dias re. 388.

¶ PROBATIO in iis, quæ sunt difficilis probationis, & quæ clàm & occultè fieri consueuerunt, admittitur probatio per coniecturas secundum Alexand. cons. lxxvij. numer. 4. in fine, volum. sept. Mars. singu. j. in fine, in suis singula. Anton. But. in capitul. veniens. il ij. de testibus. Bal. in auth. quas actiones, numero nono, C. de sacrosanct. eccles. in consil. cexxix. numer. 11. volumi. lj. Grammat. decisio. xlij. numero 12. dicit, quòd vbi vertitur difficultas probationis fama sola iunctis aliquibus adminiculis inducit plenam probationem, quæ sufficit ad condemnandum. capitul. prætereà. & ibi not. de testibus. & l. cum super. C. de rei vendica. Alex. cons. xxiiij. nume. 20. volum. ij. & num. 6.

Fallit hæc regula, quando ex vna parte præsumptiuè apparet de innocentia rei, & ex alia parte apparet de assertione offensi, ex hoc ipso non poterit quis torqueri, propter contrariam præsumptionem, secundum Bald. not. in lege prima, versiculo, item si testator. C. communia de legatis. vbi si testator lætaliter vulneratus exculpauit T. asserens, quòd ab eo non fuit vulneratus, talis assertio offensi, facit indicium innocentiæ pro Titio, & licet aliud indicium esset contra T. nullo modo ex illo solo indicio torqueri poterit, licet aliàs illud fuisset sufficiens indicium ad torturam, & hoc propter contrarietatem præsumptionum innocentiæ quæ insurgit ex prædicta exculpatione, quod not. Alexan. in consi. xxiiij. nu. 15. volu. ij.

Fallit etiam in iis, quæ directò probari non possunt, quia cum probatio sit materia quæ principaliter consistit in arbitrio iudicis, vtique per coniecturas & præsumptiones probari possunt, Cornæ. consil. xlj. vbi per volum. ij. & in l. dolũ, ibi, indiciis, ex perspicuis probari conuenit. C. de dolo, idem Cornæ. cons. ccxlv. M. volumin. ij. & leg. ij. in fi. C. de in lit. iuran. & leg. non omnis. §. à Barbaris. ff. de re mili. Inn. in capitulo qualiter. il ij. de accus. & capitul. licet ex quadam. de testibus.

Fallit in causis criminalibus, vbi exactissimæ probationes requiruntur, vt leg. sciant cuncti. C. de prob. & lege, inde Neratius, in fin. ff. ad l. Aquil. Angel. in leg. si quidem. C. soluto matrimonio, Angel. & Bald. in lege final. §. fin. ff. de iis, qui not. infam. Alexand. in consilio xxvij. numero quarto, volumin. vij. Iason in repet. leg. admonendi. numer, 10. versicu. prædicta procedunt in causis ciuilibus. ff. de iureiur. Bar. in l. de minore. §. plurimum. quæst. ij. ff. de quæst. Mars. in d. §. nu. 86. ff. de quæstio.

Fallit etiam in iis, quæ fiunt in Cymba seu naui, quia cum alij testes ibi adesse non possunt. Ideo probatio per eos admittitur, prout in casu sequuto, ita collatio. de duodecim anno. 1565. mense Octobr. I. Nouell. re. 262.

¶ PROBATIO quælibet, & dictum testis debent de necessitate concludere. text. est in leg. non hoc. C. vnde legit. & cogna. & in cap. in præsentia. de probat. & in leg. pen. §. docere. & ibi Bart. ff. ne quis eum qui in ius. vnde dicit Bart. in d. l. non hoc. quòd articulus & positio debent de necessitate concludere.

Amplia istam regulam vndecim modis, & limita vt per Iason. in dicta lege, non hoc. B. Dias re. 601.

¶ PROBATIO. vide suprà in verbo, apocha. in verbo, consuetudo, lo ij. & in verbo, conuentio. & infrà, in verbo, qualitas.

¶ PROBATIONI testium, & instrumentorum potest in iudicio renuntiari: & valet conuentio facta in iudicio, quòd quis non possit probare, nisi per instrumentum. text. est in capit. de testibus, & in capitulo cum venissent. eodem tit. quæ iura loquuntur quantum ad testes, & text. in capit. cùm dilectus. de fide instrum. qui loquitur in instrumentis, & tex. in l. iij. C. eo. Et istam regulam per suprà dicta verba tradit Ias. in l. iubemus. C. de iudiciis.

Limita dupliciter, vt per Ias. vbi suprà. B. Dias re. 389.

¶ PROBATIONEM offerens in peremptoriis exceptionibus, à quibus quis appellauit, per hoc non iustificatur appellatio, nisi causa appellationis probetur. c. ex parte R. de appel. c. interposita. eod. titu.

Primò fallit, quando offertur probatio eo tempore, quo iudex tenebatur ex necessitate illam admittere, secùs quando offertur eo tempore, quo iudex nõ tenebatur admittere probationem: quia tunc nihil operatur oblatio probationis. & ita procedit text. in capit. ex parte. de appel. & not. per Imol.

Secundò fallit in arbitrariis, & ideo in omnibus casibus, in quibus non est determinatum an probatio, vel exceptio sit admittenda, vel non, sed relinquitur arbi. iu. tunc ex sola oblatione probationis non iustificatur appellatio. ita probatur in d. cap. ex parte. secundum alium intellectum. pro quo facit l. non quicquid. ff. de iudic.

Tertiò fallit in appellationibus extraiudicialibus, etiã si appellatur à iudice procedente tanquam pars: tunc enim oblatio probationis nihil operatur, sed debet probari de veritate ipsius causæ, vt probatur in capitul. primo, de his, quæ fiunt à maiori parte. & ibi per Imol.

Quartò fallit, quando excipiens, qui obtulit probationem, & appellans vult solùm consequi deuolutionem

tionem negotij principalis: secùs si velit consequi finalem effectum ipsius exceptionis. ita Ioan. And. Imol. in cap. interposita. de appellat. & in capit. exhibita. de iudic.

Quintò fallit, quotiescunque causa esset commissa appellatione remota, vel alio iure prohibita esset appellatio à iudice in illo casu. ita probatur in c. j. & ibi Imol. de his, quæ fiunt à maiori parte.

Sextò fallit, quando excipiens obtulisset se probaturú, & eodem modo aduersarius vellet probare contrariú. ita not. per Imo. in c. Romana. de app. in vj.

Septimò fallit, quando non fuit admissa obligatio probationis: quia non stetit per iudicem, sed per tertiú: per hoc quod not. Arch. ij q. vj c. testes.

Octauò fallit, si offertur probatio tantum verbo, non realiter: vt quia habebat testes paratos, vt per Io. And. in add. Spec. in tit. de appel. §. qualiter. versic. sunt quibus & in §. pen. super verbo, illud.

Nonò fallit, si offeratur probatio simpliciter, & non statim: vt per Anto. de Butr. & Panormitanum in c. interposita. de appellat. B. Soc. re. 386.

¶ Probationes factæ in iudicio summario fidē non faciunt in plenario. casus est in l. j. iuncta gloss. quorum bonorum. & est casus in c. venientes. de testib. & Bar. in l. ij. §. hæc lectio. ff. vi bon. rapt.

Primò fallit, vbi probationes resultarent ex confessione partis: quia tunc facerent fidem in iudicio summario & ordinario: vt tenet Inn. in c. cum dilectus. de ord. cog. & refert Ant. de But. in capitul. causam. de testibus.

Secundò fallit, vbi in iudicio summario essent receptæ probationes: quia faciunt fidem in ordinario iudicio. ita dicit Iacob. Butr. in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus causis maiot. & refert Ant. de But. in d. c. causam.

Tertiò fallit, vbi partes consentiunt, vt acta facta in iudicio summario probarent in ordinario & plenario. gloss. est in capitulo, cum dilectus. de ordin. cog. in ver. igitur. B. Soc. re. 387.

¶ Probationes inter alios actæ aliis non præiudicant. Abb. c. pen. num. 4. de sent. & re iud. c. inter. de fide instr. Innoc. c. causam quæ. de testibus. Alex. leg. sæpè. ff. de re iud. l. fin. ff. de interrog. act. Inno. c. qualiter. il 2. de accusationi. dixi super. amp. 17. Med. re. 8.

¶ In criminalibus, plures, & diuersæ probationū species (quales duæ semiplenæ probationes sunt) ad plenam probationem instillandam, vt necti, ac iungi non possunt. Bald. in c. veniens. num. 7. & ita glos. ij. ibi, prætereà, de testib. & l. si quis ex argentariis. §. j. versic. quid enim. nume. 4. ff. de edend. Alexand. consil. cxliij. qum abundet. volum. ij. Salicet. in l. ea quidem. C. de accusatio. Decius in capitul. j. versi. secunda cōclusio, de appellation. & in c. cùm causam. de probationibus. & in consilio clxxv. in causa falsitatis. circa fin. volumin. j. Huiusmodi decisionem erigit Iason in l. admonendi. numero 213. in ij. interpreta. ff. de iureiuran. Quamuis in contrarium, in causa ciuili, saltem non ardua, pedibus manibúsque eatur. Baldus & Doctores locis præalleg. Iason tamen in loco præallegato, in ciuilibus semiplenas probationes, duas etiam in ciuili causa, nisi eiusdem farinæ & speciei sint, haud sufficere opinatur. Baldo verò in dicto c. veniens. in criminalibus, duas semiplenas probationes, indiciis probatis fultas, sufficere placet: verbi gratia, Vno teste de veritate negotij, duobus item de fama deponentibus. Scio tamen nonnullos ex leg. non omnes. §. à barbaris. ff. de re milita. In contrarium trahi, sed ea argumenta à leg. vltima. C. de probationibus. colorem accipere crediderim. Hanc ciuilis & criminalis causæ differentiam, literis nobis consignatam reliquit Hippol. de Marsil. in Practic. §. expedita. numer. 81. & §. diligenter. numer. 14. C. Batan.

In criminalibus quò pœna mortis reus exuatur, testis de credulitate verba facientis testimonium admitti crebriùs creditur: vt si testis (exempli causa) se credere reum aliquem occidisse, aut ei vulnus aliquod infixisse, ad necessariam sui defensionem dixerit. Bald. numero 5. & Salicet. in leg. solam. C. de testibus. Hippolyt. in singul. xix. tu scis clarum. Alexand. in consil. lxxvj. visa in fine. & in consil. cix. visis. volumin. j Quamuis in causis ciuilibus, crebriùs in contrariam, pedibus manibúsque eatur sententiam, gloss. mag. & Doctor. in leg. testium. C. de testibus. C. Batan.

¶ Probitas, L. 100. Venuleius libro duodecimo stipulationum.

Non potest improbus videri, qui ignorat quantum soluere debeat.

Excusatio à mota. Exc. à l. 44. man. Hæc thesis complectitur tantum illos, qui à tertio habuerunt eundem titulum in eadem re, ne obst. t leg. si quis ante, de acqui. possess. l. pacta nouissima, C. de pactis, secundum Oldendorp. iunge leg 64 qui sine dolo, gr. nulla intelligitur, leg. 138. qui in ius. §. nemo, de leg. in testamento, in fin. de vsur. l si quis solutioni. Lor. axiom. 56. Improbus. Vt scilicet vsuras prestet, qui si dolo malo moram commiserit: improbus namque est, qui dolo malo aliquid facit, vt ex eo detur exceptio doli, propter improbitatem, de fideiuss. leg. si testamento, 49. de euict. leg. vindicantem, 17. Sim. de re iud. l. si quis, 51. C. de dist. pig. l. si residuum. Riisvvich. paratit.

¶ Processus factus super petitorio, & possessorio simul in casib. In quibus non admittitur concursus, valet, parte non opponente, c. cum dilectus. de ord. cogni. l. si mancipium, §. 1. cum gl. de euictio. leg. 2. C. commu. diui.

Fallit in 5. casib. vt per Ripam, in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. poss.

Processus factus vigore primi rescripti reuocati per secundum, valet donec per partem de secundo excipiatur, docto. in cap cæterùm, de res.

Fallit in 9. casib. vt per Felyn. in d. c. vbi ampliat etiam in 3. casib.

Processus agitatus per literas subreptitias valet, videas longam distinctioné per Bened. Capra in suo tract. reg. 47.

Processus iudicis à quo, non valet, postquam requisitus appellationem denegauit, cap. Romana, de appellat. in 6.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 315.

Processus factus coram duobus iudicibus valet: hanc esse communem opinionem attestatur Rip. in cap. cum M. de const. num. 99.

Fallit vt per Baptist. à Vilalobos. conclusione 3;6. in litera P.

Processus iudicis valet, si iudex patiebatur defectum non oppositum. Fallit in 3. casib. secundum Fel. in c. sciscitatus, de res. num. 13.

Processus est nullus, vbi iudex nullam habet iurisdictionem, c. si duobus, de appel.

Fallit in 3. casib. vt per Felin. in dict. capitul. si duobus, numer. 8.

Processus

Processus iudicis habentis iurisdictionem elidibilem non tenet, etiam si non excipiatur, cap. si duobus, de appel.

Fallit in 3. casibus, vt per Feli. in d. capitulo, numero 13. Don. Fina, lib. 3.

¶ PROCESSVS factus vigore primi rescripti reuocati per secundum, valet, donec per partem de secūdo excipiatur: firmant Innoc. Compost. Butrig. Card. Imol. Domi. & Abb. in capitulo cęterum. de rescrip. quamuis Gofredus, & Ioann. Andr. contrà sentiant. Facit capit. audita. in fin. de restit. spoliat. confirmat Feliu. hanc regulā in dicto capitulo, cęterùm. infert ex ea quinque correlaria.

Amplia, & extende tripliciter, limita, & restringe nouē modis, vt per eum, sublimita vno modo dictas restrictiones. B. Dias re. 603.

¶ PROCESSVS factus super petitorio, & possessorio, simul in casibus in quibus non admittitur cōcursus, valet parte non opponente: vt in capi. cum dilectus, in vers. citra litis contestationem. de ord. cog. & in l. si mancipium. §. j. cum gloss. ff. de euictio. & in l. 2. C. commu. diuid. quę regula confirmari potest ex scriptis per Ias. in l. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris.

Limita quatuor modis, vt per Ripam in l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possessione. B. Dias regula 602.

¶ PROCESSVS iudicis à quo non valet, postquàm requisitus appellationem denegauit, & infra tempus negligenter, & dolosè apostolos non dedit. text. est in capitulo Romana. de appellatio. in sexto. §. finali.

Primò fallit, quando appellans renuntiasset appellationi: cum tunc valeat processus post dictam appellationem agitatus. arg. regulæ, non firmatur. de reg. iur. in vj. secundum Ioan. And.

Secundò fallit, quando esset talis casus, in quo ius excluderet appellantes ab eius prosecutione, vt patet. §. vt suprà.

Tertiò fallit, quādo iudex à quo, reuocaret grauamen ante negationem apostolorū tradendorum vel etiā ante tempus, cum tunc liberè reuocare possit, & in causa procedere; vt in capitulo, cum cessante. extrà, de appel. in capitulo à iudice. libro sexto. eodem titulo, secundum Ioann. Andr. & potest posteà denegare apostolos, tametsi aliàs eos tradere teneatur, etiam si appellatio legitima fuisset: vt dicit Lap. in dicto capitulo, vt suprà, & tenet etiam ibidem Do. sed Ioann. Andr. videtur tenere contrarium, dicens quòd etiam tunc tenetur tradere apostolos, & non bene, secundum Do. cum tunc cesset ratio quare teneatur tradere apostolos, de quo est text. in dicto capitulo, vt suprà. & tunc cessat legis dispositio: vt in dicto capitulo cessante. de appella. in fin. & habetur alibi per multos doct. in locis præallegatis, vt patet. B. Soc. reg. 388.

¶ PROCESSVS nullus declarari potest nō citatis partibus, Doct. capitu. causam quæ. de rescr. Nicon. ca. quoniam. numero 62. de probat. Marsil. l. de vno. nu. 54. ff. de re iud. gloss. fin. capitulo tua. de offic. Vicar. Ias. l. nequicquam. colu. 6. ff. de offic. procons. & leg. fin. ff. quod met. causa. Rimin. consil. 425. numer. 46. volumine 3. idem cum de validitate tractatur. Innocen. capitu. de vtero. de transa. Bar. l. 1. §. fin. ff. ad Turpill. Mars. d. l. de vno. numer. 78. item hoc idem cum finis processus in consequentiam tendit contra tertium. l. quisquis. C. ad l. Iul. Maiest. l. 1. C. vbi causæ fiscal. Marsil. d. loco, num. 96. Medic. reg. 8.

Processus nullus forma iuris omissa. Port. consi. 155. nu. 1. item si forma rescripti fuerit omissa. ca. venerabili, de offi. deleg. Ant. c. pisanis. num. 7. de rest. spol. Dec. consi. 603. nu. 10. Sebast. Vant. in tract. de nullit. in tit. de nullit. sent. ex defectu processus. nu. 30. Med. re. 7.

¶ PROCESSVS. Imperator Antoninus constituit, vt ad processus viri vxor ei donari possit. Licin. libr. 6. Reg. De do. inter vi. & vx. l. nam. 41. Riisvvich.

¶ PROCVRATOR cōstitutus ad agendum: sicut nō potest transigere, ita non potest facere compromissum in arbitratorem, quia censetur quædam transactio. Ita Baldus, Salicetus, paulus, & Modern. in l. transactionis. C. de transact. per text. ibid.

Limita, nisi ex forma statuti possit litigās compelli ad compromissum: quia tunc talis procurator posset illud compromissum facere. Ita restringit Ias. vrgentibus fundamentis. d. l. transactionis. B. Dias re. 605.

¶ PROCVRATOR constitutus ad recipiēdū numerationem pecunię, si in instrumento non fuit scriptū quòd recepit, sed quòd fuit confessus se recepisse, non præiudicat domino: non contra eum ex tali cōfessione agi poterit, nisi numeratio probetur. Elegans doctrina Bart. in l. ij. §. fin. ff. si cert. pe. quam ibi defendit & probat, & communem demonstrat Ias. ibi, & demum confirmat nu. 20. & vide Hippol. sing. cclxv. incip. fines mandati.

Amplia hanc conclusionē vno modo, & limita tribus modis, vt per Ias. vbi suprà, numer. 21. & 22. B. Dias regu. 605.

¶ PROCVRATOR excedere non potest formam, & fines mandati. Euer. in loco à defectu formæ. nume. 4. Asin. in praxi iud. §. 3. capit. 37. numer. 3. dixi super amp. 65. Ias. l. qui Romæ. §. callimacus. nume. 14. ff. de verbo. oblig. Medic. reg. 7.

Procurator si quis dicatur esse in aliquo instrumento nec probetur mandatum, nullam potestatem procuratoris habebit. l. in testamento. la 1. ff. de cond. & dem. Bald. authen. si quis in aliquo. num. 31. C. de edēdo. Card. ca. fin. de fid. instrum. Alexand. consi. 81. volumine 3. Aret. consi. 75. Barba. consi. 44. libr. 1. Dec. consil. 532. Abb. consilio 28. numero 4. libr. 1. parif. cōsilio 97. numero 94. volumine 1. consilio 21. numero 32. volumine 4. l. si quis seruum. §. fi. ff. de leg. secund. Medic. reg. 10.

Procurator generalis regulariter transigere non potest. Innocen. capit. 3. de arbitr. facit l. transactionis. vbi Doct. comm. C. de transact. quia hoc negotium requirit speciale mandatum, fallit tamen hoc dictū in minimis reb. Angel. l. mandato generali. ff. de procurat. Curt. in addit. ad Alex. d. l. transactionis. C. de trans. Medic. reg. 5.

Procurator habens generale mandatum nō potest cōpromittere. Dec. l. transactionis. numer. 3. C. de transact. Guid. decisio. 69. numer. 3. Rom. sing. 227. nume. 3. & singu. 619. & sing. 466. item non potest donare. l. contra. §. 1. ff. de pactis. Secundò non potest remittere. Bald. l. procurator. C. de procur. Tertiò non potest illicitū. l. creditor. §. Lucius. ff. māda. Quartò nō potest in his, quæ requirunt speciale mandatū. Are. §. Pręterea. nu. 32. inst. de act. Quintò non potest deferre iuramentum. docto. cap. ad agendum, de procur. 6. Medic. reg. 1.

Procurator indefinitè ad litem constitutus ad omnes lites constitutus dicetur. Iaso. l. qui filiabus. §. si quis ita. nume. 5. ff. de lega. 1. in terminis per hanc reg. per l. si plures. ff. de leg. 3. l. si pluribus. ff. de leg. 2. Bart. l. 1. §. sed &

§.sed & §.ff.de ventr.in poss.mit.gloss. c.vt circa.de elect.6 Bar.l.is quiducta. §.vtrum.ff.de reb.dub. Alex.consi.66.volum.1.& in termin. Specu.in tit.de procu.lib.1.numer.11.c.1.19.dist.c. quia.de priuileg. Med.re.2.

¶PROCVRATOR siue ab initio litem exercuit, siue lite contestata, aliàs composita, ad eam transitum fecerit, dãnandus est:vt not.in l.j.de sent. & interl. om.iud.& ibi gl.& habetur in l.liber. §.fina.ff.de in integr.restit.& in l.temerè.§.si plures.de procurator.& in l.nihil.C.eodem titulo.

Primò fallit, si procurator primò lit. cõtestando esset substitutus ad vnum actum solum, non ad totam causam, secundum Baldum in lege prima.C.de sen. & interlo.

Secundò fallit in sententia interlocutoria minus præiu.secundum Bal.in l.quoties.C.de sen.& interloc.

Tertiò fallit, quando dominus est præsens in iudicio: quia isto casu ipse est condemnandus, secundum Baldum in dicta lege prima, sed de consuetudine vterque semper condemnatur, secundum gl.in d.l. j.C.de sent.& interloc.

Quartò fallit in casu l.fin.C.de iniuriis. si est illustris: quia in causa criminali potest constituere procuratorem, & tamen ipse illustris est condemnandus, licet ipse litiganit per proc.& sic absens. no.in d.gl. C.de sent.& interloc.omn.iud.

Quintò fallit in causa matrimoniali, vt per gloss.in d.l. nihil.de procur.

Sextò fallit in procuratore seruitutis realis:quia prædium nec procurator condemnabitur: vt l. qui in aliena.§.fi.ff.de negot.gest. B.Soc.re.389.

¶PROCVRATOR iudicialis, vel extraiudicialis nõ censetur reuocatus, nisi intimata sibi fuerit reuocatio.tex.est in cap.ex parte decani.de rescrip.c.mandato.de procur.tex.in l.si mandassem.ff.mãq. glos. magistra, vbi Arch.in cap.si tibi domino.lxij.distin. Innocen.Ioan. Andræ. Anto.& Imol.c.quidam.de renunt.

Amplia vno modo, & limita vndecim modis, vt per Felyn.in dict.c.ex parte decani.vbi primam limitationem ampliat quinque notandis modis: secundã limitationem sublimitat duobus casibus, quorum primam ampliat tripliciter, & limitat bis:sextam limitationem sublimitat etiã duobus casibus. Item super octaua limitatione, vide tu Hispane l.xxij.in princ.tit.v.par.vj. B.Dias re.606.

¶PROCVRATOR de cuius mandato dubitatur, vt non habeat, de rato cauere tenetur.de quo per Anton.in l.tantus.§.is,qui.de procu.& Ludo.Ro.in sin gul.cxiiij.& in l.j.C.de procur.

Primò fallit, quando dominus fuit in ciuitate vel prope, ita quod de facili posset haberi eius præsentia, vt notat Ang.& Paul. de Castr. in l.mutus. §.hi qui sunt.per illum tex.ff.de procurat.

Secundò fallit, quando esset procurator constitutus ad exigendum, de cuius mãdato dubitaretur, quia non admitteretur cum cautione de rato.l.hoc autem.ff.de solu.ita not.gl.dum allegat l.non solùm. § qui alieno.ff.de proc.secundum Paul.de Cast.

Tertiò fallit, quia omnia iura dicentia quem admitti cum cautione rati, & dubitatur de mandato, procedunt nisi agatur de magno præiudicio, quia tunc etiam cum cautione non esset sufficienter prouisum.l.cogi.§.si seruo.ff.ad Treb.

Quartò fallit, vbi statutum diceret, quòd processus in causis sine mandato non valeat: quia cautio de rato & ratihabitio domini non sufficit.l.si verò non remunerandi.§.si traditam, aliàs creditam. ff.man. Bald.in l.si vxorem.C.de cond.infer.

Quintò fallit in procuratore in rem suam, cum intelligitur potestas sibi data ad exigendum & ad solutionem recipiendam.& hoc dicit Bald.in dict.l.j.C.de procurat.

Sextò fallit, quando non conuenit procuratori in personam suam recipere illud, quod dicit esse mandatum.in l.qui ita.§.j.ff.ad Treb.

Septimò fallit in procuratore constituto super laudum, vel ad promittendum.l. non distinguemus.§. penul.de arbitris.

Octauò fallit, quando mandatum est de forma:nam tunc ratihabitio nihil releuat, vt dicit not.Bal.in l. qui vxorem.C.de condit.infer.

Nonò fallit postquàm pronunciatum fuit mandatum non esse licitum:nam tunc ratihabitio nihil valet:vt dicit Bal.in auth.si qui.de temp.appell.& vide Lud. de Ro.in sing.cclxxviij.

Decimò fallit, quando dominus est præsens in loco: nam tunc si sit dubium de mandato, non admittitur cum cautione rati:vt est text. & ibi Ang.l.mutus,§. si is.C.de procur.&c.

Vndecimò fallit si reus velit probare contra procuratorem eiusdem mandati.ita dicit in l.inter quod.§. si alieno.de dam.infecto.

Duodecimò fallit, quia non admittitur cautio rati quando opponitur procuratori de falsitate:vt dicit Spec.& Ioan.And.in titu. de procur.§. cum autem ratione formæ.

Decimotertiò fallit, nisi esset pronunciatum super habilitate personæ; quia tunc non posset opponi quod non habeat mandatum vel petere cautionem: vnde nec obstat postea aliqua exceptio.cautela est, vt pronuntietur super inhabilitate personę. Anton.de Butr.in capit.cùm dilectus.de electio.ad hoc facit quod not.Angel. in lege, idcirco.§ j.ff.de iudiciis.

Decimoquartò fallit, quia procurator non admittitur, licet sit factus procurator, nisi priùs habeat mãdatum:vt not.Ang.in l.dummodo.ff.de procu.

Decimoquintò fallit, quia licet quis sit admissus cum cautione de rato in causa principali, non admittitur in causa appellationis. Ange. in d.§.qui alienù. & ibi Bartol.

Fallit xvj.in procuratore ad recipiẽdum solutionem, quia non admittitur nisi ostenso mandato.

Fallit xvij.quia si contra contumacem iudex fecit aliqua acta ostenso mandato, non potest posteà ille veniens petere ostendi mandatum, si procurator dicat dominum habere: qui dominus est in longinquis partibus, & per cõsequens nec cauere de rato. Ang.in l.Pomponius.§.tria.de procur.

Fallit xviij.nisi esset aliquod gestum per procuratorẽ reuocatum: quia tunc ratihabitio nihil operatur:vt in cap.ex parte.de rescript.

Fallit xix.in his, quæ requirunt speciale mãdatum, per gloss.in c.nonnulli.de rescript.Bald.in c.si vxorem. vers.iij.de conditionib.institu.

Fallit xx.nisi tractaretur de maximo præiudicio: quo casu non admittitur procurator cum cautione.casus est sing.in l.qui ita.§.j.ff.ad Trebel.vide alias fallentias in j.& ij. B.Socin.re.391.

¶PROCVRATOR si de eius mandato certum sit, de rato cauere non tenetur.lege prima.& ibi nota.C. de procuratoribus.

Primò fallit, vbi dubitatur an mandatũ illud sit sufficiens ad causam istam: nam tunc locus est cautioni de rato. l. illud. §. j. ff. de damno infecto. secundum Paul. de Cast. in lege, non solùm. §. qui alieno. ff. de procuratoribus.

Secundò fallit, quãdo dubitatur, an illud mandatum sit reuocatum: nam tunc tenetur cauere de rato. l. vulga. ff. de adm. tut. Paul. de Cast. d. l. non solùm. §. qui alieno. ff. de procurat. B. Soc. re. 390.

¶ PROCVRATOR Monachus de licentia factus superius intelligitur de prima vice. Fel. ca. 2. col. 2. de treug & pace conc. simil. Bal. l. cum virum. colum. 2. C. de fideicomm. idem. l. quanquam. C. ad l. fal. & in leg. si vt proponis. C. quomodo & quãdo iudex. Med. re. 2.

¶ PROCVRATOR ad negocia, potest indistinctè, & quandocunque alium substituere. tex. in l. si procuratorem. §. si quis mandauerit. ff. mandati. clarior textus in c. j. §. fi. de procur. libr. vj. Ias. in l. j. ff. de offic. proc. Cæsa. Concordat l. xix. tit. v. par. iij.

Limita decem modis, vt per eundem Iason. in l. quod quis. C. de procur. B. Soc. re. 606.

¶ PROCVRATOR præiudicat domino in hoc vt acta facta cum eo, licet fuisset reuocatus ex aliqua iusta causa, ista tamen acta faciunt fidem contra ipsum. leg. in causæ. §. si ex parte. ff. de procurator. addentes ad Bar. in terminis huius reg. l. 1. C. res inter alios acta. ver. 13. hoc idem si excedit fines mandati sciente domino, Innoc. & Fel. capitul. ex parte. de rescr. Doct. sing. de reg. iur. 6. Anton. capitulo cęterum. de iudi. leg. secunda. C. de filio fam. leg. Caius. ff. de pigno. act. Alexand. leg. sæpe. numero 87. ff. de re iud. Med. re. 8.

¶ PROCVRATOR pro alio in causa capitali * tam ad agendum, quàm ad defendendum regulariter non admittitur: vt l. penul. §. ad crimen. ff. de public. iud. l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procu. & in cap. veniens. de accus. & in capi. cum dilecti. de do. & contu. B. Soc. re. 395.

ADDITIO.

* Capitali. vide Felin. in cap. meminimus. versiculo, not. ibi excusaret. cum sequent. de accus. & Paris de Puteo in tractatu syndicatus, versiculo, procurator. B. Vad.

Primò fallit, hoc esse verum, quando proceditur per modum accusationis, secùs, si per modum inquisitionis, vel denuntiationis. ita tenet Innocen. in capit. ex parte. in verbo, interpositum. extrà, de testibus. textus in capitulo, veritatis. extrà, de dolo, & contumac. circa fin. ibi defendendo. & ibi etiam est glos.

Secundò limitatur, quoties impunitas delicti est notoria, vt si quis est accusatus de occisione banniti, quem notoriè constat apud acta causæ bannitum. nam tunc, vt libellus non sit frustratorius admittitur vnusquisque: istud fuit singu. not. Innocen. secundum Bal. in §. publicè. in cap. j. de offic. vica. ar. l. qui eum maior. §. libertus. de bon. libe. hoc etiam tenet Guli. de Cu. in l. quos prohibet. ff. de post. Cy. in l. reos. C. de accu. facit quod not. per glo. & doct. in l. j. ff. de offic. asses. & per omnes scribentes.

Tertiò fallit, quoties quis impetraret à principe, vt possit litigare coram eo, cum clausula non obstante: nam si sine clausula impetrasset, non releuaret. casus est hic fin. secundum doct. in l. fin. de iniur. attamen clausula apposita bene posset esse, vt dicit Angelus; nam quoties Imperator derogat rescriptis suis, tunc ea rescripta valent, si habeant clausulam derogatiuam: vt tenet Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo, non obstante. per not. in l. si non speciali. & in auth. inter liberos. C. de testam. Bar. tenet & Angel. in l. j. C. de nat. lib. aliàs enim procurator non posset aliquem conuenire, & si litigaret coram Papa. casus est fin. in capit. veniens. extrà, de accus. vel etiam coram delegato ipsius: vt est text. not. cum gloss. valde singul. in capi. de quo vult Deo. de iudiciis.

Quartò limitatur, quando interuenitur in causa capitali pro absente, cum absens damnari possit: nam tunc quilibet admittitur ad allegandum causas absentiæ, vt reo prosit, & non obsit. casus est in dicto §. publicè. secundum intellectum Bart. qui tamen originaliter fuit suus in d. c. veniens. extrà, de accu.

Quintò fallit, quoties crimen intentatur, non ad pœnam capitalem inferendam, nec ad pœnam pecuniariam parti applicandam, sed potiùs ad quandã satisfactionem iniuriæ, per quam nihil applicabitur fisco, nec parti aliquid pecuniarum: quia tunc venit procurator. exemplum in viro accusante vxorem ad separationem tori de adulterio coram iudice ecclesiastico, casus est sing. in cap. tuæ. extrà, de procurat. in vj.

Sextò limitatur, quoties aliquis venit ad defendendũ & obiecit crimen non principaliter propter eius defensionem, sed propter eius damnum euitandũ. exemplum in domino veniente ad defensam serui capitis accusati, l. fundum. ff. de publi. iudiciis. & in l. seruus. & in l. ij. C. de accusat. Ex quo nota limitationem. Dici quoque potest, quòd idem est in filio, quod in seruo, isti enim æquiparantur, vt dicit glo. not. in l. si quis seruo. C. de furtis: nam eo casu, quo patet tenetur ex forma statuti ex delicto filij, statutum tenet, vt est glos. sing. in rub. de decurionib. lib. x. C. licet negari non posset quin tale statutum sit iniquum, vt per Guli. & Bald. in l. si qua pœna. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iuris. & Spe. de executione sen. §. sequitur quid si filius. poterit ideo interuenire pro suo interesse.

Septimò fallit in illustribus personis, lege fundi. C. de iniuriis.

Octauò idem ego limito casum esse in clericis, & primò per tex. in l. cum clericis. C. de episcop. & cleri. vbi per procuratorem possunt clerici litigare in criminali: dicit enim text. quòd apud episcopum in causa criminali sunt conueniendi ciuiliter: secundò quia æquiparantur personæ illustres & clerici: vt l. apud similitudinem. C. de episc. & cleri. & in l. iij. C. de sum. Trin. & fide catholica: ergo idem ius statuendum est in illis. l. illud. ff. ad l. Aquil. & l. à Titio. ff. de verb. oblig.

Nonò fallit, quando impubes, vel infans est accusatus, licet crimen sit capitale: quia tutor potest interuenire. l. in minoribus, ff. de his, quib. vt indig. & l. Polla. C. eod & in l. ij. C. qui accus. non poss. Sed si pupillus esset doli capax, tunc ipse debet accusari cum consilio tutorum. l. ij. §. si pupillus. ff. de excus. tutor. & l. clarum. de auctor. præstan. C.

Decimò limitatur, quòd istud habet locũ in aduocato, sicut in procuratore: aduocatus enim æqualiter potest interuenire. in l. ij. C. de exhibendis reis. ibi, quantum ad iudicem venit adhibita aduocatione. Ratio, quia licet procurator teneatur de damno, tamen aduocatus non, & facit text. in l. custodias. ff. de pub. iud. Potest forte dari alia limitatio, quòd

quo

quotieſcunque aliquis eſt debitor alicuius, & pauper eſt, adeo quòd non poteſt habere regreſſum ad bona, quo caſu capitaliter accuſatur, ille creditor admittitur propter intereſſe ſuum in caſibus, in quibus aliàs non interueniret procurator, per ſupradicta iura. & pro hoc facit, quòd ſi aliquis detinet debitorem meum, & propter hoc non poteſt mihi ſatisfacere, cum opera ſua non poſsit lucrari & mihi ſoluere, quòd competit mihi actio iniuriarum contra eum vel de dolo, ſi ſcit ſe detinere eum in meum præiudicium. item ſecundum Bald. ibi, competit interdictum de libero homine exhib. & eodem modo putarem eſſe dicendum quoties contra vaſallum moueretur quæſtio capitalis. Nam licet feudum non publicetur, imò inſtrumentum factum efficitur, vt eſt tex. ſing. ſecundum Bal. in c.j. de conſuet. rec. feu. in vſib. feu. tamen propter intereſſe operarum & obſequiorum, quæ domino debentur, de quibus in c.j. §. iuſiurādum. de pace iur. fir. faciunt quæ not. Inn. in c. cùm dilectus, extrà, de appel. dominus poterit agere.

Vndecimò limitatur, quotieſcunq; reus eſſet incarceratus, vel in ſortia officialis: nam tunc procurator admittitur. ita tenet Bart. in l. non tantum. ff. de ap. & in l.j. §. fi. ff. de quæſtionib. idem tenet Bal. in l. aduocatos. C. de epiſ. audien. & in l. eos. §. ſuper is. C. de ap. vt habetur in d. §. publicè. contrarium tamen tenui diſputando, vbi pleniùs dicam.

Duodecimò limitatur, quoties ciuilis quæſtio incidit in crimialem: vt quia dicit ſtatutum, quòd non ſoluens collectam poſsit impunè occidi. ita tenet Bal. in d. §. publicè. per text. in l. patris. C. ad leg. Iuli. de plagiariis. qui caſus eſt valde ſingularis. ſecundum Iac. But.

Tertiodecimò limitatur, & hæc fuit ſententia Baldi in l. reos. C. de accuſat. quoties poteſt procedi ad damnationem memoriæ, vt ſi procedetur contra hæreticum mortuum, vel eum, qui incidit in crimē læſæ maieſtatis, quod poteſt per l. fin. C. ad l. Iul. maieſtatis: nam tunc ſi non admitteretur defenſio per procur. omnis defenſio excluderetur. quod eſſet iniquum, vt l. vt vim. ff. de iuſt. & iur. iſte enim de per ſe non poteſt ſe defendere, quia mortuus: igitur per alium poterit defendi, ne violetur ſepulchrum, vt l. quæſitum. & per totum de ſepulchro violato. cum ſimilibus.

Quartodecimò limitatur, quotieſcunque propter aliquod crimen, in quo regulariter non poteſt interuenire procurator. l. fi. C. de proc. intētaretur actio cōtra aliquam vniuerſitatem, vel vniuerſaliter, ſeu ipſa contra alium intentaret: nam tenetur ad ſingula acta iudicij interuenire procurator. de hoc eſt caſus in l. tam collatores. C. de re mili. & idem latiſſimè tenet Spec. in tit. de procur. §. j. verſi. item quādo ſecundum. & de hoc vide per Inn. in c. graue. extrà, de ſententia excommunic. & per Ang. in l. furti. §. ſi quis alieno. ff. de his, qui not. inſ. & per Bar. in l. ij. ff. de accuſatio.

Quintodecimò limitatur, quando filius interueniret pro patre in cauſa criminali, vel pater pro filio. ita tenet Bald. in l. exigendi. C. de procurator. argumen. l. Lucius. de appellationib. & l. ſeruus. ff. eod. tit. & idem tenet Ioannes de Imol. hîc, & Ioann. de Ana. in capitulo, veniens. extrà, de accuſation. idē tenet Bald in l. reos. C. de accuſationibus. & in l. ſeruum quoque. §. publicè. ff. de procuratori. idem tenet Bal. in l. ij. in fine. C. qui accuſar. non poſſunt.

Sextodecimò limitatur, quoties opponitur accuſatori, quòd non ſit legitimus accuſator: & idem etiam in exceptione ineptitudinis libelli: nam per procuratorem opponi poterit, cùm etiam ipſe iudex ex officio ſuo teneatur repellere ineptam petitionem: vt not. Cy. in l. neque. C. de accuſ. & per Barto. in l. j. ff. de offic. aſſeſ. & c. de his qui ad eccleſ. confu. l. ſi ſeruus. & l. filiusfamiliàs. §. veterani. de procur. not. Ioan. Andr. in cap. examinata. de iudic. & Inn. cap. j. de offic. vicar. & iſta fuit limitatio Bal. in d. §. publicè.

Septimodecimò limitatur prædicta conclu. in eo, qui eſt damnatus ad vltimum ſupplicium, quo caſu admittitur procurator ad appellandum, caſus eſt hîc & in l. non tantùm. ff. de appel. vt licet ille tex. non ſolùm loquatur in amico, ſecundum quoſdam, non autem in procuratore, tamen iſtud videtur mihi eſſe contrarium tex. expreſsè dum dicit non tantùm ſi ille mandauit. Vnde intellige ſiue in procuratore, ſiue in amico, qui tamen ſolum ad actum appel. poteſt. Et hoc ratione cognitionis quam inter nos docens natura conſtituit: quoniam vocamur iure quaſi fratres in Chriſto: vt legitur & not. in leg. vt vim. ff. de iuſtit. & iure. & in l. prima. de ſer. export. B. Soc. re. 395.

¶ PROCVRATOR quemadmodum non poteſt conſtitui inuitus, ita etiam dominus non cogitur. not. l. inuitus. C. de proc. conc. ſimil. Brun. tract. ſtat. ſuper fœmin. Arti. 14. numero 12. Abb. in procem. decret. numero 10. vbi Feli. nu. 5. Pariſ. conſi. 82, numero 33. volumine 3. conſi. ſecundo. numero 16. eodem volumine. Augu. Ber. conſi. 140. numero 17. volum. 1. ca. ad noſtram. nu. 5. de emp. & vend. Ceph. conſil. 109. nu. 17. Natta conſ. 201. nu. 4. vol. 1. Soc. conſ. 56. nu. 3. vol. 1.

Producere quæ non poteſt actor, non producet, nec etiam reus. Bal. l. per hanc. col. 5. C. de tempo. appe. dix. ſuper ampl. 1. Med. re. 9.

¶ PROCVRATOR regulariter non poteſt conſtitui monachus, nec à monacho, ſecundum Spec. in tit. de procu. §. ſecundo. in verſi. Item quòd eſt conſtitutus, & habetur in capit. cum I. de re iudicat. per Panormi.

Fallit, quādo monachus haberet liberam adminiſtrationem ſecundum Cardin. in j. oppo. in cle. religioſus, de procurat. S. Ianua. re. 694.

¶ PROCVRATOR regulariter procuratorem ſubſtituere non poteſt. l. ne quis ſibi. C. de procur.

Primò fallit, quando eſt procurator in rem ſuam, * vt eſt gl. in d. l. ne quis. de procur. per text. in l. illam. C. de collat. B. Soc. re. 392.

ADDITIO.

* In rem ſuam. Quis autē dicatur procurator in rem ſuam, vide Fel. in c. licet. ad fi. de offic. deleg. B. V.

Secundò fallit, quando lis eſſet conteſtata: vt vult gl. in dicta lege, ne quis à contrario ſenſu, & hoc verū in cauſa ciuili: ſecùs in cauſa criminali: vt dicit Angel. in d. l. j. C. de procurat. & probat text. in l. fina. ff. de iniur.

Tertiò fallit * ſi ſit procu. ad negotia. l. ſi procuratorem. §. fin. ff. mand. B. Soc. re. 392.

ADDITIO.

* Fallit. Pro qua fallen. vide Fel. in c. vno delegatorū. §. cæterum. circa prin. de off. deleg. B. Vad.

Quartò fallit, quando vertitur quæſtio ſuper vno articulo cōtingenti per vnum procuratorem, vt quia dicitur, quòd non poteſt eſſe procurator; vt habe-

tur in l.licet.C.de procur.

Quintò fallit in procuratore constituto ex parte rei qui præstat cautionem : nam tunc à princ.effectus est dominus litis, vt l.pen.ff.de procur.

Sextò fallit, quãdo procurator est constitutus sic: quia voluit valere quicquid per eum factum erit, licet in talibus quæ mandãtur, requiratur industria personæ: nam hoc non obstante potest facere substitutum. Bal.in pen.§.mag ff.de except. B.Soc.ibid

¶ PROCVRATOR tenetur appellare, sed non appellationem prosequi.tex.est in l.inuitus.C.de procu & in cap.non iniustè.eod.titul.Vide Hispane l.iij.ti xxiij par.iij.

Limita secundam partem huius regulæ quatuor modis, vt per Ias.in d.l.inuitus.post princ. B.Dias. re.610.

¶ PROCVRATOR.l.166.nemo alieno nomine.

Dominus litis fit procurator à reo constitutus, postquam de iudicato soluendo satisdedit.De pro.l.Titius.Bal circa l Mandati.C.mandati.

Si procurator rem mihi emerit ex mandato meo, eique sit tradita meo nomine, dominiũ mihi id est. Proprietas acquiritur etiam ignoranti. Et tutor pupilli, pupillæ similiter, vt procurator emendo nomine pupilli & pupillæ, proprietatẽ illis acquirit, etiã ignorantibus.Nerat.libr.vi.Reg. De acquir.re.do. l 13.

Factum procuratorum non prodest.De leg. 1.l.si seruus.§ 1. Riisvvich.

¶ PROCVRATOR. Factum à falso procuratore est ipso iure nullum, l.licet, C.de procu.

Fallit in multis casib.vt per Ber. Grammaram in l.falsus, C.de procu.nu.3.

Procurator reuocatus, & certioratus dicitur falsus, & ideo gestum ab eo est nullum, leg.tùm quis in prin. §.1.l si cum Cornelius, ff.de solu.l.eius qui in prouincia, ff si cert.pet.

Fallit in 2.casib.vt per Ber. Grammaram in d.leg.falsus.Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 8.per Bened.Capra in suo tract. conclusio. 58.sed gestum à procuratore reuocato ipso procuratore, iudice, & aduersario ignorante valent, & tenent. Ampliatur in 4.casib & limitatur in 7.à Bened.Cap.in suo trac. conclusio 59.

Procurator constitutus ad agendum, & exigendum non potest recipere voluntarias solutiones, l.non solum, ff.sol.mat.l.2.C.eo.

Fallit, vt per Ber.Gramma.in l.falsus, nu.11.

Procurator ad litem tantum non potest solutionem recipere, l.sed si tamẽ.ff.de pact.l.hoc iure, ff.de sol.

Fallit vt per Ber.Gramma.in d.l.falsus, nu.14.

Gesta à falso procuratore reconualescunt per ratificationem domini: communis est opinio in l.si tu.C.in quibus caus.in inreg.doct.in l.licet.C.de procu.

Fallit in 3.casib.vt per Ber.Clarum.in d.l.falsus nu.30.

Confessio procuratoris constituti ad accipiendam pecuniam mutuo facta, quòd receperit pecuniam, nõ nocet domino: hanc esse communem opinionem attestatur Iaso.in l.2.§.creditum, ff.si certum petatur, nu.2.& seq.vbi limitat.

Procurator de cuius mandato dubitatur admittitur cũ cautione rati, l.cautio ratihabitionis, C.de proc.

Ampliatur in 2.casib. & limitatur in 14. per Ias.in d.l. cautio, nu.1.& cautionem præstare tenetur.

Fallit in 20.casib.vt per Soc.reg.318. Fallit etiam in procuratore rei, qui etiam quod de mandato dubitetur, non tenetur cauere de rato. fallit in 2.casib.per Bened.Capt.in suo tract.reg.60.

Vbi certum est procuratorem non habere mandatũ, non admittitur cum cautione rati, DD. in d.l.cautio rati, C.de procu.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in d.l.nu.4.

Procurator ad iudicia constitutus non potest ante litem contestatam alium substituere, l.quod quis, C. de procur.& regulariter procurator procuratorẽ substituere non potest, l.ne quis sibi, ff.de procu.fallit in 6.casib.vt per Soc.reg.319.fallit, vt per Franc. Turz.concl 87.

Contrariam regulam, quod imò potest substituere, facit Fel.in c.quoniam, §.cæterùm, de off.deleg.nu.1. & seq.vbi ampliat & limitat.

Fallit in 9.casib.vt per Ias.in d.l. quod quis.num.1.vbi Alex.limitat in 4.casib.nu.1.sed post litem contestatam potest.fallit in 2.casib.secũdum Alex. ibi.nu.4.

Procurator ad negocia potest indistinctè, & quandocunque alium substituere, l.si procuratorem, §.si quis mandauerit, ff.mand.

Fallit in 10.casib.vt per Ias.in l.quod quis, C.de procu. numer.2.

Adultus sine curatore non potest procuratorem constituere, no.in l.neque tutores, C.de proc.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.nu.3.

Procurator non tenetur appellationẽ prosequi, c.nõ iniustè.de appellat.l.si actor.C.eo.

Fallit in 4.casib.quos not Ias.in l.inuitus, C.de procuratore.nu.4.fallit vt per Dec.in l.inuitus. ff.de reg.iu. fallit vt nor.Franc.Turz.concl.93.

Mulier non potest esse procuratrix, l.alienam, C.de procu.

Fallit in 9.casib.vt per Ias.in l.moræ, ff.de acq.hæred. fallit in 6.casib vt per Dec.in l.fœminæ, ff.de reg.iu. nu.14.fallit in 14.casib. vt per Pet.Duen.reg.311.fallit in 10.casib.vt per Ias.in d.l.alienam, nu.1.

Procuratorem timere non tenetur impeditus morbo, vel alio iusto impedimento, l. 2.vbi gl.& Bar.ff. si quis cautio.gl.in l.quæsitum, ff de iud.

Fallit in 6.casib.vt per Zasi. in dict.l. quæsitum, ff.de re iud.col.2.

Procurator constitutus ad agendum sicut non potest transigere ita non potest facere compromissum in arbitratorem, quare censetur quædam transactio. Bal.Sal.Pan.in l.transactionis, C.de transact.

Fallit, vt per Ias.in d.l.

Procurator iudicialis, vel extraiudicialis non censetur reuocatus nisi nota sibi fuerit reuocatio, c.ex parte decani, de rescrip.c.mandato. de procur.l.si mandassem, ff.mand.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 11. à Fel.in d.c. ex parte decani.

Procurator constitutus ad recipiendum numerationem pecuniæ, si in instrumento non fuit scriptum qui recepit, sed quod fuit confessus se recepisse, nõ præiudicat domino, nec contra eum ex tali confessione agi poterit, nisi numeratio probetur: hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in l.2.§. si.ff.si certum petatur.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3.per Ias.in d.§. si.nu.20.

Procuratoris mandatum potest per testes probari: hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in l.1.C.de procu.

Fallit in 5.casib.vt per Ias.in d.l.1.col.3.

Procurator non potest petere salarium sibi constitui iudicis officio, glos.in l.1.§. aduocatus, ff.de variis,

& ex

& extraord.cog.vbi etiam Bar.

fallit,vt per Port.lib.1.concl.31.

Procurator rei etiam quòd de mandato dubitetur, non tenetur cauere de rato,no.in d.l.cautio rati,C. de procur.l.postea,de compensa.l.non cogendum, §.fi.de pro.

Fallit in 2.casib.vt per Bene.Cap.in suo trac.conc.60.

Procurator in causa criminali non admittitur,l.pen. § ad crimen,de pub.iud.c.veniens,de accu.

Ampliatur in 12.casib.& limitatur in 25.ab Anto.Gabriel.lib.6.de crim.conclu.9.Ampliatur in 6.casib. & limitatur in 39.à Lancil.in tract. de offi.præto.in tit.de comparit.inquisit. Ampliatur & limitatur per Port.lib.5.concl.38.fallit in 17.casib.vt per Soc. reg.322.videas Battand.in praxi crim. regul.16.videas Blan. in praxi crim.qui ponit cautelas, per quas quis potest defendi per procuratorem,fol.9. numer.9.videas eundem Blan.plenissimè in repet. l.penul.§.ad crimen, ff.de publ.iud.quam posuit in sua praxi crim.fol.14.videas Viuium in suis conclusio.vet.procurator in capitalibus.Fel.in cap.meminimus,de accus.

fallit in multis casib.vt per Mars.in praxi crim.§.sequitur,nu.18.

Minor vigintiquinque annis in iudicio pro aliis non potest esse procurator, c.qui generaliter,§.fin.de procu.lib.6.l.minor,ff.eo.l.exigendi.C.eo.

fallit in 7.casib.vt per Bened.Capr. in suo tract.conclusio.61.

Procurator constitutus ad agendum, & ad defendendum constitutus intelligitur,l.seruum quoque,§.fi. ff.de procu. c.in iudiciis, & c.non licet,de reg.iu.in 6.c.prudentiam,de mut.petitio.

fallit in 4.casibus,quos no.Bened.Capra,in suo tract. concl.62.

Procurator causam prorogare non potest de tempore in tempus.communis est opinio in c.cùm olim, de off.deleg.

Fallit in 4.casib.quos not.Bened.Capr.in d.tract.conclus.64.

Procurator tenetur appellare,leg.inuitus,C.de proc. c.non iniustè,eo.rit.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 7.à Bened.Cap.in d.tract.concl.65.

Procurator si ab initio litem exercuit,siue lite composita ad eum transitum fecerit, damnandus est, not. in l.1.ff.de interlocu.omnium iud.l.temerè,§.si plures,ff.de procur.

Fallit in 6.casib.vt per Soc.reg.316.

Procurator si de eius mandato certum sit,de rato,cauere non tenetur,l.cum & ibi,not.C.de procur.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.317.

Factum procuratoris quod cadit in delictum,vel dolum,domino regulariter non præiudicat.l.si procurator,ff.de cond.indeb.l.si procurator, ff.de excep.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.320.

Procuratoris contumacia domino regulariter nõ nocet,l.eum qui,C.de procu.ca. 1.vt lite non contest.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.311.

Prælatus sua ipsius authoritate absque sui capituli authoritate procuratorem constituere potest,no. in c.edoceri,de resc.

Fallit in 2.casib.secundum Fran.Turz.concl.7.

Fallit in 5. casib. secundum Fel. in d.c.edoceri, de resc. numer.7.

Procurator terminum debitori soluendi prorogare potest si ei data est facultas recipiendi solutionem cum clausula,quòd in prædictis, & circa eam liberam habeat administrationem. fallit vt no. Franc. Turz.concl.16.& videas contrariam opinionem limitatam ab eodem,conclusio.82.

Infamis potest constitui procurator ad causas,l.2 C. de dignit.lib.12.§.fi.inst.de exceptio.

Fallit,vt per Franc.Turz.concl.85.

Procurator si litem contestatus fuerit non dominus, sed ipse citandus est,at si neuter cõtestatus est vterque citari potest. Maria.Soc. in tract.de citatione, quinto principali articulo,quæst.4.

fallit,vt per Fran.Turz.concl.121.

Procurator inhabilis constitui potest ad procurationis officium cum potestate substituendi personam habilem.

fallit in multis casibus,quos colligere potes ex distinctione quam ponit Bart. Socin.in l.1.§.item acquirimus,ff.de acq.pos.numer.5. fallit si est excommunicatus,nam ille non potest alium substituere. fallit in 2.casib.vt per Fel.in c.post cessionem, num.36. de probat.

Per procuratorem acquiritur nobis possessio, l.1.§. per procuratorem,ff.de acq.pos.

fallit in multis casib.vt per Soc.in d.§.1.nu.1.

Contra procuratorem datur actio,l.si se non obtulit, ff.de re iud.nu.4.

Procurator etiam quòd habeat mandatum ad agendum,& defendendum contra aliquem in certa causa,in ea impetrare non potest.

Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 8.à Fel. in c.sunt & alij,de rescrip.nu.1.

Procurator excedens mandatum non obligat dominum nisi sciens. fallit in 4.casib.secundum Fel.in c. cum olim,de of.deleg.nu.9.

Constitutio procuratoris excommunicati ipso iure est nulla sine ope exceptionis,c. post cessionem,de probat.

Fallit in 3.casib.secundum Fel.in d.c.nu.36.

Procurator contra procuratorem an & quando agere possit,declarat Bart. distinguendo, in l.qui propriè,§.si duobus,ff.de procu.

Procurator ex sua promissione an & quando obligetur,distinguendo declarat Bar.in l.procurator,qui pro euictione,ff.de procu. Don.Fina,lib.1.

¶ PROCVRATORIS contumacia domino regulariter non nocet.l.cum, qui.C.de procur.& c.j.& ibi per doct.vt lite non contest.

Primò fallit,quando causa fuisset tractata per procuratorem,& per eius contumaciam fuisset lata sententia contra dominum, cum tunc talis contumacia præiudicet domino actori:adeo quod valet sententia contra eum lata,siue sit interlocutoria siue sit diffinitiua quantumcunque sit parui præiudicij.l.iiij. C.quomodo & quando iudex.

Secundò fallit,quando esset casus, in quo exigeretur vera contumacia, non apparens: nam si sufficeret præsumpta contumacia quæ puniendam pœnam respiceret,ordo processus est,vt deueniatur ad missionem in possessionem,cùm propter contumaciã procuratoris posit fieri missio in possessionem solùm ex causa custodiæ.l.sed & si.§.fin. ff.de procur. cum l.sequ.& quod habetur in d.l.iiij. C.quomodo & quando iudex. secundum ipsum Innoc.in d.c.j. cuius dictum procedere posset secundum Saly.in d.l.iij.C.de procur.quando ageretur de vera possessione danda pro executione sententiæ definitiuæ cùm tunc noceat:nam ex quo nocet quo ad defini-

tiuam sententiam, vt suprà, in consequentiam nocere debet quo ad executionem. argum. cap. præterea. de offic. deleg. aliàs si agatur de vera possessione danda ex secundo decreto, & tunc cum quò ad ipsum requiratur vera contumacia eius de cuius bonis agitur. l. Fulcinius. §. primo. ff. ex quibus cau. in possess. eat. non nocebit contumacia procuratoris, vt d. §. si procurator. l. j. ff. si quis in ius voc. & non obstat dictum Ant. in d. c. j. dicentis quando procurat. fuit citatus aliàs vt dominus, & tūc quia contumacia est domini, si sit constitutus ab eo, licet non compareat. l. si procuratorem. §. tutorem. ff. man. tunc enim datur possessio. & hoc nisi appareat eum fuisse in vera contumacia: vt quia dominus misit procuratorem diligentem cōmuni opin. cum tunc ab eo de facili reuocetur. secūdum Ant. in d. c. j. extrà, vt lite non contestata.

Tertiò fallit, quando non exigitur vera contumacia, nec apparēs vera: sed sufficit præsumpta, & agatur de pœna respiciente contumaciam super interesse vt est condemnatio expensarum, cùm tunc sit contumacia ipsius procuratoris, secundum ipsum Inn. in d. c. j. adde quod not. extrà, de rescript. in c. fi. & hoc sequitur Hostiens. Io. Andr. & Ant. in d. c. licet. aliud voluit Bart. in d. §. si procurator. dicens, quòd licet propter contumaciam procuratoris posset domino audientia denegari: tamen non poterit in expensis condemnari, sicut nec multari. & not. bene, cum mulcta sit vera pœna expensarum secundum Innoc. in c. j. tunc contumacia procuratoris nocebit etiam ecclesiæ ad condemnationē expensarum, licet ipsa restitui posset, si forte procurator non sit soluendo. & hoc nisi esset parui præiudicij: cum pro modico non detur restitutio. l. scio. ff. de in integrum restitutione. secundum Innoc. & Ioan. And. in d. c. j.

Quartò fallit, quando non oritur vera contumacia, sed sufficit taciturnitas, & tunc contumacia procuratoris nocet domino, vt si procurator iussus non respondeat positionibus, cum tunc habeatur pro confesso: vt in l. fina. de confes. in vj. secundum Ant. de But qui hoc tenet in d. c. licet aliud voluit Bart. in l. ij. §. procurator. ratio est (vt voluit Salyc. in d. l. iij. de procurator.) quia tunc agitur de iis, quæ respiciunt procuratorem & processum, secùs vbi ageretur de pœna extrinseca: ex quo non infert contumaciam procuratoris in nolendo iurare de calumnia ne noceat domino: cum tunc agatur de pœna extrinseca, quæ est valida causa. l. ij. §. actor. & ff. de iuram. calum. licet aliud voluit Ant. in hoc vltimo, secundum Ioan. de Imol. in dicto cap. j. vt lite non contestata.

Quintò fallit, quando culpa imputari posset ipsi domino: vt quia in contractu sibi talem procuratorē instituit, cū tunc negligentia vel contumacia ipsius procuratoris imputetur domino. l. si procuratorē. §. tutores. ff. mand. vt voluit Bartol. in d. §. si procur. cùm nullum impedimentum superuenerit in persona ipsius procuratoris, cum tunc dominus excusetur, per ea quæ habentur in cap. significante. extrà, de pig. l. cum à matribus. C. qui pet. tut. quod verum est, nisi talis procur. habuerit potestatem substituendi: quia tunc procuratori tali impedito si nō substituatur imputatur domino. Et hoc si habeat potestatem substituendi à iure, aliàs si ab homine: cùm tunc ipsi domino non imputetur, secundum Innoc. in d. c. j. cuius dictum non bene probatur iure, nec est verum: cum vtroque casu sit in culpa tale eligendo, secundum Inno. in cap. j. extra, vt lit. non contest. B. Soc. re. 394.

¶ PROCVRATORIS factum, quod cadit in delictū, vel dolum, vt si falsum testimonium dicat, domino regulariter non præiudicat. l. si procurator. ff. de cō di. indeb. & lege, si procurator. ff. de except. cum simil. & gloss. in cap. j. & ibi per doct. extra, vt lite nō contesta.

Primò fallit, quādo ipse procurator ad id directè haberet speciale mandatum, vel in consequentiam veniret, vel tempore illius dominus ratificaret expressè vel tacitè, sciendo id suo nomine committi & nō contradicendo: vt voluit Ioan. And. in dicto capit. j. vt lit. non contest. ad hoc l. j. §. deiecisse. ff. de vi, & vi arm. & quod habetur in cap. cùm quis. de senten. excom. in vj.

Secundò fallit, quādo ex ipsius dolo aliquod ius esset acquisitum domino, ex quo agit: cum tunc contra ipsum excipi posit. lege, apud celsum. §. quæsitum. ff. de except. doli. imo & contra ipsum agi posit, quando dolus committeretur circa contractum, ex quo ipsi domino contrariatur, ff. de tribu. lege, procuratores. secundum Anton. in d. cap. j. qui dicit idem esse dicendum, si dubium sit an aliquid sit delictum vel non, vt si respondeat positionibus: vt l. certum. §. sed an & ipsos. ff. de confes. & vt plenius ibidem per ipsum tractatur, an & quando agitur excipi posit contra dominum ex dolo, vel delicto procuratoris, de quibus per Bar. in d. l. si procurator. & in d. c. j. per Ant. B. Soc. re. 393.

¶ PROCVRATORIS mandatum secundum cōmunem sententiam, potest per testes probari, vt voluit glos. in l. maritus. C. de procurat. in gloss. fi. in prin. & ibi notant doct. & gl. in c. j. eod. titu. in gl. j. circa prin. Et hanc dicit veram & magis communem opinionem Ias. in l. j. C. eod.

Limita quinque modis, vt per Ias. B. Dias re. 609.

¶ PROCVRATORIS mandatum soluitur morte. l. inter causas. ff. manda. dixi super. conclus. 65. latè. Med. tr. 2. p.

¶ PROCVRATORAS duo in solidum constituti ad eligendum si simul concurrant, & postulent se admitti non audiuntur, sed is tantum, quem capitulum elegerit primo. glo. cap. si quis iusto. vers. si ambo. de elect. 6. c. vt quis. eod. titu. 6. capit. 1. in fine. de post. prael. 6. Anch. cons. 214. col. 1. Ias. cons. 36. vol. 3. Med. re. 3.

¶ PROCVRATORAS multi constituere possunt, qui quidem constituti minime possunt, vt in fœmina. l. fœminis. ff. de procurat. l. alienam. C. eod. Dec. l. 2. ff. de reg. iur. item licet procurator posit stipulari domino suo, vt domino quæratur, non tamen dominus procuratori, vt acquiratur ei. leg. stipulatio ista. §. alteri. l. si procuratori. ff. de verb. obli. §. si quis alij. inst. de inuti. stipu. Med. re. 9.

¶ PROCVRATIO, seu visitatio non potest præscribi. text. est in cap. cùm ex officij. de præscrip. text. in capit. cum instantia. de censib. & in capit. accedentes. de præscrip. Tradit Specol. tit. de legat. §. super. versiculo illud quoque. Cardin. & Imol. in clemen. j. de censi.

Limita septem modis, vt per Fel. in d. c. cū ex officij. & ante eum, vt per Marian. quem ipse non refert in tract. de visitatione.

Primò, dummodò loquamur respectu solutionis, secùs respectu modi procurandi, putà quòd potius

procu

procuraretur in pecunia quàm in victualibus,& econtra.Ioan.Andr.Specul.& Auton.in variis locis,quos referunt & sequuntur Marian.& Feliu.vbi suprà.

Secundò limita,dummodo præscriptio allegetur ad defraudandum visitatorem,secùs si solum ad damnificandum alium, putà ad hoc quòd aliqua tantum pars cleri subeat onus totius procurationis, ita Ioann.de Ligna.in capitul.accedentes.de præscript.Quem contra Abb.ibi,sequuntur Marian.& Felin.vbi suprà.

Tertiò,nisi præscriptio allegetur ab alio prælato,qui diceret se præscripsisse potestatem visitandi subditum alterius,& etiam ab ipso subdito contra prælatum suum,tunc enim poterit præscriptio non à visitatione tantum,verùm à procuratione etiam, exclusiua induci,& non solùm à prælato extraneo, verùm à subdito ipsiusmet Episcopi,tex.& ibi Ab. in v.not.in d.cap. cum ex officij.& tenet Hostien. titu.de censi.versic.ex qua. Competeret tamen ex præscriptione hoc casu inferiori,quando vigil esset in ea exercenda,sed eo negligente posset ordinarius visitare, per text. in capitul. irrefragabili. in principio.de offic.ordin.& ibi latè Felin.& idem credit dicendum per illum textum idem Felinus vbi suprà.

Quartò limita,nisi allegetur tanti temporis præscriptio,cuius initij non existat in contrarium memoria,ita Marian.vbi suprà eo,quod talis præscriptio tituli constituti seu priuilegij vim habeat, de quo asserit se latius dixisse in cap.fin. de dila.quæst. iiij. xxij. princip. argument.& respondet ad text.qui videbatur obstare in capit.venerabili. de censi.tribus modis,quem ad literam refert Feliu. in d. cap. cum ex officij,vbi sequitur secundum intellectum Marian.ad d.cap.venerabili. Sed idem Feli. in cap. accedentes. de præscript. tenet contra hanc limitationem motus per text.in d.cap. cum ex officij. Dicit tamen quòd bene valet priuilegium super hoc,vt in capitu.cum instantia.de censi.& potest probari priuilegium præsumptiuè per spatium dicti temporis iuxta intellectum secundum Marian. ad dict. capitul. venerabili, quem dicit veriorem Felin.vbi suprà.

Quintò limita,nisi allegetur præscriptio super aliqua procuratione debita non respectu visitationis, sed ratione consuetudinis,seu oneris adiecti in fundatione beneficij vel ex priuilegio seu compositione,Imol.post Gul.in clem.1.de censi.per glos. in ca. accedentes.de præscriptio.& Abb.qui adhuc generalius loquitur,licet nimis largè secundum Felin. ibi,in d.c.cum ex officij.

Sextò limita,dummodo visitans velit visitare de iure communi,secùs si de iure speciali, vt cõsuetudine, priuilegio seu præscriptione, vt Abbas vel prælatus alius inferior, quia eo casu bene contra cum præscribi posset,ita Imol.& Guliel.in loco proximè allegato, quos sequitur Marian. vbi suprà,& quamuis Felin.in d.capitu.cum ex officij.casu quo quis acquisiuit simul procuratioñe & visitationem, dicit cogitandum,quia communis opinio seruaretur in practica.

Septimò limita, Nisi inducatur præscriptio non super procuratione tota,sed super quota, quo casu valet.Ita Archid.Inno.Butrig.Imol.& Lapus in locis variis relatis à Felin.vbi suprà,& allegans doct. tenentes contrarium,dicit hãc limitationem posse procedere,saltem maximè quando præscriptio diminueret quotam diminutionem, quæ non esset notabilis, nec verisimiliter retardatiua visitationis,quod ante eum tenuerat Maria.quem ipse non refert vbi suprà. B.Soc.reg.396.

¶ PRODESSE alteri nemo cogitur, sed tantum obesse vetatur.De aqua plu.l.in summa.§.item.

Quod nemini nocet,& alicui prodest, facilè concedendum est.De aqua plu.l.2.§.1.De preci.imp.off. l.rescripta.

Prodigorum materia tractatur in l.is cui, De ver.obl. Riisvvich.

¶ PRODESSE. Res inter alios acta, aliis non ꝓdest.

PRO.

Ext.de offic.deleg.c.quoniã abbas Leicest.
11.q.6.c.ei qui appellat.§.definitiua.
C.quib.res iud.non noc.c.res inter.
C.de præscrip.30.vel 40.an.l.vlt.

CONTRA.

Ext.de elec.c.super eo.
Ext.de accusat.c.super his.
Ext.de verb.sig.c.abbate.
6.q.1.c.infames.
D.quemadmodũ serui. amit. l.si cõmunem.
D.si seruit.vind.l.loci.§.2.
D.ad l.Iul.de adult.l.denunciasse.
D.nautæ,cau.sta.l.fin.§.fin.
D.de inof.test.l.posthumus.§.si quis.

SOLVTIO.

Primum est regulariter verum,contrariæ sunt exceptiones à regula. Damas.reg.25.

¶ PRODESSE cœptum, quod est, non prodest, si completum non fuerit.

Nil credes actum, dum quid superest ad agendum.

In Inst.quib.mod.test.infirm.§.ex eo.
Inst.de verb.oblig.§.id autem qui nondum.
Inst.de pœnis.l.qui malè cœpit.
I.Communia.de rescriptis.R.meum.
C.de fid.instrum.l.contractus.
C.qui testam.fac.poss.l.furiosum.in fin.
C.de his quibus vt indignis.l.pen.
ff.de edendo.l.1.§.edere.
In Decretal.d.18.si quis autem.
In Decret.de pœniten.d.3.in cassum.
In Decret.7.q.1.nihil.
ff.de pig.actio.l.si necessarias.§.si minus.
ff.si quis in ius voc.non ierit.l.vlt.
C.de test.l.cum antiquitas.
ff.de iur.immunit.l.maiores. Azo,rub.1.

¶ PRODIGVS notoriè,& manifestè prodigus,potest contrahere,& alienare ante, quàm sibi interdicatur à iudice.Ista est communis conclusio quam ponit Ias.in l.is,cui bonis.ff. de verborum obligationibus.

Limita duobus modis,vt per eundem ibi.B.D.re.611.

¶ PRODIGO non citato imo etiam inuito iudex administrationem interdicit,Docto. com.le.is cui.ff. de verbo.obli. Tiraq.in tract.res inter alios acta limit.41.Ias.leg.nequicquam.§.vbi decretum.col.6. de offic.proconsl.l.1.ff.de Cur.Furios.doc.com.l.de vno.ff.de re iud. Med.reg.8.

¶ PRODVCI non possunt instrumenta, & alia acta nisi parte aduersa præsente,aut saltem citata,c.certè,3.quæst.9.l.iudices,vbi Bald.C.de fide instru.

Fallit in 2.casib.vt per Iaso.in l.properandum,§.fin sutem,ff.de iud.num.5.

Productio instrumentorum vsque ad conclusionẽ in

causa fieri debet, & non vltra.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 16. vt per Lancil. in tract. de off. prætoris in § 2. de instru.

Productio instrumentorum debet fieri citata parte, c. fi. de fide instr. c. penul. eo.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 7. vt per Lancil lotum in tract. de off. prætor. in tit. de instru. num. 2. fallit vt per Soc. reg 185.

productio instrumentorum facta de ea constare debet in actis notarij causæ, qui causa scribit, ca. quoniam contra, de probat. & non est facienda solo notario, sed etiam iudici. fallit in 2. casib. vt per Fel. in d. c. num. 40. & 41. Don. Fina, lib. 3.

¶ PRODVCI & probari in causa appellationis possunt non deducta, vt probata in causa principali, vt no. in l. per hanc. C. de temp. appel.

Primò fallit, vbi appellans potuisset in causa principali deducere, vt quia sciebat, & noluit deducere vt fatiget aduersariū, secùs si ignorasset. ita dicit Bal. in l. per hanc. C. de tempo. appel.

Secundò fallit in inquisitore, id est in iudice qui inquisiuit super aliquo crimine: quia non potest sustinere sententiam suam per nouas probationes, Bald. in dict. l. per hanc.

Tertiò fallit, vbi interuenit appellatio à sententia definitiua: quia ab interlocutoria non potest aliquid de nouo adduci: l. 2. ff. de appellat. Ratio quia prima interlocutoria est odiosa, quia impedit iurisdictionem illius iudicis. secunda ratio quia prohibita est appel. B. Dias reg. 396.

¶ PRODVCENS falsos testes, licet condemnetur de falso non per hoc dicitur, quod ipsi sint falsi, Abb. c. quamuis. per hanc reg. de sen. & re iud. l. Lucius. ff. de his, qui no. infam. c. cum dilectus. de ordi. cog. Abb. d. cap. quamuis. numer. 25. in term. huius reg. Med. reg. 8.

¶ PROFECTVS, commodum. Paulus lib. 62. ad edictum. Lex cclxxxix.

Quod quis, cùm seruus esset, egit, proficere liberto facto non potest.

ADDIT. a dum in P. Floren. b est in P. Flor. c libero ibi. sic habetur in P. Flor. tamen in aliis impress. vet. exemplar. legitur.

L. qui res. §. aream. de solut. Viuienn.

¶ PROFESSIO patris facta filio ex tali muliere, quæ poterat esse vxor, per quem patet in publico instrumento vel in scriptura propria habente subscriptionem trium testium fide dignorum, vel in testamento suo, vel in actis publicis dixerit, & appellauerit illum esse filium suum, non addito quod esset naturalis, talis professio ei proderit, secus si filius pro se professus fuerit aliquem esse suum patrem, cum matrimonium legitimè contractum non constet, auth. item si. C. de natural. liber. not. l. 2. C. res inter alios act. Bap. d. tract. de correlat. col. 20. Med. re. 9.

¶ PROHIBERI. Quod directò & principaliter prohibetur, nec per consequentiam, vel obliquum admittitur.

In Aut. vt iud. fin. quoquo suff. §. eos.
In Aut. vt hi, qui bo. r. M. ha. §. quòd.
In Aut. de alie. emphy. §. œconomos.
In Aut. de testibus. §. quia verò.
In Aut. vt litigan. in prin. tit. Azo, ru. 104.

¶ PROHIBITIO. Bonifacius 8. in sexto Decretalium. Reg xxxix.

Cùm quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.

L. non dubium, C. de legi. & vid. Bald. l. oratio. ff. de sponsal. & Alexand. l. 2. ff. de iurisd. omnium iudic. Viuiennus.

¶ PROHIBITVS alienare bona hæreditaris sub pœna priuationis, alienando vnam rem etiam in minimam tota hæreditate priuatur, Dec. c. de appellationibus. col. 2. de appellat. ca. maioribus. de præb. Ang cons. 168. idem est in prohibito alienare bona conducta quocunque titulo. Med. reg 5.

¶ PROHIBITVS portare victualia extra territoriū puniri debet, etiam si minimum portauerit, Bal. l. C. quæ res export. non debent. Barbat. in procem. clem. & cons. 57. lib. 1. quicquid dicat, Ias. l. 2. in fin. e. ff. de iur. omn. iud. nisi causa gustus tantum vinum deferretur. Med. reg. 5.

¶ PROHIBITVS per testatorem alienare extrà certum genus personarum, vt extra familiam, vel descendentes, tamen potest ex testamento transferre in eum, qui aliàs sibi esset successurus ab intestato: vt in filiis fœminis, quæ nupserunt extra familiam. glos. est singul. quam sequuntur communiter doctores in l. pater. §. Iulius Agrippa. ff. de legatis 3. & Bar. in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2.

primò fallit, si in prohibitione essent verba vniuersalia geminata, putà quòd talis res non possit extra familiam aliquo tit. vel quocunque tit. alienari, vt quod Aretiu. in l. pantonius. §. 1. ff. de acquir. hæred. in contrarium tamen facit id quod notat Angel. in cons. 57.

Secundò fallit, si essemus in extraneo qui esset successurus ab intestato: secùs autem in prohibito acquirere: vt in statuto, quo cauetur quòd nullus forensis possit aliquo tit. acquirere bona illius territorij & aliquis forensis sit proximior consanguineus defuncto, & sic de succedentibus ab intestato: quia non poterit etiam ex testamento succedere, & hoc videtur esse de mente Bart. in l. ventre. ff. de acquir. hæred. & ibi hoc ponderat Aret. B. Soc. reg 400.

¶ PROHIBITVM. Quando prohibetur aliquid, intelligitur prohiberi omne id, per quod peruenitur ad illud, l. oratio, ff. de sponsalib.

Fallit in 9. casib. quos refert Ant. Gabr. in lib. 1. de præsumpt. conclu. 7. fallit in 2. casib. quos not. Ias. in l. 2. ff. de iurisd. num. 25.

prohibere qui non potuit licet sciat non est in culpa, l. culpa, ff. de reg. iu. l. fundus, §. fi. ff. loca. l. adigere in prin. ff. de iur. patro. l. 1. §. occisorum, ff. ad Sylla. l. si quis in graui. in prin. ff. eo.

Fallit in 2. casib. secundum Dec. in d. l. culpa.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia quæ sequuntur ab illo, c. cum quid, de reg. iur.

Fallit vt per Dy. in d. c. cum quid.

Cum vna via prohibetur alicui id alia non debet admitti, c. cum quid, de reg. iur.

Fallit vt per Dy. in d. c. cum quid.

permissum ad tempus, post tempus censetur prohibitum, l. statu liberum, §. stichum, ff. de leg. 2. l. impera tor, ff. de statu homi.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in l. si ita quis, ff. de vulg.

Intelligitur concessum quod non est prohibitum. fallit vt per Damas. reg. 112. Don. Fina, lib. 5.

¶ PROHIBITA alienari, cùm fideicommissa institutioni subiaceant, causa tamen dotis alienari poterūt, authent. res quæ. & ibi not. C. communia de leg.

primò fallit, quãdo testator expressè prohibuisset ex causa alienari: quia non poterit alienari etiam in causa dotis: vt not. Bald. in l. nulla. C. de iure dot. te

net

net Paul.de Cast.contrarium in cons.suo xij.quod incipit,in Christi nomine amen.quia per scriptionem eximij docto.

Secundò fallit,quando est res quæ sui natura prohibita est alienari,vt est res feudalis:quia non poterit alienari propter causam dotis, vt dicit Bald. in §. propter causam.& etiam Bal.in c.1.§.si donauero. in titul.qualiter olim feud.po.alie.& ibi tenet primam fallen.

Tertiò fallit,quia non habet locum in cõtractu inter viuos,vt per Bald.in dict.authen.res quæ.communia de leg.per eundem Baldum in l. nulla.C.de iur. dotium.

Quartò fallit,quia si granatur restituere aliquã rem, potest illam alienare,si est incarceratus,vt se redimat,vt dicit Paul.Castr.in dict.l.sancimus,& in authent.si captiui.C.de episc.& cler.& Ang. & Imol. in l.si Marcellus.§.res quæ.ff. ad Trebel. licet Paul. de Castr.dixerit contrarium.in d.authent.res quæ. B.Socin reg.397.

¶ PROHIBITA alienatione, ex causa dotis etiam censetur prohibita,quando scilicet fuerit facta per verba geminata,Rui.cons.98.nu. 11. idem cons.123. & cons.147.num.14.vol.1.Cæpha.cons.296.num.14. Med.reg.2.

¶ PROHIBITA venditione,censetur etiam prohibita donatio,& quælibet alienatio.Barto.in l. filiusf. §.diui.de leg.1.glos.in l.2. C.de vsucap. pro empt. quam Bald.dicit singul.in rubr.extrà, de pact. & in c.literæ.in fin.de dilationibus.

Primò fallit,nisi esset diuersa ratio in alienatione,quã fit in venditione. l. sicut. §.sed & si permiserim. ff. qui.mo.pig.vel hypo.sol.& l.fin.cum glo.C.de iure emphyteu.

Secundò fallit,nisi communis vsus loquẽdi se habeat in contrarium:quia tunc appellatione venditionis non comprehenduntur alij contractus: vt per Ab. in c t.de iis quæ fiunt à prælato sine consensu capi. & Bald.in l.1 C.de re.permu.

Tertiò fallit,nisi fiat mentio in prohibitione de pretio,quia tunc venditio capitur strictè pro sola venditione.glos.in l.fin.C.de præ. curi. libr. x. in gloss. in l.apud Celsum.§. si cum legitimo.ff. de except. dot.& gloss.& ibi Bald.in l. si cum dotem. C.de iu. doti.quod tamen intelligit, quando pretium esset conueniens rei,aliàs secùs.glos. est not. in l.1.§.1.in verbo,agendo. de superficiebus. quam Bald. dicit singularem in c.literæ.de dilation. B.Soc.re.398.

¶ PROHIBITIO alienationis, nõ impedit dominij translationem,quamuis contra faciens incidat in pœnam conuentam,vel ad interesse teneatur.Hæc est doctrina Bar.in l.filiusfamiliàs.§.diui.ff.de legatis primo.& in l.qui absenti.§.1.ff.de acquir. pos. & est tex.secundum Anto.ibi,in c.Raynaldus.verbo, transferendæ in alium de testam.& huic regulæ rationem assignat Ias.ex qua infert duo,in d §.diui.

Limita tribus modis,vt per Ias.in d.§.diui.B.D.re.612.

¶ PROHIBITIO alienationis facta in contractibus non impedit translationem dominij,quamuis contra faciens incidat in pœnam vel ad interesse.Barto. in l.filiusfam.§.diui.ff.de leg.1.

Primò fallit,quando alienatio est irreuocabilis, vt in libertate:vt probatur in l. ea quidem. C. si manci. ita fuerit alienatum.& idem dicas in omnibus aliis contractibus vt per Barto.in l.si ita quis. §. ea lege. C.de condi.ob causam.

Secundò fallit,nisi ille, qui apposuit tale pactum reseruasset sibi ius reale:quia tunc impedit translationem dominij,vt est casus in l.si creditor.§. fin. ff.de distract.pigno. de quo per Imol. in l. qui Romæ.§. cohæredes.ff.de verb.oblig.

Tertiò fallit,quando pactum prohibitorium habetur natura resolutiuum contractus: vt si dictum fuit quòd si contra fiat alienatio sit nulla, & deueniat res ad venditorem,vt per doctor. in l.prima. ff. de donat. B Soc.reg.399.

¶ PROHIBITIO facta in vno ex correlatiuis,censetur facta etiam in alio,vnde prohibita res vendi,atque locari prohibebitur conduci,ac etiam emi.ca. 1.locati.l.1.C.de cupres.lib.11.l.1.C.de bon. Matern. l.3 C.quæ res vendi non possint.glo.l.fin.C.de resc. vend.Abb.cap.postulasti.numer.12.de conces.præben.Brun.in tract.stat.super fœmin.arti.14.num.12. Abb.in proœm.Gregor.num. 20. Paris.cons.82. nu. 33.volu.3.Augu.Ber.cons.140.num.17.volu.1.cap.ad nostram.num.5.de empt.& vend. Alex. l.generaliter.§.cum autem.num.4.C.de inst.& subst.cons.131. num.2.vol.5.Ruin.cons.33.num.11.vol.1.Socin.cons. 56.num.3.vol.1. Med.reg.9.

¶ PROHIBITIO.l.61. semper qui non prohibet.l. vbi.§.quæ rerum natura.sup.patientia. permissum.

Post tempus prohibitum videtur ante illud fuisse permissum.De const.pec.l.promissor.

Prohibitum ad tempus,post tempus lapsum videtur permissum.De postu.l.imperator. De leg 3.l.pater filium.§.fundum.

De pactis.l.si vnus.28.de ver.ob.l.si minor.

Paria sunt,quid fieri tempore prohibito vel permisso, & cõferri in prohibitum.C.de do.ante nup.l.quod sponsæ.quod fallit quando casus sumit effectum de præsenti.Bellonus cons.74.num.8.& 20.

Culpa similis est tam prohibita discere, quàm docere. Valent.C.de malef.l.pe.

Quod quis suo nomine exercere prohibetur, id nec per subiectam personam agere debet.ff.lib. 50.t1.8. l.2.§.1.vide Brocar.

Reg.vi 39.Cùm quid prohibetur,prohibentur omnia quæ sequuntur ex illo.dist.4 ca.deinde.C. de reb.al. non al.l.si.de reb.Ec.non al.c.nulli.Item.

Cùm quid vna via prohibetur alicui,ad id alia non debet admitti.12 q.2.c.fine exc.Item: In re communi potior est conditio prohibentis.c. 56. in vi. Si. De leg.2 l.pe.§.codicillis.

Quod leges fieri prohibent,si perpetuam causam seruaturum est, cessat obligatio. inquit l. 35. §. item quod. De verb.ob.

In pari causa turpitudinis melior est causa prohibentis.l.Sabinus.Communi diui.

Vna prohibitio plus valet, quàm plurium concessio. De serui.l.per fundum.

Ob plures rationes prohibitum non permittitur, etiamsi aliquot rationes cessent: nam vna vigens ratio reseruat prohibitionis effectum. De iis qui not.infa.l.liberorum.§.etsi talis.vide Reg.iu.86.§.1. Riisvvich.

¶ PROHIBITIO sequens ad aliquid non alienandũ, quando habet relationem vt suprà, inducit fideicommissum,ne superflua sit.Dec.cons.636. colum. 3.Cæphal.in termi.cons.153.nu.56. Med.reg.10.

¶ PROHIBITIO.Prohibitionis causa sublata,cessat prohibitionis effectus.

In Aut.de monach.§.is qui.in fin.

In Aut.de nuptiis.§. si verò.§.nam.§. docta. §.eius.

In

In Aut.vt si non pro ma.& au.§.quia.
In Aut.de priuil.do.§.quia.
In Aut.de sanct.Episc.§.si seruus.Az.ru.104.

¶ PROLES verbum indefinitè prolatum vniuersaliter intelligitur tam ex patre, quàm ex parte matris vsq; ad quartũ gradum. l. pronũciatio. l. familiæ.§.fœminarum.ff.de verb.sign.l.humanitatis.C. de impub.& aliis subst.l. officiales. C. de episco. & cle.l.liberorum:vbi gl.& Ale.ff.de verb. sign. c.1.de grad.Ias.in vsib.feud.Cæpol.cons.62.nume.7. Dec. cons.258.num.2.Bal.cons.334.nu.8.vol.3. Cur. cons. 3.Soc.cons.96.num.26.vol.4.Boer.Dec.356.Ancha. cons.95.num.6. Med.ceg.2.

¶ PROMERCIVM: Excipiuntur arma, quę quis pro mercij causa habuerit, hæreditaréue ei obuenerint.Scæ.lib.4.Reg.Ad l.Iul.de vi pub.l.2. Riisvvic.

¶ PROMISSIO. Paria sunt promittere & soluere,l. 1.C.ad l.falc.l.si patronus,ff.de donat.

Fallit in 3.casib.quos not. Ias.in l.fuit quæstionis,ff.de acq.hæred.num.4.

Promissio facti alieni non valet neque tenet,l.stipulatio ista habere licere,ff.de verb.oblig.

Fallit in 8.casib.vt per Iaso.in d.l.stipulatio ista,num. 3.& sequen.

Fallit in 7.casib.vt per Soc.reg.326. fallit in 8.casib.vt per eundem,reg.77.in addit.

Promissio quæ fit inter coniuges,& futucos coniuges, & confertur in tempus matrimonij, non valet, l.si ita stipulatus fuero te sisti,§.fin.ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.§.si.

Promittens aliquem facere securum, tenetur solum per stipulationem promittere, non autem dare fideiussores, vel pignora,l.1.§.communes,& ibi Bar. ff.de præto.stipula.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in l.1.ff.qui satisd.cog.

Promittens simpliciter præsentare aliquem iudici, si semel præsentauit, est liberatus, glos. in l. duobus reis,§. si ei qui,ff.de iureiuran.fallit in 2.casib. quos not.Ias.in l.fideiussor,§.in fideiussorem, ff.de fideius.colum.2.

Satisfacere si aliquis promisit in contractibus, intelligitur promittere, quòd soluet.Auth. si quando, C. de constit.pecu.l.quod si non soluere,ff.de pig.l.rescripto,§.planè,vbi glos.ff.de mu.& ho.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in l.1.ff.qui satisd.cog.nu.3.

Promittens simpliciter præsenti die debet, l. in omnib.ff.de reg.iur.

Fallit in 5.casibus, quos not.Dec.in dict.l.numero 1.& sequent.

Qui promisit aliquem facere securum tenetur solum per stipulationem promittere, non autem dare fideiussores, vel pignora,l.1.§.communes,& ibi Bar. ff.de præto.stip.glos.in l.si mandato Titij, §.fin. ff. mand.

Fallit in tribus casibus, quos not.Ias.in l.1.numer.7.ff. qui satisd. cogantur, si promisi non vendere alij istum fundum nisi tibi, per talem conuentionem non possum astringi ad vendendum tibi.Barto.in l. actione,ff.de transa.gl.in l.si eum,§.qui iniuriarum. ff.si quis cautio.

Fallit in 3.casibus, quos not.Iaso.in dict.§.qui iniuria. numero 37.

Promissio dotis incerta non valet,no.in l.ita stipulatus,ff.de verb.oblig.

Fallit vt no.Mari.Soc.Iun.in d.l.num.97.

Promittens aliquem per viam securam ducere, si per viam inusitatam duxerit,& derobatus sit, ad damni emendationem tenetur.

Fallit in 5.casib.quos no.Soc.reg.325.

Promissio conditionalis non dicitur nuda.Bart. in l.à Titio,ff.de verb.oblig.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in vno à Soc.reg.78. in add.

Promissio nuda non valet, c. si cautio. de fide instrumentor.

Fallit in 16.casib.quos not.Felin.in dict. cap.si cautio. num.1.& seq.

Si quis promisit se facturum, & curaturum, quòd Titius tale quid faciet, non addita pœna, tunc si faciet quod potest, liberabitur: communis est opinio,in l.4.§.Cato.ff.de verb.oblig.

Fallit in 3.casib.quos no.Alc.in d.§.Cato.num.133.

Promitto verbum in scriptura appositum, importat stipulationem: communis est, vt per Doct.in Rub. ff.de verb.oblig.

Fallit in 4.casib.secundum Crot.in l.sciendum,ff.de verb.oblig.num.2.

Promittens alicui, quòd eius stabitur arbitrio, non tenetur illi iniquè præcipienti obedire. fallit vt per Damas.reg.11. Don.Fina,lib.1.

¶ PROMITTERE. Quòd si quis promittat alicui, quod eius stabit arbitrio, non tenetur illi iniquè præcipienti obedire.

PRO.

32.q.vlt.c.vlt.
Ext.de arbitr.c.non sine mult.
Ext.de iureiur.c.veniens,& c.quoniam.
D.pro socio.l.si societatem vniuersarum.
D.de oper.liber.l.si libertus.

CONTRA.

22.q.vlt.c.vlt.
22.q.5.c.iuramenti huius.
Ext.de iureiur.c.si verò.
D.de arbitr.l.diem.§.stati.

SOLVTIO.

In sententiis interlocutoriis potest quis venire contra proprium factum,& si arbiter sit, D.de re iud.l.Paulus.& D.de arb.l.diē.definitiuis minimè.D.de re iudic.l.Paulus.In aliis autem actibus potest factum suũ, quod illegitimè fecit, retractare, nisi interdicatur à superiori, illi qui scienter egit aliquid contra legem & canonem, ne retractet factum suũ. d.c.veniens,& aliis diuersis capitulis. Damas.reg.11.

¶ PROMITTENS aliquem facere securum, tenetur solùm per stipulationem promittere, non autem dare fideiussores vel pignora.text.est in l.1.§. communes.& ibi Barto.in fin.ad hoc not. ff.de prætor. stip.glos.in l.si mandato Titij.§.fin.ff.mand.Specu. in titu.de empt.& vend.§.1.vers. sed si instrumento. Bald.in l.sancimus.C.de verb.sign.

Limita tribus modis, vt per Ias.in l.1.ff.qui satisd.cog. B.Dias reg.613.

¶ PROMITTENS aliquem per viam secur amducere, si per viam inusitatam ducit,& derobatus sit, ad damni emendationem tenetur.vt no.Bart.& Flor. in l.1.§.1.per illum text.ff.de leg.

Primò fallit, quando via inusitata esset magis secura, vt l.eos.§.fi.ff.de Fal.

Secundò fallit, quando esset cursor commissus non per viam vsitatam communiter itinerantibus, sed per non vsitatam, argum.l.1.§.æquitij.ff.de vsu,&habi.hoc sentit Barto.in l.itinere.* ff.de verb.sign.qui dicit quod incurrens debet facere transitum per quem vadunt correrij. B.Soc.reg.403.

A D

ADDITIO.

* In l.itinere. Vbi vide Cæpolam. B.Vad.

Tertiò fallit, si per aliquam iustã causam amisie viam consuetam, propter excrescentiam fluminis: vt in l.secunda.§.qui diffinitis. ff. si quis cau. Florian. in dicto §.primo.

Quartò fallit, quando via vsitata esset lubricosa: vt l. qua actione.§.1.ff.ad l. Aquiliam.

Quintò fallit, quando esset actum propriè quod teneret viam inusitatam: quia tunc imputandũ est mittenti: quia mala electio fuit sua. per doctor. in dict. l.in itinere.ff.de verbo.signif. B.Soc.re.403.

¶ PROMITTENS hodie dare, etiam nondum lapsa die conueniri potest. Hanc regulam ponit Iurisconsultus, in l.liber homo.§.decem.ff.de verb.obliga.vbi vide Bart. Alberic. Iaso. Alciatum.

Hæc regula vsque adeo vera est, vt si adiecta pœna sit: puta, & si hodie decem non dedero, dabo stichum, lapso die amplius mora purgari nequeat: quod Auge. Imo. & Besutius tradiderunt.

Fallit, si ista adiectio, hodie, esset adiecta solutioni, vt, promittis decem dare, quæ solues hodie? Nam tunc debet expectari tota dies, vt ait Barto. d.§.decem.per illum text.

Fallit, quia licet possit peti statim, quoad exactionem tamen non debet venire cum sacco paratus. Albericus dicto § decem. per l. quod dicimus.ff.de solut. Sed ista limitatio in idem quod prima reincidere videtur.

Limitatur, si temporis angustia impedimento esset, puta, hodie Chartagini, vel Lutetiæ dare spondes? cum promissio Romæ, vel Lugduni fieret. per l.si mihi.§.primo, vbi Bald.ff.de legat.primo. Alcia.dicto §.decem.

¶ PROMITTENS dare aliquam summam infra aliquod certum tempus sub pœna: ipsa committitur insolidum, si quid summæ promissæ desit, Specu.in tit.de arb.§.si.ver.vt autem.l.stipulationum aliæ.§.si sortem.ff.de ver.obl.l.in executione.§.peo. ff.eo. l.quandiu.C.de distract.pigno. Tiraq.d.loco.fal.56. Med.reg.5.

¶ PROMITTANS de faciendo aliquem securum tenetur regulariter facere securum promittẽdo per stipulationem tantum, non autem dando fideiussorem, vel pignora.text.est in l.1.in §.2.& ibi Bart. in fi.ff.de præto.stipula.

Fallit, quando quis antea se obligasset per instrumentum posteà promisisset facere securum, secundum Ang.& Pau.de Castr.& Alex.in d.l.1.Rom. in l.prætor.§.deinde.ff.de nou.oper.nunt.

Fallit, si promisisset plenè vel idoneè facere eum securum.gl.in l.si mandato Titij.§.si.ff.manda.Bart.in l. prætoriæ.ff.de præto.stipulatio.

Fallit, quando promittens esset forensis, secundum gl. in §.suspecto.in auth.de exhibon.reis.Pau. de Cast. & Alexand.in d.l.1. S.Ianu re.242.

¶ PROMITTENS factum alienum regulariter non tenetur: vt l.stipulatio ista.in princ.& in §.quæsitũ. de verborum obligat.& in §.si quis alij. Institut.de inuti.stipul.

Primò fallit, in casibus enumeratis per gl. in §.si quis alij, sed quia in aliquibus reprobatur, meliùs dic secundum doct.& maximè Pau.de Castr.in d.l.stipulatio ista.§.in prætoriis stipulationibus.& in l.quoties.ff.de verb.oblig.

Secundò fallit, in promissione euictionis, quæ de natura contractus venit: vt in toto tit.de euict. & in l. inter stipulantem: secundum vnum intellectum, de verborum obligat.

Tertiò fallit, ad corrobnrationem præcedentis contractus, putà quòd talis fideiubebit pro me.vt l.qui autem.§.1.ff.de const.pecu.

Quartò fallit, si promittitur non factum, sed qualitas rei, putà quòd seruus venditus sit. l. si ita quis. de euictionibus.

Quintò fallit, quando promisit se facturum, vt est glo. in d.l.stipulatio ista.

Sextò fallit, si interuenit iuramẽtum, tunc promittẽs factum alienum cum iuramento obligatur ad factum præstandum: vt sic valeat iuramẽtum eo modo quo valere potest.arg.c.ad nostram. de iureiur.

Septimò fallit, in causa matrimoniali: vt in cap. ex literis.& in c.sicut.de spons.& ibi Anton. de But.qui dicit quòd in quacunque causa spirituali valet promissio de facto alieno, &c. B.Soc.reg.404.

¶ PROMITTENS præsentare aliquem accusatum intelligitur de prima præsentatione tantum, gl.l.in duobus.§.si ei.versicu. exhibuerit. ff. de iur.iur.vbi Doc.alij communiter, Ioann.Andr.in add. ad Spe. in titul.de accusat.in 3.parte.§.fin.Pau.leg.2.§.fideiussorem. ff.qui sat.cog. Alexand.in addit. ad Bart. leg.graue.§.1.ff.de fideiussor.idem cons.16.num.5. volum.4. Med.reg.3.

¶ PROMITTENS simpliciter pręsentare aliquem iudici, si semel pręsentauit, est liberatus.glo.est singul.in l.duobus reis.§.si ei qui.ff.de iureiur.in verb. exhibuerit.quam sequitur Paul. ibi, idem Paul.& Alex.in l.fideiussor.§.in fideiussorem. ff. qui satisd. cog.vbi etiã Ias.in vers.secundò limita, sequitur eã.

Primò limita, quando promissio non est facta cõtemplatione alicuius iudicij, vel litis, vt est quando familia aliquem cœpit, & ego peto eum relaxari promittens eum præsentare potestati: vel quando peto relaxari incarceratum, & promitto eum pręsentare in iudicio. Ita limitat Ias.in dicto §.si ei qui. secus si promissio fieret respectu alicuius iudicij, vel litis, vt per eum ibi.

Secundò limita, quando esset adiectum in promissio ne toties quoties, vel quandocunque fuero requisitus. Ita Pau.vbi suprà, cui Ias.assentitur.

Prorogatio, vide suprà, in verb, errans. B.Dias re.614.

¶ PROMISSIO. Reg.6.c.69.

In malis promissis fidem non expedit obseruari.

Honestum promissum est iure debitum. C. de suf. l.1. Inst.De verb.ob.in prin.C.de pac.l.a.Inst.De don.c. 1.De pac.c.qualiter.De præben.c.relatum.12.q.5.c. quia.32.q.si.c.si.De pac.l.1.& ibi Bart. Riisvvich.

¶ PROMISSIO facta de non instituendo aliquem hæredem, habet locum siue res magna, siue modica fuerit promissa, Bald.l. stipulatio hoc modo, in principio.ff.de ver.ob.vbi etiã Cuma. intellige dictam promissionem neque in magnis, neque in minimis procedere, Tiraq.in trac.de iudi.in reb.exig. non fer.num.41. Med.reg.5.

¶ PROMISSIO facta sub conditione valet, licet aliam causam non habeat, quia ipsa conditio impleta succedit loco causæ, Bar.in l.à Titio.ff.de verborum obligationibus.

Amplia primò, vt procedat non solùm in conditione propria, sed etiam in conditione de pręsenti, vel de præterito: vt in l.cum ad pręsens.& ibi Alexand.ff. de verb.oblig.

Amplia secundò, hoc procedere non solùm quando ex implemento conditionis resultat commodum

prom

promissori,vel stipulatori.l.Labeo scribit.ff.de con trahend.emptio.sed etiam si aliquod commodum non resultaret,vt in d.l.cum ad præsens.

Amplia tertiò,hoc etiam procedere in pacto nudo: quia tunc non solum conditio habetur pro causa, sed etiam pro implemēto: ita quòd ex pacto nudo potest agi,vt per Angel.in d.l.cum ad præsens, de quo tamen vide ibi per Ias.

Primò fallit,nisi essemus in materia, in qua causæ essent limitatæ à iure:quia tunc conditio non sufficit pro causa:vt si testator dixit exhæredo filium meum si venerit in patriam intra annum: nam in materia exhæredationis causæ sunt limitatæ à iure:vt in §.causas.in authen.vt cùm de appellatione cognoscitur.& in cap.quintæuallis. de iureiurand. & ita limitat Bald.in l.si pater.in 6.q.C. de instit.& subtit. B.Soc.reg.402.

¶ Promissio liberè facta per fideiussorem de soluendo omne vel totum debitum pro Titio principali debitore, omni prorsus exceptione remota in fra terminum trium mensium, an exactis tribus mensibus opponi possit discussio bonorum principalis debitoris,antequam perueniatur contra cū qui se pro fideiussore obligauit. Roman. cons. 211. concludit,quòd fideiussor aliquo modo molestari vel inquietari non possit:idem sentit Iason in l. prima.num.7.C.de sacrosanct.eccles.Bald.super statuto.Albet.in verbo.fideiussio esse,circa medium.et sic.not.ergo quod terminus generalis omnis, seu totum restringitur ad ea, quæ sunt de natura contractus,secundum rex.in l.stipulatus.ff.de vsur.& l. quæro.§.inter locatorem.ff.locati.& illa verba omni prorsus exceptione remota, intelligitur de friuola,& non de ea,quæ venit ex forma legis,vel ex natura contractus,ita in c.ex parte.il secundo.de offic.deleg.ibi in glos.2.quod nota.

Amplia,etiam istam regulam vt inhabilis & incapax beneficiorum, habilitatus tamen per pontificem ad omnem dignitatem non obstante defectu natalium ex quo est filius sacerdotis incapax beneficiorum ecclesiasticorum,vt capit. 1. 2. 3. de filiis presbyter. non tamen poterit beneficium nisi habeat à Papa specialem dispensationem ad beneficia obtinenda,licet fuerit dispensatus ad omnem dignitatem,quia illa dictio omnis patitur restrictionem ex quo in hoc lex repugnat. Ita tenet Innocen.in cap.dilectus.il 3.de præbend.Felyn.in cap.veniens. de accus. Marf.singul.cccxxxij.& in repet. rubricæ de fideiussor.numero 267. quæstio. xxxvj. vbi tractat,an exceptio competens reo principali, competat etiam fideiussori,prout Bal.in l. cum mulier. vers.quæro,de vna alia q. quam dispu. Iacobus de Arena,cum aliis.

Fallit,ista regula quando aliter ex forma statuti disponeretur prout in hac Venet.ciuitate cauetur,vt liceat creditori tenere se ad principalem & fideiussorem,prout voluerit,quod est contra dispositionem,authent.præsente.C.de fideiussor.& ibi Bald. & Salic.vbi principalis fideiussor in hac ciuitate non potest opponere exceptionem discussionum contra debitorem,obstante statuto, & hoc ex consuetudine antiquissima vrbis hactenus obseruata. vt in cap.15.in vi.statu.nostr.

Hanc regulam ponit Duen.num. 335.quòd fideiussor ante principalem debitorem conueniri non possit, cum ampl.5.& fallent.seu limit.23. & ante eum Bartho.Socin.in rub.191.& 192.cum limit.8.& 4.

Fallit,quando aliter in contractu conuentum esset, quia conuentiones ex pacto regulantur, nam si in conuentione dictum fuisset, quòd fideiussor non molestetur,nisi prius excusso principali debitore, poteritne creditor agere contra fideiussorem, nō facta prius legitima discussione contra bona principalis debitoris?certè non,quia pacta incontinenti apposita nouam producunt actionem præscriptis verbis,secūdum communem opinionem Dec. in l.lecta.numero 25.ff.si certum petatur.quia conuentio partium operatur etiam contra ius commune,& regulariter omne inualidum efficitur validum ex conuentione partium,& pacto apposito in stipulatione,secundum Bald.in l.fin.C.de restib. Ioan.Andræ.in cap.veniens.il 2.de restib. Bartol.in l.fin.ff.de præt.stipul.Bald.in l.bonęfidei.C.de reb. cred.Afflict.decis.xcj.numer. 14. Innocent. in cap. cum causam.de testib.& Bald.in l.fina.C.de testib. Bart.in l.1.§.1.ff.de feriis.

Fallit etiam retenta dispositione statuti ad d.cap. xv. si ego alienaui fundum liberum & franchum,sed illud erat per prius obligatum generali hypotheca, pro dote vxori meæ,& dedi fideiussorem in & pro casu dictæ venditionis, emptor non poterit agere contra vtrunque,vt liberem ab illa obligatione dictæ dotis,si ego habeo alia bona super quibus dos possit satisfieri soluto matrimonio,quia illa generalis obligatio pro dote est conditionalis, & non potest agi,vt liberetur à dicta obligatione, secus verò si esset pura,ita etiam tenet Bald.in l. ex prædiis.in fi.num.6.C.de euict.& Afflict.decis.241.nu.5. I.Nouel.reg.402.

¶ Promissio facti alieni regulariter non valet.l. stipulatio ista.de verborum obligationibus.& ibi doctores.

Primò fallit in stipulationibus prætoriis,vt si promitto Titium ratum habiturum,vel promitto aliquem sistere in iudicio:quia videor promittere actum, & curaturum.l.quoties quis.ff.de verborum obligationibus.

Secundò fallit,si stipulatio interponitur super contractum,de cuius natura est,vt quis teneatur de euictione,& sic de facto alterius: quia etiam sine tali stipulatione tenetur de facto alieno. l. emptorem. §.qui autem,ff.de act.empr.& l. inter stipulantem. ff.de verb.oblig.in princ.

Tertiò fallit,quando factum tertij tendit ad obseruationem eius,ad quod tertius tenetur: vt si debitor in centum promittit quòd Titius pro ea fideiubebit:vt in casu l.qui autem.§.sed & si quis.ff. de constit.pecu.& ibi Barto.

Quartò fallit,quādo quis promittit factum alienum, non vt personæ alienæ, sed vt qualitates rei subiectæ,vt seruum non esse fugitiuum.l. si ita quis. de euictionib.

Quintò fallit,si in promissione facti alieni interponatum iuramentum:quia tunc operatur vt actus valeat omni meliori modo,quo potest.l.cum pater. §.filius matrem.ff.de leg.2.& Barto.in l. si quis pro eo.ff.de fideiusso.& ita limitant Raph.& Rom. per cap.ex literis.el secundo.de sponsa.

Sextò fallit,in spiritualibus, vt in matrimonio, & in sponsalibus:vt per Bald.in l.fin.in fine.de sponsa.

Septimò quando quis locauit,vel commodauit, vel deposuit seruum suum penes alium,à quo stipulatus est ne ab alio efficiatur seruus fur,vel fugitiuus,vt est tex.& ibi Bal.in l.non impossibile.ff.de pactis.

Octauò

Octauò fallit, quando apponeretur pœna vel interesse: vt in casu leg. stipulatio ista. ff. de verbor. obligat. de quo etiam vide per Abb. in consil. xliij. incip. videtur primo. B. Socin. re. 401.

¶ PROMISSIO facti soluitur morte. Doct. Com. leg. qui Romæ. §. Augerius. vbi Alexan. numero 3. ff. de verbo. obligatio. Dixi superius conclus. 29. & conclus. 72. Med. trac. 2. par.

¶ PROMISSIO nulla redditur extincta re promissa, neque promissor te obitur. leg. inter stipulantem. §. stichum. ff. de ver. ob. item promittens aliquem iudicio sistere liberatur eo defuncto, nisi fuerit in mora. Barto. l. si decesserit. ff. qui satisd. cog. item promittens de rato, mortuo eo, qui ratificare debebat euanescit, atque promissor liberatur. Barto. leg. penulti. ff. rem rat. haberi. Din. capitulo ratihabitio. de reg. iur. 6. Med. re. 6.

¶ PROMISSIO. Ex turpi promissione neminē teneri. ff. de verb. oblig. l. generali. & l. veluti.

Ex turpi promiss. &c.) Hæc Rubrica exposita est suprà eo. in illa Rub. Turpia pacta. Azo, rub. 14.

¶ PROMOVENDVM non impedit modica deformitas corporis. capit. Thomas. de corpore vit. Anton. in tract. de minim. numer. 36. cooc. simil. l. 1. ff. de coniung. cum em. lib. leg. lex Cornelia. §. si tamen. ff. de bon. eorum. leg. qui habebat. ff. de his, qui sunt sui. l. 2. §. fi. C. si contra ius vel vt. pub. cap. ex parte. de fide instr. gloss. cap. pen. de reb. Eccle. non alien. c. requisisti. de testam. cap. Iudices. 1. q. 1. Bald. l. si pater. q. 8. C. de inst. & subst. leg. si ex causa. ff. de minor. leg. 2. ff. quod cum eo. Med. re. 5.

¶ PRONOMEN si ex forma statuti apponi debeat in contractu, eius omissio viriat actum, quando scilicet statutum vlterius procedit annullando. Iaso. leg. 1. numer. 5. in term. huius reg. ff. de liber. & posth. statuti enim forma seruanda est. Dec. cons. 42. nu. 5. Alex. consi. 138. nu. 6. vol. 7. Med. re. 7.

¶ PROPENSIOR. Propensiores esse debemus ad liberandum, quàm ad obligandum. De ac. & ob. l. Arrianus ait. Riisvvich.

¶ PROPONERE contraria. Proponentem contraria audiendum non esse.

PRO.

C. de furt. l. 1.
Ext. de cens. c. cùm olim.
Ext. vt eccles. benefic. c. vno.
Ext. de accus. c. cùm dilectus.
Ext. de app. c. solicitudinem.
D. de cond. & demon. l. Titiæ.
D. quando appell. sit, & int. l. 2. ver. sed si alius.

CONTRA.

D. de inoff. testam. l. * Papinianus. §. sed nec impubes.
D. de acqui. poss. l. naturaliter. §. nihil.
D. de colla. bon. l. nonnunquam.
Ext. de regular. & trans. ad rela. c. sicut.
Ext. de sent. & re iud. c. lator.
Ext. de præscrip. c. auditis.
Ext. de priuil. c. cùm olim.

SOLVTIO.

ADDIT. Papin. * Manus scrip. Pomponius.

Actor in vna & eadem instantia iudicij repellitur, vt in prima parte regulæ probatur per concordantias signatas. In diuersis instantiis non repellitur, d. leg. Papinianus. Reus verò etiam in eadem instantia iudicij poterit proponere contrarias & diuersas exceptiones, d. capit. auditis. & D. de excep. leg. nemo prohibetur. Damas. reg. 66.

¶ PROPOSITIO dicitur pertinés, quæ qualitercunque adiuuatur, etiā leui præsumptione, & indirectè. Bal. capitul. licet causam. col. 8. in titu. quis dicatur Dux. Com. Marc. Iac. l. incerti. C. de interd. Bald. capitulo quoniam. de testib. gloss. clem. 1. vers. aut earū. de foro comp. Med. re. 5.

¶ PROPRIETAS. vide Interpretatio.

Protestationes tractantur in l. non so. §. morte. De op. no. nun. apud Alciat. in l. restatio. De verb. sig.

Proprium: Recedere à propria verborum significatione non est licitum. De exer. leg. prima. §. 15. De leg. 3. leg. non aliter. Bar. & Ias. in leg. non dubium. C. de legib.

Quod proprium est ipsius, ampliùs fieri non potest. Inst. de leg. §. si rem. De exc. re. iu. leg. an eadem. §. actiones.

Imperij nihil tam proprium est, quàm legibus viuere. C. de testal. 3. & ibi Alex. Riisvvich.

¶ PROROGATIO. Lites ciuiles vel criminales vltra triennium vel biennium non prorogari.

C. de iod. l. propter an. circa princ.

Sed huic regulæ multæ sunt exceptiones.

In Aut. de hær. & fal. §. illud. coll. 1.
C. de Episc. & cler. Aut. clericus quoque.
C. vt omnes tam ciui. quàm crimin. iu. l. 1.

¶ PROROGANDI term. comprom. pot. concessa intelligitur de vnica, & prima prorogatione. Spe. in tit. de arb. §. excipitur. vbi Ioan. And. in add. ad Bald. capit. olim. col. 2. de rescri. Alex. consil. 70. vol. 2. Soci. cons. 117. vol. 1. Fel. c. 2. de treug. & pac. Ias. l. diuortio; §. quod in anno. col. 3. ff. sol. mat. Dec. c. sua, de appellar. consi. 112. & consi. 109. nu. 6. quicquid dicant Rom. leg. 2. ff. de re iud. Natta clem. 1. col. 1. de verb. sig. de natura enim cōpromissi est impon. finē litib. non vt superfluas dilationes inducat. l. 1. l. quamuis. ff. de arb. Med. re. 4.

¶ PROROGATIO fit pacto de litigando coram iudice incompetente, cum iuramēto. Alexan. & alij in l. si conuenerit. ff. de iurisdict. omn. iud.

Fallit, iure Cano. quia tunc obligat ad interesse. ita Alexand. in d. l. si conuenerit.

Fallit, quando tale pactum fieret coram iudice præsente acceptante, quia tunc non est ei locus pœnitentię, secundum Cyn. in l. est receptum. ff. de iurisdict. omnium iudicum.

Fallit, vbi pactū vestitum fuisset cohęrentia contractus, quia parit actionem ad interesse. l. in bonæfidei. C. de pact. & voluit Spec. in §. quid ergo. si dictum, &c. in tit. de comp. iudi. adi.

Fallit quando per stipulationem fuisset facta hæc conuentio, quia tunc quamuis promittens non possit præcisè cogi comparere in causa principali coram incompetenti, tamen eo quia non seruat promissa tenebitur ad interesse, secundum Bart. & Ang. vbi d. Alex. post Moder. in dict. l. si conuenerit.

Fallit, quando interuenisset iuramentum, quia quis cogi potest præcisè ad obseruantiā iuramenti ex quo potest seruari sine interitu salutis æternæ. c. si verò. & cap. cum contingat. de iureiuran. Alex. post alios, in d. l. si conuenerit.

Fallit, quando quis non per modum promissionis sed per modum confessionis se arctasset ad comparendum coram iudice incompetenti, vt quia confessus fuisset illum competentem iudicem, seu se teneri coram eo comparere, & non erit locus pœnitentiæ, Bald. in l. si pater. C. de stat. defunct. Alexand. in

dict.l.si conuenerit.

Fallit, si iudex esset mero iure competens, tamen ob aliquam probabilem causam, poterat tanquam suspectus recusari, nam tunc propter pactum de quo hic non poterit vlterius recusari. Alexand. in dict. l. si conuenerit. post omnes ibi.

Fallit, vbi fieret pactum non de iurisdictione prorogan da, sed de iurisdictione declinanda, vt quia erat iudex competens: sed alio speciali priuilegio, poterat quis declinare. l. si quis in conscribendo. C. de episc. & cleric.

Fallit, quo ad gesta coram iudice ante pœnitentiam, quia valebunt, secundum Alexand.

Fallit, vbi pactum fuerit conceptum per verba ista, Promitto soluere vbicunque fuero inuentus. Nam tunc vbicunque fuero inuentus potero conueniri, nec erit locus pœnitentiæ, secundum quòd probat tex. in l. contraxisse. ff. de obligat. & act. Alexan. in d. l. si conuenerit. S. Iann. reg. 247.

¶ PROROGATIO termini censetur esse idem terminus: quia censetur facta cum omnibus qualitatibus suis. Barto. l. 1. §. post operis. vbi Doct. commu. ff. de ope. nou. nunc. Bald. l. acceptam. quæstio. 7. C. de vsuris. l. 1. quæstio. 10. C. de his, qui pœn. nom. Tiraq. tractatu, de legib. connub. gloss. 7. nume. 186. Medic. regu. 10.

¶ PROROGATIO. Laici regulariter prorogare possunt iurisdictionem alterius iudicis non sui, sine consensu superioris eorum, l. 1. & 2. de iudi. l. episcopale, C. de epis. aud.

Fallit in 4. casibus, vt per Ias. in l. 1. §. & post operis, ff. de de nou. op. nunciat. numer. 110. fallit in 4. casibus, vt per Bened. Capra. in suo tract. prorogationis, nume. 18. fol. 757. vbi videas de materia prorogationis.

Fallit in 5. casib. vt per Fel. in c. significasti, de foro compet. num. 2.

Dominus feudi cognoscit inter vasallos, nec potest fieri prorogatio. Felyn. in cap. cæterum, de iud.

Fallit in 13. casibus, vt per Felin. in d. capitu. cæterùm, numero 13.

Fallit in 3. casib. vt per Maria. Soc. in c. ex transmissa, de foro compet.

Error impedit prorogationẽ iurisdictionis, l. si per errorem, ff. de iurisd.

Fallit in 6. casibus. secundum Soc. in d. l. si per errorem, vbi Iaso. ampliat in 4. casibus, & limitat in 4. numero 106.

Prorogatio iurisdictionis fit ex pacto, l. 1. de iudic.

Fallit vt per Soc. in l. si conuenerit, ff. de iurisd. num. 1. & pactum de proroganda iurisdictione, factum in præsentia iudicis est irreuocabile, Fallit in 3. casibus, vt per Fel. in c. de quo vult, de iudic. num. 10.

Prorogatio dicitur idem tempus, capitu. de causis, de off. deleg.

Fallit in 8. casib. vt per Fel. in d. c. num. 4.

Potestas delegati prorogari non potest. Fallit in 5. casib. vt per Fel. in c. P. & G. num. 6. de of. deleg.

Iurisdictio ordinaria respectu certi generis non potest prorogari ad diuersas causas, & dissimiles expressis. Fallit in 4. casibus, vt per Fel. in capitu. cæterùm, de iud. numer. 2.

Instantia causæ principalis non prorogatur, c. venerabilis, de iud.

Fallit in 5. casibus, vt per Fel. in d. capit. venerabilis, numer. 15. Don. Fina, lib. 3.

¶ PROTESTARI nõ potest negotiorum gestor. Sentit istam pro regula Barto. in l. non solum. §. morte. de noui. oper. nunt. ff. dum dicit quòd non potest denuntiare debitori Titij, cuius nomen est mihi cessum, iuxta l. nomen. C. quæ res pigno. oblig. pos. l. iij. C. de nouat.

Limita tripliciter, vt per Felyn. in d. capitu. cum M. de constit. B. Dias, reg. 618.

¶ PROTESTARI procurator potest, nomine domini. Barto. in dict. l. non solum. §. morte. de noui operis nunt. Innocen. in capit. cùm in iuuentute. de præsumpr. Nec requiritur speciale mandatum, secundũ Bart. in l. j. iuxta princip. ff. de libe. agno. & in l. de pupillo. §. cum procuratorio. ff. de noui oper. nunt. Angel. & Imol. contra gloss. ibi.

Limita hanc conclusionem vno modo, & sublimita altero hanc limitationem, vt per Felyn. in c. cum M. de constit. B. Dias, reg. 619.

¶ PROTESTANS suæ protestationi renuntiare potest, vt est text. & ibi Cano. in c. præsentium. de testi.

Primò fallit, quando aduersarij interesset propter impensas factas vel aliud interesse: cùm tunc desistere non possit, nisi illud interesse remoueret, satisfaciendo de eo. ff. de reg. iur. l. nemo. extrà, de app. ca. cum interposita. secundum ipsum Innocen. & Ioan. And. in d. c. præsentium.

Secundò fallit, quando ipse protestans produxisset testes ad reprobandum testes productos. nam cum ipsi testes iurauerunt pro vtraque parte, xiij. quæst. v. capitu. sanè. non poterit pœnitere. secus autem esset, si produxisset instrumentum: cum post productionem possit desistere, secundum Innocen. in dict. capitulo ad præsentium: vt latius per ipsum: vt not. Ioan. Andr.

Tertiò fallit, quando ipse protestans obtulisset se probaturum exceptionem contra testes: cum ex hoc sit quæsitum ius parti. ad hoc authentic. qui semel. C. quomodo, & quando iud. & c. ab eo. de elect. in vj. vt voluit Ioan. Andræ. post Innocen. in c. j. eod. titu.

Quartò fallit, quando res non esset magna, vt quia testes, contra quos protestatus fuit deposuissent, cum tunc obsistere non possit: vt l. si quis libellos. C. de appella. secundum Anton. & Imol. in cap. præsentium. B. Socin. reg. 225.

¶ PROTESTATIO debet fieri illi, cuius interest. l. si mandassem. ff. mand. capit. ex parte decani. de rescri. cum concor.

Primò fallit, seu intelligitur, vbi ille quem protestatio tangit, est certus, sed si est incertus, sufficit talem protestationem proponi publicè. vt per Barto. in §. morte. ver. quandoque per hanc protestationem, de ope. noui nun. pro quo faciunt no. per Do. in capitu. fin. in fine. de elect. in vj. vbi dicit, quòd vbi non petitur certus aduersarius, sufficit generalis citatio per edictum.

Secundò fallit, vbi materia tangit aliquem secundario, non autem principaliter: quia tunc sufficit protestari ei ad quem spectat principaliter: vt per Ioan. Ana. in reg. in generali. de reg. iur. in vj. per c. pastoralis. §. fin. de offic. ord. vbi contra iudicem facientem aliquid ad commodum partis, fit protestatio corã eo, non coram parte: quia principaliter agitur de rescindendo facturo iudicis.

Tertiò fallit, vbi non potest haberi copia illius, contra quem esset protestandum: quia sufficit protestari secundum formam d. c. pastoralis. §. fin. & l. vt perfectiùs. C. de anna. except. & l. j. §. dies. ff. quando app. sit. & capit. iustus metus. de appellationib. in antiq. B. Soc. reg. 407.

PROTEST

¶ PROTESTATIO. In pendenti à voluntate duorum requiritur, quod protestatio innotescat parti, & consentiat expressè, vel tacitè, doct. in l. non solum. §. morte, ff. de no. op. nuntiatio.

Fallit in 2 casib. vt per Franc. Curt. in l. pacta nouissima, num. 29. C. de pact. Fallit in 4. casibus, vt per Ant. Rubeum in d. §. morte, num. 40. fallit in multis casib. vt per Ripam in c. cum M. Ferrariensis, de consti. numero 106.

Protestatio simpliciter facta non porrigitur ad actum qui fit ex interuallo. Ant. Rub. in d. l. non solum, §. morte, nu. 35. ver. tertia est conclusio. hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turz. concl. 4. vbi limitat.

Fallit in 6. casib. vt per Ant. Rub. in d. §. morte. fallit in 4. casibus. vt per Rip. in c. cum M. Ferrariensis, de const. nu. 110.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in d. c. cum M. nu. 75. fallit etiam in protestatione facta per verba generalia directo respicientia tempus futurum, trahitur etiam ad actum qui postea ex interuallo fit. fallit in 4 casib. vt per Horman. Det. in d. §. morte, nu. 17. ver. secunda conclusio.

Actus ipsi protestationi contrarius non tollit protestationem, imò protestatio facit vt ille actus nihil valeat, doct. in d. §. morte.

Fallit in 4. casib. quos no. Ant. Rub. in d. §. morte, nu. 37. contrariam regulam, scilicet, quòd protestatio tollatur per actum ei contrarium, ponunt Doct. in c. cum M. Ferrar. de constitu. vbi Felin. eam ampliat in vno casu, & limitat in 6. col. 24. & sequ. Fallit in 3. casib. vt per Rip. in d. c. cum M. de const. nu. 83. & vbi protestatio est contraria facto, si sit contemporanea cum ipso facto, valet protestatio, & vitiatur actus. Fallit in 6. casibus. quos not. Anton. Rub. in d. §. morte, nume. 45. ver. alia colligitur conclusio. Fallit etiam in protestatione declaratoria, quæ tollitur per actũ contrarium. Fallit in 2. casib. vt per Hornian. Det. in d. §. numero 17.

Vbi actus geritur cum alio, isto casu videtur à protestatione recessum, Doct. in d. §. morte.

Fallit in 2. casib. vt per Ant. Rub. in d. §. num. 39.

Vbi actus potest multipliciter intelligi, declaratur per protestationem præcedentem. Ampliatur & limitatur ab Anton. Rub. in d §. morte, nu. 39. ver. tertia colligitur conclu.

In illis casibus, in quibus protestatio fieri debet parti, requiritur eius consensus, Barto. in d. §. morte.

Ampliatur & limitatur per Ant. Rub. in d. §. num. 43. Fallit in 11. casib. vt per præpos. in c. solicitudinem, colu. 19. de appel. Fallit in 5. casib. vt per Soc. reg. 79. in addit.

Fallit in multis casib. vt per Ripam in dicto cap. cum M. num. 123. Fallit in 5. casibus, vt per Fel. in d. capit. numero 55.

In protestatione non sufficit tacitus consensus, doct. in d. §. morte.

Fallit in multis casib. vt per Ant. Rub. in d. §. vbi vide casus, in quibus expressus vel tacitus consensus requiritur, nu. 23. fallit in 5. casib. vt per Felyn. in d. c. cum M. de constitut. colum. 15.

Protestatio regulariter non debet fieri in scriptis, d. §. morte.

Fallit in 5. casib. vt per Ant. Rub. in d. §. num. 50. ver. alia est conclusio. fallit in 5. casib. vt per Ias. ibi. nu. 21.

Emphyteota si alienat, & protestatur se alienare rem emphyteoticam, saluo & reseruato consensu domini, talis protestatio non releuat.

Fallit in 3. casibus, vt per Ant. Rub. in d. §. nu. 55. fallit in 2. casib. vt per Rip. in cap cum M. de consti. num. 80.

Vbi scientia procuratoris nocet domino, protestatio inhibitoria potest fieri procuratori, docto. in d. §. morte.

Fallit in 2. casib. vt per Anto. Rub. in d. §. num. 72. fallit in 3. casib. vt per Herm. Det. ibi. numer. 24. fallit in 3. casib. vt per Felyn. in cap. cum M. de constit. nu. 59.

Protestatio inhibitoria debet fieri ante actũ celebratũ.

Fallit in 2. casib. vt per Anto. Rub. in d. §. morte, nu. 72. ver. vltima fit conclusio.

Protestatio inhibitoria ne fiat id, quod à lege est permissum, parendum est. Fallit in 4. casib. vt per Ant. Rub. in d. §. morte, numero 72. versi. circa secundum membrum.

Simplex protestatio inhibitoria non constituit aliquẽ in mala fide. Fallit in multis casibus, quos not. Ant. Rub. in d. §. morte, nu. 73.

Protestatio incitatoria extraiudicialis non constituit protestatum in mora. Ampliatur & limitatur, vt per Ant. Rub. vbi suprà, nu. 87.

Vbi talis protestatio incitatoria fit in damnum illius, qui nec præcisè, nec accusatiuè tenetur, isto casu nullius est momenti. Fallit in 4. casib. vt per Ant. Rub. in d. §. morte, numero 88. versiculo quarta fit conclusio.

Vbi quis tractat de amittendo lucrum, & sumus in legatis, vel fideicommissis particularibus, in isto casu protestatio incitatoria constituit eum in mora, vt lucrum perdat. Fallit in 2. casib. vt per Ant. Rub. in d §. nu. 90.

Protestatio certificatoria non interrumpit præscriptionem. Fallit in 7. casib. vt per Ant. Rub, in d. §. nu. 98.

Protestatio contraria actui qui geritur, nihil releuat, c. solicitudinem, in fi. de appellar. Fallit in 3. casib. vt per Iaso. in l. si extraneus, ff. de acqu. hæred. numer. 6. Fallit in 3. casib. vt per Fel. in c. cũ M. de cõst. col. 24.

Protestatio verbalis non tollitur per alium actum verbalem, c. solicitudinem, de appel.

Fallit vt per Ias. in l pacta nouissima, C. de pact. nu. 12.

Impeditus aliquid agere debet protestari, Abb. in c. ex transmissa. de præs. c. sciscitatus, de ref.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in d. c. ex transmissa, num. 10. vbi videas Pari. num. 14.

Impeditus in termino actum facere excusatur, dato, quòd non fuerit de impedimento protestatus. Rip. in tract. de peste. in 2. parte, secundæ partis, in 6. q. vbi limitat in 3. casib. contrariã regulam ponit Fel. in d. c. ex transmissa, de præscrip. & eam limitat in 3. casibus.

Protestari non potest negotiorum gestor. Bar. in d. §. morte.

Fallit in 3. casibus. vt per Fel. in d. cap. cum M. de consti. col. 15.

Procurator protestari potest nomine domini, nec requiritur speciale mandatum. Bar. in l. 1. ff. de lib. agn.

Fallit vt per Fel. in cap. cum M. de consti. col. 21. vbi Rip. limitat in 2. casib. num. 136.

Protestatio contra substantiam actus non valet. fallit in 3. casibus, vt per Fely. in d. c. cum M. de const. numero 79.

Protestans suæ protestationi renuntiare potest, § præsentium, de testib.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 327.

Protestatio debet fieri illi cuius interest, l. si mãdassem. ff. mand. c. ex parte decani. de ref.

Fallit in 9. casib. vt per Soc. reg. 80. fallit in 3. casib. vt per Fel. in d. c. cum M. de const. nu. 49.

Ingrediens religionem si protestetur se velle retinere propria bona talis protestatio non valet. Fallit in 2. casib. vt per Rip. in d. capitulo cum M. de const. numero 82.

Protestatio declaratoria per quam protestans exoneratur, & alius posset decipi, seu lædi, debet fieri in præsentia illius, vel ei saltem intimari, Doct. in d. capitulo cum M.

Fallit in 7. casib. vt per Ripam in d. c. num. 108.

Protestationi inhibitoriæ ne detur, vel fiat id, quod protestatus tenetur, facta ex vera causa non est parendum. Fallit in 3. casib. vt per Ripam in d. capitulo cū M. numer. 152.

Protestatio fieri potest etiam per tertium, cuius interest, Doct. in d. c. cum M.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in d. c. nu. 56. Don. Fina, lib. 3.

¶ PROTESTATIO, quæ fit in iudicio inhibendo, vt nulla fiat nouitas super tali possessione regulariter debet fieri cum expressione causæ alias est inanis. Bald. in leg. fin. in viij. oppo. C. de edict. diui Adriani tollend.

Fallit, quando pars non opposuerit. Angel. in l. j. ff. de exceptio. faciunt dicta per Ias. in l. patre furioso. ff. de iis qui sunt sui, vel alieni iuris.

Fallit, in protestatione voluntatis declinatoria, secundum Barto. in d. § morte. S. Ian re. 250.

¶ PROTESTATIO fieri potest procuratori in casibus in quibus sententia procuratoris nocet domino, secundum Barto in dict. §. morte. & in l. procuratoris. in princip. ff. de tributo. & in l. apud Celsum. §. quæsitum. ff. de do. except.

Fallit, quando requireretur plena notitia domini, quia non sufficit quòd fiat protestatio eius procuratori. Roma. in dict. §. morte. per gl. in clement. causam. de elect. ibi Card. vbi dixit Imol. quòd habet etiam locum in procuratore habente speciale mandatum.

Fallit, quando protestatio potest fieri domino, secundum Ioan. Andræ. post Ioan. Monach. in regula in generali. versic. sed quæritur. de reg. iur. in vj. Bart. in dict. § morte.

Fallit, vbi in actu requiritur scientia & fides alicuius in actu concernente personam, quia protestatio est facienda sibi domino, & non procuratori, secundū Bald. in l. item veniunt. §. petitam. per illum text. ff. de petit hæredi. Ian. reg. 248.

¶ PROTESTATIO fieri potest procuratori, in casibus in quibus scientia procuratoris nocet domino, secundū Bartol. in l. non solùm. §. morte. allegat per l. procuratoris. in princ. de tributoria actione. probat clem. causam. de elect.

Limita tripliciter hanc conclusionem, vt per Felyn. in c. cum M. de constit. B. Dias, re. 620.

¶ PROTESTATIO facta simpliciter, non operatur, nisi illo actu, qui tunc fit, vel postea incontinenti, Bart. in d. §. morte. in princ materiæ huius. & idem in l. item. §. fin. de pactis. & in l. qui in aliena. §. fin. de acquirenda hæred. & in l. Titia. §. pen. ff. de verborū obligat. & alia quæ colligit Felyn. in capitul. ex hac conclusione.

Limita tripliciter, vt per Felyn. ibi. B. Dias, re 621.

¶ PROTESTATIO geminata magis declarat mentē protestāris. Are. consi. 103. Soci. consi. 42. nu. 2. vol. 2. Fel. capit. si cautio. de fide inst. Gozad. consi. 1. Crau. consi. 105. numero 3. consi. 42. simile Ruin. consi. 147. numero 14. vol. 1. Decis. Pedem. 128. num. 14. Thom. Gramma. Deci. 56. numero 59. Dnct. l. cum scimus. C. de agric. & censi. lib. xj. Port. consi. 40. numero 16. Corn. consi. 59. numero quinto. volumin. secundo. Paris. consi. 31. numero 17. volumi. secundo. Dec. consil. 666. nu. 4. Med re. 2.

¶ PROTESTATIO vt noceat requiritur expressus cōsensus eius cui fit, nec sufficit si simpliciter taceat. gl. iij. in cap. Cumana. de elect. vbi Hostiens. & Abb. not. Ioan. Andræ. in cap. in genesi, eod. tit. vbi notab. Innocent. in proposito. text. est etiam, non causando literam, in leg. fin. §. item si prædixerit. ff nautæ caupo. stab. ibi. consenserunt vectores. Bartol. sentit in leg non solùm. §. morte. ff. de noui operis nunciatione.

Limita quinque modis, vt per Felyn. in c. cum M. ferrar. de constit. B. Dias, re. 616.

¶ PROTESTATIO nulla est si fiat contraria facto, est enim contra iuris formam. l. cum plures. §. locator. ff. locati. cap. solitudinem. de appella. Doc. com. l. non solum. §. morte. ff. de noui oper. nunc. Afflict. in praxi iudi. §. 17. capitulo secundo, numero tertio, & est com. opin. Ceph. consi. 133 numero 86. Med. regul. 7.

¶ PROTESTATIO potest fieri etiam per tertium cuius interest. puta si Titius protestatur, tibi inhibendo ne soluat Sempronio creditori tuo. Not. Bart. in l. non solum. §. morte. versicul. circa primum. ff. de noui oper. nunt. per Bald. Ang. & Imol. in leg. hęres. la j. ff. ad Trebell. Barto. in l. si à furioso. cum sequent. in fin. ff. si cert. petat. facit in l. iij. C. de nouatio. & in l. fi. ff. de lege commisso.

Limita, & declara hanc conclusionē dupliciter vt per Fely. in cap. cum M. de constit. B. Dias, re. 617.

¶ PROTESTATIO regulariter fieri potest, omni die, etiam die feriato. dict. §. morte.

Fallit, quando actus, ad quem quis citatur per protestationem esset expediendus in iudicio, quia tunc dies feriatus non est congruus, nisi protestatio fieret die feriato, vt actus fieret die feriato, secundum Bart. in dict. § morte. S. Ian. re. 254.

¶ PROTESTATIO regulariter fieri potest sine scriptura, vt probat tex. in l. fin. ibi in scriptis & sine. C. de neg. gest.

Fallit, in casu Auth. quærelam. C. de non numerata pecunia. & ibi per Cynum.

Fallit, vbi protestatio succedit in locum actionis. leg. vt perfectius. C. de an. except. Barto. in d. §. morte.

Fallit, in casu authē. presbyteros. vbi Bal. C. de episcop. & cleric.

Fallit, quando agitur de periculo irreparabili. authen. si quis ei. C. de adulter. Rom. in d. §. morte.

Fallit, in casu §. si quis princip. in authent. vt cum de appel. cognosci. & ibi Barto. S. Ian. reg. 249.

¶ PROTESTATIO regulariter tollitur per contrarium actum subsequentem protestationem. Bald. in l. Nesennius. ff. de neg. gest.

Fallit, quando actus contrarius protestationi pendet solùm à voluntate protestantis, pone exempla per Fel in d. c. cum in iuuentute. per plures cotas.

Fallit, in iudicialibus, in quibus valet protestatio, contraria facto, saltim vt iuuet protestantem, vt quousque reiiciatur à iudice non audiatur, tex. no. secundum Ioan. Andr in cap. sollicitudinem. de appellat.

Fallit, quando actus contrarius protestationi, non processisset ex sua propria voluntate, sed contra suam propriam voluntatem, Ioan. Andræ. post Hostiens. in c. Cumana. de elect.

Fallit,

Fallit, in foro conſcientiæ, in quo ſtatur proteſtationi declaratoriæ voluntatis, licet fuerit factũ aliud contrarium. Abb. & Anton. in c. tua. de ſponſa.

Fallit, quando proteſtatio interpretatiua actus futuri fit ex cauſa iuſta, quæ concernit etiam tempore ipſius actus quia tunc etiam ſi actus contrarius fiat ex interuallo, valet proteſtatio, ſecundũ Abb. poſt Anto. in dict. cap. tua.

Fallit, quando factum contrarium proteſtationi non eſſet factum certum, & determinatum contra proteſtationem, ſecundum Ant. in d. capit. tua nos. &c. S. Ia. re. 251.

¶ PROTESTATIO regulariter tollitur, per factum ipſi contrarium. Ita communiter doct. in dicto capitulo cum M. & in l. pacta nouiſſima. vbi Bald. C. de pactis. gloſſ. & Anton. in capitulo cùm olim. de cenſibus.

Amplia vno modo limitando eum, & limita ſex modis. vt per Fel. in dicto capitulo cum M. B. Dias re. 623.

¶ PROTESTATIO requirit expreſſum conſenſum illius, cõtra quem facta eſt ad hoc vt ſibi noceat. Bart. in leg. non ſolum. §. morte. in fin. de oper. noui nunt. Abb. in cap. Cumana. de elect. & Ioan. Andreæ in capitul. in geneſi. eodem tit. & Felyn. in capitul. nonne. de præſumpt.

Primò fallit, in caſibus, in quibus tacens habetur pro conſentiente in actu oneroſo: vt per Bartol. in leg. quæ dotis. ff. ſolut. mat. & per Felyn. in dict. cap. nonne. de præſump.

Secundò fallit vbi is, cui fit proteſtatio: non ſimpliciter tacet, ſed facit actum tacitum denotantem conſenſum. per not. in l. filiusfa. ff. ad Macedon.

Tertiò fallit, vbi ageretur de paruo præiudicio eius, cui fit proteſtatio, vt colligitur ex notatis per Bar. in dict. l. quæ dotis. in fin. ff. ſolut. matr. dum tractat an præſens & tacens videatur conſentire.

Quartò fallit, vbi ille qui proteſtatur agit de exonerando ſe ab obligatione, quæ debet oriri ex pacto non præambulo, ſed ſecuto: vt per Imol. in cap. Cumana. de elect. in antiq. B. Soci. re. 406.

¶ PROTESTATIO ſemper præiudicat tacẽti, & non contradicenti. glo. l. fin. §. item. ff. naut. Caup. ſtab. c. 1. diſt. 26. gl. l. 1. §. pœna. ver. cum denuntiauerit. ff. de liber. & poſthu. Bart. l. non ſolum. §. morte. ff. de nou. ope. nunc. Abb. capitulo Cumana. de elect. Bart. leg. 1. ff. de lit. conte. Abb. & Doc. com. capit. cum M. de conſt. leg. Labeo. ff. de aqua plu. arc. l. cum oſtendemus. §. fin. ff. de fideiuſſor. capit. 2. de his, quæ fiunt à prælatis. glo. l. Caius. ff. de pig. act. leg. fideiuſſor. §. pater. ff. de fideiuſſor. l. Titia. §. Lucia. ff. de leg. 2. cap. Diacon. 28. diſtin. gl. & Din. cap. is qui tacet. de reg. iur. 6. Alexand. in termin. huius reg. l. ſæpe. num. 17. ff. de re iud. Medic. re. 8.

¶ PROTESTATIO contra ſubſtantiam actus regulariter non valet. Anton. & Imol. in dict. capitul. cum M. de conſtit. per l. cũ precario. ff. de precariis. & Felyn. in dict. c. cum M. ponit tria dicta notanda.

Limita tripliciter, vt per Felyn. ibi. B. Dias re. 622.

¶ PROTESTATIO ſoluitur morte proteſtãtis, Docto. Com. l. non ſolùm. §. morte. ff. de oper. noui nuncia. Dixi ſuper. concl. 70. not. in tract. Com. opin. Franc. Viuius verſi. morte proteſtantis. Med. tr. 2. p.

¶ PROTESTATIONEM niſi faciat, impeditus actũ facere in termino ſtatuto, non excuſatur: not. Domi. in c. cupientes. in §. quòd ſi per viginti. ex gloſſ. ibi, in verbo, propoſitæ, de elect. in vj. Refert Dec. in leg. in omnibus cauſis. verſic. tertiò quæritur. ff. de reg. iur. qui tradidit bonum exemplum poſt Domi. vbi ſuprà, & refert hoc tenere Alexand. in variis locis, & tenet hoc etiam idem Philip. in capit. ex ratione, de appel. loquendo in impedito ad proſequendam appellationem.

Limita tribus modis, vt per Felyn. in c. ex tranſmiſſa. de præſcriptio. Rip. in tracta. de peſte. in ij. part. ſecundæ partis princip. in vj. quæſt. vbi in iſta materia refert opiniones contrarias, & tandem firmat regulam contrariam huic: videlicet, quòd impeditus in termino actum facere, excuſatur, dato quòd non fuerit de impedimento proteſtatus, & limitat eam tripliciter. B. Dias re. 408.

¶ PROTESTATIONIS actus, ſi prima atque vna vice conſumatur, iterum, ac ſæpius iterari poteſt donec ſuum ſortiatur effectum. l. de pupillo. §. ſi quis. ff. de nou. ope. nun. l. mora. ff. de vſuris. conc. l. Titia. §. vſuras. ff. de leg. 2. no. l. in contractibus. §. pe. C. de nõ num. pec. l. vt perfectius. C. de annali, &c. doc. com. d. leg. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. vbi Bart. Paul. Roman. Alexan. Iaſ. ff. de nou. operis nunciatio. Tiraquel. in l. boues. §. hoc ſermone. limit. 28. ff. de verborum ſignificat. Med. reg. 2.

¶ PROVISIO eccleſiarum, quæ ſubſunt plebibus, vel aliis eccleſiis inferioribus, regulariter pertinet ad epiſcopum. text. in can. omnes. xvj. quæſtio. ſeptima. textus in cap. cum venerabilis. de except. per quæ iura ibi tenet Innocent. & notant doctores.

Amplia dupliciter, & limita quinque modis, vt per Felyn. ibi. B. Dias reg. 624.

PROVISIO facta per modum diſpoſitionis purè in vnum caſum non extenditur ad alium. arg. l. ſi extraneus. ff. de coud. ob cauſam.

Fallit in 5. caſib. vt per Iaſo. in l. Gallus. §. & quid ſi tantũ. col. 5. ff. de lib. & poſth. fallit in multis caſib. quos refert Marianus Socin. in d. §. quid ſi tantùm. nume. 33. & ſeq.

Prouiſio eccleſiarum quæ ſubſunt plebi vel aliis eccleſiis inferioribus regulariter pertinet ad Epiſcopum. capitulo omnes. 16. quæſt. 7. capitul. cùm venerabilis, de excep.

Ampliatur in 3. caſib. & limitatur in 5. Imola, & Felin. ibi col. 10.

Priuiſio hominis facit ceſſare prouiſionem legis. l. fi. C. de pact. conuent. l. maritus. C. de procu. l. & habet. §. cùm quis. ff. de preca.

Fallit in multis caſib. vt per Iaſo. in leg. in emphyteoticariis. C. de iure emphy. numero 143. & facit ceſſare prouiſionem legis ſpecialis, non autem legis communis. leg. 2. ff. de hæred. inſti. Bar. in l. fin. C. de pact. conuent. Donat. Fina, lib. 5.

¶ PROVISIO facta per modum diſpoſitionis purè in vnum caſum, non extenditur ad alium, quia caſus omiſſus relinquitur diſpoſitioni iuris communis, vt in leg. ſi extraneus. ff. de condict. cauſ. dat. Iſtam regulam tradit Iaſ. cum quinque limitationibus, recolligens dicta per Barto. in l. Gallus. & quid ſi tantum. de liber. & poſthu. B. Dias re. 625.

¶ PROVOCARE. Eccleſia, reſpub. pupillus poſſunt prouocare, ſi ſociũ iniurioſum habeant, vel dãnoſũ. ff. pro ſoc. l. ſi conuenerit. Azo, ru. 104.

¶ PROVOCARE tertiò in vna, eadémque cauſa non licet. caſus eſt in l. j. C. ne lic. tertiò prouoca.

Primò fallit, quando iudex ſecundum appellationem ſuam magis grauaſſet illum purè in expenſis: quia tunc ſuper illo licet ei appellare. ita dicit Ang. in d. l. j. C. ne li. tert. prouo.

Secundò fallit, quando illud, quod dicitur, quòd non licet tertiò alicui prouocare, intelligitur vni parti, sed ambabus partibus bene licet, quando, scilicet, prouocat quælibet pars, &c. vt dicit Bart. in dicta l. j. B. Soc. reg. 408.

¶ PROVOCATVS facto aduersarij, nunquam vera pœna delicti tenetur, sed minùs punitur. de bon. lib. l. qui cum minor. de iure fisci. l. 2. in princ. C. de adul. l. Gracchus. ff. eod. tit. l. si adulterium. §. Impp. de sic. l. 1. §. diuus. Hippol. per l. 2. C. eod. tit. Gribal. in regu. crim inalib. Riisvvic.

¶ PROXIME accingendus habetur pro accincto, seu illud quod debet proximè fieri, habetur pro facto: & sic potentia proxima actui habetur pro actu, non enim curatur illud modicum tempus. gloss. l. penult. ff. de testam. milit. l. j. §. sed si vbi. Bartol. ff. ad Syllan. vnde paria sunt, latam esse sententiam, vel esse conclusum in causa. l. si mater. §. ea. in fine. ff. de exec. rei iudic. Bald. l. error. quæstio. 4. C. de iur. & fact. ignot. idem l. si certi. colum. 6. C. de interd. Abb. ca. pastoralis. de excep. vnde proximè condemnandus habetur pro condemnato. l. qui pœnæ. §. diuus. ff. manda. Bald. l. si pro ca. C. eod. l. quamuis. C. ad leg. Iuli. de adult. Ang. l. ex eo. ff. de test. mil. vbi pœna statuti de offendente scholarem matriculatum habet locum in scholari, quem rector iubet matriculari. Alexan. l. si quis. ff. de iurisd. omn. iud. conc. Angel. l. item. §. prætor. ff. de pact. vbi etiam glo. ex quo infertur primò, quòd ille qui est de proximo liberandus, habetur pro liberato. ideo debet custodiri largius, quando quis esset carceratus. Bart. l. si pecuniam. §. item si. ff. de cond. ob caus. secundò Basilica gaudet immunitate ecclesiarum, licet nondum consecrata, ex quo ipsa de proximo consecrari debet. Abb. cap. Ecclesia. not. 3. de immunit. Eccle. Doct. c. inter alia. eod. tit. & in c. ad hæc. de relig. Domi. Tertiò mulier habetur pro coniuncta, & copulata viro, quæ de proximo est copulanda. Salyc. l. cum te. C. de don. ante nupt. quartò facit nã qui de proximo banniendus est, habetur pro bannito, & potest impunè occidi ex forma statuti, sicut si esset Bannitus. Pau. l. 3. §. seruus. ff. de acqui. poss. quintò fructus de proximo colligendi habentur pro recollectis. Bart. l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matri. sextò paria sunt, vel quòd res sit in conspectu, vel sit proxima, vt cito possit ad conspectum deduci. gl. 2. l. 1. ff. de acquir. poss. septimò facit nam paria sunt, quòd præscriptio de proximo fit, vel quòd perfecta dicatur l. si fundum. §. fin. ff. de fund. dotal. ratio prædictorum est, quia potentia proxima actui habetur pro actu, non enim curatur illud modicum tempus, vt latissimè doc. Iaso. leg. admonendi. pri. lect. numero 55. & sequen. ff. de iur. iuran. Medic. re. 5.

¶ PROXIMIORA semper respicit relatio. glo. l. 1. ff. de leg. præst. Abb. consi. 78. colu. 2. volumine 2. vbi conditio ad proxima fit, & intelligi ad proxima præcedentia, non autem sequentia. Crau. consilio 147. nu. 8. nisi absonus insurgat intellectus. Bald. consi. 357. volumine 4. Dec. capitulo 2. de appell. Socin. consilio 156. numero 2. Cephal. consilio 296. nume. 7. consil. 23. nume. 7. consi. 107. numero 6. Paris consilio 24. nu. 32. cons. 16. nume. 18. volum. 2. consi. 39. numero 4. vol. 3. Medic. re. 10.

¶ PVBLICATIO bonorum fit quando vita, libertas, vel ciuitas perditur, leg. 1. vbi glo & Bar & leg. 3. ff. ad leg. Iuliam peculat. leg. metallum, & l. deportati, C. eod.

Fallit in 13. casib. quos not. Lancil. in tract. de off. præto. in titu. de publicat. bonorum, num. 2.

Publicatio bonorum non conceditur, nam bona pertinent aut ad descendentes, aut ad ascendentes, aut ad collaterales.

Fallit in 5. casib. vt per Lancillotum in tract. de offi. præto. in titu. de public. bonorum, nume. 13. Don. Fina, libr. 4.

¶ PVBLICATIO bonorũ soluitur morte delinquentis, Salic. leg. fin. numero tertio. C. si reus, vel accus. mort. fuer. leg. 2. ff. de pec. leg. Bart. leg. defuncto ff. de public. iud. Item leg. ex iudiciorum. ff. de accusat. Bald. leg. vnica. numero tertio C. ne ex delicto def. Ign. l. 1. §. si sibi. ff. ad Syllan. num. 67. Angel. l. 1. C. ne ex delicto def. Corne. consil. 185. numero 8. volumio. 2. Dec. l. pupillum. §. in hæredes. numero tertio. ff. de reg. iur. Bellamera cap. ex parte. numer. 17. de arbit. Cuman. leg. qui à latronibus. §. si quis. numero 5. de testamen. Baldus consil. 162. numero 5. volumin. 2. Mileus in pract. crimin. nume. 10. Anton. consi. 58. numero primo. Paris cons. 55. num. 6. vol. 4. Cur. l. imperium. numer. 4. ff. de iuris. om. iudic. l. si pœna. ff. de pœnis. l. si qua pœna. C. de his, qui sunt sui vel alie. iur. Curt. consilio 60. Marsi. l. fin. num. 16. ff. de quæst. Med. tract. 2. p.

¶ PVBLICATIO instrumenti cuiuscunque, publicatio partis citationem requirit, Cano. in ca. final. de fide instru.

Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 185.

Publicatio attestationum impedit productionem super eisdem articulis, vel directo contrariis, tam in causa appellationis, quàm in causa principali, Doct. in cap. fraternitatis, de testib.

Fallit in 17. casib. vt per Fel. in d. cap. numero 5. Dona. Fina, lib. 3.

¶ PVBLICVM interesse cum tractatur sententia lata contra vnum nocet alteri. l. eum. §. in popularibus. ff. de iur. iur. l. si cui §. iisdem. ff. de accusat. gl. c. vt circa. de electio. 6. Alexand. l. sæpe. numer. 59. ff. de re iud. Medic. re. 8.

¶ PVBLICA vtilitas in causa est vt recedamus à reg. iuris: nam reg. est, neminem locupletari cũ alterius iactura. c. locupletari. de reg. iur. 6. l. non debet. ff. eo. & tamen bono publico vsucapio introducta est ne dominia diu essent in incerto. l. 1. ff. de vsucap. simile l. portio. C. de offic. rect. prouinc. l. 1. ff. sol. matri. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. tot. tit. de iure fisci, & in tit. ne quid in loco publico. Medic. reg. 1.

¶ PVBLICE interest delicta puniri. Ad l. Aquil. l. ita vulneratus. De pub. l. licitatio. §. quod illicitè.

Absentes à quibuscunque defendi publicè interest. De proc. l. seruum quoque.

Per itinera sine metu & periculo commeari publicè interest. De his qui deic. l. 1. §. 1.

Prouinciam malis hominibus purgari, vt in quiete permaneat, publicè interest. De offic. Præs. l. congruit. C. quando lic. si. iu. vin. l. 2.

Pœnam delinquentibus non remitti publicè interest. C. de pœ. l. si operis.

Publicè interest, supremas hominum Voluntates effectum sortiri. Quemad. testa. ap. l. vel negare.

Homines saluos & incolumes conseruari. de bonis dã. l. ratio. §. pe.

Neminem suis rebus abuti. Instit. de his qui sunt sui. §. sed & maior.

Riuos & cloacas purgari, ne aeris salubritas inficiatur. De op. no. nun. l. de pupillo. §. si quis riuos.

Interest

Intereſt publicè dotes mulieribus conſeruari, vt faciliùs nubentes repleant liberis ciuitatem. Sol. mat. l. 1. De priuil. cred. l. intereſt.

Publicè intereſt, vt dignitatum ordo ſeruetur, & non ignobilis miſceatur cum nobili. Text. eſt in l. 1. §. ſed etſi ſeruus. De vent. inſpi.

Vrbem non deformari, publicè intereſt. Ne quid in loc. pu. l. ſi.

Reipublicæ intereſt, plurimos habere defenſores. De op. no. nun. l. nam Reip.

Locupletes habere ſubditos, Reipub. intereſt. Auth. vt iudi. ſi quo. ſuf. §. conſideremus.

Vtilitas publica præferenda eſt priuatorum contractibus. C. de priui. l. 3.

Publicè non prodeſt ſingulis legum adminicula denegari. C. de ſen. præfect. præ. l. 1.

Publicatis bonis quicquid poſtea acquiritur non ſequitur fiſcum. l. ſi mandauero. §. his cuius. Riiſvvic.

¶ PVGNANTIA. Ratum. Celſus Lib. XVII. Digeſtorum. Lex clxxxviij. al. l. cxlix.

Vbi [a] pugnantia inter ſe in teſtamento [b] inueniuntur, neutrum ratum eſt. Quę rerum natura prohibētur, nulla lege confirmata ſunt.

ADDIT. a al. repugnantia. b inberentur in P. florent.

Exemplificatur in gloſſ. l. ſi titius. de cond. inſtit. l. ſcripturæ C. de fid. inſtru. Viuiennus.

¶ PVNIRI, Laicus plus punitur quàm clericus, ſi ſymoniam committit.

In Aut. quomodo oport. § ſi quis.
In Aut. de Eccleſ. tit. §. ſi autem.
In Aut. de ſanct. Epiſ. §. interdicimus. §. presbiteris. §. diaconis.
In Aut. de hær. quæ ab inteſt. §. ex his. Azo, rub. 104.

Qui in vno delinquit, in cæteris punitur.
In Aut. eo. §. 1. in fi. § illud quoque. in princ.
In Aut. de hær. & falc. Azo, rub. 104.

Quod contra leges fit, pro infecto haberi, & puniri.
In Aut. de hær. & fal. §. ſi quis.
In Aut. de non alie. aut permu. §. 1.
In Aut. vt litig. iur. §. 2. Azo, rub. 104.

Quemlibet puniri, in quo deliquit.

PRO.

25. q. 2. c. ita nos.
11. q. 3. c. priuilegium.
17. q. 4. c. frater & coepiſc.
Ext. de non ordinan. min. c. literas.
Ext. de elec. c. cum in cunctis.
Ext. de vſur. c. quia fruſtra.
Ext. de appel. c. an ſit.
Ext. de cler. excom. c. ex literis.

CONTRA.

Ext. de reſt. ſpol. c. in literis.
Ext. de dolo & contum. c. 1.
Ext. de iureiur. c. ad audientiam.
81. diſt. c. presbyt.
16. q. 1. c. reuertimini.

SOLVTIO.

Si non puniri poſſit in quo deliquit, puniendus eſt per contraria remedia: & ſi nec per illa puniri poſſit, vel quia ſit poena inſufficiens, puniatur in alia. Quandoque autem non punitur quis in eo in quo deliquit, quandoque indulgentur ei, quia modica fuit offenſa. ext. de dolo & contum. c. 1. vel propter delictum aduerſarij non infertur ei pœna in eo, in quo deliquit. d. c. in literis. Damaſ. re. 126.

¶ PVNIRI, Pœna. Sub alterius prætextu alium non puniri. Pœnæ ſuos tenent authores.

C. de don. inter vir. & vx. l. res.
C. de admin. tut. l. non eſt.
C. de poen. l. ſancimus. & l. crimen.
C. de malefi. & mathem. l. vlt.

CONTRA.

ff. ad l. Iul. maieſt. l. quiſquis.

Sub alterius, &c. & contrà.] Ibi tantum debet eſſe pœna, vbi delictum eſt: vt in hac Rubr. Fallit tamen in caſu: vt in contraria Rubr. dicitur. Azo, rub. 95.

Similes ſunt in pœna, qui ſimiles ſunt in culpa.
In Lombar. de ſer. fug. l. ſi quis lib.
C. de Epiſc. & cler. l. ſi quis.
ff. de off. præſid. l. diuus.

Similes, &c.] Hæc eſt nota. Azo, rub. 75.

Priora maleficia per poſteriora impunita relinqui.
ff. ne quid in loc. publ. l. 2. §. idem ait.
ff. quod vi aut clàm. l. ſi alius. §. bellis. & l. vlt.

CONTRA.

ff. ad l. Aquil. l. illud. §. vlt.
ff. de preca. l. quoniam.
ff. de nox. l. quemadmo. §. 1.
ff. de priuat. delic. l. 2.

Priora maleficia, &c. & contra.) Hîc non debuit ſignari contrà, ſed debuit dicere, & arg. contra. nota eſt enim: quia ſunt caſus, in quibus priora delicta per poſteriora impunita relinquuntur: & econtrariò, poſteriora per priora impunita remanent quandoque: vt per ſubiectos caſus apparet. Az. ru. 85.

Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.
C. de hæretic. l. quoniam.
C. de inoff. teſt. l. mare.
C. de teſtib. l. ſi quis.
C. de accuſa. l. vlt.
C. de lib. cauſ. l. ſi filium.
C. de donat. l. ſi duo.
ff. de eo per quem fact. l. vlt. §. ſi Stic. & §. ſed.
ff. de compen. l. ſi ambo.
ff. ne quis eum qui in ius voc. l. 2.
ff. ne quid in loc. pub. l. 2. §. idem.
ff. de adult. l. ſi vxor. §. 1. capite.
ff. de contrah. emp. l. domum. in fin.
ff. de Carb. edic. l. licet.
ff. de dol. except. l. apud Cel. §. mor.
ff. de re iud. l. cum par.
In Aut. de his qui ingre. ad ap. §. illud. Az. ru. 85.

Mutua crimina non compenſantur.
ff. de ſuſpec. tut. l. tutor.
ff. de dam. infect. l. dam. §. fund.
ff. de adult. l. ſi vxor. §. vides. & l. 2.
ff. de aq. quot. l. 1. §. ſi inter.
ff. ad l. Iul. ma. l. 5. in fin.

Paria, &c. & contrà.] Verum eſt, paria delicta per compenſationem aboleri, vt in hac Rubr. dicitur: ſi tamen is qui compenſationem obiicit, ſuo tempore obiiciat eam: alioquin contrà. vt ff. ſol. mat. l. viro. & ad l. Iul. ma. l. 1. §. ſi publico. & l. ſi maritus. §. præſcriptiones. Item eſt intelligenda hæc Rubr. cum is qui vult obiicere compenſationem, non præiudicauit ſibi, approbando delictum: alioquin contrà. vt ff. ad l. Iul. de adult. l. ſi vxor. §. vlt. Alias autem leges, ſignatas in contraria Rub. non video ad rem facere.

ADIECTIO.

In delictis & culpa dicimus compenſationem ip-

ſo iure, antequam ab homine admittatur, admitti: in aliis, niſi primò ab homine fuerit obiecta, vel melius: in delictis locum habet vt admittatur compenſatio, cum ciuiliter ex eis agimus, volẽtes ſequi pœnam pecuniariam tantum. ſi criminaliter, compenſatio nõ admittitur, ne maleficia ſint impunita. vt ff. ad Iul. de adult. l. ſi vxor. §. iudex. Cauſa.

Pœna propter contumaciam infertur.

Ipſo iure compenſatio in delictis inducitur. Io. in quantitatibus minimè, vt contrahentes eam amiſerint. Ego autem credo, fore diſtinguendum inter contractus bonæ fidei & ſtricti iuris. vt in Inſtit. Az. ru. 85.

Pœna per contumaciam infertur.
ff. de re iud. l. cæterùm.
ff. de pœn. l. 4.
ff. de re iud. l. non poteſt dolo.

Pœna per contumaciam, &c.) Hæc eſt nota.

Pœna ſemel commiſſa, amplius non complectatur.
ff. iudic. ſol. l. cùm quæro.
ff. de arbit. l. ſi duo. §. vlt.
ff. de ædil. edic. l. ſi tantum. §. 3.
ff. quod fal. tu. aut. l. vlt.

Pœna ſemel commiſſa, &c.) Si quidem ſtipulatio incertum, puta factum contineat, ſæpius committi poteſt. vt ff. de verb. oblig. l. ſi ſic ſtip. Si verò contineat pœnam certam, non niſi ſemel, niſi hoc actum eſt, vt in ſingulas cauſas cõmittatur: vt in hac Rub. Az. 85.

Plus facit factum, quàm delictum.

Contrà, C. quando ciuilis actio præiu. crim.

Sed vbi ciuiliter ſæpius agatur, vel criminaliter eſt inhibitum, poteſt tamen agi ciuiliter & criminaliter: nec intelligitur ſæpius agi de admiſſo vnius: quia ad aliquid agitur.

Plus facit factum, quàm delictum. &c.) Hanc Rubricam inuenio falſam, ſic enim debuit dicere: Plus facit factum, quàm dictum. plus dico, id eſt, apertius oſtenditur veritas. vt probatur per l. de ædil. edict. l. ſi tamen. §. ei qui. Azo, rub. 85.

Non debet quis de eadem re precium & pœnam conſequi.
ff. de neg. geſt. ſi vt & l. qui ei.
ff. de interd. & releg. l. rele. in fin.
ff. qui. ex cauſ. l. ſi cui concor.
ff. naut. caup. l. ſed & ipſe.
ff. ne quis eum qui in ius voc. l. 1.
ff. de minor. l. ſi cui.

Contra.
ff. de his quib. vt indig. l. 1.
ff. de excuſa. tut. l. 3. §. ſi &.
ff. de ſuſpect. tut. l. decreto.
ff. de teſt. l. teſtium. §. Iul.
ff. de procur. l. ſed hæc.
ff. de his qui not. infam. l. 2. miles.

Non debet, &c. & contrà.] Verum eſt, ex eodem facto pœnam & præmium quem non debere ſentire, vt in hac Rubrica: vt intelligas factum id, in quo quis delictum commiſit. & ideo non eſt contrà, quod dicitur in contraria Rubrica, de excuſ. tut. l. ſed & milites. §. ſed & igno. quia in ipſa miſſione non commiſit delictum is qui mittitur, ſed prius in alio. Et ita determinatur lex de ſuſpect. tut. l. decreto. & aliæ omnes. Azo, ru. 85.

Puniẽdus. Quod puniẽdus eſt quis pro delicto alterius.

Pro.
6. q. 1. c. quæro. §. verum.
1. q. 4. *item peccato. & c. homini.
15. q. vlt. c. cùm multæ.
20. q. vlt. c. cùm multi.
23. q. 5. c. cùm homo.
De conſec. diſt. 1. c. in ſancta.
Ext. de elec. c. innotuit.
Ext. de off. deleg. c. ſanè.
Ext. de ſponſ. c. non eſt nobis.
Ext. de fil. presbyt. c. præſentium. in fin.
Ext. de hæret. c. vergentis.
D. de calum. l. hæc actio.
D. de muner. & hon. l. qui originem. §. filius.

Addit. * item tex. expreſ. habet, c. eccleſia. §. item peccato.

Contra.
Ext. de his quæ fi. à maio. par. c. quæſiuit.
1. q. 4. c. nullus. & c. crimen.
56. diſt. c. ſatis peruerſum.
24. q. 2. §. ſi habes.
11. q. 3. c. illud planè.
2. q. 5. c. interrogatus.
D. de in ius vocan. l. adoptio. §. fin.
D. de ritu nup. l. generali.
D. de aliena. iud. mut. cauſa fac. l. 1.
C. de pœnis. l. ſancimus.

Solutio.

Nullus punitur æternaliter pro peccato alterius, d. c. nullus. ſed temporaliter quandoq; punitur quis vel propter enormitatem delicti, d. §. verum. vel propter terrorem, d. c. cùm multi. Damaſ. reg. 21.

¶Pupillus. In criminalibus, vt nec in ciuilibus, ſine tutore, vt pubes, ſine curatore, nec agit, nec defendit. text. in l. clarum. vbi Bald. maximè nume. 3. verſi cu. item licet. (vbi reſpondet §. ad crimen. l. penult. ff. de public. iud.) C. de auctorit. præſtand. & l. cùm & minores. C. ſi aduerſus rem iud. & l. ij. C. qui legit. ſtandi in iud. perſo. hab. vel non: aliàs iudicium corruit. gloſſ. vltim. in dict. l. clarum. Salicet. in l. ij. C. qui accuſa. non poſſ. l. propter. C. ad legem Iul. de adulter. & in rubric. C. de in lit. dand. tuto. vel curato. Albert. de Gandin. in ſup malefi. Tract. titu. de homicid. & eorum pœnis. numero 17. hoc ita, ſi ciuiliter, & iure ordinario, non ſi extraordinariè agatur, maximè in capitalibus, & atrocioribus ſceleribus incedatur. Cyn. in eo murus aheneus eſt in d. l. clarum. iuuat l. vlti. ff. de priuat. delic. Et hoc caſu, tutorem, aut curatorem, non habenti, detur ſaltem curator in lites. dict. l. propter. & Salicet. in dict. l. ij. In atrocioribus autem, & extraordinariis criminibus, minor doli capax, perſonaliter reſpondet, ſine alicuius auxilio, aut conſilio. l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. ff. de minorib. iuuat l. j. C. ſi aduerſ. delict. l. auxilium. §. in delictis. ibi, ſed vt ad legis. ff. de minor. iuncta ibi gloſſ. in verbo, fateatur. in capitu. j. extrà, de delict. puero. & capitu. paruuli. diſtinctio. iiij. Baldus in authent. ſacramenta puerorum. C. ſi aduerſ. vend. & ita, vt ne quidem Procuratore, aut Aduocato, vt nec maior vtatur: trit. l. penult. §. vlti. ff. de public. iudic. ſcitè & Angel. in malefic. Tractat. in verbo, comparuerunt dicti. verſi cu. nec non. numero 7, cum aliis, per totum: vbi de curatore minori ſaltem ad lites dando, & de minoris tam in tortura, quàm extrà, confeſſione, & ibi plura Auguſt. cumulat, plurimúmque longè latéque diſcrepantes ſententias, & opiniones recenſet.

censet: idem Angel. in verbo, scienter, & dolosè. numer. 6. vbi, qui & quando minores puniantur. Est autem minor doli capax, omnium delictorum, carnis scelere dempto, compos. gl. in d. l. clarum, in ver. concedunt. & l pupillum. ff. de reg. iu. Infans autem doli capax non est. § in summa. Institut. de obligat. quæ ex delict. nasc. Capitis insuper supplicio, vel impubes plectitur. l. excipiuntur. ff. ad Senatusc. Syll. & ibi gloss. & l. si a. lrogati. ff. de tutel. peccare enim possunt tum agendo, cùm omittendo. scrib. in dict. capitu. 1. de delict. puero. Angel. in malefic. Tract. in verbo, scienter, & dolosè. numero 12. vbi August. Quò fit, vt infantes rei delari, in iudicio sine tutoris, aut eo deficiente, curatoris saltem ad lites, auctoritate esse nequeant. d. l. clarum. aliàs fertur minoris confessio nulla. Bald. in dict. authentic. sacramenta puberum. de huius reg. materia, apud Angeeò loci in verbo, comparuerunt dicti. versic. necnon. numer. 7. tetigit August. in eo Tract. in verbo, qui dominus. versic. tu autem. num. 3. hanc regulam & eius declarationes, iuuant quæ regula sequenti dicuntur, maximè numer. 2. & 4. de hac regula Hippolyt. de Marsil. in Pract. §. nunc videndum. numer. 31. & numer. trigesimoprimo. & 33. vbi causæ cognitionem præstandę auctoritatis, expostulat. dilatione intermedia. C. Batan.

In criminibus priuatis quidem, sed non in publicis, patris auctoritas, & consensus exposcendus venit, quamuis his curator ad litem detur, vt pluribus videtur, si sit filiusfamiliàs reus, minor xxv. annis. Hanc refert Communem Albert. de Gand. in malefic. Tract. titu. de aliquibus quæstio. numer. duodecimo, cum sequent. & titu. qui accusare possunt. rubr. de filiofam. numer. 32. Patris consensum, & auctoritatem in his postponit, conuincit l. inter. §. penultim. & l. filiusfamiliàs. ff. de adulter & gloss. in dicto §. penultim. vbi accusa. & l. noxali. & l. etsi condemnatus. ff. de noxal. actio. text. in §. vltimo. in vltimis verbis. Instit. eod. vbi indiscriminatim filiusfamil. pro delicto, siue publico. siue priuato (quòd, Delicti verbum sit generale) conueniri potest. Quo iure hodie vtimur, maximè si extraordinariè, & non ciuiliter incedatur. De hac regula Hippolyt. de Marsil. in Practic. §. expedita. à nume. 72. & §. sequens quæstio. num. 53. C. Batan.

¶ PUPILLUS ad diuisionem regulariter alium prouocare non potest. l. si pupillorum. in princi. ff. de rebus eorum. & ibi per Bar. & docto.

Primò fallit in fructibus diuidendis, vt per Bald. in l. Lucius. ff. fami. er. & Bal. in l. j. ff. de rebus eorum. & Bal. in l. iubemus. C. de sacrosanct. eccles. & per Flo. in d. l. Lucius prææleg.

Secundò fallit, quando expedit pupillo, & tunc potest fieri diuisio cum decreto iudicis, vt per Bald. in l. j. ff. de rebus eo.

Tertiò fallit, quando esset diuisio facti, & non iuris, putà gratia commodioris culturæ. l. cum ius. §. j. de lega. ij. & hoc probatur per gloss. & ibi Pau. de Cast. in terminis in l. iubemus. C. de sacrosf. eccles.

Quartò fallit. quando alius prouocaret eum ad diuisionem: quia tunc potest fieri: vt vult gloss. not. in l. iubemus. C. de sacrosanct. eccles. ar. l. ij. ff. de fun. do. & l. inter omnes. de prædiis minorum. & l. si pupillorú. alleg. vt patet. B. Socin. reg. 409.

¶ PUPILLUS. l. 2. in fin. l. in negociis. l. pupillus. 109. l. pupillum. 112. l. 158. neque interdicto. l. 150. pupillus sine iu. De priui cre. l. si pupilli.

Adolescens & pupillus æquiparantur furioso. De recep. arb. l. diem proferre. §. coram.

Meliorem suam conditionem facere potest pupillus, etiam sine tutoris auctoritate. De pact. l. contra.

Pupillus mutuam pecuniam accipiendo, ne quidem iure naturali obligatur. Licin. libro 8. Reg. De ac. & ob. l. antepen.

De pupillari substitutione tractatur in l. 1. De vul. & pu. sub. Riivvich.

¶ PUPILLUS. Celsus libro xiij. Digestorum. Lex clxxxix. al. cl.

Pupillus nec velle, nec nolle in ea ætate, nisi apposita tutoris authoritas necessaria est.

Velle quidem ad suum scilicet præiudicium: nec nolle, quò minus teneatur & vtile geratur. l. j. C. de fal. monet. Viuiennus.

¶ PUPILLUS suam hæreditatem auctoritate tutoris adire debet. text. est in l. minor. & l. pupillus. ff. de acquirenda hæreditate.

Primò fallit, si in defectum tutoris iudex suum decretũ interponat, vt tenetur, in l. si infantis. in fi. de iure deli. & gl in l. bonorum. C. qui admit.

Secundo fallit, si ipsi pupillo delata sit hæreditas, patre viuente, & tunc absque consensu patris & auctoritate tutorum hæreditatem per se adire & repudiare potest, per text. secundum Raph. fulg. in l. fin. §. si autem in secunda ætate. C. de bo. quæ libe.

Tertiò fallit, nisi ipse pupillus sit institutus sub cõditione: quia tunc conditione per eum adimpleta immediatè sua authoritate fit hæres. text. fin. in l. conditionibus pupil. ff. de condi. & demon.

Quarto fallit, nisi statutũ hoc ei permitteret, ita dicit. Aug. in leg. minor. ff. de acquiren. hæredi. §. rationis. B. Soci. re. 410.

¶ PUPILLI modica bona satisdationem remittunt tutoris persona existente honesta. l. legitimos. ff. de legit. tutor. Aut. Corf. in loco de minimis. numer. 24. conc. leg. scio. ff. de restitu. in integ. l. si oleum. in fine. ff. de dolo. leg. metum. ff. quod met. causa. leg. res bona. ff. de contr. empt. l. 1. C si a iuer. vend. auth. quod locum. C. de coll. leg. 2. ff. quod cum eo. l. si ex causa. ff. de minor. l. 2. §. fin. C. si contra ius, vel vt. publ. Bal. leg. si pater. quæst. 8. C. de inst. & subst. leg. qui habebat. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. Iur. capitul. requisisti, de testamen. §. pen. inst. de iniuriis. capit. ex parte de fid. instrum. Med. re. 5.

¶ PUPILLUS pati posse non intelligitur. l. in eo. §. pupillus. ff. de reg. iur.

Fallit in 2. casibus, vt per Dec. in d. §. pupillus. Don. Fina, lib. 5.

¶ PUPILLUS, regulariter non potest esse testis. l. iij. §. lex Iulia. & l. sequen. in fi. ff. de testi. & de institu. testamen. §. testes.

Amplia, etiam si non opponitur, quia ipso iure est nullum ipsum testimonium, secundum Ange. in §. j. per illum text. in authen. de testi.

Amplia etiam si factum non posset aliter probari, fac. no. per Bal. in l. testium. C. de testi. licet Alb. in l. in testimonium, de testi. dixerat contra. sed malè, de quo dic, in d. §. testes.

Amplia etiam in criminalibus vbi requiritur ætas xx, an. vt in d. l. in testimonium.

Fallit quo ad indicium faciendum, si sit doli capax, secundum glos. in l. inuiti. l. ij. ff. de testi. Bar. in l. si per glabi. D. de his, qui, vt indigni. & in leg. ex libero. §. fi. ff. de

ff.de quæstio.non tamen facit indicium plenum sed aliquale, secundum Bar.in l.maritus.ff.de quæstio.
Fallit in crimine læsæ maiestatis.l.de minore.in prin.ff. de quæstio.
Fallit, quando factus maior testatur, pupillus enim potest testari maior factus de his quę vidit in pupillari ætate, secundum glo.in §.lex iulia.& in dict.§.testes. Barto.in l.ad testium.ff.de testamen. habes gloss.in capitu.placuit, de conse.distincti.quarta. dixi latius in d.§.testes. S. Ianu.reg.150.
¶ PVPILLVS solus sine tutoris auctoritate, non potest agnoscere bonorum possessionem. text. est in l. bonorum.C.qui admit.vbi Ias.notat hoc ex text.& assignat duplicem rationem.
Limita quadrupliciter, vt per eundem ibi. B.Dias reg.626.
¶ PVPILLI, Pubertats, Furtum. Caius Lib.11. Ad Edictum prouinciale. Lex cxj. al. Paulus l.cxij.
Pupillum, qui proximus pubertati sit, capacem esse & furandi, & iniuriæ faciendæ[a] constat. In[b] hæredes non solent actiones transire, quæ pœnales sunt ex maleficio: veluti furti, damni, iniuriæ, vi bonorum raptorum,[c] iniuriarum.

ADDIT. a deest in P.florent. b hæredem ibid. c sic in P.florent.in al.deest.

Vid.l.impuberem.de furt.& gloss.ibi. instit. de inutil. stipul.§.pupillus. Viuiennus.
¶ PVPILLARIS expressa continet tacitam vulgarem.text.in l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pup. Bart. & alij in l.ij.ff.eod.situ.num.29.
Limita quatuor modis, vt per Ias.in d.l.iam hoc iure. nu.5.quarum vna fuit Bar.vbi supra. B.Dias re.627.
¶ PVPILLARIS substitutio comprehensa sub breui loqua, matrem excludit: tenet Bar.in l.precibus, de impube.& aliis, qd dicit ibi ab omnibus teneri Iaso.
Limita sin.vt per eundem Ias.ibi, quando talis breuilo qua esset facta verbis negatiuis conuenientibus sub stitutione vulgari: veluti si testator instituit duobus filiis dicat: si alter vestrum hæres non erit, vos inuicem substituo, quia tunc pupillaris sub tali breuilo qua comptæhensa, censetur omnino tacita, & per consequens matrem non excludit, quod dicit voluisse Bar.in l.Lucius.ff.de vulg.& pup.pone quòd institurio, quod ibi dicit no.Imo.& refert etiam Alex.in duobus locis idem tenentem. B. Dias reg.630.
¶ PVPILLARIS substitutio continetur tacitè sub expressa vulgari.text.est in l.quamuis.C.de impu.& aliis substit.cōcordat tex.in l.iam hoc iure.ff.de vulg. & pupil.not.Bar.& ibi docto.in l.Gallus.§.& quid si tantum.ff.deliber.& posthum. Est tex.de iure regio in l.v.titulo v.part.vj.
Amplia duobus modis, vt per Ias.in l.j.ff. de vulga. & pupil.& in l.iam hoc iure.eod.titu.
Limita quadrupliciter, vt per Iaso.in l.quamuis, & per eundem in d.l.iam hoc iure.& eundem in d.l.j.num. 60.vbi tripliciter limitat. B.Dias reg.628.
¶ PVPILLARIS tacita, comprehensa sub expressa vulgari, non excludit matrem. Ita Ias.in l.precibus. C.de impube.nu.7. vbi allegat quam plures docto. & dicit quòd ista est communis opinio: & idem tenet Ang.de quo fuit immemor Ias.in princip. Insti. de pupil.subst.
Fallit quatuor modis, & in quatuor casibus, de quibus per Ang.vbi supra.
Adde quintam fallentiam, quam ponit Iaso. vbi supra, quæ diuersa est à quatuor positis per Ang.puta, quá do pia causa esset substituta. B. Dias reg.629.

¶ PVRGATIO. Quam omittit purgationem Ecclesiasticus, secularis adimpleat.

In Aut.de sanc. Episc.§.si quis tapuerit, aut soli. Azo, rubr.104.

Purus actus plenior est conditionali. De hære.inst.l.si ita scriptum.
Actus qui purè valere non potest, resoluitur in conditionalem. De test.tu.l.si hæreditas.§.si furiosus.& §. sequ. Riiswic.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus quintus.

Q

QVADRIMESTRE tempus debet assignari de iure cōmuni, condemnatis ad soluēdum post sententiam, vt in l.ij.& in l.fi.in prin.C.de execu. rei iudi. & probatur in c.quo ad consultationem. de re iudic. & not. Bald.in l.executore.C.de execu.rei iudica.
Limita quatuor modis, vt per Ias.in l.si arrogator.ff.de adopt.qui de aliis limitationib.se remittit. B.Dias reg.631.
¶ QVADRIVIO priuilegium concessum, quod triuio concedi solet, Bal.auth.habita. C.ne fil. pro patre in term.huius reg. Medic.reg.9.
¶ QVALITAS, adiecta verbo, intelligitur secūdū tēpus verbi, vt l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxali. Ang.aret.cons.cxlviij.alex.cons.clxij.nu.8.vol.ij.
Amplia, regulā locū habere in qualitate ad aliquā dignitatē vel prærogatiuā, quia illa etiā requiritur tēpore quo dignitas vel prærogatiua defertur, vt c.innotuit.& c.dudum.& cap.cum in cunctis.de elect.
Amplia, similiter si pater ex forma statuti tenetur assignare legitimā filio delinquēti, vtiq; tenet assignare solū de bonis quæ patet habebat tpe quo filius deliquit, & nō de bonis postea quęsitis, quia incipit formari inquisitio cōtra patrē, & ec tēpore obligatio incipit habere vigorē, & ideo nō debet extēdi in alio tempore. Ita Bal.in l.lex Corneli.ff. de vulg.& pupil.
Amplia, etiā in casu statuti ꝑ puniētis dominū teneri pro delicto cōmisso à famulo, qd vtique nō debet teneri pro delicto per eū cōmisso antequā esset eius famulus, secundū Flor.in d.§. si extraneus.num.3.ff.de noxa.& l.fi.in prin.ff.naut.caupo.stab.cum aliis.
Amplia, etiā si extaret statutū, quod doctor qui cōsuluerit habeat vnū duc.pro libra, & tūc quia verbū doctor regitur ab illo verbo cōsuluerit. Tūc sufficit qd tēpore cōsilij sit doctor. Ita est tex.in l.præcipimus. §.sane.C.de appel.& ibi Bart.format hanc quæstio.
Amplia, etiam vt si impetrans ecclesiam curatam tempore impetrationis et at inhabilis, nec teneat concessio, licet tempore vocaturæ reperiatur habilis, vt in c.si eo tempore, de rescript.in vj.
Fallit in casu dotis, secundum Deci.in consil.v.numer. 4.in prima parte, volu.cons.vt puta, si extaret statutum, quòd instrumenta omnia debeant registrari, seu insi-

seu insinuari, vtique hoc locum non haberet in casu dotis, prout Salyce. allega. per Deci. in d. consilio v. nu. 3. vol. j. & cons. ccxviij. num 8. & 9. vol. j. Gramma. deci. lvij. num. 18. Ant. de Butr. in cons. ix. num. 4.

Fallit etiam quando sermo fit in impropria locutione, vt puta si diceretur, fiat tale quid non obstante Titio si Titius non est in rerum natura, vt singu. Cor. cons. xciij. volū. ij. l. g. quod not. vel si diceretur, relinquo dotem. vel alimenta in ea quantitate, quam habebit Ti. si Titius nullam dotem habebit vtique limitabitur, secundum vires facultatis. l. eum post. §. Gener. ff. de iure dot.

Fallit etiam vbi tractatur de ætate, secundum Deci. in cons. ccccxliij. nu. 24. vbi appellatione filij cum certa qualitate non porrigitur ad nepotem, in quo illa qualitas non reperitur tempore successionis, quod not. Bald. in l. iij. C. de suis & leg. Luc. de Pen. in l. Tirones. num. 7. C. de Tironibus. l. xij. vbi tenet nepotem admitti in regno excluso filio.

Fallit in qualitate extrinseca, quæ insurgit speciali priuilegio personæ, talis enim qualitatis non fit repetitio, quia personæ cohærere censetur, & ideo nullatenus debet extendi ex quo personalia ad vnam limitatam personam destinata, non porriguntur, neque se extendunt ad alias. Ita Iaso. in l. si fundum. §. si pater familias. numero 10. ff. de leg. primo, cum aliis ibi.

Fallit etiam quando qualitas est incompatibilis cum verb. in eadem dispositione, apposito, vt puta si dictaret statutum, quòd clerici teneantur ad solutionem pedagij, quod laicis imponitur, vtique cum regulariter clerici non teneātur ad solutionem gabellæ, pro contractibus per eos initis, vt Deci. in c. ecclesia S. Mariæ. nu. 270. de consti. nisi clericus negotietur, vel nisi gabella imponatur pro refectiōe viæ, vel nisi clerici vterētur beneficio statuti laicorum, quia eo casu clerici tenentur, vt Abb. consi. vj. in ii. dubio. volum. j. & in cons. xiij. volum. ij. Nouel. regu. 103.

¶ Qvæstionem siue torturam, debent præcedere octo. Primum, quòd constet delictum esse commissum. Secundum, quòd præcedant indicia. Tertium, quòd detur ipsi reo copia indiciorum, cum termino competenti ad purgandum ea. Quartum, quòd non sint aliæ probationes. Quintum, quòd accusator petat à iudice vt ponatur reus ad torturā, aliàs, eo non requirente, iudex non potest, nec debet ipsum ponere ad torturam.

Sextum, quòd sit lis contestata, & nomen rei sit receptum inter reos. Septimum, quòd ipse & non notarius vel alius examinauerit testes indiciorum. Octauum, quòd ipsi reo, si minor est, detur curator. Quæ omnia latè ponit Hippo. in l. prima. ff. de quæstio.

Limita suprà dicta tribus modis, vt per eundem Hippo. ibi, sub dubio fortè.

Primò, quando ageretur, seu procederetur contra insignem furem, vel malefactorem: quia contra tales iura non adhibent tantam solennitatem, sicut contra alios.

Secundò, quando procederetur contra hominem malæ conditionis & famæ: quia tali non esset danda copia indiciorum.

Tertiò, in criminibus enormibus, in quibus cessant solennitates iuris. Allegationes & fundamenta harū limitationum vide per te. B. Dias reg. 632.

In quæstione pluribus infligenda, à iuniore, timidiore, ac eo, à quo veritatem faciliori negotio, Iudex extorqueri posse autumabit, inceptandum: text. in l. j. §. j. versicu. item diuus, & l. vnius. in princip. ff. de quæstio. Barto. in l. j. in princip. ff. de quæstio. Et à suspectissimo quoque primordia ponenda: Hinc à filio exposcenda veritas in patris facie, per torturam, quò pater humanitate & pietate pulsus, veritatem faciliùs euomat. l. isti quidem. ff. quod met. caus. §. sed veteres. institu. de noxa. actio. §. sed veteres, vers. quis enim patiatur, &c. A fœmina insuper cuna bula sumenda, quòd tenuior & minoris constantiæ, viro ducatur: text. in l. prægnantis. in ij. respons. ff. de pœnis. vbi glos. vlti. & Barto. auxilio erit: l. filia. C. de inof. test. l. deferre. in princip. ff. de iure Fisci. c. forus. extrà, de verborum significa: l. quisquis. §. ad filias. in fin. C. ad legem Iulia. maiesta. Habenda denique delicti, in grauitate ac atrocitate consideranda, ratio erit, vt & consideranda rei ætas veniet, fortitudo, ac debilitas, in quæstione indenda, quò Iudex cum medela ac temperamento incedat. l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. l. iij. ff. de re milit. §. fin. & l. siquis in. graui. in princip. ff. ad Sylla. & l. quæstionis modum. ff. de quæstio: vt quæstionis omnis ferè modus & mensura, ex Iudicis arbitrio, dependeat: in quo quisquis scribentium murus aheneus est, vnde videat ne in ea quæ regu. xl. numero 7. & reg. xlj. dicuntur, irrepat ac præceps cadat: de temperamentis à Iudice adhibendis in tormentis, tangit Albert. Gaudin. Tracta. titu. de quæstio. & tor. numero 5. 10. & 11. vbi etiam de ordine, in quæstione pluribus infligenda, obseruando, Bonifac. de Vitell, in malef. Tracta. titu qualiter sit fienda tortura: Fiet autem fune, vel alia simili via: vt notat. in l. edictum. ff. de quæstio. Idem Bonifac. in fin. dicti titu. Quæ autem personæ, torturæ onus enatent & euadant, scitè discutit Hyppoli. in Pract. §. expedita. numero 27. cum aliis seq. qualis est Decurio, Doctor, Aduocatus, miles, Doctorum filij, minores xiiij. anno. maiores Magistratus, eorum durante officio, Clerici in sacris constituti non infames, homines decrepitæ ætatis, Reipublicæ vtilis, & similes: nisi in læsæ maiesta. crimine. illis autem casibus torti confessio non nocet: ibidem, numero 46. de reg. nostra, Hyppoli. in Pract. §. expedita. numero 49. terreri tamen posse videntur vt impubes, per quæstionis præsentationē: text. in l. j. §. impuberi. ff. ad Syllan. C. Batan. reg. 636. Dias.

¶ Qvalitas certa vbicunque requiritur in personis adhibitis aliquo certo limitato tempore, debet præcisè probari quòd illa qualitas tempore limitato interuenerit: & non sufficeret probare, quòd interuenerit ante illud tēpus, vel post. Bar. & Bal. ex illo text. in l. j. C. de testa. quos refert Ias. ibi, in ij. nor. per suprà dicta verba, licet Bald. non ponat sic istud notabile, prout à Ias. refertur, pro quo dicit facere text. in l. ad testium. §. j. ff. de testa.

Limita per text. in cap. proposuit. de cler. excommu. ministra. quem dicit sing. Fran. de Are. in consi. lj. circa prin. ad hoc, quòd vbi requiritur certa, & determinata temporis probatio pro forma, illa qualitas probatur inesse illo tempore præsumptiuè, probando quòd olim inerat. quod dicit ex illo textu notare Inno. & Anto. licet Bal. aliter dicat in l. siue possidetis. C. de probat. Et istam limitationem descripsit Ias. vbi suprà, B. Dias re. 632.

¶ Qva-

¶ QVALITAS vbi in aliqua dispositione requiritur, illa omnino probari debet. Ioan. And. in c.j. de homici. in vj. & ibi canon. Marſ. in Auerolda. §. quoniam, nu.52. vbi multa coaceruat pro ſuo more, & ſing. clxxxvij. Bald in l. hi qui ad ciuilia. C. de appel. Bald. in l. ſi quis non dicam rapere. C. de epiſ. & cle. Bart. in l.j. §.j. ff. ne quid in loc. pub. Alexan. conſi. vlti. volumi. ij. & conſi. j. nu. 42. volu. iij. & conſi. iij. nu.5. & conſi. xlj. volu. iiij. Guli. de Per. conſi. xxxvj. nu.7. dicit, quòd vbi aliqua qualitas adiecta maleficio alterat. l. diſpoſitionem, ſi proponitur in iudicio ad puniendum debet ſingulariter, & concluſiuè probari. l. prætor. §. docere. ff. vi bon. rapt. & non dicitur factum fuiſſe probatum niſi etiam probetur qualitas. l. ſi quis alinm. §. docere. ff. ne quis eum qui in ius voc. Cy. Bal. & Sal. in l.ij. C. de proba. dicunt, quòd ſi requiratur factum cum aliqua qualitate non eſt ſatisfactum iuti, ſi occurrit illud fieri ſine illa qualitate. c. notificaſti. xxxiij. q.v. Bart. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de iis quæ no. infa. Corne. conſi. cxcvij. vbi eo. volu. ij.

Amplia d. regulam etiam ſi tractetur de intereſſe publico, vt Bal. & docto. in d. l. ij. C. de proba. c. vt famæ. de ſent. excommu. & Iacobus de Beluiſ. in cõſi. iij. nu.28. in conſi. crimi. dicit quòd qualitatis mutatio non facit nouam ſpeciem accuſationis, nec immutat formam delicti. l. in delictis. §. ſi detracta. ff. de noxal.

Amplia ij. in beneficialibus cauſis, vt c. ſi ab eo, & c. ſi forte, de elect. in vj. & Deci. in cap. licet cauſam, de proba. nu.182.

Amplia iij. quando reus confitetur delictum ſine qualitate intentata, quia eo caſu nullo modo poterit puniri pœna l. ordinaria. Ita Deci. conſi. cv. nu.4. verſicu. ij. poteſt reſponderi, & in conſi. cl. numero 4. volu. iiij. Ange. in l. ſi vacantia. C. de bon. vacant. in rep. vbi diſputat, ſi formata ſit inquiſitio de furto, & in proceſſu apparet de alio delicto. An abſolutio ſequi poſſit. Roma. conſi. clxvij. in fine, nu. 8. & Signor. conſi. x. Idem Roma. conſi. cccxlix. num.7. & conſi. ccxlvij. nu.5.

Fallit j. quando ex deductis in proceſſu conſtaret de eodem facto. Bal. in l.j. nu.67. verſi. ſuper vij. C. qui accu. non poſ. Bar. & Ange. in l. denunciaſſe. §. quid tamen. ver. ſed adde. ff. de adult. Imo in l. is qui reus. ff. de pub. iud. verſi. extra gloſ.

Fallit ij. quando qualitas eſt de ſubſtantia actionis propoſitæ, ſecus verò ſi non eſſet de ſubſtantia, quia deficiens in probatione qualitatis obtinet in facto principali ſimpliciter probato. ſecundum Bald. in l. Titia. in prin. ff. ſolu. matrim. & Signo. conſilio cxlj. procura. vbi dicit, quòd quando qualitas adiecta delicto alterat delictum, & pœnam, ſi non probatur, abſoluitur reus, aliàs ſecus per dictum §. ſi detracta, & ibi Floren.

Fallit iij. quando negatiua aliqua proponitur, quia eo tunc non videtur ſe aſtringere ad illam probãdum, cum negantis factum nulla poteſt eſſe directa probat. vulgata l. actor, vt Bal. in l. cum te. in fi. C. de probat. cum aliis infinitis.

Fallit iiij. quando proponens in libello dicit non ſe aſtringens, vt Abb. & Deci. in c. ex parte, num.67. de reſcrip. Bart. in l. non ideo. in fin. C. de lib. cauſa, vbi proteſtatio actoris, non iuuat quando ſubeſt cauſa & qualitas quæ neceſſariò probari debet, & idem in l. diuus. ff. de probat.

Fallit v. quando apponitur clauſula, ſuper quibus omnibus, & ſingulis. Bald. in d. l. ij. C. de probat. & l.j. verſicu. ſuper hoc vij. puncto. C. qui accuſa. non poſſunt. Ange. in tractat. maleficiorum ſuper quibus omnibus & ſing. Florent. in dicto §. ſi detracta. ff. de nox.

Fallit vj. quando proponens petit aduerſarium condemnari, ſecundum formam iuris & ſtatutorum, quia tunc non probata qualitate de delicto ſimpliciter condemnari poteſt, ſecundum Bald. in d. l. ij. de probat. Barto. in l. rerum quidem amotarum. ff. rerum amot. Alexand. in l. Gallus. §. ſi cius. ff. de lib, & poſthum.

Fallit vij. quãdo actor in fine libelli dicit, ſaluo iure addendi, minuendi, & corrigendi, ſecundum communiter docto. in l. edita. C. de edendo, & Bald. in c. inter dilectos. verſi. ſaluo iure. de fide inſtru. Alber. in l. fin. C. de diuer. reſcrip. & Barto. in l. à diuo pio. in princi. ff. de re iudicat. & Deci. in cap. ex parte, num. 46. vſque 72. & in c. licet cauſam, à nu.172. vſque 196. de probat.

Fallit viij. quando qualitas ex prouiſione legis eſt appoſita in aliqua dipoſitione principali, tunc non cenſetur repetita in prouiſione pœnali & acceſſoria, ſecundum Socin. in l. mulcta. in prin. numer.2. ff. de condi. & demonſtra. Barto. in l. ſtipular. §. Griſogonus. ff. de verbo. obliga. nume.4. Gerardus ſingu. iij. num.9.

Fallit etiam, quando qualitas non ineſt à natura, quia tunc eam probare non tenetur, vt puta, ſi quis allegat ſe eſſe clericum, tenetur omnino probare clericatum, quia nemo naſcitur clericus, ſed ſi atteſtaretur hominem carere teſticulis, ex quo naturaliter homo habet teſticulos, à natura ſuæ natiuitatis genitos, ideo ſi quis aſſetit illum non habere teſticulos, tenetur vel probare per teſtes, vel per rei euidentiam, quia naturalia ſunt omnino immutabilia iuribus vulgaribus. Ianua. reg.164.

¶ QVALITAS, quæ exprimitur in perſona alicuius correlatiui ceſſat in perſona alterius. Bald. l. fin. C. de ind. vid. tol. Medic. reg.9.

¶ QVALITAS non poteſt eſſe ſine ſubiecto. leg. 2. ff. de vſufr. ibi eſt autem vſufructus ius in corpore, quo ſublato, & ipſum tolli neceſſe eſt conc. Paul. l. ſi ſeruum. §. ſi modus. nume.3. ff. de act. emptio. Alexand. conſ.233. nume.8. libr.6. l. fin. ff. de col. bon. leg.4. §. fi. ff. de actio. emp. nullius enim entis nullæ ſunt qualitates. cap. ad diſſoluendum. ff. de ſponſ. impub. l.1. ff. de hære. vendit. vnde ſublata ſubſtan. corruit actus. l. naturaliter. §. acceſ. ff. de acqui. poſ. Alber. l. ſi eum. §. ei qui. ff. de ædil. edicto, Lancel. l. fin. §. ſi quis. ff. de leg.1. l. eius qui. ff. ſi cert. per. Angel. conſilio 390. Aret. conſ.143. l.2. C. ſec. tab. Neuiz. in Sylua nupt. lib.1. numero 231. Fran. in tract. de teſtib. concl. 27. nume. 58. Soc. conſ.150. colum.4. lib.1. Iaſ. l. eius qui. §. quod ſi. num.3. ff. ſi cert. pet. l. ſi ita. num.5. ff. de verbor. obligat. l.1. nume.44. ff. de leg.1. Corn. conſ.112. columna 3. vol.2. Bald. l. omnium. C. de teſtib. Tiraquel. in tract. primogen. quæſtio.40. numer.121. Cephal. conſ.68. num.8. Dec. conſ.583. numer.9. conſ.222. numer.2. Alexand. leg. Pomponius. §. ſed ſi. num.4. ff. de acquir. poſ. pro declaratione huius reg. nonnulla prius præmittenda ſunt. Et primò, quid ſit qualitas, & quid ſubiectum, quotuplexque dicatur, de quibus vide quæ ſcripſi ego in meo tracta. de leg. & ſtat. p.4. quæſtio.31. numer.3. & p.2. quæſtio. 2. non tamen omitto, quod mutatione qualitatis nõ mutatur ſubſtantia rei. §. minus. inſtit. de hære. quæ ab inteſt. defer. l. ſi

fundus

fundus. §. si res. ff. de pignor. potest enim qualitas abesse, vel abesse præter subiecti corruptionem gl. leg. si quid bello. ff. de capt. & postli. reuers. vnde taceitus probatur qualitas quàm substantia. Crau. in tract. de antiq. tempor. par. 2. nu. 63. quæ quandoque quiritur probari debet omnino. Ioann. And. c. 1. de hom 6 Alex. cons. 1. nu. 43. vol. 3. & cons. 3. nu. 5. vol. 4. Tertiò no. quòd qualitas adiecta verbo, debet intelligi secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. Angel. cons. 148. Alexand. cons. 162. nu. 8. vol. 2. Felin. ca. ex parte. nu. 25. de rescr. Quartò not. quòd qualitas agentis intentionē demonstrat. l. non codicillum. C. de testam. Quintò qualitas adiecta in principali censetur in eius accessorio repetita. Bart. l. si ita. §. Chrisogonus. ff. de verb. ob. Bald. l. Titius. C. de oper. libert. Sextò vitiū qualitatis maius est vitio quantitatis. Din. c. plus semper. de reg. iur. 6. si tamen fiet prohibitio simplex, intelligitur facta respectu substātiæ nō qualitatis. l. generaliter. C. de non nume. pecun. Bar. l. iurisgentium. §. quod ferè. quæsti. 8. ff. de pactis. Sept. no. quòd qualitas in substinēdis actibus præcipua dicitur esse. Por. cons. 2. nume. 15. l. si quæramus. ff. de test. l. conficiuntur. §. quoties. ff. de iur. Cod. capitu. ad si cleric. de ind. Octauò qualitas naturalis potius quàm accidentalis debet attendi. leg. quod habetur. ff. de tutel. l. fin. C. de his qui ven. æt. impet. cap. si forte. de elec. 6. Port. cons. 164. num. 95. & cons. 167. nu. 94. Nonò vbi duæ qualitates requiruntur non sufficit adesse vnā ipsarum. Docto. com. c. nauiganti. de vsur. Decimò, not. differentiam esse inter subiectum, & qualitatē: nam subiectum est, quo primum res est, qualitas verò est quædam forma adhibita. Cephal. consi. 171. num. 21. vnde pro ista reg. Abb. rubr. de appel. nu. 3. & in cap. non vt opponeres. nu. 3. de Bapt. August. Ber. d. rub. de appella. num. 21. conc. l. si non fuerit. ff. pro socio. c. fin. de appellat. capitu. fin. de cond. apposit. Socin. l. ita stipulatus. num. 75. ff. de ver. ob. Abb. capit. tua. de spons. numero 10. Dec. leg. edita. numer. 40. C. de ed. & quæ dicantur substātialia, formalia, & accidentalia contractus, vide quæ ego scripsi in meo tract. de leg. & stat. par. 3. q. 4. num. 3. & q. 5. numero 2. item vide etiam in meo trac. de defin. par. 2. in defin. contract. & ibi per totum habetur, quòd sit subiectum cuiuslibet dispositionis. ampl. reg. hæc multis modis, & primò, Dicemus nonnulla etiam de reg. priuationis, & habitus. Med. re. 6.

Qualitas non potest, esse sine subiecto. l. 2. ff. de vsufr. l. fin. ff. de coll. bon. dixi suprà. nu. 1. est tamen maius vitium qualitatis, quàm quantitatis, nam talia sunt subiecta qualia prædicata demonstrant. l. 1. §. si quis. ff. de verb. obligat. l. 3. ff. de fund. instru. nihilominus qualitas adiecta in principali censetur repetita in accessorio. Bar. l. si ita. §. Grisogonus. ff. de verb. obl. Med. re. 6.

Qualitas requisita in dispositione probari debet, hæc indefinita, vniuersaliter procedit, tam in interesse publico quàm priuato. l. 2. C. de proba. capitulo, vt famæ. de sen. exc. Iacob. in consilio 3. nume. 28. consi. crim. leg. in delictis. §. si detracta. ff. de noxal. Ioann. And. capi. 1. de homic. 6. Bald. l. hi, qui. C. de appella. Alexand. cons. 1. numero 43. volum. 3. consilio 3. nu. 5. volum. 4. c. notificasti. 33. quæst. 5. Corn. consilio 197. volum. 2. Med. re. 2.

¶ QVALITAS sine subiecto esse non potest. De ac. em. l. 4. §. si. De col. bo. l. fi.

Non entis nullæ sunt qualitates, ibidem & l. 1. De hær. vend. vide Intentionem, Instrumentum.

Qualitas adiecta verbo debet intelligi secundum tempus verbi. De nox. l. in delictis. §. si extraneus. De mili. test. l. si Titius. Latè Calca. cons. 15.

Accidentia & qualitas possunt abesse vel adesse præter subiecti corruptionem. De impen. in re. do. fact. l. pro voluntariis.

Ex persona propria competens qualitas, potétior est ea quæ competit ex aliena. De cap. l. si quid bello. & ibi glossa.

Qualitas quæ inest de iure communi vel speciali iudicatur à pari. De excu. tu. l. cùm ex ratione. C. de his qui ve. æta. l. 2.

Quando requiritur aliquid qualificatum, non sufficit, illud simpliciter interuenire. Ex quib. caus. in poss. ea. l. Fulcinius. §. cùm hoc & ibi Bald.

Quilibet est talis, qualia verba refert. De cond. inst. l. ege penultima.

Vitium qualitatis maius est vitio quantitatis. De ver. oblig. l. 1. §. si quis simpliciter. §. seq. Dinus in c. plus. circa fin. de reg. iur. in vi.

Allegans qualitatem illam probare tenetur. C. qui ac. non poss. l. non ignorat.

Mutatione qualitatis rei substantia non mutatur. Inst. de hæ. quæ ab inte. def. 1. §. minus. de pig. l. si fundus. §. si res.

Quale quicquid est, cū petitur, tale dari debet. Vlpia. De vsuc. l. 2. Riiswic.

¶ QVALITATE cessante, tam in persona iurantis, quàm etiam in persona, cui iuramentum defertur, non tenetur quilibet eorum iuramentum seruare, exemp. si iurauero episcopo, qui deinde depositus sit, non teneor ei amplius, & si iuro, vt Canonicus me seruare statuta capituli, si desiero esse canonicus, non tenebor amplius. Abb. capitulo veritatis, de iur. iuran. Bapt. in termin. huius regul. in tractat. correl. num. 90. Med. re. 9.

¶ QVALITATES omnes quæ sunt in relato dicuntur esse in referēte, ipsa enim fit cum omnibus qualitatibus suis. Bart. l. si quis seruum. §. fina. ff. de leg. 2. leg. 1. §. fin. ff. si fam. furt. fec. dicatur. Dec. leg. in summa. ff. de re iud. Bald. leg. defensor. §. 1. ff. de irinere, actúque priu. Barto. l. prætor ait. §. crit. ff. vi bon. raptor. Dec. cons. 519. nu. 9. Med. re. 10.

Qualitates plures si ponuntur copulatiuè in aliqua dispositione, requiritur concursus vtriusque, quando, scilicet, pro forma positæ sunt. Socin. in termin. huius reg. l. falsa. §. fina. numero secundo. ff. de cond. & demon. Corne. consilio centesimoquinto, volumine secundo. quæ enim introducta sunt pro forma debent ad vnguem obseruari. Bal. leg. secund. C. de suis, & legit. Duennas regula clxv. numero primo. Med. reg. 7.

¶ QVALITATES si ponuntur copulatiuè in aliqua dispositione, An requiratur concursus vtriusque, vel vna tantum, dic quòd est rex. in l. si is qui circa. §. vtrum. ff. de rebus dubi. & l. falsa. §. final. ff. de condi. & demonstra. & l. si plures. institu. ff. de condi. insti. & vide Barr. in leg. qui concubinam. in fin. ff. de leg. iij. Bald. in leg. prima. ff. de iust. & iur. & idem in leg. Gallus. §. & si apparente. ff. de lib. & posth. distinguit Socin. in d. §. vtrum. etiam distinguit hoc modo, aut plures qualitates respicit diuersas substantias, vel species, & tunc vna sufficit, vt puta si in testamento legantur serui albi vel magni, veniunt qui sunt absolutè albi, vel absolutè magni, & si legantur vestes emptæ vel paratæ, tūc sufficit altera earum, ita Bar-

to.in dicta l.qui concubinã.in fine. aut illæ qualitates,seu accidentia respiciunt vnum subiectum certum & limitatum & multipliciter qualificatum, & tunc vtraque qualitas requiritur,vt d.l.si plures,aut qualitates & adiectiuè plures respectu vnius generis,& tunc sufficit verificari in vno, vtputa si relinquitur quid doctoribus,& medicis, & tunc sufficit vna qualitas, prout Bald.in dicta l.1.ff. de iust. & iur. numero quinto.Ita etiam Gramma.decisio.lix.numero 37.& 38.Felinus Abb.& Deci.in capitulo 2.de rescri.Corne.consilio lxvj. circa primum, in princi. volumine 1.

Fallit i.quando plures qualitates sunt introductæ pro forma,quia tunc vna tantum nõ sufficit, secundum Soci.in l.falsa.§.fin.numero 2.ff.de condi. & demõstra.Corne.consilio cv,volumine 2.quia ea quæ sunt introducta pro forma debent ad vnguem obseruari.Bal.in l.fi.C.de suis & legit.

Fallit etiam,quãdo apposita esset,dictio hoc amplius, vtputa si relinquerentur duc.200.Titio cum peruenerit ad ætatem annorum xxx.Item & amplius etiã duc.200.Sempro.An per istam dictionem censeatur facta repetitio præcedentis qualitatis annorum xxx.in personam Sempronij,tu tene quòd sic,secũdum Socinum in leg.plures testamento.ff.de rebus dubi.Boe.decisi.cccxiiij.numero 6.& Roman.sing. clxxij.tu audiuisti,quam not.& Petrus Gerar.sing. 3.numero 9.

Fallit,quando duæ qualitates simul concurrunt, quarum quælibet potest operari suum officium vna nõ derogat alteri. Ita text.& ibi Bald. in l.titiæ textores,circa med. ff.de lega.1.Dinus in l.generi.de reg. iuris in vj.

Fallit, quando se habet vt genus,& altera qualitas, vt species non derogat generi,secundum Dyn.in d.regula,& Bal.in d.l.titiæ textores.

Fallit etiam,quãdo vna qualitas se habet, vt species,& altera vt indiuiduum,quia eo tunc indiuiduum derogat speciei, prout not.Dyn.in d.regu.

Fallit etiam,quando qualitates sunt compassibiles & nullam inuicem habent repugnantiã, tunc vna non derogat alteri, vt puta si miles testatur iure cõmuni,non propter hoc renunciat priuilegio militari.l. iij.ff.de milita.testa.leg.antepe.ff.de priuil. credito. I.Nouel.reg.165.

¶ QVANDOCVNQVE, hæc dictio se extendit vsque ad annos xxx.ita Io.Fab.in leg.cum notissimi.C.de præscrip.anno.xxx.docto.omnes,Ange. Saly.Bald. Alberi.& Mant.in l.ij.C.de pact.inter emp.& vendi. Iaso.in l.petens.versic.circa ista.C.de pact. numero 2.Cast.consilio 429.volumin. secundo,& leg.si cum venderet.ff.de pigno.actio. Boe.deci.ccciij.numer. 6.& quæstio.clxxxij.in princ. Tiraquel. in tracta.de vtroque retractu intra certa tempora.§.j.gloss. ij. numero 6. Corne.consilio cxcix.h.volumine ij.Signor.consilio cxxxix.Bal. consilio ccciij.ad euidentiam.volumine j.numer. 3. vbi tenet, quòd pactum, quod continet infinitatem à iure est improbatum, & non se extendit vltra annos xxx. Ange. consilio lv.Feli.in capi.cum accessissent.versi.ij.declaratur, de constitu. Deci. consilio clxiij.non fuisset.versic. venio ad illud dubium. numero 4.Anchar. consilio cclxviij.numero quarto, vbi tenet quòd illa dictio est apta comprehendere omnem modum,tempus & qualitatem.Cagno.in repe.l.2.in versicu.ille. ver. cui factum est.numero 42. C. de pact. inter empto. Bal.in capi.1.in versi.quandocunque.de feud.dat.in vim l.commi.consil.lxvij.quia ex facto.versicu.non obstat si dicatur,quòd in sententia.volum.tertio.& in consil. ccliij.ad euidentiam. versic. quæro vtrum valeat pactum.& est text.in l.prima,in versi.præscriptum.C.de bon.matern.ibi,nullam poterit præscriptionem opponere filiis quandocunque rem suam vendicantibus.gloss.in verbo, præscriptio.nisi xxx. annorum. Aretin.in l.cùm stipulatus sim mihi.vers. tu autem considera. ff. de verborum obligationib. Barb.consilio lj.scripsit sapientiæ. capit.secundum, volumine j.& consilio xxij.elemen.in vj.dubio, volumine iiij.Cassa.consil.xx.& consil.xxj.per totum. Fulgos.in consil.cxxiij.& alij multi, quos referre & longum,& tædiosum esset.

Fallit regula,quando ex pacto dictum essec,quòd semper,quandocunque,& in perpetuum possent hæredes rem vendicare,prout iudicatum fuit Paduæ, vt in trac.meo prothom.in §.secundo,& tertio.

Fallit etiã,quando in venditionis instrumento dictum esset,quòd non obstante aliqua temporis præscriptione & ad omnem petitionem & voluntatẽ venditoris vel hæredum suorũ,possit,vel possint quandocunque rem redimere vel recuperare:quia eo casu præscriptio non habebit locum,sed poterit semper venditor rem venditam consequi & habere. Ita Angel.in l.j.ff.de vsucap.& Boe.quæstio.clxxxij.nu. 3.versi.tamen idem Fab.& num 2.quòd propter no. quia per pactum potest impediri præscriptio, prout tenent doct.relati per Boet.in d.quæstio.clxxxij. num.8.& 9.sed Guid. Pap.tenet contra q.ccccix. in princip quod vide.

Limita prædicta quando in d.instrumento dictũ fuisset,quando venditor solus & non alius posset consequi rem venditam de manu emptoris,tamen quia hæredes venditoris nõ possent intentare actionem contra alium rem possidentem, & hoc propter dictionem taxatiuam tantum, & propter dictionem, solus,& non alius. I.Nouel.reg.155.

¶ QVANTITAS quando legatur, vt certum corpus existens in aliquo loco, tunc non iudicatur, vt quãtitas,sed vt species.text.est in l.talis scriptura.versi. pen.ff.de l.1.vbi Bar.& Ias.dicunt aliqua in materia. text.in l.sed & si certos.ff.eo.titu.

Limita dupliciter hanc regulam,vt per Ias.in d.l.sed & si certos,quam legit sub §.si numerus.l. si seruus plurium,quæ præcedit. B.Dias re.634.

¶ QVANTITAS minima, vel magna consideratur arbitrio iudicis.Bart.l.j.col.2.ff.de leg.2.l.penulti.ff. de alim.& cib.leg.si legatũ.ff.de annuis legat.Com. leg.quidam.ff.de leg.2.Iaso. l.si constante, numero 128.ff.solut.matr.Iac.Menoch.in tract.de Arbit.iud. lib.2.cent.1.Cas.52.numero 11.Bar. in tract. de testib. ver.quantitas.Bald.l.voluntatis. numero 7.C. de fideic.idem l.quidam.ff.de leg.2.Doctor. l.cum post. §.gener.ff.de iur.dot.conc.simil. de feudo.Afflict.in prælud.feud.nume.41.Iac.consilio 117.Isernia c.j.§. sed si qui feud.dare.poss. simile gloss.l.hactenus,vbi Doct.ff.de impens.in reb.dot.fact. Ange.l.final.§.in computatione.C.de iur. deliber.Cor.consili.81.lib. 4.Mars.l.quæstionis.nume.43.ff.de quæst.Tyraq.l.si vnquam. ver.omnia.num.31.C.de reuoc.don.Arius Pinell.in l.1.part.2.nume.71.C.de bon.matern.& est com.opin. Me.l.re.5.

Quantitas, quæ non habet diuersitatem inter plures reos debendi, licet secus sit in die, vel conditione, facit hanc regul. locum habere:le. ex duobus. ff. de duobus reis.Bapti.in loco d.79.decis. Pedem.140.

numero

numero septimo. Ronchegallus l.eandem.numero 43.ff.de duobus reis.Ias.l.fina.numero vigesimonono.C.de ind.vid.toll. leg. quod dicitur. numero 39. ff.de verborum obligatio.Feli.c.fina. numero 4.de iudi. Med.re.9.

Quantitas relicta filiæ indefinitè in legato, intelligitur vniuersaliter, quòd sit legatum annuum.l.Lucius.§. impuberem.ff.de leg.3.secus est, in legato speciei.l. qui concubinam.§.vxori.ff.de leg.3.l.legatum.ff.de annuis legat.l.3.ff.de condit.& demonst.Imo.in leg. substitutione.ff.de vulg.Calcan.consi.20. column.1. Med.reg.2.

¶ QVARTA de legatis,& fideicommissis detrahi potest.l.Marcellus.§.Pomponius.ad Trebel.

Primò fallit, vbi testator aliquid legat, & prohibet legatarium remillam alienare.casus est in authentic. sed cum testator.C.ad leg.Falci.

Secundò fallit in relicto alimentorum facto pauperi, secùs si diuiti.ff.ad legem Falci.l.si omissus.

Tertiò fallit, vbi testator adiecit legato hoc verbum, totum, integrum, vel plenum, vel simile. vt est sing. in l.decem.de fideicomm.quam Bald.tenet singu.in authent.sed cum testator. C.ad l.Falci.& dicit eam non esse alibi.sed de hoc est tex.in l.fi.

Quartò fallit, cum abducit legatum per fideicommis. hoc verbum pleno iure.hoc voluit idem Bal.in leg. precibus.C.de impu.& aliis substi.Barto.in l.centurio.ff.de vulg.& pupilla.sed Ang.tenet contrarium. in leg.ad filios.C.quando, & quibus quar. pars debe.lib.x.& in authen.de hære.& Fal.§.si veri expressim. B.Soc.re.402.

¶ QVAR AL A etiam non præparata transmittitur ad liberos. Regula est, quæ colligitur ex text.in l.si quis filium.C.de inoffi.testa.& notat glo.in l. cum mota. in glo.1.C.de transact.

Limita primò, vt procedat quando tractatur de hæreditate ascendentis, secùs est in querela transuersalium, quæ competit fratri: quia ista non præparata non transmittitur. Ita limitant Petrus & Ange.in l. scimus.§.fina.C.de inoffi.testa.& Paulus de Castro in d.l.si quis filium.& sequitur ibi Iaso.qui ponit rationem diuersitatis:& sequitur etiã doctor del Castillo, in loco infrà allegando, in fallentia 2.Quam ponit ad istam regulam.

Secundò limita in ascendentibus exhæredatis, qui nõ transmittunt querelam nõ præparatam. Ita limitat Iaso.quem etiam refert dictus doctor del Castillo in l.Tauri xxiiij.in gl.Se rompiere.illius gl.in j.limitatione ad istam regulam.

Tertiò limita, nisi hæres scriptus adiuisset hæreditatẽ, & sic filius potuisset præparare querelam: quia tunc eam non præparatam non transmittit hodie, sicut nec olim. Ita limitat Salicet.in l.cum mota. in 2.oppo.C.de transactio.quod sequitur ibi Iaso.quasi in fin.& vide eundem in dicta l.si quis filium.

Quartò limita, vt solum procedat quo ad liberos, secus quo ad extraneos. Ita Iaso.referendo Bald.quæ limitatio clarè procedit ex verbo regulæ, liberos.

Quintò limita, quando tales liberi sunt sui, aliàs secus. gloss.est singu.in l.si quis affirmauerit. in verbo, hæredes.ff.de dolo ma.Contrarium tenet Salic.in d.l. cum mota.in 2.oppo.cui videtur assentiri Ias.in d.l. si quis filium.qui eius opinionem fundamento confirmat:& hoc firmat apertius idem Iason in dicta l. cum mota.quamuis Raynal.& Albericus contra teneant.

Sextò limita, quando tales liberi sunt hæredea filij exhæredati, aliàs secus. Ita Pan.in d.l.si quis filium, sequitur ibi Ias.

Septimò limita, actiuè non passiuè. Ita limitat dictus doctor del Castillo vbi suprà, in 3. limitatione ad istam regulam.referentes Iaso.in l.si hæredem. C.de inoff.testamen.dicens quòd ille solus huc notat ibi. B.Dias re.635.

¶ QVERELA inofficiosi testamenti competit cõtra testamentum fratris instituentis turpem, aut vilem personam, l.fratris, C.de inoffic.testam.

Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 10.à Iaso.in d.l. fratres.

Querelam non habet cui est relictum minus legitima, sed debet agere ad supplementum, l.omnimodo.C. de inoff.testam.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 2.à Iaso.in d.l.omnimodo.

Querela etiam non præparata transmittitur ad liberos, l.si quis filium, C.de inof.testa.

Fallit in 6.casib.vt per Ias.in d.l.nu.2.Fallit in 7.casib.vt per Diaz.reg.635.

Querela excluditur quinquennio, l.contra maiores, C.de inof.testam.

Fallit in 2.casibus, vt per Iaso.in l.2.C. in quibus causis.

Successorio edicto locus est in querela inofficiosi testamenti, & ideo excluso filio exhæredato à querela per lapsum quinquennij, vel morte, nepos succedit.Bar.in Rub.ff.de successo.edicto. vbi Iaso. dicit, hanc esse communem opinionem, & limitat in 2.casibus, col.fi.

Filius qualitercunque consentiat in testamẽto patris, siue tacitè, siue expressè, excluditur à querela, l. parentib.C.de inof.testa.l.si proponas, §. si hæreditatem.ff.eo.

Fallit in 4.casib.vt per Pet.Duen.reg.349.Don.Fin.li.2.

¶ QVERELA inofficiosi testamẽti competit contra testamentum fratris instituentis turpem, vel vilem personam.text.in l. fratres vel sorores. C.de inofficioso testamen.concordat l.fratria.C.eo.& l.1.ff.eo. & §.soror.Institu.eodem. Et vide tu Hispan l.2.tit. 8.parte 6.

Amplia quatuor modis, vt per Iaso.in d.l. fratris. & limita aliis decem, vt per eundem ibi, vide l.2.d.tit.8. & part.vj. vbi ponitur vnica limitatio ad regulam. B.Dias re.634.

¶ QVERELA. Querela inofficiosi testamenti soluitur morte, nec transit ad hæredes hęredis, si primus hæres destiterit ab illa.l.nam si.§.hæredi.ff.de inoffic.testa.sicuti querela nõ proposita per dominum viuentem contra feudatarium alienantẽ, non transit ad eius hæredes, Bal.c.1.§.insuper, tit.de prohib. alie.feu.Paul.consi.159.Con.cum hac concl. Doct.l. si quando.l.si quis filium. C.de inof. test.Bal.l.si quis posthumos.§.filium.ff.de liber.& posthu.Bart.l.pater.ff.de inoffi.test.not.l.1.C.de inoff. donat. Alexã. l.emancipati.C.qui adm.Bartol.& Baldus leg. cum mota.C.de transa.conc.quæ dixi super. conclusi.36. Med.trac.2.par.

¶ QVERELA refertur in totum ad testam.inofficiosum, vnde illud rumpit in totũ, non autem pro parte tantum legitimæ.l.Pantonius.ff.si quis à parente fuer.manum.Bar.& Bal.l.fratres.C. de inof.testam. Bar.l.mater.ff.eod.not.Doct.commun.l.ius nostri. ff.de reg.iur. Med.reg.10.

¶ QVERELAM inofficiosi testamenti dicere potest filius exhæredatus à matre, ob delictum patris.l.si quis in suo.§.legis autem.C.de inof.test.Din.c.non

debet.nume.1.de reg. iur.6.conc.l.3.§.si emancipatus.ff. de bon.poss. contr.tab. Dec. & Cagno.l.non debet.ff.de reg.iur. Medic.re.8.

¶ QVAESTIO. Quædam ponuntur in quæstione, & de quibusdam tantum respondetur.

C.ad exhib.l.si res.
ff.si ager vect.
ff.de seruit.vrb.præd.l.binas.
ff.de cond.furt.l.4. Azo,ru.45.

Argumentum, quod ad vtrumque videatur responsum.

C.de diu.rescrip.l.1.& 2.
C.de adnoc.diuer.iud.l.restituendum.
In Aut.vt liceat matri & aui.§.ad hæc.

Responsum quod est in vno, videtur responsum in alio.

In Instit.pro soc.§.illud expe.

Quædam proponuntur,&c.] Hæc est nota, vt in sequenti Rubrica dicitur, ratione similitudinis ad vtrumque videtur responsum. vt C.de diuer.resc.l.1.secus, vbi apparet alia ratio in omisso: puta ius vetus, quod cuilibet in vno capitulo sit derogatum per nouam constitutionem, in alio tamen, in quo non fuit facta responsio contraria, iure antiquo est tenendum, vt C.de temp.& re.l.2.§.vl. Item intelligendum est hoc in responsione quæstionum, non promissionum, vt in Instit.de inutil.stip.§.quoties.& vt infrà proximè dicitur, quando quæstiones,&c.

Vbi duo connumerantur, sufficit, si ab altero incipiat.

ff.de acqu.rer.dom.l.possideri.§.imperator.
ff.ad exhib.l.tigni.§.vlt.
C.de iur.delib.l.potuit.
C.de inoff.don.l.pen.
Contrà, ff.de itine. act. pr.l.vnde.§.hoc autẽ.
Cont.ff.de hęr.instit.l.si alien.
Cont.ff.de transf.l.cum his.§.si prętor.
Cont.ff.solut.matr.l.de diuisione.
Cont.ff.de diuor.l.vlt.
Cont.ff.si quis test.lib.l.1.
Cont.ff.quib.ex caus. in poss. ea.l.Fulcinius.

Vbi duo connumerantur, &c.] Regulare est, vt si duo exiguntur, non sufficiat alterum fieri, vt ff.de diuor. l.vlt.in prin.& in Instit.de hære.§. si plures. Fallit tamen quandoque, si ab vno incipias: vt notatur in legib.sub hac Rub.notatis.

Quando duę proponuntur quæstiones, si vni responsum est, in alia contrarium intelligitur.

In Instit.de inutil.stip.§.quoties.
C.de sacros.eccles.Aut.quas acti.
C.de anual.except.l.j.in fin.
ff.de pig.act.l.si pignus.
ff.de minor.l.etsi.§.restitutus.
ff.de euict.l.quod dicitur.
ff.de lib.caus.l.in seruo emente.

Quando duæ proponuntur, &c.] Hæc R.exposita est suprà, co.in illa R.quædã prop.&c.lex. n.1.in Rubr. posita, facit ad responsionẽ istã, vt ibidẽ diximus: aliæ verò nihil probant de eo, quod R.ponit: sicut ex tenore legum cuilibet attendere licet. Azo,rub.42.

¶ QVAESTIO nõ potest esse sine dubitatione.l.vulgaris.ff.de furt.l.quæst.ff.de ver. sig.vnde dici solet, vbi est casus l.ibi nulla dubitatio est. l.Ancill.C.de furt.& in claris, nõ est opus coniecturis. l.cõtinuus, §.cũ ita.ff.de ver.ob.dixi ego in tract.de l.& stat.p.3. q 19.nu.8.& ead.par.q.10.nu.2.latissimè. Med.reg.6.

¶ QVAESTIO: In ipso causæ initio non est à quæstionibus inchoandũ. Greg.c. Quum in contemplatione. De reg. iu.

Quæstionis habendæ causa ad exhibendum agitur ex delictis seruorũ ad vindicandos subditos suos. Vlp. lib.2.Reg.Ad exhi.l.si. Rüsvvich.

¶ QVAESTIO. Gregorius VII. Varien.Episc.Reg. seu Cap.vj.

Quum in contemplatione.&c.

In ipso causæ initio, non est à quæstionibus inchoandum. Viuiennus.

¶ QVAESTIO. Reus in quæstione constans omnes probationes abolet etiam plenas. Fallit, vt per Battan.in praxi crim.reg.37.

In causa pecuniaria quæstio locum non habet. Guido de Suza.in suo tract.nu.26.

Fallit in 4.casib.quos ego notaui in tract.meo de probationibus, In tit.de tortura, in princ. Fallit in 2.casib.vt per Mars.in praxi crim.§.expedita, nume.60.

A quæstione seu tortura nemo dicitur exemptus nisi quatenus reperiatur expressum, l.1.ff. de quæstio.l. milites,§.oportet.C.eo.

Fallit in 17.casib.quos ego notaui in d.tractat.in tit.de tortura, in c.de his qui à tortura exemp. Fallit in 30. per Soc.vt per Carer.in praxi crim.l. obseruare, nu. 180. Ampl.in 10.casib.& limitatur in 4.à Pet.Duen. reg.190.videas Mars.in l.edictum diui, ff.de quæstio.

Ad quæstionem deueniri non potest nisi indiciis præcedentibus, Doct.& Mars.in l.1.num.3.ff.de quæstio.

Ampliatur in 8.casib.& limitatur in 6.vt ego notaui in d.trac.in c.qualiter est perueniẽdum ad torturam. Ampliatur in 6.casib.& limitatur in 24.à Lancil.in suo tract.in titu.de negatione crim. Fallit in multis casi.vt per Mar.in l.in crimin.ff.de quæst.nu.20.& 21.

Quæstio reperi non potest sine nouis indiciis, Gandi. in tit.de quæstio.in ver.an quæstio possit repeti.

Fallit in 7.casib.quos ego notaui, in d.trac.in c.de rep. torturæ.

Iudex ad quæstionem procedere non potest in 14.casib.quos refert Campeg.in trac.de test. regul. 440. Don.Fina,lib.4.

¶ QVAS in continenti fiunt censentur inesse. Ias.& Doct.com.leg.lecta.numero 14.ff.si cert.pet.glo.l.2. ver.narrationem. C.de iur. cal. leg. inter omnes.ff. qui satisd.cogant.Rom.leg.si mulier.nume.13.ff.sol. mat.Arct.§.præterea. col.12.inst. de exc.Ias.l.si quis mihi.§. iussum.ff. de acq.hære.glo.l.Pomponius.§. rationibus.ff.de procurat. not.leg.petens.C.de pactis.leg.Modestinus ff.sol.matr.gl.l.1. C.de bon.lib. vnde modicum temporis interuallum non curatur ex quo sequitur quod matrimonium si fuerit metu contractum, non intelligitur sponte fuisse ratificatum per contractum dotis postea factum intra tres, aut quatuor horas, quia ex modicitate temporis præsumitur idem metus durare. capitul.1.quod met.causa.c. Lotharius.31.q. 2.Alex.consi.98.lib.3. Cald. consi. 2. in tit.quod met.causa. secundò infertur, quòd si negans in continenti post negationem confitetur, euitat quòd pœnam statuti punientis negationem, tanquam scilicet negasse non videatur. cap.fin.de iur.cal 6.Bald.leg.ea quæ.C.de condit.in deb.Rom.consil.59. Alex. consilio 83.lib.1.tertiò infertur quòd notarius potest in cõtinenti corrigere originalem. Doc.c. ex literis. de fid.instr. Spe. in ti. de instr.ed.§.instrum.ver.sed nunquid. Ang.l.imperator.ff.de stat.hom. Dec.l.si librarius.ff.de reg.iur. Bal.l.

Bal.l.cũ proponeretur.ff.de l.2. Alec.cõſ.70.col.2.li.1. quartò teſtis po e.t,in cõtinenti currig.dictũ ſuũ,& nò reprobatur eius teſtimoniũ.gl. magna c.præterea,de teſti.cog.gl.§.quia verò.auth.de teſtib.Alb.l. accuſatus.ff.de adul.Bar.l.eos.ff.de fal.Doct.l.imperator.ff.de ſtar.ho.Bal.conſ.34.lib.5.quintò ſentẽtia diffinitiua,poteſt in continenti reuocari.glo.c.prædicator.16.q.1.l.quod iuſſit.ff.de re iud.Bal.l.1.col.5. C.de furt.Gul.l.ſi quis arbiter.ff.de arb.Ang.l.actorum.ff.de re iud.Cardi.conſ.31.Dec.conſ.445.Marſ. l.is qui.numer.32.C.de Sic.Sextò. confeſſio procuratoris poteſt in continẽti reuocari.gl. c.ſcriptum. de electio.ſeptimò,paria ſunt reconuenire ante litis conteſtationem, vel in continenti poſt, Baldus, capi.1.de iuur.pet.octauò,ampl. quòd paria ſunt,vt quis probet antea,vel in continenti. poſt Bal.l.fina. ff.de fer.Bald.l.diffamari.C.de ingen.man.Iaſo.leg. edita.colu.6.C.de edendo.l. non ſolum.§.morte.ff. de oper.nou.nunc.Nonò,licet teſtes in teſtamento debeant eſſe rogati.l.hac conſultiſſima, C.de teſtamen.tamen ſatis eſt,vt teſtamento perfecto,in continenti rogentur.Bal.l.fin.C.de fideic.per l.petens. C.de pact.conc.ſimil.Hoſt.in ſumma in tit. de teſti. §.ſuper.verſ.ſed quid.Doc.l.iuriſiurandi.C.de teſti. Barto.l.ſi quis mihi.§.iuſſum.ff.de acq. hæred.gloſſ. & Bal.l.1.C.de bon.libert.Inno.capit.pia.de exc.6. Anto.cap.cum dilectus.de ordine cognit.Rom.l.ſi mulier.ff.ſolu.mat.Iaſ.l.ita demum. C.de procurat. Tyraq.in tract.de retr. conueu. §.j.gl.5.num.3.& nu. ſeq. Med.reg.5.

¶ QVIETATIO facta à creditore debitori,etiam generalis,non refertur ad futura.not.l.Paulus.§.j.ff.de leg.3.Doctor.com.l.qui Romæ.§. duo fratres.ff.de verbo.obli.niſi facta eſſet in caſu,quo niſi ad futura traheretur nulla eſſet.Iaſ.d.§. duo fratres.nu.63.itẽ nor.quòd quietatio hæredis, non refertur ad feudum,vel emphyteuſim.Bald.auth.ſi quas ruinas.C. de ſacr.ſanct.eccleſi.l.item.§.nunc.ff.de hæred.inſt. Med.reg.10.

Quietatio generalis fratris, non extenditur ad rem, quam poteſt vendicare.Bal.l.pactum.C.de collat.l. cum neceſſitatem.C.de fideicom.glo.& Bart.l.Aurelius.§.mæuia.ff.de liber.leg.Bal.l. ſi ex maiore.C. de excu.Bar.l.aquiliana.ff.de tranſacti. item nec ad vſuras.Crau.conſ.282.num.5.Abb.conſ.214.col.3.in tertio dubio.libr.2.item nec ad futura.Doct.com.l. qui Romæ.§.duo fratres,vbi Alba.nu.77. vt dicam infrà,ver.remiſſio. Med.re.1.

¶ QVIETATIONVM geminatio,de recepto debito præſumitur ne inducatur obligatio recipientis ad ſingulum tanquã indebitum, puta ſi debeo tibi cẽtum,& ſoluo, tu facias mihi duas quietationes diuerſis temporibus,non poſſum ego agere cõtra te ad centum tanquã indebitè ſoluta ex vi vnius quietationis ſuperfluæ:quia geminatio præſumitur potius,quàm noua obligatio.l.ne caſu. C.de diſcuſſor. lib.x.Bal.l.ſi.C.de edendo,Imo l.plane.§. ſi idem.ff. de leg.1.Alex.l.veluti.§.hæc vox.ff.de edendo, idem l.poblica.ff.depoſiti.vt dicam latius ego in fine huius reg. Med.reg.2.

¶ QVITANTIA etiã pro modico fieri debet ad petitionem ſoluentis,nec poteſt vllo vnquam tempore denegari,ſicuti ſatiſdare cogitur qui minimam rei partem poſſedit.glo.l.ſciendum.ff.qui ſatiſd.cogantur.glo.l.ſi fideiuſſor.§.ſi.ff.eo.gl.§.ſed hoc.ioſt. qui ſatiſd.cog. Med.reg.5.

¶ QVOTIES indefinitè prolata hoc modo,grauo hæredem dare Titio centũ quoties ei opus fuerit,talis dictio habet vim,vt vniuerſaliter debeat intelligi,videlicet,vt toties ei dare centum debeat, quoties ei fuerit opus.Arch.ca.nunc vero.9.q.3.Domini.conſ. 97.c.non poteſt,de præben.in 6.Dec.conſ.169.Docto.com.l.qui bona.§.fin.ff.de damno infecto.Alex. l.ſi ſtichum.§.j.ff.de verbo.ob.l.2.§.fin.ff.qui ſatiſda. cogan.Doct.l.ſi ita. ff.de fideiuſſo. Tiraq.l. boues.§. hoc ſermone.limit.26.ff.de verb.ſig. idem in tracta. de retract. tit.2.§.1.ver.à tel temps.nu.11.licet dictio quãdocunque regulariter non ſe extendat vltra 30. annos.Docto.com.l.2.C.de pact.inter emp.& vend. Boe.Dec.351.nu.6.Cor.conſi.199.vol.2.ſed Anch.tenet contrarium conſ.168.nu.4.Cagn.l.2.nu.42.C.de pact.inter emp.& vend. Med.reg.2.

Qui prior eſt tempore,potior eſt iure.Bonifa.Reg.54. c.ſi pro te.& c.tibi qui gratiam.li.6.de reſcr.Viuien.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus sextus.

R

RAPTOR tenetur pœna le.1. C.de rapto. Fallit in 6.caſib.quos no.Lanc.in tract. de off.præt. Ampliatur, & ampliationẽ limitat Plot. in rep. leg. ſi quando, C. vnde vi.

Raptor tenetur in quadruplum.Fallit in 4.caſib.vt ego notaui in §.1.Inſt.de vi bono.rapto.& de materia raptus,videas Carerium, qui ponit multas quæſtiones in praxi criminali,in §.circa quartã,nu.271.vſque ad nu.303. Do.Fin.li.4.

¶ RAPTORES fugientes vbique capi poſſunt & puniri.l.raptores.C.de epiſcop. & cle.& l.vnica.in fin. Ibi ſine fori præſcriptione.C.de raptu virg. Bal.An. Cyn.& Salyce.& Albe.ibi, & hoc propter atrocitatem flagitij.

Amplia,vt bonorum raptores, & criminaliter & ciuiliter puniri poſſint.vt l.j.& ij.ff.vi bono.rapt.& inſtitu.de publi.iudi.§.Item l.Iulia de vi.

Amplia,vt non ſolum raptor, ſed etiam cooperantes auxilium & conſilium ſcienter dantes, ad rapinam faciendam accerrimè puniri debẽt. vt l. raptores.C. de epi.& cle.& ibi docto.

Amplia, vt etiam rapientes pueros cauſa libidinis, vt ſunt ſodomitæ,ij capitali pœna puniri debent. vt l. cum vir nubit in fœmi. C. de adulte.l. 3.§.qui libidine.ff.de ſica.auth.vt non lux.contra naturam.

Fallit in muliere aliàs deflorata ab alio, quia cum cognita & practicata fuerit ab alio,præſumptio inſurgit quòd non per vim,ſed volũtariè ad amicum acceſſerit.Ita Petr.de Bag.conſ.85.nu.6.& 7. vol.2.crimin.& Alber.in 3.par.ſtat.q.92.Corn.in ſing.ſuis,in verſi.& l.ſi ea.& l.quæ notorium. C. de adult.Gand. in tract.de quæ.variis. nu.3. & Marſ. in §.diligenter. nu.60.& Caſt.conſ.108.

Fallit in muliere veſtita habitu meretricali.l. apud labeonem.§.ſi quis virginem.ff.de iniur.& Per.Bagat. in conſ.85.nu.8.vol.2.in crimi. Boo.in trac.de male.

in versi.num.15.

Fallit etiam in muliere volente, quia in volente nō cadit violentia.l.raptores.C.de episcopis & cler.Dy. in c.scienti, de regul.iur. & non apparet de dolosa persuasione & seductione, secundum Ioan. Fab.insti.de pub.iudi.§.fin autem raptus, & Gilio Cremo. cons.xl.nu.12.& aliàs obtinui 1564.

Fallit etiam vbi præcessit tractatus de nuptiis, & matrimonio celebrando, quia raptus non est punibilis.secundum opin.col.Pisani, in cons.104.adsit.vol. 1.cons.crimin.all.Ant.de But.in c.pe.de rapto.in 1.& 2.not.& Ioan.de Anna.& Abb.Cor. cons.80.nu.100. & d.vol.2.Abb.in c.ex parte, nume.24. & 28.de resti. spolia.Deci.consilio 234.in effectu.num.8. Mars.in l. vnica.numero 302.C.de rapt.Soc. consi.5.numer.1. volum.3. I.Nouell.

Ratificari non possunt regulariter non gesta proprio nomine ratificantis.l.si pupilli.§.sed si ego.vbi glos. & Bartol.& alij.ff. de neg. gest.& in l.1. versi.vlterius oppono.C.qui admit.

Primò fallit fauore libertatis, glos.& Bar.in dicto §.sed si ego.

Fallit ad præiudiciū proprium, non tamen, vt sibi quęratur actio negotiorum trahatur ad ipsum. l. si fundus.§.1.& ibi Bar.ff.de pigno.

Fallit in subsidium.l.mater.C.de rei vendicatio.l.cum seruum.si certum petat.Bartol.in l. si pecuniam. C. de nego. gest. quod intellige, vt in sequenti regula dicam.

Fallit in spiritualibus.Inno.in c.Messana.de elec.Alex. in d.§.sed si ego.

Fallit in casu leg.cùm fundus. §. 1.secundum Alex.ibi. ff.si cer.peta.

Fallit in casu l.si pupilli.§.si Titij seruus, cum glo.ordinaria.ff.de nego.gest. S.Ian.reg.178.

¶ RAPTORES fugiētes vbique capi possunt:procedit vniuersaliter indefinita hæc, vt criminaliter, & ciuiliter puniri possint, leg. raptores. C.de episco.& Cler.l.vnica.C.de raptu virg.vbi Docto.com.l.1.& seq.ff.vi bon.rap.l.Iul.ff.de leg.3.§.item.inst.de pub. iud.l.cum vir.C.de adul.le.3.§.qui libidine.ff.de Sic. Med.reg.2.

¶ RAPTORES fugientes vbique capi possunt. C. de rap.l.1.in fi. Riisvvic.

¶ RARÒ.l.65.ea quæ rarò. Riisvvic.

¶ RARA.Iulianus.lib.xxix.digest. Lex lxv.

Ea quę rarò accidunt, non temerè in agendis negociis computantur.

Veluti qui ad mōstrum vel prodigium nascitur declinans, veluti tergemini.Adde textū l. nam ad ea.de legib.cum simil.vt per gl.in c.per literas.de depons. impub.

¶ RATVM quis aliquid habere minimè potest, quod eius nomine non fuerit gestum.capitu.ratū, de reg. iur.6.c.cum quis.de sent.excom.6.l.si pupilli.§.si ego.ff.de neg.gest.l.si seruus.ff. de præ, l. 2. ff. de calumn.gloss.Din.Boet.& omnes d. cap.ratum.& seq. Med.reg.6.

¶ RASVRA modica non vitiat instrumentum. Anto. de Butr.c.ex literis.de fid.instru.Thom.Gram.§.tutor autem.nu.7.inst.de auth.tutor.Iaso.l.sciendum. nu.11.ff.qui satis.cog.conc.Bart.l.1.§.item, & l. si cui. ff.de ædil.edicto.Bertach.in tractatu de Episc.4.p. lib.4.q.1.nu.3.Spec.§.fin. in titul. de instrum.edit.gl. capitul.testamentum.6.dist. Med.re.5.

¶ RASVRA quælibet modica in loco suspecto vitiat instrumētū.c.inter dilectos. de fid.inst. no.c.ex literis.eo.tit.Rebuffus in praxi iudic.in tit.opponi, quæ contra bullam possint.nu.4. Medi.re.5.

¶ RATIFICATIO geminata ad cōfirmandum contractum plurimum valet.l. Balista. ff. ad Treb.Bart. l.cum scimus, vbi Alex.num.7.C.de agr.& censi.lib. xj.Afflict.Decis.285.nu.12.Paris.cons.49 nu.23.volu. 1.Crau.consilio 114.in fine, idem cons. 151.nu.31.Cep. in term.consilio 51.nu.17.Port.consil.103.nu.4.c.1.de treug.& pace. Med.re.2.

¶ RATIFICATIO debet fieri infra tempus, quo res geri debet, l.bonorum, ff.rem ratam haberi.

Fallit in 2.casib.quos no.Sebast.Sap.in l. bonorum, G. qui admit.nu.72.Fallit in 6.casib.quos not.Dec.in l. semper qui non prohibet, ff.de regul.iur.

Ratificare potest dominus gestum à falso procuratore, vel cum falso procuratore, not.in leg. licet, C.de procu.

Fallit in 13.casib.vt per Ias.in d.l.num.10.ver.pro cuius intelligentia.

Ratificatio non potest fieri in præiudicium tertij: hāc esse communem opinionem attestatur Cur. Iun.in cons.76.nu.6.fallit, vt per Baptist.à Villa.conclusi.1. Don.Fina, lib.3.

¶ RATIFICATIO vt valeat, debet fieri intra id tempus, intra quod actus, qui debet ratificari, fieri potuisset: probat text.in l.bonorum. ff. rem ratam habe.& in l.1.ff.de appell. recip.notat etiam Aretin.in consi.122.incip.in causa quæ vertitur. qui refert Bal. in auth.hodie.C.de appel.in fi. probat glo.singu.ex qua colliges exemplum in ca.vt circa.de elect.in 6. in verbo, adhærentes.quam commēdat idem Aret. vbi hanc conclusionem tenet in l. Pantonius.de acquir.hæreditate.

Limita hanc regulam sex modis, vt per Philip.in dicta l.semper qui non prohibet. ff. de regul. iur. Et nota quòd Ioan.Crotus in repet. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. pro empto. ponit quandam regulam sub his verbis, videlicet, fictio translatiua non procedit, nisi ambo extrema sint habilia, videlicet extremum à quo, & extremum ad quod. Pro qua allegat Cyn.post Iac.& Pet.in l.fi.C.de sent.pas.& tex.in d.l.bonorum.ff rem rat.hab. & limitat eam decem modis. B Dias reg.537.

¶ RATIO. Vbi cōceditur aliquid duabus rationibus, vna cessante non cessat concessio. §. affinitatis. Inst. de nupt.l.liberorum. §. 1.ff. de his qui no.infa.facit l. Titianus.ff.quod eum eo.

Fallit in 3.casib.vt per Ripam in l.si ventri, §. in bonis, ff.de priuil.cred.nu.13.

Rationem esse omnium rerum reddendā, fallit, vt per Damas.reg.7. Don.Fina, lib.5.

¶ RATIO. Reg. Quod cōtra rationem. vide Religio, Natura.

Ratio est anima legum.no.in l.non omnium.De legib.

Mens & ratio legis magis est attendenda, quàm verba. C.plus va.quod agi.l.1.De adi.leg.l.3.§.conditio.De verborum significati.capitulo, intelligentia. Loc.l. si vno.

Eadem ratio exigit idem ius. Ad leg.Aqui.l.illud quæsitum. De verbor.obli.l.à Titio.De fonte.l.1.§.interdum.De adul.l.si postulauerit.§.2. De eden.l.quidā nummularios.Instit.quod cum eo.§.istas.Nau.cau. leg.nauta.§.final.

Sola ratio sufficit ad decidendum, etiam sublata lege. De excu.tu.l.scire.§.sufficit.De pœ.l.fin.De damno in.l.cum vno.De præben.capitulo, si Romanus.dist. 8.c.frustra.

Duæ

Duæ rationes fortiùs ligant, quàm vna. Inſt. de nupt. §. ſacrum. Riiſvvic.

¶ RATIO diſpoſitionis quæ remanet poſt primum actum indefinitæ orationis, proceditur per ipſam ad ſecũdum. Bal. l. fideicommiſſa. § ſi quis. ff. de leg. 3. quia cum remanet ratio, reſtat etiam iuris diſpoſitio. l. illud. ff. ad l. Aqui. l. cum ratio. ff. de bon. damnat. Med. reg. 2.

Ratio diuerſa quando militat in vno de correlatiuis, quæ in alio, facit regulam non procedere. l. inter ſtipulantem. §. ſacram. ff. de verb. obl. l. ſi maritus. C. de do. inter virum, & vxorem. l. ſi conuenit. ff. de pactis. Med. reg. 9.

Ratio nulla, de minimis habetur. l. ſcio. ff. de in integ. reſt. l. ſi oleum. in fine. ff. de dolo. l. metum. ff. quod met. cauſa. l. res bona. ff. de contr. emp. l. ſi ex cauſa. ff. de minor. l. 2. §. fin. C. ſi contra ius, vel vtil. publ. l. ſi pater. q. 8. C. de inſt. & ſubſt. Anton. Corſ. in tract. de minim. nume. 124. Tyraq. in tract. de iudiciis in reb. exig. non ſer. ampliat. 94. Albert. Brun. in tract. ſtat. Arti. 9. num. 96. Aſin. in praxi iudic. §. 7. ſal. 59. num. 8. Thom. Grammat. §. tutor autem. numer. 8. inſt. de auct. tutor. Crau. conſil. 182. numero 10. Doct. com. auth. qui rem. vbi Dec. nu. 19. & Iaſ. nu. 25. C. de ſacr. ſanct. Eccle. Abb. & omnes c. de appellationibus, de appellat. Med. reg. 5.

Ratio quælibet minima ius noſtrum reformat: nam ex facto ius oritur. leg. ex plagis. §. in cliuo. ff. ad l. Aquil. & vbi eſt eadem ratio idem ius ſtatui debet. l. illud. ff. eod. nam ratio legis eſt anima legis. l. cum ratio. ff. de bon. damn. dixi ego de hac re latiſſimè in meo tract. de leg. & ſtatu. parte 3. quæſtio. 9. numero nono, & parte 3. quæſtio. 9. numero quarto. Med. reg. 5.

¶ RATIO. Rationem omnium rerum eſſe reddendã.

PRO.

Ext. de reſcript. c. ſi quando. in fin.
18. diſt. c. placuit.
16. diſt. §. ecce. in fin.
23. q. 3. c. ſi habes.
D. de religioſ. & ſump. fu. l. & ſi quis. §. ſed interdum.

CONTRA.

23. q. 4. c. Nabuchod. & c. ſequen. de Tyriis & Sidon.
De pœnitent. diſt. 4. c. ſi ex bono.
D. de leg. & conſtitut. leg. non omnium.

SOLVTIO.

De omnibus reddenda eſt ratio, ſecus tamen cõtingit in quibuſdam propter impotentiam, quòd non poteſt de iis ratio reddi. Damaſ. reg. 7.

¶ RATIONE loci, temporis, cauſæ, & perſonæ generalis diſpoſitio reſtringitur: vnde quando ratio eadem non eſt in omnibus comprehenſis regula non procedit. Crau. conſ. 3. per totũ. in terminis dixi ego latè de ſingulis in tract. de leg. & ſtat. p. 4. q. 3. not. c. 1. & ſeq. 29. diſtin. & ratio ſpecialitatis reddi debet, alioquin eſſet refugiũ miſerorum. gl. l. filium quem. C. fami. herc. qua ratione ſequitur ius commune in contrarium eſſe limitatum. l. 1. ff. ad municip. l. 1. C. de theſaur. lib. x. l. ſi quando. ff. de leg. 1. l. verba. ff. de cond. inſt. l. quod verò. l. ius ſingulare. ff. de leg. gl. l. ſi is qui. ff. de iure fiſci. glo. c. 1. de hæret. 6. gl. l. fina. ff. de publ. iud. gl. l. eos. C. de fabric. lib. 11. Abb. c. inter. de immunit. eccl. cap. 1. de ſtat. Monac. Fel. c. cum ordinem, de reſcr. Iaſ. auth. quas actiones. nu. 8. C. de ſac. ſanct. eccle. Med. reg. 1.

Ratione ſublata corruit lex, præſertim quando eſt ratio finalis. c. erit. 4. diſt. l. cum ratio. ff. de bon. damn. dixi ego in tract. de leg. & ſtat. p. 3 q. 9. nu. 1. l. quod dictum. ff. de pact. l. adigere. §. quamuis. ff. de iur. patr. l. ſi verò. §. de viro. ff. ſol. mat. l. ita. ff. de adm. tutor. gl. l. cum tale. §. falſam. ff. de cond. & dem. not. l. 2. C. de fideic. vnde correpta ratione legis, & ipſa lex dicitur correpta. gl. l. 1. §. filiusfam. ff. de don. cauſa data. dixi ſuper. in amp. 61. conc. l. in omni. ff. de adopt. l. ſi duas. §. pen. ff. de exc. tutor. l. planè. ff. de oper. libert. Med. reg. 6.

¶ RATIONES ſemel editas nõ tenetur quis iterum edere. l. ſi quis ex argẽtariis. §. fi. & l. ſeq. ff. de ed. Spe. § poſtremo. de inſtr. edit. Bart. l. quædã. §. nihil. ff. de edẽdo. l. fi. ff. de tab. exhib. l. fi. ff. de bon. poſſ. aut. ind. poſ. Bal. l. ne caſu, in not. 4. C. de diſcuſ. li. x. Med. re. 4.

¶ RATIHABITIO. Quot modis fiat ratihabitio.

ff. de ſeparat. l. 1. §. ſi quis.
ff. depoſ. l. ſi bona. §. quot.
ff. de dol. excep. l. 2. §. vero.
ff. de iur. dot. l. impropriè. §. ſi creditor.

Quot modis fiat, &c.] In hac & in ſequentibus Rubri. notatur, qualiter quis habeat ratũ: & primò acceptione, ſecundò petitione. ſed hoc eſt ita, ſi accipiat quis efficaciter: id eſt, ſi capiat ſcienter, vel non: vt in contraria Rubrica cõtinetur. Eadem poteſt dari in cõtraria Rubrica. In eadẽ Rubrica aſſignari poteſt contrarium, quod legitur ff. de mino. l. 3. §. Scio. Reſpondeo ibidẽ, quia propter initiũ ſtatuitur. Tertiò aduocatione: ita tamẽ, ſi ex certa ſciẽtia hoc faciat. alioquin contrà: vt in contraria Rubri. continetur.

Petitione.
ff. de minor. l. ſi filius.
ff. de inoſ. teſt. l. vlt. §. vlt.
ff. de leg. commiſſ. l. poſſ.

Appellatione.
ff. rem rat. haberi. l. 3. § falſus.
C. de filiisfam. & quemad. pa. l. 2. & 3.
C. de appel. l. ſi expreſſis. §. 1.

Patientia.
ff. locat. l. cum in plures. §. loca.
ff. de excuſat. l. 1. §. magis.
ff. naut. caup. l. 1. § 3.

Aduocatione & procuratione.
ff. de inoff. teſt. l. 1. in prin.

Dilationis petitione.
C. de re ind. l. ad ſolut.

Taciturnitate.
C. ſi min. ſe maio. dix. l. vlt.
ff. mand. l. ſi ſeruus. §. alienus.

Satisfactione quocunque modo facta, vel per fideiuſſorem, vel ſolutione, etiam tantum accepta.
ff. de cond. indeb. l. indebiti.
ff. ad S. C. Maced. l. ſed Iul. §. pen. & vlti. & l. ſi pater. §. non ſolum.

Non fit ratihabitio acception.
ff. quibus vt indig. l. pen. in prin.
ff. de abol. l. Paulus. §. ſi verò ideo.
ff. de falſ. l. cum ignoranter.
ff. de inoſ. teſt. l. mater.
ff. de pet. hæred. l. poſtquam.
C. de falſ. l. 3.
In Inſtit. de inoff. teſt. § pen.

Nec petitione.
ff. de minor. l. denique. §. ſcio.

ff.de cenſ.l.formæ.§.vlt.
ff.de pet.hæred.l.poſtquam.
In Inſtit.de rer.diuiſ.§.ſiſti.

Neque fideiuſſoris datione.

ff.ad Maced.l.ſed ſi pater.
ff.quod met.cauſ.l.ſi cum.§.Labeo.

Neque aduocatione.

ff.de rei vend.l.item.
ff.de pig.act.l.Gaius.
C.de rei vend.l.vnde.
ff.de acquir.rer.dom.l.ſi procura.
C.locati.l.qui rem propriam. Azo,rub.33.

¶ RATVM alterius negocium,nó nomine meo geſtum,neque re vſucapra per emptionem vel præſcri.ptionem,poſſum habere.

C.de his qui à non domino ma.l.1.
ff.de precario.l.ſeruus.

Ratihabitio retrotrahitur,& mandato comparatur.

C.de rei vend.l.mater.
C.de cond.indebiti.l.indebiti.
C.ad Maced.l.vlt.
C.de don.inter vir.& vx.l.donatio.
In Decret.diſ.68.Salomon.
ff.quod quiſque iur.l.3.§.1.
ff.de calum.l.quin etiam.
ff.de neg.geſt.l.ſi pu.§.idem ait.§.item.
ff.de iud.l.licet.
ff.de pig.l.ſi inter.l.ſi fundus.§.1.
ff.de pig.act.l.aliena.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.quoties.
ff.de ſolut.l.vero.
ff.de leg.1.l.cum incertus.
ff.de aq.plu.arc.l.ſi autem.
ff.de iud.l.3.& l.etiam in emptione.
ff.de peric.& commod.rei ven.l.neceſſario.

CONTRA.

In Inſtit.de aut.tut.
ff.de his qui not.infam.l.quid ergo.
ff.de neg.geſt.l.ſi pu.§.ſi quis.
ff.de donat.l.1.§.ſi pater.
ff.communia præd.l.vlt.
ff.de off.procon.l.obſeruare.
ff.ad Trebel.l.ſed ſi autem.

Ratihabitio,&c.] Regulare eſt, quod in iſta Rub.continetur.fallit autem in caſibus, vt in contraria Rub. continetur.Et hoc eſt,quod dicimus, vt retrò facta trahantur ad pręſens tempus.& poteſt idem dici de omnib.in quibus alicuius præſentia deſideratur,in confectione rei, & ſolemnitate:vt in teſtamentis,& ſententiis.nec teſtamentũ eſt,nec ſententia,niſi ego ipſe præſens feram, & diſponam.Si ergo quòd tuo nomine feciſti,ratum habeã,non trahitur retro.Intelligitur ergo hæc Rub.quando res poteſt per aliũ expediri,& quando non deſiderat perſonæ præſentiam:alioquin contrà.vt in Inſtit.de aut.tut. §.tutor autem.& ff.de acqui.hær.l.ſi quis ho.§.iuſſus.& l.vlt. & ff.de ſeruit.ruſt.pręd.l.per fundum.Item eſt intelligenda,quando quis per ſe id quod ratũ eſt,& quãdo ratum haber,poſſet facere:alioquin contrà.vt ff. rem rat.hab.l.bonorũ.Item intelligenda eſt, vt cóparetur mandato,non iuſſui. vt ff.de his qui not.infam.l.qui ergo.Iuſſus.n.imponit neceſſitatem,mandatum autẽ nõ:vt notatur ea verbis legis.vt ff.quod iuſſu.l.1.§.ſed ego quæro.& C.quòd cum eo.l.1.& l.ſi mandatorum.Et eſt ratio in caſu præmiſſo:quia filius per patris iuſſum,qui neceſſitatem imponit,excuſatur.Vbi ergo nõ imponitur neceſſitas,excuſari filius non poteſt. vnde pater euitat infamiam,quia non imponit neceſſitatem.& ideo ſpecialia, & eorũ rationes aſſigno.Item eſt intelligendũ,quãdo quod meo nomine factum eſt,ratum habeo:aliàs non habeo ratum,niſi in ſubſidiũ re perempta vel præſcripta.vt ff.de preca.l.ſi ſeruus.ff.de neg.geſt.l. ſi pupilli.§.ſed ſi ego.& l.vlt.& C.de reb.al.non alie. l.1.licet M.contradiceret.

ADIECTIO.

Generalem trado regulã, quòd vbicunque neceſſaria eſt alicuius præſentia,abſens non ſufficit,ſi ratũ habeat.vt in Inſtit.de aut.tut. vel diſtingue in delictis, cuius nomine fiat: vel dicas ſpecialia contra. vt argumentum vltrò citroque.Cauſa.

ff.de his qui not.infam.l.furti.§.accipe.

Infirmando quis ratum habet,quod ſine infirmatione ratum non haberet.

C.de cond.indeb.l.indebiti.
C.de filiisfam.& quemad.pa.l.2.
ff.de inoff.teſt.l.ſi inſtit.§.ei qui ce.
ff.de fideiuſſ.l.ſi ſeruus alie.
ff.rem rat.hab.l.ſi Titia.§.falſus.
ff.de appel.l.ſi expreſſum.§.1.

Infirmando quis,&c.] Hæc eſt nota,& non generale:& malè poſita eſt,debuit enim dicere, eaequẽdo quis negociũ ratum videtur habere.nec enim leges ſub ea poſitæ de infirmatione,ſed de confirmatione loquuntur.nam etiam is qui appellat, confirmat ſententiam:quia ſi non eſſet valida ſententia, non poſſet appellare.Idem & in eo qui eahæredat, quia hoc ipſo videtur aſſerere ſuũ eſſe filium.aliàs enim exhæredare non poſſet:quia extraneum exhęredare non poſſet.vt ff.de verb.ob.l.quidam cum.Idem in ſimilibus. Azo,rub.33.

Ratihabitio aliquem obligat.

C.de rei vend.l.mater.
ff.de inſtit.l.ſed & ſi quis.
ff.de in rem verſ.l.ſi res.§.1.
ff.de oper.no.nunc.l.prætor.§.hoc edictum.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.quoties.
ff.de precatio.l.ſi ſeruus.§.certè.
ff.de reg.iur.l.hoc iure.§.1.& l.contractus.
ff.de inoff.teſt.l.ſed & ſi quis.
ff.quod quiſque iur.l.3.
ff.de pet.hære.l.antepen.

Ratihabitio,&c.] Sicut ſuprà proximè dictum eſt, Ratihabitio cóparatur mãdato & obligat. quod cum ſuperiore determinatione recipiẽdũ eſt. Azo,ru.33.

Spacium ratihabitionis,nec minimum, nec maximum,ſed magis intellectum percipitur,quàm locutione exprimatur.

ff.de ſolut.l.ratam.
ff.rem rat.hab.l.quoties.
ff.de verb.obl.l.continuus.
ff.de duobus reis ſtip.l.duos.
ff.de codicil.l.ſi quis filium.
ff.de leg.1.l.ſi domus.

Spacium ratihabitionis,&c.] Hæc eſt nota,& non generale. Azo,rub.33.

Alienum negotium mea ratihabitione non facio meum.

ff.de neg.geſt.l.ſi pupilli.§.itaque.§.ſi eius.

Alienum negocium,&c.] Hæc Rubri.expoſita eſt ſuprà in illa Rubr.Ratihabitio,&c.

Creditum ratum habuiſſe.

ff.de

ff.de leg.3.l.si cum filium.
Rerrò facta, ad præsens trahuntur.
ff.de seruit.rust.præd.l.si per fundum.
ff.de oper.nou.nun.l.de pupillo.§.si quis.

Retrò facta, &c.) Hæc exposita est suprà eo. in illa Rubrica, Ratihabitio, &c.& induco ad hoc similia, ad hanc Rubr. confirmandam contra illam.vt ff. de offi.proconsul.l. obseruare. §. vlti. & ff.ad Treb. l.sed & si.

Quod inutile est, ratihabitione confirmatur.
C.com.vtriusque iud.l.2.
ff.rem rat.hab.l.2.
ff.de appell.l.si expressim.§.1.

Solutio.

Distingue, an aliquid sit inutile ratione iudicis: puta, quia iudicauit in homines alterius iurisdictionis,& tunc non confirmatur. nec obstat, quod videtur dicere lex illa C.com. vtriusque iud.l.2.quia illud fuit,non quia talis iudex interuenit, sed quia voluerunt,& iudicis sententia illud possunt. Vel dicas, tacita ratihabitione non, possunt autem expressè. Sed etsi est inutile ratione actoris, puta quia falsus procurat.egit:tunc etiā tacitè confirmatur. Azo,rub.33.

¶Ratihabitio. Quòd ratihabitio retrotrahitur, & confirmat ab initio inualidum.

Pro.

Ext.de spons.& mat.c.ad id.
Ext.de condit.appo.c.de illis.
Ext.de clandest.despon.c.quod nobis.
Ext.qui mat.accus.poss.c.insuper.
Ext.de renunc.c.quod in dubijs.
63.dist.c.Salonitanæ.
18.q.2.c.de monachis.
31.q.2.c.si verum est.
D.ad Maced.l.vlt.
D.de vi & vi ar.l.1.§.quod autem.

Contra.

D.de acquir.hæred.l.si quis mihi.§.iussum.
D.de his qui not.infam.l.quid ergo.
Ext.de elec.c.auditis.
Ext.de coniug.seru.c.ad nostram.
Inst.de auth.tut.§.tutor.

Solutio.

Prima regula obtinet regulariter:contraria sunt casualia. Et tunc demum per ratihabitionem confirmatur res prius inualida, si earum perfectioni nihil obstat, nisi dissensus habentium ratam. alioquin si aliquid obstaret, non confirmaret ratihabitio.d.c.auditis. Damas.reg.106.

¶Ratihabitio mandato æquiparatur, l.fi.C.ad Maced.l.licet,de iud.l.si pecuniam, C.de neg.gest.c. ratihabitionem,de reg.iu.nu.6.

Amplsiatur in 2.casib. & limitatur in 6. à Dec.in l.semper.de regul.iur. Fallit in 9.casibus, secundum Feli. in cap.sicut nobis,de simo.numero 7.& an idem sit in delictis, videas conclusionem limitatam apud Carre.in praxi crimin.in §.circa, numero 180.vsque ad finem.

Ratum quis habere non potest, quod suo nomine nō est gestum,& ratihabitio retrò trahitur,c.ratum,de reg.iur.& mandato æquiparatur.

Fallit, vt per Dyn.in c.ratum, de reg.iu.fallit in 23.casi. quos no.Bened.Capra in suo tract.reg.54. vbi latissimè tractat materiam ratihabitionis. fallit, vt per Dyn.in capit.ratihabitionem,de reg.iu.fallit, vt per Damas.reg.116.

Sciens,& tacens actum geri suo nomine, videtur illum ratum habere.l.sæpe,ff.de re iud. gl.in c. cum olim, de off.deleg.

Fallit in 13.casib.quos no.Bened. Capr.in d.trac.reg.55.

Gesta per falsum procuratorem, vel per non habentē mandatum per dominum rati haberi possunt, ita quod valeant,l.licet,ff.de iudic.fallit in 5.casib.quos not.Soc.reg.165.fallit in 13.casib. quos not. Iason in l.licet,C.de procur.

Ratihabitiones quæ,& qualiter sint, declarat Bart.distinguendo in leg.Pomponius,ff.de nego.gestis. Dou.Fina,lib.1.

¶Ratihabitio.Reg. Ratihabitio: 61.l. semper qui non prohibet.195.§.deiecit. c. Ratihabitionem retrotrahi,& mandato non est dubium comparari. Bonifa.in vi.item.c.9. Riisvvic.

¶Ratum.Paulus li.iij.ad Plautium.Lex 170.al.l.132.

Factum à iudice,quod ad officium eius non pertinet, ratum non est.

Card.in clement.j.§.fin.in fi.de celebrat.missar.& glo. l.non videtur.§.qui iussu.sup.eod. vt si iudicauerit, vel delegauerit in aliena iurisdictione, vel si procurator fisci, vel pedaneus de ingenuitate sententiam tulerint. Viuiennus.

¶Ratum habere. Bonifac.Reg.12.

Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Vid.capitul.cùm quis.in vj.de sentent. excommunic. Viuiennus.

Ratum quis habere nō potest, quod ipsius nomine nō est gestum. Bonif.in vi.

Facit ratihabitio actum censeri ratificantis. De neg. gest.leg.5.§.item quæritur. vide Acceptio. Alienum.

Quod meo nomine gestum est, ratū habere possum.d. l.5.§.sed etsi. Riisvvic.

¶Ratum quis habere, non potest, quod eius nomine non fuerit gestum.c.Ratum, de reg.iur.6.c.cum quis.de senten.exc.6.leg. si pupilli.§.sed si.ff.de neg. gest.l.si seruus.ff.de precario.l.2. vb Doct.ff.de calum.l.mater.C.de rei vendic. Med.reg.8.

¶Reaptationem, quā quis facere debet, de molendino intelligere debemus, vt semel rantùm ipse teneatur. Bald.l.licet.col.2.C.locati.Alex.cons.190. col.2.vol.2.& cons.76.nu.8.vol.4. Ias. cons.36.volu.3. Felin.cap.2.de treuga & pace.Doct.l.cum pater.ff. de leg.2. Med.reg.4.

¶Rebannitus potest impunè occidi, donec actualiter sit cancellatus propter probabilem ignorantiam. Ita firmst Iaso. referendo Bald.& Paul.& Alber.in diuersis locis in l. si creditoris. C.de fideicommiss.

Limita tripliciter, vt per eundem Ias.ibi.B.Dias re.578.

¶Rebelli viro si statuto cauetur ne eius vxor maneat in ciuitate, postquam mortuus est, rectè manebit. Angel.l.incola.colum.10.ff.ad municipal Iac de Areti.l.Titia.§.vsuras.ff.de leg.2. Bald.l. omnes col.9.ff.de iust.& iure.l.voluntatis.C.de fideic.l.fiu. C.de iniuriis.l.2.C.qui ad libe.peru. non pos.leg.j.§. qui in perpetuum.ff. si ager vectig. vel emphy per. Med.reg.6.

¶Rebellio soluitur morte, vnde stante statuto, quod vxor & filij, patris & mariti rebellis sint rebelles, mortuo patre non erunt amplius rebelles, Angel.l.incola.columna 10.ad munici. Felin.c.à nobis, num.7.de sen.exc.dixi super.conclus. 14.dixi ege in tract.de regu.iur.regu.6.numero 11 & num.sequen. Med.trac.2.par.

¶Resci

¶ RECIPERE. Reg.131.nemo ideò obli. Riifvvic.

¶ RECEPTANS punitur,l.1.C.de recepta. Fallit in 8. casib.vt per Carer.in praxi crim.in titu. de homi.in §.homicidium,num.28. Fallit in multis casib.vt per Marſ.in l.1.C de rapt.virg.numero 196.

¶ RECONDVCTIO quæ cẽſetur facta in prædiis ruſticis,atque vrbanis,finita locatione deberintelligi de prima,Alex.conſilio 76.volu.4.Feli.c.2.de treug. & pace.Iaſ.l.diuortio.§.quod in anno.ff.ſolut.matr. conc.ſim.Bal.l.contra.colum.1.C. ad legem Aquil. Port.conſilio 138.nu.5.Bart.l.1.ff.ad leg. Iul.maieſt.l. dotis.ff.de iur.dot.c.1.de præb.6.Ancha. conſili.317. idem Port.conſ.76.nu.5.& nume.11.Alba. conſili.17. nu.4.Socin.conſ.43.col.fin.vol.1.Dec.conſ.50.Crau. conſ.161.nu.1.& nu.4.l.fin.ff.ad Trebel.c.gaudemus. de diuortiis.capi.cum in nullis.§.fin.de præb.6.Bal. conſilio 242.volumine 3.Innoc.cap.debitum.de bigam.fallit niſi ſit eadem ratio in pluribus, quæ in vno.l.ſi quis ita.§.1.ff.de leg.1.Dec.cap.prudentem.§. dicimus.de offic.deleg.Calcan.conſ.1.col.20.Crau. d.conſili.161.numero 4.Paulus l.2.nu.4.ff.de liber.& poſth.Iaſ.l.manumiſſiones.nume.25.ff.de iuſt.& iur. fallit in ſermone negatiuo.Alex.l.decem.nu.44.de verb.oblig.l.diuortio.§ quod in anno.nu.14.ff.ſolu. ma.tenetur. Med.reg.4.

¶ RECIPROCA ſubſtitutio pariter intelligitur facta in vno de correlatiuis,ſicuti in altero.l.iam hoc iure.ff.de vulgar.& pupillar.Doct.com.lege quamuis. C.de impub.& aliis ſubſt. Med.reg.9.

¶ RECONVENIRE ante litis conteſtationem,vel in continenti poſt paria ſunt,nam illud modicũ internallum,non curatur.Bal.c.1.col.fi.de mut.pet.antequam ſcilicet,de calũnia iuretur.auth.& conſequẽter.C.de ſent.c.1.& 2.de mut.pet. Iaſ.l.non ſolum.§. morte.ff.de oper.nou.nunc.& l.edita.nu. 13.C.de edendo.Ripa lib.1.reſp.c.8.& quę in continenti fiunt cenſentur ineſſe.l.lecta.ff.ſi cer.pet. Med.re.5.

¶ RECONVENTIO actoris per reum coram eo iudice quo conuentus eſt,locum habet, l.cum Papinianus,C.de ſent.& inter.

Fallit in 18.caſib.vt per Soc.reg.332.

Reconuentio fieri non poteſt poſt litem conteſtatam ex interuallo.c.ex literis,de mut.peti.

Fallit in 2.caſib.vt per Fel.in d.c.num.2.

Cauſa reconuentionis mutat regulariter naturam,& in ea proceditur prout in cauſa conuentionis.

Fallit in 2.caſib.vt per Fel.in d.c. ex literis,numero 4. Don.Fina,lib.3.

¶ RECONVENTIO actoris per reum coram eo iudice,quo conuentus eſt, licet aliàs iudex competens non ſit,etiam pro cauſa diuerſa,& ſeparata à cauſa cõuentionis,locum habet, l.cum Papinianus. C.de ſen.& interlocu.om.iudi.& in c.j.& ibi per doct.extrà,de mut.peti.

Primò fallit,quando reconuentio fieret poſt lit.conteſta.ex interuallo ſuper conuentione: cum fieri non poſſit.vt per gloſ.in d.c.j.

Secundò fallit,quando agens recuperandæ poſ.recõueniretur petitorio:cum tunc reconueniri non poſſit,cum quæſtio ſpoliationis ſit priuilegiata & prius diſcutiatur:vt voluit glo.in d.c.j.& ibi per doct.& c. ſuper ſpo. extrà,de or.cog.Sed certè tunc conueniri poteſt petitorio, & hoc niſi recognouiſſet: quia tunc repellitur per exceptionem ſpoliationis, vt d. capitul.ſuper.de ordin.cog.ſecundum Ioan.And.in dicto cap.j.

Tertiò fallit,quando cauſa reconuentionis eſſet ſummaria: nam tunc non poteſt fieri reconuentio de alia cauſa niſi ſit ſimilis ſummariæ cognitioni, prout ſentit gloſſ. in dicto capitulo primo, & clarè In. & Hoſt.ibidem ſuper quo Ioann. remittit ſe ad not. in cle.ſæpe.de ver.ſig.ſuper gloſſ. Paulus de Caſtro, & Bald.in authentica.& conſequenter. C. de ſen. & interloc.om.iud.& per do.Anton.in dicto capitulo primo,de mu. peti. & Ioann.de Imol. in præalleg. gloſſ.

Quartò fallit,quando reconuentio fieret coram iudice de tali cauſa de qua aliàs ipſe iudex cognoſcere non poſſet,vt gloſſ.circa fi.in dicto capit.j.& clarius tenent d.Anto.Hoſt.Inno.& communiter doct. vnde coram laico non poterit fieri conuentio de ſpiritualibus,nec coram iudice inferendo libertatem. extrà,de iud.capitulo,quanto. & extrà,de or. cog. capitulo,tuam.prout voluerunt prædicti, quorum opin.procedere poſſet,quando eſſet talis iudex qui non poſſet cognoſcere de prædicta cauſa,etiam incidenter, vel partibus volentibus. & ita procedere poſſet quod voluit gloſſ.in dicta authentica, conſequenter.ſecundum Bartol. ibi, vt habetur latiùs in dicto cap.j.

Quintò fallit,in omni appellatione cum coram iudice appellationis non habeat locum reconuentio.ff.de iudic.leg.2.§.legatis.& §.eum qui appel.ſecundum Hoſt.in d.cap.1.de quo per ipſum in ſumm. eodem titulo.§.v.verſ.fi.& in Spe.de reconuen.§.ij.verſ.ſed nunquid.& per Io.in dicto cap.j.Bart.in d. authenti. & cõſequenter.vbi indiſtinctè tenet poſt Bal.quòd procedit,niſi ſit appellatum ante lit. conteſt.& ipſa appellatio ſit iuſtificata:adeo quòd iudex appellationis poſſit cognoſcere de cauſa principali: nam tunc ſicut poteſt fieri coram iudice principali, ita poterit coram iudice appellationis, qui in eius locum ſuccedit,quod videtur velle in dict. capitulo ſ. de mu.pe.ſecund. Io.An.& poſt eum dic de iure ibi, quicquid dicat ibidem Ant.idem ſi talis appellatio ſit deſerta,prout voluit Ioann.And.ibidem,& Bart. & hoc ſi appellatione iudiciali non ſit appellatum, ſed extraiudicialiter: nam in eo locum habet recõuentio:vt voluit Spec.in tit.de reconuentio.ver.ſed nunquid.§.2.

Sextò fallit,quando imploratur officium iudicis:cum tunc non ſit locus reconuentioni: quod verum eſt quando imploratur incidenter, aliàs ſi principaliter.& tunc erit locus reconuentioni,per not.extrà, de off.dele.in d.c.j.ſecundum Ioan.An.quod voluit Bart.in d.auth.& conſequenter. C. de ſent. & inter. om.iu.alle.ad hoc.l.j.in fi.C.de ordi.cog quod procedit,quando imploratur contra partem vel ſi cõcludatur tantum iudici:& tunc nõ habet locum reconuentio ſecundum Anto.& Nico. in d.c. facit ad hoc quod not.extrà,de accuſa.c.qualiter,& quãdo. in glo.magna.

Septimò fallit,quando agitur pro rebus eccleſiæ malè adminiſtratis, id eſt alienatis. vt per Spec. de reconuen.§.nunc vide.verſi.licet.

Octauò fallit, quando cauſa non eſt talis quod exeat iuriſdictionem commiſſarij.not.per Spec.in d.titu. ver.literas.§.reus.vbi de hoc vide.

Nonò fallit in cauſis rerum poſt datum reſcriptum: cum de eis impetrans reconueniri non poſſit coram iudice delegato abſque nouis literis: vt voluit Ioan. And.in d. §.reus. in addi. Spec.in tit.de reſcr. per §.vnamquanque cauendi. ver. pone quod etiam videtur tenendum.dicat quicquid velit Hoſt. in d e.

in d.c.r.errat,per not.extrà,de testi.in c. fin.& in d. §.reus.vbi dicitur de hoc.circa quod vide per d.de Rota in decisione 44.quæ incipit,fuit disputatum. & extrà,de mu.pet.cap.fi.& per Nic.vbi videtur tenere quòd etiã possit conueniri. & quod tenet Flori in dicto capitulo 1.maximè ex eo quod in eo potest dubitari de fraude.& per d.§. reus.cum distinctè loquatur.

Decimò fallit,quando reconuentio fieret coram arbitris,& arbitratoribus:enim coram eis non habeat locum reconuentio.extrà, de arbitr. cum dilectus. quod etiam locũ habet in iis qui sunt arbitri iuris, vt sunt arbitri electi in causa suspicionis:vt not.Spe. in tit.de recu.§.effectus.ver.sed nunquid.duplici ratione,& primo ne negotium reconuentionis plus debito differatur:quia tales arbitri iuris sunt veluti iudices certi & determinati articuli ,& sic reconuentio non fit,vnde non debet se intromittere ecclesiasticus,secundùm eum ibi,ex quibus rationibus colliguntur duæ aliæ fallentiæ:vt posteà patebit.sed licet hoc procedat in arbitris iuris electis in causa suspicionis,vt suprà, tamen aliud est in arbitris iuris electis in causa mota per episcopum contra subditum:vt habetur xj.q.2.quòd si clericus.vel inter cõsanguineos ex forma facultatis,secun.Do.in c.1.circa quæ not.in d.c.dilectus.

Vndecimò,fallit,quando causa exigeret celeritatem. nam in ea non habet locum reconuentio :vt colligitur ex dicta ratione, primò , quod iudex in arbitrio relinquit,vt not.extrà,de ordi.cogni.capit.2.& per Guliel.in d.versic.sed nunquid.secundum dom. Ant.in d.c.1.vt est causa electionis vel alimẽtorum, secundum Bal.& idem tenet Nico.in d.c.r.per not. in d.c.2.vbi plenius per eum.

Duodecimò fallit,quando reconuentio fieret coram iudice certi,& determinati articuli, cùm tunc non admittatur reconuentio: vt colligitur ex dicta regula.ad hoc l.testium.C.de testi.quæ facit,vt si conuenirem scholarẽ coram rectore vel doctore:vel artificem coram massario siue camerario,neque possim coram eo reconueniri: quod videtur tenere in dicto capitulo 1.extrà.de mu. pet. secundum Anto. facit quod no.in auth.habita.C. ne filius pro patre. vbi videtur idem tenere quod etiam videtur tenere in d.capitulo 1.Secundum Inno.hoc dictum non videtur procedere,cum iste non sit iudex certi & determinati articuli,& eorum iurisdictio prorogabilis sit,vt not.in l.1 ff.de iudi. vnde videtur, quòd coram eis possit reconuentio fieri,ad hoc quod not.in d.auth.& consequenter.C.de sent.per Barto.& hoc nisi scholaris cõuentus coram vno,elegisset conueniri coram alio: iuxta not.in d.authen. habita.cum tunc reconueniri non possit.

Decimotertiò fallit, quando conuentio fuisset facta coram delegato de communi consensu :cum tunc locum non habeat reconuentio,vt voluit Bart.in d. auth.consequenter.ar. d.c.cum dilectus. quod non placet Ant.nec Imol.in d.c.1.extrà,de mut.peti.Archi.in d.§.reus.sed quicquid dicãt , fortè verum est, cùm lex non suppleat nisi partes præuiderint.l.fi.C. de pac.do.secund.Nico.in d.c.r.

Fallit xiiij. in conuentione coram iudice ordinario, quem actor necesse habet adire,cum talis reconueniri non possit:vt voluit Do.d.cap.1.& hoc est quod not.per d.c.s.& in auth.habita.

Fallit xv.in offerente se liti,cum talis reconueniri non possit,argu.not.extrà,de pact.c.inter.

Fallit xvj.in conuento super nullitate:quia reconueniri non potest.l.absentem.C.de accus.quod videtur tenere Bal.in d.§.reus quod forte verum,quia principaliter non intentatur nullitas,cum pro ea implorater officium iudicis:vt no.in c.1.extrà,de offi. vic. in quo loco habeat locum recõuentio si acceditur: vt suprà dictum est , quo casu, procedere possit dictum Bald.

Fallit xvij.in causis criminalibus in quibus locum nõ habet reconuentio,vt voluit glos.in d.c.1. circa fi.& in cap.at si clerici.de iudic.quod qualiter procedat, vide in d.c.1.de mu.pe.per Inno. Io.And. & do.Ant. & Io.de Imo.& per Nic.& Bar.in d.auth.consequẽter.& l.is qui reus.ff.de pub.iud.& l.1.& l. neganda. C.qui accus.non poss.

Fallit decimooctauò , quia non habet locum reconuentio,vbi petitur executio instrumenti confessionati,secundum Bald.qui ita not.in authenti. consequenter.in prin.hoc ideò,quia habet vim sententiæ. & post sententiam non habet locum reconuentio. B.Soc.reg.412.

¶ Reconventio an locum habeat corã arbitris necessariis ex forma partis 1555.& statuti.Tu teneres,quòd sic,per doctrinam Bar.in l.fi.C. de iudi. eo quia arbitria sunt reducta ad instar iudiciorum , & Bart.in l.si quis maior. C.de transact. contra c. cum dilectus. de arbitris,attamen ,tu conclude ,& tene partem negatiuam , stante maximè compromisso facto,in quo nil dictum fuit per partes de reconuẽtione:vnde consulo sine pecunia,quòd in compromisso adiiciatur,& apponatur cum beneficio recõuentionis, & aliter non poteris vti beneficio conuersi seu reconuentionis,& fuit fin.doc.Iaso.in l.est receptum.nu.13.ff.de iurisdi.omni. iud. eo quia iud. arbitri nullam habent , vel habere possunt auctoritatem,imperium,seu notionẽ inter partes, nisi quãtum eis à partibus est attributa , secundum c. cum dilectus.de arbi.

Amplia,regulam,vt locum non habeat etiam in causa appellat.prout Spec.in tit.de reconuentione.nu.12. §.nunc dicamus.versic.sed nunquid coram iud. appell.Gui.Papa q.437.nu.102.& idem Spe.in tit.de appel.§.de officio eius ad quem appel.versic.sed nunquid in causa appel.

Amplia,vt locum non habeat in iudiciis requirentibus celerem expeditionem,secundum Host. & Ro. sing.781.& doc.in c.cum dilecti,de ord.cog.& Felin. in c.1.de mut.pet.

Amplia,vt non habeat locum in causis clericorum coram laico motis in causa spirituali,secundum Dec. in c.at si cleri.de iud.num.53.glos. in c.tuam.de ord. cogn.& 3.q.8.c.cuius in agendo,Mati.Soci. in c.1.de mut.pet.cum x.limit.

Amplia, in omnibus causis fauorabilibus non habet locum reconuentio,vt in dote, libertate , & matrimonio,secundum Dec.in d.c.At si cleric.nu.200.de iud. vt in c.fi.de re iud.

Amplia, vt non habeat locum corã arbitro electo de consensu vtriusque par.secundum Barto.in auth.& consequenter.in fi.C. de sententiis.& Abb.in c.1. de mut.pet.& Ias.in l.3.in fi.ff.quod quisque iur.

Amplia d.regulã,& dic quòd in causis executiuis non habet locũ reconuentio secundum Bald. in auth.& Bar.in d.auth.& cõsequẽter.in vers. quæro nunquid. Spe.in tit.de reconuen.§.nũc dicamus.ver.sed quid si agebam,& idem Bal.in l.3.in princi.not.C.qui.ad lib.proclam.non licet. I.Nouel.re.172.

¶ RECTOR vt vltra biennium duret quis eligi non potest nisi reconfirmetur: vt in auth. de defen. ciui. in §.fi. Hæc regula maximè procedit, quando locus ille, vel ciuitas sub alicuius dominio esset, cum tunc multominus liceat sine consensu illius cuius imperio subest: vt extrà, de exces. præl. c. dilecta. & de off. archi. c. ad hoc. ad fi. secundum ipsum Host. & in c. fi. extrà, de iudic. vbi pleniùs. & hoc eius dictum regulariter est verum, tamen fallit. Et primò, quando de antiqua, & approbata consuetudine appareret: vt est in Imperatore, & duce Venetorum, qui eliguntur quandiu vixerint. extrà de elect. c. per venerabilem. & constituũtur quandiu vixerint. extrà, de fide instru. c. per tuas. secundum Ioann. And. & per eum pleniùs in d. c. fi. de iud. circa quæ vide quod not. de ma. & obe. c. inter quatuor. B.Soc.re.412.

¶ RECTOR petens fructus sui beneficij, tenetur ostendere primo titulum sui beneficij. ratio: quia administrator est similis procuratori, secundum legẽ, si quis inficiatus. ff. de pos. & ibi Bar. & Fran. de Curte, & idem Bar. consilio 185. & gloss. in c. fi. v. quæsti. 3. & si procurator tenetur ostendere parti mãdatum procu. in iudicio, vt l. procuratoribus, & l. nulla. de procurato. C. & l. non solum. §. qui alieno. ff. de procurator. in glo. in versicu. debet. circa mediam: ergo tenetur etiam administrator ostendere titulum suę exactionis. Inn. & Host. in c. 1. de conces. præbend. in 7. Boe. latè in q. 313. nu. 1. & 2. Cassan. cons. 30. num. 26. decis. Rot. in no. num. 4.

Fallit quando rector haberet liberam fructus sui beneficij administrationem, & diu esset in possessione iuris exigendi fructus sui beneficij, quia eo casu sufficeret probare communem reputationem, & quòd est habitus, & tentus, & reputatus, pro administratore. argumento l. Barbarius Phili. ff. de off. præt. & sufficit communis reputatio secundum Boe. in d. q. nu. 2. & Bal. cons. 488. nu. 15. vol. 4. quod not.

Fallit 2. quando possessio alterius esset antiquior, quia titulus sibi in hoc non patrocinatur, secund. Bald. in l. data opera. in fi. C. qui accusa. Alex. consi. 88. nu. 12. volum. 5. Dec. cons. 303. nu. 9. & c. licet causam. nu. 97. de proba.

Fallit hæc regula cæteris paribus, quia qui habet titulum vincit alios. secundum Bald. in l. si duo. ff. vti possidet. l. 1. C. eo. titu. & idem Bal. in l. qui accusare. C. de eden. nam ex titulo possessio præsumitur antiquior. secundum Bal. in leg. post sententi. C. de sent. Deci. in c. licet causam. nume. 100. de proba. & sic titulus adminiculatur possessioni, & iustificat possessionem, secundum Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendica. & Bartol. in leg. si de eo. §. fina. ff. de acqui. poss. quod no.

Titulus in iure multipliciter exponitur, secun. Lucam de pen. in l. absit. nu. 3. vsque 10. C. de priuile. do. Aug. lib. xj & tit. per tempus probatur. text. est melior in iure. in l. cum de in rem ver. ff. de vsu. ibi lõgo temp. præstitisset. quod no. I.Nouel.regu.171.

¶ RECVPERANDAE possessorio agenti an obstet sententia lata super confessoria? Anto. c. veniens. de præscr. vbi etiam an sententia lata in interdicto, vti possidetis, obstet agenti confessoria, vel interdicto recuperandę? addentes ad Abb. c. quãuis. in termin. huius reg. 1. de sen. & re iud. Med.reg.8.

¶ RECVRSVS non habetur, ad superiorem, quando plus expenditur, quàm sit ipse valor causæ. Bartol. l. mediteraneæ. C. de annon. & trib. libro 10. Ant. in tract. de minim. numer. 16. item quando hæreditas adeo modica est, vt plus expendatur in inuentario quã sit in ea tutor excusatur, similiter iudex potest compelli per partes ad reddendum ius in aliquo certo loco in minimis. Med.reg.5.

¶ RECVSANS iuramentum ex delatione appellare potest ex iusta causa. leg. generaliter. §. primo. C. de rebus credit. item pariter, & ille, cui defertur. Salycet. dicta lege generaliter, Baptist. in tractat. de correlati. in termin. huius reg. nu. 41. Med.reg.9.

¶ RECVSATIO. Iudicẽ nõ posse recusari sine causa.

PRO.

Ext. de his quæ fi. à maio. par. c. 1.
Ext. de eo qui mit. in poss. c. cùm sicut.
Ext. de app. c. postremo. & c. 2. requiris.

CONTRA.

Ext. de elec. c. quia diligentia.
Ext. de app. c. super eo. & c. 2. requiris.
2. q. 5. c. quia suspecti. §. fin.
C. quando imp. inter pup. & vid. l. 1. §. fin.
C. si quacunque præd. pot. l. 1.
C. de iud. l. apertissimi. & auth. si verò contigerit.
D. ad municip. l. 2.
D. de lega. 2. l. si quando.

SOLVTIO.

Vbi remouetur appellatio, non admittitur recusatio: nisi interponatur à manifesto grauamine, & ita reiicitur: sicut remota appellatione nõ admittitur appellatio: nisi causa subsit, & assignetur, & probetur. d. c. 2. requiris. quia remota appellatione, recusatio intelligitur remota, d. c. super eo. aliter non est necesse causam appellationis assignare, d. c. 2. requiris. §. fi. Sed certè causa recusationis semper hodie est admittenda. ext. de app. c. cum speciali. Damas.re.23.

¶ REDHIBENTVR reliqui correlatiui, vno ex correlatiuis existente in causa redhibitionis, vnde reg. hæc locum habet in redhibitoria actione. leg. cum eiusdem. leg. plerumque. ff. de ædil. edicto, Bapt. in tracta. correlat. numero 110. conc. Ias. leg. transigere. numero secundo. C. de transac. leg. quod dicitur. numero 39. ff. de verborum obligation. leg. legem. numero 30. C. de ind. vid. tol. Felin. c. fina. numero 4. de iudic. Med.re.9.

¶ REDHIBITORIA pro modico locum nõ habet. Bald. l. fin. C. de ædilit. act. not. l. iubemus. §. sanè. C. de sacr. sanct. eccl. Asinius in praxi iudic. §. 26. cap. 1. num. 8. l. si tamen. §. fi. ff. de ædilic. edicto. conc. simil. Barba. in tract. de præstan. Card. q. 8. p. partis. Corn. cons. 77. lib. 2. Med.re.5.

¶ REDHIBITIO nulla est sublato vitio, in quo erat. l. fin. §. quoties. cum gl. ver. finiatur, vbi Cep. num. 2. ff. de ædil. ædicto, idem Cepol. l. actioni. nu. 5. ff. eod. conc. l. si pro ea. C. mandati. Med.re.6.

¶ REFICERE. Vlpi. lib. 3. opinionum. Lex 61. al. 62.

Domũ suam reficere vnicuique licet, dũm nõ officiat inuito alteri, in quo ius non habet.

Hoc est, in suo fundo, facere quia potest quod volet, modo alteri non noceat in eo, in quo seruitutẽ non habet. Coniunge l. 2. de oper. public. Viuiennus.

¶ REFORMATIO facta, quòd quilibet soluere debeat decem pro collecta secundum formam statuti, si nihil disponatur, debebitur nihilominus collecta, quia cum relatio fit de aliquo ab eo, qui ius disponendi habet, licet non constet relatum, nihilominus substinetur eius actus. gloss. Bartol. & Iason l. admonendi. lectura 2. numer. 28. ff. de iur. iur. l. eum qui. §. Iulia. ff. de const. pec. Bald. leg. 1. C. de episcop. & cleri.

& cleric.l.si donatio.C.de dona. Doct.l.ius ciuile. ff.de legibus. capitulo 1.§. fin. titul.qualiter olim feud.amitt. Med.reg.10.

¶ REFVGIVM. Paul.lib.1.ad edictum. Lex ciij. Nemo de domo †sua inuitus extrahi debet.

ADDIT. † sua extrahi in Pand.Flor.

Quum domus inhabitata sit cuiusque tutissimum refugium.ex titu.de in ius voc. Barto.in l.nec ea.de adult.l.quod ait.§.sufficit.vers.sed si pater.de adul. Albericus tractatu statutorum,in 2.parte.35.quæst. item quæritur.versicu. quid si aliquis.bona tamen eius & possideri & vendi possunt:& per consequens domus,quam quis non inhabitat. Viuien.

¶ REGALIA quæ dantur domini directi dominij pro labore inuestituræ & inducendo eum in possessione rei venditæ laudemia appellantur, secundum text.in l.fin.C.de iure emph.Bald.Ias.Sal.in d.l.& Guid.Pap.q.cj.nu.3.quæ possessio datur liuellario mandato iudicis. Citatis de iure citandis, secundum c.licet episcopus,cum glos.in versicu.vocato. de præb.lib.6.& c. potuit.extra loca.cum aliis in fi.

Fallit hæc regula,vt non habeat locum in eo, qui habet possessionem rei venditæ actualem per præcarium vel per retentionem vsusfructus, aut etiam donatæ,vel cassæ modo prædicto ex quo præfertur postea habenti possessionem realem tantum si ne præcario,& hanc opinionem tenet Alber. in l. quoties duobus.C.de rei ven.& Iac.de Sussa.relati per Io.Andræ.in addi.ad Spe.in tit.de emp.& ven. §.1.in vers.not.quòd si res.

Fallit etiam,quando primus emptor habuit fictā traditionem,sed bene habet instrumentum emptionis,seu inuestituræ,& primò fuit inuestitus & recognitus pro domino rei venditæ, vel inuestitæ, & is præfertur alteri,qui non habet instrumentum, vel fuit inuestitus. Ratio quia dominium, per traditionem realem,etiam soluto precio non transfertur in emptorem sine voluntate & assensu domini, quia res mea à me sine facto meo auferri non potest.Guid.Pap.q.112.& q.36.& q.171. I.Nou.re.172.

Quando habemus regulas duas quarum vna est prohibitiua,altera permissiua,in dubio præfertur prohibitiua.Alex.in l.si conuenerit. ff. de re iudic. per tex.quem dicit no.in l.3.circa princ.ff.de susp.tuto. inducendo pro ut ipse Alex.ibidem inducit. Turz.

¶ REGIMEN. Ad regimina & dignitates non pretiū vel ambitio, sed probata vita prouehere debet. Theod.C.ad l.Iul.rep.l.fi. Riisvvich.

¶ REGNVM concessum alicui, vt post illos veniat ad primogenitum si primogenitus moriatur absque liberis non deuoluitur regnum ad eius fratres si simpliciter ita tantum fuerit cautum,Bald.cap.1. de fil.nat.ex leg.Matr.Ias.l. quoties.C. de rei vend. Tiraquel.in tract.primogen.quæstio.3. conc.simil. Bald.cons.42.volum.5.Claud.l.mulier.§. cum proponeretur.ff.ad Trebell.Cardinal.Flor.consil. 49. Med.reg.3.

¶ REGVLÆ definitio. L.1.Paulus libr.sextodecimo ad Plautium.

Regula est,quæ rem,quæ est,breuiter enarrat, non vt ex regula ius sumatur,sed ex iure quod est, regula fiat.Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur,&,vt ait Sabinus, quasi causæ †coniectio est, quę simul cum in aliquo vitiata est,perdit officium suum. al.vt. †coniunctio.

REM,id est,causam fori,quę est Iurisconsultorum disputatione definita & consensu recepta. BREVITER,vt dulci compendio memorię tenacius inhæreat. Sic Lycurgus suas Rithas breuiter composuit,vt nō scripto mandari,sed memoriæ tradi possent & deberent.Et rectè ille diuinus Plato dicebar,in politia optimè constituta paucissimas leges esse debere:multitudo namque confusionem, confusio antinomian gignit,eámque ob causam simili breuitate olim concipiebantur leges in 12.tabulis, plebiscita,Senatusconsulta,edicta,interdicta,vetustiorum principum placita, & responsa prudentū, vsque adeò,vt pleraq; obscuritatem non euadant. Ex quibus quidam edicta,interdicta, plebiscita, & Senatusconsulta statim post Institutiones & has regulas tyronibus legendas quidem cēsent. EX REGVLA occupatio.Idem de definitione scribit Pet. Loriot.de reg.Ca.l.fin.IVS,scilicet,iam ante ipsam determinatum,vt interpretantur Bar.Deci.Alber. Bomelius,Hier.Francus,contra Lor.arg.l.non possunt,de legib.l.penulti.C.de pactis. In aliis postea occurrentibus casibus adeò regula ius facit,vt qui pro se regulam habeat,etiam rem habere certam & intentione sua fundatam dicant communi sententia Doct.vt iudex ex ea decidere possit, nisi diuersa facti circumstantia fuerit probata, si quis cau.l.quoties,& ibi Bar.si quis in ius voc.l.2.de restitut.spol.in 6.cap.fin.arg.de prob.l.ab ea,communiter Docto.& Francus contra Lor.axi.6. ENARRAT.Nam est quodammodo summa & anima earum legum,in quas incidunt:vt enim forma dat esse rei:ita regula dat esse & vitam legi,petit.de atque anima homini,quam si strangules,necesse est vt hominem,ita & legem perire, teste D.Hieron. Franc. ad exhib.l.Iulianus,5.sed & si quis. Propterea D. Hopperus libro primo de arte iuris regulas Principia particularia,Hippocratea medicorū princeps Aphorismos,Dialectici theses, seu positiones vocant.Ex his quoque verbis apparet differentia inter definitionem,sententiam,& regulam:nam definitio vnum aliquod verbum, per genus & differentias propriè explicat. Regula per genus tantùm multas hypotheses in vnum colligit. Sententia est iudicium animi acutè prudenterque conclusum, sed sępè vnum pro alio ponitur,de reg.Ca.l.1.inf.l. omnia definitio,de cond.& dem.&.l.Iulianus.inf.l.65. hæreditas.REGVLA.Officiū regulæ FIAT. Quod ex his Paratitlis maximè elucet, vnde regulam iuris antiqui non ius regulę dicimus.Et hęc verba quā à lege secernunt,cùm lex à facto oriatur: regula verò à lege principium sumit,inquit Anton.Massa libro primo de exercit.Iurisperit.Sic norma naturalis ex pręceptionibus Mathematicis absoluitur,nō autem pręceptiones Mathematicæ ex norma. Et apud Grammaticos(apud quos omnia auctoritate maiorum nituntur)pręcepta seu regulę non faciunt vsum,sed vsus pręcepta. CONIECTIO. Hęc est breuis explicatio causę,ac veluti summa comprehensio,quam actor in iudicio faciebat,antequā ad aduocatos & ampliorem disceptationem perueniretur: Asconius in tertiam Verrinam. CONIVNCTIO legit Harmenopolus,Accursius, Ioan. Ferrarius & alij quidem,quasi ex variis vna communis regula fiat,& coniungatur,quam lectionem refutat Francus & Duarenus ad tit.de pact.disput. t.cap.46.vide Alciat.Parer.5.cap.1. PERDIT. Hac ratione Quintiliano semper moris fuit quam minimè se alligare ad pręcepta,quę Catholica vocant, ac,vt sic loqui possimus, vniuersalia ac perpetua-

lia.Quintilian.lib.2.cap.13. Et Massa ex Felino refert,docti & verè Iurisperiti non esse, consultoribus per generales duntaxat regulas & pręcepta responsa tradere.Hinc & Iurisconsulti magis per speciales facti definitiones,ciuilis disciplinæ præcepta tradiderunt,quod eis concessa de iure respondendi facultate,multorum quæstionibus satisfacere cogebantur,vt latiùs Matthæus Gribal.libro primo de ratione studendi, capit.vndecimo. OFFICIVM.Hoc est potestatem & vim suam.infr.l.81.generi.Hinc Anton. Massa definit propriè regulam esse compendiosam definitionem, seu vniuersale, vel perpetuale præceptum, diuersarũ rerum,quasi sub vnam eandémque causam cadentium, vniuersitatem complectens. Qui quidem Massa sic eam à generali siue vniuersali locutione, & principiis differre dicit.Sed tenues verborum differentias leges nostrę reiiciunt,C.de testa.l.quoniam indignũ, C.com.de leg.l.2.de verb.sig.l.licet inter, de const. pec.l.2.de iniusto,l.2.ideoque ab Hier. Franco regulæ definiuntur breues & compendiosæ sententiæ ex peruagatis definitionib.perstrictæ, obq; eã definitionem existimat,nullam in hoc toto amplo regularum tractatu esse legem,in qua quid eorum facilè desideres,si pressiùs tum vim legum,tũ mentem Iurisconsultorum intuearis: nam hoc tit.regulæ appellatione prima iuris principia, seu generalissimæ quædam sententiæ, quales Dialectici maximas vocant,teste D. Nicolao Vigelio, significantur. ANFR.scilicet,quasi per exceptionem vel varietatem circumstantiarum æquitatémue exclusa. Et hoc quidem ex caussa ad legem Aquil. l.ita vulneratus,de contu.l.vtilitatem,de le. 1. l.si domum, §.qui confitetur:vel per accidens tantùm,vt D.Prę sidens Viglius in prin.tit.Insti.de testamentis,testatur Auth.vt fine proh.ma.in princ.Vide l.91. in omnibus quidem.& ibi Dec. Diuiduntur autem à D. Io.Ramo regulæ in generales & speciales,& generales vocat,quæ per totum ius sine certo aliquo determinatoque loco, aut argumento diffusæ sunt. Speciales verò,quæ circa locos & titulos singulares versantur. Riisvvich.paratit.

¶ REGVLAS. Paulus lib.16.ad Plaut. Lex 1.

Regula est,quę rem quæ est,breuiter enarrat,non [a] vt ex regula ius sumatur,sed [b] vt ex iure, quod est, regula fiat.Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur:& (vt ait Sabinus) quasi causæ [c] coniectio, quę simul cùm in aliquo vitiata est,perdit officium suum.

ADDIT. a deest in Pand.Flor. b rursus deest ibid. c al.coniunctio.

Alciat.lib.5.Parer.capit.1.& Duarenus 1.disput.capit. 46.quasi causæ,&c.hęc erat breuis explicatio causę,ac velut summa comprehensio,quam actor in iudicio faciebat, antequam ad aduocatos & ampliorem disceptationem deueniretur. Viuiennus.

¶ REGVLA est,quòd ante pręsentationem literarũ iurisdictio nõ confertur,nec aufertur iudici,refert Philippus Francus, in capitulo super eo. extra, de appellationibus.Bald.in l.prima, C. vt lite pendent.idem Francus in capitulo,vt debitus honor, de appellatio.qui infrà scriptas tradit regulas videlicet.

Regula est,quòd nullus potest recedere à iudice competenti per appellationem ante sententiam definitiuam,nisi appellet ex causa rationabili in specie expressa,aliàs appellatio esset nulla, requiruntur tamen duo,primò,quòd appelletur,secũdò, quod exprimatur in appellatione causa rationabilis, & talis quę si foret probata, legitima reputaretur, tex.esse dicit in dicto capitulo vt debitus, & in cle. appellanti.eodem in titulo, vide leg. ait prętor, §. prędmittitur,ff.de minor.& ibi Baldus.

Regula alia,quòd hodie quando quis grauatur a iudice,si vult grauamen reuocari,est necesse,quòd specificè,& expresè appellet,quia nullus alius actus habet vim appellationis,& debet appellare coram iudice,à quo grauatur, & in eius pręsentia, vt est textus secundum ipsum Francum in dicto capitulo vt debitus,& ex ipsa regula deciditur quòd hodie non sufficit sola abreptio itineris ad Papam,vel missio nuntij ad curiam,nec habet vim apostolicã, nec suspendit iurisdictionem iudicis, à quo, vt in eodem textu habetur.

Regula alia,& tertia in materia rescriptorum, quòd licet per antiqua iura secundę literę,facientes mẽtionem de primis,tollant primas,vt in capitulo cæterùm,de rescriptis. & in capitulo secundo de dolo & contumac.tamen per textum in dicto capitulo vt debitus,videtur,quòd nunquam possit opponi,& excipi de hoc,nisi quando primæ literæ fuerant iam coram primo iudice delegato præsentatæ,& sic quòd attendatur tempus præsentationis, an per secundas literas derogetur primis, vel e contrà.Et de dicto articulo,an indistinctè procedat, vide per eundem in loco allegato in quarta glossa in fine.& in glos.v.

Regula quarta,quæ probatur ex textu in dicto capitulo vt debitus secundum communem intellectũ est quòd iurisdictio delegati potest præueniri per ordinarium,dummodò literæ delegatorię non fuerunt primo pręsentatę iudici delegato. Ex quo sequitur,quòd si citatus coram iudice ordinario excipit,quòd Papa,vel princeps primo illam causam commisit alteri,non auditur,& imputet sibi impetrans,ex quo prius literas non pręsentauit, & textus procedit etiam si impetrans fuisset impeditus, vt non potuisset præsentare, Ratio fuit, fauor ordinariæ iurisdictionis, quæ est fauorabilis, & largo modo adiuuanda, & interpretanda, qui fauor non cadit in delegatam, quæ est extraordinaria, capitulo de cætero. ff. de transactionibus, & velut odiosa est restringenda, secundum glossam, nota.in verbo volumus.in Clementina fina. de officio ordin.vide latius per ipsum Francum in dicto loco.

Regula quinta quod iudex ad quem succedit loco iudicis,à quo,& deuoluitur ad eum cognitio, & definitio causæ negotij principalis, & ipse habet cognoscere,& definire de causa principali,sicut habebat iudex à quo fuit appellatum. Ita probatur ex text.in d.c.vt debitus,& tradit Spec.tit.de appel.§. de officio.versi.si autem peremptoria,concludens: quòd quicquid debuit facere iudex à quo, debet facere iudex appellationis. F.Turz.

¶ REGVLA nulla in minimis rebus dari potest,quia parum & nullum æquiparantur, atque nullius entis nullæ sunt qualitates.c. ad dissoluendũ. de spon. impub.Bald.authen.præterea. C. vnde vir, & vxor. Corn.consilio 63.libro 1.idem consilio 29.li.3.conc. c.de multa.de præb.c.de quarta. de pręscrip. c. eoram.de offic.de leg.l.licet causam.de sent.& re iud. l.2.ff.quod cum eo.§.sed quia.inst.de fideic. hęred. gl.§.pen.auth.de instrumen. caut. & fide.vbi æqualis

lia conditio eſt nihil ſcientis, & parum ſcientis, Cy. & Bald. l. licet. C. de iur. dot. vbi mulier paruam habens dotem pro indotata habetur. Med. re. 5.

¶ REGVLA quid ſit, agitur Regu. 1. & l. Omnis definitio.

Standum eſt ſemper regulæ, donec limitatio probetur. Notaui ad d. l. 1. De proba. l. ab ea parte. De reſtit. ſpol. cap. ad decimas. in vi. Si quis in ius voc. l. ex quacunque.

Sequens regulam iuris apertè loquitur. De ſpon. c. ex literis. Riiſvvich.

¶ REGVLA ſuum amittit officium, cum in minimo etiam vitiatur, dixi ſuprà in præfat. numer. 25. & in tract. de leg. & ſtat. p. 2. q. 9. nume. 8. Din. Boer. & omnes in rubr. de reg. iur. 6. Dec. & Cagn. leg. 1. ff. eod. Med. reg. 5.

¶ REGVLÆ negatiuæ. Nemo poteſt facere, quin leges locum habeant in ſuo teſtamento. l. nemo. ff. de leg. 1.

Communis error non excuſat illum qui ſcit de illo errore. Dec. in conſi. cccc vij. nu. 2. Cal. in c. ad probandum, de re iudic. vulg. l. Philippus Barbar. ff. de offic. præt.

Obſeruatio ordinis iudiciarij nullo modo remitti poteſt. capit. de cauſis, de offic. deleg. Bald. in l. 1. in fine. C. ne liceat in vna & ead. cauſa. Roman. ſingu. dcclxx. num. 1.

Forenſis poſſidens bona in alieno territorio, non poteſt collectari in loco originis, vel domicilij, Deci. conſ. 694. num. 10. Bar. in l. 1. verſ. Item quæro. C. de mulie. & in quo loco. lix. Alex. conſ. 52. viſis. nu. 1. & 5. vol. 5. & Bal. in l. etiam. C. de exe. rei iu.

Abſens ex cauſa reipublicæ vel ex alia iuſta cauſa, non tenetur dimittere procur. Dec. conſi. cxxxviij. num. 8. glo. no. in verſic. abſentia. c. 1. quo tempore miles. in vſib. feud.

Bona alienari prohibita, non veniunt in generali obligatione. Bart. in l. codicillis. §. & inſtituto. ff. de leg. ti. Dec. conſ. 422. nu. 7. vol. 2.

Captus relaxari non debet, ſi conſtat de debito, licet captura nulla ſit, ita Pau. de Caſt. conſ. xxxix. in cauſa capturæ. in fi. l. fi. §. fi. ff. quod met. cau. Dec. conſ. 449. num. 19. quod nota.

Certus certiorari non debet. l. eum qui. ff. de reg. iu. & l. 1. ff. de actio. Dec. conſ. 618. nu. 3. vol. 2.

Solutio cenſus facta per tertium ſuo proprio nomine prodeſt vero emphyteutæ, ſecundum Specu. in §. nunc aliqua. verſic. 82. in tit. de locat. Bald. in l. arboribus. §. quid tamen. in fin. ff. de vſufr. & Deci. in conſ. 650. num. 16. vol. 2.

Pactum ſeu conuentio de hæreditate viuentis non valet. l. fin. C. de pact. l. quidam. §. donationis. ff. de donat. Deci. conſ. 31. num. 1. vol. 1.

Promiſſum ſub conditione nullo modo debetur niſi prius, adimpleta dicta conditione. Bartol. in l. 1. §. diuus, verſ. 2. caſu. ff. de var. & extraor. cogn. Bald. in l. ſi vno. §. cum. verſi. prædicta vera ſunt. C. loc. Dec. in conſ. 70. num. 1. vol. 1. I. Nou. reg. 173.

¶ REGVLÆ ſemper eſt ſtandum donec probetur limitatio. cap. ad decimas, de reſti. ſpol. in 6. & l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius voc. non ier. & qui habent regulam pro ſe dicuntur eſſe certi. vt l. omnis diffinitio. ff. de regu. iur. & Bart. in l. ſi quotiens. ff. ſi quis cau. Deci. in c. in præſentia. num. 55. de probat. & regularum vna eſt permiſſiua, & altera prohibitiua: in dubio præfertur prohibitiua, ſecundũ Ale. l. ſi conuenerit. ff. de re iudi. I. Nouel. reg. 172.

¶ RELATIO eſt in referente cum omnibus qualitatibus ſuis, Deciſ. Pedem. 23. numero 41. Pariſ. conſil. 19. numero 68. volumine 2. Crau. conſ. 88. numero 3. Socin. conſ. 170. num. 33. volum. 2. Ruin. conſ. 84. nu. 4. volum. 1. Dec. conſ. 63. numero 6. Iaſo. l. Marcel. numero 14. ff. ad Trebel. Alexan. l. 5. §. 1. num. 2. ff. de re iudic. Beneuentus ſtracha tract. de mercatura, titu. mandati. numero 13. Auguſt. Ber. conſ. 20. num. 9. volum. 3. Cæpha. conſ. 16. num. 32. Portius. conſ. 22. numero 17. Med. reg. 10.

¶ RELATIO fieri poteſt per nuncium abſque citatione, quia perſona eius iam fuit approbata, Bart. l. Theopompus. ff. de dot. prę l. gloſ. & Bald. l. in minorum. colum. fin. C. de in integr. reſt. Socin. trac. dila. colum. 3. Marſ. l. de vno. nu. 92. ff. de re iud. cum multis aliis ſimil. Med. reg. 8.

¶ RELATIO non implet formam, Aret. l. ſi is ad quem. ff. de acq. hær. Doc. com. l. 1. ff. de lib. & poſth. Iaſo. leg. Gallus. §. idem. ff. eod. doc. l. hac conſultiſſima. §. per renunciationem. C. de teſtam. l. ait prætor. §. 1. ff. de re iudic. Ripa l. 1. numer. 64. ff. de vulg. & pupil. ſubſti. Bertrandus conſ. 182. volum. 2. Gratus conſ. 28. Tiraq. in trac. de leg. conn. gl. 7. nu. 188. Med. reg. 7.

¶ RELATVM eſt in referente. l. aſſe toto. ff. de hære. inſtit. ibi quem hæredem codicillis fecero, hæres eſto, Titium codicillis hæredem inſtituit, eius quidem inſtitutio iure valet, ideóque licet codicillis dari hæreditas non poſſit, tamen ex teſtamento data videtur, quia agitur ex ſcriptura declarata non ex ſcriptura declarante, ita firmat Bart. & cum eo com. Doc. d. l. aſſe toto. conc. l. ſi ita. ff. de cond. & demon. l. inſtitutio. ff. de cond. inſt. l. 1. C. de codicillis. l. vnum. §. ſi de falcid. ff. de leg. 2. l. lege. ff. de verb. ſig. l. ſi quis. in princ. ff. de leg. 3. l. 1. C. de man. teſtam. Pariſ. conſ. 2. numer. 50. conſ. 7. num. 3. conſ. 18. num. 24. conſ. 51. numer. 17. volum. 3. Iaſ. l. Marcel. nume. 14. ff. ad Treb. l. placet. numer. 22. ff. de liber. & poſthum. Dec. Pedem. 23. numero 41. Deciſ. 110. num. 3. Ruin. conſ. 84. num. 4. conſ. 35. num. 40. vol. 1. conſ. 134. nu. 20. vol. 2. conſ. 114. num. 16. vol. 3. Alex. l. ait prætor. §. ſi iudex. num. 2. ff. de re iud. not. l. 2. ff. de hæred. inſti. Beneuentus in tract. de mercatura, Tit. de mandato. nume. 13. Alex. conſ. 23. nume. 9. vol. 7. conſ. 87. nu. 6. vol. 6. Crau. conſ. 88. num. 3. Socin. conſ. 170. nu. 33. volu. 2. & in tantum procedit vt diſpoſitio à relato limitationem, & temperamentum recipiat. l. in teſtamento. ff. de cond. & dem. l. 2. ff. de hæred. inſtit. Dec. conſ. 63. num. 6. Ber. conſ. 20. num. 9. vol. 3. conſ. 93. numer. 51. vol. 2. relatum enim inſpici debet licet aliter referens diſponat. Alex. conſ. 9. num. 12. vol. 5. conſ. 141. num. 1. vol. 2. Beneuent. in tract. de mercat. in tit. Mand. nu. 13. vnde relatum nedum infert ſubſtantiam, ſed etiam omnes qualitates, Pariſ. conſil. 2. num. 53. vol. 3. conſ. 19. num. 68. conſ. 80. numer. 42. vol. 2. Crau. conſ. 88. num. 3. Socin. Iun. conſilio 170. num. 33. vol. 2. Ruin. conſ. 183. num. 1. volu. 2. pro cuius declaratione nonnulla prius præmittenda ſunt antequam inſeram ad praxim. reg. iſtam, & primò quòd relatio fit per dictionem, vt ſuprà, quemadmodum ſecundum, & ſimilia: vt doctiſſimè per Cæphal. conſ. 153. num. 59. Dec. conſ. 182. numero 3. conſ. 227. num. 3. conſ. 394. num. 1. Ruin. conſ. 13. nu. 8. volu. 1. conſ. 183. num. 1. lib. 1. Pariſ. conſ. 19. num. 67. conſil. 41. num. 65. vol. 2. Deciſ. Pedem. 23. num. 41. ſi tamen relatio fit eo modo, quo ſpecificè ſciri non poſſit, quod in relato continetur relatoria non videtur,

Paul.consf.130.num.5.Crau.in trac. de antiq. temp. p.2.num.4.Deci.Pedem.39.numer.4.secundo not. quòd relatum est in referente verè,& propriè.Bal. l.qui interrogatus.ff.de interro.act.Dec.l.certum. ff.si certum petat,cons.489.numer.10.Crau.consil. 45.numero 4.Bart.l.si quis seruum.§.fin.ff.de leg.2. auth.si quis in aliquo.C.de edendo,Decis. Pedem. 110.num.3.Dec.cons.11.numero 18.cons.539.nume. 9.cons.686.numero 1.consilio 47.nume.2.Bal.consilio 338.volumine 2.Tertiò not.quòd licet relatum non appareat,creditur referenti, in his quæ pendent à voluntate partium, & voluntas apparet explicitè.Crauet.consilio 157.numero 3.l.si donatio.C.de donat.Dec.l.liberti.in 4.not.ff.de offi.assessor.Bald.auth.si quis in aliquo.C.de edendo.l.2. C.de episcop.& cleric.Angel.consilio 368. colum. 2.Socin.Iun.l.2.numero 14.ff.de verborum oblig. Ias.l.Marcellus.numero 14.ff.ad Trebel.Alexand.l. ait prætor.§.si iudex.numero 2.ff.de re iud. quartò not.quòd quando non est nisi vnum ad quod possint verba referri, ad illud necessariò referuntur, quamuis sit tale,quod alias non veniret,Iaso.l.qui Romæ.§.duo fratres.numero 62.ff.de verborum oblig.quintò not.quòd quando relatum non reperitur,si actus aliquo alio modo potest valere valebit ad hoc,vt potius valeat,quàm pereat.l.quoties.ff.de reb.dub.Paris.consil.133.numero 12.volumine 4.Ripa l.admonendi.numero 36. ff. de iureiurand.sextò not.quòd relatio ad proximiora præcedentia non sequentia fieri debet,glos.l.1.ff.de leg. præst.Abb.cons.78.columna 2.volumine 2. Cran. cons.147.numero 8.Paris.cons.24. numero 32. consilio 16.numero 108.volumine 2.consilio 39. numero 4.volum.3.Socin.cons.156.numero 15. volumin. 2.Capha.cons.296.numero 7.Boer.decis.146.num. 2.septimò not. expressum esse, quod per relationem habetur,Docto.com.l.ait prætor.§.1.ff.de re iud.l.in summa.l.institutio.ff.de cond.inst.l.si ita.ff. de cond.& demon.l.si prior.ff.soluto matr.Decis. Pedem.23.num.41.Paris.consi.19.numero 68.volu. 2.Crau.cons.88.numero 3.Socin.consil.170.numero 33.vol.2.Rui.cons.183.num.1.volum. 2. Dec.cons. 63.num.6.Ias.l.Marcellus.num.14.ff.ad Treb. infertur reg.hæc ad multa. Med.reg.10.

¶ Relativvm quis,vel qui, iunctum antecedenti sine copula, stat restrictiuè. text.est in l. ea tamen adiectio.ff.de legat.3.de quo per Barto. in l.omnes populi.ff.de iusti.& iure.per Bald.in l.præcipimus. in princ.de appel.C.per Ang.in §.ius autem ciuile. in prin.Insti.de iure natu.

Amplia semel,& restringe sex modis, vt per Iaso. in l. cunctos populos,in prin.j.lecturæ.C.de sum.Trin. & fide cath.latius per eundem,in ead.l.in 2.lect.vbi rescripsit easdem limitationes. B.Dias re.641.

¶ Relativvm quis, vel qui, iunctum verbo futuri temporis,inducit conditionem. text. in l.si debitor.§.verisimile.vbi Bart.ad hoc not.ff.de contrah.empt.text.in l.nuper.versi.fin.ff.de leg.3.text. in l.Stichum qui meus erit.ff.de leg.j.vbi Ias.ponit rationem.

Amplia quinque modis, & limita dupliciter, vt per eum ibid. B.Dias reg.640.

¶ Relativvm quis,vel qui,iunctum verbo futuri temporis inducit conditionem,no.gl.in l.Stichum qui meus erit,ff.de leg.1.

Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 2.à Iaso.in d.l. Stichum,num.5.

Ampliatur per Ripam,& limitatur in 3. in d. l. nu. 26. fallit in 4.casib.vt per Alex.in d.l.num.1.

Relatiuum iunctum verbo præsentis,vel præteriti temporis,facit solum demonstrationem, & non conditionem,l.demonstratio falsa,ff.de cond.& demon. fallit in 2.casib.quos not.Ias.in d.l.Stichum,num.11. vbi Ripa limitat in 4.casib.num.8.

Relatiuum quis vel qui,iunctum antecedenti sine copula,stat restrictiuè,l.ea tamen adiectio.ff.de leg.3.

Fallit in 6.casib.vt per Ias.in l.cunctos populos, nu.2. C.de summa tri.

Fallit in multis casib.quos no.Benincasa in §. omnium, inst.de act.numero 120.fallit in 3.casib. quos latissimè ponit Ioan.Bolog.in l.omnes populi,ff.de iust. & iu.num.20. Don.Fina,lib.2.

¶ Relativa tractant in l.1.C.de sacr.tri.& in l.Stichum qui meus erit.De leg.1.

Relatiuum. Relatiuorum vno posito, & aliud infertur.De acquiren.hær.l.quamdiu.Reg.38.nemo qui condemnare.

Quis & qui relatiua iuncto verbo futuri temporis inducunt conditionem.De contrahend.emp.l.si debitor.§.verisimile est.De leg.3.l.nuper. De leg.1.l. Stichum qui meus erit.6.Et ibi Bart. & Ias. Iuncta verò antecedenti sine copula stant restrictiuè. de leg.3.l.ea tamen adiectio. Riisvvich.

¶ Relictvm. Quando libertas,& hæreditas simul seruo relinquitur, non potest vna sine altera adimi,no.in l.si ita scriptum,§.regula,ff. de liber.& posthum.

Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in d.§.regula,nu.1.

Relictum pœnæ nomine valet,l.superuacuã,C.de his quæ pœnæ nomi.

Fallit in 4.casib.vt per Ias.in d.l.num.2.

Relictum ad pias causas non debetur hęreditate non adita,l.si nemo,ff.de reg.iur.

Fallit in 3.casibus,vt per Ias. in l. eam quam, C. de fideicomm.

Relicta ab instituto,repetita esse censentur à substituto l.licet Imperator,ff.de leg.1.

Fallit in 8.casib.quos not.Suci. reg.334. Ampliatur in 7.casib.& limitatur in 8.à Ias. in l. licet Imperator, ff.de leg.1.num.45.& seq. Don.Fina,lib.2.

¶ Relicta ab instituto repetita esse censentur substituto,vt in l.licet Imperator.ff.de leg.1.

Primò fallit,cum euidentissimè apparet de contraria voluntate testatoris:quia tunc relicta ab instituto non censentur esse repetita à substituto, vt in d. l.licet Imperator.

Secundò fallit in secundo hærede scripto à milite,qui potest scribere hæredem ad tempus: vt in materia l.centurio.ff.de vulg.& pup.& per l. quærebatur.§. fin.ff.de testam.milit.

Tertiò fallit in eo,qui est substitutus in locum primi agentis à legis dispositione:vt est tex.no.in fin.ff.de leg.1.in d.l.licet Imperator.

Quartò fallit in substituto pupillari, per ea, quæ habentur in l.1.§.codicillis.ff.ad l.Falcid.& per ea quę not.in l.quid ergo.§.1.ff.de leg.1.& in l.si fundum.in §.si patre.ff.eod.titulo.

Quintò fallit, quando legata sunt facta à substituto quæ modo tempore testamenti non erant in rerũ natura:vt est casus & ibi Bar.in l.quidam rescrunt. ff.de iure codicillorum.

Fallit 6.quando legata sunt facta ab instituto sub nomine proprio:vt est text. in l.si plures.ff.de legat.secundo.& in l.Celsus.in §.1.& 2.ff.de legat.2. & in l.1. §.id

§.id quod.ff.ad l.Falcid.

Septimò fallit in substituto particulari in re certa: vt per Bald.in l.quoties.in fi. C. famil.ercis.& in l.vnica.§.pro secundo.C.de cadu.tollen.

Fallit 8. quando quis est institutus sub conditione, quæ non est verisimiliter ventura, & est grauatus legatis,& ei datus substitutus simpliciter, aut sub contraria conditione verisimiliùs ventura: vt per Cum.in l.licet Imperator.ff.de leg.1.

Nonò fallit,quando vnus & idem esset institutus & substitutus,vt est text. in l. 1. §. si proponatur. ff. si quis omissa causa testamenti.& Imo.in l. fina.§.Titius.ff.de vulgari,& pupil.& Pau. de Castr. & Alex. in l.sed si plures.§.fin.eod.titulo.

Decimò fallit in conditione apposita instituto: quia d.conditio non intelligitur repetita in substituto: vt in l.conditione.ff.de hære.Insti.& per Bar.& Bal. in l.quæ conditio.ff.de cond.& demonst.& in l.vnica.§.ne autem.C.de cadu.tollen.

Vndecimò fallit in instituto in secundo testamento, vt tenet Ioann.de Imol. in dict.l. licet Imperator. B.Socin.reg.414.

¶ RELIGIO: Ratio summa est,quæ pro religione facit.Papi.de relig.l.Sunt personæ.vide Iudex. Riisv.

¶ RELIGIONEM ingredi potest alter coniugum ante secutam carnalem copulam, & remanens in seculo,se alteri nubere potest.Doct.com.capitulo ex publico.de conuers.coniug. Med.re.9.

¶ REMEDIVM ordinarium facit cessare extraordinarium,l.in causæ,ff.de mino.

Fallit in 2.casibus, vt per Horma. Detum in l.1. §. hoc autem,ff.de noui ope.nunciat.num.8.vbi Ias.num. 21.ponit duas limitationes.fallit in 6.casibus,vt per Ias.in l.in prouinciali,§.si in loco communi, nume. 9.& sequent.ff.de nou.ope.nunciat.

Remedium vnum extraordinarium non tollit aliud, l.quemadmodum,§.magistratus,vbi glos.ff.ad leg. Aqui.l.de pecoribus,C.eo.

Ampliatur & limitatur in 3.casibus,vt per Iaso. in l.in prouinciali,§.si in loco communi,ff.de noui oper. nunciat. Don.Fina,lib.3.

¶ REMEDIVM ordinarium facit cessare extraordinarium.l.in causæ.ff.de mino.

Fallit in 2,casib.quos not.Herm.Det. in l. 1. §. hoc autem.ff.de noui op.nunc.videas Bart.in l.in prouinciali.§.1.ff.de noui ope.nunciat. Don.Fina,lib.5.

¶ REMEDIA superflua leges non inducunt. Vt le. no.ca.l.hæc stipulatio.§.diuus.C.Quib.cau. rest.in int.non est ne.tot.tit.in 1.const.C.§.quibus.De verbor.ob.l.qui his. Riisvvich.

¶ REMISSIO. Remittenti ius suum amplius non datur regressus.Inst.de bo.pos.l.si quis itaque.

De remissione pensionum tractant in l.eorum.§.fi.de pub.de fideicommissi remissione.in l.1.C. de pact. Riisvvich.

¶ REMISSIO,& arbiter.Remissio dolosa non præiudicat.

C.de trans.l.sub prætextu.
ff.de dona.l.si quis.
ff.de iud.l.si prætor.

Remissio dolosa,&c.] Quod dicitur non præiudicare,subaudi efficaciter,præindicat enim mero iure, sed replica.vt Instit.de excep.l. circa princ. & C.de inuti.stip.l.dolo.

Remissa actione vel transactione,super maleficio iterum agi.
ff.ad l.Aquil.l.si vulnerat.
ff.de nox.act.l.qui ex pluribus.
ff.de cond.indeb.l.eleganter.§.1.
ff.ad l.Iul.de adult.l.si maritus.
ff.de parrici.l.quod se.§.vlt.

Non agi.
ff.de pact.l.iurisgen.§.si paciscar.
ff.de iniur.l.sed si vnus.§.filio.
ff.de sepul.violat.l.sepulchri.
ff.de accusa.l.si cui.§.iidem.
ff.de bon.eor.qui ante sententiam.l.2.

Remissa actione,&c.] In vltima parte huius rubr. & idem datur intelligi,quod in primo,& amplius: generaliora enim sunt verba, vt extendantur etiã ad pecuniariam maleficij quæstionem. Si quid ergo dixero in prima,idem intelligatur in secũda dictione:sed non econtrà. Notãdũ est quoque, quod super pœnam maleficij fuerit transactum,tenet,vt ff. de pact.l.si tibi decem.§.quædam. super actioné verò quæ nascitur ex maleficio,siquidem maleficium sit publicum,aut irrogat pœnam sanguinis: & tunc valebit remissio gratuita,& non gratuita,nisi in crimine adulterij:aut non irrogat pœnam sanguinis: & tunc non valebit remissio per pecuniã factam, præterquam in falsa,vt C.trans.l.transigere.& ff.de bon.eor.quæ cum sẽtẽtia.l.2.gratuita verò pactio non prohibetur,vt ff.de iur.fi.l.1.in fin.& ad l.Iul.de vi.l.qui cœtũ.§.vlt.& ad l.Iul.de adult. l. si maritus. §.si autem.Nec obstat quod legitur ff. de sepul.l.3. §.si is cuius interest.Nã ibi nulla fuit pactio: sed cũ esset interrogatus,an agere vellet, respondit se nolle.Vbicunque autem dixi,transactioné lege improbari,ibidem & qui transigit,poterit contra eam venire,& ita potest intelligi hæc rubrica,si verò sit aliqua,nõ poterit,& ita intelligitur cõtraria rubrica.

Vna seruitute remissa,altera videtur retenta.
ff.de testibus.l.ex ea.
ff.de iud.l.cum prætor.
ff.de seruit.rust.præd.l.si mihi eadem.
ff.de compens.l.quod Labeo.
ff.de pact.l.inter.§.2. . .
ff.de don.int.vir.& vx.l.cum hic.§.si quis.
ff.de leg.1.l.si ex toto.
ff.de procur.l.maritus.
ff.de acq.hær.hæres.l.nec his.§.hęres.

Vna seruitute,&c.] Quasi dicat: Quod in vno permittitur,in alio prohibetur,& hoc, si eadem ratio sit in omisso,quæ in prohibito.

Idem est,& si per plures manus ambulauit.
C.si man.ita fuer.al.
ff.de mino.l.sed inter.
ff.de iur.patro.l.diuus.
ff.de acquir.pos.quæ in fin.qui mu.§.vlt.
ff.de pet.hær.l.sed si.§.proinde.
ff.de contrah.emp.l.si quis sub.

Idem est,& si per plures, &c.] Hæc est nota potius, quàm generale.

Accepta pecunia,pœna remittitur.
ff.si quis caut.l.si duo.§.quam.
ff.de pact.l.rescriptum.§.si pac.
ff.de arb.l.Celsus.in prin.
Suprà,sublato principali.
ff.de eo quod cert.loc.l.vlt.in fin.
ff.de iniur.l.sed si vnus.§.sed si.
ff.de do.excep.l.item.§.Labeo.
C.de pact.l.3.C.de trans.l.cum proponas.
C.de iur.dot.in pe.l.2.

Accepta pecunia,&c.] Et si accipiens dicat in contra-

rium nisi conuenerit vt pœna soluta pactum sit firmum, vt ff.de transf.l.qui fidem.& C.de transf.l.eum proponas, etiã si ea pœna sit maior eo quod est in obligatione: alioquin vtranq; videtur posse petere, licet non fuerit dictũ, vt ff.pro solu. l.si quis à socio.

Arbitria iudiciis in his casibus assimilantur.

C.quibus ex caus.maio.l.1.
ff.de arbit.l.non disti.
C.de arb.l.cum antea.§.licet.
C.de iud.l.vlt.
C.de iureiu.propter cal.l.2.§.sed quia.
C.de feriis.l.omnes dies.
C.de sententiis & interlocutoriis iud.l.nemo iud.
ff.de sentent.§.ex caus.

CONTRA.

C.vbi & apud quos iu.iur.l.vlt.
C.de arb.Aut.decernimus.
C.de arb.l.apertissimi.
C.de appel.l.appellatio.
C.de adopt.l.1.
ff.quibus ex caus. insam. irrog. quid erg. §. item promissio.
ff.de euict.l.2.
ff.de recept.l.peditis.
ff.de con.ind.l.si non sortem.§.si quis.
ff.de arb.l.si cum dies.
ff.de iud.l.hi.§.1.
ff.de arb.l.sed neque.
ff.de iud.l.2.§.1.& l.cum furiosus.
ff.de arb.l.si cum.§.ple.
ff.de iud.l.solemus.& l.in priuatis.
ff.de arb.l.quin etiam.
ff de iurisd.om.ind.quamuis.§.si prætor.
ff.de of.eius.l.cui mand.
ff de arb.l.cum lege.
ff.de re iud.l.quidam.

Arbitria in his casibus,&c.] Hic non debuit signari contrarium: si enim arbitria in his casibus qui notãtur in hac Rubrica, similia sunt iudiciis, in aliis autem quæ assignãtur in contraria Rubrica, non assimilantur, non possunt dici contraria, imò diuersa. Illud porrò pro regula teneo, vt nisi lege probetur diuersitas inter arbitriũ & iudiciũ, semper dicam vtrimque idem statui, vt ff.de arb.l.1. Azo, ru.27.

¶ REMISSIO. Legitimus administrator non potest debitum liquidum remittere, l.pactum curatoris, C.de pact.

Fallit in 4.casib quos not.Ias.in d.l.pactum, vbi etiam Alex.limitat in 4.casib.fallit in 3.casib.vt per Franc. Curt.in l.præses prouinciæ, C.de transact. nume.7. & in d.l.pactum, nu.2.fallit in 4.casibus, vt per Dec. in d.l.pactum.

Remitti potest iniuria facta filio à patre, & ideo sufficit ad statutum remittens pœnam habenti concordiam de offensa, nam si offendatur filius, sufficit concordia patris, l.contra iuris, §.si filius, vbi no.ff. de pact.

Fallit in 3.casib.quos no.Ias.in d.§.si filius, num.15.

Remittere & dare paria sunt, l. si quis obligatione.ff. de reg.iur.

Fallit in 5.casib.quos no.Dec.in d.l.si quis.

Remissio pensionis propter sterilitatem fieri debet, si damnum est enorme: hanc opinionem dicit esse Franc.Turz.concl.107.

Fallit in 4.casib.secundum Ias.in l.ius, C.de iur.emph. fallit vt per Viuium in suis conclu.vtr.conductor. Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 10.à Bened.Capr. reg.88.vbi latissimè videas de materia remissionis pensionis.

Remissioni non est locus in contractibus, etiam ciuilibus, ad locum contractus, si ibi non reperiatur, no. in l.3.ff.si quis in ius vocatus, & l.1. C.vbi de crimi. agi oportet, l.hæres absens, §.1.de iud.

Fallit in 8.casib.vt per Soci.reg.336.fallit in 5.casibus, quos no.Ias.in l.alio loco, ff.de eo, quod certo loc.

Fallit in 4.casibus, quos not.Seba. Sapia. in d.l.hæres absens, §.si quis, numer.6.fallit in 5.casib. quos refert Dias reg.642.fallit vt per Soc. reg. 337. fallit in 7.casib.vt per Feli. in c. licet ratione, de for.comp. numero 42.

Remissio in delictis locum habet, §.si quis.in auth. vt nulli iud.Bar.in l.1.C.vbi de crim.agi oport.

Fallit in 6.casib.quos no.Soc.reg.335. Ampliatur in 4. casib.& limitatur in 9.à Lancil.in tract.de of.prǽto. in causis crimin.in titu.de inqui.nu.12.

Fallit in 3.casib.quos no.Sebast.Sap.in l.hęres absens, §.si quis tutelam, ff.de iud.num.18.videas Battand. in sua praxi crim.reg.7. Don.Fina, lib.1.

¶ REMISSIO in causis ciuilibus regulariter locum non habet: vt no.in l.2.ff.si quis in ius vocat.& in l.1. C.vbi de crimin.agi oport.& in l.hæres absens.§.1. ff.de iudic.

Primò fallit, quando debitor renũtiauit priuilegio fori, quia tũc habet locũ remissio.gl.est sing. in d.l.2.

Secundò fallit, quando quis iurat seruare promissa: nam in veritate istius iuramenti habetur remissio. ita consuluit Bar.& Bal.in l. cùm Archimedoram. C.vt in poss.lega.

Fallit 3.quando promittit quis se repræsentare in certum locum: quia tunc remissio in causa ciuili valet.vt nota.dicit Bald.in l.cùm Archimedoram. dicens hoc etiam tenuisse Doctores antiquissimos etiam ante Accursium.

Fallit quartò, quando quis promittit se repræsentare, & iurat: nam tunc habet locum remissio in causa ciuili, vt dicit Ang.in l.hæres absens.de iudic.alleg. text.singula.in §.si verò.in auth. de exhib. reis.sed aliter dixit Pet.de Anchar.in c.Rom.§.contrahentes.de foro compet.lib.6.

Quintò fallit, quando quis esset debitor fiscalis. l.2.C. vbi de crim.agi opor.

Sextò fallit vbi ageretur de statu ingenuitatis vel seruitutis, vt si quis cum esset in quasi possessione seruitutis, aufugit possessionem, & in quasi ingenuitatis poss.se malè constituit, &c.

Septimò fallit, si esset quæstio de conditione personæ quæ dicitur esse districta à corpore vel collegio à quo aufugit.C.vbi quis.de curia. l.2. has limitationes ponit Ang.in l.hæres absens.ff.de iud.

Octauò fallit, quando dolosus de loco recessit vbi contraxit & ibi bona non possidet: nam tunc fit remissio, vt dicit Barto. in l.hæres absens. ff.de iudic. B.Socin.reg.416.

¶ REMISSIO in ciuilibus, non habet locum, vt notat Bart.in l.hæres absens.§.1. ff. de iud.qui dicit de hoc esse casum hodie.in ca. Rom. §. contrahentes. de foro compet.in 6.& tenent doc. in d.§.contrahentes.idem Barto.in l.sicut.§.si.ff.de accusat.& est magis communis conclusio, vt firmat Maria.in ca. dilecti.de foro compet. vers. circa tertium articulum.not.Ias.in l.1.in 4.not.post Alber.& alios. ff.de eo quod certo loco.

Primò fallit, nisi contrahens renuntiaret priuilegio fori,

fori, quia tunc fit remissio. gl. est sing. in l. j. in verbo, pro non dato. ff. si quis in ius voc. non ierit. quã ibi sequitur Bar. in dicta l. hæres absens. in d. §. j. Bal. in l. cum Archimedoram. versic. quæro de fideiussoribus. C. vt in poss. lega. & per illam glo. ita limitat Roma. in singul. cclxxix. incipien. regula est. quam etiam sequitur Abb. in cap. fi. de foro compe. & per illam gloss. & ita limitat Soc. in regu. ccccxxxvj. incip. remissio. in prima fallen. & Barb. in c. fi. de foro compet. & Felin. in d. c. fi. versi. tertiò fallit, & illa gl. communiter tenetur secundum Alexandrum ibi, Ias. in d. l. j. ff. de eo, quod cer. loc. & per illam gloss. ita limitat Petr. de Rauen. in suo alphabeto, litera R. in parte, Remissio. vbi eam etiam dicit singularem, licet Auge. ibi, & in dict. l. hæres. §. j. eam reprobet: cuius opinionem dicebat fortè meliorem Maria. vbi suprà, qui sublimitat hanc fallentiam, vt ibi per eum.

Secundò fallit, quando quis iurat seruare promissa: quia tunc virtute istius iuramenti fiet remissio. Ita limitat Soc. vbi suprà. in ij. fallentia, & allegat Bart. & Bald. in d. l. cùm Archimedoram. sed neuter eorum hoc dicit. Ideo aduerte, quòd hanc fallentiam posuit Marian. in d. ca dilecti. vers. octauò fallit. cuius litera est corrupta, & allegat solum tex. in auth. ei qui. C. de bon. auct. iud. possid. & posuit ante eum Roma. in dicto singu. cclxxix. vbi tenet, quòd dicta regula fallit, vbi contrahentes iurarunt se litigaturos in loco contractus. Posuit etiam Barba. in d. c. fi. de foro comp. qui allegat Ange. in d. l. hæres absens. §. si quis tutelam, & remitti se de hoc. ponit etiam Felin. in dict. cap. fin. circa prin. versic. quintò fallit. qui refert Ange. hoc tenere in §. si verò etiam. in auth. de exhibend. reis. & defendit eum optima ratione à Cardi. qui videbatur tenere contrarium. Vide Ias. in allegat. l. j. & in d. ij. limitatione ad istam regulam, vbi dicit eam limitandam, quando debitor promisisset soluere certo loco, & iurasset, nam virtute iuramenti esset remittendus ad locum destinatæ solutionis: allegat solum text. in d. §. si verò etiam. & sequitur hoc M. Anto. in tract. de virtu. iuramen. in xl. effectu. & habetur ille tractatus in iij. vol. Tractatuum.

Tertiò fallit, quando quis promisit se repræsentare in certo loco: tenet Bal. in l. cùm Archimedoram. C. vt in poss. lega. & ponit Soc. vbi suprà, in tertia fallentia. & Ias. vbi suprà, in iiij. fal. Adde Fel. qui idem sequitur in dicto c. fi. versi. quartò fallit. & secundum hanc fallentiam superflua est quarta fallentia Soci. cum secundum eam iuramentum nihil adderet, cũ sola promissio de repræsentando se, operaretur remissionem.

Quartò fallit, quando esset debitor fiscalis, per text. in l. ij. C. vbi de cri. agi oport. qua lege motus ita restringit Socin. vbi suprà, in v. falle. Aduerte tamen, quia allegat corruptè, & lex illa nihil facit. sed debet allegare l. fina. C. vbi de ratio. agi oport. & l. fin. C. vbi decur. vel cohor. & ita allegat genitor suus Maria. in d. c. dilecti. de foro compet. vers. quintò fallit, vbi hanc etiam fallentiam descripsit.

Quartò fallit, in causa status, quando existens in quasi possessione seruitutis aufugit ad alium locum, & ibi vendicat se in libertatem: debet enim remitti ad locum vnde aufugit. Ita restringit Marian. in d. versi. quartò fallit, referendo Cynum in l. j. & ij. C. vbi de ratiocin. & Bal. & Ang. in d. l. hæres absens. tenet etiam filius suus in alleg. regula, in vj. fallentia, ponit etiam Barb. in d. c. fi. versi. quintò limita. de foro competenti.

Sextò fallit, si agatur de conditione personæ, quæ dicitur astricta alicui corpori, vel collegio à quo aufugit. Ita Marianus in d. versi. vj. fallit. per l. ij. C. vbi decuria. vel cohorta. refert Angel. in d. l. hæres. §. j. ponit etiam filius suus in alleg. regula, in fallentia pen. cuius litera est corrupta. & ponit Barb. in dict. vers. sextò limita.

Septimò fallit, quando quis turpiter se occultat, siuè habeat bona siue non: tenet Barto. in d. l. hæres. §. j. & vide Marian. in d. versic. secundò fallit. descripsit etiam Felin. in d. c. fin. de foro competen. versic. vij. fallit.

Octauò fallit, quando reus latitat in alia prouincia, & in loco contractus vel quasi non possidet bona. Ita Barto. in dict. l. hæres. §. j. qui ponit hanc limitationem distinctam à præcedenti, licet Marian. in loco proximè allegato vtranque limitationem in vnam solam congesserit, quod est contra mentem Barto. & idem etiam videtur velle filius suus vestigia patris sequendo, dum in dicta regula, in vltima fallentia refert Barto. & hanc fallentiam ponit Barb. in d. cap. fin. vers. vij. limita. qui dicit, quòd prædictis duobus concurrentibus fit remissio, allegando Bar. vbi suprà.

Nonò fallit, quando agitur de reddenda administratione, quia tunc debet quis remitti ad locum vbi administrauit. Ita limitat Maria. versic. iij. fallit. per l. j. & ij. C. vbi de ratiocin. agi opot. & per glos. ibi. & ita dicit tenere Anto. in d. c. fi. de foro compet. vbi ita tenet Barb. Cuius additionem vide, quia se remittit de declaratione: & ponit etiam ibi Fel. in versi. fallit primò.

Decimò fallit, propter nimiam contumaciam. Ita tenet Maria. vbi suprà, versi. vij. fallit. referendo Bald. ibi, in vltimo notab. & tenet etiam Fel. in d. c. fi. versi. vj. fallit. vbi dicit quòd tunc potest reus personaliter capi, & ad iudicem duci, referendo Bal. in l. cõsentaneum. C. quo. & quan. iudex. in 8. not. vbi hoc tenet per text. ibi, quem ad hoc dicit non alibi, cuius additionem vide: & ponit etiam Barb. in d. vers. iij. limita, & posuit ante eos Roman. in d. singular. cclxxix. in iij. fallentia. allegat d. l. consentaneum. & Bald. ibi.

Vndecimò fallit in vagabundo, quia potest vbilibet conueniri. Ita limitat Fel. in d. c. fi. versi. secundò fallit. vbi ad hoc refert Salic. quod tamen relinquit cogitandum, quia ex eo quòd possit vbilibet conueniri, non probatur quòd sit remittendus: & in materia quis dicatur vagabundus, & vbi sortiatur forũ, vide nota. per Maria. in d. c. fi. de foro compet. vers. j. igitur quæro, & per totam.

Duodecimò fallit, nisi quis esset obligatus per instrumentum confessionatum: quia tunc habet locum remissio. Ita dicit solus Barb. in d. c. fi in d. vers. octauò limita. motus ex eo quod no. Bal. l. vnic. C. de sen. quæ pro eo quod interest inferun. vbi secundũ eum dicit quòd obligatus per instrumentum confessionatum tenetur præcisè.

Decimotertiò fallit in casu tex. in §. necessitatem, in auth. vt iudi. sine quo. suffra. secundum Io. And. in d. §. cõtrahentes, quem refert Maria. sic limitans hãc regulam in d. vers. nonò fallit.

Decimoquartò fallit, quando lis esset inchoata in loco destinatæ solutionis, quia tunc etiam in ciuilibus causis fit remissio personalis ad locum iudicij

inchoati.text.est in l.consentaneum. C.quomodo & quando,iudex.quem ad hoc ibi notat Bal. in vij. not.& dicit, quòd ille tex. est ad hoc sing.nec est alibi in iure, vt refert Ias.qui ita limitat hanc regulam in d.l.j.ff.de eo, quod cer.loc.in ij.limita.

Decimoquintò fallit, quando debitor promisisset soluere in aliquo loco, & certo & limitato tempore, vt fingatur per dolum abesse. Ita limitat Iason. in quinta limitatione ad istam regulam, referendo Innoc.in c.si aduersarius. de eo qui mitt.in posses. & Bald.in capitu.j. de milit.vas. qui contum.in vsibus feud.

Et aduerte quòd Ripa, in capitulo j.de iudic.colligit ex dictis per Abb.ibi, regulam, quæ talis est: promissor non potest conueniri in loco destinatæ solutionis, nisi ibi reperiatur. Ampliat quinque modis, & limitat duodecim limitationibus, quæ omnes ferè sunt ex suprà dictis, & quia illa regula est similis in materia huic, ideo nolui illã per se ponere. B.Dias.

Renuntiare rescripto impetrato vna pars, altera parte nolente, regulariter non potest. Moder.maximè Fel.in rub. de rescri.

Amplia etiam si motu proprio fuit causa commissa ad vtilitatem priuatam. d.Abb.in c.ex cõquęstione. de restit.spol.

Fallit, quando rescriptum afferat ius alicui vltra instãtiam. Bal.in l.postquam liti.C.de pac.

Fallit, quando vellet satisfacere parti de expensis. Anto.in capitul.super literis, versic.& aduerte.de resc.

Fallit, quando rescriptum esset tantum iudici præsentatum. Ant.in cap.ex parte decani.vers.not.j.de rescript.

Fallit, quando citatio non emandasset parti, secundũ Abb.& alios in d.c.ex conquæstione.

Fallit, quando rescriptum esset impetratum ad bonũ publicum: quia illi renuntiare non potest etiam ante præsentationem. Hostien.in dicto capit.ex conquæstione. vide ad hoc per Rot. in titu.de appellatio.decisio.lxj.Item fuit dubitatum, &c.in nouis.S. Ian.re.642.

¶Remissio * in contractibus locum non habet sicut in delictis: vt not. in l.si.C.vbi de crim.agi opor. B.Soc.re.417.

Additio.

* Remissio. Vide Bald.in consi.clxvij. in iij.parte.B. Vadius.

Primò fallit, quando contrahentes in loco renuntiassent priuilegio fori.vt not.glo.sing.in l.j.ff.si quis in ius voc.ibi pleniùs.

Secundò fallit, quando peteretur reddi ratio administrationis.vt l.j.C.vbi de crim.agi oport.

Tertiò fallit, quando est in causa status. vt l.j.C.vbi de causa sta.vbi pleniùs de hoc.& in aliis casibus similibus per Cyn. in d.§. contrah. B.Soc.re.417.

¶Remissio debiti fieri potest per maiorem partẽ creditorum non citatis aliis. Doc.com.l.rescriptũ. ff.de pactis, & Bar.l.hæredes.§.peto.ff.ad senat.cõs. Trebel.l.si cui.ff.de re iud.Saly.l.& suum.§.fin.ff.de pact.Tiraq.tract.res inter alios acta.limit.34. Med. reg.8.

¶Remissio * in delictis regulariter locum habet. in authentic. vt nulli ind.§.si quis. & not. Bartol.in l.prima.C.vbi de crimine agi oport. B.Socin. re.415.

Additio.

* Remissio. Vide Felin.in cap.licet ratione.in versic. ex dictis doct.cum plu.seq. de foro competent. B. Vadius.

Fallit j.vbi priùs esset condemnatus, quia ibi debet puniri non autem remitti ad locum delicti, Bald.in l.executionem.C.de exec.rei iud. alleg.not.in l.à diuo Pio.§.sententiam.ff.de re iud.

Fallit ij.quando aliquis esset sub eodem prætore: quia tunc non mittitur ad locum delicti, vt not.Bart. in l.delic.de requiren.reis.

Fallit iij.quia iudex originis, vel domicilij non potest petere vt sibi remittatur delinquens: sed solum vbi commisit delictum, vt no.Bald.in l. executorem.C. de execut.rei iudic.& de ista materia vide per Bal. in d.l.j.C.vbi de cri.agi opor. & in d. §.si verò qui compræhensorum.in auth.vt nulli ind.

Quartò fallit, quando iudex domicilij format processum contra delinquentem, & eum condemnasset antè, quàm fuisset requisitus à iudice vbi commisit delictum.ita Paul.de Castr.in d.l.à diuo Pio.§.sententiam.& ita tenet Dyn.per illum tex.

Quintò fallit, quia iudex non tenetur eum remittere nisi priùs summariè cognouerit causam remittendam, & an commiserit maleficium: vt dicit gl.in capitul.pastoralis.de re iudic.& Angel. in l.fina.C.de accus.

Fallit vj. quia hodie de consuetudine non habet locũ remissio: cum quælibet ciuitas habeat suos terminos: vt dicit Angel.in l.hæres absens.ff.de iudiciis. & Baldus in l.requirendum.C. de seru.fugit.Barth. Socin.regul.415.

¶Remissio facta ex vno correlatiuorum non extenditur ad alterum.not.Doc.com.l.si vno.ff.locati.l.si conuenit.ff.de pact.conc.simil.l.1.ff.de rescind. vend.Saly.l.fina.C.de petic.& com.rei vend. Med. reg.9.

¶Remissio generalis non extenditur ad restitutionem rei.Bar.l.tres fratres.ff. de pact.l. ei.ff.de liber.leg.l.Aurelius.§.Mæuia. ff. eod.Bald.l.cum necessitatem.C.de fideicom.l.pactum.q.12.C.de collat.l.si seruus.ff.de leg.2.doct.l. sub prætextu.C.de transactio. item non comprehendit dolum.glo. & doct.l. transactione.C.de transact. Bart.l.Pomponius.col.9.ff.de neg.gest.Ceph.consi.34.nu.23.cons. 142.nu.28.Parisius cons.107.nu.37.lib.7.Ruin.l.1.nu. 16.de oper.nou.nunc. Med.re.1.

¶Remissio mercedis fieri non debet quãdo quis paulo minus commodè vsus fuerit re aliqua.l.si ea. §.colonus.l.si merces.§.vis maior.ff.locati.not.l.habitatores.l.si fundus.ff.eod. Aegidius Bossius tract. de remiss.merced.nu.107. Med.re.5.

¶Renovatio priuilegij non facit nouum ius, nisi de innouatione constet etiam si fiat per principẽ, nisi aliter per ipsum declaretur. ca.cum dilecta.de confir.vtili, vel inutili. Abb.c.ex part.no.2.de priui. Ias.l.admonendi.nu.22.ff.de iur.iur. Med.re.10.

¶Renuntiare iuri suo vel pro se introducto quilibet potest.c.ad apostolicam.extrà, de regul.& l.si quis in conscribendo.C.de pact. & de hac materia vide gl.ad quam semper recurritur in c.si diligenti. extrà, de for. comp.& ibi per Host.& Io.And.& per gl.not.in auth.vt sine prohi.ma.debi.& credi.tu.gemi.§.quia verò.& ibi per Iac.de Bel.& per Cyn.in l. iij.& Spec.de renunt.vbi concl.& per Bart.& Bal.in d.l.si quis in conscribẽdo.& ipsum Bar.in l.ius publicum.ff.eod.tit.& Io.de Imo.& alij referunt in d.c.si diligenti.de foro compet.& posita regula, diceam fallere in pluribus casibus in d.l.si quis in conscribendo.& illis addo alios casus. B.Soc.re.419.

Addi

ADDITIO.

* Introductio. Vide Felin. in c. si diligenti. de fo. com per. B. Vad.

Primò fallit in iure naturali, vt est in iure sanguinis vel agnationis, vel cognationis, cui renunciari non potest. de regulis iuris. l. iura sanguinis. & ff. de pac. l. ius agnationis & vt est ius defendendi: prout est in clem. pastoralis. de reuiur. ff. de appella. cui similiter renuntiari non potest: vt not. per gl. ff. de pact. l. pactum inter hæredem. vbi de hoc. iura enim sunt naturalia, vt in v. dist. in prin. & hoc habet similiter locum etiam de iure diuino, quod & naturale, dicitur, de prob. & de consu. c. si. circa quod dic, prout ibi not. sexta dist. c. ex his.

Secundò fallit in iure positiuo, quando disponit circa aliquam solennitatem actus agendi: nemo enim potest agere quòd leges non habeant locum in actibus suis quo ad solennitatem. l. j. de legi. & c. nemo. extrà, de testib. vide ad hoc etiam quod not. extrà, de officio deleg. c. inquisitus. & per gl. in clem. sæpe. in gl. finali extrà, de verborum significa. nec in iis duobus casibus profit iuramentum, cum non præstitum sit secundum ius ipsum. in c. cum contingat. extrà, de iureiur.

Tertiò fallit, quando tale ius non esset appropriatum ipsi renuntianti: sed quoddam fas, & quædam facultas, vt putà ius eundi per viam publicam. ff. de via publica. l. viam publicam. & ius testificandi, vt lege testificandi. & simil. nam istis renunciari nô potest. vnde dicunt doc. quòd quis renunciare non potest facultati probandi per testes, nec valet pactũ quòd quis paciscatur, vt probare non possit per instrumentum: vt voluit glo. in dict. §. & quia. & uor. Ioan. Andr. in d. c. si diligenti. extrà, de foro competent. & ita communiter tenet Ioan. de Imo. pro quo facit, quia testificandi facultas communis est, vt in auth. de test. §. j. in princip. vnde minui non debet, sed potius adiuuari. C. de rebus credit. l. generaliter, in princip.

Quartò fallit, quando nô esset ius appropriatum personæ: sed datur a iure personæ inhabilis ad renunciandum, vt in minore renunciante beneficio restitutionis in integrum. & in muliere renuntiante Velleiano. de quibus in glo. in dicto capitulo, si diligenti. plenius dictum fuit.

Quintò fallit, quando ius tale contineret priuatam vtilitatem renunciantis, & publicam similiter, & vna esset inseparabilis ab alia. ad hoc l. debitorum. ff. de pact. do. & in l. prima. ff. soluto matrimonio: & quod habes in capitulo primo, de iuramen. calum. in vj. Hinc est, quòd non potest renunciari per clericum priuilegio fori, cum tale publicum sit vel diuinum, vt colligitur secundum Hostiensem in dicto capitulo si diligenti. extrà, de foro competent. & procedit etiam si interueniat iuramentum: vt ibi. nec potest renunciari illi iuri disponenti, quòd persona idonea, & cano. eligatur: vt ho. in c. quia. extrà, de elect. imo non poterit quis renuntiari, seu pacisci, vt non liceat publicum offendere hostem suæ reip. c. quantum. de pact. secundum Bald. in d. cap. si diligenti. secùs si priuata vtilitas non fuisset separata à publica: vel e contra. tunc bene potuisset quis renuntiare siue pacisci. l. iuris gêtium. §. si paciscat. ff. de pac. vbi hoc no. & in c. quemadmodum, extrà, de iureiur.

Sextò fallit, quando ius esset ius præcepti iuris vel diuini, vel generalis, vel prouincialis, vel alterius superioris; quæ transgressio induceret peccatum mortale. extrà, de consue. c. fi. xxv. q. v. sunt quidam. secundum Host. & Io. And. tunc enim, quando ipsa renunciatio fit contra bonos mores, vel inducat ad delinquendum, non valet ad hoc l. alia. § eleganter. ff. solut. matrim. & d. l. conuenire. ff. de pact. dot. & C. ne si. do. den. l. j & de pac. l. iurisgent. §. pacisci. & nota. in l. exceptio, de condiction. indebit. hinc est, quòd iuri diuino renunciari non potest, vt voluit glo. in d. §. quia vero. & in auth. si qua mulier. C. ad Velleian.

Septimò fallit, quando ius renuntiantis esset fundatú super iure misto quod concernit fauorem tertij, & est inseparabile à iure ipsius tertij; & hoc l. ij. & iij. §. vij. ff. de libe. causa. & quod not. extrà, de iure. & de instit. c. cum iurassent. aliud si esset separabile, tunc valet renunciatio in præiudicium renunciantis: vt not. in d. c. cum venissent. extrà, de arbitr. & C. res inter ali. acta. per totum.

Octauò fallit, quando fundatur ius super causa odij inspicientis alterum, vt est in Macedoniano. vt est gl. in d. c. si diligenti. & in pacto legis commissoriæ, & in pignore. de quo etiam an validentur iuramento not. extrà, de pign. & c. significante. C. de pign. l. vlt. quod verum intellige, nisi renunciatio sit causa cessionis ipsius odij, cum tunc valeat. l. fina. C. ad Maced.

Nonò fallit, quando renunciatio esset contra naturã actus. l. cum precario. ff. de precario.

Decimò fallit, quando ius, cui renunciatur, non est de præsenti: sed sola spe: prout not. extrà, de pact. c. cũ fidem. l. j. C. de pact. & ff. de acquir. hęred. l. qui superstitis. & c. ij. de pact. in vj. vbi de hoc. sed an tales renuntiationes validentur iuramento remittendum est ad doc. in iuribus suprà alle. B. Soc. re. 419.

¶ RENVNCIARE quemque posse iuri suo.

PRO.

Ext. de priuileg. c. si de terra.
Ext. de elec. c. cum nobis olim.
Ext. de renunc. c. quod in dubiis.
Ext. de regular. & trai. ieun. cap. ad Apostolicam.

CONTRA.

D. de procur. l. filiusfa. §. veteran.
D. de postulan. l. quos prohibet.
D. de pact. l. ius agnationis.
D. de iurisd. omn. iudic. l. si idem.
C. de pact. l. in conscribendo.
Ext. de for. compet. c. si diligenti.
Ext. de sent. excom. c. contingit.
7. q. i. c. quàm periculosum.

SOLVTIO.

Quisque iuri quod pro se est introductum, potest renunciare. fallit tamen in casibus, quos notaui in decretali illa, ad Apostolicam. Iuri autem quod non est introductum tantum pro me, in quãtum tangit me, renunciare possum. d. c. ad Apostol. Fallit tamẽ hoc in tribus casibus introductis ad decorem ecclesiæ seruandum circa clericos. d. c. si diligenti. & c. cõtingit. Damas. re. 128.

¶ RENVNCIARE non videtur, iuri sibi competenti, qui ius suum ignorat. l. nemo fraudare. ff. de reg. iu. & ibi Dec. Anch. cons. cxxviij. ad fin. quod not. Dy. in l. scienti. de reg. iur.

Amplia, vt qui renunciat omni iuri, quod habet vel habere sperat intelligitur de spe subsistente ex causa de præsenti, & non de ea quæ oriri posset de futuro,

turo,secundum Bar.in l. post emancipationem.ff. de lib.leg.& l.si vxor.§.diuus.ff. de adult. Fel.in c.si diligenti,versic.x.fallit,de foro compe.& doct.omnes in l.si quis in conscrib.C.de pact.

Fallit,quando in renunciatione diceretur,renũciauit omni iuri sibi competenti tam de præsenti, quàm de futuro,vt Ab.in c.ex multiplici.de decimis.Bar. Bal.& Sal.in l.hæredum.in princ.ff.man.& ideo qui renuntiat debet esse circunspectus,ne effuso sermo ne obloquatur,ne incidat in periculum.

Fallit in renuntia legitimæ,seu supplementi legitimæ, quia licet quis renuntiat omni iuri suo,non tamen se extendit ad legitimam nisi ad ea sit facta specifica,& nominata renuntiatiu,secundum Boer.in q. iij.numero 9.qui alleg. text. in l.si quando. §.& generaliter.C.de inoffi.testam.& l.omnes.in versi.specialiter & nominatim.ff.de præscrip.anno.xxx.& ibi Bald.& Angel.Roma.consilio cclxxvij.Old.consil.cxxxij.Zabar.cons.lx.& cons.xcvij. Barb.consil. lv.volum.ij.

Fallit hæc regula cum de fraude agatur,secũdum Bal. in c.j versic.sed nunquid.de plus petit.l. cum quis persuaserit.ff.de dolo.

Fallit etiam in dolosa persuasione,vt l.j.§.persuadere, de seru.corrup.nam ex consilio fraudulento homo efficitur deterior,& ob id solicitando, instigando, & persuadendo si homo redditur deterior, Tunc consulens,& persuadens tenetur de malo consilio, vt l.consilij.ff.de reg.iuris.Bald.in l.metum.in fine C.quod metus causa. I.Nouel.re.419.

¶ Renuntiare non videtur iuri sibi competenti, qui ius suũ ignorauit.Reg.iu.l.nemo fraudare. Pet. Duen.in Reg.vide Contemnere,Lis.

Regula iuris antiqui est,omnes licentiam habere iis, quæ pro se introducta sunt, renunciare. C.de pact. l.29.

Datur ex hac lege & in hæredes actio intra annum dũtaxat à morte eius,qui arguebatur.Ser.Scæu.Reg. lib.4.Ad l.Iu.re.l.2. Riisvvich.

¶ Renuntiari non potest id, quod pro forma introductum est.l.si vnus.C.de testam.l.nemo potest. ff.de leg.1.l.eum precario. ff.de precario.leg.2. ff.si cert.pet.l.cum hi.§.si prætor.ff. de transact. Docto. auth.hoc ius.C.de sacrosanct.eccle.Bald.leg.fin.C. de suis,& legit.l.contractus.C.de fide inst.rel.c.cum dilecta.nu.20.de rescr.Maranta in tract.de ordin.iudic.p.3.nume.8.in principio,quia forma introducta est ob fauorem publicum, cui per partes renunciari non potest.l.ius publicum.ff. de pactis. decis. Pedem.165.nu.7. Med.re.7.

¶ Renuntiare.Sufficit si generaliter renũtietur.
In Aut.vt sine prohi.ma.& ha.§.si quia verò.
In Aut.de hær.quę ab intest.§.ex hoc.
Denuntiationem contemni,& nihil facere.
In Aut.de denun.& depor.in prin.ti.§.videamus. Azo,ru.104.

¶ Renuntians vnus ex correlatiuis remedio leg. ij.C.de rescind.vendi.alter correlatiuus renunciare non dicitur,Bald.c.1.tit.qualiter Domin. propr. priuetur. Med.re.9.

¶ Renuntiatio& quis potior habeatur. Renuntiatio differt à mera donatione.
C.de necessar.hęr.l.quidam.§.illo.
ff.de rei vend.l.si pro parte.§.si defunc.
ff.man.l.idémque.§.vlt.
ff.de donat.l.Aquil.

Renuntiatio,&c.]Hęc Rub.falsò exposita est.debuit ita poni:renuntiatio differt à donatione,vt per l.ap paret. Azo,ru.104.

Renuntiat ignorans iuri suo.
ff.de inoffi.test.l.mater.
ff.de pet.hęr.l.legitimam.
Potior est,qui rem ad effectum perducit.
C.de ver.iur.enucl.l.1.
C.de oper.pub.l.vlt.
ff.de pecul.l.si verò.
ff.qui pot.in pig.hab.l.potior.
Melioris conditionis est vilior.
ff.qui & à quib.manu.l.si quis ha.
C.de episc.& cler.l.si quis ad fal.

Qui pręstantior est loco,potior debet esse religione. Azo,ru.82.

In pari causa potior prohibentis conditio.
ff.com.diuid.l.Sabinus.
ff.de in diem adiec.l.quòd si vno.
ff.fam.herc.l.hæredes.§.si incerto.
Contrà,ff.de rer.diuis.l.interim.§.reli.
Potior in pari causa est rei conditio.
C.de ser.fug.l.quicunque.
ff.de verb.obl.l.si seruum.§.sequitur.
In pari causa deterior est petitoris conditio.
ff.ne quis eum qui in ius voc.l.nam cùm.
Occupantia non est melior conditio.
ff.de tribut.l.non enim.
ff.si ex nox.caus.aga.l.2.
Occupantis est melior conditio.
ff.de procurat.l.pluribus.& consignatur ibi contrà.
ff.de leg.1.l.pluribus.in fine.
ff.de duob.reis.l.3.
ff.de pecul.l.si verò.
ff.de re iud.l.inter eos.
ff.de nox.l.si quis.

Potior est,&c.
In pari,&c.
Occupantis,&c.

Hæ omnes sunt notæ, in prohibente tamen excipe:nisi id prohibeat,cuius gratia res est comparata,vt ff. com.diuid.l.si ædes.

Occupantis,&c.]Sciendum tamen,quòd occupare dicitur quis plerunque litem contestando, quod dic, vt notaui,ff.de le.1.l.si pluribus.§.vlt.quãdoque hoc ipso,quòd ad sententiam peruenit prior.vt ff.de pecu.l.si verò adhuc.vt occupantis,&c.

Qui potior est in gradu, non est potior in conditione.
Inst.de hær.Rub.qui potior est.
Præualet id,quod nocet.
ff.de lib.caus.l.duob.
ff.de bon.lib.l.2.§.vlt.
ff.ex quib.caus.in poss.eat.l.Fulc.§.qui sit.
ff.de minor.l.verùm.in fi.
ff.de ser.corr.l.doli.§.si quis.
ff.ad Maced.l.sed Iul.§.non solùm.
ff.ad Syl.l.si quis in graui.§.vlt.
ff.ad l.Cor.de fal.l.si filius eman.
ff.naut.caup.l.debet.
ff.depos.l.1.§.meritò,
Contra.
ff.de inof.test.l.si pars.
ff.de itin.act.priuat.l.1.§.vlt.
ff.de senat.l.eman.§.vlt.

Præualet,&c.& contrà.] Solutio.Id quod non nocet, præualet, nisi tractetur de contractu, vel quasi

contra

contractu, vel sententia cassanda: tunc enim statur regulæ generali, quæ est in ff. de reb. dub. l. quoties. & vt in contra. Rub. Prævalet, quod principale est, vt ff. de iniur. l. eum qui. §. si iniuria. ff. quod vi aut clam l. antep. §. sed & si quis. Azu, ru. 73.

¶ RENVNCIATIO facta parte absente, non habet vim pacti, no. in l. 1. C. de pact.

Fallit in duobus casib. vt per Goza d. in d. l. r. nu. 16.

Renunciari non potest iuri publico, l. ius publicum, ff. de pact.

Fallit, vt per Ias. in d. l.

Iuri priuato renunciari potest, Doctores in dict. l. ius public.

Fallit in 5. casib. vt per Iason. in dicta l. ius publicum.

Fauori suo quilibet renunciare potest, c. ad apostolicam, extra de regula. l. si quis in conscribendo, C. de pact.

Fallit in multis casib. vt per glos. & Franc. Curt. in d. l. si quis in conscribendo, num. 8. Fallit in 10. casib. vt per Soc. reg. 339. fallit in 22. casib. vt per glo. in l. pactum inter hæredes, ff. de pact. fallit in 10. casibus, vt per Fel. in c. si diligenti, de foro competenti, vbi latisaimè videas. fallit, vt per Damas. reg. 138.

Defensionibus in criminalibus renunciari non potest. doct. in l. pactum inter hæredes, ff. de pact. leg. 1. §. si quis vltro, ff. de quæstio. Bald. in c. 1. nu. 7. de proba.

Fallit in 6. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 13. fallit in 5. casib. vt per Ias. in l. si quis in conscribendo, C. de pact. nu. 18. videas Battand. in praxi crim. reg. 22.

Mulier quæ renunciat Velleiano, debet certificari, aliàs non valet renunciatio. fallit in 2. casib. vt per Ias. in l. in repudianda, ff. de acq. hæred. videas de hoc latissimè apud Por. lib. 4. conclusio. 33.

Per semiplenam renuntiationem factam in absentia partis, non potest ius de futuro remitti. gl. in l. conditionis, C. de pact.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 15.

Renuntians liti motę intelligitur renuntiare non solum instantię, sed causę, & iuri principali, l. postquã liti, C. de pact.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. nu. 1. vbi etiam Dec. limitat in 4. casib. nu. 2. & ibi Goza. limitat in 2. casib. num. 2. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 3. per Io. Bolog. in l. postquam liti, C. de pact. nu. 17.

Si quis renunciauerit testibus, vel instrumentis, non obstante renuntiatione, potest testes & instrumenta producere, & sic talis renunciatio nihil pręiudicat, gl. in lege iubemus, C. de iud.

Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in d. l. nu. 5. & videas nu. 7. Fallit in 9. casib. vt per Fel. in c. cùm venissent, de testib. nu. 10.

Vxoris renunciatio facta de hypotheca, quam habet in bonis mariti, vt valeat, & sibi pręiudicet, ne possit agere contra res mariti ab eo alienatas, oportet quòd tempore contractus sint bona mariti, ex quibus possit dotem habere, alioquin renunciatio nõ valet.

Fallit in 3. casib. quos no. Io. Bap. in repet. Rub. de donat. inter virum, & vxorem.

Renunciatio facta per diuidentes de omni iure quod habent vel habere sperant inuicem in bonis alterius in partem obuenientis non includit fideicommissum futurum inter ignorantes.

Ampliatur & limitatur per Soc. in l. qui Romę, §. duo fratres, ff. de verb. oblig. nu. 121.

Renunciatio per filiam facta de bonis paternis ex causa dotis habitę, ipsam excludit ab illorũ repetitione, c. quamuis, de pactis, in 6. Parisi. consil. 69. vol. 3.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 13. à Por. lib. 4. cõcl. 32. vbi contrariam opinionem etiam limitat.

Renunciatio simplex iuri de futuro non valet, l. is qui heres, ff. de acq. hęred. l. 1. C. de pact.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 338. Fallit in 5. casibus, vt per Io. Bolog. in l. 1. C. de pactis. nu. 72. & ius conditionale non potest simplici renunciatione remitti. Fallit in 5. casib. secundum Ripam in l. conditionis, ff. de pact. nu. 13.

Renuntiatio simplex ius reale non tollit, l. conditionis, C. de pact.

Fallit in 4. casib. vt per Dec. in d. l. nu. 24.

Si minor, mulier, rusticus renũtiat beneficio l. 2. C. de resc. vend. tamen possunt rescindere, fallit, vt not. Franc. Turz. conclu. 132. Don. Fina, lib. 3.

¶ RENVNCIATIO feudi, emphyteusis, & iuris patronatus, & similium fieri non potest in pręiudiciũ filiorum, nisi fuerit primus conductor. doc. cap. 1. de alien. feudi. Pau. cons. 156. vol. 1. Arch. c. 1. de iur. patr. Bal. l. qui se patris. col. 8. C. vnde liberi. Med. re. 8.

¶ RENVNCIATIO generalis non comprehendit legitimam. Alba. cons. 66. in terminis per totum. Beroius c. Raynutius. num. 220. de testam. & in c. 1. numer. 187. de iudiciis. Ias. l. quando. §. & generaliter. num. 5. C. de inoffi. testa. Ceph. cons. 117. num. 9. Dec. cons. 503. nu. 3. Ruin. consi. 117. num. 10. lib. 2. cons. 54. nume. 7. lib. 3. Paritius cons. 7. lib. 2. Ampliatur etiam si interuenisset iuramentum. Guliel. l. de his. ff. de transactio. quia esset ei enormis lęsio, nec verisimiliter hoc in specie fecisset. Secundò generalis renuntiatio metu facta non valet. Soc. cons. 263. col. 1. vol. 2. Curt. consi. 141. numero 19. Alba. cons. 77. numer. 27. Tertiò non extenditur ad futura. Docto. com. l. qui Romę. §. duo fratres. vbi Bart. Alex. Ias. & Alba. numero 71. ff. de verbo. obliga. per l. qui cum tutoribus. ff. de transact. l. damni infecti, la prim. ff. de damno infecto. Bar. l. inter quos. colu. l. 2. §. cum pariete. ff. eod. Ampl. hoc procere etiam si verba renunciationis porrigantur in futurum. docto. com. d. §. duo fratres. vbi Bar. q. 6. Paul. column. 3. Alex. numer. 57. Ias. colum. 5. Ripa nu. 12. Dec. cons. 206. col. 1. idem in Rub. de secundis nup. nu. 7. Old. cons. 294. l. emptor. §. Lucius. ff. de pactis. Quartò renũciatio generalis casuum non veniunt casus fortuiti, Ias. l. sed & si. §. quęsitum. nu. 5. ff. si quis cau. dixi latè super ver. casus. Quintò generalis renunciatio priuilegiorum non valet, vt notat latissimè Ias. d. §. quæsitum. nu. 5. Med. reg. 1.

¶ RENVNCIATIO non potest esse de iure futuro, quod enim nondum est repudiari nõ potest, Dot. Com. vbi Bart. Ale. Ias. & omnes modern. l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verb. obli. l. is qui. ff. de acq. hæred. l. 1. C. de pact. Corn. cons. 51. volum. 2. & cons. 249. eodem volum. est enim quædam priuatio, quæ supponit habitum. gl. c. ad dissoluendum. ver. accusari. de despons. imp. l. decem. de verb. oblig. l. manumissiones. ff. de iust. & iur. fallit hoc dictũ quatuor modis, vt per Soc. Reg. 418. ver. renunciatio, qui plura adducit, & dicam ampl. seq. Med. re. 6.

¶ RENVNCIATIO simplex iuri de futuro non valet* l. is hæres. ff. de acquir. hæred. & in l. j. C. de pac. B. Soc. re. 418.

ADDITIO.

* Non valet. Vide Cor. in cons. lj. incip. licet, in litera p. in ij. parte & in cons. ccxlia incip. viso. in litera h. in ij. parte. B.V.

Primò

Primò fallit, * quando per pactum quis renuntiat,& * bene potest se obligare ad renũtiandum. istud probatur in l.j.C.de pact. B.Soc.re.418.

ADDITIO.

* Primò fallit. Huic præal.fal.adde Cor.in cõs.ccxcj. incip.videtur.in litera a.in iiij. parte. B.Y ad.

Secundò fallit de æquitate canonica: quia simplex renũtiatio de futuro de iure cano, tenet:vt dicit Ant. de But.in c. multipliciter.extrà,de deci.

Tertiò fallit,quando ista renunciatio fit à parte,cuius interest:quia habet vim taciti pacti.ita dicunt doct. in l.is qui hæres.ff.de acquirend.hæred.& Bart.in l. si constante.in prin.in v.& vj.quæ.ij.partis princ.ff. soluto matrimonio.

Quartò fallit,quando ista renunciatio fit iudici:quia videtur esse facta iudice acceptante pro parte.glo. est not.in l.postquam liti.C. de pact.& Bald. in l.is, qui hæres.ff.de acq.hære.& gl.in l.cum quo.ff.de in ius voc.& etiam gl.in d.l.is qui hæres.& est gl.in l.j. ff.de cu.bon.dan.& in l.in plurimis.de acqu.hæred. B.Soc.re.418.

¶ RENVNTIATIO soluitur morte,nam si filia renũciauit hæreditati patris propter masculos,si illi moriantur,talis renunciatio tollitur, Bald.consil.437. culum.2.volu.1.l.his honoribus. §.auctis.ff. de vac. mun. Dec.consi.86.Paris cons.49.num. 41.volum.3. Med.tr.2.p.

¶ RENVNCIATIO. Renunciationem tenere.

In Aut.cum de appel.co.in prin.tit.

Repetit,retinet,eligit,excusat,subuenit. Sumptus facti in re aliena,possunt peti.

ff.de neg.gest.l.si pupilli.§.sed & si quis.
ff.de cond.& demon.l.qui excep.§. si partes.
ff.locat.l.dominus.§.incon.
ff.de vsufr.l.Titius Mæuio.
ff.de pig.l.si seruos.
ff.de act.empt.l.ex emp.§.pen.

Sumptus, &c.] Si in re aliena impendam, si quidem mandato domini,datur actio mandati:& ita intelliguntur quædam leges sequentis Rub. Si sine mandato,& nomine alieno geram, habeo neg.gest.act. Si verò meo nomine impendam,vt quia possideo, nullã habeo actionem:quia nullum mihi obligare volui.vt ff.com. diuid.l. in hoc iudicio. etiamsi sim bonæ fidei possessor. vt ff.de cõd.indeb. l.si in area. & de dol.excep.l.Pau.& de act.emp.l.idémq;. Quid ergo faciet bonæ fidei possessor? Respondeo: Si fuit à principio bonæ fidei, & cùm ædificauit,habet doli exceptionem. Si verò à principio fuit bonæ fidei, cum autem ædificauit,fit malæ fidei,permittitur ei auferre,vt ff.de rei vẽd.l.Iul. Si verò fuit à principio malæ fidei possess.donasse videtur, vt Instit.de rer. diuis.§.ex diuerso. Si modò talis erat persona, quæ donare potuit:alioquin contrà. vt in 3.Rub. Etiam sciens,&c.M.verò distinguebat,vtrum voluit donare,an non.arg.C.de rei vẽd.l.2. Et de his sumptibus plenè dixi in summa C.de rei vend. Azo,ru.100.

¶ REPETERE. Paulus lib.iij. Quæstionum.

Lex lxxxiiij. al.lxxxv.

Cum amplius solutũ est,quàm a debeatur: cuius pars non inuenitur,quæ repeti possit,totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. Is natura debet,quem iure gentium dare oportet,cuius fidem secuti sumus.

ADDIT. a debeatur.

Id quod soluitur quandoque pro parte diuisionem recipit, vt fundus, pecunia, quandoque non,vt via, iter. Coniunge l.Iulian.de condic.indeb.l.si non sortem.§.si centum. de cond.indeb. Cùm ergo fundũ solui cuius tantùm partem debui:partem repeto,si viam solui, cùm iter deberem, non partem sed totum reposco,manente integra pristina obligatione itineris. G.Viuien.

¶ REPETITA intelliguntur in sequentibus dicta in præfationibus.l.Titia.§.idem respondit, vbi Doct. ff.de verb.oblig.

Fallit in 4.casib.vt per Socin.in tract.fallent. reg. 81.in addi. Don.Fina,lib.5.

¶ REPETITA in sequentibus intelliguntur, quæ in præfationibus dicta fuerunt.l.Titia.§.idem respondit.& ibi doct.ff.de verb.oblig.

Primò fallit,quando fieret ex interuallo:quia tunc præsumitur obliuio vel error.l.sed & si me putem.§.j.ff. de con.indeb.& censerentur partes recessisse ab illis prius dictis,vt per gl.& doct.in d.§.idem respondit.& Bar.in l.item quia.§.fi.ff.de pact.

Secundò fallit, quando repetita sunt diffinitiua & separata,vt per Bald.in l.per retentionem.C.de vsur.

Tertiò fallit in prædicta regula, quis non procedit inter alias personas,vt est gl. & ibi Bar.in l.in repetendis.ff.de legatis tertio.

Quartò fallit in repetitione odiosa: vt est in vsuris.ita not.per Bald.qui limitat prædictam regulam in d.l. per retentionem.C.de vsur. B.Soc.re.420.

¶ REPETITIO. Paul.lib.xlij.ad edic.

Lex liij. al.lex liiij.

Cuius per errorem dati,repetitio est:eius consultò dati,donatio est.

Qui tutus exceptione pacti, doli, vel S.C. Velleiani si ignarus soluit,potest repetere.ex l.si quid infr and. patron.& adde l.1. in fin. de cond. indeb.l.indebitũ. C.eod. Paul. de Castro. Lex hoc iure.ff. de iustit.& iur.verum si conscius prædictarum exceptionum soluit:quod donasse videtur, non respicit. Viuien.

¶ REPETITIO tanquam superflua est reiicienda. § quibus.1.Constitutione Codicis.

Fallit in 5.casibus,secundum Fel.in proœ. col.fi.nu.6. Don.Fina,lib.5.

¶ REPLICATIO & repet. Vlpian, lib.lxx.ad edict.

Lex cliij. al.clvj.

Cum par delictum est duorum,semper oneratur petitor,& melior habetur possessoris causa: sicut fit, cũ de dolo excipitur petitoris:neque enim datur talis replicatio petitori, a Si non rei quoque in ea re dolo actum sit. Illi debet permitti pœnam petere,qui in ipsam non incidit.

ADDIT. a aliàs,aut si rei,vel,aut si non rei.

Ex tractatu interdictorum. Et hic Phi.Dec. Sic est quãdo libertus temerè in ius patronum vocat,& alius vi eximit. Viuien.

¶ REPLICATIO euitatoria damni contra exceptionem lucrosam debet admitti, Abb.in c.cùm venerabilis.de exception.

Primò fallit,nisi replicatio agentis de damno euitando non tangeret merita causę,sed personam excipientis:vt per doct.in d.c. venerabilis. pro quo facit doctri.Bal.in c.j.de statutis contra liberatem ecclesiasticam,in vsib.feudorum.

Secundò fallit,dummodo replicatio euitatoria damni sit de eodem facto,& pręcisè exclusiua exceptionis,vt per Anto.de Butr.& Abb.in d.c.cum venera. B.Soc.reg.421.

¶ REPLICATIO. Dicta in pręfationibus intelligũtur in sequentibus repetita, l.item quare,§.fina.& ibi

ibi glo.ff.de pact.l.Titia,§.idem respondit,ff.de verb. oblig.

Fallit in 5.casib.vt per Iaso in d.§.idem.nu.1.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.81.in additio.

Replicatio euitatoria damni contra exceptionē lucrosam debet admitti, Abb. in c. eum venerabilis. de exceptio.

Fallit in 2. casibus, vt per Soc.reg 81. io add. fallit in 3. casib. vt per Felyn.in c. dilecti filij, de except.nu.4. fallit in 2.casib.vt per Paris.in d.c. dilecti, de exceptio.nu.73. Don.Fina, lib.3.

¶ Repræsaliæ prohibitæ in persona vnius ex eor relatiuis censentur prohibitæ etiam in alijs, vnde quemadmodum repræsaliæ non comprehendunt scholares, nec etiam doctores comprehendentur. Bald.auth.habita. C.ne fil.pro patr. Medic.re.9.

¶ Repræsaliæ soluuntur morte, nam contra mortuum ipsæ non dantur, Marsil.l.fina.nume.42.ff. de quæst. Bal.l. cum. C. de sepulcr. viol. dixi super. concl.52.& concl.48. Medic.tract.2.parte.

¶ Reprobare. Non licet reprobare semel approbatum.

In Instit.quib.ex caus.manu.non pos.§.semel.
ff.de neg.gest.l.Pomp.
In Decret.dis.9.q.2.dilect.
ff.de excus.tut.l.si duas.§.philosophi. Azo, rub.104.

¶ Reprobato aliquo, reprobatur quicquid venit in eius concomitantiam, siue sit præiudiciale siue pœnale. Ad l.Falc.l. Seius.& Bal.in l.si pactum.C.de col.in prin.

Quod bene gestum est, alio euentu reprobari non debet.De off.præto.l.Barbarius. Riisvvic.

¶ Repudiare Abbas solus potest hæreditatē, vel legatum monacho delatum. Bart. in l. tutor.in fi.ff. de bono.pos.Bal.in l.1.C.qui admitti: hanc esse magis communem opinionem attestatur Berō. in c. Raynutius, de testa.

Fallit primò in prælato, qui hæreditatem, seu legatum ecclesiæ relictum repudiare non potest absque capituli consensu.Alex.in l.legatum seruo.ff.de leg 1.

Filio instituto repudiante pater præfertur substituto: communis est opinio, vt per Ripam in l.1.ff.de vulg. numero 142.

Fallit in 2.casib.quos not: Ripa.in d.l.1. nu.146 fallit in 2.casib.quos no.Ias.in l.neque filius,ff.de acq.hæred. numero 31.

Verba ista, nolo adire, non induceunt repudiationem: hanc esse communem opinionem attestatur Sebast. Sapia in l.qui se patris, C.vnde lib.num.16. vbi limitat in 3.casibus.

Fallit in 4.casib.vt per Iaso.in d.l.num.41.Fallit in 4.casib.vt per Dec.ibi,num.18. Fallit in 5.casib. vt per Io. Bolog. in d.l.qui se patris, numero 52.

Tacitè repudiata censetur hæreditas per lapsum temporis statuti, ad acquirendam hæreditatem, de quo in l.licet, vbi gl.& Bald.C.de iur.delib.

Fallit in 4. casib, quos not. Rob.Maranta in l.is potest, ff.de acq.hæred.nu.92.& seq.

Dubitans de morte testatoris non potest hæreditatem repudiare, no.in d.l.is qui, ff.de acq.hæred.

Ampliatur, & limitatur vt per Iaso.in d.l.num.4. Don. Fina, lib.2.

¶ Repudiari non pōt hæreditas ante tēpus, quo fieri potest aditio, Bar.l.his.ff. de acq hær. & neque legatum ante aditā hęred. Barto.l.si fund.§.si Titius. ff. de leg.1. p l. liberto. ff. de ope. liber. neque datur repudium inter quos matr. non fuit. gl.c. ad diss. vet. accusari.de desp.imp. conc. simul. Petr.in tract. de testam.c.4.num.1. Decis. Pedem.120.numero 7. Ias. l.non erit.§.si neque,num.6.ff.de iur iur. Medic.re.6.

¶ Repudium non potest petere maritus sciens impotentiam suam, licet mulier possit. gloss. Salyc. & Doct.leg in causis, & auth.sed hodie. C. de repudi. Medic.re.9.

¶ Repudiatio. Reg.135. §. quod quis. si. Rösvvic.

¶ Repugnantia. l. vbi repugnantia maxima in loco. A repugnantibus: Quod ad vnum finem ordinatum est, ad repugnantem deflecti non debet. De sol. l. qui hominem. §.fi. & ibi Dd. Cantiuncula in Topicis. Riisvvic.

¶ Rescinditur contractus emptionis propter excessum vnius nummi vltra dimidiam iusti pretij: Bald. capitulo causam quæ. columna 1. de testam. leg.2.quæstio.9. & ibi Doct. com.C. de rescindenda venditione. Anto. capitulo cum dilecti, colum.4. de emptione & venditione, & est com.opin. vt attestatur Tiraquell.in trac. de iud.in reb.exig.non ser.fall. 50.gloss.& Abb. capitul, cum causam. Ancha. capitul.1.columna 120.de constitut. Medic.reg.5.

¶ Rescissoria sententia contra vnum alteri non nocet, Puta quod lata sit super rescissione alicuius instrumenti, non per hoc quo ad omnes faciet ius, secundum com.opin, de qua attestatur Alex.l.sæpe. num.67.ff.de re iud. Medic.reg.8.

¶ Rescriptum, Beneficium, & acta imperialia personalia.

Iniqua vel ambitiosa decreta non sunt alicuius momenti.
C.qui pro sua iurisd.l.in causarum.
C.de ferijs l.à nullo.
C.de sent.& interloc.om.iud.l.2.
C.de sent.& peric.recit.l.vlt.
C.quom.& quan.iud.l.4.5 & 6.
ff.de transf.l.eum hi.§.si prætor.
ff.de ferijs l.1.
ff.de recept l.si cui.§.arbit.
ff.de testam.tut.l inter ma.
ff.de tut & curat.l Seia.
ff.de reb. eor.qui sub tut.vel cur.l.si quis ex.
ff.de fideicom.lib.l.cum vero.§.senat.
ff.de sentent.quæ sine app.l.vlt.
ff.de pœnis.l.capitalium, §.diuus.

Contra

ff.de statu.homin.l.ingenuis.
ff.de in ius voc.l.adopt.§ si patronus.
ff.quod met.caus.l.vlt.§.vlt.
ff.de iure patron.l.si iurauero.
ff.ad Trebel.l seruo.§.cum prætor.
ff.de re iudic.l.præses.
ff.de interdict & releg l.ad tempus.
ff.de liber exhib.l.1.§.hoc.
ff.de bon.liber.l.si patronus.§.si quis eum.

Iniqua vel ambitiosa, &c.] Si decretum sit iniquum, id est, solennitate iuris destitutum, ipso iure est nullū. vt C.de sent.& interloc.l.prolatam. & de appel.l.nominationes. Idem, & si non sit impositum à quo debuit, vel in quem debuit; vel quando: vt in hac Rub. & notatur ff. in summa de iudicijs. Si autem omnia illa interuenerint, feratur tamen contra ius litigatoris, tenet. vt ff.quæ sent. sine appel.rescin.l.1.& in hac Rubrica. Azo, rub.93.

Feudatarium per substitutum seruire.
C.de Episc.& cler.l. quisquis ad similitudinē.

C.de nat.lib.l.3.
ff.quod vi aut clàm.l.illud.
ff.famil.hercisc.l.4.
ff.de const.pec.l.qui autem.
ff.locati l.si quis domum.
ff.de iureiur.l.non solùm.§.2.
Si alienatur propter paupertatem.
C.de oper.lib.2.
C.de pat.qui fil.distrax.l.1.
C.de contrah.empt.l.vlt.
C.mand.l.si pro ea.
ff.si cert.pet.l.vlt.in fine.
Beneficia quàm plenissimè sunt interpretanda.
ff.de constit.pec.l.beneficia.
ff.de precar.l.pen.
ff.de sentent.pass.l.2.
Contrà,ff.de bonis lib.l. Paulus.§. patronus.
Contrà,ff.de cond.indeb.l.vlt.§.vlt.
Sed distingue, an alium lædant, vel non: si lædunt, an multum,vel parum. Azo,rub.93.
Vt possit conuenire,qui feudum dedit.
C.de donat.l.cùm res.
C.de pact.l.debitor.
C.de procur.l.si actor.
C.de rer.permu.l.rebus.
C.de contrah.empt.l.vlt.§.vlt.
ff.de leg.3.l.fideiuss.
ff.de fideicom.lib.§.vlt.
ff.de solut.l.inter artifices.
Feudatarium,&c. Si alienatur,&c. Vt possit,&c.] Hæ tres Rubri. ad idem tendunt, vt per alium implere possit feudatarius,quod ipse debet. Videtur tamen esse contrà,quod in proxima Rubr. dicitur,& ff.de statu lib.l.Stichum.§.vlt. Sed ibi loquitur in operis incertis,quæ sunt eius naturæ, vt per alium non impleantur. Aliud autem in operis certis:illæ enim velut pecunia petuntur,& per aliud soluuntur. vt ff.de oper.libert.l.à duobus. vt plenè notaui in distinctione operarum, & vt in ea l. de statu lib. continetur. Nec obstat,quod dicitur in C.de solut.l. eum à quo. quia non aliud pro alio, sed idem videtur solui: nisi hoc actum est specialiter, vt huius tantum soluantur operæ. vt ff.de solut.l.inter artifices. & C.de cad.tol. §.ne autem. Azo,rub.93.
Vt ipsemet iure seruire debeat.
ff.de stat.lib.l.Stichum.§.vlt.
ff.de solut.l.eum à quo.
ff de donat.l.creditor.
C.de solution.l.inter.
ff.de adopt.l.post.mort.§.neque. Az.ru.93.
Totum debet soluere feudatarius.
ff.si ex nox.caus.agatur.l.si cum vno.
ff.de seruit.rust.præd.l.fundum.
ff.de vsu'r.l.tutor.§.Lucius.
ff.famil.herc fc.l.hæredes.§.nulla.
ff.de administ.tut.l.cum quere.
ff.de leg.2.l.6.
ff.de leg.1.l.8.si ita.
ff.de oper.no.nunc.l. stipulatio.§.quæsitum.
ff.de dam.infect.l.instituti.
ff.de redhib. l. quòd si nolit. §.si plures.& §.idem ait.
Non videtur soluere,qui totum non soluit.
ff.de eden.l.2.§.deinde.
ff.de euict.l.rem hæredi.
ff.de verbo.obliga.l.2.§.vlt.
ff.ne quis in ius voc.l.in ex.l.vlt.

ff.si ex nox.caus.ag.l.si cùm vno.
ff.de arb.l.qualem.§.sed & sic.
Totum debet,&c.Non videtur,&c.)Hoc,nisi in tribus casibus:id est,quando debitum totum liquidum nō est,& in libertate,& quando aliud est actum, vt ff.si cert.pet.l.quidam.& de vsur.l.tutor.§. Lucius.& de statu liber.l.cum hæres.§.vlt. Azo,rub.93.
Beneficia inconsulto principe tribuuntur, non autem auferuntur.
ff.de off.proconsl.solet.§.sicut.
C.vbi senator.vel clariss.l.vlt.
Quòd liceat imperatori,concedere facultatem testandi.
C.de testam.l.fine.
ff.de offic.præs.l.Barbarius.
Contrà,C.vnde vi.l.meminerunt.
C.de test.l.fine.
C.de transact.l.caussas.
Quòd liceat,&c.] Vt in hac Rub.dicitur,princeps potest concedere testandi facultatem. Leges autem signatæ in contraria Rub. non sunt contrariæ, imò idem probatur. vt ff.de offic.præsid.l. Barbarius.& C.de test.l.fine. Azo,rub.93.
Imperator omnia potest donare.
ff.de rei vend.l.item.§.2.& l.si verbū.§.2.omnia donare potest mundi dominus.
ff.de euict.l.Lucius.
C.de rapt.virg.l.1.
ff.ad leg.Rhod.de iact.l.Græca deprecatio.
C.de quadrien præsc.l.bene.
Contrà, C.de offic.rect.prouinc.l. si quis co.
Contrà,C.locati.l.func.& l.vlt.
ff.de offic.præs.l.Barbarius.
Imperator,&c.) Hoc,si donat rem alienam vt suam, vt C.de quadr.præsc.l.2.& l.bene. Alioquin non potest, nisi ratione partis, vt C. de vend. rer.fisc.cum pri.ea.l. 1. si enim etsi non habeat partem, alienare posset, pro nihilo diceret ibi ratione partis.Imò alienare, donare potest, & si nullam partem ibi habeat: si hoc tamen reip. expediat. arg. C.de sacros. Eccles. Auth.sed & permutare. Sicut rem ad alicuius instātiam. C.de loc.præ. ci.l.vlt.Intelligas,si hoc publica vtilitas exposcit.
Vt.ff.de decur.l.decurio.
In Auth.de alien.aut permut.§.vbi autem.
In Aut.de appel.§.sin autem.
In Auth.de collat.§.ad hæc.
In Aut.vt omnes iudi. Azo,rub.93.
Priuilegium meretur amittere,qui concessa sibi abutitur potestate.
C.de sacros.Eccles.l.iubemus.
C.de Episc.&[illegible]. Auth.si generaliter.
C.de Iudæ.& cœlic.l.Iudæos.
ff.quod cum eo qui in alien.§.sed & si.§.1.
ff.de in ius voc.l.sed etsi.§.item.
ff.de pignor.act.l.eleganter.§.vlt.
ff.locati.l.quæro.§.2.
ff.de re iud.l.qui cum.l.sed hoc.§.1.
ff.de fid. iuss.l.si dubitetur.
ff.de re iud.l si dolo.
Priuilegium,&c.)Hæc est nota. Azo,rub 93.
Beneficium confertur in inuitum.
C.de ib.caus.l principaliter.
ff.de solut.l.si debitor.
ff.de neg.gest.l.soluendo.
ff.de appel.l.addictos.
ff.de constit.pec.l.vtrum.

Contra

CONTRA.

ff.de donar.l.hoc iure.

Beneficium,&c.]Hoc ita determina,vt notaui,ff.de regul.iuris.l.in innitum.

ADIECTIO.

Vt diaimus suprà de impedi. vel de beneficio speciali quod conceditur,intelligitur.Cæterùm cum quis liberetur communi soluentem ab obligatione,in inuitum conferri potest: vel confertur beneficium in inuitum, non directò, sed volens ei aliqnid donare, sed per obliquum:id est, aliqua persona mediante, puta soluendo creditori. Azo,rub.93.

Prout quisque laborat,meretur.

C.de non num.pec.Auth.contrà qui.
C.de pœna iud.qui mal.iudic.
C.de sacros.Ecclesi.Auth. perpetua.
ff.de iuris.omn.iud.l.eum qui.
Iu Decret.6.q.1.ea merito.
In Decr.8.q.1.ita datur.

Prout laborat,&c.)Hæc est nota. Azo,rub.93.

¶RESCRIPTVM non datur ad futuras lites.cap.fin. de rescr.ita per istam reg.conc.glos.capit.ad dissoluendum.vers.accusari.de despons.impub.gl.c.quod vero.32.quæst.2.c.sicut. de homicidio. l.uam, & sub conditione. ff. de iniusto rup.l. bonem.§. fiu.ff.de ædil.edicto,per istam reg.pro qua facit, quod dicit Paul.l.si seruum.§ si mod.nume.3.ff.de act. empt.Alexan.cons.233.num.8. lib.6.leg.fin.ff.de collar.bon. l.1.ff.de hæred.vend.Alber.l.si eum. §.ei qui.ff.de ædil.edicto.Angel.consi.390.Franc.in tract.de restib. concl.27.num.58.Ias.l.cius. §. quod si.nu.3. ff.si cert. pet leg.si ita.num.5.ff.de ver. ob. Bald.l.omnium.C. de testib. Medic.reg.6.

¶RESCRIPTVM in dubio præsumitur concessum ad postulationem partis,in l.si quis iniquũ, ff. quod quisquis iuris.

Fallit in 5.casib.vt per Iason.in d.l.num.2.

Rescriptum à quolibet impetrari potest,l.vniuersis,C. de precib.

Fallit in 3.casib.vt per Iason.in d.l.num.1.

Rescriptum vel priuilegium impetratum à principe,lite pendente, & motu proptio principis non nocet parti aduersæ,l.supplicare,C.vt lite pendente.

Fallit in 2.casib.vt per Iaso.in d.l.nu.2.

Rescriptum non vitiatur licet aliqua de contingentibus in facto fuerint in supplicatione omissa, l. non idcirco,C.si contra ius:vbi Ias.limitat.

Dominium rei meæ non potest princeps auferre per rescriptum,glos.in l. omnes cuiuscunque, C. si contra ius.

Fallit in 7.casib.vt per Iaso.in d.l.num.2.

Datæ tempus regulariter in rescriptis attenditur,c.eã re,de res.facit te a.in c.si super,de offic.deleg.lib.6.

Fallit in 6.casib.quos not. Felyn.in d.c.eam te,colum. penult. in rescripto ad litis pendentiæ mentio fieri debet,gloss.in capitul.prudentiam,§.sexto,de offic. delegat.glos.in c.vt debitus,de appel.

Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 2.per Felin.in c.super literis,de res.

Principis rescriptũ est lex, l. diui Seuerus,ff.de adi.leg.

Fallit in 6.casibus, vt per Reperentes,in l.diuus,ff.ad l. Corn.de sica.Fel.in c.causis,de re iudic.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 5.à Io. Vell.in l.diuus,num.35.

Rescriptum impetratum tacens de sententia,quæ transiuit in rem iudicatam,est subreptitium, c.ea posita, de arb.gl.in c.super literis,de res.

Fallit vt per Felin.in d.c.

Rescriptum non valet,vbi lex Canonica vel ciuilis habet clausulam derogatoriam ad rescripta, nisi faciat mentionem de illa lege specialiter vel saltem per verba æquipollentia.

Ampliatur in 6.casib & limitatur in 4.per Fel.in c.non nulli,de res.colum.3.

Rescriptum secundum tacens de primo non est nullũ. sed exceptionis ope annullandum. hanc esse communem opinionem attestatur Fel.in c. cæterùm,de rescript. vbi limitat in 2. casib. videas pulchram distinctionem Bened.Cap.in suo tract.conclu.44.

Rescriptum non vitiatur falsa latinitate,cap.ad audiẽtiam,de res.

Ampliatur in 5.casib. & limitatur in 11. vt per Feli.in d. cap. videas distinctionem quam facit Bened.Capra in suo tract.concl.45.

Rescripto potest impetrator renuntiare inuito aduersario.Bal.in l.penul. C.vt lite pendente, & Maria.in c.fin.de crim.falsi.

Fallit in 6.casib.vt per Soc.reg.83.in addit. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 5. secundum Feli.in rub. de res.fallit in multis casib.vt per Franc.Turza.cot.-clu.33.

Rescriptum contra legem etiam non habens derogatoriam clausulã,non valet.Abb.in c.nonnulli.de res.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 9.à Felyn. in d.c. nonnulli.fallit in 8.casib. vt per Rip. in c. sicut Romana,de res.nume.35.Ampliatur in 4.casib. & limitatur in 5.à Io.Bolog.in l.omnes populi,ff.de iust.& iu.nu.134.fallit in 4. casib.quos no. Ben.Capr.in suo tract. concl.46. & an valeat contra ius commune,videas distinctionem,concl 47.

Surreptionem rescripti fundans in taciturnitate actus quem prius impugnauit non auditur. Fel.in c.super literis. de res.col.8.vbi limitat in 2.casib.

Rescriptum principis nõ valet contra sententiam quæ transiuit in rem iudicatam,l.fin. C.sent.res.non pos. l.causas,vel lites,C.de transact.

Fallit in 2.casib. quos not. Dec.in l. res iudicata, ff.de reg.iur.

Rescriptum expirat morte illius,contra quem conceditur re integra,gloss.in c.significauit.de res.vbi Doctor.communiter.

Fallit in 4.casib.vt per Bene.Cap.in suo tract.concl.34.

Rescriptum transit ad hæredes, glos. in c. significauit, de res.

Fallit in multis casib. quos colligere potes ex distinctione,quam facit Bened.Cap.in suo tract.concl.85.

Rescriptum non extenditur ad causas nouiter ortas, Rota in Decis.244.

Fallit in 3.casib.vt per Bene.Capr.in suo tract.concl.36.

Rescriptum dato concursu quod debeat præferri, declarat Bened.Cap.in suo tract.concl.39.

Rescriptum si concurrat cum priuilegio præfertur, Host.in c.1.de res.

Fallit in 3.casib. vt per Bene.Cap.in suo tract.concl.40. In rescriptis ad lites subreptio ipso iure non vitiat rescriptum,seu literas, de ope exceptionis, Abb.in ca.cæterùm,de res.Fallit in 3.casib.vt per Bene.Cap. in d. tract.concl.41.

Primum rescriptum an tollatur per secundum,faciens mentionem de primo, videas distinctionem, quam facit Bened.Cap.in suo tract.reg.42.

De primo rescripto debet fieri mentio. Ampliatur in 4.casib. & limitatur in 10. à Felin. in cap. cæterùm. de res.num.2.

Per reſcriptum iudices certi dari non poſſunt, pulchrã ponit diſtinctionem Bened. Capra conclu.48.

Ordo in reſcripto expreſſus ſeruari debet. fallit vt colligitur ex diſtinctione quam facit Bened, Capra in ſuo tract.reg.50.

Reſcriptum poſterius derogat priuilegio continenti idem, quod ius commune, c. ſicut Romana, de reſ.

Fallit in 2.caſib. vt per Ripam, in d.c.num.70.

Perpetuatio circa expreſſa in reſcripto non operatur quo ad non expreſſa, c. quoniam, de reſ.

Fallit in 5.caſib. vt per Fel. in d.c.num.8.

Interpretatio reſcripti fit ſecundum ius commune, c. cauſam, de reſ.

Fallit in 6.caſib. ſecundum Fel. in d.c.num.36.

Reſcriptum non valet, niſi faciat mentionem de lege ſpecialiter vel ſaltem per verba æquipollentia.

Ampliatur in 6.caſib. & limitatur in multis à Felyn. in c. nonnulli, de reſ.num.11.

Valet reſcriptum impetratum ab excommunicato ſuper perſecutione appellationis, licet de excommunicatione non faciat mentionem. Ampliatur in 3. caſib. & limitatur in 4. à Felyn. in cap. venerabilem. de excep.num.2.

Reſcripti ratione, licet quòd alias nõ liceret, c.1. de reſ. fallit vt per Damaſ. regu.18. Donat. Fina, lib.3.

¶ Reſcriptvm gratioſum ſoluitur morte, not. cap. ſi gratioſè. de reſer.6. Gozad. conſil.22. numero 8. Dixi ſuperius conclu.49 & conc.84. Medic. tr.2.p.

¶ Reſcriptvm geminatum habet vim clauſulæ non obſtante lege, & vim clauſulæ ex certa ſcientia. Anto. c. quæ in eccleſiarum, de conſt. Bal. l. nec damnoſa. C. de precib. impet. offer. vbi dicit reſcriptum geminatum vim habere motus proprij, Franc. de Crem. ſing.136. Rom. l. ſi verò. §. de viro. fall.31. ff. ſolu. matr. Iaſ. d. l. nec damnoſa. Euer. in loco à vi Gemina. nume.7. Bart. & Alexan. l. cum ſcimus. nume. 7. C. de agrico. & cenſi. lib. xj. c. ſi quando. de reſcr. gl. c.1. ver. noſcatur. de cõſt.6. gl.1. c. reſcripta. 25. q.2. Fel. c. ſi quando. nu.14. de reſcr. Medic. re.3.

¶ Reſcriptvm contra legem, etiam non habentem derogatoriam clauſulam, non valet. Ita regulariter eſſe præſupponunt Ioan. And. Ancha. & Dominic. in ca. vno. de exceſ. præla. lib. vj. bona gloſſ. verbo, noſcant. in c. j. de conſtit. libr. vj. tenet Abb. in c. nonnulli. de reſcript. vbi Felin. aliqua dicit circa hanc concluſionem, & allegat Oldrad. conſ. xxxvj. cum ſequent. vſque ad fin, vbi loquitur copioſè de hoc.

Amplia dupliciter, & limita nouem modis, vt per Felin. ibi, vbi ſublimitat aliquas ex dictis limitationibus, & ponit plura notanda. B. Dias re.648.

¶ Reſcriptvm impetrari poteſt non citatis partibus. Doct. com. c. cum olim de re indi. capitulo cauſam. de reſcript. Rebuff. tract. nomin. quæſtio.13. numer.5. Socin. conſi.7. numer.23. conſi.164. numero 9. volum.2. Medic. reg.8.

¶ Reſcriptvm impetratum tacens de ſententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, eſt ſubreptitium. text. in c. expoſita. de arbit. & ibi doct. gloſſ. in c. ſuper literis. de reſcript.

Amplia vno modo, & limita dupliciter, vt per Felin. ibi. B. Dias reg.643.

¶ Reſcriptvm interpretari ſemper debet abſque præiudicio tertij. l.2. §. ſi quis à Principe. ff. ne quid in loco publico. Bald. l. ex facto. colum.3. de vulg. gl. cap.1. vt lite pend. niſi directè in eo reſcribatur contra ius tertij. c. quamuis. de reſcript.6. c. ſuper eo. de offic. deleg. Io. And. c.1. de rerum perm.6. doc. com. l. fi. C. ſi contra ius vel vtil. publ. vnde in interpretatione eius citatio partis requiritur. Inno. c. olim. de verb. ſign. Bar. l.2. C. de tempor. appel. Iaſ. l. quoties. C. de prec. imper. offer. Bald. l. adoptio. ff. de adopt. fallit ſi eſſet conceſſum de plenitudine poteſtatis. Doct. cap in noſtra. de procurat. vbi glo. & Abb. Fel. c. cum olim. de ſent. & re iud. Medic. reg.8.

¶ Reſcriptvm ad preces refertur, ſecũdum quas interpretari debet, videlicet ſi preces veritati nitantur, Rebuffus in praxi iudic. in titul. reſcripta gratiæ, & iuſtitiæ. num.54. vt ſi ita eſt. cap.2. vbi Doct. de reſcr. item ſecundum ius commune intelligitur, idẽ tit. differentia inter reſcripta priuileg. benefi. mand. num.23. fallit in reſcriptis gratiæ. idem d. loco ſuper num.55. Medic. reg.10.

¶ Reſcriptvm principis generale non concedit id quòd princeps regulariter non ſolet, & id in quo ipſe ſe ad concedendum difficilem reddit. Cra conſilio 172. num.4. Per l. quanquam. ff. de ritu nupt. l. ſi pater. ff. de his, quæ in frau. cre. l. Lucius. §. pe. ff. ad mun. Abb. c. à nobis. not.3. de ſent. exc. Ioan. Monac. c.1. cum glo.2. ver. natalium. ff. de filiis Presb.6. Bal. c. naturalis. ſi de feudo contr. ſuer. Crau. d. conſi.172. & conſil. item ſemper interpretari debet procedere abſque præiudicio tertij. l.2. §. ſi quis à principe. ff. ne quid in loco publ. Bal. l. ex facto. col.3. ff. de vulg. c.1. vt lite pendente. niſi directè in eo ſcribatur contra ius tertij. c. quamuis. de reſcr.6. c. cum ſuper. de offic. deleg. Io. And. c.1. de rerum permutat.6. Bald. l. 2. C. de tempor. appel. Med. re.1.

¶ Reſcriptvm de prouidendo alicui de dignitate vacatura intelligitur de prima. gl. cap. quia. il 1. ver. cauſa. de præb.6. per l. apud. ff. de opt. leg. not. c. ex parte. de offi. deleg. c. ſi clericus. de præb.6. Archid. c. gratia. de reſcr.6. Bald. conſi.228. vol.3. conc. ſimil. Dec. conſi.112. & conſ.109. Bar. l. Titius. ff. de excuſat. tutor. Tyraq in trac. de vtroque retractu. tit.2. §.1 gl. 7. num.32. Doct. l. Lucius. la 2. §. Paulus. ff. de adm. tutor. l. item. §. qui impleto. ff. locati. l. ſi cum bæredes. C. eod. Medic. reg.3.

¶ Reſcriptvm ſecundum, tacens de primo, non eſt nullum, ſed exceptionis ope annullandum. Communis eſt regula ſecundum Felin. in c. cęterùm. de reſcrip. & ab omnibus doctoribus approbata, excepto And. Sicu. cuius motiuis ſatisfacit Felin. vbi ſuprà, vbi etiam confirmat cõmunem cõcluſionem.

Limita dupliciter, vt per eum ibi, B. Dias re.645.

¶ Reſcriptvm non valet, vbi lex canonica, vel ciuilis habet clauſulam derogatoriam ad reſcripta: niſi faciat mentionem de illa lege ſpecialiter, vel ſaltem per verba æquipollentia. Iſtam regulam colligit Felin. in c. nonnulli. de reſcri. vbi allegat doct. ſic tenentes, & iura quæ ſic debent intelligi ſecundum eum.

Amplia ſex modis, & limita quadrupliciter, vt per eum ibi, vbi latiſſimè. B. Dias re.644.

¶ Reſcriptvm non vitiatur falſa latinitate. ca. ad audientiam. de reſcript.

Amplia quinque modis, & limita vndecim, vt ibi per Felin. B. Dias re.646.

¶ Reſcriptvm non vitiatur modico defectu ſcriptoris dummodo colligatur voluntas Pontificis. Abb. & Doct. com. c. ex parte. de fid. inſtru. ſecus vbi mutatur verborum ſenſus. c. dilectus vbi Do. co. tit. Anto. Corſet. in tract. de minimis. num.56. dixi ſuper. Amp.73. Medic. re.5.

¶ RESCRIPTVM vitiatur si valor beneficij omittatur, etiam si beneficium modicum sit, capitu. si proponente. de rescr. 6. nisi facta fuisset gratia motu proprio, seu de certa scientia Pontificis, capitulo si motu. de rescr. 6. Bald. leg. impetialis. §. si miles. C. de nupt. lege impetrata. C. sent. res. non potest. capitulo si eo. de rescr. 6. Medic. reg. 5.

¶ RESCRIPTI forma omnino seruati debet. c. cum dilecta. vbi Fel. num. 8. de rescr. August. c. cum sit Romana. num. 69. de rescr. Grammat. decis. 79. num. 11. Anchar. cons. 36. Dec. consil. 229. vol. 2. Bald. l. 2. ff. de seru. & aqua. Vant. in tract. de nullit. in titu. de null. sent. ex defectu iurisdi. nu. 91. Dec. cons. 603. num. 10. Ber. cons. 88. num. 6. volum. 1. Medic. reg. 7.

¶ RESCRIPTVM. Licet ratione rescripti, quod aliàs non liceret.

PRO.

Ext. de accusat. c. qualiter, & quando.
Ext. de ætate, & qualitat. c. eam te.
Ext. de confir. vti. vel inuti. c. porrecta.
23. quæst. 3. c. rescripta.
85. dist. c. Archidiaconum Florentinum.
C. de emancipat. l. nec auus.
C. de transac. l. causas vel lites.

CONTRA.

Ext. de appel. c. pastoralis.
Ext. de fil. presbyt. c. ex tuarum.
Ext. de cog. spirit. c. 1.
Ext. de offic. deleg. c. ex parte. & c. sanè.
D. de leg. & constit. leg. non est nouum.
C. de condict. indeb. l. si tutor.

SOLVTIO.

Non valet rescriptum contra nouum vel vetus testamentum impetratum: quia non potest minor in maiorem statuere. vt 21. dist. c. inferior. & 11. q. 3. c. qui resistit. licet Papa posset interpretati doctrinam legis, & Euangelij, & ampliare, & arctare interpretando. 28. q. 1. c. idololatria. Item contra ius commune impetratum non valet, nisi tale sit, quod isti prosit, & nulli obsit, 25. q. 2. c. rescript. vel dilationem moratoriam concedat. C. de preci. Imp. offe. l. quotiens. vel nisi exprimatur in eo, non obstante edicto tali, ar. ext. de rescr. c. cæterum. & D. ne quid in loco publico. l. 1. §. si quis à principe. Damas. reg. 18.

¶ RESCRIPTO potest imperator renuntiare inuito aduersario. communior conclusio est in hac parte secundum Felin. in rubr. de rescript. allegat Bald. in l. j. C. vt lite pendent. Maria. in c. fin. de crimin. falsi.

Amplia vno modo, & limita quinque casibus, vt per Felin. ibi. quos restrinxit vno casu. vide per eum. B. Dias reg. 647.

¶ RESCRIPTO renuntiari potest. Bald. in l. j. C. vt lit. pen. & Marian. Soc. in c. fin. de crimine falsi. de quo tamen per doc. latissimè in capi. ex conquest. de restit. spol.

Primò fallit, nisi rescriptum afferat alicui ius vltra instantiam; vt per Bald. in l. postquam liti. in fin. C. de pact.

Secundò fallit dummodo renuntians satisfaciat reo de expensis: vt per Ant. de Butr. in c. super literis, de rescriptis.

Tertiò fallit nisi rescriptum fuisset præsentatum iudici: vt per eundem Ant. in c. ex parte decani. ver. no. primo. de rescript. de quo tamen vide per Abb. in d. c. ex conquestione. & per Aretin. in cons. xxxiij. incip. consultario præmissa.

Quartò fallit nisi iam emanasset citatio, vt per Abba. in d. c. ex conquestione. & per Ro. in consil. cccxliij. incip. ex themate.

Quintò fallit nisi rescriptum esset ad bonum publicum, quia etiam ante præscriptionē ei renūtiari non potest: vt per Abb. & Host. in d. cap. ex conquestione. B. Soc. reg. 428.

¶ RESCRIPTA geminata in fauorem vniusmet si impetrent ad diuersos iudices super diuersis causis non habet locum c. pastoralis, de rescr. Rom. consil. 160. Imo. d. c. pastoralis, Port. consi. 54. num. 7. Parisi. consi. 36. num. 28. vol. 2. Soc. Iun. consi. 98. num. 11. consi. 133. num. 3. vol. 1. Port. consi. 54. Medic. reg. 2.

¶ RESERVATIO facta secundum ius quod quis habet, refertur tātum ad illud, alioquin nulla est, Dec. consil. 19. col. 3. Alba. consi. 4. nu. 39. Ias. l. admonendi. num. 40. ff. de iur. iur. Medic. reg. 10.

¶ RESIDVI appellatione, totum continetur. text est in l. ij. C. de hæred. instit. concordat text. in l. quod si Mæuius. cum l. præce. ff. eod.

Amplia idem esse in dictione cęterorum, & in dictionibus superfluum, reliquorum, & amplius, & plus: vt per Ias. in d. l. ij.

Limita tripliciter vt per eundem Ias. ibi. B. Dias re. 651.

¶ RESIDVVM. Residui appellatione continetur totum. l. pater tuus. C. de hæred. insti.

Fallit in tribus casibus secundum Ias. in d. l. pater tuus. Donat. Fina, lib. 5.

¶ RESOLVTO iure datoris, moritur etiam ius acceptatoris. not. l. lex vectigalis. ff. de pign. l. si res. ff. quibus modis ius pigno. solu. Medic. trac. 2. par.

¶ RESOLVTO vno ex correlatiuis, & alterum resolui necesse est. Docto. commu. l. fin. ff. de accept. Angel. consilio 108. Bald. authent. si quas ruinas. C. de sacr. sanct. Eccle. l. nemo. C. eod. titu. l. fin. C. de don. ante nupt. Florian. authent. defuncto. C. ad Tertull. Medic. reg. 9.

¶ RESPONDERE iudici quis regulariter tenetur, Doct. in Rub. & l. 1. ff. de interrogat. actio.

Fallit in 18. casib. vt per Lancil. in tract. de off. prætoris, in tit. de interrogat.

Responsio positionum debet interpretari secundum Alciat. in l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verbo. obliga. num. 36. Donat. Fina, lib. 3.

¶ RESPONSIO. Responsum fieri debet secundum interrogationem. De inter. l. si debitor. De fi. inst. c. inter dilectos. sup. Paria. Riisvvich.

¶ RESPONSIO geminata reuocari non potest facta positione, seu interrogatione aduersarij. Specu. in titu. depositi. §. fin. glo. 1. c. apud. 32. q. 1. Doct. c. ex literis. de diuort. gl. & Doct. cap. cum causam. de appel. glo. 1. c. scriptum. de elect. glo. & Abb. c. cum venerabilis. de excep. Medic. reg. 3.

¶ RESPONSIO facta positionibus hoc modo videlicet, fateor prout in tali instrumento continetur, & non aliter, si in illo nihil dicatur, nil sibi præiudicat, nisi vlterius prosequatur. Bald. l. 2. C. de errore aduoc. Roman. consilio 293. Aretin. consilio 68. Iaso. l. admonendi. nume. 36. ff. de iur. iur. Spec. titu. de teste. § qualiter. versicu. certum. l. 3. §. quod obseruari. C. de iur. calum. Ripa l. 5. §. 1. numero 2. ff. de re iud. Medic. reg. 10.

¶ REQVISITIO nulla est, non extante persona cui fiat: ita in ter. huius Reg. Dec. cons. 222. nume. 2. per l. eius. ff. si cer. pe. l. si ser. §. si modus, & ibi Bar. ff. de act. emp. Medices, reg. 6.

¶ REQVISITIO soluitur morte, l. eius qui. §. quod si. ff. si certum petat. addentes ad consil. Decij 222.

numer.2. Dixi ego in tractat.de regul. iuris, regu.6. amp. oo. Medic.tract.2.part.

¶ Restitvtio. Spoliatum ante litis ingressum esse restituendum.

Pro.

1.q.1.per totum.
Ext.de ord.cognit.c.cùm dilectus.
Ext.de rest.spol.licet.& c.ex conquestione.
D.commodat.l.ita.
D.de vi pu.l.quæ recusat.

Contra.

Ext.de rest.spol.c.literas.& c.ex transmissa, & c.accepta.
Ext.de ord.cog.c.intelleximus.
Ext.de diuort.c.significasti.
2.q.1.c.in primis.
C.de donat.inter vir.& vx.leg.si maritus.

Solvtio.

Regulare est, quòd spoliatus ante litis ingressum principaliter sit restituendus, si tantùm probet se esse spoliatum, & possedisse eo tempore, quo spoliabatur, ext. de off. deleg. c. consultat. fallit tamen hoc, vbi petenti restitutionem vxoris, opponitur consanguinitas: quia fit restitutio quantum ad familiam, & non quantum ad thorum, si probationes sint paratæ, d.c.intelleximus. Et fallit, vbi vxor repulsa adulteratur, d.c.significasti. Item, vbi vir qui petit restitutionem, est suspectus, d.c.ex trasmissa. Item, vbi renuntiauit quis postea rei ablatæ voluntariè, d.c.accepta. Item, vbi scandalum timetur, d.c.in primis. Item, vbi simul agitur super possessione, & in proprietate: quia lata sententia præualet proprietas in executione. ext. de caus. pos.& propriet.c.cùm dilectus. Damas.reg.38.

¶ Restitvtvs ex banno ad bona, non recuperat per fiscum alienata. Cardin.in ea.quia diligentia.de elect.per text.in cap. quamuis. de rescript. libro vj. & per text.in cap.super eo.de off. deleg. idem tenet Abbas in cap.j.de parochiis. & in c.ex tuæ. de elet. non residen.& in c.inter quatuor.de maior.& obed. Bartol.in l. Gallus. §. & quid si tantum. de liber.& posthum.

Limita hanc regulam dupliciter, vt per Felin.in d.c.super eo. B.Dias reg 652.

¶ Restitvi à quasi possessione matrimonij petenti concedendum est: vt in cap. j.& ibi per docto. extrà, vt lit.non contest.& c.ex conquestione, extrà, de re.spol.

Primò fallit, quinque casibus enumeratis per gloss. in d.cap.j.vt lit.non contest.sunt & octo alij quos enumerat Ioan.And.post Host.in d.c.j. addas alium, & sic in totum erunt quatuordecim, de quibus per Io. And.in capit.inter alia.extrà, de sent.excom.& per Gul.in Specul.in tit.de petit.& poss.§.fin.versic. penult. B.Soc.reg.430.

¶ Restitvtio. Dolo facit, qui petit quod restituere oportet eundem.c.59.de reg.iu.in vi.l.174.§.dolo.

Restitutionem petens duo probare debet, scilicet, possessionem, & spoliatum fuisse. De res.spo.c.olim.Qui fi.sint le.c.causam quæ. Riisvvic.

¶ Restitvtio in integrum intra quadriennium peti, & finiri debet.l.fin. C.de temp.in integr. rest. per probat text.in.l.fin. C.de repu.hæred.& in cap.j. de in integ.rest.in vj.& in cle.vna, eod.titu. Nec perpetuatur litis contestatione, vt voluit gloss.in d.l.fi. in verbo, finiendam, & in cap.tum ex literis.in glos. ij.de in integ.restit. Quod procedit in tantum, quòd restitutio concessa post quadriennium, est nulla: tenet gloss. in dicta clementin. vna, in verbo, finiri. quam dicit Abbas non habere sociam in iure Canonico, & sequuntur eam ibi Paulus de Imola, & Anchar.

Limita primò, quando propter subterfugia partis aduersæ, esset eius cognitio impedita. text. est in l. intra vtile secundum. Barto. ibi. ff. de mino. vel facto iudicis, vt voluit vtrunque gloss.in d. clemen.vna, in verbo, finiri. & notat Abba. in d.cap.tum ex literis. notando ad hoc gloss.ibi: & refert Ioan. Andr. ibi, idem tenentem, & ponderat text. in dicto cap. primo, dum dicit negligêtur, & generaliter nota quòd non currit dictum quadriennium impedito facto iudicis, vel aduersarij. Notat Felin.in c.j.de præscri. referendo Abb.& Card.in cle.vna.q.xxv.de restit.in integ.

Secundò fallit, quamdiu durat vita, seu iurisdictio iudicis qui tulit sententiam, contra quam restitutio debet peti, quia propter verisimilem timorem, tunc non currit quadriennium: tenet Abb.notando multum dictum Inno.ibi, ad hoc in d.cap.tum ex literis. quod sequitur Felin.in d.c.j.de præscrip.

Tertiò fallit, si restitutio sit petenda per ecclesiam contra contractum, quo fuit læsa, & viuat ipse prælatus qui illum celebrauit, & sic qui male alienauit: quia tunc non currit quadriennium. Glo. est in d. cap.j. de restit.in integ.in vj.in verbo, causa quam sequitur Abba.& tenet Card.in d.clement.vna. de in integ.restit.in xxvj. quæstio. quod dicit singulare Fel. in d.cap.j.de præscriptio. referendo Abb. vbi suprà, & plures alios: & illam gloss. dicit communiter approbari à do. Geminiano ibi, vt refert Balbus in tract.de præscriptio.in quinta parte prin. versic. sed est notandum, qui plus dicit, quòd ista conclusio videtur non posse procedere, tanquam superflua, stante alia conclusione pro vera: videlicet, quòd viuo prælato, qui malè alienauit, non currit præscriptio contra ecclesiam, & sic quòd impossibile est quòd concurrat quadriennium viuente illo, si præscriptio non currit.

Quartò fallit, quando petitur restitutio aduersus sententiam, in quo nunquam transit in rem iudicatam, vt in causa matrimoniali, quia tunc etiam post quadriennium potest peti: tenet Felin.in cap.lator.de re iudic pro quo refert Butri.in c.ex parte.de restit. spoliat. Dat rationem, quia quotidie affert præiudicium animæ obseruantia talis sententiæ erroneæ, quod ipse commendat: & prædictam conclusionem Anton. sequitur idem Felin. in c.accepimus. de fide instrumen.

Quintò fallit, quando minor impetrauit veniam ætatis suæ in vigesimo anno: quia tunc per totum subsequens quinquennium, potest petere restitutionẽ de gestis intra vigesimum annum. text. est, qui hoc notabiliter probat in l.ea quæ.in prin. C.de tempo. in integ.resti peten.

Sextò fallit nisi ille, cui competeret restitutio esset in probabili ignorantia læsionis, quia quandiu sic est, non currit sibi quadriennium: per dictum Bald. in l. falsam. C.si ex fals. instru. & per ea quæ notat Card. in d.clem.vna.ver.quintò quæro. Et illam sententiã Bald.not.Iason, in authen.quas actiones.C.de sacro sanct.eccles. Iacobi.de sancto Georgio in l.petendæ. C.de tempo.in integr.restit.peten. Balb. in suo eleganti tractatu de præscriptio.in iiij.parte, iiij partis principalis.in quæstio.xxix. Corn.consil. cxliiij.me

subscripsi.ij.volum. & in quinta parte princ. ver. sed est notandum.

Septimò fallit, in grauamine habente causam successiuam, quia tunc etiam vltra quadriennium posset peti restitutio. Ita voluit Felin. in c. accepimus, de fi. instrumen. in cuius fauorem faciunt ea, quæ cumula ui infrà in regula incip. vniuersitas non dicitur, in secunda limitatione.

Octauò fallit, quandò læsio esset vltra dimidiam iusti pretij: quia tunc ecclesia, populus, vel Rex potest vsque ad xxx. annos petere restitutionem à die alienationis. Ita est lex singularis huius nostri Regni, in vj. parti. titu. fin. l. fin.

Nonò fallit, si læsio fuit causata ex cursu temporis, quod est minus quadriennio: quia tunc debet necessario peti restitutio infra tantum tempus, quantum est tempus læsionis, & non vltra. Ita tenet glo. in l. sed & si prætorem. §. quoties. ff. ex quibus cau. maio. & in l. diuus. ff. de in integ. restit. & in l. interdum. de mino. ff. & in l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. caus. & hoc firmant ibi Bar. idem & Bald. Angel. Salic. & communiter Doctor. in l. superuacuam. C. de temp. in integ. restit. peten. ita firmat Balb. per suprà dicta in tracta. præscriptio. in j. parte vj. partis principalis. versicu. interdum verò. Quod limitat in ecclesia, per tex. in cle. j. de restit. in integr.

Decimò limita, quando læsio est enormissima, quia illa operatur, quòd lapsus quadriennij non noceat: notat Felin. in c. j. de præscriptio. allegat gloss. fin. in c. j. de rest. in integ. in vj. & refert plures doctores qui adhæserunt huic sententiæ. B. Soc. reg. 553.

¶ Restitutio in integrum infra quadriennium peti, & finiri debet, l. si. C. de temp. in integ. rest. l. fin. C. de repu.

Fallit in 6. casibus quos no. Diaz. regu. 652. fallit vt per Fran. Turz. concl. 109. vbi dicit communem opinionem esse, quòd post quadriennium non competit.

Deportatus, vel bannitus restitutus simpliciter per principem, intelligitur esse restitutus ad bona, qui reperiuntur apud fiscum. fallit in 3. casib. quos not. Lanc. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posthum. num. 65.

Minor publicatis attestationibus restitui debet, vt testes, produci possint. Bart. in l. 1. §. nuntiatio. ff. de no. op. nuntiatio.

Fallit in 3. casib. quos not. Soc. regu 252. fallit in multis casib. quos no. Ruy. in l. 1. §. nuntiatio. num. 171. Fallit in 3. casib. vt per Alexan. in d. §. nuntiatio, num. 1.

Restitui non debent prioribus dominis bona ab hostibus capta, & recuperata: hanc opinionem cum vnica limitatione ponit Herman. Detus, in l. 1. ff. de acq. pos. num. 5.

Restitutio non tollit iura alteri quæsita, not. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posthum.

Fallit in 3. casib. quos no. Fortu. in §. quid si tantum, numero 236.

Restitutus ex banno ad bona, non recuperat per fiscum alienata, Card. in c. quare diligentia, de elect. Bar. in d. §. quid si tantum.

Fallit in 4. casib. vt per Felin. in c. inter quatuor, de maio. & ob.

Ampliatur, & limitatur per Viuium, in suis conclu. ver. bannitus.

Fallit in 2. casib. vt per Felin. in c. super eo, de off. deleg. num. 4. fallit in 4. casib. quos not. Lancil. in l. Gallus, §. & quid si tantum, ff. de lib. & posthu. videas Plot. in repe. l. si quando, C. vnde vi, num. 9.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. iun. in d. §. num. 11. Fallit in 3. casib. vt per Bart. Soc. in d. §. num. 18.

Fallit in tribus casibus, vt per Ias. ibi nu. 70. & in repe. numer. 26.

Excommunicatus non potest petere restitutionem in integrum. Abbas in c. significauerunt, de except. vbi Felin. num. 11.

Fallit in 5. casib. quos not. Pet. Duen. regu. 357. fallit in 6. casib. vt per Paris. in d. c. significauerunt, num. 44.

Filius contra patrem in integrum restitui non debet, §. cum apud veteres, C. qui vel aduers. quos, l. sed si hac lege, §. penult. ff. de in ius vocando.

Fallit in 4. casib. quos ponit Pet. Duen. reg. 357.

Minor aduersus solutionem sibi factam restitui debet, l. 1. ff. de restit. Fallit vt not. Socyn. reg. 263.

Restitutione in integrum postulata, nihil est innouandum, l. 1. C. de in integ. restitu.

Fallit in 2. casib. quos not. Socyn. reg. 346.

Restitui à quasi possessione matrimonij petenti concedenda est, c. 1. vbi Docto. extra vt lite non contest. c. cum ex quæstione, extra de restitut. spoliato.

Fallit vt per Socy. reg. 347.

Absens causa reipublicæ restituitur ad appellandum, arg. l. absentia, ff. de reg. iur.

Fallit vt colligere potes ex distinctione, quam ponit Baptist. à Vill. conclus. 1. vsque ad conclusionem decimam.

Minor 25. annis de omnibus gestis per eum, dum est minor, habet restitutionem, l. 1. ff. de mino.

Fallit in 3. casib. quos not. Baptist. à Villa, conclu. 93. in litera M.

Minori non competit restitutio, si successit non priuilegiato, nisi pro eo, quòd secum est gestum, not. in l. cùm filiusfamil. §. in hac, ff. de verb. oblig.

Fallit in 5. casib. quos not. Soc. in d. §. in hac, nume. 6.

Restitutio non conceditur aduersus præscriptionem 40. annorum: communis est opinio secundum Dec. cons. 375. & cons. 29.

Fallit vt per Matth. in suis conclus. in vers. restitu. conclus. 2.

Ille contra quem legitimè est præscriptum, restituitur ex capite ignorantiæ, est communis opinio secundum Alexan. cons. 77. volum. 6. Gaza cons. 56. circa primum, num. 11. Alexan. cons. 171. & 84. volum. 1.

Fallit in 7. casibus, vt per Fel. in c. vigilanti, de præscrip. numer. 3.

Ius restituendi ad famam non competit potestatibus inferioribus, c. cum te, de re iud.

Fallit in 3. casib. vt per Felin. in d. c. cum te, nume. 15. vbi tractat materiam restitutionis ad famam.

Priuatus omni iure collegij, si restituitur, non recuperabit primum locum.

Fallit in 2. casib. quos not. Felin. in c. ex insinuatione, de simo. num. 6.

Restituere qui tenetur dolo facit petere, l. in condemnatione, §. dolo, ff. de reg. iur. Fallit in 3. casib. vt per Dec. in d. §. Donat. Fina, lib. 2.

¶ Restitutio in integrum semel tantum datur, neque bis peti potest. c. si sæpius. de rest. spol. glo. l. fi. C. de iure deliber. conc. Dec. cons. 112. Iaso. cons. 36. volum. 3. Benedictus capi. Raynutius. ver. in eodem. nume. 174. de testam. Tyraque. in tract. primogen. q. 64. Corn. cons. 173. volumin. 2. Bertrandus cons. 266. num. 4. lib. 1. Medic. reg. 3.

¶ Restitutio soluitur morte, vnde Princeps literas mittens, dicens restitutos esse eos, ad quos

peruenerint, mortui non dicuntur restituti, ita in termin.Bald.& Bartol.l. Aretusa, column.1.de stat. hom. Medie.tract.t.part.

¶ RESTITVTIO vnius nummi tantum, quæ fit incapaci censetur indignus tota hæreditate. Bald.leg.etiam.quæstio.penultima.C.ad legem Falcid.sed vide Alexand.leg.ex facto.§. Iulianus.ff.de vulg. not. leg. hæredes palam. ff. de his quibus vt indignis. Medic.reg.5.

¶ RESTITVTIO. Causam restitutionis per procuratorem expediri non posse à masculo: & est notabile,cùm sit ciuilis, C.de his qui ven.ætat.impet.l.1. Azo,ru.104.

¶ RESTITVTIONIS in integrum beneficio quicunque vti velit, & eius correllatiuus aduersus eum vti etiam poterit.l.1.C.de rep.quæ fiunt in iud.Bald.leg.fin.ff,de acceptil.l.pen.C.de ind.vid.toll.Medic.re.9.

¶ RESTITVTIONE in integrum postulata, nihil est innouandum, casus est in l.j.C. de in integ.restit.

Primò fallit ista regula si sententia est lata à principe: quia tunc nullo casu impeditur executio per restitutionem petitam. casus est sing.secundum vnum intellectum in c. suscitata. de in integ. resti.in vol. Grego.

Secundò fallit, si iudici appareat, quòd restitutio in frandem differendi sit petita: vt est text.in d.c.suscitata. secundum alium intellectum de in integ.restit. B.Soc.re.429.

¶ RESTRICTIO: Dictum non restringit rationē generalem,sed non est nouum quòd ratio generalis restringatur per dictū speciale. Insti.de nup. §.fratres. & ibi glos. Riisvvic.

¶ RES: Si acceptolatum fuerit ei,qui non verbis,sed re obligatur, non liberatur quidem, sed exceptione doli mali vel pacti conuenti se tueri potest.§. Inter acceptilationem & apocham hoc interest, &c. Vlpian.lib.2.Reg.De accept.l.10.

Tanti valet res,quanti vendi potest.de con.fur.l.si seruus.§.quod si pendente. De fur. l.si quando vxori. in fin.

Res magis intuenda, quàm verba.de iu. do. l. promittendo.

Res iudicata.Reg.208.Res iud. Riisvvic.

¶ RES. L.[a]94. [b]Martianus libro primo fideicommissorum. a al.l.93. b al.Macianus.

Filiusfamilias neque retinere,neque [a] recuperare, neque [b] adipisci possessionem rei peculiaris videtur.

ADDIT. a al.reciperare. b al.apisci.

Coniunge de cast.pec.l.18.sup.l.59. ex pœnalibus, arg. Inst.de stip.ser.§.sed cùm factum. Communi diui.l. qui hæredi.Ratio,pro sol.l.iusto,§.si filiusfam. Hinc consequitur de pec.l.depositi,l.si quis cum, ad Mac. l.2. RETINERE. Instit.de interd,§.sequens. POSSESSIONEM, scilicet,quæ aliquid iuris habet, Insti.per.no.ac.§.1.de acqui.hær.l.placet, de vsuc. l.insto.Ita conciliatur.l.stipulatio ista,§. hi.37. de verb. oblig.l.quicquid filius,l.4.§. possessio quoque,de acqui.pos. PECVLIARIS, scilicet, profectitiæ tantùm.secundum Accur.Ac.ne hodie obstet.l.cùm oportet,C.de bo.quæ lib.Ad fin. quamuis reuera naturaliter possideat. Riisvvic.paratit.

¶ RES. L.79.Idem libr.31.Quæstionum. al.l.78.

Generaliter cùm de fraude disputatur, non quid habeat actor,sed quid per aduersariū habere non [a] potuerit,considerandum est.

ADDIT. a al.deest.

L.199.semper qui dolo,l.193.parem,174. qui dolo desierit, l. 122.in iure ,l. 49.in omnibus causis, quæ in fraud.cred.l.ait,§.per hanc.l.atius de rei ven.l.& nanis,§.fin.quod vi,l.semper.§.hoc interdicto,vti pos. fide.l.si duo,§.fin.si vsusfr.pet.l.vsufructuaria,§.fina. de fur.l.eum.Exc.de rei ven.l.si fundum. Ratio,de lib.& posthu.l.in suis. Hæc regula ad interpretationem tit.pertinet,quæ in frau. cre. quo Faber referri posse ait, & sequentes has l. non alienat. l. nihil dolo, l.non fraudantur, l.nemo videtur, l. in condem. §.1. Riisvvic.paratit.

¶ RES.L.208.Paulus lib.2.& 3.ad l.Iul.& Papiam.

Non potest videri desiisse habere,qui nūquam habuit.

Iun.ad l.84.non videtur rem amit. l.quod si quis velit, l.35.l.3.de con.& de.l.Titio vsuf.serui, 93.de suis,l.nulla fœmina,quemad.ser. am. l. si quis alia,l.18. l.19.de iniust.rup.test.l.nam etsi sub.de ver.obl.l. decem sti. HABERE,scilicet,propriè,ne obstet.l.3.§.desinere, de vsuf.quemad.ca.l.qui alienam.Si.de con.ob cau. l.si extraneus,si quid in frau.pat.l.1 §.vtrum,de euic. l.fin.Habere,scilicet,nec repudiare , de leg. 1.l.si ita scriptum,§.sub. Riisvvic.paratit.

¶ RES.L.[b]81.Idem lib.33.Quæstionum. b al.80.

In toto iure [c] genere per speciem derogatur, & illud potissimum habetur quod ad speciem [d] derectū est.

ADDIT. c al.generi d al.deiectum.

DEROGATVR. Hoc est,modus generi per speciem datur,scilicet,quantum ad illam speciem specialiter expressam, & si de generalibus non faciat mentionem, de rescript.in 6. cap. pastoralis, §. 1. §. quod ne obstet,de operis noui nuncia.l.1.§. hoc autem ed.de pœnis,l.sancio,41.& ibi Bar.& Cy.de off. de.cap.ex parte,de vsuf.leg.l.si alij,§. Sempronius, §.fin.l.19.semper in generalibus 190.ca.34.Generi in 6.de excu.tu.l.nequaquam,de iurisd.l.fin.de verborum oblig. l. doli clau.l. stipulationes commodissimum,de leg.3.l.vxorem,§.fœlicissimo,§. codicillos. 40.l.seruis vrbanis, l, quæsitum.77.§.1. de fun.inst.l. cùm de lanionis,§.cùm fundum , l. quæsitum, §.fin. de vul.l.cohæredi,§.qui patrem, §. qui discretas, de ali leg.l.alimenta,§.Basilicæ,l. Stichus,in prin.de alim.leg.l.3.§.minor,de fundo,de manu.test.l.10.si peculium,de rescript.in 6.cap.penul. Exempl.de leg.3. l.seruis vrbanis.Exc.de ali. le.l. verba 4.de sup leg.l. legata,C.qui po.in pign.l.si generaliter,de præscrip. c.veniens,§.non ob.dist.93. cap. fina. de off.deleg.c. studuisti,de rescript.cap.1.25.q.2.c.in summa,de rescript.in 6.c.cùm sit. Ratio, de iurisd,l.fi.C,de proc.l. maritus,C.de conuē.fis.deb.l.quoniam, de off.præf. vr.l.1.vbi Bar.de au.& arg.leg.l.pediculis, §. Labeo, d.l.legata.l.cùm aurum, l. si tale,de off.de.c.ex parte,de resc.c.cùm ordinē, d. c.veniens, de fi.pres.c.ex tua,22.q.2.c.beatus Pau.de fun.inst.l.12.§.fi.§.item.si fundum.Excipiuntur quoque à Bar.Dec.Hier.Cag. vbi genus debet verificari in vna specie,de off. de. c.ex parte,de leg.1.l.si à domino, de op. leg. l.si hæc, de fun.inst.l.12.§.fin.Lot.ax.136.ET ILLVD. Idem Cic.in lib.2.de Inuent. Rhetorica, dum de contrariis legib. disserit. Ad fin. Aliter genus & species distinguitur apud Dialecticos atque Iureconsultos. Vide Zasium in princ.Sing.intellectuum. Riisvvic. paratit.

¶ RES.L.[a]84.Idem lib.2, Definitionum. a al.l.83.

Non [b] videntur rem amittere, [c] quibus propria non fuit.

ADDIT. b al.videtur. c al.cuius.

De priuatione arg.¦e.63. Exceptionem iunge 108. nō potest videri desiisse,l.3.eius est velle,quibus modis vsus

vsusfruct.amitta.l.1.§. sed ita, quemadmodum ser. amit.l.si patrem,§. fina.l.18.l.19.Instit.de cap.dimin. §.seruus,de verborum obligation.l decem, vbi Iason & Za. NON VIDENTVR, scilicet, propriè, ne obstet l.pupillorum,de admi.tu.l.si seruum meum, ad legem Aqui in fin.Instit.eod.titu.§.illud, Com.l. in commo.in fin.de euict.l.fina.de suc.ed.I.1. REM. Id est, proprietatem ac dominium: similiter nec possessionem, Sun.de vi & vi,l.1.§.cùm,§. interdictum. Riisvvic.

¶ Res aliena.Paul. Lib. xxxviij. Ad Edic.
Lex clxvj. al.Vlp.l.cxxvij.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

Ex tit.de damno infect. Viuiennns.

¶ Res alienata à principe, vel à fisco vendita, ab emente vendicari non potest.l.bene à Zenone. C.de quadri.præs.

Primò fallit, quando fiscus, vel princeps alienet, vt l. bene à Zenone.vult, quod habeatur regressus contra ementem à principe & habente causam à fisco: nam non habet locum nisi in principe, non autem in inferiore à principe, secundum Bald.in c.apostolicæ. de re iudic.nisi princeps in territorio suo regalia & iura fiscalia exerceat, vel non recognoscat superiorem, vel possedisset regalia & iura fiscalia pro tanto tempore cuius initij memoria non existat. c. super quibusdam.de verb. sig.§.præterea.& l hoc iure.§. ductus aquæ. de aqua quo.& æsti. faciunt not. per Bat.in l.ij.C.de iure fisc.lib.x.& in l.j. C.de bon. auctor.iud.poss.

Secundò fallit, quia non habet locum dicta l. bene à Zenone.quando princeps esset in mala fide: vt quia sciuit rem esse alienam, secundum Barto.in l.fin.C. si contra ius vel vtil.pub.

Tertiò fallit, quia non habet locum l. bene à Zenone. in casu dato per Bald in proœ.decret.

Quarta limitatio est, quia non habet locum dicta lex, bene à Zenone. quando res venditur nomine creditorum secundum Bal.dicto proœ.decre. & vide in l. fin.C.si aduers.fisc.

Quinta limitatio est, quia non habet locum in rebus ecclesiasticis, secund. Archidiaconū. xxiiij.q. si cor.

Sexta limitatio est, quia non habet locum in rebus ecclesiæ non alienandis à principe vel fisco. gloss. xij. q.ij.c.quousque.

Septima limitatio est, quia non habet locum in minore, cum posset aduersus hoc petere restitutionem in integrum.l.j C.si.adu fisc.secundum Ang.in rep.sua. l.j C.de fid.& iur.hastæ fiscalis.lib.x.

Octaua limitatio est, quia non habet locum dict.lex, bene à Zenone quando princeps alienat ante traditionem, secundum Bal in c j.§. fi.de noua forma fidelitatis, quæ not.& in Vsib.feud. B. Soc.424.

¶ Res inter alios acta aliis præiudicare non debet.l. sæpe.ff. de re iudic.ibi sæpe constitutum est, res inter alios acta aliis non præiudicare. conc. ca.inter dilectos.de fid.inst.cap.cum super.cap.pe.extr.eo.l. Modestinus.ff. de except. tot.tit. C. res inter alios acta.l.2.C.de fid.inst.l.1.& seq. C.quibus res iud non noc.leg.nam ita.ff.de adop.l.fin. C. si per vim, vel alio modo.cap.latet.de maior.& obed.capit.cum ex literis. de in integ.rest.cle.pastoralis.de re iud.Abb. consilio 68 volumi.2.l.si cui.§.iisdem.ff.de accus.l.1. ff.de exc.rei iud. Alexand.d.l sæpe. numero 1.& seq. Tiraquel.in tract.res inter alios acta. nume.2.& seq. c.non debet.de reg.iur.6.l.si quis.§.legis. C. de inof. test Dec.& Cagno.l.non debet ff.de regul.iur. Abbr. & Fel.d.cap.pen.de sent.& re iud.excmp. huius reg. ex infrà dicendis patebunt, vbi dicemus de his, quæ fiunt in iudicio, ac etiam extra iudicium, ad hoc vt materia huius reg plenissimè discutiatur. ABBAS non potest præiudicare monasterio, neque successori suo saltem in acquisitis, vnde alienare non potest solus.Bald.l.fin.C.de bon.quæ libe. gloss. & Anch.c. 2.de excess. præl. ideo in ard. req. consensum cap.c. pasto.de do.Abb.cap.edoceri.de resc.Inno.cap.causam.de iud. Ioan. Mon.capit.super.de hæret.6.& est commu.opinio.c.iudicatum.89.di. capitu.si qua 12. quæstio.2.nec potest repudiare hæred.relictam Monac.inuito, licet secus in legato. Bal. ex repudiatione.C.de fideic. Docto. commu.l.legatum.ff.de leg. 1.Aretin.l.seruus.ff.de vulg.Bald.l.fin.C.de bon.quæ liber. Medic.reg.8.

¶ Res an sit in conspectu, vel proxima vt possit cito ad conspectum deduci nihil refert.gl.2.circa medium. ff.de acq.poss.Iaso.l. admonendi, lect.1. numer.59.ff. de iur.iur. quia potētia actui proxima habetur pro actu.l.pen.ff.de test.mil. Bar.l.1.§.sed si.ff.ad Syll. & dici solet proximè accingēdus haberi pro accincto. Barto.l.si mater.§.ea. ff.de exec. rei iud. Bal.l.error. q.4.C.de iur.& fact.ign l.qui pœnæ.§.diuus.ff.mandati.Alexan.l.si quis, id quod.ff.de iurisdi. omn.iud. colum.1.Barto l.si pecuniam.§.item.ff. de cond.ob causam. Medic.reg.5.

¶ Res si dolo ad aliquē peruenit, ille secundariò & in subsidiū cōueniri potest.l si.ff.de eo, per quē fa.erit.

Primò fallit, quādo cōmodū pecuniarium non peruenit ad eum.vt not.Cyn.in l.licet.C.si aduers.libe.

Secundò fallit, quando ille primus potest conueniri, ad quem res peruenit, antè, quàm conueniatur ille, qui dolum commisit, nisi quando participasset de dolo: quia tunc & postcà potest conueniri: vt not. Bald.in l j.C.de aduo.diuer.iudic. & in l. si procurator. B.Socin.reg 422.

¶ Res empta per alium eius nomine de pecunia mea ementis est, & non mea. text. est in l.si vt proponis. C.de prob.& in l si ex ca.C.de rei vend. & concor.al leg.in glo in d.l.ad probationem.C.de prob.

Primò fallit in re empta ex pecunia militis per eius administratorem: vt d.l.si vt proponis.

Secundò fallit in re empta ex pecunia pupilli, vel minoris: vt in l ij.ff.quando ex facto tu.l.curator.C.arbit.tut.quod habet locum quando est facta emptio per tutorem ipsius: secùs si per alium extraneum, nisi fuerit in solidum: vt l.filia.cum gloss ff de sol. & ita tenet Bar.in l. Titium & Mæuium.§.altero.ff.de admini.tut. & in d. l. ij. ff. quando ex fac. tut. quod est not.dignum.& posset esse in practica quotidiana.

Tertiò fallit in re empta ex pecunia eius, cui bonis est interdictum, putà furiosi.secundum Bart. in d.l si vt proponis.& procedit si ematur ab eius administratore, secùs autem si ematur ab extraneo: quia tunc non efficitur sua, sed remanet sibi obligata hypotheca legali: vt est casus not in l. iij. in princ.ff.de re.eo. Bal.in l.tutor.C.de seru.pig.da.ma.

Quartò fallit in re empta ex pecunia dotali nolente vxore: quia tunc dotalis efficitur, l.ita constante.cum sequ.& l.si res quæ.ff. de iu. dot. secùs autem si adsit voluntas vxoris.vt not.in glos.l.j.C.si quis alteri, vel sibi.vel si non esset pecunia dotalis, cùm tamen sit vxoris.vt in l.proculus.in fi ff.de iu.dot. sicut etiam dicitur quòd res empta ex pecunia mea non est mihi obligata.

Quintò

Quintò fallit in re empta ex pecunia ecclesiæ per eius administratorem, vt dicit gloss. in d.l.si quis alteri vel sibi: quia efficitur ecclesiæ, secus si empta sit per extraneum: quia non remanet obligata ipsi ecclesiæ ad instar minoris: vt not. Bald. in d.l.si vt proponis, per text. in d.l.iij.ff.de reb.eorum, qui sub.

Sextò fallit in re empta ex pecunia vsuraria. vt in cap. ex contractu.de vsu. quod intellige, vt per Bald. in l.si tutor. C. de seruo pig. da.ma. Quod autem dictum est suprà, quòd res empta ex pecunia aliena est ementis, habet locum etiam in pecunia communi: nam licet instrumentum dicat quòd ego emi ex pecunia mea & Titij, non propterea erit communis. vt dicit Bal. in c.j.de beneficiis.in vsib.feud. quod est vtile pro fratribus viuentibus in communi quorum vnus gerit negotia, & administrat, & omnia emit pecunia communi: nam res data fratribus communibus non efficitur res communis ex illa emptione, licet acquisita per socium debeant communicari: vt not. Bald. in d.l.vt proponis & in d.l.j.C.si quis alteri, vel sibi. adde quod not. Bald. in l.cum proponas. C. pro soc.& habetur in l.iiij.ff.de ma.test.& ideo Barto. in l.cùm proponas.dicit, quòd fratres habitantes in communi debent esse cauti, quod ponant in instrumento quòd vnus tantum soluit, quòd pretium soluit, quòd de communi pecunia.& dicit hoc esse perpetuo menti tenẽdum, quia valebit tibi mille aureos. vide Bald. in l.cum duobus. §. fratres.circa prin. in ver. vnde de facto accidit quod duo fratres,&c.ff. pro socio & adde, quòd si mando quòd emas pro me certam domum, & tu dicis da mihi pecuniam, ego nõ ita cito tibi dedi, & vadis & emis illam domum pro te, nihilominus videris emisse pro me. Bart. in l.ij.§.vnde quæritur.ff.mandati.& idem si simpliciter emisti non expresso cuius nomine emas. Bart. in l.qui aliena. §.si is.ff.de acquir. hæred. & ideo reddito tibi pretio teneris rem emptam mihi tradere: vt not. Ben. de Plum. in d.l.ij.in §.si ab ignoto. de ma. test. quod intelligo, si incontinenti emisti. secùs si ex longinquo interuallo: quia tunc non videris mandato emisse: vt per glo. Instit. de ob. quæ ex qua.male.§.ope.& no. per Inn. in c.ad audiẽtiam.de ho. item intellige, si pecunia fuit petita, vt suprà. vel aliter mandatum esset acceptatum. si autem fuisset repudiatum, tunc non intelligitur propter mandatum emisse. per ea quæ not. Bal. in l.literis.C.mand. si autem emisti nomine domini, & possessio acquiritur mihi recta via: vt in l.j.§.per procuratorem.de acq.pos. nam quando nomine meo vel simpliciter emisti, tũc dominium tibi acquiritur, & teneris mihi dominium transferre actione mãdati. l.si ita quis.ff. de verbo.obligat.& l.ex mandato.de acq.rer.do. not. Paul. de Castr. in l. qui aliena.ff.de neg.gest. B.Soc.reg.425.

¶ Res indefinita in singulari prolata, siue circa res, siue circa personas æquipollet vniuersali, quando est eadem ratio contentorum sub ea. Alex. in terminis cons. 21.num.3.vbi concludit lib.4 quòd appellatione domus venit etiam hortus, & alia contigua. Ioan. And. c. Rainutius.de testa. l.prędiis.§. Balneas. vbi Doc.com.ff.de leg.3.l.creditori.§.fi.de act.emp. gl.l.fi.ff.de seru.vrb.pręd.l.testatrix.§.1.ff.si ser.vend. Anch.c.fi.12.q.2.& appellatione residui venit totum, quod superat.l.1.C.de hær.inst.l.vxori.ff.de lega.3. Alexan.cons.pen.lib.2. Medic.reg.2.

¶ Res iudicata. Vlpian. Lib.1. Ad Legem Iul.& Papiã. Lcxclvij.

Res iudicata, pro veritate accipitur.

Coniunge l.ingenuum.de stat.hom.cum aliis. Terent. in Hecyra, act.5.scena penult. Viuiennus.

¶ Res iudicata. Laudum non transit in rem iudicatã: hanc communem opinionem attestatur Fran. Turz. concl.134.vbi ampliatur.

Sententia, quæ habet vitium, non transit in rem iudicatam, not. in c.lator.de re iud.

Fallit in 12.casib.vt per Fel. in d.c.num.8.

Sententia censuræ non transit in rem iudicatam, Docto. in c.consanguinei, de re iud.

Fallit in 4.casib.vt per Fel in d.c.num.2.

Sententia corporis afflictiua transit in rem iudicatam, sed ex gratia principis potest reuocari. Fallit in 3. casib. vt per Felin. in d.cap.consanguinei.

Sententia regulariter transit in rem iudicatam, Marsi. in l.1.C.de rap.virg.

Fallit in 18.casib.quos not. Marsi. in praxi crimi. in §.ordine, num.3.fallit in multis aliis casib.vt per Mars. in d.l.1.num.144. Don.Fina,lib.3.

¶ Res litigiosa regulariter vendi *, aut alienari non potest: vt per totum tit.ff.de litig.& in cap.j.de confirm.vti.vel inut. B.Soc.reg.423.

ADDITIO.

* Vendi.vide gloss. in cap.ecclesia sanctæ Mariæ.vt lit. pend.& apud Barto. in l.clàm.§.si dominus.de dam. infec. quod non prohibetur alienatio necessaria: & vide duo verba per Fel. in cap.venerabili. de off.deleg.in fin. B.Vad.

Primò fallit, quando iussu, vel licentia iudicis alienaret: quia tunc potest eam alienare, & valebit talis alienatio, vt est casus in l.diuus.ad fin.prin.ibi, sed res tempore perituras permittere debet prætor.ff. de pe.hær.& ibi Ang.

Secundo fallit, quando est iudicium vniuersale, & controuersiam faciens idoneè satisdedit secundum formam legis, secundum Ang. ibi per hoc not. & dicit, quòd per has duas limitationes limitat materiam de litigiosis. B.Soc.reg.423.

¶ Res mobilis regulariter triennio vsucapitur. l.vnica.C.de vsuca.ttansfer.in princ.cum simil.

Primò fallit, quia dicta regula procedit, quando interuenit titulus bonæ fidei, & possessio, vt ibi. Sed si deficeret aliquod istorum, putà titulus, non præscriberetur minori tempore, quàm præscriberetur res immobilis. vt l.seruum. cum ibi not. C.fam.erc. & ibi hoc not. Ang. not. qui dicit quòd xxx. anni requiruntur, vt not. in l.nullo. C.de rei vend.& in l. in seruorum. C. in quib.cau. ces.long. tempor. præs.& ideo Ange. in d.l.in seruorum. dicit, quòd tu scholaris sis cautus vt in libro tuo fieri facias tibi publicum instrumentum emptionis, ne deficias in probatione tituli, reperto libro penes alium sine titulo: quia tunc succumberes agendo rei vendicatione, vel publiciana: iuxta not. in §.sed istæ. in fin.tex.Inst. de actio. per gl.& doc. in c. Abbate sane.de re iu.libr. vj. etiam si ille, apud quem est liber nihil doceret de iure suo: vt est casus not. in l.fin.C.de rei ven. Et idem dicas in aliis rebus pretiosis emptis, & loquor de pretiosis nunc, quia idem fit in aliis rebus mobilibus etiam minimis: sed de minimis non est multum curandum. Ex quo in eis non potest esse magnum præiudicium. vt l. Scio. de in integ. rest. Sed tu qui habes librum alienum, ne vtatis, quia esset in detrimentum animæ tuæ. B.Soci.reg.426.

¶ Res peculiaris. Metianus Lib.1. Fideicommissorũ. Lcxxciij. Mæcianus in P.florent. al.xciiij.

Filius

Filiusfamiliàs neque retinere, neque [a] recuperare, neque [b] adipiſci poſſeſſionem rei peculiaris videtur.

Additio. a. recipcrare. in P. florent. b apiſci, in iiſdem.

Annecte l. xviij. de caſtrenſ. pecul. & vid. l. quicquid. de acquir. poſſeſſ. l. j. §. item. eod. titu. & §. j. Inſtit. per quas perſo. nob. acq. quum pater per eum hæc omnia faciat, licet ignoret filiũ in ſua poteſtate. Viuiẽ.

¶ Res in ſolutum ſi detur pro maiori quantitate debiti, vitiatur in totum datio inſolutum. text. vbi Barto. & ſcribentes in l. ſi non ſortem. §. ſi centum. ff. de condict. indebi. vbi Iaſ. & idem Iaſ. in l. j. §. ſed & ſi mihi. ff. de verborum obligat. text. in l. cum amplius. ff. de regulis iuris. vbi Deciua.

Limita tripliciter, vt per Dec. in d. l. cum amplius. Iaſ. in d. §. ſi centum poſuit. B. Dias reg. 549.

¶ Res ſua. Vlpian. Lib. xxx. Ad Edict.

Lex xlv. al. xlvj.

Neque pignus, neque depoſitum, neque præcarium, neque emptio, neque locatio ſuæ rei conſiſtere poteſt. Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.

Quia neque ciuilis, neque naturalis obligatio in re propria conſiſtere poteſt. Ex tit. de pignor. Priuatorum, veluti ſi quis ea lege emat, ne tributa agnoſcat, ſed immunis ab ijs ſit. vid. in hunc loc. l. ſi rem alienam. ij. ff. de pig. act. l. vti frui. in princ. ff. ſi vſusfruct. petat. l. in re cer. de ſeru. vrb. præd. l. cùm in fundo. in princ. ff. de iur. dot. Viuiennus.

¶ Res tantùm valet, quantùm vendi poteſt. [*] l. j. §. ſi hæres. ff. ad Treb. not. in l. pretia rerum. ff. ad l. Fal. & in l. ſi quis vxori. §. fin. ff. de fur. & in l. penult. ff. de reb. eorum. B. Soc. re. 427.

Additio.

[*] Poteſt. Adde Felin. in c. cum Ioannes. de fid. inſtr. verſ. in tex. ibi, potuit. & Iaſ. Inſtit. de act. in §. plus autem. nu. 10. B.V.

Primò fallit vbicunque res venderetur non in loco publico, ſed in locis priuatis: vt eſt caſus ſing. ſecundũ vnam lect. & ibi not. Bart. in l. ſeptem diebus. C. de eroga. mil. anno. lib. xij.

Secundò fallit, quando venderetur homini ſcienti, & rem cognoſcenti: ſecùs ſi ignoranti, vt eſt glo. ſing. in l. ſi mortis cauſa. §. ſi. ff. de don. cauſa mort. ad quod facit l. ſi quis. C. de reſcin. vend.

Tertiò fallit, niſi facta fuerit æſtimatio anctoritate iudicis non exiſtente communi pretio. l. fin. ff. de mag. conue. ſecundum lect. gloſſ. ibi.

Quartò fallit, in loco in quo exponitur vænalis: ſecùs ſi in alio loco, vt eſt tex. ſing. in l. ſi. C. de admin. tu. Et prædicta procednnt de rebus mobilibus, immobilia autem conſiderantur reſpectu reditnum & prout ſimiles res venduntur. vt d. l. ſi quis. C. de reſcin. ven. & per glo. Bart. Bald. & doct. in l. ij. C. eo. tit. & per Lud. de Rom. in d. l. j. §. ſi hæres. ff. ad Trebel. B. Soc. reg. 427.

¶ Res. Rei quantitas iuris diuerſitatem inducit.

Pro.

1. q. 1. c. iudices.

2. q. 6. c. anteriorum.

Ext. de decimis. c. ſuggeſtum.

Ext. de ſimo. c. & ſi quæſtion.

D. de abige. l. 1.

Contra.

Ext. de emp. & vend. c. ad noſtram.

Ext. de appel. c. de appellationibus.

Ext. de ſimon. c. ex tuæ. & c. 1.

14. q. 6. c. furtum.

Solvtio.

Optimum generale eſt, & obtinet in pecuniaria ſatiſfactione vbi naturalem imitatur æquitatem. Contraria verò obtinent in maleficiis, vbi ſecundum iuris apices plus rigor quàm æquitas, plus factũ quàm ius conſideratur D. ad l. Corn. de ſica. l. in maleficiis. Quod de appellationib. adiicitur, exiſtimo ſpeciale: hoc tamẽ habet commune cum prioribus, quòd introducta eſt ad rigorem iuris obſeruãdũ. Damaſ. regu. 124.

¶ Res. L. 15. Paulus lib. 4. ad Sabinum.

Is, qui actionem habet ad rem recuperandam, ipſam rem habere videtur. Viuiennus.

Deeſt hæc reg. in Florent.

¶ Actionem in patrimonio & bonis noſtris eſſe, minus tamen habere, qui actionem, quàm qui rem habet. Coniunge l. eadem. 71. de leg. 2. l. cùm pater. 79. §. ſurdo, de reb. eo. l. 5. §. fundum, quemadmodũ ſeruitus amittatur, l. 19. §. fina. de teſta. l. filiusfam. in fin. ſupr. titu. 1. l. bonorum, l. Labeo, l. poteſtatis. Quæ in fraud. cred. l. 1. §. quòd ſi nolit, alius. de vſufru. leg. l. ſi. ad Trebel. l. ſi legatus, §. ſi quis bona, §. ſeq. de acqui. rerum do. l. 52. ſoluto matri. l. ſi verò, §. dabit, de petit. hæred. l. filiusfa. eum l. ſeq. de in integrũ reſtit. l. 5. de eo quod metus cau. l. metũ, §. licet. Ratio, ſup. l. 13. non videtur, ſup. tit. 1. l. id apud ſe. 143. l. meorum. Recvperandam. Cõciliat l. 205. minus infr. ſim. l. 169. l. ad ea. §. 1. de acq. rerũ do. l. rem in bonis, de acquirẽda poſſeſ. l. nõ videtur, §. ſi quis. Actionem: Siue in perſonã, ſiue in rẽ, interprete Fab. Exc. Sup. tit. 1. l. bonorũ, de re iud. l à Diuo, § 2. ſoluto matr. l. ſi filiofam. §. j. 53. 54. de rei ven. l. is qui. Qui ſatiſd. co. l. ſciendũ, §. diuerſa. Huc pertinet de leg. 1. l qua ſiti, §. penulti. Videtvr. Cõciliat hoc verbũ l. ſcribit, §. nam. l. quintus, §. argẽto, de au & arg. ad ſi. Procedit Reg. in correctoriis. Vide Alex. & alios in l. Gallus, §. videa. de libe. & poſthum. Riiſvvic. paratit.

¶ Reservatio geminata in fauorem vnuiſmet ſuper eo beneficio poteſt operari aliquot notabiles effectus. Rot. Dec. 368. in tit. de præb. in termi. not. Doct. c. 1. de treug. & pace. Med. reg 3.

¶ Resvrgens mortuus, beneficium nõ recuperat, nec vxorem. c. licitè. 32. q. 7. non erit tamen iterum doctorandus, Angel. l. nam & Demoſthenes. nu. 3. ff. de leg. item nec etiam iterum Baptizandus, Marſil. l. ſi. nu. 35. ff. de quæſt. Docto. Con. c. à nobis. de ſent. exc. 6. Ben. c. Raynutius, verſ. in extremis. num. 12. de teſta. Quia imprimitur caracter indelebilis. gloſ. c. 1. de ſacra vnct. Bart. Brix. q. 54. Arch. dicto c. licitè 32. q. 7. Docto. cap. fraternitatis, de frig. & malef. dicam infer. in 2. part. numi. 127. Medic. tract. 2. part.

¶ Retentio alicuius rei non poteſt fieri, niſi donec ſibi fuerit ſolutum debitum. Bart. in l. ſi non ſortem. §. centum. de condic. indeb.

Primò fallit, niſi fieret retentio pro expenſis: vt in ſartore, qui poteſt retinere veſtem donec ſibi fuerit ſatisfactum pro mercede. ita Bal. in l. fin. C. commo.

Secundò fallit in eo, qui expoſuit pecuniam in funeralibus ſcholaria mortui, quia poteſt eius libros licitè retinere donec ſoluatur pecunia: vt per Bald. in l. in reſtituendo. C. de petitione hære. B. Soc. re. 431.

¶ Retentio alicuiua rei non poteſt fieri, donec ſibi fuerit ſolutum debitum. Bart. in l. ſi non ſortem, §. certum, ff. de cond. indeb.

Fallit in 2. caſibus, vt per Socin. in ſuo tract. regu. 94. in additio. Donat. Fina, lib. 5.

¶ Retra

¶RETRACTVS introductus ad fauorem agnationis an locum habeat etiam aucto precio, non obstante, quod res transiisset per mille manus. Tu conclude quod sic, secundum Bolog in cōsi.xxv.in iij.dubio.vers. & not. quod tale ius. & l.j.C. de fund. reipubl.l.ij. Bal. consi.cccc x. & cccclix. volu. iiij. & cons. ccclx. præmissis.volu.ij.&l.qui officij.ibi præterquam patrem. ff.de contrahen.emp.& in l.hæc venditio.§.vlti.ff.de eo.tit.& ibi Bald. Boe.deci.lxxvj.nu 6.7.& latè dixi, in tract.meo.de iure prothom.§.iiij.

Fallit hæc regula sequutis cridationibus rerum venditarum, & quietè decursis nullo contradicente, prout, latè & amplè dixi in trac.de iure prothom.§.iij.& ij.nu.17.

Fallit etiam in & quando infra tempora à lege præfixa annotata est contradictio, in officio curiæ procu.& facto deposito lata est sententia document.per iud. d.curiæ.

Fallit etiam, quando est manifestus error in confinibus appositis in instrumento venditionis, quia neque stridat, tempus potest officere iuribus præsentantium, prout amplè dixi in tracta. meo de iure prothom. in §.& præsertim quia error inducit malam fidem, vt in regu.cclv.d.Petri Duen. I.Nouell. reg.431.

¶RETRACTATIO.Bonifa.Reg.lxxiij.

Factum legitimè, retractari non debet, licet casus posteà eueniat, à quo non potuit inchoari.

Exempla repete l. in ambiguis. §. non est nouum. ff. eod. de bonor.possess.cōtra tabul.l.j.§.sufficit. Dec. in l.in ambiguis.hoc tit. Viuiennus.

¶RETROTRAHERE.Bonifacius Reg.x.

Ratihabitionem retrò trahi, & mandato non est dubium comparari.

L.si ego.ff.de negoc.gest.l. communis.§. procurator. de acquir possess. Viuiennus reg.10.

¶REVELATIO confessionis. presbyter qui reuelat confessionem, de iure antiquo debet deponi, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinari.

De pœnitentia.distinct.vj. sacerdos. Viuiennus reg.31. dir.

¶REVISIO rationum computum alicui potest committi non citatis iis, quorum interest, Barto. l.2.§. quod de frumentaria.ff.de adm.rerum ad ciuit.per tit. Pad.leg.2.C.vbi Decur.vel Clariss.Abb.c.bonæ. colum.4.de elect.c.1.colum. 2. de causa poss.& propriet.c.cum sit.de appe.consil.68.volum.2. Tiraq.in termin.trac.res inter alios acta.limit.16.Rom.cons. 499.colu.2.consil.483. Lapus Alleg. 127. Ias.l.si quis arbitratu.num.23.ff.de verb oblig.l.ne quicquam.§. vbi.num.45.ff.de offic proconf. Dec.c.cum sit Romana.num.27.de appel. Nicon.c.quoniam contra. num 81.de probat. Medic.reg.8.

¶REVOCARE non est opus nulliter gestum, l. fin.ff. de eo, quod metus causa, l.1.ff.de appel.recip.

Fallit, vt per Franc. Turz.concl.158.

Reuocatio procuratoris fieri potest eo sciente, sed nō ignorante. Ampliatur & limitatur in multis casibus, vt per Felin.in cap.ex parte decani, de rescrip.num. 16.vbi latissimè tractat de reuocatione procuratoris. Don.Fina, lib.3.

¶REVOCARE nemo potest suam positionem nisi semel. Bar.l post legatum. colum.fin. ff.de his, quib. vt indignis. per l.si quis iusiurandum. C.de reb.credit. Bart.l.fin.ff.de prætor.stipul.conc simil.l.dotis. promissio.ff.de iur.dot.l.inter socerum.§.fina ff.de pact.dot.l.matrimonij. ff.qui, & à quibus.l.cum pater.§.pater certam.ff.de l.2.l.1.§.si cui.ff. vt leg.nom. cau l.fi. ff.de bon. aucto.iud.pos.l.sciendum.de ver. oblig.glo.l.ab emptione.ff.de pac. Medic.reg.4.

¶REVOCARE. Quòd successor potest reuocare factum prædecessoris.

PRO.

Ext.de elec.c.nosti.
Ext.de prec.c.2.
2.q 2.c.& si illi.
25.q.2.c.decessorum.
55.dist.c.pœnitentes.
Ext.de his quæ fiunt à prælat.c.cùm nos.
35.q.9.c.quod quis commiserit.

CONTRA.

Ext.de elect.c.innotuit.§.par in parem.
Ext.de cler.coniug.c.diuersis.
Ext.de fil.presbyt.c.demens.
Ext.ne sed.vacan.c.vnico.
25.q.2.c.si ea.
D.de arbit l.nam magistratus.

SOLVTIO.

Quod bene fit à prædecessore, non debet euertere, sed potest confirmare successor, ext. de solution. cap.1. Quod autem malè fit, potest reuocare, vt in cōcordantiis in priori parte assignatis. Nec potest ei præscriptio opponi ex tempore, quod currit ante tempus alienantis, 16.q.3.c.si sacerdotes. Damas reg.7.

¶REVOCARI non debet donatio rei modicæ ob superuenientiam filiorum secundum quod regulariter fit.l.si vnquam.C.de reuocand. don.Corn.cons 4.colum.6.lib.3.Ias.generaliter.§.1.limit.5.C.de inst. not.Ripa & Tiraq.d.l.si vnquam.C.de reuoc.donat. Medic.reg.5.

¶REVOCARI potest statim cōfessio in iudicio facta, nisi fuerit in scriptis redacta, atque à partibus acceptata.glo.c.scriptum.de elect.Abb.capi.fi.in fine.de confes.Docto.com.leg.3.C.de errore aduoc.Abb.c. cum causam.col.2.de appel.c.preterea.col. 2.de testibus.dixi suprà ampli.165. Medic.reg.9.

¶REVOCANDI ius soluitur morte, vnde hæres factum defuncti reuocare non potest, Bald.l.successores.C.de solut.nec potest reuocare donationem ob ingratitudinem.l.fin. C.de reuocan.dona.c.fi.de donat.dixi super.conclus.36.& conclu.38.& conclu.43. conc. Bald.l.cùm antiquitas. C. de vsufr. Albe.l.digna vox.C.de legib.Tiraq.l.si vnquam.versic.suscepit.num.212.C.de reuoc.don.Ang.l his solis.C.de reuoc.do.not.l.1.l. omnimodo. C. de inoffic.testa. Marsil l.fin.num.19.ff.de quæst. Medic.tra.2.part.

¶REVOCATIO attentatorum appellatione pendente pertinet ad iudicem appellationis. c. solicitudinem.de appella.

Amplia, etiam si hoc ageretur ad petitionem appellantis, secundum tex.ibi.

Fallit, quando appellans vellet renuntiare appellationi.d.c.solicitudinem.

Fallit, quando attentata sunt notoria iniusta, ibidem iuncto c.cum teneamur.eod.titu.

Fallit, quando attentata non tangerent causam appellationis, quia tunc quilibet iudex potest se intromittere.d.c.cum teneamur.facit tex. à contrario sensu, in d.c.solicitudinem. S. Ian.reg.271.

¶REVOCATORIVS actus, facit vt sermo simpliciter prolatus, & indefinitè de primo tātum intelligatur, nisi actus secundus sit reuocatorius primi, excep. Princeps dat potestatem ciuitati vt statuta condere possit, prædicta ciuitas statutum, quod condidit,

poterit

poterit reuocare.l.omniū.C.de testam.Ioan. Andr. c.non potest.de præb.Barto.l. omnes populi. col. 9. ff.de iust.& iur. l.2.§.fi.ff.de op.leg.l.ambitiosa.ff. de decre.ab ord.fac.item nota, quòd quando aliquid non reuocatur, vel reuocatur in totum tolli, vel permanere dicitur.§.aliæ.inst.de donat.l perfecta.C.de donat.quæ sub modo,ita in terminis per hanc regu. firmat Dec.consi.74 num.17. Medic.reg.2.

¶ Reus absens quemadmodum condemnari potest, ita,& præsens condemnabitur,quando scilicet sunt contumaces.Iaf.l.1.C.quomodo,& quando iudex.l. eum qui.ff.de probat.Rom.l.1.ff. de arb. item sicuti actor liti renūciare potest ita etiam reus.l.destituisse.ff.de iud.l.non debet.ff.de reg.iur.item quemadmodum reus obligatur actori ex quasi contractu.l. 3.§.idem.ff.de peculio,ita etiam actor, auth. qui semel.C. quomodo,& quādo iudex.conc.simil.Alex. l.generaliter.§. cum autem.numero4. C.de inst. & subst. Alexan.consi.131.numer.2.volum.5.Ruin. consi.33.numer.11.volum.1.consi.174.numer.9.volum.in. 1.Socin.consi.56.num.2.volum.1. Medic.reg.9.

¶ Reus licet absoluatur ab instantia iudicij, tamen debet pronuntiari super iure actoris. Fundatur ista regula ex l.si à te.§ j.ff.de exceptio.rei iudica.& colligit eam Feli.ex dictis per Abbatem ibi,in ij. nota. in c.examinata.de iudic.

Limita tripliciter, vt per Felin.ibi.

Primò, nisi priùs constet de ineptitudine intentionis actoris,quā de ipsius iure.Ita dicit tenere Abb. post Cardinalem ibi.

Secundò, vbi actualiter non competit rei vendicatio, qua actor possidet, quia tunc non declaratur de iure suo, etiam si constet: regula autem procedit, quando actualiter competit rei vendicatio, sed non contra reum, quia tertius possidet, & pro hoc refert Imo.ibi.

Tertiò limita, vbi scireta actor reum nō possidere, vel detinere, quia tunc non potest sequi alia sententia, quā absolutoria ipsius rei conuenti: pro qua allegat Mathesila.sing.cxxxviij incipien.nota quòd si reus. Cu ius bonam addirionem vide. B.Dias,reg.654.

¶ Reus constans in tortura,& in negando perfistens, omnes probationes etiam plenas contra se militantes, adeò debilitat, vt ex eis Iudex nec condemnare, nec aliquid statuere possit. Glos & Ab.in l.edictū. de quæstio.Barto.in l.vnus.§.j eod tit. Ang.Aret. in tractat. maleficiorum. in gloss. comparent dicti in quisiti,& negauerunt. Hypp.in d.l.edictum.&in consilio lxiij.plura perfectò.&in sing. cclxij.quod potui nolui.Cæp.in consil.xxxij.quidam rustici. Item fatuus est Iudex, qui post delictum plenè probatū, adhuc reum torquere conatur: nisi cum propositione, quòd non intendit eum torquere super probatis, vel appellare non possit: secundum Alber. in Rub.C.de quæst.& Cæp.in d.consi, xxxij. ver.& Albericus. M.Cherianus.

¶ Reus dicitur necessarius ille, ad quem expressè dirigitur actio, vel qui specialiter vocatur ad iudiciū. Doctrina Innoc.aurea c.cum inter priorem. de excep quam sequitur commēdando Felin.ibi, vbi plurima cumulat pro ea.

Limita hanc conclusionem tripliciter, vt per Felin. vbi suprà,& secundam limitationem cōfirmat,& defendit optimè. B.Dias,reg.655.

¶ Reus inuito actore non potest renunciare liti, vel instantiæ, licet actor hoc idem agere possit, Bald.l. postquā. C. de pact.item reus indistinctè petere potest ad eius libitum, vt sibi de iure respondeatur in iudicio leg.qui prior.ff.de iu i.leg.1.C. vt nemo inuit non tamen perere potest, vt actor agat contra ipsum nisi in casu.leg.diffamari.C.de ingē.man.Barto.l.Titia.ff.de accusa.item licet reus possit habere iustam causam litigandi, secus autem est in actore. leg.qui in alterius ff.de reg.iuris. Cagnol.leg.fauorabiliores.ff.de reg.iuris. Medic.reg.9.

¶ Reus.l.168.fauorabiliores.vide Actor.

Excipiendo reus fit actor.de prob.l.quinquaginta.

Non licet actori,quod reo licitum non existit.c.32. De reg.iu.in vi. Riisvvich.

¶ Ripa: Qui in ripa fluminis ædificat, non suum facit. De acqui.re do l.15.

Rusticitas. Rusticitati parcendum.C.de resti.l fi.De iurisd.l.si quis.§ doli.De vent. inspi.l.1.§.fi. Ad Syl.l.si quis ingrauescente.§.si quis ignorans De ædil.ed.l. 1.Si quis in ius voc.l.2. Riisvvich.

¶ Reus, qui potest etiam summam soluere excepto vno nummo subiicitur regulæ, qui non habet in ære luat in corpore. Bal.leg cum sit.C.de sepulchro violar.argumen.leg 5.§ si fortem.ff.de verborum obligarion.Iaf lege secunda.colum.16.C.de iur. emphy. Medic.reg.5.

¶ Reus regulariter tenetur edere propria instrumenta ad intentionem fisci fundandam. l.nec quisquam. ff de eden.

Amplia etiam in emptoribus gabellarum: quia ipsi sunt loco fisci,& ipsis edere tenetur reus. Doct. in d. l.nec quisquam.

Fallit in causa criminali: quia hoc casu reus non tenetur edere fisco, ex quo est contra se, quod esset nimis graue, quòd reus teneatur edere fisco in causa criminali contra se, facit tex. not. in l.j.§.diuus. ff.de iure fisci.secundum Barto.ibi, vide Bart.Fulgo. Paul.de Cast. & alios, in d.l ij. Barto.& Aug.in d.§. diuus.vide Barto.in l.in fraudem,in §.neque.ff.de iure fisci.

Fallit, quando fiscus peteret editionem ab alio fisco, quia fiscus contra fiscum non habet priuilegium. S.Ian.reg.267.

¶ Reus. In sententiando magis fauetur reo, quàm actori,glo.in c. cùm ad sedem, de restitut.spol.gl.in c. cùm sint partium,& c.contra reum, de reg.iur.Doct. commun.in l.de die,ff.qui satisd.cog.

Fallit in 3.casibus, vt per Iason.in d.l. numero secundo. ver.capio vltimum membrum, vbi Soc. limitat in 2. casibus.

Circa merita causæ pariter fauetur actori,& reo, Doct. communiter in d.l.de die.

Fallit in 3.casib.vt per Iaso.in d.l.num.2.ver.capio secūdum membrum.

In sententiando magis fauetur reo, quàm actori, l.interpretatione, & l.præses,& l.sanctio legum, ff.de pœnis.

Fallit in 3. casibus, vt per Iaso.in d.l.de die, ff. qui satisd. numer.2.

Factum vel dolus vnius ex reis credendi sociis nocet alteri socio, quamuis non fuerit in aliquo dolo, cōmunis est conclusio, & probatur in l.si duo rei, ff. si quis cautio.

Fallit in 2.casib.vt per Iaf.in d.l.num.1.

Reus conuentus opponens exceptionem solutionis vel pacti de non petendo, vel excipiens conditionaliter, non per hoc videtur fateri debitum præcessisse: gloss & Doct. in l.Iulianus verum debitorem, ff. de cond.indeb.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.num.15.

Si reus vel debitor sit absolutus eo quare non sit debitor,tunc non potest actor probare debitum,& veni re contra sententiam. Barto.in d.l.Iulianus.

Fallit in 3.casib.vt per Iaso in d.l.nume.21.

Reus si in termino comparuit, & licentiatus à iudice recessit,non est contumax.doct.in l. qui ante calendas,ff.de verb.oblig.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.num.5.

Si reus citatus comparuit in primo, & secundo termino dilationis actor non,sed postea non comparuit in tertio termino eiusdem dilationis,vbi actor comparuit,tamen reus non dicitur esse contumax,sed bene ipse actor.hanc conclusionem cum 4. limitationibus ponit Ias.in d.l.qui ante.nume.6.ff.de verbo.oblig.

Reus in criminalibus non potest renuntiare defensionibus,l.1.§ si quis vltro.ff.de quæstio.Bald.in c.1.nu.7.de probat.

Fallit in 6.casibus,vt per Ias.in l.pactum inter hæredes, numero 13.ff.de pact.fallit in 5.casibus, vt per Iason. in l.si quis in conscribendo,C.de pact. nemer. 18. videas Battaud.in prax.crim.reg.22.

Correus credendi qui à debitore exigit, tenetur alteri correo communicare,l.qui hominem,§.1.ff.de solutio.l.3.§.1.ff.de duob.reis.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in l.frater à fratre, colu.8.de con.indebit.

Reus licet absoluatur ab instantia iudicij,tamen debet pronunciari super iure actoris. Felyn.in c.examinata,de iud.colum.1.vbi limitat in 2 casib.

Reus dicitur necessarius ille, ad quem expressè dirigitur actio,vel specialiter vocatur ad iudicium. Felin. in ca.cum inter priorem, de except.vbi limitat in 3. casib.col.7.

Reus est fauorabilior actore, l. fauorabiliores, ff. de reg.iu.

Ampliatur & limitatur in 2.casib.per Dec.in d.l.videas Dyn.in c.cum sunt,de reg.iur.

Reus non ducitur ad mortem nisi post decē dies. Fallit in 3.casib.vt per Felin.in c.quærenti,de off.deleg. nu.4. Don Fina.lib.3.

¶ Reo & actori pariter fauetur circa media causæ,& sic circa processum: not.Azo. in Summa, in titu. de reb. dub. & glo.in c. cum ad sedem. de resti. spolia. vide Barto in l.inter stipulantem.§.j.ff.de verbo.oblig.Bald.in l.qui accusare.C.de eden.

Limita tripliciter, vt per Ias.in l. de die. ff. qui satisda. cogan. B.Diasre.656.

¶ Reo permittitur quicquid actori conceditur, sed non econtra.gl.auth qui semel.C.quomodo,& quādo iudex item in pari causa reo fauēdum est potius, quàm actori, capitulo cum sint. de regul. iur 6.leg. fauorabiliores.ff.eodem titul.nor.leg. secunda.ff. de probatio.leg.qui accusare.C.de edendo. Medic. regu.9.

¶ Rei.Caius lib.v.ad edic.Prou. Lex cxv.al.clxvij.

Fauorabiliores rei potiùs,quàm actores,habentur.

Idem Aristoteles in problem.sectione partic. decima octaua,de his quæ ad ius ciuile pertinent. & facit l. Arianus.de action.& obligat.& in reg.cùm sunt par tium iura.eodem titu.in vj.& in ca. inter dilectos.in fin.de fid.instrum. Viuiennus.

Rei morte iudicium soluitur,not.l.1.& seq.C.si reus,vel accus.mort.fuer.l.crimen.ff.de pœnis.l.pupillum.§. in hæredes.ff.de regul.iuris.l.1.ff.de priua.del.§.penultim.Instit.de perp.& tempor.act.capitulo admonere.33.quæstio.2.capitulo causam quæ. il 2. qui filij sint legit.l.ex iudiciorum.ff.de accusat. Marsil.l.fin. numero 28.ff de quæstio. Aegid. Boss.titu. de accus. numero 34. gloss.in Summa.24. quæstio.2. Cæpolla cons.crim.22.numero 8. Didacus in Epito.2.part.de spon.& matr. capitulo 6.§.8.numero 6. Villalob.in tract.Com. opin. versiculo pœna. numero 63. Clar. libro 5.senten.§.fin.quæstio.51. Fallit primò in atrocioribus,vt dicam in sequen.part. Secundò fallit,secuta sententia. Tertiò fallit, in pœnis pecuniariis, nam eo casu ferri potest in personam procuratoris domini litis effectu,mortuo reo post litem contest. ita in term. conclu. decisio. Pedem.148.numero 9. Medic.tract.2.part.

¶ Rei plures debendi,vnus eorum potest obligari purè,vel in diem, vel sub conditione, alter verò purè.l. ex duobus.ff.de duobus reis,licet secus sit in quantitate vel re. not.l.reos.ff. de duobus reis,l.labeo.§. contractum. ff.de verborum significatio. Medic. regu.9.

Rei quemadmodum duo,vel plures constitui possunt lege cum te.C.si certum petatur.ita etiam duo vel plures rei debendi possunt constitui. lege si non singuli.C.si certum petatur.doc.l.fi.C.de ind. vid. toll. Medic.reg.9.

¶ Rex regulariter alienare non potest regalia in præiudicium successoris. Baldus in extrau.de pace con stan.versi.successorum, vnde non potest aliquam ciuitatem sui regni alienare. Bald.l.eum mater.C.de bon qu e liber.& c.si generali.in ritu.si de feud. contro fuer. Hostien. capit.dilecti,de maior.& ob.not. capitu.intellecto,de iur iur fallit hoc tamen primò, si minima res imperij donaretur, & regni. Barto.l. prohibere.§.planè.ff.quod vi aut clam.Socin. consilio 7.libro septimo.secundò fallit,si esset donatio remuneratoria. Tertiò hoc idem si donaret ecclesiæ. prout donauit Costantinus Imperator Ecclesię Romanæ,cuius donatio ob has rationes omnino valida fuit,secundum Communem opinionem,de qua attestatur Euer.in sua Centuria in loco à verisimili. nnmer.15. Medic.reg.5.

¶ Rubrica habet relationem ad rubrum, nec ad aliud ponitur,nisi ad referendum, quod in nigro habetur. Bart.l.1.C.de cap. ciu. cens.eximen.libro 11. Abb.capitulo si sacerdos.de offi.ord. capitulo ad audientiam.de offi. ord. capit. fi. de re iud.Bal.l.1.C.ne liceat ter.prouoc.& habens orationem perfectam potest adduci ad decisionem causarum, not. rub. ff. quod quisque iur. gl proœ.6.vers titulis, & est com. opi. relata per Dec.l.1. numero 8. ff. si cert.pet.fi tamen reperi ttur in libro notarij rub.perfecta dicens, instrumentum venditionis talis,&c. postea spacium dimissum sit,& non reperiatur instrumentum nihil probabit.Dec.d.leg.1.lect.2.nu.10.ff.si cert.pet. dixi ego in tract.de leg.& stat.parte 2.quæstio.10.numer. 4.not. quod lex intelligi debet secundum titulum sub quo collocatur.leg. imperator.ff. de in diem. adiect. Med.re.10.

¶ Rusticus non excusatur ab ignorantia omissionis formæ,not. Doc.l. properandum. C.de iudic. §. pupillus. authentic.de hæred.& Falc. Bald. lege iuris.C.qui admitti.idem in trac. stat. versiculo concordia.numero 6.l.fin.C.de testam. Tiraq. in tract. de retra. conuent.§.4.gloss.6.numero 32.Bald.l.fi.C. de iur.deliber. Alexan.consilio 165.columna 2.volu. 6.Euer.in loco à defectu formæ.num.8.not. Din. gl. & Boer.capit.ignorantia de reg.iur.6. Afin.in praxi iud.

iud.§.3.capitulo 49.num:.Doc.l.nemo potest.ff. de leg.1. Medic.reg.7.

¶ RVSTICVS, vel miles aliquid cótra ius positiuum committés excusandus est: vt not. in l.ij.C. de in ius voc. & in l.si quis in tantam. C. vnde vi.cum simi.

Primò fallit, vbi rusticus, vel miles esset sagax: quia isto casu non excusaretur, vt dicit Bald. in l.si illud. ff. de iureiurando.

Secundò fallit, vbi iste miles, vel rusticus allegat contraria: quia tunc non excusatur sed expellitur sicut quilibet alius, ita Ioan. And. in c.cum Ioannes Heremita. de fide instrumentorum.

Tertiò fallit, quoniam rusticus vel miles nõ excusatur si non conficiat inuentarium, sicut nec alij excusantur. Bald. in l.fi. C. de iure deliberandi.

Quartò fallit, quando miles, vel rusticus committit aliquid contra iuris dispositionem, & regula est quòd non excusatur isto casu. vt est gloss. in l. fin. C. de incest. nup. & in l.j. C. de interdic. ma. contracto. & de tuto. & curat. l. pupil. B.Soc.reg.432.

¶ RVSTICIS errãtibus in iure regulariter parcitur: vt in l.cum de indebito. ff. de proba.

Primò fallit in rusticis errantibus in iure naturali: quia tunc eis non parcitur. vt in l.ij. & ibi hoc nota. C. de in ius vocando. facit quod habetur in l. si adulteriũ cum incest. & ibi not. per doct. de adulteriis.

Fallit ij. in rustico sagaci, vt est gloss. not. licet vulgata, in l. athletæ. §. rustici. de excu. tut. ff.

Tertiò fallit in rustico. qui clandestinè aliquid facit, vt habetur in l. qui contra. C. de incest. nup. & in l.j. C. de interdict. ma.

Fallit iiij. in iis, quæ sunt inducta ad rigorem iuris cõnseruandum, vel ad solennitatem alicuius actus, vt in testamento: vt in l. iuris ignorantia. C. qui admit. & ibi Bald. facit quod not. idem Baldus in l. quicũque. C. de seruis fugit. Ange. de Aret. Instit. de act. in prin. B.Soc.reg.433.

¶ RVSTICITAS excusat à dolo, & ab ignorantia iuris, vnde rusticus personaliter citatus, & verus cõtumax, tamen auditur appellans, licet non comparuerit iudice sedente pro tribunali. l. diuus, ff. de in integrum restitu, secundum Bald. in l.2. ff. si quis in ius vocat.

Fallit in 7. casibus, quos refert Iaso. in l. si quis id quod. ff. de iurisd. num.32, & seq. Don. Fina, lib.5.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus septimus.

S

SACERDOS non potest esse tabellio, vt in cap. sicut. ne clerici vel mona. Barto. in lege, vniuersos. de decurio. libr. x. idem & alij in l. seruus. ff. de testa.

Amplia idem esse, in clericis minoribus habentibus sufficientia beneficia: tenet Floren. in iij. parte, tit. xij. c. ij. § si mouetur per c.j. de postul.

Limita nouem modis, vt per Iaso. in l j ff. de iust. & iur. quorum vltimum libuit referre, videlicet, quòd licet non possit esse tabellio, si tamen instrumenta conficeret, tenet: ita Barto. in d.l. vniuersos. & Ant. in vlti. de consti. hoc tamen relinquit ipse cogitandum. Vide eundem Ias. in leg. patre furioso. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. vide Alexan. vltra cum in l. prætor. §.j. de eden. vbi dicit, quòd instrumenta sic cõfecta, non sunt nulla, nisi specificè sit inhibitum clerico vel monacho à superiore, officium tabellionis: Dec. in regula, in ambiguis. in §. non est nouum. ff. de reg. iur. vbi simpliciter tenet, quòd instrumẽta valeant: pro quo vltra prædictos alleg. Roma. consi. cccclx. quo ad primum. in ij. dubio. B. Dias, re.657.

¶ SACERDOTIO summo translato, censetur translata & potestas etiam legis condendæ. Doc. com. capitulo translato. de const. Bar. in termin. huius reg. in tract. de correl. nu.25. Medic, reg.9.

¶ SACRAMENTVM, & Iusiurandum. Quòd sacramentum calumniæ non sit in criminali causa præstandum.

ff. de acquir. rer. dom. l. vlt.
C. ne infra cert. temp. l.1.
ff. de iniur. l. lex Cornelia.
C. de appell. à proconsul. §. vlt. & l. vlt.
ff. de sepulc. viol. l.1.
ff. de senat. l. non ante quid ergo. l. vlt.
ff. de præuari. l.2.

Sacramentum calumniæ, &c.) In criminali causa nõn est iurandum de calumnia, sicut quidam dicunt, vt M. ar. quæ in hac Rub. dicuntur. sed B. & Io. & ego cõtrà sentimus, sicut est tradita Rubr. in omni causa iurandum esse. vt C. de iur. iur. propter cal. l.1. Leges autem sub ista Rub. positæ, nihil videntur ad rem facere, imò pertinent ad superiora, qualiter irrog. infam. per se tamen inducunt, quod legitur in Inst. de pub. iud. in prin. quod diligenter exposui in litera Instit. & etiam in summa. Azo, rub.77.

¶ SACRAMENTVM. In his casibus iuratur.

In Aut. de testibus. §.4. & §. quamuis aliquis.
I. de hæred. & Falc. §. ius
C. de sacros. Eccles. Aut. hoc ius.
C. de episc. & cler. Aut. sed index.
C. de episc. audien. Aut. iubemus.
C. de his qui ante domino ma. l. vlt.

Hîc tenebatur iurare, quia suspectus erat, eo quòd penes eum fur fugerat. ar. C. de fur. 2. & l.5. Vnde se purgare tenebatur: vt,

I. de act. Rubrica, quando ex sola.
C. de iureiur. propter cal. dando, l.2.
C. de iud. l. properandum. si vnus.
C. de testibus testium, l. si quando.
C. de fid. instrum. l. pen. & vlt.
C. de non num. pec. Aut. contra.
C. de vsur. lib. l. vlt. §. si verò. in fin.
C. depos. l. antepen. in fin.
C. de indict. vid. Aut. mulier.
C. de asser. tollen. l.1. §. omnes.
C. de pœn. iud. qui mal. iud. Aut. nouo.
C. de bo. aut. iud. poss. l. vlt. in fin.
C. vnde vir. l. si quand.
C. de donat. l. pen. §. vlt.
ff. de dolo. l. arbitrio.
ff. de rei vend. l. restituere.
C. de fideicom. l. vlt. in electione actionis.
ff. de noxa. act. l. quoties. §. prætor.
ff. ad exhib. l. thesaurus.

ff. depos.l.1.§.iniquius.& l.si quis.
ff.de manum.l.collecta.
ff.quod vi aut clàm semper. in hoc.§.in fi.
ff.de furt.l.in hoc.§.de vtili. Azo,tub.28.

In his casibus non iuratur.

Sacramentum rei patrono non remitti.
ff.de iureiur.l.quotiens.
ff.de legibus.l.non est.
ff.depos l.& apud quem.

In his casibus iuratur,&c.) Si Rubrica ita intelligatur, quòd in casibus sub ea signatis tantum iuretur, & non in aliis, malè & falsò posita & intellecta esset, nõ esse voluntarium sacramentum, quod lege non est improbatum. Et ita intelligitur sequens Rubrica,& tertia.& omne iudiciale,& omne necessarium, quorum infinita possunt poni exempla, recipiendum est. Illud notabile est, quia quando lex defert iusiurandum, nec potest quis referre, vt ff. de re. amo. l.si non ipse.§.vlti.& l.si vxor.§.vltim.& C. de bon. aut. iud.poss.l.vltim.in fin.& de iur. delib.l.sancimus.§.licentia. defert etiam quando lex causa euitandæ suspicionis.vt l.eo.in illa Rubric. Vbi suspicio,&c. idẽ dico in omni furti actione:et iniuriariũ,vt bon. rap. nisi lex permittat relationẽ,vt ff. de prob.l. cum de indebito. § pen. aliàs enim referri non potest. imò si voluit quis iurare, pœnam patitur, vt l.eo.in illa Rubrica, Si voluerit iurare,&c. Item si legi obediat, prę mium meretur, vt in illa Rubrica, Et si iurauerit,&c.
In Aut.de sanct.episc.§.1.
C.de transf.l.si ex fund. secundum M. scripturis propositis & non tactis.
C.de episc.& cler.Aut sed iudex.
C.de iudiciis.l.rem non nouam.
C.de episc. aud.l.decreto.

Secundum quosdam, id est, vt corporaliter, id est, tactis & non tactis, vt C.si minor se maio. dix.l. si alterius. Azo,tub.28.

Illicita sacramenta non sunt seruanda.

Ista Rubrica exposita est suprà in illa Rubrica, In his casibus.
C.de legibus & constit.l.non est.
C.de arb.Aut.decernimus.
C.de nupt.l.quod eis.
ff.de in ius voc.l.adopt. Azo,tub.28.

In his casibus iuratur de calumnia, secundum vetes leges.
ff.de op.no.nunc.l.de pupillo.§.quod opus.
ff.de dam.infect.l.prætor.in prin.
ff.de edend.l.si quis ex arg.§.exigitur.
ff.qui satisd.cog.l.de die.§.iubentur.

Hic nota expressè, quòd iuramentum dicitur calumniæ,& quòd remittebatur certis personis.
C.de iureiur.l.iusiurandum.§.qui missus.
ff.de prob.l.cum deinde.§.in omnibus.
ff.rer.amot.l.Marcellus.
C.quem.test.aper.l.eius.

Hodie autem in initio :& non est hoc quidem remittendum alicui, præterquam patronis & parentibus. secundum Ioan. remittebatur olim, & non est mutatum. quare ergo stare prohibetur. vt C.de testamẽtis.l.sancimus. Sed quidam contrà. In his casibus iuratur de calumnia. Quid prodest hos casus hodie notare, cum hodie in omni causa iuretur de calumnia:& semel tantum in eadem causa, & non in singulis: licet olim aliud esset. vt C.de iureiur. propter calum.l.1.& 2.& Aut. hoc sacramentum. An hoc autem hodie parentibus & patronis remittatur: puto tamẽ remitti: quia quod præsenti constitutione omittitur, * id veteri regulare obseruandum est. vt C. de appell.l. præcipimus.§.vlt.

ADIECTIO.

Iterum procuratores olim de calumnia iurabant. vt ff.de dam.infect.l.prætor. in prin. hodie verò non admittereutur. vt C.de iureiur.l.2. sed quanquam iurarent, respondere tamen de facto domini non tenebãtur. vt ff. de inter.act.l.si sine.§.alius. Causa.

¶ ADDIT. * forsan, id in veteri regula obseruandũ.

Qui tutores & curatores non solum calumniæ, sed veritatis sacramentum subire debent.
ff.de nox.act.l.quotiẽs.§.tutor.
C.de iureiur. l. cum etiam.
ff.de in litem iur.l. videamus.§.1.

SOLVTIO.

Omne sacramentum, siue de calumnia, siue de re, dum tamen anceps non sit, vt hic, subire compellitur.

Quòd in sacramento calumniæ debet adiici, quòd non patet vllam dilationem arte protrahendi.
C. de iureiur. l.1.
C. de donat.l.1.
In Aut.cum de ap. co. 1. respons.

Quòd qui super calumnia interrogatur, debet habere tempus ad deliberandum, qualiter respondeat.
ff.de inter.act.l.qui interrogatur.
ff.de iureiur.l.iusiurandum.

Si noluerit iurare, pœnam patitur.
C.de fid. instrum. l. vlt.
C.de pedan.iud.l. qui ma. Aut.nouo.
ff.de nox.act. l.quoties. §.prætor.
ff.de iureiur. l. iusiurandum & l. admo. §. vlt.

Iusiurandum vicem transactionis obtinet.
ff. de iureiur. l.2.

CONTRA.

C.de transf. l.iure.
ff.de iureiur.l.duobus. §.vlt.

Maioris auctoritatis est iusiurandum, quàm res iudicata.
ff.de iureiur.l.2.
ff.de iureiur.nam. §.si dam.& l. duobus.§.vlt.
C.quando prouo. non est necess.l.1.
ff.de iureiur.l.cum qui.

¶ IVSIVRANDVM. Argumentum, quòd ex iureiurando, quod consistit in dando vel faciendo, datur actio:& est notandum, quia specialissimum.
ff.de op.lib.l.vt iur.iuran.
ff.de lib. caus. l.vlt.

¶ IVRARI. Cum agitur hypothecaria aduersus aliquem, in litem iuratur.
ff.de pigno. l. si fundũ. §.mund. & §.si plures.

Ob illatam culpam in litem iuratur.
C de in litem iurando.

Potest ignorantia vel incertitudine à sacramento excusari.
ff. de in lit. iur.l. videamus.
ff.depos.l 1.§. si quis.

Non est locus relationi quibusdam casibus, & ciuilibus.
ff.rer. amot.l. Marcellus. §.si quis.
ff.de iniur.l.lex Cornelia. §.hac lege.
C.de fideicommiss. l. vlt.

Si iusiurandum pars deferat, est deferendum : si lex vel iudex, non esse potest deferendum. Azo,tu.28.

Siiii

Si iurauerit, à condemnatione eximitur, & à delicto liberatur, vel excusatur à crimine.
In Instit. de fideicommiss. hæred. §. cum qui.
In Aut. de fid. instrum. §. oportet.
In Aut. vt hi qui obsequi.
C. de fide instrum. l. vlt.
C. de fideicommiss. l. vlt.
C. de posſ. l. pen.
C. de pœn. iud. qui mal. iu. Aut. nouo.
C. qui dari tut. poss. Aut. minoris.
C. de bo. aut. iud. posſ. l. vlt. in fine.
ff. de posſ. l. 1. §. si quis argentum.
ff. de iureiur. l. si vnus. Azo, rub. 28.
Vt suspicio euitetur, debet iurare.
C. de his qui ad Eccl. confug. l. vlt.
C. de pœn. iud. qui ma. iud. Aut. nouo.
C. de iur. delib. l. vlt. §. in con.
C. de bo. aut. iud. posſ. l. vlt. in fin.
C. de iur. dot. l. vlt. §. sed non.
ff. si quis caut. l. de die. §. iubetur.

Vt suspicio, &c.) Suprà continetur illa Rubrica, In his casibus.
Iuramentum loco probationis haberi.
C. de reb. cred. l. si quis.
C. de fid. instrum. l. vlt.
C. de vsur. l. eos. in fin.
C. de iur. delib. l. sancimus. §. in con.
C. vnde vi. l. si quando.
C. de iureiur. l. si quis eundem.
Maius iuramentum est, quàm probatio.
C. de non num. pec. Aut. contra.
ff. de iureiur. l. eum.
ff. de ritu nupt. l. in eo.
ff. de iure patro. l. qui.

Iuramentum loco, &c.) Non est loco probationis, sed ad aliqua, vt probatur ff. de iureiur. l. eum qui. & C. de non numer. pec. Aut. contra, qui propriam, & vt continetur in contraria Rubrica. Azo, ru. 28.
Iuramentum loco * probationis haberi.
* al. solutionis.
ff. de iureiur. l. vnus ad.
ff. de solut. l. Stichum. §. naturalis.

Iuramentum loco, &c.) Quantum ad effectum: quia in neutro casu conueniri de iure potest debitor. item quia in vtroque casu tollitur obligatio naturalis, vt ff. de iureiur. l. vlt. ciuilis verò remanet, præstito sacramento. Secus vbi facta est solutio: & in hac separatur. Azo, rubr. 28.
Quando quis de periurio punitur.
C. de ep. & cler. Aut. presbyteri.
C. de transſ. l. si quis maior.
C. de repudiis. Aut. hodie.
C. de pœn. iud. qui malè iud. Aut. nouo.
C. de abolit. l. vlt. in fin.
ff. de iureiur. l. si duo. §. intrò. & §. vlt. in fin.

In his casibus infamatur quis, & punitur periurium.
C. de transſ. l. si ex falsis.
C. de repud. Aut. hodie.
C. de digni. l. pen.
In Aut. de nup. §. si autem. Azo, rub. 28.
Non videtur quis deierare, qui ex concessa causa deferit sacramentum.
C. de arbitr. Aut. decernimus.
C. de reb. cred. l. 2.
C. de nup. Aut. qui eis.
C. ad l. Iul. ma. l. 2.
ff qui satisd. cog. l. vlt.
ff. de iure patro. l. adigere. §. vlt.
ff. de pact. iurisgen. in fin.
ff. de leg. 1. l. si qui. §. vlt.
ff. ad mun. l. vlt.

Quando quis de periurio, &c.] Ex huius Rubricæ positione innuitur, quòd non semper de periurio quis punitur, sed in casibus sub ipsa Rubrica notatis: quod falsum est. Nam semper quis patitur pœnam, criminali instituta accusatione de stellionatu, vt ff. de crimin. stellionat. l. vltim. licet quædam personæ remouentur ab accusatione propter delictum suũ, & ita intelligitur Aut. quod est in C. de arbit. & de crimine. Ibi enim cum iuramento contra legem elegerat arbitrium: & ideo eum de periurio conuenire non potest. Item non obstat, quod legitur C. de reb. cred. l. 2. quod enim dicit, satis habet Deum vltorẽ. ideo dicit, quia pecuniariter ob periurium conueniri non potest: sed tamen criminaliter potest agere contra iurantem, vel accusare eum propter suum consensum. Fuit enim contractus iureiurando, bene maléve sibi iuraretur. Item non obstat, quod dicitur in C. ad l. Iuliam maiest. l. 2. dicitur ibi, ne incurrat crimen læsæ maiestatis: non dicitur, ne puniatur aliquo modo, quod verũ est. Item non obstat, quod dicitur C. de nupt. Aut. quod eis. quia ibi illicitum erat iusiurandum. Vnde impunè venit quis contrà. similiter ad l. iurisgentium. ff. de pact. §. si paciscar. & de leg. 3. l. si quis. in prin. & ad muni. l. vlt. in prin. Itẽ non obstat, quod legitur ff. qui satisd. cog. l. vlt. quia ex causa iusta superueniẽte licet ei venire contra iusiurandum impunè.
Vbi lex ab aliquo plenam probationem exigat, non credo ab eo iusiurandum posse deferri.
ff. quod met. caus. l. non est verisimile.
ff. de minoribus. 25. annn. l. 2. §. 1.
Aduersus sacramentum, etiam à se delatum, licet venire.
C. de ll. & con l. non est. in fin.
C. de transſ. l. ex fal.
C. de non num. pec. l. vlt.
C. de reb. cred. l. si ad ex. & l. vlt.
C. de pœna iud. ma. iud. Aut. nouo.
C. de nupt. Aut. quod eis.
ff. qui satisd. cog. l. vlt.
ff. de pact. l. iurisgent. §. & generaliter.
ff. de donat. l. & legatarius.
ff. de iureiur. l. admo.
ff. de leg. 1. l. si inquilinos. §. vlt.
ff. de oper. l. si libertus ita.
ff. de except. l. aduersus.
ff. de iureiur. l. vlt.

Ex hoc est hic quod dicitur, non licet de periurio queri, vt fallit tamen in vno casu, cum à iudice, vt ff. de iureiur. l. admonendi. in duobus apertè: vt C. de transſ. l. si ex fals. & C. de rebus cred. l. si ad ex. & l. vlt. & C. de pœn. iud. mal. iu. Aut. nouo. Azo, rub. 28.
Imò semper cum à iudice licet queri, quia loco probationis cedat: si verò à parte in iudiciis vel extra non licet.
C. de reb. cred. l. & generaliter.
Non licet.
C. quibus ex caus. in fa. l. non dam.

C. si aduer. ven. l. 1.
C. de probat. Aut. quod obtinet.
C. si minor se maio. dix. l. pen.
C. de reb. cred. l. 1.
C. de natur lib. l. 1.
C. de ind vidui. l. ambigua.
C. de dolo. l. quis si certè.
C. de iureiur. l. iurasse.
C. de except. l. aduers. ex.
C. de transl. l. si quis.

Aduersus sacramentum etiam à se delatum, &c.] Regulare est, contra iusiurandum non licet alicui venire: vt in contraria Rubrica continetur, fallit tamen quandoque: quia illicitum fuit iusiurandum, vt C. de legibus & const. l. non dubium, & vt suprà proxima Rubrica continetur. Vel quia erat tacita conditio numerandæ pecuniæ, vel iustè arbitrandi, vel consimiles, vt C. de non num pec. l. vlt. & ff. de oper. liber. l. si libertus ita. vel iustæ causæ superuenientes, vt ff. de iureiur. l. admonendi, & suprà proximè dixi, vel dolus aduersarij. vt C. de trans. l. si ex fal. & ff. de donat. l. si legatarius. His ergo de causis, vel similibus, si quæ reperiantur, licet venire contra iusiurandum, aliàs non. Azo, rub. 28.

¶ SACRILEGIVM. Committens sacrilegium ecclesiam violando, vel chrismasiue calicem sacrum pollutis manibus accipit, vel similia sacrilegia commiserit, pœniteat septem annis. Primo anno extra cœmiterium quod violauit consistat. secundo anno ante fores ecclesiæ. tertio in ecclesia. & in hoc triennio carnes non comedat: vinum non bibat nisi in pascha vel natali, nec offerat nec communionem accipiat. quarto anno communicabit: & in illo, & in v. & in vj. & in vij. tribus feriis, à carnibus & vino abstineat ieiunando. xij. quæstio. ij. dæ. mon. comburés autem ecclesiam quindecim annis pœniteat, & eam restituat.

xvij. quæstio. iiij §. si quis. & in ver. maius. De pœna verò raptoris siue furis rei ecclesiasticæ: & de pœna furis & effractoris tam clerici quàm laici, habetur eadem quæstione. § peccata. & capitu si quis clericus. Viuiennus reg. 28.

¶ SACRILEGIVM. Stephanus Papa. Reg. seu Cap. vij.

Quæ multoties & infrà &c.

Quicquid in sacratis Deo rebus, & Episcopis iniustè agitur, pro sacrilegio reputatur: quia sacra sunt & à quoquam violari non debent. Viuiennus.

¶ SACRILEGI omnes sunt excommunicandi: non autem ipso iure excommunicati. gloss. in c. conquestus. extrà, de foro competenti.

Primò fallit, quando sacrilegium committitur in personam ecclesiasticam, vt habetur xvij. quæstio. iiij. ca. si quis suadente. quia est enim ipso iure excommunicatus.

Secundò fallit, quando committitur in ecclesia cum incendio vel ostiorum effractione, extrà, de senten. excommun. capi. conquesti. & c. cum pro causa. vbi Hosti. dicit idem etiam in claustro ipsius ecclesiæ, si ita violetur.

Tertiò fallit, quando committitur in ecclesia aliquid violentum: vt not. Hostien. in d. cap. cum pro causa. quod est verum, quando interueniret incẽdium, vel effractio, aliàs non esset ipse excommunicatus maiori, sed minori, prout not. in d. c. si quis. & d. ca. cum pro causa.

Quartò fallit, quando bona ecclesiarum violenter rapiuntur: vt sentit gloss. in d. c. conquestus. & in d. ca. cum pro causa. vbi pleniùs de his.

Quintò fallit, quando in ipsa ecclesia committitur sacrilegium, percutiendo vel capiẽdo aliquem in ea: cum immunitas ecclesiæ violetur: vt in c. cum pro causa. xvij. quæstio. iiij. ca. omnes, circa quod vnum dic quod est extrà, de immuni. eccle. non minus.

Sextò fallit, quando lata esset sententia in quemcũque hominem sacrilegum lædentem ecclesiam, vel auferentem bona ipsius ecclesiæ, vt est text. cum gloss. in d. c. omnes. & not. in d. c. cum pro causa. secundũ Anto. in d. cap. conquæstus. extrà, de foro competẽti. & auferens libros vel calicem de ecclesia, non esset ipso iure excõmunicatus: vt dicit ibi Io. And, &c.

Septimò fallit in casu capituli generalis, de electio. in vj. vbi patet, quòd ipso iure incurrunt excõmunicationem occupantes custodias ecclesiarum vacantium, & bona ipsarum vsurpantes.

Octauò fallit in laicis occupantibus, dissipantibus. & vsurpantibus bona ecclesiarum vacantium, prout voluit Archi. in c. quia sæpe de elect. in vj. & per cano. in c. de laicis. xij. quæstio. ij. & per do. Nico. in d. c. cõquæstus. B. Dias, reg. 658.

¶ SACRVM. Bonifa. Reg. xxvij.

Semel Deo dicatum, non est ad vsus humanos vlteriùs transferendum.

Semel etenim quod concessum est, impudicum est reuocari: quantò magis ergo semel Deo Opt. Max. dicatum, non erit ad vsus humanos vlteriùs transferendum. vid. super eo. l. in tantum. § sacræ. ff. de rer. diuision. l. de sacra. de cont. empt. Viuiennus.

¶ SACRVM, Dicatum. Semel Deo dicatum non esse vlterius ad humanos vsus transferendum.

PRO.

Ext. de relig. dom. c. ad hæc.
Ext. de rer. permut. c. mancipia.
19. q. 3. c. quæ semel.
De consec. dist. 1. c. altaris palla.

CONTRA.

Ext. de ser. non ord. c. nullus.
54. dist. c. ex antiquis.
11. q. 1. c. statuimus.
Ext. de iudic. c. cum non ab homine.
C. de epis. & cleric. l. seruis.

SOLVTIO.

Præmissa regula vera est, quia eiusmodi res diuini iuris esse cœperunt, & extra commercium hominum. Instit. de rer. diuis. §. sacræ. fallit tamen in contrariis propter delictum consecratorum, qui propter excessum suum priuantur beneficio consecrationis: vt si seruus domino ignorãte faciat se ordinari, quia delinquit in promotione sua, domino ignorante se permittendo promoueri, restituitur ad humanos vsus, d. c. ex antiquis. & in libero, si promoueatur in clericum, & delinquat, & sit incorrigibilis, traditur curiæ, vt seruiat. d. c. statuimus. Damas. reg. 88.

¶ SACRORVM dilapidatio. Patronus, qui res ecclesiæ dilapidar, vno anno pœniteat.

xvj. quæstio. vij. cap. filiis. Viuiennus. reg. 42.

¶ SALARIVM duplex, duplexque stipendum habere debet duplex gerens officium. Ioan. And. & Abb. capitulo cum olim, column. secund. de re ind. Bald. l. si adscriptum. C. de appell. §. aliud. Auth. vt iud. sine quoquo suffrag. vnde Doctor tenens Cathedram iuris ciu. & iuris canonici debet habere duplex stipendium

stium. Bald. l. qui duobus ff. de cond. & demonstra. simile idem Bald. cap. 1. §. 1. si de feud. Guardiæ. Bart. & Cin. leg. cum quæstio. §. sed alia. C. de legatis. leg. quæsitum. §. si quis fundum. ff. de fund. inst. leg. Titia. §. qui Marco. ff. de annuis legatis, no. Doct. capi. 1. de treug. & pace. Med. re. 3.

¶ SALARIVM vbi debetur pro mercede laboris, tūc in fine debetur. l. diem functo. ff. de officio assessor. & ibi Bald. Pau. de Cast. & Alexan. sed nota quòd salarium iudicibus ordinariis de iure non debetur, vt in §. cogitatio. auth. vt iudic. sine quo. suffragio. & minus de iure cano. ibi, estote contenti stipendiis v. vt lxxvj. distinc. capitulo non satis. & stipendia iis cō stituta sunt, vt gratis iustitia litigantibus ministretur, nec sit venalis, vt capitulo cum non ab omni. de vita, & honesta. cleri. & ij. quæstio. iij. cap. nō licet. lex enim dicit præsides gentium, qui ciuilem administrationem habent puris debent vti manibus, & ab omni abstinere acceptione, contenti iis, quæ à fisco dātur. Ita Anch. cōsi. ccj. præmittendū, & consi. ccxviij. iuxta ordinem, num. 1.

Amplia, hoc idem in salario medici, vt tenet Bal. in leg. vnica. in ver. cōsequantur. C. de suffragiis. in viij quæstio. & ibi gloss. vbi dicitur, quòd medicus debet habere salarium ab infirmo, cū sanus fuerit factus. Idē Barto. in l. j. §. diuus. numero 16. ff. de var. & extraor. cogni. & est text. in l. archiatrij. C. de professo. & medic. lib. x. & ibi Bar. Feli. in capitul presbyterum. nu. 4. de homicid. Iason §. Tripl. nu. 56. de actio. instit.

Amplia, hoc idem in aduocato, vt in l. diem functo. ff. de officio assesso. vbi debet habere salarium sui laboris in fine causæ, & ibi Iaso numero 11. & numero 36. & leg. quisquis. C. de postu. & ita cauetur statuto Taruisino sub rubrica de aduocatis, sub tract. quinto prouis. Ducal. c. iij. quod not.

Amplia, itidem in salario iudicum & assessorum, d. §. Rectorum. Ias. attestatur in d. l. diem functo. numer. 36. Deci. in consilio lxx. numero 2. Guido Pap. quæ. cxij. Bologn. in consil. lxxj. Laur. Syluan. in consilio xxviij. num. 17. 18. & 20. gloss. not. in d. §. diuus. in ver. repeti. in magna glo. quam omnino not.

Fallit tamen de consuetudine, vsque ad hæc tempora obseruatissima, quia salarium iudicibus ordinariis debetur, prout attestantur omnes docto. relati, per Anch. in d. consi. ccj. & in d. §. cogitatio. & ibi Aug. & doct. mod. quod not.

Fallit etiam, quando ex forma statuti aut legis limitatur salarium iudicibus, prout in hac ciuitate Venet. in parte 1377. xviij. August. in Rogat. & 1452. die ij. Septemb. M. consi. & incisis sententiis tenentur portare iudices infra mensem & præsentare se d. Audit. & portare capitale, & expensas, aliter v. quod not.

Fallit in multiplici salario operariis soluendo, quod vtique non secundum maioritatem vel minoritatem, sed secundum mediocritatem exsoluendum erit, licet Ioan. And. in mercu. in regula in obscuris. teneat spectandum esse id quod minimum est, secundum Guid. Pap. quæst. lij. Ego verò ad mediocritatem rē & salarium esse reducendum censeo, per glo. in l. nesennius. ff. de nego. gest. vbi media via est eligenda more rusticorum Boe. q. cxxix. nu. 22. Nouel re. 183.

¶ SALARIVM, quod debetur iudici delegato, non minus debetur ex parte actoris, quàm ex parte rei. cap. statutum. § prouisurus de rescr. 6. doct. com. l. fi. C. de fruc. & lit. exp. Med. re. 9.

¶ SALVVS conductus generaliter alicui datus, vt conueniri nō possit vsque ad tale tēpus, nō extēditur ad debitum iuratū, Feli. c. cōstitut. n. 4. de resc. Imo. c. dilecto, de præb. Cyn. & Salyce. l. fin. C. si contra ius vel vtil. publ. Med. re. 1.

¶ SALVVS Conductus poterit à principe indefinitè concedi, procedit hoc etiam in ciuitate non recognoscente superiorem, qui inuiolabiliter concessus seruari debet Doct. com. leg. 1. ff. ad leg. Iul. Maiest. Bar. l. vtimur. ff. de Sepulcr. viol. Luc. leg. nullam. C. de nauic. lib. 11. Alb. l. illicitas. ff. de offi. præsid. Alex. consi. 75. col. 2. volum. 5. Dec. consi. 51. colum. 2. Marsi. consi. 84. numer. 41. idem sing. 540. Gui. Papæ Decisi. 417. Bal. l. pacisci. ff. de pactis. Med. re. 2.

¶ SCANDALVM euitari debet ne eueniat malum, hoc dictum vniuersaliter procedit vt omnino in omnibus procedat, adeo vt ad euitandum scandalū recedimus à reg. iur. Doct. com. cap. 2. de præscr. Oldr. cōsi. 268. Rom. l. si verò. §. de viro. in sept. fallen. ff. sol. mat. capitulo 2. de Cler. ægrot. c. cum olim. de Clē. coniug. cap. nullum. 28. distin. c. in summa. 3. q. 1. c. in primis. 2. q. 1. Dec. c. cum teneamur. nu. 13. de præben. glo. 2. c. ex literis, de homicidio. gl. c. lator. 2. q. 7. leg. si quis in tantum. C. vnde vi, Ioan. And. capit. inquisitionis. de hære. 6. Rom. consi. 332. cap. super eo. de cogna. spiri. Abb. post gl. cap. considerauimus in fin. de elect. Rom consi. 307. nu. 4. Med. re. 2.

¶ SALVVS Conductus à solo principe, Imperatore, vel à Senatu, vel ab habente potestatem ab eis, dari vel concedi potest, alicui priuato, quæ fidantia, & securitas appellatur, & data, non debet infringi vllo modo seu violari, per tex. in leg. j. ff. ad legem Iul. maiesta. & ibi Auge. Alberic. & Barto. & leg. vtimur. ff. de sepul. violato. & ob id offendentes eos, qui habent saluum conductum incidunt in crimen læsæ maiestatis, secundum doct. & præsertim Auge. Barto. Ioan. de Plat. & Luc. de Penna in l. nulliam vim. C. de nauicu. l. xj. & Alber. in l. illicitas. ff. de offic. præsid. versi sed quæro quid.

Amplia j. quòd Veneti dant & cōcedunt securitatem, seu fidantiam faliris, hebræis, seu aliis personis indigentibus, pro particulari eorum commodo & beneficio, & datus ab omnibus seruari debet, & inuiolabiliter manuteneri ob fidem publicam, secundum Alexand. consilio lxxij. volumi. v. Deci. consi lj. in princip. versicul. vnde videmus. Marsi. consilio lxxxiij. numero 41. volumine ij. & singu. dxl. hodie fui interrogatus. Guid. Pap. quæstione cccexvij. ante finem.

Amplia ij. quòd domini supraconsules ex authoritate sibi à senatu attributa dant & conceduut omnibus fallitis fidantiam, seu saluum conductum per mensem vnum, & datus seruari debet, secundum Bald. in l. pacisci. ff. de pact. & Mar. Laud. in tract. suo de conse. princ. not. xlviij. & xlix. Sunt etiam partes 1395. maioris cons. & postea per menses iiij. iuxta partem M. consi. 1413. & insuper not. quòd securitas data bannito veniendi, intelligitur in dubio pro prima vice: vt Abb. & Felinus in capitulo innouamus. de treug. & pace. Barto. in l. j. ff. ad l. Iul. maiesta. Ange. in leg. vtimur. ff. de sepul. vio. per text. in leg. bones. §. hoc sermone. ff. de verbo. signi. vbi hoc sermone, dum nupta erit, de primis nuptiis intelligendum est. Bald. in leg. lic. iiij. quæstio. C. mand. vbi si quis promittit reaptare Molēdinum intelligitur pro prima vice, quod tu not.

Fallit j. quando primus non tenuit, & omnino est reiterandus. Ita Bald. in capit. olim. de rescript. vbi si

est data potestas prorogandi, intelligitur pro prima prorogatione. Bal.in leg.ij.ff.de op.leg.Roman. consi.cxxix.Bald.in leg. fi. C. de contrahen.emptio. versi.iiij.quero. Rot.capitulo j.de præbend.in antiquis.Bald.in l.si vt proponis. C. quomodo, & quãdo iudex.

Fallit, vbi sermo profertur in materia, quæ de consuetudine requirit reiterationem. Bald. in l. prima. C. de fideicommiss. vbi si testator iubet vxorem vestiri post mortem, intelligitur donec in viduitate permanserit, per leg. plenum. §. æquitij.ff.de vsu. & habitatio.

Fallit, quando licentia esset data vsque ad certum tempus, quia hoc non potest intelligi de prima vice, sed quoties voluerit infra illud tempus. Bartol.& Raph. in l.si mihi & Titio. ff. de verbo. obli.& per text.in l. sicut anno, ff. quibus mod. vsufruct amittat. iunct. doct. Barto.in l.j.ff.ad l.Iul.maiesta. vt si est concessa securitas alicui eundi, & redeundi pro pace habenda, tunc intelligendum est, quod ille talis possit ire & redire, donec pendet tract.pacis.

Fallit, quando per primum actum non est satisfactum menti disponentis, vt puta dicit statutum, quòd causæ propinquorum debeant compromitti, vtique per primum compromissum non est satisfactum statuto, si est expiratum, sed debet iterum compromitti, quia intentio statuti est, quòd lites inter coniunctos finiantur. Roma. consilio ccccciiij. in casu propositæ. Soci. consilio ccxxxj. visa diligenter.ver. j.circa ea, volu.ij.

Fallit etiam, quando profertur sermo negatiuus, quia extenditur ad quemlibet actum, secundum Oldr. consilio xvj. thema tale est, vbi si testator dicit instituo filiam meam si nisi nupserit nobili, & si nupserit mercatori eam priuo hæreditate mea, filia primo nupsit mercatori, illo defuncto, vult filia nubere nobili, vtique filia priuatur hæreditate, quia sermo negatiuus actu primario non finitur. alleg. leg. fi. ff. de verbo. obl. leg. hoc genus.ff.de condi. & demon, cum aliis.

Fallit etiam, quando dispositio inducta per viam priuilegij, esset temporalis, intelligendo de prima vice, quia hoc esset contra naturam priuilegij, quæ est, vt sit perpetuum, vt regula decet, de regu.iur.in sexto. Ita Ioan. Andr. in capitulo fina.versicu.sed pone quòd episcopus, de verbo. sign. in sexto. Domi.in c. licet.§. j.de priuileg.

Fallit in bannitis, quæ fidantia dari non debet, & data seruari non conuenit, secundum tex. in leg. relegati.in fi.& leg.ad bestias, in fin. ff. de pen. & Albe.in l. præsenti.C. de iis qui ad eccle.cõfug.& Pari.de Put. in tract. de re milit. lib. ix. capitulo xix. & eo maximè, quia est descriptus in libris publicis, & publicè proclamatus, & bannitus, non est sibi fides seruanda, secundum Bald. in leg. pacisci.ff. de pact.Salicet, in leg.cum indulgentia. numero tertio. C. de sententiam pass.

Fallit etiam in Duce, & Capitaneo generali belli saluo conductu dato militi, quia fides omnino est seruanda, secundum Com. in consilio clxxv. volumine j.& Dec.consi. dxxxj. accuratè.& Alexan.in l. cum proponas. C.de pact.nu.6.

F:ll t in debitoribus afflictum liuellorum ac decimarum qui saluum conductum habere non possunt vigore partis 1477.die sexta Decemb.captæ in excellent. consilio Decem, prout in literis duc. diei primi Decem. indi.iiij 1516. Paduæ scrip.quas lege.

Fallit etiam in debito iurato, nam si saluusconductus datus alicui ne conueniri posit vsque ad tale tempus, non extenditur ad debitum iuratum. Ita Feli.in capitulo constitutus.nu.4.de rescript.Imo.in cap.dilecto.de præben.Cyn.& Salyc.in leg.fin. C. si contra ius, vel pub.vtili.maximè cum saluusconductus præsumatur in dubio concessus ad postulationem partis, & non motu proprio: capitulo si motu.in fi. de præben.libr.vj & l j.C, de petit.bon, subl.l.x.quod tu not. I.Nouel.re.187.

¶ SANCTVS: Cũ sancto sanctus eris, & cũ peruerso peruerteris. Psal.17. de dam.in, l.finita.§. sed &. Riisvvic.

¶ SANCTORVM patrum dicta sunt imitanda. text. est in c.cũ apostolica. vbi Abb.de his quę fiũt à prælat.notat Inno. in cap.cum venerabilis. de excep.bonus tex.in c.sunt nonnulli.ver, sanctorũ patrum. xvj. q.j.& c.sancta.xv. distin.

Limita tripliciter, vt per Felin. d. cap. ne innitaris. vbi etiam ponit tres casus, quibus dicta sanctorũ prępualent scriptis Papæ, si meliori ratione fundantur: qui casus deseruiunt pro limitationibus ad vltimam limitationem, ibi per eum traditam. B.Dias re. 658.

¶ SANGVIS: Reg. 8.iura sanguinis. Redimere sanguinem suum vnicunque licet. De recepta. leg. nu. Riisvvich,

¶ SANGVIS Domini. De stilla sanguinis altaris cadẽtis super terram, vel aliquo alio propter negligentiam presbyteri, debet presbyter pœnitere quadraginta diebus. Si cecidit super palio altaris pœniteat quatuor diebus.

De consecrat.distinct.ij.si per negligentiam. Viuiennns reg 37.

¶ SANGVIS interfecti profluens ante oculos inculpati facit indicium ad quæstionem & ad torturam, vt Boer. in quæstio clxvj.numero 1.2.& 3. vt Hyppo. Marsi.in consi.xxiiij.numero 2. consi. ix.iij. consilio xcj. numero 4.& consil.100, nume.4.volumin.ij.Par. de Put.in tract.sind.in versic.tortura. d. cap.mandauit, tex. versi. si occisus exhibeatur, & hoc euenit in hac ciuitate Venet.& dum fui assessor clarissimi d. Federici Raynerio anno 1531. in quodam cadauere illorum de Iuliariis, & dum etiam essem iudex maleficiorum Tar.sub clarissimo d. Ioan. Raynerio anno 1547. vidi in villa Vulpagi in cadauere, cuiusdam, de dicta villa, & hoc idem accidit in multis locis Italiæ, prout vidi dum fui assessor, quòd est notabile signũ concurrẽte fama, & inimicitia, seu iactatio imputati. I.Nouel.re.184.

¶ SANGVINIS modica effusio non polluit ecclesiã, licet regulariter ecclesia polluatur per ipsius effusionem. Abb.capitulo proposuisti.de conse. Eccl. verbum enim effusio significat copiam, & abundantiam, glo.c.illorum.§.quod si.de sent. exco.c.reuertimini.16.q.1.Gem.c.1. de cons.eccle. Med.re.5.

¶ SATISDARE cogitur etiam qui modicam rei partem possedit: nam per eam non: tollitur suspicio fugæ. gloss. leg.sciendum.in 4.parte, ff.qui satisd. cog. gloss.l.si fideiussor.§.fin.ff.eod.glo.§.sed hoc.insti.de satis.Anto.Cors.in tract.de minim. nume.122.dixi super.ampl.83. Medic. re.5.

¶ SATISDARE non compellitur possidens rem minimam.not.leg.creditores.ff, de priuileg.cred. gloss.l. si fideiussor.§. final. ff. qui satisd,cog. Bald.& Angel. leg.sciendum.ff.eod.conc.simil. §. hinc nobis.versic. facultatem.authen.de hæred.& falcid.gloss leg.cum quid.ff.si cer.pet. Med. re.5,

¶ SATISDANDI impotentia operatur, quòd stetur

iuratoriæ

iuratoriæ cautioni: notat gloss. in l. j. ff. qui satisd. cog. in gloss. fideiussoribus. per text in §. sed hodie. Inst. de satis. & in auth. generaliter. C. de ep. s. & cler.

Limita xiiij. modis, vt per Ias. in d. l. j. B. Dias re. 670.

¶ SATISDATVM si semel fuerit non est necesse rursus caueri. l. si is. §. si semel. ff. vt in poss. leg. eau. conc. simil. Socin. Iun. cons. 25. col. 2. vol. 2. Alexan. cons. 65. col. 7. vol. 6. Med re. 4.

¶ SATISDATIO. Propter impotentiam satisdandi statur iuratoriæ cautioni, glo. in l. satisdatio, ff. qui satisd. cog.

Fallit in 14. casibus, quos not. Iason in d. l numer. 23.

Sine satisdatione de iudicatum soluendo nemo admittitur ad defendendum alium, etiam si sit coniuncta persona, l. & ideo. §. si filia, ff. rerū amotarum, l. filius fam ff. qui satisd. cogan.

Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 6. à Iaso. in d. l. filius fam. num. 1. vbi Soc. limitat in 3. casib.

Qui possidet immobilia non tenetur satisdare de iud. sisti, l. sciendum, ff. qui satisd. cogantur.

Fallit in 2. casib. quos not. Iaso in d. l. num. 1. Fallit in 10. casib. vt per Soc. in d. l. num. 10. vbi videas etiā Alex. nu. 2. qui limitat in 10. casib.

Possidens annuos reditus releuatur ab onere satisdandi. Bar. in d. l. sciendum, vbi Iason limitat in 3. casib. numer. 23.

Sine satisdatione de rato non admittitur quis ad defendendum, l. qui proprio, §. qui alium, & l. minor, ff. eo. l. rectè, ff. de iud. etiam si constat de mandato, l. vnica. C. de satisd.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in l. exigendi, C. de procu. nume. 2. fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 83 Ampliatur in 3. casib. & limitatur in 3. à Dec. in l. in eo. §. nemo, ff. de reg. iur.

Bona possidens in alieno territorio non sub eadem iurisdictione sub qua conuenitur, non releuatur à satisdatione. Bal. in l. sciendum, num. 2. ff. qui satisda. cogātur, & ibi Ias. nu. 2.

Fallit in 5. casib. vt per Roderi. Suar. l. 2. libr. 2. fori. numero 6.

Iudex officium suum impartiri solet timenti ne offendatur ab inimico suo, vt compellat eū cauere de nō offendendo, Mars. in l. 1. §. præterea, numero 44. de quæstio.

Ampliatur in 4. casibus, & limitatur in 6. vt per Mars. in d. leg.

Iudex ad citationē rei non debet procedere nisi actor prius satisdet, de prosequendo, de expensis reficiendis, Bald. in Auth. generaliter, C. de Episc. & Cler.

Fallit in 4. casib. vt per Lancil. in tract. de off prætor. in tit de satisd.

Hæres grauatus restituere in diem vel sub conditione, tenetur fideicommissario satisdationē præstare. Fallit vt not. Plot. in repetit. leg. si quando, C. vnde vi. numero 600. vbicunque quis simpliciter tenetur satisdare, liberatur dando pignora absque datione fideiussoris. Fallit in 5. casibus, & quinta limitatio sublimitatur in 5. à Socin. in leg. satisd. ff. qui satisd. cog. Don. Fina, lib 3.

¶ SATISDATIO. Defensor alterius nemo est sine satisdatione, l. in eo. ff. de reg. iu.

Ampliatur in 3. casibus, & limitatur in vno per Dec. in d. l. in eo. §. nemo.

Possessor bonorum legatariorum satisdationem de legato sibi præstando offerre nō tenetur, sed satis est, quòd non sit in mora, si legatarius satisdationem petat, l. 2. §. 1. C. quorum legato.

Fallit in 5. casibus, quos no. Socin. regul. 299. Dona Fina, libr. 5

¶ SATISDATIO ratihabitionis fieri potest statim post pactum licet regulariter ante litis contestationem fieri possit & debeat, nihil enim refert an aliquid paulo momento fiat, cū ea, quæ in continenti fiunt censeantur inesse. l. lecta. ff. si cert. pet. in terminis de hoc Doct. l. petens. C. de pact. Ias. l. edita. colum. 4. C. de edendo. & l. ita demum. col. 8. C. de procurat. Seb. Medic. re. 5.

¶ SATISFACERE si aliquis promisit in cōtractibus, intelligitur promittere quòd soluet: vt in auth. si quando. C. de constit. pec. & probat tex. in l. quòd si non soluere. ff. de pignor. & in l. rescripto. §. planè. cum glo. ff. de mune & hono.

Limita dupliciter, vt per Ias. in l. j. ff. qui satisdare cogant. qui dictam conclusionem confirmat post Bar. & alios. B Dias re. 659.

¶ SATISFACTIO. Vnumquemque cuiuslibet criminis causa posse ab ecclesiā ad satisfactionē compelli.

PRO.

12. q. 1. c. vlt.
2. q. 1. c. si peccauerit.
32. q. 9. c. incestuosus.
Ext. de sponsalib. c. ad audientiam.

CONTRA.

Ext. de iudiciis. c. nouit.
6. q. 3. c. scriptum.
11. q. 1 c. experientiæ.
23 q. 5. c. regum officium.

SOLVTIO.

In modum denunciationis quilibet potest super crimine ad iudicem deferri, d. c. nouit. Directè verò non potest laicus apud iudicem ecclesiasticum accusari super crimine ecclesiastico, puta heresi, periuriis. ext. de elect. c. venerabilem. §. obiectioni. & §. eos igitur. aut sacrilegio. ext. de fur. compet. c. cùm sit generale. Damas. reg. 98.

¶ SATIS est, si quis vel in paucis amici opera consulatur. C. de neg. gest. l. tutori. Riisvvic.

¶ SCANDALVM. Beda in homiliis. reg. seu Cap. iij. Qui scandalizauerit. &c.

Vtilius scandalum nasci permittitur, quàm veritas relinquatur. Viuiennus.

¶ SCANDALVM est omnino euitandum, ne mala eueniant: istam regulam posuit Felin. in c. ij. num. 8. de præscrip. & not quòd scandalizare est præbere ruinam dicto vel facto, secundum B. Thomam distin. xxxviij q. ij per totum, & Old. consi. cclxviij. quæstio est, in fin. ibi dicit quòd est factum, vel dictum minus rectum præbens occasionem ruinæ, & multa propter scandalum non puniuntur, sed sufficit maiores corripere & punire, vt fecit Dominus omnipotens, Numeri c. xxv. Rom. aliqua in l. si verò. §. de viro. vij. fallen. ff. sol. mat. Pau. ad Roma. c. xiiij. Abb. & Can. in c. dilecta.

Amplia, vt clericus propter scandalum nullo modo administrat in beneficio, quamuis sit idoneus & sufficiens: vt c. tua est. c. ij. & iij. & c. ex parte, de cler. ægrotan.

Amplia, etiam vt in ecclesia occidentali non eligitur clericus orientalis propter incontinentiam. c. cum olim. de cler. coniug. ratio quia clerici profitentur castitatem, vt cap. nullum: xxviij. distin. quod non obseruant clerici Græci: vt c. j. de cler. coniug sed ipsi vxorem ducunt, vt omnibus notum est.

Amplia, etiam vt spoliatus ante omnia non restituitur pro

tur propter ſcandalum, gloſſ.not. in c.in primis.ij.q.j.& iij q.j.in ſumma, & in c. ad petitionem. in verb. reſtituendus, de accuſat.

Amplia quoque, vt ordinarius iudex non prouidet expectanti apoſtolicum ob ſcandalum occurrentem, vt c. cũ teneamur. de præbẽ. & dicitur ibi, quòd propter ſcandalũ receditur à regulis iuris, vt in glo.

Amplia, itidem quòd clericus priuandus tolleratur in eccleſia propter ſcandalum futurum. Innocen.in c.j. de cleri. coniug. Deci.in c. cum teneamur. nu.13. de præben. cum ibi not.

Amplia, ſimiliter, vt ſcãdalũ ſine culpa facit quẽ haberi pro irregulari, gl. not. ij. in c. ex literis. de homicid.

Amplia, vt diſpoſitio l. ſi quis in tantam. C. vnde vi, omittatur propter futurum ſcandalum, vt glo. no. in c. lator. in verb. ij.q.vij.

Amplia, vt puniendus non punitur propter ſcandalum euitandum in prouincia, loco, vel ciuitate. Bal. no. in l. j. ff. de offic. eius, cui mand. eſt iuriſd. per l. pen. de ſicca.

Amplia etiam, vt ſi totus populus efficitur hæreticus, inquiſitor nullo modo procedere debet contra vniuerſitatem, ſed ſcribat & notificet Papæ, ſecundum Ioan. And. in c. inquiſitioni. de hæreticis. in 6.

Amplia, itidem vt epiſcopus dato æquiuali concambio priuatur, & hoc propter ſcandalum, vt Inn. in c. cum pridem. de renun. Abb. in c. j. de elec. Rom. cõſi. cccxxxij. quod latè dixi in tracta. meo de priuileg. paeis nu. 16. & 18.

Amplia quoque, vt propter ſcandalum prohibetur epiſcopus diſpenſare cum clerico deficiente in purgatione, vt Hoſtien. in c. inſinuatam. de ſymo. & ibi Abb. & Io. de Anania in fi d.c.

Amplia, vt poteſt legitimè illis prohibere, ne contrahant matrimonium. propter ſcandalum, eſto quòd inter ipſos nullum interueniat impedimentum, vt c. ſuper eo. de cogna ſpiritual.

Amplia itidem, vt epiſcopus poteſt prohibere ne eligatur in aliqua dignitate, ille qui in nulla re deliquit, & hoc propter ſedandum ſcandalum. Abb. in cap. conſiderauimus. in fi. de elect. per tex. cum gl.

Amplia ſimiliter, vt propter ſcandalum Papa poteſt diſpenſare ſuper matrimonio non legitimè contracto, ſecundum opi. Ludo. Roma. in conſ. cccvij. nu. per c. quia circa, de conſang. & affinit.

Amplia etiam, vt inferior à Papa poteſt ponere manus ad cauſam deuolutã ad ſedẽ pontificis & hoc ad euitandum ſcandalũ, vt Hoſt. in c. conſtitutis. de appel.

Amplia xvj. vt propter ſcandalum eccleſia tollerat clericos inutiles, quia propter piſces malos non rumpuntur retia, vt c. quiſquis. xxiiij. q. j.

Amplia etiam in voto, ſi re vera non obligat, vbi poteſt peti abſolutio, & hoc propter ſcandalum & ſalutem animæ, vt Abb. & cano. in c. magnæ, in fin. ibi vnde ſatis, de voto.

Amplia etiam, vt epiſcopus loci poteſt propter futurum ſcandalum inter aliquas familias prohibere ne inuicem contrahant matrimonium, vt cap. cum in tua. & ibi Abb. & Felin. de ſponſa.

Amplia quoque, vt licet tacens in actu oneroſo præſumatur conſentire quatenus eſt præſens, vt Inno. in c. veſtra. extra locat. & Feli. in ca. cum omnes. de conſtit. Attamen ſi tacet timore futuri ſcandali, nõ dicitur cõſentire, vt B om. in l. quæ dotis. ff. ſol. matr.

Amplia, vt Papa mandat clericis, & ſacerdotibus conceditur idquod ſibi non competit, videlicet libertatem & poteſtatem criſmandi in eccleſiis pueros, vt glo. not. in c. peruenit. xcij. diſt.

Amplia quoque, vt licitum ſit tranſire ad religionem ſtrictiorem, quando is talis ſcandalizatur, vt not. Innoc. in capitul. licet, in glo iij. de regula. & ibi cano. & ſumma Piſana. in ver. religio. v. & dixi in trac. meo de pace. num. 45.

Amplia etiam, vt quando ſpero, vel dubito rem meam non poſſe conſequi iudice auctore à te malis artibus occupatã, ſi tamen immineret ſcandalum poteſt illam iudex concedere, vt Innocen. in c. olim. ij. de reſtit. ſpol. & Feli. & Deci. in c. j. de iudic.

Amplia quoque, vt ſi Papa ſcandalizat mundum, poteſt omnino deponi, vt glo. not. in cap. ſi Papa, in verſicul. xl. diſtinctione, quam impugnat Petrus de Monte. in tract. de papat. & Felin. in d. cap. ij. numer. 3. verſic. xxxiij. de præſcrip. Deci. in cap. cum teneamur. nu. 12. de præben.

Amplia itidem, quando duo contendunt de papatu, poteſt vterque deponi, & hoc propter ſcandalum futurum, vt Bald. in c. olim. ad fin. de reſcript. alle. Hugon. in c. duo. lxxix. diſtinct.

Amplia ſimiliter, vt ſi populus non poteſt præuenire præcurſorem cardinalis iuxta diſpoſitionem ca. Felicis. de pœn. in vj. niſi cum maximu ſcandalo, non tamen incurrit pœnam d.c. Felicis. Ita Ioan. Andræ. poſt Archid. quod tu not.

Amplia etiam, vt quando dubitatur de futuro ſcandalo poteſt epiſcopus mutare antiquiſſimam conſuetudinem in conferendis beneficiis, reſcribendo pontifici, de confirmanda, vel eradicanda d. conſuetudine. vt Card. conſil. viij. propoſita quæſtio. ad fin.

Amplia, vt quando epiſcopus vocatur ab archiepiſcopo, & à rege, vel ab aliquo alio ſuperiore, debet parere Archiepiſcopo, quàm alicui alteri: niſi dubium ſit de futuro ſcandalo. Ita Innocen. & Hoſtien. in capitulo cum parati. de appel. & Hug. in capitul. ſi epiſcopus. xxiiij. diſtin.

Amplia, vt interdum propter ſcandalum remittitur pœna, vt puta ſi peccauit multitudo populi princeps non punitur ſi non corripit propter ſcandalum futuræ multitudinis.

¶ Scandalvm vbi timetur, citatio omittitur, & præceptum iudicis ſubſtinetur. Imol. leg. de vno. vbi Marſil. numero 102. ff. de re iud. leg. de pupillo. §. ſi quis. ff. de nou. oper. nunc. leg. æquiſſimi. ff. de vſufr. Socin. tractat. Fallen. limi. 10. verſiculo citatio, per totum. Med. re. 8.

¶ Scandalvm vtilius ſit, quàm vt veritas relinquatur. De reg. iu. c. qui ſcandalizauerit. Riiſvvich.

¶ Scandali euitandi cauſa receditur à communi regula. c. quã cito. de conſuet. c. ſi quãdo. de reſc. Spec. in tit. de inquiſ. §. quando. c. fi. de hære. & Abb. c. cum. de re iud. Glo. 1. de offi. ordin. Cardin. Cle. 1. de immũ. eccl. Doct. cum capitu. nihil cum ſcandalo. de preſc. c. hac ratione. xj. quæſt. 1. Alex. conſ. 1. col. 2. vol. 2. capitulo non poteſt. 23. quæſtio. 4. Cardin. Clemen. 1. de pœnis. Med. re. 1.

¶ Scire parum, & nihil ſcire æquiparantur. gl. §. pen. auth. de inſtru. caut. & fid. Marſil. in praxi Crim. §. & quia numero 7. parum enim, & nihil æquiparantur. Bal. auth. præterea. C. vnde vir & vxor. Corn. conſi. 63. li. 1. & conſi. 77. lib. 2. cap. de quarta de præſcr. cap. de multa. de præb. Med. re. 5.

¶ Sciens cauſam agi, & non contradicens, ſi ſententia feratur nõ hoc ei nocet quominus agere nõ poſſit, etiam ipſe. Abb. capitu. cum ſuper numero 6. de ſent. & re iud. & num. 17. idem conſil. 89. volu. 1.

nec ei

nec ei præiudicat, quo ad proprietatem, secùs autē quo ad possess. secundum com. opin. de qua attestat idem Abb. d. c. cum super. num. 17. de sent. & re iud. Med. reg. 8.

¶ SCIENTIA & Ignorantia. Parem esse scientis & ignorantis conditionem.

In Aut. de litig. §. sui autem.

In Aut. nulli iudi. §. si cui. Azo, rub. 104.

¶ SCIENS. Scienti & consentienti non fit iniuria neque dolus. Bonif. in vi. C. de trāsl. l. cum donationis. Reg. nemo fraudare. vide inf. Voluntas. Rüsvvic.

¶ SCIENS. Bonifac. Reg. lj.

Scienti & consentienti non fit iniuria, neque dolus. Annecte l. j. §. vsqueadeò. ff. de iniur. Viuiennus.

¶ SCIENTI præiudicat res inter alios acta, licet non fuerit citatus. capit. penul. de sent. & re iud. Inno. c. inter. cap. fin. de maio. & obe. c. in nostra, de procurat. Bal. l. 2. C. com. diuid. l. 2. C. de fide inst. Imol. leg. decē. ff. de verb. obl. l. si perlusorio. §. 1. C. de appe. Pau. & Alexan. leg. sæpe. numero 16. ff. de re iud. vbi limi. 5. modis. Med. re. 8.

¶ SCIENTIA certa præsumitur ex actu geminato. glo. cap. ex literis. de diuort. Alexan. l. 1. C. de errore calc. dixi super. in eadem regula, ver. error. not. Docto. d. leg. Balista. ff. ad Trebel. & capitulo 1. de treuga & pace. Med. re. 2.

¶ SCIENTIA. Scientia non nocet, quia alterius ignorantia alij prodest.

ff. de trib. l. 3.

ff. de lib. caus. l. liberis. §. si duo.

ff. de pig. act. l. si pignore. §. si prædo.

Scientia non nocet, quia alterius ignorantia prodest.] Eodem modo posset vno responderi verbo, hęc sunt specialia. vel melius, l. tertia, de tribut. non probat hoc. nec enim ibi contingit propter ignorantiam socij conuenti. Imò quia tali conuenitur actione. Nā & si ego tali conuenirer actione, idem esset, vt ibidem dicitur. Item quod legitur de liberali causa, leg. liberis. §. si duo. legi potest interrogatiuè, vt sit responsio: nō proderit vel statuitur illud in odium eius qui se venundari passus est, vel quia socij sunt, vt suprà dixi. & notaui in leg. iniquissimum. ff. de iur. & fac. ignor. Azo, rub. 3.

Quando scientia contrahentium, vel ignorantia obest, vel prodest.

ff. de tributoria. l. non solum.

ff. de iur. & fac. ign. l. iniquiss.

ff. quibus ad lib. procla. non lic. §. vlt.

SOLVTIO.

Verū est, inspecto exitu. Vel distingue, an vnus ab alio causam habeat, vel non. Azo, ru. 3.

¶ SCIENTIA. Nocet scientia siue contradictione, velut consensus expressus.

In Aut. de non alie. aut permut.

In Aut. de nup. §. si verò.

In Aut. de æqual. dot. §. illud.

In Aut. vt liceat mat. & au. §. quia verò. §. quilibet ¶. causas.

In Aut. de sanct. Episc. si seruus.

CONTRA.

In Aut. de nup. §. adscripti. Azo, ru. 104.

¶ SCIENTIA. Scientia vel ignorantia mandatarij, mandanti obest vel prodest.

ff. de acquir. hæred. l. cum quidam. §. penult.

ff. de eo per quem fact. est. l. 1. §. 1.

ff. de iurisd. om. iud. l. si quis id quod. §. pen.

Non serui, sed domini: non filij, sed patris: non procuratoris, sed mandantis scientia inspicitur, vt ff. quod vi aut clam. l. si opus. §. 1. Azo, ru. 3.

Scientia nocet.

C. de vsuc. l. pro empt. l. pater. in fin.

C. de cond. indeb. l. indebiti.

C. de spons. l. vlt. §. 2.

ff. quod vi aut clam. l. nam & si seruus.

C. de furt. l. manifesti. §. tales. in fin.

C. de præscript. lon. temp. l. aut malæ fidei.

ff. si quis caut. l. sed etsi. §. vlt.

ff. de calum. l. annus. infrà de sciētia. Rubrica, scientia & consensus.

ff. ad l. Aquil. l. scientiam.

ff. de nox. act. l. si communis fa.

ff. de tribut. l. 1. § scientiam.

ff. ad Vell. l. si decipiendi.

ff. de pos. l. si quis inficiatus.

ff. mand. l. inter causas. §. non omnia. in fin.

ff. de iur. dot. l. mater cūm filiæ.

ff. de don. int. vir. & vx. l. si seruus communis.

Scientia non nocet.

ff. quibus mod. vsuf. amit. l. is qui vsumfructū.

ff. de except. l. an inutilis.

C. præscript. 10. vel 20. an. l. aut malæ.

ff. mandat. l. si fideiussor. §. si cum debitor.

ff. de contrahend. empt. l. suæ rei.

ff. quibus mod. pig. vel hypoth. l. sicut. §. non videtur. Azo, ru. 3.

Scientia nocet: & econtrà.

Circa hoc distingue. Vtrum ego aliquid faciam in meū præiudicium, contrahendo vel quasi, id est, vbi diminuatur de iure quod prius habebam: an alius faciat, in præiudicium meum: vel alij nocendo, me sciente, delinquam. In primo casu, si sciens faciam, mihi præiudico: si verò factum ignorem, vel in iure errem, quod mihi puto imponere necessitatem super eo faciendo quod facio, mihi non præiudico. ff. si quis caut. l. sed & si. §. vlt. & de sponsal. l. vlt. in fin. & C. de furt. l. vlt. §. tales. & de cond. indeb. l. inde. Et in isto casu intelligitur prima Rubrica. Si verò alius contrahendo scienter mecum, facit aliquid me ignorante vt mihi noceat, sibi nocet, non mihi, vt ff. de act. empt. l. quærto. & l. 1. & ff. mandati. l. inter causas. §. non omnia. & C. de Epi. aud. l. si legibus. Sin autem contrahat cum alio, me sciente, in meum præiudicium: siquidem ille cōtractus valere possit, licet ego contradico, puto quòd venditur res mea, donatur, alienatur, legatur, vel res mihi obligata alij obligatur. tenent enim isti contractus in rebus alienis, nec mihi scienti fit præiudicium: quia scio ius meum vbique durare. ff. quibus mod. pig. vel hypoth. l. sicut. §. non videtur. nisi rei meæ venditæ me præsente precium acciperet. tunc enim mihi præiudicarē. vt. ff. de euict. l. quidam. Ex quo apparet, scientiam prodesse in retentione iuris nostri, sicut allegatur in contraria Rubrica. vt ff. quibus mod. vsufr. amittatur. l. is qui. & de acceptila. an inutilis. & ignorantiā nocere. vt ff. de acquir. poss. l possideri. §. Nerua. & l. peregrè. hoc ita intelligitur in contraria Rubrica. Excipitur, nisi affinitatis aut agnationis ratio meū consensum inducere videatur. vt ff. de donat. int. vir. & vx. l. si seruus communis vel potestat. vt ff. de tribut. l. 1. §. scientia. idem in C. de Episc. & cle. authen. si seruus. vel ratio patriæ potestatis. vt ff. ad munici. l. quotiens. & C. de nupt. l. si vt proponis. Si verò contractus vel negocium aliquod me inuito valere non possit, si fiat me sciente, præiudicatur mihi: puta, res mea

mea tibi obligatur, vel ducis aquam pluuiam per fundum meum, alioqui non: vt C. ad Vell. leg. si sinc. quæ res pignori obligari pos. leg. qui filios. & de aq. pluui. arc. l. Labeo. & probatur prædicta distinctio, ff. de re iud. l. sæpe. §. cur autem. Si autem alius sciente me delinquat, si in delinquente habeam ius imperandi, teneor, si eum de facto prohibere possum. vt ff. de nox. act. l. in delictis. & notaui in l. 2. §. Celsus. ff. pro empt. Si verò non habeam ius imperandi, mea sola scientia non nocet, nec mihi nocet iussus. vt ff. ad l. Aquil. l. liber homo, si iussu alterius. Sicubi autem eum qui iussit, & non habuit ius imperandi, teneri, inuenitur speciale in illis casibus dicebat. vt ff. de vi & vi arm. l. 1. §. quoties. & §. deiecisse. & ff. de iniur. l. non solû. §. si mandaro. & ff. arbo. furtim cæs. l. furtim. §. fine. ff. quod vi aut clàm. l. denique. §. vlt. Ioan. dicebat, vtrunque teneri, tam iubentem quàm obtemperantem: sicut prædictis aliis legibus manifestissimè declaratum est. Mihi videtur Ioannis vera esse sententia: nec obstat ei l. Martinus. ff ad leg. Aquil. leg. liber homo. Licet enim dicatur, si non habuit ius imperandi, cum eo agendum est qui fecit: tamen non dicit ibi tantum. vnde nihilominus agi poterit cum imperante. etiam respondeo illi legi, ff. de act. & oblig. l. seruus. Si enim seruus piraticam exercuit, iussu domini post libertatem, tenetur. non dicit enim, vnde & pro iussu conueniri dominus poterat, cum nulla l. prohibeatur. Preterea contra Martinus, facit l. ff. de admini. tut. l. ita autem. § gessisse. & ff. si mensor fal. mod. dix. l. 1. §. vlt. & ff. ne vis fiat ei qui in poss. miss. l. 1. §. si domini. ff. ad l. Corn. de fals. l. diuus. § item senatus. & ff. de liber. caus. l. non solum. §. 1. ff. de fid. ius. l. 3. Azo, Rub. 3.

Non distinguitur, sciuerit an ignorauerit.

Non distinguo, sciuerit ab initio, an ex pòst facto.

ff. de his qui not. infam. l. quid ergo.
ff. de act. empt. l. si minor.
C. de bonis maternis. l. 1.
ff. de ædil. ed. l. 1. §. causa.
ff. depos. l. 1. §. si scista.
ff. de contrah. empt. l. siue.
ff. mandat. l. si fideiussor. §. quædam.
ff. locat. l. item quæritur. §. si fullo.
ff. locati. l. sed addes. §. inquil.
ff. de iniur. l. 1. §. siue.
ff. de iur. fis. l. deferre. §. vlt.

Quia scire debuit.

ff. pro empt. l. qui fundum. §. seruus.
C. de rescind. vend. l. quisquis.
ff. de acquir. hæred. l. si duo.
ff. de duob. reis. l. si ex duobus.
ff. quod vi aut clàm. l. prohibere. §. vltimo. & leg. seruus.
ff. pro empt. l. qui fundum. §. Seruius.
ff. de fideiuss. l. si Titius ex Seia.
ff. ad l. Aquil. l. ob id. §. idem iuris.

Non distinguo, sciuerit, &c.] Hæc Rubricella apposita est suprà, Ignorantia prodest. in fin. similiter est ibidem exposita, & ea quæ sequitur. nam vbicunque diximus, aliquem non probabiliter errare, vel ignorare, ibidē dicitur teneri: quia scire debuit. Azo, rub. 3.

¶ SCIENTIA, & Consensus.

Consensus siue scientia præiudicat.

C. de don. ant. nup. l. si tibi.
C. de euict. l. exceptio.
C. si al. res pig. da. l. 1. 2. & vlt.
C. de iurisd. om. iud. l. est re.
ff. de his qui not. infam. l. quid ergo.
ff. ad l. Aquil. l. in leg.
ff. de pub. l. si ego. §. 1. & 2.
ff. de no. l. si communis fa. & l. 2.
ff. comm. diui. l. Sabinus.
ff. de interrog. act. l. de æta. §. qui ta.
ff. de mor. infe. l. si prius.
ff. de trib. l. 1. §. 1.
ff. de pec. l. licet. §. idem.
ff. de exerci. l. 1. §. magis.
ff. de euict. l. quidam ex.
ff. mand. l. si præceden. in fin.
ff. loca. l. cum in plures. & l. quæ loca.
ff. de pig. l. fideiuss. §. 1. & l. pater.
ff. de don. inter vir. & vx. l. seruus.
ff. de leg. 1. l. si fundus.
ff. de aqua plu. are. l. Labeo.
ff. de acquir. rer. dom. l. nouo.
ff. de do. ex. l. apud. §. quæsit.
ff. quæ in fraud. cred. l. qui aliter. §. præterea.
ff. quib. ex caus. in poss. eatur. l. hæc autem.
ff. ad munic. l. 1.
ff. ad l. Corn. de fal. l. vxor.

Non præiudicat.

ff. de pig. act. l. Gaius.
ff. quibus mod. sol. l. si deb. §. vlt.
ff. de admi. tut. l. Lucius & Titius.
ff. de iurisd. om. iud. l. si conuenit.
ff. de bon. lib. l. qui cum ma. §. si conuenerit.
ff. qui, & à quib. man. l. si priuatus.
ff. de furt. l. si quæ seruo.
C. si aduer. do. l. 2.
C. de exercit. l. 1. §. mag.
ff. de tribut. l. 1. §. scientiam.

Scientia, siue consensus, &c.) Et contrà, vt in ista R. continetur, & diximus suprà prox. Præscitia plurimùm, &c. Certum est, scientiā & consensum nocere, & præiudicare: nec obstāt leges in contraria Rub. signatæ, si causam carū singulariter responsioni subiiciamus. Quod enim legitur ff. de pig. act. leg. Gaius. est ideo: quia cum scio alium relinquere rem meam, siue consentiam, siue non, siue etiam contradicam, nihilominus tenet relictū, vt in præfata R. dicitur: vnde mihi non præiudicat scientia. vt arg. ff. de re iud. l. sæpe. §. si scientibus. Item quod legitur ff. de ann. t. l. Lucius Titius Ga. est ideo: quia tutor erat testamentarius. Vnde quasi satis propter intimæ dilectionis affectū, habuit pater suo testamento filio consultum, circa tutoris tantum personam, noluit lex patri tutoris ex sola scientia præiudicari. Aliud verò, si datus esset à iudice tutor. tunc enim quia non adeò plenè fit à iudice inquisitio, quem non incitat amoris vinculū, sicut patrem, voluit lex pupillo pro patris tutoris scientia cōsulere, vt ff. de tut. l. si filius. Vel aliter: quāto magis est autoritas magistratus, quàm testantis: tanto magis obligat præsentem, & non contradicentem. Quod autem legitur in ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. si debitor. §. vlt. ideo dicitur: quia id cui consensit creditor, nō est securum. cur ergo submoueretur ab intentione sua? Itē quod legitur in ff. de bon. lib. l. qui eum ma. §. si pa. ideo dicitur: quia propter necessitatem rei familiaris, & periculum vitandum fit. Vnde etiam si scienter instituat calumniosam accusationem, non punitur. Quod autem legitur ff. de iurisd. om. iud. l. si conuenerit speciale est: aliàs licet cuiq; renunciare suo iuri. vt C. de pact. l. si quis in cōsc. Itē quod legitur in C. si aduers. donat. speciale est

priuilegium

priuilegiũ ætatis, vt ibidem dicitur. Et quod legitur in C. ad Vell. Aut. sine à me. speciale est, propter fragilitatem sexus in fœminis. arg. ff. de iur. & fact. ign. l. regula. in prin. Item quod legitur in C. de furt. l. si quis ser. speciale est, vt in eadẽ leg. cõtinetur. Quod autem legitur ff. qui & à quib. ma. l. si priuatus. ideo dicitur: quia coactio interuenit, non ergo debet esse ratum, quod tali coacta voluntate est factum. Quod leg. in C. de coll. deteg. l. 1. est ideo: quia filius qui consensit, errabat, vnde sibi non præiudicat, vel ideo: quia filius non erat dominus, sed mater, vnde sibi consensus nihil operatur. Quod autem dicitur in C. de lib. causa. l. nec ideo. dicitur: quia sola mea, & nuda voluntate non possum fieri seruus. nec erat ibi consensus: quia alius mecum non contrahebat, vnde non paratur mihi præiudicium. arg. ff. de dona. nuda ratio. His ergo vinculis contrariorum solutis, habebit locum præsens Rub. & quod in sequẽti Rub. similiter supponitur, aliàs scientia nocet.

Patientia consensui comparatur.

ff. deposit. l. si duo.
ff. de priuil. cred. l. sacri.
ff. de iur. dot. l. cum poss.
ff. ad l. Aqui. l. scientia.
ff. de donat. inter vir. & vx. l. si ser.
ff. de iure patro. l. si adigere.
ff. ad municip. l. 2.
ff. qui milit. non pot. l. 1. §. vlt.
ff. de acquir. poss. l. 2.
C. de Lat. lib. toll. Aut. ad hęc.

CONTRA.

C. de reb. al. non alien. l. 2.
ff. quib. mod. pig. sol. sicut. §. non.
ff. de pig. act. l. Gaius.
ff. de leg. 1. l. si fundum.
ff. de leg. 2. l. Titia. & l. iustè. §. Lucia.
ff. de rescind. vend. l. Titius. §. fideiuss.

Patientia, &c.] Certum est, ex scientia induci patientiam, & ex patientia cõsensum, vt in ista, & in suprà, proxima Rub. dicitur. nec obstãt duæ leges primæ in cõtraria Rub. signatæ: nullo enim modo ad rem pertinent. aliæ verò determinãtur, vt suprà, proxima Rubr. diximus, & in illa, Præsentia plurimũ, &c.

Qui non contradicit, pro consentiente habetur.

In Aut. de nonat. §. illud.
In Aut. de non al. aut per. §. vlt.
In Aut. de nup. §. si verò ab.
In Aut. de sanct. Eccl. §. si ergo.
C. de paga. l. nemo nec.
C. de leg. l. 3. in fin.
C. ad Vel. l. si sine.
C. de nupt. l. si vt proponis.
C. de his qui à non do. man. l. vlt.
C. de acq. poss. l. 2.
C. de fideicom. l. cum propo.
C. de remis. pig. l. si in pro.
C. quomodo & quando iu. l. 3.
C. de fals. mo. l. 2.
C. qui mil. pos. l. vlt.
ff. communi diuid. l. Sabinus.
C. de adopt. l. in adopt.
ff. de exerci. l. 1. §. 1.
ff. de nox. l. 3.
ff. quib. mod. pig. sol. l. si vnus. & l. semper. §. 1. & 2.
ff. de pig. l. fideiussor. §. cùm pater.
ff. ad Maced. l. si filiusfa.
ff. de don. int. vir. & vx. l. si seruus.
ff. solu. mat. l. 2. §. 2. & l. qui pati. & l. fideicom.
ff. de iure patro. l. adigere.
ff. de do. l. item quæritur. §. ille.
ff. de preca. l. in rebus.
ff. de decur. l. honores. §. vlt.
ff. de dam. infect. l. qui bona. §. si quæ iusta.
ff. de lib. cau. l. sed tũc pat. & l. imò quod. in fi.
ff. de aq. plu. arc. l. 1. labeo.
ff. ad munic. l. 3.
ff. de fideiuss. tut. & cura. l. cùm hostem. §. vlt.
ff. de dol. except. l. apud Cel. in prin.

Non habetur pro consentiente.

ff. de pig. act. l. Gaius.
ff. de rescind. vend. l. Titius.
ff. de lib. caus. l. non videtur.
ff. de procur. l. filius. inuitus.
ff. de seruit. vrb. præd. l. infor.
ff. quib. mod. pig. sol. l. sicut. §. non vi.
ff. comm. diuid. l. Sabinus.
ff. de accep. l. an in vinculis.
ff. de seruit. l. si quæ infer. l. pen.
ff. de contrah. emp. l. in hoc.
ff. de pact. l. super.
ff. de ritu nup. l. in eo. §. deinde.
ff. de leg. 2. l. Titia. & l. Lucius.
In Aut. vt spon. lar. §. rursus.

Qui non contradicit, &c.] Et contrà, vt suprà proxim. Rub. dicitur, patientia seu non contradictio consensui comparatur: nam hæc Rubri. cum superiori proxima, & alia quæ præcedit ipsam, eandem continent sententiam. Est tamen vtraque intelligenda in his, quæ expresšim non desiderant consensum, sed tacito sunt contenta: alioquin contrà, vt ff. de procur. l. filius. §. inuitus. & de seruit. vrb. præd. l. inuitus. & de furt. l. si quis in serui. §. ibi. & l. si qui vas. §. vera. & l. pen. Item non obstat, quod legitur in ff. de lib. caus. l. non videtur, & de ritu nup. l. in eo. §. deinde. quia quod dicitur, nõ contradicens habetur pro consentiente, est intelligendum de eo, qui non contradicit, sciens id quod agitur. Quod autem dicitur de pig. act. l. Gaius. & t. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. non videtur. suprà, tertia Rub. determinatũ est: & ita soluitur Rub. contraria. Lex autẽ, quæ est in ff. de cõt. emp. in huiusmodi. & alia quæ est ff. ad l. Pomp. de parri. l. frater. non sunt contra, imò faciũt pro hac Rub. Item quod legitur ff. de accep. l. an inutilis. non obstat: quia contractus ipso iure nullus erat, vnde scientia præiudicare non poterat circa contractum, qui nullus erat. Quod legitur ff. communi diuid. l. Sabinus. videtur facere pro hac Rub. nam & ibi dicit in socio patiente, quòd non agit ad demolitionem operis, quantum ad hoc: ergo habetur pro consentiente, licet non omnino vice cõsentientis habeatur: agit enim ad interesse. Id autem quod dicitur in aut. vt spon. larg. §. rursus. & ff. d leg. 2. l. Titia. §. Lucius. de eis qui rem suam vendi vel diuidi patiuntur, solutum est suprà, eo. Præsentia plurimũ, &c. & in illa Rub. Scientia, siue consensus, &c.

Qui non consentit, pro consentiente habetur.

ff. de procur. l. filius. §. inuitus.
ff. de seru. vrb. præd. l. inuitum.
ff. de ritu nupt. l. in eo. §. 1.
ff. de man. vind. l. 3.
ff. de furt. l. qui vas. §. qui ex.

Qui non consentit, &c.] Hæc Rub. & leges idem subiectæ, suprà proxim. expositæ sunt.

Differt scientia a consensu.

Contra.

ff. de don. inter vir. & vx. l. si tutus cōmunis.
ff. ad Maced. l. 2.

Differt scientia, &c. & contra. Illud negari nō potest, quin scientia simplex, id est, sine cōsensu, differat à consensu, vt in hac Rub. conuenit tamen in multis, vt in cōtraria Rub. & supra, in illa Rub. Qui nō contradicit. & in illa, Præsentia, &c. & in illa, Sciētia, &c. Patientia traditionem inducit.

ff. de public.
ff. de iur. dot. l. si ego. §. dotis autem.

Sciens vsucapere potest.

ff. de noxa. l. & generaliter.
ff. de dam. infect. l. prætoris. Azo, ru. 57.

¶ Scientia soluitur morte, vnde qui in alterius locum succedunt, iustam habent causam ignorantiæ, an id quod peteretur, deberetur. l. qui in alterius. ff. de reg. iur. vbi Cagn. nume. 1. dicit in facto alterius tollerabilem esse ignorantiam, l. fin. ff. pro suo, not. cap. cum quis. de reg. iur. 6. Quæ quidem conclusio ita distinguenda est, nam aut successor agit, aut cōuenitur: si agit, non excusatur, quia certus esse debet, cùm sit in potestate eius an velit experiri, & ante debet rem explorare, d. l. qui in alterius, secus autem si ipse conueniatur, nam restituitur ob probabilem ignorantiæ causam, Dyn. cap. cum quis. nomer. 3. de reg. iur. 6. Ampl. primò, si quis promisit alicui nomine poenæ ante calendas, si decedat, hæres non tenetur ad poenam, Dyn. dicto loco, num. 3. Secundò ampl. in emphyt. nam hæres eius, vel successor excusatur, si non soluerit, non enim tempus cedit ignoranti. l. 1. §. dies. ff. quando appell. sit. Lanfranc. ff. de calum. l. cum sex. de ædil. ed. Doct. Com. In sit. qui daritur. poss. in prine. Dyn. d. loco, nomet. 4. & si cadit à iure, restituitur per clausulam, Si qua iusta causa. Doct. Com. l. 2. C. de iure emphyt. Roma. consil. 166. Alexand. consil. 169. numer. 10. volum. 2. Decius consil. 38. & consil. 178. Ruin. consil. 150. lib. 1. Curt. Sen. consilio 50. Cagnol. l. qui in alterius, num. 4. ff. de reg. iur. Rom. consil. 123 num. 5. Bart. & Alex. l. cùm filius. §. in hac. ff. de verborum oblig. Tiraq. in tract. retr. conuen. §. 1 gl. 2. num. 58. Cagn. l. 2. quast. 72. C. de pactis. Tertiò ampl. vt hæres, qui rē conductam à defuncto non restituit, non teneatur poena l penul. C. vnde vi. Bart. l. si quid conductioni. C. loc. Roman. consil. 392. Felin. c. inter dilectos. column. pen. de fid. instrum. Quartò ampl. in alienatione rei feudalis, Iasl. l. fi. q. 15. C. de iur. emph. Cagn. d. loco, num. 9. Fallit tamen primò quo ad ea, quæ cōtinentur in testamento, quæ successor scire debet. l. non est ferendus. ff. de transa. Dec. l. eius qui. §. fi. column. 2. ff. si cert. pet. consilio 287. & consilio 303. & hoc quando immistio facta esset virtute testamē ti, tunc enim præsumitur scientia contentorum in testamento, Alexan. consilio 4. volumine 2. vt quando essent hæredes extranei: nam in suis præsumitur ignorantia, nisi ex coniecturis aliud appareat, Bart. l. qui in prouincia. ff. si cert. pet. Cagnol. d. l. qui in alterius numero 11. ff. de reg. iur. Secundò fallit, quando quis tractat de lucro capiendo, quo casu non excusatur hæres propter ignorantiam, sicuti quando tractat de damno euitando. §. si res legata. Instit. de legat. Tertiò fallit, quando successor agit, vt dictum est, per d. l. qui in alterius Quartò fallit, quando hæres prosequitur causam defuncti temerè litigantis,

nam ipse etiam in expensis condemnatur, Bald. l. pater. C. si pend. appel. mors interu. Iasl. l. properandum. §. sin autem. column. 1. C. de iud. Cagnol. dicta l. qui in alterius. numero 14. ff. de regulis iuris. Med. tract. 2. p.

¶ Scriptor alicuius instrumenti si erraret, non nocet partibus. Doct. com. l. si librarius. ff. de regul. Fel. c. inter dilectos. column. 9. de fide instru. quod procedit siue error fiat omittendo, siue in committendo, dummodo constet de errore. Cag. d. l. si librarius. nu. 6. Med. re. 8.

¶ Scriptor potest retinere quinternum, donec si bi fuerit satisfactum. Ant. in tract. de min. nu. 90. & sit datur pro minima retentio. Med. re. 5.

¶ Scriptura calumniosa in iudicio non obstat. de fi. inst. l. 2. Riisvvich.

¶ Scriptura in casibus vilibus de iure non requiritur nec in processu, neque in sententia, neque laudo. Bart. auth. nisi breuiores. C. de sent. ex breui recit. Abb. c. quoniam contra. not. 3. de proba. auth. vt iudices sine quoquo suffragio. §. veritati. Bar. l. diuus. ff. de cust. reorum. Abb. c. 3. de proba. §. sic tibi. auth. de mand. princ. Blanchus in tracta. de compr. q. 9. nu. 43. Med. re. 5.

¶ Scriptura manu alterius facta, & scriptura manu propria æquipollet ac si ipsemet totam scripturam fecisset. Inno. in c. quoniam contra. de probatio. quem sequitur Abb. & Mod. pro quo facit text. in c. inter dilectos, de fid. inst.

Amplia, etiam si esset statutum requirens plures notarios ad vnum actum: vt per Bald. in auth. contra qui propriam. C. de non numera. pecu. & idem Bal. in rub. C. de fide instrumen. versi. sed dubitatur nunquid tabellio.

Primò fallit, dummodò sit actus qui non poterat fieri me prohibente: quia subscribendo videor consentire, secus si esset actus qui omnino poterat fieri me prohibente: vt per gloss. & Barto. in l. Gaius. ff. de pignor. actio. & Imol. in capitul. ex literis. de transactio.

Secundò fallit, nisi quis subscriberet se nomine alieno: quia non nocet sibi, secundum Imol. in capitu. si quis presbyterorum, de rebus ecclesiæ, non alienandis.

Tertiò fallit, nisi quis subscribat se ratione officij, vt docto. in d. c. si quis presbyterorum.

Quartò fallit, quando quis subscriberet se tanquam testis ad factum sibi non pertinens, per l. Gaius. ff. de pign. actio. secus si ad ipsum pertinebat & scienter se subscripsit: vt per docto. in capit. ex literis. de transactio.

Quintò fallit, nisi subscribens non legisset, nec legi audiuisset illa, quibus se subscribit, secundum Ang. in l. ita stipulatus. §. Grysogonus. ff. de verborum obligationib.

Sextò fallit, dummodò sit specialis subscriptio, faciēs mentionem de his, quæ superius in eadem charta scripta erant: vt per Bart. in l. diuus. §. idem senatus. ff. de falc. & P aul. de Castr. consil. ccclxviij. incip. in christi nomine. de causa præsenti. de quo tamē vide Pet. de Ancha. consi. cxxvij. incipien. prius de iuribus. & Bald. in authent. si quis in aliquo. C. de edendo. B. Soc. r. c. 435.

¶ Scriptura. In his casibus est scriptura necessaria.

C. de sac. Eccl. Aut. presbyter, diaconus.
C. de mand. prin. l. si quis.

C. de

C..de ep.audieh. Aut.liberi.
C.de aduo.diuer.iu.l.in petit.
C.arb.tute.§.1.
C.de non num.pec.Aut.hanc.
C.de donat.propt.nup.Aut.ex decur.
C.de nupt.Aut.maximè.
C.de iur.emphyt.l.1.
C.de nat.lib.Aut.item sine.& Aut.hoc cum quis.
C.quando mul.tut.off.fung.Aut.matri.
C.de testamentis.Aut.quod sic.
C.de iur.delib.l.sancimus.§.cum autem.
C.quomodo & quando iud. Aut.qui semel.
C.de sen.ex breuic.recit.l.1.& 2.
C.de Lat.lib.tol.§.si quis.
C.de accus.actorum.
C.de annal.excep.l.vlt.
C.de bon.aut.iud.poss.l.vlt.
C.de dona.l.si quis.l.sancimus.
C.de appel.l.eos qui.§.vlt.
C.de præd.minor.non ali.l.si vnum.§.vlt.
ff.de testibus.l.1.
C.fam.herc.l.vlt.§.secundum quosdam.
C.de litis contest.Aut.offeratur.
C.de iudiciis.l.apertissimi.
C.de his qui veniam.l.2.
C.de appel.l.à senten.§.vlt.
In Instit.quib.mod.ius pat. pot. sol.§.sed &.
ff.de libel.l.post.
ff.de fideicom.lib.l.cum verò.§.hæc.

In his non est necessaria, maximè si de facto constet.

C.de contrah.empt.l.non ideo.
ff.de acquir.poss.l.2.
C.de donat.l.in extraneo.
C.de fid.instr.l.non idcirco.

In his casibus scriptura, &c.] Generale est, vt tantam efficaciam habeant testes, quantam & instrumenta: vt in contraria Rubrica dicitur. Fallit autē in casibus, vt in hac Rubrica cōtinetur. Et est ratio: quia quædam sunt aliis solenniora, quædam verò, sicut & facta sunt, voluit lex seruari. ne ergo aliquid decidat à memoria hominū, maluit scripto cōmendari.

Scripturę non est standum.

In Aut.vt spons.larg.§.2.
C.de lib.caus.l.nec si.l.iubemus.
C.de probat.l.non epistolas.
ff.de comp.l.vlt.
ff.de pig.act.l.Gaius.
ff.de instit.act.l.vlt.
ff.de mand.l.creditor.
ff.quib.mod.pig.sol.l.sicut.§.si debet.

Scripturæ standum est, & si contrà factum sit.

C.de arb.tut.l.vlt.

Scripturæ non est standum, &c.] Quod in hac Rub.cōtinetur, indubitanter verum est, quod autem allegatur in cōtraria Rub.C.arb.tut.l. vlt.est ideo: quiā inuentarium fit cum grandi solennitate, scilicet publicarum personarum: puta iudicis, consulum, & tabellionum pub.vt ff.de admin.tut.l.tutores & curatores. Vel dic, vbi nō est scriptura per tabellionem facta, probat tutor per duos testes: vbi autē fit per tabellionem, non est ita, nec enim magis duobus testibus creditur, quàm scripturæ, imò magis scripturæ, si verò quatuor essent, vel quinque, contrarium esset. Azo, ru.39.

Scriptura propria non obligat.

C.de proba.l.non epistolis.
C.de lib.caus.l.nec si.l.iubemus.
C.de pact.l.epistola.
ff.mandati.l.creditor.in fi.
ff.quib.mod.pig.sol.l.sicut.§.si debitor.
ff.de pig.act.l.Gaius.
ff.de instit.l.vlt.

Propria scriptura, &c.) Euenit quandoq;, vt quis emittat cautionem suam ad obligandum: ad quod est inualida, nisi in mutuo, vt in Instit.de oblig.quæ ex delict.vt in hac Rubrica dicitur.

Scriptura licet propria non inducat obligationem, inducit tamen præsumptionem.

ff.deposit.l.publica.§.vlt.
ff.de leg.3.l.cum quis decem.§.codicillis.
C.de quadrien.pręs.l.2.§.vlt.

Licet scriptura.&c.) Vbi emitto meam scripturam ad probationem, siquidem aliquam causam adiiciam, fit mihi præiudicium, vt ff.de probat.l.cum de indebi.§.vlt.& C.de non num.pec.l.generaliter, & l.si ex caut. Si verò causam non adiiciam, mihi non præiudicatur, vt ff.de probat.l.cum de indeb.§.vlt.& C.de non num.pec.l.generaliter.& l.si ex caut.

Ordo scripturæ seruandus est, sed & facti, & solutionis.

ff.de procur.l.si quis cum.§.vlt.
In Aut.de hær.& Falc.§.1.in fine.
C.de edict.diui Ad.tol.l.1.
ff.de vsufr.l.sed & si.§.2.
ff.de vsus.l.quoties.cū omnibus suis concor.
ff.de vulg.sub.l.2.§.post.sed quędā gl.ibi posita. In aliis tamen libris totam conditionem soluit.
ff.de stip.seru.l.ant.pen.
ff.de leg.2.l.9.vel 3.§.pen.
C.de fideic.l.1.§.generaliter.§.si quis.
ff.qui & à quibus.l.si quis hæres.
ff.de hær.instit.l.qui soluendo.

Non est seruandus.

In Instit.de leg.§.pari ratione.
ff.de vsu.& hab.l.per seruum.§.in summa.
ff.de vsufr.earum rer.quæ vsu consu.l.si tibi.
ff.de vulg.l.2.§.vlt.
ff.de leg.2.l.cum pater.§.fideicom.
ff.de solut.l.in his.§.cum nec.
C.de testamentis.l.præpositis
ff.de dam.infect.l.si finita.
ff.de pecul.leg.l.quidam.
In Instit.de inutil.stip.§.item si quis.
C.de appel.l.1.
In Decre.dis.52.sollicitì.
ff.depos.l.si hominem.§.item.

Ordo scripturæ, &c.] Ordinem seruamus, quotiens quæritur, quis homo cui personæ debeat præferri in aliquo obtinendo: vt in contraria Rubrica continetur. Vbi autem non hoc quæritur in personis, sed hoc, an valeat scriptura, an testamentum, vel in qua causa debeat accepta ferri pecunia: nec spectamus ordinem scribētis, sed ius: vt in contraria Rub. continetur. Et est ratio: quia prælatio ex ordine consideratur an valeat, vel non, de iure. Azo, ru.39.

Veritas rei potior habetur, quàm quod scriptura contingit, errore vel simulatione: hoc est, plus valet quod agitur, quàm quod simulatè concipitur.

C.si contra ius vel vtil.pub.l.1.
C.de transf.l.cum ea.
C.de err.aduoc.l.2.
C.de probat.l.cum precibus.
C.si cert.per.l.si verò non.
C.ad Vel.l.pater.
C.de non num.pec.l.si quasi.
C.de vsur.l.1.
C.si quis alteri,vel sibi.l.multum.
C.de don.inter vir.& vx.l.2.
C.de testam.l.errore.
ff.de stat.hom.l.Imperator.
ff.de off.præf.l.illiciras.§.veri.
ff.mand.l.qui negocia.

Rei veritas,&c.]Hæc Rubri.exposita est suprà in illa Rub.Scripturæ non est standum.

Charta in aliqua parte falsa,vel cancellata, non est in totum reprobanda.

C.de transf.l.si ex falsis.
C.de donat.l.sancimus.
C.fam.herc.l.vlt.
In Aut.cum de appel.co.
ff.de iur.delib.l.si negocium.
ff.de leg.1.l.cum filius.
ff.de vsufr.l.placuit.
ff.de stip.ser.l.etsi.
ff.de contrah.empt.l.si fundus.
ff.de lib.caus.l.libertus.§.si duo.
ff.si cert.pet.l.certi.§.quoniam.
ff.de inoff.test.l.Titia.
ff.de constitu.pec.l.hactenus.§.sed si.
ff.qui & à quibus manumit.l.si quis habens.

Contra.

ff.de testibus.l.1.
ff.de fideiuss.l.Græcè.§.illud.
ff.ad Maced.l.sed Iul.non solum.
ff.fam.herc.l.in hoc iudic.
ff.de ser.rust.præd.l.vna est via.
ff.de recept.l.paraui.§.etiam seruum.
ff.de procur.l.in causæ.
C.de vet.iur.enuc.l.vlt.§.hoc autem.
ff.de aq.quot.& æstiu.l.1. §. Trebatius. §.sequens.
ff.de testibus.l.producet.
C.de iur.delib.l.quoniam.
C.de edic.diui Adri.tol.l.vlt.

Charta in aliqua parte,&c.) Si charta in aliqua sui parte sit falsa,in aliis suis partibus vel capitulis sit vera,nõ reprobatur,vt C.de transf.l.si ex falsis.& ff.de his qui in test.delen.l.proximè.Erit a intelligun tur omnes leges, quæ in ista Rubrica positæ sunt: nec obstant leges inductæ in contraria Rub.quasi in totum debeat reprobari ob id,quod in aliqua sui parte approbari non potest.Loquuntur enim le ges in contractibus,vel quasi, vt ff.de fideiuss.l.fide iuss.§.illud.& ff.de recepr.l.paraui.§.vltimo.& ff.fa. herc.l.in hoc.Vel intelligitur etiam in eodem capi tulo:in aliis.n.nec charta nec contractus est reprobandus.Item non obstar,quòd dicitur ff.de testib. l.produci.& de edict.diui Adr.toll.l.aliq.ibi non cõ stabat,alias partes esse veras, vel testem qui semel tulit,teũ, qui postea probatur esse bonus,imò dubitatur.Item non obstat,quod dicitur de aq.quot. & æst.l.1.§.item quæritur:quia vna aqua ab alia separari non poterat,alioquin aliud esset:vt in eadem l. continetur,§.Trebatius.Hic autem separari vnum ab altero,scilicet verum à falso potest.Item nõ obstat,quod dicitur ff.de procu.l.in causæ:quia ibi domino sua constantia obiici potest: quia semel omnia concessit, vult autem postea particulatim auferre.hic autem talis inconstantia proponi non potest:nec enim qui producit instrumentum, aliquid potest dici consensisse,vel denegasse.

Nec in totum reprobanda,nec in totum approbanda,sed in aliis partibus præsumitur esse falsa,quo ad id quod proferens pro bauerit.

C.de probat.l.iubemus.
ff.de accusa.l.si cui.§.illum.
ff.de suspect.tut.l.tutor.§.quæri.
C.de caduc.toll.§.his ita diff.

Nec in totum,&c.]Quid iuris sit, vbi constat, chartã in quadam parte falsam,& in alia veram,dictum est suprà prox.Si autem cõstat, eam esse falsam in par re,de alia verò dubitetur parte,præsumitur in totũ falsa:vt in hac Rubrica continetur.

Vt liceat repetere,vel posteriorem scripturam terminare.

ff.de pact.do.l.cum pater inter.§.cum.
ff.de iur.& fac.ign.l.vlt.
C.de probat.l.3.§.vlt.
ff.de pact.l.item quæritur.in fi.
ff.de re iud.l.repe.
C.de impub.& aliorum sub.
ff.de leg.2.l.cùm pater.§.ob legatorum.
C.fam.herc.l.quot.
C.de condict.& demon.l.auia.§.libertis.
ff.de vsur.l.si ab eo.
C.de iur.dot.l.etsi.
ff.de instrum.leg.l.3.in fin.
ff.de alim.leg.l.verb.§.Gaio.
ff.de verb.obl.l.qui sicut.
ff.de dol.except.l.vlt.
In Instit.ad l.Aquil.§. quemadmodum.§.is.
ff.ad l.Aquil.l.quemadmodum.
C.de donat.ant.nup.l.vlt.
ff.de leg.3.l.Latinus deb.§.1.
ff.de condi.insti.l.cum seruus.

Contra.

C.de vsur.l.eos qui.
ff.de contr.empt.l.qui fundum.
C.de caduc.tol.§.2.
ff.de leg.1.l.si quis à fide.
ff.de alim.leg.l.libertis.
ff.de fideicommiss.lib.l.vlt.
ff.de fund.instr.l.Seiæ.
ff.si cui plus quàm per l.Falc.l.3.§.1.

Vt liceat,&c.)Sicut in hac dicitur,licet alicui repetere in sequenti, quod dixit in præcedentibus: nec enim semper dico præsumi repetitionẽ, nisi id actũ sit expressim, vel tacitè ex tenore & consequentia scripturæ appareat, vt C.de vsur.l.per repetitionẽ, & ff.de reg.iur.l.licet,& l.si quis à filio.& ff.de adim. leg.l.libert.& ff.de fideicommiss.lib.l.vlt.& ff.de cõ trahend.empt.l.qui fund.Erit a determinantur leges contrariæ Rubricæ,quæ videntur facere ad rẽ. Sequitur & aliud in Rubrica,vt liceat per priorem scripturam determinare sequentem,quod verum est.Item,per sequentem determinatur prior. ff.de leg.3.l.si seruus plurium.§.vlt. Azo,ru.39.

¶ Scriptura principis facit fidem de alia ad quã se ipsa refert,licet ipsa non exhibeatur.gl c.si Romanorum.vers.desunt.19.dist.Cardin. consilio 118.col. 2.Dec.

2.Dec.c.2.de confir.vtili,vel inutil.Fel.c.inter dilectos.colum.5.de fid.inst.Dec.Auth.si quis in aliquo.nu.41.vbi etiam Cagnol.nu.94.C.de edendo. secus est si ab alio referatur,nam ipsa non probat si relatum non appareat,Roma.cons.254.& in consi.305.Ang.in add.ad Bart.l.3.C.de bon.vac.lib.10.Fel.capitu.inter cæteras.col.1.de re iudi.Doct.com.auth.si quis in aliquo.C. de edendo.addentes ad Barto.l.asse toto.ff.de hær.inst.dixi super ampl.64.Medic.reg.10.

¶Scriptvra priuata cum testium subscriptione, an testibus defunctis fidem faciat,tu tene quòd sic, l.scripturas.C.qui pot.in pign.habeantur.c.scripta.de fide instr.& §.si quis igitur,in auth.de fid.instru. Bald.in auth.& si contractus. versi.viso.C.eod.tit.

Fallit,quando scriptura debitoris reperitur in manibus ipsius debitoris,prius existente in mano creditoris.Ita Saly.in l.admonendi.ff.de iureiur.glo.in l.inter cartulas,& ibi Lucas de pen.C.de conuen.fisc.debit.lib.x.& Bar.in l.tale pactum.in prin.ff.de pac.& Ioan.And.in Spec.in titu. de edi.instrum.§.postquam.ver.instrumentum.

Fallit,quandu scriptura esset deputata ad locum publicum,quia talis scriptura plenè probat, secundũ Anto.de But.in cap.scriptura.de fide instr.Innoc.in cap.j.de procura.Bal.in l.exemplo.C.de probationib.cum aliis.

Fallit in scriptura veteri,quia facit præsumptionem, vel semiplenam probationem,secundum Specu.in titu.de instr.edit.§.nunc dicendum, versic.regulariter.Abb.& Deci.in cap.cum causam.de proba.& doct.in cap.veniens,il primo,de testib.

Fallit etiam in scriptura mercatoris, quæ continet data & accepta,tam per se, quàm contra se, quia cum aliquibus adminiculis plenè probat, secũdum Bal.in l.rationes,circa medium.nu.7. C.de prob.& in l.in bonæfidei.nu.9.C.de reb.cred.de quo per eundẽ Bal.in l.instrumenta.C. de probat.& Bart.in l.quædam.§.numularios.ff.de eden.cum aliis ibi.

Fallit itidem,quando debitor confitetur in iudicio illam scripturam esse manu sua propria, quia tunc plenè probat.vt l.publica.ff. de deposi.& l.cum de indebito.ff.de proba.& gloss. in cap.scripta,de fide instrum.& Bal.in l.fi.C.si cert.pet.

Fallit quoque,quando scriptura de consensu partiũ, ita fuisset celebrata, vt eidem standum esset, esto quòd careret omnibus iuris solemnitatibus,secundum Felin.& But.in d.cap. scripta. Bar.post Dyn.in l.fina.ff de prætoriis stip.& in l. Theopompus.ff.de dot.præle.Bart.in auth.si quis in aliquo. circa prin. C.de eden.

Fallit etiam,quãdo habet scriptura comparationem aliarum literarùm factarum ab eodem debitore,vt Imo.in l.nuda. & ibi Rom.C. de pro.Innoc.Abb.& Deci.in cap.cum causam, de testib.& in authen.de instrumen.caut,§.sed & si quis,& Felin. in d.ca.scriptura.nu.14.

Fallit octauò,ex quo scriptura priuata facit semiplenam probationem, & hoc propter præsumptionẽ emergentem,quia non est verisimile,quòd quis faciat scripturam falsam.Ita Bald.in rubric.C.de fide instrument.Bartol.in l.scripturas. C.qui pot.in pignore habe.

Fallit similiter,quando dicta scriptura esset subscripta manu duorum notariorum, vel testis & notarij,secundum Bald.in capit.cum à nobis,in fin.de testib. Deci.in capitu.ij.de probatio. vbi multa congerit, etiam Boer.quæst.clx xij.nu.18. quod tu subtilis omnia considera.

Fallit itidem,quando tanta esset fides testium vel vis cõparationis literarũ,quòd iudex alteri soli fidem præstaret,vel iudicaret,ita esse omnino credendũ, quia tunc plena fides est præstanda,secundum Bar.& Doct.in l.admonendi.de iureiur.

Fallit,quando scriptura priuata habet sigillum debitoris insertum, quia tunc optimè probat, & in hoc vide doct.cano.in d.cap.scripta, de fide instrumen. Ancha.in consil.xxiiij.incip. rationes,& hoc dummodo contineat causam, secundum Bald.in d.l.fi.C.si cert.pet. & de reb.credi. quam difficultatem examinat Tiraq.de vtroque retract. in §.j.gl.vij.de retract.conuentio.num.43.vsque 56. alleg. Anch.in consi.xxviij.& Bald.consi. ccxlix. volum.j.& consi.cccc.in libris Thesaurariæ.libro v.Castr.in consilio cxxxiiij.in causa.& idem Castr. in consi. lxxxiiij.in causa mota.quod not.

Fallit,quãdo vna scriptura habet relationem ad aliã, quia vna sine alia fidem non facit. secundum Bald.in l.in ciuile,nu.3.ff.de legib. ratio quia vna per aliã recepit fidem & credulitatem. Ita Bal.in l.si quis.§.si inuitum. nu.1.ff.de edendo.

Fallit quoque, quando essent plures scripturæ factæ ab eadẽ persona,seu chirographa , quia illa vtique præualet quę vltimo loco celebrata,& confecta est, secundum Bald.in l. si quis.nu.1.ff. de vulg.& pupil. quia vltima derogat priori : iuribus vulga. dixi suprà regula clxxxv. I.Nouel.re.195.

¶Scriptvra.De scriptura priuata videas multa per Mars.in Rub.ff.de pro.nu.267.

Subscribens scripturam scriptam manu alterius,censetur omnia in eo contenta approbare, & se obligare videtur,vt not.in l.fideiussor,§.pater,ff.de pig.not.in l.si ita stipulatus,§.Grisogonus,ff. de verbo.obligat.

Fallit in 3.casib. vt per Soc. regul. 385. Fallit in 3.vt per Ias.in l.si ita stipulatus.§. Grisogonus,ff.de verbor.oblig.nu.2.fallit in 6.casib.secundum Fel.in c.quoniam contra.de probat.nu.76.

Scriptura priuata plenè probat si habet subscriptionẽ partium à trium testium,quorum vice vel comparatione literarum coadiuuatur , l.scripturas,C.qui pot.in pig.hab.

Fallit in 3.casib.vt per Lancil.in tract.de prętore,in titu.de prob.numero 14.fallit in 13.casibus,vt per Iacob.Phili.Tholo.in l.admonendi, ff. de iu.iurando. numero 115.Ripa in d.l.admonendi, numero 96.facit regulam contrariam & limitat in 8.casib.videas Bar.distinctionem in d.l.admonendi,nu.25.Ampliatur in 8.casib.& limitatur in 11. à Felyn. in c.scripta.de fide instrumen.in quib.scriptura non subscripta probat.

Scriptura approbata ab eo,qui habet potestatem legis condendæ,probat. doct. in leg. prima.ff.si certum petatur.

Fallit in 3.casibus in d.l.1.nu.56.

Scripturis chronicis creditur, c.cum causam,de probat.l.1.ff.de offi.præfect.præt. Bar.in l.1. ff.si certum petatur.

Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in vno per Frãc. Purp.in l.1.nu.156.ff.si certum petatur.

Fallit in 2.casib. Niger in d.l.1. nu.59.videas Barto.distinct.in d.l.1.

Scriptura vbi opus est ex partium conuentione antequam illa conficiatur actus non dicitur perfectus,

etiam si partes ipsæ conuentionem verbo firmassent, Paul. de Castro in l. contractus. C. de fide instr. & in l. cùm res, C. de probat.

Limitat vtranque opinionem Por. lib. 5. reg. 39.

Scriptura publica probat sine adminiculo, ca. 1. de fid. instr. Doct. in c. si. eo. tit.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 351. fallit in 3. casibus, vt per Rip. in l. admonendi, nu. 143. ff. de iureiur.

Factores licet mille literis scribant se debitores, tamē proprio nomine non tenentur, l. si institutorem, ff. si cert. pet.

Fallit in 2. casib. vt per Dec. in d. l.

Scripturam minus solennem contra Titium productā per Sempronium, non potest ipse Titius acceptare in parte, & in parte non, & quando capitula sunt separata. Corn. in cons. 81. col. 4.

Fallit, vt per Viuium in suis conclusio. in ver. scripturā.

Scriptura manu alterius facta, & subscripta manu propria, æquipollet, ac si ipsemet totam scripturā scripsisset, Inn. in c. quoniam contra, de probat. c. inter dilectos, de fide instr.

Fallit in 6 casib. secundum Soc. reg. 85.

Scripturæ contrariæ ab eodem productæ, fidem non faciunt. Ampliatur in 6. casibus, & limitatur in 4. à Fel. in c. imputari, de fide instrum. numero 1. Donat. Fina, lib. 3.

¶ Scriptura publica publicatione non eget, cū de se sine adminiculo probet. vt in ca. j. de fi. instru. & per doct. in cap. si. eod. tit.

imò fallit, quando dubitaretur ne periret, vt in ca. fin. de fide instr.

Secundò fallit secundum quosdam, quando in donatione excederet summam quingentorum aureorum, cum & ipsa publicanda sit. C. de donat. l. sancimus. & videtur velle Anto. in d. cap. fin. post Inn. sed certe vt tangit Anton. ista non est propriè publicatio, cum non fiat ad finem conseruandæ probationis de qua loquitur hæc materia, sed ad finem, vt valeat ipsa donatio, quæ aliàs non valeret: vt in d. l. sancimus. & no. de do. l. Modestinus.

Tertiò fallit in testamento, in quo dicendum est secundum aliquos, quòd non probat, quantuncuque confectum manu publica, & hoc, nisi probetur publica auctoritate iudicis, & scriba attestetur vera esse omnia ea quæ scripta sunt: vt in l. publicatis. C. de testamen. & l. testamenta. C. eodem. B. Socin. reg. 436.

¶ Scriptura, in qua incidenter fit mentio de tertia persona, non probat cōtra ipsam, nisi fuerit præsens cum ipsa nominatur. Bar. l. admonendi, col. 8. ff. de iur. iur. Anto. cap. fin. eod. titu. Bald. l. 2. colum. 4. C. de edendo. Doct. com. in rubr. C. de fide instru. cum simil. Med. re. 8.

¶ Scriptura in quibus casibus magis creditur scripturæ, quàm testibus.

In Aut. de æqual. dot. §. quia verò.

In Aut. de exhib. & intro. re. §. sancimus.

Azo, ru. 104.

¶ Scripturæ mercatorum atque campsorū probant in minimis rebus. Bal. l. vni. col. 3. C. de confess. quia in minimis admittitur etiam probatio ficta, & vni creditur testi. not. l. si quando. C. vnde vi. c. finaquod met. caus. gl. l. vbi. C. de iu. do. Bar. l. si cōstāte. col. 2. ff. sol. ma. l. 3. §. causę. ff. de Carb. ædict. l. 3. §. sciē dū. ff. ad exhib. Abb. c. veniē. de test. Alex. cōs. 188. li. 7. Ias. l. admonendi. in fi. ff. de iur. iur. Med. re. 5.

¶ Scripturæ vitium. L.[a] 95.[b] Vlpia. lib. ij. fideicōmissorum.

Addit. a al. l. 94. b al. Iulianus.

Non solent, quæ abundant, vitiare scripturas.

Addit. c al. deest quæ.

Iunge ad l. 8e. quæ dubitationis, c. 37. in 6. Vtile. de viur. Lusuras, 20. l. placuit, de aur. & ar. l. pediculis, §. l. ab. C. de do. l. fauci. C. de test. l. testamentū 18. Exemp. de manu. test. l. idcóq;. de hæred. institu. l. hæreditas, arg. Contra l. 78. actus, qui da. tu. poss. l. propriis. Riisvvich. paratit.

¶ Scripturæ vitiū. Vlp. lib. ij. fideicom. al. Iul.[b] Lex xciiij lxcv.

Non solent,[a] qui abundant, vitiare scripturas.

Addit. a quæ in P. Florent.

Quando quidem abundans cautela non nocet. C. de testam. & de hac reg. vid. quæ dicantur de reg. quæ dubitationis. eod. Viuien.

¶ Scriptum, Reg. 93. si librarius. 95. non solent quæ abundant. Riisvvich.

¶ Scholasticus semel eligens vnum ex indicibus variare non potest. do. l. 1. C. de assert. toll. nor. Doc. com. simi. c. quod semel. de reg. iu. 6. Med. re. 4.

¶ Scholasticus. vide Iniuria. & Dd. in Auth. habita. C. ne fi. pro pa. l. 1. C. de dig. Riisvvich.

¶ Scholaris, qui iurauit non exire de districtu nisi ad instantiam sui creditoris, si creditor ei indefinite licentiam concesserit, poterit ad libitum quandocunque etiam pluries exire de districtu. Fel. ca. in nouamus. nu. 10. & ibi Doct. com. de treuga, & pace. Ceph. in term. cum hac reg. cons. 193. nu. 19. M. re. 2.

¶ Scholaris, qui proximè est laureādus, vt Doc. habetur, & de proximo matriculandus, gaudet priuilegio matriculæ. Alex. l. si quis id quod. col. 1. ff. de iurisd. omn. iud. potentia enim proxima actui pro actu habetur. l. pen. ff. de rest. milit. & dici solet proximè accingendus habetur pro accincto. Item not. quòd scholaris paruo tempore potest legere pro doctore: addentes ad Alc. rub. ff. sol. mat. nu. 3. conc. quæ dixi suprà ampl. 163. Med. re. 5.

¶ Scholares. Scholares, seu studentes habentur pro residentibus in beneficiis. c. fin. de magistr.

Fallit in 6. casib. quos not. Fel. in d. c. fi. Don. Fina, lib. 5.

¶ Scruttinium, quod fieri potest, & debet vigore statuti, intelligitur de primo. Ioan. Mon. c. cum expediat. de elect. 6. per l. eum qui. ff. de verb. oblig. l. fideicommissa. §. si quis. ff. de leg. 3. conc. Ias. cons. 36. vol. 3. Med. re. 4.

¶ Secretum. Secretorum secreta debet esse causa.

C. de don. inter vir. & vxor. l. si maritus.

C. de dict. diui Adria. toll. l. 2.

C. de ord. cog. l. vlt.

C. de calum. l. vlt.

ff. de minor. 25. an. l. Pap. ex.

Contra.

C. de ordin. iud. l. quoniam.

ff. de tab. exhib. l. vlt. Azo, ru. 104.

¶ Securitas indefinitè data & concessa veniendi & redeundi pro pace tractanda, non intelligitur pro prima vice tantum sed semper durante eo tractatu potest quis liberè ire, atque redire, Bar. l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. per l. continuus. §. qui insulam. ff. de verb. ob. l. veteres. & l. seq. ff. de itinere, actúque priuat. Ang. l. vtimur. ff. de sepul. viol. Abba. & comm. Doc. c. 2. de treuga, & pace, Natta Cle. sæpè. de verſig. Dec. cons. 112. col. 1. quia durāte causa permanet id, cuius gratia introductum est, vulg. iur. Medices reg. 2.

¶ SECURITAS esse non potest sublato eo, cuius causa concessa fuit. Corn. cons. 122. volum. 4. Imol. cons. 23. conc. simile id, quod Doc. com. dicunt cap. cum cessante. de appel. Med. reg. 6.

¶ SEDE vacante, non agitatur causa ecclesiæ cathedralis: colligitur ex notatis in cap. fi. ne sede vacan. Notat gloss. in clem. fin. de procur. & Inno. in cap. cum dilectus. de consuet.

Amplia tripliciter, & limita quinque modis, vt per Fel. in c. edoceri. de rescrip. B. Diaste. 661.

¶ SEMEL bonus semper præsumitur bonus. de re mil. l. non omnes. §. Barbaris. de præsum. c. mādata. Et econtrà: Semel malus semper præsumitur malus esse. Reg. 6. vbi vide. c. semel Deo. c. quòd semel.

Semel pauper semper præsumitur pauper. De proba. l. non est. C. eod. titu. l. ex persona. Olim diues, præsumitur etiam hodie diues. C. de proba. l. siue possidetis. Riisvvich.

¶ SENIORES propinqui iuniorum errores corrigere debent. De emen. pro. l. 1. vide Inuiti. Riisvvich.

¶ SENTENTIA ad hoc vt valeat, citatio peremptoria requiritur. l. peremptorium. & l. cessante. C. quomodo & quando iudex. B. Suc. reg. 437.

AUDITIO.

* Peremptoria. Vide Felin. in cap. consuluit. B. Vad.

Primò fallit, quando iudex admonuisset partes in iudicio: vt est casus sing. in dicta l. cessante. secundum quartam lecturam glos. quod non habet locum in feudo, quādo dominus citaretur personaliter: quia vna citatio non sufficeret, sed tres requiruntur, casus est in c. 1 vers. curia. in tit. de mili. vasal. qui con. est. & hoc not. ibi Bald. & dicit, quòd ratio est, quia non est tam rigorosa illa admonitio, quàm illa propter reuerentiam domini.

Secundò fallit, si nuntius præsente iudice, & mandato eius citat partem præsentem. l. si procuratori præsenti. ff. de verb. oblig. & arg. gl. seq. in l. cum præcario. ff. de in ius vocando.

Fallit tertiò, quando citatus ad primam citationem dixit se nolle venire: nam citatio peremptoria non est necessaria. ita vult gl. in l. diuus. ff. de in integ. resti. & in l. Fulcinius. §. fin. ff. ex quibus caus. in pos. eatur. & glos. 24. q. 3. de illicita. & est casus secundum Bald. in d. l. cessante.

Fallit quartò, quando emanant tres citationes, quæ licet peremptoriæ non dicantur, habentur tamen pro peremptoriis. casus est in l. tres denuntiationes C. quomodo, & quando iudex, secundum gl. in d. l. cessante. in v. solu.

Fallit quintò, quando sententia fertur parte præsente, licet non citata. ita tenet Ioan. Andr. in cap. fin. de elect. in 6. & per l. si, vt proponis. C. quomodo & quando iu. hoc tenet Bald. in dict. l. cessante. in ver. extrà quæro, aliquis fortuito casu. & hoc tenet Bal. in l. prolatam. C. de sent. nam cum effectus citationis sit, vt veniat citatus: ergo aliud non requiritur. facit quod not. Guliel. in Spec. de lib. concep. alias obla. §. sequitur. versi. iam datur ibi reo præsente, licet non citato potest ferri libellus. sed Bar. in l. 1. in vlt. quæst. C. de sent. & inter. tenet contra Salyc. & Bald. ibi in versic. sed quærit ipse, quid si dominus. distinguit. dic vt ibi, per eum.

Sextò fallit, quando citandus fuisset inuentus & citatus personaliter, vt probatur in d. l. cessante.

Septimò fallit, quando citatus prima citatione ascendit statim equum, & vadit in longinquas partes: quia facit actum incompassibilem, vt no. Inn. in c. Iudæus. extrà, de probatio.

Octauò fallit, quando debet citari tyrannus, vel alius, qui sit persona terribilis citari: nam tunc sufficit vna citatio, Ioan. And. in cap. non vicinis. de immu. eccl. in nouel. quem sequitur Bald. in c. 1. in vers. adde. dicit Io. And. de milit. vasal. qui contu. est.

Nonò fallit, quando iudex comminaretur absenti citato, de quo vide tex. gl. & Bart. in l. si apparitores. de cohor. lib. 12. C & Ang. in l. ex consensu. §. fi. ff. de appel. vide Bar. in l. mancipiorum. ff. de op. lega.

Decimò fallit in causa matrimoniali, in qua simplex citatio, sine solennitate peremptorij, valet: vt not. Ant. de Buttrio in cap. prolatam. in vlt. nota. extrà, qui fil. sint legi.

Fallit 11. in his, in quibus potest procedi sine figura iudicij: quia tunc vna citatio intelligitur peremptoria, vt not. Bart. per illum text. in extraua. ad reprimen. in verbo, termino.

Fallit 12. in causis summariis, in quibus est speciale, vt sine peremptorio possint ferri sententiæ definitiuæ: vt in clem. sæpe. de verbo. signi. & ita not. Alber. de Rosa. in l. ius denuntiationis. in prin. C. quomodo, & quando iudex.

Fallit 13. de consuetudine ciuitatum quando iudices maleficiorum volunt facere sententiam aliquam ad sonum campanæ: quia tunc sine aliquo peremptorio potest ferri sentētia definitiua, si ita est more ciuitatis: quia mos ciuitatis est seruandus. l. fi. §. cum autem admonitus. C. de his qui ad eccle. confu. & Instit. de satisda. §. fi. ver. de iure. secus quando requiritur peremptorium: vt dicit Alb. de Rosa. in auth. qui semel. in vltima quæstio. C. quomodo, & quando iud. & per eundem in l. tres denuntiationes. in princ. eodem titu.

Fallit decimoquartò, si dicatur in citatione procedere contra eum ad sententiam priuationis: vt not. Innoc. in c. ad petit. de accusat. & hoc etiam sequitur dom. Ant. de But. in c. eam te. extrà, de rescr. vide Bal. in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam. infect.

Fallit decimoquintò, quando ab hærede conficiente inuentarium citantur creditores: quia tunc vnica requiritur citatio, etiamsi non ponatur verbum peremptoriæ, considerato quòd nullam habet iudex ferre sententiam, sed tantùm coram eo actus inuentarij explicari debet. ita dicit Ang. in l. 1. §. hęc stipu. vers. solum ergo restat videre. in fi. illius vers. ff. si cui plusquam per l. Falcid.

Fallit decimosextò, in notario: quia in eo sufficit sola citatio peremptoria. ita dicit Io. Imol. in c. ex parte. per illum tex. extrà, de cleri. non residen.

Fallit xvij. in omni interlocutoria, quæ infertur in paruum pręiudicium: vnde sufficit vna citatio ad interrumpendam præscriptionem: quia reputatur modicum præiudicium: licet non fuerit dictum peremptoriè. ita not. Ang. in l. ad peremptorium. ff. de iudic. qui etiam tenet quòd in missione ex primo decreto non sit necessaria citatio peremptoria, idem tenet Pau. de Cast. in l. de vnoquoque. ff. de re iudi. idem dicit quando fertur sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, cum sit interlocutoria: vt no. in clem. fin. de appel. & hoc dicit Pau. de Castr. in l. ad peremptorium.

Fallit 18. quando par citat parem, vt iudex iudicem, arbiter arbitrum, secundum ea quæ habentur in c. prudentiam. extrà de offi. deleg. & in ca. fin. de arb. & est glo. in clem. 1. de hære. & ita not. Pau. de Cast. in d. l. ad peremptorium. ff. de iudic.

Fallit xix.si ille, qui erat citandus, appellauerat ab aliqua interlocutoria: quia per hoc videtur protestari, quòd amplius coram iudice non vult comparere. ideo potest cōtra eum procedi ad diffinitiuam, eo vlterius non citato. vt est casus in ca.ij.de dolo & cōtumacia. lib.vj. secundum Paul. de Cast. in dicta l. ad peremptorium.

Fallit xx. in casu l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex. vbi quando quis citatur ad prosequendum litem solenniter, vt ibi, potest ferri sententia diffinitiua, absque eo quòd mittatur aliud præceptum.

Fallit xxj.quando pars citatur personaliter, vel latitat dolo malo, ne citator tunc eum apprehendat, & sufficit vna citatio sine peremptorio: vt not. Inno. in cap. ad peremptoriam. extrà, de accusa.

Fallit xxij.in duobus casibus, quos ponit Barto. in l. presbyteri. C. de episc. & cleri. in §.fi.

Fallit xxiij.in extraiudicialibus: quia sufficit vnica interpellatio sine peremptorio. gloss. est in l. qui Romæ. §. cohæredes. de verbor. oblig. & glo. in l. Titia. de lega.2.

Fallit xxiiij.in ferendo laudum per arbitratorem: vbi non requiritur peremptorium, secùs in arbitro. ita dicit Bald. in cap. quintaual. extrà, de iureiuran. facit quod not. Paul. de Castr. in l. si quis arbitratu. ff. de verbo. obliga. & Bald. in §.1. cap.1. de l. Corra. in vsib. feud.

Fallit xxv.si instat terminus: quia arbitrator viderit vtranque partem citatam ad illum diem propter suum peccatum, & per consequens non requiritur tertia monitio, & sic peremptorium. Bal. in dicto cap. quintauallis. vide quod not. Bald. in authen. ei qui. C. de tempo. appel.

Fallit xxvj.quando de voluntate partium est positus terminus ad decidendum litem: nam talis terminus habet vim peremptorij. Bald. in cap. iuramentum. de iureiur. vide quod not. per Barto. in l. si de meis. de arbi. vide gloss. in cap.1. de do. & contum. in 6. vide in cap. cupientes. §. quòd si per viginti. de elect. lib.6. & Anto. de But. in cap. pastoralis. extrà, de exceptio.

Fallit xxvij.quando omnis terminus, qui datur in curia, in dubio intelligitur peremptorius ex consuetudine. ita dicunt domini de Rota, in conclusione xxxix. & conclusione ccxxxix. in termino iuris. vt in cap. cupientes. §. quòd si per viginti. de elect. in sexto. B. Socin. reg.437.

¶ SENTENTIA ad hoc vt valeat libello conformis esse debet. l. vt fundus. ff. communi diuid. & cap. licet. de simo.

Amplia, quòd procedat non solùm in ordinario sed etiam in arbitratore, vt nota. per Baldum in l. Aquiliana. ad fin. ff. de transactionibus. idem Bald. in l. fin. §.1. C. communia de leg.

Primò fallit in causis criminalibus, secùs in ciuilibus: vt per Barto. in l. quid ergo. §. pœna granior. ff. de iis, qui no. infa.

Secundò fallit, quando interesse ex aptitudine actionis intentatæ comprehenditur: vt per Bald. in l. contra negantem. C. ad l. Aquil.

Tertiò fallit in causa matrimonij carnalis, vel spiritualis, vel in aliis concernentibus periculum animæ: quia in similibus fertur sententia secundum veritatem, licet non sit conformis libello. ita dicit Car. in clem. sæpe. in §.1. de verb. signif.

Quartò fallit, nisi quando de nouo aliquid emergat. l. ædiles. §. item sciendum. ff. de ædilitio edicto.

Quintò fallit propter impositam necessitatem præstationis in oblig. rem dari: tunc enim petitur, sed rei per iudicis officium mercenarium fit condēnatio in æstimationem. l. si seruum. §. effectus. de verb. obl. & ita tenet Bar. Bal. & doct. in l. vinum. ff. si cer. petat. & in l. stipulationes non diuiduntur. in 8.q. de verbor. obl. Amplius dicit Raph. quòd interesse poterit peti in vno libello in obli. dandi, licet non succedat obligatio ad interesse, tamen succedit officium iudicis, quo videtur posse peti æstimatio, vt l. illud. ff. de donatio. causa mort. & l. in summa. de condic. indeb. nam ex quo debetur officio iudicis licitè dicitur deberi, vt possit peti in libello: quia officio iudicis accedit fideiussor. vt c. quæro: de offi. dele. & potest cedi & nouari. vt l. si eius. in princi. ff. ad Treb. & in l.4. §. Cato. de verbo. obl. in glos. sed Mod. reprehendunt eam, de quorum intellectu vide Bar. in d. l. stipulationes nō diuiduntur: & bene: nā leges allatæ non loquūtur in simplici obligatione, & est clarum quòd ista æstimatio de qua in tex. in d. §. effectus. debetur officio iudicis mercena. quod actioni deseruit: ergo nō potest intētari sine actione, sicut docet Bar. in l. vinum. si cert. pet. & in l.4 de positi. & in l. fi. & ibi not. ff. de eo quod certo loco.

Sextò fallit propter magnam conformitatem, quam habet vna res cum alia, sicut interesse cum obligatione: nam si petitur factum simpliciter, iudex poterit condemnare ad interesse. l. si quando. §. hæres. de leg.1. & hoc dicit Bar. in l. Iulianus. de confes. & in d. l. stipulationes non diuiduntur.

Septimò fallit, quando id, ad quod fit condemnatio, saltem sub larga significatione vocabuli potest cōprehendi in verbis libelli. casus est singu. per Anto. de But. in cap. cum dilectus. de relig. domibus. & in c. fin. extrà, de consuet.

Octauò fallit in sententia arbitramentali, vel in sentētia arbitratoris, qui procedit tanquam bonus vir: nam sufficit quòd pronuntiet super petita, vel iuxta petita, dummodò extraneum non sit à petito. casus est not. in c. à sententia. extrà, de præb. & tenet Barto. in l. cum aliqua. iuxta fin. ff. de transact. facit text. in l. iam transact. §. in hac. ff. de iudic. sol. Bar. in l. scire debemus. de verb. oblig.

Nonò fallit, si partes consentiunt vt super alio pronuntietur. vt l. si conuenerit. de re iudic. & ita tenet Bal. in l. stipulationes non diui. & potest esse ratio, quia sicut quando pars confitetur in iudicio de alio, quàm sit petitum, potest fieri condemnatio super illo, vt not. Spec. in tit. de accus. depositi. §.1. & ibi Bald. in addit. & not. in c. possumus. de restit. spol. per Io. And. ita quando partes consentiunt, quòd feratur sententia super non petito, quia videntur tacitè velle remouere ordinem iudiciarium, & consentire quòd feratur sententia de alio. Sed ista ratio non esset sufficiens, quia partes non possent renuntiare ordini iudiciario: vt in c. fi. de re iudi. libr. 6. & plenè in auth. offeratur. de lit. contest. & in l. prolatam. C. de sen. & interlo. omn. iud. vnde arbitror distinguendum, quòd partes aut non consentiunt vt iudex ferat sententiam, aut consentiunt, si ferat primo casu non valebit sententia, secundo sic: quia eo ipso volunt quòd sic feratur sentētia, quia vidētur fateri sic, ergo & cōfessio dispensat cōtra solennitatem iudicialem, vt possit ferri sententia nō obstante ineptitudine processus, & quòd aliud fuit petitum, iuxta ea quę not. in l. si confessus. de cust. reo.

& Innoc.in cap.qualiter.de accusat.

Decimò fallit*, quando non requireretur libellus, quia tunc si primò vtitur reali, vel probatur, potest sequi condemnatio: vt dicit gloss.singul.in l.vinum.ff.si certum petatur. quam sequuntur omnes, per quam Barto.nota.quòd vbi debet procedi sine figura iudicij semper potest ferri sententia in alio, quàm in eo quod est petitum: vt ibi not. in verbo figura, in extrauaganti, ad reprimendum.& pro ista glo.allegat text.in l. iam tamen. ff. iudic. solui. & in l.1.C.de rei vaor.act.& quod no.Bald.in l. fi. C. de hæt.insti.& Ant.de Butr.& Mod.in c. examinata.de re iud. Add. ad prædicta quod not. Bart.in l. a Stor.ff.rem ratam haberi, videtur ienuisse contra hanc sententiam,& quod ... Bald.in l.obseruare.§. proficisci.in 13.quæst.ff. de offic. Proconsul. B.Suc.reg.442.

ADDITIO.

* Fallit. Ad quam fall.adde Corn.consil. cccxxix.incipien. ostenso. per totum in 1.part. vbi ponit, an sententia sit ferenda secundum formam petitionis in causis commissariis, in quibus ea forma rescripti proceditur summariè. & vide eum in consil.lxv. incipien.licet. in litera o. in tertia parte. vbi ponit quid in iudicio summario, de quo etiam per eum in consilio cccv.incip.videtur.per totum in quarta parte. B.Vad.

Fallit 11.vbi superuenit incrementum ex natura rei in prima petitione.vt l.ampliorem.§.fin.de app.quod limita secundum Ange.in l.tabulas. §. 1. de seruitu. qui allegat gloss.not.in authent. de defen. ciui. §.& iudicare.

Fallit 12.vt not.Lanfran.in l.in re furtiua.in verbo, æstimationis.ff.de condi.furtiua. vbi petitur res in libello, quæ est perempta: quia iudex poterit condemnare ad æstimationem,& valebit sententia: licet non sit conformis libello.l. vt fundum. ff. communi diuid.& est speciale in hoc casu, vt no.gl.quæ est in l.fin.infrà quæ sententiæ sine appel. re.& remittit ad Barto.in l.stipu.l.non diuiduntur.& in l.3. C.in quibus caus. infamia irrogatur. est tamen videndum quòd oportet formare libellum alternatiuè, vt petatur si extat, vel valor rei, vt faciunt boni practici: qui libellus, licet alternatiuus, admittitur secundum Barto.ita no.in d.l.sancimus. C.de sacro sanct.eccles.

Fallit 13.ista regula in Papa,& Imperatore: quia etiam vltra contenta in libello possunt ferre sententiam. Archid.in cap.1.de restitu.spol.lib.6.& Flor. in d.l. vt fundus.

Fallit 14.quando essemus in iure, in quo non posset aliter iudicari.glos singu.in 4. distin. cap.frequens.in glos.1.in fin.& notat Domi.de sancto Gemin. in ca. ex antiquis.maximè si seren.est sen. super re iudic. & potest etiam ferri ad exhibendum.

Fallit 15.in aliquo casu, putà, si peto v.ab vno, & posteà dico quod sunt xv.& conuentus confitetur: nam potest ferri sententia super xv.ratione confessionis, licet in libello non sit dictum, & non fuerit petitum.glos.est in l.præsens.§.notandum.ff.ad leg. Aquil.& notat Ang.in l.si vacantia.C.de bonis vacan.lib.x.in repeti.& hoc not. pro inquisitionibus, quæ fiunt contra malefactores, inquirendo super crimine vno,& ille confitetur de alio non inquisito: nam poterit ferri sententia super illo, & reus condemnari.

Fallit 16.quando vni competunt duo remedia, vnum ad resciodendum, aliud ad exhibendum: quia tunc si peto vnum, tunc iudex poterit iudicare super illo: vt l.1.§.aliquando.ff.de ædil. edic. & ibi Barto. per Anto.de Butr.in singu.suo, quod incip.inquantum competunt plures.

Fallit 17.quando non dependet ab arbitrio partis, sed ab arbitrio iudicis exigent.iuram.in lit. vt l. videamus.§.iurare.ff.de in litem iurando. plenè per Ant. de But.in capit.nostra.extrà de cohab. cler. & meliùs in c.veniens.extrà, de præscript. vers. sed pone quando Papa.& in c.cum ecclesia Sutrina.ver.a.de causa pos.& prop.& in c.super eo. extrà, de elec.& in c.per elect.eod.titu.per Inno.in vlt.gl.Barto.in l. huius rei.de suspect.tuto. B.Soc.reg.442.

¶ SENTENTIA arbitri potest incontinenti quandocunque mutari, hoc vniuersaliter intellige tam interlocutoria, quàm etiam indiffinitiua antequam eam iurent, Bald.l.quia arbitri.in 2.lect.num.1.ff.de arb.l.1.C.de sen.ex breu.recit.Cæpol.cons.30.num. 12.Corn.cons.239.vol.3. Med.reg.2.

¶ SENTENTIA in causa beneficiali lata in rem iudicatam transit.vt text.secundum vnam lecturam in c.cùm olim.extrà, de dolo,& contumacia.

Primò fallit, quando ab ea fuisset appellatum: vt voluit glos.in dicto c.cum olim.

Secundò fallit, quando subesset causa, propter quam concederetur restitutio in integrum: cùm tunc cõcessa restitutione non transeat in rem iudicatam. extrà, de re iudic.c.cum Ber.& extrà, de restitu.in integrum.c.cum domino.

Tertiò fallit, quando ille, pro quo fuisset lata talis sententia, teneret beneficium iniustè, putà sine canonica institutione cum peccato: cum non transeat, sicut nec in matrimonio carnali non potest contra eum procedi per viam denuntiationis vel inquisitionis: eo quia iniustè & cum peccato detinet.vt voluit Innocen.& etiam per viam inquisitionis cum iudex ex officio suo possit contra eum inquirere non obstante tali sententia.arg.c.consequen.extrà eo.& ideo ibi papa de iure processit, quando voluit quòd iterum de iuribus illorum inquireretur propter præsumptionem iniustitiæ: gratiam tamen fecit postquam audiuit dictum contumacem post confirmationem solenniter factam, secundum dominum Nic.in d.c.cum olim.

Quartò fallit, quando nouiter comparens vellet arguere sententiam de crimine vel defectu super quo aliàs fuit obiectum, cum tunc admittatur etiã per viam accusationis, si non potest sibi imputari quare in principio, ante confirmationẽ nõ comparuit: quia erat extra diœcesim, vel graui infirmitate grauatus: ita quòd ignorauerit vel apponit ea, quæ nouiter scit: cùm tunc etiam admittatur per viam accusationis, vt sentit Innoc.in d. ca. cum olim.per id quod habetur extrà, qui accus.non poss.c.fi.nam ille qui eligit, potest ea, quæ essent sibi occulta tempore electionis, obiicere posteà. de electio. c. nonnulli.in sexto.& audacter, saltem per viam accusationis vel denuntiationis, ad hoc cap.finale, extrà, de purgat.canoni.& hoc sentit Federic. de Sen. in consilio 13.& 97.

Fallit 5.quando electio non fuisset ita solenniter confirmata, vt quia non interuenisset contradictor, nec fuisset cognitum de causa, cum tunc postea cõtradictor, seu accusator admittatur, licet nõ cõparuerit tẽpore cõfirmationis: vt sentit Ioan.in d. ca.cum olim.de electioni.& elec.pot. B.Soc.re.449.

Sen

¶SENTENTIA contra ſententiam non valet *, & nulla eſt:cum ſecunda ſine nouo proceſſu, & noua inſtantia lata reperiatur.l.1.C. quando prouo. non eſt neceſ.

AODITIO.

* Non valet. Adde Lanfranc. in cap. quoniam contrà,de proba. verſico. ſtat maxima. & in l. admonendi,de iureiurand. circa princip. & vide Felin. in capitu.inter monaſterium.de re iudic. regulariter. vbi de ſententia lata contra ſententiam quæ tranſiuit in rem iud. de quo vide etiam Corn. in conſ.ccxvj.incip.multum.per totum,in 1.parte. & Franc.Aret.in l.ait prætor.§ ſi damnetur.de iureiu. & Alexand.de Imol.in conſil.trigeſimotertio.in 1. parte.& in conſi.xcv.in 2.parte.vbi ponit de ſententia lata contra ſententiam arbitratoris,quæ tranſiuit in rem iudi. B.Vad.

Fallit 1.quando ſententia eſt lata ea diuerſa inſtantia, ſecundum Barto.in dicta l.1.quando prouo.non eſt neceſſe.

Fallit 2.vbi eſt ſummaria,& talis vt poſſit deueniri ad ſententiam diffinitiuam iuris ordine non ſeruato: quia ceſſat ratio de qua in princ.ſecundum Ang.& docto.in præalleg.l.1.

Fallit 3.vbi ſecunda ſententia poſſit defendi à contrarietate primæ quamuis eſſet lata inter eaſdem partes & ſuper eandem rem,& ab eodem iudice.ſecundum docto.in d.l.1.per illum text.

Quartò fallit, vbi prima ſententia fuiſſet inualida: quia ſi ſecunda fuiſſet contraria primæ,tamen valet per l.1.C.de ſent.quæ ſine cert.quanti.

Quintò fallit,vbicunque ſententia eſſet data ſuper remedio appellationis,vel reſtit.in inte.quia valet,licet ſit contraria primæ.ſecundum docto.in præalleg.l.1.

Sextò fallit, vbi ſententia eſt talis, quæ nunquam tranſit in rem iudicatam:vt eſt cauſa matrimonialis:quia licet ſit lata ſine nouo proceſſo valet: quia ſpeciale eſt in ſimilibus cauſis:argu.d. l.1. Innoc. in cap.ſignificauit.de ordi.cog.Ang. in d.l.1. C.quando prouo.non eſt neceſſ.

Fallit 7.vbicunque ſecunda ſententia eſt lata inter dictas partes.c.cauſas.e atrà,qui fil.ſint legitim.

Fallit 8.vbicunque prior ſententia erit condemnatoria,& ſecunda abſolutoria,ratio eſt, quia eſt quod mihi imputetur,quod iterum egerim , cum primā ſententiam obtinuiſſem,ſecundum Gul. in l. duobus.ff.de except.rei iudi.& Ang.in d.l.1.C.quando prouo.non eſt neceſſ.

Fallit 9.in ſententiis criminalibus conſulto cum ſuperiore,vt in l.fin.in fin.ff.de quæſtioni.

Fallit 10.vbi eſſent duæ ſententiæ interloc. per l. poſt ſententiam.C.de ſenten.& interlo.om.iudi.

Vndecimò fallit,quando non fuit appellatum à prima ſententia:quia valet ſecunda contra primam, ſecùs ſi non fuiſſet appellatum & exceptum : quia non poſſet verti contra primam:vt ponit Bald.in l. 1.C.quando prouocare non eſt neceſſ.

Fallit 12.quando partes expreſsè renuntiarent primæ ſententiæ,tunc ſemper valeret ſecunda contra primam,intellige inchoata inſtantia.& ita dicit Bal.in l.ſi diuerſa.C.de tranſactio.

Fallit 13.quando pars, quæ habuerit ſententiam pro ſe confiteretur de iniuſtitia ſententiæ:tunc enim ſemper poſſet ferri contra primam ſecunda : vt dicit Inno.in cap.quia plerique.de immu.eccle.

Fallit 14.quando pars contra quam lata eſt ſententia poſſet prius probare de iniuſtitia ſententiæ,& de meritis cauſæ:cum enim iniuſtitia ſententiæ eſt deducta in notorium,hoc caſu poterit ferri ſecunda ſententia contra primam,nec tunc audiretur pars allegans exceptionem rei iudica.ita dicit Anto.de Bur.in cap.quoniam contra,extrà,de proba.capit. cùm dilectos. B. Soc.reg.433.

¶SENTENTIA in criminalibus , ſtatim mittenda eſt executioni.Tex.in l.cum reis.C.de pœnis.Spec. tit.de dilat.§.1.verſ.executione. Felin. in cap.quæſenti.de offic.deleg.Iaſo. in l. debitoribus. ff. de re iudic.

Limita 22.modis,vt per Neoia.in[illegible]a nuptiali,num. 92.cum aliis ſeq.Ia[illegible]lyn. vbi ſuprà , poſuerunt. B.Dias reg.663.

¶SENTENTIA debet ferri ſuper toto eo,quod petitur,aliàs non valet, l.in hoc iudicio.ff.fami.erciſc. & in l.etiam.ff.de minorib.

Limita quatuordecim modis,vt per Felin. in ca.cum inter.de re iudic. B.Dias reg.672.

¶SENTENTIA debet eſſe conformis libello , l. in fundum,ff.com.diui.c.licet. de ſimo.

fallit in 13.caſib.vt per Soc.reg.357.fallit in 7. caſibus, vt per Ioan.de Vico Mercato in l.edita,C.de edendo,numer.27.Ampliatur & limitatur in multis caſibus,vt per Dec.in l.vinum,ff.ſi certum peta.num. 25.fallit in 31.caſibus,ſecundum Felyn. in cap. licet Heli.de ſimo.num.18.

Ampliatur in 3.caſibus,& limitatur in 9.per Io. Bolo. in l.vinum.ff.ſi certum pet.num.70.

Sententia abſolutoria lata in petitorio, & per quam reus fuit declaratus dominus non parit exceptionem rei iudicatæ in poſſeſſorio recuperandæ : eſt hęc communis opinio in l.naturaliter,§. nihil commune,ff.de acq.poſ.

fallit in 15.caſibus,vt per Alexand. quorum quoſdam ponit Horma.Det.in dict. §.numer. 12.ver.ſecunda concluſio.

Abſolutoria lata in primo iudicio quando paret exceptionem rei iudicatæ in ſecundo, & condemnatoria lata in ſecundo parit reo præiud. in primo, concurſus non admittitur : hanc eſſe communem opinionem atteſtatur Horma. Det. in dict. §.nihil commune,num.28.ver.tertia concluſio.

A ſententia arbitri non licet appellare,l.diem proferre.§.ſtare,ff.de arb.& l.qualem,eod.tit.

fallit in 3.caſib.quos not.Crot. in l. nemo poteſt,ff.de leg.1.num.40.fallit in 13.caſibus , vt per Soc.reg.17. fallit in 3.caſib.vt per Pet.Duen.reg.57.

Sententia lata contra hæredem nocebit ſubſtituto,& fideicommiſſariis,& legatariis,nō citato,Bar.Ang. Imol.& Alex.in l.filiusfam.§ diui,ff.de leg.1.

fallit in 2.caſib.vt per Crotum in d.§.diui , nu. 42.ver. explanando tamen.fallit in 2.caſib.ſecundum Soc. in d.§.diui,num.137.fallit in 5.caſib.ſecundum Alexand.in l.ſi ſeruus,ff.de leg.1.

Per ſententiam acquiritur dominium directum: hanc opinionem dicit eſſe communem, Iaſo. in l.ex hoc iure,ff.de iuſtit.& iure. vbi limitat nume. 45.videas pulchram Barto.diſtinctionem in d.l. ex hoc iure, numero 6.

Sententia lata contra ius partis, eſt ipſo iure nulla, quando error eſt in ſententia expreſſus,glo.in l.ius pluribus,ff.de iuſt.& iur.

Ampliatur in 2.caſibus, & limitatur in 3.per Iaſ.in d.l. ius,nu.3.videas Ioan.Bolog.qui ponit plures concluſiones in d.l.ius pluribus,num.15.

Senten

Sententia lata contra ius, non valet, l. 1. & 2. quando prouocare non est necesse, l. si expressim, de appel.

Fallit in 16. casib. vt per Soc. reg. 35. Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 5. ab Anton. Gabriel. l. 2. de sentent. conclu. Ampliatur in 7. casib. & limitatur in 12. à Felin. in c. sententia, de sentent.

Sententia lata contra ius partis, valet ac facit ius irreuocabile quando partes non possunt appellare, sed si possunt appellare reuocabile, l. res iudicata, ff. de reg. iur. l. ab eo, C. quo. & quando iudex.

Fallit in 3. casibus, vt per Io. Bolog. in l. pen. & fin. ff. de iust. & iure. num 22.

Sententia etiam lata à principe sine partis citatione non valet, glos. in l. fin. & ibi Bald. C. de legib. text. in clem. pastoralis, de re iud. c. 2. de caus. poss. & proprietatis.

Fallit in 2. casibus, vt per Iaso. in l. quod principi, ff. de const. num. 9.

Sententia ad hoc vt valeat, citatio peremptoria requiritur, l. peremptorium, & l. cessante, C. quom. & quando iud.

Fallit in 27. casib vt per Socin. regu. 352. fallit in 115. casib. quos refert Dias reg. 673. fallit in 19. casib. vt per Iaso. in l. nec quicquam, ff. de off. procon. numer. 23. Ampliatur idem procedere in sententia arbitratoris. fallit tamen hæc ampliatio in 16. casibus, vt per Ias. in l. si quis arbitratu, ff. de verb. oblig. numer. 22. vbi Zasius limitat in 7. casib. numer. 33. fallit vt per Franc. Viuium in suis conclu. ver. sententia, vbi amplrat & limitat.

Sententia interlocutoria debet in scriptis proferri, gl. communiter approbata in c. si. de re iud. in 6.

Fallit in 2. casib, vt per Ias. in l. nec quicquam, ff. de off. proconsul. num. 59.

Sententia debet ferri de die, & si feratur de nocte, non valet, §. sedebunt, in Auth. de iud. not. in l. non minorem, C. de transact.

Fallit in 7. casibus, vt per Ias. in l. more Romano, ff. de feriis, numero 12. fallit in 9. casibus, quos no. Lanci. in tract. de off. præto. in tit. de sentent. num. 41. fallit in 9. casibus, vt per Soc. regu. 359. fallit in 4. casibus, vt per Felin. in cap. consuluit, de off. deleg. num. 18. fallit in 8. casib. vt per Ant. Niecl. in tractat. de concord. gl. concord. 21. qui tractatus est in primo vol. tracta. fallit in 4. casib. vt per Ias. in l. non minorem, C. de transact. num. 3. Ampliatur idem procedere in arbitro, qui non potest sententiam de nocte proferre. fallit hæc ampliatio in tribus casibus, vt per Pet. Duen. reg. 58.

Sententia lata super libello inepto non valet, glos. in princ. Instit. de act. in princ. Bal. in l. actor, C. de reb. cred. Bald. in leg. hoc iure, ff. de iust. & iu.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in l. si patronus, ff. de iureiurando. fallit in 4. casib. vt per Suc. reg. 368.

Sententia absolutoria tollit ipso iure ciuilem obligationem, no. glo. in l. Iulianus verum debitorem, ff. de cond. ind.

Fallit in 2. casibus, vt per Iaso. in d. l. num. 26. ver. nunc assumo.

Sententia absolutoria non tollit nec elidit naturalem obligationem, glos. & docto. in d. l. Iulianus verum debitorem.

Fallit in 4. casibus, vt per Iaso. in d. l. nume. 26. ver. alia est regula.

Sententia lata ex falsa causa valet mero iure, gloss. & Bar. in l. si is ad quem, ff. de acquit. hæred.

Fallit in quinque casibos, vt per Ias. in d. l. si is ad quem, numero 13.

Fallit in 3. casib. quos no. Maria. Soc. in §. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. oblig. num. 68. fallit in 7. casib. vt per Fel. in c. sicut, de re iud. num. 30. multos casus considerat Crot. in d. §. duo fratres, num. 7. fallit in 5. casib. secundum Alex. in d. §. num. 36.

Non est licitum allegare sententiam pro se latam esse iniustam, not. in c. si seruus plurium, §. si hæreditatis, ff. de leg. 1. vbi Ias. limitat in 2. casib. num. 4.

Sententia lata prætextu falsorum testium, mero iure valet, & tenet. gl. in c. licet. de prob. Bar. in l. Diuus, ff. de re iud.

Fallit in tribus casibus, vt per Iaso. in dicta l. Diuus, numero 1.

Fallit in 5. casib. vt per Socin. regu. 36. fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. licet causam. de probat. num. 70.

Fallit in multis casibus, vt per Alexand. in d. l. diuus, ff. de re iud. communis tamen est opinio, quod non valeat, vt attestatur Franc. Turz. conclu. 78. & licet non valeat, tamen contra eam datur restitutio in integrum.

Fallit in 3. casib. vt per Iason. in dicta lege diuus, nu. 7.

Fallit in 5. casib. vt per Soc. reg. 367.

Sententia lata contra priuatum, à quo non est appellatum, & sic transiuit in rem iudicatam non retractatur prætextu instrumentorum de nouo repertorum, l. sub specie, C. de re iud. l. sub prætextu, C. de transact.

Fallit in 5. casib. quos no. Ias. in l. Imperatores, ff. de re iud. num. 1. vsque ad num. 8.

Sententia generalis lata super petitione generali si prosecutio fuit specialis ope replicationis, ad prosecuta restringitur, l. licet iudice, C. de iud.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. l. num. 2.

Sententia lata post lapsum triennij, & sic post finitam instantiam est ipso iure nulla: hanc esse communem opinionem attestatur Iaso. in leg. properandum, C. de iud.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. num. 26. fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. venerabilis, de iud. num. 25.

Dominus qui litigauit per procuratorem, si sit citatus ad audiendam sententiam, vel ad alium actum iudiciarium, & fuit contumax, non valet sententia lata, Bar. in l. furioso, ff. de re iud. Abb. in c. 2. de test.

fallit in 2. casib. quos no. Ias. in d. l. furioso.

Error elicitus ex actis non reddit sententiam nullam, ideo non impedit transitum in rem iudicatam, gl. Abb. & alij in c. inter cæteras, de re iud.

fallit in 9. casib. vt per Fel. in d. c. numer. 2. fallit vt per Dec. in l. 1. ff. de erro. calcu. num. 11.

Sententia diffinitiua reuocari non potest à iudice, l. Paulus, & l. iudex. de re iud. l. notis, & l. sed enim, & l. diui fratres, ff. de pœnis.

fallit in 12. casibus, vt per Præpo. in c. cum cessante. de appellat. fallit in 8. casibus, vt per Felyn. in cap. qualiter de accusat. Ampliatur in 8. casibus, & limitatur in 12. à Lanci. in tract. de off. præto. in tit. de senten. Ampliatur idem procedere in arbitro, qui nec potest retractare sententiam per se latam. limitatur hæc ampliatio in tribus casibos, vt per Pet. Duen. regu. 59.

Bene verum est, quod iudex potest declarare suam sententiam, cap. qualiter, & quando. de accus. vbi Felyn. limitat in 4. casibus. fallit vt no. Franc. Forz. conclu. 64.

Sententia principis facit ius generale, §. sed quod princ. inst. de iu. natu.

Fallit

Fallit in 5.casib. vt per Felin. in c. in causa, de re iudic. sed quando est lata in contumaciam non facit ius quo ad alios. fallit in 5. casib. secundum Fel. in cap. Bertol. de re iud.

Sententia in criminalibus statim mittenda est executioni. l. qui cum reis, ff. de pœnis. Fel. in c. quærenti, de off. deleg.

Fallit in 12. casib. vt per Fel. in d. c. quærenti.

Fallit in 7. casib. vt per Ias. in l. debitoribus, ff. de re iu.

Sententia si apparet lata, & non apparet lata, parte instante est ipso iure nulla. Bart. in l. 1. C. vt quæ desunt aduo. Angel & Imo. in l. de vnoquoque, ff. de re iud.

Fallit in 4. casib. vt per Iaso. in l. properandum, §. & si quidem, col. 1. de iud.

Sententia lata super expensis dicitur interlocutoria, gl. in l. quod iussit, ff. de re iud.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l.

Sententia lata per ordinarium, qui per errorem iudicat, vt delegatus cùm non est, nulla dicitur, Bar. in l. prima. C. qui pro sua, glos. in cap. ex literis, de off. deleg.

Fallit in 4. casib. vt per Fel. in cap. cùm ex officij, de præscrip. num. 28.

Sententia in qua dicit iudex pronuncio, prout in consilio valet, Alexan. Aret. in l. 1. §. 1. ff. de verbo. oblig. Docto. in l. 1. C. si aduersus libertatem.

Fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. cùm venerabilis, de exceptio. fallit in 3. casib. vt per Socin. regu. 87. in add. fallit in 4. casib. secundum Crot. in l. 1. §. si quis ita, ff. de verb. oblig. num. 6. fallit in 3. casib. vt per Fel. in c. si pro debilitate, de offi. deleg. num. 11.

Sententia debet ferri super toto eo quod petitur, alias non valet, l. in hoc iudicio, ff. famil. hercifcun. l. etiam, ff. de mino.

Fallit in 14. casibus, vt per Felin. in cap. cum inter, de re iudic.

Sententia lata super principali videtur reiicere exceptionea non compensabilea cum ea: compensabiles tamen remanent in suo robore. Abb. in c. subotta. de re iud. Pau. in l. quod in diem, de compensat.

Fallit in 8. casib. vt per Fel. in d. c. subotta.

Sententia qua aliquis venit declarandus aliquam pœnam incurrisse, citationem exigit, glo. in cle. præsenti, de censib.

Fallit in 3. casib. vt per Fely. in c. cum non ab homine, de iud. & in c. parochianos, de senten. excommu. & in c. Rudulphus, de resc.

Sententia si per iudicem appellationis fuerit confirmata, per ipsum est exequenda, glo. in c. pastoralis, de offi. deleg. Alex. in l. à Diuo pio, ff. de re iud. & ex ea agitur, & non ex confirmata. fallit vt per Bapt. à Villa. concl. 42. in litera S.

Fallit in 2. casib. vt per Alex. in d. l. num. 21.

Sententiam non vitiat falsa causa expressa in ea nisi per appellationem, vel alio remedio rescindatur, gl. in l. ia ad quem, ff. de acq. hæred. Ang. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verbo. oblig. & causam non est necessarium exprimere. fallit in multis casibus secundum Fely. in c. sicut, de re iud.

Fallit in 7. casibus, vt per Fel. in c. sicut, de re iudic. colum. 10. & iudex non tenetur causam in sententia exprimere. fallit in 16. casib. vt per Soc. reg. 196. videas Franc. Turza. conclus. 86. vbi dicit, quòd communis est opinio, quòd sententia propter deprehensum errorem non est nulla, nisi error in ea expressus sit. Viuius in suis conclusionibus in ver. non tenetur. Ripa verò in §. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verb. oblig. facit regulam contrariam, & ampliatur in 3. casib. & limitatur in 3.

Sententia lata ex probationibus priuilegiatis nunquam transit in rem iudicatam. Innoc. in ca. tua, de cohabita. Cle. & mulierum, Angel. in l. 1. C. qui sent. res. non potest.

Fallit vt no. Ias. in l. admonendi, ff. in reiurando.

Sententia tempore pronunciationis ab ipso iudice legi debet, c. fi. de re iud. in 6. Bal. in l. hac consultissima, C. qui testa. facere pos. vbi Bald. limitat in 2. casib. Domi. in d. c. fi. limitat in 3. casib.

Sententia lata non visis actis, vel sine præuia causæ cognitione est ipso iure nulla: hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turz. concl. 133.

Fallit in 6. casib. vt per Felin. in c. ecclesiæ sanctæ Mariæ, colum. 6, de const. Ampliatur in 2. casib & limitatur per Dec. in l. is apud quem, C. de edend. nu. 34.

Sententia lata contra procuratorem offerentem seli ti sine mandato traditur executioni contra eum, l. 4. ff. de re iud. l. Plancius, ff. de procu.

Fallit in 2. casib. vt per Rom. Alex. & Ias. in d. l. 4.

Sententia lata contra absentem præsumitur lata magis ratione contumaciæ, quàm ex eo quod iustam causam habuerit, l. si ideo, ff. de euictio.

fallit in 5. casib. secundum Feli. in ca. cum Bertol. de re judic. col. 8. fallit in multis casib. vt per Port. in l. 1. suarum conclu. reg. 6.

Sententia lata contra notorium facti non est nulla, sed debet retractari, l. fin. C. ne filius pro patre. l. ciues, de appellat.

fallit in 3. casib. vt per Felin. in ca. per tuas, colum. 2. de senten. ex com. num. 6.

Sententia vnius testimonio lata est nulla, quamuis testimonium sit legitimum, c. licet vniuersis, & c. licet ex quadam, de testib.

Fallit in 2. casib. vt per Socin. regu. 423. fallit in 6. casib. vt per Ioan. de Platea, in l. semel, num. 3. C. de re milita. li. 12. fallit in 22. casibus, quos not. Bonif. de Vital. in tracta. maleficiorum, in titu. de probat. fallit in 30. casibus, vt per Specu. in titu. de testi. §. restat, numero 7.

Sententia deportationis solum aufert ea, quæ in fiscum transferuntur, l. ea sola, ff. de regu. iur. vbi Dec. limitat in 2. casib.

Sententia est ferenda parte præsente & instante. fallit in 3. casib. vt per Lancil. in trac. de prætore. in tit. de senten. num. 32. ver. dum autem.

Sententia lata regulariter est valida, l. 1. & per totum tit. ff. de re iud. & in dubio iustè præsumitur lata. fallit in 8. casib. vt per Soc. reg. 362.

Fallit in 63. in quibus sententia redditur nulla, vt per Lancil. in tracta. de prætore, in titu. de sent. numer. 42 & sequen.

Fallit in multis casib. vt per Baptist. à Villa. concl. 26.

Sententia retractatur citra remedium appellationis in 15. casib. quos refert Cato Sachi. in l. admonendi, ff. de iureiur. & retractatur per instrumenta de nouo reperta. fallit in 15. casib. quos no. Iac. Pet. de Ptolomeis, in d. l. admonendi, num. 18.

Sententia regulariter transit in rem iudicatam, l. 1. & per totum tit. ff. de re iud.

Fallit in 22. casib. vt per idem Iacob. Pet. in d. l. admonendi, num. 50.

Sententia non retractatur ob nouas probationes seu instrumenta de nouo reperta, l. sub spe. C. de re iud. l. Imperatores, ff. eo.

Fallit

Fallit in 13.casib.vt per Soc.reg.361.Fallit in 18.casib.vt per Franc.de Curt.in d.l.admonendi,nu.21. Fallit in 7.casib.vt per Ioan.de Prato,in d.l.nu.13.

Ampliatur in 4.casib. & limitatur in 7. à Felin. in c.inter monasterium,de re iud.nu.10.Fallit in 4.casib.vt per Ioan.Bolog.in d.l.admonendi, nu.30.contrariã regulam, videlicet, quòd sententia retractetur per instrumenta de nouo reperta facit Iacob. Petr. de Prolo.in d.l.admonendi, numero 17. vbi limitat in 15.casibus.

Sententia in qua exprimitur iuris error est nulla ipso iure.hanc esse communem opinionem tradit Fran. Turz.conclu.139.

A sententia arbitratoris petitur reductio ad arbitrium boni viri,stante enormi læsione, l. societatem,§.arbitrorum,ff.pro socio.l.si libertus.la 2.ff.de leg.2.

Ampliatur in 15. casib. & limitatur in multis per Por. lib.4.suarum conclusio.reg.8.

Sententia lata sub conditione non valet, sed ab ea debet appellari,leg.1.§.biduum, ff. quando appellandum sit.

Fallit in 5.casib.vt per Socin. regul.369.fallit in 8.casib. vt per Port.lib.4.suarum conclusio.reg.9.

Fallit in 3.casib.vt per Alex.in l.à Diuo Pio. §.in venditione,ff.de re iud.nu.19.fallit,vt per Damas reg.124.

Sententia contra sententiam nõ valet, & nulla est:cum secũda sine nouo processu,& noua instantia lata reperiatur,l.1.C.quan.prouo.non est necesse.

Fallit in 14.casibus,vt per Soc.reg.353.fallit in 16.casib. vt per Fely.in capitul. inter monasterium,de re iud. numero 21.

Sententia lata ab vno ex delegatis est nulla.l.cum magistratu.C.quando prouo.non est necesse.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.355.

Sententia lata per iudicem pecunia corruptum,est ipso iure nulla,leg.venales, C. quando prouo. non est necesse.

Fallit in 2.casib.vt per Soci. reg.356. Fallit in 3.casib.vt per Fel.in cap.tua nos,de simo.num.4.

Sententia lata contra filiũ in bonis aduentitiis in præiudicium patris,non potest mandari executioni,l.si condemnatus,§.fin.ff.de noxa.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.358.

Sententia requiritur, si lex per verba futuri temporis loquatur,gl.in l.crimina,ff. de iurisd.gl.in Auth.habita,C.ne filius pro patre.

Fallit in 10.casib.vt per Soc.reg.360.

Sententia in causa beneficiali lata in rem iudicatam transit,c.olim,extra de dolo & contu.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.363.

Sententia regulariter ius facit inter partes, l. ingeniũ, ff.de statu homi.c.cùm inter,de re iud.Doct. in cap. quoniam contra,de prob.

Fallit,vt per Dec.in l.res indicata, ff. de reg.iu.Fallit in 9.casib.vt per Soc.regul.365.& sententia super ætate lata an faciat ius,distinguendo declarat Bart.in l.de ætate,de mino.nu.16.

Sententia lata contra prælatum particularem pro ecclesia agentem eo casu,quo præiudicabit ecclesiæ,l. enim qui in popula.ff.de iureiurand. Doct. in c.cùm olim,extra de testib.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.366.

Sententia lata per plures arbitros electos, quorũ vnus condemnauit in 5.alius in 10.alius in 5. præualet illa quæ minorem summam continet. l. diem proferre. §.si plures,de arbi.c.1.eo.tit.lib.6.

Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.370.

Sententia lata in causa summaria vbi ordo iuris non seruatur,non est mera diffinitiua. fallit,vt colligitur ex distinctione quam ponit Dec.in l.imperium,ff.de iurisd.nu.22.

Sententia si relata sit ad acta in quibus sit error nõ valet.fallit in 2.casib.vt per Dec.in l.1.C.de errore calcu.num.11.

Sententia lata contra principalem non habet locum contra fideiussorem.fallit, vt per Franc. Turz. conclusio.140.

Sententia lata pro falso procuratore valet, & tenet, & sic potest ratificari.Bart.in l.si mater. §. hoc iure,ff. de except.rei iud.

Fallit in 9.casi.vt per Soc.reg.86.in add. fallit in 12.casib.vt per Fel.in c.causam.de iud.nume.12.

Sententia iniqua per quam fuit confirmatum laudum arbitratoris facit efficaciter pœnam committi, docto in leg.qui Romæ,§.duo fratres, ff. de verborum obligatio.

Fallit in 5.casib.vt per Ripam,in d.§.duo fratres, nu.13.

Sententia condemnatoria lata contra excipientẽ non parit exceptionem rei iudicatæ in alio iudicio intẽtato ad diuersum finem.fallit, vt per Ripam in d.§. duo fratres,nu.27.

Sententia lata post tempus præfixum à statuto nõ valet,Doct.in c.de causis,de off.deleg.

Fallit in 3.casib.vt per Fel.in d.c.nu.13.

Sententia nulla approbata,pacto nullo respectu regulatur,vt sententia,sed vt pactum,quòd est vtile.

Fallit in 4.casib.secundum Fel.in c.significasti,de foro compet.nu.10.

Deueniri non potest ad diffinitiuam lite non contestata,c.tuæ,vt lite non contest.

Fallit in vno casu,& limitatio sublimitatur in 3.per Fel. in dicto c.

Sententia lata ex causa notorię falsitatis est nulla.

Declaratur in 4.casib. per Fel.in c.inter cæteras, de re iud.nu.17.

Sententia lata omissa publicatione testium est ipso iure nulla Doct in c.cum I.& ff.de re iud.

Fallit in 3 casib.vt per Fel.in d.c.nu.3.

Sententia à qua non est appellatum, vel appellatio est nulla,habet præsumptionẽ pro se taliter,quòd contrarium probari non potest. Fallit in 3.casib. vt per Paris.in d.c.quoniam contra,de prob.

Si statutum dicit,quòd iudex non possit ferre sententiam sine consilio sapientis, & lata fuerit sententia sine consilio,non valet.Fallit, vt per Alex.in l.si quis mihi,§.si coram,ff.de acquir.hæred.nu.6.

Si iudex iudicaret in loco non visitato more maiorum, & in quo non esset salua eius maiestas,sententia non valet,l.sententiam,C.de sent.

Fallit in 5.casib.vt per Io.Bolog.in l.pen.& fi.ff.de iust. & iu.num.30. Don.Fina,lib.3.

¶ Sententia diffinitiua potest in cõtinenti reuocari licet regulariter ipsa non soleat reuocari, quia quæ in continenti fiunt cẽsentur inesse, neque curatur illud modicum tempus.glos.capitulo, prædicator,ver.imo.16.quæsti.1.no.l.quod iussit.ff.de re iud. Bald.§. quibus.col.2. ver. deinde.in 1.const.C.l.non dubium.colum.6.C.de legib.l.1.colum. 5 C.de furt. Ancha.consilio 208.Cardi.Flor. consilio 31.Fel.cap. qualiter,de accusat.Deci.consilio 445. Marsil.leg.is qui.numero 32.C.de Sica.Docto. commu.leg.lecta. ff si certum petat.vbi Iaso. numero 14.plura similia adducit. Med.reg 5.

¶ Sententia eadẽ lata contra plures,si vnus obti-

peat, quia de iure suo docuit, & alij rō, victoria illius non prodest aliis, ita & econtra, Abb. c. cum super. num. 4. de sent. & re iud. not. l. si separatim. ff. de appell. Bar. l. à sententia. de appell. Abb. d. ca. cū super. nu. 9. vbi Fel. nu. 3. Med. re. 8.

¶ SENTENTIA per falsa instrumēta, vel falsos testes lata valet, sed retractanda est: vt est in capitulo licet. de probat. & ibi per Canonistas, & Bartol. in leg. diuus. ff. de re iudicata.

Primò fallit, quando sententia fuisset lata contra absentem ex falsis probationibus: cùm tunc sit nulla, vt voluit l. si prætor. §. marcellus. ff. de indic. secundum intellectum, de quo per Barto. in l. diuus, & in d. l. si is, ad quem ff. de acquir. hæred.

Secundò fallit, quando fuisset lata contra minorē xxv. annis: cum tunc similiter sit nulla, vt l. prima. & ij. C. si ex fals. alleg.

Tertiò fallit, quando fuisset lata contra fiscum: cū tunc similiter nulla sit, vt l. ij. C. de sen. aduersus fiscum latis. libro x.

Quartò fallit, quando est lata ex actis falsò fabricatis ad instantiam partis, per not. le. si quis obtepserit. ff. ad leg. Cornel. de falsis. & not. extrà, de rescri. capit. cum olim.

Quintò fallit in decreto quolibet, quod possit dici sententia, per not. ij. quæstio. j. in summa. per gloss. ipso tamen iure non valet, si ex falsa causa sit interpositum. l. si vero. §. subuentum. de fideicom. liber. & leg. j. §. hæc. de fideiuss. & vide Ioann. de Imo. in d. capit. licet. de prob. vbi plenè per ipsum, & communiter per doct. qui dicunt, quòd in istis casibus, in quibus sententia ipso iure nō valet, potest peti eius retractatio de facto, sicut quatenus de facto processit per officium iudicis, dūmodo fiat intra xxx. ann. C. de præscrip. xxx. ann. l. sicut. B. Soc. re. 450.

¶ SENTENTIA ferri contra actorem absentem potest: secus autē est contra reum. doct. auth. qui semel. C. quomodo, & quando iudex, secus est contra reū. Bartol. dicto loco, item sententia lata contra vnum de correlariis non nocet alteri. leg. denunciasse. §. fin. ff. de adulter. Medic. re. 9.

¶ SENTENTIA ferri debet super eo toto quod petitur, alias nō valet. l. in hoc iudicio ff. famil. erc. & l. j. cū materia. C. si adu. rem iudi & l. etiam. ff de minor.

Fallit, quando petita erant plura capitula diuisa, quia cum videantur totidem petitiones possunt ferri plures sententiæ, & lata sententia in vno capite non videtur in aliis absoluere nec condemnare. Idem Bal. in l. j. numer. 13. C. de iud. Anch. in regula, ea quæ. ver. sed ego ex dictis. de reg. iu. in vj. & idē Bald. in l. quædam mulier. ff. famil. ercisc.

Fallit, quando in petitione essent plures res consistentes in diuersitate factorum, quia lata sententia super vna re, alia relicta indiscussa, tenet sententia super illa parte, secundum Abb. Ioan. Andr. & Felin. in capitulo cum inter. de re iud. & cap. Abb. de sententia & re iud.

Fallit, quando lite pendente periret instantia pro parte, quia tunc sufficit pronunciare super alia, secundū Bar. Bal. & doct. mod. in l. j. C. si aduer. rem iud. Abb. Bald. & Fel. in d. capit. numer. 9. cum aliis consimilib. quod tu nota.

Fallit, quando libellus esset oblatus contra plures personas, & à quolibet fuisset petita pars deducta in libello, & lata sententia contra vnum, nō videtur pronunciatum contra reliquos, secundum Bar. in leg. de vnoquoque, in prin. ff. de re iudi. in l. iij. ff. de duob. re. Inno. in capitulo cum venissent. de instituti. & cano. latè in d. capit. cum inter. de re iudic.

Fallit etiam, quando iudex in & super petitione producta pro summa duc. 100. dixisset condemno titiū in duc. 50. tantum in reliquis videtur absoluere, ex quo super reliquo debet constare iudici, de credito. Ita Bar. in l. j. ff. si quis iud. non obt.

Fallit etiam, quando petitiones essent formatæ in materia vniuersali vel generali, tamen partes essent prosecutæ certas species, nam sententia lata super illis valet, & super aliis nil dictum fuit. vtique sententia rectè lata dicitur, secundum Abb. in d. capitulo cum inter. allegando l. licet. C. de iudi. & cap. j. ne transa. Card. consi. lxxiij. Titius. vet. ad vnum, allegando Inno. in d. c. cum inter.

Fallit itidem in sententia iudicis appellationis, quia potest partem sententiæ laudare, & partem incidere. Host. in capitulo placet. de coniugat. decis. Rotæ capitulo xxij. de appel. in antiquis. Bald. in l. tribus. §. h. ff. de testam. mil. vbi dicit quòd si reformatores statutorum cassant aliqua statuta, quod videntur reliqua confirmare.

Fallit etiam, quando sententia fertur super toto libello, seu petitione, non tamen lata fuit super qualitatibus petitis. vt Bart. in l. j. C. si plures vna sententia, & cano. in d. c. cum inter. de sententia & re iudi. & ibi Feli. nu. 14.

Fallit, quando iudex omisit sententiare super accessoriis, secundum Bar. in leg. terminato. C. de fruct. & lit. expen. loquens de expensis causæ ex quo iudex potest iudicare super principali, & omittere expensas ex quo sibi non liquet. per leg. Paulus. ff. de re iudica. Item Bal in leg. j. C. si aduers. rem iud. Anch. in regul. ea quæ de re viæ, dicens, quòd omissio qualitatis, vel accessorij non vitiat sententiam, & in ciuitate Taruisij extat statutum in hac materia, quòd not.

Fallit etiam, quando de voluntate partium iudicatur de parte tantum. secundum Bar. in l. si conuenerit. ff. de re iudi. per illum text. cū glos. ibi in ij. sol. quod alibi non reperitur, secundum Imo. in d. capitulo cum inter.

Fallit quoque, quando iudex condemnat super vna parte reum, qui opposuit super alia exceptionem peremptoriam, vt no. Bart. in leg. si plures, in fi. principij. ff. de fideiuss. nam super eam, vt veram, & clatam videtur admittere, & super reliqua, videtur absoluere. Ita Castr. ibi circa med. ver. contra istā glos. quod tu curiosus nota.

Fallit, quando super prima parte libelli liquet de summa petita per confessionem, vel per testes, & de parte debiti, & super residuo, causa poterit ventilari, secundum Anch. in d. regula ea quæ. alleg. tex. in l. quidam æstimauerunt. ff. si cer. peta.

Fallit in sententia arbitri, à cuius sententia lata super parte valet, licet non absoluat de reliquo. Io. And. in capitulo cum inter. vers. iiij. opin. de re iudi. Anch. in d. regula, ea quæ. & l. diem proferre. § plures. ff. de arbi. Bal. in l. j. circa prin. C. de sen. quæ sine cert. quantita. quod tu subtilis cogita. I. Nouell.

¶ SENTENTIA ferenda est pro eo, qui iura fortiora allegat. C. de ed. D. Ha. tol. si iusta.

Ante sententiam appellare non potest. De appel. re. l. a. vide Obligatio.

Quot capita, tot sententiæ. De cons. dist. 4. capitul. sicut in sac. Rusvvic.

¶ SENTENTIA lata contra absentem, præsumitur lata

tur lata magis ratione contumaciæ, quàm ex eo quòd ininstam causam habuerit, per text. not. in l. si ideo. ff. de euict. & probat tex. in l. Papinianus. §. meminisse & in l. qui repudiantis. ad fin. ff. de inoff. test. a. Et vide Card. in clem. j de re iudic. & corroborat istam regulam, vt per Felin. in loco infrà allegando, qui gloriatur de examinatione huius regulæ.

Limita quinque modis, vt per Fel. in c. cum Bertholdus. in de re iudic. B. Dias reg 683

¶ Sententia lata contra absenté præsumitur lata ex contumacia. Papinianus §. meminisse, & ibi Bar. in iij. not. ff. de inof. test. in leg. si ideo, per Bart ff. de euict. Feli. in capit. ex literis. de constitu. Bertrand. in consi. cxv. vol. ij.

¶ Sententia lata cõtra filium in bonis aduentitiis in præiudicium patris executioni mandari non potest. l. si condemnatus. §. fi. ff. de noxal.

Primò fallit, quando pater concessit, & dedit filio administrationem in bonis aduentitiis: quia videtur etiam consensisse quod possit obligare, secūdū Bart. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infect. per glo. in l. si condemnatus. ff. de noxal.

Secundò fallit, vbi videtur pater consensisse ipsi filio agenti, & litiganti super bonis aduentitiis, ex quo ipsum in potestate habet, quia tunc huiusmodi ficto & tacito consensu sibi præiudicat: ita dicit Bal. l. fin. in fin. C. de vsu. rei ind. per gloss. in dicta l. si condemnatus. B. Socin. re. 444.

¶ Sententia contra ius expressè lata ipso iure nõ valet. l. j. & ij. C. quando prouo. non est ne. & in l. si expressim. ff. de appel.

Primò fallit, vbi falsitas colligitur ex similitudine legis: ita Inno. in cap. cum speciali. circa princ. de appellatio. secùs, si ex casu claro & manifesto legis.

Secundò fallit, quando sententia esset contra aliquam extrauagantem, secun. Bar. in l. cum prolatam. ff. de re iud. pro quo est casus in capitul. pastoralis. de fideiuss. Ant. de But. in c. excõmunicato. de rescr. Sed hoc fallit, quādo esset nota in loco iudicij, & in scholis: quia non valeret sententia, secùs si ignoraretur. ita dicit Abb. Sicu. in c. j. de sen. & re iudi.

Fallit iij. quando sententia fertur contra consuetudinē ciuitatis, quæ tamen non est notoria, secun. Dyn. & Bar. in l. j. & ij. C. quæ sit longa consue. & Bar. in d. l. ij. C. quando prouo. non est neces. & l. vnic. C. vt quæ desunt aduo. par. & casus in ca. cum venissent. extrà de eo qui mit. in pos. causa rei seruan.

Quartò fallit, si quis produxerit iudici sententiam imperatoris in simili casu, & iudex pronuntiauerit contra: cū talis sententia non sit clausa in corpore iuris, valebit sententia contra eum, licet possit rescindi. ita dixit Paul. de Castr. in l. cum prolatam.

Quintò fallit, quando duæ causæ sunt expressæ in sententia, quarum vna est vera, altera falsa: quia tunc re vera falsa sustentatur ad eam quæ vera est, vt potius valeat quàm pereat. ar. l. quoties. de reb. dub. & ita not. Inno. in capitul. in præsentia. pro quo Anto. dat casum not. in cap. per tuas. extrà, qui fil. sint le. & vide eundem in c. ab excommunicato. in vj. de rescr. vide gl. in l ij. C. de re iud. & gl. in l. fi. ff. de iur. om. iud.

Sed limita prædicta, quoniam si illa causa esset sufficiens non valeret dicta sententia. ita Pau. de Castr. in d. l. cùm prolatam. alleg. glo. ad hoc in capit. ij. de rescr. & Cyn. in l. cum te. C. de proba. vide Cano. in c. si confirmatiuum. de elect. in vj: & glo. in l. si præco. §. Marcello. de iud. & tenet Abb. in c. j. de sent. & re iudi. & ibi Ant. de But.

Sextò fallit, quando causa falsa contra ius esset expressa cum hac dictione maximè. quia tunc sustentatur, sententia ex vera causa, reiecta falsa ex virtute illius dictionis maximè, quæ includit. l. j. §. vel maximè. de col. not. But. in l. j. §. ignorantiæ. de infa. & hoc intellige prout Ant. in cap. cum literis. extrà, de in integ. resti. & vide has limitationes per Lud. de Ro. in l. j. §. si is ad quem. de acquiren. hæred.

Septimò fallit, quando esset lata contra ius, de quo tamen sunt variæ opi. vel contra communem opi. doc. quia sententia valitura est. Ant. de But. in c. translato. de consti. idem tenet in d. c. ab excommunicato. vide Bald. in l. insti. ff. de iusti. & iure.

Octauò fallit, quando in sententia exprimitur illud, quòd necessariò & tacitè infertur in sententia lata contra legem: quia hoc casu valet, vt not. Ant. de But. in c. translato. in ij. de const. alleg. Inno. in c. j. & iij. de offi. deleg. idem tenet in c. ab excommunicato. alleg. glo. in c. peruenit. de testi. cogen.

Nonò fallit, quando sententia lata est contra ius tale, de quo iure sunt opi. ita dicit Cyn. in l. j. C. de erro. aduo. & Ant. de But. in d. c. ab excommunicato.

Decimò fallit, quando est error iuris expressus nõ pertinens ad id, de quo agitur & ex toto: quia constat quòd sententia non est ferenda in scriptis: ac si diceret, excommunico te, quia Padus currit. secùs si talis error pertineret ad causam. ita not. doct. in c. per tuas. de senten. excommu. & Anto. de But. in d. c. excommunicato.

Vndecimò fallit, quando error iuris est expressus in actis, ad quæ sententia non referatur expressè. secùs si iudex se referret: quia tunc valeret, licet sit aliqualis dubitatio per Ant. But. qui ponit ista in d. c. ab excommunicato.

Duodecimò falllit, in sentētia imperatoris lata contra ius: quia talis sententia valet, secus si esset inferior à principe: vt Rex, Dux, Comes: quia eorum sententiæ rescinduntur tanquam iniquæ. ita Ange. in leg. j. ff. de fer.

Decimotertiò fallit, quando termini sententiæ sunt differentes à terminis legis quamuis sint propinqui, ita Bal. in l. ij. C. quando prouo. non est neces. & l. non dubium. C. de legibus.

Decimoquartò fallit, quando sententia est contra legē, per aliqua argu. sed non directè, vel per aliquas rationes. ita no. Inn. in c. j. & iij. de officio delega.

Decimoquintò fallit, quia si iudex dicit in sententia per x. vel v. est probatum, quia si isti dicunt se nihil scire, talis sententia valet. ita Bal. in l. j. in fin. C. de man. vin. idem Bald. in l. ij. C. de re iudi.

Decimosextò fallit, quia valet illa sententia si iudex dicit isto modo quia x. & x. faciunt xx. ideo condemno te in viginti. ita Bald. in dicta l. ij. C. de re iudic. B. Socin. re. 439.

¶ Sententia contra mortuum non fertur, & si cõtra eum feratur, est ipso iure nulla, Barto. leg. defuncto. ff. de pub. iud. Angel. consilio 68. Curt. consilio 60. l. fin. C. si reus, vel accus. l. diui, l. libellorum. ff. de accusa. Marsil. leg. final. numero 16. ff. de quæstio. Curt. l. imperium. numero 4. ff. de iurisdi. omn. iud. Bald. consil. 162. numero 1. volumine 2. Decius leg. pupillum. §. in hæredem. ff. de regul. iuris. dixi superiùs conclus. 32. Medic. trac. 2. part.

¶ Sententia lata contra notorium facti, non est nulla, sed debet retractari: tenet Bal. in leg. j. vers. sed quid si iste. ne fil. pro pat. & in l. ciues. C. de appel.

Limita tripliciter, vt per Fel. in capit. per tuas. de sent.

excommunic. quem vide pro ipsa regula principali, quia refert prius plures contrarium tenentes, licet tandem cum opinione Bald. resideat. B.Dias re. 684.

Sententia ferri debet super eo toto, quod petitur, alias non valet. leg. in hoc iudicio. ff. famil. erciscun. & leg. j. cum materia. C. si adie. tem iudic. & leg. etiam. ff. de minor.

Fallit, quandó petita erant plura capitula diuisa, quia cum videantur totidem petitiones possunt ferri plures sententiæ, & lata sententia in vno capite non videtur in aliis absoluere nec condemnare. Idem Bal. in l. j. numer. 13. C. de iudi. Anchar. in regula, ea quæ, vers. sed ego ex dictis, de regul. iur. in vj. & idem Bal. in l. quædam mulier. ff. famil. ercis.

Fallit, quando in petitione essent plures res consistentes in diuersitate factionum, quia lata sententia super vna re, alia relicta indiscussa, tenet sententia super illa parte, secundum vt Abb. Io. And. & Felin. in cap. cum inter. de re iudic. & capit. Abb. de sententia & re iudic.

Fallit, quando lite pendente periret instantia pro parte, quia tunc sufficit pronunciare super alia, secūdū Bartol. Bald. & Doct. moder. in l. j. C. si aduer. rē iud. Abb. Bal. & Felin. in dicto cap. num. 9. cum aliis consimilib. quod tu nota.

Fallit, quando libellus esset oblatus contra plures personas, & à quolibet fuisset petita pars deducta in libello, & lata sententia contra vnum, nó videtur pronunciatum contra reliquos, secundum Bart. in leg. de vnoquoque. in princip. ff. de re iudic. idem Bart. in leg. iij. ff. de duob. re. Innocen. in capitulo cum venissent. de instit. & cano. latè in dicto capitulo cū inter. de re iudic.

Fallit etiam, quando iudex in & super petitione producta pro summa duc. 100. dixisset condemno titiū in duc. 50. tantum in reliquis videtur absoluere, ex quo super reliquo debet constare iudici, de creuito. Ita Bart. in l. j. ff. si quis iud. non obt.

Fallit etiam, quando petitiones essent formatæ in materia vniuersali, vel generali, tamen partes essent prosecutæ certas species: nam sententia lata super illis valet, & super aliis nil dictum fuit. vtique sententia rectè lata dicitur, secundum Abb. in d. capitul. cum inter, allegando l. licet. C. de iudi. & capitulo j. de transact. Card. cons. lxxiij. Titius. vers. ad vnum. allegando Inn. in d. c. cum inter.

Fallit itidem in sententia iudicis appellationis, quia potest partem sententiæ laudare, & partem incidere. Hosti. in capit. placet. de conuers. coniugat. decis. Rotæ, cap. xxij. de appel. in antiq. Bald. in l. tribus. §. fin. ff. de testamen. milit. vbi dicit quòd si reformatores statutorum cassant aliqua statuta, quòd videntur reliqua confirmare.

Fallit etiam, quando sententia fertur super toto libello, seu petitione, non tamen lata fuit super qualitatibus petitis, vt Bart. in l. j. C. si plures vna sententia, & cano. in dicto cap. cū inter. de sententia & re iudic. & ibi Felin. nu. 14.

Fallit, quando iudex omisit sententiare super accessoriis, secundum Bar. in l. terminato. C. de fruct. & lit. expens. loquens de expensis causæ, ex quo iudex potest iudicare super principali, & omittere expensas, ex quo sibi non liquet per leg. Paulus. ff. de re iudic. Item Bal. in leg. j. C. si aduers. rem iud. Anch. in reg. ea quæ. de re iud. dicens, quòd omissio qualitatis, vel accessorij non vitiat sententiam, & in ciuitate Taruisij extat statutum in hac materia, quod not.

Fallit etiam, quando de voluntate partium iudicatur de parte tantum, secundum Bart. in leg. conuenerit. ff. de re iudic. per illum text. cum glos. ibi in secunda solu quod alibi non reperitur, secundum Imol. in dicto c. cum inter.

Fallit quóque, quando iudex condemnat super vna parte reum, qui opposuit super aliam exceptionem peremptoriam, vt not. Bart. in leg. si plures. in §. principij. ff. de fideiuss. nam super eam, vt veram & claram videtur admittere, & super reliqua, videtur absoluere. Ita Cast. ibi circa med. vers. contra istam gl. quod tu curiosus nota.

Fallit, quando super prima parte libelli liquet de summa petita per confessionem, vel per testes, & de parte debiti, & super residuo, causa poterit ventilari, secundum Ancha. in d. regula ea quæ. alleg. text. in l. quidam æstimauerunt. ff. si cert. petat.

Fallit in sententia arbitri, cuius sententia lata super parte valet, licet non absoluat de reliquo. Ioan. And. in c. cum inter. vers. iiij. opin. de re iud. Anch. in dicta regula, ea quæ. & l. diem proferre. §. plures. ff. de arbit. Bald. in l. j. circa prin. C. de sent. quæ sine cer. quantita. B. Dias, reg. 91.

¶ SENTENTIA lata contra prælatum particularem pro ecclesia agentem, eo casu quo potest, præiudicabit ecclesiæ, vt de cętero alius absque exceptione rei iudicatæ non admittatur. l. eum qui in popula. ff. de iureiur. vt dicunt Can. in c. cum olim. extrà, de testib.

Primò fallit, quando ipse agens fuisset præuaricatus, & de ipsa præuaricatione seu collusione doceretur. ad hoc c. j. extrà, de ecc. ædific.

Secundò fallit, quando ille, cuius sua interesset, ignorasset primum agere: cum eidem non præiudicet. ad hoc quod no. gl. extrà, de elec. c. cum dilectus, & c. cupientes. §. cæterum. de elect. secundum Io. de Imo. d. cap. cum olim. vbi pleniùs per Canonistas. B. Soc. reg. 453.

¶ SENTENTIA lata contra procuratorem offerentem se liti sine mandato, traditur executioni contra eum, probat tex. in l. iiij. in princip. ff. de re iudic. & in l. Plautius. ff. de procur.

Limita dupliciter, vt per Rom. Alex. & Ias. in d. l. iiij. in princip. primò nisi procurator iusto errore putasset se habere mandatum: vel si credebat mandatum quod habebat, esse legitimum, cum non esset, & hoc etiam iusto errore.

Secundò fallit, nisi aduersarius sciret offerentem se liti carere mandato. Iura quę ipsi allegant, vide per tex. B. Dias, reg. 681.

¶ SENTENTIA lata cōtra vnū non præiudicat alteri non vocato in ius. l. sæpe. vbi Doc. com. ff. de re iud. fallit, nisi tertius sciuisset, & non contradixisset. c. cū super. de sen. & re iud. secundò fallit quādo vocatus esset, passúsque esset sententiam dici. Doct. d. l. sæpe. tertio fallit ratione connexitatis. ea. translatum. de const. quartò fallit ratione correlatiui. l. fi. C. de ind. vid. toll. quinto fallit ratione indiuidui. Abb. capit. quamuis. numer. 15. de sent. & re iud. Sextò fallit quādo motu proprio à principe fieret hoc expressè disponente. Doc. com. leg. item. §. si quis. ff. de rei vend. Doc. com. leg. 2. C. de quadr. præscr. Med. re. 8.

¶ SENTENTIA lata non visis actis, vel sine præuia causæ cognitione, est ipso iure nulla. Hanc regulam ponit Felin. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. de consti quā probat veram tredecim fundamentis.

Limita

Limita hanc conclusionem sex modis, vt per Fel. ibi. B. Dias re.680.

¶ SENTENTIA lata, liberatur fideiussor de iudicio sisti. Colligitur ista regula ex gloss. in leg. fideiussor. §. in fideiussorem. ff. qui satisd. cogan. in verb. promisit. ex quo veniunt duo effectus. Primus, quòd talis fideiussio non durat in executione sententiæ. l c. Græcè. §. & post litem. ff. de fideiuss. Secundus, quòd non durat in causa appellationis: vt est gloss. in auth. de his qui ingred. ad appel. in princ. not. Bar. in leg. cum apud. ff. iudicatum solui.

Amplia quadrupliciter, & limita dupliciter, vt per Ias. in d. §. in fideiussorem. B. Dias re.670.

¶ SENTENTIA lata super exceptionibus, est interlocutoria. Glos. magistra in clem. fi. in glo. ij. de appel. Bal. in l. statutis. C. de sent. ex breuic. reci. & in l. j. ad fin. C. commi. vel epist. C ald. in conf. vj. tit. de re iudic. Pet. de Anch. conf. cccclx.

Limita dupliciter, vt per Felin. in rubri. de re iudic. numero 8. & 9. B. Dias reg.671.

¶ SENTENTIA lata ex probationibus priuilegiatis, nunquam transit in rem iudicatam, quin sem per possit retractari ex probationibus melioribus: notat Inno. in capitulo tuad. e cohabit. cler. & mul. in glos. magna, in verb. sed est mirabile. quod reputat mirandum, & sequitur Ang. in leg. j. C. senten. rescin di non pos. & in l. diuus Traianus. ff. de re milit. & in l. sub specie. C. de re iudic.

Limita hoc procedere in probatione priuilegiata, pro cedente inuita parte: secus in ea quæ procedit ex mera voluntate partium. Ita Ias. in l. admonendi. ff. de iureiur. B. Dias, re.678.

¶ SENTENTIA lata per ordinarium, qui per errorē iudicat vt delegatus, cum non sit, est nulla. Notat Specu. tit. de senten. prolat. §. quoniam. vers. quid si dixit. Bar. in l. j. vers. tu dic. C. qui pro sua iurisd. & vide gloss. auream in capitulo ex literis. de offic. deleg. in gloss. fin. quam ibi not. Abb. & extollit Imol.

Limita dupliciter, vt per Fel. in capitulo cum ex officij. de præscript. qui pro regula copiosè allegat. B. Dias, re.668.

¶ SENTENTIA lata sine causæ cognitione regulariter est ipso iure nulla, & non transit in rem iudicatā. Felin. in cap. ecclesia Sanctæ Mariæ. in versi. ex quibus omnibus, &c. de constitutio.

Fallit, quando iudex vidisset iura vnius partis & altera pars fuisset negligens in producendo iura sua, quia sententia, tenet secundum Gemi. in capitulo prima tes. secunda quæst. prima. Bald. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex. secus si iudex voluit recipere probationes alterius partis, secundum Baldum in leg. prolatam. C. de senten. & interlocuto. omnium iudi.

Fallit, quando sententia lata esset adhibito interuallo temporis aliquali sed tamen minori, quàm exigat materia, quia eo casu non est ipso iure nulla, sed habet aliqualem in se præsumptionem. Abba. in c. ex litteris. de pigno.

Fallit, quando fertur sententia super facto notorio, licet teneat, omissa solita causæ cognitione, secundum. Abb. ibi in rep. & in capitulo ad nostram. de iureiuran. post Bar. post text. & gloss. in l. ictus fustium. ff. de his qui no. infamia.

Fallit, quando esset lata sententia sine causæ cognitione parte non opponente. Anto. & Abba. in c. quoniā contra. de proba. faciunt no. per do. Ia. in l. patre furioso. ff. de iis, qui sunt sui vel alie. iur.

Fallit in sententia absolutoria, regula tenet in condem natoria, secundum Bald. in l. licet. C. de iudi. quod in tellige vt per Bart. in l. properandum. in §. si quidem. C. de iudi. in absolutione ab absolutione iudicij, nō autem ab absolutione à definitiua.

Fallit, quando sententia esset lata nullis datis dilationibus ad probandum, nam tunc non transit in rem iudicatam secundum Barto. in dicta leg. prolatam. S. Ian. re.271.

¶ SENTENTIA lata per iudicem pecunia corruptū ipso iure nulla est. l. venales. C. quando prouoc. non est necess.

Primò fallit in sententia arbitri, quia valet etiam si fuerit corruptus pecunia: sed obstat exceptio, vulgata l. domum. & ibi gloss. ff. de arbit. quod intellige in arbitro electo à partibus, secus in arbitro electo à lege. secundum Bal. in d. l. venales. & quæ sit ratio differētię inter iudicis & arbitri sententias, vide Io. de Imo. in l. diuus. ff. de re iudicata.

Secundò fallit, vbi essent plures iudices, & vnus solus fuisset corruptus: quia tunc valeret sententia lata. ita dicit Ioan. And. Spec. in tit. de senten. §. iuxta. & not. Ange. in d. l. venales. B. Socin. re.441.

Regula est quòd contra sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, non possit aliquid opponi. leg. ij. C. quando prouo. non est ne. l. j. C. sententiam rescin. non po. capitulo quod ad consultationem, extra, de re iudi. Alex. per hæc iura. in consi. xlij. incipiente su per volu. j. F. Turza.

Regula est secundum Iasonem in l. vinum. ff. si certum peta. quòd sententia debet esse conformis libello. l. vt fundus. ff. communi diuidundo. ca. licet Heli, de simo. cum simili. vide fallentias plurimas per ipsum illinc. Turzan.

¶ SENTENTIA lata per plures arbitros electos, quorum vnus condemnauit in xv. alius in decē. & alius in v. præualet quæ minorem summam continet. vt l. diē proferre. §. si plures. ff. de arbitris. & in c. primo, eodem titulo, libro vj.

Primò fallit, vbicunque duo alij arbitri protestati fuerunt nolle valere sententiam in minori summa factā: nam tunc non valet sententia in minori summa facta, ita no. dixit Vber. Galeo. in l. j. §. stipulanti. ff. de verb. ob. quem referunt Bal. & Ang. ibi. & eū sequuntur. & contra eos gl. in terminis in d. c. j. de arbit. pro cuius concordia vide Ang. & Imolam in d. l. j. §. si stipulanti. de verborum obligationibus.

Secundò fallit, quando ille, qui condemnauit in minori summa, in reliquis non absoluit. ita tenet Bal. in l. secunda. C. de re iudic. sed ipsemet Bald. in l. prima. C. de sentent. quę sine certa quantitate. videtur velle contrarium.

Tertiò fallit, nisi ex natura rei posset resultare aliquod inconueniens. ita tenet Bald. in d. l. j. C. de sen. quę sine certa quantitate. B. Soc. re.457.

¶ SENTENTIA lata pro falso procuratore valet, & tenet in effectu, & sic potest ratificari. Bart. in l. si mater. §. hoc iure. ff. de excep. rei iudic. & Pet. de Anch. in consi. cxxxiij. incip. vnus ex procu. Bald..

Primò fallit, nisi procurator egisset in materia requirente speciale mandatum: vt est gloss. in cap. nonnulli. in versi. mandato, de rescrip.

Secundò fallit, vbi procurator mentitus est se esse procuratorem coram principe: vt per Inno. in capit. ex parte decani. de rescript. de quo etiam per Bald. in l. falsus. C. de furtis. & per Imol. & Card. in dicto c. [illegible] nulli.

Tertiò fallit vbi allegasset se habere mandatum eorum inferiore: vt per Baldum in l.Iulianus ff.qui satisdare cogantur.

Quartò fallit, nisi fuisset reuocatus, & tamen continuauit reuocatione non obstante: quia tunc per eum gesta ratificari non possunt. per gloss.in l.dispensatorem.ff.de solutionibus.

Quinto fallit, nisi ratificatio esset in præiudicium tertij ita Bal.in l.obseruare.§.fi.ff.de offic.procons.

Sextò fallit, nisi statutum requireret mandatum: quia tunc non sufficit ratihabitio.ita Bald.in l.si vxorem. C.de cond.insertis.

Septimò fallit, si pronuntiatum est mandatum non sufficere: vt Bald.in auth.ei qui.in priuc. C.de temp. appel.& rationem vide per Rom.in sing. dclxxix. incip tu audisti.

Octauò fallit, quando procurator fuit admissus cum cautione de rato, iuncta protestatione, quòd si apparuerit eum non habere mandatum, omnia habeantur pro infectis. vt per Bart. in l.inter quos.§.si alieno.ff.de damno infecto.

Nonò fallit, nisi esset tale, qui non fuit, nec potuisset esse procurator: nam tunc gesta per illum non possunt ratificari, vt est glo.in l. licet.ff.de iudic. quam sequitur ibi Baldus. B.Socin.re.443.

¶ Sententia lata super expensis, dicitur interlocutoria. glo est, quam ibi notant doct.in l.quod iussit. ff. de re iudic. Ego aliàs legendo dedi ei consociam gloss. licet à doctoribus non commendatur, in c.querelam. in gl.fin. de procur. & ita dicit communiter teneri Alex.in d.l.quod iussit.

Limita dupliciter, vt per eundem Alex.ibi: primò, nisi sententia super expensis feratur vnà cum diffinitiua, quia tunc censetur esse pars diffinitiuæ. Ita refert voluisse notabiliter Ang.in l. Paulus.la j.ff.de re iud. & Salic. in l. post sententiam. C. de sen.& interloc. pro contraria tamen parte alleg. Bal.& Imol.& eis videtur assentiri: vide Felin.in rub.de re iudic.qui ponit hanc limitationem, & allegat pro ea eosdem Ange. & Salic. vbi suprà, & Ang.in aliis duobus locis, & Phil.& Anchar.& de contraria opinione non meminit, vnde videtur eorum sententiæ adhærere.

Secundò limita, nisi expensæ principaliter peterentur de per se in iudicio, quia sententia lata super expensis, erit diffinitiua: pro quo allegat Imol. in d.l.Paulus.& ponit Felin.vbi suprà. B. Dias re.666.

¶ Sententia lata super principali, videtur reiicere exceptiones non compassibiles cum ea: compassibiles tamen remanent in suo robore. Ita Abb. in cap.suborta de re iud. Paul. de Cast.in l.quòd in diem.ff.de compensat. ornat hãc regulam Fel.in d. c.suborta.

Limita octo modis, vt per eum ibi. B. Dias re.674.

¶ Sententia in dubio iustè præsumitur lata.l. Herennius.§.quia de euict. vide text.in l.ij.§.solent. de hered.vel act. vend.& vide glos.in auth.generaliter. C.de epis.& cler.& Bal. in l.ij.in vlt.q.C.si ex noxa. causa aga.

Primò fallit si non fuerit iudex ordinarius, sed delegatus. ita dicit Inn.in c.cum in iure peritus.de offi. deleg. vide etiam Bart. in l.ex quacunque. ad fin. prin.ff.si quis in ius voc.non ierit.

Secundò fallit, quando sententia non transit in rem iudicatam. Inn.in c.bonæ.de elect.ad hoc facit gl. notabilis.in prin.C.si aduers.cred.

Tertio fallit, quando quis appellat ad suum commodum: vt l.si quis libellos.C.de appel.

Quartò fallit si vult in integ. rest.l.qui proprio.§.item quæritur.ff.de procur.

Quinto fallit, quia ista regula procedit in sententia diffinitiua: secus in interlocutoria. ita dicit Innocen.in cap.cum in iure peritus. de officio delegati.& in c. bonæ. de electionibus.

Sextò fallit, vbi apparet notoriè de iniquitate sententiæ ex eius tenore: quia est nulla, nec meretur executionem. vt in cap. inter cæteros. de re iud.& in c. solicitudine.de app. gl. est in cle. pastoralis.de re iu. & in c.fraternitatis. de frig.& malefi.

Septimò fallit, si victor dixit sententiam iniquam, quia non poterit executioni mandari. ita Innocent. in capitulo, plerique. de immunitate ecclesiæ.sed contrarium facit quod not.Ange.in l.vendicatum.& ibi glos.ff.de euiction.

Octauò fallit, etiam in iudice ordinario, vel speciali: vt in iudice feudi.vt est glos.singularis.& eam tenet Baldus in capitulo primo, in titulo, de inuestitura in materia facta. B. Soc.re.448.

¶ Sententia interlocutoria, qua finitur iurisdictio iudicis, purà, quia pronuntiat se incompetentẽ, vel non esse procedendum ad vlteriora, vel qua absoluit conuentum ab obseruatione iudicij, reuocari non potest per iudicem text.est not in cap.significantibus.de officio delega.& in cap. iudex ab apostolica.§.j eod. tit. lib.vj.not. Abb. in c.cum cessante.de appel. & ponit hanc conclusionem Fel. allegando plura pro ea.in cap.qualiter. el j.vers. fallit prædicta regula. de accusat.

Limita iiij.modis, vt per eundẽ Fel.ibi. B.Dias,re.667.

¶ Sententia in his casibus, in quibus nocet alteri, in his etiam nocent acta, & aliæ probationes & attestationes, puta testes recepti ad perpetuam memoriam, & similia, Barto.leg.si mater.§.fin.ff.de exc.rei iud.leg. sæpe.quæstio. 10. vbi Alexan. numero 125. ff. de re iud. Inno. capit.causam.il 1. de testib.item lata verbis affirmatiuis nocet aliis. leg. diui fratres. ff de liber.causa.add ad Barto.leg.1.C.res inter alios acta. Anto. capitulo inter.de fide. instr. capit. at si clerici. de iud.sed.l.fi. §.fin.de iur.iur. Cin.& Bal.leg.is apud C.de edendo, Barto.l.2.ff.iud.solu.leg.si per lusorio. §.fin. ff.de appel.leg.si superatus. ff.de pignor. Bald. leg si quis. C.ad leg. Iul. de vi publ. leg. 2. C. quibus res iud.non noceat.gloss.leg.hæres.ff.de crim. expil. hæred. Med. re.8.

¶ Sententia, in qua dicit iudex (pronuntio prout in consilio) valet:nor. Lud. Alex.& Areti. in leg. j.§.j. ff.de verb.oblig. Alberic. Bal. Ang. Salic. & Paul. in leg. j. C. si aduersus lib. facit gloss. notabil. in leg.& puto.§. Iulianus. in versic.communicari.ff. famil.erciscund.

Limita quatuor modis, vt per Felin.in capit.cum venerabilis.de except. B. Dias,re.669.

¶ Sententia in qua dicitur, Pronuntio, vt in consilio, valet & tenet. Abb. & Imo.in c. cùm venerabilis.de excep. Pau. de Cast. in l.fundus. ff. de rescin. vend.& doct.in l.j.C.si aduer.liber.

Primò fallit, quando dicta verba, Pronuntio vt in consilio non sunt scripta.ita Ang.in consi.ccxlvj.incip.domina Liberina.

Secundò fallit, quando iudex non legerat consilium: quia tunc sententia est nulla. ita Bald. in l.j.C.de sen. ex peric. recit.

Tertiò fallit, quando consilium non fuit redactũ apud acta: vt per Abb.in c.illa.nisi.de accus. B. Soc.re.452.

¶ Sententia nulla est non seruata forma iuris no.

Doc.l.

Doc.l.prolatam.C.de senten.& inter.om.iudic.l.prima.C.de exc rei iud.capitu.ad petitionem.§.fin.de accusa.capitu. veritatis.de dolo,& contu.Specu.in tit.de senten.§.nunc videndum. Abb. capit. cum olim.de senten.& re iudic. Vant.in tract.de nullit.in titu.de null.senten.ex defectu proc.numer.3.plura adducit. Medic.reg.7.

Sententia nulla est ex defectu causæ. Socin.l siue à te. ff.de except. l.secund. §.si mater.ff.eodem. item secundò etiam ex defectu processus.l.prolatam.C. de senten. & inter.omn.iud.tertio nulla est ex defectu iurisd.Bald.rubr.C.si à non comp. iudic.leg.1.§. fin. ff.ad Tertull.l.prima.§. hæc autem.ff. quod quisque iuris.l.2.ff.de pœnis.gloss.fin.clem.vnica,de sequest. poss.& fruc.Angel.l.non erit.§.dato.ff.de iur.iur.Felin.capit.ex parte.de offic.deleg.Seba.Vant.in tract. de nullit.in titu. de nullit.sentent. ex defectu iurisd. numer.4. Medic.reg.6.

¶ Sententia omnis, siue definitiua sit, siue interlocutoria, requirit, quòd feratur partibus præsentibus,vel legitimè citatis. l. de vnoquoque. ff. de regul.iur.

Limita istam regulam, vt per Iaso.in l.nec quicquam. §.vbi decretum.ff.de offic.Proconf.Alexand.in l. de vnoquoque.ff.de re iudic. Anto. Nicellum in concord.gloss.iur.ciuil & cano.in concord.iij.qui ponit suprà d.regu.& refert omnes limitationes Iaso.vbi suprà. B.Dias,reg.673.

¶ Sententia prætextu falsorum testium pecunia corruptorum lata mero iure valet, sed contra eam in integrum restitutio datur.lege,diuus Hadrianus. ff.de re iudic.

Primò fallit,nisi sententia sit lata ex falsis probationibus factis ex dolo producentis,& in absentem tex. est reputatus sing.in l.prætor.§.Marcellus.ff.de iud. nam tunc sententia est nulla:vt per Innoc. in c.cum in iure:de offic.deleg & in c. de cætero. de re iud.& aliquid habetur per Bald.in l.j.C.de transf.latissimè per Ange.& Imol.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verbor.oblig.& in l.seruo inuito.§.cum prætor.ff.ad Treb.& in l.à diuo Pio.in prin.ff.de re iud.& per Bal. in l.si C.si ex falsis instru.

Secundo fallit,quando sententia esset lata contra matrimonium:quia ipso iure est nulla: & eadem ratione idem dicendum in sentẽtia lata contra minores: ita nota tenuit Abb.in c.licet causam.de proba.facit quod not gloss.in l.si pro iure.ff.de iure fisci.& in §.ista.in gloss instit.de actionibus.

Tertiò fallit in criminalibus, in quibus ista sententia est nulla.ita dicit Bald.in addit Spec.de execu.sententię.l.si quis obrepserit.in verbo,nihil agitur.ff.ad leg.Cornel.de sicar.

Quartò fallit in sententia decreti,quæ,redditur ipso iure nulla:vt tenet ipse Bald.in d.l.j.C.si ex falsis instr. & quod suprà in reg.cccel.fal.iiij. dictum est,quòd aduersus talem sententiam potest peti retractatio. limita primò nisi in prima causa fuerit cognitum de falso:quia vltimus hoc non poterit verificare.l. finali.C.si ex falsis instrumentis.

Quintò fallit,vbicunque volens petere restitutionem in integ.dixerit se velle probare directò,quòd testes falsum deposuerunt:vt voluit Alexand.de Imo. in l. cum proba.C.de transf.

Aliam fallentiam vide in l falsum.C.si ex falsis instru.& per gloss.& doct.in d.cap. licet causam. de probat. B.Soc.reg.454.

¶ Sententia * propter instrumẽta de nouo reperta non retractatur. l. sub specie. C. de re iudic. & l. imperatores.ff.eodem. B.Soc.re.447.

Auditio.

* Sententia. Vide Lanfran. in c. quoniam contra.in versic. hic tractabimus.in vers. quæro incidenter.de prob. & latè in l. admonendi.de iureiuran. primo not.& ad idem Fely.in c.inter cæteras,in circa med. in versi. quinta declaratio. & c. inter monasterium. in vers.limita primo.de re iudicata.

Primò fallit in fisco: vt est glos.in l.Imperatores. & in d.l.sub specie.

Secundò fallit fauore minoris: vt est glos.in d.l.sub specie,& in d.l.Imperatores.

Tertiò fallit fauore furiosi & prodigi, qui pupillo æquiparantur. l. Fulcinius. §.j. ff. ex quibus cau. in pos. eatur & no.glo.in l.eatur.C.de cura.fur.Bar.in præallegatis ll. Imperatores.&,sub specie.

Quartò fallit fauore libert.vt l.ij.§.fin.ff.si liber. ingen. esse dicetur.

Quintò fallit in causis spiritualibus: vt not. Inn.in c. quia propter. de elect. & hoc ideo, quia intelligitur in omnibus iudiciis, secundum Ang. in d.l.sub specie.

Sextò fallit in causis criminalibus.l. ista. §. si quis.& l.diui fratres.& ibi vide Bar.ff.de quæstionibus.

Septimò fallit in causa arbitratoris: vt not.Federic.de Senis consi.ccxxxvij.

Octauò fallit vbi sententia est lata per subsidiarias probationes, putà per iuramentum necessarium, vt l. admonendi.de iureiuran.ff.

Nonò fallit, vt vbi licet quis fecisset suam diligentiam ante sententiam,tamen non potuit instrumentum recuperare ita not.Inn.in c.vlt. extrà,de testib. & Bal.in l.si ex falsis.C.de transaction.& in l.penult. C.de sent.aduer.fisc.lat.lib.x.

Decimò fallit, vbi instrumentum de nouo repertum, est instrumentum alterius sententiæ: quia tunc retractaretur tanquam nulla & contraria primæ. vt l.ante sententiam. C. de sen. & interl. omn. iudi.sic not. Bal. & Raph. Cu.in d.l.Imperatores. de re iud.

Vndecimò fallit, vbi per instrumenta de nouo reperta appareret alia sententia lata ex falsis instrumentis vel probationibus.l. penult.ff.de confes.& Bal.in dicta l.sub specie.qui reprobat Rapha. Cumanum in dicta lege,Imperatores.

Duodecimò fallit in sententia condemnatoria: quia contra aliquus procedit: secùs in sententia absolutoria.de quo tamen dic vt per Cyn.& Bal.in l.pen. C.de cond.indeb.& per Raph.in d.l.Imperatores.

Decimtertiò, fallit quando testamentum est posteà repertum.glo.not.in l.j.§. ratio. ff.quemad.testa. aper.& in l.si vir.ff.de except.rei iudic. licet glos. teneat contrarium in d. l.iij. §. si legatarius.ff.si cui plusquam per l.Falcid.in verbo,cui cerit.sed dubitatur an in his casibus teneat sententia mero iure, an verò pœna.& not.infra quantum tempus debeat peri restitutio,de quibus dic vt per Spec.in tit.de execu.sententiæ.§.si.vers.illud autem.Ioan.Andr.in addi.Specul.in tit.de inst.edit.§.postquam additis.qui incipit,quid si solui.& Cano.in c.inter monasterium, de re iudic.Cyn.& Bald.in l.j.C.de sen. aduer.fis.lat. libr.x.Paul.de Castr.& Salyc.& Raph.in d.l.Imperatores,de re iudic. B.Soc.re.447.

¶ Sententia qua aliquis venit declarandus aliquam pœnam (ipso facto impositam) incurrisse, citationem exigit. Gloss est in clemen. præsenti.de censibus.& in clem.ij.de pœnis. quas ad hoc alleg.

Felin.in c.cum non ab homine.de iudic.

Limita tribus modis,vt per eum ibi,& in c.ij. de sponſ. Felin.in c.parochianos.de ſenten.excom.in ca.Rodulphus.de reſcript.in parte citari.nume.41.vbi ponit tres limitationes. B.Dias,reg.675.

¶ SENTENTIA regulariter ius facit inter partes.l. ingenuum.ff.de ſtatu hom.c.cum inter.de re iudi. & per doc. in capitulo quoniam contra.de probat.

Primò fallit,quando in ipſa ſententia fuiſſet expreſſus error contra ius ſcriptum,tunc non præſumitur pro ea,nec admiſsio appellationis purgat eam,hoc eſt vitium nullitatis.extrà,de re iudi.capitu.& ſi.& capitu.cum inter.de appell. & l.ſi expreſsim.& l.ij. C. quando prouoc.non eſt neceſ. nec poteſt intelligi, quòd in ipſa ſentẽtia ſi eſſet expreſſa ſolum vna cauſa contra ius,tunc licet ſit contra ius litigatoris, tamen ex hoc capite non redditur nulla: prout Inno. voluit in capit.in præſentia.de re iudic.vbi plenè de hoc dicit.

Secundò fallit,quando ſententia aliàs continet notoriam iniuſtitiam: cùm tunc ſententia ſit nulla, nec pro ea præſumatur niſi infra x. dies ſit appellatum. vt tenetur in capit fraternitatis.extrà de frig.& maleſ.vbi eſt bonus text.ſecundum vnum intellectum. ad hoc cap.ſolicitudinem.§.ſi verò.extrà,de appell. cap.inter cætera.de re iudic.& ita communiter tenetur,de quo plenius.

Tertiò fallit,quando colligitur error ibi patens,ex act. cum tunc ſententia ſit nulla,& admittatur ipſe impugnans ad probãdum talem errorem & iniuſtitiam: vt tenuit Cyn. in l.vnica. C. de erro.cal. quod etiam ſentit Inn.in c.cum dilectus.extrà, de re iudi. quod etiam tenuit Arch.in c.Roma.extrà,de ſen.excom. in vj.prout referunt do.de Ro.in deciſ.cccxl. quæ incipit,item fuit diſputatum.vbi hoc idem tenetur & plenè per Can.in d.c.quoniam contra.

Quartò fallit,quando quis fuiſſet admiſſus de facto ad diſputandum de ipſa iniuſtitia, & de ea conſtaret: quia tunc iudex deberet illam ſententiam retractare.extrà,de cauſa poſſ. & propric.c.cum ſuper.ff.de iud.l.de qua re.& hoc voluit Inno.in c.cum dilecta. extrà,de reſcript.& in d.c.cum Bertholdus.de re iudic.& per doc.in d.c.quoniam contra.

Quintò fallit,quando pars,pro qua eſſet lata ſententia confiteretur illam iniuſtam:cum tunc debeat retractari,nec pro ea præſumatur.arg.gloſſ.in authentic. iam neceſſe.C.de don.ante nupt.& in corpore vnde ſumitur.& hoc voluit Inno.in d.ca. quia plerique.de imm.eccl.quod intellige quando fuiſſet aditus iudex,qui per viam querelę adiri poſſet,ſecundum Nicol.in d.capit.quoniam contra.

Sextò fallit,quando opponetur contra ipſam ſententiam de iniuſtitia,ex eo quia fuiſſet per falſos teſtes, vel corruptos:cum tunc pro ea præſumatur, & admittitur probatio in contrarium: vt plenè Canon. in c.licet.de probat.

Septimò fallit in ſententia,quæ nunquam trãſit in rem iudicatam lata in cauſa matrimoniali:quia licet pro ea præſumatur,ſi non ſit appellatum: tamen admittitur probatio in cõtrarium:vt not.extrà,de re iud. c.lator.& cap.conſanguinei.& extrà,de elect. capit. bonæ.el ij.

Octauò fallit in ſententiis latis ad dicta teſtium deponentium de credulitate:cùm retractetur,ſi per alios teſtes poſtea idoneiores probetur contrariũ, prout voluit Ioan.And.in addit.Specu.in titu. de euict.§.j. verſic.ſed pone:de quo etiam in ca. propoſuiſti. per Can.extrà,de probat.

Nonò fallit in ſententia,quæ per appellationem ſuſpenditur:vt in primis cenſuris:cum pro ipſis non præſumatur, neque pro iuſtitia ipſarum, & earum ordine: ſed oportet quòd iuſtificentur per iudicem vel aduerſarium,ad cuius inſtantiam fuerunt latæ, ſi infra decem dies fuerit appellatum.argu.cap.ſacrę.de ſenten.excom.eſto quòd appellatio non ſpectaſſet eas.& hoc voluit gloſſ.& Inn.in d.c quoniam cõtra. & etiam Inno.in d.c.bonæ.de elect. B. Soc.reg.451.

¶ SENTENTIA regulariter de nocte * ferri non debet,vt in auth.de iudic.§.ſedebunt.& not.in l.nõ minorem.C.de tranſact. B.Socin.reg.445.

ADDITIO

* De nocte. Vide Felinum in capit.conſuluit.de offic. deleg. B.Vad.

Primò fallit,ſi fertur contra præſentem,vt dicit Ang.in l.more Roma.ff.de feriis.

Secundò fallit,quando eſt conſuetudo loci,vt ita feratur de nocte, ſicut eſt in curiis regum.ita dicit Ioã. Andr.in addit.Spec.in titu.de ſent.§.iuxta.verſi.ſed nunquid licet.

Tertiò fallit,quia propter multitudinem poteſt ferri ſentẽtia de nocte:dicit Bald.in prima conſtitutione Digeſt.

Quartò fallit propter neceſſitatem:vt dicit Bal.in l.caſus.ff.de teſti.nam tunc de nocte ferri poteſt.

Quintò fallit ex cauſa, vt ſi iuriſdictio expiraret: vt in capit.conſuluit,de offic.deleg.& tenet Bart.in l.non minorem.C.de tranſact. B.Soc.reg.445.

¶ SENTENTIAM regulariter non vitiat falſa cauſa expreſſa in ea,niſi per appellationem,vel alio remedio reſcindatur.Ita ſentit gloſſ.in l.is ad quem.ff. de acquir.hæred.vbi latè Imol.idem poſt Ang in l. qui Romæ §.duo fratres.verſ.& propter prædicta. ff. de verbo oblig.

Limita vij.modis,vt per Felin.in capitul.ſicut.de re iudic. B.Dias,reg.677.

¶ SENTENTIA requiritur, ſi lex per verbum futuri temporis,loquatur, vt putà ſi quis fecerit ſic, puniatur in tantum,ſecùs autem,ſi verbo tẽporis præſentis vtatur,vt ſi quis hoc fecerit,ſit priuatus: quia tũc ipſo iure intelligitur.glo.in l.crimina.ff.de iur.omn. judic.& gloſſ.in authentic.habita.C.ne filius pro patre.& eſt gloſſ. in l.iubemus.§. œconomus. verſicul. ſanè.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in authentic.de litig. §.omnem. vbi etiam gloſſ. & l. ſi quis in tantum. C.vnde vi. facit quod dicit Anto. de Butr. in capitulo quoniam frequenter.§. porrò. vt lite non conteſtat.

Primò fallit iſta regula,quando vtitur verbo futuri tẽporis quòd requiritur ſententia, ſcilicet quando l. vel ſtatutum vlterius proſequeretur ſe declarando: putà quia diceret,ſi quis fecerit ſic,priuetur ipſo iure:nã tunc non requiritur ſententia.ita notant doct. in d.l.ſi quis in tantum:per ea quæ not.in l.fi.C.de iure emphyt.& ibi doct.

Secundò fallit,quando ratione adiuncti conſtatet de mente leg.vt quia diceretur, priuetur mox, vel illico,vel ipſo facto quia intelligitur ipſo iure. gloſſ. eſt in authentic.de inceſt.nupt.in princip.& in capitulo eum qui. de præben.in vj. Bald.in l.prima. in vltim.char.C.de ſum.Trin.& fide cath.tex.eſt & gloſſ. in verbo,ipſo facto.in capitu.fin. extrà, nec cler. vel mon.& in cap.vbi periculum.§.nullum.de elect. in 6. & in c.2.de hær.eod.lib.de quo per Ioan.And.in c. j. de homi.in vj.& per Bald.in l.ſi quis non dicam rapere.C.

pere. C. de episc. & cler. in repet.

Tertiò fallit, vbi verbum, quo vteretur lex, vel statutum esset tale, quòd importaret priuationem ipso iure, & c. glos. est in l. prouidendum. de postul. C.

Quartò fallit, quando verbo futuri temporis apponerentur verba, modis omnibus: quia intelligitur ipso iure. glos. est in auth. vt deff. seu fun. eorum. §. sancimus igitur. in ver. modis omnibus.

Quintò fallit si apponatur verbum omnino. glos. est sing. in l. prima. §. si pecuniam. ff. depositi. secundum Lud. in ij. singul.

Sextò fallit si apponatur dictio, funditus. gloss. est sing. in l. nil decernimus. C. de episcop. & cler. secundum do. Lu. in d. singu. ij.

Septimò fallit, si apponatur dictio, penitus. gloss. est in l. si quis aduocatorum. C. de postul. & not. Ioan. And. in c. per inquisitionem. circa fi. de elect. & per Arch. in cap. ordinarij. in vj.

Octauò fallit, si adducantur ista verba simul, & coniunctim, cassentur & irritentur. secundum Bald. in titul. de pace Constan. in verbo, priuilegia.

Nonò fallit, quando ponitur verbum futuri temporis, & ista verba recta via: quia intelligitur ipso iure. ita dicit Anton. de Butr. in c. quæ ad te. in princip. in ver. non de derunt.

Decimò fallit, vbi aliquod statutum diceret spolietur talis si fecerit sic: quia intelligitur ipso iure. est doctrina Hostien. in c. si. de postulat. præl. & Soc. re. 446.

¶ SENTENTIA retractari potest per instrumenta de nouo reperta tamen ex parte rei, quàm actoris. doc. com. l. admonendi. in princ. ff. de iur. iur. l. sub prætextu. C. de transactionibus. doc. l. 1. C. quomodo & quando iudex. item sententia, in qua tu es mihi condemnatus de retrouendendo rem pro certo precio me tibi offerente precium, nam ex vi illius sententiæ ratione correlatiui poteris petere dictum precium à me si retrouenditionem non petam. leg. fin. C. de ind. vid. tolli per sententiam enim quasi contrahitur. l. 3. § idem. ff. de peculio. Med. reg. 9.

¶ SENTENTIA semel declarata non potest iterum à iudice interpretari. Bald. l. hac lege. C. de sent. ex breuil. reci. per l. quicquid adstringendæ. & l. inter stipulantem. vbi idem Bald. §. 1. ff. de ver. ob. Ange. l. quod iussit. ff. de re iud. Imol. l. ab executore. col. 4. ff. de appellat. Medic. re. 4.

¶ SENTENTIA si apparet lata, & non apparet quod fuit lata parte instante, est ipso iure nulla: tenet Bar. & alij in l. vnica. C. vt quæ desunt aduo. Ang. & Imo. in l. de vno quoque. ff. de re iudic.

Limita quatuor modis, vt per Iaf. in l. properandum. §. & si quidem. C. de iudic.

Primò, in causis fiscalibus, per tex. in l. ij. §. senatus. ff. de iur. fisc. quem ibi ad hoc not. Bart. & reputat mirabilem.

Secundò, quando sententia lata, causa deuoluitur ad Papam per appellationẽ, quia tunc Papa ex officio suo, potest etiam parte absente procedere ad sententiam: not. Alex. in d. l. vnic. post Ang. & Imo. vbi suprà, quos refert Iaf.

Tertiò limita, nisi iudex videat perire instantiã causæ, quia tunc, ne iudicium agitatum reddatur illusoriũ, potest ferre sententiam, etiam neutra parte petẽte.

Quartò, quando ambæ partes sunt præsentes, & sententia fertur pro actore: quia tunc valet sententia, quãuis aliter non appareat ex processu, quòd actor petierit eam à iudice, ex ratione de qua per eum. B. Dias reg. 665.

¶ SENTENTIA si per iudicem appellationis fuerit confirmata, per ipsum est exequenda. glo. in c. pastoralis. in verbo, discussa. in fin. de offic. deleg. alia in l. si quis priore. ff. ad Trebel. & in §. si quis priore. Instit. quib. mod. testa. & ita dicit cõmuniter teneri Alex. in l. à diuo Pio. ff. de re iud.

Limita dupliciter, vt per eundẽ Alex. ibi. B. Dias re. 676.

¶ SENTENTIA super executione rei iudicatæ est interlocutoria, vtputa, si iudex pronunciaret sententiam ad fauorem Titij exequi, & executioni mandari debere est interlocutoria, & regulatur secundum naturam & regulam actus interlocutorij, secundum Anch. in consilio cccxlij. Vicarius potestatis, cum duobus sequen. & Boe. quæ. lviij. numer. 7. & ab actu interlocutorio executiuo non appellatur nisi sit in debita & excessiua executio, secundum tex. in l. ab executione. C. quorum appell. non recip. & l. ab executore. ff. de appella.

Durante tempore dato ad appellandum executio fieri non debet. glo. in versi. innouata. in princ. capit. si. de appel. in vj. & gloss. in l. vnica, in versi. nouare. ff. nil innouari appel. pend.

Executio fieri non potest in lecto, vestibus, seu indumentis quibus homo tegitur. vt l. executores, in versi. oratorium. C. quæ res pig. oblig. possunt. quia etiã damnatis ad mortem vestes sibi non auferuntur. vt l. diuus. ff. de bon. damn. Fab. & Iaf. in num. 26. §. fi. in stit. de actionib.

Executio non fit in bobus aratoriis, nec in instrumentis ad agriculturam destinatis. vt d. l. executores, & & in authen. agricultores. C. quæ res pigno. oblig. poss. & in parte. senat. Rogat. 1496. & 1461.

Executio etiam non fit in armis & equis militum. glo. est in ver. dignitate. l. nepos proculo. ff. de verborum signific. Iaf. in §. item seruia na. num. 66. instit. de act. & l. senatus.

Et minus in stipendiis militum. vt l. stipẽdia. C. de execut. rei iudic. doct. in l. commodis. ff. de re iudic. & ibi doct.

Executio nõ potest fieri in dotis datis per illustri. duc. dom. & minus in salario iudic. vt in parte maioris l. consi. 1271. & 1399.

Executio minime fieri potest in libris scholarium, vt est gloss. not. in d. l. nepos proculo. in vers. dignitare. Iaf. in §. fin. numer. 6. instit. de actio. Gome. in §. seruiana. numer. 30. inst. de actio.

Executio fieri non potest contra tertium, non nominatum in illa sententia. Ita Bald. in consilio cxlix. vol. 3. nume. 1. & in l. si bina. ff. de iniust. rupto testa. & idem in l. si pro te in fin. C. de dot. promis. & in l. à diuo pio. ff. de re iudica. Ang. conf. xxj. un. 4. Soc. consi. lxxxij. numer. 8. vol. iij. Brun. consi. xciij. num. 8. Bald. consi. lviij. vol. v. Cast. consi. x. numer. 4. vol. j.

Executio testamenti fit & fieri debet per episcopum loci ordinarium à die monitionis, qui habet tempus anni, ad aliud exequendum, quo decurso executio deuoluitur ad archiepiscopum secũdum Bal. & Saly. in l. nulli C. de episcopis & cler. ibi postremus anni, & versic. quæro decimo. cum gloss. Abb. in ca. nos quidem. De testa. & doct. auth. hoc amplius. C. de fideicom. Fede. consi. cxxix. in j. quæstio. Abb. consi. lxix. ver. venio ad vltimum. vol. j. Barb. consi. 8. versi. restat nunc.

Item in bonis mariti pro debito vxoris executio fieri non debet & facta non valet nec tenet. l. j. & ij. C ne vxor pro mari. & in l. si mater. C. in quibus casib pig. vel hypo.

Item

Item in peculio profectitio filij, quia pro debito patris nulla potest fieri executio in d. peculio. Ita Bar. in l. iij. §. vtrum. num. 4. ver. venio ad iiij. partem. ff. de mino. Bal. in penul. C. qui bon. ced. poss. Boe. q. vij. num. 1. 5. 7. & 8. Alex. latè in l. si finita. §. si de vectiga. numero 12. ff. de dam. infect. & Corn. consi. xx. 8. nume. vol. iij. Bal. in l. j. C. de bonis quæ lib. num. 14.

Item sententia lata contra tutorem nomine pupilli non exequitur contra tutorem, nec in bonis suæ specialitatis, sed bene in bonis pupilli. Bar. in l. ij. ff. de admin. tuto. & docto. in l. j. C. quando fisc. vel priuat.

Item pro debito vniuersitatis non fit nec fieri debet executio in bonis singulorum ciuium. Bald. in l. etiam. nume. 25. C. de exec. rei iudic. Bart. in l. si non obtulit. §. actor. ff. de re iud.

Et similiter pro debito monachi potest fieri executio in bonis monasterij. Bald. in authentic. Cassa. numero 3. versi. iiij. C. de episcopis & clericis. nisi monasterium haberet bona quæsita per monachum.

Item non potest fieri executio in fructibus præbendæ pro debito clerici. vt Bart. & Alex. in d. l. commodis. nu. 2. ff. de re iud. Idem Bar. in l. à diuo pio. §. in venditione. versi. exequuntur. in fi. ff. de re iudica. Abb. & doct. in c. peruenit. de fideiussore.

Item pro debito communis, seu vniuersitatis, non fit executio in viis publicis, prædiis, seu nemoribus quorum fructus sunt singulorum ciuium pro commodo possessionum & terrarum in communi existentium. Ita Ang. in d. l. commodis. ff. de re iud. Spec. in tit. de execu. sententiæ. §. sequitur. versi. quid si vniuersitas. Bart. in l. si se non obtulit. §. actor. nu. 7. ff. de re judic.

Item non potest fieri executio mortuo testatore, contra hæredes vel eorum propinquos, nisi lapso nouēnio. & ita tex. & ibi Bar. in authen. §. hæc autem. vt cum de appella. cognos. coll. quem refert Roder. Suarez in l. post rem iudicatam. in ix. limi. ff. de re iudic.

Item executio fieri non potest intra tempus trium mensium conficiendi inuentarium contra hæredē per creditores hæreditarios. vt l. fi. §. donec. & §. etsi præfatam. C. de iure delib. Ias. in §. fuerat. num. 61. instit. de actio. Bal. in l. ait prætor. §. si quis. ff. de procura. num. 1. Boe. q. x. nu. 3.

Item executio fieri non potest contra singularem successorem, vt in l. si debitori, & ibi Bar. nume. 3. C. si aduer. credito. præsc. opp. glo. in l. ea lege. C. de condi. ob causam, & in l. si vnus. §. ante omnia. num. 5. ff. de pact. & ibi Ias.

Item contra tertium possessorem executio fieri non potest, prout tenet Ias. in l. si vnus. §. ante omnia. nume. 4. ff. de pac. & in l. iurisgentium. §. prætor. nu. 9. ff. de pact. in l. post rem iudicatam. numero 3. & ibi Roder. Suarez. & idem Ias. in l. j. ff. si cert. pet.

Item contra famosum artificem executio sententiæ capitalis fieri nō debet, donec princeps consulatur. Ita text. in l. ad bestias. ff. de pœnis. Ita Rom. sing. dccxvij. Cæpol. in l. mercis appellat. numero 15. ff. de verbo. signifi. & l. si contra. num. 18. & de vsucapio. pro empt. cum infinitis.

Item executio fieri non potest sententiæ latæ ad fauorem T. quando maximè post latam sententiam allegatur transactio facta inter partes, vel si pars illi sententiæ expressè renunciasset: vt Rom. cons. cclxvij. & l. iij. §. ex conuentione. ff. de re iudica. & gloss. in capitu. quòd ad consultationem, extra de re iudic. L. Nouel. re. 197.

¶ Sententia super inepto libello lata est ipso iure nulla. vt est gloss. singul. Instit. de act. in prin. & sequitur Bald. in l. actor. C. de re. cre. & Bal. in l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. & Cy. in l. vnic. C. vt quæ desunt aduoc. & Pet. de Anc. in cap. cōstituto. de elect. quia nullus actus decisionis super eo formari potest. vt in l. si patronus. ff. de iureiur.

Primò fallit, nisi libellus per improprietatem verborū posset saluari, vt l. si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiur. ita tenet Ioann. Andr. in titu. de offic. iud. §. de seruit.

Secundò fallit, nisi sententia lata sit super inepto libello, vt est glo. sing. in l. vinum. ff. si cert. pet. in glo. magna in fi. quam ad hoc reputat notatu dignam Bar. in extrau. ad reprim. in verbo, figura.

Tertiò fallit, si sententia sit lata prætextu confessionis, quæ non requirit talem iudicij solennitatem, & validatur processus aliàs ineptus. vt in ca. Pisanis. de restit. spol. quod intellige vt ibi per An. de But. videlicet, quando expressa est confessio: secus si tacita. Itē intellige quando confessio tendit ad illum finem, ad quem agebatur in lib. licet aliàs secùs. & ad hoc vide Bald. in l. j. ff. de offic. præf. vrb.

Quartò fallit etiam, quando libellus est ineptus ratione taciti erroris non expressi, secundum Bald. not. in l. certa ratione. C. quando prouo. & si libellus est partim aptus, & partim ineptus valet, & reiicitur in parte inepta, secundum Lapum in alleg. xxv. & est gloss. sing. secundum Bald. in l. si quis homicidij. C. de accus. & vide Lud. de Ro. in l. ij. ff. de sol. & in l. si vero. §. dos. ff. de pact. B. Soc. reg. 455.

¶ Sententia sub conditione ferri non potest, vt l. j. in §. biduum. ff. quando appel. sit.

Primò fallit, vbicunque fieret sub ea conditione, quæ pendet ex his, quæ in iudicio fiunt: vt puta, feram sententiam pro te si iurabis modo, talis sententia bene valet. vt est glos. reputata singu. in l. cum iudex. C. de sen. & inter. omn. iudic.

Secundò fallit, quando fertur sententia hoc modo: condemno te saluo si feceris sic, quoniam tunc valet talis sententia. ita tenet gloss. super verbo, purè.

Tertiò fallit, quando fertur sub conditione de futuro. ita tenet gloss. & Barto. in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic.

Quartò fallit in sententia interlocutoria: vt per gloss. & Bart. in l. à diuo Pio. in §. in venditione.

Quintò fallit in sententia lata sub modo: vt in l. cum eorum. iuncta gloss. C. de sent. & vide Bart. in l. ait prætor. in §. si iudex. ff. de re iudic. vbi plenè per supradicta. hoc tamen, quòd valet sententia lata sub conditione, si talis iurauerit, intellige verū, si fuerit iuratum in continenti post sententiam, aliàs non valet: vt l. generaliter. in prin. C. si cert. pet. & no. Bald. in l. trinam. in fin. C. de fru. & lit. expen. & intellige incōtinenti, scilicet antequam sententia transiuerit in rem iudic. arg. l. j. ff. ad Turpil. & l. si causa cognita. C. de transact. & l. eleganter. §. si post rem. ff. de condic. indeb. & pro hoc, quòd incontinenti sit iurandum, allego text. in l. fi. ff. de stat. lib. & singulariter Bald. in d. l. generaliter. in fi. prin. C. de re. cre. sed ad de quòd Card. Zab. tenuit cōtrarium expressè in capit. fin. de iureiu. quem omnino vide, & Ioan. And. in addit. Spec. in titu. de sent. & re iud. in §. iusta. in addit. quæ incipit, sed quid de absolutoria. in addit. magna. vbi dicit, quòd prius est iurandum ante-

quam

quam deueniatur ad extraneos actus, quod est sing. notandum, quia est in practica quotidianum: nam communiter quando adiicitur conditio iurandi in sententia, partes non aduertentes non iurant incontinenti, sed possunt iurare ex interuallo, & maximè quando litigant per procuratorem, qui negligit nuntiare dominis iurare debentibus, quorum negligentia nocet dominis: vt in simili nota. Bart. in l. j. in §. si procurator. ff. si quis ius dic. non obtem. sed si talis cōditio non esset potestatiua: tunc bene posset ex interuallo iurare. exemplum: condemno talem si actor probauerit, &c. vt nota. glo. in præal. l. à diuo Pio. & in §. in venditione. ff. de re iudic. licet Bar. in hoc tenuerit contrarium in l. cum iudex C. de sen. & inter. omnium iudic. vide Bart. in l. admonendi. ff. de iureiurando. B. Soc. re. 456.

¶ SENTENTIA tempore pronuntiationis ab ipso iudice, legi debet: probat tex. in c. fi. de re iudi. in vj. Bal. in l. hac consultissima. C. qui test. facere pos.

Limita duobus modis, vt per Bal. vbi suprà: & per Dominic. in dicto capitu. fina. vbi limita tribus modis. B. Dias reg. 679.

¶ SENTENTIA non valet si iudex referat se ad instrumentum in actis non productum. l. 3. C. de sent. quæ sine certa quantita. Ioan. Andr. in add. ad Specul. in titu. de senten. §. qualiter. versiculo inter. Doct. capitulo cum venerabilis. de exceptio. Doct. l. si conuenerit. ff. de re iud Rom. & Aret. l. 1. § si quis ita. ff. de verbo. obl. Ripa l. 5. §. 1. nu. 8. ff. de re iudic. item not. quòd si quis in sententia condemnatus fuerit ad soluendam certam quātitatem, secundum quòd soliti soluere sunt antecessores, si nihil soluerint valebit tamen sententia, quia illa dictio stat causatiuè, seu effectiuè non autem conditionaliter. not. l. cum qui. §. Iulian. ff. de constit. pec. vbi Barto & Alexand. gloss. capitul. quoniam Abbas. de offi. deleg. Ias. l. admonendi. nu. 37. ff. de iur. iur. item not. quòd sententia necessariò refertur ad libellum. Doct. l. cum fundus. ff. com. diuid. & sententia appellationis confirmatoria prioris, necessariò quoque refertur ad priorem, vnde si prior sententia continebat iuris errorem, & secunda quoque eundem continebit. Doct. com. l. 1. C. de errore aduoc. Angel. l. 1. §. item. ff. de sent. quæ sine appell. rescind. Alexand. consilio 79. volumine 2. Tiraquel. tract. de leg. connub. gloss. 7. nume. 192. Medic. re. 10.

¶ SENTENTIA vbi alteri præiudicat, non tamen transactio, compositio, vel compromissum præiudicat: not. Abb. post Innoc. in ca. auditis. de præscrip. & Math. in sing. xxvj.

Limita dupliciter, vt per Felin. in cap. quamuis, de re iudic. vbi etiam alio & tertio modo conatur restringere, licet non se firmet. B. Dias re. 664.

¶ SENTENTIA ab vno ex pluribus delegatis lata nō valet & nulla est. l. cum magistratu. C. quando prouo. non est neces.

Primò fallit, vbi iuraret aliter sibi non liquere de causa: quia tunc vnus solus potest ferre sententiam: vt l. Pomponius. ff. de re iud & ibi not.

Secundò fallit, vbi fuissent delegati cum clausula, quòd si ambo non possent expedire, vnus solus posset, si tamen alius fuisset requisitus primò an vellet simul ferre sententiam. casus est in cap. cum plures. de offic. deleg. in vj. vbi vnus solus tulit sententiam interlocutoriam & non diffinitiuam. nā valet illa sententia interlocutoria*. vt est glo. in l. Pomponius. ff. de re iudicata. B. Soci. re. 440.

ADDITIO

* Interlocutoria. Vide Felin. in cap. causam matrimonij. de offic. deleg. B. Vad.

¶ SENTENTIA. Iulian. lib. lx. digestorum. lex lxvij. al. Vlpia. lex. xcviij.

Quoties idem sermo duas sentētias exprimit, ea potissimum [a] accipietur, quam rei gerendæ aptior est.

ADDIT. a accipiatur, in P. Flor.

L. si vno. in princ. ff. locat. vbi Bart. Viuiennus.

¶ SENTENTIA. L. †68.* idem lib. 87. Digestorum.

ADDIT. † al. l. 67. * al. Vlpia.

Quotiens idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum [a] excipiatur, quæ rei gerendæ aptior est.

ADDIT. a al. accipietur.

Interpretatio à natura negocij secundum Oldendorp. qui plures modos prosequitur in Antino. fol. 364. Sim. de dam. in l. damni. Loc. l. si vno, l. ex conducto, §. Pap. lib. 4. l. in lege, de vsur. l. si stipulatus sis, de in diem, ad. l. Imp. de reb. du. l. 12. l. 14. §. fi. l. vbi 22. de testa. c. cùm tibi, in fi. de resc. c. capitulum, in fi. de præsc. ver. l. insulam, de legib. l. ambigua, de ver. ob. l. quotiens. EXCIPIATVR. s. cùm ignoratur, quid acti sit. APTIOR. Etiamsi vtilior sit ei, qui sermone obscuro vsus est, inquit Fab. Exc. de præto. sti. l. in prætorijs, l. 1. §. fi. Riisvvichius parat.

¶ SENTENTIAE appellatione, propriè non comprehenditur interlocutoria. Probatur ista regula in rub. C. de sent. & interl. omn. iud. propter copulam &, ibi positam, quæ ponitur inter diuersa, vt in glo. rub. ff. de iur. & facti ignor. & c. querelam. de simon.

Limita tripliciter, vt per Ripam in rubric. ff. de re iudic. B. Dias re. 662.

¶ SENTENTIÆ verba regulariter non sunt futuri temporis, tamen quando geminata sunt verba futuri temporis, valebit, vt si dicatur irritetur, cassetur, quod in tali instrumento continetur. Bal. in extrau. de pace const. ver. priuilegia. glo. & docto. ca. in pœnis. de regu. iur. 6. l. in criminali. C. de iurisd. omn. iud. Rom. sing. 3. Crem. sing. 7. Abb. c. quibusdam. de pœnis. Ias. l. non dubium. numero 10. C. de legib. Felin. c. Rodulphus. de rescrip. Barba. c. si diligenti. de foro compe. Alex. post Bar. l. imperator. ff. de iure fisci. Euerard. in loco à vi Gem. num. 9. Duen. in reg. 5. num. 7. Medic. re. 2.

¶ SENTENTIAM pro se latam, non licet allegare iniustam esse: eo quia allegare turpitudinem propriam, non est licitum. Text. est in l. si seruus. §. si hæreditas ff. de leg. j. faciu. t nota. per Bar. & Doct. maximè Ias. in l. iusiurandum & ad pecunias. § procurator. ff. de iureiur. glo. & doct. in c. inter dilectos. de donat.

Amplia vno modo, & limita duobus hanc regulam, vt per Ias. in d. §. si hæreditas. nu. 4. & 5. B. Dias re 68.

¶ SENTENTIA. Ex sententia fit ius.

C. de iud. l. sub spe. & l. 1.
ff. de stat. hom. ingenuum.
ff. de inofficioso testamento. l. Pap. §. vltimo qui repu. §. cum qui.
ff. de lib. caus. l. diui.
ff. de re iud. l. post rem.
ff. de lib. exhib. l. 1. §. in hoc.
ff. fam. ercisc. l. cum putarem.
ff. de leg. 1. si seruus plurium. §. 1.
ff. de minor. 25. ann. l. minor. 25. ann. & l. de ætate. ff. ad S. C. Turpil. l. seruo. §. cum præ.
ff. de iureiur. l. si iurauero.
ff. de lib. agnos.

Non

Non fit.

Quia nec actio acquiritur.

ff.de pig.l.si supera.§.iusiurandum.

C.de fid.instrum.l.2.

C.de transact.l.si ex Fal.

ff.de feriis.l.1.

ff.de collus.detegen.l.cum.

C.de re iud.l.1.

C.si ex fal.instrum.l.2.

ff.de iud.l.si post.

ff.de inoff.test.l.qui repu.§.cum contra.

ff.de his qui sui vel alieni iur.l.si iudex.

ff.de re iud.l.aditione.

ff.de pig.l.si fundus.§.si plures.

Ex sententia fit ius, &c.) Quod in hac Rubrica continetur, in tribus tantum casibus recipiendum est, licet multo plures in rubrica contineantur. Primò, in casu inofficiosi testamenti, vt ff. de inofficioso testamento.l.Pap. §. si ex causa. item in causa filiationis. vt ff.de lib. ag.leg.1.in fine.& l.secunda, & 3.item in causa ingenuitatis. vt ff.de stat.homin. l.ingenuum. & de liber.caus.leg.diui.§.primo. licet in hoc tertio casu quidam dissentiant.arg.eius quod legitur, vt ff. si lib.ing.esse dic.leg. patronum potest. Sed dic pro ingenuitate, id est, pro eo qui dicebatur ingenuus, sententiam fuisse latam: non quòd fuisset etiam ingenuus, sed quòd esset libertus actoris. Vel dic, ibi collusionem intercessisse: nam in hoc casu, & in aliis, ita demum fit cęteris pręiudicium. si non interueniat collusio, vt per totum tit.de collus detegenda.& de appella.si per collusorio.& ff.de leg.1.l.2.& l.seruus plurium. Caue tamen tibi, qualiter accipiatur, fit ius ex sententia Verum est enim, ex qualibet sententia fieri ius inter partes, si tamen teneatur: scilicet quòd datur actio in factũ, etiam si contra ius litigatoris sit lata. vt ff.suam sine appell.l.1.& ff.de inst.& iur.l.pen.licet sententia ex quibusdam causis in contraria Rubr. causa.& in alia positis, possit rescinde: vel quia dolus intercessit, vel ætatis prætenditur auxilium: vel quia falsa fuerunt instruméta, quibus est sententia lata.nam & eam dico valere, licet rescindatur.vt ff.de re iudic.l.diuus.& de iud.si prætor.§.Mar.His autem casibus dicitur sententia facere ius, quia sententia accipitur pro lege scripta: vt sit ius, siue lex, generalis inter omnes: & ita hæc sententia inter omnes obtinet. Et fuit ista valde specialia.alia enim non nocet inter alias. vt C. res inter alios ac.& l.quibus res in. non nocet. per totum titu. Non nocet dico omnino: facit tamen quale quale præiudicium.vt ff.de appell.l.à sententia.& de re iudic. l.si duo.& de Carb. ed.l.Carbo. §. ibidem. Inter alios dixi ignorantes scientibus, & si nó semper nocet, tamen quádoque.vt ff.de re iud.l.sæpe.§.sententia.aliquádo ius facit inter omnes, vt etiam de similibus ad similia transeamus. vt ff de ll.& con.l.Imperiales. aliquando inter omnes, sed tantum super re illa.vt ff.de stat.hom.l.ingenuum.aliquando inter agentes tantum valet, vbi iudicium nullum.

ff.de re iud.l.de qua re. Azo, rub.26.

Sententia contra ius lata non tenet.

C.quando prouoc. non est necesse.l. præses.

Sententia semper in scriptis ferenda.

C.de sen.ex breuic.reci.l.2.

In Auth de man.prin.§.den.

I.vt cleric.ap.prop.e. circa prin.

In Aut.vt iudi.si quoque.§.necesse.

Sententia mandatam adoptionem nullam aliquando esse, si Imperator eam confirmauit.

Ex empris nunquam iudicatur.

ff.de bon.dam.l.vlt.§.si quis.

Sæpe sententia rei, non personæ datur: & tunc res inter alios acta, aliis prodest, vel non nocet.

ff.de neg.gest.l.liberto.§.vlt.

Sed in possessionem missio sæpe fit realiter.

ff.de reb.aut.iud.poss.l.cum vnus.

Si conuentus post litem cœpit teneri condemnator.

ff.de pet.hæred.l.si hæreditatem.

ff.de except.rei iud.l.si à te.

ff.de iud.l.non potest.

Si actor post litem contest.cœpit ius habere, * habendo obtinebit. * al.agendo.

ff.de pet.hæred.l.quod si in diem.

ff.de pig.act.l.si rem.§.vlt.

Solutum ex causa iudicati repetitur.

ff.de iud.sententia.l.fullo.

ff.commod.l.rem mihi.

ff.de re iud.l.diuus.

ff.de procurat.l.licet.

C.de reb.cred.l.vlt.

C.de aduoc.diuer.iud.l.1.§.si patronos.

ff.de dona. inter vir.& vxor.l.si sponsus.§.si vxor.

Non repetitur.

ff.de dolo.l.si dolo ac.

C.de cond.indeb.l.1.

C.de compen.l.ex communi.

C.de re iud.l.sub specie.

C.quando prouoc.non est necess.l.2.

ff.de stat.hom.l.ingenuum.

ff.de re iud.l.de qua re.§.cum ab.& l.posse.

ff.fam. ercisc.l.cum putarem.

ff.mand.l.si fide.§.in omnibus.&l.sicut.in fin.

ff.de bon.lib.l.si patronus.§.si quis omnes.

ff.de lib.ag.l.1.§.in hoc.

ff.ad Trebel.l.seruo.cum prætor.

C.de aduo.diu.iud.l.1.

Solutum ex causa iudicati repetitur.) Solutum ex causa iudicati repeti non potest, vt in contraria Rubrica cótinetur. fallit tamen in quibusdam casibus, vt suprà diximus in proxima Rubrica. & possunt etiam alij in ista notari. vt C. de ad. diuer. iud.lege, si patronum.& l.commodari.l.rem.& ff.de dona.inter vir.& vxorem.l.si sponsus.§. si vxor. Duæ autem primæ concordantiæ in hac Rubrica non faciunt ad rem. quia in primo non fuit ipso iure sententia. In secundo legitur in iureiurando, non in sententia. Item illud dici potest, non dari repetitionem indebiti in aliquo casu. vt ff.de condit. indeb. l.1.& 2.& in hac Rubrica continetur. datur autem condictio sine causa. vt ff.de cond.sin.caus.adminiculo. vt in hac Rub.continetur. Azo, rub.26.

Aduersus sententiam datur actio.

C.si ex fal.instrumen.iu.fue.

ff.de donat.l.cum à te.

ff.si ser.vend.l.si de communi.

ff.de except.rei ind.l.2.l.si à te.

ff.de appel.l.si expressis.

Non datur.

ff.qui satisd.cog.l.si decess.

ff.de iud.l.si prætor.

Aduersus sententiam datur actio.) Non solùm ex causis no

ſis notatis in ſuperiori Rubrica alicui ſubuenitur ad actionem poſt ſententiam, ſed etiam ex aliis, vt ff.de donat.l.cum à te.

ADIECTIO.

Et t.ſi ſeruus vend.l.ſi de communi.aliàs non,vt in contraria Rubr.continetur. Azo,rub.26.

Exceptio poſt rem iudicatam obiicitur.
C.de iur.& ſact.ignot.l.1.
C.de canonibus.l.inuitè.
C.de re iud.l.1.
ff.ad Maced.l.tamen.
ff.de iud.l.de qua re.§.cum ab.
ff.de pign.l.ſi fundum.§.ſi plures.
ff.ſolut.matr.l.ex diuerſo.
ff.de re iud.l.Neſennius.§.vlt.
ff.de except.doli.l.qui agnitis.
ff.de except.dol.l.ſi procurator rei.
ff.de fideiuſſ.l.fideiuſſores.
ff.de ritu.nupt.l.palàm.§.qui.
ff.ſi ſer.vend.l.ſicut autem.& l.ſi quis.
ff.de don.l.qui id.in princ.

Exceptio poſt rem iudicatam,&c.] Regulare eſt,vt dilatoria exceptio in principio tantum debeat opponi.vt C.de probat.l.exceptionem: peremptoria verò quandoque ante ſententiam debet opponi. vt C. ſentent. reſcindi non poſſ.l.peremptorias. Fallit autem minoris ætatis fauore, vt in eadem l. continetur,& in ſequenti Rubr.continetur. Item fallit priuilegio militis, vt C.de iur.& ſact.ignor.l.1. Item in exceptione Maced.& Vell.vt ff ad Maced.l.vlt.cum alij,& ff.ad Vell.l.ſi non oppoſita. & in exceptione, quam habet fideiuſſor contra creditorem,ſi neceſſariæ fuerint ei actiones,vt ff.de fideiuſſ. l. fideiuſſor.idem in exceptione, quam habet quis vt condemnetur,in quantum facere poteſt.vt ff.de re iud.l.Neſennius. §. vlt. Vel non opponitur poſt rem iudicatam exceptio,ac ſi ſola exceptio,ſcilicet ſine actione cõpetat. Si verò alicui competat actio poſt rem iudicatam,vt ſuprà diximus in proxima Rubr.in eodẽ caſu competit exceptio. Nam cui damus actionem, &c.vt ff.de ſuperficieb.l.1.§.quod ait. Azo,rub.26.

Aut reſtitutio tribuitur.
ff.de re iud.l.Diuus.
ff.de except.rei iud.l.ſi mater.

Aut reſtitutio,&c.) Hæc Rubrica ſuprà expoſita eſt, Except.poſt rem,&c.

Iudicium appellationis aliud eſt, quàm primum.
C.de iud.l.properandum.§.ſin autem.
C.de appel.l.eum qui.§.ſi quis autem.
C.de aſſer.toll.l.1.in fin.
ff de iud.l.cum ab.& l.Falc.
C.de iud.l.3.
ff.de inoffi.teſtã.l.ſi inſtituta.§.de inofficioſo.

Non eſt aliud.
C.de procuratorib.l.inuitus.
ff.de iud.l.proponebatur.
In Decret.2.q.6.§.poſt ſecundum.
C.ne liceat in vna.e.ſ.l.reſcripta.
ff de procur.l.qui proprio.item quæritur.
ff.mandati.l.ſi procurator.§.igno.
ff.de appel.l.ex cre.§.vlt.

Iudicium appellationis,&c.] In veritate cauſa appellationis eſt alia à prima. vt argu. ll. quæ in hac Rubrica continentur, probari poteſt. Si enim eadem eſſet cauſa.ergo idem iudicium: & iudex poſſet ferre ſententiam in appellationis iudicio, quod lex noluit,vt C.de appellat.l.eos.item ſecundum hoc centies appellari poſſet: quia iudicium appellationis ſecundæ,eſt idem cum primo. ergo ſicut & poſt primum appellatur, ita & poſthac, quod lex noluit.vt C.ne liceat in vna,&c.l.1. & ita poſſet appellari in infinitum.item ſecundum hoc in cauſa appellationis, non licet alicui producere teſtes, ſi didicit teſtificatam in primo iudicio. quod lex noluit. in C. de tem. & reparat.l.per hãc, vnde paret aliud eſſe iudicium. Nec obſtat quod in contraria Rubrica continetur, quia licet ſit aliud, dicitur tamen quandoque idem, propter litigatorum identitatem, rei & cauſæ ex qua formabatur petitio, vt ff. de exceptione rei iudic.l.cum quæritur. & l. an eadem.ſed licet ſuper alio ſit quæſtio,ratione identitatis agentis,& cauſæ,vt ff. de inofficioſo teſtamento.circa. Azo,rub.26.

ADIECTIO.

Sententia non appellatur,niſi quando executioni mãdatur, vt in Authent. de ſanct.epiſcopis.§. œconomos.Et per hoc poteſt videri, quòd cum aliàs intra decem dies ſit appellandum, hîc poſt menſes quatuor, qui omnibus condemnatis indulgentur, his non exceptis,& quodcunque de ſupplicatione dicitur,in Auth.vt ſpon.lar.Cauſa. Azo,rub.26.

Quod non ex prima agitur,ſed ex ſecunda,(ſcilicet appellationis)
ff.de his qui not.infam furti.
ff.iudicatum ſolui.l.pen.
In Inſtit.quib.mod.teſt.infir.§.ſed ſi quis.

Sententia pro parte valet,pro parte non: vel ipſo iure vel per appellationem vel per in integrum reſtitutionem.
C.de tranſ.l.ſi ex.
ff.de re iud.l.denuò.
ff.de minor.l.etiam.§.1.
ff.de nouat.l.ſancimus.
C.de inceſ.nuptiis.l.hac edictali.
In Decret.12.q.2.ſi quos.

CONTRA.
C.de ſententia & interlocutoria.l.præſes.
C.de mod mulc.l.3.
ff.fam.erciſc.in hoc iudicio.
C.quando pronoc.non eſt neceſſ.l.certè.

Sententia pro parte, &c.] Sententia autem in totum debet valere, aut in nihilum, vt in contraria Rubr. continetur:vt tot ſententias accipias, quot ſunt capitula in ea.vt ff.de verb.obl.l.quod dicitur,& de arbitr quod tamen in vno capitulo aut in totum valebit,aut in totum non valebit. poteſt tamen in vno capitulo valere vel reſcindi, & in alio nõ.vt ff.de minor.25.ann.l.etiam.§.ex cauſa.& de re iud.l.denuò. vel dicas,quod non valet ab initio pro parte, valet tamen ex poſtfacto,ad inſtar eius quod dicitur,quia pro parte non poteſt decedere teſtatus & inteſtatus. Azo,rubr.26.

Ante ſententiam appellatur.
ff.de appell.l.3.
ff.de appell.recip.vel non.l.2.

CONTRA.
C.de iudic.l.apertiſſimi.
C.de ſenten.& interlo.l.vlt.
C.de epiſc.audien.l.2.

Ante ſententiam appellatur.] Regulare eſt,vt ante ſententiam appellari non poſſit.vt C.quor.appell.non

recip.l. ante sententiam. Dicunt quidam, hoc esse verum in qualibet interloquutoria, quæ exequutioni mandatur ante diffinitiuam sententiam: vt in arbitrariis actionibus, in quibus duæ feruntur sententiæ, quarum prima est interloquutoria, id est, secundum eos: nos contra dicimus. dicimus enim, vtranque esse diffinitiuam: excipitur tamen iudicium momentaneæ possessionis, quod etsi mandatur exequutioni, tamen ab eo non appellatur, vt C. de momen. poss. fur. & de appel l.1. mihi tamen videtur, propter quæstionem illicitè iussam haberi: quia graue quidem est, sine causa hominum corpora grauari, vel torqueri, aliud est in seruo. Azo, rub. 26.

Sententia à non competente iudice data, non tenet.

C. qui pro sua iur. dicunt.
C. ne de stat. defunc. l. si pater.
In Decret. 2. q. 1. in primis. in fin.
ff. quod quisque iur. l. 1. §. hæc autem.
ff. de iureiur. l. tutor.
ff. de iniust. test. l. si quis ex. §. eius qui. in fin.
C. de pœnis. l. 2. §. vlt.
C. communia vtriusque iud. etiam.

Sententia à non competente iudice data, non tenet.] Hoc generale probatur per Rubricam specialem, in C. si non à competente iudice su. videtur tamen recipere exceptionem per artificialium. suprà. con. in libertatis quæstione. vt ff. de fideicomm. lib. l. non tantum. §. artificialium. in nihilum. & si in aliquo posset. vt C. de modo mulc. l. vlt. C. quand. prouoc. non est neces. l. certa. ff. famil. ercisc. l. in hoc iudicio. Imò saltem in eo quod est sua iurisdictio. C. de donat. l. sancimus. ff. mand. l. 2. & 3. Azo, rub. 26.

Sententia alternatiuè datur.

In Instit. de inoff. testam. in princip.

Sententia datur alternatiuè.] Verum est, sententiam posse dari alternatiuè, vbicunque duo sunt sub alternatione positi in obligatione, puta Stichum aut Pamphilum: vbi autem duo non sunt in obligatione, sicut est in noxali iudicio. damni enim æstimatio in obligatione, est noxæ deditio, & ideo sub alternationem non debet proferri: imò damni existimationem tantum, vt ff. de reg. iur. l. miles. §. is qui. Nec obstat quod legitur in Instit. de offic. iud. circa princip. nam illa verba, aut noxæ. non sunt de verbis sententiæ: & subaudias, quasi dicat: debet damnari in decem, aut, debet noxæ dedere. Azo, rub. 25.

Sententia sub conditione profertur.

ff. qu. & inter quæ temp. l. 1. §. biduum.
In Decret. dist. 33. habuisse.

Sententia sub conditione, &c.) Sententia non debet sub conditione proferri. contra ius litigatoris lata non tenet: vt in proxima Rubrica continetur.

Sententia etiam iniustè lata, veritati præiudicat.

ff. de lib. exhib. l. 1. §. in hoc.
ff. ad Treb. l. seruo. §. cum præ.

Sententia etiam iniusta, &c.) Hæc Rubrica exposita est suprà proxima Rubrica.

Victor potest appellare.

C. de iud. l. properandum. §. 1. in fin.
C. quan. prouoc. non est necess. l. vlt.

Victor potest appellare, &c.) Malè posuit, victor. nec enim victor appellat in eo quod vincit, sed in eo quod succumbit. puta. petit decem reus, est in quinque cō demnatus, in aliis est absolutus, & ita propriè victus dicitur appellare tantum, si tamen iusta aliqua de causa non remoueatur, vt in speciali Rubric. in C. quor. appel. non recip. Semel tantum esse appellandum. C. de episc. and. Aut. quis. Azo, rub.

Defensor in id quod facere potest, condemnatur.

ff. de procur. minor. §. 1.
ff. quod cum eo qui in al. l. si fi. §. soli.
ff. pro soc. verum. in prin. & l. seruus qui, §. venditor. & l. si legatarius quod si.
ff. solut. matr. l. alia.
ff. de re iud. l. si cum procurator.
ff. de except. l. except.

Defensor, &c.) Quid miri, cum in persona defensoris videatur ipse reus condemnari? nec enim suo nomine est obligatus, tunc enim aliud est, sicut in defensore, & in hærede dicitur, vt ff. de re in. l. sicut pro. & l. si fideiussor. & l. sciendum. Azo, rub. 26.

¶ SEPARATVM. Separata debet esse ratio & determinatio. C. de do. inter vi. & vxo. l. si maritus Ad. ... ed. l. de bonis. De acqu. poss. l. naturaliter. §. nihil ... tiunc. in loco à separatis. Rüsvvich.

¶ SEQVENTIA declarãt & restringunt præcedentia. l. 2. §. mutui datio. ff. si cert pet. vbi gl. Doct. ... l. apud antiquos. C. de furtis. c. fi. c. & si Christus reiur. Io. de Imo. c. solitæ. de maio. & obe. Præpositus, de spons. gl. l. 1. C. de dila. lib. x. Doct. com. l. non videtur. C. de integ. rest. Card. c. ex publico. de conuers. coniu. ita & è contra antecedens limitat, atque declarat sequens. Bald. l. fi. colum. 5. C. de fideicom. Albe. l. & quia. ff. de iur. omn. iud. Med. reg. 1.

¶ SEQVENTIA. Non debent sequentia metiri secundum ea quæ præcedunt.

1. quæst. 1. principatus.
ff. de admin. rer. ad ciui. pert. l. 2.

Non debent sequentia, &c.) Clarius & apertius dixisset, Temporis mercedes vel precia non æstimantur secundum præsentia. Item, præsentia non æstimantur secundum præterita. sed in omnibus his casibus tempus contractus est inspiciendum. ff. de iure fisci. l. non intelligitur. §. diui. Licet autem non metiamur præterita secundum præsentia, & contrà: tamen hæc per illa ad inuicem declarãtur. ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. vlt.

CAVSA.

Idem in denuntiatione & electione. ff. quod cuiusque vniuersitatis. l. item eorum. § 1. Azo, rub. 10.

¶ SEQVESTRVM in bonis alicuius fieri, nec committi debet ad instantiam alicuius alteri creditoris, nisi prius constet de debito per formam instrumenti, vel manuscripti, locus est peregrinus per Bart. in l. per hanc. C. de erogat. milit. ann. l. xij. & idem in l. litibus. C. de agri. & cens. l. xij. & ibi Luc. de Penna, & cano. in c. examinata, de iud. Abb. in c. ij. de sequest. possess. sequestratio enim rei regulariter est prohibita, vt Bald. Cyn. Salic & Albe. in l. vnica. C. de prohib. sequest. pecu. & minus per iudicem cōmittitur interdictum in bonis alicuius, nisi seruata forma. c. xx. l. vl. stat. & c. v. pract. pal. & cap. lxj. in vj. & habeat instrumentum crediti quod palam iudici ostendat, in manibus, quod si non fecerit, iudex illico interdictum reuocet: vt cap. xvij. & xviij. lib. primi statut. Venet. quod not.

Amplia j. vt iudex ex officio potest sequestrum committere, ne partes ad rixas, & ad arma veniant, vt l. æquissimum. ff. de vsufruct. quos potest sua auctoritate compescere, quod sæpe euenit in spoliationibus & sequestris committendis. Anch. cons. ccxlviij. nume.

numer.4.Roman.conf.ccccclxxxviij.nume.1. Deci. conf.ccclxvj.num.13.

Amplia ij. vt si beneficiatus non vult seruire officio sibi iniuncto, aut si duo de beneficijs ecclesiæ contendunt, quorum neuter est pacificus possessor, interim fructus poterit iudex sequestrare, vt capitu. peruenit. de appellat. & capitu. cum contingat. de rescriptis.

Amplia iij. cum maritus vergit ad inopiam, fructus possessionum & bonorum potest mulier pro sua indemnitate instare, quod redditus sequestrentur, secundum tex in l. si cum dotem. §. si vero dotem. ff. solut. matr. & Cyn. in l. vbi. q. ix. C. de iure dot.

Fallit j. si sibi non constat de iure liquido creditoris, vel per instrumentum aut aliter, vt l. cum proponas. C. de bon. aut. iudi pos. instit. de interdict. §. fin. Gui. Papa q. ccxlvj. 1. num.

Fallit si iudici constat, quòd reus sit dissipatorus fructus rei contentiosæ, secundum glo. in vers. sequestratis. C. de prohib. sequest. pecu. vel persona est suspecta quod fugiat.

Fallit, quando is apud quem sequestrum committitur non habet in suo dominio res sequestratas, vt singu. Bal. in conf. ccccclxxx, ista quæstio in princi. alleg. l. oleum. ff. de dolo. & l. fin. C. de pos.

Fallit etiam in cadauere vsurarij, qui si hæres cautionem non præstet de vsuris restituendis, potest iudex præcipere ne corpus tumuletur, seu sepeliatur, secũdum Ang. in auth. vt defunct.

Fallit, quando primum reus se offert ad iudicis nutum idoneam præstare cautionem de debito soluendo, secundum Panor. in capit. ij. de sequest. poss. & fruct. vers. sed nunc quæro. & Guid. Papa quæst. ccxlvj. & Bal. in l. j. ij. not. C. de ordin. cogn.

Fallit si creditor non petit principaliter bona sequestrari ad sui iuris, vel debiti cõseruationem, sed causa calumniæ vel æmulationis, id petat, quia tunc audiri non debet, secundum Gui. Papa, in dicta quæst. ccxlvj. num. 4. quod nota.

Fallit quando sequestrum fit de voluntate ambarum partium, quia eo tunc non requiritur illa forma, neque solenitas de qua suprà à me dictum fuit tam circa sequestrum, quàm circa interdictum, quod summo opere est notandum. I. Nouel. re. 460.

¶ SEQVESTRVM regulariter cessat ipso iure superueniente securitate. Alexand. in l. si fideiussor. §. fin. ff. qui satis. cogan. Ioã. And. in rub. de sequestra. poss. & fruct.

Fallit, quando sequestratio esset facta ex præcepto superioris, secundum Io. And. in addit. Spec. in tit. de seque. pos. in rub. in vers. & not. cum seq.

Fallit, quando sequestrum esset factum, vt soluat, quia non tollitur per satisdationem, sed bene per solutionem. Alex. post Paul. de Cast. in d. §. fi.

Fallit, nisi factum fit sequestrum metu dilapidationis. l. imperatores. ff. ad Trebel. Bald. in l. vnic. de prohib. seq. pecu. C.

Fallit, quando fit metu scandali futuri, ne partes veniant ad arma. Alex. in d. §. fi. S. Ian. reg. 460.

¶ SEQVESTRVM euitatur satisdatione. Ponit istam regulam Felin. post Ioan. And. in cap. examinata. de iudic.

Limita v. modis, vt per eum ibi, & eam limitat Ias. iiij. modis. l. si fideiussori. §. fi. ff. qui satisdare cog. quorũ vltimus differt à positis per Fel. B. Dias re. 200.

¶ SEQVESTRVM. Præstita satisdatione, & sic dato fideiussore, tollitur sequestrum, l. si fideiussor, §. si satisdatum, ff. qui satisd. cogantur.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. §. num. 17. fallit in 5. casib. vt per Felyn. in c. examinata, nu. 15. de iud.

Fallit in 5. casib. vt per Socyn. in dicto §. fi satisdatum.

Sequestrum regulariter est prohibitum, c. 1. & ibi gloss. & docto. extra de seq. poss.

Fallit in 4. casib. vt per Soc. reg. 371.

Appellatione pendente sequestratio fructuum an & quando fieri possit, declarat & limitat in 3. casi. Soci. reg. 372. Don. Fina, lib. 3.

¶ SEQVASTRATIO fructuum an, & quando appellatione pendente peti possit.

Primò si dilapidentur, appellatione pendente: nam tũc per non possessorem poterit peti sequestratio ipsorum fructuum. l. imperatores. §. idem rescripserunt. de appel. & fructus dicuntur dilapidari, etiam si conuertantur in proprios vsus, secundum Arch. vij quæstio. ij. cap. & quia res. quod tenet etiam Ang. in l. diuus. ff. de peti. hæred.

Secundò, quia potest innouari per partem vtentem iure suo, vt not. Inn. in c. dilectus. de except.

Tertiò, appellatione pendente per appellatum etiam pro appellãtem: nam contra appellationem etiam pro appellante nihil est innouandum. not. Innocen. in capit u. quia propter. de elect. has limitationes ponit Angel. in l. furti. ff. de is qui not. infamia. B. Socin. reg. 459.

¶ SEQVESTRATIO regulariter prohibita est: vt in cap. 1j. & ibi per glos. & Docto. extrà, de sequest pos. & fruct.

Primò fallit, quando post lit. contest. accederet aliquid quod esset accessorium ad id, quod est in iudicium deductum ff. de ædilit. edic. l. ædiles. §. item sciendũ. & hoc etiam voluit gloss. in dicta l. non potest. ff. de iudiciis.

Secundò fallit, quando esset defectus non ex parte actoris, vt quia non possidebat, cum tunc prior incipiat possidere post lit. contest. & hic veniret in iudicio & perderet. l. iij. ff. de pet. hær. l. finautẽ. ff. depo. & not de excep. c. aduersario.

Fallit tertio, quando superueniret ius ex causa in iudicium iam deducta. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin.

Quartò fallit, quando fuisset generaliter actum, non expressa aliqua causa: cum tunc superueniens ius pro sit ex quadam æquitate: vt plenius not. c. abbate sane. extrà, de re iudic. in vj. vbi plenius de hoc per Barto. in d. l. non potest. ff. de re iudic. & in l. & an eadem. §. actiones, ff. de except. rei iudic. Si verò ius superueniat ex parte rei, tunc regulariter prodest eidem: vt d. l. fin autem. ff. depositi. & c. aduersario. extrà, de except. adde l. rei iudicatæ. ff. solut. matrim. cum simil. quod autem nõ prosit, est tex. in l. si post acceptum. ff. de rei vendi. vbi non prodest reo vsucapio completa pendente iudicio. & hoc, quia est odiosa: vt ibi not. de quo plenius, l. j. de except. & per Ioan. Andr. in add. Spec. in titu. de causa pos. §. nunc videndum. ad fin. & quod ibi habetur per dom. Cano. in d. cap. fin. extrà, vt lite pen. circa quæ vide quæ notantur in d. l. non potest. ff. de iud. & ibi per Bald. & Barto. & Docto. in d. cap. Abbate sane. extrà, de re iudica. in vj. B. Soc. re. 458.

¶ SEQVI actũ regionis. Vlpianus Lib. xlv. Ad Sabin. Lex xxxiiij. al. xxxv.

Semper in stipulationibus & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est. Vnde si non apparet, quid actum est: consequẽs erit, vt id sequamur, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur. Quid

ergo si neque regionum mos appateat, quia varius fuit? Ad id quod minimū est, redigenda sunuua est.

ADDIT. a aut si non in P. florent. al. quod si non apparet, al. vnde si non patet.

L. sed celsus. §. si fundus. de contrah. emp. Viuiennus.

¶ SERMO geminatus videtur duplicatus maiori cū deliberatione. c. & si CHRISTVS. de iureiur. Barbatia consi. 58. volum. 1. l. Balista. ff. ad Trebel. Docto. commu. cap. si cautio. de fide instrumen. l. cum scim. C de agrico. & censi. lib. xj. not. capit. 1. de treuga & pace. Medic. reg. 2.

¶ SERMO simpliciter prolatus de primo intelligitur: id est, vno actu consumitur, perficitur, finitur: ita vt amplius locum non habeat. Quam regulam Alex. consilio xvj. breuiter in casu præmisso. numer. 9. lib. iiij. dicit in omni dispositinne seruari debere, vt etiam dicit Francisc. Curt. Iunior, consi. cxxxij. sacratissimæ, &c. habita diligenti. Et in omni materia, vt etiam tradit Iaso. consi. xxxvj. in causa mota. versic. ista responsio, libr. iij. Felin. & Iaso. ille in cap. ij. de treu & pac. hîc in duobus locis, scilicet in l. duobus. §. si ei, qui. ff. de iureiur. & iterum, in l. diuortio. aut alij eas leges diuidunt, l. fructus. §. quòd in anno. ff. solut. matr.

Solet autem ea sentētia ex hoc nostro §. depromi. Cui tamen sunt & alij text. similes, videlicet in l. cum pater certam. ff. de legat. ij. vbi cautio de dāda vel restituenda dote filiæ nupturæ, de primis nuptiis tātùm intelligitur, nec ad secundas nuptias porrigitur. Ex eóque not. Bart. & Imol. ibi, id quod diximus in nostra regula. Sermonem simpliciter prolatū intelligi pro prima vice. Bal. autē not. [quod idem est] verba simpliciter prolata restringi ad primum actum.

Estque etiam alius similis tex. in l. dotis promissio. versicu. vlt. ff. de iure dot. vbi scribitur, dotis promissionem in primis duntaxat nuptiis destinari, neque durare obligationem, si postea alterius matrimoniū ei nubat, cui dotem promiserat. Et ex eo idem not. Bart. quod suprà ex d. §. pater certam. Est alius item text. in l. stipulationem quæ propter, cum l. & licet, quæ illam confestim sequitur, & ibi Barto. in epito. posterioris, eodem tit. & in l. inter socerum. §. vlti. in fi. ff. de pact. dota. cùm dicitur, quoniam ad primas nuptias pertinet, ea autem loquitur de restituenda dote, soluto morte mulieris matrimonio.

Est alius quoque text. in l matrimonij. ff. qui, & à quibus, vbi ancilla à nullo alio matrimonij causa manumitti potest, quàm qui eam vxorem ducturus est, quòd si aliter eam vxorem ducat, non erit libera: adeo vt nec si statim post eam repudiatam manumissor vxorem duxerit, liberam eam non fieri. tāquam de his nuptiis senatus senserit, quæ primæ post manumissionem nullis aliis interpositis secutę sint. Qui quidem tex. admodum facit contra eorum sententiam, qui dicunt matrimonium medium non impedire legitimationem filiorum, quæ fit ex sequenti matrimonio, de quo per Docto. in cap. tanta, qui fil. sint legiti. & nos quoque latè diximus in tractatu Primigeniorum. quæst. xxiiij. num. 2. incip. sed vt ad speciem, & aliquid etiam dicemus infrà, in iij. limit. num 8. incip. huc etiam pertinet. Sed & facit hîc tex. aduersus ea quæ in vniuersum dicam, infrà in d. iij. limit. vbi in fin. illius de hoc text. aliquid dicemus.

Secundò huc spectat text. in l. stipulatio. de dote. ff. de iure dot. vbi si extraneus dotans mulierem stipulatus fuerit eam dotem sibi reddi soluto matrimonio: facto diuortio, statim ita committitur ea stipulatio, vt nec redintegrato matrimonio actio ex stipulatu quæsita intercidat. Atque etiam ita, vt stipulator non cogatur iterum eam dotem constituere, vt dicit ibi gl. per tex. in l. dotem. ff. eod. tit. Vides igitur hanc stipulationem factam in casum soluti matrimonij ita perfici, & consumi per diuortium, vt nec redintegrato eodem matrimonio aboleatur, & ad id glo. in d. l. stipulatio, alleg. text. in l. item quæritur. §. vlt. ff. de loca. de quo posteà dicemus.

Tertiò ad hanc sententiam pertinet text. in d. l. diuortio. §. quòd in anno. ff. solut. matrimo. cuius auctoritate Bald. ibi, post Iac. Ra. Cy. & alios antiquiores, & ibi quoque Imol. in j. nota. ad id allegant l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signi. & Alexand. qui eum §. legunt cum §. ob donationes, vterque. sed ille versicu. vnde dicit, hîc versicu. ex hac gloss. infert, & ibi item Iaso. quòd si quis ex hac locatione, aut aliàs debeat habere fructus vnius anni cuiuspiam agri, qui bis in anno fructus produxerit, intelligitur tantùm de primis fructibus, non etiam de secundis. Et sequitur Alexand. in additio. Barto. in hoc nostro §. hoc sermone, & in d. l. dotis promissio. ff. de iur. dot. & cons. xvj. breuiter in casu præmisso, circa medium, num. 6. lib. iiij. & Maria. in c. de illis. vers. octauò not. de cond. appos. Felin. in d. cap. ij. vers. si quis emit vina. de treug. & pac. & in ca. licet dilectus. versicu. & hinc est quod vendens, de testib. Iason in d. l. in duobus. §. si ei qui. vers. sextò facit. ff. de iureiur. Geor. Na. in repet. clem. sæpè. in princ. versicu. ego hoc dictum. de verb. sig. & Franc. Curt. Iun. cons. clxxviij. sacratissimæ, &c. habita. vers. & istam conclusionem. Sed tu super hoc vide quæ dicam infrà in vndecima limitatione.

Et scire debes, regiones quasdam adeò esse feraces, foecundas, & vberes, vt bis fructus singulis annis ferāt. nam de India id asserit Martianus Capella, lib. vj. & ante eum Plinius auctoritate Posidonij, lib. vj. c. 17. & Solinus capitu. lxv. In anno, inquit, India bis æstatem habet, bis legit frugem, & ante hos omnes Diodorus Siculus lib. iij. Bibliotheces, vbi & idem quoque dicit de insula Hyperboreorum. Sed & de Italia, Virgil. lib. ij. Georg.

Hic ver assiduum, atque alienis mensibus æstas,
Bis grauidæ pecudes, bis pomis vtilis arbos.

Cui in eo quod dicit bis grauidæ pecudes: adstipulatur quod ipse Diodorus Siculus lib. j. c. iij. scribit, in Aegypto oues bis in anno parere, bisque lanam prębere. Idem autem Verg. (vt ad eum redeamus,) lib. iiij. eiusdem operis.

Forsitan & pingues hortos quæ cura colendi
Ornaret, canerem: biferique rosaria Pæsti.

Quòd scilicet vno in anno bis illic nascerentur rosæ, vt scribit Seruius. Varro autem lib. j. de Agricultura. capitu. vij. scribit vites apud mare Smyrnæ esse biferas, & in agro Consentino malum biferam esse, id est, quæ bis in anno fructus ferat. quod & ipsum ex eodem reperit Plin. lib. xvj. capitu. ij. Sed & Theophrastus, lib. de causis plantarum xj. capitu. xiij. & Columella, lib. v. capit. x. tradunt ficus esse bifarias. Et Plin. lib. xiij. capitu. xxij. Apharcen, & Adrachnen. Et lib. xv. capit. xxij. nuces. & lib. xviij. cap. xxij. in quibusdam locis Africæ, biferam vitem bis anno vindemiare. Quin ipse illo lib. xvj. capitu. xxvij. suprà citato, tradit & ipsas vites alicubi triferas esse, & cupressos, & alias quoque arbores biferas. Strabo quoque, lib. xvij. scribit in Lydia nonnullos populos habere quasdam terras biferas, & duas messes tace

ses facere. Sed super ea mirum est, quod tradit Solinus, in cap. xlv. in Aegypto ficum Aegyptiam quam vocant vno anno septies fructum sufficere quod ante illum dixerat Plinius, libro decimotertio, capitul. vij.

Quæ res in memoriam reducit, quod à Plutarco proditum est in vita Antonij, quòd cùm Antonius ipse Asiaticis secunda vectigalia imperaret, Hybreas, qui ciuitatum causam susceperat. Si potes inquit, Antoni, eodem anno bis vectigal exigere, illud etiam vt bis æstatem habeamus, bísque autumnum, id est, vt duas messes, duásque vindemias singulis quibúsque annis habeamus. In hac autem fertilitatis mentione supra cætera omnia mirum est, quod tradit Pomponi. Mela. lib. iij. cap. vj. quo e. de Hispaniæ & septentrionis insulis, scribit, in Lusitania Erythia adeò fertiles agros, vt cùm sata frumenta sunt, subinde recidiuis seminibus segetum nouantibus, septem minimùm, interim plures etiam messes ferant, sed an id vno anno aut pluribus fiat non aperit.

At illud, vt tandem à semita in viam redeamus, mihi omnino verum esse videtur, vt si id vsu eueniat, vt bis ager fructus in vno anno ferat ex natura soli, vel arboris, vt in illis locis, & arboribus, de quibus locuti sumus, & quis ex contractu fructus vnius anni percipere debeat, non dubitarem, quin & binos illos fructus habere deberet. At si id contingat, quoniam fructus alterius anni sunt adeò præcoces, vt colligãtur intra tempus prioris, certè haberet locũ ea sententia, vt non nisi priores fructus habere debeat: neque enim hi duo fructus vnius anni, siue vnius æstatis aut autumni sunt.

Quartò, in l. si socius pro filia, in prin. ff. pro soci. quem solus Raphaël Fulgos. ponderat, & reputat singularem ibi, in v. not ad hoc, vt si inter plures fratres pactum sit, vt dos filiarum soluatur ex bonis omnibus, intelligitur, vt semel tantum dotentur, nisi aliter expressim actum fuerit. ad quod & illum expendit Lucas Pen. in l. si quis Decurio. vers. idem videmus. C. de Decurio. lib. x. Petr. Anchar. cons. ccceiiij. tria dubia in causa Vlrici. & Ias. in d. l. in duobus. §. si ei qui. vers. tertiò facit, & in d. l. diuortio. §. quod in anno, versic. pro confirmatione, vbi dicit enm text. not. & paucis notum & prętereà in l. inter stipulantem. §. sacram, ver. tu aduerte. ff. de verb. obli & cons. xxxvj. in causa mota per nobiles. lib. iij. vbi dicit eum tex. esse in id solenuem. Circa quod vide, quæ dicam infrà, in ix. limitatio. vers. sed & ex hoc, & vers. sed bane tamen principalem.

Quintò, quod illius tex. in d. l. si socius, auctoritate scribit Bald. in l. vlti. vers. sed nunquid eo casu. C. de dot. promissio. in j. lect. quòd stante statuto, vt frater teneatur dotare sororem, si eam semel dotauerit, & ea casu fortuito dotem perdiderit, non tenebitur frater eam ampliùs dotare: quia statutum intelligitur de vna, siue prima dote tantùm. Et id sequitur, & cõmendat Ias. in d. l. in duobus. §. si ei qui. vers. tertiodecimò facit. ff. de iureiur. & in d. l. diuortio. §. quòd in anno. vers. vbi suprà. ff. soluto matrimo. & Feli. in d. c. ij. vers. si ille, qui est obligatus. de treug. & pac. & Catel. Cot. in memor. incip. executores. versi. & potest confirmari.

Id quod tamen intelligendum est secundum declarationem Alexand. in l. si cùm dotem. §. j. versic. iuxta hoc quarto. ff. solu. matrim. vbi distinguit in hac ipsa specie, an frater teneatur dotare sororem ex dispositione hominis, an verò ex dispositione legis, secundum ea quæ dicemus infrà in d. ix. limitatio. vti etiam & in hoc casu distinguit Socin: cons. v. cuius caput est, supra scriptus insignis Docto. vers. ad secundum. lib. 4.

Sextò, alius text. in l. si duo. §. j. ff. de arbitr. vbi pœna semel commissa, soluitur cõpromissum: nec ampliùs peti potest, nisi aliud actum sit. Sed quomodo intelligatur, & an procedat in eò, quod interest, vide glo. vlti. Alberi. Barto. & Bald. ibi, & gloss. vlti. in l. si sic stipulatus sim, & ibi Bartol. in quatuor primis opposit. Bald. & Imol. versicu. in eadem gloss. in fi. & iterum versicu. & conclude breuiter. Francisc. Areti. versicu. quorum dictis addo. ff. de verborum obligatio. gloss. in l. ij. in verb. repellere, versicul. item si semel pœna. & ibi Cy. in vij. q. Bart. vers. quarto quando præmissa, & Ias. numer. 140. C. de iure emphyteu. Specu. tit. de arbit. & arbitrator. §. vlr. vers. quòd si dictum sit, & tit. de emphyteus. §. nunc aliqua. in xxxviij. q. & ibi Bal. in addit. Cyn. in l. quicunque. versic. quintò quæro, quid si quarta. C. de seruis fugiti. & Petr. Anchar. in c. si compromissarius, in iiij. not. de electio. lib. vj.

Septimò, quòd admodum est his confine, quod à Masuerio scriptore non contemnendo traditum est, in tit de tallijs. §. item quatuor. quòd id quod solet dici in nostra Gallia, dominum posse cogere vassallum, vt aliquid conferat pro dote suæ filiæ, intelligitur, vt semel tantum siue pro vna vice conferat pro vnaquaque filia. Imò verò Guido Papæ decisio. Delphinat. lvij. an vassallus, in fin. asseueranter tradit, id intelligi pro prima tantùm filia, & primo ipsius matrimonio. argumen. huius nostri §. hoc sermone, & leg. sancimus. la j. C. de consulibus. libro xij. quod & sequitur Chassa. in consuetu. Burgund. titu. j. §. iiij. in princip. & alij quos tibi citauimus in tractat. nostro Primigeniorum, quæstio. lxx. vbi videre poteris.

Octauò tex. in l. si is qui Stichum. ff. de procura. vbi si is qui Stichum, vel Damam vtrum eorum ipse vellet stipulatus est, & ipse, aut procurator ipsius cuius factum ratum habuerit, alterum petit, stipulatio cõsumpta est, id est, alterum petere non potest, cuius quidem tex. auctoritate Bal. in capi. in literis. vers. si autem semel, extrà, de off. de leg. dicit, quòd consumpta est gratia per vnum actum.

Estque & alius text. in l. serui electione, in princip. ff. de lega j. vbi serui electione legata, semel duntaxat optare possumus. & similis text. in l. apud Aufidium. ff. de optio. leg. vbi si ita legatum sit, vestimenta, quę vellet, deinde antè, quàm ea sumeret, alia se velle dixisset: mutare voluntatem eum non posse, quia omne ius legati prima testatione cõsumpsit, & ibi gloss. adducit in eam rem alios text. vt ibi videre poteris.

Verùm quia sunt & alij qui videntur probare contrarium, vide quæ in id, an scilicet qui semel elegit vtiliter, vel inutiliter possit variare, & iterum eligere, siue in eo casu, in quo dicta lex loquitur, siue in aliis, tradunt glos. & Alberi. in l. eum indebitum. de condi. indeb. glos. vlti. in capitu. gratia, & ibi Ioan. And. super ea glos. vlt. de rescript. & glos. in cap. si compromissarius. §. si verò eligat. & ibi Ioan. And. circa medium, vers. in gloss. approbantur, & Petr. Anchara. versicu. vlti. quia text. & Domi. de electio. lib. vj. Barto. Bald. latè Alberi. in d. l. serui electione. ff. de legat. j. Bald. & Alberic. in l. qui per salutem. ff. de iureiur.

& alios plurimos,quos passim tibi citabo in limitationibus.

Nonò huc pertinet text.in l. fideicommissa.§.si quis alicui decem.ff. de legat.iij. & alius similis in l. j.§. si cui ita sit legatum.ff. vt lega. nomi. caue. vbi si ita legatum est, vt si legatarius perderet quod ei in testamento relictum est, hæres rursus id præstet, non intelligitur,vt quoties perdiderit,toties id restituere teneatur,sed tantùm si post præstationem legati, semel legatarius perdiderit,non etiam si postea rursum perdiderit,& ita tantum de prima amissione intelligatur.

Decimò his adstipulatur text.in l.si is à quo.§.si semel. qui est vlti.ff.vt in possess. leg. vbi si semel satisdatum fuerit, non est necesse rursus caueri:etiam si fortè dicatur egenos fideiussores esse datos,eum enim facilitati suæ ferre debere, qui fideiussores minùs idoneos accepit: neque enim oportere per singula momenta onerari eum, à quo satis petitur, tanquam scilicet per primam satisdationem satisfactum sit obligationi satisdandi, eáque obligatio prima illa satisdatione consumatur. Sed quod non omittendum est, confestim in l. si quen. ita scribitur, planè si noua causa allegatur, veluti quòd fideiussor decessit, aut etiam rem omnem familiarem inopinatæ fortunæ impetu amiserit, æquum esse præstari cautionem.Cui consentit text.in l j.§. quod ait prætor. ff.quor.legat. Sed hæc exceptio pertinet ad sextam limitationem,vbi & nos hunc text.ex Roma. citabimus.

Vndecimò eiusdem notæ est text.in l. vlti.§.si qua idonea.ff.de bon.autor.iudic. possiden. Si qua, inquit, idonea causa interuenerit, vtrum semel an etiam sæpius recognitio, & dispunctio concedenda sit creditoribus, videamus,& ait Labeo, ampliùs quàm semel non esse concedendum. Si quis tamen iurauerit non calumniæ causa se postulare, neque habere quæ dispunxerit, iterum ei faciendam potestatem,nec ampliùs quàm bis,& ibi glos.pro concord. affert d.§.si quis alicui decem,de quo diximus in 2. ab hinc versicu. Et pro contrario quoque adducit l. veluti.§.j.ff.de eoden. de quo dicemus infrà, in ix.limitatione.

Duodecimò accedit text.in l. eum qui Kalendis. ff.de verbor. obligation.vbi eum qui Kalendis Ianuariis stipulatur, si non adiiciat quibus, de primis intelligendum esse tanquam id actum fuisse videatur,& ibi glos.pro concor. allegat §.hoc sermon.tanquam scilicet ille text. ad hanc nostram regulam pertineat, cuius principale fundamentum ab omnibus sumitur ex d. nostro §. Ex illo autem text. sumit Bald. quòd si Papa concedat præbendam in tali ecclesia vacaturam, non apposito tempore, intelligitur de proxima vacaturam, & vide quæ dicam infrà in limitatione.

Tertiodecimò huc spectat text in l.inter illam.§.j.ff.de verb.signific. vbi illud, facito in diebus, intelligitur de biduo proximo,& ita de duobus primis diebus, nam cùm pluraliter proferatur, non de vno tantum potest intelligi, sed necesse est duos saltem accipi,l.vbi numerus.ff.de testibus,& cap.pluralis.de regul.iuris libro vj. cum aliis iuribus concord. à me collectis in l. si vnquam. in verb. susceperit liberos, numer.226.incip. sed de his. C.de reuoc.donat. Igitur cùm de duobus diebus in illis verbis intelligatur,sequitur, vt ex nostra regula de duobus primis diebus intelligi debeat. Et idem si de annis simpliciter loquamur, vt scilicet de primo biennio, siue de primis duobus annis intelligere debeamus, leg. libertas quæ in vltimum.§. final. ff. de manumiss. testament.

Quartodecimò adstipulatur aliis text. leg. si quis iusiurandum. C.de reb.credit.quo innixus Bald.in authent. habita. versicu. primò dubitatur si scholaris, in fine huius quæstionis. C.ne filius pro patre, scribit, quòd in casibus, in quibus permittitur variatio, intelligitur tantùm de prima,ita scilicet vt non liceat iterum variare. Et id sequitur Iason in l.prætor,§.si aliquando,versicu.iij.not.ff.de oper.no.nunciat & in l.quicquid, vers.item pro ista glos.ff.de verbo.obliga.& in l.edita,vers.& attende diligenter.C. de eden.

Ex eóque dicit ipse Bal.vbi suprà, in ea quæstio.quam facit glos.ibi,in verbo, optimè, an si scholasticus semel elegerit vnum ex iudicibus ibi declaratis, poterit posteà variare, quod posse ea glos. affirmat vsque ad litis contestationem,per l.si conuenerit.ff.de.iurisd. omn.iud.iuncta l. si cùm dotem.§. in autem tempore,ff.solut.matr.Nic.autem Matth.& alij plerique negant,argu.l.j.in fin.C.de assert.toll. Et hanc partẽ tenet ipse Bald. subiungens idquod suprà diximus, quòd si permitteretur illi variare, non nisi semel permitteretur. Et sequitur Iaso.in d.l. quicquid, atq; etiã in d.l.edita, quibus locis suprà citauimus.

Et ex hoc singulariter consuluit Io.Cal.cons.xxj.cuius initium est,an laicus possit, ti.de iure patro.quod licèt patronus laicus possit variare,intelligitur tamẽ, vt semel id possit facere,& non pluries,vt dicit istud clarè innuere iura de hoc loquentia,& alia quædam allegat. Et illum sequitur Philip.Dec.cons.dcix.quæritur ex duobus præsentatis, vers.secundò hoc probatur,vbi ex hoc dicit, variationẽ permissam de primo actu tantùm intelligi, est tamen ibi error in nu. cons.Calder.

Decimoquintò, quòd auctoritate illius text. in d.l.si quis iusiurandum. C.de reb.cred. voluit Barto.non admodum dissimile,in l.post legatum, in prin.ff.de his quibus vt indig. quòd quis non potest nisi semel suam positionem,vel negationem reuocare,&idem dicitur voluisse ipse Bar.in l.vlt.ff.de præt.stipul.vbi tamen non id dicit,sed illud,quòd si promitto stare simplici tuo dicto,vel iuramento,possum id reuocare antequàm tu declaraueris,per d.l.si quis iusiurandum.Sed & id expressè voluit per eam ipsam l. Baldus in l.j vers.quartus est si quis, C.de fur.vbi ex eo dicit generaliùs, quòd si quis reuocauit aliquem actum vel rationem, non potest posteà eam reuocationem reuocare.

Decimosextò,vt relinquamus text.iuris ciuilis, & aliquid depromamus ex text. iuris canon.huc spectat text.in c. si clericus,in prin.de præben. libr. vj.vbi si simpliciter mandarum fuerit à summo pontifice alium prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo, ita vt si is pro quo mandatum fuerat, negligens fuerit in primo beneficio petendo, consumpta extinctáque sit ea gratia, ita enim ex eo tex.not. Domin.in ij.no.& Phili. Fran. post prin.vers.in text. ibi aliam, vbi pro concord.adducit hunc §.hoc sermone. Sed aduerte, quia ille text.in d. c. si clericus, expressè loquitur,cùm mandatum est prouideri de beneficio proximè vacaturo,non simpliciter de vacaturo,ita vt nihil ad nostrum §.pertinere videatur, cum expressum sit de primo: verùm omnes vbique eum text.intelligunt,vti Domin.& Francis.faciunt.

Decimo

Decimoseptimò accedit text in cap. ordinarij. ante fi. ibi, vel si ea quæ sic obtinet, & ibi gloss. in verbo, ea quæ, de offic. ordina. lib. vj ex quo non obscurè colligitur, quòd dispensatio ad duo beneficia intelligitur de duobus primis tãtum, sed est expresſiortext. in c. non potest, vers. illud autem, de præbendis, eod. lib. vbi & Io. Mona. post prin. & Arch. in verbo, primis, id confirmant per nostrum §. hoc sermone, quoniam, inquiũt, duobus primis obtentis impleta est gratia, per eundem ipsum §. hoc sermone. cuius etiam §. auctoritate, idem voluit Inn. in ea. dudum, le ij. & ibi quoque Hosti. Com. post Balb. quoque vers. dicit Innoc. & alij, extrà, de elect. quod tamen intellige, secundũ ea quæ dicam inferius in xj. limit.

Decimooctauò in d. c. non potest, per eum text. tradit Arch. ibi, vt à nonnullis citatur, licèt in meo codice non inuenerim, quòd si papa dispensauerit cum ille gitimo, vt possit obtinere beneficium, intelligitur de primo tantùm: ita vt si primum dimiserit, non poterit aliud vi illius dispensationis obtinere, veluti ea gratia siue dispensatio per adeptionem primi sortita sit suum effectum, & ita dicit fuisse declaratum.

Sed & hoc ipsum haud dubiè voluit idem Archidi. in c. j. ad fin. de fil. presbyter. lib. vj. vbi id dicit pronũtiasse Bonifacium Papam, & id sequuntur D. à Rota, qui & eam opin. dicunt receptam esse in curia, decis. j. incip. si illegitimus, in j. dubio. de fil. presby. in nouis. & Lucas Pen. in l. si quis decurio, versic. vnde, secundum quosdam, C. de decu. lib. x. & non obscurè Bald. in cap. innotuit. vers. quæro dispensatum est, de elect. vbi & ad hoc allegat. §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà citatis, & Phili. Fran. in d. c. non potest, de præben. lib. vj. & Phili. Dec. cons. clxix. circa primum videbatur, & cons. clij. cùm reuerendissimus, num. 4.

Contrarium tamen tenuerunt Io. Mona. & Io. Andr. in c. j. ille in verbo, obtinere, hic in fin. de fil. presby. & idem Io. And. in d. cap. non potest, in verbo, primis, de præbendis. libr. vj. nam si illud verum esset, vt dicit Io. Andr. in posteriore loco, non tantùm hoc casu procederet, sed & aliàs semper, & in quocunque alio inhabili, & in quacunque irregularitate ex culpa, vel sine culpa, quod satis durum esset. Item si primum beneficium dispensatũ pereat chasmate, aut alio modo, nónne summa esset iniuria, vt non posſit habere secundum? & alia multa subdit ad huius opinionis defensionem: nec credit ipse Ioan. And. Bonifacium id pronuntiasse, quia si id fecisset, id sciuisset Ioan. Mon. qui erat cardinalis, & cum illo vixerat. Et idem voluit Pet. Anch. in d. c. non potest, vers. 3. no. & ibi quoque Domi. in §. j. vers. quòd si Papa dispensat. & Phil. Fran. super gl. in verbo, in primis, de præben. lib. vj. & idem Anch. cons. ccccliij. tria dubia, vers. secundum dubium.

Nec obstat (inquit Anc.) d. c. non potest, & alia similia, nam aliud est dispensare super inhabilitate personæ, quæ est species huius quæstionis: aliud super beneficiorum pluralitate, de qua loquitur d. ca. non potest, & similia. Hæc enim personam respicit, & ideò est personalis, ideóque cum persona durat, sicut priuilegium personale, c. priuilegium, de regulis iuris, libro vj. nec dimisſio primi beneficij reddit eum inhabilem, nec reducit ad statũ primum inhabilitatis, quia remisſio semel facta tolli non debet, c. si hi vos qui, xxiij. q. ij. nec melioris conditionis debet addici. l. imperialis, in prin. C. de nupt. Et bene facit quod no. ipse Ioan. And. post Inn in c. vlti. in verbo, examinari, de trãslat. episcop. Dispensatio verò pluralitatis, vt subiungit ipse Petrus Anch. non concernit principaliter personam, imò ipsam aliàs habilem præsupponit: sed concernit numerum beneficiorum, quod iuribus odiosum est, & ambitiosum, c. quia nonnulli, extrà, de clerie. non resid. & c. quia in tantum, de præb. lib. vj cum sim. non mirum ergo si numerus duorum beneficiorũ de primis duobus intelligitur, & ex causa restringitur ad illa duo prima, sicut nomen hæredis, quod ex sui natura protenditur non solùm ad primum, sed alios vlteriores, l. hæredis appellatio. ff. de verbor. signifi. tamen ex causa restringitur ad primum, videlicet in disposi tione non transmisſibili ad hæredes, vti est vsusfructus, leg. antiquitas, C. de vsufruct. & dicemus posteà.

Nec item obstat, vt & subdit Petrus Ancha. d. c. j. de fil. presby. lib. vj. quia fuit dispensatio super vno beneficio cum persona inhabili, licèt enim non posſit habere nisi vnicum, vt ibi dicit, tamen eo dimisſo succesſiuè vnum post alterum poterit habere, & sic plura, vt ibi uot. Iono. nam semper iura considerant in dispositione causam proximam, & nõ remotam, vt no. in ca. de cætero, de homic. & l. si mulier, ff. rer. amot. & l. rogasti. ff. si cert. peta. vbi dispositio iudicatur ex causa proxima non remota, sicut in hoc casu cum Papa dispensat cum inhabili super beneficiis obtinendis, persona venit principaliter in dispositione, in qua vnum venit beneficium, sed persona habilitatur ad ipsum. At cùm dispensatur, vt posſit obtinere duo vel tria beneficia, hæc dispensatio concernit principaliter beneficia, non personam, quod hinc patet, quia si iste esset aliàs inhabilis propter crimen & irregularitatem, non posset vi dispensationis huiusmodi beneficia consequi, quia Papa dispensat super impedimento pluralitatis, & non inhabilitatis. Ergo submoto vno alterum remanet, l. si non lex, ff. de hæred. institu. Et facit quod not. Spec. in titu. de legato, §. nunc ostendendum, versic. xxiij quòd cùm dispensatur cum inhabili, debet de hoc fieri expressa mentio, nec sufficit generalis, maximè quia debet fieri cum causæ cognitione: aliàs potiùs diceretur factum temerarium, quod agitur contra iura, quàm dispensatio etiam facta à sciente & dispensare valente, vt idem not. tit. de dispensatione, §. qualiter autem, vers. debet autem, & versic. dicunt autem quidam, & vers. nunquid ergo. Hæc Petrus Ancha.

Lapus autem, & post eum ipse Petrus Anc. ipse Domini & Philip. Fran. in d. c. j. de filiis presby. lib. vj. hanc rem latiùs tractarunt. Nam aut Papa illegitimum legitimat, aut cum illegitimo dispensat, vt ipsi loquuntur, primo casu poterit habere aliud beneficiũ post primum, secundo casu non poterit: nam in primo illo casu vertitur fauor, ideò ampliandus, c. cum dilecti filij. de don. in secundo odium, ideò restringendum, vt in d. c. j. de fil. presby. libr. vj. & c. odia. de regul. iur. lib. vj. Et facit (inquiunt) quod no. Io. And. in c. per venerabilem, super glos. ij. qui filij sint legit. vbi ostendit legitimationem plus habere virium, quàm dispensationem.

Sed & in dispensatione (vt subdunt) posset etiam distingui, quia aut cum illegitimo generaliter dispensatur, vt promoueri posſit ad beneficium ecclesiasticum, aut specialiter: si generaliter, aut beneficium consequitur eum effectu, aut non. & primo ca-

ſu non poterit dimiſſo primo aliud conſequi, & ita obtineat Archid.illa opinio, & facit capit.nos conſuetudinem, xij. diſtin. & c.ſi quis à pſeudo epiſcopis.j.quæſtio.j.& cap.vlti.&ibi glo.j.xxxiij.quæſtio.ij.Secundo caſu,aut fuit in culpa, quia recepit iniuſtè primum beneficium:vel etiam iuſtè, ſed ſponte, vel diſſimulanter illud prætermiſit, fortè, vberius aliud expectans,& tunc quoque non poterit ſecundum conſequi,cap.eum qui.de præben.lib.vj.&cap. damnum,de regu .iuris eodem lib.vj. Aut non fuit in culpa, & tunc poterit ſecundum conſequi, quia diſpenſatio debet intelligi cum effectu, ca.relatum, de cleri.non reſid.& c.in his, de verbo.ſigni.& Cau. hæc autem verba,de pœnit.diſtin.j.&facit quod no. Ioan.And.in cap.in literis,extrà.de offi. deleg. & in c.cùm in multis,in gloſ.de reſcri.lib.vj. & ſecundum id intelligenda eſt opinio Ioan. Andr.in d.c.j.de fil. presby.lib.vj.

Si autem (vt & illi inquiunt) diſpenſatum fuerit ſpecialiter de obtinendo certo aliquo beneficio, tunc non poterit aliud obtinere. Neque enim diſpenſatio de re aliqua certa & expreſſa,ad aliam trahi poteſt,c.cùm olim abbas,extrà, de offi.delega.& capi. ſuſceptum,de reſcri.lib.vj.& c.quamuis, le j.& c.cui de non ſacerdotali,de præb.eodem lib. vj. Nam & hinc diſpenſatio ſuper vno matrimonio non trahitur ad aliud,capitu.vlti.xxxiij.quæſtio.ij. & c.ſi autem,& ibi gloſſ.vlti.xxxvj.q.ij. Et id quoque in diſpenſatione certi beneficij, vt ad id aliud non trahitur,voluit Ioan.And.in d.cap.non poteſt, & ibi Phi. Fran.de præb.lib.vj.& Pau. Eleaz.in d. cap.j.de fil. presby.lib.vj.

Adiiciunt Lap.Petrus Ancha.Domin.& Phili. Fran.in eo ipſo capit.j.de fil.presby.lib. vj. quòd ſi cum aliquo diſpenſatum fuerit ſuper primo beneficio vacaturo, ſi illud beneficium alteri deberetur, ipſe diſpenſatus obtinebit aliud beneficium, quod poſt illud proximè vacabit alteri non debitum, & ita erit veluti ſibi primum,cap.cùm in eccleſia, de præbēd. libro vj.& ita intelligendum eſt d.ca.j.de fil.presby. libro vj.

Addunt item & aliud Ioan.And.&poſt eum Phil.Fran. in d.capitu.non poteſt,quòd ſi tenor diſpenſationis huiuſmodi ſit, vt poſſit ad ordines & beneficia promoueri,tunc propter hoc plurale [beneficia] non haberet locum opinio Anchar. quia ſucceſſiuè poterit habere plura beneficia, non obſtante d. c. j.de fil.presby.quod loquitur de beneficio in ſingulari. Subiungit tamen ipſe Phili.Fran.quòd talis diſpenſatio intelligeretur de duobus primis beneficiis, per rationem d.c.non poteſt,cui adſtipulatur c.ſi is cui,co.tit.non autem quòd ſucceſſiuè dimiſſis duobus primis poſſit alia duo habere, quia repugnaret text.in ipſo c.non poteſt.de præb.lib.vj.

Decimonono quia ille tex.in d.cap.ordinarij,de offic. ordina.lib.vj.& in d.c.non poteſt, de præben.lib.vj. loquuntur in diſpenſatione,quę ſua natura multum odioſa eſt,& propterea reſtringenda.capit.odia,de regu.iur.eod.libr. vj. ideóque ne illud quod ex illis diximus, videatur ſolùm in ea re procedere, accedat ſuperioribus text. minimè loquens in diſpenſatione,in c.mandato, & iterum in c.ſi clericus,eod. titu.de præb. lib. vj. vbi ſi papa ſimpliciter mandat alicui prouideri de beneficio vacaturo, intelligitur de primo,& non de aliis, & hoc ita not. Domin.& Phili.Fran.in d.c.ſi clericus, in priu. ille, in iij.nota. hic in ij.quod tunc fit,vt illi ſubdunt, quia diſpoſitio ſimpliciter emanans, intelligitur de primo actu,& allegat Fran.hunc §.hoc ſermone.

Vigeſimò quod voluit glo. relata ad text.in l.quicquid adſtringendæ,in prin.in glo.magna,in verbo,ſecundum promiſſorem,ad medium.ff.de verbo.obligat. quòd declaratio ſiue interpretatio alicuius obſcuri,vel ambigui non poteſt fieri niſi ſemel: tanquam ſcilicet promiſſio declarationis intelligatur de primo tantùm,& id not.& dicit ſingulariſſimum Bart. ibi:verſic.ſed pone quòd ſemel, & eam quoque ibi ſequuntur Ang.qui dicit ſing. verſic. ſecundo modo legitur,& Rapha.Cum. Imo.circa medium,ibi,item no.quòd poſtquam,& iterum verſi. in ea gl.ſed hìc, Paulus Caſtren.qui & illam dicit ſingu.& ad hoc dicit ſemper allegari, Alexand.qui dicit perpetuò notandam,verſ.ex qua habes,Franc. Aret qui & illam dicit ſing.verſ.in glo.poſteà,& Iaſon verſ.in ea.gloſ. ibi,& iterum velit.& prætereà Barto.in l.inter ſtipulantem.§.j. in fin. & ibi etiam Angel.qui dicit ſingu. verſi.cùm igitur per hæc ſigna,& Imo. verſicu. item adde quòd voluntas.ff.de verbor.obligatio.&Bald. in l.de dic,in princip. ff. qui ſatiſda. cogant. & in l. ſi quis intentione ambigua, verſic. item quæro vtrùm iſta interpretatio ſemel facta, vbi dicit ſing.eam gl. & ibi quoque Angel. qui & eam dicit ſingul.& ipſe Bald.in l. vlti.verſ.ſed hìc quæro,ibi, notabile eſt.C. de codic. vbi ex hoc dicit libello ſemel declarato non eſſe locum pœnitentiæ, ídque probari ex eo text.& ibi ſequitur Alexand. & Iaſon. verſic. ſecundò ex eodem verbo. C. de codicil. & idem Bald.in c.j. verſicu.ſed nunquid ſemel, de conſtitu.vbi dicit eam gloſſ.not.& ſingula.& ex eo dicit, quòd rei declaratæ,nihil adiici poteſt,nec detrahi, & in cap.vlt. verſi.idem decimus, de tranſla. epiſco. vbi dicit ſingula.ad hoc,vt primæ interpretationi ſtandum ſit, non cęteris,& in cap.dilecti,verſicu.nam qui declarat,de iudic.vbi item dicit ſingu.in id, vt qui declarat, pœnitere non poſſit. & ruſum idem Baldus in cap.in præſentia,verſicu. ſed hìc quærit glo. de probat.vbi & illam dicit ad hoc ſingu. vt interpretanti non ſit licitum pœnitere, & in capitu.fraternitatis, verſicu.pone in cauſa prima, de teſtibus: vbi etiam dicit ſingu.ad id,vt qui ſemel declarauerit,non poſſit ſe corrigere. Petrus Anchar.in capit. ſi compromiſſarius, verſicu. vltimò quia text. dicit, de elect. libro vj. vbi eam gloſſ. dicit not. & ibi quoque Domi.in §. ſi verò, poſt medium, verſicu.& per prædicta, vbi dicit ſingu.& Matthe. Matheſill.no.clxxij. no.quòd vbicunque: & Franciſcus Curtius ſenior conſil.xxvij.magnificus vir dominus, in iiij.dubio, verſicu.ſic de directo, vbi & illam dicit ſingu.& Iaſon in l.qui ex pluribus, poſt medium. ff.de verbo. obligatio. & in l.edita, verſiculo ſic in ſimili. C.de eden. Lanfran.in repet.capitu.quoniam contra falſam,in verbo, interlocutiones: de probat. Anton. Corſet.in ſuis ſingu. in verbo, ſententia interlocutoria.

Contrarium tamen tenuit Matth.Matheſil.ſibi contrarius in eodem opere, not.cxcviij.eodémque penult. incip.nota quòd facultas, per text.quem dicit è diametro eſſe contrariū ei ſententiæ: in d.l.qui ex pluribus,& ibi gl.vlti. Et licèt Bar.ibi dicat,quòd loquitur in electione,in qua variare licet,non in declaratione,id tamen vt dicit Matthæus, non videtur eſſe verum,quia ibi ſtipulatus fuit fundum Seianum, & promittens habebat plures fundos huius nominis: & ſic partes ibi ſenſerunt de certo fundo,ſed de quo incer-

incertum erat: & sic ibi propriè opus erat declaratione,& tamen gl. ibi vult, quòd sæpius posśit variare. Verùm Iason in d.l. qui ex pluribus, post multos alios ostendit ibi locum esse electioni,& non declarationi, vt ibi videre poteris. Ex quibus intelligis, ex multorum sententia, aliud esse in electione quàm in declaratione, vel etiam videre poteris apud Imo. in d.l. quicquid, de verborum obli. de quo vide quos nos citauimus suprà, vers. verum quia sunt.

At superiori sententiæ adstipulatur, quod Bald. scribit in l. hac lege, quæ est ij. vers. sed nunquid si semel. C. de sent. ex pericul. recitand. quòd si semel iudex interpretatus fuerit suam sententiam: non poterit iterum interpretari: quia interpretatio non potest fieri nisi semel: per not. in d.l. quicquid adstringendæ: de verbo. obligatio. quod ipsum voluit Barto. in d.l. inter stipulantem. §. j. in fin. ff. eodem titu. Angelus qui etiam dicit singu. in l. quod iussit: post medium: ibi: item interlocutoria: & ibi quoque Rapha. Cum. & Imo. qui tamen nutat: versicu. item fallit secundum,& Alexand. versic. secundò fallit in interlocutoria. ff. de re iudica. ipse Imol. in l. ab executore in princi. versicu. potest quæri iuxt. prædicta. ff. de appella.

Et in hac quoque sententia fuerunt Alexand. & Iason in d.l. quicquid adstringendæ, vbi suprà, id tamen intelligentes post Angel.& Cum. ibi, in sententia diffinitiua, secus in interlocutoria, quam potest iudex non semel, sed sæpiùs: & vt loquitur Ange. millies reuocare: ideóque etiam sæpius declarare, vti etiam dicit Imo. in d.l. quod iussit, versic. item fallit, & ibi quoque Alex. vbi suprà: vbi tamen id optimè declarat: vt videbis apud eum,& Corset. in d. sing. sententia interlocutoria.

Sed & id postremum, vt scilicet iudex posśit sæpius eam sententiam reuocare, nonnulli intelligunt, vt bis tantùm posśit reuocare, & non vlteriùs. Et ea fuit sententia Barto. post Dyn. in d.l. quod iussit. versic. quæro an iudex posśit pluries, & aliorum ibi, & Can. in c. cùm cessante, de appellat. Sali. post Dy. in l. post sententiam. versi. quintò quæro quoties. C. de senten. & interlo. Ant. in c. fraternitatis. vers. v. quæro, extrà de frigid. & malefic. post glos. ibi in verbo, fornicatio, in fine.

Atsunt qui è diametro tenent contrarium, videlicet non posse iudicem, nisi semel suam sententiam reuocare,& in his Pet. Bezu. in d.l. quod iussit, vbi id dicit seruari in practica,& hoc de iure posse sustineri dicit Iason ibi, vers. tertia fuit opinio, quamuis (inquit) cômuniter teneatur contrarium.

Quinetiam illud quòd suprà diximus, interpretationem siue declarationem non nisi semel fieri posse, intelligunt Ang.& Alex. in d.l. quicquid adstringendæ, procedere, nisi quando destructio voluntatis ad interpretantem spectaret, Verbi gratia, in testatore cuius voluntas ambulatoria est vsque ad mortê, l. quod per manus. ff. de iure codicillor. & l. quòd si iteris. ff. de adimi. leg. nam interpretabitur testator quoties voluerit. l. hæredes palam. §. sed & si notâ. ff. de testament. & nos quoque iterum dicemus infrà in xxxij. limita.

Vigesimoprimò quod scripsit glo. in d.l. in duobus. §. si ei qui, in verbo, exhibuerit. ff. de iureiu. quòd si quis promiserit præsentare quempiam accusatum, intelligitur de prima præsentatione tantùm, ita vt si semel eum præsentauerit, liberetur. quam glo. ibi ponderant Bene. Plum. & Paul. Cas. qui eum §. legit cum §. quòd si reus, versi. vltimò est hic vna, & Alexan. in fin. & Iason versicu. super hac prima parte. Et hoe quoque voluit Io. And. in addit. Specu. titu. de accusat. in tertia parte. §. vlti. versic. sed quid si fideiussor. Pau. Cast. in l. ij. §. in fideiussorem, qui est vlti. ff. qui satisd. cogan. Alex. in addit. Bart. in l. græcè. §. j. ff. de fideiussor. vbi dicit eam glossam esse menti tenendam,& in id citat hunc nostrum §.& consi. xvj. breuiter in casu præmisso, num. 5. lib. iiij.

Licèt contrarium tenuerit Ro. in d. §. si ei, qui, statim post princip.& in l. si finita, in prin. nu. 4. ff. de dam. infec.& in d.l. ij. §. vlti. vers. secundò pono. ff. qui satisd. cog.& in prioribus quidem locis per text. in l. si seruus hæreditarius. ff. de diuer. & temp. præscr. per quem probatur hanc promisśionem tum demum lata sententia, aut finita instantia perimi,& in iisdem quoque locis, atque etiam in postremo, alias multas rationes adducit, quæ tu videre poteris. Et ante hunc Lucas Pen. latè in l. si quis decurio, versi. accusans quidam. C. de decu. lib. x. per tex. quem dicit expressum in l. si ita stipulatus à Seio. ff. de fideiuss. & l. nouissima. ff. iud. sol. & multa alia iura, quæ ibi videre poteris Sed id tamen quomodo sit intelligendum, vide Pau. Cast. in d. §. in fideiussorem,& omnino Ias. in d. §. si ei qui, vers. ex prædictis.

Quid autem si quis promiserit præsentare toties quoties, vel ad voluntatem eius cui promittitur, an erit in infinitum obligatus? quod plerique contendunt: in bis tantum, quod nonnulli volunt. vide Bart. in l. si quis reum, versic. circa hanc legem, & Ang. in l. ij. versic. item adde aliam. ff. de cust. reor. & omnino in d.l. si finita, in prin. circa medium, & ibi Imo. versic. & per hoc ipse intenet,& Rom. etiam in prin. & Alex. latè ff. de dam. infec. & eundem Angel. in l. oratione. ff. de sent. in quibusdam lec. Lucam Pen. in d.l. si quis decurio, versicu. item clarè videtur. C. de decur. lib. x.& Matthe. Afflict. decis. Neap. xlvj. dicit regia pragmatica. & quæ dicam infrà in xxvj. limitat. Et an, per ruptâ instantia, teneatur, vide eundem Ange. in dicta l. græcè. §. & post litem. ff. de fideiussor.

Vigesimosecundò quod voluit alia glo. iuris canonici in c. causam, in verbo, recipi, quæ est vlt. extrà, de electe. quòd si moniales contulerint electionem suæ abbatissæ in episcopum, qui semel de vna prouiderit, non poterit ampliùs aliam dare, consumptáque est ipsius facultas: siue bene & vtiliter, siue malè & inutiliter prouiderit: per multa iura, quæ ibi allegat, & eam sequuntur Host. ibi vers. quid si elegit malam, Car. Flor. vers. quæro si iste episcopus, Petr. Anch. ante fin. ibi, quæ est gl. fin. Ant. etiam ante fin.& Imo. super eadem illa glo. vlti.& Panor. super eadem quoque glossa. Et id vt plerique omnes dicunt, approbatum est per cap. fi compromissarius, eodem titu. lib. vj. trahuntque in id, quod posteà dicemus in j. limita. vers. incip. declara quartò, & multis seq. quia scilicet hic compromissarius non suo iure innititur, sed alieno.

Vigesimotertiò quod voluit glos. in c. gratia, in verbo, eligas, quæ est vlti. de rescript. lib. vj. quod in casu illius c. in fin. si quis semel vnum beneficium elegerit, consumpta est electio, nec poterit eligere aliud, per ea. vlti. eod. titu. & c. j. de postu. præla. lib. vj.& idem voluit Archid. in eo ipso c. gratia. versicu. sed quid si elegit vnum, per multa alia iura ibi allegata, de quo etiam vide Io. And. ibi, in gl. vlti. & Petrum Anchar. versic. quæritur vnum, iste & Petrus Ancha. consilio

ccxiiij. Franciscus, vers. iudicatur ad idem, & Roma. consi. cccxxix. præscus consultatio, in primo dubio.

Vigesimoquartò alia glo. in c. duobus, quod est pe. in verbo, eligere, eo. titu. de rescript. lib. vj. quæ in casu illius c. disponentis, vt si duo super simili prouisione sibi facienda in eadem ecclesia literas vna die obtinuerint, nec appareat vter eorum prior impetrauerit, & ambo simul præsentauerint, sintque in cæteris æquales: hi ad quos receptio & collatio pertinet, ex eis alterum quem voluerint eligere teneantur. Dicit ea glo. quòd si semel elegerint, consumpta est eorum electio, nec in electi præiudicium variare posteà poterunt, per cap. publicato, extrà, de electi. & c. j. de postula. prælat. libr. vj. de quo nos dicemus infrà in xxiij. limi. & alia iura ibi allegata. Et id satis probat tex. in d. c. si duobus, cùm subditur, quo electo alius omnino careat impetratis. Et id sequitur ibi Petrus Anch. versiculo, item not. quòd per electionem, & Domi. super ea glo. & Phili. Fran. super eadem glo. vbi & id dicit procedere post Bal. etiam si prior clericus consentiret, quia electio consumpta est, per l. si is qui Stichum. ff. de procurat. Et ipse Petrus Anch. consi. ccxiiij. Franciscus, versic. octauò inducitur.

Vigesimoquintò quod item in non absimili casu scriptum est ab alia glo. in c. si quis iusto, versi. verùm si ambo, in verbo, elegerit. de elect. lib. vj. quæ item in casu illius c. quo disponitur, vt si duo procuratores insolidum constituti ad eligendū simul concurrant, & postulent se admitti, non audiuntur, sed is tantùm, quem capitulum elegerit. Dicit ergo ea gloss. quòd si semel alterum elegerint, ita consumpta est electio, vt variare non possint, per c. vt quis duas, eo. tit. & lib. & c. j. in fin. de postu. præl. eo quoque libro. Et eam gl. sequitur Domin. ibi in prin. & Pet. Anch. d. cons. ccxiiij. vers. simili dicatur.

Vigesimosextò quod voluit & alia glo. in c. ne captandæ, in verbo, causa subsit, de concess. præben. libr. vj. quòd gratia alicui à sede apostolica concessa, vt ei prouideatur de præbenda, dignitate, vel personatu, aut alio beneficio, intelligitur de primo, nec is cui ea gratia concessa est, admittitur ad secundum nisi ex causa, per cap. quia cunctis, ad fin. & c. executor, eodem titu. & lib. & ibi Ioan. And. tum in verbo, prouideri, tum super glo. j. Petrus Anch. vers. quærit Io. And. & Philip. Fran. num. 7.

Vigesimoseptimò quod & proximum est, quod tradit item alia glo. in cap. quia cunctis, quod est j. in verbo, causa, de concessio. præb. libro vj. quòd rescriptum de prouidendo alicui de dignitate vacatura quam is duxerit acceptandam, intelligitur de prima, non etiam de secunda, nisi ex causa, tanquam scilicet consumpta sit ea acceptatio prima per eum facta, per eum text. & l. apud Iulianum. ff. de optio. lega. & idem ibi voluerunt Imo. qui & illud cap. legit in lect. decretal. in verbo, voluntatibus: versi. sed quæro vtrum semel. & ibi item Io. Mona. versic. sed quid si in rescripto, vbi & ad hoc certè capi. ex parte, le j. de officio delega. & cap. si clericus, de præbē. lib. vj & ibi item Archidia. in fin. & c. gratia. ad fin. de rescript. eo. libro vj. & Bal. consilio ccxxviij. per sanctissimum. libro iiij.

Vigesimooctauò quod in non absimili casu voluit ipse Ioan. Mona. in c. si tibi, in verbo, assignet, de præben. libro vj. loquens in casu illius ca. vbi si absenti, ab episcopo conferatur beneficium, non poterit episcopus id alteri conferre etiam ante istius absentis acceptationem, sed episcopus poterit illi assignare terminum competentem, intra quem acceptet, & eo lapso si non acceptauerit, alteri id liberè conferet. Dicit autem ibi Ioan. Mon. quòd si semel acceptauit, vel non acceptauit, variare non potest, per l. apud Iulianum. ff. de optio. lega. & l. serui electione. ff. de leg. j. & sequitur Ioan. Andr. in d. c. si tibi, item scias in nouella.

Vigesimonono quod à Cyno traditum est, in l. cùm pater. §. pater certam. ff. de leg. ij. in addit. quòd si testator iussit celebrari tres missas in die sui obitus, sufficit illas semel celebrari primo illo die obitus, nec cogendum hæredem aliis sequentibus facere celebrari, & idem ante eum tenere videtur Petr. à Bellapert. & post eum Bart. Alber. in l. cùm quidam, quæ est penul. ff. de annuis leg.

Verùm Imo. in d. §. pater certam, paulò ante finem, tenet contrarium, per tex. in ea ipsa l. cùm quidā, cum ibi not. neque huic sententiæ suæ obstare d. §. pater certam, quia ibi fauor dotis suadet verba referri ad primam vicem, hîc autem fauor animæ & piæ causæ suadet contrarium: tanquam, scilicet ipse Imo. id omne ex fauore negotij metiatur, de quo posteà dicemus in iij. limitat.

Trigesimò quod scriptum reliquit Ioan. Mona. in c. si pro te, versi. quæro primò, & ibi post eum Domi. de rescript lib. vj. quòd si papa mandauerit alicui prouideri de beneficio, si ad id accesserit consensus episcopi, intelligitur de primo ipsius consensu vel dissensu: nam si primum expresse dissenserit, posteà autem consenserit, non prodest impetranti, per hunc nostrum §. hoc sermone, & alia ex iuribus suprà allegatis. Et id quoque sequitur Bald. in l. vlti. ad fin. C. qui bon. ced poss. vbi id limitat, secundum ea quę dicam infrà, in xviij. limi.

Trigesimoprimò quod & ab eodem Ioan. Mona. traditum est in c. cùm expediat, versic. item in hac forma, de elec. lib. vj. quod constitutio loquens de scrutinio, vel communi electione, intelligitur de primo actu vel casu, non de secundo, per l. eum qui Calendis. ff. de verbo. obligat. & hunc nostrum §. hoc sermone, & l. fideicommissa. §. si quis decem. ff. de leg. iij. Ex quo infert ad casum illius c. vt si votis inquisitis apparet nullam partium deuenisse ad maiorē partem totius capituli, sed ante electionem communem accesserunt tot voces habenti maiorē partem respectu minorum, quòd habet maiorem partem totius capituli, non poterit procedi ad electionem communem, & ibi sequitur Ioan. Andr. post princi. in verbo, consenserit, & Petrus Anchara. paulò ante fin. & Domini. versicu. sed pone quòd nulla pars.

Trigesimosecundò quod post alios antiquiores scriptum reliquit Arch. in c. si cui, in verbo, contradictores, de pręb. lib. vj. quòd potestas alicui concessa mittendi alterum in possessionem, & eum tuendi in ea possessione, expirat eo semel inducto, & remoto omnino primo impedimento, quod obstabat. Ideóque si posteà ille turbatur, debet adire iudicem ordinarium. Et sequitur Petr. Ancha qui & hoc latè disputat, ibi vers. quærit hîc Archi. & Io. And. in c. pro illorum, in verbo, contradictores, extrà eo. tit. & Panor. qui id refert ad regulam d. §. hoc sermone, in tracta. Basiliensi, incip. quoniam veritas, in j. dubio, versic. sexta ratio quare alius locus. Sed tu tamen de hoc vide amplius ipsum Arch. Io. And. & Petrum Anch. vbi suprà & Domi. in dicto c. si cui.

Trigeſimotertiò huc ſpectat quod ſcribit idem Anchar. in c. ſi propter, & ibi quoque Ioan. And. ſuper vlti gloſ. & verſic. ex glo igitur habes, de reſcrip. lib. vj. ſi quis emerit ſimpliciter iactum retis, intelligitur de primo tantùm, etiam ſi in eo nihil piſcium captum fuerit. Et ita intelligitur quod ſcribitur in l. nec emptio. ff. de contrah. emp. & l. nam hoc modo. ff. de hæred. vel actio. vendit. & in l. ſi iactum retis. ff. de act. empt. & ſequitur Fel. qui & ad hanc noſtram regulam id refert in d. c. ij. verſic. ſi promitto iactum retis, de treug. & pace.

Trigeſimoquartò quod & tradunt ipſi Archid. Ioan. Andr. Domin. & Felyn. in illis iiſdem locis, quòd ſi promiſerim cuipiam ſeruire per annum, & aliquo illius primi anni tempore, valetudine impeditus fuerim, nec illi ſeruire poſſim, non tenebor altero tanto tempore ſecundi anni ei ſeruire, per l. cùm quæritur. §. item ſi hæredi. ff. de fideiuſſor. aut vt in aliis codicibus legitur, de fideicommiſ. libert. ſed in neutro loco eſt lex eius initij, verum eius rei eſt tex. in l. cùm hæres. §. Stichus ſi hæredi. ff. de ſtatulibet. (vide ibi glo.) & facit text. in l. ſtatuliberos, quæ eſt iij. §. ſi ita ſit libertas. ibi, poſtea intra quinquennij tempus, eod. titu.

Trigeſimoquintò quod & illis rationibus ſcribunt iidem Archi. Ioan. Andre. Domin. & præterea Philippus Franc. in caſu illius capituli, ſi propter, cùm ſcilicet à ſummo Pontifice conceſſum fuit epiſcopo, propter debita ipſius perſoluenda, vt fructus primi anni beneficiorum ſuæ diœceſis, intra quinquenniū vacaturorum, percipiat, ſi fructus primi illius anni, aut nulli fuerunt, aut chaſmate perierunt, conſumpta eſt omnino gratia, nec poterit epiſcopus alterius anni fructus percipere. Et ad hoc quoque nonnulli eorum allegant l. cùm certus. ff. de tritic. vino, & oleo leg. vbi ſi certus numerus amphorarum vini ex eo quod natum eſſet ex tali fundo, & minus natum eſſet, non amplius debetur quàm quod natum eſt eo anno, nec cæteris annis ſuppletur. Et ex hoc aſſumunt quòd cum teſtator legat fructus primi anni, ſi nil naſcitur eo anno, non ſuppletur annis ſequētibus. Tu tamen vide text qui videtur eſſe contrarius in l. ex eo vino, eo. tit. & in l. legatum. j. & l. liberto. §. j. ff. de annuis leg. & l. Lucius. ff. de aliment. & cibar. leg. & l. Firmio, in princip. ff. quand. dies leg. ced. Sed tu ad hanc antinomiam tollendam, vide gl. in eis locis.

Trigeſimoſextò quod à Specu. traditum eſt in titu. de arbitro. §. excipitur, verſic. ſed quid, ſi fuerit actum in compromiſſo, quòd ſi data eſt poteſtas prorogā di terminum compromiſſi, intelligitur de vna, & prima prorogatione, per text. in hoc noſtro §. hoc ſermone, & alia iura, & cum eo tranſit Io. Andr. ibi, in addit. & idem voluit Bald. in capi. olim ex literis, verſic. ibi & iterum, de reſcript. vbi tamen intelligit, ſecundum ea quæ dicam infrà in j. limit. & rurſum idem Bal. in c. vlti. verſi. dubitabatur, ibi, ſi autem dictum eſt, de conſuetudi. & conſ. cxiiij. dilatio prorogatiua, poſt princip. libr. iij. vbi & ad hoc citat d. §. hoc ſermone. Alexand. conſilio lxx. viſo conſilio aliàs per me reddito, verſicu. ſecùs autem ſi iſtud eſſet, lib. ij. Socin. conſil. cxvij. viſa & diligenter, verſi. his tamen non obſtan. lib. j. Felin. in d. c. ij. verſic. ſimiliter ſi eſt dictum, de treu. & pace. Iaſ. in d. l. diuortio. §. quod in anno, verſ. duodecimò facit, & in d. l. in duobus. §. ſi ei, cui, verſicu. item per illum text. & iterum, verſic. vltimò facit. & Phili. Dec. in cap. ſua nobis, ſuper glo. j. de appel. & conſi. dxij. cùm reuerēdiſſimus, verſ. ex quo infertur, & conſ. dcix. quæritur ex duobus, num. 6.

Contrarium tamen tenuit Roma. licet neminem [inquit] alium contradicentem repererit, in l. ij. verſic. ſed ſtat circa hoc. ff. de re iudica. & poſt eum Geor. Nat. in reper. clemen. j. verſicu. in arbitro autem, de verbor. ſignifica. Nam, vt inquiunt, cùm poteſtas prorogandi ſit indefinitè conceſſa, ea æquipollet vniuerſali. l. & ſi pluribus. ff. de lega. ij. & l. j. §. cum vrbem. ff de offic. præfect. vrb. & cap. vt circa, de elect. libro vj. Prętereà quia videmus arbitrum, qui non potuit intra tempus præſtitutum iudicare, cogi de nouo arbitrium ſuſcipere. l. ant ſi qua alia cauſa. §. vlti. cum l. præced. ff. de arbitr. Ergo multo magis id ſua ſponte facere poteſt, ſi partes cōſentiant, nam aliud eſſet ſi diſſentirent. l. arbiter ita ſumptus, eod. tit. Et reſpondet ad hunc noſtrum §. hoc ſermone, & ſimilia iura, ſecundum ea quæ dicam infrà, in iiij. limi. vbi & eoſdem citabo.

Subdunt autem ipſi Roma. & Nat. quòd ſi non expediret prorogationem fieri, tunc arbiter non poſſet vlterius prorogare, quia id facere videretur differendę litis cauſa, cùm nō valeat præceptum arbitri quo inducitur litis non neceſſaria dilatio, lege, nō diſtinguemus. §. quæſitum, verſic: ne fuerit, & ibi Bartolus de arbitris, ſicut partibus volentibus dilationem prorogari, vbi in non neceſſarium eſt, non tenetur arbiter aſſentire, dicta l. non diſtinguemus. §. dies, ſecundum vnum intellectum gloſ. ſimiliter eadem ratione non tenentur partes conſentire arbitro id nulla neceſſitate cogente facienti, aſſentire. Denique compromittentes in ipſa facultate prorogandi, prę ſumuntur in dubio habuiſſe intentionem conformem naturæ compromiſſi, vt de contrahentibus dicitur in l. diuortio. §. ſi fundus. [aliàs eſt lex] ff. ſolu. matrimonio. & l. ſi pignore. ff. de pignorat. actione. ſed natura compromiſſi eſt, vt faciat finem litibus, non vt lites & ſuperfluas dilationes inducat. l. prima. & l. quamuis. ff. de arbitrato.

Trigeſimoſeptimò quod à Ioanne Andr. ſcriptum eſt in additio. ad Speculatorem, in rubri. de treug. & pace. ad fin. vt à multis citatur, quòd pœna adiecta in promiſſione pacis ſeruandæ, ſiue offenſæ non faciēdæ, intelligitur de prima offenſa, non etiam de cæteris, niſi expreſsè dictum fuerit, quòd pœna toties cōmitteretur, quoties cōtra factum fuerit, per l. ſi duo. §. j. ff. de arbi. Et hanc ſententiam ſequitur Roma. conſilio clv. præmiſſum laudum, verſ. vltimo dum quæritur, & Alexander conſilio cxv. viſo themate ſupraſcripto, verſ. nec is obſtat, libro quarto. vbi tamen dicit, quòd legendo ſemper ſecutus eſt opinionem aliorum contrarium tenentium, tanquam cōmunem, non Ioan. Andre. Tu illum vide in l. qui inſulam, verſ. dicebat etiam ſignanter. ff. de verb. oblig. ne hîc diutius immoremur.

Trigeſimooctauò quod voluerunt Domi. Rot. deciſ. prima, cuius exordium eſt, nota quòd vbi ordinarius. titu. de præbend. in antiqui. quòd ſi epiſcopus habens poteſtatem nominandi aliquem in prima ſui creatione, vt recipiatur in canonicum, nominet aliquem qui acceptet, & poſteà is nominatus renuntiet, non poterit amplius epiſcopus alium nominare, argum. l. apud Aufidium. ff. de optio. lega. & no. ab Arch. in cap. cùm in multis, ſuper verbo, exprimat, in prin. de reſcri. lib. vj. & in c. gratia, in fin. eod. titu. & lib.

Trige-

Trigesimononò quod à Calderino disputatum est, & decisum in sua disputat. in cip. ex octo studentibus, ibi, prima licentia, quòd licentia data monacho, vt possit esse procurator, intelligitur de prima vice tantum, vti etiam licentia data clerico, vt se absentare possit, ita enim nostri loquuntur. Atque etiam licentia data parochiano, vt possit alteri quàm proprio sacerdoti confiteri, & sic de similibus,& ita illum refert & sequitur Felinus in d. capitul.secundo, versiculo,licentia data monacho, de treu.& pace.

Quadragesimò quod latè, & scienter etiam disputatum est,& conclusum à Signo. Homod. consili.nonagesimoseprimo. hoc initio, quæstio disputanda proponitur, aut vt alij allegant, Mediolani est consuetudo, quod quidam consil.est viij.illius disputat. quòd si princeps propter publicam aliquam lætitiam iusserit omnes incarceratos ab officialibus è carcere relaxari, intelligitur de prima relaxatione: ita vt si quis primùm relaxatus fuerit, & iterum pro delicto fuerit carceribus mancipatus, non debet ampliùs relaxari, & sequitur Iason in d.l.diuortio.§.quod in anno, versicu. quintodecimo vltra.ff. solu.matrim.vbi tamen corruptè citatur Signor. ex consi.xxxvij.

Quadragesimoprimò quod voluit Albericus Rosa.in prima parte tractatus statutorum, quæstio.cvij.incip.prædicta etiam faciunt,quòd si fuit propositum præmium ei qui primus accesserit ad brauium (ita enim nostri vocant, post interpretes noui testamenti, certaminis cursus pretium) & duo simul accesserint, neuter eorum habebit præmium, per multa iura ibi allegata.Nec iterum curretur, quia de primo tantùm cursu iam peracto intelligendum est, per text. in dicto §. hoc sermone. Nisi (inquit) ex noua voluntate eorum, qui id præmium proposuerunt,argum. l. si fuerit. ff. de rebus dubi. & l. matrimonij.ff.qui, & à quibus, & dicit hanc opinionem esse de stricto iure veriorem, licet consuetudo aliter obseruet, vt scilicet iterum currant. Sed tu hic omnino vide quæ in hac re scripsimus in tracta. Primigenior.in xvij. quæstion.in j.opin.numero 23.con cinit & is, & in iiij. opin. numero 10.& quod plurimi.

Quadragesimosecundò quod ab eodem Alber.traditum est in eodem tractatu, parti.ij. quæstio.clxxxj. per dominum fratrem Vbertum, ad fin. Quòd si episcopus concesserit alicui facultatem intrādi monasterium monialium, intelligitur de prima vice tantùm, per dict. capit. non potest, de præbend.libr. vj.l.fideicommissa. §. alicui decem. ff. de leg. tertio. eum simil. Et id sequitur Alexand. dict. consili. xvj. breuiter in casu præmisso,numero 3. libr. iiij.& Felyn.in dict. capitu. ij. versicu. licentia de ingrediendo.de treug.& pace.& in capit. primo. ad fin.ibi,& sciasetiam, de rescript.Iaso.in dict. l. in duobus.§.si ei,qui.vers.secundò ad idem facit.ff.de iureiuran.& in dict.§.quod in anno,vers.tertio adde text.& consil.xxxvj.in causa mota per nobiles.lib.iij.& Philip. Deci.consil.dxij. cùm reuerendissimus, numer.5.& Catellia. Cotta. in memorial.incipien. executores testamenti,versicu.bene facit pulchra decisio,& memor.incipient. rescriptum impetratum, in princ.& Maria.Socin.Iunior qui id dicit singul. consi.xxv. viso themate suprascripto, versicul.accedat etiam, libro secundo.

Quadragesimotertiò, quod magna auctoritate firmanit Barto. in l.j.versic. si verò quæritur.ff.de constit. princ.quòd priuilegium tibi, & hæredi tuo concessum,intelligitur de primo tantum hærede, non etiam de cæteris,per not.in l. antiquitas. C. de vsufruct. quod & ipsum auctoritate Petr.voluit ipse Alberi.in l.secunda,vers.si autem in priuilegio. ff. eod. tit.& sequitur Felyn.qui solum Albert. citat in dict. c.ij.versi. si princeps dat. de treug. & pace.& Ioann. Lupus in repet. rubric.de donat. inter vir. & vxor.§. lxix.vers.potuisset allegare.

At ea res, an scilicet appellatione hæredis simpliciter veniat tantùm primus hæres, an etiam cæteri, & quando,& quomodo, & quibus in casibus, vlteriori indagine indiget,& nos aliquando eam rem abūdè tractauimus in nostro tract. Retractatuum.tit.ij. §.primo.gloss.vj.in verbo, ou ses heritiers, nume.17. & hæc quidem, & sequent. vsque ad xxv. iterum nostro tractatu, Cui titulus est, Le mort saisit le vif, in secunda parte, declara. v. dum illic disseruimus, an ea nostra generalis Franciæ consuetudo intelligatur tantùm de primo hærede,quod nõnulli nostrorum adstruunt, & inter cæteros, Alexand. consilio xxvj.in causa mota per Angel. versicu. item præterea & fortiùs,libr.j.repetito consilio lxxxiij. libr.tertio.moti hac nostra regula, quòd sermo simpliciter prolatus de primo tantùm intelligitur,vt ibi ampliſsimè videre poteris, neque enim hic repetendum duximus.

Vnum autem non prætermiserim quod ibi non diximus, & quòd ad hunc tractatum pertinere videtur, Cyn.in authent.sed & si quis. versicul. vltimò colligitur.C.de secund.nupt. scripsisse, quòd si Rex dat alicui castrum ea lege, vt si decesserit sine hærede sui corporis, castrum ad regem reuertatur,ille verò decesserit cum hærede sui corporis, qui quidem hæres decessit sine hærede sui corporis, non propterea reuertitur feudum ad Regem: tanquam scilicet ea conditio intelligatur de primo tantùm hærede sui corporis, non de cæteris, quod sequitur & reputat not. Bald. ibi, versicu.vnde deciditur talis quæstio, & in l. vltim.in vigesimaquinta quæstione. C.de hæredib.instituend.per l. ex facto. vltim. ff. ad S. C. Trebellian.& l.pater.§.quindecim.ff.de legatis tertio.

Id quod tamen intelligunt, nisi id castrum concessum fuisset in feudum, cuius natura est vt trāseat ad omnes hæredes masculos ex se descendentes in infinitum,cap.j.& cap.si clientulus, titul. de aliena. feud. Et ad id bene facit quod scribit Baldus in capit.quæ in ecclesiarum.versicu.sed pone concessum,de constitut. Imo verò sunt qui etiam in aliis rebus quàm in feudalibus contrarium tenuerunt, vt scilicet non solùm primi, sed & alij intelligantur, videlicet Salicet.in dict. authentic. sed & si quis, & Alexander consil.xliij.consideratis his,versic.quod secundum, libr.tertio. quod iterum repetitur consili.liij.libro sexto.& Socin.dum Salyc.allegat vbi suprà,consi.lv. visa facti enarratione.versi. quoniam ad omnia ista, libr.quarto.

Quando autem aliàs, appellatione filiorum siue hæredum ex suo corpore, vel ex se nascentium siue descendentium veniant nepotes aut alij descendentes,vide Barto.in l. liberorum. versicu. quæro quid si in aliqua.ff. de verborum significat. Bald. in l. prima.versi. quæro, quid si dicatur,& ibi Paul. Castren. in secundo not.in fin.& Cornæ.vers.quinimo etiam. C.de condit.insert.& eundem Bald.in cap.it primo. §.filia,

§.filia,in fin.& ibi Aluarot.& Cardinal. Alexan.vers. quæro,ab extrà.ti.de successio. feud. & ipsum Bald. in capi.1.vers.sed immediatè op.rit.de eo qui sibi & suis hæredib.& consilio 13.punctus talis est,quidam testator,libr.3.& alios multos quos tibi congessi in tract.Primigenior.in xl.quæsti.nu.33.incip.ideóque & dicitur.

Quadragesimoquartò,quòd & voluit idem Bart.post Gul.Cu.in leg.si extraneus, post medium,versiculo & inducitur ad quæstionem.ff.de condict.caus.dat. quod si quis,vel dat equam ea lege, vt si pariat masculum,pertinearis masculus ad venditorem:si fœminam,ad emptorem,& posteà equa vtrunque peperit,videndum est primo loco,vter prior natus sit, masculus ne an fœmina, neque enim simul vterque nasci potuit,l.Arethusa. ff. de statu hominum. & de primo semper intelligendum est, per text. in hoc §. hoc sermone. De quo tu vide quæ plenius scripsimus in nostro tractatu Primigeniorum. quæstione decimaseptima,in quarta opinio. num. vndecimo. facit & quod voluerunt, & rursum in sexta opinione.numero 16.& quod in illa specie.

Quadragesimoquintò, quod scribit idem Bartolus in dicta leg.dotis promissio, per eum textum, & hunc nostrum §.& ibi quoque Alexand.in additio.ipsius. ff.de iur.dot.quòd si simpliciter concessa est facultas bannito,vt tutò venire possit in ciuitatem,intelligitur,vt semel veniat. quod & ipsum voluit idem Barto.post Oldrad.in quadam disputatione, in leg. prima. versiculo quartò quæro. ff. ad legem Iuliam maiestat. Rapha.vt ab aliis citatur,in l.si mihi,& Titio.ff.de verborum obligationib. Rapha. Cum. in l. hæc conditio,filiæ.in fin. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Ioan.Plat.in l.prima. versiculo,& simplex. C. de nauicul. libro vndecimo, per text.in hoc nostro §.hoc sermone. Panor.in dicto capitulo secundo.versiculo,sed dubitari potest, & ibi Felyn. versicul. tene etiam menti,de treug.& pace.& idem Panorm.in tractatu concilij Basiliensis, incip. quoniam veritas, in primo dubio. versiculo sexta ratio quare alius locus. & Alexand. in dicta l.diuortio.§. quod in anno, quem legit cum §. ob donationem. versi.ex hac glos.infert & ibi Ias.versic.quintò adde quod pro ista.ff.soluto matrimoni. Idem Alexand. consilio 16. breuiter in casu præmisso, post princip. libro quarto. Iason in dict.leg.in duobus.§.si ei qui. versiculo quartò facit.ff.de iureiurando.Fely.in capitulo,licet dilectus.versiculo,& hinc est quòd bannito,de restib.Georg.Natam in reper.dict. clementin.sæpe.ver.ego hoc dictum, de verborum signific. Philip.Deci.dict.consilio 512. cùm reuerendissimus, numero sexto,& consilio 609. quæritur ex duobus. versiculo tertiò hoc comprobatur. & Franc.Curt. Iunior consilio 178.habita diligenti cōsideratione. numero 24.& Maria.Socin. Iunior,d.consili.25.viso themate,versi.pro quo facit elegans, libro 2. Quod tamen intellige secundum ea quæ dicam infrà in ij. limitat.

Quadragesimosextò, quod & ipse Bart. tradit in l.hoc articulo.versic.venio ad quæstionem,ibi,& ista verba.ff.de hæredibus instituend. quòd si statutum sit præmium ei qui vexillum hostium acciperet,intelligitur de prima captura, per dicto §.hoc sermone, sequuntur Alex. & Ias.in dicto §. quod in anno,ille, versic.ex hac gloss infert.hic, versi.sextò facit quod decidit & ipse Alexand.consilio 16. breuiter in casu præmisso.numero quarto.libro quarto.Idem Iason in dicta l.in duobus.§.si ei cui, versiculo septimò facit quod decidit.& Felyn.in dict. capitulo secundo. versic.edictum quòd si quis de treug.& pace.Gror. Natam in repet.dict.clemen.sæpe.in princ. vers.ego hoc dictum.

Quadragesimoseptimò, quod & idem Bartòl.scripsit in l.Lucius.§.quæsitum.post princip.ff.de legatis iij. quòd legatum vel fideicommissum simpliciter relictum fratribus intelligitur de primis tantùm fratribus,non etiam de vlterioribus. quod & ipsum in statuto loquente de fratribus voluit Bald.post But. in l.iubemus.§.vltim.C.ad S.C.Trebellian. & in leg. vxor,post princ.C.qui accus. non possunt.vbi loquitur de rescripto, & adducit hanc rationem, quòd verba simplicia directè & sine aliquo medio sunt accipienda,per multa iura ibi allegata.& ipse Bald. in capitulo primo.in fin.princ.tit.de feud. march.in vsib.feud.& in capitulo, quæ in ecclesiarum, versic. quæro,concessum est mihi, de constit. vbi loquitur de concessione feudi,& statutis.Ange.in leg.prima. in princip.ff.de inoffic.testam.& in authentic.matri & auiæ,ver.deinde quæro.C.quan. mat. tutel. offic. Petr.Anchar.in repet.capitul.primi. post medium, versicu.dicto de filiis,& nepotibus,de constit ?mnl. in l.si dotali post medium,ibi,an autem appellatione,& ibi Alexand.etiam post medium, versi.quæritur etiam hîc,& seq.ff.soluto matrimonio.ipse Romanus consilio 16.viso themate consultationis ver. illud tamen non omittendum, & consilio 411.quatuor sunt,versicu.secundò principaliter Paul.Castr. in leg.tres fratres, statim post princip.ff.de pactis. Alexander in leg.si mater,quæ est prima, circa medium, ibi, ad prædicta etiam faciunt,& ibi quoque Iason,vers.ad idem coadiuuat,& iterum,versicu.ad idem facit quod vult.C.de succes.edict.ipse Alexan. consilio 97.viso themate suprascripto, versicul.nec obstat statutum,libr. 2.& consilio 204. consideratis verbis,versicul.& etiam fortiùs tenent, & multis sequent.eod.libro 2.& consilio 221.ponderatis verbis statutorum.libro 6.A.Cornæ.consilio 92.videtur in hac consultatione,versi.prætereà est aduertendum, libro 3.Socin.consilio 25.viso statuto ciuitatis, versi. ideò Baldus,& iterum, versic. ista conclusio probatur,& iterum versi.confirmatur ista conclusio,libro 3.& Franc.Cur.Senior,consilio 9.Ticinensi statuto, vers.& bene facit quod pro ista parte,& Iason cons. 205.in regia ciuitate.vers.non obstat ergo primum, libro secundo.

Et hæc quidem est communis nostrorum opinio,licet contrarium voluerit Ioann. Andr.post Iac.Aren.in addit.Spec.in rub.de succes.ab intest. vers.est sciendum,& Bald.sibi contrarius nullam Ioann. Andræ. mentionem faciens in l.scimus, in princ. vers.septimò quæro.C.de inoffic. testa.& Ang. sibi item contrarius, nullam quoque eorum mentionem faciēs, consilio 389.totum istud statutum, versicu.nunc ad propositum, & Roman. sibi etiam contrarius,nullámque eorum mentionem faciens in dicta l. 1. vers. & ex his fit decisio. C. de succes. edict. quod tamen intelligit,vbi esset eadē ratio vtriusque, scilicet fratris in primo gradu,& fratris patruelis. & Alexand. consilio 36.viso themate & dubiis,in 2.dubio.libr.6. & consil.88.circa primum dubium. vers.& quòd ita sit,eod.libro 6.& consilio 134.animaduersis,eodem libro 6.Nisi dicas, (vt multi dicunt) hanc opinionem esse limitationem prioris, magis quàm contradictoriam,vt ita loquar.

Sed (quicquid sit) pro priori opiniu. bene facit quod hic frater patruelis non propriè dicitur frater, vt dicit glo. in l.1. in verb proprij. ff. de inoffic. test. Ideóque etiam ex hoc dicunt, quòd si ex statuto frater excludat sororem, intelligitur de fratre in primo gradu fraternitatis, non de aliis, vt tradit Bald. in d. l. iubemus, vbi ita dicit se consuluisse, & Ange. Petr. Anchar. & Alex. locis suprà citatis, ver. ab hinc 3. ex quibus & ipse Petr. Anch. in d. c. 1. vbi suprà, de constit. idem dicit de filiis & nepotibus.

Adducunt autem multi ex illis, qui priorem illam & communem sententiam sequuntur, rationem quæ ad hunc nostrum tractatum in vniuersum pertinet, quòd verba simpliciter prolata per priùs intelligẽda sunt, & non per posterius (ita enim loquuntur) idque ex sentẽtia Aristotelis, quæ probatur nostris legibus ad id passim à nostris citatis, videlicet l. hoc legatum, vbi id not. Bart. post Petr. ff. de legat. 3. & l. qui hæredi. in princip. & ibi Bald. & iterum §.1. & ibi etiam Imo. in priu. & Soc. in 4. not. ff. de cond. & demonst. & l. si quis ita. ff. de aur. & arg. lega. & l. Quintus. ff. de annu. leg. cum aliis multis simi. & concor. text. & doct. à nobis adductis in nostro tract. cui titulus est, le mort saisit le vif. in 2. par. 9. decla. num. 5. incip. & quod cam.

Et ex his quoque plurimi nostrorum dicunt quòd statutum loquens de patruo, intelligitur de patruo primo, siue proximo, id est, fratre patris, non de alio superiore, quem patruum magnum vocant, vt voluerunt Iaco. Butrig. Bald. Angel. Salyc. Raph. Fulg. Paul. Castren. & Alexand. in dicta leg. 1. C. de success. edict. idem Bald. in d leg. iubemus. §. vlti. C. ad S.C. Trebellian. & in l. omnes populi. versi. tertiò quæro quæ sunt, ibi item statuta quæ sunt. ff. de iustit. & iu. & in l. quod verò, post medium, vers. sed pone statutum priuilegiat. ff. de legib. & consilio 12. casus talis est, statuto ciuitatis, in primo dubio. libro 3. Roma. dict. consilio 411. quatuor sunt, vers. tertiò principaliter. Pet. Anch. in rep. c. 1. non semel. de const. Alex. qui alios adfert dict. consilio 104. vers. hoc patet ex his, libro 2. Cornæ. d. consil. 92. vers. & appellatione patrui, libro 3. Maria. Sociu. consilio 30. quamuis ex his, ver. quod non sit idem signum. Francis. Cur. Senior, cons. 9. Tisinensi statuto, versic. sicut videmus. Ludo. Bol. cons. 58. cor mundum, &c. veritati enim, versiculo sexto principaliter, cum aliis alibi à me adductis.

Et idem quoque de nouerca, vt scilicet eius appellatione intelligatur nouerca patris, id est, proxima nouerca, nõ etiam nouerca aui, quam magnam vocant, vt expressè, ac disertè scribit Bald. in leg. hac edictali. versicul. ibi, censimus. C. de secund. nupt. Et ideo, inquit, si statutum simpliciter loqueretur de nouerca, non extenderetur ad nouercam magnam. & sequitur Cornæ. di. cons. 92. vbi nuper citauimus libro tertio.

Quadragesimooctauò, vt redeamus ad Bart. is in leg. cùm quidam. quæ est antepen. ff. de annu. leg. quòd si testator in suo testamẽto reliquerit fratribus minoribus pitantiã (vt ipse vocat) in festo sancti Frãcisci, intelligitur semel tantùm, & de prima, per húc nostrum §. hoc sermone. & sequitur Alexand. dicto consilio 16. numero 7. libr. 4. & Ias. in d. l. in duobus. §. si ei qui, vers. quintò facit. ff. de iureiur. & in dicto §. quod in anno. versic. octauò facit quod decidit, & consilio 36. in causa mota per nobiles, in fin. libro 3. Felyn. in dic. cap. 2. vers. si testator reliquit, de treug. & pace. Ioann. Lup. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 69. vers. ad cuius confirmationem. & Maria. Socin. Iunior dict. cons. 25. viso themate, vers. cõfirmatur ista conclusio, libro 2.

Quanquam Rapha. Cuma. vt à nonnullis citatur in l. eum qui Kalendis. ff. de verbor. obligat. tenet contrarium in testamentis, in quibus loquitur ipse Bartolus per tex. in dicta leg. cùm quidam. ff. de annuis lega. vbi hanc partem tenuit Guid. Suz. scilicet id dictum Bar. procedere, si huiusmodi pitantia deberetur ex contractu, per hunc nostrum §. hoc sermone. Sed tu vide quæ dicam infrà in 15. limit. ex quibus facilè intelliges, quid hic dicendum sit.

Quadragesimononò, idem Barto. post Dyn. in l. adulter. §. vltim. in princ. ff. de adulter. quod si scholasticus quispiam iurauit creditori se non recessurum sine illius permissiõne ante, quàm ei satisfecerit, & posteà creditor ei permiserit abire, intelligitur de prima vice: ita vt si abierit & redierit, nõ potest ampliùs abire, nisi ille creditor iterum abeundi potestatem fecerit, tanquam scilicet illa permissio consumpta sit prima abitione, & dicit posteà in hoc dicendum esse, vt dicit in l. 1. ff. ad leg. Iul. maiesta. de cuius in eo loco sentẽtia diximus suprà, ver. ab hinc 4. Et hoc sequitur Ias. in dict. §. quod in anno, versic. septimò facit.

Et idem ante illum voluit Oldrad. quem neuter citat in quadam disputat. ex qua illum citat, & sequitur Alber. in l. vltima. vers. prædicta etiam faciunt. C. de remissio. pignor. & in hoc nostro §. hoc sermone, dum se remittit ad priorem locum, & in cap. in malis, in fin. de regul. iur. libro 6. dum etiam se remittit ad posteriorẽ locum. Quanquam huius teneat contrarium Calder. in disputat. incip. ex octo studentibus. de quo & nos dicemus infrà in 3. limita. versic. & huc quoque accedit, & seq.

Quinquagesimò, quod adnotatum est ab eodem ipso Barto in l. liberorum. versi. exemplum. ff. de verbor. signification. quòd si quis instituit nepotem, qui sibi ex suo filio nascetur: statim nato nepote institutio habet suum effectum in eius persona, per l. Gallus. §. idem credendum. ff. de liberis & posthumis. meritò igitur vt subdit ipse Bart. ad nepotem nasciturum ex eo extendetur, argum. nostri §. hoc sermone. eodem titulo. de verborum significat. Tu autem hîc omninò vide eundem Bart. Ange. & Imol in d. §. idem credendum, & Imo. in eadem l. Gallus. §. instituens.

Quinquagesimoprimò, quod & idem scripsit in l. properandum. §. sin autem vtraque, paulò ante fin. C. de iudi. quòd tempus semel suppletum iterum non suppletur, per l. fideicommissa. §. si quis alicui decẽ. ff. de legatis tertio. & leg. prima. §. si cui ita. ff. vt legat. nomi. cauea. dicens hanc esse rationem, quare in iudicibus annalibus non procedat quod in eo §. scribitur. Et idem propemodum voluerat Cyn. ibi, in §. sin autem in medio, quia tempus (inquit) suppletum ampliùs suppletionem non recipit, per leg. ab hostibus. §. sed & quod simpliciter. ff. ex quibus causis maior. & leg. tertia. §. ex pluribus, & ibi not. ff. de acquirend. possessio. & in leg. interdum. ff. de minoribus, & sequitur item Salicet. in dicto §. sin autem vtraque, versiculo quærit glossa, an quod hic dicitur, & ibi etiam Alexand. paulò ante fin. & Iaso. in fin. Iacobus à sancto Georgio, etiam paulò ante finem.

Quinquagesimosecundò, quod ab altero iuris cory-

phæo

phæo Bald.ſcriptum eſt in l. Titius, quæ eſt penult. in princip.ff.de excuſat. tutor. quòd ſi teſtator reliquit vxorem ſuam vſufructuariam bonorum ſuorum donec caſtè vixerit, & primum caſtè vixit, ob quod conſecuta eſt legatum, deinde impudicè viuat, ob quod amittit, per not. in l.ſororem. C.de his quib. vt indig. & in l.fideicômiſſum. C.de fideicom. Si poſteà ad caſtitatem redierit, non recuperat legatum, tanquam id ipſum intelligatur de prima caſtitate & eadem continuata.

Quinquageſimotertiò, quod ſcribit idem Bal. in l.imperator.la 1.in 1.lectu.verſicu.ſed pone libellus.ff.de ſtat.homin.vbi quærit, an ſi in cauſa erroris inſtrumenti libello oblato comparear notarius, & dicat ſe erraſſe, ſit ſtãdum dicto illius. Et videtur (inquit) quòd ſic: quia partes elegerunt eum, vt ei ſtaretur, l.Theopompus.ff.de dot.præleg. Concludit tamen contrarium, quia electio ſiue commiſſio partium intelligitur de primo actu, per d.§.hoc ſermone. Et ſic videtur commiſſus ſiue electus, vt ſemel tantùm dicat, non etiam vt corrigat.

Quinquageſimoquartò, quod & ipſe Bald. poſt Dyn. voluit in dicta l.cùm pater.§.pater certam.ff.de leg. 2.quòd ſtipulatio pœnalis interpoſita in primo cõtractu locationis, non videtur repetita in ſequenti locatione, argu.illius tex.ex quo, vt ſuprà diximus, verba ſimpliciter prolata reſtringuntur ad primum actum. Et id quoque ipſum voluerunt Alberic. & Imol.ibi, qui id trahunt ad cauſam l. item quæritur. §.qui impleto.ff.loc.& Rom.in l.in his rebus.quę eſt penult.verſ. tertiò ad idem.ff. ſoluto matrimonio. & conſ.155.præmiſſum laudum, in 4.dubio, dum ibi allegat Bald.vbi ſuprà, ad aliud non admodum diſſimile, videlicet quòd pœna appoſita in primo cõpromiſſo, non trahitur ad ſecundum, quod & ipſum voluerat ipſe Baldus poſt Dyn.contra Petr.in d.l.in his rebus.§.vxor.

Quinquageſimoquintò, quod & idem Bal.dicit in leg. contra negantem.C.ad legem Aquiliam.quòd ſi ex ſtatuto debeat remitti tertia pars pœnæ confitenti, & aliquis primò negat, nihil proderit ei confeſſio poſteà facta ad remiſſionem pœnæ, quia ſtatutum debet intelligi de primo actu reſponſionis, per hũc §.hoc ſermone. quod & ipſum voluit idem Bald.in l.prim.verſiculo quartus eſt ſi quis reuocauit. C.de fut.tum per dict.§.hoc ſermone, tum per dict.l.matrimonij.ff. qui & à quibus, & rurſum idem Baldus in l.eum qui.in princip.verſiculo, ſed nunquid ille.ff. de iureiurando.per dict.§. hoc ſermone, & alia iura ibi allegata. & ipſe Baldus in capit.dudum.le 2.in verbo, eundem proceſſum, de elect. Petr.Ancbara. in capi.& ſi Chriſtus, in 1.not.de iureiurando.Rom. in l.eum qui, in princip.verſicul.ſecundò. & iterum verſicul.quartò, probat ſic.ff.de iureiurando. Paul. Cirad. in tractatu Syndicatus. verſiculo clxxxviij. incip.adde de ſtatuto. Iaſon in dicta leg.diuortio.§. quod in anno.verſiculo decimò, facit.ff.ſoluto matrimonio.

In quare tamen ſunt qui diſtinguunt, an id factum ſit ante litis conteſtationem, an poſt: item an factum ſit ante liquidatum negotium, an poſt. de quo latiſſimè per omnes, præſertim per Iaſon. in dict.l.eum qui.in princip.ff.de iureiurando.& Bald. in leg.quidam exiſtimauerunt.verſic.ſed quid ſi in prima.ff.ſi certum petat.& in l.error.verſic.ſed vlteriùs quæro. C.de iur.& facti ignorantia.& in l.ea quæ.in 10.quæſtio.C.de condict.indeb.Barba.in conſi. 8.illud referam in medium, libro 2.& alios multos quos tibi citabo in noſtro tractatu de cauſis minuendæ pœnæ, vbi & id plèniſſimè tractabo, an, & quando mitiùs agatur cum ſpõte confitente, quàm cum conuicto.

Sed id vnum hîc nolui omittere, quòd ſi qui primò negauit ſtatim confitetur, non illi fraudi erit, quin cõſequatur beneficium confitentis, vt not. voluit ipſe Bald.in dicta l.ea quæ.in 10.quæſt. C.de condict. indeb.argum.eius quod dicit gloſſ.in capi. vlt.in verbo, iuſta cauſa.de iureiurand.libro 6. poſſe poſitionem vel reſpõſionem ſtatim reuocari.& idem quoque voluit Român.conſilio 59.ad diſcutiendum, & conſilio 70.viſis themate, & quæſtione.verſ.ſicut reſtes.Alexand.conſ.83.in cauſa & lite. verſic.ſecundò reſpondeo, libro primo. Fely. in capit. qualiter.le 1. verſi.ſecundò fallit, de accuſat. Iaſon in §.ex maleficiis.num.28.Inſtit. de actio.& nos quoque diximus in tract.Retract.titul.2.§.1.gloſ.5.in verbo, in limine contractus, nume.20.incip.decimoquintò, hinc occaſione ſumpta quò latè tractauimus illud axioma, quæ incontinenti fiunt ineſſe videntur.

Quinquageſimoſextò, idem Bald.in l.licet.verſi.quartò quæro.C.loca.quòd ſi quis conduxit molendinũ ea lege, vt ipſum debeat reaptare (verba ſunt illius) tenetur ſemel tantùm reaptare. Et ideo ſi poſt primam illã reaptationem deſtructum fuerit, non iterum tenebitur reaptare, & fiet remiſſio mercedis. Sequitur Alexand. in addit.Bartol. in hoc noſtro §. hoc ſermone.& conſilio 190. maturè digeſtis.verſiculo, bene facit quod not.libro ſecundo. dum ſimpliciter allegat Bald.vbi ſuprà, & expreſſius ipſe Alexand.dicto conſilio 16. breuiter in caſu præmiſſo, numero 8.libro quarto. & Franciſ. Cremen.qui id not.dicit, ſingu.146.decidi ſemel.& Firmian. in tractat.Gabellarum, par.ſecunda.quęſt.25.Fely.in dict. capitulo ſecundo.verſicul.promittens reaptare.de treug.& pace. Iaſon in dicta l. diuortio.§.quod in anno, verſiculo quartodecimò facit, & in dicta l.in duobus.§.ſi ei qui.verſi. nonò facit quod decidit.ff. de iureiurando.& in repetit.l.quominus.in 24.quęſti.verſiculo, quid autem ſi aliquis, qui quidem verſ. eſt ff.de fluminib.vbi ad hoc citat hunc noſtrum §. & conſilio 36.in cauſa mota per nobiles, libr.tertio. Philip.Dec.dict.conſilio 512.cùm reuerendiſſimus. numero nono.& dic.conſilio 609.quęritur ex duobus, numero ſexto.Franciſ.Curt.Iunior conſili.178. habita diligenti conſideratione, numero 26.Catellia.Cott.memorial.incipient. reſcriptum impetratum, ver. bene facit quod not. dicit Maria. Socin. Iunior conſili. vigeſimoquinto. viſo themate ſuprà ſcripto, verſiculo, facit etiam quod dixit, libro ſecũdo. Tu tamen vide omnino Ioan.And.in addit.Spe. tit.de locat. §. poſtquam, verſic.ſed quæritur, vbi in multis caſibus huic fermè ſimilibus videtur tenere contrarium.

Quinquageſimoſeptimò, eiuſdem Baldi duo dicta, primum quidem in l.prima.in 12. eadémque vltima quæſtione.C.de inſtit.& ſubſt.in caſu illius l.primæ, in qua dicitur inſtitutam hæredem, ſi Anthylli filio nupſiſſet, non priùs eam hæredem exiſtere, quàm conditioni paruerit, aut Anthylli filius eam ducere recuſauerit. Quid (inquit) ſi ea hæreditatem conſecuta eſt, quòd eam ducere noluerit: poſteà autem ille pœnitentia ductus vult eam ducere, ipſa autem nolit, an amittet hæreditatem, Petr. dicebat quòd ſic, per l.vltimã, C.de conditio. inſtit. quam ſenten-

tiam secutus est Cyn.ibi,in quartá quęstione,ea ratione quòd vltima mora nocet. l. illud. ff. de peri.& commo.rei vend.& l.Celsus. ff.de arbi. & l.penulti. C.de cond.insert. At Bald. id negat verum esse,quia sufficit quòd cōditio aliquo momento sit completa,l.si quis hæredem. C. de instit. & substit.& sic vides hîc considerari primum illius filij Anthylli cōsensum,siue dissensum:non secundum.

Et idem quoque secuti sunt Salyc.in dict. l.prima.versiculo,quæro in casu,& ibi quoque Pau.& Alexand. latè versiculo,& quæriretiam,& Cornę.& Iaso.versiculo quid autem esset, & Philippus Decius versic. postremò pro complemēto, atque Imol.qui id declarat in l.in testamento,la secunda. versiculo, quid autem si à principio.ff.de condinionibus,& demonstrationib. Alexand.in l. si seruum. §. sequitur.versiculo item nota quòd vltima. ff. de verborum obligationibus. & consilio centesimosecundo, visis & ponderatis,versiculo plus dicit, versic.secundò respondeo,libro primo. Sed tu tamen super hoc vide Rapha.Fulg.in d.l.prima.& recentiores quos suprà citauimus.

Alterum autem Bald. dictum id est, quòd si filius Anthylli medio tempore accepisset aliam vxorem,& ea mortua vellet contrahęre nuptias cum hac hærede instituta,ea non teneretur nubere,nec hęreditatem amitteret recusando: quia hæc conditio nubendi intelligitur de primis & immediatis nuptiis, per l.matrimonij. ff.qui & à quib. quam iam toties suprà citauimus,& l.quod ait.quę est vlt.§.proinde. ff.de diuor. Et eum nuncupatim sequitur Imo.in d. l.in testamento.la 2.

Quinquagesimooctauò,idem Bald.in l.vlti.versicul.& noto quòd si talis.C.de indic. viduic. tollend. quòd si quispiam reliquerit in suo testamento, vxorem suam dominam & vsufructuariam,& vxor quā tunc habebat decesserit, superstite ipso marito, qui postea alteram vxorem ducat, non intelligetur illud testamentum de hac vxore secunda, per text.in l.si quid earum.§.vlt.in fi.ff.de leg.3.in illis verbis, quia non est ita de posteriori vxore cogitatum. Et hoc sequitur Franc.Cremen.qui id singul. dicit,singu.8. quid si maritus,Fel.in d.c.2.versi.si testator reliquit, de treug.& pac.Ias.in d.§. quod in anno, vers.vndecimò facit illud,& in d.§.si ei qui. l. in duobus.ff.de iureiur.vers.vndecimò facit,vbi tamē dubitat. Philip.Dec.in c.quoniam,Abb.ver.vndecimò quęritur. de offic.deleg.Catel.Cott.in memor.incip.vxor relicta,& Benedic.in repe.c.Raynnus,in verb.cętera bona,num.19.de testament.

Contrarium tamen tenuit Alex.in addit.Bald.in dicta l.vltim.vbi ita dicit se consuluisse, vt verè consuluit consilio 171.viso processu inter dominam Antoniā, versiculo,non obstat etiam, iuncti a præcedentibus, libro secundo,vbi allegat Bald. vbi suprà, sed dicit Baldum id non constanter firmare, quia subiungit iis,quæ ex eo suprà diximus,arg.esse in contrarium in l.placet. ff. de lib.& posthum. vbi in institutione posthumi comprehenditur posthumus ex quacunque vxore,& allegat præterea Alexan.in l.si cognatis.ff.de reb.dub.& l.cùm ita.§.vltim.ff. de leg.2.vbi legatum factum cognatis comprehendit etiam illos qui non erant tempore testamenti. Nec obstat (inquit) d.l.si quid earum,quia nullo modo probat id quod Bald.contendit,ibi enim constat de volūtate testatoris, qui legauit vxori ea, quæ causa eius parauerat:quæ quidem vxori secundæ non possunt videri legata, cùm ipsius causa non possunt videri fuisse parata.

Verùm Philip.Deci.in d.c.quoniam abbas.respondet huiusmodi Alexand.rationibus. Nam primùm Bal. illam sentētiam haud dubiè firmat, dum post eam, hæc verba nuncupatim ponit,licet sit argumentum contra. Et d.illa eius sententia bene probatur ex d. l.si quid earum,neque enim constabat de mente testatoris, quòd scilicet ea parata essent causa prioris vxoris:quia ille text.loquitur simpliciter de vxore, & tamen legatum restringitur ad eam vxorem quæ erat tempore testamenti, quia de alia vxore testator non cogitauit, vti nec cogitasse videtur in casu Bald.d.authen.l.si cognatis, loquitur in casu particulari,vt declarat Barto.ibi, & est regula in contrarium,quòd tempus testamenti attenditur. leg.si ita legatum.ff.de aur.& argent. lega. Et quia etiam loquitur in cognatis,de quibus in genere testator cogitare potuit:quod non est in vxore. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 15. limit. & quæ etiam scripsimus in casu non admodum dissimili, in repe. l.si vnquam,in præfat.nu.193.incip.tertiò declara,& multis sequent.

Quinquagesimononò,quod scribit ipse Bald.in l.cùm virum.vers.quæro an substitutus. C.de fideicommi. id,quod dicitur institutum rogatum alteri restituere,aut eius hæredibus, posse legitimam detrahere, per l.quanquam, & ibi idem Bald. C.ad leg.Falcid. intelligitur de primo instituto, non etiam de aliis, per l.1.§.inde Neratius.& l.mulier.§.vt Trebelliano, qui est vlt.ff.ad S.C.Trebellianum, & idem quoque Angel.in §.si verò expressim.vers. circa tertium, in authent.de hæred.& Falcid.

Sexagesimò idem Bald.in l.si vt proponis.la 1.versic.in tertia gloss. C.quomodo & quando iudex,post Innocen.in capi.veniens.de iureiurand.quòd si alicui data est potestas arbitrandi, intelligendum est, vt semel tantū arbitretur. quod & idem dicit ipse Bal. in l.si diuersa.versicu.iuxta hoc quæro.C.de transactio.& sequitur Felyn.in d.cap.2.vers.si data est potestas.de treng & pace.& Ias.in dict.l.in duobus.§.si ei qui.versic.duodecimò facit.ff.de iureiur.& in d.l. diuortio.§.quod in anno. versi.duodecimò facit.ff. solut.matrimo.

Sed tu de hoc vide ampliùs per glo.ordina.in l.in proposita,& ibi Bartolus qui eam l.legit cùm §.arbitro tum.l.societatem.vers.quęrit gloss.si iniquè,pro socio. Alberic.in fin.Bald. in princip.& pleniùs Salyc. qui legit dict.§.cum princip.dict.l.societatem.versi. quæro primo supposito.ff.pro socio. ex quibus glo. in hanc sententiā adducit hunc nostrum § hoc sermone,& Cyn.in l.vlt.vers.septimò quærit,& ibi quoque Bald.cons.4.vers.quartò quæro,& Salyce. vers. quæro octauò. C.de contrahēda emptione.& quod in simili dicam infrà,in nona limitatione. ver.incip. & ex hoc plerique.

Sexagesimoprimò,quod scribit idem Bald. in capit.1. in fin.tit.de fili.nat. ex matrimo.ad Morga. quòd si regnum debeat venire ex concessione, ad primogenitum, id intelligitur de primo primogenito, non de secundo primogenito, verbi gratia, si primogenitus moriatur sine liberis, aut ipse sit incapax, non deuoluitur regnum ad alterum, qui illo primo sublato posset dici primogenitus, sed ad cōcedentem. & sequitur Mart. Land. & Card.Alexan. ibi, & Georg. Natam, qui id dicit singul.& perpetuo notandum in tractatu statutorum excludentiū

fœmi

fœminas.in vltimâ quæstione. 2. quæstion. princip. & Ias.in l.quoties.versi.illud etiam.C. de rei vendicat. & Ioann.Lup.in repetit. rubr.de donatio.inter virum & vxorem. §. 69.versiculo ex istis dicebat, & iterum versicul.reperio tamen.Zasius consili. octauo,poteram, libro primo. De qua re nos latiùs disseruimus.in tracta. primigenior.quæstion.3.vbi aliter censuimus.

Sexagesimosecundò,quod & idem Bal.dicit in proœmio decretal.versicul. sed pone quidam mandauit, quòd si quis in suo testamento iusserit sua bona distribui dotandis mulieribus, non intelligitur de viduis pauperibus, sed de aliis primis: vt ita de primis nuptiis intelligatur, per hunc nostrum §.hoc sermone. Et idem voluit Cardin. Florent. consiliô 49.cum testatoria voluntas. & Cardinal. Alexand. in rubric.de sponsalibus. versiculo, & propter prædicta.& Iaso.in dicta leg. diuortio. §. quod in anno, versicul. nonò facit.ff.soluto matrimonio.vbi id reputat mirabile, & singul. valde notandum in pract. & in dicta l.in duobus.versicul.pro ista gloss.facit.ff. de iureiurando.Claud.Seiss.qui id dicit sing.in leg. mulier. §. cùm proponeretur. versiculo vnum tamen perpetuò. ff. ad S. C. Trebellian. Carellianus Cott.in memoralibus incip.executores testamẽti. in princip.& Ioan.Gar.in repet.rubr.C.de secundis nuptiis.

Sexagesimotertiò, quod ab eodem Bald. ex facto responsum est, cõsilio 42. præmittendum est ad euidẽtiam,circa medium, ibi, modò videamus de isto legato,libro 5. quòd si cuipiam mulieri legatum sit quippiam,cùm vidua erit, statim quàm vidua erit, debetur ei legatum, quia intelligitur de prima, & immediata viduitate, argu. huius nostri §.hoc sermone,& l. matrimonij. ff. qui & à quibus, & l.filiæ meæ.ff.soluto matrim. Sed tu de hoc vide omnino docto.in l.vlt.C.de indic.viduit. & quæ dicam infrà in limitatio.

Sexagesimoquartò,quod ex facti contingentia respõdit Card. Florent.cõsilio 49.cuius casus incipit,in nomine,&c.anno ab incarnatione, cons.autem ipsum ita incipit, cùm testatoris voluntas, vers.ad secundum dicitur, quòd legatum factum filiabus debentibus maritari, (ea enim sunt verba ipsius testatoris) intelligitur de filiabus, quæ primum nubere debent:nõ etiam de viduis, quæ transeunt ad secundas nuptias:neque enim eas propriè dici maritari,sed secundo maritari.C.de secund.nupt.in rub. & per totum tit.nec aliud allegat.

Sexagesimoquintò,quòd si medicus promiserit curare ægrotum,nõ tenetur nisi semel illum curare: nec ampliùs tenebitur,si posteà ex interuallo in eundẽ morbum reciderit:neque enim videtur,nisi de præsenti morbo cogitatum. De quo tu vide glo.& omnes in l.Martius.ff.loca.Pile.in 12.quæst. Bar.Brixiẽ. q.73.medicus quidam.Spec.in titu.de salar. §.vlti.in princip.Ioann.Andræ.in cap.contractus.in 2.quæst. de reg.iur.libr.6.in Mercuriali. Alberic.in l.contractus.vers.tertia quæstio.ff.eod.tit. Petr. Anchar.Panor.& Felyn.in cap.presbyterum.de homicid.Imo. Franc.Aretin.& Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te.ff.de verborum obliga.& nos quoque aliquid diximus in commentariis l.si vnquam,in verbo,susceperit liberos,num.180.incip. & quòd à nostris.C.de reuoc.donatio.

Sexagesimosextò,quod tradiderunt D.à Rota,decisi. 31.nota quòd vbi habet episcopus, de concess.præbend.in antiquis,quòd si episcopus habet ex priuilegio vel cõsuetudine,vt possit in sua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet ecclesia collegiata,si vnum semel nominauerit,qui acceptauerit, non poterit ampliùs alium nominare,etiam si nominatus possessionem pacificam adeptus non fuerit,per l.apud Aufidium. ff.de optio.leg.& quod not.Archid.in cap.cùm in multis,super verb.exprimat,in princip.& in cap.gratia.in fi.de rescr.lib.6.de cuius dicto in eo loco, diximus suprà vers.incip.vigesimotertio,quod voluit.Et respõdẽt do.de Rota, in decis.ad capitul.si electio. de elect. libro 6.secũdum ea quæ dicemus infrà in 23.limita.vt ibi videre poteris.

Sexagesimoseptimò, quod in vniuersum tradit Petr. Anch.tum in dicto capitulo,non potest,vers.tertiò not. de præbend.libro 6.tum consilio 404.tria dubia,versic.in qua quæstione,quòd ad dissolutionem & liberationem obligationis sufficit primum atque vnicum implemẽtum,per multa ex his iuribus,quæ in princip.citauimus,videlicet,l.dotis promissio.ff. de iur.dot.& l.inter socerum.§.vltim.ff.de pact.dot. & l.matrimonij.ff.qui, & à quibus. & l.cùm pater.§. pater certum.ff.de legat.2.& prætereà l.1.§.si cui.ff. vt legat.nom.cauea.& in leg.vltim.ff.de bon.autor. iudic. possi. & leg. sciendum. ff. de verborum obligationibus.

Cui adde id quod alij multi tradiderũt obligatum scilicet ex contractu,vel sententia ad rem tradendam, si semel eam tradiderit esse perpetuò liberatum nec iterum reuiuiscere obligationem,etiam si ea res ad illum denuo reuertatur.ita enim voluit glo.& Bart. in l.ab emptione.ff.de pact. & glos.in l. Pomponius. §.sed & si is,in verbo, de rato, in fi. ff. de procurato. & in dicta l.si cum fundum venderes,in verb.tradat. ff.de cõtrahend.emptio.& in l. Claudius,& ibi quoque Barto.ff.qui pot.in pign.habean.& in authenti. sacramenta puberum.C.si aduers.vendition.Iacob. Aret.Barto.Imol.Paul.Castr. Roman.& alij recentiores,in leg.permisceri,quæ est pen.§. species.ff.de acquir.possessi.& alij quos tibi congessi in repet.l.si vnquam.in verbo, susceperit liberos. numero 191. incip.hanc quoque partem.C.de reuocanda donatione.

Sexagesimooctauò,quod nostris legibus dicitur,conditionem vno primóque actu & si non duret,impleri,consumi & perfici, l.hæredibus, in princip. ff. ad Sen.Trebellian.& l.ex facto. §.si quis autem susceperit,eodem titu.& l.cum vxori. C. quand.di.leg.ced. & l.si quis hæredem, & ibi gloss. & omnes. C.de instit.& l.vlti.& ibi Bald.& Paul.Castr.de indic.viduit. quam & ipsam multis doctor. decisionibus fulcimus,in l.si vnquam,in verbo, susceperit liberos,nu. 187.in diuersam, cum multis sequent. C. de reuoc. donat.

Sexagesimononò, quod voluit Panormi.in eo sermone quem fecit in tractatu concilij Basiliensis, cuius exordium est,quoniam veritas.in 1. dubio. versicul. sexta ratio,quare alius locus,quòd facultas concessa patribus concilij generalis eligendo locum futuro concilio,intelligitur de prima electione, & ea quidem semel facta non poterunt alium locum eligere,nam ea facultas intelligitur de prima electione,per hunc nostrum §.hoc sermone.& alia iura similia quæ ibi allegat,& sequitur Fely.in d.c.2.versi. facultas data.de treug.& pace.

Septuagesimò,quod ex facto respondit Alex. consilio

18.lecto & discusso laborioso processu. versiculo, & quamuis eadem die, libro 3. quòd si Papa aliquem delegauerit ad consentiendum alienationi, vel cõcessioni emphyteusis alicuius rei ecclesiasticæ, intelligitur de vno tantùm & primo consensu, per nostrũ §.hoc sermone. Et sequitur Iaso. in d.l. diuortio. §.quod in anno, versic. confirmo per illud. ff. soluto matrimonio. & in d.l. in duobus. §. si ei qui. vers. quartodecimò facit. ff. de iureiu. & cons. 36. in causa mota per nobiles, libro 3.

Septuagesimoprimò, quod not. per multa ex supradictis consuluit idem Alex. consilio 16. breuiter in casu præmisso, libro 4. quòd si statutum disponit, vt in prædiis vrbanis, & rusticis finita locatione intelligatur facta reconductio iisdem pensionibus, & qualitatibus, nisi per tres menses antè sit renuntiatum, debet id statutum intelligi de prima conductione, & non de cæteris, id quod sequitur Felyn. in dict. c. 2. versic. statutum quòd si locator, de treug. & pace. & Iason. in dicta l. in duobus. §. si ei qui. vers. quintodecimò facit, ff. de iureiur. vbi id dicit bene notandum in dicta l. diuortio. §. quod in anno. versic. vltimò facit quod per istam. ff. soluto matrimonio. vbi tamen dicit se multùm de hoc dubitare, propter regulam l. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. Philip. Dec. dum simpliciter allegat Alexan. vbi suprà, consilio 112. cùm reuerendissimus. numero quinto, & Marian. Socin. Iunio. consilio 25. viso themate suprascripto. versic. & maximè hoc dicendum. libro 2. vbi & ex hoc consuluit, quòd statutum quo licet conductori terram colere inuito domino, finito primo anno intelligitur tantùm pro primo sequenti anno.

Septuagesimosecundò, idem Alexand. consil. 65. cuius initium est, quoniam omne datum. versic. fortificatur hoc. libro 6. quod iterum repetitum est errore (vt reor) impressorum, consi. 119. eod. lib. quòd potestas faciendi & reformandi, intelligitur de prima vice tantùm, non aliis, per hunc nostrum §. hoc sermone. & alia ex iuribus suprà allegatis.

Septuagesimotertiò, quod ex facto consuluit Cornæ. consilio 173. in præsenti stipulatione. versicul. sed nihilominùs hoc non obstante. libro 2. quòd vis constituti, quæ ea est, vt transferatur possessio. leg. quædam mulier. & ibi Docto. ff. de rei vendicat. cum similibus. obtinet tantùm in primo constituto non etiam in secundo, verbi gratia, si quis donet Petro quamdiu vixerit, & post eius mortem, alteri, vt in casu l. quoties. C. de donat. quæ sub mod. & se constituat possessorem nomine vtriusque, certè in Petrum transit possessio per huiusmodi constitutum, non etiam in hunc alterum, quod & idem voluit Guid. Pap. decisio. Delphina. dxij. Titius bona sua donauit. Stephãn. Bertrand. consilio 266. viso casu mihi exhibito. numero 4. libro 1. licet contrarium consuluerit Philipp. Deci. consilio 239. primò non videtur. versicul. memini me. cum multis sequentib. Sed nos de hoc latiùs diximus in nostro tract. Constit. in tertia parte, in 27. ampliat. vbi si libet videre poteris.

Septuagesimoquartò, quod & scripsit Guid. Pap. decisio. cccclxvij. testator in testamento. quòd si quis in suo testamento hæredem instituit Mæuium, & filium, ipsius naturalem & legitimum substituit, iussitque eum nomen, & arma ipsius deferre, & accepta hæreditate Mæuius decesserit relictis duobus filiis naturalibus & legitimis, primogenitus ex illis censetur solus fuisse substitutus, tanquam de primo tantùm sensisset testator, argumen. d. §. hoc sermone. & aliorum similium iurium, & ita dicit fuisse iudicatum in curia parlamenti Delph. & id sequitur & dicit singul. Bened. in repetit. capit. Raynutius. in verbo, in eodem testamento relinquens. nume. 174. de testamen. & diximus etiam in tract. Primigeniorum. quæst. 64.

Septuagesimoquintò, quod pulchrè respondit Socin. consilio 91. concludendo dictum Philip. versiculo, confirmatur ratione satis concludenti. libr. quarto, quòd si quis promisit iudicatum solui vsque ad sententiam definitiuam, intelligitur de prima sentẽtia diffinitiua non de alia, ita vt si is pro quo ita fideiussit, fuerit semel absolutus, liberetur hic promissor sua promissione, licet ille posteà condẽnetur ex alia reseruatione facta in priori illa sentẽtia, per d. §. hoc sermone.

Septuagesimosextò, quod etiam ex facti specie respõdit Ias. consilio 36. in causa mota per nobiles. versic. nec adhoc obstat solutio. lib. tertio, quòd si testator expressè hæredi grauato de restituenda quapiam re, eam rem permutare cum alia æquiualenti, intelligitur de prima permutatione, nõ de alia quam faceret de ea re quam semel habuit loco eius rei subiectæ restitutioni, per hunc §. hoc sermone. & alia similia.

Septuagesimoseptimò, quod à Decio quoque responsum est cons. 287. cuius caput est, in ciuitate Placentiæ. vers. & vlteriùs in isto casu concurrit, quòd huiusmodi substitutio, si aliquis filiorum decedat absque liberis legitimis masculis superstitibus, intelligitur de primo tantùm filio decedente sine liberis, nec obtinet in cęteris posteà decedentibus, per hũc nostrum §. hoc sermone.

Septuagesimooctauò, quod & ipse Decius latè consuluit consilio 512. cùm reuerendissimus Cardinalis. num. 3. quòd si Papa permiserit Cardinali, aut alteri clerico, vt possit testari de bonis ecclesiæ, intelligitur de primo actu testandi tantùm, non de aliis, ita quòd hoc casu primum testamẽtum quo ita disposuit, valebit, nõ etiam secundum, licet aliàs primum testamẽtum tollatur per secundum, iuribus vulgatis, & mouetur Decius multis iuribus & decisionibus suprà à nobis citatis.

Septuagesimononò, idem Dec. consi. 609. quæritur ex duobus præsentatis, quòd si cui facta est potestas præsentandi ad aliquam ecclesiam, intelligitur tantùm de prima præsentatione: nec variare potest, qui vi illius potestatis præsentauit, etiã si laicus sit, licet aliàs laicus variare possit, iuribus quoque vulgaribus, atque ad sic respondendũ motus fuit hac nostra regula.

Octogesimò huc spectat, quòd fideiussor compromissi, aut locationis tenetur de primo compromisso aut locatione tantùm, non etiam de secundis etiam prorogatis, vt de primo est text. leg. Labeo. §. sed si per fideiussorem. & ibi Alb. qui id declarat, versicul. sed quatenus. Bal. Rom. qui eum §. legit cum §. hæc autẽ clausula. ff. de arbit. & id quoque ipsum voluit Nicol. Neap. in lec. Bar. in l. Titius. in fin. prin. & ibi etiam Bal. post Dyn. ff. de excus. tut. & è recentioribus Phil. Dec. cons. xciij. cuius superscriptio incipit, fideiussor strictè obligatur. vbi alios in id citat.

De secundo, id est, de fideiussore locationis, est etiam tex. in leg. item quæritur. §. qui impleto. ff. loca. & in l. si cùm Hermea, C. eod. & voluere Specu. & Ioan. Andr. in

Andr.in addit.illius tit.de fideiuſſ.§.1.verſi.illud autem quæritur.idem Io.And.& Panor. poſt alioa antiquiores in c.conſtitutus.extrà eod.tit.Hoſt.qui id declarat in c.vlt.in fi.eo.quoque tit.& in c.prætereà requiſiſti.& ibi quoque Io.And. & Phil. Dec.de appel.Bar.& Alber.poſt alios antiquiores in l.Lucius Titius,la 2.§.Paulus.ff. de adm. tuto.& alij multi, quos tibi collegi in tract. de vtroque retractu.tit.2.§.1.gloſ.7.in verbo,ſeront preferez.nu.32.incip.prætereà quia etiam.vbi iutelliges idem in pignoribus, & alia quoque ſimilia videbis 3.ſeq.verſ.

Octogeſimoprimò,vt nonnihil mutuemur,à Theologis huc accedit,quod ab Angel. Clauaſio ſcriptum eſt in ſua ſumma, in verbo, matrimonium,le 3.in 3. impedimento.verſ.ſecundò quòd ſi contractum eſt matrimonium ea cõditione, ſi pater conſenſerit,& primùm pater diſſenſerit, poſteà verò mutata voluntate conſenſerit,non propterea erit contractum matrimonium,quia intelligitur de primo conſenſu aut diſſenſu. argu.d.§. hoc ſermone.Et idem tenuit alter Theologus Bapt. Sal.etiam in ſua ſumma, in verb.matrimonium,le 5.verſi.ſed pone quòd pater. vbi & id dicit voluiſſe Io.And.in c.ſuper eo.de condi.appoſ.vbi tamen id non dicit. Sed & idem dicit alius celebris Theologus Adrian.Floren.in q.4.lib. ſenten.circa ſacramentum matrimonij,in ea q.quæ incipit,ſecundò circa hæc dubitatur.

Octogeſimoſecundò,ad hanc noſtram regulam pertinet, quòd cauſa ſimpliciter prolata intelligitur de prima & proxima atque immediata.l.metus autem.§.ſed licet.vbi Bart.id not. ff. quod met.cau.Ideò & hæc non omnibus actibus conſideranda eſt, & non remota, per infinita iura à me propè ſuperfluenter collecta in noſtro tract. cui titulus eſt,ceſſante cauſa ceſſat effectus,in xx.limita.vbi etiam videbis quo modo id ſit intelligendũ,& quid ſit dicatúrve cauſa propinqua, quæve remota.

Octogeſimotertiò,his adſtipulatur,quod qui ſemel ab accuſatione deſtiterit,amplius ad eam non admittetur,ſed manet perpetuò excluſus tanquam prima accuſatione ius accuſandi cõſumptum ſit. l.qui deſtitit.ff.ad Senatuſc.Tur.& l. ſi maritus.§.ſi negauerit.ff.ad legem Iul.de adul.l.abolitionem. C.eodem tit.& l.accuſationem.C.qui acc. non poſſ. Et facit l. poſtquàm.C.de pact.cum ſimilib. Sed tu de hoc vide ampliſſimè Bald.in d.l.accuſationem. C.qui accuſ.non poſſ.

Octogeſimoquartò,non hinc longè abeſt quod etiam ſcribitur in l.1.C.de abolit. vbi accuſatio, cuius accuſator abolitionem impetrauerit, ampliùs repeti non poteſt,veluti ea prima accuſatione omne ius,& facultas accuſandi conſumpta ſit, & eſt propemodũ ſimilis text.in l.quãuis.& in l.ſi is.C.ad ſen.Turp. & in l.mulier.§ 1.ff.eod.tit.

Octogeſimoquintò,cõcinit & is text.in l.vlt.ff.de pact. vbi pactum de non petendo factum à creditore reo principali, prodeſt fideiuſſori: vt ſi poſteà pactum ſit,vt à reo peti poſſit,nõ cenſeatur eſſe ſublata exceptio quæſita fideiuſſori ex priori illo pacto de nõ petendo:tanquam ſcilicet conſumpta ſit,& perfecta ea liberatio priore illo pacto, quicquid poſteà actũ ſit,niſi ipſe fideiuſſor poſteriori actioni conſentiret, per l.ſi vnus. §. pactus. eodem tit.Et huic ſubſcribit tex.in l.cùm Hermes.C.locati.& in l. nouatione. C. de fideiuſſ.

Octogeſimoſextò,accedit quod dicimus reſtitutionẽ in integrum bis peti non poſſe,de quo vide pleniſſimè tutum tit.& Doct.C. ſi ſæpius in integ.reſtit.poſtu.vbi in l.vlt.gl.vlt.in fi.not.inquit,ſufficit ſemel,& allegat pro ſimili l.vlt.§.ſin verò poſtquam.verſic.& hæc quidem.in fi.C.de iur.delib.vbi ita ſcribitur.ſemel enim & non iterum eam peti concedimus, vbi gloſſ.pro concor.citat d.l.vlt.& l.fideicommiſſa.§.ſi quis.ff.de l.3.quam & nos iam toties citauimus.

Octogeſimoſeptimò huc ſpectat,quòd qui ſemel decurionatũ,aut aliud munus temporale executus eſt; non cogitur iterum ſuſcipere,veluti ſcilicet per primum illud munus, liberetur eo iure, quo reipub.ad id munus ſubeundum tenebatur.l.æſtimationem.§. vlt.ff.de muner.& hon.& l.libertus.§.præſcriptio.& l.diuus.ff.ad munic.& l.quiatam.C.de decu.libr.10. cum aliis multis concord.à me congeſtis in noſtris commentariis in l.ſi vnquam.in præfatione. nu.24. incip.& hæc ſanè confirmat.C.de reuoc.donat.quo loco videbis multas multarum gẽtium in eam rem leges antiquas,ne huc iterum repetam.

Octogeſimooctauò,ab his nõ abhorret quod dicitur, rationes ſemel editas non iterum ex neceſſitate edendas eſſe.l.ſi quis ex argentariis.§.vlti.cum l.ſeq. ff.de eden.quod ibi omnes ſcribentes annotarunt. Et ex his nonnulli & inter cæteros Bartol. & Raph. Fulg.notarunt,qui ſemel parti dedit inſtrumentum à ſe receptum,non teneri iterum dare,vti etiam voluit Spec.in tit.de inſtru.edi.§. poſtremò. verſic.ſed nunquid. Sed id quomodo intelligitur ex ipſis Bart. Raph.vbi ſuprà,eod.Bartol.in l.quædam.§ nihil intereſt.ad fin.eod.tit.& in l.vlt.ff.de tab.exhib.& in l. vlt.ad fin.ff.de bon.auct.iud.poſ.& Bald.in l.ne caſu. in 4.not.C.de diſcuſ.lib.x.

Octogeſimononò,quod & è penu Theologorũ eſt,Sacramenta præſertim baptiſmi non reiterantur propter verbum D.Pauli ad Epheſ.c.4. vnus Deus,vna fides,vnum baptiſma.capi.ſi qui.& c.hanc regulam. 1.q.1.& c.oſtenditur,de pœn.diſt.4.cum ſimi. Quod & à noſtris Imperatoribus agnitum eſt, vt patet ex l.1.& 2.C.ne ſanct.baptiſ.reit.Proindéque nec ſolennis pœnitentia nõ reiteratur. c.quamuis. & c.in capite.50.diſt.& c.1.26.q 6.

Poſtremò illud addiderim, quod peculiariter ad hunc noſtrum §.pertinet.qui dixit appellationem nuptiarum de primis intelligi,eius eſſe rei peculiarẽ quandam rationem. Nempe primas nuptias habere neſcio quid rationis,vt hæ magis propriæ nuptiæ dici debeant.Nam tametſi honorabiliores nuptias ſimpliciter pronuntiauit D.Paul.ad Hebr. capitul.13.& omnes vbique, primas tamen honorabiliores, digniorẽſque ac fauorabiliores eſſe ſatis liquet ex eodem D. Paulo, qui 1. ad Corinth. 7. poſtquam hæc ſcripſit,mulier alligata eſt legi, quanto tempore vir eius viuit: quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt à lege:cui vult nubat tantum in domino:beatior,aut vt alij interpretantur, felicior autem erit, ſi ſic permanſerit,ſecundum meum conſilium.Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam.Quem locũ enarrans D.Hierony.in 2. libr.aduerſus Iouinian. multa in ſecundas nuptias congeſſit, nõ vt eas damnaret, ſed oſtenderet nõ tam ſuſcipiendas eſſe, quàm primas,quod & ipſe proteſtatur in libro de Monogamia ad Geruntiam, dum dicit, Quid igitur, Damnamus ſecunda matrimonia? minimè, ſed prima laudamus.

Inter cætera autem adducit Hieronymus, quod ipſe D.Paulus.tum in 1.ad Timotheum epiſtola, capi.3. tum ad Titum cap.primo, iubet epiſcopum aſſumi

mias gynaikos andra: id est, vnius vxoris virum, & vt vno verbo interpretatur idem D. Hieronymus ad Oceanum, monogamum, quod & repetitur in decretis canonicis in capitulo 1.26. distinct. Non quod oporteat episcopum habere vnam vxorem, vt nonnulli malè intelligunt, sed quòd qui aliàs duxerit plures vxores, prohibetur in eum ordinem cooptari: Neq; enim bigamus ordinari debet, nec potest, capitu. vna. in fi. d. 26. distinct. & per totum extrà, de bigam. non ord. Quin apud Aegyptios sacerdori vnam tantùm vxorem ducere licebat, vt scribit Diodorus Siculus lib. 2. c. 3. Et vt ad nostros redeamus, quòd ad fœminas pertinet, ex eodem Apostolo vidua eligi debet, quæ fuerit vnius viri vxor. d. 1. epist. ad Timoth. c. 5.

Quibus addere potes apud Ethnicos quoque obseruatum fuisse, vt Pontifex maximus, & flaminica nõ nisi semel matrimonium inire possint, vt tradit D. Hieronymus in eo lib. de Monogamia ad Geruntiam, suprà citato, & ante eum Tertullianus in libro de exhortatione castitatis. & iterum in libr. de Monogamia, vtrobique non multò ante finem. Sed & D. Hieron. in eo illo lib. Ad Tauri, inquit, Aegyptij (de Api boue quem Aegyptij colunt intelligit) sacra semel maritus assumitur. Quin & ipse Tertullia. postremo illo loco scribit Fortunæ muliebri, & Matri Matutæ coronam non imponere nisi vniuiram. Cui concinens Festus Pompeius dicit fortunæ muliebris simulacrũ nefas fuisse attingi, nisi ab ea quæ semel nupserat. Cui non admodũ dissimile est quod & ipse Festus in verbo, pudicitiæ signũ, & ante eum Liuius 1. Decad. libr. 10. scripserunt nullam nisi spectatæ pudicitiæ matronam, & quæ vni viro nupta fuisset ius sacrificandi Dianæ, eiúsve signũ tangendi (quod addit Festus) habuisse. Trebellius autem Pollio in vita Titi Secũdi Imperatoris scribit Calphurniam vniuiram sacerdotem inter sacratissimas fœminas adorasse maiores suos.

Et quia nuper incidimus in mentionem eorum librorum Tertulliani, illud obiter dicere volui, illum vtrobique Montani hæretici dogma sequutum, perperam damnasse secundas nuptias, veluti prohibitas. At illum ipsum in eo damnat D. Hierony. aliàs secundis nuptiis iniquior in catalogo scriptorum ecclesiasticorum, & cæteri orthodoxi scriptores. Neque etiam Apostolum illas damnasse aut prohibuisse, vt ille contendit, sed satius esse & honestius, si iis abstineamus, præsertim si circa periculum animæ id fieri possit.

Adde quòd nostris legibus cautum reperimus, eos facere iniuria filiis primi matrimonij, qui alteras nuptias aggrediuntur. §. 1. versic. prospeximus itaque. in auth. de non elig. secun. nuben. mulie. & in §. certo. in auth. de nupt. Idcirco dicunt Gul. Cu. & Bald. in l. 1. in fin. C. de inoffi. doti. quòd filius non tenetur dotare matrem, quæ ad secundas nuptias transit, ne cogatur conferre ad suam iniuriam. quod à me adductum est in legib. connubia lib. l. 2. nu. 9. incip. cui respondens. Quibus conuenit quod dicit Valerius Max. libr. 7. c. 7. de Sexticia quadam fœmina, quæ filiis itata in contumeliam eorum nupsit alteri.

Nec tantùm filiis, sed & mortuo quoque facit iniuriã, cuius memoriã veluti negligit. §. si autem tutelam. in auth. de nup. Et dicit Lucas de Penna, in l. mulieres. C. de incol. lib. 10. quòd qui secundò nubit, non dicitur seruare fidem priori cõiugi, per quædam iura, quæ hoc minimè probant, sed hoc planè confirmat tex. in §. tunc igitur, ibi inuiolatum morientium thorum, in auth. de nõ elig. secun. nuben. Et quibusdam possit videri huc spectare illud D. Pauli loquẽtis de eo, qui secundas arripit nuptias, prioris ad Tim. 5. quia primam fidem irritam fecerat, quod & repetitur in c. 1. & in c. hæ verò. & c. nuptiarum. & c. de viduis, le 2. & aliis complurib. 27. q. 1. ex quibus tamẽ ne erres, intelligere poteris, quomodo id intelligendum est. At huc haud dubiè pertinet illud Virgilianæ Didonis, lib. 4. Aeneid.

Nec seruata fides cineri promissa Sichæo.

Et in hac quoque sententia fuit Philostratus in vita Apollonij libro 3. affirmans vxorem ad secunda vota transeuntem iura coniugij violare. Ideo cõtristatur anima mortui coniugis ex secũdo matrimonio superstitis. auth. cui relictum. ibi, cõtristandi priorem maritum, vbi not. Bald. C. de indic. viduit. & §. quia verò. §. nos igitur. in auth. de nupt. Nam & apud Lucanum libr. 3. Iulia in somnis Pompeio apparens sese indignatam ostendit, quòd ille secundas nuptias appetiuisset, cum inquit:

Coniuge me lætos duxisti Magne, triumphos. &c. quæ sequuntur.

Sed & apud Aegesippum libro secundo. capitulo secund. Alexander filius Herodis mortuus, in somnis Glaphiræ suæ, quondam vxori apparuit, quæ alteri atque alteri se matrimonio post mortem ipsius copularat. Hæc illum amplecti desiderat. At ille indignanti similis complexum refugiens visus est dicere: Hæc, Glaphira, promissa fides? ita amores erga te seruasti meos, quorum memorem te esse oportuit? Sed esto adolescentula secundas nuptias non refugeris, etiam non tertias? Et paulò infrà: Sed mihi ne diutiùs maneat contumelia mea, &c. Exurrexit mulier, & familiaribus narrauit somnium, atque ipsa biduo pòst defuncta est. Quam rem etiam retulit Ioseph. libro Antiquitat. 17. capitulo vltimo, & rursum libro de bello Iudaico 2. c. 6.

Ex quo etiam mulier quæ transit ad secundas nuptias non dicitur castè viuere, quantùm ad priorem maritum attinet: ita vt si maritus ipse vxori reliquerit aliquid vtendum, quãdiu castè aut honestè vixerit, ea perdit legatum, si transierit ad secundas nuptias; vt non obscurè voluit Bald. in l. Deo nobis, in prin. versi. iuxta prædicta. C. de episc. & cleri. & apertiùs in l. vlt. versic. quæro quid significant. & ibi quoque Ang. post princ. ibi, sed si profertur, & Salyc. versicu. quæro supposito. & Ias. ad fin. C. de indict. viduit. & idem Bal. in l. 1. in 15. notab. C. de rap. virg. & in l. cùm filius. §. qui Mutianam. & ibi expressiùs Imol. ff. de legat. 2. Angel. Imol. Pau. Castren. & latè Alexand. & Clau. Seis. in l. mulier. §. cũ proponeretur. ff. ad Senatusconsul. Trebel. & idem Ange. in §. cùm agitur. in auth. de non elig. secun. nuben. & in §. hæc autem de Deo. in authẽ. quo. opor. episc. & in §. soluto. & in §. cùm igitur. in auth. de nupt. Petr. Anch. in c. quòd à te. in 1. oppos. & ibi quoque Imol. vers. & faciũt prædicta. de cler. coniug. & Raph. Cuman. cons. 22. testator legauit. & Paul. Cast. cons. 259. omnis difficultas, vers. infertur enim. lib. 1.

Et ita, vt dicit Angel. debet intelligi glo. in d. l. vltim. in verbo, persecutio. C. de indic. viduit. quæ dicit simpliciter, quòd mulier transiens ad secũdas nuptias, perdit legatum ei relictum, si castè viueret: scilicet si legatum fuerit factum à viro, qui ex huiusmodi secundis nuptiis offenditur: non etiam si ab alio relictum fuerit, vt etiam dicit Pau. Castren. Sicut etiam

ita intelligi

ita intelligi debent iura, quæ dicunt non castè viuere, quæ transit ad secundas nuptias, videlicet dict. §. hæc autem de Deo. vbi not. Ang. in auth. quomodo opor. epis. & l. his solis. C. de reuoc. don. quæ æquipatat mulierem, quæ in secũdi matrimonij fœdus nubit, & quæ impudicè viuit, vbi & Bal. ad hoc citat illud Valerij, quod mox afferamus.

Et ad idem c. vxoratus. de conuer. coniug. ex quo not. Pan. paria esse incontinenter viuere, & transire ad secunda vota. & c. hac ratione. 31. q. 1. vbi licet licitũ sit secundum Apostolum secundas nuptias contrahere, tamen secundum veritatis rationem verè fornicatio est. In quam sententiam est, & illud Martialis lib. 6. epig. de Telesina.

Quæ nubit toties, non nubit, adultera lege est.

Et quod Portia minor, cùm se præsente laudaretur apud eam quædam bene morata, quæ secũdum maritum habebat, respõdit pudicam matronam nunquam nisi semel nupsisse. vt scribit Hieronymus in Iouinianum libro primo. Ex quo & ille Mimus siue Publij, siut Senecæ, siue alterius.

Habent locum maledicti crebræ nuptiæ.

Quod tamen sanè intelligendum est secũdum ea quæ scribuntur in d. capi. hac ratione. aliàs enim incideremus in hæresim Cataphrygum, quam Montanus induxit, & aduersus quem scripsit Diuus Hieronymus ad Marcellum.

Et sanè mulier pudica. quæ casto amore primum maritum prosequitur, & eius pectori atque præcordiis memoria illius medullitus infixa est, post illius obitum de secundis nuptiis nõ cogitat, & alterius coniux dici aspernatur: illi enim adhuc prior ille maritus viuit, eiúsque, perinde ac si viueret, memoria recreatur. Quod apertè declarauit Valeria illa Messallarum soror amisso Seruio viro, cùm interrogata, cur alteri nollet nubere, respondit, semper sibi maritum Seruium viuere: quod & ipsum retulit idem Hieronymus vbi suprà, quo etiam in loco scribit filiam Demotionis Areopagitarum principis mortuo Leosthene sponso, negasse se alteri nupturam, quòd adulterum acciperet non maritũ, illum enim nondum sibi esse mortuum, quod & nos in nostris commentariis de nobilitate retulimus.

Vt nõ immeritò apud priscos illos Romanos, quę vno contentæ matrimonio fuerant, corona pudicitiæ honorabantur. Existimabant enim eum præcipuè matronæ syncera fide incorruptũ esse animum, qui post depositæ virginitatis cubile in publicum egredi nesciret, multorum matrimoniorum experientiam quasi legitimę cuiusdam intemperãtię signum esse credentes, vt scribit Valerius Maximus, libro 2. cap. 1. non multò post princ. Qui & ipse miris laudibus extollit Antoniam, quæ amorem mariti sui egregia fide pensauit, vt quæ post eius excessum forma & ætate florens, cubiculum soerus pro cõiugio habuit, in eodémque thoro alterius adolescentiæ vigor extinctus, alterius viduitatis experiẽtia consenuit, vt apud eum videre licet libro quarto, capitulo tertio.

Apud antiquos autem illos Germanos solæ virgines nubebant, sicque vnum maritum accipiebant, quomodo vnum corpus, vnámque vitam, ne vlla cogitatio vltrà, ne lõgior cupiditas, vt scribit Cornelius Tacitus de moribus Germanorum. Sed & idem lib. secundo historiæ Augustæ, paulò ante finem, tradit quòd mortua Occia, quæ septem & quinquaginta per annos, summa sanctimonia, Vestalibus sacris prçsederat, Fonteius, Agr. p. & Cornel. Pollio obtulere filias, prælatáque est Pollionis filia, nõ ob aliud quàm quòd mater eius in eodem coniungio manebat. Cæterùm Plutarchus, Proble. capit. 105. quærit, quare publicis festis virgines veteri more non nubunt, viduæ nubunt. Cuius rei inter cæteras hanc rationem affert, quòd virginibus decorum, viduis verò multis præsentibus fœdum est nubere. Fœlices enim ac faustæ primæ nuptiæ sunt, secundæ veræ tristes ac detestandæ. Dies autem festos adeò multitudinem distrahere, vt his rebus per ocium interesse non possit. Hæc ille. Ex quibus satis apparet secũdas nuptias nõ perinde esse honorabiliores ac primas, cúmque honorem ad liberos descendere.

Non mirum igitur cuiquam videri debet, si multæ sint constitutiones, & leges latæ in odium contrahentium secundas nuptias, videlicet leg. fœminę. & leg. generaliter. & leg. si quis prioria. §. in illo. & leg. hac edictali, in princip. & authent. ex testamento. C. de secun. nupt. & leg. prim. C. si secund. nup. & leg. mater. C. ad Tertyl. & leg. his solis. & authen. quod mater. C. de reuoc. donat. & leg. iubemus. § in supradictis. ff. ad Trebel. & §. qui piissimis. in authen. de non eligen. secun. nuben. & §. si verò expectet. & §. placet quoque nobis. & aliis compluribus. §. in authentic. de nupt. & in §. primo. in authen. neque vir. quod ex dot. est.

Quæ quidam constitutiones maxima ex parte locum habent etiam in viris, ne quis putet ea, quæ diximus ad fœminas tantùm pertinere. Id enim videre licet ex d. §. 1. postremò loco allegato & in §. hoc autem. versiculo, quia verò contra binubos. in authent. de non elig. quem ita summat, vt ita loquar Angel. pœnæ secundò nubentium communes sunt viro & vxori ad secunda vota transeuntibus. & di. §. si verò expectet, ibi, & hæc communis mulieris, & viri mulcta sit posita, vbi etiam not. Ang. in authent. de nupt. & iterum in §. quoniam & infirmus, eo. tit. & in l. generaliter. vbi Bald. not. C. de secun. nupt. & voluit glo. Bart. Bald. Salyc. qui dicit ita se obtinuisse, in d. l. fœminæ, eod. tit. & gloss. in rubr. d. auth. de non eligen. secun. nub. Azo in summa, eod. titu. de secund. nupt. versic. item quæcunque dicta sunt. Host. in summa. eod. quoque tit. §. quare, circa fin. in versic. quæcunque autem. Oldrad. consilio 33 quidam habuit vxorem, in 2. dubio. Ioann. Andr. in addit. Specul. eo inquam titulo. Bartol. Angel. & Paul. Castrens. in l. de emancipatis. C. de legit. hæred. Petr. Anchar. consil. 347. quia ex facto. versiculo, & hoc quantum ad ea. Roma. consilio 182. in casu proposito. Paul. Castr. in dicta l. mater. C. ad Tertyl. Francis. Cre. not. 74. hoc capite, si maritus legauit. Ang. Aret. in §. præferuntur. Institut. ad Tert. & in tract. detestani. in verbo, nolens intestatus decedere. versicu. in secundo casu quando in patre. Nicola. Vbal. in tract. de successio. ab intest. in 2. quæstio. princip. Matthæus Mathesil. in tract. eiusdem titul. in secundo membro princip. versicu. secundo casu. & ibi Ludouic. Bologn. in addit. Francis. Aretin. consilio 72. præsupponitur in facto. Corne. consilio 242. circa quod videtur. libr. secundo. Cæpola cautela 235. aut ex priori impressione 302. si mater transit, vbi dicit hanc esse communem opinionem, & idem sæpe se consuluisse, Mariã. Socin. consilio 34. prosequendo ordinem quæstionum. libro primò, vbi id latè differit. & consilio 65. circa primam quæstionem. versiculo 22. eod libro; vbi etiam dicit hanc esse communem opinionem,

& ipsius

& ipsius filius Bart. consilio 263. capio primum. in 2. dub. libr. 2. & consilio 114. præsens consultatio. lib. 4. & Bene. Csp. qui ita dicit communiter teneri, consili. 42. punctus, quidam Venantius. & consil. sequen. incip. punctus, quidam Massius, in 1. dub. Guid. Pap. quæst. 228. ex dicto processu, in prin. Stephan. Bertr. consilio 119. viso casu, in 1. dub. libro 2. & consili. 223. viso casu. numero tertio. libro 3. Phil. Dec. in l. 1. post princ. C. de secun. nup. & consilio 86. pro resolutione casus. versiculo, testatur ergo tertius casus. & consilio 230. proponitur quòd ex Petro. versicul. ad dubium de quo quæritur. Ioann. Montesetr. in repet. l. frater à fratre. versicu. in decimaseptima quæst. ff. de cond. indebiti.

Nam & Charondas ille prudentissimus legislator, nec viris quidem secundas nuptias permisit. Qui liberis (inquit) suis nouercam superduxerit, eum neque vllo dignitatis loco, pretiive virum habeto: neque vlla ciuium consuetudine communicare, fruive finito: quippe qui malum alienum rebus ipse suis intulerit. Si prosperè enim tibi coniugium primum sortè successerit, eo successu contentus conquiescito. Sin aduersum obtigerit, idem malum secunda exploratione tentare velle, furiosi est. Nam qui bis ab assequenda re in suis negotiis fallitur, demens is meritò existimatur. Hæc Diodorus Siculus Bibliotheces libro 12. vbi & illud subdit à Philemone poeta Comico, de his, qui sæpe nauigando maris sæuitiam experiri voluere pro lege traditum, non admiratum quidem, si quem duxisse vxorem conspexerit, verùm secundum coniugium quæsiuisse: tutius nàque tolerabiliùsque videri, his sese maris periculis & tempestatibus exponere, quàm muliebribus ludibriis & fluctuationibus intestinæ pesti vitã obnoxiam degere.

Quę quidem Philemonis similitudo in memoriam reuocat, quod decreta nostra canonica ex D. Augusti no nauigare eum dicunt, qui matrimonium cõtrahit, in cap. nos nouimus, & ibi glo. in verbo, nauigasti. 17. q. tanquam scilicet vtroque modo multa pericula & plerùnque naufragia subeamus. Est autem Publij Syri Mimis apud Gellium lib. 17. c. 14. & Macrobium Satur. 2. cap. 7.

Improbè Neptunum accusat qui iterum naufragium facit.

Quod ad iteratas nuptias ex his quæ diximus trahi potest, vt scilicet iugales deos (quos Ethnici vocant) improbè accuset, qui nuptias iterat. Ex quo & illud epigramma.

Si quis semel maritus alterum lectum sectatur,
Naufragus enauigat bis profundum difficile,
Siue mauis in olestum.

Thomas autem Morus sic carmine reddidit.

Qui capit vxorem defuncta vxore secundam,
Naufragus in tumido bis natat ille freto.

Dixi autem suprà versicul. ab hinc 3. maxima ex parte pœnas fœminarum secundas nuptias contrahentium ad viros quoque pertinere, quia id non generale est, nec procedit in pœnis quæ statutæ sunt in mulieres, ob id quòd intra annum luctus ad secundum matrimonium conuolant, quippe quæ ob aliud puniantur, quàm propter ipsarum secundas nuptias, vt probatur in §. primæ siquidem. versicul. sed viri quidam. in authent. de nupt. & voluit Azo in dicta Summa de secund. nupt. in princip. & Hostien. in Summa eodem tit. §. quare & qualiter. versiculo, sic vidisti de pœna. Bald. in authen. iisdem pœnis. versi, item nec pœna nubentium. C. de secund. nup. Ang. in §. quia verò. in authent. de non elig. & in §. si verò expectet, circa fin. in authent. de nupt. Rom. d. consilio 82. & alij multi ex iis quos citauimus in d. versi. ab hinc 3. Et satis probat tex. in l. vxoris. ff. de his qui not. infam.

An autem huiusmodi pœnæ, & quæ ex iis sint sublatæ de iure canonico, propter illud verbum Apostoli 1. ad Corinth. 5. dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permanserint, sicut & ego, quòd si continere non possunt, nubant, melius est enim nubere, quàm vri. Et quod quibusdam interiectis scribit, quòd si dormierit vir eius, liberata est à lege: cui autem vult, nubat, quod & nos suprà citauimus. Ex quibus certè videntur illæ pœnæ esse sublatæ, per capitul. super illa. & capit. vlt. extrà de secun. nup. Sed tu tamen (ne te hic diutiùs detineam) vide gloss. Innoc. Host. Ioan. Andr. in c. vlt. eod. tit. Barto. in l. 1. C. eo. quoque titul. Petr. Ancha. consilio 101. ex prædicto themate in 1. & 2. dub. cum aliis propemodum infinitis adductis à Felin. & Deci. in capitulo, ecclesia sanctæ Mariæ: illo quidem versic. quarta limitatio, cum duabus primis limitationibus, illius quartę limitat. Dec. autem versi. secunda conclusio, cum multis sequentib. de constitut. & eodem Deci. consilio 230. proponitur quod ex Petro. versi. circa primum.

Denique quod ad hanc rationem attinet, quæ secundas nuptias nõ perẽquè magnifacit ac primas, bruta quædam animalia id quoque sensu quodam naturali sentire & agnoscere videntur, veluti natura ipsa eius rei illa admonente. Cornices enim mortuo mare marito non exiguo tempore, sed nouem hominum ætatibus viduæ perseuerant, vt tradit Plutarchus in libro cui titulus est, Oti aloga lógou chrísthai, & Aelianus libr. 3. de Animal. vbi & ob id tradit veteres in nuptiis post Hymenæum cornicẽ inuocare solitos. Et idem quoque de lyncibus prodidit Seruius enarrans eum locum Virgilij, libro quarto Aeneid.

Non licuit thalami expertam sine crimine vitam
Degere, more feræ.

Et nos quoque diximus in nostris legibus connubialibus. l. 13. numero 4. & 5. vbi & nos alia huc pertinẽtia scripsimus. Et facit quoque ad hanc rationem, quod diximus suprà vers. incip. sexagesimo secundò quod & idem.

Sed & alia item est ratio huius regulæ, quam tractamus, generalis quidem illa, ad omnia quæ ad eam pertinent, nedum ad nuptias, quòd scilicet prima quæque omnibus in rebus & ad quæuis, omnia sunt multò excellentiora, præstantiora, efficaciora, vtiliora, potiora, robustiora, vt ex multis & penè dixerim infinitis patet, quæ tibi abundè, & vereor ne superfluenter scripsimus in nostris commẽtariis Primigeniorum, in præfatione, ex quo loco quæ voles mutuari poteris, ne hic repetam.

LIMITATIONES.

PRIMA LIMITATIO.

SED hæc multis modis limitãda sunt. Et (vt sequar ordinem) Felin. in d. c. 2. de treug. & pace.

Primò limita, vt non procedat, quando non valuit primus actus, quia tunc reiterandus est, nam dispositio loquens de actu, intelligitur de primo qui valuit, per tex. in l. qui per salutem. ff. de iureiurando. vbi qui

qui per salutem suam iurat, cùm non ita specialiter iusiurandum esset ei delatum, iurasse non videtur, & ideò ex integro solenniter iurandum est. Ex quo Bart. not. si non legitimè iuratum est, iterum iurandum esse. Bal. autem ex eo dicit, quòd omissio modi & formæ reddit actum nullum, tamen iteratò fieri potest cum obseruatione debitæ formæ. Et ita (inquit) intelligenda est l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signific. cum scilicet primus actus est validus. Dicit quoque per eum tex. quòd mandatum citādi nō finitur per citationem inualidam, id quod dicit not. dignum Alex. in l. serui electione. ff. de legat. 1. quod & idem voluit Rom. in d. l. qui per salutem. in fi. vti eum allegat Ias. ibi, nullam Bal. mentionem faciens nihil tamen in lect. Rom. reperi. Sed & ex eo tex. in d. l. qui per salutem. not. Alber. in princ. quòd actus inutilis præcedens, nō impedit reiterationem sequentis vtilis.

Est in eandem sententiam text. in l. hæc conditio, si filiæ meæ. in princip. ff. de cond. & demonstrat. vbi hæc conditio, cùm nupserit, non impletur cōtractis nuptiis inutilibus, vt quia ea filia nondum esset nubilis ætatis, vel quia ei nupsit, cuius nuptiis interdictum erat, sed posse eam implere cōditionem. cùm de iure posteà contraxerit, & ibi not. omnes per secundam nuptiarum coniunctionem, impleri conditionem, cùm priores de iure non subsistunt. Et Paul. Castren. in fin. dicit eam legem semper ad hoc allegari, vt cùm lex, vel statutum loquitur de aliquo actu, qui potest sortiri iuris effectum, debet intelligi de actu valido, quia actus inualidus habetur pro non facto. & Socin. ibi versiculo vltimo not. ex ea l. not. dispositionem, siue legis, siue hominis verificari in primo actu valido, nō autem in primo actu inualido.

Et huc quoque pertinet text. in l. is qui hæres. in princ. ff. de acquir. hæred. vbi hæres institutus sub conditione, si ante conditionem existentem repudiauit, nihil egit, ideò existente posteà cōditione adire poterit, vt etiam dicit tex. in l. nec is. §. 1. eodem titulo, cum similibus. Et sic inquit Rom. in d. l. is qui hęres. non multùm post princip. actus nullus non impedit fieri eiusdem rei iterationem etiam in oppositum, ad quod etiam allegat l. si vt proponis. C. quom. & quan. iud. cum simil.

Et alius item text. iuris canonici eandem sententiam adstruens, in c. si electio. de electio. libro 6. vbi si electio facta nō secuta sit effectum, ob id quòd electus ei consentire noluit, aut post consensum renuntiauit iuri suo, aut mortuus sit, aut propter eius occultum vitium irritatur, electores possint denuò eligere: habéntque à dissensu, renuntiatione, morte, vel irritatione tempus integrum ad faciendam aliam electionem, ac si noua esset vacatio. Et idem vt dicit glo. ibi, in verbo, occultum, si propter superueniens delictum aut factum, per c. quàm sit. & c. cupientes. & c. si religiosus. eodem titulo. Ad hoc autem quod dictum est de occulto vitio, vide quæ dicam infrà in hac eadem limitatione, vers. incip. hanc limitationem. & sequentibus.

Hanc quoque sentētiam, vt scilicet sermo intelligatur de primo actu valido, & vtili, & qui sortitus fuerit effectum, secutus est Roff. Bened. in suis quæst. Saba. q. 1. vbi dicit, quòd si alicui est collata potestas eligendi episcopum, & quempiam elegerit, qui cōsentire noluerit, & ita eius electio fuerit inutilis, & sine effectu, poterit iterum eligere. quæ fuit etiam sententia Bartol. Brixi. *quæsti. 79. quidam dederunt* potestatē. Bald. in d. l. qui per salutem. in vtraque lectura vt suprà ex eo diximus. & ibi quoque Alber. in fi. & eiusdem Alber. in l. quoties. ff. de opt. leg vbi ad hoc allegat capit. auditis. de elect. & ipsius quoque Alber. post Iac. Bel. in l. matrimonij. ff. qui & à quib. & Bald. in c. olim ex literis. vers. si autem datur arbitrium. de rescript. vbi ex hoc dicit, arbitrium prorogandi intelligi de prorogatione valida, quòd si inualida fuerit, poterit iterum fieri, & ad hoc citat d. l. qui per salutem. & d. l. hæc conditio filiæ. super qua Raph. Cum. illud quoque dicit, quod diximus, eum cui facta est potestas eligendi, posse iterum eligere, si prima electio non valuit.

Et preterea hæc limitatio est eiusdem Baldi cons. 144. quòd iudex non potuerit, post medium, vers. item quoties primus actus. lib. quarto, vbi & ex hoc consuluit iudicē, cui data est à statuto facultas eligendi arbitrum, si absentem quempiam elegerit, qui ideo arbitrari non possit, poterit iterum eligere. Et Salycet in l. dotis promissio. ff. de iur. dot. per d. l. hæc conditio. & Paul. Castren. consi. 103. viso testimonio Christiani. per illam eandem l. ibique ex hnc in pulchro casu consuluit. & Fel. in d. c. 2. vers. fallit primò dicta regula, de treug. & pac. Iason in l. diuortio. §. quod in anno. vers. tertiò not. limit. ff. solut. matrim. & Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone. ff. de verbo. significationibus.

Et huc spectat text. in l. 2. §. 1. ff. de opt. leg. vbi si is, cui electio data sit centum amphoratum vini, acetum elegerit, optio non consumitur, poterítque iterum eligere. Et ex hoc not. gl. ibi nihil referre, an aliquid non fiat an non iure fiat, & allegat pro simili d. l. qui per salutem. & l. quoties. ff. qui satisd. cog. vbi & idē gloss. not. quæ & alia quoque iura citat, vt vtrobique videre poteris. Quibus addere potes l. quartam. §. condemnatum. ff. de re iud. vbi etiam gloss.

Et illa iuris regula, non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum. de regul. iur. libr. 6. id quod videre licet. vt ibi gloss. & alij dicunt in matrimonio inualido, quod non impedit secundum contrahi. c. si verum. 31 quæsti. 2. & c. iuuenis. de spons. & c. literas. & c. accessit. de despons. impub. Sed tu de hoc vide d. glo. & Ioan. Mona. in d. c. non præstat. Et in electione inualida, quæ non impedit secundam. c. scriptum est. in fi. & c. congregato. & ibi gloss. vlti. de rescript. de quo nos alibi diximus pleniùs. Et in stipulatione quoque inualida. l. si dari stipuler. ff. de verbo. obligat. cum aliis multis similib. congestis à Felin. in capit. ex tenore. vers. regula non præstat. de rescript. & quæ latè collegimus alicubi in tractatu Retractuum.

Nam & quod nullum est, nomen eius rei, quam significare vult, non habet, verbi gratia, sententia nulla non est sententia. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi. & l. vltim. C. de senten. ex pericul. recitandis. & cap. vlt. post princip. eod. titul. libro 6. & clemen. pastoralis. §. vt igitur. qui est vlt. eodem titu. & cap. in primis. §. vlt. & iterum capitul. statutis. 2. quæst. 1. Et instrumentum nullum non dicitur instrumentū. Baldus in capitu. constitutus per eum text. de transact. & est etiam bonus textus in l. cùm precibus. C. de probationibus. ex quo ille versus non admodū elegans, sed citatus à glo. in cap. admonere, in princ. 33. quæstio. 2.

Si re priueris, nec nomen habere mereris.

Cum aliis multis ad hanc sententiam pertinentibus à Ias.

à Iaſ.collectis in d.§.condemnatum.verſicu.not.ex iſto text. cum multis ſequent. & à me in tracta.Retractuum tit.1.§.1.gloſſ.2.nume.5.& multis aliis ſeq. Hanc autem rationem huius limitationis inter cæteros affert Iaſon in l.ſerui electione.§.1. numer.3 ff. de legatis primo.

Sed & huc pertinet, quòd teſtes, qui non rectè recepti ſunt, poſſunt reiterari, etiam poſt publicationem, vt ſatis innuit text.à contrario ſenſu, in clemen.2.in verbo, ritè receptis.& ibi gloſſ. quæ id expreſſè vult in verbo, ritè.& Card.Flor.poſt Pau.Elea.in 3.quæſt. id intelligens, quando receptio eſt nulla ipſo iure, & Petrus Anchar.in 4.quæſt. Anton.Ioann.Lign.& Imol.ſuper d.gloſſ.in verbo, ritè, de teſtib.& gloſſ.in capitulo, cùm cauſam.in gloſ.vltima ad finem.& ibi Hoſtien.verſiculo, ſed ſi teſtis. Ioann. Andræ.in fin. Bald.verſic.quærit Ber.quid ſi teſtes.Petrus Ancha. verſic.item quid ſi teſtis.Anton.Imol. verſicu.in eadem gloſſ.in fin.extrà eodem titulo.Specul.in titul. de teſte.§.1.verſicul.quid ſi idem teſtis.& ſequent.& ibi quoque Ioann.Andræas in additionibus.& Bartol.in authentic.at qui ſemel.verſiculo, quæro quid ſi prior.& ibi Bald.verſiculo octauò fallit.C.de probationib.& idem Bartol.in l.qui per ſalutem.in fin. & Alexand. qui ita dicit communiter teneri,& Iaſon qui id latè exequitur.verſic. item per iſtum tex. vbi & ita tenuere omnes. Bald. in l.per hanc.verſic. & modo venio, ibi, & iſta eſt veritas. C.de tempor. appellat.& l.ſi quis teſtibus.verſicu. quandoque rationne ſolennitatis.& ibi quoque Salyc. ad fin.dum allegat d.clemen.C.de teſtib.Imol.in capi.per tuas. verſ.fallit primò, de teſtib.Fel.in c.in literis.verſic.3. de offic.deleg.

Et huc adſtipulatur, quod dicitur teſtem mācè, atque imminutè,& nō perfectè examinatum, adeò, vt eius teſtimonium ſit inutile, poſſe iterum examinari, etiam poſt publicationem teſtimoniorum, ſi id factum ſit culpâ iudicis: licet ſecùs ſit, ſi culpâ partis id factum fuerit, vt per gloſſ.dict.capitulo, per tuas. in gloſ.prima, in fine.& ibi Imol.in verbo, negligenter.Imol.verſicul.ſecundo caſu.& Panormitan.verſiculo, venio ad ſecūndum, cum multis ſeqūentibus. & ferè omnes, licet non ita clarè, de teſtibus.Bald. in l.veluti.§.hæc vox.quem legit (vt plerique omnes) cum § prætor.ait, qui eſt vlti.leg.ſi quis ex argentariis.& ibi Angel.qui id dicit valde not.& Iaſon qui alios citat in 6.not. verſic. vnde facit iſte text.ff. de eden.

Adde quòd ſolus is actus præoccupationem inducit, qui de iure ſortitur effectum, vt tradit Oldrad.conſilio 313.thema tale contra promiſſionem.verſiculo tertiò ſi quis & iterum verſiculo ſextò nuntiatio. quod ſic probat, nam in leg. qui vltimo. ff. de pœn. ſcribitur, quòd qui vltimo ſupplicio damnantur, ſtatim & libertatem, & ciuitatem amittunt. Et ſtatim poſt ſubditur. Itaque præoccupat hic caſus mortem,& nōnunquam longum tempus occupat. Alibi autem legitur, quòd talis præoccupatio locum non habet in ea ſententia, quæ de iure non ſortitur effectum.leg.ſecunda. §.vltimo, eodem titulo, & leg.ſi quis filio exhære. § quòd ſi quis.ff.de iniuſt. rupt.& irrit.teſt. Præterea nuntiatio operis ſic præoccupat ædificantem, ſiue iure, ſiue iniuria facta ſit, vt quicquid poſt eam ædificatum eſt, ſit demoliendum.l.prima.ff.de oper.nou.nuntiat Si tamen nuntiatio ineptè facta ſit, vt effectum habere nō poſſit, non habet vim præoccupationis, vt not.glo.in dicta l.1.in verbo, per renūciationem, & iterum in verbo, eatenus.

Addit & Oldra. alia huc ſpectantia, nempe ſtipulationem primam impedire vim & efficaciam ſecundæ, ſuper eadem re eodem modo interpoſitæ, niſi tamē prima illa ſit talis, vt poſſit exceptione repelli, ita vt non ſortiatur effectum.l.qui bis idem.& leg.ſi dari ſtipuler.ff.de verborum obligationibus. Et ſimiliter præcedentem aſcriptionem libertatis impedire ſubſequens legatum ſerui, ſi non appareat de contraria voluntate.l.ſi idem ſeruus.ff.de legat.2.& leg. ſi ſeruus.ff.de fideicommiſſ.lib. Quod ita tamen demum obtinet, ſi aſcriptio libertatis ſit efficax, & vtilis, aliàs non.l.ſi ſeruus legatus.§.ſi ſeruus alienus.ff. de legat.1.

Item ſi ſint duæ viæ, vt cum noſtris ac vulgò loquar, quarum vna alterius electione tollitur, id tamen ita intelligendum ſit, ſi prima electa poteſt de iure ſortiri effectum, aliàs non.l.ſi vero.ff.de bon.libe.vbi ita ſcribitur. Si verò non habuerit effectum petitio eius, dico non impediri, quominus adiuuetur.& l. filium.§.ſi quis contra tabulas.ff.de leg.præſt.cuius hæc verba ſunt, Si quis contra tabulas bonorū poſſeſſionem acceperit, deinde poſteà apparuerit eum ex his liberis non fuiſſe, qui eam bonorum poſſeſſionem accipere poſſint, obtinet non eſſe ei denegandam legatorum petitionem. Et in vniuerſum, vt vna via inutilis electa, non tollat aliam vtilem: probat text.in leg. mater decedens.& ibi Roman.ff.de inoffic.teſt.& l.Claudius. ff.de acquir. hæred.& leg. legitimam.ff.de petit.hæred.& leg.vlti. C.de condi. ex leg.

Et per hæc concludit Oldrad. dicto conſilio 313.quicquid primum obſtat ſequentibus, tum demum tantùm obſtare, ſi habuerit effectum: in idque allegat dict.l.hæc conditio filiæ.ff. de condition.& demonſtration. quæ quidem leg. eſt ex illis, quibus potiſſimum innituntur, qui hanc limitationem ad hanc noſtram regulam afferunt, vt nos diximus ſuprà in eadem limitatio.verſicul.eſt in eandem ſententiam. & aliis ſequent. vt inde intelligas Oldrad. hæc omnia ad hanc diſſertionem referre. Nam & in id quoque citat dict. leg.ſecunda ff. de optio.leg.vbi data optione ſeruorum, ſi quis alienum ſeruum, vel hominem liberum optauerit, non conſumpſit optionem, quem text.& nos ſæpè in hoc tractatu citauimus, citátque etiam l.ſi maritus ſit.§.vlti.ff.de adulter. vbi ſi quis adulterum & adulteram ſimul detulerit, nihil agit, poterítque quaſi neutrum detulerit, rurſus à quo velit initium facere, qui nihil prima delatione egit.

His quoque concinit, ꝙ qui agit ad debitum ex cōditione, nondum ea conditione impleta, & ob id ſuccumbit: tamen ea cōditione poſteà impleta, denuò poteſt agere. l.grege. §.ſi ſub conditione.ff. de ædil. edic.& l.ſi mater.§.eandem.verſ. & ideo ſi fortè ſub cōditione.ff.de except. rei iud. Quarum legum auctoritate ſubnixus Accur.in l. 1.poſt princip. in verbo, nec tenere.ff.ſi menſ.ſalſ.mod.dixe.tradit, eum qui actionem ineptam propoſuit, & ob id repulſus ſit, poſſe redire ad aptam. quod & probat text.in l. ſed & ſi pupillus.§.ſi inſtitoria.& ibi glo.Bald.& expreſſiùs Alber.& Salyce.ff.de inſtit.& in leg.Bebius, in fi.& ibi quoque Alber.ff.de pact.dot.& capit.coram & ibi Petr.Ancha.in iiij.notab. de reſcri.& capitul.examinata, de iud. Et id quoque ipſum voluit Sig.Home.conſilio 142.in quæſtione vertente.verſi.

præterea

prætereà in ſimili.vbi & alia inra citat, & Petr. Anchar.in cap.ne captandæ.in3.notab.de conceſ.præbend.lib.6.

A quo non longè abeſt, quòd actor ideò à iudicio repulſus, quòd reus rem petitam nõ poſsideret, non prohibetur poſteà iterum agere, ſi reus inceperit poſsidere.l.quoties.§.vlt.& l.ſed ſi poſteà.ff.de noxal.actio.& l.ſi à te,in princip. & l.ſi rem meam. & l.ſi quis ad exhibendum,quæ continuò ſequitur.ff. de except.rei indica. & l.procurator ad exhibendum,in princip.ff.rem rat.habe.& l.neqne, quæ eſt iiij.C.ad exhibeud.Et facit quod ſcribitur in leg.ſi mater.§.eandem, in princip. & in l.ſi is qui hæres, etiam in princip.ff.de except.rei iud. Et quod ſcriptum reliquit Paul.Caſt.conſilio 313.iſta prouuntiatio.libr.2.quòd ſi quis ineptè & nou ſeruata forma ſtatim iudicem recuſauerit,ob ídque fuerit reiecta recuſatio,nou prohibetur eandē poſteà rectè ritéq; propoocre. De quibus & aliis ſimilibus nos mnlta diximus in tract.Retractuum tit.1.§.8.num.3. qui igitur,& multis ſeq.vt ibi videre poteris.

Cui finitimum eſt quòd ſemper aliàs actor qui ſuccubuit propter ineptitudinem actiouis,iterum auditur aptè eam proponens.cap.examinata.extrà, de iudic.cum ſi.Et ſimiliter qui appellauit poteſt iterum appellare,ſi ob id victus eſt, quòd ineptè exceptionem à qua repulſus eſt, propoſuerat, etiam in eo caſu quo aliàs non poſſet ampliùs appellare, vt eſt text.in clemen.vlt.& ibi Card.Flor.in 2.not. & alij,de appellat.

Et ad hanc quoq; limitationē pertiuere poteſt, quod finita nuntiatione noui operis per mortem nũtiantis,& ita effecta inutili & inefficaci, poteſt iterum nũtiari.Ita enim voluit gloſ.iu l.non ſolùm.§.morte.in verbo,ius prohibendi.ff.de oper.oo.nuntiat. quam ibi ſequitur Bart.verſic.quærit gloſ. an finita nuntiatione.An autē & quando aliàs poſt primam nuntiationem liceat iterum nũtiare,vide Bart. in l. cùm procurator.§.ſi dominus.verſ.quæro an poſt primã.& ibi Bal poſt princ.eo.tit.& rurſum ipſum Bar.in l.prætor.§.hoc autem interdictum competit,circa ſi.& in §.& ſi ſatiſdatum,eod.tit.

Et hnc quoque ſpectat,quòd licet baptiſmus ſit ſacramentum minimè iterabile.Eſt enim,vt tradit Apoſtolus ad Epheſios c.4.vnus Deus, vna fides, vnum baptiſma,& repetitur in c.hi qui baptiſma, 1.q.1.& diximus ſuprà,in princip.verſi.incip.nonageſimo. Si tamen quis baptizatus fuerit ab hæretico,præſertim Paulianiſtis & Cataphrygis,quorum baptiſma nullũ eſt,cùm in forma eccleſiæ non baptizent,iterum baptizari poteſt,& debet, vt ſcribitur in §.de is ſpecialiter,& in c.ſi quis confugerit, & ibi Arch. ea.q.& cau.& c.Daibertum,& ibi glo.& Archi.1.q. 7.& glo.iu cap.ſicut.68.diſtin.vbi id declarat.& Lucas Pen.in l.ſi quis decurio,verſic.quemadmodum ergo.C.de decur.li.x.Cuius rei rationem reddens ea gloſ.in dict.cap.Daibertum:nam quod ait, malè fit,vel minùs plenè, ex integro eſt agendum, & allegat d.l.qui per ſalutem.ff.de iureiuran.ſuprà in princip.huius §.allegatam.

Similitérque licet ſemel ordioatus nec poſſit, nec debeat iterum ordinari.§.breuiter.1.quæſt.7.tamen ſi non rectè aut legitimè ordinatus fuerit, poteſt ac debet iterum ordinari.ca. qui per illicitam.iiſdem quæſt.& cau.& ibi glo,quæ id trahit ad electionem cuiuſpiam rei non rectè factam,vt reiterari poſſit, & ibi quoq; Arch.quia,vt hic dicit,cùm non tenuit electio,perinde eſt ac ſi facta non fuiſſet, per l.2.ff. de opt.leg.Sed nos de hoc alibi plenius dicemus.

Et illud itē,quod olim apud antiqnos Romanos moris fuit,vt prima hoſtia non litante, altera ac tertia ac deinde plurimæ,donec litatum foret,adhiberentur.Vnde cùm Paulus Aemilins bellaturus aduerſus Perſeum ſacrificans non litaſſet vſque ad viceſimam hoſtiam,in viceſimaprima apparuerunt ſigna victoriam promittentia,vt tradit Plutarchus in vita illius.Nam & Tullius libro ſecundo,de diuination.ita ſcribit, Cùm enim triſtiſſima exta ſine capite fuerunt,quibus nihil videtur eſſe dirius,proxima hoſtia litatur ſæpè pulcherrimè.Et nõ multò pòſt.Qui tandem euenit,vt litetur aliis, aliis non litetur?Quæ autem inconſtantia deorum eſt, vt primis minentur extis,bene promittant ſecundis? Et Liuius 3.decadis libr.7. Immolaſſe eo die quidam memoriæ prodidere Coſ.Marcellum:& prima hoſtia cæſa,iecur ſine capite inuentum,in ſecunda omnia apparuiſſe,quæ aſſolent.Et v.decadis lib.j. Cin. Cornelio,& Q.Petilio,Coſſ. quo die magiſtratum inierunt immolantibus Ioui ſingulis bubus, vt ſolet,in ea hoſtia,qua Q.Petilius ſacrificauit, in iecinore caput non inuentum.Id cùm ad Senatum retuliſſet,boue perlitare iuſſus. Et paulò poſt, alter Coſ.curam adiecit,qui ſe quòd caput iecinori defuiſſet,tribus bubus perlitaſſe negauit.Senatus maioribus hoſtiis vſque ad litationem ſacrificari iuſſit.Húcque,etiam ſpectat illud eiuſdem 4.Decad. lib.v.in princ.primiſque hoſtiis perlitatum eſt. Et quod ſcribit Suetonius in Iulio Cæſare c.lxxxj.Deinde pluribus hoſtiis cæſis cùm litare nõ poſſet,introiit curiam ſpreta religione. De quo etiam Plin. lib.11.c.27.ſcribit non ſemel, ſed bis ipſi Cæſari ſacrificãti cor in extis defuiſſe.Lucius autem Florus lib.4.tradit eum centum victimis perlitare non potuiſſe.Sueton.quoque(vt ad eum redeamus) in Auguſto,c.xcv.circa Peruſium ſacrificio non litante, cùm augeri hoſtias imperaſſet,&c.

Húcque ſpectare videtur illud Virgil.lib.3.Aeneid.

Rurſum in ſeceſſu longo ſub rupe cauata,
Arboribus clauſi circum, atque horrentibus vmbris,
Inſtruimus menſas, ariſque reponimus ignem.

Qnem locum enarrans Seruius,fit autem(inquit) iteratio hæc ſecundum rationem ſacrorum. Nam diſplicuiſſe prima ex prodigiis iudicatur. Sed & idem in eum locum ipſius Virgilij lib.8.eiuſdē operis.

Intereà ſacra hæc(quando huc veniſtis amici)
Annua,quæ differre nefas,celebrate fauentes.

Anniuerſaria(inquit)ſacrificia ideò non differuntur, quia nec iterari poſſunt. Nam Kalendaria, ſi qua fuerint ratione dilata,poſſunt repeti,nec piaculum eorum intermiſſione cõmittitur. Nec prætermittendum,quod idem Seruius alibi in eũdem librum eiuſdem operis enarrans eum locum,

& cæſa iungebant fœdera porca.

Scribit in omnibus ſacris fœminini generis plus valere victimas. Denique ſi per marem litare non poſſunt,ſuccidanea dabatur fœmina.Si autem per fœminam non litaſſent, ſuccidanea adhiberi non poterat.

Illud enim ſciendum eſt,has ſecundarias hoſtias ſuccidaneas dici,quaſi ſuccedaneas.E,litera per morē compoſiti vocabuli in I,literam commutata:quoniam ſcilicet,ſi primis hoſtiis litatum non eſſet,aliæ poſt alias ductæ cædebantur, quæ quaſi prioribus

iam cæsis luendi piaculi gratia subdebantur, & succidebantur, vt scribit Aulus Gellius libro 4. Noctium Atticarum cap. 6. & Festus Pompeius in verbo, succedanea, & eorum nomine tacito, vt assolet, Cælius Rhodiginus libr. 3. Antiquarum lectionum cap. 6.

Nec apud Romanos tantùm de quibus intelligunt superiores scriptores, sed & apud Lacedæmonios quoque id obseruatum fuisse cõperimus, vt si primis hostiis litare non possent, rursus immolabant, donec litarent: quod videre licet ex Plutarcho, teste quidem locupletissimo in vita Aristidis.

Adde quòd apud ipsos Romanos, vt ad eos redeamus, si quando votum Diis non rite factum esset, de integro faciendum erat, vt videre licet apud Liuium 3. Decad. libro 2. cuius hæc verba sunt, Qui inspectis fatalibus libris retulerunt patribus, quòd eius belli causa votum Marti foret, id non ritè factum, de integro atque ampliùs faciendum esse. Quin ex eodem auctore cùm feriæ Latinæ non rectè factæ fuissent, denuò instaurabantur. Eius in eam rem verba ex v. Decad. lib. 1. hæc sunt: Latinæ feriæ fuêre ad diem 3. Non. Maij, in quibus, quia in vna hostia magistratus Lanuuinus precatus non erat P. R. Quiritium religioni fuit. Id cùm ad Senatum relatũ esset, Senatúsque ad Põtificum collegium reiecisset, Pontificibus (quia non rectè Latinæ factæ essent) instauratis Latinis placuit Lanuuinos, quorum opera instauratæ essent, hostias præbere. Et simile quippiam tradit ipse Liuius de ludorum magnorum instauratione, 1. Decad. libro 2. Sed hæc omnia superstitionis magis, quàm verè religionis esse semper putaui.

Nec interim omiserim (fata quæ vocant) atq; somnia vnis ac primis nuptiis nõ consumi: si credimus Artemiduro Daldiano lib. oneirokritikôn 2. c. 12. Cũ (inquit, Græcè quidem sed in hunc sensum) quispiam sibi puellam desponsasset, ac in somniis sibi visus fuisset sedere super ariete, atque ex ipso ex anteriore parte decidere, quidam somniorum interpres, vxor tua (inquit) scortabitur, & vt dici solet, cornua tibi faciet. Quamobrem is recusauit diutiùs matrimoniũ perficere, sed vix tandem amicorum suasu sponsam illam suam duxit in vxorem, eamque obseruanter & anxiè obseruabat, & illa quidem sine vlla impudicitiæ macula, anno exacto decessit. Verùm ille existimans somnij illius præsagium consumptum esse, aliam vxorem duxit, quæ fœminas omnes impudicitia prætergressa est, atque ita somnij fatum impleuit.

Quę somniorũ mentio meminisse me facit cuiuspiam somnij & ad hunc quoq; locum pertinentis. Astyages ille postremus Medorum rex somniauit ex genitalibus Mandanes filiæ tunc prægnantis vitem enasci, quæ omnẽ occuparet Asiam, quod somniorum interpres affirmauit id portendere, vt proles eius filiæ regnaret: quod ægrè ferens Astyages iussit puerum, quem filia pareret, interimi. Sed id periculum fato quodam euasit puer, cui postea Cyrus nomen fuit: cùmque crederetur esse filius pastoris, essétque iam decennis, atque vnà cum pueris æqualibus luderet, cæteri pueri illum in regem sibi delegerunt, quibus munus quippiam aut magistratum, vti cæteri reges, demandauit, quòd si imperata non fecissent, multis verberibus afficiebat. De qua re à parẽtibus puerorum querela Astyagi delata, is accersito ad se puero & interrogato, cùm nihil mutato vultu respondisset, se vt regem delectum fecisset, cùm dicto audientes esse noluissent: quod cùm Astyages ad Magos illos somniorũ interpretes retulisset, ita rem interpretati sunt, tanquam Astyages esset illo somnio, defunctus agitato iam inter pastores regno, nec illum iterum regnaturũ. Quod tamen posteà longè aliter euenit. Nam Cyrus Astyagem regno priuauit, idq; sibi asseruit, illo Hyrcanorum gẽnti præposito, vti relatum est ab Herodoto lib. 1. & Iustino lib. 1.

Hanc limitationem nõ iniusta ratione possic quis declarare, vt procedat, nisi si quis primum actum inutilem & prohibitum scienter fecerit: neque enim posteà ad suum ipsius commodum, poterit alium actum vtilem facere. Verbi gratia, in casu d. l. hæc conditio. ff. de cond. & dem. si quis illicitas nuptias scienter (vt diximus) contraxerit, tunc enim nõ iuuatur per alias nuptias, vt dicit Bar. in ea ipsa l. hęc conditio. per l. matrimonij. ff. qui & à quib. imò puniri debet ob primas illas nuptias. l. qui contra legum pręcepta. & ibi not. C. de incest. nupt. Neque enim æquitas qua innititur ea lex, iuuare potest nec debet delinquentẽ. & sequitur Bened. Plumb. in d. l. matrimonij. & Imo. in d. l. hæc conditio. addens & hanc rationem, ne sit melioris conditionis delinquens, quàm non delinquens, contra l. non solùm. ff. de noxal. & c. eum qui, de præben. libr. 6. nisi (inquit Bart.) vt ad eum redeamus, si secundò contraxerit, & quidem licitè, cum eadem cum qua primùm illicitè contraxerat, tunc enim confirmatur, diciturque idem matrimonium. l. dotis promissio. ff. de iure dotium. & facit (inquit) l. inter socerum. §. vlt. ff. de pact. dotal.

Verùm Raph. Cum. in d. l. hæc conditio. dicit sibi non placere dictũ Bart. quod innititur d. l. matrimonij. ff. qui & à quib. quia ea lex non negat, quin posteà possit manumittere, vt eam ducat, sed vt primæ manumissionis non efficitur libera, quia secũdum non fuit causa manumissionis. Cui statim occurrẽs Soc. dicit ibi non probari, quod dicit Rapha. & potiùs præsumendũ esse manumissionem fuisse factam in casu, quo esset valida, non autẽ inualida & prohibita. arg. l. quoties. ff. de rebus dub. & l. meritò. ff. pro soc. Nisi, inquit, diceremus sequendo Raph. actum sequẽtem matrimonij, ostendere cuiusmodi fuerit voluntas in præcedenti manumissione. arg. l. si seruus plurium, in fi. ff. de leg. 1.

Porrò illam Bar. sententiam confirmat, ꝙ aliàs cùm is qui primum actum fecit inutiliter, in culpa fuit, nõ potest illum posteà iterare, vt respondit Bald. loquens de inutili acceptatione beneficij. cons. 228. per sanctissimum. lib. 4. per l. 1. §. quæsitum. ff. quand. de pecul. act. est annal. & alia iura ibi allegata. Cui adde & tex. id bene probantem in ca. commissa. & ibi Per. Anch. in v. not. de elec. lib. 6.

Nam qui scienter eligunt, vel postulant indignum, amittunt facultatem iterum eligendi. ca. gratum. de postula. prælat. & c. bonæ, le 2. & ca. cùm in cunctis. §. vlt. & ca. innotuit. & c. cùm Vintoniensis. §. vlt. & c. scriptum. de elect. & c. quanquam. & ca. si electio. suprà allegato, in verbis, occultũ eius vitium. & ibi glo. in verbo, occultum. & cap. si compromissarius. vers. si verò eligat. eod. titu. lib. 6. cum aliis infinitis similib. & nemo dubitat in electionibus, quæ fiunt à personis ecclesiasticis.

Sed an id procedat in iis quæ fiunt à laicis, dubitat Bart. in l. cùm quidam ita fideicõmissum. vers. quid

in elect

in electionibus.ff. de legat. 2. At Imol. in d. l. serui electione.in princip.dicit fortè aliter dicendum in illis,cùm in pœnis fieri non debeat extensio.c.cùm in pœnis.de regul.iur.in 6. Et ideò (inquit) in simili in cap.cùm vos.de offic.ordinar. patronus laicus,qui scienter præsentauit indignum, non priuatur potestate præsentandi,quod monet menti esse tenendum.

Verùm contra eam sententiam est tex.in §.si quis autem oratorij.in auth.de sanctis.episc. vbi hoc casu deuoluitur potestas eligendi ad superiorem,quem teat.citat glos.in d.c.cùm vos. in verb. minùs idoneè.in fi.& alius text.in d.l.cùm quidam.& ibi glo. in verb.qui offenderint.in princip.& ipse Imol.qui & hoc nuncupatim tangit.vers.item not.quod vbi. ff.de leg.2.& sentiunt omnes vbique, dum tractant an eligentes possint variare, & alterum eligere, tenent indistinctè non posse,si scienter indignum elegerint,& inter cæteros Alb.post Petr.in l. 1. vers.& quantùm ad præsens.ff.si quis in ius vocat. & in l. eum qui certarum. ff. de verborum obligationib. vbi allegat dict.§.si quis autem oratorij. Bartol.& cæteri præter Imol.vt iam diximus in dicta l.serui electione.ff.de legat.1.vbi hoc Francisc. Areti. expressim tractat. Quanquam & ipse Imol. in dicta l. cùm quidam. postquam tenuit hanc postremam opinionem, vt dictum est suprà, tamen posteà in versic.in glo.non offenderint.videtur nutare, quia ille text.in d. §. si quis autem oratorij. loquitur in pia causa, quam non licet (vt dicit) extendere ad alias causas non pias.

Denique si quis etiam aliter quàm eligendo,indignũ scienter malè elegerit,vt dict.l.serui electione, voluerunt Bartol.& Bald.vterque,& Alberic.versicu. si verò tenuit.ff.de legat.1.Pet.Anchar. in dict.capi. si compromissarius.versicu. vlti. quia text. dicit,& omnes propè per l.3.in fine.cum l.sequen.ff. de opti.legat.super quo tamen Francisc.Aretin.in dict.l. serui electione.versicu.tertiò adde inquantum, dicit considerandum esse an electio ita sit nulla, vt nullum pariat effectum, & tunc indistinctè possit eligens variare.dict.l.a.§.1.ff.de opti.legat.vbi simpliciter dicitur, quòd qui elegit rem alienam vel hominem,potest iterum eligere, nec distinguit an scienter elegerit, nécne, vt distinguitur in l. 3. vt mox dicemus. An verò electio rei quæ eligi non potuit,fuit valida,& tunc quia electio habuit effectum,non potest iterum eligere. dicta l. tertia.& l. quarta,eodem titul.nam in dict.l.tertia,electio quę facta est de aceto non valebat,quia erat legata optio vini,& non aceti:si tamen scienter legatarius eligat acetum,& hæres consentiat electioni tacitè vel expressè,non poterit legatarius variare,quia aliud pro alio volente creditore solui potest.l.2.§.appellata.ff.si certum petatur. In dicta autem l. 4. valuit electio,licet omnes res non fuerint exhibitæ, quia legatarius scienter potest renuntiare iuri suo, & ideo ibi distinguitur ignorans à sciente. Et ex his (inquit Aret.) verificatur singul. doctrina Io. Monachi,Archid.& Ioan.Andræ.in cap. ne captandæ. de concess.præbend.lib.6. de qua dicemus infrà in xa.limit.vbi videre poteris.

Et ad superiora quoque facit,qui scienter sibi elegerit viam incompetentem,sibi ita præiudicat,vt variare ei non liceat, per l. Paul. ff. de bon. liber. & l. cum qui.& l.contra maiores.C.de inoffi.testamen. & voluit Alber.post Iacob. Butrigar.in l. cùm indebitum.§.1.de condictio.indebit. Et idem dicitur de eo qui scienter accipit fideiussores non idoneos. vt l.si ab arbitro.§.primo.ff.qui satisda.cogant.& l. 3.ff.de fideiussor.

Sed & secundò hanc limitationem declara, vt scilicet sermo simpliciter prolatus intelligatur de primo actu valido,cùm ad ius fit relatio. Si autem fiat ad merum factum,intelligitur de primo actu qualitercunque consummato,etiam inualido, per l.fideicommissa.§.si quis decem.ff. de leg. 3. Ita enim voluit Bald.in l.qui per salutem.in princip.ff.de iureiur.Et ad hoc pertinent iura quæ dicunt sufficere conditionem fuisse completam de facto, etiam si non duret,aut nullum effectum sortiatur. l. si quis hæreditarium,aliàs,mulier. §.1.& ibi Bar.ff.de cõd. instit.& l.Mæuius.in princ. & ibi Barto.ff.de condi. & demonst.& l.quidam cùm filium.ff.de verb.obli. De quo tu omnino videas Bald.in rub.C. de instit. & substit.in fi.& in l.1.versicu.quæro nunquid sufficiat.C.de his quæ pœnæ nomi.

Declara item tertiò,vt per primum actum inualidum non consumatur dispositio, quando tractamus de iure quæsito conseruando.per d.l. qui per salutem. ff.de iureiur. At cùm quærimus de nouo iure quærendo,primus actus etiam inualidus consumit dispositionem,vt videre licet ex d.l.matrimonij causa.ff.qui & à quib.vbi quærebatur de libertate acquirenda. Et ita nuncupatim voluit Iacob. Butrig. in d.l.qui per salutem. & ibi Alberi. circa medium, & Bartolus in secunda opposit. Angel.Salyc.in vlt. opposit.& Ias.in fi.& Bene.Plumb.in d.l.matrimonij.ff qui & à quib.Socin.in d.l. hæc conditio filiæ. ff.de condi.& demonst.vbi tamen dicit facere contra posterius membrum,text.in d. l. hæc conditio. vbi tractatur de iure quærendo, & tamen dispositio nõ consumitur per primum actum inualidum. Nisi (inquit) dicamus, quòd id ibi procedit ex benignitate in vltimis voluntatibus, & relinquit cogitandum. Sed & tu vide quæ dicam infrà in 13.limit. & in 22.

Illud autẽ scio semper aliàs ius quæsitum faciliùs conseruari, quàm ius nouum acquiri, vt videre licet ex multis in eam rem collectis à Barba.consil.iij.scribitur pulchrè.versic.nec ob.cùm dicebatur.& iterum versicu.item do.Anton.ibi,libr.1. & consilio 8. scribitur pręclarè.vers.& mirum est.eodem libro 1. & cons.20.scribitur apud Prophetam. versic.& est diligenter.eodem libr.1.cons.40.pręclarè scribitur sapientiæ.vers.& ideò tollitur. eodem libr.1.& latiùs consi.41.illud afferam.vers.facit quod pulchrè. & iterum:versi.item est ponderandum. & consi.19. præclarè scribitur primo.libro 2.& consilio 34. præclarè optimus.eodem libr.2.& consi.59.illis inmodum.versicu.capio modò aliam.eodem libro 2. & consilio 13.à Ioue principium.vers.præterea faciat. libro 3.& cons.19. vbi Christus. versic. istud non facit.eodem libro 3.& consilio 21. à Ioue principium. vers.ad secundum dubium.eod. libro 3. & cons. 62. illud afferam.versic.tertiò erat ecclesia.eod. libr.3. & cons.66.illud in medium.eodem lib.3.Felin. in c. quæ in ecclesiarum. vers.& ista consideratio.de constitut.& Iason cons. ccxxxvj. an rex Romanorum. vers.cùm ergo Imperator.& seq.libro 2. & Philipp. Dec.in l.seruus. circa medium. vers. tertiò regula procedat.C.de pact. & cons. clxix. consultus. vers. & hoc præsertim.& à nobis latissimè in commentariis consuetudinum Pictonicarum tit.2.§. vlti.in

gloss 4. vt interim omittam quæ & nos de hac rescripsimus in commentariis l. si vnquam. in verbo, donatione largitus, num. secundæ edition. 180. incip sed hoc tamen. C. de reuoc. donat. & in nostris legib. connubialib. gl. v. vltimæ editionis, in verbo, contractus. num. 31. illud dicitur.

Declara quartò, vt procedat in eo, qui iure suo aliquid facit: nam si inutiliter facit, potest iterum facere: secùs, si iure alieno, siue tanquam minister alterius, vt videmus in iudice ordinario, qui si inutiliter iudicauit, potest iterum iudicare vtiliter, non etiam iudex delegatus, vt not. in l. iudex posteà quàm. & ibi glos. & Doct. ff. de re iudicata. & in l. si vt proponis. la 1. & ibi Bald. vers. secundò oppos. & vers. item iurisdictio. C. quomodo & quando iud. & in l. qualem. in fine. ff. de arbitr. & in l. absentem. ff. de pœnis. & in c. cum terra. de elect. & in c. significasti de offic. iud. deleg. & per Innocen. in cap. in literis. & ibi quoque Ioan. Andr. in verbo, fructus, eod. tit. Ioann. Mona. in c. cùm expediat. vers. item qui facit. de elect. lib. 6. & in c. si tibi. ad fin. de præb. lib. 6. & Doct. vbique.

Sed quod dictum est de iudice delegato, vt etiam si inutiliter iudicauit, non possit iterum iudicare, intelligit Innoc. vt illum nonnulli citant, in c. 1. de re iudic. procedere, si ipse iudex delegatus male iudicauerit per errorem iuris: secùs autem, si per errorem facti, vt quia credebat reum fuisse citatum, qui tamen non erat citatus, tunc etiam poterit denuò iudicare: vel si delegatus prouide alicui de præbenda, quam credebat vacantem, putans mortuum eum qui tenebat eam, cùm viueret, non impeditur prouidere de alia verè vacante. arg. l. error. C. de iur. & fact. igno. Et id sequitur Bartol. in d. l. iudex posteà quàm. in 1. oppo. ff. de re iudic. & Pet. Anch. in cle. 1. venio ad quæstionem. eod. tit. vbi & idem dicit auctoritate Host. si probabili errore iuris perperam iudicauit. & Paul. Castr. in l. cùm quærebatur. ante medium. ff. eod. tit. vbi id dicit elegans dictum.

Sed hanc distinctionem reprobat Bal. in d. l. si vt proponis. la 1. vers. opponitur & videtur. C. quomodo & quando iudex. dicens eam nullo iure probari, nã iudex non tractat de damno, vel incommodo, de quo loquuntur leges facientes discrimen inter errorem iuris, vel facti, neque etiam sua interest consumere mandatum, item (vt subdit) illa distinctio est contra casum dict. l. si vt proponis. in qua iudex fuerat circumuentus in facto, habito respectu ad continuationem, & tamen ibi expirat iurisdictio. Sed & illam distinctionem reprobat Imol. in dict. l. posteà quàm. vers. fallit etiam quartò. & ibi Alex. in 4. fall. Nec Inno. inquit, in d. cap. 1. de re iudic. loquitur in sententia; sed in facto aliquo extraiudiciali, in quo siue erretur in facto, siue in iure, potest ille actus si non fuerit sortitus effectum, iterari, de quo nos posteà dicemus in hac eadem limit. vers. incip. sed & aliter. Host. autem & Io. Andr. in d. ca. 1. vtetque in verbo, ipso iure, ita de ea re loquuntur, vt sine delegatus erret in facto, siue in iure, possit actũ extraiudicialem nulliter factum iterare. Sed tu hîc omnino vide quæ dicam infrà in 21. limitat. vbi & hac de re quoque loquar.

Similiter qui potest eligere iure proprio, si elegerit inutiliter, poterit denuò eligere, nisi scienter indignum elegerit. cap. si compromissarius. de electio. lib. 6. iuncto cap. vt circa. eod. tit. & lib. Secùs in eo, qui habet eam facultatem non iure proprio, sed ex potestate ei ab alio tributa, vt probat text. in d. c. si compromissarius. & voluit Barto. in l. 2. ff. de optio. leg. & in l. serui electione. in princip. & ibi latè Imo. Fran. Aret. Alex. qui alios adducit, & Ias. ff. de leg. 1. Io. Mona. vbi suprà. Io. And. in c. gratia. ad fi. de rescrip. libr. 6. Albe. in d. l. qui per salutem. & ibi Paul. Cast. circa med. & Ias. in 2. not. & glos. Host. Cardin. Florent. Anton. Imo. & Panormit. in cap. si electio. extra, de electione. quos tibi adduximus alibi suprà in principio.

Et ad hoc quoque vide Cyn. in l. vlti. versicu. septimò quæro. & ibi Bald. in 4. quæstio. & Salycet. versicul. quæro octauò. C. de contrahend. emptio. Bartol. in dict. l. 2. §. 1. ff. de opti. legat. Alberic. in l. serui electione. vers. si verò alieno. & ibi quoque Bald. Imol. Alexand. Iason vers. intellige istam conclusionem. ff. de legatis primo. eundem Albericum in l. prima. vers. & quantum ad præsens. ff. si quis in ius vocat. non ierit. & in l. qui per salutem. circa medium. & ibi item Bald. etiam circa medium. ff. de iureiuran. Ioann. Andræ. in capit. gratia. ad finem. de rescript. libro sexto. Cardinal. Florent. in capit. causam. in 3. opposit. primæ quæstionis. & ibi Imo. in glos. vltim. de electio. Petr. Ancharan. in cap. si compromissarius. vers. vltimò quia text. dicit, & ibi Dominic. de election. libro sexto. & in d. c. gratia. & ibi Philipp. Franc. numero 9. de rescriptis. libro sexto. Franciscus Aretinus consilio xvj. præsupponitur in facto. in 2. dubio.

Verùm cõtra huiusmodi distinctionẽ videtur esse casus expressus in l. 2. ad fi. ff. de vacat. & excus. mune. quem tex. in id ponderat Bart. in prin. quòd quãdo electus excusatur, vel remouetur, electio alterius loco ipsius deuoluitur ad præsidem remouentẽ, vel excusantem, licet ea electio primùm pertineret ad ipsos eligentes. per l. 1. §. solent. ff. quan. appel. sit. & l. 2. ff. ad municip. & sic non possunt decuriones iterũ eligere, quãuis iure proprio id ad eos pertineret. quod (inquit) est contra l. 2. ff. de optio. leg. Sed (vt, subdit) ille electus fuerat per ipsum præsidem. Verũ hæc diuinatio est, vt scribit Fran. Are. in d. l. serui electione. versic. extra glo. tractat. ff. de legat. 1. ideò aliter, vt subdit, dici posset, scilicet, quòd si superior ex officio, non via ordinaria appellationis remouet electum, potest & ex officio subrogare alium, vt euitetur circuitus, sicut dicitur in element. auditor, de rescript. In aliis autem casibus procedat dicta distinctio, & hoc est (inquit) singularis limitatio ad prædicta.

Quando autem quis dicitur aliquid facere iure proprio, aut alieno, ne tu lector ignores, id disces ex Bartol. in d. l. 2. §. 1. versic. sed iuxta prædicta. & iterum versic. quæro qu. licet. ff. de optio. lega. Card. Floren. in d. c. causam. vbi suprà citauimus, de electio. Petr. Anchar. in d. c. si compromissarius. vers. sed iuxta prædicta. eod. tit. lib. 6.

Sed & aliter poteris limitare, vt qui elegit, vel quicquam facit iure alieno, non possit iterum facere, etiam si inutiliter primùm fecit, vt procedat in iudicialibus, per dictam l. si vt proponis. & l. si præses. C. quomodo & quando iud. nam is statim definit esse iudex. l. qualem. in fine. ff. de arbitr. At in actibus extraiudicialibus siue ille qui fecit, sit ordinarius, siue delegatus, si non tenet quod fecit, vel si non bene fecit, vel aliàs effectum non habuit de iure, tunc illud poterit iterum rectè facere. Et de ordinario quidam constat, ex cap. cùm in terra, de elec

electio. Et de legato ex cap. significasti. de offic. deleg. Et videtur hæc distinctio probari in d. l. qualem. §. vlti ff. de arbitr. & in c. relatum. de præbend. vt à nonnullis citatur.

Et hæc quidem est Innocent. sententia in cap. in literis, ante medium, de offic. delega. quem ibi sequuntur Hostien. Ioan. Andr. Bald. paulò post medium. Cardinal. Floren. in 3. quæstio. Auto. versicu. ad secundum. Imo. versic. ad secundum, qui dicit menti tenendum. Felin. versic. octaua limita. ipsi Hostien. & Ioan. Andr. clanculum in cap. 1. in verbo, ipso iure, de re iudic. Compost. propè ad verbum, in cap. capitulum. versic. item quid si collatio. de rescript. Oldrad. consi. ccxcv. orta materia. versi. ad id quod dicitur: Alberic. in l. iudex posteà quàm, in princip. & ibi Imol. versic. fallit quartò. ff. de re iudic. Bald. in l. qui per salutem, ante medium. ff. de iureiuran. & in l. vlti. versic. quartò quæritur. C. de edend. vbi tamen pulchrè declarat, vt ibi videre poteris. & in d. l. si vt proponis. versic. & hæc faciunt. & ibi Ang. ad fin. C. quomodo & quando iud. idem Bald. in l. vltim. in 4. quæstio. & ibi Salycet. in 8. quæstio. C. de contrahen. emptio. & Franc. Aretin. in d. l. serui electione, in princip. versic. quartò adde. ff. de legat. 1. vbi tamen id dicit communiter intelligi, secundum ea quæ dicam infrà in 6. limit. versi. incip. huc item spectat.

Declara quintò in dispositionibus, siue prouisionibus competentibus iure primo, siue primario, ac proprio (quod aliter accipio quàm in præcedenti declaratione, vt intelliges ex his quæ nûc subiiciam.) Secùs, si iure deuoluto, verbi gratia in casu cap. si electio. de electio. libro sexto, de quo diximus suprà in eadem limitatio. versicu. incipien. & alius item tex. Si electio primùm facta à canonicis non sortita est effectum, quia electus dissentit, vel renuntiat, vel moritur, poterunt primi eligentes iterum eligere. Quòd si superior iure deuoluto elegit, & electus dissentit, vel renuntiat, vel moritur, non poterit iterum eligere, sed ad canonicos redit electio, vt voluit glos. in d. capit. si electio, in verbo, integrum, per id quod voluerunt glos. Tancred. & Hostiens. in capitu. ne pro defectu, extrà de electio. negligentes esse priuatos tantùm ea prima electione, quæ occurrit. Et eam glos. in d. ca. si electio, sequitur Petr. Anch. ibi in 4. no. & Domin. ver. in ea gl. & ibi, & intellige.

Declara sextò, vt procedat, cùm quis exercet actum sibi de iure communi competentem, tunc enim si inutiliter exercuerit, poterit denuò exercere: secùs, si iure speciali. Ita enim voluerunt Angel. & Gul. Cu. in d. l. qui per salutem. & ibi post eos Alberic. ante finem. Nam vt hîc dicit, faciliùs tollitur ius speciale, quàm ius commune. §. quia verò verisimile. in authentic. de non alien. Cui adde & alium text. in l. eius militis. §. 1. & ibi gloss. in verbo, quocunque modo. Bartol. Bald. & Angel. ff. de milit. testam. cum aliis cócordantiis à me traditis in trac. cessante causa, cessat & effectus. limit. 11. num. 4. incip. nam vt dicit.

Declara septimò, cùm actus primus nullus est, & inutilis ob omissam formam, vel solennitatem, tunc enim is iterari poterit: secùs autem si peccatum sit in materia: tunc enim ampliùs iterari non poterit. Ad quod citari solet à plerisque, quos mox subiiciam. text. in l. quid tamen. & l. si de pluribus. ff. de arbitr. vbi si ab arbitro non fuerit seruata forma mandari, non expirat mandatum, quin possit iterum arbitrari. Quod & seruandum est in iudice delegato. argument. l. non distinguemus. §. de officio. eodem titul. iuncto capitu. cùm olim abbas. de offic. deleg. & l. à diuo Pio. in princip. ff. de re iudic. Nam eadem est (vt inquiunt plurimi) in vtroque ratio.

Et ita quidem voluerunt Iacob. Ra. & Oldrad. in d. l. iudex posteaquàm. & ibi Angel. in fin. Imol. versic. fallit tertiò. Pau. Castren. in princip. Alexand. vers. tertiò fallit. ff. de re iudic. ipse Oldrad. consi. ccxcv. orta materia quæstionis. versic. ad id quod dicitur. Cyn. in l. si accusatoribus. in secunda oppositio. & ibi quoque Iacob. Butr. & Salycet. ad fin. C. de accusat. idem Cyn. post Petr. in l. vlti. in 7. quæstio. & ibi Salyc. in 7. quæst. C. de contrahend. emptio. & ipse Cyn. in l. si vt proponis. la 1. in 1. opposit. & ibi ipse Iacob. Butrig. & Bald. vers. opponitur & videtur. & Salycet. C. quomodo & quando iud. Alberic. post Petr. à Bellaperti. in l. 1. versi. & inquantum ad præsens. ff. si quis in ius vocat. non ier. & in l. serui electione. in prin. vers. sed pone quòd collata, & ibi quoque Bart. Bald. Imol. & Alex. Iacob. Aretin. alius Iacob. Rauen. & Oldrad. in d. l. iudex posteaquàm. & ibi, & iterum paulò pòst Alber. post medium. Angel. in fin. Imol. versic. fallit tertiò. ff. de re iudic. Bartol. in l. in proposita. quam legit cum l. si societatem. §. arbitrorum. versicu. quæro si iniquè. & ibi Alber. in fine. ff. pro socio. & in l. qui arbiter. ff. de arbitr. & in l. qui per salutem. circa medium. & ibi Paul. Castren. post medium. ff. de iureiuran. & idem Bald. in cap. in literis. circa medium. de offic. deleg. vbi id dicit esse notandum. Cardin. Floren & Imo. in capit. causam. ille in prima opposit. 1. quæstio. & iterum in 3. opposit. eiusdem quæstio. hic super glo. vlt. extrà de elect. Petr. Ancha. qui & hoc dicit procedere etiam in eo, qui scienter malè elegit, in c. si compromissarius, versic. item quod dixi, de elect. libro sexto. quod est notandum ad ea quæ dixi suprà in hac ead. limit. vers. denique si quis etiam. & Pau. Castr. in l. cùm quærebatur, post princ. ff. de re iud. Imol. in l. si expressim, versic. & hæc procedunt & iterum versic. sed iuxta prædicta. ff. de appella. & Panor. in dicto cap. in literis, versic. ergo putarem. & ibi Felin. vers. tertiò fallit, de offic. deleg. & ipse Panor. in cap. qualiter, & quando. le 1. vers. aut non transiuit, de accusat.

Sunt tamen qui tenent contrarium in iudice, per d. l. si vt proponis. & d. cap. in literis, nec ad eum trahi debere dict. l. qui tamen, loquentem de arbitro, & inter hos Io. And. in d. cap. qualiter, & quando, le 1. & ibi Calder. & Anton. de accusat. & Imol. sibi contrarius in eo ipso cap. in literis, de offic. deleg. Sed Alex. in d. l. iudex. in 3. fallen. dicit eandem esse vtriusque rationem & arbitri & iudicis delegati, vt suprà diximus, & in proposito videnda esse quæ not. Bart. in l. 2. ff. de opti. leg. & per Ray. & alios in l. serui electione. ff. de leg. 1.

Sed quicquid sit de ea re, tamen si ex defectu formæ, vel solennitatis ii, qui actum eum fecerunt, sunt ipso iure priuati potestate eiusdem actus faciendi, non eum poterunt iterum facere. Licet secùs si sunt tantùm priuandi. per ca. cùm terra: in fin. de elect. quod loquitur de actu eligendi, idque ad hoc dicit not. Roma. consil. ccclxxxiij. dubitatur primò, versi. secundò si quis dixerit. vbi & id dicit voluisse Doct. in cap. publicato, eod. titu. licet illum teat.

non allegant, & nos quoque diximus in d. l. si vnquam, vbi suprà, nume. 380. incip. quadragesimum quod præcedenti. & vide Host. in c. 1. in verbo, ipso iure. de re iudic.

Declara octauò, vt scilicet is qui actum fecit nullum, possit iterum & eum ipsum validum facere, vt procedat, si nullum est ipso iure, secùs si ope exceptionis, vel officio iudicis est emendandum, tunc enim non poterit eundem iterare, vt voluit Bald. loquens in iudice, qui nulliter iudicauit, in l. vlt. in 4. quæst. de contrah. emptio. per no. in l. in proposita. ff. pro soc. & ante eum Dy. prout allegant Alb. in l. serui electione. ff. de leg. 1. & Cy. in d. l. vltim. in 7. q. C. de contrahen. empt. vbi tamen dicit id non placere Petro à Bellapertica. & idem voluerunt alij, quos tibi citaui in d. l. si vnquam, in verbo, reuertatur. numer. 174. incip. trigesimum septimum, cùm non tenet. Ex quibus etiam intelliges, ita id procedere, vt etiam iudex possit ferre sententiam contrariam priori suæ sententiæ, quæ ipso iure nulla erat. per l. 1. C. de sent. quæ sine cert. quanti. licet aliàs facere non posset, l. 1. C. quan. prouo. non est necess. vbi id adnot. Salyc. in x. oppo. & Feli. in c. inter monasterium, ante fin. de re iud.

Simile autem est quòd publicato scrutinio electores poterunt variare, & iterum eligere, si electio est ipso iure nulla, secus si non esset nulla ipso iure, sed poterat annullari, quia tunc variare non poterunt, vt voluit Innoc. in d. cap. publicato, in princ. & ibi quoque Host. in verbo, nequeunt, & Bald. versicu. quæro, dicitur hîc. & Panorm. versic. vlteriùs quæro, & penè omnes de elect. cum aliis multis concord. quæ & nos congessimus in dict. l. si vnquam, vbi suprà, nu. 375. incip. trigesimum octauum quod est, vbi etiam videbis, numer. sequen. quomodo id intelligendum est.

LIMITATIO II.

Secundò limita Feli. in d. cap. 2. versic. fallit secundò, de treug. & pac. non procedere hanc nostram regulam, vbi simplex sermo profertur in materia, quæ ex consuetudine regionis requirit iterationẽ. per id quod dicit Bald. in l. 1. vers. pone quòd testator. C. de fideicommis. quòd si testator iussit hæredem vestire vxorem viduam, certè id intelligitur, dum in viduitate permanserit, ex qualitate personæ. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu, & habita. nec sufficit quòd det vnum vestimentum pro tota vita ipsius viduæ, sed quolibet anno, quia de more est vt vestes quolibet anno renouentur, & talis est cómunis consuetudo testatorum, arg. illius l. 1. Hæc ille.

Quem, vt id addas Felin. nuncupatim sequitur Rom. sing. 291. incip. legauit viduæ maritus. & Alex. qui id dicit valde signãdum, quia sæpè accidit in facto, in d. l. diuortio. §. quod in anno. quem legit cum §. ob donationes, vers. secundò limita, & ibi quoque Iason. vers. vndecimo facit illud. ff. sol. mat. & idem Iason in d. l. in duobus. §. si is qui, in 8. simili. ff. de iureiurand. & Catel. Cot. qui hoc dicit singu. in memor. incip. legatum quod vxor, & Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone.

Sed aduerte, lector, quòd in hac Baldi specie tria concurrunt, propter quæ id videtur procedere: primum qualitas personæ siue subiecta materia, deinde mos regionis, postremò testatorum consuetudo, quæ omnia ponderat Bald. in d. l. prima. vt non mirum sit, si tot concurrentibus ea sententia procedat: nam & in fortiori casu Ant. consi. xxx. casus, Titius quidã testator. in 1. dubio, ex facto respódit, q̃ si pater habitationẽ domus, filię, cùm vidua erit reliquerit, ea si tertiò & quartò vidua fiat, legatum consequetur ex subiecto, scilicet argumento, nẽpe cum hæc verba sint generalia, & ad rem ex suapte natura reiterabilẽ referantur, per l. si ita stipulatus fuero à Seio. ff. de fideiuss. & alia quæ ibi allegat, & sequitur etiam Alc. in hoc §. hoc sermone. Et vide quæ dicã infrà, in 14. limita. ver. sed & huc accedit.

LIMITATIO III.

Tertiò limitat Felin. non procedere in materia fauorabili, & quæ benignam interpretationem recipit, qua in re non sequar ordinẽ ipsius Fel. sed primum pro hac limitatione tibi citabo tex. in l. hæc conditio, filiæ, ad fi. in verbis, benignè tamen dicendum est. ff. de condi. & demonst. quem tex. in id ponderat Franc. Aret in l. serui electione, in fin. princ. ff. de leg. 1. vt in illo casu actus reiteretur ex benignitate, fauore vltimæ voluntatis: & sic, inquit, regulariter esset oppositum, nisi esset tantus fauor, super quo vide quæ dicam infrà in 18. limitat.

Sed in hanc sententiam est tex. in l. placet, cum sequ. ff de libe. & posth. vbi si quis instituit posthumum hæredem, non vtiq; is solus institutus videtur, qui ex ea, quam habet, vxore, ei primùm natus est, vel is, qui tunc in vtero est: verùm & is quoque, qui postrà ex quacunque vxore nascetur, quod gloss. ibi dicit mirabile, propter fauorem institutionis, & testamenti conseruandi: aliàs autem secùs esset per hunc nostrum §. hoc sermone. Ex quo intelligis ex sententia illius gloss. non esse locum huic nostræ regulæ in fauorabilibus. Et eam gloss. sequuntur respectu fauoris testamenti Barr. Albe. Rapha. Comen. Paul. Cast. post medium. ipse Alex. versic. nec obstat d. § hoc sermone. & idem Bar. in l. si ita, ff. de aur. & arg. leg. idem Alexan. in l. qui filiabus, in princ. versicu. addo quòd etiam hoc, & ibi quoque Iason. ff. de leg. 1. & Calca. consi. xx. ista quæstio habet tria. vers. ista tamen regula, vbi est ni dicit not.

Deinde quod tradit Oldr. consil. ccxij. quidam in suo testamento, quòd si testator instituit ventrem vxoris, & posteà ex eadem vxore plures habuit filios diuersis temporibus, censentur omnes instituti, per d. l. placet, de libe. & posth. quia sic est (inquit) in omnibus actibus fauorabilibus, vt omnes posthumi intelligantur. l. si quis ita dederit. §. 1. ff. de testamen. tut. & l. qui filiabus. §. 1. ff. de legat. 1. & l. Clemens patronus. ff. de hæred. instit. & videtur (inquit) esse casus in l. inter veteres. C. de fideicomm. libert.

Et idem, eo tacito, voluit Ioan. Andr. illius discipulus in add. Spec. in rub. de testam. ver. currit alia quæstio. & ipsius Ioann. Andr. discipulus Fede. Senen. magistri quoque nulla mentione facta, loquens in duobus posthumis eodem partu natis consilio 42. testator instituit. & Ange. cons. 51. Simon notarius. Alex. in d. l. placet. vers. & per istum tex. & ibi quoque Iason. vers. adde quòd per istum tex. ff. de libe. & posthum. & ipse Alexan. consil. 171. viso processu causæ inter dominam Antoniam. versic. sed ita est quòd quando. lib. secundo.

Et idem tenuit Bald. nullo maiorum citato, cons. 122. verba testamenti sic dicunt. versi. & hæc responsio, lib. j. & cons. cxxviij. ad intelligentiam. versic. contrarium est verum, eod. lib. j. quod cons. repertitum est, consi. cxiij. proponitur quòd quidam miser Simon, libr. v. & vtrobique per dict. l. placet. & Paul. Castr.

Castr. qui distinguit, consilio ccccix. casus iste frequenter contingit, versic. super secundo non est insistendum, libr. ij. vbi etiam allegat d.l. placet. Sed tu omnino vide Iasonem in d.l. placet, vbi id latissimè tractauit, nam Raph. Comen. & Paul. Castr. tenent contrarium in d.l. placet.

Hanc opinionem fulcit tex. in l. annua. §. Atia, ff. de an nu. leg. vbi legatum ecclesiæ factum, die nundinarum, intelligitur esse non vno tantùm anno, sed in perpetuum fuisse relictum. Et quod in simili tradit Bar. in l. eum qui ita. §. qui ita stipulatur. versic. quæro promittis mihi, ibi, quid dicemus. ff. de verbor. obliga. quòd promissio certæ quantitatis ex causa alimẽtorum, præsumitur annua, fauore scilicèt alimentorum, aliàs enim secùs per l. cùm hi, §. si in annos. ff. de transact. & sequitur latè Soci. cons. xlviij. eleganter consuluit, paulò antè fin. lib. 3. Sed tu super hoc vide Paul. Cast. & omnino Alex. in d. §. qui ita stipulatur.

Sed & huic limitationi nonnihil connenit alius text. in l. deberi. C. de fideic. lib. vbi si seruo alieno libertas legata sit, quod quidem fieri non potest nisi do mino serui consentiente, si dominus ipse primùm dissenserit, quia nollit eum vendere, non propterea contiuuò abrumpitur libertas, sed differtur, donec posteà dominus propositum mutauerit. Quod obtinere videtur ob fauorem libertatis: aliàs enim ex primo dissensu videretur legatum expirare, nec posteà reuiuiscere ex alio consensu, per ea quæ suprà diximus, in prin. vers. incip. trigesimò quod scriptum reliquit. Quamquam scio nullum scribentiũ super d.l. deberi, id vllo pacto tribuere fauore libertatis, sed ea re ita loqui, tanquam id generaliter intelligatur, & ex eo illud assumentes, quod differtur, non auferturneque etiam vellem id pertinaciter tueri, vt libertatis fauore illud fieret, licèt id fauorille operari posit, etiam si in aliis aliter dicen dum esset.

Hnc etiam pertinet, quòd leges legitimantes filios ex concubina natos per sequens matrimonium, intelligitur non tantùm de primis patris nuptiis, sed & etiam de secundis, putà si primùm ducat vxorem, alteram extraneam, & deinde ea mortua, ducat illam concubinã: nam per id matrimonium legitimantur illi filij. Ita enim voluit Hostien. in Summa, tit. de filiis presbyt. §. ij. ad fin. Ioan. Andr. in c. tanta, in verbo, post contractum matrimonium, & ibi etiam Card. Flor. circa medium, versicu. ponè procreat quis filium. Petr. Anch. versicu. secundò facit, Ant. versic. quæro quando. Panor. in iij. no. & Card. Alexan. vers. quæro septimò, qui fi. sunt legit. & alij propè infiniti, nam id omnes tenent præter vnum aut alterum, vt videbis in nostro tractatu Primigeniorum. in xxxiiij. quæst. nume. 2. versi. sed vt ad speciem. Et id etiam multi tribuunt fauori prolis, & legitimationis, cap. peruenit, & cap. ex tenore, qui fil. sunt legit. & aliis multis citatis à Ioan. And. in c. sine culpa, de reg. iur. libr. vj. quamuis multis ex illis, quos in hanc partem cito contrarium videbatur di cendum ex hoc nostro §.

Et huc quoque accedit quod latissimè, & multis rationibus decidit Cald. in sua disputatione incipi. ex octo studentibus, quòd si scholasticus debitor iurauit non exire districtum sine permissione creditoris, deinde is permissionem simpliciter impetrauit à creditore, ea intelligitur vt non semel tantùm, sed quoties ei libuerit exire posit: quoniam ea concessio est fauorabilis, vt quæ reponit debitorem in sua pristina, & naturali & ciuili libertate. Ex hócque reprehendit Old. qui in quadam sua disputat, dixerat facultatem datam bannito, vt liberè posset venire in ciuitatem, intelligi de vna tantùm vice, vt ex eo diximus suprà in prin. vers. incip. x l v.

At Felyn. in d. c. ij. vers. fallit tertiò, & seq. de treug. & pace, nititur vtrunque concordare, vt scilicet dictum Calderiui sit verum in suo casu fauorabili, prout propter rationes quas in hoc adducit. Sed & dictum Oldradi in sua specie sit verum, vt loquatur in permissione minimè fauorabili, sed potius odiosa, quia interest reipublicæ, ne bannitus, qui hostis est patriæ, ad eam reuertatur. At ipse Fel. non meminit Bart. qui post Dyn. in l. adultera, §. vl. ff. de adul. contrariũ ex diametro tenuit, vt diximus suprà in prin. vers. incip. quadragesimonono.

Sed & ad hanc limitationẽ trahi potest, quod ab Ant. ex facti specie responsum est eo loco, ex quo nuper illum citauimus. in ij. limitatione. consil. xxx. quòd habitatio filię relicta in casum viduitatis non solùm de prima viduitate intelligitur, sed & de secunda, & de aliis, ad quod comprobandum cùm alia multa adduxisset, tum & illud quoque, quod in fauorabilibus sermo indefinitus non restringitur ad primum siue proximum, vt not. inquit, Ioan. And. in c. non potest, de præb. libr. vj. de cuius dicto diximus suprà in princ. vers. incip. contrarium tamen tenuerunt. & sequen.

Snnt & qui huc trahunt, quòd à multis dicunt, statutum de cõpromissis affinium, cuiusmodi sunt multa in Italia, vt scilicet affines teneantur compromittere, non de vno tantùm compromissu intelligi, sed quoties opus fuerit, & donec lis fuerit sopita, de quo latè dicemus infrà in ix. limitatione, & aliis locis ibi citatis. Nam inquiunt, id statutum est fauorabile, & inductum ob publicam vtilitatem, vt per Bar. in j. constit. C. vers. super hoc quæro. priores. & Bald. in l. qui se patris. versic. & ideo in feudo, & ibi Paul. Castr. vers. & hoc dicit, & Rom. ver. & ex prædictis resultat. C. vnde lib. Pet. Anch. consi. clxxxvij. apud me quæstio ista, per totum illud cõsil. & maximè in fin. & id communiter tenetur, licèt nonnulli teneant contrarium. Hanc enim inter cæteras rationem illius sententiæ adfert Iason, in l. veluti. §. hæc vox, quem legit cum §. prætor ait, l. præteden. ff. de edendo, & in leg. prætor ait, §. deinde, in vũj. not. ibi, tertiò quia tale. ff. de noui operis nuntiatione.

Et quod ab Alex. scriptum est consi. clxxj. viso processu inter dominam Antoniam. vers. superest modò, cum multis sequ. libro ij. quòd si testator reliquerit alimenta cuipiam, & futuræ ipsius vxori, intelligitur non solùm de vna & prima vxore, sed & de omnibus, quas posteà ducet, quia id legatum fauorabile est. l. j. C. de fideicom. & l. cùm hi, propè per totam eam l. ff. de transactio. Et eam Alexand. sententiam nuncupatim sequitur Soc. cons. 4. eleganter consuluit. lib. 3.

Ipse autem Alex. ad confirmationem suæ illius sententiæ nonnulla ex supradictis adduxit, & illud quoque præterea quòd indefinita apposita circa personas æquipollet vniuersali in fauorabilibus, vt voluit Bart. quem cæteri sequuntur in l. si pluribus, in prin. ff. de leg. ij. per eum tex. & alium quoque text. in l. si quis ita. § j. de rest. tutel.

Atque etiam illud, quòd in fauorabilibus fit extensio

de vna causa fauorabili ad aliam, etiam in exorbitantibus, vt not. in l. illud. C. de sacrosanc. eccles. & in l. si constante. ff. soluto matrimo. & not. Cyn. in auth. res quæ, in 4 quæstio. & ibi quoque Bar. paulò antè fin. Alber. vers. item quærit glos. Bal. versic. item videtur, & cęteri propè omnes. C. commu. de leg. cum similib. Ex hócque Alexan. reprehendit illam Bald. decisionem in l. vlt. C. de indic. vidui. tollen. de qua diximus suprà in princip. versicu. incip. quinquagesimo octauò, per text. in l. si agnatis. ff. de reb. dub. & in l. cùm ita. §. vlt. ff. de legat. ij. quod & nos diximus in d. versic. vbi & tu videre poteris, ne hic repetam.

Postremò in vniuersum, vt hæc nostra regula non procedat in omnibus fauorabilibus, vltra Alexand. vbi suprà voluerunt Pet. Anch. consil. xxvij. non seruato ordine, versic. non obstat si dicatur. Raph. Com. cōsilio 14. dictum statútum, circa medium, & è recentioribus latè Philip. Dec. consilio 512. cùm reuerendissimus Cardinalis, tanquam scilicet id totum pendeat ex fauore & odio. & Alc. in hoc nostro §. hoc sermone, vt scilicet in odiosis nostra regula obtineat, in fauorabilibus minimè Et ad id bene facit quod scribit ipse Dec. consil. 287. in ciuitate Placentiæ, versic. & vlteriùs in isto casu, & cons. 609. quæritur ex duobus, nu. 6.

Verùm aduersus hæc omnia vrget admodum tex. in l. matrimonij. ff. qui & à quib. à nobis adductus suprà, in princip. versicu. incip. & alius quoque. vbi appellatione nuptiarum veniunt primæ, non etiam aliæ, etiam si sit fauor libertatis, cùm tamen libertas sit rerum omnium fauorabilissima, vt latè diximus & probauimus in rep. l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, numero 329. incip. libertas autem, & numero 331. igitur vt concludamus. Ideóque Ludou. Sard. vnus omnium quos viderim, tenuit per eum tex. & alia quæ allegant, contra eam communem opin. quam suprà adduximus, versic. huius limitat. incip. huc etiam pertinet, scilicet filios naturales non legitimari per secundas nuptias contractas cum concubina. Nec certè satis video quid illi textui responderi possit, nisi dicas eam fuisse manumissoris mentem, vt de primo illius ancillæ matrimonio intelligeret, non etiam de alio, præsertim illius repudiatæ: nec eandem esse vtriusque rationem, & affectionem, vt nos ipsi omnes intelligimus. Quotus enim quisque tanti æstimaret viduæ, aut repudiatæ matrimonium, quanti eius ipsius virginis? Et id quidem, vt scilicet in casu illius l. videretur tantùm de primis nuptiis fuisse cogitatum, voluit Alber. in d. l. qui per salutem, statim post princ. & iterum post medium. ff. de iureiur. vide autem quæ diximus suprà in j. limit. versic. vlt. incip. intellige tertiò.

LIMITATIO IIII.

Quartò limita secundum Felyn. in d. c. ij. de treug. & pace. vt non procedat, quando est facta concessio quæpiam ad certum tempus, quia tunc non intelligitur pro prima vice, sed toties quoties, durante illo tempore præstituto, per tex. in l. sicut in annos, in prin. ff. quib. mod. vsusfruc. amitt. vt si cui, quandiu viuat, legatus sit vsusfructus, videtur toties repetitus quoties amissus erit. E idē si vsque ad diem vel ad tempus sit legatus, vt puta ad decennium.

Et ita per eum text. expressim hanc limitationem adscripsit Rapha. vt à nonnullis citatur in l. si mihi, & Titio. ff. de verbor. oblig. vbi & ad hoc dicit facere not. per Bart. ibi. nam & ad hoc illum citat, & sequitur Alex in addit. Bar. in l. j. ff. ad leg. Iul. maiest. vbi & ad hoc dicit facere tex. in l. Grecè. §. & post literas. ff. de fideiuss. & Phil. Dec. in l. j. C. de institue. & substitu. & ante hos idem voluit Bald. à nullo illorum citatus, consilio 34. statuto, seu capitulo. versiculo nam quantumcunque negat, libro v. arg. l. sterilis. §. vltim & l. qui fundum vendebat. ff. de contrah. emp. & ante illum Ioan. Mona. in c. vlt. versic. quæro episcopus, de verborum significatio. de cuius illic sententia, dicam infrà in viij. limit. versiculo incip. & est simile.

Sed hîc paululum aduerte lector, nam illa l. sicut in annos, loquitur in actu successiuo, videlicet in legato siue cōcessione vsusfructus ad certū tempus. Aliud autem posset videri in actu momentaneo, & quod certo aliquo tempore perficitur, vti est (verbi gratia) ius eligendi, cui conceditur aliquod certum tēpus, videlicet trium mensium. c. ne pro defectu, de elect. Et tamen si ea semel facta fuerit, ampliùs non poterit iterari, etiam intra illud tempus, etiámque si ita inutiliter facta fuerit, vt annulari possit: quamuis secus esset si ipso iure nulla esset, vt videre licet apud Innoc. in c. publicato, in princ. & ibi quoque Hostien. in verbo, nequeunt. Baldus versiculo, quæro dicitur hîc, Panormit. versicu. vlteriùs quæro, de elect. cum aliis concordant. à me adductis in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, numer. 375. incip. trigesimumoctauum quod est admodum. C. de revoc. donat.

LIMITATIO V.

Quintò limita secundum Felyn. in d. illa 4. limitatio. (nam & hanc cum illa confundit) vt non procedat, quando confessio fit pro certa & determinata causa, verbi gratia, concessa est simpliciter securitas veniendi & redeundi pro pace tractanda: tunc enim non intelligitur pro prima vice tantùm, sed quòd semper durante eo tractatu possit liberè ire & redire, vt voluit Bart. in d. l. j. ff. ad l. Iul. maiesta. arg. l. cōtinuus. §. qui insulam. ff. de verborum obligat. & l. veteres, cum l. sequen. ff. de itin. actúque priua. & sequitur Ange. in l. vt timut, ad fin. versicu. idem adde. ff. de sepulc. viola. dum citat Bart. vbi suprà. Panor. in d. cap. ij. in fin. de treug & Io. Plat. in l. j. versicu. & simplex, & indeterminata. C. de nauicul. libro xj & Georg. Nat. in repe. clem. sæpe, in princ. versic. mihi magis placet, ibi, comprobo hoc auctoritate, de verb. sign. & Phil. Dec. consi. dlxij. viso puncto. versi. ad idem facit.

Nam & semper aliàs durante causa, debet etiam durare & perseuerare id, quod ob eam causam introductum est, & concessum, l. semper. §. negotiatores. ff. de iur. immu. & l. si cui. §. j. ff. ex quib. cau. maior. & l. ij. §. omnes. ff. de iudic. & l. Titia, §. vsuras. ff. de l. ij & l qui nominibus. ff. de admin. tutor. Et ita per eos tex. voluit Signor. Homod. consi. cliij. paterfamilias. nu. 6. & diximus in nostro tract. cessante causa cessat effectus, parte j. numero decimoseptimo, incip. & illud.

LIMITATIO VI.

Sextò limita [& hæc est quinta limitatio. Felyn. in d. c. ij. de treug. & pace, quæ accedit proximè ad j. limitationem] vt non procedat, quando per primum actum non est satisfactum menti, & intentioni loquentis, siue disponentis, siue agentis, ex eo quod scribit Bald. in l. fideicommissa. §. si quis alicui decē, ff. de lega. iij. quod statutū de compromissis intelligitur,

gitur, vt iterum compromitti debeat primo finito, si non sit satisfactum statuto per primum compromissum, quia adhuc vendicat sibi locum ratio statuti, quæ est, vt lites finiantur. Et sic (inquit) non obstat l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signific.

Et idem (vt id addas Fely.) voluit idem Bal. post Cyn. in l. veluti. §. hæc vox. per illum text. & ibi quoque Alex. Iason, & Iacob. à S. Georg. ff. de edend. Ipse Bald. in l. qui per salutem, in fin. lectu. nouæ, per illum text. & ibi etiam Alex. & Iason. ff. de iureiuran. & idem Bald. in l. prætor ait. §. hoc autem interdictum, le ij. in quibusdam add. vt à nonnullis citatur, licet in meo codice non reperi, & ibi idem Rom. in addit. versic. & sic facit. & Iason, in §. deinde, in viij. not. ff. de operis noui nuntiat. & ipse Bal. consilio ccclxij. primò videndum est, libr. v. nam statutum (inquit) mandans compromitti, intelligitur cum effectu. & Rom. in l. ij. versicu. sed stat circa hoc, sub nu. 58. ibi, non obstat orationem. ff. de re iudica. vbi & ad hoc allegat l. oratione. ff. de feriis. & idem Roma. consi. diiij. in casu propositæ consultationis, in prin. Alex. cons. lxx. viso consilio. versic. constat autem, libr. ij. Philip. Dec. consil. xxij. cuius suprascriptio incipit, si pronunciatur, & alij alia ratione moti, quos citabo infrà in ix. limit. Iterúmque in xviij. Et interim tamen videas Matth. Afflict. decis. Neapol. xlvj. dicit regia pragmatica.

Et huc quoque pertinet aliud dictum Hostien. vt à multis citatur, in ca. cùm in multis, & ibi post eum Io. Andr. in gloss. vlt. Petr. Anch. versic. quintò quæro, & Domin. versic. in fin. glo. istud dicit verum, de rescrip. libro vj. quòd in casu d. cap. si quis vi gratiæ expectatiuæ acceptauerit vnum aliquod beneficium, quod consequi non potest, quia alius habens priores literas, illud acceptauerat, vel etiam id vacans non erat, poterit aliud acceptare. Aliàs autẽ non poterit, vt omnes vbique tenent, vt alibi dicã.

Et idem propemodum in effectu voluit glo. in cap. ne captandæ, in verbo, cùm subsit, & ibi Arch. in gl. vlt. & Io. And. super j. gl. de concess. præben. libr. vj. & D. de Rota decis. v. not. quod vbi est notorium. de concess. præb. in antiq. & Rom. consil. cccxxix. præsens consultatio, & in id plerique citant l. ij. ff. de opt. lega. & quòd verba sunt cum effectu intelligenda. l. j. §. hæc autem verba. ff. quod quisque iur. & leg. si per alium. §. docere. ff. ne quis eum, qui in ius voc. & ca. relatum, de cler. non resid.

Et aliud quoque dictum Bald. in l. quod quis, in sexta quæst. in fin. C. de procur. quòd procurator constitutus specialiter ad aliquid faciendum, alium substituerit, in eum transferre videtur omnem suam potestatem, nec potest illum reuocare, nec alium substituere, per cap. is qui. & cap. quamuis, de offic. deleg. lib. vj. Si modò, inquit, ille primus institutus sit habilis, & acceptet substitutionem: aliàs enim hic procurator non videtur per eam primam substitutionem functus suo officio. per d. l. hæc conditio filiæ. ff. de cond. & demonst. vbi per primas nuptias, quæ non sunt sortitæ effectum, non impleta est hæc conditio, si nupserit, & per nota. per Inno. in cap. in literis, de offic. delega. de cuius illic dicto videbis infrà, hac limit. versi. huic veteri historiæ.

Et illud item ipsius Bald. post Pet. in l. inuitus, in fin. C. eod. tit. de procur. quòd procurator constitutus ad appellandum, intelligitur non solùm de prima appellatione, sed & de secunda, cùm per primam non habemus effectum, secundum intentionem mandantis, per d. l. hæc conditio filiæ meæ. ff. de cond. & demonstr. & sequitur Roma. in d. l. prætor ait, §. hoc interdictum, le ij. in addit. versiculo, & sic facit ff. de oper. noui nuntiat. & d. consilio diiij. & vtrobique per illum text. & præterea per text. in l. si is à quo. §. vltim. cum l. seq. ff. vt in possess. lega. & l. j. §. quod ait prætor. ff. quot. leg. & l. si ab arbitro. ff. qui satisd. cogan. quibus probatur, quòd si per explicationem primi actus res effectum non habuit, proceditur ad secundum: nam verba sunt intelligenda cum effectu. l. qui per alium. §. docere. ff. ne quis eum qui, & lege prima. §. hoc autem. ff. quod quisque iur. & capitulo relatum, de cler. non resid. & diximus alibi suprà.

Sed & illud dictum Bald. in dict. lege, inuitus, sequitur Marianus Socin. in cap. de illis. versi. & prædicta faciunt, de conditio. appos. vbi dicit se ex hoc consuluisse Florentiæ: quòd statutum eius loci, quo dotes mulierum possunt constitui super monte, dum nubunt, intelligitur, vt etiam mulier, quę semel fuit dotata, iterum possit dotari, si vidua facta sit, quia cùm adhuc possit nubere, non est satisfactum menti statuti ex prima illa dotis constitutione.

Sequuntur item illam Bald. & Decius in dicta lege inuitus. Caro. Ruin. consilio trigesimo, cuius exordium est, circa primum dubium. versicu. bene facit quod not. qui est sub numer. 8. libro secundo, & iterum consilio cxix. viso, & bene ponderato. versic. & minùs etiam dici potest, qui est sub numer. 14. eodem libro ij. & Iason in d. l. diuortio, § quod in anno, in fin ff. solut. matrimo. & Philip. Decius consil. xxij. & consilio lij. cùm reuerendissimus Cardinalis, versiculo tertiò hoc idem comprobatur, & consilio dlxij. viso puncto diligenter formato, in princ. vbi id dicit not. ex hócque respondit potestatem datam creditori, vt possit accipere pecunias sub cambiis, ne creditor patiatur interesse de pecuniis sibi debitis, non restringi ad primam vicem, sed generaliter intelligi, donec creditori satisfactum fuerit.

Subdit autem Rom. in duobus illis locis à me citatis suprà, versi. ab hinc ij. post illã Bal. in d. l. inuitus. sententiam ab eo relatam, hęc quoque procedere [neque enim id omittere debui] etiam si dispositio loquatur per verba denotatiua certi numeri, quia si per actus in eo numero comprehensus, non est satisfactum intentioni disponentis, poterit procedi ad numerum vlteriorem, vt dicit ipse expressum in l. si quis ex argentariis. §. vlt. & l. veluti. §. hęc vox. ff. de eden. Quod & ipsum tradidit ipse Rom. in d. l. ij. vbi suprà. ff. de re iud. vbi & ad hoc allegat d. l. oratione. ff. de feriis. & sequitur Felyn. in d. cap. ij. in v. limit. de treug. & pace. & Georg. Nattam in d. clem. sępè. in princ. versicu. non ob. d. §. hoc sermone, vbi quod procedit etiam, de verborum signific. & Alc. in hoc nostro §. hoc sermone.

Huc item spectat, quod not. voluit Innocent. in cap. in literis, de offic. & potest. iud. deleg. quòd quando cogitatum est de effectu, vt quia Papa mandat Episcopo, vt prouideat cuipiam de aliquo beneficio, nunquam commissarius fungitur officio, nisi res sit sortita plenum effectum, quia nõ est de nudo facto, sed de effectu beneficij cogitatum: nam ita illum referunt & sequuntur Bald. & Anton. ibi Oldr. citans nuncupatim Innocen. consilio ccxcv. orta materia. versiculo ad id quod dicitur. Bartol. in l. ij. §. j. versiculo, item prædicta vera sunt.

ff. de

ff.de optio.leg. Bald.in l.serui electione, post medium,& ibi Imol.versic.item fallit quando,& Franciscus Aretin.versiculo quartò adde,& Alexan.ff. de leg.j & idem Bald.in l.post sditam.versiculo deinde collige.C.de impub.& aliis substitut.& in leg. Barbarius,in prima lect.versiculo,& not.quòd ille.ff.de offic.proconf.& in leg.si vt proponis,la prima.versiculo,& hæc faciunt.C.quomodo,& quando iud.& Petr.Ancharan.in capitu.cùm in multis, quod est secundum.versicu.similis est quæstio, de rescript.libro sexto,& in capitulo, si compromissarius.versiculo, vltimò, quia textus dicit ibi,sed quando est constitutio,de elect.eodem,libro sexto,dum tractaut,an qui semel elegit siue benè siue malè,posfit iterum eligere,& Imol.in l.iudex posteaquam.versicu.fallit etiam quartò, & ibi quoque Alexand.in quarta fallen.ff.de re iud.

Et ad hoc quidem facit,quod post alios antiquiores, quos non nominat,voluit gloss.in dicto capitulo, si compromissarius,in verbo, consentire, in fine, dum facit discrimen, an detur potestas prouidendi,an eligendi: vt in primo casu si electio non fuerit sortita effectum,posfit iterum eligere,quia per primam illam electionem nondum est prouisum, & sic non satisfactum intentioni mandantis,& sequitur Ioan.Andr.super ea gloss.qui eos nominat, qui sunt fuerant eius opinio. scilicet Tancred.& Petr.de Samp.in cap.causam,extrà, eodem titulo, & id ipsum quoque recitasse Abb.antiquum,in capitulo:quia propter,eodem titulo. Et in hac quoque opinione videntur fuisse Hostien.& Iosn.And. in cap.primo,in verbo,ipso iure, de re iudic.& Bal. dum simpliciter eam gloss.citat, in dicto capitulo, causam.versic.quærit gloss.an compromissarius.de electio.

Verùm Ioannes de S.Georg.dicit,quòd ipsius præceptor dicebat contrarium eius quod diximus,probari in dicto cap.si compromissarius,quia loquitur de potestate prouidendi, cùm dicitur statim post princip.ad superiorem potestas deuoluitur prouidendi,& tamen posteà confestim sequitur,quòd sibi compromittentes imputent, quia in talem potestatem huiusmodi transtulerunt. Sed dicit Domin. ibi in §.si verò,super dict. gloss. vltim.addici posse, quòd finis text.illius §.debet referri ad princip.vbi loquitur de potestate eligendi data compromissariis:verbum autem prouidendi posteà positum,dicitur respectu illius ad quem deuoluitur, & satis probatur ex eo text.quòd isti compromissarij habuerunt tantùm potestatem eligendi,vt dicit glos.

Cæterùm istam distinctionem eligendi, & prouidendi reprobat Lapus in dicto ca.si compromissarius. nihil enim referre inter potestatem eligendi,& prouidendi,vtrumque enim consumi vna electione:nã cõpromissarius potest dicere, eligo vel prouideo, vt scripsit Arch.in cap.sicut cùm per formam,eod. tit.& lib.& in capi.in genesi,extrà eod. tit.& Inn.in cap.in causis,eod.quoque titu.

Sed & Specul.titu.de elect.in forma pronunciationis electionis,dicit quòd compromissarius magis propriè potest dicere prouideo,quàm eligo,vt in dicto cap.quia propter. Et facit(inquit) quod not. gloss. vltim.in cap.causam quæ, extrà,eod. titu.& in cap. constitutus,in dicta gloss.prima, extrà de concess. præbend.nam ista duo promiscuè ponuntur in iure,scilicet prouisio ponitur pro electione in dicto cap.causam quæ,& in capit.quia propter.Et diuerso electio pro prouisione,in capit.dilectus.extrà de concess.præbend. vti obseruauit Ioann. Andr.post Arch.in cap.j.post prin.in verbo, prouisionem,extrà de elect.

Verùm propriè loquendo aliud est prouisio, aliud est electio, vt patet ex cap.primo. in princip.ibi,electionem,postulationem, vel prouisionem,de elect. lib.vj.& cle.dispendiosam,quæ est ij. in illis verbis, in causis super electionibus, postulationibus, vel electionibus,& ibi Card.Flor.in iiij.not.de iudic.& in clem.prima.§.ad hoc. ibi, prouisionem. seu electionem,& iterum ibi,ne ad prouisionem procederet,vel quempiam eligant,& ibi idem Card.in tertia quæ.de præben.

Quod & ex hoc videri potest, quòd prouisio spectat ad superiorem,& per eam prouisus cõsequitur plenum ius,& ponitur pro electione, capitulo dilecto, primo respons.extrà, de præbend.& capitulo,cùm dilectus,etiam primo respons.extrà, de iure patronatus,& capitulo,is cui,de præbendis, libro sexto. Electio verò spectat ad inferiores,capitulo primo, de electione.& capitulo,cùm ecclesia,de causa possessionis,& proprietatis.& capitulo, congregatio, xvj.quæstione prima,& capit.Abbatem. xviij.quæstio.ij.

Concludit igitur Dominic. in dicto capitulo, si compromissarius,& post eum Philipp. Franc. ibi, supe gloss.in verbo,consentit, hanc potestatem eligendi vel prouidendi finiri vnico actu, nisi si ita fuerit mandatum eligendi,donec, siue quousque fuerit ecclesiæ prouisum. Contra autem Imo.in dicto cap. in literis,ad fin.de offic.deleg. dicit neutram potestatem eligendi,& prouidendi finiri vnico actu electionis vel prouisionis, quæ non est sortita effectum.

Et hoc quidem in loco occurrit historia memorabilis huc admodum pertinens, relata primum à Polybio libro vij.histor.& Aristo,deinde à Tullio,paulò ante fin.lib.iij. offic.& Liuio 3. decad. libro ij.ad fin.iterúmque libro quarto,& posteà quoque à Gellio libro noctium Attic. vij. cap. xviij. Ea est, post Cannensem pugnam Hannibal ex captiuis Romanis,quos detinebat, decem iuratos ad Romanum Senatum misit,in castra redituros,nisi de redimendis captiuis impetrarent. Cum egressi castris essent,vnus ex iis,minimè Romani (vt dicit Liuius) ingenij,veluti aliquid in castris esset oblitus, in castra rediit, iurisiurandi soluendi causa, & confestim comites secutus est. Re à Senatu non impetrata,cæteri in castra Hannibalis redierunt:is domum abiit, tanquam fallaci in castra reditu sese iureiurando exsoluisset,nec iterū redire teneretur. Quod cùm resciuisset Senatus, censuit eum comprehendendum,& custodibus publicè datis ad Hannibalem deducendum, & quidem rectè. Fraus enim,vt dicit Tullius de ea re loquens,vbi suprà, distinguit periurium,non dissoluit. Et si ad hunc locum referre possumus,vt certè possumus, ex huiusmodi primo,fallacique reditu, non erat satisfactum menti, & intentioni concedentis.

Huic veteri historiæ germana est alia hæc recentior historia,quam recenset Aeneas Syluius qui adepto summo pontificatu Pij nomeo sibi adsciuit,in descriptione Europæ.cap. xxxix. & Raphael Volaterranus,libro vij.Geographiæ in Francorum historia,

ſtoria,& è noſtris Andræas Alciat. in hoc noſtro §. hoc ſermone,de verborum ſignific. Cùm Albertus Fraoconiæ comes in arce munitiſsima Braubergéſis vrbis à Ludn. Imperatore obſideretur, cuius filium interemiſſe inſimulabatur,difficiliſq; eius arcis expugnatio videretur: Otho Magũtiuus epiſcopus profectus ad Alber. ſe litis arbitr. profeſſus eſt, iurauítque ſi ſecum ad Imperatorem proficiſceretur,vel pace impetraturum,vel in arcem incolumẽ reducturũ. Credit Alber.& Othon. ſequitur. Vix arcem egreſsi erant, cùm Otho hortatur, vt in arcem pranſum redeant,oe ſortè longiuſcula apud Imperatorem eſſet futura mora: redeunt, praosíque iterum egreſſi ad Ludouicum redierunt, mox Albertus captus eſt,& capitali iudicio damnatus. Cui Archiepiſcopi fidem imploranti, reſpondit religioſus ille pontifex ſe datæ fidei ſatisfeciſſe, religionéque exſolutum eſſe, qui ſemel reduxiſſet incolumẽ, bis reducere non promiſiſſe. Verùm is non ſatisfecerat menti, intentioníque eius, qui iuſiurandum exegerat, propterea nec eo ſe liberarat.

Hanc tameo limitationem intelligunt nonnulli in diſpoſitione legis, nõ etiam in diſpoſitione hominis, quę primo actu conſumitur, etiamſi poſteà euanuerit, nec ſortita fuerit effectum. Ita enim voluit Bal. in l. j. verſi. tertiò, quæro ſtatutum. C. de his quæ pœnæ nomi.& eius auctoritate Socin. conſi. cxvij. viſa & diligenter, circa medium, lib. j. vbi& id dicit ſing. & iterum conſi. xcj. concludo dictum Philippum. verſi. confirmatur ratione, lib. iiij. vbi ex hoc infert, quòd diſpoſitio ſententiæ, & promiſsio conſumitur in primo actu, licet is poſteà fuerit retractatus, cum ſit hominis diſpoſitio. & ſubdit hanc rationem concludere, niſi ipſe fallatur, & Franc. Curt. Iunior conſilio clxxviij. habita diligenti conſideratione. numero 27. vbi ex hoc dicit, quòd diſpoſitio hominis conſumitur primo actu, etiamſi non fuerit ſortitus effectum, prouiſio autem legis tum demom, ſi ille primus actus ſortitus fuerit effectum. Vide aotem quæ de hoc latiùs dicemus infrà in nona limitatione. Sed vt interim non omittam, cum hac ſexta limitatione multùm conuenire xij. limitationem.

Limitatio vii.

Septimò limita (& hæc eſt ſexta Felini limitatio) vt procedat in diſpoſitione affirmatiua, ſiue permiſſiua, non etiam in prohibitiua, ſiue negatiua, quæ nõ ſolùm de primo actu, ſed & in infinitum intelligitur, per text. in l. ſi ſic ſtipulatus ſum, vbi id not. Iaſoo in ij. not. ff. de verborum obligationib.& voluit not. in l. hoc genus, & ibi Alber. Goffred. Salig. in fin.& Bartol. qui eam dicit notandam.& Paulus Caſtrenſ. qui dicit ſingul.& præterea Oldr. in l. cum pater. §. pater filiam, & ibi quoque Bartolus. ff. de leg. ſecundo.

Et idem quoqne voluit ipſe Oldrad. conſilio decimoſexto, thema tale eſt, Titius habens vnam filiam. verſic. nec in hoc moltùm, vbi & ad hoc allegat l. ſi ſic. ff. de verbor. obligationi. vbi per hoc conſuluit, quòd ſi teſtator aliquid vltra legitimam legauerit filię, ne nuberet alij, quàm mercatori, aliàs legatom amittat: & filia primò nubat mercatori, &, eo mortuo, nobili, amittit legatum: neque enim in hac prohibitione de primis nuptiis tantùm eſt intellectum, ſed de omnibus. Et id nuncupatim ſequitur Benedictus Plumb. in l. matrimonij, in fin. ff. qui, & à qnib. manu. vbi tamen eſt corruptus nume. illius conſil.& Paulus Caſtr. in dicta l. hoc genus. vbi ex hoc dicit ſe conſecutum fuiſſe honorem. & Caſtellan. Cot. qui id dicit ſingu. memor. incip. teſtator læ taliter vulneratus, circa medium. & Alciat. in hoc noſtro §. hoc ſermone. Et idem propè ad verbum, nulla tamen Oldradi mentione facta, voluit Alber. in l. vlt. verſic. vltimò quæro, ibi, neceſt mulium. C. de ſponſ.& in l. hæc conditio filiæ, in fi. ff. de condit. & demonſtr.

Sed & illud quoque voluit Signor. conſilio lxvij. quædam mulier. verſicul. deinde ſic.& iterum conſilio lxxj. factum ſi ſe habet, D. Epiſcopus. verſic. præterea non eſt nouum. Baldus, qui illam gloſſ. dicit ſatis not. in l. ſi vt proponis, la j. verſicu. opponitur illud quod nullum eſt. C. quomod.& quand. iudex. Rom. conſil. diiij. in caſu propoſitę conſultatinnis, ante medium. verſicu. alia enim limitatio, dum allegat glo. in d. l. hoc genus.& non obſcurè ſing. ccxcj. legauit viduę.& I. auten. Calca. conſil. xx. iſta quęſtio habet tria dubia. verſicu. iiij. limitat. vbi ad hoc expreſsim allegat d. l. ſi ſic ſtipulatus ſim, de verborũ oblig. Alexan. in addit. Barto. in hoc noſtro §. hoc ſermone.& ibi Alc. Iaſon in d. l. in duobus. §. j. verſicu. item prædicta limit. ff. de iureiur. vbi tamen dicit ſe id nullibi legiſſe, præterquam apud Oldr. vbi ſuprà, & ipſe Iaſon in l. decem ſtipulatus, verſic. ſed huic reſponſioni. ff. de verbor. oblig. Philip. Decius in c. nam concupiſcentiam. in iij. not. de conſtitut. in prima lectu. & conſi. iij. cuius ſuperſcriptio incipit, quando iuriſdictin. ver. comprobatur hoc, quia negatiua, & conſ. ccccxc. viſis & circumſpectis. ver. & quia negatiua.

Huius differentię rationem, cur ſcilicet affirmatiua intelligatur de primo actu, non etiam negatiua. Iaſon vbi ſuprà cogitandum ſuadet, & ita quidem ſuadet, vt nullam ſibi eſſe videatur. Vtrùm Alberic.& Pau. Caſt. in d. l. hoc genus. ff. de condi. & demonſt. & Philip. Deci. in d. c. nam concupiſcentiam. vbi ſuprà. id tribuunt viribus, & robori negatiuæ, ſiue prohibitiuæ, quod aliàs ſemper multò fortius eſt, quàm affirmatiuæ, ſiue permiſsiuæ, id eſt, plus negat negatio, quàm affirmet affirmatio. l. quicquid adſtringendę. ff. de verborum obli. & l. luminum. §. vlti. ff. de ſeruit. vrban. præd. & quod habetur in l. is qui ducenta. §. ſed vtrum. ff. de reb. dub.& l. filiosfamilias. §. pe ff. de dona. iuncta l. alienatum. §. donationis.& ibi glo. ff. de verbor. ſign.& l. j. §. editiones. & ibi Bald. poſt Rayn. ff. de edendo. & l. eum qui. §. ſi libertus. ff. de iureiur. iuncta l. ſi iurauero. ff. de iure patro & voluit gloſ. in cap. cùm dilectus. in verbo, à ſuſpenſis. verſiculo alij dicunt.& meliùs & ibi Antonius, de conſuetudi. Bald. in procemio Decre. verſicu. item potentius. vbi & ad hoc allegat l. Sabinus. ff. commu. diuid. Iaſon in l. ſi atrogator. verſic. tertiò contra deciſionem, & ibi ad idem contrà. ff. de adoptio.

Hincque prodit, quod trahit Archi. in c. ſi peccauerit. ij. q. j. quòd pręcepta negatiua potentiùs, & efficaciùs obligant, & magis pręcisè adſtringunt, quàm affirmatiua.& ſequitur Panor. in c. nouit. verſicu. ij. quæritur, an quilibet, de iudic. Et quod ſcribit Raphael Fulgoſ. in l. Iuris gentium. §. ſed ſi fraudandi. per gloſſ. ibi. ff. de pact. quòd negatiua indefinita ęquipollet vniuerſali ex proprietate ſermonis, licet aliàs regulariter ex benignitate id ſit, non ex proprietate, vt not. in c. vt circa. de elect. libro vj.& per Barto. in l. ſi in pluribus. ff. de leg. ij.& probatur

in l.

in l.si seruitus.ff.de seruitut.vrban.prædiorum.

Et quod per tex. in l.tutor quoque.quæ est iij.§.liberti ver.sed patronum.ff.de suspect.tutor.iuncta l.j.§.consequens.eodem titu. tradunt Iacob.Aret.Dyn.& Barto. in priore lect. quòd vbi reperiuntur duæ regulæ,vna affirmatiua,alia negatiua, hanc potiùs esse attendendam. Et id sequitur Alexand. in leg.si conuenerit.ff.de re iudic. Et idem in duobus priuilegiis, vno prohibitorio, altero permissiuo,illud enim præualet.l.si Ruffinus. & ibi Bal. in princip. Rapha.Fulgos.Alexand. Franc isc. Aretin.& Iason. C.de testamen.milit. Idémque in duobus statutis, ex Socin.consil. lxxix. si essemus in terminis.versiculo,confirmatur quia hic.lib.quarto.Et quod nos scripsimus in repet.l.si vnquam, in verbo, donatione largitus. numero 247.incipien. tu autem ,& in nostris legibus connubialibus. gloss. v.quæ est in verbo,contracter,numero 80. incipien. & hoc mirum.Et quod item latè probauimus,constitutioni prohibitiuæ renunciari non posse,nec item priuilegio prohibitorio, in nostro tractatu Primigeniorum.quæstio.xxiiij.numero 9.tamen Barba.& secũda sequen.

Et hæc quidem nemo impugnat, licet contrà faciat tex.in l.prima,§.veteres.ff.de acquirend.possess.ex quo not. Socin.& Iason,ibi ille. versicul. tertiò not. in versiculo,vt si plures,alter. versiculo tertiò not. quòd vbi in eodem subiecto concurrunt duæ qualitates,potiùs attenditur affirmatiua, quàm negatiua.& gloss.in cap.statutum.§.cùm verò.in verbo, eiusdem ciuitatis.de rescriptis,libro sexto. ex qua not.ibi Domin.versiculo not. ex ista gloss.id quod iam diximus.attendi potiùs qualitatem affirmatiuam, quàm negatiuam ,cùm vtraque concurrit in personam vnius. Imò verò etiam si in diuersa subiecta concurrant,vt dicit Iason vbi suprà , per tex. not.in l.si is qui duas.ff. de lib.leg. Cuius rei reddit rationem ipse Ias.quem vide,ne hîc diutiùs immoremur.

LIMITATIO VIII.

Octauò limita(& hæc est septima, & vltima limitatio Felin. in dicto c.ij. de treug. & pace.) vt non procedat,quando dispositio inducta per viam priuilegij (vt nostri loquuntur) esset temporalis, si intelligeretur de prima vice,quia hoc esset contra naturam priuilegij, quæ ea est,vt sit perpetuum capit.decet, de regulis iuris libro sexto.Ideò priuilegium concessum alicui,& eius familiaribus,vt possint ingredi ecclesiam tempore interdicti,non de primis tantum intelligitur,qui,scilicet,familiares erant tempore priuilegij concessi,sed & de aliis in eorum locum subrogatis. Ita enim post Aegid. Cremo. voluit Ioannes Andr. in cap.licet.quod est pen. circa medium, & ibi quoque Domin.in §.j.versiculo,sed pone quòd concessum, & Philip. Franc. versiculo, quærit tamen hic,de priuileg.libro sexto , per not. in cap.vlti.de verborum significatio. eodem lib.vj. & in c.quanto.de censib.& in l.filiæ.§.Titia.ff.de cõditio.& demunstra.& in l.non aliàs.§.vltim.ff.de iudic.& in l.vel inutilem.ff. de vsufruct.& in l.placet. ff.de liber. & posthum. & in l.actione. §.diximus.ff. pro socio.Et idem quoque voluit ipse Ioan.And.in c.qui sentit.de reg.iur.eodem libro sexto,& Alciat. in hoc nostro §.hoc sermone.& Ioan.Lup.in repet. rub.de dona.inter virum & vxor. §.lxix.versicu.sed meo iudicio.

Et est simile quod tradit Ioann. Mona. in dicto c.vlti. versicu.sed quæro episcopus. de verborum significatio.libr. vj.quòd si episcopus habet indultum ad certum tempus,vt quatuor ipsius famuli gaudeant fructibus beneficiorum suorum, traditur etiam ad illos,qui loco priorum fuerunt substituti. arg l.sicut in annos.in ij.respon. ff. quibus mod. vsusfruct. amit.Nec obstat(inquit) l.fideicommissa. §.si quis alicui decem.ff.de leg.iij.quia ibi illud fit, ne hæres obligetur in infinitum,& ne detur occasio fatuè cõsumendi.

Et hoc dictum Ioannis Mona.sequitur Ioannes Andr. in d.c.vltim. vbi & in id prætereà allegat cap.quia circa.extrà, de priuil. cum aliis iuribus ibi allegatis in gloss. vlti.& l.si ita fuerit.ff. de leg.iij. vbi eius qui natus est post testamentum,vel eius qui posteà in familiam venit,habetur ratio.& l.si mancipia.ff. de fund.instruct. vbi in legato fundo cum mancipiis comprehenduntur mancipia pòst inducta.Sequuntur item Dominic.& Philip. Franc.in eodem cap.vltim.ille versicu. sed pone episcopus. hic,in v. not.Et ex hoc dicunt ipsi Ioannes Andr.& Domin. in d.c.vltim. quòd eadem ratione illud indultum trahitur ad beneficia postea quæsita , vt ibi videre poteris. Sed & prius illud dictum Ioan.And.in d.c. vlt.sequitur etiam Io.Lup.in d.rubri. de dona.inter vir.& vxor.vbi suprà.

Et facit prætereà quod scribit Alber. in l.cùm quidã. quæ est antepe.in fin.ff.de annu.leg.quòd immunitas concessa simpliciter, intelligitur perpetua, ad quod allegat tex.in l.beneficium ff.de constit.prin. & d.c.decet.de reg iur.lib.vj.quę haud dubiè loquũtur de priuilegiis principum, ideo secundum ea iura est intelligenda illius sententia,vt per Ioan.And. in c.cùm nuntius.haud multò ante fi. de testibus.& Bart.in l.non solùm nostrum.§. si liberationis. ff.de liber.leg.cum simil.

His adde multa latè collecta ab Oldra. consil.xxx.factum tale est,magistro milite. quibus probat priuilegia principum latissimè esse interpretanda,extendendáque,& quò ad res, & quò ad personas,& quò ad tempus,& quò ad modum agendi,& quò ad omnia genera causarum,atque etiam fauorabiliter intelligenda quò ad perpetuam, & commutabilem eorum durationem [vt ipse inquitur] quæ quidem vltima clausula propriùs ad hunc locum pertinet, & hoc quidem sigillatim tractat & probat:vt ibi videre poteris,ne hîc iterum repetamus.

LIMITATIO IX.

Nonò limita,vt hæc nostra regula procedat in dispositione hominis,non etiam legis vel statuti,per tex. qui ad hoc solet allegari, in l. veluti.§. hæc vox.vbi Cyn.id not.& post eum Bald.qui eum §.legit cum §.vlt.l.si quis ex argentariis. & Iason qui eum legit cum §.prætor ait.l.præcedentis.ff. de eden.Rapha. Comen.in l. si cùm dotem. §.j.versicul. not. tamen ex gloss.ff.soluto matrim.ex hoc limitans hunc nostrum §.& iterum consil. xiiij. statutum dictat. ver. non ob.l.boues.& Rom.consil.diiij.in casu propositæ consultationis. vbi intelligit , quando est eadẽ ratio.Alexand.dum Cyn.& Bald.vbi suprà allegat, consi.lxxxj.lecto & discusso.versicu.& quamuis,eodem die.libr.iij.& Socin.consi.v.suprascriptus insignis doctor.versicu.& confirmatur ista ratio, libro quarto.Philip.Dec.consil.cclxxxvij. in ciuitate Placentiæ.versiculo,& quia in dispositione hominis.& consilio dxij.cùm reuerendissimus.versicul.secundò principaliter,& consilio dcix.quæritur ex duo-

bus

bus. numero 6. & cæteri omnes. quos posteà in hac limitatione citabimus post seq. versi.

Et huius quidem differentiæ duplex ratio esse potest, prior quòd legis natura ea est, vt disponat, non pro vno actu tantum, sed perpetuò, & quoties opus fuerit, ne alioquin sit manca, & mutila & imperfecta, contra leg. primam, C. de his quibus vt indignis. Altera quæ proximè accedit ad priorem, quòd lex ipsa semper loquitur. leg. prima. ff. de condic. ex lege. vt per eam dicit Barto. in leg. vltima, ante fin. ff. de reg. Catonia. estque semper in viridi obseruantia: vt dicit text. quem & ad hoc nostri vbique appellant. in leg. Arriani. C. de hære. Qua etiam ratione motus Barto. in leg. si ita esset. versiculo circa primum dic. ff. de auro & argent. lega. dicit quòd verbum præsentis temporis prolatum à lege, etiam ad futura trahitur, vti probatur ex dict. leg. j. de con dict. ex leg.

Et ex hoc plerique dicunt fieri, quòd alibi diximus, statutum de compromittendis causis affinium non restringi ad vnum compromissum, sed vt toties fiat, quoties opus fuerit donec causa fuerit decisa & expedita, cùm hæc dispositio sit legalis, siue statutaria. Ita enim hac ratione voluerunt Cyn. & Bald. in dicto §. hæc vox. & idem Bald. in leg. si vt proponis. la j. versiculo ibi, officio suo. C. quomodo & quando iud. dum allegat Cyn. in dicto §. hæc vox. & ipse Bald. in leg. j. versiculo quartò quæro. testator mandauit. C. de his quæ pœnæ nomin. vbi illud dicit quod suprà diximus, legem semper loqui. Rapha. Comen. in leg. si cùm dotem. §. j. versiculo nor. tamen ex gloss. & ibi Alexand. versiculo iuxta hoc quæro. ff. soluto matri. Alexand. consilio lxx. viso consilio. versiculo sed posito quòd illud. libr. secùdo. Cæpola causarum criminal. consilio lxviij. circa primum dubium. Soci. qui id reputat singul. consil. cxvij. visa & diligenter. libro primo. Iason in d. leg. duobus. §. j. versiculo item limita suprascripta. ff. de iureiur. & in leg. diuortio. §. quod in anno. versiculo secundò limita. ff. soluto matrimo. & in leg prætor ait. §. deinde. versiculo nec obstat si diceretur. ff. de oper noui nuncia. vbi dicit, quòd si ex pacto compromissum fieri deberet, non cogerentur partes bis compromittere, & Philip. Dec. in capitulo sua nobis. versic. & ista habent locum. de appellatio. Andr. Alciat. in hoc nostro §. hoc sermone.

Sed ex hoc fit quòd nonnulli in ea quæstione, an qui tenetur dotare, si dotauerit, & dos amissa fuerit, teneatur iterum dotare, distinguunt an teneatur dotare, ex dispositione legis, vt iterum teneatur dotare, si dos sine culpa dotatæ amissa sit: per leg. vltimam. C. de dot. promiss. & in dicta authent. sed quamuis. C. de rei vxo. actio. & voluerunt Bartol. & alij in leg. si cùm dotem. §. primo. ff. soluto matrimonio, & Bald. in authentic. quod locum. C. de collatio. cù si. An verò ex pacto, vel alia dispositione hominis, & non tenebitur, per leg. si socius pro filia ff. pro soci. de qua diximus suprà in princip. versiculo incipien. tertiò. Nam ita has leg. quæ discordare videbantur, concordant Bald. Angel. Imol. & Alexandr. in dicta leg. si cum dotem. §. primo, ille circa medium, alter in fin. ipse Imol. etiam circa medium, postremus versiculo, iuxta hoc quæro. ff. soluto matrimonio, & Lauren. Calca. consilio xx. ista quæstio habet tria. versiculo, secunda limitatio. & Socin. consilio ccxcj. visis literis. versiculo, sed huic considerationi. lib. ij. Sed tu omnino circa hanc decis. vide eundem Soci. dicto consilio v. versicul. ad secundum responden, cum multis sequen. lib. iiij. & quæ dicam infra versiculo, incip. sed & hanc.

Nec omittendum quod per hanc nostram limitationem, ex specie facti, consultò respondit Raphael Comen. consi. xiiij. cuius id exordium est, statutum dictat capientem, quòd si ex statutu, capiens condemnatum pro delicto, debeat habere dimidiam partem condemnationis, non tantùm intelligitur de prima captura, sed & de secunda, & de aliis, quia legis dispositio intelligitur, quoties opus erit, per dict. l. veluti. §. primo, ff. de eded. & alia quæ allegat.

Hæc autem nostra limitatio ex eo iuuatur (nec illud enim prætereundum est) quod scriptum est à Soci. in l. hæc conditio filiæ. in vlt. not. ff. de condi. & demon. notari ex eo tex. & l. qui per salutem, & ibi glo. ff. de iureiur. quòd dispositio hominis verificatur in primo actu valido, non autem in primo actu inualido. Ex quo (inquit) infertur non esse differentiam inter dispositionem hominis & legis in hoc, quia neutra verificatur in primo actu inualido: sed in eo esse differentiam, quando primus actus est validus, sed non sortitur effectum, tunc enim dispositio legis non consumitur illo primo actu: dispositio autem hominis consumitur, verbi gratia, lex vel statutum iubet fieri compromissum inter affines, & factum fuit compromissum validum, sed non sortitum fuerit effectum, non consumpta est dispositio, sed debet fieri aliud compromissum, & toties quidem fieri, donec laudum secutum fuerit.

Secus vt subdit Socin. si testator mandauerit hæredi, vt faciat compromissum, quia tunc si semel validè compromiserit, licet effectus inde nullus secutus fuerit, non tenebitur iterum comptomittere, sufficit enim semel satisfecisse, secundum Bald. in d. l. j. vbi suprà. C. de his quæ pœnæ nomin. & ita dicit se consuluisse Ianuæ.

Tandem tamen subiungit ipse Soci. posse dici totum contrarium colligi ex d. l. hæc conditio filiæ, scilicet quod dispositio hominis consumitur primo actu etiã inualido: quia ille tex. dicit benignè dicendum esse non consumi, ergo (inquit) de iuris rigore, secus: & hoc videtur probare tex. rectè intuenti, in l. dotis promissio. in fi. ff. de iur. dot. Mihi autem, (vt dicam quod sentio) nihil referre videtur, an id fiat ex æquitate scripta, an stricto iure, quoniam æquitas illa scripta præfertur rigori iuris, vt not in l. placuit. C. de iudi. & vide interim quæ dixi suprà, in sexta limit. ver. vlti.

Iuuatur item hæc limitatio ex eo, quòd à nonnullis dictum est, quòd cum electio data est cuipiã ab homine, si semel elegerit, etiam qualitercunque, variare non licet; est enim consumpta electio, per c. si compromissarius. de elect. libr. vj. Si à lege, licet, per l. eum qui certarum. §. fin. ff. de verb. oblig. Ita enim per eos tex. voluit Damasus in c. causam. de elec. vti eũ allegat glo. in d. c. si compromissarius. §. porrò eo casu. in verbo, consentire, vbi & idem voluit Archi. in verbo, fructus. & ibi quoque Ioan. And. post eum. & ab eo Alber. in d. §. cùm purè. versi. Archid. autem breuiter.

Subdunt autem ipsi Damasus & Archid. vbi suprà, non obstare l. ij. de opti. legã. vbi ab homine data est electio, nec tamen consumitur vna electione: quia ibi non fuit exhibita tota familia, in qua de-

buit fieri electio, per leg. serui electione. ff. de lega. j. posteà subiungit Archi. contra secundum membrũ videri facere l. si cui. ff. de seruitu. & l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribu. actio. vbi data est electio à lege, & tamen variare non licet, ex quo dicit hanc esse viam brocardicam.

Postremò confirmatur hæc limitatio ex eo, quod voluit Bald. in addi. Spec. titu. de emphyteus. §. nunc aliqua. in xxxviij. quæst. quòd pœna legalis sæpius committitur: conuentionalis non nisi semel, nisi expressè dictum sit, vt sæpius committatur, quod & ipsum tenuit idem Bald, in leg. si duo. §. j. ibi, contra hîc quia aliud. ff. de arbit. Licet contrarium teneat Imol. in l. si sic stipulatus. versi. & conclude breuiter. ff. de verbo. oblig. vbi dicit nihil referre quantum ad id, sitne pœna legalis an conuentionalis, vtriusque enim eandem esse rationem, arg. l. non rectè. C. de fideiussor. & l. cùm quis. ff. si cer. pet. Et in vtranque parte respectu diuersorum casuum, facit quod dici solet, mitius agi cum lege, quàm cum homine. l. Celsus. ff. de arbit. cum similibus.

Sed hanc limitationem ita primò declarabis, vt si dispositio hominis facta est ex necessitate legis, vel statuti, ea censeatur esse facta à lege vel statuto, ita vt non intelligas de primo actu: verbi gratia. in casu de quo suprà locuti sumus, cùm statutum iubet fieri compromissum inter affines, & iudex sequendo statutum id fieri iusserit, certè si ex primo compromisso lis sopita non fuerit, iterum compromissum faciendum est, vt nuncupatim & in hac specie respondit Philip. Dec. consilio xxij. cuius superscriptio incipit, si pronuntiatio. Nam cùm id faciat iudex necessariò secutus statutum, id statuto attribuitur, autoritate Bald. in leg. nouissimè. ff. quod tutor. auto. vbi dicit, quòd quando quis facit actum, ad quem tenebatur, actus videtur factus ex necessitate, nec voluntati facientis tribuitur, sed necessitati, quod & ipsum ante illum voluit Ioan. Andr. in capitulo prætereà. de iure patrona. & in capit. bona fides. in prin. de reg. iur. libr. vj. Et hoc quoque vt subdit Deci. colligi potest ex eo quod scribit Bar. in l. j. versicul. pro ea declaranda. C. de eden. quòd mandatum factum argentario, vt edat rationes, nõ producit actionem mandati: quia cum argentarius ad id teneatur ratione officij, non reputatur mandatum hominis voluntarium, sed necessitati legis attribuitur.

Cui adde quod tradit Bald. post Guliel. Cu. in leg. cùm hi. §. planè in vtraque lectu. ff. de transact. quòd si hæres iussus à testatore vendere alimenta, ea vendiderit, non poterit super hac venditione transigi, tanquam facta vi illius testamenti, inspecta scilicet causa originali. Quódque scripsit Iacob. Butrig. in leg. si hæres testamento ff. de actio. empt. quòd si sit statutum, vt de quolibet contractu soluatur gabella, hæresque venditionem fecerit iussu testatoris, non soluitur gabella, quia id factum attribuitur testamento, & non actui inter viuos, per gloss. singu. in leg. si quis ita. in princip. in verbo, defectus. ff. de statulib. & id sequitur Bald. ipse in sua marga. in verbo. venditio. versiculo facio. Adde (inquam) multa alia similia, quæ & nos adduximus in nostro tractatu Retractuum. tit. j. in fi. illius tituli, quæstione secunda.

Sed & hanc principalem limitationem secundò declarabis, vt procedat in dispositione legis communis, secus si ex speciali beneficio legis quippiam competat: verbi gratia, pater tenetur iterum dotare filiam, quæ nullo suo dolo, aut culpa sua dotem amisit, vt diximus, & probauimus supra, ver. iiij. sed & ex hoc, ob eam scilicet rationem, quod ex dispositione iuris communis pater tenetur dotare filiam. l. qui liberos. ff. de ritu nup. & l. obligamur. §. lege. ff. de actio. & obligatio. At frater qui etiam certis casibus tenetur dotare sororem inopem, ex speciali beneficio ipsi sorori inopi concesso, per notata in l. cùm plures. §. cùm tutor. ff. de administ. tut. & l. non omni. C. eo. tit. & latè diximus in tractatu Primigeniorum, quæ. lxij. si semel eam dotauerit, non ampliùs tenebitur eam dotare, etiam si nullo sororis dolo aut culpa sua dotem amiserit, vt non obscurè sentit Bar. in l. si cùm dotem. §. j. ff. solut. mat. & apertiùs Bald. in l. vlt. versic. sed nunquid eo casu. C. de dot. promissio. l. si socius pro filia, suprà allegat. & apertissimè idem Bald. in authen. quod locum. & ibi quoque Rom. ver. item inducitur. C. de collat. illam differentiæ rationem afferentes, quòd faciliùs amittitur beneficium iure speciali competens, quàm iure communi. l. cùm miles. §. militia missus. ff. de testamen. milit. Sed tu tamen vide omnino Alexand. in d. l. si cùm dotem. § j. in fi. cum sequen.

LIMITATIO X.

Decimò limita, vt nostra regula non procedat, quando post primum actum etiamnum manet eadem ratio dispositionis, vt procedatur ad secundum actum: tunc enim & ad eum procedi potest, per id quod dicit Bald. quem ad aliud suprà citauimus in vj. limitatio. in princip. scilicet in l. fideicommissa. §. si quis alicui decem. ff. de lega. iij. hanc inter alias rationem afferens, quare in casu statuti iubentis compromissum fieri inter affines, compromissum est iterandum, si per primum lis non fuerit sopita, quia videlicet adhuc vẽdicat sibi locum ratio statuti, quæ est vt lis finiatur, & sic (inquit) non obstat l. bones. §. hoc sermone. ff. de verbo. significa. Quasi diceret Bald. hunc nostrum §. non procedere, cùm adhuc durat ratio dispositionis.

Quod & idem voluit & quidem expressiùs Roma. consil. diiij. in casu propositæ consultationis, post princip. & Aut. consi. xxx. casus. Titius quidam testator, cuius illic dictum sæpius in hoc opere, ad alia quædam attulimus, loquens in illo ipso casu, consi. xiiij. statutum dictat. Feli. in c. licet dilectus. ad fi. de testi. Iason in l. veluti. §. hæc vox. quem legit cum §. prætor ait. qui est vlt. l. præcedentis. ver. pro eius confirmatione, iunctis præcedent. ff. de eden. & in l. prætor ait. §. deinde. in vlt. no. ibi. cõfirmo istam conclusionem. ff. de oper. noui nunt.

Nam (vt inquit ipse Iason) donec durat ratio finalis statuti, durat ipsum statutum. l. ij. §. vltimo, ff. de donatio. Et vt ei id addas, ratio est quæ dispositionem ampliat, & extendit. leg. regula. §. si quis. & ibi Barto. & Bald. & iterum §. & licet ff. de iuris & facti ignorantia, & leg. j. §. mater. versi. quid si curatores. & versiculo quid si decesserint. ff. ad sen. Tertul. cum aliis multis concordan. text. & doctor. à me latè congestis in tractatu, cessante causa cessat effectus, parte j. numero 146. incip. secundum autem. cũ multis sequen. Sed aduerte quia hi omnes loquuntur in dispositione legis, secundum ea quæ diximus suprà in ix. limitatione, vt scilicet locus sit secundo actui, cùm est eadem ratio legis in illo secundo actu, vt in primo.

LIMITA

LIMITATIO XI.

Vndecimò limita vt hæc regula nostra procedat in dubio, & cùm simpliciter fuerit aliquid dispositum, tunc enim etiam in dubio de primo actu intelligitur. Secus si aliter disponentes dixerint. Primùm enim inspiciendum est, quod illi expresse egerunt. In dubio autem de primo intelligendum est. Ita enim apertè declarat text. in leg. eum qui Kalendis. ff. de verbor. obligatio. & in l. si duo. §. j. ff. de arbit. quos nos suprà in princip. pro concor. nostræ regulæ citauimus. versi. sextò alius tex.

Id autem generale est, vt semper aliàs primo loco inspiciendum sit, quid inter partes actum est, leg. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. vbi ita ad verbũ scribitur. Semper in stipulationibus, & in cæteris cõtractibus id sequimur, quod actum est. Súntque in id alij infiniti text. quos non est necesse in re tam clara & minimè dubia adducere.

LIMITATIO XII.

Duodecimò limita non procedere, non solùm, quando expressè aliud dictum est à partibus, sed & si ex coniecturis verisimiliter colligeretur intentionem earum aliter intelligere, verbi gratia, vt loquamur in illo casu, de quo suprà, in princip. versiculo incipien. tertiò ad hanc sententiam, videlicet, si quis vendit fructus alicuius prædij huius anni, & id prædium binos fructus hoc anno adferat, de primis tantùm intelligitur, vt ibi diximus. Sed hoc intelligit Roma. in dicta leg. diuortio. §. quod in anno, quem legit cum §. ob donationes. versiculo vnde dicit hic, nisi precium esset æquiualens omnibus fructibus totius anni, ita vt sit verisimile partes intellexisse de omnibus, per text. in leg. cùm in fundo. §. vxor viro. ff. de iure dotium. Et id sequitur Alexand. ibi. versiculo limita tamen dictum Cæpol. in tractatu seruitutum rusticor. prædior. titulo de seruitut. iuris pascendi. & Georg. Nat. in clemen. sæpe. in princip. versiculo mihi magis placet. ibi, ad idem adduco quod voluit.

Et huc pertinet alia gloss. in leg. j. §. j. in verbo, agendo. ff. de superfic. quòd si dubitetur quis contractus fuerit, pretium (inquit) facit discerni, quam gloss. sequitur, & dicit valde not. Bartol. ibi, paulò ante fin. ver. vlteriùs quæro. & Bald. in leg. ex conuentione. versiculo tertio casu. C. de pact. vbi ex ea dicit, id quod dicitur ex mentione pretij præsumi emptionem: vt not. in leg. vlti. C. de præd. curial. libro x. intelligi, quando pretium est re condignum, & idem Bald. in leg. j. versiculo quæro nunquid ille, & ibi quoque Ange. in lectu. Perusi. Paul. Castren. Alexand. dum simpliciter allegat Bald. vterque paulò ante fi. & Iason, versiculo tertiò successiuè quærit. C. qui testamen. facere possunt, vbi dicunt, quòd si quis vendidit rem communem simpliciter, an totam eã, an verò partem tantùm suam vendere censeatur, in dubio id ex quantitate pretij esse æstimandum, quod & ipsum voluit Alexand. qui hanc dicit esse communem opinionem, & alias concor. adfert, in leg. si domus. §. vlti. versiculo quid in vendente. ff. de legat. primo. Sed & illam quoque gl. sequitur Petrus Anchar. qui eam dicit singu. consilio ccccij. pluribus rationibus. versiculo item potest intelligi, & Alexander consilio lxviij. visis & opportunè consideratis, ad finem, libro v.

Et ad id quoque optimè facit alia glo. in leg. semper in stipulationibus. ibi, item actum intellige etiam tacitè, ratione rei, quæ venditur, & ibi quoque Bart. in prin. & Philip. Dec. ver. item actum videtur. ff. de reg. iur. Et alia item glo. illi omnino similis, in l in obscuris. ibi, si enim res digna erat. eod. tit. & ipse Bart. post Dyn. l. patronus. §. j. vers. fallit. si ex coniecturis. & idem quoque Bar. in l. cum tabernam. in prin. post medium. ff. de pignor. & in l. Paulus. versic. item, quod dixi. ff. de solut. Franc. Aret. qui duas illas priores glo. allegat consi. vj. viso instrumento diuisionis. ver. sed tamen his non obstantibus. & Alex. consi. xxvj. consideratis verbis, post medium. ver. corroborantur prædicta. lib. iiij.

Sed & pro ista limitatione optimè facit tex. in l. cùm quidam. ff. de ann. lega. vbi cum quidam decurionibus diuisiones dari voluisset die natalis sui, interpretatum est non esse verisimile testatorem de vno sensisse, sed de perpetuo legato. Nam (vt dicit ibi Bart.) hanc interpretationem facit imperator ex qualitate personæ relinquentis, & eius cui relinquebatur, scilicet decurioni: & sic ex qualitate personæ non præsumitur quòd voluerit dari semel tantùm, arg. l. sed & si susceperit. §. j. ff. de iudi. vt proinde intelligas illum tex. inniti præsumptione, coniectura, & verisimili.

Et quod pulchrè responsum est à Petro Anch. consi. xxvij. non seruato ordine. ver. postquam igitur propter dictum, quòd si quis hærede instituto substituit duos antiquiores domus, ista substitutio non restringitur ad duos primos antiquiores tantùm: sed ad sequentes, illis exclusis, vel repudiantibus propter verisimilem mentem testatoris, quam ex multis colligit, vt ibi videre licet. Et sequitur Ro. consi. cccxxxviij. in causa consultationis. in iiij. dubio, ad fin. Barba. consi. xxvij. scripsit doctissimus. versi. prætetea additur vltimus, & alij quos tibi adduxi in nostro tractatu Primigeniorum q. iij. num 9. incip. facit item. & præter eos Carol. Rui. consi. cxix. viso & bene ponderato. sub num. 14. in fi. lib. ij. dum allegat Pet. Ancha. vbi suprà.

Et quod item not. consuluit Anto. vt alibi ad aliud propositum citauimus, consi. xxx. casus, Titius quidam testator, quòd si testator reliquit habitationem domus filiæ suæ cùm vidua erit, non intelligitur de prima viduitate tantum, sed de aliis omnibus, quia testator hoc verisimiliter intellexit: & inspecta mente eius, eadem est ratio in omnibus.

Postremò hanc limitationem hæc ratio adiuuat, nam hæc nostra regula tum demum procedit, nisi aliter dictum sit à deponentibus, vt diximus suprà in præcedenti limitatio. Id autem satis actum videri debet, etiam si dictum non fuerit, quod partes verisimiliter intellexerint: aut si interrogati fuissent, verisimiliter respondissent. l. tale pactum. §. vlt. & ibi glo. not. & Bald. qui id ad omnes dispositiones trahit, & alij. ff. de pact. cum aliis infinitis concor. à me collectis in l. si vnquam. in præfatione, numero 56. incip. inter tam multa. Sed vt tamen intelligas, & huc quoque spectare quæ de verisimili latè inibi scripsimus. nume. 37. incip. sed iam ni fallor, ad numer. 61. quæ tu ibi videre poteris. Et hæc quidem limitatio non admodum dissidet à vj. limitatione, quam suprà posuimus.

LIMITATIO XIII.

Decimotertiò limita hanc regulam procedere, quando verba referuntur ad aliquem actum, qui potest sæpius iterari ab eadem persona, secùs si ex suapte natura traheretur ad plures personas. Cuius rei tex. habes & exemplum in l. in annalibus. C. de

legat.& in l. pater familias, in prin. ff. de vulg & pupil.& in leg. qui liberis.§.hæc verba. eod. titu Et ita peteos text. nuncupatim voluit Corne. consilio cclxxix. videtur prima facie. ver. nec obstat etiam secunda ratio. lib.iij. vbi ex hoc expressè limitat hũc nostrum §. hoc sermone.

LIMITATIO XIIII.

Decimoquartò limita procedere, nisi secundus actus subrogaretur in locum primi, verbi gratia, Si is qui ex dispensatione obtinet duo beneficia, ea, aut alterum eorum dimiserit, non poterit vi illius dispensationis, vnum aut duo alia beneficia obtinere; quia ea gratia intelligitur de duobus primis tantùm; per capitul. ordinarij. ante fi. & ibi gloss. de offic. ordinar. libro sexto, & in capitulo non potest. versiculo illud autem. de præbend. eod. libr. & diximus suprà in prin. versiculo inci. decimosextò, vt relinquamus. Quid igitur si vnum illorum priorũ permutet cum alio, aut etiam duo illa propria cũ aliis duobus. Et hæc quidem obtinere poterit, quia quod subrogatum est loco alterius, idem reputatur. l. si filiæ.§.j.ff. de condi.& demon.& l. si donatæ.§. si sponsus. ff. de donat. inter vir.& vxor. permutatum autem subrogatur loco eius cum quo permutatur. l. idem seruitutum. ff. de leg.ij. Et quasi continuatiuè gratia extenditur. leg. quod dicitur. ff. de milit. test. Hæc Bal. expressim in capitulo dudum. le ij. de electio. Nec obstat (inquit) leg. boues.§. hoc sermone. ff. de verb. sign. quia ibi secundæ nuptiæ non subrogantur loco primarum.

Cui adde ad confirmationem huius sententiæ, quod in vniuersum dicitur, rem permutatam eandem sortiri naturam, quam alia res, cum qua permutata est, quod ex eo videre licet quod tradit Bald. consilio cxij. quæritur qui intelligantur. versicul. & prædicta sunt vera, libr.j. fundum, cum quo permutatus est fundus patrimonialis, censeri etiam patrimonialem, quod & ipsum voluit Masuer. tit. de societ. §. item & dicuntur conquestus. Quòdque scribit Alberic. auctoritate Guli. Cu. in leg. vlt. ver. item quærit. ff. de nego. gest. quòd si quis rem meam permutat cum alia, & ea ipsa res mea periit, possum contra eum agere, vt mihi reddat aliam rem quam habuit causa permutationis.

Et quod in eandem sententiam prodidit Lucas Pen. in leg.j. versiculo sed quid in quæstio. C. de impo. lucra. descrip. libro decimo, rem immobilem à patre receptam ex permutatione alterius, eandem omnino sortiri naturam, in idque multas rationes adducit, vt ibi videre poteris. Et ex hoc colligit filios in hac ipsa re permutata eodem modo succedere, vt in illa quam pater reliquit, etiam si aliàs aliter successuri fuissent. Et quod item ex facto respondit Iason consilio ccxxxj. istæ duæ mulieres. lib.ij. rem permutatam cum re subiecta fideicommisso, fieri fideicommissariã. Et hoc denique scriptum est à Matth. Afflic. decis. Neapol. cccxxxvj. quidam nobilis, rem permutatam cum re dotali effici dotalem. Quæ & nos latiùs tractauimus in nostro tractatu de Retracti tit.j.§. xxxij. glo.j. numero 26. neque enim hic casus, & seq.

LIMITATIO XV.

DECIMOQVINTÒ limita, vt procedat in dispositionibus inter viuos, in quibus voluntas obligandi semper in id fertur, quod minus est, leg. inter stipulantem. ff. de verb. oblig. & leg. semper in stipulationibus. in fi. ff. de reg. iur. & ibi concor. in gloss. Et propterea huiusmodi dispositiones sunt stricti iuris, strictéque sunt interpretandæ, l. quicquid astringendæ. de verbo. obliga. Ideò non mirum, si intelligitur de prima vice tantùm. Secus autem in dispositionibus testamentariis, quæ multò longius producuntur plerisque interpretantur, l. in testamentis. ff. de reg. iur. & ibi quoque concord. quibus adde c. cùm dilecti, in fin. de donat. Et id quidem voluit Anto. consi. xxx. casus, Titius quidam testator, in j. dubio. ad id quoque referens quod ex eo suprà diximus, tum in ij. limit. ver. incip. sed aduerte, tùm in iij. versi. incip. sed & ad hanc. Et sequitur Philip. Dec. consi. dxij. cùm reuerendissimus num. 6.

Et idem quoque, nulla Anto. mentione facta, voluit Roma. in l. diuortio. §. quod in anno. quem legit sub §. ob donationes. versi. vnde dicit hic. ff. solut. mat. & Alex. in addit. Bart. in l. dotis promissio. ff. de iure dot. & vterque quidem per l. defuncta. ff. de vsufru. & Lauren. Calca. consil. xx. ista quæstio habet tria dubia. versi. ista tamen regula, per l. placet. & ibi glo. ff. de liber. & posthum. de qua & nos diximus in eadem iij. limit. in prin.

Sed addit præterea Roma. quòd in dubio nunquam contractus intelligitur continere promissionem annuam, vt not. glo. relata ad tex. si rectè (inquit) intueamur, in l. legatum. ff. de annu. leg. & firmat Bart. in l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verbo. oblig. Quin & idem voluisse videtur Soci. in l. hæc cõditio filiæ, paulò ante fi. ibi, sed per prædicta. ff. de condi. & demon. dum etiam in hac re facit differentiam inter contractus, & vltimas voluntates.

Et hanc opinionem confirmat, quod suprà diximus in ix. limit. hanc nostram regulam non procedere in dispositione legis, vel statuti. Nam ex eo sequitur nec in dispositione quoque vltimæ voluntatis procedere, vtpote quæ illi æquiparatur, ex sententia glo. Bart. Rapha. Corn. & Alexan. & aliorum in l.j. C. de his quibus vt indignis. glo. & Barto. in l. in cognitione. ff. de Senatusc. Sylla. Barto. in l.ij. ff. de in diem addictione. & in l. vlt. versic. eodem modo pone. ff. de reg. Caton. Bal. in repe. l. & si post tres. versi. præterea inter contractum. ff. si quis cautio. & in l. quoties. la ij. in lec. antiqua. C. de fideicõ. & in c.j. in prin. versi. deinde quæro, pone quòd princeps. titu. de pace Constan. Roma. in l.iij.§. filius. versi. & hæc faciunt. ff. de lib. & posthu. & in l.iiij.§. Cato. versi. secundò quæro statuta. ff. de verbo. oblig. & in l.j. versi. quartò inquantum. C. quando non peten. par. quibus locis aut magna parte eorum reprehendit Bald. contrarium, vt ipse dicit, tenentem in l. omnes populi. ff. de iusti. & iure. cum aliis multis, ne dicam infinitis concordant. à me collectis in tractatu Retractuum, titu.j. in fi. numero 13. denique obligatio. Sed quibus adde Franc. Aret. hanc expressim rationem huius nostræ limitationis adferentem, in l. serui electione. post princip. ff. de lega.j. & tex. quem nonnulli in hoc citant, in l. Labeo. ff. de statuli. & l. seruus hac lege. ff. de manumissio. Nam & illud scitum est, disponat testator, & erit lex.§. disponat. in auth. de nup.

Adde, inquam, quòd hinc fit, vt bonum sit argumentum de testatoribus ad statuentes, & è diuerso. l. vlt. C. de reb. alien. non alie. & voluit Ange. vt à nonnullis citatur in l.j. ff. de acquiren. rerum domi. per tex quem ad hoc dicit singu. in l.iiij. C. de omn. agr. deser. lib. xj. vti illum allegat & sequitur Iason in l. testa

in l.testandi.in j.not.C.de testam. sed in meo codice Ange. nulla est illius lect.in eum tit.

Adde & postremò, quòd omnibus modis quibus coniectaratur mens testatoris, üsdem quoque & mens statuentium, vt dicit ipse Ange. consilio cclxxxj. Martinus Ioan.de Florentia.versicul. item per præcedentia, quod notabile dicit Iason in d. leg. testandi. vbi suprà. Et quòd prohibitio testatoris æquiparatur prohibitioni statutariæ, vt tradit Petrus Ancha.consi.clij.plura,& sequitur etiam Iason vbi suprà, vbi tamen est corruptus in d.consi.

Et ad hanc limitationem pertinere potest quod proditum est à Guid.Suz.& Raph. Comen. in l.eum qui calendis.in prin. ff. de verb. oblig. quòd si testator legauit fratribus minoribus vnam pitantiam, vt ipse loquitur, in festo sancti Francisci, non de primo tantum anno intelligitur, sed & semper & perpetuò in eodem festo,& nuncupatim, ipse Rapha.reprehendit Bart.qui contrarium tenuerat in leg.cum quidã. ff.de annuis legat. fatetur tamen idem Rapha.dictũ Bar. posse procedere in contractibus, per text. in hoc nostro §.hoc sermone. De quo & nos pleniùs diximus suprà in prin. vers. incip. quadragesimo octauo, vt redeamus.

Verùm de hoc principali dicto Anto. d. consilio xxx. dubitat Felin. in d. capit. ij. versiculo bene facit elegans, de treug. & pace. Et id expressè & apertè reprætendit Iason, in leg.diuortio. §. quod in anno. in fi.ff.sol.mat. dum dicit ipsum Anto.in d. consi.quinque modis, inter quos hic vnus est, limitasse hanc regulã, sed illas limitationes parum sibi placere, nec tamẽ adiicit rationem, quare sibi displiceant.

Et pro ipsius Iasonis opinione, posset illud nonnihil facere, quòd in testamentis difficiliùs permittitur secunda electio, scilicet priore iam facta, quàm in contractibus, vt videre licet ex leg. si sterilis. §. vlti. ff.de actio.empt.& leg. huiusmodi. §. Stichum.& ibi gloss.Bart Raph.Comen.& alij.ff.de lega.j.& leg.serui electione.& ibi Barto.in j. oppo. Albe. Bal. post Petr.in princ. Ange. Imo. Raph. Comen. in princ. Paul. Cast.distinguens, Alexand. Franc. Are.& Ias. eo.tit.& leg.fideicommissa.§.sic fideicommissum.ff. de leg iij & leg.apud Aufidium.& ibi Alb.post Iaco. Ra.& Pe. ff.de opt. leg. & Ioan.Mona. in cap.si tibi. versic.& vt planiè liqueat, de præben. lib.vj.& Ioan. Andr. in capit. gratia. paulò ante fin. & ibi Domi.& Philip.Franc.nu.9.de rescrip.eo.lib.vj.Bart.post antiquiores, in l.eum qui certarum. §.j. in j.oppo.& ibi quoque Alberic. post princ. Ange. in fi. Pau.Cast. post medium.ff.de verbo.oblig.Pet. Ancha.in cap.si compromissarius. versicul. vltimò quia tex.dicit,de elect.lib.vj. Alexan.in d.l. quicquid.versi.ex qua habes perpetuò, & ibi quoque Iason, versi.in ea gloss. ibi,& iterum in fin. eius vers. ff. de verborum oblig. Cuius differentiæ redduntur quatuor rationes, vt videre poteris apud Iasonem post alios, in d.l. serui electione, versi. operæpretium est.

Et certè huic limitationi ex diametro pugnat, quod scribit Bal. in leg.j.versi. quintò quæro testator mandauit.C. de his quæ pœnæ nomin. quod si testator mandauerit hæredi, vt compromitteret causam, quam habebat cum Titio super mutuo, sub certa pœna: sufficit vt hæres semel compromiserit,& confestim quàm id fecerit, liberatus est: quia verbum ab homine prolatum consumitur, etiam si posteà euanuerit: licèt secus sit, si à lege esset prolatum, per leg. vlt. §. vlt.& ibi Cy. ff. de eden. Et eum sequitur Soci. cons. cxvij. visa & diligenter, vers. hoc etiam apertè, lib. j. vides enim ibi compromissum in testamento iussum, primo compromisso consumptum, etiam si euanuerit, tanquam scilicet ab homine iussum. Et certè ego sum in ea senteotia, vt nihil in hoc referat, fiat dispositio à contrahente, an à testatore, vtrobique enim censetur dispositio hominis, non legis, quantùm ad hoc nostrum institutum attinet.

LIMITATIO XVI.

Decimosextò limita, vt procedat nostra regula in dispositione conditionali tantùm, non etiam in cæteris, ex eo quod post Cy.& Petr. voluit Bart. (quem omnes præter Rapha. Com. sequuntur) in l.inter stipulantem.§.sacram, versi. venio ad vers.pro quo.ff. de verb.oblig.quòd quando promissio, vel legatum fructuum nasciturorum ex tali fundo fit cum relatiuo quis, vel qui, quòd coniũctum verbo futuri temporis facit conditionem, l.Stichum qui meus erit. ff. de leg. j.& l. nuper. ff. de lega.iij. vel quando promittuntur fructus nascituri non expressa quantitate, quo casu etiam promissio censetur esse conditionalis, l. j.in fi. ff. de condi. & demon.& l. interdum. ff. de verbo. obligat. Tunc nullis fructibus primo anno natis, aut si nati fuerint, consumptis, non debentur fructus anni sequentis, l.si debitor. §. verisimile. ff. de contra. empt.& l.certus, ff. de vino triti. & oleo leg. quia conditio intelligitur de prima vice, per hunc nostrum §. hoc sermone. Secùs quando promittitut certa quantitas fructuum nasciturorum ex aliquo fundo, non adiecto relatiuo: tunc enim quia ista promissio non habet conditionem, non solùm de primo anno intelligitur, sed & de sequentibus, per text.in d.§.sacram, & in l. Firmio, in princ. ff.quando dies leg. ced. Et idem certè voluit Cy. in l.si quis argentum, ad fi. princip. vers.si quærat nunquid. C. de donat.

Hanc rem primus, solúsque expendit Iason in d.§.sacram, ad limitationem huius nostræ regulæ, quam dicit mirabilem, nouam,& valdè singularem. Subdit tamen id sibi videri ineptissimum, quoniam in omni materia sermo simpliciter prolatus, intelligitur de prima vice, per tex. iam sæpius suprà à nobis citatum, in l.dotis promissio, ver. vlt. ff. de iur. dot. Tamen illico subiungit defendendo (vt ipse dicit) opinionem Bart.dici posse, quòd ea l.& similiter hic noster §. hoc sermone, quem ipse allegat, bene faciunt pro eo: quia talis promissio dotis, de qua loquuntur, habet tacitam conditionem, si matrimonium sequatur, l.stipulationem, & l.promittendo, in princ. & l. tali. ff. de iure dot. Cui in hoc vltimo adde quæ latè diximus in nostro tractatu Retractuum, tit.ij. §.ij.num.58.ad octauum,& duobus sequen.

Posteà autem ipse (vt ad eum redeamus,) subnectit, quòd contra Bart. iura abundant, probantia in omni alia materia etiam non conditionali, sermonem simpliciter prolatum intelligi de primo actu, vt in l.eum qui kalendis, & ibi glo.j.de verborum obli.& in l. si socius pro filia, in princ.& ibi Raph. Fulgos. id reputans singulare, in v.no.ff. pro soc.& in c.non potest, §.j.& c.mandato, & c.si clericus, in princip. & ibi Domi. in iiij.not.de præbend. libro vj. quæ iura allegaui suprà in princi. Tandem Iason relinquit cogitandum, quia nemo aduertit, & nemo tangit, nec aliud dicit.

Ego autem præterea illud scio, Bal. qui nihil omnino intactum reliquit (vt sæpè aliàs dixi) in leg. qui per salutem, in fi. nouæ lect. ff. de iureiur. in ea quoque sententia fuisse, vt hic noster §. hoc sermone, intelligatur in actu conditionali tantùm, non etiam in præceptiuo & dispositiuo per d. l. qui per salutem. Et idem quoque effectualiter, vt nostri loquũtur, voluit Ang. consi. lj. cuius exordium est ex facto proposito, factum autem incipit, Simon notarius. At vt tandē in ea re iudiciũ meum interponam, censeo non solũ in conditionali materia, sed & in omni alia regulam nostram procedere, per iura à Iasone citata, & alia plura suprà in prin. à nobis quoque citata.

LIMITATIO XVII.

Decimoseptimò limita, vt scilicet sermo simpliciter prolatus, de primo actu, non etiam de secundo intelligitur, nisi ille actus secundus sit reuocatorius primi, qui aliàs ex suapte natura sit reuocabilis, quia tunc reuocari potest. Verbi gratia, princeps ciuitati potestatem fecit statuendi, quæ quidem ciuitas vsa ea potestate quippiam statuit, an posteà poterit id statutum reuocare, & aliud facere. De qua re loquens Bal. in capitulo j. in princ. versicul. deinde quæro, pone quòd princeps, titulo de pace Constan. dicit primùm videri, quòd non, quia ea facultas intelligitur de primo actu, per hunc nostrum §. hoc sermone. Subdit tamen contrarium esse verius, arg. leg. omnium. C. de testa. & not. à Ioanne Andr. in capitulo non potest, de præbend. lib. vj. in nouella. Et sequitur Alex. in addit. Bar. in l. omnes populi. in verbo, non potest reuocari, ver. sed quid si princeps. ff. de iust. & iur. Ex quo (inquit) apparet statuta potiùs accedere vltimæ voluntati, quàm contractui, de quo nos diximus suprà in xv. lim. ver. incip. & hanc opinionem. Sed ex hoc vides illos intelligere id quod dictum est in his, quæ ex sua natura reuocari possunt.

Sed tu super is, & primùm super eo, an statuta reuocari possint à statuentibus, vide Bart. in d. leg. omnes populi, versi. quartò quærit vtrùm, quæ est iiij. quæst. iiij. quæst. principalis, per totam eam quæstio. ff. de iusti. & iur. & in l. ij. § j. vers. & prædicta sunt multum, ff. de opt. leg. & in l. ambitiosa. vers. quæro an decretum. ff. decre. ab ordi. facien. & in d. leg. omnium, in iiij. not. & ibi Bal. ad fi. vers. item nota quod licet, & Ange. versi. in tex. ibi, inhibitũ, Pau. de Cast. circa medin. vers. videtur etiã esse hic casus. Alex. ver. & ideo facit, Corn. versi. not. quòd licet testamentum, & latè Iason, versi. ideo facit secundũ Bar. C. de testa. Panor. post alios in c. dilecto, versi. sed aduerte ad aliud dictum, de præbend. Roma. consil. cxvj. visis necessariis, ferè per totum.

LIMITATIO XVIII.

Decimooctauò limita, vt hæc nostra regula non procedat, si natura rei siue subiecta materia repugnet, vt expressè voluit Alciatus in hoc nostro §. hoc sermone, ad id referens quod suprà diximus in viij. limita. de priuilegio quod suapte natura perpetuum est. Ideóque quod per viam priuilegij concessum est, primo actu non consumitur. Quòdque etiam diximus, suprà in ij. limitatione, de re quæ ex cõsuetudine regionis requirit reiterationem.

Nam & illud perpetuum est, vt omnis dispositio, quæcunque ea sit, sumat interpretationem ex natura rei, & subiecta materia, leg. si vno, in prin. & ibi gloss. Bart. & Bal. ff. loca. &c. constitutus, de religio. domib. cum aliis concord. adduct. à Steph. Pheder. in lib. de legum interpretat. par. iij. versi. amplius licèt, & Iason. in l. iij. in ij. not. C. de transact. & in l. stipulatio ista habere licere. §. hi qui sunt. ff. de verb. oblig. & Felin. & Dec. in c. nam concupiscentiam, de constit. & à me latius in repet. l. si vnquam, in verbo, reuertatur, nume. 37. incip. & alias etiam videmus, & seq. C. de reuoc. donatio.

LIMITATIO XIX.

Decimononò limita, vt procedat nostra regula, cum æquitas id suadet, vt scilicet de secundo actu non intelligatur. At si diuersum suadeat, certè & de secundo actu intelligitur, vt expressim voluit Salyce. in l. dotis promissio. ff. de iur. dot. in id referens text in l. quò enim. § j. ff. rem rat. habe. tanquam scilicet hæc nostra regula habeat, vel non habeat locum, vbi æquitas suadet, aut dissuadet. Et idem propemodum voluit Raph. Comen. in l. si cùm dotem. § j. post medium, ibi not. tamen ex gl. ff. solut. ma. vbi tamen intelligit, in dispositione hominis, ad id scilicet respiciens quod diximus suprà in ix. limita.

Et huc quidem spectat text. in l. hæc conditio filiæ, in fi. in princ. in illis verbis, benignè tamen dicendum est. ff. de cond. & demonst. vbi in casu illius legis conditio nuptiarum benignè intelligitur de secundis nuptiis: benignè igitur, id est, ex æquitate, vt interpretantur Accur. Bar. & cæteri doctor. ibi. & quidem optimè. Nam id verbum benignè id propriè ac peculiariter significat, vt latè docuimus in nostro tractatu Retractuum, titu. j. §. xxxv. in glo. j. quæ est in verbo, d'estroictz drnictz. num. 25. inci. & sicut strictum ius. Et facit quod scribit Franc. Aret. in l. serui electione, ad fin. prin. ff. de leg. j. & Iason in l. diuortio. §. quod in anno, versiculo, tertiò not. limita. ff. solut. mat.

LIMITATIO XX.

Vigesimo limita, vt procedat nostra regula in actu non iterabili (vt nostri loquuntur) durante eodem statu, secùs in iterabili. Ita enim voluit Alberic. autoritate Oldra. in l. matrimonij. ff. qui, & à quib. eum text. concordans cum l. qui per salutem. ff. de iureiurand. vt scilicet d. lex, matrimonij, quæ non admittit alteras nuptias, procedat in actu non iterabili. d. auth. l. qui per salutem, loquatur in actu iterabili. Quò etiam spectat quod diximus suprà in ij. limit. Porro alij aliter intelligunt d. l. qui per salutem, vt diximus suprà in j. limit.

Et huc quoque facit, quòd multi in hac materia distinguunt in die iterabili, & die minimè iterabili, vt videre licet ex Bart. Alberico, & Goffred. Salic. in l. cùm quidam, quæ est pen. ff. de annu. legat. & quo item dicitur in alio casu, scilicet de actu iterabili, & non iterabili, vt sciamus, an pœna vel stipulatio semel an pluries committatur, per glo. in l. si sic stipulatus, in glos. viri. paulò ante fi. & ibi Bart. vers. si quæris vtrum stipulatio, post princip illius vers. & Alber. in iiij. oppos. & Bal. paulò post princip. iterúmque posteà versi. nota quòd actus. ff. de verb. oblig. Et vide quæ dicam infrà in xxij. limitatione, quæ ad hanc proximè accedit.

LIMITATIO XXI.

Vigesimoprimò limita, vt non procedat nostra regula, quando quis in primo suo actu, nulla sua culpa fuit deceptus: tunc enim ad alium accedere potest, verbi gratia, si quis vi gratiæ apostolicæ elegerit, siue acceptauerit aliquod beneficium, consummata est gratia, nec poterit (etiam hoc dimisso) aliud petere, c. quia cunctis, quod est primum, &

cap.

cap.executor, de concess.præb.libr.vj.& diximus supra in princ.versicu.incip.decimoquartò quod voluit,& seq. Sed id sanè intelligitur, nisi is erranter elegerit, siue acceptauerit beneficium alteri collatum, vel debitum, tunc enim poterit aliud eligere, vel acceptare, vt voluit gloss.in d.cap.quia cunctis, ad fi.in verbo, causa,& ibi quoque ante eam Inno. (nam vt alibi diximus, is multa capitula libri vj. legit in lectura decretalium) in verbo, voluntaribus, versi. sed quarto vtrùm semel,& Ioan.Andr.in nouella, ad fin. Dominic.super glo.in verbo, causa,& Philip.Franc. in gloss.vlti.de concess.præben.libro vj.& alia gloss. in cap.ne captandæ, in verbo, causa subsit,& ibi quoque ante eam Ioan. Mona.circa medium, Archidia. in verbo, rationabilis causa, Ioan.Andr.in verbo, ius in ipso, in nouella. Petr.Anch.vers.quærit Ioan And. an qui semel,& Domin.super gloss in verbo, causa, eod.tit.de conces.præb.libr.vj.& Ro.cons.cccxxix. præsens consultatio.

Et idem in capitu.gratia, de rescript.libr.vj.vbi is, qui ignorans beneficium sibi absenti collatum, aliud à sede apostolica, quod simul cum illo tenere non poterat, impetrauerit, eligere debet, vtrum eorum retinere maluerit:& si semel vnum elegerit, non poterit ampliùs alterum eligere: vt scilicet id procedat, nisi hic qui primum elegit, fuerit deceptus, ignorãs scilicet id beneficium à se electum alteri deberi, vt etiam errans, simplex beneficium pro dignitate elegerit. Ita voluit ibi Archidiaco. ad fi.& ipse Ioan. Andr.in gloss. vltim. argum.l.ij.ff. de opt.leg.& l.si maritus, §.vltim.ff.ad leg.Iul.de adult.&c.quia verisimile, de præsumpt. citántque in eam sententiam Hostiens.in d.capit.quia cunctis, in verbo, extantibus, de conces præben.eodem libr.vj.Sed hactenus non vidi lecturam Hostien. in libr. vj. nec legit illud cap sub eodem titu.decretalium. Sed & id sequuntur Dominic.& Philip.Francus in d.c.gratia, ille, in gloss.vlt.hic num.9.

Sed & idem quoque in capitu.si tibi, de præben. libro sexto, voluit Ioan. Mon.ibi. dicens acceptantem in eo casu posse variare, si nihil sit quod ei imputari possit, per d.l.ij.ff.de opt.leg. Et aliud quoque non dissimile in alio casu scribit Calder.consilio vj.an si consuetudo, sub tit.de consuet.vt ibi per eum videre poteris.

Ex hoc quoque pertinet, quod dicitur delegatum, qui semel etiam inutiliter pronuntiauit, aut quicquam nulliter fecit, non posse iterum pronuntiare, cùm sit functus officio, per l.si vt proponis, la j.C.quomodo & quan.ind.& capitu.in literis,& ibi omnes, de offi.deleg.& latè, D.à Rot decisio xvj. dubitabatur vtrùm auditor, de re iudic. in nouis, hoc tamen non procedit, vbi ipse delegatus per iustum errorem facti nulliter gessit, vt si executor, cui mandatum fuerat, vt prouideret Titio de præbenda, illi prouidit de præbenda Martini, qui communi opinione reputabatur mortuus, cùm adhuc viueret, non impeditur de alia prouidere, per l. error. C.de iuris & fac. ignoran.& c. dominus, de secun. nupt. Ita enim voluerunt Inno Host.& Ioan. Andr. in capitu.j in verbo, fortè.& ibi Bald.versi.sed quid in eo cui est mandata, de re iudic. Barto. in l.iudex posteaquam, in iij opposi. ff.eodem titu.Card. Floren. consilio xxxij.in decisione.versic.quartò, quia quando,& consilio ciiij.post redditum consilium. vers ad aliud dubium, Petr.Ancharan.in cle.j.in j. quæstio.de re iudic.Paul.Cast.in l.cùm quærebatur, ante medium, ff.eod.titu.

Suntque qui idem tenent in errore iuris, vt videre licet per Host.Ioann.Andr.Imo.& alios, præter ipsum Inno.in d.c.j.de re iudic.& Petr Anch.in d.cle.j. vbi suprà & Alex.in d.l.iudex.in iij.limi. Sed huius contrarium expressè tenet Card.Flor.in illis duobus cons. suprà allegatis,& bona pars eorum quos citauimus in præce.vers.dum loquuntur de errore facti tantù, tanquam aliud sentiant in errore iuris.

Quid, quòd sunt qui negant in sententiis,& aliis actibus iudicialibus prodesse, errorem facti, vti nec errorem iuris,& in his Imo.in d. l.iudex posteaquam, versi.fallit etiam quartò, ff.de re iudic.& ibi quoque Alexand.versic.quartò fallit.& Panor.in d.capitu. j. versi.aduerte inquantum Innocen.loquitur, eod. titul. Nam Inno.in eodem ca.j.de re iudic.& qui eum sequuntur, loquuntur in factis extraiudicialibus, vt in prouisione de beneficio, de quo latè diximus suprà in vj.limit.versi.incip.huc item spectat.& multis seq. Sed tu hîc vide quæ scripsimus suprà, in j. limit. vers.sed quod dictum est,& seq.

Hanc autem principalem limitationem intellige, modò si is qui ita errauerit, posteaquàm certior factus fuerit de suo errato,& ita iure sibi non competente in beneficio quod priùs acceptauit, mox, id est, sine mora aut negligentia ad aliud redierit. Ita enim not.voluit Roma.d.consilio cccxxix.versicu.si autem membrum, per text.quem dicit sing.in capit.si beneficia, de præben.libro vj. vbi si quis ignoranter recipiat beneficium alteri collatum, vel etiam reseruatum à Papa, liberè reuertitur ad priora beneficia propter illud dimissa, modò postquam certior factus fuerit, sine difficultate aliqua omnino id dimiserit. Nam si (vt inquit Roma.) quis perdit ius quod habet in re, in prioribus illis beneficiis, ob moram dimittendi posterius illud, multò magis perdit commoditatem iuris ad rem, si in mora fuerit relinquendi beneficij acceptati vi gratiæ: multò enim facilius perditur ius ad rem, quàm ius in re, capitulo si is cui, de præben.libro sexto,& capitulo vltim. de conces. præbend. libro sexto. Hæc ille. Cui & tu addere potes optimum tex.in l.qui contrà, in fin. C. de incest.nupt.cùm dicitur, si, errore comperto coniunctionem huiusmodi, sine vlla procrastinatione diremerunt.& alium quoque in l.quis sit fugitiuus, §. idem ait si seruus, ff.de ædilit.edic.ibi, si imprudens securus est, neque occasionem redeundi nactus prætermisit.& in cap cupientes, §.insuper, de elect. libr. vj.ibi, tunc infra idem tempus iusto impedimento cessante,&c.& quod voluit glo.ibi, in §.quòd si per xx.in verbo, proposita, in princ.

Ex hócque approbat Roman. vt ad eum redeamus, eorum sententiam qui reprobant opin.Hostien. dicentium, quòd vbi est manifestum acceptantem beneficium ius in illo non habere, non esse expectandam sententiam super declaratione non iuris: nam in re manifesta debet ipse acceptans statim bonam fidem agnoscere, nec sententiam acceptare, l.emptorem, in princ.ff.de act.empt.& clariùs in l.quoties, § denique.ff.de administra.tutor.& ad id quoque citat l.si res, §.non tamen, ff. de alienat. iudic. mutan.caus.fac.& l.j.ff.de inoffic.testamen. Quibus & tu adde alium text. not. quem & ipse posteà ad aliud adducit, in l.nemo rem suam vtiliter.§.j.in fin. ff.de verborum obligatio.cùm dicitur, hic moram fecisse videtur, qui litigare maluerit, quàm restituere. Adde item & alia multa quæ diximus de excra-

tione litium in nostro tract. Retractuum, tit.j. §. viij. glo.vij. in verbo, le retrayant decherroit, num.20. incip. hic autem maxima & seq.

Intellige item hanc limitationem in eo, qui deceptus fuit errans in facto, secus si in iure errauerit, vt pulchrè voluit Innoc. loquens in executore dato à Papa, qui errans in iure, contulit beneficium, quod nō vacabat, in c.j. in fi. de senten. & re iudic. quem nuncupatim sequitur, idque dicit not. Card. Flor. cons. ciiij. cuius initium est, post redditum. vers. ad aliud dubium. Neque enim aliàs error iuris excusat. Super quo vide quæ diximus suprà alicubi.

Limitatio XXII.

Vigesimosecundò limita hanc regulam, vt procedat cùm agitur de specie, quæ suapte natura non est iterabilis, iuxta l. Lucius, §. impuberem, ff. de leg. iij. Secùs, si de quantitate, quæ sua ipsius natura iterari potest, ideò si quis reliquerit certam quantitatem filiæ, dum vel donec nupserit, censetur esse legatum annuum pro quolibet anno, non pro vno tantùm, l. qui concubinam, §. vxori, ff. de leg. iij. & l. legatum, ff. de annn. leg. & l. iij. & iiij. ff. de condit. & demonstr. Ita enim autoritate earum ll. vuluit Imo. in l. in substitutione, circa medium, ff. de vulg. & pupil. quem sequitur Lauren. Calca. consilio xx. ista quæstio habet tria dubia. versicu. tertia limitatio, per hoc expresśim limitans hanc nostram regulam. Et vide quæ diximus suprà in xx. limit. quæ ad hanc proximè pertinet.

Limitatio XXIII.

Vigesimotertiò limita, vt procedat nostra regula, cùm per primum actum ius alteri est quæsitum: exēpli causa, Eligentes per viam electionis, ea publicata, ad secundam electionem venire non possunt. cap. cùm inter canonicos, & c. publicato, de elect. Per viam autem postulationis possunt antè, quàm postulationem præsentauerint, postea non possunt. c. bonæ, le ij. de postu. prælat. quod non ob aliud est, quàm quia per simplicem electionem quæritur ius, saltem ad rem, electio, per postulationem non quæritur ante præsentationem.

Quam quidem eius differentiæ rationem posuit Compostel. in d. capit. bonæ. in verbo, quæsitum, & ibi Panor. versicu. ex hoc habes, vbi ex hoc ponunt hanc regulam generalem, quòd quis variare potest, antequam ius sit alteri quæsitum: secus si ius sit quæsitum, & ad hoc quoque allegat ipse Compost. l. nemo. ff. de regul. iur. & c. cùm inter dilectos, de elect. & ipse quoque Panor. citat clem. j. de renun. Quod & ipsum voluit Card. Alexand. in cap. Osius, 6. j. lxj. distin. & Roch. Curt. in tract. de iure patro. in verbo, honorificum. vers. secundò suboritur quæstio accessoria.

Et bene facit, quod à Ioan. Mona. traditum est in cap. cùm expediat. versic. item publicato, de elect. libro sexto, quòd publicato scrutinio electores variare nequeunt, per d. cap. publicato, quod, vt subdit, verum est, vbi electus ius habet. Quòd si ius non habet, vt ibi, ex scrutinio, capitu. si cui, eodem titu & lib. variare poterunt. Et sequitur Ioan. And. ibi, post prin. in verbo, consenserit, & Petr. Ancharan. ad fi. & Domi. Et idem propemodum voluit Dyn. in cap. mutare, in princ. de regu. iur. libr. vj. & Host. in summa, titu. de elect. §. vtrùm mutari posśit, vers. & vt pleniùs. & non obscurè voluit Card. Flor. in d. capit. publicato, in j. opposit. & iterum in vij. quæ. & ante hos omnes Compos. in eo ipso c. publicato, in verbo, variare, & iterum paulò ante fin.

Et quod etiam voluerunt D. à Rota, decis. xxxj. nota quòd vbi episcopus, de concess. præben. in antiquis, quòd si episcopus habet ex priuilegio vel ex consuetudine, vt posśit in sua noua creatione nominare vnum canonicum in qualibet ecclesia collegiata, & aliquem nominauerit, qui ipse acceptauerit, nō poterit alium nominare, etiam si ea nominatio non sortiatur effectum, per l. apud Aufidium, ff. de opt. leg. & alia quæ allegat, vt diximus suprà, in princ. vers. incipien. sexagesimosextò quod tradiderunt. Nec obstat (inquiunt) capit. si electio, de electio. libr. sexto, vbi si electio non sortitur effectum, quia electus nolit consentire, vel post consensum renuntiat, aut moritur, aut propter occultum quodpiam vitium, irritatur electio, poterunt eligentes electionem aliam facere, quia ibi ex sola electione immediatè in dignitatibus electiuis non quæritur ius, in simplicibus autem quæritur, vt in c. si tibi absenti, & ibi not. de elect. libro sexto.

Vides igitur ex eorum sententia cardinem huius rei in hoc verti, an ius sit quæsitum, an non: vt primo casu variare non liceat, secundo liceat. Nam & hoc ipsum in vniuersum voluisse videtur gloss. distinguens tamen in secundo membro, in capit. nosti, extrà de elect. & simpliciter Archidiaco. tractans, an liceat mutare consilium, in capit. certè, in verbo, muto, xij. quæst. j. dicens ita esse concordanda iura, quæ dicunt licere mutare consilium, quæque dicunt non licere. quod & ipsum sequitur Card. Alexand. ibi super gloss. in verbo, ecce. Et idem quoque voluit Iason in l. serui electione. versicu. secundo limita, ff. de leg. j. in id referens text. ibi. & in d. l. apud Aufidium, ff. de opt. leg.

Et quod item proditum est à Bald. in l. j. C. senten. rescin. no posse. vti allegatur ab his, quos statim citabo (licèt in meo codice non reperi) quòd si consentientibus partibus à delegante statutum est tempus delegato ad expediendam causam, non poterit amplius id tempus prorogari, ne tollatur ius quæsitum alteri parti ex lapsu eius temporis: & sequitur Rom. in l. ij. vers. dubitatur vlteriùs, ibi, aut terminus ipse, ff. de re iud. & Geor. Nata. in repet. cle. sæpe, in princ. vers. prædictis accedat, de verbor. significat.

Quod tamen intelligunt Ro. & Nat. (neque enim id prætereundum putauimus) nisi quippiam nouum atque inopinatum emerserit, ob quod is qui prorogationem petit, non potuerit intra tempus præstitum dicere de iure suo: tunc enim iustum esse, vt ei succurratur, arg. l. de ætate, §. ex causa, ff. de interr. act. & c. cæterum, de iuram. cal. vt & in simili dicitur, tempus præscriptum appellanti ad prosequendum appellationem ei prorogari debere, si aliquid acciderit, propter quod non potuerit appellationem prosequi, authen. ei, qui. C. de temp. app. & capitu. ex tenore, de appe. Debet enim iudex maximè in arbitrariis æquitatem ob oculos ponere, l. quod si Ephesi, ff. de eo quod cer. loc.

Sed & huc propiùs accedit quod à Barto. & Alb. scriptum est in l. qui per salutem, vtroque circa mediū, & ibi quoque Ang. Sal. in vltim. oppo. & Iaso. in fi. ff. de iureiur. dum tollere volentes antinomiam, quæ videbatur illius l. & huius nostri §. dicunt in hoc §. & simil. tractari de nouo iure quærendo per matrimonium, siue aliquem alium actum. At in d. l. qui per salutem, quis iurauerat ex iure suo sibi iam

quæsito

quæstio per acceptationem. Quod & ipsum secutus est Bened. Plumb. in d.l. matrimonij, post medium, ff. qui, & à quibus, dum concordat d.l. matrimonij, quæ omnino similis est huic nostro §. cum d.l. qui per salutem. Quibus etiam accedit Bald. in l. postaditam, paulò ante fi. C. de impu. & ali. subst. dum allegat d.l. matrimonij, & aliàs, in hócque manet, vt si ex primo actu ius sit quæsitum, non liceat ad alium transire. Sed tu hîc omnino vide quæ diximus suprà in j. limitat. vers. incip. declara item tertiò, & seq.

LIMITATIO XXIIII.

Vigesimoquartò limita procedere, vt primo actu consumatur dispositio, nisi ipse actus sit necessarius, scilicet continens necessitatem actu permanentem, vt dicit Bald. in l. vltim. C. qui bon. ced. possunt, ad hoc trahens, quod alibi diximus, statutum de compromissis non consumi vno tantùm compromisso, sed tandiu durare, donec lis finita sit, scilicet suprà in 6. limi. in prin. atque iterum in limit. ix. ver. incip. & ex hoc plerique, & alibi sæpè.

LIMITATIO XXV.

Vigesimoquintò limita, vt hæc nostra regula non procedat in vniuersali, siue etiam generali dispositione, aut etiam indefinita, cùm ea æquipollet vniuersali. tunc non tantùm intelligitur de primo & præsenti actu siue tempore, sed etiam de aliis postea futuris, per text. in l. si seruitus, ff. de seru. vrban. præd. vbi generalis cócessio seruitutis, ne luminibus officiatur, etiam ad futura lumina trahitur. Et ita illum text. intelligunt omnes doc. ibi.

Et illius arg. dicit Bald. in authen. excipitur, in fin. C. de bon. quæ libe. quòd si pater ita dicit, concedo filio meo omnes fructus aduētitiorum bonorum ipsius, non solùm includūtur fructus illius anni, sed & aliorum futurorum, quia videtur vniuersalis concessio, & quia vno, & eodem tempore pertinent ad concedentem, l. Lucius, quæ est penult. ff. de fun. instr. & quod not. Cyn. in l. non modus. C. de seru. vbi & idē dicit de vniuersali concessione, vt scilicet ad futura trahatur, & ad id quoque allegat d.l. penult. & l. peculium, ff. de leg. ij.

Sed & Bald. vbi suprà citat Archid. in ca. cognouimus, paulò ante fi. vers. & est argu. quòd qui concedit, xij. quæst. ij. vbi post Hugo. dicit quòd qui generaliter concedit omnem decimationem cuiuspiam loci, intelligitur concedere etiam futuram decimationem noualium, nam & præteritæ & præsentes & futuræ decimationes eodem iure ei competunt, omnésque eodem iure censeri debent, arg. l. j. ff. de pignorib. & l. si quis, quæ est vlt. C. quæ res pig. oblig. poss. & hoc quoque ibi sequitur Card. Alex. etiam ad fin.

Attende tamen, lector amātissime, ne decipiaris, quod nonnulli tradunt in d.l. si seruitus, quam tibi pro fundamento huius limitationis post alios citauimus, ideo disponentem, qui indefinitiuè locutus est, intellexisse etiam de futuris, quia potuerunt omnia futura præuideri: aliàs enim futura non comprehenderētur, per l. si ita esset, ff. de aur. & argen. leg. Ita enim expressè voluit Bar. in d.l. si ita. ver. si verò de magno præiudicio, & ante eum Cyn. in d.l. non modus. vers. quandoque concedit sub nominibus.

LIMITATIO XXVI.

Vigesimosextò limita procedere, nisi dispositio permittens aut aliter disponens aliquid fieri, vtatur verbo, quoties, aut aliis similibus: vt si dicat fieri quandocunque, vel quotiescunque quis voluerit, tunc enim ea dispositio nō vno actu consumetur, ob vim, & significationem huiusmodi dictionum, quæ iterationem importāt, vt magna autoritate affirmat Archidiac. in cap. nunc vero, ix. quæstio. iij. quem sequitur Domi. cons. xcvij. super primo dubio. vers. prætextu istius, vbi auctoritate illius dicit eam dictionem, quoties, esse eius naturæ, vt importet vniuersaliter potestatem variandi, ex hócque capit. non potest, de præben. lib. vj. quo canetur dispensationē ad duo beneficia, intelligi de duobus primis tantùm, vt diximus suprà, in princip. versicu. incip. decimoseptimò accedit. non procedere quando in dispensatione essent illa verba, quoties sibi placeret. quod & ipsum nulla illorum mentione facta consuluit Phil. Dec. cons. clxix. cuius superscriptio incipit, dispensatio facta, in j. dubio.

Quibus addes Cyn. Alber. Barto. Imol. & Alexand. in l. qui bona, §. vltim. ff. de dam. infec. dicentes hæc verba, toties quoties, significare infinitatem, vti etiam ipse Alexand. voluit in l. si Stichum, §. j. vers. nec obstat ratio, ff. de verbo. oblig. & in l. ij. §. vltim. vers. puto quòd in terminis, ff. qui satis. cogan. & cons. cxlv. quoniam abunde, vers. sed hoc non obstante, libr. ij. & alij multi quos tibi citauimus in tractat. Retractuum, tit. ij. § j. in gloss. in verbo, à tel temps, numer. 11. contrarium, cum multis sequent.

Et hoc quidem aliis probatur in his dictionibus & similibus, ex multis textu. videlicet in l. si ita stipulatus à Seio fuero, & ibi Barto. Ang. & Imo. ff. de fideiusso. quæ loquitur in dictione, quandocunque, ibique gloss. in verbo, summas, adducit pro contrario huic nostrum §. hoc sermone, vt intelligas hanc limitationem ad hunc tractatum pertinere, & alioa text. in l. j. §. j. ibi, toties quoties, ff. si fam. fur. fec. dic. & in l. si duo, §. vltim. ff. de arbit. & §. in primis, Instit. de eo cui lib. cau.

In quo tamen illud annotandum est quod tradit Ang. in l. si finita, ff. de dam. infect. & iterum in l. ij. §. qui exhiberi, ff. de cust. reor. quòd si quis promiserit alterum repræsentare toties, quoties fuerit requisitus, sufficit vt bis illum repræsentet, ita vt posteà liberetur, per d.l. qui bona. §. vltim. ff. eodem titu. & l. fideicommissa, §. si quis alicui decem, ff. de leg. iij. Et illum sequitur, & multis argu. & rationibus comprobat Ro. in repet. Rub. ff. de arbit. vers. quid autem si compromissum est, & consil. xv. plura sunt quæ quæruntur, in iiij. eodémque vlt. dubio, vbi & alia loca citat ex eodem Ang.

Sed hæc sententia reprehenditur ab Imo. Ro. sibi contrario, Alex. & cæteris recentioribus in d.l. si finita, ea quā diximus ratione, quòd ea verba (toties quoties) infinitatem designāt, proptereáque duabus vicibus tantùm minimè contenta est. Quod & ipsum tradidit idem Ro. in d.l. ij. §. vlti. vers. modo ad propositum. & ibi quoque Soc. vers. sextò & vlt. ff. qui satisd. cog. & Paul. Cast. in l. duobus, §. quòd si reus, aute fi. & ibi quoque Iaso. ff. de iureiu. quo in loco ipse Paul. monet notarium, vt promittere faciat de sistēdo toties quoties. & ipse item Alex. in d.l. qui bona, § vlt. ff. de dam. infec. & d. cons. cxlv. in princ. libr. ij. & alij quos in id citat Hipp. Marsil. in l. vnius, §. cogniturum. vers. item & vltra, cum multis sequent. ff. de quæst. & vide quos citaui suprà, in prin. ver. incip. quid autem si quis.

Sed & hîc non omittendum ducimus, quod ab Ang. scriptum est in d.l. si ita stipulatus à Seio fuero, ff. de fideiusso. volens soluere contrarium, quod gloss. ibi fecerat de hoc nostro §. hoc sermone, vt suprà diximus,

diximus,hæc tradit, Quòd vbi tractamus de obligatione contrahenda in alicuius conditionis euentum toleratur infinitas,& solus primus actus impletionis consideratur,per hunc nostrum §.hoc sermone.Vbi verò tractamus de obligatione multiplicanda,tunc etiam toleratur infinitas, si per multiplicationem , in effectu non multiplicatur interesse, neque contrahitur nouum damnum ,vt in dicta lege si ita stipulatus ,vbi licèt fideiussor obligetur in plures quantitates , tamen eas recipere potest à reo,& in l.vbi exigitur.§.hæc vox,ff.de eden.de qua nos alibi diximus. Sed vbi ex multiplicatione semper inducitur nouum damnum , quantumcunque verba sint apta ad infinitatem,non toleratur infinitas,sed restringitur.d.l.fideicommissa.§. si quis alicui decem,ff.de leg.iij.quam & gloss.in d.l.si ita stipulatus:adduxerat pro contraria. Sed antè,quàm obligatio contrahatur, potest futurus(vt ipse loquitur)obligari,dicere se nolle in infinitum obligari, & sic,inquit,intelligitur l.qui bona,§.vltim.ff.de dam. infec.Hæc Ang.

Cęterùm Imo.in d.l.si ita stipulatus , dicit hæc bene notanda, quia secundum ipsum Ang. etiam si apposita sit dictio,quandoque,vel quandocunque , in dict.§.si quis alicui decem,nihilominus procederet quod ibi dicitur. Cuius tamen oppositum sentit Barto.in d.l.si ita stipulatus,& rursus in d.l.qui bona, §. vltim.& fortè,vt subdit Imol. illud verius est , quia standum est voluntati testantis, nec recedendum à verbis claris,l.ille aut ille,§.cùm in verbis, ff.de leg. iij.& l.penult.ff.de annu.leg. Et pro hoc facit d.l.si ita stipulatus,nam posset esse,quòd ibi sæpius damnum incurreretur ipsi fideiussori,si contingeret ex post facto reum effici non soluendo,vt in §.vltim.Institut.de replic.Aequitatem tamen habere opinio. Ang.sed æquitas non scripta,& rigor scriptus videtur resistere,per supradicta.

LIMITATIO XXVII.

Vigesimoseptimò limita,vt procedat in concesśione onerosa , secùs, in lucratiua siue gratuita , ex hoc quod voluit Alexand.in l.diuortio , §. ob donationes. versicu.secundò limita dictum,ff.sol.matri.dum limitat dictum Bald.ibi dicentis,quòd si quis vendit fructus cuiuspiam horti,& bis ipsi fructus colligantur in anno, intelligitur tantùm de primis , de quo nos suprà diximus in prin.vers.incip.tertiò ad hanc sententiam. Vt scilicet id procedat in titulo oneroso,in quo & ipse Bald.loquitur:in lucratiuo autem secus: nam tunc (inquit) id perpetuò intelligitur, per leg.si seruitus , ff. de seruitut. vrbanorum prædiorum.

Cuius(vt & ipse dicit)textus argu. dicit idem Bald.in authentic.excipitur,ad finem, C.de bon.quæ libe: quòd si pater concedit suo filio fructus bonorum suorum aduentitiorum,non solùm includuntur fructus illius anni,sed futurorum, & ad hoc quoque alia allegat,de quo nos alibi suprà diximus. Tanquā scilicet intelligat Alexan.illam Baldi diuersitatem ex sola diuersitate lucratiui,aut onerosi tituli. Subdit tamen ipse Alexan. hoc posterius dictum Baldi verum esse,si fructus eorum bonorum aduentitiorū non extabant tempore donationis,nam si extarent, de illis tantùm debere intelligi,per textum in l.si ita. ff.de auro & argento leg.

Ex quo iterum vides Alexan. non satis sibi bene constare,nec hîc diuersitatem tituli onerosi vel lucratiui quicquam facere ,sed id ex eo tantùm pendere, an fructus extent , an non extent. Si enim extant,de de illis tantùm intelligi,etiam in titu.lucratiuo:si nō extant,secus.Et id quidem postremum omnino verum est,nam si nulli extarent,concessio,siue gratuita,siue lucratiua, omnino esset inutilis , & superuacua,nisi de fructibus posteà sequentibus intelligeretur,quod minimè dicendum est,ex not.in l. si quando,C.de inoff.test.cum simil.

Subiungit tamen Alexan.pro illa posteriori sententia Baldi,facere quod ipsemet Bald. scribit in l.prima, versic.pone quòd testator,C.de fideicōmissis,quod si testator mādauerit hęredi,vt vestiret vxorem suā, &si c(ait Alex.)titulo lucratiuo,intelligitur vt singulis annis vestiat. Sed nos de hoc Bald.dicto , & illius ratione,alibi suprà diximus.

LIMITATIO XXVIII.

Vigesimooctauò limita , vt hæc nostra regula non procedat in actu protestationis , qui tantùm abest, vt prima ac vna consumatur , vt etiam iterum , ac interdum sæpius (si quando ea requiritur) fieri debeat: aliàs ea prima protestatio euanescit, manétque inutils & inefficax, peræquè ac si nulla facta fuerit,per tex.in l.de pupillo,§ si quis ipsi prætori.ff. de operis noui nuntiatione,& in l.mora,in fine principij,ff.de vsuris.

Verùm hæc res patitur multas distinctiones & declarationes. Nam primùm Barto.in dicto §. si quis ipsi prætori , in secund. oppositione , videtur,inquit, quòd sufficiat protestationem semel esse factam,l.Titia,§.vsuras,ff.de legatis ij. Idque ita soluit quòd quando protestor,quòd non stat per me, tunc si stat per aduersarij delictum , vel contumaciam, sufficit vna protestatio,nec requiruntur plures , nisi prima fuerit remissa,per dictum §.vsuras,& d.l.mora,& ibi glos.in verbo,repetendi,& facit l.iij.§.illud, ff.quod vi,aut clam.

Aut stat per aduersarij casum , vel dignitatem , & sic sine delicto illius, & tunc aut protestatio fit ad conseruandum ius protestantis , & sufficit semel fieri, l.si intra, & l. in contractibus, §. penultimo, C. de non numerata pecunia , l. vt perfectius , C. de annali exceptione, cum similibus. Aut fit protestatio ad acquirendum ius quodpiam nouum, & tunc finito impedimento aduersarij, debet iterum fieri, aliàs prima protestatio nihil operaretur, per d. §. si quis ipsi prætori.

Ex hócque subinfert, quòd si emptor cui mouetur lis de re empta protestatus fuerit se non posse eam litem nuntiare venditori,quia ignoratur, quo in loco sit sine culpa ipsius.iuxta l.si dictum, §. penultimo, ff.de euictionibus,tunc si reuersus fuerit,debet ei denuntiare,aliàs prima illa protestatio nihil operatur, videreturque ab ea recessum , per dictum §.si quis ipsi prætori , quod , inquit, tene menti ad multa. Sed tu super hoc vltimo,vide Angelum in dicto §.si quis ipsi prætori,versiculo ex hoc dicit, & ibi quoque Paulum Castrensem , versiculo qui per hoc dicit,Imolam.vers.item adde secundò, Romanum vers.inquantum Barto.in eadem, Alexandrum versiculo,ex hoc infert. Iasonem vers tertiò inquātum, & præterea Antonium in cap.vlti.in quarta quæstione,extrà,de appellationibus.

Porrò si alia multa super hac re, an scilicet vna protestatio sufficiat, & de similibus,scilicet interpellatione,denuntiatione,admonitione,requisitione,citatione,& aliis id genus,vide omnes in dict §.si quis ipsi prætori.glossam in capitulo si episcopus, deci-

maoctaua

maočtaua distin.& in capit.cupientes,§.si per vigintiju verbo,propositam,versic.sed solet quæri,& ibi Petr.Anchara.versiculo, incidenter tamen quæritur. Dominicum versiculo,& nota illam gloss. & Philippum Franc.versiculo in eadem gloss.in fin.Innocentium in capitul.cum uobis.in verbo,teuocare,versicu.item an sint.Ioannem Andream in capitulo egn.in verbo,vocatus,de iureiurando,& alios plurimos citatos ab Alexandro in dict.§ si quis ipsi prætori.

LIMITATIO XXIX.

Vigesimononò limita non procedere in promissione cuiuspiam generis subalterni (quod vocane dialectici,& nostrates) in quo quidem haud dubiè est electio debitoris,l.plerunque,§.penultimo.ff.de iure dot.& capitu.in alternatiuis,de regu.iur.libro sexto,cum concord.ibi adductis.Sed quod ad nostram tractationem pertinet,si semel vnum promissor elegerit,non ex hac prima electione consumitur electio,quin possit posteà & sæpius quidem aliud eligere,& soluere,l.qui ex pluribus,& gloss. Bartolus,& alij,ff.de verborum obligat & l.eum qui certarum,§.j.& ibi etiam gloss.& doctor.ff.eodem titul.In quibus locis,ne hic te diutius detineam,videbis, vtrùm & id facere poterit post litem contestatam, an & post sententiam,& an id procedat in voluntate expressa aut tacita,& an in testamentis, vt in contractibus,& an cùm à lege datur electio,an & cùm ab homine.

LIMITATIO XXX.

Trigesimò,limita, vt non procedat in pignoribus, & hypothecis siue prætoriis siue conuentionalibus,nã si creditor cadat possessione pignoris,vel hypothecæ,quam habebat,siue nulla eius culpa,siue etiam sua culpa,non ita perdit ius pignoris quin possit iterum eam possessionem recuperare hypothecaria actione,vt est tex.expressus,& not.in l.vltima,& ibi omnes Doct.C.de præto.pigno. Sed cui similis est alius,in l.si cui.§.quæri potest.ff.vt in poss.leg.& voluit glo.in l.si quis missum.§.vlti.in glo.pen.in fin.ff.de dam.infec.& Innoc.in capit.contingit.in princ.de dol.& contu.

Sed boc ita accipiendum est,nisi creditor expressè cõsenserit alienationi rei pignoratæ. Nam licet ea posteà redeat in dominium debitoris,non tamen redit pignus,quin ipsum perpetuò manet liberatum, per alium.text.& ipsum quoque not.in l.vltima.C.de remiss.pign.quem sing.dicunt Bald.Ang.& Salyc.ibi Nisi tamen in duobus casibus,qui ibi adscribuntur à Doct.vti videre poteris.

LIMITATIO XXXI.

Trigesimoprimò limita, vt similiter non procedat in constituto,verbi gratia,vt id intelligas,si constitutarius,id est,is pro quo venditor aut alius id genus se constituerit possidere rem venditam aut aliter cessam,ipsius rei realem siue naturalem possessionem apprehenderit,& ea posteà cadat,& deinde res ad constituentem redierit, redit & possessio vi illius cõstituti in constitutarium,ex sententia Baldi.in ea pitul.si facta.versic.pone,vendo tibi.& ibi quoque Matth.Afflict.vers.& dicit hic,tit.si de feu.fuer.contr.inter domin.& agnat.& alij,quos tibi citaui in nostro trac.Constituti,in v.limita.quo in loco videbis, an id verum sit.

LIMITATIO XXXII.

Trigesimosecundò limita, vt non procedat, quando de structio voluntatis ad interpretantem, siue declarantem spectat,verbi gratia,diximus in princip. in versicu.incipien.vigesimò quod volo,quòd declaratio siue interpretatio obscuritatis vel ambiguitaris, non nisi semel fieri potest.per gloss.in l. quicquid astringendæ, in princip.ff.de verborum obligatio.cum multis simil.ibi adductis. Sed id intelligitur,nisi is qui disposuit aliquid obscurè,postcà que semel interpretatus fuerit,aut declarauerit,id ipsum obscurum possit totum ipsum reuocare. Exempli causa, restator quicquam obscurum disposuit, cuius dispositio ambulatoria est vsque ad mortem, éstque ei semper liberum reuocare testamentum.l.quod per manus.ff.de iure codic.l.iij.ff.de adimend.leg cum simil. Ideóque ei licet interpretari & declarare testamentum, non semel tantùm, sed & toties quoties libuerit,l.hæredes palam.§ sed si notam.ff.de testa. Id quod ab Ang.annotatum est,in d l.quicquid astringendæ,paulò ante fin.& ibi quoque Alexand.versicul.ex qua habes,ff.de verborum obligatio.& nos quoque diximus suprà,in princip.versic.incip.quinetiam illud, sed id inter limitationes repetere non inconueniens mihi visum est.

LIMITATIO XXXIII.

Trigesimotertiò limita,vt procedat,nisi natura repugnaret,verbi gratia in casu,l.eum qui Kalẽdis,ff.de verborum obligatio.de qua diximus suprà,in princi.versic.incip.duodecimò accedit,in ea igitur lege dicitur,quòd si quis simpliciter stipulatur,Kalendis Ianuarijs,intelligitur de primis. Quid ergo si quis in mense Decembri stipulatus fuerit Kalẽdis Ianuariis partum Arethusæ,quæ nondum prægnans est, aut certè prægnans est ex duobus mensibus tãtùm, ita vt natura repugnet,vt stipulatio possit habere effectum in primis illis Kalendis Ianuariis proximè sequentibus stipulationem. Igitur non de illis stipulatio illa intelligenda est,sed de aliis partum sequentibus,vt dicit gloss.in dict.l.eum qui Kalendis, in verbo,Kalendis.in princip per tex.ibi Interdum. in princip.ff.eodem titu.vbi interdum pnta stipulatio ex re ipsa dilationem capit,vt si id quod in vtero sit,stipuletur:tunc enim incipit actio,cùm ea per rerum naturam præstari potest.

Quibus adde quæ latè congessimus in nostro tractatu, cessante causa,cessat effectus,numer.septuagesimo, incip.fúntque & aliæ, & sequen.quo conuincere mus naturam leges & cæteras dispositiones interpretari. Hæc autem limitatio potest reduci ad ipsam nostram regulam,vt scilicet ea stipulatio intelligatur de primis Kalendis, postquam res præstari possit. A.Tyraquel.

¶ SERVIRE,si quis promiserit alicui per annum, si aliquo illius, primi anni tempore valetudine cui promissio facta est impeditus fuerit, vel etiam ille qui promisit fuerit impeditus, vt seruire non possit, non tenebitur altero anno tanto tempore secundi anni ei seruire.l.cum quæritur.§.item.ff.de fideiuss.l.eum hæres.§.stichus.ff.de stat.lib.quia promissio debet intelligi de primo immediato anno. Medic.reg.4.

¶ SERVITVS aquæ non imponitur, quæ nondum est.leg.fin.ff.si seruit.vend.sicuti non præscribitur id,quod nondum est.l.1.§.nemo.C.de annali exc.l.si quis alia.ff.quemadmo.seruit.vend.gloss.capitu.ad dissoluendum.versi.accusari.de desponsi.impube.Medic.reg.6.

¶ SERVITVS habens causam discontinuam, non acquiritur

acquiritur per præſcriptionem.text.eſt in l. ſeruitutes.la iij.ff.de ſeruit.tit.generali.vbi Bart. Ang. & alij.Bar.in l.j.§.ſi.ff.de aqua pluu.arcen.omnes Doct. in l.ij.C.de ſeruit.& aqua.

Limita tripliciter,vt per Felin.in c.de quarta num. 41. de præſcript. B.Dias,reg.687.

¶ SERVITVS non præſumitur,quare qualibet res in ſui origine eſt ab initio libera,l.altius,& l. ſi in ædibus,C.de ſeruit.& aqua.

Fallit in 2.caſibus,quos not.Iaſ.in l.ſi prius,ff.de op.noui nuntiat.num.40.

Seruitus habens cauſam diſcontinuam nó acquiritur per præſcriptionem, l. ſeruitutes, la iij.ff. de ſeruit. Bart.& alij,in l.1.§.fin.ff.de aqua plu.arcenda.

Fallit in 3.caſibus,vt per Fely.in cap.de quarta , nume. 41.de præſ.

Serui capacitas , vel incapacitas pendet à capacitate, vel incapacitate domini,l.mihi , & tibi,§.regula,ff. de leg.1.

Fallit in 3.caſib.quos not.Iaſ.in d.§.regula.

Seruus acquirit domino etiam inuito,l.etiam inuitis. ff.de acq.rerum domi.

Fallit in 2.caſibus, vt per Iaſ.in l.ſeruus vetante.ff.de verbo.oblig.

Si alicui non debetur ſeruitus , quis poteſt domum ſuam vſq; ad cœlũ eleuare,l.altius,C.de ſer.& aqua.

Fallit in 4.caſibus,quos not.Soc.reg.101.Ampliatur in 3.caſibus,& limitatur in 8.à Petr.Duen.reg.33.Fallit vt per Dec.in l.nullus,ff.de regu.iur. Alias limitationes tradit Bart.Vero.in titu.de ſeruit.prædio. in tit. de ſolo,& area.

Ampliatur vt per Abb.in conſ.57.lib.1.

Ius ſeruitutis,tam actiuè,quàm paſsiuè, trãſit ad eum, ad quem tranſit fundus,l.antepe.ff.de ſer.ruſt.præd. l.via conſtitui,§.ſi fundus,eod.tit.

Fallit in 4.caſib.quos not Lancil.Galia.in l.2. §. item ſi in facto,ff.de verb.oblig.

Seruus non poteſt facere conditionem domini deteriorem,l.melior,ff.de reg.iu.facit tex.in c. relatum, de ſent.excom.

Fallit in 3.caſibus,quos not.Dec.in l.ſeruus,C.de pact. numer.1.

Seruitutem debens an & quando reficere teneatur, diſtinguendo declarat Bart.in l.& ſi fortè,§.etiam de ſeruit,ff.ſi ſer.vendi. Donat.Fina,lib.1.

¶ SERVITVS,quæ cauſam diſcontinuam habet , ad hoc vt præſcribatur,requiritur tantùm tempus , cuius initij memoria nó exiſtat:vt l.hoc iure. §. ductus aquæ.ff.de aqua quót.& æſti.& not.gloſſ.in l.ſeruitutes.la grande.ff.de ſeruit.rit.gene.& tenet gloſſ. magna.C.de ſer.ruſt.præd.& eſt tex.in capit.ſuper quibuſdam, de priuileg. & in capitulo j. in princip. de præſcrip.

Primò fallit,quando ille,qui alleg.ſeruitutem ſibi debitam,dicat habere titulum ab eo,qui potuit concedere,licet illud non probet:ſi tamẽ probet poſſediſſe ſpatio x.ann.inter præſentes,& xx.inter abſentes, ſufficit,& obtinebit in cauſa. Iſta eſt gloſſ.ſingularis, quam ſequuntur Docto.in d.l.ſeruitutes. quod perpetuò tene menti:& ita ad literã tenet Azo in Summa in tit.de ſeruit.in §.conſtit.ſeruitutes per conſuetudinem.& ita tenent Bald.& Floria.in d. l. ſeruitutes.& do.Ang.de Aret.in priuci. Inſtitut. de action. & hãc opinionem tenẽt communiter Doct.tam legiſtæ quàm canoniſtæ:vt dicit do. Paul. de Caſtr. in præalleg l.ſeruitutes. Et ideo cautela eſt quòd ille, qui allegat ſeruitutes ſibi debitas,quæ habeant cauſam diſcõtinuam,vt dicat ſe habere titulum conceſſionis.& ſic ex aliquo titulo præcedenti dicat ſibi no autem ſeruitutem fuiſſe conſtitutam,& quamuis illud non poſſet probari per teſtes,vel per inſtrumenta,tamen ad adminiculum ſuæ intentionis inducit coniecturas:l.ſi vſusfructus:de ſer.ruſt.prædi. domino ſciente,& non contradicẽte per x.vel.xx. annos. per x.inter præſentes,& xx.inter abſentes,præſumitur ſeruitus conſtituta per ſuperius allegata.aliàs autem ſi non allegaret titulum conceſſionis , deberet probare poſſeſſionem per tantùm tempus cuius nó eſſet memoria hominum in contrarium, ad hoc eſt optimum arg.text.in d.l.hoc iure.in §.ductus aquæ. de aqua quo.& æſti.& per alia iura.& ita aliàs determinaui propter imperitiam procuratoris , qui non intelligens, neglexit allegare titulum. quod not. in practica. B.Soc.460.

¶ SERVITVS perſonalis ſoluitur morte,Doct.Com. §.finitur.Inſt.de vſufr.gloſſ.§.deinceps, verſi. ſimiliter.Authentic.de nupt. Inſt. de vſu , & hab.in princ. not.l.2.ff.de vſufr.dicam infer. verſ. vſufr. dixi ſuper conclu.80. Item not.quòd ſeruus eſt tanquam mortuus quoad ius ciuile.l.quod attinet. ff. de reg.iur. l. iſti quidem.ff.quod met.cauſ.l.ſeruus. C.de iud. dixi ſuper.in 1.part.nu. 108. Medic.tract.2. part.

¶ SERVITVS.Sententia lata pro vno de dominis fundi,cui ſeruitus debetur prodeſt aliis pro iure eiuſdẽ ſeruitutis, præſertim quando ſeruitutes indiuiduæ ſunt.gloſſ.leg.loci.§.ſi fundus.ff.ſi ſeruit.vend.leg.2. l.ſtipulationes non diuiduntur. ff. de verbor.obligatio.Alexand.leg. ſæpe. numero 48.ff.de re iudic. Medic.reg.8.

¶ SERVITVS,Ius naturale. Vlpian.lib.xliij. Ad Sabinum. Lex xxxij. al.xxxiij.

Quod attinet ad ius ciuile , ſerui pro nullis habentur: non tamen & iure naturali:quia quod ad ius naturale attinet,omnes homines æquales ſunt.

Vid.l.in perſonam. ſuprà eod. l.generali. C. de tabul. libr.x. Viuiennus.

¶ SERVITVS.Vlp.lib.iiij.ad leg.Iul.& Pap.Lex ccix.

Seruitutem mortalitati ferè comparamus.

Vid.l.intercidit.in fin.de condit.& demonſt. l. cùm hic ſtatus.§.ſi donator , ibi etiam ſeruitus.l.res vxoris. C.de donat.inter vir.& vx. Viuiennus.

¶ SERVITVTIS generalis reſeruatio nihil operatur. Barto.& Doct.l.omnes.l.quicquid. C.commu.præd. Medic.reg.1.

¶ SERVITVS. De ſeruitute eſt reg. 110. ſeruitutem.

Seruitus morti aſſimulatur. De con.& de.l.17.§.fin.

Seruitutem recipere,niſi ſibi nemo poteſt.Com.præd. l.proprium. Riiſvvich.

¶ SERVVS acquirit domino , etiam inuito.tex. in l. ſeruus vetante.ff.de verb.oblig.& in l.etiam inuitis. ff.de acquir.rer.domi.& gloſſ. in d.l.ſeruus vetante. allegat concordantes text.

Limita duobus modis hanc regulam , vt per Iaſo. in d l.ſeruus vetante. B.Dias,reg.686.

¶ SERVVS.Conditio. Paulus libr.xj. ad Plautium. al.Vlpian. Lex clxxv.cxxxvj.

In his,quæ officium per liberas fieri perſonas leges deſiderant,ſeruus interuenire non poteſt. Non debeo melioris conditionis eſſe quàm author meus, à quo ius in me tranſit.

ADDIT. ſic.in P.flor.aliàs in omnibus officiis, quæ fieri per liberas perſonas.

Veluti tutelæ vel curiæ iudicij,arbitrij teſtimoniis intereſſe,nec officio publico fungi. Concord. reg. & l. quod at

quod attinet.& l.in personam.l.eum prætor.§.si.de iudic.l.qui testamento.§.seruus.de testa. Viuien.

¶ SERVVS dominū iuuare tenetur, secus dominus seruum.l.1.ff.ad Silla.non enim locum habét in correlatiuis quæ se habent ad inuicem per modum superioritatis. Med.re.9.

¶ SERVVS ex gesto contractu, vel quasi non tenetur.
ff.de pecul.l.licet.in prin.
ff.de dolo.l.& eleganter.
ff.de pet.hęr.l.vlt. Azo,ru.69.

¶ SERVVS.L.si.Paul.60.ad edictum.

Seruus Reipublicæ causa abesse non potest.

De Romania & non Germanis seruis intelligit Old.ne obstent l.3.§.spurios,de Decu.arg.l.3.§.vtrum.Iun.ad l.183.absentia,si quis cau.l.si qui ser.l.si is,7.de re.do.c.inter quatuor. Ratio sup. l. seruitutem,209.l.quod attinet,33.ad l.Aq.l.2.Inst.de exc.§.pe. Secus ex qui.cau.ma.l.reippb. de proc.l.seruum,§.eum, de off.Præt.l.Barbarius. Vide de hoc latè Hie.Cag. Rüsvvich.patatit.

¶ SERVVS.Paul.lib.lxix.ad edictum.

Lex ccxj.

Seruus reipublicæ causa abesse non potest.

Vid.l.generaliter.§.spurios.ff.de decur.& facit tex.c.inter quatuor.de relig.domibus. Viuien.

¶ SERVI capacitas,vel incapacitas, pendet à capacitate,vel incapacitate domini. tex. est in l. si mihi & tibi.§.regula.ff.de legat.j. vbi casus planus,per quē ibi Ias. confundit decisionem notabilem. Bartol.in l.iij.§.hoc autem.ff.de leg.præst.de qua ibi egregiè disputat.

Limita hanc regulam tribus notandis modis , vt per Ias.vbi suprà. B.Dias re.688.

¶ SERVI modica percussio non parit actionem domino.§.seruus.institu. de iniuriis.modica enim iniuria non est vindicanda.Bald.l.1.C. vnde vi.Matthes.not.133.l.si ex plagis.§.tabernarius.ff.ad l.Aq.Aret.§.1.inst.de action.Felin.cap.interfecisti.colum.2.de homicidio Aretin.in tracta.Malefi. versicu.vestem. Med.re.5.

¶ SERVVS.De seruis est reg.4.velle.33. quod attinet.108.cum seruis.ibi.qui in seruitut. 136.in iis off.22.in personam.176.melior cond.189. quod quis cùm seruus.212.seruus Reipub.cau.78. actus legitimi. Vide Probatio,Legitimum,Militia.

Seruus communis ab extero hæres institutus , si iussu vnius adierit hæreditatem, non pro maiore parte interim hæredem eum facit, quàm pro dominica, deinde cæteria sociis non iubentibus , tacito iure partes ei adcrescunt. Vlpia.Reg.lib.1. De acquiren. hær.l.67.

Ex parte hæres institutus seruus, & nondum adita hæreditate cohæredecius, liber & hæres fit necessarius,quia non à cohęrede eius,sed à semetipso accipit libertatem:nisi ita institutus fuerit. Cùm mihi quis hęres erit, Stichus liber & hęres esto.Pau.Reg. lib.2.De acq.hær.58.

Seruus hæreditarius futuro hæredi nominatim dari stipulatus nihil agit,quia stipulationis tempore hæres dominus eius non fuit. Pau.Reg.libr.4.De stip. ser.l.16.

Veteres putarunt,non posse nos per seruum hæreditariū acquirere,quod sit eiusdem hæreditatis.Pau. de acq.poss.l.1.§.vet.

Si alienus seruus hæres institutus fuerit à domino, eius fideicommissum relinqui potest,sed ita hoc fideicommissum pręstare dominus debet,si per seruum factus sit hęres,&c.Licin.Reg.4.libr.De leg.2. l.62.

De bonis eorum qui ex seruitute aut libertate in ingenuitatem vindicati sunt, senatusconsultum factum est, quo cauetur de his, qui in seruitute defensi essent,vel id duntaxat ferrent , quod in domo cuiusque intulissent.Pau.Reg. vi.lib. de lib.cau.l.de.vide Probatio.

Alienis seruis directè libertas dari non potest. Casus. C.de test.ma.l.seruo.

Vox serui est vox domini.de dam. l.si seruus. Inst.De inuti.sti.l.2.§.antepen. Rüsvvich.

¶ SERVITIVM.Non pręsumi seruitium debitum,licet longo tempore sit pręstitum.

PRO.

Ext.de censibus.c.peruenit.
10.q.3.c.quia cognouimus.
C.de pact.l.si certis annis.
C.de vsur.l.si creditor.
C.de act.& oblig.l. obligationum. §.placet.
C.de agricol.& censi.l.liribus.
D.de seruit.l.seruitutes.
D.de vsucap.l.sequitur.§.vlt.

CONTRA.

Ext.de præscrip.c.de quarta.
1.q.3.c.quæsitum.
18.q.2.c.seruitium.
C.de long.temp.præscript.l.vlt.
C.de seruit.l.2.
D.de seruit.vrb.præd.l.foramen.

SOLVTIO.

Seruitutes præscribuntur,quæ habent cótinuam causam,seu naturalem,vt est seruitus aquæ ducendę.C. de serui.l.2.Item tigni immittendi, & stillicidij,quę habent causam naturalem , acquiruntur longa,vel longissima pręscriptione, secundum canones.d.l. foramen. Quę verò continuam aut naturalem non habent causam,non pręscribuntur: nisi tanto tempore durauerint,cuius non existat memoria. D.de aqua,& aquę pluuię arc.leg.2.§.1. & §.idem Labeo. Damas.re.95.

¶ SEVERITAS: Neque seueritatis neque clemétię gloria affectanda est.Mar.de pœ.l.respiciendú.Rüs.

¶ SIGILLI signotis,seu literis sigilli ignotis credendum est si in his plura concurrant:vt in capit.j.& ij. xviij.distinct.& cap.super his. & ibi per gl.& Doct. de fid.instrum.

Primò fallit,quando nomina illorum dominorum,vel sigillorum, quorum sigillis vel nominibus dicuntur literę sigillatę,essent ignota probata: cùm tunc non credatur nec sit eis standum, etiam si sint mille sigilla.vt notat glos.in d.canone j.

Secundò fallit in alio iure quàm speciali in pręiudicium alterius:cum tunc non stetur ipsis sigillis ignotis,nec creditur, etiam si essent quinque vel plura: vt not.Nic.in d.c.j. & Io. And. in c. super his.extrà, de cleric.peregri.pro quo facit,quod quando de alterius præiudicio agitur, probationes debent esse clarę.extrà,de proba.cap.in pręsentia.& hoc etiam in cap.inter dilectos.in fin.de fide instrumento. B. Socin. reg.461.

¶ SIGNA seu sigillú apposita,seu appositū ballis mercatorum indicant,& arguunt dominium,& eorum pręsumuntur,quorum sunt signacula.Ita Bald.in rubri.C.de pericu.& commod. rei vendit.Ias.in l.quotiens.in vj. limit. C. de rei vendicat. Idem Bald.in

auth.dos data.C.de donat.ante nupt.Bartol.in leg. eum qui.§.fina.ff.de furt.hoc idem in arboribus incisis,quæ illorum præsumuntur, quorum sunt signa.l.quod si neque.ff.de per.& commod. rei vendit.Rom.singul.dcxliij.nu.4.Cor.cons.ccxxvij.ibi b.& c.vol.j.

Fallit in vegetibus vini emptis,& bullatis,seu signatis. vt l.j.§.si dolium.ff.de per.& commod. rei vendit. quia per simplicem signaturam non transfertur dominium,secundum Bal.in d.rubr.C.de per.& commod.rei vendi.Ratio, quia in hoc requiritur actus medius ipsarum partium, secundum Bald. qui est degustatio, & consignatio vini, vt suprà venditi, quod not.

Fallit etiam, quando concurrunt duo signa vniuersalia,dic quòd dispositio vniuersalis,& generalis non patitur interpretationem restrictiuam propter latiorem voluntatem testatoris, vtputa si per testatorem factum est legatum sub nomine & signo vniuersali omnium rerum quæ quoquomodo sunt in domo, veniunt etiam venales, vt leg.pædiculis. §.labeo.ff.de auro & argent. legat.& l. Iulianus.ff. de legatis iij.& hoc propter dictionem omnium,& quoquomodo sunt in domo.Ita Affl.deci.cvj.nu.6. quod not.

Fallit in instrumentis authoribus,vbi signum est de solennitate instrumenti,& requiritur ad essentiam & validitatem instrumenti,vt signum apponatur, not. aliter non valet & suspectus redditur. Specu.in tit. de instrumen.edit.§.breuiter. ver.in fi.autem.Cyn. in l.contractus. in fin.C.de fide instrumento.gloss. i. versicu.signum,institu.de public. iudic.§.Item.l. Corn.de falsis.l.eos.ad fin.ff de fals.& latè Corn.cõsil.lxx.A.Corn.consilio xciiij.volu.iiij.numero 1.& Ancbar.consilio ccccxxxj. præmissa, in principio, quod not.

Fallit etiam, quando esset consuetudo notariorum contraria aliter & alio modo disponens,secundum Zabarel.consi.cxxxiij. in tertio dubio. Fel.in capit. cum dilectus.§.j.de fide instru.Old.cons.cv.Alexan. cons.lxxxiiij.volum.v.do.de sancto Gemi. consilio cxxxvij.Boct.latè in suis decisi.quæst. xxxvij.nu.10. Nouel.

¶ Socivs regulariter potest in domum communẽ, Socio inuito,inducere quem vult, secundum Alex. post Bart & Ang. in l.si stipulatus fuero per te non fieri.ff.de verb.oblig.

Fallit,quando vellet ducere inimicum Socio:quia nõ posset. Alexand. in d.l.si stipulatus. post Angel.ibi Bart.in l.cæterum.ff.de vsu, & habita.Bald.in l.j. C. qui testam.face.pos.

Fallit,quòd nõ potest retinere concubinam in domo communi,Bal.in l.si conuenerit,pro Socio.

Fallit, quando vellet ducere ganeas, vel meretrices, glos.in verbo non aliter,in verbo honestè ff.de vsu, & habita.

Fallit de nocte,quia de nocte ostium debet stare clausum,de die apertum.Regula tenet de die,nõ de nocte.Alberi.de Ros.in l.in tantum.§. religiosum.in fi. de re.di.refert Bolo.in repet.authen.habita.in fi.C. ne filius pro parte. Nouel.

¶ Sigillis ignotis, siue literis sigillantis ignotis credendum est,si in his plura concurrant,cap.1.& 2. dist.18.c.super his,de fide instr.

Sigillo alieno quis sigillare potest.§. possunt,institut. de testa.

Fallit in 3.casibus,secundum Fel.in c.scripta,de fide instrum.nu.34. Donat.Fina,lib.5.

¶ Significatio verbi.Ad communem & vsitatã verborum significationem esse recurrendum, nec ab ea sine iusta causa recedendum.

Pro

De lega.3.l.non aliter.
D.de reg.iur.l.semper.
D.de tributo.l.1.§.ideo.
D.de reb.dubiis.l.in ambigua.
32.q.5.c.humanæ.
Ext.de sponf.c.tuæ.& c.ex literis.
D.de exercit.act.l.1.§.si is qui.

Contra.

D.de verb.signifi.l.præterea.
Ext.de baptis.c.1.
22.q.5.c.quacunque arte.
D.de verb.oblig l.quotiens.
D.de pact.l.veteribus.
D.de in ius vocand.l.quamuis.in fin.

Solvtio.

Verborum ambiguitas quandoque est in iudiciis,quandoque in contractibus, quandoque in testamentis, de quibus ad præsens nihil. In iudiciis autem circa litis exordium plus creditur actori,quàm reo.D.de iudic.l.si quis intentione.D.de verb.oblig.leg.inter stipulantem. §.si Stichum.In confessionibus autem vrgeri debet confitens vt certum confiteatur, & id demum accipiatur, quod magis aduersario expedit.D.de confessis.l.certum.& D.de interrog.actio. l.de ætate.In sententiis autem iudicis interpretatio requiritur. Sed si delegatus est, tantum eadem die potest interpretari, D.de re iudic.l.Paulus & ext.de offic delegat.c in literis.Idem dicendum est de prætoriis stipulationibus.D.de præt. stipulat.l. in prætoriis. In contractibus autem & pactis distinguo: Aut certum esse quid senserint, & tunc si per se non subsistat,nihil agitur.D.de contrahend.emptio.l.in venditionibus.& 32.q.2.c.solet. Vbi autem dubitatur quid senserint, tunc subdistinguo. Aut valet secundum vnam partem intellectus, aut secundum vtranque.In primo casu commodissimum est id accipi,vt res,de qua agitur,magis valeat, quã pereat. D.de reg.iur.l.quotiens.& ext. de verb.signific.c.abbate. Secundo casu inspicimus quod verisimilius est.D de verb.obligat.l. cum quidem. §.vlt.& quod quandoque consueuit accidere.28.distinct.c.de Syracusanæ. Aliter contra eum interpretatio fieret, qui pactum apposuit.d.l.veteribus. Quod verum est si non apparet cui profuturum sit.D.de verbor. oblig.l.quicquid. Damas.re.100.

¶ Simile & contrarium.Simile ex lege,& eadem ratio æquitatis.

In Instit.quod cum eo.§.insti.
I.de contra.empt.§.sed nostra.
C.de inoff.test.2.
In Decret. dist.4. denique. & distinctio.5.ad eius.
C.de inoff.do.l.precibus.
C.de inoff.do.l.1.
C de constit.pec.l.vlt.diui.
C.de necess.seru.hab.l.quidam.
C.de don.ante nup.l.vlt.
C.de hæret.l.quoniam.
ff.de bon.poss.l.ex tem.
ff.de duob.rei.stip.l si reus promit.
C.de fideicommiss.l.vlt.
C.ad l.Falc.l.vlt.

C.de

C.de indic.vidui.l.1.& 3.
ff.de ll.& senat.consul.non possunt omnes.
ff.quod quisque iur.l.si quis.§.1.
ff.de neg.gest.l.ex facto.in fin.
ff.quod vi aut clàm.l.si ipsa.
ff.de minor.l.si filiusfam.§.si mino.
ff.ad l.Rhod.de iact.l.2.§.1.
ff.de contra.emp.l.si in emp.§.vlt.
ff.de hæred.vend.l.2.§.Titius.
ff.de aur.& arg.leg.cum aurum.
ff.de acquir.rer.domin.l.quæsitum.
ff.de acquir.poss.l.qui ad.§.si is.
ff.de verbor.obl.stipulationum.§.vlt.is cui à Titio.
ff.de sol.sub con.l.si quis seruo. cum quis.§.1.
ff.de iniuriis.l.eos.§.hac lege.
ff.mandat.l.si procurator.§.mandati.
ff.de rei vend.l.fin autem.§.si homo.
ff.ad l.Aquil.l.illud quæsitum.
ff.de vsufr.l.arboribus.§.de illo.
ff.de tut.& rat.dist.l.1.§.nunc.
ff.ad Treb.l.qui filium & filiam.in fin.
ff.de aq.plu.arc.l.si idem.

De similibus ad similia non est procedendum.
ff.de caut.empt.l.ex empto.
C.ne de stat.defunct.l.quod est ex empto.
ff.de iur.dot.l.cum post.§.gener.
ff.de leg.3.l.si cui.§.lana.
ff.de ser.leg.l.& si maximè.
ff.de ver.obl.l.Stichum.§.1.
ff.de stip.ser.l.si communis seruus.
ff.de adopt.l.nece.
C.de interd.l.si patris.

Simile ex lege, &c.] Lex ipsa quandoque facit inter duo vel plura similitudinem,& eâdem statuit ratio nem:& tunc cum quis dubitat, de similibus ad similia est procedendum:sicut probatur infinitis exemplis,sub hac Rubrica notatis.Amplius etiã iudici,& cuilibet doctori,ex suo ingenio in quæstionibus licet notare similia, vt secundum ea quæstiones decidat,vt ff.de legib.& constit. l. non possunt.& l.nam vt ait Pedius.& ita patet, de similibus eandem esse sententiã ferendam.Nec obstat, quod legitur in cõtraria.Illud enim diligenter est intuendũ,an ea quę dicuntur similia,eandem contineant rationẽ æqui tatis,an non,& sic respondeo ad l.C.ne de stat.defunct.l.quod est constitutum, licet enim videantur similia,emancipatio & manumissio,vel eorum libera possessio:nõ tamen est ita,quia libertas est fauorabilior.ff.de reg.iu.l.libertas. Similiter respondeo ff.de iu.dot.l.cum post.§.generale. quia dos priuilegiatior est stipulatione,vel dignior est legato. vt ff. de reg.iur.l.in ambiguis. Similiter nõ obstat, quod legitur ff.de act.empt.l.ex empto.licet enim quædã similitudo videatur, quòd venditor debeat facere rem emendis,sicut facit emptor precium vendẽtis: non tamen ita est,quia vẽditor est in specie obligatus ad aliquid certum,vnde succurritur ei,vt si quo quomodo possit tradere,tradat,& satis est. Emptor verò est in genere obligatus, vnde bene est, vt talẽ det pecuniam quæ transeat in dominium venditoris.Item non obstat,quod legitur ff.de ser.leg.l.& si maximè,& de stipu.ser.l.si communis seruus meus. licet enim vltimæ voluntates videantur similes con tractibus habitis inter viuos:certo tamẽ certius est, infinitas denotari posse dissimilitudines:nam contractus etiam sine vllo teste valent,ibi contrà.Item hic duo,ibi quinque vel septem sunt necessarij testes ad probationem.Aliæ leges in Rub. positæ,nil videntur ad rem facere.

ADDITIO.

Aut dic melius & breuius,si vis.Semper iustè proceditur de similibus ad similia, ne ratio diuersitatis possit ostendi.arg.C.de lib.præter. l.1.in fin. & ff.de iurisd.om.iud.l.si familia. Attende etiam solutionem Iesu Christi in hac parte, dicebant enim Pharisæi: Num licet censum dare Cæsari?si enim sui serui sumus,non debemus aliis seruire.indignum enim reputarent seculares iudices,vt vnus seruus alteri domino seruiat. ostendens rationem diuersitatis, dicẽs:Reddite quæ sunt Cæsaris,Cæsari. Quasi dicat: Non sequitur quod dicitis:quia nil mihi quod ei debetis.nec ægrè debet ferre creditor, si debitor eius etiam alteri soluerit quod debet.

Argumentum à contrariis.
C.quod met.caus.l.per vim.
C.de vsufr.neque.C.de testi.l.nimis.
ff.de off.eius cui mand.est iurisd.l.1.
ff.de act.empt.l.Iul.ex empto.
ff.de ver.o.sisti.§.1.
ff.de min.l.si filius.si minor.
ff.de fideiuss.l.hæres.§.si quid.
In Decr.dist.63.Ephesis.
In Decret.25.qualis.

Falsificatio à contrariis.
C.de bon.quæ lib.l.cum non.§.filius.
C.de testa.tu.l.mater.
ff.de except.reiiud.l.si inter me.
ff.de vsufr.l.arborem.§.cæsę.

Argumentum à,&c.]Quando & qualiter accipiatur à contrario sensu legis, dictum est suprà in illa Rubr. Contrarius sensus, &c. Hęc non videtur ponere, quòd eadem sit ratio contrariorum: puta si conuenior ex contractu alicuius: ego debeo eadem ratione posse agere, hoc enim lex innuit, in Rub. posita. vt ff.de act.emp.l.Iul.inter.§.si procurator, vel si pertinet ad aliquem lucrum, eadẽ ratione ad eum pertinet damnum, vt in Inst.de contrah.emp.§.cum autem. Est autem argumentum hoc probabile,& non necessarium.fallit enim,ff.pro socio.l.de illo.& l.si seruus.& l.si non. Et si ita vt dictum est, intelligatur hoc generale, videtur repeti in eo. in illa Rub. Contrariorum,&c.& ideo quę hic diximus,ibi repetenda dicuntur. Si verò ita intelligatur hoc generale, quòd liceat argumentari à contrario sensu legis: hoc videtur innuere lex posita in Rubr. vt ff.de off. eius cui mand.l.1. Videtur tamen repeti generale, quod suprà habuimus in illa Rub.Cõtrarius sensus, &c.Hoc ideo sub dubio pono: quia leges sub Rub. positę,non significant apertè,ad quod eorum generalium debeant aptari.

Ex contrarietatibus quoddam medium temperamentum sumi ex bono & æquo.
ff.si quis caut.l.2.§.quod.
ff.de verb.obl.l.continuus.§.is qui.
ff.de procur.l.sed hæc neque.
ff.de pigno.l.si seruus.
In Auth.de his qui ingredi.ad ap.circa prin.
ff.de rei vend.in fundo.
ff.de redhi.l.si quis vend.

Ex contrarietatibus quoddam medium,&c.]Impropriè ponit nomẽ contrarietatis:nõ enim est in lege contrarietas, sed potius in diuersis & cõtrariis opi

nionibus,ex quibus lex sumit medium quoddam tẽperamentum,in infinitam quantitatem procedendo,nec minimam sustinendo. vt ff.de rei vend.l.in fundo.& C.de pig.act.l.si seruos. Nec est hoc semper faciẽdum,sed ita demum,si æquitas suadeat: vt in Rub.contraria continetur:& in illa Rubr.Mediũ tenendum,suprà diximus.

Contrariorum eandem esse disciplinam.
C.de Iud.& cœlic.l.die.
C.de act.emp.l.sicut periculum.
ff.de neg.gest.l.2.
ff.de procur.l.qui proprio.§.vlt.
l.vbi est onus,ibi & emolumentum.
ff.de hæred.vend.l.2.§.si cui.
ff.de publ.l.eum.§.in hac.
ff.de seru.rust.præd.l.via.§.s.
ff.qui satisd.cog.l.sciendum.§.vlt.

Non esse eandem.
ff.si quis in ius voc.l.t.
ff.de inoff.test.l.nam etsi.
ff.si ser.vend.l.loc.§.si de communi.
ff.ad l.Iul.de adult.l.deinde.§.quęritur.
ff.si quis omiss.caus.test.l.Iul.
ff.de arbitr.l.non distinguemus.
ff.de verb.sign.l.licet inter gen.
ff de bon.lib.l.pen.
ff de bon.dam.l.cum ratio.
ff.de adopt.l.qui adopt.
C de adulter.l.1.
ff.de pact.l.si plures.
ff de in rem vers.l.si rem,
C.ad Vell.l.1.

Contrariorum eandem esse,&c.] Hæc Rub.posita est suprà,in illa Rub.arg.à contrario,&c.

Non sufficit similia verba dicere.
ff.de verb.obl.l.sciendum.§.vlt.
ff de cond.indeb.l.nonnunquam.
ff.de accept.l para.
C.de don.ante nupt.l.sicut ante,

Non sufficit, &c.] Illud verum est, quòd sæpenumerò mutatur rei effectua, licet alia verba apponantur, quæ verisimilem videntur habere significationem: vt in legib.sub Rub.positis continetur.

Non interest quid fiat,an eius simile.
C.si mancip.ita fu.al.l.vlt.
ff.pro socio.l.idémque.
ff.mandat.l.vlt.
C.de instit.& substir.l.si manda.
ff.de con.& demonst.l.intercidit.
ff.de re iud.l.in summa.
ff.de arb.l.quid tamen.§.si at.
ff.de vsufr.l.quot.§.vnus.
ff.si cert.pet.l.certum.
ff.de Carb.ed.§.si quis.
C.de pact.inter empt.l.qui ea.
C.de donat.ante nupt.l.sicut.

Non interest,&c.]Hæc Rub.suprà exposita est,in illa Rub.Quod non est factum. Azo,ru.29.

¶ Simile soluitur per dissimile.Qui fi.sint leg.c.per venerabilem.

In similibus facilior est transitus & coniunctio.de pac.l.28.§.pactum.de rei ven.l.si rem.§.quicunque.de accept.l.an inutilis.§.actio.

In quibus est eadem ratio similitudinis, eorum debet idem ius æstimari.de legib.l.neque leges.l.non possunt.de verb.ob.l.à Titio. Ad leg.Aqu. l.illud. & ibi Bar.de adul.l.si postulaueris.§.ratio. C.Quæ sit longa con.l.1.

Similium eadem est ratio.Man.l.si.

Simile non est idem.C.de epi.l.ad similitudinẽ. Riisv.

¶ Simplex.Simpliciter actus gestus censetur eo nomine,quo debuit,factus. de libe.& post.l.Gallus.§.quidam rectè.De test.tu.l.si hæredi.as.§.seruus alienus.vide Geminatus. Riisvvich.

¶ Similium non est idem iudicium, cum modica dissimilitudo assignatur.Ant.cap.fin. colum.44.de consuet.Felin.capitul.1.colum.2. de spon.not.doct. l.non possunt.ff. de legibus. & dicam suo loco latè. Med.re.5.

¶ Simonia in modico quod datur pro expeditione literarum nõ dicitur committi.Rebuffus in praxi benefi.in tit.de simon.in resignat. nu.22.glo.c.super.de ren.Fely.cap.dilectus.de simon.c.etsi quęstiones.eod.tit.gl.cap.si proponente.de resc c. etsi quæstiones.1.quæst.1. not. c.de appellationibus. de appellat. Med.re.5.

¶ Simplicitas a legib.amica.Inst.de leg. ag.suc.§.cæterum.

Simulatus actus nullius est momenti. De ritu nup.l.simulsts. Riisvvich.

¶ Simulatio.Simulationem nõ esse admittendã.

Pro.
Ext.de electio.c.causam.
22 q.vlt.c.quotiens.
27.dist.c.quod interrogasti.
Ext.de reg & transf.c.vidua.& c.vt clerici.

Contra.
22 q 2.c.vtilem.& c.quod autem ait.
Ext.quod met.causa.c.perlatum.
Ext.de conuers.coniug.c.charissimus.

Solutio.
Simulatio ad deceptionem vitandam licita est, quia non dolum committit qui fraudem excludit,D.de lega.2.l.eum pater.simulatio autem ad circumueniendum ac fallendum alium adhibita,est illicita.d.c.vidua.& c.quotiens. Damas.re.84.

¶ Simulatio.Simulationem vtilem permitti.

Pro
D.de dol.l.1.
Ext.de conuers.coniug.c.charissimis.
Ext.de his quæ vi met.c.perlatum.
De consec.dist.2.c.accesserunt.
22 q.2.c.* vtilitatem.
Addit. vtilitatem. * Text.habet.vtilem.

Contra.
22.q.2.quotiens.
27.dist.c.quod interrogasti.
Ext.de regula.& transf.c.vidua.& c.vt clerici.
Ext.de elec.c.cùm causam.
Ext.de donat.c.inter dilectos.

Solutio.
Dolus,fraus,& simulatio æquiparantur,& sunt nomina actiua, ac nunquam permittuntur per canones, quia illicita sunt,& canon non permittit illicitum. 23.q.4.c.qui peccant. Aliquando autem fraus seu simulatio vocatur quædam astutia in deuitando periculo.d.c.perlatum.vel in redigendo alio in angustias,vt satisfaciat,d.c.vtilitatem. Damas.reg 30.

¶ Singularis locutio vno cõtenta est.l.bouea.§.hoc sermone.ff. de ver. sig.ibi(hoc sermone dũ nupta erit primæ nuptię significantur:)con.Inn.c.gaudemus.de diuort.c. vnam. extra de maior.& obed. Io.And.c.pluralia.de reg.iur.6. & 10 c.1.de reb.eccl. uno alien.6.vbi exemp.ponit nam certum est quid in

in alie.rei ecc.vnus tãtum requiritur tractatus,quia
textus vtitur verb.ſing.ſimi.Io.Andr.c.delictum.de
reg.iur.6.Bal.c.inter cęteras.de reſc.Iaſ.l.cũ quidã.
col.2.C.de verb.ſig. Euer.in loco à vi numeri .nu.2.
Tyraq.d.§.hoc ſermone.Fel.c.2.de tre.& pa.Iaſ.l.in
duob'.§.ſi ei.ff.de iur.iur. l.diuortio. ff.ſol.mat.Ale.
conſ.16.nu.9.vol.4.Curt.conſ.132.Iaſ. conſ.36.vol.3.
Pro declaratione huius reg. nonnulla prius pręmit
cenda ſunt,& primò,quòd quemadmodum ſingu-
laris locutio vno contenta eſt,ita etiã pluralis duo-
rum numero dicitur contenta.c. paſtoralis.de reg.
iur.6.l.vbi numerus.ff.de teſtibus.l.inter illam.ff.de
verbo.ſig.vnde ſi quis dixerit poſt annos liber eſto.
de biennio intelligetur.gl.l.inter illam.§.ita.ver.bi-
duo.vbi Alc.ff.de verb.ſig.conc.Bar.l.ſi gemina. ff.
arborum ſurt.cæſar.l.fi.ff.ad Treb.Paul.l.qui cohæ
redi.§.qui diſcretas.ff.de vulg.Alex.conſ.66.num.2..
vol.6.Dec.l.quamuis.nu.5.C.de imp.Rui. conſ.168.
nu.12.vol.2.Ceph.conſ.107.nu.4.nec poteſt pluralis
locutio verificari in vno.Bar.l.fi.in fi.ff.ad Trebel.l.
cohæredi.§. diſcretas.ff. de vul.l. Titius. col.1.ff.de
lib.& poſth.Salyc.l.hac ædictali.§.is illud.C.de ſec
nupt.Iaſ.§.præiudiciales.nu.33. inſ.de act.Dec.l.quã
uis.nu.5.C.de impub. ex quo infertur quid, Domi-
nus non poteſt exigere talliã à ſubditis niſi bis,etiã
ſi dictũ ſit toties quoties voluerit. Boer. dec.131.nu.
23.in terminis Afflict.deci.282. nu.3.niſi ponatur cũ
clauſula quocunque tẽpore.Bal.l.qui Romæ.§.Cal-
limachus.in fi.ff.de ver.ob.Com.conſ.189.Ful.conſ.
112.Bal.conſ.299.col.3.vol.1.item fideiuſſor qui tene
tur repræſentare reum toties quoties videbitur iu
dici non tenebitur niſi bis.l.fideicommiſſa.§.qui de
cẽ.ff.de leg.3.l.ſi finita.ff.de dãno infe.Rom. conſ.15.
Pau.l.duob.§.ſi ei.ff.de iur. iur.Affl.dec.46.n.4.Ang.
l.quòd ſi nolit.§.ſi quid ita.ff.de ædil. edi.Bald.l.qui
crimen.col.3.C.qui accuſ.nõ poſſ.Barb. conſ.51.nu.
12.vol.1.conſ.50.nu.2.conſ.23.nu.5.vol.2.Bar.l.quæri-
tur.ff.de conſt.pecun.& l.duob. §.quoties.ff. de iur.
iur.Vital.in trac.mal.in ti.de cõp.nu.68.Gem.conſ.
97.col.2.item vbi numerus teſtiũ non exprimitur,
ſed ſimpliciter in plurali dicitur,de duo.debet intel
ligi.l.vbi numerus.vbi doc.Com.de teſtib.Abb.c.ad
noſtram de reb.eccl.non alie.c.fi.de app.Lapus al-
legat.39.Doc.Com.c.cũ Ioan.de fid.inſ.Euer.in lo-
co à vi numeri.nu.3.Secundò præmitto,quòd plura
litas nõ præſumitur niſi probetur.l.2.C.de err.adu.
Bal.l.teſtiũ.C.de teſtib.l.edita.col.pe.C.de edẽ.Aff.
dec.23.nu.2.l.publi.ff.depo.Bar.l.triticũ.ff.de verb.
ob.l.Semp.ff.de l.2.Floria.l.50 .de prob. Ale.conſ.4.
vol.1.col.3.Ceph.conſ.170.n.45.per l.2.vbi Doct.Cõ.
G.de bon.poſſ.ſec.tab.Dec.& alij c.in præſentia.de
probat.non.n.probat hoc eſſe quod ab hoc contin
git abeſſe.l.neque natales.C.de prob.Dec.l.hac cõ
ſultiſsima.nu.18.C.qui teſt.fac.poſſ.Ale.conſ.88.nu.
27.vol.1.conc.cum Io.de fid.inſtr. vnde teſtes depo
nentes idem,quod in ſcriptura continetur, nõ per
hoc dicitur duplicatus actus.Affli. in term.Dec.23.
itẽ nec pluralitas nominis præſumitur. Alba. conſ.
6.nu.12.tertiò hoc idem in perſonis:nam perſonarũ
pluralitas nõ præſumitur.Alba.conſ. 83.nu.12.Quar
tò pluralitas hęredum non pręſumitur.Iaſ.l.qui Ro
mæ.§.Augerius.nu.13.ff. de verb.oblig. Quintò plu-
ralitas teſtamentorum non præſumitur,ideo vnum
tantum conditum eſſe in dubio cenſetur. gl.l.om-
nium.C.de teſt.l.fi.de reb.cred.Dec. c.in præſentia.
in nnt.6.de probat.ſextò pluralitas in ſententiis nõ
præſumitur .Iaſ.l.eum qui.§.in popularibus.nu.13.ff.
de iur.iur.Bal.tractat.ſtat.ver.pœna.nu.28.l.1. col.2.
C.quando prouocare non eſt neceſſe. gl. & Alex.l.
qui iuraſſe.§.ſi pater.ff.de iur.iur.Imol. l.is qui.ff.de
public.iud.Alexand.l.ſcire.ff.de verb.obli.Septimò
amplia.vt neque in contractibus pluralitas præſu-
matur.Doct.com.l.triticum.ff.de verb.obl.Octauò
pluralitas inſtrumentorum non præſumitur.glo.l.
omnium.ver.comprobatur.C.de teſtib.Dec. conſ.
11.col.6.Iaſ.conſ.42.col.4.vol.1.Nonò,& vlt.nnt.qua
tenus ad hoc attinet, quòd potius præſumitur er-
ror,quàm pluralitas actuũ.Bal.conſ.99.vol.1.Crau.
conſ.198.nu.1.conſ.73.nu.38.l.ſi diuortio. ff.ſol.mat.
Pau.conſ.405.vol.1. Dec.Neapol.197.nec minus plu
ralitas delictorum.Bald.conſ.378.vol.4.Rom.conſ.
449.conſ.134.vol.3.Crau.conſ. 6.nu.35. conſ.112.nu.
4.declaratur hoc tamen ſecundũ præmiſſum,quan
do ſumus in his,quæ poſſunt eſſe vnum, & idem,
ſecus è contra.Alex.conſ.134.col.2.vol. 2. Affli.De-
ciſ.xxiij.nu.3.vbi quando identitas rei non proba-
tur pluralitas in rebus præſumitur.l.1. ff.de l.ij.Nel.
de S.Gemi.in tract.de teſtibus.nu. 156. ſecundò de-
claratur ſecus eſſe quando actus ſub duplici forma
celebratus apparet,tunc.n. præſumitur fuiſſe itera-
tus.Doct.l.cum Ioan.de fid.inſtrumen.Tertiò præ-
mitto quòd quandoque plurale in ſingulare con-
uertitur.gl.ij.c.ij.diſt.j.ibi omnes leges.1.omnis lex.
gl.ibi dat exemplum in reſcriptis dicentibus, hæc
vera ſunt.i.ſi hoc verum eſt:conc. c. ſignificauit.de
appel.c.cum iam dudum.de probat.c. ex parte,de
reſcrip.c.in primis.ij.q.j.l.falſa.ff. de cond.& dem.l.
ſumma.ff.de ſtat.homin.gloſſ.l.ſcimus.§.ſin autem.
ver.tabulariorum.C.de iur. deliber.l.1.C.de his qui
in Eccl.l.orphanotrophos.C.de epiſc.& Cleric.Ce-
pha.conſilio xxx.numero 51.conſi. clviij.nu.48.con
ſil.ccliij.nu.42.Brun.in tract.ſtat.Articu. xij.nu.187.
l.ij.§.quod ait.ff.vi bon.rapt.gloſ.l.ſi ſeruus.§.ſi plu
rium.verſ.omnes. ff. ſi quis caut.l. qui concubinã.§.
ſi ſtichus.ff.de leg.3. ampl.j. procedere in vlt.vol.vt
ſi teſtator dixerit ſtichum, & Pamphilum do lego
Titio ſi mei erunt cum moriar:in vno ipſorum can-
rum verificabitur ſi ſuus erit.glo.& Bart. l.falſa.§.ſi
quis ita.ff.de cond.& demon.l.quoties.C.famil.hær
ciſ.l.ſi plures de cond.inſer.gl.l.ij.§.ſed ſi.ff de cond.
inſt.l.cui ſundus.ff.de hæred.inſ.l.j. C.de cond.inſ.
l.iubemus.§.ſin autem.C.ad Treb.l. Lucius.§.Caio.
ff.eod.glo.l.iij.§.negotia. ff.de neg. geſt. Bald.c.vni-
co,de duobus fratr.ſecundò infero , quòd quando
ius plurium peruenit ad vnum, poteſt ille ſolus idẽ,
quod illi omnes.l.ſi mihi. ff. de leg.j. Tertiò ſtatutũ
ſtantibus maſculis verificatur in vno. Doct.Com.
l.j.C.de cond. inſert. Quartò teſtator dans tutores
filiis habebit locum eius diſpoſitio etiam in vnico,
ſi vnicum tantum filium habuerit. Deci. conſilio l.
numero 3.in terminis, & conſilio dcxxvij.Deci. l.j.
numero 12.C.de pact.c.excepta.de appel.Angel.cõ
ſil. cclxv.Bar.l.falſa. §. ſi quis .ff. de cond.& demon.
Quintò ſtante ſtatuto, quòd producens falſos te-
ſtes puniatur pœna falſi , habebit etiam locum in
producente vnum tantum teſtem. Ang.§.j.inſt.de
oblig.quę ex delicto naſcuntur,& inſt.de iur.perſ.in
princ.col.1.Alber.ij.part.ſtat.q. xxviij.Aret.l.ſi quis
ante.ff.de acq.poſſ.Gand.in rub. de falſ. numero 13.
Cyn.l.1.C.vti poſſid. Bald.l.Gallus. §. quid ſi.vbi Iaſ.
numero 2.ff.de liber.& poſthum.Boniſa. in tract.de
Malefi.in tit.de falſ.numero 18. Anchar. c.relatum.
de teſtam.Calcan.conſ.j. nu.15. Euer.in loco ratio-
ne legis.nu.3.Alex.conſ.lxxxv.nu.3.volu.4.Barba.c.

mandatum.nu.46.de rescri.Nicon.in rubr. de nou. oper.nunc.nu.265.Tiraq.l.si vnquam.in glos. susceperit.nu.248.C.de reuoc.don. Asin. in praxi iud.§. xx.c.j.nu.2.qui plures alios citat, declaratur vt hoc procedat per modum figuratum loquendi,est.n.figura Sylepsis.gl.l.diuus.§.quorum.ff.de pet.hæred. gl.ibi.dicit quotum iudiciorum,id est cuius iudicij. gl.l.ij.ver.exactis. ff.de orig.iuris.vbi dicit exactis regib.i.exacto rege Tarquinio.regulariter tamen secus est, item declaratur procedere quando scilicet respicit diuersos effectus.Dec.cons.50.nu.3.hoc idē quando sub nomine collectiuo recipitur. Dec. cōs. cccxx.nu.6.l.interdum.ff. de hæred.inst.vbi filij pro vno habentur.non tamen procedit quando pluralitas necessario requiritur, vt in numero testiū.Bart. l.iij.§.negotia.ff.de gest. gest. nu.1.item fallit quando de pluralitate sæpius fuerit mentio facta.Deci. leg.si emancipati.nu.6.C. de collat. Quartò, & vlt. præmitto quòd singularis numerus conuertitur in pluralem.gl.l.quod & lex §.hæc verba.ver.siue plures.ff.de liber.& posthu.conc.l.in vsu. ff.de verb.sig. c.is qui.§ si verò.de præb.vj.gl.& Doct.c.pluralis.de reg.iur.vj.gl.l.cum his.§.si cui.ff. de transact.l. j.§.j. quod falso tutore.l.ij.§.homines.ff.vi bon.rapt.Bal. l.j.C.de probat.Pau.l.j.C.de cond. insert.Corn.consi.ccxxiij.col.iij vol.iiij.Dec.l.ij.nu.70.ff.de reg.iu. cons ccxxiij.col.2 Curt.Iun.cons. xlix. col.2.Grau. consi.clxj.nu.2.§.si plures.inst.de leg.agnat.success. dixi latius suprà in 2.reg.per totum, his ita præmissis ampliatur primo reg ista. Med.re.3.

¶ SINGVLARIS numerus indefinitè prolatus in pluralem conuertitur.gl.l.quod & lex.§.hæc verba.ver. siue.ff.de liber.exhi.(vbi hæc verba quem liberum, &c.) ad omnem liberum hominem pertinent,siue pubes,siue masculus,siue fœmina,siue vnus,siue plures,siue sui iuris,siue alieni.conc.l.in vsu.ff.de verborum sign.c.is qui.§.si verò.de præb.vj.gl.l.cum his. §.si cui.ff.de transact.Cephal. consilio cxlix. nu.21. aliud exemplum est,nam quod lex dicit,quod falso tutore auctore factum est locū etiam habet in eo, quod falsis tutoribus auctoribus factum est. l.j.§.j. ff.quod falso tutore auct.fac.est.l.ij.§.homines.versi.sed si.ff.vi bono.rapt. Tertium exemp. est in materia substitutionis conceptæ de propinquiore in genere, quæ licet sit in numero singulari, comprehēdit nihilominus omnes descendētes testatoris vtriusque sexus.Bal.l.1.de probat.Paul.l.j.ff.de cond. insert.Corn.consilio ccxxiij.columna 3.volumin.4. Dec.l.ij.numero 70.ff. de regu.iur. consilio ccxxiij. colum.ij.Curt.Iun.consil.xlix. colum.2. Crauet.in terminis consilio clxj.numero 2.§. si plures.institu. de leg.agnat.success.cum multis aliis simil. Medic. reg.2.

¶ SINGVLA singulis referenda sunt.gl.l.si negociū. ff.de neg. gest.l.j.§. sin autem. C.de cad. toll. Ang.l. fin.C.de fideicom. Crauet.consilio xcviij.numero 11.not.in procem. instit.in principio. versiculo non solùm armis. Med.re.10.

¶ SINGVLA quæ non prosunt, multiplicata iuuant. c.cum causam.de proba. gl.l.ij.ff. de excusat.tutor. Ceph.cons.xc.nu.21. Afflictus Decis.13.nu.24.Socin. Iun.l.Centurio.nu.300.ff.de vulg.idem Cepha.cons. cxxxv.nu.11.duo.n.vincula magis ligant.Bart.Auth. itaque.C.commu.de leg gl.l.si stipulatus.de vsuris. l.instrumenta.C.de probatio.exemp.reg.est quòd vox vnius sit vox nullius.l.iurisiurandi.G. de testibus,si tamen dictum vnius testis erit cum publica fama ei credetur,quia fama facit semiplenam probationem per se, sicuti vnus testis.glo.l.iij.§.diuus. ff.de testibus.l.bonæ fidei. D. de iur. iur.gloss.c.1.de prob.& glo.c.j de appel.Bar.l.admonendi. col.4.ff. de iur.iur. fallit hoc dictum in causa criminali, in qua fama cum dicto vnius testis non sufficit.gl.c.veniens,de testibus.Not.tamen quod reg. hæc procedit quando s.plura tendunt ad perficiendum vnum totum,quæ non prosunt singula multa iuuant, patet in naturalibus,nam fundamentum per se,paries per se,& tectum non faciunt domum, sed illis simul iunctis bene perficitur domus, sed quando plura tēdunt ad diuersa,tunc quæ non prosunt singula, nec multiplicata iuuant.l.j.C.quo no.tut. Bar.l 1. §.idē. numero 3.ff.de quæst.non enim ex diuersis bene infertur.l.naturaliter.§. nihil commune.vbi Doctor. com.ff.de acquir.poss. conc.l. neque natales. C.de proba.l.si.ff.de calumn.l.illud.ff.ad l. Aqui.Cin.l.iij. C.de cond.ob causam.Anch.col.1.c.j.de cōst.l.quintus la 2.ff.de aur.& arg leg simile Bart.l 1.nume.19. ff.de act & obliga.Caguol.l.precibus nume. 188.C. de impub.Alexan.l.j.§.si stipulanti.nu.10.ff.de verb. oblig.Doct.Clem.auditor.de rescri.ratio huius reg. est,quia iteratio actus denotat firmitatem propositi,& voluntatis, vnde dicitur geminatio multum operatur.l.quinquaginta. ff. de probat.gloss.commun.approb.l. balista.ff. ad Treb.l.si mulier. C.ad Vel.Barto.l.cum scimus.C. de agric. & censi.libr.x. Bald.c.eam re.de rescr.Roma.sing 3.Parisius consi. liiij.num.67.volumine 1. Ruin.cons.ccxviij.volum. 1.Dec.consilio x.numero 5.Pro declaratione huius reg.nonnulla prius præmittenda sunt,& primò no. est quòd actus geminatus, dicitur per hæc verba si potest,& debet,per quæ necessitas ostenditur.Ias.l. Gallus.numero 27.ff.de lib.& posthu.vbi vult quòd ipsæ importent necessitatem præcisam.c.1.ver.possumus,& debemus,vt eccl.benefi.l.prætor.in princ. ff.de edendo.Alexan.consil.pen. volumine ij.c.eam te.versicu.mandatum.de rescrip.secundò not.quòd Actus geminatus designatur per dictionem omnia & singula.Rom.cons.lxv. Alexan.cons.xvj.j.volum. iij.glo.& Bald.l.si cui.§.si à filio.ff.de leg.1. Specu.in titu.depositi.§.vij.versi.xj. Bar.consi.cxiij. glo.c.ve circa.versi.omnia & singula.de elect.vj. Tertiò not. quòd hæc locutio vt quis habeatur, & sit in omnibus, & per omnia ciuis, importat geminatio ista actum verum, & non fictum.Ange.l.in negociis.de re iud.per l.ij.§.furiosi. ff.de iur. Cod. Alex.l j ff.de leg.1.Cor.in notab.versi.habeatur.Doct. c.prudentiam de offic.delegat.quart.not.quòd licet regulariter dictio tu, sit pronomen demonstratiuum,si tamen geminabitur,quia dicatur tu, tu,vel per te ipsum,primò interpretatur demonstratiuè, secundò verò restringitur,Bald.c.frater. il 2. de offic. deleg. Barbatia.cons.xxvij.col.xj.quintò not.quòd quando verba geminata scribuntur in aliqua l.vel canone,vel in qualibet etiam alia dispositione, tam inter viuos,quā vlt.volu.siue à partibus, siue à iudice magnum operantur effectum, quia seriosè, & cum misterio reperta dicuntur.Card.c.si.de offi. deleg. Corse.in trac.de potest.regia.q.17.Rom.l.si verò.§. de viro.in 30.fallen.ff.sol.matri.Felin.c.si cautio.de rescrip.Ias.l.certis annis.l.pe.C.de pac.Marsi.l.1.nu. 38.C.ad l.Corn.de Sicar. Euer.in loco à vi Gemin. num.16. Marsi.l.1.§.quæstioni. numero 2.ff. de quæstio. Sextò not.quòd quandoque verba geminantur in instrumentis, vt plenius quia sibi prouideat,

deat, non vt aliud operentur, Abb. consi. 117. colum. fin. Craue. consi. 70. numer. 30. vt quia ad maiorem cautelam. l. in testamentis. C. de testam. Septimo not. quòd hæc verba geminata certum, & expressum multum amplianttu effectum, I so. l. nominatim. numer. 7. ff. de liber. & posthum. Bald. l. fructus. C. de act. empt. c. eam te. colum. 2. de rescript. Octauò not. quòd dictiones hæ, quæcunque quotcunque qualiacunque, & similes, dicuntur geminare actum, & per consequens ampliare effectum, Barto. l. Balista. nu. 1. ff. ad Treb. idem dicitur de dictione qualis qualis, glos. d. l. Balista. Ias. l. is qui. num. 37. ff. de acq. hæred. Nono not. quòd geminatio habet vim Clausulæ derogatoriæ (non obstante.) Zucha. l. 1. nu. 111. ver. cogita. C. de pact. Cæpha. cons. 90. nu. 30. Decimò no. quòd licet dictio quicunque, qualiscunque dicatur geminata, restringitur tamen sd habiles personas, gl. & Bart. l. sed & si. ver. quibuscũque. C. de fideiussor. Ias. l. fideiussor. §. prætor ait. colum. 2. ff. qui satisd. cog. vbi duobus modis hoc dictum limitat, Bald. c. fi. de offi. deleg. Dec. cons. 282. num. 4. vbi dicit dictionem solùm, duntaxat, nec aliter, vel alio modo habere præcisam naturam, conc. gl. & Bal. l. si quidem. ff. de excep. Dec. cons. 315. nu. 5. Cor. cons. 49. num. 3 vol. 3. cons. 70. nu. 6. eo. vol. l. 2. §. furiosus. ff. de Iur. Cod. Barto. l. cum scimus. C. de agr. & censi. lib. x. Vndecimò not. quod dictio donec, & quousque est dictio geminata, sicuti dictio quocunque, vbicunque, quandocunque, & similes magnum producentes effectum, Dec. cons. 637. nu. 14. & in cons. 66. nu. 3. Duodecimò, & vlt. no. quòd licet verba hæc videatur, & placeat importent arbitrium boni viri sigillatim, aut per se prolata si tamẽ simul ponantur, vt geminentur important liberam voluntatem, Corn. cons. 302. col. 3. vol. 4. Crau. cons. 105. num. 4. contra Ias. cons. 4. col. 4. vol. 3. quia cum geminatur cẽsentur prolata. cum maiori deliberatione. c. & si CHRISTVS. de Iu. iur. gl. c. si quis. 2. q. 3. Pau. cons. 215. vol. 1. & magis enixè constat voluntas disponentis, nec verba superfluo posita dici debent, Dec. cons. 66. num. 3. cons. 88. num. 3. Bald. cap. vnico. delit. contest. gl. l. liber homo. §. Titius. ff. de hæred. inst. Felin. c. si quando. colum. 12. de rescript. dixi ego in tract. de leg. & stat. par. 3. quæst. 20. nu. 14. Med. reg. 4.

¶ SINGVLI. De singulis. Reg. 136. non est singulis loquitur. Riisvvich.

¶ SOCIVS. De sociis. l. Socij. 48. vide flagitiũ. Riisvvi.

¶ SOCIATAS extinguitur perempta re, in qua contracta fuit. l. si id quod. ff. pro socio, pertinet tamen damnum pariter ad omnes, nisi contrarium fuerit petactum, leg. si vt rem. ff. de noxal. item soluitur morte. l. ideo. l. nemo. l. verum. ff pro soc. Med. re. 6.

¶ SOCISTAS soluitur morte, §. soluitur. Instit. de societ. l. verum. §. morte. ff. pro socio. l. ideo. l. nemo. l. verum. §. in hæredem. ff. eod. quia ipsa pendet à voluntate, quæ soluitur morte. l. quarta. ff. loc. capit si gratiosè. de rescript. 6. Gozad. consi. 22. nu. 7. Ampl. etiam si dicatur in hæredem transeat, l. nemo. ff. vbi Duc. ff. pro socio. gl. §. deinceps. ver. similiter. Auth. de nup. Ampl. etiam si pactum esset iuratum. Capi. decisio. 174. num. 5. latè in termin. Item hæres socij non succedit in hæreditatem. Specu. tit. de iud. §. 2. Declara tamen, quòd licet hæres socij non sit socius, potest tamen explicare cœpta per defunctũ. l. hæres socij. ff. pro socio. & tenetur de dolo. Item fallit in societate gabellarum, in quam hæres succedit. l. adeo. ff. pro socio. Rubeus l. non solùm. §. morte. nu. 4. ff. de oper. nou. nun. Ratio autem quare ad hæredes non transeat regulariter etiam per pactũ, quia societas est communio rerum, & ex quo communio parit discordiam, ideo leges hunc contractum restrinxerunt ad dirimendas lites. l. in hoc. §. si conueniat. ff. com. diu. Doc. l. si non sortẽ. §. si certum. ff. de cond. indeb. Conc. Paris. cons. 84. nume. 3. vol. 1. Curt. cons 53. Alia ratio est, quia ipsa pendet à mero cõsensu. l. societatem. l. qui admittitur. ff. pro socio, Bart. l. Titium. §. altero. numer. 5. de adm. tut. Ruin. cons. 92. numer. 1. volu. 1. Paris. cons. 82. numer. 35. vol. 1. Aret. §. soluitur. Inst. de socie. Alexand. consil 59. num. 9. vol. 5. cons. 34. num. 4. vol. 3. fallit secundò hæc conclu. quando testator mandauit hæredibus societatẽ durare, quo casu hæres tenetur, Dec. cons. 441. num. 1. Curt. cons. 53. Paris. cons. 84. num. 6 volum. 1. Decisio. Pedem. 149. num. 4. in term. conc. Azo in Summa, C. pro socio. num. 14. Secundo modo soluitur societas, etiam morte ciuili, quando in locum eius succedit fiscus, Azo in Summa, C. pro socio. num. 14. Tertio soluitur interitu rerum, vel cum esse definit in commercio nostro. l. verum. §. fi. ff. pro socio. § publicatione. Institut. eod. Quarto soluitur voluntate. not. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. Quinto soluitur ipsa per cessionem bonorum, propter publica debita. Azo in Summa d. loco, num. 15. Sexto soluitur egestate. l. 4. ff. pro socio. Septimo soluitur actione perempta. l. actione. ff. pro socio. Et not. quòd socius socio iudex dari non potest manente contractu societatis, Tiraq. in trac cessante causa. nume. 227. Marsi. l. etiam. ff. de quæst. Med. trac. 2. par.

¶ SOCIETAS. Si alter socius reficiat sua impensa rem communem, & sibi non restituatur pars impensarum cum vsuris, ei acquiritur ipso iure dominium partis alterius socij negligentis, l. si vt proponis, C. de æd. priuat. l. cum duobus. §. idem respondet. ff. pro soci.

Fallit in 4. casib. quos not. Ias. in l. quominus, ff. de flumi. numer. 109.

Quando fratres non sunt omnes maiores, sed alter eorum est pupillus, alter maior, mortuo patre inter eos non est contracta societas, l. vt in conditionibus, ff. pro socio.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 4. per Iaso. in l. quanquam, C. qui testa. face. pos. num. 6.

Fratres omnes maiores natu, quorum neuter mortuo patre negotiatur, quamuis indiuisam hæreditatem paternam possideant communiter, tamen nõ censetur inter eos contracta societas.

Fallit in 2. casib. secundum Ias. in l. quanquam, C. qui test. fa. pos. num. 7.

Socius si non negotiauit pecuniam secundum conuentionem societatis tenetur ad interesse, & contra eum potest iurari in litem, l. si quis societatem, & l. si fratres, §. si quis societatem, ff. pro soci.

Fallit in 3. casib. quos not. Plut. in rep. l. si quando, C. vn de vi, num. 497.

Pupillus sine tutoris authoritate, infra quatuordecim annos nõ potest contrahere societatẽ, l. 1. pro soci.

Ampliatur in 6. casib. & ampliationes limitantur per Viuium in suis concl in ver. pupillus sine tutoris.

Socius omnium bonorum non habet mandatũ ad alienandum partem socij, l. si sociis, ff. si cert. pet.

Fallit in multis casib. vt per Sociu. d. l. si socius.

Habentes rem communem, vt singuli non possunt

super illud disponere, nisi omnes consentiant. fallit in 6. casibus, secundum Socin. in c. cum omnes, de const. num. 32.

Societas omnium bonorum rectè contrahitur, l. 1. ff. pro soci. Ampliatur, & limitatur in vno casu, quos ego notaui in §. 1. in primo notab. instit. de societa.

Societas solo consensu contrahitur, & solo consensu distrahitur, l. tam diu. C. eo. l. actione, §. dicimus, ff. eo.

Fallit in 3. casib. quos ego notaui in §. manet autem, Inst. de societat.

Societas, morte vnius ex sociis extinguitur, l. 4. & l. rerum, §. fin. & l. cum duobus, §. societatem, ff. eo.

Fallit, vt ego notaui in §. fin. Inst. de societ. in præsenti notab. Don. Fina, lib. 1.

¶ Socivs non præiudicat suis sociis, si sententia feratur contra illum, potest enim contingere, vt aliusse melius defendat, & hoc nisi essemus in casibus superioribus ampl. Doc. com. l. 1. C. res inter alios acta, & l. 1. & seq. C. quib. res inter alios acta non noceat. cap. quamuis, capit. cum super. de sent. & re iud. vbi Doct. Alexan. & alij. leg. sæpe. ff. de re iudic. Med. reg. 8.

¶ Sociorvm pariter rei periculum pertinet, in qua socij sunt, Cagnol. l. consilij. §. socij. numero 1. ff. de reg. iur. Med. reg. 9.

¶ Sodomia. Contra naturam qui peccauit: si sit clericus debet deponi vel religioni tradi si corrigibilis appareat ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Si verò sit laicus cœtu fidelium vsque ad condignam satisfactionem debet fieri alienus.

Extra de excess. præla. clerici. hoc enim vitium maius est quàm cognoscere matrem. 32. quæst. 7. adulterij. & August. Adulterij, inquit, malum vincit fornicationem: vincitur autem ab incestu fornicatio. Peius est enim cum matre quàm cum aliena vxore concumbere. Sed omnium horum pessimum est, quod contra naturam fit: vt si vir membro mulieris non ad hoc concesso voluerit vti. Hæc Augusti. Quocunque autem modo tale factum exerceatur præter quàm inter virum & fœminam ordinatè in vase debito, vitium contra naturam & sodomiticum iudicatur. Viuien. reg. 9. dir.

¶ Solennitas extrinseca nunquam præsumitur, l. si ita stipulatus, §. Chrisogonus, & not. in l. sciendum, ff. de verborum obligation. l. quis nisi, ff. de publicia.

Fallit in 12. casibus, vt per Bartolo. Romu. in repet. l. sciendum, ff. de verborum obligation. numer. 95. & seq. fallit in 11. casibus, vt per Iaso. in d. l. sciendum, numer. 15. fallit in 2. casibus, vt per Soci. ibi. num. 44. & seq. fallit vt per Baptist. à Villalo. conclu. 68. in litera S.

Fallit in 7. casibus, vt per Felyn. in cap. sicut, de re iud. numero 31.

Fallit in 5. casib. vt per Crot. in d. l. sciendum, numer. 8. fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 376.

Solemnitas intrinseca præsumitur, l. sciendum, ff. de verb. oblig.

Fallit in 7. casibus, vt per Bartolo. Romu. in d. l. sciendum, num. 141 & seq. fallit in 7. casib. vt per Socin. in tract. fallentia. reg. 375.

Fallit in 5. casib. quos ibi no. Iaso. num. 24. fallit in 2. casib. secundum Soci. iun. in d. l. sciendum, num. 50. fallit in 4. casib. vt per Alex. ibi num. 12. fallit in 3. casib. vt per Crot. in d. l. sciendum, num. 7.

Solemnitas quæ requiritur in contrahendo, requiritur in dissoluendo. l. 1. C. quando liceat ab empto. discedere, l. prout quisquis. ff. de solu. §. fi. Inst. quib. mod. tol. obliga.

Fallit in 2. casib. vt per Deci. in l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur, num. 5. & seq.

Solennitas quæ requiritur in alienatione rerum ecclesiæ, requiritur in alienatione rerum hospitalis. Anch. in ca. quare contingit. de relig. domi. Bald. in Auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosanct. eccle.

fallit vt not. Port. lib. 6. reg. 8.

Solennitates iuris possunt remitti de consensu partium. fallit vt per Damas. reg. 22.

Solennitates non nocere si omittantur. fallit vt per Damas. reg. 117.

Si in instrumento fiat mentio alicuius solennitatis, quæ potuit interuenire tempore confecti instrumenti, talis solennitas præsumitur & statur iuramento, gl. in l. 1. C. de fide instru. lib. 10. Bald. in l. 1. in prin. de reb. eorum.

Fallit in 2. casib. quos not. Bar. Romu. in d. l. sciendum, num. 84. & seq.

Solennitas certa si à statuto requiritur in contractibus mulierum, illa non debet interuenire, si cum patre contrahat. Bald. in l. pactum quod dotale. C. de colla. colum. fin.

Fallit in 3. casibus, vt per Port. in libr. 3. conclusio. 15. Donat. Fina, lib. 5.

¶ Solennitas extrinseca regulariter non præsumitur nisi probetur*, l. quæcunque. §. fin. ff. de publician. & glos. in l. sciendum. ff. de verborum oblig. B. Socin. reg. 462.

Additio.

* Probetur. Vide Felinum in suprà allegato capit. sicut. eodem loco. B. Vad.

Primò fallit, quia solennitas extrinseca præsumitur contra contumacem: vt not. Io. Andr. & Iun. in cap. bonæ. el 2. de electio.

Secundò fallit, quando interuenit iuramentum: vt not. Archid. in cap. quamuis. de pact. in 6. Anto. de Butr. in cap. quòd sicut. de elect. & in c. si diligenti. de foro compet.

Tertiò fallit, quando interuenit decretum iudicis, vt no. Spec. in tit. de empt. & vend. §. nunc videndum. vers. & generaliter. & Ang. in d. l. quæcunque. & in repeti. sua l. sciendum. ff. de verb. oblig.

Quartò fallit, vbicunque eius defectus non fuit allegatus à parte. Ita notabiliter tenet Compost. & Io. And. in ca. cùm dilecti. de consu. per tex. secundum vnum intellectum, in c. dignoscitur. de his, quæ fi. à præla. sine consen. c. quem ibi approbant doct.

Quintò fallit propter diuturnitatem temporum, propter quam præsumitur solennitatē extrinsecā præcessisse, vt est casus singula. in l. si filius. C. de pet. hæred. & ita tenet Ange. in d. l. sciendum. & illum text. ad hoc approbat singulariter. Et probatur in l. qui aliena. vers. sed si non adhibet. cum gl. ibi not. ff. de acqu. hær. Et ibidem hoc no. Ang. adde Host. & Io. And. idem tenentes in c. Alberic. de testib. & in c. illud. de præsump. & no. Ant. de But. in d. c. dignoscitur, &c. tamen Bal. in contrarium tenuit in l. 2. C. de legi. hæred. cum quo transit Ludoui. & Rom. in d. l. sciendum. Prima tamen opinio videtur esse communis, quam tenet Io. de Imo. & Lud. de Ro. in d. l. qui aliena. pro qua allego tex. cum gl. communiter approbata in c. peruenit. de emp. & vend. & talis diuturnitas accipitur pro longo tempore, id est pro decennio: vt in d. l. si filius. & hoc quando non tractatur

tatur principaliter de præiudicio alterius: secùs si principaliter tendit ad aliquod damnum alterius: quia tunc requireretur tempus xxx. annor. vt est text. not. in d. cap. peruenit. in verbo, xxx. annis. cum glos. & ibi Ludouic. de Rom. & Imol. ad hoc ponderat illum tex. quæ est singularis limitatio ad dictam leg. si filius.

Sextò fallit, in iudice actum iudicialem faciente: quia præsumitur quòd solennitas extrinseca interuenerit. Et si fit actus voluntariæ iurisdictionis, text. est in l. ab ea parte, in fin. de probat. quam ad hoc pro singu. allegat Ant. de Butr. in capitu. cum sicut. de elect. Si autem est actus contentiosæ iurisdictionis, & sic clara est sententia, an præsumatur lis contestata, & alia solennitas. Iste articulus est valde confusus, & omnes variant, de quo vide tex. in cap. bonæ. el 1. de elect. & Comp. & Ioan. Andr. in cap. in præsentia. de renun. & Spec. in tit. de sent. prola. in § iuxta. & in §. vbi autem. & Ant. de But. in cap. quoniam contra. de probar. & vide Io. de Imol. in d. ex hac scriptura. & in d. l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. & communis conclusio est quòd sic.

Septimò fallit dicta regula in laudo arbitratorum quia præsumitur iustum, & ex iusta causa datum, & requisita omnia interuenisse, & præcessisse sicut etiam præsumitur pro sententia iudicis, ita voluit Dyn. in cons. 42. incipit Ptolemæus. refert. & sequitur Ioan. And. in addit. Spec. tit. de arbitr. §. sequitur. in addi. incip. Dy. in regula, &c. & alleg. l. ab ea parte. ff. de probat. B. Soc. reg. 463.

¶ Solennitas intrinseca regulariter præsumitur vt in l. sciendum. ff. de verbor. oblig. cum similibus. B. Soc. reg. 452.

Additio.

Præsumitur. Vide Felin. in cap. sicut. de re iudic. in versic. extrinseca solennitas. B. Vad.

Primò fallit, vbicunque lex requireret probari per solennitatem: quia tunc non sufficeret loco probationis allegare præsumptionem: ita tenent Innocen. & Ioan. And. in cap. innotuit. de eo qui fur. or. susc. & in cap. super his. de accus. & Ioann. Andr. & Anto. de Butr. in cap. sicut. de re iudi. & But. in cap. sicut. circa penul. char. de elect. allegant cap. sacro. in princ. de sent. excom. in antiq.

Secundò fallit, nisi lex requireret actum cum solennitate certa fieri in scriptis: quia non præsumitur solennitatem interuenisse nisi probetur per scripturam, quæ ad aliud à lege requisita non videtur. Ita tenent præfati Doct. in locis præallegatis. allegant c. primum de appel. & c. cui medicinalis. de senten. excom. eod. lib.

Tertiò fallit, quia dicta regula procedit in solennitate intrinseca actus, de quo confecta fuit scriptura: vt d. l. sciendum. Secùs si non probatur per scripturam, sed per testes: quia tunc non præsumitur in actu interuenisse solennitatem vt testes deponant de contractu & non de solennitate, l. 1. cum gl. C. de vsur. & not. gl. in d. §. siue scriptum. de quo per Bar. in d. l. sciendum, & per omnes Docto. in d. l. 1. C. de vsuris. & Bar. in l. 1. C. de fide. & iure hast. fisc. lib. x.

Quartò fallit, vt non procedat in solennitate formali, sicut in solennitate intrinseca materiali, sicut est pretium in contractu emptionum, & venditionum: & illa non præsumitur, per Cyn. in l. prima. C. de contrahen. & committen. stipula. & per Barto. in d. l. Titium. qui alleg. §. pretium. Institu. de emptio. & vend. quod intelligas esse verùm, quando principaliter litigabatur & disputabatur de pretio: aliàs autem secùs. Exemplum, volo tibi probare quod prę scripsi longo tempore possidendo rem cum tit. & probo per testes quòd rem emi à Titio, tamen testes deponunt non recordari de pretio, certè dicetur probatum esse sufficienter titulum emptionis, quamuis aliter non sit probatum de ista solennitate materiali. Ita singulariter decidit Bald. in l. 1. C. de reb. alien. non alienan. quia emptio de nummo vno valet. l. si vsufru. C. de iure dot. in rubr. & l. 1. & 2. C. de rescind. vendi. & vide omnino Bartol. in l. si duo. §. Marcellus. in princip. ff. de iure dot. Et istam opinionem tenuit etiam Rapha. Fulg. in d. l. sciendum. Et prò hoc addo quòd singulariter notat Cy. in l. si prędij. & ibi Bald. in l. fi. C. de dona. ante nup B. Socin 462.

¶ Solennitas iuris in mondicis non seruatur l. 1. §. fin. ff. de ventre inspic. Barto. l. cum hi. § si prætor. ff. de transf. Bald. l. fin. C. de sent. ex bre. rec. Brunus in tra. de stat. Artic. 9. num. 106. Doc. com. l. hac consultissima. C. qui test. fac. poss. Ias. consil. 26. column. 1. volumin. 1. Afin. in tracta. in praxi iudic. §. 7. Fall. 59. num. 28 glo. & Bald. l. rem non nonam. C. de iud. Bald. l. fin. C. de iur. deliber. Abb. cons. 93. col. 3. lib. 1. Rom. leg. si vero. §. de viro. in 3. fall. ff. solut. matrim. fallit hoc dictum nisi talis solennitas esset data pro forma: quia ista ad vnguem debet obseruari, Doc. l. 1. ff. de liber. & posth. Med. reg. 5.

¶ Solennitas. Si in instrumento fiat mentio alicuius solennitatis, quæ potuerit interuenire tempore confecti instrumenti, talis solennitas præsumitur, & statur iuramento. Bartol. in l. sciendum, ff. de verb. oblig.

Fallit in 2. casib. vt per Bart. Romul. in d. l. num. 84.

Solennitas extrinseca nunquam præsumitur, Doct. in d. l. sciendum.

Fallit in 12. casibus, vt per Barto. Romul. in repet. d. l. sciendum, numer. 95. fallit in 11. casibus, vt per Ias. in d. l. num. 15.

Fallit in 2. casibus, vt ibi per Soc. numero 44. fallit vt per Baptist. à Villa. concl. 68. in litera S. fallit in 7. casibus, vt per Felin in d. cap. sicut, de re iud. nu. 31. fallit in 5. casibus, vt per Cro. in d. l. numero 8. & numer. 9. vbi ponit vnam limitationem, & eam sublimitat in 5 casib.

Solennitas extrinseca præsumitur, d. l. sciendum.

Fallit in 7. casib. vt per Bart. Romul. in repet. d. l. num. 141. fallit in 5. casib. quos ibi not Iaso. nu. 24. fallit in 2. casib. vt per Socin. iuniorem ibi nume. 50. fallit in 4. casib. secundum Soc. reg 375. & reg. 376. fallit in 3. casib. vt per Crotum in d. l. num. 7. vbi Alexand. ponit 4. limitationes, num. 12.

Solennitas quæ requiritur in contrahendo, exigitur in dissoluendo, l. nihil tam naturale, ff. de regula iuris.

Fallit in 2. casib. vt per Dec. ibi num. 5.

Solennitas certa si à statuto requiritur in contractibus mulierum, illa non debet interuenire, si cum patre contrahat, Bald. in l. pactum quod dotali, C. de collat.

Fallit in 3. casib. quos no. Port. lib. 3. reg. 15.

Solennitas quæ requiritur in alienatione rerum ecclesiæ requiritur in alienatione rerum hospitalis. Pet. de Ancha. in cle. quare contingit, de relig. domib.

Fallit vt per Port. lib. 5. conclu. 8.

Solem

Solennitates iuris possunt remitti de consensu partium.fallit vt per Damas.reg.22.

Solennitates non nocere si omittantur. fallit vt per Damas.reg.117. Don.Fina,lib.3.

¶ Solannitatis minimum omissum, si ipsa de substantia fuerit vitiatur totum, Abb.capitul. 1. de Bapt. Anto.in tract.de minim.numero 86.Abb.capit.prudentiam. numero 5. de offic.deleg. dixi supra ampli.35. Med.reg.5.

¶ Solannitates iuris cum pro forma introductæ sunt non debent omitti, etiam in fauorabilibus, Tiraq.l.si vnquam. ver. reuertatur. nomer. 67. C.de reuoc.don.Fel.c.cum dilecta.numer.23.de rescri.Dec.consi.31.num.9.Grat.consi.16.num.14.vol.1. Goz.consi.73.nu.13.Paris.consi.61.num.15.vol.3. Bertrandus.consi.364.num.2.volum.2.Paris.consilio 33. numero 24. volumine secundo, Euer.in loco à defectu formæ.num.6.not.Doct.com.l.Iulianus.§.sed si quis.ff.ad exhib.August.consilio 171.numero 17. volumine 1. Med.reg.7.

¶ Solannitates iuris posse remitti de consensu partium.

Pro.

Ext.de elec.c.cùm nobis.
Ext.de rest.spol.c.literas.& c.licet.
Ext.de testam.c.requisiuit.
D.de feriis.l.1.
Ext.de offic.deleg.c.gratum.& c. de causis.
C.de temp.& repar.app.l.vlt.in fine.
C.de episcop.& cler.auth.generaliter.in fin.

Contra.

Ext.de foro compet.c.si diligent.
Ext.de sent.excom.c.contingit.
2.q.7.c.alienus.
D.sol.matri.l.alia.
D.de postul.l.quos prohibet.
C.de iuram.cal.l.2.§.sed quia.

Solvtio.

Partes possunt renuntiare illis solennitatibus, quæ in * eorum fauorem sunt introductæ:non autem illis,* quæ ob bonum publicum, & pro communi omnium vtilitate,vt patet in contrariis. Damas.re.22.

Addit.quæ ob. *Essentialia enim contractus iure publico introducta non sunt in contrahentium potestate. l. pacta conuenta. de contrah.empt.& l.nemo potest.de leg.1. Damas.reg.22.

¶ Solennitates non nocere si omittantur.

Pro.

Ext.de testib.c.tuis.
Ext.de elec.c.dilecti.
Ext.de spon.duor.c.tua nos.
Ext.de sacramen.non iterand. c. pastoralis.
Ext.de testam.c.relatum.& c.requisiuit.
30.q.5.c.nostrates.
De consec.dist.4.c.à quodam.
C.de form.& imper.subl.per tot.

Contra.

4.q.3.c.consanguineorum.
25.q.5.c.aliter.
23.dist.c.quorundam.
2.q.1.c.imprimis.& c.statutis.
C.de iura.calum.l.2.§.sed quia.
D.de postul.l.quos prohibet.

Solvtio.

Solennitates, quæ exiguntur ad rei substantiam, vitiant si omittantur.d.c.quorundam. Quæ verò inducuntur ad ornatum, si omittantur, nò vitiant, vt in prima parte Rubricę. In sacramentis autè, quia ignoramus quid sit de substantia, sicut in ordinibus, si quid omittatur, debet suppleri.d.cap.pastoralis. Damas.reg 107.

¶ Solennitates requisitas à canone in alienatione rei ecclesiasticæ, non potest consuetudo deminuere. Ista est communis cóclusio Doctorũ, per tex.in c.cum causa.de re iud.cum gl ibi, & in c.1.de consuetu.& in c.quæ in ecclesia. de const.& ponit Abb.in c.nulli.de reb.eccle.& ibi Imol.

Limita 12.modis, vt per Felin.in dicto cap.cum causa. B.Dias reg.688.

¶ Solennitatibus cessantibus, res si bene geritur, quæ aliàs requirebantur, valet actus qui aliàs non valeret, si male gereretur. Feli.in c.causam.el 2. de iudi.text.in c.quia quibusdam, de fideiuss.& glo. in c.1.in gl.fi.de schis.

Limita tribus modis, vt per eum.

Primò, vbi solennitas est introducta pro forma, vt in alienatione rei ecclesiasticæ: & regula procedit, quando non pro forma, sed merè in fauorem prohibitii: quam limitationem colligit ea iis quæ scribit Bald.in l.fi.§.necessitatem.C.de bon. quæ lib. & Abb.in c.tua.de iis quæ fiunt à prælat.

Secundò limita, nisi solennitas esset introducta ad cõseruandum iuris rigorem.

Tertiò, in casu l.3.§.in bello.ff.de re milit. vbi egressus aciem capite punitur, licet bene gesserit. B.Dias regul.550.

¶ Solenne. De solennibus nihil est prætermittendum.

In Aut.de æqual.do.§.at vnus.
C.de testib.l.testium.
C.de diuers.rescrip.l.si quæ.
C.de fid.instrum.l.contractus.
C.de cuict.l.si patem.
C.de emanci.l.3.
C.de act.l.absentem.
ff.de transl.de his.
ff.de legib.& senat.consl.l.humanum.
ff.de minor.l.etiam si à pa.§.vlt.

In his casibus solennitates sublatæ sunt.

In Instit. de verborum obligationibus. in princip.
In Instit.de fideiuss.§.vlt.
In Institut. de his, per quos ager. poss. §. vltim.
ff.de arbit.l.nec arbit.§.vlt.
ff.de foro compe.ac.l.i.l.2.& 3.
C.de fid.instrum.l.plores apo.
C.qui admit.ad bon.poss.l.vlt.
C.de testamen.l.quoniam vir.
C.com.de leg.l.2.
C.de act.& oblig.l.vlt.
C.de dotis promiss.l.de cuict.
C.de in integ.rest.mino.l.duo.
C.qui bon.ced.poss.l.apud acta.

De solennitatibus,&c.& contrà.] Rubr.istæ licet videantur esse contrariæ, tamen sibi inuicem consonant:solennitates enim, id est vanæ quorũdam verborum obseruationes, quæ olim erant necessariæ, hodie sunt sublatæ:quia quælibet æquipollètia verba, cuiusq; declaratiua intellectum, sufficiũt. Et ita intel.

intelligitur hæc Rub. Cæterùm solennitates, quæ non consistunt in verbis, sed in actibus necessariis, vt circa testamenta, sententias, & actiones, ne falsitas committatur, vel ne veritas occultetur, non credat quis ideo esse sublatas. vt C. qui testam. fac. pos. l. hac consultis. & de fideicom. l. quæst. Et ita intelligitur contraria Rub.

Quæcunque causæ cognitionem seu solennitatem exposcunt, à iudice sedente explicari conueniunt.

C. de dilat. l. à procedente.
C. de postul. l. quisquis.
ff. quis ord. in pos. ser. l. 2. §. in bo.
ff. de dam. infect. l. dies. §. huc autem.

CONTRA.

ff. de man. vind. l. non est.
C. vbi & apud quos. l. 3.

ADIECTIO.

De plano non sine inscriptione, vt quidam dicunt intelligitur, sed iudice non sedente pro tribunali, vt ff. ad l. Iul. de adul. l. miles. & 40. dies alij dicunt de plano, id est, per delegatum: alij de plano, id est, per libellum hoc stare nô posset, per l. quæ est in C. vbi, & apud quos. l. 3. Sed ipsi quidem, illud est speciale: alij dicunt, quòd non potest per delegatum, vt delegatus decretum interponat. Verû delegatus poterit cognoscere, vt præses decretû interponat, quod non placet: quia non potest Episcopus manum imponere, & sacerdos benedictionem dicere, vt in Decre. dis. 23. quorundam. Causa.

Quæcunque, & c. & contrà.] Hoc generale nullam recipit exceptionem: nam quod in contraria Rub. dicitur, per l. de man. vind. l. non est. non obstat: ibi enim non loquitur de ea missione, quæ fiat causa cognita à minore 20. ann. sed à maiore: & ideo prætorem sedere non est necessarium. vt in Inst. de libertinis. §. serui verò.

Quod non amplectitur omnia, nihil valet.

C. de fid. instrum. l. contractus.
ff. de arb. l. item. §. qualem.
ff. de verb. obl. l. inter stip.
ff. de coll. bon. l. 2. §. sed cùm.
ff. de transac. l. cum hi §. præto.
ff. si quis caut. l. sed &. § quæsitum.
C. de testa. l. testa.
Contrà, ff. de ventr. inspic. l. 1. §. vlt. Azo, ru. 78.

¶ SOLANNS. De solennibus. 183. & si nihil Riisvvich.

¶ SOLITVM, qualibet dispositio generalis restringitur à solitis. Aug. Ber. cap. 1. nume. 13. de precario, quia veritas ita se habet prout communiter fieri solet. cap. 1. vbi doct. omnes. de cleric. non resid. glos. l. ideoque. ff. de legib. l. quædam §. nummularios. de edendo. l. neque natales. C. de prolat. Bal. l. cum dotem. C. de iur. dot. glo. l. 1. ff. de arbitr. Bald. c. fina. de causa posses. & propriet. Odofred. l. 1. C. de transact. attēdendum enim est quod fieri solet. Alex. in apost. ad Bartol. l. vel vniuersorum. ff. de pigno. act. l. si prius. §. si rectè. ff. de aqua pluu. arc. Bald. l. 3. §. cognoscit. ff. de offic. Præf. vigil. § fina. inst. de satisd. l. Excepto. C. locati. l. fine dolo. ff. de minori. cap. prudentiam. vbi Cardin. de offic. deleg ca. per venerabilem. §. quod autem. ff. qui filij sint legit. gl. c. cum marthæ. de celebrar. miss. l. certè. in fine. ff. de præuaric. Doct. com. l. vt liberis. C. de collat. Alex. & Ias. l. certi conditio. §. si nummos. ff si cert. pet. Med. re. 1.

¶ SOLITVM: Quod solitum est fieri, semper fieri creditur. dist. 75. c. dilectionis. C. de prob. l. matrem. l. siue possidetis. vide Broc. Azo. rub. 10. Riisvvich.

¶ SOLVM esse partem ædium existimo, nec alioquin subiacere, vti mare nauibus. Cel. de rei vend. l. 49. De vsuc. l. 23.

Species. vide Genus.

Proposita specie, ponatur quoque genus oportet. De leg. 3. l. si quid earum. §. interemptum. & ibi Bar. De vsu, & ha. l. per seruum. §. si vsus. Cantiun. in Top. in loco à specie. vide Plura, Facilius. Riisvvich.

¶ SOLVERE debens aliquam summā ex aliqua causa si deficit in vno nummo incidit in pœnam ac si nihil soluisset, Bal. l. quamdiu. C. de distra. pigno. & in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. & hoc siue pœna sit imposita respectu eiusdem quantitatis magnæ, siue paruæ, item si quis vigore statuti appellās debeat soluere sex denarios pro libra, alioquin sit appellatio deserta, si in vno tantum nummo defecerit appellatio deserta erit, ac si totum omisisset soluere, Bald. in addi. ad Spec. in 2 parte. in titu. de appel. §. restat. col. 7. Alex. l. in executione §. iré. ff. de verbo. oblig. Ias. auth. qui rem. C. de sacr. sanct. eccle. item qui non potest soluere in ære luat in corpore etiam si in vno nummo non potuerit, Bal. leg. cum sit. C. de sepulc. violato. leg. 5. §. si sortem. ff. de verb. oblig. Ias. leg. 2. colum. 16. C. de iur. emph. dixi super ampl. 89. Med. reg. 5.

¶ SOLVERE, & satisfacere hęc verba geminata multum operantur, Ioan. de Imo. conf. 167. Barba. consi. 38. col. 7. volum. 2. Med. reg. 2.

¶ SOLVI vnum pro alio regulariter non potest. l. 2. ff. si cert. petat. & ibi not.

Primò fallit in casu. l. si seruus. de verb. obl. in fin. & l. si vinum. in fi. in gl. magna. ff. si cert. pet.

Secundò fallit vbi pretium vnum est mihi in obligatione: & aliud in facultate soluendi, vt in nota. & similibus. l. item veniunt. §. idem rectè. ff. de petitione hæred. B. Soc. reg. 464.

¶ SOLVENDO quis. Vlpian. libro 6. fideicommis. Lex 95. al. 96.

Nemo dubitat soluendo videri eum qui defenditur Id est, cuius nomine iudicatum solui satisdatur, soluendo videtur. l. soluendo. de verborum signif. Bar. l. 1. de custod. reor. l. si plures. §. propterea. & l. 2. de fideiuss. Viuien.

¶ SOLVENDO quotiescunque quis habet regressum contra alium, si non vult soluere de suo, soluet de bonis illius contra quem habet regressum. Regula est, quam faciunt Doct. per text. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mand. vbi probatur quòd fideiussor conuentus potest soluere de bonis sui debitoris. Prædictam regulam firmat Felin. in cap. olim. de accus. dicens, ita firmare Doct. per prędictum text. quem ad id quod supradictum est probati ex eo not. ibi Barto. & Paul. l. si seruus. §. si plurium. ff. si quis cautio. Bald. in auth. qua in prouincia. in fin. verb. C. vbi de cri. agi opor. Abb. in c. cum inter. de except. post Io. And.

Limita illud non procedere in procuratore ad iudicia. Ita Bald. sic restringendo d. §. si ignorantes. in dicta authen. qua in prouincia. in fin. & sequitur Feli. vbi ipse ponit alias duas limitationes ad dictam regulam. B. Dias reg. 690.

¶ SOLVTIO. Fauore alimentorum, & vltimæ voluntatis solutio per triennium obligat in futurum ad alimenta relicta in vltima voluntate minus solenni: hanc esse communem opinionē attestatur Fr[illegible]. Cur. in l. si certis annis, C. de pact.

Fallit

Fallit in 4.casib.vt per Cor.in d.l.si certis,num.8.

Ampliatur in 4.casib. & limitatur in 8.per Ias.in l.1. C.de fideicom.num.2.& videas Iaso, in d.l.si certis annis,vbi limitat in 8.casib.

Aliud pro alio,inuito creditore, solui non potest,l.si se non obtulit,§.ait prætor, ff. de re iud. l. promissor,§.si.ff.de consti.pecu.l.item liberatur,§.qui paratus,ff,quibus modis pig.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.382.fallit in 10. casibus,quos refert Ioan.de Platea in §.1.num.3.inst. quibus mod.sol.oblig.fallit in 15.casib.vt per Mart. Scoiċt.Vascl.in trac.indiuid,in 3.colln.num.38.Ampliatur in 2.casib,& limitatur in 20.à Iaso.in l.2.§. mutui datio,ff.si certum petatur,nu.8. & seq. fallit in multis casib. vt per Ripam in d. §.mutui datio, numero 21.videas in proposito plures conclusiones limitatas per Io.Bolog.in d.§. mutui datio.nu. 26.videas pulchram Barto.distinctionem in l.1.ff.si certum petatur.

Deputans simpliciter ad solutionem recipiendam, non potest terminum solutionis prorogare, l. qui Romæ,§.Callimachus,ff.de verb.oblig.

Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in d.l.num.9.

Solutio spontanea sequens purgat metum,vel turpitudinem commissam in tractatu,l.2. C. quod metus causa.

Fallit in 6.casibus,quos no.Ias.in l.si ob turpem, ff.de cond.ob turpem causam,col.2.num.1.

Condemnatis ad soluendum datur quadrimestre tēpus,l.1.& l.fin.C.de execut.rei iud.c. quod ad consultationem,de re iud.

Fallit in 4.casib.quos not.Iaso.in l.si arrogator,ff.de adop.colum.fin.

Apocha,in qua quis ostendit se tribus annis proximis soluisse, retrò soluisse indicat, nisi contrarium probetur,l.quicunque,C.de apoch.pub.lib.10.

Ampliatur,& limitatur in duobus casibus,à P.Duen. regu.54.

Si furtum est commissum à familia vnius domini,dominus soluendo pro vno liberatur, quo ad alios,l. 1.ff.si famil.furtum fecis.dicatur,l.si familia,ff.de iurisd.omn.iud.

Fallit in 3.casibus,vt per Barto.in sua distinct.in dict. l.si familia. fallit in quinque casibus, vt per Curt. iun.in d.l.si familia,vbi Iaso.eam limitat in 6.casib. numero 6.

Solutio censetur facta in dubio, in causa remouendi infamiam,l.si in duabus,ff.de reg.iur.

Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in vno,à Dec.in d.l.

Solutio coniunctæ personæ fieri non potest sine mandato,l.filius,C.de pact.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 4. à Iaso.in l.non solum,ff.sol.matr.num.5.fallit in 2.casib. quos not. Dec.in d.l.filius.

Si aliquis iubet debitori, vt soluat alteri animo inducendi aliquem contractum,vel liberationem,tunc si antequam fiat solutio iubens reuocauit iussum, nulla inducitur conuersio,sed prima obligatio manet,l.si eum Cornelius, ff.de solut.l. hoc iure, §.si quis dederit,ff.de donat.

Fallit in 4.casib.quos no.Io.Bolog.in l.singularia,ff.si cert.pet,num.83.

Solutio virilis portionis facta ab vno ex plurib. reis debendi in solidum obligatis, inducit diuisionem tanti pacti diuisionis in fauorem cæterorum correorum,l.liberum,ff.de fideius.

Fallit in 4.casib.quos not.Franc.Curt.in l. si creditores,C.de pact.num.4.

Debitor patronus non potest soluere filio, & soluendo non sequitur liberationem, l. filius paciscentis, C.de pact.

Fallit vt no.Franc.Curt.in d.l num.4.

Qui soluit indebitum scienter falso procuratori ab eo non repetit, quare censetur ei donare, l. cuius per errorem,ff.de reg.iur.

Fallit in 4.casib.quos not.Ias.in l.si procuratori falso, ff.de cond.causa dat.num.4.vbi Alex.etiam ipse limitat in 4.casib.num.8.

Solutionem alibi creditor inuitus recipere non tenetur,quàm in loco solutioni destinato, l. is qui certo,ff.de eo,quod certo loco.

Fallit in tribus casibus,quos not.Iaso.in d.l.is qui,numero 1.

Quando quis stipulatur alternatiuè dari sibi aut filio, vel extraneo:tunc filius, vel extraneus dicitur adiectus solutioni,& non obligationi, & sic debitor potest efficaciter soluere tali adiecto,l. sed & si filiofamiliàs,§.1.ff.de constit.pecu.

Ampliatur in 2.casibus, & limitatur in 5. à Iaso. in l. eum qui ita,§.qui sibi,aut filio,ff.de verbo. obliga. num.2.& seq.

Nuncius deputatus ad solutionem recipiendam qui habet arbitrium recipiendi quocunque tempore, & quocunque loco, potest terminum solutionis prorogare,l.qui Romæ,§.Callimachus, ff.de verb. obligat.

Fallit in 5.casibus,quos not.Iaso.in d. §. Callimachus, num.16.& seq.

Soluendo quoties quis habet regressum contra aliū, si non vult soluere de suo, soluat de bonis illius, cō tra quem habet regressum.fallit in 3.casib.quos no. Feli.in c.olim,col.4.de accu.

Filius soluens debitum pro patre viuente, non præsumitur donandi animo soluisse: hanc esse communem opinionem testatur Francisc.Turz.in suis concl.reg.89.vbi limitat.

Solutio debet fieri de moneta,quæ currebat tempore contractus: hanc esse communem opinionem testatur Baptist.à Villa. concl.74.in litera S,vbi limitat.

Soluens pro repræsaliis concessis per conciuem ab ipso conciue repetit exactum. Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 4.à Galian.in l.2.§.item si in facto,ff. de verb.oblig.num.11.

Solutio partis,an & quando pareat liberationem pro parte,distinguendo declarat Barto. in l.si seruus,§. si plurium.& ibi no.per gl.ff.si quis cautio.

Quando quis tenetur ad duorum alterum, sub alternatione vtrum voluerit soluendo liberatur.fallit vt per Damas.reg.6.

In contractib. regulariter non potest solui æstimatio pro pondere argenti, vel auri in massa, not.gloss. & doctores in l.secunda.§.mutui datio,ff.si certum petatur.

Fallit in 5.casib,quos not.Io.Bolog. in d. §. mutui datio,num.26. Don.Fina,lib.1.

¶ SOLVTIO duplex per duplex instrumentum probatur.Ang.l.ne casu.C.de discuss.libr.x.Bald.l.serno.§.si quis.ff.de leg.1.quando præsertim ex interuallo fuit,Ias.l.si quis in consc.numer.25. C. de pactis.l.si certis annis.num.5.C.eod.doct.cap.eam te. de rescript. Med.reg.2.

¶ SOLVTIO facta paulo post promissionem metu factam,

factam, ipsa quoque metu facta dicitur esse, nam ea quæ in continenti fiunt censentur inesse. leg. lecta. vbi Doct. com. ff. si cert. pet. Barto. Alber. & alij leg. si ob turpem. ff. de cond. ob turp. caus. Doct. com. l. 2. C. de his, quæ vi met. caus. Med. reg. 5.

¶ SOLVTIO geminata facit præsumi solutionem superiorum annorum, quando videlicet facta fuisset vnoquoque anno. l. quicunque. C. de Apoch. Pub. lib. x. Bal. capitulo literæ. de dila. c. quæsitum, 1. q. 3. doct. com. l. si certis annis. C. de pact. Cin. & Bal. l. 2. C. de dot. promiss. Bar. l. cũ qui. ff. de annuis leg. l. cũ de in rẽ verso. ff. de vsur. Medic. re. 3.

¶ SOLVTIO, quæ ex pacto durat vnum momentum non inducit liberationem. leg. qui sic. ff. de sol. l. fin. §. fi. C. de bon. quæ liber. Bar. l. fin. ff. de cõd. inst. Paul. l. frater. col. 7. ff. de cond. indeb. conc. simil. l. pretia. §. fi. ff. ad l. Fal. non dicitur factũ, quod non durat, factũ vt dicam in seq. Ampl. Med. re. 5.

¶ SOLVTIO. Paulus lib. xvij. ad Plautiũ. al. Vlpian. Lex clxxx. lex. cxlj.

Quod iussu alterius soluitur, pro eo est, quasi [a] ipse soluisset, vel [b] ipsi solutum esset.

ADDIT. a alias deest ipse soluisset, ver. b sic in P. florent. l. si donaturus. de cond. caus. data.

Quod meo iussu soluitur, ego soluisse videor: & quod meo iussu recipitur, ego recepisse videor. Viuiennus.

¶ SOLVTIONIS dilationẽ quærens videtur acquiescere sententiæ, idem est si aduersarius consensit dilationi petitæ. l. ad solutionẽ. C. de re iud. Aug. consi. 312. l. fin. C. de fruct. lit. exp. Med. re. 9.

¶ SOLVTIONEM recipere cogitur creditor ab vno ex pluribus hæredibus defuncti debitoris, tamen nõ cogitur agere insolidum, seu vltra portionem hæreditariam contra vnum ex pluribus hæredibus. no. Doc. l. 1. rub. C. si cert. petat. l. tale pactum. §. post. ff. de pactis. Medic. re. 9.

¶ SOLVTIO. De solutione. l. 96. nemo dubitat soluendo. l. 137. nihil tam naturale. l. quod iussu. 147. nihil peti. 85. cùm ampliùs. sup. Pœna,

Iuramentum loco solutiõis haberi debet. de iureiu. l. fi. de sol. l. Stichum. §. naturalis. Bro. Azo.

Interest nostra potiùs non soluere, quàm solutum repetere. De compen. l. 3.

Solui aliud pro alio inuito creditori non potest. Si cer. pet. l. 2. §. mutui. C. de sol. l. eum.

Vni qui soluit, cæteris soluere tenetur. Auth. de hæ. & fal. §. non autem da. Auth. de sacros. Eccl. §. Deo. Brocard. Azo.

Partem qui soluit, vel soluere cœpit, in totum tenetur, C. de testa. l. non dubium. C. de non nu. pec. l. cùm si. Ad Mac. leg. an si. leg. sed. De pol. leg. 1. De mun. & ho. leg. etiam. §. fi. De iud. leg. fideicom. §. fin. Brocar. Azo.

Plus est statim aliquid soluere, minùs est post morã soluere. Inst. de fideius. §. non solùm autem. Rusvvich.

¶ SORTILEGIVM. Sortilegus quadraginta diebus pœniteat.

Extrà, de sortilegis. requisisti. Viuiennus reg. 35.

¶ SORS. Sententia lata super sorte an pariat exceptionem super pœna? not. Barto. l. qui Romæ. §. duo fratres. in 5. opposit. ff. de verb. obl. addentes ad Abb. capitu. quamuis. num. 1. de sent. & re iud. Med. re. 8.

¶ SPECIALITAS nulla est, nisi ratio eius reddatur, Ioan. Monach. capitulo 1. versic. e uestigio. vbi Arch. colum. 2. in not. 6. de stat. Monach. 6. leg. ex facto. ff. de vulg. & pupill. l. generaliter. C. de episc. & cler. gl. cap. cupiens. §. insuper. versicu. nihilominus. de elect. Vnde dici solet refugium miserorum esse adducere specialitatem absque eius ratione. glo. l. filium quem. C. fam. hercis. Medic. re. 6.

¶ SPECIES derogat generi. l. in toto. de reg. iur. c. generi. eod. tit. 6. dixi suprà limit. 45. addo quod illud potissimum habetur quod ad speciem directum est. l. in toto. in 2. par. de reg. iur. plus enim afficit species, quàm genus, vnde dispositio, quæ capi potest in genere, & in specie, in genere sumenda est. Bart. l. 1. ff. de edendo. Soci. l. 1. col. 2. ff. de vulg. l. si in rem. ff. de rei vendic. l. Quintus. §. 1. ff. de auro, & arg. leg. l. quæro. ff. de acceptil. c. quanquam. 23. distin. c. bonæ. de confirm. vtili, vel inutili. l. Diuus. ff. ad l. Corn. de fals. Ias. l. placuit. col. 3. C. de iudic. Medic. re. 1.

¶ SPECIES relationem habet ad genus, ad positionẽ enim vnius venit alterum. gloss. l. si causa cognita. versi. peremisti. C. de transact. §. vulgò. inst. de success. cog. l. fin. C. de vsur. l. 1. §. quod autem. ff. de aleat. c. nã concupiscentiam. de const. l. 1. ff. de suis, & legit. Bal. l. cum mulier. columna 12. ff. solu. mat. Medic. re. 9.

¶ SPECIEI mutatio. Sæpius mutando speciem, perinde obligatus manet, ac si in eadem permansisset.

ff. quod met. caus. l. si ipsa.
ff. de leg. 2. l. Imperator. §. vlt.
l. æstimatio loco rei habetur.

Sæpius mutando, &c.] Quasi diceret: Hoc ipso quod habet rem pro re, vel rei æstimationem, rem ipsam habere videtur. ff. de leg. 2. l. Imperator. §. vlti. & l. sed quod inde. de petit. hær. l. interueniunt. §. 1. 2. & 3. & l. si & rem Axo, Rub. 14.

¶ SPECIFICATA in relato dicuntur esse in referente, Ange. l. si prior. ff. solu. matr. Ripa l. 5. §. 1. num. 1. ff. de re iud. Decis. Pedem. 23. numero 4. Paris cons. 19. nume. 68. volumine 2. Crau. consilio 88. numero 3. Socin. consilio 170. numero 33. volumine 2. Ruin. consi. 183. numero 1. volum. 2. Dec. consilio 63. numero 6. Iaso. l. Marcellus. numer. 14. ff. ad Trebellianum. Medic. re. 10.

¶ SPOLIATVS ante omnia, siue in temporalibus, siue in spiritualibus, restituendus est, vt in c. ij. & in c. in literis. extrà, de restitu. spoliato. & l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Iul. de vi.

Primò fallit in casibus, de quibus per Doct. in dicto c. in literis. & primò, quando ipse possessor agens poterat impunè offendi: vt si esset depopulator agrorum, cum talis agere non possit ipso possessorio. ad hoc quod not. in l. cùm mulier. ff. solut. matr. vbi de hoc.

Secundò fallit, quando contra ipsum opponeretur exceptio dominij, non à spoliatore, sed à tertio: vt voluit gl. in d. c. in literis. relata ad text.

Tertiò fallit, quando ipse spoliatus ageret simul petitorio & possess. cum tũc opponi possit de dominio conuenti ex defectu veri agentis: vt not. per gl. extra, de restitut. spo. & in c. sollicitè. & c. accepta.

Quartò fallit, quando agens consentiret, vt de dominio conuenti opponatur, & cognoscatur: quia nihil replicat contra dominium: quo casu si reus comprobat dominium, spoliatus non restituitur, vt est casus sing. secundum omnes in capitulo primo, de resti. spo.

Quintò fallit, quando opponeretur exceptio aliqua iudici: vt est exceptio excommunicationis, cum opponi possit: vt not per glos. in c. ex insinuatione. extrà, de procur. & xxiij. dist. in nomine Domini.

& ibi per glos.& Archid.

Sextò fallit, quando opponeretur exceptio detrahens iuri agēdi in possessorio: vt in d.capitulo solicitè.& per do.de Ro.decisio.xlviij.quę incipit,item si agenti.

Septimò fallit, quando opponeretur exceptio detrahens poss.ipsius agentis,seu concernens eam de facto:cum talis opponi possit:vt in d.capit. solicitè.& cap.accepta.extrà,de resti.spol.& per do. de Ro.in deci.ccccxx.aliàs ccccliiij.quæ incipit,item si agenti.Hinc est quòd opponi potest contra ipsum agentem,quòd est hæreticus.viij.di.capitul.qua vice. vel quod agens ad beneficium est laicus. vt not. extrà, de fil.presbyt.cap.constitutus.& per Bal.in l.j.ad fi. C.de appel. vel quòd beneficium illud sit reseruatū, & detrahat possessioni:vt voluerunt do.de Rot.in decis.xxij.secundum Nic. qui hoc tenet in d. capitulo in literis.extrà,de resti.spo.quod forte non procedit cum beneficium iam iustè possidetur absque alio tit.vt extra gloss.in d.capitulo in literis. dictum plenè est per Cano.nec ipsi domini hoc ibi dicunt,vt reseruatio detrahat possessioni , sed bene detrahat iuri,& inficit quicquid inde sequitur: vt voluerunt ipsi domini de Rota ibi,per quod poterit opponi defectus iuris ipsius agentis notorius in ipsis beneficialibus,vt infrà dicetur.

Octauò fallit, quando spoliatus ageret possessorio nomine ecclesiæ pro recipienda re ecclesiæ : cùm tunc opponi possit de institutione non Canonica,secundum Innoc.in d.c.in literis.quod verum non est per id,quod habetur in l. vrbana.ff de condit. indeb.& per Lapum, in alleg. xxx.vbi de hoc extrà,de caus. possess.& propriet.

Nonò fallit, quando opponeretur de dominio,seu iure conuenti,vel defectu iur.agentis, & opponeretur etiam si se offerret incontinenti ad probandum:cū tunc admitti debeat,de restit.spo.capitulo in literis. quod procedit in casu illo matrimoniali propter periculum animarum: aliàs secus est:vt voluit Anto.in dicto capitulo in literis. de restitut.spol.per id quod habetur extrà,eodem titulo.capitulo primo. & idem erit in beneficialibus : vt deferatur tunc institutio, etiam si in ea sit ratio:aliàs diceretur vitiosus ingressus & daretur materia peccandi. extra, de elect.capitulo dudum. el ij & capitulo qua. de eo qui mit.in sexto,secundum do.Nic.in d.c. in literis.

Decimò fallit,quando opponeretur de dominio,seu iure conuenti.extrà,de diuort.capitulo significante.& capitul ad decimas.de restitu.spoliat. in sexto,cum tūc admittatur,dummodo incontinenti de hoc fiat fides.vt in capit.significasti.de elect.& extrà, de concess præben.

Vndecimò fallit,quando opponeretur de defectu iuris ipsius agentis notoriè, cum tunc talis exceptio admitti debeat , dummodo sit ita notorium, quòd sit certum,seu satis verisimile, vt ipsi petenti restitutio non competat ad illud.d. capitulo ad decimas. quod verum est quando notorium non solum inferret defectum iuris in agente,sed etiam fundaret ius opponentis:vt not. in leg fin.C.de rei vend. aliàs si ius opponentis non fundaret quantumcunque esset non inferret defectum iuris in agente, & tunc admitti non deberet:vt colligitur in tex.in d. cap.ad decimas,à contrario sensu & hoc voluit gloss. ibi , in c.j. de præscript.in vj.quod licet regulariter verum sit, tamen fallit in matrimoniali,& beneficialibus , in quibus opponi potest de notorio defectu iuris ipsius agentis ,etiam si non apparet de iure ipsius opponentis. vt tenet Io. And.& Imol. voluit in d. c.in literis.extrà , eod.tit.quod etiam videntur velle do. de Rota, in antiquis deci. xl. & in nouis decl. lviij. & in deci. ccclxxxiij. alleg. gl. in d.c. in literis. pro quibus facit quod not. extrà , de filiis presby. c.quoniam.& c. constitutus. per Inn.extrà.de offic. vic. c.j. in illis enim notoriis iudex ex officio suo supplere debet.c. lator. extrà , de re iud.& c. consanguinei.& do. Alberi. vnde poterit hanc exceptionem admittere in casibus dictis. non tamen debet dimittere beneficium apud spoliantem , si de spoliatione constat , sed vero rectori restituat :vt suprà dictum fuit secundum Nic. in d. c. in literis. & vt plenius per eum ibi, circa quæ vide in d.c. ad decimas. sed vltra hos casus , in quibus spoliatus non est restituendus , vide latius per Spec.in tit. de peti. & pos.§. fi. vbi ponit xxij. casus. & Hosti. in summa , de resti.spo.§.quoniam. & Paul. de Cast.in d.l. ij. de edi. di. Adri.tol.& Bal. & Ro. in l.naturaliter. §.nihil commune. de acq. poss. Anto. in d.c. cum ad sedem. extrà , de resti.spo. Angel. de Aret. Insti. de ac. §. ex maleficiis. sed meliùs in d.§ quadrupli. & omnes Docto. in l.fides. de iudi. & in l.si quis fundum.ad leg.Iul.de vi.

Duodecimò fallit dicta regula , quando præsumptio iuris est contra spoliatum: exēplum est,vt quia spoliatus ante spoliationem possidebat decimas , cum esset laicus , quarum decimarum pos. non cadit in laicum:vt in c. causam.de præscript. certè spoliatus tali possessione non poterit restitui : istud est sing. dictum Inno.in cap.insti.de filiis presbyt. B.Socin. regul. 466.

¶ SPOLIATVS ante omnia restituendus. Quæro, an rex iniustè expulsus à regno suo debeat restitui? Respódeo,quod sic propter regulam iuris vtriusq;, quam hic intersero cum fallentiis suis Regula est, quod spoliatus ante omnia est restituendus.c.fin.de ord. cog. c. in literis.& c. item cùm quis. c. conquerente. & c.solicitè. de restit.spoliatorum. l.si quis ad se fundum.C.ad legem Iul.de vi public.

Limita primò , vltra xj. fallentias datas per Lanfran. Brixi. in repet. rub. de caus. pos. & propriet. & per Mod.in l.naturaliter. in §. nihil commune.ff. de acq. pos.hanc regulam,vt non habeat locum. quādo possessorium sapit causam proprietatis , & habet annexam,seu mistaā proprietatis causam.l.ij §.quædam. ff.de interdi. cum ibi plenè not. & volunt oēs Doct. & ibi Bart. & alij in d.l.naturaliter. §. nihil commune. & Doct. in d. c. solicitè. & Abb. Moder.in d.c.in literis. in versi.sed contra prædicta. & text. oppono.de restit.spoliato.

Limita secundò, dictam regulam non habere locum, vbi spoliatus reconueniretur super quæstione spoliationis.tex.est in d c.fin.de ordi.cognit.

Limita iij. si excipienti de proprietate præiudicaretur posteà super possessione , si posteà agendo petitorio , & obtinendo non posset finaliter reddi ipsa possessio in ea fortitudine , in qua nunc est , putà si est talis possessio, quæ per modicum tempus corrumpitur,vt esset corpus mortuū,secundum Innoc. in c.cum liberum. de sepul. facit quod not.in c. in literis.de restitutione spoliatorum.

Limita iiij. non habere locum vbi præsumptio iniustæ possessionis esset fundata de iure communi contra agentem possessorio : quia talis præsumptio admittitur contra agentē possessorio recuperandæ

per tex.

per tex.c.ad decimas.de resti.spol.lib.vj.& quando notoriè constaret de non iure spoliati,ex quo ius cō nunc est contra eum, secundum Imol. post Bald. in d.l.naturaliter.§. nihil commune.

Limita v. vbi in omni spoliatione notoriè constaret de nō iure spoliati,& de iure spoliantis, secundum Inn. in capitul. cùm ecclesia Sutrina. de caus. pos.& proprie.& ibi per Abb. in versi. sed circa prædicta quæro, vbi dicit quòd prædo, & possessor malæ fidei est restituendus,nisi constet in iudicio eum esse prædonem,quod est notandum pro limitatione c.in literis. de testit.spol.licet aliter ibi senserit Abb.& facit d.c. ad decimas. & quod not. Inn. in c.constituturus.de fil. presby.& not. Doct. in d.c.in literis.& Abb.in c.ex parte. circa fin.eod.tit. de restitu.spol.& per Alex.in d.§. nihil commune. vbi plenè de hoc.

Limita sextò,in casu capitul. literis. de restitutione spoliato. quando spoliatus peteret restitutionem coniugis,& probationes super consanguinitate in continenti offerrentur probandæ: quia tunc impeditur restitutio,quo ad copulam carnalem,secùs si probationes non offerrentur in continenti, vt in capitulo ex conquestione.de restitutione spoliatorum,secundum Abb.in dicto cap. in literis. eodem titu. vbi dicit idem esse in causa beneficiali propter rationem peccati: quod vltimum non puto verum in d. capit. in literis.

Limita septimò,nisi spoliatus confitens de iure suo cōsenserit,vt admitteretur exceptio defectum proprietatis concernens. text. est apertus in cap. primo,de restit.spoliat.

Limita octauò in prædone, qui moratur in stratis publicis ad deprædandum, & occidendum, vt est tex. in l.j. C. quando licet vniquicuique sine iud. se vin.& glos.singu.in d.c.in literis.in vers. prædo.de restitut. spolia.quam magnifacit ibi Bal.quòd qui potest ossendi in persona,multo fortius in bonis,facit l.si seruus.C.de his qui ad eccles. conf. & quod voluit Bal. in authen. sed nouo iure. C. de ser. fugi. vbi notorio criminoso denegatur aduocatus.

Limita nonò, quando possessorium & petitorium intentantur ab eadem persona spoliata, vt est text. in cap.cùm dilectus.de ordi.cogni.& voluit gl.j.in d.c. in literis.

Limita decimò regulam, procedere, quando agens proponit veram violentiam, secùs si fictam: quia tunc contra eum obstat exceptio domini conuenti, l.fi.& l.inuasor.& ibi per doct. C.vnde vi.& per Bart. in leg. si de vi. ff. de iudi. restringeremramen hoc in casu,quo abiens rediret, & sciret possessionem naturalem occupatam per alium,& suspicaretur posse expelli: quia tunc datur interdictum,vnde vi,secundum Doct. d. cap.in literis.per tex.in l.clam possidere.§.qui ad nundinas. cum l.seq.& l.si id quod.§.fin. ff.de acquir. possess.

Limita vndecimò, nisi spontanea abiuratio, seu renuntiatio beneficij cum iuramento præcessisset spoliationem:quia non potest petere restitutionem:quia per ipsam renuntiationem perdidit tam proprietatem, quàm possessionem: & quia notoriè obstat sibi defectus proprietatis.text.est pulcher,in c.accepta.de restit. spoliat.

Limita duodecimò, secundum Bal. in l. penult. C.si à non compet. iud. ad fin. quando exceptio, quæ obiicitur spoliato non requirit probationem facti, allegat Oldr. cons.cclxxxj.& Alex. ibi in apostil.allegat eundē cōsi.cclxxiiij. incip.in causa quę vertitur.

Limita decimotertiò, quando petitio in possessorio esset iuri publico & iuri communi contraria: quia tunc auditur excipiens. ita dicit Bald. in l. si quis conductionis.circa fin.C.loca.

Limita decimoquartò, si agens alleget canonicè possedisse in beneficialibus, aliter non admittens per iudicem.de fil. presbyt. cap. constitutus. & de regul.iur. cap. j.lib.vj. secundum Bald. in d. l. si quis conductionis. & plenè per Abb. & alios in d. cap. in literis.licet Abb. ibi alleget plura iura probantia contrarium.

Limita decimoquintò, quando agitur pro recuperanda possessione, quæ vacabat tempore, in quo fuit occupata per reum conuentum. glos. est non in l.fin. C. vnde vi. quam Docto. ibi approbant.& An.in l.ij.C.de edic.diui Adri.tol.

Limita decimosextò, nisi exceptio defectus proprietatis esset notoria præsumptione iuris: vt quia possidebat duo beneficia incōpatibilia, vel erat minor ætate respectu illius beneficij.ita pulchrè Ioan.And. in addi.Spec. in rubr.de restit.spo. post prin.& But. in c. in literis. eodem tit.& Rota deci. iij. si contra agentem.in addit.ad eam in verbo,restitutio.incip. pone quòd aliquis obtinuit. eod. tit. in nouis. licet Abb. contrarium teneat in d. c. in literis. per c. ex insinuatione.in fi.de procur.

Limita decimoseptimò, nisi crimen opponatur inhabilitans personam ad agendum, vt excommunicatio, vel bannum: quia obstabit agenti possessorio. But. in c.item cùm quis.in glos. ij. de restitut. spoliato. alleg. glos. in cap. ex insinuatione. in vers. canonicum. de procur. vbi idem dicit de pacto de non petendo restitutionem, vel de re iudi. vel de ratihabitione sententiæ latæ cum falso procuratore. Abb. in d. c. item cùm quis. alleg. aliam glos. in cap. dilectus. el j. in verbo, excommunicationis. de rescript. & glos. in c. in nomine domini. in verb. audientia. vigesimatertia distinct. tu adde aliam in can. j. in glos. magna. in fin. xiiij. quæst. j. & ibi Archid.& glos. ij. in fin. ibi, nullo. in can. infamis.§.verum.iij.quæst.vij.

Fallit primò, in excommunicato excommunicatione minori Archid.& Domi.in dicto cap.in nomine domini in fi.

Fallit secundò, nisi conueniatur ab excommunicatore, vel ab eo qui fecit eum excommunicari. Spec. in tit.de peti.& poss.§.fin.in vers. xxj.

Fallit tertiò, vbi spoliatio impediret implementum actus permissi excommunicato: puta ire Romam pro absolutione. Abb. in c. intelleximus. ibi, hoc dictum limito verum.de iudi.

Fallit quartò, nisi spoliator esset fugitiuus, vel res esset peritura.Abb.in c.cùm inter.de excep.

Fallit quintò, si est spoliatus vxore sua. gl.in c. quoniam. in vers. vxores. xj. quæst. iij. quod intellige officio iudicis, non per viam actionis. Abb. post Butr.& Cal.in c.fi.de ord.cogni.

Fallit sextò, quando excommunicatus non venit propriè, vt actor, sed vt reus. Abb.in d.ca. ex insinuatione.de procurat.

Limita decimooctauò, nisi obiiciatur crimen hæresis: quia qui non potest possidere, non potest prætendere spoliationem. gl. in c.quo iure, viij. distin. Butr. & Abb. in d. c. item cum quis. in glos. ij. glos. in vers. commodo. in cap. ex parte. de restitutione spoliatorum.

Limita decimonono, in casu schismatis.xxiij. quæst. v.

non vos & glos. in d. c. in nomine domini. in ver. audientia. xxiij. distinct.

Limita vigesimò, in casu intrusionis. text. & glos. in d. c. in nomine domini. in vers. audi. & iij. quæst. j. in summa, quæ dicit hoc speciale esse in Papa, & vnum pulchrum dictum de intrusione vide per Abb. in c. ad aures. de rescript.

Limita vigesimoprimò, nisi opponatur criminis enormitas. iij. quæst. v. super causa. item infamia & criminis euidentia, vt ij. quæst. v. cap. presbyter. ij. q. j. cap. scelus. & c. manifesta, item simonia, de simo. cap. accusatum. & c. tanta. item contumacia, vt iij. quæst. ix. cap. decernimus. item scandalum. iij. quæst. vj. can. hæc quippe.

Limita vigesimosecundò, in casu c. significasti. & c. gaudemus, de diuor.

Limita vigesimotertiò, nisi aliquis conditionaliter possidens ante existentem conditionem spolietur: quia non restituitur, ex quo non possidebat, cùm conditio nihil ponat in esse. capitul. olim. el j. de restit. spolia.

Limita vigesimoquartò, nisi incontinenti dominus deiecerit aliquem de possessione sua. d. c. olim. & ibi glo. pen. alleg. l. j. §. vim vi repellere. ff. de vi, & vi arma. & ff. ad l. aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. & de senten, excom. c. si verò. el j.

Limita vigesimoquintò, nisi spoliatus exciperet de spoliatione: quia tunc non consequitur restitutionem: quia qui excipit, nihil petit. c. cùm dilectus, de ordi. cognition.

Limita vigesimosextò, nisi à muliere obiiciatur scientia viri magna, de restit. spol. c. transmissa. & c. literas. in fin. eodem titulo.

Limita vigesimoseptimò, si ex gratia, vel precariò possedit. x. quæstio. iij. capitulo quia cognouimus. & gl. pen. in d. capitulo olim causam, & de exces. præl. c. cum ad quorundam.

Limita vigesimooctauò, quando de dominio apparet per sententiam absolutoriam latam in fauorem rei in petitorio iudicio, secundum doct. contra Bart. in d. l. naturaliter. §. nihil commune. ar. cap. cùm teneamur. de appel. & hoc siue conuentus possessorio recuperandæ incidisset in pœnam l. si quis in tantam. C. vnde vi. siue non, & pro dicta communi opi. doct. facit quod not. ipsemet Bar. in d. leg. j. §. sed & si is. ff. de noui ope. nun. & Inn. in cap. cùm dilectus. de caus. pos. & proprie & Io. And. c. pastoralis. eod. titu. & in addi. Spec. in tit. de peti. & pos. in §. j. ver. quid si. & ibi hoc fuit de mente Spec. Nec obstat d. c. cùm dilectus. quia procedit, quando spoliatus in eodem libello immiscuit petitorium & possessorium, vnde, si sententia est lata in petitorio contra ipsum actorem: quia reus fuit declaratus dominus, licet in possessorio fuerit lata pro ipso agente, præualet in executione sententia lata in petitorio, ex eo quia est quid imputetur sibi spoliato agenti, ex quo voluntariè immiscuit causam proprietatis cum ipso possessorio.

Limita vigesimononò, quando quis fuit spoliatus, & agit pro violentia sibi illata: quia clandestinè fuit spoliatus, nam tunc poterit reus, qui clam spoliauit, agenti possessorio recuperandæ opponere exceptionem dominij sui. ita Bal. in leg. add. in d. §. nihil. commune. alleg tex. in l. si de eo. in §. si ff. de acq. pos. & idem voluit Bal. in le. si quis emptionis. in §. sed hoc super illis. C. de præsc. triginta vel xl. anno. idem Rom. in d. §. nihil commune. & Ang. in l. vitia. C. de acq pos & in d. §. sed hoc. & fuit de mente Dy. in c. qui ad agendum. de reg. iur. lib. vj. licet Imo. & Moder. aliter voluerint in d. §. nihil commune.

Limita trigesimo, an hæc regula habeat locum in colono. ff. de vi, & vi arma. lege, cùm fundum. in § fin. & dic quòd sic. & cessat limitatio.

Limita trigesimoprimò, quando obiicitur de dominio acquisito post spoliationem interueniente facto, aut negligentia eius qui possessorium intentat, secundum Bald. in d. c. in literis. qui allegat quod habetur in c. super hoc in gl. magna. & ibi per Inn. de renuntiationibus. & expressè affirmat But. in c. solicitæ. de restit. spol. & sequuntur Moder. in d. § nihil commune.

Limita trigesimosecundò, secundum Bal. in d. §. nihil commune, vt d. regula procedat, quando per vim expulsiuam, seu per vim ablatiuam quis est priuatus possessione: secùs si priuatus esset per vim compulsiuam: quia tunc regula non habet locum, vt si compuli te per metum ad tradendum rem, fecisti, licet coactè, si agas vt possessionem recuperes, poterit tibi opponi exceptiu dominij, per text. cum gl. in d. c. super hoc. & sequuntur Imol. & Moder. in d. §. nihil commune. & Bald. in l. pen. ff. de cond. ob turpem causam. & in l. iij. C. quod met. cau. & in l. ij. per Bart. C. eo Ratio est, nam tunc competit remedium actionis, quod met. cau. quando præcessit dicta vis, compulsiua vt, in toto tit. quod met. cau. in quo remedio potest opponi exceptio dominij: quia illud non datur nisi damnum passo, & sic non potes prætendere damnum, ex quo tenebaris restituere incontinenti per rei vendicationem, & ex quo possidebas de facto, & tenebaris mihi restituere, non habes interesse in repetendo per dictam actionem, ita dixit Azo. in Summa, quòd met. cau. pro quo facit text. in l. fi. §. fi. ff. quod metus causa.

Limita trigesimotertiò, si proponatur tacita renuntiatio beneficij facta ante spoliationem per assumptionem secundi beneficij incompatibilis cum primo, vt probat tex. aureus in c. audita. de restitutio. spoliato. quod dictum approbant Moder. Perusini in d. §. nihil commune.

Limita trigesimoquartò, secundum doct. in c. literis. de restit. spol. & Bald. in d. §. nihil commune. vbi per confessionem actoris, vel facti notorietatem apparet iudici possessionem non debere restitui, per ea, quæ habentur in c. significasti. de diuor. & ibi not. Inn. & in c. constitutus. de fil. presbyt. & Bald. in l. ordinarij. C. de rei vendicatio. & in tit. de pace Constan. in ver. restituatur. per Ang. in d. l. si quis à se fundum. Butr. & Abb. in d. c. in literis.

Limita trigesimoquintò, nisi opponens de dominio haberet probationem paratam: putà per instrumentum publicum, stante statuto quòd contra instrumentum publicum nihil posset opponi, & habeat executionem paratam sicut sententia: nam sicut opponens, & probans de suo dominio per sententiam auditur contra spoliatum agentem, vt suprà dictum fuit: ita etiam probans de tali dominio suo per tale instrumentum quod æquiparatur sententiæ. facit quod not. Bart. in simili in l. vinum. si certum petatur. & in l. in hac actione. ff. de tritica. & in l. iij. §. in hac. ff. commoda. secùs si ex forma statuti instrumentum non habet executionem paratam, prout non habet de iure communi. l. iiij. §. si ex conuentione. ff. de re iud. & in l. minor xxv. annis cui fideicommissum. ff. de minori, quia licet ha-

beat incontinenti paratam probationem, non tamen obstaret spoliatio agenti. per id quod not. in cap. j. de resti. spol. & est de mente Bart. in j. lect. in d. §. nihil commune. & glos. in l. si de vi. ff. de iudic. dum voluerunt dictam probationem incontinenti paratam admitti solum in possessorio adipiscendæ, & nó in possessorio recuperádæ. & hoc voluerunt Moder. Perusini in d. §. nihil commune

Limita trigesimosextò, vbi in restitutione imminet peccatú, debet deferri restitutio, si probationes super defectu proprietatis offeruntur paratæ. ista est singularis theorica Abb. in c. literas. de restitu. spol. facit bona gl. in c. super causa. ij. q. v.

Limita trigesimoseptimò, nisi prælatus ecclesiæ spoliasset possidentem rem ecclesiæ, & posteà conueniretur possessorio recuperandæ: nam si opponeret exceptionem dominij spectantis ad ecclesiam, & offerret se probaturum in promptu, deberet audiri. Bal. in leg. j. ad fi. C. de ap. vbi dicit, quòd aliter potest saluari gloss. in leg. si de vi ff. de iud. quæ tenet, quòd admittitur exceptio dominij in omnibus possessoriis, quando reus se offert incontinenti probaturum, quæ tamen reprobatur præter quàm in possessorio adipiscendæ. Bald. tamen ibi saluat d. gloss. etiam in isto casu, & sequuntur Moder. in d. §. nihil commune. per rationem: quia prælatus ecclesiæ inuadendo rem & possessionem rei ecclesiæ existentis apud alium, non facit incidere ecclesiam in pœnam d. l. si quis in tantam. per gl. no. in cap. j. de dolo & contu. Mihi videtur hoc non esse verum, per tex. iuxta gl. in c. j de rest. spol. vbi gloss. & communiter Doct. tenent ibi contrarium, & nisi ibi spoliatus cō sensisset agens nomine ecclesiæ non fuisset admissus in petitorio.

Limita trigesimooctauò, quod obstabit exceptio dominij spoliato opposita per tertium. l. bona fides. ff. deposi. But. & Abb. in d. capit. in literis. in fi. Ang. in d. leg. si quis à se fundum. & Moder. in d. §. nihil commune. Inn. in c. veniens. de sponsa. quod Butr. dicit procedere, quando ius tertij esset separatum à iure spoliantis conuenti, vt sic spolians non reportet commodum, de quo per Rot. deci. iij. si inter Titiú. de cau. pos. & prop. in no. quod Abb. non putat verum: quia imò data connexitate procedit dicta fallentia per c. sacris. de sepult. pro qua opinione adduco bo. text. in l. si communem. ff. quemadmodum serui. amit. & l. si quis ex argentariis. in §. cogentur. ff. de eden. & plenè per Barb. in repe. c. Raynaldus. circa medium. de testa. & per Fel. in cap. j. de præscri. Limita tamen nisi spoliatus ageret per remedium attentatorum pendente appellatione: quia illud nó poterit impediri per tertium. Imo. & Abb. in capit. bonæ. de appell.

Limita trigesimononò, nisi esset talis exceptio, per quá declararetur deficere spoliato agenti causam, & interesse suæ possessionis: per id quod habetur in clement. j. de causa possess. & propri. secundum quosdá ibi, sed hoc non videtur verum indistinctè, nisi fortè in beneficialibus, secundum Doct. in d. c. in literis. vel quando interesse deficit ex aliqua causa superueniente post spoliationem.

Limita quadragesimò, si opponitur exceptio paupertatis, conuenti contra spoliatum agentem: nam illa obstat, etiam in hoc iudicio priuilegiato: vt habetur in capitulo olim. el ij. de restitut. spol. quod procedit quando talis paupertas superuenit propter spoliationem factam contra ipsum reum in re petita, non sic si ex alia causa, vt ibi nota. & per Rot. decis. cccexliiij. incip. fuit dubitatum. & not. in cap. frequens. de restit. spol. lib. vj.

Limita quadragesimoprimò in exceptione reseruationis Papalis specialis vel generalis cum decreto annullatiuo: nam illa obstat spoliato agenti ad restitutionem beneficij ita reseruati: cùm talis reseruatio Papæ afficiat non solùm titulum beneficij, sed etiam possessionem. Rot. decisi. iij. incip. si contra agentem. in tit. de resit. spol. in no. But. & Abb. in d. cap. in literis. eod. tit.

Limita xlij. quando spoliatus non ageret possessorio recuperandæ, sed per actionem furti, vel condictione furtiua, vel vi bonorum rapt. vt contingit in rebus, pro quibus non datur interdictum recuperandæ: secundum quod habetur in l. rem quæ nobis. ff. de acquirend. possess. & ibi. not. quia tunc spoliato agenti obstat exceptio dominij. per not. in l. si de eo. in §. fin. ff. eod. facit quod habetur in l. qui iniuriæ. in §. fin. ff. de furt.

Limita xliij. quando spoliatus non ageret contra suum spoliatorem, sed contra alium tertium, qui non spoliauit, licet forte habuerit causam ab ipso spoliatore, putà aliquo remedio possessorio forte, per l. si coloni. C. de agri. & censi. lib. xj. vel per condictionem triticariam, vel ex canone, reintegranda. iij. q. j. vel ex cap. sæpè, de restit. spol. quando ageretur contra succedentem scienter in vitium: quia tunc obstat exceptio dominij ipsius conuenti, vt fuit de mente Bal. in l. ij ad fi. C. de ser. fugi. & voluit Lap. allegat. cccij. contrarium sensit Bald. in l. inciuilem. C. de furtis. & Butrigatius in capitulo, pastoralis. de causa posses. & propriet. facit quod habetur in l. fin. C. vnde vi.

Limita xliiij. non habere locum dictam regulam in omnibus casibus, vbi non datur possessio. c. ex parte & ibi not. de restit. spol. quia priuatio præsupponit habitum. l. manumissiones. ff. de iusti. & iur. l. decem. ff. de ver obl. c. ad dissoluendum. de despon. impube & c. quod verò non formatum. xxxij. quæstione secunda, limita tamen in casibus notatis in dicto cap ex parte, in gloss. antepen.

Limita xlv. nisi mulier expelleretur à marito propter dotem promissam, & non solutam. cap. per vestras. & ibi Doct. de donat. inter virum & vxo. & l. fin. C. ad Velleia. & ibi Bald. & Salic. glos. sing. in authent. de non eligen. secun. nub. §. fin. Bald. in l. de diuisione. ff. solut. matr. & in l. quod in vxorem. C. de neg. gest. in l. pro oneribus. C. de iure dotium. Bal. Imo. & Moder. in l. si cum dotem. §. fin autem in sæuissimo. ff. solut. matrimo. Abb. in c. quemadmodum. & in c. tua. de iureiur. & in d. cap. per vestras. & in ca. literas. de restit. spol. per Moder. in cap. j. de adult. Innoc. & Doct. in cap. salubriter. de vsuris.

Limita xlvj. nisi post violentiam, & spoliationem factam interuenisset consensus spoliati, vel taciturnitas tanti temporis, quod verisimiliter videtur discessum, seu recessum à violentia. c. ad id quod. de spon. l. ij. cum ibi no. C. quod metus causa.

Limita xlvij. quod ex sola possessione facti cùm nulla fuerit possessio iuris, sed nuda possessio, nullo iuris colore fulcita, non competit restitutio. glos. antep. & ibi doct. in d. c. ex parte. de restit. spol.

Limita xlviij. nisi laicus restitutionem decimarum petat, licet de facto possideat. cap. causam quæ. de præscrip. & not glos. antep. in d. cap. ex parte.

Limita xlix. nisi capellanus denegasset sacramenta suis

parochianis: quia si posteà ab eis petat decimas, repelli poterit exceptione spoliationis sacramentorum. per tex. in capitulo cùm dilecti. de ord. cog. nã isto casu ipse capellanus non dicetur spoliatus, ex quo non exhibuit sacramenta, per quæ debebatur sibi decima, ita pulchrè dicit Lap. allegat. sua ccij. quẽ refert & sequitur Butr. do. meus, do. Andræ. Sicul. in d. capitulo cùm dilectus. facit quod habetur in authent. dos data. C. de donatio. ante nup. vbi colligit Bald. quòd ille qui non facit quod debet, non recipit quod oportet, vt est glos. j. not. in l. si non fuerit. ff. de iureiur. & quod voluit Bal. in capitulo primo qualiter dominus proprie. feud. priue. & bonus text. in cap. esto subiectus. xcv. dist. & quod voluit Inno. in c. mandatum. de rescrip. quem referunt & sequuntur Bal. & Salyc. in l. cum proponas. C. de pact.

Limita 50. quòd si rector prouincialis agat contra religiosos super decimis prædiorum assistentium intra limites suæ parochiæ, prætendens se spoliatum à x. annis citra: admittuntur religiosi volentes probare quod a xxx. annis citra semper fuerunt in possessione: nam per hoc excludunt possessionem & spoliationem prætensam per rectorem. Nec ob. capitu. ad decimas. de resti. spo. lib. vj. quia illud procedit, quando is, contra quem facit ius commune est actor petendo restitutionem, sed in casu isto isti se defendunt, dicendo se non spoliasse: agat ergo rector si vult de proprietate, & obtinebit, nisi religiosi probent legitimam præscriptionem, vel alium titulum legitimum: nam licet ius commune faciat pro recto re in petitorio, non tamen in possessorio, vt in capitul. olim. iij. de restit. spoliator. pulchrè dixerunt domini de Rota decisi. xj. incip. si rector alicuius parochiæ. de restit. spol. in nouis. refert & sequitur d. Abb. in capitulo primo. in ver. oppono vlterius. de restit. spo. & dicit ibi Imo. in fi. in ver. itẽ aduerte. quòd vbi reus facit articulum contra agentem posses. quòd ante prętẽsam spoliationem possedit, & posteà nunc possidet, quod debet admitti talis articulus & exceptio: quia concludit actorem nõ spoliatum. alleg. no. per Inn. in capit. super hoc. de renun. Ex quo no. plures limi. ad c. ad decimas. de restit. spol. lib. vj. vt ille tex. nõ habeat locũ in his, qui se defendunt, dicẽtes se non spoliasse. Secundò limitatur, nisi conuentus probare velit legitimam præscriptionem, vel alium titulum, & istas duas limitationes posuit Ab. in d. c. j. tu adde tertium, nisi sit lapsus tanti temporis de cuius initio memoria non existat. c. j. in fi. de præscr. lib. vj. l. iij. §. ductus aquæ. ff. de aqua quotid. & æsti. & sentiunt domini de Rota in prealle. decis. adde etiam quartam, quando per priuilegium potest apparere de non iure spoliati. ita Lap. in d. cap. ad decimas, adde quintam, nisi notoriè constet de non iure spoliati. doct. in cap. cùm ecclesia. & in c. pastoralis. de cau. pos. & proprie. Imol. in d. capitul. j. & Inn. in cap. constitutus. de filiis presby. & in cap. significasti. de diuor. A. Corsetus.

¶ Spoliatus ante omnia restituendus. C. si per vim. l. 1. Ad leg. Iul. de vi pub. l. si quis apud se fundũ. C. de do. inter vi. & vxo. l. si maritus. De rest. spo. capitulo conqurrente. vide Soci. fal. & Olden. in reg. 199. §. cui damus act.

Spoliatus petens restitutionem, probare debet possessionem & deiectionem. De resti. spo. l. cùm ad sedẽ. de vi & vi ar. l. 2. §. hoc interdictum.

Non dicitur spoliatus, qui auctoritate Prætoris deiicitur. C. vnde vi. l. fi. à contrario sensu. Riisvvich.

¶ Spoliatus ante omnia restitui debet. c. grauis. de rest. spoli. procedit hoc dictum vsque ad minimum quadrantem, vnde si in vno nummo deficeret, non tenetur in alijs respondere. Anto. Cors. in tract. de minim. numero 123. Ias. auth. qui rem. C. de sacr. sanct. eccl. & in l. sancimus. colum. 3. C. de iudic. Bald. capitu. conquerente. de rest. spol. Dec. consilio 34. Medic. reg. 5.

¶ Spoliatus potest à iudice restitui ante omnia absque citatione spoliantis. not. l. si quando. C. vnde vi. Ioan. Anan. consi. 55. Bald. leg. 1. columna 9. C. de sent. quæ pro eo. Alexand. l. 2. ff. de damno infecto. Abb. capitulo fin. quod met. causa. Mars. rubr. de proba. columna 29. Fel. capit. cum olim. columna 7. de sent. & re iud. Alex. consil. 130. vol. 1. Ias. leg. admonendi. columna final. ff. de iur. iur. Marsi. leg. de vno. numero 104. ff. de re iud. præsertim quando de facto spoliatus est. gloss. l. si minor. ff. de euict. Alexand. leg. 1. §. nunciatio. ff. de oper. nou. nunc. Ias. l. si pacto. C. de pactis. Alcia. consil. 408. numero 8. Medic. re. 8.

¶ Spoliatus à iudice non petit restitutionem, prout petit spoliatus à priuato: quia præsumitur pro iudice. glos. fin. in c. præsentium. vij. q. j. notat Archid. in cap. quia prælatus. j. q. iiij. Abb. in ca. licet ex suscepto. de foro comperen.

Limita tripliciter, vt per Felin. in c. dilectus. el j. de rescript. Et vide eundem Felin. in c. cum causa. de offic. deleg. vbi ponit easdem limitationes.

Primò, quando iudex procedit extraiudicialiter, non vt iudex, sed vt priuatus, per text. in c. conquerẽte. de rest. spol. & alia quæ allegat.

Secundò, vbi iudex processit iudicialiter, & notoriè constat de nullitate, vel iniustitia sententiæ qua spoliauit.

Tertiò, quando iudex iudicialiter procedens, caret iurisdictione in actu quem expedit. B. Dias re. 691.

¶ Spoliatus à iudice non petit restitutionem, prout petit spoliatus à priuato, quare præsumitur pro iudice, glo. in c. præsentiam, 7. q. 1. not. Archid. in c. quare præsulatus, 1. q. 4. Abbas in c. licet excepto, de foro compet.

Fallit in 3. casib. vt per Felin. in c. cum causam, de off. deleg. & in c. dilectus, el 1. de res.

Spoliatus iurat in litem contra spoliantem, vel turbantem, §. semper, §. in hoc interdicto, ff. quod vi, aut clam.

Fallit in 3. casib. quos no. Plot. in repet. l. si quando, C. vnde vi, nu. 745.

Spoliatus ante omnia est restituendus, l. si quis ad se fundum, C. ad l. Iuliam, de vi publi. c. in literis, de rest. spolit.

Fallit in multis casibus, quos refert Soci. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acq. pos. numero 126. Ampliatur in 23. casibus, & limitatur in 20. à Port. libr. 2. regul. 45. Fallit in 12. casibus, vt per Socin. regula 379. Ampliatur in multis casibus, vt per Viuium in suis conclus. in ver. spoliatus. Ampliatur in 24. casibus, & limitatur in 25. à Ripa, in d. §. nihil commune, numero 46. videas Mars. sing. 11. Fallit in 10. casibus, vt per Claud. Mar. in d. §. nihil commune. Fallit vt per Damas. reg. 38.

Spolians punitur pœna leg. si quis in tantam, C. vnde vi.

Ampliatur in 40. casibus, & limitatur in 37. à Port. lib. 1. suarum conclus. reg. 38.

Spolatio,

Spoliatio, quando in renuntiatione initium non habuit, vel habuit initium, & finem, ſed poſt ſpoliationem, tunc contra ſpoliatum poſſeſſorio recuperandæ agentem de renunciatione opponi non poteſt, c.ſolicitè, de reſtitut.ſpoliato.

Fallit in 4.caſibus, quos not.Socyn.regu.378. Donat. Fina, libr.1.

¶ Spoliatio, quando in renuntiatione initium non habuit, vel habuit quidem initium & finem, ſed poſt ſpoliationem: tunc contra ſpoliatum interdicto poſſeſsionis recuperandæ agentem, de renun. opponi non poteſt: vt colligitur ex text. in c.ſolicitè. extrà, de reſti.ſpol.

Primò fallit, quando renuntiatio fuiſſet facta coram iudice ſuo, ſeu coram ſuperiore, in cuius manibus fieri debet: vt voluit gloſſ.in d.c.ſolicitè. cum tunc tollatur talis præſumptio iuris, & inducatur notorietas defectus proprietaris, vt in d.c.ſolicitè.in glo.

Secundò fallit, quando contra ipſum excipientem de renun.non fuiſſet replicatũ de ſpol.prius facta: cum tunc talis exceptio obſtet. & ita intelligi poteſt capitu.accepta.extrà, de reſti.ſpoli.ad hoc quod not.in c.j.eod.tit.

Tertiò fallit, quando fuiſſet renuntiatum expreſſè in præſentia aduerſarij, & ipſi beneficio iuris agendi tali poſſeſſorio: vel fuiſſet fortè factum pactum de non agendo cum tali poſſeſſore: cum talis exceptio bene admittatur, concludit enim ad poſſeſsionem, ad hoc not.per gloſſ.extrà, de procu.capitu.ex inſinuatione, & hoc tenuit Innocen.in d.c.quod voluerunt do. de Ro.in cõcluſione cecxcij.aliàs cccclxij. quæ incipit, item ſi pro agente, & hoc etiam tenet in d.cap.ſolicitè Ant.& Imo. pro quo facit l.ſi vnus. §.gauiſum. ff. de pact.ſed d.Nic.dicit hæc procedere, quando tale pactum fuiſſet factum poſt ſpoliationem: aliàs non valeret: cùm daret materiam delinquendi: vt d.§.pacta.

Quartò fallit, quando ipſa renuntiatio poſt ſpoliationem fuiſſet facta ſponte: vt ſi renũtiaſſet ex eo, quòd habeat ibi inimicitias, propter quas ibi ſtare non poterat: ſecùs quia habebat conſcientiam læſam, quod alibi dixerat, & de hoc conſtabat: cum hoc allegatur & probatur, tollitur & euacuatur præſumptio, de qua in text.in dicto capit.ſolicitè, & poterit etiam tali renuntiationi opponi: vt videtur velle do. Anto.in præal.capit.ſolicitè, vt ibi per ipſum latiùs. B.Soc.465.

¶ Sponsalia eſſe non poſſunt ſine conſenſu, præſertim vbi deficit ratione ætatis, ita in terminis huius reg.firmat gloſſ.c.ad diſſoluendum.de deſponſ. impub.ver.accuſate.cap.ſicut.de homicid. gloſſ.ca. quod verò.32.q.2. Medic.reg.6.

¶ Sponsalia ex ſola traductione ad domum tranſeunt in matrimonium. Pro.in c.fin.de ſponſ.

Ampliatur, & limitatur per Baptiſt. à Villa.concluſio. 89.in litera S. Donat.Fina, lib.1.

¶ Sponsalia ſoluuntur morte, Hoſt.in titu.de ſpõſal.numer.10.conc. quæ dixi ſuper.concluſ.66. Amplia, vt ſi reſurgat, non recuperet ſponſam, Angel.l. nam Demoſthenes.ff.de leg.numer.3. Secundo modo ſoluuntur per mortem ciuilem, vt per ingreſſum religionis. capitu.2.capitu.ex publico. de conuerſ. coniug. Tertiò ex diſſenſu impuberis, Dida.in Epit. 1 part.capitu.5.§.1.numer.1. Quartò ſoluuntur lapſu temporis. gloſſ.capitu.ſicut.de ſponſal. Quintò ſi ſponſus per triennium vagetur.l.2.C.de repud.not. l.2.C.de ſponſ. Sextò ſoluuntur fornicatione ſequuta, not.capitu.quemadmodum.de iureiurand.gloſſ. capitul.ſicut.27.quæſtio.2.Docto.capitu.de illis, de ſponſal. Septimò diſſoluuntur mutuo conſenſu. Didac.titu.de ſponſal.c.5.numer.1. Hoſtien.d.loco, numer.10. Azo in Summa. C. de ſponſal.numer.8. Medic.trac.2.part.

¶ Sponsalia. Si parentes frangunt ſponſalia filiorum, à communione triennio ſeparentur: & ſimiliter filij ſi ſint in culpa: ſi tamen filij ſecundum promiſſionem factam contraxerint: excuſantur vtique: ſcilicet quò ad pœnam eccleſiæ: ſed non quò ad reatum ex quo dederunt in contrarium.

xxxj.quæſtio.iij.ſi qui parentes. argu. de pœnitent. diſtinct.j.ſi cui. Viuienn.reg.29.

¶ Sponte confeſſus. Mitius agitur cum ſponte confeſſo, quàm cum in iure conuicto.

Pro.

C.de confeſsis.l.1.
Ext.de confeſsis.c.2.
Ext.de iudic.c.at ſi clerici.
Ext.de ſimon.de hoc.
12.q.2.c.non dicatis.
2.q.1.c.nos in quenquam.& c.iudex.
50.diſt.c.præsbyterum.& c.ſi quis.

Contra.

2.q.1.c.imprimis.
15.q.8.c.ſi quis preſbyter.
Ext.de furt.c.vlt.

Solutio.

Mitius agitur cum confeſſo, quàm cum conuicto: niſi confiteatur metu probationis, tunc enim perinde punietur, ac ſi conuictus eſſet. Damaſ.reg.123.

¶ Spurius. Si ſpurius inteſtato deceſſerit iure conſanguinitatis vel agnationis hæreditas eius ad nullũ pertinet, quia conſanguinitatis itémque agnationis iura à patre oriuntur. Proximitatis autem ratione mater eius aut frater eadem matre natus, bonorum poſſeſsionem eius ex edicto petere poteſt. Vlp. 6.reg.lib.vnde cog.l.4. Riiſvvich.

¶ Stare. Maiori & ſaniori parti ſtandum eſt.

Pro.

62.diſt.c.ſanè.
Ext.de teſtibus.c.in præſentia.
Ext.de elect.c.cum nobis.& c.dum.
Ext.de parœc.& alien.parœc.c.1.
Ext.de his quæ fi.à maio.parte.c.2.
Ext.de renunc.cùm inter Petrum.
D.de re iud.l.duo ex tribus.
D.de arbit l.ſicuti.

Contra.

Ext.de poſt.c.gratum.
Ext.de teſtibus.c.in noſtra præſentia.
19.diſt.c.in canonicis.
31.diſt.c.Nicena.
4.q.3.c.ſunt in crimine.verſ.teſtes.
D.de ſeruitut.ruſt.præd.l.per fundum.

Solutio.

Quod in hoc articulo obtinet, notatur & in illo generali: Omnium conſenſus eſt requirendus. In electionibus autem tria exiguntur, numerus, auctoritas, & bonus zelus.d.cap.dudum. Et ſi zelus bonus ſit ex vtraque parte, & ex vna ſit numerus, ex altera auctoritas, erunt æquales partes. d. capitu.in canonicis. Si verò numerus multum excedat, vincet auctoritatem, d.c.in noſtra præſentia. Quod in electio-

nibus ferè obseruatur, nisi pauciores essent tantæ præminentiæ, vel prudentiæ in re super qua disputatur, quòd æquiparêtur pluribus. d.c. in nostra præsentia. Damas. reg. 13.

¶ STATVÆ pœnas dabât sceleris. Scripsi ad Reg. 4. Riisvvich.

¶ STATVLIBERA quicquid peperit, hoc seruum hæredis est. Vlp. 4. Reg. lib. De statuli. l. 16.

Qui incertus de statu suo est, certam legem testamento dicere non potest. Pau. 3. reg. lib. De testam. l. 14. Riisvvich.

¶ STATVERE iure. Quod quisque iuris in alium statuerit, ipse eodem iure vtatur.

C. de rescin. ven. l. ratas.
C. de sumpt. & lit. expens. l. vlt.
In Aut. de hær. & fal. §. hic.
ff. de iur. iur. l. iusiurandum. §. vlt.
ff. de dam infect. l. qui bona. l. si quis.

Fallit regula, cuius in agendo seruatur arbitrium.

ff. de iud. l. 2. §. sed si agant.
ff. de offic. præsid. l. senatus.
ff. de lib. caus. l. ordina. §. si is, qui. Azo, nu. 69.

¶ STATVENDI facultas alicui concessa indefinitè intelligitur concessa etiam facultas reuocãdi. Doc. commu. l. omnium. C. de testamen. Doctor. commu. c. dilecto. de præb. Roma. consi. 116. dixi suprà ampl. 105. latè. Medic. reg 2.

¶ STATVENDI, qui habent facultatem non possunt illam facultatem alij demandare, Barto. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu. per tex. in l. 1. in princip. de offic. eius.

Fallit vt per Crotum in d. l. nume. 38. & si vis videre quãdo laici possint in præiudicium clericorum statuere distinguendo latissimè declarat Bened. Capt. in suo tract. conclu. 10.

Populus non habens iurisdictionem, non potest condere statutum nisi circa administrationem rerum suarum, Barto. in d. l. omnes popul.

Fallit in 3. casib. vt per Crot. in d. l. num. 14. & Ias. ibi nu. 28. sed non possunt pœnam apponere, vt per Ias. in d. l. omnes populi. fallit in 2. casib. vt per Fely. in c. cũ omnes, de consti. nu. 14. & si vis videre an & quando populus possit facere statutum sine superiore, videas Bart. in l. ex hoc iure, ff. de ius. & iu.

Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi, Barto. in d. l. omnes populi. Fallit vt per Crot. in d. l. omnes populi nu. 122. videas Io. Bart. de S. Seuerino in d. l. vbi limitat 108. Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. num. 60. in secunda lectura.

Verba statutorum sunt interpretanda secundum communem vsum loquendi, Barto. in d. l. omnes populi.

Fallit in 2 casibus, vt per Crot. in d. l. num. 9. etiam si statuta essent pœnalia: hanc esse communem opinionẽ attestatur Horma. Decius in Rub. de no. op. nunciat. vbi limitat in 3. casibus, numer. 10. & ibi Ias. numer. 7. limitat in 2. casibus. Ampliatur & limitatur principalis regula, vt per Soc. iun. in d. Rub. ff. de no. oper. nunc. num. 93.

Statutum disponens quòd creditor qui infra decem annos non petierit debitum, non valet, hanc esse cõmunem opinionem attestatur Crot. in d. l. omnes populi, num. 45.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 3. à Crot. in d. l. nume. 46. Fallit in 12. casibus, quos no. Port. lib. 2. cõclu. 45. casibus, quos no. Crot. in l. nemo potest, ff. de leg. 1. num. 47.

Statuta debent interpretari, vt reducantur ad concordiam cum iure communi, Bar. in d. l. omnes populi.

Fallit in multis casibus, vt per Baptist. de Sanct. Seuerino in d. l. numer. 99. vbi Iaso. limitat in 2. casibus, colum. fi.

Fallit in 5. casibus, vt per Io. Bolog. in d. l. omnes populi, numer. 186.

Si statutum dictat, quòd omnes venditiones factæ à mense citra sint nullæ, si fuerit facta traditio rei venditæ in emptorem, & consequenter translatum dominium non adulabitur talis dominij trãslatio. Bar. in d. l. omnes populi.

Fallit in 3. casibus, quos not. Bulga. in l. 1. ff. solut. matri. nume. 18.

Vbi in eodem volumine reperiuntur duo statuta contraria vltimum est tenendum, doct. in d. l. omnes populi.

Fallit in 4. casib. quos no. Rubeus in l. Gallus, §. quidã rectè, ff. de lib. & posthu. nume. 212.

Statutum quòd res immobilis non possit alienari in non subditum, non valet. doct. in d. l. omnes populi.

Fallit in 15. casibus vt per Anton. de Opizo in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. numer. 35. fallit in 5. casibus vt per Crot. in d. §. diui. fallit vt per Bapt. à Villa. concl. 105. in litera S.

Statutum loci mariti & non vxoris attenditur in lucro dotis, Iason in l. cunctos populos, C. de summa trinita.

Fallit in 6 casib. vt per eundem, in d. l. numer. 24. fallit in 7. casib. vt per Felyn. in c. 1. de sponsa. Fallit in 5. casib. vt per Mars. in l. fi. ff. de iurisdictio. num. 65.

Statutum vel consuetudo, quòd valeat testamentum conditum coram duobus testibus, notario, & parochiano, est validum. Fallit in 3. casibus, vt per Iaso. in l. cunctos populos, num. 33. & factum secundum istã solennitatem vbique valet. Fallit vt per Port. libro 5. regu. 26. Ampliatur & limitatur principalis regula per Viuium in suis conclusion. in ver. statutum vel consuetudo.

Statuta sunt propriè & strictè intelligenda, Bart. in d. l. omnes populi.

Fallit in 7. casibus, vt per Iaso. in l. non dubium, C. de leg. num. 41.

Statutum disponens quòd scholares tractentur pro ciuibus intelligitur quoad commoda, nõ quoad damna, & quatenus per statutum aliquid plus competeret ciuibus, quàm scholaribus, non per hoc perdunt alia priuilegia indulta scholarib. per Auth. habita. C. ne filius pro patre.

Fallit in 6. casibus, vt per Iaso. in l. si Ruffinus, C. de testam. militis, num. 42.

Stante statuto quòd bannitus possit impunè occidi, si quis sit bannitus, dato quòd sit rebannitus, si non sit actualiter cancellatus de banno adhuc potest impunè occidi.

Fallit in 3. casibus, vt per Ias. in l. si creditoris, C. de fideicom. num. 5.

Iure communi sublato intelligitur sublatum statutum illi simpliciter conforme, hanc esse Communem opinionem attestatur Fel. in c. 1. de ref. vbi limitat in 12. casib. col. 10.

Statutum si sit ex causa rationabili, specialiter contra aliquem, & in eius præiudicium tenet. Ang. in l. impetrata, C. quæ senten. res. non poss.

Fallit in 3. casibus, vt per Fel. in cap. cum omnes, de consti. col. 1. numer. 1.

Statutum exigens probationem maiorem, quã ius, sub

sistente

sistente rationabili causa, & non nutritiua peccati valet & tenet. Doct. in d. 2. de proc.

Fallit in 4. casib. vt per Fel. in d. c. col. 2.

Statuta iurata non tolluntur per generalem derogationem statutorum, c. constitutus, de ref. glo. in e. cũ non deceat de electio. in 6.

Fallit in 5. casibus, vt per Fel. in d. c. constitutus, col. 3. & si statutum est iuratum, potest reuocari à statuentibus absq; periurio. fallit in 4. casibus, vt per Bened. Capram in suo tractat. conclus. 9. num. 32.

Statutum licet disponat quòd non possit opponi de nullitate, tamen restringitur in 8. casib. vt per Philip. in c. dilecto de appellat. coll. 37.

Statutum laicorũ disponens circa substantialia matrimonij impediendo matrimoniũ vbi ecclesia nõ improbat nec impedit, non valet, c. 1. de sponsalib.

Fallit in 8 casib. vt per Felyn. in d. c. num. 9.

Statutum loquens in casu veto non habet locum in facto, l. 3. §. hæc verba, ff. de neg. gest. Barto. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu.

Fallit in 3. casib. vt per Felyn. in ca. insinuatum. de simo.

Statutum quando loquitur præter ius commune, & sic in casu non prouiso à iure communi, tunc sicut in legibus habet locum argumentum à contrario sensu, ita habet locum in statutis. communiter Doctores in lege 1. ff. de offic. eius.

Fallit in 3 casib. vt per Ias. in d. l.

Statutum quod dictat, quòd pater teneatur pro filio, vel dominus pro seruo, limitatur in 3. casibus, quos not. Plot. in l. si quando, C. vnde vi, numer. 876. Fallit in multis casibus, vt per Viuium in suis conclus. in ver. statutum disponens.

Statutum quod excludit fœminas ptopter masculos, quomodo debeat intelligi, declarat Port. lib. 2. sua rum concl. reg. 47.

Statutum fauorabile inhabilitans personam habilem ad disponendum, operatur, etiam si persona prohibita subditis ipsis statuentibus contrahat extra territorium ipsorum.

Statutum ampliatur & limitatur in multis casib. vt per Port. lib. 5. concl. 25.

Statutum inducens, aut diminuens solennitatem in testamentis, operatur, vt testamenta facta secundum loci solennitatem, vbique valeant, Port in d. lib. 5. co clu. 26. vbi limitat.

Statutum contra ius diuinum non valet. Doct. in d. l. omnes populi.

Fallit in 3. casibus, vt per Benedi. Capr. in suo tract. concl. 20. Fallit in 3. casib. secundum Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de const. num. 22.

Statutum laicorum non ligat Clericos. Fallit in multis casibus, vt per Bened. Capram in suo tractatu eo clu. 25.

Statutum mandans simpliciter stari alicuius iuramento, valet, sed in contrarium probatio admittitur. gl. & communiter doctores in c. 2. de tempo. ord. lib. 6.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 380.

Statutum loquens in occidente non habet locum in mandante.

Fallit vt per Caretium in praxi crimi. §. circa, numero 60. contrariam regulam quòd statutum imponens pœnam in faciente extendatur ad mandãtem, facit Anto. Gama. in tract. de extensione, nume. 66. vbi limitat in 5. casib.

Episcopus cum sui capituli consensu potest condere statutum in praiudicium aliorum prælatorum inferiorum fallit vt per franc. Turza. concl. 17.

Statutum excludens filias fauore agnatorum est fauo tabile, ampliatur per Baptist. à Villa. conclusio. 119. in litera S. Fallit in 13. casib. vt per Viuium in suis con clu. in ver. statutum excludens.

Statutum contra venditorem censetur factum contra emptorem ratione correlationis. fallit in 2. vt per Viuium, ver. statuta.

Statutum prohibens quòd non possit extrahi frumentum extra ciuitatem. Ampliatur & limitatur per Viuium in ver. statutum, & quomodo intelligitur istud statutum, declarat Marsil. singular. 88.

Statutum disponens quòd mater nõ possit disponere de bonis suis, nisi de vna quarta, valet. Ampliatur in 2. casibus, vt per Viuium in ver. statutum disponens quòd mater.

Statutum disponens quòd mulier & minor non possit contrahere sine consensu duorum consanguineorũ valet, Doct. in l. omnes populi. ff. de iust. & iur.

Fallit in 18 casibus, vt per Viuium in suis conclu. in ver. statutum disponens quòd mulier.

Statutum potest facere quòd possessio continuetur in hæredem absque alia apprehensione. Fallit vt per Viuium in ver. statutum facere potest.

Statutum loquens de marito lucrante dotem, aut bona mobilia, mortua vxore in matrimonio, valet.

Fallit vt per Viuium in ver. statutum simpliciter.

Statutum loci in quo celebratur contractus attendi debet, l. 1. & ibi Bald. in 5. quæstio. C. ne filius pro patre.

Fallit in 8. casib. vt per Soc. reg. 88. in addit.

Statutum puniens præsumentem turbare possessorem in sua possessione, non intelligitur punire laboratores qui nomine alieno turbãt, Fallit in 4. casib. vt per Rip. in c. decernimus, extra de iud. nu. 41.

Statutum quòd bannitos impunè occidatur, valer, & homicida excusatur. Fallit in 9. casibus, vt per Viuium in ca. quæ in ecclesia. de constit. numer. 9. Ampliatur & limitatur in multis casibus, vt per Viuium in ver. statutum.

Statuentes possunt recedere à statuto confirmato à sede apostolica, seu ab alio superiore, ac redire ad ius pristinum non obtenta alia licentia à superiore. fallit in 4. casibus, secundum Felyn. in c. eum accessissent, de consti. num. 4.

Statutum episcopi valet, quòd excõmunicatus soluat decem pro quolibet mense quem fuit excommunicatus. fallit in 4. casibus, vt per Felyn. c. & cæterum de offi. ord. num. 2.

Episcopus non potest facere statutum contra ius commune. fallit in 8. casibus, secundum Fely. in ca. quod super his. de maior. & obedien. numer. 8.

Statutum loquens de membro non extenditur ad digitum, cap. cum illorum, de senten. excomm. vbi Fely. limitat in 8. casib.

Statutum contra canonem per inferiorem à Papa, non valet. fallit in 10. casib. secundum Roe. Curt. in tractat. de consuet. num. 258. est in primo vol. tract.

Statutum contra ius commune valet. Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iu.

Fallit in 3. casib. vt per Ioan. Bologn. ibi, nu. 107.

Statutum primum habens clausulam derogatoriam non tollitur per secũdum. Bar. in d. l. omnes populi.

Fallit in 3. casibus, vt per Ioan. Bolog. in d. l. numer. 117.

Statuta non recipiunt restrictionem, hanc regulam facit Ioan. Bolog. & cam limitat in 3. casibus, in dict. l. omnes populi, numero 180. versicu. regula est, & nu. 183. ponit vnam limitationem, & postea sublimita in 4. casibus.

Statutum

Statutum recipit interpretationem restrictiuam ratione præeminentiæ, vel alterius qualitatis personæ.

Fallit in 3. casibus, vt per Ioan. Bolog. in d. l. omnes populi, nume. 194.

Statutum prohibens mulierē vel minorem obligari, recipit 6. declarationes, quas ponit Ioan. Bolog. in l. si vnus, §. pactus, ff. de pact. nu. 4. Don. Fina, lib. 3.

¶ STATVENTES, faciendo actū scienter contra statutum: regulariter videntur ipsum statutum tollere: Fel. in capit. cùm accessissent. versic. quintus casus est &c. de consti.

Amplia, quòd nec etiam requiritur lapsus alicuius tēporis, prout in tollenda lege principis, iux. cap. si. de consue. Feli. ibi.

Fallit, in statuto fauorabili ecclesiæ, quia per vnicam contrauentionem non tollitur, immo vnus de ecclesia potest resistere omnibus, & retractare factum. Inno. in c. accedentibus, de priuileg.

Fallit in statuto confirmato, contra clausulam decreti, vt proba. tex. in c. delicto, de præben.

Fallit in statuto confirmato confirmatione necessaria, no. in l. omnium. C. de testamen.

Fallit, quando statuentes contraueniunt statuto dispēsato de gratia, quia quod ad gratiam conceditur ad consequentiam trahi non debet. Cardi. in cons. in quadam ecclesia cathedrali, &c. numer. 130. S. Ianu. regu. 280.

¶ STATVENTIVM mentem præcisam arguit geminatio verborum. doct. l. balista. ff. ad Treb. Barto. & Alexan. d. l. cum scimus. C. de agr. & cens. lib. xj. Pau. consi. 115. volum. 1. & C. de emend. c. in fine. ver. prælatio. clem. vt calumn. de re iud. Oldrad. consil. 253. l. vnica. C. de pluspet. l. similiter. C. ad Velle. Bal. cap. eam te. de rescr. l. fraus. C. de act. empt. gloss. cap. requisisti. de testamen. Corne. consi. 302. colum. 3. volum. 4. & consi. 223. colum. 3. volum. 1. Deci. consil. 13. colum. 2. Barto. & docto. l. filiusfamilias. §. diui. ff. de lega. 1. Crau. consi. 201. numer. 42. vnde verba, quę de sui natura important arbitrium boni viri, si geminētur, important liberam voluntatem, quod procedit in statuentibus, tam in iudicio, quàm extra, tam in legislatore, quā priuato, vnde ex geminatione legū colligitur etiam argum. Docto. commu. l. Gallus. §. ille casus. ff. de lib. & posthu. c. cum dilectus. de successi. ab intest. glo. l. prospexit. ff. qui, & à quib. gloss. l. 2. ff. de reg. iur. glo. l. Lucius, ff. de his, qui not. infamia. gloss. l. fi. C. ad l. Fale. Ange. l. fi. ff. de const. prin. Bald. l. dominus. §. per fideicommissum. ff. de vsufru. idem l. dotis. C. de iur. dot. Albet. in 1. par. stat. quæst. 188. idem in par. 2. quæst. 66. Ioan. And. cap. si pater. de testamen. 6. Old. cons. 127. Deci. Rot. 16. in nouis. Salyc. l. domum. C. de rei vend. gloss. c. cum contingat. de iur. iur. Roma. l. si verò. §. de viro. in fallen. 31. ff. sol. matri. Bald. l. testium, col. 7. C. de testibus. authen. siue à me. C. ad Velle. Medic. reg. 3.

¶ STATVTVM de non alienando irrequisito consorte habet locum etiam si in minima re fuerit consors. Bald. l. 1. C. de com. seru. manum. conc. simil. gl. l. si ex pluribus. §. fi. ff. de sol. Bald. l. fin. colum. 4. C. de edict. diu. Adr. toll. & l. cum proponas. C. de interd. matr. l. imperator. ff. de stat. homi. Fel. cap. pastoralis. colum. 3. de rescr. not. c. ego. de iur. iur. gloss. cap. duobus. de rescr. 6. not. leg. 3. ff. de verbor. significa. leg. in maioribus. C. de appellat. Medic. reg. 5.

¶ STATVTVM, vel consuetudo exigens probationem maiorem, quàm ius exigit, subsistente rationabili causa, & nō nutritiua peccati, valet & tenet. Istā regulam tradit Fel. in c. ij. de probat.

Limita quatuor modis, vt per eum ibi. B. Dias, reg. 195.

¶ STATVTVM licet disponat quòd non possit opponi de nullitate, tamen in octo casibus restringitur, quos describit Phil. in c. dilecto. de appe. in quæst. 52. B. Dias, reg. 696.

¶ STATVTVM disponens vt intra aliquod tempus tollatur debitum, & creditum etiam tolli dicetur. Bald. rub. C. de reb. cred. vnde statutum puniens emptorem, & venditorem punire debebit. l. 1. C. de cupress. libr. 11. Bart. l. fi. C. de ind. vid. toll. Abb. capitulo quia. de iur. patron. dicit hāc esse com. per l. si cū dies. §. pen. ff. de arb. l. veteres. ff. de act. emp. l. cum emptor. ff. de resc. ven. item statutum puniens aliquem ratione publicæ vtilitatis semper disponens in vno de correlatiuis extenditur ad alterum. gloss. l. cætera. §. hoc senatus. ff. de leg. 1. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. ad Syllan. Ioan. rubr. C. de reb. cred. l. 3. C. quæ res vendi non possint. Franc. capit. 1. de tempo. ord. 6. Abb. c. 1. locati. Iaso. l. leg. numer. 30. C. de ind. vid. tol. Mars. l. si quis viduam. ff. de quæst. Euer. in loco à correlat. numer. 10. item statuto cauetur, quòd emptor non audiatur, nisi satisdet de expensis in euentum victorię, tale statutum extenditur etiam ad venditorem. l. fin. C. de fruc. lit. exp. doc. leg. fina. ff. de accepti. Barto. l. ait. §. prætor. ff. vi bon. rapt. Med. regu. 9.

¶ STATVTVM dictans id, quod ius commune, an aliquid operetur: per Bald. in l. j. C. de seruis reipub. & per Bart. ad l. Falcidiam. l. j.

Statutum procedit annullando, & non tradendo modum annullandi, si facit actum ipso iure nullum: sed debet peti vt annulletur: per Bald. in l. certa ratione: C. quando prouo. non est neces.

Statutum trahitur ad ius commune, non solùm ne quis puniatur indebitè: vt l. ij. C. de nox. sed etiam, ne quis perdat legis beneficium. per Bald. in l. ab executore. C. quorum appell. non reci.

Statutum, in quo vna ratio sola reddi potest, illa habetur pro expressa, vt est gloss. in l. quamuis, C. de fidei com Nec est interpretatio extensiua, sed intensiua, secundum Bald. in d. l. quamuis.

Statutum, & leges probant: licet non sit dies & consul in eis: quia appositio temporis non est substantia legis, & statuti: nec recipiunt probationem in cōtrarium, secundum Bald. in j. consti. C. quæ incipit: hæc quæ necessario Bald.

Statutum, quod dat certam formam testandi mulieribus, vel minoribus, omissa illa forma, non oritur obligatio naturalis: secundum Bald. in l. fin. C. de iur. & fac. igno.

Statutum per quod tolluntur feriæ in honorem Dei, valet. per Bald. in l. xi. C. de fer. arg. glo. illius legis.

Statuta remouentia exceptiones, intelliguntur remouere ius commune: per Bald. in l. j. C. de cond. indeb.

Statutum, generalis ratio iuris communis trahit se etiam ad statuta: Bald. in l. ea quæ. C. de condi. indebi. & per Barto. in dispu. pro Italia, & pro materia illius disputationis, vide Bald. in d. l. ea quæ.

Statuta ciuitatis nunquam interpretantur contra rem publicā, secūdū Iac. de Are. in l. si peculium. §. si est, de pecul. leg. per Bal. in l. ij. C. an seruus ex suo facto.

Statutum, quòd aliquis habeatur pro confesso intelligitur si debet haberi, & videbitur iudici, vnde dicit Bart. quòd super hoc est interloquendum, per Bald. in l. vnic. C. ex delict. defun.

Statutum, quòd penes certam, & determinatam pœnam, circa

nam, circa hoc iudex non habet arbitrium limitandi, per Bald. in l. vnic. ex delict. defun.

Statutum si non facit mentionem doli in pœnis, nō debemus facere nos: quia non debemus glossare statuta: per Bald. in l. pignus. de pig. ac.

Statutum nō est verisimile, quòd corrigat seipsum: per Bald. in l. si duo. C. per quas personas nobis acq.

Statutū iuris præteriti, trahitur etiam ad lites pendentes: per Bald. in l. iubemus. C. ad Velle.

Statutum super contractu, si clericus vult vti in illo instrumento adminiculo statuti, nō potest nisi obseruetur statutum: per Baldum in l. prima, de contrahen. emptio.

Statutum, in statutis pœnalibus exorbitantibus à iure communi, nulla fit extensio: vt not. instit. de ac. §. in ista. & dixi in capit. in argum. de regul. iur. per Bal. in l. j. C. de pat. qui fil. distrax.

Statutum speciale, quòd statuta debeant seruari ad literam, facit ne fiat extensio: vt l. j. in fi. de his, quæ in tes. delen. per Bar. in l. ij. de pa. qui fili. distrax.

Statuta sunt semper referenda ad præsumptionem intellectus statuētium: ar. l. de eo, quod. de dona. inter vi. & vxo. per Bald. in l. nulli. C. de sen. & interl.

Statuta æquiparātur pactis, & consuetudinib. per Bat. in l. si mater. C. ne de sta. defunct.

Statu. in statutis populi non requiritur causa motiua, sed probabilis & condigna: vt l. si priuatus, qui & à qui. per Bald. in l. rescripta. C. de precib. imp. offe.

Statu. pœnæ etiā possunt alterari, per Bal. in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infam. irrog.

Statuta ciuitatis sunt de iure ciuili, sed statuta magistratuum sunt de iure prætorio. Bal. in l. j. C. de proc.

Statu. simpliciter loquens, non debet distingui per ius commune. per Bald. in l. fin. C. quib. caus. in integ. restit. non est neces.

Sta. habet exceptionem tollere, vt l. quoniam Alexandrum. C. de adul. præter exceptionem innocentiæ, quæ est de iure naturali: per Bald. in l. edita. in fi.

Statuta loquentia de fideiussoribus, nō habent locum in eo, qui desiit: per Bald. in l. cum mandatori. C. de non nu. pe.

Statutum quod requirit acta, & scripturam in certis cōtractibus, exorbitat à iure communi: per Bald. in l. siue apud acta. C. de transact.

Qui possunt facere statuta, & de valore eorum.

¶ STATVTVM, consules mercatorum possunt facere statuta pœnalia inter ipsos: quia habent mixtum imperium: per Baldū in l. cessante. quomodo & quādo iudex. C.

Statutum permittens vsuras, non valet: per Bald. in l. cunctos populos. de sum. Trin. & fide ca.

Statuti ad materiam quæ requirantur, vide per Bald. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin.

Statutum, an possit habilitare non subditum. per Bal. in d. l. cunctos populos.

Statutum, an legitimet spurium, per Bald. in l. cunctos populos: vbi tenet, quòd non. Sed præsupposito, quòd valeat, an institutio trahatur ad bona extra territorium statuentis: vide per eum in l. cunctos populos.

Statutum, quòd filiusfa. possit testari, an valeat: tenet quòd sic, sed an porrigatur testamentum factum ab eo ad bona extra territorium statuentis: per Bald. in d. l. cunctos populos.

Sta. an liget extraneum in loco statuti delinquentem. in l. cunctos populos.

Statutum, an obliget ciuem extra territorium delinquentem: per Bald. in l. cunctos populos.

Statutum laicorum, an sit seruandum in curia episcopi: per Bald. in l. omnes. C. de sa crosan. eccl. & Bar. in l. cunctos populos.

Stat. quoddam statutum est in volumine statutorum, quod est contra libertatem ecclesiasticam: in fine vero libri est clausula generalis, cassans & irritās omne statutum contra libertatem ecclesiæ, an statuentes vitent pœnam authen. cassa & irrita. Barto. tenet quòd non, & idem Bald. in d. auth.

Statuta possunt facere collegia approbata de iis, quæ pertinent ad eorum iurisdictionem: secundum Bal. in l. per iniquum. C. de iuris. om. iud. & per Bar. ibid.

Statutum si delinquitur in territoriis statuentis, debet seruari consuetudo, & statutum, non ius commune. l. j. C. vbi senat. vel claris.

Statutū, quòd nullus recipiat vltra duos denarios pro libera in mense, an statuentes sint excommunicati, videtur quòd sic: quia videntur de tanto concedere, contrarium est veritas per Baldum in authentic. ad hæc. de vsuris C.

Statutum de præstandis vsuris contra ius commune, non valet, sed nec consuetudo quidem, per Bald. in l. antepe. C. de vsuris.

Statutum facere, est iurisdictionis, secun. Bart. in l. omnes pop ff. de instit. & iur. per Bal. in l. nulli. C. de sen.

Statutum potest transferre dominium, & possessionem, & ita consuetudo: per Bald in l. traditionibus. de pactis. C.

Sta. non valet, quòd spurius patri succedat, & ita est cōmunis opi. secundum Bald. in l j. C. de iur. an. aureo. de quo vide per Bart. in l. Gallus. §. quidam rectè, de lib. & posth. & ibidem per Bald.

Statuta Potestas ciuitatis non potest facere, licet proponat sua banna. de quo per Bald. in rub. C. qui admit. ad bo. pos. in princ.

Statutum, quòd vir lucretur tertiam partem dotis per secundas nuptias, illud lucrum non perdit, quia vir nō cōsequitur hoc ab vxore. Bal in l. fi. C. de bo. mat.

Statuta diuersorum casuum per Baldum.

¶ STATVTVM, quòd scholares omnes debent haberi pro originariis ciuibus, per hoc nō est sublatū eis beneficium, auth. habita. C. ne fil pro pat. per Barto. in l. j. § si emancipatus, de bo. pos. contr. tab. per Bal. in l. si ex lege. de condi. ob cau.

Statutum, quòd fœneratores, qui veniunt ad ciuitatē, tractentur pro ciuibus, mutuādo sub paruis vsuris, putà pro duobus denariis florenum: certè valet hoc statutum, per Bald. in authentic. & omnino. C. ne vxor pro marito.

Statutum, quòd scholares forenses habeantur in omnibus pro ciuibus, an habeant priuilegia auth. habita. per Bald. in auth. habita.

Statutum, quòd Florentini habeantur pro Perusinis, qualiter intelligitur, an secundum veritatem, an secundum fictionem sint ciues: per Bald. in l. siue possidetis. C. de prob. & l. Pignus. C. de pig. acti.

Statutum, quòd qui fuit assessor hic, non possit hinc ad quinquennium residere, nunquid Potestas poterit hunc retinere sub nomine consiliarij: vide Bald. in l. nemini. C. de aduo. diuer. iudic.

Statutum licet determinatè loquatur: tamen officialis potest aliquando facere bannum magis durum, quam in statuto continetur, & etiam post statutum, & etiam econtra, si eidem officiali iusta causa videbatur, hoc infert Bald. in rubric. qui admit. ad bo. pos.

Statuta

Statuta contractuum, primò de consensu, auctoritate, licentia, & præsentia interueniendis.

¶ STATVTVM, quòd minor non posSit contrahere sine consensu duorum propinquorum ex parte patris, si sint, & si non sunt, adhibeantur ex parte matris, ex parte patris non est nisi vnus, an iste vnus, cũ vno alio ex parte matris, debeat consentire: per Bal. in l. Stichus, qui meus erit. ff. de leg. j. per Bal. in l. in coniunctione. C. de nupt.

Statutum, quod mulier non contrahat sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, tenet, quòd non posSit adire hæreditatem: quia adeundo se obligat: vt insti. de auth. tu. §. neque. per Bart. in l. eum, cui lege. de acqui. hære. circa princ.

Statutum, quòd filius non posSit se obligare sine consensu patris, aliud quòd omnes causæ debeant compromitti, an filius posSit compromittere sine consensu patris. Bald. quòd sic, in l. fin. §. necesSitatem. de bonis, quæ libe. C.

Statutum, quòd filius non posSit se obligare sine consensu patris, &c. an poterit offerre bona sua ecclesiæ sine dicto consensu: Bald. quòd sic, in l. generali. C. de sacr. ec.

Statutum, quòd filius non posSit contrahere sine expressa licentia patris, filius vendidit mihi rem, diu possedi sciente, & tacente patre, an valeat alienatio: tenet quòd sic, Bald. in l. filius. de peti. hære.

Statutum, quòd mulieres non possunt contrahere sine consensu propinquorum, talis consensus non est immediata causa transferendi dominium, sed habilitãdi, per Bald. in l. mater tua. de rei ven. in fi. C.

Statutum, quòd filius non posSit obligare sine licentia patris. modo pater, & filius se obligant in eodem instrumento, an eo ipso videatur data licentia filio: dicit Bart. quòd sic, de leg. ij. l. cum pater. §. libertis.

Statutum, quòd mulier non posSit vendere, vel testari sine auctoritate consanguineorum, & consanguinei nolunt præstare auctoritatem, & expedit mulieri maximè testamentum: an poterit hoc facere cum iudicis auctoritate: Barto. quòd sic. ff. sol. mat. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. per Bald. in rubr. C. de contr. emp.

Statutum; quòd in contractibus minorum requiritur consensus propinquorum, etiam cum iuramento renuntiari non potest: per Bald. in l. si quis pro eo. ff. de fideiuS. & per Bald. in l. ij. C. de rescin. ven.

Statutum, quòd pupillus non posSit contrahere sine consensu propinquorum, tenet, quòd si sit sibi vtilis contractus, quòd consanguinei seu propinqui cogantur per iudicẽ cõsentire: per Bal. in l. j. C. de nup.

Statutum, quod prohibet mulierem contrahere sine consensu propinquorum, intelligitur etiam prohibere omnem conuentionem, etiam ad liberandum. Renuntiatio autem simplex nõ intelligitur prohibita, secun. Bald. in rub. de pact. C. Item simplex consensus non est prohibitus, secundum eum, ibidem.

Statutum, quòd mulieres, & minores nõ posSint contrahere sine præsentia consanguineorum, fit ad tollendum suspicionem, secundum Bald. in l. transactionem. C. de transact.

Statutum quòd minor non posSit alienare, nisi intersit vnus ex consanguineis, qui sit bonæ famæ, & consanguineus fuit fœnerator, an teneat contractus: Barto. quòd sic. Bald. quòd non. in l. improbum fœnus. C. ex quib. cauS. infam. irrog.

Statutum, quòd alienatio minoris non valeat, sine decreto, non obstante iuramento, per Bald. in auth. sacramenta pub. C. si aduerS. vend. an valeat.

Statutum, quòd contractus cum minore sine auctoritate tutoris nõ valeat, etiam si iurauerit, si faciat donationem cum auctoritate tutoris, & etiam cum iuramento, an valeat talis donatio: per Bal. in l. j. C. si adu. do. quod no. ad puellas renuntiantes fratribus.

Statutum, quòd minor non posSit aliquam venditionem facere sine consensu consanguineorum proximiorum, etiam si iurauerit, an poterit vendenti consentire. Bald. quòd non in l. ij. si aduerS. do.

Statutum, quod non loquitur de venditione, sed de alienatione, an posSit sine consensu: tenet indistinctè, quòd non. in l. ij. C. si aduerS. donatio.

Statutum, quòd mulier, vel minor non potest contrahere sine consensu propinquorum consanguineorũ: quidam in proximiori gradu est furiosus: certè debet admitti sequens in gradu idoneus: vt l. iij. de adũl. ar. illius facit: quia semper statutum recipit extensionem, & interpretationẽ idoneitatis. l. vt gradatim. de mune. & ho Quid, si nullum habet cõsanguineum, fortè curator est dandus. ff. de solu. l. si filio furiosi. & vide l. cum hæres. de acqui. hære. & l. nepos. de ritu nup. & l. si cum dotem. § non solum. sol. matr.

Statuta super gabellis, per Bald.

¶ STATVTVM, quòd de quolibet debito, de quo fit instrumentum debeat solui gabella, si fit de debito apodissa an debeat solui gabella, per Barto. in l. j. de iur. calum.

Statutum, quòd miserabiles personæ non soluant gabellã de legatis & fideicom. quæ sint mirabiles personæ. Bart quòd est standum arbitrio boni viri: per Bald. in l. j. C. quando Impera. inter pu. & vi.

Statutũ, quòd de quolibet debito soluatur gabella, nec dicit per quem, an debeat solui per debitorem an per creditorem: certè ille qui habet commodum, sentiat onus: per Bald. rub. de re. cre.

Statutum, quòd gabella non solutã, sit contractus nullus ipso iure. pone, quòd neuter contrahentium soluit, venditor posSeSSionem trãstulit, an poterit dicere contractum nullum: per Bald. in l. acceptam. de vsur. & l. cum mulier. sol. matr. ff.

Statu. quòd de omnibus contractibus soluatur gabella, preterquam de contractu depositi. pone, quòd deposui penes te centum pacto apposito, quòd vadas pro me Romam, an de isto pacto debeat solui gabella: certè nõ, quia magis est informatio primi contractus, quàm nouus contractus: per Bald. in rubt. C. depositi.

Statutum, quòd nõ soluta gabella, nõ audiatur, si soluitur, pendente iudicio, iudicium, & instantia, & obligatio, & condemnatio sequitur: per Bald. in l. per diuersas. C. mandati.

Statutum, si pelliparius vendat pellipario pelles, non soluatur gabella, si autem aliis, soluat. modo creditor pelliparij vendit pellipario ex pacto, quod debeat solui gabella, vide per Bal. in l. j, C. si seruus exte.

Statutum, quòd de quolibet cõtractu facto Perusij soluatur gabella: modò duo Perusini, ne soluerent gabellam, contraxerunt Asisij, solutione tamen collata Perusij, an debeat solui gabella: per l. contraxisse. ff. de act. & oblig. Bald. determinat quod sic, per multa iura in l. multum interest. C. si quis alt. vel sibi.

Statutum, quòd de contractibus soluatur gabella, an inspiciatur locus contractus, vel solutionis destinatæ, quoad gabellam: Bald. in l. j. C. vbi conueniatur qui cer. lo. dare promi. & ff. de eo, quod cer. loc. l. j.

Statutum, quòd de quolibet contractu soluatur gabella infrà

la infra x. dies, aliàs contractus sit nullus, vendidi tibi rē: neuter nostrū soluit gabellā, ego repeto rem, quia tu nō soluisti, tu replicare vis, quòd nec ego solui, quid iuris: vide per Bal. in l. cū mulier. ff. sol. mat.

Statutum, quòd de contractu debeat solui gabella, aliter non valeat. certè valet, etiam si non soluatur gabella, sed obstat exceptio: secūdū Bal. in l. vniuersas. C. de preci. Impe offe. nisi statutum vltrà procedat annullando & dicendo, quòd ipso iure non valeat.

Statutum, quòd ante porrectam accusationē debeat solui gabella, aliàs non valeat. certè isto casu ipso iure non valet, nisi soluatur gabella: quia ista forma requiritur, ante factum: per Bald. in l. vniuersas. C. de preci. Impe. offe.

Statutum, quòd soluatur decimum de causa, nō debet solui de illa, in qua potest obiici exceptio litis finitæ: per Bald. in l. fratres. de transact.

Statutū de soluendis gabellis de contractibus, licet nō includat simplicē refutationē: includit tamē transactionem. per Bal. in l. si donationis. C. quod me. cau.

Statutum, quòd debeat solui decimum ad rationem duorum solido. pro libra eius, quod petitur, vtrum si petatur fundus, vel domus, debeat solui decimus: & videtur, quòd non: quia petitur quantitas. Contrarium est verum, quia quantitas æstimationis, sem per rei inest. ita no. gl. auth. generaliter. C. de episc. & cle. & probatur ff. de fideiuss. l. si ita fideiussorem accepero: Bald. in d. auth. generaliter.

Statutum de soluendis gabellis, licet reus nolit opponere defensionem statuti, poterit tamen fideiussor: per Bald. de fideiusso mino. l. vt ea, quæ.

Statutum, quòd non valeat sententia, si non est soluta gabella. vj. denar. prolib. quidam fuit mihi condemnatus in centum, solui gabellam pro quinquaginta. certè non valebit sententia etiam in aliis quinquaginta, de quibus est soluta: per Baldum in l. j. C. si aduers. rem iudic.

Statuta de dote, per Baldum.

STATVTA de dote, quòd vir debeat lucrari certam partem dotis, an debeant computari relicta ab vxore in ista dote: per Bald. in l. quoniam in prioribus. C. de inof. testa. & pleniùs in auth. præterea. C. vnde vir & vx. vbi tenet, quòd non.

Statutum disponens de lucrando dotē, oportet quòd sit vetus casus in statuto comprehensus, vt habeat locum statutum: vt l. si verò. §. de viro. solu. matr. per Bald. in l. j. de con di. ob cau. da. Vide Bald. in l. Deo nobis. de episc. & cle. & vide in l. non fine. C. de bo. quæ libe. vide Bar. in l. nihil. re. amo.

Statutum, quòd vir debeat lucrari dotem, an intelligatur eum præiudicio filiorum primi matrimonij: per Bald. in l. ea lege. de condi. ob cau. C.

Statutum, si ex forma statuti mandatur instrumentum dotis executioni in priuilegium dotis, certè & condictio ob causam, quæ competit pro dote, quod est no. secund. Bal. in l. j. in fi. de condi. ob cau. da.

Statutum, quòd vir debeat lucrari tertiam partem dotis si mulier est minor, non tamen datur restitutio contra statutum. l. si fine. §. Lucius. de admi. tu. per Bal. in l. j. C. si aduers. dona.

Statuta contractuum diuersorum casuum.

STATVTVM, quòd debitoribus confitentibus, & soluentibus debitum intrà tantum tempus creditori, remittatur sibi quarta pars debiti, an si soluit alij, quàm ipsi creditori, de mandato tamen ipsius creditoris, gaudeat beneficio statuti: & breuiter quòd non: quia statuta sunt intelligenda verè, sed verè iste non soluit creditori, sed alij, quamuis longa quodammodo manu videatur soluisse ipsi creditori: vt l. si pecuniam. de solu. & sic est ficta solutio, ad quam fictionem non se extendit statutum. Item facit, quia conditio debet impleri verè, vt l. hæredi. & l. Mæuius. de condi. & demonstr. & tamen potest adimpleri in alterius persona: vt dicta l. hæredi. & l. cum ita datur. ergo, &c. vide circa prædicta l. Arethusa. de sta. ho. & l. fin. de execu. tu. In contrarium facit. leg. pater in prouincia. de ma. vi. & l. si is, qui bonis. de ac. hæred. & quod not. in l. institutio talis. de condi. instit. cum si. vide Bald. in l. vnica. §. non autem. de cadu. tol. & l. dedit dotem. de collatio. & videtur dicendum, quòd statutum vendicet sibi locum: nam mens statuti tendit ad effectum, hoc est, vt creditori satisfiat, sed non minus dicitur satisfactum creditori, cum soluitur ei, cui ipse solui voluit, quàm quando sibi. Sufficit enim, quòd sit impletum desiderium suum: vt l. j. qui satisda. cogan. & l. si res. §. omnes. de pig. actio. cum si. & respondetur, cum dicitur, quòd statuta sunt verè intelligenda, concedo, dum dicitur, quòd isti creditori videatur fictè solutum, nego hoc, imò verè. Quod sic probo, non est dubitandum, quòd conditio est implenda formaliter, & verè non secundum fictionem. l. si ita quis. §. fina. de le. ij. l. Iulianus. el pi colo: de condi. & demonstr. Sed quando conditio est coniuncta alicui in eo, quod consistit in dando, potest dari per alium, & conditio videtur impleta: vt l. fin. de cond. instit. Contrà, iste videtur facere verè, quando per alium recipit. facit de condi. & demonstr. leg. cum ita datur, ergo statutum vendicat sibi locum in casu prædicto. Præterea, habeo text. quòd qui facit per alium, ipse verè facit: vt d. l. pater. de manu. vin. ergo & c. facit capit. mulieres. de sen. excommu. Vel possumus dicere, quòd aut iste qui accepit, est procurator, aut tanquam nuntius. Si vt procurator, tunc statutum non vendicat sibi locum, quia fictè videtur solutum ipsi domino, non verè. Si autem est nuntius, tunc statutum vendicat sibi locum: nam qui per nuntium facit, ipse verè facit, & est casus in d. l. pater ex prouincia. de manu. vin. & ista fuit opi. vera Pe de bel. pertica. Ad solutionem contrarij. d. l. pater. sic potest esse ratio diuersitatis: quia in procuratore non est viua vox domini, sed ficta, quoniā procuratoris est principalis actus suus, sed diuersa sunt organa procuratoris ab organo domini. Item in procuratore principiatur & radicatur actio: vt l. quæcunque gerimus. de ac. & ob. sed in nuntio est viua vox domini, nec principiatur, nec in ipsum radicatur, sed in persona domini: nec dicit operari propriè organa sua, sed organa sui domini. & breuiter dico, quòd adeò præbet nudum ministerium tanquam pica, & organum, vt l. multum. C. si quis alteri vel sibi. & l. qui autem. §. j. de consti. pe. no. in l. j. de procur. quòd ipse dominus verè videtur facere, qui facit per nuntium, non autem videtur facere ipse nuntius, ergo statutum habet locum, & adde, quod dicitur in consilio, quod incipit: in quæstione proposita. Solùm ad hoc alleg. & consulere intendo. ibi enim dicit, quòd propriè, & rectè quis dicitur numerare alicui, si alteri numeretur recipienti pro eo, vel eo præsente, & volente: per l. falsus. §. sed si is, de furtis. ad quod facit de acq. poss. l. iij. §. si iussum.

Statutum, quòd ecclesia teneatur vendere omni anno ror possessiones, sicut Senis, non valet, per Bald. in auth. hoc ius porrectum. C. de sac. sanct. eccle.

Statutum, ne prædia, ex quibus respublica recipit collectam, alienentur in eum, qui non potest eogi soluete: tunc talis alienario non potest fieri etiam cum vniuetsitate: per Bald. in l. ea lege. de condictio. ob causam. C.

Statutum, quòd cum filio non possit contrahi, nisi sit mercator, pone, quód est mercator, sed non contrahit in illa mercantia, tenet quód non valet contractus: Bald. in l. fin. C. ad Mace.

Statutum, ꝙ filius non possit se principaliter obligare, an poterit fideiubere: tenet quòd sic, nisi faciat colore quæsito: per Bal. in l. fi. ad Mace.

Statuta loquentia de fideiussoribus, non habét locum in eo qui desiit teneri: per Baldum in lege, tam mandatori. de non nu. pec.

Statutum, ꝙ doc. habeât certas corbes frumenti, quolibet anno in Paschate, & est consuetudo ꝙ doc. vadant pro frumēto ad camerā cōmunis. modo cū officialis esset paratus ad soluendum, doc. distulerunt, quia sperabant caristiam, quæ superuenit. tunc tempore caristiæ doc. petunt frumentum, eorū est damnum. l. null. C. de ero. mili. anno. lib. xij. vbi tex. & per Bal. in l. acceptam. C. de vsur,

Statutum, quòd in venditione præferatur consors, modo consors vult dare x. duo alij volunt dare xv. certè præfertur consors, si iustum pretium est decem: per Bald. in l. ij. de resein. vend. C.

Statutum, quòd pro qualibet mensura terræ soluantur x. in perpetuum quolibet anno, an hoc sit tributum: per Bald. in l. omnes. C. sine censu vel reli. per Bart. in l. rescriptum. de mune. & ho.

Statutum vbicunque prohibet cōtrahere, vel aliquid facere, ille aliquid faciendo super hoc iurando, non obligatur: Bart. in l. is, cui. circa fin. de verbo. oblig. per Baldum in consi. quod incipit: punctus talis est, cauetur statuto communis Narneæ.

Statutum, quod non valeat promissio minorum, modò minor consentiente testatore, promittit de bonis testatoris, posteà suceedit testatori, an teneat ista promissio: Bal. ꝙ sic in l. fin. C. de pac. ar. illius l.

Statutum pœna sanguinis est reducta in pœnam pecuniariam, an poterit transigi: per Bald. in l. transigere. de transact. C.

Statutum, ꝙ si pœna addatur facto, potest peti, secùs, si datio eius consistit in pondere, numero, vel mensura. quidam promiserunt stare laudo sub pœna, laudum continet dationem quantitatis, per Bar. in l. v. de verbo oblig. sed contra ipsum Bal. in l. cum proponas. C. de dolo malo.

Statuta tractantia de guarentigia.

STATVTVM, ꝙ insttumenta mandentur executioni, si sint guarentigiata, intelligitur officio iudicis: per Bald. in l. exceptionem. C. de proba.

Statutum in instrumentis confessionatis, seu guarentigiatis, vnum scias, quòd si non valet principale, non tenet confessio: text. cum l. fin. C. de non nu. pe. Bald. in l. si absentis, circa fin. si cer. pet.

Statutum, ꝙ instrumenta guarentigiæ executioni mādentur, fuit pronunciatum instrumentum exequendum, cum tamen essent oppositæ rationabiles exceptiones, & appellatur, vtrum debeat exequi: per Bal. in l. ab executione. C. quorum appel. non recip.

Statutum, ꝙ instrumētū cōfessionatū habeat executionem paratam, sumit instrumentum à statuto non à iure communi: per Bal. in l. omnis. C. de sac. san. eccl.

Statutum, quòd instrumenta confessionata mandentur executioni, an illud obseruabitur in curia episcopi, si ibi conueniatur clericus ex suo instrumento confessionato, per Bart. in l. cunctos populos. C. de sum. Trini. & dicit quod sic, per Bald. in authent. cassa. C. de sacrosanct. eccles.

Statutum, ꝙ instrumenta, vbi est præceptum guarentigiæ, mandentur executioni, viso instrumento, etiā citatione nō pmissa, an habeat locū in instrumentis factis extra territoriū, certè nō, ar. eius, quod ipse dicit in l. j. C. ne filius pro pa. Bat. in tractatu repręsaliarū. in q 4. sub j. q. prin. Bal. in d. l. j. C. ne filius pro pat.

Statutum, quod instrumenta mandentur executioni, certè tacitæ stipulationes non mandentur executioni, quia id tantum est instrumentum, quod legi potest, Bar. in l. ad probationem. C. de proba.

Statutum, ꝙ contra instrumentum confessionatū non possit opponi aliqua exceptio, vel defensio, nisi solutionis, vel falsitatis, vel pacti, & nulla alia, an possit opponi exceptio simulationis, Barto. ꝙ non in l. j. ff. quod vi, aut clam. Bal. ꝙ sic, cum simulatio probata per præsumptionē iuris & de iure possit opponi, vt in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. Sed an simulatio sit probanda, & tunc dicit, ꝙ aut opponitur contra instrumentū, & non potest contra rogitum notarij, vt quia notarius fuit simulando rogatus, & potest, Bald. in l. j. plus valere quod agitur. C.

Statutum, quòd contra instrumentū guarentigiatum non possit opponi, nisi exceptio simulationis, & solutionis, an poterit opponi exceptio non numera. pec. Bar. & Bal. ponunt in l. si sub specie. C. de trans.

Statutum, si ex forma statuti non possit opponi exceptio metus, vel doli contra instrumentum guarentigiatum, ille, qui soluit, non videtur approbare instrumentum, sed videtur soluere, ne capiatur, & ideo solutum repetit, ar. in c. debitores. de iureiur. & etiā secund. Bar. & Bal in l. ij C. quod me. cau.

Statuta circa pręscriptiones, per Bald.

STATVTA, quæ minuunt præscriptiones legales, sapiunt naturam præscriptionum, in quorum loco subrogantur, Bald. in l. in contractibus. in prine. de non nu. pe. C.

Statutum, quòd præscriptio longi temporis x. annorum, habeat locum, vbi haberet locum præscriptio xxx. annorum, talis præscriptio sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur, per Bal. in l. superuacuā. in qui. cau. in inte. resti. non est neces.

Statutum, quód præscribatur creditori quinquennio, an idem in cessionario: certè sic, per Baldum in l. per diuersas. C. m- -.

Statutum, statutaria pręscriptio, an currat minoribus, & reipublicæ? per Baldum in l. si mater. ne de sta. defunct. & adde l. siue hæres. §. Lucius. de admi. tu. in d. l. si mater dicit, quòd videtur casus, quòd sic. Sed gloss. dicit, quod ibi est speciale. Inn. autem dicit currere. sed in integ. restitutione, dari, quia l. vult. C. in quibus cau. in integ. restit. non est necess. Aut non pertinet ad præscriptiones statutarias, tunc quia non pertinet ad nouas leges post illam inductas, vt patet in verbo vetera iura. à contrario sensu per tex. extra de resti. in inte. c. cōstitutus. tamē quia statuta municipalia æquiparantur pactis, sicut consuetudo, Bar. dicit, quòd minoribus currit, si minores tractent de lucro captando, secùs, si de damno vitando. Tu dic, quòd aut statutum facit specialiter mentionem de minore vel republicā, tunc serua dictum Inno. cum etiam minores ligentur per statuta locorum, & per consuetudines municipales vniuersales, nisi nominatim minor vel respublica excipiatur: nt

tur:vt l.si fine.§.Lucius.de admi.tu.Bald.

Statuta circa iudicia, & primò circa exceptionem.

STATVTVM, quòd post x. annos non poterit peti debitum, & ob contumaciam rei fuit facta missio ex primo decreto,& idem processus fuit dimissus, nec emanauit sententia. denuò post decem annos agitur, obiicitur exceptio de temporis lapsu, vide per Baldum in leg.consentaneum.C.quomodo & quando iudex.

Statutum quòd nulla exceptio possit opponi, tamen potest opponi exceptio de incompetentia iudicis: per Bal.in l. j. si à non competente iudice. hic tantum, quia radicitus nullam habet iurisdictionem, vt no.in ca.j.de sequest. pos.& fru.in cle.sed si radicitus habet iurisdictioné, túc statutum tollet declinationem fori, saltē non oppositam:vt C.de excep.l.fi.

Statutum, quòd exceptio non possit opponi in causa principali, an poterit opponi in causa appellationis:per Bal.in l.per hanc.de temp.app.

Statutum, an contra statutum de executione instrumentorum possit excipi:per Bal.in l.ab executione. C.quorum ap.non recip.

Statutum,quòd exceptio excómunicationis non possit opponi in foro seculari,per Bal.in l.placet. de sac. san.eccle. remittit ad not.in l.ex ea.de postulando.

Statutum, an clericus conueniens laicum in foro seculari,possit excipere contra statutum laici:per Bald. in l.omnes.C.de sacr.sanct.eccl.

Statuta, quæ loquuntur de exceptione simulationis, non habent locum hoc casu,scilicet, quando est exceptio simulationis,quæ habet in se substantiam:vt l.si ex pratio.si cer.pet.per Bald.

Statutum, quòd contra instrumentum confessionatú non possit obiici exceptio solutionis, nisi probetur per instrumentum. si ille qui soluerat coram testibus,compelliturá iudice iterum soluere, potest repetere condicendo primam solutionem, vt l.si non sortem.§.fin.de condi.indeb.& l.Neratius.& c.debitores.de iureiur.Bal.in l.j.de condi.indeb.

Statutú remouens exceptioné, intelligitur remouere ius commune,per Bald.in l.j.de condict.indebiti.

Statutum,quòd qui nó vult excipi de simulatione, potest tamen obiici de errore,quia est species diuersa: per Bal.in l.cum precibus.de proba.

Statutum,an per statu.possit tolli exceptio non nume. pec.per Bald. in l.si cautione.de non nu.pecu.quia quantum ad forum laicale, tenet, sed quoad forum episcopale, tunc statutú valet in hoc:quia transfertur in debitorem onus probandi. Quantum ad forum pœnitentiale,relinquitur suæ conscientiæ.

Statutú,quòd nó soluéti collectas nó reddatur ius,qui dam agebat contra te,tu excepisti, quòd nó debeat audiri,quia non soluit collectas, quis debet probare,an tu, qui dicis illum non soluisse, an ille debeat probare se soluisse collectá:certè in hoc Bar. variat, tenet,quòd negans debet probare:quia illud soluere cóllectas,non debebatur sibi sed communi. ideo non habet exceptionem suam fundatá, nisi probet. secùs si accusaret non soluentem ad vtilitatem communis:quia ille debet probare se soluisse:per Bal. in l.cum mulier.sol.matr.in repet.

Statutum, potest omnem exceptionem tollere, per l. quoniam Alexandrum. de adul. præterquam exceptionem innocentiæ: quæ est de iure naturali: per Bald.in l.edita.circa.fi.C.de eden.

Statutum permittens opponi exceptionem simulationis,de qua exceptione intelligantur statuta, quando permittunt sine spe alicuius causæ præcedentis, vel futuræ:vide per Bal.in l.si sub specie.C.de transa.

Statuta circa insinuationes, per Bald.

STATVTVM, quòd si nó fuerit postulata insinuatio, quòd possit peti fieri cassatio,quòd sufficit quòd fiat productio coram iudice absque eo, quòd pars citetur,& ita practicatur,secundum P.Ho.in l.vnic C.de li.conre. Adde (dicit ipse) casum notabi. in l. ij. §; idem labeo.de aqua plu.ar.& quod no.doc.in l.sciédum.de verb.ob.In contrariú facit l scire.§.scire de excu.tu.vide Bald.in l.omnium.de testa.& an testator possit remittere istam insinuationé, per Bar.in l. nemo.de le.j.vide Bal.in d.l.omnium,de testá.C. in fin. vbi dicit,quòd sufficit producere instrumentum coram iudice animo insinuandi:licet iudex nil prónuntiet.Ad hoc C.ad Treb.l pe in fin.de hoc dicit se dixisse de sac.san.ecc.l.illud.& idem est in omnibus,in quibus sufficit sola productio,vt cum producitur instrumentum pacis,vigore alicuius statuti. Item tenet,quòd testator potest suum testamentum insinuare.facit l.si seruus alie.de hære.instit.

Statutum,quòd donationes debeāt insinuari á Cal. Ianua.vsque ad Cal. Nouem.aliàs sint irritæ,donatio fuit facta,insinuata mense Iulij,vtrú tres mensesqui sequút, sint gratuiti, ita, ꝗ possit insinuari á principio sequentis Maij.Bald.in l.eos.§.pe.C.de appella.

Statutum,quòd testam.non insinuata intra vj.menses, non valeant,an valebit testamentum clerici non insinuatum intra dictum tempus.Bar.quòd non.Bald. quòd sic,in authen.cassa & irrita. C. de sac.san.eccl.

Statutum, ꝗ possit peti instrumentum cassari, nisi fuerit petitú insinuari intra tépus semestre, non est necessaria lit.conre.sed sufficit sola postulatio, & sufficit sine citatione aduersarij, secundum consuetudinem aduocatorum Perusij.Bal.in l.j.C.de lit.conte.

Statutum,quòd possit peti cassatio,pòst vj.menses, nisi sit petita insinuatio,an intelligatur,ita quòd sit lit. conte.Bar.in l.amplius non peti.rem ra.ha.dat istā doctrinam,aut petēti acquiretur, aut incidit in pœnam. Primo casu intelligitur petitum qualitercunque Secundo,non nisi per litis conte. vel per æquipollens.probatur in l.si decem cùm petiero. de ver. ob.secundum probatur in d.l.amplius. per Bald.in auth.habita.C.ne filius pro patre.

Statutum,quòd si donatio non insinuatur infra vj.mēses,non valeat.certè valeat,sed obstat exceptio,per Bald.in l. vniuersas. C. de preci. imp.offe.est verum nisi statutum procedat vltra dicendo,quòd ipso iure non valet,secundum eum ibidem.

Statutum, ꝗ donatio debeat insinuari infra tépus semestre, an sufficiat sola productio sine citatione aduersarij:ar.ꝗsic,in l.fi.quádo libellus principi datus.

Statuta circa sententias,per Bald.

STATVTVM, quòd valeat sententia, omni solennitate iuris omissa,an valeat:per Bal.in l.prolatam.C.de sen.&interl.om.iud.vbi tenet ꝗ glo.d.l.innuit,quòd non:sed tu dic,valere ,quia nomen solennitatis potest poni,& pro solennitate ordinis, quandoque etiam pro substátialitate:vt ff.de in inte.resti.l.diuus. in prin.vide etiam in c.fi.de sen.& re iudi.lib.vj.

Statutum,ꝗ valeat sententia,omni solennitate omissa, per Bald.in d.l.prolatam. C. de sent.vbi dicit,quòd istud statutum nó est possibile,si intelligatur strictè, modò quia substantia cósistit in verbo, dáno vel absoluo,vel æquipollenti, sine quibus verbis sententia nihil significat,& ideo impossibile est valere , sed vt statutum aliquid operetur,intelligá, ꝗ valeat,si non

sit scripta, vel non sit lecta, vel sit lata viua voce, & sine scriptura. Ceterùm, si non constat de sensu impossibile est valere, vt l. non omnis. ſi cer. pet.

Statutum, quòd non valeat sententia collateralis, nisi sit doctor, sufficit, quòd sit doctor tempore sententiæ. Bal. in l. præcipimus. C. de appel.

Statutum, quòd non valeat sententia si non est soluta gabella vj. denar. quidam fuit mihi condemnatus in centum, soluit gabellam pro quinquaginta, certè non valebit sententia etiam in illis quinquaginta. pro quibus est solutum, Bal. in l. j. C. si adu. rem iud.

Statutum, quòd non valeat sententia consulum mercatorum, nisi omnes quatuor intersint in definitiua, & consuetudo est quòd stetur sententiæ trium, siue quatuor, certè statuto derogatur per consuetudinem: per Bal. in l. rem non nouam. C. de iudic.

Statuta circa appellationes.

STATVTO, municipali, an possit tolli appellatio: per Bald. in l. fin. C. de sen. & int. per Bart. in l. ambitiosa. de decre. ab or. fa. Bal. in d. l. si. tenet, quòd nó, quando est appellandum ad superiorem ipsius municipij: vt extra de iureiur. c. venientes. Sed si talis ciuitas habet iudices appellationum, vt in Bononia, vt no. in l. cum sententiam. C. de sent. & int. tunc valet statutum, sed si ciuitas eligeret iudices, & superior confirmaret, non valet statutum: quia ad ipsum superiorem pertineret, saltem secunda appellatio iure superioris. Respectu ergo primæ appellationis, statutum valet: quia non potest appellari, & tunc appellatio, aliàs prima, erit secunda: & ab ista quamuis prima confirmatoria primæ sententiæ non poterit appellari: quia tres fuerunt sententiæ conformes latæ, vna fuit prima sententia, posteà alia per statutũ prohibens appellationem, tertia per superiorem cõfirmantem sententiam latam. imo putat nec excipi posse de nullitate, nec agi nisi facta executione: vt in c. vt calumniis. de re iud. in cle. Bal.

Statutum, an sententia statuti possit supplicari, vel trãseat in rem indicatam: per Bal. in l. vnic. §. similique modo, de lati. libe. tollen.

Statutum, quòd non liceat à sententia arbitri appellare: per Bal. in rub. de appel. nume. 4. vbi dicit, an poterit opponi exceptio do'i: & tenet quòd aut statutum dat laudo validitatem, & tunc non potest excipi: ar. glo. quæ est in l. in causæ. ff. de mino. Aut non dat validitatem, & tunc non est necesse appellari, ideo possit etiam appellationem prosequi per viã exceptionis, nisi partes fuissent pacta, quòd possent appellare. Facit l. non distinguemus. §. cum quidam. de arbi. & C. eo. l. j. Bald.

Statutum, an statuto iniusto possit appellari per Bald. in l. iudicibus. C. de appellat. & l. quisquis. quorum appel. non recip.

Statutum, quòd non liceat appellare ad Papam, vel ad Imperatorem, non valet, per Bald. in l. si appellationem. de appel. C.

Statutum subditorum, quòd non liceat appellare ad dominum, an valeat: per Bal. in l. si appellationem. de appel.

Statutum, quòd ab executione instrumenti dotalis non possit appellari, certum est, quòd debet probari de matrimonio: aut per instrumentum confessio natum super dote, & non super matrimonio probetur per Bald. in l. ab executione. C. quo. ap. non rec.

Statutum, quo vero contumaci assignatur terminus ad moram purgãdam, infra illum terminum appellare potest, quod est valde no. secundum Barto. in l. quamuis. C. si pen. ap. mors interue.

Statutum non potest tollere ius appellandi, per Bald. in j. consti. C. per Bald. in l. ambitiosa. de decre. ab ordi. fa.

Statutum non potest tollere appellationem, sed potest modificare tempus appellandi & prosequẽdi: per Bald. in l. 2. si contra ius vel vtil. publ.

Statutum, quòd in causa appellationis vel nullitatis non debeant recipi probationes: tamen debent recipi, si oriãtur de nouo: p Bal. in l. mutus. de proc. ff.

Statuta iudicialia.

STATVTVM, quòd missus in possessionem, lucretur fructus, an per immissionem transferatur possessio. vigore dicti statuti: tenet quod sic, per Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex.

Statutum, quòd causa debeat committi consilio sapientis, & debeat stari tali consilio sapiẽtis: per Bal. in l. j. C. de rela. & C. de ap. l. ex illo.

Statuti publicatio, qualiter probetur: per Bal. in l. vnj. §. fin. de cad. tollen.

Statutum, quòd Potestas possit cognoscere à centum lib. infra, & capitaneus à centum lib. suprà: agitur petitione hæreditatis, ignoratur quis erit iudex, per Bald. in l. libertinum. §. fin. de interdic. ma.

Statutum, vtrum possit inducere modum vtendi propter ius commune: certè sic, per Bald. in l. j. C. quomodo & quando iudex.

Statutum, quod stetur relationi familiæ Potestatis, an relationi vnius sit standum: videtur, quòd sic, vt l. j. §. familiæ. ibi, etiam si vnus seruus. de vi & vi ar. An autem possit dictum familiæ reprobari: per Bald. in l. j. C. de re iudic.

Statutum, quod stetur sacramento accusationis, an possit reprobari: per Bald. in l. j. C. de re iudi. qui videtur dicere, quòd sic, per eum in l. ait Prætor. de iureiurand.

Statutum, an produceens statutum correctum incidat in pœnam falsi: certè sic, si non facit ad casum, secundum Bald. in l. vnic. de iu. Codi. componen.

Statutum non potest facere prædia tributaria, nisi exprimat speciem, & qualitatem tributi: per Bald. in l. neminem. C. de sacrosanct. eccles.

Statutum, quòd clericus declinãs forum sit extra protectionem ciuitatis, & ei non reddatur ius, an sit cõtra libertatem ecclesiæ: per Bal. in auth. cassa.

Statutum, quòd si quis declinauerit iurisdictionem Potestatis, quòd percutiens eum, non puniatur, nisi in decem lib. si quis interficiat clericum declinantem, an debeat puniri iusta pœna: per Baldum in authent. cassa.

Statutum, quòd simpliciter respondeatur per Bald. in l. j. de vulg. & pupil. & l. j. §. si quis simpliciter. de verb. oblig. & per Bald. in l. iubemus. de appel. & l. Gallus. ff. de lib. & posthum.

Statutum, quòd stetur probationi matrimonij factæ coram iudice seculari, in l. quoties, & vide per Bald. C. de iudic.

Statutum, quòd stetur in extraiudicialibus formationi testium, per Bal. in l. quoties. de iudiciis. ibi.

Statutum, quòd quælibet causa finiatur infra duos menses, nunquid poterit finiri post: per Bal. in l. properandum. in princ. C. de iudic.

Statutum, q̃ omnis causa finiatur infra duos menses à termino citationis, per Bald. in d. l. properandum.

Statutum Florentiæ, q̃ nullus Florentinus possit trahi ad aliam curiam, quàm Florentinam, sub pœna capitis, an possit trahi ad curiam episcopi Florentini, si

si ni, si causa est vsuraria, ecclesiastica, vel spiritualis. Bal. in auth. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi. oporatutum, quòd confitenti remittatur tertia pars pœnæ, si litem contestando negauit, & postea confitetur, non prodest sua confessio: quia debet statutum intelligi in prima responsione: per Bald. in l. contra negantem. ad l. Aquil. C.

Statutum, loquens de probatione simplici non habet locum in probatione mista siue complexiua: per Bar. & Iac. But. in l. certi conditio. §. quoniam. si cer. pet. per Bald. in auth. sed nouo iure. C. si cer pet.

Statutum, quòd non teneat processus procuratoris, nisi producto mandato, an intelligatur de procuratore in rem suam. per Bal. in l. j. de actio, & obli.

Statutum, quòd testes super adulterio recipiantur, infamia non obstante. quæro, an infames admittentur super probando matrimonio, sine quo non est adulterium: dic vt nor. Bald. in authen. si dicatur. C. de testib.

Statutum vbicunque vult, quòd procedatur sine lit. contest. ibi possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam: Bald. in l. pen. & authent. si quis ab aliquo. C. de testib.

Statutum dicit, quòd sufficiat quælibet probatio, intellige de solenni, & legitima: per gloss. in l. j. de fid. instrument.

Statutum, quòd causa debeat committi consilio sapientis, si ille omittat, an sit cōmittenda alteri: Bar. quòd sic, in l. j. §. si plures. de exerci. quia statutum loquitur in genere, quod perire non potest.

Statutum, quòd, statim viso instrumento sine alia dilatione, reus ponatur in carcerem, donec satisfaciat. dicit Bart. quòd debet probari compensatio infra tempus, quod datur ad soluendum: vt Bald. dicit in l. in ea. C. de comp. per Barto. in l. aufertur. §. qui compensationem. de iure fisci.

Statutum, quòd nulla pœna possit peti, nisi interesse probetur, an si in instrumento continetur aliquid, putà rem tradi, vsque ad certum tempus, & si non fiat, promittitur centum nomine interesse conuenti, & non dicit instrumentum, nomine pœnæ, an poterunt ista centum peti, si interesse aliter non probetur per Bald. in l. cum allegas. C. de vsur. & videtur determinate, quòd non: quia refert, quo nomine nū cupetur. Bald.

Statutum, & consuetudo quòd missus in possessionem bonorum debitoris, lucretur fructus nomine interesse propter contumaciam debitoris, certè valet in authen. de exhi. & intro. re. §. si verò. per Bald. in l. acceptam. C. de vsur.

Statutum, quod non soluenti collectas, non reddatur ius: quidam non soluit eo, quòd subito patrimonitū suum est collapsum fortuito casu. certè debet sibi ius reddi, per Bald. in l. cum mulier. sol. matr.

Statutum, quòd permittit iurare de suspecto, an, & quando possit iurari nec non: Bald. in l. si pro ea. C. manda.

Statutum, quòd debitor debeat capi ad petitionem creditoris, an capietur ad petitionem cessionarij. Iaco. Butr. disputando determinauit, quòd sic: per Bald. in l. per diuersas. C. manda.

Statutum, quòd iudex possit interponere super tali actu decretum sine citatione partium, valet decretum interpositum sine citatione: per Bart. in authen. si quis in aliquo. de eden.

Statutum, quòd nomina testium in causa crimi ali sint secreta vsque ad iuramenta ipsorum, sunt bona statuta propter metum subornationis, & notificans punitur: secundum Bald. in l. & quæ à diuo Pio. C. de edend.

Statutum, quòd ius non reddatur, vel quòd quis non audiatur processus est nullus: per Bald. in l. edita. circa finem.

Statutum, quòd quando absente aduncato propter rem publicam sint feriæ, quòd si præsens fit ante lit. conte. non vendicat sibi locum statutum: per Bald. l. petens. C. de transactio.

Statutum, quòd non allibrato non reddatur ius, poterit probari per rimationem librorum: per Bal. in l. ij. C. de erro. aduoc.

Statutum licet non fuerit productum in causa: tamen iudex tenetur sequi illud, cum iurauerit illud seruare: per Bald. in l. vnic. C. vt quæ desunt aduoc.

Statutum, quòd processus sit ipso iure nullus, si procurator non produxit ante omnia instrumentum procuratoris, intellige in procuratore simplici, non in necessario: secundum Bal. in l. qui stipendia. de proc.

Statutum, quòd à die citationis vsque ad tantum terminum, iudex debeat sic facere. pone, quòd non interuenit citatio, sed præsentia partis, an habeat locum statutum: Iac. But. quòd sic: per Bald. in auth. si omnes. si vt se ab hære. abst. C.

Statuta arbitrorum compromissorum, & laudorum.

¶ STATVTVM, quòd arbiter, & arbitrator debeat decidere causam infra mensem, sub certa pœna, an vltima die, tempore mortis possit causam decidere: per Bald. in l. eos. §. sin autem. C. de appel.

Statutum, quòd arbiter teneatur acceptare, an repudiare possit certè non, per Bald. in l. non iustam. ad Treb. Sed si statutum apponit pœnam. si recuset, an recusando incidat in pœnā, certè sic, nisi faciat causa euitandi suum damnum: vt ff. ad Treb. l. apud Iulianum. in prin. & l. cogi. §. sed & si quis. per Bart. ff. eo.

Statutum, quòd causa committatur in duos, & si discordauerint, quòd eligatur tertius, cuius sententiæ stabitur: per Bald. in l. iubemus. de app.

Statutum, quòd arbitri infra mensem debeant indicare, quòd valeat sententia vltima die etiam sine citatione: quia tempus est legale. secùs, si tempus est appositum à partibus. per Baldum, in authentic. ei, qui. de appellatio. & per Bartol. in §. arbitrorum.

Statutum factum à quibusdam de ciuitate, qui habeāt arbitrium super bono & pacifico statu, quod omnes causæ compromittantur, an valeat: per Bald. in j consti. C.

Statutum, quòd arbitri eligantur, & c. certè isti arbitri, qui eliguntur ex forma statuti, magis habent vicem iudicum delegatorum, quàm arbitrorum. Ita dicit Bald. in l. cum specialis. de iudi. & est vtile propter differentias, quæ sunt inter iudices & arbitros, secundum Bald. in d. l. cum specialis.

Statutum, quòd causæ quæ vertantur inter consanguineos, compromittantur in arbitros, pone quòd frater meus vendicabat ab eo, cui vendidi possessionem, ego suscepta defensione illius emptoris, peto causam compromitti, quæritur, an possum: Bartol. disputauit per Baldum, in lege prima, vbi in rem act. & tenuit, quòd sic, quia quando defendit ex necessitate, potest vti exceptione, ex sua persona.

Statutum, quòd pœnæ quæ sunt auctæ circa dationes, non possunt peti, vtrum poterit peti pœna compromissi arbitro laudante dari, & cessato etiam dari: per Bald. in l. cum allegas. de vsur.

Statutum, quòd causa debeat compromitti, si quis habet duos testes, an poterit compromittere in vnum ex illis: certè non: quia perderet causam, cum non haberet, nisi vnum testem, cum arbiter non possit testificari: arg. eius quod not. Bald. in l. ne in arbitris. C. de arbi.

Statutum, quòd quando petitur compromissum, debeat cauere idoneè, an intelligatur cum fideiussore: Bald. in l. vniuersa. C. de precib. impe. offe. tenet quòd stetur arbitrio iudicis in cauendo.

Statutum, quòd causa compromittatur, non debet compromitti causa, in qua ob. exceptio litis finitæ: per Bald. in l. fratres. de transact.

Statutum, quòd si pœna adiicitur facto, potest peti: secùs, si dationi eius, quod consistit in numero, pondere, & mensura. quidam promiserunt stare laudo sub pœna. laudum continet dationem quantitatis: per Bald. in l. v. §. fin. de verb. obli. Sed contra ipsum Bald. in l. cum proponas. C. de dolo.

Statutum, quòd omnes causæ inter affines & consanguineos debeant compromitti. minor fecit hoc cõpromissum, an posit restitui, certè non, per Bald. in l. fin. de in inte. resti. mino.

Statutum, quòd ex sentẽtia arbitrorum oriatur actio, an poterit appellari, tunc, sicut à sententia iudicis: Barto. quòd sic, secundum Bald. in l. j. de arbit.

Statutum, quòd tollit reductionem ad arbitrium boni viri, an valeat, certè sic, vbi dolus, vel culpa arbitratoris intercesserit: Bald. in l. ne arbitros. C. de ar.

Statutum, quòd omnis quæstio debeat compromitti, intelligitur de quæstione facti, non de quæstione iuris: quia iura sunt certa, sicut dicimus in simili in l. ornamento. de aur. le. & arg. le. sed si mista est quæstio in iure & in facto, & tunc propter factum debet compromitti. C. de re. cre. leg. cum proponas. Barto. in l. ancillæ. C. de fur. arg. eiusdem legis compromissum fieri non debet etiam ex forma statuti, quando libellus non procedit vt dixit Bald. in l. si patronus libertam. ff. de iu. iur. vbi dicit hoc esse ibi expressum.

Statuta circa maleficia, & primò de bannitis.

STATVTVM, quòd bannitus posit impunè offendi, si quis offendit eum, qui erat scriptus in libris communis, non ritè, quia clericus esset, an puniatur: per Bald. in l. j. si à non compe. iudic. C.

Statutum, an valeat, quòd non fiat iustitia bannito: Item, vtrum, pendente quæstione nullitatis banni, intelligatur suspensa potestas offendendi: per Bald. in l. j. si à non compet. iudic. in l. iij. §. si seruus. de acquirend. poss.

Statutum, quòd positus in banno condemnetur in quarto pluri, propter eius contumaciam. alio statuto cauetur, quod delinquentes, qui non soluunt condemnationem intra mensem, pati supplicium corporale, quidam fuit bannitus in cẽtum propter crimen, & in quarto pluri propter eius contumaciam intra terminum soluit centum, sed non soluit quartum plus, an debeat supplicium pati: per Bald. in l. sancimus. in princ. C. de vsur. rei iudi. vbi tenet, quòd non: quia contumacia non est species eiusdem delicti: & quia est adiectio adiectionis, & quia per istam contumaciam non inest aliqua qualitas delinquendi, propter quam crescat delictum: sed est pœna solius contemptus. vide per doct. ff. de in lit. iurã. l. j. & ibi Bald. in d. l. sancimus. & vide Bart. in l. j. ff. de in litem iuran.

Statutum, quòd consortes soluant pœnam bannitorum: per Bal. in rub. C. res inter alios acta. vbi tenet quòd tale statutum est tolerabile: sed non laudabile. & no. in auth. vt nulli iudicum. §. quoniam verò. vbi glos. dicit no. contra statuta, quæ puniunt potestates, pro aliquo delinquente, sed illa glo. debet intelligi, quando faciunt arbitrio suo, nec ex arbitrio legis: vt l. ne quid. de in. rui. & nau. Pœnas verò corporales vel infamiæ status: innocentibus pro alienis delictis imponere non potest: quia est contra ius diuinum, cùm nisi ex consensu id fieri nõ possit: vt no. xxiij. quæstio. v. cap. cùm homo. & l. vbi ex prætorio. ff. de reg. iur. Bald.

Statutum, quòd bannitus possit impunè offendi, an, pendente appellatione, possit impunè offendi: per Bald. in l. iij. de appel.

Statutum, quòd contumax ponatur in banno, an sit necesse, quòd iudex primò ante, quàm ponat, pronuntiet interloquendo eum cõtumacem: Bal. quòd non in l. sancimus. §. cum autem. C. ad trebel.

Statutum, quòd iudex audiat querelas bannitorum, nunquid si reus non opposuit exceptiones de bannito, possit opponere eas in appellatione: certè non, per Bald. in l. per hanc. de temp. appel.

Statutum, quòd bannitus non audiatur, modo est condemnatus, & appellauit, pendente appellatione, redemptus est à banno, an poterit excipere in causa appellationis, per Bald. in l. per hanc. & vide in l. ij. si pen. app. eundem.

Statutum statuens terminum alicui ad faciendum cãcellare bannitum, computantur omnes dies feriati: per Bald. in l. cum condi. C. quando appel. non est neces. in fine cuiusdam additio. quam quidam habent, in l. si pater. eod. titu.

Statutum, quòd si bannitus non comparet intra tantum tempus, habeatur pro confesso & conuicto, an si certum est in termino comparare non posse, habeatur statim pro conuicto & confesso: per Bald. in l. ij. si pend. appel. mors interue.

Statutum, quòd bannitus possit impunè offendi, si petat se eximi de banno, & pendente ista petitione, occidatur, impunè sit, secundum Dy. per l. si cui. §. licet vulgò, de lib. cau. & l. iij. §. si seruus. de acq. poss. Secus, appellatione pendente, l. qui à latronibus. de testa. & primum dictum Bar. sequitur non simpliciter vide ibi per eum de ap. Credo verum, si occidit ille, qui sciuit exbannitum, & ignorauit appellationem pendere. Secùs, si ignorauit bannitum esse, & sciuit appellationem pendere: quia excusatur à dolo, sed non à culpa. d. l. miles §. fin. ff. de adul. & hoc verum post lapsum decendij, sed ideo non excusatur cum iuris ignorantiam allegaret: vt l. regu. ff. de iur. & fac. igno. Item intellige verum dictum Dy. si appellatio erat iusta. Secùs, si friuola ex ipsius euidentia: nam sicut quò ad iudicem primum non impedit executionem: vt in c. cum appellationibus. de ap. in cle. ita quoad offendentem. ar. l. amissione. §. qui deficiunt. de capi. demi. vide Bald. in l. j. si à non compe. iud. C.

Statutum, quòd contumax ponatur in banno, in quo assignetur sibi terminus per iudicem octo dierum infra quos si non comparuit, habeatur pro confesso, an possit iudex istum terminum abbreuiare: tenet Bald. quòd non, in auth. iubemus. de iud. C.

Statutum permittit bannitum occidi. pone Titius fuit bannitus xv. die mensis. quidam istum vulnerauit, non apparet vtrum ante bannum, vel post, an iste vulnerans debeat absolui: quia aliqua parte istius mensis potuit licitè fieri. per Bal. in l. matrem tuam.

C. de

C.de prob.

Statutum, quòd bannitus habeatur pro confeſſo, habet locum in intentatis in banno. ſecùs in aliis, per Bal.in l.ſi aduerſarius.de fide inſtru.C.

Statutum, quod non reddatur ius bannito, deponens eſt bannitus & omnia bona ſua ſunt confiſcata, an depoſitarius ſoluens ei ſponte liberetur: diſtingue aut fecit ſcienter, & non liberatur, aut ignoranter probabiliter, & tunc ſic: ar. in l.fin.de tranſact.Bald. in rub.depoſiti.

Statutum, quòd ſi quis non ſoluit collectam, vel non aſſignat rem in ęſtimo, ipſo iure deueniat ad commune res, vſque ad quantum tempus commune poſſit agere: Bart.in l.cõmiſſa.de publ.ff. quod vſque ad quinquennium, & non vltra, ſed an iſtud ſtatutum liget bannitum, certè ſic, per Bald.in l.iij.ſi propter pub.penſi.C.

Statutum, quòd bannitus poſſit impunè offendi, modò bannitus occidit bannitum, ipſe opponit de banno illius, an poſsit ſibi republicari de banno ſuo: per Bald.in l.cum mulier.ſo.ma.ff.

Statutum, quod bannitus non audiatur, nec agendo nec defendendo: bannitus agit contra bannitum, bannitus excipit de banno: per Baldum in l.cum mulier.ſol.matr. Item exceptio banni, quæ opponi non poteſt à reo, an poteſt opponi à fideiuſſore: per Bald.in d.l.cum mulier.

Statutum, quòd capiens bannitum lucretur centum, quilibet eſt habilis ad iſtud lucrari. & ideo ſi ipſemet capiens eſſet bannitus, deberet habere lucrum de centum: per Bald.in l.j.de preci.impera.offer.

Statutum, quòd bannitus poſsit impunè offendi, an valeat: per Baldum.in l.omnes.ſi contra ius vel vti.pub. & an puniatur furans ſibi rem: ibidem per eum.

Statutum, quòd bannitus poſsit impunè offendi, mulier eſt bannita, non tamen poterit adulterari, etiam ſi maritus ſit bannitus: per Bald.in l. omnes. ſi contra ius vel vti.pub.C.

Statutum, quòd bannitus habeatur pro conuicto, & confeſſo: per Bald.in l.tranſigere.C.de tranſact. nam quantum ad infamiã, requiritur ipſo iure: quãtum ad aliam condemnationem, requiritur alia ſententia, ſecundum Bal.in d l.tranſigere.

Statutum, quòd bannitus poſſit impunè offendi, quidam offendit bannitum, inquirebatur de maleficio, reus non audebat comparere ad hoc allegandum: comparuit quidam tertius, & dixit, quòd offenſus erat bannitus, produxit bannum, & fecit liquidari coram iudice, in l.quamuis.C.de tranſact.

Statutum, quòd ſi ea forma ſtatuti exceptio banni eſt excluſiua obligationis, tunc exceptio obſtat ceſſionario, etiam in cauſa lucratiua, per Bald.in l.qui ſtipendia.de procur.

Statutum, quòd bannitus nõ cõparens infra octo dies, tanquam confeſſus, & conuictus, debeat condemnari. Pone, quòd poſteà appellauit, quæro quid habeat probare appellans: per Bald.in l.ita demum.de procura.

Statutum, quòd Poteſtas vltimo menſe ſui officij non poſſit aliquem extrahere de banno, poteſt tamen pronuntiare extrahendum: ſed ſucceſſor executioni mandabit ſententiam. tamen interim habebitur pro bannito: per Bald.in l.j.ſi aduerſ.lib.j.

Statutum, quòd bona exititiorum & expulſorum debeant confiſcari, & eorum nomina debitorum. debitor expulſi fuit coactus promittere communi, poſteà relaxatur ſequẽti die ſoluit. reuerſus expulſus non poterit petere, ſecundum Bald.in l.ij.quod me. cau.vbi Cy.ſuper hac quæſtione.

Statutum, quòd bannitus poſſit impunè offendi, an occidens dicatur miniſter legis: per Bald.in l.accuſationis.quod me.cau.& ibi gloſſ.facit. Item adde, quòd tale ſtatutum videtur permittere, quòd ipſe faciat, non quòd per alium faciat: vt not. in l.cum fundum.de vi,& vi ar. per Baldum in l.accuſationis. ſecundum eum.

Statutum, quòd poteſtas in homicidiis habeat arbitrium de iure, & facto procedendi, an vigore iſtius arbitrij poterit puniri occidentem bannitum: certè non, ſecũdum Bal.in l.decurionum.quib.ea cauſ. irrog.infam.

Statutum, quòd banniti poſſunt impunè offendi, non poteſt bannitus ſeipſum vulnerare: quia ipſe non eſt in banno ſui ipſius: ſicut ſeruus non in peculio ipſius. Pro quo facit ff.de pec.l.depoſui.§. Stichus. Bald.in l.j.de ſer.fugi.

Statuta circa denuntiationes maleficiorum.

Statutum, quòd ſyndici teneantur denuntiare maleficia commiſſa in ſuis territoriis, quoddam maleficium eſt commiſſum in confinio duorum territoriorum, quæro quis ſyndicus teneatur denuntiare: reſpondeo vterque per l.ſi verò.§.quòd ſi ex mediano, de his, qui deie.vel effud. per Baldum in l.ij.C. vbi de cri.agi.opor. & per eundem. in l.ſi plures.de condi.inſer.

Statutum, quòd ſyndicus infra x. dies teneatur denuntiare maleficia, ſi ſecùs fecerit, puniatur in tantum, cuius dimidia applicetur fiſco, dimidia accuſanti, accuſator dicit ſyndicum non denuntiaſſe; ſyndicus quòd ſic, cui incumbet probatio: & tenet quòd ſyndico: Bald.in l.cum mulier.ſolut.matr.

Statutum, quòd ſyndicus teneatur denuntiare damna data proteſtata per dominos, infra quartum diem, à quo tempore intelligatur iſta dies, an à die damni dati, vel proteſtationi: quod verius eſt ſecũdum Bal. in l.ſi quis nolente.de nego.geſt.

Statutum, quòd ſyndicus teneatur denuntiare maleficia ſibi denuntiata per iniuriam paſſos, paſſus iniuriam fecit proteſtationem, quòd denuntiaret omnem iniuriam factam per Pe. an ſufficiant iſta verba generalia: certè non, per Bald. in l.ſi quis nolente.de neg.geſt.

Statutum, quòd de damno dato credatur dicto ſyndici, ſi ſyndicus nunciet falſum, an debeat ſibi credi. Iac.de Aret.quòd ſic Iac. Bu.quòd ſi probabitur falſum, non ſtabitur. In dubio ſtabitur, ſecundum Bal. in l.j.C ſi aduer.lib.

Statuta circa concordiam & pacem habendam.

Statutum, quòd concordia debeat fieri infra octo dies à die inchoati proceſſus, an valeat facta illa dit: Bald.quòd ſic in l.fin.in prin.de tempo.appell.

Statutum, quòd ſi propter ſtatutum eſt permiſſa concordia in criminalibus, an ex iſta concordia oriatur exceptio, non ſolum declinatoria ſed peremptoria: per Bald. in l. tranſigere. de tranſact. & vide eundem in l.diuus.ad Sillan.

Statutum, quòd de maleficio commiſſo in diebus paſcalibus, non poſſit fieri concordia, an intelligatur de maleficio commiſſo infra xv. dies, an de ſola die paſcali. Iaco. Butr.quòd intelligatur ſecundum communem vſum loquendi, per leg. librorum. §.quod tamen caſſius.de l.iij. Bal.in l.omnes.de fer.

Statutum, quòd de percuſſione ſanguinolenta nõ poſſit fieri concordia, de aliis ſic: quòd ſi ſpinxi te in ter

ram,& lapis fregit tibi caput, quòd possit fieri concordia, per Bald.in l.si.ad l. Aquil.quia non sum illo lapide vsus tanquam instrumento,&non fuit sangui nolenta, attento corpore & animo meo.

Statutum, si sanguis ob percussionem exiuerit, non valeat pax: si percutio aliquem pugno, & cadit in terram,&exit sanguis:tamen potest fieri pax:quia non fuit vsus terra, vt instrumento:per Bal.in l.j.si seruus exte.vide vtrobique.

Statutum, quòd de quolibet crimine possit fieri concordia, excepto furto, homicidio, & falso, an poterit fieri de robaria stratæ:Bal.in l.transigere.de transactionibus.

Statutum, quòd de omnibus possit fieri concordia, & pax, prætetquam de homicidio. modo quidam est de homicidio condemnatus,& sic ex ficta confessione, an poterit fieri pax? certè sic:quia statutum intelligit de vero homicidio :secundum Bald.in l.transigere.

Statutum, quòd si per statutum est prohibita concordia in quibusdam casibus: tamen si fiat concordia, iudex ex officio, poterit repellere accusatorem per Bald.in l.transigere.

Statutum, quòd percussori possit fieri concordia, nunquid ex hoc statuto posit fieri concordia mandanti?per Bal.in l.transigere.

Statutum, quòd de furto non possit fieri concordia: potest tamen fieri de robaria, quamuis sit delictum maius. quia verbis statuti est standum, quamuis glo. faciat in contrarium, in l. si te expilasse. ex quibus caus.infam.

Statutû, quòd si occisor intra certum tempus habuit pacem cum hærede occisi, soluta certa pœna communi extrahatur de banno, modò ex pluribus hæredibus interfecti quidam facit pacem, alij non: quæritur, an ista interfectio gandear priuilegio statuti. Oldr. & Vber. de Cre.tenuerunt, quòd non, in l.j.§. denuntiari.de ven.inspi.Cyn.dicit, quòd fuit determinatum contrarium, si statutum loquitur in singulari numero, arg.ff.ad Trebel.l.fin. Bart.in l.eadem. §.Cato.de verb.obli.dixit standum maiori parti hæredum, vt si maior pars, & dignior facit pacem, debet haberi rata per omnes, alias non valet:per l.fin. qui bon.ced.poss.& ar.C.de nupt.l.in euictione.& l. viduæ.ad hoc facit, quod not. de tut.& cura. da. ab his.l.vbi facit.ca.cum omnes.de consti.sed Bald.tenet, quòd si statutum loquitur per verba singularis numeri, quòd sufficiat pax facta ab vno ex hæredibus, qui sit honesta persona,& faciat bona fide.nam & ius diuinum ad hoc hortatur offensum: vt not.ff. de his, qui no. infa.l. furti.§. pactúsve.& quia multa pro & contra allegantur. Ita dicit ipse, an id quod factum est per vnum ex hæredibus, valeat & teneat? distinguendum, aut indiuisibile accedit rei communis habet naturam, & melior est conditio prohibentis,& plus valet prohibitio vnius, quàm multorum consensus: vt l.per fundum.& ibi not. Aut stat per se, & tunc vt ius indiuisibile tendit ad percipiendum aliquod commodũ,& dicit omnes requiri, & si discordant, præfertur maior pars:& not. per Bartol.in l.hæredes.§.peto.ad Trebellian. Aut ius indiuisibile tendit ad vindictam,& tunc præfertur magis idoneus,& cuius magis interest.ff.de sepul.viol.l.sepulchrum. Aut tendit ad remissionem vindictæ,& idem puto: quia fauorabilior est liberatio, quàm vindicta:& quia agitur de publica vindicta, quam respublica remittit. Nec possunt cohęredes prætendere læsionem aliquam: quia nihil agunt, nisi vt officiant: ar.ff.de rei ven. l. in fundo.& de aqua plu. ar.l.ij.§.idem Varus. Bald. in l.si manumissus est.de liber.& eo.libe.& in d.l.tenet, quòd sufficiat habere pacem ab ipso vulnerato, tamen statutum loquitur de hærede,& Barto.tenuit contrarium in l.damni.§.Sabinus.de dam.infect. Bald.Perusinus.

Regulæ statutorum, per Bartolum.

STATVTVM quod aliquid generaliter mandat, non porrigitur ad illicita, vt per Bar.in l.si quis sub cond. de condi.insti.& l.totiens.de pollici.& l. ambitiosa. ff.de decre.ab ordi.facien.Bart.

Statutum loquens de filiis, an intelligatur de naturalibus? Cyn in l.libertinum. C.de inter.matri.dicit, ꝙ aut est odiosum, rationabile, aut irrationabile,& vide l.quisquis.ad l.Iul.maie.Ioan. And.indistinctè tenet quòd comprehendatur, aliàs sequeretur, quòd melioris conditionis essent naturales quàm legitimi: vt dicit gloss.in c.statutum.de rescrip.lib.vj.per Bart.in l.ex facto.§.si qui.ad Trebel.

In statuto, vel lege quando vna qualitas ponitur inter duo verba, determinat vniformiter actus vtriusque verbi.ff.de acqui.pos.l.si de eo.§.seruum tuum.nam ibi text.bona fide.determinat verbum, verbum, traditum possedi.facit text. in l. doli verbum. coniuncta l. j.de ser.cor.

Statutum non ligat ignorantes, nisi sit ignorantia crassa,& supina:l.fin.cum sua glo.de decre. ab ordi fa.& est casus in ca.vt animatum.extra de consti. libr.vj. secundum Bart.in d.l.fin.& in l.cunctos populos. C. de sum.Trinit.& text.in cap.cognoscentes.extra de constit.in antiq.

Statutum, ꝙ loquitur indefinitè, an æquipollet vniuersali. vide per Bart.in l.si in rixa. ad l. Corne.de si c.ff.

Statutum habẽs plura capitula, in quorum vno est apposita certa pœna, in fine est apposita clausula generalis, certè non refertur ad illud cap.per Bal.in leg. sanctio legum.ff. de pœn.

Statuta videntur esse stricti iuris: vt not. Bart.in l.constitutionibus.ad municipa.ff.

Statuta licet non recipiant interpretationem, siue extensionem actiuè.l.si verò §.de viro. ff.sol.mat.recipiunt tamen passiuè:in l.j.de mune.& hono.ff.

An in statutis masculinum concipiat fœmininum? dicit Cyn.quòd non, quia illud esset ex interpretatione, in l.j.de verb.signif.Barto.dicit ibi, quòd ex propria significatione concipit.

Statutum, quod loquitur de patrimonio nobilium, an comprehendat bastardos?per Bald.in l.pronuntiatio.de verborum signif.

Statutum, cautela est, quòd fiat statutum, quòd res cõmunis possit vendi seu publicari, tunc poterit vendi aliàs non posset, nisi Imperator ipse vendat, per Barto.in l.prima.ne quid in loco public.

Statutum an cautiones, quæ introducuntur per statutum, sint prætoriæ?per Bart. ff.de verbor.obligatio. l.stipulationum.

Statutum, quòd contra faciens, perdat ipso iure rem, non tamen perditur possessio ipso iure, licet dominium perdatur. Bartol.in leg.commissa.de public. & vect.

Statuta recipiunt interpretationem restrictiuam, ne quis indebitè puniatur: per Bartol.in leg.Cæsar.de publican.

Statutum, quòd potestas nullam solennitatem iuris teneatur obseruare, quid importat? per Bartol.in l. filius. de dona. quod intelligas, quòd tollat omnes

solen

solennitates iuris Ciuilis.

Statutum, quando verba apponuntur, quæ possunt accipi in præteritum, & futurum, quid iuris? vide in l. 3. §. ex pluribus. de acquirend. poss. & remittit ad l. vt gradatim. de mune. & hono. ff.

Statutum, an possit introducere fictionem, per Bart. in l. si is qui pro emptore, ff. de vsucap.

Statutum vult, quòd post moram ipso iure fiat executio, operatur, quod nõ potest purgari mora: per Bar. in l. insulam. de verbo. oblig.

Statutum non recipit interpretationem: per Barto. in l. quicquid adstringendæ, de verbo. oblig.

Statutum nolo te semper aduertere, vt inspicias, an statutum respiciat personas, vt puta nullus audeat cõtrahere cum muliere, quia tunc non confirmatur iuramento, quod in contrarium fit, per Barto. in l. si quis pro eo. de fideiusso. alias secus, scilicet, si non refertur ad personam.

Statutum quod dicit, si non soluerit intelligitur strictè de solutione naturali: vt in leg. solutione. de solutio. per Bartolum.

Statutum, imponit pœnam propter aliquod factum, an requiratur dolus, vel sufficiat culpa, in l. si quis test. li. esse ius fue. l. j.

Statutum, quod procedit per modum regulæ semper intelligitur repetitum in alio statuto: verbi gratia, quòd potestas teneatur ferre quãlibet sententiam cum consilio sapientis: alio statuto dicebatur, quòd iudex in quibuscũque causis debeat procedere summariè. certè intelligitur repetitum, quòd ferat sententiam cum consilio sapientis: per Barto. in l. prætor. §. erit. ff. vi bono. rapt. quia primum statutum venit per modum regulæ: aliàs secùs.

Statuta, quæ aperiunt viam clementiæ, sunt fauorabiliter extendenda: secundum glos. in l. furti. §. pactus. de iis, qui no. infam. quod tene mẽti ad multa argumenta.

Statutum, vel priuilegium, quod dat immunitatem patri, & filiis, habeant filij, viuo patre immunitate gaudere. ff. de iure immu. l. ij. Bart. in l. Gallus. §. quidam rectè. de lib. & posthum.

De potentia statutorum, & eorum valore per Bart.

STATVTVM, an possit grauare singularem personam? per Barto. in l. toties. de polli & in l. ambitiosa. de decre. ab or. fa. & in l. Antiochensium. de priuil. creditor.

Statuta, an ciues qui habent arbitrium in ciuitate, possint facere statutum super eo, cuius arbitrium non est concessum, quod vide per Bar. in l. ambitiosa. nu. 26. de decre. ab or. sa.

Statutum, si concedatur arbitrium prioribus super abundantia, si aliquid statuerint, quando possint reuocare? per Barto. in dict. l. ambitiosa.

Statutum, quòd non posit esse prior, qui non habẽt mille in bonis, an habeatur respectus ad bona dotalia? videtur quòd non, per Bart. in l. Lucius. §. idem respondit.

Statutum, quòd quis non possit ire extra territorium, valet, vt l. cunctos populos. de summa Trinita. per Bart. & l. fin. de decre. ab or. fa.

Statutum, quòd quilibet possit prætendere tignum vsque ad mediam viam. duo vicini erant concordes facere pontem simul, quid iuris? in l. pro regione. de acquir. rer. dom.

Statutum, quòd forensis non posit acquirere hìc aliquam rem immobilem, cõtingit, quòd forensis successit ciui præscribenti aliquam rem, vtrum ex defectu personæ præscribentis interrumpitur præscriptio? respondeo, si ex omni causa impeditur acquirere, interrumpitur: alias non, per Bart. in l. naturaliter. de vsucap.

Statutum, Potestas iurauit seruare statuta, an teneatur seruare statuta posteà facta, vel futura? per Bart. in l. sed si stipulatus. §. cum stipulamur. de verb. obli.

Statutum, quòd nullus possit esse prior, nisi sit de arte, tempore quo missus fuit in sacculo non erat de arte, sed tempore quo debet administrare, est de arte, certè debet attendi tempus electionis: per cap. si eo tempore. de rescrip. per Bart. in l. vsusfructus. de stipu. seruo.

Statutum, an possit tollere ferias inductas ad honorẽ Dei? vide in c. capellanus, & in c. fi. de feriis.

Statutum, an possit fieri, ne possit appellari, & si est ciuitas, quæ habet causas principales, & causas appella. in l. omnes populi. de iusti. & iure. & in l. ambitiosa. de decre. ab ordi. fa.

Quòd quis habeatur, vt talis, quid importet, &c.

STATVTVM, quòd omnes habitantes in ciuitate, hora confecti statuti habeantur pro ciuibus, quidam dicta die erat absens, & retinebat tamen familiam in ciuitate, an sit ciuis? vide Barto. in l. j. §. primo. de lib. agnos.

Statutum, quòd scholares tractẽtur vt ciues, an si scholaris habet aliquod priuilegium vltra ciues, possit eo vti non obstante statuto? per Bart. in l. iij. §. si emãcipatus. de contra tab.

Statutum, quòd talis habeatur pro ciue, aliud est esse ciuem, & aliud, quòd habetur pro ciue, per Bart. in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap. & l. si maritus. ff. de adult.

Statutum, quod loquitur de ciuibus, an habeat locum in illis ciuibus, qui non subeunt munera. Barto. in l. j. ad munici ff.

Statutum, quòd Florentini habeantur pro ciuibus, per Barto. in l. si is, qui pro emptore. ff. de vsucap.

Statutum, an ciuitas promittens fœneratori tractare eum, vt ciuem. deinum vult facere statutum, quòd illi fœneratori non liceat petere debitum, vsque ad tres annos, an videatur esse factum contra pactum? Bart. quòd non, in l. quidam cum filium. de ver. obl.

Statutum, quòd filia nupta habeatur in omnibus, vt sui iuris, ego dico, quòd ipsa verè est sui iuris: per Bart. in l. si maritus. l. Iul. de adul.

Statutum, quòd quis habeatur pro ciue, ille qui probabit se xv. annos habitasse in ciuitate, per quatuor vicinos proximiores, qui intelligantur vicini? vide Barto. in l. si tertius. de aqua pluui. arcend.

Statuta contractuum, & primò de consensu.

STATVTVM, quòd mulier non possit se obligare sine consensu duorum propinquorum consanguineorum, non potest adire hæreditatem, in qua adeundo se obligat: vt insti. de autho. tu. §. neque. per Bart. in l. cum de lege. ff. de acqui. hæred. circa prin.

Statutum prohibens mulierem contrahere sine consensu duorum propinquorum suorum consanguineorum, videtur quòd debeat interuenire consensus ante, vel statim post contractum: nam cum iste consensus requiratur per modum auctoritatis, ideo ante debet interuenire. arg. l. obligari. §. tutor. de auc. præst. quia vbi requiruntur istæ personæ ad sic auctorandum est solennitas iuris, ideo hæc ignorare est error iuris: vt l. nunquam. ij. in prin. de vsucap. quod in statutis verũ credo inter subditos, secus fortè in non subditos. ar. no. in l. item Mella. ad l. Aquil.

Statu-

Statutum,quòd filius non possit se obligare sine licentia patris,modò pater,& filius se obligant in eodem instrumento,an ipsi videantur data licentia?dicit Barto.quòd sic.in l.eum pater.§.libertus.de leg.ij.

Statutum, quòd filiusfam.non possit se obligare sine consensu patris, vtrùm habebit locum in contractu facto à filio extra territorium ciuitatis, vbi est statutum?& dico quòd sic,in l.castrensi.de castren.pecu. Barto.

Statutũ, quòd mulier non posſit contrahere sine consensu duorum proximorum consanguineorum suorum, an posſit adire hæreditatem absque eis? certè sic,quia non est propriè contrahere per Barto.in l. apud Iulianum.§.si.ex quib.caus.in poss.ea.ff.

Statutum,quòd mulier non posſit contrahere, vel testari sine consensu consanguineorum, si consanguinei requisiti nolunt consentire, ad iudicis officium spectat examinare causam contradictionis. Barto. in leg.si mulier.§.eo autem tempore.ff.soluto.matrimonio.

Statutum,quòd mulieres,& minores non possunt contrahere sine consensu aliquorum cõsanguineorum suorum,intelligitur tantùm,quòd non possunt præstare,vbi de acquirendo directè sibi tractatur.

STATVTVM,quòd de pretio rei venditę,soluatur gabella:per Bart.ff.de condit.& demonst.l.sed & si hæc specialiter.§.cuidam.

Statutum, quòd de qualibet sententia condemnatoria soluatur gabella: non tamen tenetur soluere de confesſione,seu præcepto confesſionis. Bar.de confes.l.prima.

Statutum,quòd nullus monachus soluat gabellam,intelligitur de eo, qui anno stetit in monasterio, per Bart.in l.interdum.§.quoties.ff.de publica.

Statutum,quòd de omnibus redditibus soluatur gabella.quidam locauit fundum pro centum flore. colonus percipit fructus, & soluit gabellam, an ego dominus teneor soluere?certè non,per Bart.in l.interdum.§.quoties.de publi.

Statutum, quòd scholaris non soluat gabellam in ciuitate:quidam scholaris recessit, & stetit per aliquod tempus,& posteà transit per ciuitatem,& dicit se esse scholarem, an teneatur soluere?certè quòd sic, per Bar.in l.naturalem.§.apum.de acq.rer.do.

Statutum,quòd de quolibet contractu soluatur gabella,ego uolens soluere hãc gabellam habui fundum pro derelicto, & tu occupasti:certè cum istud pro derelicto habere, sit quædam donatio, soluitur gabella.ar.l.quod seruus.de stipul.seruo.Bart.

Statutum,quòd de quolibet contractu soluatur gabella,an si receditur ab emptione, vel contractu, dicatur nouus contractus,& sic debeat solui gabella?per Hono.in l.iurisgen.§.adeò.de pact.

Statutum,quòd debeant solui tot denarij nomine gabellæ pro qualibet libra:modò quæritur, quid, si id super quo contrahitur, non ascendit ad libram? est ar.quod nulla gabella debeat solui.l. ita autem. in princ.de admi.tuto.per Bart.

Statutum,quòd soluatur certa gabella, si nec emptor, nec venditor soluit,quid iuris? vide Barto. in l.cum mulieri.solut.matrimonio.

Statutum,quòd de quolibet testamento soluatur tantum nomine gabellæ, certè si ex vno testamento fierent mille scripturę,vnum testamentum est,vnáque debet solui gabella.Bart.in l.j.de test.

Statuta contractuum diuersorum casuum.

STATVTVM, quòd si quis non soluerit pensionem intra mensem posſit expelli de domo, intelligitur de pensione,quãdo sic facta est locatio:vt intra mẽsem soluatur. Secùs,si esset data dilatio.

Statutum, quòd si quis cesserit cesſionem seu actionem alicui nobili,cadat à iure suo:aliquis cesſit,qui cedere non poterat,vel aliàs cesſio non valet, cadit ne iure suo?teat.est,quòd non,in l.si ex duobus.ff.de bon.poss.cont.tab.

Statutum prohibens alienationem, videtur prohibere & præscriptionem:secundum Barto. in l.vbi lex. de fideiuss.& ibi glos. not. Azo.in summ. de vsucap. pro emptore.facit l.alienationis,de verbo.signifi.

Statutum ciuitatis, quòd forenses non possunt emere in suo territorio, vtrum mulier inde originaria nupta alibi posſit ibi emere? Barto.determinat, quòd sic:in l.fin.§.iidem rescripserunt mulierem. ad municip.

Statutum, quòd nobilis non posſit recipere cesſionẽ contra popularem sub tanta pœna, nunquid posſit habere succedendo? per Barto.in l.j.§.sed si iure.ad municip.

Statutum,quòd maritus lucretur tertiam partem dotis,an istud lucrum debeat esse præcipuum illius filij nati ex illa vxore, vel debeat communicari aliis? per Barto.in l.dotem.de cast.pecu.

Statutum,vbi prohibet aliquid facere aut aliquẽ contrahere,ille faciendo & super hoc iurando, non obligatur per Bar.in l.is,qui bo.de verb.oblig.

Statutum loquens de donatione non intelligitur de donatione causa mortis:Bart.in l.filius.de dona.

Statutum, quòd nullus posſit alienare rem non allibrato.quidam vult facere hæredem nõ allibratum, an posſit per Bart.in l.si ita quis.§.ea l.de verborum obligationibus.

Statutum prohibens certas personas cõtrahere,impedit etiam naturalem obligationem.Barto.in l.cum lex.de fideiuss.

Statutum,quòd si quis tenetur dare frumentum, liberetur dando tantam quantitatem pro quolibet corbe,quòd per pactũ huic statuto etiã per iuramentũ renuntiare non potest,quia fuit factum in publicam vtilitatem vt ciuitas abundet hominibus, qui possunt soluere collectas,& laborare terras:per Bart.in l.si quis pro eo.de fideiuss.

Statutum,quòd prohibet vnam partem, puta nobiles contrahere,an firmetur contractus iuramento?in l.si quis pro eo.de fideiuss.

Statutum, vt pupillus vel alius minor non contrahat sine certa solennitate, vel si esset facta prohibitio ex parte contrahentis cum eo certè tunc pupillus vel minor non obligaretur etiam naturali obligatione: Bart.in l.j.de noua.

Statutum, quòd nullus posſit emere frumentum sine licentia officialis, de venditore nihil dicit, an idem intelligatur de vendente? videtur quòd sic. l. fin. de accepti.

Statutum,quo filiusfam. vel minor, vel mulier prohibentur aliquod genus contractus celebrare,ita porrigit effectum suum vbique, sicut porrigeretur vniuersalis administrationis.Barto.in l.si duo. de administr.tutorum.

Statutum, quòd qui rem suam immobilem vendiderit forensi vel vendenti consenserit, puniatur certa pœna.pone quòd actionem personalem ad rem habebam vel mihi debebat restitui per fideicommissum consensi:quid iuris? vide Bald.in l. Gallus.§.videndum.in fin.de lib.& posthum.

Statu

Statutum, quod forenſis poſsit emere poſſeſsionem, demum eſt facta reformatio, quòd qui dederit tale caſtrum, debeat habere tali pondere à communi, quid ſi forenſis det, an debeat habere? videtur quòd non: quia debet intelligi de habili ad habendum: vt leg. gradatim. §. ſed ſi lege. in contrarium eſt caſus in leg. ſi quis in graui. §. vtrum. Bartol. ibi. ff. ad S. C. Sillan.

Statuta circa iudicia, & primò de inſinuatione.

STATVTVM, quòd quicunque habet inſtrumentum teſtamenti vel codicillorum alicuius rei, valoris x. librarum, vel ſuprà, debeat illud producere, infra vj. menſes animo inſinuandi, alias nõ valeat, an qui eſt ſubſtitutus pupillo pupillariter, debeat inſinuari teſtamentum? per Bar. in l. is poteſt. vltra principium. de acquir. hæred.

Statutum, quòd teſtamenta inſinuentur, aliàs non valeant, an teſtator poſsit remittere iſtam inſinuationem? certè non, per Bar. in l. nemo poteſt. de leg. j.

Statutum, quòd omnis donatio debeat inſinuari infra menſem, aliàs non valeat: modò inſinuata infra menſem, ſed ab initio fuit res tradita, an impeditur tranſlatio dominij? per Bart. in l. cùm ita quis. §. ea lege. de verbor. oblig.

Statutum, quòd inſtrumenta donationis debent inſinuari infra ſex menſes, aliàs non valeant: non infirmatur ipſo iure, ſed producunt exceptionem: per Bart. in l. cum lex. de fideiuſſ.

Statutum, quòd ſi quis habet inſtrumentum donationis, teſtamenti, vel codicillorum. à x. libr. ſuprà, teneatur inſinuare, quòd ſi tanta quantitas eſt promiſſa, vel legat, non inſpecto, vtrum debitor ſit ſoluendo vel non, debet illud inſinuari: per Barto. in l. qui tabulas. ff. de furtis.

Statutum, quòd teſtamenta inſinuentur, aliàs non valeant, an teſtator poſsit remittere iſtam inſinuationem? Bart. in l. nemo poteſt. de le. j. vbi tenet, quòd non. & dicit, quòd eſt caſus in d. l. nemo. quia iura pertinentia ad ſolennitatem, teſtator non poteſt tollere. Ad idem quod not. Cyn. C. de dona. l. fina. quòd legibus præcipientibus inſinuationem non poteſt renuntiari. Nam quæ ſtatuũtur propter euitandam falſitatem, vel pericula, non poſſunt remitti per teſtatorem vel contrahentem: in l. comparatis. de fid. inſtr. C. de hoc per Iac. de Bel. in authen. vt ma. cre. & de. §. quia vero. ſed iſtæ ſolennitates fuerunt conuentæ, vt ceſſent falſitates: vt leg. iubemus. C. de teſtam. ergo, &c. de hoc plenè vide per Bartol. an per partem poſsit renuntiari, in l. modeſtinus. ff. de ſolu. vtrùm per iuramentum poſsit tale pactum confirmari, per eundem in l. ſi quis pro eo. de fideiuſ. & circa hoc vide in l. ij. vt le. nomin. cau. in quibus ll. tenet quòd non.

Statuta circa præſcriptiones.

STATVTVM, quòd ſi quis non petierit ſuum per decennium, præſcribatur, & quæratur dominium poſsidenti, an intelligatur de directo? & dic quòd ſic, quia illud vltra ius commune debet ſtatutum operari. l. j. ad municip. hoc tenet Bart. in l. ij. C. de vſucapionibus.

Statutum, quòd in ſeruitutibus non habeat locum præſcriptio, niſi certo modo, intelligitur in ſeruitutibus inducendis. Secùs in tollendis: quia ſtamus iuri communi: vt l. 3. de vſucap.

Statutum, præſcriptio quæ inducitur per ſtatutũ qualiter interrumpatur? dic quòd per ſolã citationem: Bart. in l. in omnibus. de act. & obligat.

Statutum, quòd diuiſio poſsit peti non obſtante curſu cuiuſcunque temporis, debet intelligi durante communione. Secùs ſi præſcriptum eſt diuiſioni. ff. pro dote. l. ſi. cum ibidem alleg. per glo. ſecundum Bart.

Statutum, quòd non petentes debitum infra tantùm tempus cadant à iure ſuo, qualiter currit iſta præſcriptio? certè vera negligentia non petentis. leg. ſi rem alienam. ff. de vſucap.

Statuta circa exceptiones & appellationes.

STATVTVM, quòd non poſſunt opponi niſi certæ exceptiones, non tamen excluduntur ſimiles, aliæ legitimæ in corpore iuris, ſiue in ſtatutis incluſę: per Bartol. in l. j. quod vi aut clam. per canoniſtas, de offic. deleg. cap. ex parte. el ij. facic gloſ. not. in l. ita nobis pudor. de adul. C.

Statutum, an ab iniquitate iudicis, vel ſtatuti poſsit appellari? per Bart. in l. fin. de appel. & in l. omnes populi. de iuſti. & iur.

Statutum, quòd cauſæ debeant committi in arbitratores, poterit appellari à ſententia eorum, ſecundum Bart. in l. j. in fi. ff. qui appel. non licet. per l. fi. C. de iudiciis.

Statutum, quòd principalis verè contumax non appellet: ſi eſt contumax. procurator an poſsit principalis appellare. Bartol. in l. neque erranti. de fideicommi. liber.

Statutum, quòd condemnatus pro violentia poſsit appellare, quidam eſt condemnatus, quia congregauit homines, an videatur condemnatus pro violentia? per Bart. in l. ij. ad l. Iul. de vi pri.

Statutum, quòd nulla poſsit opponi exceptio, niſi nullitatis, vel falſitatis, an quis poterit opponere illas, quæ permittuntur per aliud ſtatutum? videtur quòd ſic, per gloſſ. not. in l. ſerui nomine. de vſucap. ar. illius glo. iunctæ l. cum tex.

Statutum, inferioris, quòd fit in fraudem appellantis, quæ interponitur ad ſuperiorem non valet: vt extra de iureiur. c. venientes. Barto. in l. quæ ſub condi. de condit. inſtit.

Statuta iudicialia diuerſorum caſuum.

STATVTVM, quòd teſtamenta mandentur executioni, ſicut ſententia, per Barto. in l. filio præterito. ff. de iniuſt. rupt. & ir.

Statutum, quòd per liberam perſonam quæratur nobis actio, an quæratur vtilis vel directa? per Bart. in l. j. §. ſublata. ff. ad Trebell.

Statutum, quòd arbitri teneantur acceptare, & apponit pœnam ſi excuſat, an recuſando incidat in pœnam? certè ſic, niſi faciat cauſa euitandi ſuum damnum: vt ff. ad Trebell. l. apud Iulianum. in princ. & l. cogi. §. ſi quis. per Barto.

Statutum continet certam pœnam, iudex dicit: condemno te ad pœnam contentam in ſtatuto: certè valet iſta ſententia: per Bart. in l. iudex. poſteaquam. de re iudicata.

Statutum, quòd iudex teneatur ad petitionem partiũ cauſam committere conſilio ſapientis, quòd ſi cauſa nullum habet dubium, nõ teneatur committere. vt l. ille aut ille. §. ſi. de leg. 3. per Ia. de Are. vide circa hoc Bar. in l. j. §. ſi plures. de exercit.

Statutum, de cauſis compromittendis, ſi non procedit libellus, quia eſt ineptus, non procedit cõpromiſsi petitio, ſecundũ no. in l. ſed patronus. de iureiur. & per Barto. in l. ambitioſa. de decre. ab ordi. facien.

Statutum, quòd ſchedulæ aliorũ manu notarij ſubſcriptæ publicẽtur, an poterit peti publicari hæres, qui fecit ſchedulam ſcribendo voluntatem defuncti? &

tradit

tradit notario, qui ſe ſubſcribat, dicens actus, &c. per Bart. in l. j. §. ex illata quoque. ad l. Cor. de fal.

Statutum, quòd contumaces condemnati non condemnentur appellantes, quidam eſt condemnatus, vt contumax appellet, & dicet ſe non fuiſſe contumacem, quia non fuit ritè condemnatus, citatus audiri certè debet, ſecundum Bald. in l. iiij. §. condemnatum. de re iudic.

Statutum, quòd iudex teneatur ſequi conſilium ſapientis, an poteſt à ſententia ſua appellari? per Bart. in l. ſi venit, de re iudic.

Statutum, quòd principaliter citatus debeat comparere aliter habeatur pro confeſſo, tutor vel procurator citatus non comparuit, an habeatur pro confeſſo? Bart. in l. neque erranti. de fideicom. lib.

Statutum, quòd ſi creditor ſteterit per x. annos, quòd non petierit, non videtur poſſe renuntiari. Bar. in l. j. de vſucap.

Statutum, quòd ſi creditor non petierit debitum infra certum tempus, cadat iure ſuo, tollitur obligatio ciuilis effectus naturalis. Et ſi dicitur de vno, non audiatur, nulla obligatio tollitur: ſed via agendi. Bart. in l. j. §. ſi viam. de vſucap.

Statutum, loquens de cauſis compromittendis inter conſanguineos, quòd venditor poteſt petere, ſi eſt quæſtio inter emptorem, cui ipſe vendidit, & conſanguineum ipſius venditoris, per l. procur. §. procur. rem ra. habe.

Statutum, quòd petens debitum incidit in pœnam, quòd ſi opponit compenſationem debiti ſolui, videtur quòd incidit in pœnam, ſecundum Bartol. in ſi. rem ra. haber.

Statutum, quòd ſi quis non ſoluerit collectas, non audiatur, neque in ciuili, neque in criminali. Contingit, quòd non ſoluens collectas, fuit percuſſus: an iudex poſſit inquirere de tali percuſſione? per Bart. in l. non ſolùm. §. quamquam. de iniur.

Statutum, quòd ſi quis produxerit exceptiones contra inſtrumentum, nec probauerit, puniatur in tantum. aliquis modò opponit per procuratorem, & non probauit, dico quòd ille puniatur verè: quia ille agit, nec debet inſpici, an verba loquantur in perſonam, an in rem, per Bar. in l. ſed ſi vnius. de iniu.

Statutum, quòd ſi quis cadat à iure ſuo, ſi debitum non petierit, &c. an cadat præcario, quod poſſidet per debitorem? videtur quòd non, vt l. ſi alienam rem. de pig. act. ſecundum Barto.

Statutum, quòd cauſa debeat committi cõſilio ſapiẽtis, ſi ille omittit, an ſit committenda alteri? per Bar. quòd ſic. in l. j. §. ſi plures. de exercito. quia ſtatutum loquitur in genere, quod perire non poteſt. vbi, &c.

Statutum, quòd accuſatus vel inquiſitus non poſſit declinare forum, vel iuriſdictionem poteſtatis vel capitanei. & ſi alia fecerit, poſſit impunè offendi, quod ſi filius, vel monachus, vel clericus eſt accuſatus, & ipſi non declinabunt iuriſdictionem poteſtatis, vel capitanei, ſed Abbas vel ſuperior, & eodem modo pater declinabit pro filio pro ſuo intereſſe: ſecundum Bart. in l. pe. §. ad crimen. de publi. iud. & adde per eundem in l. ij. eodem rit.

Statutum, quòd nulla condemnatio fiat à capitaneo, niſi priùs fiat depoſitum per reum, quid ſi condemnauit, & non eſt factum depoſitum, ſed eſt in cauſa leui? Bar. quòd non tenetur. vt l. leuia. in ſi. de accu.

Statuta circa maleficia, & primò de bannitis.

Statutum, quòd bannitus non audietur tam in agendo quàm in defendendo, per Bart. in l. cum mulier. ſolut. matrimonio.

Statutum, quòd bannitus poſſit impunè offendi, verũ pendente quæſtione nullitatis banni intelligitur ſuſpenſa poteſtas offendendi? Bart. in l. iij. §. ſi priùs. de acquirend. poſſeſ.

Statutum, quòd bannitus à centum libris ſuprà, poſſit impunè offendi, quidam eſt condemnatus duobus bannis, vno in quinquaginta, alio quinquaginta, certè non poteſt offendi: per Bart. in l. in teſtamento. §. ſi duo. de condi. inſti.

Statutum, quòd bannitus non poſſit agere, nec accuſare, an poſſit officium iudicis intentare: per Barto. in l. non ſolùm. in ſi. de iniur. per Honor. in l. j. ſi tutor non geſ.

Statutum, quòd bannitus non poſſit reuerti ad ciuitatem infra x. annos, niſi habuerit pacem ab hærede offenſi, an ſi filius abſtinuit ſe ab hæreditate paterna, poſſit facere pacem bannito? per Bar. in l. ſi filius qui patri. de vulg. & pupil. in fin.

Statutum, quòd Titius, filij & nepotes ſint rebelles, de quibus nepotibus intelligitur? certè de natis in vita Titij, non de natis poſt mortem: per l. Titius. de ſuis & legit. Barto. ibi.

Statutum, quòd Titius: & omnes de domo ſua ſint rebelles, an comprehendantur filij naturales? Barto. quòd non, in l. fin. de verbo. ſig. niſi in ſtatuto ſit expreſſum aliquod verbum naturalitatis: iam tantum eſt dicere de domo, quantum de tota cognatione. Sed conſtat, quòd non eſt cognatus, dicit ipſe non. Pro hoc vide de verb. ſig. l. permutatio. §. familiæ.

Statutum eſt in ciuitate fauore creditorum, quòd debitor bannitus vel excommunicatus condemnatus de debito nullum contractum poſſit facere, donec ſoluat. contingit, quòd talis debitor contraxit, poſtea ſoluit, certè talis contractus cõfirmatur: per Bar. in l. cum vir prædium. de vſucap.

Statutum, quòd banniti poſſint definitiuè condemnari, etiam abſentes, quidam eſt condemnatus, & abſens, & moritur, an pœna tranſit ad hæredes? & videtur quòd non, per Bart. in l. ex iudiciorum. de accu.

Statutum, quod banniti poſſunt extrahi de banno ſoluta certa quantitate: per Bart. in l. ſi quis ſeruus. de custo. reo. & plenius in l. Domitianus. ad Turpil. per eundem.

Statutum, quòd quis poſſit occidere patrem bannitũ, non valet. per Bart. in l. ſi adulterium, cum inceſtu. §. liberto. de adult. Non obſt. l. minimè. de religio. quia ibi eſt propter immanitatem criminis.

Statutum, quòd bannitus poſſit impunè offendi, & occidi quidam bannitus fuit captus à familia, vtrùm poſſit impunè occidi in manibus familiæ? per Bart. in l. iij. §. transfugas. ad leg. Corn. de ſic.

Statutum, quòd banniti rebanniantur, an videantur reſtituti vel habere ſimplicem indulgẽtiam? per Bar. in l. j. §. ſi quis, vlt. de quæſtionib.

Statutum, quòd banniti poſſint impunè offendi, modo dum eſſet captus à familia inimicus ſuus, interfecit ipſum, per Barto. in l. in laqueum. de acq. re. do.

Statutum, quod quicunque duxerit bannitum in perſonam, habeat quinquaginta à communi. quidam poteſtas duxit de comitatu: per Bart. in l. ſi is, qui. de acquir. rer. dom.

Statutum, quòd elapſu termino banni poſſit impunè offendi, poteſtas banniuit quendam, ſi non veniret, infra tertiam diem, bannitus eſt Florentiæ modo elapſi ſunt duo dies, & certum eſt quòd in vno die non poteſt venire, an poſſit impunè occidi? per Barto.

Bart.in l.cum ita stipulatus.de verbor.oblig.

Statutum,quòd bannitus à centum libris impunè possit offendi,si vnus est bannitus pro vno in quinquaginta & pro alio in quinquaginta,nô offenditur impunè:per l.vbi fideiussor.de solut.per Bart.

Statutum,quòd receptans bannitum puniatur in certa quantitate, an si receptat agnatum bannitum puniatur?per Bart. in l.fi.de recep.

Statutum,quòd bannitus possit impunè offendi,an debeat inspici vtrum sciebam eum bannitum ,vel nô? certè non,per Bart.in l.fi. de crimine expila.hære.

Statutum,quòd si quis fuerit condemnatus de furto vltra centum libras,ponatur in banno,quidam fuit accusatus quòd verberauit Petrum,& quòd furatus fuit sibi bouem,condemnatus à iudice in ducentis,an debeat poni in banno?certe ista sententia debet diuidi,hoc est haberi consideratio inquantum veniebat condemnandus pro furto,& inquantum pro verberatione:arg.gl.in l. si ex falsis. de transact. C.per Francis.de Aret.

Statutum ,quòd bannitus non audiatur,nec agendo nec defendendo.bannitus agit contra bannitum.dicit ille: tu non potes agere,& alius dicit:tu non potes excipere,quid iuris?vide Barto.in l.cum mulier. solut.matrimo.

Statutum,quòd qui ceperit bannitum, habeat centũ. aliud statutum est ,quòd homines communitatis debeãt trahere ad inuicem,& capere bannitos.quidam iuit ab capiendum bannitum, cum bannitus aufugeret, leuauit rumorem. rustici audientes traxerunt,& ceperunt bannitum, vtrum debeat habere præmium?quid si officialis capit:vide Bartol.in l. si quis in graui.§.vtrum.ff.ad S.C.Sillan.

Statuta de duplicatione pœnarum.

¶ STATVTVM,si quis condẽnatus in tantũ,non soluerit,condemnetur in quarto pluri.alio statuto cauetur,quòd condemnatus ex maleficiô in centum, si non soluerit infra mensem ,decapitetur.& si condemnatus est in quinquaginta , si non soluerit infra dictum terminũ,amputetur sibi manus. modo quidam fuit condemnatus in quinquaginta , nô soluit, an condemnatus est in quarto pluri?vide Bar.in l.1. ff.de in lit.iuran.

Statutum,quòd de maleficiis commisiis de nocte pœnæ duplicentur, nô hàbet locum in verbis iniuriosis:per Bart.in l.aut facta.de pœn.

Statutum,quòd si maleficium committàtur in ecclesia,vel eius domibus pœnæ duplicentur.alio statuto cauetur,quòd si quia commiserit sacrilegium, puniatur in mille. quidam commisit sacrilegium in ecclesia,sacrum subtrahendo, an pœna duplicetur? per Bart.in l.aut facta.§.locus.de pœn.& respondetur,quòd non.

Statutum,quòd percutiẽti in platea, vel de nocte,pœna duplicetur:idem,si in festo vel die feriata,quidã percussit de nocte,in platea,& in festo, an pœna duplicabitur ex qualibet qualitate?vide plenè per Barto.in l.sanctio.ff.de pœn.

Statutum,quòd côtra negantẽ pœna duplicetur,quid duplicabitur?vide per Bar.in l.sanctio.ff.de pœn.

Statutũ dicit,quòd pœnæ duplicẽtur,an in duplo insit simplũ,& dicit, ꝙ sic:Bar.in l.interpretatiôe.de pœ.

Statutũ,quòd nobilibus delinquentibus sit pœna quadrupli:per Bar.in l.qui ad tempus de decurion.

Statutũ,quòd soluatur duplũ,vnum simplũ est rei persecutoriæ,aliud pœnale:in l.hoc edicto.de publicia.

Statutũ,quòd nobilis puniatur pœna quadrupli eius, in qua puniretur popularis.accidit quòd nobilis deliquit de nocte,vel in platea,vbi duplicantur pœnæ, an duplicabitur pœna simpli vel maleficij sic qualificati?per Bartol.in l.1.§.fi.ff.si fami.fur.fec.dicatur.

Statutũ,quòd in maleficiis cômissis de nocte duplicẽtur pœnæ,& nox intelligatur à primo sono cãpanæ quæ pulsatur de sero,vsq; ad sonũ cãpanæ,quæ pulsatur de mane.modo quidã cômisit delictum in tali loco,in quem sonus cãpanæ non corrigitur , & fuit de nocte, in veritate , quæritur quid iuris: vide per Bart.in l.1.§.hoc autẽ senatusconsulto.ff.ad S.C.Sil.

Statuta circa concordiam & denuntiationem.

¶ STATVTVM,quòd qui occidit, si non habuit pacẽ ab hærede, &c. vtrùm debeat habere ab omnibus, aut ab vno?per Bar.in l.eadem.§.Cato.de ver. obli.

Statutum,loquens de pace,an habeat locum in patre, qui fecit pacem de iniuria facta filio?per Bartol.in l. sed si seruus.§.filio.de iniur.

Statutum,quòd villa debeat denuntiare maleficia infra certos dies , quòd si alius interim accusauerit, excusatur,per Barto.in l.1. §.eleganter.de lib.agno.

Statutum,quòd syndicus teneatur denuntiare maleficia, nũquid teneatur denuntiare illum,qui offendit eum qui licitè potuit offendi,Bartol. quòd sic in l.si quis in graui.§.si maritus.ad Silla. facit de publicã. l.fi.§.diuus.

Statutum,quòd syndici teneantur denuntiare maleficia,maleficium est commissum in loco abscondito, vbi homines raro accedunt, an excusetur si denuntiat infra tempus,per Bart. in l.semper.§.hoc interdictum.quod vi aut clam.

Statutum,verba statuti inspicienda sunt, quia aut dicit si habuerit remissionem,& tunc habenti poterit fieri remissio:vt l.athletæ.de excu. tu. & Insti.de iniur.§.fina.aut dicit statutum , quòd habeat pacẽ vel concordiam,& tunc requiritur , quòd fiat præsenti, vel alio recipienti pro eo legitimè , tũc pars dicitur præsens,vel l.1.de pac.secundum Bar.in l. athletæ.de excu.tut.

Statuta maleficiorum diuersorum casuum.

¶ STATVTVM,quòd quicũque opponit, quòd talis sit spurius puniatur in tantum:per Bart.in l.Seius & Augerius.ad l.Fal.

Statutum , quòd si quis fecerit tale maleficium, condemnetur in tantam quantitatẽ , & si non soluerit, puniatur corporaliter,putà in amputatiôe manus, vel pedis,an si est condemnatus,possit dare fideiussorem:per Bart. in l.3.§.qui statulibe.& l.2.de custo. reo.per eundem melius, quàm alibi in l. item libertus.C.quibus mo. pig.vel hypot.solu.

Statutum,quòd clerici aliquid faciant,quod si non faciant consanguinei , puniantur in tanta pœna : per Bar.in l.1.de iis,quæ pœn.no.

Statutum,quòd Potestas nô possit cognoscere de maleficiis commissis ante tres menses vel post:nũquid si filius est subrogatus in loco primi potestatis mortui in officio,computetur tempus à se ipso,vel à primo.per Bar.in l.3.§.hi,qui.in simili vide in l.4.de dã. infec.per eundem in prin.

Statutum,quòd possit quis impunè offendi,an,pendẽte appellatione,possit offendi:certè non:per Barto. in leg.1.nil nouare ap. pen. & leg.qui in latronibus. de testa.

Statutum , quòd inuentus cum armis, soluat decem, stetur relationi familiæ actoris,modo vnus solus de familia dicit inuenisse talem cum armis, an stetur dicto istius solius: dicit quòd sic:per text.in l.1.§.fa-

miliæ de vi,& vi ar.

Statutum puniens expellentem aliquem de possessione rei:nam siue apprehenderit siue nõ, tenetur pœna statuti,nisi ex mente statuti colligeretur quod in expellente apprehendẽte voluit loqui,vt quia diceret expellentem teneri ad restitutionem possessionis,&c.vt leg.3.§.si tu.de vsucap. facit l.Barsator.C. de fideiuss.

Statutum,quòd si quis fecerit insultũ cum armis,quãuis habeat arma ad latus,teneatur pœna statuti per Bar.in l.idem.§.armis.de vi,& vi ar.

Statutũ, si quis fecerit insultum ad domum,sic puniatur, quis fecit insultum ad domum discoopertam, siue detectam, an habeat locum pœna statuti:& secũdum significationem dialecticam,videtur, quòd non:quia domus consistit ex tribus, scilicet pariete,fundamẽto,& tecto,vnde cum deficit vnum,&c. secundum l.videtur,quòd sic, quia consistit ex duobus,scilicet ex fundamento & pariete,& nil dicitur de substantia superficiei,vt l.eum,qui ędes.in glo.ff. de vsuca. tamen communis appellatio includit tectum:nõ puto habere locum: vt l.sciendum.§.illud. de ædil.edi.

Statutum,quòd si quis extraxerit frumentum, puniatur in tãtum,quidam extraxit farinam,an teneatur: & videtur quòd non,quia ex quo non potest reduci ad frumentum, non continetur eius appellatione, per Dy.in l.quamcunque.§.illud.de leg.3.

Statutum, quòd quicunque vult desistere ab accusatione,soluat tantum cõmuni & possit desistere,modo quęro accusaui aliquem de pluribus delictis vno libello,& volo desistere, an soluam pro vna accusatione,an pro pluribus:per Bartol.in l.libellorum.§. illud.de accu.

Statutum,quòd qui fecerit sanguinem in platea: amputetur sibi manus dextra,si ille,qui fecit sanguinẽ non habet manum dextram punietur extra ordinem:per Bar.in l.bos accusare.§.omnibus.in fi.

Statutum,quòd pro adulterio imponit minorem pœnam,per Bart. in l.si adulterium cum incestu. §.stuprum.

Statutum,quod punit portantes arma:per Bart.in l.1. ad l.Iuliam de vi priua.& l.1.in prin. de acquirenda possessio.

Statutum,quòd si quis occiderit aliquem &c.non verificatur,nisi morte secuta:per Barto.in l.2. §.diuus. ad l.Corn.de sic.

Statutum,quòd qui non probauerit deducta in accusatione, condemnetur in decem lib. vtrum eadem sentẽtia,qua absoluit reum: poterit iudex condemnare accusatorem:per Bar.in l.athletas.ff.de fal.

Statutum,quòd si quis fecerit falsum instrumentũ,puniatur magna pœna:pro aliis falsis minori,aliud est: si accusaretur ob obreptionem falsi,& aliud,si accusatur quòd fecit fieri falsum instrumentum: de quo in l.si quis obrepserit.de falsis.

Statutum,quòd quicunque duxerit hominem in fortium communis,habeat tantum, an valeat:per Bar. in l.1 ad l.Fabiam de plag.

Statutum,quòd committens maleficiũ condemnetur in mille libris & stet ad confinia per 10.annos à die latæ condemnations, quidam fecit homicidium,& pendente decennio facit aliud maleficium,an secũdum decennium intelligatur à die finiti primi decẽnij,vel quando:per Bar.in l.senatus.§.quanquam.ff. ad Turpil.

Statutum, quòd de carceratis relaxandis,non porrigitur ad carceratos ob crimen falsi per Bar.in l.Lucius.ff.ad Turpil.

Statutum, quòd sufficit probare maleficiũ quoddam per publicã famã,qualiter intelligemus publicã famam:per Bar.in l.de minore. §.fi. de quæstionibus.

Statutum,quòd committens maleficiũ, etiam absens possit condemnari,habetur pro confesso,si est citatus:& cõtumax,& patitur se poni in banno.per Bar. in l.quæstionis.de quæstioni.

Statutũ vnum est,quòd contumax habeatur pro confesso,secundum quòd testes examinati contrà magnates non possint redargui de falso, contigit quod testis est examinatus contra magnatem, & fuit cõtumax:& passus est se poni in banno: an possit condemnari:per Bar.in l.absentem.de pœn.

Statutum,quòd testis de falso testimonio possit infra mensem accusari, alio statuto cauetur, quòd quis possit de falsitate accusari infra decem dies, an vigore vltimi statuti possint testes accusari post mensem infra decem dies:per Bar. in l. sanctio legum.de pœni.

Statutum,quòd qui fecerit falsum instrumẽtum concremetur,an si quis falsificauerit acta,puniatur: videtur quòd non, per Bart.in l.in fraudem.§.neque. de iure fis.

Statutum,quòd delinquentes in ciuitate confœderata,possint apud nos puniri:per Bar.in l.non dubito. de capti.& postlimi.

Statutum,quòd si condemnatus non soluerit infra decem dies,amputetur sibi lingua, quidã fuit captus, & infra decem dies non soluit, fuit factum statutũ, quòd omnes banniti retro per annum possint rebanniri, siue in hauere siue in persona sint banniti, soluta certa quantitate, an iste existens in carcere, si soluat dictam quantitatem, & petat se rebanniri, possit,per Barto.in l.si is qui pro emptore.de vsuca.

Statutum,quòd quicũque fecerit quominus possessiones alterius locentur, puniatur. quidam prohibuit laboratoribus,ne laborent,quid iuris:per Bar.in l.1. §.1.ff.ne vis fiat ei.

Statutum, quòd prohibet portare perlas,quædã portauit perlas fictas,quid iuris? Bar. in l.1.de fonte. tenet,quòd non tenetur pœna statuti,ar. d.l.quia debent esse naturales, & veræ, & non fictæ, & compositæ.

Statutũ,quòd quis puniatur aliud est, si dicatur,quòd quis puniatur pro homicidio in mille,aliud,si dicatur quòd homicida puniatur in mille: vt l. aut qui aliter.§.hoc interdictum.quod vi aut clam.

Statutum,quòd qui miserit gentes in aliquem locum debeat confinari, ad quem locum debeat mittere: per Bartol.in l.semper. §.hoc interdictum.quod vi, aut clam.

Statutum,quòd qui offenderit non subiectos huius ciuitatis,puniatur in x.libris ad plus,an istud statutũ, prout respicit clericos,sit contra libertatem ecclesiæ:per Bartol.in l.1.§.quæ onerandæ.qua.re.ac non datur.

Statutum, quòd si homines de contrata,nõ ceperint malefactorem,puniãtur in tãtum,an solutio vnius, liberet omnes: Bar. videtur dicere, quòd sic,in l.ex maleficiis.§.1.de act.& obl.

Statutum, an damnatus ex forma statuti sit infamis, per Bart.in leg.cessat.de act.& obl & l. infamem. de publ.iudi.

Statutum, quòd repertus portare aliquid indeuetum, perdat asinum,& illud quod portat si portat quędã licita.

licita,& quędam illicita,& ignorat illicita,quòd nõ perdat animalia,& alia per Bar.in l.eotem.§.dominus.de pu.

Statutum,quòd pro tali delicto domus publicetur,an publicetur instrumẽtum domus vel fundi:per Bart. in l.interdum.§.idem,de public.& vect.

Statutum de armis portandis,de frumento nõ extrahendo,an forensis excusetur:per Bart.quòd non.in l.interdum.§.licet.de publica.

Statutum, quòd non licet extrahere blada, an semen lini poterit extrahi:per Bart.in l.triticũ.de ver.obli.

Statutum,quòd si quis intrauerit rem alterius, soluat domino centum, aliquis intrauit rem, hæreditare iacente,& postea hęres adiuit,an poterit petere illa centum:habes quòd nõ,in l.3. §. hoc edicto.de neg. gest.per Bar.in l.si ex te.§ illud de stip.seruo.

Statutum,quòd quis soluat centum pro vulnere,mille pro homicidio,contigit quòd accusatus de vulnere dedit fideiussorẽ de iudicio sisti,& iudicato soluendo,postea vulneratus est mortuus, an fideiussor teneatur:per Bar.in l.fideiussori.

Statutum,quòd potestas teneatur facere inquisitionẽ quandam in principio sui officij,per Bar.in l.furtorum.quæ est l.2.de fur.

Statutum,quòd pro primo furto puniatur in fustigatione,pro secundo amputentur auriculi, pro tertio suspendatur,si simul furaretur plures res,an totum dicetur vnum furtum:per Bar.in l.eum,qui.§.idem dicit,de furtis.

Statutum,quòd si quis percussit aliquẽ in platea, amputetur sibi manus,modo aliquis percussit vnũ pluribus percussionibus,an amputetur pluries manus: Bar.in l.vulgaris.ff.de fur.

Statutum,quòd si quis intrauerit,vel occupauerit rem alienam puniatur in tantum, quòd non est necesse, quod sciat suum non esse:per Bart.in l.falsum.§.balneum.de fur.

Statutum,quòd si quis luserit ad azardum,puniatur in decem.lusi vno sero cum pluribus,& pluries vici,& perdidi,an videãtur plures ludi,& plura delicta: vide per Bar.in l.inficiando.ff.de furtis.

Statutum, quòd nullus possit ducere vltra tres famulos,vnus duxit viginti, certè vnum est delictum:per Bar.in l.inficiando.de fur.

Statutum,quòd nemo possit habere ad conuiuium vltra septem personas, si habuit quadraginta, vel sexaginta,vnum delictum est: Bart. in l.inficiando de furtis.

Statutum,quòd potestas possit cognoscere de maleficio retro facto per annum, fuit factum maleficium occultè,post annũ venit in notitiam potestatis, an possit cognoscere:per Bartol.in l.si quis test.lib.esse ius.fue.

Statutum,quòd pro homicidio sit pœna cẽtum librarum,aliquis est punitus pœna statuti,an poterit accusari.l.Cornel.de sic.vel puniatur in corpore, per Bar.in l.1.vi bo.rap.

Statutum,quòd si quis produxerit falsos testes,puniatur in tantum, an habeat locum, & si vnum testem produxit:per Bartol.in leg. ait prætor.§.idem ait.vi bon.rap.

Statutum,quòd pro quolibet verbo iniurioso quis puniatur in tantum, qualiter intelligatur verbum, & qualiter intelligatur iniuriosum, per Bart.in l.item apud.§.conuitium.de iniur.& in consilio, quod incipit.domina Neria.

Statutum de eo,qui fecerit insultum ad domum,videtur verificari si venerit in limine domus:per Barto. in l.item apud.§.conuitium.el 2.de iniuriis.

Statutum,quòd occidens puniatur in mille, ita quòd medietas applicetur filiis occisi,an videantur adire hæreditatem accipiendo medietatem: per Bar.in l. quæsitum.de sepul.vio.

Statutum, quòd qui fugerit ante familiam, puniatur, ac si fuisset inuentus cum armis.Item pro armis est statutum,quòd duplicetur pœna de nocte.an fugiẽti de nocte duplicetur pœna: per Bartol. in leg.1.de recep.

Statutum, vbi pro delicto punitur pœna pecuniaria, admittitur ad accusandum quilibet de populo: per Bar.in rub.de po.ac.

Statutum, quòd si quis iurauerit per corpus Christi, puniatur in centum,vel si quis intrauerit cancellos maleficiorum,puniatur in centum, & similia, quia non respiciunt ista offensam certæ personæ,sed malos mores,quilibet potest accusare:per Bar.in l.1.de pub.iudic.

Statuta, quæ alterant pœnam maleficij, vel falsitatis, vel similium delictorum, an desinant esse publica: per Bar.in l.1.de pub.iudic.

Statutum, quòd qui recusauerit iurisdictionem Potestatis,vel capitanei,possit impunè offendi,vtrum sit pœna capitalis.per Bar.in l.2.de publi.iudi.

Statutũ,quòd si aliquis abscideret alicui aliquod membrum,sibi abscindatur,quidã abscidit digitũ,qualiter intelligatur:per Bartol.in l.2. in fi.de pub.iudi.& circa hoc per Bald.vide in authen. sed nouo iure.C. de ser.fugi.

Statutum,quando imponit pœnã propter certã qualitatem,vtputà si nobilis interficiat popularem,puniatur in tantum,vide per Barto.in l.denuntiasse.§. quid tamen.de adult.

Statutum,quando permittit aliquem impunè occidi, multò magis permittit impunè verberari:per Bar. in l.nec in ea.de adul.

Statutum, quòd quis possit impunè offendere ingredientem in possessionem, quidam ingressus est, & aufugit,me aggredientem extrà possessionem, percussi, certè facio impunè,vt l. quod ait. §. quod ait, de adulte.

Statutum, quòd Potestas pro furto possit imponere pœnam,an erit mulcta, vel pœna, ex quo non est limitata:per Bar.in l.si qua pœna.de verb.signifi.

Statutum,quod inducit nouum nomen delicti, vtrum dicatur delictum:per Bar.in l.1.de pub.iudi.

Statutum,quod restringit accusationem alicuius publici delicti,an desinat esse publicum:per Bar.in l.si. de publi.iudi.

Statutum dicit,quòd quilibet possit accusare de certo crimine,an sit publicum ex quo dicit quilibet: per Bar.in l.1.de pub.iudi.

Statutum,quod imponit duas pœnas, vnam capitalẽ, aliam ciuilẽ, alternatiuè,an sit crimen capitale:per Bar.in l.2.de pub.iudi.

Statutum,quòd pro homicidio imponatur pœna pecuniaria,an poterit interuenire procurator.Barto, quòd sic ex parte rei,ex parte accusatoris est distinguendum:vt l.licet,de procu.in prin. secundũ Bart. in l.penul.§.ad crimen.de pub.iudi.

Statutum,quòd pro pœna pecuniaria imponatur corporalis,an possit interuenire procurator:per Bar.in l.pe.§.ad crimen.de pub.iudi.

Statutum,quòd qualiscunque admittatur persona ad accusandum,Item si diceret, qualiscunque senten-

tia arbitri mandetur executioni, intelligitur tantũ de persona habili: secundum Hono. in l.2.§.prætor. in glo.l.sciendum.ff.qui satis.cog.

Statutum, quòd quicunque percusserit in platea, puniatur in tãtum, & quicunque percusserit extra plateam, puniatur in minus. Quidam existens in platea percussit cum arcu, seu sagitta eum, qui erat extra plateam, qua pœna puniatur: per Bartol.in l.prima, vbi de cri. agi opor. & quis locus veniat describendus, in accusatione: veritas est, quòd si statutum loquitur de percussione, est locus, vbi est percussio. Si de sagittante, est locus vbi sagittauit: & ita dicas in pœna.

Statutum, quòd homines non possint tenere bestias in talibus partibus infra certos terminos, in alia parte possunt. accusatus est quis quòd tenuit, sed non est dictum nec probatum, quòd infra terminos, & in parte prohibita. certè non potest sequi condemnatio. Bart. in l.non solum.§.sed vt probari. per gloss. ibi de no. oper. nun. & vide plenè ibi, quando statutũ punit in certa parte, & in certa parte non.

Statutum, quòd nobilis sub certa pœna non possit intrare palatium, nisi tempore consilij, accusatur quis quòd intrauit diuersis vicibus, nobilis probat quòd fuit factum consilium illo mense, & dicit se intrasse tempore consilij, quid iuris: Barto.in l.non solum.§.sed vt probari.de no.ope.nun.

Statutum, vt Potestas futurus habeat arbitrium in puniendis maleficiis, eligit Potestas durante officio, præsente Potestate, an habebit tale arbitrium. per Bal.in l.dies cautionum.de dam.infec.

Statutum, quòd si vicini non reperiunt malefactorem, &c. per Bart.in l.si tertius.de aqua plu.ar.

Statutum, quòd pater teneatur soluere filio delinquẽte, si filius fuerit condemnatus, de delicto, propter cõtumaciã, an sufficiat cõtra patrẽ: vide per Bart.in l.cũ filius.de ver.sig.& per eũ, in l.1.quãdo ex fac.tu.

Statutum, quòd in maleficiis possit perueniri ad condemnationẽ non obstante aliqua iuris solennitate, dummodò constet de maleficio: testes fuerunt examinati die veneris sancti, quæritur nunquid poterit perueniri ad condemnationem: Barto.in l.1.de test. mili.& quid importent verba, iuris solemnitate. vide ibi plenè.

Statutum, quòd si quis fuerit derobatus, quòd villa teneatur restituere damnum robato, & stetur eius iuramento de æstimatione dãni.l.si cũ exceptione. § 1.quòd me. cau. in l.diuus Traianus.de testa.mili.

Statutum, quòd dominus teneatur pro delicto commisso à famulo suo. quæro, an teneatur domin⁹ pro delicto cõmisso antè, quàm esset famulus suus pro hoc.l.in delictis.§.si extraneus.de noxa. Quid autẽ si dicit statutum, quòd teneatur pro delicto famuli. Bar.in l.Titius.de test.mili.dic cogita.

Statuta vltimarum voluntatum.

¶ STATVTVM quòd filia dotata nõ succedat, quousque extiterit aliquis masculus. contingit, quòd tẽpore mortis superest aliquis masculus, qui postea mortuus est sine liberis, hæreditate patris adita, vtrum filia possit aliquid petere de hæreditate paternaper Bart. in l.si filius.§ quando in pendẽti.ff.ad Tertulli. quòd tene menti, quia statutum dicit, per verbum, stãtibus, vel per verbum vixerit, quòd etiã si filius non possit succedere, nihilominus fœmina non venit, si extat masculus.

Statutum. quòd filia dotata non succedat extantibus masculis, an dicatur filia esse sua? certe non, per Bar. in l.1.§.sciendum.de suis & legit.& in l.seruo legato.§.si testator.de l.1.& per Bald.in l. cunctos populos, C.de sum.tri.

Statutum, quòd filia dotata à patre, non succedat, per Bart.in l.Titio centum. §. Titio genero.de condi.& demon.

Statutum, quod loquitur de pupillari, non verificatur de breuiloqua, quia est tertium genus de per se, in l. iam hoc iure, in verbo, abstractum. de vulg.& pup.

Statutum, quòd mulier à patre dotata, non succedat, intelligitur dotata à patre, vel si est tradita nuptui, vel desponsata, vel destinata sub certa dote: per Bar. in l.qui pupillam.de adulte.

Statutum, quòd filia dotata non possit venire contra testamentum patris, an idem sit de nepote: Certè casus est, quòd sic de mi. test. l. qui iure mili.cum l. seq.Bar.in l.liberorum.de ver.sign.

Statutum, an ille, qui non est capax de iure, possit institui, per Bar.in l.3.de testa.

Statutum, quòd extantibus filiis masculis fœmina nõ succedat, & sunt tres masculi, & vna fœmina. duo ex masculis repudiauerunt, an accrescant alteri portiones istorum, vel an succedat fœmina: per Bart.in l.mulieri, & Titio.de condi.& demon.

Statutum, quòd prohibet minorẽ vigintiquinque annis testari, quæro, an poterit codicillari: Dic quòd non, per l.2.de leg.1 Bar.in l.2.de leg.1.

Statutum, quòd filia fœmina non succedat quousque supersunt masculi, & masculi sunt mortui, venit filia, & vult succedere, an possit: per Barto.in l.Titius. de excu.tu.

Statutum, quòd occidens puniatur in mille, ita quòd medietas applicetur filiis occisi, an videantur adire hæreditatem accipiendo medietatem illam: Bar.in l.quæsitum.de sepul.vio.

Statutum, quòd filia fœmina non succedat, sed debeat dotari, an possit petere statim: Bar. remittit ad l.Titio centum. §.ante nuptias. de condi. & demon. & ad id, quod no.in l.sancimus.C.de nupt.

Statutum, quòd filia dotata non possit aliquid petere, pater reliquit filiæ dotem an possit incontinẽti petere, vel cum nubet: vide Bart.in l.qui filium.vbi pu. edu.debe.

Statutum, quòd notarius de quolibet testamẽto scripto per eum debeat accipere tantum, certè si mille vicibus scriberet, debet mille vicibus accipere tantum, quia refertur ad idem corpus scripturæ.Bar.in l.1.de testamen.

Statutum, quod facit mentionem de posthumo, debet intelligi, secundum proprium significatum: Bart.in l.Gallus.in prin.de libe.& posthu.ff.

Statutũ, quòd testamenta mandẽtur executioni, sicut sententiæ definitiuæ, modo petuntur legata ex testamẽto rupto ex causa præteritionis, & exhæredationis, si quidẽ peterent cõdictione ex lege, nõ habet locum statutum: Bart.in l.filio præterito. de iniu.& irrit.testamen.

Statutũ, quòd minor xxx.annis possit testari, an poterit huic filio pupillariter substitui: Bar. tenet quòd non, in l.moribus.de vulga.& pupil.

Statutũ, quòd filiæ fœminæ, teneãtur seruare omnia, an poterit substitui directe cõpendiose, tenet quòd sic, etiã à pagano. Bart.in l.centurio. de vulga.& pupil.

Statutum, quòd forensis nõ possit aliqua bona acquirere sub certa pœna, nisi primo faciat se allibrari: modo quidã proximior forensis venit ad ciuitatẽ, vbi est

vbi est statutum, vt faceret se allibrari, vt possit adire hæreditatem quandam, & antequam hoc expediret, mortuus est· quæritur an dictam hæraditatẽ nõ aditam transmittat. Bar. tenet, quòd sic, io l. ventre. de acquiren. hæred.

Statutũ, ꝗ filiæ fœminæ non succedãt cũ masculis, sed masculi teneant eas dotare, quãta erit dos fœminę: Certè erit arbitrio boni viri, inspecta dignitate & facultatibus testatoris, vel numero liberorom: arg. l. quæstio. de iur. dot. Bar. in l. si filiæ, de lega. 3.

Statuum, quòd filia oon succedat patri extãtibos masculis, vel mater non succedat filio extantibus aliis mascolis, quidam ex iudicio testatoris, non potest succedere, quia exhęredatus: an impediat matrem vel filiam succedere: hanc quæstionẽ Bar. plenissimè examinat in l. 1. §. si pater in potestate, de coniungẽ. cum emanci. liberis.

Statutum, qoòd mater non succedat filiis ab intestato vel filiis intestatis, non habet locum in pupilo: quoniam propriè ille iotestatus non dicitur, tenet tamẽ contrarium propter communem vsum loquendi Bar. in l. 1. in princip. de suis & legi.

Statutum, quòd mater non succedat filiis extantibos agnatis, vsque ad tertium gradum, quid de auo materno: vide per Bar. in l. siue ingenua. ad Tertul.

Statutum, quod filia dotata non possit succedere, modo quæritur, si est præterita à patre, an testamẽtum rumpatur. Vide per Bar. in l. si. ff. ad Tertullia.

Statuta Italiæ.

¶ Qvod vir, prędecedẽte vxore, lucretur tertiã partẽ doris, si vir eam occidit, oon lucratur, vide. ff. soluto matri. l. ab hostibos. §. si vit vxorem, & ibi, quid si licuit occidere ex forma statuti, vel coosuetudinis.

Statutum, quòd mulier non possit testari, vel etiã agere sine præsentia, & cõsensu consanguineorũ, si cõsanguinei nolont consentire, ad iudicẽ spectat videre, si habent causam legitimam cõtradicẽdi, vide ff. sol. ma. l. si cùm dotem. §. eo autem tempore.

Statuto cauetur, quòd bannitus nõ audiatur agendo, nec defendẽdo. exbãnitus agit cõtra bannitũ, dicit ille tu noo potes agere, ego dico, nec tu excipere, quid erit: vide sol. matr. l. cũ molier. & ibi per Barto. Ia. Bu. tenet qoòd ooo possit excipere. Bartol. dicit quòd non valet statutum. vide ibi.

Statutũ, quòd soluatur certa gabella de qoolibet contractu, alias ipso iure non valet contractus, emi fundum à te, pro centũ: tu vidisti, gabella nõ fuit soluta ab aliqua parte. tu vẽdicas à me fundũ, quia nõ solui gabellam, & ego excipio cõtra te, quia tu nõ soluisti. determinari dẽ Iac. Bu. quòd exceptio doli nõ tollit exceptionem doli in pari causa: sed quando vnus certat de lucro, alter de damoo, sic. vide io d. l. cum mulier.

Statura quæ disponunt contra ius commune nõ recipiunt interpretationẽ exteosiuam. vide solut. matr. l. si verò. §. de viro.

Statutum, quòd vir lucretur tertiã partem dotis vxoris defunctæ, habet locom, si cum ea egit, & non habuit, sed matrimonium fuętat contractũ per verba de præsenti. vide ff. rerum amo. l. nihil intcrest.

Sraturũ est in cioitate, ꝗ omnes habitãres io ciuitate, habeãtur pro ciuibus, cõtingit, quòd illa die quidã erat extra territoriũ, tamẽ familiã habebat in ciuitate: ille certe intelligitur ibi habitare, vide de libe. agnoscen. l. 1. per Bart. & etat Perusij illud statutum.

Statutum. quòd si repcriantur duo cõtraria in eodem volumine, quòd volumen vno tempore fuerat confirmatum, inspicitur tempus cõpositionis, nõ confirmatioois: vide per Bar. de testa. tute. l. tutores.

Statutum in ciuitate, ꝗ villa habeat denuntiare maleficia intra certos dies, quid si alius interim accusauerit, vel curia præcessit: vide de libe. agno. §. sed si maritus.

Statutum ciuitatis derogat iuri communi, quo ad successionem, vt quòd agnati præferantur cognatis, & eodem modo in tutela præ feruntur per eandem ratiooem. vide de legi. tut. l. 1.

Statuto cauetur, quòd omnes causę compromittãtur in arbitros & arbitratores de iure, & de facto, si inter doos orta est cõtrouersia, an veniat in compromissum: quòd non: qoia est quædam transactio istud compromissum, quæ nõ cadit in ista quæstione, vide de tuto. & cura. da. ab his. l. prætor. per Bar.

Statutum dicit, quòd debet solui notario gabella tot denariorum pro qualibet libra. quid, si illud quod recolligitur non ascendit libram: dicit Bar. in l. item autem. de admi. tut. quòd ibi est argumẽtum, quòd nulla gabella possit solui.

Statuto cauetur, quòd vxor, vel filiusfa. vel mulier, vel mioor non possint celebrare aliquod genus contractus, istud statutum porrigit effectum suum vbique, sicut porrigitur effectus interdictionis administrationis. vide per Bar. de admi. tut. l. si duo.

Statutum dicir, quòd filia fœmina nõ succedat, sed debeat dotari: an statim possit petere dotẽ? Vide Bartol. in l. qui negotiationem. §. pupillo hæredem, de admi. tuto.

Statuta quę dicunt quòd molieres, & minores nõ possunt contrahere sine præsentia & consensu aliquorum, non potest præstari consensus, vbi de acquirẽdo sibi tractatur. vide Bar. de aucto. tuto. l. 1.

Statuto cauetur, quòd pater teneatur pro filio delinqoente: oon sufficit contra patrem, nisi verum probetur crimen. vide per Bar. quando ex facto tuto. l. ob dolum.

Sratutum, quòd nuncij debeant habere certum salarium pro milliari, quòd si non iuerunt per viam directam, debet computari quot milliaria sit via recta, per Bar. de excus. tuto. l. non solum. §. & qui testamento.

Statutum dicit, quòd in consilio debeant esse temerarij, vel homines ralis artis, qoòd quamuis aliqui absint, valet reformatio. vide quod falso tut. auth. l. 1.

Statotum dicit, quòd Potestas non debet cognoscere de delicto ab aliquo de prioribus commisso, priore volẽte Potestas poterit de isto delicto cognoscere: quia statutum nõ aufert sibi iurisdictionem, sed solummodo executionem, & sic cum habeat iurisdictionem, poterit in illum prorogari. vide de tute. & ratio. distra. l. si tutor. §. si tutori.

Statutum est, quòd de quolibet testamento soluatur taota gabella, si mille fierent scripturę, ex vno testamento, vnum est testamẽtum, & vna debet solui gabella. Ratio est: quia in statuto prædicto testamentum punitur pro sententia nostræ voluntatis, & sic pro eo quod est intellectuale. Si verò statutum diceret, quòd notarius reciperet rantum pro quolibet testamento scripto per eum: tunc quotiescunque scribent: toties reciperent pretiũ, vide de testamen. l. 1. & ibi per Bar.

Statutum, an per ipsum possit concedi, vt possit facere testamentum qui de iure est iotestab. lis. vide per Barto. in l. testamenti factio. de testa. l. 1. & l. 2. & ibi verum valet statutom demens solenni atem testa-

menti,vel consuetudo.& an per statutũ posset fieri, vt ille qui non est capax,de iure possit institui.

Statutum disponens,quòd proximus pubertati possit testari,& quòd interdicto bonis non porrigitur ad testamentum, vide de testa.l.si quæramus, & ibi an possit disponere circa patris potestatem etiam possit dispensare cum cæco,surdo,muto, quòd possint facere testamentum.

Statutum dat immunitatem patri,& filiis,vel Imperator concedit priuilegiũ patri,& filiis, an filij habeãt immunitatem & priuilegium viuo patre?Bar.quòd sic,vide de li.& po.l.Gallus in §.quidam.

Statutum,quòd si reperiuntur duo cõtraria in eodem volumine,an inspiciatur primum vel secundum in volumine:vide Bar.in d.§.quidam.

Statuto ciuitatis cauetur, quòd qui rem suam immobilem vendiderit forensi, vel vendenti consenserit, puniatur certa pœna.Pone, quòd habebam actionem personalem ad rem, vel debebat mihi restitui per fideicommissum. ego consensi alicui vendenti eo casu quo poteram impedire:an puniatur:& videtur,quòd non:quia res non est mea,licet spes subsit, vide Bart.in l.Gallus.in §.vnum videndum. & dicit quòd in statutis non est locus interpretationi,vt ibi per ipsum.

Statutum dicit,quòd testamenta mãdentur executioni,sicut definitiuæ sentẽtiæ:si petentur legata ex testamento rupto,ex causa præteritionis, an detur actio ex testamento,vel condictio ex lege:vide in d.l. filio.in quarta quæstione primæ partis.

Statutum est in ciuitate,quòd testamenta mandentur executioni sicut sententiæ : modo quædam mulier habebat instrumentum, quòd vir fuerat confessus se habuisse dotem,&de ea fecit quietationem:nunc solu.matri. petebat executionem contra virum ex vigore tacitæ stipulationis consumptæ,per l.vni.C. de rei vxo.acti.an debeant audiri, vide ff.de iis quæ in te.delen.l.1.quæ facit contrà mulierem,secũdum Bar.vide ibi per eum,allegat pro,& contrà.

Statutum,quòd condemnatus pro tali delicto in centum,si soluere non poterit amputetur sibi pes,quãdo dicitur conditio impleta,vtrum adaptabitur legibus quæ loquuntur de contractibus:vide per Bar. ff.de hæredi.insti.l.suus hæres.§.sed etiam filio.

Statutum fuit factum Pisis tempore conflictus Lucani,quo tempore Bar.legebat ibi actu,quòd quicunque ceperit vexillum Florentinorum, habeat tantum:& duo ceperunt,nec apparebat quis prius, vide Bartoli determinationem in l.hoc articulo.ff.de hæredi.insti.

Statutum,quòd quis simpliciter teneatur petitioni respõdere,cõfitendo vel negando,alias habeatur pro confesso.modo contingit quòd quidam respondẽdo dixit nego me habuisse,dico me expendidisse in negotiis domini.dicit Bart. quòd debet haberi pro confesso.de vulga.& pupil.substi.l.1.per eum.

Statutum ciuitatis,quòd minor xxv.annis, non possit testari:an pater huic filio poterit pupillariter substituere:Bar.quòd non exemplariter,vide per eum de vulga.& pupil.l.moribus.quæ est 2.in ordine.

Statutum,quòd exbannitus non possit reuerti ad ciuitatem intra decem annos, nisi habuerit pacem ab hærede occisi.modò filius occisi abstinuit se ab hæreditate paterna : an poterit facere pacem illi exbannito, & sic possit reuerti : & videtur quòd cum sit fauor filij,& nõ sit quis hæreditario nomine possit facere pacem,videtur, quòd possit existentia sui hæredis operati. vide per Bartolum in l.si filius qui patri.de vulgari & pupilla.substitutio.

Statutum,quòd exbannitus à cẽtum libris suprà,possit impunè offendi,quòd si habet duo banna,vnum in quinquaginta, aliud in lx.non est exbannitus ad centum:vide de cõtrahen. & commit. stipula. l.sed si testator.§.si duo.& ibi per Bar.

Statutum inferioris quod fit in fraudem appellationis,quæ interponitur ad superiorem, non valet.vide de condit.instit.l.si quis sub conditione.Idem si ciuitas,quæ causas appellationis non habet faceret statutum,vt quilibet qui dicit se grauatum, posset petere consiliũ sapientis,per quod grauetur,quod non valet etiam,vt factum in fraudem. vide in d.l.si quis sub conditione.

Statuto ciuitatis Assisij cauetur,quod in maleficiis posset perueniri ad condemnationem,nõ obstante aliqua iuris solennitate, dummodo constet de maleficio, modo recepti testes fuerunt die veneris sancta : an prouenitur ad condemnationem: vide per Bar.in l. 1.de mili.testa.

Statuti verbis standum est, non recedendum à verbis statuti.l.constitutionem.de mili.testa.

Statutum dicit,quòd contra instrumentum,vel sentẽtiam non possint opponi nisi certæ exceptiones:nihilominus potest opponi exceptio nullitatis, vide de testa.mi.l.diuus.

Statutum, quòd dominus teneatur pro delicto commisso à famulo,tenetur pro delicto commisso, antequam esset famulus.Si autem dicit:teneatur pro delicto famuli.Bar.istud reliquit sub dubio.tu fortè allega tex.in l.titius.de mi. testa. qui facit,quòd teneatur de ante commisso,& vide eum de vulg.& pupil.l.ex facto.

Statuto cauetur,quòd mulier non potest contrahere sine consensu consanguineorum : an possit adire sine solennitate:Respondetur,quòd non.vide Bal.de acqui.hæred.l.mutum. §.eum, qui lege.Idem si dicit,quòd non posset se obligare sine consensu consanguineorum,vide de acqui.hære.l.minor.

Statutum dicit, quòd instrumenta insinuentur intra certum terminum, aliàs non valeant, quòd substitutus non tenetur insinuare,quia non habet ius,vel spem,quæ aliter censeatur alicuius æstimationis,secus in substituto per fideicommissum,de acquiren. hæredi.l.is potest.

Statutum dicit,quòd citatio debeat fieri ad domum, & qui habet duas domos, & in vna habitat in hyeme,& in alia in æstate, quòd in vtraque potest fieri citatio & valet,esto quòd non referat in qua fuerat facta & quod valet,ratio Bartol.in l. si dubitatur.de acqui.hæred.l.hæres.

Statuto cauetur,quòd nullus forensis possit aliquo titulo in territorio ciuitatis aliqua bona acquirere. nisi prius faciat allibrari se sub certa pœna. contingit,quod mortuo quodam ciue huius ciuitatis quidam forensis eius consanguineus proximior venit ad locum vt faceret se allibrari, vt posteà succederet consanguineo:interim mortuus est,an transmittat:vide de acqui.hære.l.neuter. in prima parte per Bar.qui dicit,quòd transmittit.

Statutum dicit, quod in delictis pœna duplicetur, an qui est ita de longe quod non intelligit sonum campanæ,

panæ, quæ distinguit noctem à die, teneatur pœna dupli.v.de ff.ad Sylla.l. j.§.hoc autem.

Statuto cauetur, quòd villa, vel castrum capiat malefactores, aliquis occidit bannitum, qui poterat impune occidi: villa vel castrum tenetur talem capere, vide ad Syll.in l.si quis graui. §.si maritus, quis inducitur, per Barto. an syndicus teneatur denuntiare talem occidentem ad cognitionem, quia non debet esse iudex, vide ibi.

Statutum si est, quòd capiens exbannitum habeat certam quantitatem, aliud statutum est, quòd homines debeant adiuuare ad capiendũ malefactores, cõtingit, quòd quidam sint ad capiendum exbannitũ, cum exbannitus aufugerit, eleuauit tumorem, alij ceperunt eum: an debeant habere præmiũ: vide in d. leg. si quis in graui.§.vtrum autem, qui textus facit quòd non. Bartolus & ibi an officiales capientes exbannitum, debeant habere præmium de forma statuti dicti: & dicit, quòd non, vide ibi per Bart.

Statutum, si est quòd forensis nõ possit acquirere possessionem, hîc demum fit aliud statutum, quòd qui dederit tale castrum, habeat hîc tale podere. modò forensis dedit castrum: an debeat habere podere: videbatur, quod nõ, cùm statutum debeat intelligi de habili ad habendum. Contrarium determinatur per textum dicto §.vtrum. vide Bar. ibi.

Statuto episcopi cauetur, quòd qui literas alterius aperiret, esset excommunicatus. detruncans, non aperiens vel legens, non est excommunicatus, vide in d.l.si qui tabulas.ff.de furt.

Statuto cauetur, quòd pater tenetur soluere condemnationem filij, vsque ad legitimam, an sufficiat quia est condemnatus: ad Sylla. l. in cognitione.

Statutum præmians denuntiantem malefactorem, nec exprimitur vnde soluatur, debet intelligi, secũdum formam.l.lex Cor.ad Sillan.

Statutum, licet non extendatur: tamen bene extendit se ad statutum.l.1.& l.sciendum.ff.de verb.oblig.

Statutum, quòd sufficiant in testamento quinque testes, an in testamento rustici, & an in codicillis sufficiunt tres testes: dic, quòd non: & vide in d.l.sciendum.per Bar.

Statuto cauetur, quòd mulier non possit contrahere sine præsentia duorum consanguineorum, si eos habuerit ex parte patris, vel duos ex parte matris, ꝙ si habet vnum ex parte patris, tãtum, debet alium ex parte matris adhibere. & exponitur, si, pro est, sed vide de le.1.l.Srichum, quia facit ad hoc.

Statutum prohibens forẽsem emere, & de prohibitione facta per iudicẽ, vide de le. 1.l. cum seruus.§.cum constat autem.

Statutum, prohibens frumentum extrahi extra ciuitatem nõ intelligitur de eo, qui extrahit sui vsus causa, nec intelligitur de eo, quod extrahitur de alia ciuitate, licet transeat per locum statuti. vide de le.1.l. certa lege.§.item quæri potest, vide ibi Bar.

Statutum si dicat, ꝙ nullus emat granũ, vel frumentũ in platea, nisi pro suo victu, quod si quis eo ꝓposito emit pro suo victu pro toto anno, licet postea mutet ꝓpositũ, & velit vẽdere, & vendidit, ꝙ nõ punit, intellige, si cõstet, qđ de primo proposito. vide ibi.

Statutũ est hic, ꝙ si quis diffamauit aliquẽ de maleficio, puniatur certa pœna. pone ꝙ fit delictũ per aliquẽ, ille diffamauerit. vide per Bar. in l.turpia.de l.1.

Statutum an potest fieri, ne leges habeant locũ in testamento, & remitti solennitates iuris ciuilis: vide de le.1.l.nemo potest.

Statutum est, quòd testam. debeant insinuari, an possit per testatorem prohiberi insinuatio: & est dicendũ quòd non, vide in d.l.nemo potest.

Statuto cauetur, quòd si proposuerat capitaneus de rebanniendo exbannitum, desinat esse capitaneus, modò capitaneus proposuit in concilio de rebanniendo exbannitum: vtrum videatur hoc propositum à capitaneo: vide per Bar. de l.1.l.si post.

Statuto cauetur, quòd filia fœmina non succedat stantibus masculis, licet ex hoc statuto expressè non disponatur, quòd masculi succedãt: tamẽ quia in eorũ fauorem fit, ex hoc statuto agent, & sic ex statuto oritur actio illis, quorum interest. vide de leg. 1.l.si post mortem.§.si testator.

Statuto cauetur, quòd debitor non teneatur soluere, nisi creditor reddat instrumẽtum cancellatũ, quòd si creditor non habet illud, quia amisit: sufficit si debitor liberetur per acceptilationẽ. vide de le.1.l.huiusmodi.§.si ita eum.

Statutum dicit, quòd cumitatenses tenentur reddere salatium ciuitati, &c. postea eximitur vna villa. certe tenentur ad integrum salatium, secundum Ia.de Are. vide in l.omnibus.de leg.1.

Statuto cauetur, quòd rustici si non receperunt malefactorem, ipsi teneãtur restituere damnum. ille qui passus est damnũ, debet contribuere vna cum aliis. Item si ciuitas imponit collectam soluendam ciui suo creditori, ipse contribuit creditor. vide de le.1.l. ab omnibus.§.si Titio.per Bar.

Statutum si dicit, quòd condemnatio facta de hominibus de concilio de eo, qui nõ venit ad concilium diuidatur inter eos, ille qui est condemnatus, habebit partem. vide in d.§.si Titio.

Statutum dicit siue constitutio canonicorum, quòd canonicus non admittatur ad præbendam nisi det fructus primi anni canonicis, canonicus qui fructus dat, admittitur ad partem illorum fructuum. vide in d.§.si Titio.l.ab omnibus.de l.1.

Statuto cauetur, quòd si potestas cõdemnauit aliquẽ in plus quàm deberet, teneatur restituere tempore syndicatus. Si condemnauit indebitè quendam ad totam summam tenetur ex forma statuti: quia dictio plusquam, non inuenit cui comparetur. vide de l.1.l.si seruus.§.si ita.

Statutũ dicit, quòd non allibratus nullo modò potest acquirere, si legatur fundus ab allibrato extraneo, debetur æstimatio. vide de le. 1.l.si filiusfa. §. si quid alicui.per Bar.

Statutum quod prohibet alienationem respectu forensis, non respectu ecclesiarum, valet. sed secũdum Oldrad. vide de leg.1.leg.si filiusfam. per Bartol. ibi vide qualiter probetur, quod sit contra libertatem ecclesiæ, & quòd tali statuto forensium non potest renuntiari.

Statuto sic cauetur, quòd instrumẽta publica, ex quibus debetur certa quantitas, mandentur executioni, si aliquis in instrumento promittit interesse, vel aliquid in totum, potest peti illius instrumenti executio: sicut si contineret expressam quantitatem, & in iudicio declarabitur quantitas. vide per Bar. in l. 2.de leg.1.

Statutum seu constitutio episcopi licet moneat executores testamentorum, quòd intra annum debeant exequi, & post annum deuoluatur executio ad episcopum, quod ille cui data est potestas eligendi, si non eligit intra annum, non est in mora, nec deuoluitur ad episcopum, quousque legatum

petatur,& quia longa est differentia inter illum,qui declarat executionem,& executorem,vide per Bar. in l.cùm quidam.de leg.2.

Statuto cauetur, quòd quicunque exportauerit bladum,condemnetur in decem libris. Alio statuto cauetur quòd in omnibus maleficiis pœnæ duplicentur de nocte.modo quidam de nocte super mulo extraxit frumentum extra comitatum, non tenetur ad duos mulos:per hunc §.& regulam ne duę causæ lucratiuæ,&c.vide de le.ij.l.meminimus.§. duobus. per Bart. Et not. quòd si duo homines extraxerunt super eodem mulo,si primus soluit æstimationem, secundus teneatur ad mulum.si primus soluit mulum,secundus est liberatus de duobus causis lucratiuis,no.bene in d.§. duobus.

Statutum,quando imponit pœnam, an intelligitur ipso iure,an per sententiam: si quidem exprimitur ipso iure,absque sententia imponitur. si non exprimatur,aut vritur verbo præteriti temporis, putà si priuatus: & idem quod ipso iure.aliàs expectatur sententia.vide per Bar.in d. §. duobus.& per Bar.C.de sacrosan.ec.le. iubemus.§. œconomus.super verbo, priuetur.& adde quod no.in l.in criminali. C.de iurisdi.omni.iu. & quod no. in capitulo si diligenti. de fo.competen.

Statuto cauetur, quòd confitenti dimittatur quarta pars pœnæ retento themate eodem ,primus & secundus potest confiteri. primus soluit fisco tres partes muli.secundus tenetur ad illam quartam , quæ remansit,quam fiscus non habet.vide per Bart.in d. §.duobus.

Statuto cauetur, quòd si de quolibet instrumento, ex quo ius quæritur, soluatur gabella, executor datus in testamento ad distribuendum bona testatoris, inter pauperes eligit certos pauperes, gabella non debet solui ex instrumento tabellionis, cum ex eo nullum ius quærat electis,sed ex primo testam.vide per Bar.de leg.2.l.iuri.

Statuto cauetur,quòd instantia pereat lapsu quinque mensibus,vbi per actorem nõ steterit,sufficit,quòd semel actor interpellet iudicem,quòd proferat sententiam,vt semper videatur stare per iudicem, nec habet interpellare iudicem singulis diebus: vide de leg.2.l.Tiria Seio.§.vsuras.

Statuto cauetur, quòd vxores rebellium non possint remanere in ciuitate.si remãserint viduæ,an possint reuerti?dicitur quòd sic,per Bar.in l.Titia.§.vsuras. de le.2.quia finita causa odij finitur odium.

Statutum, quòd habet locum in præteritis, & futuris, non trahitur ad præterita finita sententia, vel transactione.& idem,si solutione, vel acceptilatione.vide de leg.2.l.ucius.§.marito.

Statuta,quæ loquuntur de pœnis duplicandis,non intelliguntur de consistentibus in specie, sed in quantitate.vide in d.l.Lucius.§.impuberem.

Statu.dicit, quòd qui percussit aliquem in platea, stet ad confinia per duos annos,quidam percussit aliquem de nocte,quando duplicantur pœnæ , an duplicetur tempus? vide per Bartol. in dicto §. impuberem.

Statuto cauetur,quòd pœnæ publicentur in platea, etiam duplicetur, si fiat de nocte maleficium.Item, si fiat in festo sancti Herculani. Item, si fiat à nobili. modo nobilis commisit maleficium de nocte in platea,& in festo prædicto,an debeat duplicari, nisi semel,vt enitetur infinitas?per Bartolum de legat.2. leg.fina.

Statuto ciuitatis cauetur ,quòd qui soluerit præstantias,possit computare in eadem computatione , an possit petere præstantiam? dic quòd non:quia cum permittitur quod possit computare,videtur prohibere ne possit petere.vide in d.l.cõmissaria. §.item, si quis.

Si in statuto sint verba derogatiua,si aliud simpliciter loquatur,an valeat.l.si quis,in prin.de leg.3.

Statu.si in statutis vel testamentis vel alia dispositione reperitur ista dictio, vir simpliciter , sine aliqua determinatione, intelligitur de adulto. si cum determinatione,quia dico, vir alicuius mulieris: tunc intelligitur de marito. vide l.cum quis. §.codicilis.de leg.iij.

Statuto cauetur,quòd filiæ fœminæ non succedãt masculis.Item masculi teneantur eas dotare arbitrio boni viri inspecto,vide de le.3.l.si filius.

Statutum,cum in eis est aliquod verbum ambiguum, quòd habeat aliquid significare,quòd debeat intelligi secundum communem vsum loquendi:vide per Bat.in l.liberorum.§. quod tamen Cassius.de leg.3. & de suppel.leg.l.Labeo.

Statuto cauetur,quòd si dos est recepta in roba æstimata debeat reddi facta detractione medietatis pretij.reperiebat quidam in instrumẽto,quòd mulier dedit dotem in pecunia,& in rebus appretiatis, nec apparet quantum sit datum in rebus:tamen videtur datum quantum esset conueniens mulieri, secundum qualitatem suæ personæ.vide de le.3.l.cum quærebatur.§.lana.

Statutum quòd libris mercatorum credatur, vsque ad certam quantitatem.vide de le.3.

Statu.cum tractatur de significatione verborum,quid erit?vide de leg.3.l.non aliter, remittit Bartol.ad id, quod dicitur per eum in leg.omnes populi.de iusti. & iure.

Statutum est,si quis portauerit frumentum extra ciuitatem,teneatur in tantum, si portatur farina,secundum proptiam significationem , non tenetur. vide de le.3.si plures.

Statutum si dicit,quòd reus in prima citatione habeat dilationem decem dierum , & si non comparuerit, tunc bis citetur,nec repetit dilationem,videtur clarum quòd omnes dilationes sint æquales,per Bart. de au.l.si legatis.

Statuto cauetur ,quòd cui non est solutum pretium equi,quod habet stipendium,tãtum quolibet mense,donec sibi satisfiat, quòd si pro parte sit solutum pretium equi,an pro parte debet habere stipendiũ? vide de vsufru.le.l.qui vsumfructum.

Statutum est in ciuitate Romæ ,quòd nullam pensionem soluere possunt ,nisi detrahant gabellam sex denari.pro libra , si domos conducunt à communi pro certo salario,absque cõditione alicuius gabellæ,camerarius debet detrahere,sed cõductores habent recursum contra commune. ita determinatum fuit per l.si loci.§.item quæritur.de iti. actúque priua.

Statutum factum à prioribus habentibus arbitrium, an sequentes possint illud reuocare, si fecerunt arbitrio eorum,& tanquam priores sic,si quia erat eis concessum , quòd facerent ex authoritate concilij, tunc non possunt sine eadem authoritate? vide per Bar.in d.l.quoties.

Statutum, quando in eo ponuntur clausulæ speciales & ponuntur generales clausulæ ,an illæ clausulæ generales intelligantur ,de eo genere eum specialibu?

specialibus? vide per Bar. in l. fi. §. cui dulcia. de vino, tri. & ole. le.

Statuta duo sunt in ciuitate Perusij, vnum, quòd omnes comitatẽses de qualibet porta teneantur apportare tantum frumentum, quantum habet illa porta. aliud erat speciale, quòd comitatenses de castro fossati, aletin porta solis, an illi in porta solis teneantur adiuuare ad portandum ex vigore primi statuti? Bartol. determinauit quòd non, vide per eum de fun. instru. leg. quæsitum. §. si quis fundum.

Statutum, quod imponit pœnam ipso iure, nunquam augetur pœna contra negantem: quia nulla condẽnatio potest fieri tanquam cõtra negantem: & ideo pœna ex negatione nunquam augetur. videlicet de pecu. leg. l. id, quod seruo.

Statutum erat in ciuitate, quòd qui emit aliqua bona alicuius, teneatur ad debitum & ad creditum, dator remedium, quòd non teneatur emptor ad debita, videlicet quòd emat omnes res singulariter. casus est uo. de pec. le. l. dominus.

Statuta dicunt, quòd talis officialis non debeat syndicari nec etiam potest contra eum inquiri, hoc est verum, nisi pro reliquiis, quæ remanserunt penes eum de bonis communis. vide de pecu. lega. l. dominus.

Statutum, si dicat, quòd nullus potetat extrahere sagittamenta. quæritur quid veniat appellatione sagittamentariorum? text. est in leg. pe. de penu lega. quod continentur tam ea, quæ sagittantur, quàm ea, quæ sagittant. vnde balista, & similia continentur, non quia sagittant, sed quia per ipsas sagittatur. Vide per Bar. in d. l. penul.

Statutum dicit, quòd potestas, & capitaneus sic faciat, quòd ex illo statuto oritur officium iudicis. vide de alimen. le. l. solent.

Statutum, si in causis damnorum datorum dicit, quòd sufficit probatio per iuramentum, quicquid illam causam tangit, poterit probari per iuramentum, aliud, si diceretur in causa. vide etiam in dict. l. solent. Bald.

Statutum dicit, quòd si nobilis intrauerit palatium capitanei, puniatur in tantum. quòd si non est capitaneus, & nobilis intrat, non videtur teneri: quia nõ potest dici palatium capitanei, vbi non est capitaneus.

Statutum imponit pœnam cuicunque portanti arma offendibilia, & aliquis portat arma, quæ possunt esse offendibilia cum cuspide acuto, an debeat puniri, inspicitur consuetudo, ad quem vsum communiter portent: ar. de au. & ar. lega. leg. pediculis. §. argento.

Statuta, quæ loquuntur de fideiussore principaliter, statur veritati, & non verbis instrumenti. vide per Bar. de lib. agno. l. si quis.

Statuta dispositiua circa idem sunt duo, posteà si vnũ statutum derogatorium: semper aduerte verba derogatoria, vtrùm referantur ad dispositionem: vide de alimen. le. l. fundus. Bar.

Statutum an in iure, vel legibus dictiones taxatiuę inducant legũ correctionem, verbi gratia: vnum pro maleficii imponit pœnam nullam, aliud pro eodẽ ponit pœnam quinquaginta tantum, & duntaxat, an inducat correctionem: Vide per Bar. in d. l. si quia ita. §. Titio centum.

Statuta, quæ auferunt beneficia alteri concessa, vtrùm stetur causæ in statuto oppositæ sine aliqua probatione? vide per Bartol. de alimen. lega. l. diui.

Statuta campsorum, quæ dicunt, quòd ipsi teneantur cancellare rationes, de quibus fuit plenè satisfactũ: modò aliquia campsor non cancellauit, sed scripsit satisfactionem: an satisfactum sit statuto? & est clarum quòd sic: quia idem est hodie dicere scribere, quòd cãcellare: ar. l. nihil interest. de administratio. tuto. vide ibi per Bar.

Statutum dicit, quòd mulieris prædecedentis virlucretur certam partem dotis. certè si simul decedũt, dicuntur in matrimonio decessisse. casus est de reb. dub. l. qui duo. §. si maritus. vide ibi per Bar.

Statuto cauetur, quòd quicunque præstiterit auxiliũ, & fauorem exbannito, vt esse aduocatum eius, vel fideiussorem, est ei præstare auxilium, & fauorem, nisi fiat mandato iudicis. vide ff. de iis, quibus, vt in. d. l. post legatum. §. qui putant. per Bar.

Statutum in eis an falsa causa vitiet, vide per Bart. de condi. & demon. §. quòd autem.

Statutum si dicit, quòd de pretio rei venditæ soluatur gabella sex denariorum pro libra. Contingit, quòd aliquis vendidit tempro centum, sed in faciendis subhastationibus expendit xx. ar. est de conditio. & demonstra. l. Stichus. §. cuidam. quòd solum pro octoginta oportet solui gabella: nam pretium debet intelligi nõn quantum prætor dat; sed quantum apud venditorem remanet. vide per Bar. in d. l. qui distinguit verba statuti.

Statuta de homine carcerãdo, an valeat, vide per Bartolum, de condi. & demon. l. Titio centum. §. Titio genero.

Statutum est Perusij, & in pluribus terris Italiæ, quòd filia dotata à patre, non succedat, nec possit aliquid dicere contra testamentum patris: modò cuidam pupillæ pater legauit centum pro dote sua. quæritur an possit petere statim, an expectabit tempore legitimo? & an ista dos succedat in locum legitimæ ita quod remoueatur ab eo omnis dilatio? & an legitima possit tolli per statutũ? vide per Bat. de con. & demon. l. Titio centum.

Statutum si dicit, quòd extantibus filiis masculis fœminæ non succedant. & sunt tres masculi, & vna fœmina: modò duo repudiauerunt, an habeat ius accrescendi, masculus vel fœmina? do. Ray. de for. per l. mulier Titio. de condi. & demon. determinauit, quòd quantum illi fratres habent vitta vitilem, habent de iure: & ideo non habec locum ius accrescendi, & sic deuenit ad filiam. Bartolus contra, vide ibi per eum.

Statutum dicit, quòd filia fœmina sit contenta dote pro falcidia debita in bonis patris. dicit filia volo legitimam meam, quia non est falcidia. vide per Bar. ad legem Falcid.

Statutum si disponit, quòd priùs erat dispositum de iure communi, an sit ius commune vel municipale statutum, vide per Bartol. in dicta leg. prima, ad legem Falcidi. & capitulo primo, de constitutioni. libro sexto, & per Ioann. Andreæ in suo appa. & ibi per gloss.

Statutum fuit factum in ciuitate Perusij, quòd statutum, quod loquitur de cõinnexis, locum habeat per omnia in extraneis intelligitur, in quibus casibus habere potest locum: quia si esset statutum, quòd inter consanguineos proximos compromittatur, non potest habere locum in extraneis, per Bart. in d. l. 1. §. lex falcidia.

Statuto

Statuto cauetur, quòd ex quolibet contractu ex quo acquiritur alicui ius debet solui gabella præter qui de instrumento solutionis. modo obligaui me ad vendendum tibi fundum, nunc vendo. quæritur an ex isto instrumento venditionis debeat gabella detrahi. & videtur quòd non, per textũ ad legem Falcidiam, si pupillus. vide ibi per Bartolum.

Statutum non potest disponere, quòd spurius succedat. vide Bartolum ad leg. Falcidiam. leg. Seius, & Angerius.

Statutum si faceret hoc modo, quòd quicunque opponeret quòd talis sit spurius, puniatur in tantum: non valet tale statutum: & poterit opponi, non obstante eod. vide per Bartol. in dicta leg. Seius, & Angerius.

Statutum dicit, quòd pro qualibet libra soluatur vnũ pro gabella: modò promitto tibi quadraginta soluendo quolibet anno tantum. non debet solui gabella pro tota quantitate: sed debet deduci interusurium medij temporis: quia illa quãtitas pro omni anno decem pro centenario. ideo sicut minus æstimatur quo ad soluendum principale: ita & quo ad soluendum gabellam, prout hic. Quo ad Falcidiam autem, vide per Bar. in l. in leg. Falci. ff. ad leg. Falcidi.

Statutum est factum, quòd de qualibet re quæ fuerit alicui relicta, soluatur gabella: cõtingit quòd alicui fuit aliquid relictum annuatim: dicit Bartol. quòd primo anno debet soluere gabellam: pro aliis annis soluit in futurum, prout dies cesserit, sicut si esset in diem relictum: vt l. lex Falcidia non habetur, ad legem Falcidiam, vide per Bartol. ad legem Falcidiã. l. cum Titio.

Statuto alicuius ciuitatis cauetur, quòd quidam nobiles immunes sint à collectis, & quòd non debeant habere aliquod officium in ciuitate: & si acceptauerint: tunc priuantur immunitate, & in ciuitate sit aliud statutum, quòd aduocatus qui ad aduocationem erat positus, debeat habere decem pro libra. modò quidam aduocatus de illis nobilibus acceptauit officium illud, an priuetur illa immunitate? Bartol. quòd sic, per l. beneficio. ad legem Falcidi. quia quod detrahit, scilicet duodecim denarios de libra, est beneficium, vide per Bartol. in dicta l. beneficio.

Statutum est in ciuitate Perusij, quòd, quicunque est allibratus à quinquaginta libris suprà, teneatur cõmuni mutuare decem florenos. insurgit dubium, quidam habet minorem libram, sed succedit cuidã suo consanguineo, non est facta admissio: an teneatur mutuare? vide per Bartol. ad leg. Falci. l. qui fundum. §. cùm filius.

Statutum si dicit, quòd quicũque est allibratus à quingentis libris vel abinde suprà, teneatur mutuare communi centum florenos pro emendo frumentum, & ex hoc insurgunt duo dubia. Primum est, quidam successit cuidam suo consanguineo in libris communis, reperiuntur diuersæ, nec ascendũt ad dictam summam: sed si simul misceantur, sic, an debeat fieri contributio siue mistio? Secundum dubium est plures filij succedunt vni patri, cuius libra ascendebat ad dictam summã, nec est facta diuisio libre: an debeat dicta libra considerari in singulis prorata, an omnibus simul? vide in d. §. qui filius.

Statutum seu consuetudo est in Marchia & inducatu, quo prohibetur fieri iniuria appellanti à communi. Sed commune coegit appellantes conuictos, vt appellans per hoc desistat ab appellatione, certe commune debet puniri, per Bartol. de conditio. & demon. leg. hæres meus. §. quod in fraudem. per illum §.

Statuta, quæ dicunt actionem non dari, vel aliquem non audiri, opus est vti exceptione in ciuilibus. secus in criminalibus. vide per Bat. ad Trebellianum. l. 1. §. sublatis.

Statuta, & leges, quæ loquuntur in hæredibus, habent locum in bonorum possessoribus. vide per Barr. ad Trebel. in d. l. in bonorum.

Statuta, quæ dicunt aliquos cogendos ad sustinendũ arbitramentum, debent intelligi, nisi ille aliquod incommodum suspectum habeat: tunc ille non potest cogi, nisi omne damnum resarciatur, vel à prætore remittatur, per Bartol. ad Trebellian. in l. apud Iulianum.

Statutum, si dicit, quòd debitor possit capi & incarcerari pro debito in hærede, dic idem per textum ad Trebel. l. postulante. & ibi vide per Bart. licet in statuto non fiat mentio de hęrede.

Statutum, quòd filiæ fœminę, & nepotes non succedãt extãtibus masculis, quòd talis neptis non admittatur in terminis §. cùm ita. in l. hæredes mei. ad Treb. si superest nepos ex filio masculo, qui ex pręsumpta voluntate defuncti, secundum statutum ciuitatis neptem fœminam excludit, vide per Bartol. in d. §. cum ita.

Statutum dicit, quòd priores possunt aliquid facere omnes, vel septem ex eis: nam videtur quòd septem de eis possunt: vt l. hæredes. §. cum ita. vide Bart. ad Trebellianum.

Statutum est in ciuitate, quòd si quis non insinuauerit testamẽtum intra decem dies quòd nõ valet, quòd hoc fideicommissario non nocet: immo ad petitionem eius fideicommissum instituitur, & restituere cogetur hæres. vide per Bat. ad Tre. l. facta. §. si quis bonor.

Statutum est, quòd filij naturales succedant ab intestato certè tales naturales facerent deficere conditionem fideicommissarij: quia sunt tales, qui tanquam legitimi sunt educti, vide per Bat. ad Trebe. l. Herennius. §. Titius.

Statutum est, quòd filia fœmina non succedat stantibus masculis ex eodem patre, fit aliud statutum, quòd soror non succedat patri non extantibus aliis fœminis ex eodem patre: modo quæritur, quid si extat aliquis frater vel filius, qui omnino non est capax, an impediat istam filiam vel sororem succedere? videtur tex. quòd non, de bo. pos. con. tabu. l. 1. §. filium. & ibi per Bar. Secundò modò pone, quòd talis filius vel frater non est omnino capax, sed tamen in proposito casu impeditur succedere ex persona alterius. Verbigratia: decedit vnus relicto fratre ex patre tantum, & relicta matre & sorore ex vtroque parente. hoc casu ille frater ex patre tantum, non potest succedere, quia præfertur ei mater, vt authẽ. defuncto. Dubitatur, an soror ex vtroque parente possit cum matre succedere. vide per Bartol. in dicto § filium. & quasdam quæstiones dependentes ab illis.

Statutum dicit, quòd scholares tractentur vt ciues in omnibus. scholares, qui habent priuilegium vltra ciues, non perdunt illud priuilegium: quia istud statutum est inductum in restitutionem obstaculi, quod

li, quòd eſſe poſſet ſi ille non eſſet ciuis. facit de bo. poſ. con. tabul. leg. 1. §. ſi emancipatus. & per Bartol. ibi, non enim per reſartionem, & cæte. & facit ad multa.

Statutum dicit, quòd omnes venientes ad habitãdum in iſta ciuitate, habeãt aliquod priuilegium. modò quæritur, an ciues originarij non habitantes & venientes ad habitandum, gaudeant iſto priuilegio. text. in l. emancipatus. §. ſi pater ex duobus. de bo. poſ. contra tab. & facit, quòd ſic. vide ibi Bart.

Statutum, quòd ſi quis contraxerit cum exbannito, puniatur in centum. ego contraxi cum filio, & ſeruo exbannito, an punior? inſpicitur cum quo contraho, non cui quæratur ex diſpoſitione legis. vide de lega. præſtan. leg. ſed & ſi mortis. §. hic autem ſolum.

Statutum, dicit, quòd qui ceſſerit alicui nobili, cadat à iure ſuo. ponatur, quòd aliquis ceſſit, qui cedere nõ potuit, vel alias ceſſio non valuit, ſeu fuit inutilis, an cadat à iure ſuo? tex. in l. filium, qui. §. ſi quis. videtur quòd non, vide ibi per Bar.

Statuto cauetur, quòd filia fœmina non ſuccedat ſtantibus agnatis: quia cùm contemplatione agnatorũ filia repellatur, videtur illis agnatis hęreditas ex teſtamento transferri: vt l. cum emancipati. §. ſi duo agnati. de colla. bon.

Statutum, ſi dicat, quòd filia non ſuccedat patri extãtibus maſculis, an ſuccedat cum matre extantibus aliis filiis? quod videtur, ſi eſt aliquis filius maſculus, qui ex iudicio teſtatorum nõ poteſt ſuccedere, quia exhęredatus: an impediat matrem vel filium ſuccedere, vide per Bar. de coniungen. cum eman. li. l. 1. §. ſi pater.

Statutum, quòd mater non ſuccedat filio habenti fratres carnales ex patre viuo. Pone quòd filius Titij deceſſit fratre pręterito extraneo non turpi inſtituto, ſucceditne mater? vide Bar. in d. §. ſi pater.

Statutum cùm dicit, ſi quis inuenitur declinaſſe iuriſdictionem iudicis, quòd poſſit impunè offendi de iure, ſi in illa non fuit denuntiatum, non poteſt impunè offendi. vide per Bart. de iure pa. in l. cum. §. 1. qui facit ad hæc, ſecundum Bar.

Statutum dicit, quòd extãtibus maſculis filia fœmina nõ ſuccedat. modò extat maſculus, ſed eſt filius naturalis: an filia fœmina ſuccedat? videtur quòd ſic: quia paria ſunt, non obſtare, & nõ poſſe ſuccedere. vide de bonis, quę liberis. l. ſi Titius. §. ſi deportatus. vide ibi per Bart.

Statuti verba in dubio debent intelligi, ſecũdum propriam ſignificationem: vt l. non aliter. de lega. 3. vide de ſuis & legit. l. inteſtati.

Statuto ciuitatis cauetur, quòd mater non ſuccedat filiis inteſtatis, quod non habet locum in pupillo decedente: quia ille propriè inteſtatus non decedit. vide per Bar. de ſuis & legiti. l. inteſtati.

Statutum dicit, quòd filia fœmina non ſuccedat ab inteſtato extãtibus maſculis, an filia fœmina dicatur ſua hæres? & reſpondetur, quòd non: quia ſit exhęredata, per Bar. de ſuis & legit. l. 1. §. ſciendum.

Statutum fuit factum in aduentu Imperatoris Federici, & aliqui nobiles fuerunt exbanniti, ipſi & eorum nobiles filij, & nepotes. certè ſi ſunt aliqui nepotes, & qui non erant concepti: tunc non compræhenduntur, ſed ſi vis, quòd ipſi compræhendantur: dicas ſic, ipſi & eorum poſthumi: nam appellatione poſthumorum, compræhenduntur omnes deſcendentes: l. Iuriſconſultus. de gradi.

Statuto ſi caueatur, quòd filia non ſuccedat, ſtantibus maſculis, hoc habeat locum in præteritis & futuris: modò quædam filia cum fratre diuiſerat: quærebatur, an in ea locum habeat ſtatutum. Bar. quòd non: quia cauſa illa iam erat finita diuiſione. faciunt dicta per Bartol. ff. ad Trebelli. leg. prima. §. quod ait: vide ibi.

Statutum ſi dicit, quòd filiæ fœminæ non ſuccedant ſtantibus liberis teſtamento extantibus filiis, patri ſuccedant. Caſus eſt in l. ingenua. §. item, qui ſunt filij. ibi vide per Bar.

Statutum ſi dicit, ab inteſtato ſuccedat, etiam ſi fecit quis teſtamentum, quod poſtea ruptum eſt agnatione poſthumi vel repudiatione, videtur habere locum ſtatutum. Contrarium eſt verum. vide per Bar. de ſuis, & legiti.

Statutum licet loquatur in poteſtate: habet tamen locum in capitaneo, circa id, in quo habet eandem iuriſdictionem, quam poteſtas, per Bar. ad Trebellianum. l. ſiue ingenua. §. filij autem.

Statuto ciuitatis Florentiæ cauetur, quòd extantibus agnatis vſque ad tertium gradum, &c. quid de auo materno? dic ſecundum Bald. in dicta l. ingenua. §. videndum.

Statuto ciuitatis cauetur, quòd filia dotata non ſuccedat quouſque ſupererit aliquis maſculus, ſupereſt, qui poſtea mortuus eſt ſine liberis, patris hæreditate adita. quæritur, an filia poſſit aliquid petere ex hæreditate paterna? dubium facit, quòd in ſucceſſione ab inteſtato ille admittitur, qui eſt proximior tempore mortis, vel tempore, quo teſtamentum deſtituitur, ſi teſtamentum fuit factum: vt inſtitu. de hæredi. ab inteſta. §. ita demum. & ff. de condi. inſti. leg. fin. quod ibi no. Sed iſta filia nò erat proximior, nec erat apta ad ſuccedendum tempore mortis, vide per Bartol. ad Trebellian. leg. filius. vbi hoc diſputat.

Statutum poteſt facere, quòd quis ſit hæres ad tempus, & ſi hæres in vita alicuius, eo defuncto poſtea, deſinit, alius ſit poſtea hæres directo: vt l. miles. de mili. teſta. vide per Bar. in l. filius. & vide ibi per Bar. quæ aliàs eſt l. quoties.

Statutum eſt in ciuitate, quòd in talibus partibus homines poſſunt quadraginta beſtias tenere ad paſcẽdũ inter terminos deſignatos, & ſic in certa parte prati poterant poſtulata licentia. Quidam fuit accuſatus, quòd tenuerit beſtias in dicto prato, non fuit dictum in accuſatione, infra terminos deſignatos, & ſic ſimpliciter fuit probatum. dicit Bar. quòd ex hoc non poterat ſequi condemnatio, per gloſſ & in lege de pupillo. §. ſed vt probari. ff. de nou. oper. nuntiatio.

Statutum eſt, quòd nobiles non poſſunt viſitare palatium, niſi tempore concilij. fuit quidam accuſatus, nec fuit dictum an tempore prohibito, vel permiſſo, dubitatur an abſolutio, vel condemnatio ſequi debeat. vide per Bartolum in dicto §. ſed vt probari.

Statutum ciuitatis, quòd citetur quis perſonaliter, vel ad domum, vtrum ſufficiat ad domum citari nulla diſcuſſione facta de perſona? vide per Bart. de dam. infec. l. dies. §. prætor ait.

Statutum dictat, quòd de quolibet contractu, de quo fieret inſtrumentum, ſoluatur gabella ſex denariorum, pro qualibet libra: iſtud ſtatutum non habet locum in contractibus, qui fiunt ſuper re inæſtimabili, vel quando non continetur aliquod inter eſſe

esse æstimabile per libram, de dam. infect. l. dies. §. prætor ait. in fi. per Bar.

Statutum, quod procedit prohibendo actum & non annullando, an faciat actum ipso iure nullum, vel peti possit, quòd annulletur. per Bar. in l. certa ratione. C. quando prouoca. non est necess.

Barto. à Saxoferrato.

¶ STATVTVM, factum ex causa specialiter contra aliquem in eius præiudicium valet & tenet, Ange. in l. impetrata. C. sent. re. non pos.

Fallit, quando quis vellet probare per confessionem partis, moder. in c. sicut consuetudo, de probatio.

Fallit, quando adstrictus ad probandum per instrumentum vellet probare, per quinque testes. Abb. sing. in d. c. sicut. per text. in l. testium. C. de testibus.

Fallit, quando vellem probare amissionem instrumenti, quia possum per quinque testes probare quid in instrumento continebatur, secundum Bart. in dicta l. testium.

Fallit, quando habens probare vellet probare per testes legalissimos, quia potest de æquitate canonica. secundum Fel. in d. c. sicut.

Fallit, quando tale statutum allegaretur solum inter laicos: poterit probari vt libuerit coram iudice ecclesiastico, Ancha. in regula ea, quæ. de reg. iur. in vj.

Fallit, quando ageretur de probando iuramento quod interuenit in ipso contractu. Imo. in cap. cum contingat. de iureiurand.

Fallit, quando vellet probare damnum vel interesse quod habuit à tali instrumento. Bar. in l. certi. §. quoniam. ff. si cert. peta. per glos. singul. ibi Bald. in auth. sed nouo iure. C. de ser. fug.

Fallit, quando probatio fieret parte non opponente & sciente, & iudice neque admittente, si & inquantum, &c. Bald. singul. in d. §. quoniam. & in l. legatorum. C. de testib.

¶ STATVTVM, generaliter loquens per ius commune restringitur, quando aliquod ex eo præiudicium infertur, alioquin intelligi debet, vt aliquid addat iuri communi. Imol. l. 4. §. prætor. ff. de damno infecto. Iasl. properandum. § siue autem. col. 3. C. de iudiciis. Cremen. sing. 120 Mattesil. not. 83. item limitatur ratione simulationis, nam stante statuto generali puniente mulieres portantes monilia, siue perlas non obligat eas portantes monile contrafactum, vel perlas simulatas. Bar. l. 1. ff. de fonte. M. re. 2.

Statutum, indefinita æquipollet vniuersali, etiam in statutis, secundum com. opin. de qua per Bart. l. qui ædificium. numero 2. ff. de ser. vrb. præd. idem l. 1. de li. præt. l. omnes populi. col. 9 ff. de iust. & iure. num. 57. Batrol. l. 1. ff. de reg. iu. l. si pluribus. de leg. 2. Ang. consi. 67. idem consi. 266. Bald. l. 1. §. fi. ff. de fer. Albe. in tract. stat. lib. 2. q. 9. nume. 11. Bal. in tract. stat. ver. indefinitè. num. 4. Bald. l. si seruitus. ff. de seru. vrbanor. prædior. l. non modo. C. quæ rea pignor. obliga. poss. leg. non intelligitur. C. de sacrosanct. ecclesi. Med. reg. 2.

¶ STATVTVM laicorum disponens substantiam matrimonij, inhibendo, vel impediendo matrimonium, vbi ecclesia non improbat, nec impedit, non valet: quia disponit in materia spectante ad ecclesiam. text. est, qui probat hanc regulam in c. 1. de spon. secundum Ant. Abb. & Iaco. & istam regulam tradit ibi Fel. in fi. quam declarat quadrupliciter.

Limita octo modis, vt per Felin. vbi suprà, per vj. & vide Pal Ruu. in rep. rub. de don. inter vir. & vxorem. B. Dias reg 698.

¶ STATVTVM loci in quo celebratur contractus attendi debet. l. 1. & ibi Bald. in §. q. C. ne filius pro patre. sequitur Pau. de Cast. in l. à diuo Pio. §. sententiã. ff. de re iudi.

Amplia prædictam regulam procedere etiam si maritus promisisset restituere dotem non solum in loco originis suæ, sed etiam in loco vxoris, & vbicunque fuerit petitum: vt per Bald. in l. exigere. ff. de iudic.

Amplia etiam procedere si maritus murasset domicilium, & mortuus esset in loco domicilij murati: vt per cano. in c. 1. de fi. & Ro. in consilio 29. in c. in proposita.

Primò fallit in dote restituenda vel lucranda: quia non attenditur locus contractus, sed statutum loci, in quo maritus habet domicilium. per l. exigere. quam Bal. dicit sin. ff. de iudic.

Secundò fallit, nisi maritus mutauerit domicilium suæ originis ante mortem vxoris, & iussit ad habitandum in loco, in quo non est statutum: quia tunc inspicitur locus domicilij, in quo reperitur in tẽpore mortis vxoris: vt per Sal. in l. cunctos populos. C. de sum. Tri. contra Saly. tamen tenet Ant. de But. in c. 1. ff. de spon. & Abb. Panor. ibi.

Tertiò fallit prædicta regula: quia non habet locum in sponsalibus: quia tunc attenditur locus vbi fuerunt facta sponsalia, nec attẽdimus locum mariti. ita sin. Bal. in authen. omnes peregrini. C. commu. de succ.

Quartò fallit etiam, vt non procedat, quando maritus non duxit vxorem ad locum domicilij sui. ita propriè loquitur text. & ratio d. l. exigere. quia si vxor vult trahere maritum suum, tunc attendimus statutum loci vxoris. ita Bal. in l. fi. C. si à non competenti iudice fuerit appellatum.

Quintò fallit prædicta regula in persona aliorum, quã vxoris, putà in matre, quæ dedisset dotem, & conuenisset de ea restituenda: quia tunc in dote lucranda non attenditur locus mariti, sed vbi celebratus est contractus. ita Bal. in rub. C. de priu. do.

Sextò fallit in aliis contractibus celebratis inter vir. & vxor. vt per Bal. in d. rub.

Septimò fallit, nisi vxor ignorasset maritum esse forensem, vel alterius domicilij, in quo esset aliud statutũ: vt sin. tradit Bal. in c. 1. §. fi. de re. alie. fac.

Octauò fallit etiam prædicta regula nisi bona data in dotem essent sita in loco vxoris, de quo tamen vide per Bar. in lege, cunctos populos. C. de sum. Tri. in 2. q. princ. B. Soc. re. 468.

¶ STATVTVM loquens in casu vero, non habet locum in ficto, vt in leg. iij. §. hæc verba. ff. de negot. gest. secundum Barto. in l. omnes populi. in vj. quæstio principali. ff. de iustit. & iur. Et istam regulam comprobat sex notabilibus doctrinis Felin. in capi. insinuatum. de simo. vide Areti. in leg. Gallus. §. quid si tantùm. ff. de lib. & posthu. per Imol. plenius quàm alibi in l. 1. §. lex Falcidia. ff. ad l. falc. vide Socin. in consilio 252. incip. visis instrumentis concessionum. in princip. versiculo 6. probatur. & quid in contractu, vide eundem Socin. consilio 293. volumine secundo.

Limita primò, nisi statutum non loqueretur in materia iuris, non disponẽdo præter vel contra ius, quia tunc interpretabitur prout ipsum ius. text. in c. ad audientiã. de cle. non residen. & ibi Abb. idem Abb. & Fel. in d. c. insinuatum.

Secundò limita, nisi lex per omnia æquipararet casum verum & fictum: quia tunc etiam si statutum esset præter ius, extenderetur ad casum fictum. Ita Felin. vbi

vbi suprà, referendo Rom. Adde tu Socin. in cons. c. lx. incip. in causa Nauensis. quod est in 2. volum. vers. secundum quod allegatur.

Tertiò limita, nisi statutum esset illusorium, non intelligendo illud in casu ficto. Ita Felin. vbi suprà, post Domi. in capitul. vt circa, in princip. de elect. libr. 6. B. Dias reg. 700.

¶ STATVTVM loquens simpliciter de vno ex correlatiuis prohibitiuè non extenditur ad alterum. l. veteres. ff. de act. empt. l. si conuenit. C. de pactis. l. continuus. §. cum ita. ff. de verborum oblig. not. l. si præses. C. de seru. & aqua. Med. reg 9.

¶ STATVTVM mandans simpliciter stari alicuius iuramento valet, sed in contrarium probatio admittitur: prout communiter concludit gloss. in cap. 1. de rem. or. li. 6. Innoc. in cap. quis propter. §. illud. circa fi. de elect. & Bal. in l. 1. C. de re. cre. & l. contra negantem. C. ad l. Aquil. & l. 1. C. si aduersus liber. Azo in summa. C. ad l. Aquil.

Primò fallit, si verbum statuti vltimo decidit quòd admittatur probatio in contrarium. secundum Bal. in l. 1. C. de re. cre.

Secundò fallit, si statutum prohiberet tacitas probationes admissas in contrarium, puta si statutum dicit, quòd plenissima probatio sit officialis, cuius iuramento mandat stari. gloss. est sing. in clemen. 1. de proba.

Fallit 3 si statutum apparet velle omnimodam probationem. secundum gloss. sing. in clem. 1. de foro compet. B. Soc. reg. 467.

¶ STATVTVM non potest fieri, vt pater teneatur pro filio, neque contra, ad pœnam corporalem. Bal. in rubric. C. res inter alios acta: esset enim contra ius naturale, sed etiam contra ius diuinum, gl. c. cum homo. 28. q. 3. not. l. liber homo. ff. ad l. Aquil. ampl. vt hoc nec etiam per pactum fieri possit, vt per fideiussionem obliget quis pro alio ad corporalem pœnam. d. l. liber homo. Alex. in termi. huius reg. l. sæpe. nu. 10. ff. de re iud. Med. reg. 8.

¶ STATVTVM prohibens alienare in non subditum, est validum. Ita concludit Bart. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. de quo per Barb. in rub. de reb. eccles. 1. quæstio.

Limita quinque modis, vt per Io. Crotum de Monteferrato in d. §. diui. B. Dias reg. 699.

¶ STATVTVM puniens portantes arma non habet locum in eis, qui arma minima portant. gloss. §. prohibemus. auth. de armis. Thom. Grammat. §. tutor autem. num. 12. institutio. de auct. tutor. Item imponens pœnam de vulnere non intelligitur de paruo. leg ex hac. ff. si quadr. paup. fecisse dicatur. Tertiò requirens solennitatem in acta non intelligitur de paruo, Specul. in tit. de iur. cal. §. 2. versicu. quid si. addentes ad Ale. rub. ff. sol. matr. nu. 3. Bru. in trac. stat. Art. 9. num. 103. & nu. 110. l. intellige. ff. de Sicar. Bal. c. cum adeo. col. 3. de rescr. Med. reg 5.

¶ STATVTVM si fit ex causa rationabili specialiter contra aliquem, & in eius præiudicium, tenet. Ita dicit Ang. in l. impetrata. C. sen. rescin. non poss. allegat l. neque Dorotheum. & l. doctiti. C. de decur. libr. x. & l. Antiochensium. ff. de priuile. cred. & tenet Ant. Imo. & doctor. in c. cum omnes. de constitutio. tex. in l. venditor. §. si constat. ff. commu. præd. & in l. 1. iuncta gl. verb. detrahi. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris.

Limita tripliciter vt per Felin. in d. capit. cum omnes. B. Dias reg. 692.

¶ STATVTVM, quando loquitur præter ius commune, & sic in casu non prouiso a iure communi: tunc sicut in legibus & contractibus habet locum argumentum à contrario sensu, ita etiam habet locum in statutis. Conclusio est Bar & Doct. communiter in l. 1. ff. de offi. eius cui mandata est iuris. & voluit Corset. in singularibus suis, in parte, argumentum. el vltimo. Salic. in l. conuenticula. C. de episcop. & cleric. & ita concludit Alex. in d. l. 1. vbi refert alios hoc etiam tenentes, licet Benedict. de Plumbi. aliter teneat in l. si quis locuples. de manu. testam.

Limita dupliciter, vt per Alex. quas limitationes transcripsit Ias. in d. l. 1.

Prima est, nisi statuto esset cautum, quod statuta nõ recipiant extraneum, vel subauditum intellectum.

Secunda, si caueretur statuto, quòd statuta deberent seruari ad literam.

Tertia, si statuentes incurrerent in pœnas, deducendo tale argumentum à contrario. Ita Iaso. vbi suprà, & Petr. Rauen. per gl. fin. in Clem. 1. in verbo, facere. de vsuris, & per alia iura, de quibus per eos. B Dias reg. 702.

¶ STATVTVM si in loco vxoris, mortua ea sine liberis, solùm defert lucrum tertiæ partis marito: & in loco mariti, statutum deferat lucrum totius dotis, attenditur potius statutum loci mariti, quàm vxoris. Ita Barto. in l. cunctos populos. C. de summ. Trin. & fide cath. & Bald. & Angel. in l. exigere dotem. ff. de iudiciis. quam dicit communem sententiam Ias. in d. l. cunctos populos. in 1. lectu. in princ. C. de sum. Trin. & fide cathol. in eadem l. in 2. lectura, licet Alber. in 2. parte statutorum. in x. q. aliud teneat.

Limita istam communem sententiam sex modis, vt per eundem Iaso. secunda lectu. eiusdem legis: vbi ponit quinque limitationes. Et aduerte, quòd earũ vltima differt ab aliis sex positis per eum in 1. lectu. vide Fel. in cap. 1. de sponsalib. vbi posuit ante Iaso. septem fallentias ad prædictam regulam, quarum quinta & septima differunt à positis per Iaso. vbi suprà: & vide eum post medium. Ex quibus omnibus habes nouem limitationes ad prædictam regulam. B. Dias reg 697.

¶ STATVTVM si refertur ad aliud licet relatum non reperiatur nihilominus valebit, quando scilicet in eo declaratur mens statuentium, Bald. l. si donatio. C. de donat. l. in ciuile. ff. de legibus. capitulo, 1. fin. tit. qualiter olim feudum poterat alien. Bald. l. 1. §. in omnibus. C. de cadu. tollen. Angel. l. penultima. C. de inst. & substit. idem est de statuto referente consuetudinem. capitulo Abbate. de verborum signific. Paul. cons. 319. Bald. l. 1. C. de episcop. & cleric. Ias. l. admonendi. lectura 1. numero 19. & lectura 2. numero 35. ff. de iur. iur. si tamen fiat ad statutum validum, & inualidum, ad validum relatio fieri debet, Paris. consilio 10. numero 25. volumine 4. & fit ad illud cum omnibus qualit. suis. Deci. consiliu 12. numero 18. consilio 47. numero 2. consilio 647. numero 2. Med. reg. 10.

¶ STATVTI forma ad vnguem seruari debet, Bald. comparationes. C. de fide instrum. l. humanum. col. 1. C. de legibus, Ang. cons. 89. Anch. cons. 36. Dec. cõsil. 22. nec sufficit per æquipollens adimpleri. l. qui per salutem. ff. de iur. iur. glo. c. vt circa. de elect. 6. l. cum antiquitas. § cum autem. C. de test. Inno. cap. cum consuetudinis. de consue. Dyn. in l. fin. §. omnes. ff. de adm. tutor. Bal. l. 1. colum. 2. de legib §. fi. auth.

de tabel.coll.4.Guliel.l.fin.ff. de postul.l. nonnunquam.ff.de iudiciis,Bald.l.2.C.de bon.pos.sec.tab. quod intellige quando statutum habet clausulam annullatiuam,Ias.l.1.num.15.& l.seq.ff.de lib.& posth. Dec.cons.429.num.5.cons.434.nu.2.cons.222. nu.6.Alex.cons.138.nu.6.vol.7.cons.137.nu.15.vol.2. August.cons.171.num.17.vol.1. Med.reg.7.

¶ STATVTO stante, quòd pater teneatur soluere cõdemnationem pro filio:sententia lata contra filiũ mandabitur executioni contra patrem,absque nouo processu.Barto.Alexand.& Ias.leg.cum filius.ff. de verborum obligatio.Alexand.cons.84.volum. 3.consil.60.eod.volumin.leg.quisquis.C.ad leg.Iul. maiest.Barto.l.1.C.vbi causæ fiscal.capitulo,cum secundum.de hæret.6.Bald.l.1.C.ne filius pro patre. l.fin.§.1.C.de bon.quæ liber.Salyc.l.si filius.C.ne fil. pro patre,Rom.l.si filio.la 2.ff.sol.matr.Alex.l.sæpe. num.74.ff.de re iud. Med.reg.8.

¶ STATVTA,licet possint fieri per villas iurisdictione carentes,maximè super administratione rerum suarum,tamen talibus statutis,non possunt adiicere pœnam:notat Innoc.in cap. cum accessissent.in verbo,sedes.de constit.Anto. & alij in ca. cum omnes.in fi.eod.titu. Ang. in l.vnic.in princip.ff.si quis ius dicenti non obtemper. quod dicit esse notandum,contra statuta villarum vel ciuitatum iurisdictione carentium , vt quia subsunt ciuitati,quod sequitur ibi Alexan.& ponit Iason in l. omnes populi.ff.de iustit.& iur.

Limita tripliciter vt per eundem Iaso. in d.l. omnes populi.in lectura 2.Et vide Fel.in d.ca.cum omnes, num.14.vbi dupliciter limitat. B.Dias reg.701.

¶ STATVTA iurata non tolluntur per generalem derogationem statutorum : probatur ista regula ex textu in ca.constitutus. de rescript. firmat gloss. in c.cum non deceat.de elect.in 6.ad fi. quam glos. dicit sin.Ias.in l.quoties.de precib. imper.offer.vide eundem , vbi plures refert idem tenentes in l. omnes cuiuscunque.C.si con.ius vel vtil.publ. Ferra.cautela xx.

Limita quinque modis vt per Fel. in d.c.constitutus. B.Dias reg.693.

¶ STATVTA debent intelligi secundum ius commune:probat text.cum gl.vbi latè per Salyc. in l. 2.C. de nox.glo.& Doct.in l.fi.§.in computatione.C.de iure delib.Bart.in l.1.§.lex Falcid.& ibi mod.ff.ad l. Falcid.

Limita dupliciter,vt per Ias. in l.omnes populi.ff. de iusti.& iur. B.Dias reg 694.

¶ STATVS defunctorum vltra quinquennium non quæritur,toto titu.C.ne de stat.defunc. post quinquennium quæratur,vbi Azo in Summa, C. eod. numer.1. Med.tr.2.part.

¶ STATVS personæ per sententiam declaratus,putà quòd quis sit seruus,clericus,vel monachus,& similis,facit ius quoad omnes,Cin.& Doct.comm.l.ingenuum.ff.de stat.homin.l. de ætate, ff. de minor. Bald.& Sali.l.2.C.quibus res iud.non noceat. Doc. l.quoties.C.de decur.lib.x.Alex.leg.sæpè.nume.62. ff.de re iud.doct.l.sancimus.C.de iudiciis.l.2.C.quibus res iud.non noceat.Ioan.Fab §. præiudiciales. instit.de act.Tiraq.in termin.in tract.res inter alios acta.limit.18. Med.reg.8.

¶ STILVS & consuetudo fori, ac curiæ omnino est obseruandus.vt c.ex literis,& c. fin. de consuetu.& Bal.in l.sed sine.§.Lucius.ff.de admin.tuto.& Bal.in l.ne cui.C.de pœn.Ang.in l.1.C.de requir.reis.

Amplia 1.vt prædicta locum habeant tam in ciuilibus,quàm in criminalibus causis.Boer.q. 63. nu. 12. 16.& 15.& habet vim legis,secundum Cy.& Bal.in l. 1.in fi.C.quæ sit longa consue.& l.de quibus.ff.de legi.& Bar.in l.3.ff.de testibus.

Amplia,vt etiam minores ligentur stilo & consuetudine fori.secundum Bal.& Anch. in c.Ray.num.8.de test.& l.2.C.quæ sit long.consue.Bal.cons.53.ad hoc. vol.2.Cast.cons.47.vltra ea.vol.vlti.Barba.cons.6. in prin.vol.4.& c.2.de delict.puer.

Fallit in vagabundo,vt l.1.C.vbi de crim.agi opo. Bar. in l.hæres absens.§.proinde.num.4.ff.de iud. & præsertim in iuribus qui suspenduntur, in ciuitatibus, & castris pro criminalibus etiam alibi commissis, secundum Francis.Cur.in d.l.num.10.& Io.Calde.in c.1.de rapt.licet Ant.& Panor.in c.fi. de foro compe.aliter senserint,& sublata opinione certorum canonis.qui tenuêre,vt quòd remittantur in foro,vbi delictum fuit commissum, Abb.in d.c.fi. num. 13.& qui dicatur propriè vagabundus. vide Bart. in l.4. §.prætor.ff.de dam.infect.& l.eius qui.§.fi.ff.ad municip.gloss.& Panor.in dict.c.fina. nume. 13.de foro compet.

Fallit etiam in fure reperto cum re furtiua,qui in omni loco puniri potest.vt Barto.in l. si dominum rei. ff.de fur.num.2.Cast.in cons.458.num.2.vol.2.Ang. in tract.maleficiorum. in vers. & vestem celestem abstulit.num.15.& ibi Aug.Arim.

Fallit in citato contumace, qui si non comparuit ex quo non fuit citatus secundum consuetum stilum fori excusatur à contumacia,secundum Ange. in l. fin.C.de cano.præstan.l.x.Marsi.singu.cxviij incip. stilus.Guid.Papa q. cxciij. vbi dicit, quòd stilus & consuetudo curiarum,pro lege habetur, & ei omnino standum est,ibi num.2.& 3.quod not,quia stilus est interpretator statutorum. vt l. de quibus. ff. de legib.& idem Guido q.xxx,numer. 2. quod not. I.Nouel.reg.198.

¶ STILVS curiæ seruari debet, intelligitur indefinita ista vniuersaliter,tam in ciuilibus , quàm etiam in criminalibus,tam in maioribus,quàm in minoribus.c.ex literis.c.fin.de consuetu.Bald.l.sed si fine.§.Lucius.ff.de adm.tutu.idem l.ne cui.C.de pœnis,Ange.l.1.C.de requir.reis,Boer.q.63. numer.12. Cin.l.1.C.quæ sit longa consu. l.de quibus. ff. de legib.Barto.l.3.ff.de test.Ancha.cap. Raynutius. numero 8.de testamen.l.2.C.quæ sit longa consuetud, Bald.cons.54.vol.2.c.2.de delictis puer. vbi Barbatia,idem cons.6.vol.4. Med.reg.2.

¶ STILVS cum ita se habet,res inter alios acta alteri nocet,Bald.authen. si quis in aliquo.C. de edendo.neque citatio requiritur, Alexand. consilio 65. volumin.1.Dec.consil.163.column. 7. est enim curiæ stilus omnino seruandus.leg.fina.C. de iniuriis. l.tertia.§.fin.ff.de testibus. capitulo quàm graui. de crim.falsi.Cin.leg.secunda.C. quæ sit longa consue. Doctor.capitu.fin.de consuet.Alexand.consil.240. volum.6 Marsil,sing 118.l.de vno.nu.83.ff. de re iud. Med.reg.8.

¶ STIPVLARI alteri nemo potest,nisi eius potestati subiectus sit,vel pœna sit adiecta.l. stipulatio ista. §.alteri.ff.de verborum obl.& in l.solutum. §.per liberam.ff.de pignorat.act.

Amplia istam regulam procedere etiam in fisco,& consequenter in republica , quibus per liberam personam,& priuatam,& sibi subiectam non potest stipulari vel pacisci. tex.est,& ibi Bart. in l.1. in princ.

ptine.ff.de iure fiſc.& idem Bar.l.arbiter intra certam.ff.de arbitr.

Amplia etiam in matre, quæ nõ poteſt ſtipulari filio: vt in caſu legis,debitor.in fin ff.Treb.& Barto.in l. quod dicitur.ff.de verbor.obl.& in l.pactum.& in l. pater.C.de pact.cõuentis.Ex quo infero,quòd multominus alij conſanguinei vel cognati poſſunt ſtipulari alteri conſanguineo:vt eſt gloſſ.in verbo,intereſt,in l.fideiuſſores ff. de pact.& probatur in l.3. §.ſed & ſi fortè.ff.iudicatum ſolui.

Amplia hoc etiam procedere in liberto, qui non poteſt ſtipulari patrono:vt in l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogonus.ff.de verb.oblig.

Primò fallit,niſi per conſuetudinem fuiſſet inductum contrarium, per text. in l. certi conditio.§.ſi nummos.& ibi docto.ff.ſi cer.peta.& in l. ſi donaturus. ff.de vſufructu.in fi.

Secundò fallit in dote,cui in hoc magis fauetur cum fiſco:vt probatur in l.Gaius.ſoluto matrim.& in l. pactum.C.de pact.conuen. vbi fauore dotis alteri per alterum ſtipulari poteſt.de quo latè per Bal. Nouellum in tractatu dotis in ſexta parte principali,in vigeſimoſecundo priuileg.

Tertiò fallit in feudis,in quibus frater ſtipulando acquirit fratri abſenti,ſecundum Bald.in l. fin. C. res inter alios acta.vt probatur per tex.in c.1.de duobus fratribus.de quo vide per Alex. in conſil. x. in ſecundo vol.ponderatis is.& Pau.de Caſt.in conſil. 154.incip.quòd iſtud feudum.& per Barto.in l.ſi mihi,& Titio.ff.de verb.obli.

Quartò fallit,ſi in ſtipulatione interpoſitum ſit iuramentum,per gloſſ.1.quæſtione 7.cap.quoties cordis oculus.

Quintò fallit de iure Canonico:quia omni caſu alteri per alterum ſtipulari poteſt:vt in dicta gloſſa,prima quæſtione ſeptima,quam allegat Bal. in l.illud. C.de ſacroſanctis eccleſiis.& in l.certi conditio.§. ſi nummos.ff.ſi certum petatur.

Sextò fallit in piis locis pauperibus, quia per alterũ, etiam verbis directis,ſtipulari poteſt ipſis abſentibus:vt per Bald.in lege,illud.de ſacroſanctis eccleſiis. B.Soc.reg.470.

¶ Stipvlatvs in dubio pro ſe ſtipulari intelligitur.vt habetur in l.ſtipulatio iſta.§. hoc quoque. & §.ſi quis ita.de verborum oblig.

Primò fallit in filiofa.quia præſumitur ſtipulati patri. l.quicunque.§.ſi.eod.tit.

Secundò fallit in ſeruo, quia ſtipulatur domino, vt l. 1.ff.de ſtip.ſer.

Tertiò fallit in procuratore, qui intelligitur ſtipulari domino.vt l.poſt dotem.ff.ſolu.mat.

Quartò fallit in dote.de quibus fallentiis dic vt per Bar.in l.ſtipulatio iſta. hoc quoque.& §.ſi quis ita. B.Dis reg.469.

¶ Stipvlator, vel eius perſonam repræſentans, vt eſt hæres,quando directo offenditur,tunc ſtipulatio committitur & non attenditur an interſit offenſi.Notat Bar.in l.2.§.item ſi in facto.ff.de verbo. obl.per tex.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri. eod.tit. & in §.alteri.Inſtitu.de inuti.ſtipu.

Iſtam regulam & concluſionem Bar.dicit notabilem Iaſ.ibi,vbi eam ampliat vno modo, & limitat aliis ſex. Socin.reg.475.

¶ Stipvlator, & promiſſor relationem habent. l.1.ff.de verbor.oblig. fallit cum ſtipulatio exequitur,tunc enim promiſſor obligatur ſtipulatori, ſed non econtra.l.Labeo.§.contractum.ff.de verb. ſig. glo.rub.C.de reb.cred. Med.reg.9.

¶ Stipvlatio carens forma nulla eſt.l.5.§ ſtipulatio.vbi Iaſ.nume.8.ff.de verb.obl.l.1.§. ſi quis ita. ff. eod.Barto.l.ius publicum.ff.de pact. Ange.l.quiequid adſtringendæ.ff.de verb.obl. Med.reg.7.

¶ Stipvlatio non comprehendit perſonam extrinſecam,neque ad eam refertur.Bar.in l.ſi ita ſtipulatus.C.Chryſogonus.de verborum oblig.

Primò fallit fauore dotis, quia ſi extraneus, qui dedit dotem,ſtipulatus eſt ſimpliciter eam reddi,nec dicit ſibi vel mulieri,vt in l. ſtipulatio iſta. §. ſi quis ita.ff.de ver.oblig.tamen fauore dotis intelligitur ſtipulatus mulieri.l.poſt dotem.& in l.Gaius.in fin. & ibi Pau.de Caſt.ff.ſol.matr.

Secundò fallit ratione ſocietatis:l.ſi quis vni.& ibi Bal. in fi.ff.rem ratam haberi. B.Soc.reg.473.

¶ Stipvlatio ſub conditione confecta, valet, & tenet,licet aliam cauſam non habeat: quia conditio ipſa impleta,eſt loco cauſæ. Eſt regula ſecundũ Paul.de Caſtro in l.à Titio.qui text. probat eã.verſ. nam cùm conditio.ff.de verb.obl.& ibi Barto.allegat alia iura, & Iaſon confirmat, & infert ex ea ad vnum dictum Pau.de Caſt.

Amplia tripliciter,& limita duobus modis,vt per Iaſ. in d.l.à Titio. B.Dias reg.707.

¶ Stipvlatio dandi quantitatem, dicitur omni reſpectu diuidua.Iſta regula colligitur ex text.ſecundum Iaſ.ibi,in l.2.§.& harum.verſ.ſecundo principaliter nota.ff.de verb.oblig.

Limita quatuor modis,vt per eum ibi. B.Dias re.705.

¶ Stipvlatio dandi quantitatem, dicitur omni reſpectu diuidua.l.2.ff.de verborum oblig.& in l.in executione.in princip.eodem titul. & in l.ſi duo.ff. depoſiti.

Primò fallit, quando teſtator legaſſet quantitatem pro opere faciendo:quia licet hæredes videantur grauari ad quantitatem, tamen quilibet ipſorum tenetur inſolidum:vt probatur in l.fideicommiſſ.§. penult.ff.de legatis tertio.

Secundò fallit,quia iſta regula procedit reſpectu primitiuæ obligationis:ſecus autem reſpectu obligationis ſecundariæ, & ſic reſpectu pœnæ, & ideo ſi quis promittit dare vel facere, & caſu quo non dederit,promittit quantitatem, tunc illa quantitas eſt indiuidua.vt eſt textus in l. v.§.fin. & in l.in executione.§.penult. ff. de verborum obligationibus & per Bar.in lege,ſtipulationes non diuiduntur.in ſecunda quæſtione.ff.eo.tit.

Tertiò fallit in debitore quantitatis, & reſpectu certæ ſpeciei:vt probatur in l. miles.§. decem. ff.de re iudi.quia tunc illa obligatio quantitatis cenſetur indiuidua ſolutione: vt eſt caſus in l. ſi communis ſeruus.ff.de noxa.& in l. ſi cum vno.ff.ſi ex noxali cauſa aga.

Quartò fallit in caſu legis,frater à fratre.ff. de condi. indeb.vbi obligatio cauſata ex facto vnius hæredis,qui contraxerat, & qui habebat peculium à patre:quia iſto caſu talis obligatio quantitatis eſt indiuidua reſpectu illius, qui contraxit. de quo per Ioannem Bapt.de ſancto Seuerino in d.l.frater à fratre. B.Soc.reg 474.

¶ Stipvlatio facta alternatiuè perficitur electione vnius tantum primi videlicet, ſicuti etiam gratia per vnicum actum conſumitur.Bald.c.in literis. de offi.deleg.per l.ſi is qui ſtichum.ff. de procura-

tor.& per l.dotis promissio.ff.de iur.dot. Med.re.3.

¶ Stipulatio facta Calendis ianuarij, si non adijciat quibus, de primis intelligitur, tex. est in terminis.l.eum qui Calendis.ff.de verb.obl. Med.reg.4.

¶ Stipulatio facta de propria re purè, nihil valet.text.est in l.nemo rem suam, in prin.ff. de verb. oblig.& in l.scire debemus.§.fin.ff.eod.

Limita quinque modis vt per Ias.in l. si tem meam. ff. de verb.oblig. B.Dias reg.609.

¶ Stipulatio interposita in primo contractu locationis non videtur repetita in sequenti locatione, sed in prima tantum perficitur, Din.& Bal.l.cum pater.§.pater.ff.de leg.2.per l.item quæritur.§. qui impleto.ff.locati.Rom.l.in his.ff.solu.matr. Docto. l.quædam.ff.de rei vend.l.hæredibus.ff.ad sen.conf. Trebell.leg.cum vxori.ff.quando dies leg.ced. glos. l.si quis hæredem.C.de instit.& substitut. Port.consilio 138.numero 5.Barto.l.1.ff. ad leg.Iul. maiest.l. dotis.ff.de iur.dot.cap.1.de præb.6.Anch.cons.317. idem Port.cons.76.num.5.& num.11. Alba. consi.17. nume.4.Socin.cons.43.col.fin.volu.1. Dec.cons.50. Crau.cons.161.numero 1.& numero 4.l.si.ff.ad Trebel.cap.gaudemus.de diuortiis.c. cum in nullis. §. fin.de præb.6.Bald.cons.242.volum.3.Innoc.ca.debitum. de bigam. fallit nisi sit eadem ratio in pluribus, quæ in vno.l.si quis ita.§.1.ff.de leg.1.Dec.ca. prudentem.§.dicimus.de offi.deleg. Calcan. cons. 1.colum.26 Crau.cons.161.nume.4.Paulus leg.2.nu. 4.ff.de liber.& posthum.Ias.l.manumissiones.num. 25.ff.de iust.& iur.fallit in sermone negatiuo. Alex. l.decem.num.44.de verb.oblig.l.diuortio.§. quod in anno.nu.14.ff.sol.matr. Med.re.3.

¶ Stipulatio.l.17.eum tempus.l.18. quæ legata.l. 19.si filius.l.35.semper in stipulationib.l.32.verum.

Quæ hoc nomine continentur, notaui ad regu. 74. §.fina.

Stipulatus in dubio pro se stipulari intelligitur. De verborum obligation.l.stipulatio ista. §. hoc quoque.§.si quis ita.

Stipulationem vitiat longum interuallum inter interrogationem & responsionem. De verb.ob.l.continuus in princ.De duob.reis.l.duos.§.si.

Secunda stipulatio, continens plus quàm prima, inducit primæ nouationem.De verb.ob.l. qui vsumf. & ibi Ias.

Non valet stipulatio purè de re propria facta. De verb.ob.l.nemo. Riifvvich.

¶ Stipulatio pœnalis soluitur morte, nec ad hæredes transit, quando stipulator morte præuentus adimplere nequiuit, dixi super.conc.72.Med.tt.2.p.

¶ Stipulatio de qua in l. vnica in §. exactio. C. de rei vox. act. vbi dicitur, quòd exactio doris sit statim solut.matrimon. in rebus immobilibus, & post annum in rebus mobilibus, locum habet, quando extraneus dotem dedit & dotem sibi reddi stipulatus fit, vt sing.not.in l.a.in prin.in gl. mag. sol.matrim.

Fallit, nisi extraneus stipulatus esset ex interuallo, & habet locum ne dum in extraneo, sed etiam in muliere, quæ postquam dotem dedit, & sic quæsita sibi actione de dote, stipulata est ex interuallo dotem sibi reddi: nam tunc non subintelligitur dilatio, quæ erat in prima stipulatione, vel obligatione: & sic poterit in continenti sol.matr. sicut quando legatur dos mulieri pro marito: vt in l.verum.ff. de dote prælega.vt sic secunda stipulatio ex interuallo facta aliquid operetur, sicut etiam operatur legatum in casu prædicto. ita sing. dixerunt Iacob. de Are.& Barto.& Moder.in l.diuortio.in fin. ff. de verbo.oblig.quod tamen intellige, & limita secundum distinctio. de qua per Barto. in l. Stichum. in §.1. ff.de donationibus. B.Soc.reg.471.

¶ Stipulatio, quando alternatiuè concipitur ab aliquo, scilicet sibi, filio, aut extraneo dari, tunc filius, vel extraneus dicitur adiectus solutioni, & non obligationi: quare debitor potest efficaciter tali adiecto soluere.text.est in l.eum qui ita.§.qui si bi, aut filio.ff.de verborum oblig.& ibi Ias.assignat rationem text.in l.sed & si filio. §. 1. ff. de constitut. pecun.

Amplia duobus modis, & limita quinque, vt per Iaso. in d.§.qui sibi. B.Dias reg.706.

¶ Stipulatio secunda, continens plus quàm prima, inducit primæ nouationem.text. est in l. qui vsumfructum iuncto fin.prout ibi ponderat Ias.ff. de verbo.obl.& est communiter approbatus intellectus ad dictum tex.secundum eum ibi. Adde glo. in l.scire debemus.in princ.ff.eod.tit.verbo, mixta. Barto.in l.pen.ff.de præt. stipul.& in simili est text. valde notabilis in l.si ita scriptum fuerit. lo 2. ff.de hæred.instit.

Limita hanc regulam tribus modis, vt per Iaso. in d.l. qui vsumfructum. B.Dias re.608.

¶ Stipulatio secunda, continens plusquàm primã, inducit nouationem primæ. l. qui vsumfructũ. ff.de verborum obligationibus.

Primò fallit in casu l.si diuortio.ff. de verborum obliga.vbi actio de dote competens ad dotem datam, non nouatur per stipulationem sequentem, in qua est duplicata summa dotis.& sic continebat plus, quàm prima.

Tertiò fallit, quando per secundam stipulationem aliquid additur, vt de prima stipulator sit magis cautus, vt si addatur fideiussor vel pignus.

Quartò fallit, quando prima stipulatio est pura, secunda verò pœnalis: vt latè per Bart.in l.ita stipulatus. in prima oppo.vltimæ partis.ff. de verborum obli. B.Socin.reg.472.

¶ Stipulatio. Sententia lata contra vnum ex duobus reis stipulandi habentibus ius in solidum nocet alteri.Bart.l.ex duobus.ff.de duob. reis stipula. l.suprà.§.casus.de aqua plu. arcen. leg. secunda.ff. de prætor.stipul.Alex.l.sæpè.num.48.ff. de re iudi.

Subrogato præiudicat sententia lata contra principalem. Anto.c.pen.de sent.& re iud.c. ad petitionem, de accus.capitulo.hoc quippe.3.quæ. 6. Alex. in terminis huius reg.leg.sæpe.num.69.& nume.75. ff.de re iud. Med.reg.8.

¶ Stipulatio. Longum interuallum inter interrogationem, & responsionem, vitiat stipulationẽ, l. 15.qui præsens, & l.continuus.ff.de ver.obl. l.duas, §.fin.ff.de duob.reis.

Ampliatur, & limitatur in 2.casib.à Iaso in d.§.qui præsens, num.5.

Fallit in 4.casibus, per Rip.in dict. §. qui præsens, numero 17.

Stipulatio dandi quantitatem, dicitur omni respectu diuidua, l.in executione, in princ.ff.de verb.obli.l.si duo, ff.deposit.l.si stipulatus, ff.de solut.

Fallit in 4.casib.quos not.Iaso.in l.a.§.& harum, ff.de verb.obl.num.9.& seq.fallit in 7.casib.vt per Alcia. in d.§.& harum, num.3.

In facto indiuiduo, ſi vnus ex pluribus hæredib. promiſerit, controueniat impediendo ſtipulatorem ne vadat, committitur ſtipulatio contra omnes hæredes, non ſolùm contra impedientem, ſed contra alium, qui non impedinit, l. ſtipulationum. §. item ſi in facto.

Fallit in 2. caſib. vt per Iaſ. in d. l. num. 7.

Quando directo offenditur ſtipulator, vel eius perſonam repræſentans, vt eſt hæres, tunc non attenditur intereſſe, l. ſtipulatio iſta, §. alteri, ff. de ver. obli.

Fallit in 6. caſib. vt per Iaſ. in l. ſtipulationum, §. item ſi in facto, num. 15. ff. de verb. obl.

Si prima ſtipulatio eſt vtilis & efficax, ſecunda nihil valet, l. qui bis idem, ff. de verb. oblig.

Ampliatur in 5. caſib. & limitatur in 6. à Iaſ. in d. l. qui bis idem, num. 1. & ſeq.

Falſa cauſa de præterito non vitiat ſtipulationem, l. ſi dinortio, ff. de verb. oblig.

Fallit in 2. caſib. vt per Iaſ. in d. l. num. 1.

Error in materia, vel qualitate ſubſtantiali, non vitiat ſtipulationem propter conſenſum in corpore, l. ſi id, quod aurum, ff. de verb. oblig.

Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in vno, per Iaſ. in d. l. ſi id quod, num. 1.

In contractibus ſtricti iuris non poteſt agi per ſtipulationem ratione deceptionis, vel doli re ipſa, quando promiſſor non habuit animum decipiendi, quare & ipſe decipitur re ipſa, l. ſi id quod aurum, ff. de verb. oblig.

fallit in 4. caſib. vt per Iaſ. in d. l. num. 3.

Tot cenſentur ſtipulationes quot ſunt res, vel ſummæ in vna ſtipulatione ſpecialiter deſignatæ, l. vbi vetera. §. pen. l. Titia, §. fin. & l. pluribus, in prin. & l. ſcire debemus, ff. de verb. oblig.

fallit in 2. caſib. vt per Iaſ. in d. l. ſcire debemus.

Si ſtipulor rem meam ſub cōditione, valet ſtipulatio. l. ſi rem meam, ff. de verb. oblig.

fallit in 5. caſib. vt per Iaſ. in d. l.

Alteri ſtipulari nemo poteſt, l. ſolutam, §. per liberam, ff. de pign. act. l. certi conditio, §. quoniam, ff. ſi certum petatur.

Ampliatur in 5. caſib. & limitatur in 6. à Iaſ. in l. ſtipulatio iſta, §. alteri, ff. de verb. obligat. Ampliatur in 13. caſib. & limitatur in 36. ab Ant. Gabr. lib. 3. de verb. oblig. conel. 1. fallit vt per Soc. reg. 381.

fallit in 2. caſib. quos ponit Dec. in l. qua tutela, §. nec paciſcendo, ff. de reg. iur. fallit in 6. caſib. vt per Soc. reg. 89. in addi. fallit in iudice, qui poteſt alteri ſtipulari. Ampliatur iſta fallentia in 2. caſib. & limitatur in 4. à Iaſ. in l. ſtipulatio iſta, §. ſtipuler, ff. de verbor. oblig. num. 16. Ampliatur regula, quòd nec etiam de iure canonico licet alteri ſtipulari, ſed iſta ampliatio limitatur in 2. caſib. per Felin. in proœ. Grego. c. Gregorius, num. 26.

In ſtipulationibus verba interpretantur contra ſtipulatorem, l. ſtipulatio iſta, §. in ſtipulationibus, ff. de verbor. oblig.

fallit in 5. caſibus, quos not. Iaſo. in d. §. in ſtipulationibus.

Quod ſtipulatur inti meo ſubiectus, ego videor ſtipulari, l. quodcunque, ff. de verb. oblig.

fallit in 4. caſibus, quos not. Iaſo. in d. l. numero 4. & ſequent.

Ad hoc vt valeat ſtipulatio facta per illa verba, cum promiſſor voluerit, eſt neceſſe, quòd promiſſor ante eius mortem declaret velle, l. centeſimis, §. ſi ita ſtipulatus, ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. caſib. ſecundum Iaſ. in d. §. ſi ita ſtipulatus, num. 2. ſtipulatio dandi centum, ſi promiſſor voluerit, quare conſertur in expreſſam, & liberam voluntatem promiſſoris vſque ab initio, aliàs ſemper inutilis. Ampliatur in 3. caſib. & limitatur in 3. à Iaſ. in d. §. ſi ita ſtipulatus, num. 6. & ſeq. ſed hæc ſtipulatio, cùm voluerit promiſſor, valet, & pendet ab eius voluntate, velut à conditione. fallit vt not. Soc. iun. in l. ita ſtipulatus, num. 113.

Stipulatio in dubio debet intelligi, vt valeat, & teneat, l. quoties in ſtipulationibus, ff. de verb. oblig.

Ampliatur in 5. caſib. & limitatur in 4. à Iaſ. in d. l. quoties, num. 1. vſque ad finem.

Si alternatiuè interroganti reſpondeat de vno tantū, vitiatur ſtipulatio in ſpeciebus: ſecus in ſummis, l. inter ſtipulantem, §. ſi ſtipulante, ff. de verb. obli. vbi Iaſ. limitat in vno caſu.

In ſtipulationem res deduci non poſſunt, quæ nō ſunt in commercio noſtro, l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verb. oblig.

fallit in 3. caſib. vt per Iaſ. in d. §. ſacram, num. 4.

Rem meam mihi ſtipulari non poſſum, l. nemo rem ſuam, & l. ſi rem meam, ff. de verb. oblig.

fallit in 6. caſib. vt per Iaſo. in d. l. ſi rem, & in d. l. nemo.

Stipulatio facta ſub conditione valet, licet aliam cauſam non habeat, quare ipſa conditio impleta eſt ſufficiens cauſa, & ſic ſuccedit loco cauſæ, l. à Titio, ff. de verbo. oblig.

Ampliatur in 3. caſib. & limitatur in 2. à Iaſ. in d. l. à Titio, nume. 5.

Incertitudo quantitatis vitiat ſtipulationem, l. ita ſtipulatur, ff. de verb. oblig.

fallit in 3. caſib. vt per Iaſ. in d. l. ita ſtipula. num. 11. fallit in 6. caſib. vt per Maria. Soci. iuniorem, in d. l. nu. 85. fallit in 7. caſib. vt per Rip. ibi. num. 17.

Dies celebratæ ſtipulationis expreſſus in ſtipulatione, non facit cenſeri ſtipulationem eſſe in diē, ideo debitor poteſt ea die conueniri, l. liber homo, §. decem hodie, ff. de verb. oblig.

fallit in 4. caſib. vt per Iaſ. in d. l. num. 2.

Stipulationum diuerſitas inter interrogantem, & reſpondentem, adducit diuerſitatem in ſubſtantia, & qualitate obligationis, & vitiat ſtipulationem, l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verb. oblig.

fallit in 8. caſib. vt per Io. de Imo. in d. §. ſi quis ſimpliciter, num. 4. Sed aduerte, quòd ſtipulatio conualidatur per complacentiam, non obſtante diuerſitate. fallit in 3. caſib. ſecundum Soc. in l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verb. oblig. num. 4.

Stipulatio ſecunda continens plus quàm prima, inducit nouationem, l. qui vſumfructū. ff. de ver. obli.

fallit in 3. caſib. vt per Iaſ. in d. l. col. 2. fallit in 4. caſibus, quos not. Soc. reg. 90. in addit.

In ſtipulationibus nunquam perſona extrinſecus ſubintelligitur, l. ſi ita ſtipulatus fuero, §. Chryſogonus, ff. de verb. oblig.

fallit in 5. caſib. vt per Iaſ. in d. l. num. 41. fallit in 2. caſib. ſecundum Soc. reg. 91. in addit.

Patientia ſimplex in iudicio non habet vim ſtipulationis, l. omnes, §. in hac, C. de Epiſc. & Cleri.

Ampliatur, & limitatur in 4. caſib. quos not. Ripa in l. 1. num. 3. ff. de verb. oblig. Ampliatur in 4. caſib. & limitatur in 5. à Galiau. in d. l. 1. nu. 13.

Reſponſio conditionalis facta purè interrogationi vitiat ſtipulationem, l. 1. §. ſi quis ſimpliciter, ff. de verbor. oblig.

fallit in 2. caſib. vt per Soc. iun. in d. §. ſi quis, num. 7.

In stipulatione amplius non agi; & rem ratam haberi licet factum diuiduum contineant, tamen principalis etiam pro parte contrafaciens ad solidam pœnam tenetur, cum ex hæredibus solus contrafaciens, & pro sua rata tantum teneatur. fallit in 2. casib. quos not. Soc. iun. in l. 4. §. Cato, ff. de verb. obli. num. 23. ver. decimò noto.

Stipulatio facta pro nominando, nón facta declaratione, seu nominatione, prodest stipulanti, sibique facta censetur, l. secunda, C. de contrah. & commit. stip.

Ampliatur & limitatur per Port. in suis conclu. libr. 5. regu. 10.

Stipulans in dubio, pro se stipulari videtur, l. stipulatio ista, § hoc quoque, & §. si quis ita, ff. de ver. obli. fallit in 4. casib: vt per Soc. reg. 381.

Stipulatio dandi quantitatem dicitur omni respectu diuidua. l. 2. §. fi. ff. de verb. oblig. l. si duo, ff. deposi. fallit in 4. casib. quos no. Soc. reg. 92.

Actus intermedius vitiat stipolationem, l. continuus, ff. de verb. oblig.

fallit in 4. casib. quos no. Ripa. in l. 1. §. qui præsens, ff. de verb. oblig. num. 17.

Stipulatio pœnalis, vel ad interesse ratione doli, vel colpæ commissæ in restituenda committitur in solidum contra eum, qui ex pluribus principaliter obligauit dolum, vel culpam commisit, l. t. §. si apud duos, ff. depos.

fallit in 4. casib. vt per Ripam in d. l. 4. §. Cato.

Stipulatio pœnalis qui incipit à præcedenti conditione negatiua non committitur nisi certum sit amplius dari, vel fieri non posse in conditione positum, l. ita stipolatus, ff. eo.

fallit in 5. casib. secundum Rip. in d. l. num. 3.

Stipulatio pœnalis non nouat præcedentem obligationem, leg. si quis socio, & l. duo socij, ff. pro soci. l. prædia, ff. de act. empt.

llit in 10. casib. quos not. Rip. in d. l. stipulatus, n. 56.

Stipulatio simplex, & pura, quantum ad obligationē, & actionem, statim committitur, l. eum qui, §. quoties, ff. de verb. obli. l. cedere diem, ff. de verb. sig.

fallit in multis casib. vt per Ripam in dict. l. ita stipulatus. num. 69.

Stipulatio in diem certam, statim committitur, quo ad obligationem, & actionem, licet agenti ante diē obstet exceptio, lege qui mandatum, ff. mandat. l. 1. in fine, ff. quando dies leg. cedat.

fallit in 4. casib. quos not. Rip. in d. l. ita stipulatus, ff. de verb. oblig. num. 83.

Stipulatio seruitutis continet dationem, & factum, no. Doct. in d. l. 4. §. Cato.

fallit in 4. casib. quos not. Aiciat. in l. s. §. & harum. ff. de verb. oblig. num. 44.

Stipulatio seruitutis ad fundum proprium extinguitur, si post stipulationem stipulator partem fundi alienet, no. in d. l. stipul. non diuiduntur, ff. de verb. oblig. vbi Galiau. limitat in 4. casib. nu. 22.

Stipulatio tunc dicitur certa, quando continet aliquod certum in substantia, quantitate, & qualitate: & si vnum ex his deficit, dicitur incerta. fallit in 2. casib secundum Alex. in l. stipulationum. ff. de ver. oblig. num. 2.

Stipulatio de defendendo si ex causa non defendat, non prodest quin committatur. fallit vt colligitur ex distinctio. quā facit Bat. in l. Titius, ff. de procur.

Stipulatio si numerationi sit opposita, oritur actio ex numeratione. fallit vt colligitur ex distinctio. Bart. in l. certi conditio. §. si nummos. num. 4. ff. si cer. pet.

Si mortuus est præses, qui condoxerat assessores per vnum annum, vel aliud tempus præfinitum alicui officio, & si casus contingit in personam conductoris, tenetur totum salarium residui temporis superextantis, quo non seruierunt soluere ipsis assessoribus, l. sed & addes, §. fin. cum l. seqoen. & l. qui operas, ff. locati.

Ampliatur in 14. casib. & limitatur in 8. à Io. Bolog. in l. diem functo, ff. de off. asses. num. 70.

Quando casus contingit in persona locatoris, tunc si salarium præstatur propter laborem mechanicū, tantum debetur salarium pro rata temporis quo seruiuit, l. si quis fundum, §. Imperator, & l. si vno, §. item cum quidam, ff. locati.

Ampliatur in 14. casib. & limitatur in 7. à Io. Bolog. in l. diem functo, num. 75.

Salarium pro rata temporis debetur, pro qua seruiuit. fallit io 3. casib. quos not. Io. Bolog. in d. l. diem functo, num 72. Don. Fina, lib. 1.

¶ STIPVLATIONIS vim non habet simplex patientia in indicio: vt in l. omnes. §. in hac. C. de episc. & cleric.

Amplia quadrupliciter, & limita aliis quatuor modis, vt per Ripam in l. 1. in princ. ff. de verborum oblig. B. Dias reg 611.

¶ STIPVLATIONEM vitiat longum interuallum inter interrogationem, & responsionem. Ita dicit text. in l. continuus. in prin. ff. de verbor. oblig. & in l. duos. §. fin. ff. de duob. reis. Ita Ias. in l. 1. §. qui præsens. num. 5. vbi ponit duas rationes. ff. de verb. obl.

Limita duobus modis, vt per eundem Iaso. vbi suprà, numer. 5. B. Dias reg. 704.

¶ STIPVLATIONVM diuersitas inter interrogantem & respondentem, inducit diuersitatem in substantia, & qualitate obligationis & vitiat stipulationem. l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verbor. obligatio. in § præterea. Instit. de inutil. stipu.

Fallit 8. modis: vt per Io. de Imo. in d. §. si quis simpliciter. num. 4. B. Dias reg. 610.

¶ STVDENTES habentur pro residentibus in beneficiis. Hanc conclusionem tradit Feli. cum duplici declaratione. in c. fi. de magistris.

Limita sex modis, vt per eum ibi. B. Dias reg. 615.

¶ STVDIO alicui priuilegia concessa, quæ alteri studio concessa erant, destructo studio, cui fuerant concessa, non tolluntur priuilegia alteri, quia fuerant concessa per modum perficiendi, non per modū essendi, Bal. leg. omnia. C. de epis. & Cle. M. re. 9.

¶ STVLTVS. Non debent esse melioris conditionis stulti, quàm periti. Quod vi. l. 4. §. fin.

Non stultis occurri solet, sed errantibus. ff. lib. 22. tit. 6. l. 9. §. quod si Deo.

Subueniendum est vbicunque æquitas suadet. De in int. rest. l. diuus. Riusvvicb.

¶ STVPRVM pœna mortis punitur, l. 3. de adul. fallit in 13. casib. vt per Lancil. in tract. de off. præt. in ti. de stupro, & circa istam materiam videas multas quęstiones apud Carer. in praxi crim. in §. circa quartam, num. 303. Don. Fina, lib. 4.

¶ STVPRVM. Monialem siue deuotam qui cognouerit x. annis pœniteat. & similiter ipsa secundum formam traditam 27. q. 1. de filia. & c. deuotam.

In quorū primo capite dicitur q̄ si filia Episcopi, vel presbyteri, vel diaconi post votum solenne contraxerit matrimonium, non admittitur ad communionem nisi marito defuncto pœnitentiam

ege

egerit:si autem eo viuente decesserit & pœnitentiam egerit, & communionem petierit, tantùm in fine vitæ recipiet eam. In secundo ca. dicitur, quòd deuota peccans non est recipienda in ecclesia: nisi peccare desierit: & desinens egerit pœnitentiam x. annis. posteà recipiatur ad communionem: & antequàm in ecclesia admittatur ad orationem ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. Viui. reg. 6. dir.

¶ SVBDELEGATVS. regula est, quòd delegat' à Principe subdelegare non potest articulum causæ cognitionem requirentem, prout legitur & not. in c. cùm causam. & in c. cum Bert. de re iud. vide Rot. vbi suprà. F. Tur.

¶ SVBDITO concessum priuilegium, potest per concedentem reuocari. Istam regulam descripsit Feli. in c. nouit. de iudi.

Limita tribus modis, vt per eum ibi, quem vide, quia primæ limitationi earum ponit tres optimas declarationes: quid autem fit in priuilegio concesso non subdito, vide regulam cum suis fallentiis suprà, in ver. parte, priuilegio. B. Dias re. 613.

¶ SVBDITO priuilegium concessum regulariter reuocari potest. Doct. com. capi. nouit. de iudic. Lsp. allegat. 109. fallit hoc tamen in non subdito. Doct. com. d. cap. nouit. sublimitatur hoc tamen, nisi de modico præiudicio agatur. Alexan. consi. 225. col. 4. volum. 2. Dec. cap. nouit. fall. v. de iudiciis. Medic. reg 5.

¶ SVBIECTVM vnum, & idem non potest habere duo correlatiua. cap. fin. de inst. glos. cap. debitum. de Bapt. differentia enim esse debet inter dantem, & accipientem. Med. re. 9.

¶ SVBIECTVS. sententia lata contra subiectum non nocet quo ad proprietatem prætendentis ius subiectionis, licet quo ad possessionem secus, si nõ appellatur. Doct. com. capitulo cum semper. de senten. & re iud. Bald. lege secunda. C. de liber. causa. leg. sæpè. numero 100. ff. de re iud. item sententia super seruitute personali lata contra vnum non facit fidem contra alium. Bart. in termin. huius reg. l. sæpè. nu. 8. vbi etiam Alex. nu. 49. ff. de re iudic. Med. reg. 8.

¶ SVBLATIO, & onus. Quòd res trãsit cũ onere suo.

PRO.

Ext. de testibus. c. 1. in fi.
Ext. de decimis. ca. cùm non sit. in fi.
15. q. 1. c. si quis laicus.
D. de contrahend. empt. l. alienatio.
D. de acq. rer. dom. l. traditio.
D. de donat. l. ad eum. §. 1.
D. de pact. l. inter debitorem.
D. de distract. pig. l. si creditor.

CONTRA.

Ext. de priuileg. c. porrò.
Ext. de decimis. c. nouum.
D. de contrahend. empt. l. vlt.
D. de seruit. l. vlt.
D. locat. & conduct. l. emptor.

SOLVTIO.

Onera transeuntis, & rei cohærentia transeunt cum re: personalia non. Si tamen res transeat ad priuilegiatũ, exoneratur priuilegiatus à præstatione onerum, vtputa, si priuatus vendat possessionem suam hospitariis, licet apud priuatum sit possessio supposita solutioni decimarum, non erit apud hospitalarios, d. c. porrò. quia illi habent priuilegium de non soluendis decimis. Damas. re. 93.

¶ SVRREPTIO modica non vitiat rescriptum. Calcan. consi. 8. colum. pen. Crau. consil. 182. num. 17. gl. in prooemio 6. Asin. in praxi Iudic. §. 7. Fall. 59. num. 25. con. simil. Brun. tract. statut. super fœmin. Arti. 9. num. 98. Gramm at §. tutor autem. nume. 8. insti. de auct. tutor. authen. qui rem. vbi Ias. nu. 25. C. de sacr. sanct. eccle. c. de appellationibus. de appell. l. socio. ff. de in inte. rest. l. si oleum. in fi. ff. de dolo. Med. re. 5.

¶ SVRREPTIONEM rescripti fundans in taciturnitate actus, quem prius impugnauit, nõ auditur. Notat Aegidius conclus. dliiij. & confirmat Fel. in c. super literis. de rescrip.

Limita dupliciter, vt per eundem Felin. ibidem. B. Dias re. 721.

¶ SVSPENSVS donec satisfecerit, satisfaciendo liberatur absq; absolutione, præmissa tamen iudicis declaratione super ipso facto, scilicet quòd satisfecerit: probat glo. in clemen. j. de deci. in verbo, donec. & est communis conclusio modernorum in c. j. de iudi.

Limita in tribus casibus, in quibus dicta declaratio non requiritur, vt per Rip. in d. c. primo.

Primò, in suspenso à iure: & regula procedit in suspenso ab homine, quod confirmat triplici differentia inter suspensionem iuris & hominis: in cuius confirmationem adde duodecim differentias, quas ponit Fel. inter ea quæ fiunt à iure, & ea quæ fiunt ab homine, in c. pastoralis. ff. de offi. deleg.

Secundò limita, in suspenso ad tempus, qui eo elapso, poterit celebrare absque vlla facti declaratione.

Tertiò, quando talis suspensus donec satisfecerit, satisfecisset coram iudice, quia sine alia declaratione est absolutus, vt ibi per eum: quia acta faciunt notorium, vt in c. cum olim. de verbo. signifi. cum similibus. B. Dias re. 722.

¶ SVBSCRIBENS approbare videtur, not. in l. fi. §. pater. ff. de pig. no. in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verb. oblig.

Fallit in 3. casib. secundum Socin. reg. 385. fallit in 3. casib. vt per Iaso. in d. §. Chrisogonus, nume. 2. fallit in 6. casib. secundum Felin. in c. quoniam contra, de proba. nu. 76. Don. Fina, lib. 5.

¶ SVBSCRIBENS propriè non dicitur scribere, sed referri ad scripturam iam superius relatam, vnde statutum mẽtionem faciens de scriptura facta manu propria debitoris non habet locum in subscriptione, secundum Bal. leg. penultima. C. de interd. matr. sed hoc dictum Baldi com. reiicitur, quia est virtus subscriptionis, & scripturę proprię. Barto. l. emptio. §. Lucius. ff. de pact. §. 1. vbi Docto inst. de empt. & vend. l. si quis ex argentariis. §. 1. ff. de edendo. l. si ego. §. totus. ff. de iur. dot. Alexand. l. si quis ita. §. Chrisogonus. columna 2. ff. de verborum obligatio. l. cum antiquitas. columna 4. C. de testamen. cons. 147. vol. 2. Aug. in rub. Procem. inst. nor. 6. Bald. auth qui propriam. C. de nonnum. pec. Dec. auth. si quis in aliquo. nu. 17. C. de edendo. dicit hanc esse com. not. Natta cons. 40. nu. 4. vol. 1. Tiraq. in tract. de leg. Conn. gl. 7. nu. 194. Med. re. 10.

¶ SVBSCRIBENS se instrumento, vel alicui chartæ, ea quæ in instrumento, vel charta continentur, approbare, & se obligare videtur: vt not. in l. fideiussor, §. pater. ff. de pign. & not. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ff. de verbo. oblig.

Primò fallit, quando aliquis se subscribit tanquam testis: quia tunc non videtur se obligare: vt leg. Titia.

§.Lucius.ff.de lega.ij.

Secundò fallit regula, quando ſe ſubſcribit, & priùs non vidit nec legit quæ continebantur in inſtrumẽto: quia iſto caſu nihil valet iſta ſubſcr. vt dicit Bal. in l.fin.& ibi no.C.plus va.quod ag.& Angel.in d.§. Cryſog.in l.ſi ita ſtipulatus.de verb.oblig.

Tertiò fallit, quãdo in inſtrumẽto ſunt plura, quæ partim concernunt fauorem ſcribentis, & partim damnum ſuum: quia tunc nõ videtur approbare ea, quę ſunt damni: vt l.diuus. §.item ſenatus.ff.ad l.Corne.de Fal.& ibi per Bart.quod not. B.Soc.re.477.

¶ SVBSCRIPTIO nõ doloſa, ſed per ſimplicitatem quę fuit cauſa vnius rei tãtum, vnam ſolam vitiat, & non aliam cuius nõ fuit cauſa in literis gratioſis, & ad beneficia, in quibus cenſentur conceſſa ea quæ princeps omnino cõceſſiſſet, etiam ſi fuiſſet expreſſum id quod eſt tacitum. Ant. Imol. Domin.& Abb. in cap.ſuper literis. de reſcript. latè Domin. in repe.c.poſtulaſti.eod.titu.Domin. dc Rota in deciſione xix.incip.quidam obtinuit.tit.de præbend.in antiquis.tex.eſt in c.dudum. verſic. conſiderantes. de præben.lib.vj.& in c. ſi pro clericis paupcribus. eod.tit.quæ iuta inter alia allegat Fel.in dicto cap. ſuper literis.

Limita quiuque modis, vt per eum ibi. B.Dias re.720.

¶ SVBSCRIPTIO teſtium ſuper factis, ſcripturáq;, ſeu actis in iudicio non requiritur ſecundum communem opinionẽ, & maximè per Bar.in l.in don. ff.de dona.& in c.quoniam contra.de proba.

Fallit tamen hæc regula & primò, quando dubiũ verteretur de ſcriptura ipſius tabellionis, vel duorum virorum, cùm tunc non credatur ſine ſubſcriptione ſeu prę́ſentia teſtium.extrà, de elect.c.ſcriptum.

Secundò fallit in auth.de hæredibus & Falc.§.ſi verò. & C.ad l.Falc.auth.ſed cum teſtator.

Tertiò fallit in caſu capi.vt officium.de hæreti.vbi patet quod propter grauitatem negotij adhibentur duæ perſonæ religioſæ, etiam quando examinantur teſtes.

Quartò fallit, quando conſuetudo eſſet in contrariũ, prout eſt in aliquibus locis, in quibus in ſententiis diffinitiuis tantum deſcribuntur teſtes, ſecundum Io.And.& doct.in c.quoniam contra.

Quintò fallit in his, quæ ſui actus ſunt, & non ſunt de acti.iudicij: vt eſt inſtrumentum procurationis vel delegationis: cum talia non probentur per ſcripturam ipſius tabellionis tantum, niſi etiã veniat ſubſcriptio teſtium: vt voluit Lapus allegatione ſua lxxxviij.& Anto.& Nicol.in d. cap. quoniam contra.ad hoc not.per Anch.in prin.de off.deleg.in vj. B.Soc.re.476.

¶ SVBSTANTIALIS in dubio dicitur forma tradita à iure, ideo non poteſt omitti, Dec.conſ.429.n.5. conſ.434.nu.2.conſi.612.nu.2.Bald.l.comparationes.C.de fide inſt.nam qualitas requiſita in ſtatutó verificari debet, Bar.l.1.§.prætor ait. ff. ne quid in flum.pub.Ioan.Andr.c.1.de homicid.6.Bal.l.ceſſante.C.quomodo & quando iudex. capitulo ex literis.de conſt.Ale.conſi.177. vol.4. Bal.l.ambiguitates.C.de teſtam.l.cum hi.§.ſi prætor.ff.de trãſ.dixi ſuprà amp.103. Med.re.7.

¶ SVBSTANTIALIA omnia, omnéſque ſolennitates dicuntur in referente quæ ſunt in relato. Ripa in terminis l.5.§.1.nu.2.ff.de re iud. not.l. aſſe toto. de hæredi.inſt auth.ſi quis in aliquo.C. de edendo vbi Doct.com. Med.re.10.

¶ SVBROGATVM ſapit naturam eius, in cuius locũ ſubrogatur. vt l.ſi eum.§. qui iniuriarum, ff.ſi quis cautio.

Primò fallit, quia non aſſumit naturam accidentalẽ, ſed naturalem eius in cuius locum ſubrogatur.glo. eſt in l.certi condictio.ff.ſi cert.pet.

Secundò procedit, quando concurrunt ad eundem effectum, ſecùs ſi ſunt diuerſa ratione. vt dicit Bar. in repetitione ſua.l.ſi pater filium.ff.de inoſſic.teſt. per tex.in l.cum fundo. §.ſi fundus. ff.de iure dot. B.Soc.re.475.

¶ SVBROGATVM ſapit naturam eius, in cuius locũ ſubrogatum eſt, l.ſi. §. qui iniuriarum. ff.ſi quis cautio.

Fallit in 2.caſibus, ſecundum Socin.regul.383.fallit in 6.caſib.quos ego notaui in §.fuerat, inſt.de act.numero 7. Don.Fina,lib.5.

¶ SVBSTITVTVS excludit cohæredem, volentem ſuccedere per ius accreſcendi. Regula eſt text.in l. ij.§.ſi duo.ff.de bon.poſſ.ſecundum tabu.

Amplia etiam ſi ſubſtitutio ſit inualida, vt eſt tex.in l. pen.ff.de iniuſt.rupt.teſtam.

Amplia ſecundò, etiam ſi ſubſtitutio ſit tacita. tex. in l.ſi.C.de hær.inſtit. ibi patrem.quem not.Bald.ibi in q.xxxvj.& Iaſ.verſic.ſextò nota.

Limita hanc regulam pulchra limitatione, vt per Iaſ. in l.fin.C.de inſtit.& ſubſtit. verſ.v.principaliter nota.Et vide eundem Iaſ.in l.re coniuncti.ff.de leg.iij. vbi hãc regulam ampliat tripliciter, & limitat aliis tribus modis. B.Dias re.715.

¶ SVBSTITVTVS non excluditur, quando teſtator dixerit ſine filiis legitimis & naturalibus, ex ſuo corpore deſcendentibus, & legitimatus tantum extiterit, licet regulariter legitimatus excludat ſubſtitutum, ſecundum commu.opin. de qua atteſtatur Iaſ.l.2.nu.77.C.de iure emphy.Doct. c.per venerabilem.qui filij ſint legitimi.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad Trebel.no.Doct. c.in præſentia.de proba. Barb.conſi.14.col.8.vol.2.conſ.34.eo.volu.Alexan. l.generaliter.§.cum autem.C.de inſt.& ſubſt.& cõſi.2.volum.1.Corſe.in tract.de verb.Gem.nume.15. conc.quia legitimatus non eſt verè ſed fictè legitimus.Ioan.And.c. in generali.de reg. iur. 6.Bald.in add.ad Specu.in tit.de ſucceſſ.ab inteſt. Pau.conſi. 180.vol.1.conſi.352.volu.2.Curt.conſi.13. & conſi.18. Dec.conſi.175.nu.8.conſi.182.nu.9.Cal.conſi 1.in titul.qui fil.ſint leg. Iaſ.& com.doct.l.ſi is qui pro emptore.col.3.de vſucap. Med.re.2.

¶ SVBSTITVTVS præfertur coniuncto per ius accreſcendi.l.ij.§ ſi duo.de bonor. poſſeſ. ſec.tab.authen.hoc amplius.C.de fideicommi.& lege, vnic.§. in primo.C.de cad.tollend.

Amplia non ſolùm procedere in expreſſa ſubſtitutione, ſed & in tacita: vt probatur in l.fin.in verbo, partem.C.de hære.inſti.& ibi Bal.

Amplia, vt non procedat etiam ſi ſubſtitutio ſit inualida ex cauſa præteritionis filij.l.pen.& ibi Bar.ff. de iniuſto rupto.

Primò fallit, niſi ex coniecturata vel præſumpta voluntate defuncti apparet noluiſſe præferri coniunctum ſubſtituto.l.quidam teſtamento.& ibi Bar.ff. de vulg.& pup.idem Bar.in l.ij.§.ſi duo.ff.de bono. poſſ.ſecundum tabu.

Secundò fallit, quando ſubſtitutio eſſet facta pluribus copulatiuè vel coniunctim: quia tunc ille, qui adiuit, habebit partes aliorum per ius accreſcẽdi, & excludetur ſubſtitutus per eius aditionem. ita Bar.in l.j.in prin.in ſecunda quæſtione quintę quæſtionis

stionis princ.ff.de vulg.& pupillari substi.

Tertiò fallit, quando institutos & sic coniunctos in institutione testator adinuicem substituit: talis enim substitutio non impedit ius accrescendi: vt per Bald.in l.vnica.quando non petentium partes. B Soc.re.479.

¶ Svbstitvtvm: præiudicat sententia lata cõtra institutum.l.ex contractu.ff.de re iud.l.si patroni.§.fi.ff ad Treb.l.1.§.pen.ff. de ventre inspic.fallit nisi constet de collusione, vel fraude.capitulo primo. de controuersia inter dom.& vasal.Alex.l.sæpe.nu.110.ff.de re iud.cum simil. Med.re.8.

¶ Svbstitvtio facta de duobus antiquioribus, dominus non restringitur ad primos antiquiores tantum, sed ad sequentes, illis exclusis, vel repudiãtibus, idem est de substitutione à procuratoribus facta. Anchar.cons.27.Roma.consi.338.Barbatia d.cons.27.Rui.cons.119.num.14.vol.5.Tyraq.in tract. primogen.q.3.nume.9.de procuratore textus est c. quamuis.de offic.deleg 6.l.hæc conditio.ff.de cõd.& demon.cum simi. Med.re.2.

¶ Svbstitvtio facta de filio legitimo & naturali, de primogenito intelligitur.Gui.Pap.q.407.Benedict.c.Rayn.p.1.nu.174.de test.Tiraq.in trac.primogeniorum.q.64.Dec.cons.287. per l.eum qui calendis.ff.de ver.ob.l.hęc conditio.ff.de cond.& dem.la 1.cum simil.Dec.Guid.Papæ 505.licet nonnulli cõtrarium sentiant, quòd scilicet omnes pariter filij nascituri veniant, dummodo sint legitimi, & naturales, quia singularitas in pluralitatem resoluitur, & indefinita æquipollet vniuersali.Tyraq. d.loco. nu.3.& seq. Med.re.4.

¶ Svbstitvtio facta hoc modo, quod quis succedat in bonis, & iuribus superius nominatis refert se substitutio talis ad omnia, per reg. istam.l.si quis seruum.§.fin.ff.de leg.2.not.Decis.Pedem.110.nu.3. item substitutiones omnes comprehendit clausula omni meliori modo, posita in si.substitutionũ.l.3.§.filius.ff.de liber.& post.l. talis scriptura.§. fin.ff. de leg.1.Bar.& doct.l.fin.ff.de rebus dubiis. not.l.1. C.de liber.præter.Dec.cons.79.coln.1.Capra cons.123.col.2.Dec. cons.326.nu.13. item si testator dicat eos, referet se ad nominatos. Ceph.consi.16.num.23. Med.re.10.

¶ Svbstitvtio facta vni ex correlatiuis, nõ comprehendit alterum, quia regulariter non excedit personas nominatas.not.l. Lucius.ff.de vulg.l.t.& l.ex facto.ff.eo. Med.re.9.

¶ Svbstitvtio: Relicta ab intestato repetita vidẽtur à substituto.De leg.1.l.licet imp.70. Soci.in fal.

De breuiloqua seu reciproca substitutione tractãt in l.Lucius. De compendiosa verò in l. centurio. De vulga.& pup.

Subtilitas.vide Aequitas. Riifvvich.

¶ Svbstitvtio non potest esse absque institutione.gloss.com.recepta rub.ff.de vulg.subst.dixi ego in meo tract.de defin.p.2. Defin. 80. nu. 4. Ber.cap. Rainutius.nu.577.de test. Med.re.6

¶ Svbstitvtiõ pupillaris tacita, sub vulgari cõprehensa, excludit matrem, quando vulgariter substituta esset pia causa, vtputà ecclesia: quia præsumitur testatorem plus dilexisse animam suam quã vxorem.Ang.in l.precibus.in lectu.Perusina,C.de impub.& aliis. quam ibi sequitur Paul.& Iaso.qui refert Alex. in tribus consiliis idem tenentem, & dicit quòd nemo ab hac doctrina discessit.

Limita dupliciter, vt per Iason.referendo Aret.in cõsil.clv.incip. periculosum est. quarum prima vtilis est, & notabilis. B.Dias re.714.

¶ Svbstitvtio pupillaris potest fieri filio præterito.limitatur vt no. Soc.Iuni. in l.Gallus,§.& quid si tantum,ff.de lib.& posthu.nu.147.contrariam regulam facit Bened.Csp.in suo tract. in 2.parte,nu.55.vbi limitat in 3.casib.

Substitutus sub conditione, si decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, excluditur per filium naturalem legitimatum: est magis communis opinio in dicto §.& quid si tantum.Fallit vt no.Maria.Socin. iun.in dict.§.numero 146. Fallit in multis casibus, quos not.suprà in tit. de legiti. in ver.legitimatus excludit.

Pupillaris ad hoc vt sortiatur effectum, & validetur, sufficit, quòd patria potestas adsit tempore mortis patris, & non requiritur necessariò, quòd adsit tempore testamenti.hæc est magis communis opinio, vt dicit Maria. Soc.iun.in l.moribus, ff. de vulg. nume.46.

Fallit in 2.casib.vt per eundem, vbi suprà.

Pupillaris facta in testamẽto imperfecto valet, si in eo sint substituti liberi testatoris. hæc est communis opinio, vt testatur Mari.Soc.in d.l.moribus, nu.66. vbi limitat istam communem.

Pupillaris fieri potest ex emancipato filio retento nepote in potestate: hęc est magis communis opinio, vbi limitat istam communem.

Pupillaris facta sub illa forma, si hæres erit, &c. trahitur etiam ad casum, quo hæres non fit, modò impubes decedat: cõmunis est opinio, vt attestatur Maria. Soc.in d.l.morib.nu.84.

Fallit in 4.casib.quos not.Ias. in l. iam hoc iure, ff.de vulg.nu.5.

Pupillaris expressa continet tacitã vulgarẽ: cõmunis est opinio vt no.Mari.Soc.in d.l.morib.nu.96.

Fallit in multis casib.vt per eundem ibi. Fallit in 8.casib.vt per Rip.in d.l.morib.num.42.fallit in 3.casib. quos no.Bened.Cap.in suo tract.in 2.par.nu.92.

Pupillaris tacita matrem non excludit: communis est opinio vt dicit Maria. Soc.in d.l.morib.nu.96.

Fallit in 4.casib.quos ponit Ias.in §.1.inst. de pupill.& in l.precib.C.de impub.nu.7.fallit in 5.casib.secundum Bened.Cspr.in tract.subst.in 2.par.nu.121.fallit etiam in pupillari comprehensa in vulgari, quãdo est substituta pia causa, sed hæc limitatio sublimitatur in 2.casib.per Ias.in l.precib.C.de impube. colum.5.

Pupillaris res inducit quomodocunque dixerit, bona mea distribui, & vendi, & pretium distribui.

Fallit in 2.casib. vt per Maria. Soc. in l. Centurio, sub numer.253.

Pupillaris comprehensa in compendiosa, matrem excludit: est communis opinio vt refert Maria.Soc.in l.Centurio, nu.110.

Fallit in 5.casib. vt per Ias.in l. precib. C.de impub.numero 18.

Hęreditatem paternam acceptãs cogitur, inuitus pupillarem substitutionem acceptare. Ampliatur & limitatur in 4.casib.vt per Iaso.in l.quidam elogio, C.de iure delib.col.1.& sequent.

Substitutio pupillaris facta plurib. pupillis, nõ habet locum, nisi omnes pupilli decedãt. Fallit in 2.casib. secundum Socin.iun.in l.hæredes mei,§.cum ita,ff. ad Treb.nu.81.

Substitutio pupillaris fieri non potest post pubertatem, d.l. Centurio, & §.1.Inst.de pupil.

Fallit

Fallit in 2.casib.quos not.Benedict.Capt.in suo tract. subst.in 2.par nu.27.

Pupillaris substitutio non valet non adita hæreditate,arg.l.si nemo,ff.de reg.iu.

Fallit in 4.casib.quos not. Bened. Capra in suo tract. subst.in 2.par.nu.61. Don.Fina,lib.2.

¶SVBSTITVTIO reciproca facta duobus imparibus correlatiuis pariformiter facta intelligitur,in persona vnius sicuti in persona alterius.l.iam hoc iure.ff.de vulg.& pupil.l.eg. quamuis.C.de impu.& aliis subst. Med.te.9.

Reciproca.

Sub reciproca substitutione nõ continetur fideicommissaria:hanc esse communem opinionem attestatur Sebast.Sapia.in l.hęreditatem,C.de impub.Fallit in 4.casib.vt per eundem in dict.l.fallit in 3.casib. vt per Franc.de Oria.in l.Centurio,num.46.fallit in 4.casib.vt per Rip.in l.Lucius,ff.de vulg.nu.42.fallit vt dicit Baptist.à Villa.concl. vltima,in litera B.

Reciproca facta imparibus,non continet pupillarem in personam pupilli.Docto.in d.l.Centurio.

Fallit in 3.casib.vt per Rip.in d.l.nu.16. Don.Fin.lib.2.

Compendiosa.

Compendiosa facta à pagano pupillo per verba directa,non trahitur ad fideicommissariam post pubertatem:hanc esse communem opinionem attestatur Sebast.Sapia in l.precibus.C.de impub. vbi limitat in 7.casib.num.26.communis tamen est opinio,quòd valeat iure fideicommissi, vt attestatur Franc.Turz.concl.49.

Compendiosa facta per verba communia si non est facta mentio de pupillari ætate, matre existente in medio,est omni tempore fideicommissaria. communis est opinio vt per Lancil.in d.l.Centurio:vbi ampliat in 2. casib.& limitat in 5.nu.377.

Compendiosa facta per verba communia,vel directa non ciuilia,semper est particulare legatum si fit facta in re certa:hanc esse communem opinionem attestatur Lancil.in d.l.Centurio,vbi Ampliat & limitat in 2.casib.nu.323.

Compendiosa à pagano facta per verba directa intra pupillarem ætatem,valet,postea euanescit,& nullo modo valet:hanc esse communem opinionem attestatur Ripa in dicta l.Centurio.

Fallit in 8.casib.vt per Ripam in d.l.nu.69.

Fallit in 6.casib.quos not.Benedict.Capr.in suo tract. subst.in 4.parte,nu.70. Don.Fina,lib.2.

Fideicommissaria substitutio non continetur in reciproca:communis est opinio,vt refert Maria.Soc.in d.l.Centurio,nu.26.

Fallit,vt per eundem ibi nu.27.

Si testator dixerit,si filius meus decesserit sine liberis, tunc bona mea dentur pauperibus,erit omni tempore fideicommissaria.hanc esse communem opinionem attestatur Lancil.in d.l. Centurio, nu.347. vbi limitat in 2.casib.

Fideicommissaria etiam in persona vnius habet locũ. fallit in 2.casib.vt per Dec.in d.l.cum quidam,C.de impub.nu.6.

Fideicommissaria quãdo fit pluribus per nomina collectiua,si purificatur conditio in persona vnius,nõ habet locum substitutio de proprietate sermonis, sed ex voluntate testatoris.fallit vt not.Soc.in l.hæredes mei,§.cum ita,ff.ad Treb.nu.28.

Substitutio facta per verba directa,si decesserit sine liberis ante pubertatem est directa post fideicommissariam;hanc esse communem opinionem attestatur Sebast.Sapia.in dict.l.precibus,C.de impub. nu.160.vbi limitat in 2.casib. Don.Fin. lib.2.

Exemplaris.

Substitutio exemplaris rumpitur natiuitate filij ipsius furiosi.Fallit in 2.casib.quos not. Bene.Capra.

Breuiloqua.

Substitutio breuiloqua facta puberi,& impub.ad inuicem videtur tantum facta ad vnũ casum.fallit in 4. casib.vt per Dec.in l.hæreditatẽ,C.de inst. & subst. nu.4. Don.Fina,lib.2.

Substitutio impedit ius accrescendi. fallit in 4.casib. quos no.Sebast. Sapia. in l. testamento , C. de impub.num.10.Ampliatur & limitatur vt per Ias.in l. fin.C.de hæred.inst. Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 3.per Soc.reg.93.in addit. Ampliatur & limitatur in 3.casib.per Rip. in l. re coniuncti. ff.de leg. 3.nu.124.

Substitutio facta per verba communia ante pubertatem,valet iure directo: hanc esse communem opinionem attestatur Sebast.Sap. in l. precibus, C.de impub.nu.151.vbi limitat in 2.casib.

Si fœminæ sint institutæ in certis rebus,& demum filij masculi sunt vniuersaliter instituti , & postea dicit testator,omnes filios meos inuicem substituo: filiæ prædictæ non videntur cum filiis inuicem substitutæ.hanc esse communem opinionem attestatur Ias.in l.Lucius,ff.de vulg.nu.23.

Substitutio facta pluribus institutis post mortem omnium operatur,vt instituti censeantur ad inuicem reciprocè substituti. Ampliatur & limitatur vt per Por.lib.4.reg.34.fallit in multis casib.quos colligere potes ex Socin.in l.hæredes mei,§.cum ita,ff.ad Treb.nu.2.

Substituto institutus pręfertur.fallit in 4.casib.secundum Bened.Cap.in tract.subst.in prin.nu.76.

In substitutione partes censentur repositæ, quæ sunt positæ in institutione.Ampliatur in 4.casib. & limitatur in 5.à Dec.in l.1.C.de impub.

Substitutio extraneis ita facta, si Titius, & Sempronius decesserint , Caiũ substituo, ad hoc vt admittatur omnes mori necesse est.fallit vt colligere potes ex distinctione Fran.Turz.conclus. 173.

Substitutus excluditur à filio naturali, cum substitutus est Titius,si Gaius decesserit sine filiis,fallit in 3. casib.vt per Bapt.à Villa.conclu.92. in litera F. fallit in 6.casib.vt per Fel.in c.in præsentia, de proba. nu.29.contrariam regulam, scilicet , quòd naturales liberi non excludant substitutum facit Rip. & eam limitat in multis casibus , in leg. ex facto,§.si quis rogatus,ff.ad Treb.nu.16.

Substitutus sub conditione ista,si hæres institutus decesserit absque liberis legitimis, & naturalibus ab eo procreatis, excluditur per monasterium casu quo institutus ingrediatur religionem. Ampliatur & limitatur per Viuium ista communis in suis conclus.in ver.substitutus sub conditione.

Substitutus moriens antequam substitutionis casus euenerit,spes substitutionis expirat,nec ad hæredes transmittitur. Ampliatur, & limitatur per Viuium,in ver.substitutus moriens.

Substitutio facta per verbum commune in re certa, non continet vulgarem pupillarem, & fideicommissariam. Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 6.à Ripa in d.l.Centurio,nu.152.

Substitutio facta per verbũ cõmune in certa quanta bonorũ non trahitur ad directã. Ampliatur & limitatur in 2.casib.per Rip.in d.l.Centurio,nu 155.

Testator

testator si instituat aliquem hæredem, & si sine liberis decesserit substituat Caium, posito quòd ille habeat filios, illi filij non intelliguntur tacitè substituti, quare licet sint positi in conditione, non tamen sunt positi in dispositione. hanc esse magis communem opinionem attestatur Ias. in l. 7. C. de pact. vbi limitat in 2. casib. & si in substitutione est apposita conditio, si sine filiis, & quis decesserit cum filia, an dicatur decedere sine filiis, videas Por. lib. 2. reg. 4. Don. Fina, lib. 2.

¶ Svbstitvtio vulgaris si hæres non erit, quia non vult, vel quia non potest*, intelligenda est. l. cũ proponas. C. de hær. instit. B. Soc. re. 478.

Additio.

* Non potest. Vide quæ dixi in tubr. Bald. super C. in apostil. B. Vad.

Primò fallit, quando est factum vi suitatis, quia intelligitur si dominus non erit: quia non potest, vt est gl. not. in l. Gallus. §. quidam rectè. in casus positione, de libe. & posthu. in glo. magna.

Secundò fallit in legato, putà si dixerit testator si Titius non habuerit legatum, talis habeat. intelligitur si non habebit, id est: quia non vult, vel non potest habere. ita dicit Paul. de Castr. per illum textum in l. pater Seuerinam. C. de conditio. & demõstratio. B. Soc. reg. ibid.

¶ Svbstitvtio vulgaris. Sub expressa vulgari cõtinetur tacita pupillaris, l. iam hoc iure, ff. de vulga.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 3. à Ias. in l. hæredes autem, ff. de vulga. nume. 60. Fallit in 4. casib. vt per Ias. in d. l. iam hoc iure, nu. 4. & in l. quamuis plà cuerit, C. de impub. nu. 1. Fallit in 5. casib. quos no. Benedict. Capra in suo tract. substitutionum, in prima parte, nu. 89.

Substitutus vulgaris præfertur instituto, qui repudiauit ex testamento, & vult succedere ab intestato. fallit in 2. casib. quos no. Sebast. Sap. in l. hæres institutus. C. de impub.

Substitutio vulgaris expirat adita hęreditate, l. post aditam. C. de impub.

Ampliatur, vt per Dec. in d. l. post aditam. fallit in multis casib. vt per Ripam in l. 1. ff. de vulg. num. 184. vbi etiam Ias. nu. 63. videas Sebast. Sap. & Ias. in d. l. post aditam.

Conditio negatiua apposita in substitutione vulgari, cùm dicitur, si hæres non erit. habet duplicem expositionem, §. 1. inst. de vulgari.

Fallit in 4. casib. vt per Ias. in l. cum proponas, C. de hæred. instit. nu. 3. fallit in 2. casib. secundum Socin. reg. 386.

In substitutione directa vulgari concursus vtriusque requiritur. fallit in 2. casib. vt per Dec. in l. cum quidam, C. de impub. nu. 5.

Vulgaris & pupillaris comprehensa in reciproca, & compendiosa dicuntur expresse. fallit in 2. casib. vt per Rip. in l. hæredes, ff. de vulgar. nu. 78.

Substitutio vulgaris facta in vno casu, puta si institutus hęres esse noluerit, trahitur ad alium casum sibi similem. fallit in 5. casib. secundum Alex. in l. hæredes, ff. de vulg. nu. 11. Don. Fina, lib. 2.

¶ Svbvenire. Subuenitur alicui propter inopinatum euentum, vel causam multam.

ff. de pact. l. tale. §. pactum.
ff. de acquir. hær. l. cum hæreditatem.
ff. de dilat. l. oratione.
ff. qui satis. cog. l. si arbiter. §. 1.
ff. de tut. l. pater.

Contra.

ff. qui satisd. cog. l. pen. §. vlt.
C. de dilat. cum omnibus concordant. sui.
Azo, n. 104.

¶ Svccedere dicuntur illi, ad quos relatio fuerit facta etiam si sint fœminæ in feudis, Paris conf. 9. nu. 68. conf. 80. nume. 49. vol. 2. Crau. conf 88. nume. 3. Soc. conf. 170. nu. 33. vol. 2. Rui. conf. 183. nu. 1. vol. 2. Decis. Pedem. in term. huius reg. 22. num. 41. quamuis fœmina regulariter in feudum non succedat. Rui. conf. 40. n. 6. vol. 1. Dec. conf. 269. n. 4. Med. re. 10.

¶ Svccedere non potest nepos iure transmissionis si in filio fuerit extincta suitas, ita in terminis per hanc Reg. dicit Tiraq. in trac. de iur. primog. q. 40. numer. 121. Per l. gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthu. §. sui. inst. de hæred. qual. & differ. l. Iulianus. §. 1. ff. ad exhibend. l. adeo. §. cum quis. ff. de acquir. rer. domin. Med. re. 6.

¶ Svccedere vbi non potest filius, vel filia patri, vel matri: ita pater, neque mater filio filiæque succedet, Bart. l. fin. ff. de his, quib. vt indign. Bapt. in trac. corr. numer. 118. item ratione correlatiuorum viriliter fratres defuncti succedunt pariter. auth. defuncto. C. ad Tertul. Bapt. dict. loco. numero 93. Decis. Pedem. 140. num. 7. Fel. in procem. decretal. num. 5. Roncheg. l. eandem. nu. 43. ff. de duob. reis. deci. Pedem. 115. num. 10. deci. 113. num. 10. Ias. l. fin. num. 29. C. de ind. vid. tol. Bal. Nouel. in tract. de priuileg. dot. p. 7. priui. 1. nu. 5. Afflict. decis. 209. numero secundo. Boer. decis. 23. numero 7. Crau. conf. 91. numero 1. Tiraquel. in tracta. Lignag. §. 31. gloss. 1. numero 4. Felin. capit. fina. numero 4. de iudic. Iaso. l. transigere. numero secundo. C. de transact. l. quod dicitur. numero 39. ff. de verborum oblig. Alexan. l. generaliter. §. cum autem. numero 4. C. de inst. & sub. conf. 131. numero 2. volumine 5. Ruin. conf. 33. numero 11. volum 1. Socin. conf. 56. numero 3. vo. 1. Med. reg. 9.

¶ Svccedens pater in bonis matris vna cum aliis fratribus defuncti, filius similiter eiusdem patris tenetur illud, in quo succedit reseruare liberis primi matrimonij. auth. defuncto. C. ad sen. conf. Tertul. generaliter. C. de secun. nupt. secus est in ipsis liberis, Bapt. in tract. de correlat. nu. 201. Med. re. 9.

¶ Svccedens in iuribus defuncti præscribere nõ potest: siue singularis successor sit, siue vniuersalis, si à defuncto incipere vellet: secùs si à se. l. cum hæres. de diuer. & tem. præscri. cum si.

Primò fallit de æquitate canonica, secundum quam si hæres velit incipere præscriptionem ex se poterit bonã fidem habere, licet defunctus malam habuerit. ita no. dicit Dy. in c. possessor. in fi. de re. iu. in vj. per rationem, quam ibi vide. & sequitur Bal. in l. 3. in prin. C. de vsuca. & in d. l. cum hæres. & Bal. cũ modificatione tamen in l. nihil. C. pro hęrede. & ibi tenet idem Gyn. & Ang. & Bal. in l. cum qui. in §. in hac. & in l. si ergo. in §. pactus. de public. & ibi hoc idem voluit Ang. dicens tamen quod decis. Dy. debet solum seruari in terris ecclesiæ. & Ange. idẽ tenet in l. 1. C. de vsuc. & lon. tem. præsc. alleg. gl. in capitu. cum quis. de re. iu. in sexto. quæ intelligit hoc esse verum in præscriptione in qua non requiretur titulus: quia tunc habet locum text. in d. l. cùm hæres. de quo vide Io. de Imo. & Abb. in c. diligenti. de foro compet. & doct. in l. Pomponius. in §. cũ quis. ff. de acquir. possessione.

Secundò fallit, vt per Bart. in l. cum qui. §. in his. ff. de publica. B. Soc. re. 482.

¶ Svc

¶ SVCCESSORIO edictolocus est in quærela inofficio.testa.ideo excluso filio exhæredato à quærela per lapsum quinquennij, vel morte, nepos succedit in ea:tenet Barto.in rub.de succes.edic.C.motus per rex qui hoc bene probat in l.si is, qui.ff.de inoffi.testam.quod refert Iason in d.rub.vbi,& in seq.quòd ita communiter tenetur.

Limita dupliciter, vt per eundem Iason.vbi suprà, in primò,videlicet,quãdo exhæredatus esset vita functus,testatore viuo.

Secundò,quando exhæredatus testamentum approbaret.quam secundam limitationem duplici ratione improbat,quem vide. B.Dias re.161.

¶ SVCCESSOR per prædecessoris contractum obligatur, eo quia ipsa ecclesia, quæ nunquam moritur,contrahere dicatur:vt in c.grauis.depositi.

Primò fallit, quia dicta regula procedit in prælato, qui habet administrationem nomine ecclesiæ: secus autem in præbendario qui non habet administrationem,nisi nomine suæ personæ, & ideo non obligat successorem.vt in c.fin. ne præla. vic.su.vbi per Innoc.qui alle.c.iij. de prob. de quo per Bal.in c.j.qui successor.teneant.in vsi.feu.

Secundò fallit,in prælato qui non habet possessionẽ & administrationem,quia talis nihil potest facere, & factum non tenet,ita tenet Bal. in l.si tutor.in fi. C.qui.ex cau.cess.in inte.resti.

Tertiò fallit, vbicunque prædecessor damnificasset successorem in aliqua vtilitate consequenda:quia tunc prædecessor non potest auferre aliquam vtilitatem, nec in aliquo damnificare successorem.ita tenet Bald.not.in c.veritatis.de iureiur. & alle.c.ij. de precario.& c.j.ne præla.vi.su.& l. defuncta. ff.de vsu.& l.si quis domum.in §.fi.ff.lo.& dixit no.Arch. in c.aliena.ij.quæstio. ex mente Inno.in d.c.fin.ne prælati vic.suas.quod si prælatus ingruente vtilitate ecclesiæ locat fundum ecclesiæ pro decem annis & recipit integram pensionem x. anno.deinde moritur vel recedit ante finitum tempus locationis,quòd colonus iterato potest cogi soluere pensionem successori pro tempore, quo ipse prælatus succedit in beneficio.& hoc etiam tenet Ludouic. de Ro.in l.diuortio.in princip.ff.solut.matrimo.& idem tenuit Bald.in d.l.defuncta. de vsufructu. sed idem Bal.tenuit contrarium in l.iubemus.C.de sacrosan.eccles.& idem tenet etiam Car.Zab.in d.capitulo fin.ne prælati vic. su.sed tamen j. opi.est verior,vt probatur in iuribus, suprà alleg.quod tenementi:nam quando moritur prælatus nihil in bonis relinquit, & isti prælati non habent hæredes: quia omnia quæ acquirunt sunt ecclesiæ:quia vt plurimum carent patrimonio,& rari sunt qui lucrantur ex industria.item, quia faciliùs potest prælatus cogere ad soluendum conductorem, quàm hæredem ipsius prædecessoris. & ratio, quia melius est eis habere conductores obligatos,quàm ipsos hæredes prædecessoris.& de materia etiam,an successor in prælatura teneatur stare locationi factæ per antecessorem prælatum. vide per Can.in d.c.fin.ne præl.vic.suas.vbi est etiam bona glos. per Bal.& Ange.in l si filio.in §.j.ff.soluto matrimon.& per Bald. in d.l.iubemus.la ij.in princip.& in d.l. defuncta.& in l.emptorem.ff.de act.emp.& l.si quia domum.ff. eod.tit.& in ca.si vero. in princi.qui suc. teneant.& per do.de Rota.in sua concl,ccxxvij. quæ inci.item si prælatus locat.cum duabus seq.& per Barr.in cõsi.inci,factum tale est datus & confessus fuit. & in consil.incip.Ioann.& Petr.& per Anchar. in consi. incip.in Christi nomine. secundum ordinem dubiorum.& per Abb.in capitu. ex literis. de proba. B. Soc.re.481.

¶ SVCCESSOR singularis colono stare nõ tenetur, l.emptorem.C.loca.

Primò fallit in colono,qui habet ius in re emphyteutica & similibus,vel habet rem obligatam,& habet omnia bona obligata.Floria.in l.arborem.§.quicquam.de vsufr.quod tamen limita vt per dicta per Pau.de Cast.in l.si filius.ff.sol.mat.

Secundò fallit in colono, repetente & excipiente de expen.factis in domo. ff. de vi,& vi ar. l.colonus.& hoc tenet Floria.in d.§.quicquam.

Tertiò fallit in colono,qui conducit à domino in modicum tempus.l.j.quod autem.ff. de superficie. & ibi Bar.& Bal.in l.emptor.C.loc.

Quartò fallit in colono partiario: quia iste colonus non est propriè colonus sed quasi socius.l.si merces.§.vis maior.ff.locar.& l.cum duobus.§.si in coeunda.ff.pro socio.& ita tenet Alber.in dicta l.emptor.§.j.C.loca.

Quintò fallit in emptore fructuum,qui non potest cõpelli per emptorem proprietatis, ita Bald.in dicta lege,emptor.§.j. B.Soc.re.480.

¶ SVCCESSOR.l.56.nemo plus.l. 116. §. non debeo melioris.l.121.§.absurdum. l.137.qui in ius.leg.186. quod ipsis.l.inuitus.§ cùm quis.l.43 qui in alterius. l.199.§.in contractibus.l.55.

Pactum priuatum de futura successione regulariter non valet,de pac.con.l.si creditor.D.de pac.l.licet. & l.fin.

Renunciari potest futuræ successioni. De ac. em. l.si quis seruum.Pro soluto.l.3.§.de illo. De iureiur.c.licet.De pac.lib.6.c.2.

Successiuum.vide Tempus.

Succedens in iure defuncti præscribere non potest,si à defuncto incipere vellet. De diuer. & temp.præ.l. cum hæres. vide Soc.

Is qui in ius succedit alterius, eo iure quo ille vti debet.In vi.

Succurrẽdum mulieribus. l.111.§.mulieribus. Riis vvi.

¶ SVCCESSOR. Appellatione successoris comprehenditur successor vniuersalis tantùm,& non singularis,l.quidam,§.nihil interest,ff.de edendo.

Fallit in 4.casib.quos not.Ias.in d.§.nihil interest,nu. 2. Fallit in 2.casibus, quos not. Felin. in cap.quare, Gui.de iud.nu.11.

Successor singularis colono stare non tenetur,l.emptorem,C.locati.

Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.387.Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 11.per Petr.Duen.reg.240.

Fallit in multis casib.quos not. Alex.in l.si filiusfamil. §.si vir in quinquennium,ff.sol.mar.

Successor per prædecessoris contractum obligatur,& quare cum ipsa ecclesia,quæ nunquam moritur,cõtrahere dicatur,c.grauis,de posi.

Fallit in 3.casib.quos no. Soc.reg.388.

Succedens in iuribus defuncti præscribere nõ potest, si à defuncto incipere vellet, secus si à se, l.cum hæres,de diuer.& temp.præscr.

Fallit in 2.casib.quos not. Soc.reg.389.

Successor in re alterius eo iure,quo ille vti debebit,c. si quis,de reg.iur.vbi Dyn. declarat hanc regulam. Don.Fina,lib.2.

¶ SVCCESSORIS appellatione, in dubio intelligitur de vniuersali tantum,& non de singulari.notat Bald.

Bald.in l.emptorem. C. locati. quem refert Felin.in capitulo, quia V. de iudic.& idem dic appellatione hæredis,fcilicet quòd non venit fingularis fucceffor, nec hæres in certa re, vt notat Bal. in capitulo fi pater,de teftam.in vj.vt refert Felin.

Limita dupliciter,vt per eundem. & vide Iafon.in lege, quidam.§.nihil intereft.ff.de edendo.vbi hoc limitat quatuor modis,

Primò fallit,quando fuit dictum: fuccefforibus quibufcunque.Ita Iaf.poft Felin. in j. limitat.

Secundò fallit, quantum ad hoc, vt detur ius excipiendi:quia tale ius bene tranfit ad fingularem fuccefforem. Ita Felin. in ij. & Iafon in quarta limitatione.

Tertiò fallit, quando ifte terminus fuccefforibus, vel hæredibus, profertur per fe: fecùs fi ambo cumulantur.Ita Iafo. vbi fuprà,in fecunda limitatione, referendo Alexa.quod tamen reprobat,& tenet contrarium.

Quartò fallit, quando effemus in beneficiis vel fimilibus,in quibus fit latiffima interpretatio, in præiudicium concedentis. Ita Iafon in tertia limitatione. B. Dias re.617.

¶ REGVLA eft, quòd fucceffio ex teftamento regulatur fecundum naturam fucceffionis ab inteftato. leg.j.§.vocentur.ff.de bono.poffef.contra tabulas.§. legare.inftitu.de lega.Bartol.in leg.Gallus.§.& quid fi tantum. ff. de lib. & pofthu. Soci.confi. cclxxv.in caufa fratrum. lib.ij. F.Tur.

¶ SVCCESSIO.Paulus lib. xvii. quæftion. Lex xcj. al.xcij.

Quoties a duplici iure b defertur alicui fucceffio, repudiato nouo iure quod antè defertur,fupererit vetus.

ADDIT. a Quotiens in P.florent. b deferetur. ibid. Intelligendum de fucceffione, quæ alicui duplici iure defertur. Viuiennus.

¶ SVCCESSIO.Filius etiã hodie fuccedere poteft per caput vnde cognati, l.bonorum, C.qui admitti.

Fallit in 3.cafib.quos no. Sebaft. Sap. in d.l. bonorum, C.qui admitti, nu.100.

Mater priuatur fucceffione filij, fi non petiit ei tutorẽ infra annum,l.2.§.fi mater, ff.ad Tertul.l. matres,C. eo.§.fi.inft.ad Tertul. l.fi. C.fi ad delictum.

Ampliatur in 12.cafib.& limitatur in 16. à Rob. Maranta,in l.is poteft,ff.de acquir.hæredit. nu.179.

Ampliatur in 11. cafib. & limitatur in 14. per Neuiz. in fua filua nup.fol. 39. Ampliatur in 18.cafib.& limitatur in 17. à Port.lib. 5.reg.4.

Mater fi poft fufceptam filij tutelam tranfiuerit ad fecunda vota non petito tutore ipfi filio priuatur ipfius fucceffione.l.omnem,C.ad Tertull.

Ampliatur in 2.cafib.vt per Port. deci.lib. 5.concluf. 4. Ampliatur in 3.cafib.& limitatur in 5.à Baptift.à Villa. concluf.13. in litera B.

Caufa per quam poteft filius in teftamento iuftè exhæredari non eft fufficiens ad repellendum eum ab inteftato à legitima fucceffione.leg. in arenam,C.de inof. tefta.

Fallit in 2. cafib. quos ponit Iaf. in d. l.num.1.

Agnati vfque ad decimum gradum, cognati vfque ad fextum fuccedunt,l.fi.C. vnde legiti.§.fin. Inft.de fucceff.cog.

Fallit in 5.cafib.quos ponit Iafo.in l.certum eft,C.vnde cognati. Fallit in 4.cafib.vt per Dec.in leg.in lege certum, C.vnde lib.numero 6. Fallit in 4. cafibus, quos not.Io. Bolog.in leg. certum, C. vnde legi.numero 37.

Maritus & vxor ab inteftato ad inuicem fibi fuccedũt, l.1. C.vnde vir.

Ampliatur in 2.cafibus,& limitatur in 6.à Dec.in d.l.1.num. 3. Ampliatur in 6. cafib.& limitatur in 5.à Guliel.Bened.in c.Raynutius,nu.230.ff.de teftam.

Fallit in 6.cafib.vt per Iaf.in d.l.1.numer. 2. videas Viuium in fuis concl.in ver.vxor,feu mulier.

Afcendentes fuccedunt defcendentibus, l. nam & fi parentibus, ff.de inof.tefta.

Fallit in 8. cafibus. quos not.Petr. Duen. regul. 61.& reg.364.

Afcendentes in feudis non fuccedunt defcendentibus, c.1.in prin.de natu.fucceff.feud.

Fallit in 4.cafib.vt per Franc.Curt.iun.in tracta.feudo. in 2.parte tertiæ partis principalis,qu.17.nu.42.

Pactum inter maritum, & vxorem, vt fibi inuicem fuccedant, valet, no. Doct.in l.fi pater puellæ.C.de inof.teftam.

Ampliatur & limitatur per Iaf.in d.l.nu.6.

Filius fpurius de iure ciuili patri non fuccedit, §.fi. in Auth. quibus mod.natu. l. 1. & in Auth.licet, C.de natu.lib.auth.ex complex.C.de inceft.nupt.

Ampliatur in 14. cafib.& limitatur in 11.à Pet. Duen. reg.366.

Fratres minores funt fucceffionis incapaces, c.exiui de paradifo.de ver.fig.

Ampliatur in 9. cafibus,& limitatur in 4. à Pet. Duen. reg.381.

Teftamentaria fucceffio quandiu locum habere poteft ceffat legitimà, l. quandiu. ff. de acq. hæred.l. antequam, C. commu. de fucce. l. ex teftamento, C. vnde lib.

Fallit in 2.cafib. vt per Dec.in d.l.quandiu,ff.de reg.iur.

Succeffio fi duplici iure alicui defertur repudiato nouo iure fupererit vetus, l. quoties,ff. de reg. iur.

Fallit in 2. cafib.vt per Dec.in d.l.

Filia renuntians cum iuramento hæreditati paternæ, amplius fuccedere non poteft, cap. quamuis. de pact.in 6.

Fallit in 36.cafibus,vt per Soc.reg.15c.

Pactum iactum cum filia de non fuccedendo firmatur iuramento,cap.quamuis pactum,de pact.in 6.

Fallit in 10. cafibus, quos not. Dec. in l.pactum, C.de collatio.

Pactum factum de fucceffione perdenda non valet,l. fi.ff. de fuis & legi. l. pactum, C. de collat. c. quamuis,de pact.in 6.

Fallit in 5.cafib.quos not.Soc.reg.280.

Pactum de futura fucceffione non valet, d.l.pactum,C. de collat. l. ftipulatio hoc modo concepta, ff. de verb.oblig.

Ampliatur & limitatur in 4. cafi.per Baptift.à Villalo. concluf.1.in litera P. Fallit in 4.cafib. quos not.Soc. reg.66.in addit.Fallit in 2.cafib.quos not.Alexan.in l.pactum quod, ff.de pact. Fallit in 5.cafib.quos not. Franc.Curt.in d.l.pact.nu.3.

Pater & filius fi vocantur ad fucceffionem, an ordine fucceffiuo fuccedere debeant, videas quatuor cafus per Soci.in l. Gallus, §. quidam rectè, ff.de lib. & pofthu.

Succedit in onere, qui fuccedit in honore, c.rationi congruit,de reg.iu.vbi Dyn.declarat.

Quando quis ingreditur religionem fratrum minorum, bona non quæruntur religioni, fed venientes ab inteftatu fuccedunt, non expectata morte naturali. Fallit in 3. cafib. fecundum Parif.in cap.in præfentia,de probatio.numero 75.

Proximior in gradu quando non admittitur, an habeatur perinde ac si non esset, & vtrum impediatur sequens in gradu, vel in ordine, distinguendo declarat Barto. in l. pater filium, ff. de inof. testam.

Nepoti quomodo succedatur ab auo paterno, vel materno, limitando opiniones declarat Port, in lib. 3. conclus. 29. Don. Fina, lib. 2.

¶ SVFFRAGIVM: In criminalib. non oportet emendicatis vti suffragiis. C. de acc. l. singuli. vide duo.

Superfluum. vide Partes, Remedia.

Legibus non sunt superflua inserenda tanquam nullius vtilitatis. Quod me. cau. l. 1. Inst. de ac. §. in personã, vbi Ang. & Ias.

In regula non debet aliquid esse superfluum. C. de no. Co. com. l. 1. circa med. de eui. l. si ita quis.

Surreptum. l. 93. si librarius.

Surrogatum recipit naturam eius, cui surrogatum est. De iurciu. l. 28. §. 1.

Suspensio: Non sicut viuentium, ita & defunctorum actus posse suspendi receptum est. Com. præ. leg. receptum. Rijsvvich.

¶ SVITAS per substitutionẽ vulgarem tollitur. l. filius hæres. de lib. & posthu.

Primò fallit in tacita vulgari, quæ continetur sub expressa pupillari, quæ non tollit suitatem. l. nihil. & ibi not. ff. de acquir. hæred.

Secundò fallit, quòd substitutio est facta in suitate, non in hæreditate: vt, si filius, me viuo, decesserit, nepotẽ substituo nam si nõ decessit eo viuo erit filius hæres, post mortem substitutus. ita Pau. de Cast. in l. si filius hæres. de lib. & posthu.

Tertiò fallit, nisi sit datus fideicommissarius substitutus: nam tunc non videtur data abstinendi licentia. l. non iusta. & ibi per Bald, C. ad Treb.

Quartò fallit in substitutione tacita, quæ continetur sub compendiosa: quia non est omnino expressa: vt not. Ang. in l. Papi §. quoniam autem quarta. ff. de inof. test. si autem esset partim expressa partim tacita, quid iu. vide Bald. in l. cùm proponas. C. de hæred. instit. & has limitationes vide per Bald. & Pau. in d. l. si filius hæres.

Quintò fallit quando quis substitutus fuisset per fideicommissum. l. recusare. §. Titius. ff. ad Trebel.

Sextò fallit, si habeatur in substitutum filius instituti & in potestate; nam non potest repudiare in fraudem legatorum & ex parte sua, & à substituto, per quem emolumentum acquireretur. leg. Iulia. si quis omis. causa test.

Septimo fallit, si habet vnum substitutum vulgariter & alium per fideicommissum substitutum, & fideicommissum repetitur: quia tunc datio substituti non intelligitur vulgariter facta. i. sermone filij, sed potius substituti per fideicommissum. in le. si patrono. §. j. in prin. gloss. magnæ ad Trebel. & has fallen. ponit Ang. in leg. j. in §. ij. ff. de vulg. & pup. B. Soc. re. 483.

¶ SVMMÆ maiori inest minor. Text. in l. iij. §. si quis plus. ff. de alimen. & cib. leg. & in l. j. §. si stipulanti. ff. de verb. oblig.

Amplia istam regulam quatuor modis, vt per Iaso. in d. §. si stipulanti.

Limita septem modis, vt per eundem Ias. ibid. B. Dias re. 718.

¶ SVITAS: Per dationem vulgaris substituti tollitur existentia suitatis: hanc esse magis communem opinionẽ attestatur Iaso. in l. si filius, ff. de lib. & posthu. Fallit in 8. casib. vt per Ias. in d. l. numero 53. Fallit in 7. casib. vt per Soc. reg. 390. fallit in 3. casib. vt per Matt. in ver. substitutio. fallit in 12. casib. secundum Alex. in l. si filius, ff. de lib. & posth. fallit in 10. casib. vt per eundem Alex. in l. apud Iulianum, §. idem Iulianus, ff. ad Treb. num. 5.

Filius qui tempore euenientis conditionis, sub qua erat institutus, non reperitur in familia patris, non potest esse suus, & necessarius, §. 1. inst. de hæred. qual. & dif.

Fallit in 2. casib. quos no. Ias. in l. sub conditione, ff. de lib. & posthu. num. 1.

Appellatione suorum hæredum veniunt extranei hæredes, l. sciendum, & l. hæredis appellatione, ff. de verb. sig.

Fallit in 5. casib. quos not. Ias. in l. Gallus, §. etiam si parente, ff. de lib. & posthum. num. 10.

Filius vel filia non est sua, si vel iure communi, vel à statuto excluditur à successione, Bar. in l. 1. §. sciẽdũ, ff. de suis, & legit. hæredib. Bal. in l. maximum vitium C. de lib. præteritis.

Fallit in 5. casib. quos no. Albe. Bru. in tract. statu. in 10. artic. princ. in 3. quæst. num. 1. Fallit in 2. casib. vt per Iaso. in l. qui se patris, C. vnde lib. num. 6.

Suus hæres est ille, qui est in potestate, §. sui autem, Inst. de hæred. qualitat. & diffe.

Fallit in multis casib. quos not. Iaso. in d. l. qui se patris, nu. 10.

Per dationem cohæredis extranei sublata est existentia suitatis, l. apud Iulianum, §. idem Iulianus, ff. ad Treb.

Fallit in 4. casib. vt per Alexan. in d. §. idem Iulianus, in 4. notab. Don. Fina, lib. 5.

¶ SVITAS soluitur morte, Tiraq. in tracta. primog. q. 40. nume. 121. per l. Gallus. §. nunc de lege. ff. de liber. & posthum. §. sui. Instit. de hæred. qual. & differ. l. Iulianus. §. 1. ff. ad exhib. l. adeo. §. cùm quis. ff. de acq. rerum domin. Medic. tr. 2. P.

¶ SVMMA infamia. Vlpian. lib. 11. ad edict. lex ciiij. al. v.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est: præponenda est causa [a] existimationis. Vbi autem [b] æquiparantur famosa iudicia, etsi summam [c] imparem habeant, pro paribus tamen [d] accipienda sunt.

¶ ADDIT. a æstimationis. b al. æquiperantur in P. florent. c imparem habent in P. al. disparem habeant. d deest in P. Flor.

L. si quid in princ. cum simil. alleg. in gloss. in dubio enim capitur præsumptio, vt infamia euitetur. l. hæc enim. §. quid ergo. de suspect. tuto. Viuiennus.

¶ SVMMA. In maiori summa inest minor. l. 3. §. si quis plus. ff. de adim. leg.

Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in 7. à Iaso. in l. prima §. si stipulanti, ff. de verb. oblig. nume. 8. fallit in 6. casibus, quos refert Dec. in l. in eo, ff. de reg. iu. fallit in 4. casibus. vt per Soc. in d. §. si stipulanti, numero 3. fallit in multis casibus. vt per Crot. in d. §. si stipulanti, & in 2. lectura ponit duas regulas, fallit in 6. casibus. vt per Alexand. in d. §. si stipulanti, numero 20. Don. Fina, lib. 5.

¶ SVMMARIVM. Sententia lata in iudicio summario super crimine an obstet in plenario? nor. Ant. c. eum dilectus. §. fina. de ord. cog. leg. Lucius. ff. de infamibus. addentes ad Abb. c. quamuis. nu. 1. de sent. & re iud. Medic. rc. 8.

¶ SVMPTVS præstandi. ff. locat. l. cum in. §. 2.

ff. de

ff.de poss.l. qui priui. §. si in Asia.
ff.man.l qui mutuam. §.vlt.
ff.de act.empt.l.Iul.§.exinde.§.si ven.
C.mand. l. etiam procurator.
CONTRA.
ff.fam.hercisc.l.ex parte. §.filius.

De sumptibus,&c.) Hæc est nota, quòd quandoque pe tosumptus tanquam procurator, quandoque ex cõ tractu præcedenti, quandoque ex culpa: vt leges subiectæ declarant. Nec est contrà, quod dicitur ff. fam.hercisc.l.ex parte.§.filius. quia ibi non rem quę pertinet ad alia, sed suo nomine expendit, quod ad eum spectabat. Azo, rub.101.

Etiam si sciens in alieno ædifico impensas peto.
ff.de donat.inter vir.& vx.l.sed si vir.§.2.
CONTRA.
ff.de rei vend.l.Iul.

Etiamsi sciens,&c.) Hæc Rub.suprà est exposita.

Indebitum per ignorantiam solutum aut cautum, repeti posse.
C.de cond.indeb.l.cùm &.
CONTRA.
ff.de cond.indeb.l.ea quæ.

Indebitum,&c. Sciens me non debere,&c.) Qui indebitum soluit ignorans, repetit, si nullo modo erat debitum, vel ciuiliter tantum: nisi ex ea causa soluat, quæ crescit per inficiationem. Tunc enim non repetit, si tamen erat ab aliquo debitum. vt C. de cond. indeb.l.cùm &. l. ea.& ff. ad l. Aquil. l. inde Nerat.§. vlt. Sciẽs autem non repetit. vt ff.de reg. iur.l.cuius.

Datum ob turpem causam, repetitur.
ff.de cond. sine caus.l.vlt.
ff.de præscript. verb.l.si rem.§.vlt.

Sciens me non debere, soluens repeto: vbi locum habet retentio.
C.quot mod. pig.tac.contrah.l.vlt.
C.si al.res pig. data fit.l.1.
C.etiam ob chirog. pec.pig.te.l.1.
ff.de cond.indeb.l. qui excep.§.si pars.
ff.quib. mod. pig. tac. contrah.l. damus. §. quòd si.
ff.ad Treb.l.vbi.
CONTRA.
C.ob chirog.pec.pig.te.in princ.
C. commod.l.vlt.
C.depositi.l. pen.
ff.de don.caus.mort. l.qui mot.l.si cui.

Vbi habet locum,&c.) Sciendum est, quòd quãdoque habet quis retentionem, licet non habeat actionem: vt leges subiectæ declarant. Leges, quæ in contrar. Rub. ponuntur, nihil contrarietatis inducunt. Nec enim dico, quòd quis conuentus semper habeat retentionem, sed in casibus, vt dixi. Azo, rub.101.

Ratione modicæ partis super extantis, totum quod actum est, teneri.
ff.de vsufr.l.si cui.§.insulæ.
ff.de contrah. empt.l. domum. Azo, ru.101.

Non cessantibus non potest obiici præscriptio, nec præiudicate potest electio.
ff.de mino.l. inter.
ff.de re iud.l. & an.§.si is.
ff.de adult.l.quinquenuium.
ff.de appell.l.fic.
C.de inoff.test.l.contra eum.
C.si tutor vel curator.l.vlt.
C.de pet. hær.l. hæreditas.

Electio præiudicans.
ff.de bon.lib.l.si patronus.
C.de iudic.l properandum.

Non cessantibus non potest, &c.] Præscriptiones quæ odio non petentium sunt inductæ, apparet quòd diligentibus, & non cessantibus opponi non possunt. vt C. de ann.excep.l.vlt. Diligentibus dico, vt quia in iudicio sunt prosequuti iura sua: vt ex prædicta l.pater,& C.de inoff.test.l.contra & ff.ad l.Iul.de adult.l.quinquennium. Secus, si extra iudicium fuerint occupati probabili causa: tunc enim currit præscriptio, licet detur restitutio. vt ff.quib.ex caus.maio.l.1.& de præscript. 30. annor.l. sicut. Quod autem supponitur de electione, in ista Rub.est intelligendũ ita, vt electio præiudicet in actionibus, eiusdem rei nomine competentibus, vt ff.de re iud. l. nemo.§ 1. Item præiudicat in his, quæ sibi contraria sunt, vel se non patiuntur: quorum vno electo, alteri renunciatum videtur. vt ff.si ser. ex se man. e.l.1.& C.de codicil.l. vlt. & ff. de bon.lib.l.si patronus ex minore. Secus, si se patiantur, vel diuersarum rerum nomine, nihil sibi attinentium, competant actiones. vt C.si tut. vel curat.interue.l.vlt.& de pet.hær.l.hæreditas. Nec obstat, quod dicitur in C.de iud.l.properandum.in fin.quia in iudicijs speciale est.

Factum alicuius excusatur.
ff.de iurisd.om.iud.l.si per errorem.
ff.ad l. Aquil.l.qui foueas.
ff.de iur.& fact.ign.l.si post.
C.de pact.l.si certis annis.
ff.de inoff.test.l.marer.
ff.de publ. l.interdũ.§. diuus quoq;.& §. cum quidam.C.de rei vend.l.re tua.

Ignorantia excusat.
ff.de oper.lib.l.operis.
ff.vt in poss.leg.l.1.§.si quis cum.
C.de præscript.30.vel 40.an.l.nec.
Contrà.
C.vnde vi.l.inuasor.
C ne filius pro patre. Aut.& omnimodo.

Excusatur factum, &c.] Leuis est huius generalis solutio: nam in delictis, vt in contraria Rub. dicitur, non est excusatio propter ignorantiã admittenda. aliàs autem bene excusatur alicuius factũ, propter iustum errorem: vt in hac Rub.& in alia sequenti: Ex iusta causa esse subueniendum. & vt plenius notaui suprà de ignorantia.

Ex iusta causa subueniendum.
ff de maior.l.sed & si.§.si feriæ.
ff.de inoff.test.l.Iul §.si cum.
ff.de aqua quot.l.1.§.præterea.
ff.ad exhib.l.Iul.§ quantum.
ff.de oper.non. nunc.l. de pupil.§. si quis ipsi.
ff.de itin.act priuat.l.1.§.si quis.
C.de cond.insert.l.cũm quidam.

¶ SVPERFICIARIVS contractus extinguitur extincta re, in qua cõstitutus erat. Barto.l.fin.ff.de superfi. Bald.rubr.C.de iur.emphyt. Doct.com.l.1.C.eod.l. 2.ff. de vsufr. §. adeo.inst. locati. non. n. esse potest qualitas sine subiecto, Paul.l.si seruum.§.si modus. num 3.ff.de act.empt Franc.in tract.de testib.Conc. 27.nume.58.Iasl.eius.§.quod si.num.3.ff.si cert. pet. Medie reg.6.

¶ SVPPLICARE licitum est à sententia in casibus, in quibus non potest appellari ab ea Regula est, quam tradit glo. in c. ex literis. de restit. in integ.in ver-

bo, ſupplicauit.in princi. quam ibi dicit ſingu. Abb. probatur etiam ex l. ſi quis aduerſus. cum authen. quæ ſupplicatio.C.de precib.imperat. offer.ita not. Iaſ.in d.authen.in notab.v.

Limita,& intellige iſtam regulam, quando à ſententia non poteſt appellari propter excellentiam eius qui eam tulit: ſecus quando à iure communi non poteſt appellari, quia tunc non poteſt etiam ſupplicari, niſi beneficio ætatis, aut fauore matrimonij. Ita Innocẽ. & Cano.in d.capitulo ex literis, quem cum aliis pluribus refert Iaſon vbi ſuprà, ſic reſtringendo ſuprascriptam regulam. B. Dias re. 719.

¶ SVPPLICANS. relatio contra ſupplicantem eſt facienda.capitul. inter dilectos. de fide inſtr.Bal.l.3.C. de ſeru.& aqua.Comen. l. fi. C.ſi contra ius, vel vtil. public. Fel.capit. quæ in eccleſiarum.columna 13.de conſt.Ripa libr. reſpon.in tit.de reſcr.in 13.reſp.nu.2. in terminis. Med.re.18.

¶ SVSPECTVS de fuga, retineri poteſt & in carcerẽ poni dummodò creditum ſit liquidum per inſtrumentum, chirographum, aut aliter, vt dixi in tract. meo de ordine proced.in ver. fuga. capitulo,& maximè iiij.concurrentibus, vt Ange. inſtit.de actio.numero 8.ver.quærit hic Dyn. & in diebus feriatis, in honorem Dei, ſecundum Ancha.in conſ. cxxiij.numero 8.l.dies feſtos.C.de fer. capitulo j. & c.licet.de feriis.& doct.mod.in c.fi.de iudi. & in parte excellentiſ.conſi.Decem 1551. & 1473.

Fallit hæc regula in debitorib. latitantibus qui retineri non poſſunt per dies viij. ante feſtum Paſchæ, & natiuitatis D.N.Ieſu Chriſti, & omnis executio facta contra prædictos eſt nullius roboris ac momenti, prout in parte maio. conſi. 1557.4.Aprilis.

Fallit etiam quando creditores non habent creditum liquidum contra debitorem, prout iudicatum fuit annis præteritis,& anno 1550.

Fallit etiam quando debitores habent fidantiam, ſeu ſaluum conductum à ſupra conſulibus, vel conſilio de xl.ad criminalia, vel ab illuſtriſſ. ſenatu, per viam gratiæ & nõ aliter, vt in parte ſenatus 1547. I.Nouel. re.203.

¶ SVSPICIO allegata per partem contra iudicem, ſi eſt notoriè friuola, vel notoriè falſa, an per eundem iudicem cognoſci poſſit. tene quòd ſic, vt in cap.legitima, de appella.in vj.Fel.in c.accedens. de litis non conteſt.quem not. can.in c. quoniam contra, de proba.& c.cum ſpecialis. de appel.

Quod eſt familiaris alterius partis. Abb.in c.inſinuante.de offic.deleg.&ibi Felin. Spec.in §. ſupereſt.ver. ſi eſt nimis. de offic.delega.

Quod eſt conſanguineus alterius partis: vt capitulo poſtremo, de appella.& capitul. accedens.il ij.vt lit. non conteſ. quod tamen locum non haberet quando vtrique parti eſſet coniunctus: vt Bar.& doct.in l. qui iuriſdictioni.in j.lect.&ibi Dec.ff.de iur.om.iud.

Quod intendit eſſe iudex in cauſa propria, quòd nõ cõuenit: vt c.imperialẽ.§.præterea. de prohib. feu.alie. & ibi And.de Iſer.Soci.conſi.cxx.in prin.vol.j.

Quod eſt capitalis inimicus alterius partis, vt Spec. in titu.de iud.deleg.§.ſupereſt.verſi.itẽ Abb.& Felin.in c.accedens.il ij.vt lite non conteſta. Dec.in c.poſtremo.ver.iij.de appel.nu.12. vbi dicit etiam locum habere in inimicitia non capitali,& leui.

Quod animum ſuum in hac cauſa propalauit, ſecundũ eundem Deci.in d.c. poſtremo.nu.10.all. c.dilecto. in ver.recuſatio, de teſtib. Alex. in l.prætor.ff.de iuriſd.omn.iudic.nu.17.

Quod eſt conſanguineus inimici alterius partis. Abb. in d.c. accedens. il ij.in j.not. vt lite non conteſt. & Bald.in l.quoniam liberi. C. de teſtib. vbi tenet quòd qui eſt coniũctus in inimicitia cum inimico meo, dicitur meus inimicus, quod approbat Felin. & Abb.& Deci in d.c.poſtremo.

Quod eſt commenſalis alterius partis, ſecundum Abb. in d. c. accedens. verſi.ij. cauſa.& Fel.& Dec. in d. c. poſtremo. & dietim viuat inſimul, & ibi Philip.Franc.

Quod in hac cauſa fuit aduocatus. Alex.& doct. in d. l.prætor. ff. de iuriſd. omn. iudic.& can.in d.c. poſtremo.de appel.

Quod iudex habet ſimilem cauſam cum illa in qua ipſe vult iudicare, & ex hoc redditur ſuſpectus, quia præſumptio eſt, quòd velit iudicare taliter, prout vellet in ſua cauſa iudicari, ita eſt glo. not.in c.cauſamque.il ij.& ibi Abb.& doct.de iudic.

Quod eſt vaſallus ſuffraganeus, & ſubditus ratione iuriſdictionis aduerſarij mei. Ita Abb.& cano. in c.accedens.il primo, vt lite non conteſt.cum alleg. in eo, quod not.

Quod pars recuſans habet cauſam cum iudice tanquam cum priuato, adeo quòd ex tali litigio cauſatur quædam inimicitia, quæ eſt cauſa ſufficiens ad iudicem recuſandum. Ita Abb.in c. cum ſuper. iij not.de offi.deleg.

Quod iudex fuit minatus, alteri parti, quòd ei noceret, ſecundum Abb.in c. cum ſuper. ver. tertia cauſa.de offic.deleg.

Quod fuit conſultor in dicta cauſa, ſecundum Philip. in c. poſtremo. verſi. vij. de appel. & doct.in l.prætor.ff.de iuriſd.om.iudi.

Quod fuit teſtis in ea cauſa, in qua nunc vult iudicare, vt l.fin. ff.de teſtib. §. ſupereſt. verſi. item quòd fuit teſtis.de iudi. deleg.

Quod pars quæ litigat habet ſocietatem cum iudice. Spec. in d. §. ſupereſt. verſi. quid ſi ſit ſocius. Phili. in d.c.poſtremo.ver.xvij.de appellat.

Quod procurauit, & ſolicitauit fieri iudex in d.cauſa, ſecundum Specu. in d. §.ſupereſt. verſic. item ſi ipſe. per l. quæ omnia. ff.de proc. & l.mutari. eo.tit.

Quod iudex accepit donationem ab altera parte, ſecundum Philip.in d.c. poſtremo. ver.xxviij. de app.

Quod ad iudicem ſpectat commodum, vel incommodum in cauſa, ex quo tenetur de euictione, ſecundum Phil. in d.c. poſtremo. nu. 30.& 31. de app.

Quod iudex fuit corruptus precio, vel præmio, ſecundum Specu. in d. §. ſupereſt. item ſi ſit inimicus. de iudice deleg.

Quod cauſa eſt ſubtilis, ardua, & ille groſſus & imperitus, & quia cauſæ ſubtiles non ſunt committendæ iudicibus imperitis. Ideo poteſt repulſari, ſecundum Bald. in l. fi. in q. xvj. C. de hæredib. inſtit. Felin. in c.ſciſcitatus. verſ. dicit etiam Bal.de reſcri. Iaſ.in l.apertiſſimi.ver.ij.cauſa.C.de iudi.

Quod eſt compater iudex parti aduerſæ, ſecundum gl. in c.j.& ij. de re iudic. Innoc. in c. prudentiam. de offi. dele. Iaſ.in l. apertiſſimi. in princ.de iud.nu.14.

Quod eſt auſterus & non vult audire aduocatum partis, ſecũdum Lanfran. in clementi. ſæpe. in verſi. de plano.de verbo.ſignifi.

Quod eſt nimium crudelis, ſecundum Iaſo.in l.apertiſſimi. in fin. verſic. tertia cauſa, de iudic.& Bald. in l.ij.ff.de is, qui ſunt ſui, vel alien.iur.

Quod iudex eſt ſubditus aduerſarij mei, & ratione ſuperioritatis poteſt iudex repulſari, ſecundum

Abb.

Abb.in c.accedens.il ij.versi.iiij. causa. vt li.non contest. Philip. in capitulo postremo. versiculo xiij. de appel.

Quod iudex alloquitur secretè in aurib. aduersarij, quo casu potest repulsari, secundum Abb.in d.capitulo accedens.versiculo aduerte. Lanfranc. in capitulo quoniam contra. in versiculo recusationes.de proba. I. Nouel.reg.204.

¶ SVSPENDI non potest id, quod pro forma introductum est.leg.obligari.§. tutor. ff. de auct.tutor.§. pen.inst.eodem. Ripa.l.1. §.qui præsens.numer.10.ff. de verb.obl. leg. furiosum.C. qui test.fac. poss.quia cum sit indiuidua interuallum non recipit. Car. clē. causam.§.pe. de elect. Alex.l.1.§. fuit quæsitum.ff.ad sen.cons.Treb.Bal.l.ordo.C.de exc.rei iud. Marsil.cōsi.63.num.3.Rim.consi.9.nu.18.vol.1.Crau. consi.230. nu.6.Port.consi.29.nu.10. Med.re.7.

¶ SVSPENSIO. Suspensus donec satisfecerit, satisfaciendo liberatur absque absolutione, præmissa tamen iudicis declaratione super ipso facto quòd satisfecerit.communis est cōclusio Doctor.in c.1.de iud. vbi Rip.limitat in 3.casib. Donat. Fina, lib.3.

¶ SVSPENSIO à communione. Qui frāgunt pœnitentiam solennem: siue redeundo ad crimina priora vel similia: siue redeundo ad negociationem vel militiam secularem, quæ sibi fuerant interdicta: sola intra ecclesiam fidelibus oratione iunguntur, à communione suspenduntur: à catholicorum conuiuiis separantur, & pœnitere debent decem annis, & communicent in fine vitæ.
xxxiij q.ij. de his verò. & de pœniten. distinct. v. si quis verò. Viuiennus re. 25. dir.

¶ SVSTINERE vicem, vel, poni vice. Vnum duarum personarum vicem substinere non posse.

PRO.

4.q.4.c.1.
16.q.1.c.præsbyteros.
89.dist.c.singuli.
Ext.de testibus.c. insuper.
Ext.de præbend. c. quia in tantum.
D.de pac.l.si plures.
C.de assess.l.nemo.

CONTRA.

Ext.de proba.c.ex literis.
Ext.de elect.c. in causis.
21.q.2. c. relatio.
30.q.1.c.ad limina.
10.q.3.c. vnio.
D.de adopt.l.si consul.
D.quod cuiusque vniuers. l. item eorum.

SOLVTIO.

In his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, interdum gerit quis vices plurium personarum, d.l.si consul.& in his, quæ extra iudicia geruntur, iure priuatarum personarum: nisi ratione vnius iurisdictionis gerat quis vices plurium personarum, d. c. in causis. In iurisdictione autem contentiosa, non potest quis vicem plurium personarū gerere.3 q 4.c.1.&2.Et multo minus in officiis ac beneficiis ecclesiasticis, d.c.quia in tantum. quia nemo pro vno homine vix condignū, nedum nimium boni præstare potest: & quia negociationis, & turpis lucri maculam habet. 21. q. 1.c.2. Item in aliis casibus in iure hoc exprimentibus. Damas.reg 40.

¶ SVVM.l.199.factum.vide sup.Emptio.

Suæ quisque rei moderator & arbiter nō omnia negotia, sed pleraque ex proprio animo facit. Constant. C.man.l.21.C.de his qui vt indi.l.Polla.Contra.Inst de his qui sunt sui.§.1.

Iniquum est ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem ff,li.37.tit.12.l.2.in fin.

Iniquum est inuitum suo precio res suas vendere. ff. lib.25.tit.2.l.9.

Expedit Reipublicæ, ne re sua quis malè vtatur. Inst. lib.1.tit 8 §.sed & maior asperitas.

Prodesse sibi vnumquemque dum alij non noceat, non prohibitum est.l.1.§.ijdem De aqua plu.

Nemo potest sibi legem dicere, vt ab ea recedere non possit. De leg. 3. leg. 22. in prin. de don. l. 7. §. vxori.

Ius suum nemini abstrahi debèt. De his qui sunt sui. §.fin.

De sua, non de aliena conscientia quisque interrogandus est.C.de accu.l.si.

Id bonorum cuiusque esse intelligitur, quod æri alieno superest.de iure fis.l.non possunt.Iauole.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licet. Reg.vi. Risvvic.

¶ SVVM, Se, suæque res. Nemo debet rem sua autoritate accipere, vel ius sibi dicere.

C.de iud.l.nullus.
C.de pagan.l.sexta.
C.vt nemo priuatus.l 2.
C.vi bon rapt.l.res ob.
C.vnde vi.l.si quis.
C.de testib.l.omnib.
ff.de iurisd.om.iud.l.quamuis.
ff.quod met.causa.l.extat.
ff.ad l.Aquil.l.quemadmodum.§.2.
ff.de pig.l.qui rati.
ff.quor.leg.l.1.in prin.
ff.de acquir.pos.l.si insti.
ff ad l.Iul.de vi priu.l.eredi.
C.de recept.l.pen.
In Lombard.de iouas.l.vlr.
In Lombar.de dam.infect.l.si quis Cassi.
In quibus casibus ius quis sibi dicere potest.
In Aut.de nup.§.ascript.
In Aut.vt liceat mat.& aui.§.is quoque.
In Authentic.vt iudic.sine quoquo suffra.§.si quis.
C.de sacrifi.& pa.l.sicut.
C.de his, qui ad hæc com.l.si ser.
C.vt nemo priuatus.l.2.
C.quod cum eo, qui seruus.
C.vt nem.lic.l.1.
C.quando li.sine iu.l.1.& 2.
C.de bon.proscrip.l.si quis post hæc.
C.loca.l.eden.
C.ad sen.consul.Vell.l.1.§.vlt.
C.de decur.l.generaliter.
ff.quod met.caus.l.vlt.§.vlt.
ff.ad l.Aquil.l.quemadmodum.§.1.& 2.& 3.§. qui cum.
ff.de contrahen.emp.l.fistulas.§.1.
ff.locat.l.quæro.§.pen.
ff.de solut.l.si pro me.
ff.quæ in frau.cred.l.prætor.§ si debit.
ff.de vsur.l.qui vas.in prin.& l.inter.§.2.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.8.& §.qui arb.
ff.de arb.l.1.§.vlt.
ff.de var.& extra.l.de vsuf.
ff.de sepul.viol.l.prætor.§.non per.

In Lombar.de debi.& gua.

Nemo debet,&c.)Quod hic dicitur,generale est:quod verò in contraria Rub. dicitur, speciale esse, negari non potest.non ergo debet trahi ad consequentiam, vt ff. de legib. & Senat. conf. l. quod verò. Contrà.

Quando iuris sui conseruandi causa factum, pœnam non patitur.

ff.de vsufr.l.si is qui.
ff.de seru.rust.præd.l. fistula.
ff.ad l.Aquil.l.quemadmodú.§. item Labeo.
ff.de præscr.verb.l. qui seruan.
ff.de aq.plu.arc.l. in fund.§.pen.
ff.quod vi aut clàm.l.si alius.§.eum.
ff.pro socio.l.meritò.
ff.de dam.infect.l.sta.§.vlt.
ff.de incen.rui.l.sicut serno.l.item.§.is qui.
ff.de mand.l.si cum seruo.l.item.§.is qui.§.quita.§.si commune.

Quando,&c.) Vt ex hac Rub.proxima apparet euitat, pœnam,qui facit causa suæ rei defendendæ,qui aliàs incideret in eam.

Etiam si cum alterius damno faciat in alieno.

ff.ad l. Aquil.l. quemadmodum.§.item Labeo l.si qui fun. §.1.
ff.de præscr.ver.l.qui seruan.
ff.de aq.pln.arc.l. in fun. §.pen.
ff.qnod vi aut clàm.l.si alius.§.eui.

Non debet facere iu suo,quod noceat in alieno.

ff.de seru.l.vlt.in fin.
ff.de seru.vrb.præd.l.impera.
ff.si ser.vend.l.sicuti. §.Aristo.& §.qui alind.
ff.ad l.Aquil.l.quemadmodum.§.1.& l.Quintus §.vlt.
ff.de dam.infec.l.flu.§.vlt.
ff.de aq. plu. arc. leg.1.§. item & Sabinus. §. idem arg.
ff.de re iud.l.domini scientia.
ff.de extr.ord.caus.l.si accu.§.vlt.& l.si à quo.§.1.§.qnemadmod.

Licet cuique facere in suo,quamuis in alieno sit nociturо.

ff.de ser.l.si tibi seruitus.
ff.de relig.l.statuas.
ff.de dam.infect.l.flum.§.vlt.& l. Proculus.
ff.de re ind.l.nulli videtur do.
ff.de aq.plu.arc.l.1. §. denique. & §. si in meo.

Nemo debet,&c.& contrà.) Hîc distingue,cùm facio in meo,& alij noceo, au immittā in alienum: & tunc non licet.vt ff.si seruit.vend.l. si cui §. Aristo.an non immittam:& tunc si quidem facio dolo, id est,vt alteri noceam,prohibeor.aliàs contrà. vt ff.de aq.plu. arc.l.1 §. denique. Azo,rubr.59.

Ex re mea,vel occasione rei meæ perceptum, mihi restituendum.

In Aut.de Ec.e.§.interdic.
C.de dona.inter vir.& vx.l.etiam.
ff.de nox.l.si in re.
ff.de procur.l. qui proprio.§.cùm.
ff.de pet.hær.l.euict.l.pr.§.sed & rem.
ff.de rei ven.l.si mora.§.vlt.
ff.de exercito.l.de eo.§.si quæ.
ff.si cer.pet.l. si cum seruum.
ff.commo.l.si is qui eo.§.si qui.
ff.man.l.ex man.
ff.de pig.l.si pig.
ff.locati.l.is qui rem.
ff.de præsc.verb.l. apud Labeo.
ff.de rechi.l.bouē.§.si quis.& l.cum ma.§.vlt.
ff.de donat.l.ex.si curator.
ff.de act.empt.l.inter eum.§.si id,quod fer.
ff.de neg.gest.l.si quis.
ff.de furt.l.creditor.
ff.de reb.aut.iu.poss.l.prætor.§.1.
ff.de iur.dot.l.cùm fundus.§.fin.
In Instit.per quas pers.nob.acq. Azo,rub.59.

Nequaquam restituendum.

C.de furt.l.vlt.§.sed cum in.
ff.de hær.vel act.ven.l.solus.
ff.sol.mar.l.si verò ne.
ff.de nouat.l.doli except.
ff.de pet.hær.l.si præses.§.bonæ.
ff.de tab.exhib.l.locum.§.condem.

Ex re mea, &c. & econtrà.] Quicquid domestica persona, puta filius, vel seruus, vel extranea, ex re mea, vel rei meæ occasione quærit, mihi restituere debet.vt ff.& Inst.per quas pers.nob.acquir.§.igitur liberi.& ff. de nox. act.l.si in rem commun. & t.tam. her. Item ex diuerso videtur tamē differentia, an ex re mea, an rei meæ occasione quæratur:item, au is qui quærit,meo nomine faciat,an non. Si meo nomine quærit, indistinctè mihi quærit, si ratum habeo, etiam si non ex re mea proueniat,vt ff.de neg.gest.l. si pupilli.§.item quæritur. & l.sin autem.§.pen.& de donat.l. qui mihi.& t. mandati.l. ex mandato. & de procur.l.qui proprio.§. vt incertis.Si verò meo nomine non acquirat,id est, nec dante,nec accipiente, hoc gestiente, & mihi quæratur, si quidem ex ipsa proueniat lucrum, puta fructus: distinguendum est inter fructus, & possessores: vt plenè distinxi in S.C. de rei vend. Si verò rei meæ occasione proueniat tibi aliquid,non teneris. vt ff.solut. mat.l.si verò negocio.§. item quicquid.& ff.de pet.hær.l si possessor.§. bo.nisi contractus inter me & te præcesserit, cuius natura suadeat hoc præstari, quod dic per exempla: vt ff. de ædil.edict.l.cum autem.§.vlt. de actio. empt.l.Iul.inter.§.si quid.& ita omnes ferè leges huius Rub.intelliguntur.Nec obstat, quod in contraria Rub.dicitur, in C.de furt.l.vlt.§.sed eum.nam & ibi,etsi præcessit contractus, tamen quia commodatarius damnnm vsus sensit, quem debet habere ex domini voluntate, & quia etiam de leuissima culpa tenetur,non restituit domino ex ea occasione quæsitum. quod dissimile est in creditore: nec enim res ei conceditur ad vsum. vt ff. de pig. act. l.si pignore. conceditur autem commodatario,& conductori,vt ff.locati.l.is qui rem. Item non obstat, quod dicitur ff.de don inter vir. & vx.l. quid ergo. & l.ex annuo. quia donationes tales benignè,non amarè tractandæ sunt.& ideo talis regula cōprobatur in eis,vt quatenus douans pauperior, & accipiens sit locupletior, reuocetur donatio.vt ff.de don. int. vir.& vx.l.si id quod.§.si quas.& l.si sponsus.§.concessam. Quod ergo rei donatæ occasione quæritur,nō restituitur, regula ex benignitate prohibente restitutioné. Ité nō obstat,quod legitur.ff.de dol.excep.l.si procur quia ibi non prohibet,quin dominus habeat petitionem. denegatur tamé ei,qui turpiter dedit.Ité quod legitur de dol.excep.l. nō autem.non facit ad rem. Item non obstat,quod dicitur.ff. ad muni.l.Titio cū esset. quia ibi nihil ex re mea quæsitum fuit.Item non obstat, quod legitur ff.de pet.hæred.l.si possessor.§.bo. quia ibi bon. poss. non videtur quæsiuisse occasione hæreditatis,cum ipse teneatur soluenti restituere,vt.

ff.de

ff.de cód.indeb.in l.si cauf.pe.§.quãuis item. ibi nec præcesſit cótractus, vt dictũ eſt. Similiter reſpondeo ei, quod legitur ff.de hær.vend.l.2.§.ſolent. Itẽ nó obſtat, quod legitur ff.de tab.exhib.l. habet.§. códem. quia ſic in ipſa lege continetur, occaſione delicti, ſeu contumaciæ nòn reſtituentis, conſequitur talẽ pecuniam legatarius: vel non occaſione rei, tamẽ non reſtituit: ſed nec interceſsic contractus. Azo, rub.59.

Eius eſt arbor noua, cuius fuerat vetulta.

C.ſi al.res pig.da.ſit.l.1.
C.de rei vend.l.ſi inſe.
ff.de pig.l.grege.in prin.& l.vlt.
ff.quib.mod.vſuſr.amit.l.mag.& l.eũ is, qui.
ff.de contr.emp.l.fundi.
ff.de ſeruic.vrb.præd.l.ſi reſti.
ff.de acquir.re.dom.& l.adeò.§.2.& l.ſupr.
ff.quemadmod.ſerui.amit.l.ſolus.& l.ait illi.
ff.e.l.Mar.
ff.de vſuf.l.ſi cui vſufr.
ff.de ſeruit.ruſt.præd.l.& Attilli.
ff.de iud.l.propo.
ff.de ſolut.l qui res.

Imò eius, cuius eſt ager.

In Inſt.de vſufr.in fin.
ff.de re iud.l.in commune.
ff.de pig.l.Iul.
ff.de ſeruit.vrb.præd.l.ſed ſi ſeruitus.
ff.de cótra.emp.l.cũ fundũ.l.in lege.§.peſſi.

Eius eſt arbor, &c.& contrà.) Hæc quæſtio ſcholaſtica eſt, breuiter tamen ita determinari poteſt, quibus verbis fiat exceptio arboris, ſi enim ita dicat: Excipio arborem, quæ nunc eſt ibi: vel, excipio arborem iſtam, quæ mea eſt: de præſenti tantum, non de futura videtur cogitatum, vt ff.de ſeruit.vrb.præd.l.ſi ſeruitus, & l.eum, & vt in contraria Rub.dicitur, & ita quæ pullulat, poſtea ad agri dominum pertinebit. Si autem ita dicat: Excipio mihi arborem vnam, quam eligam in fundo: vel ſimpliciter dicat, Excipio arborem, eùm vna tantum eſſet arbor in fundo, de futura videtur cogitatum: vt in l.prædicta continetur, & de aut.& arg.leg.l.ſi ita eſſet, & ea maximè ratione: quia eadem eſt cauſa ſubſtitutæ rei, quæ & primæ: vt dicunt omnia arg.huius R. Azo, rub.59.

Re in priſtinum ſtatutum reducta, reſtituuntur omnia iura.

ff.ad Syll.l.3.
In Inſtit.de fideiuſſ.§.ſi plures.
C.de ſponſ.l.mulier.
ff.de ali.mu.e.ex hoc §.ſi quis.
ff.depoſ.l.1.& l.non tantum.
ff.de acquir.rer.dom.l.quod in littore.

CONTRA.

ff.depoſ.l.1.§.ſi re.
ff.de cap.mi.l.2.§.&.
ff.de rei vend.l.in rem.§.item.

Sibi quem imputare debere.

In Inſtit.de fideiuſſ.§.ſi plures.
In Inſt.quib.mod.re contra.ob.§.ſſe.
C.de ſpon.l.mulier.
C.de iur.delib.l.vlt.§.& hoc.
C.de Epiſc.au.l.ſi legibus.
C.ad Vell.l.ſi mulier.
ff.de min.l.cum man.
ff.de mag.com.l.2.
ff.qui ſatiſd.cog.l.ſi fi.§.ne ceſſ.
ff.cap.mi.l.2.§.hi qui.
ff.de iud.l.interdum.§.vlt.
ff.de rei vend.l.ex die.§.ſpecies.
ff.ſi menſ.ſal.mod.dix.l.2.§.1.
ff.de excep.l.5.§.eius.
ff.commo.l.1.§.nondum.& §.ſi plures.
ff.de inſtit.l.ſed & ſi quis.in fin.
ff.de pecul.l.ſi noxa.§.ſi poſtea.
ff.pro ſocio.l.ſocius.§.ſocio.
ff.quib.mod.pig.ſol.l.item.§.1.
ff.de aq.plu.arc.l.à patre.§.pen.
ff.de ſepara.l.1.§.quæſitum.
ff.iudicat.ſol.l.tantum.§.3.
ff.quæ in fraud.cred.l.ait prætor.§.ſi quis.
ff.de pericul.& com.l.ſi quis.
C.quib.ad lib.procla.non lic.l.is qui.
C.ſi cert.per.l.eos.
C.de hære.inſtit.l. neque.

Sibi quem imputare, &c.) Hæc Rub.locum habet, quoties alicuius culpa vel deſidia deprehenditur, vt ſibi debeat imputare, ſi ob eam ſentiat damnum.

Quod quiſque prohibetur ſuo nomine, per alium exercere poteſt.

C.qui man.non poſſ.l.1.& 2.
C.de diſtr.pig.l.& qui.
ff.de iud.l.ſed etſi.
ff.ſi ſer.ven.l.alicuius.
ff.ſi cert.pet.l.principia.
ff.ad Maced.l.filium.
ff.de contr.emp.l.non licet.
ff.de ſeru.expor.l.ſi minor.
ff.de vſufr.l.Labeo.
ff.de re mil.l.milites,
ff.de cond.& demon.l.ſi quis.contrà.
ff.de adm.re.ad ciu.perti.l.2.
ff.de vſur.l.Labeo & ne.
ff de conſen.& aut.tut.l.pupillus.
ff.de iniur.l.non ſolum.§.quanquam.
C.qui ad lib.peruenire non poſſ.l.is qui.
C.de contr.emp.l.niſi.
C.de his, qui à non dom.l.ſi pater.
C.qui man.non poſſ.l.2.& 4.

Quod quis prohibetur, &c.) Si prohibear aliquid facere nec per aliam ſubmiſſam perſonam id faciam, ne alioquin fiat fraus legi de perſona ad perſonã, quod prohibitum eſt, vt in hac Rub.dicitur, & vt plenè diſtinxi, ff.de le.& ſe.cont.l.contra leg.& eſt in aperto ratio: quia cum alius me mandante facit, ego ipſe videor facere, vt ff.de admi.tut.l.ita autem.§. geſsiſſe, & non ille, qui facit me mandante: vt in tertiã Rubr. Quod facit quiſq;, &c. Ex hoc etiã prouenit aliud generale ſequẽtis Rub.ſcilicet, quia quãuis meo nomine aliquid facere non poſſum, ſi tamẽ vtar iure illius qui poteſt, vel ex ſucceſsione, vel alio legitimo modo, admittor, & eſt ratio: quia ego nó videor facere, ſed ille à quo cauſam habeo, ſi ergo ipſe facere poterat, & ego faciam, licet aliter non poterã. ſi verò nó poterat facere, nec ego pro præterito tempore allegabo priuilegiũ, ſed pro futuro allegabo priuilegiũ, vt ff.de iure fiſci.l.fiſcus.& de vſur.l.cũ quidam.§. fiſcus, & §.ſi debitores, & de iudic.l.heres. Azo, rub.59.

Per alium quis habet, quod per ſeipſum habere non poteſt.

ff.de in ius voc.l.quæſitum.
ff.de priuil.cred.l.1.§.ſi quis.
ff.de verb.ob.l.mora.
ff.de exact.trib.l.vlt.
ff.de vſur.l.cum fiſcus.
ff.de vſur.l.ſed & ſi quis.§.idem Iul.

ff.de furt.l.his enim.
ff.de inoff.test.l.in lege.§.vlt.
ff.de seruit.vrb.præd.l.hoc si ex.
ff.quemad.seru.amit.l.si continen.
ff.de pig.l.si pigno.§.prædo.
ff.quæ res pig.l.Aristo.
ff.man.l.si man.§.si seruus.
ff.de coll.l.1.
ff.de contr.emp.l.quod sæpe.§.si quis autem.
ff.de lib.caus.l.liberis.§.si duo.
ff.de vsucap.l.si seruo.l.furi.
ff.de redhi.l.cum an.§.si rei.§.vlt.
ff.de don.inter vir.& vx.l.si spon.§.agit.
ff.de dam.infect.l.quæ bona.§.si ali.
ff.de lib.leg.l.si is qui.
ff.de tribu.l.3.iuxta.in prin.
ff.de furt.l.is enim.
C.de temp.in integ.re.l.petend.
ff.de accepr.l.& per iusiur.§.si Stich.
ff.de excus.tut.l.si legatarius.
ff.de leg.præs.cont.tab.l.3.§.hoc autē contrà.
ff.solut.mat.l.2.
ff.de acquir.hær.l.cum hær.
ff.de fideicom.lib.l.si filius.§.crit.

Nam & pupillus,qui nullum habet intellectum,per ser uum vsucapit.ff.de acquir.poss.l.1. Azo,rub.199.

Quod facit quis alieno nomine, vel tanquam alius,ipse facere non videtur.
C.vbi & apud quos in integ.re.l.vlt.
ff.de iurisd.om.iud.l.solent.in fin.
ff.de adop.l.si paterf.§.1.
ff.de infa.furti.l.liberorum.§.1.& vlt.
ff.de off.eius cui mand est iurisdict.l.1.quidā.
ff.quod cuiusq; vniuersitatis nom.l.idē eorū.
ff.de inoff.test.l.si partes.§.vlt.
ff.quando appell.sit.l.1.§.vlt.
ff.mand.l.qui pariter.
ff.de pet.hæred.l.ad hæredes.§.si quis.
ff.de pactis.l.ad hæredes.
ff.ad Treb.l.si is qui.§.vlt.
ff.de re iud.l.iusiuran.§.1.
ff.quando appell.sit.l.1.§.1.

Contra.

ff.de leg.1.l.cum filiofam.in fin.

Quod facit quis,&c.) Hæ duæ Rubr.suprà prox.Rub. insertæ sunt:nec enim inter eas signata est,aut signari potest aliqua cōtrarietas.Nec obstat Rub.Quod facit,&c.id quod dicit ff.de le.1.l.cū filiof.in fin.quia ibi pater nō rogatur restituere filio,vt hæres,scilicet vt ex persona filij teneat,sed ex sua:vnde nec detrahit falcidiā. Si verò extraneo rogatur restituere, quia ex persona filij,& ei' nomine tenet,detrahit falcidiā, vt ipse filius detraheret,& ita est cōcordāt.nō cōtra.

Quod ex persona mea habeo, hoc alij mandare non possum
C.de his,qui ven.æta.imp.l.1.
C.de mino.l.vlt.
C.de aut.tut.l.pupillus.
ff.de acqui.hær.l.si is,qui bonis.
ff.de vi arm.l.cùm fundum.
ff.de sol.l.fugi.
C.de iur.emphy.l.vlt.

Contra.

C.de Episcopis.l.quisquis.cū suis concordāt.
C.de decur.nomina.l.vlt.

Quod ex persona mea,&c.& contrà.) Si quid ex persona mea habeo,in eo procuratorē ordinare possum:
vt in contraria Rub.dicitur.Quæ autem ista dicuntur,specialia sunt,vnde & edictum de procuratoribus,dicitur esse prohibitorium,vt ff.de procur.l.mutus.§.cùm quæritur. Azo,rub.59.

Quod facere per aliquem modum prohibeor,alio modo facere non debeo.
C.de vsur.l.eos.in fin.
C.si man.ita sue aliena.l.vlt.
ff.de admin.rer.ad ciui.pert.l.2.§.1.
ff.ad Maced.l.item filius.§.mutui.

Contra.

C.de quæsti.l.interroga.
C.de bon.quæ lib.l.1.§.vbi.
C.si aduers.rem iud.l.2.
ff.qui test.facere poss.l.qui testa.
ff.de pact.l.si vnus.§.illud.
ff.de donat.inter vir.& vxor.l.si spon.§.2.

Quod facere,&c.) Si prohibeor certo modo quid facere,nec per alium faciam,si tamen per alium nō prohibitum,ad prohibitum vel simile perueniatur,alioquin contrà,vt C.de fideicom.l.voluntas, & l.quot.

Potest quis agere tanquā alius,nō tāquam ipse.
In Instit.de inof.test.§.si ex.
C.de fal.mo.l.si quis detinet.
ff.de adopt.l.qui duas.§.si paterfam.
ff.de in ius voc.l.quæsitum.
ff.ad exhib.l.de eo.

Contra.

ff.de cond.& demon.l.si mensor.§.si filius.
ff.de bon.lib.l.qui in serui.
ff.man.l.si mandato.§.1.

Potest quis,&c.) Hæc Rub.cum sequenti, eandem cōtinet sententiam: & concordat cum alia, suprà eo. Quod facit quisque,&c. Azo,rub.59.

Quid agi posse à se,non tanquam ab ipso.
C.qui pot.in pig.l.scriptura.
ff.de adopt.l.si paterfa.§.1.
ff.de in ius voc.l.sed & si.§.vlt.
ff.de trans.l.qui cum.
ff.quod iussu.l.1.& 2.§.si pater.
ff.quod cuiusque vniuer.l.item illud.
ff.de leg.2.l.cum filiofam.
ff.de reb dub.l.cum senatus.
ff.quando app.sit.l.1.§.si cum.

Aliud est,si ego facio:aliud,si alius.
C.de error.aduoc.l.vlt.
ff.de vulga.& pupill.cum pa.
ff.ad exhib.l.1.in fin.
ff.de obsequi.l.licet.
ff.ad Treb.l.restituta.
ff.de verb.obl l.si procurator qui ita.
ff.qui not.infam.l.furti.§.si quis.

Aliud est,si ego facio,&c.) Vt aliquid videatur dicere,subaudi meo nomine,& ita erit bona nota: quia differētia est,ego faciam,an alius meo nomine,sicq; erunt specialia,& contraria arg. ad id quod aliàs dicit quod per aliū facio,ego videor facere. Azo,rub.59.

Non videtur princeps fecisse,licet eius autoritate vel nomine factum sit.
ff.de cōtrah.emp.l.quod sæpe.§.si quis cū eo.
ff.de tut.l.si filius.
ff.ad Turpill.l.vlt.in fin.
ff.de dol.excep.l.apud.§.idem.
ff.de fideicom.lib.l.cum fideicom.
ff.de solut.l.qui hominem.§.si genere.
ff.qui & à quo.l.vlt.
ff.de app.l.1.§.1.

Non vide

Non videtur.&c.) Cùm principis nomine vel autoritate fit aliquid, ipse facere videtur, si princeps sic fieri mandat: nec est contrà, quod dicitur in C. de appell. l. nonum, quia ibi delegat diffiniendum. Item nô obstat, quod dicitur de contrah. emp. l. quod sæpe. §. si quis. quia & ibi dominus videtur vendere non absentem, sed præsentem: id est, cum ille cui mandat, apprehenderit. Aliæ autem leges sub hac Rub. signatæ, non sunt contrà, imò concordantiæ. Azo, rub. 59.

Secus in delictis, vel negociis: sed nec ab initio inducit consensum.
ff. de tut. l. si filius.

Secus in delictis, &c.) Imò non secus, vt suprà dixi.
Nihil refert, an aliud, vel propriè illud fiat.
ff. de dol. except. l. apud. §. si quis.
ff. ad Vell. l. tutor. §. cùm quidam.
ff. ad Turpill. l. 1. §. vlt.
Aliquando refert.
ff. de tut. l. si filius.
ff. de furt. l. inficiando.
ff. de sol. l. qui ho. §. si genere.
ff. de fideicom. lib. &c. contrà.

Nihil refert, &c. & contrà.) Solutio. Non refert, si id quod propriè fiat, eundem inducat effectum: alioquin contrà, vt in contraria Rub.

Quid à quo fit factû, non requiri: sed, an sit factû.
C. de instit. & subst. l. 3.
C. si man. ita fuer. alie. l. vlt.
ff. de iud. l. prætor.
ff. de iureiur. l. 1. §. dato. & §. duobus. in fin.
ff. de verb ob. l. cùm seruus.
ff. de cond. instit. l. muli. §. 1.
ff. quis satisd. cog. l. quot.
ff. de solut. l. si set. decem. in fin.
C. de donat. quæ sub mod. l. vlt.
ff. de aq. quot. & æst. l. 1. §. quæsitum.
ff. de pet. hær. l. item. §. peti.
Contrà, ff. de con. & demon. l. 2.
ff. quod vi aut clàm. l. si opus.

Quid à quo, &c.) Hoc, si is qui fecit, habuit faciendi potestatem: alioquin contrà, vt C. de iurisdict. omn. iud. l. 1 & non de certæ personæ facto agatur: alioquin cótrà, vt ff. de act. & obl. l. si is qui.

Quid non sit factum, non inquiri: sed an sit factû.
ff. de calum. l. 1. §. 2.
ff. de peculio. l. summa. §. siue.
Quod meum est, non possum tibi adimere.
C. de sacrosanct. Eccl. Aut. si quâ.
C. de secund. nup. l. vlt.

Quod meum, &c.) Hoc, quia petenti, præscriptio, vel pactum, vel quid simile obstat, vt leges subiectæ ostendunt, vt C. de præscrips. 30. ann. l. vltim. Azo, rub. 59.

¶ Syndicanevs non est rector ciuitatis pró minima re non obseruata, seu transgressa. Bald. c. cum te. de re iudic. Ant. in tract. de mini. not. 3. l. quamuis. ff. de condit. & demonstr. leg. res bona. ff. de contr. emp. l. scio. vbi Doc. ff. de in integrum rest. Marsil. in praxi Crim. §. & quia. numero 7. Grammat. §. tutor autem. num. 12. inst. de author. tutor. Medic. reg. 5.

Syndicvs, qui ex forma statuti percussiones sanguinolentas denunciare tenetur, nô tenebitur modicas scissuras referre. Rimin. consi. 359. nume. 18. Afin. in praxi iudic. §. 26. capitu. 1. numer. 9. Grammatic. §. tutor autem numer. 11. inst. de auct. tutorum. Angel. l. extat. ff. quod met. causa. Corn. consi. 77. libr. 2. c. placuit. 18. dist. Medic. reg. 5.

Syndicus, qui vigore statuti plures delinquentes denunciare debet, si vnum omisit puniendus erit, ac si neminem denunciasset. Bald. l. minoribus. C. de his qui bus vt indig. Barto. l. cum fi. §. fin. ff. de public. indic. Barbat. conf. 74. lib. 3. & consi. 40. lib. 1. Medic. reg. 5.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus octauus.

T

Tabellio quis potest esse, & iudex in minimis rebus etiam in causa propria. gl. l. iubemus. §. sane. C. de sacr. san. eccl. Cacialup. & Valascus l. imperium. col. 24. ff. de iurisd. om. iud. Abb. c. 3. de proba. Fel. c. quoniá contra. col. 8. eod. tit. licet regulariter secus sit. Inno. c. cum à nobis. de test. Medic. reg. 5.

¶ Tacera. l. qui tacet. c. qui tacet. ca. is qui tacet. vi. de Confessio.

Tacita substitutio inesse videtur institutioni. Vlp. Reg. lib. 6. De hæ. inst. l. 25. quia tacita.

Summa mediocris inspicitur. C. de vsuf. l. cùm antiquitas. C. de sac. Ec. Auth. Hoc ius. De oper. ser. l. fi. De leg. 3. l. nûmis. De aur. & arg. leg. l. qui lácẽ. Bro. Azo.

Sumptus facti in re aliena possunt peti. de neg. gest. l. 5. §. sed & si quis. de con. & de. l. qui exce. §. si partes. de pig. l. si seruos. Broc. fi. rub. 100.

Suspicio vt euitetur iurari debet. C. de his, qui ad Ecclesiam cófu. l. fi. §. fi. C. de pœ. iud. l. qui ma. iud. Anth. Ne uo. C. de iu. do. l. fi. §. sed non. C. de iu. de. l fi. §. in con. Broc. rub 28. & 97.

Tacens. vide Expressa, Consensus, Voluntas. Riisfvvich.

¶ Tacens. Bonifac. Reg. xliij.

Is qui tacet, nô fatetur, sed nec vtique negare videtur. Exempliũ habes l. 3. §. scientiã. ff. de tribut. Viuiennus.

¶ Tacere. Bonifacius Reg. xliij.

Qui tacet, consentire videtur.

Vid. c. ij. lib. vj. de accusat. Viuiennus.

¶ Tacere & agere. Paulus lib. xvij. ad edict.

Lex cxlij. al. clxxxv.

Qui tacet, vtiq; fatetur: sed tamẽ verũest, eũ nó agere.

Addit. al. negare in P. florentin.

Ex tit. de confess. vid. Cicero in Catil. quid expectas, in quit, loquentium autoritatem quorum voluntatem tacitorum perspicis. Viuiennus.

¶ Tacens contradicere videtur, vt dicit Cynus in lege, mutus, C. de procuratoribus, per textum, in l. per quas. §. Neratius. ff. de furtis. & per Canonistas, in c. * nonne. * de præsumptionibus. B. Soc. reg. 488.

Additio.

* In c. nonne. Vbi Felyn. in versic. in gloss. fin. cum sequen. de præsumptio. & in c. cùm M. Ferrar. circa fi. de constit. B. V.

Primò fallit quando talis poterat contradicẽdo factũ impedire: vt vult gl. in c. nóne. de præsum. præsumic in eo túc fraus, ex quo est præsens & pôt actũ impedire, & tacet. vr l. 2. C. si res pig. dat. & l. si fine. ad Velle.

Secundò fallit, quando subesset consanguinitas siue coniunctio personarum. l. seruus communis ff. de test. & l.

test.& l.seruum.& dicta l.si fine. secundum communem intellectum.

Tertiò fallit, quando subest fauor diuini cultus: vt est casus quinquagesimaquarta distinctio. seruus, & xxviij. distin. diaconus. ff. de conditio. & demonstratio. l. cùm ita legetur. §. quæ Titio nubere.

Quartò fallit, quando subesset aliqua coniectura, ex qua præsumeretur consensus: vt si me præsente & tacente intret quis in possessionem rei, in qua habet titu. l. ij. C. de acquiren. possessio. & si agatur de modico præiudicio. vt not. in l. quam. Tuberonis. §. fin. ff. de pecul. & per Bart. in l. quæ dot. ff. solut. matri.

Quintò fallit, quando actus fuisset gestus nomine meo me absente: cùm tunc si postea id quod gestum est peruenit ad meam notitiam: in dubio videor ratificare, & sic consentire, si non contradicam: vt vult gl. ff. rem ratam habe. l. quæ enim, vbi plenius de hoc per Barto. cuius dicta refert Nicol. in c. cùm olim. extrà, de offic. delegat. & ad hoc optimè facit text. in l. filius. ff. ad Maced. faciunt not. in cap. j. de spon. in gloss. iij. in vj. B. Soc.

Regula est, quod in dubio omne tempus semper currit de momento ad momentum, & semper dies termini computatur in termino, nisi in casibus, in quibus à iure reperitur expressè determinatum contrarium, vt per Innocen. in cap. super eo. de appella. quæ ibi refert Philip. Franc. Turza.

¶ Tacens in obligatione personali pro consentien-
* te * non habetur. lege, non solùm. in principio, ff. de procuratoribus. B. Soc. reg. 487.

Additiò.

* Pro consentiente. Adde Felyn. in ca. nonne. de præsumptio. in secunda regula. B. V.

Primò fallit in fideiussore tutoris qui patitur nomen scribi pro fideiussore, & hoc fauore pupilli. l. iij. §. fi. ff. de fideiussoribus.

Secundò fallit in casu c. vnici, extrà, de despon. impub. in fin. lib. vj. & hoc ex eo, quia inducit matrimoniũ. vt ibi patet. B. Soc. reg 487.

¶ Tacenti non præiudicat res inter alios acta etiã si ipse sciuerit, & non contradixerit. Abb. cap. penu. in termi. huius reg. numer. 6. numer. 17. de sent. & re iudi. Doct. c. auditis. de præsc. l. sæpe. ff. de re iud. Abb. cônsilio 89. libr. 1. Fel. c. pen. nume. 13. de senten. & re iudic. Medic. reg. 8.

¶ Tacitum. Plus valet tacitum, quàm expressum.
In Aut. vt cùm de app. co. §. si quis depr.
In Aut. de sanct. Epis. §. vlt. Azo, rub. 194.

¶ Tacitum seu expressum.
Tacita conditio.
C. de instit. & substit. l. generaliter.
C. de transf. l. si ex fal.
C. de dotis promiss. l. 3.
C. de don. ante nup. l. cùm veterem.
ff. qui satisd. cog. l. vlt.
ff. de procur. l. si post dotem.
ff. si quis caut. l. 2. in prin.
ff. de seru. l. si cui post.
ff. de dam. infect. l. ex damni.
ff. de except. l. itademum.
ff. de cond. ob cau. da. l. quise. §. fundum.
ff. de eo quod cert. lde. l. 3. §. si qui ita.
ff. de constit. pec. l. idquod.
ff. quib. mod. pig. sol. l. si do. §. quæritur.
ff de act. emp. l. quod sæpe. §. is qui.
ff de stip. quę pro do. l. plerunq;. §. sanè. & §. 1.
ff. locat. l. quæro. §. inter.
ff. de acqui. poss. l. si verò. § qui.
ff. de testa. tut. l. si verò. & §. si seruus.
ff. vt leg. seu fideicom. l. 1. & l. si quæ.
ff. de oper. libert. l si libertus ita iura.
ff. de oper. no. nunc. l. stipulatio. §. habet autẽ.
ff. solut. mat. l. sub con. & cum quis fideicom.
ff. de verb. ob. l. interdum. §. si seruus.

De tacita conditione, &c.) Hanc Rubr. potius notam, quàm generale esse dico: assignãtur enim casus per leges subiectas, in quibus insunt tacitæ conditiones, quod & verum est. Vnum notandum, quòd, nisi lex dicat inesse cõditionem, præsumitur purè id de quo agitur, vt ff. de acqui. poss. l. quod modò. §. si furioso. Secundò nota, legem secundam huius Rub. tanquã falsò inductam, vt C. de transf. l. si ex falsa. Nam ibi nõ est in transactione tacita cõditio, si instrumenta sint vera: si enim inesset conditio, ergo nõ diceretur ille deserere transactionẽ, quæ prætextu falsitatis venit cõtra transactionẽ, lex aũt dicit, quòd deserit, vt ff. si quis caut. l. vlt. Si enim tibi sub cõditione promitto, & conditio deficiat, nõ dicor deserere promissionẽ: vt pote cũ promissio sit nulla, deficiente cõditione.
Tacitum pactum, siue * conuentio.
* al. conditio.
C. de probat. l. 2. si credi.
C. de furtis. l. aduersus.
C. de dot. promiss. l. si volun.
C. de rei vx. act. l. rem in præsenti. § . accidit.
C. de iure dot. in pe. l. 2.
ff. si quis caut. l. 2. & 3. in prin.
ff. de furt. l. si cui.
ff. de pact. l. 2. & 3. in prin. & l. qui. in fi. §. si vnus.
ff. de min. l. si filius.
ff. de relig. l. si venditor.
ff. commo. l. si is qui. §. vlt. & l. fun. §. ille.
ff. mand. l. si peren. §. 1.
ff. de distract. l. cùm dies.
ff. de peri. & com. l. 1. §. licet.
ff. locat. l. quæro. §. ita. & l. itẽ quæritur. §. quod.
ff. vt in poss. le. l. cum in. §. leg.
ff. qui. cau. pig. ta. contra. l. si or.
ff. de furt. l. qui semis.
ff. de iur. dot. l. post diuor. cum pos.
ff. de aq. quot. & æst. l. hoc iure. §. aqua.
ff. de preca. l. qui fit.

De tacito pacto, &c.) In hac Rub. notãtur casus, in quibus lex fingit pacta interuenire, circa quod illud est notandũ, quòd ea demũ personã tacitè videtur cõsentire, quæ expressius cõsentire posset: eo tamẽ præcognitó, an talis sit cõtractus, in quo desideratur expressa võ litas: vt in * impositione seruitutis, in cõstitutione procuratorũ: vt in eo casu nõ videatur cõsentire is, qui expressim non potest, vt §. locat. l. qui ad tempus, & de procura. l filius. §. inuitus. An sufficiat tacita, id est, non cõtradictio, vt in hoc casu, etiam is qui expressim consentire nõ potest, tacitè consentit, vt ff. solut. mat. l. 2. §. vlt. & l. dotem. Azo, rub. 55.
Addit. * al. in possessione.
Tacitum commodatum.
ff. de cond. & demon. l. si pro.
ff. de solu. l. qui ho. §. si ti.
ff. man. l. qui fid. & l. qui pau. & l. si re. §. si post.
ff ad Vell. l. vir vxori. §. vlt.
ff. de ver. obl. l. ul. §. qui fund. ante pe. Contrà.
ff. de transact. l. l. superest. & l. filiorum.

De tacito, &c.) Superior Rubric. generalitet dicit de qualibet conuentione, quando præsumatur hæc specialiter

cialiter in mandato. Illud notandum, quòd in eo demum videtur quis mandare tacitè, quod ad ſuum commodum ſpectat. Si verò in ſuum præiudicium alius eo patiente faciat, non eſt ita, vt ff. quib. mod. pig. ſol. l. ſicut, §. non videtur. Azo, rubr. 55.

Tacitæ hypothecæ.
ff. locati. l. certi.
C. de ſecund. nupt. l. hac edict. §. pen.
ff. locat. l. qui ad tempus.
ff. de ſeru. vrb. pręd. l. inuitum. & de procura. l. filius. Azo, rub. 55.

Inuitus an ſufficiat contradicto, id eſt, non contradicto, vt hoc caſu, etiam is, qui expreſsim conſentire non poteſt.
ff. de rei vxor. act. l. & vt plenius.
ff. in quib. cau. pig. tac. contra. l. 1. 2. 3. & 4. & vlt.
ff. de pact. conuen. l. vlt.
C. de admi. tut. l. pro officio.
C. commu. de leg. l. eum qui.
ff. de pact. l. item quia.
ff. qui po. in pig. l. interdum.

De tacitis hypothecis.) Hæc eſt nota, ſicut & ſuperiores & inferiores proximè multæ ſignatæ ſunt: & conſiſtit circa hanc Rub. totus ille titulus, in C. & ff. quib. mod. pig. tac. contrah.

Tacita temporis dilatione.
C. de iud. l. vlt.
In Inſtit. de inutil. ſtip. §. vlt.
ff. de neg. geſt. l. diuor.
ff. de iud. l. ſi debitor.
.. de arbit. l. ſicut. §. vlt. contrà,
ff. de eo quod cert. loc. l. nó vtique. §. quis ita.
ff. ſol. matr. l. conſtante. §. ſi vxor.
ff. de conſtit. pec. l. promiſſor. §. ſed ſiue.
ff. de coll. bon. l. ſi quæ fili. §. ſtipulatio.
ff. de admin. tut. l. tutor. §. 1. in fin.
ff. de ſtat. lib. l. ſi peculi. §. vlt.
ff. de ſol. l. quòd dominus.
ff. de verb. ob. l. interdum. l. continuus. §. 1. & l. ius inter ſtip. §. ſacri.
ff. ad l. Iul. de adult. l. qui ait. §. quod ait lex.

Tacita, &c.) Hæc eſt nota, vt ſciamus, in quibus caſibus lex dicit ineſſe dilationem.

Tacitus iuſſus.
ff. ſi cert. pet. l. ſi ita ſtip.
In Inſtit. quod cum eo. §. vlt.

De tacito iuſſu.) Inter hanc & ſuperiorem de tacito mandato, eſt differentia: quia mandatum non imponit neceſsitatem, iuſſus imponit, quod cuique ex verbi ſignificatione apparet, & lex etiam videtur notare in C. quod cum eo. l. etiam, & ff. quod iuſſu. l. 1. §. ſed ego. Azo, rub. 55.

Tacita tranſactio.
ff. pro ſocio. l. 2.
In Lombar. de teſtib. §. decerni.

Tacita alienatio.
In Inſt. de off. iud. §. ſed.

De tacita tranſ. &c.) Hæc eſt nota, ſicut & ſequens. Azo, rub. 55.

Aliquid aliud tacitè ſequitur: & per alium ipſo iure tacitè transfertur.
In Inſtit. de adopt. §. illud.
In Aut. vt liti. iurent.
In Inſtit. de acquiſit. per arrog.
C. de ſacroſ. Eccl. Aut. ingreſsi.
C. de ſecund nup. l. generaliter.
C. de pœnis. l. deportati.
ff. de relig. l. ſiue.
ff. pro ſocio. l. 1. & 2.
ff. com. præd. l. reſtat.
ff. de act. empt. l. qui ſund. §. in le.
ff. locati. l. item. §. 1.
ff. ad muni. l. Lucius. in fin.
ff. de leg. 2. l. legat. §. ita.
ff. de donat. l. filius. §. vlt.
ff. de aq. quo. l. hoc iure. §. aqua.

Aliquid aliud, &c.] Hæc, ſicut ſuperior, tractat de tacita alienatione, plerunque enim euenit, vt duo ſint, quorum vnum, puta alienatio, aliud ſequatur tacitè, vt eo quod ſequitur impleto, ipſa ſit facta tranſlatio, vt per leges ſubiectas apparet.

Tacita plus valent quàm expreſſa.
C. de procur. l. ita demum.
C. de vſur. l. vlt.
C. de err. aduo. l. vlt.
ff. de leg. 3. l. ſi vtile. §. 1.
ff. de ſolut. l. antepen.
ff. de procur. l. filius. §. veterani.

Quod expreſſum non tenet, nec tacitum valebit.
C. de dela. l. 1.
C. ad l. Fal. l. item.

Interdum plus valet tacita prohibitio, quàm expreſſa.
ff. de ſolut. l. vete. & l. ſi quæ.

Tacita renunciatio.
ff de diuor. l. vlt.
ff. de min. l. ſi filius emanci.
ff. de leg. l. cum pòſt.

Plus valent tacita, &c.) Et contrà. Regulare eſt, vt ea demum expreſſa teneant, quæ valeant tacita: & econtrà, vt in C. de dela. l. 1. & ff. de reb. cred. l. cum quid. in contr. Rubr. continetur. Fallit autem in caſibus, qui in ſubiectis legibus hujus Rub. notantur, & in alia ſequenti, Interdum, &c. & in alia, Expreſſa nocent. &c. Azo, rub. 55.

Tacita ſtipulatio,
C. de dot. promiſ. l. 3.
C. de pact. pi. l. 1.
C. de inſtit. & ſubſt. l. generaliter.
ff. de leg. 1. l. 1.
ff. de ſeruit. l. ſi cui.
ff. de conſtitu. pec. l. id, quod.
ff. de verb ob. l. ſi dotem Titia. §. idem.
ff. de oper. lib. l. ſi libertus ita.
ff. de contra. emp. l. quòd ſæpe. §. in his, quæ.
ff. de ann. leg. l. ſi in ſun.
ff. de dam. infect. l. ex damni.

Tacita ſtipulatio.) Sicut tacita mandata & hypothecæ à iure finguntur, ita & ſtipulationes, Azo, rubr. 55.

Expreſſa nocent, expreſſa non nocent.
In Inſt. de inutil. ſtip. §. præterea.
ff. de pact. l. ſi vnus. §. illud.
ff. de redhib. l. quòd ſi non. §. pen.
ff. de probat. l. certè. in fin.
ff. de euict. l. pen.
ff. de leg. 2. l. ſi ita. §. illi.
ff. de leg. 3. l. 11. §. ſi fideicom.
ff. de ſtip. l. ſi ex re. §. illud.
ff. de reg. iur. l. act. & l. expreſſa.
ff. de except. l. quod in diem.
ff. pro emptore. l. 2. §. 1.

Expreſſa

Expressa,&c.) Hæc Rub.est intelligenda in actibus legitimis,qui non recipiunt expresſim diem vel conditionem,recipiunt tamen tacitè,quos apertè denotat,vt ff.de reg.iur.l.actus leg.& l.expressa.In aliis autem actibus obtinebit contraria Rubr.scilicet,vt expressa prosint:quæ verò expressa non sunt ,noceant, nisi tacitè insint.tunc enim siue exprimantur , siue non,pro eodem est habendum,vt in sequenti Rubr. expressa,&c. Azo,rub.55.

Non expressa nocent,expressa oon nocent.
C.de don.inter vir.l.donatio.
C.de cond.ob caus.l.si repetere.
ff.de contr.empt.l.Labeo.& l.1.§.1.
ff.de except.rei ind.l.si mater.§.denique.
ff.de verb.obli.l.si quicquid.§.aut ita.l.sti.
ff.de distra.pig.l.cum prior.
ff.de leg.1.l.talis.§.scrip.

Nec expressa,&c.) Hæc Rubr.suprà prox.exposita est, Azo,rub.55.

Nec expressa,vel non expressa prosunt,vel obsunt.
C.de pact.pig.l.1.
ff.mand.l.qui mutuæ.
ff.de reg.iur.l.qui dubitat.

Tacitè Verbum videtur repetitum.
In Instit.de inutil.stip.§.præterea.
C.de hæred.iostit.l.cùm seruus.
ff.ad l.Aquil.l.quemadm.§.vlt.
ff.de leg.2.l.cùm pater.§.iur.
ff.de verb.ob.l.Titia.
ff.de inter.act.l.si sine.
ff.de leg.1.l.si cui à filio.
ff.de seru.vrb.præd.l.si binarum.
ff.de vsufr.l.si ab.
ff.de bon.lib.l.io seruit.
ff.de instrum.leg.l.3.§.Sciæ.
ff.quemadmod.vsusf.amit.l.2.§.1.
ff.de hære.instit.l.si ita.l.qui hæredes.in fin.

CONTRA.

ff.de verb.obl.l.si ita.§.Chrysogonus.
ff.de reb.dub.l.vlt.
ff.de contr.empt.l.qui fundum.
ff.si cui plus quàm per l.Fal.l.nisi §.pen.
ff.de leg.1.si quæ autem.l.licet.§.si ab.

Verbum tacitè,&c.) Et contrà,vt io ista Rubr. continetur.In sequẽtibus videtur fieri repetitio præcedentium,ita tamen,si repetitio in sequentibus facta , nõ faciat sequentia inutilia:tunc enim repetitio non est facienda,vt ff.de verbor.oblig.l.ita.§.Chrysogonus. Item est intelligenda hæc Rubr.quando series continuationis fit inter præcedentia:& sequentia: alioquin si interuallo separentur,contrà est,vt C.de vsur. l.per retentionem,& ff.si cui plus quàm per l.Fal.l.nisi.§.item si ipse.Sed & illud est attendendum , si aliqua ratio vel occasio,quare non fiat repetitio,quòd si ex voluntare loquentis apparet ,certum est, non fieri repetitionem,vt ff.de leg.2.licet & ita determinantur leges contrariæ Rubricæ.Lex autem quæ cõtrà signatur,vt ff.de reb.dub.l.vlt.nihil facit ad rem. Quod autẽ opponitur,vt ff.de contr.emp.l.qui fundum,non obstat:quia ita distinguitur ibi,verum venditor dicat,Renuncia quantum sit minor intra 30. dies,an qoòd sit minor , licet quidam aliter distinguant. Azo,rub.55.

Videntur tacitè concessa,si non specialiter fuerint adempta.
C.de dona.l.si ita.
ff.de pecul.l.si Sticho.
C.de dona.inter vir.& vx.l.donatio.
ff.de donat.l.donatio.§.pactum.
ff.de pecul.eius qui lib.l.1.

Videntur tacitè concessa,&c.) Hoc est inrelligendum, quando apparet alicuius voluntas , quòd voluerit donare,licet de iure non admittatur: peruenit autẽ postea in eum casum , quo donare potest & adimere:tunc hoc ipso,quòd non adimit , concedit, vt ex legibus subiectis apparet. Item est intelligendum, quando præsumit aliquem donare racitè,in quo casu,si non aperiat contra voluntatem , non reuocatur,quòd lex præsumit donatum,vt C. de pecun.eius qui li.me.ti.aliàs enim quod meum est,sine concessione mea à me non discedit,vt ff.de reg.iur.l.qui li.me.ti.aliàs enim quod meum est,sioe concessione mea à me non discedit,vt ff.de reg.iur.l. quod nostrum. Azo,rub.56.

¶ TACITVM. Taciti & expressi eadem est virtus.l.cũ quid,ff.si certum petatur.

Fallit in 7.casibus,quos no.Ias.in d.l.cùm quid, nume. 5.fallit in 12.casibus , vt per Hier. Butrig.in d.l. cùm quid,numer.6.

Tacens & præsens præsumitur consentire.l.qoi tacet, & ibi glo.ff.de reg.iur.c.qui tacet.eo.titu.& ibi glos.

Fallit in 6.casibus,vt per Iaso.in l.quæ dotis. ff.sol.matri.numer.69.fallit in 15. casibus , quos not. Bened. Capr.in suo tract.reg.56.numer.40.fallit in 2.casib. vt per Felin.in c.cùm in iure,de off. delegat.num.9. videas quatuor regulas limitatas à Fel. in c. nónne. de præsump.vbi latissimè tractat , an & quando tacens præsumatur consentire,declaratur à Dyno, in d.c.qui tacet.de reg.iur.videas pulchram Barto. distin.in l.auo enim.§.rem habere,numer.1. ff. rem ratam haberi.

Præsens & tacens habetur regulariter pro contradicente,cap.is qui tacet,ibi gloss.de regul.iur.

Ampliatur in vno casu,& limitatur in 18. casibus , per Bened.Capr.in dicto tract.reg.56.fallit in 5. casibus, secundum Socin.reg.395.fallit vt per Damas.reg.42.

Taciturnitas temporis sola ad præscriptionem non sufficiens in non petendo debitum,non inducit remissionem debiti seu donatiooem.l.libertis quas.§.manumissis.ff.de ali.& ciba.legat.Ias.in l.quæ dotis,nu. 19.ff.sol.matri.

Fallit in 4.casib.secundum Pet.Duen.reg. 207.

Taciturnitas quoad alicuius iuris diminutionem seu actionis sibi competentis pro consensu non habetur. l.inuitũ.ff.de ser.vrb.præ.l.in eo.§.pe.ff.de ritu nupt.

Fallit in 6.casibus,secundum Soci.reg.391.

Tacitum nõ nocet, expressum nocet. l. expressa. ff. de reg.iur.

Fallit in multis casibus,secũdum Deci. in d.l.expressa.

Taciturnitas quoad alterius delinquentis excusationẽ pro consensu non habetur.l.pen.l.inter eos. §. vetare.ff.de furt.fallit vt per Soci.reg.392.

Taciturnitas ad aliquem obligãdum pro consensu nõ habetur.l.filiusfam.§.inuitus.ff.de procur.

Fallit in 5.casibus,vt per Soc.reg.393.

Tacens in obligatione personali pro consentiente nõ habetur.l.non solùm,in prin.ff. de procur.

Fallit in 2.casibus,vt per Socin.reg.394.

Vbicunque aliquod collegium congregatur,vt singuli consentiant,vel dissentiant,si tacent habentur pro dissentientibus.

Fallit in 3.casib.secundum Feli.in c.cùm omnes.de cõsti.nume.17.

Tacitum habetur pro expresso , fallit vt colligitur ex Barto.di

Bart.distinctio.in l.cùm quid. ff.si certum petatur, num.9. Don.Fina,lib.5.

¶ TACITI,& expressi eadem dispositio est.Docto.com.l.cum quid.ff.si cer.pet.l.3.ff.de rest.Doct.l.de quibus.ff.de legib.l. triticum.ff. de verb. oblig.l.& quia.ff.de pactis.l.3.ff. de leg.1.leg.2. C.de iur.emphyteu. Med.re.9.

¶ TACITVRNITAS ad aliquem obligandum pro * consensu * non habetur.vt l. filiusfamil.§.inuitus.ff.de procu. B.Soc.re.486.

ADDITIO.

* Pro consensu.Vide per Felyn. in c. nonnè.versicu. in glo.fin.cum seq. de præsump.& in c. significasti. circa fin.versic.& de consensu. de foro competen. B.Vad.

Primò fallit fauore reipublicæ. l.ij. ff. ad mun.& in l. honores.§.finali,ff.de decur.& in l.prima, ne filiusfam.libro x.C.

Secundò fallit fauore pupilli:vt l.cum ostendimus.ff. de fideiussor.§.fin.

Tertiò fallit propter dominicam potestatem.l. ij.in princ.ff.de noxal.

Quartò fallit propter præcedentis actus continuationem:vt l.idem quæritur.§.impleto.ff.loc.& seq.

Quintò fallit,si cũ ipsa taciturnitate concurrat actus positiuus alicuius facti.l.quædam.§.ex parte.ff.de euict.& l.filiusfa.absens.de proc.& qui matrim.accusare possunt.c.insuper.& de sponsalibus.ad id. B.Soc.re.486.

¶ TACITVRNITAS. Negligentia vel taciturnitas damnum affert:nam quis sibi imputare debet.

In Aut.de exca.qui re.§.sancimus.
In Aut.de æqual.do.§.illud quoque.
In Aut.cum de appel.co.§.causas.in fi.& §.si quis.
In Aut.vt sponsa. larg.§.rursus.
In Aut.de alie.emph.§.si verò.& §.quis aũt.
In Aut.de sanct.Epis.§.si seruus.

CONTRA.

In Aut.de temp.non sol.pec.§.naturaliter.
In Aut.de appel.in medio tit.
In Aut.de ęqua.do.§.illud quoq;.Az.ru.104.

¶ TACITVRNITAS.L.185.Idem lib.56.ad edictum. Qui tacet,non vtique fatetur,sed tamen verum est eũ non negare.

Ex tit.de confessis,in 6.ca.44. is qui tacet, sup.l.3.eius est velle, de exc.l.non vtique. Communi diui.l.Sabinus,2.quæst.6.cap.anteriorum, de cogn.spi.cap. super eo,de iureiurand.cap.ex eo,de exerci.l.1.§.si is.mandati,l.qui patitur,18. Ratio, tacere est medium quodammodò inter fateri & negare,de trib. l.1.§.scientiam.sup.l.eius est velle, 3.Exc. de proc.l. 8.§.inuitus,de ser.vr.l.inuitum, de titu nupt.l.in eo in.§.deinde,C.de testa.l. iubemus, de inter.ac.l.de ætate,§.qui tacuit,distinct.27. cap.1.distin.54.cap.si seruus,20.quæst.2.cap.1. de præsum. cap.nonne,de iur.cal.cap.fina.in fi.de confes.in 6. cap.si post præstitum,de fid. tu.l.4.§.finali.NEGARE. Exc. deinterro.l.de ætate,§.qui tacuit,§.nihil, l.si filius,soluto matrimon.l.2.voluntate, Locati ,l.item quæritur,§.qui impleto,de pact.l.qui in futurum,de furt. l.qui vas.§.vetare,de spon.l. 12.dist.74.cap.1.dist.65. cap.si forte.Et in casibus notatis,2.quęst.7.cap.plerumque.Et nisi contradicendo rem propositam impedire possit, vt intelligitur cap. qui tacet,43.in 6.de li.ag.l.1.§.pœna.Cicero in Cati. Quid est Catilina?quid attendis?quid animaduertis horum silentium?Patiuntur,tacent. Riisvvich.paratit.

¶ TACITVRNITAS quod ad alicuius iuris diminutionem,seu actionis sibi cõpetentis sublationem, pro consensu non habetur, vt lege, inuitum. ff.de seruitu.vrbanorum prædiorum , & in lege,in eo.§. penul.ff.de ritu nuptiarum.

Primò fallit fauore libertatis.in l.j.C.de dis.pignorum

Secũdò fallit in alienatione, quam fecit fiscus,& hoc eius fauore:vt in lege, si hypothecas. C. de distractione pignorum.

Tertiò fallit in alienatione pignoris, quando vnus de creditoribus cum solẽnitate proclamatus taceat: quia tunc pręiudicat taciturnitas:vt l.si eo tempore.C.de distr.pignor.

Quartò fallit nisi studiosè & dolosè faciat,vt decipiat illum qui super esse suum contrahit:vt C.de la.liber.tol.authent.ad hæc.& l.si res alienas pignot.& l.ij.C.de distr.pignor.

Quintò fallit ratione sanguinis, seu coniunctionis:vt l.si seruus communis.ff.de dona.inter vir. & vxor.

Sextò fallit si potior sum in eodem iudicio,cuius primo loco mihi competit prosecutio:vt l.sæpe.de re iudic.& in cap.quamuis.de re iudic.vide de hac materia per Lud.de Roma in l.quæ dot.ff.soluto matrimo. B.Soc.re.484.

¶ TACITVRNITAS quoad alterius delinquẽtis excusationem,pro consensu non habetur:l.pen.& l. inter eos.§.vetare.ff.de furt. & Lud. de Roma in l. quæ dotis.ff.soluto matrimo.

Fallit,nisi aliud suadeat ratio coniunctionis vel sanguinis:quia illud ex parte tacentis inducit tacitum consensum:vt l.si seruus communis. de dona.inter virum & vxorem ,ex eo quia rem meam accepit, ideo inducit præsumptionem cessantis doli, vt l.j. C.ad l.Cornel.de sicar.cum glos.& ff.de furt.l.inter eos.Institu.de obligat. quæ ex deli. nas.§.placet.B. Soc.re.485.

¶ TACITVRNITAS. Taciturnitatem habendam pro consensu.

PRO.

54.dist.c.si seruus sciente.
28.dist.c.diaconi.
Ext.de præsumpt.c.nonne.
Ext.de frigi.& malef.c.accepisti.
D.de re iud.l.sæpe.
D.de euic.l.quidam.
D.de don.inter vir.&vx.l.si seruus cõmunis.
D.manda.l.si remunerandi. §. si passus.& l. qui patitur.
D.rem ra.habe.l.non tantum.
C.de condi.indeb.l.indebitum.

CONTRA.

D.de furt.l.qui nascitur.§.necare.& l.vlt.
D.de procur.l.vel in operis.
D.quib.mo.pig.vel hipo.sol.l.sicut re corporali.§.non videtur.
Ext.de præscrip.c.nihil prodest.
86.dist.c.tanta nequitia.
De consec.dist.4.c.cùm pro paruulis.

SOLVTIO.

Tacere medium est inter expressam contradictionẽ, & consensum apertum. Vnde qui tacet, non fatetur,sed nec contradicit,D.de reg.l.qui tacet.Quandoque tamen propter fauorem habet se ad consensum.d.c.si seruus.quandoque ad contradictionem propter odium. d.l.vel in operis. præiudicatur tamen tacenti super indicia, si patiatur suscipi iudi-

cinmſuper eare, enius defenſio pertinet ad eum vel principaliter, vel ſecundariò. d.l.ſæpe & ext.de ſentent.& re iud.c.quamuis.Quamuis & aliter præiudicatur ei,ſua contradictione poſſet impedire facientem aliquid in præiudicium ſuum ſine fraude autem faciēs in fraude verſaretur, ſecus eſt,d.l.qui naſcitur.§.ne care.quia nō nocet tacenti. Si autem non poſſet impedire facientem contradicendo, etiam ſi non verſetur in fraude faciens,tamen non fit præiudicium tacenti.Si tacente aliquo,rem eius vendam,non nocet, & ſi non contradicat:quia vendere poſſum,quantum ad mei præiudicium,etiam ſi contradiceret.D. de cōtrah. emp.l.rem alienam. Non ita ſi donem:quia res aliena non poteſt donari.D.de dona.l.in ædibus. Damaſ.re.47.

¶ Talio.Ei ſubeundam eſſe talionem,qui inſcribit.

Pro.

Ext.de ſimon.c.licet Heli.
Ext.de accuſa.c.ſuper his.
2.q.3.c.calumniator.
2.q.8.c.quiſquis.
C.de accuſat.l.vlt.

Contra.

4.q.4.§.aliquando.
15.q.3.c.de crimine.
31.q.3.c.hæc imago.
Ext.de accuſat.c.ſuper his.
D.de accuſat.l.leuia.
D.de his quibus vt indig.l.vlt.
C.de abig.l.vna.
C.de accuſat.l.2.
C.de ſal.mon.l.2.
C.de ſepul.viol.l.fin.
C.de Iudæis.l.ne quis.
C.de pact.l.apoſtatarum.

Solutio.

Regulare eſt,quòd inſcribendum ſit ſub pœna talionis,vbi accuſatio inſtituitur, ſecundum quoſdam. fallit tamen in contrariis. Nempe in crimine abigeatus:& in iis caſibus,in quibus mulieri conceditur accuſare non exacta ſubſcriptione.C.qui accuſar.non poſſ.l.de crimine. & l.qui crimen.&c.de calum.l.2. Damaſ.reg.37.

¶ Talio,& Par pari.Quod quiſque iuris in alterum ſtatuit,eodem vti debet.

Pro.

1.diſt.in princ.
Ext.de decimis.c.cùm nobis.
Ext.de mut.pet.c.1.& 2.
19.diſt.c.2.§.1.
D.quod quiſque iur.e.per totum.
4.q.3.c.placuit.§.item in criminali.& c.ſi teſtes,§.ſi quis.

Contra.

9.diſt.c.imperatores.
2.q.7.c.ſi hæreticus.
37.diſt.c.ſi quid veri.
16.q.1.c.hinc eſt.
26.q.2.c.non exemplo.
C.de leg.& conſt.l.quod fauore.

Solutio.

Vbi quis impetrat aliquod ius contra aliquem,idem contra ſe deinde admittere debet,vt in prima parte Rubricæ. At quando princeps motu proprio aliquod beneficium concedit,non poteſt illud in eius læſionē retorqueri,vt patet in contrariis.&D.quod quiſque iur.l.3.Quod autem dicitur, quòd priuilegium perſonam non tranſgreditur,Inſtit.de iur.natur.gent.& ciu.§.ſed & quod. verſ.planè.verum eſt quò nō tranſgreditur ita,quòd alius vtatur eo tāquā priuilegio,ſed vtitur eo tāquam beneficio iure cōmuni indulto,velut vſura iuris iniqui impetrati ab aliquo illi,contra quem impetratū eſt. Dam.re.63.

¶ Tale ſtatutum ſæpe ſæpius reperitur vt bannitus poſſit licitè,& impunè offendi,atque occidi,& operatur hoc geminatio illa impunè,atque licitè,vt nullo modo tale homicidium maleficium dicatur. Bal.l.decurio,C.in quib.cauſ.infa.irroga.

Teſtandi facultatem concedens diſpoſitio ſtatuti,cuilibet cuiuſuis conditionis,tale ſtatutum non eſt reſtringendum ad habiles tantum,ſecundum ius cōmune,ſed aliquid vlterius operari debet per illam geminationem cuilibet cuiuſuis conditionis.Sal. l.2.C.de nox.act.doct. com. cum glo. ver.vnuſquiſque.C.de ſac.ſanc.eccl.l.vt gradatim.§.1.ff.de mun.& hon.gl.l.promittendo.ff.de iur.dot. Iaſo in præl.feudo.col.19.Euer.in loco à vi Gemin.num.3.ſimil. Dec.conſ.113.col.2.Crauet.conſ.201.num.42.Corn. conſ.302.col.3.vol.4. Med.re.2.

¶ Taxatiua facta vni ex correlatiuis facit,vt non extendatur ad alterum nòt.Doct.o.l.rationes.C.de proba.doct.l.fi.C.de ind.vid.tol.c.intelligentia.extra de verb.ſigni. Med.re.8.

¶ Taxatio expenſarum fieri poteſt non citatis partibus.Bal.l.terminato. colu.2.C.de fruct.lit.expenſarum.l.2. C.quomodo, & quando iudex,vbi etiam Saly.Bald. & Alber.l.1.§.fi.col. 2.ff.ſi quis ius dicenti non obtem.glo.c.conſtitutus.de procurat. Inn.c.calumnia.de præben. Ioan. Andr.cap.finem litibus de dolo,& cont.& eſt com.vt atteſtatur Nicon.c.quoniam.nu.80.de proba. Med.reg.8.

¶ Thesavrarivs ſi quis tantillum ſuffuratus ſit ex ærario incidit in pœnam iuris pecuniæ publicæ. Doct.com.l.ſi ſeruum. §. prætor.ff.de acqu.hæred. oor.Iaſ aut.qui rem.C.de ſacr.ſanct. eccl. niſi eſſet honeſta perſona adeo vt induceret præſumptionē nullo quidem id dolo factum fuiſſe.Bar.l.quamuis. ff.de cond.& dem Med.re.5.

¶ Temeritas lege dānatur.Ale. de cōſu.c.4.Riiſ

¶ Temaritas.L.37.Pomponius lib.26.ad Sabin.. Culpa eſt immiſcere ſe rei ad ſe non pertinenti.

Plato in Phædro: Ridiculum puto, cùm mea ignorē, aliena perſcrutari velle.in 6.cap.non eſt ſine culpa. 19.quod quiſque in.l.2.ff.de off.Præ.l.illicitas,§.ſicuti,C.vnde vi,l.cùm quærebatur.l.ſi.ad legem Aquil. l.ſi procurator,de cond.indeb.l.ſi in area,de cond. fur.l.ex argento,diſt.50.capit.clerico, 15.q.1.§. cùm itaque,de hom.cap.tuæ,ne cleri. vel mona.cap.1.& per totum.2.Tim.ca.2.de noua.l.doli,§.fin.G.de mune.actu.car. l.in prouinciis,& ibi Bar. Aliàs exempli loco datur.C.de nego.geſt.l.fi.l.curatorem,ſup eo.l.3 §.hac act.l.ſed an vltro,§. ſed iſtam,& leg.ſeq. l.ſoluendo,l.cùm pecuniam.Excipitur d.l.ſed an vltro,§.1.Immiscere. S.temerè, ne obſtet l.1.de proc.Ratio,de le.2.l. cùm pater, 79.l.dulciſsimis, ad fiu.ſup.titu.1.l. verbum pertinenti.conciliat l.2. de neg.geſt.l.non tantum, de appel.l.2. §.1.quando appel.ſit.Dubium mouet hoc prouerbium:Homo homini Deus, Grego.Nazian. in oratione de cura pauperum,Paulus ad Galat.c.fi. Riiſvvich.paratit.

¶ Tempvs vel annus inceptus habetur pro completo.gl.in c.cùm vigeſimum,de off.deleg. Fallit in multis caſibus,quos ponit Bened.Cap.in ſuo tract.reg.31.

Tempus

Tempus datæ attenditur.c.cùm te.vbi no.de rescrip. fallit in 6.casib.vt per Fel.in d.c.cùm te.

Tempus currit à tempore scientiæ.§. qui autem.Insti.de excu.tuto.

Fallit vt per Damas.re.68.fallit in 2.casib.vt per Bap. à Villa.conclu.9.in litera T.

Temporis diuturnitas nô minuit peccatum. fallit vt per Damas.reg.132.

Tempus longissimum facit præsumi solennitates extrinsecas,communis est opinio, vt per Boer.deci. 1.nu.15.fallit vt per Baptist à Villa.conclu.12.in litera T. Don.Fina,lib.5.

¶ Tempus cautionis spectandum.
ff.qui satisd.cogantur.l.sciendum.§.vlt.
ff.de iurisd.om.iud.l.si id.§.vlt.
ff.vt in pos.l.leg.§.vlt.& l.planè.

Tempus post litem contestatam spectandum.
ff.de vsur.l.2.
ff.de rei vend.l.verò.

Hæc autem procedunt in his quæ post litem contestatam contingunt,circa rem petitam: super quibus iudex plurimum potest,& si nominatim in petitione non sunt comprehensa.Secus in cötingentibus antè,vt ff.de iud.l.nô potest.& de ædil.edict. l.ædiles.§.item sciendum.

Tempus rei iudicatæ spectandum.

Non exigitur,vt tempore litis contest.possideat.
ff.de rei vend.l.fin autem.§.possidere.
ff.de petit.hęre.l.si à domino.§.quo tëpore.
ff.commod.l.sed militi.§.in hac.
ff.de peculio.l.sed quæsitum.
ff.de condict.tritic.l.in hac.
ff.pro socio.l.verum.§.tempus.
ff.soluto matrim.l.rei iudicatæ.
ff.si omiss.caus.test.l.quia autem.§.2.

Tempus rei iudicatæ spectandum.

Hæc Rubrica exposita est eodem,in illa,tempus contractus.& in seq.& 3.& vide quæ notaui ff.cômod. in l.sed mihi.§.in hac.& ff.solut.matr.in l.rei iudic. in princ.

Tempus pro tempore accipi.
C.de leg.& const.l.2.
C.de rescind.vend.l.2.
C.de his qui not.infam.l.4.
ff.de legib. l.vlt.
ff.de verb.sig.l.verbum oportere.
ff.de verb.oblig.l.ex ea parte.

Hęc Rubrica est intelligenda,quando sententia legis reclamat verborum significationi. tunc enim vnū tempus ponitur ex necessitate pro alio.in dubio autem melius est,verbis edicti seruire, vel legis,vt ff.de exerc.l.1.§.si is qui nauem.& ibi notaui.& de leg.3.non aliter.& de verb.oblig.l.si à colono.& ff. qui & à quibus.l.prospex.& in d.l.non aliter.notaui omnia.

Temporis temperamentum spectandum.
ff.constit.pec.l.promissor.§.si fine.
Instit.de inutil.stip.§.vlt.
ff.de verb.obl.l.continuus.§.2.& 3.
ff.de leg.1.si domus.§.in pecunia.
ff.de statu.lib.l.si pecul.§.vlt.
ff.de solut.l.ratum autem habere dominus.
ff.de arb.l.si cum dies.§.vlt.
ff.de ædil.edict. & redhib.l.si quid venditor.
ff.de coll.si quis filium.si prægnantem.
ff.de dam.infect.l.si finita.§.si quis.
ff.rem ratam hab.l.quo enim.§.iulianus.
ff.de reg.iur.l.quid calore.
Inst.de æqual.fa.Rub.non inutiliter.
ff.de eden.l.spacium.
Inst.de tac.temp.dilat.

Temporis temperamentum spectandum.

Hæc Rubrica locum habet, vbi temporis temperamêtum non est lege vel pacto definitum:si verò sit definitum,id seruatur,vt ff.de const.pec.l.promissor.§.si fine.& de arbit.l.si cum dies.§.vlti.alioquin sumitur tempus non minimum, nec maximum,vt ff.de solu.l.ratum.& tunc tempus per iudicem moderandum dico,arg.ff.de iur. delib. l.1.§.vlt. & de effracto.& expilatorib.l.1.§.expilata.Illud prætetea notâdum,quòd si pacto vnius arctū tëpus sit diffinitum,vitiat pactum.in Inst.de verb. obli.§.loca.

Adiectio.

Non tamen vitiat contractum , sed prorogatur tempus,arbitrio boni viri,vt ff.locati. l.insulam.niśi ipse contractus nimis arcto fit tempore comprehensus.vt in præd.§.locati & hoc cum stipulatio contrinet datum:aliud,si factum contineat,in ff.de verb. ob.l.1.aliud in legatis videtur. ff. de leg. 3.l.si mihi aut.§.si quis.

Temporis metam ad confirmationem rei spectandum.
C.ad Velleia.l.si mulier.
ff.de ritu nup.l.si quis officium.§.qui in prouincia.

Suprà,quod ab initio non valet,tractu temporis conualescit. Azo,rub.2.

Temporis metam,&c.

Melius scripsisset, Temporis metam, ad confirmationem contractus spectare, sicut leges positæ declarât.verbum enim rei,nimium generale est,vt ff.de reb.cred.l.1.§ vlt.quia etiam ad præscriptiones extenditur,quibus sine dubio proficit temporis cursus,sed in côtractibus est mirabile, quòd proficiat ad confirmandam pactionem,& contrà.l.videtur. ff.de act.& oblig.l.obligationis quæ non,& de re iudicata quod initio. Sed responderi potest,quòd in illa l.de ritu nupt.l.qui in prouincia. nô confirmatur matrimonium,sen filiorū status, scilicet vt pro legitimis habeantur.Itë in l.ad Vell.C.obli.à prin. erat efficax,licet mulier haberet exceptionë. Inst. de excep.§.præterea,& hoc ideo:quia prętextu fragilis sexus, pręsumebatur se obligasse.cui pręsumptioni derogatur per secundam cautionë, vt in eadem l.continetur. Illud autem negari non potest, quin tëpus proficiat ad pręscriptiones iuris, vt C. de fundo patri.in l.vlt.lib.11.Et ibi nota.

Repetita die,ęstimationem temporis pręstari:vel si definit,ad interesse nihilominus poterit agere.
ff.si quis caut.l.qui autem.§.vlt.
ff.de edend.l.vbi.§.is autem.
ff.depos.l.1.§.inde scribit.
ff.de furt.l.inter omnes.
ff.de l.Aquil.ait lex.
ff.de ser.corrupt.l.Neratius.in prin.
ff.de cond.furt.l.in re.§.si res.
ff.de act.empt.l.datio.§.si per venditorem.

Repetita die ęstimationem.

Hęc Rubricella continetur sub ea quę suprà,tempus contractus,&c.& sub illa tempus ante litis contest. tunc enim repetita die pręstatur ęstimatio,quando non inspicitur pręsens tempus,in quo agitur vt

inlegibus ſub ea poſitis continetur,& notaui in d. §.ſi per venditorem.

Præſentis temporis præſtare æſtimationem: vel ſi deſinit,ad intereſſe nihilominus poterit agere.
ff.ad l.Aquil.l.ſi ſeruum meum.
ff.mandati.l.ſi procuratoré.§. mãdati actio.
ff.de furt.l.ſi quis vxori.§.vlt.
ff. de doli except.l.palàm.§.2.
ff.de cond.furt.l.ſi ſeruus ſurtiuus.in prin.
ff.arbo.fur.cæſ.l.facienda.

Futuri temporis æſtimationem præſtari.
ff.quib.mod.vſuſ.amit.l.repeti.
ff.de his qui deiecerunt.l.vlt.
ff.ad l.Aquil.l.hunc. §.ſi ſeruus.inde Neratius.§.Iulianus ait.§.ſed & ſi ſeruus.
ff.de alien.iud.mutan.l.ex hoc.§.ait Prętor.
ff.arb.furt.cæſ.l.facienda æſtimatione.

Præſentis temporis præſtari æſtimationem.

Sicut præteriti, ita & præſentis temporis æſtimatio fit.vt ff.ad l.Aquil.l.pen.ibi & ſufficiet fuiſſe pluris eum occideretur,vel intra annum. Non ſolùm autem præſentis,ſed & futuri tẽporis æſtimatur meũ intereſſe propter delictũ alterius, & in lucro,vt ff. ad l.Aquil.l.inde Neratius.primo reſponſo.& §.2. Sunt ergo iſtæ Rubricellæ diuerſæ, non aduerſæ.

Ad tempus quædam conceduntur,quæ aliàs fieri in perpetuum prohibentur.
In auth.de aliena.& emph.§. ſi verò aliquis valuerit.
ff.comm.diuid.l.in hoc.§.ſi conueniat.
I.de toto & par.Rub.in totum.
ff.pro ſocio.l.nulla.
Inſtit.de hæred.inſtit.§.hæres purè.
ff.de adopt.l.ſi tibi filius.
ff.de manumiſſ.teſta.l.libertas.
Inſt.de vſufr.§.non tamen.
ff.de lib.homine exhibendo.l.3.§. Iulianus.

Ad tempus quædam conceduntur,&c.

Hoc valet ad id quod dicitur,an quis poſſit in perpetuum operas ſuas locare, & videtur quòd nõ:quia ad tempus quędam conceduntur, quę aliàs prohibentur in perpetuum.l. illa.quę eſt in auth.de alienatione emphyt.§.ſi verò,& quę eſt ff.pro ſoc.l.nulla,& quę eſt in auth.eodẽ.§.ſi verò quędam ſint locata.ibi, perpetuo iure trad. quod ita exponitur à quibuſdam,id eſt,inſempiternum,alij vſque ad tertiam generationem, vt in Auth.de non alien.§.alienationis.Item ſocietas contrahitur in perpetuum, vt ff.pro ſoc.l.1.Illud ſciendum,quòd iſta verba,ad tempus,& in perpetuum,duobus modis ponũtur: vno,vt ad tempus dicantur fieri,quę fiunt cum certi temporis diffinitione: puta 10. vel 20.vel 30.vel 40.ann.Perpetuum verò,& contrà,quod ſine pręfinitione fit.ita ponitur Inſt.de excep. §.appellãtur, aliud dicitur fieri ad tempus,quando alicuius temporis breuioris 30. annorum fit mentio :alioquin non in perpetuum dicitur fieri, vt Inſti.de perpet. & temp.act.circa princ.& notaui in l.1.ff.pro ſocio. Prima autem expoſitio proprior eſt, poſſunt autẽ ſignari contraria argumenta,quòd quędam in perpetuum conceduntur, quę ad tempus vetantur,vt ff.de adopt.l.ſi tibi filius,& de hęred. inſtit.hæreditas,& de interdictis & releg.l.relega.§.diffam.& de act.& oblig.l.obligationum.§.placet.& de ſeruit.l. ſeruitutes.

Cavsa.

Sic & in modo,vt ff.de manu.teſt.l.libertas.Et de affectione,vnde nuptiæ dicuntur habere indiuiduam vitę conſuetudinem,vt Inſtit.de patr.pot.Sunt iſta omnia ſpecialia naturà regulariter:quędam conceduntur ad tempus,& in perpetuum:& contrà.

Tempus teſtamenti inſpiciendum.
ff.de legat.2.l.vlt.§.qui indiuiſam.
ff.de leg.3.l.nomen.§.filio.
ff.de trit.leg.l.ſi quis vinum.§.ſi acetum.
ff.de reb.dub.l.ſi cognitis.
ff.de aur.& arg.leg.l.ſi ita.& l.vlt.
ff.de leg.3.l.ſi deportati.
ff.de iur.fiſ.l.non intelligitur.§.quãdo autẽ.

Tempus mortis teſtatoris ſpectandum.
Inſtit.ad l.Falcid.§.1.
ff de alim.& cib.leg.l.Mela.
ff.de leg.2.l.vlt.§.qui indiuiduã.
ff.de leg.1.l.Stichum qui meus.in fi.

Tempus teſtamenti,&c.

Verum eſt,tempus teſtamenti inſpiciendum , vbicũque verba aut pronomina poſſeſſiua ponuntur, vt ſuum,meum,illius:& indefinitè proferuntur.Idem multò magis,ſi verbum præſentis temporis apponat,ſiue reponat verbum futuri temporis, vt non poſſit apparere ex verbis, ad quod tempus ſe retulit teſtator,tempus mortis inſpicitur.ff.de leg.2.l. vlti.§.qui,& ff.de aur.& arg.leg. l.ſi ita eſſet,ſi verò apparere poſſit ex verbis,certum eſt, vt ff.de leg.1. l.Stichum qui, hoc in verbis teſtatoris , niſi aliud appareat,vt in l.præd.de auro leg.Similiter in verbis legis inſpicitur tempus mortis, niſi aliud appareat,vt Inſtit.ad leg.Falc.§.1.In conditione autem non ſpectatur tempus mortis,vt ſi dicat:Lego,ſi illa nupſerit,vel aſcenderit Capitolium,vt ff.de cõd. & demonſtr.in conditionibus primo reſponſo,& l. ſi ita legatum eſſet.

Tempus ignoranti cedere.
C.de dolo.l.vlt.
C.ne ſtat.defuncti.l.ſi mater.
C.de præſcript.30.an.l.ſicut in rem.
ff.de minor.l.auxilium.
ff.de his qui not.infam.l.genero.in princ.
ff.de adul.l. mariti lenocinium. §.hoc quinquennium.

Tempus ignoranti cedere.
Inſtit.de excuſ.tut.§.qui autem excuſate.
C.qui admit.ad bono.poſſ.l.vlt.
C.de temp.& reparat.app.l.1.
C.de iur.delib.l. ſcimus.§.ſimiliter & ſeq.& l.cum antiqui.
ff.de adult.l.quinquennium.
ff.quando app.ſit.l.1.§.dies.
ff.de ædil. edict.l.cum ſex.
ff.de iur.& fact.igno.l.regulare.§.ſi filius.
ff.quivi aut clàm.l.ſemper.§.hoc interdictũ.

Tempus ignoranti cedere:& econtrà.

Hæ duæ ſolæ Rubricæ bene oſtendunt, tempora ad aliquid eſſe vtilia , & ad aliquid continua:quando ante habitam iudicis copiam:vtilia:poſt habitam, continua ſunt.Cæteræ oſtendunt, ſemper vtilia tẽpora computari debere,& ea ſola.

Additio.

Tempus ignoranti,& econtrà.]Circa hoc diſtinguendum eſt,vtrum tempus præſcriptionum ſit continuum,an vtile,eſt autem continuum ,quando feriati & nõ feriati dies computantur in præſcriptione,

ne, nulla habita dierum discretione. Et istud semper currit ignoranti, nisi personæ fauor aliud inducat. C.quib.caus.in integ.l.vlt.& C.de long.tempo. præscrip.l.vlt.in fi.ibi, nulla scientia vel ignorantia. & de vsucapionib.transformand.l 1.§.cum autem. Est autem vtile tempus, in quo cõputantur hi dies tantum, in quibus habet actor potestatem agendi: id est, quòd non impediatur vel propter personam sui, vel rei, vel iudicis, vt ff.de diuers.temp.præscrip.l.1. Hic tale tempus non currit ignoráti: quia nõ videtur habuisse potestatem agendi, quia ignorauit, ff.de ædil. edict.l.cum sex. Caue tamen tibi: quia quædam præscriptiones dicuntur habere vtilia tempora tantum, ad initium præscriptionis, id est, ne incipiat actori currere, nisi actor habeat potestatem agendi. Cum autem semel cœperit, currit sine intermissione, vt præd.l. cum sex, & de calumnia.l.anteq. & de adul.l. quinquennium. Quædam etiam habent vtilia tempora, & ad sui progressum, & principium, vt C.de temp.in integ.restit.l.1. 2.3.4.& notaui in d.l. quinquennium, & in Rubr.ff. de diu.tempor.præscrip.& in l.1. eod.tit. Azo, ru.2.

¶ Tempus certum respiciens concessio indefinitè prolata non verificatur vna vice, sed toties quoties fuerit opus durante dicto tempore. Fel.c.2.de treuga, & pace.in 4.limit.per leg. sicut in annos.ff.quibus mod.vsufr.amit.d.l.si mihi, & Titio.ff.de verb. oblig. Alexan.in add. ad Bar.l.1.ff.ad l.Iul.maiest.l. Græcè.§.& post.ff.de fideiussor.Dec.l.1.colu.fin.C. de inst.& sub.Bald.consi.24.vol.5.l.sterilis.§.fi.ff.de contr.empr. Med.re.2.

¶ Tempus. Currere tempus à tempore scientiæ, & potentiæ.

Pro.

D.de calumniat.l.annus.
D.de ædil.edic.l.cùm sex.
Ext.de appel.c.ex ratione.& c.super eo.
2.q.6.c.biduum.§.si aduersus.
C.de ædil.act.l.cùm proponas.

Contra.

Ext.de præscrip.c.vigilanti.
C.de long.temp.præscrip.l.vlt.
C.de annal.except.l.1.
D.de his qui not.infa.l.genero.
D.de serui.rust.præd.l.& Atilicinus.
D.quemadmodum serui.amit.l.si locus.

Solutio.

Nota quòd tempus aliud sit vtile, aliud continuum. Vtile non currit nisi ei, qui habet copiam experiũdi, agendiue, D.de diuer.temp. præscrip.l.1. In quo casu currit tempus à tempore scientiæ: quia non videtur habuisse potestatem agendi, qui ignorauit, D.de ædil.edict.l.cum sex. Tempus autẽ continuũ est, in quo dies feriati, & non feriati currũt. Et hoc tempus cedit ignoranti.d.l.generato, & habet locum in vsucapionibus, & præscriptionibus, nisi minor ætas aliud inducat. C. quibus ex causis in integ.rest.non est nec.l.si.vel patria potestas. C.de anna.excep.l.1.vel alia, quæ in casibus à iure notatis præscriptionem impediunt. Damas.re.59.

¶ Tempus modicum non curatur, vnde quemadmodum vasallus non priuatur feudo pro modica re, ita nec etiam pro modico tempore. Bal.c.1.colum.1. quib.mod.feud. amit. secundò cum dicitur tempus interpellare pro homine, de modico tempore non intelligitur. Bal.l.si mi. §.1. ff.de leg.1.not. l.magnam.C.de contr. stipul. Bald.l. data opera. col.2.C.qui accusare non possunt. vbi iura punientia incendiarum non intelliguntur de paruo incendio. Alexan.consi.86.volum.6. Tertiò tempus non currit impedito, nisi vbi de modico præiudicio agatur. Anch.cap.cum propter.de iur.pat. Abb.cõsi.5.vol.2. Innoc.c.causam.de testi. Bar.l.cum lite.ff. iud.solui. Med.reg.5.

¶ Tempus modicum si defecit impedit præscriptionem vsucapione, & facit quem incidere in moram, dies enim interpellat pro homine.not. Menochius in tract.de arbitr.iud.cent.2.casu 145.num.8. Doct. leg.1.ff.de vsucap.l.quod te.ff.si certum.petat.c.potuit locati.not.suprà, versi.momentum. Med.re.5.

¶ Tempus petendi. Celsus lib.xij.digestorum.

Lex clxxxvj. al.l.cxlvij.

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam a persolui possit. & cùm soluendi tẽpus obligationi additur, nisi b eo præterito, peti nõ potest.

Addit. a absolui. b eo tempore.

Solui tamen potest. Et de hoc vid.l.& reg.cùm in tempus. inf. Viuien.

¶ Tempus. l.99. nihil peti.leg. vbi lex. l.in pari.l.30. quod ab initio.l.quæ ab initio.l.17.cùm tempus.19. si filiusfa.14.in omnib.ob.l.9.quãdiu.l.187.§.in stip. l.170.cùm prætor.vide Offensio.

Ad tempus.vide Multa.

Tempus non est modus inducendæ obligationis, sed nec tollendæ. (De ac.& ob.l. obligationum ferè.§. 1.43.C. de pa.l. si certis annis.) nec reparandæ. de ser.ex.l.si minor.de præscr.c.causam.

Successiuè quod fit, eod. tempore fieri intelligitur. gl.in l.antiqui. Versi.eodem tem. Si pars hæ.pe.

In accessionem temporis, & id tempus, quo in fuga sit seruus, domino eius procedere verũ est. Vlp.lib. 2.Reg.de diuer.& tem.præ.l.8. Rũsvvich.

¶ Tempus semel suppletum iterum non suppletur. l.prouidendum.§.sin autem.C.de iudic.per l.fideicommissa.§.si quis.ff. de leg. 3.l.1. §.si cui ff. vt leg. nom. caueat.Cyn.l. ab hostibus. §. sed quod.ff.ex quib.caus.maior.l.3.§.ex plurib.ff.de acq.poss.l.interdum.ff.de minor. Med.re.4.

¶ Tempus si nõ seruatur à iure pro forma nihil agitur. Fel.c.cum dilecta.num.20.& nu.seq.de rescrip. l.scire oportet.§.consequens.ff.de excu. tutor.Bal. auth.quæ supplicatio.C.de prec. imper.offe.Afin. in praxi iud.§.3.c.36.nu.4. Med.reg.7.

¶ Tempus suspectum. Tempus suscepti iudicij seu finem spectandum.

C.de inof.test.l.omnimodo.§.imputa.
C.de appel.l.vlt.§.vlt.
C.de administ.tut.l.vlt.§.vlt.in fi.
ff.de solut.l.in pupillo.
ff.de don.int.vir.& vx.l.si sponsus.
ff.de act.empt.l.si sterilis.§.cum per venditorem.
C.in quibus caus.tut. hab.dari potest.l.vlt.
ff.de fun.instr.l.pen.
ff.de nouat.l.fundum Cornel.
ff.de iure fisc.l.nõ intelligitur.§.diui fratres.

Tempus suscepti iudicij, seu finem spectandum.

Rubrica ista fuit malè posita, tamen leges sub ea positæ, præter paucissimas, nil ad eam spectant: tamẽ quia dicere debuit tempus iudicij cœpti, & finẽ spectandum, spectatur enim vtrunque tempus iudicij, si tractes de possessione: item si tractes, an agentis intersit, nec ne, & hoc si incipias à primo.

Adiectio.

ff.si quis caut.l.qui autem §.illud,&c.quia dicas,istud speciale in iudiciis est.ff.de eden.l. vbi.in fi.hic dicas quòd lata erat sententia de exhibitione facienda serui.vt dixi in d,l.vbi.alioquin sufficiãt vltima.

Cavsa.

Vt ff.de rei ven.l.sin autem.§.possidere,& ad exhibendum.l.tigni.§.vlt.& penult.& antepen.& ibi al.plenè dixi,& in d.§.illud.& in l.& si post.eo.tit.Si verò tractatur,sit quis locupletior an non,alterum tempus sufficit spectari actori,vt ff.de solut.vt pupillo, & de petit.hæred.l. si à patre.§. vlt.hæc ita tam variè,quia primum ratione possessionia proponitur. Quando omissa possessione absoluitur secundum rationem personalia obligationis,quæ rem non sequitur,vt ff.ad Treb.l.1.§.is qui. Azo,rub.2.

¶Tempvs in vno instrumento adscriptum quando in alio repetitum dicatur arbitrio iudicis relinquitur,vt latè docet doctissimus Iac. Menoch.in tract.de arb.iud.lib.2. Cent.1.casu 64.nu.4.& cum omnibus qualitatibus suis cum fit circa tempus dicitur esse.Soc.consi.27.lib.4.nu.12.cons.62.lib.4. nu.24. Med.re.10.

¶Tempvs testam.† Vlpian.lib.xxiij.ad Sabin.

Lex xvij. † al.Paul.

Cùm tempus in testamento * adiicitur, credendum est pro herede adiectum,nisi alia mens fuerit testatoris:sicut in stipulationibus , promissoris gratia tempus adiicitur.

Addit. a al.additur.

Coniunge l.x.& xiij.quando dies lega.ced.l.si ita relictum.§.Pegasus.de leg.iij.tempus alibi adiectum creditur facti pro debitore, vt ante tempus soluẽa possit liberari. Viuien.

¶Tempvs & mors.Tantum facit trãscursio temporis,quantum mors.

In Aut.vt null.iud.§.monasteria.

Factum alterius alteri prodest.

In Aut.de hęr.& fal.§.non autem dabimus.

In Aut.vt lic.mat.& auiæ.

Ea enim quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur,vidẽtur quasi neglecta.vt ff.de iniur.l.itẽ apud. §.hoc edictum. Azo,rub.104.

¶Tempvs.Diuturnitas temporis non minuit peccatum,sed auget.

Pro.

25.q.2.c.schisma.
32.q.2.c.flagitia.
8.dist.c.consuetudo.
Auth.vt nulli iudic.§.1.
Ext.de simon.c.non satis.
C.de act.& obl.l.obligationum.

Contra.

Ext.de iur.patron.c.cura.
Ext.de tempo.ordi,c.sanè.
Ext.de cogna.spirit.c.super eo.
32.q.4.c.obiiciuntur.

Solvtio.

Longus & inueteratus vsus illius, qui malam inducit consuetudinem, non excusat illum inducentem, nec minuit delictum,sed auget. Aliorum autẽ vsus, qui illam malam consuetudinem fuerant secuti, extennabit peccatum,sed non minuit, verùm auget, quantum ad animum delinquentium, quia quanto longius obseruata fuit, tanto pluries deliquit,non autem quantum ad magnitudinem delicti. Verius tamen suprà soluitur in illo generali,Cõsuetudinem excusare. Damas.re.112.

¶Temporis interpellatio non venit in dispositione generali. Crau.consi.259. num. 10.doct.l.si idem. ff.de iurisd.omn.iud.Ang l.interdum.§. quoties.ff. de public.Soc. cons.118.col.2.vol.4.item nec tempus futurum nisi sit dispositio legis.c.quemadmodum.de iur.iur.l.qui cum tutoribus. ff. de transac. Ber.in præsentia.nu.85.de probat. Med.re.1.

¶Temporis ratio.Multa fiunt ratione temporis, quæ aliàs fieri prohibentur.

C.de feriis.l.omnes iudices.
In Decret.d.5.baptisari.
C.de condict.ex leg.l.1.
C.de iure dot.l.vbi ad hoc.
ff.de fer.l.1.iuxta fi.
ff.de procur.l.filiusfa.§.inuitus.in fi.
ff.de off.præsid.l.senatus.
ff.de recep.arb.l.idem Pomponius.§.vlt.
ff.de iud.l.sed si.§.ædium.
ff.de pet.hæred.l.diuus Pius.& l.si homini.

Multa fiunt ratione temporum, quæ aliàs fieri prohibentur.

Hæc Rubrica malè fuit posita secundum intellectum legum,immò ita debuit poni: Multa concedi hoc tempore fieri ideo,quia si alio tempore fierent,nó expediret facienti.

Tempus contractus,siue initium spectandum.

ff.de minor.l.denique §.sciendum.
ff.de public.l.eum qui publicè.
ff.pro socio.l.si id qood.§.si filius.
ff.de contrah.emp.l.Rutilia.
ff.de euict.l.3.§.bonitatis.
ff.de iure dot.l,profect.§.si filius.
ff.de hæred.vel act.vend.l.2.§.1.
ff.de appel.l.vlt.§.vlt.
In Decret.31.d.ante trien.
C.quor.bon.l.2.
C.vnde vir.l.si quando.
ff.de seru.corrupt.l.doli.§.vlt.
ff.de iure dot.l.qui bona.
ff.de magistrat.constit.l.1.§.si magistratus.
ff.de iniuriis.l.iniuriarum.

Tempus contractus spectandum.

Hæc Rubrica fuit malè posita:quia leges sub ea positæ non tantum in contráctu vel quasi loquuntur, sed & in maleficiis,sic ergo ponatur: Tempus initæ obligationis spectandum. Verbum enim cõtractus,speciale verbum est,vt ff.de verborum significationib.l.Labeo, obligationis verò,generale.Sic ergo sumenda est Rubrica:quia in maleficiis,& cõtractibus spectatur tempus initæ obligationis,vt ff.de seruo cor.l.dolo.§.vlt. & C.vnde vi.l. si quando,& de hæred.vel act. vend.l. 2.§. 1. ff.de contrah. empt.l.Rutilia.ad quid spectatur etiam in maleficiis, vt eius temporis fiat delicti æstimatio, item quanti plurimi fuit postea res. Si perseuerem in delicto:& ita fit in mora,vt ff.de cond.fur.l.in re.§.1.& de furt.l.in furti.§.1.l.inficiando.§.infans.Temporis autem antecedentis delictum, nó fit æstimatio, nisi in actione quæ habet oculos retro,vt in l. Aqui. & ff.de priuat.delict.l. nunquam.§. item. In quasi maleficiis idem quandoque,vt ff.de iud.l.si filius,& non semper,vt Instit.de obligat. ex quasi malefic. in prin.§.1.& §.2.In contractibus autem spectatur, vt æstimetur interesse,item quanti plurimi cœpit mea interesse post morã:vt notaui ff. de cõd.trit.l. 3.Hoc

3. Hoc videtur ei esse contrarium, quod in princ. dicitur, scilicet condemnationis tempus esse spectandum, & maximè ideo: quia in vtroque casu ponitur verbum, quod aduersari videtur, quod satis dici potest, vt corrigat, vel melius dic, quòd determinet & addat, quia non solum præsens, sed etiã præcedens tempus moræ spectatur, quanti plurimi fuit. Nec placet illud, vt dicas, in principio loqui, quando iustam causam litigandi habuit vel habebat, & se non debere putauit: quia tunc cum in mora non esset, non tenetur, ad vllam æstimationem, vt ff. de rei vend. l. item si verberatum. §. vlt. & l. vtique, vel dicas, vt in principio loquitur, vbi res periit omnino: hic autẽ, quanto deterior facta est, & ꝙ dicit in vtroque casu, expone siue res extet, siue non, & quòd dicit in vtroque casu, non ponitur contrarium ponẽdu, sed diuersum, quasi diceret: scilicet si facta sit deterior post morã. Marcellus ait in vtroq; casu, &c. sed siue tempus moræ, siue tempus sententiæ inspiciatur, videtur contrà, vt ff. commod. l. sed & si. §. in hoc. Respondent quidam, ꝙ hic loquitur cum conditio proponitur ex contractu bonæ fidei. Sed qui dicunt, contrarietatem de tempore condemnationis signatam enitant, non illum de tempore moræ, sed certè ꝙ dicitur condemnationis, & in principio huius legis, & in illa lege commod. intelligẽdũ est tempus moræ: nam ad tempus moræ condẽnandum meum esse, certũ est, & sic idem esset, siue res fiat deterior, siue omnino pereat. Nec potest dici, ꝙ ob hoc ꝙ non restituit, teneatur quantum in litẽ iuratum fuerit, vt ff. de rei vend. l. ꝙ restituere, quia illud tunc locum habet, cum rem meam, sine actio. in rem, siue in personam peto, sed probabitur hoc interesse actoris partem. Alij distinxerunt, an petatur species, & tunc à tempore moræ fiat æstimatio aut quantitas, id est, quod in pondere, numero, vel mensura continetur, & tunc in contractu bonæ fidei, spectatur tempus condemnationis, in cõtractu stricti iuris, litis contestationis. Sed ꝙ tempus litis dicunt quantitatẽ, nescimus quomodo intelligũt. Nam si ita intelligũt, vt si ante fuit in mora: ꝙ illud tempus non spectetur, falsum est, vt hic dicitur. Si ita, vt si ante litis contestationẽ non fuit in mora, & post litis contestationẽ res fit maioris precij, ꝙ nõ æstimetur hoc in iudicio stricti iuris: quia in eo iudex formam suę condẽnationis ad id quod est petitũ, redigere debet. In iudicio bonę fidei, iudici larga data est potestas: & ideo condẽnationis tempus spectatur. Hęc aliquantulũ remordẽt conscientiam meã, & naturalẽ rationẽ. Itẽ lex cõtradicit eis, ff. de trit. l. vl. quia & in cõtractu stricti iuris, saltẽ tempus condẽnationis inspicitur: nam & ante dari oportet: & ideo etiã illud tẽpus spectari debet. Vt aũt hęc ad euitãdas contrarietates intelligantur, aliter distingue, si res tãtũ, vel interesse tantũ, vt cũ promisi facere domũ, vel tradere, vt ff. de ver. obl. l. si fundum, ex cõtractu stricti iuris vel bonæ fidei petatur, tenetur reus quãti plurimi res fuit post morã, interpellatione ex parte rei cõtingẽte, vel litis cõtestatæ, si prius non fuit in mora: id est, ad interesse: secus si adhibetur mora ex parte actoris, vt de actio. emp. & ven. l. rẽ. §. si per venditorẽ. & de ver. obl. l. interdum. & ib. & ff. de re iudicata. l. si calendis. Si antẽ res & causa petatur, quantũ ad rei vel interesse æstimationẽ in contractib. bonę fidei, & contractib. stricti iuris, idẽ est quod dictũ est. Cæterũ quantum ad causam, id est, quantum ad accessionẽ, differt cõtractus bonæ fidei, & contractus stricti iuris. Nã in cõtractib. bonæ fidei, fructus veniũt à tempore morę, vt ff. de vsuris. l. videamus. §. ex causa. & §. si possessionẽ. & §. itẽ si diui. Et hoc est ꝙ aliquando dicitur, tẽpus rei iudicandæ spectari in bonæ fidei iudiciis, vt ff. cõmod. l. sed si. §. in hoc. id est, tempus quo debuit & potuit iudicari. Item in bonæ fidei contractib. veniũt vsuræ à tẽpore moræ, vt ff. de vsur. l. mora. §. bonæ fidei. In stricti iuris iudiciis, à tempore litis contestationis tantum veniũt fructus, vt ff. de vsur. l. videamus. §. si actio. Hoc ita, sicut in prædicta lege continetur, si petã quod non fuit meũ. Cæterũ si petã quod fuit meũ à tempore moræ, restitutio fructus fieri poterit, vt ff. de vsuris. l. videamus vsque illud. §. si actione. Vsurę autẽ à tempore litis cõtestationis veniũt. vt C. de cond. inde. l. 1. licet quidã contradicãt, arg. eius quod dicitur, ff. de vsuris. l. in bonę fidei cõtractibus. §. his. Itẽ spectatur quantũ ad bonã fidẽ, vt in cõtractu venditionis. vt ff. pro socio. l. 2. aliàs tẽpus conditionis, vt ff. pro empto. l. 2. nisi in casibus, vt ff. de acquir. rerum domi. l. quia bona. Item spectatur quantum ad precium, valeat tantum plus minusque, vt C. de administ. tut. l. vl. §. vlt. & de iure fisci. l. non intelligitur. §. Diui. Azo, rub. 2.

¶ Temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum. de exc. do. l. 5. in fi. C. de exc. l. licet. plenè tractatur in c. si autem. De rescri. Riusvvich.

¶ Teneri non dicitur pater pro filio, neque è cõtra filius pro patre: per hanc reg. doc. com. to. tit. C. ne vxor pro marito, & to. ti. C. ne fil. pro pat. Med. re. 9.

¶ Teneri, & liberati. Quando quis tenetur ad duorum alterum sub alternatione, vtrum voluerit præstando, liberatur.

Pro.

Ext. de rescrip. c. inter cæteras.
D. de verb. sig. l. hæc verba.
D. de iur. dot. leg. plerunque. §. vl.
Inst. de hæred. insti. §. si plures.

Contra.

De contrah emp. l. si in emptione. §. vl.
D. de cond. & demonst. l. sub diuersis. & l. per fideicommissum.
D. cond. indeb. l. planè.

Solutio.

Primum regulariter obtinet, sed fallit in legatis, quæ si relinquantur sub diuersis conditionibus incertæ portionis, nouissimæ parendum est. Item in fideicommissariis libertatibus. d. l. per fideicommissum. Et est ratio, quia nouissimæ voluntati defuncti standum est. Item fallit, cùm duo in solidum tenentur sub alternatione ad aliqua: quia tunc est crediti totis electio, d. l. planè. Item quando duo sub alternatione relinquuntur, licet sit hæredis electio, vt D. de lega. 2. l. si ita relictum. §. vlt. quandoque tamen transfertur potestas eligendi in legatarium, vt not. in lege Lucio. ff. de leg. 2. Damas reg. 6.

¶ Tenuta contra colonum domino non requisito an concedatur? no. Bal. l. 2. C. vbi in rem actio & quæ de facto procedit, de facto reuocari debet. idẽ Bal. cons. 257. vol. 4. doc. com. l. si finita à contrario sensu. ff. de damno infect.

Tertio nõ præiudicat res inter alios acta, siue in iudicio, siue extra: ideo pro suo interesse appellare põt. Doc. cõ. c. cũ super. c. pen. de sen. & re iud. l. non debet. de regu. iur. l. sæpe. ff. de re iud. Med. reg. 8.

¶ Tenue quid dicatur relinquitur arbitrio iudicis, vt modicum pretium in contractu emptio-

nis, Barbat.conſi.51.colum.2.lib.1.Bertrandus conſ. 236.numer.4.volum.2.Tiraq.l.ſi vnquam.verſ. omnia.C.de reuoc.donat.Socin.conſ.104. numer.4.& ex modicitate pretij arguitur ſimulatio contractus, Cæpol.tract.de ſimul. contra.pagin.pen. verſ. ſexta conclu.ſecundo tenue ſeudum ſeu modicum arbitrio relinquitur iudicis, Iacob.Conſi.117. numero 188.And.de Hern.cap.1.§.ſed ſi.in titu. epiſco. vel Ab. Tertiò beneficium tenue hoc idem iudicatur. Gemin.conſilio 35.Ripa cap.ad aures,num. 2.de reſcript.Tiraq.d.loco.numer.31.quartò, & vlt.iudicis arbitrio iudicantur impenſæ, quæ modicæ dicantur, gloſ.& Doct.com.leg.omnino. ff. de impenſ.in reb.dot.ſact. Ange.l.fi.§.in computatione.ff.de iur. delib.Corn.conſ.81.lib.4.Marſ.l.quæſtionis. nume. 43.de quæſt.Tiraq.d.loco.nume.31.Pinellus l.2.p.2. num.72.C.de bon.Mater.refert doctiſſimus Iacob. Menoch.in trac.de arbi.iudic.lib.2.Cent.3.caſu 215. & ſequen. Med.reg.5.

¶ TERMINVS aſſignari poteſt ad aliquid agendum abſque citatione, Tiraq.tracta.res inter alios acta. limit.33.Bald.& Iaſ.l.1. C.quando libellus principi datur, Bald.l.ſi quando.quæſt.14.C. de teſtibus.l.ſi ea.C.qui accuſ.non poſſunt.l.1.ff.de fer. Ang.l.omnium.C.de teſtamen.Chaſſanæus Decif.2.numer.9. titu.de penſion.Lanfr.cap.1.numer.18.de prob.Soc. Iun.conſ.136.num.10.vol.2. Maranta in tract. de ordine iud.p.6.§.propoſui.num.15.conc.Bal.l.ſi quando.col.2.C.de teſtib.l.fin.C.qui admitti. Bar.l.2.C. de tempor.appell. Doct.l.qui ante.l.ſi quis arbitratu.ff.de ver.obl. Iaſ.l.nequicquam.§.vbi decretum. col.6.de offi.proc.l.admonendi.col.44.ff.de iur.iu. Med.reg.8.

¶ TERMINVS certus aſſignatus actori ad audiendum, ita etiam reo.lege peremptorias. C. de reſc. vendit. Barto. lege Titia, ff. de accuſat. dixi ſuper ampl.1. Med.reg.9.

¶ TERMINVS decem.dierum ad appellãdum à die ſcientiæ datur & non ante: vt in authenti. hodie.C. de appel.cum ſi.quibus tranſactis ad appellandum quis non admittitur.in ea.concertationi.de appellatio.in 6.

Primò fallit, vbicunque litigat quis per procuratorem, quo caſu non requiritur ſcientia domini, & ideo ſi non appellat vſque ad decem dies, non poterit amplius appellare: quia taciturnitas procuratoris nocet domino: ita Bar.in l.prima, in fine, quando appel.ſit.

Secundò fallit, niſi fuerit notificatum ad domum illius, contra quem fuit lata ſententia: quia tunc non poterit ille excuſari de ignorantia, & ideo contra eum currit tempus ad appellandum, ita Bal. in l.1. C.ex quibus cauſ.ma.& ideo cautela eſt, quod quãdo fertur ſententia contra aduerſarium abſentem, quòd faciat ſtatim notificare ad eius domum: quia poſtea, tranſactis decem diebus non poterit amplius appellare.

Tertiò fallit, quotieſcunque lata eſſet ſententia excommunicationis, vel cenſuræ contra aliquem ſub conditione: quia tunc, pendente illa conditione, & poſt x.dies à tempore dicti præcepti, vel ſententiæ, poterit appellare: vt eſt text.no.in ca. prætereà. el 2.de appel.ſecundum Ioan.Andr.ibi, quæ opi.eſt communis, licet à malis ſententiis & conditionalibus debeat appellari intra x. dies à tempore latæ ſententiæ, vt l.2.§.biduum.ff.quãdo appel.ſit.& not. in prædi.c.præterea.

Quartò fallit, quando iudex in iudiciali loco grauauit partem interloquendo: cùm omnis vox iudicis ſit ſententia.C.de ſenten.l.ſtipulationis.vt quia fortè comminaretur parti ſi aliquid non faceret intra menſem, vel fortè aſſignauerit locum non tutum: quia ſi non faceret, etiam poſt decem dies appellare poteſt, ita not.voluit Pau.de Leaza.in clemen. cauſam.circa principium.de elec.alle. not. in Spec. in tit.de appellatio. in §. reſtat. verſiculo ſed quid dices.eſt verum quòd Inno.ibi videtur illud dictum impugnare, maximè motus: quia ea. illud indiſtinctè loquitur, & ſimiliter gloſ.argumen. capitu. 2.de confeſ.tamen iſtud communiter tenetur per doct. B.Soc.reg.490.

¶ TERMINVS, omnia dicta in termino referente, in termino ad quem fit relatio repetita cenſentur, Soc.conſ.46.lib.4.num.12, conſ.73. lib.4. nu.4.item not.quòd prorogatio termini cenſetur idem terminus, Bart.l.1.§.poſt operis.vbi doct.com.ff.de oper. nou.nunc.dixi ſuper amp.96. Med.reg.10.

¶ TERMINVS quatuor menſium debitoribus ad ſoluẽdum regulariter dandus eſt, vt l. debitoribus. & ibi gl.in ver.dandus.ff.de re iudic.

Primò fallit io condemnato actione depoſiti. text.eſt not.in lege, ſi quis.aliàs pen.in verbo, ilico. & in verbo, celerrimè, C.depoſi.quem ibi ad hoc not. Bald. in princip.

Secundò fallit vbi appellatio eſſet deſerta. tex.eſt no. in l.quoniam nulli.in verbo, mox.C.de appel.quem ad hoc ibi notat Bald.& eſt glo.in l.2. in verbo, electionem.C.de temporum appellatio.

Tertiò fallit in condemnato ab arbitro; quia eius ſententia contraria eſt actioni: vt in §.1.in authen.vt diſferen.iud.& ibi not.ſed in contractibus vbi dies adiecta non eſt, datur quadrimeſtre ad ſoluendum.l. eum qui ſalſis.§.quoties. de verbo, oblig. & l.quod dicimus.de ſolutio.& ita Bald.in l.fi.C.de execu.rei iudic.ſecus tamen eſt in ſententia arbit. lege, cum dies.§.intra quantum, cum gloſſa, ff. de arbitris, facit lex prima, C.eod, titu.

Quartò fallit in ſententia lata à iudice, à cuius ſententia appellari non poteſt, textus eſt bene notandus in authen.vt ſpon.larg. §. aliud quoque. quem ibi ad hoc ponderat Ange.

Quintò fallit in ſententia criminali, vt l.cùm res. C.de pœnis.quam alleg. Angelus in dicta lege, debitoribus.adde gloſſam & doctores in lege, conuenti. de officio proconſul.& legati.vbi etiam plenè de hac materia, & notat Specul.in titulo, de dilat. in princip.ſeu in §.1.verſi.executiones debent differri per xxx.dies.l.ſi vindicati.C.de pœn.vbi text.not.idem etiam videtur in ſententia criminali lata à principe, & ſi iniuſta ſit.11.q.7.c.apud.in fi.

Sextò fallit etiam dicta regula in aliis multis caſibus, de quibus habetur per glo.& doc.in l.fi. C. de executio.rei iudi. cum concordanti. B.Soc.reg.489.

¶ TERMINI: Cauſa ceſſante ceſſat terminus. Ad leg. Fal.l.fi.Pau.ad c.fi.in prin.Locati. Ruſvvich.

¶ TERMINVS. Dies termini nõ cõputatur in termino: hanc eſſe cõmunem opinionẽ atteſtatur Iaſ.in l.vicina, ff.ſi quis cautio.nu. 20. & vtrãq; opinionẽ eſſe cõmunẽ atteſtatur Bap.à Villa.concl.19.in litera T. Fallit in 2.caſib.vt per Iaſ.in d.l.Fallit in 2. caſib. vt per Soc.reg.91.fallit in 15. caſib. vt per Tiraquellum in tract.de vtroque retractu in tit. de retract.lignag.§. 1.gl.11.num.17.videas Pet.Duen.reg. 196. & 179. qui ponit regulam contrariam, & limitat.

Fallit

Fallit etiam in 6.casib. vt per Præposit. in c. super eo, el 2.de appellat.fallit in 20.casib.vt per Tiraq. in d. tract.gl.2.num.19.& sequen.in quibus dies termini non computatur in termino.

Potest iudex ad instantiam partis præfigere terminum ad docendum de iure suo ei qui se iactat habere ius, l.diffamari.C.de inge. manu. l.si eo tempore, C.de remiss.pigno.

Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 5.à Por.li.1. suarum concl.reg.19.

Post terminum præfixum actus expediri non potest, no.in l.scire oportet, §.consequens,ff. de admi.tut. l.properandum, §.1.de iud.l.peremptorias, C.sent. resc.non pos.c.pastoralis,de exceptio.

Fallit in multis casibus, vt per Bened. Capram in suo tract.concl.25.

Terminus quatuor mensium debitoribus ad soluendum datur,l.debitoribus,& ibi glo.ff.de iud.

Fallit in 6.casib.vt per Soc.reg.396.

Terminus decem dierum ad appellandum datur à die scientiæ,auth.hodie, C.de appellat.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.reg.397.

Terminus siue tempus statutum ad aliquid faciendum,non currit ignoranti: hanc esse communem opinionem attestatur Baptist.à Villa.concl.9. in litera T.vbi limitat in 2.casib.

Post lapsum terminum datum ad probandum re integra probari potest. fallit in 4.casibus, secundum Fel.in c.licet causam,de probat.num.37.vbi videas limitationes contrariæ opinionis,nu.41. vbi limitat in 16.casib.

Impugnanti priuilegium potest statui terminus, quo elapso silentium sibi imponatur.fallit in 3.casibus, secundum Fel.in ca.accepimus, de fide instr. nu.5. Don.Fina,lib.3.

¶ Termini lapsus regulariter interpellat pro homine fallit quando terminus modicus esset, Bald. l.similis.ff.de leg.1.Roma.Rubr.de arbitr.colum.4. Grammaticus §.tutor autem.nu.8.inst.de author. tutor.item terminus impeditis currit in modicis rebus.ca.cum propter.de iur.patr.Abb.cons.5.col. fin.volum.2. Med.reg.5.

¶ Territorii appellatione comprehenditur etiam mare districtum propè illam ciuitatem. in c. Rodulphus,de resc.

Fallit in 5.casibus,vt per Fel.in d.c. Rodulphus, nu.12. Don.Fina,lib.5.

¶ Tertii appellantis pro suo interesse victoria prodest & victo:vt in l.prima & secunda. C.si vnus ex plur.appel.& in c.vna sententia.de appella.

Limita octo modis,vt per Felin.in cap.cum super.de re iudi. B.Dias reg.723.

¶ Testamentum si apparet cancellatum,& nõ apparet an id fuerit factum voluntate testatoris, an non,tunc in dubio voluntate testatoris factum præsumitur. Sententia est Barto. in l.si vnus.C.de testamen.cui Iaso.ibi assentitur,quasi ad finem.De qua meliùs per Alexand.in princip. qui refert bonam distinctionem Ioan.de Imo.

Limita primò,fauore legati libertatis,& ad piam causam,vt per Bar.& Iaso.ibi post alios.post medium, qui firmat omnes doct.ibi ita tenere.

Secundò limita,quando testamentum esset penes tertium:ita Ias.ibi. B.Dias reg.731.

¶ Testamentum per contratabulas rumpere non potest,qui non succedit ab intestato. Regula est,quam colligit Iaso.ex glos.ibi,in rubri.C.vnde liberi.

Limita tripliciter,vt per eum ibi. B.Dias re.728.

¶ Testamentum factum in hac ciuitate cum duobus testibus legitimis ad hoc vocatis & rogatis an valeat,tu tene,quòd sic,vt l.prima.C.de sacr. sanct.eccles.& capit.cum esses, & capit. sequen. de testamen.& in parte maior. consilio 1474. importantissima & 1531.Feder.de Sen.consil.ccxvij. Ioan. de Anna.consi.lxxv.nume.Buer.latè in decis. xciij. & iiij.Alexand.consil. xlj. versicu. v. numero quinto.volum.primo. Decius in consilio dcx. numero secundo.Bald.in l.prima.numero 74.C. de sacrosanct.eccles. vbi tenet testamentum ad pias causas valere coram duobus testibus, quia duo testes probant voluntatem testatoris.l. fin.ff. de rebus eorum.

Amplia hoc inter liberos valere,ac & inter extraneos dummodo seruetur forma.l.stat.inci.importantissima,& 1531.quod no.

Amplia,etiam valere testamentum ad pias causas factum sine testib.secundum Buer. in d. decis. 93.numero 4.& Ro.in auth.similiter.fall.34.C.ad l. Falcican.latè,in d.capit.cum esses, de testa. & ibi Barba. maximè inter liberos.Corn.consilio cccvij.& licet sint contest.num.1.volum.3.& auth.si modò.C.fam. ercisćun.dummodo sit subscripta manu testatoris secundum Tiraqu.in trac.4.p.piæ causæ, quod no. perpetuò.

Amplia,quòd mulieres in piis causis sunt idoneæ testes in testamentis.Bald.in l.1.ante fin. lect. in tepe. versi.ostenso de prin.personis.C.de sacr. san. eccle. numer.55. Anch. in cap.cum esses.in 4.not.de testa. Dec.in l.fœminæ.ff.de reg.iu.Barb. cons.87. volu.2. Cast.cons.327.vol.1.Cor.cons.168.nu.1.vol.3.& cons. 201.volum.1. Alexan.cons.105. num. 1. vol.4.& cons. 177.vol.2.num.1.quod not.

Amplia etiam vt testamentum valeat sine hæredis institutione ad pias causas.secun.Bar.in l. 1. C. de sac. sanct.eccles. Barb.cons.8.præscribitur præclarè.versi.venio ad aliam dubitationem.vol.1.Panor.cap.iudicante.de testa.& Cast.cons.97.super primo.vol.1. cum aliis infinitis.

Fallit de iure ciuili, quia septem testes necessario requiruntur in testamentis. §.fin. insti. de testa. l.hac consultissima.§.per nuncupationem.C.de testa.Deci.cons.285.in princ.

Fallit etiam tempore pestis,quia cum quinque testib. testamenta cõfici possunt,ex quo eo tempore, nec testes,nec notarij haberi possunt. secun. Bald.in l. si.post Nicolaũ de Math.in prin.C.de testa.Dec.cõsil.285.nu.1.versi.sed supradictis non obstant.Ang.in l.si vacantia.C.de bon.vac. libr.x. vbi dicit,quòd si ex forma statuti requiratur,quòd testamentũ scribatur per notarium matriculatum, & eo tempore non reperiatur matriculatus,quòd per alium poterit testamentum scribi,quod no. Nouel.reg.209.

¶ Testamentum factum inter liberos à patre non renocatur per aliud secundum testamentum, nisi duo copulatiuè concurrant:primò,quòd pater reuocet expressè primum,& secundum sit factum cum septem testibus.Decisio est tex.in authen.hoc inter liberos.C.de testamen.quem sic summat Ias. ibi.Concordat lex 8.tit.1.par.6.

Amplia dupliciter,& limita quatuor modis, vt per eundem Ias.ibi. B.Dias reg.732.

¶ Tes

¶ Testamentum imperfectum ratione solennitatis omissæ, valet inter liberos tantum. Text. est in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testaman. Et idem disponit l. septima, titul. primo, parte sexta.

Amplia dupliciter, & limita sex modis, vt per Iason. ibi. B. Dia reg. 730.

¶ Testamentum matris nullum est, si exhæredat filium ob delictum patris. l. si quia in suo. §. legis. C. de inoffic. test. neque testamentum patris obest nepotibus, si fuerit exhæredatus filius propter ingratitudinis causam, leg. 3. §. si emancipatus. ff. de bon. poss. contra tab. Din. & Boer. post glos. ca. non debet. num. 1. de reg. iur. 6. Med. reg. 8.

¶ Testamentum mortuo testatore, antequam sit lectum coram testibus, non est validum, gl. Bart. & Docto. Comm. l. fideicommissa. §. quoties. ff. de leg. 3. Fallit hoc in testamento ad piaa causas, Dyn. l. Lucina. ff. de mil. test. Rom. Authen. similiter. in 13. speciali. C. ad Velleian. Imol. cons. 75. & in cap. cùm esses. de testam. Paulus consil. 25. volum. 2. Corn. con sil. 53. volum. 1. Ias. l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C. de testam. Tiraq. in tractat. de priu. piæ causæ, prin. 6. Med. trac. 2. part.

¶ Testamentum inofficiosum frater dicere non potest. l. fratris. & l. fratres, & vtrobique Bar. & Bal. & reliqui. C. de inoffic. testa. §. soror autem. vbi Accursius. Ang. Faber. Insti. eod.

Amplio, vt procedat etiam in fratre consanguineo vtroque latere coniuncto, qui vulgo frater germanus appellatur. d. l. fratres.

Fallit in fratre, vel sorore vterinis. d. l. fratres.

Fallit & in fratribus patruelibus. per l. 1. ff. de inofficio. testamen.

Limitatur, vt non procedat, si frater, præterito, vel exhæredato fratre consanguineo, turpem personam instituerit. d. l. fratres. Turpem autem personam interpretatur Paul. In risc. in l. Pantonius. ff. si quia à parent. fu. manumis. meretricem. & hæc est sententia Io. Fabri in d. §. soror autem. & sufficit semel prostitutam fuisse, vt idem ait ibidem. quę turpitudo semper manet. l. palam. §. non solùm. ff. de ri tu nuptiarum. Spurius quoque est turpis. Bal. in l. 1. §. naturales. si de feud. contr.

Fallit, si institutus sit infamis d. l. fratres. Qui autem sint infamea, vide in l. 1. ff. de iis, qui not. infam.

Fallit in persona leni macula notata, dicta l. fratres. quod membrum declarat Decius consilio dxxx. part. iiij. incip. viso puncto. primo dubio. in fine, & latè docui libr. secundo Nouissimæ iurisprud. ad Const. Imperat. Porrò sufficit vnum ex his probasse, vt tenet Decius d. cons. dxxx. Idque propter particulam, vel, quæ disiungit, at in disiunctiuis sufficit alteram partem esse veram. ca. in disiunctiuis. vbi Dyn. de reg. iur. lib. 6.

Quod si limitatio secunda spurij respectu admitti debet, quod Bald. dict. §. naturales prodidit, qui nihil peccauit: quanto magis in meretrice locum habere debet, quæ adulterum aut stupratorem pellexit. & vt ait Virgil. lib. 6. Aeneid.

Caussa mali tāti coniux iterū hospita Teucris.

Prat. reg. 445.

¶ Testamentum nullum est nulla extante institutione hæredis. doct. comm. inst. de testam. in prin cip. per l. 1. ff. eod. quod rumpi non potest. l. nam sub conditione. ff. de iniusto rupto. l. bouem. §. fin. ff. de ædil. edic. glo. c. ad dissoluend. ver. accusari. de desponsa. impub. Med. reg. 6.

¶ Testamentum nullum dicitur iuris forma nō seruata, de qua per Doc. com. l. hac consultissima. C. de testamen. l. testium. eod. ritu. inst. de testamen. in princip. vbi Aret. Bellon. Tob. & omnes, Bar. post gloss. l. 1. ver. iusta. ff. de testamen. Mar. in tractat. de ord. iud. p. 2. numero 42. leg. si vnus. C. de test. leg. ne mo potest. ff. de leg. 1. Anthen. ex causa. C. de liber. præt. tot. titulo. instit. de inofficios. testamen. Ias. d. leg. nemo potest. numero 15. vbi Ripa numero 29. Ener. in loco à defectu forma. numero 8. à qua forma nec etiam rusticus excusatur. leg. ambiguitates. C. de testamen. Alexand. consilio 119. numero 15. libro 6. August. consil. 1. numero 56. volumine 2. forma enim ab omnibus est seruanda, Port. consilio 161. numero 20. consilio 28. numero 50. Dec. con silio 466. numero 14. Cępha. cons. 219. num. 3. Crau. cons. 230. num. 7. Med. reg. 7.

¶ Testamentum iuri dicendi nullum quanto tēpore præscribatur. Doct. omnes tenent, quòd lapsis annis xxx. non potest quis impugnare testamen tum, per l. sicut. & l. omnes. C. de præscri. anno. xxx. vel xl. in fin. ibi, post hanc: & illi datur beneficium impugnandi testamentum qui habet ius legitimæ. ita Alex. consil. clxxx. visis duobus. num. 3. volum. v. & l. licet. C. de iur. delib. quòd exclusa ex testamen to xxx. annorum taciturnitate, poterit is talis ab in testato infra alios xxx. dies venire. l. quandiu. ff. de acquirenda hæred. Bald. cons. 410. vol. 4. vbi ius dicendi testamentum nullum terminatur annis xxx. quod no. secundum Guid. Pap. cons. 426.

Fallit, quando visis verbis testamenti, illud filius approbasset, & vigore prælleg. testamēti petiisset se mitti ad possessionem bonorum defuncti virtute l. fin. de edict. diui Adri. tollen. Abb. & Imol. in capi. cum venerabilis. iij. opposi. de excep. quia quod semel est approbatum: impugnari postea non potest, prout docto. in cap. accipimus. de æta. & qualitat. Anch. in clemen. 1. in 4. opposi. de concess. præbendæ, cum infinitis aliis.

Fallit etiam quando ex superuenienti causa approbasset, quia etiam poterit reprobari. Docto. in l. vt gra datim. §. reprobari. ff. de munerib. & hono. Mar. Laud. in tract. de officio princip. §. 1. num. 35. & l. sed reprobari. in princ. ff. de excusat. tuto. & ibi Bald. & Alber. quod not.

Fallit, quando filius egisset & tentasset actionē virtute testamenti, confecti iam annis xxx, quia acquieuit taciturnitate, vel alio respectu, & vellet postea venire in iudicio & aliam tentare actionem & audiri nullo modo admitteretur, secundum Bal. & Corn. in l. antequam. C. communia de successio. Boe. late q. 33. num. 20. quod not.

Fallit etiam in sententia, quæ vsque ad annos xxx. potest retractari & de nullitate dici. Ita Cardi. in clement. 1. q. 14. de re iudic. & Salyc. in l. præses. num. 6. C. quomodo & quando iudex. & Deci. in cap. dilecto. num. 1. vers. v. de appell. Bal. in l. data opera. ver sed quid si bannitus. C. qui accusa. non possunt. Cor. cons. 349. vers. & Pet. de Anch. ibi. Fal 2. vol. 1. Ang. in §. appellatur. num. 49. de except.

Fallit in hypotheca, quæ sine distinctione personę pręscribitur annis xxx. vel xl. per text. in l. sicut. C. de præscrip. xxx. vel xl. Angel. & Bald. in cons. ccxxxj. actioni de dote. nume. 1. volum. 4. & in cons. 4. num. 3. quidam. volum. 3. & secundum eundem Bald. in cons. 316. quædam. numero 3. vers. vltim. ibi, & hæc est

est veritas, volu.3. Angel. cons. 502. in quæstione doctor. in cap. peruenit. de empt. & vend. Abb. cons. 14. volum. 2. & Castrens. consilio 81. vol. no. Boer. q. cccxxviij. nume. 4. Guido Papa singul. dclxiij. quod nota. Iac. Nouel. reg. 52.

¶ TESTAMENTVM perfectum non tollitur per imperfectum, nisi sint scripti venientes ab intestato, coram quinque testib. l. hac consultissima. §. si quis autem testamentum. C. de testamen. Concordat l. 22. tit. primo, par. 6. in vers. fin.

Amplia semel, & limita sex modis, vt per Iaso. ibi. B. Dias reg. 733.

¶ TESTAMENTVM, in quo filius est in potestate institutus sub conditione casuali, vel mixta, si in eius defectum non sit exhæredatus, est nullum. Textus in l. si pater. C. de institu. & substit. & posui suprà in regula incip. filius in potestate, &c. Aduerte tamen, quòd illa lex est hodie correcta, imò tunc talis conditio de medio reiicitur vsque ad legitimam filij, & valet testamentum, conclusio est singularis gloss. in dicta l. si pater. & in l. suus quoque. ff. de hæredi. instituend. Voluit Bartolus in dicta l. si pater. licet aliqui contrarium teneant, pro qua opi. ipse inducit tex. in l. scimus. §. cum autem. C. de inofficios. testamen. quam conclusionem gloss. & Barto. sequitur Iason in dict. l. si pater. vbi refert plures idem tenentes, & dicit hanc esse veram & communem opinionem.

Limita quatuor modis, vt per eundem Iaso. vbi suprà. B. Dias reg. 727.

¶ TESTAMENTVM in quo filius in potestate est præteritus, est ipso iure nullum, absque eo quòd filius dicat nullum: probat tex. in l. si filius qui in potestate. ff. de liberis & posthu. text. in l. 1. & in l. 3. §. ex his. ff. de iniust. rupto testamen. & in princip. Instit. de exhæred. lib. not. glos. ibi, in verbo, præterierit. & sentit glos. in l. si ita scriptum. §. fin. ff. de lib. & posthum. & in l. 3. §. fin. eodem titulo.

Et has gloss. allegat Iaso. vbi hanc dicit communem sententiam & veram in l. posthumo nato. C. de bon. possessio. contra tab. reprobatis glos. quæ contrarium voluerunt in l. filio præterito. in verbo, tuebitur. ff. de iniust. rupto, & in l. his qui in potestate: in princ. & in l. si duo. in princ. ff. de leg. præst. & in l. scimus. C. de inofficio. test.

Limita istam conclusionem octo modis, vt per Ias. in d. l. si filius, qui in potestate.

Nonò limita istam conclusionem, quando in tali testamento essent instituti venientes ab intestato: quia tunc non est nullum, nisi filius dicat nullum. Ita Barto. per text. ibi, in l. si ex duobus. §. si prius. ff. de bonorum possessio. contra tab. contrarium tamen tenet Cuma & Imol. in l. filio præterito. ff. de iniust. rup. & Bald. in l. certum. C. vnde legi. vide Ias. in d. l. posthumo nato. C. de bonor. pos. contra tab. vbi dicit falsam hanc opinionem Bartoli.

Decimò limita, quando filius in potestate consensisset expressè, vel tacitè se præteriri, quia tunc valeret testamentum. Ita limitat Alexan. post Rom. in d. l. posthumo nato. de cuius limitationis veritate, vide singulariter per Ias. ibi. B. Dias reg. 725.

¶ TESTAMENTVM. Iauolenus † libr. x. epistolar.
Lex ccj. † al. Vlpian.

Omnia quæ ex testamento proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium ᵃ quidem sine vitio ceperint.

AUDIT. a quoque, in Pand. Flor.

Vid. reg. quòd ab initio. omne relictum ita demum est efficax, si initium sine vitio est. Viuien.

¶ TESTAMENTVM in quo filius non reperitur institutus per fideicommissum, de iure non est validum, secundum Bald. & Salyc. in l. scimus. §. cum autem. C. de inoff. testam. num. 1. vbi rationem assignat ex quo filius debet habere iure directo bona patris, vel in vno nummo saltem institui. per §. aliud quoque, vt cum de app. cogn. & ibi Ang. Guid. Papa q. ccccxxiij. Ange. in §. in primis. in princip. not. & in glos. in versicu. inutile. insti. de fideicom. hæred. vbi dicit, quòd non valet testamentum in quo nemo hæres est institutus, quia institutio est caput testa. Ro. cons. 516. num. 2.

Fallit, quando apparet testatorem velle legare & fideicommissum facere, quia tunc valet sine hæredis institutione, secund. text. in l. si quis. ff. de iure codicillo. & Ang. in d. §. in primis. in ver. aut constat quòd, insti. de fideicom. hæreditatib.

Fallit etiam, quando filius vigore testamenti adiisset hæreditatem & testamentum patris approbasset. secundum text. in l. ex facto. §. longinus. ff. de vulga. & pupil. substitu. Boer. quæstio. xcvj. numero 5. & 6. quod not.

Fallit tertiò, quando per testatorem facta fuit vulgaris substitutio, quia licet testamentum non valeat respectu institutionis, incipit tamen valere à gradu substitutionis, quia cessat vitium præteritionis per l. 3. §. fin. ff. de lib. & posth. & l. ex facto. §. lucius. ff. de. vulg. & pup. & ita tenet Decius in cons. 477. nume. 3. vers. videndum est. Nouel. reg. 210.

¶ TESTAMENTVM rumpere non potest filius, vt præteritus, qui in vno nummo fuerit institutus hæres Bald. cap. per tuas, colum. fin. de probat. not. l. si quis. la 1. ff. ad Trebel. l. denique. §. sed vtrum. ff. de minor. Bald. auth. omnimodo. C. de inof. test. glo §. aliud. auth. vt cum. de appel. cognosc. Bald. l. hac edictali. C. de sec. nup. Med. reg. 5.

¶ TESTAMENTVM si non valet, iure codicillorum non valebit, nisi hoc testator expresserit, ita vt ab intestato venientes grauati videantur: vt probatur in l. fina. C. de iure codi. & ibi do. Benedic. de Barzis ponens infrascriptas fallen.

Primò fallit fauore libertatis, & piæ causæ, dicit Bald. in l. si mater. C. de ser. pig. da. manu. per text. in l. instrumento. de fideicom. liber. ff.

Secundò fallit, quando testator apponit distributiuum, quisquis, dicendo quisquis mihi hæres erit det Titio decem, nam tunc eius factum refertur ad codicillos. Bald. in l. duobus. de iudic. & sic non videtur habita solum relatio ad hæredes scriptos in testamento, & per hoc dicit Angel. in l. 1. ff. eodem, quod contrarium videbatur in l. libertus. §. hæc verba. ff. de vulg. & pup.

Tertiò fallit, quando est appositum iuramentum, vt not. in dicta l. fin. & authen. testator, vbi iurans videtur apponere clausulam, si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere potest. per textum in l. cum pater. §. filius. ff. de leg. 2.

Quartò fallit, si dicat testator quòd vult legata deberi, etiam si hæreditas non adeatur ex testamento, ad hoc vide quod not. Bald. in l. 1. C. si quis omis. causa testa.

Quintò fallit, quando testator in testamento prohibet testamenti effectum: quia tunc videtur facta repetitio in venientibus ab intestato: vt dicit Imo. de condi. instit. l. 1. vbi allegat. l. Lucius. §. fatalia. ff. de lega.

de lega. secnndo.

Sextò fallit quando testator dicit quòd vnlt valere omni solennitate remota, & perinde est ac si apponeret clausulam codicillarem, vt dicit Bald. in l. penus. ff. de leg. 2. §. fin. per illum tex. qni ad hoc est valde notabilis. B. Soc. reg. 491.

¶ TESTAMENTVM non valet, si testes non vident testatorem, licet sint post aliquam cortinam circa lectum ipsius: tenent Ange. Barto. & Alberic. in l. si non speciali. per illum text. C. de testamen. & ita communiter tenetur secundum Alexan. ibi, idem voluit Hippolyt. in repetit. rubric. C. de probatio. & Cæpo. in cautela 230. incip. quando quis non potest, ex quo reprobat glo. quæ voluit contrarium in l. secunda, §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. in versiculo audierit.

Amplia etiam, si testes habeant notam vocem testatoris. Ita Alexand. post alios vbi suprà, & Felin. in c. prætereà. de testib.

Limita primò, quando cortina non esset adeò contexta vel conclusa, vt testes, licet cnm aliqua difficultate, possent videre testatorem. Ita tenet Bald. in d. l. si non speciali. vbi Iaso. hoc commendando sequitur, & isto casu saluat prædictam glos.

Secundò limita in codicillis, seu in donatione causa mortis: quia in eis est idem quod in actibus inter viuos, in quibns testes dicto modo probant. Ita tenet Alexand. in dicta l. si non speciali. & allegat Mathesi. sing. cxxv. incipien. nota quòd licet regulariter valeat testimonium. Et hoc est vtile in practica secundum Iasnn. ibi, quia omnia ferè testamenta habent clausulam codicillarem. B. Dias re. 729.

¶ TESTAMENTI scriptura vbi enidentior dicitur probatio, & in qua omnis snspicio cessare debet, nullnm ne minimum quidem debet esse vitium falsitatis, Doct. l. edict. C. de edicto diui Adr. toll. præsertim quando est mutatio veritaris, Anton. Cors. in tract. de minim. num. 104. Med. reg. 5.

In testamento vitium innisibile non impedit missionem, de qua in l. fin. C. de edict. diui Adria. tollend.

Fallit vt no. Sebast. Sap. in d. l. fi. nnm. 98.

Vitinm visibile impedit missionem, de qua in d. l. fi.

Fallit in 5. casibus, quos not. Sebast. Sap. in dict. l. numero 107.

Stante statuto, quòd testamentum debeat insinuari, non potest testator disponere, qnòd sunm valeat absque insinuatione, not. Docto. in l. nemo potest, ff. de leg. 1.

Fallit vt not. Crot. in d. l. nemo, nu. 21. & seq.

Testamentum, in quo filius in potestate est præteritus, est ipso iure nullum. §. 1. Inst. de exhæredat. lib.

Fallit in 8. casibus, quos not. Ias. in l. si filius qui in potestate, num. 6. ff. de lib. & posthu. fallit in 2. casib. vt per Dias reg. 725. Ampliatur in 3. casib. vt per Baptist. à Villalo. conclus. 35. in litera T. fallit vt per Vioium in suis conclu. in ver. filij sunt necessario, videas suprà de præteritinne, conclus. 4. fallit in 2. casibns, vt per Dec. in l. posthumo, ff. de bon. pos. contra tab. num. 9.

Libera facultas testandi, qnando conceditur habili, intelligitur remisisse solennitates iuris, l. si quando tali, C. de inoff. testam.

Fallit in 3. casib. qnos no. Ias. in d. l.

Testamentum facere non potest mutus, & surdus à natura, l. discretis, C. qni testa. fac. poss.

Fallit in 3. casib. vt per Iaso. in d. l. num. 1.

Testamentum facere non potest filiusfa. l. nemo ex lege, C. qui testa. facere pos.

Ampliatur & limitatur in 2. casibns, à Ias. in d. l. nemo, numero 4.

Fallit in multis casibus, quos ponit Bened. Capra in suo tract. regul. 103. fallit in 7. casibus, quos not. Soc. regul. 153.

Ampliatur, & ampliatio limitatur à Baptist. à Villalob. conclus. 86. in litera F. Ampliatur & limitatur per Viui. in suis conclus. ver. filiusfam. fallit in 4. casibus, vt per Alexand. in l. 1. §. hoc autem. ff. ad S. C. Treb. numer. 3.

Testamentum perfectum non tollitur per secnndum imperfectnm, nisi in eo sint scripti venientes ab intestato coram quinque testib. l. hoc inter, §. si quis autem, C. de testa.

Ampliatur in 2. casibns, & limitatur in 6. à Iason. in d. l. numero 1.

Testamentum secundnm validum & perfectum, tollit ipso inre testamentnm primum, l. sancimus, C. de testa. nisi in primo testamento adesset clausula derogatoria ad sequentes vltimas voluntates, vt quia re testator dixisset in primo testamento, quòd si contingeret eum facere aliud testamentum, nolebat illud valere.

Fallit in 10. casibns, quos not. Ias. in d. l. sancimus. fallit in multis casib. quos not. Mari. Soc. Iun. in l. si quis, in princ. testa. ff. de leg. 2. nume. 53. videas pulchram Io. Bolog. distinctionem in l. omnes populi, ff. de inst. & iu. num. 148.

Quando apparent duo testamenta eodem die confecta, nec apparet de prioritate, & in vno est institutns vnus, in alio alius, nemo erit hæres: hanc esse communem opinionem attestatnr Ias. in l. edicto, ff. de edict. dini Adr. tollen.

Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. edicto, nnmero 30. fallit in 2. casibus, vt per Dec. in l. fin. C. de edicto diui Adria. tollen.

Furiosus testamentum facere non potest, l. fnriosnm, C. qui testa. face. pos. l. filiusfa. ff. de test. §. item furiosi, Inst. quibus non est permissum fa. testa.

Fallit in quatuor casibns, qnos no. Ias. in d. l. furiosum, pro ampliatione videas Deci. in l. in negociis, ff. de regul. iur.

Monachns non potest testamentum condere, auth. ingressi, C. de sacrosanct. eccles. cap. quare ingredientibus. 19. q. 3.

Fallit in 6. casibus, quos not. Ias. in d. authen. ingres. fallit in 2. casibus, vt per Socy. reg. 19. in addi. fallit in 2. casibns, vt per Philipp. in ru. de test. in 6. fallit in mnltis casib. quos not. Paris. in cap. in præsentia, de proba. num. 166.

Nemo potest facere, qnòd leges non habeant locum in suo testamento, l. nemo potest, ff. de leg. 1.

Fallit in 6. casibus, quos no. Ias. in l. testandi causa. C. de testamen.

Testamentum in qno filius in potestate est institutus, sub conditione casuali, vel mixta si in eius defectum non sit exhæredatus, est nullum, l. si pater, C. de inst. & subst. quæ lex est correcta secundum communem opinionem relatam per Ias. ibi, vbi limitat in 4. casib. col. 14.

Testamentum per contra tab. rumpere non potest, qui non succedit ab intestato. fallit in 3. casib. vt per Ias. in rub. C. vnde lib.

Testamentum imperfectum ratione solénitatis omissæ, valet inter liberos tantum, l. hac consultissima,

§. ex

§.ex imperfecto.C.de testa.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 6.per Ias.in d.§. ex imperfecto,col.1.numer.1.vsque ad nume.6.sed si est imperfectum ratione voluntatis, non valet: videas Por.in lib.2.suarum conclu.reg.6.& 8.

Testamentum si apparet cancellatum, & non apparet an id fuerit factũ voluntate testatoris,in dubio præsumitur factum volũtate testatoris,Bar.in l.si vnus, C.de testa.

Fallit in 2.casib.vt per Ias.in d.l.

Testamentum perfectum contraria voluntate testatoris etiam multis testibus cõprobata, nõ reuocatur.

Fallit in 7.casib.quos not.Socin.iun.in Rub.ff. de aeq. pos.numer.126.sed si interuenit lapsus decennij operetur reuocationem primi testamenti validi, & solẽnis.Ias.in l.sancimus,C.de testam. vbi limitat in 3. casibus.

Testari permittens aliquem de re sua sibi præiudicat,l. sicut,§.venditiones,ff.quib.mod.pig.

Ampliatur & limitatur per Dias reg.23.

Si in vna parte testamẽti de filiis masculis facta est mẽtio, & in alia de filiis. Fallit vt colligere potes ex Port.lib.2.suarum concl.reg.5.

Eodem testamento non licet vti contrariis remediis. l. fi.C.de cod.

Fallit in 4.casibus,quos no.Ias.in d.l.fin.col. 2. ver. nota ergo.

Excommunicatus potest facere testamentum,Bart.in l.si quæramus,in fi.de testa.

Fallit in 2.casibus,quos not. Socin. reg.133. Ampliatur & limitatur in 2.casibus,vt per Petr. Duen.reg. 272.

Ampliatur in vno casu, & limitatur in 4.à Port. libr.3. regu.23.

Testamentũ pro parte valere nõ potest. l.ius nostrum, ff.de reg.iur.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 4.à Dec.in dicta l.

In testamẽtis fit latissima interpretatio,l.in testamentis.ff.de reg.iu.

Fallit in 2.casib.vt per Dec.ibi.

Testamẽtum fieri potest ad interrogationem alterius, no.Doct.in l.1.ff.de verb.oblig.

Fallit in multis casibus, quos not. Socin. iun. in d. l. 1. numer.6.

Testamentum coram quinque testibus factum tempore pestis valet.hanc esse communem opinionem attestatur Franc. Turza concln.45. vbi limitat. fallit in 2.casibus, quos not. Port.in l. 2.suarum conclu. regu.9.

Testamentum factum iuxta loci consuetudinem vbiq; operatur etiam quo ad bona extra locum existentia,hãc esse communem opinionem attestatur Bar. lib.5.reg.29.vbi limita.

Testamentum facere quilibet potest, qui non reperitur prohibitus.

Fallit in multis casib. in quibus fit regula cum fallentiis à Bened.Capra in suo tractat.conclus. 103.

In testamẽtis septem testes requiruntur. §.1.inst.de test.

Fallit in 5.casibus,quos not.Bened.Capra in suo tract. reg.104.fallit in 7.casibus, secundum Baptist.à Villa.concl.22.in litera T. Ampliatur & limitatur per Viuium in suis concl. in ver.testes septem. Fallit in 4.casib.vt per Alex.in l.si vnus,C.de testa.

Damnatus ad mortem de iure testari nõ potest.l.eius. § 1.ff.de testa.

Fallit in 8.casib.vt per Soc.reg.76.

Testamentum si valet iure codicillorum, non valeret, nisi hoc testator expresserit,ita vt ab intestato venientes grauati videantur,l.fi.C.de iure codic.

Fallit in 6.casib.quos not.Soc.reg 398.

Testamentum in scriptis fieri potest,l. hac consultissima.in prin.C.de testa.

Fallit vt not.Soc.reg.399.

Testatus pro parte,& pro parte, intestatus, quis decere non potest,leg.ius nostrum,ff.de reg.iur.

Fallit in 22.casibus,quos no. Soc. reg.400. Fallit vt per Dec.in d.l.ius nostrum.

Libera testandi voluntas per pactum tolli non potest, l.pactum quod dotali,C.de pact.

Ampliatur in 10.casibus, & limitatur in 6. vt per Dec. in d.l.pactum, vbi Ias.ampliat,& limitat in quatuor casibus.

Fallit in quatuor casibus,vt per Socin.reg.66. in additio.Fallit in 6.casibus,vt per Georg. Nat.in repet.c. quamuis, de pact. in 6. Fallit vt per Dias regula 522.Fallit in 5.casib.vt per Fran.Curt.in d, l. pactum, nume.3.

Testamentum rumpitur natiuitate posthumi,l. posthumo,ff.de bon.poss.contra tab.

Fallit in 2.casib.quos not.Dec.in d l.posthumo,in 2. notabili.fallit vt no.Bello.in litera A.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 4.in d.l. posthumo,C.de bono.possess contra tabulas,nume.17.

Testamentum filij famil.in casu concesso non valet si pater est præteritus:hanc esse communem opinionem testatur Viui.in suis conclu.ver.institutio parẽtum,vbi limitat in 3.casib.

Vsurarius non potest testari:hanc esse communem opinionem testatur Viuius in suis concl. ver. vsurarius manifestus,vbi limitat in 4.casibus.

Ex eo testamento quod nixus est impugnare non debet fructum consequi.cap.ex eo non debet,de regu. iu. vbi Dyn.declarat.

Filius præteritus habet ius dicendi nullum:communis est opinio vt per Ias.in rub.ff.de lib.& posthu.vbi limitat in 2.casib.nume.12.

Testamentum factum inter liberos à patre non reuocatur per aliud secundum testamentum,nisi duo copulatiuè concurrant:primo,quòd pater reuocet expresse primum,& secundum factum sit cum 7. testibus.authen.hoc inter.C.de testam.vbi Ias. ampliat. & limitat in quatuor casibus, numero 1.& sequen. Dnn.Fina,lib.2.

¶ Testamento eodem,non licet vti contrariis remediis, nedum eodem tempore, sed nec diuersis: cui ergo à principio agit tanquam hæres directus, & tanquam testamentum valeat, non potest postea agere iure codicillorum,vel fideicommissi. Probatur ista regula ex text.in l.fina.C. de codicil.vbi Iaso.in versicu.not.ergo.eam firmat assignando rationem.

Limita quadtupliciter,vt per eundem ibi. Bernard. Dias,reg.734.

¶ Testamento suo nemo potest cauere,vt leges in eo locũ non habeant:vulgata l.nemo potest. ff.de legatis primo,concordat l.xxxij.titu.ix. parti.sexta.

Limita & intellige in legibus introducentibus aliquid pro forma vel solennitate, aliàs secùs:tenet Bald.in l.ij.C.vt in possess.leg.refert.sequendo Ias.in l. testandi causa.C.de testame.vbi ponit vj.casus,vbi aliis legibus potest testator derogare. Dias,reg.726.

¶ Testamento,vel vltima voluntate res relicta si augeatur, relictum augetur: ita quòd ei cui debetur vel acquiritur ex vltima voluntate relictum, pariter debetur superueniens augmentum. Probatur

ista regula in l.seruum filij.§.areæ.ff.de leg.j.facit l.si ex toto.in prin.& l.quod rerum. §.penultim. ff.eodem titu.

Amplia istam regulam xiij.modis, & limita aliis xiij. vt per Alber.Brun.in tract.de augmento, & diminutione monetarum,in versic.xv.conclusio. B.Dias regu.724.

¶ TESTAMENTVM: Nouissima voluntas spectatur, de adi.leg.l.trāslatio.De leg.1.l. nihil prohibet.C.de pact.l.pacta nouissima.De adi.leg.l. Mela.§.sed etsi.

Filiusfamilias & seruus alienus, & Posthumus & Surdus testamenti factionē habere dicuntur:licet enim testamentum facere non possunt:attamen ex testamento,vel sibi,vel aliis acquirere possunt.

Marcellus notat: Furiosus quoque testamenti factionem habet, licet testamentum facere non potest. Ideò autem habere testamenti factionem, quia potest sibi acquirere legatum,vel fideicommissum, nā etiam compotibus mentis personales actiones etiam ignorantibus acquiruntur,Pomp.lib.sing.reg. de testa.l.16.vide de Reg.iu.l.90.quamdiu.l.12.in testamentis.l.3.eius.l.20.qui cum alio.

Condendi testamenti facultatem ipse sibi nemo auferre potest. Pro soc.l.si fratres.§.idem respondit. de hæ.inst.l.j.la institutio.C.de pa.l.pactum quod dotale.de ver.ob.l.stipulatio hoc modo.

Impugnans testamentum necessario probare debet causam,quare non valeat.C.de proba.l.si scriptū.11.

Resoluto testamento neque legata neque fideicommissa debentur.C.de inoff.test.l.cum duobus.

Voluntas testatoris & legis magis est inspicienda, quā verba.C.de fid.lib.l.cùm in te.Ad leg.Fal.l.pœnales. §.fi. De sup.leg.l.2.in fi. de legibus.l.benignius. Ad Treb.l.vbi purè.in fin.

Voluntas testatoris etiam ex testamēto nullo declaratur.De reb.c.l,fin.& ibi Bart.inf.Voluntas.

Nemo eam sibi legem potest dicere,vt à priori voluntate ei recedere non liceat.De leg.3.l.si quis in principio.

Cùm in verbis nulla est iniquitas, non debet admitti voluntatis quæstio,inquit Iurisconsultus. De leg.3. l ille aut.l.non aliter. De testa.l. hæredes. penultim. de sup.leg.l.Labeo.De aur.& ar.leg.l.pediculis.

Verba secundum voluntatem testatoris exaudienda sunt,ait.l.si peculium.§.vicario.de pec.leg.

Sine institutione hæredis vel executorum, qui hæredū loco sunt,nihil valet testamentum.de his qui in test. de.l.proximè.De vul.l.1.in fi.

Qui testatur ab hæredis institutione, debet initium facere testamenti.De hæ.inst.l.1.

Non quæri oportet,cum quo de supremis,sed in quem voluntatis intentio dirigatur.De leg.2.l.cùm pater. 79.§.donationis.

Nihil in testamento valet,quoties ipsum testamentum non valet.De leg.3.l.1.

Testamento liber esse iussus tantùm fit, liber.cum adita hæreditate. Testatus.l.7.ius nostrum.

Testis dicti sui causam reddens,probat,& eius dictum valet.de testib.l.solùm.vide Socin.

Duo testes ad quemcunque actum probandum regulariter sufficiunt. De testam.l.1.l.2.l.vbi numerus De testibus capitulo in omni negotio. capitulo licet. Dec.ca.capitu.cùm testes,cap.relatum.2.quæstio.4. capit.placuit.

Vni non creditur,etiam, sublimis dignitatis. C. de testibus.l.iusiurandi. De quæstio.l.1.§. idem. Com. l.fin.

In propria causa nullus idoneus testis est.de testibus.l. nullus.

Iurare testis debet,se veritatem pro vtraque parte dicturum.C.de testib.l.si quando.l.iusiurandi.C.de episc.Auth.sed iudex.vide Iudex. Rüsvvich.

¶ TESTAMENTVM. L.7.Pomponius libr.3.ad Sabinum.

Ius nostrum non patitur eundem in paganis & [a] testatò & intestatò decessisse,earúmque rerum naturaliter inter se pugna est, quis est testatus & intestatus.

ADDIT. al.testatum & intestatum.

De acquirend.hæred.l.1.l.2.de hæredibus insti.l.hæredes sine partibus,l.hæreditas.Institu.eo.§.neque, de transf.l.14.C.de impub.l.testamento,de leg.3.l.11.§.1. PAGANIS.Conciliatio,l.si miles fundo,l.miles,l.3. l.cùm filiusfam.28,l.6.de milit.testamen. DECESSISSE.Scilicet testatione vel facto hæredis. Secus in euentu.Oldendorp.de milita.testamen.l.Titius,vbi Barto.de noxal.l.in dilectis, §.si extraneus.ne obstet,l.circa,15.l.mater,19.l.nam etsi parentes,§.filius, de inoff.test.§ non,Institu.de hæredibus instituend. PVGNA.Ratio.infr.l.vbi pugnantia.149.Institu.de sti.ser.in princip.Procedit etiam in pupillari substitutione, vt notat Bald. per l.sed & si plu. de vulgari sub.excipe de statu mon.capitu.cùm ad te,C.de sacrosanc.ecc.Authen.si qua, de adopt.l. arrogator, de militari testam.l.miles.ita hæredem,§ exhæredatio,41.de vul.sub.l.6.de inoff.testa.l.circa.l.15.§.si.ad Mac.l.2.C.de bonis quæ liber.l.cùm multa,de lib.& posthu.l.3.§.final.l.si à primo. Item si instituatur is, qui totum capere non potest, C.de secund.nupt l.1. de vul.l.si is,etsi statuto aliter disponatur.Lorio.axiom.79.de regul.iur. Risvvich.paratit.

¶ TESTAMENTVM.L.90.Paulus lib.decimo Quæstionum. a al.l.89.

Quandiu possit valere [b] testamentum, tandiu [c] legitimus non admittitur.

ADDIT. b deest in Florent. c legitimus hæres.

De acquirend.hæ.l.quamdiu, C.comm.de suc.l.antequam,C.vnde li.l.ex testàmento, C.de sec.ta l.1.C. de cod.l.fin. Exc.de hæredibus insti.l.si quis hæres ita,C.de testa.l.hæc,§.fin.Secus de bo.au.iu.pos.l.si seruus,argum.Contrà de Car.ed.l.scriptus,sup.hæres.§.fina. LEGITIMVS. Ad fin.de rest.tu.l.si quis sub cond.de tu.& ra.l.si tutor. Rüsvvich.paratit.

¶ TESTAMENTVM. Paulus libro x. Quæstion. L.lxxxix.al.xc.

Quandiu possit valere [a] testamentum, tandiu legitimus hæres non admittitur.

ADDIT. a deest in P.florentinis.

Vid.leg.quādiu.de acq.hęred.l.antequam.C.communia de successionibus.& l.ex testamento.C.vnde liberi. Viuiennus.

¶ TESTAMENTVM. L.18.Pomponius libro sexto ad Sabinum.

Quæ legata mortuis nobis ad [a] hæredem nostrum trāseunt,eorum commodum per nos his, quorum in potestate sumus,eodem casu adquirimus.aliter atque [b] quod stipulati sumus:nam & sub conditione stipulantes, [c] omnimodò eis adquirimus, etiamsi [d] libertatis nobis potestate domini conditio existat.

ADDIT. a al.hæredes nostros.al.hæreditatem nostram. b al.deest quod. c al.omninò. d al.libertate nobis præstita à dominis.

Ratio,quando di.leg.ce.l.si vsufr.§.fin.l.si post di.5.respon.1.&

ſpon.1.& fi.l.ſi penum.C.de cadu.toll. §.cùm igitur. Econtrà C.de cad.toll.§.cùm autem aliquid.de pign.l.ſi legati,C.de con.inſer.l.ſi vxor,§.in poteſtate, Inſt.per quas per.no.ac.§.& conuenienter. TRANSEVNT. Vt legata omnia,iis exceptis, de quibus l. dies,de cond.& de.d.§.& conuenienter. ALITER. Contrà ſup.l.17.Excipe de ſtip.ſer.l.fi.de hær. inſti.l. quidam cùm filium,47.de verbor.obligatio.l. quidam cùm filij,§.fin.132.de fideiuſſ.l.ſi debirori,§.fin. 47.Ratio differentiæ,Inſt.de verbor.obligatio.§.ex conditionali.STIPVLATI.Exempla aliqua huius differentiæ primus omnium recenſet Iac.Cuiac.ad 20.de verbor.obligatio.STIPVLANTES.Vel alia ratione contrahentes.Sim.de verbo.oblig.l.ſi filius. de col.bo.l.2.§.id.Secus de don.cau.mor.l. pe.l. fin. SVB CONDITIONE.Quaſi dicat non ſolùm ſi ex die certo vel incerto.OMNIMODO.Sim.de fideiuſ. l.græcè.ADQVIRIMVS. Nam & conditionalem ſtipulationem tranſmittimus ad hæredes. Differentia ſimilis eſt de col.bo.l.s.§.id.de leg.2.l.debitor,§. ſeruo alieno,de ſer.leg.l.&:ſi maximè,iuncta l.ſi vnus ex ſoc.§.1.de ſer.ruſt.præ.l.proinde,in fi.l.ſi communis ſeruus meus.de ſtip.ſer. LIBERTATIS. Id eſt, libertate nobis præſtita à domino.Rüſvvich.parat.

¶ TESTAMENTVM.Paulus al.Vlp.lib.1.ad Vitellũ. Lex clxxxj. lex cxlij.

Si nemo ſubiit hæreditatem,ᵃ omne ius teſtamẽti ſoluitur.

ADDIT. a omnis vir.ſic in P.florent.

Concordat tex.l.ſi nemo.j.de teſta.tut.& l.eam quam. C.de fideicommiſſ. Viuiennus.

¶ TESTAMENTVM, ſi relatio fiat ad teſtamentum ſeruari debent contra contenta in eo. Bartol.l.1.§. fin.ff.fam.hercíſ.not.l.1.ff.de recept.arbitr.l.ſi quis ſeruum.§.fin.ff.de leg.s. Dec.in terminis, conſilio 687.numer.3.Bald.conſi.338.vol.s.Pariſ.conſ.2.num. 50.volum.3. Medic.reg.10.

¶ TESTAMENTVM.vide ſuprà,in verbo,clauſula.lo ſecundo & quarto.

¶ TESTAMENTVM.L.122.Vlpianus libro ſeptuageſimoſeptimo ad ædictum.

In iure ciuili receptum eſt,quotiens per eum,cuius intereſt conditionem non impleri,fiat,quo minus impleatur, perinde haberi,ac ſi impleta conditio fuiſſet,quod ad libertatem,& ad legata,& ad hæredum inſtitutiones perducitur, quibus exemplis ſtipulationes quoque committuntur, cùm per promiſſorem factum eſſet, quominus ſtipulator conditioni pareret.

Ex tractatu de præt.ſti.Ratio cap.41.imputari,in 6.Iunge ad l.199.ſemper qui dolo,l.40.in omnibus cau. 203.quod quis ſua cul.l.147.qui dolo, de verborum obligatio.l.in execut.§.fin.de contrah.empt.l.Labeo ſcribit ſi mihi,in fin.Loc.l.ſed addes,§.fin.l.9.qui operas 38.de extraord. cog.l.1.§.Diuus,C.de his qui ſub modo,l.1.G.de inſt.& ſub.l.1.INTEREST.ſcilicet principaliter,ar.de pac.l. fideiuſſor. IMPLERI. ſcilicet vel tutorẽ eius,de con.& de.l. cùm pupillus. Et dictio(intereſt) conciliat antinomiam.l.40.quibus diebus,de cond.& de.l.fin.C.con. inſer. LIBERTATEM Hoc verbo excepto. Vlpianus ſuo more, non nominato auctore,hic repetit ferè l.23.de cond. & de.Si.de ſtatuli.l.ſi peculium,§.Iulianus,l.ſi hæreditas,58.CONDITIONEM NON IMPLERI. Al. conditionem impleri non fiat.Quæ lectio magis ſuæ compendioſæ regulæ 66.capitu.cùm non ſtat, in 6. conuenit d.l.23.in fi. IMPLETA.ſcilicet eatenus vt pura fiat diſpoſitio,C.de cond.inſer.l.fin.l.3.de ſtatuli.l.3.1.reſp.& fi.vt lite non con.cap.quoniam,§.porrò,de manu.teſt.l.libertate, de con. & de.l. cui fundus,arg.de op.no.nun.l.Prætor,§.deinde ait.FIAT. ſcilicet directo,de ſtatuli.l.3.§.ſi quis ſeruum, de cõ. & de.l.cùm pupillus,ſec.Lor.Dec.LEGATA.Quando di.leg.ce.l.5.§.item ſi qua. INSTITVTIONAS. De cond inſtit.l.1.Item & ad ſtatuta,vt Ro.concludit conſilio 85.& 434.& Deci.hoc loco. STIPVLATIONES. De con.& de.l.iure. Excipe niſi teſtator vel contrahentes voluiſſent verè impleri conditionem,argum. de con.& de.l.in conditionibus,§.2.ſecundum Bald.& Deci.Vel conditio eſſet eius naturæ,vt impediri poſsit.ſi certum petatur,l. cùm quid, vt eſt in gloſſ. Vel denique ſi conditio per tertium implenda erat,& non in perſonam ſuam,& cùm ius impediendi non haberet,viuus impediuit, conditio pro deſerta habetur,modò ipſe ſoluendo ſit, ad legem Aquil.l.item Neratius,C.de con.inſer.l.legatũ, 4.Caſtren.in dicta l.23. Rüſvvich.paratit.

¶ TESTAMENTA. L.163. Paulus libro duodecimo ad edictum.

Nemo plus commodi hæredi ſuo relinquit, quàm ipſe habuit.

Ex tractatu reſtitutionum.Iunge ad l.55.nemo plus iuris,l.121.§.fin.l.136.§.non debeo melioris cond. capitu.79.l.60.hæredem.Ratio,ſup.titu.1.l. alienationis. Rüſvvich.paratit.

¶ TESTAMENTA.L.154.Celſus libro trigeſimooctauo Digeſtorum.

Omnia ferè iura hæredum perinde habentur,ac ſi continuò ᵃ ſub tempus mortis hæredes extitiſſent.

Dubium mouet l.omnis hæreditas,de acquiren.hære. l.hæreditas,54.de vſucap.l.nunquam,§.vacuum,31.l. penultim.§.nondum,de hæredibus inſtituend.l.non minus.FERE.De ſtip.ſer.l.vſufr.de acquiren. rerum do.l.hæreditas in multis, de iniur.l.1.§. quotiens, de pec.l.3.de vſuc.l.finali. Rüſvvich.paratit.

¶ TESTAMENTA. L.202. Idem libro decimo epiſtolarum.

Omnia quæ ex teſtamento proficiſcuntur, ita ſtatum euentus capiunt,ſi initium quoque,ᵃ ſine vitio cœperint.

ADDIT. a quidem.

Adde l.30.quod ab initio,l.non omne,§.in ſtip.l.penultim.Inſtitu.de leg §.an ſeruo,de reg.Ca.l.1.de teſtamen.l.qua ætate,C.qui teſtamen.fac.poſſ.l.4. Sim. de iudic.l.vbi cœptum, man.l.8. C. de vſu.tranſ.§. hoc,de petit.hære.l.ſed etſi,§.de.STATVM.EVENTVS.Hoc eſt certam conditionem exequendæ rei, vt Oldendorp. Vel effectum,vt Faber interpretatur. Sim.de verborum obligationibus.l. à Titio, §.fin. ad fin.Inſtitu.de exhære. libe. in princip. Ratio,de orig.iur.l.1. de pact.l.18.§. ſi quis paciſcatur. Rüſvvich.paratit.

¶ TESTAMENTA. L.125.Paulus libro quinquageſimoprimo ad edictum.

Pœnalia iudicia ſemel accepta, in hæredes tranſmitti poſſunt.

Ex titu.de lib.cau.l.vtique.Exc.l.112.§.1. iuncta l.39.ſicuti pœna,l.non ſolet deterior.Dubium facit de act. l.omnes pœnales,l.55.l.ſciendum,57.l.conſtitutionibus,32.C.ex del.de.l.1.C.quando lib.princ.da.l.1. Ratio,inf.l.182.l.omnes act. Rüſvvich.paratit.

¶ TESTAMENTA. L.511. Licinius Rufinus libro

ſecundo regularum.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio,ª ex poſtfacto conualeſcere non poteſt.

Hypotheſis capitis 30.quod ab initio l.201.1.quæſtio.1.cap.principatus,de reſ.in 6.capitu.ſi eo tempore,de ſenten.exc.in 6.cap licet,qui & à qui.l.ſeruo.Inſt.de exhære.lib. in prin.de teſtib.l.ſi filius,l.eius,de leg 3.l.1 §.1.C.de lega.l.ſeruus,de re.Ca.l.1.in prin.de leg.1.l.cætera.§.1.Inſt.eodem tit.an ſeruo,Inſt.quib.non eſt permiſ.fa.te.§. prætera, 16. quæſtio. 4. poteſt, verſic.quod ab initio,de elect.capit auditis. Poſtfacto.Hoc eſt,tractatu temporis,d.l.30. Eueutu ait Paulus l.2.§.fin,quod iuſſu.

¶ Testamenta. L.118. Paulus libro ſecundo ad edictum.

Quæ quidam inſcriptio admonet,quòd hæc reg.ad reſtitutionem in integrum pertineat,quo facit l. quod ſi,§.Scæuola,de min.

Prætor bonorum poſſeſſorē hæredis loco in omni cauſa habet.

De bo.poſſ.l.2.de con.& de.l.in conditionibus,§.ſi patronus,19.l.172.de acquiren.hæ.l.ſi mihi bona,§.ſed ſi mandauit,27.C.vnde liberi,l.1.Contrà de bo.poſſ.hæ pe.l.1.Exc.de bo.poſſ.contra ta.l.ſi ex.de leg.præſt.l.ſi duo. Poſt hanc l.in Flo. ſequitur,l.161.qui in ſeruitute, & cætera capitula ex Pau.& Vlp. libris ad edictū ſumpta,quoad perueniatur ad l. 200.quotiens, ex ſententia Ant.Auguſtini. Riiſvvich. paratitla.

¶ Testamenta. L.155. Modeſtinus libro ſexto differentiarum.

Qui perª ſucceſsionem quamuis longiſsimam defuncto hæredes ᵇ conſtiterunt,nō minus hæredes intelliguntur,quàm qui principaliter hæredes exiſtunt.

Addit. a al.ceſsionem. b al.extiterunt.

Hæc reg.ex vtilitate ſuſcepta eſt,C.de hære. inſtit.l.fin.reſpon.& §.& hoc,ſup.tit.1.l.ſciendum,l.hæredis ap.vbi Alc.de petit.hær.l.3.de acquirend.hære.l. quis filium,§.fina.C.de lega.l.in annalibus.Sim.ſup.titu.1.l.ex illa parte.Exc.ea quæ iuris ſunt, vt notat Bald.in dicta l.fin.Item quando dicitur de hæredibus infraſcriptis,l.qui liberis,§.hæc,§.fina.& ibi Barto.de vul. Et quando agitur de pœna,not.Bart.in l.mulcta, de con.& de.Bal.in dicta l.fina.Excipitur quoq; de op.lib.l.cùm patronus,§.1.C.de vſufr.l.cùm antiquitas.de ſuis,l.ſi plures. Iunge de con. & de.l.92.§.finali. Riiſvvich.paratit.

¶ Testamenta. L.ª92.Idem libro decimoſeptimo Quæſtionum. a al.l.91.

ᵇ Quotiens duplici iure ᶜ defertur alicui ſucceſsio, repudiato nouo iure quod antè deferē ſupererit vetus.

C.de iure do.l.ſuum,de leg.2.l.ſi duobus,C.de bon.poſſeſſ.ſecundum tab.l.1.C. ſi omiſſa cau.reſt.l.2. Nouo.Id eſt,teſtamentario & ſeparato,inf.l.190.quamdiu.ne obſtet l.ſi duo,§.idem.Iul §.ſi quis iurauerit, de iureiur.l.pluribus,de accept.l.illud,l.nec is,§.1. & ibi Ia.& Barto. de acq. hęred: argum. l.in agris, de acquiren.re.do.Decius hic latius.Riiſvvich.paratit.

¶ Testamenta.L.142.Paulus libro primo ad Vitellium.

Si nemo ſubiit hæreditatem,ª omnis vis teſtamenti ſoluitur.

Addit. a omne ius.

Al.præcedat hęc l.præcedentem,ſup.l.90.quamdiu.de his qui in teſt.de.l.proximè,de teſt.tu.l. ſi nemo, de ſer.leg.l.fin.de vul.l.qui plures.§.fin.de contra.tab.l.filium,§. ſi cum exhæredato. Inſtitu.quibus mod.teſt.infir.§.nam.& prius, de in iuſt. ꝛ p.teſt.l.1.in fin.de vul.l.36.§.ſi à patre,l.ſed etſi plures,§.ſi ex aſſe, de teſtam.tu.l.ſi nemo.1. Subiit.C.Theod. vnde liberi,l.1. Haereditatem. ſcilicet aut petierit bonorum poſſeſsionem.de bo.lib.l.ſi patronus,§.ex teſtamento. Soluitur. Hoc eſt,nullas vnquam vires ſortiri poteſt,Oldendorp.argum. l.decem, de verborum obligationibus.de iniuſt.teſtam.l.1.in fin. Excipe de vul.l.ſi filius,qui patri, de mili.teſtamen.l.miles ita hæredem,§.fin. Item ad pias cauſas legatum. Barto.ad l. prim. C. de ſacroſan. ecc. Bald. conſilio 187. Poſtremò niſi teſtator aliter diſpoſuiſſet, Dec.& Alexand.in l.nemo poteſt, de leg.3. Ratio,de lib.& poſthu.l.inter cætera. Inſtitu. de leg.§.an hæredis,de qua latiùs Cag.hic & Iaſ.in d.l.eum.in 2.No. Riiſvvich.paratit.

¶ Testamenta. L.148.Idem libro decimoſexto Digeſtorum.

Si quis prægnantem vxorem reliquit,non videtur ſine liberis deceſsiſſe.

Quando di.leg.ce.l.is cui,de acquirend.hæ.l.cùm quidam,§.quod dicitur. Videtur.Sup.titu.1.l.qui mortui,de colat.bon.l.fin. de ventre in poſſ.mit. l.moriens,§ ſed etſi incertum. Ratio,de ſtatu hom.l.qui in vtero.Sim. Inſtitu.de ſti.ſer.in princ.ſup.l.1.qui actionem,ſup.l.141.quod iuſſu.ſup.titu.1. non eſt ſine liberis,C.de cond.inſer. l. prima,in fin. Sim. ad Treb.l.ex facto,§. ſi quis rogatus, de leg.ſecund.l.cùm pater,79.§.volo,l.Lucius,§.fina. Exc.ſup. titu.1.l.quærit.Rom.conſilio quadrageſimo octauo.Caſtren.89.in antiquis. Deceſsiſſe. Interim ſcilicet,quo magis deficiat vel impleatur cōditio, quādo di.leg.ce.l.15. Riiſvvich.paratit.

¶ Testamenta. L.149.Idem libro decimoſeptimo Digeſtorum.

Vbiª pugnantia inter ſe in teſtamento iuberentur,neutrum ratum eſt.§. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata ſunt.

De cond.indeb.l. Titius,C.de fid. inſtr. l. ſcripturæ, de ap.capitu.ſolicitudinem.C.de fur.l.1.de con.& de. l.ſi is qui ducenta, §. vtrum. Pugnantia,ſcilicet vt conciliari nequeant, ſecundum Bartol.& Oldendorp. Vide apud Cagno.7.fallentias.

§.Natura.Argum.de iuſt.& in.l.ius ciuile. Ratio,l.impoſsibilium,146.l.143.verum.C.de contrahen.ſti.l.non moriturum,C.de furt.l.1. Riiſvvich.paratit.

¶ Testamenta duo eodem tempore facta ſi non apparet de prioritate,propter incertitudinem neutrum valet.argum.l.duo ſunt.ff.de teſta.tute. Rom.ſing.ccxliij.Old.conſi.j. verſicu. attendatur. vbi all.l.in tempore.§ j.ff.de hære.inſtitu.& l.eum qui duobus.ff.de acquiren.hære. Ang.inſt.de ademp.leg.in fi.Iaſ.& Dec.in l.fi.C.de edict. di. Adr. tollen. Boer.quæſt.xxxij.nume.2.& 3.

Fallit j. quando eſſent duo teſtamenta facta eodem die vnum à notario forinſeco, & altero à notario Veneto, quia eo caſu teſtamentum à notario Veneto confecto præualet omnibus aliis teſtamentis factis à notario forin.per capitu.primum, de ſtatu.iij.lib.

Fallit etiam,quando alter ex hæredibus ſcriptis poſſideret, quia commodum poſſeſsionis hoc ſibi beneficium tribueret, ſecund.Dec.in l.fin.numer.53.C.de edict.di.Adr.tol.& And.Sicul.in capit.j.de prob.Car.conſilio xlv.in prin. Roma. conſilio clix.ſuper

eo.verſ.

eo.verſ.iij.Bal.in l.j.verſi.quæro quando duę ſententiæ.C.quando prouoca.non eſt nece. Albe.in l.quotiens duobus.C.de rei vend. vbi tenet,quòd ſi quis habet poſſeſsionem rei venditæ,vel donatæ per precarium, vel per perceptionē vſusfructus præfertur habenti realem:& hanc opinio. communem tenuit Guid.Papa,quæſtio.cxij.in prin.

Fallit iij. quando in altero teſtamento eſſet inſtituta pia cauſa,ſecund. Ro. in authentic. ſimiliter. in xij. ſpeciali.C.ad l.Fal.quia illud præualeret.Bald. Ang. & Cyn.in l.cum multæ,quæſtio.vltim.C.de dona.ante nup.Bald.in l.multis,in fin.ff.de ſtatu. homi. Barto. in l.hæc conditio. §. cum ita.ff.de condi,& demon.

Fallit iiij.quando in vno eſſet clauſula derogatoria facta cum clauſula non obſtante quocunque alio teſtamento,ſub quibuſcunque verbis,vel ſub quacunque forma verborum concepta,quia iſtud præualeret altero,ſecun.Franc. Aret.in l.ſi quis.ff.ſi quis omiſſ.cauſa,& Boer.Socin.in l.ſi mihi & tibi.§.in legatis.num.7.ff.de leg.j.

Fallit v.quando in altero eorum eſſet appoſitum iuramentum,quia habet vim clauſulæ derogatoriæ ,ſecundum Socin.in d.§.in legatis.numer.2.verſicu.vj. Ioan.Andr.in capit.quod ſemel.de reg.iur.in vj.hoc idem Bal.Aret.& Caſt.in d.l.ſi quis in princ.de leg. 3. Iacob.Nouel.reg.207.

¶ TESTAMENTA.Paulus libro tertio, ad Sabinum. Lex xij.

In teſtamentis plenius voluntates teſtātium a interpretamur.

ADDIT. a interpretantur in P.florent.

Coniunge l.fundi.de vſ.& habit.& cap. cùm dilecti, de don.nam agitur de intereſſe publico,quod teſtamēta habeant locum.l.vel negare.ff. quemadmo. teſta.aper.l.Gallus.§.ſcis.vbi Bald.ff.de lib.& poſt.& Barto.l.ex hac ſcriptura.ver.oppono de lege. ex facto. ff.de donat. Viuiennus.

¶ TESTAMENTA. L.12.Paulus libro tertio ad Sabinum.

In teſtamentis plenius voluntates teſtantium a interpretantur.

ADDIT. a al.interpretamur.

Coniunge de vſu.& ha.l.fundi,l.plenum,§.etſi pecoris, infr.l.18.quæ legata,l.17.cùm tempus, de don. capitu.dilecti,de tri.leg.l.1.§.primo.de inoff.teſt.l.ſi pars iudicantium,10. C.de fid.lib.l.cùm inter,C.de inoff. teſtam.l.ſi mater,de acquirend.poſſeſſ.l.13.§.quæſitum,de con.& de.l.quæ conditio,de verbotum obligationibus.l.qui inſulam,C.de inſt.&ſub.l.11.§.quanquam,§ ſi ſic.iuncta l.in vendentis,l.final. C.de contrahend.empt.Ratio,quemadmodum teſt.ap.l.Vel. de libe.& poſthum.l. Gallus,§.quòd ſi is , de iis qui not.infam.l.ſecund.§.exercitum,& ad vtramque legem Bart.de agri.& cen.l.quemadmodum, de don. in 6.l.ſi ſponſus,ſup.§.ſi quis rogatur.Huc pertinet l. 7.C.de fideicommiſ.PLENIVS.Hoc eſt integrius, ſecundum Franc.Secus de lega.3.l.nummis,de leg.1. l. cùm ſeruus,§.Seio.Cc.Inſtitu.de lege Fuſia,§.fin. & de verborum obligationibus.§.ex conditionali, iuncto §.ſin autem aliquid, C. de cadu.toll.l.ſi pactum, de proba.dici enim ſolet, In contractibus plenam, in teſtamentis pleniorem,in beneficiis pleniſſimam eſſe interpretationem faciendam,C.de contrahen. empt.l.in ementis,de conſt. Prin.l. penultim.C. de bon.vac.l.ſi quando,quæ res pigno.ob.l.fin.C.vt ac. & ab h.l.1.de fun.Inſt.l.12.§.idem,de vi.& tri.leg.l.penultim.nam ex natura actus plerumque dubia interpretamur,Lor.axiom. 103. inf.l.in ambiguis,l. quoties dubia.l.libertas,de ali.leg.l.is cui annua , de teſti.capitu.licet ex quadam,Inſti.de hæredibus inſtituen.§.impoſsibilis,Inſtit.de inutil.ſti. §. ſi impoſſibilis,de leg.1.l.ſi mihi,& Inſtitu. de verborum obligationibus.§.loca,.de acquirenda poſſeſſ.l.cùm hæredes,in princip.C.in quibus can. in int.l.3.C.de vſu.l.3.de leg.1.l.huiuſmodi,8.§.ędes ,de dolo,l.7.§.nō ſo.C.de edicto diui Hadria.l.final.de min.l.minor viginti quinque anno.cui fideicomm.de leg.1.l.quæ de lega.Lor.axiom.103. TESTANTIVM.Cc. C.de fideicommiſ.l.7.voluntatis,ad fin.Ad legata extendit legem Oldendorp.contra ſententiam Dec.per l.Titiæ textores.Probatur latiùs per l. 11. §. quanquam, iuncta l.in vendentis,l.fina.C.de contrahen,empt.l. Ab.§.etiam,de leg.1.iuncta l.liber,de verborum obligationibus,per l.3.§.1.de vi.tri.le.l.qui penum, §.fin. per l.namque,iuncta l.1.§.licet , de peric.& com. rei ven.C.com.de leg.1.iuncta l.ſeruum, C. de rei vend. §.l.ſi mihi,& §.1.iuncta l.loca,de verborum obligationibus. INTERPRETANTVR. Hoc eſt, exponuntur, ſi de reb. dub. l.25.cùm in teſtamento. Rüſvvich.parat.

¶ TESTIFICARI in criminalibus nemo priuilegiatus cogitur,etiam in foro canonico;vt eſt text.gloſſ. & docto. in capitu. dilectus. de teſtibus cog. & Innocen.in capitu.j.eodem titu.& in capitu.ſuper eo. extrà,eo.titu.

Primò fallit , quando veritas aliter haberi non poſsit, vt in capitu.peruenit.el ij.extrà,de teſtibus cogen.

Secundò fallit, quando teſtes ſubtraherent ſe timore partis aduerſæ.d.capitu.ſuper eo.vel malitia partis: vt voluit Innocen.in d.capitu.primo,& vt oo.in d.c. ſuper eo.ſecundum do.Nico.in præalleg.c.dilectus, extrà,de teſtibus cogen.

Tertiò fallit,quādo eſſet crimen vituperoſum,putà hęreſis,dilapidatio,& ſimonia:cum tunc cogantur teſtes etiam ſi crimen ſit occultum.extrà de accuſ.capitulo,qualiter.el ſecūdo,de hæret.capitulo,ad abolendam,ſecundum Hoſt.& Ioan.And.in d.cap.dilectus.& Innoc.in d.c.j.

Quartò fallit,quando quis perſeuerarit in crimine manifeſto.extrà,de vita,& honeſta.cleric.capitu.vt clericus,ſecundum Innocen.in d.capitu.j.qui idem dicit eſſe , ſi ita duceretur quis ad probandum quòd quis ſit condemnatus de crimine:cum tunc cogatur,ex quo crimen eſt factum notorium per ſententiam,eſt enim tūc peccatum celare veritatem, idem ſi ducatur contra infames , vt Infamia probanda ſit, ſecundum Innocen. ibi, & Ioan. Andr. in dicto capitulo dilectus.vbi etiam gloſſ.hoc tenuit. B.Soc. regu.509.

¶ TESTIFICARI qui cogi poſſunt,vel non. Filius contra patrem non cogitur teſtificari.l.parentes.ff. de teſtibus.

Fallit vt per Campeg.in tractat. de teſtibus, concluſio.147.

Frater contra fratrem non cogitur dicere teſtimoniū, not.in l.lege Iulia.ff.de teſtib.

Fallit in 4.caſib.vt per Campeg.in d. tract. concl. 148. & 251.& 252.

Ampliatur in 2.caſibus,& limitatur in 5. à Petr. Duen. regu.384.

Vxor non cogitur dicere teſtimonium contra maritum,vel econtra,l.item lege , §.parui , ff. de verborum ſignificatio.

Fallit vt per Campeg.reg. 149.

Agnati vel cognati nõ cogunrur dicere testimonium, l.lege iulia, de testib.

Fallit in 3.casibus, vt per Campeg.in dicto tracta. conclusio.150.

Senes non coguntur venire ad testificandum quando impleuerunt annos 70.l.inuiti, ff. de testibus, l.3.ff.de iura.calum.

Fallit in 2.casibus, vt per Campeg. in d. tracta. conclusio.156.

Valetudinarij non coguntur dicere testimonium, l.inuiti, ff.de testib.

Fallit in 3.casibus, vt per Campeg. in dicto tract. conclusio.157.

Libertus non cogitur dicere testimonium contra patrouum, l.libertorum, C.de testib.

Fallit in 2.casibus, vt per Campeg.conclu.158.

Vasallus non cogitur testificari contra dominum, Saly.in d.l.liberorum.

Fallit in 2.casibus, vt per Camp.conclu.159.

Existentes in magistratus, vel absentes causa reipublicæ non coguntur venire ad testificandum. fallit vt per Campeg conclu.160.

Testificari etiam in criminalibus nemo priuilegiatus cogitur etiam in foro canonico, gloss.& doct.in cap. dilectus, de restibus cog. Fallit in 4. casibus, vt per Socin.regul.417. fallit etiam quando veritas aliter haberi non potest, nam etiam tunc priuilegiati testificari coguntur. DD.in cap.super eo, de testib. co. Fallit hæc limitatio in 3.casibus, vt per Camp. in d. tracta.conclu.162.

Quomodo cognoscatur quòd testis deponit inuitus, declarat Camp.in d.tract.conclu.162.

Testis qui non debuit, examinatus, in quibus casibus, faciat fidem, declarar Campeg in d. tract. concl.253. & 254. & regula est, quòd faciat indicium, gloss.& Barto.in l.maritus.ff.de quæst.

Fallit in 6.casib.vt per rel.in c.cum dilecti.de accu.

Testes qui aliàs non sunt idonei, in subsidium idonei reputantur, capit.veniens, el 2.de testibus, capit.fin. de testibus.

¶ Testari permittens aliquem de re sua, sibi præiudicat.text. est in l.sicut.§. venditiones. ff. quibus mod.pign.vel hypoth.sol.quem text.reputat singularem Bald.in capitulo j.§. præterea. quibus modis feud.ami.in vsibus feud.& in l.venditioni.C. de vsucap. pro empto.est similis in capitu.primo, in prin. de prohib. feud. alien. per Federicum. quem text. Bald.ibi ad hoc notat.

Amplia, nedum quando testator legans rem alienam præsente domino, sciebat alienam, sed etiam si ignorasset, & suam credidisset. Ita Baldus & Salicet. in l. cum alienam.C.de legat.

Limita, quia ad hoc vt procedat dicta regula, requiritur quòd talis rei dominus expressè consentiat: nec sola præsentia cum taciturnitate sufficeret ad inducendum consensum. Ita limitat dictum §.venditioni, Alexand.in consilio xx.volum.iij.incip.ponderatis his, quæ in themate narrantur, quod refert commendando Ias.in d.l.cũ alienã, vbi dicit hoc alibi in specie non legisse, & quòd in hoc multi deciperentur, & illud reputat mirabile idem Iaso.in l.cum proponas.la j.prope fin. C. de pact. & vtrobique sequitur & commendat ampliationem Bald.& Salice. de qua suprà, & vide, vbi ponit aliam limitationem. B. Dias, regu.736.

¶ Testandi facultas clerico concessa intelligitur de primo actu testandi. Dec.in terminis, consil.512. conc.simil.ratio, quia dispensatio est odiosa, ideo ad primum actum restringenda. capitu. non potest. §. 1.de præb.6. Archidiaco.capitu.1.de fil.presbit. 6. Alber.in 2.part.star.quæstio.181.simil. Barto. l.1. ff. ad l. Iul.maiest. Veron.consilio 77.Cuman.consil.14. Anto.consilio 31. Cyn.l.veluti.§.hęc vox.ff.de eden. Bal. l.1.quæstio.4.C.de his, quæ pœnæ nomine. Alexand. consilio 70.volumine secundo. Veron.consilio 67. Specul.in titu.de arbitr. §. excipitur. Bald. capitu. fin.de consuetud.idem leg.licet.quæstio.4.C.locati. Medic.reg.4.

¶ Testatus pro parte, & pro parte intestatus * regulariter quis decedere non potest. vt l. ius nostrũ. de reg.iuris.cum si. B.Socin.reg.495.

Additio.

* Intestatus. Adde Cor.in consilio xxxv. inci.in casu, in literat.in ij.par.& cons.lxxxv.inci.plura. in litera g.in iij.part. B.Vad.

Primò fallit, quando pupillus fuit à patre institutus, & filius naturalis substitutus, qui filius immiscuit se legitimè ipsi hæreditati, & per consequens pater in totũ testatus decessit, deinde decessit in pupillari ętate.& sic habet locum pupillaris, substitutio de filio naturali facta certè: licet in substitutione pupillari etiam veniant bona testatoris: vt l.sed si pupilli.§. ad substitutos.ff. de vulg.& pu.tamen quia filius naturalis non potest de bonis patris naturalis capere, nisi certam partem, id est, vnciam, l.ij. C.de na.liber.illam tamen capiet, sed residuum habebunt hæredes pupillares ex immistione prædicta, sed alia bona pupilli aliunde quæsita habeat ipse filius naturalis ex substitutione pupillari: & sic non venient venientes ab intestato ipsi testatori: cum habeat locum causa restati: sed venient venientes ab intestato ipsi pupillo & per consequens ipse pupillus decedet pro parte testatus: quia in pupillari substitutione quæ est ipsius test. vt Instit.de pu.substi.§.j.& pro parte intestatus, valet in bonorum patronatus residuo per mixtionem quæsito: quia illis non venit datus substitutus, & sic ista regula fallit, quando quis non sibi facie testamentum sed alteri: vt pater in filio. pupillariter substituendo filium suum naturalem, & pro hac fallentia allego text. valde not.in l.si is qui.ff.de vulg.& pu.& nota quia nouum est & pulchrum.

Secundò fallit in casu authen.si qua mulier.C.de sacrosanct.eccles.

Tertiò fallit in casu l.j. & ibi affirmat Bald. C. de secund.nupt.

Quartò fallit in casu l.si arrogator.ff.de adopt. secun. Imol.in l.dotem.ff.solut.matr.& in l.si is qui.

Quintò fallit in casu, quem ponit Angel.& refert Ioan. Andr.& Ioan.de Imo. in l.ij in princ.de vulg.& pup. sub.quando filius miles substituit filio suo vulgariter, & talis filius reditus erat in patria potestate aui: nam tenebit substitutio tantùm quò ad bona testantis, per l.miles ita.§.si exhæredato.ff.de test.mili.& sic pupillus decedet pro parte testatus, & pro parte intestatus, si primò moriatur pater pupilli, demum auus, posteà pupillus, & hoc priuilegio militis.

Sextò fallit, fauore piæ causæ secundum Barto.in l.j. C. de sacrosanct.eccles.per text.in l.si miles vnum.ff.de test.milit.tenet Bald.contrarium in d.l.j.

Septimò fallit in casu authen. ex causa.C. de lib. præte. vbi legata conseruantur ex testamento: institutio verò non: sed ab intestato, ex quo sequitur etiam vnum mirabile, vt dicit etiam Paulus de Castr. ibidem.

dem, quòd legata debentur ex testa. quia hæreditas aditur ab intest. quod est not. ad limitationem & ampliationem gloss. not. in l. qui filius. §. seruus. ff. de hære. instit.

Octauò fallit in casu quem posuit Ioan. de Imol. in leg. Marcellus. §. qui libertaudo. ff. ad Trebel. videlicet si miles substituat extraneo post aditam hæreditatem in peruenientibus ab eo, qui præfuit. l. neque enim. §. si deportatur. de testa. milit. & habetur in l. in testamento. C. eod. titu. & illi cui substituit nullo condito testamento: licet ipse Ioan. loquatur de duobus testamentis, tamen hoc sentit, vt ibidem.

Nonò fallit etiam in casu leg. cum multa. C. de bo. quæ lib. quia cum filiusfa. possit testari in bonis sibi donatis ab Imperatore vel Augusto, ad instar castrensis peculij. vt ibi iuncta l. fin. C. de inoffi. testa. poterit circa alia remanere intestatus.

Decimò fallit quia licet testamentum expugnetur de iure prætorio: tamen remanet validum de iure ciuili, ergo de iure prætorio decedit intestatus: sed de iure ciuili testatus. leg. si filius qui in potestate patris. ff. de lib. & posthu. leg. cum seruus, instit. de inoffi. testa.

Vndecimò fallit in casu nota. quem ponit Angel. in authent. ex testamento. C. de secund. nup.

Duodecimò fallit in casu leg. qui aliena. §. interdum. ff. de acqnir. hæred. & ibi per Io. de Imo. & d. Pau. de Castr. qui etiam alleg. gloss. in leg. iij. ff. de acquiren. hæred. & ibi per Ioan. nam si tu es hæres ex testaméto, & Titius est tuus ab intestato, tamen est hæres ex testamento mediante persona tua: vnde tu diuersis respectibus decedis testatus & intestatus, nam non respectu personæ primi defuncti, sed respectu tui decedis intestatus.

Tertiodecimò fallit, quia in dispositione legis potest fieri quòd quis potest pro parte decedere testatus, & pro parte intestatus. ita dicit Bald. in leg. j. C. de sum. Trin. versi. sed præposito quòd valeat statutum, &c. xx. alle. & no. per gloss. in leg. in substitutione. ff. de vulg. & pup. cui adde quòd dispositio vnius non intelligitur hoc velle in duobus: vt est text. & ibi Bart. in l. si ego.

Fallit xiiij. videlicet præsupposito quòd valeat statutum quòd pater posset filium suum instituere spuriũ, non operabitur circa bona sita extra territorium statuentis, per Bald. in d. leg. ij. in fin. ff. de of. procon. & idem tenet Bald. in d. l. j. de sum. Trin. & facit quod statim dicitur.

Quintodecimò fallit, quando statutum disponeret quod filiusfa. possit testari, quia non extenditur ad bona sua sita extra territorium statuentiũ, regula enim, ius nostrum. & l. j. §. ex fundo. cum si. ff. de hæred. instit. procedit in eo qui potest totum testari. l. fin. suprà de inoffi. test. secundum Bal. in d. leg. j. C. de sum. Trin. versi. quæritur vtrum istud testamentum, &c. dicit idẽ tenere Bar. & vide ad idem Io. de Imol. in l. post dotem. in fin. ff. solut. matr.

Sextodecimò fallit in casu Instit. de legi. agna. tu. ver. quod autem lex. vbi quò ad tutelam quis decessit intestatus tantùm.

Decimoseptimò fallit in casu d. l. si cum patrono. ff. de bon. poss. vbi per bon. poss. contra tab. & secundum tab. Ratio est quia per contra tab. non aduocat totam hæreditatem secundum Ang. in l. postremo. & ibi dixi. C. de bon. possessio. contra tab.

Decimooctauò fallit per eandem rationem vbi similiter concurrit contra tab. & secundum tab. videlicet quando præteritus est in eodem gradu quo institutus, & sic institutio & præteritio in eodem gradu versantur. text. est not. in l. si duo. & ibi not. de leg. præstan. & dixi in d. l. postremo. Ange.

Decimononò fallit, vbi similiter concurrunt ad facultatem conficiẽdi vtramque hæreditatem, quam futurus declarat euentus: videlicet in casu l. illud. §. fin. ff. de bon. possess. contra tabul. cuius ratio potest esse, quia si natus esset posthumus & viueret, & iam natus institutus, occurreret bon. poss. contra tab. & secundum tab. quia præteritio & institutio versarentur in eodem gradu, per d. l. si duo. vt suprà nota.

Vigesimò fallit in casu, quem dicunt esse in d. l. qui se patris. in vna fallentia, in dubio an in suitate sit locus successorio edicto.

Vigesimoprimò fallit in casu quem dixi in l. postremo. C. de bon. possess. cont. tab. & ibi est text. secundum vnum intellectum.

Vigesimosecundò fallit in casibus, qui colligi possunt: in auth. hoc ampliùs. C. de fideic. vbi loquitur de legitimatione filij, interdum loquitur quòd quis desinit esse hæres ex testamento. & ampliatur etiam habere locum in hærede alterius personæ non institutæ nec substitutæ. quinimo cum venientibus ab intestato. vt ibi est text. not. facit glo. fin. ibi, vt per te ipsum colligere poteris. scias etiam quòd sic quis non potest decedere regulariter pro parte testatus: ita nec quis pro parte intestatus: vt l. j & l. si solus. ff. de cond. instit. & per Barto. in l. fin. C. eod. tit. ille etiam casus vulgaris est quòd quis potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. l. certe. ff. de inoffi. test. vbi verba sententiæ tanquam stricti iuris in vna parte, non extenduntur ad aliam. facit l. prima. C. ne plures vna sententia. B. Socin. re. 495.

¶ Testator legans domũ simpliciter, intelligitur legare vnam de illis, quas habet in patrimonio. l. iij. & ibi Barto. ff. de vino oleo triticóque lega. & electio est hæredis.

Primò fallit, nisi testator haberet plures domos, vnam in domicilio, & aliam extra: quia tunc debetur illa, quæ est in domicilio. l. quæ conditio. §. j. ff. de cond. & demon.

Secundò fallit nisi ex coniecturis apparet testatorem sensisse de certa domo. de quo in l. sed & si susceperit. ff. de iudi. Soc. re. 492.

¶ Testator legans rem simpliciter, censetur tantummodo legare ius quod habet in re, quicunque legauerit. l. si domus. §. si fundus, ff. de legatis primo. & ibi docto.

Amplia idem esse in donatione inter viuos, quia donando rem simpliciter, non videtur donasse nisi illud ius quod habet. cap. pastoralis. de donatio. & Barto. in l. prædia. C. de colla. fun. fisca. lib. xj.

Amplia secundum Imol. & Alexand. in d. §. si fundus. etiam si sit ius putatiuum: vt not. Barto. in l. si sic. §. fin. de lega. j.

Amplia etiam, siue hoc ius insit in re, siue in spe tantùm, licita tamen. l. seruum filij, in princ. cum glo. ff. de lega. primo.

Amplia etiam, quando testator habebat tantum actionem personalem ad rẽ legatam, vt quia emerat sed nondum fuerat tradita: vt probatur in l. apud Iulianum. §. idem Iulianus. ff. de legatis primo.

Amplia, quando testator haberet ius pignoris, tunc censeretur legando illam, solum legare ius hypo-

rhecæ quod habet, vt per Bart. in l. fideiussor obligari. ff. de fideiusso. & Bald. in leg. fin. C. de hæred. vel actio. vendi.

Amplia etiam, quando testator haberet rem communem cum alio: quia intelligitur legare partem suam. leg. serui electi. §. fin. de leg. j. & hoc procedit nisi fuisset factum legatum per distinctionem totum vel omne: vt probatur in leg. Iulianus. in prin. de leg. iij. vel nisi haberet rem communem cum hærede. l. vnum ex familia. §. si rem. ff. de leg. ij. & l. cum filius. §. dominus. eod. titu.

Amplia etiam, si ius quod habebat testator esset finiturum morte ipsius testatoris: vt in vsufructu. l. quod in rerum. §. j. & ibi Ias. ff. de leg. j.

Primò fallit, quando ignorabat testator aliquod ius in re legata habere: quia tunc legando rem simpliciter, videtur in totum legare, non respectu illius, qui in ea ius habebat. leg. seruum. §. j. & ibi Bart. ff. de leg. primo.

Secundò fallit, quando testator habebat solùm ius possessionis: quia tunc legando rem simpliciter, non videtur legare ius quod habet in re: cum aliud sit res, & aliud rei possessio. leg. si duo. §. fin. ff. vti possidetis.

Tertiò fallit, quando testator habet dominium rei, quã legat, sed est pignorata: quia tunc censetur grauare hæredem quod ea redimat secundum dispositioné legis, si res obligata. ff. de legatis j. & l. prædia. C. de fideicommis.

Quartò fallit quando testator habebat solum ius seruitutis realis in fundo legato: quia talis seruitus non potest deberi ei qui non habet prædium dominantem. l. j. ff. com. præ.

Quintò fallit quando testator habebat nudam proprietatem rei legatæ & vsus fructus erat alienus: quia censetur velle quod hęres redimat vsumfructũ, & illum præstet legatario. ita videtur probare text. in leg. Mæuius. §. fundum. ff. de legat secundo. secundum Imol. ibi, & in capitulo pastoralis. ff. de do.

Sextò fallit in titulo oneroso, vbi non fit restitutio ad ius concedentis, nisi emptor de hoc scientiam haberet, vel nisi pretij qualitas aliud suaderet. leg. si quis domum. §. hinc subiungi. ff. locati. & leg. fin. in verbo, nesciente. à contrario sensu. C. de communiũ rerum alien.

Septimò fallit quando legans, vel donans ipsam rem, intendebat legare ius quod in ipsa re habebat: secùs quando intendebat legare ipsam rem totaliter: quia etiam respectu illius iuris quod habebat nõ valet. leg. si is qui putabat. ff. de acqui. hære. ita vult Abbas in capitul. quod aut. in fin. de iure patronat. B. Socin. re. 493.

¶ TESTATOR in dubio videtur minus grauare hæredem quàm sit possibile, l. vnum ex familia, §. si rem, ff. de legat 1.

Ampliatur & limitatur in 7. casib. per Ias. in l. si domus, §. si fundus, ff. de leg. 1. nu. 10.

Si testator plures vocat sub nomine collectiuo simul cũ alio tertio, illi plures habentur loco vnius, l. si quis duobus, C. de impub.

Fallit in 7. casib. quos not. Ias. in d. l.

Testatoris voluntas semper est seruanda, & magis attendenda quàm verba, leg. si quis filium, C. de lib. præte. l. in conditionibus primũ locum. C. de cond. & de.

Fallit in 2. casib. secundum Ias. in d. l. si quis filium. Don. Fina, lib. 2.

¶ TESTATOR habens aliquod ius in re quam legat, intelligitur tantum illud ius legare, cuicunque leget. Text. est in l. si domus. §. si fundus. ff. de legat. j. & ibi notant Docto. vbi gloss. allegat concordantes: & vltra eam est text. in l. si Titio & Mæuio, in princip. & in l. si domus. §. j. ff. de lega. ij.

Amplia hanc regulam septem modis, & limita totidem, vt per Iason. in dicto §. si fundus. B. Dias reg. 736.

¶ TESTATOR pignorando, vel hypothecando rem legatam, videtur legatum adimere, & reuocare. Text. est in l. qui post testamentum. C. de lega. & in §. si rem suam. Insti. eo. & hoc nulla facta distinctione, an necessitate vel voluntate pignorauerit, quod sentit glos. in d. §. si rem suam. vers. idem rescripserunt.

Limita primò, si testator talem rem legatam pignorasset pro tanto, quòd non est verisimile illum luere eam, quia tunc illa pignoratio haberet vim alienationis. Bartol. sing. in l. rem legatam. versic. fin. ff. de adimen. leg. fundatur per l. antepen. in prin. ff. de leg. iij. & per l. legata. in fi. ff. de suppell. leg. tenet etiam Ange. in d. l. qui post. & ibi Paul. quos ibi refert, & sequitur Alexand. & Iason. in princ. qui dat rationem, quia pignorare rem pro tanto quantum valet, censetur totalis alienatio: & istam conclusionem vltra prædictos tenet Ioan. Fab. in d. versic. idem rescripserunt. & Christoph. in §. si quis rem. vbi legit d. §. si rem. eod. tit. pro quo facit not. dictum Bald. in l. voluntas. C. de fideicom. vbi dicit, quòd si dedi tibi rem cum pacto, ne exeat manus tuas, & tu pignoraueris pro æquiualenti pretio, per hoc videris conuentioni contrauenisse, quia non est verisimile quòd amplius lues dictam rem: quod refert Iason in l. manumissiones. ff. de iustit. & iur. vbi ponit alios docto. idem sequentes. Considera tamen quòd Ioan. Fab. vbi suprà, videtur velle, quòd vt videatur reuocatum legatum isto casu, requiritur quòd res sit pignorata pro quanto valet, & plus, & quòd sit impotens pignorans ad redimendum, quæ si copulatiuè debent concurrere, vt ipse dicit, restringit multum istam limitationem: ideo cogita, quia alij Doctores hoc non tangunt, sed videntur solum requirere, quòd sit verisimile quòd illam non luet, licet non sit impotens ad luendum: istam tamen principalem limitationem sublimita, quando testator pignoraret rem, quæ fuisset maiorum suorum, quia tunc etsi pro quanto valet, pignorauerit, verisimile est quòd eam redimet. Ita dicit Paul. in d. l. qui post. & ibi sequitur Iason & Alexand. in fin. licet Iason eum non referat: idem tenet vltra eos Christoph. in d. loco, quando quis pignoraret fundum vicinum, vel domum parentum, vel librum in quo diu studuit: in quibus rebus cadit affectio, & sic est verisimile quòd etiam si pro iusto pretio pignorauerit, nihilominus redimet.

Secundò limita, quando maritus, rem, quam vxori donauerit, matrimonio constante pignori dedit: quia per hoc reuocatur donatio, & sic amplius morte non confirmabitur. Ita limitat Ias. in dicta l. qui post. per iura ibi allega. in gloss. quod intellige secundum eum post Barto. in d. l. rem legatam. quando maritus specialiter obligasset rem donatam, secùs, si generaliter, quia tunc non reuocatur: quod ibi voluit ante eum Alexan. quem ipse

ipse subtexuit, & refert eosdem doct. quos ipse Iaso.refert: & (si bene aduertas,) ista non est limitatio, cùm regula loquatur de reuocatione legati, & ipsi in reuocatione donationis. Rationem differentiatis inter vtranque, vltra Iaso. ibi, vide per glo. quam ipse non allegat in dicto §. si rem. & per Fab. vbi supra. B.Dias, re.638.

¶ Testator non potest hæredi remittere confectionem inuentarij. Ita Bal. in leg. si. §. cùm igitur. C. de iure delib. Bart. & alij in leg. nemo potest. ff. de lega. j.

Limita, quòd illud est verum in præiudicium creditorum hæreditariorum, qui tractant de damno: sed in præiudicium legatariorum seu fideicommissariorum, potest, secundum Paul. in d. leg. nemo potest. sequitur Ias. in leg. cum necessitatem, in fin. C. de fideicom. vbi refert Alexand. idem tenentem. B.Dias, re.740.

¶ Testator reliquens alicui debita sua ad hoc, vt legatum valeat debet exponi id est credita. argum. leg. quoties. ff. de reb. dubiis. leg. labeo. C. de fideic. Bal. & Saly. rubr. C. de reb. cred. fallit quando nõ est ratio impropriandi verba. leg. non aliter. ff. de leg. 3. secundò fallit si aliud appareat de mente disponentis. l. item. ff. de pactis. Tertiò fallit quando testator vtitur verbis onerosis. l. si hæreditatẽ. ff. mãdat. Bap. in trac. de correl. nu. 131. in term. huius reg. Med. re.9.

¶ Testator simpliciter relinquens fratr. minorib. pictantiam, vt dicunt, in festo sancti Fran. intelligitur semel tantum atque de prima vice. l. cum quidam. ff. de annuis leg. Alex. consi. 16. numer. 7. vol. 4. Dec. conc. simil. consi. 512 numer. 6. Ias. cons. 36. volum. 3. Socin. Iun. consil. 25. volum. 2. Ias. l. in diuortio. §. quod in anno. ff. solu. matri. l. in duobus. §. si ei. ff. de iur. iurando. Med. re.4.

¶ Testator si instituat aliquem hæredem, & si sine liberis decesserit, substituat Gaium, posito quòd ille habeat filios, illi filij non intelliguntur tacitè substituti: quia licet sint positi in conditione, non videntur positi in dispositione. Probatur ista conclusio ex gloss. quam ibi sequitur Bart. & alij in leg. Lucius. la ij. ff. de hæred. instit. in gloss. fin. quam communiter approbari asserit Ias. in leg. generaliter. vers. secundò ex ista. C. de instit. & substit. & in leg. in legatis. C. de legat. & eam dicit magis communiter approbari idem Ias. in leg. j. C. de pact. vbi per mediam ferè refert doctores illam sequentes.

Limita primò in legatis, quia in eis tales filij videntur tacitè substituti: & regula nostra procedit in hæreditatibus. Ita limitat Iason in d. leg. in legatis. in lect. Floren. quam dicit pulchram, notabilem, & vtilem, & multum sibi placere, qui refert rationem diuersitatis, quam ibi tradidit Ang. eam dicit singularem idem Iason in d. leg. j. licet de hoc dubitet. B.Dias, reg.739.

¶ Testator si refert se ad id, quod non reperitur, vel postea non sequitur, an valeat testamentum? dic quòd non, nisi testator vlterius processerit, ita not. leg. si donatio. C. de dona. leg. Lucius. §. quisquis. ita. ff. de leg. 2. not. leg. qui plures. ff. de vsufr. leg. si quis ita. ff. de hæred. inst. Iaso. leg. admonendi. numero 41. ff. de iur. iur. Paris consilio 19. numero 17. volumine 2. item not. sufficere institutionem hæredis fieri per relationem. Doct. com. leg. asse toto. ff. de hæred. inst. vbi fundatur tota ista regul. leg. iubemus. C. de testamen. l. hæredes palam. ff. eodem titulo. Bal. l. captatorias. quæstio. quinta. C. de testam. milit. Nicol. de Neapol. l. his verbis. ff. de leg. 3. Medic. reg.16.

¶ Testator si relinquit vxori suæ vsumfructum omnium bonorum, & post mortem eius aliquem instituit hæredem, tale legatum vsusfructus non valet, quia non potest confirmari aditione alicuius, secundum opin. aliquorum doctorum: licet aliæ tres opiniones diuersæ reperiantur in quæst. ista, quas simul cum præcedenti retulit Iason in l. extraneum. la j. C. de hære. insti.

Limita quatuor modis. vt per eum, de quo vide Alexand. in l. filius à patre, in prin. cum duabus sequent. ff. de libe. & posthu. à quo habuit duas ex prædictis limitationibus ipse Ias. B.Dias re.737.

¶ Testator testamentum in scriptis clausum, sigillatum, & subscriptum, ita quòd voluntas sua alius nota non sit, nisi post mortem suam, facere potest. vt in l. hac consultissima. in princ. C. de testa. & inst. de pupil. substit. §. sinautem quis ita formidolosus.

Primò fallit, nisi viuo testatore, vel etiam post mortem ante eius aperturam vnus de testibus moriatur: ita quod non possit cognoscere suam subscriptionem & sigillum: quia tunc & eo casu non valet testamentum. ita dixit sententialiter Bar. in l. ij. in prin. ff. quemad. testa. aperi. Propterea vti debes hac cautela, vt testator cõuocet vnum notarium, qui nõ sit de suprà dictis testibus, & duos vel tres alios testes, & faciet, quòd singuli dictorum testium qui se subscripserunt & sigillauerunt recognoscant suas subscriptiones & sigilla in præsentia duorum vel trium testium, & dicti notarij, & roget dictum notarium: vt conficiatur vnum instrumentum de dicta recognitione, & subscriptione sigillorum, & ita securus erit: quia non erit opus alia recognitione, & hoc modo non erit periculum aliquod. Vel potes & alio modo prouidere, videlicet, quòd testator à principio quòd se subscribunt testes & ponunt sigilla, adhibeat notarium & testes qui sunt rogati de dicta subscriptione & sigillis, & de hoc fiat publica scriptura: quia illa probabit sufficienter. & hoc ponit Barto. in d. l. ij. in princ. Sed prima vel præcedens cautela melior est. Tertiò posset aliter prouideri quando testator vellet testari in scriptis & non curare quòd testamentum esset secretum: quia tunc posset facere publicationem fieri eo viuo. vt not. Barto. in d. l. ij. §. si dubitetur, &c. Et eodem modo dicas de mercatoribus, qui de contractibus suis sæpissimè non faciunt conficere instrumẽta publica sed scripturas priuatas, quæ dicuntur chirographũ, & in vulgari appellatur scriptum de manu: quia est valde periculosum edere & conficere de huiusmodi chirographo aliquod instrumentum, in quo ferè semper requiritur, quòd interueniat & fiat subscriptio trium testium adminus, aliàs non valet, neque tenet, quando est aliqua scriptura priuata non confecta manu alicuius notarij, vel alicuius publicæ personæ, vt est sing. text. in authen. si quis vult. C. qui pot. in pig. ha. Nam si fortè fortuna aliquis testis q se subscripserit moreretur, profectò illud chirographum nihil valeret, neque aliquo pacto probabit, nisi fuerit scriptum cum conditionibus requisitis: vt suprà dixi, videlicet per manum publicam, vel habeat pariter sigillũ impressum: vt est sing. casus, & not. extra in c. ij. de fide instru. & ibi per scribentes. & de hoc in terminis est glossa elegans & valde

not.quæ hoc expreſſè dicit extra in capit. inter dilectos. de fide inſtr. in verbo, publica manu. Et ideo ſis cautus, quod non recipias chirographum niſi ſit ſcriptum de manu notarij ad hoc rogati, vel niſi apponatur ſigillum promittentis. & ſi potes facias confici publicum inſtrumentum, prout ſuprà dum fuit. B.Socin.re.494.

¶ TESTATORIS diſpoſitio dicens, quòd relinquit vxori omnia quę habet in domo quoquo modo ſint: venirent omnia etiam frumentum venale, quæ alias in indefinita, neque in generali ſermone venirent, non obſtante l. generali. §. vxori. ff. de vſufruc. leg. Bar.& Iaſ.l.1.§.nunciatio.ff. de mil.teſt. Bal. leg. fi. col.1. C. ſine cenſu, vel rel. Euer. in loco à vi Gemi. nu. 5 Port.conſi.1.nu.77. Medic.re.3.

¶ TESTATORIS enixam voluntatē geminatio verborum oſtendit. Iaſ.l.cum filio. numer. 61.ff.de leg.1. l.cum pater.§.filius.ff.de lega.2. l. Baliſta.ff. ad Trebel.l.ſi mulier.la 2.C. ad Vell. Iaſ.l.Gallus.numer.20. ff. de libe. & poſthum. vbi exempl. ponit de verbo poteſt, & debet, quæ quidem verba neceſſitatē præciſam important. Clem. 2. ver. debetur. de ſtat. monach. capit.1. vt eccleſ. benefi. ſine diminu. confer. ibi poſſumus, & debemus, Ang. l.fi.ff. ad l. falc. Duen. Reg. Geminatio. numer.5. Iaſ.l. cunctos populos. nu. 21. C. de ſumma Trin. & fide Cath. Barto. & Alex.l. cum ſcimus. numer.7. C. de agrico. & cenſi. libr. xj. Port.conſi.192. numer.70.l.3.C. de epiſ.aud. no.c.1.de treug.& pace. Auth.itaque.C.comm, de ſucceſ.idem Port.conſi.54.nu.7. Med.re.5.

¶ TESTATORIS prohibitio de non alienando certas res facta cum cauſa, vel contemplatione certæ perſonæ, valet, & tenet: & impedit dominij tranſlationem. Text. eſt in leg. filiusfamiliàs. §. diui. ff. de leg. j.

Amplia quatuor modis, & limita quatuordecim, vt per Iaſ. in d.§.diui. B. Dias re.742.

¶ TESTATORIS prohibitio de non alienando certas res ſine cauſa, nec reſpectu certæ perſonæ, dicitur eſſennda: & ſic non valet, neque impedit trāſlationem dominij. Hæc regu. colligitur ex dictis Bar. in leg. filius familiàs. §. diui. ff. de legat. j. & ibi Iaſ. in lect. ij. pro ea allegat text. in leg. pater filium. in §. Iulius Agrippa. ff. de legat. iij. & in leg. Lucius. eod. titul. vltra d.§. diui. qui etiam probat hanc concluſionem, vbi Iaſ. ponit eius rationem, & eam confirmat.

Limita octo modis, vt per Iaſ. d.§. diui. B. Dias, re.743.

¶ TESTATORIS voluntas ſemper eſt ſeruanda, & magis attendenda quàm verba. text. eſt, ex quo iſta regula colligitur in leg. ſi quis filium. C. de lib. præter. facit text. in leg. in conditionibus primum locum. ff. de conditio. & demonſt. & in leg. cum virum. C. de fideicom. & in leg. cum proponeretur. ff. de leg. ij. & text. not. in l. Publius. ff. de condition. & demonſtration. & faciunt plura, quæ cumulat Iaſ. in d.l. ſi quis filium.

Limita primò, ſi verba ſecundum propriam, vel ſaltem impropriam ſignificationem poſſunt conuenire menti, quia tunc procedit dicta regula, aliàs ſecùs: vt in l. in ambiguo. ff. de rebus dub. quod not. ibi Bart. dum reſpondit ad dictam l. non aliter. Ita limitat Alex. in d. l. ſi quis filium. prope finem. ita etiam reſtringit ibi Iaſ. verſi. ſecundò intellige.

Secundò limita, ſi voluntas teſtatoris tranſiuit ad diſpoſitionem, quia non ſufficit quod teſtator velit, niſi diſponat. Text. eſt cum exemplo in l. quidam cum filium. ff. de hæred. inſtituen. ſecundum Baldum ibi: nam licet teſtator ibi voluit hæreditatem ad filium venire, tamen quia non diſponit, non poteſt agi ex teſtamento: & ita limitat Iaſon in dicta l. ſi quis filium. verſi. limita.

Tertiò limita, quando de mente teſtatoris poteſt conſtare, in dubio autem teſtator præſumitur voluiſſe, quod verbis exprimit. Ita reſtringit Iaſ. in d. l. ſi quis filium. verſi. iij. intellige. B. Dias re.744.

¶ TESTATORIS Voluntas interpretari debet, vt ſi indefinitè loquitur Vniuerſaliter intelligatur. Ant. conſ. 30. Rom. l. diuortio. §. quod in anno. ff. ſol. ma. Barto l. dotis promiſſio. ff. de iure dot. l. defuncta. ff. de Vſufructu, Calcan. conſi. 20 glo. & Doct. com. l. Placet. ff. de libe. & poſthu. vbi Iaſ. numer.11. Comen ſi l. cum qui. ff. de lib. & poſth. Barto. l. ſi pluribus. ff. de leg. 2. l. ſi plures. de leg.3. Doct. comm. l.1. ff. de reg. iur. & Rub. de rég. iur.6. Medic, re. 2.

¶ TESTATORIS nuda voluntas, nedum coram ſeptem teſtibus, ſed coram tribus tantum declarata, quam nolle valere, quoddam teſtamentum factum, ſolenne & validum, firmauit, iuncto lapſu decennij, operatur reuocationem. primi teſtamenti validi, & ſolennis. Text. eſt notab. ſecūdum Iaſ. in l. ſancimus. C. de teſta.

Limita tribus modis, vt per eum ibi. B. Dias re.741.

¶ TESTIS de auditu alieno probat ad probandam conſanguinitatem. c. licet ex quadam, de teſtibus.

Fallit in 7. caſibus, vt per Campeg. in tract. de teſtib. concluſio.205.

Teſtis de auditu non probat. c. præterea. & c. literis, de teſtibus. l. in ſumma. ff. de aqua plu, arcenda.

Ampliatur in 3. caſibus, & limitatur in 16. per Lancil. in tract. de offi. præt. in tit. de teſtibus, in c. dicta teſtiū. numero 41.

Fallit in 4. caſibus, vt per Campeg. in tract. de teſtibus, concluſio.206. & 249. Don. Fin. lib.4.

¶ TESTIS in cauſa ſua nemo idoneus eſt l. in omnibus. C. de teſtibus, & l. nullus. ff. eo. tit. & in c. de cętero. extrà eo. & iiij. q. iij. §. item nullus.

Prin.ò fallit, vbicunque produceres ipſum faciendo eum proteſtari quod ex ſuo teſtimonio nullum vult ius ſibi quæri: quia tunc poterit eſſe teſtis etiam in eo, in quo habeatur aliquid ex eius rebus. ita not. decidit Feder. de Sen. in conſi. lxij. & hoc tenet etiā Bal. in l. dictantibus. C. de teſtament. vbi dicit quòd licet ille, qui ſoluit, non poſſit eſſe teſtis ad probandum ipſum fuiſſe vſurarium, tamen ſi proteſtaretur ex teſtificatione nullum velle conſequi commodum: tunc ille, qui ſoluit vſuras, erit idoneus teſtis ad probādum vſurarium, & hoc ſequitur etiam Ioā. de Ana. in capitu. cum diœceſim. extrà, de vſur. & hanc cautelam ponit etiam do. Lau. de Rodu. tract. de vſur. & habetur per Ang. in diſp. ſua incip. Aſtenſis miles, & vide in ſimili per Io. And. in regula, ſine poſſeſſione. in mercu.

Secundò fallit, quando quis non poteſt probare debitum, & cedat omne ius quod habet cuidam tertio, qui ſit amicus ſuus, & tunc poterit eſſe teſtis in hoc, ita tenet Gul. de Cu. in l. hæredi. §. nos. ff. de pac. & hoc etiā ibi tenet Ray. de For. quod eſſet fin. ſi eſſet verum, quidam docto. hoc reprobant.

Fallit iij. vbicunque teſtis deponeret de facto proprio ad vtilitatem tantum tertij: nam hoc caſu etiam plenam faceret probationem, ita not. tenet Paulus de Caſt.

Cast. in l. serui nomine. C. de testamen. & in leg. ij. §. absens. ff. si ex nox. causa ag. & in consi. ccclxviij. incip. in Christi nomine amen. visis actis, & idem do. Abb. in capit. j. de testibus. vbi dicit, quòd vbicunque principalis persona non est allatura commodũ vel incommodum, laudem, vel vituperium, nec aliqua affectione mouetur, quòd tunc potest esse testis etiam in facto proprio: quia tunc subest ratio, quare non debeat computari in numero testiũ: tamen hoc intellige vbi nõ agitur de magno præiudicio. adde gl. no. in c. dudũ. el ij. in glo. in versi. decidenda veritate. de elect. quæ dicit quòd creditur soli prælato in is, quę sunt de facto suo, sicut creditur soli filio deponenti in facto suo. iiij. q. iij. §. item seruus. & in l. interroganti. C. de quaf. & idem tenet gloss. in capitu. ex literis. de iureiur. in gl. j. licet glo. in c. dudum. dicat quod consuetudo se habeat in contrariũ. tamen notabis illas gloss inquantũ dicunt quòd de iure debet credi vni soli deponenti de facto suo, de quo superius dictũ est. & adde quòd idem voluit Pau. de Cast. in l. quicunque. in fi. C. de ser. fug. vbi dicit communiter vni soli deponenti de facto concurrentibus aliis indiciis debere credi, quia etiam vni seruo creditur, & si creditur vni seruo, fortiùs debet credi vni libero. Et si dicatur quòd seruo, creditur cũ tortura: atqui, liber homo non debet torqueri, respondet quod illud contingit propter vtilitatem personæ serui, cui non debet credi sine tortura: sed tamẽ valet depositio hominis liberi sine tortura. & hoc limita vt in l. iurisiurandi. C. de testamen. vbi dicitur quòd nõ creditur vni testi quantuncunque magna præfulgeat dignitate. & idem dicitur in c. licet ex quadã. de testibus: nam dicit hoc esse verum, vbi testis deponit de facto proprio: quia tunc creditur vni testi concurrẽtibus aliis indiciis, & gl. in d. capitulo dudum, & in d. capitu. ex literis, sensit istam opin. quòd debeat credi vni testi quãdo deponit de facto proprio: quod tamè intellige verũ, vbi ex tali facto ad eum nõ potest peruenire nec commodũ nec incommodũ, nec laus neq; vituperiũ, per ea quæ habentur in c. insuper. de testibus, & idem expressè voluit Sali. in d. l. si quis decurio. in iiij. opp. C. de fals. sed aduerte, quia contrarium voluit Inn. in c. cũ dilectus, cũ gl. in ver. responsiones. de acc. & Bar. in consi. ij. inci. solum intendo allegare, in q. proposita. & no. Cyn. in d. l. si quis decurio. Ant. de Bu. in c. cum à nobis. de test. & vide Bart. in l. ne in arbitris. ff. de arbitris.

Quartò fallit in causa denuntiationis, in qua quis potest esse testis in facto proprio, vt habetur in c. in omni. de testib. quę omnia sunt valde not. B. Soc. re. 515.

¶ Testis de credulitate deponens audiri* nõ debet, neque probat. tex. est & gl. in l. in summa. in §. item Labeo. ff. de aqu. plu. ar. l. testium. C. de testi. §. ex eo. ad hoc etiam quod no. Spe. eo. tit. §. j. vers. quid si deponitur de credulitate. & versi. iam de integra. ad finem. & Io. And. in c. inquisitionis. extrà, de accusa. cum similibus. B. Soci.

Additio.

* Audiri. Adde rely. in capitulo quoties. de testibus, & Cor. in consi. cviij. incip. videtur. in litera o. in j. parte. & in consi xxvij. incip. in præsenti. in litera f. & in consi. xciiij. incipien. viso. in litera c. & h. in iij. parte. & An. in consi. xl. & Bal. in cõsi. ccxcv. & in cõsi. cccxiiij. in iiij. parte. & Fran. Are. in consi. lxiiij. & Alex. in cõsi. lxx. & in consi. lxxij. & in consi. 100. & in cõsi. cxiij. in j. par. & Pau. de Cast. in cõsi. cxciiij. in j. parte. & Lud. Roma. in consi. xxij. B. Vad.

Fallit in casibus de quibus per Cano. in c. quoties, de testibus, primò, quando testis deponeret in factis notoriis, & antiquis, si deponeret quòd iustitia maior fuit in tempore: vt no. extrà; de iura. calum. c. pe. per Inno. cum & tunc talis ex quo vehementer opinatur sic fuisse, lato præsumpto vocabulo dicatur scire. per id quod habetur in l. si quis extraneus. §. j. ff. de acqui. hæreditate, secundum Io. de Imo. in d. c. penultimo.

Secundò fallit in iis negotiis, vel factis, in quibus admittitur de auditu testimonium, cum tunc admittatur testimonium de credulitate: vt in d. cap. quoties. extrà, de testi. & in l. si arbiter. ff. de proba & vt no. in d. l. in summa, §. item Labeo. ff. de aqua plu. arcen.

Tertiò fallit, quando fert testimonium super iis quæ percipit ex peritia artis: vt no. per gl. & ibi per Bar. & Bal. in l. solet. C. de testibus, de quo etiam de proba. c. proposuisti.

Quartò fallit, quo ad præiudicium ipsius testificantis, cum eidem æquè præiudicet testimonium de credulitate, sicut & testimonium de veritate: prout est gl. no. in c. ex literis, ad hoc quod no. in l. ij. §. quod obseruari. C. de iuramen. calum. & in Spec. in tit. de deposito. versi. hoc, & Ioã. And. in c. inquisitionis. extrà, de accusa.

Quintò fallit, quando testes deponerent de credulitate, quæ est coniuncta corpori: nam ex quadam violentia præsumptionis bene valet testimonium eius, qui dicit vidisse nudum cum nuda in eodem lecto: cùm propter ea credatur copulam interuenisse: tũc enim admittatur testimoniũ de credulitate. ad hoc c. literas. extrà, de præsumptio. & per Ioan. And. in d. c. vbi hoc idem tenuit, & per Bald. in d. l. solet & in l. conuenticula. C. de epi. & cleric. & in l. fin. C. de proba.

Sexto fallit, quando testis deponendo super credulitate adiicit verba, per quæ colligitur de eius vera scientia, vt est sic deponendo super mutuo, & reddendo causam dicat, quia credidit sic fuisse, cùm fuerit præsens, vel viderit mutuari. nam id quod scimus possumus credere, vt voluit Io. And in c. præsentium. in verbo, syndico. de test. in vj secundum Anto. & Imo. in cap. quoties. eod. titu vbi latius de his per ipsos vide. B. Soci. ibid.

¶ Testis dans testimonium eius in scriptis iudici: vt ipse iudex legat, vel ipse legit iudici, regulariter non probat. cap. relatum. v. quæst. ij. cap. testes. iij. quæst. octaua.

Fallit quo ad præsumptionem faciendam, quia eius testimonium in scriptis iudici porrectum vel lectum probat. Imo. post Hostien. in cap cum in ecclesiis. de maio. & obedie. d. Ant. in cap. cum olim. el j. in fi. de priuileg. vbi dicit idem etiam de teste non iurato. & facit ad hoc tex. in cap. à nobis, qui matrim. accusar. possunt.

Fallit quando agitur de probanda fama alicuius extraiudicialiter, quia probari potest per testes deponentes per scripturam, gloss. in d. cap. relatum. in verbo testimonium.

Fallit quando testes habent deponere de peritia artis, quia possunt deponere per scripturam. tex. est singul. in l. penult. §. fin. cum l. sequenti. ff. si mens. fal. dixer. immo tales testes iurare non tenentur, secundum domin. Ant. de Butr. in capit. veniens. el j. de testib.

Fallit quando legeret testimonium in scriptis in præsen

præsentia tamen iudicis, quia te ne cessat ratio. §. tormenta. leg. de minore. ff. de quæstio. secundum Bald.in leg. iuris iurandi. C. de testibus. pro quo facit gloss. in capitulo quem pœnitet. de pœnitent. distin.j ex. in capit. qualis.xxxiij quæst. v. quòd licet alias quis non possit per scripturam confiteri sua peccata, tamen potest offerre iudici legendam scripturam, vbi sunt peccata præsentibus ipso confitente legente ipsi confessori, allegatur §. sed calixtus.ij quæst.viij. vbi licet quis voce & non in scriptis debet accusare potest accusare in scriptis, dum ipse iudici legat.

Fallit in mutis, secundum d. Abb. in capitulo de testibus.de testib.domin. Abba.in capitul. cum apud, de sponsa. & hoc in ciuilibus. quid autem in testamentis, vide Ioan.Fab.in §.testes. institu.de testamentis. vbi dixi,&c. S.Ianu.reg.285.

¶ Testis deponens falsum, solet de falso puniri.l.1.& per totum titu.ff.& C.de falsis.

Fallit in 3.casibus, vt per Campeg. in dict. tracta. conclusio.414.

Fallit in 12.casibus, vt per eundem conclu. 434.

Testis tacens veritatem solet de falso puniri. Bar. in l. presbyteri.C.de epis.& cler.

Fallit in 3.casibus, vt per Fel.in cap.causam, de testibus cog.num.4.

Fallit in 5.casibus, vt per Campeg. reg.415.&417. fallit in 4.casibus, vt per Ias.in l.præscriptione, C.si contra ius, vel vtilitatem publi.

Testis qui dixit falsum in vna parte vitiatur totum dictum ipsius.Imo.in cap. fraternitatis.de testibus.

Ampliatur in 2.casibus, & limitatur in 4.per Campeg. conclu.256.& 257.

Quando testis dicatur committere falsum in testificando, duos casus ponit Camp. concl. 411.

Falsus testis qua pœna puniatur, septem ponit Campeg.conclusio.412.& conclu.14. ponit conclusio.413.

Qui iudices possunt punire testes de falso declarat idem conclu.418.& 419. Don. Fina, lib.4.

¶ Testis qui deponit tenetur assignare rationem dicti sui, glo.& Docto.in l.solùm. C.de testibus. Ampliatur in 4.casibus,& limitatur in 23. per Lancillot. in tract. de offic. prær.in capitulo dicta testium, numero 26.

Fallit in 11. casibus, vt per Iaso.in l.cùm hi. §.vult igitur, ff. de transactio.

Testis dicti sui causam non reddens probat, & eius dictum valet.l.solam.ff. de testib.l.solum.C.de testib.c. causam, de testibus. Fallit in 23. casib. vt per Campeg.in d.tract. conclusio.192. Fallit in 9. casibus, vt per Soc.reg.401.& causam dicere non tenetur. Fallit in 6.casibus, vt per Socin. reg. 402. Fallit in 4. casibus, vt per Fel.in capitulo cùm causam, de testib. numero 4.Fallit in 3. casibus, secundum Fran. Hercula.in trac.de negatiua,num.322.

Si testis non reddit causam dicti sui, non probat eius dictum. Fallit in 15. casibus, vt per Campeg. in d. tract. reg. 193.

Testis reddens malam rationem dicti sui, non probat. Fallit in 2. casibus, vt per eundem Campeg. conclusio.194.

Quibus casibus testis dicatur reddidisse sufficientem causam dicti sui, ita quòd probet, vel non. vide 27.casibus per Campeg.in d.tracta. conclusio.208.

Testis tenetur reddere rationem per vnum ex quinque sensibus, alias dictum eius non valet, Abb. in c.cum causam, de testib. Fallit in 3. casibus vt per Campeg. in d.tract.conclu.310.

Testis si dixit se scire, quia præsens fuit, hæc videtur sufficiens ratio, licet non dicat quod viderit, aut audiuerit. Barto. in suo tract. de testibus, in 15.cap.

Fallit in 6.casibus, vt per Campeg. in d. tracta. conclusio.342.

Testis si interrogatus de causa scientiæ dicat, non recordor, probat.doct.in l.testium, C.de testi.

Fallit in 5.vt per Campeg.in d.tract.conclu.345.

Ad quos casus extendatur & sit sufficiens quando redditur ratio per visum, vel testificatur de visu, declarat 10. casus Campeg. conclusio. 347. & in quibus non sit sufficiens, declarat Campeg.conclusio.373.

Ratio sufficiens est in teste quare sum vicinus. fallit in 5.secundum Fely. in c.literis, de præsumptio. fallit vt per Campeg.conclusio.407. Don Fina, lib.4.

¶ Testis qui deponit de credulitate non probat, nec eius dictum valet. Specul. in titu. de teste. §.1. Doctor. in l.testium. C. de testibus. Fallit in 9. casibus, vt per Lancillot. in tractat. de prætore, in titul. de testibus, cap. dicta testium, numero 46.

Fallit in 8.casibus, vt per Iason.in Rub.ff.de iureiurando, numero 2. Fallit in 25.casibus.vt per Campeg. in tractat.de testibus, conclusio.209. Fallit in 6.casibus, vt per Socin. in regu. 407. Ampliatur in tribus casibus, & limitatur in 3. vt per Felin. in c. quoties, de testibus, numero 8. Fallit vt per Viuium in suis conclusio in ver.testis deponens.

Testis qui deposuit dictum suum primò per verbum credit, postea per verba assertiua, probat vt valeat eius dictum, secundum l. de minore. ff. de in integ. resti.mino.

Fallit in 4. casibus, vt per Campeg. in tracta. conclusio.201.

Testis qui deponit videre suo non probat, Bal.in l.de quibus.ff.de legib.

Fallit in 3.casibus. vt per Campeg conclusio.210.

Testis per verbum credo, & non credo, deponens non probat.l.testium.C.de testib.

Fallit vt per Socin.reg.429. * Don.Fina, ibid.

¶ Testis ita debet puniri pœna falsi, quando scienter tacet veritatem, sicut quando exprimit falsum. not. Barto.post Fulgos.& Iacob.Butrig.in l.præscriptione. C.si contra ius vel vtil. public. Idem Barto, in l.ea, quæ commendandi.ff.de contrahend. empt. probat text.& ibi hoc notat Abb, in cap.j.de crimine falsi.

Limita quadrupliciter, vt per Ias. in d.l. præscriptione. B.Dias re.756.

¶ Testis si dicat se nunquam illud dixisse quod notarius scripsit, magis notario quàm ipsi testi creditur, ita not.Cyn.in l.si prius.C. de fal. de quo etiam per Iacobum de Aretio& Bar.in l.j. in fi.ff. quemadmodum testamen. aperiantur.

Primò fallit, quia dicta regula procedit in ciuilibus, secùs autem in criminalibus, ita sing. tenet Spec.in titu. de succes. edic. in §. restat. versicu.quid si, &c. quod dictum est menti tenendum. B.Soci.re 514.

¶ Testis dicti sui * causam non reddens probat, & eius dictũ valet.lege, solam.de testi. B.Soc.re.446.

Additio.

* Sui. Vide Felin. in cap. cum causam. el j. in vers. in gloss.in ver.de testa. B.V.

Primò fallit si iudex interrogat generaliter quid scit, quia tenetur respondere & reddere causam.

cap.

cap.cauſam.el j.de teſtib.

Secundò fallit,ſi teſtis iurauerit dicere ſiue fuerit interrogatus ſiue non de cauſa.ita dicit not. Bald.in d.c. cauſam.alleg.not.in c.fraternitatis.de teſti.

Tertiò fallit,quando eſt negatiua probanda, vt quòd aliquis non ſit curabilis:ita Bal. in d.c.cum cauſam.

Quartò fallit in dominio probando. Bald.in cap.cum cauſam.

Quintò fallit ſi teſtis dicit,certus ſum:quia debet reddere rationem huius certitudinis. non autem probat ſi dixit ita verum eſſe,quia certus ſum. Bal.in d. cap.cum cauſam.

Sextò fallit,quando teſtis deponit ſiue de ſama ſiue infamia:quia debet reddere rationem dicti ſui.ita Ange.in l.quanquam.§.quantum.ff.de iis,qui not.infa.

Septimò fallit, quando deponit ſuper articulo vnius. ita in d.c.quantum.

Octauò fallit, quando pars aduerſa petiit interrogari teſtem de cauſa ſcientiæ, nam ſi iudex non interrogaret,non valet dictum. vnde cautela eſt,quòd pars petat.& ita dicit Abb. Sicu.in capi.cùm cauſam.de teſtib.& ibi Ioan.And.

Nonò fallit, quia ſi teſtis deponit per vim, videtur quòd etiam debeat reddere cauſam,aliàs non valeret eius dictum. Bald.in l.quod tamen.§. ſi arbit.ff. de arbi. B.Soc.reg.446.

¶ Testis valde dignus, & alius teſtis infamis plenè probant,quia integra fides vnius, ſupplet defectum alterius:not.Bald.& Ange.in l.ſi quis ex argentariis. §.j.ff.de eden.per text. ſingu. ibi, & refert hoc Hippol.qui plura allegat in l.de minore.§. tormenta.ff. de quæſt.& illum tex.dicit ſingu. Felin.in c.tertio loco.poſt Bald.ibi,de probat.ad hoc quòd teſtis inhabilis ſuſtentatur per habilem: & prædictam principalem concluſionem ſequitur & commendat Iaſ.in l.cunctos populos.in ij.lect.C.de ſumma Trinit.& fide catho.referendo Bald.& Ang.vbi ſuprà,& Alex. Salic.& Rom.in variis locis.

Limita primò vt per Alexan.in d.l.ſi quis.§.cogantur. quam legit in l.prætor.poſt Anchar.& Bald quos ipſe refert,quando infamia eſſet talis,quæ ſolum attenuat fidem teſtis,& non repellit ex toto: vt infamia facti,ſecus ſi infamia iuris.

Secundò limita, quando eſſet caſus, in quo ex forma iuris,vel hominis requirerentur duo teſtes,quia tùc vterque debet eſſe probatæ vitæ.Ita limitat Felin.in dict.cap.tertio loco.in fin.referendo Bald.ibi:& pro regula ſuprà ſcripta, vide quæ dixi ſuprà in regula, teſtis domeſticus. in xj. limit. vbi habes bonam remiſſionem. B.Dias reg.753.

¶ Testis domeſticus regulariter non admittitur. text.in c in literis.de teſti.& in l.etiam.C.eo.& in l.j. §.ad quæſtionem.ff.de quæſt.

Et habes Hiſpane bonam l.in partic.iij. titulo decimo ſexto.l.xviij.

Amplia hoc procedere etiam in concubina, quæ tanquam domeſtica repellitur:tenet Bald. in l.ij.de teſtib.idem etiam Ange.& Iaſon in lege,ſed & ſi quis. in princip.ff.ſi quis caut.quos refert & ſequitur Ioã. Lupus in repetit.rub.de donat.inter vir. & vxor.per quem vide plura, quibus aſſimilatur concubina vxori.

Limita primò, ſi ſit præſens pars contra quam producitur, & taceat, quia tunc purgatur tale vitium domeſticitatis:cùm talis inhabilitas in teſte, ſit eius fauore introducta. Ita not. Bald.in l. ſi quis teſtibus. verſicu.dubitatur. C.de teſtibus. Alber.in tractatu de teſtibus,qui hoc ampliat, etiam ſi pars quæ ſciebat eum domeſticum, ignoraret eum poſſe repelli, ſi tamen opponatur,& hoc non obſtante examinetur,non ſolum non probat, imò nec facit indicium. Ita tenet Felin.ſic intelligens dicta per Abb.ibi,in d. cap.in literis.verſicu.ſecundò nota quòd teſtis. pro quo faciunt dicta per Hippol.ſingu.cxciij.incip.teſtis qui non debet examinari. & vide etiam Bertachin.in tractatu de epiſcopo.libro iiij.parte quinta. verſic.xvj.vbi ponit hanc limitationem:& pro ea allegat Specul.& Ioan. Andr. in eius addit.& poſtea allegat Bal.poſt Nicol.in l.etiam. C.de teſtibus,qui dicunt contrarium, ſcilicet, quòd etiam parte non opponente repelluntur domeſtici, ſi conſtat ex actis,& relinquit cogitandum.

Secundò limita in domeſticis principis, vel Regis,ratione iuriſdictionis: tenet Hippolyt. in dicto §. ad quæſtionem.in princip.referendo Ioan. And. Imo. & Spec.quod intellige iuxta diſtinctionem Aret. in dicto c.in literis.quam ibi ſequendo refert Feli.verſicu.fallit primò. Et de iſta limitatione vide Steph. Aufre. in tract. de reprobat. teſtium. in litera D. in parte domeſtici.

Tertiò limita, in famulo non habente ſalarium: tenet Spec.in tit.de teſte.§.j. verſ.ſed de quo mercenario, &c.quod dicit ſingulare Hippoly.vbi ſupra, vbi refert Rom.idem ſeq.& ſequitur etiam Hippol.in d.l. j.§.iidem Numio.ff.de quæſt.& in ſingul.v.in ordine incipien.regula eſt.

Quartò fallit, ſi agatur de probatione rerum quæ melius quàm per alios ſolent per domeſticos veriſimiliter ſciri. Ita reſtringit Felin. in dict. cap.in literis, verſiculo,fallit tertiò,vbi hoc ferè proſequitur:& ita tenet Iaſo.in dict.l.ſed & ſi quis.in princip. ff. ſi quis caut.& vide Pand. de Puteo in tract. de ſyndic.cap. incipien.teſtis,an familia.vbi concludit quòd familiares iudicis, vel Poteſtatis, poſſunt eſſe teſtes ad probandum ea,quæ ſunt geſta in officio, & quæ per alios probari non poſſunt:vt quia ſunt geſta in palatio Poteſtatis,vel de nocte,& quòd iudex non exceſſit modum in tortura, in qua tortus defecit, quod not. Et ex hac etiam limitatione dicit Aretinus in conſilio decimotertio, quòd matrimonium clandeſtinum contractum in domo, poteſt per domeſticos probari. Et hanc etiam limitationem ſequitur Bertachin.in dicto tractatu de epiſcopo. in dict. quarto libro,in quinta parte. in tertia limitatione, quod bene declarat: & hanc etiam limitationem ſcripſit idem Stephan. Aufrerius vbi ſuprà in verſiculo, fallit tertio. Quam tamen limitationem reſtringit Felin. poſt Aretin. ibi in criminalibus. Et prædictam limitationem cum ſublimitatione ſequitur Hippol.in dict.§.ad quæſtionem.verſicu.limita. iij.pro quo vltimo ponderat text.ibi,quem dicit neminem allegare.

Quintò fallit in vxore,quæ pro viro admittitur, tenet Specul.in titu.de teſti.§.j. verſiculo ſed nunquid de vxore.contrarium tamen concludit Hippolyt. vbi ſuprà,vltra quem adde quòd contrarium etiam tenet Ioannes de Plat.in leg.quicunque.C.de re milit. libro duodecimo.& gloſſ.in dicta l.etiam. & Iaſo.in dict.leg. ſed & ſi quis. in princip. ff. ſi quis cautionibus,vbi illam gloſſ.& alias ad hoc allegat. Et Alberic. in dicto tractatu de teſtibus. §. ſupereſt nunc videre. vbi dicit, quòd communiter tenetur quòd vir, & vxor repelluntur à teſtimonio propter continuam cohabitationem, & affectionem. Contra-

rium etiam tenet Ioan. Lnp. in repetit rubric. de donat inter virum & vxorem. Et vide, Hispane, l. xv. titul. decimosexto, parte tertia. quæ hanc etiam opinionem, & sic contra Speculat. approbat, quæ etiã disponit, quòd nec maritus pro vxore admittitur: vide Felinum in dicto capit. in literis. versicul. fallit quarto. Ex quo colliges, quòd dictum Specul. procedit in vxore, quæ virum non timet, & bonæ famæ: & ita etiam tenet Aufrerius, in tracta. de reprobat. testium. in litera T. in verbo, testis.

Sextò fallit in fratre: tenet glos. in capit. insinuante. de offic. deleg. & in capit. cum R. eod. tenet glos. ij. alia in l. parentes. C. de testib. & in gloss. fin. Sed tu, Hispane, vide l. xv. titu. xvj. part. iij. suprà alleg. in proxi. restrictione, quæ quando fratres habent bona separata, & viuunt seorsum, permittit eis pro se inuicem testificari: secùs si sunt in potestate paterna, & viuunt insimul, cum communione rerum suarum. Quam limitationem quinque modis sublimitat, vt per Felinum in dicto capi. in literis. quas transcripsit Hippoly. dict. §. ad quæstionem. vide melius per eundem Felin. in cap. cum oporteat. vers. ex quibus collige. vbi dictas quinq; sublimitationes ponit latius, & addit sextam, quas omnes sublimitationes aliis sea modis sublimitat: vide Stepha. Aufrer. in dict. tract. in litera C. vers. coniunctus. vbi omnia supradicta rescripsit.

Septimò limita, si talis domesticus esset persona valde honesta. Ita limitant Innocent. Anton. & Imol. in dict. c. in literis. quos ibi refert Felin. Bald. & Salicet. in dict. l. etiam. & tenet etiam Hippol. in dict. §. ad quæstionem. pro quo allegat gloss. in summa, tertia quæstione quinta. pro cuius confirmatione ponit ferè xxa. notabiles conclusiones, in quibus receditur à regulis iuris communis, propter personam valde dignam, & honestam: quarum conclusionum maximam partem habuit à Felino, in capit. super his. de accusatio. qui plura descripsit in proposito. Et prædictam limitationem corrobora magis in specie septem singularibus conclusionibus, quæ contra iuris regulas vendicant sibi locum in testibus fide dignis, & omni exceptione maioribus, quas cumulat idem Hippolyt. in dict. leg. j. §. si quis vltro. ff. de quæstionibus. quas not. quia quotidianæ sunt. Et pro hac limitatione, vide etiam Stephan. in dicto tract. in dict. verb. domestici. in versic. fallit secundò.

Octauò limita, si agatur de probanda innocentia alicuius, quia tunc familiaris, vel domesticus non repellitur à testimonio: ita tenet Ioann. de Anan. in consilio lix. visa inquisitione, ad quod refert Specu. & not. etiam Hippol. in singul. lix. incip. Innocentibus, & in dict. §. ad quæstionem. de quo eaclamat Florian. in l. testis idoneus. ff. de testibus. secundum Felin. in dict. cap. in literis. & tenet etiam idem Hippolyt. in dict. l. prima. §. si quis vltro. ff. de quæstionib. vbi refert Anan. & Alexand. & tenet etiam Ias. in alleg. l. sed & si quis. ff. si quis cautio. & vide etiam Parid. de Puteo in tractatu, de syndicatu. in capit. incip. testis, an familia. vbi per hoc tenet, quòd ad probandum innocentiam iudicis, qui impetitur per fiscum de crimine, admittuntur eius familiares. Et vide eundem in dict. tractatu. vbi tenet principalem conclusionem huius fallentiæ, referendo etiam Specu. Et hæc octaua fallentia in effectu, est eadem cum illa quam ponit Bertachin. in dict. tractatu de episcopo. in dict. libro quarto. dict. quinta parte. in octaua limitatione, vbi dicit quòd hæc regula fallit in probatione defensionis, allegando Specul. in titulo de inquisitione. in versiculo sed nunquid. & Baldus in leg. parentes. C. de testibus.

Nonò limita, quia domesticus potest esse testis instrumentarius. Ita restringit Hippolyt. in dict. §. ad quæstionem. vbi plura pro hoc refert: pro quo facit doctrina quam descripsi in doctrinis magistralibus, in doctrina incipien. testis licet. Et vide Bertachin. in loco suprà proximè allegato, vbi ponit hanc etiam fallentiam in vndecima limitatione: & idem tenet Cæpola in cautela ducentesimadecimaseptima, incipient. licet regulariter. vbi hoc declarat, quando partes cognoscebant cõditionem testis, & sic quòd erat domesticus vnius partis.

Decimò limita in famulo, qui licentiatus recessit à domino, & sic tempore quo testificatur non est domesticus: tenet Specul. in titu. de teste. §. j. versicul. quid si olim. Refert Fely. in dict. cap. in literis. vers. fallit quintò. & Hippo. in dict. §. iidem Nnmio. circa princip. quod extendo secundum eos, etiam si esset expulsus vt testificetur post litem motam vel præparatam, dum tamen simulatè ad tempus non sit expulsus, quos vide in hoc: & vide etiam Io. Lnp. in repet. rub. de donat. inter vir. & vxor. pro qua etiam limitatione vide Stepha. in d. loco, in dict. verb. domestici. quarta fallent.

Vndecimò limita, nisi talis domesticus produceretur cum alio teste, omni exceptione maiori, & concordante cum eius dicto: quia tunc admittitur, & probat. Ita limitat Hippolyt. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstio. motus per quandam singular. doctrin. Bandi: & Angel. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de edend. & per alia quæ ipse iungit, in quibus fides vnius testis siue tabellionis suppletur per alium. Et adde quòd ad hoc etiam refert eundem Angel. & Bald. Iaso. in l. dictantibus. C. de testamen. & tenet etiam expresè idem Iaso. in l. si emancipati. C. de collat. vbi ad hoc allegat Angel. in consilio primo. quem etiam alleg. & sequitur Georgius Nat. in repetit. cap. quamuis pactum. de pactis in sexto. versic. decimononò facit. pro quo vide not. Franc. Cur. in tractatu de testibus. vbi hoc tenet, licet prædicta non referat: & declarat, quando fides vnius testis, per alium suppleatur.

Duodecimò fallit in domestico, vel familiari vtriusque partis: tenet hoc Hippol. in dict. §. tormenta. motus similibus decisionibus, quę reperiuntur in iure: & tenet Alber. in dict. tractat. de testibus, & ponit etiam hanc limitationem Bertach. vbi suprà, in iiij. limitatione.

Decimotertiò fallit, quando pro delicto ageretur ad vindictam publicam, seu ad fisci vtilitatem, propter vulnus, seu percussionem, aut mortem alicuius: nam illi qui sunt domestici eius, non repelluntur propter domesticitatem, ex quo causa tũc non pertinet ad domesticum, sed ad rempublicam. Ista est noua limitatio Fulgos. consilio quadragesimooctauo, quod incip. super eo quod quæritur, quam sequitur Ias. in dict. l. sed & si quis in princip. ff. si quis cautio.

Decimoquartò fallit, quando tractatur de delicto committendo obuiando: tenet idem Hippolytus in dicto §. tormenta. versiculo vltimo, potest. motus sex decisionibus per eum descriptis quibus reperitur specialitas, vt delicto committendo obuietur.

Decimo-

Decimoquintò limita, quia licet non admittatur vt propter plenè & semiplenè, tamen facit indicium. Ita tenet Bald in sua margarita, in versicul. testes. in verbo, testes familiares, quod refert, & sequitur Hippol. in dicto §. ad quæstionem, & vide Bartol. in l. secunda. ff. de excusat. tutor, & ita tenet Floren. in l. iij. §. lex Iulia. ff. de testibus, quod dicit elegans Felin. in capit. cum dilecti. de accusat. versicu. tertiò limita. Et ratione, quia lex non resistit examinationi testis domestici, licet non assistat: cogita quomodo ista limitatio possit procedere, quia si testi opponitur quòd est familiaris, vel domesticus, etiam indicium non facit, si non opponitur, probat eius dictum, vt suprà dixi in prima fallent. præmaximè secundum conclusionem quam posui infrà, in regula testis qui non potuit, in quinta limitatione, quam vide: quia certè ex his nimis confunditur ista limitatio.

Decimosextò fallit, in familiari procuratoris mei, quia ille bene potest esse testis in causa mea, etiam si sit constitutus ab eo ad solicitandum causas. Ita tenet Rota in decisionibus nouis, decisio. centesimaquinquagesimaquarta. incip. solicitator. in titul. de testibus. quam refert, & sequitur Stepha. Aufrerius in dict. tract. de reprobat. testium. in litera S. in verbo, solicitator.

Decimoseptimò fallit, in domestico domestici partis, vt est notab. decisio Innocent. in capitulo insinuante. de offic. deleg. quem sequitur ibi Anchar. & Steph. vbi suprà, in litera D. in verb. domestici.

Decimooctauò quando domesticus non producitur in fauorem domestici, sed tertij. text. in capitul. super prudentia, decimaquarta quæstione secunda. quem commendat Ias. in d. l. sed & si quis. in prin. ff. si quis cautio.

Decimononò fallit, quia licet aliàs duo domestici non admittantur, tamen tres sufficerent: quia numerus supplet defectum qualitatis. Ita tenet Alexan. in volum. j. in consilio quinto. versic. secundo respondeo. qui refert Nicol. de Neap. in l. excusantur. in prin. ff. de excus. tutor.

Vigesimò, in domesticis episcoporum. Ita restringit Berta. in loco suprà allegato, in j. fallentia: quod intellige, vt ibi per eum.

Vigesimoprimò, in crimine læsæ maiestatis: idem Bertachin. ibi, in ij. fallentia.

Vigesimosecundò in probatione suppellectilium. Idem Bertachin. ibi, in 4. fallent. suprà posita licet ipse distinguat eam ab illa.

Vigesimotertiò, in probatione infirmitatis. Idem ibi in v. fallentia: quæ etiam potest includi vt præcedēs, sub 4. fallent.

Vigesimoquartò, in factis antiquis, deficientibus aliis probationibus. Idem in vj. fallentia.

Vigesimoquintò, ad probādum æstimationem rerum derobatarum. Idem Bertachin. ibi, in vij. fallentia. Sed hæc restrictio sub dicta 4. fallentia potest etiam comprehendi: quod intelligit ipse simul cum iuramento derobati.

Vigesimosextò, in probatione immissorum in nauim, vel domum, secundum eum, in ix. fallent.

Vigesimoseptimò, ad probandum pro muto, & interpretandum eius signa. Idem in x. fallentia. Sed & ista pari modo potest includi sub dicta quarta fallentia, sicut & alia.

Vigesimooctauò, quando agitur de substractione rerum post confectionem inuentarij per hæredem. Idem in xij. fallentia.

Vigesimononò, fauore ecclesiæ, quia admittuntur domestici clericorum. Idem in xiij. fallentia.

Trigesimò, quando domesticus deponit pro vtraque parte, secundum eum in xv. limitatione.

Trigesimoprimò, cum canonici accusant prælatum secundum eum in xvij. limitatione Allegat glo. notab. in summa. xiiij. quæst. ij. quæ allegat text. in c. lator. ij. quæst. vij.

Trigesimosecundò, quando accusatur matrimonium propter consanguinitatem. Idem in decimaoctaua & fin. limitatione. B. Dias reg. 746.

¶ Testis pro domino nec seruus, neque familiaris admittitur, licet dominus contra eos admittatur. l. etiam C. de testibus, Ener in loco à correlat. nume. 8. item testes sibi reus examinare potest ad perpetuam rei memoriam, actor autem sibi correlatiuus non potest. l. lege aquilia. ff. ad l. Aquil. Bald. authen. si quis. C. de testibus. not. capitu. quoniam frequenter. vt lit. non cont. item iudæus non potest esse testis contra Christianum in iudicio, Christianus tamen contra iudæum testis idoneus erit. l. quoniam. C. de hæret. docto. clem. 1. de testib. capitu. Iudæi. eo. titu. Med. re. 9.

¶ Testis examinatus parte non citata nil probat, adeò quod neque indicium facit. Ita Bartol. in leg. maritus. ff. de quæstio. Felin. in capit. in nomine domini. numero 3. versicu. collige, de testib. & ibi Abb. mod. cano.

Amplia dictam regulam, etiam vbi causa esset expedienda omissa solennitate: puta, vt de plano, sine strepitu, & figura iudicij procedatur in causa, vt Bartol. in l. filiusfamilias. ff. de donationibus. versic. item an eius vigore. Felinus in dicto capit. in nomine domini. numero 4. versicul. ij. declara. extrà, de testibus.

Amplia in receptione testium, qui recipi possunt etiam parte non citata, secundum Bartolum in authent. qui semel. C. de probationi. versi. quæro quid sit publicatio. Idem Felin. in dicto capitu. in nomine domini. versicu. quinto & vltimo. numero 6. de testibus.

Amplia etiam vbi iudex ex officio procedere intendit: quia etiam pars non est vocanda contra quam proceditur. vt Io. And. in Spec. in tit. de testa. §. nunc tractandum. Fel. in d. c. in nomine domini. numer. 5. vers. tertio.

Fallit ista regula, quando iudex vellet se informare super fama, vel notorio, quia eo tunc potest recipere testes etiam parte non citata. Ita Anto. de But. in d. c. in nomine domini. eod. tracta. Archidiac. in c. eorum. xj. q iij. Abb. & Felin. in d. c. in nomine domini. num. 7. adufte.

Fallit etiam quando iudex vult habere informationem alicuius personæ si sit habilis, vel inhabilis ad aliquam dignitatem vel honorem. vt Abb. & Felin. in dicto cap. in nomine domini. numero 8. versic. ij. de testibus.

Fallit etiam quando iudex procedit vel procedere intendit per viam inquisitionis, quia testes & recipi possunt, etiam parte non citata. Felin. in dicto capi. in nomine domini. numero 7. vers. iij. Barto. in l. iubemus. C. de probat. Bald. sing. in l. fin. C. de quæst. & Bart. Saly. in d. l. fin. circa fin. de quæst. ff. quod tu nota & obserua.

Fallit itidem quando similiter pars non posset citari ita de facili prout foret expediens. ita Fel. & Abb.

in dicto cap. in nomine domini, numero 10. versicu. quart. limita.

Fallit etiam quando lex vel statutum non exigit aliquam probationem plenariam, vt Hostien. in capi. primo, de homicid. in vj, & ibi Dominicus de sancto Geminia. in §. fin. Felin. num. 2. in d. cap. in nomine domini.

Fallit quoque quando actor timet de morte, vel absentia testis, & aduersarius est persona nobilis vel potens, quia eo tunc citatio omitti potest, Ita Abb. & Fel. in d. c. in nomine domini. num. 13. vers. sexto limita, de testib.

Fallit similiter quando dicto testis de necessitate standum est: vt si testator in testamento dixit, volo, ordino, & mando, quod stetur dicto Titij, quia tunc pars nullo modo citari potest. Ita Barto. in l. Theopompus. ff. de dote prælegata.

Fallit etiam quando testes reproducuntur ad declarandum dictum suum, quia tunc testes nullo modo citantur, neque pars citari debet. Ita Felin. in dicto cap. in nomine domini. nume. 15. vers. x. limita. & ibi Abb. & Barbat. & Abb. & Fel. in c. per tuas, in princ. de testib.

Fallit quoque quando mulier examinatur in domo propria, tunc citari non debet ad videndum eam iurare. Ita Guhelm. & Barto. in l. ad egregias. ff. de iureiuran.

Fallit etiam in causa hæreticæ prauitatis, quia tunc nullo modo pars citari debet. Feli. in d. c. in nomine domini. num. 17. vers. xiiij maxime quando potentia aduersarij timetur. l. Nouel. reg. 215.

¶ Testis examinatus in vno iudicio non nocet alteri. c. inter dilectos, de fid. inst. Inno. c. causam quæ. de testib. Abb. c. quamuis. num. 4. & num. 25. de sent. & re iud. ideo produci non possunt nisi parte cit. l. si quando. C. de testib. l. iudices. C. de fid. instr. l. generaliter. §. his. C. de rebus cred. Bald. l. publicati. colum. 1. C. de testib. Alexand. consi. 173. volum. 3. item no. quod sententia lata contra eum, qui falsos testes produxit non nocet testibus, ita Bar. per hanc reg. l. denunciasse. §. quæritur. ff. de adulter. Alexand. in ternu. huius reg. l. sæpe. nu. 39. ff. de re iud. Med. re. 8.

¶ Testis examinatus in vno iudicio facit in alio fidem in his, in quibus sententia lata cōtra vnum nocet alteri. Alexan. l. sæpe. nume. 125. ff. de re iud. item probat in alio iudicio inter easdem personas, Iaso. l. 2. num. 22. C. de edendo. capit. causam. il 3. de testib. l. Iubemus. C. de liber. causa. Bar. l. 2. ff. ind solni. l. 2. §. 1. ff. vi bon. rapt. fallit quinque modis, vt per Ias. d. l. 2. num. 24. C. de edend. item testes examinati inter alios quando mortui sunt semiplenam probationem faciunt: addentes ad Bart. rub. C. res inter alios acta. item no. citationem non requiri vbicunque testes omni exceptione maiores examinantur. Alex. consi. 13. num. 5. volum. 2. Mars. rubr. de proba. num. 230. l. de vno. num. 66. ff. de re iud. Marauta tract. de ordin. iudic. p. 6. §. propositi. numer. 25. hoc idem si mulier examinanda est, Barto. l. ad personas. num. 3. ff. de iur. iur. Mar. l. de vno. nu. 25 ff. de re iud. Abb. c. si qui. num. 2. de testib. doct. com. d. l. personas, hoc idem quando testes in causa inquisitionis recipiuntur, Ioan. Andr. c. qualiter, & quando. il 2. de accus. item non requiritur citatio, quando iudex super notorium ad suam informat. examinat. Rom. sin. 469. ver. 6. Inn. c. bonæ. de elec. Barb. c. cum inter. colum. 15. de consuet. Mars. l. de vno. nu. 64. ff. de re iud. Ber. c. quoniam contra. num. 107. de prob. idem in causa naufragij. Bart. l. 2. C. de nauf. lib. 11. Mar. d. l. de vno. num. 66. idem si bi in contumacia citati vlt. die termini recipiuntur, Augu. d. c. quoniam contra. num. 105. & vbi iudex parte præsente & non contradicente interlocutus sit. Cuman. cons. 6. num. 2. nec minus quando eius dicto ex dispo. testa. standum est. Mars. d. l. de vno. nu. 91. Alexan. cons. 130. vol. 1. idem vbi recipiuntur ad cognoscendum quem idoneum esse. Augu. Ber. c. quoniam contra. nume. 102. de prob. & quando dictum suum declarare volunt. Mars. l. 1. §. fin. num. 24. ff. de quæst. d. l. de vno. num. 76. similiter quādo examinantur ad perpetuam rei memoriam. Roma. sing. 369. Deci. Tholos. 475. numero secundo. Mars. d. l. de vno. numero 63. & idem hoc idem cum testes super filiatione examinantur, Alciat. consilio 786. num. 8. doct. com. leg. si. vbi Bar. & alij. C. de edicto diu. Adr. tol. Medic. reg. 8.

¶ Testis falsum deponens, vt possit puniri de falso, oportet quod falsum deponat super facto principali, in quo consistit substantia negotij, propter quod principaliter examinatur: secus, si super aliis; quia tunc licet mentiatur, non tamen committit falsum, nec potest de falso puniri, sed tantùm arbitrio iudicis. Regula est per suprà dicta verba à Iasone descripta in l. fin. C. de bonor. possessio. secundum tabulas. in fin. referendo Iacobum Butrigar. in l. Lucius. ff. de iis, qui no. infam. vbi illud summè commendat Angelus, & refert etiam eundem Angel. in consilio cxciij. incipien. visis processibus. Iason in leg. si quis nec causam. ff. si certum petatur. & in l. j. ff. de officio eius cui mand. est iurisdictio. & Segura in repetit. l. j. §. si vir. ff. de acquiren. possessio. Exemplum huius regulæ est, vt si testis dicat falsum, interrogatus an sit consanguineus alicuius partis, & neget, cum sit eius consanguineus, quo casu loquuntur Iacob. & Angelus, vbi suprà: vel si interrogatus de loco suo, vel de parochia, vel de ætate, vel simili dicat falsum, vt tenet Anton. in capitu. cum causam. in fine de testibus: & dicit etiam not. supradictam conclusionem idem Iason in l. si falsis. C. de transactionibus. Albericus in tractatu de testib.

Limita supradictam regulam, & intellige, quando illud esset omnino impertinens ad causam, sed si aliqualiter tangeret, est secùs. Ita Aret. in consilio septuagesimoprimo. incipien. diligenter, & maturè prospectis quod refert, & sequitur pro limitatione huius regulæ Iason in dicta l. fin. C. de bonor. possessione secundum tabulas. & vide in materia huius regulæ quæ ponit Francisc. Curti. in tractat. de testib. vers. quinta conclusio. B. Dias reg. 745.

¶ Testis falsum testimonium deponens, non solum eius dictum non valet, sed etiam coram eodem iudice, coram quo falsum testimonium dixit, puniri potest: vt est textus in l. nullum. C. de test. & ibi glos. quam sequitur Bald. etiam si ille iudex esset alterius fori: vt etiam tenet Petr. de Anchar. in c. ea quidem, de regular. lib. vj. in xxiiij. q. & Fede. de Sen. in cons. lxxxviij. licet in hoc vlti. communis opinio sit in cōtrarium: vt tenet Ioan. And. in c. verum. de foro cōpetenti. & ibi Abb. Sicu. & omnes doctores cano. & etiam pro cōstanti tenet Pau. de Cast. & Raph. Fulg. in d. l. testium. & Ang. in l. si vacantia. C. de bon. vacā. in xv. q. in rep. & Lu. Ro. in l. ij. ff. de iurisdictione omnium iudicum.

Primò fallit, vbicunque testis diceret falsum circa ea, quæ non concernunt substantiam negotij, sed super aliquo incidenti. Exemplum testis productus

inter

interrogatus est an sit pauper vel coniunctus, & ipse ad vallandum eius testimonium dixit quòd non, & in veritate erat eius consanguineus vel pauper, & probatur: tamen propter hoc non dicitur falsarius nec debebit puniri de falso, imò probat, vt singulariter patet per Ang. in l. Lucius. ff. de his, qui no. infa. quia ista calliditas non debet nocere alicui. & etiam tenet Baldus in c. si quis. extrà, de testib. non obstat si dicatur quòd quia est mendax, non est sibi credendum: quia respondet ipse, quòd mendacium non tangit illud, super quo debet testificari, nec eius qualitatem: quia tunc bene vitiaretur eius testimonium: vt in capitulo, veniens. extrà, de testibus. Sed illud concernit extrinseca ab illo, supra quod debet testificari, &c. Subdit tamen ipse Baldus quòd talis testis debet puniri, quia callidè locutus est, & sic propter dolosum mendacium poterit puniri. Et istud, scilicet quòd testimonium eius non vitietur, sequitur But. in capitulo, cum causam, super glo. fin. de testibus, & Innocentius in c. fraternitatis, de hæreti. vbi expressè dicit, quòd hoc est verum etiam in instrumento continente falsum circa ea, quæ non pertinent ad substantiam negotij: de quo est confectum instrumentum. B. Soc. re. 520.

¶ TESTIS falsus in vno, in omnibus dicitur falsus: qui enim in vno deliquit factus est omnium reus. c. si ad sacras. 9. distin. Docto. l. 1. §. si quis simpliciter. ff. de verbo. obliga cap. defleat. de regu. iur. cap. 1. cap. fin. de pœn. dist. 5. item not. quòd vni tantum testimonio non creditur etiam in minimo, quia vox vnius vox nullius. l. iurisiurandi. C. de testib. cap. veniens. extra eod. c. cum esses. de testam. amp. vt nec statui possit vt vni testimonio credatur. cap. iudicas. 3. q. 9. & nedum in sua, sed nec etiam in aliena. l. nullus. ff. de testib. tot. tit. C. vt nemo in sua causa. Barbat. l. si dari. colum. pen. ff. de verbo. obliga. Fel. cap. constitutus. de rescr. cap. fin. colum. 3. de maior. & obed. Ias. l. iusiurandum. column. 2. ff. de iur. iur. l. admonendi. colum. 20. ff. eod. fallit hoc nisi extaret causa necessitatis, vel publicæ vtilitatis. Ant. c. 2. de proba. Iaso. colum. 1. in fine. ff. de verb. oblig. not. l. si quando. C. vnde vi. c. si. quod met. causa. glo. l. vbi. C. de iur. dot. & est com. opin. Medic. reg. 5.

¶ TESTIS infamis infamia facti à testimonio regulariter non repellitur, imo ei fides adhibetur: vt not. in * l. cunctos*. C. de summa Trin. & in l. j. §. in causæ. ff. de ædil. edict. & est text. not. in cap. licet causam. de prob. ibi, malæ famæ. & est glo. in l. ij. §. lege Iulia. ff. de testibus. & in c. licet. extrà, eo. tit. B. Soc. reg. 513.

ADDITIO.

* In l. cunctos. Vbi latè Ias. B. Vad.

Primò fallit in criminalibus, in quibus probationes debent esse clariores luce meridiana. l. sciant cuncti. C. de probat. l. ij. C. de requir. reis. l. sententiam. C. de prob. & c. testimonium. de testibus, & ideo talis testis non debet admitti. ita not. tenet Barto. in d. l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide cat. pro quo facit text. in l. qui vltimo. ff. de pœnis.

Secundò fallit, nisi à lege vel statuto requirerentur testes omni exceptione maiores: quia tunc testis etiã infamis infamia facti repellitur à testimonio. ita no. voluit Bal. in l. optimam. eo. titu.

Tertiò fallit in probatione ingratitudinis feudatarij, vel donatarij: quia tunc ad probandum ipsam ingratitudinem indistinctè repellerentur testes infames infamia facti: vt est casus singu. in c. j. quo tempore miles, in vsib. feu. ibi, integræ opinionis. quem ibi ad hoc no. Bal. & illum text. reputat singu. Lud. Ro. singu. nume. 334. incipien. dubitatio. & dictum, quod in criminali testis infamis infamia facti non admittitur, procedit non solùm quando causa est merè criminalis, sed etiam si causa esset mixta. & pro hoc alleg. tex. in c. ex parte. de testib. nam ibi ad emptionẽ agebatur, & sic non erat criminalis, & tamen testis infamis admittitur, & de materia vltra prædicta, habetur per glos. Dyn. & docto. in l. ij. ff. de sena. & in d. l. 3. de Carb. edic. & per gl. Bart. & Imo. in l. cum lege Iulia. ff. de testib. & habetur per glo. in auth. de testibus, §. si verò dicat. & per gl. Io. And. & doct. in c. testimonium. de testibus, per Barto. in l. liberta. ff. de quæst. per Cy. in si quis ad declinandam. C. de episc. & cler. per Bal. no. in l. si quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. vbi no. dicit quòd vnus testis infamis infamia facti, & alter valdè dignus plenam fidem faciunt. & idem tenet in l. j. C. de testibus. Saly. in l. j. C. si cert. pet. & habetur in Spec. in tit. de teste. §. j. versi. item excipitur quòd est infamis, & per Bal. in l. pen. C. de sent. quæ sine cert. quan. versi. quid si iudex dicat in sententia condemno talem, si est probatum etiam per testes infames, habetur etiam per gl. in l. quoniã multi. C. de hæretic. vbi ponit an infamis possit esse testis in contractibus, & per doct. in l. mulier. C. de testibus, & plenissimè per Pau. de Elea. in c. testium, & in c. forus. de verb. sign. & no. vj. q. j. B. Soc. re. 513.

¶ TESTIS interrogatus de iis, quæ detegunt eius turpitudinem, respondere nõ tenetur: vt dicit gl. Host. & Ioan. And. & Cano. in cap. cùm causam. extra, de testibus.

Primò fallit, quando interrogaretur de crimine, de quo principaliter agitur, si de illo dicatur particeps ille testis: vt vult Inno. in c. testimonium. extrà, de testibus. & Ioã. And. in dicto capitulo, cum causam, post Innocen.

Fallit ij. si interrogatur de paupertate sua: cùm tunc teneatur respondere, licet eodem modo detegat turpitudinem suam: vt l. iiij. ff. de testibus, & hoc voluit Ioan. Andr. in addit. Specu. in titu. de test. §. iam de interrogatoriis. ad fi. versicu. porro. vbi plenius pee eum. B. Soc. reg. 512.

¶ TESTIS non interrogatus causam dicti sui dicere non tenetur. vt est glo. in l. j. ff. de no. oper. nun. & in l. solam. C. de testi. & in cap. cum causam. extrà, eod. tit. & iij. quæst. iij. cap. solam. & est glo. optima in capitulo, cùm nobis. de re iudica. cum si.

Primò fallit, vbicunque testis deponeret super his, quę non possunt sensu corporeo percipi, quia tunc tenetur assignare causam sui dicti, etiam si non sit interrogatus. Bald. in l. j. C. de senten. quæ sine cer. quant. dicit quòd testis deponens super interesse tenetur assignare causam dicti sui. & hanc limitationem ponit Inno. in capitu. cum causam. de prob. & idem tenet Bartol. Bald. & docto. in d. regula. C. si ex fal. instru. & in l. conuenticula. C. de epi. & cler. Bald. in l. j. C. de rei vendic. & in d. leg. penul. C. de sen. quæ sine cer. quan. ad fi.

Secundò fallit in teste probante negatiuam, vt tenet Bald. in l. cum ij. §. si integrè. ff. de transact. vbi alle. gloss. in l. j. in prin. in verbo interdictum. de iti. actúque pri. adde Bal. idem tenentem in leg. actor. C. de prob. & colligitur ex not. per glo. in §. quando verò absens. in verbo, vidisse. in authen. de hæ. & Fal. & ibi etiam tenet Bal. in repet. l. ij. C. de rescin. vend. & Barto. in consi. inci. clarissime domine. Cy. in d. l. actor. Ange. in §. hinc inde. circa vltimã regulam. in auth.

de hære.& Fal.doct.in l.Pantonius.§.rei perduellionis.ff.de acqui.hære.cano.in cap.bonæ.el j.de elect. Bart.in conſ.incip.commune.

Tertiò ſallit in teſte deponente ſuper infamia alicuius.idem tenet Innoc. in cap.cum oportet. de accu. quod reaſſumit Ang.in repe.l.& quidem.C.de accu. Bal.in l.quid ergo.ff.de his, qui not.infa. Bart.refert in d.l.quid ergo.

Quartò fallit vbicunque eſſet teſtis productus ad reprobandum aliquod poſitum ab aduerſario: quia tunc tenetur reddere cauſam ſui dicti.ita not. tenet Bald.in l.presbyteri.C.de epiſ.& cleri.

Quintò ſallit, vbicunque teſtis aſſerat de contentis in capitulo ſe tantum ſcire quòd Titius occidit Seium: nam tunc non probat licet per iudicem de cauſa ſcientiæ non fuit interrogatus niſi reddat rationem dicti ſui:quia dicendo ſe ſcire poteſt intelligi: ſcilicet per vehementem opi. & non per ſenſum corporeum,ita ſing.decidit Bald.in c.ſi.in fin.de iur. cal.alle.not.per gloſſ.in l. Pantonius.§. rei perduellionis.& gloſſ.not.in verſ.quærere.ff. de acquirend. hæred. ſed ſi teſtis dixiſſet,verè Titius occidit Seium, probabit,quia verè non dixiſſet, niſi res viſu percepta fuiſſet, & retenta in memoria. ita not.in l.ij.in princ.ff.de aqua plu.arcen. & hoc modo dicit ſe limitare glo.in d.l.ſolam.C.de teſti.& dicit Bald. hoc eſſe ſuum notum dictum. Ad idem facit, quoniam vicinus poteſt diuerſimodè ſuper factis vicini per varios ſenſus corporis probare, putà per viſum, ſiue per auditum, vel per ſamam,vt de ſe patet: & tamen ſi teſtis interrogetus de cauſa ſcientiæ reſpondeat ſe ſcire: quia percepit ſenſu corporeo,non probat,vt ſingu.voluit Barto.in l. teſtium. C. de teſtib. in iij. quæſtio. quia eſſet præſumere in teſte rem diſtractiuam. Item quia dicta cauſa ratione generalitatis eſt obſcura, vt l. prætor,in prin. ff.de iniu. & l.item exigit. ff. de do. & probatio obſcura non releuat in capit.in præſentia. de proba.& idem ſentit ipſe in leg. j.in fi. ff.de bo.poſ.ſecundum tab. ſed his non obſtan. Contrarium videtur veritas, quoniam illud, quod quis vehementer opinatur, non eſt propriè ſcire: vt eſt gloſ. hic valde not. in l.ij.§.pen.in verbo,ſciunt.ff.de aqua plu.arcen.argu.gloſ.in l.ſi duo.§.pen.in verb.ſi rem. ff. vti poſſi. ſentit glo.in l.libera.ff.de pecu. & eſt glo.not.in l.paterſa.in verbo,ſit. ff.de hære. inſtit. & illam dicit ibi Bald.& Imol.eſſe ſingula.not.ad hoc, ſcilicet quod ſcire propriè, eſt tantum eorum quæ vera ſunt,ſecũdum eos,facit tex.cum gl. quòd ſi teſtia dicat de cõtentis in capitulo,ſe ſcire quòd ſic fuit, videtur dicere quòd ita verum ſe habebat, licet Bal.ibi de directo contradicat his,quę ipſemet tenuit in dicto cap. fin.de iuramen.calum.

Adde quòd ad hoc etiam facit, quia ſcire, eſt rem per cauſam cognoſcere,ſicut inquit Philoſophus, & refert Archi.de pœni.diſtin.iiij.in cap. in domo. confirmatur per not.per Barto.in l.qui bona.§. alieno. ff.de dam.inſec.dum dicit, quòd in teſte verum ſcire,nõ intelligitur per vehementem opinionem, ſed per veritatem.alle.not.per Inno. & Ioan. And.in d. c.j.de iura.cal.in antiquis.in verſi. in dubio propriè accipere debent.& in leg.j.§.is qui nauem.ff de leg. iij.Item pro hoc etiam facit,quia videmus, quod ſi teſtis interrogatus, quomodo ſcit, dicat ſe ſcire, quia manibus tetigit, prout eſt ſi non eſſet res tangibilis,& materia corporea.l.ij.in verbo, minus tetigi.& ibi ad hoc not.Bart per illum tex. C.de præd. min.libro xj.& not. Bald.in l.non omni.ff.de leg.& idem ſentit Barto.in rubr.C.ſi ex ſal.inſtru. Bald.in d.leg.ſolam. C. de teſtibus. & maximè cum dictum non eſt calumniandum, ſed iuuandum: ita inquit Bald.in leg. de quibus.ff.de legib.vbi ipſe alleg.not. per Barto.in leg.j.ff.ſi cert.peta. Bald.in leg.ij.C.de temp. appel. vbi inquit, quòd ratio reddita per teſtem non eſt calumnianda, ſed adaptanda ſi id per teſtes liceret.alleg.not.per Barto.in l.de ætate.de interrog.ac.& ita etiam dicit Bald. in rubr.de re.diui. not.alleg.per glo.in l.ſtipulatio iſta. §. hoc quoque. in verſic.ſtipulatur. ff.de verb.ſignif. & ideo non videtur verum illud, quod dicit Bald. in d.l.teſtium. quòd videtur quòd teſtis, qui interrogatur de cauſa ſcientiæ,ſi dicit ſe ſcire eo quia percepit ſenſu corporis, probet, quia dicendo ſe ſcire intelligitur pro veritate, non ex vehementi opin. vt ſuprà dictum fuit. & ideo dum aſſignat rationem quod percipit ſenſu corporis, intelligitur de ſenſu illo, per quem percipi poteſt veritas: hoc probo etiam per d.l.teſtium. in verbo, præſentia. vbi probatur ſufficere quòd teſtis interrogatus de cauſa ſcientiæ dicat, ſcio quia fui præſens,& eſt optimus text.in authent. de fide inſtrument.§.ſi quis igitur.verſicu. præſentibus.& ibi alleg.illum text.not. Ange.& eſt text.in §. oportet.el ij.in ver. præſentibus.eodem titu.& not. Bartol.in l j.§. fin.de autoritate tu. & in ſuo tractat. de teſte.Bal.in d.l.j.ff.de bon. poſſeſ.ſecundum tab. ad fin.& in l.non ſpeciali.iuxta prin. C.de teſtam.& in capi.j.de contro.inue.inter do. & vaſſal. & in d.l. teſtium.& ibi etiam Saly.& not. Ioan.de Imo.in l. hæredes palam.in prin.ff.de teſtam. & in l.ij.§.fin.ff. ſolut.matr.Ioan.de Imo.& Abb.in c.peruenit.el ij. de teſt.cog. tamen conſtat quòd præſentia in genere poteſt ſe habere ad viſum tantùm, & ad auditum tantùm, & ſic de aliis ſenſibus. ergo cum teſtis probet dicens ſe ſcire,quia fuit præſens, ſequitur quòd intelligitur deponere per illũ ſenſum corporis, per quem veritas illius actus percipitur,licet ipſe ſpecificè ſenſum corporis non exprimat. Et ex prædictis videtur quòd deciſio Bald.in d.cap.ſi.de iur.cal. non videtur vera,& ſimiliter alia deciſio Bald.in patreſa.l.teſtium.C.de teſtib.& hanc opinionem tenet etiam præceptor meus Alex.de Imo.in l.j.ff.ſi cert. petat.

Sextò limitatur dicta regula procedere, vbicunque teſtis non fuit interrogatus per negligentiam partis: vt quia non petiit in interrogatoriis ſuis. Secùs autem,ſi per negligentiam, ſeu per ignorantiam iudicis.ita voluit elegãter Ioan.And.in d.cap.cum cauſam.de teſtib.

Et adde prædictis,quòd non aſſignans rationem ſui dicti interrogatus, nedum ſimplicem probationem facit,ſed etiam nullam præſumptionem inducit.ita tenet Spec.in titu.de teſte.§.j. verſic.ſed nunquid.& ita etiam tenet Lud.de Ro.in l.iij.in princ.ff.de no. ope nun.qui alleg.Specu.in d. loco.& de hac materia vide etiam per Iac. Butr in conſ.ſuo incip.quæſtio.talis eſt, &c. vbi not.dicit, quòd plus creditur duobus aſſignantibus rationem dicti ſui,qui interrogati non fuerunt, quàm multis aliis non reddentibus rationem dicti ſui: quia examinatio teſtis de cauſa non interrogatus, non caret aliquali dubio: cum iudex non laborauerit ad veritatem inquirendam,prout debet.vt l.ij.C.de eden.& xxx.q.vlt.& in c.ad audientiam.vide aliqua ſuprà in altera regula. Et vide etiam de materia iſta c.ſacramentum.de cõſuet.

suet.rec.feu.vbi habetur quòd testis non interrogatus de causa scientię non solùm non probat,sed etiã non facit semiplenã probationé, q̃ aliàs faceret, si sic fuisset interrogatus,& illũ tex.alleg pro sin. Lud. de Ro.in l.admonẽdi.ff.de iureiur. B. Soc.reg.497.

¶ Testis iudex. Quòd admittitur quis testis in causa,in qua fuit iudex.

Pro.

Ext.de testibus.c.cùm à nobis.
Ext.de accus.c.cùm dilectus.
Ext.de proba.c.post cessionem.

Contra.

2.q.4.c.1.
2.q.6.c.statutum est.
Ext.de appel.c.postremo.
C.de asser.tol.l.nemo.
D.de test.l.vlt.

Solutio.

Non audiuntur iudices quotiens super quæstione illa, in qua fuerunt iudices, volunt testificari: sed in his, quæ acta sunt in præsentia ipsorum, credetur eorũ dictis:sed illis aut eorum scriptis præferuntur duo testes iurati,d.c. cùm à nobis. Hodie non creditur iudici,nisi quatenus eius acta legitimis constiterint documentis.ext.de proba.c. quoniã contra. Dam. reg.61.

¶ Testis non iuratus regulariter fidem non facit,vt l.iurisiurandi.C.de testi.& in c.tuis.extrà eo.tit.cum similibus.

Primò fallit,quando deponit super eo, quod est notorium.vt not.in c.cum causam.de coh.cle.&mu.dum modo deponat ad plenam iudicis informationé seu instructionem,quod etiam sensit Inn.in c.pe.de post.præl.est glo.reputata sing.in c.j.de pac.tenenda.

Secundò fallit,vbicunque pars remitteret iuramentũ: vt in c.tuis,& ibi est gl.no.& glo. in d.l.iurisiurandi. C.de testibus,& in c.tertio loco.de prob.in glo.ij.& gl.in l.j.in princ.ff.de ser.& ibi hoc tenet Bar.

Tertiò fallit,vbi statutum daret iudici arbitriũ in procedendo,&iudex remittit iuramentũ,ita tenet Bar. in l.filiusfa.ff.de don.licet aliqui reprehendant.

Fallit 4.vbicunque Papa vel Princeps mandat alteri,vt se informet de certo negotio: quia tunc poterit se informare à testibus etiam non iuratis , & non idoneis:vt est gl.fin.in d.c.j de pace tenen.& ibi Bald.in vsib.feu. quod tamen procedit nisi sit dictum quòd diligenter se informet: quia tunc testis deberet iurare,& partes debebunt citari,ita dicit Bald.in c.ij.de contr.inuest.& melius in l.neque natales. C.de prob. & Fed.de Sen.in cons.lxxx j. B.Soc.re.515.

¶ Testis mulier in testamento, chirographo, & in * causa criminali esse non potest.* l.qui testamento.§. mulier.ff.de testamen. & Institu.eod.§.testes,& per Bald.singu.in l.nec scripturas C.qui pot.in pig. hab. & in d.§.mulier.& per Gandi. in suo tract. malef.in titu.de fur.in fin. Sed Imo. in dict.§. mulier. tenet contrarium, & eam dicit esse communem opinionem. B.Soc.re.xii.

Additio.

* Potest. Vide Fely.in c.quoniam.de testibus.

Primò fallit hæc regula,scilicet, quòd mulier in testamento testis esse non potest,quando mulier esset testis in testamento inter liberos: vt si pater institueret liberos,vt per gloss.in auth.quod si fmc. C.de testamen.&ita tenent omnes docto.in d.§.mulier.Sed circa hoc dubitatur ,an illa glos. procedat eo casu, quo instituat bastardum , & quidam in d.§.mulier. format hanc quæstionem in terminis,& alleg. Specu.sed non dicit vbi , imò dicit se nescire vbi est dictum Specu.tu dic quòd est in titu. de instru.edit.§. compendiosè.vers.quid si pater naturalis, vide etiã Bald.de hac eadem quæstione in l.si qua illustris.C. ad Orficia:& l.iniuriarum.C.de natu.liber.& in l.si. C.famil.ercis.& ibi etiam per Pau.de Cast.& in l.parentes.ff.de in ius vocan.l.generaliter.& l.parentes. de institu.& substitu.C.

Secundò fallit,quãdo esset testis in testamento ad pias causas:vt per Pau.de Cast.in cons.suo ccclxj.

Tertiò fallit in codicillis,vbi testis esse potest:vt l.licet. in fin.C.de codicil.

Quartò fallit, quando adhibetur testis ad probãdum testamentum:vt per Alberi. de Rosa. in d.§.mulier. vbi format hanc quæstionem,& dicit priùs à nemine fuisse tactam,& rationem ipse assignat,& plenissimè examinat arguendo ad partes. B. Soc.re.5t3.

¶ Testis prælatus siue alia persona ecclesiastica in casu eccles.& singuli de vniuersitate pro vniuersita- * te admittuntur,vt in cap.insuper*.de testibus,&ibi Host.& communiter docto. & in cap.nuntius.de testibus. B.Soc.reg.519.

Additio.

* In c.insuper. Vbi vide Fely.in primo nota. B.Vad.

Primò fallit, quãdo ipse prælatus agitaret causam per se,vt expresse patet in d.c.insuper.in textu.

Secundò fallit,quando prælatus agitaret causam siue per se,siue per œconomum,vel vicedominum,cum tunc testis esse non possit, secundum Ioã. And.in d. c.insuper.in clement.si via. de re. eccles.non alie.& quæ not.per Bar.in l.j.C.de confes.secundum etiam Inno.in præal.c.insuper.extrà,de testi.

Tertiò fallit,quando ipse prælatus solus in causa ecclesiæ constituisset procuratorem , seu syndicum , qui agitaret ipsam causam: cum tunc non possit testificari,cum sit in ea legitimus defensor : vt tenuit Inn. in c.præsentium.eod.titu.in vj. & Petrus de Ancha. xiiij.q ij. Ant.in d.c.insuper,& ibi etiam Nic.qui ad hoc adducit quod no. extrà , vt lite non contesta.c. primo.

Quartò fallit in prælato ecclesiæ seu capellæ non collegiatæ,cùm talis non admittatur in testem in causa ipsius ecclesiæ,vt voluit Io.And.in addi.Specu.in titu.de testi.§. j. vers.sed porro. per c.velamen. elij. extrà,de testi.

Quintò fallit vbicunque esset quæstio de statu vniuersitatis,vel ecclesiæ,vel de aliquo magno honore,vel magna iurisdictione:quia tunc personæ ecclesiasticæ , vel singulares de vniuersitate non poterunt testificari de ecclesia,vel vniuersitate, ita tenet Bal.in c.cùm nuntius.extrà,de testibus.Nam propter maximam affectionem debent repelli à testimonio:cũ etiam repellatur testis à testimonio propter magnam amicitiam:vt l.iij.ff.de testibus,& istam limitationem tene menti.

Sextò fallit,quando esset quæstio de pascuis, vel de nemoribus, in quibus singulorum bestiæ pascuntur, vel singuli ligna scindunt: quia tunc etiam hoc casu homines de villa,vel vniuersitate non poterunt admitti ad testimonium,ita tenet Io. And.in præalle. c.cum nuntius. Sed Abb.in d.c.insuper. tenet contrarium,dicens quòd hæc causa est principaliter vniuersitatis,non autem singulorum, licet singuli consecutiuè percipiant commodum, adducit multa similia:quia clerici possunt esse testes in rebus cunctis ex quibus percipiunt commodum, quia ex illis

aluntur. Item quia legatarius potest esse testis in causa testamenti:licet secundariò ad ipsum pertineat commodum:vt in §.legatariis. Instit. de testa. Item adducit simile de tutore,qui non potest interponete auctoritatem, si res principaliter ad eum pertinet: secùs autem, si ad eum pertineat in consequentiam:vt in l.j.ff.de auctoritate tutorum. Sed opin.Io.And.sequitur Iaco.de Are.Pet.& Cyn.& cōmuniter docto.in l.parentes.C.de testi.& Guliel.de Cuno, & Bar.in l.in tantum.§.vniuersitatis.de re.diuisio.ff.& Butrig.in d.c.cùm nuntius,& ista opin.est Communis.Bald.tamen in c.cum nuntius, limitat eam theoricā,dicit enim quòd debet intelligi, quādo alibi non possent commodè haberi pascua vel nemora: secus autem si alibi possent haberi pascua vel nemora:nam tunc bene admitteres ad testimonium,secundum eum vbi suprà.

Secundò limitat idem Bal.in l.parentes. dicens,procedere dictam opinio. quando homines illi vtuntur pascuis illis gratis sine aliquo pretio,quia bene hoc casu repellerentur à testimonio:secùs autem, si soluerent pretium vsus pascendi,vel ligna scindendi ipsi villæ vel vniuersitati, & assignat ratinnem quare repellantur à testimonio,quando gratis principaliter percipitur vsus pascuæ vel nemoris: quia singuli intelliguntur tanquam pars iudicij, hoc est dicere, quòd vtilitas principaliter coucernit singulos,licet iura dicantur esse vniuersitatis,& in ipsam vniuersitatem firmanda sit sententia respectu singulorum: vt in l.si cui.ff.quod cuiusque vniuer.nom. An autem dictæ personæ debeant admitti in criminalibus, vide plenè per docto.in capitu. cum nuntius. de testi. B.Socin.reg.519.

¶ Testis non præsumitur rogatus: not. Bartol.in l.sciendum.ff.de verb.oblig.idem in l.diuus.ff.de test. milit.& in l.hæredes palam.§.in testamento.ff.de testa.& ibi communiter docto. Alex.in d.l.scicudum. vbi etiam refert ad hoc Angel.& Anto.

Limita quadtupliciter,vt per Ias.in d.l.sciendum.quarū limitationū tres habuit ab Ale.ibi.B.Dias re.751.

¶ Testis non probat nesciens, id quod depnnit verum esse.l.cū hi.§.nihil.ff.de bon.poss.sec.tab. Bald. l.1.C.eod.l.cum hi.ff.de transact.gl.§.hinc nobis.anthen.de hære.& Falc.in term.huius Reg.Fran.in tractа.de testib.Consi.27.num.58. Medic.re.6.

¶ Testis post conclusionem in causa. Post conclusionē in causa nō possunt amplius testes,nec instrumenta produci.c.cùm dilectus,de fide instrum.

Fallit in 6.casib. vt per Campeg.in dicto tractat. conclusio.275. Donat.Fina,lib.4.

¶ Testis qualis,& Oppositio contra testes. Testis debet esse iuratus,alias dictum eius non probat.c.1. de testib.Fallit vt per Camp.in d.tract.concl.119.

Testis iuratus & examinatus in die feriata,non probat, nec valet eius dictum.l.1.C.de feriis.

Fallit in 4 casibus,vt per Campeg.in d.tractat.conclusio.130.

Exceptio quæ opponitur contra testes non impedit examinationem ipsius,Alb.in tract.de testibus, colum.33.

Fallit in 2.casibus,vt per Felin.in c.ex parte, de testib. numero 14.

Fallit in 8.casib.vt per Campeg.in dicto tractat.concl. 141.fallit in 8.casibus, vt per Lancillo.in tract.de off. prætor.in tit.de testib.in princ.num.9.

Exceptiones seu oppositiones contra testes à principio examinationis faciendæ sunt,fallit in 7.casib.vt per Campe.in d.tract.concl.242.

Testem quem pro me produxi non possum reprobare,l.si quis testibus,C.de testib.

Fallit in 4.casib.vt per Campeg.in dicto tract. conclusio.292.& 293.vbi ampliat in 5.fallit in 2.casib. vt per Fel.in c.præsentium,de testib.num.7.

Quando pars est protestata ante publicationē, quòd intendit reprobare testes in personam tanquam minus idoneos, in quibus casibus post publicationem admitratur declarat Campeg. in dicto tractat.conclusio.386.

Quando pars est protestata contra testes alterius partis,quòd intendit reprobare eos tanquam non idoneos, si dicti testes dicant aliquid in fauorem non probant,glos.& docto.in cap.præsentium,de testi.

Fallit in 2.casib.vt per Campeg.in dicto tract. conclusio.387.

Fallit in 5.casibus secundum Fel.in dicto ca.præsentiū, de testib.num.15.

Vnicuique parti vna probatio est concessa,& nō vltra, c. licet dilectus,extra de testibus.

Fallit in 3.casibus,vt per Felyn. in c. licet. de testib. numero 1.

Fallit in 3.casibus,vt per Campeg.in d.tractat.conclusio.389.

Testis in vno teprobatus, in aliis etiam nihil probat, sed in totū repellitur:fallit in 4.casib. vt per Matth. Gri.in suis conclusio.in ver.testis.

Exceptio,quòd testes sunt corrupti, si non est opposita in causa appellationis, opponi non potest. fallit in 2.casib.secundum Soc.reg.405. Don.Fin.lib.4.

¶ Testis,qui non debuit examinari, examinatus facit indicium: firmat Bart.in l.maritus, post glo.ibi, vers.vlterius quæro.ff.de quæst. Bal.in c.j.de confes. circa prin. Abb.in c.ex literis.de transact. in j.notab. plura allegat ad hoc Hippol. singul.cxcviij.inci.testis qui non debet. Vide Hispane l.ix.tit.xvj.parti. iij. quæ hanc regulam videtur comprobare, dum dispnnit,quòd si testis minoris ætatis quàm statuitur ibi,examinatus fuerit,facit præsumptionem.

Limita sex modis vt per Fel.in c. cū dilecti. de accusat.

Primò fallit, nisi testis esset prohibitus examinari ratione ordinis:puta ante litem contestatam, vel parte non citata,quia tunc non facit indicium.

Secundò fallit,nisi testis esset prohibitus interrogari: quia tunc interrogatus,non facit indicium.

Tertiò fallit,nisi lex resistat examinationi vt quia dicit,non possit examinari, non sit admittēdus:quod intellige,vt ibi.

Quartò limita, nisi lex requireret certum numerum testium,certo casu,quia tunc vsus solus non faceret indicium.

Quintò limita ex hoc bene not.secundum eum,quando testi esset posita exceptio.

Sextò limita,vt faciat indicium, sed non ad efficacem condemnationem: nisi suppleatur per alias probationes. B.Dias re.755.

¶ Testis, qui semel productus dixit sē nescire, vel recordari, & tunc iteratò deponit super eodem negotio,non dicitur varius, vel vacillans: imo valet eius dictum.Gloss.in capitul. cum causam, quæ inter œconomum. in gloss. secunda.de testibus, text. singular. secundum Baldum ibi, in capit. primo §. notandum. in titul.de notis feud. & voluit Angel. in l.quidam tabularum.ff.de fur.per text. ibi, & ponit Hippol.leg.ex libero.in princip.ff.de quæstioni. vbi refert Bald. in aliis locis. & Roma.& Alexand.

idem

idem firmantes.

Limita, nisi talis testis postquam dixit se nescire, esset . cum parte locutus. Ita tenet Bald. in rub. de contro uer. feu. & refert Hippol. vbi supra, quòd comprobat aliis similibus. & refert Roma. in consilio 4. in cip. cum testis. vbi alias defecibit restrictiones. B. Dias reg. 754.

¶ Testis referens se ad positiones inualidas non probat, Socin. in terminis consilio 40. columna 1. volumine 3. præsertim in criminalibus, in quibus spe cificè se referri debent, non autem ad positiones in genere. Corn. consilio 56. volumine 1. Craueta consilio 115. nume. 8. item deponens prout in aliquo instrumento, quod non reperitur. an talis confessio præiudicet? vide Bald. leg. 2. C. de errore adu. Roni. con silio 293. Aretin. consilio 68. Iaso. leg. admonendi. nu mero 36. ff. de iur. iur. tertiò si testis in hoc iudicio aliquid dicat prout alias dixit, optimè probat. nor. leg. si ita. ff. de cond. & demonstrat. qui exhiber's. §. testamento. ff. sec. tab. Bartol. leg. con. C. de falsis. Bald. l. gesta. C. de re iud. l. iurisiurandi, & leg. fin. C. de testib. Anchar. clemen. 1. de testibus. Roma. consilio 254. addentes ad Barto. leg. asse toto. ff. de hæred. inst. Quartò si testis dixerit, quòd testator instituit Titium hæredem sed non recordari pro quibus partibus, nec aliter: valebit tamen institutio talis, & erunt hæredes pro æqualibus portionibus si plures fuerint instituti. Alexander leg. cum antiquitas. columna final. C. de testibus. Iaso. dict. l. admonendi. nume. 41. quintò testis se referens ad dictum alterius testis, videtur fateri cuncta, quæ ipse dixit, Specul. in titu. de teste. §. qualiter. versicu. certum. Bald. leg. 3. quod obseruari. C. de iur. calum. Bald. l. cos. ff. de falsis. capitu. fraternitatis. columna prima. capitulo eum tua. columna 2. de testibus. Alexand. consilio 134. columna 3. volumine 1. Ripa l. 5. §. 1. numero 3. ff. de re indic. Sextò & vltimò si testis se referat ad aliquam authoritatem, quæ non probatur, si ipsa non extet, non probat, nisi ipse assignet rationem. Ripa l. 1. numer. 79. ff. si cert. pet. not. l. 1. C. de mand. princ. Medices, reg. 10.

¶ Testis secundò inductus super eodem capitulo, ad alium effectum, potest dicere: ego dico eadē quæ dixi in prima depositione, tenet Abb. per text. ibi in capit. eum in tua. de testib. allegando Barto. & vide Ange. post Bar. in l. legata inutiliter. ff. de leg. j. Anc. in. clem. ij. de testibus.

Limita primò, nisi testis fuisset receptus coram arbitro, quia si repetitur coram ordinario, non potest seipsum referre. Ita limitat Fel. in dicto capitu. cum in tua. de testib. per quem vide rationem huius decisionis.

Secundò limita, nisi primum dictum esset nullum, ratione falsitatis, quia dicendo, dico prout aliàs diai, non probat, secundum Salicet. in l. iurisiurandi. C. de testibus. secus si esset nullum ex defectu solennitatis, quia ex quo in depositione secunda concurrit solennitas requisita, conualidatur vt ex tunc, secundum eum ibi: refert Felin. vbi suprà, quem vide. B. Dias re. 749.

¶ Testis socius criminis regulariter non admittitur, vt in c. veniens*. de testibus, & in c. j. de confes. & in c. mentiui. xv. q. 3. & no. gl. in c. cum P. Manconella. de accusat. cum similibus. B. Soc. re. 517.

Additio.

* In c. veniens. Vbi vide Felyn. & Lanfr. in repetit. ca. quoniam contra. de probat. in versi. testium. versic. alias dubitatur, & Alex. & alii de Imol. in consi. ... in j. parte ... B. Vad.

Primò fallit, quando recipitur ad præsumptionem faciendam: quia tunc bene admittitur, venot. c. iij. in glo. fin. de testibus, quam gl. ibi Abb. & idem Ind. in ... dict. veniens. eo. tit. pro quo allega. glo. in c. j. in verb. testis. extra. de testib. vbi dicit, quòd sunt participes criminis & inimicus capitalis repellatur à testimonio: tamen admittitur ad præsumptionē faciēdam, allega. no. in d. versic. & in c. mentiui. allega.

Secundò fallit, si quis particeps criminis fuisset emendatus de crimine, & ageretur ciuiliter: quo casu admittitur etiam ad plenam probationē faciendam: ita tenet in præal. c. j. de testi. vt dicit, quòd emendatus de crimine admittitur ad testimonium, quando de crimine ciuiliter agitur, etiam si fuit socius criminis, quod est notandum pro limitatione d. c. testimonium, vt dicit Abb. ibi.

Tertiò fallit, nisi fit particeps criminis, & fuisset examinatus cum tormentis, secundum Inn. in præal. c. iij. quo casu si de crimine procéditur ciuiliter, probat secundum Inn. ibi in sua tertia lect. vbi sensit, quòd, cessante infamia, tales testes examinati faciunt plenam probationem. doctores ibi communiter cum illa lect. Inn. tenent, licet dicant eum dubitare, & superius dictum est in socio criminis, videlicet, quòd licet non faciat plenam fidem, tamen facit indiciū ibi, & fortius esset dicendò in criminoso, qui nō fuit socius criminis, vt possit recipi in testem, ad faciendam præsumptionem, ita tenuit Car. Zab. in præal. c. iij. in fin. & allega. not. per glo. in d. c. j. de confes. & in c. si quis propterea. B. Soc. reg. 517.

¶ Testis per verbum credo & non credo deponens
* non probat,* vt in l. testium. C. de testi. & gl. in l. iusiurandum. ff. de iureiurando, & gloss. in §. si verò absunt. in authent. de hære. & Fal. Bald. in l. j. de ven. inspie. B. Soe. re. 518.

Additio.

* Non probat. Vide Feli. in c. quoties. vers. glos. fin. de testibus. B. Vad.

Primò fallit, si testis, postea rationem congruam assignet: vt si testis dicat credo contenta hic vera esse, interrogatus de causa scientiæ, dixit, quia vidit & præsens fuit, ita not. tenet Bald. in l. si seruus. §. quicunque. ff. de legatis primo, & sic magis debent attendi verba rationis, quàm dicti in teste. adde Cyn. idem tenentem in d. l. testium. C. de testi. & Anton. de Butr. in c. quoties. eod. titu. qui per hoc dicebat quod si testis dicat se scire, & credere contenta in capitulo vera esse, valet: sicut etiam contrà, si dicat testis de actu, & postea interrogatus de causa scientiæ, respondit quod credit ita esse, vt faciunt sæpenumero rustici: nam tunc non valet talis depositio, vt firmat Spec. in titu. de testi. §. iam de interroga. in fi. & habetur per Io. And. in c. inquisitione. de accu. & per eundē in c. præsentium. de testibus, in vj. vbi dicit, quòd illud quod scimus possumus dicere quòd credamus, non tamen econtrà. pro quo facit quod habetur in l. cum quidam. §. quod dicitur. de acqui. hæred. Si tamen testis deponens per verbum credit, aliquid addat pro causa scientiæ circunstantiarum, per quas resultat præsumptio violenta: tune valet dictum testis, vt putà, si dicat credò Bertam commisisse adulterium cum Titio, & interrogatur de causa scientiæ, dicit, quòd vidit solū cum sola, vel nudum cum nuda in loco secreto, per id quod habeturin d. c. in literis, & in c. illud. de præsum. vel si dicat, cre

cat, credo Titium esse filium Petri, interrogatus de causa scientiæ dixit: quia vidit illum nasci ex eius vxore in domo sua. per id quod. habetur in l. filium diffinimus. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. secūdum Cy. in d. l. testium, & Spec. in tit. de testi. §. j. vers. item quid si deposuit de credulitate, & per Ant. de Butr. in d. c. quoties. B. Soci. reg. 521.

¶ Testis. Vt vnus testis valeat ad præsumptionem.

C. de fideicommiss. l. vlt.
In Auth. de instrum. l. cons. §. oportet.
In Auth. de testib. §. quoniam verò.
In Auth. quib. mod. natura. §. vlt.
In Auth. de hæred. & fal. §. hinc nobis.
ff. fin. regund. l. penul.
ff. de probat. l. cum probat.
ff. de test. l. serui responso.
ff. de re mil. l. non omnes. §. alterum.
ff. qui testam. fac. pos. l. hæres. §. 1.
ff. de iureiuran. l. si duo. in prin.
ff. de ag. lib. l. 1. lul.
ff. de aduo. diuers. iu. l. Mæuius.
C. de fid. instrum. l. operationes.
ff. quemad. t. q. aper. l. 1. §. vlti.
Io Decret. 11. q. 1. testium, quicūque. Az. ru. 22.

Vt non valeat.

C. de test. l. iureiurando. ff. de quæst. l. maritus.
In Decret. 32. quæst. 2. admonen.

Vt vnus testis valeat ad præsumptionem.] Verum est vnum testem inducere præsumptionem: vt in legib. in hac Rubrica positis continetur, & probari potest probabiliter. Si enim duo faciunt plenam fidē, ergo vnus semiplenam: licet alij contradicerent. argu. eius quod legitur in hac Rub. ff. de quæst. l. maritus. Sed certè ibi non fuit reprobata sentētia, quia quæstio est habita præcedēte iudicio, in causa, licet hoc male allegaretur apud principem: sed etiā quia præcedente iudicio in pecuniaria causa, contra dominum torqueri non debuit vt C. de quæst. l. 1.

Adiectio.

Vel dic prius quæstionem habitam, & postea testem inductum, vnde nulla fuit quæstio: qua non præcessit, sed secutum est iudicium. Vel dic: ad hoc vt habeatur quæstio serui mei, non vnum, sed plura debēt præcedere indicia.

Imò vnius statur sacramento.

C. de iud. l. properandum. §. sed & si quidem.
In Auth. vt hi qui obliga. se.
In Decret. ca. 2. q. 1. in prin.
In Decret. 8. q. 3. talia.
C. de fid. instrum. l. pen. §. vlt.
ff. ad exhib. thesauros. Azo, rub. 22.

¶ Testificari. Facti euidentia sæpe testificatur oculo cùm subiectionem, tum loci diffinitionem.

ff. de feriis. l. eadem.
ff. de minor. 25. ann. minor. 25. anno.
ff. de procurat. l. filius. l. miles.
C. de fruct. & lit. expen. l. pen.
C. fru. neg. l. si irrupti.
C. de administ. tut. l. lex. q. tu.
In Decr. 12. q. 2. quatuor.
ff. de off. præs. l. illicitas. §. veritas. Az. ru. 22.

Venditor potest esse testis pro emptore.

ff. fin. reg. l. eos.

Quod socius in causa socij ad testimonium admittatur habetur in Instit. de testam. ord. §. legata. argu. contrà, C. de testib. l. quomodo. in fin. Sed distinguitur, an socius socio condemnato lucrum vel damnum sentiat, an non. In primo casu non potest: in secundo potest. vt in Decr. 2. q. 5. præsulum. Azo, ru. 22.

¶ Testis. Vbi duo sunt necessarij.

In Instit. de fideiuss. l. hæc. §. cum quoque.
In Decret. 2. q. 5. in princ.
ff. de testibus. l. vbi. Az. ru. 22.

Vbi tres sunt necessarij.

C. de iur. delib. aut. hæredem.
C. de annal. except. vt perfectius.
C. qui potiores in pig. hab. l. scripturas.
In Auth. de instr. caut. §. si quis igitur.
C. ad Vell. l. antequam. §. ne.
C. ad l. Falc. Auth. sed cum testa.
C. de testamētis. l. sancimus. C. si cer. pet. l. vlt.

Vbi tres sunt, & duo sufficiunt.

C. de fid. instrum. l. comparationes.

Vbi quinque exiguntur.

C. de codicill. l. vlt. §. vlt.
C. de testamentis. l. vlt. §. vlt. in fin.
C. si cert. pet. Auth. hodie.
C. de testibus. l. testium.

Vbi sex exiguntur.

C. de test. hac consultiss. & l. vlt.
ff. de repudiis. l. nullum.

Vbi duo, vbi tres, vbi quinque, vbi sex testes exiguntur.) Istę Rubricę potius sunt notę, quàm generalia.

Vbi vndecim exiguntur.

C. de chirograph. in auo. l. per hanc.

Vbi quindecim exiguntur.

C. depositi. l. sacros.

Qui semel productus est, in eodem iudicio amplius produci non potest.

ff. de testibus. l. cum apud. Azo, rub. 22.

Testes ex iusta causa ante litem contestatam possunt dari, & debent suscipi.

C. de vsur. l. pupilla. l. vlt.
ff. ad l. Aquil. l. in lege. Azo, rub. 22.

Testes aduersa parte præsente, iurare debent.

Restitutio similiter creditoribus præsentibus fieri debet.

ff. de mino. l. etiam. §. vlt.
In Auth. vt spon. lar. §. ad hæc.
C. de reb. cred. l. generaliter. §. isdem.
C. de testib. l. si quando. §. 1.
C. de iur. iur. porpter cal. l. 2. §. sin autem.
C. de fid. instrum. l. iudices.
C. de adopt. l. vlt.
In Decret. 2. q. 1. in præsen.
ff. de adult. l. si po. §. hæres.
ff. de mino. l. in causæ. §. ea.
ff. de adopt. l. non ita.
In Auth. de testib. §. hoc. vbi multa.

Contra.

In Auth. de test. §. quia verò multi.
C. de iureiuran. propter cal. §. dein. autem. principa.

Testes præsente, &c.) Verum est, altera parte præsente tantum testes inducendos, præsente dico iure, vt in hac Rubrica continetur: vel per contumaciā, vt in contraria Rubrica continetur, vel eo citato, & non veniente, contra quem producuntur: vt in Authentic. de testibus. §. quia verò testes contrabentes

hentes cognoscere debent. C. de iure deliber. l. scimus. vel qui hæredem cognoscant. in Aut. de testib. Azo, rub. 22.

Testes iurare debent, quòd sciunt rem ita esse.

C. de testibus. l. testium.
C. de testamentis. l. vlt.
In Decret. 2. q. 1. in primis.
In Decret. 2. q. 5. nullam.

Sufficit, si iurat se ita credere.

C. de iureiur. propter cal. l. 2. §. sin autem.
In Decret. 2. q. 4. si mala.
C. de iud. l. rem non nouam. §. patroni.
ff. de aq. plu. arcen. l. in summa. §. idem.

Testes debent dicere, qualiter sciunt.

In Auth. de testib. §. & licet.
C. de testib. l. solam.
In Auth. de sanct. episc. §. 1.
In Auth. vt liceat matr. §. quod autem.

SOLVTIO.

Aliud est cum testificatur affirmatiuè, aliud cum negatiuè.

Testes iurare debent, &c.] Sacramentum testis debet esse de veritate, non de opinione, vt in hac Rubrica continetur: scilicet, vt iuret quis, se ita vidisse, si res consistat in visu oculorum: vel si consistat in visu cordis, vt in contractibus, scilicet, in auditu, ita dicat se audiuisse sacramentum aut litigatoris de calumnia. Item patroni est de opinione, vt in contraria Rubrica continetur, in casu tamen sufficit in testimonio, si dicat se ita audiuisse ab his qui ita audiuerunt: vt in actione aqua plu. arcend. ff. de aq. plu. arcend. l. 2. §. idem Labeo. & l. ait cum quæritur, & in Decret. 30. quæst. 5. episcopus. Testes iurant, quòd omnem veritatem quam super negocio scient, dicent. in Authé. de testibus. §. nulli. & §. non igitur. in Decret. 14. non sanè. Azo, rub. 22.

Testes non debent dicere, quòd sciunt rem ita esse.

ff. de pet. hær. l. si quis lib. §. vlt.
ff. de neg. gest. l. si ex duobus.
ff. de nox. act. l. quoties dominus. in fin.
ff. de iureiur. l. si duo. §. Iul.

Testes non debent, &c.] Cum contentio de aliqua re vel capitulo est, testes super eo capitulo tantum debent interrogari: vt in hac Rubrica continetur.

Ex his legibus voluerunt quidam, quòd tantum pro parte eius quæ eos inducit, debent testificari. argu. ff. de fideicom. stipulatio. Azo, rub. 22.

Testes rogantur,

In Authent. de testibus.
C. de testamentis. l. hac consultissima.
In Authent. vt liceat matri & auiæ. §. is quoque.

Testes rogantur.] Regulare est, rogatum & non rogatum testem esse admittẽdum, vt ff. de test. ad fidem. Excipitur tamen in casibus quinque: & notantur 3. in C. de testibus. l. testium. & Authen. rogati. & ff. de test. l. hæredes. §. in testamentis. & aliàs, vt ff. de repudiis. l. nullum. & aliàs in Authent. vt liceat matri & auiæ. §. his.

Vbi testes, qui varia & concordantia dicunt. Valeant in his, in quibus conueniunt.

ff. de arb. l. dies. §. si plures.
In Auth. de testib. §. & licet. in fine.
ff. de reb. dub. l. si hi qui. §. vtrum.
C. de postlimin. reuers. l. 3.
ff. de minor. l. etiam. §. ex causa.
ff. de excusa. tut. l. quod in testamento.
ff. communia præ. l. proprium.

CONTRA.

ff. de testibus. l. quod falsò.

Vbi testes qui varia & concordantia dicunt.) Si testis in vno capitulo tulerit testimonium suum, & postea reuersus varium, scilicet priori contrarium ferat testimonium, in nullo ei fides est adhibenda. Verum est etiam, ipsum vel primò, vel postea deierasse: vnde non est ei fides habenda. vt ff. de act. leg. is cui. §. iisdem. etiam si cum aliis concordaret. Et hoc est quod planè dicitur ff. de test. l. qui falsa. leges verò inductæ in hac Rubrica. Verum est etiam, ipsum primò vel postea decepisse: vnde non est ei fides adhibenda. Nec obstat tamen, quia in testibus non loquuntur: tum quia non loquuntur in eo casu, quando quis sibi ipsi suis dictis est contrarius.

Testimonium iudicis admittatur de his quæ agnouit, cum de causa cognosceret. ff. de arbitr. ne in arbitr. §. sui autem. Azo, rub. 22.

Testimonium mulieris admittitur.

ff. de testamentis. l. qui testamento. §. mulier.

Testimonium mulieris, &c.) Mulier vbique recipitur in testimonium, præterquam in testamentis, vt ff. de testib. l. ex eo. Azo, rub. 22.

Si testes alij maiorem, alij minorem summam dixerint, qui sint admittendi.

ff. de leg. 1. l. qui partem.
ff. de arb. l. diem.
ff. de iureiur. l. in eo quod.
ff. de re iud. inter partes.

Si testes alij maiorem, alij minorem summam dixerint, qui sint admittendi.) Quomodo diffinitur per l. de arbitr. l. diem. §. secundo. & de re iudic. l. inter pares. Azo, rub. 22.

Testes de his quæ viderunt, testimonium perhibent.

C. de testib. l. testium,
C. de iur. delib. l. vlt. §. sui autem.
In Decret. 2. q. 1. in primis. vt de auditu.
In Decret. 5. quæst. 2. testes.
In Auth. de hær. & fal. §. huic.
In Decret. 3. quæst. 9. testes.

De his quæ audierunt.

C. de testamentis. l. hac consultissima.
ff. de probat. l. si arbiter.
ff. de aq. plu. arcẽ. l. in summa. §. idem Labeo.
C. de testib. Auth. rogati.
In Decret. 3. q. 9. l. testes. §. 1.
In Decret. 35. q. 6. de paren.
In Auth. de testib. §. licet dudum.
C. de lat. lib. tol. §. si quis vestram.

Testes de his quæ, &c. Item de his quæ audierunt, &c.] Istæ duæ Rub. expositæ sunt suprà. & in illa Rub. Testes iurare debent. Azo, rub. 22.

¶ TESTIMONIVM liberti. Maior factus, de his quæ in pupillari ætate, & seruitutis tempore viderunt, ferunt testimonium.

C. de testa. man. l. 1.
In Decret. dist. 38 relatum.
C. de off. procons. l. 4. in fin.
ff. de pos. l. si apud filiumfam.
ff. de pign. legati.

ff. de don.

ff.de don.inter vir.& vx.l.si inter.
Non ferunt.
ff.qui satisd.cog.l.sciendum.§.vlt.
ff.de recept.l.sed si his.
ff.commodati.l.1.in fin.
ff.depos.l.1.si apud fund.
ff.de pœnis.l.1.
ff.de reg.iur.l.1.

Maior factus & libertus,&c.) Adultus de eo quod vidit in pupillari ætate,seruus de eo quod vidit in seruitute, iure ferunt testimonium, argument. illius l. quæ in hac Rubrica continetur. Ego melius induco argumentum: quia cùm lege aliqua non prohibeantur,ergo admittuntur,vt ff.de test.l.1. Nec obstant argum.in contraria Rubrica inducta:quia vbi contraxit vel deliquit, vel quasi deliquit iste vel ille, tempus contractę obligationis spectaretur:vt suprà diximus in illa Rubrica, Tempus contractus, &c. Hic autem nullum istorum fuit.Vidit enim tantum vel audiuit,quę prorsus diuersa in contractibus:sicuti si commodasset in pupillari ætate,exigat,vbi nūc commodat adultus. Nec obstat quod legitur in ff. de iur.& fact.ignoranr.l.vltima. nec enim scire intelligitur ad sui præiudiciū , nisi fuerit doli capax. Sic tamen diligenter à iudice quærendum est , cuius ætatis erat cum vidit:vt si tam breue erat tempus,pura anni vnius,vel duorum,vel trium, vt non sit verisimile , quòd ad interesse reducere possit ea quæ vidit,vel non habeat fidem ei. Azo,rub.22.

Vt testes sint familiares & domestici.
ff.de pœn.l.respiciendum.§.furta.
ff.de ædil.edict.& generaliter.§.sa.
ff.de publ.l.1.§.1.in fin.
C.de his qui ad eccl.confug.l.vlt.§.sanè.
C.de quæstion.l.pridem.
C.de re milit.l.quicunque.
In Instit.de testamētis ord.§.sed si filius. Az. rub.22.

Quorum testium productionem petit quis, illos exhibere debet suis sumptibus.
ff.de eden.l.prætor.§.vlt.
ff.de rei vend.l.si iter.& l.sequenti.
ff.de testibus.l.quoniam. Azo, rub.22.
Testes sunt cogendi.
ff.de tab.exhib.l.cum.§.hoc inter.
ff.quem.test.aper.l.4.
ff.de fideicom.liber.l.Mutius.
ff.si quis caut.l.2.§.si vnus.
ff.quibus ex caus.maio.l.sed etsi.§.vlt.

Distinguitur secundum quosdam: fuerunt rogati, an fortuiti.rogari coguntur.
Non debent cogi.
C.de testibus.l.paren.Aut.rogati.
ff.qui test.fac.poss.l.quod.
ff.de bon quæ lib.qui.l.cum maior.§.pa.
ff.de test.inuidi.
In Aut.de testib.§.quoniam.

Testes sunt cogendi.) Regulariter quilibet ad testimonium cogi potest:vt in hac Rubrica continetur. Sed excipiuntur quædam speciali priuilegio:vt in contraria Rubrica continetur. Si cogerentur,quare puniretur patronus?vt ff.de bon,lib.l,qui,cum maior.& l.si is.ff.de his quibus vt indig.l.vlt. Respond. quia non expectauerunt coactionem:vel locum habent in criminalibus,ne cogāt aliquem testem: nec coguntur,volentes admittuntur.vt C.de testibus.l. parentes. Azo,rub.22.

Si vox testis sit ambigua, vel etiam lex aliqua, non secundum * eam iudicandum est.
Addit. * al.eum.
ff.de pet.hær.l.vtrum omne.

Si vox testis.) Si testis ambiguè fuerit loquutus,si possit venire,iterum vocandus est, quatenus ambiguitatem aperiat:quod si non possit,iudex in benigniorem partem interpretetur:sicut & in legis ambiguitate dico,vt ff.de ll.benignius.& l.in ambigua. Nec est contraria lex de pet. hær. vtrum.immò pro hoc factum interpretatur in ambiguum sensum legis:& ponitur si,pro quamuis. Azo,rub.22.

De infamia testium, & de ingratitudine liberorum,& de adulterio vxoris agi post mortem,* occasione bonorum possessorum.
Addit. * al.post rem iudicatam.
C.de testi.l.vlt.
C.de lib.caus.l.principaliter.
I.de act.Rubrica,actio.
In Decret.d.23.quorundam.
C.de adul.l.vlt.
ff.de vsufr.l.vxori.§.maritus.
ff.de pu.l.in defunct.
ff.ad S.C.Sillan.l.grauis.
C.de inoff.test.l.si qui filium.

De infamia testium,& de ingratitudine,&c.) Hæc Rubrica potius dici debuit nota, quàm generale.Azo, rubr.22.

¶ Testis dictum dubium & incertum non valet. Alb.in suo tracta. de testibus. 4. parte,in 6.column. fallit in 19.casibus,vt per Campeg. conclusio.191.& si est obscurum, quomodo debeat interpretari declarat in conclu.299.

Dictum testis si fuerit instructus reprobatur, fallit vt per Campeg.in tract.de testib.concl.216.

Dictum testis non valet nisi redactum sit in scriptis,gl. & Bart.in l.prolatam,C.de sent.

Fallit in 3.casibus, vt per Campeg.in dicto tract. conclusio.217.

Testis si deponit extra articulum non valet eius dictum,l.si quis libertatem,ff.de pet.hæred.

Fallit in 10.casibus,vt per Campeg.in dicto tracta.conclusio.218.

Testis debet deponere dictum suum secretè,alias eius dictum non valet,l.nullum,C.de testib.

Fallit in 8.casibus, vt per Campeg.in dicto tract.conclusio.219.

Testes partium debēt examinari sigillatim, idest vnusquisque de per se,alias non valet eius dictum, gloss. in c.cum causam de testib. fallit vt per Campeg. in d.tract.conclu.220.

Dictum testis qui deponit in scriptis non valet. communis est opinio, vt per Viuium in suis conclusio. ver.testis non potest, vbi limitat. fallit vt per Campeg.conclu.259.

Dicta testium reprobantur, si per vnum præmeditatū sermonem protulerint.l.testib.de testi.

Fallit in 4.vt per eundem conclu.224.

Dictum testium singularium non probat.l.qui sententiam.C.de pœnis.l.iureiurando. C. de testib.c.causam,de testib.

Fallit in 2.casibus,vt per Campeg.concl.195.

Ampliatur in 2.casibus, & limitatur in 10. à Por.libr.1. regu.34.

Negatiuam agens & meram deponens, non cohortanti loco & tempore,non probat.Abb.& Doct.in c. cum ec-

cum ecclesia Sutri.de causa poss.& proprietatis.

Fallit in 8. casibus,vt per Lancil.in tract.de prætore,in titu.de testib.c.dicta tellium,nu.56.

Dictum testis nullum per pactum seu conuentionem partiũ non potest conualidari, seu reintegrari.Bar. in l.1.ff.de feriis.

Fallit in 2.casibus,vt per Felin.in c.causam, num.50.de testibus.

Fallit in 9.casibus,vt per Campeg.conclus.284.sed testium non legitimè examinatorum attestationes possunt communi consensu partium comprobari. Ampliatur in vno casu,& limitatur in 3.per Iason.in leg.1.de feriis.Fallit in 3.casibus, vt per Petr.Duen. regul.23.

Dictum testis reprobatur si à iudice non recipitur.l. 50.ff.de probat.

Fallit in 2.casib.vt per Campeg.in concl.285.

Testis debet deponere dictum suum pro vtraque parte,aliàs non valet,c.non sanè,14.q.1.

Fallit in 4.casib.vt per Campeg.concl.291.

Dicto peritorum in arte stari debet. fallit in 3. casib. vt per Soc.regu.294.Ampliatur in duobus casibus, & limitatur in quinque,per Franc.Hercul.in tracta. de negatiua,numero 225. Fallit in octo casibus, vt per Campeg.in d.tract.conclusio. trecentesima-secunda, & per iudicem adhibendi sunt duo periti in arte.

Fallit in 8.casibus,vt per Crotum,in leg.1.§.eadem autem,numero tertio,vbi Alciat. limitat, in 5.casibus numero 50.

Dictum testis non valet si deponit per verba iuris,& non per verba facti.Anto.de Butrio in c.in literis de testib.l.stipulatio ista, §.& hoc quoque,ff.de verbo. obligatio.

Fallit in 2.casib.vt per Campeg.conclus.305.

Dictum testis examinati inter alios,aliis non præiudicat,nec prodest,l.2.C.de edendo.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.conclusi.319.

Dictum testis valet, si dicat vidi vinum : non autem si dicat vidi colorem vini.Bartol.in tract. de testibus, capitulo 20.

Fallit in 4.casib.vt per Campeg.concl.348.

Testes si dixerunt se cognouisse talem, quia viderunt faciem ipsius,probãt. Bartol. in suo tract. de testib. capitulo 23.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.conc.354.

Testis referẽdo se ad aliquam scripturam, vel aliquod dictum,probat.Bar.in l.si eos, de falsis.

Fallit in 4.casib.vt per Campeg.conclu.368.

Dicta testium vel attestationes factæ in vna causa,prosunt & nocent in alia. Ampliatur & limitatur,vt per Campeg.concl.380.& 381.

Testibus de facto eorum deponẽtibus creditur,Doct. in l.admonendi.ff.de iureiurand.

Ampliatur in 2.casib.& limitatur in 5.per Franc.Hercula.in tract.de negatiua, nu.211.& magis creditur testibus deponentibus de facto proprio,Port.libro 2.reg.33.vbi declarat,quibus personis magis sit credendum.

Testes deponentes se cognouisse de nocte, nihil probant.Ioan.in l.non minorem.C.de transacti.Fel.in c.sicut,de re iud.

Fallit in 5.casibus, vt per Plot.in repet.l.si quando.C. vnde vi, numero 842. videas Viuium, in ver.testis. Don.Fina,lib.4.

¶ Testis. Iuramentum testis qui primo deposuit, postea iurauit,nihil probat, l.iusiurandum,vbi doctor.C.de testib.

Fallit in 6.casib.vt per Campeg.conclu.169.

Testis si fuerit iuratus probat, & valet eius dictũ, l.iusiurandi,C.de testib.c.iusiurandi,4.quæstio.3.

Fallit in 4.vt per Soc.reg.424.fallit in 7.casibus,vt per Lancillot.in tract.de offi.præto.in titu.de testib.numer.11.fallit in 17.casibus,vt per Campeg.in d.tract. conclu.170.Ampliatur in 6.casibus,vt per eundem conclu.261.

Testis debet iurare dicere veritatem super tota causa. Bart.in l.si duo patroni,§.idem iulianus.ff.de iureiurando.

Fallit in casibus,vt per Campeg.concl.255.

Si statutus est terminus parti ad probandum, si testis iurat infra terminum,potest post terminum examinari,valebit eius dictum.& Doct.in l.dandi. §.Sabinus.ff.de damno infecto.

Fallit in 8.casibus,vt per Campeg.concl.60.

Dictum testis in eo,in quo non iurauit, nõ valet.Doct. in l.iusiurandum.

Fallit in 4.casib.vt per Lanci.in tracta.de offi.præto.in titu.de testibus,nu.12.Fallit in 4.casib. vt per Socin. reg.424. Don.Fina,lib.4.

¶ Interrogatoria. Quæ interrogatoria sint facienda per iudicem,tã ponit Campeg. concl.174.

Iudex non debet dare copiam interrogatoriorum illi, contra quem producuntur propter periculum subornationis.c.per tuas,de testibus.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.conclus.276.

Testis interrogatus de his quæ detegunt suam turpitudinem, respondere non tenetur.Docto.in c.cùm causam.extrà,de testib.

Fallit in 2.casib.vt per Soc.reg.41. Don.Pina,lib.4.

¶ Testi vni affirmanti magis creditur, quàm mille negantibus,vt l.diem proferre.§.si plures.ff.de arbit.& l.hæredes palam.ff.de testam.

Primò fallit,nisi assererent contrarium eius,quòd alij dicerent,vtputà si dicant,quòd non potuissent dicere quin nos audiuissemus: nam tunc stamus dicto partis maioris,secundum glo.in l.ob carmen.§.fi.ff. de testib.& in l.1.§.1.ff.de vent. inspici.de quo vide Bar.in d.l.hæredes palam.

Secundò fallit,quando deponentes super negatiua nõ deponũt super facto, quod potest cadere in sensum corporeum testis,sed deponũt in eo, quod cadit in intellectu:vt quia deponunt de peritia alicuius, vel de vulnere,quòd non sit mortale, vel aliquam non esse prægnantem, tunc si deponentes negatiuè sint periti, & deponentes affirmatiuè non periti, plus creditur imperitis: vt not. Dyn.in proœmio Digestorum. Si autem vtriusque partis sint testes periti, tunc est par probatio deponentium super negatiua & super affirmatiua, & ideo si plures deponerent negatiuè quàm affirmatiuè, magis creditur pluribus deponentibus negatiuè,quàm paucioribus deponentibus affirmatiuè, concurrente idoneitate & synceritate testium,de qua in l.ob carmen. in §. fin. ff.de testibus.& iste est casus in l. 1. §.1. versic.fin autem.& in §.quid ergo.ver.si omnes. ff.de vent.inspi. & not.Bartol.in dicto §.si plures.& in leg. hæredes palam.

Tertiò fallit,quando deponentes negatiuè super facto perceptibili sensu corporeo, deponunt simpliciter remouendo sensum ab actu : secùs autem si non remouerent simpliciter sensum ab actu, sed dicerent illam pecuniam non esse numeratam: quia non potuisset numerari,quin ipsi testes vidissent,tamẽ cre-

ditur eis quantumcunque affirmatiuè deponentibus.& inter eos seruatur distinctio. d.l.ob carmeo. §.fin.& ita dicit Barto.in prædicto §.si plures.& in l. hæredes palam.in princ.si tamen paritas deponentium testium affirmatiuè, & deponentium negatiuè esset, & per hoc testium deponentium affirmatiuè & reliquorum esset paritas, adhuc procedit regula, quòd magis creditur affirmantibus quàm negantibus: vt notat Cyn.in l.secun.C. de erro.aduoc. & per Bald.in capitulo 1.In l.1. de controuers. inter vasal & dom. in vsibus feudorum. Et prædicta procedunt, etiam quando testes deponentes super negatiua, dicerent se non recordari de omnibus verbis & actis, sed bene recordari, quod talis mentio non fuit facta: quia per eos optimè probatur ista negatiua, non obstante quòd de omnibus non recordentur plenè: quia sufficit quòd recordentur de eo præcisè, de quo quæritur, licet non de aliis, ita voluit singulariter & tenet Cyn.in leg. 2. C. de donat.ante nup quem ibi etiam sequitur Bal. in l.principaliter. C.de reb. alie.non alienan.& Bartol.in l.admonendi.versi quære quid si testes deficiant.ff. de iureiur. Si autem dicerent simpliciter de numeratione non recordari, vel dicerent illam non fuisse factam, non probarent: quia reuocarent dictum suum vt patet. Et prædicta locũ habent in causa ciuili secus in causa criminali.vt not.sing.Bald.in l.data opera. C.qui accu.non pos.in repetitione.qui allegat glos.fi.in c. clerici.

Quartò fallit, secundum quod not.per Inno.in c.super hoc de renuntiatio. B.Soc.re.508.

¶ Testi crimina in genere obiicere sufficit regulariter.c.in præsentia, de testibus, tamẽ si lex dicat, quòd obiiciantur omnia, & singula, non sufficit generalis obiectio.glos.c.vt circa.de elect.6. Euer.in loco à vi Gemi.nu.6. Med.re.3.

¶ Testi vno, assumpto de volũtate partis vtriusque, creditur. Ita est communis conclusio secundum Ias. qui plures ad hoc refert in l.1.§.fina.ff.de verborum oblig.licet Bar.ibi aliter sentiat.

Limita, singulariter secundum eum post Bald.& Sali. in l.in bonæ fidei.C.de reb.credit.quãdo ambæ partes concordant in dicto vnius, & in persona: secus si in persona tantùm, & non in dicto, quia tunc faceret semiplenam probationem tantùm. Et hanc etiam limitationem reputat mirabilem Feli.in c.veniens. lo 1.de testi.Et Zach.in addit.ad Abb.in c.præterea. lo 2.de sponsal. B.Dias reg.747.

¶ Testi * vni, etiam in magna dignitate posito, regulariter non creditur: vt in l.iusiurandi.C.de testi. & in c.licet ex quadam.de testib. B.Soc.re.506.

Additio.

* Testi.Vide Fel.in cap.veniens.versicu.in gloss.fin.de testib.& aliquid in cap.licet vniuersis.eodem titu.& vide eum in capi.super.vers.extrà gloss.de testib.vbi ponit, an Imperator possit facere quod vni soli credatur? & vide Alexand.de Imola.in consilio 28.in 1. parte.

Primò fallit, nisi sit à partibus approbatus: quia ex cõsensu partium potest fieri quòd vnus testis faciat plenam fidem & probationem.vt l.stipulatio.§.sed vtrum.& ibi Bartol.ff.de verborum obligatio.& facit l.plus.ff.de do. præleg. & ita tenet Bald.in l.cum testamento.§.1.ff.de testam.& in leg. 4. ad leg.Iulia. repet.& in l.etiam.& in l.si parentes. C. de testibus. Bart.in l.1.§.1.ff.de verbo.oblig.facit text.in capit.1. extrà, de testi.not.Cyn.in l.si quis in conscribendo. C.de pact.quod not.Bar.in l.fin.ff.de stipul. ser. Ant. de Burr.in c.1.de prob.ad fin.& in c.litibus.de dolo, & contu.& idem etiam tenuit Specu.in tit. de teste. §.restat.& in idem residet Bald.in l.in bonæ fidei.C. de reb.cred.in vers.ex prædictis.quod tamen limita vt ibi per eum.non tamen possunt partes cõuenire, quòd stetur priuatis scripturis alicuius.ita voluit Innoc.in cap.per tabel.de fide instr. per rationem per eum allegatã: quia sequeretur quòd partes possent quem efficaciter priuare tabellionatu, quod quidem priuatis nõ committitur: vt ibi per eum, & per Gulicl.& Bartol.in leg.2.§.nec eorum.de adopt.& not.Spec.in tit.de instr.edit.§. restat, versiculo quis autem posset. & per Bald.in c. cum P. extrà, de fide instru.& cum præalleg.dicto Inn.transeunt ibi communiter Doct.Bart.in l. Imperator.ff.de stat.homi. Ange.& Paul.de Castr.in l.pactum inter hæredes.ff. de pact.

Secundò limitatur dicta regula, vbicunque testis deponit de facto proprio, quia tunc creditur vni soli testi, concurrentibus aliis indiciis, vt est glos.not.in capitulo, dudum.de elect. in vj.& gloss.in verbo, decidendum.& in capit.ex literis.de iureiurand. tenet Paul.de Castr.in l.quæcunque.in fi.C.de seru.fug.& Saly.in l.si quis decurio.C.de fal.in 4.oppos.& plenè dicitur suprà in præcedenti regula. & vide Spec. in tit.de testib.in d.§.restat.in versicu. licet quis.vbi enumerat xxx. casus, in quibus creditur solum vni testi, quos prosequitur, & alij adduntur in leg.bonæ fidei.C.de rebus cred.de quibus vide ibi per eos. B.Soc.reg 507.

¶ Testes. Qui testes esse possunt, vel non. Pater non potest esse testis in causa filij, l. parentes. C.de testi.

Ampliatur in 4.casibus, & limitatur in 15.per Campeg. in tract.de testib.conclusion.1. Ampliatur & limitatur, vt per Viuium in suis conclus.in ver.testificari, vel testis. Septem sunt casus, in quibus pater admittitur ad testificandum pro filio, quos refert Campeg.in d.tract.reg.2. Ampliatur, vt per Nepotem de monte Alba.in tract.de testib.nu.45.vbi etiam limitat nu.45. Fallit in 4.casib. vt per Nellum à Sancto Geminiano, in tract.de testib.nu.7. Fallit in 4.casib. vt per Stepha.Anfre.in dicto tract.nu.77. Ampliatur & limitatur in 4.casib.per Albert.de Maletis in suo tract.de testib.nu.1.limitat etiam in 4.casib.Lanf.de Oriano in suo tract.nu.59.

Filius in causa patris non potest testis adhiberi, l.parentes, ff.de testib. Ampliatur in 4.casib.& limitatur in 4.vt per Campeg. in suo tracta.de testib.concl.3. & 4. Ampliatur hoc procedere etiam in filio spirituali, nam non potest esse testis. Crotus in tracta.de testib.nu.101. Fallit vt per Albe.de Maletis, in tracta. de testib.nu.21.& 24.

Amicus quando est multus amicus, & magna vel immoderata amicitia intercedat an sit repellendus, relinquitur arbitrio iudicis. Spe.in §.1. de testib.ver. amicus. Felin.in c.1.& c.quoties.de testi. Alex.consi. 78.nume.7.vol.1.Iason in l. admonendi, nu.179.ff.de iureiurando, vbi dicit quòd non facit semiplenam probationem. Nellus in tracta. de testibus.numero 5. Alexand.cons.154. numero 4. volumine 5. Crauet. consilio 281.

Fallit in 5.casibus, vt per Campeg.in tract. de testibus. conclusio.21.

Fallit si sunt tres testes magna amicitia coniuncti, quare numerus supplet, gl.in l.sciendũ, de vsu.Bal.consi. 50.col.2.glo.in l.3.ver.numerus, ff.de testib.

Fallit

Fallit 2. ad probandum innocentiam. glos. in d. l. sciendum Bal. consilio 50. vol. 2. Nouellus in tract. ad defensam.

Accusator & denuntiator pariter repellitur, Speculat. in §. 1. de testib. ver. item, quòd ipse testis est accusator, c. forus, §. in omni, de verbor. significat. Felin. in c. licet, numer. 6. de simo. Lanf. in tracta. de testibus, numero 118.

Fallit in denuntiatione euangelica. Nellus in tract. de testi. numero 20.

Fallit in 2. casib. vt per Camp. in trac. de test. concl. 104.

Affinis in criminalibus etiam si est collateralis nô potest esse testis, c. absens. el 2. 3. q. 9. c. 1. 3. q. 1. c. accusatores, 3. q. 5. Spe. in titu. de testi. §. 1. vers. sed nunquid frater. Alex. cons. 24. vol. 2.

Fallit in 2. casib. vt per Camp. in tracta. de test. concl. 8.

Ampliatur idem esse in causa iniuriarum, & causa criminali nora ciuiliter quare affinis non potest esse testis pro affine, Bar. in l. lex Corn. de iniuriis, Inno. in conf. 118. vol. 3 & cons. 121. vol. 2. Are. in l. qui testamẽto, §. quicunque, de test.

Affinis in causa ciuili potest esse testis pro affine, ei tamen diminuitur de fide, Alexã. cons. 18. volu. 1. Alex. conf. 13. vol. 1. & cons. 121. vol. 2. Bart. & Docto. in l. qui testamento, §. per contra. de testi. Lanf. in praxi, c. 8. numero 58.

Fallit in 3. casib. vt per Camp. conclusi. 9. in suo tractat. de testibus.

Agnatus pro agnato, vel cognatus pro cognato nô admittitur ad testificandum, l. lege Iulia, ff. de test.

Fallit in 6. casibus, vt per Campeg. concl. 7. in suo tract. de testib.

Administrator, vt Episcopus, Abbas & alius prælatus, in eam ecclesiæ suæ, quo ad bona mẽsalia repellitur, c. 1. c. præsentium, vbi Docto. de testib. in §. 1. de test. versicu. sed nunquid, Bartol. in leg. qui testamento, in fi. de testa. Felin. in capi. insuper, nu. 9. de testibus.

Fallit hoc in famulo Abbatis vel antiquo colono, qui possunt esse testes pro monasterio. Bal. in cons. 444. vol. 1. contrariam regulam, quòd imò prælatus possit esse testis in causa ecclesiæ, facit Soc. reg. 409. vbi limitat in 7. casib. Fallit vt per Campeg. in tracta. de testib. concl. 90.

Aduocatus repellitur propter affectionem, l. fin. ff. de testib. c. Romana, eod. titul. Saly. in l. omnibus, ff. de testib. Lanf. in sua praxi, c. 8. nu. 66.

Fallit in 9. casib. vt per Camp. in tract. de test. concl. 58.

Arbitrator nun potest esse testis in causa, in qua ipse interuenit cognoscendo, siue decidendo. Barto. in l. si societatem, §. arbitrorum, ff. pro soc.

Fallit, vt per Campeg. in d. tract. concl. 66. & 67.

Accusatus nô potest esse testis, c. super eo, &c. testimonium, extra de testib.

Ampliatur in 3. casib. limitatur in 8. à Campeg. in suo tract. conclusi. 105. & 106. fallit secundum leges, nam oportet quòd sit per sententiam condemnatus, l. 3. §. item lege iulia, ff. de testib. Nepos de Monte Alba. in tract. de testib. nu. 58.

Biruarij repelluntur quando sunt multum viles, Bal. in l. etiam. de testib. Alex. in l. 3. C. de testi. Lanf. in praxi, c. 8. nu. 63.

Fallit pro potestate in syndicatu. hæc limitatio sublimitatur in 3. casib. per Camp. in trac. de test. conc. 16.

Bannitus à testimonio repellitur. Ia. in l. 1. §. sublata, ff. ad Trebel. Crauer. cons. 409. & cons. 220.

Fallit si est restitutus, Marsil. in praxi crimin. §. aggredior, nu. 94.

Criminosus repellitur à testificando, c. testimonium, de testib.

Fallit in 17. casib. vt per Camp. in tract. de test. conc. 27. & 28.

Carceratus in vinculis publicáue custodia detentus, à testimonio repellitur, l. 3. §. lege Iulia. ff. de testi. Alb. in tract. de testi. § superest, part. 1. nu. 17. communem opinionem esse tradit Lanfr. in tractatu de testibus. numero 113.

Fallit si detineretur propter crimen, quòd per sententiam non infamaret. Stepha. Aufr. in tract. de testib. repro. nu. 5. Fallit in 8. casib. vt per Camp. in tract. de testi. concl. 130.

Corruptus precio repellitur, l. si quis, & l. eos, C. de testib. c. licet, de probat. c. 1. de testib.

Fallit in 3. casib. vt per Campeg. in d. tract. conclusi. 47.

Ampliatur in 2. casib. & limitatur in 4. à Lancillot. in tractatu. de off. præto. in tractatu de testibus. in vet. corruptus.

Creditor in causa debitoris repellendus est, Nelius in suo tract. de testi. nu. 34.

Fallit vt per Iaso. in l. quoties, C. de iud. Alex. in l. 1. ff. de procu.

Cedens iura sua pariter repellitur. hanc esse communem opinionem tradit Lanf. in tract. de testi. Nellus in d. trac. nu. 33. Stepha. Auf. in trac. de reprobat. test. numero 17.

Fallit in 9. casib. vt per Campeg. in tractat. de testibus, conclu. 72.

Ampliatur & limitatur per Lancil. in tract. de præto. in tit. de test. in c. de person. testium. ver. cedens, nu. 54.

Causa propria nemo est idoneus testis, l. nullus, ff. de testi. l. omnibus, C. eo.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 5. per Lancillotũ in tract. de prætore, in tract. de testib. c. personas testium, nu. 74. fallit in 20. casib. vt per Camp. in tract. de testib. conclusi. 54. fallit in 3. casibus, vt per Sociu. regul. 422.

Ciuis pro ciuitate, vniuersitate, vel collegio potest esse testis. hanc esse communem opininnẽ tradit Alb. Rosat. in tract. de testib. nu. 36. Nellus in eo. tractat. numero 13.

Fallit in 12. casib. vt per Campeg. in tracta. de testibus. conclusio. 99.

Fallit, vt per Vinium in suis concl. vers. testes de collegio. fallit in 8. casib. vt per Fel. in c. insuper. de testib. nu. 4. fallit in 6. casib. vt per Mars. in l. 1. §. seruum municipij, ff. de quæstio.

Fallit, vt per Damas. reg. 44. fallit in 8. casib. vt per Lancil. in tract. de præto. in tit. de testi. in c. personas testium, num. 55.

Cæcus non potest esse testis. Spe. in tit. de test. §. 3. vers. sed nunquid cæcus.

Fallit vt per Lanc. in tract. de prætore, in tit. de testib. c. personas testiũ, nu. 73. fallit in 5. casib. vt per Campe. in tract. de testib. conclusio. 118.

Clericus non admittitur contra laicum in causa sanguinis, & criminaliter, c. testium, vbi gloss. 2. q. 1. Abbas, Fel. & doct. in c. de cætero, de test.

Fallit in 7. casibus, vt per Lancil. in tract. de prætore. in titul. de testibus. capitulo, circa personas, numero 77. Fallit in 4. casib. vt per Campeg. in tract. de testi. concl. 91. imò non cogitur.

Fallit in 5. casibus, vt per eundem conclusi 93. & 97. vbi limitat in 9. casib. & debet Clericus petere licẽtiam à suo Episcopo, vt possit testificari.

Fallit in 4. casibus, vt per Campeg. in dict. tractato. reg.

297 & quando testificatur, magis creditur Clerico. Fallit, vt per Pot.in lib.2.suarum conclu.reg.28.

Colonus non potest esse testis pro domino suo, Alb.in l.etiam, de testi.gl.in §.intestamentis, de testa.hanc esse communé opinionem attestatur Lanf.in praxi, c.8.de testib.nu.64.

Ampliatur idem procedere in mercenario, gloss.quæ communiter approbatur per DD. in c.in literis, de off.deleg.refert Lanf.vbi suprà.

Fallit in 2.casibus, vt per Campeg. in dict.tractat.conclusio.14.

Denunciator criminis potest esse testis in denũciatione Euangelica, glos.& Doct. in c.in omni, de testi.in aliis autem denunciationibus, quæ sunt in foro seculari, vel ecclesiastico, ob delictum non potest esse testis, Lanf.in praxi cri.c.8.nu.88.

Fallit in 6.casibus, vt per Campeg. in tractat. de testib. conclu.103.

Domestici, id est, omnes habitantes in eadem familia repelluntur, secundum Bar.in l.2 C. de testib.Doct. in l.parentes, C.de test.Lanf. in tract.de test.numer. 83.Alb.in eodem tracta.in 1.parte, numero 2.Marsil. sing.5.l.2.C.de testibus.l.final. §.fin. C.de his qui ad ecclesiam.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 13.per Tob.in §.sed cum aliquis, inst.de testa. fallit in 29. casibus, vt per Campeg.in tract.de test.conclus.11. & conclusio.12. ampliat.

Fallit in 32.casib.vt per Diaz.reg. 547.Ampliatur & limitatur in 18.casib.per Ant.Gab.lib.1.de testi.conc. 10.fallit in 8.casib.vt per Marsi.in l.1.§.ad quæstioné, ff.de quæstio. & in l. de minore, §.tormenta, nu.8.ff. de quæstio.fallit in 26.casib.vt per Lanci.in tract.de prætore.in tit.de testib. in c.persona testium aggredior, num.41.

Debitor in causa creditoris non potest esse testis, practica Papiensis in forma oppu.contra testes, in vers. in facto, nu.12.Alb.Rosat.in tracta.de testib.parte 4. numero 4.

Fallit in 3.casib.secundum Campeg.in tracta.de testib. conclus.102.

Donatur in causa rei donatæ repellitur. communem tradit Lanf.in tract.de test.nu.88.Alb.in tract.de testib.expedita, nu. 21.in prima parte. Cyn.in l.omnibus, C.de testi.Fel.in c.insuper.ver. tertiò quæritur, de testib.Alex.cons.3.vol.1.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.in tractat. de testibus, concl.69.Ampliatur in 2.casib.vt per Lanci. in trac. de præto.in titu.de testib.in capitul.circa personas, numero 53.

Existens in peccato mortali à testimonio repellitur, glo.in l.3.§.lex Iulia.ff.de testib.

Fallit nisi se pœnituerit peccasse, quare tunc poterit esse testis, Specu.in tit.de testib. §.1. ver.quid in crimine hæresis, Fel.in ca.testimonium, de testib.nu.3. Fallit in 5.casibus, vt per Campeg.in tract.de testib. concl.32.

Excommunicatus & suspensus etiam repellitur, c.conspiratores, 3.q.4.c.veniens, in fi.de testib.c.infames, 6.q.1.Abb. & Fel.in d.c.veniens.

Fallit in 5.casib.vt per Camp.in tract.de testib.conclu. 36.Fallit si est absolutus. hæc limitatio sublimitatur in 4.per eundem Campeg. conclusio.37. fallit in 4. casib vt per Port.lib.4.reg.16.Fallit in 2.casib.secundum Feli.in dicto capitulo veniens, de testibus.nu. 39.Fallit, vt per Fel.in capitulo testimonium, de testibus.Fallit in 4.casibus, vt per Lancillo.in tractat. de off.præto.in titu.de testibus.in c.circa personas, numero 37.

Ebrius similiter repellitur à testimonio, Bald. Fel.in c. 1.de testib.per leg.respiciendum, §.delinquant, de pœnis.

Fallit, vt per Campeg.in tract.de testi.conel.117.

Fratres & consanguinei regulariter admittuntur, glo. in l.parentes, vbi Doct.C.de testib.habetur in l.lege Iulia, ff.de testib.Bar.in l.qui testamento, §.quæcunque. col.fi.de test.

Ampliatur in 2.casib. & limitatur in 6.à. Pet.Due.reg. 383.Fallit & fallentia limitatur in 4.casib.vt per Pot. libr.4.regu.26.Fallit in 11.casibus, vt per Campeg.in tractat.de testibus.conclusi.5.& conclusione 6.facit contrariam regulam, & limitat in 7. casibus.fallit in multis casibus per Lancillot.in tractat. de prætore, in titulo de testibus.in capitulo, circa personas, numero 45.

Filius pro patre non potest esse testis. fallit in multis casib.vt dixi suprà in prima conclu.

Fratres minores, vel prædicatores non sunt idonei testes, vide notata in auth si dicatur, C.de testib.

Fallit in 3.casibus, vt per Campeg. in tractat. de testib. conclusio.96.

Fideiussor quando debitor non est soluendo, vel quando renunciauit auth.præsente, C.de fideius.non potest esse testis.Felin.in c.insuper. de testib.hanc opinionem dicit esse communem Steph.Aufr.in tract. de reprobat.testium, nu.45.Lanf.in praxi.capitul.8. numero 88.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.in tract.de testib.conclusio.73.

Furiosus testis adhiberi non potest, si tamen habet intermissionem eo tempore adhiberi poterit. l.qui testamento, §.nec furiosus, ff.de testa.Spec.in titul.de testib.§.1.ver.item quod est furiosus, §.testes.inst.de testa.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg. in tractat.de testibus. conclu.114.

Falsum in parte dicens non est idoneus testis, vt est cõmunis opinio, vt dicit Socy.in consi.155.vol.2.l.nullum, C.de testib.

Fallit vt per Campeg.in tractatu de testibus, concl.38.

Hæres & fideicommissarius vniuersalis non potest esse testis, Bartol.in l.qui testamento, ff.de testa. Lanf.in tractat.de testibus.numero 94.Iaso.in l.quoties, C. de iud.

Fallit in 2.casib. vt per Lancill.in tractat. de offic.prætor.in titul.de testib.capitu.circa personas testium, numero 48.

Homicida nõ est testis omni exceptione maior, Marsil.in praxi crim.§.aggredior, num.12.Bal.in l.decuriones, C.ex quibus causis infa.irrog.

Fallit in eo, qui occidit ad sui defensionem necessariã, quia talis nõ est infamis, nec irregularis, Plot.in rep. l.si quando, C.vnde vi, num.798.

Infamis infamia iuris penitus est repellendus, licet sit emendatus, sed non restitutus, lege 3.§. lege Iulia.ff. de testib.c.testimonium, de testib.

Fallit in 4.casib.vt per Iaso.in l.cunctos populos, C.de summa trinitate, nu.65.Fallit in 13.casib.vt per Campe.in tract.de testi.concl.19 Fallit in 11. casib. vt per Lanc.in tract.de off.præto.in tit.de testib.in c.circa personas, num.12.

Infamis infamia facti nõn repellitur secundum communem opinionem, vt per Alb.in d.tract.de testi.§. consequenter, nu.7.

Fallit

Fallit in 6.casib.secundum Campeg.in tract.de testib. concl.31.Fallit in ciuilibus, nam infamis furti in ciuilibus admittitur,licet ei diminuatur de fide,gl.in l.3.§.duæ autem,ff.de carbo.edict.Fallit in 3.casib.vt per Iaso.in l.cunctos populos,C.de summa trinitate,nu.67.Fallit in 3.casib.vt per Soc.reg.415.fallit,vt per Baptist.à Villa.concl.26.in litera I.& quomodo efficiatur infamis declarat Viuius in versi. infamia.

Iudex arbiter vel assessor regulariter in causa in qua iudicarunt,non admittuntur in testes,Specul.in §.1. de teste.ver.item quòd facit in eadem causa.

Fallit in 11.casibus,vt per Lancillot.in tractatu, de offi. præto.in titul. de testibus. capitulo circa personas, numero 63.

Fallit in multis casibus,vt per Campeg.in tracta.de testibus,reg.60.61.& 62.& de actis gestis in causa testificari potest.Fallit in 5.casib.vt per Soc.reg.199.Ampliatur in 3.casib. & limitatur in 9.per Fel.in c.cum à nobis,de testib.num.7.

Infidelis contra Christianum non admittitur, c.1.& c. iudæi. de testi.c.si hæretici,2.q.7.l.quoniam,& auth. Gazaros,de hæretic. Specul.in titul.de testibus.§.1. vers.item quòd est iudæus,leg.quoniam multi.C.de hæreti.

Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 8.per Lancill.in tract.de offi.præto.in tit.de testib.c.circa personas, nu.34.fallit in 3.casib.vt per Camp.in trac.de testib. concl.46.Fallit in 7.casib.vt per Fel.in d.c. Iudæi,de testibus.

Inimicus quando inimicitia est capitalis, vel magna, repellitur,l.si quis, C.de testib. §. si verò dicatur,in Auth.de testi.c.repellatur,& c.cùm oporteat,extra de accu.c.cùm meminimus,3.quæstio.5.

Ampliatur in 3.casib.vt per Mars.in l.1.§.præterea,ff.de quæst.nu.1.Fallit in 9.casib.vt per Camp.in tract.de testib.concl.23.24.25.& 26.

Ampliatur in 7.casi.& limitatur in 3.per Lanc.in tract. de off.præt.in tit.de testib.c.circa personas,nu.65.& inimicitia quomodo probetur, declarat Campeg. conclu.409.

Cum inimico meo contrahens amicitiam non repellitur, Salic.in l.si quis testi.C.de testib.

Fallit in 3.casib.vt per Campeg.in d.tracta.de testibus, conclus.22.

Instructus testis à parte vel ab aduocato nõ valet eius dictum, Specul.in titu.de testibus.§.1.vers. item opponitur.

Fallit in 3.casibus,vt per Campeg. in dict. tractat.conclusio.48.

Inhabilis regulariter non admittitur ad testificandũ, vt de se patet.

Fallit in 6.casibus,vt per Campeg.in dict. tractat. conclusio.107.

Leno & meretrix non potest esse testis,l.athletas,§.ait prætor, ff.de his qui no.infa. communis est opinio, vt attestatur Ias.in l. cunctos populos, in 2.lectu.nu. 54.C.de summa trinit.

Fallit primò in eo qui retinet vxorem deprehensam in adulterio,quia iste talis non ipso iure,sed per sententiam fit infamis.Stepha.Auf.in tracta. de reprobat. test.num.36.

Fallit 2.quãdo agitur de actu facto in prostibulo, nam tunc lenones & meretrices sunt testes idonei:nã sciri non potest verisimiliter nisi per eos, Salyc.in l.ea quidem,C.de accusa.Mars.in praxi crim.in §.diligẽter. num.81.

Laicus contra clericos non admittitur,c. per tuas,extra de simo.c.de cætero,& ibi gl.& doctor. extra de testibus.

Fallit in 4.casibus,vt per Soci.reg.409.fallit in 4.casib. vt per Campegium,in d.tracta.conclusi.98. fallit,vt per Viuium in suis conclu.in ver. testificari. fallit in septem casibus, vt per Felyn.in capitulo de cætero, de testib.

Liberatus non potest esse testis contra eum qui se ab eo,parentéve eius liberauit.Spec.in § 1.de testibus.

Fallit in duobus casibus,vt per Campeg.in dict.tracta. conclusio.20.

Legatarius potest esse testis in testamento,§ testes,inst. de testa.fallit in 2.casib.vt per Felyn. in c.insuper.de testib.numero 17.fallit,vt per Campeg. in d.tractat. conclusi.84.

Minor 20.annis testis esse nõ potest,l.in testimonium, ff.de testib.capitu.si testes,4.quæst 3.Blanc.in l.fidei quæstio.

Fallit in 7.casib.vt per Camp.in d.tract.concl.102.

Mulier non potest esse testis,gl.in §.testes,de testam.c. si testes,§.Hermafroditus,4.q. 3. fallit in 4.casib.vt per Dec.in l.fœminæ, ff.de reg. iur. fallit in 4.casib. vt per Campeg.in d.tract.concl.124.

Fallit in 4.casib.vt per Soc.regu.419.fallit in 5.casib.vt per Pet.Due.reg.314.fallit,vt per Viuium in ver.testis esse non potest mulier. fallit in multis casib.vt per Lancillot.in tractat.de of.præto.in tit.de testib. numero 75.

Mulier de iure ciuili potest esse testis.fallit in 4 .casib. vt per Pet.Duen.regul.313.fallit in 3.casib.vt per Fel. in c.quoniam,de testib.numero 3.sed de iure Canonico non potest esse in causa criminali. Ampliatur in tribus casibus,& limitatur in quinque. à Pet.Due. regu.315.

Fallit in 4.casibus,secundum Soc.reg.419 fallit,vt per Dec.in l.fœmina,ff.de reg.iuris.fallit in 3.casi.vt per Camp.in d.tract.concl.125.

Monachus vel alius sub obedientia constitutus,nõ potest esse testis,c.2.extra de postul.c.Monachi,16.q.1.

Fallit in 4.casib.vt per Campeg.concl.94.

Mutus testis esse non potest,Specu.in titul.de testib.§. 1.ver.item quòd est talis,hoc tamen verum est in eo, qui nihil loqui,vel audire potest, glo.in §. testes autem,inst.de testa.

Fallit hoc si sciret literas & per scripturam redderet testimonium. Step.Auf.in tract.de reprobat. testium, numero 71.

Notarius in causa in qua interuenit scribendo repellitur à testimonio.Io.Andr.& alij in cap.quoniam.de probat.

Fallit in 3.casibus,vt per Campeg.in tracta. de testibus, conclusi.64.

Naturales & fortius spurij ex damnato coitu nati,non probant,nam sunt infames saltem de facto. Alexan. cons.180.volu.2.Dec.cons.602.nu.2.vol.2.Plot.in repeti.l.si quando.nu.80.C.vnde vi.

Ampliatur in spurio legitimato, Marsili. in singulari 273.

Fallit,vt per Marsi.in d.sing.&per Plot.in d.l.si quando, numero 803.

Negotiorum gestores & famuli apothecæ nõ possunt esse testes.Gab.cons.50.vol.1.

Fallit,vt per Campeg.in d.tract.concl.80.

Productus semel testis non potest amplius produci,l. produci,ff.de testib.c.criminali,4.q.3.

Fallit in 15.casibus,vt per Campeg.in tract. de testibus, conclusio.131.

Spurius non potest esse testis omni exceptione maior in causa aliena. Marsf. sing. 273. doct. in c. admonendi, de iu. iurando.

Ampliatur & limitatur per Plot. in l. si quando, C. vnde vi, nu. 801. Marsf. in d. sing.

Periurus repellitur, l. si maior, vbi Doct. & maximè Ias. nu. 21. C. de transact. Fel. in c. testimonium, de testib. numero 19.

Ampliatur & limitatur per Lancil. in tract. de prætore, in tit. de testib. c. circa personas, num. 36. Fallit in 10. casib. vt per Campeg. in tract. de testib. conclu. 34. & 35. & Pontifex potest dispensare, vt periurus à testimonio non repellatur. Fallit vt per Fel. in cap. testimonium, de testib. cogendis, nu. 20.

Pater & parentes non possunt esse testes pro liberis, l. parentes, C. de testi. l. testis idoneus, ff. eo. c. videtur qui matri accu. pos.

Ampliatur in 5. casi. & limitatur in 8. per Lanci. in trac. de off. prætor. in tit. de testi. c. circa personas, nu. 44. Fallit in 8. casib. vt per Soc. reg. 427.

Fallit in multis casib. vt dixi suprà, cod. titul. in prima conclusio.

Procurator ratione affectionis repellitur, cùm sit in iudicio. l. fin. ff. de testib. c. Romana. de testib. Sali. in l. omnibus, nu. 6. C. de test.

Ampliatur & limitatur per Lancil. in tracta. de prætore, in tit. de testib. in c. circa personas, nu. 60. Fallit in 13. casi. vt per Camp. in tract. de testib. concl. 62. & 63.

Proxeneta vel mediator, qui est particeps muneris, à testimonio submouetur, Bar. in d. l. deferre, §. idem decreuerunt, ff. de iure fis. Fel. in c. dilectorum, de testib. cogendis, glo. in ca. 1. de testib. in 6.

Fallit, vt per Lancil. in tract. de præto. in tit. de testib. c. circa personas, nu. 62. fallit in 6. casi. vt per Port. lib. 1. suarum concl. reg. 21. fallit in 2. casib. vt per Camp. in suo tract. de testib. concl. 21.

Pauper in causa criminali repellitur à testificãdo, doc. in c. si quis, de testib. Soc. reg. 289. fallentia 2.

Fallit in 6. casib. vt per Campeg. in d. tract. concl. 113. & pauper regulariter admittitur, fallit tamé in 3. casi. secundum Soc. reg. 289.

Fallit, vt per Viuium in ver. testis per solam paupertatem. fallit vt per Lancil. in tract. de prætore, in tit. de testib. c. circa personas, num. 8.

Pupillus non potest esse testis, l. 3. §. lex Iulia, & l. inuiti, ff. de testib.

Fallit in 3. casib. vt per Dec. in l. fœminæ, §. item impubes, ff. de reg. iu. nu. 9.

Rogati testes in casibus in quibus rogandi non sunt, repelluntur, §. licet. in auth. de testi. c. quanquam, 14. q. 2. Spec. in tit. de testib. §. 1. ver. item quòd non fuit interrogatus.

Fallit vt per Camp. in tract. de testib. reg. 49. fallit in 6. casib. vt per Lanci. in tract. de præto. in tit. de testi. in c. circa personas, nu. 79.

Socius criminis repellitur à testimonio. Spec. in d. §. 1. ver. item, quòd est socius criminis, c. veniens, de testibus, vbi Felin. numero 19. capitulo 1. vbi Abb. de confessis.

Ampliatur hoc procedere, quòd nec ad eius dictũ potest formari inquisitio: hanc esse communẽ opinionem tradit Dec. consi. 189. nu. 9.

Fallit in 3. casibus, vt per Socin. regul. 425. fallit vt per Marsi. in l. 1. §. diuus, ff. de quæstio. nu. 4. fallit in 3. casib. vt per Lancil. in tract. de prætore. in tit. de testib. c. circa personas, nu. 39.

Socius in re communi non potest esse testis. Specul. in tit. de testi. §. 1. ver. sed nunquid socius. Fel. in c. insuper. de testib. Saly. in l. quoniam liberi, num. 7. C. de testibus.

Ampliatur & limitatur per Lancillo. in trac. de prætore. c. circa personas, nu. 49. fallit in 10. casibus, vt per Camp. in tract. de testi. concl. 86. 88. & 101.

Similem causam habens repellitur. Spec. in tit. de testi. §. 1. vers. item quòd habet, per l. quoniam, de testib. c. personas, vbi Doctores de testib.

Fallit in 3. casibus vt per Campeg. in dicto tractat. conclusio. 56. 57.

Serui testes esse non possunt. l. quoniam, & Auth. si dicatur, C. de testib. vbi Doct. l. quod attinet. ff. de reg. iur. Spec. in d. §. 1. ver. item quòd est seruus.

Fallit in 4. casibus, vt per Lancillo. in tracta. de prætore, capitu. circa, in titu. de testib. numero 68. fallit in 9. casibus, vt per Campeg. in dicto tractatu. conclusio. 111. & 243.

Solicitator repelli etiam debet à testimonio propter affectionem. Felyn. in c. cum à nobis, nu. 15. de testib.

Ampliatur & limitatur per Lancill. in dict. tract. & tit. numero 61.

Tutor pro pupillo repellitur. Bar. in l. qui testamento, ff. de testa. fallit vt per Lancil. in tract. de prætore. in tit. de testib. c. circa, num. 58. fallit in famulo tutori, qui potest testificari pro pupillo. Bal. consi. 444. vol. 1. Boss. in tit. de oppo. contra testes, nu. 115. fallit in 4. casibus, vt per Campeg. in suo tractatu de testibus. conclus. 58.

Vsuratius à testimonio repellitur tam in ciuili, quàm in criminali, quia infamia ipso iure in eum infligitur, l. improbus, C. quibus ex causis infamia irrog.

Ampliatur, vt per Lancil. in tract. de off. præto. in tit. de testib. c. circa personas, nu. 20. fallit vt per Camp. in d. tract. concl. 33.

Vasallus contra dominum in ciuili, vel eriminali causa esse non potest, nec etiam pro. Alb. Ros. in tracta. de testib. in 1. parte, §. superest, nu. 11. & 12. Sal. in l. eos, C. de testib.

Fallit in multis casib. vt per Campeg. in tract. de testib. conc. 17. & 18. videas Lancillotum, vbi suprà, in ver. vassallus.

Vxor nõ potest esse testis pro marito, nec contra. Sal. in l. etiam. de testib.

Fallit in 3. casib. vt per Iason. in l. sed & si quis. ff. si quis cautio. nu. 3. Fallit in 2. casib. vt per Camp. in d. tract. conclu. 10.

Ampliatur & limitatur, vt per Viuium in suis conclusi. in ver. testis non potest.

Venditor nõ potest esse testis in lite mota super re vendita, seu empta. glo. in l. nullus. C. de testib. Cyn. in l. omnibus. C. eo.

Ampliatur per Lancillot. in dict. tractat. & tit. numero 50. fallit in 7. casibus, vt per Campeg. in dict. tractat. conclu. 68.

Verisimilia non dicenti non creditur. l. 3. §. si testes. ff. de testib.

Fallit, vt per Campeg. in d. tract. conclus. 128.

Vilis persona ignota, vel obscura nõ potest esse testis. Doct. in l. 3. ff. de testib.

Fallit in 3. casib. vt per Campeg. in d. tract. conclusi. 121. Don. Fina. lib. 4.

¶ TESTES in causa ciuili debent per iudicẽ recipi, & non per alium. Ita firmat pro regula Bal. in c. si qui testium. C. de testi. allegat glo. in l. hac cõsultissima. §. fi. C. qui test. fac. poss. in ver. depositiones. & in l. in bemps. Ia 1. C. de lib. caus. l. 3. ff. de testibus.

Limita

Limita tripliciter, vt per Fel. in c. cum causam quæ, inter. de testib. B. Dias reg. 748.

¶ Testes compelli, non possunt ad testificandum nisi seruata forma iuris. e. peruenit. e. dilectorum. de testibus. cog. glo. l. si quando. C. de testib. Spe. in tit. de teste. §. de testiū. Cor. in termin. huius reg. tracta. de test. nu. 207. Med. reg. 7.

Testes contrarij in modicis non dicuntur. Ant. de But. c. 2. de regu. glos. 2. l. in insulam. vbi Alex. & alij. ff. de verb. oblig. Grammáticus §. tutor autem. nu. 7. inst. de auth. tutor. item in modicis consanguineus admittitur in minimis. Afin. in praxi iudi. §. 7. ampl. 59. numer. 7. tertiò, vniro testi in modicis etiam creditur. Doct. com. l. si quando. C. vnde vi. gloss. l. vbi. C. de iur. dot. Bal. l. si constante. col. 2. ff. sol. matr. Abb. c. veniens. de testib. Ant. c. 1. eo. tit. Ias. l. ad mouendi. in fine. ff. de iur. iur. quartò, testis dicens aliquem nō esse meum affinem cum sit, non per hoc dicitur falsus, cùm modica scilicet fuerit affinitas. Iac. leg. Lucius. ff. de his qui not. infam. Aug. consilio 194. & est com. conclusio doctorum, quemadmodum attestatur Tira. in trac. de iud. in reb. exig. non fer. nu. 86. Med. reg. 5.

¶ Testes deponentes per eadem verba regulariter nō probant, eum præsumatur præmeditasse sermonem, & subornati. l. 3. ibi tu magis, & ibi Bartol. in §. ideóque, in vet. not. quòd si testes. ff. de test. Bal. in ti. de pa. consta. §. hæc sunt nomina, in verbo, Item sacramentum. Spec. in tit. de test. §. 1. vers. Item quòd testes, &c. Angel. in l. si quis ex argentariis. §. 1. ff. de eden. & Ca. in c. cum causam, de test. & in c. nihil, de verbo. signifi.

Fallit, quando non sunt personæ suspectæ: regula tenet in personis suspectis. Bal. in d. verbo, Item sacramētum, &c.

Fallit, quādo testes sunt plus numero debito, quia tres vel quatuor, quia probant, Alexan. in dicta leg. 3. de testibus.

Fallit, quando depōnūt de verbis ab alio prolatis, quia debent concordari ad corticem, alias sunt singulares. Abb. post Ant. in c. nihil, in vers. Item adducitur testamen. de verbo. significa.

Fallit, quando iudex arbitraretur super hoc, nam iudex habet arbitrare ruius arbitrio relinquitur, secundū Bald. in §. cordi. de enen. iusti. C. & in l. testium, in versiculo, venio ad examinationem. C. de testibus. Ianuar. reg. 189.

¶ Testes duo, in omni negotio requirūtur. l. vbi numerus. ff. de testib. & l. iusiurandi. versi. sancimus. C. de testib. & cum dictum fuerit sententia per iudicē, q capitula probentur per testes, & numerus aliter non fuerit expressus, intelligitur per duos, vt d. l. & Lu. de pen. in l. nepotes. nu. 4. C. de his qui nu. lib. l. x.

Amplia, hoc idem in annis, vel diebus vbi semper intelligi debet de biennio, vel duobus diebus, vbi nō appareat de alia clara elocutione, secun. gl. no. in l. inter illam. §. si ff. de ver. sig. & d. l. vbi numerus ff. de testi.

Fallit, in casu contractus excedētis summam librarum 50. auri, quia eo casu testes requirūtur. l. fin. C. si cert. pet. Boer. q. 118. nu. 2.

Fallit, in casibus annotatis per glo. in l. vbi numerus. ff. de testib. vbi requiruntur nu. 7. testes in testamēto, quinque in codicillis, tres in contractu. l. 50. & duo regulariter in omni casu, secundū opi. d. glo. vbi numerus. & Boer. q. 118. per totam. & consil. 332. nu. 6. & ibi latè d. Dec. Aegid. Boss. in suo tract. in verbo, de conuictis. nu. 31. & nota.

Fallit etiam quando in ciuitate adest statutum, quòd in tali negotio vsque ad talem summam credatur dicto vnius testis, prout fuit dispositum in hac ciuitate vsque ad summā duc. x. prout in parte 1501. 27. Sept. in correct. serenissimi Princi. Lauredi. quæ pars vsque ad hæc tempora obseruatur, in reliquis iura communia obseruātur, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, secundū ius diuinum, quod not.

Fallit, quando ex conuentione partium simul rollitigantes conueniunt de stando dicto Titij, quia tunc fides ei est præstanda, & dicto vnius est standum, vt Alex. in l. 1. § si. ff. de verb. obli. Aym. in cons. 100. Titius. nu. 13. ad fin. vol. 1. Nouel. re. 213.

Testes non esse cogendos.

Pro.

Ext. de testib. cogend. c. super eo.
10. q. 2. c. precariæ.
2. q. 1. c. si peccauerit.
2. q. 7. c. statuendum. in fin.
22. q. 2. c. ne quis. in fin.

Contra.

Ext. de testib. cog. c. 1. 2. & penult.
Ext. de crimine fal. c. falsidicus.
Ext. de testib. c. intimauit.
23 q. 2. c. 1 & c. quanquàm.
11. q. 3. c. quisquis.
D. de testib. l. 1.

Solvtio.

Variæ sunt sententiæ circa hanc materiam. Hoc tamē inter cætera est tenendum, quòd si veritas per alios non possit aperiri, compelluntur & clerici perferre testimōnium, ne veritas occultetur. Et eo, qui vult producere testes, dicente per alios veritatē liquere nō posse, ia qui dixerit oppositum, tenetur probare suam affirmatiuam. ext. de elec. c. bonæ. & 6. q. vlti. accusator. Damas. reg. 45.

¶ Testes examinari, & ad æternam rei memoriam recipi quis petere non potest, quando statim agere possit, cùm directam viam habeat, ideo extraordinaria denegatur. ad hoc l. in causæ. ff. de minorib. & per totum tit. extra, vt lit. nō contest. & per Io. And. post Inn. in c. significauit. extrà, de testib.

Primò fallit in casibus, de quibus per Can. in d. capi. significauit. Et primò, quando subesset iusta causa, quia timeretur de morte, vel absentia diuturna ipsorum testium: quia tunc actor potest petere ipsos testes recipi, sed non publicari, iuxta ea quæ habentur in c. quoniam. vt lit. non contest. & vide ibi quæ notantur.

Secundò fallit, quando adesset cōsensus partium, nam tunc possunt ipsi testes non solùm recipi, sed etiam publicari, & ipsa publicatio valeret ad æternam rei memoriam, & inter easdem partes non solùm fiat publicatio, in casu in quo ipsi testes recipi potuerūt de iure, & eorū dicta publicari, vt in casu prædicto: sed etiā in casu, in quo recipi non potuissent de iure ipsi testes, cum attestatio etiam inualida cum consensu partium validari possit. extrà, de testib. c. cum causam. & hoc tenent omnes Doct. in d. c. significauit. B. Soc. reg. 502.

¶ Testes examinati, & publicati faciunt fidem in alio iudicio, inter easdem personas: probat tex. in c. causam quæ. in c. primo. de testibus. & in l. iubemus. C. de lib. caus. & in l. secunda. ff. iudic. sol. in l. si. C. de testibus.

Limita quinque modis, vt per Iaso. in l. is apud quem. C. de edend. vide Felin. in dicto capit. causam quæ.

lo 3. vbi hoc ampliat quatuor modis, & postea tripli ci limitatione moderatur in duabus, quarũ limitationum prima differt à descriptis per Ias. vbi suprà: ex quibus sex restrictiones habes ad regulam. B. Dias reg. 760.

¶ Testes infames infamia facti * in causa criminali vel ciuili non admittuntur, vt dicunt Cano. in c. testium. de testib. B. Soc. re. 504.

Additio.

* Facti. Vide Ias. in repet. l. cunctos. de summa Trin. & in eiusdem l. lectura. B. Vad.

Primò fallit in crimine læsæ maiestatis: vt l. 3. §. Iulianus. & ibi per glo. ff. ad leg. Iul. maiest. & extrà, de consci. e. 1. & in aliis multis similibus criminibus, exceptis is, de quibus per Cano. in c. per tuas. extrà, de testi. ibi enim admittuntur nõ solum infames infamia facti, sed etiam infames infamia iuris; vt ibi notatur.

Secundò fallit, quando infamea inducerentur in testes contra alium in simili infamia allegata: vt voluit gl. in d. §. Iul. circa quod dicendum est, vt not. per Bart. & Bal. in l. cùm mulier. ff. solu. matrimonio.

Tertiò fallit, quando super hoc esset dispensatum, cum dispensari possit per Papam, vel principem, vt infamis vel alius criminosus admittatur ad testimoniũ. post Inn. hoc etiam voluit Spec. in tit. de testi. §. sed quæritur.

Quartò fallit, quando alij testes dicerentur infames, cùm ipsi infames, etiam infamia iuris, admittantur ad testimonium in subsidium cum tormentis. ff. de testib. l. ob carmen. §. pen. ff. de pœn. §. qui vltimò, & ibi not. per Barto. & Bald. in l. 1. C. de sum. Tri & hoc etiam voluit Ioan. de Imo. & Nico. in c. testimoniũ. ad hoc quod not. per glos. in auth. de testib. §. si verò ignoti. B. Suci. reg. 504.

¶ Testes ad instrumenti seu scripturæ veritatẽ non requiritur quòd sint noti, vt in auth. de test. §. si verò ignoti.

Primò fallit in casibus, de quibus per Canon, in c. causam. extrà, de testi. & in testibus qui inscribuntur in inuentario, cum in eis requiratur quòd sint noti. vt l. si autem dubius. §. 1. C. de iure delibet.

Secundò fallit, quando fieret scriptura nomine imperiti sine tabellione: cùm tũc debeant esse noti, vt subscribant se nomine cõtrahentis. vt in auth. de instru. edit. §. ex his. & §. oportet.

Tertiò fallit, quando statutum, vel consuetudo aliud disponeret, secundum Inn. & Io. de Imo. & Nicol. in d. c. cùm causam. B. Soc. reg. 501.

¶ Testes laici contra clericos non admittuntur, quando criminaliter ad ordinis depositionem agitur: vt in c. per tuas. extrà, de simo. & text. est sing. in c. de cætero. & ibi per gloss. & Doct. extrà, de testib.

Primò fallit criminibus exceptis. circa quod dic, vt plenius in d. c. per tuas.

Secundò fallit, quando crimẽ esset notoriũ: cũ & tunc admittantur, extrà, de purgat. Canon. c. cũ dilectus.

Tertiò fallit, quãdo tale crimen fuisset commissum in loco, in quo non sit copia clericorum: cum & tũc in defectum clericorum admittãtur laici, ne delictum remaneat impunitum. ad hoc c. veniẽs. extrà, de testib. c. fin. extrà, de testib. cog. ad hoc c. cum dilecti. vers. & si eos. iuncta gl. extrà de elect. secundum Nicol. in d. c. de cætero.

Quartò fallit, quando ipsi laici viderentur testes, qui non facerẽt plenã probationẽ, sed indiciũ, propter quod clericus subijciatur torturæ: tũc enim ipsi laici indistinctè admittuntur contra ipsos clericos ad hoc vt faciãt indiciũ, licet nõ plenè probent. & hoc sentit Imo. in c. quoniam. extrà, de testi. ad hoc not. per glo. in l. capite quinto. ff. de adult. & l. maritus. ff. de quæst. & l. quare. ff. de ædi. edic. B. Soc. re. 500.

¶ Testes licet in testamento debeant esse rogati. l. hæredes palam. §. in testamentis. ff. de test. satis est tamen si statim post testamentum conditum rogati fuerint. Bal. l. si. C. de fideico. idem enim operatur, quod in continenti suppletur. not. l. petens. C. de pactis. Ias. l. edita. col. 6. C. de ed. vnde testis in cõtinenti potest corrigere dictum suum, nec propterea reprobatur dictum suum. gl. §. quia verò. in gl. magna. auth. de testib. non enim curatur eius modicum interuallum, cùm ea, quæ in continenti fiunt censeantur inesse. l. lecta. vbi Doct. eooc. ff. si cert. pet. not. l. si librarius. ff. de reg. iur. nisi dictum testis fuerit acceptatum, aut redactum in scriptis. no. c. cum olim. de censib. Med. reg. 5.

¶ Titulus haberi non dicitur, de re modici pretij. l. etiam. §. si quis. ff. de pet. hæred. vbi glos. ver. modico. Anton. in tract. de minimis. num. 35. vnde cum fit mentio de titulo, debet intelligi super aliqua re cõpetenti. not. Doc. cap. sine possessione. de reg. iur. 6. Med. reg. 5.

¶ Testes parentes pro liberis, & liberi pro parentibus regulariter esse nõ possunt. l. parentes. C. de testib. & l. testis idoneus. ff. eod. tit. & 4. q. 3. ca. item testis idoneus, nec etiam consanguinei, domestici, seu familiares: vt in l. Iulia. ff. de testib. & in capit. in literis *. eod. tit. cum simil. B. Soc. reg. 506.

Additio.

* Cap. in literis. Vbi vide Felin. & Lanfr. in c. quoniam contra. de probat. in versicu. testi. in versic. filius autem. B. Vad.

Primò fallit, quando agitur in causa correctionis vel prohibitionis peccati: quia tunc pater potest esse testis in causa filij: quia in is affectio carnalis eorum nihil operatur: qui non agunt de commodo principalis personæ, neque de incommodo alterius, imò de ipsius salute, vt probat text. & ibi hoc not. in c. in tantam. extrà, de testib.

Secundò fallit in dirimendo matrimonio spirituali: quia tunc pater in causa filij admittitur. tex. est cum glo. in c. præsens. xx. q. 3. quem tene menti.

Tertiò fallit, quando nõ acquireretur emolumentum filio per depositionem patris, putà quia pater erat procurator. Nam tunc etiam pater potest testificari pro eius filio, & econtra: vt est casus in l. qui testamento. §. per contrarium. versic. quicunque. secundum vnam lecturam positam in glo. in verbo test. ff. de testam.

Quartò fallit, quando testes tales fuissent à partibus adhibiti: quia testi etiam non fide digno adhiberetur plena fides, quando est à partibus pro teste rogatus: vt est gl. sing. in §. & licet quidem. quæ incipit immutatus. in auth. de testi. secundum Bald. in l. parentes. C. de testi. & in l. testium. §. 1. ff. de testa. quam sequitur Ludo. de Ro. in rubr. de arbitris. & tenet Alb. Malum. in suo tract. de testib. in princ. qui dicit, quòd ibi habemus istam conclusionem. Quòd ibi testis est rogatus, semper est idoneus, quantũcũque aliàs sit inhabilis. Et ideo secundum eũ potest quis vti cautela in contractibus, vt eligatis potiùs fratres vel affines in testes contra alios cum poterunt testificari rectius. Et ideo dicit, quòd in quæstione facti dum esset accusatum testamentum Flo. & esset rogatus quidã affinis, dixit, quòd poterat testificari in

fauorem

fauorem testamenti quantũcunque esset affinis ex quo testator eum rogauit. Et subdit, quòd est generaliter verum, siue sit rogatus à cõtrahentibus, siue à testatore, siue à iudice, vt semper sit idoneus. & idem tenet Bal. in l. data. C. qui accusare nõ possunt. versic. item qui vocatur ad testimonium, eo ipso videtur approbatus per eum, qui fecit eum vocare. vt not. 18. q. 2. capit. decima. & idem tenuit Bal. in dicta l. data. & in commento, c. in nomine domini, de test. & idem tenuit Ange. in dict. l. 1. C. de testib. qui dicit gl. illam singularem in d. §. quòd si à cõtrahentibus, testes etiam inhabiles ex certa scientia ad validitatem actus sint adhibiti & rogati, inter eos testificari poterunt nec poterunt reprobari. pro quo optimè facit quod not. Anto. de Butr. in capitulo, ex literis. in 1. & 2. not. versic. quod hîc potest dici. & in versic. seq. extrà, de accu. & faciunt not. in glos. l. inuitus. ff. eod. titul. Item pro hoc facit quod not. Bald. in l. dictantibus. circa prin. C. de testam. vbi dicit, quòd testificatio domestica valet, quãdo vtraque pars eam adhibuit. alleg. l. a. & ibi est optima glos. ff. de vsuris. ad quod facit quod nota. Bald. in l. instrumenta. C. de proba. vbi dicit secundum Nicol. de Mat. Quòd quando notarius rogatus de facto communi ab vtraque parte, purà de contractu, potest conficere instrumentum, etiam si sit magis domesticus vnius partis, quàm alterius. ad idem vide Bar. in l. si pater in princ. ff. de falsis.

Quintò fallit dicta regula, quando filiusfamiliàs condidit testamentum ipso existente in militia, & testatur de castrensi peculio, tunc enim pater potest esse testis in testamento: vt d. §. per contrarium. & hoc tenet Spec. in tit. de testi. in §. 1. Secùs tamen esset si filius testaretur de castrensi peculio ipso non existẽte in militia vel expeditione: & hoc modo intelligitur §. si filius. Instit. de testa. Ratio differentiæ inter vnum casum & alium est: quoniã vbi filius testatur in expeditione, tale testamẽtum habet priuilegium vt valeat absque solẽnitate, ideo pater hoc casu potest esse testis, quod secùs quando non est in expeditione. & hanc rationem sentit gloss. in dicto §. per contrarium.

Sextò fallit in causa matrimoniali, cùm quæritur vtrũ matrimonium possit esse propter consanguinitatem, vel affinitatem. xxv. quæstio. 3. capitu. præterea. & capitul. præsens. & c. videtur nobis. qui matrimo. accus. possunt. Si autem dubitatur, an sit contractũ, vel non, & quare maritus sic contraxisset, mulier verò econtra, & tunc conclude, quòd si sponsus sit nobilior, ditior, vel honorabilior, pater vel mater non possunt ferre vel dare testimoniũ propter affectionem filiæ, quæ esset tradita potenti marito, & sic facilitet deierarent: & sufficit alterum prædictorum concludere, secundum Specu. in dicto §. 1. Si autem hi, de quibus dubitatur, an matrimonium sit contractum, sint pares, tunc secundũ vnam opinionem, quam videtur tenuisse Specul. pater vel mater admittitur: communis tamen est sententia Io. And. & Host. quam videntur sequi Butr. & Ioan. de Imol. in huc casu, vt committatur iudicis arbitrio, an in causa martimoniali pater vel mater admittatur, arbitrio iudicis relinquatur, qui diligenter inspiciat an fides sit adhibenda patri vel matri etiam econtra, quando sunt pares, vel quando aliqua coniectura pro parentibus apparet: facit ad hoc quod not. glo. in d. l. si voluntate. de dotis promissione. vbi maritus ignobilis non potest opponere except. non numeratæ dotis contra vxorem nobilem.

Septimò fallit, quando aduersarius, contra quem pater produxit filium, vel econtra, consentiret: nam tunc relaxatur, cum ista prohibitio sit inducta fauore aduersarij. hæc fuit sententia Guid. in d. l. parentes. quem fuit secutus Ioan. And. in additionibus, in princi. pro quo optimè facit tex. in l. fin. C. de temp. appel.

Octauò fallit, quando quæritur de ætate filij, quoniam tunc pater & mater admittuntur ad testimonium, non tamen vt plenam faciant probationem, sed solùm vt faciant aliqualem præsumptionem Iudici: vt etiam tenet gloss. ff. de proba. & tenet Bartol. in l. de ætate. ff. de dam. infec. & hæc est communis sententia quam etiam tenuit Ioan. Andr. in d. §. 1. in addit. Spec. B. Soc. reg. 506.

¶ Testes, parte præsente, & non citata regulariter non recipiuntur lite non contestata. in capitu. quoniam *. in princ. vt lite non contest. B. Soc. re. 499.

Additio.

* c. quoniam. Vbi Fel. in princip. versi. circa primam. B. Vad.

Primò fallit, quando ipse actor agere non posset de præsenti, vt quia debitum sit conditionale, in diem, vel pendeat ex alio arbitrio: cum tunc recipi possit lite non conte. ff. ad leg. Aquil. l. in l. Aquil. & extrà, de verb. signific. cap. ea quæ.

Secundò fallit, quando ipsa pars esset præsens, & impediret litem contestari. per id quod habetur extrà, de iudic. c. penult. & fin.

Fallit tertiò, quando dignitas excitaretur. extrà, ne sede vacan. c. vlt. circa quod vide quod ibi not.

Quartò fallit, quando exigitur à parte præsente, & illa sit vnus malitiosus tyrannus, quem actor conuenire non audeat, nec aduersus eum petere testimonium recipi. cum tunc iudex eidem actori iustè timenti qualiter possit, prouidere debeat in testiũ receptione, arg. extrà, de appel. c. si iustus. & considerata negotij qualitate, & aliis circunstantiis recipiet testes quoad poterit, diligenter substinebit interesse rei in ipsorum examinatione, reseruando sibi exceptionem in personas in dicta causa, secundum Hostien. & Ioan. And. in d. capit. quoniam. vt lit. non contest. & not. ad hoc etiam in capi. fin. extrà, de hæret. in 6. secundum Nicol. non obst. text. in præalleg. capitu. quoniam. faciens mentionem de reo, quando est contumax vel absens: cum habeat respectum ad id, quod communiter accidit, secundum Nic. in præalleg. capit. quoniam frequenter. vt lit. non contestat. B. Soc. reg. 499.

¶ Testes post publicationẽ attestationum ad partis instantiam examinari possunt, ampliùs tamẽ super eodem articulo repetendi nõ sunt, vt est tex. in c. per tuas *. de testibus, secundum communẽ Doct. intellectum. B. Soc. re. 503.

Additio.

* In c. per tuas. Vbi vide etiam limitationes, & fallentias per Felin.

Primò fallit, quando fuissent recepti super eodem articulo inter aliàs personas: vt in c. causam. el 1. extrà, de testib. & not. in ea. extrà. de probat. & secundum doct. in d. c. per tuas.

Secundò fallit, quãdo fuissent recepti priùs in iudicio summario: cum & tunc recipi possint in iudicio plenario. vt extrà, de testib. c. vt in eis. el 2.

Tertiò fallit, quando eorum dictum fuisset nullum: vt not. in capitu. cum causam. el 1. extrà, de testib. & ibi gloss.

glo Hinc est quòd si testes non reddiderunt in priu. sui dicti causam: quia à iudice non fuerunt interrogati de ea: & pars petat interrogari, etiam ad partis instantiam non potest, cum non valeant eorum dicta: vt not. in d.c. cum causam. & in Spec. in tit. de testi. §. sequitur. vers. si illud de interrogatoriis. & ver. item cauetur.

Quartò fallit, quando eorum dictum fuisset perditum. vt extrà, de probat. c. fin.

Quintò fallit si quid iudicis malitiæ, vel negligentiæ in male examinando imputari possit: cum tunc etiam ad instantiã partis iterum interrogãdi sunt: vt colligitur ex text. in d.c. per tuas. ad quod not. in c. fraternitatis extrà, de test. vbi de his vide. B. So. re. 499.

¶ Testes probantes in vno de correlatiuis, probare dicuntur etiam in altero. Bart. l. testium. C. de testibus. l. fina. C. de ind. vid. tol. & quemadmodũ non admittuntur in vno, nec etiam in alio, & in casu quo vnum admittitur, & in alio procedet. gl. & Ciu. l. parentes. C. de testib. Med. re. 9.

¶ Testes publicatis attestationibus in causa prin-
* cipali, in causa appellationis *super antiquis capitulis ampliùs produci non possunt, vt per doc. in c. fraternitatis. de testib. B. Soc. re. 498.

Additio.

* Appellationis. Ad materiam vide Cor. in consili. 27. incip. in præsenti. per totum, vbi ponit nunquid testes super eisdem vel directo contrariis in causa appel. post publicationem processus in prima causa examinari possint, & quid si sint examinati, an probent si non fuerit oppositum. & omnino vide eum in consilio 174. incip. in hac. in litera h. in tertia parre & in consi. 263. incip. in causa. in litera d. & in consili. 272. incip. visa. in litera h. in tertia parte. & in cõsili. 185. incip. litera c. eadem parte, vbi an testes possint repeti post publicationem processus super eorum dicto dubio saltem officio iudicis. B. Vad.

Primò fallit, quando testes in causa principali non fuissent rectè examinati: vt est tex. cum gloss. in versicu. rectè. de testib. in ele. & in capitulo, cum venissent. eodem titulo, & Bar. & Docto. in auth. at qui semel. C. de proba. & est ratio, quia quando non sunt rectè examinati, tunc ess ibi dolus verus examinantis: vnde dolus præsumptus subornationis cessat: vt habetur in leg. veluti. ff. de eden. per Guliel. Cyn. & Ray. ita notat Bald. in capitulo primo. §. quid sit inuesti. in vsibus.

Secundò fallit, quando testes nihil deposuerunt, & dixerunt se nescire, vel dixerunt se non recordari. ita Iac. de Bel. per illum tex. in c.1. §.1. & ibi Bald. & Iac. de Al. in titul. quid sit inuestitura. facit glo. in c. cum causam. el 2. quam vide de testib.

Tertiò fallit, quando reus non esset admissus ad probandum de consensu partium, vel iuris dispositione: nam tunc non obstaret eum didicisse testificata, etiam super directò contrariis. & iste est casus not. in l. officium. vers. intelligens. C. de rei vend. secundum Bald. qui ita sing. not. in c.1. §. item si vassallo. in tit. de controuer. inue. in vsibus feudo.

Quartò fallit, quando consensus partium interuenit, vt possit probari post didicita testificata, per l. si quis in conscribendo. C. de pact. & in c. cùm ad apostolicam. de relig. cum si. facit quod dicitur in c. tuis. de testi. nisi versaretur vtilitas publica: vt per Anto. de But. in d.c. fraternitatis. ibi, & Doct. & Sali. in d. auth. at qui semel. in 4. q. C. de proba.

Quintò fallit, quãdo iudex indiscretè festinasset, & proprio odio vel ira publicauit testes, vt impediret aliorum testificationes: vt habetur in capit. per tuas. de testib.

Sextò fallit, propter defensionem innocẽtis, & in causa criminali. arg. l.1. §. si quis vltra de quæstio. & ita not. Docto. in c. fraternitatis. & in dicta authẽ. at qui semel.

Septimò fallit, quando iudex procedit per inquisitionem. & ita tenet Bal. in l. presbyteri. C. de epis. & cleric. & Doct. in c. cum clamor. de testibus.

Octauò fallit, quãdo instantia variatur: quia fit trãsitus de casu ciuili ad criminalem: vt per Bar. in l.2. §.1. ff. de quorum appel. & in l. nil. de condi. inde.

Nonò fallit, si veteres attestationes neglexerit, d. l. veluti. & d.c. fraternitatis. vbi per Io. And. & per Doct. in d. authen. at qui semel.

Decimò fallit, quando primi obscurè deposuerunt, vt c. cum clamor. de testib. & producitur instrumentũ aduocans testes: nam tunc cessat timor subornationis: vt per Anto. in c. series. de testib. facit quod not. Bar. in l. certi condictio. §. quoniam. ff. si cer. petat. & Io. de Imo. in d.c. series. hoc tenet Ludo. de Ro. in d. rub. de arbitr. in sing. 80.

Vndecimò fallit in processu, in causa hæresis, vt tenet Archid. in c. per hoc. de hære. in 6. & Iacob. de Alna. in c.1. §.1. quæ sit inuestitura.

Duodecimò fallit, quando esset consuetudo & statutũ aliter, vt not. Io. And. in addit. Spec. in tit. de excep. vers. sed nunquid.

Tertiodecimò fallit, quãdo allegatur falsitas cum corruptione testium. vt habetur in c. series. de prob. & Doct. in d. c. fraternitatis. & hoc tenet Ang. in auth. de testi. §. quia verò. in fi. qui alleg. rationem secundum Ant. de But. quia sicut sententia vænalis est ipso iure nulla, ita dictum testis vænale. sed non est dubium quòd si dictum testis non valet etiam in probationibus facti, item nec testium productio. vt in d.c. de testi. & in l. fin. C. de testib. ergo, &c.

Quartodecimò fallit, quando vult simul & semel dicta testium per eos reprobare, secundum Batt. in auth. at qui semel. & in d.c. fraternitatis.

Quintodecimò fallit *, in causa matrimoniali, secun-
* dum Io. And. in c. series. & Doct. in d.c. fraternitatis. & in d.c. iurauit. de probat. B. Socin. reg. 498.

Additio.

* Fallit. vide Fel. in c. latot. vers. secunda declaratio. de re iud. & in d.c. series. vers. in glos. si. in fi. de testib.

Sextodecimò fallit, quando quis didicisset testificata trãsitoriè, & nõ plenè & perfectè: vt plenè per Doct. in d.c. fraternitatis. & in d. authen. at qui semel. & in c. vlti. de testib.

Decimoseptimò fallit, quando in compromisso esset dictum, quòd procedi possit aliis solennitatibus nõ obstantibus. Lud. de Ro. in d. rub. de arb. quod nota pro compromissis.

Decimooctauò fallit, si testis productus est excommunicatus, vel aliàs inhabilis: quia tunc restituitur ad eosdem vel alios, secundum Lud. in d. rub. de arbir.

Decimononò fallit, si per euidentiam facti constat cõtrarium, secundũ Bal. in d. auth. at qui semel. & Lud. de Ro. in d.c. arbitris. & Flor. in l. qui seruum. in fin. princ. ff. de inter. actio. & Bald. in d. l. vnic. C. vt quæ desunt aduocat.

Vigesimò fallit, vbi licet non variatur articulus in substantia, variatur tamen modus facti ad idem concludendus: vt in c. attestationibus. de desponsa. impub. & ibi per Ant. de But.

Vigesimo

Vigesimoprimò fallit, quando ille, qui didicit testificata obliuioni tradidit, secundum Ang. in auth. de testib. § qui arbiter.

Vigesimosecundò fallit, si in illa instantia primò agebat ex contractu, postea ex delicto: vt per Ang. in l. quædam tabularum. ad fin. ff. de fur. vbi dicit de hoc esse casum apertum.

Vigesimotertiò fallit, quādo testes fuerunt publicati, sed non venerunt in notitiam parti: vt habetur in clem. de testib. & per Docto. in c. fraternitatis. in d. authen. atqui semel.

Vigesimoquartò fallit, quādo pars vidisset solum exēplum testium, vt not. Bald. in leg. fina. per illum textum. ff. quemadmodum testa. aperi. sed non confirmaret.

Vigesimoquintò fallit, si audiuit à testib. sed non legit dicta sua, doct. d. c. fraternitatis.

Vigesimosextò fallit, quando audiuit à testibus, qui testes deposuerunt super eo, quod non fuit articulatum vel deductum, secundum Innoc. in d. capitulo, fraternitatis. & in capi. ex tenore. de test. & clem. de testib. Bartol. in authen. atqui semel. & Ange. in d. §. quia verò multi. in princip. in authent. de testib. vbi etiam si iurasset super tota causa de consensu producentis, &c.

Vigesimoseptimò fallit in minore, qui in integrum restituitur. l. minor xxv. annis. ff. de mino. & Doct. in l. vbi. ff. de eden. & vbi vide per Ange. qui ponit etiam in muliere vel rustico. in d. §. quia verò. in authen. de testibus.

Vigesimooctauò fallit, quando vult producere nouos testes ad reprobandum antiquos de corruptione vel de periurio. glo. est ordi. 4. quæst. 3. canone, aliàs. §. pater. vers. sunt aliqui testes. & Ang. in d. §. quia verò multi, &c.

Vigesimononò fallit, vbi datur consilium & cautela, quòd semper possint testes produci, etiam post dicta testificata, & det nomina testium iudici si est absens: quia tunc iudex, in quo non est subornatio recipere debet. ita dicit singu. Bal. in l. si. C. de appel. & per Paul. de Cast. in cons. 361. quod refertur in tit. de teste. quod not. singu.

Trigesimò fallit, quando testes noui non veniunt ad coadiuuandos veteres testes, vt si probaui per duos testes intentionem meam, tu probasti contrarium, iterum potero producere: quia non est quod mihi imputetur, si plures cōtra te produxi & cessat timor subornationis. ita not. sing. Inn. in c. cum clamor. de testib. & sentit glo. in c. ex tenore. eod. tit. & hoc etiā not. Abb. in d. c. fraternitatis.

Trigesimoprimò fallit, quando primò facta esset probatio per instrumentum: quia tunc potest fieri per testes, per gloss. & Doct. in l. officium. de rei vendi. & glo. 4 q. 3 §. item criminalis. vers. item si quis. & in d. c. fraternitatis. & l. si quidem. C. de except. & Flor. in l. cum de indebito. de proh in princ.

Trigesimosecundò fallit, quando princeps expressè per rescriptum hoc concederet: vt not. in Specu. de testi. in inte. §. vlt. vers. in causa. & vers. 18. quod intelligitur quando dominus facit ex certa scientia.

Trigesimotertiò fallit, quando testes priùs sunt publicati ad æternam rei memoriam, secūdum formam c. significauit. de testi. vt in d. c. fraternitatis.

Trigesimoquartò fallit, quando nulli sunt testes productis licet sint data capitula: quia tex. in auth. de teste. § quia verò. multum ponderat dictum testium, secundum Ant. in d. c. fraternitatis.

Trigesimoquintò fallit, quādo subest aliqua iusta causa: quia tunc subuenitur per restitutionem in integ. & clausula generali. per l. 1. ff. ex quib. caus. ma. secūdum Inno. in c. intimauit. de test. & Ant. de Butr. in d. c. fraternitatis.

Trigesimosextò fallit, quādo articulus fit super notorio, licet contineat antiquam causam, vt probatur in c. dudum. el 1. de elect. cessat enim præsumptio simulationis. arg. c. dilectus. de put. ca. secundū Abb. & Bal. in l. vnic. C. vt quæ desunt aduo. partiū iudex suppleat.

Trigesimoseptimò fallit in omnibus casibus, in quibus sententia nunquam transit in rem iud. vt in matrimoniali. & per Imol. & Docto. in c. feriis. Ange. in §. quia verò. in auth. de testib. versic. opponitur vlt. & per Albert. Malletam in suo tractatu de testib. quæ nota ad casus, in quibus fertur sentētia per peritus, quia talis sententia nunquam transit in rem iudicatam, secundum Spec. in rub. de postulando. & Anto. de Butr. in capi. proposuisti. de probationib. & Nic. in l. quod si nolit. §. si mancipium. ff. de ædil. edic. & Bartol. in l. ab hostibus. §. si vir vxorem. ff. solut. matrimonio.

Trigesimooctauò fallit, vbi non ob. excep. rei iudi. secundum Abb. in c. fraternitatis.

Trigesimononò fallit, vbi perimitur instantia, secundū Abb. & Zaba. in c. fraternitatis. & Zaba. dicit quòd Stephanus tenuit contrarium in clem. de testi. & dicit esse verius, quòd perempta instantia nō perimūtur dicta testium, vt habetur in c. causam. extrà, de testi. & sic subest idem timor subornationis. & hoc tenet Bartol. in l. 2. ff. iudi. sol. & in l. a §. 1. vi bo. rap. & Abb. & Zaba. in d. clem. de testib.

Quadragesimò fallit, quando est inter alias personas: vt in c. consti. de testib.

Fallit 41. quando innouatur modus agendi: vt est tex. in c. veniens. de testib.

Quadragesimosecundò fallit, quando testes fuerunt examinati super valore rei, & publicati, nam iterum possunt examinari testes super articulo concludente maiorem summam in causa appe. Bar. & Ang. ponunt in l. cum furti. ff. de in litem iu. Bal. in capi. cum causam. el 2. de testib.

Quadragesimotertiò fallit, quando primi testes fuerūt examinati in iudicio summario, & petitur quòd examinentur in plenario inter eadem partes: vt in cap. veniens. & in c. tua. de testib. saluo tamen, nisi testes in prima causa summaria fuissent examinati plenariè: vt not. sing. Iacob. But. in l. ab hostibus. §. quod si simpliciter. ff. ex quib. caus. maio. Ant. Zab. in c. fraternitatis. quod not.

Quadragesimoquartò fallit, quando iudex ex suo officio vult testes repetere: nam repetere testes est iteratò examinare pro inuestigāda veritate. nam tunc potest. gl. in c. per tuas. de testib. Ang. in §. quia verò. Specul. in titu. de dispor. & alleg. in §. 1. versicul. sed pone iudex. & Bald. in leg. 1. C. sentent. rescind. non posse.

Quadragesimoquintò fallit, quando conclusio causæ esset tacitè vel expressè per iudicem reuocata. ita sentit Anto. in capitulo, auditis. de procur. & confirmant Domini de Rota, conclusione 221. & 226. & in omnibus istis vide Specul. in titu. de testib. §. satis vtiliter. vbi enumerat casus, vbi non obstante publicatione possunt testes produci. de hoc vide gloss. ordin. 4. quæstion. 1. §. item in criminali. & per Cyn. & latius per Salyc. in l. si quis testibus. in 3. quæsti. C. de testib.

de testib.& per Batt.in l.qui per salutem. ff.de iuteiur.& per Salic.in l si quis à se fundũ. C. ad Velleia. & Bal.in l.fin.C.de appellationib.

Quadragesimosextò fallit in causa matrimoniali, quãdo tractatur de matrimonio separando: quo casu admittuntur testes, etiã publicatis attestationibus, super eisdem capitulis, vel omnino contrariis. text. est in c.series, de testib.

Quadragesimoseptimò fallit, quia etiam post publicationem testium possunt admitti testes super eisdem capitulis, vel omnino contrariis, quando simul cum eis produceretur instrumentum coadiuuans illos testes. istud est dictum Ant.in c.series, quod placet Imol.& probatur in d.c.series.

Quadragesimooctauò fallit, quando iudex ex officio suo potest repetere testes, non autem ad instantiam partis.glo.est in authen.quia vero.

Quadragesimononò fallit, quãdo iudex ex officio suo fecit testes non bene examinatos iterum examinare. Alber.de Rosa.in l.solam.C.de testib.

Quinquagesimò fallit, quando inquisitus post didicita resuscitata pòtest producere testes in quacunque causa. ita Bald.in l.eos. §. si quis autem. de appellationibus.C.

Quinquagesimoprimò fallit, quia, publicatis attestationibus, possunt produci testes super cõtrariis capitulis, quando quis simul & semel dixit, & probat Bal.in d.auth.atqui semel. C.de probat.

Quinquagesimosecundò fallit, quia licet clementina de testib.seruaretur in foro ecclesiastico, tamen remedium est quòd ille, qui non potest producere testes super didicitis testificatis, nomina testium debet Iudici date, & se absentare, in quo iudice non timetur subornatio.& tunc recipiat dictos testes, & iuramenta & depositiones, vt patebit eorum testimonio, quod est mirabile. ita Bald. in leg.ampliorem.prope finem. C.de appellationibus. B.Socin. regula 498.

¶ Testes, publicatis attestationibus nullam contra ipsos exceptionem regulariter habent. c.præsentiũ, de testib.vbi Doctor.

Fallit, quando purgat hanc præsumptionem proprio iuramento, Doct.in c.significasti.de homicid.

Fallit, quando præcessisset protestatio: quia dolũ præsumptum excludit. Bart.in l.non solum. §.morte.in primo, articulo, de no.oper.nunc.vide Innoc.in d.c. præsentium.

Fallit, quando probaretur quòd de nouo didici, quæ nunc oppono post publicationem, & in hoc statur iuramento, glo.in d.c.præsentium.

Fallit, quando volens opponere probatet per iudicem fuisse impeditum, vt non opponeret, facit tex.secũdum vnum intellectum in capitul.I.& A.de re iudica.Bar.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.ff.de no. oper.nun. Ianu.reg.286.

¶ Testes non publicati, non faciunt fidem: notat Bar.in l.is apud quem, C.de edend.facit l.gesta.vbi glo.& doctor.C.de re iudic.gloss.in l.3.verbo, patiatur.ff.quę in fraud.credit.vide glo.& Bar.in l.solam. C.de testib.vide latè per Felin.in c.cum I.& A.2.de re iudic.

Limita tripliciter, vt per Iaso.in d.l.is apud.vide latius per Felin.in c.causam quæ.el 1.de testib. versic.fallit tertiò. B.Dias reg.758.

¶ Testes. Quando testes debent iurare se affuisse & vidisse, nec alicuius malignitatis conscios esse.
In Aut.de hæt.& fal.§.huic nobis.
Quando debent dicere, quòd nouerint.
In Aut.de fid.instrum.§.si quis.
In Aut.de sanct.Epis.in prin.tit.§.nulli.
Quando soli tabulario non creditur.
In Aut.de hær.& falc.§.huic.
Redire dicitur, quod non exiuit: sicut rescindi dicitur, quod non tenuit.
In Aut. de nõ alie.aut permu.§. si quis autẽ.
In Aut.de alie.emphy.§.si verò cõti.§.si quis verò. Azo, rub.104.

¶ Testes quando loquuntur vno & eodẽ sermone præmeditato, dicuntur suspecti: vt in l.3. §.idcóque diuus.ff.de testib.& ibi doct.Hinc est, quòd si testes interrogati de tempore, dicunt omnes non recordari, redduntur suspecti: not.Host.in c.ex tenore.de testib.vbi vide Fely.eundem in c.cum causam quæ, inter archiepiscopum.versi.secundò limita.eodem tit.vbi bene declarat dictam conclus.Hostiens.

Limita, si testes sunt bonę famę, quia tunc per tales testes probabitur.ita tenet Bald. in titu.de pace constan.super versi.fin.qui allegat Ioan. Andræ. in c.nihil.de ver.signific.refert ad hoc eundem Bal.Franc. Curt.in tract.de testib.versi.decimaquarta conclusio.& dicit quòd ita etiam limitat idem Bald.in leg. testium.C. de testib. vbi plus dicit secundum eum, quòd hoc committitur arbitrio iudicis, an censeantur suspecti ratione subornationis: quod dicit perpetuo not.quamuis Angel.indistinctè tenuerit non valere dictum testium loquentium eodem sermone, in l.si quis ex argentariis.§.1.ff.de edendo.secundum eundem Franc. vbi suprà, quem vide, quia se remittit.Et adde pro huius fallen. confirmatione, quæ posui suprà, in regula, testis domesticus.vij.fallentia. B.Dias reg.761.

¶ Lite non contest.testes regulariter recipiẽdi non sunt: vt in toto titu.legis vnicæ.& in c. quoniam frequenter. & ibi per doctor. extrà, vt lit.non contest. & in c.veritatis.extrà, de dolo, & contu.

Primò fallit, hæc regula in pluribus casibus enumeratis per glo.in d.c.1.vt lit.non contest.& per.gl.3.q.ix. in summa.

Sunt & vltra gloss.singulares alij casus, in quibus similiter recipi possunt lite non contestata.quandoque vnus est etiam notarius, qui recipit testes ad cautelam, extrà, de elect.c.bonæ.el 1.

Secundus est in vniuersalibus actionibus post sententiam definitiuam.

Tertius est quando agitur de re iud.vel transacta à defuncto.vt lit.pen.c.1.in 6.

Quartus casus est in his, quæ lit.nõ contest. sunt mota. extrà, de consti.c.cum M.de consti.

Quintus casus est in bonis ecclesiæ alienatis, & suspensis, vel excommunicatis post inhibitionem. extrà, de dolo & contu.c.veritatis, in fin.

Sextus casus est, quando agitur contra clericum, qui de maleficiis suis publicè gloriatur. extrà, de exces. præla.quàm sit.

Septimus casus est, quando curant admittere iuramẽtum.extrà, de testi.veniens.

Octauus casus est in incidentibus, vel emergentibus quæstionibus: vt not.per glo.sing.in d.c.extrà, vt lit. non contest. imo & in omnibus casibus, in quibus non est necessarius libellus.extrà de libel.ob.c.1.secundum Paul.qui has post glo.enumerat in d.c.extrà, vt lite non contest.

Et de his omnibus in Specu.in titu.de leg.vbi enumerat xxxvj.

rat xxxvj. in quibus testes recipi possunt lite non contest. quibus adde alium casum in ca. quamuis. de offic. ordi. in 6. alium casum in ca. pro humani. de homi. eo. libr. & alios in clement. dispendiosam. de iudi. & ibi dom. Nicol.

Nonò fallit, quando procederetur per viam inquisitionis, vt plenè per canonistas in dict. cap. veritatis. de dolo.

Decimò fallit, quando procederetur super crimine dilapidationis. ibidem per Canon. & habetur per Cano, 3. quæst. 2.

Vndecimò fallit, quando procederetur ex mandato personæ, vt patet in glos. in dict. cap. veritatis. & ibi, etiam per doctor.

Duodecimò fallit, in crimine hæresis, in quo etiã post mortem ferri potest sententia. 24. quæst. 2. sanè. & vt no. in c. insinuatione.

Decimotertiò fallit, quando infamato de crimine inducta fuisset purgatio, cum tunc si non veniat intra terminum pro confesso habeatur & conuicto eo elapso: adeo quòd possit contra eum ferri sententia & lis contest. per id quod voluit glos. in c. 1. de simo, ad hoc etiam de pur. Cano. c. cùm P. quod voluit gloss. in cap. decernimus. prout refert Anto. in dict. cap. veritatis. B. Soc. reg. 299.

¶ Testes in testamento regulariter rogati* esse debent: vt l. hæredes palam. §. in testamentis. ff. de testib. & in authen. de testib. facit l. inuiti, C. de testib. cum simil. B. Socin.

Additio.

* Rogati. Vide Lanfr. in ca. quoniam contra. de proba. vers. quæro vlterius. & seq. B. Vad.

Primò fallit hæc regula in codicillis, vt est casus in l. fi. C. de codic. & Bal. in auth. quod sine. de test.

Secundò fallit in testamento ad pias causas, vt per Pau. de Cast. in cons. 1. & per Cau. in cap. relato. extrà, de testib. & est communis opin. licet Lap. in allegat. 31. tenuit contrarium.

Tertiò fallit in testamento inter dilectos, vt est gloss. singu. in d. l. fin. C. de codicil. & per Bald. in d. auth. quod sine. Sed quid in dubio, ex quo quis reperitur in testem scriptus, an præsumatur rogatus vel inuitus? dic quòd rogatus. ita tenuit singu. Bald. in l. 1. versi. aut quæro. C. de fid. instrum. facit quod no. Barto. in l. Fulcinius. §. quod autem. ff. in quib. caus. in poss. eat. licet dicatur quòd in dubio præsumitur testis inuitus: vt dicit Barto. in l. id, quod pauperibus. C. de episcop. & cler. quia ex quo reperiuntur scripti, præsumitur quòd præsentes erant, vt in præalleg. locis. Item dubitatur an sicut in testamento, ita etiam in matrimonio testes debeant esse rogati. & glos. not. in 2. q. 8. capitu. testis. tenuit contrarium, quod an sit verum not. per glos. & tex. xxx. q. v. iurantis. & Anton. de Butri. in c. ex parte. extrà, de spon. & huic contraria est communis opi. licet in quibusdam casibus, de consuetudine seruetur contrarium: vt in matrimoniis testes debeant esse rogati. B. Soc. reg. 505.

¶ Testes in scriptura publica requiritur quòd saltem per notarium describantur, secundum Can. in c. 1. extrà, de fide instrumentorum.

Primò fallit, quando consuetudo esset in contrarium: vt voluit Imo. in c. 1. extrà, de his quæ fiunt à præla. per id quod habetur extrà, de fide instrumen. cap. cùm dilectus.

Secundò fallit in actis iudicialibus in quibus non est necesse vt testes describantur: vt C. de don. l. in dona. & no. extrà, de probat. c. quoniam contra. vbi de hoc, &c. Albericus. extrà, de testibus.

Tertiò fallit, quando instrumentum fieret coram populo publicè: vt no. Speculator in titulo de fide instrumen. versic. post leue. dicens hoc fuisse dictum Lamberti de Leodio. B. Soc. reg. 510.

¶ Testes, qui aliàs non sunt idonei, in subsidium reputantur idonei, quando aliæ personæ haberi non possunt: probat text. in cap. veniens. el 2. de testib. & in c. fin. quem ibi no. Abb. in 2. not. de testib. cogen. facit text. in l. non omnes. §. à Barbaris. ff. de re milit. quod voluit per eum Bart. in l. in illa. in fi. ver. ff. de verbor. obligat. probat glos. in verb. & si tres. in cap. cum dilecti. de election. alia in c. 2. in gl. pen. & ibi hoc not. Abb. de arbit. faciunt dicta per Iaso. in l. cum ea. C. de transact.

Limita, & intellige quando ex natura illius actus qui venit probandus, alij testes non possunt haberi habitu, nec actu: vt in coniuratione, vel in conspiratione, in hæresi, & similibus, quorum delictorum est mos, vt semper soleant clam & in abscondito perpetrari, sed quando potentia potuissent plures testes interuenire, vt in homicidio, violentia, iniuria, & similibus, licet actu non interuenerunt, nisi tales minus idonei, tunc non procedit dicta regula. Ita limitat Anton. in cap. tertio loco. de probationibus. vbi hoc dicit bene not. Felinus in quarto notabili. quod sequitur Francisc. Curt. in repetitio. l. admonendi. ff. de iureiurand. Iaso. l. final. C. de his qui. vt indig. idem Ias. in l. cunctos populos. in lectura prima, in fine. C. de summa Trinitate. & fide catholica. Abb. in dicto capit. final. in dict. secundo notabili. Et prædictam doctrinam Anton. dicit singul. Felin. in capit. de caterò. de testib. vbi dicit, quòd non valet simpliciter ista consequentia: res non potest aliter probari, ergo testis inhabilis efficitur habilis, quia hoc debet intelligi cum distinctione, de qua suprà: pro quo dicit quòd est melior tex. de iure in cap. in literis. de testib. & istam limitationem ad prædictam regulam descripsit Hippo. licet prædicta non referat in singul. lxxiij. incip. plures sunt qui allegant. vbi eam bene declarat, & refert Alex. idem Hippolit. in l. infans. ff. ad legem Cornel. de sicariis. B. Dias reg. 759.

¶ Testium citatio. Quando testis examinatur, debet pars citari ad videndum eum examinari, aliàs dictum eius non valet. c. in nomine domini. de testib. l. si quando. C. eo.

Fallit in 20. casib. vt per Campeg. in tract. de testibus, conclusio. 164.

Testis citari debet ad hoc vt eius dictum valeat, l. si quando, C. de testib.

Fallit in 8. casib. vt per Campeg. in dicto trac. conclu. regu. 167.

Fallit in multis casib. vt per Felin. in cap. in nomine, de testib. num. 22.

Quando testes examinati debent pars aduersa debet citari ad videndum eos iurare, l. si quando, C. de testibus.

Fallit vt per Viuium in ver. testes non possunt. fallit in 3. casib. vt per Campeg. in d. trac. concl. 379. Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 14. per Fel. in ca. in nomine, de testibus. nu. 28. fallit in 9. casib. vt per Soc. reg. 406. fallit in 15. casib. vt per Lancillo. in trac. de pratore, in tit. de testib. in prin. num. 9.

Testium attestationes quando recipiantur, pars citari debet, c.2. extra, de testib.

Fallit in 9.casib. vt per Soc.reg.406. Don.Fina, lib.4.

¶ TESTIVM compulsio. Qualiter compellantur, & quibus pœnis testes ad testificãdum, declarat Campe.in d.tract.concl.41.

Testis à principio non debet compelli ad testificandum, vel imponi sibi pœna, sed moneri prius, ca.1. de testib.cog.

Fallit in 2.casibus, vt per Campeg.conclu.143. & conclu.144. ponit regulam, quòd potest compelli, sed limitat in 4.casib.

Fallit in 12.casib. vt per eundem concl.145.

Qui coacti dixerunt testimonium, reprobantur. Doc. in l.parentes. C.de testib.

Fallit in 4.casibus, vt per Campeg.in dicto tracta.conclusio.146.

Si quis compellitur inducere testes contra se, vel eos exhibere, & deponant, non valet eorum dictum. l.nimis graue. C.de testib. l.qui accusare. C.de eden.

Fallit in 2.casib. vt per Campeg.in d.tracta.concl.238. Don.Fina, lib.4.

¶ TESTIVM contrarietas. Dictum testis contrarij non valet, Bart.in l.eos, de falsis. l.ob carmen, de testibus. fallit in 8.casib. vt per Lanci.in tracta.de prætor.in tit.de testib.c.dicta testium, num.20.

Fallit in 3.casibus, vt per Felin.in c.cùm in tua, de testibus, numer.6.

Fallit in 31.casibus, vt per Campeg.in d.tract.conclus. 190.& 147.

Si testis deposuit primò dictum suum, & iteratò vult deponere corrigendo primum dictum, debet audiri, & dictum secundum valet, Bart.in l.si postulauerit. §.sed si negauerit. ff.de adul.

fallit in 7.casib. vt per Campeg.in d.tract.conclu.200.

Reprobantur testes si sunt discordes seu contrarij de loco, not.in l.optimam, C. de contrab. & commit. stipulat.

fallit in quinque casibus, vt per Campeg. in d. tracta. conclusio.229.

Reprobantur testes si vnus dicit de vno tempore, alius de alio, c.nihil, 3.q.9.

fallit in 15.casibus, vt per Campeg.in d.tracta. conclusio.230.

Si testis primo deposuit extra iudicium, postea contrarium deponat in iudicio cum iuramento, statur secundo dicto. no.in cap. cum causam, de testibus, Bal.in c.nullus. de testib.

fallit in sex casibus, vt per Campeg.in dict.tracta.conclus.276.

Testes contrarij si reducantur ad concordiam probant. doct.in l.2.ff.si certum pet.

fallit in 4.casibus, vt per Campeg. in dict. tracta. conclusio.331.

Quando testes deponunt super actu vel facto multiplicabili seu reiterabili, & discrepent in dicto, actu, vel facto, nihilominus possunt reduci ad concordiam vt non videantur contrarij, cap.nihilominus, 3.quæst.8.

fallit in quatuor casibus, vt per Campeg.in d.trac.conclusio.382.

Testes contrarij qui dicantur, qui vero incompatibiles, declarat Campeg.in d.trac.concl.410.

Testes contrarij reducuntur ad concordiam, Fel.in c. cùm tu, de testibus.

Ampliatur & limitatur per Ioan.Bolog.in l.2. §.creditum.ff. si certum petatur, numer.14. vbi latissimè videas.

Testis si in vno iudicio vnum dixit, in alio aliud, non valet secundum. fallit in 2.casibus, vt per Fel.in cap. cùm in tua. de testib. nu.7. Don.Fina, lib.4.

¶ TESTIVM corruptio si post sententiam opposita non fuerit, de ea in causa appellationis opponi nó poterit: vt dicit Inno.& Ioan.Andr. Imo. in capitu. * licet*.de proba.& Barto.in l.diuus. ff. de re iudica. B.Socin.reg.522.

ADDITIO.

* In c.licet. Vbi vide latissimè Felin. B.Vad.

Primò fallit, quando sententia non transit in rem iudicatam, vt quia ab ea fuisset appellatum: cum tunc sine dubio possit opponi de ea. vt l. per hanc. C.de tempo.appellatio. item si esset lata in tali causa, in qua non transit in rem iudi. vt in causa matrimoniali: cum tunc similiter de ea opponi possit & probari.

Secundò fallit, quando opponeretur de ipsa corruptione aliter facta, videlicet quando testes receperunt pecuniam pro dicẽdo falso testimonio, quod dicere promiserunt: & tunc possit opponi, vt per gl.in d.c.licet, & Bar.in d.l.diuus.

Tertiò fallit, quando opponitur falsitas cum corruptione: nam de ea opponi, deduci, & probari potest, non solùm ante, quàm attestationes sint publicatæ, sed etiam post publicatas attestationes, imo & etiam post sententiam si ipsa sententia transiret in rem iudi. vt patet in text. in dicto capitu. licet, de proba.& in gl. tunc enim poterit ipsa falsitas directè probari: cùm testes deponentes super ipsa falsitate cum corruptione, videantur deponere super nouis articulis: vt in capit. fraternitatis. B.Socin.ibid.

¶ TESTIVM depositiones quando recipiuntur pars * citari debet. vt in c.2.*extra de testi. & l.si quando. eo.tit.cum similibus. B.Soc.reg.523.

ADDITIO.

* In c.2. Limita etiam vt ibi per Fel.vers.modo, aduerte, vbi ponit.14.no.limitationes ad hoc. B.Vad.

Fallit in casibus, de quibus per cano.in cap. In nomine domini.extrà, de testi. primò fallit, quando factum, super quo producuntur testes esset notoriũ: cum tunc iudex possit testes recipere ad sui instructionem parte absente, & non citata: vt voluit Inn. in c.bonæ.el 1.extrà, de elect. secundum dom. Ant. in d.c.in nomine domini, quod tamen intellige, vt ibi per eum, & per Innoc.in c.tua. de spon.& refert Bald.in l.qui testamento.§.per contrarium.de test. secundum not.per Inno.extra de coba. cler. & mulie.c.tua.& secundum quod not. per glos.extrà, de elect.c.ad nostram.el tertio.

Secundò fallit, quãdo iudex vellet recipere testes pro informatione personæ ad dignitatem, secundum ipsum dom. Anton.in cap.in nomine domini.& ad hoc adducuntur quæ not.per Inn.in dicto cap.bonæ.ad hoc quod no.Inn.in c.fi.extrà, de translatione prælato.

Tertiò fallit, quando iudex procederet per viam inquisitionis, secundum ipsum Anto. in c. in nomine domini, qui ad hoc adducit not.extrà, de accusa. in c.qualiter, & quando.§.debet. vbi Io.Andr. hoc tenuit. Host.& Ant.de But. sed Lu. Roma. in sing. suo cclxv. tenet contrarium, per rationem ibi per eum assignatam: licet dicat practicam esse in contrarium,

tium, videlicet vt citatio sit facienda de absente, quod tenuit Bar. in l. fi. ff. de quæstio.

Quarto fallit in casu c. fin. de hæret. in 6. vbi casus no. continetur de impotentia ipsius inquisiti de hæresi, cum taceantur nomina ipsorum testium; vt ibi est expressum, secundum d. Nic. in d. ca. in nomine domini. extrà, de testi.

Quintò fallit, quando quis nô auderet in ciuilibus alicui mouere quæstionem propter ipsius potêtiam: quia tunc, ne testes moriantur, potest petere à iudice quod testes clandestinè recipiantur ad futuram rei memoriam: vt voluit no. Host. in c. quoniam frequenter, circa prin. extrà, vt lite non contesta.

Sextò fallit, quando periculum esset in mora, vt quando debitor esset suspectus de fuga: cum sic, ad hoc vt capi possit, inducuntur testes contra eum, etiam eo non citato: vt voluit Bar. in l. ait prætor. §. si debitorem. ff. quæ in frau. credi. per ea quæ ibi not.

Septimò fallit, quando testator mandasset super aliquibus stari dicto alicuius, quem dicit esse informatum de sua intentione: cum talis possit deponere de tali intentione absque eo quod quis citetur, cũ persona sua iam approbata sit à testatore: vt voluit Bar. in l. Pomponius. ff. de do. prælega.

Octauò fallit, in muliere, quæ examinatur in eius domo, cum possit recipi parte absente. iuxta not. in c. mulieres, de iudi. in 6. circa quæ dic vt ibi no. plenè, quo casu valet eius dictum sine citatione. istud est singu. dictum Barto. post Gulielm. de Cu. in l. ad egregias. ff. de iureiur. quasi sit inhonestum partem ire ad domum mulieris, sed Lud. de Roma. in quodam suo singu. quod habeo in nume. 365. incip. fuit vnus Rex. dicit quòd licet istud dictum videatur pulchrum, tamen nô videtur verum: quia sicut mittitur notarius seu delegatus ad eius domum, vt in c. 2. de iudi. in 6. ita debet esse licitum parti de cuius præiudicio agitur, & in côtrarium allegat ipse causam sing. & vnicam secundum eum in l. 2. §. sui autem dignitas. C. de iur. cal. & pro opin. ista allego gloss. in c. 2. in verbo, idoneam. de ver. sig. quod expressè tenet partem esse citandam ad domum mulieris vt videat eam iurare. & mouetur per c. 2. extrà eo. vbi generaliter dicitur partem esse citandam ad videndum iurare testes. & Ab. transit cum illa glos.

Nonò fallit, vbi statutum vel lex non exigit plenã probationem, sed contentionem solius argumêti: quoniam tunc possunt recipi testes sine partis citatione. ita not. voluit Domi. de sancto Gemi. ex mente doct. in c. fi. §. fi. in fi. de homi. lib. 6. Soc. reg. 523.

¶ Testium examinatio, quando sunt in longinquis partibus absentes, alteri committi potest: vt c. cum causam. * extra de testi. l. 4. §. fi. de test. & l. si quis, ex litigatoribus. ff. quemadmodum testa. aperi.

Additio.

* c. cum causam. Vbi vide limitationes per Feli. ver. extra gloss.

Primò fallit, quando consuetudo aliud disponeret, vt d. §. fi. & d. l. si quis. per glos. 3. q. 9. testes.

Secundò fallit, quando esset causa criminalis: cũ tunc examinatio testium committi non debeat, etiam si sint in lôginquis partibus, sed sunt ipsi testes examinãdi in præsentia ipsius iudicis. C. de fide instrumentorum. auth. apud eloquentissimum. & auth. de test. §. & quoniam. & vide gl. in clem. vnica. de offic. deleg. & extra de iudi. cap. at si clerici. & hoc etiam tenet Cyn. in d. auth. apud eloquentissimum. & Io. Andr. in c. 2. de iudi. in 6. & Ant. in d. cap. cum causam. circa fin. Socin. reg. 744.

¶ Testium examinationem non potest iudex alteri committere, in causa criminali. no. Bald. Ang. & Salicet. per illum tex. in authen. apud eloquentissimum. C. de fid. instrum. not. gloss. in ca. at si clerici. de iudic. in gl. probatione. & in cap. 1. de testib. cog. & in c. constitutua. de fideiussor. probat text. in l. 3. §. diuus. ff. de testib.

Amplia vno modo, & limita aliis quinque, vt per Fel. in c. cum causam. de testib. B. Dias re. 757.

¶ Testium non legitimè examinatorum attestationes possunt cômuni consensu partium comprobari. Ita not. Bartol. in l. prime. ff. de fer. vide text. in l. final. versicul. confirmari. C. de testibus, quem ad hoc not. Bald. ibi, tenent Innocent. & Hostiens. in capitulo cum causam, quæ inter archiepis. & ibi Bald. de testib. idem Bald. in cap. veniens. lo secundo, eodem titul.

Amplia hoc procedere, etiam interueniente tacito consensu partium. Ita tenet Spec. in tit. de teste. §. nunc tractandum. vers. debet quoque iudex.

Limita tripliciter, vt per Ias. in d. l. 1. ff. de fer. vbi etiam sequitur dictam ampliationem, & comprobat suprascriptam regulam simili decisione, & vide Fely. in dicto capitul. cum causam. vbi primas duas limitationes ex prædictis posuit, & latius quàm ipse Iason. B. Dias reg. 754.

¶ Testium numero. Nulla causa vnius testimonio terminatur. l. iusiurandum. C. de test. l. vbi numerus. C. de testibus. fallit in 59. casibus, vt per Lancil. in tract. de offi. præto. in titu. de testibus, cap. dicta testium, numero 4.

fallit in 28. casibus, vt per Speculato. in titul. de testib. § restat. Felin. in capit. veniens, de testib. fallit in 23. casib. vt per Campeg. in d. tract. conclu. 197. & vnus testis facit indicium, vt per eundem reg. 277.

Quinque testes requiruntur ad probandum debitum contractum in scriptis, l. testium, C. de testibus. Ampliatur in tribus casibus, vt per eundem conclusio. 371. & 372.

Testis valde dignus, & alius testis infamis plenè probant, not. Bald. Ang. in l. si quis ex argentariis, §. 1. ff. de edendo.

fallit in tribus casibus, vt per Felyn. in cap. tertio loco, de probat.

fallit in 2. per Dias reg. 752.

Vnus testis facit semiplenam probationem. doct. in l. admonendi, ff. de iureiurando.

fallit in 8. casibus, vt per Iason. in d. l. numer. 92. fallit vt per Dias reg. 747. contrariam regulam, quòd testis non faciat semiplenam probationem, facit Iacob. Rub. Pet. Piolo. in d. l. num. 208. vbi Fran. de Curte limitat in 13. casibus, num. 208. fallit regula affirmatoria, vt per Per. Piol. in d. l. numer. 208. vbi Fran. de Curte limitat in 6. casibus, num. 152. fallit in multis casibus, vt per Port. lib. 4. reg. 5.

Duo testes in omni causa sufficiunt. fallit vt per Care. in praxi. nume. 162.

Testibus duobus affirmãtibus magis creditur, quàm mille negantibus, glos. in l. diem proferre. §. si plures, ff. de arbitr.

fallit in septem casibus, vt per Port. lib. 2. regu. 14. fallit in quatuor casibus, secundum Socin. regu. 426. fallit in 3. casibus, vt per Felin. in cap. in nostra, de testibus, num. 6.

Testibus duobus affirmantibus de metu magis cre-

ditur, quàm aliis, licet pluribus affirmantibus de libera voluntate. Imol. in capitul. super hoc, de renunciat.

Fallit in 2.casibus, vt per Port. lib. 2. conclusio. 15.

fallit vt per Dias. conclusio. 750.

Duo testes plenam inducunt probationem, gl. in l. in bonæ fidei. C. de reb. cred. & l. 3. §. eiusdem. ff. de testib. fallit in 24. casib. in quibus plures testes requiruntur, vt per Lancil. in tracta. de offi. præt. in tit. de testibus, cap. dicta testium, num. 3.

Fallit in Pontifice, cuius solius dicto statur. multi tenent oppositum, & vtranque opinionem limitat Port. lib. 1. reg. 27. fallit etiam in delegato à latere, cuius dicto statur. Ampliatur & limitatur per Port. lib. 1. reg. 2. fallit in 2. casib. vt per Soc. regu. 422. fallit vt per Caretium in praxi. l. obseruare, num. 163. fallit in 2. casib. vt per Baptist. à Villa. concl. 91. in litera T. fallit in 32. casib. vt per Marf. in l. 1. §. idem Cornelia ff. de quæstio. num. 4. Don. Fina, lib. 4.

¶ TESTIVM productio. Produci & examinari testes ante litis contestationem non posse.

PRO.

Ext. vt lite non contest. c. ad hoc Deus. & c. accedens. & cap. quoniam frequenter. in princip.
3. q. 9. c. decernimus.
C. de execut. rei iud. l. 1.
C. de iureiur. c. propter calum. l. 2.
C. de bon. auth. iu. pos. Auth. & qui iurat.
Ext. de dolo & cont. c. prout.

CONTRA.

C. quomo. & quand. iud. Auth. qui semel.
Ext. vt lite non contest. capit. quoniam frequenter.
Ext. de testib. c. significauit.
Ext. de testam. c. Albericus.
Ext. de dolo & cont. c. causam.
C. de præscript. 30. ann. l. cum notissimi. §. vlt.
Ext. de procur. c. in nostra. ad fi.
Ext. de iureiur. c. ad nostram.
D. de libe. agnos. l. si quia. §. si vel parens.
2. q. 6. c. ei qui appellat. §. appellatore.
Ext. de appel. c. interposita. §. sanè.

SOLVTIO.

Videtur in iudiciis ordinariis iuris ordo seruandus, si enim non admittuntur allegationes, nisi præstito iuramento calumniæ, C. de iureiur. propter cal. l. 2. ergo nec ante litem contestatam, & cùm leges publicæ nec facto iudicis, nec cõsensu litigatorum cõuellantur, D. de pœn. l. 1. & D. de pactis. l. ius publicum: ideo prohibito eo quòd testes ante litem contestatam non producantur, consequenter concessum non videtur, vt examinentur. D. de off. eius cui mand. est iurisd. l. 1. & D. de postul. l. quos. Contraria quæ adducuntur, sunt exceptiones à regula, in quibus officium suum perdit. Vide super hoc Tancred. de ord. iud. lib. 3. tit. 8. quando & quomodo. & lib. 4. tit. 1. §. 3. Damas. reg. 135.

¶ TESTIVM productio officio iudicis. Testis nõ productus à parte, si examinetur per iudicem, non valet eius dictum. Bal. in authen. presbyteri, C. de episcop. & cler.

fallit in 2. casibus, vt per Campeg. in dicto tracta. regul. 172.

Testis examinatus à iudice post renunciationem productionis testium, non probat. Inno. in cap. constitutus, el 2. de testib.

fallit in 6. casibus vt per Campeg. in tract. de testibus, conclusio. 175. & 271.

In causa appellationis iudex non debet recipere testes super eisdem capitulis, vel directo contrariis, c. fraternitatis, de testib.

Fallit in 7. casibus, vt per Campeg. concl. 177.

Iudex de quibus debeat testes interrogare declarat Campeg. in d. tract. concl. 212.

Testis reprobatur si à iudice non recipitur vel ab alio eius mandato, not. in authen. sed iudex, C. de episc. & cleric.

fallit in 3. casibus, per Fely. in cap. cum causam, de testibus, colum. penul.

Quando iudex committit, seu delegat examinationẽ testium alicui, valet talis delegatio & examinatio, no. in l. hac consultissima, § si quis autẽ, C. de testib.

fallit in 11. casibus, vt per Campeg. in dicto tracta. conclusio. 286.

Regulariter tamen non potest in criminalibus examinationem alteri committere. Bald. Ang. & Saly. in Authen. apud eloquentissimum, de fide instrum. Ampliatur in vno casu, & limitatur in 5. à Felin. in c. cùm causam, de testibus. fallit in 2. casibus, vt per Alexand. in l. si quis autem. C. de testibus, nume. 12. fallit in 4. casibus, vt per Viuium in suis conclusio. in ver. testium examinationem in causa criminali. fallit in 5. casibus, secundum Felin. in c. causam, nu. 52. de testib. & in quibus casibus possit fieri talis delegatio examinationis testium declarat Campeg. conclu. 288. fallit vt per Socin. reg. 410.

Iudex mittere debet ad testem qui ad eum venire non potest examinandum. fallit in 2. casibus, secundum Fel. in c. si quis, de testib. num. 1.

Per iudicem non debet examinari ille, qui est in articulo mortis, Bald. in l. hac consultissima. C. qui test. facere poss.

fallit in 3. casibus, vt per Campeg. concl. 306.

Testis examinatus coram vno iudice, facit idem coram alio. Ampliatur & limitatur per Campeg. conclu. 335 & 336. Don. Fina. lib. 4.

¶ TESTIVM publicatio. Testes non publicati non probant. l. solam. C. de testib. Arct. in cap. per tuas. de testibus.

fallit in tribus casibus, vt per Iason. in l. is apud. C. de edendo.

fallit in 4. casibus, vt per Felyn. in ca. causam quæ, el 1. de testibus, sed ad partis instantiam etiam post publicationem examinari possunt, tamen super eodem articulo repetendi non sunt.

fallit in 5. casibus, vt per Socin. regul. 414. contrariam regulam ponit Marf. in l. 1. § si quis vltro, ff. de quæstio. vbi limitat in multis casibus, numer. 30. fallit in multis casibus, vt per Lancil. in trac. de off. præto. in titu. de testib. cap. dicta testium, nume. 51. fallit in 6. casibus, vt per Lancil. in tract. de prætore, cap. dicta testium, num. 52.

Publicatis attestationibus non possunt testes produci, nec eorum dicta valent. Specul. in titul. de testibus, §. satis.

fallit in 18. casibus, vt per Paris. in cap. fraternitatis. de testibus, numer. 25. fallit in 4. casibus, vt per Campe. conclusio. 176. fallit in 15. vt per eundem concl. 369. fallit in 3. casib. vt per Purp. in l. is apud, C. de edendo, nume. 76.

fallit in 47. casibus, vt per Lancillot. in tract. de præto. in titu. de testib. cap. dicta testium, nu. 47. ver. aliam parum dissimilem.

Publ

Publicatis atteſtationibus non licet producere teſtes eoſdem, vel alios ſuper eiſdem articulis, vel directo contrariis, tam in cauſa appellationis, quàm principali, auth. & qui ſemel, C. de probat.

fallit in 52. caſib. vt per Soc. reg. 403. fallit in 73. caſib. vt per Campeg. conclu. 278. Ampliatur & limitatur in 70. per Port. lib. 1. ſuarum concl. reg. 39.

Poſt dicta & teſtificata quis poteſt producere teſtes ad reprobandos alios teſtes contra ſe productos, glo. & Doct. in l. ſi quis teſtibus. C. de teſtib.

fallit in 9. caſibus, vt per Campeg. concl. 368.

Teſtis obſcurè deponens poteſt repeti poſt publicatas atteſtationes, vt declaret dictum ſuum. c. cùm clamor, de teſtib.

fallit in 3. caſibus, vt per Campeg. concl. 390.

Iudex ex officio ſuo poteſt teſtes publicatis atteſtationibus examinare, habet hoc locum in 4. caſib. vt per Campeg. concl. 391.

Publicatis teſtibus opponi in perſonam eorum qui teſtificati fuerunt. fallit in 6. caſib. vt per Fel. in cap. præſentium, de teſtib. num. 1.

Examinati, & publicati teſtes in vno iudicio, faciunt fidem in alio inter eaſdem perſonas, c. cauſam, vbi Fel. de teſtib. Don. Fina, lib. 4.

¶ Testivm productio ante litis conteſtationem. Teſtes ante litem conteſtatam non poſſunt produci, Doct. in c. veritatis, de dolo & contum. Barto. in l. de ætate. ff. de mino. fallit in 51. caſib. vt per Lancil. in tract. de off. præt. in tit. de teſtib. cap. dicta teſtium, num. 48.

fallit in 13. caſibus, vt per Socin. regu. 242. fallit in 4. vt per Campeg. in tract. de teſtib. reg. 17. fallit in 2. caſibus, vt per Sebaſt. Sapiam in l. de ætate, ff. de mino. num. 23.

fallit vt per Fel. in ca. ſignificaſti. de teſtib. fallit vt per Damaſ. reg. 145. Don. Fina, ibid.

¶ Testivm repetitio. Teſtis ſecundo inductus poteſt dicere, dico prout dixi in prima depoſitione. Abb. in c. cum in tua, de teſtib.

fallit in 2. ſecundum Fel. in d. cap. cum in tua, nume. 2. fallit in 2. caſibus, vt per Dias reg. 749. & ſi teſtis repetitur, vt iterum examinetur ne incurrat in periurium, vel falſum: declarat Campeg. concluſio. 279. Don. Fina, ibid.

¶ Testis ſingularis. Teſtes ſingulares nõ probant, l. qui ſententiam, C. de pœnis, l. iureiurando, C. de teſtib. cap. cauſam. de teſtib. fallit in 12. caſib. vt per Lancil. in tract. de off. præto. in tit. de teſti. ca. dicta teſtium, num. 23.

fallit in 2. caſibus, vt per Campeg. in d. tracta. concluſio. 195. Ampliatur in 2. caſibus, & limitatur in 10. à Port. lib. 1. regul. 34. & ſingularitas verſatur circa decem, vt per Campeg. dicta concluſio. 195.

¶ Testivm productionis terminus. Si ſtatutus eſt terminus parti ad probandum, ſi teſtis iurat infra terminum, poteſt poſt terminum examinari, & valet eius dictum. l. damni. §. Sabinus. ff. de damno infecto.

fallit in 8. caſib. vt per Campeg. concl. 260.

Teſtis poſt terminum non poteſt recipi. fallit vt per Viuium in ver. teſtes poſt omnes terminos. fallit in 23. caſib. vt per Lancil. in tracts. de offi. præto. in titu. de teſtibus, cap. dicta teſtium, nu. 47. Idem ibid.

¶ Testivm variatio. Teſtis qui variat, non probat. l. qui falſa, vel varia. ff. de teſtib. c. licet, de probatio.

fallit in 3. caſibus, vt per Campeg. in dicto tracta. concluſio. 178.

fallit in 3. caſib. vt per Felin. in ca. cùm tua. de teſti. Ampliatur idem procedere in vacillante. fallit tamen hæc ampliatio in 2. caſib. vt per Campeg. concluſio. 180. vbi declarat quis dicatur vacillans.

Si teſtis deponit primò per verbum neſcio, poſteà per verbum ſcio, ſtatur ſecundo dicto. Aret. in l. 2. §. quod obſeruari, C. de iura. calum.

fallit in 4. caſib. vt per Campeg. concl. 203.

Teſtis deponens prima vice per verbum non recordor, & ſecunda vice per verbum recordor, vel ſcio, probat, vel ſtatur ſecundo dicto. Barto. & doct. in l. qui bona, §. ſicut ſtipulatur, ff. de dam. infec.

Fallit vt per eundem conclu. 204. Don. Fina, lib. 4.

¶ Testivm regulæ communes. Teſtibus deponentibus pro reo, magis creditur, quàm pro actore, gloſ. in c. noſtra, de teſtib. Bal. in l. qui accuſare, C. de edendo.

Ampliatur in 2. caſib. & limitatur in 2. per Port. libr. 2. conclu. reg. 25.

Teſtes digniores præferuntur, c. in noſtra. de teſti. Ampliatur & limitatur per Port. lib. 2. concl. 24.

Teſtes plures paucioribus præferuntur, l. ob carmen. §. ſi teſtes, vbi gloſſ. de teſtib. fallit in 8. caſib. vt per Port. lib. 2. reg. 26. & quibus teſtibus magis credendum ſit, videas Port. per multas concluſiones in d. lib. 2. concluſ. 25. vſque ad conclu. 38.

Teſtes debent eſſe conteſtes, & concordes, docto. in c. 1. de teſtib. declarat in quibus caſibus dicantur conteſtes Campeg. concl. 196.

Teſtes poſſunt petere expenſas. fallit vt per Campeg. concl. 264. & 265.

Teſtis non præſumitur rogatus. Bartol. in l. ſciendum, vol. 2. ff. de verb. oblig.

fallit in 4. caſib. vt per Alex. in d. l. ſciendum. col. 5. vbi Iaſ. facit contrariam regulam, & eam limitat in 4. caſib. num. 36. Dias reg. 751. fallit vt per Bapt. Villa. concl. 101. in litera T.

Teſtes examinati, & publicati faciunt fidem in alio iudicio inter eas perſonas, c. cauſam quę, de teſtib. fallit in 5. caſib. vt per Iaſ. in l. is apud quem. C. de edendo. Ampliatur in 4 caſib. & limitatur in 3. à Fel. in c. cauſam quæ, de teſtibus.

Teſtis communi opinione reputatus habilis non vitiat actum, neque teſtamentum. l. teſtes. C. de teſtib.

Ampliatur in 4. caſib. & limitatur in 3. per Iaſ. in dict. l. numero 2.

Teſtes debent eſſe rogati, Auth. rogati. C. de teſti.

fallit in 4. vt per Bartolo. Romul. in d. l. ſciendum, nu. 182. fallit in 3. caſib. vt per Soc. reg. 240.

Subſcriptio teſtium ſuper factis, ſcripturiſque in iudicio non requiritur. Bar. in l. donatio. ff. de donatio.

fallit in 6. caſib. vt per Soc. reg. 384.

Teſtes examinari, & ad æternam rei memoriam recipi quis petere non poteſt, quando ſtatim agere poteſt. Io. And. poſt Innoc. in c. ſignificauit, de teſtib.

fallit in 2. caſib. vt per Soc. regu. 413. fallit vt per Fel. in c. ſignificauit, de teſtib. num. 6. & quot requirantur, declarat Campeg. concl. 361.

Teſtis in ſcriptura publica requiritur, quòd per notarium deſcribatur. c. 1. extrà, de fid. inſtru.

fallit in 2. caſib. vt per Soc. reg. 418.

Teſtes in criminalibus debent eſſe omni exceptione maiores. fallit vt per Carerium in praxi crim. numero 165.

Monumentorum appellatione veniunt teſtes. fallit in 2. caſib. vt per Felin. in cap. peruenit, de teſtibus cogend. numer. 2.

Testis qui non est notus parti, & iudici, non admittitur, c. causam, de testib. & ibi Abb. fallit in 3. casib. vt per Lancil. in tract. de pretore, in tit. de testi. c. dicta testium, num. 45.

fallit in 4. casib. vt per Cemp. concl. 128.

Nomina testium quis vti intendit, non tenetur edere aduersario. Bald. in l. non ex omnibus, in princi. de arbitr.

fallit in 5. casib. vt per Campeg. concl. 300. fallit vt per eundem conclu. 378. Don. Fina, lib. 4.

¶ Testium reprobatio admittitur tam circa personas quàm circa res, quæ proferuntur, hoc vniuersaliter intelligas procedere, Doct. com. c. licet. il 2. de testibus. Host. c. ex tenore. eod. tit. videlicet excommunicati, consanguinei, familiares, & similes, de quibus vide Bal. in l. si quis. col. 2. C. de testib. Felin. c. postulasti. num. 5. de foro compe. Dec. cons. 448. nu. 6. c. sanè. 15. q. 1. Guid. Dec. 400. Bat. in tract. de reprobat. testium. nu. 55. Alex. cons. 180. nu. 4. vol. 2. Dec. cons. 133. num. 4. Med. reg. 5.

¶ Testibus duobus affirmantibus, quàm mille negantibus plus creditur, c. in nostra, de test. glo. sing. in l. diem præferre. §. si plures. ff. de arbitr. cap. proposuisti, de probat. Cors. sing. in vers. testis. num. 15. Afflict. decis. 324. nu. 9. Fel. in d. c. in nostra. & Alex. in l. 1. ff. si quis ius d. non obtemp.

Fallit hæc regula, quando negatiua est coarctata loco & tempore, vt dicit Fel. in d. c. in nostra. ratio, quia ista negatiua coarctata loco & tempore, præfertur probationi affirmatiuæ, secundum Abb. in c. bone, de elect. & elect. & Afflic decis. 324. num. 10.

Fallit etiam quando testes deponunt super affirmatiua, deponunt etiam super negatiua, vt Bald. in c. si quis per triginta. si de feu. fue. controuer. Abb. in c. cum ecclesia Suttina, de causa poss. & propriet. & Fel. in d. c. in nostra.

Fallit in testibus deponentibus de sanitate mentis, quibus plus creditur, quàm mille de insania. vt Abb. in cap. dilectus, de succes. ab intest. ratio, quia semper plus creditur in homine de sanitate, quàm de infirmitate. Innocen. in cap. 1. de frigid. & malef. vbi plus creditur duobus testibus deponentibus de virilitate ad coeundum, quàm pluribus aliis de impotentia.

Fallit etiam duobus testibus de metu & violentia deponentibus, quàm mille de spontanea voluntate. vt Innocent. in capit. super hoc, de renunciation. & Alber. in rubr. ff. quod met. causa. Abb. Sic. in cap. 1. quòd met. caus. Iason in l. interpositas, C. de transactio. Roman. in rubr. de arbitr. Alexan. consilio 156. volum. quinto. Grammat. decis. 103. numer. 60. cum infinitis. Nouel. reg. 214.

¶ Testibus duobus deponentibus de metu magis creditur, quàm mille deponentibus de libera voluntate: not. Innocent. in capit. super hoc. de renun. quem sequitur Angel. in l. 1. & l. fin. ff. quod met. cau. & Bald. not. in l. obseruare. §. proficisci. in 13. quæst. ff. de offic. procons. & leg. vbi per hoc infert in specie, quòd si instrumentum dicatur factum sponte, reprobabitur per duos testes deponentes de metu, & refert vtrunque Paris. in tract. de syndi. in cap. incipien. quia sæpè iudices. in fin. quam doctrinam Innocent. dicit solennem & famosam, Iaso. in l. sed si quis. §. quæsitum. ff. si quis caut. idem in versicul. quadrupli autem. Instit. de actio. vide Neuizan. in sylua nupt. vbi refert Dec. Corset. Barba. Curt. & Ferra. idem in variis locis sequentes; & hanc etiam conclusionem Innoc. commendat Deci. in l. in omnibus causis. ff. de regul. iur. vbi etiam refert plures idem sequentes.

Limita, nisi testes deponentes de libera voluntate, ad derent tale quid, ex quo iuris præsumptione excluderetur metus: puta quia deponerent contractum fuisse sponte, eo quia aderat præsentia consanguineorum: quæ excludit metum. Ita restringit Ias. in l. interpositas. C. de transact. vers. limita istam. quam etiam limitationem descripsit Deci. vbi suprà: pro quo allegat Angel. in l. fin. ff. quod met. caus. etsi de Ias. non meminerit. B. Dias reg. 750.

¶ Testibus ne infamia irrogetur actus geminatus præsumi debet, c. cum re. de testibus. gl. c. cum contingat. de iureiur. dixi suprà Ampliat. 87. Port. cons. 130. num. 3. Med. reg. 3.

¶ Testimonium collegij. Singuli de collegio in collegium possunt testificari, si cuiquam eorum est. ff. quod cuiusque vniu. nom. l. si municipes. Azo, rub. 104.

¶ Testimonium. Quemlibet de vniuersitate admitti in testimonium pro ea.

Pro.

14. q. 2. c. super prudentia.
15. q. 2. c. qui manumittitur.
D. de rer. diuis. l. in tantum. §. 1.
Inst. de leg. §. legatarius.

Contra.

2. q. 6. §. biduum.
4. q. 3. §. nullus idoneus.
C. de testib. l. omnibus.
D. de testib. l. idonei.

Solutio.

Qui in causa vniuersitatis fert testimonium, pro nullo de vniuersitate hoc fert: ergo nec pro se, quamuis pars sit vniuersitatis, D. ad l. Iuliam maiest. l. quisquis. Et hoc verum est, maximè in his, quæ aguntur secretò in vniuersitate, nec possunt per alios extraneos probari. ext. de prob. c. tertio loco. Nã ea, quæ fiũt in domo, probãtur & per domesticos. C. de admin. tut. l. lex quæ tutores. §. ante. & C. de repud. l. cõsensu. §. super. Si verò cõmodũ, vel incommodũ singulorũ de collegio respiciat, nõ est is testis admittẽdus, d. c. nullus idoneus. & d. l. omnib. Dam. re. 44.

Addit. fert. * Vide Cyn. in l. parentes. in vl. q. C. de testibus.

¶ Testimonium domestici regulariter iure improbatur. l. etiam. C. de testi. cum cõcordan. de quibus in gl. fallit tamen regula tribus in casibus.

Primò quando veritas aliter apparere, & probari non potest, vt quia agatur de probando actum, qui non solet fieri nisi inter domesticos.

Secundò fallit in causis criminalibus ad probandum innocentiam alicuius, quia tunc admittuntur, & plenè probant domestici. Itaque frater pro fratre admittitur ad probandum eius innocentiam, vel quòd homicidium fecit ad sui defensionem.

Tertiò fallit, quando ageretur ad vindictam publicã, seu ad fisci vtilitatem, vt si ageretur ex delicto, puta vulnere, vel percussione, seu homicidio alicuius, vide Ias. in l. sed & si quis. in prin. ff. si quis cauti. & ibi has limitationes auctoritatibus, & legib. probat.

Idem quòd de cæteris domesticis dicit de vxore, quæ in casibus prædictis pro marito admittitur, cùm & ipsa domestica dicatur. F. Turza.

Vanus timor meticuloso non patrocinatur. Bald. in nec timorem. ff. de nego. gest. nu. l. vani timoris. ff. de reg.

de reg.iur.sed debet esse talis quòd cadat in constantem virum, vel mulierem, Ita glo. in c. cum dilectus, quòd mea causa. Roman. singu. xxij. tu scis. Ias. in l. interpositis. num. 7. C. de trans. Bal. in l. metum. l. ij. ff. quod met. causa.

Fallit quando partes constarent id de quo agitur esse factum in præsentia affinium, vel consanguineorũ, quia iuris præsumptione excluderetur metus, vt l. transactione, & ibi Bald. Ang. Sal. & Mod. C. de transa. Deci. in c. fina. nu. 25. versi. postremò, de appel. Ang. consi. ccxv. in prin. vbi alleg. tex. ibi in l. si vocati atñ. vbi pup. educ. debeat.

Fallit etiam quãdo res agitur inter patrem & filium, quia magis præsumitur reuerentialis & obsequiosus consensus, quã aliter, nec cadit verisimile quod pater velit deludere filium, quẽ magis amat, quàm seipsum, vt docto. in l. frater à fratre. ff. de condi. in deb. cum vulgar. Afflict. quæst. lxix. nu. 4. Alexan. & Moder. in l. interpositas, C. de transactio.

Fallit in casu l. ij. & l. causas. C. de trans. nam timor futuræ litis inducit transactiones meticulosas. Ita Alex. in consi. xliij. num. 17. ver. j. Timor violentiæ inferendæ videtur esse iustus metus ad infringendam electionem metu factã, secundum Alex. in cõsi. xcviij. nu. 5. vbi terror armorum sufficit ad incutiendum metum. vol. iij. I. Nouel. reg. 216.

¶ Testimonium vnius non valere.

Pro.

Ext. de testib. c. veniens.
D. de quæst. l. maritus.
23. q. 2. c. admonere.
4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali.

Contra

Ext. de testib. cog. c. præterea.
Ext. de procur. c. ex insinuation.
1. q. vlt. c. didicimus.
8. q. 3. c. talia.
C. ad l. Cornel. de fal. l. si quis decurio.
D. de dot. præleg. l. Theopompus.

Solutio.

Vni fides extra iudicium adhibetur absque præiudicio alterius. In iudicio autẽ non creditur vni: quia ibi fieret præiudiciũ illi, contra quem testificatur. Tamen propter dictũ vnius poterit spectata causæ qualitate sacramentũ deferri. d. c. ex insinuatione. In casibus etiam specialibus, præcipuè in iis, quę in nullius detrimentum, & producentis conseruationem vergunt, & quæ non solent nisi ab vno videri, aut quæ aliàs aliter expediri nõ valẽt, & res est modici prçiudicij, creditur vnius testimonio, d. c. præterea, & d. l. si quis decurio. & d. l. Theopompus. Itẽ si dubitatur de aliquo instrumento, creditur tabellioni, si dicat à se conscriptum instrumentum. Damas. re. 43.

¶ Testimonii articuli. Si iudex omisit examinare testes super quibusdam articulis, potest examinare eos super articulis omissis etiã post publicationẽ processus. Spe. tit. de testib. §. nunc videndũ.

Fallit in 2. casib. vt per Campeg. in tract. de testib. conclu. 265.

Iudex nõ debet admittere capitulos impertinentes, l. ad probationem, C. de probat. c. cum contingat. in fi. de off. deleg.

fallit in 3 casib. vt per Campeg. in dicto tract. cõc. 263.

Articuli debent dari ei, seu edi, contra quem producuntur, vt possit facere sua interrogatoria. Abb. in c. per tuas, de testib.

Fallit in 3. casib. vt per Campeg. in tract. de testib. conclus. 267.

Testis examinatus à iudice sine articulis non probat, c. per tuas, extra de testib.

Fallit in 2. casib. vt per Campeg. in tract. de testib. conclus. 173.

Testis examinatus cum articulis, probat. docto. in d. c. per tuas.

Fallit in 2. casib. vt per Campeg. in dicto tractat. conclusio. 174.

Super eisdem articulis, siue capitulis non licet producere testes in causa appellationis. Bal. in l. per hãc, C. de tempo. appellat. clem. 1. de testib.

Fallit in 6. casib. vt per Campeg. in dicto tract. conclusio. 269. & 270.

Reprobantur testes quando sunt recepti, & examinati super articulis impertinentibus, & non facientibus ad causam, l. ad probationem, C. de probat.

Fallit vt per Campeg. in dict. tract. concl. 289.

Testis secundo inductus super iisdem articulis potest dicere, dico eadem quæ dixi in prima depositione. Abb. in c. cùm in tua, de testibus.

Fallit in 2. casib. vt per Diaz. conclu. 749.

Testis deponens extra articulum super quo producitur, nulliter deponit. Fallit in 4. casib. vt per Fel. in c. de testibus, nu. 3. fallit in 4. casib. vt per Lancil. in tract. de præt. in titu. de testib. in prin. nu. 12.

Apertis attestationibus non repetitur testis super iisdem articulis. fallit in multis casibus, vt per Fel. in c. per tuas, de testibus, nu. 3. Don. Fin. lib. 4.

¶ Testimonia. Communia probationum, scilicet testium, instrumentorum. Magis creditur instrumentis, quàm testibus.

C. si minor se maio. dix. l. si alterius.
C. de testib. l. & de præscrip. Rubrica 1.
Suprà de probat. Rubrica ex scriptura.
C. de nupt. imperialem.
C. de fid. instrum. l. contractus.
C. de non num. pec. l. generaliter.
C. qui test. fac. possunt. l. hæc.
C. de contrah. empt.
C. de cont. & committ. stip. l. optimum.
ff. de probat. l. census.
In Aut. de instrum. caus. §. sicut. & §. sed.
C. de sacros. eccle. Aut. hoc ius.
C. ad Vell. l. antiq. §. si e.
C. arbit. tut. l. vlt.
C. de iur. fisc. l. prohibitum.
In Aut. de æqua. do. §. quia verò.

Contra.

C. de probat. l. cum precibus.
C. de fide instrum. Aut. hodie.
C. de testamentis. l. sancimus.

Paria iura vtraque habere.

C. de fid. instrum. l. in exercendis.
C. de probat. l. proprietatem.
C. de rei vend. l. iudicia.
C. de fid. instr. l. in rerum. l. si res.

Magis credendum est, &c.] Regulare verò est, vt in iudiciis eandẽ vim obtineant instrumenta & testes, vt C. de fid. instrumen. l. in exercendis. Fallit tamen quandoq; ex voluntate contrahentiũ. C. de fid. instru. l. contractus. item, fisci priuilegio, vt ff. de probat. l. census. Imò & Ecclesiæ, vt C. de sac. eccl. Aut. hoc ius prior, & priuilegio pupilli, vt C. arb. tut.

l.vlt. Item,ne aliquid omnino falsi possit probari, vt C.qui testam.fac.poss.l.hac cõsultr.vel ne aperiatur via periuriis,vt C.si minor se maio.dix.l.si alterius,quod lex noluit,vt C.de indi. viduitat.l.2.:vel ne iusta & legitima pacta infringantur,superueniente casu,vt C.de non nu. pec.l. generaliter,quòd lex noluit,vt C.de administ. tut.l. sancimus.Quod autem legitur C.de test.l.1.non obstat,quòd enim dicitur soli,expone,id est, solummodo.Item notatur specialis casus in C.de iur.fisc.prohibitũ. Imò distingue,an idem testes qui scripti sunt in instrumento,perhibeant testimonium: an côtrà,quo casu magis statur testibus quàm instrumento, vt in Aut.de testibus Vel dic, quoniam aliud est si quæratur de curriculis annorum, aliud si de contractibus:vel de alio negocio,vel si aliud agit. quo casu locum habet quod dicitur in C.de prob.l.in exercend.aliud si ex stipulatu.vbi distinguitur, an fuerit probatum per scripturam,necne.Causa.

De instrumentorum cautione.

C.quem.test.ape.l.2.

C.de repud.l.1.§.eden.l.si quis extra.

De instrumentorum editione facienda.

ff.de eden.l.1.§.edere.l.si quis extra.

De instrumentorum ed.&c.]Editiones instrumentorum qualiter & quibus actionibus sint faciendæ, plenius tradi potest,quam hic & in sequẽti Rubrica sit notatum,quod dic, vt notaui in summa de eden.qualiter fiat editio instrumentorum,dic vt ff. eo.l.1.§.editiones,& §.diẽ. & §.rationes,& l.si quis ex primo respons. & quorum instrumentorum,vt ff.eo.l.1.§.edenda.& l.ne quisquam.Item quis cui edere debeat, quod dicitur, vt C.eo.l. 1.& l.non est nouum,& ff.eodem.l. prætor ait:primo respon.& l.si quis extra.§.cogentur.& §.exigitur,& §.probẽt argent.§.cum hæc hæredi.§.nec iterum,& l.quidã. §.nec inter.& §.his autem. §.sed nec.& §.item.& §. quod.Item,quo iure,& quibus actionibus.Et quidem si charta sit mea,actio ad exhibendum, & rei vendicatio locum habet,si mea nõ est,non ago ad exhibendum,sed actione in factum: licet aliàs intẽ datur actio ad exhibendum, & si non mea res sit, sed mea intersit,vt ff.ad exhibend. l.2.§.interdum, & §.1.& 2.& l.pen.Item quãdoque per actionẽ tut. vt ff.eo.l.quædam.1. respons.§.1.& 2.Argentarium verò dico cogendum officio iudicis,vt ff.eo.l.prætor.1.respons. licet videatur non cogendus: quia cum dicitur edere mihi actionem , cogitur:sed si non fecerit,actio ad interesse datur,vt ff.eodem.§. his autem,sed si in factum actio proponatur ad ipsum cogendum, non est absonum. item, si officio iudicis,vt ff.eo non est,& l.vlt. item per condictionem ex lege,vt ff.eodem.l.is apud quem,vel dic,& ibi locum habere iudicis officium. Et hoc pro charta in qua non est vltima voluntas, siquidem possessor confiteatur apud se esse, & nõ patiatur inspici, nec vllam causam alleget, locum habet interdictũ quomodo testamentum aperiatur.l.2.§.vltimo.Si verò diffiteatur,vel se ob quam causam non oportere exhibere contendat locum habet interdictũ de tab. exhibendis,vt ff. de tab.exhibend.leg.1.§.si quis fortè.Antiquioribus instrumentis minus creditur.in Aut.coll.8.Hæc constitutio innouat C.de testamentis.l.sancimus.

Bis idem probatur.

ff.ad exhib.l.3.§.scientiam.

ff.de act.Rubrica vlt.

ff.quor.bonor.l.1.

ff.de iur.iur.l.& si e o.

C.de his qui ven.æta.l.2.

Soli domino instrumenta exhiberi debere.

ff.ad exhib.l.3.§.si quis.§.pen. Azo,rub.23.

¶ TIMOR.l.146.vani timoris. l. 177.nihil consensui. de reg.iu.c.Qui ex timore facit præceptum aliter quàm debeat,facit,& ideò iam non facit. Riisvvich.

¶ TIMOR.Celsus lib.vij.digest.

Lex clxxxiiij. al.l.cxlvj.

Vani timoris iusta excusatio non est.

ADDIT. a sic in P.Flor.al.Vani timoris non iusta excusatio est.

Coniunge l.si quis ab alio.de re iud. Viuien.

¶ TIMOR.L.146.Celsus libro septimo Digestorum. Vani timoris iusta excusatio non est.

Ad ed.de eo.quod met.cau.l.3.l.6.l.7. C.eod.titu.l.1.l. 2.In Flor.hæc l.rectius præcedit præcedentem.Iunge l.117.nihil. Vanum timorem Græci stultum & ratione carentem vocant.EXCVSATIO. Aestimationem habet idem Celsus lib.6.de re iudic.l.si quis ab alio.13. Riisvvich.paratit.

¶ TIMOR SMOmnem subornationis facit cessare geminatio actus.Ias.l.nec damnosa. colum.1.C.de præc.imp.offer.Ceph.consi.90.nu.31.simi.Ias.l.cum filio.nu.65.ff.de leg.1. idem l.1. nu.21. C.de sac.san. eccles.Bar.& Alex.l.cum scimus. nu.7. C.de agric. & Cens.lib.11.& Fel c.si cautio.nu.13.de fide instru. Angel.l.fin.ff.ad l.falcid. Euer.in loco à vi Gemin. nu.6.Ant.Corset.in tract.de verb.Gemin.num.67. Duennas in Reg.5.nu.6.& nu.seq.Dec.cons.66.nu. 3.& consi.138.num.3. consi.637. num. 14.non tamen similes casus excludit geminatio verborum.Dec. consi.281.nu.9. Med.re.2.

¶ TIMOR.Augustinus.Reg.seu Cap.viij.

Qui ex timore facit præceptum, aliter quàm debeat facit:& ideò iam non facit.

Vid.gloss.& Ioann.Andreæ.cum Ioann. ab Imol.hîc. Viuien.

¶ TITVLVS in præscriptione regulariter requiritur.l.præscriptione,& ibi Doct. C.qui long.temp. præscrip.not.insti. de vsucapio. in prin.est tex.in c. de quarta.de præscriptio.

Amplia etiam in præscriptione rei ecclesiasticæ. c.si diligenti.de præscrip.Bald.in marga.in verbo titulus,versi.si.

Amplia etiam in præscriptione superficiei,vel emphyteusis.Floria.in l.seruitutes.ff.de seruituti.

Amplia etiam in præscriptione dominij vel quasi,secundum Hostien.in cap.si.de consuetud.& Bal.ibi versi.ij.

Amplia etiam in seruitutibus personalibus non realibus,secundum Doct.præallegat.& allegan.

Amplia etiam in præscriptione iurium incorporalium cum bona fide.c.si.de foro compet.

Amplia quando præsumptio est contra præscribentem vel possidentem.cap.j.de præscrip.in vj.

Amplia etiam in vsucapione triennij glos.in sum.xvj. quæst.iij.l.ij.ff.de vsucap.

Amplia etiam in præscriptione rerum corporalium temporalium. x.vel xx.an.l. si quis. C.de præscrip. xxx.an.l.Celsus.ff.de vsucapio. & l.fina.C.de longi tempo.præscrip.

Amplia etiam contra clericum quo ad bona patrimonialia,

monialia, quo ad quæ clericus non est priuilegiatus per gl. in cap. possessiones. xvj. quæst. iiij. do. Anto. & do. Abba. in cap. si diligenti, in versicu. vltimò quæritur, de præscriptio.

Amplia in præscriptione, in qua ius commune non resistit potestati possidendi sed potestati habendi, glos. & Docto. in cap. si diligenti. in glos. magna, in verbo iustus titulus, circa finem. vide glos. in cap. j. eod. titu. in sexto. in glos. magna, eod. titu. in verbo, titulum.

Fallit in præscriptione longissimi temporis. Doct. in cap. de quarta, de præscrip.

Fallit in præscriptione libertatis, d. gloss. l. si. ff. quemadmod. seruit. amit.

Fallit in præscriptione cõsuetudinis, doct. vbi suprà.

Fallit in præscriptione vsus aquę. l. si quis diuturno. ff. si ser. vendic.

Fallit in præscriptione seruitutis realis: secùs in personali. Bal. l. ij. C. de seruit. & aqua.

Fallit in præscriptione iurisdictionis. Bald. l. j. C. de emancip. lib.

Fallit quando ius non resistit possidenti, quia bona fides tãtum sufficit. cap. illud, de præscrip. l. si quis, ff. de præscrip. xxx. an. S. Ian. re. 290.

¶ TITVLVS. Si aliquis allegat titulũ solennem, & legitimum, puta stipulat. ex præstatione decennali probatur titulum allegatũ præcessisse: adeo quòd eius virtute potest debitor in futurum compelli, l. cùm de in rem verso, ff. de vsu. gl. & Bar. in l. seruitutes, ff. de seruitutib.

Fallit in 8. casibus, vt per Ias. in l. si certis annis, C. de pact. nu. 7. Fallit in 2. casib. vt per Soc. reg. 22.

Tituli multiplicatio in beneficialibus est ad cautelã, Abb. in c. in nostra, de resc. post electionem, de concess. præb.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in d. c. nostra.

Titulum beneficij alicuius postquam superior probauit, non potest amplius eum vexare, Ancha. in c. 1. de reg. iu. in 6.

Fallit in 3. casib. vt per Fel. in c. licet Heli. de simo.

Titulum suæ possessionis quis regulariter dicere non tenetur, c. cogi. de pet. hæred. l. in ciuili, C. de fruct. & lit. expens.

Fallit in 3. casib. vt per Soc. reg. 430.

Titulum habens à malæfidei possessore, longo tempore non præscribit, Auth. malæfi. C. de præs. longi temporis.

Fallit in 6. casib. vt per Soc. reg. 431.

Titulum inducit annua & vniformis præstatio cuiuslibet reditus, facta ex causa decendium continuum. Ampliatur & limitatur per Baptist. à Villa. concl. 115. in litera T.

Si possessio est antiqua, præsumitur pro titulo, ideo nõ cogitur ostendere. fallit in 4. casib. vt per Felin. in c. licet Heli. de simo. nu. 14.

Potest Episcopus facere edictum, quòd omnes ostendant titulos suos sub pœna priuationis. fallit in 2. casib. secundum Fel. in d. c. licet Heli. nu. 17. Donat. Final. lib. 3.

¶ TITVLI multiplicatio in beneficialibus, est ad cautelam. Abb. in cap. in nostra, de rescrip. bonus textus in cap. post electionem. de concess. præben.

Limita tripliciter, vt per Felinum in dicto cap. in nostra. B. Dias re. 762.

¶ TITVLVM beneficij alicuius postquam superior approbauit, nõ potest amplius eam vexare: notat Anchar. in cap. j. de regul. iur. in vj. idem & Domin. in cap. ordinarij. de offic. ord. eod. lib. & in materia huius regulæ vide aliam suprà, in verbo, possessio.

Limita tripliciter, vt per Fel. in c. licet Heli. de simo. B. Dias re. 763.

In tormentis, qui è corporis vinculis euolauit, Iudicis sæuitia examinatus præsumitur: Bal. in l. vnica. C. de emend. seruo. numero primo, & quarto. Barto. in l. quæstionis. de quæstion. & Bald. in l. milites. numer. 4. C. eod. scitè idem Bald. rem hanc distinctionibus decorat in l. iij. in fi. C. ad leg. Iul. de adulter. vbi sæuitiam, excessum, dolum, culpam, & casum segregat: vt excessus culpæ admixtus, aut dolo contextus, puniatur: dolus quidem lege Cornelia de sicar. at verò culpa, secundum ipsius culpæ qualitatem. notat. in l. Gracchus. C. ad leg. Iul. de adulter. crebriùs, vt suo Iudex exuatur cingulo, ac priuetur officio: Vnde qui Iudex in tortura, saltem quum excedit, ob talem sæuitiam, & dolum, in homicidij crimen irrepit, & decapitari (vt Baldi verbis rem tam cruentam decorem) debet. Bald. d. numero 4. & Barto. loco præallega. qui ex coniecturis, & indiciis, iudicis culpam decerpendam, ac dolum exhauriendum, quò ipsius Immanitas & cruenta sæuitia, pœna crucietur condigna, edocet. Eodem morbo laborare creditur Iudex, condemnatum appellantem, exequi, appellatione pendente, mandans, & faciens: tex. in l. lex Iulia, in fin. versicu. quid enim: cum ibi notat. ff. ad legem Iul. repetund. vbi de aliis iudicis vitiis, in condemnationibus, & executionibus adhiberi solitis, ira, pura, pecunia, & aliis id genus: vnde eodem helleboro indigeris Iudex: iuuat l. prima, & Authentic. nouo iure. C. de pœna Iudic. qui malè iud. & l. ij. ff. de condict. ob turp. caus. pro hac reg. est Angel. in malef. Tract. in verb. fama publica. numero 104. Alber. de Gandin. suo in malef. Tract. titu. de quæstio. & torment. numero 35. vbi distinctionibus rem hanc ornat & polit. de inuento mortuo in carcere, dicam reg. cxliiij. numero 9. Adde, quòd si Iudex lege grauiorem pœnam indat, infamiæ labes inde in reum haud repit, nec serpit: & quando. tex. in l. quid ergo. §. cum autem. versi. pœna. ff. de his, qui notant infamia. G. Bataud.

¶ TITVLVM habens à malæfidei possessore, in aliquo iuris titulo præscribat. tu habes auth. malæfidei possessore. C. de præscrip. longi temporis x. vel xx. annorum. c. si diligenti. de præscrip. Affl. decis. ccxxxix. magna fuit. nu. 1.

Fallit in octo limita. positis per Bartho. Socin. in reg. cccccxxvj.

Fallit etiam quando titulus, & documentum positum est ad publicas stridas, super quibus nullus fuit legitimus contradictor, imò & pacificè, & quietè sunt transactæ, & tempora legitima sunt decursa, Ita quòd visum est sapientibus ad audientiam denegandam, qui tanto tempore tacuit iuri. vulgaribus.

Fallit in possessore post annos xxx. quia illis elapsis, nullo modo potest allegari mala fides, vt Bart. in l. si. C. vnde vi. Bald. in cap. sæpe. de resti. spolia. idem Bald. in l. secunda, de pet. hæred. Afflict. decision. ccxl. num. 3. Boer. quęst. xlij. num. 38. vbi dicit quòd nec reale vitium furti, vel violentię impedit præscriptionem longissimi temporis. l. cù hęres. ff. de diuer. pręscrip. cap. cum quis in ius, de reg. iu. in sj. & ibi Dyn. Nouel. re. 217.

¶ TITVLVM possessionis suę nemo ostendere tenetur.

tur.l.cogi.C.de peti.hæred.l.fin.C.de rei vend.l.ex tat decretum.ff. de iu.fisc. & l.ij.ff.de prob.§.commodum,insti.de interdict. & l.possessiones,& l.siue possidetis.C.de probat.cum aliis.

Fallit in feudalibus titulis si dominus hoc requirit,& ille qui est requisitus fatetur esse vasallum,secundum Iacob.Ardui,in sua summa,in tit.quibus modis feudum amitt.§.item si dixerit vasallus,& in c. j.cum autem.in iij.not.de contro.inuest.& ibi Afflict.& decis.ccl xv.nu.68.& 67.Bar.in l.prima.C.de condux.& procu.l.xij.& Bald.in cap.si vasallus feudum,si de feud.fuerit contro.inter dominũ,agnat. cum concord.

Fallit in spiritualibus,quia ad iudicis instãtiam pertinet intrusos in beneficiis non habentes titulum in dictis beneficiis eos omnino repellere,vt cap.ordinariis,de offi.ordin.in vj. quia spiritualia sine titulo detineri nullo modo possunt.Bald.in l.ciuile. C.de fur.Inno.in cap.ad nostram,de iureiur.Boer. quæst.lxxxix.numero primo,& secundo,vbi vult, quòd alicui non detur possessio beneficij,titu.non viso,vel producto,quòd not.& l.cogi. C.de petiti. hæredita.quia qui habet titulum cæteris præfertur.vt Deci.cap. licet causam.nume.99. de proba. cum concord.

Fallit in rebus furtiuis,seu violentia possessis,quia ad euitandam furti suspicionem interrogatus respondere tenetur quo titulo rem ipsam possideat.Ita Bal.in dicta l.ciui.C.de fur.& dicta l.cogi.C.de pet. hæred.

Fallit etiam in re litigiosa,quia lite pendente partes nil debent innouare. cap. dilectus.§. quia.versi.de app.Abb.& Felin.in cap. dilectæ in Christo,de except.quia alienatio nulla est,& ambo,v. empt.& vendi.puniuntur pœna pecuniaria,fisco applicanda,& banni ann.5. vt in parte Roga.1485.& maio. consi.1533.vt in eis.

Fallit etiam quando factum est depositum in officio ordinario,vel in banchis,per agnatum,vel latera neum intendentem præferri,iure prelationis,quia is contra quem factum fuit depositum tenetur de necessitate exhibere instrumentum, vt sciatur, quanta vera quantitas pecuniarum deponenda sit,vt ex forma statutorum,& ordinũ ex iure prothom.isin,disponente,proue latè scripsi in tractatu meo de iure prothom.quod not.

Fallit sextò,in multis casibus annotatis per docto.in authen.si quis in aliquo.C.de eden.& cann.in cap. j.de fide instrum.vbi si in instrumento emptionis camporum xij.fit mentio alterius instrumenti de aliis campis:tunc is talia tenetur exhibere etiam illud nominatim in prædicto primo instrumento, aliter nõ probat nisi exhibeatur. Ita Decius in dict.authen.numero 4.C.de eden.quod not.Boet. quæst.celxxxi.numero quinto,septimo,octauo,nono,& decimo. Nonel.re.217.

¶ TITVLVM suæ possessionis regulariter quis dicere non tenetur.l.cogi.C.de petitio.hæredi.& l.inciuilē.C.de fruct.& lit.espen.& ibi not.

Primò fallit,cùm actor vult agere petitione hæreditat.quia tenetur reus dicere,an possideat pro hærede,vel pro possessore,ad hoc vt actor sciat,an possit agere contra eum petitione hæreditatis. casus est in præallega.l.cogi.de petitio.hæredita.

Secundò fallit in eo,qui possidet beneficium ecclesiasticum,qui non posset licitè possidere sine canonica institutione,in cap.j.de reg.iur.in vj.quia cogitur episcopo dicere,& ostendere titulum suæ possessionis,sed non alteri priuato, veluti actori contra eum agenti:vt est casus in cap.ordinarij.de offic.ordi.in vj & ponit Paul.de Castro in d.l.cogi.in versic.sed extra quæro.gl.oppono.

Tertiò fallit, nisi titulus proprietatis vel qualitatis possessionis esset necessarius ad fundandum iudicium agentis,quia tunc cogeretur dicere omnia ista:de hoc est casus in l.ij.ff. quorum legato.& videtur facere quod habetur in c.ordinarij. de officio ordi.præalle.vbi habetur,quòd clericus tenetur dicere episcopo ex quo titu.& ex qua causa,& quomodo possideat beneficiũ:licet dicatur quòd loquatur ibi de rebus sacris, secùs in profanis:vt dixi in ij.fallen. quod tamen est notandum & limitandum,nisi clericus possedisset,& tenuisset per longum tempus x.vel xx.anno.quia tunc non teneretur dicere,vt voluit Io.Andr. in cap.illud.de præsumptio.& Bald.in l.siue possidetis. C. de probat. & vide Anton. de But. in cap.ex literis.de restitutione spoliatorum.qui ponit an cogatur quis dicere titulum sui beneficij,& an vasallus cogatur dicere domino tit.suę poss.vide Bal.in l.j.C.de conduc. & procura.lib.xj.& Iacob.de Aluar.in cap.j.in titulo de controuers.inuestit. B.Soc.re.525.

¶ TOLERARI.Quod gestum est,licet corrigi debeat toleratur.

In Aut.eo.§.sed neque.in prin.
In Aut.de referenda.
In Aut.de consul.in medio tit.
In Aut.vt immo.ante sup.dn.in prin.tit.

CONTRA.

In Aut.de sanc.Ep.§.sed quod.& §.sed neq;.
Nisi alia ratio prohibeat.
In Aut.de monac.§.si quis autẽ. Az.ru.104.

¶ TORQVERI non potest homo liber,in causa pecuniaria:vt in l.diuus.ff.de quæst.

Limita dupliciter,vt per Hippol.in practica criminali.in § expedita.

Primò in causa pecuniaria graui & arduæ:quia illa æquiparatur criminali.

Secundò nisi causa ciuilis,& pecuniaria habeat crimen annexum. B.Dias re.764.

¶ TORTVS leuiter non habetur pro torto.Bal.l.ob seruare.col.1.C.quorum appel.non recip.Gtam.§. tutor autem.nu.xi.inst.de auct. tutor.Marsi.in praxi crim.§.& quia.nu.8.no.l.1.§.sciendum.ff.de ędil. edict.Alex.in addit.ad Bar.l.denunciasse.§.quid tamen. ff.ad l.Iul.de adul.Iaso.l.sciendũ.vers.8.ff.qui satisda.cogantur.Marsi.l.furẽ.ff.de Sicar.Med.re.5.

¶ TOTVM perfici.Nil valet quod agitur, nisi totum perficiatur.

In Aut.qũo opor. Ep.iu.in fi. Azo,ru.104.

¶ TOTVM integrale. Bonifac Reg.lxxx.

In toto partem non est dubium contineri.

Dec.l.in toto.ff.eod.vbi distinguit totum esse quoddam integrale,vt domus:quoddam vniuersale,vt genus cuius partes dicuntur subiectiuæ,& in vtroque procedere reg. quo ad commoditatem. Ee vide leg.si quis cùm totum.ff. de except.rei iudica. Vusien.

¶ TOTVM. l.114. in toto. l.111. in eo quod plus.l.191. omnis effectus .... non debet.

In totum partem non est dubium contineri.Reg.vi.

Quod iuris est in toto,idem & in parte.Ad leg.Falc.l 70.§.diligenter.

Est per quã ridiculũ eũ qui minoribus pœnæ causa prohi

probibitus sit, ad maiores aspirare. ff.lib.48.titu.l. 7.§.fin.

Nihil interest de diuerso queratur, an de parte. De ac qui.hæ.l.82.§.fin.

Toto alienato, perinde est, ac si singulæ partes essent alienatæ. De leg.3.l.77.si chorus.

Si gemina arbor sit, & super terram iunctura eius emineat, vna arbor videtur esse. Sed si id, cui iungeretur non extet, totidem arbores sunt quod species earum supra terram sunt. Ar.sur.cæ.l.11.Iulianus inquit. Riisvvich.

¶ Totum & pars. Aliquid pro parte non posse fieri: vel, non valet, quod pro parte agitur.

C.de iur.delib.l.quidam relo.
ff.de ser.rus.præd.l.per fundum.
ff.si ex nox.caus.ag.l.si cum vno.
ff.de bon.lib.l.nam.
ff.de lib.caus.l.duobus.

Ad totum, aut nihil.

ff.de leg.1.l.8.si ex toto si ita.
ff.de procur.l.in causæ.
C.de iur.delib.l.quidam.
ff.ad exhib.l.si quis.§.idem Celsus.
ff.de vsur.l.tutor.§.Lucius.
ff.de leg.2.l.grege. Aut.l.& l.Celsus.§.idem.
ff.de admin.tut.l.cum quæritur.
ff.de acquir.hær.l.2.
ff.de ser.vrb.præd.l.vna.

Contra.

ff.pro derelicto.l.an pars.
ff.de administ.tut.l.cum quæritur.
ff.de dam.infect.l.euenit.
ff.de vsur.l.Gaius, Seius.
C.de neg.gest.l.tutori.
ff.si pars hær.pet.l.antepen.& vlt.
ff.si cer.pet.l.quidam.
ff.de procura.l.qui proprio.& l.vlt.
ff.de leg.3.l.legatarius.& l.si ita legatur.
ff.de stat.lib.l.3.§.penul.
ff.rer.amot.l.de rebus.

Aliquid pro parte non posse, &c.] Regulare est, vt id debeat obseruari in parte, quo ad partem, quod in toto, quo ad totum, & econuerso: vt continetur in illa R. Quod iuris est, &c. & quod cótinetur in legibus cõtrariis Rub. illius generalis, Aut totum, &c. Sed non secus obseruatur in quibusdã casibus qui indiuidui sint, ratione impossibilitatis, vt in legibus sub hac Rub. positis continetur: aut ratione in constantię repellendæ, vt ff. de admin. tut. l. cũ quæritur, aut ratione perplexitatis, vt C. de iur. delib. l. quidam, & vt in sequenti Rub. continetur, Aut totum, &c. Azo, ru.49.

Partis nomine totum peti.

ff.de vsufr.ea.rer.l.& quæ vsufr.l.antepe.
ff.si vsufr.pet.l.vti frui videtur.

Aliquando pars accrescit petenti.

ff.de pig.l.Paulus.§.domus.
ff.de solut.l.stipulatus sum mihi.§.1.
ff.de fideiuss.l.amissa.
ff.de adulr.l.mariro.§.1.
ff.de hær.instit.l.3.

Contra.

C.de Episcopis aut cler.
ff.de don.inter vir.& vxo.l.seruus cõmunis.
ff.de adult.l.si postħu.§.3.

Nomine partis totum peti.] Rubrica ista dupliciter intelligi potest. Vno modo, si aliquid desit ad rem debitam & præstitam, non videatur esse præstita: & ideo propter partem, vel ius, quod deest de toto, totum peti potest, vt ff. de solut. l. stipulatus. §.1 etiã alio, vt nomine partis alicui datæ, vel assignatæ, totum ipse petat, cùm assignata est pars, vt C. de her. instit. l. 2. Ita tamen, si non est alius, qui iure possit admitti: vt in contraria Rub. dicitur.

Quando pars accrescit non petenti.

ff.de inoff.test.l.si proponas.l.vlt.
ff.ad l.Aquil.l.Titia.

Quãdo pars, &c.] In hæreditatibus vno hærede deficiente, vel euacuata sua portione, accrescit suis hę redibus, etiam inuitis, quod deficienti suerat delatum, secus autem in legatariis, quibus volentibus, seu nolentibus, & ideo non inuitis accrescerent ex reterorum portiones, vt C. de cad. toll. l. hi sita. §. vbi autem. Azo, ru.49.

Præstabit partem, vt totum trahere possit.

ff.fam.hær.l.Mæuius.in prin.
ff.mandat.l.si man.§.Iul.
ff.de in diem adie&.l.quòd si.§.vlt.
ff.de verb.sig.l.appel.§.rei.

Præstabit partẽ, &c.) Hanc R. inuenio falsam: sed ita videtur mihi causam ediram posse suppleri: Præstat quis partem, ratione totius, licet ad partẽ agi principaliter non posset, totũ enim deber ad se trahere partem, vt ff. mand. l. si man. §. Iul. & de in diem adiect. l. quod si. §. vlt. Idẽ & in fam. hercis. iudicio. pars enim extranei, per se in iudicium fam. hercis. venire non potest: si tamen adiudicata fuerit, ratione aliarum partium venier, vt ff. fam. hercis. l. melius. in princip.

Quod iuris est in toto, quo ad totum, idem est in parte, quod ad partem.

In Instit.de leg.§.idem res.
In Inst.de fideicom.hær.§.quæ dix.§.nunc.
ff.de vsufr.l.qui sit.
ff.pro derelicto.l.an pars.
ff.de euict.l.si dictum.§.in stipulatione.
ff.de cond.instit.l.2.
ff.de off.procur.l.Pomp.§.si verò.
ff.quib.mod.vsufr.amit.l.quandiu.§.vlt.
ff.de excep.rei iud.l.si quis cum totam.
ff.quor.leg.l.1.§.cùm duæ.
In Decre.dis.32.q.7.licitæ.
In Decr.dis.31.tenere.si laicus.
ff.de admin.tut.l.si duo.
ff.de rei ven.l.quæ de tota.

Contra.

ff.de vulg.sub.l.cùm quidam.
ff.de peric.& cõmod.rei ven.l.quod si prio.
ff.de vsufr.accresc.l.interdum.
ff.de pet.hær.l.sed etsi.§.adeò.
ff.de excep.rei iud.l.& an eadem.§.1.
ff.de vsufr.l.si cui vsu.
ff.de leg.1.l.serui electi.
ff.de inof.test.l.Papin.
C.de iur.emphyt.l.1.
C.de euict.l.ex mille.
ff.de testamentis.l.hæredes.§.1.
ff.de probar.l.cùm dictum.
ff.de iureiur.l.si is.§.vlt.& pen.

Quod iuris est, &c) Hæc Rub. exposita est suprà in illa Rub. Aliquid pro parte, &c. Determinanda est enim, vt ibidẽ diximus. Sed signari possunt quædã specialia

ſpecialia contra hoc generale, vt in contraria Rubrica dicitur. Azo,rub.49.

Qui peccat in parte, pro ſolido punitur.

ff.de reg.iur.l.etiam.
ff.ad Syllanianũ.l.ſi quis in graui. §.ſi quis.
ff.de ann.leg.l.2.
ff.de bon.liber.l.in ſeruitu.
ff.de act.empt.l.ex empto.§.1.
ff.de collat.bon.l.2.§.& ſi cum.
Contrà, C.de pœnis.l.ſancimus.

Qui peccat in parte,&c.] Huic Rubr. inuenio deeſſe, ſed ita ſupple o: qui peccauit in parte, pro ſolido punitur, vt de leg.1.l. etiam ſi, & vt ex aliis legibus in generali poſitis, apertè notatur.

Qui vni ſoluit, cæteris ſoluere tenetur.

In Aut.de hæred.& fal.§.non autem da.
In Aut.de ſacr.eccle.§.Deo.

Qui partem ſoluit, in totum tenetur: vel, qui ſoluere cœpit.

C.de teſtamentis.l.non dubium.
C.de non num.pec.l.cùm ſi.
ff.ad Maced.l.an ſi.& l.ſed.
ff.de mun.& hono.l.etiam.§.vlt.
ff.de pollicita.l.1.
ff.de iudiciis.l.fideicom.§.vlt.
ff.quib.mod.vſufr.amit.l.is qui.
ff.ſi ſeruit.ven.l.eo loco,§.vlt.
ff.quemadmo.ſer.amit.l.2.ſi ſtilli.§.vlt.
ff.de acquir.poſſe.l.poſſideri.

Qui partem ſoluere,&c.] Licet in principio conueniri quis non poſſit, tamen ſi ſoluere incipiat, facit ſibi præiudicium, vt ex pòſt facto conueniatur, vt ff. de iudic.l.fideicom.§.vlt.& de fideicom.li.l.1.& C. ad l.Falc.Auth. ſed cùm teſtator. Hæc autem Rubrica intelligenda eſt, vbi inerat aliqua obligatio naturalis ſaltem, alioquin nullum fieret præiudicium, vt C.de pact.l.ſi cer.& C.ne vxor pro marito.l.vlt. Azo,ru.49.

Quod in totum prohibetur, pro parte admittitur.

ff.de iur.patro.l.adigere.§.ſi patro.
ff.communi diuid.l.in hoc.§.ſed etiam.
ff.pro ſocio.l.ſi conuenit.
ff.de cond.& demonſ.l.cùm ita.

Quod in totum,&c.] Licet quædam non admittantur in totum, pro parte tamen recipiuntur, vt in hac Rub.continetur: vel recipiuntur quãdoq; pro quartis, vt in ſequenti Rubrica dicitur, ſicut econuerſò quædam non admittuntur pro parte, ſed in totum: vt ſuprà eod.in illa Rubrica, Aut in totum, &c.& in illa Rubrica, Aliquid pro parte,&c. Quæ autem ſit ratio, quare iſta non admittantur in totum, quilibet ex ſuo ingenio, & caſuum tenore attendere poteſt: ſcilicet quia ſi aliter diceretur, euidens appareret iniquitas, vt ff.pro ſocio.l.ſi non fuerit.§.ita,& §.Ariſto.& communi diuid.l.in hoc iudicium.§.ſi conuenit, & ff.ſi pars hær. pet.l.antiqui & C vnde vir & vx.Aut.pręterea.

De quartis.

ff.ſi pars hęr.pet.l.antiqui.
C.vnde vir & vx.Aut.præterea.
C.ad l.Falc.
In Inſt.de vulg.ſub.
In Inſt.de adopt.§.item.

Vtentem partem ſui iuris totum retinere.

ff.quib.mod.vſufr.& vſuf.& l.is qui.
ff.ſi ſer.vend.l.eo loco.§.vlt.
ff.quemadmod.ſer.amitt.l.2.ſi ſtilli.§.vlt.
ff.de acquir.poſſ.l.poſſiden.in princ.
ff.de ſer.ruſ.præd.l.vna.
ff.de vſuf.l.ſi cui.
ff.quib.mod.vſusfr.amit.l.placet.

Vtentem partem ſui iuris,&c.] Hoc eſt intelligendũ non in diuiduis: diuidua enim pro parte vſu acquiruntur & amittuntur, vt ff.pro emptore.l.2.§.ſi fundus emptus ſit,& l.qui fundum.§.1. Azo, rub.49.

¶ Totius,& partis eadem diſpoſitio eſt.gl.& doct. com.l.quæ de rota.ff.de rei vend.l.iuriſgentium.§. adeo.ff.de pact.doc.leg.ſi vnus. §.ſi cum tibi.ff.eodem.lege ſi cui.ff.de leg.primo.Bart.leg. tres.ff.de adminiſtr.tutor. capitulo paſtoralis. §. item. ff.de offic.deleg.Doct.leg.prima.ff.de vſufruct. legato. Med.re.9.

¶ Traditio ficta circa dominium, & poſſeſſionẽ idem operatur, quod vera: vt l. quædam mulier.ff. de rei vendicatione.

Limita ſex modis, vt per Aret.l.j.§.quod meo.ff.de acquir.poſſeſ. B.Dias re.765.

¶ Traditio. Ex traditione facta à domino, vel quaſi domino ex cauſa habili præcedenti transfertur dominium, l.traditio,ff.de acq.rer.domi.

Fallit in 6.caſib. quos no. Franc. Cur.in l.traditionibus, C.de pact.

Sine traditione nõ transfertur dominium, l.traditionibus, C.de pact.

Fallit in 5.caſib.quos not.Lud.Gozad.in d.l.traditionibus, nu.1.

Quando eadem res venditur, vel donatur duobus in ſolidũ, ille præfertur in dominio, cui prius res fuit tradita, non attento, cui prius fuit vendita, vel donata, l.ſiue autem, §.ſi duobus, ff.de public.l.quoties, C.de rei vend.

Fallit in 12.caſib.quos not.Iaſ. in d.l.quoties, num.3.& ſeq. Ampliatur in 12.caſib.& limitatur in 6.ab Ant. Gab.lib.3.de emp. conclu.2. Fallit in multis caſib. vt per Marſ. in ſing.82. Fallit in 9.caſib. vt per Soc. reg.116.

Fallit in 8.caſib. vt per Dec.in l.contractus.ff.de reg. iur.numero 18. Fallit, vt per Baptiſt.à Villa, concluſio.132.in litera P. Fallit vt per Viuium in ver. vendens. Fallit in 7.caſib.vt per Marſ. in l.qui duobus, ff.de falſ.

Traditio ficta circa dominium,& poſſeſſionem idem operatur, quod vera, arg.l. cum quid, ff. ſi cert.pet.

Fallit in 6.caſib.ſecundum Aret.in l. 1.§.quod meo, ff. de acq.poſſ.

Vnus ex cohæredibus tradendi ſpeciem ſub pœna debitum, licet ſit cõmunis, non transfert dominium pro portionibus cohæredum, l.ius noſtrum, ff. de reg.iur.l.hęredes, §.ſi incerto homine, ff.fam.erci.

Fallit in 3.caſibus, quos not. Ripa in l. 4.§.Cato, ff.de verb.oblig.nu.47.

Traditio facta à colono non præiudicat domino, no. in l.peregrè, §.quibus, ff.de acq.poſſ.

Fallit in 3.caſib.quos not.Alexand.in d.§.quibus.numero 9.

Error circa perſonam impedit traditionem, vt non transferat dominium, videas Bar.diſtinctionem in d.l.quæ acta, numero 8.ff.de off.procu.Cæſa. Don. Fina, lib.1.

¶ Transferre iuris aliquid. Nemo plus iuris in alium

alium transferre potest, quàm ipse habet.

PRO.

1 q.7.c.Dabertum.
54.dist c.abbatem.
Ext.de iut. patron.c.cura.& c.quod autem.
Ext.de donat.inter vitum & vxor. c. ouper.
D.de donat. l.filius.
D.de acquir.re.dom.l.tradit.
D.de reg.iur.l.nemo.& l.in his.
C.quod cum eo. l.si libertam.

CONTRA.

D.de administr.tutor.l.lex quæ.& l.fin.
De acquir.rer. domin.l.non est nouum.
D.de euic.l.si pignora.
D.de vsufruct.l.quod nostrum.
In Auth. quib.alien. non licet.§.contra.
Ext.de donat.c.pastoralis.
De consec.dist.4. c.à quodam.

SOLVTIO.

Regulare est quòd nullus plus iuris potest in alium transferre, quàm habet. fallit tamen in creditore, qui vendendo pignus transfert dominium quod non habuit. d.§. contra. Item in tutore, qni vendendo rẽ pupilli, transfert domininm quod ipse non habuit. d.leg.lex quæ. Item in executore, qui vendendo rem alterius transfert dominium, quod non habuit. leg. si pignora. Item in vsusfructus constitutione, quia licet dominus non habeat vsumfructum rei suæ, tamẽ concedit alij. d.l. quod nostrum. Damas.re.126.

¶ TRANSLATVM nõ videtur dominiũ, per id quod datur cum paruo momento durat. no.l. qui sic.ff.de sol.l.fi.§.fi. C.de bon. quæ liber. Bar.l.fi.ff.de cond. inst.Paul.& Ias.l. frater.ff.de cond.indeb. res enim debent intelligi cum effectu permanente. vulg. iur. Medic .reg. 5.

¶ TRANSLATIO. Pomponius lib. v. Ad Sabin. Lex xj.

Id quod nostrum est, sine facto oostro ad alium transferri non potest.

Excipitur tamen factum Principis vel fisci, qui rem nostram vt suam, distrahant, & alienare intelligantur. ita vt nostrum sit interpretandum, cùm rem nostrã nos ipsi tradimus, vel alius nostro consensu, vel iussu, vt factum pto voluntate etiam simplici exponatur. vti voluntas nostra, & animus facti esse dicitur. Viuiennus.

¶ TRANSLATIO hæreditatis. Vlpian.lib. vij.ad Sabinum.

Non vult hæres esse, qui ad alium trãsferri voluit hæreditatem.

ADDIT. a transferre in P. fto.

Coniunge l.fuit quæstionis.de acquir.hęredita. Viuien.

¶ TRANSLATIO iuris. Bonifac. Reg.lxxix.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quàm sibi competere dignoscatur.

Vid. Dyn. Mux. hoc loco, cum aliis ibi. allegat. Viuien.

¶ TRANSLATIO. L.ii. Pomponius libr.5.ad Sabinum.

Id quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest.

S.leg. nemo paciscendo, de acqui.rerum do.leg.traditio, l. nunquam. iunge leg. 6. in omnibus, §. non, de verborum obligation.leg.quodcunque, §.si quis ita, C.de noua.leg.4. C. man.leg.cum mandati.de pac, leg. fina.in fin. 28. §. ante omnia, de iure do.leg. cùm maritus, de contra.tab. leg. si post mortem, §. fina.C.de plag.leg.4.C.de don.leg. si filius, de acqu. rer.do.l.nunquam, C.de prob.l.siue possidetis. NOSTRVM. Scilicet etiam impropriè, de ritu nupt.l. illud, oe obstet, de leg. 3. l.si quis seruos suos, C. de com. re. al. l. falso. FACTO. Cuius appellatione & voluntas & non factum, scilicet negligentia & alia ratio, quæ factum nostrum repræsentat, continetur, de acqui.rer.do.l. in bonæ fidei, §.1. Instit.de nup. §. si qua vxor, in fin. Instit. de vsuc. in princip. Non obstabit ita de fur. l. interdum, §.qui tutelam, de vsuc.l.2.l.3. iuncta l.alienationis, sup.titu.1. de leg.1.l. si quis test.§.Iulianus, de præscriptio. cap. veniens. Venit insuper facti vocabulo, traditio naturalis, ciuilis, & ficta, de pec.l.8. de acquirenda possess.l.si ex script.l.fundi. Vide Fab. NOSTRO. Hinc differt à transitione & transmissione, Institut. de fid. hæ. §. restituta, quando dies leg.ce.l.quarta, Lor. Axiom. sexagesimo octauo, C. de reb. al.l.6.l.1.l.2.l. 4.l.5.C. de acquirenda possessione, l.5. C. de rei.ven.l.3. mater. Et hoc verbum conciliat l. fi.§. si autem sub. cum seque. §. C. commu. de leg. Excipe de min.l.si iudex circumuentus, quod metus can.l.illud, de off. iu.§.final. de acqui.rerum do.l.ergo, §.alluuio, Instit. de rerum di. §. venditæ, C. si propter pub.l.2. l.1.de iniu.cap.8. C.de sacrosanct.eccl. Auth. hoc ius, C.de admin.tu.l.fi. C. de euict.l.si ob causam, C.de pign. ac.l.4.de acquirenda possess.l.interdum. TRANSFERRI. De vsufr.l.quod nostrum, C.de pac.l.traditionibus, de adi.leg.l.translatio. Sed neque ad nos id quod alienum est, sine facto nostro transferri poterit, inquit Pet. Fab. qui factum ita accipit, vt tamen id quod iussu nostro alteri tradatur nobis traditum fuisse videatur, leg. seruo muito, ad Treb. Riisvvich. Paratit.

¶ TRANSGREDIENS parum non vituperatur. Bal. l.1.col. fi.ff. de legib. not. c. cum adeo.col. 2. de resc. Ioan. Ana. c. fin. de collusione detegenda. Rom.l. si vero. §. de viro. col.3. ff. sol. matr. vnde parum discedens è medio non facit contra virtutem. Cald. c.cum ex iniuncto. col. fi. de hæretic. not.l.2. §.fi.ff. de his, qui sui. Medic.re.5.

¶ TRANSIGERE de crimine adulterij nõ licet. Tex. in l. transigere. de transact. C. huius regulæ rationem, omissis Barto. & Cyn. ponit Sali. ibidem sex oppositio.

Limita duobus modis, vt per Ias. in d.l.transigere.numero 5. B. Dias re.766.

¶ TRANSIGERE. Quòd licet transigere in spiritualibus.

PRO.

53. dist.c. generalis.
Ext.de off.deleg.c.si quando.
Ext.de præben.c.nisi essent.
Ext.de transact.c.veniens.& c.de cætero.

CONTRA.

Ext.de transact.c.super eo.& c.præterea.& c. contingit. Ext.de pact.c.cùm pridem.
Ext.de simoo.c.quærelam.
1.q.2.c.quàm pio.
Ext.vt eccles.benefi.sine dimin.cõse.c.vnico.

SOLVTIO.

Transactio interuenire in spiritualibus non potest, sed amicabilis compositio, dict.c.super eo. Quod autem dicitur in d.c.de cętero.& d.c.si quando, factum respicit, non ius. Quod verò d.c.de cætero, & d.c.nisi essent, dicitur: habet locũ, vbi absque partium pacto per iudices fit talis dispositio. Magister Laurentius dixit, quòd si agatur super re spirituali, tanquã super beneficio, habent locum præmissa: si verò tan

quam super proprietate, posset fieri transactio, ita quòd spirituale daretur pro spirituali, quia possunt in tali casu spiritualia permutari. extra, de rer. permutat. cap. ad quæstiones. Damas. reg. 28.

¶ TRANSIGI non potest regulariter super futuris alimentis testamento relictis, nisi prætoris auctoritas interueniat, fallit in reb. minimis. l. cum hi. §. fi. ff. de transf. not. l. fin. il. auth. minoris. C. qui dari tutor. poss. Bar. l. si quis pignor. § fi. ff. de pignor. Med. re. 5.

¶ TRANSACTIO super alimentis nulla est non seruata forma, videlicet absque decreto prætoris. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transact. Mar. in tract. de ord. iud. par. 2. nu. 22. Medic. re. 7.

¶ TRANSACTIO, vel compromissum post rem iudicatam non valet. leg. si causa cognita, C. de transactio.

Fallit in 4. casib. quos not. Franc. Curt. in dicta leg. numero 17.

In transactione non præsumitur metus, si facta est amicis interuenientibus, l. transactionem, C. de transact.

Fallit in 2. casib. quos nu. Fran. Curt. in d. l. nu. 6.

Moræ purgatio etiam in transactione admittitur, l. si maior annis, C. de transact.

Fallit in 2. casib. quos no. Fran. Cur. nu. 3.

Transactio iurata rescinditur prætextu falsorũ instrumentorum, & sic iuramentum non impedit, quominus possit de nouo quæri de falsitate, l. si ex falsis, C. de transac.

Fallit in 4. casib. quos not. Franc. Curt. in d. l. nu. 33 & seq. sed retractatur tantum, quantum ad capitula, quibus causam dederunt falsa instrumenta. Fallit in 2. casib. quos not. idem in d. l. nu. 12. Fallit in 3. casib. vt per Ias. in d. l. num. 1. & sequen.

Transactio facta cum vna persona, alij non prodest, neque nocet, l. Imperatores, in prin. C. de transact.

Fallit in 2. casib. quos not. Ias. in leg 1. C. de transac. numero 4.

Facta transactione inter partes, lis dicitur finita, l. fratris tui, C. de transact. vbi Ias. limitat in 2. casib. nu. 1.

In crimine adulterij non est licita transactio, vel pactũ, l. transigere, C. de transact.

Fallit in 2. casib. secundum Ias. in d. l. nu. 5. Fallit in 5. casib. vt per Io. Bulog in d. l. nu. 2. & 72.

In publicis criminibus non ingerentibus pœnam sanguinis, non est licita transactio, ne delicta remaneãt impunita, l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil.

Fallit vt per Iaso. in d. l. transigere. Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 8 in d. l. transigere, nu. 40.

Transactio bona fide facta non rescinditur etiam per instrumenta de nouo reperta, l. sub prætextu, C. de transact.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. l. Imperatores, ff. de re iud. num. 1. & seq.

Euidens calumnia de dolo actoris in litigando vitiat ipso iure transactionem: istam esse communem opinionem testatur Ias. in leg. sub prætextu, C. de transact.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in d. l. num. 10.

Transactio generalis facta per verba generalia restringitur ad rem super qua litigabantur, l. si de certa re, C. de transact.

Fallit in 3. casib. quos no. Ias. in d. l. num. 4.

Veniens contra transactionem iuratam efficitur infamis, l. si quis maior, C. de transact.

Ampliatur vt per Pluto. in leg. si quando, C. de trãsact. numer. 543. Ampliatur in 28. casib. & limitatur in 21. ab Anto. Gabr. in l. 3. de transact. conclu. 1. Ampliatur in 27. casibus, & limitatur in 15. à Port. lib. 2. suarum conclusio. reg. 10. fallit in 5. casibus, vt per Alexan. in d. l. si quis maior, numero 2. videas pulchram Bar. distinctionem in l. qui fidem, ff. de transact.

Transactio vitiatur per errorem. fallit vt colligitur ex distinctione Decij in l. 1. C. de errore calcul. numero 12.

Remedium l. 3. C. de resc. vend. non habet locum in contractu transactio. hanc esse magis communem opin. attestatur Dec. in cons. 216. & 203.

Fallit vbi quis esset deceptus vltra dimidiam iustæ æstimationis futuræ litis, longo & magno excessu, Dec. in d. cons. 216. & Corneus consil. 166. vol. 1.

Licitum non est redimere vexationem. Fallit in 4. secundum Felin. in capit. dilectus, de simo. num. 3.

Transactio licita est in criminibus ingerentibus pœnã sanguinis, l. transigere, C. de transact.

Ampliatur in 9. casibus, vt per Ioann. Bolog. in d. l. transigere, numero 20.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in d. l. num. 5.

Transactio generalis restringitur ad res, de quibus erat lis, l. si de certa, C. de transact.

Fallit in 3. casibus, vt per Io. Bolog. in d. l. nu. 11.

Transactio generalis, vel vniuersalis ad omnes illas res, quæ continentur sub generalitate, vel vniuersitate etiam incognitas à transigentib. no. in d. l. si de certa.

Fallit in 6. casib. quos not. Ioan. Bolog. in d. l. si de certa, numero 13. & seq.

Transactio generalis quæ non potest restringi salua ratione recti sermonis, trahitur ad incogitata, dummodo in genere fuerit cogitatum, d. l. si de certa.

Fallit in 4. casibus, quos not. Ioan. Bolog. in d. leg. si de certa.

Iudex non potest compellere partes ad transactionem. Fallit in 3. casib. quos not. Alex. in l. 1. §. & post operis, ff. de no op. nunciat. nu. 7.

Licitum est transigere in spiritualibus. Fallit, vt per Damas. reg. 28. Don. Fina, lib. 1.

¶ TRANSACTIO facta per venditorem sciente, & nõ contradicente emptore, sibi emptori non præiudicabit. Inn. c. audiuis. de præscr. vbi Ant. & Abb. n. 2. idem Ant. & Abb. c. pe. nu. 31. de sen. & re iud. l. sicut. §. nõ videtur. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. Paul. de l. caz. clem. 1. de rescr. Innoc. c. dudum. il 2. de elect. Ale. l. sæpe. nu. 129. ff. de re iud. nam quemadmod. non nocet sententia, ita nec etiam transactio. not. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euic. Abb. c. pe. n. 30. de sen. & re iud. tenet hoc in rer. hui' reg M. re. 8.

¶ TRANSACTIO facta ab vno ex correlatiuis non nocet alteri, nisi habeat speciale mandatum. l. 1. C. de transactio. Medic. re. 9.

¶ TRANSACTIO generalis non procedit in his, quæ pendent ex testamento, nisi visis cognitisque verbis testamenti. l. de his. ff. de transact. Imol. c. 1. eod. tit. Cæpol. cautel. 218. Alex. cons. 11. vol. 2. Alba. l. qui Romæ. §. duo fratres. nume. 73. vbi Barto. Alex. Ias. & com. omnes. ff. de verb. oblig. Medic. re. 1.

¶ TRANSACTIO generalis restringitur tantùm ad nominatim expressa. C. de trãsact. l. age. l. si de certa.

Causas & lites transactionibus legitimè finitas imperiali rescripto suscitari non oportet. C. de trans. l. causas. Verba sunt Imperatoris.

De quibus non est cogitatum, transactum non accipitur. De transa. l. qui cum tutoribus. l. cũ Aquiliana.

Interpositas metu transactiones ratas non haberi. Dioc. & Max. l. 14. C. de trans.

Impe

Imperfecta est transactio, si dolus in transigendo adhibeatur. De con. ind. l. in summa.

Non debet torqueri transactio ad inæqualitatem. De arb. l. litigatores. §. fi.

Qui transigit, quasi de re dubia, & lite controuersa, neque finita transigit. De transl. l. 1.

Qui per fallaciam aduersarij ad transactionem inducitur, is non tã pacisci quàm decipi videtur. De transl. l. qui cum tutorib. §. qui per.

In transactionibus non habet locum pœnitentia. De transl. l. quamuis.

Sub prætextu instrumenti pòst reperti, transactionem bona fide finitam rescindi iura non patiuntur. Dioc. & Max. C. de transl. l. 19. Riisvvich.

¶ Transire. Quædam transeunt succedendo, velut vniuersitates, quæ aliàs transire non possunt. In Aut. de litig. §. 1. Azo, nu. 104.

¶ Transitio. l. 11. id quod nostrum. l. 157. Priuile. Transmissio tractatur in l. si infanti. C. de iu. de.

Tristes euentus non facilè sunt considerandi. De verbor. ob. l. inter. §. sacram. Riisvvich.

¶ Transmissio. Filius in pôtestate patris, & suus hæreditatẽ patris non aditam, ex potentia sui ratis transmittit ad quoscunque hæredes: hanc esse communem opinionem attestatur Ias. in l. si infanti, C. de iu. delib.

Fallit in 4. casibus, quos not. Ias. in d. l. si infanti, nu. 10.

Fallit in 3. casibus, vt per Soc. reg. 168. Ampliatur & limitatur in 2. casib. à Baptist. à Villa, conclus. 31. in litera H.

Ampliatur in 4. casib. & limitatur in 4. à Ioan. Bolog. in l. emancipata, C. qui admitti. num. 23. Fallit in 7. casib. vt per Socin. reg. 173. Fallit vt per Sebast. Sapi. in l. qui se patris, C. vnde lib. nu. 63.

Hæreditas non adita, non transmittitur, not. in l. eman cipata, C. qui admitti.

Fallit in multis casib. quos not. Io. Bolog. in d. leg. numero 12.

Furiosi nomine per curatorem suum successio agnita non transmittitur ad eius hæredes, eo in furore defuncto, l. fin. §. in autem in furore defuncto, C. de curato. furio. l. fin. ff. de success. edicto.

Fallit in 5. casib. vt per Ias. in l. infantis, C. qui admitti. legatum conditionale non transmittitur ad hæredem legatarij decedentis ante euentum conditionis. fallit vt per Franc. Turza. conclusio. 178.

Hæreditas ascendentis non adita per descendentem non transmittitur ad alios ascendentes ipsius descendentis. fallit in 2. casibus, quos no. Matth. in ver. transmissio.

Bonorum possessio non agnita non transmittitur, l. 3. §. acquirere. ff. qui admitti.

Fallit in 8. casib. vt per Io. Bolog. in l. emancipata, C. qui admitti. num. 41. Don. Fina, lib. 2.

¶ Trabellianica. Filius grauatus restituere hæreditatem potest detrahere duas quartas: hanc esse communem opinionem testatur Fab. de Giochis in authen. nouissima, C. de inoffi. test.

Fallit in 4. casibus, vt per Fab. de Giochis, in d. Authentic. numero 195.

Fallit in 3. casibus, vt per Auth. res quæ, C. commu. de lega. Fallit in multis casibus, per Baptist. à Villa, con clu. 208. in litera E. Fallit vt per Viuium in ver. legitimas duas.

Filij testatoris detrahunt Trebellianicam ex corporibus hæreditariis nulla facta imputatione fructuum, etiã si pater iusserit, l. iubemus, C. ad Trebel.

Fallit in 10. casib. quos. not. Rip in l. in fideicommissariam, ff. ad Trebel. col. 1.

In Trebellianicam imputantur res alienatæ per hæredem, l. in quartam, ff. ad l. Falcid.

Fallit in multis casib. quos not. Marian. Soc. iun. in d. l. num. 92. Fallit in 8. casib. vt per Ripam ibi. nume. 97.

Trebellianica debetur in singulis rebus pro indiuiso, l. Tinea, & l. Platius, ff. ad l. Falcid. l. 2. C. eo. l. si peculiũ, ff. de peculio legato.

Fallit in 5. casib. quos not. Benedict. Capr. in suo tract. reg. 109. nu. 23. & ideo non potest detrahi in vna re.

Fallit in 4. casib. quos not. Rip. in d. l. in quartam.

Trebellianica hodie per testatorem prohiberi potest. gl. in Auth. de hæred. & falc. gl. in §. fi. Inst. ad Trebel.

Fallit vt per Soc. reg. 432. fallit vt no. Fran. Turz. conclusio. 51. Fallit vt per Baptist. à Villalo. conclus. 77. in litera. F. fallit vt per Matth. in ver. Trebellianica.

Trebellianica per hæredem de relictis vniuersalibus retineri potest, toto ti. ff. & C. ad Trebel.

Fallit vt no. Soc. reg. 433.

In trebellianicam imputatur quodcunque ex testamẽto capitur, d. l. in quartam.

Fallit in 4. casibus, quos not. Ripa in d. l. nu. 82.

Fideicommissarius non detrahit Trebellianicam à secundo fideicommissario, l. ex licito, §. denique, ff. ad Trebell.

Fallit in 3. casib. vt per Ripam in d. §. denique, nu. 7. vbi Alex. limitat in 3. casib.

Hæres regulariter imputat fructus in quartam. l. in fideicommissariam, ff. ad Trebell.

Fallit in 10. casib. quos not. Rip. in d. l. nu. 25.

Legatum imputatur in quartam. fallit in 6. casib. vt per Dec. in auth. præterea, C. vnde vir. num. 10.

Hæres qui contractus adiuit, detrahit Trebellianicam. fallit in 3. casibus, vt per Alex. in l. omnibus, §. qui suspectum, ff. ad Trebel. nume. 3. Don. Fina, lib. 2.

¶ Trebellianica hodie per testatorem detrahi prohiberi potest: vt tenet gloss. in authent. de hære. & fal. vnde sumitur authent. sed cum testator, idem tenet glo. insti. ad Treb. §. fin. Azo in summa d. authen. licet contrarium teneat gloss. in d. auth. sed cum testator. C. ad l. fal. & gl. in l. cum allegas. C. eod. tit. & Iac. de Bel. disputando. prima tamen est magis communis, quam tenet Cyn. in d. authen. sed cum testator. doct. in l. Marcellus. in princ. ff. ad Trebellia.

Fallit in Trebellianica filiorum: quia illam testator nõ potest prohibere: vt dicit sing. Bal. in l. iubemus. C. ad Trebel. quod perpetuo tene mẽti. Soc. re. 527.

¶ Trebellianica per hæredem de relictis vniuersalibus regulariter retineri potest, vt per totum titu. ff. & C. ad Trebellia.

Fallit nisi hæres institutus esset contemplatione fideicommissarij: quia tunc omnia restituere debet cum fructibus eo nomine non retenta quarta: vt est gl. singularis secundum Lud. de Ro. in l. fideicommissaria. §. fi. ff. ad Trebel. vbi dicit illam à nemine fuisse ponderatam. sed do. Ioan. de Imo. ante eum eam allegauit pro singulari, in l. cum filiæ. ff. de leg. j. & Bald. in l. fideicommissaria. & in l. cum Polibius. ff. de vsur. B. Soc. re. 528.

¶ Tributum non debetur amplius, perempta re cui debebatur, vel cuius causa soluebatur. l. 2. C. de alluuion. l. 1. vbi doct. com. C. de iur. emphyt. l. 2. ff. de vsufruct. dixi super ampl. 79 Gemin. c. licet. col. 3. de elect. Barto. l. pater. §. Tusculanus. ff. de leg. 2. l. si seruitus. §. sublatũ. ff. de seruit. vrb. præd. M. re. 6.

¶ TRIPLICATVS actus plus operatur, quàm binus, cùm videatur adeſſe maior deliberatio. §. hoc de Deo. Auth. quomodo oport. Epiſcop. vbi Angel. inquit, quòd ſi teſtator relinquerit vxori legatum donec caſtè vixerit, & honeſtè debebitur legatum ſi ad ſecunda vota mulier ierit, ſed non debebitur ſi ad tertia vota tranſierit, quia non videtur honeſtè viuere per illũ textum, idem Angel. l. mulier. §. cũ proponeretur. ff. ad Trebell. Barbat. conſ. 16. vol. 2. M. re. 2.

¶ TVRPITVDINEM allegans ſuam, non auditur. text. in l. ſi creditoribus. in fi. C. de ſer. pign. dat. manu. & in l. tranſactione finita. C. de tranſac. & in leg. aliàs. ff. de iure iur. cum aliis. Vide Felin. c. lator. de re iud. vbi ponit plures caſus fallentiæ.

Amplia, quòd ſicut non licet allegare propriam turpitudinem, ita nec illius cuius aliquis eſt hæres, purà patris: vt in l. filios. & ibi Bart. C. de his teuoc. quæ in fraud. cred. refert Iaſ. in l. iuſiurandum, quod ex conuentione. §. fi. ff. de iutriur.

Primò fallit, quando quis allegat turpitudinem, cõtra eum qui fuit particeps criminis: vt in l. de tutela. C. de inte. reſtit. mi. & ibi doct. per Bart. in d. l. iuſiurandum quod ex conuentione. §. fi. cũ l. ſeq. ff. de iureiu. ita in ſpecie limitat Cæpola conſi. lviij.

Secundò fallit, ſi allegat eam excipiendo, vel replicando, ſeu ſe defendendo, licet non poſſit agendo, vel petendo: & hoc quando allegat contra participem criminis. Ita Cæpol. vbi ſuprà, per nota. per Bar. in leg. alias: ff. de iureiur. ſed ſalua pace Cæpol. iſta fallentia, ſeu declaratio ſuperflua eſt, ſtante præcedenti reſtrictione ſeu limita. ad regulam, vt facilè iudicabis.

Tertiò fallit, quando illa turpitudo conſtat per confeſſionem partis aduerſæ. Ita limitat Cæpol. vbi ſuprà, verſi. tertio modo.

Quartò fallit vbi turpitudo eſt detecta ab alio, quàm à committente per confeſſionem, probationes, vel per ſententiam: quia tunc poteſt allegari etiam contra non participem criminis, maximè ad ſui defenſionem, excipiendo vel replicando. Ita limitat idem Cæpol. per notata per Bart. in d. §. fi. cum leg. ſeq. vbi vide Alexan. Iaſo. in vj. qui in hoc quando fuit detecta per ſententiam idem tenet: & vide melius per eundem Iaſ. vbi cum Bar. concludit, quòd quando eſt ab alio detecta licitè, poſſit indiſtinctè allegari: in cuius corroborationem tria notanda deſcribit; quorum vltimò ſingulariter ſublimitatur iſta concluſio, videlicet, ne ex tali allegatione turpitudinis ab alio detectæ allegans ſentiret lucrum: ad quod allegat Bald. in cap. intelleximus. de iudi. quod dicit alibi non legiſſe.

Quintò fallit, vbi vertitur periculum animæ, vt in cap. lator. & in c. conſanguinei. de re iud. Ita reſtringit gl. in c. inter dilectos. in verbo, turpitudinem. de dona. quam ibi ſequitur Abb. & dicit iſtũ caſum eſſe notãdum tamquam generalem & comprehendentẽ ſub ſe multos alios caſus: Sequitur etiam idem Abb. in c. cùm ſuper. de conceſ. præben.

Sextò fallit fauore eccleſiæ, vt probat tex. in cap. quod quis commiſit. xxxv. q. ix. & in c. ſi quis presbyterorum. de reb. eccl. alie. vel non. Ita limitat glo. in d. c. inter dilectos, quam ibi ſequitur, & not. Abb. qui reſpondet ad text. ibi, qui contrarium videtur vrgere. Tenet, & idem Abb. in d. c. cùm ſuper.

Septimò fallit fauore libertatis, vt probat tex. in l. interrogatam. C. de lib. cauſ. per quem ita reſtringit gl. in dicto c. inter dilectos. quam ibi ſequitur Abbas.

Octauò fallit in caſu l. quiſquis. C. ad leg. Iuliam maieſt. vbi auditur quis allegando ꝙ coniurauerit cõtra principem, ad effectum, vt alij puniantur.

Nonò fallit in caſu authen. ſed nouo iure. C. de pœn. iudi. qui malè iudi. ſecundum Abb. in d. c. cùm ſuper. prope fin. qui hanc limitationem cum præcedenti deſcribit.

Decimò fallit, quando quis allegat eam contra ſe, & ad ſui præiudicium. Ita tenet Barto. in d. l. iuſiurandum quod ex conuentione. §. fi. per l. inde Neratius. §. fi. cum l. ſeq. ff. ad l. Aquil. & per alia de quibus ibi, vbi vide Iaſ. ſingul.

Vndecimò limita, niſi reus allegando turpitudinem ſuam oſtendat actorem carere actione, quia tunc auditur. Ita limitat Ioan. And. in d. c. inter dilectos. quem ibi reprehendit Anchar. vide Alex. d. l. iuſiurandum in d. §. fi. qui poſt aliqua in propoſito relata, dicit, quòd opinio Anchar. eſt æquior, & fortaſſe verior: quia opinio Ioan. And. non videtur iure probari. & Iaſo. ibi nihil in hoc firmat, ſed ſe remittit ad Alex. ibi.

Duodecimò limita, vbi actus eſt geſtus contra legem, quia tunc licet allegare eam. Ita limitat Bald. in l. non dubium. C. de legi. & in aliis locis per Iaſ. relatis in d. §. fina. l. iuſiurandum. qui hanc limitationem ſequitur, motus aliis fundamentis quàm ipſe Bald. I. B. Dias. reg. 24.

¶ TVRPITVDINEM ſuam allegans non auditur. l. ſi creditoribus. C. de ſeru. pigno. dato l. tranſactione finita. C. de tranſact. l. aliàs. ff. de iureiurand.

Fallit in multis caſibus, quos not. Felin. in c. lator. de re iudic.

Ampliatur in vno caſu, & limitatur in 12. per Diaz. reg. 24.

Fallit in 6. caſibus, ſecundum Benedict. Capram, in ſuo tract. reg. 23.

Fallit in 5. caſibus, quos notat Felin. in c. tertio loco. de præſump. numero 8. fallit vt per Damaſ. reg. 121. videas pulchram Barto. diſtinctionem in l. iuſiurandum. §. procurator, numero 5. ff. de iureiurando. Don. Fũia, lib. 5.

¶ TVRPITVDO, Allegantem turpitudinem ſuam, non eſſe audiendum.

PRO.

14. q. 5. c. fortè.
16. q. 1. c. legi.
27. q. 2. c. non ſanè.
29. q. 1. c. perlatum. & q. 2. c. dictum.
Ext. de teſtibus. c. veniens.
Ext. de conceſſ. præbend. c. ſuper quæſtionẽ.
Ext. de eo qui dux. in matrim. c. propoſitũ.
Ext. de donat. c. inter dilectos.
C. de his quæ in frau. cred. l. filios.
C. de tranſact. l. tranſactione.
C. de ſeruo pig. dat. manum. l. ſi creditoribus.

CONTRA.

Ext. de ſent. & re iud. c. lator.
Ext. de conceſ. præbend. c. ex tenore.
Ext. de præbend. & dign. c. cum non ignor.
Ext. de teſtib. c. quoniam.
14. dict. c. verum.
15. q. 3. c. nemini.
35. q. 3. c. extraordinaria,
80. diſt. c. ſi quis put auerit.
C. de libera. cau. l. ſi filium.
D. ad municipal. l. Titio.
D. ſolu. matri. l. vito.

SOLV

SOLVTIO.

Allegans turpitudinem suam in agendo non auditur, nisi in crimine læsæ maiestatis, & simoniæ. d. capitul. verum. Ad testimonium tamen in simonia non admittuntur, qui sunt eadem turpitudine maculati, d. c. veniens. In excipiendo aũt turpitudinem suã allegans auditur. ext. de conces. præben. d. c. vlt. & hoc propter regulam, quæ dicit, In pari causa turpitudinis potior est conditio rei. D. de reg. iur. l. cùm par delictum, nisi actor iuuetur commodo possessionis: tunc enim potiores erunt partes actoris propter aliam regulam, quæ dicit, In pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis. D. de cõdic. sine causa. l. auunculo. nisi actor staret pro matrimonio, re scilicet fauorabili. ext. de diuor. c. significasti. Si autẽ actor tantum esset in turpitudine, & allegaret eam indistinctè, est repellendus: nisi alleget in causa, in qua vertatur periculũ animæ. d. c. lator. Dama. re. 111.

¶ TVERI ius suum quis debet, non iniuriam committere. Quod vi. l. 1. §. 1. Riisvvich.

¶ TVTOR esse poterit pupilli, licet sit debitor, vel creditor in modica quãtitate. glo. auth. minoris. C. qui dari tut. poss. Marsil. in praxi iudic. §. & quia. not. 8. conc. in term. Thom. Gram. §. tutor autẽ. numero 7. inst. de auct. tutor. Bar. l. si quis in pignore. §. fi. ff. de pig. item tutor modicam pecuniam deponere non tenetur. l. ita. ff. de adm. tutor. tertiò parua tutela nõ excusat ab onere tutelæ. l. non tantum. ff. de exc. tutor. quartò pusillum patrim. pupilli non cogit matrem petere ipsi tutelã. l. 2. §. quod si. ff. ad Tertu. cõc. simil. Brun. in tract. de stat. super fœmin. artic. 9. num. 97. quia parum, & nihil æquiparantur. Bald. auth. præterea. C. vnde vir & vxor. Corn. consilio 63. volumine 1. Soc. consi. 108. capit. de quarta. de præscr. capitulo coram. de offi. deleg. ca. licet. de probat. l. 2. ff. quod eum eo. §. sed quia. insti. de fide instr. ad leg. falcid. in princ. Medic. re. 5.

¶ TVTOR mortuo pupillo desinit esse tutor, & administrator, nisi etiam intuitu rerum detur: secus si moriatur tutor, quia adhuc pupillus alio eget tutore. doct. com. instit. quibus mod. tutela finiatur. vbi Ang. & alij. Medic. re. 9.

¶ TVTOREM non petens mulier filiis impuberib. nõ punitur cum de re modica tractatur. Rom. leg. si vero. §. de viro. col. 5. ff. sol. mat. l. 2. §. quod si. ff. ad Tertull. conc. simile. l. si oleum, in fine. vbi Doc. ff. de dolo. l. scio. ff. de in integ. rest. Med. re. 5.

¶ TVTOR omnia verba formæ ad amusim iurando complecti debet, alioquin tutor non erit. Plot. leg. si quando. numer. 372. C. vnde vi. Feli. capitulo cum dilecta. columna 8. de rescr. Socin. sen. consilio 24. numero 20. volumine 1. Bald. consilio 110. colum. 2. volumine 1. Marsil. sing. 415. Doct. com. capitulo penultimo. de iur. iur. & capitulo 2. de consuet. Nellus in tract. bannitor. 3. parte q. 9. Alexand. consil. 50. nu. 5. volumine 5. Angel. consilio 186. nu. 2. Med. reg. 7.

¶ TVTOR. Potest quis esse tutor sui priuigni. ff. de emancip. l. nam. AZO, rub. 104.

¶ TVTOR In rem suã auctor fieri non potest. Vlp. de au. tu. l. 1.

Tutor qui sciens calumniosam litem instituit, ipse condemnatur in expensis. de admi. tu. l. non est.

Legati Proconsulum tutores dare possunt. Licin. lib. 3. Reg. De off. proconsul. l. pe.

Fœminæ tutores dari non possunt, id munus masculorũ est: nisi à Principe filior. tutelã specialiter postulent. Ner. 3. li. Reg. de tu. l. fi. Eodem lib.

Mulier liberis non rectè testamento tutorem dat, sed si dederit decreto Prætoris vel Proconsulis exquisitione confirmabitur. Rempub. sal. fo. l. nec satisdabit. De confirman. tut. l. 2.

Bona pupilli tutor vendere non potest sine iudicis inquisitione & decreto. C. de admi. tu. leg. non solum. C. de præd. & al. reb. mi. l. minorum. vide Procurator.

Curatorem habenti, quo minus alius tutor detur, regula iuris non est impedimento. Mod. de tu. & cur. l. 20. Riisvvich.

¶ TVTOR subrogari potest contutori non citaris partibus neque eius adiuncto. Angel. consil. 325. numero 3. Afin. in praxi iudic. §. 7. limi. 141. numero 1. & seq. Medic. re. 8.

¶ TVTOR, vel curator, licet habeat ius exigendi vel recipiendi solutionem, non potest debitori minoris facere pactum de non petendo. Tex. est in l. pactum curatoris. C. de pactis.

Limita tripliciter, vt per Ias. ibi, circa princip. & vide ibi Alexan. qui ante eum posuit tres limitationes, quarũ secũda differt à positis per Ias. B. Dias re. 767.

¶ TVTORIS datio non valet si in eius petitione modicum erratum fuerit. Barto. l. matri, & auiæ, quando mili. tut. est quia modicus error donationem tutoris viriat. Medic. re. 5.

¶ TVTORI, vel curatori si testator relinquat liberationem pro administratione præterita, non videtur remissus dolus, nec reliqua. Text. est in l. Aurelio, §. Gaius. ff. de liber. legata.

Limita tripliciter, vt per Ioan. Crotum. in l. nemo potest. ff. de leg. j. B. Dias re. 768.

¶ TVTORI potest testator remittere confectionem inuentarij. Text. in l. fina. §. illo, C. arbitr. tute. vbi Barto. & alij. Notat Bal. in l. cum tale. §. Tirius. ff. de condit. & demonst. facit l. quidam decedens. ff. de administrat. tuto. & tenet Iaso. in l. cum necessitatem. G. de fideicommiss. de quo singularius per Seguram in repetit. l. si ex legati. ff. de verb. oblig. vbi referendo Ioan. Andræ. ponit duas vtilitates. quæ possunt ex tali remissione succedere.

Limita hoc, quia non obstante tali remissione testatoris, si iudex videt talem tutorem aliqua ratione suspectum, potest eum cogere inuentarium conficere. Ita limitat Iason vbi suprà, referendo solùm ad hoc Ange. in consilio cxliiij. tu vide Barto. in l. nemo potest. ff. de legatis j. vbi tenet, quòd si apparet, quòd talis remissio est contra vtilitatem pupilli, iudex non debet sequi voluntatem testatoris: & sequitur Segura. B. Dias re. 769.

¶ TVTOR. Habenti tutorem, tutor dari non potest. ff. de tut. l. quæsitum. AZO, ru. 69.

¶ TVTORES, vel curatores non possunt vendere res minorum, nisi cum causæ cognitione, & interpositione decreti.

Fallit in 3. casibus, quos not. Ias. in l. mandata, ff. de offi. eius, nume. 3. & seq.

Tutor tenetur si aliquod damnum habeat pupillus eius culpa, l. 2. C. arb. tute. leg. chirographis, ff. de admin. tutor.

fallit in 4. casibus, quos not. Plot. in repe. l. si quando, C. vnde vi, nu. 217.

Tutor vel curator habent ius exigendi, vel recipiendi solutionem, sed non possunt debitori minoris facere pactum de non petendo. l. pactum curatoris, C. de pact.

fallit in 4. casibus, vt per Ias. Dec. & Alexan. in dict. l.

Fallit in 3. casib. vt per Franc. Curt. in l. præses prouinciæ, nu.3. ff. de transact.

Tutori, vel curatori, si testator relinquat liberationem pro administratione præterita, non videtur remissus dolus, nec reliqua, leg. Aurelia. §. Gaius, ff. de lib. leg.

Fallit in 2. casib. quos no. Crot. in l. nemo potest, ff. de l. 1. col. 20.

Tutori potest testator remittere confectionem inuentarij, l. fi. §. illo. C. arb. tute.

Fallit vt not. Iaso. in l. cùm necessitatem, C. de fideicom.

Mulier tutelam gerere non potest, l. 1. ff. de tutel. l. 1. C. quando mulier.

Fallit in 2. casib. quos not. Dec. in l. fœminæ, ff. de reg. iu. num. 18.

Tutela defertur secundum ordinem successionis, l. quo tutela, ff. de reg. iur. vbi Doc. limitant in 2. casib.

Tutoris delictum, an & quando noceat pupillo. declarat Bar. distinguendo in l. omnibus, §. si procurator, ff. si quis ius dicenti. Don. Fina, lib. 2.

¶ TVTELA eodem modo quo finitur per casum contingentem in personam minoris, eodẽ modo finitur in personam tutoris. inst. quib. mod. tutel. fin. in princ. Bapt. in termin. huius reg. tract. de correl. numero 96. Brun. in tract. stat. artic. 14. numero 12. Abb. in procem. Greg. numero 20. Paris consilio 82. numero 33. volumine 3. consilio secundo. numero 16. eod. volumine. August. Ber. consil. 140. numero 17. volumine primo. capitulo ad nostram. numero 5. de empt. & vend. Cephal. consilio 109. numero 17. Natta consilio 391. numero 4. volumine primo. Socin. consilio 56. numero 3. volum. 1. Ruin. consi. 174. num. 9. vol. 1. Medic. re. 9.

¶ TVTELA finitur aliter in masculis, & aliter in fœminis. not. inst. quib. mod. tut. fin. item masculus condit testamentum 14. anno: fœmina autem duodecimo. l. qua ætate. de testam. Med. re. 9.

¶ TVTELA. Quint.† Mutius Scæuola lib. singulari Oron. † al. Paulus.

Lex lxxiij lex lxxiiij.

Quò tutela redit, eò [a] & hæreditas peruenit, nisi cùm fœminæ hæredes intercedunt. Nemo potest tutorẽ cuiquam dare, nisi ei quem in suis hæredibus, cùm moritur, habuit, habiturúsue esset, si vixisset. Vi factum videtur id esse, quod quis, cùm prohibetur, fecit: Clàm, quisque cùm controuersiam haberet, habiturúmue se [b] speraret, fecit. Quæ in testamento ita scripta sunt, vt intelligi non possint, perinde sunt ac si scripta non essent. Nec paciscendo, nec stipulando quisquam alteri cauere potest.

ADDIT. sic in P. flo. alias incipit, Quintus Mutius Sempronio: Quo tutela, &c. a desit hæc copula in P. floren. b putaret.

Vbi enim est onus tutelæ, vt in agnatis, ibi est commodum successionis. Viuiennus.

¶ TVTELA soluitur morte, §. simili modo. Instit. quib. mo. tut. fin. vbi gloss. dicit, ampl. hoc dictum in morte ciuili, in versiculo morte. §. item finitur. Institut. eod. Tertio modo finitur, cum puberes esse cœperint pupilli, pupillæue. Inst. eo. in prin. Quartò finitur per arrogationem, leg. nec ei. §. eorum. ff. de adopt. & hoc cum consensu omnium. leg. fin. C. de anth. præst §. item. cum glo. versicul. adfuit. Instit. quib. mod. tut. fin. Quinto modo finitur finita conditione, ad quam fuit tutor datus. §. sed & si. Instit. eod. Sextò, capitis diminutione. §. sed & capitis. Instit eod. Septimò, finito tempore, ad quod fuerunt dati §. præterea. Inst. eod. titu. Octauò finitur tutela, vel quia suspecti sunt, vel quia iusta de causa excusantur. §. fin. Instit. eod. tit. not. tit. de hære. tut. Medic. tr. 2. Part.

REGVLARVM IVRIS CIVILIS ET PONTIFICII,

Liber Decimus nonus.

V

VACATIONI modus omnis cõprehenditur, quando nullus exprimitur, & ideò non oportet facere mentionem de modo vacationis. Lap. alleg. vj. docto. in cap. susceptum. de rescript. lib. vj. Felin. in capitu. in nostra. de rescript.

Limita quinque modis, vt per eum ibi. B. Dias re. 770.

¶ VAGABVNDI illis locis vbi delinquũt puniri debẽt doc. in l. j. C. vbi de cri. agi opor. & doct. in l. hæres absens. §. proinde. ff. de iudi. & ibi Cur. Iun. nu. 10. vbi tenet quòd isti vagabundi & sine domicilio ibi puniri debent, vbi crassati sunt, & hoc idem Cal. in c. j. de rapt. & l. j. §. prætor. ibi habitationem non habeant, & ibi glo. & Barto.

Amplia, hoc idem de raptoribus & assassinis, prout Ioan. de Anna. in d. c. j num. 2. de rap. text. in l. vnica. C. de rapt. ibi sine fori præscr. & ibi Bald. num. 8. & Saly. nu. 15. Marsi. consi. cv. & Gemin. in c. pro humani. de homi. in vj.

Fallit in vagabundo qui habet habitationem in aliquo loco, quia tunc remitti debet. Abb. in c. fin. de rap. num. 13. Melch. reling. in d. c. fin. nume. 9. & 19. de fo. comp. & ita sentit Annania, in d. c. j. de rap. vbi dicit quòd non est sublata remissio, ad locum delicti, & ita sentit Barto. in l. iiij. §. prætor. ff. de damno infe. & gl. & Bar. in l. eius qui. in §. fi. ff. ad municip. vbi tenet quòd propriè ille dicitur vagabũdus qui non habet domicilium certũ. Cæpol. consi. lviij. nu. 24. in consi. C. quam glo. Panor. affirmatiua, in d. c. fi. de foro compe. num. 13. & Bal. in l. dies cautioni. §. prætor ait. nu. 3. ff. de dam. infect.

Fallit etiam in furto, quia si fur reperitur cum re furata in quocunque loco fuerit deprehensus, ibi suspendi & puniri debet, & hoc propter frequentiam d. criminis. Ita Bar. in l. si dominum rei, num. 2. ff. de furtis. & ibi Dyn. & Cast. consil. cccclviij. num. 2. volumi. ij. Ang. in tracta. malef. in ver. & vestem cælestem. nume. 15. vbi multa accumulat.

Fallit etiam in hæretico quia de tali flagitio potest vbicunque puniri omni sublata remissione: vt l. Arriani. C. de hæreti. & Paul. de Eleaz. in clemen. pastoralis. de re iudic. & Imo. in d. clemen. numero 64. & Aegid. Boss. in suo tract. de hæret. numero 13. ratio quia grauius est offendere diuinam maiestatem, quàm humanam, vt authentic. Gazaros. C. de hæret.

Fallit etiam in omni vagabundo delinquente, qui potest

test

test. vbique conueniri, secundum Anch.in cons.cxcij. nu.4.alleg.tex.in l.hæres absens.§. si quis tutelam. ff.de iudi.cum infinitis. I.Nouel.reg.220.

¶ VALET: Quod non valet vt ago, valet vt valere po test. de testi.c.uos quidem, de verb.sig.c. Abbate. de desp on.imp.c.tuæ.de feruit. l.si tam angusti. De vsu. & ha.l.diuus. De pac.l.28.§.pe.de mil. test.l.si miles qui destinauerat. Contrà.C.de cod.l.fin.§.fin.C.de lati.lib.tol.l.1.de const.prin.l.1.§.eum.de test.l.ex ea scriptura. de accept.l.an inutilis.Burch.Damasi.78.

De valore & augmento monetæ tractant in l. Paulus. de sol. Riisvvich.

¶ VALERE. Quod ab initio valet, si peruenerit in eũ casum à quo incipere non possit, definit conualescere.

In Aut.eo.§.de eo qui ita.
In Aut.de nup.§.si verò decretum.
In Aut.de nonelig. seruo nub. §. hoc autem.

CONTRA

In Aut.de nup.sed capiti.
In Aut.vt factę nouellæ constit.Azo,rub.104.

¶ VALERE. Quod ab initio non valuit, ex pòst facto conualescit.

PRO.

Ext.de donat.c.Apostolicæ.
Ext.de conuers.coniug.c.placet.
Ext.de eo qui dux.in mat.c.1.
16.q.4.c.si sacerdotes.
Ext.de his quæ fi.à prælat.c.cùm nos.

CONTRA

16.q.3.c.post quingentos.
10.dist.c.vides.
Ext.de elect.c.auditis.
D.de verb.oblig.l.inter stipulantē.§.sacram.
D.de act.& obl.l.obligationes.
D.de reg.iur.l.quod ab initio.

SOLVTIO.

Si initium alicuius rei sit vitiosum, quia nõ interuenit consensus eorũ, qui consentire debebant, & postea adhibeatur eorum consensus, quorum desiderabatur, accedente consensu cõfirmabitur id, quod actũ est prius, d.c.cùm nos. Sed si rei initiũ bonum erat, solus dissensus non reddet vitiosum: quamuis alius consensus dissentientium posset remouere initium, d.c.auditis. Si autem ideo sit vitiosum, quia res de qua agitur, contra ius facta est, tunc res non conualescit tractu temporis, l.quod ab initio, & d.l.vides. exceptis casibus nõnullis, in quibus contrarium exprimitur in iure. Damas.reg.74.

¶ VALOR. Quod ab initio non valet, tractu temporis non valescit.

In Instit.de cura.§.1.
Inst.de emphy.Rubr.præstitit à tempore.
In Inst.quib.nõ est permis.fac.test.§.pe.& vl.
In Instit.de exhære.lib.in prin.
In Instit.de leg.§.sed an seruo.
In Instit.de inutil.stip.circa prin.
In Instit.de nox.act.§.si seruus.
C.de contract.iudi.l.quodcunque.§.prouinciis.
ff.de ser.expor.l.si mensor.
C.de post.l.vxoris.
C.de lega.l.seruus.
C.mandati.l.cum in fraudem.
ff.de pact.l.si tibi.§.si pactus sim.
ff.de ind.l.si à me.
ff.de his qui deiece.l.1.§.1
· Ratihabitione conualescit: vt ff. qui satisd. cog.l.Iul.
ff.commod.l.1.§.impub.
ff.quod iussu.l.si tutoris.§.vlt.
ff.de in rem vers.l.si pro parte.§.pen.
ff.de leg.3.l.certum.in prin.
ff.de actio.empt.l.si venditor.
ff.qui & à quibus mann.l.si seruo.
ff.de pericul.& com.rei vend.l.serui.
ff.de re militari.l.desertorem.§.in bello.
ff.de re ind.l.quòd initio.§.penult.

¶ VALOR. Quod ab initio non valet, tractu temporis non conualescit: & econtrà.

Ista duo generalia, si quis sciat bene defendere, vno verbo soluũtur: vt dicas, solo tractu temporis vel lapsu factum, inutiliter postea non conualescere, sicut enim tempus non est modus tollendæ obligationis, in ff.de act.& oblig.l.oblig.§.si placet, ita nec recuperandæ, nec inducendi effectum ei qui inutiliter processit, vt Inst.de leg.§.an seruo, & ff.de seru.expo.l.si minor. Idem in decimis, & certis præstationibus. Io. solo.ideo apposui, quia cum alio prodest tempus in quærendo dominio, vt in præscriptione 10.vel 20.vel 30.an. Est enim ibi possessio titulus, quando & bona fides, licet enim solo tempore non conualescat, tamen propter tempus præsumitur alicuius voluntas interuenire, quasi ratũ habeat quod factum est, hoc ipso q non contra factũ pridem venit, vt C. si maior factus ratũ habuerit. l si quando, & de temp.restit. su peruacua. Sic etiam dico in præscriptione seruitutũ & annuarum præstationũ, quia si solũ tempus præstē datur in præscriptione seruitutũ, auxiliũ nil parroci natur, verùm si præcedens allegatur causa, quæ probari à petente nequit. Inducit autem ad adiuuandã intentionem suã temporis lapsus, vt præsumatur ex causa allegata debere prodesse. vt ff. de vsuris.l.cum de in rē. & ita duo ista generalia, prout signata sunt, soluũtur. leges tamē hinc inde assignatæ, contrariæ nihilominus vidētur. & ideo est, quia malè fuit signa tum. debuit enim signari quod ab initio non valuit, postea nõ cõualescit: & ecòtrà. Circa quod ita distin gui potest. Aut enim tractatur de obligatione, quæ ex maleficio vel quasi, sit nascitura. & tunc si à principio nõ nascitur, postea nõ nascetur. vt ff.de furt.l. serui. & ff. de his qui deiec.l.1.§. summa. & Instit. de nox.act.§.si seruus li. nisi in casu, vt ff. si quis test.lib. esse ius.l.1.& hoc ideo, quia maleficia sũt odiosa. Aut tractatᶜ de obligatione, quæ nascitur ex cõtractu vel quasi. si ex quasi cõtractu nascitᶜ, licet à principio nõ nascat, nascitur tamē dudũ postea: vt in act.tut.neg. gest.act.ex test. vt ff. de tut.& rat. dist.l.si tutor.in fine.& l.sed nõ dātur. Si verò ex cõtractu nascat, siquidē cõtractus inutiliter celebret, id est, inutilis ipso iu re est: aut ꝓpter personã cõtrahētis, siue propter rei qualitatem: aut quia is cuius consensus erat necessa rius, nõ cõsenserit. In primo casu non cõfirmatur, vt ff.cõmo.l.1.in fin.& l.2. circa prin. & ff.de pact.l.si ti bi.§.si pactus.nisi in casu, fauore matrimonij. vt C.de nupt.l.si cõtra.ff. de ritu nupt.l.si quis in senato.& l. qui in prouincia. In secundo casu idem, ff.de verb. oblig.l.inter stip.§.sacrã rem. licet quis propter suũ factum quandoq; infringere, ex superueniente causa, quod fecit, non possit. vt ff. de fund. dot.l.fund. dot. vt ff de verb. oblig.l.inter stip.§.sacrã rem.& in Instit.de inutil.stip. circa prin. In tertio casu confirmari potest. vt ff. de pig.act.l.aliena. & de pignor.l. si Titio. nec obstat quod legitur ff. de statu hom.l.

Paulus.quia ibi non prohibet matrimonij consummationem,sed ne sint filij legitimi,antea suscepti.

ADIECTIO.

Hoc ex his omnibus ostenditur,quod sufficit si tempore tanto fuit capax,contra ff.de leg.3.l.1.§.1, si deporta.ff.de dona. causa mort.ff.de iure fisci.l.non inrelligitur.§.quãdo.Nec obstat Rubrica,quòd illa inrelligitur cum legatum deficit ex persona relinquētis, vel propter rem relictam:aliud si ex persona legatarij. Nec obstat quod dicitur in Inst.de leg, quia ibi propter personam legantis & legatarij,mixta consideratione habita,dicitur nullum.Huic solutioni videtur obuiare, C,de leg.l.seruus.

CAVSA,

In relictis verò,siquidem propter personam testantem sit inutile,confirmatur,vt Inst,quib.nō est perm.fac.testam.§.pe.& vlt.& C.de leg,l.seruus,& à quib.manu.l.in fraudē.Si verò fit inutile propter personam eius cui relinquitur hæreditas:quia certa rēpora spectantur,vt Inst.de hæred, qualitate & differentia.§.in extraneis.In legatariis aliud est,vt ff. de leg.præstan.l.interuenit.Si verò sit inutile propter personā tertij,confirmatur,vt ff.de iniust. rup. l,posthumus, & de testa.tute,l. si hærediras.§. quod filium,nisi in casu,vt Instit.de exhæredat.lib.in prin. Azo,rub.1.

¶ VALERE. Quædam à se non valent, nisi à iudice fuerint confirmata.

In Aut.quib.mod.nat.effic.leg.§.2.si quis igitur. Azo,rub.104.

¶ VALETVDINARIVS.vide Inuitus.

¶ VALIDVM reddit actum Geminatio,qui alias validus non esset.l.fi.C.de non.nu.pec.l. fin.C.de don.Causa mort.l.cum maritus.§.fi.ff.de pact.dot. Euer.in loco à vi Gemin.nu.2.Anto.Cors.in tract.de verb.Gemi.nume,8.Bart.l.cum scimus.vbi Alex. numer.7.C.de Agricol.& Cens.libr.11. Felin.c.si cautio.nu.3.de fide instr.l.balista.ff.ad Trebell. c. cum contingat.vbi gloss.& Doct.Com.de Iur. Iur. dixi suprà in princip.huius reg.num.1.& nu.seq.not.c. 1.de treug.& pace.Port.consil.107.num.46. Dec.cons,138. Soc,cons.40.num.5.vol.3. Medic.reg.2.

¶ VALOR beneficij si non fuerit expressus integer, sed tacitus in vno nummo viriat impetrationem:ita in terminis dixi suprà in limit.5. Rebuffus in praxi beneficiorum in tertia parte signaturæ.nume.9.ampliatur hoc etiam procedere in vnionibus.idem super Reg.Cancell.de vnionibus:in glo.5. ibi reneãtur exprimere verum annuum valorem. Medic.reg.5.

¶ VALOR beneficij est exprimendus in gratia obtinenda,& aliter gratia erit nulla.Card, in c.j.de præbend.Abb.& Feli.in c.fi.de præsump.Rota in antiq.decis.cclxxvj.& deci.cccxxv.in antiquis. Car. consi.xxxj.incip.1382. Fel.in d.c.fi.nu.4. Deci. cons.celxij.& in c.ad aures.num.27.& 28. de rescr.

Amplia,vt regula locum habeat in beneficio impetrato,vt in eo exprimatur verus valor beneficij : vt deci.Rot.ccxcij.Anchara.consilio ccxxxvij. incip. de natura.

Fallit nisi Papa conferret beneficium motu proprio,vt in regula cancellariæ.numer.61.incip.Item voluit,& Rot.deci.ccxcij.incip.licet impetrās,ex quo expressio falsi valoris nō nocet,secundū deci. Rotæ ccxcj.& est regula cancellariæ.numer.61.incip. Item voluit quòd in gratiis. Ancha.cons.cxxxvij.incip.natura.& cons.cccxcvj.incipien.remitto pro clariori, nu.4.& cons.ccxcviij.in prin.& Rom.cons.cccxlviij.in casu cum allegatis.

Fallit etiam quando de valore fieret mentio, sub iia verbis vt asseritur,& de hoc vide Bald.in cap. studuisti.de offic.legat.Abb. & Felin.in c. dudum. numer.6.de præsump.Rota decis.dxcvj.incipien.Papa confert.c. postulasti. de rescript. & c. si motu proprio.de præben.in vj.

Fallit etiam quando valor falsus esset expressus à Cardinale impetrante,quia ipse non ligatur regulis cancellariæ,secūdum Anch. cons,ccxvj. quia sicut non ligatur Papa ex dispositione illarum,nec etiam Cardinalis cum sit corporis summi pontificis.

Fallit itidem quando ex diuersis clausulis insertis in gratia manifestè apparet , quòd si beneficium esset multo maioris valoris,illud omnino Papa contulisset,secundū deci.Rot.ccccxij.incip.Papæ.gloss.not.in capitu.quamuis.in versi. vsque.de præben. in vj.Card.in clem.j.quæstio.vij.de concess. præben. Feli.ibi.numer.9.

Fallit etiam quando in gratia diceretur per pontificē, cuius fructus valor nō excedit taxationem decimæ.quia tunc inspicitur taxa beneficij , & ita veniret in gratia,secundum deci.Rotæ xxvij. inci.ibi Papa , & de ista taxa decimæ,vide gloss. not. in clemen.si benefi.in ver.taxa. I.Nouel.reg.222.

¶ VARIARE an liceat , qui semel elegit,quòd sic secundum text.in l.si sterilis.§.fin. ff. de act.emp.& ita Neap.iudicatum fuit, vbi quidam Anto. maritauit filiam,& vltra dotem promisit eam tenere in domo sua.contendentes in simul decisum fuit quòd dando habitationem extra domum,tacita remaneat,& sic licuit variare,per text.d.§.fi.quod not. Afflict. decis.cxlvj.

Amplia, vt filius qui tacuit per annos xxx.& non petiit hæreditatem paternam , & per consequens exclusus à dicta hæreditare ex capite , vnde liberi, potest etiam adhuc eam petere intra alios xxx. annos ex capite,vnde legitimi,vt communiter Bald. Cor.Cast.& Iaso.in l.licet.C.de iu.deli.Alexand. consilio xc.volum.ij.Gui.pa.sing.lxxxix.cum sequ. & sic variare licet.

Amplia,etiam in contractibus citro, vltróque obligatoriis,& in personis contrahentium , qui ambabus ipsis contentantibus possunt resoluere contractum, & sic variare,re tamen integra,secundum text.in l.sicut.C.de act.& oblig.& l.quamuis.C.de transac.

Amplia,similiter in aditione hæreditatis, quæ non affert,nec lucrum,nec damnum hæredi non conficienti inuentarium,secundum Afflic. decis.ij. numer. 17.quia adita hæreditate,potest postea se abstinere , si considerat illico illam magis damnosam,quàm vtilem,petita restitutione,quia hæreditas adita repudiari non potest.l. sicut. C.de repud. hæredi.nisi petita restit.vt l.j. C.si vt se ab hæred. abst. Corn. consi.lxj.volu.iiij.

Fallit in sententia diffinitiua quæ per proferentem non reuocatur.l. postquam iudex. ff. de re iudica. Barto.in l.j.in princi.ff.ad Turpil.doc.in l. actorum.ff.de re iudic. Alexand.consi. cxviij. numero 12.volumine iij.

Fallit in voto religionis , vt si quis iurauit ingredi votum religionis, S. Francisci, & postea ingrediatur aliam,tenet ingressus,secundum capit.qui post votum,extrà de regul.

Fallit in testibus deponentibus in causa falsi,qui si deponunt in eo vbi consistit substantia principalis negotij,actum est de eis, sēcus in accessoriis , quia ex hoc non censentur variare ,& se remouere possunt,

nec repro

nec reprobari possunt, secundum Gramm. decisio. xliij. numer. 2. alle. capit. dn lum. versi. substantia. extra de conuer. coniug & Batt. Cyn. & Ange. in l. qui sententiam. G. de pœn. Bald. in l. j. in fin. C. si plur. vna sententia.

Fallit in filio ratione suitatis, qui si adit hæreditatem potest infra triennium mutare voluntatem, & hoc si ipse viuit, secùs si moriatur, quia hanc libertatem & hoc ius non transmittit ad hæredem. Ita no. dicit, inimo Ange. & Roma. in l. ventre. ff. de acquiren. hæred. Iaso. in l. si quis. C. de repud. & abst. hæredi. numero 4. & 5.

Fallit in legato secundum Ro. sing. lxix. vbi fuit legatus vsus magni palatij cuidam pauperi. Is elegit certam partem pro suo vsu, quęrit an posit variare, & totum palatium habere, dic quòd sic, text. est in l. diuus. §. licet. ff. de vsu, & habita. Nouel. reg. 219.

¶ VARIARE nō potest qui semel elegit vtiliter. Do. com. capit. quod semel. de reg. iur. 6. l. cum indebitū. ff. de cond. ind gloss. fi. capit. gratia. de rescr. glo. c. si compromissarius. §. si verò. de elect. 6. Bald. auth. habita. C. ne filius pro patre. Doct. cap. mutare. de reg. iur. Medic. reg. 3.

¶ VARIATIO criminum varietatem inducit pœnarum. De pœn. dist. 1. c. pœnæ.

Variatio reprobatur. No. regu. 76. nemo potest. mu. De hac Dd. in l. de rebus. Rerum amo. l. serui elect. De leg. 1. Riisvvich.

¶ VARIETAS. Varietatem & inconstantiam repellendam esse.

In Aut. de hær. & fal. §. non autem.

CONTRA

In Aut. de non elig. sec. nub. §. hæc autem. Az. rubr. 104.

¶ VASALLVS, seu emphyteuta feudum seu emphyteusin alienare non potest: vt per doct. in c. quæ in ecclesiæ. de constit. & in l. fin. C. de iure emphyt. & in cap. potuit. de loca.

Primò fallit, nisi is cui fit alienatio, vellet supportare omne grauamen, dictum est singulare Barto. in l. nulli legali, de murile. libr. xj. pro quo facit l. ij. ff. solu. matrim. sed Ludo. de Ro. in suo sing. in numero 43. incipien. in iure sunt regulæ, &c. tenet contrarium, quia dicit esse contra casum in capitu. j. de duobus fra. de nouo inuest. in vsibus feu. vbi non potest vasallus seruire per substitutum, neque alium subrogare. Sed si diceretur quòd non apparet ibi quod voluerit supportare onera, respondit ipse, quod subrogatus debet esse æquè idoneus, vt l. aggeres. C. de ag. int. libr. xj. ergo secundum eum debet intelligi quòd ea, quæ promisit, sicut principalis promisit, aliàs nó haberet dubium.

Secundò fallit, vbicunque vasallus, vel emphyteuta vendit vel alienat saluo iure domini, vel ecclesiæ, & in instrumento dicatur, saluo iure domini, vel ecclesiæ: nam tunc vasallus vel emphyteuta non cadit iure suo, ita in effectu vult Bald. in capit. j. in §. donare. in titu. qualiter olim feudum alien. pot. & vide Bald. in titu. de pace Constan. in §. libellus. & in l. fin. C. de iure emphy. & vide d. Iac. de Alua. in capit. j. in princ. in titu. de prohi. alie. per Fed. & ibi Bald. in §. fin. in prin. in versic. sed pone pater. & Iac. in capit. j. in princ. in tit. quæ fuit prima causa beneficij, dicunt quòd licet sit dictum saluo iure domini, si tamen processum sit propter traditionem sub illa forma, quòd illa verba nihil releuant: quia cùm non sit denuntiatum domino, clàm fieri videtur: & per consequens dominus videtur contemni. Item in præiudicialibus non iuuat aliqua protestatio si adiiciantur ista verba, nec aliter, nec alio modo: quare tunc nihil videtur actum, & fortè non prodesset feudū, vel emphyteusis: nam constat quòd non intendit alienare, nec posit cum hoc saluo, & non aliter, &c. iuxta not. per eum similiter in l. siquidem. C. de except. & in l. item Labeo. ff. fam. ercis. & arg. l. si quis locuples. ff. de ma. te. Et licet ista cautela verbotenus videatur bona, tamen Bal. in l. vnica. in xvj. q. C. de his quę pœnæ nomi. videtur contrarium dicere: vbi dicit quòd licet vasallus dicat vendo & trado reseruato consensu domini, & non aliter protestando, non releuat quare in primo facto requiritur licentia: quia traditio est facti, & sic factū est contrarium protestationi. C. de sacros. eccle. per to. Vnde nō valet alienatio, & quamuis Bald. in d. l. vnica. non dicat saluo iure domini, sed, reseruato consensu domini, tamen in effectu ista vltima in idem reincidunt, & vide de hoc Car. Zab. in capit. ij. extrà, de feu. & Iaco. de Alua. in cap. j. in titu. quæ fuerit prima causa beneficij amit. Vnde ex prædictis patet, quòd dictæ limitationes non videntur esse tutæ, imo dico, quòd videtur verè: quare ista verba, saluo iure, vel saluo honore domini, non releuant, quin per istam alienationem vasallus non priuetur feudo: vt sing. determinat Host. & refert Ioan. And. in capit. tc. de iureiur. & idem etiā tenet Lud. de Ro. in quodam sing. ccclxiij. quod incipit, tu habes quòd si vasallus, qui dicit, &c. ratio est quia protestatio contraria facto non releuat protestantem: vt est casus in capit. solicitudinem. de app. & in cap. cum M. Ferra. de constitutio. & in l. cum in plures. in §. locator. ff. loca. & plenè per Bart. in l. non solum. in §. morte. ff. de no. ope. nū. Requiritur enim consensus domini in alienatione, feudi primò quod recognoscat superiorem. Item ne sibi pręiudicetur: vt in c. j. de alie. feud.

Tertiò fallit nisi in instrumēto dicatur hoc modo; vendo vel alieno tibi, si non reuocauerit dominus: aliàs res sit inempta. ita dicit Batt. in l. si quis locuples, in fine. ff. de ma. testam.

Quartò fallit quando alienatio, vel venditio fieret sub ista conditione, vendo, vel alieno tibi sic, & in quantum de iure possum, & non aliter: quo casu, licet sequatur traditio, tamen vasallus alienans non cadit feudo, ita tenet Iaco. de Broilo de Verona, in sua, summa, in ti. quibus mod. feud. amit. sub rubricella, si vendidit sub conditione. argum. l. si motu. post prin. de acquiren. pos. & l. qui absente. in §. j. & l. cum fundus. ff. de vi, & vi ar. & l. fi. §. sin autem. C. communia de leg & pro hoc vide Bald. in c. j. in §. hoc quoque. in tit. de successione feu. nisi quando captio domini posset difficulter interuenire per corporalem traditionem, puta castri: quia vix dominus posset recuperare, quare dolus est in traditione, qui debet purgari per amissionem feudi: vt in l. & eleganter. ff. de dolo ma. & ita dixit se consuluisse, & ita etiam tenet Iac. de Aluaro. in c. j. in prin. ver. sed quæro, quid, si vasallus vendat, &c. in tit. de prohi. feud. alie. per Fede. in vsibus feudorum.

Quintò fallit, si vasallus, vel emphyteuta vendat sub conditione si domino placuerit. per leg. si quis locuples. in fin. ff. de manu. testa. & per leg. v. in princ. ff. qui & à quib. & ita dixit præfatus d. Iac. de Broilo in sua Summa, in d. titulo quibus modis feu. amittatur, in rubricella si vendidit sub conditione, quem sequitur Bald. in tit. j. §. hoc quoque. in titulo de success. feu.

cef.feu.& d.Iac.de Alua.in cap.j.in princi.in titu. de prohibita feud.aliena.per Federic.in vsib.feud.

Sextò fallit, quando emphyteuta vel vasallus vendit perceptionem fructuum per se & suos hæredes: quo casu non videtur quòd cadat à iure suo; quia concedit, vel vendit ipsam perceptioné, quæ est quid facti, non autem ius suum vendidit, scilicet, vtile vel aliud: vt probatur in l. necessario, in §.fin. coniuncta gloss.in verbo, tantum.ff.de peric.& commodo rei vend.per tex.cum glos.in l.arboribus.§.vsusfructus. ff.de vsuc.& per id quod notat Bald.in l. cotem ferro. §. qui maximos.ff. de publican. & in l. Aquilius Regulus.ff.de don.& notat Archidiaco. lxxx.distin. iudicatum, in princip.vbi dicit quòd potest concedi libertas laico ad locandum fructus ad tempus, vel aliter, per dictum capitu.indicatum. & istud videtur tenere Barto.in l.codicillis.§.instituto.de leg. ij.vbi dicit quòd vendens fructus per cẽtum annos, non videtur alienari; de quo vide ibi omnino. Sed aduerte, quòd istud consilium non videtur bonum: quia verum est quòd quando venduntur ad modicum tempus: non est alienatio: vt in casu d.l.necessario, sed cùm venderentur fructus pro longo tempore, sic videtur alienatio, secundum Bald.in l.voluntatis.vers.sed quid si vasallus.C. de fideicommis. B. Socin.reg.292.

¶ VASALLVS inuito domino, renuntiare potest feudo. Text.est in c.j.de vasal.qui contra constit.Lotha. in vsi.feud.tenet Archid.in c.de forma.xxij.q.v.Bal. in l.j.xij.quæst.ff.de rer.diui.& in l.cum Archimedoram, in fin.C.vt in pos.legat.

Limita quinque casibus, vt per Felin.in c.quæ in ecclesiarum. B.Dias, reg.772.

¶ VASALLVS non est citandus, quãdo propter eius potentiam periculum esset in mora, tunc enim feudum occupari potest si vasallus in commissum ceciderit, Ancha.cons.277.& cons.408.Fel.capitulo quoniam.columna 7.vt lit.non cõtest.Ant.Capic.decis. 69.nume.27.& Deci.Tholos.475.item not. quòd vasallus potest cum litigante transigere,& præiudicat domino ita in terminis huius reg.per Alexand.l.sæpe, num.121.ff.de re jud. Medic.reg.8.

¶ VASALLVS potest alienare feudum, diuidẽdo ipsum inter se: & alium conuasallum eiusdem feudi. Tex.est in cap.j.§.præterea ducatus, de prohi.feud. alien.per Federic.bonus tex.in cap. j.in princip. ibi. non est libellus,&c.de alien.feu.paterni.Notat Bal. in l.si plures.C.de condi, inser.confirmat Fel.in c.quæ in ecclesiarum.de constit.

Limita tripliciter vt per Felin, ibi. B.Dias, reg. 772.

¶ VASALLVS potest sibi acquirere nouum vasallũ infeudando ei feudum, etiam sine licentia superioris domini. Glo.est in verbo, feudum, in c.quæ in ecclesiarum, de constit.& videtur expressum in capit. j.§.similiter, in titu.de lege Corradi.in vsib.feud.no. Abb.in c.transmissa, per illum text.in iiij.not. de foro compe.Bald.in cap.j.in fine princ.qui feud. dare possunt.in vsib.feud.

Limita & declara hanc regulam sex modis, vt per Feli. in d.c.quæ in ecclesiarum. B.Dias, reg.771.

¶ VASALLVS regulariter potest sine consensu domini feudum alienando diuidere: probatur, in c.j.§. præterea.de prohi.alie.per Federic.

Fallit in feudo dignitatis, gloss.vbi Abb.in ca. licet. de voto.in glo.fi.

Fallit quando non concurrent omnes vasalli in diuisione ipsa, quia vno contradicente, diuisio est nulla. Abb.in consi.lxxxij.

Fallit, quando concessio esset facta duobus, à principe, quia non est locus iuri accrescendi.Bar.in l. si mihi & Titio.ff.de verbo.oblig.

Fallit, quando consuetudo aliter se haberet, secũdum Bald.in c.imperialem.§.præterea.de prohi. feudi aliena.per Fede.& Bar.in l.& ideo.ff.de condic. furti. in versi.vlti.tenemus,&c. S.Ian.reg.291.

¶ VASALLVS sciens domino imminere damnum debet ei reuelare: alioquin feudo priuatur, fallit si modicum damnum immineret. capit.1.§.præterea. vbi Doct.quæ sit caus.benefi.amit. Affli.in tract. de iur.protom.§.6.numer.9.item non priuatur feudo propter modicam ingratitudinem.Bald.capit.cum adeo, de rescri.gloss.& Bald.l.solo.C.de liberali causa.dixi suprà ver.feudum. Medic.reg.6.

¶ VELLE. Vbi aliquis facit quod non vult, quia non potest facere quod vult.

C.de test.mil.l.si Rufinus.
ff.quib.mod.pig.sol.l.1.§.1.
ff.de neg.gest.l.atqui.§.si.
ff.de cond.inst.l.quidam.§.vlt.
ff.de reb.dub.l.in ambig.ser.

Vbi quis facit,&c.] Hæc Rubr.videtur ita esse assignãda: Vbi quis facit quod non vult, quia non potest facere quod vult, vt per leges subiectas apparet, & est nota: & accedit ad illud generale, quod habuimus suprà. Si quod ago, non valet vt ago, valeat vt valere potest. Azo, rub.69.

¶ VELLE.l.3.l.4.velle.l.135.§.quod quis si velit.150 pupillus nec velle.l.41.furiosi. Rñsvvich.

¶ VELLE, Nolle. † Paulus libro 3.ad Sabin.† al.Vlp. Lex iij.

Eius [a] est nolle, qui potest & velle.

ADDIT. a al.Eius est non nolle.

Vid.l.pater Seuerinam, in princip.ff. de condit. & demonstrat.& ibi Bartol. Viuiennus.

¶ VELLEIANVM. Certioratio requiritur in renunciatione Velleiani, communis est opinio secundum Alexand, con.27.vol.1,

Fallit in 2.casib.quos no.Ias.in l.in repudianda, ff.de aequi.hæred.nume.1.Fallit in 3. casib. vt per Crot. in l. sciendum, ff.de verbo.oblig.nu.19.Fallit in 3.casib.vt per Alexand.in d.l.in repud, nu.2.Fallit in 4.casib.vt per Alex.in d.l.sciendum, num.30.

Mulier Velleiano regulariter renunciare non potest, gl.& Doct.in c.si diligenti, extra de foro compet.

Fallit in 4.casibus, quos not.Soc.regul.274. contrariã regulam facit etiam Viuius,& eam ampliat,& limitat in suis conclus.in ver. mulier iuuatur. Donat. Fina, lib.1.

¶ VENDERE rem suam * nemo compellitur: vt l.nec
* emere, C.de iure deliberan.

ADDITIO:

* Snam. Vide Felyn.in c.j. de Iudæis & Saracenis.ibi. vlti.not.& per Franc.Aret.in l.seruus communis. de vulga.& pupil.& Par.de Put.in tract.synd.in ver.iud. & Cor.in cons.elj.incip.in hoc.in plu. in iij. parte. & Franc.Ar.in l.non est.C.de iure delib.instit.de act.in princip.num.2.& num.4. B.Vad.

Primò fallit si vellem prope me territorium habentem compellere ad mihi vendendum de ipso quod possidet, aliquid pro furcarum erectione: quia homines meos iure dilectionis coercere etiam possum: vt determinat Ioan. And.in additio.Spec.in rub.de accu. arg.l.si quis sepulro.& l.si locus. §.fi.ff. quemadmo. ser.amit.in quibus sunt istæ duæ fallentiæ.

Secundò

Secundò fallit, si velim colonum meũ portionem suorum fructuum vendere volentem compellere ad mihi vendendum: quia possum iusto pretio, text. est fin. l. j. C. de meta. lib. xij.

Tertiò fallit etiam si vellẽ eundem colonũ compellere ad mihi dandũ portionẽ suam fructuũ ex his fructibus, quos in fundo meo percepit, quod intellige, quamuis offerat se paratũ dare de aliis æquè bonis, itẽ intelligitur si habet facultatem dandi de primis, casus est no. in d. l. prędiorũ. C. de agri. & cens. lib. xij.

Quartò fallit, si eum qui mihi donauit maximam partem sui fundi compellere vellem ad vendendum residuum. l. sancimus. §. vendidit. C. de do.

Quintò fallit si vellem seruum communem manumittere, & vellem compellere socium ad vendendum eius partem. l. j. C. de communi seruo manu. & l. si seruus communis. de vulga. & pupil.

Sextò fallit si cohæres cohæredem, qui emerat rem hæreditariam obligatã creditori distractã, vellet compellere iusto pretio ad rem illam communicandam: vt casus est sing. in l. fi. §. quatuor. ff. de leg. ij. secundum Lud. de Ro. in d. l. ij. Sed dicam quòd ille casus mirabilis procedit: quia ibi erant coniuncti per legatum vel fideicommissum, aliàs esset secus.

Fallit vij. in fundo communi legato ecclesię: vt per Bal. singulariter in l. j. C. de communi ser. ma.

Fallit viij. quando locus est coniunctus monasterio, putà aliqua domus, & monachi volunt extendere dormitorium, nec aliter possunt nisi concessa illa domo vicini: quia tunc dominus compelli potest ad vendendum, ita dicit Io. de Ana. in capit. apostolicæ. extrà, de iud.

Fallit ix. in alio casu quotidiano, scilicet quando aliqua ecclesia est ædificanda vel amplianda: quia tunc loca vicini possunt distrahi & vendi ecclesiæ inuitis dominis: vt per Guli. & Flo. in l. si quis stipulationem. ff. de relig. & sum. fu. & §. locum. eod. titu. Bald. & Ang. in l. ij. ff. solu. mat.

Fallit x. quia debitor fideiussorem, vel posteriorem creditorem, qui emerat rem obligatam à creditore distractam, compellere potest ad rem illam reddendã sibi refuso pretio. l. cum secunda. & l. cum posterior. ff. de dist. pig. & l. j. C. de dolo.

Fallit xj. in l. fi. §. quinto. & §. maximus. ff. de publican.

Fallit xij. in casu l. apud eos. ver. si ab eo autem. de debi. ciuita. libro duodecimo.

Fallit xiij. in casu l. Impera. C. de fide & iure hastę fis. lib. xij. secundum vnam lectu. in l. Lucius. §. idem respondit. ff. ad municip.

Fallit xiiij. si respublica velit compellere ciues ad emendum frumentum, quod habet superfluum: vt l. j. C. vt ne lic. in emp. se exc. lib. x. vbi est text. singu. secundũ vnam lecturam.

Fallit xv. quando compellitur ciuitas habens magnam copiam frumenti tempore penuriæ ad vendendum illud ipsi ciuitati, & pretio viliori. tex. est in l. scribentes. §. si quid inchoari. ff. de vsufruct. per not. in l. j. C. de epis. audi. & in l. j. §. cura. ff. de offic. præfec. vrb. & in l. fi. C. ad l. Iul. de annona. & in c. j. extrà de emptio. & venditione.

Fallit xvj. in casu l. j. ff. de priuileg. credi. secũdum Lud. de Roma. in d. l. ij. sed ille text. parum facit. & in d. l. j. vt infrà dicetur.

Fallit xvij. si vasallus velit vendere feudũ paternũ: quia cogitur pro pari pretio vendere agnato proximiori: vt in ca. j. §. sed res, per quos fiat inuesti. in vsi. feu. sed hoc ius durat per annũ. per tex. fin. ca. j. §. Titius. el. j. si de feudo fue. contro. in vsib. feud.

Fallit xviij. in casu l. j. & l. quisquis. C. de omni agro deser. libro xj.

Fallit xix. quia, finito tempore conductionis, potest cõductor compellere remp. relocare volentem ad sibi relocandum pro ęquali pensione. l. congruit. & l. prędia. §. fi. de lo. prædi. ci. C. lib. xj.

Fallit xx. in casu c. j. extrà, de loca.

Fallit xxj. in casu l. j. C. de vend. rerum fiscali. lib. xj. & l. j. C. de reb. ali. non alie.

Fallit xxij. in casu l. iubemus. & l. Zenonem. C. de aduo. diuerso. iudi. secundum Lud. de Roma in d. l. licet.

Fallit xxiij. in casu l. licet. & l. necessario. ff. de in diem addictio.

Fallit xxiiij. vt per Bart. in l. j. §. permittitur. ff. de aqua quoti. & æstiua. & in d. l. j. ff. de priuileg. credi. & per eundem in l. si modo, à Titio. ff. de verborum obligationibus & per Bald. in capit. j. quemad. feu. ad fi. pertine. in vsibus feu. quia consanguineus eius, in cuius persona est finita emphyteusis, dominum iterũ emphyteusim dare volentem cõpellere potest ad dandum sibi, pro hoc faciunt plura ex dictis: licet contra faciat d. l. nec quicquam. & l. dudum. C. communia de succes.

Fallit xxv. in casu l. pen. in fi. ff. de act. emp. quem no. Ange. in l. non amplius. ff. de lega. j.

Fallit xxvj. in casu l. ij. §. dominorũ. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & §. Sed & maior. Insti. eo.

Fallit xxvij. quia per nimiam seueritatem regiminis potest dominus ad rem suam vendendam compelli, & sic iurisdictione priuari: vt arg. dictorum iurium in eisdem concludit Bal. pro quo facit l. ex parte. ff. de adimen. leg. & c. literas, ad fi. extrà, de restit. spol. & est text. singularis, in c. j. §. qui tenet. de pace tenenda. aliàs est § quicunque.

Fallit xxviij. in casu l. cum fundus, & sic in fundo. ff. de iure do.

Fallit xxix. si postquam vendidi partem fundi pro indiuiso, ille est mihi in totum adiudicatus: quia potest compelli emptor ad totum emendum. ff. de actio empt. in l. Iulianus. ff. communi diui. §. fin. & vide gloss. in dicto §. Celsus.

Fallit xxx. in casu l. qui tenet castrum. C. de feu. libr. xij.

Fallit xxxj. in casu auth. de alie. & emphy. §. si verò secũdum prædictum.

Fallit xxxij. in casu l. vsuras. coniuncta gloss. C. de sol. vbi est gloss. sing. quod creditor compellit debitorem promittere alio loco soluere si in eo loco, quo ante promiserat, seruiturem non trahit mora.

Fallit xxxiij. in casu § quod si commodè. Insti. de offic. iudi. & in l. ad officium. C. communi diui.

Fallit xxxiiij. in casu l. item nihil. ff. communia prædi.

Fallit xxxv. in casu l. seruitutes. ff. de seruitutibus.

Fallit xxxvj. in casu quem not. Bal. in l. j. solu. matrimo. in scholare, qui potest compellere dominum domus ad locandum illam, si aliam commodam non reperit, & fuit dictum Guliel. in l. decernimus. C. de episco. & cleric.

Fallit xxxvij. in casu l. ij §. deuenimus. ff. de nũdi. vbi est tex. sing. posse compelli agricultorem ad portandũ victualia in ciuitate vt vendantur.

Fallit xxxviij. in casu l. ij. C. in quibus causis serui pro præmio liber.

Fallit xxxix. in casu l. Pomponius. aliàs inci. Item si ver. liberatum. ver. item si forte. ff. de rei ven. & l. Lucius. ff. de euic. & l. Titius. de pollicitatio. & l. si priuatus. ff. qui & à qui.

Fall.t

Fallit xl.in casu not.per Dyn.& doct.in l.si cum dotem. §.transgrediamur.ff.solu.mar.

Fallit xlj.in casu l.si quis mores.§.Imperatorem. ff. de excu.tut.

Fallit xlij.in casu notabili cap.placuit.vbi est casus singularis de iudice ecclesiastico & laico, qui diu litigauerant ad contractum concordiæ,secundum do. Anto.in capit.j.in fi.de mutuis petitio.adde etiam l. æquissimum.ff.de vsu,& habi.& ita habui de facto, & fuit obseruatum.

Fallit xliij.in casu l.si quis homicidij.C.de accu.quam sententiam not.Barto.in l.si vim.ff.eo.tit. vbi vide.

Quadragesimoquartò,fallit in casu l.iij.§.j.ff.de recep. arbit. vbi singu. dicitur electum in arbitrum inter compromittentes non compelli suscipere compromissum,quod nota ad limitationem l.iij. §. tamen. ff.de arbitris.

Quadragesimoquintò,fallit in casu authen. hoc iussu. C.de solutionibus.

Fallit xlvj.in casu l.j.C.de colla.æris.lib.x.& l.vltim. C. de agri.& censi.

Quadragesimoseptimò fallit in casu l.j.C.de metal. libro xij.

Fallit xlviij.in casu l.pen.in fin. ff.de alie. iudi.mutan. causa facta.

Fallit xlix.in casu l.si fundum.cum l.seq.ff.manda.

Fallit 50.in casu l.vnde quæritur.ff.commo. & l.is, qui rem.ff.loc.

Fallit 51.in l.j.§.furti.ff.nau.caupo.sta.

Fallit quinquagesimosecundo in casu capit.placuit. de eo.qui finem fecit agnato de feudo paterno,vbi notarius cogitur pati se rogari de instrumento, & ita declarat Ioan.Andr.in addi.Spec.in rubrica de edi. instrumen.& in l.qui testamento.in fin.ff. de testa.& Bald.in rub. sed hoc limita nisi in aliquo officio steterit per quinquennium.l.de tabulariis.libro decimo,vbi casus est singu.secundò nisi factus fuerit prælatus,aut aduocatus,aut clericus.& hoc patet in capit.j.de simonia.lib.vj.in tex.& in glo.secūdò patet in capit.sicut.extrà,ne clerici vel mona. & c. vt officium.§. ad describendos, de her.in vj.per locum à speciali.& eo casu quo compelli potest si non vult conficere,repellitur à dicto officio,vt singu.determinat Bald.C.de postul.l.prouidendum, per illam regulam.

Fallit 53.in casu quem habes per glo.sing.in ij. dist.ca.si cum.el ij,dicentem pauperibus per denuntiationē factam ab episcopo posse compelli diuitem ad præstandum eleemosynam.

Fallit 54.in casu l.fi.§.fi.cum ibi not.per Barto.ff.de pigno.actione.

Fallit 55.in casu l.si decem.§.fi. ff.solut.matrimonio, & l.si fundum per fideicommissum.de lega.j.

Fallit 56.in casu l.quamuis.C.de pigno.actio.

Fallit 57.in casu l.sancimus.C.de aduo.di.iu.l.ij.in fi. C. de proxi.sacro.scrinio.libro 12.quia nobilis vnius partis compellitur ad præstandum patrocinium, quam declara vt per Bart.in l.proxima.ff.de his quę in testa.delen.

Fallit 58.in casu l. Paulus.ff.de solutio.quos casus tene menti:quia possunt de facto occurrere,& per te potes si occurrerint,alias fallent.addere,de quib. Ludo.de Ro.& Ange.in l.ij.ff.soluto mat.B.Soc.re. 530.

¶ VENDERE, Consentire. L.121. Vlpianus libro 70. ad edictum.

Aliud est vendere,aliud est vendenti consentire.§. Refertur ad vniuersos quod publicè fit per maiorem partem.§.Absurdum est plus iuris habere eum, cui legatus sit fundus,quàm hæredem aut ipsum testatorem,si viueret.

De alienatione.Ex titu.de litigiosis.Iun.de manu. vir. l.2.l.si pater,in fin. C. de rescin. ven.l.2.C. de euict.l. non dubitatur,iuncta l.quidam,ff.eodem tit. Ratio inf.l.163.nemo plus.Contrà l.126.cùm quis possidet. al.l.124.cui ius est donandi,de doli exc. l. 4.§.quæsi rum,l.si cum.Exc.nisi sit eadem ratio,C.si ad.don.l. 2.& ibi Bar.& Sal.arg.inf.l.cùm quis,126.

§.Refertur.Ad titu.de decretis à Decurionum ordine faciendis.De vniuersitate maiori in qua difficulter exquiri possunt omnium sententiæ, arg.C. de omni agr.de.l.quicunque,in fin.de pact.l. rescriptum, 11.in princ.de libert.vin.l.1.de acquirenda possess. l.1.in fi. Ita Oldendorp.conciliat l.si autē plu. de aqua pluu. Ad mu.l.quod maior,l.municeps,quod cuiusque vni.l.nulli.Ad fi.de tu.& cu.l.vbi absunt.Exc.cap.1.de his qui fi.à ma.par.cap.vt ibi notat Abb.

§.Absurdum.Inf.l.166.nemo plus,136.§.fin.l.in omnib. §.final.l.quod ipsis,155.qui potest. Contrà de diuer. & temp.præ.l.an vitium,l.cùm hæres.IVRIS.Tempore quo accipit legatum,ne obstet Instit. de vsuc. §.sed tamen. TESTATOREM. De excep.l. si rem le.Hinc manat regula,Resoluto iure auctoris,& ius habentis causam ab eo resoluitur, l. lex vectigali,31. de pignor.§.rursus,quibus modis feud.amit.l.debitor,in fin.11.de pig. ac.l.2.C.si pignus pig. Alexand. consi.11.Ponderatis his,de quibus.colum.7.vers.nec potuit,lib.3.& cons.38.consideratis his.colum.2. ver. alia ratio,cons.172.viso.libro 2. Imol.cons.8.in casu præmisso, col.fin. cons.323. Massiolus libro 2.Al.est libr.1.371.Ancha.cons.63.134.Decius cons.239.col.4. Rüsvvich.paratit.

¶ VENDERE. Consentire,maior pars,fundus legatus.Vlp.lib.lxxvj.ad edictum. Lex clx.al.lex cxxj.

Aliud est vendere,aliud a est vendenti consentire. Refertur ad vniuersos, quod publicè fit per maiorem partem.Absurdum est,plus iuris habere * eum * cui legatus sit fundus,quàm hæredem,aut ipsum testatorem,si viueret,

ADDIT. a deest in P.florent.

Qui vendit de euictione promittit,& obstringitur, etsi non cauit.Ex tit.de litigiosis.hincque est quod dicamus eum qui prohibetur manumittere, non prohiberi manumiss.vindict.qui consentit sibi præiudicat, non tamen se onerans de euictione. Viuiennus.

¶ VENDERE.Vendicare. Pompon.al.Vlpian.libro xxxix.ad q.mut. Lex.ccv.

Plerumque fit,vt etiam ea a quæ à nobis possunt abire, b perinde in eo statu sint,atque si non essent eius conditionis,vt abire c possint,& ideo quod fisco obligamus,& d vendicare interdum,& alienare,& seruitutem e prædio imponere possumus.

ADDIT. a al.quæ nobis abire possunt,in P.florent. b al.proinde.ibid. c possint.ibid. d vindicare.ibid. e in prædio in P.florent.

In eadem forsitan causa sunt,& quæ vendimus, & quæ donamus.l.ij.de in diem addic.l. fin. §.sed quod. C. communia de lega. Viuiennus.

¶ VENDENDI ius,Vlpian.lib.lv.ad edict.Lex clxiij. al.ccxxiiij.

Cuiius est donandi,eidem & vendendi , & concedendi ius est.

Ex tit.de liberal. caus.vid. Dec.hoc tit.& permutandi ius est,sed non contrà. Viuiennus.

¶ VENDENS prædium si promittit de euictione pro

facto

facto suo tantū non tenetur de facto sui auctoris. Ita Rom.in l.stipulatio ista.ff. de verbo.oblig.glo. est sing.in versicu.ad iura.in l.si eum fundum.ff.de verb.signi.Ita Cremen. sing.xxxij.& sing.clviij.& Bar.in l.si seruus.ff.de cond.fur.

Fallit si emptor se compromisit in vēditorem & lata sententia contra eum: tunc habebit ingressum de euictione contra venditorem. Ita Spe.in tit.de arbit.§.potest.ver.sed pone habui.secundum Ang.in l.si dictum.§. si compromisero. ff. de euict. & hoc non reperitur alibi.

Fallit etiam in auctore vniuersali,non autem in particulari,& ita tenet Francis.Cremen.in sing.clviij. licet Bal.in c.j.in si.quòd succes.teneantur, in vsib. feu.versi.pone aliquis.all.Cyn. in l.siue.C.de nego. gest.& l.de tuo.ff.manda. teneat contrarium,communis attamen est pro Bar.in d.l. seruus.la ij.ff.de cond.fur.

Fallit etiam,quādo emptor esset hæres auctoris,quia propter idētitatem personæ tenetur de euictione & legitima defensione,& ita est opin.Bar.communiter approbata in d.l.si seruus.ff.de cōditio.furti. I.Nouel.reg.231.

¶ Venuens rē duobus tenetur regulariter de falso,si rem tradat.l.qui duobus.& ibi Bar.ff.de fals.

Fallit,quando primus emptor, nō soluisset precium, secundum Bal.in l.quotiens. C. de rei vendica.Alexand.in d.l.qui duobus.

Fallit in venditore vini, quia potest vendere alteri si primus est in mora capiendi vinum. Bal.singul.in l.j.§.licet.ff.de pericu.& cōmo.rei vend.Ian.re.293.

¶ Vanuans simpliciter iactum retis de primo intelligitur, licet in eo nihil piscium captum fuerit. Auch.cap.si propter.de rescrip. 6.not.leg.nec emptio.ff.de contrahen.empt.l.nam hoc.ff.de hæred. vel act.vend.Fel.c.22.promittens.de treug.& pace. Med.re.3.

¶ Vandito.Perfecto, & expedito contractu vini vēditi,regulariter spectat periculum ad emptorē vini.Ita Bal.Salic.& Cast.in l.ij. C.de peri. & com. rei vendit.etiam si res nundum est tradita.Ita Afflict.decis.cccxcix. nu.8.Alex.& Dec.in l.vinum.ff. si certum petatur.

Amplia,vt prædicta regula locum habeat, etiam si vinum esset permutatum : quia permutatio locum venditionis obtinet.vt l.fina. ff.de rerum permut. Afflict.decis.cccxxxvj.nume.3.& decis ccix.num.2. & l.fina.ff.ex quib.caus.in pos.ea. & Dec.in consil. dlxxxvj.nu.8.vers.vbi tex.

Fallit,quando venditor expresse accepit omne periculum in se.vt l.j.de peric.& commo.rei vend.quia contractus ex forma conuentionis l.accepit.Affli. decis.ccxciij.num.3.& l.contractus.ff.de regul.iur. & appellatione periculi non venit casus fortuitus. Rom.sing.ccccxlij.

Fallit etiam,quādo per venditorem stetit,quominus emptor vinum degustaret,vt l.si quis vina.ff.de pericu.& commod. Afflict.cccxcix.decisio.numero decimo.quia vini degustatio transfert periculum in emptorem.

Fallit quoque,cum venditor assecurauit bonitatem vini vendi.vt l.si vina quæ in doliis. ff. eodem tit.nā per assecurationem assumit venditor in se periculum rei vendi.

Fallit similiter quando venditor sciebat conditionē, & bonitatem vini,nullatenus duraturam.vt l.vina. §.plane.ff.eod.tit.& glos.ij.l.j.ff. de pericu.& commod.rei,& ibi Bald. qui notat vnam not.distinct. quam nota. I.Nouel.re.118.

¶ Venuito vno ex correlatiuis nō censetur venditum reliquum.l.si vnus.§.an omnia.ff. de pac.l.nisi mis.ff.de leg.3.cum similibus. Med.re.9.

¶ Venuitor an & quibus casibus de euictione non teneatur.

Primus casus est,quando emptor ita & taliter se impediuit:vt putà quia egie perquirendo an aliquis alius esset dominus rei, & sic sibi fuit euicta: nam tunc non poterit agere de euictione. text. est cum glos.not.in l.si dictum.§.si cum postet.ff.de euictio.

Secundus casus est,quando venditur vniuersitas rerum,& aliquæ res euincūtur: nam venditor non tenetur de euictione.casus est in l.j.C.de euictio.

Tertius casus est, quando scienter emerit rem alienam:nam non poterit agere de eui. nec etiam ad pretium.l.quæritur.§.fina.ff.de ædi.edict.tamen fiscus vendicabit pretium à venditore.gloss.est not. quam ad hoc allegat Paul. de Castr. in l.si quis familiæ.in iij oppo.ff.famil.ercisc.

Quartus casus est in leg.si prudentiam.ff.de euictio. B.Soc.re.33.

¶ Vanuitor bonorum ecclesiæ,seu hospitalis debet esse sollicitus de conuersione rei in vtilitatem ecclesiæ seu hospitalis. Ita text. in cap.j. de reb.eccle.non alie.in vj.glo.not. in l.j.C.de vend.reb.ciu. l.xij.Rom.consil.ccccxl.nu.3.Bal. consil. cccclxxv. nu.2.vol.j.& consi.ccxcix.num.2.& 9.eo.vol.& cōsi.cccliiij.nu.2.vol.iiij.& in venditione, requiritur auctoritas superioris i decretum & consensus.glo. not.in versi.tractatus.de reb. eccl.ali. vel non.in vj. Guid.Pap.quæst.clx.nu.1.

Amplia,in mutuo facto ecclesiæ,vt l.ciuitas.ff.si cert. pet.cano.in c.grauis, extra depos.quòd scilicet sit versum in vtilitatem ecclesię,&c. quod quibusdā, de fide instru.& ibi But.

Amplia hoc idem deposito facto in manibus œconomi ecclesię,secundum doct.cano.in c.grauis,depositi,& ibi Innocen.& But.& Rom. consilio xliiij. nume.5.

Amplia,etiam quando venduntur bona ecclesiæ pro suo debito particulari,vt in auct.hoc ius.C.de sac. san.eccle. & x.quæst.ij.cap. hoc ius, & Rom.ibi,& consi.nu.5.

Amplia,vt bona ecclesiæ vendi debent cum consensu capituli & canonicorum præsentium.Ita voluit Inn.in c.j.extra de iis quæ fiunt à prælat.sine consen.capituli,& ibi Host.hoc idem Flo.Car.& Ant. de But.in prælleg.c.j.quod not. I.Nou.re.229.

¶ Venuitor fundi cum decreto iudicis, si pars quæ est decepta reperitur læsa vltra dimidiā iusti precij,an excludatur quominus rescisionem instrumenti venditionis emptor petere possit,videretur dicendum quòd non, ex quo decretum tollit omnem suspitionem fraudis, veritas tamen est in contrarium secundum Abb.in c.cum causa.de empt. & vendit.licet Bart.teneant opinionem contrariā, in l.j.C.de præd.curia.l.x.quæ communiter reprobatur,constito de læsione vltra dimidiam.Ita Roma.in l.si quis cum aliter.ff.de verb. oblig.Alex.in l.precia rerum.ff.ad leg.Falcid.& cano.& cap.cum dilecti.de empt. & vend.Dec.cons.ccx.nu.3.vol.j.

Fallit quādo apparet dolo partis, quia dolus & fraus nemini patrociuari debet,vt c.sed.& c. ex tenore. de rescrip.Bar.in l.ius pluribus.num.2.ff.de iusti.& iur.Bal.in l.vnica. C.de fideius. mino. doc.in l.& si

præses.C.de prædiis minor.
Fallit quando re ipsa apparet de manifesta læsione. Ita Bal.in l.vnica.nu.9.C.de cōfes. Mar.sing.ccxx. & idem Bal.in c.consultationibus.de off.deleg.
Fallit etiam quando est interpositum in die festiuo in honorem Dei,vt l.actus & l.dies festos.C.de feriis.Iacobus de sancto Georg. in l.diuus. num.7.ff. de feriis.
Fallit etiam quando decretum fuit interpositum sine causæ cognitione & iudicem ad plenum non edocuit.Ita Bald.in cons.ccclxxv.nu.4.vol.iij.Alcia.in tract.præsump.num.9.text.in l.j.C. de prædiis decur.lib.x.
Fallit etiam quando non interueniet citatio.glos.& Doct.in l.j.C.vbi in rem act.l. si finita. §. Iulianus. ff.de damno infe.Bar.in l.consentaneum.C.quo.& quando iudex.Cor.consl.lij.num.4.& cons.cxxxij. nu.5.vol.iiij.
Fallit itidem quando immineret necessitatis actus etiam requirentis causæ executionem,quia etiam die feriata exerceri potest,vt l.ij. in fi.ff.de fer.Ita Guid.Pap.q.ccx.num.9.ratio, quia nuda executio non requirit causæ cognitionem,etiam in die feriata,ex quo periculum damnū afferre potest.Ita Panor.in c.fin.vers.Ego puto posse dici. de iudi.& ibi Fel.& Ant.de But.quod nota. Nou.re.230.
¶ Venditor fundi ex natura contractus tenetur de euictione & legitima defensione rei vēditæ.tex. in l.j.l.illud,& l.si fundus venierit.ff.de euict.& in l. empror fundi.C.de euict.& ibi Bar.
Amplia d.reg.vt locum habeat in omnibus alienationibus & venditionibus tam iurium corporalium, quàm incorporalium,vt l.j.in fi.C,de peri.& commod.rei vend.Corn. in terminis in consi.cccxxv. per totum.vol.j.vbi multa congerit.
Fallit in tutore & procuratore vendente dicto nomine rem domini,vel pupilli.Ita Bal.& doct. in l.j.C. cred.euict.pign.non debere,& dicit ibi Bar.millies allegasse procuratorem & tutorem in sui specie non teneri, pro venditione facta nomine pupilli. Ita Iac.de S.Gemi.in l.fi.numer.13.C.de furt.Corn. consi.lxxij.eo.vol.iiij.
Fallit etiam in omni alia persona vendente rem stabilem ex officio,quia nullo modo tenetur de euictione.Bar.in l.alio hærede qui penu. ff.de alimen. & cib.legar.& aliis per Alex.ibi adductis, & Bald. in l.si procurat.ff.de procurat.Dyn.consilio xxiij. & xxiiij.
Fallit etiam quando res vendita euincitur ex noua causa,prout consuluit Corn.per d.consil.cccxxv. in fi.d vol.j.maximè cum non intercedat culpa emptoris,vulg.l.j.& ibi Bald.Ang.& Saly.C.de per.& commod.rei venditæ.
Fallit in eo qui fuit expulsus de possessione,quia non agit de euictione.Ratio,quia ad hoc vt agatur de euictione res debet euinci per sententiam iudicis, sed expulsio non fit per sententiam,ergo.Ita Iaso. in l.domus.§.de euictione.nu.13.ff.de leg.j.
Fallit etiam in prælegato relicto per testamentum alicui,quia eo casu non potest agere de euictione,secundum Iaso.in l.scimus.nume.eodem.C.de inof. testamen.
Fallit itidem quando res est euicta per sententiam arbitri,quia venditor nullo iure tenetur, secundum text.in l.si dictum.§.si compromisero,ibi nulla mihi de euictione actio danda est aduersus venditorem,ff.de euict.

Fallit in venditione vniuersitatis, vt puta gregis,hæreditatis,Castri,seu ciuitatis,nam re singulari euicta euictio pari modo debetur.l.serui venditor.& l.j. C.de euict.& l.naue.ff.eo.tit.Ratio ponitur in glo. in ver.singulis.C.eo.tit.
Fallit etiam quando quis sua culpa, vel negligentia factus est de possessore petitor, vel de victore victus, quia contra auctorem suum nō habet regressum. text.& ibi Bald.in l.si rem.§.si duple.ff.eod.titu.de euict. I.Nouel.reg.230.
¶ Venditor nolens de euictione teneri ad pretij restitutionem tenetur.leg.emptor. §.ibidem.ff.de act.empt.
Primò fallit, quando dixisset se nolle teneri de euictione,si res euincatur per talem causam,putà libertatis,nam si euincatur res nō tenebitur etiam ad pretij restitutionem,vt est glo.in l.fi.§.sin.in l.quib. bertate.ff.de euic.in prin.& not.Bald.ibi,& Saly.in l.j.C.de peri.& commo.rei ven.
Secundò fallit in iudicio fa.ercif. vt est glo.in l.si quis familiæ.C.famili.ercis.& not. Ang.in l.j.C.de confes.& Bal.in l.antea.C.de omni agro deserto.lib.xj.
Fallit iij.quando esset actum ex vtraque parte,vt neuter teneretur.per d.glo.in l.si quis familiæ.
Fallit iiij.quando esset dictum,quòd nullo modo teneretur,vt in l.si dubitetur.C.de euictio. B.S.re.232.
¶ Venditor qui in cōtractu dixerit,soluatur pro possessione episcopo quātitas solidorum centum, hæc indefinita vniuersaliter est intelligenda de omni atque integra possessione.Bar.l.seq.§.Tirannus.ff. de fund.inst.&l.1.ff.de reb.dubiis.l.si ita.ff.de au.& arg.leg.Bal.in Rub.C.de verbo.sign.l.in legaris.C. de legatis.l.si plures.de cond. inser.c.1.de censi.c.1. §.si quis de manso.de contr. inuest.Alex.in terminis.consi.63.n.4.vol.6.per c.solitæ.de maio.& obe. l.si pluribus ff.de leg.2.item nota,quòd statutum, seu consuetudo loquens indefinitè de emptore,& venditore vniuersaliter,debet intelligi,de quocunque.glo.c.vt circa.ver.aliorum.de elec.6.Tiraq.in tract.de vtroque retractu. §.1.glo. 13.latissimè per totum. Med.re.2.
¶ Venditor,sententia lata contra venditorem, vxorem,socerum.i.patrem mulieris dantis dotem,conuentos rei vendicatione præiudicat emptori,& marito scientibus ,secus est tamen si lata fuerit contra venditorem socerum,vxorem agentes rei vendicat.Gulielm.l.de die.§.quidam.ff.qui satisda.cogantur.gl.& Imol.c. quamuis. de sent.& re iud.Petr.Cin.& alij.l.doce.C.de rei vendica.distingue,vt per Ale.l.sæpè.num.86.ff.de re iudi.gl.c. examinata.de iud. Med.re.8.
Venditor tenetur rem venditam tradendam emptori,tamen emptor non tenetur ad precium rem tradi,sed obligatione dandi.l.exemplo.ff. de act. empt.Bapt.in tract.de correl.nu.124. Med.reg.9.
¶ Venditor transigens non præiudicat emptori etiā nō contradicenti.Inn.c.auditis.de præsc.Ale. l.sæpè.nu.129.ff.de re iudicata.tamē contra venditorem hæreditatis præiudicabit emptori.l.2.§.soler.ff.de hæred.vel act. vend.Bart.d.leg.sæpè.nu.10. Abb.c.pen.nu.12.de sent.& re iud. Med.re.8.
¶ Venditor vtens verbis geminatis dum dicit,& quicquid plus valet donat,amittit priuilegium l 2. C.de rescind.vend. vt dictum est super. ver. lex latissimè,& not.Arium Pinellum d.l.2.Par.2.c. 4.nu. 30.& seq. Med.re.3.
¶ Venditore liberato,& emptor liberatus dicetur.

leg. cum emptor.ff.de resc.vend. Secundò quemadmodum emptor remedium habet leg. secund. C.de rescind. vendit.ita etiam venditor. Bald.d.l.2. quæst.16.Doct.com.rubr.ff.de actio.empti.& rubr. C.de reb.cred.leg.labeo.§. contractum. ff. de verborum oblig.Tertiò statutum puniens emptorem locum habet in venditore, Barto.leg.fin.ff.de acce ptil.Paul.leg.cum lex.C.de fideiussor.Bald.leg.pri ma.C.de com.seru.manum.leg.3. C. quæ res pign. oblig.poss. Abb.capitulo quia.de iur.parr.com.di cit.l.si cum dies.§.pen.ff. de arb.l.veteres.ff.de act. empt.l.cum emptor.ff.de rescind.vend.Euer.in loco à correl.nu.10. Med.re.9.

¶ Venditio facta de equa, vt si pariat masculum pertineat ad venditorem, si fœminam ad emptorem, si peperit masculum, & fœminam, videndū est vter prior eorum natus sit, & de primo semper intelligendum, & l.si extraneus.ff.de cond.ob causam. Tiraq.in tract.primogen.q.17.num.11.Doc.c. qui prior.de reg.iur.6. Med.re.3.

¶ Venditio facta de prædio excepto iure coloni, qui medietatem fructuū habere debet, si nullus reperiatur colonus præter venditorem illa reseruatio, quid operetur? vide Bart.l.si quis legauerit. ff de leg.1.Angel.l.si in venditione.ff.com.præd.gl. l.si.C.de tempor.appel.& Ias.l.admonendi.nu.40. ff.de iur.iur. S.Med.re.10.

¶ Venditio facta per maritum, & vxorem præsumitur vxor adhibita pro forma, & totum precium peruenisse ad maritum, idem dicendum est de emptione, Bald. Nouel.in tract.de priuileg.dot.parte 7.priuileg.1.numero 15.Bart. consil.124.Afflict. decis.209.numero secundo.Boer. deci.23.numero 7. Crau.consi.91.numero 1. Tiraquel. in tract. Lignagier.§.31.gloss.1.numero 4.Roncheg.l.eandem.numero 55.ff.de duob.reis.Decis. Pedem. 140.numero secundo.concor.simil.Ias.l.fin.numero 19.C. de ind.vid.toll.decis. Pedem.113. numero 10.Felin.in procem.decretal.numero 8.Bal.l.cum te.C.si cert. per.decis.Boer.48.numero 3.Bald.l.voluntaris.numero 7.ff.de reb.dub.gloss. capitulo, cupientes.§. penulti.versicu.de vereri.de elect.6. Felin.capitulo final.numero 4.de iudic.Ias.l. transigere. numero 2.C.de transact.leg quod dicitur. numero 39 ff.de verborum obligationib.l.non tantum. numero 2. ff.de re iudic. Socin.l.minoribus.numero 102.ff.de vulg.doc.com.capit.primo locari. Abb.in procem. decretal.numero 20.capitulo postularis. numero 12.de concess.præbend.Ber. capitulo ad nostram. nu.5.de empt.& vend. Med.re.9.

¶ Venditio facta rei alicuius viliori pretio, quàm valeat inter maritum, & vxorem non valet propter suspicionem donationis.Docto.com.l.si quis donationis.ff.de con.emp.secus si fieret extraneo. Anto.in tract. de minim.nu.108. Med.re.5.

¶ Venditio. Vlp.† lib.xxj ad Sabin.

Lex xvj. † al.Paulus.

Imaginaria venditio non est, precio accedente. Quandoquidem vbi precium sit verum, non simulatum, vera venditio est: licet precium posteà remittatur, vel totum, vel pro parte: nā precium in effectu arguit contractum venditionis.l.fin.vbi Barto. C.de prædi.curia.lib.x.& not.gloss.& Bald. in l.cū dotem.C.de iur.dot.& gloss. in verb. precio.in l. apud Celsum.§.si cum legitima.de exceptio.doli. Viuien.

¶ Venditio generalis facta omnium bonorum non comprehendit merum imperium.Bal.l.à pro curatore.C.mandati.item not.quòd venditio generaliter facta hoc pacto.vendo quicquid iuris habeo in tali fundo, nihil operatur, nisi constet prius de iure vendentis.Alex.l.si sic.nume.22.ff.de leg.1. item vendens equum cum omnibus spinellis, & magagnis nisi expresserit defectus illius tenebitur de dolo.Alexan.l.si quis cum aliter. nume.23.ff.de verborum obligat.quod not.diligenter, nam congruit satis æquitati, & in hoc artic.est comm.opin. Med.re.t.

¶ Venditio.l.121.aliud est vendere.l.133.in contra henda.l.22.non debet.l.199.§.plerunque emptoris. Non est æquum innitum insto pretio res suas vendere.De rei ven.l.nec quasi.70.

In venditione necesse est pretij quantitatem esse pro missam, nam venditio solo consensu contrahitur. C.de re.per.l.ex placito.

Empti & venditi fides sine quantitate nulla est.C.de contrahen.em.l.empti.

Perfecta venditione omne commodum, & incommo dum rei venditæ ad emptorem spectat.C.de peri. & com.rei vend.l.1.

Nemo debet esse tam negligens & supinus, vt rei familiaris, quam venditurus est, pretium ignoret. Riisvvich.

¶ Venditio ministeriorum.Episcopus, qui corre ctionem de venditione ministeriorum dissimulat, duobus mensibus: presbyter quatuor, diaconus, tribus: subdiaconus & cæteri ad arbitrium iudicis pœnitere debent.

j.quæstion.j.quicquid inuisibilis. Viuien.te.34.

Venditio pro modico retractari non debet.l.res bona.ff.de contr.empt.sed vtrū res minima faciat ius congrui, seu prothomiseos, adeovt vicinus cū minima re debeat à venditore requiri? Afflictus in tract.de iure proth.§.sextus.nu.8. Med.re.5.

¶ Venditio nulla est substantiali forma non seruata.§.item.inst.de empt. & vend. not.Doct.com. l.cum precario.ff.de precario. dixi super ampli.33. concor.simil.Felin.capitulo cum dilecta. numero 8.de elect. Anchar.consilio 242.numero 3.Marsi.cōsi.65.numero 14.cons.32.num.7.vol.1.Dec.consi.11. nu.9.Grat.consi.44.num.14.vol.1.Gozadi.cons.73. num.13. Med.re.7.

¶ Venditio rei magnæ facta pro paruo precio habetur pro donatione, nec talis parui pretij habetur consideratio.Cyn.l.1.q.6. C. de pact.no.l.apud celsum.§.si quis.ff.de contr.empt. ideo reuocatur per susceptionem liberorum.l.si vnquam.C.de reuoc.don.sicuti donatio.Bald. d.l.1.not.3.& rubr.ex tra.de pact.Doct.com.leg.illud.C.de sac.san.Eccl. Med.re.5.

¶ Venditio retractari potest remedio legis 2.C. de rescin.vend.etiam pro vno nummo vltra dimidiam iusti pretij.Bal.leg.2.columna 8.C.de rescin. venditione.Alexand.leg.si seruus.§. si plurium.ff. si quis caut.Anto.in tract.de minim. num.102.Bal. c.causam.col.1.de testam.Ant.c.cum dilecti.col.4. de empt.& vend.& est com. opi.dixi supra fal.86. Med.re.5.

¶ Venditio.L.119.Gaius libro vigesimosexto ad edictum prouinciale.

Creditor qui permittit rem venire, pignus demittit. Ex tit.de migrando. Iunge l.172. nihil dolo. C. de re-

mif.pig l.fi.l.fi probaueris,l. fi eo tempore. 4.Exc. quib.mo.pig.fol.l.4.§.1.§ fina.l.88.§. fi voluntate.& feq.C.d: remif.pig.l debitú,de pac.l. poft pignus. VENIRE. Vt venditionem nulis iuris ratione impediat. De dol.exc.l.4.§.auctoris. Riifvvic.parat.

¶ VENDITIO vltra dimidiam iufti.pretij regulariter non valet *.l.ij.C.de refcin,vendi, cum fimi. B. Socin.re.531.

ADDITIO.

* Non valet. Vide Bald.in confi.cccIxxxvj.& in confil.cviij in j.parte.& Cor.in confi.ccIxxxiiij.incip. copiofè.in litera c.in iiij.parte. & in confil.clxvj.in cl.circa.per totum.in fecunda parte, & in confilio ccj.incip.vifis.in litera b,in iij.parte. & in confilio lvj incip.confuluit.pet totum.eadem parte. B, Dias re.531.

Primò fallit vbicunque in inftrumento dicatur,quòd quis vendit rem pro tanto,& illud plus quod valebat dedit & donauit emptori, ita tenet Bart.in l.fi quis cum aliter.ff.de verb.obli.quod habet locum etiam in habente errorem rei:vt not.Bart.in d.l.ij. & fequitur ibi eum Bal.in l.cú filius.§.pater.de leg. ij.& idem tenet Io.de Imo.in c.cum contingat.de iureiu.Pet.de Ancha.& Inn.in d.c. cum contingat. dicunt hoc effe verum,quando in inftrumento diceretur, & illud plus quantúcumque fit:quia tunc per verbum quantumcunque,non habebit locú remedium d.l.ij.vt ibi per eos:& iftud fuit de mente Guliel.in l.fi tibi x.in prin.ff.de pact.vbi tex not.in l.fi.§.idem quæfiuit.& ibi Bart. ff.de condi.inde.& ibi Bald.& in rub.C.de contrahen.emp.

Secundò fallit,vbicunque venditio facta effet cú decreto iudicis.l.j.G.de prædiis curia.lib.x.quam ad hæc ibi ponderat Bar.in verbo.immoderatus venditor & emptor iniuftus inuenitur. Sed contrariú tenuit Io. de Imo.& Lud. de Ro.in d.l.fi quis cum aliter.per tex.in l.ij.C.de fide & iure haf.fif.libro x. vbi propter iniuftum pretium vêditio refcinditur, & tamen in illo contractu interuenit decretú iudicis requifitum;vt ibi,iuncta l.ij.C. fi propter publicas pen.quia aliàs fequitur, quòd re ven.per minorem cum decreto nó poffet peti reftitutio in inte. l.fi quidé.C.de prædiis min.&c. Adde tamen q cú opi.Bar.concordat Ang. in confi. cxlviij.incip.tutor vxoris.in fi.& idé tenuit ipfe in l.j.& idé tenuit Bal.in l.eadé.& in d.c.cú dilectus.de emp.& vend. fed eandé opi.tenuit Bar.in l.j.C. de præfcrip.xxx. anno.fed vt idem dicit Bar. fuit defectus circa iuftitiam prætij,& fic refcinditur,& idé etiam tenuit Imo.in d.l.pretia rerum. & Bald.in repet.d.l.ij.in verbo,fuper quanta,C.de refcin.vend.Abb.in d.c. cum caufam. vbi per hæc alleg.l. oiagis. §.pe.ff.de reb.cor.& in t.j.de reb.alie.non alienan.libr.vj.& ifta pars de iure videtur verior.

Tertiò fallit,quando venditio effet facta ad publicú incantum. Ang. in repet.l.fciendú. ff.de verb.obli. per tex.not.in l.j.C.de præ.cur.libr.x.& idé tenuit in d.l.pretia.& in l.j.C.de præfcript. xxx.anno.per tex.fing.in d.l.j.C.de præ. cur. Bar. tenuit contrarium in l.j.C.de præfcrip. xxx.anno.per text.in l.fi quós.C.de refcin.vend.Lud. de Ro.idem tenuit in d.l.fi quis cum aliter.fed Ang.in præal.l.pretia.refpondet quòd ibi clarè probatum fuit:quòd fraus & ambitio interueneriot in fubhaftatione,quæ tamen refponfio violat d.l.fi quis cum aliter,& ideo teneo opi.Bart.

Fallit iiij.in adiudicatione infolidum facta creditori per iudicem,quæ habet vim quafi traditionis:vt l. à diuo Pio.§.pigno.ff.de re iudi.Bal.in l.ordo.C.de execu.rei iud.

Quintò fallit in venditione facta per alium, quá per dominum,putà per procuratorem: quia tunc non requireretur , quòd effet deceptus in dimidia:fed fufficit quòd fit deceptus in vj.parte totius:vt fing. voluit Bar.in l.focietatem.§.arbitrorum.ff.pro focio,iuncta l.vnde & Nerua. eo.tit.quod tamé non firmat.Sed contrarium tenuit Lud. de Ro.in d.l.fi quis cú aliter.per l.fi voluntate.C.de refcind.vend. per quam l.ita tenuit Io.de Imo.in d.c.Quintaual. in vj.q.& idem tenet Abb. ibi.in ij.art. & Imo.in d. l.fi quis arbiter.in fi.ff.de verbor. obli. Abb.in d.c. cum caufam.quia imputari debet domino,qui talé procuratoré elegit.arg.l.cum mandato.§.fi.ff.de mino.circa quod vide etiam per Bal.in repe.d.l.ij.

Sextò fallit,vbicunque facta effet venditio in minus, quá fit dimidia iufti pretij: cùm hoc, vt fi pretium conuentum non folueretur,pacifcatur vt fuppleatur iuftum pretium.ita tenet Bald. in c.qualiter.de app.in prin.per rationem de qua ibi per eum.

Septimò fallit,quando quis effet grauatus à teftatore de vêdendo fundum Sempronio,& vendidit minus quàm effet dimidia iufti pretij: nam tunc non habebit locum dicta regula.quod intellige tamen vt ibi per Imo.& Bald.in l. fi fideiuffori.§.meminiffe.per illum text.ff.de leg.j.

Octauò fallit in contractu tranfactionis,vt tenet glo. in d.c.cum caufam.& ibi hoc tenet Imo.Inn.& Io. An.Pe.de Anch. & Specu. in tit. de emp.& vend.§. nunc videndum.ver.reftat.Gul.de Cug.in l.ex caufa C.de vfuc.pro emp.Bald. in l.ordo. C.de exe.rei iu & in l.iij §.j.ff.de tranfa.& ibi gl.in verbo,debere.Bal.in l.fi.§.j.in prin.C. communia de leg.& idé in l.j.C.de pac.& eft tex. optimus in l.in fumma.in prin.in verbo,nulla res.& ibi not.ff.de condi.inde. ad idem tex.in l.à diuo Pio.in §. pignora.ibi,veluti,&c.ff.de re iud & in l.fi fupec.iuncta l.ij.C.de do. fed Bar.in d.l.fi quis cum aliter. tenet contrarium, dicit tamé quod haberi debet refpectus ad æftimationem dubij euentus litis , fuper qua tranfactio eft facta & non ad verá æftimationem rei,& ita intelligit gl.in d.l.Lucius.ff.ad Trebel.& idem tenuit Rsy.Bar.& Ange.& Imol.& Ludo. de Roma,in d. l.fi quis cum aliter.& Ioan.de Imo.in d.c. Quintauallis.de iureiur. Car.& Abb.in d.c. cum caufam. de empt.& vend.

Nonò fallit in contractu feudi quia feudum fapit naturam gratiæ:vt not.in Spec.in tit. de feud.§.nunc videndum.ver.fed nunquid.refert Bal.in d.l.ij.verf. an habeat locum.

Decimò fallit in contractu emphyteutico : vt dicit Spe.in d.ver.§.nunc videndum.fed Bal.tenuit contrariú,& bene,in d.l.ij. ver.fed núquid.& eft ratio, quia ille contractus emphyteuticus fimilis eft locationi:vt in §.adeo. Inft.loca.in qua conftat remedium d.l.ij.habere locum etiam in omnibus contractibus bonæ fidei:vt ibi per gloff.& doct.

Vndecimò fallit vbi fuper cótractu interueniffet iuramentú ex certa fcientia:vt not. Bal. in l.quæ fub conditione.§.j.ff.de cond.Infti.nifi aduerfarius eú induceret ad iurandum fuis perfuafionibus:quia túc non obftante iuraméto à tali fcientia retractari poteft venditio quátumcunque iurata,ficut etiá

poffe

possetretractari si interpositũ est per errorem factũ:vt colligitur ex not.tex.d.l.ij.ver. nonò quæro.

Duodecimò fallit vbicunque quis renunciat beneficio illius l.quia renuntians est similis scienti.l.quæritur.§.si venditor.ff. de ædi. edic. nisi renuntiatio processerit ex renũtiantis simplicitate, vel facilitate,nam tunc non præsumitur scientia,sed error: nisi talis renuncians appareat certificatus de beneficio d.l.ita not.dicit Bal.in d.l.ij.ver.quartò quæro.si autẽ renunciaret omnibus beneficiis talis renuntiatio non porrigitur ad renuntiationẽ illius l. & de materia vltra prædicta vide Bar. in d.l.si quis cum aliter.vbi etiam ponit an remedium d.l.ij.habeat locum in transactione,in qua quis fuit deceptus vltra dimidiam iusti pretij,& communis conclusio estquòd sic.& vide etiam plenè per Bald.in repe.d.l.ij.& circa istam transactionem vide,& adde dato quòd cessat remedium d.l.ij. tamen si apparet cõtra me motam esse litem, super qua transigendo deceptus sum, tunc trãsactio est ipso iure nulla.text.est not.in l.in summa. de condi.inde.& præd.adde quod remedium d.l.ij.non tantùm cõpetit vẽditori,sed etiã emptori.vt no.glo.in præal. l.ij.& ibi not.tenet Bar.& Bal. & etiam creditori, vt si res obligata sit vendita vltra dimidiam iusti pretij.vt est glo.not.in l.vendi.§.j. ff.de bon.autor. iudi.pos.secùs autem,si ipse creditor illã rem in solutũ accepisset,& iudicis autoritate.vt Bal.in l.j.C. de exec.rei iud.& de materia vide plenè per Can. in c.cum causam.de empt.& vendi. B.Soc.re.531.

¶ VENDITIO vna ex parte vendẽtis dicitur etiam plurium rerum ex quo vnicum accipit pretium, sed ex parte emptores plures dicuntur esse.Bar.l. scire debemus.ff.de verb.oblig. Med.reg.9.

¶ VENDITIO vnius fundi facta duobus insolidum, ille præfertur qui prius est,& repetiatur in possessione ipsius rei emptæ,secundum tex.in l.quotiẽs. C.de rei vend.& l.qui tibi.C.de hæred.vel act.vẽd. ratio,quia ille cui tradita est possessio, ille præfertur,quia dominium non separatur à possessione. Bal.in l.ordinarij.C.de rei vend.Bar.in l.si de eo.§. si.ff.de acquirend.posses.Rapha.Cu. consi.clviij.& consi.xlix.

fallit j.in feudo,quia si res est data alicui in feudum, & illamet posteà detur alteri,& vltimus apprehẽdat possessionem , attamen primus possessionem habebit & obtinebit.Ita Rom.cons. lxxx.visis.nu. 3.versic.iij.

Fallit ij.de regula locum non habere in persona ecclesiastica vendente:ex quo primus emptor debet habere rem emptam non obstante, quòd secundus emptor primò possessionem consequutus fuerit.Ratio quia ecclesia debet esse tutrix, & auctrix iustitiæ,ita Io.And.& Host.in c.cõtinebatur. de iis quæ fiunt à prælat.v.cons. capituli.idem Ro. cons.lxx.nu.3.vers.secundo. & cons. ccxcviij. circa præmissam.nu.s.Fel.in cap. cum olim. de re iudic. idem Roma.repet.authen.similiter, vers.xij.C.ad leg.Falcid.

Fallit iij. quando venditor se constitueret præcario nomine possidere pro primo emptore, quia licet alteri vendat& secundo emptori possessionem tradiderit. Attamen primus præfertur propter dictam clausulam præcarij.Ita singu. Ioan. Andr.in addit.Spec.in tit.de empt. & vend.in §. sciendum. vers.hic dubitatur si iste vendat,hoc idem Angel. cons.ciiij.& in cons.clx.& in rubr.C.de contrahen. empt.quæst.xvj.num.16.Bal.& in l.quoties.in quadam apostilla.quod not.de rei vend.

Fallit iiij.quando venditio esset facta personæ priuilegiatæ, vtputa ecclesiæ , vel personæ ecclesiasticæ, vel hospitali,quia eo,tunc illa persona priuilegiata præfertur.ita dicit glo. not. in l. siue autem.§.si duobus.ff.de pub.act.& Ange.in §.venditæ.institu. de rerum diuis.cum aliis.

Fallit v.in pauperibus Christi, quia si res vendita fuit traditáque d.emptori, qui rei venditæ possessionẽ adeptus sit,isti pauperes tanquam primi,& potiores præferri debent secundo emptori. Ita Bald.& Ang.in d.§.si duobus.quòd priuilegium est concessum personæ ob paupertatem,adauctis ergo facultatibus perdit priuilegium.l.non tantùm.§.eos.ff. de excusa.tut.& ibi Bar.Alber.Bal.Iac.de Aren.

Fallit vj.in cõtractu matrimoniali,nam si puella promittitur vni personæ per verba de præsenti,& postea secundo alteri promittatur & tradatur, vtique prius contractus tenet,&non secundus.Ita est text.in cap.fin.de spon.Federicus de Senis in consil.lvij.Fel.in cap.j. vt lit.non contest. Marsi.in singu.lxxij.incipien.volo tibi.

Fallit vij. quando in secunda venditione fraus & dolus interuenisset, quia eo casu secunda reuocata, primus ex omni iure debet præferri,& in possessionem & tenutam rei venditę poni debet,vt Alexan. in d.§.si duobus.& Bal.in rub.C.de iis, quæ in frau. credit.in princ.nu.1.Mars. latè in singu. suo lxxxij. volo tibi.per totum.

Fallit in impetratione beneficiorum ecclesiæ,nam si duo impetrauerũt vnum, & idem beneficium,ille vtiq; præfertur,qui primò impetrauit,licet secundus possessionem acceperit.Ita Din.in c.qui prior. extrà,de reg.iur.& tex.in c.vj. Sess. xxiij.Trident. & c.capitulum sanctæ Crucis.de rescriptis, vbi est tex.in terminis,quod tu nota. I.Nouel.reg.285.

¶ VENDITIONIS appellatione,etiam aliæ species alienationis continentur. Tex. est not. in l.sicut.§. venditionis.ff.quib.mod.pign.vel hypot. solu.in l. statu liberi à cęteris.ff.de statu liber.quẽ dicit meliorem de iure Bald.in l.ij.C. de vsu. pro empt.tex. ibi,Bart.in l.voluntas.C.de fideicom. gloss.in cap. ij.in verbo,iudicium.de postul.& ibi Abb.in capit. j.in j. notab.de his quæ fiunt à prælat.

Limita primò , nisi facta mentione venditionis, fiat mentio de pretio.

Secundò fallit, nisi verbum venditio , proferatur in materia,in qua super alienatione est tradita certa, & determinata forma.

Tertiò fallit,nisi verbum venditio, proferatur in materia stricta.

Quartò,nisi tale verbum proferatur à prætore vel à iudice.Has limitationes descripsit Felin.in c.fi.de accu.quem vide pro eis. B.Soc.re.835.

¶ VENDITIONE prohibita , censetur prohibita omnis alienatio,l.sicut,§.venditionis,ff.quibus modis pigno.l.statu liberi à cæteris,ff.de statu lib.

Fallit in 4.casib.quos not.Fel.in c.fi. de accu.Fallit in 3.casib.quos not.Ias.in l.filiusfam.§. Diui.ff.de leg. 1.num.130.Fallit in multis casib.quos not.Mar.Soc. iun.in l.Gallus,§.& quid si tantum,ff.de lib.& posthum.nu.47.

Fallit in 3.casib.secundum Soc.reg.74.

Venditor si stat in possessione rei venditæ, præsumitur venditio simulata,not.Doct.in l.post contract. ff.de donat.

Fallit in 4.casib.quos no. Paul. de Monte Pico,in d.l. post contractum,nu.23.

Vendi res duobus potest quantum ad contractum, sed non quantum ad euitandam pœnam,l.qui duo bus,ff.de fals.

Fallit in 3.casibus,quos not. Iason in l. quoties, ff.de rei vend.num.49.fallit in 3.casib.quos not. Plot.in repetit.leg.si quando,C.vnde vi,numero 117.& sequent.

Vendere nemo cogitur,l.nec emere, C.de iure delib.

Fallit in 8.casib.vt per Ias.in d.l.nec emere.fallit in 58. casib.quos not.Socin.in reg.435.fallit in multis casibus,vt per Mars. in l.1.§. cum quidam,ff.de quæst. fallit in multis casibus,vt per Alexand.in dict.l.nec emere.

Fiscus ratione partis hęreditatis,quam habet cum socio,potest vendere totam hæreditatem,leg.multũ interest,C.de commu. rerum aliena.l.vnica,C.de alienat.rerum fisca.lib.10.

Ampliatur in 6. casib. & limitatur in 2. à Petr.Duen. reg.375.

Venditori læso vltra dimidiam insti precij succurritur,l.2.C.de rei vendi.

Fallit in 12.casib.quos not. Soc.regul.436.Ampliatur, & limitatur per Franc.Turcz. concl.152. & 159.fallit in multis casib.quos colligere potes ex distinctione Benedict.Capr.in suo tract. re.87. Ampliatur in 26.casib. & limitatur in 30.à Port.libro 1. regul.37.Ampliatur in 27. casib. & limitatur in 29.ab Anto.Gabri.lib.3.de empt.& vend. concl.1. videas Soc.reg.226.

Paruitas precij inducit suspicionem simulationis venditionis,gl.no.in l.1.ff.de simul.

Ampliatur in 3.casib.& limitatur in 3.à Bened.Capr. in suo tract.reg.87.nu.174.

Periculum rei venditę ad emptorem pertinet,§.cum autem,Instit.de empt.& vendit. l.si ea res,ff.de act. empt.l.Lucius Titius,ff.de euictio.

Fallit in 9.casib.quos not.Bened.Capr.in suo tractat. reg.87.nu.186.fallit in 6, casib. quos ego notaui in §.cum autem,Inst.de emp.& ven. in primo notab.

Res litigiosa vendi non potest, aut alienari non potest,vt in l.1.& per totum tit.ff.de litig.c.1.de conf. vti.vel inuti.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.34.

In venditione precium commune attendi debet.fallit,vt colligitur ex Soc.in l.qui Romæ.§. cohæres, ff.de verb.oblig.

Venditor ab emptione discedere volens, duplicatas arras quas accepit,restituere tenetur. l.ex empto. §.is qui,ff.de act.emp.l.2.C.quando liceat ab emp. discedere.

Fallit in 2.casibus,quos ego notaui in §.1.de empt.& vend.in vlt.notab.

Si in venditione precium est collatum in alterius arbitrium,conditionalis venditio dicitur, l.fina.C. de contrahend.empt.l.final.ff.de verb.oblig.

Ampliatur,& limitatur in 2. casibus, quos ego notaui in §.precium,Inst.de emp.& vend.in 3.notab.

In venditione precium in numerata pecunia interuenire debet,l.1.ff.eo.

Fallit in 3.casib.quos ego notaui in §.item precium, Inst.de empt. Don.Fina,lib.1.

¶ Venditione prohibita indefinitè vniuersaliter intelligitur prohibitus omnis contractus,per quem dominium transfertur,vt donatio,permutatio & similia, & emphy. Lucas de penna l. si quis. nu.4.C.de fund. patrim.lib.11.Bald.consi.322. nu.3. vol.4.l.fi.C.de reb. alien. non alie. Dec.consil.660. nu.8.Bald.consi.336 nu.2.volu.5. Corne.consil.166. vol.2.Bal.l.cum hi.§.si cu.ff. de trans. Med.re.2.

¶ Venditiones plurium camporum vnico precio,si non dicatur tantùm pro tali campo & reliquum pro tali precio,plures dicuntur vēditiones, vt l.ædiles.ff.de ædil. edict. & ibi gloss.in ver. vno precio.ibi,vno precio ex corpore singulorum camporum.Bar.in q.publicanus, mouet hanc difficultatem.tu vide tex.in l.cum duo serui. ff.de in diem addict.& l.cum eiusdem.ff. de ædilict. edict.qui est melior text.Bal.in l.fin.§.præterea. C.de iure dot. Deci.consi.cccexxj.nu.3.& 4.

Fallit,quando in singulis rebus non est constitutum precium,nec habent precia distincta & separata, & emptores vnam sine aliis non emissent,ideo tãquam de pluribus venditionibus iudicari dicendum vtique est,l.cum eiusdem,& l.si plura municipia.ff.de ædil.edict.& ob id pro vno contractu omnes res reputari ambigēdum non est,vt Deci.in dicto cons.cccexxj.nume.4.ad fin.versic.sed considerando,vol.j.

Fallit,etiam,quando in vēditione dictum fuit vendo tale prædium tot iugerum infra talia confinia,precio specificato in ratione campi, quia si prædium est in maiori quantitate, illud quod est plus non venit in venditione,secundum Feli. in cap.significante,vers.& dum Alexan.nu.7.de rescri.alleg.tex. in l.si seruum.§.j. ff.de actio. empt. ibique Paul.de Castro,quod tu nota.quia vidi quamplurimos in hoc errare. Nouel.re.228.

¶ Vendicans rem suam, possessori pretiũ, quod alij soluit,auferre non videtur.l.si mancipiũ. C.de rei ven.& ibi Paul.de Castr.

Primò fallit,vbi fuit conuersum in vtilitatem.l. emptor.ff.de rei vend.& nota.Paul.de Castr.in dict.l.si mancipium.& not.in l.j.§.j.quod met.causa.in verbo,eccle.in gloss.

Secundò fallit, vbi pecunia esset soluta per vendicantem,quia tunc amplius illam petere non posset,si ille recipiens erat in bona fide:vt est casus singu.& ibi Paul.de Castr.not.in l.seruus. ff.de cond.indeb. idem tenet Paul.de Castr.in l.inciuile.C.de fur.vbi omnino vide.

Tertiò fallit,nisi ille possessor emisset rem à fure animo dandi ipsam domino,vt not.singu.Bald. in l.j. C.de nego.gest.ver. sed quid,si ille qui rem emit à fure bona fide postea vendidit, an potest ei dominus rei condicere saltem illud pretium quod postea vendidit,dic quòd non, vt not. potest colligi ex his quæ not.Paul.de Castr.in leg.cum seruus.iij. quæst.principali.ff.si cert.peta. B.S.re.234.

¶ Vindicta regulariter non permittitur.fallit in multis casib.quos not.Marsi.in l.1.C.de rapto.nu.1. Don.Fina,lib.4.

Vindicta soluitur morte,Baldus l. fin.quæst.6.C. de iure deliber.l. cum emancipati. §.1.ff. de collat. bon.conc.quæ dixi super. conclu.56.Doctor.Commun.l.fi.C.de reuocan. donat.cap.fi. de don.Ripa dict.l.fin.num.236. Med.tr.2.p.

¶ Vindicari delicta etiam admonitione non præcedente.

Pro.

11.q.1.c.statuimus.

28.q.1.c.si custos.

17.q.4.c.si quis suadente.

Ext.

Ext.de app. c. cùm sit Romana. & c. reprehensibilis.
Ext.de simo.c.licet Heli.

CONTRA.

Ext.de sen.excom.c.sacro.
11.q.2.c.indigne.
2.q.7.c.si quis erga.
16.q.7.c.omnes decimæ.

SOLVTIO.

Semper admonitio præcedere debet vindictam inferendam à iudice, etiam in notoriis criminibus, d.c. sacro. A iure verò bene infertur pœna absque admonitione.d.c.si quis suadente. Damas.reg.57.

¶ VENEFICVS pœna mortis punitur, sicut homicida & ideo lege Cornelia de sicariis cohercetur, l.3. §.adiectio, & §.seq.ff.ad l.Corn.de sica & venefi.

Ampliatur & limitatur in 3. casib. per Lancillotum in trac.de off.prætor.in tit.de veneficis.Don.Fin.li.4.

¶ VENIRE per se & natura. Quæ per se non veniunt actiones, vel interdicta, natura cum adiuncto venire possunt.

ff.fam.berc.l.planè hærede.§.penul.
ff.de seru.corrup.l.si quis.§.datur.
ff.de vi & vi arma.l.1.§.hoc interdictum.
ff.de iniur.l.item apud.§.si quis seruo.
ff.de act.& ob.l.qui seruum. Azo,ru.104.

¶ VENISSE non dicitur qui non stetit, not.l. posthumos.ff.de iniusto rup.glos.Bald.& Alc. cap.1.§. fin. de succes.feud.glos.& Docto. in tit.episco.vel Abb. c.cam & ego.de verb. sign. sic in simil. dicitur quæ incontinenti fiunt censentur inesse, leg. lecta. ff. si certum pet. Med.reg.5.

¶ VENIA. Vlp.lib.71.ad edic. Lex 157. al.lex 199.

Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel sceleris, [in his] ignoscitur seruis: si vel dominis, vel iis, qui vice dominorum sunt, veluti tutoribus & curatoribus, obtemperauerint.

Semper qui dolo fecit, quominus haberet: pro eo est habendus, ac si haberet. In contractibus successores ex dolo eorum [quibus] successerunt, non tantùm in id quod (ad eos) peruenit, verùm etiam in solidum tenentur: hoc est, (*vt vnusquisque pro ea parte qua hæres est,*) conueniatur.

ADDIT. [] inclusa desunt in Pand. Florenti.
[] inclusa desunt in Pand.Floren.
* Alij non habent has particulas: vt, conueniatur: & desunt quoque in Pand.Floren.

Ex tractatu interdictor.l.is qui in puteum.§.si tutoris. quod vi aut clam.& plura de his.l.velle non creditur.inst.vid.de act.& oblig.§.seruus.in Instit. Viuien.

¶ VENIA. Bonifac. Reg.v.

Peccati venia non datur nisi correptis.

Concordat satis præsens regula cum præcedenti.vid. l.quis sit fugitiuus.ff.de ædil. edic. Viuiennus.

¶ VENIA ætatis impetranda est à liberis, vel à liberis, & tamen secus est è contra.l.generaliter.ff.de in ius voc.l.venia.l.fin.C.de in ius voc. Med.reg.9.

¶ VERBERANS clericum, & sic quem in sacris constitutum regulariter incidit in canonem. ca.si quis suadente diabolo.17.q.4.& est excommunicatus ipso facto, ibidem c.veniens.de sentent. excum.cum concord.ibi alleg.

Amplia etiam in degradatum verbaliter tantùm non autem actualiter, secundum glo. in ca. degradatio. de pœnis in 6.

Amplia etiam in monachis, probatur in cap. cunctis. & in c.non dubium.in c.veniens.in c. cum illorum. in c.de monialibus.de sent.excom.& in c.religioso. eod.tit.in 6.

Amplia etiam in monialibus, iuribus præallegatis.

Amplia etiã in canonicis conuersis masculis, seu fœminis, cuiuscũq; religionis, vt in iuribus prædictis

Amplia etiam in nouitiis ordinis ibidem.

Amplia etiã in conuersis secularib', & sic in oblatis, secũdũ gl.in d.c.nõ dubiũ & ibi d.Ant.Im.in c.dilecta. de maio.& obed, Gem.in c.per exẽptionẽ.de priui leg.in 6.Abb.in d.c.dilecta.& in c.1.de regul. tenet contrariũ.Prima tamen opinio est color.& verior.

Amplia etiã in cõsanguineis personæ in sacris constitutæ, est text.in c.sciant cuncti.de electio. in 6.& in c.quicunque.de senten.excom.in sexto.

Amplia etiam in mulieribus, vel aliis seruientibus ecclesiæ.Rot.decis.167.in antiquis.tenet Io.And.in d. c.dilecta contrarium.de quo aliàs dicetur.

Amplia etiam in superiore verberante clericum, ex odio etiam causa correptionis, secundum quod probat text.in arg.c.cùm voluntate.de sent.exe.

Amplia etiam in percutiente pede tantùm. d. Ant. in c.fin.de donatio.

Amplia etiam in mandante.c.mulieres.de senten.exe.

Amplia etiam in eo qui dolo duxit aliquem ad verberandum ipsum clericũ, d.c.mulieres.vide quod no. Bal.Ang & Imo.in l.quid ergo.§.pen.ff.de lega.1.qui instigat, vel sollicitat aliquem vt clericum percutiat, est excommunicatus, sequuto effectu.

Amplia etiam in prohibere valente.c. quanto. de sententia excommunic.

Amplia etiam in clerico, qui voluntariè se subiecit verberibus, quia vterq; sunt excõmunicati, videlicet clericus verberatus, & verberans clericus per sententiam, & verberans ipso iure. Abb.in c.contingit.de sent.excom.Imo.& Host. in ca. ex rescripto. de iureiur.& in c.tua.eod.tit.per Abb.

Amplia etiam in clerico seipsum percutiente.d.Ab. & alij in d.c.contingit.

Amplia etiam si quis clericus percutiat aliquem clericum.d.Abb.in c.super eo. de sentent. excom. habes in c.monachi.eod.tit.

Amplia etiam in verberante de mandato superioris ecclesiastici, etiã causa disciplinæ: quia vterque sunt excõmunicati. Ab.in d.c.vniuersitatis.de sent.exc.

Fallit ratione defensionis personæ propriæ dummodo cum moderamine inculpatæ tutelæ secundum omnes, in d.c.cum voluntate. & in c. si verò. el 1. de senten.excum.vbi Abb.Doct.in l.vt vim.ff. de iusti. & iure.& in l.1.C.vnde vi.

Fallit ratione defensionis consanguineorum etiã extraneorum, secundum Doct. in iuribus præallega.

Fallit ratione turpis operationis si quis inuenerit clericum cum eius vxore licitè poterit ipsum verberare.c.si verò.1.de senten.excom.

Fallit in verberante clericũ non incedentem in habitu & tonsura, sed in laicalibus vestibus, secundum omnes, in c.si verò.2.de senten.excom. Ion.& Host. in d.c.cum non ab homine.de iudiciis.

Fallit in mulieribus, & aliis personis debilibus. capit. mulieres.de senten.excom.

Fallit in insultante clericum, dummodo non percusserit.Felin.in d.c.nuper.de sent.excomm.

Fallit in minoribus infantia.gl.in d.c.si quis suadente diabolo.c.1.de senten.excom.

Fallit in c.vbi maius periculum.de electio.in 6.

Fallit in leuiter offendente clericum, secũdũ Bal.in l. si quis in hoc genus.C.de epis.& cle.vbi dixit quòd

iex.in d.c.si quis suadente,intelligitur in atroce nó autē in minima iniuria,& intelligo q nō teneatur ire ad Papam: sed bene ad Episcopum: nam pro qualibet iniuria etiam minima debet saltim ab Episcopo absolui,secundum Abb.in c. peruenit.in fin.de senten.excom.

Fallit in ministro iustitiæ,secundum Abb. in cap. perpendimus.de sent.ex.c.probatur in ca. reos sanguinis.& in c.milea.23.q.5. S.Ian.reg.295.

¶ Verbum couenit,vel promisit,positum in instrumento,intelligitur per stipulationem: tenent doct.pot.magis communiter in l.lecta. ff.si cert. pet.licet Bart.ibi de verbo conuenit,contrarium teneat, cui assentiuntur Ang.& Alex.

Limita sex modis,vt per Ias.in d.l.lecta. B.D.re.776.

¶ Verbum dare,si apponatur in contractu in quo inuenitur pretium pro re certa, efficit,vt ex parte eius qui obligatur ad speciem, non sit emptio nec venditio,sed contractus innominatus. text. est, ex quo ibi notant doct.in l.dedi.ff.de cond.caus.dat.

Limita hanc conclusionem quatuor modis notandis, vt per Ias.d.l.dedi. B.Dias reg.780.

¶ Verbum generale generaliter intelligendum.

Pro.

Ext.de coniug.lepros.c.quoniam.
12.q.1.c.dilectissimi.
19.dist.c.Romanorum.
De cōsec.dist.4.c.vt ostēderet.& c.quisquā.
D.de reb.dubiis.l.si is qui.§.vtrum.

Contra.

3.q.1.c.sunt nonnulli.
De consec.dist.2.c.liquido.
Ext.de decimis.c.ad audientiam.& c.tua.

Verbum generale restringi.

3.q.1.c.iudices.
2.q.2.c.omnes leges.
23.dist.c.legimus.
16.q.1.c.in omnibus.& c.vlt.
75.dist.c.quod dic dominico.
Ext.de simo.c.& si quæstiones.

Indefinitam æquipollere vniuersali.

28.q.1.c.idololatria.
23.q.5.c.si non licet.
55.dist.c.si euangelicam.
1.q.3.c.saluator.

Solutio.

Verbum generale generaliter accipitur: quia si vniuersalis est vera,qualibet eius particularis erit vera.d.c.si is qui.nisi constet contrahentem, vel testatorem de aliquibus specialiter intellexisse. C. de transact.l.age.& D. de supellec.legat.l. Labeo.vel nisi census hoc nō patiatur,vt d.c.omnes.In iure autem semper indefinita æquipollet vniuersali, quia quod indefinitè dicitur in canone, generaliter est intelligendum,31.q.1.c.Deus. Damas.reg.112.

¶ Verbum nihil operatur,nisi quatenus subiecta materia patitur.l.si vno.ff.locati.c.solitæ.de maior. & obed.l.damni infecti.ff.de damno infecto.l. Flumin.§.hæc stipulatio.ff.de vsuris. c. fi. in tit.si de feud.contr.fuer.l.fin.C.de non numer.pec. Paul.l.si Precario.ff.com.Præd. Med.reg.6.

¶ Verbum vel participium præsentis temporis, in dubio est canon latæ sententiæ. gloss. est in l.si quis maior.verbo,infamia iuncto text. in verbo, notatur.C.de transact.quam ibi sequuntur Barto. Bald. Salycet.& scribentes. Alia expressior in l.1.verbo, afficeretur.C.ne liceat potent.alia l.sicut.in verbo, minimè.C.de testa.mil.& in l.si quis in tantam. in gloss.magna.versiculo quartò quæro, vbi doct. C. vnde vi.Deci.in authentic.cassa & irrita.2.notabil. C.de sacrosanct.eccles.Fortu.de vltim.fin.versicu. quadragesimus nonus casus & alij plurimi, quos refert Andræas Tyraquellus in repetitio. l. si vnquam.C.de reuocandis donationibus.verbo, ipso iure.nu.37.& dicit communem uum.20.licet plures alios contraria tenentes ibi referat:& nu.seq.plura iura,quibus facit satis tenendo communem.

Limita hanc conclusionem tribus modis,vt per And. Tyraquel.vbi suprà. B.Dias reg.777.

¶ Verbum vel participium præteriti temporis, in dubio est canon latæ sententiæ.Gloss.est, quam ibi valde notat Bald.in l.iubemus nulli.§. œconomus. verbo,probetur. C. de sacrosanct. eccles. similiter in l.in criminali.C.de iurisdict. omnium iudic. verbo, habetur.gloss.in l. si quis maior. verbo, priuatus.C.de transact. gloss. capitulo secundo. §. inhibemus.de hære.libro sexto,aliàs glo.& doct.auctoritates colligit Tyraquellus in repetit.l.si vnquam. C.de reuoc.donat.

Limita hanc regulam duobus notabilibus modis, vt per Tyraquel. B.Dias reg.778.

¶ Verbum aut participium futuri temporis, est canon ferendæ,non latæ sententiæ. Notat gloss. Bart. & Bald.d.l.iubemus. d.l.in criminali. proximè allegatis.gloss.in l.si quis in tantam. C. vnde vi. gloss. in verbo,fiat.in authentic. habita. C. ne fil. pro patre. cum assidua doctorum caterua coaccruata à Tyraquell. vbi proximè, excepto solo Barbat. in capitu.si diligenti.de foro competenti.quem vilipendit, vtpote lenis opinionis, & ingenij incoustantis.

Limita hanc regulam omnium communem lxxv. modis,vt per Tyraq.diffusè. B.Dias reg.779.

¶ Verbum volo,cum infinitiuo,in actibus inter viuos,non disponit:vnde per verba ista,volo eligere, simpliciter prolata, non inducitur electio. Doctrina est Bart.in l.serui electione.ff.de leg.1. per quam ibi Ias.ponit prædicta verba.

Limita tripliciter,vt ibi per eum. B.Dias reg.776.

¶ Verba aliquid operari debent.l.si quando.§.1.ff. de legat.1.cum simil.

Primò fallit,quando possunt aliquid operari si datur sanus intellectus:secùs si non possunt aliquid operari dando sanum intellect.glo.in l.1.ff.ad municip.

Secundò fallit,quando nullo modo possunt operari quia materia subiecta non patitur:nam vbi vera ratio non conuenit, ibi nec dispositio loquentis.l.4. §.toties.ff.de damn.infect.& l. hos accusare. §.omnibus.ff.de accus.

Tertiò fallit,quando verba non possunt operari propter impossibilitatem:quia impossibilium nulla est obligatio.l.impossibilium.de regu.iur.vel propter verborum repugnantiam:iuc neutrum valet:l.vbi repugnantia.de reg.iur.vel propter obscuritatem: nam si verba sunt ita obscura quòd nullum intellectum valent sustinere, nō valet scriptura. iuxta tex. in l.qui test.ff.de re.iu.& no.Bal.in l.voluntatem.circa princip.C.de fideicom.vel propter voluntatem probrosam,vel ineptam quod tenetur, vt est text. Insti.de leg.§.si.& in l.seruo alieno.§.3.& l.turpia.in prin.ff.de leg.§.hæc autem constitutio.

Quartò fallit, quando verborum expressio resultaret contra ius,vel eius intellectum: nam tunc talis verborum expressio nihil operatur, sed debent reduci

duci ad partem dispositam de iure communi. vt est casus in c. tantúmque. de sequest. poss. secundum Do. in cap. si Papa. antè fin. in princ. de priui. in 6. facit quod not. in l. fin. §. in computatione. C. de iure delib. & l. 2. C. de noxa.

Quintò fallit, quãdo ius commune disponit quòd expressio verborum non operetur in totum id quod sonat. vt est casus cum gloss. in cap. si duo. de procu. in 6. vbi patet quòd licet instituantur duo insolidum cum clausula, quòd non sit melior conditio occupantis, nihilominus illa clausula nõ operatur in totum. vt ibi. & hæc not. Domini. in d. ca. si Papa. ad fin. prin. facit c. inter. §. secùs, de fide instru.

Sextò fallit, quando illud, quod expediretur, totum erat ex dispositione iuris communis: nam talis expressio in homine operatur, vt est casus in ca. quia. de procu. & in c. si custos. de iureiur. cùm talis expressio soleat teneri quod plus specialiter iniungitur, quàm generaliter concluditur. xxiij. distinctio. quanquam. & c. si aduersus. de hæt. & in l. item apud Labeonem. §. hoc edictum. ff. de iniur. sed si id quod conceditur non erat ex toto de iure communi: sed in parte, tunc oportet quod aliquid operetur. vt est casus in d. c. si Papa. & ibi d. Do.

Septimò fallit, quando verba se habent vt genus, & species, & præmittitur genus: quia tunc verba generalia secundum genus non operantur. vt est tex. in l. sed si alienatur. ff. pro socio. & ibi Bar. nam vbi est lucrum est genus, & quæstus est species, & non restringitur significatio lucri, vt intelligatur de lucro & quæstu. & est ratio, quia statim post genus subiungitur species ipsi generi: & ideo ponitur expositiuè vel declaratiuè. vt not. Bar. in l. quæsitum. §. si cui fundũ. de fundo instructo. vel alia ratio potest esse, quia ibi intellectus ille assumitur, quia sic communiter fieri solet. vt l. eorum. ff. pro socio. & Bar. in d. l. quæsitum. §. si cui fundum.

Octauò fallit, quando stipulatio interuenit, & ideo aliquid non additur, vt est casus & ibi no. in l. qui sic. ff. de ver. ob. & hoc modò licet non operetur augmentum obligationis, tamen operatur nouando obligationem, & actus qui tollit primam & aliam vestitur, & præscriptio longi temporis durat.

Nonò fallit, quãdo aliquid exprimitur in his, quæ veniunt à voluntate, & sic fit expressio ex superabundanti: nam tunc talia verba nihil operantur: quia in ea caussa obligationis tollendæ & in contractibus inseritur ius commune & non læditur. vt l. qui mutuam. §. manus.

Decimò fallit, quando fit expressio, quæ tacitè inest: quia tunc nihil operatur, quod procedit quãdo exprimuntur eo modò quo tacitè insunt: secùs si exprimuntur aliter quàm insint: vt quia fit expressio ad finem vt actus, qui erat purus efficiatur per expressionem conditionalis: quia illa expressio aliquid operatur. & ita procedit glo. de elec. c. 2. & c. 1. de despons. impub. & c. si Papa. in fin. de priuil. in 6. & no. Bar. & Doct. in l. 3. ff. de leg. in d. l. 1. ff. si pen. appel. mors interue. B. Soc. reg. 535.

¶ Varavm. Verba cum effectu esse accipienda.

Pro.

De pœnit. dist. 1 §. hæc verba.
Ext. de cler. non resid. c. relatum.
D. quod quisque iur. l. 1. §. vlt.
D. de inof. test. l. Papinianus.* §. meminisse.
D. rem ratam habe. l. amplius.
D. de transac. l. si quis maior.
D. de seruis expor. l. si venditor.

Addit. §. memin. * manuscrip. Pomponius.

Contra.

Ext. de bigam. c. nuper.
16. q. 1. §. verum.
27. q. 1. c. si quis. §. non dicam.
De pœnit. distin. 1. §. si quis tam masculum.
1. q. 1. c. qui studet.
D. de furt. l. inficiando.
D. de cond. in stip. l. mul. §. si quis.

Solvtio.

Sic concilia: si voluntas suos fines & terminos nudi propositi non excedat, non punitur in foro contentioso. de pœnit. dist. 1. ca. cogitationes. Quid enim* obfuit conatus, si iniuria nõ est subsecuta? D. quòd quisque iur. l. 1. exceptis enormibus criminibus, in quibus iura prosequuntur affectum sine effectu, vt in illo §. verum. Et certè voluntas ibi non punitur contenta suis terminis. Veruntamen imputatur aliquando si progrediatur ad aliquem actum bonum, quo ad Deum, vel abominationem deterrimi propositi. de pœnit. dist. 1. c. quis aliquando. §. item votum. & c. si cui. Damas. reg. 68.

Addit. obfuit. * Non nocere conatum, si non sequatur euentus.

¶ Verba enunciatiua, quæ regulariter non probant, si fuerunt gem. probant. l. ex hac scriptura. ff. de don. Barto. & Alexand. in add. ad illum l. cum scimus. C. de agrico. & cens. lib. 11. Abb. ca. per tuas. de arbitr. Iaso. l. ex his. C. de testamen. mil. l. 1. C. de plus pet. quia geminatio arguit firmitatem propositi, Abb. c. cum dilectus. de succes. ab intest. simile Alba. in rubr. de verb. oblig. num. 114. vbi etiam Ripa. num. 30. Decis. Pedem. 39. nu. 10. Doc. c. fin. de offic. deleg. Dec. cons. 282. nu. 4. glo. & Bal. l. si quidem. col. 2. de excep. Dec. cons. 316. num. 5. Curn. cons. 49. num. 1. vol. 3 cons. 70. nu. 6. eod. vol. Gramma. no. 17. nu. 89. Boer. q. 33. num. 5. Med. reg. 3.

¶ Verba ista geminata, qualiscunque, vel quicũque licet soleant aliàs multum importare, & plus quàm verba simplicia: vt in l. Balista. cum simi. ff. ad Treb. tamen restringuntur ad personas habiles. Probatur in l. sed & si instrumenta. in verbo, quibuscunque. iuncta gl. ibi: & not. Bart. ad statuta. C. de fide instrumentor. & iure hastæ fis. libro decimo. & probat gl. iuncto tex. in l. 1. & ibi Bal. C. de fide instrum.

Limita duobus modis, vt per Ias. in l. fideiussor. §. prætor ait. ff. qui satisd. cog.

Primò quando generalitas verborum non patitur restrictionem, quæ vult fieri: quod tribus fundamentis probat.

Secundò, quando dicta verba, vel similia ponerentur in contractibus, quia tunc non restringuntur ad habiles, imo operantur augmentum: & ita dicit limitare egregiè Bald. in l. final. Cod. sine cens. vel reliqu. quod ipse tribus fundamentis confirmat. B. Dias reg. 783.

¶ Verba generalia restringuntur ad habilitatem, facit l. sed vt gradatim. §. sed si lege. ff. de mu. & ho. l. 1. cum glo. C. de sacr. sanct. eccl. latè Bar. in l. 1. §. nunciatio. ff. de noui op. nunciar.

Fallit in 2. casib. vt per Ias. in l. fideiussor. §. prætor ait. ff. qui satisd. cog. num. 3. & seq.

Verba præsentis temporis non porriguntur ad futura, l. si stipulatus fuerim, §. cum stipulamus, ff. de verb. oblig.

Fallit in 5. casib. quos no. Ias. in d. §. cum stipulamus.

Ampl

Ampliatur & limitatur in 5.casib.à Soc.in tract.fallent.reg.96.in addit.

Vbi verba legis vel statuti deficiunt, deficit ipsius dispositio.l.4.§.toties,& ibi Bar.ff.de damno infect.c.indemnitatibus,de elect.lib.6.

Fallit in 2.casib.quos ponit Soc. Iunior in l. Gallus,§.quid si tantum,num.45.ff.de lib.& posth.

Verba impropriantur vt actus sustineatur, l. insulam, ff.de præscrip.verb.

Fallit vt per Sebast.Sap.in l.præcibus,C.de impub.numer.104.& etiam impropriari debent secundum subiectam materiam.fallit tamen hoc in 2. casib.secundum Paris.in c.auditis.de præscrip.num.2.

A verborum proprietare non est recedendum, l.non aliter,ff.de leg.3.

Fallit in 7.casib.quos not. Ias. in l. non dubium, C.de legi.nu.41.fallit in 18.casib.secundum Soci.reg.441. fallit vt per Damas.reg.110.

Verba enunciatiua prolata princ. propter aliud non disponunt neque aliquid operantur, l. ex his verbis,C.de milita.testa.

fallit in 11.casibus,vt per Iaso.in d.l. ex his verbis, numero 2. fallit in 4.casibus, vt per Viui. ver. verba enunciatiua.

Verbum,volo,cum infinitiuo in actibus inter viuos non disponit,vnde per ista verba volo eligere, non inducitur electio.in l.serui electione.ff.de leg.1.

fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.serui.fallit in 6. casib. vt per Rip.in d.l.num.18.

Verbum,conuenit,vel promisit in instrumento intelligitur per stipulationem,est magis communis opinio in l.lecta.ff.si certum petatur.

fallit in sex casibus,vt per Iaso.in dicta l. lecta. columna quinta.

Verbum vel participium præsentis temporis, in dubio est canon latæ sententiæ,glos.in l.si quis maior. C.de transact.& ibi Barto. Bald.& Salyc. & glos.in Authen.cassa.C.de sacrosan.eccle.

fallit in 3.casibus,vt per Andr.Tiraq.in l.si vnquam.C. de reno.donat.

Verbum aut participium futuri temporis est canon ferendæ,& non latæ sententiæ,not.glos.Bar.& Bal. in l.iubemus.C.de sacr.sanct.eccl.glo.in l, si quis in tanta.C.vnde vi.

fallit in 75.casibus, vt per Tiraq. in d.l. si vnquam.columm.319.

Verbum dare,si apponatur in cõtractu,in quo inuenitur pretium pro re certa, efficit, vt ex parte eius qui obligatur ad speciem non fit emptio, nec venditio sed contractus innominatus, l. dedi, vbi doct.ff.de cond.causa dat.

fallit in 4.casib.vt per Ias.in d.l.dedi.

Verba narratiua in dispositionibus legalibus super contingentia facti non inducunt dispositionẽ, nec licet ab eo arguere,gl.in l.1.C. quando non petent. part.c.auditis,de elect.c.2.de dolo,& contu.

fallit in 2.casibus,vt per Ias.in d.l.1.num.22.

Verba hæc sub pœna excommunicationis,vel cẽtum librarum non sunt latæ sententiæ,sed ferendæ,glo. in c.dolentes,de celeb.mis.c.cum esses.de testa.

fallit in 6.casib.vt per Tiraq.in l.si vnquam,C.de reno. donat.num.256.

Verba ista geminata qualiscunque,vel quicunque,licet soleant alias multum importare, & plusquam verba simplicia,l.Balista,ff.ad Treb. tamen restringũtur ad personas habiles.Bal.in l.1.C. de fide instr.

fallit in 2.casib.secundum Iaso.in l.fideiussor,§.prætor ait,ff.qui satisd.cogantur.

Verbum compositum non comprehendit simplex. Ampliatur & limitatur in vno casu, vt per Maria. Soc.in rubr.ff.sol.matr.num.108.

Verba aliquid operari debent,l.si quando,§.1. ff.de iureiurando.fallit in 10.casib.vt per Soc.reg.44.

Verbum subiunctiuum importat tempus futurum. fallit in 4.casibus,secundum Felin.in c. si autem,de resc.num.4.

Verbum deueniat,perueniat,sunt communia.Barto. in l.Centurio.ff.de vulg hanc esse communem opinionem attestatur Lancil.in d.l.Centurio.

fallit in 4.casib.vt per Maria. Socin. in d.l. Centurio, numero 333.

fallit in 3.casibus,secundum Lancillotum in dict. l.numero 516.

Verbum relinquo est commune, & regulariter non trahitur ad institutionem.

fallit in 4 casib.secundum Alex.in l. apud Iulianum.§. non omnis.ff.ad Trebel.

Verbum,potest,præcedente negatione, & sic non potest,inducit necessitatem,& priuat potentiam.Bar. in l.Gallus,in prin.ff.de lib.& posth.

fallit in 2.casibus,secundum Ias. qui multis exemplis exornat regulam in d.l.Gallus,num.17.& seq.

Verbum,potest,affirmatiuè prolatum in legibus,contractibus,& rescriptis nunquã importat necessitatem præcisam,sed solùm causatiuam,Bar.in d.l.Gallus,& eum sequuntur communiter Doct.

fallit in 2.casibus,secundum Iaso.in d.l.Gallus,in prin. numero 25.

Verbum,tradere,non importat translationem dominij,sed meram tenutam.l.si rem tradi. ff.de verbot. obligat.

fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.si rem tradi, nume.2.& sequen. Don.Fina,lib.5.

¶ VERBA narratiua in dispositionibus legalibus super contingentiam facti, non autem inducunt dispositionem,nec licet ab eis arguere: probat gloss. in l.vnic.C.quando non petent part.& in capit.auditis.de elect.& in capitu.2. de dolo & contum.in 6. & in cap.1.in verbo,ad collationem. de rerum permu.in 6.text.& ibi Barto.in l.illam. vbi Alexand.C. de collat.

Limita duobus modis,vt per Ias.in d.l. vnic. C. quando non peten.num.22. B.Dias reg.781.

¶ VERBA præsentis temporis ad futura non porriguntur,l.si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur.ff. de verb.obligat.

Amplia non solum procedere quando fuit dictum in stipulatione per verba importantia necessitatem, sed etiam per alia verba simpliciter posita.per tex. in l.cum illud.§.1.ff.quando dies legati ced. & Pau. de Cast.in d.§.cùm stipulamur.

Primò fallit,quando testator grauasset hæredem soluere debita Titij: quia tunc tenetur soluere etiam debita conditionalia,& in diem.argumento l.si seruitus ff.de serui.vrb.præd.& Paul.de Cast. in l.si ita scripsisset.ff.de leg.2.

Secundò fallit in casu statuti,quo cauetur quòd volẽs vendere rem immobilem,teneatur vendere ad cridas,& prætendens ius in talire, debeat comparere intra sex menses:aliter,&c.quia creditor conditionalis vel in diem compræhenditur, de quo per Cu. in d.§.cùm stipulamur.pro quo facit etiam quod voluit Ias.in l.1.in fi.ff.si cert.per.

Tertiò fallit,quãdo nullum debitum purum subesset, quia

quia tunc comprehenderetur debitum in diem, vel sub conditione. argumento l.fundus qui locatus.ff.de fundo instru.vt per Bal. & Paul.de Cast. in d.l.si ita scripsisset.

Quartò fallit in promissione vicissitudinaria: quia mutua promissio facta inter duos principes de non recipiendo rebelles alterius, infertur etiam ad futuros bannitos & rebelles: secùs autem in simplici promissione.vt per Angel. in cons. cexcij. incip.in anno domini.& in consilio cclx. incip.punctus est.

Quintò fallit, quando dispositio inducta per viam priuilegij efficeretur temporalis, intelligendo solum de præsentibus quod esset contra naturam priuilegij.vt per Gemi.in cap.final.de verbor.sig.in 6. B.Socin.reg.537.

¶ VERBA:Reg.quoties idem sermo.vide Qualitas.

Verba intelligi debent attento iure communi, non speciali.C.de his qui ve.ætа.in l.fi.

Cum effectu intelligi verba debent.Quod quisque iu. l.1.§.1.Arg.De leg.1.l.si quando.C.de inoffi. test.l.si quando.

Secundum propriam significationem verba intelligi debent.De leg.3.l.non aliter.Si ager vec.l.1.§.qui in perpetuum.

Ambigua verba secundum intentionem proferentis sunt intelligenda.de iud.l.si quis intentione.

Intelligi debent verba secundum naturam dispositionis,super quam interponitur.De præscrip.ver.l. in insulam.Loc.l.si vno.in princ.De verb. obl.l.stipulatio ista.§.hi.

Non in genere,sed in specie verba accipi debent.De rei vend.l.si in rem.§.1.

Secundum subiectam materiam intelligi debent verba.Loc.l.si vna.in prin.17.

Secundum qualitatem personæ ad quam referuntur, intelligi debent verba.De vsu.&ha.l.plenum.§.equitij.De mili.test.l.ex militari.

Intelligi verba debent,vt aliquid operentur.De leg.1. l.si quando.

Differentias tenues verborum leges nostræ reiiciunt. Text.C.de testa.l. quoniam indignum. C. com. de leg.l.2.De verb.sig.l.licet inter.

Verba deseruiunt intentioni,non autem intentio verbis.de verb.sig.c.intelligentia.de legib.l.scire.

Vbi mens est certa, de verbis non curatur. C.de lib. præst.l.3. Riisvvich.

¶ VERBA relata hoc maximè operantur per referentia vt in eis inesse dicantur, August. Ber. consil. 140.numero 36.volumine 2.l.omnes. C. de præscri. 30.anno.auth.si quis in aliquo.C.de edendo, Bart. l.2.C.de coniug.cum emanc. liber. Ias.l. Marcellus. numero 14.ff.ad Trebel.Alexand.l.5.§.1. nomero 2. vbi etiam Ripa.numero 5.ff. de re iudic. Decis. Pedem.23.num.41.Paris.cons.19.numero 68.volumine 2.Craoe.cons.88.numero 3.Socin.cons.170. numero 33.volumine 2.Ruin.cons.183.numero 1.volumine 2.Decis.Pedem.110.numero 3. Deci. consilio 63. numero 6. Med.reg.10.

¶ VERBA statuti si intelligenda sont prout iacent nullo superaddito intellectu, tunc dispositum in vno de correlatiuis non extenditur ad reliquum: quia correlatiuum venit ex tacito, & intrinseco intellectu l.fin.C.de ind.vid.toll.Fulgo.l.1.ff. de fun. instr. Med.reg.9.

¶ VERBA in stipulatione requiruntur,tam ex parte stipulatoris,quàm ex parte promissoris.l.1.ff.de verborum obli.l.5.§.stipulatio.ff.de verborum obliga Med.reg.9.

¶ VERBA hæc,sub pœna excommunicationis,centũ librarum,alterius rei,vel etiam sub interminatione anathematis,vel simpliciter sub excommunicatione non sunt latæ sententiæ, sed ferendæ. gloss. verbo,sub pœna.cap. dolentes. de celeb. miss. & in capit.cum esses.vbi Innocent. Hostiens. Ioan.And. de testam.& aliæ decem glos.& plures doct. ita tenentes coadunati per Tiraq. vbi infrà ponderat.c. relatum.de iure patron.

Limita hanc regulam sex notandis modis, vt per Tyraquell.in l.si vnquam. C.de reuocanda donatio. B.Dias reg.782.

¶ VERBA. Verborum effectus & significatio. Sub masculino fœmininũ contineri: sed nõ cõuertitur.

ff.de neg.gest.l.ait.§ hæc verba si quis.
ff.de constit.pec.l.1.§.ait.
ff.de pact.l.tres fratres.
I.de generaliter dictis.Rubr.dicit in plus.
ff.de iurisd.om.iud.l.si quis.
ff.de leg.3.l.qui duas. & l. Lucius. §.quæsitũ.
ff.de verb.sign.l.1.
ff.de vent.in poss.mit.l.1.§.quæritur.
ff.de iur.immu.l.1.

Sub masculino, &c.] Fallit in casu, ff.de vent.in poss. mit.l.1.§.sed & in certum,& hoc causa vitandi odij: nam exhæredationes sunt odiosæ, vt ff. de liber.& posth.l.cum quidam.

Nomine filiorum nepotes continentur.
ff.ad Maced.l.filium habeo.
ff.de ver.sig.l.filij liberorum.§.sed Papinius.
Instit.qui dar.tut.vel cur.§.vlt.

Sub plurali singulare contineri.
C.de testamen.ma.l.cum cõstitutio. in prin.
ff.de orig.iur.l.2.§.ex actis.
ff.de neg.gest.l.3.§.negocia.
ff.de postul.l.1.
ff.de pet.hæred.l.diuus.§.diuus.
C.de rei vx.actio.l.1.§.illo.

Sub plurali,&c.]Melius & apertius scripsisset: Et plurale ponitur pro singulari. Illud enim certissimum est,quòd in plurali continetur singulare.Sunt enim istæ & omnes sequentes, improprietates verborũ.

Singulare pro plurali quandoque accipi.
ff.de neg.gest.l.ait prætor.§.1.
C.ad Trebel.l.iubemus.
C.de cond.insert.l.t.
ff.vi bon.rap.l.2.§.vel cuius.
ff.de testa.tut.l.si quis interdixerit.§.1.

Singulare pro plurali,&c.) Vide quæ ad hoc notaui ff.vi bonorum rap.l.2.§.vel cuius.

Nam,pro non.
C.si cert.pet.l.eo.quod.

Quasi,non semper similitudinem,sed veritatem quandoque denotat.
C.de iur.iur.& de rebus cred.l.in actione.

Cum,pro &.
ff.de vsu & habita.l.immò.
ff.de pos.l.1.§.quod depo.

Videtur,pro est.
ff.de arb.l.quod tamen.§.si ar.

Quod tamen nota,in larga significatione qui prohibentur,excusantur.
ff.de postul.l.1.§.initium.
ff.de excus.tut.l.scire oportet.§.pen.

Nec maritus potest esse tutor.

C.qui

C.qui dar.tut.pos.l.maritus.
Condictio ponitur pro electione.
ff.de inof.test.l.Pap.§.si quis & irritum.
Quantus,id est,quotus.
C.de pact.conuen.tam super do. l. antepen.
Iusta,id est,legitima.
ff.pro socio.l.3.§.de illo.
Fortassis & fortè,non semper dubitationem important.
ff.de rei vend.l.item si verberatum.& illa forsitan aqua absorbuisset nos.
ff.de petit.hæred.l.si poss.§.1.
ff.de peeul.l.quæsitum.§.fin.
Quæ in mensura consistunt,species appellantur.
C.de agric.& eens.l.litibus,
Quin vel quia,quin & quod,pro &.
ff.de pact.l.1.§.conuentionis.
ff.de contrah.empt.l.liberi hominis.
ff.ne quid in flum.pub.l.flumina.
Differentia vocabulorum inducit diuersitatem rerum.
C.de codicil.l.si idem.
Substitutum pro collaterali poni.
ff.de leg.2.l.8.§.certam pecuniam.
ff.de leg.1.l.ab omnibus.§.cum quidam.
Iudicium pro actione poni.
C.de act.emp.l.1.
ff.de min.l.in causæ.§.interdum.
Subsignare,id est,obligare.
C.de admin.tut.l.sancimus.§.defensionem,
ff.de iur.immun.l.semper.§.conduct.
Dare,id est,reddere.
In Auth.de nup.§.per actionem quoque.
C.de iur.dot.l.si mulier.
Reddere,id est,dare.
ff.de leg.2.l.cum quidam.in fin.
ff.de leg.3.l.hæres meus.& l.Lucius.§.1.
ff.de verb.sign.l.verbum reddendi.
l.16.quæst.6.placuit.
Inuadere,id est,occupare.
C.ad exhib.l.instrumentum.
Occupare,id est,inuadere.
C.de rei vendicat.l.donum.
Fraus,id est,pœna.
ff.de ædil.edict.l.eum autem.§.excipitur,
Est,id est,consistit.
C.vbi de pos.agi oport.l.1.
Oportet,id est,decet.
ff.de orig.iur.l.1.
C.de bon.quæ lib.l.cum oportet.
Inuasor,rei immobilis dicitur:sed raptor, rei mobilis.
C.ad exhib.l.instru.ff.de act.emp. & ven. l.2,
Instit.vi bon.rapt.§.pen.
Decet id est,oportet.
ff.de cap.& postlim.reuer.l.vlt.
C.de rapt.virg.l.1.§.oportet.
ff.de iustit.& iur.l.1.in prin.
Potest,id est,debet:& econtrariò.
ff.mand.l.si mandauero.§.vlt.
ff.de opt.iud.l.eum ciuili.
C.de adult.l.Gracchus.
ff.de offic.proconf.l.obseruare.§.fin.& l.solent.§.sicut.
ff.de iud.l.cum prætor.§.1.
ff.de leg.2.l.si quis seruus.§.si inter.in fin.
ff.de hæred.instit.l.1.resp.1.
ff.an per ali.cau.app.l.2.
C.de pedan.iudi.l.2.in fin.
ff.qui potior.pign.hab.l.creditor.1.resp.
ff.de quib.reb.adeund.iud.eat.l.1.
Agere vel experiri,id est,defendere.
ff.de procur.l.Pomp.§.1.in fin.
ff.de neg.gest.l.liberto.§.vlt.
C.de iur.& fact.ignor.l.1.
ff.de alien.mu.iud. causa fact.l.cum miles.
ff.de re militari.l.sæpe.§.sed scientibus.
Defendere,id est,agere,accusare.
C.de abo.l.2.
Fieri,id est,esse.
ff.de in rem vers.l.& ideo.§.plenè.
ff.de iud.l.Iul.ait.§.si alter.
Do das,id est,commodo commodas.
In Insti.quib.mo.re cont.obli.§.item is cui.
Dare,id est,accipientis facere.
In Instit.de act.§.cæteræ.
Appellatione præsentis verbi,& futurum significatur.
ff.de leg.3.cum vxori.
ff.de leg.2.cum ita quis.
Appellatione verbi præsentis,& futurum ,&c.] Hæc Rubrica exposita est suprà,in illa Rubr.Tempus testamenti inspiciendũ. & in illa, Tẽpus pro tẽpore.
Appellatione verbi præsentis,& præterita continentur.
ff.de leg.2.l.cum filius.§.hæres.
Impossibile,pro difficili.
ff.de hæred.instit.l.suus quoque
Impossibile,id est,difficile.
ff.locat.l.cum in plures.
In Auth.de refer.palat.
ff.de deiect.& effu.l.2.
ff.de min.l.si ex causa.in fin.
Difficile,id est,impossibile.
In Instit.de rer.diuis.§.eius quoque.
ff.de ædil.edic,l.ædilea.§.loquuntur.
ff.de acquir.rer.dom.l.nuda.
Contumacia,pro patientia.
ff.de mino.l.in causæ.§.causa.
In Decret.20.quæst.3.certum.
Non habet,id est,caret.
ff.de fund.dot.l.dotatę.in fin.
ff.de testamentis.l.qui testamento.§.seruus.
Semel,pro simul.
ff.de iur.patr.l.si liber.§.is qui.
Vacare,id est,deficere.
ff.de vaca.& excus.l.1.
Vacare,id est,dare operam.
ff.de arb.l.nunc dic.§.cum pro.
In Decret.12.Eleutherius.
Vsurpare non prauè intelligendum.
ff.quem.ser.amit.l.si in patre.l.si filii.§.is qui.
In Decret.36.quæst.
Vtilis,id est,efficax.
ff.de euict.l.minor.
ff.commod.l.tempore.§.2.
In Decret.16.quæst.5.potest.
Abstulit,id est,accepit.
ff.de leg.2.l.Mæuius.
ff.de acquir.rer.dom.l.in laqueum.
ff.de furt.l.qui vas.
ff.de act.& oblig.l.eum.
Verum,id est,iustum.

ff.de in integ.restit.l.2.
In Inst.quib.ex caus.ma.non potest.§.semel.
ff.de leg.3.l.si fideiussor.in fin.
C.de vind.lib.l.1. Azo,rub.17.
* Donatio,id est,transactio. * al.datio.
ff.locati.l.ex conducto.
Ius gentium,id est,ius naturale.
Instit.de rer.diuis.§.vendito.
In Decret.dist.1.ius gentium.
Pœna,id est,culpa.
ff.de fideiuss.l.vlt.
Iniuria pro vsucapione.
ff de neg.gest.l.1.
Beneficium,id est,maleficium.
C.de inof.test.l.fratres vel sorores.
ff.de donat.l.non debet.in fin.
ff.de dam.infec.l.ex dam.§.1.
ff.de furt.l.nam omnes.
Affectionem pro antinomia.
C.de leg.l.cum quidam.
Ius, id est, seruitus.
ff.de aq.plu.arcen.l.in diem.in fin.
C.si contra ius vel vtil.pub.l.2.
Seruiana,id est,hypothecaria.
C.de vsur.l.acceptam,ni si pœnit.
C.de transact.l.actione.
ff.de ann.leg.l.Titia.§.Lucius.

Contra.

ff.si quis caut.l.si eum.§.vlt.in fin.
ff.de act.empt.l.si sterilis.§.sed si.
In decret.2.quæst.1.notum.
Nisi,id est,si non.
ff.ad Treb.l.Seius.in fin.
ff.de dam.infect.l.quamuis.
ff.de act.& obli.l.obligatio.§.conditio.
Quando,id est,quia.
ff.commod.l.rem mihi.§.in ex.
ff.de neg.gest.l.vlt.
C.de edend.l.vlt.in fin.
Cæterùm,alterum,de vno tantum, vel de nullo dici.
ff.de procu.l.non solum.l.& qui.§.quæritur.
ff.qui & à quib.l.prospexit.
In Auth.de manda.prin.§.oportet.
ff.de vsur.l.ancillæ.
Eligere,id est,agere.
ff.de pet.hæred.l.si posse.§.lædit.
Tribuatur,id est,tribui petatur.
C.de dilat.l.à procedente.
Condemnauero, id est, condemnari fecero.
ff.de his qui not.infam.l.furt.§.mand.
Legatarius nomine hæredis continetur.
ff.de verb.sign.l.in conuentionibus.
Accusationem pro actione poni.
In Auth.de san.ep.§.si quis autem.
Nota mirabilem verborum improprietatem.
C.de lib.& posthum.l.2.
ff.commodat.l.si vt.§. quidam nisi culpa & diligentia.
In Decret.21.ff.in tantum.
Quia,id est,non.
ff de reb.cred.l.2.§.1.
ff.depos.l.si hominem.
Magis,id est,minus.
C.de iud l.3.
ff.qui pot.in pig.l.qui bal.§.Titia.
C.po.t.contra.

C.de iud.l.properandum.in fin.
ff.de bon.poss.contra ta.l.nô tamen.§.eman.
Nota,vt indicatiuè,sed consequutiuè poni.
C.de ob.seq.lib.si ma.
Supra,id est,præter.
ff.locati.l.ex conducto.§.2.
Extra,id est,præter.
ff.ad exhib.l.3.§.si quis extra.
Nota præter inclusiuum.
ff.de pign.act.l.1.
In Decret.23.quæst.1.non est no.
In Decret.16.quæst.2.eborat.
C.de ser.fug.l.4.§.1.
Nota præter exclusiuum.
ff.de verb.sign.l.licet.§.paternos.
C.de episc.& cler.l.parabo.
C.de diuer.tit.quod nullum.
Solus,sola,solum,excludit.
ff.de iur.iur.l.eum qui.§.si mulier.
Solum,pro solummodo.
ff.de vsufruct.& hab.l.2.
Nam,semper excludit.
De cond.furt.l.2.
C.de cond.indeb.l.1.
C.in princip.Codicis.
Minor numerus maiorem excludit.
In Decret.cau.21.quoniam.
In Decret.10.quæst.2.inter cætera.
In Decre.distinct.21.in nouo.
Ita demum * contractum secum* admittit, id est,pro maximè ponitur.
Adiit. * forsan contractiuum. *al.amittit.
ff.pro socio.l.si verò.§.ita.
C.de excus.l.amplius.
In Instit.quib.mod.ob.tol.§.prætere a.
ff.de contrahend.emp.l.fundi.
Alterum ad vtrunque sexum referri.
ff.de neg.gest.l.ait prætor.§.alterius.
Minus,id est,nihil.
ff.de Trib.l.illud.§.1.
ff.de ver.l.si minus.
ff.de leg.1.l.suus.
ff.de fideicom.l.si annuus.
Superlatiuum pro positiuo.
ff.ad l.Falci.l.pœnales.§.Titio.
ff.de minor.l.vlt.in fin.
Contra,vel citra,id est,præter,vel sine.
C.de pact.vt do.cum des.
ff.solut.matr.l.quot.
C.de reb.cred.l.nec filius.
Retrò,pro contra.
ff.de acquir.pos.l.si de eo.§.seruum.
Totus,id est,omnis.
C.de testa.ma.l.cum sic.§.sin autem.
ff.de stat.lib.statu lib.edi.§.illud.
Liber,id est,totum.
ff.ad Vell.l.si mulier.§.1.
Liber,id est,magis seruus.
C.de naut.fœn.l.1.
Ne,id est,vt.
C.quod cum eo qui in alien.l. ex contractu.
C.de probat.l.frustra.
C.si cert.pet.l.si non singuli.
Ei,id est,ab eo.
In Instit.quod cum eo in alien.§.vlt.
ff.si cert.pet.l.si institutione.
ff.de acqui.rer.do.l.liber homo.

ff.de pign.a&.l.nec creditor.
Secundus non dicitur,respectu primi.
In Instit.de grad.§.2.
Nec primus dicitur,respectu secundi.
ff.de reb.dub.l.qui duos.
Ista sunt paria,soluisse,& satisfecisse:non tamen ista,soluere & satisfacere.
ff.de pign.l.quod.
Verbum*aliud,vel,non est rationabiliter affirmatiuum. *al.illud.
C.de incol.l.& vbi quis dominum.§.nec.
In Decret.distin.48.
Est verbum alind.
C.quomodo & quando ind.Auth.qui semel.
Verbum cæteris non facit positionem.
ff.de leg.2.l.Mænius.§.pen.
In Decret.26.de iu.
ff.de procur.l.non solum.§.quæritur.
In Auth.de mand.prin.§.oportet.
In Auth.vt defunct.seu fit.in prin.
Ibi,milites & seruos alios,& tamen milites non sunt serui.
C.qui mil.non pos.l.super seruis.
Ad Velle.hæc.& ff.de mino.l.in cane.in prin.
ff.de excus.tut.l.sed & reprobari.§. cū autē.
Nihil,id est,non.
In Instit.de success.in prin.
Alterutrum,id est,alterum.
C.de rescind.vend.l.de contractu.
Vtrunque,id est,alterum.
C.de bon.quæ lib.l.vlt.§.ipse.
ff.de contrah.emp.l.sed Celsus.§.si fundum.
ff.de pact.l.rescriptum.§.si pactum.
ff.de pignor.l.si grege.§.2.
Maximè non superabundat.
C.de rescind.vend.l.si dolo.
ff.de vsuc.sequitur in prin.vsuc.
Contrarium maximè.
ff.si quis omiss.can.testa.l.si dolo.
C.de ma.le.l.cum constitutio.
Quid significet hoc verbum,quantires.
ff.de rei vend.l.qui restituere.
Cum quæritur de verbi interpretatione.
Iudex præcedentia & sequentia inspicere debet:aliàs talia sunt prædicata,qualia subiecta promittunt.ff. de test.l.hæredes.
Verbum plurale maximam ex adiuncto continet quantitatem.
C.de secund.nup.l.hac edictali.
Ex adiuncto mutat significationem.
ff.ad Trebel.l.Marcellus.§.quidam.
ff.quor.leg.annua.
ff.de leg.2.l.peculium.
Peculium dicitur pluribus modis.
ff.ad Treb.l.cogi.
ff.de leg.2.l.si chorus.
Dictio semel posita,propriam & impropriam gerit significationem,vel diuersis attribuit.
ff.de offic.procons.l.2.
In Decret.28.presbyterum.
Verbum ad quod ea res pertinet,creditores non continere.
ff.de procur.l.non solū.§.quæritur sed hoc.
Verum est,quantum ad t.de procu.cōtra.
ff.ad l.Iul.de adul.l.si postula.
Forsitan,id est,certè.

ff.de rei vend.l.si verba.§.1.
In Decret.13.quæst.2.habent.
ff.de pecul.l.quæsitum.§.in dolo.
Nota,reus dicitur facere controuersiam.
ff.de procur.l.non solum.§.si pater.
ff.si pars hære.pet.in fin.l.vlt.
ff.de Carb.ed.l.3.§.quod si.
Et sunt hæc omnia argumenta, cum quæritur an qui promisit se non imbrigaturum, possit exceptionem exponere,quasi non videtur imbrigare,nisi agat.& est arg.ff.rem rat.hab.l.quo enim.§.Iul.
Quo,pro vt.
C.id fal.l.1.
Culpa,pro pœna.
In Decret.di.5.ad eius.
Periculum,id est culpa.
ff.commod.l.si vt cert.§.& quod.
ff.de neg.gest.l.litis.§.1.
ff.depos.l.1.§.sæpe.
ff.de mag.con.l.non similiter.
Quando,pro quia.
C.ad l.Falc.in do.l.in do.
Casus,id est,negligentia.
ff.de incen.rump.l.qui ædes.
Aut,pro &, accipi.
ff.de verb.oblig.l.cum quidam.
C.vbi de crim.ag.opor.l.1.
ff.quod vi aut clàm.l.is qui.& l.1.
ff.si cert.pet.l.eius qui in prin.
ff.de leg.3.l.ille autem.
C.de inst.& subst.l.generali.
CONTRA.
C.de verb.sig.l.cum quidam.§.vlt.
ff.de leg.3.l.si ex toto.§.1.
ff.de leg.2.si Titia.
Aut pro & accipi,& econtrà.] Non sunt ista cōtraria: vnum est enim,vbi ex significatione quod coniungit,si impropriè quandoque ponitur, vt in Rubrica contineatur.
Concedi,id est,remitti.
C.de in ius voc.l.2.in fin.
C.de arb.l.nec.in fin.
C.de iur.iur.propt.l.2.in fin.
C.ad Trebel.l.iubemus.
Ortus,id est,status.
C.de lib.præ.vel ex maximo.
Sine impedimento,id est,cum auxilio.
C.de lib.præ.vel exhær.l.2.
Quin,id est,quatenus.
ff.de leg.1.l.Stichum.
Et,non semper coniungit.
ff.de hær,instit.l.si quis ita.
ff.de verb.ob.l.si ext.
ff.de dona.l.2.
Si,non semper facit coniunctionem.
ff.de tutel.l.muta.
Liberos,id est,vniuersos.
ff.ad Vell.l.vlt.§.1.
Sacra,id est,prophana.
Vnde Virg. Auri sacra fames.
C.de episc.& cler.si quæ cunque.
Illico,id est,infra triduum.
C.de iud.l.vlt.
Appellatione partis,dimidia continetur.
ff.de vsufr.l.etiam.
ff.de vulg.subst.l.2.

ff.de

ff.de verb.sig.l.nomen.
Aliquando quarta continetur.
I.de vulg.sub.§.vlt.
ff.de hær.instit.l.si pater.
Aliquando non viuentium.
In Auth.de trien.& semis.§.excipiatur.
Appellatione rei meæ communis continetur.
I.de com.& prop.Rubr.appellant.
Quot modis modicum vel multum tempus vel longum accipiatur.
Longum intelligo,id est,quo quis poterit contestari.
ff.si quis caut.l.si eum.§.qui iniuria.
ff.de constit.pec.l.promissor.§.sed suum.
ff.de itin.act.priu.l.1.§.interdic.
In Instit.de literarum obl.§.multum.
C.de fideicom.l.1.
C.de erro.aduoc.l.vlt.
ff.de iud.si debitor.
In Instit.de ob.§.2.
C.de præscript.long.temp.
Mox,id est,inxta duos menses.
ff.de re iud.à diuo.
Mox dicitur factum,quod factum est eodem momento.
ff.de vulg.& pup.subst.l.si pater captus.
ff.loc.& condu.l.in operis.
Non est multum tempus,quinquennium.
ff.de separ.l.1.§.quod dic.
Non est modicum tempus dandum.
ff.de lib.ho.exhib.l.2.§.vlt.
ff.de re iud.debitoribus.
Diu,pro biennio.
ff.locati.l.cum domini.
C.de comm.ag.esto.l.quicunque.
Diu,pro decennio.
ff.de acqui.poss.l.possideri.§.si seruus.
ff.qui & à quibus.l.sicut.§.an.
Diu,pro anno.
ff.de edic.suc.l.1.§.quibus.
Diu,pro quadriennio.
ff.de vsuc.quamuis cum.
Item secundum quosdam,protinus.
ff.de arg.poss.l.possideri.§.inan.
Sui,id est,nostri.
ff.noua.l.nonare.
Tibi,id est,à te.
ff.de solut.l.qui hominem.
Multum tempus,pro biennio.
In Instit.de lit.ob.C.de non nume. pecu.l.in contractibus.
Multum tempus,pro triennio.
C.de fideicom.l.1.
Parum,tempus duorum mensium.
C.de secund.nup.l.2.
Parum,tempus quatuor mensium.
ff.de iud.l.si debitori.
Incontinenti,id est,intra triduum.
C.de erro.aduoc.l.vlt.
Incontinenti dicitur fieri, durante mandato, vt ff. de pact.l.iurisgen.§.sed cum.quod non placet. arg. ff. solut.matr.l.quoties.sed & durante matrimonio. vt ff.m and
Qui negocia,& durante rutela, & seruitute incontinenti,id est,antequam diuertat ad alia negocia. vt ff.ad l.Iul.de adult. l.quod ait. §. quod. C. de testamentis.l.cum antiquitas.

Nota,quòd continuò quandoque diu trahitur,quandoque incontinenti accipitur.
ff.de verb.ob.l.stipulatus sum dari.
C.de admi.tut.l.sancimus.§.1.
Nota,dignitatem poni pro bona opinione.
ff.de vsur.l.sed & si quid.§.sufficientet.
Statim,id est,post duos menses.
ff.de re iud.l.à diuo.§.si post debito.
Illico,id est,intra triduum.
C.de iud.l.vlt.
C.de erro.aduo.l.vlt.
Confestim,id est,ante litem contestatam.
C.quando di.leg.co.re.l.cum fine.
Confestim,id est,quanto citius poterit.
ff.ad l.Iul.de adult.l.2.§.confestim.
Idem vel eadem,sed non per omnia idem.
ff.de pig.act.l.si seruus.
ff.ad Vell.l.idem.
Nota,indicium poni pro accusatione.
ff.de dol.l.l.1.respons.
Aliter pro discretione. vt Instit. quibus non est per miss.facere.test.§.præterea.
Venditor,id est,emptor.
Reputatis,id est,compensatis.
ff.de mino.25.annis.l.minor.§.prædia.
In Decret.d.19.si Romanorum.
ff.de minor.25.annis.l.imperator.
Verbum,cum moriar,vitæ tempus comprehendit.
ff.de mand.test.l.qui duos.§.hæc conditio.
Licentiam,pro necesse.
ff.de leg.2.l.peculium.
Oritur,id est,ortus est.
C.de episc.& cler.l.nulli.
ff.de neg.gest.l.3.§.hæc verba.
Verbum infinitum,pro non finito ponitur.
ff.de arb.l.sed cum dies. vt sequentia declarant.
Nota,cum dicimus actionem denegari, est intelligendum ipso iure.
ff.de arb.l si cum dies.§.si quis.
ff.de iud.l.si prætor.in fin.
ff.de iur.iur.l.nam.§.sed.
Accusatio,id est,actio.
In Aut.de episc.& cler.§.si quis pe.
ff.de sepul.viol.l.3.§.vlt.
Indefinita non æquipollet vniuersali.
Quia non omnis indefinita est vniuersalis, & diuersa sunt intra vniuersalis indefinitæ.
In Instit.maud.§.tua gratia.in fin.
Indefinita æquipollet vniuersali.
ff.de inter.act.l.si fine.§.qui iuter no.
ff.de leg.3.l.si plures.l.iusta.
ff.de tut.l.qui hab.§.vlt.
ff.de ser.vrb.præd.l.si seruitus.
Indefinita æquipollet vniuers. & econtrà.] Regulare est in legibus,licet aliud dicatur in dialectica,quòd indefinita æquipollet vniuersali,vt ff. de seru. vrba. præd.l.si seruitus.in prin.& de lib.& posth.l. placet. & de leg.præ.l.1.§.generaliter.Et huic accedit illud generale,quod lex non distinguit,nec nos distinguere debemus,& illud generaliter spectandum. Non obstat quod legitur in Inst.mādati.§.tua gra-

tia:quia & ibi non loquitur de indefinita & vniuersali, sed de indefinita & particulari: vt cum dixi quod Titio.

Credas, nisi mandaui simpliciter vt credas. Singularis æquipollet vniuersali, & econtrà: ergo gratia exempli dicitur.

C.si cert.pet.l.incendium.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.quod vulgò.

Verbum plurale diuisim acceptum, geminat significationem singularis.

ff.de condi.& dem.l.falsa.§.vlt.
ff.de leg.2.l.qui concubinam.

CONTRA.

C.de impub. & aliis substit.l.quamuis.& l.cum quidam.& l.generaliter.

Verbum plurale diuisim, &c.] Regulare est, quod in hac Rubrica continetur, sed fallit quandoque propter inæqualitatem quæ emergit, vel iniuriam inæqualitatis. ff.de vulg.& pupil.subst.l.nam hoc.§.sed si aliter, quæ multum est affectanda. vt C.de fruct.& lib.ex.l.vlt.

Qui verbum multiplicat, & mutat substantiam obligationis.

ff.de vsur.l.si stipulatus.

CONTRA.

ff.de aur.& arg.leg.l.pediculis.§.Labeo.
ff.pro socio.l.sed si adimatur.

Qui verbum, &c.] Solut. Ex multiplicatione verborum, mutatur rei effectus, cum quid remãsit, quod non in primis verbis est comprehẽsum, pertinet tamen ad rem de qua agitur, vt ff.de vsur.l. si stipulatus. Vbi autem nihil reliquum remansit, quod recipi possit ad rem de qua agitur, quis dicitur aliquid operari, multiplicatiouẽ aliud operari. vt ff.de suppel.leg.l.pediculis.§.Labeo.

Dicitur quid irritari, non iure, sed facto attentato: sed & reuocari & reddi.

C.de sacrosan.eccl.l.iubemus.
C.fam.hercis.l.certo.
C.de prædiis vel al.re.mi.l.etsi.
C.de inge.ma.l.cum cogant.

Argumentum ex verbis vel consignificatione.

ff.de feriis.l.diuus.
ff.de orig.iuris.l.necessarium.
In Decret.dis.19.ita dominus.
C.de lib.caus.l.cum post eum.
C.de tab.exhib.l.1.§.vlt.

Nomine vsus vel vsusfru.proprietas continetur.

ff.de vsufr.& t.quæ vsu.cons.l.vlt.
ff.de aur.& arg.leg.l.species.
ff.de ser.rust.præd.l.qui duo.

Verba impropria significatione* accipi, cum res salua esse potest quæ geritur. *al.cadunt.

C.de testamentis l.non codicillum.

Verba impropria significatione cadunt, cum res salua esse non potest quæ geritur.

C.an seruus pro suo facto.l.vlt.
Infrà sensum non verba spectari.
Infrà de hæredib.Rubrica, hæredis appellatione.
C.de incest.& inutil.nupt.l.hæc constitutio.
C.de pact.l.pacto suo.
C.de hæred.instit.l.1.
C.de lib.præt.l.si quis.in fin.
ff.de cond.instit.l.4.
ff.de vsu & habit.l.diuus.

ff.ad Trebel.l.ex facto.
ff.de verb.obl.l.stipulatio ista.§.is.
ff.fa.herc.l.& puto.§.1. cũ ratione ibi posita.
ff.si quis caut.l.sicut.§.qui iniuriam.
ff.de hæred.instit.l.si pater.
In Instit.de inutil.stip.§.quotiens.

Id intelligitur omissum esse, quod verbo non exprimitur.

C.de caduc.tol.§.vbi autem.
ff.de lib.& posth.l.commodis.
ff.de verb.obl.l.quicquid.
ff.solu.mat.l.sicut dotem.& l.si verò quæ.
In Decret.c.2.q.5.consuluisti.
ff.ad Ter.l.1.§.si plura.
ff.de except.rei iud.l.si pater.§.si quis.
ff.si quis à parent.ma.l.pater.
ff.de euict.l.qui liberta.
ff.de pub.act.l.de precio.

Omissum non intelligitur esse, licet verbo non sit expressum.

Infrà prox.t.si lex non distin.
Suprà quod nõ est factũ, habetur pro facto.
C.de procur.l.vlt.
ff.de postul.l.1.
ff.de lib.& posth.l.commodis.
ff.de lib.leg.l.si quis.in fin.
ff.solut.mat.l.si quis sic.
ff.de reb.dub.l.qui duos.

Id intelligitur omissum esse, quod verbo non exprimitur, si aliquid verbo non exprimatur, in mente tamen agatur: siquidem agatur in mente ab vtroque contrahentium, vel ab alio qui beneficium indulget, testatore puta, pro expresso habendum est. vt ff.si cert.pet.l.cum quid.& C.de procu.l.vlt.ff.de rei iud.l.Neratius.& ff.de leg.3 l.libertorum.§.quod causa.& l.Cassius.& de hære.vel act.vend.l.2.§.1.& 2. Si verò ab vna parte tãtum, est contrà. Imò fit interpretatio contra eum cuius causa id erat dicẽdum, quia legem potuit apertius dicere, vt ff.de ver.obl.l.quicquid.

Verba spectari, non qualitatem.

C.de instit.& subst.l.si ma.
Infrà de suis reb.Rubr.quid à quo.
C.de cad.tol.§.si erat.
ff.de no.op.nunc.l.1.§.prætor.
ff.de vi & vi arm.l.1.§.pen.
ff.de redhib.l.1.§.com.
ff.de iud.act.l.de ætate.§.nihil.
C.si man.ita fue.alie.l.ea.
C.quibus vt indig.l.sororem.
ff.de verb.obl.l.cum seruus.
ff.de vsufr.l.legatum.
ff.si cert.pet.l.si certum.

Verba spectari, &c.] istam Rubricam falsam reputo, quia ll.sub ea positæ nihil pertinent ad eam, ad hoc tamen videtur induci generale, non respici qualitatem facti, vel à quo factum, sed an sit factum, hoc enim quædam leges videntur probare, quædam nihil ad rem facere: vel trahuntur ad aliud generale, nihil interest quid fiat, vel eius simile.

Sensum, non verba spectari.

ff.quod cum eo qui mal.pos.l.si filius.§.filio.
ff.ad Turp.l.1.§.ad accusatum.
ff.ad l.Falcid.l.si quis legis.
C.de fideicommis.l.cum iure.
ff.quod quisque iur.l.1.§.hoc autem.
C.de inst.& subst.l.si mater.

ff.de

ff. de lib. leg. l. 3. §. debito.
ff. ad Treb. l. vbi purè §. 1.
In Decret. 22. q. 5. is an. & q. 2. humanæ.
C. de lib. præ. l. 1. & 3.
C. quæ res pig. vel hyp. l. vlt.
C. communia de leg. l. 2.
ff. de iur. dot. l. promi. in prin.
ff. de contrah. empt. l. si Celsus. §. si fundum.
ff. de leg. 3. l. 11. §. hæc verba.

Sensum non verba, &c.] Sensus quidem est spectandus, nihilominus & verba, an ei de quo sensum est, an aliquo modo possuut accommodari vel aptari, an omnino fuit extranei. In primo casu loquitur ista Rubrica. In secũdo verò valet id de quo sensus est, quòd id non expressum, & quia de eo sensus nõ est, vt ff. de le. 2. l. 3. & de rebus dub. l. in ambiguo. & de supell. leg. l. Labeo.

Pluralis sermo separatim accipi.
ff. de cond. & demon. l. falsa. §. vlt.
ff. de cond. iur. l. 2.
ff. si quis caut. l. si seruus.
ff. de an. leg. l. scio.
C. de coud. insect. l. 1.

Contra.

C. de impub. & aliis sub. l. 2. & l. quamuis. & l. cum quidam.

Pluralis sermo, &c.] Hæc Rubrica superflua est. Iudex, id est, vir vrbanus vel bonus.
ff. de verb. obl. l. continuus. §. 2.

Verba cum effectu sunt accipienda.
ff. quod quisque iur. l. 1. §. vlt.
ff. de in ius voc. l. quamuis.
ff. ne quis eum qui in ius voc. l. si per. §. 2.
ff. de inoff. test. l. Pap. §. Mæui.
ff. de rei vend. l. is qui se obtulit.
ff. de leg. præstan. l. contractus qui. §. vlt.
ff. de hær. vel act. vend. l. 2. §. venditor.
ff. de ser. expor. l. venditio.
ff. rem rat. hab. l. amplius.
ff. de dolo. l. rem quam.
ff. quibus mod. pig. vel hyp. l. si cum.

Verba cum effectu non accipi.
C. si minor se malo. dix. l. vlt.
C. de his qui ad Eccl. confug. l. præsenti.
C. ad l. Iul. maiest. l. quisquis.
C. de inof. test. l. restitutio. & l. testamento.
ff. de extr. ord. crim. l. 1.
ff. de rescind. vend. l. si eius.

Verba cum effectu, &c.] Fallit autem in quibusdam criminibus, quæ adeò horrida sunt, vt tantum puniatur tentatio, in quãtum puniretur perpetratio: vt in contraria Rubrica continetur. sic autẽ exponenda est Rubrica, Verba, id est, ea quæ significantur per verba, sunt accipiẽda cũ effectu, id est efficaciter oportet ea esse omissa.

Si voluerit vti, id est, si fuerit vsus.
ff. si cert. pet. l. quòd si ab.
ff. rem rat. hab. l. amplius.

Verba generaliter dicta restringi.
ff. de arbit. l. licet. l. si cum dies. §. plenè.
ff. quibus ex caus. maio. l. ab hostibus. §. sed quod.
In Instit. de tutel. in fin. tit.
Suprà proxima Rubric. verba cum effectu.
Infrà de generaliter dictis. Ru. in sermone.
ff. de coud. indeb. l. vlt. §. idemque.
ff. ad l. Aquil. l. scientiam. §. qui eum.
ff. de eo per quem fact. est. l. 1. §. seruus.
ff. de pact. l. emptor. in fin. & l. tres fratres.
ff. de transf. l. quia in cu. §. vlt. & l. cum Aquil.
ff. de in ius voc. l. quamuis.

Verba generaliter, &c.] Verba in pactis vel vltimis voluntatibus apposita, licet indefinitè vel generaliter proferãtur, restringi ex eo quod senserũt cõtrahentes, vel sensit testator. vt ff. de pact. l. tres fratres. & C. de transf. l. age cum. & ff. de aur. & arg. leg. l. quintus. §. an. & de leg. 3. l. si cui lana. §. lana. Item verbis legis. vt ff. de reg. iur. l. diffinitio. & l. 1. Si autem certum sit quod lex senserit, de eo super quo quæritur, an sit vel nõ sit, tenendum est. vt ff. qui & à quibus maio. non li. l. prospexit. & sequenti Rubrica cõtinetur: nisi æquitate alicuius legis scriptæ, vel qui in iure possit inuestigare, vt C. de iud. l. placuit. nec est ex cuiusque ingenio vel bursa diuinandum: quia inter ius & æquitatẽ, &c. vt C. de leg. l. 1.

Verba legis omnino seruari, licet duritiam contineant.
ff. qui & à quibus. l. prospexit.
Infrà colum. 1. generali.
ff. ad Treb. l. Marcellus. §. pen.
ff. de aleator. l. 1. §. 3.
ff. de publ. act. l. de precio.
In Decret. dis. 19. si Romanorum.
ff. de re iud. l. admod. §. sic.
ff. de neg. gest. l. 3.

Verba legis, &c.] Hæc Rubrica suprà proximè exposita est. Azo, rub. 17.

¶ Verbum. Verborum positio, & effectus.
Verborum duplicatio non prodest.
ff. de aur. & arg. leg. l. pediculis. §. Labeo.
C. de sent. & interloc. l. vlt.
ff. de pact. dot. l. cùm pater.
C. de agric. & cens. l. definimus.
ff. de ver. obl. l. eum qui in prin. Iulian.
ff. pro soc. l. sed etsi ad.
ff. de pact. l. talem. §. penult.
ff. de reg. iur. l. non solent.

Contra.

ff. de aur. & arg. leg. l. si quis ita.
ff. de vsuris. l. si stipulatus.
ff. de leg. 1. l. ea tamen.
ff. de ver. obl. l. in conue. §. vlt. l. liber homo.
ff. de verb. sign. l. hæc verba.
ff. de hæred. inst. l. interdum.

Verborum, &c.] Vt in ista Rub. dicitur: Verborum duplicatio non prodest. Verborum, dico, idẽ significantium, si verò plus significat vnum verbum quàm aliud, prodest. Et ita soluitur, quod dicitur in cõtraria Rubrica, ff. de vsuris. l. si stipulatus. plus est enim stipulari rem dari, quàm stipulari vacuã tradi possessionem: vtpote, cum prima stipulatio translationem dominij inducat, secunda nequaquam, vt ff. de verb. obl. l. in conuentionibus. §. vlt. Item non obstat, quod dicitur ff. de auro & ar. leg. l. si quis ita. quia ibi disiunctiua coniunctio Seu, ponitur pro Et. & apertius ponitur, ff. de leg. 3. l. ea tamen. & de hæred. iustit. l. interdum. in princ.

Verbum futuri temporis, trahitur ad præterita.
ff. de codicil. l. Glociana.
ff. de verb. sign. l. verbum erit.

Verbum vt generaliter intelligatur, & ad omnia porrigatur.
C. quæ res pign. obl. l. vlt.

ff.de verb.sign.l.hæredes.& l.sciendum.
ff.de his quib.vt indig.l.pen.& vlt.
In Decr.dist.19.c.si Romanorum.
C.de leg.l.fin.omnibus.
ff.de seruit.rust.præd.l.si seruitus.
ff.de alim.leg.l.1.& 3.
ff.de leg.1.l.si cui.
ff.qui satisd.cog.l.2.& 3.
ff.de leg.præst.cont.l.1.
ff.de iure immunit.l.immun.

Verbum generale non id amplectitur, de quo non est cogitatum.

C.de transl.l.si de certa.
ff.de transl.l.qui con.§.1.& l.vlt.
ff.de contrah.emp.l.Rutilia.
ff.de supell.leg.l.Labeo.

Vt verbum generaliter,&c.] Verbum generaliter prolatum, ad omnia est referendum: vt in hac Rub. præterquam ad ea, de quibus non est cogitatum à partibus, vel de quibus non est verisimile, eos cogitasse, vt in 2.& 3.Rub.

Omne, sed non per omnia esse.

ff.de reb.aut.iud.l.creditor.
ff.de pign.act.l.sicut.§.vlt.

Hoc faciunt verba præcedentia vel sequentia, quæ ea restringunt: vt suprà, de verbo.sign. Rub. adiuncta.
Vel voluntatis interpretatio.

C.de instit.& subst.l.generaliter.

Verbum generale non ad omnia porrigitur.

C.ad Velleia.l.iubemus.
C.de bon.lib.l.vlt.
C.quæ res pig.oblig.l.alumnæ.
ff.de pact.l.emptor.§.Lucius.& l.tale.
ff.de transac.l.cum Aquil.l.cùm hi.
ff.qui satisd.cog.l.2.& 3.
ff.de procur.l.mandato.
ff.de pecul.l.quippe.
ff.mand.l.creditor.§.vlt.
ff.de contrah.emp.l.non manu.
ff.de pignor.l.obliga.
ff.de priuil.cred.l.bonis.
ff.quæ res pig.ob.pos.l.1.§.1.
ff.de leg.1.l.in vxorem.§.2.3.& 5.
ff.de supell.leg.l.cùm quidam leg.§.vlt.
ff.de instrum.leg.l.cum de plano.
ff.ad municip.l.Lucius.§.vlt.
ff.de donat.l.filiusfam.
ff.de bon.auth.iud.pos.l.cùm.§.1.
ff.de verb.obli.l.quæsitum.& l.stipulatio.
ff.de cond.indeb.l.qui certo.
ff.de pact.dotal.l.si conuenerit.

Generaliter dicta per subsequentia restringi, vel prima per subsequentia determinari.

ff.de feriis.l.1.in princ.
ff.de calum.l.hæc actio.
ff.de acquir.pos.l.si is qui.

Generalia verba continere personam loquentis.

ff.de pignor.l.Paulus.§.vlt.
ff.de ædil.edic.l.quòd si nolit.§.si verò.
ff.de transl.l.non est ferendum.
ff.de cond.& demonst.l.qui habet.§.placuit.
In Decr.12.q.1.c.2.in prin.

Generalia singulorum colliguntur,& non singula generum.

ff.de fideius.l.1.
ff.de pecul.l.quam Tuberonis.§.in peculio.

Generali verbo sequẽtia etiam comprehendi.

ff.de pignor.l.Paulus.in fin.
ff.de contrah.empt.l.cum seruo.§.1.
ff.de ædil.edic.l.quòd si nolit.§.1.
ff.de transac.l.non est ferendum.
In Decr.12.q.1.c.2.in princ.

CONTRA.

C.vnde liberi.l.2.
C.de solut.l.inquisitio.
C.de repud.hæred.l.vlt.
ff.de minor.l.in causæ.
ff.ad Trebel.l.cogi.§.vlt.
C.quom.& quan.l.qui semel.
ff.de procur.l.non solùm.§.quæritur.
In Decr.dist.56.cœtto.
In Decr.dis.36.c.3.
In Decre.dist.77.c.qui con.

Verbo generali,&c.] Hæc Rub. malè videtur esse posita, secundum intellectum subiectarum legũ: imò ita debuit poni: In generali sermone cõtinetur persona loquentis, vt ff.de pig.l.Paulus.§.vlt. Sed illud est ideo: quia dominus ipse videtur id dixisse, cum seruus eius voluntatẽ fecit. Ita ergo continetur seruus loquens, vt cõtineretur ipso domino loquẽte. Aliàs autem non continetur: vt in contraria Rubr.

Simpliciter dicta, simpliciter intelligi.

ff.de alienat.iud.l.1.§.peu.
ff.ad Treb.l.Marcellus.§.quidam.
In Decr.31.q.1.Deus.
ff.de serult.l.si cui.

Simpliciter dicta,&c.] Hæc est nota.

Sermo pluralis sine coniunctiuè positus, pro singulari vel disiuncto accipitur.

C.de cond.insert.l.1.
ff.de cõd.& de.l.falsa.in fi.& l.tales.§.de illa.
ff.de cond.instr.l.2.
ff.de leg.3.l.qui concub.§.si Stichus.
ff.de manu.test.l.si ita fuerit.
ff.si quis caut.l.si seruus iudicio.
ff.de annuis leg.l.Seio annua.in prin.

CONTRA.

C.de natural.liberis.
C.de inst.& al.sub.l.2.quiuis cũ quidam.

Sermo pluralis,&c.) Hæc Rub. suprà est in illa: Verbum plurale,&c.

Sub singulari plurale intelligitur.

C.de nat.lib.Auth.item si quis.
C.de fideicom.libert.l.penul.
ff.de test.tut.l.si quis ita.§.1.
ff.de leg.3.l.cum quidam ita.
ff.si quis cautionibus.l.si seruus.§.1.

Sub singulari,&c.) Hæc est nota & omnes sequentes, vsque ad illam, Præiudicant,&c.

Sub plurali & singulare.

ff.de neg.gest.l.ait prætor.§.2.sed &.
ff.de cond.& dem.l.pater.§.1.l.fal.§.vlt.
ff.de cond.insert.l.1.
C.ad Treb.l.iubemus.
ff.de verb.sign.l.non est sine li.
ff.vi bon.rap.l.2.§.qui ait.
In Instit.vi bon.rapt.in prin.
ff.de donat.l.filiusfam.
ff.de verb.obl.l.quæsitum.& l.stipulatio.
ff.de cond.& demon.l.qui certum.
ff.de pact.dotal.l.si conuenerit.

Verbum abnegatiuum semper aliquid ponere.

ff.de

ff.de procur.l.non solùm.§.quæritur.
ff.de minor.l.in causæ.
C.quom.& quand.iud. Auth.qui semel.
C.de iure delib.l.sancimus.§.similique.
ff.de excusat.l.si repro.
Nomine quantitatis,species continetur.
ff.de leg.3.quisquis.
Nomen familiæ, diuersas habet acceptiones.
ff.de vsu.& hab.l.2.
ff.de verb.sign.l.prouincia.§.1.& l.vlt.
Dominus & seruus in respectu non dicuntur.
C.commu.de manum.l.1.
C.de liber.caus.l.caus.l.si vsufr.
Post annos,id est,biennium.
ff.de man.test.l.libertas.
ff.de verb.signif.l.inter illum.
ff.quod cum eo.l.sed si ex.§.so.
Longum tempus,id est,triginta annorum.
C.de præscr.30. an.l.si cùm.
In perpetuum,id est,dum viuit.
ff.pro socio.l.1.nulli.
Perpetuum,id est,triginta annorum:sicut dicitur de actionibus,in perpetuum,id est, semper verum.
ff.de neg.gest.l.Nesennius.
Mox,id est,duorum mensium.
ff.de re iudic.l.si debito.
Difficile pro non ponitur.
ff.de pet.hær.l.sed si lege.§.si quis rem.
ff.de pign.act.l.1.
ff.de seruis export.l.si seruus.
Verbis permissionis prohibet.
ff.de edend.l.si quis §.prætor.
Verbis negationis non permittit.
ff.de man.test.l.Titia.§.si Titius.
Facere,id est,reddere.
ff.de verb.sign.l.faciendi.
Et proficere.
ff.de vsuf.l.9.
Remanere,id est,restituere.
C.de donat.ante nupt.l.si autem.
Nocet, id est,nocere potest.
ff.de statu lib.l.Labeo.§.contra Stichum.
Videtur,id est,videri potest.
ff.quand.dies lega.ced.l.si Titio.
Cum,pro si:& econuersò.
ff.de verb.oblig.l.quicunque.
ff.si mul.vent.nom.l.1.§.2.
Cum dicitur actio denegari intelligas ipso iure.
ff.de procur.l.in causæ.§.vlt.
Cum dicitur,tollitur:per exceptionem intelligas.
ff.de procu.l.in causæ.§.vlt.
In,pro cum.
ff.de admin.tut.l.à tuto.§.hæres.
ff.de aqua plu.arc.l.1.§.in summa.
In,pro non.
ff.solut.mat.l.si filio.
Cum,pro &.
ff.de rescin.vend.l.3.
ff.de vsufr.leg.l.illi.§.cum illo.
ff.de vsufr.ac.l.si quis.
Contrà.ff.de mort.infer.l.negat.
Contrà,ff.de pos.l.1.§.qui depositis.
Contrà,ff.de instr.leg.l.si cui.

Si,pro non.
ff.de leg.1.l.legat.generali.
Si,pro quamuis.
ff.quæ in fraud.cred.l.ait prætor.§.vlt.
Si,pro quia.
ff.de in litem iur.l.videamus.
Non,pro quam.
ff.de acquir.poss.l.clàm.§.vlt.
Quoniam,pro nunquam.
ff.de pollic.l.in priuat.
Omne si non per omnia omne.
In Inst.de donat.§.1.
ff.de instr.leg.l.quæsitum.
ff.de reb.aut.iud.pos.l.credi.
Aureum,pro solido.
In Inst.de pœna tem.litig.§.vlt.
C.de Episc.& cler.l.omnes.
C.de sportul.l.2.
In Inst.de oblig.quæ ex quasi del.§.cum.
ff.de his qui deiec.l.si verò.§.prætor.
ff.de in ius voc.l.pen.
Siliqua est octaua pars solidi.
In Auth.nullus credens agitur.
Alij dicunt,quòd est 12.pars solidi.
ff.de annu.leg.l.liberto.§.filium.
Libram,pro pondere.
ff.de auro & arg.leg.l.Quintus.in fin.
Quid sit calendarium.
ff.de leg.3.l.qui filium.
Per noticiam vnius immediatorum,bene haberi noticiam alterius:& ad destructionem vnius,sequitur destructio alterius.
In Instit.de his qui sunt sui vel al.iur.
In Instit.de tutel.
In Instit.de oblig.quæ ex quas.§.manifestè.
ff.de testib.l.ex eo.
ff.de iudic.l.cùm prætor.
ff.de probat.l.vis eius.
ff.pro empt.l.1.§.1.
ff.de verb.sign.l.hæc verba,ille aut ille.
ff.de accus.l.qui accus.
ff.de diuor.l.4.vxores.& l.vlt.
Præiudicant posteriora prioribus.
ff.de pact.l.si vnus. §.pactum.
ff.de iureiur.l.duo.§.vlt.
ff.de procur.l.si procurator.§.vlt.
ff.de leg.1.l.si mihi.§.vlt.
ff.de verb.sign.l.cum fundum.
ff.de rei vend.l.si qua.
ff.de iure codicil.l.diui.§.licet.
Vltima non derogant primis.
ff.de leg.1.l.si ita.l.si cui seruus.
ff.famil.hercisc.l.cautio ex parte.§.vlt.
ff.de leg.3.l.legatorum.& l.si quis.
ff.de vulgar.sub.l.cohæredi qui po.
ff.de alim.leg.l.Gaio, Seio.l.3.§.vlt.& 4
ff.de pactis.l.profiteor.§.pater.
C.de testam.l.etsi à patre.
ff.depos.l.1.§.idem.
ff.de procur.l.licet.§.ea.

ADIECTIO.

Vbi solo consensu potest discedi, præiudicat prioribus,nec obuiat lex:& quia ibi simul dati vidétur, cum simul & eodem tempore incipiant valere: vt in illa eadē l.innuitur, ff.de codicill.l.ab intestato.
Præiudicant posteriora, &c.] Ar.contr.in vltimis voluntatibus posteriora derogant prioribus: nisi

priora interponãtur, vt derogetur posterioribus, vt ff.de leg.3.l.si quis.in prin.& de iure codic.l.diui, & de adim.legat.l.3.§.vlt.& l.4. & de don.inter vir. & vx.l.cùm hic.§.4. At in contractibus præiudicãt prima vltimis, si per ea ius in re constituatur: vt hypothecę publicę. vt C.qui potio.sunt in pign.l.si fundum, & de rei vend.l.quotiens. Leges autem pleræ quæ in cõtraria Rub.positæ, nihil faciunt ad rhombum, vel falsò scriptæ sunt. Si verò per ea ius in re non constituitur, sed talis est pactio, vt solo consensu induceat actionem: est idem, quod in vltima volũtate, vt ff.de procur.l.si quis cũ pro.§. vlti.& de rescind.vend.l.si quan.& de contrah.empt.l.pacta.

ADIECTIO.

Imò distinguendum est, an sit tale factum, quod pendeat tãtum ex voluntate eius qui primò voluit, & tunc posteriora prioribus derogant. an ex sua & aliena: & tunc nõ derogãt. vt C.de act.& ob.l.sicut.

Affectionem spectari, & indefinitum æquipollere vniuersali.

In Decret.1.q.2.si alia.in fin.
ff.de annu.leg.l.vlt.§.vxori.
ff.pro socio.l.Cornel.
ff.de alie.iur.l.1.§ quòd autem.
ff.de hæred.vel act.vend.l.vlt.
ff.de testam.tut.l.si quis ita.§.1.& vlt.
In Inst.qui dare tut.poss.
In Inst.de excus.§.penult.

Affectionem spectari, &c.) Hæc est nota.

Posteriores leges ad propria trahi.

C.de lit.cont.Auth.offeratur.
ff.qui satisd.cog.l.sciendum.
ff.de min.25.ann.l.auxilium.
ff.ad leg.Iul.de adult.l.is cuius.
C.de secund.nupt.Auth.ex testamento.
C.ad Tertul.l.defuncto.

Alotera est omnium mater.

Si consenseris, vt in eum, Indignati sunt Apostoli, cũ vnus est indignatus.

ff.de pet.hær.l.diuus.§. diuus, vbi quorum.

Hysteron proteron, id est, ordo conuersus.

ff.de pet.hær.l.si possessor.§.redac.
In Inst.de rer.diuis.§ littorum.

Endiadis, est cum vnum nomen substãtiuum vertitur in accidentale.

Vt l.ae.po.l.violentia.
In Inst.de tut.primo respons.

Cacophonia, id est, mala sonoritas: vt cum plures dictiones immediatè ab eadem syllaba incipiunt.

Vt in Euang. Qui seminat seminare semen suum.

ff.de iniur.l.sed si vend.§.procura.pater.

Anthypophora, id est, responsio tacitæ obiectionis.

Vt in Instit.in princ.

Antinomia, id est, contrarietas.

C.de vet.iur.enucleand.

Pleonasmus, id est, dictio superabundans.

Vt sic: Ore locuta est, &: Vidit oculis.

ff.de flum.l.6.flum.
ff.de acquir.re.dom.l.acquit.

Synecdoche, vbi pars pro toto ponitur.

Emphaticè, id est, expressiuè.

Vt, Dauus est ipsum scelus.

Aposiopesis, id est, literæ defectio.

Metonymia, id est, continens pro contento.

Zeugma, quãdo plures clausulæ sub vno verbo comprehenduntur: & est à superiori, à medio, & ab inferiori. Azo, ru.94.

¶VERBORVM propriæ significationi statur, nec ab ea recedendum est, imò à iudice illa spectanda est, vt not. Azo.in summa. C.ne fideiuss. dot.dentur.& Alb.de Ro.in l.j.si cert.petatur.

Primò fallit, quando lex verba aliter interpretatur. vt not.in l.si paterfa.ff.de hæ.insti. & no.Bal.in l.volũtarius.C.de fideicom.& in l. quamuis.ff.de vsufru.

Secundò fallit, quãdo ratio verborum vel ipsa mens aliter vellet: quia standum est sensui potiùs, quàm ipsis verbis.not.Archi.in c.propter tua.de rescrip. in vj.vbi dicit quòd non est recedendum à significatione vocabuli, nisi constet concedentem aliter intellexisse.de hoc est tex.in l.non aliter.de leg.iij. & no.Io.And.in c.episcopus.de rebus eccl.nõ alie.

Tertiò fallit ratione adiuncti: quia tunc receditur à verbis & eorum propria significatione l. seruus.§. quinque.ff.de leg j.

Quartò fallit, quando verba in proprio significatu nihil possunt operari: quia tunc trahuntur ad proprium intellectum, secundum Ang.in l.si cu antea. per illum tex.de do.ante nup.C. & probatur in l.si cum angusti.ff.de ser.& in l.Proculus.ff.de vsufr.

Quintò fallit quia causa honestatis seruãdæ à significato proprio debemus recedere, vt not.Ange.in l. quinque.§.parentes.ff.de in ius voc.

Sextò fallit, quando ex natura cõtractus, vel subiectę materiæ à significatu proprio vocabuli receditur: vt in l.insulam.de præscriptis verbis, & in l.si stipulatur.in princ.& ibi not. ff.de vsur.& in l.si vno.in princip.ff.loca.& ibi etiam not. Alberic.in l.j.ff.de bo.pos.

Septimò fallit, quando verisimile est loquẽtem aliter intellexisse, quę verisimilitudo ex multis cognoscitur.vt in l.j.seruus plurium.§.fin.de leg.j.& Dyn.in c.inspicimus.de reg.iur.in vj. & hoc not.Bart.in l. non aliter.de lega.iij.

Octauò fallit propter consuetudinem vsus loquendi. vt l.librorum.§.quod tamen Cassius. de lega.iij.& ibi not.Bar.& per Bar.plenè in l.Labeo.de suppel. leg.& in l.cum virum.C.de fideicommiss.& est casus in l.si quis vitium.in §.fin. cum l.se.ff.de vi.tri.& oleo le.nam in expositione vocabulorum attendendus est vsus loquendi & consuetudo.l.anniculus.la j.ff.de verb.signific.in princip.& not.Bald.de capi.Corradi.in vsib.feu.

Nonò fallit propter naturam depositi, & maximè vt sententia valeat: vt est glos.singu.in l.non puto. §.j. ff.fam.erc.secundum Bald. in d.l. cum virum: nam verba sententiæ debent intelligi sanè, ita quod sententia adaptetur negocio, & negotium sententiæ, vt sententia valeat & non pereat: vt not.Bal.in cap. cum super.de re iudic.& not. in d.l. & non puto.§. j.igitur, &c.

Decimò fallit propter rationem, quia verba sunt intelligenda secundum rationem: cùm ratio verbi repugnat: quia ratio legis est anima legis.l. cum mulier.ff.soluto matrimonio, & in l. cum talis.§. falsam.ff.de cond.& demonst.& per Dyn.in c.fi.de re iudi.in vj.& per Bal.in l.non dubium. C.de legi.

Vndecimò fallit, quando ex verbis sequeretur aliqua absurditas, per l.nam absurdum.ff.de lega.& per l. ita vulneratus.ver.quod si quis absurdè.ff.ad l.Aq. & per l.j.§.nunc quæritur. in verbo, absurdum.& ibi gl.ff.de publi.& per not.in l. diuortium.in prin. ff.so.mat.& per c.cum satis absurdum sit.de offic. dele.

dele.& de offi.vicarij.in cap.clcticos.& etiam not. Alb.dc Ro.in l.j.ff.de bo.puf.allegat ipfe notata in l.j.§.qui in perpetuum.ff. fi ager vectig.& in l.minor.§ fi feruus.ff.de euictionibus.

Duodecimò fallit, quando abfurdus verborum intellectus continet iniquitatē: quia tunc recedimus à verbis,& intelligimus fecundum proprium fignificatum: vt probatur in l.fcire oportet. §.& fi maximè.ff.de excu.tut.fecun.Bal.in d.l.non dubium.

Tertiodecimò fallit, quando res effer mali exempli: quia tunc non ftaretur verbis, fed recederetur à propriis fignificationibus.ar.l.aut facta.§.fin.ff.de pœnis.& in l.fi quis aliquid. §.qui ad omnes eod. tit.& in l.exem.C.de proba.

Quartodecimò fallit, quādo fubeffet publica vtilitas quæ hoc fuaderet: quia tūc poteft à verbis recedi: fed quando eft fola priuata, tunc ftatur verbis.leg. profpexit.ff.qui,& à qui.& not.in l.fcire oportet.§.& fi maximè.ff.de excu.tu.facit l.j.in fin.C.de cad. tol.& authen.res quæ. C. communia de leg.& in l. vtilitas.C.de primipilo.libro xij.& facit cap. licet. ante fi.de regularibus.

Fallit xv. quando verbis & eorum proprię fignificationi non inuenitur finis vel principium, vt eft tex.no. in l.naturaliter.ff.de vi.tri.& oleo le.facit l.eum qui hæres.in prin.ff.de verb.oblig.

Sextodecimò fallit, quando fequitur impoffibile, fi ftaretur verbis,& propriæ fignificationi: vt probatur in l.j.§.fi infulam.ibi, quia impoffibile eft.ff.de fump.l.impoffibilium.de reg.iur.

Decimofeptimò fallit, quando fequitur perplexitas. l.fi Titius.ff.de verb.obl.

Decimooctauò fallit ratione conditionis perfonarum: nam fi conditio perfonarum non exigit intellectum proprium ftamus improprio.l.filiusfam.ff. de do.& not.Alber.de Rof.in l.j. ff.de bon.poffeff. & per hoc eft optimus text.in l. plenum.§. equitij. ff.de vfu,& habitatio. B.Soc.re.536.

¶ VERBA. Recedere à propria fignificatione verborum legis, vel ftatuti, non eft licitum. textus eft in l.j.§.is qui nauem.ff.de exercito.probat tex.in l.nō aliter.ff.de legat.iij.ponit Barto.in l. non dubium. C.de legib.

Limita iftam regulam feptem modis, vt per Iaf.in d. l.non dubium.quas in fumma tranfcribere libuit.

Primò, nifi mens legis, vel ftatuti aliud fuadet: & hæc limitatio eft Bart l.non dubium.

Secundò, quādo ftatutum eft fauorabile, quia extenditur ad cafum, qui largè, & impropriè continetur: quam examinat Iaf.ibi.

Tertiò, vbicunque tractatur de fauore publico: puta vt delicta puniantur, quia tunc ftatutum trahitur ad cafum improprium.

Quartò propter qualitatem perfonæ ad quam verba referuntur: quia tunc recedimus à proprietate vocabuli,& intelligimus etiā in cafu impropriiffimo;

Quintò, caufa honeftatis feruandæ.

Sextò fallit, quia ratio iuncta facit recedere à proprio fignificatu verborum antecedentium.

Septimò, quia quādoque trahuntur verba ad improprium fignificatum, vt aliquid operentur. B.Dias.re.536.

¶ VERBIS enunciatiuis etiam notatij ftatur, vbi agitur de modico præiudicio. glof. & Innoc .cap. olim.de cenfibus. Abb.confi.64.volu.2.Crau.confi.182.numero 15.Afinius in praxi iudic.§.7.fall.59. nu.14 quia in minimis admittitur etiam probatio ficta. Med.reg.5.

¶ VERBIS generalibus non fufficit aliquid exprimi, quādo pro forma lex, feu ftatutum aliquid expreffum quærit.glo.c.vt circa.de elect.6.glo.Cle.1. ver.tacta.de hæret.Fel.c.ad aures.colu.2.de refcr. Socin.Sen.confi.24.num.18.Tiraq.in tract.de leg. conn.verf.expers.nu.98.Marfi.conf.29.columna 2. vol.1.dixi fuper.latè in reg.1.concor. Paris conf.61. numer.15.volum.3.confil.99.numer.25.volumine 1. Bertrandus confilio 364.numero 2. libro 1. & hæc fufficiant pro ampl. huius reg. quæ fallit pluribus modis.

Primò procedere, quando agitur de fubftantiali forma, capitu.1.de renunc.capitulo veniens.de presb. non bapt.capitulo quorundam.23.dift.capitulo in Synodo.de confecr.diftinct.4.capi.folet.32.quæft. fecūda.fecùs eft, quando omittitur illa, quæ eft ad folennitatem inducta.capit.folicitudo.52.diftinct. capitul.noftrates.30.quæft.5.capitul.paftoralis.de facram.nō iter.cap.vno, de clerico per falt.prom. leg.quæ extrinfecus.ff.de verbo. obliga.leg.1.C.de appellat.

Secundò fallit, quando aliquid de materia remanet, nam adhuc durat ius, actio,& obligatio, dixi fuper. in prox.præced.regu.leg.domo.ff.de pignor.act.l. Paul.§.domus.ff.de pigno.l.feruum. §.fi pocula.ff. de leg.1.l.fi feruus.§.boue.ff.de cond. furt. Brun.in tract.de interit.& perempt.6.conclu.nume.23.

Tertiò fallit, quando vtilitas publica vel neceffitas aliter fuaderet, quia tunc forma omitti poteft, & adimpleri per æquipollens, Alexand.& Iafo.leg.1. ff.de libe.& pofthu. Ioann.And.capitul.in toto.de reg.iur.6. Crau.confilio 12.numero 2.Abb.conf.65. volumine 2.

Quartò fallit, quando forma feruari non poteft, quia valet nihilominus actus, licet non feruetur. Ioann. And.capitul.in toto.de reg.iur.6.Abb. confilio 25. colum.1.vol.2.Alexand.conf.206.vol.7.Abb.conf. 65.vol.2.Crau.conf.12.nu.2.conf.177.nume.5.Rom. confilio 142.

Quintò declaratur, vt per hoc partes puniri non deberent, licet non feruaretur forma.leg. cùm hi.§.fi prætor.ff.de tranfa.l.conftitutionibus.ff.ad municipal.l.certa forma.C. de iure fifci.lib.x.l.non putauit.§.non quæuis.vbi Bar.ff.de bon. pof. contra tab.Bart.l.filium.§.fi quis.ff.de leg.præft.l.ficut.§. pe.ff.de oper.liber.Bal.l.2.col.1.C. de Epi.audient. c.ex tenore.de refcr.Rip.l.1.col.4.ff.de vulg.Crau. conf.4.num.22.

Sextò fallit, quando cōfuetudo aliter fe haberet. Ancha.conf.vlt.col.4.Rom.conf.103.col.2.Cra.confi. 121.nu.9.l.de quib.l.minime.ff.de legib.dixi ego in tract.de leg.& ftat.P.2.q.14.nu.5.

Septimò fallit, in forma refcripti quę feruari non debet, quando læderetur ius alterius. Bal.c. fuper eo. de offi.deleg.Princeps enim non præfumitur tollere ius tertij, Bal.l.nec auus.C. de Emanc.liber.l. 1.§.merito.ff.ne quid in loco publ.l. cùm filius.ff. de re mil.leg.impuberi.ff.de admi.tutor.Bald.c.1. quid fit inueft.de re milit.c.quamuis.de refcr.6.gl. & Docto.c.cùm olim.de confuet.imò fi dicat, non obftante præiudicio tertij, intelligitur de paruo, non de magno.glo.l.fed cùm.ff.ad Trebel.gl.l.feruitutes.§.publico.ff.de feruit.Card.c.mandatum. in 7.not.de refc.Iaf.l quoties.nu.4. C.de prec.imper.offer.

Octauò fallit, quando forma non eft magnæ importantiæ

tantiæ considerato effectu, Bar.l.vniuersis.vbi etiã Pau.col.3.C.de prec.imper.offer.Barto.l.obseruare.C.de decurion.lib.x.Pau.l.1.ff.de const.prin.Ias. l.moribus.§.prius.nu.15.ff.de vulg.& pu.

Nonò fallit, quando id quod faciendum esset redundaret in vtilitatem publicam, tali enim casu forma omitti potest. Alexan.Ias.& com.Doct.l.1.ff.de liber.& posth.

Decimò fallit, quando cessaret causa formæ adimplendæ, nam tunc rectè omitti poterit. Crau.consi.xij.no.xij. Abb.consi.lxiiij.nu.1. lib.ij. Bal.consil. cccclxxxviij.vol.1.l.1.C.com.de leg.Bar.& Ang.l.j. §.lex falcid.ff.ad l.fal.Ale.conf.lxxxij.col.ij.vol.vj. Old.conf.ccliiij.conf.cclvij.Grau.conf.clxxvij.nu. 5.l.cum antiquitas.C.de test.l. si casus.C.eo.Ias.l.j. nu.13.de li.& po.

Vndecimò fallit, quando periculum immineret, quo casu forma quidem omitti posset. Fel.c.cum dilecta, in fine de rescr. Paris conf.xxxiij.num.29.vol.2. prout tempore pestis, quo cessant solemnitates iuris. Ang.l.si vacantia.C.de bon.vac.Alex.l.fin.ff.de testa.Cor.conf.liij.nu.1.conf.cxxxj.n.2. vol.ij.Ang. §.prouinciarũ. auth.factæ nouæ const.Rip.in trac. de priui.contr.temp.pest.

Duodecimò fallit, quando iusta adesset causa quam nemo denegaret, tunc bene forma quidem remitti potest. Paris conf.xxxiij.vol.ij.Bald.auth.hodie. C.de iudi.

Decimotertiò fallit in ignorantibus, qui copiam consultorum non haberent. gloss.& Bald.leg.ambiguitates.C.de testamen.leg.properandum. C.de iudi. §.pupillus.auth.de hæred.& falc.Bal.leg.iuris ignorantia. C. qui admitti. Doc.com.c.ignorantia. de reg.iur.vj.vbi gl.Din.& Boer.

Decimoquartò fallit in forma inducta per ablatiuũ absolutum. Iaso.leg.secunda. §.prius.ff. de vulg.& pupil.Zuchard.leg.1.nu.104.C.qui admi.

Decimoquintò fallit, quando omittitur forma per eum, qui illam introduxit, aut per principem, qui solennitatibus iuris non subiacet, Goz. consil.xl. nu.6.Bar.l.prima.col.ij.ff. de legibus. Bar.leg.vniuersi C.de prec.imper.offer.l.obseruare. C.de decur libr.x.Fel.capit. quoniam, & capitulo primo, vbi Doc.com.de prob.

Decimosextò fallit in forma, quæ post actum interuenire potest. Tiraquel.leg.si vnquam.versicu.reuertatur.numero 69.C.de reuoc.donat.Bartol.l.1.columna si.ff.de test.leg si ita.§.ea lege.columna prima.ff.de verb.oblig.leg.cum lex.col.iij.ff.de fideiussor.leg.ij.C.de can.Fruct.vrb.Roma.libr. xj.Bald.l. 1.§ vbi.C.de cad.tol.l.si quis.col.3.C.de appell.l.ij. col.secunda.C. quando prouoc.non est necesse. Imol.capitulo exhibita.colum.8.de rer. perm.Bertach.in tracta.Gabel.iij.par.viij.p.princ.quæst.24. Cepo.consilio xxxv. Fel. capitulo quoniam.col.3. vt lit.non contest.dec.secunda, de test. Fab.in tra. insin.quæst.xxvij.

Decimoseptimò fallit, cum à lege suppletur. Tiraqu. leg si vnquam.ver.reuertatur.numero 68.C. de reuoc.don.Bal.l.his verbis, & leg.sequ.C.de rei vxor. act.leg.j.ff.de adopt.Aret. capitulo, super his. col. iiij.de accus.

Decimooctauò fallit, quando forma est ad aliquid demonstran.requisita, tunc enim satis est si per æquipollens adimpleatur.l.hac consultissima.C.qui testam.fac.poss Bar.& com.doct.leg.iubemus.C.de testibus, not.leg.libellorum.ff. de accusat.Grat.consi.xvj.nu.14.vol j.

Decimonono fallit, quando ipsa subauditur per æquipollens: par enim virtus est taciti, & expressi. Grat. consi.cxxij. numero 9. volumine 1. Paul. l.1. C.de his quæ desf.adu.doct.l.secunda.§.prius.ff.de vulg. Socin.consilio x.numero 6. volumine iiij. Bal.leg. fin.C.de procurat.Anch.c.primo.col.iiij.de const. doct.com.l.cum quid.ff.si cet.pet.

Vigesimò tunc forma omitti potest cum ad aliquem finem est constituta, & finis sequatur absque ea, Bald.l.si duo.columna secunda. ff. de iur. iur.doct. commun.l.Gallus.§.& quid si tantum. ff.de liber. & posthum. Alexand.& Ias.l.1.ff.eod.l.nominatim. ff.de cond.& dem.l.Certum. ff.si cert.pet.Cagno. l.si quis maior.numero 153.C.de transact. leg.fina. ff.mand.

Vigesimo primò fallit, quando actus factus eandem vim habet. Bal.& Alexand.l.fin.C.de procurat.l.iurisgentium.§.quod verè.ff.de pact.l.tale pactum.§. fin.ff.de Const.Bald.l.non codicillum. C.de test.l.si duo.§.si quis.ff.de iur.iur.Doct. com.l.si quis mihi bona.§.sed quid.ff.de acqui. hæred.Dom.l.Gallus. §.& quid si tantum.ff.de liber.& posthu. Paris consilio xxij.numero 14. volumine iiij. consilio xcix. numero 15.volumine iij.Ias.leg.j.numero 13.ff de liber.& posthu.& not.pro concordia prædictorum duplicem esse formam, essentialem scilicet, & accidentalem, essentialis est, sine qua à principio actus est nullus, gloss. clemen. prima.versic. inhibentes, de iur.patron.accidẽtalis verò est, quæ etiam post actum interuenire potest.glossa 3.capitulo primo, distin.lxxv.Gemin. capitulo, vt circa.§.j. de elect. vj.capitulo cum consuetudinis.de consuetu.gloss. clemen.causam.versic, deuolutam. de elect.& est comm.vt attestant.Ias.l. vniuersa. numero 11.C.de prec.imp.offer. & tradita dicitur siue expressè, siue etiam tacitè ex verbis colligi possit. Bald.l.eos. columna 5.C.de appellat. item hoc idem quando lex, vel statutum prohibet, Bald.l. non dubium.C. de legibus, item vlti.loco forma tradita dicitur cũ annullatur actus sine ea. Doc.com. leg. cum hi.C. de transact.leg.j.ff.de liberis, & posthum. Medic. reg.7.

¶ VERISIMILE quod est venit tantum in generali dispositione.c.in generali.de reg.iur.6.l.obligatione.ff.de pigno.Felin.c.auditis. colum.12.de præscr.doct.c.si diligenti.eod.tit.Ripa l.si vnquam.nu. 42.C.de reuoc.donat.Ber.cap.primo.nu.205.de iudiciis.Euer.in loco à verisimili.num.10.Din.d.c.in generali.nu.4.de reg.iur.6. Med.re.1.

¶ VARISIMILE. Obscurum.Paul.lib.x.ad edict.

Lex cxiiij. al.cxv.

In obscuris inspici solet, quod verisimilius est, aut quod plerunque fieri solet.

AUDIT. a solere in P.Florentinis.

Veluti mulier, quæ diuertit, & postea matrimonium reconciliauit, eandem dotem dedisse verisimilius est: nisi nominatim aliud actum sit. vid.reg.semper in obscuris. Viuien.

¶ VERUM dici non potest, quod quàm fuit.de pœn. distin.2.in fine.gl.in terminis, pro hac Reg.c.ad dissoluendum. ver.accusari. de despons.impub. Med. reg.6.

¶ VARITAS credulitas & quid cui liceat, vel non.

Veritatem inspiciendam, non opinionem.

In Inst.de legat.§ si quis rem suam.

C.de transf.l.cum ea quæ.

C.plus

C.plus valere quod agitur.
C.si quis alteri vel sibi.l.multum.
ff.de iur.& fact.igno.l.regula.§.qui.
ff.de vsucap.l.nunquam iusto.§.filius.
ff.de furt.l.falsus.§.qui.
ff.de acquir.hær.l.sed & si idem.
ff.de donat.l.2.§.si sub eo.
ff.pro dote.l.1.
ff.ad leg.Falc.l.cùm pater impuberis.§.1.
ff.ad leg.Aquil.l.scientia.
ff.de manu.test.l.si patronus.
ff.pro empt.l.3.§.3.
ff.de iniur.l.eum qui nos.§.si iniuria.
C.de test.l.1.& 2.
ff.quib.mod.vsusf.amit.l.is qui.§.vsusfruct.
ff.de leg.3.l.1.in prin.
ff.de vsufr.l.si ita.§.1.
ff.pro suo.l.vlt.
ff.de iniur.l.idem apud.§.interdum.

Veritatem inspiciendam,&c.]Hæc Rub.suprà plenè exposita est:& de opinione,quãdo debeat spectari.

Veritas non tantum inspicitur,quantum testatoris voluntas.
ff.de hæred.instit.l.qui loco.§.1.

Non tãtum veritas,&c.]Hæc est nota.Vtrũque enim considératur,nisi diuersa omnino videatur voluntas verbis:vt ff.de legat.2.l.4.

Soli dicto creditur,si quis se fecisse dixerit.
In Auth.de collat.6.const.2.
C.de arbit.l.ne in arbitris.
C.de testam.l.verba.
C.de testib.l.nondum.
C.de rei vend.l.emptor ancillæ.
C.de donat.l.ex hac.
ff.rem rat.hab.l.satis.
ff.de hær.instit.l.quoties.
ff.de duob.reis stip.l.his verbis.
ff.de manu.test.l.teste Iul.
ff.ad Mace.l.sed Iul.
ff.de leg.3.cum quis.§.codic.
ff.si tab.testam.l.ex in fi.
ff.de his quib.vt indig.l.pos.
ff.de inoff.test.l.si is qui.in fin.
ff.de leg.3.l.fideicom.
ff.ad Syllan.l.si quis in graui.

CONTRA.

C.de probat.l.rationes.
C.de donat.l.nuda.
ff.de leg.2.§.Titia.
ff.de hær.instit.ex facto.

Soli dicto,&c.]Soli dicto meo creditur,in meum prę iudicium,non ad alium mihi obligandum, vt C. de probat.Rationes.Item creditur,si dicã me dedisse quid certum,vel fecisse, nisi sit odiosum,nisi incertum,vel daturum etiam certum:alioquin cõtrà,vt ff.de leg.2.l.Titia.primo respon.quia quæ de præterito sunt,certiora sunt. Nec obstat,quod dicitur de donat.l.nuda:quia non fecit aliquid tale, vnde nascatur vel præsumatur nata obligatio.Secus autem,si dicam me donasse:quia donatio,si vera est,obligat.vt ff.de hæred.instit.l.qui volebat,& de liber.& posthum.l.cum quidam.

Creditur bene gestum à sapiente.
C.de leg.& fideicom.l.humanum.
ff.de offic.præfec.præ.l.1.
C.de Episc.audien.l.Episcopale.
In Decr.11.q 2.expedit.

ff.de proba.per cal.l.cũ inde est propinqui.
C.qui & aduers.quos.l.1.

Vt liceat pulsato vel prouocato,quod aliàs non liceret.
ff.de in ius voc.l.libertus.
ff.ad leg.Aquil.l.ita que.l.scientia.§.pen.
ff.de bonis lib.l.qui cum.

Facientem quod facere licet,arbitratu non puniri.
ff.locati.l.si ignorans.
ff.de redhib.l.qui fit.§.apud.

Semel tantum quid licere.
In Inst.de legat.§.potest.
ff.de adopt.l.adoptare.
ff.de legat.1.l.5.
ff.de manu.test.l.si ita.
ff.de aqua pluu.arc.l.in diem.
ff.de leg.2.l.statulib.in fin.

De re dubia transigere non licet.
ff.de transf.l.de his,cum hi.

CONTRA.

C.de transact.l.1.

Potest vel licet debere,non tamen donare.
ff.de pact.l.iurisgen.§.vlt.
ff.de donat.l.filius.
ff.quæ res pign.oblig.poss.l.1.
C.de administ.tut.l.omnes.

Qui parauit rem,& ad actum non processit,nihil egisse videtur.
In Inst.de testam.milit.
C.de act.& oblig.l.si quidem.
ff.de fide instrum.l.contractus.
C.de vsucap.l.ea.
ff.de acquir.rer.dom.l.nudo.
ff.rem rat.hab.l.amplius.
ff.de hæred.instit.l.quoties.
ff.de testib.l.si is.

Creditur bene,&c.
Vt liceat pul.&c.
Facientem quod,&c.
Semel tantum quid,&c.
Qui parauit rem,&c.

Hæ omnes sunt notæ.

Vulgare prodest.
ff.quæ in fraud.cred.l.vlt.in fin.& l.qui antè.
ff.de pecul.l.in summa.
C.deposit.l.vlt.

Non prodest.
ff.de noxal.l.si à multis.

Vigilare,&c.)Solutio.Semper licet vigilare:sed non semper,vt in contraria Rub.

Licet ratione consensus,quòd aliàs non liceret.
ff.de in ius voc.l.quamuis.

Licet ratione officij.
ff.de in ius vocan.l.quæsitum.

Licet ratione necessitudinis.
ff.de in ius voc.l.1.& 2.
ff.qui satis.cog.l.2.

Licet ratione digni indicis.
ff.de in ius voc.l.libertus.

Ratione alterius delicti licet.
ff.ne quis eum qui in ius voc.l.1.§.1.
Azo,ru.95.

¶VERITAS conuitij non eximit ab actione iniuriarum.l.3.C.si rector prouinc.Io.And.in addi.ad Spe. in tit.de iniu.circa finem. Cyn.& Docto.in l.si non conuitij.C.de iniuriis.

Fallit

Fallit in 4.casib.vt per Felin.in c.cum I. & A.in fi.de re iud.

Statutum in casu vero, non habet locum in ficto, no. in c.insinnatum, de simo.

Fallit in 3.casib.secundum Felin.in d. c.insinuatum, nume.5.

Veritas opininni præfertur.l.filio pater.ff.de liber,& posthu,

fallit in 5.casib.quos no.gl.in c.nuper,de biga.non ordi.vbi ponit hæc carmina.

Testamenta, fanor, odium, sententia, proles
Existis causis profert opinio veris. D.Fin.li.5.

¶ VERITAS conuitij, nō eximit ab actione iniuriarum.in l.iij.C.si rector pro.& vide Ioan.And.in addit.ad Spec.tit.de iniur.circa fin.Cyn.& doct.in l.si non connitij.C.de iniur.Et vide gloss.in l.ij.lib.iiij. tit.iij.for.legum.

Limita quadrupliciter, vt per Fel. in c.cum T, A, B.in fi.de re iud.

Primò, qhando dicitur verum ex causa, putà correctionis.

Secundò fallit, si dicitur, vt à proximis auferatur nocumentum corporale: putà tu es leprosns.

Tertiò, vt auferatur nocumentum spirituale: ne fortè ordinetur.

Quartò fallit, vbi dicit verū in iudicio.B.Dias re.784.

¶ VERITAS, l, bona fides tātundē.179. vide sup.l.93.

Amanda est super omnia veritas. De cond.& de.l.cū ita legatum,

Plus valet quòd in veritate est, quàm quod in opinione.Inst.de leg.§.si quis rem suam.

Veritas facti inre cinili infirmari non potest.De acq. poss.l.1.§.si vir.De cap.l.12.§.factæ.

Veritas hincinde agitata magis elucescit.35.q.9.cap. gratiæ.

Disputando veritas amittitur. De mun. & hon.l.munerum.§.fin.

Quando fictio, & veritas ad idem concurrunt, veritas præfertnr. De lib.& post.l. filio quē.23. vbi Pap. Ne imagine naturæ veritas obumbretur.

Veritatis fides verborum adminicula non desiderat. C.si mi.ab hæ.l.1.

Cessat fictio, vbi veritas locū habere potest.De adop. nec ei.§.1.

Figmentum veritati non præiudicat. C.de con.em.l, si ancillam.

Nnn mntat substantiam veritatis non necessaria verborum multiplicatio. De au. & arg.l. pediculis.§. Labeo. Nec temporis cursus.C. ad leg. Corn.de fal.l.sicut fal.

De futuris contingentibus non est determinata veritas.Ad leg.Aqu.l.si putator.

Propter nostrum affirmare vel negare rei veritas nō mutatur. Ad mu.l.assumptio.

Eius quòd multipliciter exponitur, veritas ignoratur. De reb.du.in l.ambigua.& ibi Bar.

Nnn videtur omnino falsum, quod iuuatur primordio veritatis.de leg.2.l.cùm filins.§.hæres.

Paria sunt falsum exprimere, vel supprimere veritatem.De rescript.c.super literis.De Fal.l.1.C.de epis. l.Presbyteri.

Falsa demonstratione mutari substantia veritatis minimè potest.Dioc.C.de iu.& fact.igno.l.cùm falsa.

In his quæ à solo animo nō dependent, magis attenditur veritas, quàm opinio.De cri. exp.hæ.l.1.in fi. De vsuc.pro em.l.2.§.si pupillo.

Vehemens opinio consona veritati postea apparenti, habetur pro veritate.gloss.sing.in l.si quis extraneus.§.fi.De acqu.hæ. Ancha. notabiliter in cons. stupendo.149. Viso diligenter.Ias.in leg.certum.Si cer.pet.

Per plnres veritas magis inuenitur.De hæ.in vi.c.per hoc.§.verùm.

Finis sapientiæ speculatiuæ est veritas: Practicæ verò opus.Arist.2.Metaph.

Qui verum loquitur, Deum sequitur.2.q.3.c.quisquis.

Melius est pro veritate supplicium pati, quàm pro adulatione beneficium consequi.11.q.3.c.nemo peritorum.

Vide sup.Scandalum.Reg.93.si librarius, vbi scripsi.

Qui veritatem liberè non pronunciat, proditor est veritatis.11.q.3.c.nolite timere.

Opprimitnr veritas quatuor modis: cupiditate, timore, amore, & odio.11.q.3.

Veritas cùm non defenditur, opprimitur.83.distin.c. error.

Nummorum acceptio præuaricatio veritatis est.11. q.3.c.qui rectè iudicat.

Præsnmptio legis dicitur veritas.l.fi.§.fi.& ibi glo.de probat.Ias.in l.1.C.de mili.test.

Ad examinandam veritatem omnis inre prodita debet admitti probatio. C.de lib. cau.l.nec commissa.vide Fictio. Riisvvich.

¶ VERITAS, qnando aliter haberi non potest, ab illis personis habeatur: quæ inuitæ ad testificandum non compelluntur.Ita Rom.sing.cccxcviij.& hoc in auxilinm veritatis. Socin. in rubrica ccccxvij. Lamphranc.in cap. qnoniam contra. numero 42. ad fi.de proba.Abb.& Felin.in capit.j. de test.cog. numer.9 Gramma.cons.xlv. nnmero 11. 17.& 18.& maximè quando ex natura illius facti alij testes verò similiter haberi non possunt, quia eo tunc alij inhabiles & minus idonei admitti debeant, ne veritas ocnltetur.c.iij. loco.& ibi Anton.de Butr.de probat.& cons.lix.nnmer.16. & 22. & ibi Gramma. cons.xxiiij.Alexand.cons.lxiiij.difficultas.nume.5. primo volnmine, & consilio clj. numero quarto, & consilio clij. numerò 11. volum.eod. & cons.clxxv. numero 2.vol.ij.

Amplia primò, vt iudex debeat elaborare, ne veritas quæ Deus est opprimatur & occultetur, & debet potiùs iudex scandalum tollerare, quàm quòd veritas depereat.Ita Bald.& Deci.in capit.quoniam contra.nnmer.secundo, versicnlo quartò nota, de probat.& l.ij.C.de eden.xxx.quæst.v.cap. iudicante.Abb.post Innoc.in cap.ex nfficij.de pœnit.& remis.cum aliis infinitis.

Amplia, vt præsumptionibus & coniecturis res probetur: nam iis, quæ sunt difficilis probationis, præsumptiones coniunguntur ad corroborandum probationem, secundum Roma.in consilio vij.nnmero 7.versiculo, & ideo.Idem Roma.cons. lxxvj. numer.5.& Alexand.consilio xxiiij.numero 20.volnmine ij.& cap.prætereà. & cap. cum causam, de testi.Innoc.in c.in literis, extra de testib.cum aliis infinitis.

Fallit in factis quæ excedunt hominnm memoriam, videlicet in factis annorum 100.vt capitu.quid personale, & cap.veniens.de verb. signif.nam fama in probatione dominij multum operatur.l.proprietatis.C.de probat.& libri antiqui plenam faciunt probationem, testes deponentes legisse antiqua instrumenta in publicam formam, in quibus apparebat quòd tale prædium spectabat d. semp & testes

testes de auditu à suis maioribus, etiam fidem facit maximè in factis antiquis, sicut & fama & vulgi opinio, prout Anchar.cons.cccx.num.2. versicu. & iste probationis. I.Nouel.reg.222.

¶ VETITVM, seu permissum. Vbi quod minimum est, prohibetur, id quod maius est, etiam vetatur.

ff.de senato.l.qoi indignus.
ff.de seru.expor.l.eui.
ff.quæ res pig.ob.poss.l.1.argum.à maior.
ff.de pœn.l.moris.in prin.
ff.de interdict.& re.l.vlt.§.vlt.
ff.de accus.& inscrip.l.seruos quoque.
ff.de iur.iur.l.mea.
C.de seru.export.l.vlt.
C.de sen.& interlo.l.nulli.

Vbi quod minimum est, &c.] Regulare est, si alicui denegantur minora, naturali ratione prohibita videntur maiora, vt in hac R. dicitur. excipi potest, nisi minora prohibentur, ratione excellentię dignitatis: vt in Aut.de mand.princip. §.quòd si delinquentis. Azo, rub.46.

Id quod maius est fieri, non tamen quod minimum est, concedi.

C.de Ep.& cler.Aut epistolarum.
C.de transact.l.transigere.
C.de ann.excep.
C.ad Vell l.3.quamuis.
ff.de off.præs.l.illicitas § qui inuen.
ff.de bon.eo.qui sunt sub tu.l.si pupil.

Cum id quod maius est conceditur, quod minus est, non vetatur.

In Decre.16.q.2.c.1.
ff.de reg.iur.l.non debet.
ff.de off.præsid.l.illicitas.§ qui.

Id quod maius est, &c.) Regulare est, vt si alicui concedantur maiora, & minora videntur esse concessa, vt ff. de reg.iur.l. non debet cui quod plus, & vt in sequenti R. dicitur, ad idem induci possunt quędam leges, signatæ in sequenti R. vt ff.de in lit. iur. l. videamus.§.deferre, & ff.ad l.Iul.de adult l.nec mea, & de donat.l.filius, in fi. Recipit autẽ exceptionẽ, vt ff.de reb.cor.qui sub tut.vel cur.l.si pupillorum.§.3.& vt in hac R. verius dicitur, & apertius: & ego signaui supra dictam regulam iuris.

Propter incertitudinem quędam permittũtur.

ff.de vsuf.l.Mutia.§.fi.
ff.de incer. cond.l.rogati.§.fugitiuus.l.nam etsi.§ si seruus.
ff.de appell.l.si pater.
ff.locati.l.sed addes.§.si do.
ff.si quis in ius voc.l.ex quacunque.
C.si aduersus rem iud.l.si cùm pater.

Cui quod plus est, non licet, nec id quod minus est, licebit.

ff.ex quib.caus.maio.in in.rest.
ff.de iud.l.solemus.in fin.
In Decre.2.q.1.Deus omnipotens.
ff.quib.vt indig.l.aut habet pote.§.qui pi.
ff.de in lit.iur.l.3.§.differunt.
ff.de adult.l.nec mea.
ff.de re iud.l.non debet.

CONTRA.

In Aut.cùm de appella.co.§.4.
ff.de pat.pot.l.vlt.
ff.de edend.l.3.§.1.
ff.de dolo.l.filius.in fine.
ff.de iud.l.solemnis.in fin:

Cui quod plus est, &c.) An alicui videantur concessa minora, si concedantur maiora, dictum est: nec autem si denegantur maiora, an videantur denegata minora, quod minimè verum est, vt ff.de seru.expor. l.expor.licet hæc Rubric.contradicat, & leges in ea positæ nil faciant ad rem, præter vnam, vt ff. de his quib.vt indig.l.post te.§.principale.sed illud ideo est quia voluit infringere vtrumque testamentum: nec enim pupillare valere poterat sine principali, vt in Instit.de vulg.& pup.sub.§ liberis. Si ergo accuset principale, per consequentiam & pupillare: & ideo repelleretur, quasi in vtrunque videatur deliquisse. Leges autem in contraria R. positæ, nihil ad rem faciunt. Azo, rub.46.

¶ VEXILLVM capiens, pręmium datur ei ex statuto, de prima captura vexilli hostium intelligitur. Barto.l.hoc articulo.col.fi.ff.de hæred.inst.Alexan. cons.16.num.4.vol.4. Medic.reg.3.

¶ VICARIVS generalis non potest beneficium conferre absque speciale mandatum. Dec.consi.121.column.2.item non potest alium vicarium facere generalem. Rot.decisio.378.in nouis.Bald.c.fin.de offic.deleg.Gemin.cap.Romana.de offic.vic.6.nec alium Vicarium substituere nisi ex causa probabili. Host.c.clericos.de offi.vic.glo.capit.1.eod.titu.6.ca. generali de offic.vic.6.nec cognoscit de crimine nisi habeat mandatum speciale.Barto.l.1.§.cum vrbẽ. ff.de offic.præfe.vrb.item nec habet iurisd.in suffraganeum episcop.capitu.1.§.fina.de officio ordin.6. Medic.reg.1.

¶ VICARIATVS soluitur morte episcopi, Rebuffus in praxi benefic.in tit.de form.vic. Archiepiscopi, & aliorum.numero 216. capitul.si gratiosè, de rescr. 6. Doct.Com.c.quoniam Abbas. de offic. deleg. c. ad abolendam.de hæret.c.quia de iudic.Franc.capitu. 1.de offic.vic.6.Docto.l.more.ff.de iurisd.omn. iud. Maranta in tra.de ord.iud. 4.part.quæstio.19.nume. 38.Curt.d.l.more.numer. 76. Bellamera cap. ad nostram.de iureiuran.numer.2.not.d.capit.si gratiosè. Gozad. consil.22.numer.6.dixi superiùs conclus. 31. Medic.tra.2.part.

¶ VICES duarum personarũ quis sustinere non põt. Fallit vt per Damas.reg.40.

Virtualiter & comparatiuè comprehensa non dicuntur comprehendi sub litera, sed solùm quod de necessitate infertur. Cur.iuni.consi.6.numero 7. communem dicit.

Ampliatur & limitatur, vt per Baptist.à Villalo.concl. 38.in litera V. Donat.Hi.12.lib.5.

¶ VICINVS impedire non potest facientem in flumine publico, cum modicum sentit damnum. Barto.& Doct.com.leg.quo minus. quæstio.11.ff. de flum.l.1. §.sinit autem.ff.ne quid in flum.publ.vicini enim minima incommoditas nõ est in consideratione. Add. ad Alexand.rub.ff.sol.mat.nume.3.item vicinus minimum factum vicini non præsumitur scire. Roma. & Alexan.l.is potest.ff.de acquiren.hæred. c.cum in tua de acquirend.poss. l.quæsitum. ff.de re iud. l. ob quæ vitia.ff.quia ccus.non poss.doct.com.c.quanto.de præsumpt. Medic.reg.5.

Vicinus, qui ex forma statuti non potest vendere aliquid sine consensu vicini, an habeat locum in eo, qui rem modicam in vicino habet. vide Afflictum in terminis in trac.de iur protom.§.sextus.nume.9.& dic, quod debet requirere consensum vicini.no.l.1.ver.siue. C.de com.ser. manum vbi consors dicitur ille, qui habet in re tantum millesimam partem. conc.

Ant.consilio 160. Medic.reg.5.

¶ VICINI, an collectam indicere possint conuicinis pro puteo de publico, & in communi reaptando, seu reficiendo, tu dic quòd sic, secundum Doct.& præsertim Specul.in titu.de cens.§.nunc dicendum. versic.Item pone.Guid.Pap.quæstio.ccccxliiij.Cęp. in suo tract.de seruit vrba.prædio.cxlvij. numero 2. text.in argu.in l.ij.§.viciuales.ff.ne quid in loco publi.fiat.ad idem iu arg.in l.pe.§.j.ff. de coll. illicit.& l.j.quod cuiusque vniuers.

Fallit nisi ex forma statuti, vel prouisionis, aliter prouisum esset, circa impositionem collectæ, vel per capita secundum facultatem patrimonij, aut per solidū & libram, secundum Ias.in l.ii se non obtulit, num. 19.& 20.ff.de re iudic. Bald.in auth. defuncto.C. ad officia.Barto.in l.j.C.de omni agro desert.lib.xj.

Fallit etiam quando puteus dirutus est facto hominis, quia ille solus tenetur ad refectionem, qui destruit, vel diruit, secundum Cæpol.de serui.vrban. prædiorum, capit.xlvij.numer.2.per text.in l.fin.in fin.ff. de via pub.refic.& cap.ex parte.extra de iis, quæ fiunt à maiori part. capi.& Luc.de Pen.in l.ad refectioné, numero quarto.C. de aquæduct.lib.xj. cum ibi notatis. I.Nouell.reg.238.

¶ VICTOR. Si vinco vincentem te, multo magis vinco te, l.de accessionib.ff.de diuers.& temp.præs.

Fallit in 7.casib.vt per Port.lib.3.suarum concl.reg.27. & 28.Fallit in 5.casibus, vt per Anto. Gabri.lib. 4.de succes.ab intest. conclu.4. & quomodo intelligatur ista regula, declarat Fab.de pepis in Authen. præterea, C.vnde vir, & vxor, numer.3.ver.ad tertiam & vltimam.

Victor non debet propria authoritate sententiam pro se latam exequi, l.miles, §.qui iudicati, ff.de re iud.vbi Ias.limitat in 2.casib.

Victor regulariter non appellat ab expensis, sed obtinet de ipsis coram eo, ad quem victus appellauit; l. fi.C.quando prouo.non est neces.

Fallit in 4.casibus, vt per Fel.in c.significauerunt, de exceп.col.2.Fallit in 3.casibus, secundum Socin.regu. 97.in add.

Victor potest in causa appellationis petere aliqua alia plura ducendo accessoria principalis petitionis.

Fallit in 2.casib.vt per Fel.in cap.prudentia.de mut.petitionum 5. Donat.Fina, lib.7.

¶ VICTOR. Si vinco vincentem te, fortiori ratione vinco. De diuer.& tem.præ.l.de accessionib. Ruswich,

¶ VICTUS debet condemnari in expensis, l.properandum, §.sin autem, C.de ind.

Ampliatur in 3.casib. & limitatur, & sublimitatur in 9. à Ias.in d.§.sin autem.l.vsque ad nu.11.Fallit vt per Franc. Tirz.concl.101.Fallit vt per Damas.conc.140.

Fallit vt per Mars.in l.patre vel marito, ff.de quæstio. num.17. Donat.Fina, libr.3.

¶ VICTOR non appellat ab expensis, sed obtinet de ipsis coram eo ad quem victus appellabit.l.final.C. quando prouo.non est neces.

Primò fallit quando iudex expressè absoluisset reum ab eis, quia tunc oportet victorem appellare: secùs autem quando primus iudex nihil dixit, vt probatur in c.significauerunt.de except.

Fallit secundò, dummodo victus appellet, secùs autem si non appellat: quia tunc potest victor appellare ab omissa condemnatione expensarum, vel earum absolutoria: vt doct.in dicto capitulo, significauerunt.

Tertiò fallit, dummodo expressè fuerint in actis petitæ expensæ: aliàs non potest victor appellare ab omissione earum tacitè vel expressè, etiam victo non appellante.de quo per Abb.in dicto cap. significauerunt.& Bald.in d.l.fin.& Bart. in l. si quicquid. ff. de verb.obligat. B.Dias, reg.538.

¶ VICTOR regulariter non appellat ab expensis, sed obtinet de ipsis coram eo, ad quem victus appellauit.l.fin. C. quando prouoc. non est necess. vbi notant Doctores.

Limita dictam conclusionem quatuor modis, vt per Felin.in cap. significauerunt. de except. examinat latè materiam d.l.fi. B.Dias, re.785.

¶ VIDUA non perdit legatum ei relictum in testamento sub conditione si castè vixerit, cùm matrimonium sit castitas, c. Niceoa.31. dist. Barto.l.mulier.§.cum proponeretur. ff. ad Trebell. Abb. c.vt clericorum. de vit. & honest. cleric.tamen si transit ad tertia vota amittit legatum. Angel.§. hoc autem. Auth. quomodo oport. Episc.tertia.enim vota contrahere est satis honestati cōtrariū.Euer. in loco à vi Gemin.nume 6.Anton.Corf.in loco à verbis Gemin.n.16.triplicatio enim actus plus operatur quā binus.dixi supra ampliat.115. Medic.re.3.

¶ VIDUA retinet dignitatem quæsitam radijs mariti. Ita tenent communiter doctores c.ex parte B.de foro compet.& refert Fel.ibi, licet secundum eum cōtrarium teneant moderni ibi, ponderando verbum quondam, illius text.

Limita quatuor modis, vt per Felin. ibi, & vide easdem per Georg.Natam in repetitio capitu. quamuis pactum.de pactis libro sexto, versiculo secundò quæro. B.Dias reg.786.

¶ VIDUÆ habitatio relicta indefinitè, intelligitur vniuersaliter solùm de prima viduitate, sed quocunque tempore fuerit. Ant. consilio 30. quia verisimiliter hoc testator intellexisse creditur, hoc idem fisumus in materia, quæ secundum consuetudinem regionis iterationem requirit. Barto. leg.1. ff. de fideiussor. vnde testator qui iussit hæredem vestire vxorem viduam certè intelligitur dum in viduitate permanserit ex qualitate personæ.l.plenum.§.æquitij.ff de vsu & habit. Rom.sing.291.Alexan.l.diuortio.§.quod in anno.ff.sol.matr.nec sufficit, quòd ei det vnū vestimentū tātum pro tota vita sua, sed quolibet anno, quia de more est vt quolibet anno vestes remouentur.Ias.l.in duobus.§.si is.ff.de iur.iur.dummodo hæc tria concurrant, mos regionis, consuetudo testatoris, & qualitas personæ, Felin. capitu. 2. limit.2.de treuga, & pace.item nota quòd vidua iterum nubens indistinctè videtur omnia sua bona dare in dotem secūdo viro, quæ primo ipsa tradiderat, sed quid si mulier nulla cōstituta dote dat bona sua indefinitè marito suo, an vniuersaliter omnia dicatur dedisse in dotem, distingue vt per Bart. in quæst. Mulier habens ampl. part. & dicam suo loco latius inferius. Medic.reg.2.

Viduæ legatum factum, intelligitur de prima, & immediata viduitate.Bald. consilio 42. voluminę quinto. per d.§.hoc sermone.facit l.matrimonij. ff.qui, & à quibus.leg.filiæ.ff.solut.matrimo.leg.fin.C. de ind. vid. tollen. Iaso.leg. diuortio. §. quod in anno. ff. sol.matr. Medic.reg.3.

Viduæ non veniunt in dispositione testatoris mandantis bona sua distribui mulieribus dotandis. Bald in procemio.Decr.colum.4.Card.Flor.consilio 49.& Card.Alexand.in rub.de sponsal. columna 6.Claud. leg.mulier.§. cum proponeretur.ff.ad senat. consul

Trebel.

Trebel. Medic.reg.3.

¶ VIA, Viæ, itineris, actus, aquęductus pars in obligationem deduci non potest, quia vsus eorum indiuisus est. Et ideò si stipulator decesserit, pluribus hæredibus relictis: singuli insolidum viam petunt. Et si promissor decesserit pluribus hæredib. relictis, à singulis hæredib. sola petitio est. Pomp. lib. sing. Regu. De serui. l. 17. Ruiswich.

¶ VIGILANS. Vigilantibus ius ciuile scriptum est. ff. lib. 42. tit. 8. l. 24. in fi. Ruiswich.

¶ VILIOR est melioris conditionis: Qui & à qui. ma. l. si quis ha. C. de ep. l. si quis ad declinãdum. tal. Bro. 3. rub. 82. Ruiswich.

¶ VINCVLA duo magis ligant, quàm vnum. capit 1. de treug. & pace. Authen. itaque. C. com. de leg. l. balista; ff. ad Trebell. l. cum scimus. vbi Barto. & Alex. in add. nume. 7. C. de Agric. & Censi. lib. 11. Felin. cap. si cautio. numer. 3. de fide instr. gl. & Doct. c. cum contingat. de iur. iurand. decis. Pedem. 39. nume. 6. Ener. in loco à vi Gemin. numer. 6. Dec. consilio 66. nume. 3. Duen. in regul. 5. numer. 6. Port. consil. 54. numer. 7. Medic. reg. 2.

¶ VINVM, quod vigore statuti extra territorium portari nõ potest procedit, vt quis nec amphoram portare possit causa gustus. Ias. l. non dubium. C. de legibus. Brun. in tract. stat. super fœmin. artic. 9. num. 10. Anto. in tract. de minim. nume. 88. Bald. l. ad Barbaricum. C. quæ res exportari non debeant. Barbatia in procem. clem. consil. 67. libr. 1. Tiraquell. in tracta. de iudic. in rebus exig. non ser. fall. 32. Medic. re. 5.

¶ VIOLENTVM nullum perpetuo tolerandum. de his qui sunt sui. l. 2. Demosth. in oratione contra Philippum. Ruiswich.

¶ VIOLENTIA illata à iudice, cui subditi sumus, alicui sibi nec defendere nec resistere licet: secùs si est illata à priuato. glo. in l. vt vim. ff. de iust. & iure.

Primò fallit si vt priuata persona exercet officiũ suum: secùs si vt iudex. ita tenet Lud. in l. nõ videtur. §. qui. ff. de reg. iur.

Secundò fallit, quando manifestum esset quòd factum iudicis esset iniustum: quia licitum est sibi resistere: secùs si esset dubium vel prohibitum. C. de iure fisc. & de metallar. lib. x. l. denotat. & quod no. in l. ij. ff. si quis in ius voc. non ierit.

Tertiò fallit si grauamen esset irreparabile, licet, dubitetur, an iustè faciat vel non: nam hoc casu potest resisti. l. si quis prouocatorum. de ap. non reci.

Quartò fallit in magistratibus, ar. l. nisi finito. §. si furiosi. de tutel. & quod notat Bart. in l. de pupil. §. si quis, de ope. no. nun. & hoc tenet Bal. in l. vt vim. ff. de iust. & iur. prout refert Pau. de Castr. qui põnit ibi prædictas fallentias. B. Soc. reg. 54.

¶ VISITATOR generalis non põt remouere officiales. Innoc. & alij c. dilectus. de rescr. item visitator specialis certo loco excludit generalem. Bald. cap. primo, qui feud. dare poss. item non potest substituere alium in locum suum. Bart. l. 1. colum. 2. C. de cad. toll. & hæc pauca loco exempli sufficiant pro limit. huius reg. de qua si vis instrui plenius addes hoc in loco, quæ scripsi in tracta. de legibus, & stat. part. 3. quæstio. 18. Medic. reg. 1.

¶ VITIATVM, Vel cõtra. Vtile per inutile nõ vitiari.

In Aut. cum de appel. cog. §. si vnum;
ff. de inutil. stip. §. sed si quis.
C. de lib. præter. Aut. ex causa.
C. de transf. l. si ex falsis.
C. de inof. don. l. antep. & vlt.
C. commu. vtriusque iud. l. possessionum.
C. si cert. petatur. l. si præmia.
C. de vsu. l. cùm ad eos.
C. de sec. nup. l. hac edic. in prin.
C. de præd. mino. l. & si is quæ.
C. de donat. l. sancimus. in princ.
C. de testamentis. l. hac consul. §. in omnibus.
ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. l. 1.
ff. de in ius voc. l. vt erat. & l. vlt.
ff. de pact. l. si vnus. §. si cum.
ff. de arbir. l. non dis. §. 3.
ff. commu. præd. l. prout.
ff. si cert. pet. l. certi. §. quoniam.
ff. de constit. pec. l. hactenus. §. si quis.
ff. de contrah. emp. l. fund. ill. §. si debet.
ff. de redhib. l. plerumque ædiles. Contra, si plura.
ff. de iur. do. l. siue generaliter. in prin.
ff. de admi. tut. l. si seruus communis.
ff. de his quę pro non scrip. l. 2.
ff. de cond. inst. quæ sub con. l. si quis sub cõd.
ff. de cond. & de. intestato. l. ita.
ff. quib. vt indig. l. 3. Pompo.
ff. quib. ad lib. procla. non lic. l. vlt.
ff. de leg. 1. l. si seruus.
ff. de accept. l. si is qui stip.
ff. de verbor. oblig. 1. §. si stipula. l. si mihi non si ita stip. l. vlt. io fin.
Inst. quib. mod. test. infir. §. 1. in fin.
ff. de transf. l. cum in. §. si prætor.
ff. de arbit. l. Pedius. §. in seruum. §. item.
ff. de contra. empt. l. fund.
ff. de condi. insti. l. quæ sub. §. si quis.
ff. de leg. 1. l. planè in prin.

Vtile per inutile, &c.] Vt in hac Rub. continetur, vtile per inutile non debet vitiari, sed sola adiectio super uacua: vt infrà eo. in illa Rub. Sola adiectio. Nec obstat, quod continetur in contraria Rub. Institut. quib. mod. test. infir. §. posteriore. ibi enim & primum & secundum testamentum fuit vtile. Vtile dico, id est, vtiliter factum, secundum legis subtilitatem, vt ex eis possit adiri hæreditas, licet postea sit irritatum defectu conditionis, vel alio modo: vnde vnum per aliud vitiatur. Aliud dico vtile, non inutile, si enim inutile esset, vt ex eo nunquam possit adiri hæreditas, neutrum propter alterum irritaretur, vt ibidẽ dicitur.

ADIECTIO.

Imò melius distingue, an agendo postea inutiliter videatur recessisse à primo vtili verè, vel interpretatione, an non: sed agatur, vt si ex eo modo non valeat vt valere potest. Causa.

Item non obstat, quod in contrariis proponitur, in Instit. quib. mod. tol. obl. §. præterea. nam & ibi cum stipulatus sum à pupillo sine tutoris autoritate, validã dico esse nouationem: quia prima obligatio translata est in secundam naturalem, qua tenetur pupillus. nam hoc modo admittit lex posse fieri nouationẽ, vt transferatur prima obligatio in secundam ciuilẽ vel naturalem tantum, vt ff. de nouat. l. 1. Sic ergo apparet, vtile per vtile vitiari, non per inutile, licet illa obligatio, qua tenetur pupillus, facta nouatione, dicatur inutilis in l. prædicta: ideo, quia ex eo pupillus conueniri non potest. Si autem sic esset inutilis, vt ea nouatione nullo modo teneretur pupillus, remanet prima obligatio in suo statu: vt cum stipulor à seruo, animo nouandi, nec enim saltem naturaliter obligatur, vt ex prædicta l. contraria colligitur, & ff.

de fideiuss.l.seruus inscio.& in l.sequenti. Item non obstat,quod legitur ff.de transf.l.cum hi.§.si prætor. Ibi enim non erant duo,quorum vnum esset vtile,alterum inutile,sed vnum, id est, transactio super alimentis,quæ censetur inualida,si prætor non quæsierit de omnibus,quæ oratio mandat, nec enim videtur aliquid esse factum,quàm diu aliquid deest,vt C. de his,quibus vt indig.l.vlt.in fin. Item non obstat, quod legitur.ff.de arbit.l.6.& 7.quia & ibi non erant duo,vt proximè diximus,sed vnum tãtum arbitriũ, id est,vna commissio,quæ censetur inualida:quia vnus sine altero arbitrari non potest,vt ff.de arb.l. est seruus ipse. Vbi autem vnus de arbitris est seruus nullo modo arbitrari potest,vnde nec alius arbitratur. Item non obstat,quod legitur ff.de contra.emp. l.fundus ille,quia vt ex casu illo apparet, vtile per inutile non vitiatur. Item non obstat, quod legitur ff.de cond.insti.l.qui sub mo.§.si quis. quia ibi vtraque conditio tenet,& solum sacramentum remittitur,vt ff.de con.& demon.l.ex scriptura. Item non obstat,quod legitur de leg.1.l.plenè.in princip. quia nec ibi primùm dico vitiari legatum ipso iure, licet obstet doli exceptio.vt ff.de adi.leg.l.3.§. vlt. Azo, rubr.13.

Vtile vitiat,quod per se vtile foret.

ff.de stip.ser.l.sed &.
ff.de vsufr.l.& si quis.§.1.in fin.
ff.de cond.instit.l.si Titius.§.si quis ra.
ff.quib.ad lib.procla.non licet.

Vtile vitiat quod per se,&c.) Euenit,vt quãdoque duo posita inuicem se impediant,vel ratione incertitudinis,vel ratione impossibilitatis:quæ cõtingit ex perplexitate verborum,quorum vtrumque per se validum esset,vt ff.de vsuf.l.sed & si quis.§.1.in fi.& de cõdit.instit.l.si Titius.& intelligitur ita hæc R.

ADIECTIO.

Quod per se inutile foret,vtile corroborat. Causa.

C.si seruus extero.se ma.e.
ff.de dol.except.l.apud.§.item Labeo.

Sola adiectio superuacua vitiatur, & non vitiat.

ff.com.præd.l.proptium.
C.de Lat.lib.toll.§.illico.
ff.de hær.instit.l.si ita quis.
ff.de adopt.l.si tibi.

Sola adiectio,&c.) Hæc Rub. exposita est suprà in illa Rub. Vtile per inutile,aliquando vitiatur, & non vitiat. ff. de re iud.§.si datus.

Quod penes me est inutile, alij cedendo efficitur vtile.

ff.mandat.l.Papin.

Adiectio nihil facit.

C.de fideiuss.non rectè.
C.de pact.pig.l.1.
ff.mand.l.qui mutuam.
ff.de leg.1.l.Titia.§ Lucius.
ff de act.emp.l.Iul.§.si ven.
ff.de hær.instit.l.Cornelius talem.
ff.de distract.pig.l.quæsitum.§.vl.
ff.de aur.& arg.leg.l.pedicul §.Labeo.

Adiectio,&c.) Superuacua adiectio nihil facit, vt ex hac Rub.perpenditur. Videtur tamen quandoque contrarium esse:vt ff.de vsut.l.si stipulatus.Sed cum ibi aliquid operetur adiectio,quis dicet eam superuacuam esse. Azo,rub.52.

Prohibetur vnum iustum propter aliud iniustum.

In Instit.de auct.tu.§.vend.
ff.de rei vend.l.officium.
ff.de damn.infect.l.si ser.ex hoc edicto.

Prohibetur vnum iustum,&c.) Euenit quandoque, vt licita prohibeantur:ne,si permittantur,eorum occasione quis incidat in illicitum,vt in lege huius Rub. apparet. Azo,rub.53.

Quod dicitur respectu alterius vitiosum, huc in alio caret vitio.

ff.quod quisque iur.l.vlt.
ff.quod met.caus.l.sed & par.§. quæri.
ff.de bon. liber.l.patron.
ff.si serui.vend.l.loci.§.competit.
ff.de acquir.poss.l.vlt.
ff.vti possid.l.1.§.vlt.
ff.de vi ar.l.cum à te.

Quod dicitur,&c.) Huic Rub.inuenio deesse, & ita suppleo. Quod dicitur respectu alterius vitiosum,hoc in alio vitio caret, vt ff.quod quisque iur. l. vlt. & ff.si ser.vend.l.loci.§.competit.Idem & aliæ leges subiectæ ostendunt. Azo,rub.53.

Quod vitiose factum est per subsquentia purgari.

ff.de vsucap.l.non solum.

¶ VITIOSVM.l.quod ab initio. Vide Qualitas,Possessio. Riisvvich.

¶ VICTVS victori condemnatur in expensis. Insti. C. de iud.l.properandum.§.sin autem.C.de euict.l.1.

Si victum vel stratum inferri quis iudicato non patiatur, vtilis in eum pœnalis actio danda est, vel vt quidam putant, Iniuriarum cum eo agi potest. Ruff.lib. Reg.De re iud.l.34. Riisvvich.

¶ VITIVM. Paulus libro viij.ad Sabin. Lex xxix. al.xxx

Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere.

Vid.Dyn.& Decium hac reg. Viniennus.

¶ VITIVM. L.[a]30.Paulus lib.8.ad Sabinum.

Quod [b] initio vitiosum est non potest tractu temporis conualescere.

ADDIT. a al.29. b al.quod ab initio.

Al.quod ab initio, vt legitur de pro.feu.al.per Fe.§.1. & inf.l.penultim.capitu.18 non infirmatur, in 6.sic & à Græcis legitur.arg.l.139.cum princi.l.32.Verùm eccõtrà l.86.§.1.facit de contrahen.empr.l.qui à quolibet,de au.tu.l.5.Auth.de nupt.§.quoniam, in fin.C. si in communi,l.1.ad muni.l.fi.C.de don.inter virum & vxorem,l.4.l.25.C.de fun.pa.l.iubemus,C.de agri. & cen.l.cessa.de contra.ta.l.non,§.si quis.de conuer. coniu.capitu.placet,de eo qui dux.capitu.1.16.quæstio.4.capit.si sacerdotes,de verborum obligation. l.inter sti.§.sacra.83.de appell.l.si expressim.de vsuc. l.4.§.de illo, de acquirenda pos.l.6.de acquir.hær.l. qui in ali.l.6.§.si is qui putabat,qui & à quibus.l.si seruo,C.de admin.tu.l.2.de testibus.l.si filius,l.eius, C. de sal.l.sicut,Institu.de curat.§.1.Instit.de exhæ.lib. in princ.Instit.de inutil.stip.§.1.Institu.de noxal.act. §.si seruus,C. de cont.iud. quodcunque,§. prouinciis,C.de postul.l.vxoris.C.mandati,l. cùm in fraude in rem ver.l.10.§.penultim.de pactis, l.si tibi, §.si pactus,de iud.si à me, de decimis,in 6. capitu.1.16. quæstio.3.capit.porest,de ser.ex.l. si minor, de præscript.in 6.capit.1.de elec.capit.auditis,de act.& ob. l.obligationum ferè,§.placet,quod iussu.l.2.§.fin.

Generalissimum omnium horum capitum regula & ratio hæc est,quod initium spectandũ est vniuscuiusque actus, Instit.de vsuc §.diutina,de don.inter virum & vxor.l.si donare,§.fin.a.negoc. gest.l. Pomponius,

ponius, l. sed an ultro, dist. 45. cap. quoniam, 1. quęst. 1. capit. principatus, C. ad Mac. l. 3. sup. eodem titu. l. si autem Seiæ, de publicia. l. eum, §. in hac act. de ed. l. 6. §. si initium, de his qui not. infa. l. 13. Authenti. vt cum de ap. §. 1. de ap. capit. cum cessante, de orig. iu. l. 1. Institu. quibus nun est permiss. fa. test. §. fi. C. de vi pub. l. quoniam multa, ad le. Aq. l. si plagis, §. 1. Vide Broc. 2. Rubric. 1. VITIOSUM. S. circa substantiam, Ratione personarum, rei, aut formæ, Com. l. 1. §. fi. dist. 10. capit. vides, Instit. de inuti. stip. §. 1. de auto. tu. l. obligari, §. tutor. Cessante tamen vitij causa, (quod scilicet fit, quando actus non erat quidem in initio nullus, sed in suspenso. Com. præd. l. fi. Bar. per leg. si tibi 18. §. fi. de pact.) negocium per ratihabitionem confirmatur, de serui. rust. præ. l. per fundum, C. si ma. fac. l. 1. l. 2. de his quæ fi. à præ. capitu. cùm uos, de don. cap. Apostolice, de eo qui duxit. capitu. 1. 16. quæstio. 4. capitu. si sacerdotes, qui satisd. cog. l. 11. de iud. l. 56. licet, de off. procons. l. 4. in fin. de leg. 3. l. 1. §. fi. §. sed etsi filius, de hæ. inst. l. qui soluẽdo, C. de nup. l. etsi contra mandata, vel per causam superuenientem. de pig. ac. l. si rem al. §. fi. vel ex tẽporis diuturnitate, de aqua quotid. l. hoc. §. ductus, de verborum signification. ca. super quibusdam, vel rescripto, de adop. l. adoptio, 2. vel conditionis seu diei euentu. de reg. Ca. l. 1. §. 1. l. fi. de hæredib. instituen. l. in tempus. vel priuilegio de fid. lib. l. generaliter, §. si homini, vel accedente aliqua noua accessoria voluntate, C. de contrac. iud. de ritu nupt. l. si quis senatorio, l. si quis tut. §. quod de his qui fi. à præla. capit. cùm nos, de leg. 2. l. etsi contra mandata, l. si quis donatorio, l. 1. §. sed etsi filius. de cond. inst. l. mulier, §. 1. l. si deportati seruo. C. si ma. fac. l. 1. de leg. 1. l. 24. §. 1. l. legata inutiliter, de despon. impub. capit. 2. in 6. de testam. milit. l. tribunus. §. fin. l. si filius. Vel denique si initium non infirmaret actum aliter, quàm per hominis impugnationem, & nemo impugnauit, de el. c. quód sicut, in fin. de ritu nup. l. filio, 16. quæstio. 3. capit. post 500. dies, dist. 10. capit. vides, de ac. & ob. l. obligationes. Secus si esset annullandum, de postu. cap. bonæ, de el. capit. quod sicut. TRACTU. de vsur. l. 1. §. quid. de con. & de. l. cùm seruus. si cer. pe. l. lecta, §. dicebã, de ope. lib. l. quoties certa, de verborum obligationibus. l. 112. si quis stip. de leg. 3. l. fideicommissum. quibus ex caus. in possess. eat. l. Fulcinius, §. latitare Exc. De sol. l. Stichum, aut. §. æditio ver. aliquando. Quin imò tractu temporis deteriores res fieri dicuntur & perire, de iu. do. l. 5. §. 1. de proc. l. sed etiam. E contrà de eo qui duxe. vxor. capitu. 2. de fundo. l. penultim. ad Vel. l. si mulier. contrà 16. de pac. l. quod dictum, contrà de cond. iust. l. 2. §. penultim. contrà de vsuc. l. cùm vir. 42. Plura in Broc. Azon. cõtrà de dun. inter virum & vxor. l. si stipulata. Vide Lor. axio. 172. Riisvvich. paratit.

¶ VIS, & teneri. Vlpian. libr. lxix. ad edict. Lex clij. al. cxcv.

Hoc iure vtimur, vt quicquid omninò per vim fiat: aut in vis publicæ, ᵃ aut priuatæ crimen incidat. Deiecit, & qui [vel iussit, vel mandauit. vel ratum habuit.] ᵇ Rati enim habitio mandato cumparatur. In contractibus, ᶜ in quibus doli præstatio vel bona fides inest, hæres in solidum tenetur.

ADDIT. a aut in vis pub. in P. florent. [] pro inclusis legitur in P. florent. mandat. b al. in maleficio rati habitio mandato comparatur. sic in P. florent. c deest ibidem.

Ex tit. de vi armata. & vid. l quo tutela. §. vi factum. eo. tit. vis alia est publica, alia est priuata: vt per glos. hic & Azo. in summa, ad leg. Iul. de vi. & qui eam facit in crimen incidit in l. Iuliam vis publ. aut priuatæ. Et quę ad hanc l. non pertinens est, vis est, quę coercetur interdicto quod vi aut clam, veluti qui prohibitus facit, vim faciat. tamen vbi mentio fit de vi: intelligitur de vi priuata, vt minor sit pœna, l. si præses. de pœn. Viuiennus.

¶ VIS. L. 104. Paulus libro primo ad edictum.

Nemo de domo sua extrahi debet.

Ex titu. de in ius vocando, l. 21. Iunge ad l. domum. 62. Hoc in ciuilibus obtinet, Auth. vt nulli iud. 134. §. cæterùm si quis eorum, vel §. si quis verò comprehensorum, si quis ius di. l. 1. §. 1. vt Oldendorp. scribit. SUA. Etiam ea, quam quasi inquilinus inhabitat, facit. de iniur. l. lex Cor. §. domum. Ratio summa, de in ius voc. l. plerisque. Excipit Faber publicas causas. arg. l. 1. C. de off. diuer. iud. De hac l. & quid obtineat in tabernaculis indicare videtur Faber ex Quint. libr. 7. cap. 8. Riisvvich. paratit.

¶ VIS. l. 198. §. non videtur. l. 21. l. 116. nihil consensui. l. Quintus. 74. §. vi. vide Dolus.

Ab omni vi & iniuria penitus abstinendum. Quod vi. l. 1. §. 2.

Vim vi repellere licet incõtinẽti. de iust. & iu. l. vt vim, C. vnde vi. l. 1. de vi & vi ar. l. 3. §. eum. l. 1. §. vim. Ad leg. Iu. de vi pri. Hac lege tenetur, qui conuocatis hominibus vim fecerit, quo quis verberaretur, pulsaretur, neque humo occisus erit Scę. lib. 4. Reg. Riisvvi.

¶ VIS, Ratihabitio, dolus. L. 195. Vlpianus libro sexagesimonono ad edictum.

Hoc iure vtimur, vt quicquid omninò per vim fiat, aut in vis publicæ, aut in vis priuatæ crimen incidat. §. Deicit, & qui mãdat. §. In maleficio Ratihabitio mãdato comparatur. §. In contractib. quib. doli præstatio vel bona fides inest, hæres in solidum tenetur.

Ex titu. de vi arma. Iunge l. 24. § vi. Est & alia vis, quæ coercetur interdicto, Quod vi aut clàm, veluti qui prohibitus facit, vim faciat, eam ad hanc l. non pertinere affirmat Georg. Viuien. In dubio tamen vbi de vi mentio fit, intelligitur de vi priuata, de pœn. l. Præses.

§. Deicit. MANDAT. Al. qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit. Al. qui vel ius &c. de delictis alienis, vt vocant Theologi, hæc l. intelligenda est, de vi, l. 1. §. deiecisse, §. quoties, §. sed cùm quis, l. 142. quod iussu, l. 130. is damnum, de iniur. l. non solum, ad Mac. l. 16. C. eodem tit. l. fina. de nego. gest. l. 6. §. sed si ego, sup. l 61. semper qui non prohibet, de sol. l. 13. in fin. de vi arma. l. 1. §. sed etsi.

§. In maleficiis. RATIABITIO. capitu. 10. ratihabitio. C. quod cum eo, l. 7. in fin. MANDATO. scilicet & iussui, l. 1. §. si ratum, quod iussu. Exc. de iis qui not. in fam. l. quid ergo, de acqui. hæ. l. si quis mihi, §. iussum, de off. procons. l. obseruare, §. fin. Rem ratam hab. l. bonorum, §. fin. Ratio. C. ad Mac. l. fin. quod quisque iu. l. 3. § si procurator.

§. Fi. Exc. al. 112. §. fin. Iunge ad l. 45. totiens in hæ. l. 170. cùm Prætor. 39. sicut pœna, 125. pœnalia. Iunge l. 199. §. in l. pupillum, §. in hæredem. DOLI. C. de hęred. tut. l. 1. mandati, l. 8. Ratio, de act. l. bona in fidem. BONA FIDES. Hoc est, quando ex natura contractus bonę fidei venit dolus defuncti, secundum Oldendorp. de contrahen. empt. l. si cùm fundum, 68. vel quę contractu reique persecutione descẽdit, inquit

Vlpian.dep.l. 7.per quam & l. 7.de dol. conciliatur, §.aliquando, Insti.de per.& temp.Excipit glos. si mē sor fal.mod.l.3.§ penultim.de trib.l. illud.§.penulti. in fin.si quis cau.l.si eum,§.iniuriarum,C. de hæ. act. l.si eum,§.iniuriarum,C.de hæ.act.l.1.quod fal.tu.l. huius act.§.1.de nego.gest.l.actio,de calum. l.in hæredem,§.1.de proc.l.quæsitum,§.fi.de polli.l.9.dep. l.1.§.fi.l.2.l.si duo. Riisvvich.paratit.

¶ Vim alieni facti alteri repellere non licet:vt est glos. nor.in l.Titium.ff.de fideiuss.

Fallit nisi esset aliquis sibi coniunctus, vel esset socius: quia tunc talis poterit repellere vim alteri factam: vt est gloss.singul.secundum Bald.in l.item apud La beonem.ff.de iniur.quod not.in capit.si verò.de sen. excom.sed in contrarium facit text.in l. cum fundū. ff.de vi,& vi arma. B.Soc.reg.540.

¶ Vis.Vim vi repellere licet.l.vt vim.ff.de iust.& iu. fallit in 4.casibus,vt per Soci.reg.443.& 444.

Fallit in multis casibus,vt per Ioan.Bolog.in d.l.

Vim alieni facti alteri repellere non licet. Fallit vt per Soc.reg.444. Donat.Fina.lib.4.

¶ Vim vi repellere licet,l.vt vim,ff.de iusti.& iur.& in l.j.C.eod.tit.& ibi doct.

Primò fallit,cùm infertur à patre,qui potest vim illam inferre:quia tunc nō licet vim vi repellere:purà quia pater & dominus castigat filium vel seruū:quia tunc non licet illis se defendere,vt tenent doct. in l.iiij. ff. ad leg.Aquil.

Secundò fallit,quando infertur à persona publica, putà si iudex mandet aliquem fustigari:quia non licet ei se defendere.

Tertiò fallit,quādo repelleret vim ex interuallo:secùs si facto læsionis illegitimæ defenderetur:quia tūc nō licet.ita dicit Bart.in dict.l.j.C.vnde vi.& idem Bartol.in l.vt vim.ff.de iusti.& iure.& idem etiam plenè in l.ij.§.cum igitur.ff.de vi & vi arma.

Quartò fallit,quando repello immoderatè & sine moderamine inculpatæ tutelæ.tenent doct.in l.j.per illum text.C.vnde vi. B.Soc.reg.539.

¶ Vis.Vim vi repellere licet.

Pro.

Ext.de rest.spol.c.olim.
Ext.de sent.excom.c.si verò aliquis.
Dist.1.c.ius naturale.
D.de iusti.& iur.l.vt vim.
D.de vi & vi arm.l.1.§.vim vi.
Dist.45.c.& qui emendat.

Contra

23.q.1.§.1.
24.q.1.§.1.
46.dist.c.seditionarios.
23.q.4.c.inter querelas.
C.de iudic.l.nullus.

Solutio.

Vlcisci non licet,vt in his contrariis,sed vim repellere, & castigare licet,vt in primis concordantiis,dummodo fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ. C. vnde vi.l.1. Damas.reg.62.

¶ Vis. Gregorius vij.Reg.seu Cap.vij.

Quod latenter,aut per vim, aut aliàs illicitè introductum est, nulla debet stabilitate subsistere.

Vid.Ioan.Andræ.& Imol. Viuiennus.

¶ Visitare potest semel in anno quilibet prælatus cui visitandi officium incumbit de iure communi:vt in capitul.conquerente.de officio ordin.& ibi gloss.& in capitu.decreuimus,cum duobus cap.seq. x.quæst.j.& in gloss.prima,cap.si episcopus.de offic. ordina.in vj.& ita est communis opinio.

Limita decem modis,per Marian.in tractat. de visitatione.

Primò nisi subsit necessaria vel alia legitima causa non solum bis,sed pluries visitandi ,quia tunc pluries & visitare,& procurationem recipere potest prælatus, text.in capitu.mandamus. de offic. arch. & gloss.ij. in d.capitu.si episcopus.quæ allegat alia iura, iuncta gloss.in d.cap.conquerente.& in cap.cum venerabilis.de censibus.

Secundò limita , nisi competat ex onere in fundatione ecclesiæ adhibito, quòd posit pluries visitari & procurari,gloss.in d.capit.cum venerabilis, quæ sic intelligit text.in c.Eleutherius.xvij.quæstio.ij.tenet Henric.Boich.in c.cum apostolus.de censib. & Car. in clem.fi.de statu monachorum.

Tertiò limita,si potestas pluries visitandi & procurandi competat ex speciali consuetudine legitimè præscripta,text.secundum vnum intellectum, in d. cap. cum venerabilis.de censib.quem inibi sequitur Hostiens.& in summa,eod.tit.vers.quibus est danda , in fine,& Henric.vbi suprà.

Quartò limita,nisi ex priuilegio potestas pluries visitādi competat,Henric,vbi suprà.

Quintò limita in Archidiacono,qui non semel in anno sed de triennio in triennium vnam facere debet visitationem & vnam recipere procurationem. text.in c.j.de offic.archid.

Sextò limita,nisi diuerso iure vellet visitare, videlicet si est archiepiscopus & legatus natus, text. est in ca. cùm nuper.de censib.& ibi Cardin. Zab. quod ipse intelligit,quando ex causa id faceret,aliàs si post primam visitationem confestim inciperet secundam, videretur esse de superfluo.Marianus tamen vbi suprà,dicit hoc vltimum procedere in dubio,quia posset contingere aliàs causa propter quam etiam eodem iure posset immediatè visitationem reiterare.

Septimò limita in Archiepiscopo, qui potest reiterare etiam eodem anno visitationem diœcesum suffraganeorum,text.est in c.j.§.postquam.de censi.libro vj.etiam nulla data suffraganeorum negligentia , vt in c.fi.eod.tit.& libro.

Octauò limita in casu quo Archiepiscopus iure metropolitico semel visitasset suam prouinciam , & demū data suffraganeorum vel alicuius suffraganei sui negligentia vellet eam iterum visitando supplere , quo casu & etiam quando instantia necessitatis vellet (prout potest) reiterare annuatam visitationem suffraganeorum vel alicuius eorum,non est necesse seruare formā c.j.de cēsib.lib.vj. videlicet vt incipiat à sua diœcesi.Hæc omnia arbitratur Mariā. vbi suprà posse teneri,licet dicit maturiùs cogitandum in his, quia à doctoribus non tanguntur.

Nonò limita in visitationibus monasteriorum,text. in c.cum venerabilis,de censib.Secundum Ioann. Vincent.& Gofred.& idem tenet Henric.in c.cum Apostolus.eod.tit.quos refert Marian.vbi suprà.Qui addit fortè posse dixi,quòd iure ordinario & regulariter,sicut ecclesiæ seculares & clerici non sunt nisi semel visitandi,itaque monasteria per iura nouissima quæ simpliciter disponunt de annua visitatione,nisi alia subsit causa specialis propter quam iterata posset fieri visitatio.

Decimò limita, si prælatus vellet eodem anno sæpiùs visitare, absque eo quod aliquam procurationem

inde reci

inde recipiat, vel aliud grauamen inferat, secundum Henric. in d.c. cum Apostolus. in prin. & ita dicit posse intelligi text. in c. visitandi, in prin. xviij. q. ij. & placet Mariano vbi suprà. B. Dias re. 787.

¶ VISITARE potest semel in anno quilibet prælatus, cui visitandi officium incumbit de iure communi. c. conquerente, de off. ord.

Fallit in 10. casibus, vt per Maria. in tract. de visitatione, colum. fin. Donat. Fina, lib. 5.

¶ VISVS regulariter est sensus communior qui potest ad reliquos sensus adaptari in ipsis attestationibus. gloss. iij. quæst. ix. capitul. testes. Cyn. & Barto. in leg. testium. C. de testi. & in leg. j. ff. de verb. oblig. & ibi per Alexand. Doct. in l. ij. ff. si cert. petat. & in cap. causam. de testi.

Fallit in his, quæ percipiuntur intellectu, quia non probat testis dicens, vidi Titiū possidere, secundū Bart. in l. j. C. de nat liber. lib. xj. & in l. qui testamento. §. fin. versic. vltimò nota. ff. de testament. Angel. in authentic. de testib. in §. & licet, Bart. in l. ij. in ver. l. Itē oppono, ratio testis. ff. si cert. pet.

Fallit probatione contracti matrimonij, quia testis debet dicere, quòd audiuit verba contrahentium, non autem quod vidit matrimonium contractum, vt consuluit Alexand. in consilio xliiij. in iiij. parte. Steph. Ianuar. reg. 297.

¶ VITVPERANDVS non est qui moditè transgreditur. Bal. l. eum qui. §. in popularibus. ff. de iur. iur. Cor. consi. 67. col. 2. vol. 2. Crau. consi. 182. num. 16. Asinius praxi iudic. §. 7. Amp. 59. nu. 21. nam si parcitur vitæ, multò magis famæ. Med. re. 5.

¶ VIVERE creditur, cuius mors non fuerit probata. De don. inter vi. & vx. l. sed si mors. C. de postlim. leg. nec nos. C. de repu. l. vxor quæ. Auth. de diuer. capp. l. 17. §. cæterum. & id sup. Pauper. Riisvvich.

¶ VLTIMVM terribilium mors. de pœ. l. vltim.

Vltima derogant primis. C. de pact. l. pacta nouissima. De leg. 1. l. si mihi. §. in legib.

Opinio vltima in dubio censetur approbata. Ad Treb. l. qui filium. §. Sabinus. vbi gl.

Verbū vltimum præualet. De ma. test. l. Stichus. In no. Pamph. l. 21.

Vltima mora nocet. De peric. & com. rei vend. l. illud. Vide fallen. Socin.

Dies vltimus termini totus debitori cōceditur. Inst. de verb. ob. §. omnis.

Substituens vltimò, cæteros onerasse non intelligitur. De vul. l. vel singulis.

Soluens vltimò solutum repetit. De con. in. l. cùm duo. vbi Bar. Riisvvich.

¶ VLTIMA derogant prioribus, l. 1. §. fi. ff. de stipulat. ser. l. pacta nouissima, C. de pact.

Ampliatur in 14. casib. & limitatur per Iaso. in d. l. pacta, vbi etiam Deci. ampliat & limitat. Ampliatur & limitatur per Marsi. in l. 1. §. si serui, ff. de quæstio. nu. 8. vbi latissimè videas. Don. Fina, lib. 5.

¶ VNIVERSVM. l. 121. refert ad vniuersos. vide multa.

Nihil interest, de vniuerso quæratur, quod capere non possit, an de portione. Tertyl. l. si statua. 81. De acqui. hær.

Quædam per vniuersitatem transeunt, quæ sola non possent alienari. De ac. re. do. l. quædam. De con. em. l. in modicis. Riisvvich.

¶ VNIVERSVM. Vniuersalitatem denotat verbum omne. Ang. in §. restituta, inst. de fideicō. hæred. Bar. in l. si vnus, §. pactus ne peteret, nu. 5. de pact.

Fallit vt per Firmianū in repertorio suo, in verbo omnis.

Fallit in multis alijs casibus, vt per Benincasam Perusi. in §. omnium. Insti. de actio. nume. 78.

Vniuersalis locutio restringitur ad habilitatem: hanc regulam latissimè tractat & exemplificat & limitat in 4. casib. Zasi. in lib. 1. singu. res. cap. 6. Donat. Fina, lib 5.

¶ VNIVERSITAS non dicitur delinquere, nisi quando communicato consilio habita prius deliberatione delinquit. Abb. in c. dilectus, de simo. glo. in l. aliud. §. refertur, de reg. iur.

Fallit, vt not. Dias reg. 791.

Vniuersitas habens rectorem in quem transtulit iurisdictionem, non potest sine eo statuere, secus si non habet rectorem, ita concludit Host. Anto. Imol. in c. cùm omnes, de consti. Ang. in leg. 1. ff. si quis ius dicenti.

Fallit in 3. casibus, vt per Felin. in d. c. cùm omnes, de constitu.

Vniuersitas quibus casibus potest statuere, potest etiam pœnam statuto addicere, doct. in c. cum omnes, de constit.

Fallit in 2. casib. vt per Fel. in d. c. cū omnes. D. Fin. lib. 5.

¶ VNIVERSITAS non dicitur delinquere, nisi quando communicato consilio, & habita prius deliberatione delinquit: not. Doct. vbi maximè Abb. in c. dilectus. lo ij. de simo. not. glo. in l. aliud. in §. refertur. ff. de re. iu. in verbo, refertur. & not. Ang. quem ipsi non referunt in consi. clxv. incip. cum multitudo. & Barto. latè in l. aut facta §. fi. ff de pœn. vnde dicit singulariter Ang. consi. ccxliij. incip. in nomine domini & suæ matris, quod absolui debet capitulum: quia libellans de delicto canonicorum, non dixit collegialiter, quod dicit singulare Felin. in c. dilectus.

Limita primò, vt procedat regula in delicto faciendo, secùs in omittendo, secundum Sal. in l. j. C. de sedit. quem vide in materia. Ita limitat Fel. eum referendo in d. c. dilectus.

Secundò limita regulam procedere, in delicto quod consistit in faciendo, & non habet tractum successiuum, vt est homicidium & similia: secùs si est delictum continuatum. Ita consuluit Anch. cons. clviij. incip. ex narratis in facto. & in clem. j. de pœn. & sequitur ibi Cardin. in versicu. ciuitas. iiij. quæstio. quod sequitur Felin. ita limitando hanc regulam, vltra quem adde Socin. l. j. §. final. ff. de acquirend. posses. vbi dictam conclusionem Anchar. dicit notan. qui ponit exemplum pro delicto continuato, vt in guerra, & rebellione quæ durasset aliquo tempore, propter quod tacitus populi consensus argueretur. Commendat etiam Fel. in c. cum omnes. de constit. versicu. vj. declaratio. & sequitur etiam Rauen. in suo alphab. aureo, in litera C. in parte, collegium. in fine, & Ioan. Lupus, in repetit. capit. per vestras. versi. ex quibus, de donatio. inter vir. & vxorem. confirmatur ista decisio pluribus similibus, in quibus multum differt actus successiuus & continuus, ab actu momentaneo, & primò facit notabilis conclusio Abb. in capit. constitutus. lo j. & in capit. causam quæ. de testib. vbi tenet quòd licet delictum familiaris non imputetur domino, tamen si delictum habet causam successiuam, & dominus non prohibet, præsumitur de eius consensu factum, quod commendat Rauen. vbi suprà.

Secundò, quia licet actus vnus momentaneus factus contra consuetudinem non tollat eam, tamen secùs est in actu continuo: vt notat & declarat Felin. in

capitulo cum accessissent. de constitut. versiculo secundo casus.

Tertiò fallit, quia licet actus primus iudicialis post dilatoriam superuenientẽ sequutus excludat eam, vt non possit opponi, istud non procedit in dilatoria habente causam continuam & successiuam, vt notat Fel. in cap. cum M. de constit. referendo Bald. post Iac. Butrigar,

Quartò, quia à grauamine habente causam successiuã semper etiam vltra decem dies potest appellari: de quo vide per Philip. in capitulo ex parte. lo j. de appellat. de quo latius per Feli. in cap. accedens. el ij. vt lit. non contest.

Quintò facit quod suprà posui in litera R. in regula in cip restitutio. vij. fallen.

Sextò facit, quia priuilegium quod habet causam successiuam reuocatur, si posteà cessat causa priuilegij: secùs in eo quod habuit suam perfectionem nec cõtinet actum successiuum: notat Abb. in capitul. suggestum. de deci.

Septimò facit, quia licet regulariter in libello accusationis debet poni locus & mensis commissi delicti, fallit in delictis successiuis: notat Purpuratus in leg. edita. C. de edendo.

Octauò facit quod not. Abb. in c. à nobis. el j. de sent. excom. in fin. in materia, an duret sententia vltra tẽpus proferentis: quod sequitur & refert Rosel. in verbo, excommunicatio. lo vij. in §. ix.

Nonò facit quod habes suprà, in regula, priuilegium si habet.

Tertiò limita singulariter, nisi per coniecturas, & actus sequentes detegatur voluntas pupilli: putà quia nõ puniunt, nec in exilium ponunt delinquentes. Ita colligitur ex verbis Cardin. vbi suprà, & ita limitat Felin. B. Dias reg. 791.

¶ VNIVERSITAS habens rectorem in quem transtulit iurisdictionem, non potest sine eo statuere: secùs si non habet rectorem. Ita concludunt Hostien. Ant. Imol. & doctor. contra Inn. in c. cum omnes. de constitut. argum. text. in l. si curatorem. C. de in integrum restitut. argum. text. in l. si curatorem. C. de in integrum restitut. min. idem Angel. in l. j. in princ. ff. si quis ius dic. non obtemp.

Limita dupliciter vt per Fel. d. c. cum omnes. B. Dias re. 792.

¶ VNIVERSITAS quibus casibus potest statuere, potest etiã pœnam statuto adiicere: tenet Hostien. Ant. Imol. & scribentes in capitulo cum omnes. de consti. argu. text. in l: j. ff. si quis ius dicen. nõ obtemper. quam conclusionem intelligunt, quando vniuersitas habet iurisdictionem, secus si solam administrationem. quia imponere pœnam, est iurisdictionis. Textus est cum ibi notat. in lege final. ff. de iurisdictione omnium iudicum.

Limita duplici modo, vt per Felin. in dicto capitulo, cum omnes. B. Dias re. 793.

Regulam tradit Alexand. cons. cxxxiiij. videtur. vol. j. quæ trita est, quòd vltima voluntas defuncti, & non prima valet, & seruari debet, quia ambulatoria est. l. iiij. ff. de adim. leg. l. cum is, c. status. ff. de donatione inter virum & vxor. cum Marthæ. extrà, de cele. miss. xiij. quæst. ij. capitulo vltimo, voluntas. Turz.

¶ VNIVERSITATE destructa perit obligatio, si ante moram fuerit destructa. Bart. & doct. leg. pater. §. Tusculanus. ff. de leg. 2. Gemin. cap. licet. colum. 3. de elect. quod intelligitur in vniuersitate iuridicè destructa, non autem casu, vel impetu. Bar. leg. sicut. §. fin. ff. quod cuiusque vniu. nom. Innoc. & doct. c. 2. de nou. oper. nunc. Abb. c. recolentes. de stat. Monach. doct. com. l. seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruit. vrban. prædio. Angel. l. proponebatur. ff. de iudiciis. leg. si grege. vbi Docto. ff. de leg. 2. Medic. re. 6.

¶ VNITA iuuant quæ singula nõ prosunt, c. præterea, extra de testib. l. Spadonem, §. qui iura, ff. de excu. tuto. l. sancimus, in ij. C. de testa.

Fallit in 2. casibus, quos not. Thomas Grãma. in consil. 3. num. 18. Donat. Fina, lib. 5.

¶ VNVM: Offendens in vno, factus est omnium reus. August. c. defleat. De reg. iu.

Cùm prætor vnum ex pluribus vetat, cæteris committere videtur, De iud. l. cùm Prætor. 12. Contrà de adul. l. 1. in fi. vide vox.

Quod cum vno gestum est, cæteris non prodest. C. de transf. l. neque pactio.

Vnus vicem duorum subire non debet. De pact. l. si plures. Contra De adop. l. si consultus. Rüsvvich.

¶ VNVM tantũ cum extat id quod refertur, ad ipsum quidem relatio haberi debet, ac si expressè ad illud quis se retulisset: ita Barto. & Doct. com. l. 2. ff. de liber & posthu. August. Bet. cons. 129. numero 11. volumine 2. in terminis huius reg. quæ ita se habet vt tandem illam expediam, relatum est in referente, d. l. asse toto. ff. de hæred. inst. auth. si quis aliquo. vbi Doct com. C. de edendo. l. 5. § 1. ff. de re iud. l. in summa. ff. eodem. l. institutio. ff. de cond. insti. l. si ita, ff. de condi. & dem. l. si filio. §. pater ff. de ali. & cib. leg. l. si prior. ff. solu. mat. l. certum. ff. si cer. pet. vnde talis est quantitas in termino relato qualis est ipsa in termino referente. l. vbi autem. §. illud. ff. de verborum ob. l. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contrahend. emptio. l. quem hæredi. ff. de reb. dub. & quæ sunt in termino relato specificata dicuntur in termino referente. l. si defensor. §. qui interrogatur. ff. de interrog. acti. l. pen. C. de sentẽ. quæ sine certa quant. capitu. inter dilectos. de fid. instrumen. capit. cũ venerabilis de except. capitu. veniens. de præscr. capitu. cum venerabilis. de relig. dom. not. capit. si quis homicidium. 50. distin August. Bet. consi. 20. nu. 9. volum. 3. consi. 93. numero 51. volumine 2. cõsi. nc. numero 22. volumine 2. Paris consi. 2. nume. 50. volumine 3. consi. 5. numero 17. volumine 4. consi. 97. numero 94. volum. 1. cons. 7. numero 13. vol. 2. ampl. reg. hæc procedere in cõtract. in iudi. & in vlt. vol. primò in cõtractibus. Pau. l. admonendi. n. 13. col. 5. ff. de iur. iur. vbi etiam Ias. num. 40. Oldr. consi. 121. Paul. cõsi. 322. Ioan. Andr. in add. ad Specul. tit. de feud. §. 1. Alexan. conf. 145. vol. 2. vt in inuestitura. Doct. d. locis, secundò in emph. Paul. l. 1. C. de insti. & subst. Bar. l. 1. C. de iur. emph. l. si merces. ff. loc. Bal. l. contractus. C. de fid. inst. l. 1. C. de episc. & cleri. Rom. l. admonendi. col. 2. vbi Ias. col. 7. numero 39. 1. lectura. ff. de iur. iur. Tertiò, idem in priuileg. glo. c. si Romanorum. 19. di. gl. c. Abbate. de verb. sign. Aret. c. præsentiũ. 7. q. 1. Ant. c. ex insinuatione. de rescr. c. 1. colu. 3. de rescr. 6. Card. cons. 119. Ias. d. loco. nume. 30. quartò in venditione. Doct. com. l. si quis legauerit. ff. de leg. 1. Ang. l. si in venditione. ff. com. præd. gl. l. fin. C. de tempor. appell. Barto. & alij l. si sic. §. 1. ff. de leg. 1. l. legauj. ff. de liber. leg. Oldrad. consi. 164. Specul. in tit. de loc. §. nunc aliqua. vers. 59 Bal. l. qui in vẽditione. C. de hæred. vel act. vẽd. Ang. l. locus. ff. de acq. poss. l. si quis fũdũ. ff. de cõtr. emp. secũdò principaliter procedit in Iudiciis. primò in libello. gloss. leg. admonendi. vbi Ias. 1. lect. num. 33. ff. de iur iur. Roma. consi. 21. secundò hoc

dò hoc idem in accusatione. gloss. Bald. & Doct. l. 3. C. de nupt. Tertiò in positionibus. Bal. leg. 2. C. de error. adu. Rom. cons. 293 quartò in commissionibus. gloss. fin. capitulo primo, de fid. instrum. not. capitulo cum dilecta, de confirm. vtili, vel inut. quintò in mandatis. Bald. cons. 13. numero 2. & sequent. volumine 5. & consilio 181. eodem volumine. sextò in prorogatione termini. Bald. & com. doct. leg. 1. §. post operis. ff. de operis nou. nun. Bal. l. acceptam. quæst. 7. C. de vsur. leg. 1. quæstio. 10. C. de his, quæ pœn. nom. septimò in sententia, Barto. leg. 2. C. de errore calc. Imol. & Abb. cap. cum Bertoldus. de re iud. doc. com. cap. quoniam contra. de probat. Imol. l. diuus. ff. de re iud. Abb. capitulo inter cæteras. de re iud. Alexand. consilio 123. columna 4. volumine 1. Aret. consilio 75. octauò hoc idem est in compromisso, Aret. consi. 68. Ias. d. l. admonendi. numero 36. ff. de iur. iurand. vbi plura cumulat ad hæc. tertiò, & vlti. ampl. reg. in vlt. vol. & primò in testamentis, not. leg. si donatio. C. de donat leg. Lucius. §. quisquis. il 2. ff. de leg. 2. leg qui plures. ff. de vsufru. leg. leg. si quis ita. ff. de hæred. inst. Alexand. leg. cum antiquitas. C. de testamene. Balb. in tracta. de dote, part. 6. ptiui leg. 10. Ias. d. leg. admonendi. numero 42. secundò in codicillis. Doct. com. leg. asse toto. ff. de hæredi. inst. tertiò & vlti. procedit in legatis, vt dixi super amplia. facit text. & ibi com. doc. leg. si fund. ff. de fund. instr. & ex his apparet reg. hanc locũ habere in qualibet dispositione hominis, sed quid in dispositione legis? respond. hoc idem procedere tam in lege communi, quàm municipali: de lege com. vt apparet leg. 4. §. Cato. ff. de ver. obli. leg. labeo. ff. de suppell. leg. de lege municipali habetur per gl. c. Abbate, de verb. sign. Paul. consilio 319. in antiquis. Bar. extrau. ad reprim. versi. prout. Bald. leg. si donatio. C. de donat. leg. 1. C. de episc. & cleric. l. inciuile. ff. de legib. l. vnica. versi. omnibus. C. de cad. toll. capitulo 1. §. si. qualiter olim feud. alien. pot. ampl. etiã procedere tã in fauorabilib. quàm etiã in pœnalib. & odiosis. Bal. consi. 13. volumine 5. consilio 181. eod. volumine. Tiraquell. in tract. de leg. connubial. gloss. 7. numero 186. declaratur tamen & limitatur reg. ista pluribus modis, primò quando fit relatio ad id quod non est, leg. si quis fundum. ff. de contr. empt. Rolandus à Valle consi. 80. numero 2. volumine 3. gloss. capitu. si Romanorum. 19. distinct. capitulo veterum. 9. distinct. leg. in testamento. ff de cond. & demon. secundò quando fit ad incerta, quæ probari non possunt. Ias. leg. admonendi. numero 40. ff. de iur. iurand. Paris consilio 35. numero sexto, volumine 1 Tertiò non fit ad ea ex quibus resultaret iniquitas. capitul. cum ecclesia. de elect. Oldr. consilio 152. Ias. leg. 1. C. de liber. præter. Ripa responso 13. numero 3. tit. de diuers. rescri. quartò declara vt licet huiusmodi expressio relatiui dicatur specialis, non tamen singularis est, Ruin. consilio 165. numero 8. libro 2. Bart. leg. Titius. ff. de liber. & posthu. l. Turpia. §. fin. ff. de leg. 1. leg. 1. ff. de vulg. quintò declaratur, vt licet relatio fit in referente, propriè tamen nominata, atque specificata in relato non dicuntur nominata in referente. Ripa l. ait prætor. §. si iudex. nume. 2. ff. de re iud. est enim ficta & impropria expressio non vera, & propria. leg. Titia. § fin. versiculo perinde, vbi Doct. com. ff. de verborum obligatio. dictio enim perinde, improprietatem denotat. leg. sed si §. perinde. ff. de pet. hæred. doc. leg. qui à patre. ff. de confir. vtili, vel inutili. gloss. & Barto. leg. sacrilegij. §. 1. ff. ad leg. iul. pecul. Bart. l. 1. ff. de recept. l. si is qui pro emptore. columna 5. ff. de vsucapi. Alexand. cum gloss. l. si quis vi. ff. de acquirend. possessione. conc. simil. l. 5. §. 1. ff. de re iud. ibi, quasi, quæ dictio etiam improprietatem denotat. not. l. item ait. §. item cum gloss. & Doct. ff. ex quib. caus. maior. l. in factum. ff. de cond. & dem. sextò relatio nõ fit ad ea, in quibus ratio diuersitatis consistit. Curt. Iun. consi. 7. nume. 12. Dec. consi. 213. nu. 6. Boer. decis. 146. nu. 2. Cephal. consi. 23. num. 102. septimò non fit relatio cũ implicatur contradictio. Bart. & alij l. 5. §. 1. ff. de re iudic. l. 1. ff. de recept. Dec. consil. 47. cons. 182. Socin. cons. 139. numero 14. vol. 1. cons. 133. nume. 2. eod. vol. Cephal. cons. 149. nume. 7. octauò fallit quando ratio recti sermonis non patitur. l. Plautius. ff. de aur. & arg. leg. Soci. cons. 139. n. 15. vol. 1. Ruin. cons. 182. n. 17. vol. 1. Ceph. consi. 149. nu. 7. Nonò relatio nunquam fit ad id, quod redderet dispositionem inutilem. l. cum vulgari. ff. de dot. præleg. l. fi. ff. de fideic. libert. Bart. l. 1. §. hoc edicto. ff. de postul. l. cum seruus. ff. de cond. inst. l. talis scriptura. §. fin. ff. de leg. 1. Rom. cons. 56. nu. 2. Gozad. cõsi. 87. nu. 19. Paris cõsi. 41. nu. 63. vol. 2. Cephal. consil. 137. nu. 28. Ber. consi. 64. num. 32. vol. 2. Decimò fallit vt relatio non dicatur facta, quando dispositio fit ab eo, qui potest liberè disponere. Alba. cons. 67. nu. 74. Oldrad. cons. 121. Dec. auth. si quis in aliquo. num. 34. C. de edendo. cons. 184. col. fin. ver. 2. Vndecimò cum expressio alicuius rei pro forma est, non sufficit per relationem fieri. glo. clem. 1. ver. quinetiam, de concessi. præb. doc. com. l. 1. ff. de liber. & posth. Aret. l. is ad quem. ff. de acquir. hæred. Ias. l. Gallus. §. idem credendum. ff. de liber. & posth. Ripa l. 1. num. 64. ff. de vulg. Grat. consi. 28. col. 1. vol. 1. Bertr. cons. 181. col. 2. vol. 1. Duodecimò iuramentum non potest interponi per relationem ad aliud, doct. cõ. c. pen. de iur. iur. Ias. l. scire. col. 3. ff. de verb. obl. Tiraq. in tract. de leg. connub. gl. 7. n. 189. Decimotertiò grauaminis expressio non sufficit fieri per relationẽ, cum pro forma ipsa introducta est. Angel. & Alexan. l. 1. ff. de libe. & posthum. Ant. capitulo vt debitus. columna 2. de appel. Felin. capitu. cum dilecta. col. 18. de rescr. clem. appellanti. de appel. Decimoquintò fallit, quando aliquid requiritur esse simul certum, & simul expressum: tunc enim satis non est fieri per relationem ad aliud. gl. c. si episcopus. vers. certas. de præb. 6. Ias. & Dec. l. certum. ff. si cert. pet. Dec. consi. 573. n. 9. Angel. l. 1. ff. de liber. & posth. clem. appellanti. de appell. Bald. l minoribus. ff. de his, quibus vt indignis. Decimosextò fallit, quando nominatim aliquid exprimi debet. c. per tuas. de sent. exc. c. 2. eo. ti. 6. Are. l. si is. ff. de acq. hær. cap. quoniam cõtra, de ꝓba. Decimoseptimò fallit, quãdo verba interposita esse debẽt, vt in stipulatione, & iniuram. & simil. doct. c. pen. de iur. iur. Soci. consi. 99. col. 2. vol. 2. Bart. l. item. §. qui impleto. ff. loc. Tiraq. in tract. de leg. connub. glo. 7. nume. 199. Decimooctauò fallit, quando fit ad instrumentum inefficax. Dec. cons. 463. num. 14. Bal. l. 2. C. de error. aduoc. Decimonono fallit, quando destrueretur actus. Dec. consi. 21. n. 14. l. cum vulgari. ff. de dot. præleg. l. talis. ff. de leg. 1. Card. cons. 68. Rom. cons. 94. Vigesimò fallit, quando contrarietatem inducere; Dec. consil. 163. nu. 21. Bar. l. talis. ff. de leg. 1. Abb. c. ecclesia. de ele. Vigesimoprimò fallit, vt relatio non fiat ad alias dispositiones in testibus, quando agitur causa crimin. Crau. cõs. 115. nu. 8. Bal. l. 2. C. de episc. & cleri. Soc. cons. 40. col. 1. vol. 3. Corne. cons. 56. col. fi. vol. 1.

vol.1.Doct.leg.solam. C.de testib.Bald.consil.219. volumine 4.consi.385.vol.5. Bald.leg.edita.colu.32. C.de edendo.Dec.consi.37.colu.4. Vigesimosecundò fallit quando resultat absonus intellectus. Abb. cõsi.78.col.3.vol.2.clem. ne in agro. §. cęterũ. de stat. regular.Barto.& Doct.leg.talis scriptura.ff.de leg.1. Bald.consi.357.vol.4.consi.299.eod. vol. Ias.d.leg.talis scriptura.num 38. Dec. consi.190. col.pen. Goza. consi.6.num.3.Crau.consi.70.nu.3.consi.296.col.3.August.Ber.consi.198.num. 22.vol.2, consi.30.numer.24. volu.3. Vigesimotertiò fallit vt non procedat vltra intentionem agentis.not.leg.non omnis.ff.si cer.pe. Oldr.consi.121.colum.2.Abb.consi.75.vol.2.Alex.consi.48.volum.1. Vigesimosextò fallit vt non procedat quando relatio fit ad diuersa.l.fin.de cal.l.neque natales.C.de probat.leg.naturaliter.§.nihil commune. ff.de acq. poss. leg. Papinianus. ff. de minor. Vigesimoseptimò fallit, vt non fiat relatio ad ea, quæ sunt specialiter nominata, atque determinata, Barto.leg. talis.ff.de leg.1.Dec.consi.213.colu.2.leg.cohæredi.§. qui patrem.ff.de vulg. Bar.l.prætor. §.erit. ff.vi bon. rapt.Rom.consi.152.col.1. ne videatur partes statim se corrigere.Natta consi.401.numero 7.vol.2.l.nã ad ea.ff.de cond.& dem.Bar.leg.fin.§.iidem. ff.de cond. indeb.Ber.consi.121.num.3.vol.2.Paris consi.39.num. 18.vol.1. consi.87.num.33.vol.3. Vigesimooctauò fallit vt ratio non sit facienda, ex qua induceretur correctio voluntatis. gloss. leg.si idem. §. fi.ff.de iurisd. omn.iud.Bal.consi.557.volum.4. Ale. consi.48.colu. 4.vol.1.consi.213.vol.2. Natta consilio 278.num.5.vol. 2.gl.& doct.d.leg. si idem. abb.cap.ecclesiæ.de elect. Roman. consilio 363. Aret. consilio 121. columna 2. Vigesimononò non fit relatio ad id, cui non congruit.Cephal.consi.157.numero 58. Ias.leg.1.columna secunda. C.de liber. præter. Trigesimò non fit relatio ad id, quod incidenter dictum fuit. Barto. leg.fina.§. Titiæ. ff.de liber.leg. Aret. §. Apium. inst. de rerum diu. Ruin. consilio 181. numero tertio. volumine secundo. Dec. capitulo secundo.de app. Cephal.consilio 143.numero 17. consilio 107. numero sexto. Trigesimoprimò fallit, vt nisi fiat eo modo quo possit specificè sciri id quod in relato continetur, releuatoria non dicitur. Paul. consilio 139. numero 5.Craue.in tract.de ant.temp.2. part.numero 4.Decis.Pedem.39.numero 4. Trigesimosecundò non fit ad ea, quæ conditionaliter ponuntur sed ad ea tantum, quæ dispositiuè habentur. Paris. consilio 86. numero tertio. volumine secundo. Trigesimotertiò fallit, vt non fiat relatio ad id quod verisimiliter non comprehenditur. Socin. consilio 86.columna 4.lib.1.Barba. consilio 32. columna prima.libr.1.consi. 43. columna 2. volumine 2. Burgos capitulo ad nostram.columna 16. de emptio. & vend.Bald.leg.1.columna 3.C.de seru.fug.Rim.consilio 198. numero tertio.Curt.consilio 17. numero 6. Grammat.decis.28.num.primo.Cranet. consilio 28. numer. primo. Baldus consilio 180.volumine tertio. Crau. consilio 134. numero 36. Socin. Iunior consilio 41. numero 7.libro 1. Cephal. consilio 237.numero 21. Trigesimoquartò non procedit quando fit nimis à remotis, nam ad proxima semper relatio est facienda, quemadmodum dixi superampli a. 97. Trigesimoquintò non procedit quando ordo scripturæ id non patitur.not.leg quoties. ff. de vsufr.dixi ego in meo trac.de defin. par. 1.quæstio.3. numero 15. versiculo decimò fit pro solutione & concordia omnium prædictorum distinguendo dicas triplicem esse expressiuam relationem, quarum prima dicitur generalis, altera specialis, tertia singularis. Generalis relatio est, quæ refertur ad generale quippiam, quæ non satisfacit formæ, quia est impropria. Ruin. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. gloss. capitulo vt circa. de electio.6. specialis autem relatio dicitur vera, & propria expressio. not. l. 2. §. Titius. ff. de liber. & posthum. l. turpia. §. penultimo. ff. de leg. præst. l. penultima. ff. de duobus reis. Angel. l. pluribus. ff. de verborum obligationibus, vbi inquit, quòd si statutum dicat quòd scriptura facta manu propria habeat executionem paratam, procedet etiam in scriptura aliena manu facta, subscripta tamen manu debitoris, Nam cum subscriptio se referat ad scripturam præcedentem, non secus habendum est, ac si totum propria manu scripsisset.Doct. com.l.si ita. §. Chrisogonus. ff. de verborum oblig. Aret.l.si per epistolam. ff. de acquiren. hæred. & per consequens subscribens propriè dicitur scribere per rationem istam, cum verba in statutis propriè sint accipienda.l. 3.§. hæc verba. ff.de nego. gest. conc. simil. cum super dicto, quia subscriptio reciproca dicitur expressa: specialiter tamen vulgarem tantum continet. Aret. & Barto. l.1. ff. de vulgar.per l. 2.ff. de liber. & posth. Tertiò fideiussor verè, & propriè promittit eandem summam, quam reus principalis promisit, licet non specificè promittat in instrumento fideiussionis sed relatiuè ad instrumentum rei principalis, natura enim relationis est natura veritatis, ex conuectione scripturarum patentis, & omne, quod ex natura dicitur propriè dicitur.l. legaui. ff. de liber. leg. l. qui sic.ff. de verborum obligatio.l. Theopompus. ff. de dot. præl. quicquid enim continetur in termino, ad quem fit relatio, continetur in termino referente saltim implicitè, & qui explicat nihil noui facit, sed detegit l. adeo.§. cum quis.ff.de acquirend. rerum dom.& verè, & propriè dicitur etiã illud, quod implicitè, & generaliter dicitur. Ias.l. vbi autem. §. illud.col.1. ff. de verbo. obliga. quòd autem quicquid est in termino, ad quem fit relatio, contineatur in termino referente.Dec. Pedem.23.n. 41.Paris consi. 19. nu. 68. volu.2. Crau.consi.88.nu.3. Socin. consi.170.nu.33. vol.2. Ruin. cõsi.183.nu.1.vol. 2.Ias.l.Marcellus.nu.14.ff.ad Treb.l. placet.nu.22.ff. de liber.& posth. Ale.l.a ir prętor.§.si iudex.nu.2.ff.de re iud.Alex.consi.23.n.9.vol.7. Paris consi.2.n.50.cõs. 18.n.24.cõs.51.n.17.vo.3. Aug.Ber.cõs.20.n.9.vol.3.cõs. 93.n.51.vol.3.cõsi.110. n.2. vol.2. consi.29.n.11. eo.vol. quod dictum declaratur hoc modo, videlicet, aut quærimus an in referẽte dicantur omnia expressè, atque specificè enumerata, quæ in relato sunt: aut verò inesse tantum per relationem, primo casu dicendũ est verè in referente enumerata non esse, secundo autem casu bene inesse dicuntur, Paris cõs.25.nu.51. consi.47.nu.40.consi.7.nu.13.volu.2.consi.26.num.30. vol.3.consi.5.nu.17.consi.21.n.32.vol.4.consi.97.nu.94. vol.1.consi.39.n.5.vol.3.Beneu.stracha in tract.de mercat.in tit.Mand.nu.13. Ripa l.5.§.1.nu.1.ff. de re iud.si verò quærimus an disposita in relato habeant locũ in referente, tunc demum ita distinguendo dicas, aut de relato constat, aut non: primo casu aut relatum est validum, aut non, si est validum, aut potest congruere referenti, aut nõ, si referentis dispositioni poterit accomodari, tunc disposita in relato, & in referente locum habebunt.l.5. §. 1. vbi doct. Com.ff.

de re iud. l. in summa. ff. eod. l. institutio. ff. de cond. inst. doct. com. leg. si ita. ff. de cond. & dem. l. asse toto. ff. de hæred. inst. l. si prior. ff. sol. matr. leg. vbi autem § illud. ff. sol. matr. leg. hæc venditio. §. huiusmodi. ff. de contr. empt. leg. quem hæredi. ff. de reb. dub. l. si defensor. §. qui interrogatur. ff. de interrog. act. l. pen. C. de sent. quæ sine certa quant. si autem non adaptatur ad dispositionem, tunc minimè procedit. Ias. l. talis scriptura. num. 38. ff. de leg. 1. Gozad. cons. 6. nu. 3. Cra. consi. 70. nu. 3. Ber. cons. 198. nu. 22. vol. 2. cons. 30. numer. 24. volu. 3. sicuti non fit ad ea, quæ si fieret inutilis redderetur dispositio. Cephal. consil. 137. numero 28 gl. l. si. ff. de fideic. libert. Barto. l. 1. §. hoc edicto. ff. de postul. leg. cum seruus. ff. de cond. inst. Paris cons. 41. nu. 65. vol. 2. Ber. cons. 64. nu. 32. vol. 2. Cephal. consi. 153. num. 58. Ias. leg. 1. col. 2. C. de liber. præter. si verò de relato non constiterit, aut sit dispositio per principalem, aut per priuatam personam, primo casu dispositio eius valebit, per ea, quæ super. dixi amp. 71. Paul. l. admonendi. numero 14. vbi Ias. num. 35. ff. de iur. iur. si verò fit per priuatam personã, aut constat de eius voluntate, vt quia expresserit quicquid intellexit in referente, seruata forma, aut non, primo casu non procedit reg. ista, quia tunc dictio relatiua non stat per modum conditionis, sed per modum causæ. Iaso. leg. admonendi. lectura secunda numero trigesimo. ff. de iur. iurand. dixi super. ampl. 8. si verò mens aliter haberi non potest, procedit reg ista, ita Roland. à Valle. cons. 8. numer. 20. volumine 3. leg. in testamento. ff. de cond. & dem. glossa capitulo si Romanorum. 19. distin. Paris. consilio 35. numero sexto, volumine primo, ita doctores omnes distinguentes concludunt, leg. 1. §. 1. ff. si fam. furt. fec. dicatur. leg. si quis seruum. §. fin. ff. de leg. 2. leg. sanctio legum ff. de pœn. Iaso. l. Marcellus. numero 14. ff. ad Trebell. Paris consilio 29. numero 78. volumine secundo. Dec. Pedem. 23. numero 41. Alex. l. 5. §. 1. numero secundo. vbi Ripa nume. 5. ff. de re iud. Ruin. consi. 24. numero 4. volum. 1. Dec. Ped. 110. num. 3 Alex. consi. 23 num. 9. vol. 7. Beneuen. stracha in tract. de Merc. tit. mand. num. 3. Dec. cons. 63. num. 6. Ias. l. admonendi. nu. 35. lectu. 1. & nu. 30. lect. 2. ff. de iur. iur. August. Ber. consilio 20. numero 9. vol. 3. Doc. com. vbi Dec. & Cagn. numero 70. auth. si quis in alieno. C. de edendo. Barto. & omnes, leg. asse toto. ff. de hæredib. instit. in quo loco fundatur reg. ista, quæ vltima est huius nostri tractatus de reg. iuris. Medices, re. 10.

¶ VNA determinatio respiciens plura determinabilia debet æqualiter ea determinare. leg. quamuis. C. de imp. & l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pup. cum simil.

Primò fallit nisi maior fauor esset in vno ex determinabilibus, quàm in alio: quia tunc nõ determinat æqualiter: vt probatur in l. si ita scriptum. ff. de lib. & post. & per Alex. in l. in testamẽto. C. de testam. mil. & in consi. xcvij. incip. viso instrumento.

Secundo fallit, quando est diuersa ratio in vno determinabilium magis quàm in alio: per l. Caius. ff. sol. matr. & per l. iuncta gloss. ff. de officio proconsul. vt per Angel. §. hinc nobis authent. de hær. & Falc. de quo tamẽ vide per Alex. in l. Gallus. § quidam rectè. ff. de lib. & posthum.

Tertiò fallit, & procedit prædicta regula in dispositione voluntaria: secùs in necessaria: vt si testator institueret filium & nepotem ex eo, quia non intelligitur pariformiter instituere: vt primo filius sit hæres: sed si contingeret quòd filius moreretur nepos esset hæres: vt probatur in l. Gallus. §. j. & ibi Alex. ff. de lib. & posthum. B. Soc. re. 543.

¶ VNA & eadem res diuerso iure censeri non debet. l. eum, qui ædes. & ibi Barto. ff. de vsucapio. can. cog. xij. q. ij. contra hæc vide tamẽ Bal. in l. j. C. de ser. fug.

Primò fallit prædicta regula, quando interueniũt diuersæ personæ: quia tunc vna res diuerso iure censetur. l. si quis præferendum. in fi. ff. de furt.

Secũdò fallit ꝓpter necessitatem diuersorũ tẽporum: vt probatur in l. iij. §. fideicommissariã. ff. de hær. inst. pro quo facit, quia consideratis diuersis respectibus & contraria procedere possunt, vt pleuè per Rochum de Curt. in rub. de consuet. in princi.

Tertiò fallit, quando fictio & veritas concurrunt: vt in casu l. ij. ff. ad Maced.

Fallit quartò, quando plures sunt dispositiones & diuersi effectus, vt probatur in lege, si seruo. ff. de hæredibus instituendis.

Fallit quintò, quando effectus esset nullus: vt in casu legis, pater Seuerinam. §. conditionum. ff. de conditionibus & demonstrationibus.

Fallit vj. quando esset diuersitas iuris: vt no. per Aret. in l. ij. in prin. ff. si cert. pet. B. Soc. re. 542.

¶ VOCABVLA. Natura rerum inductũ est, vt plura sint negocia, quàm vocabula. De præscrip. ver. l. 4.

Nomina significandorum hominum gratia reperta sunt. Inst. de leg. §. si quidem in nomine. vide Voluntas. Riisvvich.

¶ VOCABVLA. vide Verba, Nomina, Vsus.

¶ VOLVNTAS ambulatoria est vltima voluntas.
ff. de adim. leg. l. quòd si. §. stipulatio.
ff. de vsufr. l. sed etsi. §. si opera. Azo, ru. 104.

¶ VOLVNTAS coacta, voluntas est. l. si mulier. §. pen. ff. quod met. causa. c. merito, vbi gl. 15. q. 1.

Fallit in l. velle. ff. de reg. iur. vbi Deci. limitat in 4. casibus. numero 7.

Quando aliquid committitur voluntati alicuius, ille non est subiectus regulis iuris, secundum Bal. in l. si cum ea, C. de dot. promiss. l. cum anrea, C. de arbi. l. 1. in prin. ff. de testa. milit.

Fallit in 3. casibus, vt per Iaso. in l. si sic legatum, ff. de leg. 1. num. 28.

Voluntas ex facto declaratur, l. Paulus respondet, ff. rem ratam haberi, l. si auia, C. de iur. delib. Declarat in 2. casibus, vt per Dec. in l. non vult hæres, ff. de reg. iu. nume. 10. Dunat. Fina, lib. 5.

¶ VOLVNTAS defuncti pro lege seruatur. Voluntas defunctorum, &c.) Hæc est nota, cum multis sequentibus:

Dum locus est testamentariæ successioni, cessat ab intestato.
C. com. de success. l. antequam.
ff. de hæred. instit. cum in testa. in prin.
Dictum testatoris non præiudicat creditoribus.
In Aut. de iur. iur. à mo. §. sed hæc.
C. de probatio l. rationes.
ff. ad Syll. l. si quis. §. 1.
C. debitor pig. ven. in pen. l. 1.
Si præiudicat.
ff. de leg. 3. l. cum quis. §. grege.
In Aut. de iur. iur. à mo. §. 1.
ff. de donat. l. ex hoc.

Nihil peti potest ex voluntate, maximè extranei: quoniam habet minus quinque testibus.
C. de testamentis. l. hoc edict. & l. pen.

C. de

C.de cad.toll.§.vlt.
C.de confir.tut.l.neque per.
In Inst.de fideicom.hære.pe.§.vlt.

CONTRA.

C.de necess.hær.instit.l.quidam.
C.de fideicom.lib.l.vlt.

Nihil peti potest ex voluntate, &c.) Verbum maximè, in Rubrica positum, superabundat. liberi enim capiunt, etiam si duo tantũ interfuerunt testes, masculi vel fœminæ, secundum V.& B.& I. licet alij dicant & dixerint contrà. Plus dico, quocunque iudicio probetur voluntas, seruabitur. C.fam. herc.inter alios autem non valet, nisi in testamento septem, in codicillis quinque interueniant. vt C.de codicill. l. vlt. leges autem pro contrariis positæ, nihil obstant: vt patet lippis & tonsoribus. In mortis causa capione, locum habet Falcidia.

C ad l.falcid. l. pen.
ff.ad l.falcid.l.1.§.item si.

Nemo in re aliena testari potest

ff.de codicill.l.conficiunt.§. codicillis.
ff.de iniust.rupt.tes.l.si quis si.§.quoties.
C.de sacros.eccles. Aut. si qua.
Instit.de pup sub.§.non. Azo, ru.24.

Si quid mihi in fundo legatur, hoc ipso mihi ius instituitur.

ff.de vsufr. l.hactenus.
ff. de contrah.empt.l.vlt.

Voluntas patris testamentaria semper est seruanda.

C.de sacros. eccles.l.1.
C. de arbit.tut.l.vlt.
C.quando decre.vt.est.l.prædium.
C.de interdic.l.si pater.
C.de vsu.pro empt.l.2.

Non semper est seruanda.

ff.de testa.tu.l.pater.
ff.de confir. tut.l. vtili.
ff.de admin. tut. l.ita autem. §. Pap. educare vel mor.
ff.vbi pupill.l.1.& 2.
ff.de ann.leg.l.quintus.
C.de pœnis. Aut.licet
C.si seruo nup.mu.Aut.hæc.
C.ad Trebell.l. iubemus.
ff.de relig.l. si quis.§.vlt.
ff.de cond.instit.l. quidam autem.

Voluntas patris, &c.) Hæc Rubrica intelligenda, nisi al qua iusta ratione vel occasione improbetur: vt in sequentibus Rubricis, & casibus notatis. Azo, ru.24.

Dominium puri legati, recta via transit.

ff.quem.seru.amitt.l.si partem. § si per.
ff.de furt.act in fin.
ff.de bon.eor.qui sub tu.sunt.l. ma. §.si idem.
C.quando dies leg. ce.l. si depositi.
ff.de pecul.l.sed si dammum.§. sed cuncta.
ff.de leg.3. cum pa.§.tu.
C.de cura fur.l.vlt.§.antepen.
ff.de furt.l.Papinianus.
ff.de cond.instit.l.si quis ita hæredi.
ff de his quæ in fraud.cre.l.quod autem.

Item ignoranti acquiritur.

ff.de leg.2.l.cum pater.§.surdo. Azo, rub.2.

¶ TESTAMENTVM. Vt per codicillum testamento confirmatum, aliquid possit addi vel detrahi testamento circa legata.

ff.de confirman.tut.l.vtili.
ff.de leg.3.l.si vend.
C.fam.herc.l.in ipsius.
ff.de testam.mil.l.milites.§.vetere.
ff.de adim.leg.l.3.§.vlt.

Vt per codicillum, &c.] In codicillis hæreditas dari vel adimi directè non potest. aliud, si per fideicommissum adimatur. item, legata in eis dari vel adimi possunt. vt ff.de opt.leg.& Inst. de adimen. leg.& de codicill.§.vlt.

Minus perfecta voluntas, quæ inter liberos seruatur, iure testamenti non valet.

C.fam.herc.l.filium.
C.de testam.l.hac consult.§.vlt.

Patrem posse grauare filium vsque ad pubertatem.

ff.de vulg & pup sub.§.si plures.
C.de inoff. test.l.& cum.§.sed.
C.de instit & sub si testa.§.vlt.
ff.de inoff.testa.l si pater.contr.

Patrem posse, &c) Malè ponitur in Rubrica, grauare: magis enim consulit ei, quàm grauet eum. vt C.de inoff.test.l.filius.

Ex dignitate, scientia, affectione, voluntatem testatoris interpretari.

ff.de iud.l.sed et si.§.1.
Infrà, de quibus reb. vel per. Rubri.rationes.
Infrà, de voluntat. magnitudine.
ff.de hæred.instit.l.præterea.§.si bo.
ff.de leg.3.l.fideicommissa.si asserto.
C.de leg.1.l.cum rem alienam.

Ex dignitate, &c.) Item ex alijs sumuntur coniecturæ. vt ff. de leg. 1.l.si seruus plurium. §. primo. & §. vlt.

Respectu alicuius, aliquid dicitur magnum vel modicum. C.de libertis, & eorum lib.l.3. Azo, ru.24.

Oportet testatorem ex integro omnia ordinare, si velit quid mutare vel addere.

C.de testamentis.l.an scimus.
ff.de testamentis. l. hæredes.
ff.de hæred instit.l.si inæqualibus.
ff.de leg.1 l.si ita.
ff.de codicill.l.diuus.
ff.de testam.milit.l.eius.
ff.de leg.3 l.si iure.

Oportet testatorem, &c.] Istã Rub. qdã intelligunt, & precipuè ext. vt si relictũ fuerit legatũ in testaméto, adimi non possit, nisi in testamento, vel codicillis testamento confirmatis. arg. eius quod legitur ff.de testa.l.hær.§.si qui hæredes. Ego contrà puto, arg. eius quod legitur in Aut.de testit.l.fideicom.col.8.§.manifestum igitur facio.& arg.ff.de mun.& no.leg.§.libertis.& de adim.leg.3.§.vlt.& de his quibus vt indig.l.hæreditas.& Instit. de adim. leg. & ff.de vulg.& pupill.l.si quis eum. Quòd autem dicitur, ex integro sunt omnia facienda: verum est, si placuerit mutari in eo de testament. Tunc enim ex integro vocãdi sunt testes, & omnibus de nouo commodare voluntatem suã, qué prius statuit, si velit ea rata habere

Quem pro parte testatum, pro parte intestatum decedere posse, etsi non sit miles.

ff.de leg.2.l.si tunc.§.si eo.
ff.de adopt.l.si chirogra.

Per secundum legitimè factum, testamentum primum infirmari, licet testator dixerit in vltima voluntate coram testibus septem: Primum testamentum cõfirmo, & valere volo, nec corrigitur ad causã facti

C.de

C. de testamentis.l.hac per.

CONTRA.

ff.de hær.instit.l.ad se.

Secondum testamentum, &c.] Hoc est ideo: quia nemo potest decedere, duobus testamẽtis renẽtibus. rumpitur enim primum semper, nisi testator sit miles. vt ff.de iniust.rup.restam.l.1.& de militar.testam. l.quærebatur. nec est contrà, quod legitur ff. de hæred.instir. l. asse. potest enim esse, vt ex testamento sumat vires institutio. In codicillis autẽ declaratur nomen hæredis quia tantum potest valere testamẽtum, & codicilli: nec vnũ rumpitur per aliud. secus verò in testamentis.

ADIECTIO.

Primum testamentum nõ infirmatur: quia secundum nullum ab eo tantum hæreditas infertur, quia summam voluntatem non habuit. vt C.quibus vt indig. l.cum quidam. Sed credo fore distinguendum, quare non teneat vel ratione personæ, solenniter tamen factum: & tunc quasi ab indigno aufertur hæreditas priori, vel deficit solennitas: & tũc quasi ab indigno hæreditas non aufertur. Azo, rub.24.

VOLVNTAS disponentis magis redditur clara ex geminatione actus.l.balista.ff.ad Trebell. l.cum scimus. vbi Bart.& Alexan.in add.numer.7.C.de agricol.& cens.libr.11.Euer.in loco à vi Gemina. nume. 3.Anton. Curs.in tractat.de verb. Gemina.numero 50.Felin.in capitulo, si cautio.numero 9. de fide instrument.gloss.& Doct.c.cum contingat. de iur.iur. Dec.consilio 282.numero 4. consilio 316. numero 5. Corn.consilio 70.numero 6. volumine 3.Boer.quæstio.33.numero 5.Ias.l.Gallus.numero 27.ff.de liber. & posthu.Cremens. singu.136.Roman.l.si verò. §.de viro.iu31.sal.ff.soluto.matrimonio. Med.re.2.

¶ VOLVNTAS extinguitur morte, Ias.l.non solùm. §.morte.numero 2.ff.de oper. noui nunc. vbi Doct. Commu.l.4.ff. loc.c.si gratiosè. de rescr. 6. Gozad. consilio 22.nu.6. in l. & quia. ff.de iurisd. om.iudic. Angel.consilio 217.Marsi.l.fin.nume. 42.ff.de quæst. Curt.consi.235.Domi.c.si delegatus. de offic.deleg. 6.l.mandatum.C.mandati.l.si defunctus.ff.de procur.Guid.decis.119.Alex.consil.128. lib.6.l.si quis.§. alicui.ff.mand.Fulg.l.more.nu.25. ff. de iurisd.omn. iudic.Decius cons.108.dixi super.concl.65.& concl. 70. Medi.tra.2.par.

¶ VOLVNTAS. L.6.Vlpianus libro 7.ad Sabinum. Non vult hæres esse, qui ad alium voluit * trãsferri hæreditatem.

ADDIT. a al.transferre.

Hoc capitu.non esse regulam iuris, sed simplex quoddam pronunciatum, vt & multa huius titu.capp.asserit Massa libro primo de exercit. Iurisc. Sed vide quæ ad leg.1.scripsimus. NON VVLT. Id est, nõ vult ab intestato omissa causa testamenti hæreditatem possidere, qui scriptus est. Et cum effectu intelligendum est, ne sit contra Institut.de fid. hæ.§.restituta, de min.l.Prætor. §. sed quod, de hæredib. instit.l.ei qui soluẽdo. AD ALIVM. Siue substitutum, siue legitimum hæredẽ ab intestato extiturum. Petr.Fab. ESSE. Ita, vt mutata voluntate, ad eam redire possit. arg.l.nonnunquam, l.in causæ, de proc. l.nemo potest, leg.qui non potest, infr. vt Francus intelligit. TRANSFERRI. De donation.inter virum & vxorem, l.si sponsus, §.si maritus, de iure do. l. profectitia, §.si pater repudiauerit. Transmittere dixit le.1. C.si omissa caus testam. VOLVIT. Id est, transtulit. arg. de rerum diuis.l.si. cum glos. soluto matrimo.l. secunda, Sim.Com.leg.si vt certo. circa si. 5.de stip. seru.leg. quod seruus, Institut.de rerum diuis.§ hoc amplius. Pro derelicto.leg.prima, l.quinta, de mor. caus.do.l.34 §.prim. Exc. De hæredibus instituend. l.si quis ita hæres, de acquirenda hæred.l.suit. si quis omissa caus.leg. Iulianus. secundum Albe. & Pyrrhi sententiam. Riisvvic.paratit.

¶ VOLVNTAS. L.41.Pompon.lib.34.ad Sabinum. Furiosi, vel eius, cui bonis * interdictum sit, nulla voluntas est.

ADDIT. a al.interdicitur.

Iunge l.20.de aqua pluu.arcen.sup.l.5.Ratio, inf.l.167. §.fin.Loc.l.4.de cur.fu.leg. 1.Latiùs Instit.de inutil. stip.§.furi.de acquirenda possess.l.1. §. adipiscimur. l.qui seruum, de proc.l.2.§.2.C.de contrahen.empt. l.2.de ritu nupt.l.oratione, §.final.C.qui testam.fac. poss.l.furiosus, de regu.capit.sicut, de testa. l. qui testamento, §.nec furio.de iniur.l.tertia.§.fina.de off. Præt.l.Diuus. FVRIOSI. De iure co. l.2. §.furiosus, de rest.leg. filiusfamilias, iunct. priu.Instit.de testa. Idem de demente asserit Faber per l.2.§.in aduersa, de testa. Et quod à Caligula irritũ Tyberij tanquam dementis testamẽtum effectum fuerit, vt post Dionem Xiphilinus scribit. BONIS. De cur.fu.leg.1.in princip.l.Iulianus, de verborum obligation.l.1.1.& 2.respon.de fideiuss.l.Marcellus. Ad fin. scilicet, in alienando, ne obstet.l.5.de acqui.hæ.l.certi conditio, §.sed etsi, si certum petatur. Exc.C.de cu.fu.l.secun. Excipe & eos casus, in quibus sufficit non contradicere, soluto matrimon.leg.2.§.final.si certum petat. l.cui bo.ex quibus caus. in possess.eat.l.Fulcinius, §. adeò, de verborum obligati.l.is cui bonis, C.de cu. fu.l.1.Auth.vt hi qui ob.§ & hæc dicimus. de iureiur. l.tutor, §.prodigus, de cast.pec.l.ex cast.ver.sed nec, Insti.de testa.§.item prodigus, §. testes. Riisvvi.par.

¶ VOLVNTAS. Vlpian.lib.6.ad Sabinum. Lex 4. Velle nõ creditur, qui obsequitur imperio * patris vel domini.

ADDIT. a partis, in aliis.

Ex l.6.de acq.hæreditat. Viuiennus.

¶ VOLVNTAS delinquendi. In maleficiis voluntas spectatur, non exitus.

ff.de sicar.l.diuus.

ff.de furt.l.qui iniur.

C.ad leg.Corn.de sicar.l.1.

Delinquenti ignoscitur, si socios delicti demonstret.

C.ad leg.Iul.maiest.l.5.

ff.de re milir.l.non omnes.§.vlt.

Imò ad hoc debent torqueri.

C.de feriis.l.prouinciarum.

Plus est persuadere, quàm aliquem ad delinquendum cogere.

ff.de seruo corrupto.l.1.§.persuadere.

Plus delinquit qui per alium facit, quàm si ipse delinquat in se, vel per se.

In Auth.vt iud.sine quoquo suffr.§.eos.

ff.de his, qui not.infam.l. ad.l.§. Pomponius. l.penul.

In maleficiis, &c.

Delinquenti ignosc.&c. (Hæ notæ sunt.

Plus delinquit qui, &c.

Maleficia esse impunita.

ff.de dolo.l.si præses.

ff.de nox.l.electio.§.4.

ff.quod met.caus.l.sicut in fin.

ff.si mens.fals.mod.dixer.l.4.

ff.ad leg.Iul.l.item Mela.§.iutc com.

CONTRA.

ff.de eo per quem fact. est.l.1.§.æquissimum.
ff.ad leg. Aquil.l.ita vulneratus.

Maleficia esse impunita,&c.& cótrà.] Omne delictum est puniendum,vt in contraria R.dicitur,per plures leges.pluribus enim committentibus maleficium, licet vno soluente alij liberétur à pœna pecuniaria: non tamen criminali. Vel non ideo est impunitum: quia actor,quem velit,ad pœnam conuenire potest.

Fur dando rem furtiuam,dominium transfert.

ff.si cert.pet.l.nam etsi fur.§.1.
ff.de sol.l.Quintosо.

CONTRA.

ff.si cert.per.l.nam etsi fur.

Fur dando,&c.] Sola datione nunquam transfertur dominium,sed consumptio reconciliat.vt ff.si cert. pet.l.nam etsi fur.

Conditio furtiua est perpetua.

ff.de cond.fur.l.si pro fu.§.vlt.

CONTRA.

ff.rerum amot.l.si mulier.§.vlt. Azo,rub.89.

¶ VOLVNTAS posterior,& nouissima præualet,& priori derogat in legatis. text. est in l.si mihi & tibi. §.in legatis.ff.de legibus.idem est in institutione,& substitutione,& in qualibet alia voluntate,per text. in l.tutor datus.ff.de testament. tute.& in l.translatio.ff.de adim.leg.& in l.quod traditum.cum seq.ff. de cond.& demonst.& ita iura hæc ampliat Vinc.in dicto §.in legatis.& etiam Ias.qui vltra dicta iura allegat tex.in l.si quis eum,in princ.ff.de vulg.& pupi. & in l.hac consultissima.§.si autem.& in l.sancimus. C.de testam.& glo.notabilis in l.quoties vtriusque. ff.de reg.iur.

Limita primò,nisi præcedens dispositio habeat clausulam derogatoriam ad sequentem. Ita dicit tex.in d.§.in legatis.

Secundò limita,quando vltima dispositio ex aliquo interuallo subiecta est,secùs si incontinenti: iuxta l. non ad ea.ff. de conditionibus & demonstrationibus,& ita est de mente Imol.in d.§. in legatis.super gloss.in verbo,nouissima,quem sequitur ibi Vinc.in princip.

Tertiò limita,quádo vltima dispositio esset priuatiua vnius hæreditatis,propter factū alterius: vt in l.paterfamilias testamento. & ibi not. ff. de hæred.insti. & ita vult Paul.in d.§.in legatis,quem sequendo refert ibi Vincent. B.Dias reg.789.

¶ VOLVNTAS sensibus dominatur,& in actibus humanis primum locū obtinet.De con.& de.l.in condit.in prin.vbi Dd.

Sublata de medio voluntate,omnis actus est indifferens.C.de adul.l.fœdissimum.vbi Bal.

Ambulatoria est voluntas defuncti vsque ad vitæ supremum exitum.Vlpia.de adi.leg.l.quarta.sup.Testator.

Tacita voluntas valet. De his qui sunt sui.l.patre fur. circa fi.Sol.mat.l.2.§.voluntatem.

Morte finitur voluntas.Loc.4.De do.inter vi.& vx.l.33. §.fi.De rescript.in vi.c.si gratiose.De vul.l.Cēturio. C.de sacr.Eccl.l.1.

Moriendo quis velle videtur. De leg.3.leg. vxorem.§. Scæuola.

Ostenditur voluntas nó minùs re,quá verbis.De acq. hæ.l.recusari.94.de ap.c.dilecti.

Patia sunt aliquid per me fieri,vel per alium mea voluntate.C.de iure de.l.filiusfa.

Ea quæ voluntariè gerimus nó extendūtur vltrà quàm geruntur.C.ne vx.pro ma.l.cum te.

Quæ voluntate nostra nó procedūt actiuè,nec in præiudicium nostrum passiuè à lege interpretantur.C. de lib.cau.l.si ministerium.vbi Bal.

Quod à sola vnius voluntate dependet,quasi impossibile reputatur.l.apud.§.constat.

Voluntatis defuncti quęstio in æstimatione iudicis est. C.de fideicom.l.7.

Vltima voluntas non potest stare in suspenso. Com. præ.l.si.

Posterior voluntas attendi debet. De aqua plu. ar.l.si autem.C.de fideicom.l.clari.

Plenior voluntas seruanda est.De hæredib.instituend. l.si ita scriptum.

Coacta voluntas,volūtas est,& operatur effectum volūtatis.De eo quod me.cau.l.si mulier.§.si metu. Ad Treb.l.qui ita.in prin.

Habetur voluntas hominis pro lege. Anth. de nupt.§. disponat.

Nihil magis hominibus debetur,quàm vt supremæ voluntatis liber sit stilus.Constantinus.C.de sacrosan. Eccle.l.1.

Vltima voluntas fauorabilior est cótractibus. Reg.In testamentis.12.

Variæ sunt hominum voluntates. Ad Trebel.leg.quia poterat.

Necessitati voluntariæ minimè succurritur. Qui satisda.cog.l.si fideiussor.§.qui necessariam.

Velle nemo videtur,quod nó potest. Ad mu.l. Lucius. §.Impp.De op.leg.l.si tibi.§.vnius.De sen.ex.capit. cùm à nobis.

Velle suum cuique est,nec voto viuitur vno.De con. præben.c.quia diuersitatem,& ibi gloss.in prin. De cons.dist.4.c.sicut in sacramentis.

Non dicitur nolle,qui velle non potest.De acq.hæ.l.4. De con.& de l.pater.in prin.

Vnum qui vult,censetur velle omne aliud,sine quo illud esse nó potest.De acquit. hæred.l.illud.de proc. l.ad rem.l.ad legatum.De pec.leg.l.denique.§.interdum.Exceptio,vbi antecedés tacitè induci nequit. De hær.inst.l.hęreditas ad Stratium.Gribal.lib.2.De ratione studij.

Pro facto reputatur bona voluntas. De con. inst.leg si quis intast.l.vter.in fi.

Paria sunt,voluntatem verbis vel facto declarare. De acquir.hær.l.recusari. vbi gloss. De legibus. leg de quibus.Rem.ra.ha.leg.Paulus. De ædil.ed.leg.si tamen.§ ci.

In maleficiis voluntas spectatur,non exitus. De Sic.l. diuus.§.1.

In maleficiis si factum excedit voluntatem,attenditur factum,non voluntas. Ad l.Aqu. l.si seruus seruum. §.si quis insulam.

Voluntas & propositum distinguūt maleficia.De furt. leg.qui iniuriæ.leg.verùm. C. ad leg. Corne.de fic. leg.prima.

Quicquid agunt homines,Intentio iudicat omnes.C. ad l.Cor.de fic.l.1.& ibi gloss.

Eadem seueritate voluntatem sceleris,qua effectum iura puniri voluerunt. Hon.& Ar. C. ad leg. Iuliam ma.l.5.

Cum effectu intelligitur voluntas.ff.reg.l. si cōstiterit. vbi gloss.

Coactum voluntarium reprobatur.Reg.iu.4.

Bonum volūtarium est magis præmio dignum,quàm necessarium.

necessarium. De op.lib.1.3.l.mater. Contrà, Qui satis da.cog l.fideiussor.§.si necessaria.

Sublata voluntate omnis actus par est.C.de adul.l. fœdissimam.

Effectus contingens præter intentionem agentis non consideratur. Ad leg. Aqu.l.qui foueas.l. si putator. De con.& de.l.2.in fi.

A persona non separantur ea, quæ sunt voluntatis. Loc. l.4. De rescript.in vi.c.si gratiosè. Ang.in l.in illa institutio. De hæ.inst.

Quæ initio voluntatis sunt, ex post facto sunt necessitatis. C.de ac.& ob.l.sicut.

Præsumitur voluntas libera, nisi metus probetur. C. de his qui vi.me.

Contrahentium voluntatem magis quàm verborum conceptionem inspicere iustum est. C. quæ res pig. ob.l.si quis.

Voluntas seu conatus non punitur, cum iniuria nullū habet effectum. Qood quisq. iu.l.1.§. hæc autem verba. Vide Euentus, Obedientia, Libertas, Maleficia, Alienatio, Testamentum.

Mutari voluntas non potest in præiudicium tertij. De ser.ex.l.quæsitum.

Propter nimiam verborum subtilitatem latitudo voluntatis impediri non debet. C. vt ac.ab hæ.l.1.in fi.

Et eo modo relictum: exigo desidero vti des, fideicommissum valet, sed & ita. Volo hæreditatem meā Titij esse.

Scio hæreditatem meam restituturam te Titio. Nera. 10.Reg.lib. De leg.1.l.118.

Conditio voluntaria non extenditur, sed formaliter est adimplenda. De con. & de.l. Mæuius.l.qui hæredi. Bart.& Dd.in l.Gallus.§.etsi tantùm. De lib.& post.

Volenti dolus non infertur. Dioc.& Max. C. de transf. l.cùm donationis.

Verbum volo est fons & radix omnium actuum & dispositionum. Alex.consi.109. Plura narrata.vol.6.doc. in l.1.C.de summa Trinitate.

Volo verbum ab omni necessitate abstractum est, & regulis iuris non submissum.de pecu.l.ante litem.

Verbum volo in principe habet vim legis & rationis. Inst.de iure nat.§.sed quod Principi.

Inanis est voluntas, nisi adsit potentia. De acqui.hær.l. nolle.& ibi not. Alexan.de con.& de.l. pater Seuerinam.in prin.

Ex sola voluntate tacita vel expressa, concurrente potentia, inducitur actus. De off. Præt.

Qui non vult qoando potest, consequens est vt quādo velit non possit. C.si quis alteri vel sibi.l.multum interest. C.de do.ante nup.l.quod sponsæ. Rissvvich.

¶ VOLVNTAS. Testatoris voluntas magis est attendēda, quàm verba, l.si quis filium, C.de lib. præterit.

Fallit in 3.casib.vt per Ias.in d.l.

Vltima voluntas præualet, & priori derogat.l.si mihi, & tibi;§.in legatis, ff.de leg.1.l.tutor datus, ff. de test. tutel.

Fallit in 3.casibus, quos no.Dias, reg.789. Fallit in 2.casibus, quos not.Maria.Soci.iun. in l.si quis in prin. test.ff.de leg.2.numer.10.videas numer.24.vbi potes colligere vnam limitationem, & quinque sublimitationes. Donat.Fina, lib.2.

¶ VOLVNTAS. Variatio & electio.

Sufficit, semel voluisse.

In Instit.de rer.diuis.§.in ali.
C.de con.inser.l.eum, qui.
ff.de arb.l.Labeo.§.1.
ff.de aq.plu.arc.l.in diem.
ff.quor.leg.l.1.§.illud.& §.pro test.
ff.de seru.cor.l.doli.§.vlt.
ff.de rei ven.l.in rem.§.quoque.
ff.de stat.lib.ho.exhi.l.quod ait.§.si quis.
ff.de stat.lib.l.cum hæres.§.vlt.

Non sufficit.

C.ad Vell.l.iubemus.
C.de plus pet.l.vlt.
In Aut.vt immobi.an.n.do.

Sufficit semel, &c.& contrà.] Solutio. Illud est speciale priuilegio muliebris sexus, vt C.ad Vell.l. iubemus, & ff.ad Vell.l.2.§.verba. Azo, rub.66.

Semel approbasse, non licet improbare semel approbatum.

C.de testament.l.si quis.
ff.de neg.gest.l.Pomp.

Voluntas alicuius in facto aliquo exploratur, & tamen eo renitente adimpletur.

ff.de adopt.cum nepos.
ff.qui, & à quibus ma.l.si quis.§.quot. Azo, rub.66.
ff.de feriis.l.1.

Voluntatem mutare non permittitur.

C.de satisdan.l.1.
ff.de rer.diuis.l.item.§.vlt.
ff.de neg.gest.l.Pomp.
ff.de seruit.l.si cui.
ff.de aq.plu.arc.l.in diem.
ff.de verb.ob.l.si quis sti.
ff.quor.leg.l.1.§.prodest.

CONTRA

ff.de iurisd.omn.iud.l.si conue.
ff.quor.leg.l.1.§.prodest.& §.quòd ait.
ff.de procur.l.ante litem cont.
ff.de con.ob cau.l.1.
ff.depos.l.1.§.si deposuero.
ff.de act.empt.l.si sterilis.§.vlt.
ff.de verb.ob.l.eum, qui certa.

Voluntatem, &c.& ecōtrà.] Solutio. Non licet mutare voluntatem, quam quis in contrahendo, vel quasi, expressit: nisi contractus, vel quasi, sui gratia tantum intercessit: vt probatur per leges contr. Rubri. vt ff.de procur.l.aut.& depos.l.1.§.si deposit.& de cond.caus.dat.l.1.& de act.empt.l.si sterilis.§. vlt. vel nisi contractus natura id persuadeat, vt ff.de verborum obligatio.l.eum qui certa.§.vlt. vel nisi voluntatis accommodatio sit ipso iure nulla: vt ff. quor. leg.l.1.§.quod ait. vel nisi fiat pactum ad prorogandam iurisdictionem. vt ff.de iurisd.om. iud.l.si conuenerit. Azo, rub.66.

Nota: quia variatione status mutatur propter periculi causam.

ff.de instit.l.in eum.§.1.
ff.de cond.indeb.l.in summa.§.idem etsi.
ff.de solut.l.qui res.§.area.
ff.de neg.gest.l.eum.
ff.pro soc.l.si id.§.si filius. Azo, rub. 66.

Voluntates mulierum sunt momentaneæ.

C.de inof.test.l.filia.
C.de repud.l.si licet & filiæ.
C.de instit.& sub.l.reprehen.

Voluntas, &c.] Hæc est nota. Azo, rub.66.

Qui electionem habet, ex quo elegit, non variabit.

In Instit.de oblig.quæ ex deli §.quæ autem.
C.de pact.l.inter empt.& com.
C.de fur.l.in causa.§.tales.
C.si tut.vel cur.interue.l.etiam.
C.de codicil.l.vlt.
ff.de exerc.l.1.§.pen.
ff.de nox.l.in deli.§.cùm dominus.
ff.de tribu.l.quod habere.§.1.
ff.de rer.amo.l.ob res.
ff.quod cum eo.l.sed si quis.§.vlt.
ff.de leg.commis.l.statim post diem.
ff.de dam.infect.l.si proprietas.§.vlt.
ff.de iud.l.plerunque.§.vlt.
ff.de leg.1.l.si pluribus.

Imò variare poterit.
In Instit.de ob.quæ ex del.nasc.§.quę autem.
C.de codicill.l.si quis.§.illud.& §.si quis.
C.si tut.vel cu.l.etiam tut.
C.de furt.l.ma.§.tales.
C.de serui.l.si cui.
ff.de pet.hær.l.legitimam.
ff.de nox.l.videlicet.§.vlt.
ff.de posit.l.1.§.si apud duos.
ff.de verb.obl.l.si quis stat.
ff.de act.empti.l.steril.§.vlt.
ff.de fideicom.lib.l.generaliter.§.si quis ali.
ff.de separa.l.creditores.
ff.de sol.l.si quis.
ff.de seruit.l.qui re.§.si quis.

Qui electionem,&c.& econtrà.) Solutio. Non potest variare,vt in hac Rubr.& in quibusdam legibus contra.Rub.vt ff.de ser.l.si cui.& de separa l.si creditores,nisi iusta causa, puta ignorantia, allegetur,vt in Instit.de oblig.quæ ex delict.nasc.§.quæ autem,& C. de furt.l.vlt.& de pet.hær.l.legitimam,& ff.quod cũ eo.l.sed etsi.§.vlt. Vel nisi tenor pacti id inducat, vt ff.de verb.ob.l.si quis stip.Vel nisi inopinatum quid emergat,vt ff.de fideicom.lib.l.generaliter.§.si quis. Et sunt ista intelligenda in his,quæ tollũtur electione,& quæ sub alternatione debentur, secus, si plura in solidum debeantur,& coniunctiuè: illa enim nun quam electione,sed quandoque vnius solutione tolluntur,vt C.si tut.vel cur.l.etiam, & ff.depos.l.1.§.si apud duos,& de fur.l.qui re.§.vlt. Azo,rub.66.

Nota,de causa post litem cont.imitanda.
ff.de nox.l.videlicet.§.vlt.
Contrà,C.quom.& quando iudex. Aut.qui semel.

Ad varietatem,vel denuntiationem quid fieri licet.
C.de edend.l.3
C.si tut.vel cur.l.vlt.
ff.quemad.seru.amit.l.5.
ff.de nox.l.videlicet.
ff.de man.l.antepen.
ff.de act.empt.l.si sterilis.
ff.solut.mat.l.si cum eo.
ff.de coll.bon.l.nonnunquam.
ff.ad Treb.l.filij.
ff.de obit.legat.l.hominem.
ff.de verb.ob.l.eum qui.§.vlt. Azo,rub.66.

Ad veritatem,vel denuntiationem quid fieri non liceat.
C.de bon.quæ lib.l.vlt.
ff.de mino.l.si filius.
ff.de instit.act.l.item.
ff.de tributo.l.qui.
ff.de leg.commi.l.post diem.
ff.de leg.1.l.huius.
ff.de suc.edic.l.qui semel.
ff.de verb.ob.l.si quis sti.

Ad denũciationem,&c.Ad varietatẽ,&c.(Istæ sunt notę,& super denunciatione quid debeat dici, vel notari, dictum est suprà de vi & potestate denunciationis. Azo,rub.66.

Argumentum,quòd tres electi vt eligant, vnum ex se eligere non possunt.
ff.de ritu nupt.l.quanquam.
Cõtrà,ff.de in diē adiect.l. quodsi c. §. verum est.

Ex magnitudine ius mutatur,vel præsumitur.
C.de rescin.ven.l.si volunta.
ff.de mino.l.si æsti.in princ.
ff.de contrah.emp.l.dom.
ff.de don.inter virum & vx.l.virum.
ff.de verb.sig.l.vrbana.
ff.de pœnis.l.furti.
ff.de serui.l.si libertas.
ff.de iniur.l.item.§.prætor.
ff.de incend.rui.& nau.l.incertis.§.diuus.

Ex magnitudine,&c.) Hæc est nota. Azo,rub.66.

Vt electionem habeat,qui constituit emphyteosim Seio,& viua filia:& Seius decessit, pluribus filiabus relictis.
ff.de leg.1.l.si quis plures.
ff.de leg.2.l.si quis.§.sunt.
ff.de con.indeb.l.cum is.§.si inter.
ff.de relig.l.vlt.
ff.de verborum oblig.l.qui pluribus.

Vt electionem non habeat.
ff.de fideicom.lib.l.cùm inter.
ff.de leg.3.l.is qui.
ff.de leg.1.l.si quis Titio.
ff.de leg.2.l.vnde.§.rogo.
ff.de verbo.oblig.l.continuus.§.vlt.

Vt electionem,&c.& contrà.) Solutio. Hæres domini habet electionem.arg.eius quod dicitur in ff.de leg. 2.l.si quis à filio.§.si quis à plu.Nec contrà, quod legitur in C.de fideicom.lib.l.cum inter.quia ibi fauor est libertatis:alioquin contrarium esset prædictæ legi.Nec obstat,quod in fine legis dicitur, maximè, quia ibi abundat:vt & in C.de test.manu.l.cum cõst. vel ideo dicitur, maximè,quia & aliàs vbique humaniorem amplector sententiam, e.fet autem humaniorem aliàs,vt ad vnum tantum restringatur beneficium testatoris,hic autem extenditur ad omnes.Itẽ non obstat, quod dicitur de leg. 3.l. is qui, quia ibi omnes erant mutati,qui erant de filia ad fideicom missum.lex autem de leg.2.l. vnum.§.rogo, magis pro nobis,quàm contra nos facit.Item non obstat, quod dicitur ff.de verborum obligatio.l.continuus. §.vlt. Verum est enim,transire ad omnes iure sed repelluntur alij,quibus non prouidit testator per exceptionem. Azo,rub.66.

Non eligere,sed confirmare quidam possunt.
In Aut.de defen.ciui.§.decreto.
ff.de pecul.l.3.§.1.& l.curator.

Potestatem eligendi transferri,& est arg. pro Episcopis,contra Canonicos.
ff.de ser.l.si cui.
ff.de solu.l.1.
ff.de iudic.l.vlt.
ff.de reb.aut.iud.poss.l.in vendi.§.vlt.

Non licet alicui variare.
C.de furt.l.manifestè.§.tales.

C.de iur.

C.de iur.dot.l.in pe.l.2.
C.de codicil.l.vlt.
C.de pact.l.2.
C.de vsur.l.quamuis.
C.si ser.exter.se man.e.per totum.
C.de pactis.l.intermissione.
ff.de vaca.mu.l.pen.
ff.de leg.commiss.l.si fundi.§.eleg.
ff.de pact.l.rescript.§.1.
ff.de leg.1.l.si pluribus.
ff.de seruit.l.si cui.
ff.de arbit.l.Celsus.in prin.
ff.de tribut.l.quod in hæredem.

Contra

ff.de inof.test.l.Pap.§.sed nec.
ff.de collat.bon.l.nonnunquam.
ff.pro socio.l.rei.

Non licet alicui,&c.) Hæc Rub.suprà eod. Qui electionem habet,&c.expositą est. Azo,rub.66.

Eligit,qui non reiicit.
ff.adner.nau.l.1.in fin.

Electio ius tribuit,ita quòd si electio ab electo absit,factũ non irritetur.vt ff.de mino.25.ann.l.interue.& vt est notandum in summas de off.proconsul.

In Instit.de adopt.§.qui filius.
ff.de admi.tut.l.qui iussus.
In Decr.23.dist.in nomine domini.
In Decre.c.8.q.2.dilecti.

Cogitur quis eligere actionem.

In Aut.de testib.§.licet.
C.de codicil.l.vlt.
ff.de inoff.test.l.Pap.§.si quis.
ff.de except.rei iud.l.singulis.
ff.quor.leg.l.1.§.quia.
ff.de leg.1.l.in huius.§.si is.
ff.de act.& obl.l.plura.
ff.de leg.2.l.cùm filius.§.variis.
ff.de re iud.l.nemo.
ff.de tribut.act.l.si procura.§.1.

Cogitur quis,&c.& contrà.) De hac electione, quando ex necessitate sit facienda, dic, vt notaui in ff.de tribut.l.quòd in hærede.§.eligere.item,in solutione cõtrarij,quorum legatorum.

Adiectio.

Quotiescunque quis certus est,vnam sibi competere,si dubitat de alia, an competat, cogitur eligere:alioquin si nec certus est, vnam sibi competere, eligere non cogitur. Et sic Io.

Solutio.

Hæc solutio nihil valere videtur:potest enim esse, quòd seruus postea cœpit debere domino: & ita nihil est in peculio. Item potest esse, quòd dominus ei ademit peculium,sine dolo mal.& ita non habet locum actio de peculio:& ita non est certus,quod sibi detur de peculio. Item potest esse,quod ignorat an detur de tributo: quia nescit si meus peculiaris est, & an sciente seruus ad hoc faciat.Ita Rub.vbi actiones ex primo casu alicui competunt,si nesciat saltem vnam sibi competere,cogitur tamẽ eligere: quia est quod sibi imputatur.qui enim cum seruo cõtrahit, in qua causa contrahat,scire debet,vt ff. de exercito.l.vlt.1.respon. Vbi autem ex contractu non cõpetunt,securus est:quia nihil est quod ei imputetur. Io. tamẽ quandoq; distinxit,vtrum probabiliter erraret, in suo facto,vel alieno, vt tunc possent plures proponere: an non, vt tunc nõ posset.Hæc cum superiore tesutãda est: quia vbi in facto alieno probabiliter erre, cogor tamen: puta autem testatot fuerit dominus. vt ff.de leg.2.cùm filius.§. variis,rarum est, vt ff.de reg. iu.l.nemo.§. quoties. Alij dixerunt, quòd in ipso libello duas potest protestari: ex post facto tamẽ debet certificare.quod non placet:quia non est certus. vt ff.de eden.l.1.Hæc ergo veritas:quia in t. quõrũ legatorum,non cogor eligere: quia nec ipse certificabat me, vtrùm pro hærede, an pro legato possideret:quod etiam ante litem facere tenebatur. vt ff.de inter.act.l.1. primo respons. §. 1.Sed nec ego cogor, per electionem ipsum certificare , quam sim propositurus,vel executurus:vel si malim ego actor præcise cogere reum , posse ex prædicto tit. & hæc compe tunt ad idẽ.si verò ad diuersa, vtraq; intenditur, nisi sint contrariæ.vt C.de furt.l.1. & l.ancillæ. §.matris.

Causa.

Electio aliis præsentibus,cuius interest,fieri debet.

ff.de min.l.in causa.
ff.de aq.plu.arc.l.in contra.

De duobus malis minus eligendum est.

ff.de ventr.in poss.mit.l.1.
ff.de Carb.edict.l.1.§.si quis.

In Decret.dist.12.nerui. Azo,rub.66.

Quando plures actiones nomine eiusdem rei competunt, vna electa, altera non rollitur.

ff.fam.herc.l.& puto.§.hæc do.§.sed filio.
ff.ad l.Aquil.l.si seruus.in prin.
ff.pro soc.l.rei communis.
ff.de contr.empt.l.si ad.
ff.locat.l.si locatot nonnunquam.in prin.

Contra.

ff.de furt.l.1.
ff.de seruit.l.si is,cui commo.
ff.deposit.l.si depos.

Quando plures, &c.& contrà.) Si plures competant actiones,eiusdem facti nomine, an & in quantũ vna propter alterã tollatur? dic, vt notaui in ff. naut. caup.l.idem.§.vlt.in sol.cont.de furt. Azo,rub.66.

Adiectio.

Solutio. Aliud est in hac, quàm in ista pro socio. hæc enim non de iure communi, sed de prætoris beneficio competit intendatur, vt furti, beneficium prætoris neglexisse æstimetur: vt ff.de sepata. leg. 1.§. illud sciendum est. Item si beneficium proponatur, communis videtur esse via præclusa: vtpote cum ad aliud eius auxiliũ transferre necesse habeat. vt Inst. e.l.licet.§.sed & si cum.Sciendum est ergo,quòd,vbi plures competant actiones pœnales ex diuersis factis,neutra alteram impedit.vt ff. de priuat. delict.l. nunquam,si ex diuersis nonnunquam dentur, sed ex vno,quatenus concurrunt, in plus se inuicem impediunt.vt Inst.vi bono.rapt.l.1.& de act.& ob.l.quis ser num.Si verò ambæ sint rei persequutoriæ , facta per alterutram actionem, altera remittenda est. vt Inst. locati.l.si merces.§.culpę.Si autem vna sit rei,altera pœnalis, sui natura,& ab initio, neutra per alteram tollitur. vt Inst. de furt.l. si pignore. §. cùm furti.nisi in hoc casu,ratione prædicta, & in alio fortè.vt Inst. de fut.l.si is cui. Si verò ab initio non est pœnalis , vna per alteram tollitur, vt suprà quod met. caus.l. metum.§.licet. Causa.

De pœna non eligentium.

C.de fideicom.li.l.si quis.
ff.de furt.l.si cui.
ff.de do.l.1.& 2.
ff.de ser.rub.præd.l.si vna. Azo,rub.66.

Qui minus idoneum elegit, sibi imputare debet: nec potest liberari actionem cedendo.

ff.de neg.gest.l.nam.§.vlt.
ff.si mens.fals.mo.dix.l.per literas.
ff.loca.l.videamus.cum suis concord.
ff.de solutio.l.si solitus.
ff.depos.l.si is apud quem. Azo,rub.66.

¶ VOLVNTAS vltima. L.17. a Vlp.libro 23.ad Sabinum. a al.Paul.

Cùm tempus in testamento b adiicitur, credendum est, pro hærede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris, sicut in stipulationibus promissoris gratia tempus adiicitur.

ADDIT. b al.additur.

De die soluendi certa iunge quando di. leg.ced.l.10.13. de verbo.obligat.l. stipulatio ista.§.inter certam, Institut.eod.titu.§.omnis, de sol.l.quod in diem, de vsufr.l.in fideic. §. Pegasus. Iunge autem hanc l.ad l. 12.in testamentis. Summa Lo. Tempus in dubio fauore soluentis creditur esse adiectum, axiom. 123. de re iudic. l. intra, de ac.& ob.l.quod is, C.de rei vxo. ac.§.exactio. Differentia porrò inter contractus, & vltimas voluntates hac & tribus sequentibus legibus traditur. HÆREDE. De an.leg.l.21.§.1.leg.15. de re iud.l.tempus,29. PROMISSOR. De verborum obligation.l. eum qui cal.§. fin. l. continuus,§. cùm ita. Ratio, inf.l.fauorabiliores,158.cap.contra eum, hoc titu.in 6. Excipe quando singulari ratione interest soluentium ante diem solui, de leg. 2.l.si ita relictum,§. Pegasus, l.cùm pater, 79.§.à filio, de an.leg.l.eum qui rogatus, de le.3.l.vxorem,40. §.suũ maritũ, ad si arg.de act.l.46.l.49. Riisvvic.paratit.

¶ VOLVNTATI alicuius, quando aliquid committitur, non subiacet regulis iuris, Bald.in l.cum antea. C.de arbitr & in l.final.ij.oppos. C. de contrahen. empt.& in aliis locis cumulatis per Iaso. in leg. si sic legatum.ff.de leg j.vbi refert alios doctor. idem tenentes.

Limita tripliciter hanc regulam, vt per Ias. vbi suprà, B. Dias reg.783.

¶ VOLVNTAS. Voluntatem posse mutari.

In Aut.de imperfec.testã.§.si quidẽ. Az.ru.104.

¶ VOLVNTAS. L.3. Idem libro tertio ad Sabinum. al.Vlpianus.

Eius est non nolle, qui potest a velle. a al.&.

Argumentum fertile & plurimi vsus est, quòd priuatio præsupponit habitum. Quo pertinet hæc regul. EIVS. Iunge leg.4.l.Is potest,18.l.13.l.15. Qui hæres, de act. hær.infr.l.148. Non videtur rem amit. l.17.§.fina. Qui vetante, l. nemo qui condemnare, l. non potest videri desiisse, in fin. de verborum obligation.leg. decem, de æd.ed.leg.quis sit fugitiuus,§. idem ait, si seruus,17.de l.2.l.si ita, §. si sub.de cond. & de.leg. pater Seuerinam.de elect. in 6.capitulo si religiosis, no. 12. quæstione prima, capitu. non dicatis. NON. Deest in vulgaris, quæ sequuntur, Harmenopolus, & Fab.Iatius regulam explicantes propter leg. quartam ex eodem Vlpian. libro desumptam. Item leg. is potest.18.13.l. is qui hæres, de acquirenda hæred. Florentinæ verò lectioni conuenit l.1.§.scientiam. De tribu. NON NOLLE. Medium est inter nolle & velle, quæ, teste Boetio, sunt contraria, seu quasi relatiua, De trib.leg.1.§.scientiam, De hæredibus instituen. leg.iam. Vide Cagn. VELLE, Et econtrà, idque re adhuc integrá, in suis, quæ eius arbitrio liberè permittuntur, vt sentit Oldendorpi.

Sic conciliantur, C. de ac.& ob. leg. sicut initio, de re iudic.leg. quod iussit, in fin. de acquiren. hære d.l. qui aliena,§.iussum,14.§.1.de iniust. test.leg.final.de bonorum possess.l.tutor. Exc. Quorum leg.l.fina.in fin.& ibi Zasius, Argu.cc.C, de fur.l.1. C.de rei vend. l.ratas. Riisvvich.paratit.

¶ VOLVPTAS. Voluptatis gratia fictio non inducitur.De cap.l.2. Riisvvich.

¶ VOMITAS Eucharistiæ. Si aliquis euomit Eucharistiã propter ebrietatẽ & voracitatem: si laicus, pœniteat xl.diebus. Si clericus vel monachus, vel presbyter, vel diaconus, pœniteat lxx.diebus. Si Episcopus pœniteat xc.diebus. Et debet euomitura comburi, & iuxta altare collocari. Si verò causa infirmitatis euomuerit. vij.diebus pœniteat.

De consecr. distinct. ij. si quis propter ebrietatem. Viuiennus, reg.38.

¶ VOVENS & professionem faciens, in monasterio semper manere debet, nec exire potest. Can. in c.sicut ex literis.de iureiur.

Fallit primò, quando vellet exire vt transiret ad arctiorem religionem, cùm posit hac de causa de monasterio discedere, petita tamen prius licentia à superiore, quamuis non obtenta. extrà de regul. iur. capitu.licet.

Fallit, secundò, quando vellet transire ad monasterium æquale talis obseruantiæ: cùm tunc posit, petita prius licentia & obtenta: iuxta not.in d. capitu.licet.& cap.cum singulis.de præbend.in vj.vbi de his plenius.

Tertiò fallit, quando vellet exire ad tempus, putà, pro vtilitate monasterij: cum posit abbate præcipiente: vt in d.c.sicut ex literis.de iur.iu. vbi de hoc.

Quartò fallit, quando exiret, vt fit, in studium: cum tũc exire posit cum licentia prælati, iuxta not.in c.ij.extrà, ne cler.vel mon.in vj.vt vult do. Ioan. Andr.in d. c.sicut ex literis.

Quartò fallit, quando monachus delinqueret: cùm tũc propter delictum eiiciatur à monasterio, & in ergastulo recludatur. iuxta not.in c.quãto.de officio ordinarij & in c.dilectus. de simo. in cap.quoniam. & c.veniens.vbi plenè. B.Soc.reg.540.

¶ VOVENS, & professionem faciens, in monasterio semper manere debet, Cano.in ca.sicut ex literis, de iureiur.

Fallit in 5.casib.quos not.Soc.reg.445.Don.Fina, lib.5.

¶ VOTVM simplex. Qui simplex votũ violauerit: pœniteat tribus annis.

xxvij.distinction.si vir. Viuiennus.

¶ VOTA omnia commutantur in votum religionis, siue dispensatione. Ita firmat Syluester in summa, in verbo, votum. lo iiij. in §. vij.quæritur. referendo sanct.Thom.Petr.de Palu.& Archiepis.Flor.& hoc limitat tripliciter. B.Dias, reg.790.

¶ VOTA omnia commutantur in votum religionis. fallit in 3.casibus, vt per Slyu.in summa, in ver. votũ, lo iiij.§.septimo.

Vouens & professionem faciens in monasterio semper manere debet, nec exire potest, no.in c.sicut ex literis.de iureiu.

Fallit in 5.casibus, secundum Socin.in tractat. fallent. regu.445. Don.Fina, lib.5.

¶ VOX viuius, vox nullius. C.de testi.l.iusiuran.§. simili modo.

Vox patris tanquam vox filij sit, sicuti & filij vox tanquam patris intelligitur, iis in reb. quæ patri acquiri possunt. Inst.de inut.sti.§.Ei sup. Seruus. Riisvvich.

VOCES

¶Voces duas habens in capitulo, etiam duplicem distributionem habebit. Ioan. And. & Abba. c. cum olim. column. 2. de re iud. Bald. l. si ad scribatum. C. de appellat. §. illud. authen. et iudi. siue quoquo suffragio. Bart. & Cin. l. cum quæstio. §. sed & alia. C. de legatis. Medic. reg. 2.

¶Voces. Vocum nuda disputatio solis pertinacibus relinquatur. De const. pec. l. 2.

Exemplo turpissimum est, fœminino vocabulo etiam masculos contineri. de l. 2. l. 46. in prin. Riisvvich.

¶Vsvcapio. L. 161. Vlpianus libro duodecimo ad edictum.

Qui in seruitute est, Vsucapere non potest, nam cùm possideatur, possidere non videtur.

Hæc aliàs sequitur l. 118. Prætor. Ex titu. quibus caus. ma. vbi de vsucapione multa, de ac. re. do. l. homó liber, §. quicquid, 54. de cap. l. in bel. §. factæ, 12. ex quibus caus. ma. l. ait, 23. §. hi, l. ei. Ratio, in 6. capitu. sine pos. argu. de acquirenda possess. l. 23. §. item. Hinc sequitur d. l. in bello, 12. §. econtrà, ex qui. caus. ma. leg. item ait. Nam. De vsuc. l. siue possi. Posside-re. De adul. l. sicut, de acquirenda possess. l. 2. §. sed & per eum, l. 23. §. item. Videtvr, scilicet, ne per seruum quidē, de vsuc. l. neque seruus, l. si is. Riisvvi. paratit.

¶Vsvcapio. Paul. Lib. xij. Ad Edictum.

Lex cxviij. al. clxj.

Qui in seruitute est, vsucapere non potest. Nam quum possideatur, possidere non videtur.

Ex titu. quibus caus. maior. vbi de vsucapione multa. Viuiennus.

¶Vsvcapio: Cœptā vsucapionem à defuncto, posse, & ante hæreditatem impleri constitutum est. Nera. 1. Reg. lib. De vsuc. & vsur. l. 40. Riisvvic.

¶Vsvræ non propter lucrum petentium, sed propter moram non soluentium infliguntur. De vsur. l. cùm quidam, de his Dd. in l. curabit. de ac. em. in l. centesimus. de ver. ob. in l. lecta. Si cer. pet. Riisvvic.

¶Vsvcapio. Vsucapio finitur, licet non inchoetur.

ff. de fund. dot. l. si fundo.

ff. de vsucap. l. rerum. l. antequam.

ff. de publ. iud. l. is qui.

Vsucapio finitur, licet non inchoetur.] Licet vsucapio sine possessione, vel propter priuilegium rei inchoari non possit, finitur tamen quandoque & sine ea, in casibus duobus, vt ff. de vsucap. l. rerum, & l. nunquā. §. vacua & de fundo dot. l. si fundum. Azo, Rub. 9.

Definit qui non incepit, vel amittit quod non habet.

ff. de vsufr. l. quemad. ca. omnes. §. 1.

ff. ad l. Aquil. l. si seruus. §. si calicem.

ff. de const. pecu. l. id quod sub conditione.

ff. de solut. l. dispensatore.

ff. de sponsl. l. in potestate.

ff. de iniur. l. non solum. §. 1.

ff. de suc. e d. l. 1. §. decreta.

ff. qui admitt. ad bon. poss. l. 1.

In Decret. de con. d. 3. nemo.

In Decret. dist. 28. consilia.

In Decret. 33. q. 3. Gisfarius. Et quod habetur in Decret. 17. q. vl t. c. penult.

Contra.

ff. de ope. lib. l. si quis hoc. §. iudicium.

ff. deseru. rust. præd. l. itinere.

ff. de cond. & demon. l. Titio vsus.

ff. quemad. seruit. amit. l. si partem.

ff. quemad. vsusfr. amit. l. 1. §. fin. Supr. de ignoran. Rub. suprà, de errore Rubr.

Definit quod nec cœpit, &c.] Hic impropriè quandoque dicitur fieri aliud est tamen de propria verbi significatione: vt in contraria Rub. Sed & his legis factio est, quæ tribus ex causis contingit: vel propter spem, vel propter destinationē, vel propter hominū opinionem, vt in Decr. c. 27. q. 2. §. ex his. Azo, rub. 9.

Iuris error in vsucapione prodest, vel non obest.

ff. pro dote. l. si sponsa.

ff. de vsucap. l. iusta. §. filius.

Iuris error, &c.) Hæc Rubrica suprà de ignorantia exposita est. Azo, rub. 9.

Ius nondum competens vsucapitur.

ff. de stat. lib. l. statu liberum. §. vlt.

Ius nondum, &c.) Imò non vsucapitur de æquitate, vt in eadem l. continetur, sciens quis vsucapit. vt infrà de scientia. Rub. ff. de neg gest. l. 1. Azo, rub. 9.

Iniuria pro vsucapione accipitur.

Iniuria, &c.] Et est ratio: quia contra ius naturale, propter publicam vtilitatem est inducta. vt ff de vsuc. l. bon. de reg. iu. l. iure naturæ. iniuria enim appellari potest, omne quod non iure fit, vt Instit. de iniur. in prin. Azo, rub. 9.

Vt res pupilli non possit vsucapi.

C. si aduersus vsucap. l. 1.

ff. pro empto. l. 2. §. si à pupillo.

ff. de procur. l. si is qui.

ff. de doli except. l. apud Celsum.

ff. de nun. l. etiam & Rubr.

C. de non num. pec. l. si intra definit. legibus tempus.

Contra.

C. de restit. in integ. l. scimus.

ff. de acquir. rer. dom. l. bonæ fidei.

Vt res pupilli, &c.] Et econtrà. Antiquo quidem iure res pupillorum tantum, ab iniuria vsucapionis eximebantur, vt ff. de acq. rer. dom. l. bonæ fidei. Adultus verò impetrabat in integrum restitutionem, vt C. si aduers. vsucap. l. 1. per orationem verò diui Seueri, & pupillorum & adultorum res mobiles alienari prolubentur. ff. de reb. eo. qui sub tut. vel cur. l. 1. Vnde per consequentiam est inhibita vsucapio, vt ff. de fundo dot. l. si fundum. Iustinianus verò in rebus mobilib & immobilibus prohibuit alienationem, & expressius inhibuit vsucapionem, vt C. de admin. tut. l. lex. & C. in quib. casib in integ rest. nō est necess. l. vlt.

Adiectio.

Vel, vt quidam dicunt, possunt vsucapi, non autem præscribi, ad instar rei Ecclesiæ, vel distingue: an cœpit vsucapere à persona prædecessoris, an in sua persona inchoanda. Azo, Rub. 9.

¶Vsvcapio non interrumpitur per modicum tempus. Bart. l. si is, qui pro emptore. 1. opp. 2. partis. not. l. in vsucapionem. ff. de diuers. tempor. præscr. quia illud modicum tempus non consideratur, ita præscriptio non interrumpitur per inun dationem momentaneā, vt dixi satis suprà ver. præscriptio. Med. regu. 5.

¶Per vsucapionem acquiritur dominium vtile, & nō directum: cōmunis est opinio, vt refert Mart. de Laude in Rubr. ff. de rei vend. nu. 8. vbi limitat in 4. casib.

Ad vsucapionem, vel præscriptionem rerum corporalium requiritur titulus verus, vel putatiuus, causatus iusto errore.

Fallit in 3. casib. quos no. Franc. Balb. in l. Celsus, ff. de vsuc. num. 2.

Titulus putatiuus sufficit ad vsucapionem, sicut verus. Ampliatur in 2.casibus,& limitatur in 5 à Franc. Balb. in d.l.Celsus,num.6.

Alienari prohibita, vsucapi non possunt, glo.& Bart.in l.vbi lex.ff.de vsucap.

Fallit in 2.casib.quos not.Soc.reg.13.

Error iuris non inducit bonam fidem, sed potius malam in vsucapione.

Fallit in 5 casibus quos not. Franc. Balb.in d.l.Celsus, num.6.

Vsucapitur res mobilis triennio, leg. vnica, C.de vsucap.in princ.

Fallit vt per Soc.reg.344.

Capta vsucapione per defunctum, continuatur per hæredem, l.captum, ff.de vsucap.

Fallit vt not.Bello.in suis conclus.in litera C.in vet.capta. Donat.Fina,lib.1.

¶ VSVSFRVCTVARIVS, Sententia lata contra vsufructuarium non nocet domino: dixi super amplia. 199.ita per hanc reg.tenet in terminis Alex. l.sæpe. nume.106.ff.de re iud. qui attestatur hanc esse com. opi.& Barto.d.loco.num.6. non enim nocet sententia lata cōtra possidenrem naturaliter ciuiliter possidenti.l.naturaliter.ff.de acq.poss.l. Pomponius.§. si is.ff.eod.l.sciendum.ff.qui satisd.cog.l.si pariter.ff. de liberali causa, quod intellige quo ad proprietatem: secus autem quo ad vsumfructum.c.1.de contr. inter vasallum,& alium.cap.vnico. §.si vasallus.si de feud.fuer.contr. Ant.& Abb.c.pe.de sen.& re iud.& est magis com.opin.vt attestatur Alex.d.l.sæpè.nu. 106.ff.de re iud. Medic.re.8.

¶ VSVSFRVCTVARIVS tenetur satisdare proprietario de vtendo,& fruēdo arbitrio boni viri, sic proprietarius tenetur præstare ei vsumstuctum.Bal.l.4. C.de vsufr.Bapt.in tract.de correl.nu.47. Med.re.9.

¶ VSVSFRVCTVARIVS tenetur soluere collectas, no.in l.placet, C.de sacrosanct.eccles.

Fallit vt not.Thomas Parp.in d.l.placet,num.18.

Vsusfructus appellatione non venit proprietas, arg.l. falsus.§.fin.ff.de furt.

Fallit in 3.casibus, quos not.Claud.Marant.in l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq.pos.num.12.

Vsusfructus nō venit appellatione dominij, d.l. falsus, §.fin.ff.de furt.l.rectè diximus, ff.de verb.sig.

Fallit vt per Bello.in litera A.in ver.appellatione.

Vsusfructuarius non potest arbores incidere: hanc cōclusionem cum 3.limitationibus ponit Pau.de Monte Pico.in l. Titia cum testamento,§. Titia cùm nuberet, ff.de leg.2.num.93.

Mulier relicta vsufructuaria non habet vsumfructum in bonis feudalibus, not.in dicto §. Titia cùm nuberet.

Fallit in 2.casibus, quos not. Paul.de Monte Pico in d. §.num.99.

Vsusfructus transit in monasterium,& durat, donec Monachus naturaliter viuit, sicut in seruo, l.fi. C.de vsufruct.gl.in Auth.idem est, C.de bon.quæ lib.

Fallit in 2.casib.quos not. Iaso.in Auth.ingressi, C.de sacrosanct.eccle.num.48.

Pater in rebus feudalibus habet vsumfructum, viuente filio, capit.2.de fratribus de nouo inuest.in vsibus feudo.

Fallit in 3.casibus, quos not.Pet.Duen.reg.363.

Vsusfructuarius cautionem de vtendo, ac fruendo arbitrio boni viri præstare tenetur, necnon de restituendo rem vsufructu finito, l.1. C.de vsufr.tot.tit.ff. quemadmo.vsufr.caue.

Fallit in 7.casib.quos not.Port.libr.3 reg.18.videas Baptist.à Villa.concl.59.in litera V.Fallit vt per Viuiū, in ver.vsusfructus.

Clericus est vsusfructuarius, & non vsuarius in bonis ecclesiasticis: hanc esse communem opinionem attestatur Baptist. à Villa.conclusi.92.in litera C. vbi limitat.

Vsusfructuarius certæ rei non tenetur ad soluendum æs alienum: hanc esse communem opinionem attestatur Baptist.à Villa.conclu.61.in litera V. vbi ampliat & limitat.

Vxor relicta per maritū vsufructuaria, domina,& massaria omnium bonorum, filiis hæredibus institutis, potest habere alimenta sibi condecentia solummodo.

Fallit vt per Viuium in suis conclus. in ver. vxor per maritum. contrariam regulam facit Paul. de Monte Pico, & eam limitat in 7.casibus, in l. Titio cum testamento,§. Titia cum nuberet, numero 28.ff.de leg.2.

Si testator instituat hæredes, siue instituat filios, siue extraneos,& vxorem relinquat dominam, illa verba dominam, siue dominatricem, seu massariam, siue donnam, & madonnam, talia verba important dominium, & non vsumfructum: hanc opinionem dicit esse communem Paul.de Monte Pico in l.Titia cum testamento,§.Titia cum nuberet, ff.de leg.2.vbi limitat in 3.casib.num.19.

Vxor instituto hærede extraneo, habet vsumfructum in totum, nec hæres cōcurrit cum vxore vsufructuaria, not.Paul.de Monte Pico in d.§.Titia cum nuberet, num.63.vbi limitat in 4.casib.

Si testator legat particulariter fundum vni, & vsumfructum alteri, simpliciter habebit proprietatem totam,& dimidietatem vsusfructus. Ampliatur in vno casu,& limitatur in 3.per Paul.de Monte Pico in d.§. Titia, num.68.

Testator instituit filios hæredes,& extraneo reliquit vsumfructum, ille extraneus habebit totum vsumfructum.

Fallit in 3.casib. quos not. Paul.de Monte Pico, in d.§. Titia, num.83.

Testator si legat alimenta vxori, siue vsumfructum, si steterit cum filiis, seu habitauerit cum hæredibus, mulier tenetur stare, prout testator disposuit, alias non habebit legatum. Fallit in 4.casibus, quos not. Paul.de Monte Pico in d.§.Titia, num.135.

Testator si relinquat vxori suæ vsumfructum omnium bonorum,& post mortem eius aliquem instituat hæredem, tale legatum non valet, quare non potest cōfirmari aditione, Ias.in l.extraneum, C.de hæred.insti.vbi limitat.colum.3.& 4. Donat.Fina,lib.2.

¶ VSVSFRVCTVARIVS non transmittit ad hæredes, sicuti proprietarius.l.3.C.de vsufruct. Med.re.9.

¶ VSVFRVCTVARIO præiudicat sententia lata contra proprietarium, nisi vsufructuarius fuerit protestatus. leg. si pariter. ff. de liberali causa.l. si debitor.§.1. ff. quibus mod.pign. vel Hyppot. solu.glos. Innoc.& com. Docto. capitulo quamuis.de sent.& re iud. Alexan.in terminis huius reg. l.sæpè.nu.107. ff.de re iudi.sit igitur reg. res alios acta, aliis præiudicare non debet,& ad hoc vt sententia lata contra vnum præiudicet alteri, nouem requiruntur. Primò, quod interueniat legitimus contradictor. Secundò, quòd defendatur per contradictorem,& per consequens quòd non sit lata in contumaciem, l. qui repudiantis.§.si.ff.de inofficioso testament. Tertiò, quòd senten-

sententia feratur declaratoriè, idest, affirmatiuè, puta, pronuncio, seu declaro talem esse ingenuum, secùs si dicatur, pronuncio talem non videri seruum petitoris. Quartò, vt post sententiam non detegatur collusio. l. 1. ff. de collus. deteg. vbi doctor. com. Quintò, quòd causa sit talis naturæ, vt præiudicet aliis, inter quos iudicatum non fuit. Sextò, quòd causa sit ordinaria, & agatur principaliter propter se. Docto. l. si iudex. ff. de his, qui sunt sui. Alexand. l. sæpè. numero 77. ff. de re iud. Septimò, ad hoc vt sententia lata contra vnum noceat aliis, requiritur, quòd illi, quibus sententia nocere debet, sciuerint causam agitari, & ad eam fuerint citati, saltem per generale proclama, si eorum nomina ignorabantur. Angel. leg. si perlusorio. ff. de appellat. Innoc. capitulo ex insinuatione. capitulo in nostra. de procurat. Felin. capitulo suborta. de re iudic. Alexander dict. leg. sæpè. numero 82. cum quo distingue, vt ibi per eum. Octauò, requiritur, quòd ille principalis contra quem fuit lata sententia non prouocauerit iudicem contra se, & sic requiritur, quòd per iniuriam principalis non sit lata contra eum sententia, aliàs non noceret alteri. leg. si seruus plurium. §. primo, cum gloss. versiculo iniuriam. ff. de leg. primo. docto. leg. exceptionem. ff. de fide instrum. Nonò, & vlt. requiritur, quòd non potuerit imputari culpa principali succumbenti, eo quod non appellauerit, nam si non appellauerit sententia non nocebit aliis. Alexand. dict. leg. sæpè. numero 83. dicit hanc esse magis Com. si quæramus de ratione huius reg. Resp. quòd ratio naturalis suadet, nam vni per alterum non debet iniqua conditio inferri. cap. non debet. de regu. iur. 6. l. non debet. ff. eo. & gesta ad actores restringi debent non ad alios. leg. sancimus. C. de pœnis, noxa enim caput sequitur, nec quis absque culpa puniri debet. doct. cap. 2. de const. cap. sine culpa. de reg. iur. 6. item res disposita ad aliquem certum finem non debet operari contrarium. leg. non omnis. ff. si cert. pet. præterea, cùm agentem de iure suo non valeam à iudicio remouere, indignum esset si ex facto suo mihi præiudicium generaretur, quia res, quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit. cap. 2. de const. item not. quòd quemadmodum res inter alios acta alteri non nocet, nec etiam prodest. leg. res inter alios. C. quibus res iud. non noceat, contrariorum enim eadem est dispositio, & procedit respectu pleni præiudicij, seu commodi, & cùm prodest, vel obest, procedit quo ad præsumptionem, ex quo tangit ius absentium. Barto. leg. si duo. ff. de iur. quod arbitrio iudicis relinquitur. leg. 3. ff. de testib. & quod dictum est de sententia, procedit in aliis actis iudicialibus, regulantur enim secundum sententiam. not. cap. inter dilectos. de fid. instrum. & procedit siue agatur, vt siue neuter illorum, de quorum præiudicio agitur, fuerit in iudicio, sed res fuit prorsus inter alios gesta, siue alter eorum fuit in iudicio litigando cum alio, nam gestum per me cum aliquo, reliquis qui non fuerint in iudicio, non prodest neque nocet. l. Lucius. ff. de his, qui not. infamia. C. res inter alios acta, per totum, etiam si consanguineus litigasset de iure meo, non enim mihi nocet, nisi ratum habeam. leg. 1. C. quibus res iudic. non noceat, nam licet ius admittat cōsanguineum ad agendum pro coniuncto, cum cautione debita, non per hoc facit illum procuratorem. l. sed & hæ. ff. de procura. c. nonnulli. c. ex parte. de resc. l. 3. ff. iud. solui. Abb. c. pe. num. 5. de sent. & re iud. quod autem dictum fuit in principio, hanc reg. locum etiam habere in extraiudicialibus, fallit nisi subsit causa, videlicet causa vtilitatis publicæ. ca. fine culpa. vbi Din. num. 2. c. non debet. num. 7. de reg. iur. 6. Medic. reg. 8.

¶ VSVFRVCTVARIAM vxorem suam testator relinquens, donec castè vixerit, si primum castè vixerit, deinde impudica erit ob quam amittat, si postea ad castitatem redierit, non recuperat legatum, quia id ipsum intelligitur de prima castitate, & eadem continuata. Bald. l. Titius. q. pen. ff. de excusat. tutor. l. sororem. C. de his, quib. vt indig. l. fideicommissum. C. de fideicom. conc. simil. Curt. Iun. cons. 132. Ias. cons. xxxvj. colum. fin. vol. iij. l. in duobus. §. si ei. ff. de iur. iur. l. diuortio. §. quod si in anno. ff. solut. matr. l. cum pater. §. pater. ff. de leg. 2. l. dotis promissio. ff. de iur. dot. Dec. cons. 512. Alexand. cons. 16. vol. 4. & est Com. Por. cons 138. nume. 5. Bart. l. 1. ff. ad leg. Iul. maiest. l. dotis. ff. de iur. dot. c. t. de præb. 6. Anch. cons. 317. idem Port. cons. 76. num. 5. & num. 11. Alba. cons. 17. nume. 4. Socin. cons. 43. colum. fin. volum. 1. Dec. cons. 50. Crau. cons. 161. nume. 1. & num. 4. l. fi. ff. ad Trebell. c. gaudemus, de diuortiis. c. cum in nullis. § fin. de præb. 6. Bald. cons. 242. volum. 3. Innoc. c. debitum. de bigam. fallit nisi sit eadem ratio in pluribus, quæ in vno. l. si quis ita. §. 1. ff. de leg. 1. Deci. c. prudentem. §. dicimus. de offic. deleg. Calcan. cons. 1. colum. 20. Crau. d. cons. 161. num. 4. Paulus l. 2. num. 4. ff. de liber. & posth. Iaso. l. manumissiones. nu. 25. ff. de iust. & iur. fallit in sermone negatiuo. Alex. l. decē. nume. 44. de verb. oblig. l. diuortio. §. quod in anno. num. 14. ff. sol. matr. Medic. reg 4.

¶ VXOREM vsufructuariam alicuius si quis reliquerit, intelligitur de prima, quā habet, vel habebit, non autem de secunda. Bal. l. fin. C. de ind. vid. tol. col. 4. l. si quid earum. §. fi. ff. de leg. 3. Cremen. sing. 8. Fel. c. 2. de treug. & pace. Ias. l. in duobus. §. si ei. ff. de iur. iur. l. diuortio. §. quod in anno. ff. sol. mat. & cons. 36. vol. 3. Ener. in loco à vi ge. nu. 2. l. eum qui. ff. de ver. obl. l. inter illam. §. 1. ff. de verb. obli. l. si quis iusiurandum. C. de reb. crc. Dec. cons. 512. Alex. cons. 16. vol. 4. hæc pauca dicta sufficiant pro exempl. huius reg. quæ fallit primò, Quando non valuit primus actus, quia dispositio intelligi debet de actu valido. l. qui per salutem. ff. de iur. iur. vtile enim per inutile non vitiatur. c. vtile. de reg. iur. & non præstat impedimentum, cuius nullum iuris sortitur effectum. c. non præstat. de reg. iur. 6. Alexā. l. serui. ff. de leg. 1. l. hæc conditio. ff. de cond. & dem.

Secundò fallit, quando indefinitè profertur, atque par est ratio omniū particulariū casuum sub indefinita cōprehensorū, & dixi latè suprà in reg. 2. per totum.

Tertiò fallit, in materia in qua contraria constat mens contrahentiū. Doct. l. eū qui calendis. ff. de verb. obl,

Quartò fallit, quando post primum actum, etiam dum manet eadem ratio dispositionis. Bald. l. fideicommissa. §. si quis. ff. de l. 3. Rō cōs. 504. Aut. cōs. 3 vel. c. licet. de test. Ias. l. veluti. §. hæc vox. ff. de eden. donec enim durat ratio legis, lex adhuc vigere dicitur. l. 2. §. fin. ff. de don. ratio enim est quæ dispositionem ampliat, & extendit. Bar. & Bald. l. regula. §. si quis. ff. de iur. & facti igno. l. 1 §. mater. ff. ad sen. cons. Tertu. Tyraq. reg. cessante causa. num 146.

Quintò fallit, in dispositione legis. Doct. commu. leg. veluti. §. hæc vox. ff. de edendo. Consens. l. si eum dotem. §. 1. ff. sol. ma. Ro. cons. 504. Ale. cons. 81. li. 4. Soc. cons. 5. li. 4. Dec. cōs. 287. Dec. cōs. 609. nu. 6. quia lex

ſemper loquitur & eſt in viridi obſeruantia.l. Arriã. C.de hæret.

Sextò fallit in diſpoſitione negatiua, quæ in infinitum extenditur. Iaſ.l.ſi ſic ſtipulatus. in 2.not. ff. de verb. oblig. Docto.commu.l.cum pater.§.pater.ff.de leg. 2.Bened.l.matrimonij.ff.qui,& à quib. Sig. conſilio 68.idem conſ.71.Bald.l.ſi vt proponis. C.quomodo & quando iudex.Ro.conſ.504.Calc.cõnſ.20.Iaſ.l.decem.colnm.5.ff.de ver.ob.Dec.conſ.490.& in c.con cupiſ.col.1.de conſt.quia plus negat negatio,quàm affimet affirmatio.l.quicquid adſtringendæ. de ver. obligat.l.luminum.§.fin.ff.de ſeruit.vrba.præd.l. is qui ducenta.§.vtrum.ff.de reb. dub.l. filiusfamilias. §.pen.ff.de donat.l. alienatum.§. alienationis. cum glo.ff.de verb.ſig.l.1.§.editiones.vbi Bald. ff.de ed.l. ſi iurauero.ff.de iur.patr.gloſſ.cap. cum dilectus.de conſuet.l.Sabinus.ff. com.diuid.l.ſi arrogator.ff.de adop.& indefinita negatiuè prolata de proprietate ſermonis æquipollet vniuerſali, licet ſecus ſit affirmatiuè.c.vt circa.de elect.6. Fulgoſ.l.iuriſg.§.ſed ſi. ff.de pact.Septimò fallit quando diſpoſitio eſſet inducta per viam priuilegij à principe, de cuius natura eſt vt ſit perpetuum.cap.decet.de regu.iur.6.Docto.commu.cap.licet.§.1.de priuil.6.cap.fin.de verbo.ſigni.6.quanto.de cenſib.l. placet.ff. de liber.& poſth.decet enim beneficium principis eſſe manſurum.d.cap.decet.gloſſ.fin.l.ſi ita.ff.de leg.3.l.ſi mancipia.ff.de fund. inſtru. leg. beneficium. ff. de conſt. prin.

Octauò fallit quando ſimplex ſermo profertur in materia quæ ex conſuetudine regionis iterationem requirit.Alciat.leg.boues.§.hoc ſermone.vbi Tyraq. fall.2.ff.de verb.ſignific. Bald.leg.1.columna 2.C.de fideicom.

Nonò fallit quando cõceſſio fuiſſet facta ad certum tempus,quia intelligi debet durante dicto tempore. Fel.c.2.de treuga,& pace.l.ſicut.ff.qui,& à quib. Rapha.l.ſi mihi.ff.de verbor.obligat. Barto.l.1.ff.ad l.Iul.maieſt.Bald.conſ.34.lib.5.leg.ſterilis. §. fina.ff. de contr.empt. Tyraquel.l.ſi vnquam.ver. reuertatur.numer.375.C.de reuoc.donat. Dec.l.1.C.de inſt. & ſubſt.

Decimò fallit quando conceſſio fit ad certam determinatam cauſam, nam ea durante vnico actu non adimpletur.Barto.l.1.ff.ad l.Iul.maieſt.l.continuus. §.qui inſulam.ff.de verb.oblig.l.veteres.ff. de itinere,actúque priu.l.vtimur.ff.de itinere,actúque priu. Dec. conſ.562. quia quemadmodum ceſſante cauſa ceſſat effectus.cap. cum ceſſante.de appel.ita & adhuc vigente permanebit,contrariorum enim contrarij ſint effectus.vulg.iut.

Vndecimò fallit ſi ſecundus actus ſubrogatur in locum primi:quia ſubrogatum naturam eius ſapit, in cuius locum ſubrogatum eſt.l. filiæ. §.1.ff. de cond. & demon.l.ſi donatæ.§.ſi ſponſus. ff.de donat.inter virum,& vxor.leg.idem.ff.de leg.2.Bald.conſilio 112. libro 1.

Duodecimò fallit vt procedat in diſpoſitione conditionali,ſecus autem in cæteris. Docto.com.l.inter ſtipulantem.§.ſacram.ff.de verbo.oblig. Bald.l.qui per ſalutem.ff.de iur.iut.Ange.conſ.51.Dom.c.mandatum.de præb.6.Iaſ.d.§.ſacram.

Decimotertiò non procedit in pignoribus, & hypothecis.l.fin.C.de prætor.pignor.leg. is cui. §. quæri poteſt.ff vt in poſſeſ.leg. cau. gloſſ. ſi quis miſſum §. fina.ff.de damno infecto. Innoc.capit.contingit.de dolo, & contu.& hoc niſi creditor expreſſe conſenſerit alienationi rei pignor. leg. fin. C. de remiſ. pign.

Decimoquartò fallit in actu proteſtationis.l. de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de oper.nou.nun.vbi Docto.com.hoc diſtinguendo declarant.conc. glo. c.ſi epiſcopus.18.diſt.c.cupientes.§ ſi per viginti.de appel.Ioan. Andr.c.ego.de iur.iur. Doct.omnes d.§.ſi quis ipſi.

Decimoquintò fallit in conceſſione lucratiua. Alex l. diuortio.§.ob donationes.ff.ſol.matr. Bal.auth.excipitur.C.de bon.quæ lib.

Decimoſextò fallit niſi diſpoſitio vtatur verbo quoties, & ſimilibus. Archid.c.nunc verò.9.qu.3. Dom. conſ.97.Dec.conſ.169.Docto.commu.l.qui bona.§. fin.ff.de damno infecto.Alexan.l.ſi ſtichum.§ 1.ff.de verb.oblig. poſſent plures etiam aliæ ampliationes adduci ad hanc reg.quæ no.per Fel.ca.2.de treug.& pace.Iaſo.l.diuortio.§.quod.ff.ſolu.matr.idem conſil.36.volum.3.Alciat.& Tyraq.l.boues.§.hoc ſermone.ff.de verb.ſign.Euer.in loco à vi numeri,nume.2. & ſeq.Alex.in terminis conſ.16.volum.4. Dec.conſ. 572.Docto.l.qui Calendis.ff.de verb.oblig.Guid.Papæ Deciſ.Delphin.467.Afflict.dec.46.Docto.l.inuitus.C.de procurat.Ant.Butr.conſi.300.Socin.l.hæc conditio num.5.ff.de cond & demon.Marſil in rub. de fideiuſſor.quæſt.9.Magiſtraliter Fel.c.2.de treug. & pace. Seb.Medic.reg.4.

¶ Vsvsfrvctvs non poteſt eſſe ſine ſubiecto:ita in terminis textus eſt l.2. ff. de vſufr. quem textum adduxi ſuper.in princi.num.1.huius reg.niſi eſſet ad aliquod tempus prædium occupatum,nam recedente occupatione rediit vſufru. niſi præſcriptio interceſſit.l.ſtillicidium. ff. de ſeruit. ruſt. præd.item fallit, vt licet aquis fundus inundetur, vſufructuarius ibi poterit piſcari.l.ſi ager la 1.ff.quemadmod.vſusfru.amit. item declaratur procedere quando periſſet totus fundus.§.fin.inſt.de vſufru.l.pen. ff. quemadmodum vſufr.amit.l.ſi cui.ff.de vſufr.§.adeo.inſt. locati,ſecundò declaratur, etiam ſi conſtituatur in domo,qua deſtructa, licet reficiatur dicitur extinctus,quia non eſt eadem res cum prima. l. quid tamen.§.nauis ff.quemad.vſufru.amitt.quando enim res penitus eſt deſtructa, nõ durat circa ipſam prior hominis diſpoſitio.l.qui vſumfr.ff.de vſufr.l.qui res. §.aream.ff.ſol.mat. Medic.reg.6.

¶ Vsvsfrvctvs ſoluitur morte,Docto.Commu. d.§.finitur.Inſtit.de vſufru. Doct. Commu.Inſtit.de vſu, & habit.in princip. gloſſ.§.deinceps, verſicu.ſimiliter.Authen.de nupt.Tiraque.in tractat. le mort ſaiſit le vif.3.par.1.declar.nume.1.Ex quibus colligitur hanc materiam huius tractatus locum habere in contractibus.l.verum.§.morte. ff.pro ſocio. Secundò in vlt.volun.tractabatur. ff. de mil.teſt. Bart. l.1.quæſt.12.ff.de vulg.& pupil.gloſ.& Docto.l.fideicommiſſa.§.quoties. ff.de leg. 3. Tertiò procedit in iudiciis.l.defuncto.ff. de public. iudi. & hoc tam in iudicio ciuili,quàm criminali. Corn.conſilio 195.numer.8.volum.2.Dec.l.pupillum.§.in hæredes.num. 3.ff.de regu.iur.l.fin. C. ſi reus, vel accuſ.mort.fuer. Bald.conſilio 162.nume.2.volumi.2.Anton.conſilio 58.numero 1. Paris conſilio 155.volum. 4. Curt.l.imperium.numero 4.ff.de iuriſdict.omn.iudic. dixi ego in meo tracta.de regul.iuris.reg.6.ampl.22. Gomeſ.§.ſupereſt.numer.19.Inſtit.de actio. c quorundam.23.diſtin.Ange.tract.maleſ.verſicu. Dominus. num.41.Quæ omnia declara,vt in ſuper.& in ſequen. part.latius dicetur,quomodo procedat iſte Tractatus no-

tus noster, Mors omnia soluit. Seb. Medic. re. 38. 2. part.

¶ VSVSFRVCTVS transit in monasteriū, vsufructuario in illud ingresso: & durat, quandiu talis mōnachus naturaliter viuit. gloss. in auth. ingressi. C. de bon. quæ liberis. & in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccl. Spec. in tit. de statu monac. versi. xlvij. Imol. in d. l. cum filio. ff. de leg. j.

Limita istam conclusionem dupliciter, vt per Ias. in d. auth. ingressi. Dias, re. 794.

¶ VSVRA non committitur in minimis sicuti nec etiā simonia. dixi super amp. 180. sed in isto casu vide quæ dicam inferius suo loco in limitat. cbc. simil. cū isto dict. quæ scripsit Curt. consi. 182. n. 15. & seq. Abb. c. de appellationibus. de appellationibus. c. cum olim. de censibus. Docto. l. scio. ff. de in integ. rest. l. si oleū. ff. de dolo. c. de quarta. de præscri. Ias. & Dec. auth. præterea. C. de sac. san. eccle. addētes ad Alexā. ff. sol. matr. nu. 3. Din. & Boe. c. in obscuris. de reg. iur. 6. Tyraq. in tract. de iudi. in reb. exig. non ser. per totū. ant. Cor. in tract. de mini. nu. 1. & seq. Alber. Brun. in tract. stat. super fœmin. artic. 9. nu. 96. Asin. in praxi iudiciorum. §. 7. fall. 59. nu. 8. Thom. Gram. §. tutor autem. nu. 8. inst. de auctor. tutorum, quia parum, & nihil æquiparantur. Corn. consi. 63. lib. 1. Doct. c. coram. de offi. deleg. c. licet. de probat. Medic. re. 5.

¶ VSVRA nulla est sorte non existenti. dixi ego in tra. de defin. p. 2. Defin. 59. nu. 1. Medic. re. 6.

¶ VSVRA est quicquid accedit pacto, etiam minimum. c. putant. 14. q. 3. glo. ca. plerique. & cap. nauiganti. vbi Doct. de vsur. amplia, vt nec etiam per consuetudinem induci possit vt permittatur vsura etiam in minimo. Bal. auth. ad hæc. col. 2. C. de vsuris. Ias. §. fuerat. col. 4. & seq. inst. de act. Roch. c. fi. col. 9. de consuetu.

Sed vt ad concordiam hæc omnia reducantur, distinguendo dico aut est eadem ratio in minimis, quæ est etiam in maioribus, aut non: primo casu de minimis curatur, secundo vero minimè. Abb. c. de appellationibus. extra de appellat. Aret. l. si seruum. §. prætor ait. colum. 2. ff. de acquir. hæred. secundo dico aut sumus in remedijs ordinarijs, aut in extraordinariis, primo casu de minimis curatur secundo autem secus. Abb. d. loco, seu tertio loco dicas, aut exprimitur in iure quod modicum non curetur, aut non: primo casu non attenditur, secundo autem bene quidem est in consideratione. Card. in prœm. clem. in princ. quarto loco aut agitur de iure communi, aut de iure speciali, primo casu de minimis curatur, secundo autem non. Bart. l. si proprietarius. ff. de damno infecto, & in l. scio. C. de in integ. rest. Bald. cap. cum adeo. de rescri. quinto dicendum est aut loquimur de mendacio, & veritate: aut verò loquimur de iuris remediis primo casu de modico curamus, præsertim in lucro captando, secundo autem casu non curamus de modico. Sexto distinguitur ita, aut modicum pro forma traditum est, aut non, primo casu modicum attenditur, secundo autem secus. Dec. dict. cap. de appellationibus. hoc idem dicendum est si circa substantialia versaretur. septimo distinguendo, dico aut nos sumus in dispositione legis, aut vero in dispositione hominis: primo casu aut sumus seu loquimur in dispositione legis communis, aut legis specialis, primo casu aut in his, in quibus modicum considerare fauorabile est, vel saltem non odiosum, & tunc de modico nō curatur: secus in odiosum esset, si sumus in speciali iure, tunc aut tendit ad impediendum dispositionem iuris specialis pro conseruando iure communi, tunc de modico curatur, si tendit ad conseruandam dispositionem iuris specialis contrà ius commune, & de modico non curatur, item aut sumus in materia iuris communis, aut iuris municipalis: de prima satis dictum est superius, si loquimur de iure municipali de minimis curatur, quando nos verò sumus in dispositione hominis, aut loquimur de dispositione inter viuos, aut vltim. volunta. primo casu, aut in materia iudicij aut in contractibus, si sumus in materia iudicij minimum attenditur etiā quando pro forma esset introductū alias secus, item hoc idē in contractibus qui præsertim quando iurati sunt debent ad vnguem seruari, & quando culpa præcessit modicum curatur, alias secus, vt in mora, si verò sumus in vltim. volun. aut constat de præuia mente testatoris, aut non: primo casu etiam minimum curatur, secundo autem secus, hæc omnia latè dicuntur ex ampliat. & limit. super. relatis, & notantur per Anto. Cors. in tract. de minimis. numero 124. Tiraquell. in tract. de iudic. in reb. exig. non ser. fall. 57. Brunus in tract. stat. super fœmin. Artic. 9. numero 98. Asinius in prax. Iud. §. 7. fall. 56. numero octauo. Grammaticus §. tutor autem. numero sexto. instit. de auctor. tutor. Dec. auth. qui rem. numero 19. vbi Ias. numero 25. C. de sacr. sanct. Eccle. Doct. com. capitulo de appellationibus. de appellat. Bart. l. scio. ff. de rest. in integ. l. si. oleum in fi. ff. de dolo. l. senatus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. Medic. re. 5.

¶ VSVRARIVS dicitur, vendens rem carius propter dilationem. probat text. in c. n. & in c. in ciuitate. de vsur. not. Abb. in c. ad nostram. de empt. & vendit.

Limita quatuor modis, vt per Anton. de Burgos in dicto capitulo, ad nostram, quas optimè examinat: & duæ earum fuerunt Barbat. ibi, aliæ Salyc. in authent. ad hæc. C. de vsuris. B Dias, re. 795.

¶ VSVRARIVS dicitur vendens rem carius propter dilationem, cap. fin. & cap. in ciuitate, de vsur.

Fallit in 5. casib. quos not. Ant. de Burg. in cap. ad nostram, de emp. & vend. Sali. in Auth. ad hæc. de vsur.

Accipere aliquid vltra sortem quis regulariter non debet.

Fallit in 37. casib. quos not. Socin. reg. 3.

Vsuræ non possunt simul peti cum sorte, c. significantibus, de libel. oblat.

Fallit in 3. casib. vt per Felin. in d. c. nu. 46. Fallit in 4. casib. vt per Alex. in l. iudicio cœpto, C. de iud. num. 2. Don. Fina, lib. 1.

¶ VSVRARIVS magis punitur, quàm ille, qui accipit pecuniam sub vsuris, item debitor iurans soluere vsuras, tenetur soluere, licet creditor licitè tenere non possit. c. debitores. de iur. iur. Medic. re. 9.

¶ VSVS communis loquendi proprio significatui derogat. text. in c. ex literis. de spons. in l. cum de lanionis. §. asinam moleudinariam. ff. de fund. instr. vulgata l. Labeo. ff. de supel. leg.

Fallit tripliciter, vt per Euerard. in Topicis iuris Ciuilis, loco ab opinione vulgi. prope finē. Dias re. 796.

¶ VSVS Communis loquendi proprio significatui derogat, cap. ex nostris, de spōsal. l. Labeo, ff. de supel. legat.

Fallit in 3. casib. quos no. Euand. in sua thopica iuris, in parte, locus ab opinione vulgi. prope finem.

Vincens

Vincens vincentem te, vincit te, l. de accessio. de diuer. & tempo. præs.
Fallit in 6. casib. quos no. Port. lib. 3. reg. 27.
Fallit vt not. Maria. Soci. Iun. in l. 1. ff. solut. matrim. numer. 39. & 112. Donat. Fina, lib. 5.
¶ Vsvs morte soluitur, §. finitur. Instit. de vsufruct. §. 1. Institu. de vsu, & hab. glo. §. deinceps. versicu. similiter. Authen. de nupt. l. habitatio. C. de vsu, & hab. di xi super. concl. 50. Medic. tract. 2. part.
¶ Vsvs Vsu retinetur seruitus, cùm ipse cui debetur vtitur, quiúe in possessione eius est, aut mercenarius, aut hospes, aut medicus, quiúe ad visitandum dominum venit, vel colonus, aut fructuarius, &c. Scæuol. lib. 1. Reg. Quemad. ser. a. l. 15.
Communis vsus loquendi derogat proprietati vocabuli. Bar. in l. Labeo. de sup. le. Felin. in procem. vide Opinio. Riisvvic.
¶ Vtile & inutile. Bonifac. Reg. xxxvij.
Vtile non debet per inutile vitiari.
L. si duobus. §. hæres. ff. de leg. j. sed in indiuiduis vtile per inutile vitiatur. vt l. j. §. item quæritur. & §. idem Trebatius ff. de aqua quotid. & æstiua. l. Græcè. §. illud. ff. de fideiussoribus. Viuiennus.
¶ Vtile. c. 52. non præstat imped. 86. §. 1.
Vtile non vitiatur per inutile. c. fin. de reg. iur. in vi. de verb. obli. l. 1. §. sed etsi mihi. De iti. l. 2. De const. pec. l. Sed etsi decem. C. de lati. li. tol. leg. 1. §. illo. in gloss. De arb. leg. Pedius. Contrà sup. reg. Actus. Vide Publicum. Riisvvic.
¶ Vtile per inutile non vitiatur. c. vtile non debet, de reg. iur.
Ampliatur in 10. casib. & limitatur in 10. à Bald. in l. certi conditio. ff. si certum petatur. fallit in 6. casib. secundum Alciat. in l. 1. §. sed si mihi. ff. de verb. oblig. num. 23. & seq. Donat. Fina, lib. 5.
¶ Vtilitas. Vtilitas communis priuatæ præponenda est.

C. de caduc. tol. §. pen.
ff. pro soc. l. actione. §. 1. Azo, rubr. 75.
Maiorem diligentiam in rebus aliorum, quàm in proprijs debere præstari.
In Instit. quib. mod. re contrah. obl. §. sed his.
C. man. l. in rem meam.
ff. de cond. ob caus. l. si pec. in fin.
ff. solut. mat. l. si constante.
ff. de rit. nupt. l. illud.
ff. de cond. instit. l. 2.
ff. de leg. 1. l. 1. & 5.
ff. de dam. infec. l. si ædibus.
ff. de verb. sig. l. pupillus. in fin. Azo, rub. 75.
Idem debet esse in propria, quod in communi.
ff. de leg. 3. l. si quis seruos.
ff. de acquir. hær. l. si seruus communis.
ff. de cond. instit. l. 2.

Vtilitas communis, &c. Maiorem diligentiam, &c. Idem debet esse in, &c.] Hæ omnes sunt notæ, nec recipiunt contrarietatem. Azo, rub. 75.
¶ Vtilitas publica, præfertur priuatæ. Fel. c. causam quę, de rescr. doc. com. l. iubemus. C. de sacr. san. eccl. l. nullus. C. de summa Trinit. & fide Cat. M. re. 9.
¶ Vvlgo quæsitus matrē sequitur. De statu ho. l. 19. l. 24. Riisvvich.
¶ Vvlgaris substitutio sub expressa pupillari cōprehensa, dicitur omnino tacita. Ita tenet Barto. & omnes doctò. prout ibi refert Iaso. in l. precibus. C. de impub. & aliis.
Limita singulariter, secundum eundem Iasonem ibi post Baldum & Paulū, nisi testator diceret: si filius meus morietur in pupillari ætate, talem substituo, quia tunc vulgaris sub tali pupillari comprehensa, dicitur expressa, de cuius veritate se remittit: & vide eundem Iasonem in l. quoniinus. columna prima, numero tertio. C. de impu. B. Dias reg. 797.
¶ Vvlneraverit si quis hominem lætaliter, alius verò in totum peremit, primus de vulnere tantùm, posterior de occisione tenetur. l. item Mela. §. Celsus. l. huic. §. huic. ad l. Aquil. Roma. in consi. ducentesimoquinquagesimosexto, quidam fuit vulneratus. Felin. in capitulo significasti. l. secunda, de homicidiis. M. Chetjanus.
¶ Vvlnerans hominem mortuum non punitur, quia homo mortuus non est homo. Bart. l. 1. colum. vij. C. qui accusar. non poss. l. fotor. C. de his quib. vt indig. hinc est quòd clericus percutiens mortuū nō incidit in irregul. dixi suprà ampl. 54. & ampl. 45. & ampl. 69. sit igitur reg. quòd qualitas nō potest esse sine subiecto, ampl. vt suprà: fallit tamen pluribus modis: & Primò in hæreditate perempta, quæ cum fuerit adita adhuc remanet hæres, & per consequens ad onera tenetur. Docto. l. cum hæreditatem. & leg. sequent. ff. de hæred. instit. Secundò, fallit nisi res pereat culpa debitoris, quia per hoc debitum non extinguitur. l. apud Iulianum. §. si post. ff. de leg. 1. Tertiò, fallit in re perempta in genere, quo casu adhuc debitum remanet, quia Genus perire non potest. l. incendium. C. si cert. pet. Quartò, fallit in contractibus vltro, citròque obligatoriis. leg. Lucius. ff. de euic. vt apparet in venditione perfecta, nam licet pereat res vendita, durat nihilominus actio, quam habet venditor ad pretium nondum solutum. leg. cum conuenit. C. de peric. & com. rei vend. nisi venditor in mora, aut in culpa fuerit, Paul. leg. si mortuo. ff. de leg. 2. Quintò, fallit iuribus realibus, quæ permanent habitu, licet in actu non sint. Docto. leg. seruitutes. §. si sublatum. ff. de seruit. Vrb. Præd. Sextò fallit in legato relicto vniuersitati, quod ei debetur licet vniuersitas destruatur, nisi auctoritate propria destruatur. Doctor. leg. si grex. ff. de leg. 1. Septimò fallit post ius quæsitum. Octauò fallit in furto, cuius odio licet res pereat conditio furti durabit. leg. in re. §. 1. ff. de cond. furt. Nonò fallit nisi aliquid loco principalis fuerit subrogatum. leg. Peculium. ff. de leg. 2. leg. grege. ff. de leg. 1. Decimò fallit in mutuo, nam licet res mutuata pereat, nihilominus adhuc actio durat, sufficit enim vt reddatur idē in genere. Docto. Commū. leg. 2. ff. si cert. pet. Vndecimò fallit in impensis factis in re, quæ periit, nam administrator eas petere poterit. leg. si hæreditaria. ff. de neg. gest. leg. etiam. C. mand. Duodecimò fallit, quando transfertur dominium alicuius rei, cuius gratia debetur aliquid, nam perempta durat adhuc nihilominus actio: exempl. est, monasterium accepit domum ab aliquo cum conditione, vt ei teneatur præstare alimenta: combusta, seu diruta domo nihilominus debentur alimenta. Doctor. commu. l. 1. vbi Iaso. C. de iur. Emph. l. Pignus. C. de Pignor. act. quia periculum spectat ad eum, in quem dominium fuerit translatum. Decimotertiò fallit in debitore quantitatis. Doctor. Commu. leg. quod te. ff. si cert. pet. nam quantitate perempta adhuc debitum permanet. Decimoquartò fallit in debito re recipiente periculum in se. leg. si quis. §. pennl. ff. de Per. & Com. rei vend. not. Doctor. l. 1. C. cōmod. Decimoquintò fallit, quando præcessit mora, fiuedantis,

ne dantis, siue etiam recipientis. l. apud Iulianũ. §. si post. ff. de leg. 1. Decimosextò fallit in Ecclesia, quæ si casu destruatur non amittit priuilegia. Brun. in tract. de inter. & perempt. conclus. 5. nu. 20. Decimo octauò fallit in Excõmunicatione, quæ etiã hominẽ mortuum sequitur. gl. c. ad hæc. de Priuil. c. sacris. de sepult. Decimononò fallit, in Priuilegiis dignitatũ quæ durant etiã finita dignitate. Ioan. de Plat. l. cos. C. de Excus. muner. lib. x. gl. & Doct. Com. l. maximarũ. C. eod. Vigesimò fallit, quando qualitas penderet à pluribus subiectis: tunc enim vno sublato non per hoc tollitur qualitas: sicuti quando sunt duæ, seu plures Causæ, vna sublata nõ cessat effectus. l. si non lex. ff. de hæred. inst. not. l. tutor. ff. de Exc. tut. l. 1. §. si quis à pat. mau. fuer. l. 2. §. corporis. ff. de vac. muner. l. quod ait. §. exercitium. ff. de his, qui not. infam. l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. §. affinitatis. inst. de nup. c. 1. §. maximè. de renun. c. tantũ. 32. q. 7. tu verò rectius distinguendo dicas, aut est qualitas adiecta personæ, aut rei. primo casu, aut est electa industria personæ, aut non, si est electa, aut competere potest etiã suis hęredib. qui sint eiusdẽ artis periti, aut non, primo casu obligatio transit ad hæredes. Alber. l. inter artifices. ff. de sol. secundo autem casu extinguit cũ persona. l. nemo. ff. de duob. reis Fely. c. quoniã. §. is autẽ. nu. 5. ff. de offic. deleg. si nõ electa industria personæ, tunc qualitas eius ei adiecta transmittitur ad hæredes siue sit commodũ siue incommodum, nisi sit ius competens merè personale. c. priuilegiũ. de reg. iur. 6. si verò secundo loco rei cohæret qualitas distinguendo dicas, aut ei cohęret vt generi, aut non, primo casu re perempta nõ extinguitur, quia genus perire non potest, idẽ est si in quantitate fuerit. l. incendiũ. C. de reb. cred. l. 2. leg. quod te: vbi Doc. com. ff. si cert. pet. secundo verò casu extincta re, perit qualitas eius. l. 2. ff. de vsufr. Doct. com. l. 1. C. de iur. empby. Ias. l. eius. § quod si. nu. 3. ff. si cer. pet. l. si ita. nu. 5. ff. de verb. oblig. Alexan. cons. 133. nu. 8. libr. 6. Paul. l. si seruus. §. si modus. nu. 3. ff. de act. emp. c. fi. de resc. c. ad dissoluendũ. cum gl. vers. accusari. de despons. impub. Aegid. Boss. in ti. de remiss. merced. num. 61. Brun. in tract. de interitu. concl. 3. nu. 4 & seq. M. re. 6.

¶ Vvlnerans punitur iure cõmuni, & statutario. Aug. in l. is qui cum telo. C. ad l. Corn. de sica.

Fallit in 18. casib. vt per Campeg. in tract. de testi. cõclusio. 435.

Si plures percusserunt vnũ, & apparet vulnus mortale, & nescit quis intulerit, omnes de occiso tenent. Fallit in 4. casib. vt per Careriũ in praxi crim. l. obseruare, in tractat. de homici. d. §. 2. nu. 75. Donat. Fina, lib. 4.

¶ Vvlneratvs si moritur in continenti præsumitur ex tali vulnere mortuus, etiam si moriatur infra tres dies. gl. l. 1. C. de emend. seru. quia illud modicũ tempus nõ curatur: cũ ea quę in cõtinenti fiunt censeãtur inesse. Ias. & com. Doct. l. lecta. nu. 20. ff. si certũ petat. cõc. simil. gl. 3. §. cũ igitur. ff. de vi, & vi armata. leg. fin. C. de errore aduocat. Med. re. 5.

¶ Vvlnvs non curatur cum minimum videtur, Marsil. in praxi criminal. §. & quia. numero 7. Grammaticus §. tutor autem. numero 10. inst. de auct. tutor. le. 3. qui clauum. §. fi. ff. de ædil. edicto. Angel. l. extat. ff. quod met. caus. l. quæsitum. ff. de re iudi. leg. item. §. quæstionis. ff. de iniuriis. Alexan. cons. 114. lib. 1. Com. cons. 77. vol. 2. Cepolla l. seruum. nu. 36. ff. de pigno. Doct. leg. senatus. §. Marcellus. ff. de leg. & in his satis sit ampliata regula ista, fallit tamen in multis. Med. re. 5.

¶ Vvlnvs geminatũ habet aliquid excessiuũ, Barto. & Bald. l. licitatio. §. quod illicitè. ff. de Publi. Dec. auth. Cassa. nume. 16. C. de sacr. sanct. Ecclesi. Marsil. singul. 338. Grammat. Decisio. 17. numero 89. vnde geminatio vulnerum in corpore interempto arguit omnimodam voluntatem delinquẽtis. Duen. in reg. Geminatio. nume. 3. fallit reg. ista pluribus modis, & primò in promissione: nã qui bis idẽ promittit, nihil vltra primã promissionẽ agit. l. qui bis idẽ. ff. de ver. obl præsertim quãdo in eodẽ cõtractu eodẽ tẽpore, idẽ promittitur. Ias. l. si certis annis. C. de pac. secũdò non procedit in geminatione delicti eodẽ loco, & tẽpore, vt si quis sæpius cũ eadẽ vno loco, & die adulteret, ludat, vel quid aliud simile delictũ cõmittat, pro vno tãtũ reputar à iudice. Bal. l. quicũque. in 2. no. C. de seru. fugit. l. qui de crimine. C. de accusat. Bal. l. quoties. §. si quis. ff. de hæred. inst. Abb. c. sicut. §. illud. de homicid. c. sicut. de test. itẽ si simul sactũ fuerit furtum diuersum censebitur vnum, & idẽ gl. & Bar. l. eum qui. §. idẽ. ff. de furt. Bar. l. vulgaris. l. inficiando. §. quamuis. ff. eo. l. nũquam plura. ff. de priuat. del. l. illud. ff. ad l. Aquil. & hoc procedit in foro iudiciali, secus autẽ in foro pœnitẽtiali. glo. 2. c. imitare. 6. q. 1. Dominic. c. ad apostolicæ. de re iud. 6. item fallit hoc secundũ dictum habita ratione diuersorum temporum, Bart. d. l. illud. ff. ad l. Aquil. Tertiò fallit vt idem verbum prolatũ non plus operetur, quàm simplex. l si quis in cõscribendo. versi. sese. C. de pac. l. si quis. C. de episc. & cler. l. si mulier. in fine. C. ad vell. Bald, cap 1. §. fin. de prohib. feud. alien. vbi licet vasallus iuret fidelitatem cõtra omnes excepto sese, licet sit geminata nihil operabitur, quia expressio eorũ, quæ tacitè insunt nihil operatur, Doct. com. l. cum quid. ff. si cer. pet. quartò fallit in geminatione mandati, quæ nihil operatur. Bald. Rubr. C. de procur. col. 5. per l. cum procurator. §. si dominus. ff. de nou. oper. nunc. Quintò fallit in Responsione positionis, vt si quis dixerit non nõ, per hoc nõ dicetur affirmare, & sic geminatio eiusdẽ negatiuæ ibi nihil facit, quãuis alias soleant affirmare. l. duobus. ff. de reg. iur. Cyn. & Bal. l. qui se patris. C. vnde liberi. l. 1. col. 2. C. de seru. fugit. nõ obstat l. balista. ff. ad Trebell. quia ibi idẽ verbũ non est Geminatum, sed compositũ, vnde plus operatur, quã simplex. Bart. l. 1. col. 4. C. de sacr, sanct. Eccle. sextò fallit in confessione, vt si quis idem pluries eodem tẽpore fuisset confessus: isto enim in casu vnica tantum confessio dicetur. Bal. in 1. consti. C. col. 4. Septimò licet binus actus faciat cõsuetudinem, hoc dictum procedit quãdo interuallum interuenit, secus si eodẽ tempore, quo casu vnicus dicitur actus. Butr. c. fin. de cõsuet. Bart. cons. 108. incipiens inquæstione. Doct. Com. l. de quibus. ff. de legib. Angel. §. ex non scripto. inst. de iur. nat. Gent. & ciuili. l. si triennio. ff. de stat. liber. gl. c. lotharius. 31 q. 2. versi. appellauit. Abb. c. dilecto. de appellat. Octauò fallit in appellatione pluries facta, quæ dicitur vna, Abb. c. fin. de appel. Nonò fallit in citatione: nã plures citationes, nisi fuerint separatæ diuersis tẽporibus reputantur vt vna, Bal. c. ex literis. de cõst. Decimò fallit in geminatione actus prohibiti, quæ nihil operatur. Auth. si qua mulier. vbi Bal. C. ad vell. quia quod nullum est cõfirmari nõ potest, etiã tractu tẽporis, quia nullius entis nullæ sunt qualitates. c. ad dissoluendũ. de spons. impub. c. nõ firmatur. de reg. iur. 6. c. 1. de despõsat. impub. 6. c. si eo. de rescr. 6 l. si expressim. de appel. l. si filius. ff. de testam. l sicut. C. de fals. l. 2 ff. de leg. 1. l. inter stipulantẽ. §. sacram. ff. de verbo. oblig.

vndeci

vndecimo fallit vt geminatio restringatur ad habilitatem personæ. Ias. in præl. feud. col. 19. leg. vt gradatim. ff. de mun. & honor. Euer. in loco à vi Ge. numero 4. Duodecimò fallit vt quantumcumque lex loquatur generaliter, etiam cum geminatione verborum, restringitur quando esset contra ius naturale. Ias. l. 1. §. nuntiatio. ff. de nou. oper. nunc. l. fi. C. de test. mil. quia ius naturale non potest tolli. §. sed naturalia. inst. de iur. nat. gent. & ciuil. Decimotertiò fallit, quãdo ex geminatione sequeretur absurdum. Euer. in loco à vi Gemin. nu. 5. l. nam absurdum. C. de bon. liberr. & est vulg. atque Com. dictum. Decimoquartò fallit, vt si quis vna, eadémque die solui t pro triennio præterito, non præsumitur tunc retro solutũ esse ex isto vnico actu licet geminatus appareat. Bal. l. 2. C. de do. promiss. Ias. l. 1. C. de fideic. l. si certis annis. C. de pactis. Decimoquintò fallit vt geminatio etiã ex interuallo facta in fraudem alicuius nõ operatur effectus, etiam si scripta esset. Doct. com. c. grauis. de deposito. Bal. auth. hoc ius. C. de sacr. sanc. Eccl. Marsil. l. 1. nu. 38. C. ad l. Cor. de Sic. l. 1. §. quæstionis. nu. 2. ff. de quæst. Euer. in loco à vi Gem. nu. 16. sed quid si geminatio actus esset penè in eodem instãti? hoc in casu distinguendum est, aut est geminatus viua voce, at in scripto, primo casu talis geminatio nihil operatur, imò dicitur actus vnicus, seu simultaneus. glo. l. 4. ff. de pig. act. glo. c. ab eo. de appell. 6. si verò verba geminata scribantur, tunc procedit effectus geminationis, quia seriosè, & cũ ministerio repetita censetur, nõ ex lubrico linguæ, hinc est, quod quando pluries verbum repetitum est, tunc de mente canonis exorbirantis est, vt non fiat extensio ad aliudquàm ad nominatum, licet materia de sui natura esset proportionabilis aliis. gloss. clem. 1. versicul. diœcesanis. de iur. patr. Dom. c. duobus. de rescri. 6. Decimosextò fallit fauore dotis. in terminis gloss. 3. l. eum pater. ff. de pac. Doct. Decimoseptimò fallit quando duo de per se nihil vnquã operantur, vt quia non sint ad inuicem compatibilia, quia tunc nec simul iũcta aliquid operantur. l. spadonem. §. qui iura. ff. de except. tutor. Ias. l. quæ dotis. nu. 36. soluto matrim. Decimooctauò fallit in casibus relatis per Ias. l. quibis idem. nu. 3. ff. de verb. oblig. Decimononò fallit in demonstrationibus falsis. Ias. l. quod si. nu. 17. ff. de liber. & posth. l. fin. C. qui admitti. l. verba. C. de donat. Vigesimò non procedit nisi in casibus à iure expressis. Socin. Iun. in rub. de verbo. obliga. nu. 287. vbi Doct. Com. Ripa nu. 30. & Alba. nu. 7. Vigesimo primò fallit in casu relato per Socin. Iun. l. cum filio. nu. 17. ff. de leg. 1. in ptin & nu. 10. in 4. parte. Vigesimosecundò geminatio taxatiua similes casus nõ excludit. Deci. consi. 281. nu. 9. Alexand. consi. 230. vol. 4. Vigesimotertiò fallit vbi subest dolus. tunc enim nõ est considerandus sensus duplicatus, Rom. consi. 54. & l. 1. C. si maior factus, quo casu non tollitur remedium l. 2. C. de rescind. vendit. Deci. consil. 60. in fine. Socin. consil. 85. nu. 6. volum. 1. Corne. consi. 11. vol. 3. Vigesimoquartò fallit quãdo adesset notabilis error, vnde confessio geminata quãdo est erronea potest reuocari, Rom. consi. 391. ampliat etiã si esset iurata. Dec. l. 1. n. 7. C. de errore Calc. Ias. l. error. C. de iur. & fact. ign. erroris tamẽ causa probari debet, Socin cõsi. 238 col. 1. vol. 2. Cephal. cõsi. 142. nu. 56. Vigesimoquintò fallit vt geminatio non augeat potestatem. Cephal. consi. 157. numer. 7. Vigesimosextò, & vltri geminatio ad specificata refertur. leg. qui cum tutoribus. §. fin. ff. de transact. l. si de certa. vbi doct. cõ. C. eo. l. licet. C. de iud. l. empto. §. lucius. ff. de pac. Angel. cõsil. 248. nu. 3. Dec. cõsi. 502. nu. 8. Doct. cap. sedes. de rescr. Alexand. cõs. 117. vol. 1. & cõsi. 11. vol. 2. Cephal. cõsi. 186. nu. 51. addo quæ dixi suprà in 1. Reg. vbi claræ fallentiæ ad istam notãtur, vide Anton. Cors. in tract. de verbo Gem. nu. 80. & sequ. & Euer. in loco à vi Gemin. nu. 9. Doct. l. balista. ff. ad Trebell. gloss. & doct. c. cũ contingat. de iur. iur. Felin. cap. si cautio. de fide instr. Bar. & Alexan. l. cũ scimus. nu. 7. C. de agric. & cens. lib. 11. Doct. Com. c. 1. de treuga, & pace. Seb. Medic. reg. 3.

¶ Vxor cõcordiã maritalem lucro præferre debet. C. de inst. & sub. l. reprehendenda.

In mariti officio vxor esse debet. de ope. lib. l. sicut patronus.

Bona vxoris in dubio ex bonis mariti acquisita præsumuntur. De do. inter vi. & vx. l. Quintus. C. Loc. l. etiã.

Defendi vxores à viris, non viros ab vxore æquum est. Paulus l. quod si viro. De iniu. §. patitur. Inst. eo. l. 2. Ad Vel. l. a. De reg. iu. Rũsvvich.

¶ Vxor, Liberi. Celsus lib. xvj. digestorum. lex clxxxvij. al. cxlviij.

Siquis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

Addit. a pregnantem, in P. Florent.

Felin. in c. sicut. de homici. col. 1. Aug. l. illud. si pars hæred. pet. Viuiennus

¶ Vxor non potest esse testis pro marito regulariter sicut & quælibet persona domestica, habes gloss. in l. sed & si quis. ff. si quis caut. & in l. sed & si filius, de testamen. & in l. quicunque, de re milit. C. lib. xij.

Fallit, quando veritas haberi non potest aliter nisi per personas domesticas, quia sicut tali casu domestici admittuntur. Ita etiam & vxor, secundum Bald. in l. patentes. C. de testam. & in l. consensu. §. j. per illum text. C. de repudi.

Fallit in causis criminalibus ad probandum quem innocentem, in quibus testes domestici admittuntur, meritò & vxor admittetur, secundum Spe. in tit. de inquisitio. §. j. in vers. sed nunquid singulariter, &c.

Fallit, quando pro delicto ageretur ad vindictam publicam, vel pro fisci vtilitate. Fulg. in cons. xlviij. super eo, quod quæritur, &c. vide bo. text. in c. super prudentia. §. potest. xiiij. q. ij. S. Ian. re. 300.

¶ Vxor relationẽ habet ad maritũ, vnde lex corrigens in vxorẽ, & in maritũ etiã locũ habebit. Doct. cõ. l. fin. C. de ind. vid. toll. auth. quas actiones. C. de sacr. sanct. eccle. vnde queadmodũ matrimonium liberũ esse debet ex parte viri, ita etiã ex parte mulieris. Euer. d. loco. num. 7. per hanc reg. de qua per Alexand. l. generaliter. §. cũ autẽ. nu. 4. C. de inst. & subst. Alexand. cõsi. 131. nu. 2. volũ. 5. Ruin. consili. 33. nu. 11. volũ. 1. cõsi. 174. nu. 9. volũ. 1. Socin. consi. 56. nu. 3. volũ. 1. Natta cõsi. 201. nu. 4. volũ. 1. Cephal. consi. 109. nu. 17. Duen. tract. fall. reg. 158. Ias. auth. sacramẽta pube. C. si aduer. vend. Bal. l. 1. C. de cõ. seru. manũ. Marsi. l. si quis viduã. colu. 5. ff. de quæst. Augu. Ber. cõsil. 140. nu. 17. vol. 1. cap. ad nostrã. nu. 5. de empt. & vend. Paris cõsil. 82. nu. 33. vol. 3. consi. 2. nu. 16. eo. vol. Abb. in proœm. decretal. nu. 20. Medi. re. 9.

¶ Vxor relicta domina massaria, & vsufructuaria extantibus filiis, alimẽta tantũ cõsequitur, vt Franciscus Cremẽ. singul. octauo, incip. quid si maritus. nu. secũdo, authentic. quod locũ. C. de secundis nupt. & l. Tiria cũ testamẽto. §. final. ff. de legat. secũdo, & in statuto nostro Veneto, c. decimoquinto, libro 4. & hoc idem Oldra. consi. ducẽtesimoduodecimo, quidam

in suo testamento, versi.7. Alexand.consilio 29.uu.1. volumine 4.

Fallit, quando testator specialiter eidem reliquisset alimenta & posteà dominium & vsumfructum, quia eo casu haberet vltra victum vsumfructum bonorũ mariti, secundum Cast.in cons.387. incip.quòd vxo. volum.2.Bald.in l.fin.vers.idem dico si legitur concubinæ.C.de indict.vid.tollen.num.5 6.& 9.& auth. hoc locum.num.3.C.de secund.nup.Cor.consil.257. F.ibi ex hoc videtur, volu.1.idem cons.5.per totum. eod.volum.1.

Fallit etiam, quãdo per testatorem vxor est relicta domina domus, quòd intelligitur, nõ quod habeat dominium, sed quandam præeminẽtiam in domo mariti sicut habebat viuente viro, vt Corn.consili.273. vbi capitu.volum.3.Barto.consilio ix. & super eo, & consilio56.& l.Titia cum testamento. §. Titia.ff.de legat.2.& Deci.in cap.causam quæ.num.10.de offic. delegat.

Fallit etiam in certis aliis casibus annotatis per Imol. & Albe.in l.Titia.l.1.§.fin.ff.de legat.2.& per glos.in l.si mulier.C.de iure do.& l.liberis.vers.oppono for titer hic.ff.de alim.& cib.legat.&c. I Noue.re.244.

¶ Vxor sequitur forum viri, sed non vir forum vxoris.l.cum quædam.ff.de iurisd. omn.iud.c.de sponsalibus.tit.de concubin.item maritus potest accusare vxorem suam de adulterio, non autem vxor maritum.leg. Iulian. ff.de adulter. dixi super limit.48. Med.reg.9.

¶ Vxor tenetur sequi virum suum, c.1.de coniunct. lepro.c.vnaquæque.13.quæsti.2.Abb.in c.de illis, de sponsa.

Fallit in 3.casib.quos no.Diaz.reg.800.

Vxori vestes traditæ à viro, vel ante matrimonium, vel durante eo, non præsumuntur donatæ, sed in vsum tantum concessæ.Pet.de Ancha.cons.181.dicit hanc esse communẽ opinionem.fallit vt per Bapist.à Villa.in conclu.31.in litera V. Don.Fina.libro5.

¶ Vxor tenetur sequi virum suum: notat gloss.in capitulo primo, de coniug.lepros.& est tex.in capitulo vnaquæque, xiij.quæstio.secunda.& notat Abb. in c.de illis.de sponsal.& matrim.

Limita primò, nisi esset appositum pactum, vt vxor nõ teneatur virum sequi: sed quòd ipse moretur cum illa in certo loco. Ita notat Abbas in capitulo primo, qui matrimon.accusa. possunt. quod tamen intellige, nisi oriatur noua causa, propter quam oporteat maritum abesse: & ita tenet Syluester in sua summa, in verbo, vxor, in quæstione octaua, licet nõ referat Abba. qui ponit exemplum, putà, si aliqua infirmitas, vel capitalis inimicitia superueniat post pactum, & pactum supradictum apponere debent cauti ac prudentes patres, quoties filias suas forensibus nuptui tradũt, si generos suos ad hoc valeant inducere: quia longè felicius ac sécurius filiæ suæ vitam agunt, si parentibus suis astantibus, viris cohabitant, ac minori incommodo viduitatis casum incurrunt. Nec laudo non modò auarum, quinimo & crudele parentum quoddã genus, qui malunt quòd filiæ suæ pecuniosis nuptæ viris exulent, quàm vt cum illis, à quibus necessaria vitæ, & sine dedecore congruè percipiant, matrimonio copulatæ viuant, ipsis, ac eorum consanguineis assiduè fauentibus.

Secundò fallit, nisi vir esset vagabundus. Ita limitat gloss.in dicto capitulo primo, & notat etiam glossa in capitulo vnaquæque.decimatertia quæstione secunda. Et sequitur Abbas in dicto capitulo, de illis, quod intelligit, nisi mulier sciuisset illum vagabundum, tempore quo contraxit cum eo, allegando gloss.in dicto capitulo, vnaquæque, quam glossam dicit ad hoc notabilem Ioann.Lupus in repetit.rubricæ, de donationibus inter virum & vxorem, & allegat etiam ad hoc Imol. in rubric. soluto matrimonio.& vide etiam Corset.in singu.incipien. si beneficiatum.in verbo, vagabundus. vbi etiam hoc tenet, & plura similia iungit, quæ procedunt in vagabundo, inter quæ aliqua notanda videbis: & sequitur etiam suprà dictam limitationem cum sublimitatione Sylue.in sua summa, in verbo, vxor.suprà al leg.in viij.quæstione. qui etiam hanc limitationem sublimitat, nisi maritus ex honesta causa fieret vagabundus. B.Dias reg.800.

¶ Vxoris renuntiatio facta de hypotheca, quam habet in bonis, seu rebus mariti, vt valeat, & sibi præiudicet, ne possit agere contra res mariti ab eo alienatas, oportet quòd tam tempore quo mulier agit, sint bona mariti, vel eius fideiussoris, ex quibus dos sibi soluatur: alioquin in defectum, ad res ipsas alienatas recursum habebit. Ita firmat Ioann. Lupus in repetitione rubricæ, de donationibus inter virum & vxorem. licet Paulus & Andræas Sicul. teneant contrà, & respondet ad tex.in capitulo peruenit.de emptio.& venditio qui est eorum fundamentum.

Limita tribus modis, vt per eundem Ioann.Lup.in dicta rubrica.

Primò, nisi concurrant illa tria, quæ colliguntur ex d. ca.peruenit.quæ mulier emptrix ibi allegabat in sui fauorem.

Secundò fallit, nisi in alienatione seu renuntiatione hypothecæ interuenisset iuramentum: pro quo allegat Ioannem de Imol. capitul. cùm contingat.de iureiurand.in principio: versiculo, & prædicta intellige.& Alexand.in l.Mæuia.§.fundus.ff. soluto matrimonio.

Tertiò fallit, nisi maritus propter famem subleuãdam suæ vxoris & filiorũ alienasset dictas res, tacitè pro dote hypothecatas. B.Dias re.799.

¶ Vxori an noceat sententia lata contra virum, & econtra. not. Bald.l.doce Aneillam. C.de rei vend. Aret.l. Iulianus.§ qui fundum.ff.de verborum obligatio.Alexand.l.de die.§.qui mulierem.ff.qui satis. cog.Abb.per hanc reg.capitul.penulti. numero 12. & numero trigesimosexto.extrà, de sent. & re iud. fallit hæc reg.pluribus modis, ex mente doctorum. Med.reg.8.

¶ Vxori licitum est prouocare virum blandis verbis, vt eam instituat, & econtra. text. est in l.fin. C.si quis aliq.test.proh.

Limita primò, quando talibus blãditiis minæ, vel verbera immiscerentur. Ita Bartol. in leg. fina. in fin.ff. eod.dicit hoc singulariter Ias. ad limitationem huius regulæ in dicta l. 1.vbi refert Paul. & Salic. idem firmantes.

Secundò limita, nisi testator prius fecisset testamentum, & ibi alium fecerat hæredem: quia tũc si blandis verbis, vel adulationibus induceret testatorem vt eum institueret, licet testamentum valeat, tamen prius institutus reuocabitur à secundo, per actionem de dolo, aut in factum.not.est decisio Angel.in leg prim.C.de his, quibus vt indignis. & in leg.non enim.per illum text.ff.de inofficio. testamento. Sequitur Cæpola in cautela lxij. dicit notabilem & vtilem hanc decisionem Ias.in dicta leg. prima.idem melius & latius prosequitur, & commendat eam in

L.dedi.

leg.dedi.§.quanquam. ff. de condit.ob cauſ.& dicit Ang.in dictis locis ſic fuiſſe practicatum Peruſij.Et prædictam deciſionem commēdat Segura in repetit.§.ſi vir.l.1.ff.de acq.poſſe.& vide Ioan.Lup.in repet.rubr.de donat.inter vir.& vxo.ver.ſecus dicerē.

Tertiò limita,quando maritus non blandis verbis,ſed aſſidua petitione vxoris ſibi aliquid relinquit: quia tunc non procedit d.l.fin.Ita limitat Segura,motus tribus ſingularibus doctrinis, quas prius deſcripſit. B.Dias reg.798.

¶ VXOREM vir ſuā modice caſtigare poteſt.§.ſi quis autem.auth.vt liceat matri,& auiæ.l.conſenſu.C.de repud.not.c.quemadmodum.de iur.iur.c.ſicut.7.q.1.item pater filium,dominus ſeruum.Abbas monachum modicè caſtigare poſſunt. Doc. com.l.1.ff.de his,qui ſunt ſui. Med.re.5.

¶ VXOREM qui adulteram cognoſcit antequā pœniteat,tribus annis pœniteat.xxj.quæſtion.1.ſi quis ſecundo.Qui verò cognoſcit eam pœnitentem ante pœnitentiam peractam,pœniteat duobus annis. Eadem quæſt.ſi quis primo.Quomodo verò pœnitentia iniungenda ſit mulieri partum alterius ſupponenti,vel etiam de non ſuo viro concipienti,habetur extra de pœnitent.& re.officij.

Conſiderandum eſt igitur de canonibus pœnitētialibus,ad quorum pœnitentiam ſpectat,quòd ſicut eſt in ſciētiis practicis,quę verſantur circa opera,quod ſermo in vniuerſali eſt incertus, & dubius :ſed cùm applicatur ad ſingularia,incipit quodammodo habere certitudinē:vt qui non conſiderat circunſtantias particulares potius deuiet quàm ſe rectificet:vt patet in medicina & ſcientia morali. Sic eſt intelligendum in propoſito, quod canones inſtruunt in generali, quomodo eſt pœnitentia imponenda,ſed deſcenſum ad ſingularia presbyteris diſcretis relinquunt,qui conſiderant circunſtantias perſonarum, attendentes ad canones ſicut ad regulas directiuas: quia ſi contra canones imponant, non rectè imponunt.Nulli ergo presbytero licet facere aliquid qđ poſſit pattū regulis obuiare.diſtinct. 38. nulli.In canonibus autem maximè determinatur pœnitentia quò ad tempus:& magis quā quò ad modū:quia illa determinatio eſt certior & communior.Hæc Bonauentura. Vt ergo ſcias qualiter debeat procedere arbitrium presbyteri nota regulariter,ſicut dictum eſt ſuprà, ſeptennis eſt pro peccato mortali pœnitentia imponenda:& hoc non tantùm propter temporis diuturnitatē,ſed magis propter ſignificationē.In veteri enim lege Maria ſoror Moyſi lepra percuſſa ſeparata fuit extra caſtra ſeptē diebus.Numeri 12.Maria ſignificat pœnitētē. Interpretatur enim amarū mare. Hæc pœnituit ſeptē diebus. ſed nunc pœnitet ſeptē annis.quod ſignificatū eſt Ezech.iiij. Diem pro anno dedi tibi. Si quæratur, quare pœnitentia ſit aggrauata:cùm lex noua ſit lex miſericordiæ?Reſpōdendū.ꝙ hic eſt maior ingratitudo propter maiorē gratiā.& maior cōtēptus propter maiorem dignitatē nouæ legis,in qua Chriſti ſanguis eſt effuſus.& grauius peccatū propter ſtatū peccātis qui debet eſſe perfectior. Et vlterius ſatisfactio in lege noua debet eſſe perfecta:vt in priſtinum ſtatum reducat.Et quia Sol in vna die non redit in idē punctū,ſed in anno,ideo dies conuerſus eſt in annū, Rurſum:Quia perfectū remedium eſt in lege noua, ideo annus multiplicari debet per ſeptem, propter ſeptē dona ſpiritus ſancti recuperanda. & propter ſeptē dotes,ſcilicet tres animę,& quatuor corporis obtinendas.Huiuſmodi autē pœnitētia nō eſt omnibus imponenda,tamē eſt infirmanda : ſed eſt inſinuāda,vt cognoſcatur quam grauis ſit culpa. Hæc Bonauētura.Licet autem pro ſingulis peccatis criminalibus ſit ſtatuta talis pœnitentia, debet tamen imponi magis vel minus aſpera prout maioritas vel minoritas criminis cum cæteris circunſtantiis hoc expoſcit:vt in ſequentibus patet. A prædicta namque regula excipiūtur plurimi caſus, in quibus propter dignitatē peccantis,vel criminis enormitatē imponitur pœnitētia maior, aliquādo etiā ex variis cauſis minor. Ad hoc ergo ꝙ presbyter circa pœnitentias diſponendo,cautius arbitretur:notādi ſunt caſus,in quibus per canones certę pœnitētiæ imponūtur:quos tenetur presbyter ſcire.Ad quos etiā prædictos inſpiciendo poteſt ſtudioſus indagator procedere ad pœnitētias pro diuerſis criminibus ſecūdum canones imponendas:& ex cauſa conſideratis circūſtātiis, vt dictū eſt ſuprà, moderari poterit eas. Et licet ab ipſo omnes circunſtantiæ ſint diligenter attendendæ, principaliter tamen qualitas perſonæ, & præcipuè vtrū ſit perſona obnoxia alicui aliquo vinculo ſeruitutis. Nā circa tales perſonas cauere debet pro poſſe presbyter,ne talē pœnitentiam eis imponat:per quā illis quibus ſunt adſtrictæ præiudiciū fiat:maximè circa coniugatos.vnde ſi ſeruus ſit, & timore peccauerit,obediēs domino ſuo in atrocioribus,& mitius puniendus.22.q. 5. qui cōpulſus. obedire tamen nō tenebatur in talibus. 11.q.3.ſi dominus.Si autem volūtariè peccauerit,corpore punietur etiā acrius quā alius.24.q.1.qui cōtra pacem. Nec eſt ſeruo coniungenda peregrinatio,per quam dominus eius qui non eſt in culpa: alius ſeruitio defraudetur.extra de ſentent.excommun. relatum.Si verò liber ſit tota pœnitentia canonis,ſi poteſt facere,debet imponi.16.q.1.ſacerdotes.pœnitētiam ſed ex cauſa poterit eam presbyter moderari.Conſiderādum etiā erit vtrùm ſit perſona noua in fide:quia nouis in fide minor etiā debet pœnitentia imponi. extr.de pœnit.& remiſſ.deus qui.Et ſimiliter conſiderandæ erunt aliæ perſonarū circunſtātiæ, de quibus ad præſens ſuperſedeo gratia breuitatis.Sciendum autem quòd in foro pœnitentiali dicuntur legitimæ feriæ.2.4.& 6. diſtinct. 81.presbyter.de cōſecrat.diſtinct.3.ieiunia.Aliqui tamen,vt dicit Roma: pro 2.feria ponunt ſabbatum. Inſuper notandū eſt, quòd ſi pœnitentia in pane & aqua imponatur non habenti panē poteſt loco panis leguminibus & piſcibus veſci,& etiā aliis ſi neceſſitas illud requirat. ext.de pœni & remiſſ.licet in tex.& glo.aliàs non licet Notandū etiā ſecundum Ioan. ſi pœnitentia ſit impoſita à canone : liberatur quis à ieiunio dando denarium vel legendo Pſalterium propria authoritate.Inn.verò dicit,quòd ieiunia neceſſaria,vt quatuor temporū,& huiuſmodi non poſſint redimi niſi ſubſit rationabilis cauſa:volūtaria verò redimi poſſint;etiā ſine autho.ſuperioris. Ad hoc etiā not.ꝙ vbi imponatur pœnitentia aliquot annorū ſiue quadrageſimarum, nec additur quomodo quis debet pœnitere:hoc relinquitur arbitrio presbyteri,cùm pœnitentiæ ſint arbitrariæ. vt d. eſt ſup. ipſe enim presbyter arbitrabitur eam per ferias legitimas faciēdā ſecūdū canones.l.diſtinct.de his clericis.extr. de homicid.c 2.& in multis aliis iurib. Et ſic intelligitur illud extra de accu.c.accuſaſti.& de ſponſalib. c.dilectus.& ſimilia alia. Viuien.reg.47.dir.

Finis Secundi Tomi.

INDEX LOCVPLETISSIMVS OMNIVM QVAE HIS REGVLARVM IVRIS voluminibus continentur, ordine Alphabetico digeſtus.

Numerus prior Tomum deſignat, ſecundus Paginam: litera verò a, & b, eiuſdem Paginæ columnam denotant.

A

Actor

Arbor

B

C

Clausula

Commoda

corre

Contra-

conuen

D

Dispone

domi

Dotis

E

Emere,

F

Fama

alia

Fides

H

Hæres

Hæredi-

Honores

introduct-

Iudex non po-

Iudicium

Iusiuran

Mitius

Non

Mater

Inter

N.

O

Ordina

Paria

Pater

Priuile

Q

R

Reſtitutio

Scholasti-

Sententia lata

Sententia nul-

statu

extra

Succeſſio

T

Testator

Testis

FINIS INDICIS.

Series chartarum.

* abcdefghiklmnopqrstvxyz. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV. aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv xx yy zz. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz. aA bB cC dD eE fF gG hH iI kK lL mM nN oO pP qQ rR.

Omnes terna, excepta cC quaterna.

V.

tamen

Vſus rei

FINIS INDICIS.

Series chartarum.

* abcdefghiklmnopqrstvxyz. A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO PP QQ RR SS TT VV. aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv xx yy zz. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Ss Tt Vv Xx Yy Zz. aA bB cC dD eE fF gG hH iI kK lL mM nN oO pP qQ rR.

Omnes terna, excepta c C quaterna.